68
9 E
2

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

5.15. C. 20

73
f
17

73
f
25

73.2.17.

5-15-C. 21

PEDACII DIOSCO ridae Anazarbei: de Medica materia: Libri sex. a Marcello Virgilio Secretario Floretino latinitate donati: cũ eiusdem cõmentationibus: nuper q̃z diligentissime ex secũda interpretis recognitione excusi.

Accedit insuper in Dioscoridẽ Index latine graeceq̃z excusus: alius praeterea in cõmentationes q̃z copiosissimus eorũz quae tum graece tum latine notatu digna visa sunt.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Ex Sudæ Collectaneis.

Dioſcorides Anazarbeus Medicus cognomento phacas.i.lentinus/q̃ lentigine os dehoneſtaretur:fuit autem ſub Cleopatra & Antonio in Aegypto:ſcripſit libros quatuor & uiginti ualde celebres ad medicinæ uſum.

QVAE LEGENTES NOVISSE TOTO HOC OPERE ET MEMINISSE OPORTET HAEC SVNT.

ROMA

d Ifficilem in quotidiana multiplicique naturæ uarietate fuisse semper & adhuc esse plantarum & medicæ materiæ disciplinã. Temporibus siquidem, locis, annorum temperamentis, humana cultura & ad utranque partem continuo naturæ motu uariatæ, raro easdem se undique ostendunt. Accessisse naturæ difficultatibus his diuersas gentium indicationes, quibus quod alioquin idem naturæ semper fuit diuersum & aliud sæpenumero à scriptoribus creditum est. Auxisse postremo, & paulominus q̃ inextricabiles tam multas difficultates fecisse nouam posteriorum scriptorum medicinam, quæ mixtis cum antiquis græcorum uocibus barbaris appellationibus suis, quid, qualéue hoc aut illud in antiquis scriptoribus fuerit ægre cognoscendum reliquit. Nocuisse illi etiam herbariorum in obseruando, medicorum in censendo, librariorum uero in excribẽdo duas bonarum artium maximas labes negligentiam & imperitiam, quorum illi plantarum similitudine aliqua, nec obseruatis quãdiu & quomodo oportebat earũ notis, cæteri uocum & rerum ignorãtia decepti, plurima in disciplina hac adeo miscuerunt ut in plantis & medicæ materiæ cognitione & usu non respondeãt aliquando notæ, discrepet historia, fallat experientia, græcorum fides hoc, posteriorum auctoritas & usus illud magis ostendat & probet. Eamque ob causam in docendis huiuscemodi ad officium & laudem satis conantibus solam fuisse semper & post hac fore uoluntatem merito aliquis crediderit. Docuisse multos per tempora medicã materiam & quæ simplicia posteriores nominauerunt. Græcos, latinos & barbaros, sed omnium certissime & optime testantibus id cunctis græcorum medicis, Galenoque præsertim Pedacium Dioscoridem Anazarbeum, esseque hunc quem illi tantopere laudant & cæteris anteponunt recepta ab illis & in cõmentarijs suis excripta tota aliquando eius decreta manifeste indicant. Posseque id inter latinos ex Plinio etiam manifeste deprehendi. Nullum aut exiguum interpretibus eius futurum ætate hac nostra laborem, si integer & qualis quondam legebatur antiquus hic scriptor ad nos peruenisset. Turbasse infinitis pene locis intellectum eius præteritorum temporum iniurias, quibus miscente humanas res fortuna perierunt in græcis non minus q̃ in latinis, quæ optima in doctrinis legebantur. Turbasse itidem professorum ignorantiam & sine antiquo illo ingenij cultu tractatas ubique bonas artes. Nocuisse postremo quod uix credat aliquis superstitionem, cuius importuno studio trãslata addita, mutataque toto Dioscoridis opere multa fuerunt. Circũferri passimque inter latinos legi aliquot nunc eius interpretationes. Antiquam, cui præter alia quæ habet inutilia incredibile est quas tenebras obduxerit posteriorum medicorum continuum & importunum quoddam studium adiiciendi in dies aliorum cõmentarijs, dum collecta simul & parata eodem loco omnia habere uolunt quæ ab alijs pro eadem re dicta aliquando fuerint. Habuisse nos tamen eius antiquissimum codicem longobardis litteris scriptum antiquitatis egregiũ & ob id saltem multifaciendum monumentum, quod quantus quondam Dios. fuerit inculte quidem, sed multa fide ostendit. Quoque minus elegantioris ornatus in eo erat eo plus fidei nobis & ueritatis habuit. Legi post hanc et in manibus oĩum triennio iã esse quã Suessonensis Ruellius in Gallia à se confectã edidit. Legi indẽ quam Aquilegiensis Patriarcha patritiæ gentis Venetus homo Hermolaus Barbarus addito Corollario iãpridem à se confectam morte præuentus edere ipse non potuit. Sed agentibus iam idem hoc nobis nomini & memoriæ hominis consulentes qua decebat pietate fratres eius ediderunt. Legendam ut speramus non multo post & quam nos inter tot alias publicæ priuatæque rei sollicitudines & occupationes non plene integris tribus annis absoluimus. Cogitasse nos sæpius editis duabus eiusdem scriptoris interpretationibus nec utilem nec necessariam uideri posse hanc nostram, quãdo ut Homerus cecinit σύν τε δύ' ἐρχομένω satis ad scriptoris huius intellectum fore legentibus opinari omnes uerisimile erat. Et quoniam non fore honestum nobis eum laborem ipsi etiam crederemus in quo doctissimi uiri antea laborassent inceptum his deposuisse opus & eo quidem animo ut quoniam tempore nos illi præuenerant potiore iure in eo honore etiam uterentur. Cum uideremus deinde antiquiorem illam interpretationem nullo bonarum litterarum cultu tractatam sordidam & inutilẽ iacere, et præter id plus alienæ opis q̃ suæ habentem. Ex interpretibus uero illis alterum impresso tantum Dioscor. codice, cuius plura pene sunt uitia q̃ integræ partes ad eam usum fuisse. Nec in labore illo suo præter bonam interpretis fidem ex proposito sibi scriptoris huius exemplari legentibus aliud præstare uoluisse. Alterum uero morte præuentum quale cogitauerat opus illud edere non potuisse, omnesque nihil quod ad medicinæ rõnẽ, morborum indicationes & curatiõis usus pertineret editionibus suis addidisse nequis in scriptore hoc aliquot locis pẽdere animo cogeretur quartã nos eius interpretationẽ suscæpisse, nullo sanè maledicendi studio, nullius laudi inuidentes, nec ex erratis aliorum, quod primum sibi in hoc laudis genere arripit ambitio, gloriã nostram augere cogitantes, sed quod probum hominem decebat pro salute hominis & scriptoris huius dignitate totam suscipientes rem. Nec ultra aliter'ue q̃ ut diuersitatis nostræ ab alijs causam & ratiõem redderemus. Et quoniam in eo maxime res uertebatur ut ex integro aliquo exemplari bona fide omnia traderentur cũ non liceret ex uno, altero'ue quod satis ad eam rem esset reddere, in cunctis enim quæ uidimus græcorum exemplaribus aliquid desiderabatur, quod crotoniatibus in pingenda dea ingeniosus quõdam pictor fecerat, collatis quinque Dios. græcis codicibus ubi aliquid uariaret aut corruptum occurreret certiorem aptioremque elegisse le-

ctionẽ, ubi uero aliquid simpliciter damnari deberet ratione aliqua signatum a nobis ubiq; id fuisse, hisq; operis & laboris nostri ueluti ducibus & auctoribus post tot alios eundem laborem suscepisse, haud ignaros non multifaciendam ut in conuiuio fit quæ omni iam restincta siti noua afferrentur pocula, non sine spe tamen qualiacunq; ea fuerint legenda ab aliquibus fore nostra hæc etiam, quando & inter uina & epulas utilitatem aliquam habet aqua. Consueuerunt q; multi ad fœliciorem cibi in stomacho concoctionem ubi se expleuerint quicquid assumptum in cœna fuerit frigidæ aquæ potione includere, constituisse animo sub Dios. nomine singulis capitibus græcam semper medicæ materiæ uocem præponere, eamq; præsertim quæ cõmunior receptaq; iampridem in medicina fuerit, post eam cæteras eiusdem gentis, tum barbaras, postremam uero omnium Romanam ubi ea fuerit, ubi autem nulla erit græcam in usum ab ea gente à Romanis receptam, et quod ad prophetas pertinet qui à Dios. in plantarum & medicæ materiæ nomenclatura totiens citantur, magos uocare eos cogitasse, quoniam longe aliam in religione nostra prophetarum nomen æstimationem modo habet. Quondam indicare ea appellatione consueuerant gentes eos qui non simpliciter futura uaticinarentur, sed qui religionem & medicinam uaticinijs addidissent, quæ tota quondam magicæ artis summa fuit. Eam ne ueteres aliqui retulerunt natam primum è medicina nemo dubitauit, ac salutari spẽ irrepsisse ueluti altiorem sanctioremq; medicinam, Blandissimis deinde desideratissimisq; sanitatis promissis addidisse uires religionis ad quas maxime etiam caligat humanis genus, atq; ut hoc quoq; suggesserit miscuisse artes mathematicas, nullus nõ auidis futura de se sciendi atq; ea de cœlo uerissime peti credentibus, Ex hac disciplina professioneq; sapiẽtiæ magos appellaturos nos esse quos à potiore uaticiniorum parte totiens hic scriptor ex communi aliorum indicatione prophetas appellat. Hi enim mutatis medicæ materiæ nominibus religioneq; aliqua consecratis diuinam tractare quandam medicinam uideri uolebant, ex eorũq; commentarijs & indicibus tam sæpe Diosco. ait à prophetis hoc aut illud sic nominari, non uates & futurorum præscios simpliciter intelligens, sed eos tantum qui qua ratione diximus medicinam profiterentur. Obseruasse nos iampridem coniungi in scriptore hoc & continuata historia tractari multa oportere, quæ contra rei naturam & sermonis in eo ductum disiuncta seorsumq; in græcorum codicibus passim modo leguntur. Disiungi contra quæ importune simul & in unum coaluerunt. Damnari itidem, mutari, emendariq; & ex eo penitus etiã quæ male superstitiose'ue aliquo loco accreuerunt, omniumq; huiusmodi rationem suis locis habendam. Theophrastum Nicandrum græcorumq; aliquot alios scriptores qui obiter aut ex professo in ea gente hæc docuerunt, Plinium uero in latinis ubi rerum natura aut antiquorum auctoritas non aduersetur, & post eum quasi minorum gentium rei rusticæ & plerosq; alios latinæ rei auctores in medicæ materiæ historia duces nobis & magistros destinasse. Posteriores haud sanè quia eos negligamus (plurima enim & ipsi diligentissime tradiderunt) sed quoniam illis passim medicina nunc utitur, possuntq; omnes omnia ab eis audire nullos aut raros fore nobis alicuius rei in hoc opere auctores. Antiqua.n. & græca antiquorum & græcorum rationibus tradere & confirmare præcipuum nobis consilium est. Medicos, herbarios, in agro agentes aliquando consuluisse. Multarum plantarum oculatos esse testes. Ex longinquis regionibus quatenus id fieri potuit curasse nobis hoc aut illud apportari. Ab his qui cognouisse rem poterat litteris & coram pleraq; didicisse, Et ne legentes ultra remoremur qua licebit homini herbariam non profitenti diligentia sedulitateq;, semper autem bona fide tradenda à nobis omnia. In his uero quæ ad medicinã morborum nomina, & causas remediorumq; tam multas rationes & usus pertinebunt nõ ultra tamen q̃ interpretem deceat in constituendis docendisq; græcorum & latinorum uocibus magistros nobis proposuisse Hippocratem Oribasium Galenum & qui Galenum tempore & professione secutus est Paulum Aeginetam omniumq; maxime hunc, propterea q; non habentibus nobis Galeni commentaria omnia nullus aptior usus est qui eum scriptorem certius nobis referret, in operis sui procœmio testatum collegisse se omnia quæ à Galeno tradita fuissent. Eodemq; modo in latinis Celsum Romani sermonis candidissimum auctorem, Pliniumq; & siqui alij ad eam rem præstare aliquid poterunt. Et quoniam non licebit uno aut altero capite tot uocum rationes & causas ostendere cogitasse nos ut in diuidendis Reip. honoribus consueuerunt gentes post tractatam medicæ materiæ in commentationibus nostris historiam quod ad morbos uitia'ue humani corporis & eorum remedia pertineat aliquid continue afferre. Nullumq; in his certum fore ordinem, sed quod magis tunc placuerit dicendum. Oportebit ob eam causam legentes siquid alicubi desiderauerint ex indice earum uocum quem in extremo opere apponi iubebimus illud repetere, ut quo loco inueniendum id sibi sit nouerint. Oportebit etiam non integram semper habere se rem hic aut illic credere, sed quatenus tunc satis erit & res exegerit. Fiet.n. aliquando ut inceptum uerbi causa in sinapi aliquid, & quatenus tunc oportebit tractatum in absinthio totum deinde expleatur. Fiet etiam ut modo hos modo illos auctores secuti iterum & aliter docere aliquid cogamur, Poterit & illud in tãta rerũ uarietate & mole accidere ut siquid parum certe aliquo loco dictum uidebitur certius & copiosius alibi repetatur. Cuncta tamen ex propositi operis huius necessitate fient, contra quam pugnare multis locis ut iampridem sentimus difficillimum erit tam multa, tam antiqua, tam à studijs nostris aliena & latinis nonnunquam fœliciter dici posse negata dicenda erunt. Conabimur tamen, eritq; nobis in labore hoc nostro præcipuum studium à phrasi & uocibus scriptoris huius nusquam longius discedere et quatenus licebit eadem sermõnis idea, totidemq; & eodem modo conceptis uocibus decreta eius omnia reddere, nullibi in opere hoc nostro, quod alij fecerunt sollicitus quid aut quo modo cæteri præsertimq; Plinius in eadẽ aliqua re tradiderint. Sui enim operis auctores illi fuerunt nos autem alieni interpretes esse cogitauimus, &

in eo

in eo à praeteritorum temporum sordibus & affectata posteriorum quorundam nouitate eatenus discedere, ut quod in alterutro extremo legentes remoraturum erat, in hoc quod nos pstare cogitauimus alliciat & retineat. Cupimus illud etiam meminisse omnes quoniam multiplex hoc opus erit multasq; & lubricas habebit ad lapsum occasiones, nec poterit par pari in cunctis referri, futurum saepenumero ut uideamur contra grammaticorum leges aliquid dixisse, Cum proposita uerbi causa neutro masculino'ue genere planta aliqua quales multae graecis & latinis in eo diuersae sunt foeminino quoniam herba est redditum illi aliquid postea fuerit, Aut cum proposito toto quoniam de parte agetur quae sola forte usum in medicina habebit non eodem modo idem doceri uidebitur. Aut si contra quàm illi fieri posse ostendunt sanguines & pro concreto salso humore qui sal est numero multitudinis sales cum opus fuerit à nobis dicentur, pluraq; alia huiuscemodi quae rerum magis quàm nominum curanda interpti necessitas cocgerit. Haec nos à Grammaticis indulgeri nobis optamus, & si non fuerint omnia undiq; ad eorum libellam exaequata pro salute hominis cui consulere omnes oportet aequo animo id pati. Cur enim si poetis scriptoribusq; alijs quae illi σωλικοφανῆ uocant ne pulchre iocunde'ue dictum aliquid in eis pereat condonare consueuerunt eandem nobis in grauiore re gratiam & humanitatem inuidebunt? non deficientibus praesertim quorum auctoritate & exemplo si non defendi excusari tamen ea possint. Quod. n. ad nominum genera pertinet fecit id sepenumero in graecis Theophrastus, quod uero ad totum & partes infinitis penè locis hic scriptor. Nec sanguines sales ue tam importune dicuntur ut insuetas quod illi ferunt antiquis uoces cogēte necessitate penitus odisse oporteat. Eandem labori huic nostro gratiam adesse à cunctis & humanitatem optamus si forte in tam multiplici longoq; opere defatigatis quae non semper prosint delectent'ue aut ex legentium desiderio penitus sint exciderint. Non enim integrum & (ut in Architectura dicitur) sarcitum tectum opus pollicemur, sed quale ipsi poterimus, & in quo non integram praestare rem (latius enim tota patet) sed aliorum editionibus aliquid addere posse cogitauimus, dicendae iterum sententiae (ut in arbitrijs quotidie fit) potestatem nobis relinquentes, & cum meliora audientur facile nostram mutaturi. Iampridem enim in Rep. didicimus in cōmune consulere. Nec tam contumacis animi sumus ut tota uita ciuilitatem professi quod pro Dios. nobis in alios licere & quo iure uti posse in eos uoluimus, idem in nos alijs dari et eodem uti posse alios negemus. Accedit his φ nihil in doctrinis et artibus, modo sine inuidia id fiat, utilius fuisse & adhuc fore experientia deprehendit quàm quod in Ranis suis graecus comicus ait oportere bonarū artium pfessores οὐχ ὥσπερ ἀρτοπώλιδας, sed ut solent sapiētes grauiter & humane ἐλέγχειν ἐλέγχεσθαι neq; ut illic auditur τἄπη τὰ μέλη τὰ νεῦρα τῆς τραγῳδίας, sed quod nos modo agimus medicinae, Quae non aliter quàm ea, quae in ruris & hortorum disciplina calcata attritaq; speciosius florere & flammis incensa copiosius nasci feruntur, multorum labore, ingenio, censuraq; exagitata & exculta: qualis quondam fuit iterum nostra aetate uideri & exerceri ut credimus poterit. Quod ut fiat nunquam dolebimus quae à nobis toto hoc opere tradentur una peritioris alicuius litura omnia deleri.

A

Finis τέλος.

Index multorum quæ græce latine ue toto opere enarrata sunt.

Finis.

MARCELLVS VIRGILIVS FLORENTINVS SANctiſſimo Leoni Decimo Pontifici Maximo.

P Otuerunt Beatiſſime pater qui gẽtibus toto orbe aliqñ impauerunt in
ampliſſima quem gerebãt regii honoris fortuna: multiplici laudũ nomi
nũq; ambitu a ſuis & alienis quotidie ornari. Et ut erant uirtute aliqua
magis q̃ fortuna: aut e diuerſo clari: ſic pietatis: beneficẽtiæ: magnitudi
nis gratiæ: fœlicitatis ue æternos inter hoĩes titulos inuenire. Nulli tñ: ſiue id fece
rit Romanæ urbis maieſtas: ſiue geſtaꝝ reꝝ gloria: ſiue regiæ uirtutes: qbus gaude
bãt cõem priuatãq; oĩum rem tueri quotidie & augere: Romãis aliquot Cęſaribus
ꝑductis uſq; ad diuinitatẽ laudũ ſuaꝝ ellogiis: honeſtiora in toto hoc gñe gratiæ di
gnitatiſq; ſuæ monumẽta ĩuenerũt. Nec nos ın lõgiſſima huiuſcemodi honoꝝ hiſto
ria: quos aut ſenatus decreuit: aut populus iuſſit: aut ꝑ ſe domi reges principes ue &
gẽtes: aut Romæ ꝑ legatos eis detulerunt: honeſtiorẽ Cæſaribus illis Populis uero
utiliorẽ aliquã illa cõperimus laudẽ: Qua ſpectatus eruditiõe. C. Valgius Romãus
ciuis: ĩchoata opis ſui ad Diuũ Auguſtũ religioſa p̃fatiõe laudauit ſimul ꝓcatuſq; ẽ:
Vt oĩbus humanis malis principis illius ſemꝑ mederet̃ maieſtas. Intelligebat. n. q̃
late medicinæ huius pateret uſus: & q̃ glorioſum alicui ſemꝑ foret oĩb⁹ hũanis ma
lis eã feciſſe. Quod. n. q̃bus impamus oẽs maxime debemus unũ hoc eſt: unaq; hęc
homini ad æternã gloriã uia. Ob eã cãm quẽ multo añ uniuerſo tũe generi hũano
cõem ſapiẽtiæ principis illius fructũ exꝑtus Valgius laudabat: eũdẽ ſibi & aliis ꝑpe
tuo adeſſe ꝓcabat̃. Nõ tota tñ nec integra laus illa erat: nec ꝓ toto hoĩe integras alio
quin ſapiẽs Valgius cõcipiebat ꝓces. Quod. n. ab eo laudabat̃: quodq; ꝓ gẽtibus q̃
ignorabãt Deũ Cæſar tũc poterat & cõtinue p̃ſtabat: humana hæc noſtra erant: Vt
tranquillã toto orbe pacẽ inter ſe gẽtes exercerẽt: Nullis pyratis clauderent̃ maria.
Honeſta domi: foris tuta oĩbus oĩa eſſent. Doctrinis excolerent̃ ingenia. Artib⁹ or
naret̃ uita: & qđ ad gñis ſubſidiũ & ſpem noĩs maxime ſibi mortales optãt: in corru
pta morũ diſciplina nõ facile inueniẽdũ: ſimiles parẽtibus naſcerent̃ filii. Quæ tota
trãquillioris uitæ ſũma fere tunc fuit. Superat adhuc interioris hoĩs altera & ea q̃dẽ
melior pars cui mederi poſſe aliquẽ optãdũ maxime fuerat. Id a ſalutari religiõis no
ſtrę exortu ꝑ Chriſtũ Romanis põtificibus cõceſſum: lõgaq; ſerie ad Sanctitatẽ tuã
ꝑductũ oẽs humanæ medicinæ & antiquæ illius laudis numeros in Romano Põti
fice abſoluit: facitq; ut abundantiore nũc fructu: certioreq; ſpe lętemur: cupiamuſq;
oẽs oĩbus humanis malis mederi poſthac ſemꝑ poſſe Leonẽ. x. Et ut ipſi glorioſum:
nobis uero id fœliciter eueniat oĩ ſtudio oẽs quas hẽmus opibus annitamur: Reges
ad pacẽ & tutelã gẽtiũ armis: cõſilio ſapiẽtes: priuati quas didicerũt artibus: Ingenii
cultu bonaꝝ artiũ ꝓfeſſores: cæteriq; ꝓ cõi oĩum ſalute quotidianis ꝓcibus & ad me
liorẽ huiuſcemodi fortunã ꝓmpto aĩoꝝ cõſenſu. Inter quos unus ego ẽt ſed e plebe
homo nec ultra q̃ inter alios numerus in eo qđ mihi relictũ eſt tꝑibus his ocium ad
antiqua ſtudia reuerſus cũ Dioſcoridę de medica materia libros additis cõmẽtatio
nibus q̃buſdã interp̃tatus eſſem: nõ uidebã p̃ter ea q̃ priuatim Sanctitati tuæ multa
a me debent̃: Quoꝝ nulla nũc rõ eſt: cui magis priuſq; q̃ principi quẽ deus oĩb⁹ hu
manis malis mederi poſſe uoluit: & ſcriptor & labor hic noſter deberet̃. Reddit̃ ob
eã cãm illi uterq;: In cæteris q̃dẽ malis q̃bus beatitudo tua cõtinue ſapiẽtia: cõſilio:
fide auctoritateq; ſua medet̃ eadẽ & meliore in dies ſpe. In corporũ uero noſtroꝝ &
naturæ iniuriis pñti iã tãti ſcriptoris fructu: ut hẽat noſtroꝝ tẽpoꝝ medicina: hoc ẽt
ꝑ eã ſalutis humanæ inſtrumẽtum: meminerintq; ſemꝑ & laudẽt poſthac oẽs oĩbus
humanis malis qua rõne Põtificem decebat: medicinã feciſſe Leonẽ decimum.

PEDACII DIOSCORIDAE ANAZARBEI DE MEDICA MATERIA. LIBER PRIMVS.

INTERPRETE MARCELLO VIRGILIO SECRETARIO FLORENTINO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE II

POst multos non ueteres tantum sed iuniores etiã: qui de medicamentorum: confectionibus: uiribus & probatione scripserunt: conabimur & nos carissime Aree de nobis id tibi ostendere non uano nec sine ratione studio idem hoc negociũ suscæpisse: ppterea q; eorũ alii rẽ non absolueřũt: alii ex historia plurima tradiderũt. Bithynus siqdem Iolas & Tarentinus Heraclides relicta penitus herbarum doctrina tantisper in hac re occupati sunt. Nec metallicorũ odoramentorumq; omnes meminerunt. Herbarius præterea Crateias & Andreas medicus: hi enim cæteris omnibus diligentius hãc partem tractasse uidentur: utilissimas radices multas herbasq; aliquas indescriptas reliquerunt. Veruntamen pro antiquioribus testandum illud est: in paucis quæ tradita ab eis fuerũt: quod exactum erat eos tradidisse. Iunioribus aũt nequaq̃ assentiendũ: ex quorũ numero Tyleus Bassus est: Niceratus: Petronius: Nigerq;: & Diodotus: Asclepiadæ oẽs: qui cõmunem notãq; oĩbus: & in uitæ humanæ usu quotidianã materiã exacta descriptiõe dignam existimantes: medicas remediorum uires: & probationes in decursu tradiderunt: nõ experientia rerũ uires: probationes: & efficaciã metientes: sed uano de causis sermone: usq; ad contentionis tumorem ubiq; rem extollentes & alia ꝓ aliis aliquando describentes. Siquidẽ qui inter eos excellere Niger uidet̃ Euphorbium ait oleastelli herbæ in Italia nascentis liquorem: & Androsæmon eãdẽ Hyperico esse: & Aloem in Iudea fossilẽ nasci. Pluraq; alia his similia lõge a ueritate falsoq; exposuit. quæ oĩa eius hominis inditia sunt qui non præsenti inspectione: & oculatus iudex: sed ex historia aliorumq; traditionibus ea docuerit. Peccauerunt præterea & in ordine coniungentes alii quæ discõuenirent: alii ex litterarũ ordine deinceps describentes: generaq; & potestates eorũ a congeneribus suis non ob aliam sine eãm disiungentes: q̃ ut facilius eorũ meminissent. Nos autẽ a prima fere iuuentute indefesso quodã cognoscendæ medicæ materiæ studio: multis peragratis locis. (Nouisti.n.& tu militarẽ uitã nr̃am) ex libris re hortãte totã collegimus rẽ: cui opus hoc nostrum etiã dicamus gratiã hãc tibi erga nos affectionis tuæ referentes: natura sane eruditis oĩbus amico: præcipueq; his quos eadem tibi profiteri cognoueris: & erga nos peculiari adhuc magis affectione. Estq; probitatis tuæ nõ negligendum iditium Licinii Bassi optimi uiri erga te affectio: quã uobiscum agentes cognouimus: optabilem amborũ inter uos mutuam beniuolentiam admirati. Hortamur itaq; te aliosq; oẽs nostra hæc lecturos: nõ quantũ dicendo potuerim: sed in rebus cum experientia diligentiã contẽplari. Cognitis.n. oculata fide: multaq; diligentia rebus: & ex concordi inter omnes historia percõctatiõeq; a locorũ incolis absolutis conabimur diuerso ab aliis ordine utentes genera & uires singularum rerum describere. Esse autem necessariã medicamentorũ doctrinã omnibus manifestum: ppterea q; uniuersæ arti coniuncta est: opemq; suã & auxiliũ ubiq; certũ & efficax præbet: q q;

eorum confectionibus mixtionibusque & in morbis experientiis augeri subinde ars potest: multum illi adiiciente singulorum medicamentorum cognitione. Adiiciemus his etiam: ut tota res absoluatur: domesticam cognitamque omnibus: & in humanae uitae usu quotidianam materiam. Estque illud ante omnia curandum: ut tempestiue carpantur & seruentur omnia. Ex hac siquidem obseruatione efficacia sunt: aut euanescunt medicamenta omnia. Serena itaque tempestate carpsisse ea oportet: refertque magnopere a siccitate aut imbribus id fecisse: quemadmodum montanis: uentosis: frigidis: nec uliginosis locis ea legisse. Efficaciores siquidem omnium his locis uires erunt. Quae uero in campestribus: uliginosis: umbrosis: nec uento perflatis plerunque ignauiora sunt. Multoque magis quae non sua tempestate: & importune lecta fuerint: aut infirmitate distabuerint. Nec ignorandum illud etiam saepenumero haec ipsa loci proprietate & anni temperamento ocyus aut serius in integram aetatem absolui. Quaedam praeterea naturali proprietate per hyemem flores proferre & folia: Quaedam bis per annum etiam florere: oportereque hominem qui uelit omnium peritus esse a primo ex terra eorum ortu donec integra aetate absoluantur: & cum ab ea dilabuntur illis adfuisse. Neque enim qui cum primum e terra se proferunt illis tantum adfuit integram eorum aetatem intelligere potest: nec qui integram aetatem solum obseruauit primos eorum ortus cognoscere. Foliorum siquidem transformationibus: cauliumque & florum & seminum magnitudinibus: nec minus proprietatibus aliis quibusdam grauiter decipiuntur qui hac ratione cuncta haec non obseruauerint. Unamque hanc ob causam: eorum qui haec tradiderunt decepti aliqui sunt: nec florem: nec caulem: nec semen ferre aliqua asserentes: ueluti gramen: Tussilaginem: & quinquefolium. Qui uero saepius multisque locis ea obseruauerit hic maxime nouisse ea poterit. Sciendum illud etiam ex herbarum medicamentis durare ad multos annos solum candidum & nigrum ueratrum: reliqua usque ad triennium tantum habere usum. Nouisse illud etiam oportet quaecunque fruticosa sunt: qualis Stoechas est: Trixago: Polium: Abrotanum: Absynthium: Seriphium absynthium: Hyssopum: aliaque his similia suis seminibus praegnantia legenda esse. Flores antequam decidant. Fructus maturos: Semina cum siccari inceperint antequam dilabantur. Succum ex herbis colligendum in noua caulium productione: eodemque modo ex foliis liquores lachrymasque sectis integra aetate caulibus excipiendos. Radices quas seruari oporteat: radicumque succos & cortices incipiente in plantis illis foliorum defluuio eruendos excipiendos & auferendos esse: suaque natura puras locis sine humore ut erunt siccandas. Lutuosas uero aqua prius lauandas. Seruandi itidem flores & quaecunque odorata sunt Tiliagineis: neque humorem admittentibus scriniolis: Cartis aliquando etiam: foliis ue ad seminum in illis conseruationem utiliter inuoluuntur. Liquidis postremo medicamentis accommodata erit densa omnis materia: qualis argentea: uitrea aut cornea est. Utilis & ex mari testacea non tamen rara: utilis & lignea quaecunque ex buxo confecta fuerit. Liquidis itidem oculorum medicamentis quaecunque aceto piceue liquida aut cedrino liquore confecta sunt accommodata erunt aenea uascula. Adipes medullasque omnes stamneis uasculis seruari oportebit.

INTERPRES.

Incipiemus bona fide ex hoc loco reddere quae hoc opus incipientes in praefatione nostra polliciti sumus: Non tam nobis in eo consulentes: qui infirmitatis nostrae conscii in partes tam multa digerere cogitauimus: ne tota uniuersi operis mole toto itinere graues pariter ubique laboremus: quam ne timeant suspicenturque legentes ut in male credita pecunia sit peritura sibi quae in ultimam diem dilata: & in extremum opus reiecta a nobis uniuersa fuerint. Sed a principio statim sepositis amotisque subinde aliquibus: quaecunque singulis

gulis capitibus dicenda tunc potius aut non relinquenda occurrent: iuuet simul omnes: non ut poeta cecinit euasisse deinceps tot urbes argolicas: sed morborum omne genus: eorumque tam multa remedia: & in tanto hoc auctore fœdissima multis locis uulnera: informesque & male cohærentes cicatrices, & in utroque hoc malo suspitiones etiam nefas signasse. Quæ omnia legentes quique laborem diligentiamque nostram saltem probent: si cætera illis minus grata & probata in nobis fuerint. Eritque nobis posthac semper in docendis his post enarratas medicæ materiæ tam multas ubique appellatiões: principium a deprehensis suspectisue ubicunque id accidet huiuscemodi uitiis: ut sani & integri in Dioscoride corporis tutus & amabilis sit usus. Vitiosi uero & corrupti nullum sub fide tanti auctoris periculum. Quale ut nos suspicamur illic fuerit ubi de medicamentorum bonitate & usu ex ætate decernitur. In quibus parum uerisimile est hominem ex professo hæc agentem ignorasse quod obiter alii docuerunt: & quæ non tam antiquorum auctoritate: quam re ipsa & quotidiana experientia deprehendi & cognosci poterant. Censet. n. Dioscorides ex his quæ in eo nunc leguntur: in herbarum medicamentis durare ad multos annos solum candidum & nigrum ueratrum: reliqua usque ad trienniũ tantum habere usum. Neque in his ultra aliquid constituit: cum tamen Theophrastus libro nono de historia plantarum lõge plura & aliter his uerbis tradat. Radicũ uero omnium aliis diuturnior aliis breuior ad usum ætas data est: Veratrũ siquidẽ triginta annis utile: Aristolochia quinque & aliquando sex: Quadraginta niger Chamæleon: Centauriũ decem nec ultra duodecim: pinguis. n. densaque radix eius est Peucedanum itidem quinque & aliqñ sex. Et uitis siluestris flores anno durant: si in umbra & integri seruentur: alioquin putres fungosique fiunt. Habent & aliæ herbæ alia tempora: Omnium uero medicamentorum diutissime durat Elaterium: uetustissimumque in eo pbatissimũ est. Dixitque nobis nec uanus nec iactator medicus ducentorum annorum esse sibi elaterium uiribus egregiũ ab amico munere acceptum. Quæ omnia paulominus quam iisdem uerbis libro. xxvii. capite ultimo Plinius a Theophrasto accepta latinis reddidit. Idem præterea Theophrastus libro septimo de plantarum historia quo loco de soliditate infirmitateque seminum agit: diuisione hac primum usus est: ut alia dicat firmiora alia infirmiora esse: Numeratque in primo illo genere Coriandrum: betã: porrum: nasturcium: erucam: satureiam: & quæcunque alia acrimoniam habent. In secũdo uero Atriplicis olus: ocymum: cucurbitam: cucumerem: æstiuaque omnia quæ hyemalibus inbecilliora eẽ decreuit: Mox statim subiecit ultra quadriennium nullum durare semen: licetque de bonitate eorũ ad sementem agat: non aliena tamen a medicinæ usu diuersitatis ratio hæc omnino fuerit. Hic ipse etiam Dioscorides in aliquibus legem usus aliquã ex tẽpore multifariam præscribit: quorum omniũ nihil hoc loco indicatur. Ideoque scrupulus mihi iniectus est posse hoc loco deesse aliqua: qualia. s. Theophrastus Pliniusque & hic ipse alibi tradiderunt: decurtatumque a librariis in exscribendo locum fuisse: Auxitque suspitionem nostram ueterum codicum uarietas. In quorum aliquibus legebatur τὰ δὲ λοιπὰ μέχρι τριετοῦς ἄχρηστα. In aliquibus cõtrario penitus sensu, μέχρι τριετοῦς εὔχρηστα. Cũ in altera lectione extrema illa uox utile: in altera inutile significet: & utraque quod falsum omnino sit indicet. Quando multa sunt ut ex Theophrasto patet quæ ultra triennium usum habent: Multa itidem quæ citra idẽ tempus bonitatis suæ uires amittunt. In ancipiti itaque & tam corrupta lectione quoniam reddendum aliquid in Dioscoride erat: damnata nihilominus omnium codicũ fide: quod ueritati minus aduersaret elegimus: reddidimusque ut legitur. Reliqua usque ad triennium tãtum habere usum. Minus. n. & in paucioribus hoc falsum erit quam si excepto ueratro usque ad triennium reliqua inutilia esse constituerentur. Signasse hoc presertim tam multis contra censentibus ab re uisum non est: & legentes monuisse dubitare nos ultimam illam eius diuisionis uocem quocũque modo legatur: ultimam fuisse alicuius partis clausuram: qua hic constitueret ultra citraue eã ætatem hoc illudue utile aut inutile esse. Diximus hoc capite etiam non semel sed iterum atque iterum Serius ocyusue in integram ætatem absolui quædam: & integra ætate secandos plantarum caules: Opportune ut nos credimus deriuata in hunc usum ab optimis scriptoribus uoce: de qua ne dubitare posthac quispiam cogatur certam ex diffinitione eius in homine rationem legentibus subiiciemus: quæ in cæteris eadem a nobis etiam erit. Sunt græcis notissimæ uoces ἀκμὴν καὶ ἀκμάζειν: significãtque illis in tempore & ætate rerum totius perfectionis decretorium momentũ: quo cum peruenerit aliquid integrum perfectum absolutumque penitus est: id nos integram ætatem diximus: scientes tam integrum dici: cui nihil ultra accrescit quam cui nihil adhuc deperit: monuitque nos Galenus: qui in integra ætate: quam ille ἀκμὴν uocat: diffinitione hac usus est. Integra ætas est cum absolutis in animali calore & humore ad summum incrementum peruenit absolutumque animal est: fiuntque in eo accrescentibus paria quæ dilabunt. Quod tempus secandis plantarum caulibus ad excipiendos liquores. & per se fluentes lachrymas legitimum & decretorium hic scriptor constituit: estque obseruationis eius certa & necessaria ex natura ratio quam contemplatus libro quinto in plantarũ historia Theophrastus iis uerbis idem monuit. Sunt autem in genere arborũ iunioribus & iis quæ iam consenuerunt meliores & utiliores quæ integra ætate uigent: illæ enim aquosæ: hæ terrestres sunt. Dicendum nobis etiam de lachryma, liquore, succoque hoc capite est: quæ uoces ut primum se nobis nunc obtulerunt sic nullo non fere capite posthac occurrẽt: sed tam uagis: & ob substantiæ suæ similitudinem tam facile mutatis inuicem significationibus: ut nõ inutile penitus legentes hoc

Quid sit integra ætas. ἀκμὴ ἀκμάζειν

Lachryma. Liquor Succus

etiam præmonuisse fuerit. Quod aūt de his dicimus sic se habet: posse nos ex quo Plinius ait habere suam plantas uelut animalia carnem/sua/& ossa eodem naturæ ordine illud addere suum habere itidē plantas ueluti animalia sanguinē: suas ut homo & bruta aliqua lachrymas: suū deniq; ut multa alia toto corpore diffusum humorem: aut quod his simile sit pportione ue respōdeat. Intelligentesq; id antiquissimi græci diuersis ut par erat appellationibus a principio ea discreuerunt δάκρυον ὀπὸν & χυλὸν: idest lachrymam liquorem & succum uocantes. Sed fecit omnium cōmunio illa in genere humoris confectionis: uiriumq; & usus similitudo aliqua ut græci etiam eas uoces aliqñ miscuerint: & a latinis quoq; est angustior lingua passim nūc etiam cōfundantur. Quo fit ut nos auctore Theophrasto primo & nono pluribusq; aliis locis toto opere de plantarū historia: non tam libenter q̄ necessario constituamus quæ futura sit posthac legentibus in singulis his rerum æstimatio: ut cum lachrymam audierint: sciant fuisse huic scriptori δάκρυον significariq; & eē plerunq; lachrymam humoris fluxum ex planta sponte sua destillantis: qualis in trunco uitis gummi modo concrescit: & quæ in nigra populo duratur i succinū: & quale multaꝶ arboꝶ multiplex gūmi est: Quæ omnia cum spōte sua fluent lachrymæ appellatione semper a nobis reddent. Quēadmodum contra liquoris: cum ex secta: terebrata: castrata ue planta aut parte eius aliqua quasi sanguis aperta uena humor per se fluet: qualem auctore Vitruuio suæ architecturæ secūdo libro ad bonitatem materiæ cæsa usq; ad medullam arbore architecti eliquant: & ad opium ex agresti lactuca & papauere herbarii: & ad unguenta ex balsami frutice unguentarii colligunt: q a lachryma eo maxime differet/q per se & sine iniuria non fluxit/pinguior plerunq; & glutinoso lentore destillans: ideoq; in aliquibus inter fluendū lachrymæ modo cōcrescens. Seruabit a nobis illud etiā ut quotiens liquori huic/color alius/aut cādor natura ue lactis insit/q̄lis in fico: lactaria herba: utraq; soncho: multisq; aliis est ex colore lacte ue illo aliquid ei adiiciamus ruffum/puniceum/luteum/herbaceum ue: aut lac lactis ue liquorem dicentes. Succum postremo ex tota materia: parte ue eius aliqua/concisa: tusa ue: adspersis aliquando aqua/uinoue: aut humore alio: tum manibus: aut torculari: aut igne expressum exudatumq; humorem appellabimus: Cuius pene īfinita toto hoc operatio & usus erit. Neq; me latet potuisse hæc ex eodem Theophrasto libro octauo aliter doceri: & ex natura uiribusq; singuloꝶ quā magis oportebat diuersitatem ostendi: Sed nos nomina hoc loco constituimus non naturam tractamus: nec alio consilio tam longe de his nunc actum a nobis ē q̄ ut constitutis semel his cum opus erit certius grauiora tractent. Nolumus illud etiam reliquisse qd desiderari posse uidet. Quos hic carpēdis plantis & eaꝶ partibus montes uentis perflatos tantope laudat a Theophrasto cūctis aliis pferri aquilonios manifesta a statu cœli & diuersis uentoꝶ uiribus ratione & causa: Siquidem tepidioris uenti alicuius qualis Hauster & fauonius est afflatu citius copiosiusq; germinant: florent & fructū ferunt plantæ oēs: eaq; fœcunditate languentes citissime uires & uitā amittunt. Est illa ēt ratio q præteriti anni fœtura exhaustas nouo ad nouam fœturam alimento impleri oportet: quod hyemales pluuiæ: fœlicissimeq; omnium niues transmissu dū liquant paulatim ad plantaꝶ radices humore fuo præstant. Verūtamen ad bonitatē materiæ & fructuū copiā id satis nō est: Siquidem concoqui alimentū id intra plantam coherceriq; legitimo tēpore opus est: Quod fiet si hyems & gelicidia adstr inxerint: nec subito erūpere i germina & flores tēpore aliquo illectæ plantæ potuerint: Exigit.n. id natura ut plenæ copioso alimento radices i omnem plantam illud transmittant: hanc uero ueluti hominem fœtam legitimum puerperii tēpus expectare: Quod totum gelicidia penetraliq; ui sua aquilones præcipue efficient. Non uidet & illud huic auctori integrum esse: in quo ait effodiendas radices quæ seruandæ sint: auferendos eaꝶ cortices: exprimendosq; succos: & excipiendos liquores incipiente in plantis illis folioꝶ defluuio cum alibi hic ipse radices aliquas ut in dracūculo docebitur & inula per messem iubeat effodi: & Theophrastus libro nono de plantaꝶ historia de eadem hac re his uerbis decreuerit. In quibusdā per messem pauloq; ante carpendæ radices sunt: in pluribus uero per Autumnū post arcturi exortum: cum folia sua amiserint. Nisi forte hic ex eo quod in pluribus fiat: & in cunctis necessario folioꝶ defluuii decretorio momento: legem constituit: aut Theophrastus sic legendus & intelligendus sit: ut siue per messem siue per autumnum carpendæ radices erunt in cūctis folioꝶ defluuiū expectetur. Sunt.n. quæ per messem folia etiam amittunt: ut legumina olerumq; maior fere pars: ex quo tempore lignescunt eoꝶ caules: radicesq;: & in cremia transeunt.

DIOS. DE Iride. Cap. i.

Rin. sunt qui & hanc Illyrida: qui Thalpidē: qui Vraniā: qui Cathērōta: qui Thaumastū: qui Opertritē appellent. Aegyptii Nar: Romani radicē maricā: Gladiolū & Consecratricē dicūt: A cœlestis arcus similitudine: qui Iris a græcis dicitur: planta hæc ēt iris dicta ē: Folia Gladiolæ herbæ similia ex se mittit: maiora tñ latioraq; & pinguiora. Flores in sūmis cau-

libus & i singulis singulos:recta pibusq; inter se spatiis i altũ surgentes: in arcũ flexos:colore in cãdidũ:uiridẽ:luteum: purpureũ & cœruleum uariantes:ex quo qm̃ diuerso colore floret reddita cœlestis arcus imagine ab eo nomen inuenit. Radices hẽt geniculatas solidas:odoratasq;:quæ in taleolas sectæ:siccatæq; in umbra:tũ funiculo traiectæ pendentes in usus suos seruant. Probatissima Iris Illyrica & Macedonica est:& ex utraq; hac gente quæ densiore:& quasi decurtata radice erit:nõ facile fragili:colore subruffo:q̃ odoratissima itidem erit:gustu feruido: sincero odore:nullo humore lentescẽs:& cũ tundit sternutamenta ciẽs. Secũdæ bonitatis libyca est:colore candicans:gustu amara. Veterascentes oẽs teredinẽ sentiũt: odoratiores tñ tunc fiunt. Natura uisq; oĩbus est calefacere extenuareq;:tussi utiles sunt:humores non facile excreabiles extenuant. Purgãt crassa & biliosa põdere drachmarũ septẽ cũ mulsa aqua potæ. Somnũ cõciliant:lachrymas cient:& torminibus medẽtur. Cum aceto eædẽ cõtra uenenatorũ morsus utiliter bibunt. Prosunt lienosis prosunt conuulsis:& in accessionibus febriũ:pfrictionibus:& cũ tremore algoribus: Vtiles & cõtra seminis incontinentiã. Ducũt menses cũ uino potæ. Fouẽtur fœminæ calido Iridũ decocto utiliter muliebres locos molliẽte & apiente. Clystere idem cõtra coxendicis dolorẽ infundit. Fistulas & sinus carne Irides explẽt. Quin etiam collyrii mõ ex melle appositæ fœtus ex utero conuellunt. Strumas: ueteresq; duritiẽs molliunt elixæ & illitæ. In farinã tusæ ulcera explẽt:& cũ melle purgant. Carnib⁹ nuda ossa operiũt:cõtra dolores capitis ex aceto & rosaceo inũgunt. Lentigines & asperam discoloremq; ceu a sole cutem emendant cũ ueratro albo duploq; melle illitæ. Miscent præter hæc pessulis:malagmatis:& acopis: Habentq; in uniuersum multiplices usus.

INTERPRES PRO IRIDE.

n On ueritus quondam Hippocrates est tantus faciendæ homini medicinæ auctor deceptũ se in sutura humani capitis aliqñ fuisse palam testari:ignorãtiãq; suam posteris cognoscendã in cõmentariis suis relinquere:tm̃ illi salutis humanæ studium erat:tanq; ingenue tunc medicinã pfitebant auctores eius. Mihi ẽt tanti uiri exẽplo turpe non fuerit:nec uitio dabit siquid ignorauero aperte illud dixisse. Tantũ.n.a bonitate hominis abest dicere aliquem scire se ea quæ nesciat:aut ignorantiam suã dissimulasse:& eũ uideri uelle q nõ sit:ut ultimi sceleris:& extremæ iniustitiæ Plato dixerit totum hoc mendacii genus esse. Nobis eo turpius futurũ & grauioris culpæ mõ damnandũ quo maiora & a studiis nr̃is aliena cõfidentius ausi nõ fumũ (ut Flacc⁹ ait) ex fulgore:sed ex fumo copiosam dare lucẽ debemus. Quod sane nobis primũ hactenus cõsiliũ fuit:& cõtinuũ posthac studiũ erit pter q̃ ubi doceri aut in melius restitui aliqd impossibile nobis erit. Quod in tã multis medicæ materiæ tãq; diuersis eius appellationibus quæ cũctis fere capitibus a principio statim in Dios. legunt præcipue accidet. In quibus nõ nisi post multũ tẽpus constitutũ mihi est an expungendæ oẽs exceptis græcis latinisq;:& his tantum q̃ receptæ iãpridem & in cõi usu essent:an ex quo in cũctis fere exemplaribus legunt longaq; tẽporũ serie quasi p manus traditæ ad nos puenerunt seruandæ & ut erant ad latinos transferẽdæ essent: Persuadebat.n.expungi eas:& ex tanti scriptoris possessione eiici q ex eis plures barbaræ sunt: aut tã corruptæ ut a barbaris nõ differãt nullam habentes hoc tẽpore:neq; habituræ posthac græcis latinisq; incognitæ utilitatem. Quodq; uerisimile est creuisse p tẽpora:& tã multas hodie numerari peuntibus quotidie renascentibusq; aliis atq; aliis rerũ uocabulis. Inserentibusq; deinceps codicibus suis medicis & herbariis oĩbus suorũ tẽporũ & suæ gentis plantarũ appellationes:fuisseq; potius quõdã in tanta earũ copia q̃ esse nũc utilitatẽ aliq̃. Accedebat his ẽt q in diuersis codicib⁹ aliqñ plures: aliqñ pauciores:nec eædẽ in cunctis:aut eodẽ loco adscriptæ:& in aliqbus excepta una aut altera nullæ aliæ legebant: Ideoq; non accusandũ in nobis esse quod ante nos aliis licuisset: Fuerat illud pterea a nobis obseruatum:ex aliarũ plãtarũ similitudine aliqua multis nomina accreuisse: Misceriq; simul difficili intellectu in una eademq; appellatione diuersa penitus aliqñ genera: Quod nunc ẽt fieri deprehendimus ignota sibi plantarũ nomina ex similitudine ad notũ aliquod genus referentibus sæpenumero herbariis nostris. Instabat postremo illud quod rerũ nõ uocũ nominũ ue scientia hæc est: Deceteq; medicinæ pfessores & herbarios oẽs ex historia notisq; & in utrãq; partẽ euẽtibus cunctis magis q̃ ex appellationibus medicã cognouisse materiã: Quam una alteraue appella-

De medicæ materiæ diuersis appellationibus

tione tñ censeri satis est latina.s.ubi in latinis cõmunis recepta: bonisq; auctoribus cõfirmata inueniat. Græca aût semp ꝙ græcoꝝ uocibus medicina adhuc plerunq; utitur:& ꝙ habendus hic honor genti illi est:cui in oi doctrinæ genere oēs multũ debemus:eoq; magis in plãtis:ꝙ ut Plinius ait maiore ex parte iis nomen dare latini neglexerunt. Iubebat contra seruari eas:& cũ reliquo opere latinis tradi:ꝙ Theophrastus: Oribasius: Galenus:& Paulus Aegineta nõnunq̃ his utunt̃ appellationibus:quæ adiectæ Dioscoridi sunt:simulq; iniquũ uidebat̃ præripere aliis cognitionẽ aut cõiecturã saltẽ eoꝝ quæ nos ignoraremus:si forte alicubi adhuc seruent̃ appellationes illæ:aut si maiore ingenio doctrinaq; enarrare eas aliquis potuisset. Et ne lõgiores simus:ꝙ nihil in maiore copia detrimenti legentibus erat parata oĩbus semper & libera seruandi expungendiq; quascunq; libuisset potestate:quæ potior nobis in ancipiti & utilior sententia uisa est. Eãq; ob cãm seruauimus ubiq oēs:ut in pluribus & ꝓbatioribus græcoꝝ codicibus inueniunt̃ nihil inde mutantes:addentes:auferentesue:nisi qđ aut necessitas coegit:coniectura ue ostendit:aut ratio & ueteꝝ auctoritas & fides docuit:parceq; oĩa:nec ultra unam alterã uel tãm cẽsura hac nr̃a usi aliqñ sumus:ut non cãm rationemq; eius semper attulerimus. Nec ignoramus q̃ difficile sit (ut Flaccus ait) tam angustis: incõptis: & plerunq; inutilibus his uocibus honorẽ addere:& ubi non sit amplior reꝝ maiestas gratiã & laudem inuenire: presertimq; ætate hac nostra:& in his studiis in q̃bus tñ ꝓfecisse se multi arbitrant̃ tñq; deberi sibi oēs a scribentibus uolunt:ut relictum sæpe unũ aut alteꝝ reliquum oẽm laborem ingratum legentibus faciat. Verũtñ quod cogitanti mihi hoc opus audere rem persuasit ardens. s. humanæ salutis studium;cui consulere;omniq; officio & pietate adesse oēs oportet:& optata multis tantopere laudati scriptoris huius speciosior inter latinos aliqñ facies. Idẽ per aspera & accliuia eius ingredientẽ comitabitur. Et in enarrandis medicæ materiæ tam multis ubiq; appellationibus æquo aĩo feret; quæ præterita in eo officio fuerint: ignota nobis fuisse a legentibus existimari. Nec fore aliq̃d gratius q̃ subito extare aliquẽ qui medicinæ & huic scriptori melius consulens ignotæ nobis rei scientiã & laudẽ sibi uendicet. Primũ itaq; in Iride animaduertisse illud oportet nõ eẽ le-

Illyris

gitimam eius appellationem quod in græcis passim legit̃. οἱ δὲ ἶριν ἰλλυρικὴν bonitatis.n.laus a regione hæc est. Quæ tanta & apud oēs tã cõis illi fuit:ut petita a medico:uel lico ue: aut unguentario in aliquem usum Iride:nõ nisi ex ea regione ꝓbaretur & peteret̃:nec sine cã:frigida enim & aquilonia regio est:quo cœli statu & afflatu materia oĩs in oēs usus melior escit. Indicant id Theophrastus infinitis pene locis: Celsus: Columella: Plinius: omnesq; alii: q̃ nõ aliũ de eã magis ꝓbauerunt: ideoq; factũ est ut dũ ex Illyrico tñ:semperq; & ab oĩbus Iris ꝓbat̃:omnisq; alia ex omni usu abdicat̃: ut quæ honoris prærogatiua illi quondã fuerat paulatim inter appellationes numerari cœperit: tãq; fœlici euentu:ut in antiqua medicina ẽt solo gentis huius noĩe aliqñ appellata fuerit:nõ tñ hoc qđ nouissimi interpretes illi assignarunt: sed quõ Paulus Aegineta libro tertio capite quo agit: quibus remediis sine rugis seruetur humana facies facto a gente patronymico noĩe Illyrida nõ Illyricã appellauit. Cuius scriptoris auctoritate freti:cũ fuisset a principio animus nobis tanq̃ inutilẽ eã appellationẽ expũgere: ꝓpterea ꝙ satis ei laudis ab hoc scriptore paulopost esset cũ ait Illyricã ꝓbatissimã eẽ eã seruauimus: Illyridaq; uocari diximus. Nec.n. ꝓbamus qđ Ruellius reddidit ab aliq̃bus Illyrica:nec quẽ Barbarus in Corollario suo titulũ illi adscripsit Iris illyrica. Videt̃.n.alter bonitatis laudem a regione illi cõcessam inter appellatiões simpliciter enumerasse:alter uero negasse alibi q̃ in illyrico iridẽ nasci:aut de Illyrica tñ hoc capite agi:cũ tñ Iris ubiq; fere nascatur: & hic de oĩbus agat:& in eaꝝ censu hanc unã cunctis aliis præferat:meminisse ẽt debuerat Ruellius nihil ꝑ se adiectiua qualiacunq; ea sint significare substantiæq; tñ inhærere:in iride aũt indicãdã esse substantiam. Quæ patronymico illo nomine:ex quo consensu oĩum inter appellationes laus illa bonitatis referenda erat minus obscure & importune indicabatur. Erunt forte qui dicant sic dici illyricã ut Vetonicam, ut Gentianã:ut Lysimachiã:quaꝝ prima illa a Vetonibus in Hispania: duæ aliæ a regibus inuentæ solo possessiuo nomine appellant̃ & celebrantur. Verũtñ alia in his ratio ẽ: nullum.n.aliud nomen his antiquitas dedit. Nec prius hoĩbus cognitæ q̃ sic appellatæ fuerunt: qđ Iridi non contigit:quæ multo ante sic uocari cœpta est: q̃ bonitatis eius a gentibus census aliq̃s fieret.

Thalpide

Thelpidem eandẽ hic ẽt dici ait nulla nobis eius uocis significatione:nisi forte una tñ mutata littera Thalpide legendũ sit:manifesta congruenteq; a uerbo θάλπω:quod græcis calefacere & fouere significat deriuatione:quod primũ præcipuumq; Iris habet. Quod si suspitionibus ẽt cõtra hæc uitia pugnãdum sit:nõ fuerit ab re forsitan monuisse:quod Thelpidẽ legitur Hieridẽ siue Hierida

Hieris

Vrania

legi posse. Sic.n.ex ueteribus græcis aliqui hirim quasi cõsecratricẽ uocarũt. Ex qua appellatiõe ut mox docebimus Romani eã romana uoce consecratricẽ dixerunt. Vrania eadẽ. i. cœlestis ideo dicta ab aliquibus fuit: ꝙ cœlestis arcus specie & modo floreat. Thaumastos itidem.i.admirabilis eadem illa rõne qua a poetis idẽ ille cœlestis arcus Thaumantias dicit̃ genus orig: neq; hãc illi ex admiratione nouæ rei rudi adhuc sæculo ut primus Plato indicauit assignãtibus antiq̃s. Adiecit præterea Dios Catharonta dici notissimo in græcis participio.i purgantẽ. Nominis uero huius ut nos credimus eadẽ cã quæ & consecratricis fuit: ꝙ purificationibus.s.adhiberetur:essetq; uel floris uel folioꝝ eius in antiqua religione ad eã rẽ aliq̃s usus. Reliquæ deinceps tres illæ appellationes: Gladiolus; Consecratrix & radix marica Romanæ ut uidet̃ uoces sunt:habetq; prima illa manifestam

Thaumastos
Catharon
Gladiolus
Cõsecratrix
Radix marica

omnibus

oĩbus cãm ex similitudine eius quæ ꝓprie Gladiolus a nobis in quarto dicet̃ quã in plantis Theophrasti Gaza pugionẽ transtulit: Vtraq;.n.cultellato & ut Theophrastus ait harundinaceo folio ẽ. Quæ uero duæ aliæ sequunt̃ incertã & sine auctore aliquo cãm nobis hñt. Credimus quidem iõ consecratricem dictã: q̃ in sacrificiis purificationibusq; suis antiquitas quondam Iride usa sit: nihil tñ hactenus comptum de ea re nobis est. In postrema deinde illa in radice .s. marica oborta suspitio est ex quo Plinius lib.xxi.capite.vii.ait illyricæ iridis duplex esse genus raphanitimq; alteram a raphani quã nos radicẽ siue radiculã dicimus: similitudine appellari Romanos ideo radicem eã dixisse: Et qm̃ auctore Nicandro ꝓbatissima nascat̃ in ripis Naronis in Illyrico fluuii nõ maricam sed Naronicã legendũ esse Nicandri uersiculus est. ἐμβρύον ἔτρεφε δρίλων ... ὄχθαις. Relinquimus tñ hoc legentibus arbitrariũ: satisq; sit suspitionem hanc nr̃am illis signasse. Quosuideor mihi iã uidere græca & nr̃a hæc simul conferentes demirari primũ: moxq; ut est oĩum fere hominum ꝓpriæ laudis studio facilis in alios & grauis censura audaciã temeritatẽq; nr̃am accusare: q̃ pter ea quæ in græcis legunt̃ addita quædam subtracta & mutata alia toto hoc ope a nobis fuerint. Iactentq; nec ꝓbi hominis nec fidi interpretis esse alienis sua: legitime decretis non dum recæpta: & antiquis noua miscere: in quo sane nos eis libenter & merito subscribimus. Nec est qd in bonarũ artium studiis laboribusq; huiuscemodi nos ẽt magis q̃ candorem fidẽ: & ꝓbitatẽ amemus: tãtũq; ab omni impudentiæ huius culpa absumus ut nullibi magis priusq; laborasse nobis conscii simus q̃ in seruanda ubiq; scriptoris huius integritate & fide. Nec nisi urgente rex̃ maiore necessitate aut antiquox̃ codicũ fide admoniti quicq̃ in eo detorsimus: mutauimus: subtraximus ue aut addidimus quod ideo nunc significasse oĩbus placuit: ne: in cauliũ florumq; iridis: totiusq; deinceps medicæ materiæ historia & medicina mutata: addita: detractaq; aliqua: nec aliis interpretibus eadẽ inuenientes impudenter & temere factũ id a nobis esse existiment: & anteq̃ consilii iudiciiq; nr̃i causas nouerint laborẽ hunc nr̃um damnare & odisse incipiant: Quam ob cãm nr̃a hæc lecturos omnes p̃camur (ut hic ẽt de seipso in ꝓemio ait) non q̃uo aliqd dixerimus sed sensu: ratione: experientiaq; ueritatẽ contẽplari: medicæq; materiæ descriptiones: picturasq; & antiq̃ oẽm medicinam non paruo labore latinis a nobis redditam cũ naturæ exemplaribus: & antiquox̃ decretis cõferre. Et siquid nõ fuerit a nobis iisdẽ totidẽq; uerbis & eadẽ sermonis forma redditũ nõ statim damnare & odisse: uerũ sic in aĩo habere in grãm legentiũ omni hac ratione nos esse usos: Coacti.n.sæpenumero sumus qm̃ nõ est latinis eadẽ quæ græcis in dicendo fœlicitas: & q̃ unde primũ ꝓrepserũt artes illic ẽt certiores appellatiões inuenerũt quæ angustius a Dios. dicebant̃ laxius explicare: Quorum erat multiplex & aliqñ contraria lectio eam tm̃ retinere quæ ꝓpius ad ueritatẽ accederet & in qbus mutari aliqd oportebat: rõnem certiorem ue aliq̃ coniecturã seq eamq; statim legẽtibus indicare nec aliter q̃ ut consiliũ magis q̃ decretũ id esset: relinqueret̃q; aliis ẽt cẽsendi loc⁹. Et ut qualia ubiq; ea sint certius intelligat̃ nõ pigebit uno aut altero exemplo in iride id ostẽdisse: hoc .n.quasi gustu reliq̃ in cæteris reddent. Diximus in historia Iridis gladiolo herbæ folia similia ex se pferre. Adiecimusq; herbæ neqs in æquoca in græcis uoce gladiolo simpliciter similia crederet: herbæ.n.non gladio eã Dios.cõparauit. Diximus & flores illi esse in summis caulibus: & in singulis singulos: cum in græcis nec summi nec singuli caules floresue ulli sint: Factumq; id a nobis est non tã (quod pauloante diximus) ut certius tota res pateret: q̃ q̃ in antiquis græcis aliquot non αὐτὴν ἐπὶ τῶν καυλῶν simpliciter legit̃: Verũ αὐτὴν ἐπὶ καυλῷ: quæ uox singulis caulibus singulos distribuit flores. Quod erat item παράλληλα ex ꝓpria græcæ uocis significatione recta paribusq; inter se spatiis in altum surgentes diximus: Hoc n.si Euclidi & græcox̃ grãmaticis credimus lineis quas parallelas dicunt præcipue competit. Nec alio pertinet ea uox: q̃ ut significet̃ nõ temere neq; in latera aliarũ plantarũ mõ caules iridis spargi: sed in altũ nullo inter se cõcursu ferri: & flores in his ita disponi ne alter alterũ impellat simulue cõcurrat. Quod totum ut nobis uĩ parũ fœliciter Ruellius reddidit dicens alterno situ flores in iride uariate. Diximus præterea in arcum flexos nullo illic arcus uestigio qm̃ floris ea flexura sit: & græca uox ἐπικαμπεῖ q̃ id exprimit in arcu frequens reperiatur. Subiecimus deinde & in arcu illo uariantes tã multos colores p̃sentis tẽporis participio usi: quoniã quemadmodũ in cœlesti arcu colores illi plures ex mathematicorũ & specularia docentiũ ratiõe non sunt: sed oppositæ lucis accessu ideo apparent q̃ refractis lineis uident̃: nõ dissimili mõ & iris cũ luce colores mutet: Idq; intellexisse oẽs Dios. uoluit cũ dixit ὁρᾶται.i.uident̃: qa non sint in arcu illo tã multi colores sed rõne accedentis lucis uarient & uideantur. Fecimus idẽ & in medicina: qualia sunt cum diximus mederi irides in accessionibus febrium pfrictionibus & cũ tremore algoribus & in farinã tusas ulcera explere cũ tñ in priore illo remedio nulla in græcis febris audiat̃: & in secũdo ξηραί tantũ.i.siccatæ sit. Sed quoniã in græcis illis uocibus hæc uis & usus latebat ideo certiore intellectu a nobis sic redditæ fuerunt. Quod ita ab oĩbus amari ꝓbariq; optamus ut ẽt bona fide multaq; diligentia a nobis ubiq; factũ id est. Erat aius nobis tractata hactenus omni Iridis historia: reiectisq; in aliud tempus his quæ ad medicinam pertinent hoc loco detinere. Sed fecit Ruelli⁹ cõtra quẽ nõ est consiliũ nobis posthac aliqd dicere. Amamus n.hoiem nec parũ illi res latina ob id saltẽ debet q̃ in tanti scriptoris harenam primus alios prouocans descenderit fecit ille qdem sestinata nimis suæ interp̃tationis editione ne differri impune possint q̃ grauiora in hoc capite non sunt

ἐπὶ καυλῷ

παράλληλα

perfrictiones

Cũ tremore algores

mihi cum illo eadē: probariq; rōne exigunt quæ alioqn sola interpretis fide stare potuissent. Inter quæ primū illud nec paruifaciēdū est quod ille ait uento refrigeratis aut rigētibus mederi irides: nullo ut nobis uidet̃ sensu. Primum siqdem disiungenda nō erāt q̄ in eodē frigoris genere a Dios. coniungunt̃. Neq;.n. censet hic his aut illis sed utrisq; mederi Irides: copulatq; simul nō separat duas illic & diuersas frigoris noxas. Quæ deinde ratio aut causa erit: ut uento refrigeratis: & non imbre: niue: pruina: glacie: aliisq; gelicidiis Iridem mederi dicat̃: libenterq; ego hominem interrogarem: quos nā in antiqua aut noua medicina priuatim uēto refrigeratos legerit aliqn̄: ego certe nullos: nec uideo quæ nā e gelicidio uenti noxa corporibus nr̄is ingruere possit: ut nō ex oī alio eadē ēt quotidie fiat. Nec recte in natura & morbis rigentes dicunt̃ qui quouis ēt gelu pfrixerunt: Siccitatis enim non frigoris pprīū consequens rigor est. Suntq; latinis pprie rigores iflexibiles neruorum musculoꝝq; durities ut apertius & longius a nobis dicet̃ cū primū de rigoribus his dicēdi occasio dabit̃. Qui gelu qdē fieri possunt: nec male de gelu dicūtur: ita tn̄ ut frigoris consequens nō frigus sint. Nec me latet in tam manifesto hominis lapsu ad impressum eaq; parte a librariis corruptum Dios paratum homini pfugium esse: in quo πνεύματι ψυχομένοις .i. uento refrigeratis: non περιψυχομένοις: ut nos emendauimus manifeste legit̃. Quod quatenus excusandum sit alioꝝ iudicio relinqmus. Nobis certe uidet̃ oportuisse hominē facere quod in desperata hominis sanitate Hippocrates præcæpit nō tractanda esse quæ fœliciter & honeste absolui nō possunt: & in legendis antiquis scriptoribus ubi paꝝ sequax reꝝ uerboꝝq; ordo & sensus occurreret uitiū oīno suspicari: suspitioneq; illa ad ueritatis cōiecturā & eruscationē paulatim pficere: Quod nobis & hic & aliis pluribus locis obseruatū est: & si in hoc non tam coniectura q̄ meliores græcoꝝ codices nobis auxilio fuerunt: in qbus περιψυχομένοις: non πνεύματι ψυχομένοις aperte legit̃. Credimusq; non irrepsisse id uitium diuisa primum ab imperitis librariis a participio suo pꝑpositione περί: mox a legentibus in nomen translata: qui de frigore illic agi uidentes: cum nescirent qd præpositio illa per se significaret: ad uenti gelu & frigus eam transtulerunt: facili ad uitiū & labē hanc lapsu: qn̄ περί non pluribus nec multo diuersis litteris scribit̃: q̄ qbus circūducta & cōtracta breuitatis cā uox illa πνεύματι nunc ēt passim scribi uidet̃: facileq; hoc modo ad uenti gelicidia res translata ē: cum tn̄ iudicio nostro de uentis geluq; cœli nihil a Dios. hoc loco agat̃: Sed de frigoribus his quæ ardentissimo etiā anni æstu intra nos orta: in febriū accessionibus sentiunt̃. Quod intelligens Barbarus algores uertit & pfrictiones non satis tn̄ certo frigoꝝ discrimine. Quæ qm̄ in diuersa febre ex diuersis causis diuersos hēt euentus: non ut medicum sed ut interp̄tem oportet ad constituendas semel diuersarum reꝝ certas ex græcoꝝ decretis appellationes breuiter de his agemus: ut constitutis ēt semel his nihil posthac ultra citra ue græcaꝝ uocū significationes a nobis dicat̃. Nouerūt: ut in græcoꝝ prouerbio est: medicoꝝ pueri ēt: in accessionibus febrium non omniū: sed eaꝝ quas frigus aliquod antecedit: frigere aliis tn̄ extremas mēbroꝝ partes: aliis una cum frigore intremere: aliis totum solū inhorrere corpus: priusq; illud frigoris genus περίψυξιν & eos q eo frigeant περιψυχομένους dixerunt: quartanis febribus plerunq; pprium. Secundū uero ῥῖγος: & eo laborantes ῥιγοῦντας: tertianis peculiare. Tertium postremo φρίκην: & in eo constitutos φρίττοντας: Sentiriq; hoc in febribus his quas græci hemitritæos: celsus semitertianas appellat: testatus in secūdo Paulus Aegineta est: qui semitertianā fieri dixit tertiana cum secūdo illo frigore: quotidiana uero sine eo accedente: Sicq; ex duabus mixtā: tertium illud frigoris genus facere priore illo maius: secundo uero minus. Quæ oīa ex decretis in antiqua græcoꝝ medicina: & ex cōi eaꝝ uocū ætate huius scriptoris æstimatiōe & usu a nobis tradunt̃. Qualia.n. hæc tunc docebant̃: talia a nobis merito nūc reddunt̃: & qua nouium & uocū cōtractione in suos usus antiqua medicina usa est: eadē & nos idē agentes uti mō oportet: exigūt.n. sibi artes & eaꝝ auctores quod certū pprīū exactūq; & p tempora cōsuetū sit. Nec quicq̄ in uertēdis græcoꝝ cōmentariis grauiore piculo fit q̄ si cōibus translatis: ambiguis: maioris; minorisue ambitus appellationibus certū: contractūq; ad certam rei significationē aliqd reddat̃. In tot itaq; tanq; diuersis febrium frigoribus græcoꝝ exēplo ex his q̄ sparsa in latinis obseruauimus appellationes tres huiuscemodi nobis in hoc opere constitutæ sunt: in primo pfrictiones: in secūdo cum tremore algores: in tertio horrores, quibus deinceps ubiq; cū opus erit utamur: Ne si facta corporibus nostris aliter q̄ ex febre & a cœli extrinsecoq; aliquo gelu noxa alicubi tractanda sit: cōis illa uox frigoris desit q̄ eam priuatim indicemus: qd a græcis factum obseruatūq; inuenimus: qui coniuncta frigori alia pꝑpositiōe κατάψυξιν extrinseci & sine febre frigoris oīs noxam appellauerunt. Quæ ēt causa fuit ne Celsum in his sequeremur: q duo tn̄ genera frigoꝝ huiuscemodi numerauit: Primū.s. quo extrema inalgescunt: quod frigus simpliciter: Horrorē uero secundū illud in quo totū interimit corp᷒: Et in hoc genere.i. febriū frigoribus succurrere Irides hoc loco Dios. ait: confectoq; ex eis unguēto posteriores medici remedio hoc usi sunt. Quod Paulus Aegineta in secūdo præcæpit: & Celsus indicauit: cum tertio libro monuit pfricanda ægroti membra manib᷒ ex uetere oleo unctis: eiq; adiiciendum aliqd ex calefacientibus: qualem hic Irin pauloante esse dixit. Nec tn̄ in febrium frigoribus Irini unguenti usus erat: ueꝝ in cunctis aliis: quod primo libro idē Aegineta cōstituit quo capite agit de his q ex frigore noxā cōtraxerūt. Neq; immerito. Calore.n. & hæc & illa pariter curāt̃ & qm̄ oīum eadē fere remedia sunt: ideo & hic unius aliqn̄ generis: perfrictiōis uerbi cā: horrorisue: aut.

Rigentes

cū tremore

cũ tremore algoris appellatione: cõe & aliis remediũ illud fore legentibus cogitandũ reliquit. Explicasse idẽ Paulus ẽt uidet quod Dios. ait: Crassa & biliosa purgare Iridem &c. Siquidem lib. sexto decreuit: potã cũ mulsa aqua Iridẽ aluũ ducere: & in fistulis sinibusq; non decocto utit sed trita in puluerẽ: & per cribrum traiecta eius radice: quæ sola i hac plãta usum in medicina hẽt. Ex quo fit ut suspicemur potuisse quondã aliter legi locũ: nec σαρκωτικὸν genere neutro: ut ad decoctũ referenda uox illa sit: sed σαρκωτικὰς in fœminino ut ad Irides referatur legi oportere: Non iõ tñ lectionem illã oĩno damnamus; Veꝝ in ambiguo eã elegimus q̃ antiquo medicinæ auctore cõfirmaretur: & quæ contra fistulas maioribus uiribus pugnaret: Verisimile.n.est efficaciores Iridis q̃ decocti eius uires esse. Et hactenus pro Iride dictũ a nobis sit: nã quæ ad reliquos morbos in hoc capite ptinent: eoꝝq; remedia & remedioꝝ multiplicem rõnem & usum quæ oĩa desiderari poterãt: qm̃ pluribus locis eadem erunt: illic a nobis deinceps explicabuntur ubi meliore occasione se offerent: destinauimus.n. ut hanc partem incipientes diximus in partes digerere quæ uniuersa grauius alioquin nos p̃merent. Simulq; ut quõdam Salinatori uisum est qui cæso ad Metaurũ cum Asdrubale duce punico exercitu: cum nunciaretur sibi ligures quosdam qui aut p̃lio non adfuissent: aut inter cædẽ euasissent uno agmine abire sine signis sine duce sine ordine: posseq; si eques aliquis mittatur oẽs deleri: supersint inqt aliqui nũtii & hostium cladis & nostræ uirtutis: Sic nobis etiam supersint ubiq; aliqua: quæ in cæteris donec tota res absoluatur curæ laborisq; nostri legentibus inditia sint. Nolumus tñ quod ad pessulos pertinet ulterius differre. Exigit.n. nunc operam nostram: & medicinæ iocos suos misceri cupit Comicus noster. Qui in Eunucho sua: clausa cum adolescente in cubiculo puella pessulum hostio obdidit: non foribus seram aut uectem ne quis amoris sui cursum impediret obiiciens: sed ex pessulorum rõne: qui mulierũ naturalibus i plerisq; morbis & uitiis subiiciuntur inceptam iam Venerem festiue describens. Maior.n. ioci uis in hostii ambigua & ancipiti uoce est in qua cogitandũ poeta audientibus reliquit cubiculi ne an uirginis hostio pessulum obiiceret. Sciebant.n. tunc oẽs: dum turpitudinem in uocibus ẽt esse aliqui existimant pudori parcẽtes fœminarum naturalia portam & hostium appellasse. Audierantq; forte in signando castigandoq; tragico scelere & quale cum Iocasta matre filius Aedipodes exercuit & Romanus Cæsar somniasse se credidit p̃cæpisse antiquiores græcoꝝ sapientes. Non licere homini ingredi per portam per quã exierit: hostioq; huic & portæ: non ex custodia domus: sed ex medicinæ disciplina pessulum eunuchus obdidit. Cuius diminutiuam appellationem ueluti oĩbus certiorem nos imitati pessulos diximus eos quos græci πεσσοὺς dicunt: quos libro quinto capite.xxi. Celsus his uerbis descripsit. Vt ea quæ fœminis subiiciuntur (pessos græci uocant): eoꝝ hæc proprietas est. Medicamenta composita molli lana excipiuntur: eaq; lana naturalibus conditur: Multoq; certius Paulus Aegineta quo capite de suppressis mensibus agit: sic pessulum diffiniens Pecta ita lana pessulus est: quodcũque ue aliud teres digiti humani forma quo medicamenta substinentur: utiturq; his p̃cipue ad ciendas muliebres purgationes. In quem usum forte Dios. innuit pessulis misceri Irides; Nam si cum uino potæ id præstant: subditæ etiam præstare poterunt. Pessuli

DIOS. DE Acoro. Cap. ii.

Acoron genere neutro: sunt qui q̃ herba sit fœminino Acorum: qui Aphrodisiadem: qui nauticam radicem dicant. Galli piper apiũ. Romani Veneream herbam appellant. Iridis folia Acorus habet: angustiora tantum. Radices eidem non dissimiles: implicitas: nec recta descendentes uerũ obliquas & in superficie terræ: geniculis intersectas: colore subalbidas: gustu acres: odore non ingrato. Primam habet bonitatis æstimationem q̃ densa: candicans: non cariosa: sed plena & odorata est. Asplenos in Cholchide & Galatia Acorus appellatur. Calefaciendi uis & natura radici ei⁹ est. Cit urinam potum Acori decoctum: lateris: pectoris: & iecoris doloribus: torminibus: ruptis: conuulsisq; accomodatum. Minuit præterea lienes. Vrinæ stillicidio prodest: prodest & uenenatoꝝ morsibus. Vtiliterq; Iridis modo insidentibus Acoro muliebria.i. menses fouentur. Exterit inunctus radicis succus quę claritati oculorum officiunt. Miscetur præter hæc magna utilitate antidotis Acori radix.

INTERPRES.

Congener Iridi Acorus est: non tanta tñ cognatio: nec tam indiscreta similitudine duaꝝ plãtarum natales natura miscuit: ut nõ diuersitatis aliqua ẽt uestigia i eis reliquerit: Quæ obseruantes herbarii alterã ab altera separarent: & diuersa appellatione in diuersos usus distraherent: Quod ut a natura fit: & a scriptore hoc traditum fuisse uerisimile est. Sic ẽt integris his

cōmētariis integrum ad nos peruenisse debuerat. Sed quæ bonis artibus & studiis semper nocuit librariorom incuria maiorē diuersitatis illius partem desiderare nos cogit: De qua priusq̄ agamus quæ possumus de diuersis Acori appellationibus dicemus: In quibus nulla est mihi certa ratio nec cur græci a Venere Aphrodisiadem: & a græcis accæpta uoce Romani Veneream dixerunt. Solus Apuleius quicunq; ille fuit in cōmētariolo quot de aliquod herbis scriptum a se reliquit Piper apium dictam fuisse testatus est: q̄ ea in aluearibus suspensa: nunq̄ facto examine apes in colonias fugerent: nec tñ cām reddidit nec inuenta hactenus a me est. Idem præterea Sandicem nauticā & Singentianā ait uocari: incerta nobis pariter nominū huiuscemodi origine & causa. Quæ ego hoc loco non posuissem nisi ante nos in Corollario suo has uoces Barbarus inseruisset: plurisq; q̄ æquum erat fecisse eas uideretur: & nisi in antiquo latino Dios. in extrema capitis coronide omnia ab Apuleio illo dicta: tanquā legitima ꝑles scriptori huic adiecta fuissent. Quæ omnis labes miscendi simul & eodem loco coaceruandi a diuersis scriptoribus tradita nō prius in bonas artes irrepsit q̄ cū incœperunt qui eas profitebantur ex sola omnium scriptoꝝ lectione gloriam sibi quærere: & dū multa scire & scripsisse uideri uolunt contra q̄ mercatores & institores ubiq; consueuerint a maioribus & secretioribus tabulis nomina datiq; & accæpti rōnes omnes ī exiguos codices & diurnos pugillares transtulerunt. Eoque impudentiæ progressa res est: ut præteritis antiquoꝝ scriptoꝝ nominibus tota aliqñ uolumina iisdē uerbis a quibusdā in cōmentariis suis reddita fuerint quasi Theophrastum: Piniū: Galenū: cæterosq; græcoꝝ scriptores nulli post eos lecturi essent: Nescioq; ego ingratine magis: an dolosi animi uitium fuerit ex alienis laboribus gloriā tanta impietate quærere: & tam turpi flagitio (quod ēt monente grāmatico Aristophane a Ptolemæo rege non minus q̄ furti punitū quondā Alexandriæ fuerit) ab antiquoꝝ laude in admirationē sui deuios agere posteros. Non meminissem itaq; & ego ob has causas earū uocum: nisi Barbarus Corollario ut dixim⁹ suo eas inseruisset. Nec ideo id feci ne solus ignorasse eas uiderer: uerū ut obiter monerem quod in Apuleio legitur Sandicem nauticā dici Acorū uideri nobis ex Dios. accæptum. & si id sit corrupte Sandicem ꝑ radice legi: Tamq; facilis in una littera lapsus a radice in Sandicem est: ut id potius iudicio meo sic legendum in Apuleio fuerit q̄ importunæ hoc loco uocis inserendus usus. Nec illud ēt ignoramus posse sandicem ad floris colorem referri: & ex eo totam appellari plantam qui in Sandice flammeus luteo non dissimilis est: Sed nos ubi nulla sit antiqui scriptoris fides & auctoritas magis probamus quod in Dios. adhuc seruatur & quod rōnem magis sequtur ut a potiore parte a radice. s. quæ sola ī Acoro habet usum tota appelletur planta: non aliter q̄ & in Iride dictū paulo ante est. Credimus præterea uitiū in adiectiuo illo nautica esse: qm̄ nullum in tota huius plantæ historia medicinaq; uestigium deprehenditur quod ad nauigationem nautasue pertineat. Quod nisi in suspitionibus cōiecturisq; his morosior haberi & dici timerem illud ēt adiecissem suspicari nos quoniā Iridi similis & cognata Acorus sit eadem illi appellatione potuisse quondā uocari: & ut in Iride radix marica naronica donec certius aliquid inueniretur emendata a nobis est: Sic ēt in Acoro ꝑ radice nautica naronicā legi eodē mō posse: Nec est q̄ miretur aliquis latinaꝝ uocum in græcis tam graues mendas cū græcaꝝ in latinis nō dissimiles passim uidere liceat: Satisq; hæc pro Acori diuersis appellationibus sint non tā desideranda q̄ illa q̄ in diuersa eius ab Iride figura aliūde repetenda nobis fuerunt: In quibus præter dicta a Dios. hæc præcipua sunt.

Notæ acori

In foliis longitudo maior: color minus herbaceus: & in summo acuminatior mucro: in floribus non ut in iride crassiore ungue folia hærentia sed pediculo aliquo suspensa: nec purpureo sed luteo colore.

Luteus color

Dico autē luteum quem alii in hoc flore croceum eadem sane cum cæteris eiusdem rei æstimatiōe: sed minus ambigua & incerta in duobus coloribus: quoꝝ alter in croco sit: alter ex eo fiat indicatiōe quos græci una appellatione κροκώδεις siue κροκίζοντας pariter dicunt.

Duplex ī croco color

Habet. n. natiuum crocus colorē qui in capillamentis suis intra florem adhuc uiuentibus & siccatis rubet: Habet & luteum cū dilutis humore aliquo capillamentis iisdem lutescit. Fitq; in hoc scriptore sæpenumero ut κροκώδης siue κροκίζον idest croceū dicatur quod rubet: ut in maiore dracunculo quem semen in sūmo caule ferre Dios. ait: racemosum & cū maturescit κροκίζοντα idest croceū: qui color nisi a capillamentis croci rubentibus accipiatur falsus omnino erit: puniceo. n. colore tunc dracunculi semen rubet. Aliqñ ēt κροκῶδες uocat quod nō rubet sed diluti aqua croci colore est ut in commanducato Rhapontico est & in Acoro hac: caltha: uiolisq; his uidetur quæ primæ uer nūciantes uno ramulo plures pendent & colore maturæ medicæ mali uidentur de quibus suo loco dicemus: simulq; de coloribus his cum in uniuersum de omnibus in extremo opere agetur. Ob quam cām nos eam ambiguitatem fugientes ubi luteus erit croci color luteum: croci aut diluti aqua croci colorē: ubi puniceus & rubens semper croceū aut eroci colorē rubētē dicemus: Eritq; nobis a re nō ex imitatiōe græcæ uocis indicationis rō. Ecquis ēt nouit: an croci lutheus color natiuus in eo flore ēt itelligi possit. Rubent. n. capillamenta eius: lutescunt autem quæ numero tres ueluti ligulæ in eo uidentur: & ab iis luteū in croco colorē nō ab eo qui humore aliquo dilutus fuerit κροκώδη καὶ κροκίζοντα hic dicat aliqñ quod luteo colore est. & si hac ratione intelligendū id sit: nō male ut constitutum est luteus croci color dicetur. Non sunt relinquenda quæ in reliquo capite ex eadē librariorom incuria uitium contraxerunt: & si hactenus ab aliis qui ante nos hoc idē egerunt pleraque ad antiquā inte-

gritatem Plinii & eiusdem huius scriptoris ope restituta sunt: quæ oĩa melioꝶ codicũ fide nos ẽt confirmamus. Priuatim tñ illud opinamur: ubi Dios. ait præferri cæteris Acoꝶ densam cãdidam non cariosam &c. non densam sed amarã legi quondã potuisse: monueruntq; id nos ꝓbatiores ĩ græcis codices: in quibus una tñ mutata lr̃a non πυκνὸν quod densum: sed πικρὸν quod amaꝶ significat legitur: Quod & Galenus aperte innuit dicens Saporẽ Acoro acrem cum amaritudine aliq̃ eẽ. Non tñ cõem illam lectionem penitus damnamus. Scimus.n. egregiæ bonitatis notam in radicibus aliq̃n densitatem esse: sed monuisse hoc legentes uoluimus: presertim cũ hic ipse dicat radices eẽ Acoro Iridis radicibus non dissimiles: in quibus prælatæ aliis fuerunt: q̃ densiore soliditate & amaro sapore essent: quod & Plinius itidem reddidit cum libro. xxv. capite. xi. de Acoro ageret dicens Cætero & has Iridis similes. Deest & in extremo capitis calce participium ἐγχριόμενος. idest inunctus: quod ad remedii usum pertinet: quo loco. s. decernit radicis Acori succum: quæ claritati oculoꝶ officiunt abstergere: Id.n agit oculis inductus & inunctus. Reliquum est ut de his quæ ad medicinam pertinent aliquid dicatur: primumq; illud erit quod Dios. ait ꝓdesse Acoꝶ sine febre lateris doloribus: in quo malo humaniq; corporis parte: in qua id sentiatur nouisse illud oportet: dicere græcos πλευρὰν costam & neutro genere πλευρὸν omne id in anteriore homine spatium quod utrinq; a superiore parte: qua brachium humero iungitur ad imas pertinet costas: cus ex interiore parte costæ subiacent grauioribus leuioribusq; aliquot morbis obnoxium. Omnem hanc hominis partem ut diximus aliq̃n fœminino: aliq̃n neutro genere πλευρὰν καὶ πλευρὸν græci dicunt: Latini uero latus: & q̃bus ea pars tentatur morbos utraq; gens suis appellationibus ab ea parte factis significauit: græci πλευρῖτιν grauius plerunq; & exitiale malum: quod ex abscessu suppuratiõeq; in ambienti ex interiore parte costas membrana fit: quem comitantur difficultas spiritus: cõtinua febris dolorq; a summa humeri iũctura ad extremas costarum cartilagines pertinẽs. Et præter hoc πλευρᾶς πόνον: qui in eadem parte dolor sed sine febre sentiatur: fiatq; ut Celsus ait: uel ex ictu: uel ex frigore: uel ex nimio cursu: alia ue huiuscemodi causa. Romani aũt quibus non licuit (ut Flaccus ait) tam rotundo ore loqui: & in fingendis cõponendisq; uocibus minore fœlcitate usi sunt utrũq; hoc malum aliq̃n lateris: aliq̃n lateralem dolorem dixerunt: nullo inter grauius leuiusq; illud malũ discrimine quod græci antea fecerant: quã ambiguitatẽ uitãtes aliq prius illud & grauius græca uoce pleuritim: secũdum uero illud & leuius lateris & laterales dolores dixerunt. Sed tanta uarietate & inconstantia duarum uocũ ut nobis qui græcã medicinã latine loquentẽ ostẽdere cupim⁹ necesse sit certas & ubiq; sibi ipsis cõstantes uoces in his ẽt cõstituere: ut cũ inuenerint legentes lateralem dolorẽ semper intelligant primum grauiusq; illud malũ: quod græci πλευρῖτιν uocant. Cũ uero sine febre lateris dolores: secũdum illud & leuius quod iidẽ græci πλευρᾶς πόνον siue ὀδύνην. secimusq; hoc antiquos græcos imitati. Siquidem Paulus Aegineta cum longius de priore illo egisset statim subiecit. Costaꝶ uero. i. lateris sine febre dolores &c. In priore uero illo cũ nõ liceret græcoꝶ mõ substantiuo aliquo nomine uti auctore Plinio lateralem dolorem libenter diximus. Dicẽdum nobis ẽt de stillicidio uessicæ: quod sic accipiendum est auctoribus Celso: Galeno: Paulo Aegineta: Absyrto de ueterinaria medicina pluribusq; aliis fieri aliq̃n ut ex uessica per colem multa difficultate: nec sine magno dolore conatuq; urina fluat. Eo malo affectos Marcus Cato capite. clvi. libri sui de re rustica his uerbis descripsit. Quibus lotiũ ægre it: græci & a difficultate & a dolore δυσουρίαν id malum dixerunt. Aliq̃n exiguis: nec nisi per interualla stillis eadem urina fluit: descripsitq; hos etiã sic Cato: quibus lotiũ substillũ est: græci hoc uitium στραγγουρίαν dixerũt. Suarumq; diffinitionũ libro Galenus id malũ diffiniens ait στραγγουρίαν εἶναι κατὰ στράγγα τοῦ οὔρου ἔκκρισιν esse. s. per interualla temporis stillaꝶ urinæ fluxũ. Aliq̃n ẽt nec ægre neq; exiguis & per interualla stillis: sed toto obstructo canali nihil fluit. Eius mali Cato non meminit: græci aũt ἰσχουρίαν dixerunt: diffiniuitq; eodẽ libro Galenus integrã esse urinæ suppressionẽ: quæ uitæ periculum ferat. Nos quia sæpius de his agendum erit quot & quæ erunt in Dios. difficilis urinæ genera & uoces totidem & eadem significatione a nobis reddentur: ne cõmuni appellatione aliqua misceant simul quæ specie in antiqua medicina diuersa forte fuerunt: obsoletamq; Catonis uocũ uetustatem fugientes. Primam illam labem & urinæ difficultatem auctore Plinio aliisq; uessicæ urinæ ue angustias. Secũdam auctore Seneca uessicæ urinæ ue stillicidium. Tertiam græcæ uocis imitatione suppssam urinam: siue obstructam uessicã posthac semper appellabimus. Exigũt sibi ẽt mulieres altera nec negligenda humani generis pars in extremo hoc capite priuatim operã nr̃am: Cupiũtq; ꝓ tam multis fœturæ & puerperii sui laboribus: quos solæ obeũt grãm & honorem hunc sibi haberi: ut certius dicamus: quæ nam sint: quæ græci omnes scriptores passim τὰ γυναικεῖα appellant: & quæ intellexisse ea legentes oporteat: neq; aliud q̃ naturæ uitium significari suspicetur: & ipse hoc etiã remedio a proprio sibi malo conualescant. Quod nos non tam libenter q̃ necessario agemus. Et si non adeo facile id sit: nec legentibus forte æquum uideatur in generis & multitudinis uoce qualis in græcis τὰ γυναικεῖα est unum ꝓpriumq; aliquod mali genus significari: & si plura indicent quot qualia ue ea sint paꝶ etiã explicari: Conabimur: tñ minorq; aut nullus nobis hic labor esset: si græcaꝶ litteraꝶ periti omnes nouissent: quã uim præpositiui articuli in græcis habent: Intelligerẽt. n. adiectiuo nomini coniunctos eius articulos ad substantiam, certamq; rem significationẽ trãsferre;

Lateris dolores

πλευρῖτις

Stillicidium uessicæ

δυσουρία
στραγγουρία
ἰσχουρία

Muliebria .i. menses

& cũ δίκαιον auditur adiectiue iustum cũ τὸ δίκαιον substantiue iustitiã intelligi. Idem & hoc loco ἐν τοῖς γυναικείοις idest muliebrib⁹ intellexisse oportet: cõstituendũq; indicaria Dios. id uel ea tantum mala quæ fœminarũ ꝓpria sunt: maribus ideo a natura negata ꝙ in altero sexu his partib⁹ carent in quibus ea fiunt: Quæ sane multa sunt: nec numerari ea nunc opus est. Illud magis in tanto hoc scriptore cogitandũ: ex quo plura in fœminis ꝓpria hæc mala fiunt nõ diuersa tantũ uerũ contraria nec diuersis sed cõtrariis etiã remediis curanda inutiliter grauiq; humanæ salutis periculo hæc hominẽ docuisse si in una illa τῶν γυναικείων uoce oĩa fœminarũ mala intelligantur. Oportet itaq; de perito totius medicinæ homine id sentire unũ cõmune certũq; aliquod mali genus in fœminis decocto Acori curandũ præcæpisse: nullũ aũt mensibus menstruisq; purgationibus in eo sexu certius cõmuniusq; est: Solis siquidẽ: omnibus longioreq; & meliore uitæ parte nisi uitium impediat fœminis ea affectio competit: Tamq; propria illis est ut sine his nulla sit muliebris sexus ad fœturam utilitas & gratia: fuisseq; hanc quondã τῶν γυναικείων æstimationẽ aperte Theophrastus indicat: qui libro nono de libanotide quã Romani Rosmarinum dicunt agens utilem radicem ei⁹ ꝓdidit πρὸς τὰ ἕλκη καὶ τὰ γυναικεῖα uocatq; ille γυναικεῖα quæ in eadẽ libanotide manifesta mẽsium significatione hic ἔμμηνα appellat: licetq; plura sint muliebrium mensiũ uitia unũ tñ signari tñ hoc loco uidetur mora. s. & cessatio eorũ. Siquidẽ quæcunq; ciendæ urinæ accõmodata sunt eadem cessantes menses ducere etiã poterunt: Dicet hic forte aliquis si menses ea uoce tñ intelligendi erant: debuisse certius quotidianã rem indicare Dioscoridem paratis presertim certioribus & communioribus aliis appellationibus: quales καθάρσεις ἔμμηνα & καταμήνια sunt: quibus a cũctis aliis passim: & ab hoc ipso toto hoc opere eadẽ illa affectio nominatur. At nõ minus certa: nec min⁹ frequens cũctis aliis hæc quondã fuit: Vsus ea enim Theophrastus: usus Aristoteles: usi & alii sunt quod ꝑ pro omnibus iis merito habendum est in quotidiano castioris sermonis usu fuisse uerisimile est: Pudoriq; parcentes rem auribus ẽt ingratam a sexu cuius propria erat qua diximus rõne tota græcia oẽs indicauerunt: Non aliter q̃ & nostra ætas & gens pudori pariter consulens fœminarũ tempora deflexa contractaq; in muliebri re ad eam affectionem temporis appellatione nõ male uocat. Quæ omnia longius ideo a nobis dicta sunt: ut in tam diuersis notissimæ alioquin rei indicationibus appellationis nostræ causam redderemus: meminissentq; posthac legentes. Siquando muliebrium per se uox nobis in hoc opere exciderit: menses tantum ea significari.

DIOS. DE Meo. Cap.iii.

M Eon: In Macedonia & Hispania plurimum nascitur Meon quod Athamanticũ uocant: Caule foliisq; Aniso similibus: Crassius tamen Aniso est: bicubitali plerũq; altitudine: radicibus in partes distractis hisq; tenuibus: aliis in obliquum aliis recta tendentibus: longis odoratisq; & gustu seruidis. Quæ in aqua decoctæ: & sine coctura tritæ cõtra adstricta renum & uesicæ uitia utiliter bibunt urinæ angustiis utiles: utiles & stomachi inflationib⁹: torminibus: strangulatu uuluæ procidentibus: articulorũ doloribus & a capite I sub iectas partes destillationibus: cunctisq; his cum melle tritæ pro eclegmate dantur. Decocto earũ insidentibus menstruus ducitur sanguis: infantibus etiam imo uẽtri & pectini emplastri modo illitæ urinam cient. Dolores tamen capitis facit potũ ultra q̃ deceat Meon.

INTERPRES.

P Eregrinum semper: quõdãq; rarũ: nunc uero quod sciam nullum Italiæ Meon ẽ: nõ qa quibus locis antiqua ætate nascebatur nunc etiam non nascatur: æterna n. plantarũ genera uoluit natura esse: Sed mutatæ cum temporibus artium & doctrinarũ rõnes multa q̃ in noua medicina diu neglecta sunt ignota penitus nobis tandem euaserunt. Ex quo fit nequid possit in eo dici præter ea quæ a Plinio breuissime libro uigesimo capite. xxiii. dicuntur: q Meu id non Meon appellat qua uoce posteriores aliquot ẽt usi sunt: & præter ea quæ Paulus Aegineta in sexto . Ili assũ nuita Dios. accæpta: calere. s. in tertio: siccas uero in secundo ordine Mei radices esse: ideo ꝑ urinã & menses ciere: sumptumq; maiore copia Meon capitis facere dolores. Variãt in figura & historia eius antiqui græcorum codices: In aliquibus enim legitur Aniso in aliquibus Anetho foliis similibus esse: Plinius Aniso similia dixit: nosq; in ambiguo ueluti alterius testis accessione quæ pluribus testimoniis cõfirmabatur Anisi lectionem magis ꝓbauimus: Cætera uero ĩ quibus uariat a Dios. Plinius diligentioribus cẽsenda relinquimus: nõ enim utrobi in duobus scriptoribus certior ueritas & maior fides sit quærimus: sed Dioscoridem latinis reddentes qua possumus diligentia collatis græcorũ codicibus si nõ integrum minus corruptũ tñ ꝓferre conamur: qd

in hoc capite ut mox dicemus perq̃ difficile erit tam turpiter aliqua parte claudicat. Cur aũt Athamanticum diceretur Plinius eodem loco exposuit: nisi forte Athamanicũ subtracta t littera legẽdũ sit: docueritq; Diosc. in Athamania nasci: Cuius regionis gentem auctore Bizãtio Stephano aliq Thessaliæ: aliq Illyrico assignant Nec refert in Macedonia nasci Meon dixisse Dioscoridem quãdo nõ lõge distent inter se Thessalia & Macedonia: mutatisq; a regibus sæpenumero earũ terminis altera in alterius appellatiõem aliqñ trãsierit. Suspitio tñ hæc magis q̃ decretũ sit. Illud certius docendũ: quæ nã Diosc στεγνὰ: & nos una appellatione adstricta renum uitia appellemus: omnia. s. illa quorũ impedimento urina aut difficulter: aut raris & per interualla temporis stillis aut nulla fluit siue in renibus siue in uessica ea sint; quorũ maior pars superiore capite numerata & descripta a nobis est Reliqua uero ut ex renum uitio cãm & originem habent: sic ex decretis in ea parte malis repetenda sunt Diximusq; nos adstricta Celsum imitati: qui primo libro adstrictas febres eas appellat: quæ nihil ex se remittunt. Quod genus libro diffinitionũ suarũ Galenus diffiniens ait. Adstrictam esse febrem quæ fluidæ cõtraria est: nihilq; ex se remittit: qualia sunt aluus: urina: sudor: pituita oris: & siqua alia huiuscemodi in hoie naturæ impetu pelli cõsueuerunt. Vox a fictilibus trãslata: in quibus græci στεγνὰ dicunt: quæ nec curta nec rimosa: aut uitio aliquo rara infusos hũores non remittunt sed retinent. Superest quod pauloante diximus in hoc capite claudicare: nec facile restitui posse tantopere uariant illic antiqui græcorũ codices. Locus est ubi nos diximus strangulatu uuluæ, pcidẽtibus mei radices pdesse: difficillimum: & quod mortis imaginem habet in ea parte malũ significantes: quod græci πνίγα ὑστερικὴν latini non uno termĩo: sed alii pfocationes uuluæ: alii strangulatus: alii ab euentu eius mali obmutescentes strangulatu uuluæ fœminas dixerũt. Sũt enim in quibus strãgulationes hæ: in quibus præclusæ: in quibus pcidẽtes uuluæ: & in quibus eius partis dolores tantum legantur: tam difficili inter tot eiusdem partis mala iudicio ut inclinaret animus hiatũ relinquere hoc loco: quem post nos maiore iudicio & peritia aliquis expleret. Persuasit tñ quod legitur reddere maior testium numerus: & inter eos qui mihi omnium aliorum probatissimus est. Et si antiqua Diosc. interpretatio: nec minus etiam Serapion ad dolores eius partis remedium hoc contraxerint. Quod totum legentibus liberum relinquimus.

Adstricta renum uitia
ὑστερικὴ πνίξ

Strangulatus pfocationes uuluæ

DIOS. DE CYPERO Qui odoratus angulosus iuncus est. Cap. iiii.

Cyperon. Sunt qui & hunc quemadmodum Aspalathum Erysisceptrũ uocent. Romani iuncum simpliciter uel iunci radicem dicunt: Porri folia angulosus odoratus hic iuncus habet longiora tantum gracilioraq;: Caulem cubitalem & aliquando maiorem: angulosum odorato rotundo iunco: quem schœnum dicunt similem. In summo cuius cacumine minuta folia se proferunt: inter quæ semen est. Radices: quarum usus est oblongis oliuis similes habet: mutuo contactu sibi inuicem cohærentes: habet & rotundas aliqñ nigrasq; & cum amaritudine aliqua odoratas. Nascitur cultis aquosis locis. Probatur angulosi iunci radix: quæ maxime ponderosa: densa: crassa: non facile fragilis: aspera: & cum acrimonia aliqua odorata est. Talis Cilissa est. Syriaca itidem: & quæ ex Cycladibus insulis affertur. Calefacit angulosi iunci radix: aperit: urinam ciet. Bibitur contra uessicæ calculos & cutem subeuntes aquas utiliter. Bibitur & contra scorpiõum ictus eadem utilitate. Refrigeratis præclusisq; uuluis calens imposita opitulatur mẽses trahens. Siccatur eadem & in farinam trita oris ulceribus quæ pascendo serpunt inspergitur. Malagmatis etiam quæ calefaciendo sint utiliter miscetur. Spissandis unguentis eadem accomodata est. Fertur & altera angulosi iunci radix in India nasci Zingiberi similis: quæ cõmanducata amarescit & lutheum croci colorem reddit & qua quãprimũ glabrescunt inunctæ corporis pilosæ partes omnes.

INTERPRES.

Vllibi similitudine nominum decæpti grauius q̃ in medicina peccamus: Interest enim uitæ & sanitatis humanæ: cuius seruatæ restitutæ ue fructu nihil omnibus dulcius: auctoribus uero nihil honestius: diligentius ideo in his agendũ: Vtq; in secernendo a gentilibus suis Cæsare non satis est Cæsarem ciere: sed oportet corporis eius notas indicare omnes: excelsam staturã: candorem: os paulo plenius: nigros oculos: caluitiumq;: Sic & ubi nomi-

num in græcis similitudo aliqua misceat genera declinationes: & quibus diuersis in eodem sono litteris quas multas græci habent tradita quondam ea fuerint apposite nouisse: Nisi. n. id fiat manibus pro lucerna uti plerisq; oportebit: Nec poterunt hoc loco facile secerni Cyperus Cypirus: & in fœminino genere Cyperis: quæ tria multa nominum similitudine genere: & ut a toto pars inter se differunt. Cyperus siquidem de quo nunc agimus in iuncorum genere anguloso caule & odorata radice est: a Celso libro. iii. capite xxi. quadratus iuncus: a Plinio. xxi. capite. xviii. triangularis primo mox angulosus dictus: graui inter graues auctores: modo uitium ex cōmentariis eorum absit in angulis eius discordia: nisi angulosum Dios. eum dicens utriusq; historiam confirmasse & oēm inter eos ueluti litem diremisse uideatur. Cypirus aūt palustris planta est: gladiolus quondam a cultellati folii figura ut credimus dictus multis locis laudatus: & in Aegypto si Plinio credim⁹ nullius odoris. Cyperida postremo fœminino genere radicem Cyperi ueteres dixerunt: non oēm: sed eam quam hic oblongæ oliuæ similē præcipui in medicina usus laudauit: q̄ una fuit causa ut posteriores medici Cyperin siue cyperida tm̄ nouerint. Sic. n. Paulus Aegineta multis locis appellat.

Cyperus
Cypirus
Cyperis

Quam uero Plinius eodem capite dixit per se Indicam herbam esse: quæ Cyperis uocetur Zingiberis effigie: & cōmanducatam croci uim reddere diuerse a Dioscoride traditur: non enim cyperida sed Cyperꝫ dicit appellari: quæ in India nascatur Zingiberis effigie &c. Credimusq; nos ab utroque idem dici: uarietatemq; uocum non aliunde esse q̄ ex ea quam diximus cā: quia. s. a potiore parte: & quæ sola usum habet tota quondam etiam dicta fuerit planta: quod a Romanis itidem factū est: qui iunci radicem cyperum dixerūt totam plantam & utiliorem eius partē simul signātes: qua appellatione usus Columella aliqñ est. Fuerunt præterea qui Cyperꝫ hunc Erysisceptrum nō minus q̄ Aspalathum uocauerint: nulla a nobis deprehensa hactenus appellatiōis huius origine & cā: qñ ut ex utriusq; historia patet nihil simile inter se habent cyperus & aspalathus: alter. n. in iuncoꝝ genere uitilium modo lentus foliis porraceis: alter in fruticum ordine aculeatus & lignosus: in medicina autem & si pares habent aliquas uires & usus (uterq; enim spissandis unguentis utilis: uterq; oris ulceribus medet: uterq; calet: urinam ciet: & croci lutheum colorem saporemq; reddit;) non tm̄ in his quæ græci ἀντιβαλλόμενα dicunt: idest æqualia: & quæ nostræ ætatis medici quid ꝓ quo dicunt sibi inuicem respondent: & æquales habere uires decernuntur. Cypero siquidem maior iuniperus & Aspalatho uiticis semen a Paulo Aegineta exæquatur. Quæ una uidebatur antiquis medicis efficacior fore cā ut ex hac similitudine pariq; in uiribus potestate eadem appellatione utrunque signarent. Nihilominus ut in cunctis græcis legitur Erysisceptrus quæ propria peculiarisq; Aspalathi altera appellatio est: cyperus hic quondam dictus fuit: Nec tantum id Diosc. indicat: uerū Isychius in lexico suo: cum de cypero hoc ageret ait. κύπειρος φυτὸν καὶ ἐρυσίσκηπτρος. i. cyperus plāta: quæ & Erysisceptrus: licetq; ut Aristoteles ait nomina ex pacto hominum inter se sint: ideoq; diuersis locis eiusdem rei diuersæ appellationes audiantur: potuerimq; ego reddita simpliciter hoc loco Erysisceptri uoce ꝙ ita ueteribus placuerit cyperum etiam appellare nihil ultra legentes monere. Quia tm̄ iniquum & a consilio nostro alienum est inuidere aliis quodcūq; in nobis fuerit: qdque agenti & scribenti mihi hæc subito in mentem uenerit non tacebo: uagum. s. multisq; plātis cōe Erysisceptri nomen esse: Aspalatho siquidem: cypero: uerbenacæ: & plerisq; aliis adiectum inuenitur: & ex quo per multas uagatur plantas oportere in eo cōmune aliquid intelligere quo se diuersis conciliet rebus. Credimus autem nos id lentorem: & quod græci dicūt ἀλύγιζον. i. uiminis & texturæ facilem rationem esse: quam iuncorum genus omne habet: habet & uiridis uerbenacæ caulis: Potest habere & Aspalathus qui licet frutex lignosus sit: tiliæ modo tamen potest lentore suo in tegetes sportas corbes fiscellasq; texi & aliorum uitilium modo innexus circumagi: in quos oēs usus cyperus quotidie trahitur: iunciq; alii omnes. Sumq; ad hanc suspitionem magis q̄ decretum eo inditio usus: ꝙ græci. s. ξευρον calathum & σπυρίδα. i. iunceam sportam dicunt: a qua uoce quæcūq; texendis his apta essent cōmuni appellatione Erysisceptri quondam dicta fortasse fuerunt. Dicenda posthac a nobis etiam quæ in græcis hoc capite uariant & desunt: & in utroq; genere unum tantum legitur enim uarie in antiquis ubi hic ait succurrere scorpionum ictibus potam cyperum. Sunt enī in quibus non scorpionum &c. Sed uenenatorū morsibus mederi eam legitur. Licetq; plures & meliores id testarentur: & antiqua Dios. interpretatio id haberet. Nos tamen Paulum Aginetā sequuti qui cyperide hac utitur contra scorpionis ictus antiqui scriptoris auctoritate freti illud maluimus: quemadmodum libro. vi. cum de uenenatis agetur copiosius & certius dicemus. Deest deinde in extrema capitis clausura quod nos diximus amarescere: πικρὸν enim post κροκώδες in melioribus sequitur: uideturq; Dios. duo simul dicere lutheum croci colorem & amaritudinem cōmādu catam ex India cyperidem reddere: quod Plinius innuere etiam uidetur dicens croci uim reddere. Anceps etiam ex diuersa in antiquis græcis lectione locus illic est: ubi Diosco. oris ulceribus mederi cyperida ait: nec facile est censere: an per se oris ulceribus quæ pascendo serpunt: an oris ulceribus: & præter hæc his etiam quæ pascendo serpunt remedio eam dicat esse. Sunt enim in quibus intercedat copula: & in quibus nulla ea sit: nos quia utrunq; id malū fieri pōt utrunq; etiam reddidimus. Quæ autem oris ulcera hæc sint: & quæ itidem pascendo serpunt cum primum sigillatim ea se offerent certius a nobis dicentur.

DIOS. DE Cardamomo. Cap. y.

c Ardamomon. Romani pariter græcis Cardamomum dicunt. Probatissimum ex Comagene: Armenia: & Bosporo Cardamomũ affert. Nascitur p̃terea in India & Arabia. Eligito quod frangenti contumax repugnet: quod plenũ: p̃clusumq; sit. Quod.n.tale non erit uetustate exolenit & bonitatem amisit: Quod odore item sensum tentet: gustu acre & subamarum sit. ¶ Calefacit Cardamomũ: facit ad comitiales cum aqua potũ: facit & ad tussim: coxendices: resoluta: rupta: conuulsa: & tormina. ¶ Pellit idem latos uentris lumbricos & cum uino potum renum cum urinæ malo aliquo doloribus quos nephritim græci dicunt. ¶ Vrinæ angustiis: scorpionũ morsibus: cunctisq; aliis quæ ictu aut morsu uenenum relinquunt opitulatur. ¶ Calculos præterea disiicit cum lauri radicis cortice potum drachmæ pondere. ¶ Fœtus in utero suffitu enecat. ¶ Scabies pellit ex aceto inunctum: unguentorum spissamentis præterea utiliter miscetur.

INTERPRES.

f Also ut a Crispo quotidie audimus quæritur de natura sua genus humanum: accusamusq; eam omnes immerito mitem & liberalem alioquin uniuerso animãtium generi infensam: nouercam nobis appellantes. Quæ totum a principio hominem continua beneficii sui in cunctis eius partibus & æqua dispensatione ad integram ætatem senectutemq; nisi aliquid obstiterit perductum non prius cõuellit aut soluit: q̃ futuræ paulopost ruinæ ueluti in uetusto pariete: & qui infirmo fundamento stet rimas & spiracula aliqua præmonstrarit: Tamq; in hoc officii genere nobiscum benigne egit ut necessariæ tandem mortis plures quotidianasq; in sopore: comitialibus strangulatu uuluæ obmutescentibus: totq; aliis animæ defectibus imagines & spectacula nobis p̃posuerit: quasi his omnes moneret: siquãdo maior impetus & durior mali uis se insinuarit: quod futurum omnino est: periturum soluendumq; statim hominis compositum: qui solidiore iunctura: & firmiore nexu ad eam diem compactus contra tot mortis præludia uictor aliquando pugnauerit. Ideoq; de æternitate omnibus cogitandum: obseruandaq; deinceps tota uita aduenientis & p̃pinqui iam extremi illius mali tam multa in toto & in partibus corporis nostri præludia & notas: diuersa.s. uitia & innumeras labes: quibus mõ uniuersum corpus: modo aliquæ eius partes grauissime tentantur. Obseruationeq; hac cautiore ad sanitatem dum licet diæta in dies uti: futuræq; tandem liberioris uitæ grata a deo bonaq; spe ex naturæ iniuriis auspicia excipere. Nec aliter q̃ a iudice lege hac damnatus aliquis: ut carceris uinculorumq; suorum finem non prius exoraturus sit: q̃ attritis longo imbre tegulis: fulminibusq; disiecto pariete & terremotu conuulso omni carcere hilarem libertatem suam expectare. ¶ Quam ut liceat omnibus certius sperare: simulq; ne ex græcarum uocum significationibus pereat in latinis ignoreturue aliquid: non pigebit quid nobis coxendix & resoluta hoc capite: deincepsq: omnibus aliis significent breuiter dicere: non q a peritioribus medicis ignota hæc sint: sed ut latinis his uocibus legitime nos usi eẽ uideamur: obiterq; de sacro osse quid nobis inuentum sit: ostendamus: presertim cum.M. Cato in cõmentariis suis de re rustica latinus homo græca appellatione Ischiadicos dixerit: & participium illud resoluta quo usi sumus: latissime pateat. ¶ Eritq; principium nobis a coxendice: idest ab eo malo & dolore qui fit in ossis eius iunctura & articulo: quod græci ἰσχίον dicunt a Galeno in ossium partitione & censu his uerbis descriptum: Coxendices quæ ille ἰσχία uocat: ossa duo sunt in posteriore hominis parte sacro ossi: in anteriore autem sibi inuicem insitionis modo adiacentia: quo loco in anteriore.s. parte pubis ossa hæc etiam dicuntur. Dico autem insitionis modo quod ille κατὰ σύμφυσιν ait: qui modus iungendi simul ossa tertius in natura ab eo numeratur. ¶ Siquidem a principio statim commentarioli illius duplicem ait in animalibus esse ossium posituram: alteram ad motum appellariq; articulos: alteram contra motu carentem: appellariq; συνάρθρωσιν nos dicere possumus in articulos concretionem: huiusq; triplicem esse formam: aut.n. futura est ut in capite: aut clauorũ modo defixio ut in ore sunt dentes: aut σύμφυσις quasi consertio uel insitio quædã qua cætera ossa simul iungunt. ¶ Sacrum uero os cui a posteriore parte iungi coxendicem Galenus ait (ut obiter hoc ẽt dicamus) grandius omnibus aliis in ea parte ossibus est: ideoq; ἱερὸν idest sacrum a græcis appellatũ. Docuitq; Plutarchus in eo libello cui titulus est utrobi in terrestribus.s. an aquatilibus brutis maior prudentia sit ἱερὸν: quod deinde græcis sacrum significauit: antiquioribus grande significasse: eaq; uocis huius æstimatiõe sacrum piscem ab Homero: sacrum os hoc in antiqua medicina & anathome: & ab omnibus comitialem morbum sacrum q̃ grandia essent appellata fuisse: esseq; in po

Coxendix
Resoluta

ἰσχίον

ἱερὸν ὀστοῦν

sterioreno in anteriore homine sacrum os hoc:ut ex iunioribus aliqui crediderunt manifeste necessarioq; indicauit ultimo secundi libri capite Paulus Aegineta. Capitis titulus est. Curatio exulcerationis in sacro osse factae: exulcerationis uero descriptio haec. Febribus presertimq; diutinis hoc malum ideo accedit quod longo tempore aegrotus iacuit. Nullus aūt diutissime consueuit, aut potuit prius iacere: Necesse itaq; est in posteriore homine sacrum os esse: qm̄ in ea parte cū diu iacuit aegrotus desquamatio & exulceratio quotidie fit. Pollux praeterea quu capite in secundu onomastici sui uolumine de costis: Sacro osse: natibus & iis quae circa has partes sūt egit. De sacro osse haec

Sacrum os

docuit: qua parte aūt uertebrae finiunt: Sacrum os appellatur: incipitq; sub spina in latitudinem se porrigens: minuitur aūt & angustius fit ad orrhopygium descendens. Vocant aūt graeci orrhopygium ultimam in animalibus renum partem. Quae sedi superueniens anum ex superiore parte integit in auibus manifestior q̄ in homine. Non habet haec pars latinam appellationē. Meminit eius in

Orrophygiū

epigrāmate suo Martialis dicens: Et anatis habens orrhopygium matre: facile itaq; ex iis erit in posteriore non in anteriore homine sacrū os posthac cōstituere. Nec p re in graecis alioquin notissima decertandum grauiter a medicinae professoribus ultra erit. Et ut ad coxendices reuertamur usitatum quotidianumq; malum & grauissimus dolor est: qui a iunctura eius ossis oriatur: graeci ἀπὸ τοῦ ἰσχίου .i. a coxendice substantiua forma ἰσχιάδα dixerunt: latini quibus non licet esse tā disertis: presertimq; Plinius una coxendicis appellatione & locum & dolorem aliqñ dixerunt: quos nos etiam imitati simplici ea uoce in hoc malo usi aliqñ sumus locum & dolorem simul signantes: Factumq; id sine dubitationis periculo est: siquidem quotidiano hoc malo ea pars tentatur: & nos in nullo alio ea uoce posthac uti decreuimus. Meminit coxēdicū & quae partes essent docuit. M. Varro libro primo de re rustica: boues desiderans lato corpore & crassis coxēdicibus: nec minus etiam M. Cato in eodem opere & studio luxatas animalium coxendices excantare docēs: Omnium uero

Suetonius de Coxendice in Augusto

apertissime in Augusto Suetonius coxendice & foemore & crure sinistro non perinde ualuisse Caesarem dicens & saepe inde etiam claudicasse: doloris maliq; huius omnes euētus breuissime describens. Siquidem Galenus in diffinitionibus primum mox in Isagoge sua coxendicem hanc his uerbis diffiniuit. Longus diuturnusq; coxendicis dolor est nec facile soluitur per interualla temporis repetens: a coxendice ad foemora poplites: suras: & imos pertinēs talos: quae omnia in Augusto Suetonius numerat: nec aliu aduerbium illud saepe pertinet q̄ ad interualla & circuitus temporū quibus id malum repetit. Idem Galeno de coxendice Paulus Aegineta postea tradidit a natibus & inguinibus usq; ad genua & in pluribus usq; ad extremos pedes pertinere dicēs. Nec ab articulari dolore quem graeci ἀρθρῖτιδα uocant differre: nisi q̄ in coxendice crassus pituitosusq; humor in sola

Articularis dolor ἀρθρῖτις

eius ossis uersura & articulo concretus moratur. Hoc malum q̄ podagrae modo in ossis iūctura fit corrupta graeca uoce pro ischiada sciaticam podagram nostrae aetatis uulgus appellat. Reliquū est ut de resolutis dicamus: quae graeci sua uoce παραλύσεις dicunt: & nos eius gentis imitatione & ueterum auctoritatem sequuti sic appellauimus: graue ut docuerunt ueteres ex principio & cā malū

Resoluta

quodq; in longendis uitae laboribus & operibus cunctis magno impedimento nobis sit: nec patiatur nos eius partis quae resoluta sit fructum & usum aliquem liberum sentire. Diffiniensq; id Galenus malum esse ait quod hominis ex electione motum impedit in aliquot una ue aliqua corporis parte factum: laesisq; neruis & musculis in ea parte fieri. Aegineta hoc amplius & certius tradidit. Cum laesum fuerit cōmune omnium neruoꝝ principiom: & ex eo sensum simul & motū amiserint omnes corporis partes malum fieri dicens: quod graeci apoplexiam uocant. Celsus eo correptos attonitos dicit: ex quo noxam simul etiam contrahunt potiores animae nostrae operationes. Si uero in alte

Apoplexia

ram hominis partem dextram uerbi causa aut sinistrā offensionis eius uis se insinuarit ἡμιπληγία quasi diminuta: & si malis hoc dicere dimidiata apoplexia tūc fit q̄ παράλυσις .i. resolutio quondā dicta est. Quod si etiam in alterius eius partis partem aliquam uerbi causa brachium manum pedemue eadem ingruat uis eius tantum partis resolutio dicetur. Quondam apoplexiae appellatio

ἀποπληκτόν

ne cuncta haec mala dicebantur. Crusque hominis Hippocrates aliquando apoplecton pro eo qd̄ erat resolutum dixit posteriores apoplexiae nomen in maiore & priore illo malo seruarunt in caeteris παραλύσει .i. resolutionis uoce usi sont: nosq; ob eam causam utrunq; genus excaepto priore illo complexi: quod Dios. παράλυσιν ait resoluta diximus.

DIOS. DE Nardo. Cap. yi.

n Ardon. Romani pariter grecis nardum dicūt: Nardi genera duo sunt. uocaturque Indica altera: Syriaca altera: haud sane quia in Syria & India proueniant. sed q̄ montis in quo Nardus nascitur altera pars Syriam: altera Indiā spectat. Habetq; in Syriaca nardo primum bonitatis honorem: quae recens: nō ponderosa: comosa: colore ruffo: odoratissimaq; est: & q̄ una cū angulosi odorati iunci odore. breui spica: & amaro sapore sit. Quae itidem

linguam

linguā exiccet odoris suauitate diu permanente. In Indica Gangitis altera dicitur: a Gange flumine inuenta appellatione: qui ad radices montis in quo nardus nascitur fluit. Ignauior & minore efficacia quod aquosis locis prouenit nardus hæc est: numerosas & ex una eademq; radice prodeūtes spicas ex se mittit easdēq; comosas implicitasq; & odore uiroso. Quæ contra in hoc censu longius a flumine in mōte nascitur maiore bonitate odoris torosioreq; spica est: & angulosum odoratum iūcum odore suo refert. Habet præterea cunctas bonitatis notas quas Syriaca pauloante descripta habere dicta ē. Vocatur & nardus alia quædam admodum breui & decurtato frutice Sampharitice a regione dicta quæ grandi spica est: colore candido: mediumq; caulem aliquādo ex se mittit odore supra modum hircino quæ in omni usu reprobanda est. Venditur diluta aqua nardus aliquando. Verū cādore squaloreq; spicarum & amissa lanugine sua deprehēditur. Adulteratur eadē insperso iniectoq; illi spiritu oris cum aqua aut palmeo uino: ut densetur & pōderosior fiat stibio. Auferendæ in usu eius primum radices: tum cribro excutiendus secernendusq; puluis est qui etiam seruabitur lauandis manibus utilis. Habent Nardi omnes calefaciēdi uim: siccant & urinam cient. Ideoq; potæ aluum: appositæ uero muliebrium locorum fluctiones sistunt. Compescunt præterea sanies quos ichoras dicunt: & nauseis cū frigida aqua potę succurrūt. Prosunt & stomachi erosionibus quas græci Cardiogmos dicunt. Inflationibus itidem: Iocinorosis: suffusis felle: & renum cū urinæ malo aliquo dolori quem nephritim uocant. Coquuntur eędem in aqua: decoctoque illo insidentibus uuluæ inflammationes sanantur. Faciunt præter hæc ad palpebrarum in oculis cum destillatione defluuia & tumores adstringētes earum pilos & explentes. Quinetiam humescentibus corporibus siccæ & in puluerē tritæ utiliter insperguntur. Miscentur & Antidotis seruanturq; ad oculorum medicinam in nouo non picato fictili tritæ: & ex uino in pastillos conformatæ.

INTERPRES.

Si genti nostræ prouerbium: fœliciter homini quotidie occidere solem: nec inertē existimandum cui matutino aliquid incipienti ad uesperā bene id solum factum & absolutum fuerit: Solentq; sapientes nō q̄tum sed q̄ bene actū a nobis aliquid fit in laude & honore habere. Eorum rationem ego etiam secutus hoc capite cum dixero qd uideat deesse & ubi in eo uarient antiqui græcorum codices quæ pauciora erunt: de erosionibus illis stomachi quas Cardiogmos a græcis uocari diximus longius agemus: Credimus itaq; in ipsis foribus statim periisse huic capiti alterā regionē: Indiā.s. siquidem incipiens hoc caput Dios. duplicem esse nardum ait uocariq; indicam alteram: alteram uero Syriacam: subiecitq; statim non iō Syriacam dici quia in Syria nascatur: Sed quod mōtis in quo nardus nascitur altera pars Indiā altera Syriam spectat: Exigebatq; rei & dictionis sequax necessitas ut quēmadmodum dixerat non ideo Syriacam &c. Sic ēt de Indica aliquid diceretur: nec aliud dici posse uidebatur ob ea quæ statim sequūtur q̄ quod de Syriaca dictum fuerat: non ideo.s. indicam dici quia in India nascatur: sed quod &c. Quam ob causam nos Indicam illic ēt reddidimus & si in nullo græcorum inuentum id a nobis fuerit. Desiderari eodem hoc loco ēt potest montis nomen & situs: i quo nardus nasci dicitur siue in India siue alibi is esset: & si ob ea quæ Plinius libro. xii. retulit & hic paulopost de Gāge dixit Indiæ nardi natales assignandi sint. Leuiora tn̄ hæc sunt. Illud in medio capite grauius: in quo non diuersa tantum sed contraria penitus omnia leguntur. In pluribus siquidem sed minus probatis legitur Auferendum in usu nardi siquid luti radicibus eius hæserit: tum cribro excutiendus puluis &c. In paucioribus aūt uerum probatioris fidei ut nos reddidimus: Auferendæ.s. in usu eius primum radices &c. Videturq; prior illa lectio nardi radicibus ad medicinā uti: ex quo in eū usum purgari eas iubet: idq; Paulus Aegineta libro. vi. etiam confirmat. fuisseq; hanc Serapionis ætate huius loci lectionē interpretatio eius adhuc licet incertis & obscuris uestigiis indicat. Omnem contra nardi radicū usum altera illa damnat præcipitq; tanq̄ inutiles a reliqua nardi materia separandas abiiciendasq; esse: quæ nobis magis recipienda & in ambiguo potior uisa est: non tā quod probatissimæ mihi fidei inter alios codex id habet: q̄ quia hic ad nullius mali medicinā radicibus nardi utitur: & quod superuacaneum erat monere hoc loco iterum: quod in procemio cōmuniter præceptū a se fuerat: Cum.n. illic de radicibus ageret dixit lutuosas radices aqua prius lauandas sicq; seruādas esse: nec

refert quod sequitur statim:& cribro excutiendus puluis:puluerem.n (ut nos opinamur) hic intelligit eum:qui spicis:earumq; lanugini uento pedibus ue animalium in aerē sublatus inhæserit: qui q̄m inutilis est:excuti ante usum in medicina debet;nec minus q̄ contagio nardi odorē contraxerit ad uitæ delitias seruari:quas tanti pleriq; faciunt:ut hunc solum pretiosissimoꝝ naturæ bonoꝝ fructū & usum sibi esse uoluerint:cū tū ea uitæ salutiq; nostræ primū & ex ꝓfesso consulens uoluptatibus & delitiis nostris accedere sua bona aliqn̄ patiatur:quod in Nardo depræhendere facile est:in qua odoris præcipua bonitate:spica:folia:& radices cōmendantur:& in sanādis toto corpore hoium malis: egregia multiplexq; uis& potestas inuenta iampridē & ꝓbata fuerit;sed nulla nobis utilior ob quotidianos stomachi cruciatus ea qua hic ait stomachi erosiōibus quas græci cardiogmos dicunt mederi. In quibus ab antiqua græcæ uocis æstimatione καρδία.s.incipiendū est: nisi enim intelligatur quid ea quondam significauerit:graui medicinæ periculo:multaq; partiū corporis nostri incertitudine tota miscebitur res: fietq; ut credentes καρδίαν cor omnium extorum ꝓstantissimum: ut cōis & recæpta iampridem eius uocis æstimatio est:significare:quæ stomacho remedia debentur cordi reddantur:& dum curatur quod uitio caret:totum pereat: quod remedio & ope indigebat. Sciendum itaq; illud est:quam græci ex multo tempore καρδίαν.i.cor dicunt: antiquissimis in ea gente Peloponesiaciq; belli tempore quo Hippocrates medicinam suam cōmentatus est:non cor:sed uentriculum & hostium stomachi significasse: eaq; uoce intellexisse antiquissimos græcos stomachum & eius hostiū tm̄ non cor aliud penitus ab eo. Testis significationis eiꝰ Hippocrates est grauis auctor:& qui ꝓ oraculo in his merito habendus sit pluribus locis ea uoce ꝓ stomacho usus:testis Thucydides maximus græcæ historiæ scriptor:qui secūdo Peloponesiaci belli libro:cū pestilentem morbum:quo tota Attica pene exhausta est:describeret inter alias eius morbi notas uomitiones fieri ēt dicebat: suntq; eius hæc uerba. Nec multo post descendebat dolor i pectus:excitabaturq; tussis. Et cum ἐς τὴν καρδίαν non in corde:sed in stomacho hæsisset:eam subuertebat:sequebāturq; bilis uomitiones quotquot a medicis suis nominibus dictæ sunt:quod totū ad stomachum pertinet:nec nisi in stomacho fieri poterat. Qui.n.ad uomitiones cor subuerti potest? Nec aliud Thucydidi significare eam uocem aperte testatur Gregorius Nyssenus antiq̄ssimus episcopus Christianus quarto sui operis libro:capite quo de timore agit:cuius hæc uerba sunt. Consueta enim appellatione ueteres cor & os uentris uocant: sicut Hippocrates & Thucydides in pestilentiæ libro scribens &c. pauloq; post. Quod enim euertebatur:os uentris erat. Qui aūt id opus interpretatus est κοιλίαν:qui superior uentriculus & stomachus est:male uentrem dixit æquiuoca in græcis τῆς κοιλίας appellatione decæptus. Oium aūt apertissime idem pluribus locis testatus Galenus est libro primū diffinitionū suaꝝ:cum de Cardiaco morbo ageret:cuius ἀπὸ τῆς καρδίας facta appellatio est:quē fieri dixit in uentriculi hostio & stomacho cū imodicis sudoribus &c. pauloq; post addidit existimasse quosdam in corde malum id fieri. Iterumq; in Isagoge sua cū de eodem malo ageret:his uerbis illud descripsit. Cardiaca uero dispositio non quia in corde id malum fit: sic appellata est. Sed q̄m antiqui καρδίαν stomachum appellabant:fieriq; in ea parte testis itidē Celsus est:qui libro tertio ait:nil aliud cardiacū morbū esse q̄ nimiam corporis ibecillitatem:qđ stomacho languente cū immodico sudore digeritur. Poterat & aliis testibus tota hæc res confirmari. Sed nos satis fore hæc credimus ut constituatur:nō ideo Cardiogmos Cardiacūq; malū græcis dici:q̄ in corde:sed q̄ in superiore uentriculo:qui stomachus nunc passim appellatur:eiusq; hostio fiant. Quod si iuniores aliquot:qui audacius antiquos græcoꝝ scriptores interpretati sunt: diligentius quæsissent:non adeo turpi grauiq; lapsu aliqn̄ cecidissent. Nec qui Thucydidem interꝑtatus ē ꝓ stomacho præcordia reddidisset. Nec qui in Gallia Basiliensis Copus primū Pauli Aeginetæ librum latinū fecit:capite quo auctor ille de his quæ in fœtura prægnantibus accidūt docet: ꝓ erosionibus his stomachi cordis dolores tam absurdo sensu ꝓtulisset. Quid.n.gerentibus uterum cū corde?aut quid cordi in fœtura hois? Quæ lædit̄ in prægnantibus: multipliciq; afficitur malo:ꝓsertim intra tertium fœturæ mensem pars stomachus est. Non miscuisset tandem qui nouissime in eadem Gallia hoc idem opus interpretatus est Cardiacis Cardiogmos:cum in altero malo erosiōes:in altero langor imbecillitasq; partis eius cum immodico sudore fit. Late patet erosionū hoc nomen:& in magno ambitu morboꝝ est. Fiunt enim in prægnantibus: fiunt in uertiginibus; fiūt & in plerisq; aliis morbis eousq; ut qui in fame sentiunt̄ pruritus magis q̄ erosiones in stomacho Cardiogmi etiam dicant̄:& καρδιώττειν uerbum famescere aliqn̄ significet. Decreueram ut hanc partē incipiens pollicitus sum desinere hoc loco:sed retinent me palpebraꝝ cū destillatione defluuia & tumores illi:cupiuntq; & petunt hoc loco enarrari:quasi obliuiscenda nobis aut negligēda posthac sint:nisi hoc loco curentur:tam raꝝ in scriptore hoc malum id est. Nosq; id æquo animo patimur nō tam in oculoꝝ grām:qui totius humani corporis preciosissima pars sunt: & ut Plinius ait lucis usu uitam a morte distingunt: q̄ ut hac parte oneris nostri:& si exigua leuati: expeditiores ad reliq̄ eius partis mala:quæ numerosa sunt:festinemus. Primumq; περὶ τῆς μυδήσεως dicēdum: quæ uox (ut Galenus ait) cōmunis est omnibus his:quæ putrescentia pereunt & defluunt. Siquidem uerbū μυδᾶν ut ueteres græcoꝝ grāmatici docēt:σήπεσθαι quod putrescere & διυγραίνεσθαι quod humescere destillareq; est significat:nec competit id uerbum nisi his quæ putrefacta liquescunt & stil

lant

καρδία

καρδιακὴ νόσος

καρδιωγμός

καρδιώττειν

Palpebrarū cum destillatione defluuia & tumores

μύδησις βλεφάρων

lant ideoq; huic oculoꝝ malo ex re assignatum. Quod in Isagoge sua inter alias oculoꝝ labes Galenus his uerbis magis descripsit q̄ diffiniuit: cōmunis uox μύδησις est omnibus quæ putrescētia pereunt; fit aūt hoc & in palpebris quæ tumidiores hoc malo fiunt continueq; destillant: copioso circa eas concrescente adipe. Quam descriptionem nos etiam secuti palpebrarum cum destillatione defluuia & tumores diximus.

DIOS. DE Nardo Gallica. Cap. yii.

Elticam, Romani Gallicam nardū dicunt, Nascitur Gallica nardus in
c liguriæ alpibus ab incolis gentis suæ uocabulo Gallica appellata. Nascitur & in Istria breuis & exiguus frutex: qui una cum radicibus carpitur & in manuales fasciculos ligatur. Folia habet oblōga: colore subflauo lutæum uero florē. Caulium tñ radicūq; usus est solæ enim hæ partes odoris bonitate cōmendantur. Ideoq; oportet per diē ante inspersos aqua fasciculos & amoto siquid terreni inhæserit: in humido pauimēto subiecta charta sternere: tum sequēti die purgare: hac. n. rōne aucta ex humore firmitate tenaciq; materiæ lentore: nō peribit dū tractabitur in purgādo una cū inutilibus cremiis paleisq; & alieno omni qđ utile ē. Adulteratut euulsa primū mox reposita simul cōsimili herba quam ob odoris uirus Hirculū uocant: facile tñ deprehenditur. Sine caule siquidē cādidiorq; ē: minus oblongis foliis frondet: nec amara: nec aromatū mō odorata radice est q̄ oia habet uera gallica nardus. Sepositis igitur ad usum caulibus radicibusq;: folia abiicito. Et si seruare eam uolueris uino tritam excipito: conformatamq; in pastillos in nouo picato fictili diligenter operculatam reponito. Probatissima est nardus gallica quæ recens: odorata: multiradix: non facile fragilis: & plena erit. Potest Gallica quæcunq; Syriaca nardus: Maiore tñ ui ad ciendam urinā & stomacho magis accomodata hæc est: Prodest iocinoris inflāmationibus: suffusis felle: & stomachi inflationibus cum decocto Absinthii pota. Prodest eodē modo & lieni: Renū uesicęq; uitiis: & cum uino cōtra ea quæ ictu morsu ue uenenum relinquunt. Miscetut præterea malagmatis: potionibus: & unguentis quæ calefaciendo sunt.

INTERPRES.

Væ Indicā & Syriacam nardum sequuntur Celtica & mōtana Nardus: Asaron: Phu: & Malobathrū sui generis herbæ: sola odoris similitudine in cognitionem censum & no-
q men Nardi uenerunt: quod ex ꝓpria singularū historia & ex his quæ in Malobathro mox dicentur, colligere omnibus facile est. Nec refert quod hic air posse celticam nardum quæcunq; syriaca potest. Ex notis. n. quæ singulis paucioribus ue in eodē: aut non dissimili genere ꝓpriæ: magis q̄ ex uiribus quæ pluribus & in diuersis generibus cōmunes sunt: similitudinis cognationisq; plantarū ratio accipienda est: qua obseruatione nos usi non uidemus cur Gallica nardus impetrato ex similitudine alieno nomine Saliunca dici & illi eadē haberi possit: Cum ex Dioscoridis historia nardus hæc foliis oblongis sit: Luteo colore floreat: & in caules erigatur: Saliūca si Plinio credimus foliosa quidem sit; sed tā breuis ut necti in coronas nō possit; herba uerius q̄ flos & sui generis cespes; illa in liguriæ alpibus: hæc in noricis & pānonia nascaт. Quod cōtemplatus Maro ēt in bucolicis suis in cōparatione carminis duoꝝ pastoꝝ tñ alteri cedere alterum dicebat; quantū Puniceis humilis cedit Saliunca rosetis; nihil aliud ut uidetur describēs q̄ Saliuncæ breuitatē: & foliosum cespitē: quæ rosetis comparata longo interuallo eis cederet. Ex eo factum est ut sæpe alias demiratus ego sim eos qui Pliniū in hoc tam grauiter accusent obiiciātq; homini: ut nos etiā concedimus nō semper diligenti & oculato in his quæ scribebat: Saliuncæ ignorantiā: quam Maro nouerit: & quā ipse dicebat tantæ suauitatis esse: ut metallum & uectigal eē incœpisset: ex quibus non facile erat decipi: tam multæ erant utriusq; diuersæ & contrariæ notæ: tamq; ut erant eoꝝ tempoꝝ fortuna & mores: quotidianus usus. Omnem ut uidetur doctissimoꝝ nostra ætate uiroꝝ ꝓ Saliunca & Gallica nardo disceptationē excitauit una Dios. in hoc capite uox: q̄ nec una nec eadē in antiqs græcis est. Sed in aliqbus Saliūca: in aliqbus aliūca: in plerisq; ēt geminato. l. alliūca legitur: Ex q̄ tā multiplici lectione oborta nobis suspitio ē uitiū in ea uoce eē ut plerūq; fit in his q̄ latina a græcis & a latinis græca iperitis alterius linguæ librariis scribūt: nec Saliūcā illic legēdū eē: uerū ex quo sunt in qbus duplex. l. est: & in oībus totā dictionē finit. ca. syllaba: Gallica ꝑ

Saliunca legi posse: ut sit sententia nasci in Alpibus Lyguriæ Celticam Nardum: & ab incolis regionis suæ uocabulo Gallicam appellari: Suspitionemq; & coniecturá hanc nostram confirmauit qđ est illic aduerbiũ ἐπιχωρίως manifesta in græcis significatione: quasi latine dicas regionis modo & nomine. Quod totum nos reddidimus ab incolis gentis suæ nomine appellata. Nec aliud est quod certum & ꝓ cõperto nobis de ea dici possit: & si ut eius oculati testes aliis essemus diu laboratũ fuerit: & ꝙ in uicino liguria erat consulti ciues & herbarii genuates aliquot: qui omnes pro Celtica nardo hac quá quærimus spicati floris colore inter purpureũ & ceruleũ herbã nobis ꝓtulerũt: ubiq; in hortis nostris nascentẽ ab illis & a nobis Lauendulá dictã: indito a Genuatibus illi ut credim⁹ nomine: qm̃ magnũ genti illi uectigal herba hæc sit in Africam quotannis eá ferentibus mercatorib⁹: ubi lauandis fouendisq; corporibus in balneis lybes ea utuntur: nec nisi decocto eius abluti domo mane egrediuntur: Iidem simul nascentem coniunctáq; illi uirosi & hircini odoris cõsimilem herbam nullá se nouisse retulerunt. Quo fit ut peritioribus censendũ relinquamus an Celtica Diosco. Nardus ea sit: quá Genuates Celticá spicá & Lauendulá dicunt. Nobis nõ uidentur alteri alteri⁹ respondere notæ. Dios. suá luteo flore describit: Genuates contra suá colore inter purpureũ & coeruleum ostendũt: Dios. nullá suæ spicá assignat quod relinquendũ nõ fuerat: Genuates spicatá suam ꝓferunt. Et ut pauloante dicebamus nõ aliunde q̃ ex odoris similitudine Nardi nomen inuenisse hæc uidetur: odorisq; bonitate radices tantũ & caules cõmendari ut hic ipse ait: Genuatem contra illam spicá flore ꝓcipue odorato esse. Ob quas sane causas inclinat aĩus ut suspicemur proprii generis herbá gallicá hanc Nardũ esse. Superest adhuc qđ in extremo capite uariat in antiquis græcis illic. Lubi Dios. ait ꝓdesse & lieni Gallicam nardũ. In quoꝝ aliquibus legitur non prodesse simpliciter: sed minuere lienẽ ut nõ tm̃ cui parti: ueꝝ in quo eius partis malo ẽt mederet̃ intelligeremus.

DIOS. DE Montana nardo. Cap. viii.

Ontaná uero Nardũ quæ quibusdam Thylacitis & Niris dicta est Cilicia gignit & Syria: Ramulos foliaq; Eryngio similia habet: minora tamẽ nec Eryngii modo aspera & aculeata: Radices illi duæ sunt & aliquando plures nigræ odorataeq; Asphodelo similes: uerum multo q̃ Asphodelus graciliores tenuioresq;. Non caulem non florem non semen fert. facit ad eadẽ oĩa: ad quæ & Nardus gallica.

INTERPRES.

Ontra q̃ in Tydeo fieri Setinus poeta cecinit in montana Nardo nobis fit. Ille fortissimi uiri in exiguo corpore maiorem regnare uirtutem dixit: Nobis í exiguo hoc capite plura obstrepunt uitia: quæ a nobis more nostro indicabuntur cum dixerimus cur Thylacitis quasi saccularis montana hæc Nardus quõdam appellaretur. θύλακα θύλακουσ: masculino: nec minus θυλάκιον neutro genere græci ex animalium corio factum sacculum: peram & utrẽ dicunt: Ab his nominibus adiectiua forma θυλακῖτις uox facta est qua ueteres Nardum hanc dicebant ꝓpterea ꝙ ex Cilicia: Syriaq; a mercatoribus in græciá sacculis his clausa uenalis afferretur: eratq; id nomen quasi nota gentis: & a gente bonitatis in hac herba. Indicant id meliora græcoꝝ lexica in quibus uox θυλακοφόροι exponitur θυλάκοις περιφέροντες τὰ ἀρώματα: quod est ex corio sacculis circũferentes aromata. Quod primum deinde obstrepit nobis uitiũ id est in quo Dios. in græcis codicibus turpiter a seipso dissidet. Primo siquidẽ ait folia caulesq; Eryngio similes habere: mox nõ ꝓcul a fine nec caulẽ nec florẽ nec semen ferre: graui nisi uitiũ in altera parte sit táti scriptoris negligentia aut obliuione: A quibus tñ longe absuisse uerisimile est hominẽ qui diligẽter hanc naturæ partẽ tractauerit: & qui in ea tátopere a ueteribus laudatus fuerit. Quod nocuisse huic capiti credimus reꝝ uocũq; similitudo & uicinitas est: Habent siquidẽ græci κλῶνας κλάδους & καυλοὺς: quibus diuersas in plantis germinationes ostendant: ut aliqñ certius nos ẽt docebimus: factumq; facile fuit ut in priore illa parte in qua nunc legitur καυλοὺς. i. caules: non id sed κλάδους aut κλῶνας quondam legeretur: & a parũ perito diligentiq; homine altera ꝓ altera uox accæpta fuerit. Ideoq; nos ramulos illic reddidimus: nã in posteriore illo caules necessario reddendi erant. In pluribus siquidem naturæ ordo hic est ut ad florẽ & semen caulẽ prius ꝓferri oporteat. Quæ duo in montana nardo hic negaturus: tertiũ ẽt negare cogebatur. Qui aũt a nobis ramuli in herbis dicũt̃ hi sunt qui in fruticoso gñe quale Absinthiũ: Ruta: Thymus pluraq; alia sunt conferti ab uno principio pluresq; oriuntur & eadẽ fere altitudine inter se crescunt. Quod deinde occurrit non penitus ut uidet̃ uitiosum neq; ut nos credimus explodendũ illic est ubi Dios. ait: minoribus esse mõtaná nardũ foliis & ramulis q̃ Eryngiũ: non tñ ut illud asperis & aculeatis: ppea ꝙ in ꝓbatioribus græcis non τραχέα qđ aspeꝝ: sed παχέα qđ crassũ significat legit̃: nec aliter Serapionis ætate ẽt legebat̃. Tota in eo res uersat̃ aspitatẽ ne an crassitudinẽ Dios. excæpisse uideat̃. Nos qm̃ Eryngio aspitas & aculei a Dios. assignát̃ illud maluim⁹ qđ eiusdẽ scriptoris auctoritate defẽdi & cõfirmari poterat.

DIOS. DE Asaro quã Romani ppensam dicunt. Cap. ix.

Saron sunt qui Agrestẽ: qui rusticã nardũ appellent: Magi sanguinem Martis: Osthães thesã: Aegyptii Cercerã: Thusci succinũ: Galli bacha
a rem: Romani Perpensam dicunt: Coronaria & odorata herba Asaron est. Hederæ folia habet longe tñ minora rotũdioraq;. Flores inter folia ad radicẽ purpureos odoratos: uasculis Apollinaris herbæ similes: i qb⁹ semẽ acino rũ nucleis simile in quo raræ subasperæq; angulo⁊ figura cuspides sunt: Radicib⁹ nitit̃ numerosis: geniculatis: saporis calidi & linguã erodentis: tenuibus: obliquis: gramini similibus: sed longe gracilioribus q̃ gramẽ & odoratioribus: Calefacit Asaron & urinã cit. Ideoq; subeuntibus cutẽ aquis accomodatũ ẽ: Vtile & diutinis coxendicis doloribus: Ducunt menses cũ mulsa aqua potæ radices eius põdere drachmarũ septem: purgantq; ueratri albi mõ: Miscetur unguentis Asaron: Nascitur umbrosis montibus: plurimũq; in ponto: phrygia: Illyrico: & Iustinis Italiæ montib⁹.

INTERPRES.

Oeliciter honesteq; secũ: & cũ scriptore hoc egissent: qui nouissime in eodẽ hoc ope labo
f rauerũt si eã quæ turpiter hoc loco (ut Flaccus ait) humano capiti cõiuncta erat eqna ceruix diremissent: & quæ mala insitione inutiliter simul coaluerãt ex eodẽ poeta: nõ ex deo⁊ rũ numero aliqui sed diligentes & cauti re⁊ iudices hinc hæc: hinc illa mutatis partibus discedere iussissent. Neq;.n. theatrale studiũ & opus hoc est: in quo ut aliqñ finxerunt poetæ Centauri stabulent: Scyllæq; biformes: & ad plausum nouæq; rei admiratione obambulet diuersum cõfusa genus Panthera Camelo: monstraq; & noui gñis bestiæ aliæ: quales quotidie toto orbe cõquisitas: Prætores: ædiles: & Romãi Cæsares ad puero⁊: mulie⁊: plebisq; gratiam theatris inferebant: sed in quo simplicia & p se singula tractent: nec nos quicq̃ aut Dios. in eo gratius: siqs post mortẽ uitæ laborũ sensus defunctis est fore credimus: aut posteris utilius: & qd̃ pluris merito faciendũ sit: q̃ diligentissime oẽs hos hortos noxiis & inutilib⁹ herbis purgasse: q̃ una mihi post tot scriptoris huius iterpretationes cã fuit ut idẽ hoc opus susciperẽ: & quæ longo tpe obseruata a nobis excogitataq; fuerãt in cõem usum cõferrẽ. nõ tã ppriæ laudis q̃ humanæ salutis studiosus. Cui cõsulentẽ hoiem nullibi oportet pa⁊ diligentẽ esse. Idq; in hoc capite necessariũ maxime fuit: in quo paulomin⁹ q̃ i cunctis græcis legunt: quæ ppria Bacharis notissimæ oibus herbæ sunt post absolutã Asari historiam ab aliquo inserta. Qui ut Plinii ætate ẽt aliq inueniebant Bacharẽ rusticã nardũ crederet & appellaret: eadẽq; appellatione deceptus q Asaron rustica nardus ẽt dicebat: Asaron & Bacharẽ simul miscuerit: diuersis alioqn folio⁊ radicũ: & in qb⁹ utraq; nascit loco⁊ notis a Dios. descriptas: quæ iuicẽ a nobis collata facile psuaserunt nõ reddẽda eẽ hoc loco q̃ tertio uolumine in Bacchare legitime reddẽda erunt. Qualia aũt & quatenus ea sint nõ erit cognouisse difficile nñam cũ alio⁊ editõe cõferentib⁹. Et quæ in antiquo latino Dios. & Serapione ueræ lectionis uestigia adhuc seruant audientibus. Quo⁊ accedente rõni testimonio: uideor mihi sine piculo posse in hoc scriptore siqñ op⁹ sit aliqd nouare: q tã multis de Asaro cunctisq; aliis traditis appellatiõib⁹ posterio⁊ ingenia exercere uoluisse uĩ dũ ea⁊ principia & cãs inuenisse aliqs cupit. Cuius rei studio & nos accẽsi nõ cessabim⁹ quatenus licebit id posteris pstare. Primũ itaq; i tot Asari appellationũ ambitu & cẽsu sciẽdũ illud ẽ: ἄσαρον græcis adiectiuũ eẽ significareq; illis idẽ qd̃ & ἀκαλλώπιστον .i. qd̃ i ornatũ nõ ueniat & quo ornari neq̃amus: Tãq; id patet græca⁊ lra⁊ peritis: ut significatõis hui⁹ nullas oporteat rõnes attulisse. Et si cætera desint Plinius nõ spnẽdus testis accedit: q ait iuenisse se Asaron iõ sic uocitatũ qm̃ in coronas nõ addat: & ornat⁹ eius usu careant hoies. Obstare & repugnare tm̃ uĩ qd̃ hic paulopost ait: Coronariã eẽ herbã Asa⁊. Quod tñ nõ aduersat: Possunt.n. plantæ earũq; ptes: ob pcipuã ei⁹ usus cãm coronariæ eẽ: ut mox dicem⁹ & nihilomin⁹ qa aliqd aliud ipediat in coronas nõ add. Eandem siluestrẽ siue rusticã nardũ dici fecit odoris similitudo Bacharis tota errori appellatio est iã tũ cũ Pli. historiã suã scriberet ẽt dephensi. Eadẽ & Perpẽsæ Romanæ uocis ẽ: quã ut idẽ retulit Bacharẽ nõ Asa⁊ ueteres Romani uocabãt. Cæteræ appellationes nobis incognitæ declarandæ post nos aliis relinquãt. Nunc uero de coronis coronariisq; plãtis & ea⁊ in eodẽ usu & honore partibus facile est ex poetis aliorumq; scripto⁊ multiplici historia meminisse: quotidianũ i cœnis: epulis: cõmessationib⁹: sacrificiis: põpis: lætitiaq; oi ea⁊ fuisse usum. ex Theophrasto deinde corona⁊ coronariæq; appellatiõis ex natura duplicẽ intelligere rõnẽ: alterã .s. ex nectendi facultate: alteram ex odore. A Plutarcho tãdẽ cõuiuii sui li. iii. nec min⁹ a Plinio ẽt didicisse: solã i coronis odoris necessitatẽ a ueterib⁹ q̃sitã. Nec eã uoluptatis cã tm̃ ue⁊ ad firmitatẽ uegetioresq; & tranqlliores sensuũ nro⁊ habitus & motus. Nõ est qd̃ in priore illo corona⁊ in poetis usu aliud moneamus. Si cẽsurã mo⁊ nunc ageremus: nõ ab re forte eẽt p innocẽtia frugalitateq; nro⁊ tẽpo⁊ luxuriã uete⁊ castigasse q sapiẽ

ἄσαρον

Coronæ & Coronariæ plantæ.

ter ad religionē & pietatē institutos honores & ad sanitatē: uegetioresq; totius corporis & animi uires inuēta coronaꝝ remedia: ad amores uoluptatesq; & beatioris uitæ delitias trāstulissent: sed grauiora urgent & instant q̄ in secūda coronaꝝ rōne ex Theophrasto breuiter docenda sunt: in quib⁹ præter diuisionē a nobis pauloante factā docēte eodē scire oportet: in aliis ad coronas utiles tm̄ flores esse: ppea ꝙ odorati hi tm̄ sint ut in uiolis sentire licet: in aliis folia ut in Malobathro: in aliis tota materia ut in Serpillo Cāpana inula: & Sisymbrio: & ꝙ aut totæ plantæ aut eaꝝ partes aliq̄ odoratæ sint iō in coronas nectanť & ob eā cām coronariæ uocenť. Estq; odoris bonitas ꝑcipua coronarii noīs & honoris cā. Accedit uerūtm̄ huic & alia non penitus negligenda cā & ab eodē Theophrasto pluribus locis signata: quæ ex nectendi facultate ē: nā ubi breuitas aut rigens duritia fuerit: quæ flecti nectiue nequeat: & si odoratissimū aliqd sit coronarii nominis & honoris nota signari nō poterit: Idq; est cur Theophrastus φρυγανικὰ .i. fruticosa στεφανωματικοῖς .i. coronariis aliqn̄ coniūxit fruticosi generis odoratas plantas describens quaꝝ ramuli longitudine sua adiuuante natiuo coꝝ lentore in coronas flecti & circumagi possunt: qđ manifeste in myrto declarauit in qua genus quoddā coronariū dixit esse & ob id στεφανωτίδα dici: breuē & cæteris omnibus molliorem quæ Circeis ea ætate in Elpenoris tumulo præcipue nasci crederetur: quæ oīs ex nectēdi facultate coronarii nominis cā: nulla erit præter q̄ in pueris si absit odor: & odoris efficacior potestas aliqua: quam unam ob cām coronaꝝ antiqua ætate presertimq; in conuiuiis tota hæc ratio instituta est. Docuitq; Plutarchus eo quem pauloante signauimus locum q̄tus simul & qualis quondā fuisset eaꝝ usus post multa quæ illic de tota coronaꝝ ratione differuerat: rosas & uiolas adstringere dicens: odoreq; suo capitis grauedines pellere. Angulosi uero odorati iunci florē: crocū: & Bacharē ad placidā somni qetē potos pducere: ob lenē mitemq; odoris & halitus sui fluxum quo in ebrioꝝ corporibus oboriæ inæqualitates & asperitates sensim extenuentur & dissipentur: concoquanturq; crapulæ illata ueluti in pelagus tranquillitate. Id ipsum pariter Plinius docuit purpureis uiolis tribuens crapulam & capitis grauedines impositis coronis & olfactu discutere. Hic quondā usus: rō: & fructus coronaꝝ fuit: & quæ id possent plantæ aut totæ aut earum partes merito coronariæ dicebantur. Nec referebat quominus coronariæ essent ēt si ĩ coronas nō necterētur. Satis.n. erat odor qui qm̄ in Asaro multus est ut coronarium id esset effecit: eamq; ob cām debuit a Dios. coronariis ēt Asarū adnumerari: nisi ut pleraq; alia quemadmodū a principio testati sumus: hæc ēt nota ex Bachare ad Asaꝝ translata ē: quæ sine controuersia auctore Plutarcho inter coronarias numeratur. Cogunt me iteꝝ nolentē cæteri interpretes eos appellare: sciscitariq; nouisse cupientem quosnam in Asaro ipsi intelligant cauliculos asperos & molles contrario (nisi mutata sit latinaꝝ uocum antiqua æstimatio) inter se & ob id simul impossibili habitu: qui enim potest aliquid simul aspeꝝ & molle esse? Et cur post seminis historiam quod in his quæ caulescunt in caulibus pleruncq; absoluitur Asari caules importuna & parū congrua sermonis serie in Dioscoride descripserint: cū nec molles sed raros græci oēs illic habeant: nec caules eo loco sed cuspides acuminaq; aliqua quæ in eo semine se proferunt hic scriptor descripserit. Video lapsum: Crediderunt illi nil aliud græcis & huic presertim scriptori καυλοὺς καὶ καυλία significare: q̄ in oleribus plantisq; aliis ad florem & semen in altum surgentes ueluti uirgas: Cum tñ Homerus καυλιόδοντας sues dixerit: & omnia eius gentis lexica indicent: καυλὸν & eadē ratione καυλίον præter cōmunē illā in plantis significationē: in extremo hastili: ferramento acuminatam summam partem: in quam caua deinde cuspis ferrea inseritur significare: Qua uocis non illa æstimatione reddendus iudicio nostro fuerat hic locus. Hic.n. post totam seminis figuram quā nucleis acinoꝝ similem dicebat: habere idē semē ostendit uelut in echinato castaneæ calice acuminata quædā non tñ ut in illo conserta & densa: sed rara: nec mollia ueꝝ aspera: neq; angulosa itidem: sed anguloꝝ figura modo: & specie: γωνιοειδῆ enī ea appellat: non γωνιώδη: quod ab illis fuerat diligentius obseruandū: non.n. parui refert in pictura descriptioneq; huiuscemodi rerum: angulosum aliquid dicere: aut anguloꝝ figura: seu modo uel specie. In illo siquidem manifesti anguli erunt: in hoc quod angulis simile fit. Videtur tamen Plinius hoc aliter indicasse cum ait Asaro semen acinosum & uenosum esse: nec extare in eo acuminatum aliquid: sed per longitudinem uenas extendi: Venas aūt ut credimus intelligit Plinius nō quales in animalibus: Verū quas in plātaꝝ aliquarū foliis dorsum & fibras latini: græci aūt ἶνας dixerunt: quibus eoꝝ solioꝝ partes intercedente diuisione illa inuicē separantur: quod in folio uitis & fici a tergo manifeste deprehenditur: in q bus non aliter q̄ in hominis dorso spina a reliquo folio ueluti costa & puluinus eminet: Diuisiones intersectionesq; has ut diximus græci ἶνας. Plinius aliqn̄ fibras: aliquādo neruos: aliqn̄ dorsum: & aliqn̄ uenas ꝑ reꝝ necessitate appellat: quēadmodum hoc loco ēt accæpisse uř. Nō signassem ego hoc nisi scrupulū iniecisset mihi Serapion: Semen Asari Cnici quē nr̄a ætas carthamū dicit semini simile esse testatus: quod qm̄ per longitudinē plures costas puluinosq; huiuscemodi hēt adtestari in sua descriptione Plinio uř. Non leuiter ut patet in tenui re sed in plantarū historia & pictura nō cōtemnenda diffident grauissimi auctores: Nec facile nobis est tantas inter eos lites componere. Quod a principio polliciti in Dios. sumus: laborē.s. diligentiā & fidē: id ubiq; præstare conamur. Quæ multa sane nobis fuerunt ĩ purgādo restituēdoq; toto hoc Asari capite: tā male habitus ab antiquis græcoꝝ medicis & librariis fuerat. Quod ĩ latinis ēt Plinius ante doctissimi uiri Hermolai

Barbari

Coronarum usus.

Fibræ ἶνες

Barbari castigastiones patiebatur: tã informis & tam multis iniuriis undiq; lacer: ut plura in eo uulnera & informes cicatrices q̃ sanæ partes ostenderentur. Ecquis nouit an quod Plinius dixit uenosum corruptum adhuc in eo sit: nec uenosum sed una tñ translata sylleba & litera neuosum legendum sit: liceatq; ut Cicero ait corporis tantum macula neuus sit reliquo corpori plerunq; exæquata: Sunt tñ in eo genere qui uerrucarum modo quadamtenus extent & emineant: quibus potuit Plinius acumina & eminentias seminis Asari comparasse: & q neuoꝶ modo rara & sparsa in eo essent neuosum ideo dixisse: Nolumus tamen hoc a legentibus pro recæpto haberi: Verũ de tota hac recensendi locum aliis etiam relinquimus.

DIOS. DE Phu. Cap.x.

Phu sunt qui & hanc agrestem nardum appellent: Nascit̃ in Põto Ceruiocello herbæ: aut Olusatro folio æquali: Caulem habet cubitalem: & aliqñ maiorem: tenerũ: cui læuor sit & color in purpura albicans: eundemq; geniculatum: & in medio concauũ: Flores figura ad Narcissum accedentes maiores tantum teneriorésq;: Colore in albido per medium purpureo. Radix illi est in superiore sui parte minimi digiti crassitudine: habetq; adnascentes illi exiguas radices alias quæ trãsuersæ feruntur: odorati rotundi iunci aut nigri ueratri modo sibi ipsis implicitas: colore subruffo & nardi odore cum uirosa grauitate aliqua odoratas. Habet Phu calefaciendi uim. Bibit̃ eadẽ in puluerem trita adciendã urinã. Potest idẽ & decoctũ eius. Facit ad lateris dolores. Menses eadem ducit: & in antidota addit̃. Adulterat̃ admistis Rusci radicibus uerũtamẽ facile deprehẽdit̃. Duræ.n. rusci radices sunt: nec facile frangunt̃ & nullo odore cõmendantur.

INTERPRES.

Quam pro Dioscoridis Phu ætatis nostræ herbarii Valerianã herbã nobis plerũq; ostẽdunt: longe minor ea est quæ ab hoc scriptore describitur. Ner oẽs oino utriusq; sibi inuicẽ rñdent notæ. Quæ tñ præcipue a Dios. numerãtur Conuolutæ glomeris modo & ut Plinius ait uilloiæ radires: earũq; nardi odor: & albicans in caule purpura in nr̃a pariter sentiuntur: Credimusq; nos ut in animalibus ẽt fit: quæ nõ eadẽ mole corporis ingeniiq; sui natura ubiq; nascuntur: In alieno orbe cœli aut terræ benefirio Phu hanc proceriorem nasci: quoniam & in nr̃o orbe cubitalis aliqñ uisa fuerit: & hunc in tradenda eius historia põticam sibi ꝓposuisse: q oium aliarum speciosissima illic proueniret. Quod folia indicant quæ hir olusatri aut Ceruiocelli foliis cõparat: quæ in duabus his plantis nec breuia nec exigua sunt: liceatq; i olusatro quotidie uidere in quo si fœcũdo solo nascantur paulominus q̃ betã æquant & pyꝶ aliqñ superant. In ceruiocello aũt hic tradidit latitudine duoꝶ digitoꝶ patere & in longitudinem extendi. Variant in folioꝶ cõparatione hac & ueteres græci: & iuniores latini. Sunt.n. in quibus non Elaphobosco quã Ceruiocellũ: sed Elleboro quã ueratrũ latini dicunt cõparentur: Nec sine rõne penitus qñ ueratrũ candidũ ut ex historia eius patebit folio betæ aut plantaginis describitur figura nõ longe dissimili ab olusatro & si magnitudine superetur: cui Phu folia ẽt cõparant̃: Nihil tamẽ mutamus: ꝑpea q credimus easdẽ lras ideq; principiũ Elaphobosri & Ellebori uarietatis huius cãm attulisse: multoq; magis qñ similior olusatro q̃ Elleboro Ceruiocellus est: & ab hoc ipso scriptoꝛ statim cõiuncta olusatro & smyrnio & deinceps ob cognationẽ suã tractata: Verisimileq; est in alterutrius cõparatione: ex cognato potius q̃ ex diuerso genere exempla sumpta ab eo fuisse. Volumus & si forte uilius & scriptoris huius maiestate indignũ id uideat̃: cur nos mutata dicendi forma in descriptione caulis Phu: quod erat λεῖον poteratq; una uoce ꝓducta prima læue dici: læuorẽ habere diximus ostendere. Nec inutiliter ut spero id fiet: qñ infinitis pene locis in labore hoc nr̃o in eadẽ re eadẽ uoce utendũ nobis erit Est græcis adiectiuũ λεῖον: & ex eo factũ substantiuũ qualitatis nomẽ λειότης. Quod ex eodẽ aut simili euẽtu i plures diuersasq; trahitur significatiões. Prima oĩum tñ & inter cæteras præcipua est: qua illi significant: q̃ asperitate scabritiaq; oi & angulis carẽtia tactũ nusq̃ offendunt: & aliqñ in eo habitu nitẽt. hæc latini ꝓducta primæ syllabæ q̃titate læuia dicunt tamq; id patet ut nullis confirmari auctoritatibus debeat: illud potius curandũ ubiq;: ne duaꝶ uocũ concursu & simili nunc penitus sono cõfundantur misceanturq; simul ancipiti intellectu: qd põdere & quod asperitate caret: quod fiet si leuitatis uocem in his tantum quæ pondere careant relinquerimus: in his uero quæ asperitate & scabritia læuoris nomine utamur: quod multa diligentia & bona fide a nobis ubiq; posthac seruabitur: nec primis fuit hoc consilium nobis: Plinius enim ancipitem diuersæ significationis in eodem fere duarum uocum sono errorem fugiens quæ asperitate careant libro.xxi.cap.xvii. ut uidetur pura læuia appellauit duas simul græcorum more & con

iunctionis nota: uoces ad unius tantum rei significationem coniungens: quod fecissemus & nos: nisi eadem causa idemq; in cũctis metus: quod erat tutius eligere suasisset. Desumus enim iampridem pnunciatione nostra producta a correptis distinguere quod antiquioribus seu natura seu arte proprium & quotidianum fuisse Tranquillus testatur cum ait Neronẽ de Claudio dicere solitum pducta prima syllaba morari inter homines desiisse: Volebat.n. intelligi nõ cessare se dicere uerum fatue & stolide agere. Nullæ etiam nobis ut græcis notæ aut signa nunc sunt quibus diuersas quantitates in syllabis signemus: Et si sint nulla librarii diligentia & obseruatione huiuscemodi nec in diphthongis etiam utuntur: Et in coniunctione illa duarũ uocũ qua Plinius usus est: & quam græci ὑφὲν dicunt non minus q̃ in cæteris peccari & quod non ponderosum erat pro nõ scabro & nõ scabrũ pro non ponderoso ancipiti uocis intellectu accipi poterat: quos omnes lapsus una hac ratione uitasse nobis uidemur. Animaduertimus enim sæpe quanto periculo in plantis Theophrasti λειότης: nullo non fere libro sæpius repetitũ ab eo nomen: leuitas a Gaza redditũ fuerit. Quod euasisse una læuoris appellatione facillime auctore Plinio poterat: qui in pbatione Vnionũ præter alias notas læuorem illis necessariũ dixit. Non tacebimus etiam cur nos in albido per medium purpureos dixerimus quæ in græcis διαπόρφυρα sunt reddentes: quod ex ui præpositionis διὰ factũ a nobis est quæ ut grammatici docent inter cæteras quas habet significationes transitum traiectionemq; ab altera in alteram partem ut in diametro mathematici ostendunt manifeste significat: & in cõpositione eandem retinet uim: multaq; habent græci in coloribus etiam huiuscemodi ut διάλευκον qđ Plinius medio candidũ dixit: nil aliud significantes q̃ in hoc illoue colore diuersum ab eo traiectũ & discurrentẽ alium qualẽ hic in floribus Phu uolebat intelligi. Est illud præterea in radicibus signandũ quod Dios. ait habere Phu radices rotundi odorati iunci: aut nigri ueratri modo sibi inuicem implicitas: sic oportere intelligi: ut tota eius similitudinis relatio ad ueratrũ rotundumq; odoratum iuncum ad implicationem mutuumq; illum complexum tantũ referatur: tales enim ueratri nigri radices sunt: easq; Dios. συμπεφυκυίας quasi simul natas & connexas dicit eadem fere significatione cum ἀλλήλαις ἐμπεπλεγμένα: quod nos inuicem implicitas reddidimus nihil ex uocib⁹ huius scriptoris mutantes.

DIOS. DE Malobathro. Cap. xi.

Malobathron. Romani pariter Malobathrum dicunt. Opinantur pleriq; Indicæ nardi folium Malobathrum esse odoris similitudine decæpti: multa siquidem sunt nardo in odore similia qualia sunt Phu: Asaron: & Niris quæ montana nardus ab hoc ipso pauloante dicta fuit: uerum non sic se habet. Proprium enim Malobathro genus est: Nasciturq; in Indiæ lacustribus locis: nihil aliud q̃ folium in aquis lacustris lentis modo fluitans & nullis radicibus hærens: Id colligentes incolæ funiculo statim traiiciunt: siccatumque seruant. Ferunt præterea siccatis æstate lacubus fruticibus & cremiis incendi terrã: & nisi id fiat non prouenire folium. Probatur recens & in nigredine albicans: Probatur itidem quod frangenti contumax est nec facile discerpitur: Quod odoris sui halitu sensum tentat: eademq; odoris bonitate diutius permanet: quod nardi odorem refert nullo salis sapore & gustu. Improbatur contra quod infirmum: friatumq; in puluerem carioso halitu est. Nardo eadem omnia potest Malobathrum: uerũ efficacior ad omnia nardus. Malobathri tamen uis ciendæ urinæ aptior & stomacho magis accomodata est. Prodest idẽ oculoꝝ inflãmatiõibus in uino decoctum tum concisum & expresso uino inunctũ. Subiicit & linguę ad oris halitusq; suauitatem. Quin ẽt uestibus interponit tueturq; irrosas & odoris suauitate gratiores facit.

INTERPRES.

Dubitauit quõdam in carmine suo Thebanus Lyricus poeta. Iustitiane magis & bonis artibus q̃ obliquis dolis ad summas fortunæ opes & gloriam homines euaderẽt tã multis ex omni historia exemplis utrunq; confirmari poterat. Nobis ẽt non dissimili modo dubitare aliqñ contigit plusne uoluptatibus nostris & naturæ leporibus ignauia: quæ bonitatis nomen sibi fecisset: an delitiæ & luxuria nocuerint: Et in comparatione duoꝝ inter se maloꝝ: utrobi instaurandæ eius iacturæ maior nobis spes relinqueretur. Sapientiores certe eos sibi excolendos

lendos dari uoluerunt: quos libido: ferocia: amores: & epulæ aliquando delectarent: propterea ꝙ grauissime maiora tm̄ ingenia peccent: & ubi ingenium sit: illic ēt non desperandā uirtutem: quotidieq; nos fieri uidemus: ut exculto per sapientiā aliquoꝝ animo: mutatis moribus tm̄ matura uirtute humano generi hi pſint: q̄tum iuuentutis æstu antea sibi nocuerant. Negligentem uero & ocio sam bonitatem non magis amauerunt: q̄ quos in postremo ordine cōstitutos inutiles penitus Ascreus poeta cecinit: qui nec ipsi quidpiam inuenerint: nec inuenta & tradita ab aliis seruare didicerint lasciuioribus ingeniis nusq̄ comparandi: quæ non prius luxuriose Malobathro uti desierunt q̄ illorum negligentia & exagitatione totum perierat: quod ad sanitatem & delitias uitæ dederat quōdā & adhuc dare si petatur liberaliter natura potest. Quis enim credat inuidisse nunc nobis eā: quod aliis aliquando copiose dedit? Vtinam quemadmodum amissum lamentari malobathrum licet. Sic etiam inuentum modo ostendere liceret. Verum ex quo id non licet (ut comicus ait) si nō possis quod uelis: id uelis quod possis: & nos quod possumus: agamus. Primumq; illud nouisse oēs uolumus hoc ipsum ab antiqs græcis: folium simpliciter etiam dictum fuisse. Sic Plutarchus in libello cui titulus est: ꝙ bruta ratione utuntur appellat: odoramentis aliis coniungēs: simulq; numerās Cinnamomum: Nardum: Arabicum calamum: & folium Malobathrum .s. hoc. Quæ uox ex antiquo & pbatioris mihi fidei græco codice instaurata a nobis illic est ubi legitur. Et nisi id fiat nōina sci folium quæ in cunctis aliis deerat. Ab hac appellatione malobathrinum unguentum foliatum Martiali & plerisq; aliis & græcis & latinis scriptoribus dictum est: & ob odoris similitudinem idē Nardino esse creditum aliqñ. Quo loco etiam hic numerat: quæ odore Nardum referunt: non νῆρις: quæ montana Nardus ab eo dicta est. Verum ἶρις in aliquibus legitur: sed nos maluimus qđ ex eodem scriptore seruari poterat. Et si forte utroq; loco ἶρις legi quondam potuerit: non adeo tn̄ similis odor est: ut mutanda temere ea uox fuerit. Sequitur deinde ubi de notis pbatioris Malobathri agitur difficillimus nodus: tantopere illic uariant antiquiores græci: tamq; diuersæ lectiōis & ex ea diuersi sensus multiplex coniectura est: quam totam ppositio & uerbum non idem ubiq; facit. Habent plures græcorum codices descriptas his uerbis in probatione Malobathri notas ἐστὶ δὲ καλὸν τὸ πρόσφατον καὶ ὑπόλευκον: probatur .s. recens: & quod albidum .i. non oīo albū: id .n. τὸ ὑπόλευκον significat. Sequitur deinde ἐν τῷ μελανίζειν τε ἄθραυστον καὶ ὁλόκληρον: quæ latinis uocibus reddi quidem possunt. Sed parum sequaci & congruente sensu. Si enim dicas & in nigrescendo infragile nec in partes discerptum: quis erit sensus? & quæ rei natura? Siquidem nulla in colore causa ē: cur magis minus ue frangatur aliquid & in suis partibus integrum seruetur. Accedit & illud ꝙ copula illa τε uerbo subiecta alterius in sermone membri ueluti principium facit: quiq; in lectione græcorum consueuerunt facile in aliis obseruare hoc potuerunt. Quod nisi Plinius græciq; & latini fere omnes nigricantem colorem Malobathro assignarent: confidentius & uitium hoc loco testaremur & ut consueuimus in integrum etiam restitueremus. Sed nolumus contra tam graues auctores & tā multos incognitæ nunc rei antiquos testes temere aliquid censere: quod nunq̄ nocebit inuenta excogitataq; a nobis omnia ubiq; significabimus. Omnes ut diximus græcoꝝ codices Malobathri meliores notas: quibus præmonstrauimus uerbis ostendunt. Vnus tantum inuentus mihi est: in quo legitur. ἐν τῷ μαλακίζειν τε ἄθραυστον καὶ ὁλόκληρον: quoꝝ uerboꝝ sit sensus: & in mollescendo infragile: & in suis partibus integrum: ut nihil de colore illic agatur: sed de tenaci lentore: doceatq; Diosc. probari Malobathrum id quod recens & albidum sit: quodq; cum mollescit: lentoremq; admisit: tenaces uires tunc acquirat: fiatq; infragile & in suis partibus integrum seruet. Quod in multis humor natiuus & accedens facit: fiunt enim eo ualidiora & firmiora: quemadmodum contra arescentia siccata ue franguntur: discerpuntur & friantur facillime. Nec obstat ꝙ hic in colore albidū: cæteri uero oēs nigricantem dixerint: oēs .n. mediū & ab utroq; extremo discedentem colorē assignasse Malobathro uidentur. Et qm̄ nullum esset eius coloris nomen: alii ab altero: alii ab altero extremo indicationem eius sibi sumpserunt. Aequali siquidem motu & spatio ab albedine albicans siue malis albidum dicere ad nigredinem & a nigredine ad albedinem nigricans procedit. Sunt etiā in quibus ad calcē capitis legatur καὶ πρὸς τὰς ὀφθαλμίας καὶ πρὸς τὰς φλεγμονὰς ἁρμόζει: idest ad oculorum præterea lippitudines & inflammationes accomodatum est: ut duo intelligantur mala. Sūt itidem in quibus καὶ πρὸς τὰς ὀφθαλμικὰς φλεγμονάς .i. ad oculorum inflammationes: ut unum tantum mali genus uideatur. Nos posteriorem hanc lectionem monente Plinio magis probauimus q̄ de unguento malobathrino agens ait. Oculorum epiphoris .i. inflammationibus uino expressum utilissime imponitur. Sunt autem auctore Galeno in diffinitionibus suis oculorum inflammationes eorum tumores: qui cum rubore multa caliditate: difficiliq; motu & pungenti sensu fiant. Idē præterea in Isagoge sua iterum ut eodem sensu sic diuersis uerbis eandem inflammationem diffiniit: Ruboris in oculo: tumorisq; incrementum inflammatio est: qua impediente cum dolore respicimus. Ne quis autem Plinii epiphoras aliud q̄ inflammationes esse credat ex eodem auctore earum diffinitionem subiiciemus. Communis toto corpori inflāmationis nomen Epiphora est: quæ uehementior confluentibus abunde in aliquam partem humoribus ingruit. Priuatim tamē in oculis dicitur: cum copiosa eo confluxerit destillatio maxima accedente inflammatione.

Foliatum unguentum

Oculorũ inflámationes

Epiphora

DIOS. DE Casia. Cap. xii.

Asiam. Romani pariter Casiam dicunt. Casiæ plura genera sunt in odorifera Arabia nascentia. Habet crassi corticis Casia omnis sarmentum: & piperis folio est. Eligito amabili coloris bonitate rubescentem: corallio lapidi similem. Eligito item angustissimam longam: crassamq;: & fistulis plenis: quæ in gustu erodat: & cum feruore aliquo adstringat. Quæ aromatũ modo odorata sit: simulq; uini odorem referat. Ab incolis quæ talis est Lada: ab alexandrinis uero mercatoribus Daphnitis appellatur. Antecedit bonitate hanc quæ nigra est: & quæ purpurescit Zyger dicta rosarum odore præcipui in medicina usus. Secundæ bonitatis honorem & æstimationem habet antedicta: Tertia est quę Rubus mosylicus appellatur. Cæteræ omnes non multifaciendę & uiles: ut quę Aphysemon uocatur nigra ingrato odore: tenui aut disrupto cortice: quales etiam sunt q̃ Citto & Dacar dicuntur. Est & quædam falso Casia appellata: miræ cum reliquis similitudinis Aphaos dicta: quæ gustu deprehenditur: nec acri nec odorato inhærentemq; medullæ corticem habet. Inuenitur & quædam latiore fistula: leuis: tenera & pinguior: bonitate antedictam superans. Reprobatur Casia albicans: scabra: odore porraceo: quæ crassiore fistula non sit: eademq; scabra & tenui. Calefacit Casia: siccat: urinam cit: adstringit eadem leniter. Oculorum medicinæ ad claritatem uisus accomodata est: Lentigines tollit ex melle inuncta: menses trahit: & uiperarum morsibus pota succurrit. Bibitur & contra interiores inflammationes omnes & renes utiliter: Fouentur præterea decocto Casiæ insidentes: suffiunturq; incensa utiliter ad laxandos mulicbres locos fœminæ. Duplaq; eius quantitas medicamentis mixta in Cinnamomi defectu idẽ præstat: habetq; omnino Casia frequentes & multiplices usus.

INTERPRES.

Ontumaces implacabilesq; nostro orbi adeo natura plantas aliquas fecit: ut nullis blanditiis: officiis: obsequiisq; nostris retineri apud nos potuerint: Coactæq; in hortis & mitioribus locis in Italia uiuere non secus q̃ Alpini homies delitias urbium & maiestatẽ ægre ferentes in deserta solitudinesq; suas reuertuntur: cum primum licuit remissa a nobis tantisper earum custodia & cura unde ad nos uenerant in primum & natale sibi solum refugerunt: tantus patriæ nataliumq; suorum omnibus amor est. Et mirabitur aliquis antiquorum poetarum heroas tam longis erroribus totq; monstris & naufragiis iactatos: neglectis omnibus melioris fortunæ occasionibus: uoluptatibus: & honoribus antiquam repetiisse aut exquisiisse matrem: cũ præter bruta & plantæ id agant: quæ pluribus & mitioribus locis consitæ honoris sui incremento retineri nõ potuerunt. Et inter plantas Casia id præcipue egerit: quæ in maiore illa Romanæ gentis fortuna ubiq; & in aluearibus cosita: & sub septentrionibus uiuere coacta nullibi quod nouerim nostra ætate in Italia nunc reperitur. Negataq; oculis forma eius omnis & species: difficillimã nobis de ea cõmẽtationem hanc nostram facit: presertim in tam corruptis græcorum latinorumq; omnium codicibus: & in tanta Theophrasti Pliniiq; in eius historia breuitate. Quo fit ut nihil q̃ in quærendo diligentiã & in repertis fidem legentibus pro Casia polliceamur. Cuius in diuersis generibus tam multæ toto capite numeratæ appellationesq; barbaræ sunt sine ignorantiæ suspitione dissimulari facile poterant. Non tñ id penitus & in cunctis fiet. Sunt enim quæ ex historia locorũ: & quæ ex uetustioribus græcis uocũq; ipsarum significatione doceri & restitui possint. Quod itaq; fere in cunctis legitur. Ab incolis quæ talis est achy &c. in aliquibus non ἄχυ: uerum ἄδι legitur. Quæ uox quoniam in aliquas litteras eius quam Plinius Ladam uocari dicit: incurrit: Lada a nobis restituta est: nulla tamẽ certa ratione. Tam enim nobis nunc ἄχυ barbara uox: q̃ quondam Plinio tunc erat: & nobis modo Lada etiam est. Sequitur deinde: tertia est quæ Rubus mosylicus appellatur. Quo loco cũ legeretur fere in cunctis: βλαςὸς cõmuni oĩum germinum appellatione ex melioribus græcis βάτον. i. rubũ reddidimus: neq; ut credimus ab re: in fruticoso. n. genere Casia censetur: in quo & rubi numerantur. Verisimileq; est contractiore hac rubi uoce magis q̃ ampliore illa & cõmuniore germinis Casiam signari solitam: presertim a regione: non aliter q̃ Lygusticum: piper agreste: multaq; alia in plantarum genere appellamus. Mosylicus aũt a promontorio & emporio Aethiopiæ Mosylo unde

afferebatur dictus est. Non multo post deinde quod ἀφίμων in multis legit̃ ἀφυσήμων in melioribus inuenitur: potuitq; ob eam sic appellari cām: q̄ tenui & disrupto eius cortice tibiarū & fistularū more inflari non poterat. Id.n. φυσᾶν græci dicunt: & φυσητήρια αὐλοὺς .i. tibias uocant: & hic φυσητῆρα follium fistulam de Cinerula & bulla in metallicis agens appellat. Diximus de Casiæ appellationibus quatenus licuit: cætera nunc eodem modo etiam dicentur. Sed tam incerta pluribus locis aliqua sunt: ut conari magis q̄ præstare aliqd in eis cogitauerimus. Et qm̄ ex Theophrasto multa sæpius repetenda erunt: ne possit integer eius scriptoris sensus a quoq̄ desiderari: iisdem uerbis de Casia ab eo tradita subiiciemus: quæ libro nono de plantarum historia hæc sunt. Casiam uero dicunt crassiora q̄ Cinnamomum sarmenta habere: eademq; magnopere neruosa: nec auferri a ligno corticem posse: qui in hac etiam utilis fit. Cumq; sarmenta inciderint in frusta digitorū duorū longitudine pauloue maiora minutatim secare: eaque recentibus coriis animalium præsuere mox ex his lignoq; simul putrescentibus nasci uermiculos qui lignum erodant: cortici uero non noceant ob amaritudinem & odoris acrimoniam. Idem etiam pauloāte hæc de Cinnamomo & Casia simul agens: Frutices dixit haud sane grandes esse: sed qualis uitex sit: Ramosos itidem lignososq;. Quæ omnia additis plerisq; aliis in Plinio pariter leguntur libro. xii. capite. xx. parata omnibus & exposita: Ideoq; hoc loco a nobis non repetita. Ab his auctoribus ubi opus erit: opem & fidem commentationibus his nostris impetrabimus. Sciendumq; illud primum est quam hic dicit odoriferam Arabiam eam esse: quæ inter Persicum & Arabicum mare a Geographis describitur. Et quod nos sarmentū diximus græcis ῥάβδον appellari uirgam. s. qualem in uitibus: multisq; aliis quotidie uidemus: eāq; crassi corticis dicit Dios. p crassitudine. s. totius materiæ in qua crassissimus sit cortex: exigua uero interior medulla. In aliquibus hoc loco leguntur uoces duæ: ὥσπερ ἰνοῦ: nihil nisi emēdentur significantes. Credimusq; ex Theophrasto restitui posse ὥσπερ ἄγνου .i. ueluti uiticis. Frutici. n. huic in magnitudine Casiæ sarmēta hæc comparat. Vtinamq; ut hoc dixerat: sic etiam de folio aliquid testatus esset. Non. n. dubitaremus ex diuersa in græcis lectione: piperis ne an Iridis folio Casia esset. Legitur. n. in aliquibus ὥσπερ ἴρεως: in aliquibus ὡς πεπέρεως: prioremq; illam Iridis lectionem secutus est Mauritanus Serapion: Nobis in tam multa in plantarū foliis naturæ uarietate difficilis coniectura & rō fuit. Licetq; in utranq; partem multa dici potuissent: tutius tñ uisum est ex cognatione uicinitateq; locorū piperi folio similem potius facere. Inclinat. n. animus: credimusq; oēm hanc tantopere diuersam lectionem ab imperitia librariorū: & incognitæ rei dubitatione uitiū contraxisse tā facilis lubricusq; linguæ & calami lapsus est ab ὥσπερ ἴρεως in ὡς πεπέρεως. Et si folio piperis Casia sit: facile erit eius nouisse formā ex his quæ cū de pipere agetur: a nobis dicent̃. In notis deinde pbatioris Casiæ non parū neq; ab re forsitan dubitauimus: legi ne oporteret στενὴν λίαν quod nos angustissimā diximꝰ an potius στενὴν λεῖαν: ut non esset illic λίαν aduerbiū quod auget: & ualde significat: sed λεῖαν adiectiuum qualitatis nomē: quod nō scabrū & læuore nitens significaret: seorsumq; altera uox ab altera legeret̃: essentq; bonitatis duæ deinceps descriptæ notæ: non una tm̄: angustiæ. s. & læuor: persuadebatq; non scabrā & læuore nitentem legi debere: q̄ hic ipse paulopost in Casia scabritiem damnat: & inter reprobatæ notas asperitatē extimi corticis numerat. Nec minus ēt q̄ aduerbium illud λίαν .i. ualde parū apte illic significare: & in græco sermone strui uidebatur: nihil tñ in eadem oīum græcorū lectione mutare ausi sumus: sed ut in cunctis legit̃ angustissimā reddidimus: Nec aliud angustiis his indicat Diosc. q̄ eā maxime pbari Casiam: quæ erosa a uermiculis illis Theophrasti omni interiore medulla excauato peruioq; illo foramine angustiore fit: quo enim angustius id fuerit eo crassiore cortice Casia relinquetur: qua præcipue crassitudine pbatur. Nec aliud mox illi significat: quod sequit̃ crassis fistulis bifariam eadem bonitatis nota descripta: nec aliter q̄ ut in eadem testudine curuum & conuexum diuersa rōne dicimus: sic & in fistulis his Casiæ: idem crassitudine ambientis corticis & angustiis excauati & peruii foraminis hic dixit: ideoq; abundat uox quæ statim sequitur πλήρη. oēm n. destruit sensum: nec potest uacuum & fistulosum plenum dici: & in pluribus græcorū non legitur ea uox: ideoq; nos eam penitus expunximus. Mutauimus etiam quod erat μετὰ ποσῆς πυρώσεως: non ποσῆς quod exiguum & aliquod significat: legētes: uerum πολλῆς .i. multo: non tam quia sic in uetustissimis græcis legitur: q̄ quia Plinius ait gustu q̄ maxime feruens. Miscent & illa omnemq; huius loci intellectum turbant: quæ subiiciuntur statim: ἀρωματίζουσαν οἰνίζουσαν τῇ ὀσμῇ. In quibus si ad odorem ut plerunq; ἀρωματίζειν uerbum significat referatur: turbabit & odorem: & huius loci sensum omnē quod sequitur οἰνίζουσαν τῇ ὀσμῇ .i. odore uinū referentem. Nec uerisimile est aromatū & uini simul odore odoratā Casiā hunc dixisse. Cogitauimus ea ppter quod est οἰνίζουσαν τῇ ὀσμῇ .i. ut uerbum fingamus odore uinescentē ad odorem pertinere: esseq; id quod Plinius ait mollissimi odoris. Et qd̄ pcedit ἀρωματίζουσαν ad amaritudinem quæ in Casia præcipua est: & hic nusq̄ eius meminit. Signariq; eo uerbo & participio amaritudinem ab re nō est: qm̄ ἀρωματίζειν nil aliud græcis significat q̄ aromatum modo & qualitate esse. Sunt aūt aromatis qualitates plures odorq; presertim: uerū & sapor etiā qui raro ulli odorato non amarus est. Sequunturq; se inuicem & coniuncta plerunq; inueniuntur: odoris bonitas: saporis amaritudo. Cuius rei causam ex Theophrasto attulisse facile erat: si hoc nunc ageremus: sed festinamus ad alia. Non relinquemus tamē prius q̄ de medica nostræ ætatis Casia agamus

illud addere: Inter Casiæ genera a Diosc. unũ δαφνίτην appellari: si Plinio credimus a Lauro arbore facta appellatione: qm̃. s. ob similitudinem Lauri cortice adulteraret: & a Mangonibus eandem Daphnoidẽ dici: in quo nõ leuiter discrepant magni nois auctores: hic ipse. s. & Plinius cui in eoꝝ tẽpoꝝ fortuna plura q̃ nobis uidisse & legisse licuit: & ob id alios auctores secutus aliter de ea tradere potuit. Quod aũt sibi & Dioscoridi idem in Daphnitide Casia non est: sic animaduertendũ. in primo bonitatis ordine Casiam hic ab Alexandrinis mercatoribus Daphnitim uocari dicit. Plinius post omnem eius historiam & bonitatis censum quasi appendicem adiiciens ait his addidere mangones quam daphnoides & Mesocynnamon uocant &c. Locus est libro. xii ubi de omni Casia agitur: quod agendum illi non erat si uera sunt: quæ de Daphnitide hac a Diosc. tradũtur: nec in extremum ordinem reiicienda fuerat: quæ in primo ab aliis constitueretur: non facile est: neq; ego ausim censere utrobi maior fides & rei certior ueritas: sit diligentioribus agendũ id relinquimus. Nobis signasse illud satis erit: in Arabia odoramentoꝝ feraci describi a Strabone lib. suæ Geographiæ xvi. portum nomine Daphnum in regione quæ Thus: Myrrham: odoramentaq; alia fert: nec longe ab ea: quæ falso Casiam dictá etiam ferat: potuisseq; non a Lauro arbore: sed ex hoc portu allatá Daphnitim uocari: nõ aliter q̃ & hic & nos rubum Mosylicum aliud eius genus uocari paulo ante diximus. Nec uerisimile est potuisse scabro alioquin Lauri cortice adulterari Casiam: in qua prima bonitatis nota ex læuore quæreretur: nec responderet color qui in lauro: nec niger: nec rubens nec candidus est: quo triplici colore Casia a Plinio in diuersis eiusdẽ Sarmẽti partibus describitur. Relinquimus tñ hæc legentibus arbitraria contenti coniecturam hanc nr̃am signasse. Mutatum & illud a nobis: quod hic ait reprobari Casiam odore porraceo: sic. n. in melioribus græcis legitur: & Mauritanus Serapion reddidit: non odore hircino: ut in pluribus inuenitur. Non tacebimus ẽt uideri nobis repetitas bis reprobatæ Casiæ notas in postremo historiæ calce: posseq; a uolentibus sine iniuria huius scriptoris expungi. Quales aũt hæ sint: facile erit omnibus intelligere. Nos eas ut erát relinquimus: qm̃ poterát primæ ille uiuentis in suo frutice Casiæ: posteriores uero excauatæ in suas a uermiculis fistulas notæ esse. Et hæc antiquoꝝ Casia fuit: quam nostræ ætatis medici ligneá appellant unguentarius: uitæq; delitiis magis q̃ medicinæ quondam quæsitus frutex: ideoq; ab oib⁹ poetis passim celebratus: diuersus omnino ab ea arbore: quæ eadem nunc Casiæ appellatione siliquas potius q̃ fistulas fert Cylindraceas longitudine fere cubitales: lignosas: colore nigro: & quasi ex sole igne ue torridas. Intra quas lignosi itidem per interualla orbiculi sunt: & inter orbiculos semina concreta ceu pulte nigra inuoluta: cuius tñ in mollienda aluo usus est: tam multus: táq; quotidianus ut sine ea uix possit nr̃orum tempoꝝ medicina stare: quo magis ueteꝝ negligentiá aut fortuná demirari licet: qui aut eam ignorauerint aut uti noluerint: neq;. n. hactenus de ea quicq̃ aut in hoc: aut in cæteris inuẽtum a nobis est: quod merito omnes miremur: & uix credibile uideaẽ. Credimusq; nos ut pleraq; alia diuersis temporibus aliunde in Italiam uenerunt: quæ numerare ab re non esset: nisi patrum nostroꝝ ætas Albam morũ peregrinam & tunc primum hospitem nostram uidisset. Sic etiam arborem quæ Casiam hanc ferret nostro orbi diu incognitam meliore tandẽ fato ex ultimo mundi aliquo margine ad nos penetrasse: ut sanitatis salutisq; nostræ non mediocrem gr̃am a nobis & ipsa sibi inueniret. Ei paꝝ recte fistulæ nomẽ & ex eo diuersitatis nota adiecta ẽ. Siliquæ. n. magis q̃ fistulæ nomen illi congruit: ꝑpterea ꝙ undiq; clausa aliaꝝ siliquaꝝ in leguminibus modo semina sua intra se claudit medica hæc Casia: & ad maturitatem perducit. Fistulæ uero a summo usq; ad extremũ peruio & excauato foramine patent: sine quo non poterit ad suaues modulationes spiritus transire: ex quaꝝ similitudine in lignea Casia & hic & Plinius fistulas sæpe appellauerunt: frusta. s. & segmenta illa quæ Theophrastus in ea fieri docet: & a uermibus excauari: non aliter: nec alia specie q̃ licet quotannis uidere in aliquarum arboꝝ surculis: qui copia humoris uerna tempestate turgentes cortices suos facile remittunt: deglubentesq; eos pastores & pueri: cornua fistulasq; sibi ad musicẽ & classicum faciunt. Nihil habent cõe nec in Casiæ medicæ genere numeranẽ hæ fistulæ: ueꝝ in lignea tñ: quæ in fistulas has diuisa sectaq; & excauata quondá uendebatur. Cauendũ inprimis ẽt & obseruandum diligentius ne in antiqua medicina: Dico aũt antiquam quæ supra Galeni ætatem a græcis tractata est: fistulam Casiam inuenientes medicam hác nostræ ætatis credamus: eandemq; credentes graui periculo ea utamur. Ligneam. n. semper illi intelligũt: quæ medicæ: & postriori huic nomen & appellatiõem suam ex similitudine largiri potuit. Vtraq; enim longa: utraq; surculi figura: utraq; intus concaua: utraq; tandem nigra. Dico aũt utráq; nigrá qm̃ inter Casiæ ligneæ genera: & nigrum est ab hoc ipso & a Plinio descriptum. Nec est ꝙ miretur aliquis hanc noĩum cõmunionem cũ in noua re nouis uocabulis uti oportuerit: deficientibusq; his nulla imperitis aptior q̃ ex similitudine coꝝ indicatio se obtulerit.

Daphnus portus

Casia nostræ ætatis

Fistula

Siliqua

DIOS. DE Cinnamomo. Cap̃. xiii.

Innamomum. Romani pariter Cinnamomũ dicunt. Plura sunt cinnamomi genera: gentium ubi nascuntur nominibus appellata. Antecedit bonitate alia omnia quod Mosylicum dicunt: propterea ꝙ Casiæ quæ Mosyli-

ca dicitur aliquam similitudinem referat: & in hoc genere qd' recens colore nigro: & cum uino diluitur cinereo: tenuibus cum læuore uirgultis: continuis per totũ nõdis: & odoratissimum est. Plerunq; enim probatissimi Cinnamomi iudiciũ ex odoris sui sola ꝓprietate fit. Siquidem inuenitur in probatissimo etiam: & quod ꝓprio odore spiret: Rutæ: Cardamomo ue similis odor. Probatur itidem quod acre ẽ: gustum erodit: & cum feruore salso sapore aliquo sentitur: quodq; in attritu tarde friatur: & fractum puluerulentum fit: cuiusq; medium inter nodos spatium læuorẽ nõ minus q̃ sarmenta habet. Probabis aũt Cinnamomum ab una radice integrum surculum seorsum sumens: facilisq; hæc probatio erit quando in probatione fragmẽta miscentur: & in prima probatione quod melius est oppletis odore suo naribus deterioris iudicium impedit. Est præterea Cinnamomum: montanum: crassum: torosũ: colore rubescens. Est & tertium Mosylico simile nigrum: odoratissimũ: ramosum: sed non frequentibus nodis & geniculis. Est quartum itidem cãdidum: fungosum: aspectu tumens non multifaciendũ: fragile: grandi radice: quæ Casiæ odore est. Numeratur & quintum nares odore tentans: quod uitandum est: leniter rubens: & rubenti Casiæ cortice simili: tactu durum: nec ualde odoratum: radice crassa. In cũctis his quod Thus: Casiam ue: aut Myrrham: aut Amomum olet minus odoratũ est. Damnatur candidum: scabrum: quodq; lignosum rugosis surculis & sine læuore ẽ. Est & aliud quiddam Cinnamomo simile salso Cinnamomum dictũ: nullius honoris & pretii: ignauo odore & inefficaci potestate. Quod zingiber etiam uocant cum Cinnamomi lignum non cortex sit: similitudine in aspectu aliqua Cinnamomũ referens. Est autẽ lignosum longioribus & solidioribus uirgultis: & odoris suauitate multo languidiore. Ferũt præterea quidam proprio genere xylocinnamomũ: sic.n. Cinnamomi lignum dicunt a Cinnamomo differre: diuersum natura & aliud. Est Cinnamomis omnibus calefaciendi uis: urinam cient: molliunt: maturantq;: Menses & fœtus cum Myrrha pota & apposita pellunt: Veneni s uenenũq; ictu aut morsu relinquentibus succurrunt. Purgant quæ oculoꝝ claritati officiunt. Extenuant eadem: lentiginesq;: asperam & discolorem ceu a sole cutem inuncta ex melle exterunt. Faciunt ad tussim a capite in subiectas partes destillationes: cutem subeuntes aquas. Renum cum urinæ malo aliquo dolores & urinæ angustias. Preciosissimis prærerea unguentis miscentur: habentq; in uniuersum multiplices usus. Seruantur etiam & ut perennent trita uino excipiuntur: excæptaq; in umbra siccantur.

INTERPRES.

I agendæ difficilioris alicuius rei: & impediti undiq; in ea conatus & studii qualis ab Hesiodo ad uirtutem ascensus describitur: imaginem penicillo magis q̃ lingua doctus pictor petentibus ꝓponere cogeretur: nullam ut credimus eorum desiderio aptiorem magisq; Iconiam inuenerit: q̃ si pastorem finxerit: qui in patẽtiores latioresq; campos sibi & gregi suo iter per sepem facturus infestis undiq; paliuris: aspalathis: caninis sentibus: uastissimisq; aliis spinis & uirgultis implicitam: ideoq; nec homini nec pecori peruiam runcone putatoriaq; falce armatus ante eam stet: aliasque falce cominus demetat spinas: alias eminus runcone conuellat: uirgulta hæc pedibus calcet: illa manibus inflectat: redeuntiaq; statim conuersus penitus secet: nec nisi post multum tempus: totoq; corpore a sentibus lacer & sectus quo cupiebat euaserit: Non dissimilem fabulæ huic credere oportet toto hoc capite fuisse studium laboremq; nostrum: tam multa undiq; strepebant: & adhuc forte obstrepunt uitia: tamq; in græcis uarie plurima leguntur. Quorum neq; ex Theophrasto: Plinioue: aut iunioribus inueniri: conferriq; simul: neq; ex inaccessis locis illis allatis: nunc tot tamq; diuersis Cinnamomi generibus coniici aliquid poterat. Nescimus ideo quantum labore hoc nostro ꝓfecerimus. Vtinamq; nõ sint in scriptore hoc turpiores nũc cicatrices q̃ antea uulnera erant. Id certe nobis conscii sumus labore: studio: diligentia: fideq; omni scriptori huic & operæ in eo nostræ nullibi defuisse. Cupimusq; & precamur: siquid minus foeli-

citer in eo euenerit uoluntatem pro officio haberi. Et ex his quæ nr̃a ætate alii iam tradiderunt: & adhuc tradent: medicinam & scriptoris huius instaurari decreta & expleri. Est.n. ingenui & in cõe consulentis hominis: non per quos sed quale quantumq; aliquid fiat æstimare: & cum fœliciter factum quicq̃ ab aliquo fuerit: ad gratiam & honorem id sibi facere. Quod agẽtes hoc sæpenumero optauimus in his quæ ante nos in eodem labore hoc nostro operati sunt: ne tam multis locis cogeremur diuersæ ab aliis editionis nostræ cãs & rõnes reddere. Ante quas his quæ in Casiæ superiore capite de Mosylo Aethiopiæ promontorio & emporio dicta a nobis fuerunt: adiecimus ꝓ Cinnamomo quæ a Plinio libro sexto: capite. xxyiiii. dicuntur: quæ hæc sunt. Promõtorium: & portus Mosylicus quo Cinnamomum deuehitur. Quibus innuere uidetur potuisse a portu promõtorio q; illo Mosylicum Cinnamomum dici: licet hic a similitudine Mosylicæ Casiæ sic appellatum fuisse testetur. Non multifaciendum hoc est: illud grauius: quod non multo post sequitur: & a nobis redditum est. Et in eo quod recens colore nigro: & cum uino diluitur cinereo. Duplex. n. in græcis eius partis lectio est τεφρίζον. i. ἐν τῷ οἴνῳ: quod si uerbum uerbo reddatur in uino cinerescens significat. Sunt itidẽ in qbus una adiecta syllaba tantum alius indicetur sensus τεφρίζον ἐν τῷ οἰνώδει. i. in uinoso colore cinerescens: quasi mixtum describens colorem & ex eo uarium Cinnamomũ in quo Cinereus & ex uino rubens color esset: pariterq; ac nigrum probaretur. Quam lectionem secutus est Mauritanus Serapion. Priorem uero illam antiqua Dios. interpretatio: quibus ob infelicitatem temporum quibus ea scribebant: & si parum credendum sit: non tñ negligenda penitus eorũ testimonia. Nos in ambiguo nihil cẽsemus. Cur aũt in alteram partem magis inclinauerit animus ea rõ est tota ex sermonis serie & sequaci eius ductu a nobis obseruata. Numerat hic ꝓbatioris Mosylici Cinnamomi plures notas laudatq; recens & colore nigrum: cumq; de colore eatenus egisset nulla interiecta copula aut diuisiõis nota alia subiecit statim τεφρίζον ἐν τῷ οἴνῳ &c. i. (ut nos reddidimus) & cum uino diluitur cinereo: ut non ad uarium in eo colorem id pertineat: sed ad mutatũ cũ uino maduerit: qualia multa quotidie uidẽtur oleo: aceto: humoribus ue aliis consperfa ex alio in aliũ mutari colorem. Nam si uoluisset uarium: & ex uini cinerisq; colore mixtum Cinnamomum pariter ac nigrum laudare: copula diuisionisq; alia nota aliqua alterum ab altero secerni oportebat. ut autem in omnibus græcis legitur in numero & censu notarum illarum usq; ad extremum uelu ti cursus est: nullisq; alicubi interiectis copulis ait probari recens: colore nigro: τεφρίζον ἐν τῷ οἴνῳ & tenuibus cum læuore surculis. Qui dicendi & numerandi modus cõmunis & quotidianus est. Cogitauimus & nos hoc agentes probari a Dios. non minus rubentem q̃ nigram Casiam: & cum hic dixisset præferri aliis Mosylicum Cinnamomum ob Casiæ mosylicæ similitudinem quã Cinnamomum refert: utroq; colore illo posse etiam Cinnamomum censeri & laudari. Verum ut a pricipio diximus: decreto semel in hoc colore nigro: non poterat sine copula diuisionis ue in sermone nota aliqua alia: alius adiici color. Aut igitur sic legendum est ut nos reddidimus: aut si color alius illic ultra nigrum i Cinnamomo laudãdus sit: restituenda ibidem copula aut uox alia: quæ alterum ab altero diuidat. Quodq; in his hactenus diximus idem dicendum etiam: siquis ex Plinio afferat uarium describi etiam Cinnamomũ & candido prælarũ quondã fuisse. Pariter. n. ut a nigro separaretur: intermiscenda erat quæ diuideret copula. Accedit & illud quod carere penitus rõne uidet ut credat aliquis in primo bonitatis ordine numeratum a Dios. id genus fuisse: quod candido tãtum præferretur in extremo ordine ab eo constituto & damnato. Sequitur non multo post inter eiusdẽ Cinnamomi bonitatisq; eius notas: quod nos diximus: continuis nodis & odoratissimum: dicẽdũq; quosnam in Cinnamomo nodos nos appellemus: nõ nexus uincula ue aliqua: sed quos græci ὄζους propria in arboribus uoce appellant: qui ut in minoribus & plerunq; annuis plantis geniculos uocauerunt: unde folium: siliqua: nouum ue germen profertur quale in harundine: graminis radicibus: aliisq; multis licet uidere: sic in arboribus & maioribus uirgultis nodos dixerunt unde noui se proferunt surculi & rami: qui certo spatio inter se distantes bini trini ue & aliqñ quaterni ut in abiete prodeunt. Et quoniam ex illis rami primum tument & oriuntur sæpe in aliis scriptoribus ὄζοι rami etiam dicuntur: quos siue nodos siue ramulos dicas nullis interuallis distantes: sed toto frutice continuos & frequentissimos habere Cinnamomum testatur Diosc. Demirabitur posthoc forte nos aliquis: quæretq; unde nos Rutam Cinnamomo miscuerimus: quæ in græcis qui circunferũtur nulla est: dixerimusq; sentiri aliqñ in probatissimo & quod ꝓprio odore spiret Cinnamomo: Rutæ: Cardamomo ue similem odorem: neq; immerito ut uidetur: donec intelligat habere nos unde non sine causa factum id esse ostendamus. Fuisse aũt huius loci aliqñ eam lectionem in latinis testatur Serapion In græcis uero ꝓbatissimæ mihi fidei antiquissimus codex: in quo manifeste nulla mutationis alicuius suspitione adhuc seruatur & legitur: ἢ ὀσμῇ πηγανίζουσα ἢ καρδαμώμῳ ἐμφερής: quasi latine dicas rutescens aut Cardamomo æqualis odoris. Suspecta mihi præterea codẽ hoc loco Cardamomi uox est. Siquidem inoleuit toto hoc opere multis locis idem: frequensq; uitium. In quo sæpius uel uocum uicinitate decæpti parum diligentes græcorum librarii: uel ob uirium similitudinem aliquam æqualia rati ueteres eiusdem generis medici Cardamon quod latinis Nasturcium est pro Cardamomo: inuicemq; pro Cardamo. i. Nasturcio Cardamomum scripserunt. Eritq; omnibus facile quod nũc testamur in reliquo opere deinceps obseruare. Auxit deinde

In cinnamomo nodi

ὄζοι in arboribus

ſuſpitionem hanc noſtram antiqua huius ſcriptoris interpretatio:quam & ſi non probemus: ꝑpte/
rea ꝙ nihil magis informe infeliciuſq; ea excogitari poteſt:non tñ negamus ut ſpecioſæ & ualidæ
iuuentutis in turpi & infirma ſenectute notæ:ueſtigiaq; aliqua ſæpenumero ſuperſunt:ſic etiam in
his quæ tantopere corrupta ſunt:integrum potuiſſe aliquid ſeruari & adhuc ſupereſſe.In ea.n Na
ſturcii non Cardamomi legitur.Accedit præterea ſuſpitioni huic noſtræ ꝙ Cardamomum ex de
cretis in eo odore ſenſum tentat·Cinnamomũ aũt ſuauis odoris bonitate laudatur. Neq; abſurdũ
omnino cogitare etiã erit Rutæ comparatum in odore aliquid:poſſe pariter Naſturcio comparari
qm̃ multas hñt olera hæc duo ſibi inuicem æquales uires.Suſpitio tñ de Naſturcio & Cardamomo
noſtra hæc ſit non decretum.Sunt præter hæc in reliqua Cinnamomi hiſtoria:generũq; & bonita/
tis eoꝝ cenſu omni plura alia ueteꝝ & melioꝝ codicũ ope:& reꝝ neceſſitate in integrũ reſtituta: q
qm̃ cum græcis noſtra hæc conferentibus facile patere poterunt:a nobis relinquentur.Non omitte
mus tñ quod mihi cum aliis in eodem hoc capite non conuenit illic ubi legitur de ligito ſcabrũ &c.
contra toties repetitas a Dioſ.Cinnamomi ex læuore laudes ſcabritiem in eo deſiderantibus: & qđ
erat damnandum in precio & honore aliis facientibus: qui ne cogantur in eligndo Cinnamomo in
ter læuorem & ſcabritiem anxiis animis poſthac eſſe: docẽdi a me ſunt:ſiue ἀπολέγου ſiue ἀπεκλέ
γου(quod certius eſt)legatur:idem ſignificari reiectionem.ſ.& reprobationem. Debueratq; id rei
neceſſitas docere:& quod in tanto ſcriptore credendum erat oportere in eo primis ultima reſpon/
dere.Nos in eo & uerbi notiſſima ſignificatio:& ueterum græcorum exemplaria iuuerũt:per quæ
licuit omnem eum locum in integrum reſtituere,propterea ꝙ in pluribus & melioribus legebať
ἀπεκλέγου δὲ τὸ λευκὸν καὶ τὸ ψωρῶδες i.reprobato autem candidum ſcabrumq;:In quo atteſtať Pli
nius nobis:qui de Cinnamomo hoc ipſo agens ait.Et quondam præferebatur candidum nunc con
tra nigrum laudatur:pauloq; poſt certiſſima tñ æſtimatione ne ſit ſcabrum: manifeſte ut uidetur
ſcabritiem ſemper in eo damnans:candorem uero non ꝓbans:niſi ex antiquoꝝ iudicio: quod ſua
ætate tñ mutatum iam fuerat.Expunximus & in reliquo capite pleraq; alia quæ abundarent : & in
extremo calce quod inutiliter repertum fuerat de Cinnamomo quod falſo Cinnamomũ dici an/
tea decretum fuerat:Cenſuramq; illam noſtram confirmauerunt græci uetuſtiores aliqui in qui/
bus ea non leguntur:& hæc quidem hactenus.In his uero quæ ad medicinam pertinent:explicãdũ **Catarrhus**
hoc loco quod anguſtius dictũ a nobis eſt ꝓdeſſe Cinnamomũ a capite in ſubiectas partes deſtilla
tionibus:& quaſnam deſtillationes has intelligi uelimus:eas.ſ.quas græci ſua appellatione Catar/
rhos dicunt:& in quibus nos ea uocum & rei circũſcriptione uſi ſumus : ut cõmune eaꝝ indicareť
genus:fecimuſq; id opinati:ex quo non ſimplex nec unũ nomine & re hoc malum antiquis medi/
cis eſt:neq; eodem modo & in eiſdem partibus nocet:& hic ſcriptor raro neſcioq; an ſemel tãtũ aut
iteꝝ nulla niſi catarrhi in eo appellatione utitur oẽs a capite in ſubiectas partes deſtillationes uno
illo nomine ab eo indicari Neq;.n.ueriſimile eſt in quotidiano & populari malo quodq; modo na
res:modo fauces:& canalem animæ:modo pectus & pulmones tentet:non dicendũ illi ſæpius brã/
chon fuiſſe aut coryzam:& hoc illo ue remedio alterutrũ id genus curãdũ fuiſſe. Vt.n.loco & euẽ
tu uariat id malum:grauiuſq; ideo aut leuius nocet : ſic diuerſis diſcretiſq; remediis curari ab eo
debuiſſe credendũ eſt.Inclinatq; nobis animus ut herbariũ decebat cõmuni: & indiſcreta generis
appellatione Dioſcoridem uſum diſcernendas eius mali ſpecies ex remedioꝝ illoꝝ uiribus & po/
teſtate medicis reliquiſſe. Quã rationem nos ẽt ſecuti:qm̃ catarrhus in cõmuni ſignificationis æſti
matione nihil ultra deſtillationem ſignificat.In homine autem a capite in ſubiectas partes deſcẽ/
dit:eo quo legitur modo græcoꝝ catarrhum uertimus. Vnius & genere eiuſdem mali diſcernẽdas
eodem modo plures medicis ſpecies relinquentes.Quod monuiſſe legentes ſemel ſatis ſit.Et qm̃
de iis agere ſemel incœpimus:non pigebit quæ obſeruata a nobis in huiuſcemodi re fuerunt lon/
gius dicere:primum auctore Galeno in Iſagoge ſua:mox Paulo Aegineta tertio ſuæ medicinæ lib.
Quoꝝ prior ille diuiſione hac uſus eſt.Coryza aũt Branchus & Catarrhus(nunc.n græcis: ſed in
noſtræ ætatis medicina notis & receptis iampridem uocibus utimur)a capite oriuntur repleto: tũ
deſtillante aliquando in nares:uocaturq; tunc malum id coryza;aliqñ in Bronchon branchuſq; id
dicitur:aliqñ aũt in pectus & catarrhus appellatur.Ex his breue malum eſt: facilemq; habet cura/
tionem coryza:poſt eam Branchus:ſiquidẽ ab his malis exiguus cibus calidaq; & frumentacea ciba
ria plerunq; liberant.Difficilis aũt curationis & plerunq; inſanabilis catarrhus eſt. Ex catarrho en i
acri & ſalſo corroſis partibus his ſanguinis excreatio fit &c.Alter idem re & ſi non iiſdem uerbis: ne
que eodem modo de cunctis his decreuiſſe uidetur.Suntq; eius hæc uerba.Cõmunis omnibus his
malis eſt excrementoſi a capite humoris in inferiores partes deſcenſus:qui ſi in nares ingruit & per
eas fluit coryza malo nomen eſt. Si uero per palatum in fauces catarrhus ſimpliciter dicitur. Sin/
autẽ hic idem in guttur & aſperam arteriam deferatur:interioremq; eius membranam exaſpera-
uerit:raucedo tunc ſequitur:appellaturq; Branchus ſiue arteriacum malum:nec tantũ hoc modo
raucedo fit:ſed in uehementiore & altiore clamoris conatu & frigidi ſpiritus ingreſſu pariter ſen/
titur:permanenteq; malo fluxuq; hoc & in pectus pulmõeſq; deſcẽdẽte nõ negligẽda periculoſaq;
ſequitur tuſſis &c.Ex his ratiocinari facile eſt primum illum a capite humoris in nares deſcẽſum:
nullo alio ab antiquioribus medicis q̃ coryzæ nomine dici & intelligi ſolitum.Et ſi Celſus teſtetur

ab Hippocrate omnia hæc mala cõmuni coryzæ uoce appellata fuisse: queãdmodum destillatio-
nes etiam dictæ oẽs aliqñ a latinis fuerunt ab eodem in cũctis principio & motu: nec refert crassior
ne sit humor ille an tenuis: & an nares oppleat: fluidus ue facile destillet: semper.n coryza erit: & si
Coryza
Celsus oppletas nares: nec facile respirantes grauedinẽ appellare tantum uidetur. Catullus in Epi-
grãmate suo Coryzam hanc descripsisse magis q̃ appellasse uidetur. Cum ait. A te sudor abest: ab-
est saliua: mucusq́. Et mala pituita nasi: utrunq; ut nobis uidetur genus Coryzæ complexus: & quæ
oppleret crassiore humore nares: & quæ solutior flueret: adiecitq; nasi pituitam quæ oris etiam ẽ
loco in hanc significationem contrahens: & malam qm̃ purgante se cerebro naturæ ordo sit ut illac
fluat: sed non præsenti noxa & malo: ut in Coryza fit. Flaccus ẽt grauedinis aliqñ meminit. Verum
in poetis non possumus exactum illud: quod sibi petunt meliores artes semper inuenire: ideoq; nõ
Branchos
semper in his amãda eoꝝ testimonia. Branchon deinde ab euentu raucedinẽ merito appellare pos
sumus: nam in græcis ea uox mãifeste id significat: quod latinis raucedo. Causa aũt & locus ubi id
malum fit a Paulo Aegineta satis descripta sunt. De Catarrho tandem & si forte non uidetur Gale
no idem Paulus Aegineta dicere: non tñ rei controuersia ulla est. In coryza manifeste conueniũt: in
reliquis duobus Aegineta aliter magis q̃ aliud tradit. Siq́dem ait cum per palatum in fauces fluxe
rit a capite humor catarrhum simpliciter dici: quasi destillationem tam græcis.n. q̃ latinis generis
& cõmunes uoces sunt catarrhus & destillatio: & nisi adiectione alicuius differentiæ: aut usu recæ-
ptaq; ab omnibus æstimatione significationis contrahantur: nihil significabunt aliud: Idq; est quod
Aegineta ait catarrhum simpliciter dici: nam ut est recæpta eius uocis in medicina æstimatio: qua-
lem Galenus descripsit: Catarrhum significat: Cumq; id dixisset statim subiecit: quod antea Gale
nus dixerat: Si in guttur & asperam arteriam illabatur branchum dici & raucam uocem exaspera-
tis partibus illis fieri. Nec multo post adiecit permanante humoris eius fluxu: & in pulmones descẽ
dente maleficæ sequuntur tusses &c. Quod totum ubiq; idem Galeno est. Nec discrepant inter se
graues medicinæ auctores: nisi ꝙ Galenus post Coryzã statim Branchon: & post Branchum Catar-
rhum numerat: Aegineta post eandem coryzam cõi & gñis appellatione: quæ in cunctis his Catar
rhus est illata diuisione usus ait: cum in fauces fluxerit gutturq; & canalem animæ exasperauerit:
ꝙ raucescat tunc uox branchon appellari: reliquam catarrhi uocem: & ex diuisione sua alterã par-
tem relinquens in his: quæ in pectus & pulmones destillarent. Nihil.n. aliud intelligi uoluit cũ di-
xit. Permanante aũt humoris eius fluxu & in pulmones descendente maleficæ sequũtur tusses &c.
In hoc ẽt Galeno subscribens: qui post numeratas destillationes has omnes cætera ꝓsequit̃ mala: q̃
ex ultima illa fiunt: sanguinis excreationes: purulentas itidem excreationes: sic.n. dicimus quæ græ
ci & iuniores medici empyemata dicũt: & pleraq; alia. Prioꝝ illaꝝ raro aut nũq̃: ut testati paulo an
te sumus Diosco. meminit. Quod merito demiretur in eo aliquis: presertim cum ab Hippocrate:
aliisq; antiquioribus medicis destillationis huius alias illas species & eaꝝ nomina nouisse potuerit
& in tanto maloꝝ remediorumq; censu toto hoc opere sæpius meminisse debuerit: Ideoq; nos nul
la cõtractione generis ad species usi a capite in subiectas partes destillationes diximus: & posthac
semper dicemus: relinquemusq; medicinæ peritioribus eius rei cẽsuram: quæ ex causis locisq; ubi
fient: & ex potestate uiribusq; medicamentoꝝ certius diligentiusq; omnia constituent. Præterea ut
Catarrhum a capite in subiectas partes destillationem dicere pollicemur: sic etiam in duabus il-
lis: siqñ opus erit: nasi pituitas & raucedines dicemus. Neq; est nunc omittendum quã humani oris
Βρόγχος
partem græci βρόγχον dixerint: & nos guttur appellauimus non aliam sane q̃ in qua tumores extri
secus fiunt: quos græci βρογχοκήλας dicunt: & quibus informes hoĩes gutturosos Vitruuius appel
lauit: quod malum uitio aquarum plerũq; fit. Et quæ intus in summo animæ canali (dico aũt ani-
mæ canalem asperam arteriam quæ ad pulmones pertinet linguæ radicibus adnexa) quam græci
ἐπιγλωττίδα dicunt: nos ligulam dicere possumus profert: ut in epulando canalem illum operiat:
ne si potus cibus ue in alium tramitem deerrauerit torqueat.

DIOS. DE Amomo. Cap. xiiii.

Momon. Romani pariter græcis Amomũ dicũt. Exiguus frutex Amo-
a mum est: ex ligno uuæ modo in seipsum conuolutum. Exiguum quendã
habet florem candidæ uiolæ similẽ: folia uero labruscæ uiti quã brioniã
dicunt. Probatissimum ex Armenia affertur colore ad aurum inclinato:
ruffescente ligno: & odoratissimum. Quod aũt ex Media affertur emplastribus &
uliginosis locis natum ignauius: grande tamẽ est: pallescit: tactu molle: materia ue
nosa: & origani odore sentitur. Ruffescit ponticum non longum: nec frangenti cõ-
tumax: racemosum: semine plenum est: & odore sensum tentat. Eligito quod recẽs
quod candidum: quod modice ruffum: semine plenum: uuaꝝ racemis simile ponde
rosum

odoratissimū: sine carie: acre: gustū erodens: quodq; simplici nō uario colore ē. Calefacit amomū: adstringit & siccat. Sōnificū ē & frōti illitū somno dolores leuat. Inflāmationes & ulcera quas græci meliceridas dicūt maturat. Idē cōtra Scorpionum ictus addito ocymo utiliter illinit. Podagris confert dolores leniens. Lenit & oculorū inflāmationes. Interaneoꝝ uero additis passis uuis. Facit idē ad ea quæ græci muliebria. i. mēses dicūt appositū. Fouent & utiliter eodem. Bibit decoctum eius iocinorosis utiliter: bibit & renū cū urinæ uitio aliquo doloribus. Miscet idem antidotis & ꝓciosissimis unguentis. Sunt qui amomū ea quę fœminino gñe amomis dicit adulterant: amomo simili planta: sed sine odore & sine semine. Nascit hęc in Armenia Origani flore. Oportet in huiuscemodi reꝝ ꝓbationibus fragmenta uitare: eligendaq; sunt quæ ab una radice suos habeant integros ramos.

INTERPRES.

[Q]Væ Cinnamomo in Dios. nocuerūt siue id fecerint graues per tpa græcoꝝ calamitates: quibus diu iactata ea gens: qua quondā fœlicitate fecerat bonas artes exercere diu nō potuit: siue herbarioꝝ simulq; medicinā ꝓfitentiū in cēsenda: librarioꝝ uero in excribēda medica materia negligētia & icuria. Eadē Amomo multis locis tā graues intulerūt noxas: ut informe nec sibi nec aliis q de eo tradiderūt cōueniat. Instaurādæq; antiq lectionis adeo difficilē nobis uariātib' ubiq; græcis cōiecturā reliqrunt: ut nisi naturæ maiestas q in nulla sui parte speciosior q̄ i his & potētior dephendit: cōtēplationisq; eius cōtinua & suauis quædā uoluptas i studio & labore hoc nro nos retinuissent: neglectū iāpridē oē hoc opus penitus abiecissemus: aut qd alii an̄ nos fecerūt: q̄ lia ubiq; singula legunt nullo aut exiguo labore tradidissemus: solo trāslati tāli scriptoris noie cōtēti: Sed nos ꝓbi sapiētisq; hois nunq̄ in agenda q̄cunq; re esse credidimus: ut i ꝓœmio iuris adhuc legit: utilia inutilib' miscere: aut qa ob similitudinē a lolio triticū difficillime separet: qd pascēdæ familiæ seruari debuerat ad auiū saginā ꝓiecisse. ideoq; nos tāto cōtinuoq; hoc labore nunq̄ defatigati: & ut græci dn̄t κάματον ἀκάματον φέροντες. In Amomo q desiderari debere & posse uidētur subiiciem' incipiētes ab odore: quē in eo q ex Media affert in plurib' origani: in meliorib' aūt rutæ non origani sentiri legit. Rutæq; antiq̄ forte lectionē fuisse ex iunioribus indicat Serapion licet & de Origano in eo ēt aliquid legat. Nos in parū diuerso odoris duaꝝ plantaꝝ sensu cōem in græcis lectionē: & antiquā Dios. interpratationē secuti: origani odore sentiri diximus. Sequit non multo post locus iudicio nro tam deprauatus: tāq; mixtis & confusis simul ꝓbati & reprobati Amomi notis: ut (quod Comicus ait) Oedipode magis q̄ Dauo legentibus in eo opus esse uideat. Quis. n. candidū ꝓbabit & eliget? aut qui poterit bonitatis simul nota candor & rubor esse? qd passim in cūctis legitur: cū in Armenio hic paulo ante laudauerit colorē ad aurū inclinatū: odoratissimūq; & rubens lignū: & Plinius inter alia genera pessimū candidū dixerit: uetustate in eū colorē mutatū. Quo pacto ēt negabit ꝓbatissimo Amomo densus: cōferctusq; & implicitus habitus? qd totū in iisdē legitur cū primū Amomi inditiū & prima bonitatis nota sit in uuā cōuolutū esse: qd a principio hic indicauit. Et Plinius dixit adulterari foliis punicæ & gūmi liqdo ut cohæreat conuoluatq; se in uuæ modū: q̄si sine hac forma cōuolutaq; figura nulla sit adulterii eius spes & fortuna. Nolum' græcas uoces huic loco adiicere. poterūt ex græcis & ex iis q hoc opus interꝑtati sunt: cupiētes ea facile nouisse. Quod nobis aūt uꝛ multiplex est: illudq; in primis cogitauim' a Dios. hoc loco descriptas numeratasq; fuisse ꝓbati & reprobati Amomi notas: nec itegrā ad nos ꝑuenisse aliq̄ huiuscemodi ptē ueꝝ utriusq; fragmēta aliqua mala insitione simul coaluisse: In bono. n. antiqs notæ sunt: recens: rubens: & in uuā cōuolutū. In malo cōtra uetus cādidū & solutū & in utroq; gñe desunt aliquæ: quas cōiectura magis q̄ ueteꝝ codicū fide & suspicari potius q̄ asserere licet. Qui n. ꝓbatissimus oium mihi codex est: truncus: & sine reliquo capite ab eo loco est. Quod suspitionē nram magis ēt auxit. Cogitauim' ꝑterea potuisse a librariis corrūpi locū λευκὸν qd albū significat ꝓ λεπτὸν: quod tenue est scribentibus: quæ duoꝝ adiectiuoꝝ inuicē mutatio frequēs toto hoc opere ē graui reꝝ quæ docent multis locis nisi diligentius deprehendāt discrimine: q̄si tenue hic dixerit qd Plinius fragile appellauit: Sic ēt non οὐδὲ πεπιλημένον: qd nō densatū, nec stipatū significat legi oportere. Sed ut Galenus ait οὐ προεκπεπιεσμένον: qd est nō antea exꝑssum. Coniecturis in tota hac re nitimur quæ nō semper ueritati nitent. Et eo difficiliores in tam corrupto capite hoc sunt quo iuniores oēs Serapion. s. & antiquus scriptoris huius interpres longe plura q̄ nunc in græcis leguntur reddiderūt: quæ an in Dios. tunc legerent an per tēpora illis accreuerint non facile deprehendere est. Optam' itaq; in suspitionū genere a legentibus hæc nra haberi: nec ægre ferre quēpiā siquid in instaurādo tanto scriptore curiosius expēdi a nobis uidebit: nihil. n. copia nocebit: nec usq̄ legentes tā uiolenter morabimur: ut nō liceat quo uoluerint saltu q̄ illis molesta erūt trāsilire. Nūc aūt ex quo historiā tractauim' in medicina ēt aliqd ꝓ Amomo cōstituem': qd iflāmatiōes & ulcera quas meliceridas di

cũt maturarẽ diximus. In quo est illud añ alia aĩaduertẽdũ uideri nobis repugnare nec simul ĩ aliquo cõstitui posse quod ubiq; legiẽ πιπαίνει καὶ διαφορεῖ: quorũ alterũ maturare & cõcoquere: alterũ discutere significat quæ sibi inuicẽ cõtraria dissidẽt: siqdẽ in ulceribus maturare & concoquere nihil aliud est q̃ ad pus & saniẽ collectiones pducere: ut aut expressæ aut p se purgenẽ. Discutere uero easdẽ cũ coeũt disiicere: ut sine suppuratiõe aliq̃ soluanẽ & euanescãt: illud calida hoc plerũq; frigida faciũt. Credimusq; nos abũdare alterũ illud uerbũ διαφορεῖ i. discutit: qñ antiqua interpretatiõ curat tñ hẽt: & Paulus Aegineta in. vi de eo agens egregia ad maturandũ tñ potestate dixit ẽẽ eãq; ob cãm relictũ illud a nobis est. Nõ ignoramus tñ pleraq; in natura inueniri quæ cõtrario euẽtu censeantur quale coagulũ est cui natura est soluta coagulare & coagulata soluere. Qualis itẽ cedrinus liquor: quẽ hic idẽ dixit uiuẽtia corpora exedere: defuncta uero cõseruare ideoq; a qbusdã cadauerũ uitã appellare. Verũ rarissima hæc sunt nec admittẽda in his quæ simpliciter posse aliqd dicuntur & quorũ nulla sit antiquioris alicuius scriptoris fides. Sciendũ deinde duo in ulcerũ genere a græcis numerari ab apibus & earũ aluearibus inuenta appellatione. κηρίον. i. qd' sauũ possumus dicere & μελικηρίδα quæ a latinis græce semp meliceris dicta est: facto ex melle & cera noie: quæ qm̃ sæpenumero miscentur ex antiquis scriptoribus de utroq; tradita breuiter colligemus. Prius illud sauũ. s. Galenus in diffinitionibus suis ait esse ulcus contiguis foraminibus terebratũ: ex quibus mellis crassitudine humor excernitur: In Isagoge aũt sua quo loco agit de capitis humani uitiis ab eodẽ capiti tñ assignatũ. Idemq; in secũdo testatus est Paulus Aegineta: qui cũ egisset de manãtibus capitis ulceribus quæ græci ἀχῶρας dicũt & de quibus cũ primũ licebit nos etiã certius dicemus: statim subiecit quasi de cõgeneribus in eadẽ parte malis agens: simile & huic figura & aspectu malũ est qd' sauũ dicũt: quod maioribus foraminibus terebratũ mellis mõ humorẽ cõtinet nõ aliter q̃ in apium sauis uidere licet. Celsus utrunq; genus simul miscet discrimine tñ allato q alterũ terebratũ alterũ tunica sua inuolutum sit: ex utroq; crassitudine mellis aut uilci humor fluit: & in toto corpore pcipueq; in scapulis & pectore utrũq; nascĩ. Melicerida cõtra Galenus in capite & in reliquo corpore fieri eodẽ loco testatus est. Quod ipsum & Paulus Aegineta confirmat tunica sua cõtineri tenuiorẽq; ex ea q̃ ex sauo humorẽ manare expssumq; fluere: cõtra id qd' in plerisq; aliis huiuscemodi uitiis & abscessibus fit. Differũt itaq; ne lõgiores simus: q sauus cõtiguis foraminibus terebratus est: meliceris sua tunica claudiẽ & inuoluta est: Cõueniũt q ex utroq; mellis crassitudine & colore humor manat in sauo crassior & p se: in meliceride tenuior & expressus. Qua parte ãt corporis alterutrũ fiat diuersa cẽsentibus antiqs græcis & latinis: aliorũ iudicio relinquaẽ. Nos interim anteq̃ ab Amomo discedamus quid nã sit dicem' qd' hic tã multis locis iactat: Antidotis misceri: et quæ nã ueteribus græcis antidota fuerint: nõ malorũ oĩum remedia sed quæ cõtra uenena solũ priuatim in usu essent q̃lia tũc multa numerabanẽ a suis auctoribus inuenta appellatiõe & quale laudatissimũ mithridaticũ quõdã fuit a rege illo cõtra uenena: quibus periturũ se in maiore fortuna facile timebat confectũ: quod qm̃ præ cũctis aliis in pcio & honore tũc hẽbatur magna mithridatios ab hoc ipso ubi de uenenis agitur dicta est. Testatur id Celsus lib. v. qui licet malis & grauissimis aliis casibus necessaria esse dicat antidota maxime tñ desiderari ait aduersus uenena: quocũq; modo corporibus nr̃is illata nec tñ post admissum malum: uerũ in præcautione eius ẽt. Sciẽdum & illud neutro & fœminino genere antidota & antidotos a græcis appellari.

Antidota

DIOS. DE Costo. Cap. xv.

Oston. Romani pariter græcis Costũ dicunt. Primã hẽt bonitatis æstimatione Costus qui ex Arabia affertẽ: candidus: leuis: plurimo & eximio odore. Secũdæ bonitatis Indicus est: speciosus: niger: & ferulę modo leuis. Tertiæ Syriacus: ponderosus: colore buxi: odore sensum tentans. Probatissimus oĩum est recens: candicans: undiq; plenus: & dẽsus: qui itidẽ arida soliditate sit: nullas teredines senserit: nec uiroso odore sentiaẽ: feruido & erodente gustu. Est Costo uis & natura calefacere. Vrinã ciere: & menses ducere. Muliebriũ locorũ affectionibus succurrit: in quẽ usum apponũt: liquidisq; & siccis ex eo fomentis fouenẽ. Potus idẽ drachmarũ duarũ pondere uiperarũ morsibus subuenit. Bibiẽ præterea cum uino & absynthio utiliter cõtra pectoris dolores: conuulsa: & inflationes. Venerẽ stimulat cũ mulso: lũbricos uero latos pellit cũ aqua potus. Inunguntẽ eo ex oleo añ accessionem cõtra febriũ cũ algore tremores: Inũgunẽ & resoluta. Abstergit idẽ asperam & discolorẽ ceu a sole cutẽ ex aqua & melle inũctus. Miscetẽ pterea malagmatis: & antidotis. Miscent illi quidam solidissimas Comageni elenii: quã Romani Campanã inulã dicunt: radices eũ adulterantes. Verũ facillime dephenditur. Neq;.n. feruido sapore Inula est. Nec bonitatem odoris adeo firmam & sensum tentantem habet.

INTERPRES

ſ

Cio fore multos qui me ut in Comœdia auditur: nodum quærere in scyrpo iactent: morosioreq; diligentia in integro & specioso corpore ubi cætera uitia non sint neuos emendare: continuisq; uitiorum huiuscemodi suspitionibus & eruscationibus nostris græcorum librariis simul inuidiam facere: & temporum iniurias pro bonis artibus lamentandi nouas ubiq; occasiones captare: uelut is cui in hoc opere nulla sit alia laudis & honoris ansa: a quo tñ longe absum⁹: nec culpam hanc a legentibus indulgeri nobis uolumus nisi certas dictorum nostrorum rões attulerimus. Fœlicissime profecto: in hoc capite agimus in quo una tñ mutanda est particula vᵉ quæ uel significat in copulam καὶ .i &: illic .s. ubi hic ait exterere costum asperam & discolorẽ ceu a sole cutem ex aqua & melle inunctũ: neq; .n. legendus locus est ex aqua uel melle uerũ ex utroq; liquore: ppterea q mel molliendi & exterendi uim per se etiam habet: sic in uetustissimis legitur & rõ etiã non repugnat. Legitur eadem mellis uox in antiquis aliquibus illic ubi Dios. ait pellere costũ lumbricos latos cum aqua: sequitur .n. statim & melle: quod quia contrarium nec respondere lumbricorum curationi uidebatur relictum a nobis est: excitantur .n. & aluntur dulcibus non pelluntur lumbrici uentris: nisi forte mel addi ideo oporteret: ut suauitate eius decæpti admixtum costũ copiosius haurirent: non aliter q̃ in curandis pueris fit quibus amaræ aut uirosæ potiões dulci sapore & iocundiore aliquo odoramento circũlitæ porriguntur: non quemadmodum Lucretius cecinit ut improuida illa ætas ludificetur: sed potius tali gustu recreata ualescat. Desiderauimus præterea in hoc capite quod in costo præcipuũ habet sensum & usum amaritudinem .s. quæ a Galeno iter primas eius notas numeratur & qua una lumbrici illi ex intestinis pelluntur: uerisimileq; est non relictam a Dios. fuisse & si numerata ab eo fuerit: legitimũ locum illi fuisse ubi bonitatis eius tã multæ aliæ numerantur notæ. Et quis ẽt nouit: quod est πυκνὸς .i. densus πικρὸς. id est amarus legi debuerit: aut ex quo latini omnes densitatem illi tribuũt similitudo & æqualitas uocis fecerit ut cum duo simul essent πυκνὸς καὶ πικρὸς alterũ imprudenter relictũ fuerit: quocũq; modo id factum sit iuste & necessario amaritudo desideratur ut uentris & intestinorum animalia pellantur. De qbus breuissime a nobis dicentur quæ in græcis leguntur. Tria in Isagoge sua Galenus uentris & intestinorum animaliũ gña esse dixit.

Lumbrici uẽtris

Rotundi.

Primum: quod tereti & rotũda forma sit: longitudine palmare: & aliqñ maius: & usq; ad stomachum pgrediens. Paulus Aegineta hoc amplius addidit: copiosum eẽ & abundare hoc genus: in gracilibus intestinis plerunq; consistere: & in superiorem uentriculũ subire: ideoq; per os sæpenumero reiici: fuisseq; aliqñ quibus p nares ẽt reiecta hæc animalia fuerint: esseq; hoc genus infantibus peculiare & quotidianum.

Ascarides

Secũdum genus facere Galenus idem dixit quas græci Ascaridas appellant quæ in extremo longanone plerunq; inueniuntur: & post pubertatẽ fiunt. Aegineta hoc amplius uermibus similes esse & ubi primũ se claudit intestinum illud non lõge ab ano inueniri grauesq; illic pruritus excitare.

Lati.

Fasciæ

Tæniæ.

Tertium uero quos latos lumbricos dñt: adeo lõgos aliqñ: ut totius intestini longitudinem æquent. Vocariq; a quibusdam Galenus ait fascias ppterea q his similes sint uocari pariter & Tænias. Aegineta illud addit non esse aliud hoc genus q̃ mutationem adnatæ in interiore intestino membranæ in materiã animalis mõ mobilem quæ sæpenumero tota reddaẽ longitudine incredibili. aliqñ aũt pars eius aliqua. & ex hoc genere uerisimile ẽ Plinium dixisse triginta cubitorum tineas uentris aliqñ uisas. Omniũ generum cãm & originem plerũq; esse dicunt: ex cruda: crassa: pituitosaq; materia: qualis in pueris colligitur: & in maiore ætate his q ultra satietatẽ uescuntur. Celsus duo tñ genera lumbricorum agnouit rotũdos & latos: tertium illud ascarides .s. nullũ illi est. Plinius aliqñ lumbricos: sæpe uentris aĩalia: nõnũq tineas ẽt uentris uocat: Credimusq; nos tinearum appellationẽ secũdo illi ascaridũ gñi ob similitudinẽ cõpetere quas q hærent motuq; carent græci sic appellauerũt. Volumus & illud in Plinii lectione monere: obseruasse nos neq; ab re uideri pluribus locis ubi tineæ lumbrici hi dicunẽ tæniæ posse legi: qñ quæ remedia illic ab eo docentur lumbricis latis: quos tænias Galenus uocat: priuatim cõpetãt facili ab altera in alteram uocẽ lapsu presertim in his qui græcorum medicinæ parum periti Pliniũ excripserint aut castigauerint.

Aspera & discolor ceu a sole cutis

Reliquũ nunc est ut dicamus quã nos asperã & discolorẽ ceu a sole cutem intelligimus. quod erit facillimũ si nouerimus unde cõposito noie uitii magis q̃ morbi genus hoc græci ἐφηλίδας dixerint. ἥλιον illi solem appellant coniũctaq; præpositione ἐφ' ἡλίου quasi in aduerbio sub sole dicunt ex eo primũ cũ cutis humana multo sole tosta candorẽ & læuorẽ suũ amiserit cõtraxeritq; nigritiem & aspredinẽ tunc ephelidẽ uitii id genus uocauerunt: primaq; nominis cã & origo a sole fuit: recæpta deinde uox in aliis ẽt est quæ eandem aspredinẽ & nigritiẽ aut huic non dissimilẽ ex aliis causis cõtraxerint: nec aliud ea appellatione græci significauerũt: q̃ ut Celsus lib. vi. docuit cutis asperitatẽ & duritiẽ mali coloris: curandã præcipiens qñ nõ sit eripienda fœminis cultus sui cura. Plinius multis locis græci nominis & cõpositionis eius primam illã rõnem secutus ex sole aliqd in eius mali appellatione addidit: aliqñ æstates: aliqñ discolorẽ a sole cutẽ: aliqñ a sole usta: aliqñ a sole adusta & eo uitio deformes solatos dicẽs: nos siue a sole siue ab aliis causis factum uitium id fit una descriptione complexi asperã & discolorẽ ceu a sole cutem diximus: oẽm huiuscemodi in cute asperitatem duritiem & malum colorem significantes.

DIOS. DE Rotundo odorato iunco quem græci Schœnon dicunt. Cap. xvi.

s Choenon. Romani rotundum odoratum Iuncũ dicunt. Naſcit̃ Iuncus hic in Libya: Naſcit̃ in Arabia: Naſcit̃ & in parte eius quæ Nabathęa dicta eſt: qui omnium maxime probatur: Secundũ bonitatis honorem habet arabicus quem plerique babilonium uocant: quidam uero Theucitim: Peſſimus omniũ libycus eſt. Eligito recentem: Ruffo ignis colore aliquo: copioſo flore denſum: & qui ſciſſus purpuræ colore aliquo aſpiciatur: gracilem: ſuauitate odoris qualis in roſis ſentitur cum manibus teritur olentẽ: & feruidæ in lingua mordacitatis cuiuſdam. Floris: culmi & radicis uſus eſt. Cit urinam rotundus odoratus hic iuncus: menſes ducit: inflationes ſoluit: capitis grauedines tamẽ facit & leniter adſtringit: frangit præterea maturat: & aperit: flores eius contra ſanguinis excreationes: dolores ſtomachi: iecoris & renum in potione utiliter dantur: & antidotis miſcentur: radix maiore ui adſtringendi eamq; ob cãm contra ſtomachi ex repletione faſtidia datur. Datur & contra cutem ſubeuntes aquas: & conuulſa cum pari piperis pondere aliquot diebus: decocto eius prȩterea inſidentibus muliebrium locorum fœminis apte inflammationes fouentur.

INTERPRES.

m Aledixit ad Troiam in græcoꝝ caſtris Calchanti iratus quondã Achilles: maloꝝ uatem: & cui cordi eſſet calamitoſa ſemper & triſtia uaticinari hominẽ appellans. Quin etiam a Latratu & canino ingenio cognomen inuenit Sinopæus ſapiens dolium: palliũ: paupertatẽq; ſuã quocunq; circũferens quod cæteri grata hilaritate fœliciq; fortuna uix inuenerunt: ex maledictis calamitatibuſq; ſuis ut ubiq; adhuc laudetur effecit. Quam uereor & ipſe ne idẽ in labore hoc meo mihi eueniat: audiamq; & ego poſthac uitioꝝ interpres: ſed non Diogeni eandẽ ex infortunio & labe tanti ſcriptoris laudẽ mihi inueniam: tã multus in inſtaurãdis corruptis eius uocibus & ptibus uolui & cogor ubiq; eſſe. Cũ alioquin liceret ex Theophraſto: Plinioq; & antiqoribus aliis græcis & latinis ſingulis capitibus aliquid adiicere quod extra Dioſ. magis delectaret q̃ i eo prodeſſet: nec tñ quod in anguſtiore cõuiuio doloſe fit admiſſis inter epulas Citharedis hiſtrionibus & ſaltatoribus: ut ſpectaculis his diſtracti cõuiuæ copioſius ueſci deſinant: noua aut paꝝ cõt ex græcis rei alicuius hiſtoria legentes delectare. Veꝝ quod in Equitibus ſuis lepidiſſimus græcoꝝ Comicus iocatus eſt: ad cœnã pro oĩbus cõfectã a Seruo placentã clã illi ſubtractã mihi tñ pro mea apponere & ex alienis plumis Oratianæ illius cornicu læ inſtar honorẽ meũ augere: Cuius ego fortunã timẽs nolui furtiuis nudatus coloribus legentibus riſum mouere aliqñ. Qui mihi ut uideo paratus erat: ſi ex Theophraſti plantis q̃ ab illo longius de odorato rotundo hoc iunco dicunt̃ cõmentationibus his noſtris adieciſſem. Neq; n. aliud id fuiſſet q̃ & ab illo & a Plinio ſcripta ut i hortis & oleribꝰ fit: quæ ex his in illas areas uerna tempeſtate fœliciſſime transferuntur: ex latioribus campis in anguſtos puluinos cõtraxiſſe: a quo ingenio & cõſilio tota uita alienus: medicinæq; rõnem ſecutus: q̃ tuto ſemper: cito aũt & iocũde cũ licet tã multos morbos quotidie curat a captanda legentiũ admiratione & plauſu ad humiliora hæc & odioſa ex ꝓpoſito tractanda & inſtauranda me tranſtuli: non relicturus cũ ꝓfuero quæ delectare ẽt pñt. Quod primũ aũt in rotũdo odorato hoc iũco nouiſſe ꝓfuerit in appellatiõe eius eſt. Græci eũ cõi iuncoꝝ alioꝝ uoce χοῖνον dicũt diphthõgo ut a lẽtiſco arbore differat ſcribentes: quã χῖνον iidẽ appellãt. Priuatim tñ in hoc tñ genere ſeruata hæc uox ab illis eſt: nã cæteros iũcos additis cõi oſum noĩ notis aliqbus: oxyſchœnon & oloſchœnon dixerunt ut in his certius ſuo loco docebimus. Præterea cũ cæteros maſculino gñe plerũq; dixerint hunc fœminino dixerũt. Nos qa nõ licebat diſcrimine hoc uti docentibus Celſo & Plinio in iuncoꝝ gñe eũ cõſtituimus deinde qm̃ nõ ſatis id erat ſed oportebat ab aliis rõne aliq̃ ſecerni eodẽ Celſo auctore rotũdũ diximus neq; explẽtibꝰ his ẽt rẽ totã odoratũ adiecimus: locus in eo auctore eſt li. iii. ca. xxi. Sũtq; eius hæc uerba: Iũci q̃drati & rotũdi ſemẽ illud cyperõ hoc ſchœnõ græci dñt: pauloq; poſt. Quæ quotiẽs poſuero nõ quæ hic naſcunt̃: ſed quæ inter aromata afferunt̃: ſignificabo. ex qbꝰ rõcinari facile eſt: qa ſchœnos a græcis uocet̃ iũcũ: qa tereti forma ſit rotũdum: qa inter aromata numeret̃: odoratũ dici oporteret. Variant deinde antiquiores græci ubi hic ait: caput aggrauare hunc iuncũ in aliquibus καρηβαρικὸν in aliquibus καρωτικὸν legitur: neq; ſenſu in ſcriptore hoc: neq; eodem in homine periculo. Siquidẽ prior illa uox caput aggrauans ſimpliciter ſignificat: quod multa poſſunt & inter cætera ebrietas: altera non diſſimilem lethargo ſomnum indicat. Inexpugnabilis enim

lis enim somni plura genera sunt: inter ea & κάρος est a lethargo tantum differens q̄ in lethargo sequitur: in Caro somnus præcedit ut alibi copiosius dicet. hunc Plinius semper soporē reddidit ꝑsertimq; cū ait: curandū esse ne somnus sopor fiat quasi in somno salubris in sopore morbosa q̄ esset & maleficium semper intelligatur: quod ubiq; a nobis posthac seruabit nec soporis uoce unq̄ nisi i malo utemur. Quæ aūt uerior & ex re magis lectio sit non satis ꝓ cōperto nobis est. Nō multo post ēt præter alias rotundi odorati iunci uires in pluribus legitur ēt μαλακτικὸν quod mollire est. Credimusq; adiectā forte eā uocē fuisse q̄m maturet hic iuncus. Quod ēt θρυπτικὸν passim legit̄. i. frangere sunt in quibus legatur θρεπτικὸν. i. nutrire. Sed parū a nobis id ꝓbatur ideoq; nihil mutauim⁹. Videtur deinde in curandis stomachi fastidiis: aliisq; ab eo illic nomeratis malis deesse: iunci huius mensura ex quo præcipit dandum esse cū pari piperis pōdere: siquidē oportet referri ad aliud quod par dicitur: & alicuius paris par esse: nisi æstimandam medicis mensurā eius reliquit ad quā ex eoꝝ iuditio piper deinde adiiciendum sit. Variant & in extremo capite antiquiores græci habēt ex eis aliqui ἀπόζεμα quod decoctum est aliqui ἀπόβρεγμα quod dilutum auctore Plinio & aliis dicitur: est aūt dilutum aqua humorue aliquis in quo maduerit quidpiam. Verbi causa si in aqua diebus aliquot absynthii scopas habueris: cum eas subtraxeris relicta eius oleris ui & amaritudine in aqua id proprie absynthii dilutum dixeris. Nos q̄m maiore ui decoctum q̄ dilutum ē illud seruauimus quod etiam cōmunius erat.

ἀπόζεμα Decoctum Dilutum ἀπόβρεγμα

DIOS. DE Calamo odorato. Cap. xvii.

Alamon aromaticon. Romani pariter græcis Calamum odoratum dicunt. Nascitur in India odoratus calamus estq; in eo probatissimus qui colore rufo & crebris geniculis est: quiq; assulose frangitur. fistulis araneaꝝ plenis: albescens: & in cōmanducando glutinosi lentoris: adstricto sapore nec adeo acer. Est illi uis & natura urinā ciere eamq; ob cām cū gramine: aut apii semine decoctus cōtra cutem subeuntes aquas: renū cū urinæ malo aliquo dolores: uesicæ stillicidium & rupta utiliter bibitur. Ducit idē menses potus & appositus. Tussi per se & cū terebinthina resina suffitu medetur fumo in os per fistulam attracto: Decoquitur præterea fœminis ad insidendum. Quin ēt clystere infunditur. Miscetur idem malagmatis: & his quæ ad odoris suauitatē incenduntur: & uaporantur.

INTERPRES.

Vi odoratus Calamus a Dios. appellatur a Plutarcho in libello cui titulus est q̄ bruta rōne utuntur arabicus dictus est: & quam hic natale solum illi Indiā assignat: ille Arabiam. Quod & Theophrastus indicat & Plinius qui in Arabia nasci eum cōfirmant: cōem tn̄ Indis esse & Syriæ: nostra ætate ēt adeo notum ut nō sit longius de eo agendum. Reliquimus in eo nos quod ad amaritudinem pertinebat: ꝓpterea q̄ in melioribus ea uox nō legitur: idq; sensus quotidiano usu cōfirmat. dubitauimus præterea legendū ne esset simul cum gramine & apii semine decoctū odoratum calamū mederi &c. An disiungi duo illa oporteret: cum gramine. aut apii semine: ꝓpterea q̄ utriusq; lectionis certæ essent in antiquis græcis uoces. Dubitauimus etiā reddi ne oporteret cum gramine aut graminis semine neq; ab re cum seminis uox illa utrunq; facile complecti & ambobus cōpetere posset: Placuitq; nobis in similibus & quæ easdem uires haberent disiunctione uti: relinquereq; utentibus alterutrius electionem: ꝓpterea q̄ in pluribus disiuncta ea legebantur & si nō satis alteꝝ utentibus esset in usu geminanda & cōiungenda medicis relinquere. Placuit etiā gramen magis q̄ graminis semen reddere ꝓpterea q̄ in decretis & medicina graminis hic ipse post docet decoctum eius urinæ angustiis mederi: Licetq; graminis qd̄ in parnaso nascitur semen idem præstare affirmet quia tn̄ hoc loco simplr̄ gramen dixit nulla in Parnaso aut alibi nascentis graminis nota adiecta: simpliciter & nos gramen diximus ab Apii semine eiusdem scriptoris auctoritate disiungentes. Superest nunc ut dicamus: ne nouitatem nostraꝝ uocū ultra q̄ opus sit aliquis demiretur: quid nos in aduerbio illo assulose significemus: quæ Plinio Vitruuioq; & plerisq; aliis antiqua & honesta uox est: qua primū significant quæ marmorarii in cædendo marmore fragmēta dispellunt & q̄ in frāgendis aliis rebus in longitudinē magis q̄ in latitudinem fragmēta disiiciunt: & q̄m calamus hic in frangendo assulas huiuscemodi ex se mittit ideo a nobis sic redditus locus est: id. n. significāt quos hic græce σχινδαλμοὺς appellat. est illud præterea in medicina obseruandum quod in ultimo capite legit̄ decoqui odoratum calamū ad insidendū fœminis &c. Nullum habet certū muliebris mali genus: facile tn̄ est ex curationis & remedii rōne muliebriū locoꝝ affectiōem aliq̄ intelligere. Iuniores dolores eius partis hoc loco reddiderunt nos q̄m nihil a Dios. certum ꝑcipitur de tota re medicis censendū relinquimus: non omittētes tn̄ uideri nobis ex his quæ alibi in similibus obseruauimus menses & qd̄ ad menses pertineat magis ea uoce q̄ dolores significari.

Assulose.

σχινδαλμοὺς

DIOS. DE Balſamo. Cap. xviii.

Alſamon. Romani pariter græcis balſamum dicunt. Arbuſcula eſt balſamũ b quæ uiolæ aut lycii (quod pyxacantha.i.buxea ſpina ẽt dicitur) magnitudi/ne creſcit. Rutæ folia habet multo tñ candidiora: perpetuaq; fronde magis uirentia. In Iudea eiuſq; conualle quadam tñ & in Aegypto naſcitur. Differt i ſuo genere aſperitate: longitudine: & gracilitate: Vocaturq; quod in eo tenue comoſũq; eſt quia facile ob gracilitatem ſuam metitur Eutheriſton quaſi facillimæ meſſis. ¶Quod aũt opobalſamum.i.balſami liquorẽ dicunt ardentiſſimo canis æſtu excipitẽ ſecta ferreis unguibus arbore: fluitq; exiguus nec copioſior quotannis ſex: ſeptẽ ue congiis colligitur. Rependitur quo loco naſcitur duplo ad pondus eius argento. ¶Probatur recens balſami liquor qui firmo & ſincero odore ſit nec acido ſapore ſen/tiatur: qui itidem citiſſime penetret: læuorem habeat & linguam leniter adſtringat & erodat. Adulteratur multifariã balſami liquor. Siquidem illi unguẽtum aliquod miſcent: quale Terebinthi: liguſtri: lentiſci: lilii: balani: & metopium eſt: miſcent & ex myrtho liguſtroue Cerã liquidã illi ſubigentes. Verũtamen facillime deprehen/ditur qui uitiatus erit balſami liquor: Laneæ.n. ueſti inſtillatus qui ſincerus eſt: tũ ablutus nec maculam nec maculæ ueſtigium relinquit. Adulteratus uero inhæret. ¶Idem lacti inſtillatus id coagulat quod adulteratus non facit. Sincerus præterea lã/cti aquæue infuſus diſſicitur q̃primũ & lactis modo albeſcit: Adulteratus olei mo/do in ſummo fluitat: denſaturq; & ſtellæ modo radiatur. Quin ẽt ſincerus uetuſta/te craſſeſcens bonitatẽ ſuam amittit: fitq; a ſeipſo ſeipſo deterior. Falluntur itidẽ q ſincerũ balſami liquorẽ eũ putant eſſe qui in aquã coniectus primũ deſcendit: tum diſiectus & ſparſus emergit. Arboris uero balſami materia quã xylobalſamũ.i.bal/ſami lignum græci dicunt ꝓbatur recens: quæ gracili ſarmento: rubens & odorata eſt: exiguoq; liquoris balſami odore ſpiret. In ſemine balſami (nam & huius neceſſa rius uſus eſt) eligito ruffum: plenũ: grande: põderoſum: feruidæ in guſtu mordaci/tatis: mediocri balſami liquoris odore. Adulteratur balſami ſemen ſemine Hyperi/co ſimili quod ex petra Paleſtinæ oppido affertur: Deprehenditurq; q̃ grandius: in ane: inefficax & in guſtu ſapore piperis eſt. Vires in tota balſami natura efficaciſſi/mas habet liquor: egregia ad calefaciendum poteſtate. Exterit quæ claritati oculo/rum officiunt. Muliebribus refrigeratis locis medetur cum cerato ex roſa facto ap/poſitus. Trahit idem menſes: ſecundas & fœtus. Soluit inunctus in acceſſionib⁹ fe/brium cũ tremore algores. Sordida purgat ulcera: potus urinam ciet: maturat: & cõ coquit: anguſtiis ſpiritus accomodatus eſt. Subuenit & cum lacte his qui aconitum biberint: nec minus ẽt uenenatorum morſibus. Miſcetur idem acopis malagmatis & antidotis: habetq; in uniuerſum uires balſami liquor efficaciſſimas: poſt illũ ſemẽ: minimas aũt lignum. Bibitur balſami ſemen utiliter in laterali dolore quem pleuri/tim græci dicunt. Bibitur eadem utilitate pulmonariis: tuſſientibus: coxendicis do/loribus: comitialibus: uertiginoſis. non niſi recta ceruice ſpirantibus. Torminibus: urinæ anguſtiis & uenenatorum morſibus. Suffiuntur eodem incenſo utiliter fœminę muliebreſq; locos aperit inſidentibus decoctum eius: & humores ea parte proritat. Habet lignum eaſdem ſemini uires: minus tñ efficaces: ſuccurritq; in aqua decoctũ mox potum cruditatibus: torminibus uenenatorum morſibus & conuulſis. Vrinã idẽ cit. Capitis uulneribus cum trita Iride accomodatum eſt: oſſiumq; aſſulas extrahit: ſpiſſandis poſtremo unguentis miſcetur.

INTERPRES.

Votidie in publicis priuatisq; iudiciis pro quibus facti quæstio ex testibus tñ ꝑposita ē
fieri uidemus:ut pari utrinq; numero & fide: sed uariantibus eoꝝ dictis optabilis conii
ciendæ ueritatis occasio & liberꝫ in dicenda sententia iudici arbitrium relinquatur. Sic
quondam Romæ Clodius pollutaꝝ cerimoniaꝝ reus a testibus qui se ab urbe ea nocte
absuisse dicerent:contra testes qui inter matronas bonæ deæ sacrificantes deprehēsum
testarentur necessaria & fœlici magis q̃ uera defensione usus:quod optauerant iudices absolutiōis
suæ ansam illis porrexit:nunq̃ iudicii eius laqueos euasurus,nisi uariatis testimoniis facti ueritatē
miscuisset. Non dissimili ratione in antiquoꝝ scriptoꝝ exemplaribus ubi corrupte quidem: uerū
in omnibus semper idemq; aliquid legitur:nullæ interpretis partes sunt:q̃ qualiacunq; ea sint red-
dere:nec sola uitii suspitione contra oīum testiū dicta & fidem:presertim in grauiore re aliqd no-
uare decet,qua ratione in Balsamo nos ēt usi cum suspecta esset uox illa λευκοίου.i.uiolæ cuius ma
gnitudine balsamum conspici Dios.ait nihil mutauimus ꝑpterea ꝙ in cunctis græcis:quos hacte-
nus uidere licuit integra & aperta uox illa inuenitur:nullaq; diuersæ lectionis nec obsoleta quidē
uestigia alicubi uidenť:cum tñ parū uerisimile sit Dios.arborē frutici plerūq; cubitali in magnitu
dine exæquasse:& quā Plinius uiti Theophrastus uero punicæ similē dixerūt uiolæ comparasse;
Non dico aūt uiolā florē sed eius plantā quæ ramosa pendentibus ex uno pediculo pluribꝰ aliqñ:
& diuersi coloris floribus in Italia cubitalis pauloue altior floret:nisi forte cœli terræq; beneficio
speciosior uiola alibi nascitť & arborescit:sed parū id uerisimile ē nec sine ueteꝝ auctoritate credē-
dū. Caret rōne ēt ad similitudinē tertii alicuius generis duo alia inuicem inæqualia cōiunxisse: di-
cereq; balsami arborē uiolæ aut lycii magnitudine conspici:nihil aliud est q̃ si dixeris cupressum
sabinæ herbæ aut abietis magnitudine uideri: Siqdem lyciū: siue pyxacantham.i.buxeā spinam di
cere eandē malis tricubitali altitudine hic paulopost esse dicit quæ in nullis uiolis mensura hacte-
nus uisa aut audita est. Ex his qm̃ nec Theophrasto:nec Plinio,nec sibiipsi conueniret hoc loco Di
os.suspicati sumus subesse uitiū:quale autē id sit & quomodo instaurandū nō ausim ego asserere.
qm̃ nulla sit uitis aut punicæ cū uiola in græcis appellationibus similitudo:nullæq; cōcurrant ex-
literæ aut syllabæ; ex quibus licuisset sequaci coniectura ueræ lectionis uestigia odorari. Non ta-
cebimus tñ quod hoc ipso momento scribentibꝰ in mentē uenit potuisse ab iperitis librariis & her
bariis locū misceri;quodq; unum & simplex illic erat λυκίου.s.geminari:& qm̃ notior uiola q̃ lyci
um sit cū lycio leucoion ēt scribi:quæ tota lycii similitudinis ad balsamū in magnitudine relatio
legitima est:& alioꝝ historiæ rñdet: Tricubitale.n.lycium ab hoc ipso describitur qua altitudine
uitis & punica passim uidentur:quibus a Theophrasto & Plinio balsamū conuenire æqualeq; esse
dictum est. non dixissem ego hoc loco πυξάκανθαν.i.buxeā spinam:non πυράκανθαν quæ nulla in
plantis est:legendū in Dios.esse:nisi interpretes alii uoces magis q̃ res secuti numerū illic plantarū
auxissent:uiolæ aut lycii aut pyracanthæ &c. Tria quæ duo alioquin erant enumerantes lyciū siq-
dem & pyracantha idē sunt:si huic ipsi cū de lycio agit credendū est:quæ.n.inter lycium & pyxa-
cantham disiunctiua legitur particula:appellationes lycii alternat:non disiungit & numerat plan-
tas. Folia deinde hic ait Rutæ similia habere balsamū:multo tñ candidiora &c. Quoꝝ prior illa
pars Theophrasto: Plinioq;:& huic eadē est:oēs.n.Rutæ comparant. Posterior autē Theophrasto
tñ quiᵹ ἔκλευκον quasi egregii candoris foliū eius esse testatus est: haud sane quia uere cādor in plā
tarū foliis dici possit:quæ oīa(licet inæqualiter)tñ uirēt:sed ꝙ alia aliis cōparata albescere uidētť
qualia oleagina & saligna sunt in quibus cinerescit pallescitq; adeo color: ut parū ꝑprie candidus
dici possit. Et hæc quidē candoris in plantaꝝ foliis rō est. Quod aūt in Balsami folioꝝ colore non
uidetť Theophrasto & huic penitus idē esse illud est ꝙ hic Rutæ albescentibus foliis Balsami com
parata folia ait multo candididiora eē: ille simpliciter ἔκλευκον dixit quasi egregiū candorē admi-
ratus in eo fuerit:& qualis in nullis aliis plantis iueniri possit. id.n.τὸ ἔκλευκον græcis significat.i.qdꝰ
in suo candore egregium & singulare sit. Est illud ēt Theophrasto & huic cōmune & idem in quo
ꝑcipitur ad excipiendū liquorem ferreis unguibus secandam esse Balsami arborē: Plinio uero nō
diuersum tñ sed contrariū:qui ait Vitro: Lapide: osseisue cultellis cædi oportere qm̃ ferro lædi
uitalia oderit:nisi forte Plinius in aperienda plaga iō ferrum dānauerit:ꝙ grauioris metalli eiꝰaci
es nunq̃ tanto artificio librari poterit ut altius non descendat lædatq; uitalia & ideo hebetiore alte
rius materiæ acie utendum esse præceperit & hic ferramento quidē ad eandē plagā utatur uerū
sic præparato & confecto ut humani unguis modo scalpat magis q̃ uulneret scarificationibusq; si-
miliores q̃ uulneribus plagas aperiat. Credimusq; nos ungues ferreos a ueteribus græcis ferramen-
ta dicta fuisse quæ humani unguis figura connexa acie essent:qualia quotidie in fabrica uidenť ad
huc multa quæ dimidiato orbe lunata ab eius partis similitudine nomen inuenisse potuerunt. Di-
xit non multo post idem: Rependi in loco ubi nascitur balsamum duplo ad pondus eius argento:
nec leuis ut nos credimus causa est cur illud Dios.addiderit:nullibi enim paratior & quæstuosior
fraus:tam multo oleo:resinaq;:& cera adulterantibus id officinis quod in consitis balsamo agris &
collibus dum secta arbore colligitur fieri nequit:nullis ad fraudem adulteriūue eius paratis illic

rebus & si sint in re ipsa & in aperto facillime deprehēdēdis. Auctor indexq; nobis sententiæ huius Theophrastus est: qui libro nono inter cætera testatus de liquore balsami est Vendi purum & sine admixtione aliqua duplo ad pondus eius argento. alium uero omnem cōmixtionis suæ ratione. Quod monuisse legentes placuit ne cui frigidum id & sine ratione dictū uideretur. Idq; etiam Plinius significasse uidetur cum ait: quippe millibus denariorum sextarii empti uendente fisco trecētis denariis ueneunt. In tantum expedit augere liquorem: idem Theophrasto uerū diuersis uerbis dicens. Siquidem ex utroq; ratiocinari licet ob caritatem eius: admixtis aliis augere balsamū fuisse antiquis morem: ex quo Theophrastus dixit purū duplo ad pondus eius argento rependi. Plinius post illum quod millibus denariorũ uendente fisco purū uenditum fuerat trecētis denariis postea uēdi: adeo oportet liquorē illū augeri. Inter notas bonitatis deīde est: qđ hic ait διάλυτος: quā uocem nouissimus īterpres pellucidam interpretatus est: ex Plinio ut uidetur eam auguratus: qui balsami lachrymam inter cætera dixit translucidam eē. Antiquus Dios. interpres Serenam nulla ut nobis uidetur in balsami notis significatione: Serapion uelocis resolutionis quasi διάλυτος tunc legeretur. Nobis in eadem omniū græcorũ lectione nihil mutare placuit: sed bona fide nec absurdo sensu reddere ut legitur: qui citissime penetret: qm̄ græcis uerbum notissimum est διαττεῖν: quo διατρέχειν καὶ διανύειν .i. ab altero extremo per medium aliquod ad alterum transire: & absolui moueri ue aliquid significent quod tenuitate sua potest balsami liquor. Qui a Plinio etiam tenuis laudatur. Diximus præterea quod γαλακτοῦται Dioscoridi est lactis modo albescit: ne si lactescit simpliciter dixissemus incertum legentibus esset quæ nam ex tam multis lactis qualitatibus sapore. s. candore: substantia: liquore & hoc aut fluido aut coagulato: intelligenda esset: Candorēq; elegimus qm̄ lac omne semper & in cunctis animantibus candido colore sit: deceatq; & tutius sit ex eo magis quod inseparabile; præcipuum: necessarium: & sine quo nullum id erit q̄ ex cunctis aliis ostendi & indicari aliquid. Sic. n. lacti candor competit & inest ut terræ pondus & cessatio. Soli uero motus & lux: quibus ablatis: si fieri id possit: necesse est desinere lac terram & solem esse qđ sūt. Nec est ꝙ credat dicatq; aliquis posse eo uerbo significari fluidum lactis liquorem debuisseque a nobis reddi lactis modo liquescit: qm̄ id iam indicauerat Dios celerrime disiici diffundiq; dicens: Coegit & illud rei necessitas nos mutare quod in adulterato Balsami liquore hic statim fieri ostēdit: ut ueluti oleum in summo fluitet &c. συστρεφόμενος ἢ διαχεόμενος ἀστεροειδῶς .i. qui denset aut stellæ modo disiiciatur. non. n. hic alterutrum fieri dicit. Verū primo densari & mox stellæ modo in orbem circumagi & quasi radiari: ideoq; non ἢ uel καὶ legendū illic esse: significatq; in adulterio & fraude Dios. Quod Plinius dixit: & si metopio uitiatum est circulo candido cingitur. Quā deinde Dios. Petram dicit: Palestinæ urbem sic dictam itelligere oportet a qua Plinius ait petræo hyperico adulterari balsami semen. Videturq; ille hyperici semen id esse testari: cum tamen hic semen id dicat hyperici semini simile: non semen hyperici esse: quod quale in utroq; legitur a nobis etiam relinquatur. In medicina postremo & morbis non omittendum quas nam angustias spiritus nos & quos non nisi recta ceruice spirantes intelligamus & appellemus: ut quale quotidianum malum & in toto hoc opere passim inueniendum sit certius cognoscatur: & si in triplici spiritus & animæ difficultate auctore Celso nouerint oēs prout se hoc malum intendit diuersam inuenisse apud græcos appellationem: omneq; in difficultate spirandi positum. Verum dum modica ea est: neq; ex toto strangulat dyspnœam. Cum uehementior & cum spirare æger sine sono non pōt asthma. Cum accessit id quoq; ne nisi recta ceruice spiritus trahatur orthopnœā appellari: quæ omnia sine discrimine a latinis Plinioq; præcipue anhelitus: suspiria: dispnœas & orthopnœas appellari inuenimus: malisq; his laborātes: anhelos: asthmaticos: suspiriosos: & orthopnoicos ꝓmiscue dici. neq; ab re penitus ut mox dicemus: uel præsenti semper dubitatione tria ne hæc an aliquod & q̄le eorũ significet. Quam ob cām nos ex græcorũ decretis certius sed breuiter de his more nostro constituemus. Veteres græcorũ medici & inter eos Paulus Aegineta eos qui sine febri crebra respiratione ueluti a celeriore cursu laborent: ab eo qui sequitur & adest statim anhelitu & suspirio asthmaticos dixerunt: eosdemq; ꝙ strangulari timentes ad respirationem recto toto pectore nitunť orthopnoicos: fieriq; id malum crassis & glutinosis humoribus oppletis fistulosis pulmonum concauitatibus: Dispnœam uero. i. spiritus & animæ difficultatem cōmunem his & aliis pluribus malis esse. ea laborantes Galenus in diffinitionibus suis his uerbis descripsit: Dyspnoici sunt in quibus ueluti per angustias elisus spiritus & anima egreditur. Idem asthma dixit malum esse: quod laboriosum conatum & angustias in respirando faciat: simulq; cogat eo laborantes: cum desederint surgere & cū surrexerint sedere. Alterius illius orthopnœ. s. nullā hactenus in eo diffinitiōem inuenimus: sed ex Celso & ex græci nominis compositione facilis coniectura eius est. In his ut significatione pares & numero totidem græcis uoces a nobis reddantur. Semper posthac primam illam ut Celsus numerat dispnœam Spiritus uel animæ difficultatem. Secūdū uero asthma auctore Seneca suspiriū: aut anhelitum. Tertiā illā orthopnœam ex græcæ uocis significatione. Nō nisi recta ceruice spirandi difficultatem appellabimus. primoq; illo malo laborantes: difficulter spirantes: secūdo anhelos suspiriosos ue: Tertio non nisi recta ceruice spirantes: nō aliud aliter ue q̄ ueteres græci decreuerint significantes: sed totidem quot illi appellationibus mala hæc indicantes.

Angustiæ spiritus. Nō nisi recta ceruice spirantes.

Triplex spūs & aiæ difficultas
δύσπνοια
ἆσθμα
ὀρθόπνοια.

Spūs uel aiæ difficultas
Suspiriū uel anhelitus.
Nō nisi recta ceruice spirādi difficultas

DIOS. DE Aspalatho. Cap. xix.

Spalathon. sunt qui Erysisceptrũ: qui Spagnon: qui Phasganon appellent: Syri Diaxylon. Romani pariter græcis Aspalathum; siue Erysisceptrum dicunt. Lignosus est crebrisq; spinis aculeatus frutex. Nascit̃ ad Istrum Cretæ ciuitatem: & in Nisyro ex Cicladibus una. Nascitur in Syria & Rhodo. Spissandis unguentis utuntur eo unguentarii. Probatur ponderosus & qui detracto cortice rubescit: ad purpuram ue inclinat: Qui densus itidẽ odoratusq; est: & in gustu amarescit. Est & alterum eius genus candidum: lignosum & sine odore: quod inutile habetur. Est Aspalatho natura calefacere: simulq; adstringere. Ea propter in uino decoquitur: decoctoq; illo oris ulcera quas aphthas græci dicunt utiliter colluũtur. Infunditur idem contra ulcera quæ in genitalibus pascendo serpunt: eorumq; difficiles purgationes. Infunditur & cõtra narium ozænas. Idem pessulis additus fœtus trahit. Sistit aluum & sanguinis excreatiões potum decoctũ eius. Soluit præterea inflationes & urinæ angustias.

INTERPRES.

Vnq̃ satis nobis erit librarios: herbariosq; & medicinæ ꝑfessores omnes monuisse siquãdo græcorum uocibus uti uolunt aut coguntur: integras & incorruptas penitus eius gentis uoces & rerum appellationes seruare. Nullibi. n. grauiore incuria peccatur: nec iustius in professore ignorantia culpæ adscribitur q̃ si in regenda restituenda ue homini sanitate pro Asphalto quod bitumen est: Aspalathum qui inter odoratos frutices & spinas censetur: aut pro eorum altero Sparton: quo frutice texuntur restes & in uitibus palmites ligantur: accipiat & utatur. In quod erroris lubricus ex similitudine lapsus his est: qui græcarum uocum ignari nouos sibi earum sonos meminisse diutius: & fœliciter enunciare nequeunt. Neq; id in Aspalatho hoc solum: sed in adiecta illi etiam Erysisceptri appellatione: cunctisq; aliis diligentius obseruasse opus erit: de qua reuocanda in hunc locum sunt: quæ in anguloso odorato iunco dicta a nobis fuerunt. Sequuntur Erysisceptri uocem Sphagnon & Phasganon: quarum posterior gladium cõi significationis suæ æstimatione indicat: prior aũt a iugulando quod σφάττειν græci dicunt potuisse fieri uidet̃. Credimusq; nos sic forte Aspalathum dictum ab aliquibus: q̃ aculeatus frutex gladii modo aculeis suis pũgat & uulneret. Quod in Theocriti bucolicis pastor a spina in pede passus ab alio monebat̃ ne discalciatus per montem ingrederet̃: qui rhamnis & aspalathis frondereṫ. Adiecit postremo Diosc. a Syris Aspalathum Diaxylon uocari eadem dicendi forma: qua nos in Phu eius florẽ Diaporphyron dici monuimus: neq; hoc loco Diaxylon aliud significat q̃ medio lignum. Quia eñ lignosus hic frutex: nec secus q̃ solidiores arbores solidiore interiore materia & medulla est: ideo a Syris id nomẽ inuenit. Competit n. ea uox omnibus his quæ nec inania sũt: nec teneram fungosam ue medullam habent: sed lignosa soliditate duram. Addidimus nos etiam in spinis & aculeis candidas: qm̃ eo colore a Plinio describuntur: & in aliquibus græcis ea uox adhuc seruatur. Nec longe a fine itidẽ qđ deerat: ozæna: qm̃ & Plinius diceret. Sanat oris ulcera & ozænas ut in pluribus græcoꝝ adhuc legitur. De quibus in medicina sciendũ est: quas græci aphthas dicunt: a Plinio plerunq; oris ulcera appellari: cõi ulceꝝ appellatiõe in ꝓprio genere magna legentiũ dubitatiõe utenti. Quod ne in Diosc. fieret dictũ a nobis est oris ulcera quas aphthas græci uocant. Sunt aũt aphthæ auctore Galeno in diffinitionibus suis ulcera quæ in ore fiunt: nõ adeo ꝑfunda: in puerisq; præcipue abundant: nec ultra de his egit. Paulus Aegineta in primo de aphthis his longius docuit: primumq; ut ẽt Galen⁹ dixerat in pueris plerunq; fieri dixit: mox albescere alias: rubescere alias: esse itidem aliquas nigro colore: & qualis in adustorum crustis uidetur: quæ oĩum periculosissimæ & letales sint. Celsus nihil ut Aegineta de colore eaꝝ egit: sed his uerbis unum quasi mali genus descripsit. Veꝝ ea longe periculosissima ulcera sunt: quas aphthas græci appellant: sed in pueris: hos. n. sæpe consumunt. In uiris & mulieribus idem periculum non est. Hæc ulcera a gingiuis incipiunt: deinde palatum totũq; os occupant: tum ad uuam faucesq; descendunt: quibus obsessis non facile fit ut puer conualescat. Ac miserius etiam est si lactens adhuc infans fuerit: quo minus imperari remedium aliqđ poterit. Quas aũt ozænas dicunt idem Galenus eodem diffinitionum libello describens ait esse ꝑfundas in naribus exulcerationes: ex q̃bus ingratus odor & fœdissimus halitus sentiatur. Aegineta hoc amplius in genere exedentiũ ulcerũ eas cõstituit: fieriq; acerrimis ad nares cõfluẽtibus humoribus & acrimonia sua exedentibus. Celsus præter hæc crustas etiam in ozænis fieri testatus est: id genus ut credimus significans quas nigro colore & adustoꝝ crustis similes descripsit Aegineta.

(margin: Aphthæ; Ozænæ)

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DIOS. DE Musco. Cap. xx.

b Ryon. ab aliquibus etiam Splanchnon idem dicitur. Romani muscũ appellant. Inuenitur muscus hic in arboribus Cedro: Populo alba: & quercu. Haberq; primum bonitatis honorem qui ex Cedro est: secundum q. ex Populo alba. Laudaturq; maxime in utroq;: qui odoratior & candidior est. Damnatur contra nigrescens. Habet adstringendi uim muscus hic. Facit ad muliebrium locorum uitia in decocto eius insidentibus fœminis. Miscet idem balanino unguento & aliis quæ ungendo sint: ob spissandi uires quas habet. Vtile p̃terea accomodatumq; acopoꝝ confectionibus: & eoꝝ quæ ad uaporationes incendunt.

INTERPRES.

q Vi ex Epicuri placitis reꝝ naturam suauissimo carmine ciues suos Romanus poeta quondam docuit: & qui multo ante in eadem hæresi eadẽ primus instituerat Abderites Democritus in tam multis: tamq; diuersis quos habet sapores natura unam certamq; ex Atorum suaꝝ figuris cãm inuenisse se credentes: dulcem saporem & qualis in melle & lacte sentitur rotunditate & læuore earum fieri ratiocinabantur. Amarum uero & qualis in Absynthio & Centaurio fit inflexis angulosisq; & hamatis iisdem principiis: & ne lõgiores in cæteris simus multiplicem hanc sapoꝝ uarietatem: tenuitati: crassitudini: breuitati: magnitudini: obliquitati: rectitudini: conisq;: & globis eoꝝ tribuebant: Iidem in constituendis secernẽdisq; aliis atq; aliis naturæ formis magni referre dicebant præter principioꝝ huiuscemodi figuras illas: quos nam in immenso inani uolitantia motus inter se darent & acciperent: quoq; concursu: nexu: & positura simul hærerẽt. Et qm̃ noua & clandestina res erat: quotidiano & humili a uocum nostraꝝ elementis & litteraꝝ notis exẽplo quod in maiestate & tenebris naturæ adhuc occulitur in aperto a Lucretio ostendebatur: q nõ aliter uariari in natura formas diceret q̃ uariatis in sermone nostro elementis: alias subinde atque alias significari & intelligi rerum substantias passim uidemus Fieriq; ut ille dicebat mutatis paucis additis ue aut non suo loco seruatis ex lignis ignes: & ex aliis alia. Quod nobis in Musco contigit & Moscho: in quibus una tantum mutata littera & aspiratione addita dissimiles penitus res & ĩ diuerso genere indicantur. Siquidem latinis muscus uirentes magis uillos q̃ folia: aut frondes significat: qbus per æstatem in torrentibus lapides uestiuntur: & ut Columellæ uerbo utamur muscantur. Quod ex seminibus herbarum fit: quæ cum limo aliquo lapidibus inhærentia: calore solis inuitata: germinatiõis modo uirescunt. Nec tm̃ lapides hi ueꝝ arbores quædam ẽt ut quercus & olea sed non eodem modo muscantur. Et ex hoc genere muscũ Dios. hoc capite describit: qm̃ in Cyrenaica ꝓuincia presertim odoratum nasci Plinius testatur. Qui uero a græcis moschos dictus est: & a latinis eadem appellatione indicandus: is est qui nostra ætate inter preciosissima odoramenta: nec mediocris in medicina usus habetur: hunc officinæ non secus q̃ priorem illum nostra ætate muscũ appellant: cum alioquin moschum dici oporteret: ut ꝓpria appellatione a lapidum in fluminibus & arboꝝ uilloso musco discerneret. Nulla quod hactenus inuenerim antiquis scriptoribus in huiuscemodi significatione: moschi uox fuit: uidenturq; odoramenti id genus ueteres ignorasse. In posterioribus tamen medicis aliquando inuenta est: manifesta & necessaria odoratæ huius substãtiæ quæ in uillosis echinati castanearum calicis modo folliculis animalium quorundam claudit æstimatione. Inuenisseq; id nomen ea res uidet ꝙ græci μόσχους: μοσχίδια & μοσχεύματα dicunt: nouos tenerioresq; in plantis stolones. Quorum similitudine in animalibus: quæ moschon ferunt noui odoramento illo pleni nascunt folliculi. Potuit & ea nominis rõ esse: ꝙ animalia illa media inter Capream & uitulam natura & magnitudine: fuluo uitularum colore uidentur: quas græci μόσχους etiam & μοσχάρια appellant. Inuenimus præterea ab iisdem græcis μόσχια appellari uascula potius q̃ siliquas cepaꝝ semen in summo caulis seruantia & maturantia: a quoꝝ figura nõ longe abest moschi folliculus ille. Adiecit deinde arborum musco de quo agimus Dios. Splanchnon a q̃busdam etiam dici: quod nullam habet nobis manifestam causam. Siquidem græci σπλάγχνα: q̃ latinis exta sunt appellauerunt: nec est quod animantium extis & musco arborum conueniat: siue cor: siue iecur: pulmões ue aut lienem: aut quod uolueris aliud accipias: nullum. n. hoꝝ uillosum aut musci modo in tam multa capillamenta discerptũ est. Illud ẽt animaduertendũ: quas hic Cedros dicit Aeginetam pinos dicere: sed uitium subesse credimus: qm̃ statim Dioscoridi subscribẽs omnibus aliis cedrinum muscum & ipse antefert. Non uidetur & uitio carere Dios. illic ubi cẽsum bonitatis musci huius agens Cedri & albæ Populi tantum meminit: desideratur. n. quercus nisi forte legentibus damnatam uoluerit esse: quam tacitus arborem præteriisset. Nolumus & illud relinquere non esse huic & Paulo Aeginetæ musci huius easdem uires: hic adstringere: ille discutere & mediocriter mollire dixerunt: non paruo ut uĩ discrimine: qđ nos pitior iob⁹ cẽsendũ relinqmus.

Muscus
Moschus

DIOS. DE Agallocho. Cap. xxi.

AGallochon lignum est quod ex India & Arabia affertur thyiæ ligno simile: punctis distinctum & maculosum: odoratum: cum amaritudine aliqua gustum adstringens. Cortex corii similitudinem habet: colore uario. Comanducatur ad oris & animæ suauitatem. Decocto eius itidem in eundem usum colluitur os. Cūctis idem corporis partibus siccū tritumq; inspergitur. Incenditur uice thuris etiam & uaporatur ad odorem. Radix eius pota drachmæ pondere stomachi aquosos humores siccat: firmat eiusdem partis imbecillitatem: & ardores lenit. Succurrit præterea cū aqua potum Agallochon lateris doloribus iecorisq;: torminibus itidem & intestinorum torminibus.

INTERPRES.

QVod scribente & cōmentante hæc Dioscoride Barbara appellatione Agallochon dicebatur secuta græcorū ætas Xyloaloem facto ab amaritudine nomine quasi aloes lignum appellauit. Tradiderunt q; id posteriores græci: qbus quantum credendū sit ex huius scriptoris historia & notis facile erit nouisse. Paulus Aegineta nihil nō idem Dioscoridi de eo tradit. Ex India lignum esse Thyiæ simile: odoratū & quod cōmanducatū oris halitum cōmendet: & ad uapores suffitusq; incendatur. Cuius ēt radix pota drachmæ pōdere stomachi aquosis humoribus & infirmitati medeatur. Iecoriq; & intestinorū torminibus accomodata sit: & lateralib⁹ doloribus in hoc uno tm̄ diuersus q̄ non πλευρᾶς πόνοις: ut Dios. i. lateris doloribus: uerum πλευρίτιδι i. laterali dolori opitulari eam ait: quo aūtē inter se hæc mala differant dictum a nobis est. Quā uero Dios. & Aegineta Thyiam arborem dixerint non facile nobis conicere fuit. Theophrastus eā libro primo de plantarum historia inter siluestres arbores: quæ perpetuis frondibus uirent numerauit: nec Cupresso dissimilem alibi descripsit. Crediderūtq; aliqui eam esse quam Homerus qnta Odysseæ rhapsodia a Circe ad odorem simul & lucem incendi dixit. Et qoam Plinius lib. xiii. trogetem ab aliis uocari ait: licet non iisdem litteris in Homero & Theophrasto utraq; scribatur: liceat q; ob id non esse in utroq; eandem suspicari. Variant antiqoiores græci etiam hoc loco: suntq; in quibus non Thyiæ sed Sorbo simile Agallochon legatur: quod more nostro (nequid. s. relinquatur) dictis hactenus a nobis adiicitur. Non dixissem hoc loco quænam græci diapasmata appellāt: nisi eorum usum ad arcendos tantum sudores Ruellius cōtraxisset Plinium priuatim de rosis agētem magis q̄ rem & uniuersam eorum rationem secutus: qoæ ex eodem scriptore libro. xiii. patere illi poterat cum sicciso doribus constare diapasmata tantum diceret in diuersis his dioersas uires & usos ratiocinari legentibus relinquens. Sunt autem diapasmata aspergines sicci & in puluerē triti medicamenti alicuius: quæ totis corporibus aut eorum partibus fouendis: siccandis: laxandis: adstringendis: molliendis: durandisq;: & odorandis aliqoando inspergontur: Ideoq; nos simpliciter siccum tritumq; uniuerso corpori inspergi diximos: nihil in ancipiti & multiplici re censere uolentes. Quæ enim ratio est cur arcendis sudoribus magis q̄ odorādis corporibus utile Agallochon dixisse Dioscoridem aliquis affirmet? Ego sane id non ausim: & si & hic & Paulus Aegineta aquosos stomachi humores siccare testentur. Siccitatis enim huius alia ratio est. Et si priuatim in aliquē certum usum contrahere oportuisset ad odorem potius q̄ ad arcendos sudores corporibus inspergi dixissem; quando hæc præcipua uis eius est: & ex ono hoc usu non minus q̄ ex cunctis aliis commendatur. Reliquum nūc est ut dicamus: quæ nos tormina & intestinorum tormina in morbis appellemus. Quod constitutis græcarum latinarumq; in his malis uocum significationibus: nouisse facillimum erit. Incipiemus autem a græcis & ab his quos eius gentis medici στρόφους & στροφοῦσθαι dixerunt graues quidem: non tamen omnes: nec ubiq; in homine dolores. Sed qui circa umbilicū omneq; id spatium quod in anteriore homine ab hostio stomachi usq; ad ombilici partes descendit: & quod quoniam uenter illi subest: græci Epigastrion dicunt: in aliquot malis hominem torquent ea uoce significantes. Vtq; audito Cephalææ nomine capititis permanens dolor intelligitur: sic: στρόφων appellatione hi tantum dolores significantur: qui ea parte nos cruciant: non ipsi certum aliquod morbi genus constituentes: sed alterius comites: & ut græci dicunt συμπτώματα. Sunt autem illis συμπτώματα auctore Galeno in diffinitionibus suis qoæ morbis & affectionibus aliis superaccedunt. Ideoq; Paulus Aegineta libro secundo Capite quo docet: quibus instantem morbi Crisim obseruare & cognoscere oporteat: dioisione hac utebatur ut diceret: Si per superua futura crisis fit: non esse semper habendam in malo insaniam: nec timendum si ægrotus furiose prosiliat: ad superiora enim humores ferri hæc indicant. Sin autem per inferna superaccedere Epigastrii erosiones: & circa ombilicum στρόφους hos de quibus nunc agimus. Idem libro tertio de dysenteria scribens his uerbis rem docuit. Si igitur cum excrementis exulcerationis notæ & signa

Tormina

additis doloribus & στρόφοις excernant:in gracilibus intestinis factam exulcerationem intelligito: in quo morbi genere non contentus dolores dixisse:latius.n.patet doloris nomen:στρόφους addidit: certũ & in certa parte doloris genus significans. Nec multo post cũ de crassioris intestini:qđ græci colon dicunt dolore itidem doceret:numerasset q; plures eius qui a crasso pituitoso q; humore fiat notas:adiecit στρόφοις his & frequenti ructu uexari in eo genere mali hominem. Eodem libro etiam quo capite de renum & uessicæ malis agit inter alia calculosorum renum inditia στροφοῦσθαι adiecit:quod est στρόφοις cruciari & torqueri. Nam quod ad dolorem simpliciter pertinebat dictum ab eo fuerat στροφώδως ὀδυνᾶσθαι.i.quod est grauissimo dolore cruciari. Ex quibus omnibus ne longiores simus:satis patere potest quosnam in genere dolorum priuatim στρόφους græci appellauerint: hos latini in uoce & re græcos imitati a torquendo tormina dixerunt:frequens q; Plinio in huiuscemodi significatione ea uox est. Nec Celsus aliud significare uidetur libro .ii.capite.yi.cum de notis iam iam cutem subeuntis aquæ his uerbis agit Eiusdem morbi nota est ubi circa umbilicum intestina torquentur:Strophos græci nominant. Id q; a græcis nomen inuenisse uidentur siue ex antedictis:siue ex aliis causis fiant:q̃ στρεφόμενοι.i.circumagentes se in ea parte dolorem faciunt:quam doloris rationem latini etiam animaduertentes:a torquendo tormina eos dixerũt. Fuit q; in uerbo torquere antiquissima circumactionis flexuræ q; æstimatio:tum quia quæ contra naturam in animantium membris flectuntur & circumaguntur dolorem faciunt : ad tormentum paulatim translata res est:ne q; in hoc tantum:sed in plerisq; aliis doloribus torminum appellatio quondã in usu erat. Nam Plinius urinæ tormina dixit omnia difficilis urinæ genera complexus. Et Celsus quam græci Dysenteriam dicebant græci nominis rationem secutus: intestinorum tormina appellauit : ne q; ab re:quoniam id græcis δυσεντερία significat:quibus i multiplici hominis malo multa frequẽs q; particulæ huius δυς in uocibus suis adiectio est:ut illis coniuncta grauitatem:laborem:difficultatem:dolorem:& tormẽtum indicet. Nec alicubi copiosior q̃ in corpoꝝ nostroꝝ morbis inuenit δυσωδίας,δυσπνοίας,δυσηκοΐας δυσουρίας,δυσεντερίας:aliis q; huiuscemodi multis halitus:auriũ spiritus:urinæ:intestinoꝝ:aliarum q; partium uitia dolores & morbos indicãs:fuisset q; in dysenteria latinis antiquam & quotidianam torminum appellationem præter Celsum Plinius etiam testat:qui torminalia sorba quædam:ideo uocari dixit:quoniam contra profusam in dysenteria aluum remedio essent. Et si antiquioribus medicis Galeno q; presertim in diffinitionibus suis credẽdum sit:nulla mali eius certior appellatio q̃ ex dolore & tormento afferri poterat. Est enim dysenteria intestinorum cum inflammatione exulceratio:in qua cruenta feciue similia excernũtur torquentur q; dolore aluus & intestina : quod in cæteris intestinorum & alui malis qualia sunt Diarrhia:intestinoꝝ læuor:& crebra & inanis egerendi uoluntas non adeo fit. Dico autem diarrhiã copiosos alui sine inflammatione:exulceratione q; fluores. Intestinorum autem læuorem quam græci Lienteriam:& crebras inanes q; egerendi uoluntates & impetus:quos iidem Tinesmos appellãt: De quibus priuatim alibi & certius dicetur. His ego auctoribus & rei necessitate motus græcorum strophos tormina simpliciter: dysenteriam uero intestinorũ tormina diximus hoc capite & ubiq; posthac dicemus. Scio fore multos qui nouitatem nostrarum uocum fastidientes non probent mutari a nobis quæ iampridem licet aliena & peregrina ab omnibus pro domesticis & propriis recæpta sunt:nec minus q̃ ungues digitos q; suos nouerint omnes: fuisset q; id minus in dysenteria faciendum:quo nulla est domus & familia in qua quotannis id malum non sentiatur:nec nostra ætas nisi græca appellatione de eo audiat & loquatur. Verumtamen ut non damnandum eorum consiliũ censemus:rebus enim non uocibus stant artes,& indigent:& cum certa res sit quacun q; appellatione indicetur nihil referre:sic etiam non reiiciendum esse nostrum existimamus:qui cum liceat domesticis & propriis uti alienis abstinere debemus. Turpe enim est nostris opibus uti nescientes pauperiores q̃ uoluerit nos esse antiqua ætas uideri. Quæ licet multa in artibus non tam fœliciter q̃ græci constituere & tradere potuerit:ideo q; in plerisq; eorum uocibus uti oportuerit. Non ideo tamẽ negligenda alia quæ relicta posteris ab ea fuerunt:tam multa numero:tam q; significatione certa ut si diligentius ex antiquis scriptoribus repetantur:paulo minus q̃ in cunctis latine loquentem medicinam audire liceat. Quo studio & spe impulsi non desinemus quod hactenus egimus:quicun q; legentium de nobis futurus sit sensus:posthac etiam agere & id quidem bona spe:fore aliquando qđ Lucretius cecinit ut consuetudo concinnet amorem.

διαῤῥοια Diarrhia
λειεντερία Intestinorũ læuor
τεινεσμός Crebra & inanis egerendi uolũtas & impetus

DIOS. DE Nascaphtho. Cap. xxii.

Ascaphthon. Sunt qi una tantum mutata littera Narcaphthon uocent. n Affertur & hoc ex India:quod torminibus subuenit . Corticis speciem & figuram habet: Aegyptiæ fici libro similem. Incenditur per se ad odorem:misceturq; his composita in eundem usum incenduntur & uaporãtur. Idem adstrictis fœminarum locis suffitu prodest.

INTERPRES.

f Vnt Paulo Aeginetæ de Nascaphtho hoc omnia Dioscoridi eadem. Indicum. s. odoramentum esse quod contra adstrictos fœminarum locos incendatur & ad suffitus uaporet. Nihil de eo quod hactenus inuentum nobis fuerit Theophrastus aut Plinius docuerũt. Ideoq; non ab re forsitan fuerit incognitum illis fuisse suspicari. In antiquissimo certe & probatissimo nobis codice: nullibi etiam hoc legitur caput. Nec deprehendi eius uestigium aliqđ in eo a nobis potuit: non leui nisi Paulus id confirmaret suspitione: cum liceret Plinio ab eodẽ hoc scriptore: a quo plura alia acceperat hoc etiam accipere. Variant ab impresso duobus locis hoc capite antiquiores græci. In aliquibus enim post illud & hoc ex India affertur: legitur statim δ' στρόφου μάλιστα ἀρήγει. i. quod torminibus subuenit: nullo eius remedii antiqui alicuius scriptoris testimõio. Siquidem nec Paulus Aegineta cum aliorum meminisset: nec antiqua Dios. interpretatio eius meminerunt: ĩõq; nos id neglexmus. Variant & illic pariter quo loco hic ait incendi uaporariq; ad suffitus utiliter contra præclusos fœminarum locos. Sunt enim in quibus μήτρας στενωθείσας: & in quibus στεγνωθείσας legat. Significatq; altera uox quod angustum præclusumq; sit: altera quod adstrictum nec humores remittens: qualia sunt nullo uitio curta aut rimosa fictilia: primumq; illud angustiarum & præclusionis uitium: quod græci φίμον dicunt in hostio muliebriũ locorum ex præcedente exulceratione: aut durata illic inflammatione fit. Alterum ad suppressos menses & eius ptis fluores pertinet. Nos in ambiguo id maluimus: quod ab antiquo medicinæ auctore Paulo Aegineta cõfirmabatur. Quo enim capite ab eo docetur de muliebrium locorum clausura: quam φίμον & ipse & alii appellant: si inueterauerit id malum suffimentis uaporibusq; aromatum utendum esse præcæpit: quod curationis genus a Dios. etiam in Nascaphtho hoc eodem modo docetur. Sciendum p̃terea non omnem præclusionem a græcis in medicina φίμον uocari: sed eam tantum quæ in genitalibus in utroq; sexu: translatamq; uocem ab his fuisse: quæ alioquin natura sua aperta & patentia cohercentur & colligantur: ut in sacculis perisq; omnibus fit: quæ funiculo a superiore parte nectũtur: & in mordacibus tantum equis & canibus: in quibus non tantum inserto ori freno sed toto ambitu quasi fibula quadam colligato rictu & ore morsus arcetur: quod quotidie uidere licet. Id genus uinculi græci φίμον & aliquando κημὸν appellauerunt. Auditurq; id quotidie in Psalmo In camo & freno maxillas eorum constringe. Nec φίμος φιμοῦνq; græcis aliud est q̃ nectere colligareq; & colligando claudere. Cumq; in genitalibus hominis aliquando fiat: ut quas natura partes ad excrementum continue apertas esse uoluit: si simili claudantur modo: tunc mali genus id φίμον dicunt: auctorq; est in diffinitionibus suis Galenus bifariam id malum fieri aut per se & a natura: aut ut ipse ait ἐξ ἐπιγεννήματος. i. ex malo aliquo quod postea accesserit: quales numerauit causas Paulus Aegineta exulcerationem quæ præcesserit: aut duratam inflãmationem.

DIOS. DE Canchamo. Cap. xxiii.

c Anchamon. Romani pariter græcis Canchamum dicunt. Lachryma est in Arabia nascentis arboris canchamum: habet aliquam myrrhæ similitudinem: & uiroso in gustu odore sentitur. Eam ad odorem incendunt & uaporant. Vestes additis myrrha & styrace eiusdem fumo etiã odorant. Ferunt potu eius triobolari pondere cum aqua aceto ue mulso aliquot diebus gracilescere nimia obesitate pingues. Datur præterea lienosis. Comitialibus: suspiriosisq;. Menses cum mulsa aqua trahit. Hebetibus eadem medetur oculis: & eorum cicatrices celerrime exterit. Facit præterea ut quod uolueris aliud ad exesas: cõtinuaq; destillatione erosas gingiuas & dentium dolores.

INTERPRES.

l Axandi uires ultra odoris usum Canchamo Aegineta tribuit: nec reliquit etiam quod hic ait potu eius ad gracilitatẽ obesos contrahi. Vtq; hæc sic etiam cætera omnia illi eadem Dioscoridi sunt. In medicina aũt & oculorum malis: quas nos cicatrices diximus nouisse oportet a Galeno in Isagoge sua diffiniri. Cicatricem esse cum in nigra oculi parte ex profunda exulceratione crassior oculo membrana superuenit: & candido colore conspicitur. Paulus tñ Aegineta in secundo aliter de tota hac re docuit: quæ in superficie oculi fiunt cicatrices a quibusdam circatricum noie tantum a quibusdam nubeculæ apellari dicens: Profundiores uero albugines: quasi congeneres oculi labes sint: nec nisi profunditate & superficie inter se differunt.

nexus & uincula quædã laxaret & aperiret:simulq; humanæ mentis partem:in qua phãtasmata &
somnia mouentur quasi speculũ leuigaret:nec minus ad edormiendã purgatã & tranquillã qetem
odoribus & incensis his aium in Aegypto sacerdotes præparabant q̃ lyræ pulsibus Pythagorici quõ
dam facere consueuissent.Dico aũt phantasmata:quæ in genere somnioꝝ ueteres sic appellauerũt
& Cicero sæpe uisa nominauit.hic erat in Aegypto Cypheos usus a sacerdotibus eius gentis ad sani
tatem:uoluptatemq; & delitias uitæ magis q̃ ad religionem inuentus:& si religiose conficeref:nec
nisi ex sacraꝝ litteraꝝ cõmentariis dictantibusq; sacerdotibus ab unguentariis eã fieri confectiõem
liceret:& certus reꝝ ẽt exigeref numerus qui sexdecim erat quadratus & pariter par.Erãt Cyphe
os huius cõfectiones uariæ:quod hic a principio statim testatur:uideturq; hoc loco ea describi:q̃
in frequẽtiore medicinæ usu forte & notior oĩbus erat.Nam quæ a Plutarcho describitur amplior
est:hæc decem:illa sexdecim rebus constat ad explendum quadratum quem diximus numerũ.
Quæ aũt huic Plutarchus adiicit:nam cætera eadem ambobus sunt:seselis est:bitumen:thryon:la
pathum:quæ rumex nostris dicitur:utriusq; Iuniperi bacca:nã alterã tm̃ Dios.numerat:& Carda-
momum.Fuisse itidem plures & diuersas eius cõfectiones testis Paulus Aegineta:qui quo loco agit
de destillationibus a capite in subiectas partes inter cætera olfactu his ꝓdesse ait Cyphi quod Sele
niacũ.i.lunare uocant:manifesto argumento fuisse quondã quod Soli:& quod Lunæ priuatim in-
seruiret.Idem nõ multo post de iecoris uitiis agens plures hoc noie confectiones quõdam fuisse te
status est.Fuerunt ut pater Cypheos primi auctores Aegyptii:primusq; in religione eius usus fuit:
idq; est quod hic ait diis dicatã cõfectionẽ eã esse:& multũ:quotidie.s.& tet uti ea Aegyptiorũ sa-
cerdotes.Ad faciendã deinde homini medicinã trãslata res est:posterioresq; medici inter eclegma-
ta eã numerauerunt.dico aũt eclegmata quæ linguntur magis q̃ deuorantur:& retenta ore:aut lin
guæ imposita:subdita ue paulatim tabescunt.Nos uaporis & incensi cõfectiõem ex priore illo usu
auctore Dios.Cyphi diximus esse Nam quod ille θυμίαμα una uoce expressit:nos pluribus cũ ali-
ter non liceret ex uominis & rei æstimatione signauimus.Sunt autem græcis Thymiamata quæcũq;
in aris ad suffitum & odorem uaporantur:quæ sacræ litteræ aliqñ incensa appellauerunt.Non ta-
cendum hoc loco ẽt quod suspicati sæpe sumus:non esse Dios.legitimum hoc caput:qm̃ in antiqs-
simo oĩum mihi & probatissimo codice non legitur:nec eius meminerit Paulus Aegineta cum me
dicam oẽm materiam lib.yi.percurreret:quod agendũ non erat homini:qui in curandis morbis
usus eo sepenumero fuisset.Quodq; in ea suspitione magis nos traxit illud est:q; paꝝ uerisimile ẽ:
simplicem medicam materiam docentem hoiem compositam illi miscuisse.Nec est q; mireẽ ali-
quis in græcoꝝ scriptorum codicibus tam multas & tam graues labes:quo.n.malo fato latina res iã
pridẽ periit eodẽ & græca collabefactata est:& quod adiiciendi continue antiquoꝝ decretis aliqd
uitium nunc omnes tenet:idem antiquiores tenuit dum uolumus omnes aut sapientiores uideri:
aut ocio consulentes parata & exposita eodem loco omnia habere.Suspitio tñ nõ decretum hoc sit:
Neq; enim nos rem damnamus:nec legentibus inutile fuerit tam multa de Aegyptiorum sacerdo
tum & medicoꝝ Cyphi narrata a uobis & ex antiquitate repetita fuisse.

Eclegmata

Thymiamata

DIOS. DE Croco. Cap. xxy.

C Rocon.Sunt qui Castora:qui Cynomorphon appellẽt.Magi sangui-
nem herculis.Romani pariter gręcis Crocon dicunt.Probatissimus in
medicinę usu Corycius ex Cilicia est:recens:qui coloris sui bonitate ru
bet:& exiguo in capreolis candido est.Qui itidem longus:integer:fria
bilis:squalidus & sine unguine:plenus:& cum madescit manus inficiens.Qui tan-
dem cariẽ non senserit:humescat ue:odore iocundo:& leni acrimonia sit.Qui.n.
talis non erit:aut intempestiue lectus fuit:aut ætate bonitatem amisit:aut maduit.
Secundæ bonitatis a Corycio Cilicię Croco est qui ex agro ad Lyciam:& ex Olym
po Lyciæ monte affertur.Tertiæ deinde qui ex Aegis Aetholiæ urbe.Cyrenaicus
aũt & Siciliæ centuripius oleꝝ modo satiui oẽs ✠ cũctis aliis in eadẽ Si
cilia uiribus & potestate ignauior.Verũtñ ob humoris succiq; copiã & coloris boni
ratẽ in Italia ex mortario ad infectiones eo utuntur:eamq; ob cãm grandi pretio ue
nit:in medicina tñ primus ille utilissimus est.Adulteratur crocus admixto tuso cro
comagmate:quod crocini unguenti fex & recrementum est.Adulteratur itidem de
fruto aspersus:adiecta ad grauitatem:& ad põdus argenti spuma:aut plumbagine:
Verum fraudem indicant puluerulenta eius facies:& defruti odor.Bonitate odoris
tantum cõmẽdari Crocum Thessalus quondã auctor fuit.Alii ẽt letalem dixerunt:

ſi triũ drachmarum pondere bibendus detur. Sed quod uerum ſit maturat crocus: mollit: leniter adſtringit: urinam cit: & amabilem coloris bonitatem facit. Arcet idẽ crapulam cum paſſo potus. Inungitur contra oculorum deſtillatiões. Siſtitq; eas ex humano lacte inunctus. Miſcetur præterea utiliter potionibus cõtra intrinſecas ✠ Miſcet̃ & his quæ fœminis priuatim ad locoꝝ ſuoꝝ: & in utroq; ſexu ſedis uitia ſubiiciunt̃ & illinunt̃. Venerem ſtimulat. Sacroꝝ ignium inflãmationes inũctus lenit. A uriũ remediis utiliſſimus eſt. Veꝝ ut facile terat̃ friabiliſq; fiat in ſole: calida ue picata teſta torrendus antea eſt. Sic tñ ut celerrime uerſetur. Croci præterea bulboſæ radices urinam cient cum paſſo potæ.

INTERPRES.

U Tinam qui conuerſo in florem ſui nominis puero primus oĩum Crocũ mortalibus oſtẽdit. Anceps Deus & muſaꝝ comes Mercurius agentibus hoc nobis adeſſet: & qua quõdã potuit uirga pallentes manes ab orco euocare: eadem capitis huius tenebras nobis aperiret: & quæ in eo latent in apertum & lucem ꝓferret. Si n. id nobis contingat: ut fuit deus ille facundus ſemper & ubiq; comis: & ut ſolemus omnes amoꝝ noſtroꝝ libenter meminiſſe: non ſolum quod in hiſtoria Croci optamus: uerum tragicas uirginis & pueri incognomines plantas: & fabuloſas mutatiões obiter nos docuiſſet: triſtiſq; non tñ inuitus narraſſet colludẽtẽ diſco ſibi Crocum incautum interemiſſe: defunctiq; pueri mortem & memoriam noui floris ortu inſtauraſſe: in quo puerilis ſanguinis notæ perpetuo poſthac rutilarent: deſiderioq; eiuſdem tabeſcentẽ Milacem uirginem in ſui nominis florem ẽt transformaſſe: ut quos uiuentes amor coniunxerat ſimilis defunctos comitaret̃ fortuna: negatoſq; ſibi nuptiaꝝ in uita hymenæos in poetis ſcriptoribuſq; aliis æternos & honeſtiores inuenirent. Caneretq; Naſo in transformationibus ſuis quod æternũ legerẽt poſteri. Et Crocon in paruos uerſum cum Milace flores: & Plinius Milacem in coronis dãnaret: qm̃ lugubris ſit: uirgine eius nominis ꝓpter amorẽ iuuenis Croci mutata in hunc fruticem: nuſquamq; alteꝝ ab altera ſepararet græcus poeta Nõnus: qui Dionyſiaca ſcripſit: Amoꝝ flores pluribus locis eos appellans. Iouemq; Croco Iunonem Milace coronãs: & ne longiores ſimus in delitiis uitæ ſimul ubiq; eos cõponens. Laudaretq; tandem Tarſenſis Philo ab odore & colore Crocum: cuius cruorẽ in Mercurialibus herbis ſplẽdere eleganti uerſiculo dixit. οὗ λύθρος ἑρμείαις λάμπεται ἐν βοτάναις floris ſimul colorẽ & pueri fortunã deſcribens. Quæ licet fabuloſa ſint: dixiſſet tñ ea totius antiquitatis peritus deus: humaniores litteras ꝓfitentibus: nec ingrata penitus: nec inutilia. Dixiſſet ẽt liberalis: & ut eſt uniuerſo numini natura benefacere: quæ in Dioſ. Croco negligentia & imperitia ueterum turpiter quondam amiſſa fruſtra modo repetũtur: Sed nulla eſt nobis diuini auxilii ſpes: deſierunt. n. iampridem uitioſos animos noſtros mouere Dii: & quaſi manu apprehenſos: ut quondã conſueuerant ad occultæ ueritatis cognitionem perducere. Suſcipienda ideo res nobis eſt: multoq; labore & indefeſſo ſtudio eruſcanda ſimul in hoc capite multa: quæ corrupta: amiſſa: nec ſuis locis ſeruata omnem eius intellectum turbant. Et qm̃ aliaꝝ Croci appellationum nulla eſt nobis rõ: quæ plures etiam q̃ in impreſſo Dioſ. in antiquis aliis græcis leguntur: ut a principio diximus: nihil de his agemus: incognitas nobis a legentibus exiſtimari æquo animo ferentes. Laudat & oĩbus aliis antefert corycium ex Cilicia Crocum Dioſ. ſubſcribuntq; in eo illi poetæ & ſcriptores alii omnes. Nec eſt quod nunc cõmẽtari in hoc ultra oporteat. In bonitatis deinde notis uarie in antiquis græcis legitur: quod nos friabile diximus: in aliquot n. ἄθραυστος quod eſt infragile & tenaci lentore durũ. In aliquot uero εὔθραυστος quod friabile ſignificat contrario penitus ſenſu: prioreq; illam lectionem ſecuti ſunt iuniores oẽs. Plinius alteram his uerbis cõfirmat. Probatio ſinceri: impoſita manu crepat ueluti fragile: noſq; in ambiguo hanc magis ꝓbauimus: non tam Plinii auctoritate q̃ neceſſitate & uſu eius admoniti: friato. n. plerunq; in cibis & in medicina Croco utimur. Sequitur eã mox uocẽ alia quæ penitus corrupta ſit ἀντλλιπὴς. ſ. cum ἀλιπὴς legi oporteat. i. qui nullo unguine uueſcat: non cui nihil deſit: idq; meliores græci adhuc habent. Nec obſtat ꝙ Plinius decreuit optimũ ubicunq; quod pinguiſſimũ. Craſſitudinẽ. n. non unguen ea uoce ſignificauit. Obſeruauimus præterea non eodem modo in cunctis legi βάπτων ἐν διέσει τὰς χεῖρας. Sed in aliquibus ut modo ſcripſimus manifeſta ſignificatione infici attritu Croci manus. In aliquibus autem διαίσει. i. cum humore diluitur: qđ qm̃ uniuerſo Croco commune eſt: minus ideo nobis placuit. Reſtituimus itidem nõ muulto poſt uocem quæ in cunctis aliis: præterq̃ in eo qui mihi omnium probatiſſimus eſt perierat: illic. ſ. ubi hic ait. Qui enim talis non fuerit &c Deerat. n. ἄωρος: quod nos intempeſtiue lectum diximus: manifeſta eius uocis iactura: & neceſſaria inſtauratiõe. Incertus ab hoc loco nec ſequax ſermonis curſus eſt: non tñ intellectum adeo cõfundit ut non facile diſſimulari: aut ex Plinio in integrum reſtitui non potuerit. Per regiones de bonitate & honore Croci agit hoc loco Dioſ. Cumq; a principio Corycium ex Cilicia præ cunctis aliis laudaſſet: in ſecundo cenſu & ordine lycium & ex

monte

monte olympo numerabat:uerū articulus præpositiuus & Corycii in genitiuo casu illic occurrentes legitimam sermonis seriem miscent:ideoq; nos secundæ bonitatis a Corycio ex Cilicia esse diximus eum qui ex agro ad lyciam:& lyciæ olympo monte afferatur:nullam earū uocum perire nobis inutilem patientes:cum alioquin licuisset ex Plinio breuius & certius totam absoluere rem. Siquidem ille etiam sic decreuit. Prima nobilitas Cilicio Croco & ibi in Corico monte: dein Lycio monte olympo:sed nos qualem habet nostra ætas Dios. interpretamur non Pliniū extribimus. Grauius in cyrenaico croco a librariis peccatum est:nihil.n. illi redditur:uerū statim ad eos qui in Sicilia nascuntur translatus sermo est:tam incerto intellectu ut nos hiatum illic reliquerimus:qui a doctioribus aliquā expleatur Credimusq; nos uitium aliquod i Cyrenaico significasse Dioscoridem: quod tamen nunc non legitur:quale Plinius i eo nigredinē.s.damnauit:Mox de Siculis egisse:omniumq; in ea insula nascentium Centuripinum ignauissimum dixisse:satiuosq; omnes hos eē iōq; ignauiores:quoniam auctore Plinio optimum siluestre fit. In antiquioribus græcis aliquot certissimo sensu & intellectu hic locus adhuc inuenitur. Cyrenaicus.s. & siculus cunctis aliis potestate & uiribus ignauiores succo tamen abundant &c. Nec quicq̄ impediebat sic reddi. Sed nos cōmunē secuti lectionem fidem magis diligentiamq; nostrā q̄ interpretandi fœlicitatem legentibus maiore hoc labore præstare uoluimus. Desideratur illic etiam certum morbi genus quo loco legitur. Miscetur præterea Crocus utiliter potionibus contra intrinsecas &c. Deest.n. ut diximus morbi genus. Plinius in medicina Croco tribuit ut succurrat stomachi exulcerationibus pectoris & renum:iocinorum pulmonum:uessicarumq; peculiariter. quorū aliqua aut omnia uerisimile est quondam in Dios. fuisse:cuncta n. intrinseca sunt:nec per se præpositiuus ille articulus in multiplici re certum aliquid significare potest:non:n. in curandis morbis sic dici potest & debet dari aliquid πρὸς τὰ ἐντός:cum multa & diuersa sint:ut dicitur τὰ πολέμου:τὰ τῶν ἀνθρώπων:τὰ τῆς πόλεως:in quibus unū aliquod genus est aut sit. In medicina postremo diximus Crocum maturare: certam propriamq; in collectionibus & abscessibus hanc uim illi tribuentes:& si quod in græcis est πεπτικὸν ad cibi in stomacho concoctiones plerunq; pertineat. Sintq; communiter græcis πεπτικὰ quæ concoctionem adiuuent:non tamen ad cocturam cibi in stomacho πέπτειν uerbum adeo contractum est ut ex similitudine rei non significet etiam quæ in collectionibus maturantur. Nosq; ex frequentiore usu Croci in medicina nostra ætate id magis probauimus: Relinquimusq; peritioribus cogitandū: Vtamur ne eo in cibis potius ut obsonia coloret:an ut concoctionem adiuuet. πεπτικὸν

DIOS. DE Crocomagmate. Cap. xxvi.

Rocomagma. Romani pariter græcis crocomagma dicunt. Fit crocomagma expressis crocini unguenti aromatis & in pastillos conformatis. Probatur in eo quod odoratissimum & mediocriter myrrhatum est. ponderosum itidem:nigrum:nec lignosum:& cū subigitur multo colore croci rubens:quod itē amarescit:læuore nitet:dentesq; & linguā ad aliquot horas permanēte colore inficit. Huiuscemodi est quod ex Syria affertur. Est illi uis & natura extergere quæ claritati oculorū officiunt. Vrinā cit:mollit:maturat:& calefacit. Croco pares aliquas uires crocomagma habet:multum enim ex eo in se retinuit.

INTERPRES.

On facile crocomagmatis substantiam & nomē cognouerit aliqs:qui Crocini unguenti confectionē:& quæ græci in unguentis Magmata appellant ignorauerit: Vtrūq; nos (& si alterū Plinius aperte indicet:alterū hic ipse in unguentis doceat) breuiter ostēdem⁹. Magmata μάγματα Sunt græcis itaq; Magmata quæ ex expressa materia aliqua supersunt crassa: feculenta & lignosa:uerbi causa:si tusa plantaginis folia in usum aliquē manibus aut prælo expresserit medicus:quod superest terrestre lignosumq; id magma dici posset:sed qm̄ nullus similium usus ē: iō in nullo huiuscemodi id nomen inuenitur:seruatum id tm̄ est in his quorū & humoris & expressæ substantiæ alicuius usus est:ut in rosaceo aliisq; huiuscemodi multis. Ex hoc genere crocomagma est. Quodq; Dios. ait fieri expressis crocini unguenti aromatis & in pastillos conformatis sic se hēt. In confectione Crocini unguenti ordo hic est ut oleum antea aromatis quibusdam spissetur: mox in spissatum id oleum Crocus cōiiciatur:& post aliquot dies oleum diffundatur:& quæ superfuerunt aromata & Crocus exprimāt:expressoq; oleo quod superest Crocomagma dicitur. quod hic ait in pastillos conformari & seruari. Id Celsus lib.v. recrementū, Plinius unguenti fecē manifesta a uino translatione appellauit:& qm̄ aromatis illis spissato iā & diffuso ad Crocinum unguentum oleo tusa cribrataq; adiiciebat myrrha inter cæteras crocomagmatis bonitatis notas hic etiā laudauit quod μέσως κατέσμυρνον esset. i. nō odore solū sed tota myrrhæ substantia mediocriter myrrhatū. Nec significat quod statim sequitur ἐπιμένοντι συχνὰς ὥρας: quod ex Gallia interpres di

xit multis annis perennare crocomagma: nõ.n. quas hic ὥρας dicit poetarũ more annos significat: sed de colore eius agit Dios. quem testatur cũ linguam & dentes semel infecerit: aliquot cõtinuis horis permanere: cum alioquin continua oris pituita dilui deberet.

DIOS. DE Inula. Cap. xxvii.

Lenion: sunt qui symphyton: qui persicam: qui medicam radicem: qui orestion: qui nectareã: qui Cleoniã: qui rubũ idæũ qui uerbascũ idæũ appellent: Aegyptii lenes: Romani terminaliũ: siue inulã campanam dicũt. Folia habet angusti folio uerbasco similia asperiora tñ & lõgiſſima: caulem aliquibus locis non profert. Radicẽ habet intus albescentem: foris tubentem: odoratã: grandem: acrem: facili lentore mollẽ: ex qua ad consitiones & sobolem liliorum & A ti modo oculi auferuntur: Nascitur montanis: umbrosis nec uliginosis locis. foditur æstate radix: & in taleolas secta siccatur ¶ Mouet decoctũ eius urinã & menses ¶ Radix ipsa etiã cũ melle in eclegmate tussientibus accomodata ẽ. ¶ Prodest præterea non nisi recta ceruice spirantibus: ruptis: conuulsis: inflationib⁹: & uenenatorum morsibus calefaciendi ui quã in uniuersum habet ¶ Decocta in uino eiusdem folia ex eodẽ uino cõtra coxendices utiliter illinũtur: eadem in passo cõdita stomacho accomodata est ¶ Siccatam enim aliquantisper moxq; decoctam frigida aqua salgamarii demergunt: tũ in defrutum coniectã ad necessarios usus reponũt. ¶ Facit eadem ad cruenta sputa ¶ Refert & aliã nasci in Aegypto inulã herbarius Crateias herbam cubitalibus ramulis serpilli modo in terra iacentibus. Folia habet lẽti similia longiora tantum: numerosaq; circa ramulos: Radicem intus pallidam minimi digiti crassitudine: inferiore sui parte gracilem superiore crassiorem: nigro cortice uestitam. Nascitur maritimis tumulis: Contra uenenatorũ morsus remedio est radix eius trita cum uino pota.

INTERPRES.

Nihil adeo ingratum generi humano inutileue aut noxium natura ex se protulit: nec tã iniqua & certa bonorũ malorumq; suorum dispensatione usa est: ut non liceat uires ei⁹: & latebras diligenter excutientibus inutilib⁹ mixta utilia & noxis coniuncta benefica passim inuenire ¶ Fecit ea Cãtharides maiore sui corporis parte uenenatum & noxium insectum: sed quo coniunctũ illi pennarũ suarũ si per se sumantur remedium soli ignorãtes pereant ¶ Fecit eadem uiperas nõ minus illis ueneno suo nobis nocentes: earũ tamen carnes Theriacis antidotis ad salutẽ misceri hæc ipsa monstrauit: fecit in plantis eadẽ ratione multa alia quæ breuitati consulentes relinquimus ¶ Genuit præterea hoiem ut non eodẽ uultu sic dissimili ẽt ingenio: sed nulli negato sibi aut aliis maiore aliquo beneficio ¶ Ferox quondam Pyrrhus & qui ex bello & cædibus gloriã suã augeret: solo pollicis dextri pedis contactu lienosis medebatur ¶ Iracundus & homicida Achilles: unus tñ noua ratione uulneri a se facto medicinam facere potuit: tam claro beneficii sui monumento: ut quod in necessaria & sperata a mali auctore salute passim auditur & in ore oium est: medebitur qui uulnerauit: non aliũ habeat auctorem ¶ Nec uiris hoc tñ datũ est: sed habet alter sexus ẽt quod in huiuscemodi honore iactet: presertimq; infamẽ adulteriis Helenã: q postq̃ Græcis Troianisq; pro se pugnantibus infinitos (ut suũ carmen Homerus incipiens ait) dolores intulisset ¶ Helenium ut poetæ cecinerunt ex lachrymis suis in Helena insula natum mortalibus dedit: quo tristitia ois aboleretur: si primo doctrinarum & antiquitatis parenti Homero credimus: q ad obliuionẽ poculo iniectũ ab ea in cœna dixit: tam præsenti ad eã obliuionẽ potestate: ut nec defunctis ante se parentibus: filiisue aut fratribus lachrymis genas rigaturus sit qua die id biberit ali quis poeta ille testetur: quæ an uera sint in poetis excutiẽda relinqmus: naturæ.n. & corporis: nõ fortunæ & animi mala i Dios. tractamus: qui heleniũ siue a lachrymis helenæ: siue ut alii dixerũt qm̃ cõtra serpentes ex eo primũ a muliere illa remediũ inuentũ fuerit ¶ Symphyton ẽt ab antiqs uocatũ tradidit: in quo hẽt testes sibi aliquot qui græcorum lexica scripserunt: inuenisseq; id nomẽ uidet ex sobole adnatisq; illis quæ in radicibus liliorum modo συμφύονται. i. connascuntur: & hærent ¶ Testantur eadem græcorum lexica medicam & nectaream radicem Inulam dici facto a regione & a dulcedine nominis: sic Persicam: sic Cleoniam dictam etiam conicere licet: Et si in probatissimo mihi codice non simpliciter κλεώνιον legitur sed βούγλωσσον κλεώνιον. idest buglossum cleone-

um

um appellari. Apuleius etiam quod nō multum a Cleonio differt Chitonium panacem dicit uoca
ri: ut in alterutro uitium sit. a dictumq; hoc a nobis est ne quid obseruatum & inuentum hactenus
relinqueretur. Ab Oreste nomē illi etiam antiquitas fecit ignoramus nos tñ causam: nisi forte Ore/
stis & Helenæ propinquitas cōem eius plantæ laudem & honorem ambobus fecerit. Quæ sequun
tur deinde appellatiōes Rubus & uerbascus idæus ex sola similitudine (ut toto hoc opere infinitæ
aliæ) factæ sunt: quod ex hoc ipso auctore in helenii & uerbasci historia deprehendere facile erit:
Et qm̄ copiosum in mōte Ida nasceretur helenium: ideo loci & regionis discrimine a propriè rub⁹
& uerbascus dictis discretum ē. Vnde aūt terminaliū Romani (modo integra ea uox sit) heleniū
dixerint: nihil pro cōperto habemus: quemadmodū cōtra Inulā dici antiquiores latini omnes te/
stantur: nullibi tñ ex campania magis q̄ aliunde ab illis laudatur: suspicamurq; nos quod a princi/
pio diximus multas in scriptore hoc non legitimas esse appellationes deincepsq; per tempora inser
tas aliena & peregrina ubiq; admirantibus cunctis: eoq; magis in Romanæ gentis fortuna & impe/
rio hanc græcis miscere ꝓpriis placuisse: & ex ꝓpinqua urbi regione eā laudasse: quādo ut oēs iā/
pridē nouimus: quo se fortuna illuc etiā fauor hominū inclinat: & ut nos in doctrinis qualescunq;
græcoꝝ uoces adhuc admiramur & amamus: eodē mō & illos Romanas admirari & amare solitos
fuisse uerisimile est. Quod deīde hic ait habere Inulam folia angustifolio uerbasco similia ex uer
basci historia legentibus patebit: quod utinam in caule pariter liceret: qm̄ hic ait aliquibus locis in
Inula non proferri nulla eoꝝ locoꝝ certa indicatione: quam merito omnes desiderēt: multoq; ma/
gis ubi caulescat hoc olus: & caulis & floris & seminis certam rationē & historiā: quā iuniores aliq̄
non ex se sed ab hoc ipso scriptore acceptam reddiderunt. Quod. n. in impresso cunctisq; fere aliis
græcis non legitur in antiquissimo & ꝓbatissimo mihi codice adhuc seruatur: Describiturq; in eo
. caulis appellatione quod in Inula crescit his uerbis Caulem ex se mittit heleniū: crassum: hirsutū
. cubitalem: & aliquādo maiorem: angulosumq;. flores luteos & in his semen Verbasco simile: tactu
. pruritū faciens: licetq; hæc ut diximus tā aperte in græcoꝝ aliquo legantur: nō ideo tñ cæteros oio
. damnamus: obseruauimus. n. diuersitati huic cām dedisse mediā quandā in Inula crescentium na/
turam: quæ nec in cauliū genere: nec fruticū ramuloꝝue censeri penitus possent: Siqdē caules ple
rūq; in singulis plantis singulares sunt nec nisi appetente flore & semine surgunt: ut in lactucis & be/
tis: aliisq; oleribus huiuscemodi fit: Inula aūt raro & a principio statim fruticatu prodit: Ramuli
contra frutices ue copiosiores & graciliores q̄ in Inula sunt: quales in ruta Serpillo: aliisq; multis ui
. dentur. Columella frutices quod in Inula extollitur dixit: præcæpitq; lib. xii. Inulam interuallo triū
um pedum ferēdam in hortis esse qm̄ uastos faciat frutices & radicibus ut harundinum oculi ser/
pat: quod in historia eius describentes iuniores caules aliqñ Inulam ꝓferre dixerunt: aliqñ nullos
inea esse: eodem ꝙ modo in græcis euenisse suspicamur: qualecunq; aūt id fuerit in notissimo ole/
re non multi refert. Librarioꝝ mox totum illud uitium ē in radicis cuius tantū usus est descriptio/
ne: cum diuersis coloribus describitur albido simul & rubescente; quod ex melioribus græcis sic
emendandū est: ut intus albescentem foris rubentē intelligamus. Variant antiquiores græci ēt in iis
dē radicū eius notis: Sunt. n. in quibus ἀίρυν: quod est speciosam & crassam: & in quibus ἀλφῖ: qd'
nos facili lentore mollem reddidimus: ἀμάλακτον. n. γὸ ἀπαφὶς significat: Probauimusq; hanc uo
cem magis ꝙ ad ostendendā eius q̄ritatē satis erat quod hic μεγάλην. i. grandē dixerat liberum ta Adnata
men hoc legentibus relinquatur. Sunt deinde nobis adnata quæ græcis παραφυάδες dicunt: eodē παραφυάδες
modo in caulibus & ramis plantaꝝ supra terrā: & in radicibus aliquot sub terra a principio suo ue/
luti a matre quadā noua germinatione ꝓdeuntia: qui naturæ & nascendi ordo in bulbosis radicib⁹
plerūq; est: & in lilio maxime una radice ut Plinius ait quinquagenos sæpe remittēte bulbos: a quo
hic ēt exemplū sumpsit non refert paulopost nec confundit intellectū qd' prius diximus conditā
in passo Inulam &c. Mox defruto dicimus immergi. confectione. n. magis q̄ substantia differunt in
ter se passum & defrutū ut in utriusq; confectione posthac mōstrabimus. Fuit postremo & adhuc
suspectum nobis est: quod cruentis sputis utilē esse Inulam in græcis fere omnibus legitur: nō tam
quia meliores nihil huiuscemodi habent: q̄ quia non legitimo loco se id ostendit: debuerat. n. i me
dicina nō in extremo capite post eam tractari: a quo loco distractum additū magis & aduentitiū
q̄ natiuū & antiquū Dios. uidetur: relinquimusq; peritioribus de eo censendū. Credimus ēt in Ae/
gyptia Inula corruptā esse illic uocē quo loco in extrema totius capitis coronide hic ait uires illi eē
ut cum uino pota radix eius una serpentiū morsibus subueniat. Cur. n. una magis q̄ duabus tribus/
ue: & si q̄titas in ea uoce decernenda fuerat: pondere potius q̄ numero quod alioquin inæquale est
constitui debuerat: id nos una & altera mutatis litteris quod erat μία. i. una λεῖα quod tritum signi/
ficat legendū esse arbitrati: tritam cū uino potam Inulæ radicem remedio esse diximus & cā In me/
dicina tandem dicendū nobis est: inflationes toto hoc opere esse flatus spiritusq; & quasi uēti intra Inflationes.
nos excitationes: quæ fumi modo ex succis cibariisq; a tepida caliditate cōmouentur. Frigiditas siq
dem qm̄ non est illi natura extenuare & soluere nullos producit flatus. Acrior contra caliditas non
modo extenuans uerū penitus disiiciens excitari flatus prohibet. Minor uero caliditas disiicit qdē;
& cibos mutat in stomacho: sed minore efficacia: & hinc flatus excitatio omnis: quem calidis reme/
diis extenuare oportet: potestq; inter cætera id etiam caliditate sua Inula.

DIOS. DE Omni oleo. Cap. xxyiii.

Ptimũ in ſanitatis uſu ex ĩmaturis oliuis expreſſum oleũ eſt: quod & Om/
phacinon.i.acerbũ dicunt:excellitq; in eo bonitate qđ nouũ: odoratũ: &
in guſtu nulla mordacitate eſt:utile & hoc cõficiendis unguentis. Stoma/
cho præterea q adſtringit accomodatum. Gingiuarũ tumores reprimit: dentes ſi
ore contineatur cõfirmat: & ſudores cõpeſcit:quo uetuſtius & pinguius eo medici/
næ utilius. calefacit cõiter omne oleũ:aluum mollit perfrictionibus:& gelicidiorũ
noxis aduerſatur:prõptius:& expeditius ad agendũ corpus reddit: bonã prꝛterea
facit aluũ. Exulcerantiũ medicamẽtoꝝ cõfuſum illis maleficia & uires hebetat. datꝰ
& cõtra letalia uenena:ſic ut cõtinue bibatur & uomitionibus reddatꝰ: Purgat idem
heminæ unius pondere cũ pari Ptiſanæ ſucco:aut aqua potũ. Datur idẽ contra tor/
mina utiliter in calida potione ruta in eo decocta cyathoꝝ ſex pondere. uentris lũ/
bricos pellit. Clyſtere idẽ infunditꝰ:preſertimq; Ileoſis. Vetus maiore ui calefaciẽdi
diſcutiendiq; eſt:inunguntur ad claritatẽ eo ẽt oculi. Quod ſi uetuſti nõ fuerit facul
tas:diffuſum ex præſenti oleo in uas quod ꝓbatius fuerit ad craſſitudinẽ mellis co/
quito & utere: Pares.n.prædicto uires acqrit. quod aũt ex oleaſtro factũ fuerit ole/
um:maiore adſtringendi ui in ſanitatis uſu ſecundã habet ꝓbationẽ & laudẽ. Con
tra capitis dolores roſacei uice accomodatum eſt:ſudores & defluentẽ capillum cõ/
peſcit:furfures:manantia capitis ulcera:ſcabies:& lepras exterit. Caneſcũt tardius
ẽt qui eo quotidie inunguntꝰ. Candorẽ cõtrahit oleũ hoc modo. Sumito quod p ſe
albeſcat:ætate nõ uetuſtius anniculo:in fictile nouũ patentioriſq; oris illud coniici
to:ſitq; olei menſura heminæ centũ ſub ſole mox poſitũ cõchula quotidie refundi/
to ex alto deiiciens:ut cõtinua uolutatione & pulſu mutetur & ſpumeſcat: Octaua
deinde die purgati fœnogræci drachmas qnquaginta:quæ in calida aqua prius ma/
duerint:iamq; emollitas in prædictũ oleũ cũ eo quẽ ſecum deferent humore conii/
cito:ſupadiicitoq; ex pinguiſſima picea in tenuiſſimas haſtulas ſciſſa pari pondere
torrem:ſinitoq; alias elabi octo dies:tunq; oleũ concha iterũ refundito: Poſtremo
ſi perductũ ad candorem oleũ fuerit:in nouũ uas quod uetere uino antea madue/
rit depletũ oleum reponito:ſubſtratis antea in fundo uaſis Campanæ ſertulæ ſolu/
tis faſciculis:undecim drachmaꝝ pondere: Sin autẽ ad candorẽ nondũ peruenerit
rurſus ſub ſole habendũ:& agenda alia donec candorẽ cõtraxerint. Licet & ꝓdictũ
oleum hoc modo ſicyoniũ facere. In lebete patentioris oris: ſtamno ex iteriore par
te illitum:noui candidiq; & ex acerbis oliuis expreſſi olei congiũ: ſimulq; aquæ con
gii ſemiſſem coniicito:lentoq; igne dein coqto:cũ uero bis inferbuerit amoto igne
refrigeratũ oleum cõcha depleto:tum noua affuſa aqua facito ſimul iterũ ferueãt:
peractiſq; aliis ut præmõſtrauimus reponito. Fit oleum hoc ad ſicyonẽ Pelopõneſi
præcipue. Sicyoniumq; ab ea appellatur. Calefaciendi uires aliquas habet:febribꝰ:
neruoꝝq; uitiis utile. Vtuntur eo etiam mulieres ad nitorem uultus. Calefaciũt iti/
dem quæ in balneis olei ſtrigmenta colliguntꝰ:molliunt:diſcutiunt:ſedis timę & cõ
dylomata utiliter eis inungũtur. Quæ uero ex Palęſtris admixtum concretumque
puluerẽ habent ſordibus ſimilia:articuloꝝ in digitis concretionibus im poſita pro/
ſunt: Contra coxendices malagmatis & ſicci ſomenti uice pariter imponuntꝰ. Nec
minus etiã calefaciũt quæ in Gymnaſioꝝ parietibus:& quæ illic ſunt ſtatuis ungui
nis ſordes hæſerunt. Panos difficile ſuppurantes diſiiciunt:Deſquamatis præterea:
& uetuſtiſſimis ulceribus accomodatæ ſunt.

INTERPRES.

Olent in laudationibus suis Rhetores:& in iudiciis Oratores id de quo agitur ad cõtentioné honoris plerunq; reuocare:comparationeq; reꝶ inter se utentes utrobi uoluptatis:bonitatis:gestoꝶ:uirtutisq;& gloriæ maior fructus & spes sit ratiocinari. fœlicissimeq; id tunc se egisse credunt cũ audientium fastidio consulentes:præteritis in eo gñe singulis:coꝶq; integra numeratione:una aut altera sermonis clausura multa collegerint cogitádaq; audientibus plura reliquerint q̃ a principio dici posse sperabant. Id nos in oleo agemus:cuiˀ infinitus pene usus totaq; hoís uita: siue necessitates siue uoluptates ejus tractare malis quotidiana utilitas:eam merito laudem illi fecit quæ plerisq; aliis cõmunis est. & qua in corporis nostri partium diuisione ueteres usi sunt:alias ad uitá;ut cerebrũ:cor:pulmones,stomachũ:hisq; similes alias:alias uero ad beatam fœlicemq; uitam necessarias numerantes:quales oculi:aures:sensoriaq; alia sũt sine quibus uiuimus quidé sed parũ fœliciter uiuimus. Ex hoc genere reꝶ nobis oleum natura dedit,debeturq; illi non minus uita q̃ beatior uita:tá multis præter quotidianos in sanitate usus morbis:uitiis:malis:intus forisq; remedio est. Quoꝶ ueluti sũmá per capita describẽs Diosc. primũ in sanitatis usu etiá laudauit oleum quod ex nõdum maturis oliuis expressum fuerit. Idq; ὠμοτριβὲς & ὀμφάκιον significat: ὠμὰ.n.cruda:& ὄμφακας omniũ plantarũ acerbos adhuc fructus græci appellant. Secutusq; in eo est antiquissimos rei rusticæ auctores Diosc. Theophrastumq; præsertim: q lib.vi.de causis plantarũ,negauit post arcturi exortũ(quo sydere quondá autumnˀ decernebatur eratq; dies auctore Columella quartodecimo Kal. Octobris)augeri in oliua oleũ:sed ab eo tempore nucleos & carnem increscere:quoq; fuerit magis pluuia tempestas:eo copiosiore amurca abundare:& eius colore oliuam nigrescere. Quæ omnia Plinius a Theophrasto accæpta paulominus q̃ iisdem reddidit uerbis:non tamen id omnino ꝓbauit Columella grauis & peritissimus rei rusticæ auctor:qui utilioré mediá Oliuitaté initio decembris mẽsis decreuit. Dico aũt,ut a uino uindemiam:sic ab oleo exprimendi eius succi tempus oliuitaté:anteq; id tẽpus acerbum confici oleum dixit:quod qm̃ facere rationibus domini nõ cõduceret:exiguũ.n.fluit:annonæ & utilitati consulens parũ probauit:lacturá magis q̃ bonitaté in eo damnans:hic aũt sanitati non rei consulens quod melius non quod copiosius cæteris præposuit. Nullum est nostra ætate in sanitatis usu acerbum oleũ. Et si ueteres quoꝶ aut erat amplior res:aut minus in augendis opibus studiũ passim eo usi fuerit. Et hæc pro acerbo oleo satis dicta sint:cuius præter alias hæc ét maxima laus est ꝙ diu optimum seruatur:Cætera de eo medicis & officinis notissima sunt. Diximus deinde exulcerantium medicamentoꝶ maleficia confusum illis hebetare oleũ:non satis certa rei æstimatione:nisi aliquis meminerit inter medicamenta quibus ad sanitaté utimur pleraq; esse quæ ueneni rationé aliquá habét:ideoq; sanitati conferre:& nisi uenena sint eo usu carere:qualia hic in fine quo loco de uenenis agit: & animalia & plantas:earũq; succos & partes numerabit Cantharides:Salamandras:pinoꝶ erucas:apollinarem herbam:Cicutá:Nigellá:Mandragorá:Elaterium:multaq; alia:quæ nisi certa mẽsura temperata ue dentur letalia erunt. Ex hoc genere siquid exulcerando erit:quo maleficio Cátharides:calx:& fex sunt:uolueritq; aliquis asperioré illam uim & acrimoniá hebetare addito confuso ue illis oleo:quod cupiet efficiet. Indicatq; id,nunq̃ exulcerari posse huiuscemodi aliquo quod oleo præunctum fuerit. Emendauimus paulopost in medicina torminum remedii mensuram. In cunctis.n.excæpto ꝓbatissimo mihi codice cotylaꝶ sex pondus legitur in illo Cyathoꝶ: fuisseq; hanc & ueteré lectionem & antiquá mensurá testatur Plinius lib.xxiii.dicens tormina pellere oleũ calidũ potũ cyathis sex,magisq; Ruta simul decoctá:qua aũt inter se q̃titate differant cyathˀ & cotyla cum de mensuris & ponderibus in uniuersum agetur certius patebit. De Ileosis mox in morborum genere quibus mederi oleum diximus:ne noua uox legentem suspendat : sciendum illud est malum hoc esse quod a Celso lib.iiii.tenuioris intestini morbus appellatur:& a Galeno in diffinitiõibus suis inflammatio intestinoꝶ esse dicitur:qua spiritus & excrementoꝶ trãsitus & iter obstruatur:comitenturq; eam ualidissima tormina & implacabiles dolores. In Isagoge autem certius & copiosius de eodem malo idem Galenus agens. Ileon & coli affectionem intestinoꝶ pariter inflammationes appellauit:sed alteram Ileon scilicet gracilioris:alteram uero plenioris : quod priuatim græci Colon dicunt:eamq; ob causam arceri a transitu flatus & excrementa:& qm̃ præclusum iter sit:per intestina se circumagentia:tormina & grauissimos afferũt dolores. Estq; Ileos hic q̃ coli dolor & mali gñe & accidentibus multo grauior & periculosior:Cui inter cætera ne longiores simus remedio ait esse quæ ad coli doloré clystere infundi præcipiũtur:inter quæ & oleum est. De eodẽ Paulus Aegineta sic tradidit: Acutissimũ & quod grauissimos faciat dolores malũ Ileon esse: accidereq; illi quæ etiá periculo grauiora sint:miserabili siquidẽ morte tandẽ pereũt eo malo oppressi:alui excrementa per os reddentes. Fieri aũt cruditatibus:& obstructo excrementoꝶ exitu:retẽtis quæ iá corrupta sint. Fieri etiá letaliú uenenoꝶ aliquot potu. Fieri in scrotũ descendentibus intestinis:& intestinoꝶ inflãmatione coli dolore plerunque præcedente & cám afferente. Ex quibus colligere omnibus facile est a coli dolore: loco & intestinorum genere differre. Ille enim in pleniore: hic in gracilioribus fit: differre etiam causis ut medici docent: nec aliunde Ileon q̃ a circumactione

Marginal notes:
- Acerbum oleum
- ὀμφάκιον
- ὠμοτριβὲς
- Oliuitas
- Medicaméta exulcerantia
- Ileos & Ileosi
- Ileos
- Colon

ἀχῶρες
Manantia capitis ulcera
πίτυρα
Furfures
Qu. Serenus
Porrigines

doloris eius sic appellari: εἰλεῖσθαι.n. græcis conuolui & circumagi est. In remediis deinde & medicina olei ex oleastro diximus manantia capitis ulcera extergere: ea sunt quæ græci ἀχῶρας dicũt ab Aegineta Paulo in ii. sic descripta. Fiunt in capitis cute quæ achores dicuntur tenuissimis foraminibus cutem perforantia: ex quibus glutinosa sanies fluit: notum mali genus qđ in pueris plerunque fit: Nostra ætas a tinearũ in uestibus similitudine capitis tineas appellat: ut.n. illæ multo eoq; tenuimo su & erosione uestes perforant: sic capitis cutẽ ulcera hæc. Plinius qm̃ huic malo nomẽ antiquitas nõ dederat: a continuo saniei fluxu manantia capitis ulcera uocauit: nosq; eo auctore eadẽ appellatione rem signauimus. Fiunt in eadẽ capitis humani & reliqui corporis cute quæ græci πίτυρα.i. furfures uocant: siue πιτυρίασιν quasi furfurationẽ dicas: nomenq; id græci huic malo ex similitudine fecerunt sponte sua decidentibus nulla relicta exulceratione ex capitis & reliqui corporis superficie tenuibus & furfuraceis squamulis: fieriq; id malum Paulus Aegineta dixit subeuntibus in caput malo corporis humore: salsaue pituita: aut bilioso & melãcholico sanguine. Idem hoc mali genus in Epigrãmate suo descripsisse: porriginemq; appellasse creditur Quintus Serenus: cum ait: Est insensibilis morbus & noxia forma: Cum caput immensa pexũ porrigine ingĩgit: Copia farris uti frendentibus edita saxis. Celsus itidem lib. yi. cap. ii. sic rem docuit: Porrigo aũt est ubi inter pilos quædã quasi squamulæ: eæq; a cute resoluuntur: & interdum madent: multo sæpi⁹ siccæ sũt. Idq; euenit modo sine ulcere modo exulcerato loco: contra ea quæ a Paulo Aegineta decernuntur qui furfures hos nulla relicta exulceratione fieri dixit. Plinius præterea quæ græci πίτυρα. idest furfures dixerunt: aliqñ furfures: aliqñ porrigines uocat: patetq; id presertim li. xxix. cap. y. Quod enim eo loco dixit porrigines felle ouillo cum creta cimolia &c. Totum ex Dios. excriptum est: qui cum de Taurino felle egisset: πίτυράq;.i. furfures cũ creta cimolia extergere dixisset statim addidit: καὶ ἡ προβάτειον δὲ πρὸς αὐτὰ ποιεῖ &c. Quod est & ouillũ ad eadẽ facit: certo eodẽq; duobus scriptoribus eiusdẽ mali & remedii decreto: possetq; id & in aliis ostendi locis: sed nos tempori & breuitati consulimus. Aut igitur constituendũ porriginis & furfurũ uoce unũ idemq; Plinio mali genus significari: Vniusq; mali duas fuisse quondã appellationes: quod Celsus etiã indicare uĩ. Aut porriginẽ capitis: furfures uero reliqui corporis fuisse. Aut madere porriginem: furfures uero siccos esse. Græci una furfurũ appellatione totũ hoc mali genus dixerunt: qualecunq; id sit: & in quacunq; corporis parte fiat: priuatim seorsumq; nihilominus suis remediis utrunq; genus curantes: eoꝝ nos uocem & translationẽ imitati furfures diximus & posthac dicemus semper: mali hui⁹ hoc illud ue discrimen & genus ex remedioꝝ uiribus & potestate censendũ medicis relinquentes.

Oleũ album
Oleum Sycionium.
Plures antiquoꝝ oliuitates
Oleũ uiride

Nolumus & illud relinquere nõ sine ratione ꝓbari & exigi a Dios. in oleo quod dealbãdũ & Sicyoniũ faciendũ sit: quod per se albescat: habere.n. id eã rõnem uidetur ut ꝓbato in hos usus candido oleo: damnet quod uiride antiquitas appellabat. Estq; illud ex Columella aliisq; rei rusticæ scriptoribus sciendũ plures antiquis fuisse oliuitates: primã de qua pauloante diximus in qua acerbũ exprimeretur oleũ: quod æstiuũ a tpe ẽt dicebatur: secundã quæ ante decembris Kalendas fieret i qua uiride oleum a colore q ex uiridi adhuc bacca exprimeretur uocabant. Tertiã decẽbri mense: quã mediã Columella dixit: & in qua maturũ oleũ exprimebatur. Quartam Ianuario mense: Erantq; singulaꝝ bonitatis & usus laudes aliquæ. In uiridi aũt id maxime laudabatur qđ satis flueret: & precio duplicaret domini redditũ: Credimusq; nos hãc unã ob cãm albũ exigi a Dios. oleum ut a uiridi ea coloris nota distingueretur: qm̃ a natiua uiriditate non facile ad candorem mutari id posset: & ad contrahendã Sicyonii olei naturã minus aptũ esset. Quod deinde hic ait in faciendo olei candore præter fœnogræcũ adiiciendũ esse ex pinguissima & resinosissima picea torrem: ut paꝝ cognitũ quẽ usum habeat: sic ẽt suspectũ nobis ẽ: dubitamusq; aut deesse aliquid: aut quæ sequunt nõ sine uitio esse. Est.n. illic nõ πίτυος substantiue.i. piceæ arboris: ueꝝ adiectiue πιτυΐνης: idest quod ex ea arbore aliquid significet: uerbicã frondẽ: resinã: nucẽ: aut huiuscemodi quidpiã: Quale aũt id fuerit uaticinari magis q̃ coniicere oporteret: satis nunc sit rẽ signasse: obiterq; illud monere quæcunq; hic candido oleo iubet post octauã diẽ adiici eandẽ habere rõnem quã cætera unguenta habent: ut his spissaretur & aptius utiliusq; ad medicinam & usus suos fieret. Dealbatũ ꝑterea oleum Sicyonium ideo facere Dios. docuit: q medicis & fœminis quondã multus esset usus eius: illis in aliquot maloꝝ curatione: his in lenocinio formæ passim eo utentibus: a Sicyone antiquissima Peloponesi ꝓpe Corinthũ urbe gentile nomen sibi inuenit: incertũq; medicine prius an fœminæ cõfectionẽ eius excogitauerit: quemadmodũ nec facile dixerit quispiã necessitas ne aliquid an uoluptas magis audere homines coegerit. In cæteris quoq; necessari⁹ simul & iocũdus uitæ usus est: medicina ad uoluptates paulatim delapsa est: & quod necessariũ aliqñ habuerat usum illecebras uoluptatũ & uitæ delitias habere cœpit. In Sicyonio aũt oleo nõ ab re forsan suspicetur aliqs contra q̃ in cæteris euenisse: uicinamq; corintho meretriciis leporibus & blanditiis infami Sicyonẽ in altissimo colle ædificatam ideoq; oleis forte consitã qñ siccis & argillosis collibus oleæ fœlicius ꝓueniunt: ꝓpinquæ urbis contagio amoꝝ irritamenta aliqua excogitasse: & ut Sicyonios calceos a se inuentos passim iactari fecerat: sic etiam Sycioniũ oleum fœminas docuisset quo nitorem cutis & uultus splendorem sibi quærerent: suosq; amores ea ratione magis commendarent. Vtebatur eo passim in aliquot malis antiquitas. Sæpeq; Paulus Aegineta aliquid eo curari præcæpit: Ex si lib.

Oleum Sycionium

yi. famiũ

yi. Samium non Sicyonium magis in usu medicinæ cõmẽdet:qui de uniuerso oleo sic decreuit:qđ
ex drupis oliuis expressum oleum fuerit dulce est:mediocriter calet:& inuncta eo magis hũescũt.
De oĩ oleo Pauli Aegi tæ decretũ
¶Quod uero ex crudis nec dum inchoatæ maturitatis expressum:quantum adstringendo : tantum
refrigerando est¶Elotum nulla ui erodendi est¶uetustum quo uetustius eo calidius & maiore in di
scutiendo ui est:presertimq; si a principio tenue fuerit:Probaturq; tenuitas si purum & translucidum fuerit:& si exiguo magna pars corporis inungatur: facileq; in corpus descẽdat. Huiuscemodi
Oleum Samium
aũt præcipue samium est¶Ex oleastro oleum adstringit simul & abstergit:& quatenus oleum non
leuiter squalet¶Coniuncta oleo a Diosc.postremo sunt:quæ in antiquorum balneis:palæstris balneorum
palæstrarũq; parietibus & statuis ea ætate ad medicinã colligebant strigmenta: sordes;omneq; unguen olei naturam & uires habentia.Pro quibus repetendum illud est: antiquissimũ balneorũ &
olei usum fuisse.Siquidem Homeri temporibus in solia descendentes lauabantur:& postq̃ eos ancillæ lauerãt:oleo ẽt ungebant.Primaq; illis origo ex medicina & naturæ necessitatibus fuit: in qui
Olei usus
bus sentientes labores omnes desiccare:quod naturalis humoris in corporibus agitatione aruerat:
extrinseco humore instaurari cœptum est:ideoq; calidis aquis abluebant:& qm̃ id nõ erat satis contra lassitudines & gelu oleum addiderunt.Est.n.illi natura tepefacere mollire & ad agendũ uegetiora: firmioraq; reddere corpora¶Necessarium deinde eius usum ad luxuriam:& uoluptates græci primũ dein eos imitati Romani conuerterunt.Et quod sanitati quondã inseruiebat delitiarum
cœpit esse instrumẽtũ.Mox ut quotidie in humanis fit:mutata gentiũ fortuna:& uitæ ex religioni
Vsus balneorum
bus rõnes:ut tota negligeret res:effecerunt Crediturq; id maxime religionis nostræ salutaris fecisse exortus:in qua cũ multa ad meliores mores & castiorem uitã instituerent:id ẽt cautum fuit : ne
publicis & cõibus balneis utentes senes cum iunioribus:& cũ uiris matronæ & uirgines nudis corporibus cõuersantes paratæ uoluptatis spectaculo ad libidinem accẽderent:non malo sane cõsilio: ne
.f.ut iureconsulti docent:utile per inutile uitiaret:sed parum fœlici euentu.Siquidem clausis destructisue balneis:quod erat in illis utile periit:quod uero inutile occultioribus insidiis aliũde irrepsit.
Fuisseq; gentibus balneorum quotidianos usus indicant Romanæ fortunæ & gloriæ æterna & augusta
monumenta:tot locis in urbe diuersarum thermarum miracula potius q̃ uestigia: indicant & græcorum cõmentaria:latinorumq; oĩum qui ex ꝓpinquo medicinã ab illis accæperunt.Siquidem Plinius:Celsus:Columella:& siqui alii similes sunt:multa de balneorum usu & oleo tradiderunt¶Et hic neqd ꝓ
salute hois intentatum indictumq; relinqueret:ex quo agere de oleo cœperat:ea ẽt addidit q̃ alioquin ab imperitis negligenda uidebant:utilẽ tñ nec paruifaciendũ oino usum in medicina habẽt:
Strigmenta olei in balneis
Qualia sunt olei Strigmenta in balneis collecta:De quibus sciendum illud primum est: strigmenta a nobis dici:quæ oleo illitis corporibus post sudorem una cũ sudore ; reliquisq; humani corporis sordibus destringebantur¶Est autem destringere lacinia: strigiliue alio:aut tota manu quæ cor
pori hærent abradere & exterere.Ea ex oleo: sudore: sordibusq: humani corporis cõcreta & in balneorum pauimentis relicta in eos quos hic docet usus seruabãtur¶Colligebatur itidem & in suos usus
Oleum ex palæstris unacũ puluere collectum
seruabatur admixto puluere concretũ oleũ:quod in palæstris antiquorum inueniebatur¶Dico autem
una cum Dioscoride palæstras nõ luctam qua iuuentus tunc exercebat. Sed in hos ludos & corporis exercitia constituta ab antiquis loca:quorum symmetria omnis lib.v.a Vitruuio longius docet:ex
Palæstræ
quo & illud nouisse facillimũ erit:qua Symmetria & modulis a palæstris gymnasia differrent : in
quorum parietibus & statuis quæ ad memoriã uirtutis & exemplũ frequentioribus locis qualia hæc
erant: plerunq; constituuntur: hærentes ex eadem olei materia sordes & reliquiæ in medicinæ usũ
seruabantur¶Quod aũt nos diximus in digitis articulorum cõcretiones &c.Nil aliud auctore Galeno nobis significant q̃ quod græcis χονδύλοι:quos Plinius articulos reddidit cõi ad aliarum etiam par
χονδύλοι
tium nodos significatione, Idem præterea Ceroma dixit quod hic ab oleo indicauit:quo ætate illa
Ceroma
in palæstris ad luctam utebantur:neq; abre uterq; quãdo subacta oleo cera:ut lubrico corpore aduersarios magis deluderent Athletæ utebantur.

DIOS. DE Oleomelle. Cap̃. xxix.

Læomeli.Romani pariter græcis Elæomeli uel oleomel dicũt.In Palmyris Syriæ ex arboris trunco quodam melle crassius oleũ sponte manat:sapore dulci.Potũ id heminarum duarum põdere cum aquæ hemina una per aluum cruda & biliosa trahit. Verũtñ quasi ueternosi torpent id bibentes.Quod timendum non est:sed excitandi sunt nec permittendũ ut sopiãtur.Conficitur præterea ex surculorum corticibus eiusdẽ arboris idem oleum. Estq; in eo ꝓbatissimum:quod uetustum:crassum:pingue:nec turbidum.Calefacit hoc oleum.Priuatim contra ea quæ oculorum claritati officiunt inungitur. Inungũtur eo etiam utiliter lepræ & neruorum dolores.

INTERPRES.

On sunt Plinio & huic de oleomelle omnia eadem: Plinius in maritimis: hic in Palmyris Syriæ sponte sua manare non leui diuersitate dicunt: non multi tamen faciendũ id ẽ. Illud grauius: ꝙ hic arborẽ ex qua manet ignorare uidetur. Plinius oleas eius regionis esse testatur: hic & sponte sua fluere & opere humano ex summa arboris parte confici docet. Plinius per se tantum duobus locis manare ait. Non uidetur hic ipse etiam sibi cõuenire: primo enim ex quodã trunco fluere: tanq̃ cuius arboris hic truncus esset: ignoraret: mox humano opere confici etiã dixit ἐκ τῶν θαλλῶν: quasi olearum surculos idicaret. id enim præter cõem in plantis nouorum germinum significationẽq; priuatim ea uox Athenienſibus quondam significauit: auditaq; τοῦ θαλλοῦ uoce oleæ ramulos adhuc plerunq; intelligimus: & si eius uocis maior sit ambitus: significetq; ut diximus nouas aliarum etiam plantarum germinationes. Non facile ideo est presertim in re tẽporibus nostris ignota: unde afferatur: quidq; oleomel hoc sit indicare. Non facile itidem diuersam duorum auctorũ Oleomellis historiam cõcordem & eandem facere: eamq; ob cãm nos non dissimulatis uerum pteritis quæ a Plinio dicuntur: Dioscoridem & quæ nunc in eo leguntur eadem ubiq; uocum æstimatione latina fecimus. Et ut primis responderent ultima non magis oleæ q̃ alterius arboris surculos & germina indicare uoluimus. Verum quæcunq; ea arbor in Syria sit ex eius etiam surculis oleum cõfici diximus: eodẽq; ĩ loco naturam rei magis q̃ quod legebatur secuti quod erat λίπους: quæ uox græcis unguen omne indicat λέπους una tantum mutata littera: quod corticem significat: mutauimus: neq; ut credimus ab re: qñ ubi ex trunco arboris humor per se fluit: expressis eiusdẽ corticibus fluere etiam poterit: persuasitq; id præcipue ꝙ conficere uerbum eã hoĩs operam indicat: q̃ qđ nõdum est efficiat. Vnguen aũt per se ꝓprius ad olei naturam & habitũ accedit. Nec rõne caret: ut qđ in ima arboris parte per se fluit: in summo lateat: nec nisi ui & humano opere extrahi & colligi possit; presertimq; ex corticibus qui copiosiore q̃ interiores partes in pluribus humore abundant: non tamẽ hoc adeo decernimus ut illud prnitus damnemus. Diximus deinde ueterno torpere seu torpidos fieri: qui oleomel biberint; non tam Plinium secuti dicentẽ: qui bibere torpescũt: excitanturq; crebro: q̃ rerum oĩum & totius naturæ peritissimũ poetã nr̃um qui in Georgicis suis uno carmĩe græcorum νωθρότητα complexus est: cũ ait. Nec torpere graui passus sua regna ueterno: ναθρους poto oleo melle fieri Dios. ait. Estq; in ea re sciendum: in cæteris scriptoribus & in cõi eius uocis æstimatione νωθρὸν καὶ νωθρότητα tardum pigrum hebesq; græcis significare: diciq; ad iter νωθρὸν: ad agendum ad intelligendũ: ad uigiliam: motumq; oẽm alium: somno pigritia & langore marcentem. In medicina aũt ad capitis malũ: grauemq; & ꝓfundiorem somnũ contracta est eius uocis significatio: estq; νωθρότης quartum inexpugnabilis somni genus: quod ex humida materia fit: ut alias docebimus: cũ primũ de Lethargo dicendi occasio se nobis offeret. Nũc satis signasse sit quosnam hic νωθρους dicit: & nos ueterno torpere diximus. Intelligit n. oleomellis huius potu ĩ marcorẽ difficilis somni lãgoremq; animi bibentes statim ferri: nec aliter sopiri q̃ in malo illo capitis fiat. Non tamen ideo abstinendum eo qm̃ letalis oĩno aut noxius somnus ille sit Dios. præcipit. Sed contra eũ ui utendum: crebroq; excitandos qui purgantur: donec peracta purgatione soporis eius periculum omne euanescat Nec dum timet sopor: spernatur & damnetur quod alioquin utile est. Libet aliqñ Plinium demirari: qui aut in tanta rerum quas docuit uarietate & mole desatigatus: siue parum diligens: ea quæ ab aliis acceperat: genti suæ parum fœliciter redderet: Licetq; id in Oleomellis huius medicina eius uidere: in qua cum dixisset: Qui bibere torpescunt: statim addidit: excitaturq; crebro: quasi id p se fieret: nec alterius ope opus esset: non sentiens aduersari sibi inuicem ꝓfundiore somno sopiri quẽ q̃ & crebro excitari: nec nos ideo hoc dicimus ut cõtra antiqores aut rei naturã dixisse Plinium arguamus: sed ꝙ parum dilucide & fœliciter huius scriptoris sensum & uoces reddiderit. Non probamus ẽt quod aliqui suspicari se dixerunt esse Oleomel hoc quod antiquiores græci ἀερόμελι: idest Aeriummel uocauerunt: id. s. quod ab hebræorum sacris litteris acceptũ ueteres man Nũc uero passim manna medici & officinæ appellant: quod ex huius scriptoris historia & medicina non facile conicitur. Siquidẽ ab oleo statim de eo agitur: & quasi cõgener oleo subiicitur: in censu mellis alioquin constituẽdũ: si mellis magis q̃ olei naturã referret: queadmodũ de melle siue sale indico hic idem postea aget: cui mos fuit cognata congeneribus suis semper coniungere. Nec dixisset hic ex trunco arboris manare &c. cum aerium illud mel non ex trunco manet: sed in arborum foliis inueniatur: habet. n præpositio illa: ex intrinsecum generationis principiũ: mellis aũt aduentitia generatio & concretio est. Sunt præterea in medicina quæ aerii mellis euentibus parum cõueniant. Nec nobis ꝓ comperto est quod antiquioribus quibusdam aeriũ mel fuit: quod nostra ætas manna appellat esse. Sed melligiñẽ: sic. n. nunc uoco sub lucanis temporibus in arborum foliis concretũ roscidũ sapore mellis humorẽ: quẽ deinde legẽtes apes mel in aluearibus suis coaceruãt. Nec tñ negamus qđ nunc manna uocant: ex eadẽ aut simili substantia esse: uerum nihil ut nobis uidet̃ ad oleomel hoc aerium oẽ id mel facit: quod in cẽsum & uomẽ mellis sola saporis dulcedine adscitũ ẽ: cũ tñ ꝓcipua olei uis in eo intelligat̃. Credimusq; nos ideo hoc plerosq; opinato. rẽ: ꝙ Plinius aerio illo melle uelut sudore aut saliua coeli dicat his q noctu subdio fuere unctas uestes & cõcretũ capillũ sentiri.

Veternum
νωθρότης
νωθρόν
νωθρότης

Aeriummel

DIOS. DE Ricinino oleo. Cap.xxx.

c Icinum oleum. Romani Cicinũ pariter græcis & Ricininum dicũt. Cõficitur Ricininum oleum hoc modo: Sumito quot satis fore credideris maturos Ricinos: contusosq; eorum modo quæ in cratibus siccantur: in sole disponito: finitoq; in sole esse usq; dum uestiens eos disruptus cortex ceciderit: Tunc collectam eorum carnem in mortarium coniicito: tusamq; diligenter in lebetẽ stanno ex interiore parte illitum aqua plenum transferto: & admoto igne facito simul ferueat: Cum uero oẽm quem habebãt humorem iã remiserint: amoto ab igne lebete illo conchula colligito quod supernatabit oleum: reponitoq;. In ægypto q; maiore eius copia indiget ea gens aliter conficitur Ricininũ oleum: purgatos.n. ricinos statim molis subiiciunt: teruntq; diligenter: tum farinam eorum in sportas coniicientes prælo exprimunt: Maturi aũt Ricini tunc erunt: cum ex uestientibus eos folliculis emerserint. Facit Ricininum oleũ ad capitis manantia ulcera: scabies: sedis inflãmationes: præclusosq; & inuersos muliebres locos: informes itidem cicatrices: & aurium dolores: Idẽ emplastris mixtum uires & efficaciam illis addit: trahit præterea per aluum aquas potũ: & uentris lumbricos pellit.

INTERPRES.

n Vlla gentibus nominum certa eademq; lex fuit. Sed quæ pariter a cunctis intelligũt alíis atq; aliis uocibus deinceps indicata sunt: nec est ubi magis uariemus: aut ubi tempora: regiones: & uitæ nostræ non una semper & ubiq; ratio plura mutauerit. Cici quondam fruticem aliqui dixerunt: quem plures græci Crotona: & Romani Ricinum a figura seminis appellauerunt. Rura aũt nostra & omnis fere Thuscia nunc Romanum Phaselum uocat: illi a notissimi insecti: nos a leguminis similitudine eandem rem indicantes. Frutex hic tantum non arbore scit: seriturq; in hortis nostra ætate ad spectaculũ magis q̃ ad utilitatẽ: altitudine ut hic in historia eius docebit humilis fici: platani folio: & si Plinius uitigineo nullo discrimine tñ dicat: qñ Platanus uitigineo folio a cunctis describitur. Ricinum sua ætate Plinius uocari dixit a fœdissimi insecti similitudine: qd græci κρότωνα appellant: suntq; latinis Ricini & græcis κρότωνες insecta quæ animalibus aliis canibusq; presertim inhærent sine motu cum semel hæserint. Quibus cibi nullus exitus est: colore liuido: nullis discretis membris: in globum continue crescentia donec plenius saginata post aliquot dies sponte sua decidant. Ideoq; nos auctore Plinio fruticem eiusq; semen: & ex eo confectum oleum Ricini appellatione indicauimus. Et nisi testaretur Plinius li.xv. sine igne & aqua in ægypto exprimi ricininum oleum: suspicaremur nec sine ratione non esse hoc loco integrũ Dios. qui in prima illa huius olei confectione auxilio aquæ ideo uteretur q; ob ricinorum ariditatem aliter exprimi nequiret: mox aũt in Aegypto confici sine humore aliquo restaretur. Oportet itaque duobus iisdemq; grauissimis auctoribus in eadem re idem testantibus cõstituere: uuidiores in ægypto Ricinos q̃ in Italia nasci: eaq; unguinis sui copia nullo etiã adsperso humore exprimi posse.

Ricinus κρότων

DIOS. DE Amygdalino oleo. Cap.xxxi.

a Mygdalinon oleum. Romani etiam Amygdalinum dicunt. Amygdalinum oleum quod quidam metopinm dicunt hoc modo cõficitur. Sumito amaras eius generis nuces quartam modii partẽ: easq; purgatas & arefactas ligneo pistillo leuiter in mortario donec offa fiat contundito: tum adspersis feruentis aquæ heminis duabus finito semissem horæ combibere: ex quo tempore ualidius iterum offam illam contundito: tusamq; in alueolum exprimito: quodq; in digitis hæsit conchula itidem excipito: rursusq; in expssas nuces aquæ heminã infundito: & cum dimiseris combibere idem facito: Reddit autem nucum semodius olei heminam unã. Facit Amygdalinũ oleum ad dolores & strangulationes muliebrium locorum: eiusdẽq; partis inuersiones & inflãmationes: facit & ad capitis dolores: auriumq; item dolores: incertos sonos & sibila. Prodest præterea re

num cum urinæ malo aliquo doloribus:urinę angustiis:calculosis:suspiriosis:& lienosis. Emédat idem uultus maculas:asperam discoloréq; ceu a sole cutem & rugas melli:Lilii radicibus:cypriæq;:aut ex rosa cerę cõmixtum. Quinetiam hebetes restitutit oculos:& cum uino furfures:manantiaq; capitis ulcera exterit.

INTERPRES.

Ntiqua & peregrina in Amygdalino oleo Metopii appellatio est: incertumq; magis ne sic diceret:qm̃ ut Paulus Aegineta testatur:Galbanú quod Aegyptii Metopium uocabant huic oleo misceretur:an potius qm̃ Metopion Aegyptiorum pprium unguentũ præter pleraq; alia ut in eo mox docebitur amaris Amygdalis conficeret. In priore illo nominis a galbano cá:in posteriore ab Aegyptiorum unguento:quod ob eandem Galbani admixtionem priuatim Metopium dicebatur. In eius confectione demirabitur forte aliqs diuersas ab aliis in editione hac nostra rerum pondera & mensuras:neq; ab re nisi audierit:quæ nos i postremo opere de his in uniuersum dicemus:in quibus magni refert:quos auctores aliquis sequat: & q̃ certas & incorruptas eorum notas in græcoꝝ cõmentariis inuenerit Interim nõ tacebimus quos diximus modios & semodios non significare nobis eam mensuram:quæ nr̃a ætate:& tota Ethruria pluribusq; aliis locis ea appellatione intelligitur:uerum longe minorem. Fuit.n.exiguæ capacitatis quondam

Modius
Semodius
Modioli

Modius & quantum conicere licet ex eo qđ in Euágelio auditur:Neq; accédũt lucerná & ponunt eam sub Modio. Et ex his quæ Vitruuius lib.x. in haurienda attollendaue ex fluminibus aqua monstrauit:quo loco Modiolos sæpe appellat:quibus id fiat. Insubres ẽt quibus in cœna bibimus pocula Modiolos adhuc uocant:mutata deinde metiendi ratione ex pluribus antiqs Modiis confectum aceruum modium gens nostra nominauit:Quæ omnia dicta a nobis modo sũt; ne quis de maiore illa mensura cogitaret:nam quod ad q̃titatem eius pertinet:alias certius dicet. Eadem ratione uolumus etiam nũc intelligi:quod temporis spariũ nos horæ semissem:& q̃ lõgas horas dicamus. In quo sciendũ illud est fuisse antiquis præterq̃ per æquinoctium toto anno inæquales horas:nec eodem spatio diurnas nocturnis & nocturnas diurnis respondisse. Sed quantũ diurnis per Brumam auferebatur:tm̃ nocturnis accrescebat:contra uero in Solstitialibus. Erantq; illis tã in tenebris q̃ in sole duodecim numero horæ exoriente Sole numerari incipientes. Placueratq; illis hic numerus:q; geminatus a Senario easdem illi integras & plures omnibus aliis numeris partitiones admittebat:cuius rei infinita sunt testimonia & inditia. Siquidem in diuidenda hæreditate: metiendisq; omnibus aliis hoc numero semper usa est antiquitas. Ex eo factum est:ut Plinius sæpe æquinoctiales horas ideo dicat:ut diurnis pares nocturnas ostéderet:paremq; totius diei uigesimã quartam partem indicaret. Contra uero Cicero p Roscio agens horas nocturnas dixit ut p brumã longius earum spatium constitueret. Probatiq; auctores sic semper usi sunt:& obseruatum a nobis est:cum horis nihil additur significari semper æquinoctiales:& ex eo parem totius diei uigesimã quartam partẽ:quo tẽporis spatio nostra ætate horæ ẽt diuiduntur & numerantur. Sicq; in Diof. si nihil aliud adiectum fuerit:horæ intelligendæ erunt:Quod legentibus significasse semel uisum est:ne dubitare posthac cogantur legentes:quod quantumq; temporis spatium simplici horæ appellatione in scriptore hoc intelligendum sit. Quod si amet aliqs etiam æqualium & inæqualũ huiuscemodi horaꝝ in antiquis horologiis & solariis rõnem nouisse lib.ix. Vitruuium de architectura scribentem legat:qui obseruatam a Mathematicis ex cursu Solis a Bruma usq; ad Solstitiũ crescentis & decrescentis toto anno umbræ uarietatẽ longius tradit. Variant hoc capite antiqores græci in mensura feruentis aquæ:quæ tusis nucibus adspergenda sit. In aliquibus.n.ut nos reddidimus heminæ:in aliquibus cyathi leguntur. Fecitq; hoc ut credimus notæ in utraq; hac mensura multa similitudo. In eo nihil nos decernimus:monemus tñ qm̃ facilis & lubricus in ponderꝫ mēsurarũq; huiuscemodi antiquis notis ad uitium ex similitudine in græcis lapsus fuerit:coniectura sensuq; in his etiam uti oportere:quæ duo licet non possint rationis modo quod exactum sit indicare: quod ppinquum illi sit saltẽ ostendent. Nobis inclinat animus Modii quadrantibus cyathi magis q̃ heminæ mensuram congruere:& si contra redditus locus hic a nobis fuerit. Diximus in medicina deinde aurium sonoribus & sibilis mederi Amygdalinum oleum:duo non penitus eadem partis eius uitia indicantes:quoꝝ alteꝝ grauius:alteꝝ acutius sonet. Quæ Plinius ex hoc scriptore aliter & his uerbis descripsit. Grauitatẽ auditus discutit:sonos incertos & tinnitus:quasi non intus sonantes aures:sed foris incerta uerboꝝ significatione ad aures peruenientes sonos intelligens:qđ ad audit⁹ grauitatem pertinet. Nobis auctore Paulo Aegineta ĩtrinseca aurium uitia ambo hæc potius existimãda esse uidentur. Nimis cõe etiam forte uidebitur quod dictum a nobis est uultus maculas emendare Amygdalinum oleum:sed quales hæ sunt nouisse facile erit:cum scierimus: quosnã πίλους græci cõmuni eius uocis æstimatione intelligant Sunt itaq; illis propriæ πίλοι notæ quæ in uestib⁹ hærentes eas discolorant. Quarum similitudine aliqñ in humano uultu & reliquo corpore maculæ oriuntur:nullo aut exiguo uitio summam cutẽ tm̃ uariantes. Videt Plinius in olei huius medicina hoc mali genus furunculos dixisse:cum tñ in abscessuum genere furunculi & sibi & aliis sint.

Horæ antiquorum

Sonores & sibila aurium

πίλος
Vultus maculæ

Sed hoc tm̃ legentibus significamus. Nam quod ad Dios. pertinet: quale diximus id uitium est. Volumus & illud hactenus dictis addere non cypriam a regione cerã dicere hunc scriptorẽ: sed ceroma siue ceratum malis dicere: quod Ligustrino unguento maceratum & subactum esset: quale autẽ id unguentũ: & qbus floribus constet inter unguenta mox docebitur: eademq; rõne ceratũ ex rosa siue rosaceo id intelligimus quod oleo subactum & in hos aliosq; usus confectum fuerit. Cera cypria

DIOS. DE Oleo ex unguentaria glande quod græci Balaninum dicunt. Cap. xxxii.

Alaninon. Romani pariter græcis Balaninum dicunt. Cõficitur eodem
b modo & ex unguentaria glande Balaninũ oleũ. Vultus maculas: lentigines: uaros: & cicatricũ nigredinẽ exterit. Aluũ idẽ soluit: sed stomacho nocet. Instillatur auriũ doloribus: sonoribus & sibilis cum anserino adipe utiliter. Cõficiuntur similiter prædictis ex sesamo sesaminũ oleum: & ex iuglandibus nucibus nuceũ: habentq; easdem Balanino uires.

INTERPRES.

E unguentaria hac glande quam græci Myrabalanon & Myrepsicem Balanon appellãt: co
d piosius a nobis in quarto uolumine dicetur: quo loco historiam eius & medicinam omnẽ priuatim hic docet. Interim quod glandi huic & ex ea confecto oleo pariter congruat dicemus. Videri nobis decæptum sæpenumero græcarum uocum similitudine & uicinitate Pliniũ fuisse: ideoq; multa in simplicium historia & medicina aliter q̃ græci a quibus ea accæperat tradidisse: licetq; id hoc capite etiam deprehendere: quo loco. s. nos diximus cicatricũ nigredinem exterere hoc oleum: quas græci fœminino genere acuta ultima syllaba οὐλὰς dicunt: & ex quo genere & uocis accentu hic dixit οὐλῶν μελανίας. i. cicatricum nigredinem. Plinius aũt libro. xxiii. capite. y. eadẽ hæc omnia sic reddidit. Balaninum oleum repurgat Varos: furunculos: lentigines: gingiuas: quasi legisset aut intellexisset non οὐλῶν ut diximus: sed οὔλων genere neutro & in priore syllaba seruato accentu quod gingiuas significat. Persuasit aũt cicatrices non gingiuas legi & intelligi oportere una omnium græcorum lectio. Conueniensq; & concors in oleo & glande hac sibi ipsi Dios quod. n. hic οὐλῶν μελανίας; in quarto οὐλὰς μελανίας eadem cicatricum significatione dixit. Acceditq; his q̃ nõ uidemus quam inter oris mala gingiuarum nigredinem intelligere ualeamus: libenter tm̃ hæc cunctaq; alia peritiorũ censuræ subiiciunt. Non relinquendum & illud est: quod Dios. ait confici Balaninum oleum similiter prædictis Amygdalinum & Ricininum intelligẽs: aliter a Theophrasto tradi lib. iiii. de plantarum historia. Cuius de unguentaria glande hæc uerba sunt. Fructus uero cortice utuntur unguentarii eum tundentes: hanc enim partem odoratam habet: fructum uero inutilẽ. Cũ aũt dixit Dios. confici similiter antedictis: ex fructu non ex corticibus conficiendum esse pcæpisse uidetur. Siquidem in illis fructus tm̃ non cortex aut putamen ad oleũ tunditur & exprimit. Aut igitur in re tunc notissima dicendum est conficiendi modum monstrasse tm̃ Dios. aut aliã unguenti ab oleo confectionem fuisse: & in altero corticis: in altero fructus usum fuisse. Nobis i priorem illam partem inclinat animus. Suum tamen & aliis iudicium relinquimus.

DIOSCO. De oleo Ex apollinari herba quod græci Hyoscyaminon dicunt Cap. xxxiii.

Yoscyaminon. latini pariter hyoscyaminum dicunt: Conficitur & ex
h Apollinari herba oleum hoc modo: Sumito apollinaris herbæ candida siccata & recentia semina: tusaq; ut in amygdalino oleo p̃monstrauimus: calida aqua macerato: insolato deinde superioresq; partes continue arescentes uniuersæ offæ misceto: facitoq; id usq; dum nigrescat: & ingrato odore sentiatur: mox per colum expressum reponito. Facit ad auriũ dolores: misceturq; pessulis: moliendo utile.

INTERPRES.

Icemus de Apollinari herba: cum tractabitur quarto libro historia eius & medicina. De ea
d oleoq; eius interim tacuisse illud inhumanum & iniustum fuerit: potum cerebri motus facere: & inter letalia semen eius in cibo sumptum ab hoc ipso lib. yi. numerari.

DIOS. DE Cnidio oleo. Cap. xxxiiii.

Conficitur pariter & ex grano Cnidio oleum: purgatis cortice suo seminibus & tusis Potum in purganda aluo uires habet.

INTERPRES.

Chamæleæ quam Cneorō Theophrastus uocat granum Cnidium semen est. In historia plantæ certius libro quarto de eo agetur.

DIOS. DE Cnicio oleo. Cap. xxxv.

Conficitur & Cnicium oleum similiter: Vis illi eadem quæ ex grano Cnidio cōfecto oleo est: minus tamen efficax.

INTERPRES.

Carthamum nostræ ætatis medicina: græcorum Cnicon appellat, Rura autem nostra Crocum saracenum: de eo longius & certius in historia lib. iiii. agetur.

DIOS. DE Oleo raphanino. Cap. xxxvi.

Conficitur Raphaninum oleum cæterorum modo ex raphani quam Romani radicem dicunt seminibus: quibus a longa ualitudine pediculi abundant accomodatū est, Cutis idem scabrities in uultu emēdat: utūť eo Aegyptii obsoniis cōcoquētes.

INTERPRES.

Contra omnes pediculos Raphanino oleo utitur Paulus Aegineta: hic tamen usum eius cōtraxit ad eos tantum qui post longiores morbos abundent. Nasci eos ueteres dixerunt purgante se uitioso sanguine, Plinius hoc addidit Cerastis & Scorpiōibus aduersari Raphanū uel ipso semine infectis manibus impune tractabilibus: qua ui & oleum ex semine expressum fœdissimis infectis his aduersari & nocere uerisimile est.

DIOS. DE Oleo ex nigella herba qď Melāthinō dicūt. Cap. xxxvii.

Melanthinon. Romani pariter Melanthinum oleum dicunt. Easdem raphanino uires & confectionem Melanthinon. i. ex Nigella herba confectū oleū habet.

INTERPRES.

Qualis Nigella sit: & quo colore & ordine: in papaueraceis uasculis conspiciatur eius semen: certius in historia eius ostendetur.

DIOS. DE Sinapino oleo. Cap. xxxviii.

Conficitur Sinapinum oleum concisis tritisq̨ Sinapis seminibus: tum calida aqua aspersis: postremo admixto illis oleo simulq̨ expressis. Facit ad diutinos dolores in unctum aliunde ad se euocans.

INTERPRES.

Uariant antiquiores græci hoc capite etiam: alii enim frigida: alii calida aqua Sinapim adspergunt. Nos ad soluendam molliendamq; feminum ulorum duritiem aptiorem calorē existimauimus. Plinius in eadem confectione etiam Dioscoridi idem non est: & aliter conficit. Fit & oleum ex semine madefacto in oleo expressoq;. In medicina etiam pluribus q̄ hic morbis mederi testatur. Locus est libro uigesimo capite uigesimosecundo.

DIOS. DE Myrtheo oleo. Cap. xxxix.

Myrsinon. Romani Myrtheum siue myrthinū dicūt. Conficitur Myrtheum oleum hoc modo. Sumito nigræ agrestis aut satiuæ myrthi tenerrima folia: tūdito ea: tusaq; exprimito. Expresso deinde myrthi succo parē acerbi olei mensuram misceto: facitoq; in carbonibus caleant usq; dum simul concoquantur: tum quod in summo fluitabit oleum auferto. Conficitur &

aliter mi nore labore. Tũdito tenerrima Myrthi folia:tuſaq; in oleo & aqua coqui to quod ſupernatabit oleũ colligens. Priuatim & per ſe Myrthi folia itidem in oleũ coniecta in ſole madent. Sunt qui oleũ Malicorio & cupreſſo:anguloſoq; & rotun do odoratis iuncis antea ſpiſſent. Efficaciores ad agendũ uires habet quod ſapore amareſcit:pingui liquore oleoſum:uirideq; & trãſlucidum eſt myrthum odore refe rens. Eſt illi adſtringendi uis:indurat:eãq; ob cãm his quæ inducendis cicatricibus cõficiunt utiliter miſcetur:facit ad ambuſta:capitis manãtia ulcera:furfures: puſtu larum eruptiones:intertrigines:rimas:condylomata:& laxatos articulos. Compe ſcit idem ſudores:cũctiſq; aliis ꝓdeſt quæ adſtringi:aut denſari oporteat.

INTERPRES.

Erit operæpretium laboriſq; huius noſtri utile compendium: ſi quẽadmodũ in re ruſtica præcipitur:quo tempore non licet per tenebras aut imbrem in agro opus facere:a uillico fa miliaq; id domi paretur & fiat:quod ſereno cœlo ſine iactura utilioris operæ tractari non poſſet. Sic nos etiam hoc capite quod integrum & ſine uitio eſt de rimis:condylomatis:& intertrigi nibus agemus:ut peracta hoc loco operis noſtri leuiore hac parte:& hoc ueluti faſce leuati maiore animi alacritate:& aptius quæ deinceps occurrent:alia tractemus. Primum itaq; de rimis nouiſſe oportet:quas græci ῥαγάδας uocant:& nos Rimas diximus:malum eſſe quod non in una tñ corpo ris noſtri parte ſentiatur. Veꝝ i mulierum naturalibus:& utriuſq; ſexus ſede:labris:digitis: & pedi bus fiat:ideoq; Galenus in diffinitionibus ſuis nulla corporis in quo fiat decreta parte: diuiſiones ſi ue ſciſſiones malis dicere cutis calloſis labris:rhagades eſſe dixit:& in fœminarum naturalibus:eo rumq; hoſtio Paulus Aegineta fieri teſtatus eſt:ex laborioſo & uiolento partu:fallereq; recentibus adhuc ex puerperio doloribus:paulatim ſentiri deinde deprehendiq; admota manu: & in Vene re cruore ex attritu indicante:teſtatus idem etiam eſt in ſede fieri: obſeruauimuſq; nos Rhagades græcis latiniſq; ſcriptoribus aliquot qualis Plinius eſt:eas ꝑcipue intelligi quæ hac parte fiant: du ris nec ſine magno conatu pulſis alui excrementis. Fiunt eodem auctore & in pedibus calcaneo.ſ. & inferiore ſolo:nec minus in digitis:ueꝝ his plerunq; locus additur:pedumq; rimas & digitorũ ap pellant. Fiunt & in labris cunctiſq; his partibus:ex diuerſis cauſis:itinere:frigore: multiſq; aliis: li cetq; id pro comperto habere quacunq; corporis parte in duo pluraue labra dehiſcat cutis: græcos rhagadas a frãgendo:latinos rimas id malum appellare. Sed qm frequentius in ſede fit:in ea parte: ut diximus:plerunq; intelligi:quod an in Dioſ. preſertimq; hoc loco ſic æſtimandum ſit peritiori bus cenſendum relinquimus. Nobis uidetur cõmune cognatis inter ſe tot malis myrthei olei reme dium eſſe poſſe:preſertimq; in ſede fœminarũ & naturalibus. Cuncta enim adſtringi opus ẽ: ıõq; non ad hanc magis q̃ illã corporis nr̃i partem id malũ contraximus contenti rimas auctore Gale no dixiſſe in calloſa labra humanæ cutis diuiſionem: eoq; conſilio ut poſthac eadem uoce ſemper utamur:niſi certũ fuerit certæ partis ĩ eo malo uitium: Id certe affirmabimus ubi in ſcriptore hoc coniuncta ſimul inueniunt Condylomata & Rhagades in utroq; ſexu ſedis:& in fœminis hoc am plius naturalium ſimul duo:& deinceps deſcripta ab antiquis medicis mala: ſiquis ſedis Rimas & condylomata tantum reddiderit:nõ leui neglectæ alterius partis periculo & iniuria id agere. Eiuſ dem utriuſq; partis:ſedis.ſ.& hoc amplius in fœminis naturalium malum condylomata ẽt ſunt. Ea in diffinitionibus ſuis his uerbis deſcripſit Galenus:ſed in ſede tantum. Sũt condylomata excre ſcentiæ quæ in extrema ani corona & qua parte ſe comprimit cum inflãmatione inſurgunt: eadem figura in fœminarum naturalibus fieri Paulus Aegineta:& in utroq; ſexu poſt diutinas & inuetera tas rimas in callum tranſeuntes dixit:appellaueruntq; condylomata id malum græci ꝙ ut cõtracta in pugnum manu digitorum articuli:quos ea gens condylos uocat:inſurgunt & eminent ſic dura tæ in callum ſedis & in fœminis naturalium rimæ a reliqua ſuperficie inſurgunt. Leuiſſimum po ſtremo mali genus eſt quod nos intertrigines diximus. Plinius aliquando attrita appellat: aliquan do confricata membra: fit atterentibus & urentibus in itinere pedes anguſtis calceis: fit etiam cõfri catis longa equi uectione interioribus fœminibus:aliiſq; partibus & ex aliis cauſis.

Rimæ

Condylomata rhagades

Condylomata

Intertrigines

DIOS. DE Oleo Laurino. Cap. xl.

Daphnion. Romani Laurinum dicunt. Cõficit laurinũ oleum lauri bac cis cum drupæ iam ſunt in aqua decoctis:pinguitudinẽ quãdã exueſti ente eas cute remittẽtibus:quã manibus cõchula exprimẽtes colligũt. Quidã in cõfectione eius acerbum oleũ anguloſo rotundoq; odoratis iuncis:præterea odorato itidem calamo antea ſpiſſantes:tum Lauri tenerrima folia

Calefac / Mollit / laxat / et cūctis neruorum malis / vti etiā aurium doloribus et destillationibus - et con renum ex frigore dolores vtilissime inungitur.

in id coniicientes simul omnia coquunt. Quidā & Lauri baccas foliis superadiiciūt donec odore satis esse uideanť. Miscēt aliqui ꝑterea Styracē & Myrrhā. Probatissima ad laurini olei confectionem montana & latifolia laurus est. Bonitate in eo antecedit quod recens: colore uiridi: amarissimū & acre. Calefacit laurinum oleum: mollit: laxat: & lassitudines recreat. Vtile præterea cūctis neruorum malis: febriū horroribus: aurium doloribus: & destillationibus: contra renum ex frigore dolores: ut quo uolueris alio utilissime inungitur. Potum tñ idem nauseam facit.

INTERPRES.

Odor cunctis Laurus est q̄ oporteat nos de ea longius agere: aut tam multa eius genera q̄ Plinius prosecurus est: nulla urgente necessitate percurrere. Oleum.n. non ai boi e Diosc. docet. Cuius a Palladio lib. ii. multo dissimilis his uerbis confectio tradiť. Ex Lauri baccis oleum conficitur hoc modo, Lauri baccas q̄plurimas & maturitate turgentes in aqua calida bullire facies: & ubi diu ferbuerint olei quod ex se dimiserint supernatantis undā pennis leuiter cogentibus in uasa transfundes. Hic.n. maturitate turgentes baccas coqui iubet Diosc. drupas. Sunt aūt drupæ in olea & Lauro: possunt & in aliis arboribus esse optima ætate ad decerpendum inter copiam bonitatemq; succi incipientes nigrescere & colorari baccæ: quæ uox a græcis facta est: qui primū nigrescentes oliuas δρυπετεῖς appellauerunt. Pax deinde sequax sermo i græcis est ubi nos diximus: quam manibus in conchulam exprimentes colligunt. Quod enim est illic participiū διακόψαντες: nullum habet sensum: ideoq; nos rem magis q̄ uocem secuti sic reddidimus. Volumus tñ id tam diu legentibus placere quousq; ex minus corrupto codice certior confectionis huius ratio cognoscatur. Et si id nouisse satis sit remitti e baccis Lauri: pinguitudinem aliq̄ quæ colligenda sit: ob quā cām illud ex Palladio addidimus ut ab eo expleretur quod huic deest. Suspicamur & illic uitium esse ubi leg. tur. Miscent aliqui Styracem & Myrthum. Credimusq; p Myrtho frutice Myrrham legi oportere. Styraci enim Myrrha aptius copulatur q̄ Myrthus & in spissando oleo maiorem uim & frequentiorem usum habet: facilis ab altera in alteram uocem in græcis lapsus fuit: & antiquus latinus Diosc Myrtam adhuc habet: potestq; una tm̄ mutata littera in hunc sensum trahi: unicuiq; tamen suum iudicium sit & arbitrium.

Palladius. diuersa / q̄ dissimilis.

Drupæ oliuæ δρυπετεῖς

DIOS. DE Lentiscino oleo. Cap. xli.

Chininō. Romani Lentiscinū dicunt. Ex maturo Lentisci semine lentiscinum oleum laurini olei modo conficitur: & antea spissatur: Canū & iumentorum scabiem sanat. Miscetur idem pessulis aptissime: acopis & his quæ contra lepras conficiuntur: & præter hæc sudores compescit. Conficitur & Terebinthinum similiter: adstringitq; & refrigerat.

INTERPRES.

Ibet hoc loco addere Lentiscini olei diuersam ex Palladio confectionem lib. ii. his uerbis ab eo traditam. Grana matura lentisci q̄plurima colliges: & una die ac nocte supra se aceruata esse patieris: deinde sportam granis iisdem plenam cuicunq; uasculo superpones: tunc ex eo humore qui defluxerit supernatans oleum Lentiscinum sicut Laurinum colligetur. Memento autem ne frigore possit adstringi aquam calidam sæpe suffundere.

DIOS. DE Mastichino oleo. Cap. xlii.

Astichinon. Romani pariter græcis Mastichinum dicunt. Ex concisa mastiche mastichinum similiter conficitur oleum. Cōfert omnibus muliebrium locorum uitiis leniter calefaciens spissans simul & molliens. Miscetur idem ceratis quæ stomacho cœliacis & intestinorum torminibus imponūtur. Exterit & uultus uitia: colorisq; amabilem bonitatem illi acquirit. Laudatissimum in Chio insula oleum hoc fit.

INTERPRES.

On sperabat Diomedes in Troianoꝝ castra speculator ꝓfecturus: incolumis ad suos redire solus posse: eamq; ob cām Nestorem precabatur dari coniungiq; sibi aliquē: cuius cōsilio & opera in tanto periculo uti posset: qn̄ duobus simul euntibus fœlicius euenire hominibus quotidie nos etiā multa sentimus: quod superiore capite experti multum Paulo Aeginetæ de-

bemus:qui lib.v. de mastiche agens:quod huic scriptori:seu temporum uitio:seu librariorum incuria in hoc capite antiq̃ integritatem amiserat:qua rõne instaurari posset: facillime monstrauit: fuitq; nobis in labore hoc non facundus sed utilissimus comes. Inter remedia siquidem legebat aut nullo:aut incõcinno penitus sensu pdesse hoc oleũ πρὸς τὰ περὶ τὸν στόμαχον ἐπισκιῤῥούμενα σκιῤῥώματα &c. Quarũ uocũ summa est ad eas quæ stomacho superponũtur durities:qui dicẽdi modus nec rei nec scriptori huic legitimus aut honestus est:non.n.stomacho superponunt durities:Cum aũt decerneret ille stomachi:alui:intestinoꝝ:& iecoris inflãmationibus accomodatã esse mastichẽ facile opinati sumus ex rei & sermonis ductu:quod erat σκιῤῥώματα:quæ uox oĩum generum durities in humano corpore significat κηρώματα.i.cerata:siue ceromata legendum esse:decreuisseque hũc scriptorẽ subactã mastichino oleo cerã partibus illis imponi cõtra eaꝝ partium mala:ad quæ ex uiribus suis mastiche faceret:quales aũt illæ sunt idẽ Paulus his uerbis docuit. Mastiche præfertimq; ex Chio insula in.ii.ordine calefacit & siccat:mixtas habet uires:adstringit.n.simul & mollit: ideoq; stomachi alui;intestinoꝝ & iecoris inflãmationibus accomodata est. Aegyptia colore quadãtenus nigro:siccat magis & discutit:minus aũt adstringit:discutiendis strumis ideo accomodata. q̃ longius cõmentariis his nostris adiecta sunt ut ratio mutatæ a nobis uocis ab eo auctore accæpta intelligatur:obiterq; & illud testaremur confirmari ab eo quod in hoc scriptore suspectum forte uideret:cum ait mastichem adstringere simul & mollire:quod aduerbium non temere:sed ex melioribus græcis additum illic a nobis est in quibus legebatur. στύφον ὁμοίως καὶ μαλάσσον.

DIOS. Vnguentorum confectiones. Cap. xliii.

u Erum quoniam & unguenta in aliquot malis:olfactu:aspersione: & medicamentis adiecta utilia sunt:exigere rei ordinem existimamus ut eorum ratio etiam a nobis tradatur:in quorum probatione contemplari oportebit: an id ex quo temperatum unguentum fuerit odore indicet. Optimum enim iudiciũ hoc est. Et si in aliquibus seruandum non sit q̃ euincunt sæpenumero quæ uehemẽtiora admixta fuerint:ut in amaracino:crocino:ex fœnogræco:aliisq; quibusdam:q̃ ex eorum tractatione & usu probanda erunt.

DIOS. DE Rosacei confectione. Cap. xliiii.

f It hoc modo Rosaceum. Sumito rotundi odorati iunci pondo quinq; uncias octo:simulq; olei pondo duo:uncias quinq;:tũdito dein: maceratũq; aqua coquito continue miscens. Cumq; per colum traieceris in olei põdo uiginti & uncias qnq;:rosas sine humore aliquo numero mille cõiicito: manibusq; odorato melle inunctis misceto sæpius:leniter per diem premens: Integram deinde noctem dimissas matutino exprimito: Cumq; quod in eo fœculentum est: subsederit ex uase in quo erit in craterem melle antea inũctũ trãsfundito & seruato. Coniectis mox in labellum expressis illis iisdem rosis superinfundito iteꝝ spissati olei pondo octo & uncias tres:iterumq; exprimito. Erit hoc tibi secũdariũ rosaceũ. Et si uolueris tertium & quartum rosaceũ facere:quotiẽs uolueris oleũ infundito & exprimito. Fit.n.primum:secundum:tertium:& quartum unguentum:quotiensq; feceris totiẽs antea crateres melle inungito. Quod si uolueris iterata confectione uires rosaceo adiicere:in oleum primo expressum parem recentium & sine humore rosaꝝ numerũ addiicito:manibusq; melle antea inunctis exprimito:facitoq; iterum tertiũ & quartũ similiter exprimens:& quotiẽs facies nouas quotidie detractis unguibus coniicito rosas:sic enim efficacius erit:usq; ad septimam tñ adiectiõem nec ultra rosarum uires oleum admittit. Melle pterea & plum inunctum sit. Quinetiam oportet diligentissime oleũ a succo rosaꝝ separare:uitiat.n.minima eius pars totum unguentum. Quidã solas tñ rosas detractis unguibus insolatas pondere unciarũ sex in olei sextarium demergũt:dimissasq; in eo diebus octo madere mox quadraginta diebus tertia rosarum adiectione insolatas sic reponunt & seruant. Sunt etiam qui odorato Calamo & Aspalatho oleum antea spissent. Sunt præterea qui ad coloris

bonitatē Anchusam:& ne ingrato odore sentiat̄:salē adiiciunt. Est rosaceo adstringendi refrigerādiq; uis. Adspergit̄ utiliter:& cataplasmatis pari utilitate miscet̄: Potum idē soluit aluum:stomachi ardores restinguit. Caua nutrit ulcera:malefica mitigat:manātibus capitis ulceribus:eruptionibusq; aliis in ea parte inungit̄. Adspergitur contra capitis dolores a principio: Dentes eodem in dolore colluuntur: facit ad induratas palpebras:contra quas inungitur. Clystere præter hæc infunditur contra intestinorum:muliebriumq; locorum pruritus & erosiones.

INTERPRES.

Entiebat Thebanus Lyricus poeta cum opus aliquod incipientibus præciperet: speciosam lateq; fulgētem eius frontem erigendam esse quantum dignitatis gratiæ & honoris periret his quæ humiliter aut praue incœpta negligi prius q̄ cognita essent inciperent̄. Nec dimidium facti hre(ut poeta cecinit)eum qui mō:sed qui bene & fœliciter aliquid incœpisset. Nos ēt meminimus quod in Porphyrio quotidie iactatur: imperii dignitatem ex prima fronte & indole aliqn̄ æstimatam fuisse. Desiderauimus ideo hoc capite dignam Dioscoride eius esse frontem: ut reliqui corporis gratia & fœlix usus esset:& ut fieret diu ēt:sed parx fœliciter laborauimus:tā corruptæ illic omnes primæ partes sunt:& tam male sequax rex uerborumq; sensus & ordo legētibus occurrit. Nec in eo nos aliud modo possumus q̄ ut in iudicio fit delato crimine antiquæ lectiōis cōiecturam nostram afferre. Quod aūt in ipsis foribus statim uitium se nobis obtulit huiuscemodi est. Iubet hic in rosacei confectione ad olei spissamentum sumenda esse rotundi odorati iunci pondo quinq; & uncias octo:statimq; subiicit sumenda pariter olei pondo duō & quincuncē:nec male incerto ue sensu hactenus:si odoratus ille rotūdus iuncus spissando huic oleo satis esset & nisi qd' sequitur participium κόψας male rei responderet:& præter hoc alterum illud participium βρέξας nulla rōne oleo competere posset. Qui.n.tundi oleum & macerari aqua potest? quod duo illa participia significant:alterū.n.in duris & aridis tm̄ fit:alterum in his solum dicitur:quorum arescit alterū:liquescit uero alterū:ut cum dixit Tranquillus lutum sanguine maceratum:& quotidie auditur aqua macerari farinam. Accedit his q̄ iniusto pondere & mala rerū inæqualitate in spissando humore præcipitur maiore copia sumi quod spisset:minore aūt qd' spissatur. Spissatur.n. oleum spissant uero aromata:quæ si copia & pondere abundent non spissare ipsa oleum:sed oleo dilui dicent̄. Coegerūt postremo nos nō suspicari iam:sed pro cōperto uitium hoc loco habere: quæ plura in antiquioribus aliquot græcis in spissando rosaceo numerantur. Elenium:quam nos Inulā diximus:angulosum odoratum iūcum:& odoratum itidem calamū. Credimusq; quod oleū statim a rotūdo odorato iunco legit̄ non oleū:quod græci ἔλαιον sed ἑλένιον.i. Inulā antiquā fuisse lectionē:deesseq; alia deinceps:quæ prius aqua macerata in oleo coquenda essent:tum per colū traiecto oleo uiginti sic spissati olei pōdo:& unciis qnq; iniiciēdas esse rosas numero mille &c. Quæ oīa cōiectura tm̄ nostra dicunt̄:quā aliis ēt relinquentes nihil mutauimus:suspitiones suspitionumq; nostrarum cās diligentioribus ostendisse cōtenti. Factumq; id bona fide & nullibi dissimulatis uitiis & difficultatibus huiuscemodi. Quod alioquin facile nobis erat:& qm̄ toto hoc opere sæpenumero de rerū ponderibus & mensuris decernendū erit:testari semel id uolumus:siquid minus maius ue p rei natura & necessitate dici forte uidebitur:nō ideo dānādū esse laborem hūc nrūm. Lubricus.n.in antiquis ponderū & mensurarū notis ad uitiū lapsus est. Multa ēt in antiquis græcis uarietas & nos codicum fidem nō experiētiā seqmur quam medicis relinqmus:quibus licebit semp ex aliorum decretis: aut iterū facto rei periculo in melius conuertere:quod ex hoc scriptore parum appositæ dictum a nobis fuerit. Cur aūt sine humore rosas in oleum coniiciendas hic scriptor præcipiat a Theophrasto li.yi.de causis plantarū docet̄:quo loco testatus ille est unguentarios rosas ad unguēta quadamtenus prius siccare:ut ea rōne purus relinquatur odor:qui in eo flore postq̄ aruit adhuc seruatur:esseq; id discrimen tm̄ q̄ recentes ex longinquo olent:siccatæ aūt contra: Quod si ab unguentariis amissa natiui humoris aliqua parte rosæ ad unguenta exiguntur:multo magis aduentitius in eis humor damnabitur. Neq; ab re forte fuerit putasse docuisse id hoc loco Dioscoridē. Cōmunē tm̄ eius uocis æstimationē nos ēt secuti sumus:non ausi quod ἀβρόχων in eo est aliter q̄ extrinseci humoris priuatione exprimere. Docuit nō multo post idem hic scriptor in censu bonitatis rosacei laudari pbariq; maxime:quod primū expressum fuerit:tum secundū:mox tertium: postremo quartū. Nicander tm̄ in Theriacis suis in tertio censum bonitatis clausit dicens ἐν δὲ τρίτῃ μοίρᾳ ἑοδέου χεροῖς &c. Quod legentibus ignotum esse noluimus. Dicerē lōgius ēt quos nā hic ungues in

Vngues in rosis — rosis noiat:nisi Plinius & alii iampridem docuissent: Vngues in rosis appellasse ueteres imas foliorū floris eius partes colore candido:quibus in capite suo hærent & pendent:ideo in medicina damnatas:q̄ nulla solis coctura coloratæ odorataq; inutili humore abundant. In medicina & illud sciē-

ἐμβρέγμασι. — dū est:quæ hic ἐμβρέγμασι uocat:& nos uerbo tm̄ significauimus cōspergi dicentes late patere significariq; ea uoce a græcis omnia quæ fronti:temporibus aliis ue partibus ad fouendum: discutiē-

dum

dum:compescendũ:reprimendũq; insperguntur: intelligendaq; hoc loco ea tm̃ sunt:quibus potestate sua rosaceũ utile erit:quotiesq; nos cõspergi aliquo quidpiã dicemus semper ex uiribus remedii illius usus hic intelligẽdus erit: Nr̃a ætas adhuc græca uoce Emprochas sed corrupte remediũ id dicit. Quæ itidẽ hic ἐκζέματα nominat gñe eadẽ sunt quæ ἐξανθήματα quæcũq; pueris in capite erumpunt:multorũq; generũ ulcera & pustulæ: in qbus ẽt Paulus Aegineta primo libro rosis & rosaceo utendũ esse præcipit. Seqtur ab hoc loco statim κεφαλαλγίαις ἔμβρεγμα ἐν ἀρχῇ.quo loco pungendus iudicio nostro sensus & membrum est:ne male coniungatur illud ἐν ἀρχῇ sequenti mẽbro Incipientibus.n.capitis doloribus & a principio inspergendã rosaceo frontẽ nõ colluendos a principio in dolore dentes præcæpisse hũc uerisimile est. Adiiciemus postremo & si ad alia festinemus: quanti malefica nos:græci uero κακοήθη ulcera appellauerint: Satisq; nobis Galenus primũ in diffinitionibus suis mox Paulus Aegineta:quo loco de ulceribus agit erunt:& si ille non ulcus magis q̃ eẽ aliud κακοήθες malũ his uerbis diffiniat:κακοήθες malũ est quod ui sua:grande difficileq; est: aspectu aũt debile & ignauum:& quod malo dolo fallat: ideo græci sic appellauerunt: quibus κακοήθεις hoĩes sunt dissimulato maleficio nocentes: Paulus aliter & his uerbis rẽ tradidit Antiqua & cicatricẽ difficillime cõtrahentia ulcera quæ cacoethe dicũt:alii Chironia ueluti Chirone Cẽtauro medicinæ in poetarũ fabulis peritissimo indigentia:alii Telephia q̃ in huiuscemodi ulcere Telephus cõsenuerit;nec nisi noua medicinæ rõne ab auctore mali Achille sanari potuerint uocãt: ex q̃ corũ difficili sanitate Iuuenalis ẽt dixit. Tenet insanabile multos scribẽdi cacoethes. Ea Celsus mala ulcera aliqñ noiauit,q de Chironiis priuatim lib.y.agẽs ꝓpriũ genꝰ Chironiis ulceribus assignasse uĩ:nos certiore adhuc rei significatiõe malefica diximus ubiq;:& si forte dolosa aptius dicerent.

ἐκζέματα
ἐξανθήματα

Malefica ulcera
κακοήθη ἕλκη

chironia ulcera.
Telephia ulcera.

DIOS. DE Vnguento qđ ex palmæ elate.i.cortice cõficit̃. Cap. xly.

e

Latinon. Romani pariter græcis elatinum dicunt. Tundito filatimq; discerpito tenerum nondum florentis palmæ corticẽ:quem græci elatem dicunt:In labrum dein cõiicito:acerbum infundito oleũ dimittitoq; triduum:ex quo tempore in sportam coniecta omnia exprimito. Pari ponđere cortex is & oleum sumenda sunt: Cunq; expresseris in puro uase reponito & utere:pares habet rosaceo uires: non tamen aluum mollit.

INTERPRES.

Qua materia fiat & ex qua palmæ parte Elatinũ unguẽtum cũ de tota palma paulopost agetur certius legentibus erit. Non relinquemus tñ legentes monere a Columella Elatem hanc lib.xiii.corticẽ palmæ appellari.

DIOS. DE Melini idest ex Cotoneis malis unguenti confectione. Cap. xlyi.

m

Elinon. Romani pariter græcis melinũ dicunt. Cõficitur Melinũ oleũ hoc mõ Sumito: simulq; miscero olei sex:aquæ uero sextarios. x. Supiniicito deinde tusi corticis palmæ trientẽ:totundiq; odorari iunci par pondus: dimissaq; oĩa integrã diẽ madere decoquito:excolatũq; oleũ in patentioris oris uas aliqđ cõiicito:& supposita ex harundinibus crate aut rariore storea cotonea superponito mala panisq; operta aliquot diebus dimittito:usq; dũ cotoneorũ odorẽ oleũ contraxerit. Quidã mala ipsa pannis decẽ diebus inuoluũt ut coerceat̃ nec effletur odoris bonitas:tũ biduum cũ suis noctibus in oleo dimissa exprimunt & oleũ seruant. Adstringendi uis huic oleo & natura est:refrigeratq;: Facit ad scabies: ulcera: surfures: perniones:& q̃ serpunt. Instillatur idem contra muliebrium locorũ exulcerationes utiliter:& eadem utilitate contra citatã urinam infundit̃: Sudores p̃terea cõpescit: & contra cantharidas: buprestes:& pinorũ erucas utiliter bibit̃:Eritq; in eo genere probatissimum quod Cotonea olebit.

INTERPRES.

i

Nterpellat ꝑ hoĩe tẽpus,exigitq; præsens rei necessitas ut qđ sæpe hactenus dictũ a nobis est qđ græcis στύφειν & στύμματα:latinis uero spissare & spissamenta in unguentis & rusticis salgamis fuerint certius & ex re ipsa monstremus:intelligantq; oẽs rem simul & uocẽ: Incipiemus aũt a notioribus & his quæ Columella longius.xiii.uolumine de olerum radicum: caulium:herbarũq; in sanitatis usu pluribus condituris: præcæperit:cui multa est diuersis locis spissamenti uox:qua significet in rusticis salgamis: herbarũq; oium conditura: spissamẽtũ esse quod extremum superponitur:ne fluitet quod conditũ fuerit:sed cõditura humor superueniat. Verbi cã

cum cõdideris olus atrum ferulam:aliudue huiuscemodi ne innatent in humore quæ cõdita fue/
rint:fœniculum ad os uasis superponitur: tamdiuq; deprimitur ut ius usq; in summũ labrũ fide/
liæ perueniat.Non dissimili rõne & oliuæ quondá cõdiebantur:præcæpitq; idẽ Columella eodẽ
lib.cap.xlyi.Cõditis iá oliuis fœniculi aridi fasciculũ in eas deprimendũ ut ius supueniat. Et hoc
antiquis in agro spissare fuit:manifesta rei significatione & cá:ut angustiore spatio stipata quæ con
dita fuissent bonitatẽ suá diutius seruarent.Ab his ad unguenta usus & uox translata sunt:& q̃ oleo
ad augendas eius in unguento uires aut minuendũ eius odorẽ aromata sic antea miscerenẽ a græcis
stymmata:a Romanis spissamenta dicta sunt:& qui id agerent spissare oleũ dicebanẽ. Nec alia rõ/
ne magis & re & noíe oleũ ab unguento differebat q̃ q; in illo nulla est ex aromate aliquo ad maio/
res uires pparatio.In hoc qm̃ non satis esset oleũ:& quæ illi uel ad odoris gratiá uel ad sanitatẽ mi/
scerentur:tam multis aromatis in suos usus bonitatẽ uiresq; acqrere & meliorescere cogebant. quæ
tusa oleoq; admixta tenuitatẽ eius spissabant coactũq; cõfusa sibi aromatũ illoꝝ farina crassescere:
spissatum merito appellabant:licetq; in aliquibus non tusa in puluerem sed integra tm̃ aromata il
la miscerentur:ex prima nihilominus rõne illa & hæc stymmata siue spissamenta pariter diceban/
tur:quemadmodum in rusticis salgamis quæ cõdituris tm̃ superponerentur & urgerentur eadem
spissamenti uoce dicta fuerunt:estq; hoc quod Pli.lib.xiii.ait.Ratio faciendi duplex:succus & cor/
pus ille olei generibus fere constat:hoc odoꝝ:hæc stymmata illa hedysmata uocant:egregia breuĩ
tate totam cõplexus rem.Succũ.n.humorem dixit:constareq; eũ olei generibus:maturo uerbi cau
sa:acerbo:ex drupis oliuis:aliisq;:corpus uero spissamenta hæc oia:quæ ille magis ad odoris gra/
tiam q̃ ad sanitatẽ quæsita antiquis fuisse indicare uidet:& si odores ex aromatũ natura simplici/
ter dixisse potuit.Non erit itaq; nobis aliud in hoc opere spissatum oleum & spissandis unguentis
utile aliquid qđ sæpe hactenus dictũ a nobis est:q̃ siue ad odoris gr̃am:siue ad maiores pro sanita
te unguenti uires id quondá factũ fuerit:multiplex & antiqua olei præparatio,& si dicendũ id sit
melioratio.In morbis postremo illud hoc capite sciendũ quæ nos diximus ulcera quæ serpũt i ge/
nere inflámationũ a Paulo Aegineta numerari & qm̃ serpant a græcis ἕρπητες dicta esse q̃ descri/
ptione Plinius ẽt pluribus locis ea significauit:non tá certo tñ intellectu ut nõ oporteat ex antiquis
græcoꝝ medicis certius rem docere;qui de inflámatione in cõi agentes id primũ ostendunt. Cali/
dos oẽs & cũ dolore inflámationeq; surgentes tumores consueuisse hoíes inflámationes appellare.
Verũtñ uariante eaꝝ materia uariare ẽt & differre eas & eaꝝ nomina:Ideoq; abscedente cũ impetu
in aliq̃ partẽ sanguine:qui bonus & exæquata crassitudine sit:cũ in angusto ob copiam coercet:in/
flámationẽ quæ priuatim & ,pprie sic dicatur tunc fieri.Sanguine aũt & flaua bile in aliquá partẽ
cõfluentibus sacrũ ignẽ:quẽ græci Erysipelas uocant.& cum confluens sanguis calidissimus simul
fuerit & crassus Carbunculos.Postremo abscedente in aliq̃ partẽ flaua bile herpetas hos fieri de q/
bus hoc loco agimus:& quos Paulus Aegineta etiá his uerbis descripsit.Pura & nullo admixto alio
humore secreta & in parte aliqua hærente flaua bile malum fit qđ herpeta noíant qui si concre/
tione sua crassior & maiore acrimonia fuerit:totá usq; ad subiectá carnẽ exulcerat cutẽ. Vocaturq;
hic herpes corrodens.Si uero tenuis minoreq; acrimonia:& calore exiguas pustulas milii seminib⁹
similes in superficie cutis excitarit:miliaris herpes a similitudine noíatur.Et si Oribasius antiquis
simus medicus admixta flauæ bili pituita miliarem hunc herpeta fecit.Et ex hoc genere malis un
guentum hoc mederi hic scriptor ait:in quibus deficiente latina uoce ex græci nominis significatio
ne & rei euentu:quæ serpunt diximus & posthac dicemus.

Spissare

Spissamentũ

Stymmata hedysmata

Quæ serpit ἕρπης

Herpes corrodens

Herpes miliaris

DIOS. DE Oenanthini idest ex labruscæ uitis flore un/
guenti cunfectione. Cap.xlyii.

l Abruscæ uitis florem cũ optime olebit collectum:medioq; inter recẽtis hu
moris copiam:& siccitatem habitu siccari iam incipientẽ:in acerbum oleum
coniicito:miscetoq; subigens:mox biduo dimissum exprimito & reponito.
Est illi adstringendi uis:idemq; rosaceo effectus:Aluum tantũ non soluit aut mol/
lit:Erit in eo probatissimum quod labruscæ flores olebit.

INTERPRES.

l Ibet ex Palladio de seruando labruscæ flore cõficiendoq; ex eo oleo antiq̃ cõmentariis his
nostris addere rationem;ut certius ex ea indicetur qđ hic & nos medio inter recẽtis humo
ris copiá & siccitatem habitu siccariq; incipientem diximus:ea est huiuscemodi.Siluestres
uuas cum florent sine rore colligimus:& expandimus in sole:nequid restet humoris:& flos ad ex/
cutiendum siccior apparetur:tunc cribello spisso cernimus ut grana non transeant sed flos solus de
cidat:hunc in melle seruamus infuso:& cum diebus triginta fuerit conditum temperamus genere
& more quo rosatum moris est temperare.

DIOS. DE Vnguenti ex fœnogræco confectione. Cap. xlyiii.

f
œnograeci qnq; olei nouem: Calami odorati unũ: Angulosi odorati iunci pōdo duo sumito: facitoq; septē diebus in oleo madeāt ter quotidie miscēs. A quo tēpore oleũ exprimito & reponito. Sunt tñ qui pro odorato calamo cardamomũ: & ꝑ angulolo odorato iunco balsami lignum simul ĩ oleo demergũt. Quidam etiã oleũ his oĩbus antea spissant: & fœnograecum oleo demergētes exprimũt. Est illi uis mollirẽ abscessus: maturareq;. Cõtra oẽs muliebriũ locoꝝ durities ꝑcipuæ accomodatũ ẽ. Instillatur ꝑsenti remedio itidẽ in puerperii difficultate: cum excretis antea humoribus muliebres arescent loci. Prodest idẽ cõtra sedis inflāmatiões infundiẽ clystere preterea utiliter contra crebras & inanes egerendi difficultates quas græci tinesmos dicũt: furfures: & manātia capitis ulcera exterit. Facit ad ambusta & perniões cũ cera: Discolorẽ a sole cutẽ emendat: Miscetur & his q̃ ad nitorem cutis conficiũtur. Eligito quod recens sit nec fœnogræcũ magnopere oleat: quodq; capillum abstergit: & gustu dulcamaꝝ est: tale. n. probatissimum.

INTERPRES.

q
Vod ĩ extrema capitis huius coronide ĩ græcis est σμῆχον τὰς χεῖρας. i. manus abstergēs eodem modo in cunctis eius gentis codicibus legitur: nec nisi manus ea uoce intelligunẽ: oborta tñ suspitio nobis est nõ χεῖρας. i. manus ueꝝ τρίχας. i. capillos legi oportere: Suspitionisq; huius cām nobis fecit ꝙ in fœnogræci historia & medicina quæ secundo uolumine tractabiẽ idem hic scriptor ait σμήχειν δὲ καὶ τρίχας καὶ πίτυρα καὶ ἀχῶρας: quod est abstergere fœnogræci decoctũ capillũ: furfures: & capitis manantia ulcera: oia eiusdem partis uitia: ideoq; deinceps numerata: quibus uerisimile est non debuisse misceri manus: ex eademq; ui credimus hunc non manus sed capillum fœnogræci unguento abstergi præcæpisse: nisi quod in unguento est, bene; quod aũt in fœnogræco male legatur: Sitq; illic non hic uitiũ: nobis capillum legi magis placet. Non eñi uidemus cur solã manus cutẽ abstergere hoc possit: reliqui uero corporis consimilem illi nequeat. Suũ tñ unicuiq; iudiciũ sit. Quam tñ nos ꝑ græcoꝝ τεινεσμῶ diximus crebrã & inanẽ egerēdi uoluntatẽ ex mali illius diffinitione accæpta a nobis res est. Diffiniũt. n. describunt ue id malũ græcorũ antiquiores medici oẽs: presertimq; Galenus in diffinitiõibus & isagoge sua his uerbis. Affectio inferioris intestinoꝝ partis: longanonisq; ipsius Tinesmus est: quæ multos habet desidendi impetꝰ & cupiditates: exiguos uero excrementoꝝ effectus. In isagoge mox iteꝝ de eodẽ malo agens priuatim in longanone fieri Tinesmos dixit: inflāmatũ. n. hoc intestinũ continuos conatus & cupiditates desidēdi facit: idq; ꝓprie Tinesmus ẽ: quasi nominis rõnem doceret: quod ἀπὸ τοῦ τείνεσθαι. quod conati est: græci fecerunt. Paulus Aegineta adhuc certius rẽ descripsit: Ad egerendum cóntinuos: & implacabiles impetus Tinesmos esse dicens: ex quibus nihil præter exigua cruenta uel mucosa sequũtur: quæ totius mali cã est: factaq; in longanone tumida inflāmatio hærentium illic excremētorum opinionẽ: & egerendi ea desiderium facit. Et hæc pro græcoꝝ Tinesmo dicta a nobis sint. Tinesmus τεινεσμός

DIOS. DE Sampsuchini unguenti confectione. Cap. xlix

s
Erpylli: Casiæ: Abrotani: Sisimbrii floꝝ: mirthi & Sampsuchi foliorũ: singulorũq; tantũ sumito: q̃tum pro cuiusq; uiribus satis fore conieceris. Tun dito simul omnia acerbiq; olei eã his infundito mensurã quę madentium in eo uires euincere non possit: cũ quatuor deinde dies in oleo maduerint exprimito: Rursusq; eorũdem oium recentium par pōdus: pari tempore in eodẽ oleo demergito: & exprimito: Sic enim efficaciꝰ erit: Eligito sampsuchũ q̃ colore nigro ĩ uiridi sit quæ lõge oleat: & mediocri acrimõia sentiatur. Est illi uis & natura calefacere: extenuareq;. Acre est: Facit ad præclusos & inuersos fœminaꝝ locos: mẽses: secundas: & fœtus trahit: uuluæ strangulatu concidētes excitat: Lumboꝝ & inguinũ dolores lenit. Præstat cũ melle eo inungi qm̃ uehemẽtiore adstringendi ui locos indurat: Contra lassitudines utiliter eo inungũẽ. Miscetur præterea his quæ contra rigores in scapulas aliterq; conuulsos illinuntur:

INTERPRES.

n
Ota omnibus in quotidiano sanitatis usu amaracus est Eam communi appellatione græci sampsuchum neutro genere uocant: Et ex hoc Columella in hortulo suo dixit: Grataq;

iam ueniant hilari sampsucha Canopo:cum tamẽ Lucretius & Maro alteram illam uocem magis amauerint: Plinius eandem manifeste dixit esse sampsuchũ & amaracũ:nec certe differunt nisi diuersis diuersarum gentiũ noibus ut in historia eius in tertio uolumine certius patebit:& cũ de amaracini n cyzico cõfectione mox agemus:Diximusq; nos ꝑbari in hoc unguẽto sampsuchũ nõ quæ colore nigro esset ut in cũctis fere græcis legit̃ μελάγχροον:sed meliorum codicũ fidem: reiq; naturã & sensum secuti μελάγχλωρον:quod nihil significat aliud q̃ coniunctos mistosq; simul colores duos: quia nobis ut legitur in uiridi nigro colore redditi sunt/Adiecimus ex eadẽ fide & fœtus quo loco hic decreuit menses & secũdas trahere sampsuchinum unguentũ/Nec aliud nunc superest q̃ ut in medicina & morbis dicamus quos nã rigores in scapulas nos in extremo capite diximus De qbus Galenus in diffinitionibus mox in Isagoge sua certius egit.Et post eũ Paulus Aegineta:sed non prius dicenda a nobis decreta eorum sunt:q̃ triplicẽ huius mali rõnem ex his ipsis auctoribus dixerim⁹: Sæpe itaq; fit ut in neutrã partẽ rigeat caput:ceruix:& reliquũ corpus:sed ueluti solidissimũ siccissimũq; aliquid iflexũ & immotũ recta rigeat:sæpe ẽt in anteriorem aut posteriorem partẽ ceruix collũ & caput inflectitur & riget:cõiq; rigoris appellatione oẽs censentur. Sed non fuit latinis cura priuatim singulos rigores hos latinis uocibus nominare:nobis ex eorum diffinitione nomen factũ est: primumq; illud genus:quod græci tetanon dicunt:rigorẽ simpliciter diximus/Duorum deinde aliorũ alterum in pectus:alterum in scapulas rigorem uocauimus,quos Emprosthotonos & Opisthotonos græci appellauerũt/sic ẽt rigentes simpliciter & in pectus & in scapulas rigentes.Galenus in diffinitiõibus primũ id genus sic descripsit.Musculorum neruorumq; oĩum toto corpore contentio & q̃si ex gelu concretio rigor est/Describitur ibidẽ & aliter:Conuulsio quæ recta per corpus fit rigor est:in q̃ collum & malæ contrahuntur:dentes utrinq; simul hærent:neq; annuere ceruix aut renuere põt. Idem præterea ait:cũ collũ in anteriorẽ trahitur:nec in posteriorem partẽ flecti potest rigorem in pectus appellari:contrariaq; rõne rigorẽ in scapulas/In Isagoge sua deinde triplex hoc malũ simul cõplexus in neruis fieri dixit:conuulsionisq; genus:omniũ a capite neruorum esse ꝑ quos corpori motus detur:& ut recta uel in alterutrã partem uis illa cõuulsionis se insinuauit sic diuersum loco:potius q̃ re malũ hoc facere/In cõuulsionis gñe totũ hoc malũ & Aegineta constituit:fieriq; & ipse ait ceu gelu cõcretis corporis presertimq; spinæ musculis frigido humore foris & intus adstringente: ideoq; fieri ne flecti possint in eo malo constituti/Nolumus hoc loco illud relinquere diuersa significatione dici a nobis rigores hoc loco q̃ a medicis in febriũ frigoribus dicant̃:qui eã uocẽ in eo frigore ideo usurpasse uidentur:aut ꝙ græci ῥίγη ea frigora dicant:aut ꝙ rigor cõsequens quoddam frigoris sit:Verũtñ ꝑ latino rigore sciendũ est siccitatis potius q̃ frigoris id malũ esse:nec aliud latinis rigere & rigores dici q̃ inflexibiles durities:sic Plinius usus est cũ ait aliis aĩalibus ceruicem a natura datã flexilẽ:aliis rigentẽ sic infiniti pene alii & defunctorum corpora non a frigore sed a priuatione motus oĩs rigere dicunt̃:& si in frigore rigor aliqñ dicit̃:ex cõsequenti eius euentu dicit̃:Siccat.n.frigus:siccitateq; sua mẽbra alioquin flexilia durat & adstringit:nec qa concurrãt in eundem litterarum sonũ græcorum ῥίγη & latinorum rigores iõ significatio rei eadẽ est/Omittimus ꝙ celsus Romani sermonis cãdidus auctor rigores inflexibiles has durities uocat.In febribus uero frigora algores & horrores:Diximus hoc lõgius ne rigores hi nostri ad febres earũq; frigora pertinere crederent̃: ubicunq;.n.in cõmentariis his nostris ea uox inuenietur pro inflexili duritie aliqua accipienda erit.

Rigentes in pectus

Rigentes in scapulas

Rigentes

Rigores Febrium

DIOS. DE Ocimini unguenti confectione Cap. lyi

Conficitur Ociminũ oleum ligustrino similiter.Sumito olei põdo uiginti Ocimi uero foliorum pondo undecim & bessem. Ea in oleum decerpta integrã cum sua nocte diẽ sinito in eo madere:tũ expressum oleum reponito.Iterũ deinde expressis iisdẽ foliis ex fiscella eductis par olei pondus infundito & exprimito. Secundariũ ociminũ hoc erit.tertiam autẽ olei adiectionẽ non admittit ocimũ.Sumito deinde par recens ocimũ & ut in rosaceo pręmonstratũ est iterum conficito.Cũq; infuderis idẽ primoq; expressum oleũ:pari tẽpore dimissum in eo madere exprimito & reponito. Et si ter quater ue id facere uolueris recẽs continue ocimũ iniiciẽs facito.Potest & ex acerbo oleo ociminũ confici. Sed illud præstat.Potest ociminum sampsuchino eadẽ sed minore efficacia.

INTERPRES.

Quod hic a principio statim dixit cõfici Ociminũ oleũ ligustrino similiter:ad spissamentũ & odorẽ olei pertinet.i.præparationẽ illã de qua longius nõ multo ante egimus: breuitatisq; cã ad alterius unguenti rationẽ olei spissamentum in hoc Dios.reiecit:patetq; id ꝙ nullis in hoc aromatis oleum præparat:quod alioquin cõmune oibus fere ẽ.Indicatq; id aperte quod in capitis extremo calce additum est:posse & ex acerbo oleo ociminũ fieri:q̃si dicat

non

nõ posse simplici oleo ocimũ fieri: sed aut spissato ligustrini mõ: aut ex immaturis oliuis expresso faciendũ eẽ: Qualis aũt ligustrini spissatio & cõfectio quõdã fuerit certius nõ multo post patebit.

DIOS. DE Abrotonini unguenti confectione. Cap. lvii.

D Abrotonini unguenti confectiõem sumito olei quod ad ligustrinum unguentum aromatis odoratum fuerit pondo nouem & quincuncẽ Abrotoniq; pondo octo in id coniicito. Cunq; integrã diem & noctẽ in eo maduerit exprimito. Quod si diuturnũ facere uolueris abiectis prioribus foliis noua superiniicito folia & cũ pariter in oleo maduerint exprimito. Calefacit abrotoninũ unguentũ: facit ad p̃clusos & induratos muliebres locos: menses & secũdas trahens.

INTERPRES.

Ommunis unguento℞ oium rõ ẽ quã hic sæpe alias docuit ut iterata: repetitaq; sæpi⁹ odoramento℞ unde nomen inuenerunt adiectione: maiores cõtinue uires acquirãt. Idẽ hoc capite agendũ Dios. monet sed nõ eandẽ cãm affert: Iubetq; si diuturnũ facere uolueris &c. Non ab re ideo penitus fuerit suspicari: potuisse quod πολυχρόνιον .i. diuturnum nunc est: aliud quondam in uera lectione fuisse: quod maiores uires & efficaciam significaret: qd q̃le in mẽtem nobis uenit tale etiam signatur: inclinat enim in eam partem animus.

DIOS. DE Anethini unguenti confectione. Cap. lviii.

D Anethini unguenti confectionẽ: Sumito olei pondo octo: & dodrantẽ: Anethini uero floris pondo undecim & bessem: facitoq; diem unã in oleo madeant: tum manibus exprimito & repõito. Quod si uolueris secũda adiectione uires illi addere: nouũ anethi florem pariter in oleo demergito. Potest Anethinum unguentũ muliebres aperire & mollire locos. Contra Circulariũ febriũ in accessione cum tremore algores accomodatum est: calefaciens & lassitudines recreans. Vtile præterea articulo℞ doloribus est.

INTERPRES.

Cerbũ in aliquibus græcis in unguento hoc quæri oleum præcipitur: sed an confectionis eius antiqua hæc rõ esset incertum nobis. Id genus olei certe quondam laudatissimũ fuit: & inter unguenta facile recæptum. Paulus Aegineta utitur eo contra uigilias ad somnum. Et in adstricta cute corporis iubet eo inungi presertimq; ex uiridi anetho confecto.

DIOS. DE Lilini unguenti confectione. Cap. lix.

Vsinon: sunt qui crininon uocent. Romani lilinum dicunt. Conficitur hoc modo lilinum unguentum. Sumito olei pondo nouem & quincuncem: odorati calami pondo quinq; & quadrantem: myrrhæ quincuncẽ: tusaq; omnia & uino odorato macerata in oleo decoquito: per colum deinde traiicito traiectoq; oleo tusi Cardamomi cœlestiq; aqua macerati pondo tria & semissem iniicito: dimissumq; Cardamomum in oleo madere exprimito: Spissati deinde hoc modo olei pondo & semissem sumito: Sumito itidem & lilia mille numero: decerptaq; eorum folia in labrum quod latum non tamen profundum sit coniicito: superinfusoq; oleo manibus melle inũctis misceto: dimissaque omnia integrã cum sua nocte diem: matutino in reticulo composita exprimito: citissime quod defluet oleum a simul expressa aqua excolans & separans. neq; enim rosacei modo mistam sibi patitur aquam: sed concalefactum referuet & uitiatur. Diffundito præter hæc sæpius in alia atq; in alia melle inuncta uascula salem inspergens: & quæ coeuntes descendent sordes diligentissime auferens. Post hęc translatis ex fiscella in labr℞ expressis primum aromatis superinfundito iterum aromatis odorati olei par priori pondus: adiectisq; simul tusi cardamomi drachmis decem: manibus efficaciter misceto nec multo post exprimito quod defluet purgans: superinfundito & tertium

iterumq; eadem facito:cardamomũ & salem pariter inspergens & manus melle inungens. Erit quod primũ fuerit expressum probatissimũ:Secundum quod deinde: postremæ uero notæ tertiũ. Sumito deinde iterũ lilia mille:decerptaq; eorum folia in labrum coniicito:superinfusoq; expresso primũ oleo eadẽ pariter ut in primo facito:cardamomũ adhuc miscens mox exprimens. In secũdo itidem tertioq; ut ꝑmonstratũ est facito:cardamomũ pariter adiiciens:& exprimens:quotiẽs enim noua folia in oleo maduerint eo efficaciore potestate unguentũ habebis. Postremo cũ iam satis tibi esse uidebitur singulis eius confectionibus misceto probatissimæ myrrhæ duas & septuaginta drachmas:croci decẽ:Cardamomi duas & septuaginta. Quidã croci cinnamomiq; par pondus tusum cribroq; excussum in labrũ cum aqua coniicito primoq; expressum unguẽtũ superinfundito:Cũq; aliquãtisper dimiseris in parua excipito uascula sine humore gummi:aut myrrha:crocoq; & melle aq̃ dilutis antea inuncta:eademq; in secunda unguenti expressione facito: & in tertia. Quidam simplex lilinum unguentũ hoc ex balanino oleo liliisq;: aut quo uolueris alio oleo conficiũt. Creditur bonitate antecedere qd' in phœnice & ęgypto fit: Erit aũt probatissimũ quod lilia olebit. Calefacit unguentũ hoc:mollit:præclusos & inflãmatos muliebres locos aperit: Estq; osum alioꝝ in uniuersum muliebribus.i. fœminaꝝ mensibus utilissimũ:utile idem manantibus capitis ulceribus:uaris: furfuribus:& pustularũ in capite eruptionibus: Vibices præterea q̃primũ emendat & reliquo corpori cõcolores reddit. Rarefacit in uniuersum lilinũ unguentũ: Potũ ꝑ inferna purgat urinã cit:stomacho tamen noxiũ est & nauseam facit.

INTERPRES.

Estantur græcoꝝ lexica ex liliis factum unguentum susinon dici:nullã tñ eius nominis cãm & originẽ docent:quod aũt sequitur Crininon manifestũ hẽt intellectum: Crina .n. græci lilia uocant:& ab his adiectiua forma Crininon.i. lilinũ nomen factũ est. Fit in hoc capite qd' Martialis in libro suo fieri dicebat. Sunt.n bona aliqua:sunt mediocria: sunt mala plura:quæ in eo leguntur:tãq; corrupta & tam male sequaci sermonis alicubi ductu: ut paulominus q̃ tota unguenti huius confectio perierit. Nec licuit nobis longiore studio & diligentia aliq̃ instaurare: Erunt posthac maiore ingenio aut fœliciore codicũ copia adiuti q hoc agent. Nobis hic mos hactenus fuit & posthac erit nullibi:aut ignorantiã nr̃am:aut in græcis corruptos amissosue locos aliquos dissimulare:qui toto hoc capite legentibus plures occurrent: Incertus primum illic sensus est ubi in cunctis græcis legitur εἶτα ἀποθλίψας τὸ ἔλαιον ἀπὸ χειρὸς μετὰ καρδαμώμου &c. Quod nos deflexo in certiorem sensum reꝝ & uocũ ordine reddidimus: Excolatoq; oleo Cardamomi tusi &c. Nulla tñ melioris codicis fide adiuti id egimus:sed sola usus:necessitatisq; in ea re cõiectura:quæ q̃ uera sit peritiorum censuræ æstimandam relinquimus. Nobis ut horum rationem aliquã reddamus uisum est:bis diuersa spissatione iubere Dios. ad lilinum unguentum præparari oleum. In prima:odorato calamo & myrrha:quæ uino prius macerata in oleo coquenda sunt absolutaq; coctura & excolato ab illis oleo: In secũda cardamomũ iniici præcæpisse & cũ aliquãdiu in eodem illo oleo maduerit exprimi &c. Quod sequitur deinde: Post hæc trãslatis in labrũ ex fiscella expressis aromatis &c. nõ satis certum hẽt ex uerboꝝ ordine sensum: facilis tamen rei cõiectura est: iubet.n. Dios. iudicio nr̃o ut minore sumptu maior olei copia spissetur: expressis semel aromatis illis superinfundi rursus oleũ. sic iteꝝ tertiũq; & quartũ faciendũ eẽ: Credimusq; participiũ qd' illic est ἀρωματιζωδῶν: qd' aromatis odoratũ significat abũdare: aut ꝑ præterito futuꝝ legendum esse ἀρωματισθησομένων.s. qd' odorãdũ significabit: unaq; hac uoce tm̃ mutata facilis sequaxq; totius rei deinceps intellectus erit. qd' signasse satis sit. Reliquimus præterea ab hoc loco statim quod instaurari impleriq; a nobis non potuit: nec debuit. Priuationis.n. nulla est mensura: periculosaq; temeritate qd' sic deest expletur: facillimumq; oĩbus erit ex græcoꝝ codicũ lectione uitium dꝛpꝛehẽdere: numero.n. plurali incœptũ mẽbrũ singularis numerus excipit: miscetq; adeo sensum & icerta reddit quæ sequunt' ut nihil nobis eo loco cõmodi' uisum fuerit q̃ relicto hiatu aliquo legẽtes uitiũ monuisse: ut aut cognitũ nõ fallat: aut in instaurando eo fœlicius posthac laborare aliquis cogitet: In medicina hoc capite tm̃ de uaris dicemus: quos nouerũt oẽs cicatrices & callũ male curataꝝ pu-

Vari stulaꝝ quæ in pueris & intra septẽniũ pleruñq; toto corpore: ꝑsertimq; in uultu fiũt. Eos Paulus Aegineta dixit eẽ exiguos & duros in uultu tumores: q̃ descriptiõe uĩ nõ pustulas: sed ex pustulis illis

relictas

relictas cicatrices indicare: duoq; eorum genera facit: alterū simplex: alterum eorum qui in callum durati sunt: quo fit ut suspicemur: quæ cicatricū huiuscemodi tumores & callum præcedunt: pustulas in genere ἐξανθημάτων siue ἐκζεμάτων a græcis numerari: eamq; ob causam diligentius in remediis uarorum animaduertendū ex uiribus eorum erit: pustulis ne an relictis tumoribus ab eis magis conueniāt: hi.n. exteri & tenuari: illi aliter curari exigunt.

DIOS. DE Narcissini unguenti confectione. Cap. lx.

Pissatur Narcissinum unguentū hoc modo. Sumito eloti olei pondo septuaginta & semissem. Sumito & aspalathi pōdo sex & sextantē: tusumq; aspalathum & aqua quę tertia pars olei sit maceratum simul mixta omnia coquito. Aspalathum deinde ex oleo auferto iniicitoq; pro eo odorati calami pondo quinq; & bessem: Myrrhæ præterea tusum cribroq; excussum grumū: & uetere odorato uino maceratum misceto simul & coquito. Postq̄ uero cum his omnibus inferbuerit oleum: amotū ab igne cum defrixerit excolato. Sumito postremo ex oleo in labrūq; diffundito: & q̄plurimos Narcissi flores in oleum cōiicito: biduo ut in lilino præmonstratū est miscens & exprimēs: Crebroq; ex aliis in alia trāsferens uasa: uitiatur enim & hoc facit ad muliebriū locorum uitia: durities: & pclusiones eorum molliens: capitis tamen dolores facit.

INTERPRES.

Ariant græcorum antiquissimi codices: quo loco hic ait κόψας καὶ βρέξας ὕδατι τῷ τρίτῳ τοῦ ἐλαίου. Indicant.n. alii sensum qui sit aspalathum coquendum esse in tertia olei parte: quod sine causa dictum uidetur. Cur.n. septuaginta pōdo olei hic accipi iussisset: si tertiæ tantū partis futurus erat usus? alii concinniorem ostendunt sensum q sit ad olei tertias sumendam esse aquam: in qua aspalathus maceretur: quam lectionem rei magis cōgruentem nos secuti sumus. Non habet deinde certum pōdus quod nos diximus myrrhæ grumū: intelligenda in eo tm̄ ea q̄titas est quæ exigua potius q̄ grandis sit. Siquidem græci χόνδρους dicūt in sale exigua frusta: & quasi q̄tum sūmis contractis in unū digitis capere aliquis possit: tota res in coniectura unguentarii posita erit: Credimus præterea deesse olei pondus quo loco hic ait. Sumito postremo ex oleo &c. Non.n. decernit q̄tum olei tunc sumi oporteat: nisi forte & hoc in eiusdem unguentarii coniectura relictum fuit. Erant & alia de narcissi flore dicenda: sed omnia quarto uolumine in historia eius copiosius dicentur.

DIOS. DE Crocini unguenti confectione. Cap. lxi.

N Crocini unguenti confectione oleum ut in lilino præmonstratum est paribus ponderibus & mensuris antea spissabis. Sumptis deinde olei quod ad lilini confectionē spissatum fuerit pondo tribus & semisse: croci drachmas octo in oleū coniicito: miscetoq; usq; in quintā quotidie sæpius. Sexta deinde oleum a croco pure excolato eidemq; croco par olei pondus supinfundito: miscetoq; triduū: Tū excolato oleo addito tusæ cribroq; excussæ myrrhæ drachmas quadraginta: & in oleo quousq; satis sit misceto reponitoq;. Sunt qui ad crocini confectionē oleo ad ligustrinū unguentum aromatis spissato utunt. Probatissimū est quod crocū usq; ad satietatem spirat: Idq; in medicinæ usu præcipuā habet bonitatem. In secundo honore quod myrrhā refert. Calefaciendi uires hēt crocinū unguentum: Somnū idem conciliat: Ideoq; phreneticis sæpenumero isperfione: olfactu: & inunctis eo naribus prodest: suppurationes præterea adiuuat: purgat ulcera: facit ad præclusos duratosq; fœminarum locos & quæ in eis malefica coalue runt cum cera croco medulla duploq; oleo: Maturat enim: mollit: inhumat & lenit: Facit & ad cristallini in oculo humoris in album aquosumq; colorem mutationes: quas græci glaucomata dicunt ex aqua inunctum: Proportione huic respondēt butyrinum: onychinum & styracinum unguenta nominibus tantum diuersa: confectione uero potestateq; æqualia.

INTERPRES.

Nclinat animus nobis quod in omnibus græcis pariter legitur:eidemq; Croco par olei pondus superinfundito:nō sic sed contra legi oportere:mutataq; iuicem a librariis aut ab imperitis medicis oleū & crocū fuisse:nullā.n.id cām hēt rōnemue cur sic faciēdū sit. Siquis aūt mutato rex ordine legat. Eidemq; oleo par croci pondus superinfundito: cōmunē aliis confectionibus cām & rōnem ostēdet:ut geminata.s.croci qtitate maiores cōtinue & efficaciores uires crocinū acquirat unguentū. Cōfidentius nō multo post litteras mutauimus aliquas quo loco hic ait. ἔνιοι δὲ τὸ ἴσον κύπρινον quod est:sunt ēt qui par cyprinū oleum &c. Instauratusq; a nobis certiore sensu sic locus est. ἔνιοι δὲ τῷ εἰς τὸ κύπρινον, quod est: Sunt ēt qui ad ligustrinū unguentū aromatis &c. Neq;.n.aliter intelligi res potest:quemadmodū pauloante ēt qd' erat καὶ κίνει ἐν ὅλμῳ χρησίμως: Quod est:& in pila seu mortario misceto:nō pilā mortariumue dixımus:uel in oleo:quod uerisimile erat cogitantes p ἐλαίῳ ὅλμῳ factū esse. qui.n sensus erit: & qs rei usus: si quis tusam & excussam cribro myrrham in mortario misceat. Quod.n.in mortario tūdendum erat tusum iam & cribro excussum erat:nec bene sumi & in mortario misceri præcipiebatur:in quo non recte misceri aliquid dicitur:in tundendo.n.non in miscendo mortarii usus est: Misceatur aūt oleo bene quod tusum iam est,nec aliter siquis locum sagacius odoretur intelligi res poterit. Barbarus in cunctis iis cōem lectionē secutus qualia se illa ostendebāt talia ēt uertit. Quæ deinde in extremo capite a Dios. numerantur butyrinū:onychinū:& styracinū:uiribus & confectiōe crocino unguento æqualia nominibus tm̄ diuersa:ut nos credimus sic se hn̄t:ut styracinū sit quod p croco styrace confectū eadē rōne uirib⁹ crocino par sit:ut hic in styracis medicina mox aget. Calefacit:mollit:maturatq; styrax & duratis præclusisq; foeminax locis accomodatus est:quæ oīa crocino a Dios. hoc loco tribuunt factūq; ex styrace unguentū hic ipse eodē loco laudauit:ut mox dicetur. Butyrinū butyro factū nomen & res ipsa indicat: facileq; est intelligere butyrū p oleo adiici solere:quod hic de butyro agens indicauit misceri his quæ suppurationes adiuuent affirmās: & ad inflāmationes uuluæ duritiesq; egregie facere:quæ oīa crocini unguenti ppria sunt. Similiterque onychinū ab onyche in testaceo genere pisce cuius adeps p eodem oleo in usu esset. Indicauitq; id Plinius lib.xxii.cap.vi. pœnis uuluæ mederi testatus. In morbis dicetur hoc capite ēt quænam græcis Glaucomata sunt quæ nos pluribus reddidimus uerbis:qm̄ nulla sunt hujuscemodi uitiorū certa latinis nomina. Nec aptius q̄ ex eox diffinitione tradi & indicari possunt. Hoc malū Galenus in diffinitionibus suis angustius q̄ in isagoge descripsit:in illis cōtentus dixisse tm̄ Glaucoma oculi esse:in glaucum colorē naturalis humoris mutationem. In illa uero addidit Cristallinū humorē in glaucū & aquosum colorē mutari:Galenūq; tēpore & artis pfessione secutus Aegineta ait Glaucomata hæc & quæ græci Hypochymata.i.oculox suffusiones uocant:existimasse antiquos unum idemq; mali genus esse. Posteriores aūt glaucomata tm̄ dixisse cristallini humoris in oculo uitia ex hmiditate in glaucū colorē trāseuntia. Hypochymata uero humox suffusionē qui inter corneam & cristallinā cōcrescentes uisum impediāt:addiditq; incurabilia esse glaucomata oīa. Suffusiones uero curari sed non oēs. Quod siquis glaucū colorē nouisse cupit hic sciat glaucā a Marone salicē dictā altera foliox parte uirescentē. Et Homerū glaucū mare sæpenumero ex eodē colore appellasse. Neq; ex uitio ab eodē Homero Palladē sæpe Glaucopida dictā fuisse. Non.n. deæ oculos a uitio laudasset sed a noctua notissima aue:quā græci γλαῦκα dicūt cuius oculi grato cæsio colore flauescunt & quod diuinæ potestatis est in tenebris ēt uident.

Glaucomata

Hypochymata

Glauc⁹color

Glaucopis pallas

DIOS. DE Spiandoss conficiendoq; ligustrino unguento. Cap. lxii.

Vmito eloti acerbi olei quam uolueris portionem:Sumito & cœlestis aquæ portionis eius semissem:eiusq; alteram partem oleo superinfundito:altera in oleū coniicienda aromata macerato. Sumptis deinde aspalathi pondo quinq; & semisse:Calami odorati pōdo sex & semisse Myrrhæ pondo:Cardamomi pondo tribus & dodrante & olei pōdo nouē & quicunce Tusum aspalathum cum in aqua maduerit in oleum coniicito:coquitoq; simul donec inferbuerit:myrrha uero uetere odorato uino diluta tusum odoratum calamū una cum ea macerato:tuncque subtracto ex oleo aspalatho:myrrhæ odoratique calami offam in oleum coniicito:cumq; una cum hac inferbuerit amotum ab igne ex æneo uase oleum excolato:tusumque Cardamomum & cum reliqua aqua macerato oleo superinfundito:rude donec geletur sine intermissione miscens. Excolato dein iterum oleo:in uiginti & octo eius pondo ligustri floris pondo quadraginta sex

ta sex & bessem coniicito: cumq; in oleo maduerint: p fiscellam exprimito. Quod si copiosius facere uolueris: recẽtis floris par priori pondus iniicito & exprimito: nec minus si bis: terue in oleo florem madere uolueris facito. Vires enim continue hac ratiõe acquiret. Eligito quod optimum sit: tale aũt erit: quod cum bonitate odoris nares & caput tentabit. Sũt etiam qui Cinnamomũ illi miscẽt. Est illi uis & natura calefacere: mollire: aperireq;: muliebriũ locoꝝ: neruorumq; uitiis accomodatũ est. Prodest laterali dolori fractisq;: per se & cum cera subactum. Quinetiam malagmatis miscetur: quæ in scapulas rigentibus: anginis: inguinumq; inflãmationibus accomodata sunt: & præter hæc in acopa additur.

INTERPRES.

Desiderauimus ligustrinum unguentũ ex Dios. latinis reddentes: quo loco hic spissato iam oleo: cõiectisq; in id ligustri floribus ait: cumq; in oleo maduerint per fiscellã exprimito: certũ tpis spatium quo dimittendi in oleo dũ maderent flores illi essent: uerbi cã diẽ: triduumue. Id. n. non minus q̃ cætera nouisse oportebat. In antiquo sane latino Dios. noctem & diem adhuc legit: quod tẽpus implendis oleo floribus: miscendisq; simul uiribus satis fore uidet. Sed nescimus q̃ta illi fides hñda sit. Qui id agent sagaci cõiectura utent: obseruabuntq;: ne breuiore tẽpore abortiuũ fiat unguentũ: longiore uero reseruent & uitient humẽtes & succosi flores. Non caruit nobis ẽt suspitione quod statim sequit. Quod si copiosius facere uolueris. Credimusq; cõparatiuũ nomen πλεῖω quod illic est: aut aliud quondam fuisse: qđ nõ copiã: sed efficaciã & uires significaret: aut uocẽ aliq̃ deesse: quæ illi cõiungeret uerbi cã δύναμιν ut esset sensus: q si maiores uires illi addere uolueris &c. Eo. n. nõ ad copiã pertinent quæ sequunt ad quas augendas uires nõ bis tñ sed ter flores addi ẽt iubet: cãmq; ipse affert efficacius ea rõne fieri dicens. Nihil tñ his q̃ passim legunt addidimus cõmentatione hac nr̃a: quod desiderari potuit explẽtes. De anginis in moi boꝝ genere dicendũ hoc capite est uideri nobis una appellatione cũcta eius mali gñа cõplecti Diosc remediiq; rõnẽ & usum esse ut Galenus docuit per Cerata unguento hoc subcta quæ foris gulæ in eo malo iponerent: quod ab eodẽ in diffinitionibus suis breuissime describit: præceps circa collũ & difficillimũ esse malũ strãgulatione mortẽ faciens: eodemq; in loco ut cãm & notas mali aliq̃s doceret addidit: inflãmationes esse Anginas quæ aliqbus foris cũ tumore partiũ in collo fierent: aliqbus uero intra tonsillas: afficiq; simul respirationis instrumenta: affectisq; his spiritus adesse angustias. In Isagoge sua mox certius adhuc rem describẽs inflãmationes circa collũ anginas esse ait: quæ si in interiore parte fiãt: citissime & ꝑcipiti strãgulatiõe perimãt. Si uero in exteriorem partẽ ferantur: minus periculosæ sint: minusq; strãgulent. Oium postremo certissime Paulus Aegineta cũcta eaꝝ genera partes in qbus fiant: & certas appellationes his uerbis indicauit. Inflãmatis fauciũ interioribus musculis quæ Synanche dicit fit. Exterioribus aũt quæ Parasynãche. Primaq; eaꝝ diuisio & ex loco in quo fiãt indicatio hæc est. In secũda statim idẽ Paulus subiicit. Eodẽ mõ & in gutture cui⁹ inflãmatis interiorib⁹ musculis: Cynanchæ fit: exterioribus uero Paracynanche: quæ uoces in græcis ẽt nullo aut exiguo discrimine aliqñ miscentur: neq; ab re penitus: qñ oium eadem fere euẽta sunt: nec dissimilis oino curatio. In respirationis instrumento uniuersum hoc mali genus fit: sed ut foris aut intus: summis ue aut inferiorib⁹ eius instrumenti partibus mali ea uis ingruit: sic diuersas a græcis appellationes inuenis. Sciẽdũq; est summas canalis animæ partes qua ad radices linguæ & tonsillas coniungit antiq̃ssimos græcos: qui de anatome & corporis nostri partib⁹ certius egerũt φάρυγγα: latinos uero fauces: ab eaq; parte ad pulmões descendentibus in eodem aiæ canali eosdẽ, græcos λάρυγγα latinos guttur appellasse. Verũtñ nõ tñ certis eaꝝ partiũ ob cõiunctionem appellationib⁹ posteriores usi sunt: pmiscue φάρυγγα & λάρυγγα eandem in hoie partem appellantes. Discrimen id aũt manifeste Paulus Aegineta oñdit: esseq; respirationis instrumentũ & aiæ canalẽ λάρυγγα declarauit Aristophanes dicens: λαρυγγιῶ κἀπινικίαν παρᾴξω. Quod est uoce & clamore superabo. Factas itaq; in his partib⁹ masculoꝝ inflãmationes tumoresq; quatuor noibus antiqores græci discreuerunt. Et qm̃ unus idemq; oium in strãgulando effectus est ex eodẽ uerbo ἄγχειν oẽs appellauerunt: ut aũt locis & partibus differunt additis ꝑpositionibus & aduerbiis singularum nomina discreuerũt. Celsus libro quarto de his aliter egit: sed nos græcorũ decreta sequimur. Omnia huius mali genera una appellatione latini ab angendo anginas dixerunt. Anguinæ

DIOS. DE Irini unguenti spissatione. Cap. lxiii.

Vmito noui nec dum florentis in palma fructus opimenti quod græci spathen siue Elaten dicũt pondo sex & bessem: tusumq; tenuissime in olei põdo septuagintatria & semissem coniicito: miscetoq; aquæ heminas decem:

tum in aeneum coniecta omnia coquito usq; dũ operimenti fructus palmæ odorem cõtraxerint. Oleũ deinde in craterem melle inunctũ excolato. Primum ex hoc oleo cõficitur Irinum unguentũ: madente ut mox tradetur in spissato sic oleo Iride. Conficitur idem pterea hoc modo. Sumito olei põdo septuaginta & semissem: ligni balsami pondo quinq; & sextantem: tundito ut dictum est: omniaq; simul coquito: ablato deinde balsami ligno: tusi odorati calami p eo adiicito pondo nouem & dextantem: myrrhæq; grumũ uetere odorato uino dilutũ: & in oleum demergito. Sumito postremo spissati aut aromatis odorati olei põdo quatuordecim: tusæq; Iridis par põdus in eo demergito. Facitoq; integrum cũ suis noctibus biduũ in eo madeat: tũcq; ualide & uiolenter exprimito. Et si efficaciores uires unguento addere uolueris Iridis par pondus: bis terq; facito in oleo pariter madeat: & exprimito. Probatissimum erit qđ solã Iridem: nihilq; aliud olebit. Estq; huiuscemodi quod in Pamphilię Perga & Achaiæ Elide fit. Molliendi calefaciendiq; uires Irinũ habet unguentum. Repurgat q̃ medici usserũt: putrescentiaq; & sordida ulcera: muliebriũ locoꝝ uitiis accomodatum est: inflãmationibusq; & pręclusionibus eoꝝ. Fœtus ex utero pellit: hęmorrhoidas aperit. Cõtra auriũ sonores cum aceto: ruta: & amaris amygdalis instillatur. Contra diutinas a capite in subiectas partes destillationes & ozenas inunctis eo naribus succurrit. Purgat idem aluum põdere cyathi potum. Prodest Ileosis: urinam cit: uomitus difficultates adiuuat: digitis aut uomitoriis eo inunctis. Quinẽt in anginis inũgitur: aut cum mulsa aqua gargarissatur. Datur & contra fauciũ asperitates: & his qui cicutam: fungos: aut coriandrum hauserint.

INTERPRES.

ἐσχάρα
eschara.

Quam hic Achaiæ Elidem dicit Arcadiæ credimus legendum esse. Illi.n. non Achaiæ altera a Geographis Elis assignatur. Quæ uero medici usserunt: ea nobis sunt quæ græci ἐσχάρας nominãt: relictas ab igne carbonis modo & colore crustas. Nec sunt paulopost: ruta: & amygdalæ a nobis instillari dictæ: nisi ex succo & oleo intelligendæ. Sic.n. hic docere multa cõsueuit: medicis necessitatem usus in tractatione cognoscendam relinquens. Videtur hic ipse etiam cũ hæmorrhoidas aperire hoc unguentum dixit: non quod ad remedium: sed quod ad noxam pertineat decreuisse: & contra mali genus quod ex ipso nomine aliam sibi curationem exigit præcæpisse hoies eo uti: a fluxu.n. sanguinis hæmorrhoides dictæ sũt: qui claudi & adstringi ad sanitatem & uitam non aperiri debet: ne quotidiana destillatione fluens aquescere paulatim corporis habitum cogat: aut copiosiore pfluuio citissime hominẽ perimat. Sunt enim ut Galenus in diffinitionibus suis tradidit hæmorroides: uenaꝝ sedẽ claudentiũ explicatiões: a sanguinis fluxum sic appellatæ: multifariam inter se differentes: magnitudine.s. & multitudine: ppterea q in aliquibus plures: in aliquibus pauciores: in aliquibus maiores: in aliqbus minores sunt. Differunt & figura: q aliæ latiorem: aliæ angustiorem hñt basim. Differunt loco ẽt q aliæ in ano: aliæ in eius clausura: aliæ in lõganone fiunt. Differũt postremo & habitu: q aliæ mitiores: aliæ dolosiores & maleficæ sunt. Oium cõis & una curatio est: qua magis rõne conducat sanguinem coercere. Non tamen semper tuto id fit: cum coercitus qui solitus erat fluere sanguis maioris mali cãm sæpenumero faciat: ideoq; consueuerunt humanæ saluti certius consulentes medici excæpta una aut altera reliquas claudere. Enumeratis a Galeno Paulus Aegineta aliud genus addidit: quas cecas nominauit: ex quibus nullus fluit sanguis sed grauiore q̃ aliæ dolore nos cruciant: cyclaminiq; succo inungi ut aperiantur pcæpit. Neq; uenas quibus explicitis hæmorrhoides fiunt intelligit: sed intra uenas latẽs idem hoc malum: ideoq; ad auertendum dolorem aperiri eas oporteat: & has Irino unguento aperiri Dios. hoc loco testat. In cæteris.n. maleficium ex eo non remedium homini esset: tamq; absurdum id uisum aliquãdiu est ut nisi in Iride eandem aperiendi uim hic ipse decreuisset: & nihil quod adstringeret in ea legeretur: suspicari licuisset non ἀναστομοῖ quod est aperit: sed ἀναστύφει quod adstringit significat forte legendum fuisse: ppterea q sanguinis pfluuio quale in hæmorrhoidibus est aptius & ex re magis quod adstringeret q̃ quod aperiret remedium esset.

αἱμοῤῥοΐς
hæmorrhoides

hæmorrhoides cecæ.

DIOS. DE Gleucini.i. mustei unguẽti cõfectione. Cap. lxiiii.

Conficitur simplex gleucinũ.i. musteũ unguentum ex acerbo oleo: rotũdo odorato iunco: calamo itidẽ odorato: nardo gallica: noui nec dum florẽtis in palma fructus

operimento quod græci Spathen dicunt: Aspalatho: Sertula campana: costo & musto circundato uinaceis uasculo aromata uinũ & oleũ cõtinente: in quo triginta diebus oĩa miscentur: & post hæc expressum oleũ reponitur. Calefaciendi uires unguẽtum hoc habet: mollit: resoluit: facit ad febrium cum tremore algores: neruoꝝ affectiones: & muliebriũ locoꝝ uitia: quouis acopo ad molliendum utilius.

INTERPRES.

a Lteram diuersamq; ab hac fuisse quondam Gleucini confectionem: hic ipse indicat simplex hoc appellans. Indicat & Columella lib. xiii. capite quinquagesimo copiosiorem eius cõfectionem Indicat postremo Plinius: qui li. xxiii. capite. y. de Gleucino agẽs cõtra Dios. decreta adstringere Gleucinum & refrigerare dixit: aut manifesto errore quod in re tã certa nõ facile credendum est: aut de altero Gleucino eas uires testatus. Ea nullibi hactenus in græcis inuenta a nobis est. Desiderauimus etiam musti: olei: aromatumq; illorum mensuras & pondera. Poterit tñ qui id nouisse cupiet ex Columella eodem capite uestigia eorum aliqua odorari.

DIOS. DE Amaracini unguenti confectione. Cap. lxy.

p Robatissimum in Cyzico amaracinum fit: conficiturq; duplici oleo: acerbo scilicet & ex unguentaria glande expresso: quod græci Balaninon dicũt aromatis his quæ sequuntur spissatis: Balsami ligno: odoratisq; rotũdo iũco & calamo: iisdemq; mox Amaraco: Costo: Amomo: Nardo: Casia: fructu Balsami: & Myrrha odoratis: Qui preciosius id faciunt Cinnamomum etiam addũt. Vinoq; & melle ad ungenda uascula utuntur: macerandaq; tusa prædicta omnia aromata. Habet Amaracinum calefaciendi uires: Sopit: aperit: mollit: calore fouet & urinam cit: fistulis exedentibusq; ulceribus: & aquosis ramicibus post curationem a Chirurgo in his factam accomodatum & utile est. Crustas idem in his quæ medici usserint erumpit: & asperrima ulcera: quæ græci a feritate Tetheriomena uocant. Contra urinæ angustias utiliter anus eo inungitur. Quin etiam ad sedis inflammationes: & aperiendas hæmorrhoidas pariter inungitur: fœminarum locis appositum menses trahit: duritiesq; & eius partis tumores discutit. Contra neruorũ musculorũq; uulnera carptis rarefactisq; lanis inspersum & appositum prodest.

INTERPRES.

u Num idemq; olus sampsuchũ & amarachus est: nõ eadem tamẽ ubiq; bonitas & unguenti ex eo confectio: neq; idem omnibus locis nomen. Omnis fere græcia Sampsuchũ, Cyziceni hoc ipso auctore in eius historia: Siciliaq;: & ut ĩ uicino fit: Siciliæ propinqua Italia Amaracum uocant. In Cyzico & Cypro laudatissimum: probatissimumq; nascitur: & si Plinius Cyprium tantum laudauerit. Cõmuniter tota græcia: sed minus pretiosum: ut supra traditum est. Priuatim uero a Cyzicenis maiore bonitate & cõmendationis gratia ob eam quam diximus causam conficiebatur amaracinum unguentum. Cuius quotidianum & in delitiis uitæ usum fuisse Lucretius indicat cum ait. Aut amaracini blandum: stactæq; liquorem: & in plebe etiam notissimum puerbium: quid cum amaracino sui. Multum & ubiq; notum hoc olus est. Rura nostra Persam: reliqua oĩs fere Italia Maioranam appellat: quæ appellatio in Græciam aliqñ perlata historiæq; huius scriptoris pro Romano nomine inserta: uera esse ostendit quæ a principio de appellationibus his dicta a nobis fuerunt: Creuisse. s. per tempora earum numerũ adiicientibus continue medicis herbariisq; codicibus suis suorum temporum: suæq; gentis & alienas appellationes. Nouum enim Italiæ id nomen est: ideoq; historiæ Sampsuci non a Dios. sed a posterioribus additum. Facile deinde est intelligere ex hoc capite quod non multo ante de spissandis unguentis dictum a nobis fuit: quodq; Plinius ait: rõnem faciendi unguenti duplicem esse: succum & corpus: illumq; olei generibus fere constare: hoc odorum: hæcq; stymmata: illa hedysmata uocari ἀπὸ τοῦ ἡδύνεσθαι facto nomine: quod nihil aliud est q̃ si a suaui & suauitate facto uerbo suauiare dicas: idest suaue & odore gratum facere. Idque est quod nos diximus Amaraco: Costo &c. odoratis idest suauitate odoris commendatis. In medicina nunc & morbis breuissime dicendum: quos nam aquosos ramices dicamus eos. s. quos græci ὑδροκήλας appellant a Galeno in diffinitionibus suis his uerbis descriptos: cessantis humoris in scroti aliqua parte collectio Hydrocele. i. aquosus ramex est. Idem. Verũtamen latius & Paulus Aegineta testat̃ hydrocelẽ. i. aquosum ramicẽ nominasse antiquos dicens. Cessantem ho-

Stymmata. Hedysmata.

ὑδροκήλη Aquosus ramex.

morē qui in parte aliqua scroti colligeref: tumoremq; illic faceret. Plura tumorum huiuscemodi in ea parte genera nouerūt medici: nam præter hydrocelas has de quibus in Epigrāmate suo Martialis ait: Dicentem tumidas in hydrocelas numerantur Enterocele: Cirsocele: hydrenterocele: epiploocele: nōnulliq; alii huiuscemodi tumores: inuētis acā nominibus. Nam ut aquosus humor: ue intestinum: ut omentum: ut durata caro in scrotum descendit: tumetq; eo locus: sic diuersa appellatione censetur. In cunctis tamen cōmunis euentus tumor est: quem κήλη indicat græca uox a Galeno sic descripta. Tumor κήλη est aliquid prædictorum in se complexus: omnis enim tumor in scroto cele a græcis nominatur. Eos latini: Celsusq; in primis ramices dixerunt. Nec aliud in Satyra indicauit poeta cum dixit. Iacet exiguus cum ramice neruus: patetq; tam late græcorum κήλη illa: ut qui in gutturosis tumores in anteriore collo fiunt βρογχοκήλας græci appellauerint: & in inguinibus. βουβωνοκήλας.

DIOS. DE Megalii unguenti confectione. Cap. lxvi.

c Onficiebatur quondam quod Megalium unguentum dicitur. Nunc autē confici desiit. Ad explendam tñ historiam non fuerit ab re & eius meminisse. Conficitur amaracino similiter. Ampliusq; additam sibi resinam habet: & sola hac re ab amaracino differt. Ex genere leuiter mollientium est. Resina sane non conseruationis: odoris ue gratia unguentis miscetur: sed ut colorentur & crassescant. Miscetur aūt Terebinthina præcipue donec odorem amiserit decocta. Tradeturq; a nobis coctura eius: cum de resina priuatim posthac agemus.

INTERPRES.

a B honore qui unguento huic ob fœliciorem eius usum a ueteribus datus est: Megalion. i. μεγαλεῖον græci appellauerunt. Nec aliud Plinius indicauit dicens propter gloriam sic appellatum fuisse. Idem excæpta resina amaracino erat: quondam primæ bonitatis æstimatū mox damnatum meliore & aptiore amaracini confectione inuenta: qualem hic pauloante duobus capitibus tractauit.

DIOS. DE Hedychroi unguenti confectione. Cap. lxvii.

Quod a coloris hilaritate Hedycroon unguentum dicitur: & in Co conficitur uiribus & confectione amaracino coniungitur: odoratiusq; tantum eo est.

INTERPRES.

n Obilissimum in Co unguentum hoc quondam fiebat. Incertum tñ quam nā hic Co dicat: an Hippocratis patriam: & Cariam quōdam auctore Stephano appellatam: an in Aegypto ciuitatem eodem nomine: cuius idem meminit auctor: & quam antiquiores aliquot græci maluisse uidentur: in quibus adhuc legitur: σκευάζεται δὲ ἐν κῷ ἐν αἰγύπτῳ. Quod sequentis capitis principium quadātenus confirmare etiam uidetur: in quo ueluti in continua rerū historia hic ait: σκευάζεται δὲ καὶ ἐν αἰγύπτῳ, quod est conficitur in Aegypto etiam: cum tamen nec superiore capite: nec ab eo altero Aegypti Diosc. meminerit. A coloris nitore & hilaritate hedychroon factū huic unguento nomen est: neq; in rōne nominis dubitandum. Illud potius quærendum: an sic uocaref: quia haberet ipsum: an magis: quia in aliis coloris eā hilaritatem faceret. Si confectio eius & quæ id aromata: semina: multaq; alia ingrediebantur: a græcis tradita diligentius expendanf: nihil erit qđ ab egregia coloris bonitate laudari possit: mistisq; tam multis colore dissimilibus gratum oculis & hilare expectari possit. Inclinat ob eam cām animus: qm̄ his qui eo inungerenf coloris bonitatem & nitorem adderet: sic quondam ueteres id nominasse: rarumq; aut nullum eius in medicina usum fuisse historiæ breuitas & capitis decurtatio ostēdit. Nec facilis nunc coniectura est: docuerit ne tā breuiter de eo Diosc. an posteriores medici quia sanandis morbis exiguas haberet uires: quotidianosq; alios usus ad eam breuitatem contraxerint: & tanq̄ sibi inutile neglexerint. Galenus certe cui in antiquorū medicamentorū usu multum merito deferendū est: in Isagoge sua capite de oculorū medicamētis cū multa eorū genera: & multiplicē in cōficiendis his materiā psecutus esset: his uerbis rem absoluit. Quæcunq; aūt ad meliorem uultus speciē inunguntur: qualia sunt quæ sandyce & hedycroo constant: non medicinæ sed fucatoriæ & māgonici lenocinii propria sunt. Quibus manifeste ostenditur facere in homine non habere in se coloris hilaritatem hedychroon.

DIOS. DE Metopii confectione. Cap. lxviii.

Conficitur & in Aegypto unguentū: priuatim ab ea gente ob galbanū quod illi miscetur Metopium appellatum: Plantā. n. ex qua Galbanū destillat metopiū dicunt.

Conficitur ex amaris amygdalis expresso oleo:acerbo itidē oleo:cardamomo:rotū do iunco:calamoq; odoratis:melle:uino:myrrha:semine balsami : galbano & resi na.Probatissimū quod graui odore & pingue erit:quodq; cardamomū & myrrham magis q̄ Galbanū referet.Calefacit uehemēter metopiū:calore fouet:apit: extrahit purgatq; ulcera:facit ad præcisos neruos & musculos:aquososq; ramices emplastris. additū quas græci ab exedendo septas uocāt.Malagmatis idem & ceratis miscetur. Vtile præterea contra febrium in accessione cū tremore algores. Vtile & his qui ri gore in scapulas conuelluntur:sudores cit:muliebres locos aperit : & eorū duritics mollit:habetq; in uniuersum molliendi uim.

INTERPRES.

n On ferulam in Syria nascentem ex qua Galbanū stillet metopiū in historia eius hic ait ap pellari:sed liquorem siue lachrymam eius:Credimus ideo non ξύλον hoc loco qđ lignum & materiam:uerum ὀπὸν quod liquorem significat legēdum esse:nisi forte in historia nō hic uitium sit.Sequitur mox quod in cunctis græcis legitur ex amaris amygdalis confici unguentū hoc:quod non sic intelligendum est ut amygdalaꝝ carnem credat aliquis illi misceri:ueꝝ oleo ex illis expresso confici hunc docere.Indicatq; id quod hic idem in amygdalino oleo dixit metopiū dici:qm.s.priuatim in hoc unguento usus eius esset:eamq; ob cām nos certius rem indicantes ex nu cibus illis expresso oleo fieri diximus:itemq; acerbo oleo ut alterutrum eligi oporteat.Non uidet deinde nobis integer locus ubi diximus emplastris additum:quas græci ab exedēdo septas uocāt. Nec uolumus id pro certo a legentibus accipi:neq;.n.sequax rei & sermonis ductus est Iudicabunt post nos peritiores:aut emendatiores huius scriptoris codices nacti.Nec sic accipiēdi sunt hoc capi te rigores in scapulas:ut non aliis etiam rigoribus hoc ipsum remedium utile sit:aliis enim rigori bus pariter proderit.Nos aūt quod in Dios.legitur qua debemus fide reddidimus.

DIOS. DE Mendesii Vnguenti confectione. Cap. lxix.

c Onficitur & quod Mendesium uocant ex unguentaria glande expresso oleo:myrrha : casia:& resina.Sunt etiā qui post cuncta hæc suis ponde ribus oleo iniecta exiguum Cinnamomi illi adiiciunt:Sed inutiliter id a gunt: Siquidē non cōmunicant:neq; miscent uires suas:quæ simul decocta nō fue rint.Metopio pares habet Mendesium uires:ueꝝ minus efficaces.

INTERPRES.

i N Aegypto fieri consueuisse Mēdesiū unguentū:& in ea Aegypti parte in qua caper q Mē desios genti illi appellatur coleretur: nomen indicat:eiusq; rei testis Plutarchus est in libel lo quē scripsit q bruta rōne utuntur.Plinius Metopium & Mendesiū ꝓpria Aegyptiorum fuisse unguenta ostendit Nobis hoc capite suspectum est quod hic ait.μετὰ τὴν κατασταθμισμὸν:si gnificat.n.singuloꝝ per sua pōdera adiectionē:cū tñ hic mox dicat:nō cōmunicare uires q̄ non fue rint simul decocta:qbus colligere rōcinariq; facile est:de coctura aromatum in oleo aliquid egis se Dios.& quod ponderis illic significationem habet:cocturæ notā & rōnē habituꝝ fuisse.

DIOSCO.De Stacte Quæ Myrrhæ pinguissimus flos est. Cap. lxx.

c Vsæ recentis Myrrhæ exiguaq; aqua cōspersæ:tū prælo exp̄ssæ pinguissimā destillationē Stactē uocāt.Odoratissima Stacte: ꝓciosissimaq; est: p se etiā unguentū faciēs:quod Stacte appellat̄.Probatissima cui oleū admistū non fuerit:& quæ in minima q̄titate egregiā uim habebit. Calefacit Stacte unguentū: Myrrhæ & unguentis aliis quæ calefaciendo sunt ꝓportione rñdēs & æqualis.

INTERPRES.

n On uidetur Theophrasto: Theophrastumq; secutis scriptoribus & Dioscoridi huic no stro eadem stacte esse:nisi forte quod in Theophrasto legitur τῆς σμύρνης ἡ μὲν στακτὴ ἡ δὲ πλαστή:non ad genera eius sed ad partes & usus referendum sit : diuiseritq; Theophra stus non myrrhæ genera:sed docuerit in expressa myrrha primam destillationem ad un guentū stactem:reliquam uero plastem quasi fictitiam eo q cōformaretur appellari:hic.n. & hoc

capite & mox in myrrhæ historia stactē indicat primam: cũ exprimitur myrrhæ destillationē eē: significareq; hanc uocem simplex ex ea factum: qua rōne pmonstratum est unguentũ. Neq;.n. aliter intelligi pōt eo in loco: qua expressa stacte excipitur: & mox quæ ēt multā stactē dat: oīa si diligentius res expendat non ad Myrrham simpliciter: sed ad bonitatem usumq; eius pertinentia. A destillando qd̄ græci σάζειν dicunt stactæ dicta est: significariq; ea uoce nō simpliciter myrrham ue℞ ex expressa myrrha pinguissimam eius destillationē indicat Lucretius dicens. Aut Amaracini blādũ stactæq; liquorem: odoramento & unguento eam coniungēs. Meminit Columella etiam in carmine suo cum cecinit. Et melior stacte ponatur achaica myrrha. Quin etiam antiquo℞ græco℞ lexica non myrrham: sed τὸ ἀπὸ τῆς σμύρνης γινόμενον μύρον, stactem diffiniunt. Quod item in psalmo quadragesimo quarto legitur: myrrha: & gutta: & casia huc pertinet: guttæq; appellatione stactem hanc diuus Hieronymus reddidit: Idemq; testatus est myrrhæ florem esse: primā cum exprimeret eius destillationē floris appellatione indicans: ob quæ inclinat animus: & in hoc & in aliis scriptoribus non myrrhæ aliquod genus: sed quod optimum & pinguissimũ ex ea primum destillet stactem hanc esse: quæ per se nullo aromate alio adiecto unguētum sit: nec nisi ut ab ariditate sua in exprimendo humesceret exiguæ aquæ aspersione indigeret: quod in plerisq; aliis fieri hic docuit. Neq; obstat quod Plinius ait. Sudant aũt sponte prius q̄ incidatur stactem dictam: & paulopost. Precia ex occasione ementium uaria: stacte a sex ad quinquaginta: potuit.n. myrrhæ genus unũ eadem hac uoce destillando facta significari: quemadmodũ idem Plinius lib. xyii cap. xi. de Resina agens ait: hanc mares dũtaxat ferunt: & eam græci stactē uocāt: odoris grauissimi. Ex quo facilis cōiectura est non myrrhæ tm̄ ppriam uocē stactē esse: sed alio℞ ēt liquo℞ lachrymarumq; ex arbo℞ truncis destillantium. Quæ aũt dicta a nobis hoc capite sunt ad unguentũ, non ad myrrhæ genus in hoc scriptore pertinere uidentur: ut certius adhuc in myrrha ostendemus.

Stacte

DIOS DE Cinnamomini Vnguenti. Confectione Cap. lxxi.

It Cinnamominum unguentum ex unguentaria glande expresso oleo: spissaturq; ligno balsami & odoratis rotundo iunco & calamo: Odoratur aũt Cinnamomo: balsami semine: & quadrupla q̄ Cinnamomum sit Myrrha. Additur & Mel macerandis simul oībus. Probatur quod nō sit acri sed leni odore quod myrrham referat: crassescat: quodq; odoratum & in gustu amarissimum sit. Quod.n. eiusmodi erit nō ex resina sed myrrha crassitudinē & corpus habebit. Neq;.n. resina amaritudinem & odoris bonitatem facit. Acerrimas uires habet Cinnamominum unguētum: calefacit: maturat: calefaciēdiq; ui quam habet: aperit: discutit: disiicit: humores & flat⁹ extrahit: caput tñ aggrauat: Prodest & muliebrium loco℞ uitiis cum duplo oleo: cera: & medulla: Sic.n. quam habet maiorem acrimoniæ partem amittit: Fitq; ad molliēdum aptissimum. Alioquin aliorum omnium unguēto℞ quæ crassiore corpore sunt uiolentissime urit & indurat. Efficacissimũ idem cōtra fistulas & putrescentia ulcera: Facit & contra aquosos ramices: carbũculos & gangrenas addito cardamomo. Inunguntur eo in accessione circularium febrium contra ea℞ cum tremore algores: Inungũtur & contra noxas aīalium quæ uenenum morsu ictu ue relinquũt. Imponitur & scorpionum ictibus: & phalāgiorũ morsibus cum concisis ficorum seu caprificorum grossis.

INTERPRES.

Aret certo intellectu quod in omnibus græcis legitur hoc capite δύναμιν δὲ ἔχει σφοδρὰν δριμεῖαν καὶ θερμαντικὴν καὶ πικράν: a nobis contra cōem τοῦ πικροῦ. i. amari significationem his uerbis. Acerrimas habet uires: calefacit: maturatq;: nec absurdo ut nos credimus in mutatione eius uocis cōsilio: & rei sensu: paulo enim ante de amaritudine eius hic egerat. Inconcinnumq;: est si dicat aliquis amaras alicuius rei uires esse: presertim cum de calore: acrimonia: aperiendi discutiendiq; ui: & potestate agitur: quæ in diuerso penitus genere a saporibus sunt: eam ob cām ex historia Cinnamomi πεπτικὴν δύναμιν. i. maturandi uim, p illo πικράν .i. amarā in hoc caput transtulimus. Quod q̄ bene & ex re factum sit alio℞ censuræ relinquimus: q bus licebit semper cum libuerit ad amaritudinem redire. In morbis & medicina illud adiiciemus carbunculos a Galeno in diffinitionibus suis dici similem his quæ usta fuerint exulcerationem eē: cul febris & inguina aliquãdo superaccedãt: Paulus Aegineta certius & longius de eis libro quarto

egit ulcera his quæ usta sint similia & ipse esse dicens: fieriq; sanguine in atræ bilis naturam conuerso cum inferbuerit & in aliquam partem coierit: Inciperetq; in pluribus a pustula ambustis simili & aliquando sine ea. Sed a pruritu primum: mox aliquando unam aliquando plures insurgere pustulas: tenues: milii seminibus similes: quibus se aperiẽtibus ambustis simile ulcus fit: in quo aliquando cinereus: aliquando autem niger color fit: a quo colore ἄνθρακα. i. carbonem græci appellauerunt. Qui gangrenas pariter dixerunt esse ob magnitudinem inflãmatiõis: uitæ: sensus: & motus: in qua fiant parte priuationem: neq; iam factas sic appellant: sed dum fiunt: nam cum sensu carere locus incœperit non iam gangrenam sed syderationem σφάκελον ab iisdem dictam appellãt. Eius mali uis est ut nisi celerrime illi succurratur: facile affecta pars mortis habitum contrahat.

ἄνθραξ

Gangrena

Syderatio σφάκελος

DIOS. DE Nardini unguenti confectione. Cap. lxxii.

m Vltifariam conficitur Nardinum unguentũ: Malobathri folio. s. & sine eo: plerunq; aũt ex unguentaria glande expresso: aut acerbo oleo. Miscẽtur ut spissetur quidem rotundus odoratus Iuncus: ut odoretur aũt Costus: Amomum: Nardus: Myrrha: & Balsamum. Probat̃ in Nardini unguenti confectione Nardus: quæ non adeo præcipua sit: acrimonia careat: & siccæ Nardi aut Amomi odorem referat. Extenuat Nardinum unguentum: acre est: abstergit: humores rarefacit: calefacitq;: liquidum nec strigmẽti modo crassum unguẽtum hoc erit nisi addita illi resina fuerit. Conficitur idem præterea simpliciter acerbo oleo: rotundo iunco: calamoq; odoratis: costo: & nardo.

INTERPRES.

l Icuit ad delectationem poetis nunc uirum nunc fœminam uariante sexu Ceneum fingere. Nec uitæ salutiq; humanæ nocuit unq̃ quod fabuloso carmine ab illis cantatũ fuisset. Pictoribus enim atq; poetis Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas: quæ meliora & utiliora scribentibus negata: castigari & in integrum restitui hoc capite debuit: in quo neutri fœmininiq; generis uariata & male sequax in iis generibus sermonis series non suspitionem: sed aperte deprehensum uitium nobis ostendit. Nam cum incœpisset hic Nardini unguenti quod neutro genere a græcis dicitur confectionem docere: spissandiq; & odorandi olei longiorẽ seriem tradidisset: numerassetq; inter alia Nardum: fœminino genere statim intulit: ἐςὶ δὲ χέρσιν ἡ λεπτὴ fœminini generis rem indicans: quæ ad unguentum referri nulla ratione potest: oporteretq; ad aliquod referri quod fœminino genere non longe inueniatur. Nihil autem aptius nobis uisum est q̃ ad Nardum quæ nomen unguento dedit referre: monuitq; in eo nos omnium probatissimus mihi codex in quo non λεπτὴ sed λιτὴ legitur quasi ignaua & uulgaris Nardus in unguenti confectione probetur: quam certius adhuc describens Acrimoniam illi abstulit: & siccæ Nardi: & ob id minus olentis aut Amomi odore probauit. Qualia aũt hæc fuisse quondam conijcimus: talia etiam docemus: quod sæpe alias testati sumus liberam legentibus probandi & improbandi nostra hæc relinquentes. Quod autem Dios. ait uariam Nardini unguenti confectionem esse eo pertinet: ut ostendat Nardinum ideo dici: q; non uera Nardo tantum conficeretur: sed aliis etiam quæ odore Nardo similia essent: quale Malobathrum est quod folium quondam dictum fuisse testati sumus: cũ priuatim de eo ageremus: ideoq; factum fuisse ut Nardinum aliquando foliatum diceretur: crederetur q; a multis idem esse: cum tamen diuersa materia confectum alterum ab altero manifesta uarietate differat. Quod etiam in Euangelio legitur spicatum eandem causam habet: ut ex spica Nardi confectum ab aliis discerneretur. Indicatq; id Paulus Aegineta quo loco de aurium uitiis & remediis agit: inter quæ foliatum & spicatum diuersa numerat unguenta: uerisimileq; est ex omnibus quæ odore Nardi essent: potuisse fieri: ideoque hunc dixisse multifariam confici Nardinum unguentum.

DIOS. DE Malobathrini unguenti confectione. Cap. lxxiii.

h Abet Malobathrinum unguentum spissamenta eadem quæ Nardus: sed copiosiorem Myrrham: quã ob causam calefaciendo est: Crocino & Amaracino uiribus & potestate æquale.

INTERPRES.

Foliatum proprie unguentum hoc dicitur. Succo enim folii quod idem Malobathro est conficitur. Cætera eadem illi & Nardino sunt.

DIOS. DE Iasmini Vnguenti confectione Cap. lxxiiii.

Væ in perside Iasme quasi facto a uiolis nomine uiolatio appellatur: albæ uiolæ floribus conficitur coniectis in Italicum Sesamini olei sestariũ eorum florum unciis duabus: & ut in lilino pmonstratũ est in alia uasa trãslatis. Vtuntur eo persæ in conuiuiis odoris causa: toto etiam corpori in balneis accomodatum his est quos laxati & calefieri oporteat. Ingrata in eo odoris nimia bonitas est: ideoq; multi non libenter eo utuntur.

INTERPRES.

Ate quondã patuit uiolarum nomen. Secuta ætas ad certa & pauciora genera id nomen cõtraxit: & si nesciẽs a græcis uiolarum acceptũ nomẽ adhuc in aliqbus seruet: aliudq; se dicere credens: uiolam nõ dicit: ut in Iasme hac de qua superiore capite agitur: facta a uiolis: quas græci ἴα dicunt eiusmodi appellatione. Nolumus nunc longius earum genera & discrimina tractare: suis locis cuncta certius dicentur. Quod nunc res exigit illud est: florem quem omnes Iesiminum dicimus colore candido uiolis figura non dissimilem: uiolam antiqui uocabant: & in uiolarum genere numerabant: ignotum diu ut uidetur Italiæ: nunc aũt plebis hortos etiam grato odore cõmẽdantem: tam notum oibus ut nulla descriptiõe nr̃a indigeat. Credimusq; nos de eo egisse hũc scriptorem cũ cõmunis uiolarum historia tertio uolumine ab eo tractatur. Numeratis.n. albis luteis & purpureis uiolis: quæ cões & notæ omnibus sunt: quartum genus colore cœruleo addidit: q̃ nullæ in uiolarum genere nunc cognoscuntur: necesseq; est ad Iesimini huius florem referri cœruleũ colorem illum. Posteriores.n. & inter eos Serapion tria Iesimini ex colore discrimina & genera fecerunt candidum: luteum: quem ille Citrinum & cœruleum quem cœlestis coloris uocat: oẽs quondam peregrinos & Italiæ ignotos nunc oibus cões. Videtq; Italia & habet iam non candidos tantũ: sed luteos etiam Iesiminos: nec in alio uiolarum genere Iasme hæc: & Iasminum unguentum intelligendum est. Nam quod Palladius uiolaceum docet: a græcis ἴατον dictum ex uiolis proprie nunc dictis conficiebatur: uiolasq; nos græcorum more dicimus eas: quæ primæ uer nunciantes plures uno ramulo florent paucis & exiguis foliis colore triplici: candido: luteo: & purpureo: præcipui in medicina usus. Quam.n. Theophrastus nigram dicit in alio genere abantiquis numerata est: de qua suo loco dicemus Videntur postremo nobis male sibi inuicem respondere in Iasmini huius confectione: olei sextarium & floris unciæ duæ: credimusq; in florum pondere uitium esse: nec tam exiguo flore tantam olei mensuram satis posse odorari.

ἴα

Iesimini genera

ἴατον

DIOS. DE Myrrha. Cap. lxxy.

Myrnan. Romani myrrham dicunt. Arboris in Arabia Aegyptiæ spinæ similitudine nascẽtis lachryma Myrrha est: qua incisa in substratas palmeas tegetes liquor ille defluit: aliquando etiam in trunco arboris concrescit. Vocaturq; in myrrhę genere quædam pediasimos.i. campestris pinguis: & quæ expressa stactem dat. Quædã uero Gabirea: omnium pinguissima: pingui & feraci solo pueniens: quæ copiosam stactem etiam reddit. Primũ bonitatis honorem habet Troglodytica a regione in qua nascitur sic appellata. Viret hæc modice: translucida est: & mordaci in gustu erosione sentitur. Colligitur Myrrha etiam colore candido: numeraturq; post Troglodyticam in myrrhæ cẽsu & honore: Bdellii modo cũ tractatur lentescẽs: odore leniter uiroso: apricis locis nascẽs. Est præterea quæ caucalis appellatur: eorum modo quæ exoleuerunt arescens: colore nigro & uelut ab igne torrida. Omnium pessima quæ Ergasime dicitur squalore suo fragilis: nullo pingui: sapore acri: Gummi uiribus & aspectu referens. Improbatur etiam quæ Minea appellatur. Exprimuntur omnes: quodq; ex pinguibus expressum fuerit odoratum: pingueq; est. Quod uero ex squalentibus & aridis: nec pingue: nec odoratum. Minus odorata expressa Myrrha est: propterea q cum exprimeretur & in pastillos conformaretur: nullum illi additum oleum est. Adulterat ad misto gummi: quod myrrhæ diluto antea maduerit. Eligito recentem Myrrham fragilem non ponderosam: undiq; sibi ipsi concolorem: & quæ confracta candi-

cans intus

das intus humanorum unguium figura per mediũ transeuntes cum læuore diuisiones ostendat. Quæ minutis glebis fit, & cum acrimonia: amara: & odorata. Quæ cõtra ponderosa & picis colore fuerit inutilis penitus. Est myrrhæ uis & natura calefacere: ꝓfundiore somno sopire: glutinare: siccare: & adstringere. Mollit præclusos muliebres locos myrrha & aperit. Menses fœtusq; celerrime extrahit ex absinthii: lupinorum ue diluto aut rutæ succo apposita. Deglutitur eadem fabæ magnitudine cõtra diutinam tussim: & in difficultate spiritus non nisi recta ceruice spirantes: lateris: pectorisq; dolores: solutam aluum: & intestinorum tormina. Soluit myrrha etiã febrium cum tremore algores duabus ante accessionem horis cũ pipere & aqua fabę magnitudine deuorata. Subiecta linguæ destillante paulatim in fauces succo earum asperitates: & uocis rauœdines emendat. Ventris lumbricos necat. Contra oris & animæ ingratum odorem utiliter cõmanducatur: & cõtra alarum fœtores cum liquido alumine pari utilitate inungitur. Colluuntur myrrha additis uino & oleo: confirmanturq; infirmi dentes & gingiuæ. Glutinat eadẽ ispersa capitis uulnera. Sanat ꝑterea contusas aures: & nuda carnibus ossa operit cũ cochlearum carnibus imposita. Purulentas itidẽ aures: inflãmatasq; cum castorio: opio: & glaucio. Contra uaros inũgit ex melle addita casia. Ex aceto impetigines exterit: fluentem capillũ ex ladano: uino myrtheoq; oleo inuncta cõfirmat. Diutinas nariũ destillationes lenit inunctis penna naribus. Explet oculorum ulcera: delet albugines: & quæ eorum claritati officiũt. Palpebrarum itidem asperitates exterit. Fit ex myrrha thuris modo fuligo ẽt ut mox docebimus ad eadẽ oĩa utilis. Bœotia uero myrrha incisa radix est arboris in Bœotia nascentis. Eligito in bonitate odoris mirrhæ similem & æqualem: calefaciendi & hæc uires habet: mollit: dissoluitq;. Suffimentis eadem utiliter miscetur & uaporatur.

INTERPRES

Olent qui cautius & innocentius mores & artes docent accedentes ad se discipulos: qui sub malis pedagogis & magistris diu male ꝓfecerint: non prius ad discendas melioris uitæ leges: certioresq; artium tractationes admittere: quã coactos male cognita dediscere: excipiendis nouis & certioribus præceptis: uacuos labe omni & ignorantia eorum aios: aptiores effecerint: nõ malo ut uidetur consilio nec inutili obseruatiõe: siquidem uitio infœliciter uirtus inseritur: nec coalescit cicatricemq; ducit ulcus cui uitiatum os subest. Et in fabrica artibusq; necesse est praua & distorta semper fieri quæ anormi regula directa aliqñ fuerint. Quod ne i myrrha nobis & legentibus fiat: quæ diuersis locis toto hoc capite uitia inoleuerunt purgãda primum: aut signanda saltem deinceps nobis sunt: ut quod incipientes hoc opus præfati sumus sani & integri Dios. utilis & amabilis sit usus: uitiosi uero & corrupti nullum sub fide tanti auctoris piculum. Diximus non multo ante cum de stacte unguento ageremus: uideri nobis stactem pinguiorem melioremq; expressæ myrrhæ partem huic scriptori esse: cum tñ Plinius stactem myrrhæ genus manifeste faciat: & Theophrastus libro nono idem testari credatur: quod tã certum nobis hoc capite fit: ut non aliter intelligi a quoq̃ stacte in medicina possit q̃ expressæ myrrhæ prima destillatio & q̃si pinguissimus flos. Aliter.n. aliisq; appellationibus a Plinio hic myrrhæ genera numerat: numeratisq; duobus pediasima.s. & gabirea quas pinguissimas appellat ex utraq; expressa copiosam reddi stactem dicit: quo ductu sermonis: quarũq; uocum significatiõe nihil certius audiri potest: nec aliud colligi q̃ esse huic stactem pinguissimã & primam expressæ myrrhæ destillationem: cuius in unguentis & medicina præcipuus & laudatissimus esset usus. Nec obstat quod Plinius ait: Sudant autem sponte priusq̃ incidantur stactem dictam. Id.n. Plinius ut in resina lib. vii. forte appellauit: a destillando facta appellatione: & quoniã intelligeret ut in expressa myrrha: stacte reliquis partibus antefertur sic in fluxu eius ex arbore probari magis sponte sua q̃ inciso arboris cortice destillãtem. In multis.n. naturæ hic ordo: & quasi lex est: ut quæ prima & sponte sua fluxerunt meliora & minus fœculenta excipiantur. Quodq; Theophrastus ait: τῆς δὲ σμύρνης ἡ μὲν στακτή· ἡ δὲ πλαστή: quod est. In myrrha autem alia stacte. i. stillaticia: alia plaste. i. fictitia: non satis pro comperto nobis est ad genera ne eius: an ad artificiosam expressionem referendũ sit πλαστὸν.n. artificiũ & opus humanum habet: siue.n. fingere siue conformare dicas utrunq; hominis est: Confirmareq; hoc uidetur non multo post Dios. cum ait fieri ex myrrha expressiones: ex pingui odoratas & pingues &c.

f

Mox ignauam & inefficacem esse expressam: quia oleum εἰς τὴν ἀνάπλασιν. i. in conformationē non admiserit: eodē uerbo usus quo & Theophrastus in diuisione illa usus est. Quæ omnia longius dicta a nobis fuerunt: ut quod Dioscoridi & Plinio idem non est certius a legentibus cognosceretur. Scirentq; omnes huic scriptori stacten primam expressæ Myrrhæ destillationem tantum eē: neq; in medicina uoce illa aliud significari. Sicq; Celsum libro quinto uerisimile est dixisse: myrrhæ quam stacten nominant: non genus sed meliorem eius partem indicantem. ¶ Non sunt præterea Plinio & huic eadem generum nomina Hic in primo ordine Pediasimon. i. campestrem numerat Theophrastum ut uidetur secutus: qui de Thure & Myrrha longiorem historiam sic incœpit. Nascuntur autem Thuris & Myrrhæ arbores: aliæ in monte: aliæ ad radices mōtis in priuatis agris ideoq; aliæ coluntur: aliæ cultura carent: feruntq; montis excelsam altitudinem esse: siluestrem habitum: & niuibus conspergi: ex quo in planitiem profluunt flumina: quæ quoniam a græcis πεδίον dicitur hic pediasimon: quasi in planitie & campestri solo natam Myrrham appellauit: ut ea appellatione a montana distingueretur. ¶ Cæteræ generum in Dioscoride appellationes: quemadmodū & suæ Plinio incertæ nunc sunt. Sola a Troglodytis solo nomine nunc cognitis Troglodyticæ certā habet nominis sui æstimationem. ¶ Irrepsit inter hæc genera uitium etiam: nam quod hic ait συλλέγεται δέ τις καὶ λεπτὴ μετὰ τὴν τρωγλοδυτικὴν ἀριθμουμένη &c. non λεπτὴ: idest tenuis: uerum λευκὴ idest candido colore legendum est. Sicq; nos reddidimus Plinio & aliis auctoribus accedentes: qui inter alia genera candidum numerant. Idque Plinius palam testatus est dicens. Est & candida uno tantum loco. ¶ Nec nos in eo tantum ueterum auctoritas mouit q̄ q tenuitas parum myrrhæ cō petere uidebatur: quæ glebosa & in offas conuoluta longe ab ea forma abest: & q frequentissimus toto hoc opere hic error est: ut ubi λευκὸν quod candidum est: legi oporteat: illic λεπτὸν: quod tenue legatur. ¶ Quod est deinde ὑπέρωρος & nos uertimus eorum modo quæ exoleuerunt arescens: non adeo difficilem habet intellectum ut dubitandum tantopere in Corollario suo de uocis eius significatione Hermolao fuerit: qui maturitate insignem conuertens parum proprie rem significauit. Inter cætera enim quæ græcis ὥρα significat: & speciosus habitus est & quasi ἀκμή: dicūturq; ὡραῖα: quæ nec citius nec serius in usum ueniunt. ¶ Sic Plinius horæum mel uocauit: alterum eius genus quod præcipua tempestiuitate conficeretur. Et ab hac uoce multa fecerunt græci adiectiua ἔξωρον: ὡραῖον: & inter alia ὑπέρωρον: quod nihil aliud significat: q̄ ea quæ ultra tempestiuitatem suam producta speciem & bonitatem amiserunt: uerbi causa erit cucurbita: erit cucumis ὡραῖος cum in cibo gratus & idoneus erit: ὑπέρωρος autem cum transeunte in lignum cortice: duratisq; intus seminibus & carne alium q̄ in cibis usum habere incipiet: qua similitudine hic myrrhā hāc ὑπέρωρον dixit: idest eorum modo quæ iam exoleuerunt scabram: arescentem & lignosam. Idque Serapion etiam intellexisse uidetur: multum asperam eam appellans. ¶ Variant præterea antiquiores græci in ea quam ergasimen dicunt: quam alii gummi uiribus & aspectu: alii uiribus & odore referre testantur. Nos quod in pluribus legebatur illud reddidimus. ¶ Coniungitur huic parti statim quod omnino uitiosum sit: & in quo male sequax & incertus sensus occurrat: a neutro in commune genus traiectus. Idque huiuscemodi est. καὶ πίεσμα δὲ ἐξ αὐτῶν γίνεται ἀπὸ μὲν τῶν λιπαρῶν εὐῶδη καὶ λιπαρά. ἀπὸ δὲ τῶν ξηρῶν ἄλιπη καὶ οὐκ εὐώδη. Quod totum sic redditum a nobis est. Exprimuntur omnes: quodq; ex pinguibus expressum fuerit: odoratum pingueq; est. Quod uero ex squalentibus & aridis nec pingue nec odoratum: his tam aperte & tam certo sensu dispositis: nulla fœminini generis intercedente uoce succedunt hæc statim: ἄτονος δὲ διὰ τὸ μὴ προσειληφέναι ἔλαιον εἰς τὴν ἀνάπλασιν. Quod si uelit aliquis ut se res habet latinum facere non aliud aptius q̄ si a masculino uel fœminino nomine incipiens: commune enim illic genus est: dicat. Infirma q oleum in conformatione non accæperit: quæ uoces superioribus coniunctæ: nullum indicant legitimum sensum. Nec suspicari sed pro comperto habere uitium illic esse oportet. ¶ Videtur autem nobis potuisse quondam hic sensus & rei series esse: ut quoniam in myrrha sint crassiores aliquæ partes: doceret hoc loco Diosco. faciendam ex omni myrrha stacten: idest exprimendam adfusa aqua myrrham: ut in stacte ungnento præmonstratum est: seruandumq; & in pastillos conformādum quod expressum destillasset: & quoniam in Myrrha bonitas odoris. & ad sanitatem in morbis uires eēnt sic expressam Myrrham alteram odoris. s. commendationem & usum amittere: fieriq; ἄτονον: infirmam & ignauam: non in uiribus ad sanitatem: sed in odore ad uoluptates & delitias uitæ. Indicatque id quæ subiecta statim causa est q oleo careat: quo experientia docuit diutissime seruari odores & facile citissime perituros: nisi unguine & humore eius contineantur. Testantur id Plinius: Plutarchus: mille alii ne longiores simus. Ex hac itaque causa facilis coniectura fuit de infirmitate odoris agere illic Diosco. neque ἄτονον forte antiquam & ueram fuisse lectionem: sed ἄνοσμον idest sine odore legendum esse: ut una uoce infirmitatem & rem indicaret: coniicimus tamen hoc non decernimus. ¶ Consueuisse autem ueteres sine oleo in pastillos expressam myrrham cōformare hic ipse in stacte unguento declarauit: ea tantum probata stacte: cui nullum esset admistum oleum. Est itaq; sic intelligenda res: ut cum docuerit Dios. ex omni Myrrha expressiões fieri: necessario subiecerit: infirmam in odore esse expressam & in pastillos conformatam myrrham: propterea q oleo in conformatione careat: quo uno liquore diutissime odores & fœlicissime seruantur.

Quo

¶ Quo loco deinde legitur & contra alarũ dolores cũ liquido alumine pari utilitate inungitur iniectus mihi scrupulus est: non dolores forte: sed uirosum & hircinum odorem illũ qui ea parte sentiatur legendum esse. Suspitioniq; huic nostræ causam dedit q hic ipse i metallicis de omni alumine agens contra ingratos alarum & uirosos odores inungi eo præcæpit: qm illi adstringẽdi & repurgandi uis sit: nunc autem myrrha illi adiecta non tãtum uidetur ea præcipere ut absit malus odor q simul etiam nouo & meliore odore qualis in myrrha est tetrum & hircinum illum deleret. accedit & alia ut credimus non contemnenda omnino ratio: q hic remedium id fœtori oris & animæ statim coniungit & quasi a congeneribus malis nondum discessisset illud addidit. Non consueuit præterea Dios. cõmune aliquid priuatim contrahere nisi in manifesta re. Si autem legemus alarum dolores malum id intelligere oportebit: quod proprium habeat genus: & propriam in ea parte sedem: & qualia in stomacho: capite: renibus pedibusq; quotidie sentiuntur. At in aliis legisse me non memini proprium aliquod doloris genus. Postremo quod de Bœotica myrrha in extremo hoc capite legitur nullum in antiqua plantarum historia medicina ue testem habet: nec inuenisse me hactenus de ea quicq̃ memini: nisi forte huc ptinet quod Columella in carmine suo cecinit: & lachrymas imitata tuas Cinyreia uirgo. Sed melior stacte ponatur achaica myrrha: & quam hic bœoticã achaicam a propinqua regione ille dixerit. Sed non respondent huic omnia quæ ille cecinit: hic.n. arborem & arboris radicem dicit: ille croco & sampsuco myrrham suam coniungit: potiusq; inter olera q̃ inter arbores de ea censere uidetur: nihilominus stacte meliorem appellat adscita a congenere & cognata planta comparatione: nec tñ stacte meliorem: sed imitatam ueræ myrrhæ lachrymas etiam adiicit: idem fere dicens quod hic ait iubens in bœotica hac myrrha eam eligi quæ bonitate odoris ueræ mirrhæ maxime similis sit. Coniecturis nullo se offerente ignotæ nunc rei teste & auctore uti coacti sumus. Nec scimus ex quo nihil antiquiores alii de hac myrrha testati sunt: q̃ uera & legitima scriptoris huius ea quasi proles sit. Potuit enim illi hæc pars accreuisse a posterioribus addita: in qua illud integrum & in corruptum esse non uidetur quod in cunctis legitur. Arboris cuiusdam in bœotia nascentis concisa radix bœotia myrrha est: neq;.n. uerisimile materiã radicis in ea arbore myrrham dici: sed potius quod ex incisa eius arboris radice destillauerit. Nihil tñ more nostro mutatum a nobis est. Credimusq; in myrrhæ nomen & cæsum siue radicem: siue radicis liquorem hunc ex odoris aut saporis similitudine adscitum esse: quemadmodum in hortensibus olusatri genus quod smyrnion hic & alii dixerunt: quod qm odore & sapore myrrhæ lachrymam destillet sic nominatum est: tanta cum olusatro, quod hipposelinon græci uocant cognatione & similitudine ut Columella utroq; nomine olusatrum uocari dixerit: cum tamen hic alterum ab altero multa historiæ diuersitate discernat: Theophrastus certe lib. vii. de olusatro agens ait. Nascitur ex eo lachryma myrrhæ similis: feruntq; aliqui myrrham hanc esse: tantopere decipiuntur similitudine rerum ignari. Potuit itaq; eadem odoris & saporis similitudo bœoticæ huic myrrhæ nomen dedisse. uerum ignota nunc arbor: ignotam fecit nobis etiam arboris: seu radicẽ ut hic ait: seu ut uerisimilius est incisæ radicis lachrymam. Et hæc pro instauranda in Dios. myrrhæ historia satis dicta sint. In medicina impetigines tñ tractabimus: summæ cutis malum: & quod inter asperitates & scabricies eius græcorum medicis numeretur. Fieri id malum Paulus Aegineta dixit: celerrimeq; in scabiem & in lepram transire: cum tenues eædemq; acerrimæ sanies: crassioribus saniebus aliis misceantur. Dico aũt sanies hoc loco quos græci sua uoce ἰχῶρας dicunt: non facile in egestate latinæ linguæ explicabiles nisi longius describantur: dixerunt itaq; illi ἰχῶρα in cæde & uulnere primam sanguinis a sua integritate declinationem: sicq; Homerus uulnerata a Diomede uenere ait ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο ἰχώρ: fluebat. s. imortalis sanguis deæ ἰχώρ. i. iam non integer sanguis sed in aliud genus & nomen translatus. In morbis autem cum idem sanguis ab integritate & bonitate sua discedens ad pus & saniem transire incœperit: eo tempore & habitu non sanguinem tantum sed alios etiam humores illi coniunctos & admistos ἰχώρων appellatione græci dixerunt: & ex his fieri Paulus Aegineta impetigines dixit non omnibus: sed cum tenues acresq; ἰχῶρας hi crassiorib⁹ aliis cõmisti fuerint. Galenus autem impetigines in diffinitionibus suis dixit esse: cum multo pruritu summæ cutis asperitatem: in isagoge sua deinde latius rem his uerbis tradidit. Cutis malum & impetigo est: duplex eius genus mite alterum: ferum & difficilius alterum: pelluntur ab eo ex summa cute squamulæ: rubetq; sub illis locus & tantum non exulceratur: oritur ex salsa pituita & flaua bile: nec secus squamulæ illæ decidunt q̃ ex fictilibus in quibus salgama fuerint: aut muria. Facit & Paulus Aegineta duo iisdem nominibus genera: ferisq; & difficilioribus mederi aliqua ex aceto affirmat. Quo fit ut possit Dios. de secundo illo genere tantum dixisse: & si quod difficilioribus medetur mitioribus in eodem genere prodesse etiam poterit. Græci id malum recæpto etiam a latinis nomine lichenas appellant a lambendo ut credimus quoniam in pueris saliua hominis & attritu linguæ curarẽtur: ut idem Paulus testatur. Quatuor eius genera Celsus numerauit libro quinto quæ legentibus nouisse facile erit.

Impetigines

DIOS. DE Styrace. Cap.lxxvi.

Tyraca latini styracem dicunt. Arboris cotoneo malo similis lachryma styrax est: bonitate in eo excellit: qui ruffus: pinguis: resinosus: & albicantibus grumis est. Quiq; odoris sui bonitaté diu seruat: & cũ subigitur melleum humoré aliquem ex se remittit: talis Gabalites est. Pisidiacus: & Cilicius. Improbatur niger: friabilis & furfurosus. Inuenit̃ præter hunc lachryma etiã gummi similis: translucida myrrhæ odore. Sed exigua hæc nascitur. Adulteratur scobe suæ arboris: quæ uermium erosione facta fuerit additis melle: irini unguenti sedimento: & quibusdam aliis: sunt etiam qui adipem: ceram ue aromatis odorantes: & in æstu anni Styraci compinsentes per cribrum quod latioribus foraminibus sit in frigidam aquã ueluti uermiculos traiiciunt: uenduntq; uermicularem styracem appellãtes: præferuntq; aliis hunc imperiti ueluti non adulteratum ꝓbationé eius ex odore negligentes. Qui enim adulteratus non fuerit acerrimo odore sentietur. Habet styrax calefaciendi uim: mollit maturatq;. Facit ad tussim: a capite in subiectas partes destillationes: mucum: raucedinem: amissamq; uocem. Duratis præclusisq; muliebribus locis utilis est. Menses idem potus & appositus trahit. Aluum leniter mollit exigua quãtitate potus cum terebinthina resina. Miscetur utiliter malagmatis quæ discutiẽdo sint: nec minus etiam acopis. Crematur styrax: & ad fuliginem thuris modo uaporatur: omnibus his quibus & fuligo thuris accomodatam. Quodq; fit ex eo in Syria styracinum unguentum appellatum efficacissime calefacit & mollit. Dolores tamen capitis facit & graue soporiferumq; est.

INTERPRES.

On fuisset nobis difficile: neq; ut credimus in scriptore hoc magnopere utile nunc eẽt collectis in unũ quæ diuersis locis a Plinio aliisq; de styrace traduntur cõmentationes has nostras augere: quod iãpridé Barbarus fecerat: commentantibusq; hæc nobis memoriæ eius cõsulentes fratres & amici ediderunt. Ab omnibus.n. & ubiq; nũc legitur & & intelligitur Plinius: naturalisq; eius historiæ tã multi prodierunt indices ut celerius: ut ait ille q̃ asparagi coq̃tur: oĩa quæ sparsim toto opere ab eo tradita fuerunt in unũ colligi possint: & collecta deinceps disponi. Sed nos diuerso consilio hoc agimus: & alio laboris genere ꝓdesse conamur. Habet.n. id inueniendi tñ & colligẽdi quæ in tanto opere sparsa plerosq; fallunt studiũ & honoré: hoc uero nrũm porgandi instaurandiq; quæ in impresso Dioscoride uitiosa diuersa ue sunt: aut esse uidentur: & in græcis latinisq; uocibus aperiendi & explicãdi quæ minus nota & rariora sunt: humilius certe: nec antiquoꝝ scriptoꝝ quos ille aliqñ totos reddidit maiestati comparandũ: nõ penitus tñ ut speramus ingratũ & inutile: presertim ætate hac nostra in qua tã multi in græcis quotidie ꝓficiunt: ut ea simulq; latina discere & tractare cupientes laboré hũc nrũm neglecturi penitus non sint. Conariq; id nos maxime persuasit: qui ex Gallia nõ multo ante hac prodiit latinus hic auctor: tam multis locis editioni huic nostræ contrarius: aut nõ idé saltem, ut diuersitatis ab eo nostræ reddenda merito rõ & declaranda ubiq; cã fuerit. Quod nõ minus q̃ in aliis in Styrace nunc etiã faciendũ: Incipiendũq; ab eo qd' a principio statim legit̃: Bonitate in eo excellit qui ruffus & pinguis &c. Non.n. ut in impresso sic in cæteris ῥυπαρὸς qd' sordidum est legitur: sed una tñ & altera mutatis litteris λιπαρὸς qd' pingue significat. Neq; nos id male & magis ꝓbare tam persuasit testium bonitas & copia: q̃ melioribus græcis oĩbus accedens Plinius duobus locis libro xii. primũ cum ait præfertur ruffus & pinguiter lentus: mox. xxiiii capite yi. his uerbis iterũ de styrace agens. Placet præter ea quæ diximus maxime pinguis: purus quo loco non solum pinguitudinem in eo desiderat: sed puritatem etiam commendat: non alio sane sensu q̃ ut quod nos elegimus confirmet; & quod nos reiecimus & ipse damnet. Accedit his etiam Paulus Aegineta libro. iiii pinguissimum præcipue in medicina desiderans. Nec obstat qd' idẽ Plinius lib. xii. cap. xxyi. tradidit. Ob id in scobe sordescit. Habet.n. id eandem huic scriptori rationem & historiam: cum mox ait Adulteratur scobe suæ arboris &c. Quod totum deboerat ab eo diligentius obseruari: qui etiam ψαφαρὸς : siue ψαθυρὸς : utrunque enim eadem significatione in antiquis græcis legitur : cano situ obductum ex Plinio interpretatus : decreta magis aliorum & uerba q̃ Dioscoridem secutus esse & amasse uidetur. Cum alioquin oporteret interpretem : non quæ alii aut quomodo de eadem re docẽtes

re docentes tradiderint: sed certam auctoris sui uocũ æstimationẽ sequi & reddere. Raro.n.a pluribus aliquid pariter docetur: quotq; hoiũ ingenia & in rebus obseruationes: tot & descriptiões sunt. Ecquis & nouit an Plinius alias cano illo situ in styrace descripserit notas? Et si qd' græcis ψαφαρὸν siue ψαθυρὸν est uocibus illis descripsit: non decebat nostræ ætatis interpretẽ tã obscure rem indicare. Quis.n.nunc intelligat ea ratione fragile friabileq; significari? esse aũt græcis ψαφαρὸν & ψαθυρὸν fragile omnia eius gentis lexica ostendunt εὔθλαστον: ἀθρυπτές & similia significare tradẽtia. ¶Obseruauimus præterea & nos in historia Annibalis quæ a pluribus græcis tradita est: cum incensas ab eo & aceto conspersas Alpes describunt ψαφαρὰ igne & humore illo fracta montium iuga & saxa appellant. Estq; id facile omnibus ex re ipsa & ex Iuuenale intellexisse cũ ait. Et montẽ rupit aceto: ideoq; nos friabilẽ certiore rei inditio ψαφαρὸν conuertimus. ¶Quo loco etiã dixim⁹ talis Gabalites &c. Contra q̃ in græcis legitur: in quibus omnibus catabalites est: non sine ratione factum a nobis fuit: nec Plinii tñ fides & auctoritas in eo potuit q̃ ꝙ in Phœnice siue ut Strabo tradidit i Syria Gabala ciuitas est: nullibi aũt catabala: quod hactenus in geographis legerim. ¶Sequit̃ non multo post: quod hic ait Adulteratur scobe &c. additis melle: irini unguenti sedimento & quibusdam aliis: in quo græcæ uocis ὑποστάθμη uis & quasi necessitas unguentũ illi addere persuasit. In liqdis .n.græci ὑποστάθμην dicunt: amurcã uerbi cã in oleo: in uino fæcẽ: in urina hypostasim: & in aliis nominibus: sedimentum oẽ qd' pondere uel crassitudine in imũ descenderit: non tñ id decernimus: uel monemus in incerta re elegisse nos illud qd' ex cõi uocis illius æstimatione intelligendũ erat. Fæcem.n & sedimentũ ὑποστάθμην græci appellant. Neq; id nos remoratũ est ꝙ non Irini unguenti sed Iridis hypostathme styracẽ adulterari hic ait: potuit.n. Dios. unguentũ a materia confectionis indicare. Tota in eo uertitur res in styracis ne adulterio: ad molliendã arboris eius scobẽ satis mellis glutinosus lentor sit: an & Irini unguenti sedimentũ addi oporteat: si satis non sit mel non male tunc fæx illa adiiciet̃: sin cõtra: tunc decernendũ erit an hic uoluerit in humore aliquo madere decoquiue Iridẽ: sedimentũq; eius in adulterio styracis misceri an potius? qm̃ cariosa Iris in senectute sit: eoq; tpe odoratior fiat: hic cariosum illũ puluerẽ: qui in imo uasis in quo seruabit̃ subsederit hypostathmen & sedimentũ dixerit: idq; misceri styraci uoluerit. ¶Nõ relinqmus in adulterio hoc q̃ pter numerata a se misceri Dios. dicat: cedri resinã esse: gũmi: & amaras amygdalas: quæ omnia a Plinio in hac ipsa re deinceps numerant̃. Quod in extremo deinde capite est: καίεται δὲ καὶ ὀπτᾶται καὶ φώγνυται &c. Tribus uerbis descriptũ unã tñ habet rõnem. Credimusq; duo ex illis abundare: inserta ab his qui latius ut in enarratione uocũ fit explicare rẽ uoluerint. Quod.n.præcipit̃ unum est ut cremetur.s. styrax ad excipiendam aliorũ modo quæ cremantur eius fuliginem.

DIOS. DE Bdellio. Cap. lxxvii.

Dellion. sunt qui Madalcon: & qui Blochon appellent. Romani pari-
b ter græcis bdelliũ dicunt. Sarracenicæ arboris lachryma bdellium est.
Probatur in eo qd' gustu amarũ: translucidum: taurino glutini similee in ꝓfundo pingue & cũ tractatur lentescens: sine ligno: sine sordibus: cum incendit̃ odoratum: & humano ungui colore simile. Afferẽ & ex India bdellium: sordidũ: nigrũ: quod adrobolũ.i. crassioris glebæ dicunt: aspalathi odore. Affertur & ex petræa Arabia: aridũ: resinosum: liuescens: secundæ in uiribus bonitatis. Adulteratur admisto gũmi: uel quod tale est minore in gustu amaritudine: & incensum minore odoris bonitate sentitur. ¶Est bdellio uis & natura calefacere mollireq;: tumores gutturosis soluit: duritiesq; & aquosos ramices: ieiuni hominis saliua dilutum. ¶Idem muliebres locos appositum & suffitu aperit: fœtus humoresq; oẽs trahit. ¶Potum calculos frangit & urinam pellit: contra tussim uenenatorũq; morsus utilissime datur. ¶Prodest & contra rupta: conuulsa: lateris dolores & errantes inflationes. ¶Miscetur præterea malagmatis cõtra neruorum durities & concretiones: in quem usum tunditur adfuso uino aut calida aqua.

INTERPRES.

Ntiquæ & cõmunes Plinio bdellii appellatiões oẽs hæ sunt barbaræ tñ: ideoq; nec græ-
a cis nec latinis ex ui nominis certũ aliquid indicantes. Solũ adrobolũ a glebarũ crassitudine nominis certã habet in græcis rõnem: idemq; est qd' Plinius ait in offas cõuolutũ. ¶Nõ est deinde huic scriptori legitima uox Sarracenicæ arboris lachrymã bdelliũ esse: quo.n.tẽpore hæc ille cõmentabatur: nullum erat Sarracenorũ nomẽ: nec nisi post multũ tẽpus mutata

Calefac. molli: gutturos[is] tumor[es] solui. Aquosos ramic[es] cura. neruoru[m] duritie[s] et concr[e]tion[es] aufer:

appellatione lybes ad Aethiopiam Sarraceni dicti sunt. Nõ placet ẽt quod Barbarus mutauit Sembracenice: Licet.n. inter myrrhæ genera Sembracenam Plinius numerauerit: non ideo tñ sola nois uicinitate mutanda uox erat. Sed numerantibus laudantibusq; Scythicũ & Arabicum Bdelliũ Galeno & Paulo Aegineta ex altera duaꝝ regionum gentile instaurãdũ illic nomen fuerat: Scythicæq; aut Arabicæ arboris lachrymam dicendũ. Quod nos tñ facere ausi non sumus: contenti hactenus legentes monuisse. Inclinat.n. aius utranq; legi oportere: fuisseq; antiquã lectionẽ σκυθικοῦ καὶ ἀραβικοῦ: coaluisseq; simul librarioꝝ uitio & medicoꝝ negligentia ut toto hoc opere multa alia: duaꝝ gentium nomina. Vtorq; ad eam opinionem argumento q hic in medicina utriusq; uires nullo gentium discrimine numerat: quod alii Aegineta q; in primis post egerunt. Cuius li. γι. de Bdellio hæc uerba sunt. Molliendi uires quæ durata fuerint habet Scythicum & Arabicum Bdelliũ: pcipueq; recens. Arabicum hoc amplius ut urinam pellat: calculos frãgat: & concoctiones adiuuet: quorum priora illa duo ab hoc scriptore pariter docentur. Quod etiam non multo post corrupte legebaẽ παλαθώδης antiquo latino Dios. monente: in quo ueræ lectionis aliqua uestigia nonnunq̃ deprehenduntur: confidentius mutauimus: diximusq; Aspalathi odore. i. ἀσπαλαθώδης: sed hoc mihi cũ aliis cõe fit: tam facile inuentu fuit. Diximus non multo ante de gutturosis eorumq; in anteriore collo tumoribus. Iterum de iisdem certius dicendum. Fiunt in anteriore colli parte tumores: quos βρογχοκήλας græci dicunt ex tumore & gutture facta appellatione: descripsitq; eos his uerbis Paul⁹ Aegineta. Grandis in collo & rotundus tumor fit inuento ab interiore parte nomine quam βρόγχον græci uocant: duplex eorum differentia est: alii n. adipe tument: qualia sunt quæ in abscessuum genere iidem græci Steatomata dicunt: alii partium illarum dilatatione: qui maiore periculo curãtur: cunctisq; his mederi Bdellium Dios. ait: laterumq; doloribus: non ut Ruellius conuertit intentis laterum membranis: nullo in morbis genere & ridiculo sensu.

Gutturosi βρογχοκήλη

DIOS. DE Thure. Cap. lxxyiii.

Ibanon, Romani Thus dicunt. In Arabia quę ob id Thurifera dicta est: nascitur Thus. Primum bonitatis honorem masculũ habet: qđ Stagoniã quasi stillicidiare uocant natiua guttę rotũditate: nullas qđ huiuscemodi est sectiones habet: candido pterea colore: fractumq; intus pingue est: & incensum q̃primum ardet. Indicum subruffo & liuido colore est. Rotundũ opere & artificio humano Thus fit: sectũ. n. in quadrangula fragmenta tũ cõiectũ in fictile aliquod multa uolutatione donec rotundũ fiat circũagiẽ. Vetustate quod tale fuerit ruffescit. Vocantq; id stageron aut Entomon. Secũdę bonitatis est quod Orobiã & Melioton appellant: q̃titate minimum: colore uero maxime ruffum. Vocaẽ & Thus aliquod Amomite: candidũ quidem: sed cum fricaẽ masticēs modo lentescens. Adulteratur oẽ Thus pinea resina: & gũmi artificiose conformatum: facillime tñ deprehenditur. Gũmi. n. incensum non agit flãmas. Resina in fumũ euanescit. Thus uero q̃primum ardet: Indicat fraudem præterea & odor. Põt Thus omnia hæc: calefacit: adstringit: purgat quæ claritati oculorum officiunt: cõcaua explet ulcera: & ad cicatricem perducit: Cruenta glutinat uulnera: cõpescit oĩa sanguinis pfluuia: & ex cerebri membranis etiam. Lenit sedis & reliquarum corporis partium malefica ulcera tusum: lineamentoq; inspersum: tum ex lacte insertũ: incipientes formicas & impetigines tollit: additis aceto & pice inunctũ. Sanat idem ambusta: pernionesq; cum suillo anserinoue adipe. Manantia capitis ulcera cum nitro exterit: reduuias cum melle: contusas aures cum pice. Contra reliquos autẽ eius partis dolores cum uino dulci instillatur. Prodest & fœminarum mãmis a partu inflammatis cum cimolia creta ex rosaceo inunctum. Miscetur utiliter faucium remediis: & his quæ ad splanchna. i. interanea conficiuntur. Bibitur idem sanguinem expuentibus utiliter. Verumtamen in sanitate potum furorem facit quem græci maniam uocãt. Quinetiam si maiore copia cum uino bibatur hominem perimit. Crematur Thus in pura testa positũ: accẽditurq; grumo eius ex lucerna accẽso: donec totũ incensum sit: quo tempore operculandum est usq; dum extinguatur: sic enim non

cinerescit

cinerescit. Sunt etiam qui fictili in quo Thus ardet concauum æneum uas ad excipiendam simul thuris fuliginem superponunt: ut mox de fuligine thuris agẽtes dicemus. Sunt p̃tereaqui thus in crudum fictile coniicientes: lutoq; circumlinẽtes in fornace cremant. Frigitur & in noua testa ignitis carbõibus superposita: donec nullas agat bullas: nec pinguitudinem: uaporemq; aliquem ex se remittat. Friatur facillime: nec minus etiam quod crematum non fuerit.

INTERPRES.

Ecerunt Theophrastus græcis: Romanis uero Plinius admirabilem thuris historiã uindemiæ: mercaturæq; eius deos & religionẽ adiicientes: nec male ut uidet̃ tam honesta rõne peregrinis mercibus parcere hoĩes docuerunt: ne his quæ ad rem diuinam sanitatẽ & beatiorẽ uitam natura fecerat ad uoluptatem turpiter homines abuterent̃: fieretq quod deoꝝ aris dicatum esset & medicinæ deberet̃: turpissimæ uoluptatis aliq̃n lenocinium. In quo nunq̃ satis laudabit eos aliquis: qui humanis moribus sapienter consulẽtes: quod Plato antea in reip. primordiis nõ damnauerat utili & augusto mendacio thuris oẽm fortunam rudi illo seculo illustrauerint. Verumtñ nos in scriptore hoc ꝑ sanitate hoĩs remedia ex thure tractãtes in hac naturæ parte utiliorem: aut certe parem eoꝝ diligentiã desiderauimus: ut quæ nunc minus ĩ eo patent ope & auxilio eoꝝ certius cognosci & aptius instaurari possent. Nunq̃.n. ut Ascreus poeta cecinit si bonus uicinus sit bos homini periret: qui siquid bona salute usus uenerit: benigne semp defendet: & in ruris labore operis: iumentis: & consilio iuuabit: quod in bonarum artium studiis oĩb⁹ optandum & quærendum eaꝝ ꝓfessoribus: ut pluribus quasi testimoniis in unum collatis certior ueritas emergat. In hoc aũt scriptore eo magis: quo alterã hoĩs partẽ curare & excolere ausus & rẽ assecutus in cõi salutis nostre beneficio laboris sui plures debuerat inuenisse socios. Qui si nũc essent nullo aut minore labore multa in Dioscoridis thure a nobis docerentur & instaurarentur. Non iõ tñ cessabimus. Verum conabimur quatenus licebit studio & labore nostro fœliciter uti. Incipiemusq; ab eo quod hic ait. ἔςι δὲ ὁ τοιοῦτος ἄτομος & nos uertimus nullas ostẽdit quod huiuscemodi est sectiones: manifesta significatiõe uocis eius in cunctis quæ secari nequeãt: aut nunq̃ secta fuerint. Estq; Dioscoridi sensus: Thus quod natiuam habet guttæ rotunditatem: carere sectionibus: diciq; ob id Atomum: & a testiculorum figura masculũ appellari: primæq; bonitatis esse: qm̃ qđ uolutatione: aut (ut Theophrastus ait) sectione in rotunditatem conformatum fuerit: in tanto bonitatis honore non sit: & aliis ab illo differat notis. Prima.n. thuris laus est in eo quod sponte sua rupto arboris cortice fluxit: & stillicidii rotunda forma in arbore pependit: quapropter & stagonias .i. stillicidiaris dictus est: σαγόνας.n. græci aquaꝝ stillicidia dicunt. Eoq; tota res pertinet: ut ostẽdat Diosc. ꝙ huiuscemodi fuerit thus nullo artificio hominis sed sponte sua factum ea forma uideris quod.n. tale non erit adulterinum habẽdum: deprehẽdiq: posse mutato in uetustate colore hic ipse ostendit. Ex his facile est non suspicari illic rõcinariue uitium: sed uelut in aperta luce deprehesum tenere: quo loco hic ait ἄτομος ἢ σύαγρος καλούμενος & nos uertimus: uocaturq; id entomon siue stagerum. Qui n. põt hoc loco atomon thus dici: quod in alio genere pauloante decretũ est: aut quõ sectionibus conformatum non dicetur? quod hic testatur in quadrangula fragmenta secari cõiectumq; in fictile usq; dum rotundetur uolutari. Videor itaq; constituere posse nõ ἄτομος: sed cõtraria significatione ἔντομον legendum esse: ut rei conueniat nomen: & qm̃ hic ait in quadrangula fragmenta secari: sectionis etiam in nomine significatio sit: indicauit id nobis Theophrastus etiam: qui de hac ipsa re agens eadem quasi uoce usus est dicens ὅ ποῖαι ἂν βούλωνται ποιεῖν τὴν ἔντομήν. Varie præterea legitur quæ in græcis aliquot huic coniuncta uox est: syagros: in aliis hisq; melioribus stageros inuenta. Habetq; prima illa a Syagro Arabiæ promontorio: secunda a destillando rõnem. Nobis in ancipiti potior uisa quæ a destillando facta est. Videtur enim hic duo Thuris genera contrariis appellationibus: aut diuersis saltem inter se discreuisse: cum prius illud stagoniam & atomum. Secũdũ uero hoc Entomon & Stageron uocari dixit. Differt autem atomon & entomon: manifesta contrarii habitus significatione. Stagonia uero a stagero: quo a stillatitio stillicidium: optionem tñ in stagero legentibus relinquimus: hoc ne malint: an ab Arabiæ ꝑmontorio Syagron: ita tñ ut non syagron: sed syagrium gentiiis nominis adiectiua forma legendũ esse id sciant. Quod sequitur deinde in secundo bonitatis ordine Orobias dictum a quantitate nomen inuenit: & ꝙ minoribus guttis concrescat Erui semen non excedentibus sic appellatum est: ὄροβον.n. græci Eruum notissima frugem noiant: cuius seminib⁹ & granis pares thuris guttas sic ueteres uocauerũt. Quodq; illi coniunctum est: siue καὶ ὁ ἐν σμίλῳ ut fere in omnibus: siue ut in melioribus καὶ ὁ μιλιωτός legat̃ diuersam coloris aut loci in quo nascitur rationem habet. Nobis inclinat animus ut a colore sic dictum fuisse existimemus: quando hic statim subiicit quantitate minimum esse hoc thus: & κιῤῥότερον. i. ruffo colore: quaꝝ uocum altera orobiæ: altera melino i. luteo colori respondere uidetur: cui idem esse credimus: quod hic melioton ait. Quid aũt Copiscus significet: incertum nobis nisi

κοπίζειν

adulterinū ea uoce Diosco. indicauerit: κοπίζειν.n.græcis .i. διαψεύδεσθαι .i. mentiri significat. Quo loco deinde hic ait contra incipientes formicas & impetigines cū aceto & pice inungitur: in plerisq; græcorum cū rosaceo ēt inuenitur. triaq; deinceps numerata sunt: acetū: rosaceū: & pix: & si Paulus Aegineta capite de formicis his aceto tm̄ utatur. Coacti fumus nō multo post negationē illic restituere ubi de cremando thure hic agit: in quo nunq̄ satis demirari alios interpretes possum: qui non senserint: cū præcipiat Diosc. incēsum & ardens thus operculari usq; dum extinguatur: ideo id iubere ne cinefiat thus sed crematū integrū permaneat: ut in carbonibus ad ignem seruādis fieri quotidie uidemus: qui igniti terra operiuntur: nō.n. thuris cinerē sed crematū thus quærit hic scriptor: eadē rōe qua multa alia ad augēdas eorum uires cremari iubent: & ut cōsumpta igne pinguitudine ei⁹ oi meliorescat qđ medicinæ utile in eo est: reiq; necessitas id facile ostendit. q̄.n. ardentia operiuntur: subsidentibus flāmis quāprimum ardere desinunt: & quo cocturæ peruenerant illic extincta inueniuntur: nec aliud iubetur q̄ incendendū esse thus: & cū tot incensum erit quod oculis patebit cū flāmas agere desierit: tunc donec extinguatur operiendū esse: sic.n. non cinefiet: nā si cinefieret: oēm amitteret usum: idq; ēt pbatissimus mihi codex habet: οὕτω γὰρ οὐκ ἐκτεφροῦται: quod est sic.n. nō cinefit. Credim⁹ ēt in extremo capite male legi θρύπτεται δὲ δυχερῶς: μὴ καταπεχωμένος. rei enim nō rñdet sensus. Non.n. facile ob lentorē & pinguitudinē suā friatur non crematū thus: ut indicant uoces illæ: sed q̄ igne oē id unguen amiserit & coctura aridius factum fuerit id facillime friatur; uideturq; nobis perfectæ cocturæ Diosc. hanc notā legentibus ōndere uoluisse: eāq; ob cām ex hoc sensu redditus locus a nobis est. In uerrucarū gñe postremo sunt quas nos formicas diximus: de quibus antiquiores græci sic tradiderunt: exiguas esse in cute excrescentias callosas: & plerunq; rotundas: Idq; inter acrocordona quæ ꝑprie uerruca est & formicā hanc discrimen esse: q̄ formica latiore basi & sessilis est: uerruca angustiore, & pensilis: raroq; hæc una tm̄ eodē tēpore nascitur: uerum copiosior maximeq; in pueris: illa a notissimo insecto nomen inuenit q̄ in scabēdo & attritu mordentis formicæ sensum faciat: hæc uero ἀκροχόρδων a græcis ideo dicta est: q̄ cordæ nexu suspēsa pendere uideatur. Descripsit ultimā hanc Galenus in diffinitionibus suis dixitq; ἀκροχόρδονα idest uerrucā esse rotundā eminentiā in cute quæ basim habeat angustā. Dicendū nobis hoc loco ēt quæ nā græci σπλαγχνικὰ φάρμακα dicunt & nos uertimus. Et his quæ ad splanchna .i. interanea exta cōficiuntur: pro quo nouisse oportet græcis σπλάγχνα esse quæ latinis exta sunt: uitaliora. s. interanea: qualia sunt cor: pulmo: iecur: & si qua alia in cæsis uittimis aliquid quōdā significabāt: Aruspicinæ.n. prima illa uox fuit: qua cunctas eas partes in aīalibus simul significarent: trāslata deinde ad partiū in aīalibus historiā & medicinā uox est: melioraq; & utiliora interanea oīa cōi extorum appellatione indicata fuerunt. Obseruauimus nos tm̄ iecur plerūq; ea uoce intelligi. Id n. maxime obseruari in aruspicina præcipiebatur: Decernit itaq; Dios. misceri utiliter thus medicamētis his quæ contra mala in extis nascentia cōficiuntur: una uoce cōplexus multa & diuersa morborū gña: in quibus oportebit medicum ex thuris uiribus discernere quæ eo remedio curari debeāt & possint: nec obliuiscetur qđ diximus obseruasse nos solū iecur extorum appellatione plerunq; intelligi: quod licet unū sit: in plures tm̄ diuisum partes ueluti bacinias multitudinis numero augeri potuit: Et si id fit certiora illi oīa in uno hoc erunt. Suspitio tm̄ & coniectura non decretū legentibus hoc sit.

Formica

ἀκροχόρδων

σπλαγχνικὰ φάρμακα

Exta.

σπλάγχνα

DIOS. DE Thuris cortice. Cap. lxxix.

PHleon. Romani Thuris corticē dicūt. Excellit bonitate in thuris cortice q crassus: pinguis: odoratus: recensq; est: in quo læuor sit: nulla scabrities: aut mēbranæ tenuitas. Adulteratur pini aut piceæ cortice. Veruntm̄ & hæc deprehēdit ignis: Cæteri siquidē cortices accēsi nō ardēt: sed sine odore in fumū euanescūt: thuris aūt cortex accēditur & cū suauitate odoris ardet. Crematur cortex hic ēt thuris mō: thuriq; easdē uires hēt: efficaciores tamen & maiore adstringendi ui: eamq; ob cām sanguinē expuentibus bibitur. Fœminarū uero fluctionibus utiliter subiicit: facit idē ad oculorum cicatrices: concauaq; & sordida eorum ulcera. Frigitur idem contra palpebrarū scabrities efficacissimum.

INTERPRES.

NOn male Thuris corticē corticosum Thus dixerit aliquis: qđ.n. in eo laudatur & medicinæ inseruit Thus est: quo nisi turgeat cortex: inutilis erit: non ideo tm̄ sic intelligenda res ut ex quacūq; parte arboris corticē hic laudet: sed ex ea tm̄ in quā interioris lachrymæ impetus ingruerit: ruptoq; cortice destillauerit: quo loco oē qđ in arbore hæsit sermentoq; auulsum corticis aliquā crustam secū detulit thuris cortex dictus ē: q multo humore prægnans a thure non magnopere differt: ideoq; medicinæ utilis est. Ea crusta lachrymæ coniuncta: simulq; allata a medicis in proprios quos hic docet usus a thure separabatur: priua

sanguinē expuentib bibitur: fœminarum
fluctionib utilr subijcit:

timq; a Thure aliquid magis minusue poterat: quemadmodũ eiusdẽ thuris manna: de quo mox agemus. Tria.n. hæc simul plerunq; in officinis & earũ acerris inueniuntur: thus: cortex: & cõtussu elisæ thuris micæ: quas latini ueteres: aliqñ manna: aliqñ pollinẽ thuris dixerunt: substantia idem aut nõ penitus aliud: aspectu aũt & rei euẽtu diuersa. In medicina nõ omittemus hoc loco quas nã nos fœminarũ fluctiones diximus græci ῥοῦν addita coloris diuersitate appellãr nigras uerbi cã: rubentes: albas: pallentes: aquosas ue fluctiones. Ea latini aliquot cõi mensiũ appellatione: addita tñ coloris eadẽ diuersitate: sed parũ fœliciter ut nobis uidetur uocauerunt: neq;.n. mẽses uere sũt. Sed ex fœminarũ locis ad multũ tẽpus destillationes toto se illac purgãte corpore: ea semper specie & aspectu quale est quod abundat & purgatur: indicatq; rubor sanguinis, χώρα illum quẽ non multo ante descripsimus. Nã si qualis ex aperta uena solet sanguis fluit: suspecta esse debet locorũ illorũ corrosio aliqua: Candor pituitã: eodẽq; mõ in aliis. Longius eas oẽs in diffinitionibus suis Galenus psecutus est: singulas per colorũ gña diffiniẽs & oĩbus priuatim suas notas & euẽtus assignans. Estq; illud oĩbus cõe: esse fluctiones has per muliebres locos diutinã humoris destillationem quæ purgante se ea parte humore illo fiat. Numerauitq; Galenus in fluctionibus his rubentẽ: candidũ: suffum: & nigrũ colores. Paulus Aegineta his addidit pallidũ & aquosum. Dicemus ẽt quæ nã hic oculorũ κοιλώματα dixit & nos uertimus cõcaua eorũ ulcera: quæ a Galeno in Isagoge sua sic descripta sunt. Dicunẽ aũt in oculis κοιλώματα .i. concaua ulcera: quæcunq; rotũda & cõcaua: uuis latiora circa irim oculi fiunt. Sũt aũt in oculis uuæ ex eodẽ ulcerũ gñe de quo, cũ primũ licebit copiosius dicetur.

Mãna thuris. pollen thuris cortex thuris Fœminarũ fluctiones

κοιλώματα Cõcaua oculorũ ulcera Vuæ oculorũ

DIOS. DE Manna siue Polline Thuris. Cap. lxxx.

Anna. Romani Manna & Pollinẽ Thuris dicunt. Probatur thuris Manna
m quæ candida: pura & thuris micis grumosa est. Thuri easdẽ uires hẽt in efficaciores tñ. Adulteratur admista cribrata ex picea arbore resina & farinæ polline: aut tuso thuris cortice: quæ omnia igne deprehenduntur. Neq; enim adulterata pariter æqualiq; motu: sed fumosa & in pura aeris uaporatione ardet: odoris præterea suauitas misto alieno halitu sentitur.

INTERPRES.

Iximus superiore capite oẽm thuris substãtiã in antiqua medicina trifariã diuidi in thus:
d corticẽ thuris: & eiusdẽ mãna: nec aliud est qđ nũc dicamus: q̃ uoce hac in thuris puluere tñ ueteres usos fuisse: satis rem Plinius descripsit cũ ait esse concussu elisas thuris micas: quæ attritu glebarũ in acerris subsiderent: a cõcussu græci ẽt ὑποκείσμα dixerunt: nihilq; illi simile cõmune ue est. cũ aerio melle: qđ posteriores a sacris hebreorũ litteris accæpta similitudine mannam dicunt in alio genere & diuersa potestate rem: illi.n soluendi: huic adstringẽdi uis est. In quo cauendũ ne similitudine nominis decipiatur aliquis in antiquis quibus in thure semper: in aerio aũt melle nunquam usus eius uocis fuit.

DIOS. DE Thuris fuligine. Cap̃. lxxxi.

Ethalẽ. Romani Fuliginẽ dicũt. Thuris Fuliginẽ sic facito: thuris gru
a mos sigillatim exiguo tenace apprehendẽs ex lucerna accẽdito: & in cõcauũ: picatũ nouũq; fictile accensos deinceps conicito: tũ superposito conuexo in medioq; pforato & diligẽter exterso æneo uase: fictile illud opito: ex altera eius parte aut utrinq; lapillos altitudine q̃tuor digitorũ illi subiiciẽs ut uideri possit an thuris grumi illi ardeant: & locus pateat unde alii subinde coniiciantur. Antequã deinde primus penitus extinguať grumus: alios superadiicito donec satis fuliginis collegisse te credas. Continue ẽt spongia ex frigida aqua terga & extimas aheni partes abstergito: sic.n. nõ magnopere calente aheno firmius fuligo omnis hærebit: quæ alioquin leuitate sua decidua fauillæ thuris inutilis facta miscebitur. Derasa igitur prima fuligine idẽ usq; dum libuerit facito: cremati thuris cinerẽ seorsum semp abiiciens. Lenit fuligo thuris oculorũ inflãmationes: cõpescit eorũ destillationes. Repurgat eiusdẽ partis sordida ulcera: concaua explet: & carcinomata cõpescit. Conficiunť eodẽ mõ: & ex myrrha: resina: & styrace fuligines iisdẽ accomodatæ & utiles. Ex reliquis præterea lachrymis fuliginẽ pariter excipito.

INTERPRES.

καπνὸς
αἰθάλη
λιγνὺς
ἄσβολη
Fumus
Fuligo

p Luribus ut obseruasse facile fuit fumos: & hærētes ex eo parietibus & tectis fuligines græci appellationibus discreuerunt. καπνὸν: αἰθάλην: λιγνὺν: καὶ ἄσβολην dicentes: nos fumi & fuliginis tm̄ appellationibus omnia indicamus: eamq; ob cām non licuit alia q̄ fuliginis uoce Dioscoridis αἰθάλην uertere: quæ eo differt ἀπὸ τοῦ καπνοῦ. i. fumo: q fumus crassior nigriorq; & ex materia nondū fulgente flāma: aut ea desinente surgit: αἰθάλη uero hæc tenuior leuiorq; nihil aliud est q̄ ignis & flāmæ impetus: qui qm̄ fumi modo nigra contactu suo reddit quæcūq; lambit fumus ēt dicitur. Eodem modo & fuligo a nobis dicitur tam quæ a græcis ἄσβολη a fumo facta est q̄ quæ λιγνὺς a flāma alicubi concrescens. Et qm̄ omnium idem consequens & euentus est nigredo. i. & concrescens eo colore materia aliqua: ideo in græcis etiam quorum est ditior lingua: promiscue pro fumo fuligineq; omni uoces illæ in usu sunt. Apollonius in argonauticis suis λιγνὺν appellauit fumum: qui ex attritu lignorum inter se fieret: cum deducta ab argonautis in pelagus argo naui cecinit αἱ δ᾽ ἄρ᾽ ὑπὸ προτόνοισι βαρεῖ στενάχοντο φάλαγγες τριβόμεναι περὶ δ᾽ ἔσφιν ἀϊδνὴ κηκίε λιγνύς. Quod in torno fieri quotidie etiam uidemus: cum colore nigro lineas segmentaq; operib⁹ inducere uolentes attritu alterius ligni: citataq; illa uertigine: colorem fumi simul & fumum excitamus. In oculoꝝ aūt morbis carcinoma maleficum ulcus est: carbunculo: qui in ea parte fit a Paulo Aegineta in descriptione coniunctum: fieriq; ait in cornea eius tunicula rubere: tunicarumq; dilationem & dolorem habere qui pungat: & usq; ad tempora pertineat: incurabileq; esse: & si multa & ille remedia contra id eodem loco statim decernit. Est illud postremo cogitandum quod hic de omni fuligine agens ait. Iisdem accomodatæ & utiles: an iisdem quibus fuligo thuris deseruiāt: an iisdem quibus ea ex quibus confectæ sunt: quod uero similius est & nos magis probamus.

Carcinoma oculi

DIOS. DE Picea. Cap. lxxxii.

p Ityn. Romani Piceam dicunt. Nota arbor Picea: ex eodem genere theda est specie tm̄ diuersa. Adstringit utriusq; cortex. Intertriginibus utiliter tritus inspergitur & ulceribus in sūma cute: ambustisq; cū spuma argenti & thuris manna. Idem ceratis Myrtheo oleo coactis additus in teneris corporibus ulcera ad cicatricem perducit. Quæ serpunt cum atramento sutorio tritus compescit: fœtus & secūdas suffitu pellit. Aluum sistit potus & urinam cit. Vtriusq; etiam folia concisa illitaq; uulnerum inflāmationes leniunt: & tuta ab inflāmationibus ea seruant. Concidūtur eadem: & in aceto coquuntur: calidoq; eorum decocto utiliter in dolore dentes colluuntur. Bibuntur hæc ipsa etiam iocinorosis utiliter drachmæ pondere cum aqua: mulsaue aqua. Idem possunt pini etiā pota cortex & folia. Omnium materia minutatim concisa & in aceto decocta dentium dolores sedat: si qua parte dens dolet decoctum id ore contineatur. Quinetiam dēsandis in confectione acopis pessulisq; eadem omnium materia apte utuntur. Colligitur ex incensis omnibus fuligo ad atramenti librarii confectionem. Quę honestādis palpebris etiam inseruiet: erosisq; oculorum angulis & glabrescentibus: simulq; nascentibus aliis palpebris: & oculoꝝ lachrymationibus. Pityidas uocāt græci thedæ & piceæ fructus: qui in conis. i. nucibus earum inueniuntur: habētq; adstringēdi & calefaciēdi aliquā uim: tussibus utiles & pectoris uitiis per se & cum melle sumpti. Purgati uero pineæ nucis nuclei in cibo sumpti: aut cum passo & cucumerum seminibus poti urinam cient: uesicæ renumq; acrimōias hebetant. Stomachi erosiones leniunt cum portulacę succo sumpti. Infirmitatem uirium roborant: corruptos humores retundunt. Totæ uero pineæ nuces ab arbore decerptæ recentesq; contusæ & in passo decoctæ uetustis tussibus & tabi quam phthisim dicunt accomodatæ sunt: sic ut ex eo decocto trini quotidie bibantur cyathi.

INTERPRES.

p Iceam & congeneres illi arbores quasdam in huius scriptoris historia Thuri statim coniunxit quæ in Piceæ resina interuenit gemma: tam thuri similis: ut mista uisu discerni nō queat: ideoq; ex ea fraus illi quondam fieret & adulteraretur: quod siue religioni colēdoq; numini: siue medicinæ inseruiat: integrum & incorruptū seruari omnino debuit. Quod hic intelli-

gen s post ueri Thuris historiã thuri similẽ resinã fundẽtes: unde adulterari id posset arbores do
cuit: piceã: thedam: pinumq; & earũ nuces: in qbus simile thuri colore & odore cõcretum & hærẽs
aliqd passim inuenitur: ne reprehenderetur in eo quod in aliis hic a principio damnauerat: qui
in aliq quæ disconuenirent coniunxissent: & cognata a congeneribus suis separassent. Sed ab hoc ue/
luti legitimo quodam principio: mastichem: resinasq;, & pices omnes sequaci & continuato histo/
riæ ordine deinceps doceret: quarũ tanta est in destillando similitudo: & arborũ resinã destillantiũ
tam multa in natalibus: earũq; appellationibus mistura: ut nihil in Theophrasto: Plinioq; & aliis i
certius legat: aliis aliis tẽporibus eiusdem rei nõ iisdẽ appellationibus utentibus: & inuicẽ eas com
mutantibus. Nos diligenti obseruatione eorũ: quæ Theophrastus & post eũ Plinius: amboq; pluri/
bus locis tradiderunt: græcã pityn tuto & cõiũ oium in ea uoce consensu piceam uertimus & πεύκην
thedam eo præter multa alia argumento usi: quod hic ipse scriptor non multo post hæc de liqda
pice dixerit συνάγεται μὲν ἐκ τῶν λιπαρωτάτων ξύλων πεύκης καὶ πίτυος: quod est colligi præcipue πίτυς
picem ex pinguissimis lignis peuces & pityos. Quod totum Plinius pariter indicauit: copiosiorem πεύκη
resinam & liquidam picem fieri ex theda & picea testatus: poterat & multis aliis argumentis idẽ cõ
firmari: sed nos his quæ in Theophrasto: Plinioq; & græcis: latinisq; aliis legi possunt cõmentatiões
has nostras impudenti alienarũ opum coaceruatione augere nolumus: poterunt uolentes lib. xvi. ca
pite. xi. Plinium & Theophrastum omnibus fere libris de plantarũ historia uisere: omniaq; cognata
rum arborũ discrimina in tam grauibus scriptoribus certius cognoscere: & cognita grauius censere.
¶Scio. n. fore qui secus forte & aliter q̃ nos hæc iudicabũt: sed nos libenter omnibus censendi in tam
multiplici re arbitrium relinquimus: ea tñ lege ut meminerint nihil in his tam certo argumẽto ali
quo posse cõstitui: ut nõ aliud ẽt aliis argumentis & aliis auctoribus indicari possit. ¶Nobis placuit
quod Hippocrates præcæpit in desperatæ salutis malo nullam debere medici diligentiam & ope/
rã esse. Monuitq; in eo nos Plinius qui sua ætate ẽt testaret non satis constare auctoribus qd' cuique
generi in his arboribus tribuẽdũ eẽt: tãta tũc erat rerũ & auctorũ icerta historia: tãtaq; similitudo &
nataliũ in his arboribus mistura. ¶Quod deinde Dios. ait piceæ thedæq; corticem in teneris corpori τρυφερόχρω/
bus ulcera ad cicatricem perducere: τρυφεροχρώτων. i. non ad genus uitæ tm̃: ut Ruellius uertit: sed τον
ad illud & sexũ: & ætatẽ referendũ etiã est: pueros inquam & in deliciis & umbra agẽtes quales fœ ἁπαλόσαρκον
minæ sunt: eorumq; corpora: sic. n. antiqores græcorũ medici usi ea uoce sunt: ἁπαλόσαρκα καὶ σκλη σκληρόσαρκον
ρόσαρκα. i. teneræ & duræ carnis ex ætate sexuq; & deliciis appellãtes. Sic Paulus Aegineta capite de
uulneratis neruis uocibus illis usus est. ¶Diu post hæc nos torsit quod in græcis omnibus legit: πά/
λη δὲ ἐξ αὐτῶν γίνεται εἰς ἀκόπων σκευασίας καὶ πεσσῶν ἐπιτήδειος. Et nos uertimus: Quin etiam dẽsan
dis in confectione acopis pessulisq; eadem omnium materia apte utuntur: cõcinniore sensu q̃ si ru
de: quæ ad subigendum liquida notissimum instrumentum est ex his arboribus facta: subigi i cõ
fectione ea dixissemus: pro quo sensu non πάλη fœminino genere: sed neutro πάλημα legendum πάλη
illic erit: est autem πάλημα ut græcorum lexica indicant πύκνωμα. i. densatio: factaq; uox ea est q πάλημα
quæ telarum mõ texuntur cultellata, huiuscemodi spathe percutiuntur: percussaq; densantur: ex
qua similitudine hic ait harum arborũ materia densari acopa & pessulos. Non tñ reiicimus dãna/
musq; omnino aliam illam lectionẽ. Potuit. n. antiquitas in his quæ ad acopa & pessulos coqueren/
tur rude ex his arboribus facta uti: sed illa aptior uisa sententia est: quã si nõ admiserit aliquis ali/
am illam arbitrio suo sequatur. ¶Sunt. n. in eodẽ hoc scriptore multa huiuscemodi: quale est qd' in
scissili lacte postea docebit: recenti ficulneo ramo subigendũ esse & plura his similia alia. ¶Nõ omit
tẽdũ hoc loco ẽt qd nobis significet: quod in extremo fere capite diximus. Arborũ huiuscemodi fu Honestatio
liginẽ honestandis palpebris inseruire: non satis certum nisi apertius doceatur oculorũ uitiũ seu ma palpebrarũ
lum. Sciendũ itaq; græcos βλέφαρα dicere: quæ nos cilia utrinq; oculũ in somno & in occursu noxæ βλέφαρα
alicuius claudentia appellamus: & βλεφαρίδας quas nos palpebras in extremo ciliorũ margine na/
tos pilos: quibus in uidendo lucis nostræ radii diriguntur. Cuius id certum inditiũ est q deciduis
his aut ruptis neq; rectaneq; in longũ ut antea uidemus. In palpebris his naturæ uitio labes aliquæ Vitia palpe/
fiunt: pediculationes: defluuia: alter tertiusq; aliqñ pilorũ ortus & ordo: pluresq; aliæ medicis no/ brarum
tissimæ: earum quædam sic nocent: ut medicorũ ope indigeãt: aliæ meliorem illam uultus nñi par
tem dehonestant tm̃: nec facile negligũtur ab his quibus formæ & decoris studium est: tã altæ mu
lierum animis aliqñ insitum: ut quos natura parum gratos palpebris earum colores dederit lenoci
nio aliquo mutare conentur: fuitq; quõdã tm̃ in ea re studiũ: ut eius rei ars & artis pcæpta obserua/
tionesq; multæ adhuc in antiquis scriptoribus legantur: præcipueq; in græcis qbus frequens uox ẽ
καλλιβλέφαρα una appellatione & malorũ remedia & formæ lenocinium in ea parte appellãtibus. καλλιβλέφα/
Ideoq; Plinius quale erat malũ in quo remedio opus esset: sic eã uocem uarie uertit modo glutinã ρα
dis: modo replicandis: modo honestandis: modo circumliniendis palpebris dicens. Nos ex tã mul
tis id elegimus quod lenocinio formæ & uitiorũ remediis pariter responderet: diximusq; honestan
dis palpebris inseruire fuliginem &c. ex cõmuni honoris euentu qui i uultu & oculis fiat curato ui/
tio: & ad speciosiorem formam restitutis palpebris: quod ea lege tñ excipi a legentibus uolumus Glabræ
ut ex uiribus remedii ad utranq; partem seruatum sibi iudicium esse meminerint. ¶Diximus eodẽ Simul nascẽ/
loco glabras simulq; nascentes alias palpebras: eiusdem partis labem quam græci πτίλωσιν & πτίλα tes palpebræ

βλέφαρα dicunt: quod malum in Isagoge sua Galenus his uerbis descripsit magis q̃ diffiniuit. Fit ptilosis in oculo cum aliæ subnascunt palpebræ: quæ uero naturales antea erant: defluentes fractæ uc dolores his quæ punguntur similes faciũt. Ab auibus & earũ pennis græca illa uox facta ẽ: πτίλα enim ꝓprie dicuntur in ea gente quæ lanugines magis q̃ pennæ statim exclusos pullos uestiũt: quibus deinde cum incremento auis pereuntibus legitimæ oriuntur pennæ. Consimiliq; rõne annuã in auibus plumæ pennarumq; omnium mutationẽ πτίλωσιν aliqui ex græcis: & comparatam pennis plumam: hanc πτίλα: illas πτέρα alii dixerunt. Quo utroq; exemplo græci id malum in oculis uocauerunt: quia .s. mutarentur & mutatis aliæ subnascerentur.

DIOS. DE Lentisco. Cap. lxxxiii.

Chinon, Romani Lentiscum dicunt. Nota arbor Lẽtiscus est: tota adstringendi uim habet: siquidem fructus: folia: ramorũq; & radicũ cortex æquali potestate sunt. Exprimitur succus ex radice: corticeq; & ex foliis in aqua ad multum tempus decoctis: tum a coctura refrigeratis & abiectis: rursusq; ad crassitudinẽ mellis decocta aqua. Bibitur utiliter ob adstringendi uim quam habet contra sanguinis excreatiões: fluores alui: intestinorũ tormina. Bibitur itidem pari utilitate contra sanguinis ex fœminarum locis ꝓfluuia; procidẽtesq; uuluas & sedes: licetq; in uniuersum pro Acacia & hypocistide eo uti. Pót eadem & ex foliis expressus succus. Fouentur eorũ decocto etiam ut impleantur quæ non implentur & durentur in os quæ non durantur. Fœminarum fluctiones cópescit. Auertit quæ pascendo serpunt: urinam cit; utiliter mobiles dentes eo colluuntur. Viridibus ex Lentisco dentifriciis pro harundinea acu fricatione dentes utilius exteruntur. Fit præterea ex Lentisci semine oleum quod adstringẽdo est: his quæ adstringenda erunt præcipue accomodatum. Nascitur & ex Lentisco resina quæ ab arbore lentiscina: a quibusdam uero Mastiche appellatur: potu cõtra sanguinis excreationes & diutinas tusses utilissima. Stomacho accomodata est & ructus mouet. Miscetur his quæ exterendis dentibus conficiuntur & circũlitionibus uultus nitorem afferens. Glutinandis palpebris eadem utilis est. Cõmanducata oris halitum cõmẽdat: & gingiuarum tumores reprimit. Plurima & probatissima nascitur Mastiche in Chio insula: bonitateq; in ea antecedit quæ pellucet: & Tyrrhenæ ceræ cãdore suo similis est: crassa friabilis & odorata. Quæ contra uiridis deterior. Adulteratur mastiche admistis pinea resina aut thure.

INTERPRES.

Otior q̃ nunc sit quondam Lentiscus fuit: & si testante id Plinio Ciceroni credendũ est: rusticæ plebi necessaria: quæ cœli & in eo sydeꝝ imperita arandi: suorũq; operũ auspicia ex ꝓpinqua arbore certius cognoscere posset. Nihil.n. nobis occultum natura in disciplina ruris esse uoluit. Vtq; agendaꝝ aliaꝝ reꝝ decretoria nobis tempora certo aliquo iditio indicauerat: sic etiam Lentisci triplici fœtura tria arandi tempora monstrauit. Notissimi omnibus Ciceronis uersiculi sunt. Iam uero semper uiridis semperq; grauata. Lentiscus triplici solita est grandescere fœtu. Ter fruges fundens tria tempora monstrat arandi. Quam ob causam uerisimile est in honore ruris quondam hanc arborem fuisse: quæ agrum colentibus ꝓ cœlo & mathematica ephemeride esset: cognita omnibus & ubiq; ante uillam consita: nunc coriariis tantum conficiendis pellibus folia eius inseruiunt: & dentifriciis materia. Quondam plures & meliores in sanitate & morbis usus habuit: quos omnes ne longius ab opere hoc nostro discedamus consulto relinquemus: agentesq; rem nr̃am: primũ illud monemus quo loco hic ait fieri succum ex foliis ad multũ tẽpus decoctis tũ a coctura refrigeratis & abiectis non legi ubiq; refrigeratis: sed abiectis tm̃: nos aũt illud adiecimus in probatissimo omnium codice inuentum in quo legebatur μετὰ τὸ ἑψηθῆναι καὶ ψυγῆναι τῶν φύλλων ἀποσηθέντων. Quod deinde non procul a fine in græcis legitur αἴθερα καὶ πυρρὰ καὶ διαφανῆς καὶ διαυγής uitiosum nobis uidetur: credimusq; abũdare secundam illam uocem πυρρὰ, aut aliam quondam fuisse: aduersatur enim superioribus: nec potest aliquid simul candidum quo colore hic mastichen & alii omnes laudauerunt: & πυρρόν. i. rufum coloreq; ignis esse: eam ob causam nos eam expunximus non inuenientes quã similẽ illi aliã uocẽ substitueremus: ibi-

demq; mõstrante id re ipsa in fraude & adulterio mastiches resinæ pineã adiecimus sic in melioribus græcis legentes: disiunximusq; thus & pineam resinam eadẽ ueterũ codicũ fide admoniti: q̃m alterũ satis esset: nec oĩs resina id præstare posset: sed pinea tñ quæ colore candido in cõcolori mastiche facilius falleret. Diximus deinde in medicina & uiribus lentisci decocto eius impleri q̃ non implentur: caua ulcera quæ expleri oporteat intelligentes: & in os durari quæ non durantur: succedentẽ ruptis ossibus cicatricem illam significantes quã græci producta prima πῶρον dicunt in lapidis duritiem concretam aliqua parte corporis materiã: quæ ubi natura os exigit necessario quærẽda: ubi contra naturã ea concrescat medicamentis discutienda: pro qua sciendum est πῶρον græcis esse in genere terreni quod durissimum & solidissimũ sit: idcoq; passim a latinis græcum πῶρον tofum dici q᷑ id terreni gen⁹ osum durissimũ sit. Ex ea similitudine in corporibus nr̃is græci πώρους dixerunt lapidosas durities q̃ ex podagris articularive malo in articulis uel per se in aliis partibus cõcrescũt. Sic Galenus in Isagoge sua rẽ descripsit. Aristoteles uero li. iii. de aĩaliũ historia de sanguine agens ait eo putrescẽte pus fieri: concalescenteq; pure porũ. i. lapidosam duritiẽ huiuscemodi. Poro de poris his ẽt longius Paulus Aegineta egit in articulis fieri ostendens crasso terrestriq; humore illuc per se ingruente: aliq̃n autẽ ex medicamenti alicuius usu quod multa discutiendi: siccandiq;: nulla aũt molliendi ui fuerit. Verũ non de his hoc loco agit Dios. sed de eo poro qui deficiente alicubi osse quærendus & augendus sit: ut quod naturæ deest hoc remedio instauretur. Quam diximus præterea acum harundineam nihil intelleximus aliud q̃ in purgandis a cibo dentibus acuminatam harundinis festucam: pro qua ex lentisco factã usi ueteres sunt: & nostra ætate adhuc elegantioris uitæ homines utuntur. Nam καλαμίδας græci ꝓprie dixerunt acus ex harundine factas q̃bus mulieres cincinnos & uelamẽta capitis firmarent: q᷑ nũc æreis aut argenteis fit.

caua ulcera
πῶρος
καλαμίς.

DIOS. DE Terebintho: & resinis omnibus. Cap. lxxxiiii.

Terminthon, Romani Terebinthum dicunt. Nota arbor terebinthus est. Eius folia: fructus: & cortex adstringendi ui quã habẽt iisdẽ omnibus quibus & lentiscus præparata pariter & sumpta utilia sunt. Estur fructus eius: stomacho tñ nocet: ciendæ urinæ: & calefaciendo aptum: Venerem idem adiuuat: & contra phalangiorũ morsus utiliter in uino bibit. Quæ ex Therebintho destillat resina ex petræa quidẽ arabia affertur. Nascitur tamẽ & in Iudæa. Syria. Cypro. Aphrica: & Cycladibus insulis: quæ una bonitate alias uincit: magis translucida: cãdida: colore ad uitreum & cyaneum inclinato: odore Terebinthi. Antecedit resinas oẽs alias terebinthina: post hanc lentiscina est: quam mastichen nominant: tum quæ ex picea destillauerit & abiegna. Post has numerantur quæ ex theda fluxit: & pinea. Mollit resina omnis: calefacit: discutit collectiones: repurgat. Tussientibus & tabidis in eclegmate per se: aut cum melle accomodata: pectoris uitia etiam purgans. Vrinam eadem cit: maturat: & aluum mollit. Glutinãdis palpebris utilis est. Et contra lepras cum ærugine: atramento sutorio: & nitro inungitur. Contra saniẽ uero destillantes aures: & naturalium prurigines ex oleo & melle: miscetur eadem emplastris malagmatis & acopis. Quinetiam lateris dolorib⁹ succurrit per se inũcta & imposita. Nascitur & liquida resina ex arboribus picea & theda quæ ex Tyrrhenia & Gallia affertur. Eadem ex Colophone Asiæ quondam afferebatur: unde & Colophoniæ nomen inuenit. Affertur liquida & ex Galathia q̃ ad Alpes est: quam gentis suæ uocabulo regionis eius incolæ larignam dicũt: egregiæ bonitatis contra diutinas tusses in eclegmate & per se: colore inter se differunt hæ etiam. Est enim quæ candida: quæ olei: & quæ mellis colore sit: qualis larigna ẽ. Nascitur & ex cupresso liquida resina ad omnia eadem utilis. In siccæ resinæ genere pinea etiam est & abiegna: nec non ex theda: piceaq;. Eligito in omnibus his odoratissimam: pellucentem: non adeo aridam: neq; humentem: friabilem: & ceræ similem. Bonitate omnes uincunt quæ ex picea & abiete destillarunt: odoratæ enim sũt & thuris similes. Afferuntur & ex Pityusa insula quæ ad hispaniam est egregiæ bonitatis resinæ. Ex theda autem pinu & cupresso minore efficacia & ignauiores sunt: nec pares aliis uires habent: licet ad omnia eadem in usu sint. Lentiscina tamen te-

rebinthinæ respondet. ¶ Coquitur liquida omnis resina in uase quod quadruplo ad infundendi humoris quantitatem captu sit: oportetq; resinæ unum: cœlestis uero aquæ congios duos in ahenum conicientes in prunis leniter coquere: continueq; miscere donec odorem omnem amiserit: friabilisq; facta siccescat: & digitis in attritu non repugnet: refrigerata deinde in fictili non picato uase seruanda est. ¶ Quæ sic cocta fuerit resina candidissima erit: prius tamen oportet liquatam resinam per colum aliquod traiicere: ut quod in ea sordidum est secernatur. ¶ Cremantur & sine aqua resinæ in prunis leuiter primum. Cum uero in eo sunt ut desententur raptim & sine intermissione copiosi subiiciendi carbones: triduumq; cum suis noctibus indesinenter coquendæ sunt: donec quales præmonstrauimus fiant: tuncq; ut dictū paulo ante est reponendæ. In siccis satis erit integram diem coctas reponere. ¶ Vtiles coctæ resinæ sunt malagmatis & acopis: colorandisq; unguentis. ¶ Colligitur ex resina fuligo etiam eodem quo ex thure modo honestandis palpebris utilis: corrosis oculorum angulis: palpebrarum ex corruptione defluuiis: & oculorum lachrymationibus: Fit & ex resinæ fuligine atramentum librarium.

INTERPRES.

q Via lepidissimo græcorum comico: in fabula cui titulus equites est finguntur non Athenis clari quondam uirtute ciues: sed e plebe domino seruientes Nicias & Demosthenes aduersam in seruitute sua fortunam: & quæ a conseruo paphlagone iniuste quotidie paterentur audiente omni populo lamentantes: iccirco & ubiq; præsentem imaginem legentibus eorum ostendunt: qui ex alieno labore & opere gratiam sibi & gloriam inter homines quærunt. Solo.n. theatrali risu & plausu differt quod illi dolebant: subtractam a conseruo sibi placentam a seipsis elaboratam: dominoq; pro sua appositam: & inuentam illi ex alieno labore heri: em gratiam: ab his qui in publica priuata ue re socialiq; omni uita hac nostra: alienis iisdemq; furtiuis coloribus rem suam exornant: quales fuisse semper multos tam cæca & audax ambitio est: conicere & pro comperto habere licet. Et si ex historia desint exempla: quæ in bonis artibus & humanioribus studiis ætate nostra a multis facta & edita sunt: satis fuerit ut intelligamus extremæ iniustitiæ esse sua gloria defraudare aliquem: nec magis aliquid in homine laudandū constanti studio perpetuaq; illa iureconsultorum uoluntate reddendi unicuiq; quod suum est: uindicandiq; a priuata seruitute: quæ communia omnibus eorum auctores esse uoluerunt. ¶ Non pigebit itaq; Theophrasti manibus & nomini hanc gratiam habentes: ex quo cuncta diuersis locis de Terebintho ab eo tradita prætérito eius nomine Barbarus pro suis in corollarii cōmētationibus edidit: græcam eius scriptoris de Terebintho: mox latinam omnem historiam huic capiti adiicere: ut possint uolentes quod testati pauloante sumus aperte cognoscere: obiterq; intelligant græcarum litterarum peritiores in uertendis græcos hoīs nescio celeritatem an negligentiam potius dicā: qui inter cætera. θυωδέστερον sulphurosum uerterit. ¶ Hæc igitur Theophrastus primum libro tertio. τέρμινθος δὲ περὶ πυροῦ ἄμητον ἢ μικρῷ ὀψιαίτερον ἀποδίδωσι. mox eodem libro: τῆς δὲ τερμίνθου τὸ μὲν ἄρρεν· τὸ δὲ θῆλυ. τὸ μὲν οὖν ἄρρεν ἄκαρπον· διὸ καὶ καλοῦσιν ἄρρεν· τῶν δὲ θηλειῶν ἡ μὲν ἐρυθρὸν εὐθὺς φέρει τὸν καρπὸν, ἡλίκον φακὸν καὶ ἄπεπτον, ἡ δὲ χλωρὸν ἐνέγκασα, μετὰ ταῦτα ἐρυθραίνει, καὶ ἅμα τῇ ἀμπέλῳ πεπαίνουσα, τὸ ἔσχατον ποιεῖ μέλανα μέγεθος ἡλίκον κύαμον, ῥητινώδη δὲ καὶ θυωδέστερον. ἔστι δὲ τὸ δένδρον περὶ μὲν τὴν Ἴδαν καὶ Μακεδονίαν βραχὺ θαμνῶδες ἐστραμμένον, περὶ δὲ Δαμασκὸν τῆς Συρίας μέγα καὶ πολὺ καὶ καλόν. ὄρος γάρ φασιν εἶναι πάμμεγιστον τερεβίνθων. ἄλλο δὲ οὐδὲν πεφυκέναι. ξύλον δὲ ἔχει γλίσχρον καὶ ῥίζας ἰσχυρὰς κατὰ βάθους. καὶ τὸ ὅλον ἀνώλεθρον. ἄνθος δὲ ὅμοιον τῷ τῆς ἐλαίας. τῷ χρώματι δὲ ἐρυθρόν, φύλλον περὶ ἕνα μόσχον πλείω δαφνοειδῆ κατὰ συζυγίαν ὥσπερ καὶ τὸ τῆς οὔης καὶ τὸ ἔξ ἄκρον περιττόν, πλὴν ἀγωνιώτερον τῆς οὔης καὶ δαφνοειδέστερον δὲ κύκλῳ καὶ λιπαρὸν ἅμα τῷ καρπῷ. φέρει δὲ καὶ κωρυκώδη τινὰ κοῖλα καθάπερ ἡ πτελέα, ἐν οἷς θηρίδια γίνεται κωνωποειδῆ. ἐγγίνεται δέ τι ἐν τούτοις καὶ γλισχρὸν οὐ μὴν ἐντεῦθέν γε ἡ ῥητίνη ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ξύλου. In quinto deinde de materia Terebinthi idem hæc tradidit. μέλαινα δὲ σφόδρα καὶ πυκνὴ τὸ τῆς τερμίνθου. περὶ γοῦν Συρίαν μελάντερόν φασιν εἶναι τῆς ἐβένου. ἐκ τούτου γὰρ καὶ τὰς λαβὰς τῶν ἐγχειριδίων ποιεῖσθαι. τορνεύεσθαι δὲ ἐξ αὐτῆς καὶ κύλικας θηρικλείους, ὥστε μηδένα ἂν διαγνῶναι πρὸς τοὺς κεραμέας. Et hæc ex Theoph satis sint: q̄ sic uertat aliqs Terebinthus aūt circa tritici messem aut paulo serius fructū profert. In Terebintho mascula altera: fœmina uero altera. Caret fructu mascula: ideoq; eo sexu eā distinguūt. In fœminis altera fructū q̄primū fert: magnitudīe lētis: q nō maturescit: altera cū uiridē ꝓtulerit: sic cū uite maturat: tūc rubētē: postrēo nigrū: magnitudīe fabæ: resinosū & aromatū mō odoratū. nascit

Terebinthus arbor in Ida & Macedonia breuis: fruticosa: & contorta. In Damasco aũt Syriæ grandis: multa: & speciosa: feruntq; Terebinthis tñ illic ingentem montem: & nulla alia arbore frōdere. Habet Terebinthus glutinosi lentoris materiá: radices ualidas: altiores & in uniuersum nũquá pereuntes: flores oleaginis similes, colore rubẽtes: folia ex uno pediculo plura: laurinis similia eodem quo in sorbo modo geminata: & in summo qđ impar solumq; sit differt q̃ minus angulosum q̃ in sorbo est: Laurinisq; per ambitũ similius: pariter ac fructus pingui lentore abundans. Fert Terebinthus ẽt nucibus similes folliculos inanes: quo mõ & ulmus fert: in quibus bestiolæ culicibus similes nascuntur. Inuenitur in his etiam resinosi lentoris aliquid: nõ tñ hinc resina colligitur: sed ex ligno. Nigerrima densissimaq; Terebinthi materia est: nigrioremq; hebeno in Syria prouenire aiunt: fieriq; ex his cultellorũ capulos: & torno calices Thericleos fabricari tãta fœlicitate: ut a figlinis discerni nõ possint. Hæc sunt quæ placuit nobis longius ostendere: ut collata his quæ Barbarus in corollario suo Terebintho adiecit hominis laborem & operá indicarent: simulq; ostenderent q̃ diligens in colligendis undiq; ueterũ dictis: & uertendis græcorũ uocibus fuisset: qui Pliniũ & Theophrastum simul miscens: eandem uocẽ ὑγρὸν τέρμινθον ex Plinio odore iocũdiorẽ: ex Theophrasto sulphurosum dixerit: non animaduertens ab utroq; idem dici: in quo parũ caute egit: ratus θεῖον qđ græcis sulphur significat Idem esse qđ θύα & θυώδη græci idẽ dixerunt: quæcunq;. s. in sacrificiis & aris ad suffitus & uapores incenderentur: qđ tá manifeste patet ut ꝓbari non oporteat: Videturq; Gazam Theophrasti interpretem in ea re secutus esse. Idem ẽt qđ erat ἄπεπτον uertit qui cõcoqui non possit: cum tñ de coctura cibi quæ in stomacho fit Theophrastus eo loco nõ agat: sed de maturitate quæ calore fit: & similis cocturæ stomachi est: parum memor πέπτειν utrunq; significare: & Theophrasto in his quæ maturantur peculiarẽ hanc uocem esse. Ná & in medicina πεπτικά etiam dicuntur quæ abscessus & collectiones maturant. Possemus & multa alia his adiicere: sed hæc satis nobis esse uolumus: ut hoc quasi gustu meminerint legentes & ubiq; sciant nihil nõ alienum in eo esse. Nec morte præuentum potuisse extremá & salutarẽ illá manũ iis quæ incœperat apposuisse: oportereq; eos qui itegrá rẽ nouisse uelint primos eius auctores consulere: nec nouis scriptoribꝰ tñ deferre: ut ueterũ obliti quemadmodũ in cãtu & musice fieri Homerus dixit nouissima quæq; tñ amemus & admiremur. Nunc aũt ut rem nr̃am agamus sciendũ illud est esse Terebinthũ, quá posteriores grani uiridis arborẽ dixerunt facto illi nomine ab eo eius genere quod fructus suos in uiridi pallidos fert: qđ Theophrastus χλοερὸν dixit quasi herbaceũ. Ex ea terebinthina destillat resina omnibus notissima in quotidiano medicinæ usu: de qua cũ semel agere Dios. cœpisset: de reliquis ẽt egit cognata congeneribus suis coniungens. Nosq; ut in melioribus græcis adhuc legitur cõtinuata historia: unoq; tñ titulo & capite oĩa complexi sumus resinæ genera: īter quæ larignam ex larice collectam hic numerat: a Vitruuio præcipue in architectura & medicina laudatam qui lib. ii de materia agens laricem his uerbis cõmendauit. Larix uero qui nõ est notus nisi his municipalibus qui sunt ad ripam fluminis Padi & litora maris adriatici: foliis est pini similibus: habetq; resiná liquidá mellis attici colore: quæ ẽt phthisicis medetur: Credimusq; nos eam nũc esse quá Venetiis deflexa a larice appellatione lariga officinæ & uulgus appellãt. Siquis aũt uelit totam laricis historiá naturáq; nouisse. Vitruuiũ libro illo & Pliniũ pluribus locis li. xvi. & xxiiii Palladiumq; in nouembri mense legat. Sunt. n. scriptoribus his & huic omnia fere cõmunia. Quod aũt in coctura picis passim legit̃ ξύλα χαλκόβρίου ὕδατος ἐμβαλόντες εἰς ἀγγεῖον ex meliorũ codicum lectione εἰς χαλκεῖον i. in ahenum uertimus: præsertim ostendente id Plinio qui lib. xvi. hoc modo coqui ꝓcæpit. Verba eius sunt. Alii utilius putant sine aq̃ coquere lento igne tota die: utiq; uase æris albi.

Larix

Larigna resina.

DIOS. DE Pice liquida. Cap. lxxxv.

Issan hygran. Romani Picem liquidam dicunt: liquida pix quam conō pleriq; nominant ex pinguissima colligitur thedæ & piceæ materia.

Probatur splendore: læuore: & puritate: facit contra letalia medicamenta: tabem quam phthisim dicunt: purulentas excreationes: tussim: suspiria: & quæ ægre ex pectore excreantur: cyathi pondere cum melle lincta. Inungitur præterea contra tonsillarũ: uuæq; inflãmationes: anginasq;: & cõtra purulentas aures cum rosaceo: cũ trito aũt sale cõtra serpentium morsus. Pari ceræ eadẽ mista scabros pellit ungues: impetiginesq; emendat: muliebriũ locorũ abscessus: & sedis duricies discutit. Strumas erumpit cum farina hordeacea & urina impubis pueri decocta. Cum sulphure: piceæ ue cortice: aut furfuribus cõtra ea quæ serpũt utiliter inũgitur ea coercens. Quinetiam Thuris pollini & ceræ mista ꝓfunda ulcera glutinat & carne explet. Vtilis itidem contra pedum & sedis rimas inuncta. Cum melle pur-

gat ulcera:& explet. Cum passa uua melleq; carbunculos:& putrescentia ulcera sca
rificat & disrumpit. Miscetur præterea utiliter his quæ exedendo sunt.

INTERPRES.

Esinis coniunxit natura pices:ideoq; legitimo historiæ ordine post eas Dios. de omni Pice
docuit:quod.n.ex uiuentibus plantis resine nomine destillat:id incensa in furnis eadē ma
teria picis appellatione fluit:simplex a principio & liquida tm̄:mox ea decocta:sicca ēt:nō
Conos dissimili penitus potestate:& hoc tm̄ diuersæ:ut testatus Paulus Aegineta est:q̄ sicca in secūdo or
dine desiccat:minusq; q̄ liquida calefacit:contra uero liquida:habentq; ambæ quod purget:matu
ret:discutiat:& acre sit:ad omnia tm̄ liquida efficacior:sicca uero glutinandis uulneribus aptior:ob
quas uires hic mox dicet uulnerum remediis utiliter siccam misceri. In quarum historia naturam
Dios. secutus de liquida prius egit Conon a quibusdam dici testatus:quæ uox & rei in ea uoce æsti
matio q̄ uetusta & uera in pice sit non ausim ego affirmare. Id certe pro comperto est græcis κῶνον
dici pineam nucem:& ab ea forma Mathemathicis terræ umbram Conum dici:& Coni forma de
scribi:& ab eo fructu pinum arborem etiam Conū dictam posterioribus græcis fuisse:posseq; hoc
κόνις loco:qm̄ ex cognatis Pino arboribus pix fiat eius appellatione censeri:alioqum nihil habet ea uox:
quod ad picem referri possit. Dubitamusq; nos non κῶνον prima pducta:sed κόνιν prima correpta
legi quondam potuisse:& ex usu pici id nomen accreuisse:quia.s.in uindemia dolia & in aliis uitæ
nostræ usibus fictilia pice ex interiore parte linirentur:ideoq; picata passim dicerentur:& non pica
κονιᾶν ta:qua uoce hic sæpius utitur:ut in superiore capite cum ait in uase non picato seruandā resinā &c.
Quod totum græci κονιᾶν dicunt:quod est illinire:licetq; κόνιν pprie puluerē græci dixerint:nihi
κωνιᾶν lominus cinerem:calcē:& quæcūq; alia dicebant:quibus leuigari asperitas & obstrui raritas posset:
ἀκόνιτα quod in doliis uini fictilibusq; aliis quondam passim fiebat:& nunc uitro etiā fit:ideoq; græci κονι
ᾶν calce glutinoq; & maltha aliqua illinire adhuc dicunt:& ἀκόνιτα fictilia cuncta illa:quæ picata
non fuerint:& aliquo huiuscemodi obstructa leuigataq;. Nec nos mouet q̄ in hac significatiōe pri
ma pducta κωνιᾶν aliqn̄ & κωνῖσαι inuenitur. Facilis.n.in eiusdem soni littera ad uitium in scriben
do lapsus est. Quod deinde impresso codici deerat post λεπροὺς ὄνυχας.i.scabros ungues instaura
uimus:καὶ λειχῆνας.i.impetigines. Nec multo post dubitauimus quod legitur φύματά τε ὑστέρας
καὶ σκληρίας δακτυλίου διαφορεῖ:quæ uoces si sic legantur significant. Uuluæ abscessus & sedis duri
Letalia medi ties discutit:non sic forte legendum esse:sed mutatis locis aut malis uuluæ durities & sedis abscef
camenta sus legi potius oportere:qn̄ cōmunius malum sedis abscessus q̄ durities sit:non tm̄ mutare rem au
si sumus:satisq; fore credidimus signasse locum. In medicina autem illud monemus letalia medi
camenta hunc dicere cuncta illa:quæ in medicina quidem usum aliquem habent:per se autem le
φθίσις talia sunt:qualis Apollinaris herba:Cicuta:Mandragoras:Spuma argenti:& pleraq; alia qbus suc
Tabes currere Picem hic ait eodē modo quo oleum:adipem:butyrum:& unguen omne aliud. Dicendū
etiā hoc loco cur nos tabi plerunq; adiecimus:quā græci phtisim dicūt a genere ad certā cōtrahen
ἀτροφία tes spēm:in quo scire oportet latius patere latinā tabē q̄ græcorum phtisim:hi.n.hac uoce tm̄ i his utū
καχεξία tur:in qbus a capite in pulmones descendens destillatio eos exulcerat febris fit & frequens tussis ē:
latini uero non tm̄ hoc mali genus tabem dicunt:sed quam græci ἀτροφίαν & καχεξίαν appellant:
quarum prima illa fit quotiens corpus non alitur decedentibus semper aliquibus:nullis uero in eorū
locum succedentibus:quo malo affectos Plinius semper uocat qui cibum non sentiūt. Secūda uero
illa cum malus corporis habitus est:ideoq; omnia alimenta corrumpunt quod fere fit cum longo
morbo uitiata corpora:ēt si illo uacant:refectionē tm̄ non accipiunt:principiumq; subeuntiū cutem
aquarum malum corporis huiuscemodi habitū esse testatus Paulus Aegineta est. Et qm̄ tria hæc ma
la summa semp macies seqtur,ideo latini cōi tabis appellatione oīa indicarunt. Græci diuersis p
priisq; in singulis generibus uocibus usi singula certius docuerunt:eamq; ob cām nos tabi huic græ
cā semper coniunximus uocē:ob latinæ rei angustias iampridē ab omnibus latinis recæptā. Eam li
bro diffinitionum suarum Galenus dixit esse pulmonū exulcerationem : quā febricula & macies
φθίσις corporis sequitur. Idem etiā nō solum pulmonis & medicorum phthisim:sed aliorum etiā scriptorum alia
rumq; partiū.(late enim patet id nomen)phthisim describens ait cōiter oēm corporis maciē & di
minutionē ea uoce significari manifesta a græcorum uerbo:qd' φθίνειν.i.diminuere est significatione:
φθινόπωρος qua in plantis cunctisq; aliis paulatim pereuntibus græcorum scriptores utuntur:unde & oculorum
phthisim etiam dixerunt:& a qua autumnum pariter φθινόπωρον græci uocant:q̄ eo tempore po
ma fructusq; oēs & folia quasi mortis quadam imagine paulatim decidant. Quin etiā in numeran
dis ex lunæ luminibus mensium diebus eadem gens:tertiæ decadis dies sic quondā numerabat:ut
πρώτη φθινομένου:sicq; deinceps.i prima diminuentis se mensis.i.lunæ dicerent:propria eius uerbi
ui in eo sydere utentes:quod a plenilunio quotidiana luminū diminutione usq; ad nihilū & tene
φθόη bras decrescit. Nolumus hoc loco relinquere in quo uicinitate nominis & ab eiusdem uerbi deriua
tione facilis lapsus est:quid φθόη.græcorum medicis quondam pprie fuerit:diminutio hæc etiam cor
poris & macies:sed ex alia cā priuatim ad eam maciem diminutionemq; contracta:quæ ex ulcere
perpetuaq; eius uomica fiat:quo malo quotiens corpus tabescit φθόην priuatim græci id dixerunt.

Et qm̄

Et qm̃ p̃cedunt hoc tabis genus aliqñ quæ græci ἐμπυήματα dicunt: & nos purulentas excreationes hoc loco uertimus: siquidem Hippocrates ait: a cruentis sputis purulenta sputa: ab his phthisis: & ἐμπυήματα aphthisi mors. Non omittemus & hoc legentibus indicare: auctore Plinio: aliisq; latinæ linguæ p̃ purulentæ ex batissimis scriptoribus ea uoce uti: intelligendasq; eas tm̃ puris expuitiones: quæ a sanguinis excreatione facto ulcere neq; ad cicatricẽ perducto fiunt: nã quæ præcedente inflãmatione facto & difrupto abscessu sentiunt: ut in laterali dolore quẽ pleuritim uocant aliqñ accidit: in alio genere alias in cõmentariis his nostris descriptiones & appellationes habebunt.

DIOS. DE Oleo Picino. Cap. lxxxvi.

p

Isselæon. Romani Picinũ oleũ dicunt. Ex Pice fit Picinũ oleum separato oi qd' aquosum in ea est: qd non aliter q̃ lacti serũ illi inest: excipitur ĩ coctura picis puris supra eã expansis uelleribus: quæ cum ab euaporato halitu madebunt exprimenda in uas aliquod sunt: idq; tãdiu agendũ usq; dũ pix coquit'. Facit picinũ oleũ ad eadẽ oĩa ad quæ liquida pix. Illitũ præterea cum farina hordeacea defluuia capilli quas alopecias dicunt explet: quod & liquida pix præstat: quæ cõtra quadrupedum ulcera & scabiem utiliter inungitur.

INTERPRES.

c

Onfundit intellectũ qd ultimum fœminini gñis p̃ticipiũ in græcis claudit hoc caput: cõtra quadrupedũ ulcera & scabiẽ utiliter inũcta: nõ.n. satis certũ est picẽ ne: an picinũ oleũ p̃stare id Dios. decernat: nec nos audemus de ea re censere: cũ picino oleo id Plinius tribuat lib. xxiii. cap. v. dicens picino oleo usum passim esse ad quadrupedũ scabiẽ: & Columella lib. vii. cap. v. idẽ testet' quo loco liquamẽ picis oleũ hoc noiat: Maro aũt pici id assignat cum in Georgicis suis cecinit Idæasq; pices &c. Et Columella idẽ lib. vii. cap. xxx. ẽt confirmet: bitumẽ: sulphur & pleraq; alia liquidæ pici in hunc usum miscenda p̃cipiens. Nos cõem & fere oĩum græcorũ lectionẽ secuti pici id tribuimus: nihil q̃ easdem uires pix & picis oleũ hñt in ea re periculi timentes. Potuitq; forte Dios. qd' in pice a se relictũ fuerat hoc loco restituere uoluisse. In medicina nũc & humani capitis uitiis dicemus hoc loco quas græci alopecias & nos capilli defluuia sic a græcis dicta ubiq; uertimus. Quod ideo fit qm̃ sola defluuii uox totã rẽ non explet: nã & caluitium in senectute: & post longiorẽ ualitudinem capilli fluxus defluuia sunt. Sciendum itaq; non aliter quam in plantis fit in capillo ẽt fieri: utq; in illis aliquæ deficiente penitus humore deciduis foliis arescunt: aliquæ uero alienis cõtrariisq; humoribus idẽ patiunt': non dissimili rõne & in capillo fit: deficienteq; humore caluitiũ fit, alieno uero & deprauato alopecia hæc: & quã iidem græci facto ab anguibus noĩe Ophiasim uocant: sola figura differẽtes: hæc.n. obliquis & cõtortis spatiis locũ deglabrat: & anguiũ mõ uario colore capillũ ostendit: Alopecia uero a uulpibus facto noĩe colore aureo & q̃lis in uulpe est capillũ ostendit: nec aliter q̃ in eo aĩali pilus sæpenumero capillus itidem hoĩ perit. Vtrunq; hoc malũ Galenus in diffinitionibus suis sic descripsit Alopeciã esse dicens natiui coloris in capillo mutationẽ: qua ad aurũ inclinato colore capillus a radicib' fluit. Ophiasim uero similẽ prædictæ in capillo natiui coloris in magis uarium & uersicolorem mutationẽ: quo uitio circumactis & obliquis spatiis capitis partes glabrescunt.

Alopecia

Capilli defluuia

Ophiasis

DIOS. DE Picis fuligine. Cap. lxxxvii.

f

It ex liquida Pice fuligo ẽt hoc mõ. In nouã lucernæ testã funiculo instructã picis aliquid coniicito: accendito deinde funiculũ: nouoq; fictili operculata testa quod furni simile sit superiore sui parte in orbẽ circinatũ & angustũ: inferiore aũt ut furni sunt perforatũ: sinito deinde ardere testã: cũq; prima fuerit consumpta pix: aliã supinfundito: donec q̃tã uolueris fuliginẽ feceris. Habet fuligo picis acrimoniã: & adstringendi uires: honestandis palpebris circũlitionibusq; utilis est: & ubi corruptione glabrescentibus palpebris expleri eas oportet. Vtilis p̃terea infirmis: lachrymosis; exulceratisq; oculis.

INTERPRES.

f

Acile est græci clibani quẽ nos furnũ uertimus ex descriptiõe pictuaq; hac Dios. formã non dissimilẽ his intelligere quas nr̃a ætas campanas dicit: & qbus officinæ passim utunt' ex floribus: herbis ue subiecto igne exudatũ humorẽ colligentes. Desiderari posse ẽt in hoc capite uĩ quo ipe: quaq; rõne hærẽs furno huic fuligo colligẽda sit: qm̃ nihil de ea docet': sed æquo aĩo id ferendũ est: nulla.n. instituta obseruatiõe qd promptius & aptius fuerit in usu a gentibus relinquitur: ut amoto.s. fictili illo quo testa ardẽs opiebat' quæ hæserit fuligo deradat': & derasa seruetur.

DIOS. DE Sicca siue spissa pice. Cap.lxxxviii.

It spissa pix decocta liquida: uocatur eadem a plerisq; palimpissa: quasi itera
f ta uel iterum cocta pix: estq; in hoc genere quædam uiscosa quam boscadē nominat: q̄dā aūt priuati sicca. Probatur quæ pura: pinguisq; est: odorata: resinosa & leniter rutila: talis Lycia est & brutia: coniuncta simul picis & resinæ natura. Est illi uis calefacere: mollire ad suppurationem perducere: furunculos & panos discutere: & ulcera explere. Miscetur præterea sicca pix uulnerariis emplastris.

INTERPRES.

Vod moneamus hoc capite unum tm̄ est: adiecisse nos illi f. & instaurasse amissas incuria
q librarioꝝ uoces illas. Talis lycia est: & brutia cōiuncta simul picis & resinæ natura: q̄ in ali quot melioribus græcis his uerbis adhuc leguntur. τοιαύτη δ' ἐστὶν ἡ λυκιακὴ καὶ βρυττεία δύο φύσεων ἐχόμεναι πίσσης ἅμα καὶ ῥητίνης: Accessitq; nostro huic consilio & Plinius lib. xxiiii. capite. vii. dicens: spissarū utilissima medicinæ est Brutia: qm̄ pinguissima & resinosissima utrasque præbet utilitates idem fere Dioscoridi testatus.

DIOS. DE Pice quam græci Zopissam dicunt. Cap.lxxxix.

Zopissam. Romani pariter græcis Zopissam dicunt. Derasam nauigiis cum cera resinā zopissam aliqui uocant: a plerisq; eadem hypochyma appellatur: q̄ marino sale maduerit discutiendi uires habentem. Sunt et qui collectam ex picea arbore resinam zopissæ appellatione indicent.

INTERPRES.

Quod Zopissæ adiicit nomen Apochyma Dios. a Paulo Aegineta hypochyma aptiore nominis cōpositione dicitur: nulla tn̄ nobis in ea uoce certa rei significatio est.

DIOS. DE Bitumine. Cap. xc.

Sphalthon. Romani Bitumen dicunt. Bitumē omne aliud antecedit Iu
a daicum. Probatur quod purpuræ modo splendet: ponderosumq; & firmo odore est. Damnatur contra quod nigro colore sordet. Adulteratur enim admista pice. Nascitur ī phœnice: Sidone: Babilone & Zacyntho insula. Gignitur & in Sicilia Agrigentinoꝝ agro liquidum: fontibus supernatans. Quo ad lucernarum lumina uice olei incolæ utuntur: siculum oleum falso appellātes: siquidem liquidi bituminis genus est.

INTERPRES.

Arata omnibus & exposita uniuersi Bituminis longior historia est: poteruntq; uolētes ex
p Strabone: Plinio: aliisq; multis: natales: patrias notas: euentusq; omnes eius facile nouisse. Nos quæ desiderari posse uidentur duo tm̄ adiiciemus auctore Vitruuio suæ architectu-
Aquæ bituminosæ ræ libro octauo: cum de medicamentosis aquis agit: Bituminosas aquas interioris corporis uitia potionibus purgando sanare: licetq; uitioꝝ certum genus ille nō dixerit: ex uiribus tn̄ & potestate bituminis coniiciendum idest. Iudaicumq; hoc bitumen ideo a Diosco. oībus aliis p̄ferri: q̄ efficacissima oium alioꝝ ui & natura sit idq; inditio esse q̄ ut Strabo in descriptione Iudææ testat̄ ex interuallo ui sua solidissimis metallis: & auro rubiginem & asperitatem inducat.

DIOS. DE Pissasphalto. i. Picibitumine. Cap. xci.

Vocatur & in Bituminis genere Pissasphaltus: quasi Picibitumen dicas composita ex Pice & Bitumine re & rei appellatione. Nascitur ad apolloniam quę in Epiro est: fluminumq; impetu ex ceraunis montibus delatum in littora eructatur glebarum modo concretum: odore picis Bitumini mistæ.

INTERPRES.

P Rima totius bituminis & maxima diuisio est in liquidum & concretum: Apolloniaticūq; hoc picibitumen Plinius suæ historiæ libro.xxxv.capite.xxiiii.liquidis adnumerat: cum tamen hic dicat glebarum modo concretum ex montibus in littora eructari. Idem præterea Plinius Picibitumen hoc aliquando fossilem picem appellat: parum certa rei indicatione: & in qua sibi ipsi parum conueniat: neq;.n.potest aliquid simul fossile & liquidum esse. quod enim liquidum ex terra in lucem ptrahitur: hauriri dicitur. Testantur autē Paulus Aegineta: Epiriq; incolæ omnes & res ipsa concreta substantia picibitumen hoc esse: quod nostra ætate adhuc picandis nauigiis illic in usu est: & ex quo uectigal ea gens non negligendum sibi fecerit. Nascitur autem ad Apolloniam antiquam ciuitatem: quam libro.xvi. Strabo Epiroticam nominauit: Stephanus ἰλλυρίας dixit esse: ἣν ᾤκουν ἰλλύριοι κατ' ἐπίδαμνον: ut ab aliis quæ quondam eodem nomine uigintiquatuor diuersis locis fuerunt ea regionis nota distinguerent. Fuit autem mos antiquis scriptoribus homonymia locorum regionis adiectione certius indicare. Quo fit ut quod passim legitur: ἐν ἀπολλωνίᾳ τῇ ἐν ἐπιδάμνῳ non sic sed aut τῇ ἐν ἠπείρῳ legendum sit ut Strabo ait: aut quod Paulus Aegineta τῇ πρὸς ἐπιδάμνῳ: aut quod Stephanus τῇ κατ' ἐπίδαμνον. i. in Apollonia quæ ad Epidamnum est: eadem Epiri aut Illyrici significatiōe: in qua & Epidamnus ciuitas antiquissima fuit: de qua Thucydides: Paulus: plurésq; alii longius tradiderunt. Apollonia

DIOS. DE Naphtha quæ & Bituminis genus est. Cap. xcii.

U Ocatur & quoddam Bitumen Naphtha: quæ Babylonii bituminis destillatio est colore candidum: inuenitur & nigrum. Trahēdi ad se ignes tantam uim habet ut ex interuallo etiam ad se rapiat: contra oculorum suffusiones & albugines efficax. Potest omne bitumen inflāmatiōes arcere. Glutinat: discutit: mollit: facit ad muliebrium locorum in fœminis strangulationes & procidentias: in quem usum apponitur: suffitur: & olfactandū naribus admouetur. Suffitu idem comitiales quo lapis Gagates modo deprehendit. Bibitur ciendis mensibus cum uino & castoreo utiliter. Prodest diutinis tussibus: spiritus angustiis: suspiriis: serpentium morsibus: coxendicis & lateris doloribus. Datur deglutiendum cœliacis: & ad disiiciendum concretum sanguinem: cum aceto utiliter bibitur. Clystere infunditur contra intestinorum tormina: cum ptisana liquefactū. A capite in subiectas partes destillationes suffitu sanat: & dentium dolores circunlitum mitigat. Quod in bituminis genere concretum est: palpebrarum pilos glutinat: calens specillo impositum. Idem podagris: articulorumq; doloribꝰs & ueternosis cum cera: nitroq; & hordei farina hydrelæo macerata utiliter inūgitur. Potest Picibitumen omnia quę possunt mista simul pix & bitumen.

INTERPRES.

N Eglexit notæ tunc omnibus rei: & quæ ad ignes & ignaria in quotidiano usu esset longiorem hic scriptor historiam: contentus dixisse Babylonii bituminis fluxum & liquorem Naphtham esse: reliquitq; legenda uolētibus integram nouisse rem: quæ Eratosthenes. Possidonius: pluresq; alii longius de ea quondam tradiderunt: quemadmodum & nos exemplo eius nūc etiam monemus. Si amet quispiam ex ueterum historia Naphthā certius nouisse: habere Plinium secundo libro capite octauo & centesimo breuius quæ ab antiquis græcis acceperat: scribentem: a quo poterit quæ delectent magis q̄ prosint audire. Habere & Plutarchum in gestis Alexandri magni scribentem peragrata uictaq; omni Babylone: quæ armis & imperio eius sine labore subito cesserat: nihil æque eum regem admiratum fuisse q̄ in ecbatanis: sic n. regiōis eius pars quædā nominatur q̄ ut uerbis eius utar. τό τε χάσμα τοῦ πυρὸς ἐν ἐκβατάνοις ὥσπερ ἐκ πηγῆς συνεχῶς ἀναφερόμενον καὶ τὸ ῥεῦμα τοῦ νάφθα λιμνάζοντες διὰ τὸ πλῆθος οὐ πόρρω τοῦ χάσματος. ὃς τἄλλα μὲν ἀσφάλτῳ προσεοικὼς οὕτω δὲ εὐπαθὴς πρὸς τὸ πῦρ ἐστὶν &c. Quorum sensus sit. In ecbatanis autem admiratus præcipue est ignis ueluti ex fonte cōtinue emergentis hiatum; & Naphtha ex eo fluxum: qui non procul ab hiatu illo tanta eructatur copia ut paludem faciat: cuius adeo ad trahendos ad se ignes tam facilis natura sit: ut ex interuallo &c. Vocatq; Plutarchus ῥεῦμα

Quod hic περίρρυμα: ille cõmuniore uoce fluendi uſus hic cõtractiore adfluendi modũ: ui enim ignis excolari potius ex hiatu ſpecuq; illo naphtha q̃ ſpõte ſua fluere uidet: & quaſi deſcriptiõe rei uteret Babylõii bituminis περίρρυμα eẽ dixit. Nobis fluxũ auctore Plutarcho honeſtius dici uiſũ eſt: qui more nr̃o in morbis & eorum medicina aliquid ſignabimus. Eritq; primum quod hic ait. ποιοῦσι δὲ πρὸς πνίγας ὑστερικὰς καὶ προπτώσεις: & a nobis uerſum eſt: facit ad muliebriũ locorũ in fœminis ſtrangulationes & pcidentias: in eodẽ ſexu & eadem parte hominis: mala duo ſimul com plexi; quæ fieri ſane poſſunt. Vtinamq; non quotidie etiã fierent. Eamq; ob cãm nos nihil mutaui mus; ſed quod ſuſpectũ nobis in eo loco eſt: diſſimulare nolumus. Procidit ſane fœminis uulua. Verũtñ pcidit in utroq; ſexu etiam homini ſedes. Illa Cirurgi ope magis indiget: ut ſupino corpo re: diuaricatiſq; cruribus curationẽ admittat. Hæc ſuffitu & appoſito bitumine aliiſq; multis repri mi debet. Præterea plapſii uuluis odorata olfactanda dantur: at non huiuſcemodi bitumen ẽ qd' incenſum nidore ſuo fugat ſerpentes: & uſtum comitiales deprehendit: ideoq; contra ſtrangulatio nes uuluæ ſuffitu pdeſt. Ex eo dubitauimus q̃ recte autem iudicent legentes: pcidentiis quaſi ille προπτώσεις dicit ſedis deeſſe: ut procidentẽ in homine ſedem nõ in muliere tñ appoſito & incenſo bitumine ſanari hic dixerit: uuluæ aũt ſtrangulationes eiuſdem bituminis olfactu, ſintq; duo in duabus corporis noſtri partibus mala diuerſa eiuſdem rei rõne curanda. Deditq; ſuſpitiõi huic no ſtræ cãm Plinius lib. xxv. capite. xiiii. de iiſdem ſic ſcribens. Vuluæ ſtrangulationes olfactu diſcu tit cum uino & caſtorio: procidentia ſedis ſuffitu reprimit. Quod aũt iter remedia quæ morbis ex bitumine afferuntur: hoc capite legitur Datur deglutiendũ cœliacis: & ad diſcutiendum concre tum ſanguinem cum aceto utiliter bibitur: hanc rõnem habet: ut deglutiri & deuorari ea dicantur quæ digitis ori & faucibus admota integra & qualia præparata a medico ſunt, in ſtomachũ tranſ mittuntur: Id. n. καταπότιον græcis eſt. Cœliaci uero græ. og medicis ſunt: qui diutinis ex ſtoma chi infirmitate alui fluoribus uexantur. Dico aũt infirmitatẽ langorem: qui in ea parte diminutis uiribus fit: quo cõtracto habitu: nec coquitur ſatis: nec legitime digeritur cibus. Dixitq; in diffinitio nibus ſuis Galenus id malum eſſe Alui fluorem non recentem ſed ueterẽ quod comitent tormina copioſaq; alui excrementa: macieq; corpus extenuet. Paulus Aegineta fluoribus alui qui ex læuore inteſtinoꝝ fiunt euentu ſimile hoc malum dixit: non uniuerſi tñ læuoris inteſtinoꝝ: uerum illius tã tum qui fiat ex infirmitate langoreq; uirium cibos in ſtomacho continentium. Dico aũt inteſtinoꝝ læuorem: quem ueteres græci & noſtra ætas adhuc lienteriam nominat: quamq; Galenus eodẽ li bro ſic deſcripſit: malum lienteria eſt: quod inteſtinoꝝ tormina plerunq; ſequitur: cũ factis ab ex ulceratione cicatricibus multis: hiſq; inducto læuore non retinent cibos inteſtina: ſed anteq̃ in ſto macho coquantur: celerrime excreta dilabuntur: ſimplicia: non cocta: & qualia pauloante ſumpta fuerunt. De inteſtinorum læuore hoc Paulus idem ſecũdo libro agẽs duplex eius eſſe genus dixit. alteꝝ quod fiat ex inteſtinorum exulcerationibus: earumq; cicatricibus: quale deſcriptum pauloã te eſt. Alteꝝ uero quod ex infirmitate & langore uirium alimenta in ſtomacho continentium: & cũ ſecũdo hoc genere confundi & miſceri quam ille cœliacam diſpoſitionẽ uocat: in qua languẽte & infirma ſtomachi ui: nec coquuntur nec digeruntur alimenta: ſed cruda: humentia: imperfectaq; redduntur continue fluente aluo: eoq; tñ differre q in utroq; inteſtinoꝝ læuore celerius q̃ in cœlia cis quæ aſſumpta ſunt redduntur: tamq; graui cruditate: ut nunc etiam aſſumpti alimenti genus aperte cognoſcatur. Reliquum eſt tñ ut dicamus quẽnam & unde & in qua corporis parte nos con cretum ſanguinẽ dicamus, quod erit cognitu facile: ſi prius dixerimus quid græcis θρόμβος primũ ſignificet non craſſum concretũ ue ut multi credunt: ſed continue rei fragmentum & fruſtum: ex qua rei ſignificatione ad lac & ſanguinem tranſlata uox eſt: dixeruntq; ueteres græci θρόμβωσιν quo tiens a puerperio fœminis lac in mãmis non in caſeũ penitus: ſed in exigua fruſta & quaſi minimos globulos denſatur & concreſcit: deſinenſq; fluere puerperarum mammis non leuiter nocet. In ſan guine uero cũ a renibus eo fluente in ueſſica concreſcit: ſupprimiturq; poſt redditum ea parte ſan guinem penitus urina: malumq; hoc tantum ueteres græcoꝝ medici αἵματος θρόμβους. i. ſanguinẽ concretum dixiſſe nos obſeruauimus. Relinquimus tamen peritioribus quærendum an alia in par te & ex alia cauſa denſetur & concreſcat homini ſanguis.

Catapotium
Cœliaci

λειεντερία
Lienteria

Concretus
ſanguis
θρόμβος

DIOS. DE Cupreſſo Cap. xciii.

Yparíſſon. Romani Cupreſſum dicunt. Adſtringit cupreſſus & refri gerat. Bibuntur folia eius utiliter cũ paſſo & exigua Myrrha cõtra de ſtillatiões in ueſſicã & urinæ anguſtias. Bibuntur pari utilitate ẽt tuſæ eiuſdẽ arboris pilulæ cũ uino cõtra ſanguinis excreatiões: inteſtinoꝝ tormina: fluo res alui: in ſpiritus difficultate non niſi recta ceruice ſpirantes: & tuſſim. Poteſt idẽ & earum decoctum. Durities molliunt cum fico tuſæ: polypis in naribus medẽtur:

Scabros

Scabros pellunt ungues in aceto decoctæ. Concisæq; additis lupinis intestinorum ramices illitæ cõpescunt. Possunt idẽ & folia. Creduntur præterea cupressi pilulæ cũ suæ arboris coma incensæ suffitu culices fugare. Glutinãt uulnera ẽt cõcisa & illita folia. sanguinẽ eadẽ sistunt. concisa ex aceto capillum denigrant. Illinunt etiam per se & cũ polenta: sacris ignibus: ulceribus quæ serpunt: carbunculis: & oculorum inflãmationibus. Cerato præterea admista stomachum imposita confirmant.

INTERPRES.

Q Væ in Cupresso pilulæ auctore Plinio dictæ a nobis fuerunt: Galbuli: Nuces: & Coni eiusdem rei æstimatione ab aliis etiam dici poterunt: omnibus in ea arbore notissimæ: in q̃bus exigua semina sunt dehiscẽtibus iis euolantia magis q̃ decidentia. His foliisq; cæteri oẽs in medicina addiderunt βλαστούς. i. summa germina & summos coliculos: nescimusq. nos an desiderari hoc in Dios. debeat. Paulus certe Aegineta huius arboris coma in aliquibus utitur: hic tñ in fugandis culicibus usus est: licetq; in uniuersum de totis foliis a Dios. hoc loco agatur: possunt tñ summæ illæ partes teneritudine sua diuersa a foliis natura esse: quæ omnia peritioribus cẽsenda relinquimus, ut interim quod cõmentationis huius nr̃æ cursum in foribus ipsis remoratum est: breuiter signemus. Decernit hic pota in passo adiecta exigua Myrrha Cupressi folia succurrere: κύστει ῥευματιζομένῃ, καὶ δυσουρίαις. i. si uerbum de uerbo uertatur in uessicã destillationibus & urinæ angustiis: quorũ ultimum hoc manifestam habet significationem: prius illud ex ui græci uerbi: quod est ῥευματίζεσθαι: fluxum mali & noxii alicuius humoris in eam partẽ significat: quẽadmodũ in podagris fit: in q̃bus græci dicũt: articulos ῥευματίζεσθαι. i. fluxu humoris in eam partem tentari: q̃bus sic se hñtibus dubitandũ a nobis est ex uiribus cupressi q̃ adstringere & refrigerare hic tñ. Galenus autẽ & Paulus præter hæc siccare ẽt dixerunt: si in uessicam destillationibus siccãdo adstringẽdo ue conferunt quo mõ urinæ angustiis quibus contraria rõne succurrendũ est: conferre poterunt. Accedit suspitioni huic nostræ ẽt quod Plinius. xxiiii. capite. v. de his agens ait cupressi radicem & folia uessicæ & stranguriæ pota mederi: quasi quod hic in uessicam destillationes dixit id Plinius ad urinæ stillicidiũ transtulerit: non tñ in medicinæ decretis Plinium antiq̃s græcorũ medicis comparamus: sed in re parũ certa suspitioni nostræ ex eo auctore fidem aliquam adiicere uoluimus: aut igitur constituendũ in uessicam destillationes illas p̃ uessicæ & urinæ stillicidio intelligẽdas eẽ ut cognata simul urinæ duo mala hic coniunxerit stillicidiũ. s. & difficultatem: quod nos nõ p̃bamus: q̃m quod pauloante diximus significat græcis ῥευματίζεσθαι: aut angustias illas urinæ. i. δυσουρίαι nõ p̃ his quæ uere: & ex difficili urina urinæ angustiæ sunt: sed p̃ labe & noxa aliqua alia quæ ex destillatione humoris in eam partem urinæ accedat: quod ex aliorũ sentẽtia erit: nam & Serapion sic uertit: & cupressi uiribus magis conuenit: quæ ut diximus in siccando: adstringẽdo: refrigerãdoq; sũt. Nos nihil ex græcis uocibus in hoc scriptore mutantes (ut legit) uertimus: relinquimusq; medicis q̃le hoc sit cogitandum. Quo loco ẽt legitur tritas Cupressi pilulas cũ uino potas &c. in antiquoribus græcis non pilulæ tñ sunt sed folia etiam: legiturq; pilulæ & folia: & si Plinius pilulis tñ id tribuat Nos græcos secuti utrunq; diximus. Dubitauimus præterea nõ p̃cul a totius capitis fine coniũgẽdũne in denigrando capillo an in sistendo sanguine acetũ cupressi foliis esset: aliis græcorũ codicibus id: aliis illud indicantibus: neq; ab re penitus: q̃n sistendo sanguini acetum in usu sit. In ambiguo tñ accedente Plinio: qui eodem libro & capite ait capillum denigrãt ex aceto ad capilli denigrationem & nos acetum contraximus. Quos deinde nos intestinorũ ramices diximus: hi sunt quos græci ἐντερο-κήλας dicunt: quiq; descendentibus in inguina aut scrotum intestinis fiũt: quotiẽs disrupto aut rarefacto quod græci peritoneũ dicũt: intestina dilabunt. Quod quale sit Pollux in secũdo descripsit Mẽbranam quæ aluũ intestina: oẽmq; a transuerso septo usq; ad pectinẽ circũamplectit locũ. Id malũ Galenus diffiniens: ait intestinorũ ramices eẽ in alterã partem funditus & uniuersi aut paulatim intestini lapsum: alterã intelligẽs partẽ aut scrotũ aut inguina. Nã sæpe fit ut infra inguen intestinũ nõ descẽdat: aliq̃n in scrotũ delabat: ideoq; cognata & ex principio eadẽ duo mala diuersã hñt appellationem: si. n. in inguine subsederit malum βουβωνοκήλη. i. inguinis ramex dicit: si autẽ in scrotum descẽderit: tũc legitima enterocele & intestinorũ ramex est. Quibus aũt ex causis & quo modo in pueris & ætatibus aliis id malum fiat: docere nos non oportet.

Galbuli
Coni
Nuces
ῥευματισμός
ῥευματίζεσθαι
Ramices intestinorum
βουβωνοκήλη

DIOS. DE Iunipero arbore. Cap. xciiii.

A Rceuthon. Romani Iuniperum dicunt. Duplex Iuniperus est: maior altera: minor altera. Minorẽ aliqui Arceuthida diminutiua forma quasi Iuniperulũ dicũt. Sunt ẽt q Mnesithcũ: qui acataliden hanc dicunt. Aphri Zicorinsiper: Aegyptii Libyũ: Galli Iucipellũ. Romani Iuniperũ minorẽ dicunt.

Maiorẽ itidẽ sunt qui agrestẽ cupressum:qui mnefitheũ minori similiter qui acatẽram uocent.Romani maiorem iuniperũ appellãt.Notã omnibus arbo:ẽ cupresso similẽ incultis & maritimis locis nascentem. Acris utraq; est:calefacit & extenuat: Vtraq; etiã urinã ciẽt.Incensæ suffitu ambæ serpentes fugant:earũ fructus alterius ponticæ nucis:alterius fabæ magnitudine cõspicitur:rotundus: in cõmanducando odoratus:& leniter amarus:qui arceuthis.i.iuniperi bacca appellatur mediocri cale faciendi & adstringendi natura:qui stomacho etiã accõmodatus sit : potusq; ad uitia pectoris:tussim:inflationes:tormina:& uenenata faciat. Vrinã idem etiam trahit:quapropter conuulsis:ruptis:& muliebriũ locoꝝ strangulationibus cõfert. Folia habet utraq; iuniperus acria:ideoq; illita:potaq; & ea & eoꝝ succus cum uino ui petarũ morsibus succurrunt. Cortex præterea crematus:& ex aqua inunctus lepras pellit: cauenda tñ ligni ramenta:hausta enim letalia sunt.

INTERPRES.

n On leuiter in instaurando hoc capite laboratum nobis est:tam uarie corrupteq; in antiquoribus græcis totum legebatur:aliis in prima parte statim maioris minorisq; iuniperi diuisionem & appellationes describentibus: aliis alteram ab altera separãtibus: & quæ ad minorẽ pertinerent in principio:quæ uero ad maiorem in extremo calce docentibus: cunctis uero in reliquo capite parũ sibi ipsis conuenientibus:sed nos melioꝝ ordinẽ:latinorũq; auctoritatẽ & fidẽ secuti:qua nunc legitur forma instaurauimus:ita tñ ut nihil additum:subtractum ue a nobis fuerit:nihilq; ab impresso mutatũ quod non in reliquis omnibus aut in pluribus saltem legeretur. Credimusq; in Gallica minoris iuniperi appellatione ex obsoletis incertisq; notis & uestigiis quibusdam quæ in antiqua lectione adhuc apparent nõ Iucipellus:quod caret intellectu : sed Iuniperellus legendũ esse:Non tñ hoc multi faciẽdũ. Illud in Iuniperi fructus historia grauius & diligentius curandũ:quod in antiquis ab impresso codice diuerse legitur:hic.n.ait alterius fructũ nucis magnitudine prouenire:nullo nucis genere adiecto:quod merito desiderandum est : alterius nucis ponticæ i.auellanæ q̃titate. At in antiquioribus hisq; melioribus in primo nucis ponticæ legitur:in secundo fabæ:quam lectionẽ Serapion ẽt secutus est:quo fit ut nos monente id re ipsa etiã primo ponticæ nucis magnitudinem:secũdo fabæ assignauerimus:lapsus hic librarii fuit in excribendo inter κυάμου & καρύου errantis. Suspicamur & illic uitium esse quo loco hic ait: Vrinam idẽ etiam trahit:quapropter conuulsis ruptis &c.Non.n.uidemus cur hic inferat ex eo q; ciẽdæ urinæ prosit iuniperi fructus:ob eam cãm conuulsis ruptisq; prodesse debeat:potest quidem omnia illa auctore Plinio:qui hoc ipsum agens ait urinam ciere:illiniri & oculis in epiphoris:& dari conuulsis:ruptis:uuluis &c. Verum nos id non damnamus:sed suspectam nobis dicimus seriem sermonis esse:desideramusq; illic aliqd a quo certi⁹ inferretur illud:& ob quã cãm aliis illis malis succurreret:quod quale fuerit quondam non facile nec tutum censere nũc est:quæ deinde in morbis & medicina pectoris uitia dicta a nobis sunt a Plinio Serapioneq; ad dolores eius partis cõtrahunt. Nos qualia & quæ in scriptore hoc leguntur ea reddidimus.

DIOS. DE Herba Sabina. Cap. xcv.

b Rathy.sunt qui Barython:& qui Borathon uocent.Romani herbã Sabinã dicũt. Et hæc duũ gñm est:alteꝝ foliis cupressi:spinosius tñ:graui odore:acre:feruidæq; naturæ. Cutta hæc arbor est:& in latitudinem magis se explicans.folia eius incensa utiliter ad suffitus & odorẽ uaporant. Alterũ eius genus Tamaricis folio est. Sistunt utriusq; folia quæ pascendo serpunt. Illita inflãmatiões leniunt:ex melle itidem illita nigredines abstergunt sordesq; alias cutis. Carbunculoꝝ crustas ex uino imposita exterunt:& cum urina sanguinem pota ducunt. Pellũt itidem hausta emortuos partus. Idq; apposita etiã præstant & suffita. Miscentur unguentis quæ calefaciendo sunt:priuatimq; musteo quod gleucinum uocant.

INTERPRES.

n On est quod in Sabinæ herbæ tam græcis q̃ latinis appellationibus legentes moneamus nisi forte quod a Diodoro in Arabia nasci dicitur Borathon Sabina herba est:quam hic barython & borathon uocari a quibusdam dixerit. Quod suspicari ab re penitus non est cognatæ.n.congeneresq; plantæ:& ab hoc deinceps descriptæ Iuniperus & Cedrus illi cõiunguntur:sed nõ iisdem omnino litteris Diodoro & huic scribuntur:hic barython:ille borathon

uocat. Nouerunt rura oia Sabinā herbā: eadē penitus figura qua ab hoc describitur: nihil ideo de ea ultra agimus q̄ ut moneamus a regione in qua multa nasceretur sabinā: & herbā qm̄ non arbore sceret. Sed in latera cauliū modo in herbis se explicaret Romanis dictā fuisse. Quam naturam hic una uoce descripsit κολοβὸν δένδρον appellans decurtatæ breuitatis arborē describens. Græci enim κολοβὰ dicunt quæ trūca sunt & sūmas amiserint partes: nos id curtū eadē significatione diximus. In curandis deinde Sabina herba morbis suspicamur nō bene in græcis legi: καὶ ἄνθρακας περιρρήσσει σὺν οἴνῳ τεθέντα καὶ αἷμα δι' οὔρων ἄγει: quod paucis mutatis uersum a nobis est Carbunculorū crustas ex uino imposita exterunt: & cum urina sanguinē pota ducunt. ad exterendas n. carbunculorum crustas foris magis q̄ intus remedia afferuntur & ad ducendū cū urina sanguinē aptius aliqd bibitur. Non fuerit forsan ab re penitus: quod est: & carbunculorū crustas exterunt superiori membro coniunxisse: ut sit illita nigredines sordesq; alias abstergunt & carbunculorū crustas exterunt: & quod sequitur cum uino pota sanguinē cū urina trahere dicant: nulla nisi ordinis & positurae uocum & rerū mutatione. Sciendū & illud non dicere hunc Sabinæ herbæ foliis rūpi carbūculos aut carbunculos ad suppurationē pducere ut interpretes alii uerterūt. Sed exteri & leuigari crustas ab igne in corpore relictas: neq; in impresso codice legitur περιρρήσσει quod rūpere est: uerū περιρρύπτειν qd' græcis σμᾶν. i. abstergere & exterere significat. Vnde & ῥύπον & ῥυπαρίαν græci dixerunt. Et Aristophanes in fabula quæ inscribitur ἀχαρνεῖς aperte id docet: dicens ἐξ ὅτου γ' ὡ ῥύπτομαι ridiculo & theatrali uerbo uitam significās: in qua subnascentibus quotidie toto corpore sordibus purgari: abstergi & exteri necesse est. Nolumus & illud relinquere quod Plinius de Sabina herba ait: utilis in suffitus pro thure assumit: ab hoc simpliciter ad suffitus & odoratos uapores dici ἀντὶ θυμιάματος f. in cuius uocis æstimatione non magis thus q̄ quod uoluerit aliqs odorato uapore ardēs intelligendū est: nec totā rei significationem explet siquis: ad suffitus dixerit: latius. n. patet suffitꝰ qui in medicina ingrato ēt odore fieri pōt: in thymiamate aūt odoris bonitas intelligenda semper est. Quas uero nos nigredines diximus inter cutis uitia: liuores: & naturæ uitio decoloratam nigredine cutem intelligere oportet.

DIOS. DE Cedro: Cedrino liquore & fructu. Cap. xcvi.

Edron. Romani pariter græcis cedrū dicūt. Grādis pceraq; hæc arbor est: Colligitur ex ea cedrinus liquor: Fructum fert iuniperi mō rotūdū myrtheæ baccæ magnitudine. Probatur aūt cedrinus liquor q crassus pellucet: & intenso firmoq; odore est: quiq; diffusus concretis stillicidiis seipsum continet: nec diffluit. Natura & uis illi est uiuentia corpora corrumpere: defuncta incorrupta seruare: quam ob cām cadauerū uitā pleriq; eū dixerunt: Vestes tñ & pelles nimia siccitate caliditateq; corrūpit. Oculorū medicinæ utilis ad claritatē eorum inūgitur. Albugines oculorū & cicatrices exterit: Necat auriū uermes cū aceto instillatus: & cū hyssopi decocto earū sonos sedat & sibila. Cauis dentium inditus eos quidem frangit sed dolorē sedat. Idem præstat & si cum aceto dentes eo colluantur. Genitalibus ante coitū inunctus sterilitatē facit. Inunguntur eodē anginæ tonsillarūq; inflāmationes. Pediculi & lendes eodē inunguntur. Cerastæ morsibus cum sale illitus opitulat: & contra marinū leporē cū passo utiliter sumitur. Illinitur elephantiis: & linctu iisdem pariter medetur. Purgat pulmonū ulcera & sanat cyathi unius pondere haustus. lumbricos uentris: & Ascarides clystere infusus necat: & fœtus emortuos trahit. Fit ex cedrino liquore oleū expansis supra eū uelleribus ut in pice præmōstrauimus: iisdē oībus utile quibus & cedrinus liquor: quo priuatim canū: boū: aliarūq; quadrupedū scabies ut i homine fit egregie sanāt. Quin etiā ricinos earū admotū necat: & in tonsura factas exulcerationes ad cicatricē pducit. Colligitur præterea ex cedrino liquore fuligo eodē quo ex pice modo iisdē uiribus quibus & illa ē. dicuntur aūt fœminino genere & diminutiua forma Cedrides cedri fructus: calefaciendi uim habentes: stomacho inutiles: tussientibus tñ: cōuulsis: ruptis: & stillicidio uesicæ opitulantur. Menses iidē cient cum trito pipere poti. Contra marinū leporem cū uino sumuntur. Fugant serpentes cum cerui adipe aut medulla inuncto eis hominis corpore. Antidotis præter hæc omnia miscentur.

INTERPRES.

Attinatis Comici Menechmos uisus mihi sum in theatro audire: geminorumq; & cognominũ fratrũ in Iunipero & Cedro sororiis plantis fortunã cognoscere: cũ ab antiquissimis græcis & latinis tradita de his aliqñ legerem: tanta est duarum plantarum inter se similitudo: tã pares utriusq; notæ: & a tam multis una eademq; appellatione diuersæ alioqn plãtæ descriptæ sunt: quasi ut in Comœdia auus defuncti nepotis desiderio: superstiti nomẽ illius indidit. Sic aliquis ꝓprium alterius genus & nomen ignorans: fallente similitudine alterius nomẽ alteri indiderit: neq; ab re penitus: qñ si non tam excelsa sit cedrus: & ut sacræ litteræ testantur nõ tantopere exaltetur a terra: aut si fruticũ mõ per terrã statim ramis in latitudinem se spargat Iunipus erat: iisdem foliis & baccis. Curauimus nos frondes & baccas ex Materiæ insula quæ ultra gades est nobis apportari. Oculatiq; testes sumus non differre Cedri folium a Iuniperi folio: eadem longitudine latitudineq;: iisdem aculeis: & eodem odore esse: baccas tñ Cedri maiores: duriores: & in maturitate uiridiore colore q̃ in nostris Iuniperis uideantur. Retulerunt ẽt ex ea insula q̃ Cedris abũdat ad nos reuersi magnitudinem arboris altitudinemq; tantam esse: ut maximi ẽt nauigii cõficiendo malo arbor una satis sit. Non consueuisse tñ incolas resinam liquoremq; aliquẽ ex ea colligere. Materiã eius nos uidimus in fabrica durã: nitentẽ: colorum uarietate & odore amabilẽ. Et ne longius agamus excelsa quædã Iuniperus Cedrus est. Ob quã cãm alternatis quondã noibus descriptæ ab aliqbus sunt. Omittimus libenter quæ Plinius diuersis locis miscuit: quæ Iunipero debebantur cedro: & quæ Cedro Iunipero tribuens: possunt hæc uolentes facile in eo deprehendere: & ante nos alii hoc ẽt animaduerterũt. Omittimus quæ Theophrastus li. iii. de plãtarum historia his uerbis docuit. Duorum generum cedrum aliqui faciunt: Lyciam & Phœniciam a regione distinguẽtes: alii unam tñ esse dicunt: Iunipero similẽ: foliisq; maxime differre: quæ in Cedro dura: in acutũ desinẽtia & spinosa sint: in Iunipero tñ molliora. Videturq; Iuniperus Cedro excelsior esse. Sunt præterea qui appellatione alteram ab altera nõ distinguãt: sed utrãq; Cedrũ uocent: non simpliciter tñ sed adiecta aliqua nota cedrũ oxycedrum i. acutam noient. Quæ omnia si quis diligentius expendat facile intelliget ob eam quã diximus cãm confusam mistamq; simul utriusq; plantæ ab antiquioribus fuisse historiam. Poteramus his ẽt plura alia ex eodem Theophrasto aliisq; scriptoribus addere: sed breuitati consulentes: quod totam hanc rem certius cõfirmet ex Theriacis Nicandri dictis hactenus a nobis unum adiiciemus, qui multa contra uenenatorum noxas remedia numerans non obliuiscẽdã cedrũ esse dixit uersiculus eius hic est. μηδὲ σύ γε χραίσμην πολιοῦ λάθοι ἠὲ κέδροιο ἀρκευθίς. Quod totum sic uertat aliquis. Nec te remedium lateat polii herbæ: aut Cedri arceuthis: quæ uox in cõi significationis æstimatione Iuniperi bacca nunc est: & nihilominus ille cum cedrũ dixisset a Iuniperi appellatione baccã intulit quã cedrida dicturus erat. Quo fit ut ꝓ cõperto habendũ sit cedrũ Iuniperumq; natura alioquin diuersas arbores mutata inuicem appellatiõe quondã dici & signari solitas. Quod eiusdem Nicandri antiquus interpres testatus est: dicens arceuthin uocari fructũ Cedri: qm̃ & arbor ipsa arceuthos ẽt dicatur: qua uoce in Iunipero posteriores tñ usi sunt. Aut igitur cõstituendũ est fallente similitudine miscuisse quondam ueteres aliquos diuersarum arborum nomina quod uero similius est: aut si una eadẽq; sit cedrus & Iuniperus: ex diuerso habitu nomina mutasse: cumq; humilior ꝓueniret & in ramos statim se spargeret iuniperum. Cũ aũt ad iustam uerãq; arborem se extolleret: cedrum dictam fuisse: quod iñ parum uerisimile est: & si Plinius testet in Iunipero duo esse genera maiorẽ alterã: minorẽ uero alterã: debet. n. id ad solã Iuniperũ referri: quemadmodũ ad solã cedrũ: quod lib primo a Theophrasto dicitur: quo loco ait in fruticoso genere eẽ hederam: rubum: harundinem: & cedrida: sic. n. forma diminutiua humilem cedrum nominauit cui statim subiunxit. Est n. in cedro exigua & humilis quæ non arborescit. Quod Paulus Aegineta etiam confirmauit: his uerbis utranq; describens. Cedrus tam quæ fruticosa similis Iunipero est q̃ quæ arborescit &c. Qui deinde cedrinus liquor dictus a nobis est: collectus ex incisa & distillante arbore quasi resina liquor est: in qua appellatione uariant magnopere ueteres; nũc oleũ liquorem hunc: nunc cedriã: nunc cedræam: nunc genere neutro cedriũ appellãtes: liquorẽq; siue resinã hãc & ex ea factũ oleũ cõi appellatione miscentes: nõ ob aliã ut credimus cãm in huiuscemodi re negligentes: q̃ quia utriusq; idẽ usus & æquales in medicina uires sunt: nihilominus nouisse oportet cedriam fœminino genere in scriptore hoc ꝓprie dici quæ ex arbore resinæ modo destillauerit: oleum uero esse quod ex Cedri resina: ut in pice ꝑmonstratum est colligitur. Sunt tñ qui cedriam fœminino genere: & cedriũ neutro sic discernant: ut illã crudã & ex arbore lectã intelligãt: hoc uero ex cedri materia concisa & in furnis accensa picis modo fluẽs & exceptũ. Verum ut diximus hic tantũ cedriæ meminit: nec coqui in furnis cedri materiam dixit: ideoq; de duobus his tantũ egisse satis fuit. Dubitauimus mox quod in Diosc. legitur σκώληκάς τε καὶ ἀσκαρίδας ἐγκλυζόμενον φθείρει. i. uermes & ascaridas clystere infusus necat: quosnam uermes seu lumbricos hic dicat: uẽtris ne qui priuatim suis nominibus in triplici genere græcis nominantur: an in aliis partibus innatos: propterea q̃ cõmunior τῶν σκωλήκων uox est quam ad solos uentris lumbricos referri possit, præterea toto semel præposito lumbricorum genere qđ factum est cũ dixit lumbricos uentris: non oportebat

Cedrus

Cedrinus liquor

Cedria

statim

ſtatim ſubiicere:& aſcaridas quæ in eodem gñe numerantur: incõcinno ſermone:nec aliter q̃ ſi di-
cat aliquis homines & Cæſarem, ſuſpicatiq; ſumus priores illos σκώληκας non ad uentris animalia σκώληκες
ſed ad alios uermes qui in aliqua alia corporis parte fierent pertinere:aſcaridas uero ad ea quæ ter
tium genus inter lumbricos uentris faciunt:perſuaſitq; id Paulus Aegineta lib.iiii. Aſcaridas tãtum ἀσκαρίδες
in lumbricoꝝ uentris gñe hoc remedio curari teſtatus:Nec minus etiam quod hic ait ἐγκλυζόμενον
clyſtere.ſ.infuſus: q̃ remedii rõne in aſcaridibus tñ idẽ Paulus uſus eſt:multiformi clyſtere cõtra
eas iubens cedriam infundi. Quod curationis genus ſuccurrere his etiam põt quibus in ꝓfundiore
ſinu uermes forte innaſcuntur:quemadmodum uerminoſis auribus pauloante ſubueniendũ eſſe
præcepit. Scimus quidẽ contra alios uentris lumbricos cedria uti eundẽ Paulũ:uerũ impoſita:nõ
clyſtere infuſa. Ex quo aũt nos ſubſtituimus curationis modus remediiq; rõ & late patens uermium
appellatio fuit. Poterunt nihilominus arbitrio ſuo legentes de ſuſpitione hac noſtra cenſere. Illud
uideor mihi nullo periculo mutaſſe quod in impreſſo Dioſ. non ſuo loco legitur:pertinetq; ad fu
liginẽ ex cedrino liquore conficiendam: quæ poſt baccaꝝ cedri hiſtoriã medicinamq; in extremo
capitis calce male legebatur. Proprius.n. illi locus a cõfectiõe & medicina olei ſtatim eſt:neq; enim
ex cedri baccis:ſed ex accenſo oleo eius fuligo fit. Quo loco hic etiam ait: Earumq; ricinos enecat:
προσαγόμενον participium deeſt:qđ in melioribus græcis legitur:ut remedii modus ſignificet̃ &
ratio:admouere.n. id & quaſi oleo illo contingere eos oportet:nolumus ultra differre: qm̃ ab aliis
interpretibus paꝝ cognita res fuerit: ἀτόκιον qđ abortus faciat uertentibus:qd ea uoce ueteres græ ἀτόκιον Atocion
ci ſignificauerint docere:non abortiuum medicamentum ut illi aiũt:ſed quod ſterilitatẽ faciat ma
nifeſta ſignificatione a partus priuatione quæ in ea uoce eſt. Longo.n. interuallo diſtant: abortus &
ſterilitas:in illo puerperiũ ſed non legitimo tempore: in hac nulla futuri partus ſpes: adẽpto ſta-
tim a coitu conceptu eſt. Erant aũt antiquis multa huiuſcemodi medicamenta: utebant̃q; his gra-
ui tñ naturæ iniuria:ut ſine tædio fœturæ educãdæq; poſtea prolis quotidianã uenerẽ exercerent:
nec tam graui labore exigua & breuis conſtaret illis uoluptas: & qm̃ aliquaꝝ fœcunditas plena libe
ris hac uenia aliqñ indigeret. Quod in religione noſtra nõ licet:paulominus q̃ capitale ſi naturæ in-
iuria iuſte æſtimet̃: cui facti iã & futuri mox hois æqualis iactura eſt:nõ tñ id tam turpe: nec adeo
contumelioſum: q̃ fuerit ob hanc ipſam cauſam alia in homine ueneris diuerticula quæſiſſe.

DIOS. DE Lauro & Lauri baccis. Cap.xcvii.

Aphnen. Romani Laurum dicunt. In Lauro quædam tenuiore: quæ-
dam latiore folio eſt. Calefaciendi utraq; & molliendi uim hẽt: quã ob
cãm decocto eaꝝ muliebriũ locoꝝ & ueſicæ uitia utiliter inſidentibus
fouentur. Adſtringunt uiridia utriuſq; folia leniter. Proſunt conciſa ea
dem: mox illita ueſpaꝝ apiumq; ictibus: cum pane itidem polenta ue illita inflãma-
tiones leniunt. Eadem deuorata ſtomachum mitigant. Vomitiones tamen cient.
Maiore calefaciendi ui q̃ folia lauri baccæ ſunt: ob id conciſæ ex melle paſſoue in ec-
legmate contra tabem quã phthiſim dicunt. In ſpiritus difficultate nõ niſi recta cer-
uice ſpirantibus: & in pectus deſtillationibus utiles. Bibuntur cum uino eædẽ con-
tra ſcorpionum ictus. Vitiligines exterunt: & expreſſus ex eis ſuccus doloribꝰ gra-
uitati: & incertis aurium ſonis: cum uetere uino: & roſaceo utiliter inſtillat̃. Miſce-
tur idem acopis & unguentis quæ calefaciendo & diſcutiendo ſint. Frangit calculos
radicis utriuſq; eius lauri cortex: fœtus in utero necat. iocinoroſis prodeſt triũ obo-
lorum pondere cum uino potus.

INTERPRES.

Nã in Lauro uniuerſi generis diuiſione contentus Dioſ. ꝓpoſitiſq; duobus tñ præcipu-
is eius arboris generibus: exquirenda & tractanda aliis reliquit: quæ multa naturæ obſer
uatione: & humani in ea arbore uſus longius aliqui ſcripſerunt: admirationi magis uo-
luptatiq; legentiũ q̃ medicinæ neceſſitati conſulentes: per cuius ueſtigia nos etiã ingreſ-
ſi & exemplo eius in labore hoc noſtro quæ opus ſunt tractantes: primum id legentes
monebimus: neſcire nos quanta ſit eius loci integritas & fides ubi in omnibus græcis pariter legit̃:
πολέμια δὲ τεταυθέν τε στόμαχον καὶ ἐμέτους κινεῖ: quaꝝ uocũ manifeſtus eſt ſenſus: & is quem nos
reddidimus: non tñ antiquiores latini Serapion ſ. & antiquus interpres quicũq; ille fuerit ſic quon-
dam legebant: in omnibus.n. eſt: ſtomachum ſubuertunt & nauſeas uel uomitiones faciunt: non di
uerſo tñ ſed contrario penitus ſenſu: ex quo oborta nobis ſuſpicio eſt: potuiſſe quondam illic non

πραΰνειν legi: quod lenire & mitigare est: non.n. quod lenit uomitiones facit: sed aliud similiter desinens: aut nõ adeo dissimile uerbũ: qualia sunt παχύνει παχύνει ue aut ἀνακινεῖ uel his simile aliquod aliud quod subuertendi miscendi & exasperandi significationẽ hẽret. Non n negligendi penitus antiquiores huius scriptoris interpretes: & si uitio tẽpoꝝ inculti sint: nec explodenda oino: q antiquæ ueritatis licet informia uestigia deprehendi adhuc in illis possunt: presertim conctis aut saltem pluribus idem testantibus: quo cõi consensu nullum certius auctore Hesiodo & Aristotele ueritati testimonium affertur: eousq; ut cecinerit Hesiodus diuinã esse famã: quã multæ loquãtur gentes. Ex eo non ab re uisum nobis est: dubitare uitium in ea parte esse: relinquereq; aliis de tota hac re certius cẽsendi locũ. Illud ex melioribus & uetustioribus græcis instaurauimus: qđ in impressu multisq; aliis deerat: obid ex melle passoue cõcisæ &c. Deest.n in pluribus λεῖαι qđ ẽ cõcisæ & cũ melle aut passo subactæ: eadẽ fide & ope ẽt auriũ duobus malis grauitati.f. & dolori tertium addidimus: qđ ad incertos uocũ sonos indiscreta significatiõe ad aures puenientes ptinet ὠταλγίας.n. est καὶ δυσηκοΐας καὶ ἤχοις: quos ueteres incertos & indiscreta significatione sonos inter aurium uitia

Vitiligines

dixerũt. De quibus alibi certius dicemus. Nũc uitiligines ex græcoꝝ decretis quales sint ostẽdemus. Et si Celsus dicat per se id malũ nullũ afferre piculũ. Vitiũ id cutis est & ex malo corporis habitu fit: duoꝝ generum quæ diuersi colores faciunt: ex pituitoso humore cãdidæ: ex atra bile nigræ: qbus hoc aut illo colore decolorẽt cutis: & si diutius permaneãt: altius descendentes a natiuo colore ẽt pilos mutent: quemadmodum in ea fit quæ leuce priuatim dicitur: quã Celsus tertium Vitiliginis genus facit: cũ iñ a græcis per se tractetur. De ea cũ primũ se offeret longius agemus. Nihil autẽ oĩa hæc mala sunt q̃ cutis pilorumq; a pprio & natiuo colore mutationes.

DIOS. DE Platano. Cap. xcviii.

p Latanon. Romani pariter Platanum dicunt. Decocta in uino tum illita platani tenerrima folia oculoꝝ destillationes compescunt: eorũq; tumores & inflãmationes leniunt. Corticis in aceto decocto dentes in dolore colluuntur. Potæ cum uino uirides Platani pilulæ omnium serpentium morsibus succurrunt. Cum adipe eædem coactæ ambusta sanant. Nocet foliorum & pilulaꝝ lanugo oculis & auribus illapsa.

INTERPRES.

a Mabilis & experita omnibus quondam hæc arbor fuit: peregrina primũ Italiæ: mox oibus in ea locis & hortis uirens: iteꝝ neglecta paulominus q̃ ad antiquã grãm ætate nña restituta est: uiretq; & in delitiis in Ethruria ẽt habetur: magno tempoꝝ & hoium argumento: quibus uoluptas & uitæ ocia: aut contra sollicitudo & utilitas in precio & honore fuerit. Longior & speciosior in antiquis scriptoribus arboris huius historia est: cum tñ summa eius cõmendatio fuerit: solẽ æstatibus arcere: per hyemes admittere. Nullo alio humanæ uitæ fructu præter q̃ in medicina: quam in hac arbore eiusq; partibus copiosius q̃ Dios. Plinius & pleriq; alii prosecuti sũt. Poteruntq; uolentes in remediis his amplius quiddam a Plinio audire lib. xxiiii, capite. viii. suæ historiæ. Nos ea breuitati consulentes relinquimus.

DIOS. DE Fraxino. Cap. xcix.

m Elian. Romani Fraxinum dicunt. Nota arbor Fraxinus est. Folia eius: foliorumq; succus: illa illita: hic potus uiperarum morsibus subueniũt. Cremati eiusdem arboris corticis cinis lepras pellit ex aqua inunctus: ferunt tamen pota ligni ramenta letalia esse.

INTERPRES.

n On dissimiles corporis & animi in continua utriusq; societate euentus sunt. Vtq; ira: fastus misericordia: affectionesq; aliæ alibi concipiuntur: in oculis autem superciliis totoq: uultu apparent: eodem modo cutis uitia omnia altius intra corpus concæpta in summa eius superficie emergunt: & ut hi aut illi magis minusue corrupti humores æstuant: sic mitiores: grauioresue ceu in tempestate maris spumas in summa cute asperitates excitant: quarum multiplex etiam forma & euentus fit: eamq; ob cãm diuersis appellationibus tam a græcis q̃ latinis indicentur impetigines: pustulas: scabies: lepras: elephãtemq;: & siqua alia huiuscemodi sunt priuatim suis nominibus appellantibus. In quaꝝ tam diuerso & multiplici genere de lepris tñ hoc capite ex

Lepra

græcorum decretis agemus: quod malum peius q̃ quondã audierit nostra ætate audit: non insanabile penitus: neq; in quo decidant corporis extremæ partes: ut in omni elephante fit. (Dico aũt ele-

phantē non aial:sed in hoc genere grauissimū malum:de quo cū primū nobis ea uox occurret certius dicemus). Sed qđ ueteres græci statim ab elephante hoc docuerint: Scabieiq; quā illi Psoram nominant:coniunxerunt;quodq; Galenus duobus locis diffinierit:cutis mutationē dicens lepram esse in habitum præter naturā:cui accedat aspredo:pruritus:decidantq; squamulæ:& plures corporis partes depascātur:& hæc in diffinitionibus suis testatus ille est/In Isagoge deinde mutationē illam cutis in candidiorem colorem esse dixit. Credimus nos ut ea coloris nota etiam ab elephante lepram distingueret. Paulus Aegineta de iisdem sic egit ut diceret lepræ simul & psoræ: sic.n. ille ꝓprium scabiei genus nominat:cōem notam cutis asperdinē esse;accedereq; pruritū: & paulatim corpus absumi:fieri utranq; ex atra bile:sed lepram altius circularibusq; erosionibus cutē depascere:& squamaꝝ pisciū mō squamulas ex se remittere. Psoram uero illā corporis summā cutē & superficiem uaria erosione depascere:fursurosaq; magis q̄ squamosa ex se remittere.

DIOS. DE Populo alba. Cap. c.

Leucen. Romani albam Populum dicunt. Potus populi albæ cortex unciæ unius pōdere coxendici & uesicæ stillicidio opitulat. Creditur idem potus cum muli renibus sterilitatem facere. Feruntē itidem pota a purgatione statim eiusdē arboris cum uino folia idē pstare. Cōtra auriū dolores tepidus eoꝝ succus utiliter instillatur. Cōuoluta in orbē pilulæ modo in prima germinatione populi albæ folia concisa & ex melle inuncta hebetibus oculis medenē. Testati aliqui sunt nigræ & albæ populi cortices in exigua fragmēta sectos:mox instercoratis hortoꝝ areis satos quacunq; anni tēpestate fungos qui edēdo sint gignere.

INTERPRES.

Exposita omnibus in Theophrasto Plinioq; & plerisq; aliis:utriusq; populi albæ.s.& nigræ de qua mox dicemus oīs historia est. Poteruntq; uolentes ab illis certiora & plura audire: q̄ excerpta ex eis & excripta ab aliqbus nr̄a ætate fuerint. Nos ne ueluti naturæ oium parēti ingratam:aut maleficio aliquo infamē sine honore aliquo pteritam se a nobis alba populus doleat;quid hebetes oculi nobis in ea sint:breuiter dicemus. In oculoꝝ iniuriis & uitiis quæ numerosa sunt,& plura q̄ in singulis aliis humani corporis partibus ἀμαύρωσις est & ἀμβλυωπία græcis appellationibus hoc loco ideo signatæ:ut a medicis eius gentis accæpta certius indicenē. In utroque hoc malo uisus claritas & lucis usus minuitur;sed in altero magis & funditus: in altero minus & aliquatenus:incerta in utroq; rei & euentus cā. Diffinitq; Galenus in Isagoge sua priorem illam ἀμαύρωσιν esse dicens totius uidēdi usus absq; manifesta cā impedimentū & obicē:secutusq; illum Paulus Aegineta diffinitioni huic aliqua addidit;nō semp:sed plerunq; totius lucis impedimentū esse:fieriq; nullo manifesto malo:integro & incolumi omni oculo testatus. Hic ipse etiam qm̄ in altera non tota pereat lux;sed hebescat:non obicē & impedimentū:sed hebetudinē uidendi ex incerta aliqua cā dixit esse. In altero nomē factum ē ab his quæ adempta luce tenebricosa uideri nō possunt:in altero a gladiis qui obtusa acie celerem illā penetrandi uim amiserunt:& hi hebetes oculi a nobis dicti fuerunt:non qui naturæ uitio tales a principio fuerunt.

Hebetes oculi. ἀμαύρωσις ἀμβλυωπία

DIOS. DE Macere. Cap. ci.

Macer. Romani Macer dicunt. Cortex Macer est qui a barbaris affertur: crassus:colore subruffo:& qui uehementissime in gustu adstringit. Bibitur contra cruēta sputa:intestinoꝝ tormina:& in aluum destillationes.

INTERPRES.

Multa sunt quæ inuentum hoc loco Macer peregrinitatis in hoc scriptore & alienæ elocutionis arguant. Siquidem quod in Aromatum censu & ordine est:nasciturq; in India procul a nostro orbe:inter uiliores & nostri orbis arbores tractari nō debuit:nec certam habet generis historiam:si quod in India nascitur apud barbaros nasci dicatur:græcis.n. Germani ēt Barbari sunt:quibus in frigido cœlo nihil huiuscemodi nascitur. Neq; Dioscoridis ætate cōsueuerant ad orientem & meridiem mundi partes Barbariam nominare. Quo fit ut credamus a ꝓpriis sedibus quæ illi inter Aromata erant:in alienū locum temere translatum fuisse Macer hoc: & qđ legitur ἐκ τῆς βαρβάρου: ἐκ τῆς ἰνδικῆς legendū aut intelligendum saltem esse. De ligni cortice hoc Galenus multa:& post eum Paulus Aegineta pluresq; alii. Nostra ætas ex India aduectum Aroma Macis appellatione nouit non ligni corticem sed odoratæ nucis:corticosum operimētum: & quasi uillosum folliculum:qualis in ponticis nōdū penitus maturis nucibus uideē. Qui si idem cū hoc

& eo quod Galenus xylomacer uocat sit peritiorum iudicio relinquimus. Nobis ut a principio diximus in scriptore hoc suspecta oia facit: locus: breuitas: inconcinna elocutio: & q in uetustissimo & pbatissimo mihi codice nusq̃ macer hoc legitur. Cæteri tamen omnes de eo tradiderunt. Nosq; eorum fidem & auctoritatem secuti hactenus de eo egimus.

DIOS. DE Vlmo. Cap. cii.

P Telean. Romani Vlmum dicunt. Adstringunt Vlmi folia: cortex & rami. Medentur lepris Vlmi folia concisa: & ex aceto illita. Vulnera eadem glutinant: multoq; magis cortex: pro uinculo & fasciola uulneri circumuolutus: lentus enim uitilium modo in uincula facile flectitur. Crassior eiusdem cortex cum uino: aut aqua: ambobusq; frigidis pondere unciæ potus pituitam trahit. Solidescunt celerrime ossea succedente cicatrice quã porum dicunt: quæ foliorum radicum ue corticis decocto fouẽtur fracta ossa. Humor qui in prima foliorum productione in folliculis eius inuenitur: cuti nitorem inunctus affert: cum uero aruerit in bestiolas culicibus similes resoluitur. Pro oleribus noua etiam Vlmi folia obsoniis decoquenda adiiciuntur.

INTERPRES.

N Ota omnibus arbor Vlmus est: genera generũq; eius bonitas & usus ĩ reliquis humanæ uitæ necessitatibus tractari ab herbario & medico non debuerũt: ideoq; nec ã nobis desideranda hoc loco quæ Theophrastus & Plinius longissime de omni Vlmo tradiderunt. Illud tm̃ monemus noluisse nos Tiliam cortices illic dicere, quo loco legitur cortex ꝓ uinculo & fasciola uulneri &c. Qua rei descriptione Plinius antea usus fuerat: ne Tiliam arborem Vlmo miscuisse nos aliquis dubitaret. Scimus. n. & nos a Tilia arbore cuius materia lenta & tractabilis est quondã uocatos lemniscos' fasciolasq; in coronis ex ea arbore pendentes: de qbus cũ de Tilia arbore dicendũ erit: certius & copiosius agemus. Non omittemus præterea in deiicienda aluo Piniũ frigida aqua tm̃ uti: nec pituitam solũ sed aquas ẽt purgare: quæ nescio an Dioscoridi deesse possint: & abundare uinũ quo hic in eadẽ purgatione utit. Et cum nihil osseũ in Dios. illic legeret ubi dictum a nobis est. Solidescunt celerrime ossea succedente cicatrice &c. Nõ sine cã ad fracta ossa cõtrahendã esse rem cogitauimus; cum illic πωροῖ uerbum esset: quod id tm̃ significat: ut pauloante testati sumus: & præter id κάπυγμα quod infractis tm̃ ossibus ab antiquis medicis receptum est. Quod tã aperte in Galeno patet ut eius alioꝝ ue auctoritate confirmari non debeat: Quas deinde bestiolas culicibus similes in Vlmi folliculis nasci Dios. ait a Theophrasto Cnipes dicuntur, quem admodũ ex caprificis euolantes similes his aliæ bestiolæ Psenes ab eodem uocantur.

DIOS. DE Lignorum Carie. Cap. ciii.

S Aproteta. Romani Cariem dicunt. Quæ ex ueteribus lignis & truncis Caries farinæ modo colligitur. Vlcera purgat inspersa: & ad cicatricem perducit. Compescit eadem quæ serpunt: cum pari aniso uino macerata linteolisq; inducta: sicq; illis imposita.

INTERPRES.

Credidissem ego facile de Vlmi carie tantũ a Diosc agi hoc loco nisi Paulus Aegineta huic his uerbis subscripsisset: lignoꝝ caries: eorumq; præcipue quæ mediocrem adstringendi uim habent: qualis ulmus est humentia purgat ulcera & explet.

DIOS. DE Nigra populo. Cap. ciiii.

A Egiron. Romani Nigram populũ dicunt. Populi nigræ folia utiliter ex aceto podagris imponuntur. Quæ uero ex ea destillat Resina malagmatis miscetur. Semen comitialibus cũ aceto bibitur. Fertur utriusq; populi lachryma circa Eridanum fluuium in destillando densari: fieriq; quod electrum græci: Romani succinum uocant: a quibusdã idẽ Chrysophoron dicit: colore auri: in attritu odoratum: quod tritum potumq; stomachi & alui fluores sistit.

INTERPRES.

a Lbæ nigram ubiq; populum coniunxerunt ueteres: nunquáq; aut rarissime Theophrastus Plinius ue de altera egerunt: quin statim de altera etiá non agerẽt: ob id uerisimile est debuisse in scriptore hoc ẽt coniungi: & altera ab altera statim tractari: nos tñ quibus locis in omnibus antiquissimis græcis reperiuntur: eas reliquimus: nõ ausi mutare quod ant. quorum oium codicum fide immutabile esse debuit: presertim nulla rei maiore urgente necessitate. Nec alia sunt quæ dici a nobis hoc capite debeant: nisi aliquis forte succini quod electrum ueteres nostri ambram dicunt historiá oẽm desideret: quæ si ex his quæ nostra ætas nouit & quotidie uidet tractanda sit: notissima & in promptu omnibus est: si uero ex his quæ antiquissimi græcoꝝ scriptores poetæq; & post eos latini aliquot tradiderunt: fabulosa longior & incerta: ideoq; nobis relinquenda: presertim docente omnia hæc Plinio lib. ultimo capite tertio & quarto: a quo nihil quod ad hanc rem pertineret neglectum omissumq; est. Id tñ monebimus non probari a Dios. etiá quæ tunc ferebatur fama: ex arboꝝ huiuscemodi resina succinum durari: ex quo ait ferri id & narrari. Nos illud etiam adiicimus credere nos non ex utraq; populo succinum destillare: sed ex nigra tñ: ideoq; non ἐξ αὐτῶν numero multitudinis sed ἐξ αὐτῆς numero singulari legendum esse locũ: nihil tñ omnibus græcis idem testantibus mutatũ a nobis est: cognoscendũq; id diligentiorib' relinqm'.

DIOS. DE Harundine. Cap. cy.

c Alamon. Romani Harundinem dicunt. In Harundinibus nastos .i. toto internodio concreta & plena quædam uocatur: ex qua sagittæ fiunt: Quædam contra fœmina appellatur: ex qua tibiis lingulæ conficiuntur: quædam itidem Syringias quasi fistularis dicta: carnosa: densis geniculis: scribendis libris accõmodata. Crassior quædá ẽt & concaua prope profluentes aquas nascens quæ donax dicitur: ab aliquibus aũt cypria. Est & alia quá uallis sepibusq; utilem phragmitem græci: nos uallarem uel sepicularem dicamus: gracilis cádidaq; omnibus notissima. cuius radix concisa per se: & una cũ bulbis illita surculos & cuspides extrahit: ex aceto autem luxata & lumboꝝ dolores lenit. Quinetiam tusa eius uiridia folia sacris ignibus inflámationibusq; aliis imposita medentur. Corticis eiusdem Cinis capilli defluuia quas alopecias dicunt: ex aceto illitus emendat. Harundinum paniculç lanugo: si aures intrauerit hominem exurdat. Potest eadem omnia & cypria harundo.

INTERPRES.

f I iusta usus bonorũq; suoꝝ æstimatione maximis etiam arboribus Harundo comparetur nullibi q̃ in ea liberalior generi humano natura fuisse uidebitur. Nec aliunde maior illi merito laus erit q̃ uno hoc fragili & inani frutice omnes fere toto orbe gentes ad omnẽ instruxisse fortunam & uitam: qñ una hæc sacrificiis epulis: theatris funeribusq; multiplices dederit tibias: Vna hæc pereuntes subinde humanas retineat uoces: & ad alienos consilia cogitationesq; nostras transferat: hæc una ad ꝓpulsandas iniurias & arcendos longe hostes militem nunc etiam in oriente armet: & quod uitæ nostræ magis interfit in rustico opere ubiq; inueniatur: in quo modo uitem iuget: aut fulciat: modo clausum a pecore hortum tueatur: & ne uoluptati etiá desit: aucupio per hyemem inseruiat. Quæ omnes parentis oium naturæ in frutice hoc non contemnendæ laudes sunt. Veꝝ nec illa etiam relinquenda quæ ad faciendam homini medicinam ptinet: presertimq; luxatis parte aliqua corporis nostri membris: de quibus id solum significabimus esse nobis luxata quæ græcis στρέμματα sunt facto illis a torquendo nomine cum suo loco mota ossa legitimos naturæ in ea parte motus cum dolore remorantur. Quos deinde nos cum radice harundinis bulbos diximus oculos eius intelligimus: quo nomine ueteres etiam in radice harundinis eam partem dixerunt; unde noua eius soboles quotannis nascitur. Luxata

DIOS. DE Papyro. Cap. cyi.

p Apyron. Romani pariter Papyrum dicunt. Nota omnibus papyrus ex qua cartha fit. laxandis fistulis usum in medicina habet: in quem natiuo humore uuida in partes secta: mox lino circumligata & coercita usq; ad siccitatem duraẽ: sic.n. contractior facta in fistulas demissa humore impletur: tumensq; eas aperit. Habet radix eius aliquid quod nutriẽdo sit: Com-

manducanteſq; eam Aegyptii ſuccum tantum deuorãt reliquum corpus expuētes. ¶ Vtuntur etiam Papyri radicibus pro ligno incolæ. Poteſt crematæ papyri cinis quę in ore aliiſq; partibus paſcendo ſerpunt cohibere. Verumtamen in eo efficacior factæ ex eo crematæ cartæ cinis eſt.

INTERPRES.

Llustrarunt papyri natales ſacræ & hebreorum litteræ in Papyrione ad Nilum Aegypti fluuium expoſitum Moſen tradentes: quo etiam argumēto præter ea quæ Theophraſtus: Strabo: & Plinius tradiderunt: facile intelligat aliquis paluſtrem plantam & in ferulaceo genere propriam Aegypti papyrum hanc eſſe. Cuius quondam multiplex fuerit uſus: quæ omnia iidē illi auctores tam aperte docuerunt: ut nō ſperandū ſit: ſi iterum repetanſ: quod Flaccus ait ut decies repetita delectent: ſed timendū magis quod in Satyra alter ille cecinit: ne miſeros occidat crambe repetita legentes Preſertim cum Barbarus iiſdē uerbis Theophraſti: Strabonis: Pliniiq; omnia cōmentationibus ſuis inſeruerit: nec ſi idem nunc fiat a nobis aliud profecto fuerit q̄ eiuſdem rei tertia & quarta lectione inutiliter legentes onerare: & quæſitam illi nouo laboris genere laudem auferre. Ideo nos relictis his monebimus: quæ diuerſa nobis nec eadem cum aliis eo loco ſunt. In quē natiuo humore uuida in partes ſecta mox lino circumligata & cohercita uſq; ad ſiccitatem duraſ: ex meliorum codicū lectione mutata: & ut certius tota res pateret pluribus uerbis deſcripta fuiſſe. Non enim ut paſſim legitur σκυλαιαθεῖσα uero σκιτιλλεῖσα in illis eſt: qua uoce ſignificatur græcis ea q̄ ſale aut rōne alia ut perennent exucto omni humore durantur & inueterantur.

DIOS. De Tamarice. Cap. cyii.

Yricen. Romani Myricem & Tamaricem dicunt. Nota omnibus arbor Tamarix eſt. Naſcitur ꝓpe paludes & in ſtagnantibus aquis: fructum fert quemadmodum & florem concretiōe ſua muſcoſum. Naſcitur ſatiua quædã Tamarix in Aegypto & Syria: in cęteris agreſti ſimilis: ſed ſemine gallæ ſimili: quod guſtū inæqualiter adſtringãt: & uice gallæ oris oculorūq; medicinæ & cruentis ſputis in potiōe accomodatū ſit. Cœliacis præterea: fœminarum fluctionibus: ſuffuſis felle: & phalangiorum morſibus. Idem tumores illitū reprimit. Semini eadē poteſt & cortex. Coquuntur in uino Tamaricis folia: potuq; eorum decoctū lienē minuit. Colluuntur eo in dolore dentes: fouenturq; eodem infirdentes utiliter ad fluctiones ſuas fœminæ. Apte idem inſpergitur his in quibus lendes & pediculi abundant. ligni etiam cinis fœminarum fluctiones ſiſtit appoſitus. ¶ Fiunt præterea ex Tamaricis ligno calices a quibuſdam: quibus lienoſi in bibendo utuntur utiliſſimo eis ut credunt in hac materia potu.

INTERPRES.

Vam cæteri græcorum appellatione Myricem potius q̄ Tamaricem dixerūt: nos auctore Columella plantarum & Romani ſermonis grauiſſimo teſte Tamaricem libere & intrepide diximus. Is.n. de ſuillo pecore eiuſq; morbis libro octauo agens ſolere ait ſues uitioſi ſplenis dolore infeſtari: accidereque id malum magnis ſiccitatibus: quo tempore ſtratis paſſim ſub ſua arbore pomis: ſues in explebile quoddam pecus dulcedinem pabuli conſectantes ſplenis incremento laborant: ſuccurriq; huic malo dixit: ſi e trunco Tamaricis fabricentur canales: impleanturq; aqua: deinde ſitientibus admoueantur. Quippe ligni ſuccus medicabilis epotus inteſtinum lienis tumorem compeſcit: quo uno teſtimōio ſatis fore nobis credidimus: ut quæ græcis μυρίκη eſt latinis Tamarix certe quondam fuerit & adhuc ſit: eodem in duobus auctoribus eiuſdē mali conueniente remedio. Sterilem Tamaricē in Theriacis ſuis Nicander eſſe teſtatus eſt: ſpecioſūq; eius fruticem: ideo μάντιν .i. uatem uocari: q̄m iuſſerit Apollo Vates Tamaricis ramulum manu tenentes uaticinari. Verſiculi eius ſunt. καὶ μυρίκης λάζεο νέον πανακαρπέα θάμνον. μάντιν ἐν ζωοῖσιν γεράσμιον ἧιν' ἀπόλλων μαντοσύνας κορυπαῖος ἐθήκατο καὶ θέμιν ἀνδρῶν. Quæ ſic facile uertat aliquis. Sumito præterea myrices fruticem; uatem inter uiuentes honoratum: in qua Apollo corypæus uaticinia poſuit & iura mortalium. ¶ Ob quam cauſam ut ex hiſtoria collegimus Magi & Scythæ ad uaticinia ſua Myrices uirgis utebantur: quod genus diuinationis ab aliis gentibus etiam ſeruatum eſt. Herodotus ſiquidem ſæpe in diuerſis gentibus myriceis ramulis uaticinia fieri teſtatur ob quam cauſam & Apollo myriceus quondam dictus eſt. Quin etiam ex eadem hac arbore in pō

Myricēs ramulus uates appellatur

pa Iouis coronari solitos in Aegypto sacerdotes:& in Media: magos ex antiquioribus scriptoribus plures retulerunt. Quæ omnia ex multis dicta a nobis sunt: ut sciant legentes nullam satis lectionẽ & diligentiam homini fore: qui præter ꝓpositam rem:& opus quod agit cõmentationibus suis huiuscemodi adiicere cogitauerit: simulq; scirét oẽs q̃tus huic arbori i ãtiqua supstitõe fuerit honor.

DIOS. DE Erice. Cap. cviii.

Ericem. Romani pariter græcis Ericem dicunt. Fruticosa arbor erice est: Tamarici similis: multo tñ breuior. Eius flore utentes apes mel nequaq̃ generosum conficiũt. Coma eius tñ floresq; serpentium morsibus illita medentur.

INTERPRES.

u tilibus plerisq; quales salices uitex & genistæ sunt ueluti congenerẽ illis plantam li. xxiiii. Plinius Ericem adnumerat: Idem præterea ab eius medicina statim infert Genista quoq; uinculi usum præstat: quasi & Erice eundem in ruris necessitatibus usum habeat: omnes Tamarici similem tradiderunt: floreq; eius qui solus extremo autumno ab apibus inueniatur ultimam mellis uindemiam fieri: quod itẽ omnes parũ probauerunt harenosa concretione & saporis non adeo grati: Theophrastus libanotidi quã Rosmarinũ Romani dicunt: similem fecisse uidetur: ex quibus oĩbus non fuerit difficile notas has oẽs diligentius obseruantibus quæ nã ea nũc sit ostendere: Nobis inclinat animus in genistarum genere siluestrem a nobis dictam ericem hanc esse: idq; pro comperto mihi esse affirmarem: si montibus siluisq; his nostris copiosius & semp autumno floreret. Vidimus. n. aliquando septembri & octobri mense utriusq; genistæ flores: non tñ quotannis & ubiq; apud nos eo tempore florent: quod cœli maiore beneficio aliis potest competere locis: in magno relligionis usu Erice in Aegypto quondam fuit grata Isidi arbor quæ tempestate eiectum osyridem excæpisset: subitoq; incremẽto intra se clausum operuisset testis & auctor Plutarchus libro de Iside & osyride. Hanc Paulus Aegineta ait discutiendi uires sine erosione hr̃e: foliaq; eius & flores in usu præcipue esse.

DIOS. DE Acacalide. Cap. cix.

Acacalida. Romani pariter græcis Acacalidem dicunt. Fruticis in Aegypto nascentis Acacalis semen est: Tamaricis semini quadamtenus simile: cuius dilutũ collyriis ad claritatem uisus utilibus miscetur.

INTERPRES.

Quis in Italia Acacalidem: semenq; eius nouisse se profiteatur? cui natale solum antiquitas in Aegypto tantum assignauerit: nec ultra diligentissimus alioquin hic scriptor de ea tradiderit: q̃ fruticis in Aegypto nascentis semen esse. quod in tanto tamq; multiplici fruticum genere inter nos impossibile fuerit.

DIOS. DE Rhamno qui in spinarum genere numeratur. Cap. cx.

Hamnon. Sunt etiam qui Persephonium: qui Leucacãthan. i. albam spi-
r nã: qui spinã cerualem appellent. Aphri priuatim Atadim: nos Rhamnum pariter græcis dicamus. Frutex Rhamnus est: Nascitur circa sepes: rectis uirgis: & acutæ spinæ modo quam oxyacãtham dicunt aculeatis. Folia habet parua: oblonga: mollia: modice pinguia. Est præter hanc & alia Rhamnus candidior: Itemq; tertia nigrioribus: latioribusq; cũ rubore aliquo foliis: q̃ ramos cubitoꝝ fere quinq; longitudine profert: spinosiores quidem: ueꝝ infirmioribus: nec penitus integris spinis: fructu lato: candido: tenui: folliculi figura: uerticillo simili. Faciũt illita oĩum folia ad sacros ignes: & q̃ serpũt. Fert̃ p̃terea Rhamnus appositis ꝓ foribus fenestris ue ramis eius oĩum ueneficioꝝ arcere maleficia.

INTERPRES.

Iscet confunditq; facile nominum: & rerũ indicationem ut sæpe alias testati sumus simili-
m tudo: quoque pluribus inter se similibus notis aliqua uidentur eo difficilius separantur: & ex propriis quæ pauciora plerunq; sunt nõ facile discerni possunt. Id in aculeatis spino-

fisq; non minus q̃ in cæteris accidit:quæ natura multifariam cuspidibus illis suis armauit & uaria
uit. Nec magis in toto hoc genere deprehendere id licet q̃ in rubis:quos sagax rex omnium artifex
illa ram incertis & exiguis notis uariauit:ut quos diuersos omnino esse uoluerat eosdem tñ uideri:
& in eorum obseruatione hominibus quasi imposuisse gaudeat. Factũ ideo est:qm̃ ingeniosior na
tura sit q̃ lingua:oculus & pictura hominis:ne possint extrema illa & exigua rerum discrimina co
gnosci & cognita describi:presertim paucioribus toto aliquo seculo huiuscemodi obseruantibus:
nec eodem modo eadem tradentibus. Quod in spina hac factum est:quam antiquiores græci rhã
num:posteriores alterius spinæ nomine ob candoris similitudinem Leucacanthan Romani modo
hac modo illa appellatione indicarunt:quæ alterius erant alteri etiam tribuẽtes. Quod Plinius ut
nobis uidet fecit:qui Amuletum contra ueneficia rhamno huic a græcis assignatum:aquifoliæ spi
nosæ pariter arbori assignauit libro suæ historiæ. xxiiii. testatus Aquifoliam arborem in domo aut
uilla satam ueneficia arcere:nisi forte eadem uis Aquifoliæ quondam inesse etiam credita fuerit.
Naso certe in fastis suis græcam fidem secutus spinam albam rhamnum dixit:ex re ipsa & altera i
græcis Rubi huius appellatione rem ostendens:Locus non longe a principio sexti libri est. Idem &
Ianalem uirgam ex hac spina factum contra striges amuletum appellat: qui cum longius de amo
re Iani compressaq; ab eo Crane nympha egisset:subiecit Sic fatus uirgam qua strigis pellere pos
set A foribus noxas hæc erat alba dedit. Nec multo post. Virgaq; Ianalis de spina sumit alba &c.
Quæ licet ad striges tantum in eo poeta fabolose referantur:in hoc tñ cõmuniore remedio contra
ueneficiorum omnium maleficia uim habere traditur:quod in Theriacis suis Nicander & antiqs
simus eius interpres etiam indicarunt. Ille. n. ἀλεξιλάρυγ φάρμακον dixit: qua uoce græci significãt ma
la & noxas auertens remedium Interpres aũt non solum sic ab eo dici: qm̃ contra serpentes reme
dio esset;uerum qm̃ contra nocturnos incubos opem etiam ferret:eamq; ob causam pro foribus su
spendi. Eadem hæc causa fecit ut a Proserpina iferno numine spina hæc Persephonios dicta ab ali
quibus fuerit:Persephonem. n. græci Proserpinam dicunt:quæ cum superstitiose pueris:aliisq; no
cere crederet excogitato contra ea mala remedio nomen dedit. A colore mox Leucacantha. i. alba
spina & cerualis siue ceruina dicta est:quoniam aliis rubis comparata albido & ceruino colore uis
quam coloris notam:fruticem:uirgas:rectos:nec aliorum modo aduncos aculeos:circa sepes:& nun
q̃ pereuntia eius folia:siquis diligentius quæsierit:facillime deprehensam ostendere uolentib9 po
terit. Fuerunt qui Spinum ceruinum arborem sic nostra ætate appellatam rhamnum hanc esse cre
diderint non animaduertentes quam hic describit fruticem ab eo non arborem uocari:circa sepes
nasci uirgasq; non ramos illi tribuere Dioscoridem:& rubis:hederæ paliuroq; & similibus plerisq;
aliis coniungere eam Theophrastum:quorum nullum arborescit. Spinum uero ceruinum abore
scere:& humani femoris crassitudine truncum aliqñ hẽre:& omnem rubro colore esse:cũ Rham
nũ nigram tñ & candidam Theophrastus tradiderit:& hic rubere tm̃ folia eius non materiam di
xerit:quæ male in impresso codice μικρὰ. i. parua leguntur:μακρὰ. n. idest longa legi oportet: si ue
tustioribus & melioris fidei codicibus credendum est:quod Plinius etiam confirmat maiorib9 fo
liis eam describens. Nec posse rhamnum arborem intelligi Theocritus aperte ostendit: in quo co
mitem pastor monet ne nudis pedibus per syluam ingrediatur in qua ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαθοι κομόωντι :quæ si arbores sint nocere pedibus non potuissent. Non dixit postremo Dios. asphodeli. i. al
buci figura fructus ferre rhamnum:ut alter ex nouissimis interpretibus uertit:sed σπονδυλίω:quæ
uox græcis significat in animalium spina:uertebras:eodem nomine dictas:quo mulieres in fusis su
is uerticillos noiant:quibus in ducendo filo grauiore eorum pondere fusos suos librant:nihil. n. simi

Verticilli

le possunt inter se habere fruticis semen & asphodelus herba. Eadem ostendit rõ non posse spody
lio sic dictæ ab hoc ipso etiam plantæ:de qua in tertio agetur comparari:quod in aliquot græcis le
gitur. Quæ enim illi tribuuntur latitudo:tenuitas:& folliculi figura ad fusorum uerticillos mani
feste pertinent:quorum figura auctore Theophrasto natura pluribus plantis semina dedit.

DIOS. DE Halimo. Cap. cxi.

Alimon. Sunt qui Damasonion:qui Erymon:qui Britannicam: qui
Regiam herbam:qui Virgellam:qui Olyridis diadema:qui Helioste
phanũ. i. Solis coronam:qui Sacrum caulem:qui Asphe:qui Aselau
ri:qui Asariphem:& qui Ampeluciam appellent. Magi Mercurii ba
sim. Pythagoras Anthenoron. Aegyptii Asompari. Romani Albucum dicũt. Fru
tex sepiendo aptus Rhamno similis Halimos est sine spinis:foliis Oleæ:sed latiori
bus. Nascitur maritimis sepibus. Coquuntur folia eius olerum modo in cibos. Le
nit radix tormina drachmæ pondere in mulsa aqua pota. Cõuulsis eadem & ruptis
prodest:& lactis abundantiam facit.

INTERPRES.

Asci maritimis locis halimũ quẽ Plinius aureonẽ noiat hic ipse testatur Salso aũt sapore esse:& inter olera quondã in usu fuisse præter Dios.idẽ Plinius indicat salsũ olus aquibusdã dici affirmans:& Plinio:Dioscoridiq; subscribẽs Paulus Aegineta Qui de oleribus libro primo agẽs post multa quæ de oi brassica preserimq; marina: docuerat & quã uim ob salsilaginẽ & lenẽ amaritudinẽ in deiicienda aluo habere statim subiecit:præstare idẽ & halimon:cognata ueluti duo olera coniungens:utraq; n.ad marenata salso sapore est:& ex eo deiiciendæ aluo accomodata:Theophrastus lib.iiii:de historia & quinto de causis plãtaꝝ enecandi ꝑpinquas & adnatas plantas uim illi assignauit:quales multæ in natura sũt:quæ subtracto alimento alias perimant arbores:qualis hedera & Cytisus est:quibus in enecando ualidiorẽ halimon hanc idẽ Theophrastus ait:testatus hederã alias arbores:hederã uero cytisum:cytisum tandẽ halimũ enecare:Nec tñ impedito in aliis nutrimẽto ab halimo id fieri:sed salsugine etiã illa sua:cuius ui præsens cæteris afferatur calamitas.Non debuerat inter aculeatas plantas a Dios.nullis spinis rigens halimus numerari.Verũ cogit similitudo similẽ & q̃si cognatã plantã a congenere & sibi simili rhamno non separare:eãq; ob cãm reliquæ eius notæ ex illa repetẽdæ & cognoscẽdæ uolentibus erunt.Fecit in sanitatis usu & medicina halimi quõdã usus:ut in multo ambitu nominũ & appellationũ antiquis græcis fuerit hæc planta:aliis Damasonion:aliis uero aliter eã appellãtibus:quæ oẽs appellationes aut superstitiose ab illis excogitatæ sunt:aut a similibus factæ.Credimusq; nos(quod Plinius lib.xxii.ait)existimasse quosdã asphodelon ab Hesiodo halimon uocari ideo factũ ẽẽ:q͂ uterq; in sepibus nasceretur:& Hesiodus ĩ cibis etiã asphodelũ laudauerit cũ ait:nescire iniuste agentes quanta in asphodelo & malua utilitas sit:Qua opinione semel illata facile factũ est ut halimos nõ aliter q̃ asphodelus albucus diceretur.Albucũ.n si Plinio credimus antiqui asphodeli radicem dixerunt.Quod deinde passim & in cunctis legitur:ampeluciam dici etiam halimon:ab alba uite quã græci in sepibus nascentẽ uitem albam nominant factũ fuisse credimus.Quæ tñ oia coniecturam uolumus:nõ decreta esse.

DIOS. DE PALIVRO. Cap. c. xii

PAliuron.Romani pariter græcis Paliurũ dicunt:Notissimus frutex paliurus est spinosus durusq;.Semen eius pingue fuliginosumq; est.Potum id tussientibus succurrit:uessicæ calculos frangit:facit contra serpentiũ morsus.Folia eius radixq; adstringendi uim hñt.Potumq; eoꝝ decoctũ aluũ sistit:urinam trahit:uenenis & uenenatoꝝ morsib⁹ succurrit:Discutit panos,tumoresq; oẽs concisa & imposita paliuri radix.

INTERPRES.

QVod cœli terreniq; bonitate:& natura loci in Paliuro fit:ut aliquibus locis arborescat in aliquibus aũt fruticis naturã nõ excedat quia diuersi generis esset:fieri aliqui crediderunt:ideoq; in alterutro gñe uariata historia cõstitutus autoribus inuenitur:describentibus eũ cũctis qualis apud se & in gẽte sua nasceret:Quod Maro ĩtelligẽs rerũ oium & totius naturæ peritissimus acutis spinis Paliuꝝ fugere solũ dixit:eo uerbo usus qd arbori simul & frutici cõpeteret:a Dios.fruticũ gñi manifeste adscribit numeraturq; iter aculeata illa quæ passim in sepibus inueniuntur.Quod Columella in carmine suo & Theophrastus aliqñ egit rubis aliisq; huiuscemodi coniungẽs:Semen tñ idẽ λιγνυῶδες i fuliginosum ut hic ubiq; Paliurũ ferre dixit:sed alicubi rubens:credimusq; in fuligine illa nõ nigrũ tm̃ esse intelligendũ colorẽ:sed cũ eo etiã unguen & oleosã naturã qualis in facta ex oleoso aliquo humore fuligine digitis etiã deprehenditur:ut sit Dioscoridi ea uox quasi alterius illius λιπαρόν quæ pinguitudinem & lentorẽ significat:declaratio quædã Testatus Theophrastus est contra tussim in antiqua medicina paliuri seminis usum fuisse:Suntq; eius hæc uerba:Et paliurus i siliquis quibusdã semẽ habet in quibus tria quatuor ue semina sunt quibus ad tussim medici utũtur tundentes:habent.n.lentorem & pinguitudinẽ lini semini similẽ:Nasci idẽ ait siccis pariter & aquosis locis:ideoq; maiore minoreq; proceritate prouenire:& aliquibus locis arborescere:aliquibus uero fruticis naturã non excedere.Numerassẽ ego hoc loco cũctas paliuri deinceps notas nisi copiose ab aliis de eo collecta & tradita oia fuissent.illud tñ adiicim⁹ nr̃atẽ paliuꝝ non adeo dissimilẽ canis sentibus esse quos græci cynosbatos dicũt:cognatasq; & ueluti cõgeneres plãtas esse rhamnũ:paliuꝝ:oxyacanthũ:& canis sentẽ:ideoq; a Dios.deinceps tractatas aculeatas oẽs & muniẽdis sepibus aptas:& ob id tñ priuati descriptas qm̃ ꝑprie singulaꝝ notæ aliquæ essent:qd in oxyacantho mox ẽr dicemus:sed anteq̃ id agamus nõ fuerit ab re,quid græcis φύματα nobis uero in hoc scriptore multis locis pani sint dixisse:malum quod in tumorũ & quasi obsessuum genere multiplex sit & pluribus locis fiat:nihilq; aliud sit q̃ græci tradiderunt ἀδένων παθήματα:idest adenum affectiones φύματα Pani ἀδένες Adenes

pro quibus nouisse primũ oportet. Adenas a græcis dici quæ certis humani corporis & reliquorũ aïaliũ partibus duriores concreuerũt in seipsas cõuolutæ carnes: nec aliter Galenus eas diffinio ic dicẽs. Esse adenẽ conuolutæ in seipsam carnis durã cõcretionẽ: quã Christianus Ep̃us Gregorius Nissenus lib. ii dixit alterius cã a natura factã fuisse: ut essẽt. s. partiũ illaꝝ firmamentũ & robur ne in uehementiore motu laborarẽt: laboremq; fœlicius substinerẽt. Apparentq; adenes hi cum tument præcipue secundũ aures: in collo: alis: & femoribus nr̃a ætas male Gãglia nũc appellat: qm̃ in neruis nõ in carne ganglia fiũt: Diffinitq; ganglia Galenus: neruoꝝ præter naturã concretionẽ in naturã reliqui corporis translatã esse. In brutis presertimq; suibus antiquiores glandia & glandulas eos dixerunt: suauiore in illis q̃ in reliquis partibus deprehenso sapore: hisq; factas inflãmationes græci φύματα latini panos dixerunt; & si Galenus solam inflammationẽ βουβῶνα .i. inguen dixerit: φῦμα uero suppurare incipientẽ. Nos etiam obseruauimos crescentes quocũq; loco & parte corporis ueluti tumidos abscessus sic appellari: uocariq; in hoc gñe ẽt a græcis φύγεθλα a latinis furunculos magnitudine tm̃ differentia. Quod genus idẽ Galenus diffinierit factũ in inguine abscessum: tã leui discrimine hæc inter se differunt: Qua rõe aũt fiũt: & quo periculo a febre aut ante eã in pestilentia & aliis tẽporib⁹ sentiant medicis & peritiorib⁹ cognoscẽda relinqm⁹.

Ganglia

βουβῶν

φύγεθλα
Furũculi.

DIOS. DE OXYACANTHA. Cap. c.xiii

Oxyacanthan. Sunt qui pyrinen: & qui pyrianthen appellent: Romani pariter græcis oxyacanthã dicunt. Agresti piro similis arbor oxyacãtha est: minor tm̃: magisq; spinosa: fructũ fert myrti baccis æqualẽ confertũ: rubentẽ: fragilẽ: nucleos intus habentẽ: multifidã radicẽ: & altius descẽdentẽ. Sistit fluores alui quos diarrhiã uocant: & fœminaꝝ fluctiones potus & in cibo sumptus fructus eius. Radix aũt concisa & illita cuspides & surculos extrahit: Fertur hæc ipsa ẽt ter percussa aluo leniter aut inuncta abortus facere.

INTERPRES.

Facilis cognitu & inuẽtu oxyacantha hæc: tam certæ eius notæ sunt & tã multis locis nascitur: syluis: sepibus frutetis: campestribus: mõtanisq; & siccis & aquosis locis: Ab agresti piro diminuta appellatione rutanẽa eam uocant: florẽ fert muscosum: & post florẽ racemosum fructũ nõ dissimilẽ ligustro: si idem in maturitate color esset rubet. n. maturus septembri & octobri mense: uescuntur eo aues aliquot & ad multã hyemẽ in sepibus grato spectaculo uidetur: Non fuit latinis cura quod hactenus inuenerim illi nomen dare: nec Plinius qd̃ meminerim sub hac uoce eius meminit. Græci a spinaꝝ acuminatis cuspidibus oxyacantham dixerunt; meminitq; pluribus locis eius Theophrastus: aculeatis spinis insertã: & post uergiliarũ occasũ hyeme fructus suos maturantẽ describens: Idẽ gñe masculino oxyacanthũ semper eã appelat: notissimã ut diximus omnib⁹ & inter siluestres hyemales baccas cognitu facillimã. Quæ mox adiectæ illi appellationes sunt pyrine & pyrianthe qualescunq; illæ sunt aut a græca aut a latina uoce fieri potuerunt: Si a latina a piro id erit ut quemadmodũ nos pirastrũ agrestem pirum dicimus aliqñ: Sic græci etiã latinã uocẽ more suo diminuẽtes πυρίνην dixerint: Si a græca tunc a nucleis quos plures intra se fructus claudit nominis ratio erit: In pomis. n. πυρῆνας græci dixerũt nucleos oẽs: quibus exterior & ambiẽs eos caro substinetur: quales in cerasis: prunis: oliuis aliisq; huiuscemodi sunt; quæ melior nobis ratio uidetur. Quod legebaẽ deinde in impresso pluribusq; aliis καὶ ἀκανθώδης ἄμα ex melioribus mutatũ a nobis est in ἀκανθώδης ἄγαν neq; ab re: qñ hic ait agresti piro similẽ oxyacantham esse: minoremq; tm̃ & spinosiorẽ ut res ipsa indicat. Quo loco etiam in græcis legitur διαῤῥοίαις ἵστησι καὶ ῥοῦν γυναικεῖον &c. in aliquibus nõ tñ melioribus hoc amplius inueniebatur οὖρά τε ἄγει καὶ θανασίμοις καὶ θηριοδήκτοις βοηθεῖ .i. urinã etiam trahit: uenenisq; & uenenatoꝝ morsibus succurrit: ea nos facile neglex imus adstrigendi uires oxyacanthan habere inuenientes. Et q̃ Paolus Aegineta agresti piro similẽ figura & uiribus exæquauit: quam nihil eoꝝ posse neq; ille neq; hic testati sunt.

πυρῆνες

DIOS. DE SENTE CANIS Quem græci Cynosbaton dicunt. Cap. c.xiiii.

Cynosbaton. sunt qui & hũc oxyacãthan dicũt. Romani Canis sentẽ appellãt. Frutex est rubo lõge maior: arborescit. n. foliaq; hẽt longe q̃ myrtus latiora. Spinas in uirgis durissimas: florẽ candidũ: fructũ oblongũ oliuæ nucleo similẽ cum maturescit rubentem: Intra quem lanis similia sunt. Aluum sistit siccatus eius fructus in uino decoctus & potus; sic tamen ut sine interioribus lanis illis sumatur: faucibus. n. & arteriæ nocent.

INTERPRES.

ſ Atis docuit Columella lib.xii. qualis cynoſbatos hic eſſet uaſtiſſimis ſpinis: paliuro: rubiſq; eum coniungens: cum in conſerenda ſæpe præciperet ſemina uaſtiſſimarũ ſpinarum ſolo credenda eſſe: cuius generis etiam ſunt cynoſbati quos ſua ætas ſentem canis appellauit. Idem & cynorhoda, i canis roſa quondam dictus eſt: qm̃ flos eius roſeus ſit: & rabidi canis morſibus medeatur ſi Plinio credimus: quod ſua ætate admonente deo inuentum fuerit. Rura noſtra paſſim cum nouerunt: maximum inter rubos omnes & qualem in cunctis hic deſcripſit.

DIOS. DE Liguſtro. Cap. cxv.

c Ypron. Romani liguſtrum dicunt: oleæ ſimilia folia per uirgas profert: latiora tm̃ molliora q;: & magis herbaceo colore: Flores habet candidos muſcoſos & odoratos: fructum fert nigrũ ſambuco ſimilem. Naſcitur probatiſſimum in Aſcalone Iudææ: & Aegypti Canopo. Eſt foliis adſtringendi uis: eaq; ob cãm cõmanducata oris ulceribus quas aphthas dicunt: feruidiſq; aliis collectionibus & carbunculis illita opitulantur: fouentur decocto eorũ ambuſta: Ruffant capillũ conciſa: ſuccoq; lanariæ herbæ madentia & inuncta. Sedat capitis dolores conciſus flos & ex aceto fronti illitus. Quod fit præterea ex liguſtro liguſtrinum unguentũ admixtis quæ calefaciendo ſunt calefacit: neruoſq; mollit.

INTERPRES.

q Vos Maro cecinit a paſtoribus negligi & inutiliter perire liguſtri flores medicina: & unguentariorũ officinæ libenter excæperunt: illa ut capiti medicinã in dolore eis faceret: illi ut quæ præcluſa eſſent aperirent: & quæ induruiſſent mollirent: multipliceſq; alios tractarent uſus: quorum nr̃a ætate nulla aut exigua ratio eſt: cum alioquin uulgaris & ubiq; paratus frutex hic ſit: non contemnendo argumento uileſcere nobis facile quæ abundant: & ſine labore ſumptuq; aut periculo a natura nolentibus etiam porriguntur. Notum ut diximus omnibus liguſtrum: Ciſalpina omnis adhuc Gallia ſic uocat: Ethruria aũt corrupta deflexaq; penitus ab antiqua appellatione ruuiſticum dicit: ſine labore cognoſcendum in ſepibus maio menſe cum floret: autumno autem cum maturis baccis nigreſcit: quæ cauſa ut credimus fuit ne quid corruptum toto hoc capite legatur. Aegineta in uiribus & poteſtate hoc amplius q̃ Dioſ. illi tribuit ut apte remediis his miſceatur quæ ad lienem conficiuntur: quod demiretur aliquis niſi quia mollit liguſtrinũ unguentum durato lieni ideo accõmodatum ſit.

DIOS. DE Tilia. Cap. cxvi.

p Hillyream. Romani Tiliã dicunt. Liguſtro magnitudine æqualis Tilia arbor eſt: Folia & hæc oleæ habet: latiora tm̃ nigrioraq;: fructũ fert lentiſco ſimilem nigrũ: ſubdulcẽ: & ceu racemoſum. Naſcitur Tilia aſperis locis. Adſtringunt agreſtis oleæ modo Tiliæ folia: faciunt ad omnia q̃ adſtringenda ſunt: præcipueq; oris ulcera: in quem uſum cõmanducantur: & eorũ decocto colluuntur quod etiam potum urinam & menſes trahit.

INTERPRES.

q Væ in Corollario Barbari Tiliæ adiiciuntur ex Plinio: Theophraſtoq; iiſdem uerbis exſcripta nihil præter cõpendiũ laboris hñt his qui oẽm eius naturam feſtinata lectione nouiſſe uoluerint: multa ſane ſed tam noua & affectata elocutione a græcis uerſa: ut græcarũ lraꝝ imperiti nõ facile intelligant quid ſibi tinctura ferri eo loco ſit: quaſi Plinius: quem ille tm̃ amauit ut totũ iterũ in corollario ſuo excripſerit: nõ tẽperaturã ut celaturã dixerit: & quia græci βαφὴν dicãt ideo tincturã dicere nos oporteat: pluriſq; faciendũ ſit quo mõ aliqd fiat q̃ qd & quale fuerit factum dixiſſe. Illud ego magis oñdi optaſſem: ſit ne noſtra Tiliæ antiq̃ illa eadẽ: dico aũt noſtratẽ: quæ in Ethruria nũc ab oĩbus tilia noĩatur: ex qua ſecãdis coriis eius ſutores paratã ubiq; tabulã hñt: in nullã partẽ rectis pectinib⁹: ſed quacunq; ferramentũ agatur ſequacẽ & cedentẽ: ideoq; tiliã ut credimus dictã ꝙ quæ ꝓprie quondã tilia dicebatur per lõgitudinẽ rectis pectinibus tractabilis & fiſſilis ſit: & ob id ut Theophraſtus & retulit texẽdis ciſtis & corbib⁹ idonea: dico aũt in arboribus & eaꝝ materia pectines: per longitudinẽ rectas pectinũ mõ lineas: & interualla q̃s græci κτένας dicunt: quoꝝ nulla ſit in ea ſutoꝝ tabula & arbore rõ: ſed in oẽs partes ſequax pariter & facilis ſectio: Antiquiores græci ex agreſti pro ſutoria illa tabula utebantur experti in du

Pectines in arboribus.

Tiliæ
riore materia acui ferrũ cõtra quam in molli fiat: in qua ductũ in secãdo ferramentũ retundit & aciẽ amittit. Duo tiliæ genera Theophrastus maris & fœminæ appellatione distinxit: satisq; docuit qualis utraq; esset: quod nos paratũ oĩbus in eo scriptore lib. iii relinquimus: illud tñ adiicientes alteræ eius genus marẽ, s. nostratẽ: & sutoriã tiliã esse: in omni opere tractabile: quæ pectinũ suorũ sequaci facilitate nomen aliis omnibus arborum pectinibus dederit. Passim.n. tiliam nunc in arboribus gens nr̃a dicit: lineas: ductus: interfectionesq; & circũductiones illas qbus conferta ois earũ materia: & in seipsam stipata conuoluta ue uidetur: quod naturæ tam diuersum opus græci … Plinius eos imitatus pectines dixit: & in quibus uariarent pectinũ illorum lineæ & interualla semper adiecit aliquid quo uarietas illa indicaretur: obliquos: crispos: nodosos ue dicens.

DIOS. DE Cisto. Cap. cxvii.

Iston, sunt qui Cistaron aut Cissaron appellent: Romani pariter græcis ciston uocant. Nascitur cistos petrosis locis frutex ramosus & foliosus: nec adeo grãdis. Folia hẽt in orbẽ circinata nigra & hirsuta flores punicæ figura. Sed in fœmina colore candido. Adstringẽdi uim cistos hẽt: ideoq; cõcisi & in uino austero bis p diẽ poti flores intestinorum torminibꝰ accõmodati sunt. Cõpescunt iidẽ per se illiti q̃ pascẽdo serpũt: et cũ cera ambustis: ueteribusq; ulceribus medenẽ.

INTERPRES.

Ntiquum uetusq; est: qđ me adhuc puero de Cisto hac pro Plinio grauissime certarunt clarissimi uiri Leonicenus: qui nescio an adhuc uiuat: egregie eruditionis homo: & Politianus multi apud nos nominis: dum Plinium de cisto male cõmentantẽ alter deprehendit & accusat: alter sola nominis auctoritate & honore tueri hominem conatur. Suntq; oĩbus parata: quæ ambo de tota hac ueluti actione in iudicio agentes longissime scripserunt: & ob id relinquenda a nobis ne sui laboris fructu & honore careant de bonis litteris benemeriti homines. Illud nostrũ erit qđ ad instaurandã Dioscoridis lectionẽ pertinet qui ubiq; male habitus & lacer turpissime in hoc capite & eo loco claudicat ubi hic ait: sed in fœmina colore candido: quod membrũ sequaci sermonis serie & certo carebit sensu: nisi intelligaẽ Ciston diuisisse antea Dioscoridem in marẽ & fœminã: mariq; aliũ: fœminæ uero aliũ assignasse floris colorẽ: desiderariq; in omnibꝰ græcis totã eam diuisionẽ cuius ultima tñ pars seruata sit: quod tã necessario ex his quæ sequunẽ constituendũ legentibus est ut tñ nõ ergo eã restituerim diuisionẽ: presertim indicante Plinio lib. xxiiii. capite. x. cuius de Cisto hæc uerba sunt. Ciston appellant fruticẽ maiorem thymo foliis ocimi. Duo eius genera: Flos masculo rosaceus: fœminæ albet: quasi ex hoc scriptore uerterit. τῷ δὲ ϕ ἄλλος λευκά. Quod debuerant ali interpr̃tes hiatu saltem aliquo illic relicto legentibus indicare: ne credentes integrum esse locum inutiliter in eo laborarent.

DIOS. DE Hypocistide. Cap. cxviii.

Ypocistida. Romani pariter hypocistida dicũt. Nascit̃ ad radices cisti quæ hypocistis dicitur. A plerisq; eadem orobethrum & cytinus appellaẽ punicæ citinis quadãtenus similis. Tria eius genera sunt coloribus distincta: ruffo: uiridi & candido: Acaciæ modo succus ex ea colligitur. Sunt etiam qui siccatam tusamq; hypocistidem cum in aqua madauerit coquunt: nec secus q̃ in lycio cuncta alia faciunt. Habet hypocistis easdem acaciæ uires maiore tñ adstringendi ui est & siccandi. Prodest cœliacis: intestinorum torminibus: sanguinem expuentibus & fœminarum fluctionibus: pota clystereq; infusa.

INTERPRES.

Vod Cisto adnascitur cytinos aut ueluti cytinos Paulus Aegineta appellauit: hypocistidẽ uero ex his expressum succum: hic contra hypocistidem qđ adnascitur: & cytinos etiam uocari dixit: hic natiuam rẽ: ille humano opere ex eadẽ expressum in medicinæ usum remediũ appellans: non multifacienda diuersitate siquis utriusq; consilium & propositum diligentius animaduertat. Quid aũt græcis & in natura cytini sint in punica certius cognosces. Non põt nec debet in aliud differri tẽpus qđ nos in hypocistide hac obseruauimus dicere hũc tria genera eius esse coloribus distincta: ruffo: uiridi: & candido: Pliniũ uero ruffum & candidũ colorẽ illi tñ tribuere: quo fit ut aut in aliis uiridis ille color desit aut in hoc abũdet: & quã orobethrum hic ait appellari nescimus nos an corrupta uox sit & Erythranũ ut i Plinio legitur uocari eã oporteat.

DIOS. DE Ladano. Cap. cxix.

St & alterum cisthi genus quod Ladon a quibusdam dicitur: Frutex ci stho similiter nascens longioribus tantum nigrioribusq; foliis: quibus per uer pinguitudo quædam quæ adstringendo fit inhæret: omnibus q bus & cisthus accomodata. Fit ex eo ladanum: Folia eius pascentes hir ci capræq; pinguitudinem barbis & femoribus qm̃ uiscosa sit inhærentem reportãt: quam depectentes mellis modo per colum liquant: seruantq; in offas conformatã: sunt &t qui tractis per frutices hos funibus inhærentem illis pinguitudinem dera dunt: conformatamq; pariter seruant. Probatur ladanum quod odoratum est mol leq; & pingue uirescit. quod nec harenosum nec squalore fragile sed resinosum est quale in Cypro nascitur: libycum. n. & arabicum minore bonitate & honore ē. Na tura illi & uis est adstringere: calefacere: mollire: & aperire. Compescit ladanum flu entem capillum: uino myrrhæq; & myrtheo oleo admistũ: emendat honestioresq; facit cicatrices ex uino inunctum: contra aurium dolores cũ dulci aqua aut rosaceo utiliter infunditur. Suffitu secundas pellit: & contra muliebrium locorum duritics pessulis additur. Miscetur idem utiliter his quæ somno dolorem leuant malagma tis & contra tussim medicamentis. Aluum præterea sistit potum in uetere uino. Ci endæ urinæ præter hæc etiam accomodarum est.

INTERPRES.

Otam colligendi Ladani historiam: omnesq; eius in medicina uires breuissime comple xus est Paulus Aegineta: testatus ex Cistho cyprio frutice fieri quem ladona dicũt: quẽ capræ pascentes barbis femoribusq; suis quod pingue & lentori simile in eo est secum au ferunt: Idq; collectum ladanum esse, neq; ut in Corollario suo Barbarus retulit ex hede ra ladone ladanum fieri is dixit: sed ex cistho cyprio frutice qui ladon uocetur. Verba eius lib. yi. hæc sunt: λάδανον ἀπὸ κισθοῦ τοῦ λάδονος λεγομένου γίνεται ἐπὶ ἐν κύπρω: quod nescio ego an Pli nio fauens sic uertere magis ille amauerit: an quæ Plinium hederam & cisthũ simul miscere coe gerat uocum similitudo: in eo qm̃ ille Aeginetam forte habuit pro cistho cisson fecerit: lubrico ab altera in alteram uocem lapsu presertim in imperitis & parum diligentibus librariis: qui incogni tam nec ubiq; nascentem cisthum una tantum mutata littera ad hederam transtulerint: quã cisson græci passim dicunt: nec esse cisthon hæderam notæ omnisq; eius historia satis ostendunt: Cypri amq; hanc a priore illa diuersam Dios. descripsit foliorum longitudine nigredine & pingui lento re: quoniam folia eius priuatim sibi inhærentem ad ladani conformationem peruer ostendant: se citq; coloris nigredo quæ foliis hui⁹ a Dios. tribuitur ut in priore illa quod erat τρυφερὰ μέλανα di xerimus: testantibus id aliquot ex antiquioribus græcis in quibus μέλανα. i. nigra non τρυφερά. i. acer bi saporis adhuc legitur: Et quod hic ait in altera hac cistho longiora & nigriora folia esse: quam comparandi uim & rationem siquis diligentius animaduerterit facile intelliget: cõgenera eē opor tere quæ inuicem comparantur: & nigrius alicuius nigri nigrius esse: ideoq; oportuisse in priore il la cui posterior hæc comparatur nigro colore folia esse. Id nos tunc obliti tanq̃ fugitiuum manci pium repetimus modo & uindicamus. Addidimus præterea mellis modo per colum liquãt sic in antiquioribus legentes: ἐν ἀφαιροῦντες ὡς μέλι διυλίζουσι non ob aliam ut nos credimus causam ni si ut qui capraꝝ & hircoꝝ pili in ladano erant secernerentur. Quomodo aũt per salignum qualũ castratis alueis liquetur purgeturq; mel undecimo libro satis Columella ostendit: & ab eo liquan di purgandiq; ladani similis ratio poterit cognosci. Quam deinde adstringendi uim ladano Dios. tribuit Paulus Aegineta ad capilli defluuia tantum contrahit his uerbis usus: habet præterea ali quas adstringendi uires quibus fluentem capillum confirmet: Hic Pliniusq; in adstringenda aluo manifeste utuntur: quod signasse legentibus placuit.

DIOS. DE Ebeno. Cap. cxx.

Robatissima Ebenus Aethiopica ē: nigra: nullis pectinibus: læuore suo cornu leuigato similis: spissiſsimæ in frangendo soliditatis. Quæ gustum mordaci erosione tentat & leniter adstringit: prunisq; imposita iocundo odore & sine fumo uaporatur. Recens pinguitudine quam habet accẽdi

tur & flammas igni admota agit. Eadem in cote attrita ruffescit: est & alia Ebenus indica candidis & rutilis intercurrentibus lineis: similibusq; crebris maculis: probatissima tamen prior illa. Vendunt pro Ebeno quidam spinæ indicæ: aut mori fallente similitudine materiam. Deprehenduntur tamen q; fungosa & inanis illarum materia est: & in exigua fragmenta colore purpureo scinduntur: nihilq; quod mordeat in gustu habent: nec accensæ odorem ex se mittunt. Est Ebeno egregia uis in extenuendis his quæ claritati oculorum officiunt. Facit præterea ad eorum destillationes & pustulas: siquis etiam attrita in cote Ebeno ad oculorum collyria utatur efficacius malis illis medebitur. Curatur præterea Ebenus ad oculorum medicinam ramētis scobeue eius integram cum sua nocte diem in uino chio madentibus tum diligenter concisis & in collyria conformatis: quidam Ebeni ramenta & scobem antea trita cribrant & reliqua deinceps pariter faciunt: sunt ēt qui pro uino aqua utuntur. Crematur Ebenus in crudo fictili donec tota in carbones transierit. Lauatq; cremati plūbi modo. Vtilis hæc contra oculorum aridas lippitudines & scabies.

INTERPRES.

POtest Ebenus nigri splendoris materia: & sine artificio aliquo protinus amabilis laudes suas in poetis ostendere: & quod Mitylenæo iuuenia se amato poetria Sapho lugubri carmine significabat: id ipsum de se hæc etiā dicere. Candida si non sum placui diu tamen gentibus: & in honore quondam habita nigredinis meæ damna splēdore & gr̄a rependi: nec in Pompeii mithridatico triumpho: tantisq; regis illius spoliis gratius aliud q̄ ex me urbi spectaculum fuit: licet nondū satis cognita nec bonitatis nataliumq; meorum certa inter auctores historia. Cum Maro Indiam tm̄ ferre Ebenū cecinerit quā Aethiopiæ alii etiā & primæ bonitatis assignauerint: alii inter arbores numerent. Vnus Pausanias in atticis nec folia: nec fructus ferre prodiderit neq; a sole conspici. Sed sub terra tantum radices esse quas fodiant æthiopes sintq; in ea gente eruscandæ Ebeni peritissimi aliqui. hanc Theophrastus arborem cortice buxo similem testatus est: decorticatam deinde nigro colore fieri. Habet hæc etiam suas i medicina uires quas obiter idē Theophrastus signauit his uerbis χρήσιμον δὲ τὸ τῆς ἐβένου ξύλον πρὸς τὰς ὀφθαλμίας ἀκόνη τριβόμενον: quod totum ab hoc certius & amplius docetur: ut ipsi etiā paulopost ostendemus. Interim legentes monebimus suspicari nos nec leui argumento in cūctis græcis uitiū illic ubi nos uertimus pro Ebeno uendi a quibusdā spinæ indicæ & mori materiam: quo loco spinæ indicæ addidimus: & pro Sesamino ligno mori mutauimus. Spinæ.n. nihil adiectum legebatur: nec legentibus licebat ex tam multis spinis quæ diuersæ toto orbe nascuntur quam hic diceret intelligere. Idq; auctore Plinio fecimus libro. xii. dicente ibi & spina similis sed deprehensa uel lucernis igne protinus transiliente: quod in uera Ebeno fieri hic aperte testatur. Præterea quod erat σησαμίνα a sesamo in frugum genere adiectiuo noīe συκαμίνα legendū esse arbitrati mori materiā uertim⁹. Quid.n. frugi simile cū arbore? aut quod potest sesaminū lignū intelligi? Fuit autē facilis in tanta uocū similitudine ab altera in alterū lapsus. Extenuandi egregias hr̄e Ebenū uires testatus Paulus Aegineta est. Ideoq; utilem contra ea quæ claritati oculorum officiant. In quo malorum genere: aliorumq; quæ in ea parte fiunt hic ueteres destillationes & pustulas primū: mox aridas lippitudines & scabies numerauit; de quibus & nos more nostro breuiter agemus: ex Galeno destillationes diffinientes: Tenues qui ferantur ex oculo humores: qui nec cohiberi possint: nec uolentibus nobis fiunt: a lachrymis hoc solo differentes q; lachrymæ non semper fluunt: & electionem uoluntatemq; aliq̄ in nobis habent: Pustulas uero cum facta exulceratione aut sine ea in sūma cornea tunicula tenuissima membrana: sublimis & in altum surgens medium humorem concæperit & seruauerit. Aridas deinde lippitudines & scabies (sic.n. auctore Celso ξηροφθαλμίαν uertimus) cum in oculorum angulis asperitates pruriginesq; & ueluti ulcera fiūt: rubent Cilia: & nitrosæ salsæq; lachrymæ destillant: una diffinitione ut uidetur utrunq; malum ariditatem. f. & asperitatem complexus Galenus est. Celsus seorsum de utroq; egit: Nos græcorum decreta secuti utrunque coniunximus. Superest nunc tantum ut dicamus quid nam in curationis & remediorum modo hic ἀκόνιον dixit & nos attrita in cote Ebeno &c. uertimus: facto a græcis & reddito a nobis ex cote & usu eius nomine: quam græci ἀκόνην dicunt. utq; in ea confricatum acuitur ferrum sic in acuenda hebeti luce confricandi Ebeno oculi: nec aliud hic ἀκόνιον dixit q̄ conformatam in hunc usum Ebenum: qua subinde ad oculos relata: hisq; ea confricatis extenuāte attritu quæ claritati lucis nocent paulatim meliorescat humani corporis preciosissima pars.

Pustulæ.
Destillatiões

ξηροφθαλμίαν

Aconium
ἀκόνιον

DIOS. DE Rosis. Cap.cxxi.

Hoda. Romani Rosas dicunt. Refrigerant & adstringunt recentes Rosæ:
r siccatæ efficacius adstringunt. exprimendus ex recentibus rosis succus est forfice prius desecto ungue. Sic. n. appellatur in imo folio cãdida pars: Tũ in mortario terenda sic desecta folia exprimendaq;: & in umbra siccandus donec dẽ setur succus. Qui ad oculorũ circumlitiones seruabitur. Siccantur & in umbra folia continua uolutatione ne contracto situ mucescant. Confert quod ex siccis rosis in uino decoctis expressum fuerit capitis doloribus: aurium: gingiuarũ: sedis: longaonis: intestinorũ: uuluæq;: sic ut aut penna inungatur: aut clystere infundatur. Ipsæ etiam rosæ sine expressione aliqua tusæ: moxq; illitæ præcordiorũ inflãmatiõib⁹: humenti stomacho: & sacris ignibus medentur. Siccatæ eædem tritæq; femorũ inter triginibus insperguntur: floridisq; & uulnerariis antidotis miscentur. Cremanẽ pręteræa rosæ ad honestandas cinere eo palpebras. Qui uero in mediis rosis flores. i. lutei apices sunt siccati: inspersiq; in gingiuas destillationes compescunt. Rosarum postremo pota capita fluentem aluum: & sanguinis excreationes compescunt.

INTERPRES.

Vxerunt Rosæ nobilitatẽ græcorũ poetæ sophistæq;: & quasi ad honorẽ & gratiam non sa
a tis illi essent odor: colorq; & totius floris egregia quædam maiestas: quam nullibi natura speciosiorem magisq; amabilem fecerat: diuinos natales illi etiam tribuerunt: fingentib⁹ aliis in dearũ iudicio quod ad scamandrũ a paride quondã factũ est a uenere rosam primũ inuentã: eoq; flore coronatã iudici & aduersatiis deabus adeo tunc placuisse: ut Veneris rosæ libenter subiicientes Pallas galeam: Iuno regiũ diadema: quibus instructæ & ornatæ ad iudicium ueneran. amorũ leporũq; oĩum numini æquo aĩo cesserint. Aliis miserabiliore fortuna canentibus Veneris sanguine puniceo colore quæ prius candida fuerat floruisse rosam: cũ amato a se Adonidi contra Martẽ Zelotypũ deũ & hoĩs riualẽ dea opẽ ferret: quo aĩo per syluã festinãte Dea uulnerato a spina pede qui diuinus ex Dea fluxit sanguis candidã antea rosam puniceo colore ĩfecit. Aliis postremo contra tradentibus nõ ex Deæ sed Adonidis sanguine iubente Dea mutato colore rubuisse rosam: & cum simul Venus lachrymaret: Flueretq; ex Adonidis uulnere quod riualis deus fecerat sanguis lachrymæ anemonã: sanguis rosam nõ dissimiles penitus nec antea eo colore uisos flores ꝓtulerunt. Quæ oĩa græcã fidẽ secuti aliquot latini poetæ suis & ipsi carminibus rem illustrarunt: Nec aliud li. vii. intelligi Martialis uoluit cũ in Epigrãmate suo de rosa cecinit: Sic te semper amet Venus memẽto: Idẽ & Maro mõ legitimus tanti poetæ sit qui eiusnoĩe circũfertur hortulus quondam significauit dicens: Syderis & floris est domina una Venus: nec aliud in Claudiano indicat uersiculus: Sic fata cruoris Carpit signa sui. Quod totũ sola rosæ nobilitas & maiestas fecit: æq̃ cũ diuinis cõparatione si uoluptates eius & utilitates iuste æstimentur. Genera rosarũ multa Theophrasto primũ mox Plinio fuerunt ex foliorũ numero præcipue discreta: Post quæ nõ male aliqs forte credat alia ẽt extitisse: & nr̃a ætate adhuc esse tantopere diuersis locis per se & humano ope coacta uariat natura suas opes. Dicimus aũt id qm̃ quæ nunc damascenæ passim uocatur peregrinas aliqñ Italiæ ea gentis nota fuisse indicat & quas Aetruria Anconitanas mõ appellat purpureo in candido colore foliosas odoratissimas exiguo intus flore: succoq; multo abundãtes & aquosas in antiquorũ historia nõ facile deprehendi nobis posse uidentur & si Plinius autumnales aliquas dixerit qđ Damascenæ illius ꝓpriũ est quã nõ autumno tm̃ sed hyeme ẽt tepidioribus locis uidere licet: tãta est in tã amabili flore naturæ fertilitas. quibus discernebantur quondam notis rosæ follorũ multitudo Asperitas: læuor: color: & odor erant. In colore uero puniceus maxime laudabaẽ & in pretio erat. Candidus n. uilis & in nullo honore presertim in medicina. Quam ut aptius uolẽtes ex hoc scriptore tractent nõ pigebit q̃ instaurauimus hoc capite breuiter dicere: eritq;: id primum: qđ in cũctis fere græcis a principio statim deerat: legebaẽ. n. ῥόδα ψύχει καὶ ςύφει. τὰ δὲ ξηρὰ μᾶλλον ςύφει: cũ tm̃ ex melioribus legi oporteret. νεαρὰ ψύχει καὶ ςύφει: ut sit sensus in rosis refrigerare & adstringere recentes: siccas uero amissa refrigerãdi potestate solum & efficacius adstringere: indicatq; id præter antiquorũ codicum fidem res ipsa & sermonis ordo: in quo altera pars per contratiã diuisionem illata contrariam sibi alteram exigit. Cumq; in posteriore de siccis ageretur oportebat in priore de recentibus actum fuisse. Sequitur non multo post quod penitus corruptum sit: facilẽ tamen instaurationis coniecturam habet: Docet enim Dioscorides desecti, follorum rosæ unguibus terendũ in mortario reliquũ corpus exprimendũq; & in umbra hñdũ succũ donec denseiur

Sed non poteſt ex his quæ nunc in eo leguntur hic ſenſus colligi:nos q̃m illic mortarium & umbra eſt:& donec denſetur:eo ſenſu qui legitur ſerapionis ope reddidimus:Quod donec certius aliqđ ab aliis inueniať a legentibus accipi uolumus.Quod erat deinde ξηρὰ δὲ λεῖα παρὰ μυρσίνῃ προσπάσσεται nullo ſenſu:ex antiquoꝝ & melioꝝ codicum fide inſtauratũ eſt: παρατρίμμασι μηρῶν.i.ſemorum intertriginibus:quæ aũt intertrigines ſint dictũ non multo antea a nobis eſt.Dicendum præterea quas nã circumlitiones oculoꝝ nos dixerimus:non magis a mali alicuius in oculis curatione q̃ ad expolitionẽ & nitorẽ eius partis præparatum remediũ:idẽ fere quod græci καλλιβλέφαρα:id nos honeſtandis palpebris utilia uertimus.Dicendũ ẽt quibus appellatiõibus plures & diuerſæ in roſa partes antiquis indicarentur:Manifeſtum folium omnibus & eius unguis.Flores hi dicuntur qui lutei apices & quaſi capillamenta in medio eius ſurgunt.Calix nondũ totis foliis patens & explicitus roſæ globus.Cortex qui calcem ambit dehiſcenteq; roſa in quinq; ueluti laſcinias ſcindit:Caput quod ab inferiore parte lanoſum intus totã ſuſtinet roſam.

Circũlitões

DIOS.DE Roſeis paſtillis. Cap.cxxii.

Hodidas.Romani Rhodidas pariter dicunt.Conficiuntur hoc modo quas rhodidas.i.roſeos paſtillos dicunt. Sumito recentes roſas nullo alieno humore madentes cum languere iam & areſcere inceperint:pondere drachmarũ quadraginta:Sumito itidẽ nardi indicę drachmas decẽ:myrrhæ uero ſex:Conciſa dein ſimul oĩa in paſtillos triobolares conformato:cũq; in umbra ſiccati aruerint in fictili non picato uaſe undiq; obturato ne ſpirent ſeruabuntur:Adiiciunt pleriq; etiam drachmas coſti duas.Illyricæ Iridis tantundem:& cum melle Chium uinũ.Vtuntur his mulieres:collo monilium uice ad minuẽdum ſudoris ingratum odorem circũponentes.Vtuntur his etiam tritis & in unguentis a balneo ſtatim ungentes inſpergentes uc.Cumq; in corpore aruerint frigida aqua lauantes.

INTERPRES.

Imilem nõ tñ eandem Dioſcoridi Rhodidarũ confectionẽ Paulus Aegineta libro.vi. docet:neq; eodẽ genere eã appellat:hic fœminino rhodidas:ille neutro ῥοδοειδὲς uocat:iubetq; recentibus roſis & eodẽ pondere ipſe ẽt confici.Cætera uero illi huiuſcemodi ſunt:Indicæ nardi drachmas quinq;:myrrhæ tantũdem:coſti & Iridis:ſingulorũq; drachmas duas.Vino oĩa ſubigenda ſunt:cõformatiq; triobolares paſtilli in umbra ſiccanť.Vſus illi tñ in fœminis eſt ad arcendos ſudoris in collo graues & ingratos odores. Latini quod hactenus inuenerim de his nihil tradiderunt:romana grauitate blanditias amorum & uoluptatum illecebras docuiſſe indignum exiſtimantes.Nec nos aliud hoc loco indicabimus q̃ non carere naturæ ratione:monſtrãteq; experientia ab unguentariis iampridem recæptũ fuiſſe quod hic ait μεμαρασμένων a nobis longius redditum cum iam languere & areſcere incipient.Si Theophraſto credimus ultimo de cauſis plantaꝝ libro de tota odoꝝ & odoratoꝝ rõne longius agenti Qui cũ ratiocinatus eſſet cur alia olerent uirentia:alia ſicca:alia cominus:alia eminus:& inter hæc de uiolis & roſis:ſubiecit ſtatim Violas preſertimq; albas in firmitate ſua efflato omni odore cum ſiccæ ſũt nihil olere:Roſas aũt ſiccas etiã olere:ſed cominus tñ:eiuſq; rei cauſam eſſe ꝙ ſiccatæ amiſſo humore induruerunt:neq; halitum ex ſe longius mittere poſſunt.Quam ob cauſam & unguentarii eas quadãtenus ſiccant ut purũ odorẽ relinquant:nam uirentes adhuc inutili unguentis aquoſo humore abundãt. Idq; ẽ quod hic ait tunc conformandos ex roſis paſtillos hos eſſe cum languere & areſcere iam inceperint. Id .n. μαραίνειν græcis eſt deficiente paulatim & areſcente humore extenuari contrahi & tabeſcere.

DIOS. DE Lycio ſiue buxea ſpina. Cap.cxxiii.

Ycion.Romani pariter Lycium dicunt.Lycium quod pyxacantham.i.buxeam ſpinã aliqui uocant ſpinoſa arbor eſt:tricubitalibus uirgis & aliquando maioribus.Circa quas folia ſunt denſa buxo ſimilia.Fructũ fert piperis figura:colore nigro:amarum:& cum læuore denſum:corticẽ uero pallidum diluto lycio ſimilem:Radices numeroſas:latas:lignoſaſq;.Naſciť plurima ſpina hæc buxea in Cappadocia:lycia:pluribuſq; aliis locis.Aſpera & dumoſa amat loca.Colligitur ex ea ſuccus tuſis una cum frutice radicibus:& cum diebus aliquot in aqua maduerint decoctis:tum exempto ligno:iterũ eo qui ſupereſt liquore

ad crassitudinẽ mellis decocto: Adulteratur lycium admista in coquendo amurca:
aut absinthii succo aut bubulo felle. Auferendũ in coquendo qđ in summo fluita
bit spumosum oculorum medicinæ seruandũ: reliquo in aliis utendũ erit. Exprimitur
& ex semine eodem modo succus: & insolatur. Probatissimũ lycium quod igne ac
cenditur: & cum extinguitur rubentes spumas agit: foris nigrum: intus cum frangi
tur ruffum: quod nullũ habet odoris uirus cũ amaritudine adstringens: colore cro
ceũ quale indicũ est: bonitate cætera antecedens & cunctis aliis efficacius. Est ly
cio adstringendi uis. Exterit quæ claritati oculorum officiunt: palpebrarumq; scabies:
prurigines: & diutinas destillationes sanat. Facit ad purulentas aures: tõsillas: exul
ceratas gingiuas: labrorum sedisq; rimas & intertrigines inunctũ. Inungitur idem bi
biturq; cœliacis: & in intestinorum torminibus. Datur in aqua sanguinem expuẽtib⁹:
datur & tussientibus. Prodest & cõtra rabidi canis morsus fabæ magnitudine deuo
ratum: aut in aqua potũ. Flauescit unctus eo capillus. Reduuias idẽ putrescentiasq;
& quæ serpunt ulcera sanat. Sistit fœminarũ fluctiones appositũ: aut cum lacte po
tũ. Fertur Indicũ fieri lyciũ ex frutice qui Lonchitis dicitur. Est aũt lonchitis spina
ramis rectis tricubitalibus & aliqñ maiorib⁹ a radice statim numerosis & rubo cras
sioribus. Videt ruffo colore dissectus eius cortex: & oleaginis similia folia sunt. Fe
runtur indicæ huius spinæ frondes in aceto decoctæ lienis inflammationes & fellis
suffusiones potu sanare: menses præterea trahere. Quinetiam si crudæ tritæq; bibã
tur eadem præstare creduntur. Creduntur & seminis pota duo mystra corporis pur
gare aquas & contra uenena remedio esse.

INTERPRES.

d Ifficillimam nobis in buxea hac spina: & quod ex ea fit lycio cõmentationẽ faciunt in alie
no & quasi extremo nobis orbe positæ Cappadocia: Lycia: & India. Quæ loca barbari &
& alienæ religionis gentes ætate hac nostra incolentes paulominus q̃ inaccessa oĩbus ea fe
cerunt: iisq; presertim qui cognoscendæ solum naturæ cupidi: unoq; hoc studio ad eos fe
stinantes: inhumanis & auaris barbarorum cõmerciis fœliciter uti nequeunt: nec audent cum tã aspe
ris conflictari ingeniis: quos et si nullæ sint difficultates aliæ: contrariæ religionis odium suspectos
statim faciat & ubiq; periclitari cogat: Nihil ideo priuatim de lycio & buxea spina dicendum a no
bis est. Quæ.n.a Plinio libro duodecimo &.xxiiii. longius dicta sunt parata & exposita oĩbus relin
quimus: nec minus et quod res ipsa indicat: & alii iam restari sunt quod confectum est.s. & unde id
conficitur inuicem mutato noĩe lycium: & pyxacãtham dici: quemadmodũ & pleraq; alia in me
dicina dicuntur: in quibus inutile & sine honore reliquũ corpus alicui parti & usui nominis sui ho
nore libenter cessit: idq; in buxea hac spina presertim factũ est: quæ solo medicamento quã ratiõe
hic docuit ex se confecto & ex lycia quondã in græciã allato cognosci æquo aĩo fert: gaudet: quod
raro & paucis contigit amissis cõibus naturæ notis & nomine: priuatim ex usu & a gente honestiorẽ
inuenisse appellationẽ. Lycium.n. ideo uocatũ est q̄ probatissimũ & quotidie ex lycia ad alios im
portaret. Quæ autẽ plantæ forma esset satis hic & Plinius in historia eius ostenderunt: in qua nos
monente Plinio & attestante ueterũ græcorum fide quod in impresso legebatur ῥίζας δὲ πολλὰς πλα
γίας. i. radices numerosas & obliquas una tm̃ mutata littera πλατείας. i. latas uertimus. Expunxim⁹
deinde aliqua. bis enim importune idem repetebatur: in quo iterum contra rabidi canis morsus su
mi lycium Dios. iubet: & qm̃ in uetustioribus aliquibus pro melle eo loco lac legebatur: ex Plinio
remedium aliud illic instaurauimus dicentes: sistere lyciũ fœminarũ profluuia appositũ aut cũ la
cte potum. Plinii lib.xxiiii. capite.xiiii. inter alias lycii uires hæc uerba sunt. Bibitur & a mulierib⁹
in lacte contra profluuia ea.s. quas nos totiens fœminarũ fluctiones diximus & dicemus. Suspicamur
præterea totã capitis huius extremã partẽ in qua hic ait. Fertur indicũ fieri lycium &c. Parũ legiti
mam huius scriptoris esse: qui cũ semel in India nasci buxeã spinã dixisset idq; pro cõperto docuis
set ad famã & aliorum fidẽ transferre rẽ non debuerat: nec quod semel decretum a se fuerat ex aliorum
dictis infringere: Suspitionẽq; nostram auget q̄ plures illic uoces sunt parũ propriæ & huic scriptori in
solitæ. Potuitq; ab antiquiore aliquo medico ex alicuius historia oĩs ea pars Dioscoridi accreuisset
ut in plerisq; aliis factũ deprehendimus in unũ corpus cũ hoc scriptore paulatim coaluisse: quod
signasse legentibus satis sit. Diximus hoc capite inter alia facere ad Tonsyllas lyciũ: malũ quod ex
utraq; oris parte in extremo & intimo palato ad radices linguæ fit: de quo ut certius legentibus pa
teat locũ & loci affectionẽ breuiter ex antiquorum decretis repetemus. Sciendumq; primo una eadẽq;

appellatione a græcis & a latinis malũ & locum in quo id fiat indicari: illi αἰτιάδας καὶ παρίσθμια nos tonsillas tñ uocamus. Sic Plinius in. xi. locũ: mille aliis deinde locis affectionem & malũ dixit Cicero libro. ii de natura deoꝶ locũ tñ ea uoce intelligi uoluit: & ne longiores simus auditis in humani corporis historia & partibus tonsillis locũ quẽ mox describemus: in morbis aũt & medicina quod in his malũ fit intellexisse oportebit. In imo ore ex utraq; parte ad radices linguæ oẽs tõsillas in homine constituerunt. Plinius breuissime: & ut uix intelligi possit: & ostendi tonsillaꝶ loc⁹ Siquidẽ his uerbis rem docuit: Intellectus sapoꝶ est cæteris in prima lingua: homini & in palatoꝶ tonsillæ in homine: in sue glandulæ. Cicero quo diximus libro certius: non tñ & ipse quod satis sit: Linguã aũt ad radices eius hærens excipit stomachus: quo primum illabunt̃ ea quæ accæpta sunt oris utraq; ex parte tonsillas attingens palato extremo atq; intimo terminatur: Oium deinde apertissime Galenus in interioꝶ partiũ dissectione: Dico aũt dissectionẽ quã græci ἀνατομήν: & nostra ætas corrupta uoce Notomiã dicit post descriptã linguã de tõsillis sic tradit. Ad radices aũt linguæ posita minor lingua est: Sic. n. Plinius uocat quam græci ἐπιγλωττίδα: ea in deglutiendo recurrens operculatum guttur claudit: nequid solidũ liquidum ue illac ingrediatur. Eiusdẽ usus causa & αἰτιάδες. i. tõsillæ factæ sunt numero quatuor: duæ quidẽ ex utraq; parte ad linguæ radicẽ manifestæ & apparentes: duæ uero coniunctæ his interius descendentes: Vocantur & hæ παρίσθμια: quia locus cui adiacent isthmo similis uidetur presertimq; cũ inflãmatione tument: qm̃ angustius puium illhac iter & transitum faciunt. Inflãmantur hæ partes aliqñ: diffiniuitq; Paulus Aegineta αἰτιάδας. i. tonsillas esse duros in ea parte tumores: utq; durati adenes strumæ dicuntur: sic & tonsillæ inflãmatæ: incremento duritieq; sua cibi potusq; & spiritus iter impedientes: E regione utrinq; sibi inuicem oppositæ αἰτιάδες dictæ sunt: Cur aũt latini tonsillas appellarint compertum mihi hactenus non est: Curationes earum Paulus idem ad Chirurgiam & gargarissationes retulit: qđ nec operis nec consilii nostri est docere.

DIOS. DE Acacia. Cap. cxxiiii.

Caciam. Romani pariter græcis Acaciam dicunt. Nascitur in Aegypto
a acacia. Spina est arborescens: fruticosa: nec recta in altum crescens: flore albo: semine ceu lupinoꝶ candido: in siliqs clauso: ex quo succus exprimitur: siccaturq; in umbra ex maturo niger ex immaturo ruffus. Probatur qui languido rubore: & ut in acacia esse potest odoratus. Exprimunt aliqui etiã ex foliis una cum semine. Nascitur præterea ex spina hac gũmi. Adstringendi refrigerandiq; uires acacia habet. Oculoꝶ medicinæ accõmodatus est acaciæ succ⁹: prodest et sacris ignibus: pernionibus: ulceribus his quos herpetas dicunt: & digitoꝶ pterygiis. Sistit oris ulcera: procidentesq; oculos: compescit & fœminarũ fluctiões: procidentes uuluas: fluidamq; aluum potus aut clystere infusus: Capillum idẽ denigrat: Lauatur in aqua ad oculoꝶ medicinam identidẽ confricatus: abiectis continue quæ in summo spumarũ modo cõcreuerint donec pura relinquatur aqua: sicq; in pastillos conformatur. Crematur & in crudo fictili una cũ tegulis in fornace. Torretur & in carbonibus continua ignis uentilatione. Fouentur spinæ huius decocto soluti artus utiliter. Excellit bonitate in ea gũmi quod lumbricorũ figura est uitri modo pellucidũ: nec lignosum. Probatur ab hoc deinde quod candidum ẽ. Quod resinosum & sordidũ inutile. Est gũmi acaciæ uis opplere & obstruere. Idẽ medicamentoꝶ quibus miscetur acrimonias retundit & cum ouo inunctum bullare ambusta non permittit. Nascit̃ & altera acacia in Cappadocia & ponto ægyptiæ similis: multo tñ breuior: ad terram humilis: tenerior: aculeis plena: quos uallorum modo ꝓtendit. Rutæ folia habet. Semen autumno fert coniunctis simul folliculis: & ĩ his trinum quadrinũ ue lenticula minus. Astringit acacia hæc ẽt tota simul ad succum expressa: minus tñ efficax & oculorum medicinæ utilis.

INTERPRES.

Oniunximus in Acacia ueteꝶ græcorũ fidem secuti quæ male in duas secesserant partes:
c Vnoq; capite ut res ipsa ẽt exigebat fecimus de omni acacia a Dioscoride doceri: De quaqm̃ non eodẽ modo Oribasius: Aetius: Pliniusq; & alii docuerunt: non facilis nostra æta-

te cōmentatio est. Neq; ut credimus uenia carebit si relicta aliis fuerint quæ a nobis tractata nitescere non poterant: & per peregrinas nostroq; orbi alienas & ex Aegypto usq; repetendas spinas ingredientē hoiem æquo aio ferent: hoc genere honoris peritioribus cessisse: amabuntq; de græcorum Pterygiis quibus mederi acaciā hic ait: quæ nos obseruanda legentibus in toto hoc opere monuerimus. Duplex & in diuersa humani corporis parte factum ea uox malū indicat: ab auium alis quas græci πτερὰ dicunt fœlicissime translata: Vt.n. illæ in uolantibus ab humeris extensæ aperiuntur: sic in his quæ mox describemus mala ab angulo clausura ue aliqua ꝓgredientes inutiles membranæ & carnes oculis & digitis nocent: fit primū itaq; pterygiū in oculo: diffiniuitq; id malū in Ilagoge sua Galenus his uerbis. Pterygion aūt uocāt cum post longā in candido oculi exulcerationem carnisq; in ea parte maius incrementum neruosa & tenuis membrana oculo superincurrit. Idē fere & Paulus Aegineta de oculoꝝ uitiis primo mox ubi Chirurgiā docet neruosam & ipse mēbranā describēs: quæ ab oculi angulo ad exteriora per oculū ꝓgrediat: noceatq; illi bulbi in oculo motū contractione impediens & qm̄ ꝓgrediens pupulam operit. Celsus hoc ipsum describens malū oculi unguem appellat: q; humano ungui ut credimus progrediens neruosa ea membrana similis sit: Verba eius hæc sunt. Vnguis uero quod pterygion græci uocant membranula est neruosa oriēs ab angulo quæ nonnunq̄ ad pupillā quoq; peruenit: eiq; officit. Sæpius a narīū: interdū etiā a tēporū parte nascit: Et hoc oculoꝝ pterygion est. Quod uero in hoīs pedibꝰ manibusq; fit & ubiq; ad pollicis præcipue ungues diuersum ab illo aliter a ueteribus describitur: Carnis incremētum circa ungues pterygion est unguis aliquā operiens partē. Fit aūt in pedis & manus præcipue pollicibus: In pedibus quidem ex offensione pedis plerunq;: in manibus aūt ex neglecta reduuia & post inflāmationem in Pus translata. Hoc malū Celsus digitoꝝ ulceribus adnumerauit: breuissimeq; his uerbis id descripsit. In iisdem recedere ab ungue caruncula cum magno dolore consueuit pterygion græci appellant: Et hoꝝ alterutri mederi acaciā Dios. ait: diuq; nos in ancipiti dubitauimus quid hoc loco uertere nos oporteret: Oculis n. utilis acaciæ succus ab hoc decernitur: ideoque non ab re erat oculoꝝ pterygiis. i. unguibus utilē dicere: Econtrario quæ coniuncta his sunt & quasi cognata mala de digitoꝝ a Dios hoc loco agi persuadebant: neq;.n. uerisimile est hunc oculos & coꝝ medicinā miscuisse sacris ignibus: pernionibus: & his quæ serpunt: quē morboꝝ censum Plinius ēt secutus ait: sanare acaciā ignem sacrū collectiones: articulos cōtusos: perniones & pterygia: cognata oīa mala: & eiusdem fere generis. Ob quā cām in eā partē ꝓpensiores diximus prodesse digitorū pterygiis: appellatione hac græcæq; uocis huiuscemodi cōtractione posthac semper usuri: ut cum oculoꝝ pterygia uertere oportebit auctore Celso ungues oculoꝝ: cū aūt digitoꝝ: digitoꝝ pterygia semper dicamus. Non omittemus hoc loco quid nobis in hoc opere sit Opplere & Obstruere qđ acaciæ gūmi hic scriptor tribuit: nō aliud sane q̄ quod græci passim ἐμπλάττειν & παρεμπλάττειν dicunt: a quibus uerbis in antiqua medicina Emplastica & paremplastica dicta illa sunt quæ tenacia & glutinosa multiplices habent usus: unguineq; suo corpori illita meatus opplent & obstruunt: quales sunt adipes aliquot: oleumq; & plura alia: Quæ aūt græci uerbi ἐμπλάττω ꝓpria significatio sit apertissime lib. v. de plantaꝝ historia declarauit Theophrastus: qui de materia arboꝝ quarundā agens cum longius docuisset quæ nā aptius cæderentur: finderentur: frangerentur: & serra diuiderentur subiecit. Viridē arboris materiā cum serra diuiditur ramentis suis serræ dentes ἐμπλάττειν: opplere. s. & obstruere: a quo euentu nō erit difficile posthac nouisse quæ græci ἐμπλαστικὰ & παρεμπλαστικὰ dixerint.

Margin: πτερύγια — Pterygia; Opplere — Obstruere; ἐμπλάττω — παρεμπλάττω.

DIOS. DE Amurca. Cap. cxxv.

a Morgen. Romani Amurcam dicunt. Sedimentum expressæ oliuę amurca est: hæc in æneo cyprio uase ad crassitudinē mellis decocta adstringit iisdem omnibus utilis quibus & lycium: priuatim uero & egregie contra dentium dolores & uulnera ex aceto: uino ue aut mulso utiliter inungitur. Miscetur eadē oculoꝝ medicamentis: & his quæ opplendo & obstruendo sunt. Inueterata uires acquirit: Infunditur eadē sedi utiliter: genitalibus: & fœminarū locis exulceratis. Cum omphacino ad crassitudinem mellis decocta circūlitaq; uitiosos dentes pellit: Iumentoꝝ scabies cū lupinoꝝ & Camæleonis herbæ decocto sanat. Fouentur eadē utiliter recenti tantūq; calida podagræ: & articulorum dolores. Quin ēt corio illita corporiq; imposita: subeūtiū cutem aquarū tumores reprimit.

INTERPRES.

Reprehendebat neque immerito Flaccus pictorem qui in naufragii tabula: quæ marino alicui numini anathema futura esset cupressum pingeret: paucisq; ut erat in castigando grauis: monebat &

ipse quod hic in aliis a principio reprehenderat:nõ esse coniungẽda quæ toto gñe disconuenirẽt & diuersa essent:nec inter fluctus pingendam arborẽ quam in altissimis montibus natura frondere uoluisset imperitumq; simul & ridiculum fore spectantibus huiuscemodi pictorem:quemadmodũ & nos imperitos reprehendere librarios hoc loco merito possumus:qui amurcã aboleo statim dicendã:& ut nos credimus tũc ab hoc scriptore tractatã ad aculeos & spinas:fruticesq; a suo principio penitus alienos transtulerint. Eius rei cãm fuisse nos credimus:aut descriptã ab aliquo ex litterarũ ordine medicã oẽm materiã:ideoq; inter acaciam & agnum de quo statim dicemus:quorũ ab A littera idẽ principium est Amorgen ẽt adhuc seruari & legi:aut qm̃ hic ait oibus iisdem uti lẽ amurcã quibus & lyciũ uoluerit aliquis quæ pari potestate essent simul hre: ideoq; non lõge ab eo amurcã in hoc scriptore cõstituerit. Nobis in priorẽ illam cãm inclinat aius. Vidimus enim plures græcoꝝ codices in quibus ex elementoꝝ in alphabeto ordine medica ois materia descripta adhuc sit:& in quibus nõ eodẽ mõ legitur,quod cõtra quadrupedũ scabies ex amurca remedium ab hoc scriptore instituitur. Sunt.n. in quibus ἀφεψήματι & in quibus ἀποβρέγματι inuenitur: quoꝝ alterũ decoctũ:alterũ dilutum significat. Habetq; utraq; lectio ex antiquis scriptoribus suos testes. Quid aũt decoctũ sit satis patet. Quid uero dilutũ iampridẽ dictum a nobis est. Cocturã amurcæ quã hic a principio,instituisse uidetur certius primo rusticaꝝ rerũ libro docuit. M. Varro quã condi in domesticos usus iussit: decoctis de ea duabus partibus:quod hic ait usq; ad crassitudinẽ mellis. Siquis præterea amurcæ laudes alias & multiplices usus nouisse uelit poterit auctorib⁹. M. Catone & Plinio diuersis locis quod cupit inuenisse:eritq; illud homini saltẽ laboris huius operæ pretium ut naturam discat nihil tam sordidũ & ingratũ genuisse quod in hominis usum beneficio aliquo non instruxerit.

DIOS. DE Vitice. Cap.cxxvi.

a Gnon. Sunt qui Agonon:qui Lygon:qui tridactylũ:qui amictomiæum:qui ibis sanguinẽ:qui piper agreste:qui ligusticum uocent: Magi semnon: Aegyptii Sum: Romani salicem amerinã appellant. Arborescens frutex uitex est. Nascitur asperis & incultis locis prope profluentes torrentes aquas & flumina. Ramulos hẽt longos uitiliũ modo lentore suo ĩ fragiles: Folia oleæ teneriora tm̃: Florem alterũ eius genus cãdido cum purpureo:alterum purpureo tm̃ colore profert: Semen uero sapore piperi simile. Est illi adstringẽdi calefaciendiq; natura. Potum semen eius uenenatorum morsibus succurrit. Lienosis & cutem subeuntibus aquis medetur. Lactis abundantiam facit:trahitq; menses in uino potum drachmæ pondere. Idem genituram extinguit. Caput tamen infestat soporem faciens. Seminis præterea & frondis decocto muliebrium locorum uitiis & inflãmationibus insidẽtibus medẽtur. Potũ cũ pulegio præterea semen suffitumq; & appositũ menses cit. Capitis dolores illitũ soluit. Quinetiam ueternosis: phreneticisq; ex aceto & oleo inspergitur. Fugant uenenata incensa & substrata folia: & contra eoꝝ morsus illita succurrunt. Testiũ durities cum butyro & uitigineis foliis molliunt. Sedis rimas mitigat semen ex aqua illitũ. Additis foliis idem luxatis etiam & uulneribus medetur. Creditur & uitex in itinere intertrigines arcere si uirgam eius manu uiator teneat. Agnos autem.i.castus frutex hic a græcis dictus est: quoniam in Thesmophoriis castitatem custodientes mulieres foliis eius cubitus sibi sternebant. Lygos uero quasi Vimen ob eam quam habent uirgæ eius in uinciendo lentitiam & firmitatem.

INTERPRES.

p Ræclaro quondã ut Lucretius cecinit nomine insignes Athenæ:q; ab his humanitas: doctrina:religio:fruges:iura:legesq; ortæ atq; in omnes terras distributæ putantur:uno seruandæ castitatis nomine uiticis gloriam non parũ auxerunt:multum illi etiam ex Academia & a Platone ob eãdem cãm laudis accreuit:graui ciuitatis & hominis testimonio non esse ab impuris tractanda quæ pura mente concipienda:& religionis egregia sanctitate exercenda ab homine sunt: Cui consulens natura quemadmodũ generationis & ueneris multos animantium generi stimulos dederat ut quotidianam uitæ iacturã noua continue sobole instauraret:sic pro religione & castitate aliqua ẽt nobis ostendit:quibus utentes bonoꝝ oium auctori deo:caste: pieq; ad

rem diuinã accedentes magis placeremus: ex quoꝝ numero uitex est satis hac parte a Dioscoride laudatus: cum testatus est agnon uocari qm̃ in Thesmophoriis cereris sacro quod athenis a mulieribus fiebat castitatem custodientes mulieres foliis eius cubitus sibi sternerẽt: expertæ aut a peritioribus doctæ calore suo inflationes soluere uiticem: ideoq; ueneris impetus oẽs facile inhibere: qua potestate in abundantia seminis & contra nocturnas Veneris per somnũ imaginatiões & seminis incontinentiã sanitati hominis nõ parũ contulit: fueruntq; illi ex hac una ui honestiores & plures q̃ ex cunctis aliis appellationes: omittimus agnon dici: id.n. satis patet. Quæ aũt sequitur agonos non aliunde est q̃ ex eo quod hic ait genituram disiicere: Hic.n. omnibus fere locis humanum semen γόνος & fœminino genere γονὴν etiã appellat: a cuius priuatione agonon uiticem uocari ait. Eodem credimus pertinere quod sequitur amictomiæum in qua uoce: & si non sunt integra omnia: antiquæ tñ integritatis & significationis aliqua adhuc supersunt uestigia: ex quibus facilis coniectura ẽ fuisse eius uocis cõpositionẽ quæ ed uenerẽ misceri marẽ cũ fœmina prohiberet. Habet mox quæ amictomiæũ præcedit uiticis alia appellatio: a uiminũ & uinciendi usu manifestam rationẽ: id.n. græcis λυγίζειν est: idq; oẽs aperte testantur: presertimq; Homerus nona Odysseæ rapsodia: ἄζεν φίας λύγοις dicens: flexiles.s. & sequaci lentitia ad uinciendũ aptos: & præter Homerũ Arrianus in historia sua exercitũ describens per niuem ingredientem: & ne in niue hæreret: pro calceis circulis ex lygis factis utentem: ut eo auxilio maius niuis spatium premens firmiore uestigio iter faceret. Estq; lygos græcis cõmunis uox oĩbus quibus in rustico opere ad uincula utimur: quales salices oẽs sunt genistæ: ericæ: ulmi: multæq; huiuscemodi plantæ aliæ: in quarũ genere uitex etiam numeratur: ideoq; cõi illa appellatione etiam indicatur. A rubore uirgarũ paulopost sanguis manifeste uitex dictus est. Auis uero Ibis adiectio ad superstitionẽ & magicas uanitates nostra ætate penitus incognitas pertinet. Magi eundẽ semnon.i. uenerandum: ea.n. est uocis illius significatio ob eandem illam castitatis cãm dixerunt: quemadmodũ a similitudine saporis in semine ligusticum: de quo suo loco dicetur: & ob id piper agreste rustica plebs uocauit: qm̃ acrioris & feruidæ naturæ piperis defectum expleat. Amerinã salicẽ Romanis græcoꝝ agnon dici aperte Dios. testatur. Sed q̃ uerũ id sit in Plinii & Columellæ lectione diligentiores facile cognoscent: nobis inclinat animus ut negemus græcoꝝ agnõ Romanoꝝ Salicẽ amerinã esse. Suspicamurq; quod sæpe alias testati sum⁹: adiectam ab imperitis latinaꝝ rerũ græcoꝝ medicis eã Dioscoridi appellationẽ accreuisse: tam.n. uiticis q̃ amerinæ salicis uocẽ nouisse quondã Dioscoridẽ uerisimile est: & ex quo Plinius aperte docet uiticem latinis esse quæ græcis lygos & agnos sit: nec multum a salice uitilium usu distare: non credendũ in ea appellatione decæptum diligentissimum alioquin & ex ꝓfesso hæc agẽtem hominem: ueꝝ quocunq; modo se res habeat satis sit uiticẽ nouisse notã oĩbus & ubiq; plantam: quam Theophrastus q. oleæ folia habet cõposito noĩe ἐλαίαγνον uocauit: & de qua præter hactenus dicta desiderari potest in hoc scriptore prima eius diuisio in maiorẽ quæ auctore Plinio in arborem salicis mõ assurgit: & in minorẽ quæ fruticosa in ramulos & uirgas spargitur: quæ duo & diuersa genera natura fecit: & Plinius descripsit: hic saltem intellexisse uidetur ex quo in floris historia dixit florẽ alterũ eius genus candido in purpureo: alteꝝ purpureo tm̃ colore proferre. Accrescet præter hæc ex scriptore hoc fides his qui ad generationem conferre semen fœminã dixerunt: ex quo hic ait primũ γόνον ἐκλύειν quod est cõmotũ semen disiicere & paulopost: mulieres in hunc usum ex eo cubitus sibi sternere in quibus frustra id fieret si genitura & semine a natura priuatæ mulieres ad castitatẽ remedio hoc proficere nõ possent. In maribus id Paulus Aegineta libro primo decreuit quo capite de nimia seminis abundantia agit. præcipit.n. una cũ refrigerantibus herbis uiticis ramulos substernendos his qui uel in somno uel in uigilia copiosiore seminis fluxu abundẽt. Pli. hunc ueluti scopulũ fugiens: impetus ueneris inhibere uiticẽ dixit cõmuniore illa uoce incertum legentibus iudicium suũ relinquens. Siquidẽ utriq; sexui cõe generationis studiũ & ad Venerẽ impetus est: nisi Athenienses matronas primũ: mox Dioscoridẽ de his sic cogitasse aliquis credat icõ munione coniugalis thori iacentibus simul uiro & uxore satis ad castitatem fore stimulos Veneris hoc remedio in uiris extinxisse: extinctisq; his castitatem ea ratione fœminis acquirere: quã ut sũt in coniugalis thori officio uiris suis faciles & morigeræ omnes seruaturæ aliter non erant.

DIOS. DE Salice. Cap. cxxyii.

i

Tean. Romani Salicem dicunt. Nota omnibus arbor salix ẽ. Adstringunt salicis folia: semen: cortex & succus. Bibuntur ileosis utiliter cum exiguo pipere & uino cõcisa folia. Per se etiã in aqua sumpta concæpt⁹ prohibent. Prodest potũ semen sanguinẽ expuentibus. Præstat idẽ & cortex: qui etiã in cinerem crematus tum aceto maceratus clauos & callos illitus pellit. Folioꝝ præterea & corticis succus in malicorio cum rosaceo calefactus aurium doloribus succurrit. Eorundem decocto podagræ utilissime fouentur: quinetiã fur

ſures exteruntur. Colligitur ex ſalice ſuccus inciſo cum floret cortice: qui ex interiore eius parte concretus inuenitur: Eſtq́ illi uis exterendi quæcunq́ claritati oculorum officiunt.

INTERPRES.

B Rauiſſimam Salici inuidiam: & quæ tam multis cõmodis & uſibus eius ſuperante maleficio deleri non poſſet. Maximus oĩum poetarum Homerus feciſſet ὠλεσίκαρπον: quod antiquiores frugiperdam uerterunt: eam aliq̃n appellans: Si ut poſteriores opinati ſunt: impeditos ab ea conceptus ea adiectiõe intellexiſſet: & alienam ſterilitatem potius q̃ ante maturitatem amiſſum in ſalice proprium ſemen: & in araneam abiens ea uoce indicaſſet. Quod parum ueriſimile eſt in peritiſſimo totius naturæ & innocente homine: qui pius uates & phœbo diisq́ aliis digna locutus: contra naturæ fœcunditatem graui & inexpiabili ſcelere preſertim in notiſſima & parata oĩbus re nihil unquã oſtendiſſet. Nouerat ille ſeminis ante maturitatẽ in ſalice calamitatem: & ex hac naturæ iniuria poſteris eam indicauit: quemadmodũ ut non ſumus eodẽ ingenio nec uultu oẽs: Maro candẽ ex uiminũ uſu quẽ in re ruſtica præſtat lentam: & annua regerminatione copioſius frondentem diſſimulandis ruſticis amoribus utilẽ dixit: de hac oĩq́ eius in medicina uſu aliter magis q̃ alia Plinius lib. xxiiii. pleraq́ tradit: quæ in medio poſita omnibus relinquimus: contenti more noſtro dixiſſe breuiter hoc capite qui nobis ubiq́ in hoc opere ſint Sanguinem expuentes: cruenta ſputa: Sanguinis excreationes & reiectiones: non quia quod medicorũ eſt agere hoc loco cogitauerim: ſed ut ſemel quod interpretem monere legentes decet teſtemur: quot ſunt Dioſcoridi: redditi ex ore ſanguinis indicationes & uoces: tot nobis & eadẽ ſignificatione ẽt uoces eſſe: inuenientesq́ αἱμοπτοϊκούς: aut αἵματος πτύσιν: ſanguinẽ expuentes aut cruenta ſputa ſemp reddidiſſe: αἵματος aũt ἀναγωγὴν aut ἀναφοράν: ſanguinis excreationẽ aut reiectionẽ: nulla ex eius mali cauſis aut euentibus obſeruata in ſcriptore hoc huiuſcemodi uocũ diuerſitate. Et ſi inter ſputa & excreationes: expuenteſq́ & reiectiones in Grãmaticis non eadem ſignificatio ſit: excreationeſq́ dicantur quæ maiore conatu: & craſſiore materia extuſſiuntur potius q̃ expuuntur. Sputa uero & reiectiones quæ ſponte ſua & quaſi naturalis purgationis mõ in os ſubeuntia pelluntur. Fecimuſq́ id non diſſimulatis multis eius mali cauſis. Sed qm̃ in græcis latiniſq́ miſceri paſſim eas uoces obſeruauimus: neq́ excreationes ſputa ue aut expuentes reiicientes ue magis in hoc q̃ in illo genere dici. Et ſi Vitruuius libro primo ſuæ architecturæ ſanguinis reiectiõem eam dixiſſe uidetur: quæ ex deſtillatione a capite in aſperam arteriam & pulmonem fit: uerum ut diximus nulla nobis fuit huiuſcemodi uocũ ex eius mali cauſis aut euentibus certa ratio. Oportebit itaq́ medicos ex remediorum natura: cui in hoc genere malo: id de quo agetur conueniat diligentius animaduertere. Alio ſiquidem curationis & remedio℞ genere curanda erit ſanguinis reiectio: quæ corroſis uena℞ uaſculis in aſperam arteriã influente fit ſanguine & per os redditur: alio quæ uiolenter diſruptis uenis: alio quæ infirmitate langoreq́ non retinentibus ſanguinem. Et cum laxatæ fuerint reiicientib⁹: alio tandem quæ aliunde fiet: quarũ oĩum plures diuerſæq́ præcedentes cauſæ ſunt medicis cognitæ: & ex earum cognitione remediis in hoc ſcriptore certius curandæ.

Sanguinẽ expuentes
Cruẽta ſputa
Sanguinis excreationes
Sanguinis reiectiones

DIOS. DE Agreſti olea. Cap. cxxyiii.

Grielæan, Romani oleaſtrum dicunt. Agreſtis oleæ: quam cotinon alii: aliquĩ uero Aethiopicã oleã uocant: adſtringendi uim folia habẽt: Conciſa eadẽ illitaq́ ſacros ignes: ulcera quæ græci herpetas dicũt: epinyctidas: carbunculos: quæ paſcendo ſerpũt: & unguium reduuias cõpeſcunt. Ex melle illita eadem quæ medici uſſerunt circũſcarificant. Sordida repurgant ulcera. Panos collectioneſq́ ex eodem melle illita diſcutiunt. Deſquamatam a capite cutem glutinant. Cõmanducata oris ulceribus: & his quæ aphthas dicũt medentur. Idem poteſt ſuccus & decoctum eo℞. Siſtit præterea eorundem ſuccus ſanguinis profluuia & muliebres fluctiones appoſitus. Quinetiã oculo℞ uuas: puſtulas: ulcerã: & antiquas deſtillationes reprimit. Quam ob cãm collyriis contra palpebrarũ corroſiones factis utiliter miſcetur. Eſt aũt colligendi ex agreſtis oleæ foliis ſucci ratio & modus hic. Tunduntur folia: tuſiſq́ uinum aut cœleſtis aqua inſpergitur: tum exprimuntur: ſiccatuſq́ in ſole ſuccus in paſtillos conformatur. Eſtq́ efficacior ſeruaturq́ fœlicius qui ex uino q̃ qui ex aqua expreſſus fuerit: purulentis: & exulceratis auribus accomodatus. Folia etiam cœliacis utiliter cum farina hor-

deacea hydrelæo macerata illinuntur. Cremantur ad cinerulam: quã spodió græci dicunt oleastri folia cum floribus. Cremantur aũt in crudo fictili operculato: lutoq; undiq; circunlito ore eius usq; ad fictilis cocturã: tum uino restinguntur: iterũq; eodẽ modo cremantur: tum cerussæ modo lauatur cinis & in pastillos conformatur: Crediturq; in oculorum medicina nihilo ignauior ea quæ proprie cinerula & spodion est coctura hæc esse: ideoq; pares eius uires æstimandæ sunt. Possũt idem & satiuæ oleæ folia pariter cremata. Verum minore efficacia sunt: Et qm̃ minore efficaciã sunt ideo oculorum medicinæ aptiora. Qui aũt ex uiridi incẽso oleastri ligno exsudat humor scabies: furfures: impetiginesq; inunctus sanat. Sanant & utriusq; olæ oliuæ illitæ furfures & quæ pascendo serpunt. Quod uero in oliuarum nucleis clauditur: cum farina & adipe scabros pellit ungues.

INTERPRES.

Vt uniuersæ græciæ quondã in maiore honore oleaster q̃ olea: & si hanc Pallas maior & sapientior dea: illũ Hercules heros tñ & fortis in eam intulerint gentẽ: alterãq; Athenæ doctrinarum omniũ locus: alterã olympia ludis & circensibus aptus cãpus ostenderit: ille decerptis post certamina ad coronas ramis paulatim periret: hæc uero ad pacẽ eresionemq; nunq̃ pereuntes ramos suis continue ciuibus porrigeret: nihilo deteriore fortuna & honore q̃ qui ad inferos descẽdẽtibus aureus in sylua quærebatur ramus: Quo auulso nõ deficiebat alter ut iisdẽ semper ramis fronderet in Atheniensiũ arce arbor: quæ æternũ pacis trãquillitatisq; symbolũ inter homines habuit: tanto acriores ambitionis q̃ pacis stimulos aut natura dedit: aut ipsi nobis fecimus. Vno hoc gloriæ studio incensa quondam ois græcia oleastrũ magis q̃ oleam amauit: plusq; ex agresti q̃ ex satiua olea cõmodi & honoris sibi sperauit: nõ in sanitate nec in curãdis tot uitæ nřæ malis: sed ut esset corruptibilis corona illa lõgioris & melioris post mortẽ uitæ sine sensu speciosum uictoribus in olympia monumẽtũ. Quod æterno carmine Pindarus lyricorum oium maximus illustraret Acrigentino Theroni iterum scribens: laudãsq; capiti circumpo suisse ex glauca olea ornamentũ: quã ab umbrosis histri fontib⁹ in græciã Amphitrioniades Hercules importauerat Honestissimũ: in Olympia certaminũ ornamentũ & præmiũ. Hanc ipsam arborẽ Cotinon Dios uocari ait cõmuni & recæpto ab oibus græcis noie. Oleastrum. n. Cotini appellatione oẽs intelligunt: & ex similitudine Aethiopicã oleã quæ ꝓprii gñis in ea regione arbor nullũ inuenit ob similitudinẽ aptius cui cõpararetur in græcia nomẽ: & genus. Et hæ quidẽ oleastri laudes & nomina in antiquis græcorum poetis sunt: Maro noster foliis amaris oleastrum esse dixit: nec falso si sensui & uiribus eius in medicina credendũ sit. In quibus nos primũ hoc capite dicemus: quæ nã epinyctides sint quas cõpescere concisa eius folia hic ait. In pustularum gñe epinyctides sunt: peregrina Romanis uox: Plinio tñ & Celso tã familiaris & frequens ut inter latinas & nostras numerari merito possit. A nocte nomen illi fecerunt græci ꝙ ut Celsus ait noctu fere oriẽ Græcorum aũt medici quibus magis credendũ ideo sic appellatã dixerunt ꝙ per diẽ nõ adeo cruciet per noctẽ uero graui dolore sentiatur: Sũtq; ut Paulus Aegineta descripsit epinyctides ulcuscula sponte sua surgentia pustularum figura & rubescentia: quibus apertis cruẽta sanies defluit per diemq; nõ magnopere hominẽ cruciant: per noctẽ uero grauissimo dolore torquent: Celsus aliter lib. v. eas descripsit: adiecitq; nõ maiorẽ faba epinyctidem esse: & in eminentibus corporis partib⁹ fieri: uocatq; ille eminentes partes quæ longius a medio homine discedunt & quasi ex trunco pendent qualesuĩnæ: manus: brachia: cruraq; & pedes sunt. Non erit ab re ex quo de his agere incœpimus breuiter huiuscemodi malorum discrimina quædã in græcis & latinis ostendere ne semper dubitare legentes cogãtur: quæ græcis & Plinio Exanthemata Papulæ: Pituitæ eruptiones: Epinyctides & Pustulæ sunt: presertimq; græcis ἐξανθήματα & φλυκταίναι: quæ duo ueluti præcipua genera huiuscemodi malorum sunt. Omittimus scabiẽ qm̃ in gñe asperitatis non pustularum est. Græci itaq; ἐξανθήματα ꝓprie fieri dixerunt: densatis in cute crassioribus humoribus magisq; ubi densior summa cutis superficies fuerit: nec aliud significare uidentur q̃ exiguas pustulas quales ex urtica uel sudore fiunt eodẽ plerũq; quo & cutis colore est: & qm̃ turgentium ad flore gemmarum in plantis modo tument ideo ἐξανθήματα a græcis dicta fuerunt ἐξανθεῖν ἐστι n. illis florescere est leue malũ & qđ infragẽte a pellicula & cute ut credimus nomen inuenerit: Plinius hoc genus aliqñ papulas: aliqñ pituitæ eruptiones: sæpe etiã papularum eruptiones & exãthemata uocauit: Pustulæ uero quæ concæpto intra se pure graui dolore cruciant: quarum aliæ per se aperiuntur: aliæ non nisi acu punctæ purgantur: & has fere oẽs latini pustulas dixerunt: Inter quas & ea numeratur quæ pauloante epinyctis descripta a nobis est: quæ priuatim in oculo etiã a Plinio fieri dicitur sexto. xx. libri capite. Eius uerba hæc sunt. Illinitis solus sanãtur ambustæ epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetans: & in angulo oculi perpetim humor emanãs: quod qualẽ sit nondũ ꝓ cõperto nobis

ἐπινυκτίδες Epinyctides

Exanthemata. Papulæ Pituitæ eruptiones. pustulæ, Epinyctides

est: nescimus an Plinii epinyctides illæ sint quas porri succo sanari Dios. decreuit. illud certe non omittendū hoc capite quod in oculorū malis Dios. ait cōpescere oleastri succū uuas: pustulas: ulcera: & uetustas destillationes: oīa oculorū uitia: & quæ Galenus in diffinitiōibus & in isagoge sua priuatim descripserit: dixeritq; σταφύλωμα. i. uuā: sic. n. nos eā uertim⁹ uocē: esse in pupillæ parte insurgens acino uuæ simile: quod fit cū inflāmatione & dolore in altū erecta oculi pupilla fuerit: & uuæ acini figurā ostenderit. Pustulā uero quotiens cū exulceratione & absq; ea in corneæ tuniculæ superficie tenuissima mēbrana suspenditur: & humorē intra se cōtinet: Vlcera deinde cū circa nigrā aut candidā oculi partē extima cutis per longitudinē aut in orbē scindit: figura cōcaua: eodē cū reliqua oculi parte in qua facta fuerunt colore aut albescentia: Destillationes postremo quoties in oculo ex incerta cā: oculi angulus pcesserit: aut ex mala curatione a chirurgo facta creuerit angulus: nec ultra lachrymas retinere possit continue destillanes.

Stephyloma. Vua i oculo. Pustula in oculo. Vlcera oculorum. Destillationes oculorū.

DIOS. DE SALSIS ET CONDITIS OLIVIS

Quas græci Colymbadas dicunt. Cap. c.xxix.

c Olymbadas oliuas. Romani pariter græcis Colymbadas dicunt. Nō sinunt bullare ambusta co ncisæ illitæq; colymbades oliuæ. Sordida purgant ulcera. Reprimendisq; gingiuis earū muria utiliter colluuntur. Ea etiā mobiles cōfirmat dentes. Facit autem oliua quo tempore ad maturitatem pgrediens nondum nigra rubescit: & recens difficilem aluum. Stomacho utilior. Nigra uero & matura corrumpi aptior & stomacho inutilis est. Oculis eadem inimica & capitis dolores facit. Sistit frixa & illita quæ pascendo serpunt: & carbunculos erūpit.

INTERPRES.

f Vit quondā multiplex oliuarū conditura: accersitaq; aliorū saporū cōmendatione placebat quod alioquin igratū habuisset ī cibis usum. Inter eas colymbades a græcis dictæ fuerunt: quæ cōuniore & certiore appellatione halamades itidē dicebantur: hæc nomē a Sale inuenerant: haleas n. græci salem dicunt: illæ ab eo q in cōditura sua natarēt sic appellatæ fuerunt κολυμβᾶν n. urinare est: dico aūt urinare in natando subaqua esse: & κολυμβήθραν piscinā græci uocant: qua ratione aquaticas & urinantes aues: quales anseres & anates sunt Colymbadas iidē græci dixerunt: Et hæc nominis cā in salsis & conditis oliuis quondā fuit & ratio. Siquis autē uelit rem certius nouisse facile illi erit: ex Plinio lib. xv. cap. iii Palladio lib. xiii cap. xx Columella postremo lib xiii cap. xlvii infinitas pene oliuarū discere cōdituras: Et quod ad colymbadas pertinet contusas esse oliuas uiridiū quarundam herbarū sapore & sale conditas. Eritq; illud saltē laboris huius operæ pretiū: q cōtra q nostra ætate fit grauissimos scriptores audiet: nō ferramento: sed uiridi canna duobus tribusue locis secādas esse oliuas præcipientes: ut salē acetum: saporesq; alios fœlicius admittant. Quod ab illis non temere factū fuisse credendū est. Si quidē & in aliis condiendis salgamis a ferro abstinendū esse semper præceperit: osseisq; cultellis & harundineis findenda omnia quæ muria condienda essent.

DIO. DE OLEASTRI OLEO. Cap. c.xxx.

q Vod aūt ex oleastro exprimitur oleum colluēdis flaccidis & cū infirmitate hūentibus gingiuis utile est. Mobiles confirmat dētes. Fouentur eodem calido etiā utiliter in gingiuas destillationes: oportetq; lanam specillo circum ponentes in oleum demergere: gingiuisq; admouere usq; dū candido colore gingiuæ uideantur.

INTERPRES.

i N uniuersi olei censu de oleastri oleo Paulus Aegineta decreuit spissandi simul & adstrigendi uim habere: & quatenus oleū est aridius & squalidius omni alio esse Obseruauimusq; nos acerbo eum pro hoc uti: Quo loco. n. de uitiis gingiuarū docet quibus hic iubet ex oleastro uti: ille ex immaturis oliuis expresso plerūq; utitur. Locus est eo capite in quo de erosionibus gingiuarū: earū excrescētiis & pladis agit: Sic. n. ille appellat quæ hic ὑγρὰ πλαδῶντα dicit. Quod uitium facile & quale sit intelligitur si nouerimus qd in aliis πλαδαρὸν græcis significet: nō humēs simpliciter: sed quod cū humore flaccescit: quale erit quod natura sua durū rigensq; admisso humore languet: & paulominus q dilabitur. Oportetq; ἐν τῷ πλαδαρῷ

πλαδαρῶν πλάδος

δ'άρω duo hæc intelligere humorē & ex humore infirmitatem:idq; eſt quod hic ait gingiuas πλα-δώσας & nos uertimus flaccidas & cum infirmitate humentes.

DIOS. DE Aethiopicæ oleæ lachryma. Cap. cxxxi.

a Ethiopicæ uero oleæ lachryma ſcāmonio fere ſimilis eſt:rubens exiguis ſtil-licidiis concreta:& erodendi uim habens. Quæ uero gūmi & Ammoniaco ſimilis nigreſcit:nec erodit inutilis eſt. Talem autē apud nos oleæ etiam & oleaſtri ferunt. Hebetibus oculis Aethiopicæ oleæ lachryma utilis cōtra cicatrices eorum:albugineſq; utiliter inungitur. Vrinam trahit & menſes. Contra dentiū dolores cauis eorum indita efficaci auxilio eſt. Numerat & inter letalia lachryma hęc: fœtus ex utero trahit:leprāq; & impetigines ſanat: Vocaturq; Athiopica hæc olea oleaſter etiam.

INTERPRES.

e X Aethiopia uſq; ut Comicus ait Aethiopicæ oleæ lachryma quondam græciæ importabatur. Non ideo parum certā eius in græcis & latinis demirabitur aliquis hiſtoriā: quam ab extremo orbe & in coctis calore ſolis gentibus didiciſſe oportebat. Neq; a nobis deſiderabit quiſpiam quæ in tā longinquo & inacceſſo orbe naſcentia cognoſci ætate noſtra non poſſunt. Neſcimus.n.nos an ad mare hæc lachryma oleæ ſit in Arabia naſcentis quæ in rubri maris littoribus uiuens fluctibus & æſtu aliquādo operitur:ſalemq; in foliis oſtendit. Plinius inter Aethiopiæ arbores eius non meminit:diſtantq; tam longo interuallo inter ſe Aethiopia & Arabia ut non ueriſimile ſit quod in Arabia naſcitur Aethiopiæ ab hoc ſcriptore tributum fuiſſe. Nec mirū ignorari hoc tēpore rem cū Paulus Aegineta ex aliorum fama potius q̄ ex plantarum hiſtoria dicat dicere quoſdam oleaſtrum eſſe Aethiopicā oleā. Idem etiā: modo uitiū abſit: non ſcāmonio ut hic ſed āmoniaci guttæ ſimilē lachrymā hāc dicit. Neq; obſtat q hic in deteriore & inutili hac lachryma ait ammoniaci guttæ ſimilē eſſe. Ille.n. de toto ſimul genere agebat:ueriſimileq; eſt de pbatiſſima egiſſe: quā Scāmonio cōparaſſe oportebat:ſi rubente colore eſt & quod hic ait ἐγκιρρὸν. Nec auſim ego dicere quodnam in medicinæ uſu gūmi hoc ſit:quodcunq; autem ſit exterendi egregia poteſtate eſt: ideoq; utile his quæ claritati oculorum officiunt:quales cicatrices & albugines ſunt congeneres oculi labes:& quæ ſola altitudine & deſcenſu differunt. Cicatrices.n.in ſuperficie tantum concretas dixerunt:nec cicatrices tm̄ ſed & nubeculas. Albugines uero altius deſcendentes: Deſcripſitq; utrunq; id malū in iſagoge ſua his uerbis Galenus. Cum in oculi nigra parte ex pfundo ulcere craſſior & colore candido ſuperincurrit mēbrana cicatrix eſt:fit ēt in ea oculi mēbrana quæ candida dicitur. Albugo aūt cicatrici eadem eſt:differt tm̄ q in ea ex maiore exulceratiōe maior cicatrix & craſſior circulo quem a ſimilitudine cœleſtis arcus irim uocant ſuperincurrit.

Cicatrices oculorum Albugines oculorum

DIOS. DE Quercu. Cap. cxxxii.

d Ryn. Romani quercum dicunt. Adſtringendi uires quercus omnis habet: idq; maxime poteſt quod inter corticem & lignū mēbranæ ſimile clauditur: Nec minus quod inter corium glandis & carnē interpoſitum eſt. Datur earum membranarū decoctum cœliacis:contra inteſtinorum tormina & cruenta ſputa utiliter. Peſſulis præterea contra fœminarum fluctiones mēbranis ſimile illud adiicitur. Poſſunt idem & glandes. Vrinā præterea cient. Dolores capitis & inflationes in cibo faciunt:utiliter tamen eduntur contra oīa quæ morſu:ictuue uenenum relinquunt. Priuatimq; toxico ſubuenit potum corticis & glādiū cum bubulo aut humano lacte decoctū. Crudæ præter hæc & cōcilæ glandes inflāmationes leniūt illitæ. Sanāt cū ſuillo ſalſo adipe maleficas duritics:his & maleficis itidem ulcerib⁹ accommodatæ: Suntq; ad oīa quernis ilignæ efficaciores. Quinetiam fagus & ilex in querno gñe arbores eaſdem uires hñt. Ilignæ radicis tm̄ cortex priuatim donec flacceſcat in aqua decoctus:integrā noctem illitus Cimolia creta antea confricatū capillum denigrat. Oium tuſa folia conciſa ue tumoribus proſunt: & corporis infirmas partes confirmant. Sardianæ uero glandes quas aliq Lopima: Caſtanaue aut mota:aut Iouis glandes appellant:& ipſæ adſtringentes eadem poſſunt: preſertimq;

quæ inter corium & carnem earum membrana subiecta est. Priuatim his qui Ephemerum hauserint accomodata caro earum est.

INTERPRES.

Coniunximus unoq́ & eodem clausimus capite quæ natura primum in eodē gñe: mox ī historia hic scriptor: postremo meliores græcoꝝ codices coniuncta esse uoluerunt: Emédauimus præterea addidimusq́ pauciora quædam quæ græca cum nostris conferentib⁹ nouisse facile erit: presertim in cōi & nota oibus re. Nullibi.n. non nascitur quercus aliqua: fagus: ilex: castaneaq́: quam hic sardianā glandem a sardibus appellat: quemadmodum a Castano Magnesiæ oppido: uel ut Stephanus docuit in Apulia non procul a Tarento Castaneā latini & græci ēt appellauerunt glandium gñi ab hoc scriptore & ab aliis assignatā: & Iouis glandē dictā: & si posteriores regiis nucibus eū honorē tribuerint. Eandē legimus in ueteꝝ græcoꝝ lexicis lopimā & euboicā dictā fuisse: hanc a regione illā a cortice: quod λέπος græci dicunt: & λοπᾶν decorticare. Laudauit contra uenena quædā præcipue Nicander Castaneā: nucēq́ ut postea Maro fecit appellauit: uersiculus eius est. καστανοῦ καρύου παχυφλοίοιο κάλυμμα. & paulopost δυσλέπιος καρύου τὸ καστανὶς ἔνερθε ... Quod nō parū miretur aliquis cū manifeste inter glandes potiusq̄ inter nuces castanea numeranda sit: magnis auctoribus defendi utrūq́ potest: nec nos aliud in huiuscemodi re monemus q̄ fuisse quondā in ea glādis & nucis nomen: latiusq́ glandis q̄ nucis claruisse: qđ iurecōsulti ēt decreuerunt titulo de glande legenda oēs arboꝝ fructus ea appellatione cōplexi. Nō pigebit iteꝝ nos in medicina repetere quæ nā κακοήθη græci appellēt: nō unū certum ue aliquod mali genus ea uoce significantes: sed in manifesto gñe qđ maleficiū & difficillimā curationē hēt: quales inter corporis nostri: durities iecoris uerbi cā aut muliebriū locoꝝ sunt quæ κακοήθεις ἐστὶ καὶ δυσιάτους ut græce loquamur: cās hře possunt & ex his causis certā facilioremq́: aut difficillimam impossibilē ue curationem: & in hoc genere durities sanare hic scriptor glādes ait: quod Plinius ēt dixit. Glans intrita durities quas cacoethe uocant sanat &c. Videturq́ contra q̄ Dios. doceat iter durities has certum genus fecisse quod κακοήθεις diceret cum tñ ea uox adiiciatur: nec per se aliquid significet.

Nicander

DIOS. DE Galla. Cap. cxxxiii.

Ecida. Romani gallā dicunt. Fert quercus gallā. Vocaturq́ in Gallæ gñe altera omphacitis. i. īmatura: quæ exigua & articuloꝝ ī digitis magnitudine est: solida nec perforata: altera læuore: leuitate: & foraminibus differt. Præferenda oibus immatura est: efficacior. n. Adstringit magnopere utraq́. Carnium excrescentias tritæ ambæ reprimunt: & in gingiuas orisq́ columellam destillationes. Reprimunt & oris ulcera quas aphthas dicunt. Medius utriusq́ gallæ nucleus cauis dentium inditus dolores eoꝝ sedat. Crematæ in carbonibus usq́ dum concæpto in se igne candeant gallæ tū uino: aceto ue aut oxhalme restinctæ sistendo sanguini utiles & accōmodatæ sunt. Decocto eaꝝ insidentibus utiliter fouentur procidentes muliebres loci: & in eos destillationes oēs. Denigrant eædem capillum ī aceto: aqua ue madētes. Cœliacis & intestinoꝝ torminibus utiles in uino aqua ue tritę & illitæ. Quin ēt in hūc usū utiliter bibūtur. Vtiles & ī cibo obsoniis mixtæ aut integræ: aut integræ in aqua prius coctæ in qua coquēdū aliqd sit malis his accōmodatum. Estq́ in uniuersum Galla utendū ubi adstringendū siccandūq́ aliquid fuerit.

INTERPRES.

Gallam nouit rustica & urbana plebs oīs: tam multos præsenti uitæ humanæ cōmodo usus habet. Bonitates eius & genera sordidiores aliquæ artes & medicina discreuerunt: multū illi etiam studia bonarū artium debent librario nostra ætate atramento ex ea facto: quod cartis inseruiat: & rerum æterna posteris monumenta conseruet. Primus lib. iii. de plātarum historia Theophrastus multa eius genera tradidit: quem secutus Plinius iisdē uerbis omnia latinis reddidit. Quæ cuncta a Dios. ad duo tm̄ genera cōtracta sunt. Credimusq́ nos quam hic κονδυλώδη uocat & nos articuloꝝ in digitis magnitudine uertimus: eā eē quā ille dixit magnitudinē fabæ habere: qm̄ ad iustā magnitudinē nō creuisset. Efficacissimū in adstringendo remediū immaturā eē Gallā dixit Paulus Aegineta: eamq́ ob cām siccare: destillationes cōpescere: fluidisq́ omnibus affectionibus accōmodatam. Alteram uero quæ flauo colore inanis & grandis sit: non adeo in siccando & adstringendo efficacem esse. Dicendum breuiter hoc loco etiam quā nos diminuta a colūna uoce Oris Columellam diximus eam. s. quam græci σταφυλὴν etiam: Latini uero uuam dixerunt

Oris Columella

ea crassior facta & inflãmata remediis huiuscemodi indiget. Quam deinde nos oxhalmẽ diximus Plinius aliquando ut credimus salium acetũ dixit: sed maluimus nunc græca uoce uti qm̃ ea Plinius cũ de oxhalme ex ꝓfesso egit usus est. Interim satis sit ex nominis cõpositione qm̃ aceto & muria constaret sic græcis dictá intellexisse. Non fuerit ab re & illud legentibus significasse procidentes fœminaꝝ locos dici a nobis malũ quod uiris natura negauerit: fœminarũ propriũ sit: ueruntamen raꝝ: quodq; plures habeat causas: grauisq; in eo naturæ iniuria sentiatur: ꝙ quæ debuerunt intra fœminas latere ad naturalia eoꝝq; hostium ꝓcidentia graui periculo foras spectent. Patiuntur id mulieres aliqñ ex alto lapsæ ruptis quæ interaneũ id continent membranis. Nonnunq̃ in difficili puerperio extractas secundas ea pars sequitur: sæpe indiligentius & ab imperitis tractata defuncti in utero fœtus eductione. Fit ex uulnere etiam: sæpe ex animi perturbatione aliqua: nunciata uerbi causa filii morte: hostium accessu: periculosa nauigatione: aliisq; huiuscemodi: Fit præterea languentibus & resolutis partibus illis: presertimq; in his quæ ab integra ætate longius iá senescentes dilabuntur. Ob huiuscemodi causas procidunt in fœminis ad naturalia loci: & huic malo inter cætera succurrere Gallam Dios. ait: Et si præcipua eius curatio ad chirurgiá magis pertineat: Hoc enim remedium ex his est quæ post restitutum a chirurgo in naturalem & antiquam sedem interaneum id pectini & imo uentri ad adstringendum inspergenda sunt.

DIOS. DE Rhu Obsoniorum. Cap. cxxxiiii.

Hun qui in obsoniis habet usum. Romani pariter græcis rhun quod pro sale obsoniis inspergitur dicunt. Hunc aliqui etiam erythron .i. rubẽtẽ rhun uocant. Plantæ semen est quæ coriaria rhus appellatur. Nomenq; id inuenit ꝙ coriarii spissandis coriis eo utuntur. Est autem arbuscula in petrosis nascens: altitudine fere cubitali: in qua oblongiora sunt folia: leniter rubentia per ambitum serrata: fructus illi racemosus: densus terebinthini magnitudine: in latitudinẽ se porrigens: in quo quod eum uestit corticosum utilissimum est. Adstringendi uires folia habent: omnibus utilia quibus & acacia. Denigrantur eoꝝ decocto capilli: contra intestinoꝝ tormina idem clystere infunditur. Bibitur præterea: & insidentes utiliter in eodem malo fouentur. Infunditur præterea purulentis auribus. Compescunt digitoꝝ pterygia: gangrenasq; illita ex aceto aut melle folia. Quinetiam in aqua decocta eius folia mox expressa: iterũq; ad crassitudinem mellis decocto eo liquore ad eadem ad quæ lycium faciunt. Potest eadem & semen: obsoniis inspersum cœliacis & intestinoꝝ torminibus accõmodatum. Idem ex aqua illitum contusis: de squamatis: liuentibusq; inflãmationes arcet: linguę asperitatem ex melle leuigat. Albas fœminarũ fluctiones sistit. Sanat hæmorrhoidas cũ trito querno carbõe impositum. Dẽsatur præterea decoctum seminis dilutum: semine ipso efficacius. Fert gũmi ẽt rhus: quod cauis dentium contra eoꝝ dolores utilissime inditur.

INTERPRES.

Vit quondam huic frutici in Græcia duplex honor: & ꝙ coquinæ: conficiendisq; pellibus inseruiret: duplex etiá nominis indicatio. Latini qui sale potius in obsoniis q̃ semine ei⁹ uti uoluerunt ab altera utilitate nomen illi tantum fecerunt: sutorium rhun dicentes: & si in Columella libro x. cap. xiii. male rorem sutorium legamus: Rhun. n. non rorem legi illic oportet. Solam hanc ẽt præterq̃ in medicina utilitatem in eo cognouit Theophrastus lib. iii. in plantarum historia longius eum describens: Ex duobus eius generibus mare. s. & fœmina: & ob id semẽ ferente & sterili ethruria fœminã tm̃ & sterilẽ cognoscit: utiturq; eo ut hic ait spissandis & conficiendis pellibus ea folioꝝ figura quæ a Plinio potiusq̃ quæ a Theophrasto tradita est: qui etiam argillosis locis nasci eum tradit: contra q̃ hic qui in petrosis prouenire magno locorum discrimine testatur. Bis eius meminit Plinius in historia primũ lib. xiii. cap. vi. quo loco ex Theophrasto iisdẽ uerbis omnia reddidit: iteꝝ deinde in medicina lib. xxiiii. cap. xi. oĩa ex hoc scriptore de sutorio siue excoriario rhu latinos docens. Posterior medicina quæ barbaris uocibus plerũq; utitur sumach appellat. Quæ uox coriis cõis etiá aliquibus locis est: non aliunde ut credimus q̃ quia foliis fruticis huius confecta fuerint: uocantq; ea coriarioꝝ officinæ passim sumach. Theophrastus in fruticoso genere & a spina alba: paliuroq; & rubo statim eũ descripsit: qualem ethruria agnoscit: & ut pauloante testati sumus myrthi magis q̃ ulmi foliis. Aegyptus syriaq; oĩs: semine eius adhuc in pane & obsoniis utitur: nec alio condimento nauticum panẽ magisq̃ insperso hoc rhu cõmendát & cõtra situm

mucoreq; durant. Et hæc ꝑ historia sutorii rhu satis sint. In medicina de Gangrenis nouisse illud oportet a Galeno in diffinitionibus suis gãgrenã describi. Corporis a naturali habitu in alienũ naturæ mutationẽ: uitæq; in ea parte priuationẽ: quã ille a cadaueris forma νέκρωσιν uocat. Fitq; hoc malũ teste Paulo Aeg. cũ nec suppurauerit inflãmatio: nec discussa medicamentis fuerit: primoq; in Gangrenã transit: tum in siderationẽ quã græci σφάκελον dicũt, fit. n. alteꝝ ex altero hoc malũ

σφάκελος. Sphacelos. Syderatio

gangrenasq; ob inflãmationis magnitudinẽ uitæ in aliqua corporis parte priuationes dixerũt: nõ iã factas sed quæ adhuc fiũt: nã cum cœperint omni sensu carere partes illæ tunc siderationẽ nõ gangrenã uocant: malũ quod sola defunctæ uita partis amputatione curari debeat: ne paulatim contiguis partibus nocens totũ perimat hominẽ: nã quod ad gangrenas pertinet pluribus remediis curãtur. Siderationem aũt Plinius & post eũ plures alii translato a græcis nomine in plãtarũ uitio & in hominis malo dixerunt: cũ in uiuente adhuc homine uita caret eius aliqua pars: quemadmodum per æstatem: & ardentissimo canis æstu in arboribus fit: quæ arescente ui solis altius terra: ideoque deficiente humore quo nutriuntur languent: foliaq; & sũmos coliculos amittunt: eoq; malo affectas arbores græci ἀστροβλήτους i. sydere percussas dixerunt: non omni sed eo quod priuatim ἄστρον Theophrastus & alii uocant: cœlestẽ intelligentes canẽ: & calorem qui eius syderis ortu in inferiore mundo accenditur: testatusq; est lib. v. de causis plantaꝝ Theophrastus quo loco de morbis arborum agit ἀστροβολισμὸν & σφακελισμὸν a quibusdam idem haberi malum: esseq; tñ nominis differentiã: quoꝝ nos opinionem secuti: & latinoꝝ oĩum usu admoniti σφάκελον sydeerationem uertimus. Vtq; ab arboris uitio factũ id nomen græcis est: sic etiã non ab re fuerit suspicari in congenere & coniuncto malo: a congenere arboꝝ uitio gongro. s. quo olea tñ tentatur gangrenaꝝ nomen id factum fuisse: non tñ id pro comperto nobis inuentum testamur. Sed quod uerisimile est & fieri potuit legentibus significamus.

ἀστρόβλητον. ἄστρον. ἀστροβολισμός. σφακελισμός.

DIOS. DE Palma. Cap. cxxxv.

PHœnica. Romani palmam dicunt. Nascitur in Aegypto palma: colliguntur ex ea palmulæ autumno paulo anteq̃ maturescere incipiant nascentibus in Arabia myrobalanis similes. Vocaturq; palmula hæc a copia succi quo sitim arcet poma. i. poculum: colore uiridis: mali cotonei odore. Eadem si usq; ad totam maturitatem in arbore relicta fuerit mutato colore & nomine phœnicobalanus. i. punicea siue malis uermicula uocatur palmula. Est autem prior illa acerbo sapore & adstringendi uim habet. Aluum & fœminarum fluctiones sistit in uino austero pota. Sistit & hæmorrhoidas: & uulnera cõglutinat illita: quæ uero a puniceo colore phœnicobalani dictæ sunt maiore adstringẽdi ui recentes q̃ siccæ capitis dolores faciunt: & si maiore copia edantur inebriant. Siccæ sanguinem expuentib⁹ in cibo præcipue prosunt. Prosunt & cibum in stomacho non cõtinentibus quos stomachicos uocant: & contra intestinorum tormina. Illinuntur utiliter eadem cõtra uessicæ uitia cum cotoneis malis & labruscæ floribus confecto oleo subacta cera. Idq; presertim possunt quæ in palmularum genere a noxa & dolore capitis quem faciunt Caryotides dicuntur. Quæ faucium asperitatibus cum pineis nucleis in cibo medentur. Thebaicarum uero decoctum sitim in febre quam causum dicunt sedat: Vires a ualitudine se recolligentibus acquirit cum uetere dulci aqua sumptum. Ipsæ etiam thebaicæ palmulæ in cibo idem præstant. Fit ex eis præterea uinum qđ eadem potestate & efficacia est. Potum præterea per se earum decoctum: gargarissatumq; egregie adstringit & reprimit. Cremantur in crudo fictili quemadmodum & cũcta alia palmularum nuclei tum uino restincti lauantur: honestandis palpebris: & oculorum circumlitionibus alioꝝ modo quæ pro cinerula: quam spodium dicũt in usu sunt utiles. Qui si non satis prima coctura cremati fuerint iterum cremandi erũt pariterq; facienda omnia. Adstringendi uires hic cinis habet: glutinat: facit ad oculorum pustulas: uuas: & palpebrarũ defluuia quas milphas dicunt addita nardo. Carnium excrescentias ex uino reprimit: & ulcera ad cicatricem ꝑducit: Vtilissimus aũt in hos usus ex Aegyptiarum palmularum nucleis cinis est: earũq; maxime quas humiliores terrestresq; græci chamæzelas uocant,

INTERPRES.

C Oncessa nobis arbore:negato aũt palmæ fructu illusisse nostro orbi multis natura uidetur. Dolentq; ex paulominus q̃ quinquaginta pomoꝝ in ea arbore generibus:nec unum italiæ traditum quo aut in sanitatis usu secunda instauraretur mensa:aut in morbis recenti nuperq; ex arbore decerpto medicina uteretur:presertim cum uerisimile sit multa in oriente poma hæc negligi:& ut Flaccus ait Suibus comedenda relinqui:quæ nobis æqua dispẽsatione concessa in honore merito fuissent:nec minore diligentia & ingenio q̃ cætera a nobis exculta plures forte & meliores inuenissent usus. Quod conati sæpe antiquiores Romani quibus continuum cõsilium & studium fuit utroq; sanitatis & morbi tẽpore paratas domi opes & instrumenta oĩa fœlicioris uitæ habere diu in conserenda & excolenda hac arbore inutiliter laborauerũt:manifesto quidem & psenti in hac arbore argumento nullas cõtra naturã nobis uires esse:quæ uolens tm̃ sequatur ducẽtes:inuita aũt pcibus:obsequiis:beneficiisq; flecti trahi & impelli nõ possit. Veꝝ amanda & fœlici si sapienter res æstimetur eius pomi nobis & italiæ inuidia:quod non nisi feruido cœlo:sabulosoq; & salso solo proueniens & in cibo capiti inimicũ:nec uino dissimilem ebrietatẽ repræsentãs maiore melioris uitæ iactura q̃ utilitate desiderari non debuit. Amãdusq; tm̃ eius pomi usus quẽ uoluit in medicina aliunde nobis natura esse. Quã hic solum tractans longiorẽ arboris & pomi hui⁹ historiã in Theophrasto & aliis legendã uolentibus relinquens:palmulaꝝ bonitatis cẽsum a regione & uindemiæ tẽpore statim docuit:in Aegypto nasci testatus & autumno colligi pauloante q̃ maturescere incipiant:Sic.n.nos uertimus qđ in scriptore hoc est: μεσοπωρούσης τῆς κατὰ τὴν ὀπώραν ἀκμῆς:memores significare græcis ὀπώραν primũ autumnũ quo tẽpore uua:ficus:aliaq; huiuscemodi maturescunt:& quæ non tm̃ hoc tẽpore sed tota ẽt æstate maturantur poma:qualia pruna cerasa:armeniaca:præcoqua & alia huiuscemodi sunt:Significariq; ea uoce autumnũ oẽs nouerunt fructus uero æstatis & autumni indicant ueteres græcoꝝ medici una hac appellatione gña illa oĩa cõplexi. Sic Paulus Aegineta in primo ait τὰ μὲν σῦκα καὶ σταφυλαὶ οἷον κεφάλαια τῆς ὅλης ὀπώρας εἰσίν.& ex utraq; hac significatione quod erat in Dios. κατὰ τὴν ὀπώραν ad tẽpus qđ aũt μεσοπωρούσης τῆς ἀκμῆς ad pomi maturitatem retulimus: monente nos id Plinio qui de palmulis his libro. xii. agens:colligi ait pauloante q̃ incipiant maturescere: μεσοπωροῦσαν ἀκμὴν non male sic interpretatus:qñ nondũ integram maturitatẽ hẽt qđ μεσοπωρεῖ.i. in tẽpore mediæ maturitatis est. Et in ægypto natas has palmulas arabicis myrobalanis cõparauit Dios. figura aut q̃titate ut nos credimus similes illi testatus:nam qđ ad odorem & usum pertinet:nulla erat similitudo:odoratus.n arabicus myrobalanus:& unguentis quondã tm̃ natus:ut cuncta alia quæ in fœlici & odoꝝ feraci Arabia nascebantur:& ut uidere licet adhuc nascuntur: Aegypriæ uero oẽsq; aliæ palmulæ in cibis & in medicina quotidianũ hñt usum. Inclinat aĩus tñ:facileq; persuadeor congeneres plantas & fructus esse:diuersisq; regionibus natos diuersa bonitate diuersos habuisse usus:& qm̃ in Arabia natæ ob odoris bonitatem ad unguenta exprimerentur myrobalani facto ex unguento & glande noĩe appellatas fuisse:cæteras uero oẽs ex aliis notis laudes & nomina inuenisse. Indicatq; id Plinius eodẽ libro: qui anteq̃ ab odoratis in Arabia discederet:post Casiã: Cinnamomũ:aliaq; multa de myrobalano egit:statimq; illi cõiunxit quod ad Aegyptias has palmulas & phœnicobalanos ptineret: quasi natalium non generis inter myrobalanos & Aegyptias palmulas discrimen sit:nec illud obstat q; myrobalanum glandẽ Plinius dixerit:cæteras uero aliis indicauerit nominibus. A græcis n. primis huiuscemodi nominũ auctoribus ratio accipienda est:a quibus populari appellatione cũcta hæc genera balani quondã dicebantur:cõi glandis uoce nõ unũ hoc genus tm̃ sed plura alia ẽt indicantibus:quemadmodũ & eiusdẽ glandis noĩe arboꝝ fere oium fructus ueteres Romanoꝝ iureconsulti intelligi uoluerunt. Cõmuni deinde & populari nomini aliquid adiicientes græci genera distinxerunt. Quæ multa Theophrastus & post eũ Plinius lõgissime psecuti sunt. Phœnica autẽ græci arborẽ & fructũ simul dixerunt:a colore pomi facto utriq; noĩe: φοινικοῦν .n.& φοινίσσεσθαι puniceo colore rubere est:quo maturi in hac arbore fructus uidentur. Latini arborem palmã:fructum uero palmulã dixerunt. Indicatq; id in Claudio Suetonius:quem in conuiuio & inter epulas obdormiscentem oliuarũ ac palmulaꝝ ossibus ab aliis icessi solitum scriptor ille ait. Nostra ætas una appellatione dactylos oẽs hos fructus dicit:cũ tñ ppriũ genus & nomen dactyli quondã haberent:q in palmulaꝝ cẽsu prælonga gracilitate curuari humanis digitis quos græci δακτύλους dicunt similes sunt. Nolumus relinquere hoc loco nõ palmã tm̃ græcis phœnica sed auem esse etiam: de qua Plinius lib.x. longius egerit:eodẽq; nomine auẽ & arborẽ dictã:q; eadem auis in Syagroꝝ gente & palmæ fortuna sit:mortuæq; ambæ renascantur:putaturq; auis ex palmæ argumento quæ una in syagris mortua ex se ipsa iisdem quibus prius erat pomis referta renasci credebatur sic quondam dicta fuisse. Quod quale sit alii uiderint. Nos rẽ nr̃am agentes monebimus qđ hic Aegyptiam palmulã πῶμα.i. poculũ uocari ait:idẽ esse quod Plinius dixit: pximũ hẽt usum palma in Aegypto quæ ἄδιψος uocatur: Ambo sed hic a copia succi qua poculi uicem præstat:ille q; sitim arceat: eadem utilitate eandem rem describentes: Quod & Solinus itidem testatus est Aegyptiam hanc palmam sitim sedare dicens: Pro qua illic uocem emendauimus ubi in impresso cũctisq; aliis legitur

Myrobalani Balani.

Glandes.

εἰσὶ ἀφεψηθῆ [illegible] &c. nullo si sic legatur sensu: neq; n. de coctura eius eo loco agitur: sed qđ Plinius uertit: Quod relinquitur phœnicobalanus uocatur: ideoq; nos diximus. Eadem si usq; ad maturitatem in arbore relicta fuerit mutato colore & nomine phœnicobalanus dicit &c. quasi nõ ἀφεψηθῆ sed ἀφεθῆ legendum sit: sensus.n.est ægyptiam palmulam ante totã maturitatem lectam uiridi colore esse: & appellari poma: si uero in arbore relicta penitus maturuerit tunc mutato colore, phœnicobalanum.i.puniceam palmulam dici: mutareq; id & locum emendare Plinius monuit: multoq; magis res ipsa: & qui nullus erat sensus sic ἀφεψηθῆ.i.decocta fuerit legeretur. Coacti sumus non multo post etiam ex eodem Plinio & rei necessitate: recentes addere illic quo loco legit. Quæ uero a colore puniceæ palmulæ dicuntur maiore adstringendi ui q̃ siccæ &c. Comparatio enim contraria duo exigebat quibus inuicem collatis augerent alterius uires: Vnũ aũt tm̃ legebat siccæ.s. quod in grãmaticis integro sensu dici non põt. Verba hæc Plinii sunt li.xxiii. capite.y. inebriant recentes: capitis dolores faciunt: minus siccæ. Deprehendimus ẽt indicantibus id melioribus & antiquioribus græcis deesse nucleos pineos illic ubi Diosco. Decreuit faucium asperitatibus mederi in cibo palmulas: quã lectionẽ secutus ẽt Serapion est: ideoq; nos illic eam istaurauimus uocem. De Thebaicis deinde palmulis non est quod aliud dicamus q̃ in eadem ægypto nasci: priuatimq; a Thebaide eiusdem Aegypti parte nomen & gloriam suã inuenisse præcipui in restinguendo sitis ardore usus in febre quã græci causon dicunt: nõ febris tm̃ genus: uerũ etiã quæ eam febrem sequit sitim ea uoce significantes. Ab ardore nomen illi factũ est: descripsitq; in diffinitionibus suis Galenus eam his uerbis. Causus est quæ cũ multo ardore facta febris nullã corpori remissionem affert: linguã siccat: nigro colore reddit: ingentemq; frigidi appetitum facit. Dico aũt remissionem nõ ut nunc in cõmuni æstimatione eius uocis est paroxysmũ & accessionem: sed cõtrario sensu decessionẽ aut saltẽ febris decrementũ aliquod. Id.n. remittere latinis ẽ. Inter acutas febres causum Hippocrates ut in diuturnis quartanã numerauit. Iuniores contra decreuerũt frigidis poculis in summo eius incremento plerunq; eam curantes: huiusq; febris inextinctã sitim decocto thebaicarũ palmularũ sedari Dios. ait: & qm̃ siti & febri cõmunis causi uox sit ideo nos sitim in febre diximus. In oculorũ postremo uitiis milphosim & ut hic ait milphas palpebrarũ defluuia ex eodẽ Galeno uertimus q in diffinitionibus suis ait cũ ab acerrima destillatione ceciderint ex ciliis palpebræ id malũ fieri.

καῦσος. Causus.

μίλφωσις

DIOS. DE Palmæ cortice quem Elatem aut Spathem dicũt. Cap. cxxxyi.

PAlmæ cortex quẽ Elatem siue Spathem aliqui appellant florentiũ adhuc palmularũ fructus operimentum & inuolucrum est. Vtuntur in spissandis unguentis eo unguentarii. Estq; probatissimus qui odoratus: grauis: præclusus: & pingui interiore parte est. Vires adstringendi habet: sistendis his quæ pascendo serpunt accõmodatas: laxatos confirmat neruos concisus malagmatisque & his quæ illinuntur additus. Præcordiis: infirmo stomacho: iecorisq; uitiis ꝓdest cõgruentibus & accõmodatis cataplasmatis admistus. Denigrat capillum decoctum eius si continue eo abluatur. Potum idẽ uesicæ renumq; cum urinæ malo aliquo & interaneorũ uitiis prodest. In aluũ & in muliebres locos destillationes sistit. Tener idem cũ resina ceraq; impositus uiginti diebus scabiem sanat. Qui intra eum clauditur fructus elate etiam uocatur: a quibusdam uero borassus & ipse adstringẽdi uim habens: eadem cortici huic potestate uerũ ad unguenta inutili. Quod præterea cor siue medulla trunci dicitur: candido & ipsum colore recens in cibo sumptum: decoctumq; ad eadem omnia facit ad quæ borassus.

INTERPRES.

CRedidi ego semper oportere hominẽ qui sua ætate docere aliquid: & in eo contra ueterũ decreta aut aliter saltem dicere cogitauerit: sine inuidia primum id aggredi: mox nequaq̃ sollicito anxioue animo ideo esse ꝙ ab antiquioribus: hisq; receptæ iampridem auctoritatis aliter q̃ ipse sentiat in eadem re traditum & constitutum aliquid aliqñ fuerit: sed id solum animo agere meminisseq; semper utrobi ueritas. Nullibi.n. minusq in doctrinis & bonis artibꝰ quæ ut in luna fit quotidianis luminum incrementis augent & ornant uetustatis maiorũq; famæ ratio hñda est. Neq; in tota humana re si diligentius cuncta a nobis expendantur quicq̃ inueniet in quo minus conducat q̃ in melioribus his studiis quæcunq; illa fuerint: eorũq; honore & utilitate noĩa ꝑ rebus admirari. Et qm̃ Plinius de palmæ cortice quẽ ueteres græci elatem siue spathem dixerunt:

aliter tradiderit: reiicienda statim esse quæ a nobis ex aliorum historia & fide dicentur. Si enim id fiat peribit quo uno usque ad hanc diem steterunt, & in dies melioreſcunt artes omnes adiicientibus: detrahentibus: emendantibus: mutantibusque aliis atque aliis ubique multa: neque aliud agere nunc hominem oportebit quam ociosum maiores audire: nec quasi duces sed dominos antiquiores sequi auctoritati omnia tribuentem: & ex commentariis eorum tantum sapientem: tanquam imperari: ueritatem non inueniri oporteat: & nihil inter hominem & librum intersit. Quod præfati longius hoc capite sumus nequis maledicendi studio Plinium me incessere opinetur. Vtilitati enim consulimus: & quæ non sunt cum aliis Plinio eadem in palmæ cortice hoc indicamus. Videtur is libro .xxiii. capite sexto elatem siue spathem hanc de qua Dioscorides hoc loco agit in censu & historia palmarum proprium habere genus credidisse; quæ medicinæ conferret germina: folia & corticem: cum tamen cæteri omnes non palmam: sed palmæ partem quam mox describemus indicent & multifariam appellent. Hic primum ait quam aliqui elatem siue spathem palmam dicunt: operimentum & inuolucrum esse fructus palmarum adhuc florentium: quo uocum complexu nihil intelligi potest quod ad palmæ genus aliquod pertineat: sed eius partem qua ante quam defloreſcat palma futurus eius fructus clauditur & inuoluitur. Post hunc Theophrastus lib. ii. in plantarum historia de palmis agens cum genera earum discerneret: in eo etiam masculam a fœmina differre dicebat: quod mascula florem prior in spathe ferret: spathem & ipse idem quod Diosc. appellans. Galenus itidem tenerum palmæ germen elatem uocat. Iulius Pollux præterea non longe a fine primi libri: de palmæ partibus docens dixit: Ex quo autem palmulæ pendent spathe uocatur: utiturque in ea re Xenophontis & Herodoti testimonio dicentium gentibus quibusdam ex his spathis arcus fieri solitos. Quin etiam græcorum meliora lexica elatem plura significare docent: & inter cætera ut Isychius ait καὶ τὴν φοίνικος πρώτην ἔκφυσιν .i. primam palmæ germinationem: possem & plura adiicere his ueterum testimonia: sed hæc satis in re manifesta sint. Quod enim hic ait in spissandis unguentis uti elate hac unguentarios idem est quod Columella & hic ipse in conficiendo unguento gleucino obseruauerunt: in cuius confectione Diosc. palmæ spathe utitur: Columella cortice de palma: eandem rem in eodem usu diuersis appellationibus indicantes. Si enim spathe palma sit: nec certa eius pars aliqua intelligatur: oportebit aut integra arbore ad unguentum uti quod impossibile erit: aut eam arboris ignorari partem qua fieri unguentum ab illis præcipitur. Quodque in Gleucino unguento dictum a nobis est in plerisque aliis obseruari a diligentioribus & deprehendi poterit. Paulus Aegineta postremo de totius palmæ uiribus libro sexto agens: cum de fructu egisset: subiecit statim: πάντων δὲ συντατικώτερόν ἐστι τὸ οἷον ἀμφίεσμα τοῦ καρποῦ τοῦ ἐκφυομένου. Quod: est omnium uero palmæ partium maxime adstringit quod ueluti indumentum nascentis fructus est: nihil aliud quam spathem & elatem hanc Dioscoridis significans. Quæ uox abieti etiam Communis: elatem enim græci abietem dicunt: causam Plinio attulit ut abietem palmam hanc eius partem diceret: & proprium eius genus faceret: Cum tamen ueluti adiectiuum in palma elate sit ἀπὸ τοῦ ἐλαύνεσθαι dictaque in longitudinem simul & latitudinem procedat. docentque ueteres græcorum grammatici tria elatem significare: Notissimam primo omnibus arborem abietem. s. tum extremam & latiorem remi in nauigio partem: qua forte significatione non a palma manus: sed a palmæ arboris parte hac latini in remo palmulam & maro in spectaculis ab Aenea in Sicilia editis & leuas stringat sine palmula cautes dixerunt. Postremo noui: & iam iam nascentis in palmula fructus inuolucrum & indumentum hoc simili forma & figura omnia: Cum latitudine aliqua. s. in longum procedentia. Quæ forma etiam fecit ut spathem eandem hanc palmæ partem græci dicerent. Siquidem spathen ea gens gladium uocat: Vocat & rudem qua bullantes in coquendo feruores despumantur: & in homine latiores costas. Sic Columella libro ultimo capite .xxiiii. ait: dein permisceto spatha lignea: notissimum in coquina instrumentum ea uoce significans: quo subiguntur & despumantur ad ignem ferventes in fictilibus carnes. & Pollux in secundo testatus est costarum nostrarum ossa spathas dici. A quorum omnium similitudine nouam palmæ germinationem græci elatem & spathem uocauerunt. Qualis autem in palma elate hæc seu spathe sit facile nouerunt qui in ægypto & in syria rem contemplati aliquando sunt. Audiuimusque nos ab iis qui diu illic fuerunt accedente uere cum noui in hac arbore fructus apperunt tumere in summo trunco palmam qua parte folia simul & fructus nascuntur ueluti in frugibus spicarum uaginam: & in utroque dracunculo seminis corticosum inuolucrum tenera primum mox lignosa materia: quæ usque dum flores prodeunt cum latitudine aliqua in longum procedit: prolatis deinde floribus & post flores racemoso palmularum fructu arescit: relictaque in arbore sequenti anno aufertur: non aliter quam putatione inutilia sarmenta in uitibus nostris per uer auferuntur. Nec alius nunc eius toto illo orbis tractu quam ad ignes usus est. Quondam uero ad unguenta & medicinam non parum expetebatur. Et hanc palmæ partem: non aliquod genus eius describit hoc capite Dioscorides. Videtur autem Plinio sic existimandi causam dedisse quod ubique legebatur: φοῖνιξ ἐλάτη: id est palma elate qua dicendi forma uidetur quod ille ait posse significari. Veruntamen antiquiores græci ut priuatim in palma Pollux etiam testatur totas sæpe arbores & earum partes iisdem appellationibus indicauerunt. Verba eius primo libro hæc sunt. τοῦ μέντοι φοίνικος καὶ ὁ κλάδος ὁμωνύμως φοῖνιξ καλεῖται: quod est: palmæ etiam ramulus æquiuoce palma appellatur: quam rationem secutus Diosc. elatem siue spa-

Elate.

Spatha

them palmæ partem: palmam dixit: & ne legentes totius arboris appellatio falleret adiecit quam ſpathem ſiue elatem aliqui nominant: Quod ſiquis ēt totam elatæ huius hiſtoriā & bonitatis notas diligentius in ſcriptore hoc contempletur facile intelligit nihil eſſe aliud elatem hanc q̄ qđ nos deſcripſimus corticoſum palmæ adhuc florentis operimentum: & ex Columella Corticē palmæ appellauimus. Cur enim ut cætera omittamus in arbore laudetur præcluſio & quod hic ait μεμυκυῖα: qua uoce græci præcipue utuntur in iis quæ claudi & aperiri in homine poſſunt: quales oculi & in muliebri ſexu partes aliquæ ſunt. Laudauitq; hic præcluſam elatem eam intelligēs quæ anteq̄ dehiſceret lecta fuiſſet: poſt quod tempus inutilis medicinæ & unguentis fieret. Cuperem ego dracunculi maiorisq; preſertim inuolucrum: & quaſi corticoſum cucullum ſemen eius ueſtiētem legentes aliqñ uidiſſe: ut qđ longius in deſcribenda palmæ elate a nobis dicitur eiuſdem fere rei p̄ſenti imagine certius intelligerent. Et hæc pro palmæ cortice dicta a nobis hactenus ſint. In quibus ſi alicui forte contra ueteꝝ Pliniiq; preſertim decreta petulantior uidebor: meminerit is quod nō multo antea diximus: rem magisq̄ nomina ſcriptoꝝ admirari ſapientes conſueuiſſe & ſine inuidia ueritati conſulere oēs oportere: quæ in elate hac tot ueterū ſcriptoꝝ auctoritate confirmata nō debet ab uno aut altero cōuelli. At dicet forte aliquis multū Plinio tribuendū: fatemur & nos: uerum nō minus tot aliis q̄ illi: preſertimq; græcis & medicinā plantarūq; hiſtoriā ex profeſſo docētibus: Quales Theophraſtus: Galenus: Paulus Aegineta: pluresq; alii ſunt: quibus neſcio plus: minus certe q̄ Plinio tribuendū non eſt: dicendū in extremo capite illud ēt. Barbaram eſſe uocem quē hic ait clauſum in folliculo hoc palmæ fructū boraſſum dici cūctis utilē quibus & elate præterq̄ unguentis: & quod nos ἐγκάρδιον ſiue medullam uertimus a Theophraſto primo de plantaꝝ hiſtoria iis uerbis deſcribi. Sūmū itaq; Cortex eſt a reliquo corpore ſeparabilis. Quod uero in medio ligni tertiū a Cortice uelut in oſſibus medulla eſt ab aliquibus Cor: ab aliquibus medulla appellatur: Idq; hoc loco Dioſco. ἐγκάρδιον τοῦ φοίνικος dixit: mediam trunci & ſtipitis in palma partem candido colore iiſdem utilē: quibus & boraſſus ille pauloante deſcriptus. Poſtremo ne medicinā & morbos hoc capite penitus negligamus breuiſſime dicemus: laxatos nobis art⁹ eē quotiēs languētib⁹: & a ſua firmitate delapſis qui eos continent neruis impeditur membroꝝ motus. Quod malū plerūq; fieri ueteres medici dixerunt cū ex nimio calore aut humore poſt diuturnam cum febre ualitudinem reſolutis partibus illis malum nerui temperamentum contraxerint.

DIOS. DE Punicis ſiue granatis malis. Cap. cxxxyii.

Hæam. Romani punicū ſiue granatū malū dicunt. Boni ſucci & ſtomacho r accōmodatum punicū omne malum eſt. Idem tamen nō nutrit. Stomacho utiliora quæ in punicoꝝ genere dulcia ſunt. In febribus tamen uitanda: q̄ ſtomacho calorē aliquem afferunt & inflant. Quæ acida ſunt ſtomachi ardorib⁹ proſunt: maioreſq; ad reprimēdum uires habent & ad ciendam urinā efficaciores. Eadem ori ingrata guſtum adſtringunt. Vinoſa medias habent uires. Acidoꝝ acini in ſole ſiccati: tum obſoniis concocti: inſperſo ue tritorum puluere aluum & iſtomachum deſtillationes ſiſtunt. Idem cœleſti aqua madentes ſanguinē exſpuentib⁹ utiliter bibuntur. Quinetiā inſidentibus contra inteſtinoꝝ tormina & fœminarū fluctiones proſunt. Vtiliſſimū præterea quod expreſſum ex punicoꝝ acinis fuerit addito melle contra oris: genitalium ſediſq; ulcera. Vtile & contra digitoꝝ pterygia: Quæ paſcendo ſerpunt excreſcētias: dolores auriū & nariū uitia: In quos uſus præfertur oībus quod ex acidis expreſſum fuerit. Punicoꝝ uero flores quos græci priuatim cytinos uocant & ipſi adſtringendi: ſiccandi: reprimendiq; uim habentes: cruenta glutināt uulnera: oībus quibus & mala accōmodati. Decocto eoꝝ mobiles utiliter colluūtur dentes: & ſanguine humentes gingiuæ. Ad continendos inteſtinoꝝ ramices iidem cataplaſmatis utiliter adduntur. Ferunt quidam nullā oculorū lippitudinem ſenſurū eo anno hominē: qui quantūuis exiguos tres punicæ flores deuorauerit. Exprimitur hypociſtidis modo ex florib⁹ punicoꝝ ſuccus. Punici mali Cortices præterea quos priuatim aliqui malicoriū dicunt eadem adſtringendi uiquā habent cunctis quibus & flores accōmodati ſunt. Radicum punicæ decoctū: lumbricos latos pellit potum & enecat.

INTERPRES.

Otior q̃ ut tractari longius a nobis debeat punicorũ oĩum historia:& usus est Ideo ex græco
n rũ in hac arbore & pomo decretis breuiter dicemus:pcipuam habere punica oĩa adstringẽ di uim:eamq; ob cãm refrigerare siccareq;:& inter se tm̃ differre:q dulcia æquales utrasq; illas uires hñt. Acida maiore in refrigerãdo ui sunt:& quod incidat aliquid hñt. Nucleis præterea maiorem adstringendi siccandiq; uim q̃ succo esse:oĩbusq; iis efficaciorẽ esse corticem:quẽ priuatim malicorium dicunt. Simili pterea & æquali potestate esse flores:quos cytinos uocant. Animaduertendũ:& illud in hoc capite quod uno excæpto in cunctis legitur græcis τῆς δὲ ὀξείας ὁ πυρὴν ξηρανθεὶς ἐν ἡλίῳ &c.& a nobis cõtra cõem significationis æstimationem conuersum ẽ. Acidorũ uero acini in sole siccati &c. πυρῆνας enim græci nucleos pomorũ:quales in cerasis prunis & uuis sunt appellant:κόκκους uero acinos:idq; tam cõe nũc est & recæptum:ut ostendi aliter a nobis:nec possit nec debeat:& nihilominus contra cõem significationem suadentibus id multis πυρῆνας acinos non nucleos uertimus:primumq; id fuit q in uetustissimo & oĩum pbatissimo mihi codice non πυρὴν q nucleus:uerũ ὀπὸς qui liquor est legebaẽ:quasi ad cohibendam aluum & in stomachum destillationes non acinis nec nucleis hic uti iuberet:sed ex acinis expsso liquore:eoq; in sole siccato: qui sensus forte absimilis uero penitus non est:mox quod præcipitur in sole siccari:congruere magis uuidis & cum carne sua acinis q̃ nudis & per se arescentibus nucleis uidetur. Certius quod sequtur idẽ ostendit ἄριστον δὲ τὸ ἀπόθλιμμα τῶν πυρήνων:quod est utilissimum:& quod ex acinis expressum fuerit:decoctũ & melli mixtũ &c. Quod.n.exprimitur uuida acinorũ caro est:non duri & arentes nuclei. Idq; Plinius lib.xxiii.capite.vii his uerbis forte indicauit Ex acerbo fit medicamentũ: Stomachice uocatur:utilissimũ oris uitiis:narĩũ:auriũ:oculorũ caligini:pterygiis:genitalibus:& his q nomas uocant:& quæ in ulceribus excrescunt:omnia ex hoc scriptore accæpta:testatusq; ex acerbo punico fieri acinos eius acerbos ut credimus intelligi uoluit. Quod & iuniores in scriptoris huius interpretatione secuti ẽt sunt:quibus accedente rõne & rei necessitate non male creditur. Aut igitur constituendum male legi ubiq; πυρῆνας & pro his ὀπὸν instaurandum ex melioribus græcis esse: aut quo tempore hic medicam materiam docebat:mutata πυρήνων significatione non nucleos: sed cum nucleis carnem: & quod græci περικάρπιον dicunt indicasse: in quam partem inclinat magis aĩus nobis. Nec tm̃ inclinat:sed p comperto habet:indicante id Theophrasto:qui primo de plantarũ historia uolumine:quo loco differentias docet quibus natura uuas:corymbos:acinos: spicas:aliaq; iis similia simul coaceruauit:de punica sic egit: φανερώτατα δὲ τῶν κεχωρισμένων τὰ τῆς ῥοιᾶς. ὁ γὰρ πυρὴν ἑκάστῳ προσπέφυκεν. Quod est. manifestissime aũt:qm̃ in punica separati sunt:πυρὴν enim:singulus singulo adnascitur:qua uoce & descriptione nõ interiorẽ nucleũ: sed cum sua carne acinum intellexit:eaq; uocis significatione & usu Diosc. hoc loco est usus. πυρὴν κόκκος Nucleus Acinus

DIOS. DE Balaustiis. Cap. cxxxviii.

Alaustion. Romani pariter græcis Balaustiũ dicũt, Siluestris punicæ flos
b balaustium est. Eius plura sunt genera. Inueniuntur enim candido: rutilo & rosarũ colore. Satiuæ punicæ cytino simile balaustium est. Exprimitur ex eo succus etiam hypocistidis modo. Vires adstringẽdi habet iisdem omnibus accõmodatas quibus hypocistis & cytini.

INTERPRES.

Iscebit oẽm punicæ florũ historiam:confundetq; eorũ intellectum:si diuersas ueterũ de cy
m tinis & balaustiis sententias tm̃ collegerit aliquis:nec uagæ inter utrunq; hunc florem: mutatæq; ex figuræ similitudine & uirium pari potestate appellationis cãm assignauerit:quod in scriptore hoc facillime deprehendi potest palam dicente Cytino:qui satiuæ punicæ flos ẽ:figura simile Balaustiũ agrestis florẽ:& pari in medicina potestate esse:nominisq; differentiam ab antiquis ideo factam:qm̃ genere tm̃ & natalibus differrent:quã negligentes posteriores oĩum punicarum flores balaustia dixerunt:& qm̃ notior & cõmunior satiua esset in eius tm̃ floribus seruata balaustiorũ uox est. Cum tm̃ & hic Galenusq; & Paulus Aegineta manifeste cytinos in satiua priuatim appellauerint. Balaustia uero in agresti:in quibus sciendum illud etiam est Cytinos punicæ flores a tumore dictos a græcis fuisse.κῦτος.n.illi quod ambitu & tumore suo aliquid capit:& in se claudit dixerunt. Sic Galenus in anathome:κεφαλῆς τὸ πᾶν κῦτος dixit.i.totum capitis captum & ambitum. Sic Athenæus in quinto de Thalamego ægyptia naue κατεσκεύαστο δὲ αὐτῆς κατὰ μὲν μέσον τὸ κῦτος συμπόσια:quod est:In medio aũt eius captu & ambitu fabricata triclinia erant &c. Ex qua significatione cytini in punicis etiam dicti fuerunt q captu & ambitu suo futurũ pomũ iam tunc intra se contineant:& quasi cõcæptos acinorũ fœtus ad maturitatem complectantur. De Balaustiorũ nois causa & origine nihil p comperto nobis est:De uiribus Aegieta hoc breuissime tradidit efficacissima in astringendo esse: siccam frigidamq; habere naturam:summæ cutis ulcera adcicatricem Cytinus κῦτος

perducere:& destillationes cohibere:utiq; his præcæpit in quotidianis illis prægnantium uomitio nibus stomacho foris cum plerisq; aliis impositis Qui deinde colores albus:ignis modo flauescës & roseus ab eo numerantur:non in flo. foliis sed in reliquo corpore ut credimus intelligëdi sunt.

DIOS. DE Myrto. Cap. cxxxix.

m Yrsinen. Romani Myrtum dicunt. Medicinæ utilior satiua nigra myrtus q̃ candida:& in eo genere multo magis montana. Semen tamen in firmius fert. Adstringendi uis & myrto & semini est. Daturq; semen uiride pariter & siccum in cibo sanguinem expuentibus: & contra uessicæ erosiones. Facit ad eadem ex uiridibus baccis expressus succus stomacho & ciendæ urinæ accomodatus Phalangiorum morsibus:scorpionumq; ictibus idem in uino utilis. Denigrat capillum seminis decoctum. Idem i uino elixum ulceribus in extremis membris illitum medetur. Imponitur præterea oculorum inflãmationibus: leniteq; eas. Illinitur & contra ægilopas. Quod fit ex myrti baccis uinum sine nucleis expressis & quadamtenus decoctis. Acescit enim nisi sic curetur ebrietatem p̃sumptum & crapulam arcet:omnibus quibus & semen utile. Procidentibus fœminarũ locis:& sedi:muliebribus fluctionibus insidentibus medetur: Furfures: manantia capitis ulcera:& pustularum eruptiones exterit:fluẽtem capillum cohibet. Miscetur emplastris quas græci liparas dicunt:quemadmodum & oleum quod ex eius foliis confectum fuerit. Quinetiam insidentibus ut præmonstratum est prodest foliorum decoctum:& præter hæc laxatis:& qui firmari nequeunt articulis. Fouent eodem etiam fracta ossa utiliter lapidosam duritiem quam poron græci dicunt non in ducentia. Vitiligines exterit:contra purulentas aures instillatur:& denigrando capillo inspergitur. Potest & foliorum succus eadem omnia. Folia itidem ipsa concisa & ex aqua illita humidis ulceribus prosunt. Prosunt & in omnes corporis partes destillationibus:cœliacisq; additis acerbo oleo:exiguo ue rosaceo aut uino. Prosunt & sacris ignibus:testiũ inflãmationibus:condylomatis:epinyctidibus:& his quos a serpendo herpetas dicunt. Siccata eadem & in farinam trita reduuiis: digitorũq; pterygiis utiliter inspergunt. Inspergunt itidẽ humentibus alarum & femorũ uitiis. Sudoresq; in cardiacis cohibent. Cruda eadem & crematorũ cinis ambustis: digitorũ pterygiis & reduuiis medentur. Colligitur ex foliis succus asperso uetere uino:cœlestiue aqua expressus. Vsus eius recẽtis adhuc est:cariosus enim fit qui arescens inueterauit:& uires amittit. Quod uero myrtidanum dicunt: inæquale tumensq; adnatum myrto & eodem illi colore est: truncum eius quasi manu amplectens. Maiore in adstringendo ui mytridanum q̃ myrtus est. Tunditur additoq; austero uino in pastillos conformatur:siccatumq; in umbra seruatur multo efficaciore q̃ myrti semen & folia potestate. Miscetur ceratis:pessulis:insidentium fomentis cataplasmatisq;:in quibus adstringi aliquid oportebit.

INTERPRES.

q Væ a Plinio & a nobis satiua myrtus hoc capite dicta est:nullam hẽt ut in cæteris plantis constitionis aut loci rationem. Nec quia aut artificio humano in hortis cõsita meliorescat aut quia incultis desertisq; locis proueniens hoc tantum alia a satiua fit:eo discrimine indicata est:sed q; toto genere ab agresti:quam græci oxymyrsinen:latini ruscum uocant: diuersa eo nominis honore a Diosco. Plinioq; & a nobis ornari debuit. Rusco.n.comparata myrtus mitior:& quod græci dicunt ἥμερος est. Illa enim cuspidatis foliis uulnerans magis q̃ pungẽs asperior:& indomita merito habẽda fuit. Qualis autem ruscus sit:& cur agrestem myrtum ueteres eã dixerunt:cum de oxymyrsine agetur certius patebit. Interim de Myrto quæ quocũq; loco nascatur eadem appellatione indicanda est nouisse oportet colore in suo genere præcipue differre:& ex ea

nota tm̄ usus discrimen esse: dixeruntq; ueteres nigram Myrtū quæ candidæ cōparata nigresceret & candidā quæ nigræ cōparata albesceret. Est.n. in myrto quæ nigrius & quæ candidius uirescat: ꝑlatusq; in medicina & sanitatis usu ab oībus niger color est: nigramq; in confectione myrtei uini laudauit: & decerpi præcæpit Columella lib. xii. capite, xxxviii. Eius uerba hæc sunt. Duo sunt myrti genera: quoꝝ alteꝝ est nigrum: alteꝝ album. Nigri generis baccæ cum sunt maturæ legunt̄ & semina eaꝝ eximunt̄: atq; ipsæ sine seminibus in sole siccant̄: & in fictili fidelia sicco loco reponuntur &c. Poterunt uolentes totā myrtei uini confectionē in eo scriptore longius uidere: nos inter uina huius scriptoris certius & ex ꝓfesso de ea agemus: nec ultra de myrto aliquid monentes: nota.n. omnibus est non omittemus quod hic myrto adnatū myrtidanon uocat a Paulo Aegineta fœminino genere & diminutiua forma myrtida appellari quasi exiguā & adnascentem myrto myrtulam indicaret: ὀχλώδη tm̄ eam dixit esse: quod nos tumentē uertimus: nec in trunco tm̄ ut hic ait: sed in ramis etiam nasci: in quo Galenum secutus est: qui myrtida adnatum hoc myrto prius nominauit & myrto sobolē adnascentem indicasse uidet̄: multoq; maiore in adstringendo & siccando ui reliquis myrti partibus esse. Multus in medicina myrti usus est: sed nos oculis hoc capite etiam consulentes de eoꝝ ægylopis breuiter & ex græcoꝝ decretis agemus. In angulo oculi qui ad nares ē oēs id malum fieri testant̄: esseq; tumentem abscessum qui in ea parte suppuret: & anteq̄ disruptus exulceret̄: non ægylopa sed anchylopa uocari: cum uero disrupto abscessu fistulæ modo destillare cœperit: tunc ægylops uerus & integer est. Nomen a capris illi antiquitas fecit: æga.n. græci id aīal uocant: nec aliud ægylops græcis significat q̄ caprinum oculum: non colore aut figura: sed uitio & labe hac quæ animali huic ꝓpria & continua fere est. Et ne dubitare aliquis & nominum uicinitate decipi inter anchilopa & ægilopa possit ex Paulo Aegineta rem describemus. Abscessus ē ægylops qui i maiore oculi ad angulo & nares fit: quod ruptū si negligat̄ usq; ad os fistulā aperit Idem prius q̄ disruptum exulceret̄ anchilops uocatur: non a capris tunc dictus: sed ut in diffinitionib⁹ suis Galenus testatur: quod prope oculum oriatur: ἀγχὶ.n. græcis prope aduerbium est. Miscent̄ tamē appellationes hæ: sed eaꝝ quod diximus discrimen quondam fuit: & quoniam non iisdem remediis idem malum diuerso habitu & tempore curatur diligentius a medicis cognoscenda res erit: meminisseq; oportebit hunc scriptorem ægylopa semper id malum appellare: & ea remedia plerunq; præcipere: quæ anchilopis i. nondum disruptis & exulceratis abscessibus his competant: q̄le hoc est: quod hoc capite præcipitur. Nam exulcerati & fistularum modo perforati ægylopes a chirurgis igne: ualidioribusq; aliis remediis plerunq; curant̄. Quas uero hic λιπαρὰς dicit: & nos uertimus emplastris quas liparas dicunt: ea sunt quæ Celsus libro. v. lenia emplastra nominat: ab euentu & potestate sua ea indicans: quemadmodum græci a substantia qua præcipue cōstarent λιπαρὰς uocauerunt: λίπα enim græcoꝝ poetæ omnes oleum: adipem: unguenq; omne appellant. Idq; Homerus multis locis testat̄. quod qm̄ in emplastris lænibus præcipuum haberet locum: uniuersæ confectioni nomen dedit: Indicatq; id eodem libro Celsus de emplastris agens: qui lænibus his emplastris aut ceram: aut resinam: aut oleum: aut adipem: aut plura ex his: aut omnia miscet: & præter unguina hæc in aliquibus myrtum aut ceram myrteo oleo subactam. Quæ poterūt a uolentibus certius in eo scriptore cognosci: nunc satis sit nouisse emplastris his leniendi uim: substātiam uero ex unguine aliquo in primis esse: & ab eo nomen a græcis inuenisse.

Aegilops oculi

Anchilops

Lenia emplastra

DIOS. DE Cerasiis. Cap̄. cxl.

Erasia. Romani pariter græcis Cerasia dicūt. Bonā faciunt aluū recentia:

c siccata sistūt cerasia. Vtile contra diutinā tussim in diluta uini potiōe haustum cerasorum gūmi. Cutis colorē cōmendat: Facit ad claritatem oculorum: & appetentiam cibi excitat: prodest & calculosis in uino potum.

INTERPRES.

Liter de Cerasiis docet libro. vi Paulus Aegineta. Sapori.n. tribuit quod hic ex siccitate cō

a trarioq; habitu eoꝝ decernit. Siqdem monet quæ dulcia sunt citissime dilabi: austera stomacho utiliora esse. Acida uero ob incidendi uim quam habent pituitosis & excrementosis stomachis prodesse Idemq; est quod ille ait κεράσια τὰ μὲν γλυκέα ὑπέρχεται & qd' hic εὐκοίλια. Vtraq;.n. uox lubricam aluum ostendit. In qua qm̄ sunt huic scriptori plures: & ut nos credimus pro quantitate & impetu diuersæ appellationes: non pigebit hoc capite: quot illæ sint & q̄bus nominibus a nobis indicentur breuiter dixisse. Passim toto hoc opere hic aliquid ait εὐκοίλιον esse: & hoc illud ue λύειν μαλάττειν κἂν ὑπάγειν γαστέρα. Vnaq; oīum & eadem ratio est: & quod inter ea discrimen intelligitur in quātitate & impetu tm̄ est: minus.n. mollire q̄ soluere: & utroq; maius deiicere est: quod tria illa significant uerba. Quod aūt εὐκοίλιον dicitur ex nominis cōpositiōe eam indicat aluum: quæ medio & quē natura exigit habitu: nec cesset: nec citatior feratur: quā nominis uim compositionēq; eius nos secuti bonā aluū facere cerasia diximus. M. Catonem eius uocis

auctorem habentes:qui non minus grauis senator q̃ diligens pater familias & industrius agricola: qua fide & diligentia publicã rem Romæ agebat:eadẽ ab antiquioribus græcis audiras olerũ laudes & uires rusticã familiã docebat: fidusq; magis q̃ rudis earũ interpres inter cætera bonã aluũ facere brassicã monuit:nihil ut nos credimus mutare ausus:& uelut Iconia interpretatione usus græcæ uocis εὐκοίλιον: quẽ nos grauissimũ auctorẽ libenter secuti:bonã aluũ facere cerasia diximus ne si forte hoc minus sit q̃ soluere:quo uerbo Plinius in hac ipsa uoce plerunq; utitur : plus aut aliud q̃ decet: medicæ materiæ tribueref. Seruabiturq; multa fide & quasi religione a nobis posthac : ut ubi εὐκοίλιον sit bonam aluum semper:ubi λύειν solutam:ubi μαλάττειν mollem:ubi ὑπάγειν deiectam: aut soluere: mollire ue aut deiicere aluum dicamus. Quod deinde uersum a nobis est:Cerasorum gũmi in diluta uini potione sumptum &c.ex una græcorũ uoce descriptum est: qui κρᾶμα quondam uinum dixerunt:& adhuc parum deflexa ab antiqua appellatiõe dicunt:non omne sed quo uti homines decet multa aqua dilutum ἀπὸ τοῦ κεράννυσθαι quod miscef & tempare significat facto illi noĩe: fuisseq; hanc & rei substantiã & uocis æstimationẽ in nuptialibus præceptis: docet Plutarchus: qui cum de cõmunione rerũ omnium inter uirum & uxorem ageret: cõparatione hac usus est: ὥσπερ τὸ κρᾶμα: καίτοι ὕδατος μετέχον πλείονος οἶνον καλοῦμεν οὕτω τὴν οὐσίαν &c. Quorũ uerborum hic sensus est: quemadmodum κρᾶμα: licet in eo copiosior aqua sit: uinum uocamus: sic domum & bona &c. Ex quibus ratiocinari facile est: uinum copiosiore aqua dilutum crama ueteribus græcis fuisse. Videturq; mihi Celsus id primo libro dilutam potionem appellasse. Nos ut certius adhuc res pateret ex Plutarchi descriptione rem indicauimus.

DIOS. DE Siliquæ arboris pomis q̃ græci Ceratia dicũt. Cap. cxli.

Ceratia. Romani mõ græcas: mõ dulces Siliquas uocant. Stomacho inutiles in cibo recentes siliquæ: & aluũ soluunt. Sistunt contra siccatæ: stomacho tunc utiliores fiunt: & ciendæ urinæ accomodatæ: præstantq; id præcipue quæ &c.

INTERPRES.

Adem græcis & Latinis in hac arbore fructuq; eius ratio nominis est: illi κεράτιον: qua uoce in frugibus & leguminibus aliquot longiores siliquas dicunt: facto a cornu nomine appellauerunt: latini cõmuni & aliis siliquis appellatione indicauerunt: & ut ab aliis distigueretur aliquid quod rem ad proprium genus contraheret: adiecerunt: nunc dulcem: nunc græcam siliquam appellantes. Nota satis arbor: notus & fructus: fœlici descriptione a Plinio libro xv. indicatus. Quorum arborem paulo a Ceratiis deflexa uoce Paulus Aegineta ceratoniam uocat. Græci aliquot itidem facto ex lignosa soliditate: cornuq; longitudine & flexura nomine xylocerata appellauerunt. Damnauit in cibo Galenus siliquæ huius usum: & nos nihil quod ultra moneamus habemus: præterq̃ carere nobis intellectu ultimam huius capitis partem: ideoq; relictam a peritioribus aliquando instaurandam: neq; enim colligimus qs horum uerborum possit esse sensus μάλιστα δὲ τὰ ἐκ τῶν στεμφύλλων συντιθέμενα: quæ sic uerbum de uerbo uertat aliquis: maximeq; ea quæ ex uinaceis componuntur siue conficiuntur: nulla cum superioribus serie: & rei sensu. Quid enim siliquis his cum uinaceis? aut quæ nam componi aut confici ex uinaceis dici possunt. Corruptus nobis omnino locus uidetur: suspicamurq; ex quo στεμφύλλων duplici. λλ. legitur contra q̃ in uinaceis scribatur id nomen: potuisse aliqd de foliis arboris eo loco decerni. Quod uetustissimus qui apud nos est longobardis litteris scriptus latinus Dios. indicat: in quo legitur: maxime quæ ex foliis componuntur: aut si uinaceorum illic futurum nomen est de conditura aliqua siliquarum: qua uuarum modo in uinaceis seruarentur: sed obstat huic sententiæ præpositio. ἐκ. non .n. ex uinaceis sed in uinaceis seruantur: quemadmodum priori illi integra στεμφύλλων uox. Potuit forte etiã Dios. corticem siliquæ huius στεμφύλλων dicere: quemadmodum in uuis græci appellãt: docereq; urinam præcipue ciere: quæ ex siliquarum huiuscemodi corticibus confecta essent: confectiõis genus aliquod ea ætate notum indicans: sed nobis incognitum id est.

DIOS. DE Malis omnibus. Cap. cxlii.

Eleam. Romani malum dicunt. Adstringunt malorũ omniũ folia: flores coliculiq;: presertim cotoneæ. Adstringunt & poma: sed acerba: matura. n. nõ adeo id possunt: quæ per uer maturitatem suã absoluunt: bilem augent: neruis omnibus inutilia sunt: & inflationes faciunt. Cotonea stomacho accomodata sunt: & urinam cient. Tosta eadẽ mitiora fiunt. Cœliacis: intestinorum torminibus: sanguinẽ excreantibus: & cholericis utilia: p̄sertimq; cruda. Bibitur utiliter contra in aluum & stomachum destiliationes cotoneorũ dilu

tum. Prodest crudorum succus in difficultate spiritus non nisi recta ceruice spiranti
bus. Asperguntur & eorum decocto utiliter procidentes fœminarum loci : & in utroque sexu
sedes. Quę in melle fuerint condita & seruata cotonea: ipsa quidē urinam cient mel
autē contracta in se eorum ni in adstringendo spissandoque uires acquirit. Quæ in mel-
le coquuntur stomacho utilia: & uescēdo grata sunt: uerum in adstringendo minus pos-
sunt. Cruda cataplasmatis ad adstringendā aluum contra stomachi subuersiões: ar-
doresque: mãmarum inflãmationes: duros lienes: & condylomata miscentur. Fit pre-
terea ex cotoneis uinum tusis expressisque: & ut perēnet sexdecim succi sextariis uno
mellis adiecto: acescit enim nisi id fiat prædictis omnibus utile. Fit & unguētum ex
cotoneis quod a malis melinum uocãt: habetque usum cum oleo indigebimus quod
adstringendo sit. Probantur quæ uera cotonea sunt: talia autem quæ parua: rotun-
da: odoratissimaque erunt. Quæ struthia uocãt: grandiaque sunt minus utilia. Virides
siccique arboris flores cataplasmatis utiles ad ea quæ adstringi oporteat: & oculorum
inflãmationes. Bibuntur iidem cum uino contra sanguinis excreationes: alui fluo-
res: & mensium abundantiam. Quæ uero a sapore mellis in malorum genere meli-
mella dicuntur: aluum molliunt: uentris lumbricos pellunt. Stomacho nocent. Si-
ticulosa æstuosaque sunt. Eadem a quibusdam facto a malis & dulcedine nomine gly
cymella uocantur. Quæ ab Epiro Epirotica nomen habent: a Romanis uero or-
biculata appellantur: stomacho accomodata aluũ cohibent. Vrinã proritant cotone-
is tñ ignauiora sunt. Siluestria uernis similia adstringunt: oportetque in his quæ ad-
stringenda sint acerbis uti malis omnibus. Persica stomacho accomodata sunt: ma-
tura bonam faciunt aluum: acerba aluum adstringunt. Siccata maiores adhuc in ad
stringendo uires habent. Quinetiam siccorum decoctum in aluum & stomachũ
destillationes haustum sistit. Quæ uero in hoc genere minora sunt & armeniaca
passim dicuntur: a Romanis uero præcoqua prædictis stomacho magis accomoda
ta. Postremo quę medica persica ue aut citromala a Romanis uero Citria uocantur
omnibus nota: arborem habent toto anno fœcundam & superfœtantem. Pomum
oblongum est: rugosum: colore ad aurum inclinato: cum grauitate odoratũ. Semē
habet pirorum seminibus simile: quod in uino potũ uenenis aduersetur: & aluũ deiici
at. Decocto succoque eorum cõmendãdi halitus gratia colluuntur. Comeduntur & in
prægnantium fastidiis quod malum græci Cissan dicunt. Creduntur eadem in ar-
mariis & scriniis cõposita erosionum noxas a uestibus arcere.

INTERPRES.

Infinita pene in malis est ludentis naturæ uarietas: tã multa eorum genera: tot colorum differen
tias: tot figurarum discrimina: tam uarios saporum: odorumque sensus & maturitatis tēpora: in
uno hoc pomo sagax oium artifex natura ostendit. Quæ ut nunq̃ satis in tanta eius maiesta
te mirabitur aliqs sic non facile etiam numerabit: & uix oculis deprehensas legentibus indicare po
terit: presertim in quotidiana noium per gentes & aliqñ singulos agros mutatione. Quis.n. nunc ue
terum græcorum latinorumque in hoc pomo appellationibus nostrates reddat? aut quis tam fœlici inge-
nio doctrinarumque cultu erit: ut in aliis sessilē formã: in aliis tumentē globũ: in his orbis in rotun-
ditatē circumacti figuram: in aliis informē pulmonis tumorē. q. in pictura ostendere possit? hæc a
mãmarum crassiore longitudine: illa a pannuceis rugis describere: toto corpore alia rubentia: alia q̃
parte tm̃ solē exceperunt indicare: aliqbus lanosam cutē: aliqbus læuorem datũ testari. Et in sapo
ribus præter spumeũ qui omnibus cõis est tot alios: eorũque tã multas mistiones: quæ uix sensu de-
prehenduntur lingua & calamo docuisse? Nobis certe difficillimũ semp id uisum est: in hoc autē
scriptore penitus inutile: qui nõ historiã plantarum: rurisue disciplinam: aut cœnarum apparatus: sed
medicã materiã docens: in paucis hisque medicinæ utilioribus: aut nõ dissimiles aliorum uires: aut inu
tilia & ob id negligēda in medicinæ usu nobis reliqua indicauit. Ideoque parum nobis semper eorum
consilium placuit: qui ex Plinio: Athenæo: Catone: Columella: Palladioque singula malorum genera

deinceps numerãtes; quod oĩbus feciſſe licet: & licebit ſemper medicinæ & huic ſcriptori aliquid
contuliſſe ſe crediderunt: & hoc genere laudis contentis ſupereſſe multa uoluerunt: in quibus alii
laborarent. Quod nos agentes ex ueteꝝ græcoꝝ decretis monemus ineſſe omnibus malis frigidam
& excrementoſam humiditatẽ: & quæ in eoꝝ cenſu tenera & aquoſa ſunt frigidiora cæteris & hu-
midiora eſſe: dulcia aquoſa quidem: nõ tñ manifeſte frigida eſſe. Auſtera dulcibus frigidiora: mi
nuſq; humida. Acida frigida quidẽ & ipſa uim incidendi hærentes in aluo humores hr̃e. Acerba q̃
lia cotonea & ſtruthia ſunt frigido & terreſtri tẽperamento aluũ cohibere: & uulnera glutinare: ſea
demq; rõne folia arborum & cortices inter ſe differre: priuatimq; Perſicæ coliculos & folia manife
ſtam habere amaritudinem: ideoq; conciſa umbilico hominis impoſita uentris enecare animalia:
Fructũ uero qui edẽdo eſt in ſecundo ordine frigidũ & humidũ eſſe: & quæ præcoqua ſiue arme
nia a dicta ſunt ex eodẽ perſicoꝝ genere eaſdẽ perſicis hr̃e uires. Quæ oĩa Galenus & Paul⁹ Aegi-
neta longius pſecuti ſunt. In cotoneis illud animaduertimus quo loco hic ait utilia eſſe cœliacis: i-
teſtinoꝝ torminibus καὶ ἐμπυϊκοῖς: quæ uox purulentas excreationes ſignificat in antiquioribus &
melioribus græcis non ἐμπυϊκοῖς ueꝝ αἱμοπτοϊκοῖς. i. ſanguinem expuentibus legi diuerſo ut dixi-
mus mali genere: & quod in his qui ad tabem feruntur purulentas excreationes antecedat: ſi Hip-
pocrati credimus: Cuius uerba ex Galeno retulimus: cum de ſanguinis & puris excreationibus di-
ceremus. Maluimuſq; nos dicere ſanguinẽ expuentibus: auctore & confirmante id Plinio: qui lib.
xxiii. cap. vii. de cotoneis agens ait. Matura pſunt ſanguinẽ excreantibus: dyſentericis: cholericis: ac
cœliacis: iiſdem cum ſcriptore hoc uerbis & maloꝝ numero tractata re: ex quo palam omnibus fit
fuiſſe hanc Plinii ætate huius loci lectionẽ: quod ideo longius diximus: qm̃ & hoc cũ Barbaro idẽ
nobis non eſt. Quẽadmodũ quod nõ multo poſt ẽt ab eo uertitur: Si procidant uuluæ & interanea:
quæ nos certiore ut credimus rei & loci indicatione ſedem diximus. δακτυλίου. n. hic ſcriptor ait:
quæ uox anum & orbẽ eius ab anulo in eã partẽ tranſlata appellatione ſignificat: nimis aũt late pa-
tet interaneoꝝ uox. Nam & umbilici & oculi pcidentes eadem interaneoꝝ appellatione cenſeri po-
terunt: & hic ſedem tm̃ pcidentẽ intelligi uoluit. Sed hoc minus miretur aliquis in eo homine qui
Pliniũ tantopere amauerit: ut nihil niſi ex cõmentariis eius: & ab eo dictatũ uertere auſus ſit. Ver-
ba Plinii ſunt decoctoq; eoꝝ fouent̃ ſi pcidant uuluæ & interanea. Huius autem. τὸ δὲ ἀφέψημα
προσκλυσμα ἐστὶ δακτυλίου καὶ ὑστέρας. In quo ordine & illud eſt quod non multo poſt in eo ſequi-
tur. Quæ uero in melle condiuntur cocta ſtomacho utilia ſunt &c. ex eodẽ Plinio ad Dioſcoridẽ
tranſlatum: neq; enim hic aliud monet q̃ in melle cocta cotonea ſtomacho utilia eſſe: nec conditu
ræ cotoneoꝝ uox ulla illic legit̃. Quo fit ut nunq̃ ſatis hoĩem demirer qui hũc ſcriptorẽ aliena: &
poſt ſe ſcribentiũ docuiſſe uoluerit. Siquis aũt cotoneoꝝ in melle conditurã certius nouiſſe cupiat
poterit de ea præcipientẽ lib. xiii. cap. lxv. Columellã audire: poterit & Palladiũ lib. iii. & hunc ip-
ſum lib. v. de Melomelle docentẽ: a quibus eadem fere traduntur. Nos ex pſeſſo id docebimus: cũ
de Melomelle agetur. Interim non relinquemus pertinere ad hanc conditurам; quod in Xeniis a
Martiale dicitur. Si tibi cecropio ſaturata cydonia melle Ponentur dicas hæc melimella licet: in q̃
re iocatus eſt lepidiſſimus poeta: qm̃ mala: & melle cõdita eſſent melimella uocari poſſe affirmãs
cum tñ melimella pprium genus habeant ut mox patebit. q. diceret qua ratione a ſapore mellis me
limella dicta fuerunt: eadẽ a conditura in melle cotonea nominari poſſe. Vtrobiq; enim mellis ſa
por eſt: ſed in cotoneis contagio cõtractus: in melimellis naturali ſucco & chymo innatus. Probari
mox in cotoneoꝝ genere hic ait. τὰ ἀληθινά. i. quæ uera cotonea ſũt. Id n. ἀληθινὸν ſignificat: nec uide
mus cur relicta illic græca uoce Barbarus locum uertit alethina maxime in hunc uſum leguntur:
quaſi ex hoc noĩe priuatim aliquod genus indicaret. Nullibi. n. hactenus inuentũ id a nobis eſt: nec
ipſe inueniſſe ſe teſtatur. Nos ex cõi eius uocis in græcis ſignificatione uertimus: pbari q̃ uera coto-
nea ſunt: nã ſtruthia cognata magis q̃ eadẽ ſunt. Nec aliud inter cotonea uera & ſtruthia diſcrimẽ
hic eẽ oſtendit q̃ ex forma magnitudine & odore. Ethruria piri & mali diſcretis appellationibus i
dicat: quæ rotundiora & minora ſunt a conſimili figura mala: quæ uero maiora & oblongiora pi-
ra appellans: licetq; in his uariare antiqui ſcriptores uideãtur: una tñ oĩum rõ eſt: & quæ tota hu c
referatur. Indicatq; id lib. ii. de plantaꝝ hiſtoria Theophraſtus: qui cũ de plantaꝝ degeneratione i
aliud genus ageret inter cætera dixit pirum in piraſtrũ degenerare & dulcẽ malum in acidã: & ex
Struthio. i. maiore & oblongiore cotoneo cydoniũ fieri minus & ſeſſilis rotunditatis pomũ: quale
hic ueꝝ dicit: & in medicinæ uſu magis pbat. Quæ cotonea ſequũtur Melimella nullã in antiquis
aut in hoc ſcriptore longiorẽ hñt hiſtoriã: & nos pauloante diximus quæ ad Martialis melimella i
Xeniis pertineant. Non tacendũ tñ quod ſuſpicamur in hoc capite uitiũ: quo loco hic ait ἐγκατατι-
νάζει: & a Barbaro & a nobis ad uẽtris animalia & lumbricos pertinere creditum parum fœliciter
credimus interpretatione ſi rem & uocem æſtimemus. Dulcia hæc mala ſunt: melliſq; ſapore a
quo nomen inuenerunt non uidentur poſſe uentris animalia facile pellere: niſi forte deiectã hoc ci
bo aluũ ea ẽt ſequuntur: & quæ alioquin hæſiſſent: impetu excrementoꝝ quaſi in torrente piſces
qui largiore per æſtatem imbre abundauerit rapiuntur: aut propria naturæ ſuæ poteſtate: qualia
multa paſſim uidentur id ea mala poſſint. Habet hoc quidem parum certam: non tñ abſurdã rõ
nẽ. Illud uero huic & aliis ſcriptoribus omnino non conuenit: q; uentris quæcunq; uoluerit aliquis

ἀληθινὰ μῆλα

Struthea mala

animalia θηρία appellent: qua uoce nunq̃ ueteres usi sunt: præter q̃ in bestiis & uenenatis his q̃ ictu morsu ue uenenũ relinquunt: & in quorũ exiguo corpore maxima nocendi uis regnat: de cuius nominis origine & cã certius dicemus: cum primũ de Theriace agef. Suspectus ideo nobis locus est: non tñ damnamus qñ & Serapionis ætate hæc erat huius loci lectio & intellectus. Cõtentiq; rem & suspitionem nrãm signasse: peritioribus quale id sit censendum relinquimus. De Epizoticis q̃ Romani orbiculata dixerunt: facile erit genus & formam coniicere: si meminerimus primum quales orbiculi sint in Trocleis per quos in moliendo & extollẽdo pondere aliquo funis circumagitur: q aliqñ singulares aliqñ duo tres ue: nonnunq̃ quatuor: & quinq; in eadẽ troclea sunt. Mox Palladiũ lib. iii dicentem audiamus. Mala rotonda quæ orbiculata dicuntur sine cura toto anno se seruare possunt. Quæ durandi uis; & sessilis figura orbis in rotunditatem circumacti: quæ tota orbiculorũ forma est: facile nobis indicant posse hæc mala esse quæ rura nostra a colore rosea appellant. Siluestria sunt: quæ Theocritus in bucolicis suis ὀρειμαλίδας. i. montana mala appellat. In quibus illud aĩaduertendum non de his tñ præcipere Dioscoridem ad adstringendũ immaturis opus esse: qđ ex Plinio Barbarus uertit: sed in uniuersum oĩbus acerbis in adstringendo uti oportere. Verba ei⁹ hæc sunt. δεῖ δὲ πρὸς τὰ στύψεως χρήζοντα ἀωροτέροις πᾶσι χρῆσθαι. Quæ uerbum de uerbo sic aliqs uertat Oportet aũt ad ea quæ adstringenda sunt intempestiuis. i. immaturis oĩbus uti. Omnibus id tribuitur non priuatim siluestribus: est enim id cõe in cunctis præceptum. Notum persicorum genus oẽ & forma: nondũ tñ in antiquioribus satis patet: an huius pomi arbor ea sit: quã paulopost hic pluresq; alii Perseam dicunt: in Aethiopia letalem: in Aegypto aũt salubrem: de qua in hortulo notissimos uersus cecinit Columella: an quæ malus persica ubicũq; nũc nascif. Si oĩum historiã hoc loco cõgeramus: nihilo magis ꝓficiemus: a testibus. n. cõtra testes pugnabitur: & a cõiecturis cõtra coniecturas agẽda res erit: eamq; ob cãm his quæ a Plinio Columella: aliisq; multis dicta sunt parata & exposita omnibus: ex Nicandri interprete in Theriacis eius poetæ pauca adiiciemus: ex qbus credi possit eãdẽ eẽ persicã malum & perseam: letaliaq; fuisse in Aethiopia poma eius: i Aegypto aũt amissa nocendi illa ui in sanitatis usu grata esse & placere. Est aũt locus ubi de phalangiis agitur. Inter quæ cũ doceret Nicander genus eẽ papilioni simile: quod in Persea arbore nutrif: qđ q; ille & hic Cronocolaptẽ noĩat. Longius interpres de arbore hac pomisq; eius his uerbis egit. Sciendũ est Socratẽ in cõmentario de reptilibus & serpentibus testari Perseam quã Rhodacineam dicunt: hac uoce aũt græci Persica nunc ẽt appellant: ex Aethiopia in Aegyptũ translatam fuisse & Rholus democriteus in cõmentario de his quæ ἀντιπαθῆ & συμπαθῆ dicuntur: Persas ait letalem arborem hñtes in Aegyptum misisse credentes perituros ab ea multos: sed utilem cõtrario euentu illis ꝓfuisse: ꝓtulisseq; suauissima poma qualia nunc uidentur. Et hæc interpres eo loco. Poeta aũt non multo post in alexipharmacis quo loco de cerussa agit: præcæpit cõtra eius ueneni noxam sumenda esse σκληρὰ ἀπὸ περσείης κάρυα: quod ẽ duras Perseæ nuces: nucesq; appellat persicorũ ossa soliditate sua nucibus similes: Quas hic ipse in remediis cõtra cerussam: περσικῶν ὀστᾶ appellauit. Ex quibus manifeste patet: quã alii περσέαν arborem dicunt poetice a Nicandro interpreteq; eius περσεῖαν uocari: quod a Barbaro relictum addere placuit: in hanc enim partem inclinat aius: & si Plinius id negauerit: & aliorũ multorũ auctoritas obstet. De medicis postremo quæ persica etiã hic uocari ait: qm̃ nostro orbi & græciæ diu peregrina fuerint: & ex Perside in nrũm orbẽ transierint: illud primũ testabimur: in appellatiõibus eorũ nõ cedromala forte sed citromala: quasi citria mala legendã eẽ uocem: nihil. n. citro cũ cedro: & a Romanis citria hæc uocari impridẽ receptũ est: nihil tñ mutamus: in cunctis. n. græcis pariter legitur. De his Plinius: Theophrastus: & ex posterioribus Palladius manifeste docuerunt: & quæ in Barbari corollario longius narrantur oĩa ex quarto Theophrasti uolumine: & ex Athenæi tertio Dipnosophistæ excerpta sunt Qui etiam qđ uno aduerbio ab hoc ἐπαλλήλως dictũ ẽ pluribus conuertit. Nobis una superfœtationis uoce indicare id placuit. Sequitur deinde quod anceps in hoc scriptore sit: quo loco statim a descriptione seminis legitur δύναμιν δὲ ἔχει ποιεῖν ἐν οἴνῳ ἀντιπεριεργεῖν θανασίμοις: tribuendum ne id semini an pomo sit: utrunq;. n. neutri generis: sed quod ad pomum pertinet longius in sermonis textura abest: quod uero ad semen ꝓpius & quasi cõtiguũ. Plinius & semini & pomo id tribuit: uerba eius hæc sunt. Citria contra uenena in uino bibuntur uel ipsa uel semen. Cæteri inter quos & Theophrastus est; pomo eam uim tñ assignarunt: remq; ille sic docuit. χρήσιμον δὲ μῆλον ἐπειδὰν τύχῃ πεπωκώς τις φάρμακον. Hic ipse etiã in sexto de uenenis agens: inter cætera eorũ remedia ait: καὶ τὰ καλούμενα κεδρόμηλα &c. Cui deinde Paulus Aegineta subscripsit. Credimus itaq; de pomo intelligendũ id eẽ: & si forte de semine dictum uideri possit. Hoc. n. pluribus ueluti testimoniis confirmatur. In medicina & morborũ censu nunc dicẽdum quid cholera græcorũ medicis sit: & quos nã Plinius sæpe cholericos nominat: non quos uulgus biliosos & bilis abundantiã intelligit sed a multo bilis fluxu: qui per inferna & superna fiat quotidianum & medicis notissimũ malũ. Quod Celsus lib. iiii. longius descripsit: & Galenus in diffinitionibus & Isagoge sua diffiniuit: Acutissimũ esse malũ Choleram Cholera quod cũ multa deiectione & uomitu bilis fiat: & in quo contrahantur suræ: algeant extrema membrorũ: fiantq; exigui & incerti uenarũ pulsus. Idem etiã testatus est duplex hoc malũ esse notissimũ hoc: & præter id quod Hippocrates siccã cholerã appellauit: quæ ab iisdem causis & in iisdẽ par-

Cissa Prægnātiū fastidia Varii & absurdi rerū appetitus

tibus fiat sed sine uomitu & alui deiectione. Fieri aũt in nobis id malũ Paulus Aegineta docuit inhærente ciboꝝ in stomacho cruditate. Dicendum præter hæc ēt quæ nos prægnantium fastidia uariosq; & absurdos reꝝ appetitus intelligamus: quod malum græci Cissan facto a notissima aue nomine quondã dixerũt: quã in genere picaꝝ uaria & multicolore pluma Paulus Aegineta descripsit uoracẽ & huic malo sæpenumero obnoxiam. Quale aũt id sit ex his quæ Galenus Paulus Aegineta: Aristophanes comicus: pluresq; alii tradiderunt: nouisse facile est. Fœminæ id certo tpe patiũtur secundo. ſ. aut tertio a cõcæptu mense: quo tpe stomachus eaꝝ male afficitur. Qui. n. adhuc parum creuit in utero fœtus totam nondum potest qua nutritur absumere materiam: eaq; redundãte pertu-batur & male afficitur stomachus manifesto argumento: q̃ post maius fœtus incremẽtũ in integrum restituitur stomachus: cessantq; mali eius notæ: quæ plures a medicis numerant. Vomitiones cardiogmi: defectus animæ: fastidia ciboꝝ: & cissa hæc: quæ si Paulo Aeginetæ credimus uarius & absurdus ciboꝝ appetitus est. Verba eius libro primo capite primo hæc sunt. Cibum uero fastidientibus quẽadmodũ ĩ malo quod cissam dicunt appetitũ restitues: quæ circa tertiũ a cõcæptu mensem ideo plerunq; fit: quod non potest fœtus omne quod in uterum nutrimenti cã defert absumere: abũdantibusq; ob eam cãm in stomacho uariis excrementis fit ut uarios: tunc & absurdos appetant prægnantes cibos: quales carbones: lapides: creta: aliaq; huiuscemodi sunt: ex qua cã appellationem hanc id malum inuenit ob uarietatem pennarum eius auis: uel q̃ sæpenumero: eodem hoc malo laborat auis illa Significareq; κιττᾶν malum: & κιττᾶν eius mali uerbum uarios & absurdos hos prægnantium appetitus testis Aristophanes græcoꝝ comicus est: primum in fabula cui Vespæ titulus est οὕτω κιττῶ διὰ τῶν σανίδων &c. Quod uerbum desidero & expero illic significat: mox iteꝝ in Pace: sic enim alia eius poetæ fabula inscribitur. ὑμεῖς μὲν οὖν δικιττῶντες τῆς εἰρήνης: quod est. Nos aũt qui pacẽ expetimus manifesta utrobiq; ab absurdis prægnantium desideriis his translatione Ex quibus colligere facillimum est totum hoc cissæ in græcis malum fastidium consuetorum ciborum: & absurdorum appetitum esse.

Quid Cissa sit

DIOS. DE Piris. Cap. cxliii.

a Pion. Romani Pirũ dicunt. Multæ piroꝝ species. Adstringũt oĩa: ĩóq; ad cataplasmata quæ discutiendo sint: utiliter illis utuntur. Quinetiam sic eoꝝ decoctũ & ipsa in cibo cruda aluũ sistũt. Ieiunis tamen sumpta nocent. Quæ uero a græcis achras dicitur siluestris Piri species est sero maturescentis: adstringendi uires & hæc habet: sed multo efficaciores q̃ satiuæ: eãq; ob causam ad eadem utilis: adstringũt & huius folia. Omnium pirorum ligni cinis fungorum strangulationibus manifeste succurrit: ferunt præterea aliqui cum fungis cocto siluestri piro innocentes uescentibus fieri.

INTERPRES.

Piroꝝ infinita pene genera: quæ ab antiquioribus rei rusticæ scriptoribus tradita sunt. Quod solũ desiderari in hoc capite poterat longissime in Corollario suo Barbarus prosecutus est: nos ideo nihil ultra de his agemus.

DIOS. DE Mespilo. Cap. cxliiii.

m Espilon. Romani pariter Mespilum dicunt. Arbor Mespilus est. Aroniam aliqui appellãt aculeatam buxeæ spinæ foliis. Pomum fert exigui mali figura & magnitudine: gustu amabile in quo tria ossicula sunt: a quibus tricoccus quasi trigrania dicta est: sero maturescens. Adstringit in cibo mespilus stomacho utilis: & aluum sistit. Est & alterum mespili genus in Italia nascens: qđ pleriq; epimelida appellant: nonnulli uero setanium: Arbor est malo similis: foliis tantum minoribus: fert hæc rotundum pomum quod edendo est latiore umbilico leniter adstringens: & sero maturescens.

INTERPRES.

q Vam genere neutro Mespilũ arborẽ hic fecit: Theophrastus lib. iii. de plãtaꝝ historia fœminino descripsit. Longius idẽ de tota hac arbore pomoq; eius eodẽ loco egit: quæ omnia a Barbaro in corollariũ suum translata a nobis relinquuntur: non quia simile nobis alicubi in opere hoc nostro cõsilium suo fuerit: sed q̃ siqua ex græcoꝝ latinoꝝ ue scriptoribus signãda

breuius

breuius a nobis erant: obiter & in decursu ab eo tradita hoc ueluti fasce nos leuarunt: Non relinquemus tn̄ quod certius semina pomi huius legentibus ostendat: id aūt est. Nō dicere Theophrastum claudere hoc pomū in se acinos molliore ligno ut Barbarus uertit sed πυρῆνας μαλακωτέρους quod est nucleos habere molliores. Toto n. genere differūt inter se acini & nuclei: & si in antiquioribus idē utriusq; aliqn̄ fuerit nomen ut in punica dictū nō multo ante est. In acinis. n. caro uestiens & humor est: in nucleis uero sola & lignosa durities. Sciendū & illud quā primū mespili arborē hic describit peregrinā & incognitā Italiæ nobis uideri & sui generis arborē spinosā: & ut hic ait trigraniā quā nostrates mespili nō habent: quinq; intus nucleis farcta & nullis spinis armatæ. Nostratē uero epimelidē ideo ut nos credimus a græcis dici q̄ fœlicissime in malo inseritur: & quasi ἐπὶ τῆς μηλέας. i. in malo adoptata creuerit: fœminino genere & diminutiua forma ἐπιμηλὶς dicta a græcis est: Videnturq; eādem habere eām similes huic in aliis scriptoribus in hac aut simili arbore aliquot appellationes: dico autē epimelides: hypomelides: hamamelides: & omomelides: quæ oēs ex eadē malo arbore cōposita rā significāt arborē quæ aut in malo insita fuerit aut eadē illi figura: quantitate: sapore ue: aut paꝝ dissimili. Quod aūt diximus esse nostratē mespilū latiore umbilico: quodq; Barbarus: fūdo in latitudinē ressimo: nō facile intelliget aliquis nescius quid in pomis πυθμὴν. i. si uerbū de uerbo uertas fūdus significet: qua uoce ueteres græci qd in summo pomo umbilici modo descendit indicauerunt: presertimq; in malis: piris: sorbis: mespilis: aliisq; pene infinitis: in quibus cauum & ueluti lacuna descendens lanugines in ea floccosq; & floris postq̄ defloruit inutiles reliquias ostendit. Et qm̄ descendit: & quasi in doliolo fundum facit πυθμένα i. fundū: & q̄ humani umbilici modo cauū est ὀμφαλὸν etiā græci uocauerūt. Nos certioris & facilioris intellectus uoce usi umbilicū diximus. Quod aūt a Barbaro dictū est: ressimo: in Dioscoride nō legitur: & si ea est umbilici in mespilo figura: qm̄ latior ē tm̄ hic eā partem dixit. i. q̄ cōparata alioꝝ pomoꝝ umbilicis latissime patet. Quod & res ipsa indicat. In cæteris siquidem pro reliqua pomi latitudine angustior umbilicus est. In mespilo aūt nullibi in toto corpore pomum latius q̄ in umbilico dilatatur: Esseq; in pomis idē fundū & umbilicū testis Pollux est Qui onomastici sui secundo uolumine cū longius de hominis umbilico egisset Athenienses fundū i ficis umbilicū uocare iis uerbis subiecit: οἱ δὲ ἀττικοὶ καὶ τὸν τῶν σύκων πυθμένα ὀμφαλὸν ὀνομάζουσιν. Quod est Athenienses uero ficoꝝ fundū umbilicū nomināt. Et ab æis accepta certiore uoce nos in mespilis umblicum diximus.

ἐπιμηλὶς
ὑπομηλὶς
ἁμαμηλὶς
ὠμομηλὶς
Epimelides.
Hypomelides
Hypomelides
Omomelides

DIOS. DELOTO ARBORE. Cap. c.xliiii.

Oton. Romani pariter græcis Loton: & celtim dicunt. Grandis plāta est lotus arbor fructū pipere maiorē fert: dulcē: grauiter odoratum: stomacho utilē: & qui aluū adstringat. Decoquunt ramenta ligni bibit q; & clystere infundit decoctū id cōtra intestinoꝝ tormina: & fœminarū fluctiones. Ruffat capillū præterea: & fluidā aluū cōpescit

INTERPRES.

Agum per herbas & arbores aliquot loti nomen est: ut certius libro quarto etiam uidebitur: ob eā causam nos capitis huius titulo: arborē adiecimus monente nos id scriptore hoc qui loton arborē ait plantā esse &c. Multiplex longaq; est arboris huius in Theophrasto & Plinio historia: Nos eam reliquimus in scriptoribus illis & in corollario Barbari uolentibus legendam: Quod nostrum sit id tantum hoc capite monebimus: suspicari nos potuisse quondā aliter legi quod nunc in omnibus pariter græcis inuenitur: ξανθίζει δὲ καὶ τρίχας quorum uerboꝝ tam certa significatio: tamq; omnibus parēs sensus est ut nec potuerit aliter nec debuerit uerti q̄ ruffare capillum ramentoꝝ ligni huius arboris decoctum: nihilominus antiqua scriptoris huius interpretatio alium habuisse id usum ostendit. Siquidem in ea aperte legitur: si ex eo caput lauetur capillos cadere prohibet. Nec detulissem ego illi aliquid nisi Plinius libro. xxiiii. capite. ii. idem his uerbis docuisset. Ramenta ligni decocta &c. Cohibēt & capillum: Accedenteq; his ui & arboris potestate: quæ ut hic ait στυπτικὴ est: nō penitus ab re uisum nobis est uitium in uerbo illo ξανθίζει suspicari: nec de mutando capilli colore: sed de compescendo eius defluuio monuisse hoc loco Dioscoridē. Nos comunem & in omnibus pariter inuentam lectionem secuti nihil mutauimus.

DIOS. DE CORNO Cap. c.xlv.

Raniam, Romani Cornũ dicunt. Speciosa & fortis arbor Cornus est. c fructũ magnitudine oliuæ fert: oblongũ: a principio uiridẽ. Cũ maturu it ruffum: aut ceræ colore: qui uescendo sit: adstringat: alui fluoribus & intestinorũ torminibus utilẽ. Sapa idẽ conditur: & inter salgama ad cibos oliuarũ modo in murta seruatur. Qui uero ex incensis foliis exsudat humor contra impetigines utiliter inungitur.

INTERPRES.

Diximus fortẽ & speciosam arborẽ cornũ esse: sic certius indicãtes: quod in græcis ἀνδρόνẽ quibus ea uox τὸ ἀτραφὲς significat. i. pingue & fœliciter nutritum: ex eoq; cum decore ualidum & forte qualis corni materia: & ob id uenabulis apta.

DIOS. DE SORBIS. Cap. c.xlvi.

Va · Romani Sorba dicunt. Sorba cum luteo colore adhuc sunt nec dum maturue runt secta & in sole siccata: aluum in cibo cohibent. Mola eadẽ terunt: sumit q; p polenta in eundẽ usum eorũ farina. Potest idẽ & decoctũ eorũ.

INTERPRES.

I Onga est arboris & pomi huius in Theophrasto historia: nec breuiter Plinius de eadẽ egit: res ipsa etiã quottidiano spectaculo satis nota est: præcipuasq; pomi in cibo & medicina uires satis uno carmine in xeniis suis indicauit Bilbitanus poeta dicens: Sorba sumus molles nimium durantia uentres. Nec aliud ex professo medicinã docentes illi adiecerunt q̃ minore in durãda aluo efficacia q̃ mespila esse. Quo fit ut magis Barbarũ demiremur tam incerte de arbore pomoq; hoc in corolario suo docentẽ. Optandum profecto hoc loco erat græca nouisse omnes ut collatis cũ Theophrasto ab eo dictis imperfectã hominis interpretationem cognoscerent: in qua nescio credendũ ne magis sit q obiter ea uerterit: an potius q morte præuẽtus sartam tectamq; rem ostendere non potuerit.

DIOS. DE PRVNO. Cap. c.xlvii.

c Occymelam latini prunũ dicunt: Nota arbor Prunus est. Manduntur quos ea fert fructus. Stomacho tñ nocent: & aluũ molliunt. Syriaca pre sertimq; in damasco genita siccata pruna stomacho accõmodata sunt & aluum cohibent. Coquuntur in uino arboris folia: colluuntur q; utiliter decocto illo & gargarissantur in uuam: gingiuasq; & tonsillas destillationes. Possunt idẽ & siluestriũ prunorũ cum maturuerũt siccati fructus. Qui etiã in sapa decocti stomacho utiliores: & ad cohibendã aluũ aptiores fiũt. Glutinat prunorũ gũmi: frãgendis uessicæ calculis cum uino bibitur. Idem sanandis puerorũ impetiginibus ex aceto inungitur.

INTERPRES.

c Ertiora & ex re magis de prunorũ uiribus post Dios. alii tradiderunt: Demiratusq; huc Galenus est lib vii de simplici medicina dicentẽ siccatis damascenis prunis compesci aluũ: cum manifeste & hæc deiciant sed minus q̃ alia. Ob eam cãm non ab re penitus fuerit q̃ breuissime posteriorũ de prunis decreta hoc loco adiicere: quæ huiuscemodi fere sunt. Deiciunt aluum pruna: sed copiosius recentia: siccata minus. Eiusdem fructus decocto ad fauciũ & gutturis inflammatiões omnes utiliter colluitur. Gummi quod ex arbore destillat extẽuandi & incidendi ui quã habet fertur frãgendis uessicæ calculis utiliter bibi & ex aceto infantiũ impetigines sanare. Siluestris pruni bacca manifeste aluũ adstringit. Ex his nõ male forsan suspicabitur aliquis: qđ incũctis græcis legitur. τὸ δὲ ἀφέψημα τῶν φύλλων &c. qđ ẽ foliorũ decoctũ potuisse quõdã aliter legi: Nã præter aliorũ decreta qui fructui hoc tribuerũt res ipsa etiã exigere id uidetur: nihil tamen in cõmuni omnium codicũ lectione & fide mutatũ a nobis est. Et quam forte hic locus exigebat castigationem ad ea quæ statim sequuntur manifeste transtulimus. Quod. n. in hoc Passim legitur τὸ δὲ ἀφέψημα, τῶν φύλλων ἐν οἴνῳ σκευαζόμενον

non σκλαζόμενον.i. præparatū quod nullam habet hoc loco significatione sed διακλυζόμενον:q̄d colluere significat legendū est id omnium probatissimus mihi codex habet. Et Paulus Aegineta de his ipsis libro sexto agens ait. τὸ δὲ ἀφέψημα αὐτοῦ τὰς κατὰ παρίσθμια φλεγμονὰς ἰᾶται διακλυζόμενον quod est prunoꝝ decocto gutturis inflāmationes colluitur sit in Dios sensus collui & gargarissari decocto illo faucium mala ab eo multa deinceps numerata.

DIOS. DE ARBVTO. Cap. cxlviii.

Omaron. Romani Arbutū dicunt. Cotoneæ malo similis arbutus est
c tenui folio: fructu prunoꝝ magnitudine sine nucleis quē mæmecylon nominant. Ruffo aut rubente in maturitate colore. Is cum manditur ueluti paleatum acus linguæ & dentibus repræsentat. Stomacho idem nocet & capitis dolores facit

INTERPRES.

Rato per hyemē spectaculo ufret in siluis arbutus:& quo tēpore ueluti prodigæ iuuētutis homo profusis opibus suis ceteræ ruris arbores nudæ & sine honore in hortis &
g campis squalent: tunc poma sua hæc uolentibus offert: fam grata specie: tamq; blando colore: ut merito naturā aliquis accuset: quæ adeo graue & inutile pomi farctum quasi ignatis imponens speciosissima clauserit fronte. Sed quod in cæteris tota uita agendum sit: & quod sapientes docuisse ignaros deceat: sola pomi appellatione malam in hoc pomo naturæ fidem ueteres Romani ignaros & pueros unedonem appellantes cauere monuerunt: manifesto nominis argumento: oportere ob noxium & inutilem eius usum unum tantū edisse: quod præter capitis dolores: & stomachi noxā quam facit: ingrato penitus dentium attritu & succi expressione etiam sentiatur: quem sensum hic describens ait in cibo & cū manditur ἀχυρῶδες esse quā uocē nos a tritura frumentoꝝ uentilatione acus paleaq; uertimus tantū rei necessitatē secuti: propterea q; integræ in hoc pomo paleæ nec sunt nec in cibo sentiuntur: Sed quales M. Varro libro primo de re rustica capite. lii acus dixit: iubens trita in areis frumenta cum uentus spirat leuis uētilabris iactari: & ita fieri ut quod leuissimum est atq; appellatur acus foras extra aream eiiciatur ac frumentū quod est ponderosū purū ueniat: inutilesq; has trituræ acus in cibo repræsentare hic unedonē dixit: concisas.f. & minutissimas paleas: quales frumētis in tritura miscentur.

DIOS. DE AMIGDALA. Cap. cxlix.

Mygdalean. Romani amygdalū dicunt. Concisa decoctaq; amaræ amy-
a gdalæ radix: asperam & discolorem ceu a sole faciem emendat. Præstant idem & nuces ipsæ illitæ. Appositæ eædem menses euocant. Capitis doloribus succurrunt: fronti tēporibus ue ex aceto: aut rosaceo illitæ. Contra epinyctidas ex uino: contra exedentia ulcera: & quos herpetas dicunt: canisq; morsus ex melle illinuntur. Somno dolorē leuant in cibo sumptæ. Aluum molliunt: somnū conciliant: urinā cient: & contra sanguinis excreationes cum amylo & menta sumuntur. Bibuntur eædem in aqua: aut cum Terebinthina resina. Linguntur in renū cum urinæ malo aliquo doloribus & pulmonū inflammatiōe quā peripneumonian dicunt. Calculosis cum passo & urinæ angustiis prosunt. In eclegmate auellanæ nucis magnitudine additis melle & lacte, Iocinorosis: tussientibus: & maioris intestini quod colon dicunt inflationibus opitulantur. Arcent ebrietatem quinq; sex ue in cibo presumptæ. Vulpes si cū aliquo eas comederint enecant. Adstringit & calefacit arboris gummi & cōtra sanguinis excreationes utiliter bibitur. Ex aceto idem summæ cutis impetigines tollit: medetur & diutinis tussibus in diluta uini potione sumptum. Bibitur & contra uessicæ calculos in passo utiliter. Dulces & quę edendo sunt amygdalæ nuces minus efficaces q̄ amaræ: Extenuant tñ & ipsæ & urinam cient. Virides cum uiridi summo operimento suo in cibo sumptæ stomachum humentem emendant.

INTERPRES

l huic & Galeno quoq; decreta pro oraculo antiquis medicis fuerunt: credendum de uiri-
f bus amygdalæ est primam capitis huius partem parum fœliciter latinis Barbarus reddidit dicens amaræ amygdali radicum tritarum decoctū cutē in facie corrigere: neq; .n. hic

hic si uerba eius omnia diligentius æstimentur illud decernit. Sed quod Galenus libro sexto de simplicibus ait si accipiantur amygdali radices: coquanturq; ephelides foris impopositas auferre: iubetq; non decocto amygdalæ radicum foueri in ea labe hominis faciem: sed decoctá radicis materiam uitio illi imponi. Quod primo libro: etiam Paulus Aegineta confirmat. Cuius ea uerba sunt: ῥίζα τε πικρᾶς ἀμυγδάλης: quod est & amaræ amygdalæ radix: utiturq; ea contra malũ in senectute cutis colore. Alternat præterea si melioribus græcis habenda fides est: nõ copulat Dios. acetũ & rosaceũ: quo loco iubet in dolore capitis utroq; uti: nõ simul sed alterutro ἤ n. quod uel: non καὶ qđ & significat intercedit. Reliquit & Barbarus quod alioquiu Plinius monebat: & post Plinium Serapion: contra sanguinis reiectionem ultra amylum cum menta sumendas amygdalas esse. Siquidem Plinius libro uigesimotertio capite nono his uerbis rem indicat: & sanguinem sistunt cum amyló & menta: fuisseq; hanc huius loci lectionem serapionis ætate commentaria eius indicãt. Et nos plures ex melioribus græcis uidimus in quibus μετὰ ἀμύλου καὶ ἡδυόσμου manifeste adhuc legitur. Sequitur nõ longe ab iis quod legentiũ animos suspendere merito hactenus potuerit: & nisi noua historia res confirmetur adhuc etiam possit. A Plinio: scriptore hoc ipso: cunctisq; eius interpretibus pariter traditum: Mori uulpes amaris amygdalis seũ aliquo pastas. Nos etiam ut in re parum uerisimili fit diu anxii quale id. & qd reddendum eo loco esset cogitauimus. Persuadebat enim sic legi oportere græcorum omnium codicum cõmunis & eadẽ fides: Testabatur Plinius fuisse hanc eius loci ueram & antiquam lectionem: Et ex quo ille addiderat mori uulpes eo cibo nisi contigerit e uicino aquam lambere: obseruatum id etiam a diligẽtioribus fuisse: & ex obseruatione inuentum remediũ. Confirmabant postremo idem Serapion & quotcunq; alii in scriptore hoc aliquando occupati fuerant. Nihilq; non ueritati respondebat: E diuerso grauitate scriptoris huius indignũ id uidebatur nulla siue præcæpti siue historiæ huius ratione aut necessitate se ostendente: presertimq; in medio capite: & inter meliora pro malo aliquo hominis remedia: Post quæ hic semper & ex alioꝝ fama similia iis addere cõsueuit. Quid enim ad faciendam homini medicinam pertineat nouisse hoc: Aut si forte aliquis ad auium suarum in uillatica pastione tutelam contra eius animalis maleficium uti cogitauerit: quo modo ad hoc cibi genus trahere aut cogere poterit clancularium: insidiosum & ut græci dicunt ὠμοβόρον idest crudis carnibus uescens animal. Accedebat iis quod suspitionem nostrã augebat ursus mihi antiqu⁹ Dioscoridis codex. In quo nõ ut in cæteris legeretur κτείνει δὲ καὶ ἀλώπεκας βρωθεῖσαι σύν τινι: Quod est ut nos reddidimus: uulpes si cum aliquo eas comederint enecant: Sed additis & mutatis quibusdam κτείνει δὲ καὶ ἕλμινθας καὶ ἀλωπεκίας ἐπιτιθέμεναι σύν τινι: Quorũ prior illa pars integra: integrum habet intellectum: Qui sit enecare uentris animalia amaras amygdalas Posterior corruptis duabus uocibus uestigia potius alterius qui quõdam fuisset sensus: q quod aperte intelligi posset ostendebat: pertineretq; ad capilli defluuia quæ græci alopecias dicunt. Inclinabatq; in alteram hanc lectionem animus propterea ꝙ uidebatur habere prius illud remedium contra uentris animalia certam ex amaritudine rationem. Posterius uero illud restitutis in integrum duabus uocibus illis: quod facile erat: Galenum & Paulum Aginetã testes & auctores habebat. Quorum alter contra capitis alopecias cortice amaræ amygdalæ utitur: Quod licet idem penitus non sit non tamen ab re penitus est eiusdem arboris alias atq; alias partes idẽ posse: & in amygdala pro recæpto id habere testante Galeno totam hanc arborem eiusdem potestatis cum suis nucibus esse. Iis nos coniecturis & auctoritatibus freti cogitabamus a uulpibus quas græci alopecas uocant ad alopecias a uulpibus facta capilli defluuia trahi rem posse: factum autem iis diebus est ut quod Maro cecinit fata uiam inuenerint: ostenderitq; casus quod ratione carere uidebatur: licetq; rei quam dicemus oculati testes ipsi non simus. Pro sensu tamen boni uiri fides nobis est. Presertim testantibus idem plerisq; aliis. Habebat in delitiis & ad uenatum muriũ in medica officina amabilem: & speciosum felem nutriebat. Quẽ quottidie ex manu pascere solitus erat: & ut est auctore Persio uẽter maximus artifex negata sequi, Dulciariis: melliniisq; & saporibus aliis quibus officinæ illæ abundant adeo eum assuefecerat: ut nihil non hominis modo ex eo genere ciborũ auidius appeteret, factum ex eo est ut cum ab interiore callo purgaret ille amaras amygdalas accedens feles primum qua uoce solet id animal petere mox rapere unã & alterã incoeperit: admiranteq; illo ꝙ amaritudinem non sentiret porrigere & ipse coepit: Nec ultra septem octo ue ad summam haustis torqueri intus animal coepit: & ueluti furiosum circumagi. Toto tandem corpore distentũ difficillimũ mortis genus obire uidebatur: perijtq; non ultra horam a cibo illo protracta uita. Quod commentationibus iis nostris addere placuit nequis Dioscoridem: Plinium: totq; alios in ea re demiretur: scirentq; omnes ut felibus uenenum amygdalæ sunt sic posse uulpibus etiam esse. Fit enim in natura passim ut quod homini uenenum sit quadrupedem aliquam fœliciter saginet, Et e diuerso quod illis nocet nobis ad meliorem uitam proficiat: habereque uolentes quo possint tam maleficum animal e medio tollere si mixtas cibis quibus uescuntur uulpes amygdalas amaras illis comedendas reliquerint. Quæ omnia bona fide dicta a nobis sunt. Qua etiam mente illud monemus relictum in Barbari

In Barbari interpretatiōe fuisset: bibi cōtra uessicæ calculos amaræ amygdalæ gūmi in passo utiliter: qđ ultimū hic in amaris amygdalis docet. Credimusq; librariorꝫ negligentia eam illi periisse ptem. nisi forte abūdare eā hoc loco credidit: qm̄ non multo ante dixisset δυσουριῶσι καὶ λιθιῶσι σὺν γλυκεῖ βοηθεῖ. Sed illud de nucibus: hoc de gūmi arboris indicatur. Credimus postremo corrupte etiam legi quod ultimum hic ait βρωθέντα δὲ σὺν τῷ λέπει τὰ ἀμύγδαλα χλωρὰ στομάχου πλάδον ἀποκαθαίρουσι. Cuius mēbri sensus ille est: emendare & corrigere in stomacho collectos humores uirides cū uiridi primo operimento suo comesas amygdalas. Quod cibi genus lōge a bñficio hoc in sua immaturitate abesse uidetur Quinetiam Plinius ait recētes stomachum implere: Quale autem ꝑ illo ἀποκαθαίρουσιν subiiciendum uerbū sit cōiicere oībus facile est. Quæ.n. malo & inutili humore uitiantur contrario siccitatis habitu corriguntur. Libet in morborꝫ censu dixisse hoc capite quam nos pulmonum inflāmatiōem: græci uero peripneumoniā dixerunt: malum quod si uox ipsa certius æstimetur circa pulmones magisq̄ in pulmonibus fieri credendum sit. Quod ex antiquioribus aliqui etiā testante id Galeno crediderunt Qui in Isagoge sua his uerbis de ea docuit. Placet aūt aliqbus grauē pulmonū inflāmatiōem esse peripneumonian: idq; grauitate indicatur: Aliqbus cōtra uidetur non posse pulmonē inflāmari: Sed cum adiacētes & ꝓpinquæ pulmonibus partes in hoc malo fuerint: ab eis nomen inuenisse hoc malū. Idem in diffinitionibus suis Peripneumonian sic descripsit. Pulmonis inflāmatio peripneumonia est. Sequuntur eā acuta febris: & angustiæ spiritus: rubescuntq; his qui eo malo tentantur: eminentiores suboculis partes: quas græci μῆλα nominant: fieri præterea testatus est iisdem ex causis qbus & lateralis dolor: & si aliqui ex pituita dixerunt Paulus Aegineta pulmonis inflāmationem aperte appellauit: q̄ plerunq; oriatur ex ualentiore a capite in eā partē destillatione: aut angina: aut suspirio: aut laterali dolore: quem græci pleuritim dicunt: aut aliis ex causis: aliqn̄ etiā mali principiū solam inflammationem esse: comitariq; eā præter ea quæ Galenus dixit grauitatem & pectoris distentionem: nec solum rubescere suboculis partes quas diximus: sed tumere etiā oculos ipsos: & deorsū ferri supercilia: quod totum breuiter significasse uoluimus ut mali genus: causas & locum certi legentes cognoscerent. Incertū.n.ē & nimis late patet quod Barbarus uertit pulmonū uitiis. Columella sane libro. viii. sues & oues pulmonarias dixit: sed an id pecoris malum idem peripneumoniæ hominis sit non satis pro comperto nobis est.

περιπνευμονία. Pulmonū inflammatio.

DIOS. DE PISTACIIS. Cap. c.l.

P Istacia. Romani pariter græcis Pistacia dicunt. In Syria scimus nasci pistacia pineis nucleis similia: stomacho utilia: contra serpentium morsus accomodata: siue per se edantur: siue concisa in uino bibantur.

INTERPRES.

M Ale in cunctis græcis præterq̄ in omnium mihi probatissimo codice legebatur πιστάκια τὰ μὲν γεννώμενα ἐν συρίᾳ. hic enim dicendi modus alterum sibi membrum & pistaciorum genus exigebat: quando ut græcorum grammatici docent semper τῷ μὲν reddendum τὸ δὲ est non aliter q̄ si in latinis dicas: hic quidem ille autem: semperq; ꝓposita altera expectanda & quærenda altera pars est quæ aliud aut diuersum a priore illa aliqd ostendat: quod nullibi in hoc capite inueniri poterat: fuitq; ut uidere licuit uera & antiqua huius capitis lectio πιστάκια ἅ μὲν ἐν συρίᾳ γεννώμενα facili in una tantum syllaba ad uitium lapsu: idq; etiā Plinius libro. xiii indicat dicens syria peculiares habet arbores in nucum genere pistacia nota: quasi & ipse diceret pistacia scimus in syria nasci. Nec stomacho tantum amica & contra serpētium morsus prodesse pistacia libro. vi Paulus Aegineta dixit. Verum præter hæc iecur laxare: præcipueq; id posse summi & odorati eorum operimenti decoctum. Dico autem in nucibus summum operimentum non lignosum putamen quo maturæ clauduntur. Sed quod a principio lignosum putamen illud uestit appetente maturitate deciduum: in qua tantum parte Nicander in theriacis suis remedium & opem contra serpentes esse testatur.

DIOS. DE NVCIBVS Quas Romani Iuglandes dicunt. Cap. c.li.

C Arya basilica. i. regias nuces. Romani Iuglandes nuces dicunt. Iuglandes nuces quas pleriq; persicas etiam uocant: ægre concoquuntur: stomacho nocent: bilē augent: dolores capitis faciūt: & tussientibus inutiles sunt. Ad uomitiones ieiunis utiliter in cibo sumunt. Præsumptæ & a cibo statim sumptæ cū ruta & caricis letalibus uenenis aduersant. Q uinēt maiore copia

supra lubricos latos pellũt. Illinũtur eædẽ in abscessibus luxatisq;: & cõtra mãmarũ inflãmationes cũ exiguo melle & ruta. Cum cepis saleq; ac melle ad canum hominisq; morsus faciunt. Sedant tormina cum putamine suo crematæ & hominis umbilico impositæ. Crematum tritumq; iuglandiũ nucum putamen ex uino oleoue inuncto capite infantibus capillum nutrit: capilliq; defluuia quas græci alopecias dicunt explet. Sistit menses crematũ: tritumq; & ex uino appositũ quod intra nuces clauditur. Vetustaq; itidẽ iuglandium interiores nuclei cõmanducati & impositi gangrenis: carbunculis: ægylopis & capilloq; defluuiis quas græci alopecias dicunt citissime medentur. Fit & ex iuglandibus nucib[us] oleũ tusis expressisq;. Recẽtes stomacho q; dulciores sunt minus nocent. Quã ob cãm alliis ad auferẽdã eoq; acrimoniã miscentur & ad delendos liuores utiliter illinuntur. Auellanæ uero nuces quas græci ponticas: & in ea gente aliqui leptocarya .i. minores nuces dicunt stomacho & ipsæ nocent. Tritæ tñ & in mulsa aqua potæ diutinis tussibus medentur. Crematæ eædẽ & cum exiguo pipere in cibo sumptæ a capite in subiectas partes destillationẽ maturant. Totæ ẽt crematæ tum cõcisæ cum axungia ursino ue adipe capilli defluuia quas alopecias dicunt explent. Ferunt præter hæc aliqui cremato tritoq; eaq; putamine siquis ex oleo pueri sinciput inunxerit cesiũ in pupulis oculoq; colorem in nigrum mutari: eodemq; capillum etiam denigrari.

INTERPRES.

Vt persicas & regias græci Romani uero iuglandes in genere nucum eas dixerint quas nunc priuatim Ethruria gentesq; aliæ multæ nuces nominant satis libro xv cap xxii. Plinius declarauit: qui oẽm eaq; figuram etiam fœliciore pictura ante oculos posuit: eamq; ob causam presertim in quotidiana & nota omnibus re nihil nos quod ad historiã pertineat huic capiti adiiciemus. In medicina tñ breuissime ex antiquoq; decretis significabimus habere arboris huius coliculos aliquid quod adstringat: summum uero nucis operimentum quod ea maturescente decidit multa hac potestate esse. Interius deinde carnatũ & bifidum putamen crematũ extenuandi uim acquirere: & sine erosione siccare. Quodq; in eo claudit̃ ẽdẽdo aptũ oleosum'qd'est facilime bilẽ augere: cõfectũq; ex eo oleũ extenuãdi uim habere: tumores pterea & q̃s sepedonas dicũt discutere. Flaccescẽtes itidẽ uetustate nucis cutes labes oẽs abstergere. Auellanas postremo frigidiores tantũ austerioresq;: in cæteris iuglãdibus æquales esse: præter quæ hic alias etiã ad utranq; partem uires illis assignauit: uerbi causa arcere ebrietatẽ: aduersari serpentibus: capitis dolores facere: & concoctu difficiles esse. In quo non pbamus nimis superstitiosam Barbari interpretationem: qui quod hic δυσπεπτον dixit nihil aliud significans q̃ quod ægre in stomacho concoquit̃ & quod Plinius difficiles concoctu ait: Resides in corpore & difficile trãsire dixerit: longiore q̃ decuit uerboq; ductu: nec satis apto rei intellectu. qñ aliud iudicio nostro est ægre concoqui aliquid: & aliter dicitur residere aliquid in corpore: nec facile transire. At uocibus iis usus aliqñ in libris de re rustica Varro est: Scimus id quidẽ: nec Varronẽ in iis quæ docuit dãnamus: sed quod aptius & certius in Dios. ad medicinã dici debuerat desideramus. Idẽ in Auellanis quod est: ἐπιβρεχομένου τοῦ βρέγματος paq; recte perfuso capite transtulit. Neq; enim βρέγμα caput græcis est: sed anterior tm̃ eius capillata pars: si Galeno in anatome sua credẽdum est: qui humani capitis partes describens: ait. Tota igitur capitis moles totius corporis pars merito dicetur. Eius deinde partium quæ anterior supra supercilia capillis carẽs & glabra ab aure ad aurem extenditur frons uocatur. Quæ uero supra hanc usq; ad uerticem capillo uestita est βρέγμα dicitur: quã latini sinciput dixerunt: & hanc tm̃ partẽ nõ caput illini in pueris hic iubet ut nigrescãt in oculis eoq; pupulæ. Adiecimus nos etiã ex antiquoq; codicum lectione & fide eodẽ hoc remedio denigrari capillũ. Et hæc pro iuglandibus & ponticis: siue ut Theophrastus ab heraclea ponti ciuitate semper appellat heracleoticis nucibus dicta hactenus sunt.

DIOS. DE MORO. Cap. c.lii.

Orean siue sycaminean. Romani moq; dicunt. Nota oibus arbor morus est. Aluum soluunt poma eius: facillime corrumpuntur: & stomacho inimica sunt. Præstat eadem expressus ex eis succus. Idẽ tamen in æneo uase

decoctus: aut insolatus adstringēdi uim & naturā acquirit: additoq; illi exiguo melle facit ad destillationes: ad ea quæ pascendo serpunt: & tōsillarum inflāmationes. Augentur autem remedii huius uires additis alumine scissili: galla: myrrha: & croco. Itēq; tamaricis semine: Iridis radice & thure. Tundūtur siccata acerba mora: & pro coriario frutice quem Rhum dicunt obsoniis pſenti in cœliacis utilitate inspergunturq; Decoquitur in aqua etiam radicis mori cortex: soluitq; aluum potum id decoctum. Lumbricos latos pellit: & contra potum aconitum succurrit. Medenē ambustis concisa mori folia & ex oleo illita. Decocta eadem in cœlesti aqua cum uitis & nigræ fici foliis capillum denigrant. Bibitur cyathi pondere contra phalangiorū morsus ex foliis expressus succus. Corticis & foliorum mori decocto colluuntur utiliter in dolore dentes. Colligitur per messem præterea liquor circunfossa & secta radice arboris. Inuenituɾq; sequenti die in ea concretus. Vtilis hic contra dentiū dolores. Panos præterea discutit: & aluum purgat.

INTERPRES.

On satis laudata quondam morus est: Nec quos habere poterat in nobis usus omnes nouit antiquitas. & si tardissime senescere hanc arborē ueteres dixerint: in nouissimis florere: primam sua maturare poma: montes & syluas fugere: ut nobiscū in hortis & campestribus uiuat: carne & uinoso succo poma eius constare ut hominem pascat & potet: Vnam non nisi exacto frigore germinare: ideoq; sapientissimā arborū appellatam: quæ inconstantia ueris periclitari noluerit: & inexpectatis gelicidiis opes suas amittere: certissimo argumento tutius tunc nautis maria aperiri ostendens: ꝗ̄ quo tempore Hesiodus cecinit cum fici folia in arbore sua tanta se ostenderent. Quanta solo ingrediens cornix uestigia signat. Ex eiusdem materia paratum nobis igniarium: si ut fere matutino fit extinctis ignis hesterni reliquiis omnibus instaurandus iterum focus sit. In quem usum mutuo eius ligni attritu flāmam exteri dixerūt. Postremo pastorum religione consecratam nunquā nisi sanguineo eius pomi succo tinctis corporibus pana numen suum precibus & uotis ad suam: suiq; gregis opem inuocantium. Supererant n. maiores illi laudes & honestior ex foliis usus: quibus quadraginta fere diebus a uergiliarum exortu usq; ad solstitium pasti uermes notissimum nunc omnibus uellus conficiunt: quo principes quondam & magistratus ornabantur ut esset potestatis & honoris insigne: nunc autem promiscuo usu ad plebem translatum in agris & solitudine sordere cœpit: tam facile ut Pindarus ait homini mellis etiā obrepit fastidium tamq; ad malos mores & luxuriam facilis lapsus & lubricum omnibus iter est. Nullibi sagacior natura deprehendetur: nec ars aliquid ab ea accæpisse uidebitur in quo ingeniosius laborauerit: si tam multas dum id uellus perficitur naturæ mutationes: & artis dum ad uitæ usus disponitur labores æstimemus: quæ omnia optabilem nobis arborem fecerunt: & in re rustica uitibus & oleis adeo prælatam ut uectigal iam cœperint folia eius esse: & annonam nostram nihilominus ꝗ̄ uitis & olea augeant. Præfertur tamen in hunc usum copia & teneritudine foliorum magis ꝗ̄ bonitate quæ candido pomo est: antiquis ut uidetur ignota: & in Italiam non nisi sero translata: quando nec Theophrastus: Plinius ue: nec in disciplina ruris tot latini auctores aliqd de ea tradiderint: non relicturi in augenda domini re tam facilem simul & honestam quæstus rationem: si quod tā late nunc patet tractare & exercere ipsi etiam didicissent. Solus Naso: nisi forte indignum naturæ uideatur ex fabulosa poetarum historia ueritati eius fidem accedere: In Thisbes & Pyrami amoribus candidum in hac arbore pomum cognouit notissimos in quarto transformationum suarū uersiculos canens. Conueniant ad busta Nini: lateantq; sub umbra Arboris: arbor ibi niueis uberrima pomis Ardua morus erat: Nec multo post. At tu quæ ramis arbor &c. Signa tene cædis: pullosque & luctibus aptos, semper habe fœtus &c. Tradiderunt etiam græci insitione ad hunc colorem profecisse hanc arborem: populoq; albæ insitam morum candido colore poma maturare: ꝗ̄ tamen id uerum sit peritioribus cognoscendum relinquatur. Nobis sui generis arbor hæc uidetur: tā multas habet corticis: materiæ: foliorum: & præter colorem totius pomi diuersas notas: quæ omnia lōgius dicta a nobis sunt: ut meminerint legentes quæ de moro pomisq; eius ab hoc & ab aliis traduntur de his priuatim dici quæ ultima maturitate sanguineo tantum intus succo nigrescūt: & nostra ætate passim adhuc Celsi mora appellantur. Omnemq; huius scriptoris medicinam ex hoc genere instrui. Pro qua quod statim a principio dictum a nobis est: facillime corrumpi mora, ad eorū in stomacho cibum pertinere uidetur: & quod non multo post sequitur: facit ad destillationes: ea quæ pascendo serpunt: & tonsillarum inflammationes: totum ad unam oris partem referendum est: destillationesq; & quæ pascendo serpunt in ea tantum parte ut credimus intelligendæ sunt: Sic

Galenus: sic Paulus Aegineta: sic pleriq; alii testati sunt: simplex.n. illic φαρμάκων uox est: sed coniuncta aliis oris uitiis in eam partem facile trahi posse uidetur: presertim docente Plinio fieri ex pomo hoc stomaticem medicamentum quod ab ore sic appelletur quemadmodum ab arteria arteriace: quæ uoces unam oris tm̃ rõnem & partem indicant. Non præcæpit deinde Dios. ad augendas medicamenti huius uires pter multa alia adiiciendum illi esse ut Barbarus uertit: pollinẽ turis: sed simpliciter tus. λιβανωτὸν.n. hic non μάννα λιβανωτοῦ dixit: quid autem turis mãna & pollen sit diximus in ture longius. Quæ duo: quoniam eiusdem substantiæ sunt licet easdem habeant uires: remissius tamen eadem turi potest turis pollen: si huic certius de tota hac re in ture agenti credendum est. Quod uitium deinde & ut in satyra auditur insanabile cacoethes alicuius est: cũ possit simpliciter & uere aliquid dicere: ut auribus & uoluptati legentium consulat pluribus & aliter q̃ oporteat aliquid doceat.

DIOS. DE Fico Aegyptia quem Sycomoron appellant. Cap̃. clxiii.

SYcomoron: sunt qui & Sycaminon appellent: Romani pariter græcis sycomoron uel sycaminon: aut ficum Aegyptiam uocant. Fructum fert arbori cognominẽ ideo sycomorũ dictum q̃ ignaui gustus & saporis sit. Grãdis hæc arbor ẽ fico similis: multo lactis liquore abundans: magna foliorum mori similitudine. Fructum fert ter: quaterue anno: non ramis ut fic⁹: sed caudice caprificis similem: ficorũ grossulis dulciorem: & qui in interiore farcto nulla qualia in fico sunt frumenta habet: nec nisi unguibus aut ferro scalpatur maturescentem. Nascitur plurima hæc arbor in Caria: Rhodo aliisq; non adeo frugiferis locis: in caritate annonæ ob continuum quem profert fructum utilis. Bonam facit aluum fructus eius: noxius stomacho & minimi nutrimenti est. Excipitur primo uere liquor ex arbore anteq̃ fructum pferat: lapidibus summo cortice leniter cõtuso: nec destillat si altius contũdat̃ & grauius. Colligitur aũt spongia lana ue pfluẽs lachryma: Seruaturq; in picato uase siccata: & in pastillos cõformata. Potest sycomori liquor hic mollire: uulnera glutinare: & q̃ ægre maturant̃ discutere. Bibit̃ ꝑterea & ungitur contra serpentium morsus: duratos lienes: stomachi dolores: & in accessionibus febriũ horrores. Celerrime teredinẽ sentit. Nascitur & in cypro sycomorus alia: & a prædicta specie diuersa. Ulmus.n. folia sycomori hẽt: fructũ fert pruno magnitudine æqualem: sed maiore suauitate. Cætera omnia p̃dictis similia habet.

INTERPRES.

REdiderunt Theophrastus & Plinius in Aegypto tm̃ nasci Sycomorũ hanc. Alter enim ubiq; nõ aliter eius meminit: q̃ ut dicat τὴν ἐν αἰγύπτῳ συκάμινον: aut αἰγυπτίαν συκάμινον Alter libro. xiii. capite. vii. bis uerbis de ea tradit. Et in Aegypto multa arborum genera quæ non alibi: ante omnia ficus ob id Aegyptia cognominata: Arbor moro similis &c. Hic alibi ẽt nasci tradit: priuatimq; Cariam & Rhodũ numerat: & sacræ Christianorũ litteræ in Judæa nasci ẽt testãtur. Plinius alteram tm̃ unde eam appellaret: & eam meliorẽ naturã accæpit: moro.n. folio magnitudine & aspectu similẽ: pomũ uero qui prædulcis ficus sit ferentem arborẽ ficũ tm̃ dixit. Græci ex utroq; sycomorũ: quasi ficũ simul & morũ uel sycaminon.i. morum tm̃ dixerunt: ab illo nomen ex pomo: ab hoc & ab aliis ex arboris aspectu nomẽ factum est. Celsus accæpta a græcis uoce usus est: sycaminon aliqñ: nonnunq̃ sycomoron appellans: & mutata nominis compositione morosycon etiã: nisi forte uitium in eo sit. Quod non multi faciendum est. Illud potius in hoc scriptore quærendũ: cur nã arboris huius pomũ ob ignauũ & inertẽ saporẽ sycomorũ uocari dixerit. Is.n. eius partis sensus est καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπ᾽ αὐτῆς καρπὸς συκόμορον διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως: ex quibus aperte indicatur non quia similis moro arbor hæc sit: nominis causam fuisse: sed quod languido & inerti sapore sentiatur. Et si id hoc sensu simpliciter excipiatur: non ab re penitus suspicari aliquis poterit non συκόμορον sed una tm̃ mutata littera συκόμωρον: quasi fatuam & stolidi saporis ficum appellandum sycomori fructũ esse: Id enim prima producta μῶρον græcis significat. Nos tñ id non probamus: credimusq; quod hic ait διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. ad proprium eius pomi saporem referendum esse: qui in eo sit ut Plinius ait prædulcis & sine interioribus fru-

mentis seu granis qualia in ficis gratiore in cibo sensu sentiuntur: ingratusq; sensum non excitet: & nimia dulcedine fastidio magis q̃ nouæ uoluptatis titillatione edentes impleat: Qua saporis ignauia in ficorũ genere ob nimiã dulcedinẽ pleræq; etiã sunt. Estq; in hanc sententiã referendum q̃d Plutarchus de Sylla & ab eo obsessis atheniensibus ait: q intra urbem clausi ex muris hominis ignauiã male dicentes: nunc metellam quasi mulierem appellabant: nunc sic deridebant ut dicerent συκάμινον ἐσθ' ὁ σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον. Quod est: Sycomorus Sylla est polenta maceratus: ignauo sapori ignauiore adiecto hominis ignauiã augentes. Quod dictũ deinde a nobis est: Caprificis similẽ ficorũ grossulis dulciorẽ fructũ suum ferre sycomorũ: sic se habet ut quãtitate & figura caprificis similis sit: sapore aũt ficorũ grossis: qua uoce ueteres nondũ maturas ficos in sua arbore cõmuni significationis æstimatione dixerunt: priuatim tñ in bifera fico eas intellexerunt quæ p messem maturantur: & his dulciores sycomori fructus esse Dios. ait. nam caprificorũ nunq̃ maturescentib⁹ grossis dulciores dici nõ poterant: sunt utriusq; in grossis significationis infinita pene ueterum testimonia: quæ inuenisse diligentioribus facile erit. Nos interim ex Theophrasto confirmabimus q̃d hic ait Nec nisi unguibus aut ferro scalpatur maturescentẽ: simulq; necessitatis illius causam indicabimus. Eius lib. v. de plantarũ causis uerba hæc sunt. Fert & in Aegypto sycaminus fructum non ramis sed caudice: fœcũda & potens ut uidetur ad fœturã arbor. Indicatq; id q auulsis fœtib⁹ sæpius ex eodẽ loco parit. Non tñ egregie eos maturat nisi scalpantur: & ut præmonstratũ est oleo ungantur ob alimenti copiã: & eius facilem in poma concursum. Scarificatione.n. aliquid aufertur: & oleum una cũ sole calefaciens apertis pomis cocturã eorũ maturat. Nec monet hic scriptor ut Barbarus uertit ferreis scalpendum hoc pomũ: sed intercedente disiunctiua particula: aut humano ungue aut ferramento aliquo scarificandũ esse. Quod ex balsamo ille accepit in quo & a Dios. & a Theophrasto præcipitur σιδηροῖς ὄνυξιν id agendũ esse: qm̃ in balsamo durities corticis non nisi ferramẽto aperiri posset. In sycomoro autẽ pomi tenerior cutis hominis ungue etiã scalpi possit. Sunt hæc sane humiliora: sed ad interpretationis fidẽ necessaria: & interpreti diligentius animaduertenda. Simile huic illud etiã est: quod ἄτροφον Diosc. dicit: & ille minimi cibi uertit cum nihil de cibo hic agat: sed de nutrimento. Græcis.n. ἄτροφον est quod nõ nutrit: & quo utentes in cibo homines parũ pficiunt: & ut Plinius sæpe dixit eum nõ sentiũt. Persuasit mox facile res ipsa: ut quod passim legitur. ὀπίζεται δὲ τὸ δένδρον πρὶν καρποφορῆσαι νέαρον: Quod est excipitur autem liquor ex nouella arbore anteq̃ fructum proferat: primo uere ex meliorũ codicum fide instauraretur: in quibus pro illo νέαρον κατ' ἀρχὰς πρώτου inuenitur. Vero.n. similius est quotannis turgente iam ad fœturam & humore plena arbore liquorem colligi q̃ semel & ex nouella.

Grossi.

ἄτροφον
Quod cibũ non sentit.

DIOS. DE Ficis. Cap. cliiii.

s Yca. Romani ficos & ficus utraq; declinatione dicunt. Ficorum duplex genus est: Satiuæ.n. & syluestres sunt. In satiuis maturæ recentesq; stomacho noxiæ: aluũ soluunt: sed facillime ab eis soluta cohibetur. Papulas & sudores prouocant. Sitim arcent: & calorem extingunt. Siccatæ quas caricas latini uocant corpus nutriunt: calefaciunt: sitim afferunt: bonam faciunt aluum. In stomachũ tñ & aluum destillationibus inimicæ. Eædẽ gutturi: faucibus: uesicæ & renibus amicæ. Vtiles & a longa ualitudine malo cutis colori: suspiriosis: comitialibus: & cutem subeuntibus aquis. Decoquũtur cum hissopo caricæ: purganturq; poto decocto illo pectoris uitia. Diutinis tussibus & antiquis pulmonũ uitiis accõmodatæ sunt. Aluũ molliunt cũ nitro & cnico tusæ: & in cibo sũptæ. Gargarissatur utiliter earũ decoctum contra fauciũ & tonsillarũ inflãmationes. Adduntur præterea malagmatis quæ farina hordeacea & hydrelæo conficiuntur. Adduntur & fœminarũ fomentis cũ fœnogræco: aut ptisana. Contra tormina utiliter clystere cum ruta decoctæ infunduntur. Quinetiã coctæ mox concisæ ad discutiendas durities illinuntur. Strumas & quas græci parotidas dicunt emolliunt. panos maturant: multoq; magis additis radice iridis: aut nitro: aut calce. Quinetiam crudæ: tusæq; cum prædictis eadem præstant. Repurgant cũ malicorio digitorũ pterygia. Cum atramento sutorio fluidis tibiarũ ulceribus: maleficis: nec facile in cicatricem coeuntibus medentur. In uino decoctæ additis absinthio & hordeacea farina: utiliter contra cutem subeuntes aquas illinuntur. Crematæ ceraq; coactæ pernionibus medentur. Crudæ eædẽ concisæq; additis coactisq; simul sinape aut nitro: mox

pelles: & in arboribus aliquæ etiã aliæ traduntur Debuerat ob has causas necẽtibus sibi ĩpugnare ficus: nec minus q̃ in natura in scriptore hoc integra & incolumis seruari: & qua uoluptate sanitatem & mensas nr̃as quotannis augetaæqua fœlicitate medicinã et instruere. Sed grauis ignorantiæ labes est: nec bonis art.bus qcq̃ æque q̃ negligentia nocet. Quod sæpe alias in hoc opere a nobis deprehensum in hoc capite manibus tenetur: In quo a principio statim perit uniuersæ huius arboris prima & necessaria in satiuã & siluestrẽ diuisio quã nos ex melioꝝ codicũ lectione & fide instaurauimus. In quibus ꝓposito semel duplici eius genere cõtinuũ ut nos uert.mus totum: hoc caput adhuc legit̃: neq; ab re qñ unius ueluti corporis mẽbra quædã sunt quæ de caprifico: grossis: lixiuia & plerisq; aliis ab hoc docentur: nõ diuidẽda: sed cõtinuata historia legenda & tractanda oĩa: qm̃ totius naturã partes sequuntur: & species a genere suo non bene diuelluntur Fecerunt id sibi cõmodisq; suis tantũ consulentes antiqui & iuniores aliqui: ne in alicuius partis disciplina & usu totũ percurrere corpus cogerent. Quod sane indulgendũ illis fuerat si maiore diligentia in cæteris usi incorruptas scriptoris huius uoces aliquas seruassent: qualis prima legentibus illic occurrit ubi hic docet: mollire aluũ tusas ficos cum nitro & croco: malo & contrario huic scriptori in aliis sensu: Neq; n. croco sed cnico legendũ est. Quid aũt Cnicus sit in quarto certius docebitur: ex quo loco emendandæ huius uocis ratio a nobis accæpta est: Cui accedente ꝓbatioris mihi codicis fide in quo manifeste legitur μετὰ νίτρου καὶ κνίκου intrepide & ut uidetur iure mutata uox illa a nobis & pro croco cnicus restitutus est: fuisseq; hanc ueterem huius loci lectionem Serapion etiã indicat dicens: Et qñ teruntur cum nitro & carthamo laxãt uẽtrem &c. Carthamũ autẽ ille quem græci Cnicon appellãt. Sequitur nõ multo post corruptior locus: & in quo restituendo laborãdum magis nobis fuerit Is passim legitur. λέαι δὲ ὦμαι σὺν νάπυι ὑγρῷ ἀναληφθεῖσαι καὶ ἐγχυθεῖσαι εἰς ὦτα ἤχους καὶ κνησμοὺς θεραπεύει quarũ uocũ si uerbũ de uerbo uertas hic sensus est. Crudæ aũt tusæq; & cum liquido synapi coactæ: auribus inditæ tinnitus earũ & pruritus sanant. At liquidũ sinape nullibi legitur Ex quo latere uitium in uoce illa ὑγρῷ uisum nobis est: diligẽtiusq; rẽ erusfcantes deprehendimus non ὑγρῷ quod liquidũ: sed νίτρῳ quod certæ rei genus significat legendũ esse. Alteruтrũq; duo remedia Dios. & aut Synape aut nitro cõtra auriũ sonores & sibila uicẽdum esse iubet. Fueruntq; mihi emendationis huius auctores hic ipse in nitro. Et Paulus Aegineta in auriũ sonoribus: omnes cõtra hoc malũ nitro utentes. Dios lib. iiii. de eo agens his uerbis remediũ docet: ἐμπνευματώσεις καὶ ἤχους ὤτων ἰᾶται Quod est. Inflationes auris & auriũ tinnitus sanat nitrũ. Paulus uero Aegineta longius sic uti iubet. Cõtra aũt diutinos aurium tinnitus qui ex crassis & lentis humoribus fient: cognosces aũt id &c aceto nitro & melle uteris. Sinape aũt curari id malũ hic ipse in Sinape manifeste constituit: Suntq; eius hæc uerba: δυσηκοΐας τε καὶ ἤχους λεῖοι ἐνσταζόμενον τῇ ἀκοῇ μετὰ σύκου ὠφελεῖ. qd' sic uertat aliquis Grauitati aũt aurĩũ: earũq; tinnitibus tusum sinape & cum fico auribus inditũ medetur. Ex his ut patet ratiocinari facile est: siue synape siue nitro aliquis utatur: cai nemq; fici cũ alterutro coegerit: & auribus indiderit eaꝝ huic malo obuiam iturũ Idq; debuerat Barbarus animaduertisse: nec mutato huius scriptoris sensu & præcæpto dicere: Triiæ crudæ cũ synapi & in liquore aliquo auribus inditæ sonores earũ &c. Nulla. n. illic uox est quæ aliqd significet: nec tritas ficos sed concisas dicit: & participiũ ἐγχυθεῖσαι quo in remedii huius obseruatione Dios usus est liquidis accõmodari nõ potest: nec nisi immissionem: ut sic loquamur significat: quæ diuersa penitus ab instillatiõe est qua in liquidis tantum utimur. Suspicamur pterea aliud huic cõiunctum uitiũ esse: & quod legitur κνησμοὺς. i. pruritus: non sic sed συριγμοὺς sibila aut tinnitus. s. legendũ esse: quod auriũ propriũ malũ est. Nã pruritũ in genere maloꝝ κνησμὸν græci dicunt in auribus fieri non satis certũ mihi est. Cunq; duobus earũ uitiis: incerationis & sibilis cõia plerũq; remedia in medicina sint. nõ male forsitan cogitauerit aliqs ex altera alterã factã esse uocẽ. Id nos tm̃ monemus: nã in cõi omniũ lectione nihil mutatum a nobis est. Quod erat deinde ἐλκτικὸς qm̃ ἑλκωτικὸς legi oporteret: ficulneũ lac exulcerandi uim habere diximus. In grossis deinde arboris huius utrũq; genus cõplexi ex ueteꝝ & melioꝝ codicũ fide: ficoꝝ & caprificoꝝ adiecimus. Vtriusq;. n. arboris incipientẽ & immaturum fructum ὄλυνθον græci aliqui appellant: præcipueq; Paulus Aegineta: qui de strumis agẽs ait ὄλυνθοι ἄγριοι καὶ ἥμεροι: nã alioqn in caprificis ὄλυνθοι plerũq; dicunt. Quod nõ multo post etiã erat φύλλοις τῆς μελαίνης συκῆς φύλλοις ἢ τοῖς κλάδοις: Quod est nigræ fici foliis aut ramis &c. a nobis redditũ est nigræ fici foliis summis ue coliculis quos cradas græci uocant. Sic. n. in melioribus græcis legitur: & res ipsa id exigit: nõ enim impositis ramis exteri põt uitiligines. Cradas aũt in fico græci dixerunt auctore Theophrasto & aliis græcis ut in olea thalliam: summos ramoꝝ coliculos teneriores: nec a foliis teneritudine sua magnopere diuersos: & his non ramis qui duritie sua concidi confundi ue nequeunt: siccitateq; sua nullum possunt in his habere uium exteri uitiligines Dios. ait. Non tacebimus & illud relinquere nos cogitandũ medicis quonã modo hic dixerit arcere sitim ficos & calorẽ extinguere: & quẽnã hic calorẽ intellexerit. Plinius in hac ipsa re ait sitim sedãt calorem refrigerãt: ob id non negandæ in febribus cõstrictis quas στεγνὰς dicunt i. nihil humoris remittentes. Laudauit in senectutis cibo recentes ficos: & caricis magnopere Paulus Aegineta lib. primo capite quo agit de senũ uictu. Nõ possumus satis Barbari editionẽ demirari: in qua quod

Cradæ in fico:

a Diosc. dicitur κὴν πρὸς γάλα δὲ λυτικώτερον ἐν τῷ ἑψέσθαι κινούμενον ἀντὶ σπάθης αὐταῖς παρασχιδά-ζουσιν latine legatur surculo quoq; earum uice spathæ utendo lac dilutius coagulatur in caseum. Res enim simul & uoces huius scriptoris: contra ea quæ alibi hic ipse præcepit & docuit redditæ sunt: nec ratiocinari facile est unde uir alioquin doctissimus eum conceperit sensum. Subitq; animum aliquando aut non esse hanc Barbari editionem tantopere iactatam: aut qui eã curauerunt famæ nominiq; eius negligenter consuluisse. Quod autem in his dicimus sic se habet. Mollire aluum omne lac Diosc. in lacte ait: mox ibidem ad conficiendum lac quod græci schiston dicũt: de quo suo loco certius agemus, iubet in fictili nouo igni admotum lac dum feruet nuper cæso ex arbore ficulneo surculo misceri: eaq; ratiõe caseum a sero facillime separari. Docet idem & Plinius lib. xxviii. capite nono his uerbis: Fictili nouo feruet maxime caprinum ramisq; ficulneis recentibus miscetur: & ne longiores simus in fine primi libri Paulus Aegineta: ad deiectionem alui eadẽ coctura disponi lac iubet. Ex quibus pro comperto illud tenere oportet: mollire aluum omne lac & ad maiorẽ alui deiectiõem coqui & dũ coqtur pter alia ficulneo surculo misceri: Cõuenienscq; in ea re & sibi & aliis Diosc. monet: lac quod in coctura pro rude siue spatha ficulneis cradis. i surculis miscebitur: maiores ad soluendum uires acquirere: nullaq; est illic casei uox: nulla quæ dilutum lac: nulla quæ coagulare significet. Quinetiam comparatiuum λυτικώτερον actionem habet: λυτικὰ enim dicuntur in græcis quæ ad soluendum: non quæ solui apta sunt. Differunt autẽ tantopere a uero sensu: quæ ille reddidit ut non uerear iterum dicere non credere me in ea parte Barbarum audire. Patebit quod modo dicimus omnibus certius cum in secundo uolumine de omni lacte agetur. Interim legẽtes breuiter monebimus asperas & ficosas palpebras dici quas Galenus in Isagoge sua his uerbis descripsit σύκωσιν quasi ficationem alterum ex illis malum græci facto a similitudine nomine appellant: fitq; cum ex interiore parte intumuerint palpebræ excreuitq; illic carni aliquid simile ex quo difficile mouetur oculus. Asperæ autẽ palpebræ sunt: quotiens inuersæ non aliter q̃ a sanguine rubent: fiuntq; asperiores: carnosiores: & ut in fico exiguis quasi frumentis conspersæ.

Asperæ & ficosæ palpebræ σύκωσις.

DIOS. DE PERSEA ARBORE. Cap. c.lv.

p Ersean. Romani pariter græcis Perseã siue Persicã dicunt. Aegypti arbor persea est: fructum fert stomacho accõmodatum: & qui edendo sit: in quo phalangia inueniuntur quæ cranocolapta dicũt: presertimq; in Thebaide Aegypti parte. Possunt folia siccata tum trita: & inspersa sanguinis eruptiones sistere. Retulerunt quidam letalem in perside hanc arborem esse: translatam deinde in Aegyptum mutata natura salubrem & edendo factam fuisse.

INTERPRES.

d Iximus de arbore hac non multo cum de persicis malis ageremus: neq; est quod nunc addere cogitauerimus præterq̃ posse omnem huius arboris historiã uolentes a Theophrasto audire: qui non longe a principio quarti libri absolutam eius picturam tradidit in qua plura sunt quæ nostrati persicæ eadem sunt: aliqua nihil nostris idem aut simile habent. Inclinatq; nobis animus: ut tunc etiam diximus: genere eãdem: specie diuersam nostratem ab Aegyptia esse: de qua tantum ueteres egerunt nec unquam perseæ meminerunt quin eam Aegypti propriam arborem esse dicerent: illincq; rhodum primo translatam & in ea insula adhuc fructũ ferre. Grauis præterea huiusce rei testis & auctor in carmine suo Columella est: qui de annuis pomis per tempora agens: post mora: præcoques ficos: armeniaca & damascena subiecit statim. Stipari calathos pomis quæ barbari persis: Miserat ut fama est patriis armata uenenis: At nunc expositi paruo discrimine læti Ambrosios præbent succos oblita nocendi: Idem quod hic ait lætalem in perside quondam creditam hanc esse arborem: mox amissa nocendi ui amabiles omnibus proferre fructus. Quod etiam Plutarchus in Iside & osyride ait sacram in Aegypto Isidi & gratam hanc arborem fuisse: q pomum eius humani cordis figura: folium uero linguæ: quorum altero concipitur: altero enuntiatur sapientia nostratis persicæ iconiã imaginem indicat: quando sunt & in persicorum genere quæ oblongiora in turbinatum mucronem desinunt. Nec obstat quod idem Columella statim subiecit. Quinetiam eiusdem gentis de nomine dicta: Exiguo properant mitescere persica malo: de præcoquis enim in eodem genere pomis nunc etiam notissimis intelligi id potest.

DIOS. DE HIBERIDE. Cap. c.lvi.

Iberida siue Cardamanticẽ, Romani pariter græcis Hiberida appellãt.
h Nasturcio similia habet hiberis folia: uere tñ speciosiora q̃ nasturcii sũt. Cubitali lõgitudine herba est: & aliqñ minore. Nascitur locis incultis:

florem æstate lacteū profert: quo tempore efficaciorem habet usum. habet præterea radices duas nasturcio similes: quæ calefaciendo & urendo sint. Probantur radices hæ contra coxendicis dolores emplastri modo cum salso suillo adipe quatuor horis illitæ. Post quod tempus qui id fecerit in balneum descendat: & lana ex oleo locum inungat.

INTERPRES.

Ec qualis nec cur sic dicta Hiberis hæc fuerit ꝑ comperto nobis adhuc est: Variant.n. in historia & nomine eius antiquissimi scriptores. Si Pliniū audiamus sui generis herba erit a Seruilio Democrate primū inuēta: & in usum medicinæ recæpta: Si Galenū sola appellatōe a lepidio differt. Si Paulum Aeginetam quo loco agit de coxendicis curatione: nota sibi quidē herba erit: sed uago nūc ad nasturciū nunc ad lepidiū nomine quod nō aliunde q̄ aut figuræ aut uirīū similitudine fit. Verba eius hæc sunt Restituit in intergrū postremo coxendices hiberidis herbæ usus: quā aliqui lepidion: aliqui agreste nasturciū uocant. Mox quasi nō unū genus esset subiecit. Quæ uero apud nos nascitur fruticosa laurino folio multoq; q̄ lauri maiore. facto periculo nō solū in coxendicū doloribus uerū in diuturnis aliis malis utilissima deprehensa est. Dixit idē æstate efficaciorē esse: & cū per hyemē desint folia cortice radicis tuso & in emplastrum cum suillo adipe coacto idē præstari remediū. Suntq; ne longiores simus omnibus in medicina oīa eadē. In historia aūt & appellatione diuersa. Hic n. in nasturcio hiberida etiā nasturciū uocari ait: Et Apuleius quicūq; ille fuit i libello quē de aliquot herbis scripsit: inter nasturcii appellationes hiberida ēt numerat. Nobis inclinat animus ut eandē aut congenerem saltē nasturcio esse credamus: nominisq; tm̄ discrimen esse: aut si a cōi & noto oībus nasturcio uariet nō aliter id fieri q̄ solēt diuersis locis nūc ꝓceriores: nunc breuiores: nūc comosiores: nūc minus comosæ: nunc aliis inter se huiuscemodi notis differre plātæ: qbus quadātenus mutata specie genꝰ idē seruet. Vtimurq; in eo hac coniectura: q̄ hic hiberida cardamāticē uocari dicit nihilo pene mutata a nasturcio appellatione. q̄ Paulus Aegineta in simplicibus suis hiberidis non meminit non relicturus eā si proprium genus haberet: q̄ hic nasturciū hiberidē uocari etiam dicit: quod & Apuleius ille confirmat. Multoq; magis q̄ nō uidetur legitimus hic locus herbæ inter maiores arbores esse: nec aliū in medicina honorē illi Dios. hoc loco q̄ coxendicū curationem assignauit quæ præcipua nasturcii est. Credimusq; impudenter irrepsisse in hāc partem hoc caput: qualia in toto hoc opere pleraq; alia: Priuatimq; quod in imp̄sso codice hiberidē statim sequtur Solani Alicaccabi caput: de quo nihil agendum hoc loco erat: cum in quarto de omni genere eius longius ab hoc ipso doceatur. Indicantq; id meliores græcoꝝ codices in quibus nullum est in hac parte Solani caput: In oium autem mihi ꝓbatissimo nec Hiberidis etiā hiberidem tm̄ recipimus: sed in nasturcii genere & ob id cum suo genere tractandā. Quod totum diligentius animaduertisse interpretes alii debuerāt: & in hiberide nihil ex Plinio addere. Neq. n. in Dioscoride legitur quod alter ait floret semper: & quod ἀιαλίςγα ille uocat: nō ad flores sed folia referendum est. Facillime quod dicimus intelligent græcarum litterarum peritiores.

Et hæc ꝑ his quæ primo uolumine cōplexus Dios. est dicta hactenus a nobis sint. Quibus absolutis ad animalia: eoꝝ partes: frumentacea: & quæ multa alia secundo uolumine cōtinentur transeundum statim erat. Nec nos id distulissemus: nisi q cōmentantibus hæc nobis Hermolai Barbari super hac ipsa re Corollariū Venetiis impressum celeberrime ediderāt eadem hæc iā imprimentibusq; quē ille reliquerat latinū a se factum Dios. eadē celeritate imprimi: & imp̄ssum edi iubentes cōmentatiōis huius nr̄æ cui sum ad adiicienda extremo uolumini aliqua q̄ nōdum incoepta imp̄ssione suis locis dicenda fuerāt distraxissent: Nec paruo labore cogerent ab ope & ingenio nr̄o discedentes q totum hoc opus iāpridem clausisse optamus: & alioꝝ studiis laboribusq; fauere semp consueuimus: optatā laboris nr̄i finem differre: & homini cuius memoriā semp coluimus ultra q̄ forte æquū multis uidebitur aduersari. In quo quantum studio, cōsilioq; eoꝝ afficimur & deserimus: fraterne. n multaq; pietate defuncti hominis honori & famæ consuluerunt tātum dolemus labori hactenus suscæpto additū laborē aliū: haud sane leuē & paruifaciendū. In quo & si ꝓbare facillimū fuerit q̄ dicenda erunt: non deerunt tm̄ ubiq; q maledicendi potius studio q̄ necessitate aliq̄ agendum hoc suscæpisse me dicant: turpiterq; & impie nō respōsuri hominis manes uexare: cū tm̄ nullius in toto hoc opere consilii conscius mihi ipse sim q̄ ꝓ salute hominis: de qua (ut in satyra auditur) nulla unq̄ contatio & discæptatio lōga est. Cūq; eo animo a principio rem agendā suscæperim eodē in ea usq; ad exitū occupabor. Nec me pigebit aliqñ ut certꝰ unum aut alteꝝ in hoc scriptore tm̄ pateat: maledictis oium & inuidiæ me exposuisse. Illa. n. fumi modo ut speramus cito euanescent: Siqd autem ad eā rem apte dictū fuerit nō iō minus placebit: Sed quod experientia in cunctis ostendit: tempore inualescet. Cur. n. desperādum alicui post hac sit quod multis in litterarum tenebris & sordibus facile hactenus cōtigit: ut ametur & in honore usq; aliquo sit: q ut in hoc scriptore certior uolentibus & aptior ubiq; inueniat: nō reiiciēt

neq; ægre ferent descripta a nobis deinceps quæ primo uolumine hoc eadē illi & mihi nō sunt: nō oia: Longius.n. id fuerit: sed ea tm̄: quibus nō eodē modo intellectis misceri medicinā: & eius remedia oporteret. In quibus nullā fore nobis ambitionē aut maledicendi studiū itē3 conscientiā nostrā testamur. Eritq; illud primū quod in Iride hic ait ꝓbari inter cætera μὴ νοτίζουσαν. Quā uocē Barbarus ad odorē retulit dicens: Olfactu sincero non madido &c. Cum in odore nulla huiuscemodi diuersitas inueniatur. Habet quidē odor sua discrimina: sed quod hactenus ipse inuenerim odorē madidū nullus inter cæteros odores numerauit. Sermonis præterea series: & qui illic est uerboꝝ ductus ad Iridem nō ad odorē eius referendā eā uocem esse ostendit. Omnes enim in recto casu qualitates illæ numerantur: & in eodem νοτίζουσα: quod est ut nos uertimus: humore non lentescēs Iris.s. nō odor eius.

In Iride. μὴ νοτίζουσα. Odor madidus.

In Acoro. γυναικεῖα. Muliebria. Desideriū mulierum.

Sequuntur in Acoro dein duo quoꝝ alteꝝ ad menses & muliebria illa pertinet quæ eodē capite a nobis in cōmentationibus nostris descripta longius sunt: desideria mulieꝝ ab eo dicta. cōmunione maioris q; ambitus desiderioꝝ uoce usō q̄ in re nota oportebat. πρὸς τὰ γυναικεῖα enim Dios. ait: quā uocē menses significare satis eodē loco dictū est. Sed nescientes ab illo desideria appellanda esse τὰ γυναικεῖα certioribus inditiis ostendere rē neglegimus. Afferri.n. poterat ab omnibus latinis mulieꝝ mēsibus mederi Acoꝝ dici. Et Theophrastū præter ea quæ tūc dicta a nobis sunt lib. viii. de plantarū historia de montano Apio agentē his uerbis utile mensibus fœminaꝝ dixisse ὐδάσι δὲ πρῶτον ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ τῶν γυναικείων χάριν quod est. Dantq; in uino austero muliebriū cā. Quā uim Dios. hic certius indicauit dicens: δύναμιν δὲ ἔχει ὁ καρπὸς καὶ ἡ ῥίζα οὐρητικὴν ποθεῖσα ἐν οἴνῳ ἄγει δὲ καὶ ἔμμηνα. i. ciendi urinā uires habent semen & radix in uino pota: trahit & mēses. Qualia q; ad hanc rem testimonia hæc sunt: talia & multa alia afferri poterant. Siquidē Aristoteles multis locis presertimq; libro septimo de animaliū historia nō aliter menses fœminaꝝ uocat: sed festinamus: illud tantū monentes nimis incertā habere rationē & inutiliter medicinæ doceri quæ sic indicentur ut tractari nequeāt. Quæ.n. fœminaꝝ desideria curabit medicus? lacturæ ne? an ueneris an ai alios appetitus? Late patet desiderioꝝ nomē: possuntq; tā multa & ea a fœminis desiderari quibus nulla medicina satis erit. Eadē hac dicendi ratione usus & in Panace tertio uolumine est: in quo quod a Dios. dicitur misceri κεφαλικαῖς δυνάμεσι: ut ille intellexit remediis q̄ contra Cephaleā: dolorē.s. capitis illum permanentē descripsi in hoc ipso opere a nobis desideriis capitis eadē incertitudine uertit: Scimus quidē & nos ubi desideretur aliquid: illic etiā deficere aliquid & ubi deficiat sanitas desiderari remediū. Sed quod pauloante dictum a nobis est nihil: aut incerte docetur quod ad rē certā certe doceri opus erat.

θηριόδηκτα. Bestiarum percussus. In Acoro.

Coniunctū huic est quod Dios. ait cōferre Acoꝝ πρὸς τοὺς θηριοδήκτους: & a Barbaro uersum est: Bestiarum percussibus: a nobis uero uenenatoꝝ morsibus: non paruo ut uł inter bestias & uenenata discrimine: si antiquā de bestiis in latinis: θηρίων uero in medicina significationis æstimationem sequi hæc docentes oporteat. Nō est nobis cū Barbaro de his tm̄ certamen sed cū antiquissimo & multi in re latina nominis scriptore. Plinio: qui toto opere de naturali historia quos græci & hii scriptores θηριοδήκτους uocant sæpenumero bestiarū morsus. uulnera: & ictus: sæpe uenenatoꝝ: nōnunq̄ serpentiū reddidit: nullibi idē: nec minus sibi ipsi constans. Cū tamen iudicio nostro nihil in doctrinis & artibus maiore periculo fiat q̄ uarietatis uocibus legentium animos præsenti semper idē ne an aliud sit de quo agit dubitatione suspendere. Quam ob cām non fuerit ut spero inutile breuē de latinoꝝ bestiis græcorūq;: & priuatim medicinæ θηρίοις quā ipsi obseruauimus rationē legentibus ostendisse. Primumq; de latinoꝝ bestiis agemus quas in antiqua historia: Romanisq; iureconsultis: quibus in ꝓprietate candoreq; latini sermonis nō minus q̄ Plinio deferendū esse nos credimus: dici & haberi obseruauimus: quæ ob naturalē ferociā disciplina & imperio hominis mansuefieri penitus: & illi ex se usum præbere nequeunt: quales in solitudine & siluis agentes oēs sunt: Vrsi: Leones: Lupi & siquod aliud simile his solitariū & maleficū homini animal ē. Ab his Bestiarii in spectaculoꝝ historia dicti sunt: qui in theatrū descendentes huiuscemodi feris cōgrederentur: Quod quotidianū in maiore illa Romani imperii fortuna spectaculū fuit: His nō serpentibus aut uenenatis obiiciebātur ad bestias damnati: ut sceleri eoꝝ pœna simul & plebi spectaculū fieret id genus mortis. Omniū postremo apertissime iureconsulti id ostenderunt. Quoꝝ titulo si quadrupes pauperiem fecisse dicatur ad hanc rē uerba sunt. In bestiis aūt ꝓpter naturalē feritatē actio hæc locū nō habet: ideoq; si ursus fugit & sic nocuit nō potest domin⁹ conueniri. Nihil ad id quod quærimus eoꝝ decreto certius. In quo a quadrupede bestia sola feritate separatur & in bestiarū censu ursus nominatur: cui similia alia bestiaꝝ appellatione intelligi uoluerunt. Et hæc pro latinoꝝ bestiis dicta satis hactenus sint. De grecoꝝ uero θηρίοις quæ Plinius & Pliniū secuti Romanoꝝ bestiis respondere uoluerūt: nouisse illud oportet: Vocare græcoꝝ scriptores præsertimq; poetas: in siluis agentes feras quadrupedes θῆρας: priuatimq; Leonē aliqn̄ ea uoce in eis significari: Patetq; id græcaꝝ litteraꝝ peritis. Nec tm̄ in significatiōe hac græcoꝝ poetæ ea uoce usi sunt: ueꝝ Plutarchus in Pōpeio & in er⁹ Theatri dedicatiōe dedisse eū populo ait θηρῶν ἁμίλλας idest bestiaꝝ pugnas & certamina in quibus πεντακόσιοι λέοντες ἀνῃρέθησαν. i. quingenti Leones interfecti fuerunt: manifesto argumento non significare θῆρας nisi ex hoc genere & censu feras. Has

θηρία. Bestiæ.

βεστιάριοι

Ipsas feras iidē græci neutro genere θηρία etiā uocant: Idq; tā late & manifeste patet ut nihil in poetis aliisq; eorū scriptoribus frequentius inueniatur. Nec nos in manifesta re auctoritatibus cōmentationes has nostras sine necessitate augere uolumus. Conueniunt hactenus græci latiniq; scriptores, Quodq; his bestiæ: illis θῆρες & θηρία sunt: in siluis & solitudine agentes: & ob naturalē ferociā homini nocentes nec nisi ui coactæ imperia eius accipientes quadrupedes. Fuitq; & adhuc est in utraq; gente suæ uocis quottidiana & cōis hæc significatio. Græcorū medici tñ: & qui de uenenatis in ea gente egerunt: quod neglexerunt aut nō licuit latinis facere alterā ex uocibus illis suis θηρία, s. relicta tñ illi in cæteris scriptoribus antiqua significatione ad ꝓpriū genus eorū contraxerunt: quæ ictu aut morsu uenenum relinquunt. Vocanerunt q; θηρία & in comentariis suis ea animalia intelligi uoluerunt: quæ nō minus sed aliter q̄ quadrupedes illæ ferociores homini nocent. Quāq; unguibus & morsu Leo: dente Lupus: & utroq; telo Vrsus mortē afferunt: tantulo ictu aut morsu eadē hæc facerent. Vnaq; hac ratione Nicander Theriaca opus suū inscripsit: nō quia de maioribus q̄drupedibus illis sed de uenenatis omnibus in eo doceret: Nec aliter toto opere θηρία uoluit intelligi. Hoc tm̄ contēplati ueteres græcorū medici Theriaca antidota appellauerunt: nō quæ morsib⁹ aut sectionibus Leonū sed quæ uenenatorū aialiū maleficio aduersatur. Sic Paulus Aegeneta oēsq; alii græcorū medici ea uoce usi sunt: nec aliter hic scriptor aliud ue intelligens tā multis locis θηριοδήκτους mederi hoc aut illud ait. Possemus infinitis pene ueterum dictis quod dicimus cōfirmare: sed in manifesta re cōstituisse hoc satis sit. Nō esse græcorū medicis θηρία quod latinis bestiæ sunt: illa ueneni sui ui & maleficio: hæ solo uulnere homini nocent: grauiq; periculo cū uenenatis misceri bestias Hæ. n. siue momorderint: siue secuerint: siue cōtuleriint: nullā nisi ex uulnere noxā relinquūt: quæ cōmuni aliorū uulnerū curatione curanda erit. illa uero quod minus nihil ue nocεat morsu aut ictu uulnus inferunt: quod uero mortē faciat uenenū est: cuius uis ut hic in Vi: dicet φθοροποιός .i. corruptionē faciens per uulnus secta cute ad interiora delabēs alia ratione nocet. Ideoq; aliis curanda medicamentis: Inter quæ & Acorus ab hoc scriptore numeratur: de qua Plinius libro. xxv. capite. xi. agens his uerbis ad uenenata rē contraxit. Vis ei ad excalfaciendū extenuādumq; efficax: contra suffusiones & caligines oculorū succo eius poto: contraq; serpentes. Serpētes appellat Plinius quos hic θηριοδήκτους & græcorū medici omnes alii θηρία uocant. Quē debuerat sequi Barbarus nec cum bestiis latinorū græcorū θηρία confundere. At idē Plinius bestias & bestiarū morsus & ictus totū hoc maleficiū sæpe appellat Scimus id quidē & obseruauimus: Veruntamē idē serpētes aliqñ: aliqñ etiā uenenata totū hoc genus appellat. Nec uolumus nos modo cōtra Plinium agere. Illud ex cōi uita & quottidianis hominū actionibus dixisse satis erit: ex quo græcam θηρίων uocē uaga interpretatione modo bestias: mō uenenata. mō serpentes ille reddidit: cæteri uō oēs: præsertimq; græci certā in re certa significationē secuti eodē mō semper eā indicauerūt: amandas ab omnibus Plinii magis eas esse uoces: in quibus rei & sibi & aliis cōuenit: q̄ eas in quibus nec rei nec sibi nec aliis: Lōgius dicta a nobis ideo hæc sunt: qm̄ frequēs θηρίων & θηριοδήκτων huic scriptori uox est: utiturq; in ea Barbarus plerunq; bestiarū appellatione: ne dubitare legētes cogantur quales bestiæ illæ sint: & cur nos ꝓ eis uenenata ubiq; uerterimus rē simul & rei necessitatē secuti.

In Cypero. Folia porracea.

¶Non multo ꝓcul ab his in Cypero est qđ contraria Dioscoridi in historia Iunci illius descriptionē duobus locis ostendit. Siquidē in eo legitur φύλλα δὲ ἔχει ὅμοια πράσω μακρότερα δὲ καὶ ἰσχνότερα: quod est: Folia porro similia habet: longiora tm̄ graciliora q; Barbarus quod sane demiramur uertit. Folia ei porraceis longiora exiliora q; sunt. Non. n. sic uoces suas cōcipit Dios. ut porraceis tm̄ longiora exiliora q; Cyperi folia dicat: sed iota ꝓ timū folia porraceis cōparat: similia illis esse dicēs: mox quia nihil tā simile in natura est ut non aliquo discrimine uarietur: exceptione usus in ea similitudine ait: longiora tm̄ illis & graciliora esse. Leuia hæc forte alicui uidebuntur: nec nos negamus: sed in plantarū descriptionibus ut in pictura quæ uiuētis ad huc hominis iconā imaginē relatura sit: nulq̄ a natura discedendum est: neq; ut speciosior eius facies uideatur relinquenda lentigo & dissimulandus neuus: quo uno a gentilibus suis q pingitur maxime discernet.

In Cypero. Radices oliuæ

¶Legitur eodē capite nec multo post ῥίζαι δ' ὑπεισιν ὧν κέχρηνται ὡς περιμήκεις ἐλαιοειδεῖς ἑαυταῖς &c. Quorū sensus est. Radices quarū usus est oblongis oliuis similes habet. Barbarus aūt longe aliter uertit dicens Radices oliuæ: quarū in medicina usus oblongæ &c. Separauit. n. ab oliuis longitudinē quā illis Dios. coniunxerat ostendens: in longitudinē rotūdas & oliuis similes Cyperi radices esse Potuit hic opus eius exscribentium lapsus esse: ueruntamen grauis & ob eandem causam non negligendus.

In Cardamomo. Virtus feruens

¶Idem in Cardamomo quod Dios. ait δύναμιν δὲ ἔχει θερμαντικήν manifesto sēsu calefaciēdi uires habere dicēs: uirtutē ei feruētē esse dixit: cū tñ in priore illa simplicis caloris uis sit in posteriore grauis nec sine iniuria & naturæ dolore sensus.

In Nardo. Cordis tremores.

¶Omittimus post hæc multa quæ in Nardo antiquorū codicū fide coniecturaq; nostra mutata & signata a nobis fuerunt: Communia omnibus ea sunt. Quod aūt ad erosiones stomachi quas græci Cardiogmos dicunt pertinet a nobis ut præfertur redditas: ab illo aūt cordis tremoribus: non leue mali: & partis in qua id fiat discrimen inter nos habet. Diximus nos Nardū uertentes lōgius quod tunc de erosionibus illis oportebat: nūc de cordis afflictionibus inter quas Cardiogmos ille

numerauit dicendũ est:nõ ut medici solent:neq;.n.medicinã profitemur:sed ut quæramus tãtũ debuerint ne & potuerint Cardiogmi inter affectiones cordis numerari. In quibus obseruare facile erat cor extorum omnium nobilissimũ:primo & per se;quodq; græci dicunt κατὰ πρωτοπάθειαν offensum nullã medicæ artis opẽ admittere neq; remidio aliquo conualescere præcipiti semper accedente morte:quod in flãmatione erysipelateq; eius:& cũ in acutissima febri longissime a suo tẽperamento discessit:aut cũ uulnerato eo presertimq; in sinistro uentriculo sanguis fluxerit accidit. Per consensum aũt & quod græci dicunt κατὰ συμπάθειαν offensum uerbi cã cerebri:iecoris:uentriculi superioris:metu:dolore:alisq; multis:quã iidẽ græci uocãt syncopem patitur:ea autẽ est uniuersarũ simul uiriũ prostratio:quæ toto languente corpore:defectu animæ:exiguo pulsu uenarũ:extremitatũ corporis perfrictionibus:& sudoribus indicatur:quæ si ualidior fuerit remedio plerunq; caret:sin aũt supererint uires aliquæ succurrif ei aliqñ:Fiunt in corde etiã quẽadmodũ & medici obseruauerũt ualidissimi tremores græci παλμοὺς dicunt:nos potius libẽtiusq; palpitationes dixerimus:Causamq; hoc malũ plerunq; habet nimiam sanguinis in corde copiã: aut ardẽtiorẽ eius in eo feruorẽ. Videturq; nobis Barbarus tremores cordis in Nardo intellexisse παλμοὺς hos.i.palpitationes:qui tñ a nullo ex antiquis græcorum medicis Cardiogmi sed παλμοὶ idest palpitationes siue malis tremores semper dicti sunt. Verisimileq; est:ex quo id malũ ꝓpriã habet in græcis appellationẽ nõ debuisse alia uoce a Dios. indicari. Neq; si in consensu affectionis ex cerebro:iecore stomachoq; syncope fiebat alio q̃ syncopes nomine ostendi. Et si primo & per ses partes illæ malo affectæ in partẽ mali sui cor uocabant:nõ cordi:sed affectionẽ suã cõmunicantibus partibus illis facienda medicina erat. In priore illa postremo nullus remedii alicuius usus erat ob eas quas diximus causas. Superest ex his iudicio nostro ut tota res ad stomachũ referenda sit: intelligiq; in Cardiogmorum uoce eas oportere erosiones quas nos in Nardo longius descripsimus: ex quo loco ad cõmentationem hanc nñam repetenda oĩa illa sunt.

παλμός
Palpitatio cordis:

In Nardo gallica

❡Habet & Nardus gallica quod nobis & illi nõ conueniat:monet n.in ea Dios. purgationẽ eius his „uerbis δεῖν δεῖ πρὸ μιᾶς ἡμέρας καταβρέξαντας ὕδατι τὰς δέσμας καὶ χωρίζοντας τὸ γεῶδες τιθέναι „ἐπ' ἐδάφους νοτεροῦ προϋποκειμένου χαρτίου &c. Quorum notissimus sit sensus & ordo:Oportere conspersos fasciculos:ablatoq; siquid terreni hæserit substrata charta in humido pauimento disponere &c. & id quidẽ recte:ut anteq̃ addito humore tenacius illi quod in ea terræ ẽ hæreat purgetur. Ille aũt his uerbis rem docuit. Cæterum pridie q̃ repurges aspergere aqua manipulos conue„niet:& pauimento humenti sed charta prius instrato cõponere postridie eius diei terrenũ & sor„des eximere. Ita.n.paleatum &c. Ex quo sermonis ductu & rei serie indicatur facienda prius oĩa & conspergendã aqua & in pauimento humido cõponendã Nardũ anteq̃ a terreno omni purget quod contra scriptoris huius præcæpta est:qui iubet prius auferri quod terrenũ in ea est:cũ contracta ex humore lenticia ab his quæ aliena in eo sũt purgari:causamq; statim intulit. Eo siquidẽ modo non perit in purgatione cũ cremiis & alieno omni quod utile est. Id ipsum præterea rei necessitas indicat:Facilius n.qui hæsit alicui rei puluis:terra:aut lutũ arescens excutitur:quã humidum & aqua conspersum:quo tẽpore tenacius humor illo hæret. Nec aliter siquis rem diligentius animaduertet disponi res debuit:in qua hic primũ docet auferendũ siquid hæserit &c. tum a cremiis & inutilibus aliis purgari gallicã Nardũ. Nec obstat quod hic prius ait conspersos aqua fasciculos a terreno illo purgandos esse:coniũgit.n duo hæc simul & eodẽ tẽpore fieri iubet.

In Malobathro.

❡Habet & malobathrum quod nobis & illi nõ conueniat. Multa ille esse ait quæ Nardi uim red„dant:Nos muta in odore Nardo similia Discoride auctore uertimus. Cuius hæc uerba sũt πολ„λὰ παρ' ἐστὶν ὅμοια τῷ ὀσμῇ ναρδῷ: quæ lrarum græcarum periti nõ aliter uertẽt q̃ multa esse Nardo in „odore similia. Significet aũt uis odorẽ:an præter odorẽ aliud censendũ legẽtibus relinquimus.

❡Habet idẽ hoc Malobathrũ nõ ꝑcula fine quod intellegi ineonequeat ubi legitur:Oculorum epi„phoras uino inferuefactũ uel farina inductm persanant. Nihil n.eo loco de farina a Dios. agitur: „Sed quod a nobis redditũ est illic legitur. Prodest idẽ oculorum inflãmationibus in uino decoctũ „tum concisum & expresso uino inunctũ. αἰαζέσθ' ἐν οἴνῳ Dios. ait. καὶ λεῖον ἐπιχρόμενον λεῖον uidetur ille in farinam tritũ uertere uoluisse:sed farina nihil inungitur:eamq; ob causam nos ut præ ... n.tratum est uertimus.

In cinnamomo

❡Est etiã in Cinnamomo nõ ꝑcula principio qđ pariter nobis idẽ nõ sit:presertimq; ubi in Dios. legitur τεφρίζον ἐν τῷ οἰνώδει:de quo qm̃ longius in cõmentationibus capitis eius dictum a nobis fuit relinquetur:satisq; signasse id modo fuerit ut possint uolẽtes diuersitatis nostræ toto hoc capite causas certius intellexisse. Non.n. semel una ue in re dissidemus:sed pluribus locis diuersa penitus reddidisse uidemur.

In Balsamo

❡Diximus in Balsamo presertimq; de lycio & pyxacantha cui Dios. Balsami fruticẽ cõparat:quæ „contra Barbarum dicẽda erant. Siquidẽ & ipse λευκοΐῳ.i.uiolæ albæ & pyxacanthæ arbusculã eius comparat. Nosq; tunc docuimus neutrã illi respondere:& quomodo legendũ esse locũ arbitraremur:quæ omnia pro repetitis hoc loco haberi uolumus.

In Aspalatho

❡In Aspalatho quod Dios. ait ἐστὶ δὲ καλὸς βαρύς:quod nihil significat aliud q̃ probari Aspalathũ „qui sit ponderosus manifesto ut uidetur sẽsu:ab eo sic redditũ est ut in ferularum genere numera

ri Aspalathus credatur. Siquidem dixit optimus qui minime ferulaceus pondere est. At quanto simplicius non ponderosum dixisse: nec ferulam spinosis erysisceptris miscuisse erat.

Idem eodem capite ad finem ait adhiberi in fœminarũ pessos ut pecus elidat. Cum tamẽ Dios. de hominis fœtu illhic agat. Verba eius sunt. ἔμβρυά τε κατασπᾷ μιγνύμενον πεσσῷ. Ex quibus nescio ego unde pecus ille pro homine dixerit. Pecus enim quod humana forma caret dici omnes nouerunt. Qui autem litteras græcas didicerunt cæteris testari possunt in fœtura hominis ἔμβρυον dici quod a prægnante in utero geritur: & quãdiu in eo geritur.

Sequitur in extremo Musco: in quo non leue discrimẽ fit. Dioscorides ait: μίγνυται δὲ μύροις βαλανίνοις καὶ χρίσμασιν διὰ τὸ συνακτικόν. Estq; sensus misceri Muscum unguentis ex Balanino oleo confectis: & aliis quæ ungendo sint ob adstringendi uim. Ille autem, q. hoc ad spissanda unguenta pertineret ait, Miscetur unguentis e Balano atq; oleis quæ spissare oporteat. Quod cõtra Dios. sensum omnino est: qui id tantum testatur misceri his ut adstringat διὰ τὸ συνακτικόν: idest ob adstringendi uim quam habet. In Musco.

Sunt post hæc in Croco multa quæ legentes si nostram cum illius editionem contulerint: poterunt inter se diuersa & paulominus q̃ aliena cognoscere: presertim q in notis bonitatis eius oleris: & in his quæ nos male in eo capite legi deprehendimus: quorũ nihil ille animaduertisse uidetur. Ea longius dicta in Croco a nobis fuerunt: eamq; ob causam non repetuntur hoc loco.

Est & in Campana Inula quod Dioscoridi & nobis cũ eo discrepet: in qua non procul a fine hic scriptor ait: ἐςὶ δὲ εὐςόμαχος περιχυθεῖσα ἐν γλυκεῖ: quod nihil significat aliud si uerbum de uerbo aliquis uertat q̃ stomacho utilem & accommodatam Campanæ Inulæ radicem esse in passo conditam: Ille autem a certo conditurae genere ad incertum distraxit dicens. Inueterata dulcibus mixtis stomacho saluberrima est. Non id monet Dios. sed in passo conditam tradit stomacho prodesse. Habetq; passum certam rei indicationem in rustica & domestica re notissimum uini genus: quod dulcedine & crassitudine ad sapam & defrutum accedat. Cuius confectionem Columella cæteriq; rei rusticæ scriptores docuerunt. Dulcia autem multa sunt: melq; præcipue: & qui mellis naturam habet Indicus sal: & in defrutorum genere tam multæ species: Ex quibus certum genus hic scriptor eliger: non simul omnia docuit: neq; inueteratam simpliciter dicit sed cõditam. Licet enim conditura inueterandi ratio quædam sit: non tamen a specie ad genus contrahẽda res erat. Videtur præterea Barbarus cum ait inueterata additis dulcibus iubere uti ea siccata (nã hæc inueteratorum prima est significatio) mox in usu dulce aliquid illi aspergere: Quod huic scriptori non responder. In campana inula.

Quemadmodum quod in oleo non multopost occurrit quod ille uertit Aluum mouet lenitq. Dios. uero εὐκοίλιον ἐςὶ καὶ μαλακτικόν. In quibus lenire uerbum ad dolores eius partis pertinere uidetur: μαλάττειν uero quo uerbo Dios. usus est contrariam duræ & adstrictæ aluo molliendi significationem habet. Possunt quidem oleo leniri dolores alui: & id non monet tunc Dios. sed bonam facere aluum & mollire eam ait. Nec nos quærimus modo possit ne alui dolores lenire oleũ an non: sed monemus non respondere græcorum μαλάττειν: quod mollire est: latinorum uerbũ lenire. Alia enim in doloribus alia in duris & adstrictis ratio est. In Oleo.

Idem eodem capite dixit soluere aluum heminæ mensura: quod Dios. simpliciter καθαίρειν. i. purgare dixerat: illud uiolentum nec sine malo plerunq; est: hoc sanitatem & mitiorem ad eam rationem sola uoce pollicetur. Dictum a nobis de his omnibus certius in cerasiis est.

Legitur in eodem hoc oleo prodesse infusum clystere Ileosis manifesta mali & usus significatione: quod quottidie in utroq; sexu fit frequentiusq; in maribus: q̃ in fœminis & nihilominus solis fœminis Barbarus in eo malo olei opem assignauit: quod qua ratione factum ab eo fuerit ignotum nobis est.

Sequitur quod in Oleomelle Dios. ait ἄγει κατὰ κοιλίαν ὠμὰ καὶ χολώδης: significat id trahere per aluum cruda & biliosa: Vertit autem Barbarus cruditates & bilem: cum tamẽ cruditatis uox in antiquis hisq; melioribus scriptoribus nondum concocti in stomacho cibi tempus & habitum semper significet: cui quatenus cruditas est alia ratione succurrendum erit. In oleomelle. Cruditates.

Sunt in Ricinino oleo uerborum magis q̃ rerum discrimina aliqua inter nos etiam. Ille expansosq; uuarũ modo stemito uertit: quod in Dios. est ἡλιοπέδου τρόπον. Nos eorum modo quæ in cratibus siccantur in sole Eadem ratio utriusq;: nihil tamen a Dios. in uoce illa de uuis agitur: & plura alia præter uuas ad solem panduntur. Ille fraces: nos carnem: quam Dios. σάρκα. Nos græcæ uocis propriam secuti significationem: ille antiquitatem amans: quod feculentũ amurcosum: aut sedimenti rationem habeat ea uoce magis q̃ incorruptam rem expressit. Fraces enim quondã amurca si Catoni: Gellio & aliis credimus significabant. Fueratq; illi hoc diligentius animaduertendum ne audiens aliquis fraces qui eius uocis antiquam significationem nouisset pro carne ricinorum ad exprimendum oleum disruptum & deciduum eorum in sole corticem colligeret. Idẽ plumbatum uas dixit quod nos stamno ex interiore parte illitum uertimus: non eodem metallo quemadmodum nec eadem in græcis significatione μολίβδου & κασσιτέρου. In Ricinino oleo.

In Myrtheo oleo. χῖνος. χοῖνος.

¶Dicemus in Myrtheo oleo qđ omnibus fere aliis olei generibus & unguentis cōmune erit. Vbiq; enim idem & semper hic error: in quo lapsum semel atq; iterum fuisse nō adeo in tāta rerū uarietate turpe erat: Sed tam multis locis nō deprehēdisse uitiū uix credibile uideatur. Iubet in Myrtheo oleo primū Dios. mox in multis aliis: presertimq; unguētis: modo his mō illis spissari odoramentis oportere oleū. Numeratq; sæpenumero cū aliis χῖνον: ut fere in cūctis legitur: ut in melioribus aūt χοῖνον magna totius generis in rei significatiōe diuersitate. Siqdem prior illa in arborum gn̄e lentiscū significat: alter in genere humilioꝝ stirpiū rotundū odoratū iuncum: quē priuatim græci χοῖνον uocant: Habetq; arbor illa suas uires a Dios. primo hoc uolumine descriptas: quēadmodū & iuncus suas: de qbus nō multoāte dictū ab hoc ipso scriptore & a nobis est. Vnaq; tm̄ uoci huic addita aut subtracta littera ut uidetur significatiōis mutationē facit: & in olei generibus his: & unguētis nō leui periculo spissationē miscet. Aliæ siquidem rotundi odorati iunci qui χοῖνος est: & aliæ lentisci uires sunt: ex qbus necesse est olei uires ēt uariari. Et si cætera cōtemplari non oporteat: odor qui in iunco illo multus: in lentisco autē nullus est grauē diuersitatē faciet. Nō erat id ob eā cām tantopere negligendū: suspicariq; decebat ex quo hic totiens lentisco in spissandis unguentis uteba tur supra dignitatē & gratiā eius arboris id esse: & ex ea suspitione ad uerā huiuscemodi unguentoꝝ spissationē ꝑficere: quod factū a nobis est: qui primum iunci uires spissandis & odorādis unguētis aptiores lentisco scientes esse: mox in antiquo latino Dioscoride: eoq; uetustissimo quē habemus legi Squinanthos inuenientes: tū in aliquot græcis χοῖνον: postremoq; in Columella in Gleucini unguenti confectione schœnū numerari: a lentisco ad rotundū odoratum iuncum spissandi rōnem hanc transtulimus. Columellæ uerba hæc sunt lib xiii. capite. I. Subiicimus Calami: Schœni: Cardamomi: Balsami: corticis de palma &c. Nec credimus tantum sed ꝑ cōperto habemus nō lentiscum sed odoratū rotundū iuncum i. schœnū in spissandis olei generibus his & unguentis intelligendū semp esse: Eritq; multis aliis locis hoc nobis & illi diuersum: eamq; ob causam testati semel & modo id sumus: ne totiens repetēdum id sit: fiatq; quod in prouerbio græcorum est δὶς κράμβη θάνατος.

In Masticchino oleo.

¶Nō aiaduertit & in Mastichino oleo Barbarus quod nos in eius cōmentatione emēdauimus: sed ut responderet sensus: quod erat in præcedente mēbro participiū μαλάσσον. i mollienſ ad ea quæ sequebantur distraxit. Quid aūt inter nos discreper ex cōmentatione illa nostra facile parebit.

In Rosaceo.

¶Habet rosaceum unguentum etiā præter ea quæ in prima fronte suspicamur corrupta in eo esse quod magnopere inter nos discrepet. Ille rosas quæ rorulentæ non sint: uertit quod Dios. ἀβρόχων ait: nos sine humore aliquo diximus uocis rationem secuti: in qua non magis roris q̄ pluuiæ aquæ aliorūq; humoꝝ asperginis significatio est: & Theophrastū de tota hac re ea docētem quæ nos in rosacei cōmentatione diximus: ea uim eam habent & ab eo auctore accæpta sunt: ut imprudenter fecerit qui ἄβροχον ad solos rores contraxerit. Siqdem ἄβροχον græcis est: quod nullo humore madet eaq; uocis significatio & tota uis est.

In Ocimino unguento.

¶Est & in Ocimino unguēto quod a principio statim nec Dioscoridi nec nobis idem sit. Verba scriptoris huius sunt: ἔλαιον ὠκιμίνον σκευάζεται ὡς τὸ κύπρινον: id nos quasi uerbū de uerbo uertimus. Conficitur Ociminū oleum ligustrino similiter. Ille aūt: Cōpositio Ocimini talis: Cyprini olei. p. xx In quibus mixta sunt: & oēm intellectum turbant quæ de Cyprino oleo ab eo dicuntur. Nō enim ait Dios. ad Ocimini cōfectionem sumendum esse cyprinū, idest ligustrinū unguētum: sed confici Ociminum Ligustrino similiter: mox quā olei mensurā & ocimi accæpisse oporteat. Sunt in eodem capite & pleraq; alia quæ collatis inuicem nostris editiōibus satis patebūt.

In Abrotonino unguēto.

¶In Abrotonino unguento itidem scopas ꝑ foliis idem uertit: cum tn̄ folia certam habeāt in plantis indicationem: Scopas uero in fruticoso genere quale absynthium est plures simul ramulos ueteres dixerint: qbus non iubet hic in Abrotonino oleo uti: sed foliis tātum. Verba eius sunt. ἐκβαλὼν τὰ πρῶτα φύλλα ἔμβαλε ἕτερα &c. Quod est abiectis primis foliis inicito alia &c. φύλλα non κλώνια hic ait quæ scopæ essent. At in scopis folia sunt: fatemur id quidem & scimus Verūtamen differunt hæc ut totum & pars: quæ in medicina & maloꝝ remediis pares aut easdem sæpenumero uires nō habent: potestq; facile per inutile uitiari quod utile est.

In Anethino unguēto. δίβροχον. διάβροχον.

¶Est & in Anethino unguento quod ex corrupta uocis unius lectione diuersum in nobis faciat sensum. Barbarus enim quod in Dioscoride est ἐὰν δὲ θέλῃς δίβροχον ποιῆσαι quasi διάβροχον legendum esset: dilutius uertit. Nos autem rōne rei & melioꝝ codicum fide admoniti δίβροχον legi oportere uidentes. Quod si uolueris secunda adiectione uires illi addere nouum anethi florem &c. Diximus. Eo enim pertinet uox illa: sæpiusq; in eo sensu hic scriptor usus est: & ob eandē causam ut maiores scilicet uires oleo acquirantur: post primam florum expressionem: in idem oleū nouos conilcere flores iubet. Et quoniam bis in eo maduerint flores ideo δίβροχον id dicebatur: manifesto ex uocis compositione sensu & rei intellectu. Indicatq; id quod sequitur πρόσφατον αὖθις ἄνθος ὡσαύτως ἀπόβρεχε: Quod est Nouum Anethi florē pariter in oleo demergito. id enim est ἀπόβρεχε: ex quo nec magis nec minus dilutum oleū euadebat: sed maiores acquirebat uires. Idq; erat scriptori huic consilium docere; non dilutius oleum facere.

In Irino unguento.

Non est in confectione Irini unguenti nobis etiã eadem aquæ mensura:quã hic iubet septuaginta tribus põdo olei misceri. Ille enim unã nos decem heminas diximus Estq; diuersitatis cã ꝙ ille numeri notã quæ illic est.i.scilicet latinoꝝ more ꝑ unitate accipit:nos græcoꝝ ꝑ denario numero. nõ.n.iisdem utuntur græci latiniq; his notis:sed cũ unitatẽ indicare græci uolũt prima sui alphabeti lra.a.scilicet eã signãt:sicq; deinceps:fitq; ut.i.illis denarium numeꝝ ostẽdat. Verisimileq; est in græcis græcæ descriptos numeros fuisse. Nosq; eã rõnem secuti:nec minus etiã ꝙ aptius septuaginta tribus olei pondo decẽ aquæ heminæ q̃ una respõdere uidebatur. Siquidẽ ad maiorẽ mensuram illam minor hæc nullã habere ꝓportionem uidetur.

In Gleucino unguento.

Poterit in Gleucino unguento qđ statim sequitur apertius uidere aliquis qđ non multo ante in myrtheo oleo diximus a rotundo odorato iunco ad lentiscũ græcũ χοῖνον male transtulisse Barbarum: Si a Columella traditã eiusdẽ olei usus cõfectionẽ didicerit. Locus est lib.xiii.cap.I.quo loco Schœnũ manifeste numerat nõ lẽtiscum Idẽ homini lapsus in Amaracino est: eoq; amplior qđ odoratũ iuncũ simul & lentiscũ numerat:cum tñ unum tm̃ in græcis omnibus legaẽ:quo loco etiam intellectum miscet nõ diuidens quibus odoramentis spissetur & quibus odoretur amaracinum unguentum: quod legentibus animaduertendum diligentius est.

In Cinnamomino unguẽto.

Habet & Cinnamomũ unguentũ in extrema capitis clausura quod a nostra editione uariet. Ille cum primitiua ficu uertit quod Dios.ait ὀλύνθοις λείοις. At nõ uidenẽ nobis græcoꝝ ὀλύνθοι primitiuis latinoꝝ ficis respondere. Siquidẽ illis in fico & caprifico grossi sunt: nõdum maturescentes. primitiuæ aũt latinis fici:hæ uidentur esse quæ in maturitate alias ꝑueniunt: magno inter utrãq; rem discrimine. Ideoq; nos cum concisis caprificoꝝ grossis uertimus: diximusq; grossos cõmunẽ græcæ illius uocis significationẽ secuti caprificoꝝ uero φ ὀλύνθους medicina ad hoc tantũ genus contraxit:& ex sterili arbore illa ob maiorẽ uim magis probauit.

In Nardino unguento

Est tandem ut ab unguentis his aliquãdo discedamus in nardino unguento etiam nõ ꝓcul a fine quod diuersum oĩo inter nos sit:nec ratiocinari facile nobis est unde tam cõtrariũ Dioscoridi sensum ille intulerit. Verba eius sunt.ὑγρὰ δὲ ἐστὶν οὐ γλοιώδης ἐὰν μὴ ῥητίνην ἔχῃ:quoꝝ sit simplex sensus. Liquidum nec strigmenti modo crassum unguentũ hoc erit:nisi resinam habuerit. Vertit autem Barbarus. Præfertur uero liquidũ:qđ enim strigmenti modo lentescit adulteratũ resina cognoscitur:In quibus nihil est quod ad Dios. pertineat.

In myrrha.

Lõgũ fuerit quæ in myrrha diuersa nobis sunt oĩa singillatim numerare tã nihil ipse a cõi lectione mutauit:& nos tam multa in cõmẽtationibus nostris emẽdauimus: emẽdationumq; simul cãs & rõnes reddidimus. Quæ illic nouisse ea uolẽtibus exposita nõ mediocre laboris huius compendium modo nobis afferũt:patiũturq; nos in tãta rerũ diuersitate negligere quæ alioqn multifaciẽda erãt. Nescio enim an alibi magis a Dios. sensu q̃ in myrrha ille discesserit: qui quæ Dios. dixit ἄτονος δὲ διὰ τὸ μὴ προσειληφέναι ἔλαιον εἰς τὴν ἀνάπλασιν: Verterit: Languida est cuicũq; a digerentibus additũ oleũ est. Lãgoris.i.in uiribus ignauiæ & infirmitatis ille cãm in oleo oñdit: Dios. qa oleũ in cõformationẽ nõ acceperit ideo ignauã esse ait. Egissem de his ego lõgius nisi in cõmentationibus nostris actũ de his iampridẽ fuisset:redditaq; esset cã: cur olei priuatio in odoramẽtis ignauiã odoris faciat & infirmitatẽ: sed festinãtes ad alia illinc repetẽda esse legẽtes monemus.

In Bdellio.

In Bdellio itidẽ Barbarus qđ Dios.ait ἐοικὸς ὄνυχι ad odorẽ retulit: atq; odor marini unguis accenso: ratus odoratos illos onychas de qbus secũdo libro hic scriptor aget ad hãc rõparationẽ pertinere. Quod forte potuit a Dios. significari: qñ & illi ut hic docebit uaporantur: sed incensi odore castorei sentiuntur. Nos qm̃ δαωγές Bdelliũ hic dicit esse ad digitoꝝ ungues pertinere opinari uertimus humano ungui colore simile: eamq; ob cãm legentibus arbitrariũ hoc relinquatur.

In Ture.

Sunt & in ture multa his q̃ in myrrha signata a nobis sunt sĩa: Primũq; qđ Dios.ait ἄτομον qđdam tus uocari. Nec q̃ rõne Democritus & Epicurei atomos suas dixerũt intelligẽdum id est: sed ut nos uertimus: ex quo nihil derasum: defectũ: ablatũ ue fuerit: cõtraria rõne q̃ in eodẽ ture hic ipse aliud ἔντομον uocari ait: ideoq; parũ certe indiuiduũ dictũ ab eo hoc tus est qđ ex quo nihil sectum fuerit aut qđ nullas habuerit sectiones dicendũ erat: quẽadmodum in cõmentationibus nostris copiosius nos diximus Quid deinde significat? donec partes ꝓminulæ attritu in figuram absolui orbis.q.reciprocẽt? Nihil.n.reciprocãdi uerbo hic opus erat. Quod docet Dios. simplex & huiuscemodi est: donec rotundũ fiat: Verba eius sunt: ἕως ἂν ὑπολάβοι τὸ στρογγύλον σχῆμα.

In Thuris Cortice.

Habet & turis cortex quod non facile intelligi in Barbaro possit: cum tamen in Dios nihil certius legatur: Quo loco enim ait deꝓhendi igne adulteriũ corticis turis: Verba eius sunt. Cæteri enim cortices incensi nõ flammas agunt: sed in fumum sine odore euanescunt. Ille autem ait: Mutatus in eo non ardet sed in uaporem sine odore soluitur.

In Turis manna

Idem in eiusdem Turis manna ꝓbari ait cartilagineam: quod Dios. ἔγχονδρον ait ad cartilaginẽ pertinere opinatus: cum tñ turi & cartilagini nihil simile aut cõe sit. Decepit hominem multiplex χόνδρου in græcis significatio: ex quibus eligenda erat: quæ pollini & elisis concussu turis micis: ut Plinius ait magis responderet: cogitandumq; cum cartilaginem ea uox græcis: & alicam: salisq; & aliarum rerum grumos significat ex ultima hac significatione grumosam dicendum fuisse. Eam enim Dios. ꝓbat: quæ pulueri turis mixta ueluti grana eiusdem materiæ habet.

In Picea & Theda. ¶Sunt in Picea & Theda etiam multa quæ non ſint nobis eadem: ea collatis inter ſe editionibus noſtris facile patebunt.

In Lentiſco. ¶Potuit quod in Lentiſco Barbari nõ legitur a librariis imprudẽter relinqui: neq; enim ueriſimile eſt adeo notã uocẽ relicturũ eũ fuiſſe. Locus eſt ubi Dioſ. de multa adſtringẽdi ui lentiſci ait. Cuius uerba ſũt καὶ πρὸς τὰς ἐκ μήτρας αἱμοῤῥαγίας quorũ ſenſus eſt: bibi decoctũ eius utiliter ad ſanguinis ex muliebrib⁹ locis pfluuia. Ille aũt pdeſt cõtra ſanguinẽ mulieribus erũpẽtem tm̃ uertit. Nec multopoſt parũ certe docuit qđ Dioſ. ait impleri ea q̃ nõ explent: & durari in os q̃ nõ durantur: alienata ſiqdẽ ille dixit eo expleri: & oſſa conſtracta reſarciri. Eodemq; loco de dentifriciis ex lentiſco factis tam inculte oĩa ab eo dicunt ut legentibus cenſenda libenter ea nos relinquamus.

In Sabina herba. ¶Eſt etiã in Sabina herba quod ille ex Plinio Dioſcoridi addiderit: quo loco legitur χρῶνται δέ τινες τοῖς φύλλοις αὐτῆς ἐν θυμιάμασι: quod ſimpliciter eſt uti aliquos ſabinæ foliis ad ſuffitus. Cõmune enim ad ſuffitus incenſaq; omnia Thymiamatis nomẽ eſt. Plinius lib. xxiiii. cap. xvii. ait. Vtilis in ſuffitus pro ture aſſumitur. Eſt quidem incenſum tus Thymiama: Verũ & multa alia: poteſtq; forte Sabina hæc uerba pro ture incendi. Sed quod monemus eſt: nihil in Dioſ. legi quod ad tus manifeſte pertineat: neq; ex alio ſcriptore oportuiſſe eum aliquid addere.

In Cedrino liquore. ¶Miſcet cõfunditq; Barbarus in Cedrino liquore multa: preſertimq; ubi hic ſcriptor oculorũ medicinæ prodeſſe ait eorumq; albugines: & cicatrices extere͠r in quibus uertit albugines cicatriceſq; oculorũ colluit: cum colluere illud uerbũ non ſic legendũ ſit: & acetum uerbo illi in ſerie ſermonis cõiunctum ſequẽtis mẽbri & remedii pars ſit. Quod eodẽ loco etiã in Dioſcoride legit͠ παύει manifeſta ſedandi & ſiſtendi ſignificatione: cõſtitui cõtrario ſenſu ab eo dicitur. Demirati ſumus hoc capite etiã hoĩem græcã uocem ἀτόκιον abortiuũ uertentẽ. Nolumus repetere hoc loco quæ de ratione huius uocis in cõmentationibus noſtris in hoc ipſo capite longius dicta a nobis fuerũt. Sed illud tm̃ legentes monemus non poſſe abortiuũ dici quod ante coitum ui ſua generatiõi & cõceptui nocet. Abortiui enim uox cõcæptum & aliquo tempore geſtatum fœtum ſed ante tempus eiectum ſignificat. Hic aũt monet πρὸ τῆς συνουσίας: ideſt ante uiri cũ muliere cõgreſſum atocion eſſe cedrinũ liquorẽ: tuncq; generationi officere: id autẽ nihil aliud eſt q̃ cõcæptum impedire: q̃ noxa lõge ab obortu diſtat. Quod erat ad fœliciorẽ operis huius interpretationẽ homini diligẽtius obſeruãdũ: preſertim docente idẽ Ariſtotele iis uerbis lib. vii. de hiſtoria animaliũ διὸ ἔνιαι τὰς μήτρας ἀλείφουσιν ἐλαίῳ κεδρίνῳ ἢ ψιμυθίῳ ἢ λιβανωτῷ διέντες ἐλαίῳ: qđ eſt quã ob cãm quædã locos ſuos. Cedrino oleo aut Ceruſſa aut ture oleo diluto inungũt: cunctaq; hæc fieri Ariſtoteles ait πρὸς τὸ μὴ συλλαμβάνειν: ideſt ne cõcipiant: nõ ad eiiciẽdos abortus: Quodq; in Ariſtotele paſſim legitur Cedrino oleo Gaza iuniperinũ uertit: potuit ille forte ſic legiſſe aut cedri iuniperiq; mixtam in antiquis hiſtoriam ut nos oſtendimus ſecutus eſt.

In Populo alba. ¶Idem in Populo alba quod Dioſ. ait πρασιαῖς καὶ κοπρισμέναις ſegetibus ſtercoratis uertit: Cũ πρασιαὶ in hortis diuiſiones & areæ ſint: ſegetes in latifundiis & maioribus agris campi.

In Papyro. ¶Eſt in Papyro etiam quod aptius uerti ab eo potuiſſet: ut ad aperiendas fiſtulas certior eius ratio & uſus intelligeretur.

In Tamarice. ¶Vertit & in Tamarice idẽ quod Dioſ. ait ἐγκαθίσματι ῥοϊκαῖς: mulierũ abundantiã ſiſtit inſidentium: quã quæſo abundantiã? Nõ id monet Dioſ. neq; tã incerte medicinã ſuã docet ῥοϊκὰς ille dicit quæ muliebres fluctiones illas patiuntur: de quibus in turis cortice dictum longius eſt.

In Rhamno ¶In Rhamno itidem mala medicamẽta uocauit quæ nos ueneficia ex multorum poetarum aliorumq; ſcriptorum ſententia uertimus.

In Liguſtro. ¶Habet liguſtrum etiam quod inter nos parum cõueniat: quo loco Dioſ. monet ſucco στρουθίου madentia folia capillum hominis flauo colore facere: Ille ad ſtruthium malum in genere coroneorũ rem retulit: nos ad lanariam herbam: quã ueteres græci στρούθιον etiam dicunt. Fecimuſq; id quoniam hic ſimpliciter ea uoce uſus eſt: nec malum aut aliud quidpiã addidit: nec per ſe uox illa ſignificare aliud poteſt. Quodq; antiquiores ſtruthion hoc loco ſimpliciter retulerũt lanariam illam herbam intelligentes de qua ſecundo uolumine actum a Dioſ. eſt.

Struthion herba.

In Hebeno. ¶Diximus in Hebeni cõmentationibus noſtris quod & Barbaro commune erit de Seſaminis lignis in quibus cõmunem & uulgarem græcorũ codicum lectionem ille ſecutus non cogitauit in materiæ medicæ hiſtoria ſeſaminum lignũ nuſq̃ inueniri: & inter fruges numerari ſeſamũ: neq; acanthi lignum aliquod eſſe: ideoq; non poſſe pro hebeno uendi: oportereq; alia pro illis eo loco reſtitui. Nos ea excogitauimus quæ in hebeni cõmentationibus dicta a nobis ſunt.

In Roſaceis paſtillis. ¶Reuocanda poſt hæc ad Roſeos paſtillos quos græci rhodidas dicunt quæ in roſaceo dicta a nobis fuerunt. Quodq; illic ſine humore aliquo ſumi a Dioſ. & a nobis præcæptum fuit: hic etiam in eadem ἀβρόχων uoce obſeruandum eſt: Neq; enim ſimpliciter hic negat madere roſas oportere quæ in eum uſum eliguntur ſed omni alieno humore carere eas iubet. Siquidem poteſt nõ maduiſſe aliquid & nihilominus humorem habere: neq; uirẽtes ſed recẽtes: neq; his ſiccis uteretur: neq; flaccidas: ſed languẽtes iam & areſcere incipientes. Id enim ſignificat τῶν μεμαρασμένων.

In Lycio. ¶Eſt in Lycio etiam quod ad canis rabidi morſus tãtum pertineat. Ille autẽ uertit: Datur bibendũ his quos animal in rabie percuſſerit. Et nihilominus ſimplex Dioſ. uox eſt δίδοται δὲ καὶ λυσσοδήκτοις,

κτῆνος tam certa in hoc ſcriptore ſignificatione ut nihil dicendū ultra nobis de ea ſit. Solus enim ꝓprie rabit canis: mox per eum animalia alia.

In olea.

¶ Addidit idem in extremo capite utriuſq; oleæ inutiliter cum polline ſarracco: difficiliusq; id remedium fecit. Nihil. n. Dioſ. aliud q̃ μετὰ στέατος καὶ ἀλεύρου dixit: quod eſt cum farina & adipe: pelli ſcabros ungues oliuarum nucleis.

In oleo ex oleaſtro. Vligo:

¶ Importune etiā paulopoſt in oleaſtri oleo uliginē quæ agroꝝ & terræ ꝓpria eſt ad gingiuas tranſtulit. Dioſ. ſimpliciter οὔλοις πλαδῶσι. i. humentibus ait. Nocet tam multa uocū uarietas doctrinis: nec tranſlationibus tuto aliquis in eis tā ſæpe utitur. Nullus n. fere erit qui audita gingiuarū uligine anxius non torqueatur quod mali genus id ſit: & quomodo terreni uligo in cenſum & ordinem morborum uenerit.

In punice.

¶ Potuit quod in Punica nō multo poſt ſequitur librarioꝝ lapſus eſſe: quo loco Barbarus ait: Sed quatenus partem illā quodāmodo excalefaciunt: inflāmationesq; pariunt: Inflationes ex Dioſ. intellexiſſe oportet. Verba eius n. ſunt θερμασίαν τινὰ γεννῶσα περὶ στόμαχον καὶ πνευματοῦσα: quod eſt: Stomacho calorē aliquē afferens & inflans. Addidit eodē loco & uoces aliquas quæ nullibi in antiquis græcoꝝ codicibus legūtur: qualia ſunt ſapore grato: & illa utiq; non omnino. Præterea quod in cunctis græcis quos licuit hactenus uidere legitur εὐστομαχωτέρα. i. ſtomacho aptior: contrario ſenſu legiſſe ille uidetur ἀστομαχωτέρα. i. inutilior ſtomacho. Nos græcoꝝ codicū & latinorū fidem ſecuti ſtomacho utiliora uertimus. Quosq; nucleos idē paulopoſt dixit nos acinos cauſamq; in cōmentationibus noſtris ex Theophraſto addidimus: nec dubitamus ꝓbandū fore ab omnibus quod illic cōtra cōem græcæ uocis πυρήνων æſtimationem uerſum eſt: quando ex acinoꝝ punicæ interioribus nucleis ob ariditatem ſuam exprimi nihil poteſt.

In myrto.

¶ Sunt in Myrto deinde quæ magnopere inter nos differunt: nec paruifacienda: nos tñ ea relinquimus: qm̃ ſuus cuiq; dicendi modus & ſua phraſis eſt. Sed quod in extremo capite ab eo dicitur. Probatur qui tortiuus recenſq; ſit longiſſime a Dioſcoridis ſenſu diſceſſit. Cuius eā tm̃ uerba ſūt. ἡ δὲ χρῆσις αὐτοῦ πρόσφατος ὢν ἐστι: ſignifi. antq; uſus eius recentis adhuc eſt: cauſamq; ſtatim addidit. Carioſus n. fit qui areſcens inueterauit & uires amittit. Nec ratiocinari nos ſcimus: Vnde ille

Tortiuum:

tortiuum hunc ſuccū uocauerit: & quod uini ꝓpriū eſt ad myrti ſuccū tranſtulerit. In uindemia enim ut auctor eſt Columella lib. xiii. cap. xxxvi. tortiuū muſtū dicitur quod poſt primam preſſuram uinaceoꝝ circūciſo pede exprimit. Cuius obſeruationis & diſciplinæ expers ſolo myrt' é.

In Ceraſis.

¶ Habent Ceraſia paulopoſt quod in Barbaro deſiderandū ſit: quod nam ille mixtū uocat: & q͂d intelligens dixerit prodeſt tuſſi ueteri ſumptū in mixto: Potuit ipſe quidē certam in ea uoce ſubſtantiam intellexiſſe augurandā aliis eam relinquens: Nos dilutam uini potionem græcū κρᾶμα diximus additis in cōmentatione noſtra eius uocis cauſis & rationibus multis.

In ſiliquis.

¶ Dubitauimus & in ſiliquis quod caput ab eo quale eſt uertitur: nō tātopere tñ negligendū: diſſimulandum ue ut in eius capitis cōmentatione longius dictum a nobis eſt. Poterant hactenus dictis addi & alia: ſed nos ex multis pauciora hæc elegimus: quæ diuerſa & aliquibus locis contraria inter nos ſuſpendere legentium animos diutius poterant: & ut hoc ueluti guſtu quæ nō eſſent nobis eadem alia: legentes tantopere non remorarentur.

PEDACII DIOSCORIDAE ANAZARBEI DE MEDICA MATERIA:

LIBER SECVNDVS.

P Riore libro cariſſime Areę: qui primus a nobis de medica materia cõpoſitus eſt: omnẽ de odoramẽtis quæ græci aromata dicũt: oleo omni: unguentis: arboribus: & his quæ ex arboribus proueniunt: liquoribus. ſ. lachrymiſq; & fructib⁹ ratiõnẽ tradidimus: In hoc qui ſecundus erit de animalibus: lacte: adipe omni: & his. quæ frumentacea dicũtur: oleribusq; agemus: additis ob cognationem ſuam quæcunq; acrimoniã habent: qualia ſunt cepæ: allia & ſynape: ne cõgenerum uis & natura ſeorſum tractata a ſeipſa ſeparetur.

DIOS. DE MARINO ERINACEO. Cap. primum.

e Chinon thalaſſion: Romani marinum Erinaceũ ſiue Echinum dicunt: Stomacho accõmodatus eſt marinus Erinaceus: Idem bonã facit aluũ: ciendæ urinæ utilis: Miſcetur utiliter his quæ ad exterendas ſcabies conficiuntur toſta & cruda eius teſta: Crematæ cinis ſordida purgat ulcera & carnium excreſcentias reprimit.

INTERPRES.

m Arinum & terreſtrem Erinaceum facile nouerit is qui in caſtanea ſummũ fructus ei⁹ aculeatum & in orbem circumuolutũ operimentũ uiderit: maturo iam fructu ſponte ſua dehiſcens: & quod infeſtis undiq; ſpinis antea negauerat tunc ſine iniuria uolentibus offerens: tanta eſt naturæ bonorũ ſuorũ cura: tãq; animantiũ generi fideliter & tẽpeſtiue conſulit. Tria.n. hæc una Echini appellatione græci indicauerunt. In mari & in teſtaceo genere piſcem: cui natura eſt ſpinis quaſi pedibus & earũ in orbem uolutatione ingredi. Mox in arida & in quadrupedũ genere quod nouerũt rura omnia animal aculeato omni corporẽ pter q̃ ore: pedibus: & ex inferiore parte: infeſtis & ad uulnus ſemp paratis ſpinis: quibus ſalutẽ ui tamq; ſuã a canibus & uenatoribus tueri poſſe ſe credat: cui natura ſit in periculo in globũ circũagi: nec niſi ſpinas oſtendere & porrigere. Quam ob cauſam acanthon etiã græci id uocauerunt. Poſtremo caſtanearũ a conſimili ſpinarũ figura & noxa ſummũ illud operimentũ quod paulo ante deſcripſimus: de quo ſatis dicta hæc ſint. Quod n. ad terreſtrem pertinet a marino ſtatim diſceſ: cum pleraq; legẽtes in eo monuerimus quorũ id primũ erit. Non probari ab Ariſtotele libro iiii. de animaliũ hiſtoria ad ciendã urinã marinos echinos oẽs: ſed ex multis quæ ab eo illic numerant: unũ tantũ genus: quod in exiguo corpore longiſſimas & duriſſimas ſpinas habet: nec niſi in altis gurgitibus inuenit: uerba eius hæc ſunt. πρὸς δὲ τούτοις ἄλλο γένος μικρὸν ἀκάνθας ἔχον μεγάλας καὶ σκληράς, γίνεται δὲ ἐκ τῆς θαλάττης ἐν πολλαῖς ὀργυιαῖς ᾧ χρῶνται πρὸς τὰς στραγγουρίας τινές. Eſtq; eorũ ſenſus qui antea dictus a nobis eſt. Legentes monemus etiã uideri nobis non eſſe integrũ quod i oĩbus græcis paſſim legitur οὗ τὸ ὄστρακον ὠμὸν μίγνυται χρησίμως ὀπτηθὲν τοῖς περὶ τὰς ψώρας σμήγμασιν. Si n. quale id mẽbrum eſt uertatur non alius fiet ſenſus q̃ crudã marini echini teſtã miſceri utiliter toſtã his quæ ad exterendas ſcabies conficiuntur. At qui poſſunt nulla intercedente copula aut dictiõe alia ſimul præcipi & doceri cruda & toſta? Neceſſe itaq; oĩo eſt aut copulã intermiſcere quod nos fecimus: aut diſiunctionẽ quod forte fuit: Aut (quod nos magis credimus) ſuſpicari aliquot deeſſe illic uoces: quibus in cruda Echini teſta uis: uſus: aut remedium aliquod doceretur: Cui deinde de toſta & cremata ſubiiceretur quod ad leuigandas cutis aſperitates pertineret. Id.n. cineres preſertimq; marinarũ teſtarũ maxime poſſunt: ut in purpuris mox patebit A qua poteſtate longius crudæ abeſſe uidentur: neq; in huiuſcemodi remediorũ rõnem facile admittuntur. Ex uitio orta ſuſpitio hæc noſtra eſt: neq; inutile penitus fuerit legẽtes hoc monuiſſe: Quod.n. redditum eſt: toſta & cruda eius teſta a nobis non penitus probatur. Sed nihil faciliuserat quo uitium illud inſtauraretur: oporteṫq; crudã teſtam ſic intelligere ut terenda prius ſit: nec niſi tritã miſceri aliis poſſe. Dicemus hoc loco breuiter etiam multa eſſe in ulcerũ genere diſcrimina: ſimplicia: cruda: nec ſuppurantia concaua: uerminoſa: in q̃bus caro exſcreſcat: humida: arida: cuniculoſa: calloſa. fiſtuloſa: & quæ hoc capite multiſq; aliis a Dioſ. ῥυπαρά. i. ſordida uocãtur: Quæ intelligenda ſunt cũ craſſiores concreſcunt circa ea ſordes: quæ ſiccantibus & purgantibus remediis curanda ſunt: qualia ſũt tus: cadmia & bulla quæ pompholyx dicitur multaq; alia quæ numeraſſe nunc longum fuerit.

Echinitres.

Plura ulcerũ genera.

DIOS. DE TERRESTRI Erinaceo. Cap. ii.

Chinon chersæon. Romani terrestrem Erinaceum siue echinũ dicunt. Crematum terrestris erinacei corium contra capillorum defluuia quas alopecias dicunt cum liquida pice utiliter inungitur. Inueterata eiusdẽ caro & cum aceto mulso pota renum cum urinæ malo aliquo doloribus succurrit. Prodest & toto corpore resoluentibus se in aquæ naturam solidis partibus quod malum hydropen anasarca græci nominãt. Prodest neruorum conuulsionibus: & his quorum corpus macie conficitur. Siccat interanea destillationes omnes. Datur præterea pari utilitate siccatum in testa sub ardentissimo sole seruatũq; terrestris Erinacei iecur.

INTERPRES.

Rediditquondam antiquitas homini ut pleraq; alia animalia inuidere etiã terrestrẽ Erinaceum: Testatusq; id Theophrastus est in eo quod reliquit cõmentariolo de his animalibus quæ homini inuidere dicuntur: quæ ille multa numerauit Stellionem: Ceruum: Equũ: Phocã: Lyncem & pleraq; alia. Quorũ Stellio exutam uere tuniculam anguiũ modo deuorat statim comitialibus utilem: cuius rei & Plinius testis est libro. xxx. capite. iii. In locis fenestrarum aut sepulchrorũ cameris frequens hoc animal inueniri ostendens: Solereq; qui eorũ membranas has uenantur incipiente uere ex fissis harundinibus textas illis ueluti casas oppõere: quarum angustiis id animal gaudet: eoq; facilius circundatũ torporẽ exuit quo inter harundines eas relicto nõ possint remeare: nec ultra Plinius qeq̃ dixit q̃ nullum aial fraudolentius inuidere traditũ esse: cogitandũ legentibus quod nos dicimus relinquens. Ceruus dextrũ cornu terra obruit. cõtra rubetarum uenena necessariũ. Equus pulli sui hippomanes præripit ad amoris ueneficia quæsitum. Phoca coagulũ euomit iisdem comitialibus optatũ. Et lynx urinã suam celat multi in medicina usus: & in delitiis uitæ ad anulos expetitã. Sed oĩa falso inuidere homini credunt: nullus enim brutis ĩuidiæ cõtra hoiem sensus est: metuq; perturbata aut aliter affecta id agũt animalia hæc: uerisimileq; est phocã eum capi & teneri se sentiat metu: doloreq; id pati: Siquidẽ in eodẽ affectu idem aliqñ hoĩes animo perturbati patiuntur: Et stelliõem tuniculã suã: & equum pulli hippomanes eodẽ aut non dissimili naturæ affectu deuorare quo canes & sues partu statim secundas suas etiã deuorare dicuntur: Lyncesq; & Ceruos ignotam nobis hfe eius quod agunt aliquam cãm: Multa enim huiuscemodi bruta agunt quorũ reddi ratio a nobis non põt. Ex hoc animalium hoi inuidentiũ genere terrestris Erinaceus antiquis esse creditus est: Is enim teneri se sentiens metu: affectu ue alio perturbatus in globũ se circumagit: circumactusq; noxiam spinis & cuti suæ urinam remittit. cuius contagio corruptæ nec multopost decidua spinæ desinunt in artib⁹ habere usum: & in medicina coriũ inutile fit. Eius cinere ad Alopecias nõ hic tantum sed ueteres græcorũ medici & Plinius præcipue utunt ob egregiã siccandi: discutiendiq; uim quã habet. Qua etiã ptãte inueterata eius caro hydropi quem græci anasarca uel hyposarca uocãt mederi a Dios. dicta est. Quod malũ & corpus subeuntis aquæ genus nos ex Galeni descriptione pluribus forte q̃ par erat uerbis reddidimus: nõ inutiliter tñ ut credimus qm̃ non uniuerso hydropi ut Bar bar⁹ uertit: sed huic generi tm̃ inueteratã erinacei carnem hic mederi ait. Et ut certius quod dicimus pateat breuiter ex eodẽ Galeno repetemus: fecisse iuniores. (iuniores aũt post Hippocratẽ ille appellat) tria cutem subeuntium aquarũ genera: uocariq; primũ Ascite quasi utriculariũ: ἀσκὸν n. græci utrẽ quo liquores continentur appellant: & qm̃ in hoc aquæ plus: spiritus uero minus sit id nomen inuenit: Neq; n. secus q̃ in utre collecta in eo aqua seruatur. Secundum deinde Tympanite a tympano notissimo omnibus musico instrumento: in quo plus spiritus minus uero aquæ sit: copiosus enim in hoc intus spũs est & si percutiatur tympani modo resonat. Tertium uero hyposarcidion: hyposarca: & anasarca: omnibus his uocibus a carne facta appellatione idem significantibus. Quod fieri idẽ Galenus dixit: quotiẽs toto corpore resoluũtur solidæ partes in aquæ naturam cum in cæteris in aquã conuersus cibus inter intestina & tunicã quã peritoneũ græci dicunt: diffundatur. Hippocrates tñ teste eodem Galeno duas tm̃ hydropis species fecit: Ascitẽ enim & tympanitẽ eiusdem naturæ dixit esse: qm̃ in utroq; cibus in aquam conuersus: in eum quem diximus locum suffudatur: nec alio differre q̃ spiritus & aquæ maiore minore ue copia. Incurabilem etiam idem hippocrates tertium illum hyposarcidion hydropen dixit. Quæ omnia breuiter iõ a nobis dicta & ex antiquis græcis repetita sunt nequis dubitaret quale id malum esset quod nos resoluẽtes se in aquæ naturam toto corpore solidas partes dicebamus: & ut aliis locis posthac meminissent: nunq̃ nos in cutem subeuntibus aquis aliquid huiuscemodi additũros esse nisi cũ res exiget & hic ad certam speciem id malum contraxerit.

Hominĩ inuidentia animalia.
Ceruus.
Equus.
Phoca.
Lynx.
Stellio.
Tria subeũtium cutẽ aquarũ gña.
ἀσκίτης.
Ascites.
τυμπανίτης.
Tympanites
ὑποσαρκίδιος.
ὑποσαρκα.
ἀνασαρκα.
Hyposarcidius.
Hyposarca.
Anasarca.

DIOS. DE HIPPOCAMPO. Cap. iii.

H Ippocampon. Latini pariter græcis Hippocampum dicunt. Breue marinum animal Hippocampus est. Eius cremati cinis liquida pice: axūgia ue aut amaracino unguēto coactus mox inūctus capilli defluuia quas alopecias dicunt explet.

INTERPRES.

Redimus olerum & plantarum erucas quas græci Campus dicunt marino pisci a similitudine nomen dedisse: In locustarum enim genere Hippocampus a ueteribus numeratur: breuem paruūq; hunc piscem scriptor hic ait esse: & nihilominus magnitudinis nota illi coniuncta est. Quod enim græci hippo multis in natura adiiciūt grande significat ut in hipposelino & hippomarathro aut hippolapatho indicamus. Sed id sic intelligendū est ut cōparatū hoc animal olerū aut arborū erucis grande sit: marinis uero beluis & piscibus breue & paruū. Nec aliud hic intelligi uoluit dicens: paruū esse marinū animal. Vnū est in hoc scriptore cōtra alopecias ex cinere eius remediū. Quē ut in cunctis antiquioribus græcis legitur pice liquida: axungia ue aut amaracino unguento cogi & misceri hic iubet. Barbarus qđ unum (ut nos credimus) remedium est: bifariā diuidit: aitq; alopecias replere cum pice liquida mixtū: aut sincerū ex posca amaracino ue unguēto: cū tñ in nullo græcorū codice hactenus aut sincerū aut poscā ego legerim Potuit ille hoc legisse & ex suorū codicū fide id tradere. Sed quæ in ambiguo consulēda ratio est axungiā magis q̄ poscam desiderare eo loco uidetur: mixto enim aquæ aceto posca fit: q̄ nihil simile aut æquale liquidæ pici aut amaracino unguēto habet. Duo enim hæc unguinis præcipuam hñt dotem & usum: qđ nullum in aceto & aqua est. Oportetq; cum ad medicinā alternātur remedia ἀντιβαλλόμενα ut græci dicunt; quod est æqualia aut similia saltem esse. At nō cōparauerit aliquis poscam quæ aceto & aqua constat pici liquidæ aut amaracino unguēto quorū prima dos & usus in unguine est. Quid præterea acetum cuius natura est adstringere alopeciis conferret? p qbus laxari & ad noui capilli generationē impleri glutinoso humore cutem oporteat: His nos rationibus usi axungiam magis q̄ oxycraton .i. poscam probauimus.

DIOS. DE PVRPVRIS BVCCINISq; & eorum uolutis. Cap. iiii.

P Orphyras. Romani purpuras dicunt. Siccat purpurarum cinis. Dentifriciis idem utilis est. Carnium excrescētias reprimit. Vlcera repurgat & ad cicatricem perducit. Potest eadem & buccinorū cinis: maiore ui tamē urēdo exulcerat. Siquis præterea sale plena in crudo fictili buccina cremauerit dentifriciis utilissimū cinerē fecerit. Quinetiam ambustis utilissime hic cinis illinitur: dimittendusq; illitus cinis usq; dum in testæ duritiē transierit. Post inductam. n. ambustis cicatricem ipse sponte sua decidet. Fit præterea ex buccinis his calx: queādmodū de calce agentes dicemus. Cionia uero quasi columellæ uocātur purpurarū buccinorumq; mediæ partes: Circa quas exterioris testę uoluta est. Cremantur & hæ partes similiter: efficaciore in adurendo ui q̄ purpuræ & buccina: ob eam quam habēt constringendi uim. Suaues ori & stomacho accommodatæ sunt buccinórum carnes: aluum tamen non molliunt.

INTERPRES.

N On paruam naturalis historiæ partem mare & marittima faciunt: nec parum in homine laudanda eorū cognitio tam late uis utriusq; rei patet: totq; modis ad uoluptatē necessitatem q; humanā instruūt uitam: & tanta est in mari nascentiū uarietas: quæ siquis numerare: & ex his quæ habēt notas secernere conetur: quod pene impossibile sit incœperit: & huic scriptori inutilem laborem inierit: qui ex tam multis pisciū: & testarum quæ toto mari nascū tur generibus pauciora quædā ad hominis morbos & medicinæ usum elegit. Poterūt uolentes ex Aristotele: Plinio: & plerisq; aliis reliqua lōgius & certius cognoscere: & quod ad purpurarū buccinorūq; sapores: & in medicinæ uires aliquas priuatim ptinet nō cōtemnendam ab Athenæo historiā quo loco de ostreis agit audire: Nos eá ganeæ multum: medicinæ uero parum necessariam relinqmus. Et in scriptore hoc nostro de purpuris buccinisq; & eorū mediis partibus legentes primū monemus: quæ tria in cūctis fere græcis capita erant in unū contraxisse qm̄ in melioribus continuata legebantur. multoq; magis q buccinis congeneres purpuræ sunt. Purpuræ. n. filiū

Athenæus buccinũ esse ait: nec aliud historiæ ductus & sermonis ordo exigebat. Accedit his etiã φ mediæ utriusq; partes quas hic Cionia diminutiua a columnis forma q. columellas nominat: a reliquo corpore separari non debuerant. In quibus nõ bene auribus nostris respondet quod hic ait Cremari similiter medias purpuraꝝ & buccinoꝝ has partes: eaꝝq; cinerẽ maiore in urẽdo efficacia esse διὰ τὸ πιέζειν τὴν φύσιν αὐτῶν. i. quia natura illis sit præmere: uel constringẽdo exprimere: nihil. n. aliud πιέζειν uerbũ indicat: nullo ut nobis uidetur euentu ad ea quæ urendo exulcerãda sint. Obseruauimus ꝑterea aliter potius q̃ alia a Galeno Pauloq; Aegineta de his doceri: Quæ poterunt uolentes in illis certius cognoscere. Non relinquemus tñ uidisse nos græcoꝝ codices aliquos: in quibus præter ea quæ uersa a nobis sunt legeretur etiã purpuraꝝ testas in oleo decoctas contra fluentẽ capillũ inungi: Easdemq; in aceto potas lienũ tumores contrahere: & locoꝝ præfocatione concidentes fœminas excitare: secundasq; a partu pellere: Quæ oĩa præter fluentẽ capillum Paulus Aegineta in sexto iisdẽ pene uerbis testatus est: Sed oĩa a Galeno accæpta: & huic scriptori deinde imprudenter addita. Adiecimus obiter & illud si forte nouisse id aliquis cupiat. quã hic uolutam in purpuris & buccinis appellat: ab Aristotele lib. y. his uerbis describi. ζῶσι δ' αἱ πορφύραι περὶ ἔτη ἕξ, καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν φανερά ἐστιν ἡ αὔξησις τοῖς διαστήμασιν τοῖς ἐν τῷ ὀστράκῳ τῆς ἕλικος. Quod totum Gaza uertit. Annos circiter sex purpuræ uiuunt: & singulis annis incremẽtum earum patet per orbes quibus totidem quotannos habet testa intorta cuniculatim in crepidinẽ desinit. Nos aũt nec tñ ut certemus cũ homine hoc agimus: breuius sic uerti posse credimus. Viuunt annos fere sex purpuræ: patetq; quotannis eaꝝ incrementũ ex interuallis orbiũ siue uolutaꝝ quæ in testa sunt: dico aũt uolutas: ut Vitruuius in columnaꝝ capitibus appellauit quas Gaza orbes cuniculatim. i. cuniculoꝝ modo intortos dixit. Et hæc satis dicta a me sint presertim in continente & procul a mari nato homine. Voluta.

DIOS. DE MITVLIS. Cap. y.

Ycas. Latini mitulos dicunt. Probatissimi omniũ e ponto mituli sunt. Buccinis eadem cremati possunt. Priuatimq; plumbi modo loti oculorum medicinæ cum melle utiles sunt: palpebraꝝ crassitudines minuentes: oculoꝝq; albugines & cætera quæ claritati eoꝝ officiunt exterentes. Canum præterea morsibus utiliter caro eoꝝ imponitur.

INTERPRES.

Ve sequuntur tellinas non myacas mitulos a Romanis dici testatus Athenæus est: nos tñ alioꝝ in ea re obseruationẽ secuti myacas non tellinas mitulos uocauimus. Similitudo & iidẽ fere eoꝝ natales nominũ uagã & incertã hanc rationẽ faciunt. Quod in multis fieri quotidie uidemus deficiẽtibus in tãta reꝝ naturæ uarietate & copia ꝓpriis eaꝝ appellationibus. Est in mitulis his ubi nos legerimus mederi eoꝝ cinerẽ palpebratum asperitati nõ crassitudini. Idq; Paulus Aegineta lib. yi. etiã confirmat nisi uitiũ in eo sit. Nos tamen cõem lectionẽ secuti sumus confirmante eã Plinio qui libro. xxxii. cap. y. de mitulis hæc ait: Lauãtur quoq; plumbi modo ad genaꝝ crassitudines & oculoꝝ albugines: Persuasit & illud etiã nihil in his mutare φ facillimus lapsus est in græcis ab asperitate in crassitudinẽ: Siquidẽ una tm̃ mutata littera τραχὺ quod asperꝝ παχὺ qđ crassum est fit: multisq; locis occurrit in hoc scriptore huiuscemodi uitium. Crassitudo aũt genaꝝ quam nos crassas palpebras uertimus Galenus in Isagoge sua fieri dixit cum inuersæ a natiuo habitu palpebræ duriores carnosioresq; fiunt. Crassitudo palpebraꝝ.

DIOS. DE TELLINIS. Cap. yi.

Tellinas. Romani pariter grçcis tellinas uocant. Bonam faciunt aluũ recentes tellinæ: presertimq; coctaꝝ esculentũ ius. Salsç eædem crematçq; tũ q̃ minutissimum friatæ: & ex cedrino liquore inspsæ: euulsos palpebraꝝ pilos nasci iteꝝ ꝓhibent.

INTERPRES.

Vllibi quod hactenus legerim Plinius Tellinas appellauit: & nescio an commune hoc multis in mari nomen sit quæ celerrime in integram ætatem absoluuntur. Nouit nostra ætas tellinas in mari ubiq; nascentes quottidiani in cibis usus. Nihil illis Paulus Aegineta tribuit quod non a Dios. illis tributum fuerit: priuatim primo sub tellinaꝝ titulo mox iteꝝ ubi de oi esculento iure agit: quo loco Tellinaꝝ aluum maxime deiicere ait.

DIOS. DE CHAMIS. Cap. yii.

Chamas: Romani Chamas itidẽ uel hiatulas dicunt. Soluit aluũ chamaꝝ: conculaꝝq; aliaꝝ in exigua aqua coctaꝝ esculentũ ius. Bibitur aũt cum uino.

INTERPRES.

Onga est in Athenæi ostreis chamarum historia: q forte sic dictas quodã fuisse ait τῷ κεχηνέναι.i.φ aperto ore & hiantes contra q̃ alia in hoc genere semper sunt: Ex qua causa latinorum aliqui hiatulas eas appellauerunt nominis ratione & animalis naturam secuti. In genere minimorum ostreorum chamæ sunt tãta cũ aliis affinitate; ut facile in antiquis scriptoribus confundatur earum historia. Nihil difficilius in tota huiuscemodi rerum cõmentatione est q̃ in appellationibus his concordẽ ueterum historiã ostẽdere: ob id nos eã peritioribus relinquimus contenti ab hoc scriptore didicisse omniũ huiuscemodi conchularum in soluenda aluo eandẽ uim & naturam esse. Fuisseq; in deiicienda aluo antiquis morẽ conchulis his uti indicauit M. Cato cẽtesimo & quinquagesimo octauo sui de re rustica operis capite inter cætera mitulis tribus ad eam rem utens.

DIOS. DE CONCHVLA Indica quam Onychen græci dicunt. Cap. xiiii.

Nycha. Romani Onychem siue ostracũ dicunt. Conchulæ purpurarum testis similis testa onyx est: In nardiferis Indiæ paludib⁹ inuenit: odorata ideo est nardũ pascentibus conchulis. Colligũtur siccatis æstu anni paludibus. bonitate antecedunt quæ a rubro mari afferuntur albescentes & pingues. Nigræ minoresq; babiloniæ sũt: ex utroq; loco bonitate odoris cõmedantur: cũ incensæ uaporantur castorii odorẽ aliquẽ referentes. Suffitu strangulatione uuluarum cõcidentes fœminas excitãt. Excitant & comitiales: Aluũ potæ turbãt. Crematarum cinis ẽt eadẽ quæ purpurarum & buccinorum cinis põt.

INTERPRES.

œlix nimium India & melioris naturæ beneficio amabilis: quæ paludes suas cunctis fere aliis locis inutiles & ingrato odore pestilentes humano generi ad medicinã necessarias: & uitæ nostræ ad odoris oblectamenta expetendas fecerit. Non satis eadem a poetis laudata etiã φ costũ & hebenũ nobis dederit Erãt præter hæc multaq; alia quæ de fœlicitate regionis eius & hic & alii tradiderunt quod in palustribus eius inuentum laudaretur & in honore medicinæ esset conchiliũ cuius historiã & remedia omnia hoc capite Dios. docet. Plinius ostracũ cõmuni omniũ testaceorum appellatione uocari onychẽ hũc dixit. Posteriores blattã bizantiã dixerunt: hic onychem generis noie etiã appellat: q̃ñ ubiq; nascentes testæ in qbus læuor sit & candor eodẽ hoc noie censentur quod ab ungue humano factũ sit: & ad gemmas marmorisq; certũ genus translatũ ẽt fuerit. Ex eodẽ.n. humano ungue quẽ græci ὄνυχα dicunt onyx: & Sardonyx gẽma: & onychite marmor ab antiquis dicta sunt. Ex eodẽ plura alia etiã quæ in græcis & latinis passim leguntur. Variauit natura oẽs has i mari testas: uoluitq; eas coloribus: figuris & q̃titate differre: ut nominibus etiã distinguerentur: onychesq; priuatim dicti sunt in quorum testis nulli margines nullæ rugæ: nullæ concauitates: nullæ asperitates essẽt: sed toto corpore læuor & candor: quales in humano ungue sunt. Ex hoc genere indicus onyx est: dico aũt indicũ: q̃m ut ab aliis secernatur gentis nota illa nomini adiicienda est. Sic.n. Paulus Aegineta eũ appellat: Sic ẽt græcorum ueteres aliqui codices adhuc habent. Sentiri in eo nardi odorẽ Dios. ait: φ in palustribus indiæ nardũ ferentibus inueniatur uescaturq; ea: nõ satis certa re quo modo in palustribus nard⁹ uiuat cui in arida uita est: aut si iuxta paludes illas nardus nascitur quonam mõ ostreũ cui natura est scopulis in mari hærere: extra aquã uesci in arida possit: Barbarus ut alterum scopulũ uitaret in alterum incidit: adiecitq; quod alioqum in Dios. nõ legitur Neq;.n. ille ait In paludibus Indiæ nasci onychem ubi regio eius nardifera est. Sed inueniri in Indiæ paludibus nardũ ferentibus: nec alia præter hæc in eo sunt. Credimusq; nos respondere quæ in hoc capite leguntur his quæ i Malobathro a Dios & a nobis dicta fuerunt: plura s. odoris similitudine in censum & nomen nardi uenisse quæ multa tunc numerata ab hoc fuerunt: & inter ea quod malobathrũ antiquitas uocabat: foliũ tm̃ quod in paludibus indiæ fluitans inueniretur odore nardi: lectumq; ad multos usus seruaretur. Nec tm̃ inclinat animus nobis: quas hic modo Indiæ nardiferas paludes dicit easdẽ illis ẽẽ in quibus malobathrũ inueniri & colligi antea tradidit Sed pro cõperto rẽ habere uidemur. Siqdem utrobiq; ait siccari paludes illas æstate: Cumq; in eis malobathrũ inueniatur odore nardi folium & ob eũ odorẽ in nardi nomẽ a multis adscitũ: nihil impedit ne cõstituamus hoc loco ex cõmuni oium opinione qui malobathrũ cũ nardo miscerent: nardiferas hunc dixisse paludes quæ re uera nõ nardũ sed malobathrũ ferrent: Constitutoq; hoc facile & sequax est quod sequitur pasci nardo in paludibus his indicos onyches: parato & ubiq; exposito sibi cibo: & quẽ extra aquas contra naturæ suæ leges quærere nõ cogerentur. Nunq̃.n. legisse me memini in ostreorum generẽ ẽẽ

quæ ambigua sint. Et quæ qualia pleraq; alia quottidie uidenť in aqua pariter & arida agere possint. Persuasit postremo Pauli Aeginetæ auctoritas & ueterum codicũ fides: ut quod in extremo capite erat ποθέντες δὲ κοιλίαν μαλάσσουσι: quod est mollire aluũ potos onyches: nõ mollire sed turbare diceremus: ἐκταράττουσιν enim nõ μαλάσσουσι in melioribus legebatur. Dicet forte aliquis leuius hoc esse: nos etiam id fatemur: sed in interprete nihil fide optabilius est.

DIOS. DE TERRESTRIBVS Cochleis. Cap. ix.

c Ochlian cherſæon. Romani terrestrem cochleam dicunt. Stomacho accõmodata est terrestris cochlea: difficillime eadẽ corrumpitur. Probatissimæ quæ in Sardinia: Lybia: Astypalæa: Sicilia: & Chio nascuntur. Probatissimæ etiam quæ in Liguriæ alpibus Pomatiæ ab operimẽto suo appellantur. Marinæ etiam stomacho accommodatæ facillime excernunť: fluuiatiles uirus habent. Quæ uero siluestribus frutetis & sentibus hęrentes inueniuntur: quas sesilos aliqui nominãt aluũ & stomachum turbant: & ad uomitiões mouent. Possunt crematæ oẽs in cinerẽ cinere illo calefacere & urẽdo exulcerare. Lepras idẽ exterit cinis: uitiligines & dentes. Oculorũ præterea cicatrices albuginesq; Asperã discoloremq; ceu a sole cutẽ: & hebetes oculos integræ cum tota carne crematæ: & in cinerẽ tritæ: tum ex melle inunctæ emendant. Crudæ eædẽ cum suis operimẽtis illitę cutẽ subeuntiũ aquarũ tumores exinaniũt: nec prius decidũt q̃ humorẽ illũ oẽm siccauerint. Podagrarũ inflãmationes leniunt. Quinetiam surculos corpori infixos pariter illitæ extrahunt. Ducunt & mẽses concisæ & appositę. Concisę itidẽ earum carnes additis myrrha & ture uulnera illitę presertimq; neruorũ glutinant. Sanguinis e naribus eruptiones concisę ex aceto cõpescunt. Viuẽtibus cochleis exempta caro africanisq; presertim stomachi dolores hausta lenit. Totę cũ suis operimentis tritæ cochlęę: & cũ uino addita myrrha non adeo copiose potę crassioris intestini quod colon græci dicunt: & uesicæ dolores sedãt. Reglutinant palpebrarum pilos terrestres cochlęę: si quis traiecta per earum carnem acu mucoso lentore quem secum acus rettulerit pilos inunxerit.

INTERPRES.

q Vis crederet fuisse ueteribus cochlearum uiuaria? nec minus q̃ murenas & ostrea antiquorum ganeam implesse animal qđ non satis adhuc nouerimus quale sit: & quos usus humano generi habeat: nisi quæ solet uarios & absurdos prægnantium modo rerũ appetitus excitare in nobis copia: & quod ex copia fit fastidium tam inutilem cibum homini cõmendasset: nec aliter q̃ ut in satietate meliores cœnæ salgama: garũ & oleas petere solemus. Sic meliores ex mari pisces fastidientes mucosum cochlearum callum in cœnis amare coegisset: & ut pinguiores toto anno nobis essent gratissimis homini cibis in uiuariis etiã pascere docuisset. Domiportam Cicero græcorũ more qui φερέοικον inter cætera nomina eam uocant: cochleam dixit: Nec male una hac rõne laudata est necessario homini exẽplo: ut sua oia secum ipse etiã ferat: & prienæi sapiẽtis modo eas domi suæ opes coaceruet quas nec hostis ferat: nec populetur bellũ. Idẽ sanguine cassam appellauit: ꝓpterea ꝙ illi saliua & mucosus lentor ꝑ sanguine sit quo in oculorũ medicina ut hic docuit ueteres utebantur. Quibus qđ hactenus inuenerim nullus fuit usus exsudati igne ex cochleis humoris: quo nostræ ætatis medicina præsenti remedio utiť in his quorum corpora ad tabem lubrica sunt: & macie cõficiũtur. Silicei operimẽti cinere: carnibus: & crudis totis cochleis cõtra aliquot hois mala antiquitas tãtum usa est. Ex eorũ numero qđ oculi cicatrix & albugo sit breuiter hoc capite dicetur. Priorem illã Galenus describens ait cicatricem oculi esse quotiẽs in nigra oculi parte ex ꝓfunda exulceratione tuniculæ crassitudo superuenit: & ex nigro candido colore albescit. Quinetiã in tunicula quæ candida dicitur cicatrix hæc fit. Albugo aũt cicatrici eadẽ est: Differt tñ ꝙ a maiore exulceratiõe maior & crassior supuenit cicatrix: ꝙq; in Iride (sic.n. circa pupulam orbem dicunt) albugo fit. Paulus Aegineta aliter & sic rem tradidit. Quæ in summa oculorũ superficie cicatrices fiunt aliqui eodẽ hoc noie cicatrices dicunt: alii uero nubeculas. Profundiores uero albugines: reliquitq; legentibus cogitãdum ubi cicatrix sit illic uulnus aut exulceratiõem fuisse. Laudauit idem cochlearum cinerem in intestinorum torminibus: sed nondum exulceratis ea mẽsura ut quatuor eius partibus piperis albi una: gallæ uero duæ partes adiicerentur: quod a Dios. dictum non est.

Oculorũ cicatrices & albugines.

DIOS. DE FLVVIATILIBVS Cancris. Cap. xi

Arcinon. Romani Cancrum dicunt. Succurrit præsenti remedio rabidi canis morsibus fluuiatilium cancrorum cinis: cochlearium duorum pondere & gentianæ radicis uno pertriduum in uino potus. Cum decocto melle idem sedis pedumq; rimas: perniones: & carcinomata mitigat. Crudi tritiq; fluuiatiles cancri & cum asinino lacte poti: serpentium: phalangiorumq; morsibus & scorpionum ictibus subueniūt. Elixi iidem cum suo iure in cibo sumpti tabidis & contra potum marinum leporem opem ferunt. Triti præterea & cum ocimo scorpionibus admoti eos necant: minore adhæc omnia marini efficacia sunt.

INTERPRES.

e Xigit a nobis nihil pro eo aliud hoc loco agentibus Cancer ambiguum quidem informeq; animal: & cui consueuerint capto pueri libenter illudere: sed humano generi nō penitus inutile: pro ope quam contra uenenata homini liberaliter affert: multorum cōtra se maledicta & contumelias deleri: quibus iniuste damnari & immerito explodi a pictoribus & poetis se sentit: qui non habentes quam parasitis & adulatoribus aptiorem & cōcinniorem in natura imaginē redderent fluuiatilibus cancris eos cōparauerunt: fœliciter ideo cōparatione illa uti sibi persuadentes: & ab aliis crediti: q tota eius animalis figura & species huic hominum generi eorūq; studiis ad unguē congruere uideretur: responderetq; glomer & globus ille corporis: nec nisi uenter tota in eo moles gulæ cœnarumq; studio & petitis undiq; a parasitis multa scurilitate lautioribus epulis. Numerosa aūt illa chelarum pro pedibus series: celeritati totaq; urbe uagis eorum discursibus: qbus ad hilariorē sicubi ea illuxisse audiatur fortunā quotidie pperant. Denticulati itidē forfices qbus in ascēsu & periculo utitur & hæret id animal morsibus: maledictis clandestinisq; susurris & delatiōibus qbus apud principes alios exagitantes pro re saluteq; eius curam laboremq; suū pbare & gratiam inire nituntur. Positi emoq; in summo dorso ueluti in altissima specula politi: exerti: nunq somno cōniuentes & ad oīa uigiles oculi ingenio: sagaciq; cōiecturæ qua consilia: uota: amores: iras: odiaq; eorum quibus blandiuntur intellexisse uolunt: ut inguinum modo corruptis & in pus iam tumentibus affectibus illis ad finē. Quām iniuste aūt impudenterq; & cōtumeliose id egerint naturā intelligentibus cognouisse facile est: quæ ambiguo & in humido siccoq; elemento pariter agenti animali uentris inanē plerūq; globū illum ideo dedit: ut quēadmodum solent pueri alligato ex humeris subere rotundiore uel & ampliore cucurbita securā in piscinis primā auspicari natationē: sic posset & cancer glomeris illius ope in summa aqua sine periculo fluitare. Multas uero illas & longiores chelas ut per terrā ingredienti aliorum aialium modo infirmā ex inferiore parte aluū altius a terra extollere liceret. Denticulatos itidē forfices ut maiore pfluentis aquæ urgente impetu qualis per autumnū & uer largior & inexpectata sæpe descendit apprehensis stirpibus supra aquā usq; dum ea defluat incolumis penderet. Mobiles postremo in oēs partes & in excelso cōstitutos oculos: nec minus a tergo q̄ a frōte omnia uidentes: ut infirmū tardumq; animal occursantes undiq; noxas ex lōginquo præcognoscere & cauere: offerentiaq; se uitæ & salutis suæ cōmoda certius assequi ualeret. Quā oculorum sortem in homine desiderantes antiquiores aliqui: negatam nobis tam fœlicem naturā & uidendi ptātem figmentis saltem ostendere conati sunt: bicipitē Ianum & toto corpore oculatum Inachiæ bouis custodē fingētes: ut quales a natura factos nos esse oporteret imaginibus illis saltē intelligeremus: nulla earum necessitate si quæ in cancro sunt sagacis naturæ nō adulatiōis aut parasitiæ notas diligentius cōtemplaremur. Pro quibus breuiter deficientibus aliis quæ hoc capite diceremus monuisse hæc placuit: nequis ad turpitudinis exēplum aliquid naturā fecisse credat: meminerimusq; omnes nihil magis hominem decere q̄ maledicto contumeliaq; eius abstinuisse.

DIOS. DE TERRESTRI Scorpione. Cap. xi.

Scorpion. Romani Scorpionem dicunt. Contra ictus suos remedio est concisus crudus & impositus idem ille qui percussit terrestris Scorpio. Comeditur & tostus in eundem usum.

INTERPRES.

d Issimulauit in hoc capite Barbarus quod uno excepto in cūctis græcorum codicibus legitur ἐπιτίθεται uerbū quod inuenire significat. Et quasi nihil dubitandū in eo esset: cum crudum concisum scorpionē ictibus suis imponi iussisset statim subiecit. Idem & tosto pro-

fectus:crudum tostumq; pariter & eadē utilitate imponi præcipiens: quod a Dioscoridis sensu lō ge abesse uidetur. Duo.n. ille ex eodē scorpione remedia tradit: alteꝝ quod crudo: alteꝝ qđ tosto fiat. Sed in posteriore paꝝ certa eius remedii tractatione: quod a priore illo diuersum intelligi de ber. Quæ.n. inter utrunq; media est particula δὲ diuersam alterius rationē exigit. Ea ut nō multo ante diximus ex grāmaticoꝝ præceptis sic sermonis mēbra diuidit ut quod sequitur a præceden tibus aliqua ratione disiungat. Verisimileq; est cū dixisset Crudū imponi scorpionē &c: subiecis seq; statim εὑρίσκεται δὲ ὀπτηθεὶς πρὸς τὸ αὐτό i. inuenitur aūt tostus idē habere usum: alterius hu ius remedii modum & usum dici debuisse. Vtq; in illo crudus imponebatur scorpio sic & in hoc esse uerbū aliquod quo usus ille præciperetur: deficiēteq; eo uitium suspicari oportebat: qđ nul libi q̄ in uerbo illo εὑρίσκεται esse poterat. Nos in eo uaticinari & in communi oīum lectione nihil diu mutare ausi: optimi tandē & oīum mihi probatissimi codicis fide in quo non εὑρίσκεται. i. inue nitur sed βιβρώσκεται. i. comeditur legebatur ad antiquum ueꝝq; sensum rem restituimus: diximusq; comedi tostum in eundem usum: psuasitq; id facilis & lubricus ad uitiū in una syllaba lap sus. Sed multomagis Paulus Aegineta: cuius libro sexto uerba hæc sunt: σκορπίος χερσαῖος ὠμὸς ἐπιτεθεὶς ἢ ὀπτὸς βρωθεὶς ὄνησις βοήθημα τῆς ἰδίας πληγῆς γίνεται. i. Terrestris Scorpius crudus impositus aut tostus in cibo ꝓprii uulneris remediū fit. Nec dubitandū presertim ut Homerus quō dam cecinit duobus simul euntibus uerā huius loci lectionē hanc esse. Et si contra suspicari aliqs forsitan possit ꝙ neq; hic neq; Paulus Aegineta quo loco de scorpionum ueneno eiusq; remediis ex proposito egerunt aliquid huiuscemodi testati sunt. Satis enim illis erat quod inter animalia semel ab utroq; dictum fuerat.

DIOS. DE MARINO Scorpione. Cap. xii.

Scorpion Thalassion. Romani marinum Scorpionē dicunt. Oculorum suffusionibus: albuginibus: & hebetibus oculis utile marini scorpionis fel est.

INTERPRES.

o Culoꝝ suffusiones Galenus: Paulus Aegineta: græcoꝝq; alii medici omnes subeunte & glaciei modo concreto inerti humore inter corneā & cristallinā fieri dixerunt: quo uisus eatenus saltē impediatur: ne possit discretas reꝝ species & colores oculus apprehendere. Nam totū uidendi usum plerunq; amittit. Fit illud etiā cū lux aliqua superfuit ut eodē colore omnia se nobis offerant: non tamen uno aut altero: sed aliqñ ceruleo: nonnunq̄ ferrugineo. Sæpe qualis in gypso aut in grandine est. Ex coloꝝ diuersitate copiā & soliditatē gelati in oculo humoris medici ratiocinantur: qui a glaucomate differre suffusionē dixerunt: ꝙ hæc pigri humoris in oculi parte concretio est: illud natiui coloris in glaucum mutatio & ex utroq; uisum impediri.

DIOS. DE DRACONE MARINO. Cap. xiii.

Draconta Thalassion. Romani marinum draconem dicunt. Cōtra spinæ suæ ictus remedio est dissectus & impositus marinus draco.

INTERPRES.

b Enefica & animantiū generi ubiq; consulens natura nullius mali remediū aliquod ee non uoluit: & ne repetendum ex longinquo esset in multis maleficio ipsi opem coniūxit. Omittimus fabulosam achillis hastam: Naturā.n. cōtemplari oportet: quæ ut Cātharidibus: scorpioni aliisq; multis ueneni sui in eodē corpore antidotū & opem cōstituit: sic & in marino dracone contra spinæ suæ uenenatos & letales ictus auxilium posuit. Ferit spina hic piscis: quæ ut tauris cornua pro telo illi est. Docuerunt id naturæ historiā tractantes: testatus idē & Plinius ē lib. xxxii. capite. iiii. cuius uerba hæc sunt Draco n. marinus ad spinæ suæ qua ferit uenenū ipse impositus ꝓdest. Ex quibus nō ab re fuerit quæsiisse ut in Scorpiōe dictū est: an eundē illū draconē qui uulnerauit medicina uulneri a se facto facere dicat: an ex eodē genere quē potuerit aliquis habere. Nobis in priorē illam partem animus inclinat.

DIOS. DE SCOLOPENDRA Siue Centipede marina. Cap. xiiii.

Scolopendran. Romani Scolopendram siue Centipedē dicunt. Glabrescūt quæ decocta in oleo marina centipede inunguntur pilosæ corporis nostri partes. Eadē manibus tractata pruritum facit.

INTERPRES.

I marinã Cẽtipedem quã Scolopendran græci uocant nouisset aut naturæ eius meminisset oium sapientissimus qui tunc uiuerent delphici Apollinis oraculo declaratus Atheniensis Socrates nunq̃ ut alioꝝ uitia uirtutesq; nobis certius & quasi ad manũ paterent fenestrata homini data esse pectora a natura optasset: ut quemadmodũ per uindemiã ante musti conditurã media exempta tabula doliũ aperitur; eoq; aperto quod feculentũ in eo latet in lucẽ trahitur: sic diuaricato hominis pectore quæ in eo tumerent scelerũ cogitationes in mediũ ꝓlatæ omnibus paterẽt: magna ꝑfecto socialis uitæ & humani generis utilitate quod simulata uirtute: quæ tota hypocrisis est; facile decipitur & perit. Nec minoꝝ in occulto & alioꝝ oium maximo scelere si Platoni credimus ad penã occasione; extremæ iniustitiæ tribuenti uideri bonũ nec esse. Sed marinæ Centipedis naturã in eundẽ usum maluisset. In fenestrato siquidẽ pectore per quod quasi limis per flabellũ ut in Comœdia audimus introspicere cogeremur multa quæ in extremo hominis recessu latent diligentiã nr̃am facile effugerent. At in inuerso penitus hoie cunctisq; eius in lucẽ prolatis interaneis nihil tã reconditũ esset quod sub solẽ tractũ liuores: rugas: lentigines: uerrucas: labesq; suas oẽs non ostenderet. Quo naturæ beneficio maris cẽtipedes hæ utentes: absorpto hamo; cũ teneri se sentiũt euomitis interaneis q̃ mox resumũt inuersoq; omni corpore sicq; relicto hamo salutẽ suã; quod mirentur omnes noua hac ratiõe a piscatoribus redimũt. In quo si liceret regibus alios sine periculo cogere nunq̃ tã graui dãno occulta hominũ scelera humano generi constarẽt: & sicubi ignota uirtus lateret; eadẽ ratiõe hac in mediũ prolata præsenti utilitate humanã rẽ excoleret & ornaret. Nec mireť in maiestate naturæ aliquis aut piscis naturã aut uota hæc nostra. Diuinæ n. prouidentiæ utrũq; est; quæ seruatam post mortẽ simulatæ uirtutis pœnã uiuentibus imagine hac ostẽdit: & quod ab ea sapienter & iuste in inferis exercetur; in sole hoc nostro optabile nobis merito fecit: nõ ad pœnã sed ne humão generi impune quos nunc hypocritas sacræ litteræ appellant quottidie imponerent: quibus inictã adeo post mortẽ pœnã restari aliqui sunt: ut marinaꝝ centipedũ modo inuersa & ex occulto in lucẽ ꝑducta omni interiore parte: quod uiuentes latere uoluerant: tũc oibus parere: & quod patere: tũc cœlari sentientes graui amissæ dignitatis & deprehensæ turpitudinis dolore torquereť: quo nihil in uitiosa ambitiõe miserabilius hoi est. Cẽtipedes marinas has Plinius dixit deuorato hamo oia interanea euomere donec hamũ egerãt: deinde resorbeř. Plutarchus uero in eo quẽ scripsit libellũ de his qui sero puniũtur a deo: nõ interanea euomere sed se ipsas iuertere: Verba eius hæc sunt. ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι καταπιοῦσαι τὸ ἄγκιστρον ἐκτρέπουσιν ἑαυτάς; quod est: quẽadmodũ marinæ scolopendræ absorpto hamo seipsas inuertunt: nisi forte ἐκτρέπειν uerbũ pro stomachi inuersione & uomitu accæpisse eum aliquis credat: sed cũ dixerit seipsas inuertunt: nõ uidetur ad uomitũ posse referri: presertim cũ non multo ante uerbo ἰλυσπᾶσθαι in consimili re usus fuerit quo græci priuatim utuntur in terræ lumbricis quoꝝ natura est in seipsos cõtrahi; tũ explicari: mox iteꝝ contrahi; quasi in inuersione sua centipedes marinæ paulatim a cauda se contrahentes inuertant. Quales aũt terræ scolopendræ siue centipedes sunt tales & marinæ: longiores: tereti corpore & infinitis pene pedibus ingredientes; notissimũ omnibus insectũ & ex quo rustici futuræ pluuiæ præsagia aliquando accipiant.

DIOS. DE TORPEDINE. Cap. xv.

Narcen. Romani Torpedinem dicunt. Contra diutinos capitis dolores imposita torpedo uehementiores eorum impetus lenit. Eadem inuersam aut procidẽtem sedem coercet apposita.

INTERPRES.

B euentu græci suam narcem. Romani suã torpedinẽ dixerunt. Utrisq; n. in sua appellatione eadẽ piscis nota & uis indicatur: quæ tanta esse traditur ut hamo capta per ferrũ: setã: harundinemq; in piscatorẽ torporis sui naturã & uim narce transferat: & limo obruta adnatantes pisciculos eodẽ torpore immobiles corripiat. Ignaui ingenii piscis: & qui quã alii manifestam & generosam uenationẽ faciunt clandestinis dolis & q. ueneno quodã hæc sibi acquirat: quasi Maronis illud ad uitã magis laudauerit. Dolus an uirtus quis in hoste requirat. Hanc Paulus Aegineta uiuentem ad arcendos capitis dolores capiti imponi iussit: idq; eodẽ illo torpore facere: quo membra omnia hominis contactu eius torpere creduntur. Uiuentẽ præterea in oleo coqui: oleoq; illo utiliter inũgi articulorum dolores: & præter hæc quod hic de procidente & inuersa sede ait. In cuius mali significatione non placet quod Barbarus ait procidentis interanei aut euersi morbum coercet. Latius n. interaneum patet: & hic sedem tantum dicit: & inuersam non euersam eam partem appellat.

DIOS. DE VIPERAE Carnibus. Cap. xvi.

Chidnen. Romani Viperam dicunt. Facit Viperæ caro oculoꝝ claritatem decocta & in cibo ſumpta. Neruoꝝ medicinæ utilis eadē accōmodataq; eſt: & ſtrumaꝝ incrementa cōpeſcit. Oportet detracta pelle caput & caudā: ꝙ nulla in his caro eſt amputare. Fabuloſa. n. ad menſurā extremaꝝ uiperæ partiū amputatio eſt. Exēptis deinde interaneis in fruſta diuidenda: & in oleo uinoq; addito exiguo ſale & anetho coquēda eſt. Ferunt aliqui pediculoſos fieri his carnibus ueſcentes: quod falſum eſt. Adiiciunt alii longiſſimæ ſenectutis eſſe qui eaꝝ cibo utuntur. Cōficitur & uiperæ carnibus ſal in eoſdē uſus: ſed minore efficacia. Conficitur aūt hoc modo. In nouū fictile uiuens coniicitur uipera: eodē coniiciuntur tritus cū tritis caricis ſal: ſinguloꝝq; ſextarii menſura: & præter hæc mellis cyathi ſex. Luto deinde fictilis operculum linitur: & in fornace donec ſal in carbones tranſierit torrentur. Friatur deinde exemptus ex fictili ſal: ſicq; ſeruatur additis aliquando ut ſuauius ori ſapiat ſpica folio ue nardi aut malobathro exiguo.

INTERPRES.

Egabant quondam marſi gens quæ in Italia impune ſerpentes uenaretur & tractaret uiperas in noſtro orbe naſci ob cœli temperiem: & molliorē ſoli naturā. Id ſnō credere ſe Galenus ait. Omnes contra aphricæ peculiare hoc naturæ malū potius q̄ aīal eſſe teſtati ſunt. Iidē nō ſatis certe genus & formā uiperæ deſcripſerunt: aliis dipladē: aliis præſterē: aliis aliud genus & nomen uiperæ aſſignantibus: aliis hac forma: aliis illa deſcribentibus. Longum ſit ſi Strabonis: Galeni: eiuſdē ſcriptoris huius: multoꝝq; alioꝝ dicta hoc loco congeſſerimus: & præter longitudinē ſuperuacuū etiā: cū ante nos plura ex his Barbarus in Corollario ſuo retulerit: quæ poterunt uolentes ab eo intelligere. Nos propoſitum noſtrū agentes ex ueterū græcoꝝ decretis: primū monebimus Calido ſiccoq; palam tēperamento eſſe uiperinas carnes: totumq; corpus p cutē purgare: ideoq; ab elephantiis ſuis ſolo hoc cibo multos ad ſanitatē reſtitutos fuiſſe teſtatus libro ſexto Paulus Aegineta eſt. Nec minus libro iiii. quo loco de mali illius curatione agens Viperinis carnibus uti iubet: & ſi ſit eaꝝ copia nihil æque in cibo pdeſſe teſtatur. Iubet præterea confecto uiperinis carnibus ſale illo de quo pauloāte dictū eſt pariter uti. nec minus prodeſſe: quē ille Theriacū ideo uocat ꝙ ἐκ τοῦ θηρίου. i. uenenato & ſerpente hoc animali confectus fuerit. Idē cōtra ſtrumas eodē Dioſcoridi aut non diſſimili remedio pugnat. Hic uiperæ carnibus ſtrumaꝝ incrementa ſiſti ait. Ille non uiperā ſed quē græci ὄφιν uocāt iubet in fictile gypſo circūlitū coniici: & in fornace cremari. Tū addito fœnogræco melle ſubigi: eaq; ratione uti: ὄφιν aūt intelligere oportet quē nos anguē dicimus omnibus notū. Vtitur medicamēto etiā ex aſpidibus confecto: ex quibus cogitatū a nobis aliq̄n eſt nō adeo differre uiperas ab aſpidibus: & noſtrates angues nō diſſimiles penitus uires habere poſſe: quodq; in africanis laudatur & aliis antefertur ſiccitate regionis & cœli tēperamento fieri. Iubet deinde in præparādis ad cocturā uiperis detrahi primū pellē: mox caput & caudā amputari: quia minus aut nihil carnis hæ partes habent: in qua amputatione damnat fabuloſumq; eſſe dicit quod quidā præcæperūt certa aliqua menſura auferendas uiperæ partes illas eſſe. Quod tamen antiqui omnes teſtati ſunt: eamq; digitoꝝ quatuor fore decreuerūt: Plinius libro. xxix. cap. v. cuius hæc uerba ſunt: Quatuor digitoꝝ menſura utrinq; præciſa. Paulus Aegineta primo quarti uoluminis capite in uiperæ coctura: προαποκοπεισῶν πρότερον τῶν τε κεφαλῶν αὐτῶν καὶ τῶν οὐρῶν οἷον ἀπὸ δακτύλων τεσσάρων: Quod eſt: amputatis antea capitibus & caudis quatuor fere digitoꝝ menſura: Id ipſum & pleriq; alii teſtantur. Nec damnat negatq; Dioſ. eaꝝ partiū amputationē: ſed quā uulgus amputatiōis cauſam opinatur: quia. ſ. ueneni ſedes in his partibus ſit: fabuloſamq; huiuſcemodi hiſtoriam teſtatur: & ꝙ certa menſura amputandæ illæ partes ſint. Cauſa. n. amputationis eſt nulla in his partibus caro & ob id inutilitas: coniecturaq; ſatis ad menſurā eſt: ideoq; & Paulus Aegineta quatuor fere digitoꝝ dixit: qui per latitudinē & ut in manu ſe contingunt intelligendi ſunt. Coniunctum huic eſt quod nos uitioſum oio ſuſpicamur: & ex ſimilitudine uocis alteꝝ ex altero participio factū eſſe. τὸ δὲ λοιπὸν πλύναντας καὶ τεμαχίσαντας &c. Quod ſi uerbū de uerbo uertas ſignificat: poſtremo autem lotā & in fruſta diſſectā uiperā &c. Lauare. n. πλύνειν eſt: Et ſi ſic legatur dubitandum non eſt quin lauari ante cocturā uiperā oporteat. At non ſic in omnibus græcis legitur. Vidimus enim nec ſpernēdæ fidei codices in quibus non πλύναντας i. cum lauerimus: ſed πλατύναντας id eſt cū aperuerimus & quaſi diffiſa inferiore parte diuaricauerimus: tunc in fruſta diſſectā coqui opor-

tere:nullo alio sensu q̃ ut significetur oporteř uiperam euiscerari:detractisq; interaneis omnibus tunc coquendá esse:persuadem urq; in eo facile q̃ hic sensus a rei necessitate nõ abhorret: q̃q; integra adhuc lectio in aliquibus hæc est:& q̃ Plinius eodem loco ait exemptis interaneis discoqui in aqua aut oleo &c.& præter Plinium Paulus Aegineta eodẽ loco Cuius hæc uerba sunt: ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν ἐντὸς &c.Quod ẽ:ablatis interaneis quoꝝ nulla fieri detractio nisi aperta & dilatata inferiore parte poterat:ideoq; nos relicta lotura exemptis interaneis coqui uiperá diximus Addiderunt huic cocturæ aliqui quæ a Dios.nõ dicuntur:rutá & porrũ: Neq; ab re fuerit suspicari in tot reꝝ censu potuisse librarioꝝ incuria perire aut ambo hæc aut eoꝝ alteꝝ.Dubitandũ illic etiá quo loco Dios.ait eredi pediculos gignere qui uiperinis carnibus aut eaꝝ iure uescantur: fieri ne id an contra nõ fieri pediculos Dios.dixerit his qui ea uescuntur.Multa.n.in utranq; partem afferri possunt.Galenus:Paulusq; Aegineta qđ hactenus legerim nihil de pediculis his docuerũt.sed alter quod ad hanc rẽ faciat tantũ dixit:per cutẽ totũ uiperinaꝝ carniũ cibo purgari corpus:potuitq; cõi purgationis appellatione illa pediculos etiá intelligere:qui ut in pediculosis a longa ualitudine fit pellente corruptos humores natura toto corpore aliquando gignuntur.Alter certius lõgiusq; descripta eadẽ uiperinaꝝ carniũ potestate:ampliore adhuc uoce usus ait gigni i cute uiperinaꝝ carnibus uescentium cuncta illa quæ corrupti intra hominẽ humores gignerĩ solent, numerauitq; scabies:lepras:labesq; alias in quibus extima uitiatur cutis nulla pediculoꝝ priuatim habita mentione.Quodq; in his fit ,ppria eaꝝ carnium potestate:fieri & in aliis poterit.Quæ qđ etas sum terrestreq; io humore nostro est in exteriorẽ partẽ pellunt.In quo genere potuit & pediculorum labes illa etiá censeri.Plinius tantũ pediculoꝝ eodẽ libro his uerbis meminit Ius præter supradicta pediculos e toto corpore expellit quo uerbo usus negare uidetur.Quod Dios.& si falsũ mox dicit id esse confirmat:nisi in expulsionis uerbo nõ fuga & enectio intelligenda sit:sed ut in auibus quæ pullos suos post incubitũ excludere dicuntur generatio:&.q. ex occulto & priuatiõe in lucem & uitá protractio:nec aliud expellere uerbũ q̃ ad generationẽ excludere Plinio illic significet.Quæ oĩa longius dicta a nobis sunt qm̃ nõ desunt in græcis in quibus contrario sensu μὴ γεννᾶν quod est nõ gignere legatur.Nos in ambiguo cõem lectionẽ secuti sumus:presertim negante id fieri Dioscoride.Variant in extremo capite nõ m ltopost antiqui græcoꝝ codices: suntq; in quibus πρὸς ἡδονὴν:quod nos ut suauius ori sapiat uertimus:& in qbus πρὸς εὐστομαχίαν. i.ad stomachi utilitatẽ legatur:habetq; utraq; lectio quo niti possit.In priore illa & ratio & cõis lectio est: in posteriore ratio & Plinii auctoritas qui eodẽ libro & capite ait.Exuritur cum sale in olla quem lingendo claritatem oculoꝝ consequuntur:& stomachi totiusq; corporis festiuitates.

DIOS. DE SENECTA ANGVIVM: Siue anguina uernatione. Cap. xvii.

Geras opheos. Latini anguis senectam dicunt.Contra auriũ dolores utiliter instillatur anguinæ uernationis mẽbrana in uino decocta.Eadẽ in dolore dẽtes colluuntur:adiiciunt aliqui cá:presertimq; uiperaꝝ:oculoꝝ medicamentis.

INTERPRES.

q

Vam hic contra dentiũ dolores anguium senectá in uino Paulus Aegineta in aceto decoquit:& quá hic ἔχιν.i.uiperá dicit ille dipsadẽ uocat:nõ negligendo testimonio uagum quondá in græcis uiperaꝝ nomen fuisse:unaq; hac appellatiõe plures huiuscemodi species nunc etiam intelligi posse.Nihil senecta anguis siue anguina uernatio hæc aliud esse q̃ quod hyemalẽ torporẽ exuentes appetente uere angues spolium relinquunt:& quá lubrica serpens exuit in spinis uestem:ut Lucretius cecinit:Græci γῆρας.i.senectutẽ eam dixerunt. Plinius quod uere id fiat uernationem appellauit.

DIOS. DE VTROQVE LEPORE. Cap. xviii.

l

Agoon.Romani Leporẽ dicunt. Paruæ lolligini similis marinus lepus est. Depilat per se & cum marina urtica illitus concisus marinus lepus. Terrestris uero tostũ cerebrum tremoribus qui ex mala corporis affectione aliqua fiunt succurrit. Prodest & infantium dentitionibus: in quem usum gingiuis confricatur: aut in cibo comedẽdum datur.Explet capilloꝝ defluuia quas alopecias dicunt cremati leporini capitis cinis ex ursino adipe aut aceto inunctus.Eiusdem leporis coagulũ post triduum a purgatione mẽstrua potum sterilitatem fœminis creditur facere.Fœminaꝝ præterea fluctiões: & aluum in utroq;

in utroq; sexu compescit: comitialibus subuenit: quin etiam contra uenena cũ aceto bibitur: præcipueq; concretum lac: & uiperarum morsus. Vitiligines postremo lentigines asperaq; & discolor ceu ab æstiuo sole cutis calido leporis sanguine utiliter inunguntur.

INTERPRES.

n Ouerunt terrestrem leporem incontinenti agentes omnes: Marinum piscatores & qui ad mare habitãt insor mem magis offam q̃ piscem: cuius formam ex ueteribus plures descripserunt inter uenenata ab hoc ipso scriptore in sexto uolumine numeratum: de quo tũc copiosius & certius ex Nicandro & aliis agetur. Hunc non satis certo intellectu cum urtica simpliciter depilare cæteri interpretes dixerunt: communem græcorum lectiõem secuti: cui deest quod in melioribus adhuc inuenitur: quodq; a Paulo Aegineta in sexto uolumine traditur Quorum fidem & auctoritatem nos secuti quod Dioscoridi deerat adiecimus cum marina urtica illitum leporem marinum depilare uertentes. Paulus enim his uerbis rem explet λαγωὸς θαλάσσιος λεῖος καταχρισθεὶς καθ' ἑαυτὸν καὶ μετ' ἀκαλύφης θαλασσίας τρίχας ψιλοῖ. qđ ẽ marinus lepus concisus inunctusq; per se & cum marina urtica pilos aufert: idipsum & meliores græci habent. Esse autem in mari urticas & homini medicinam facere testatus Plinius pluribus locis est: qui libro .ix. capite .xly. totam earum naturam & in medicina uires pluribus locis descripsit: Testati & alii sunt: quos breuitatis causa relinquimus. Dictum deinde a nobis in terrestri lepore est: Tremoribus qui ex mala aliqua corporis affectione fiant succurrere tostum terrestris leporis cerebrum: quod erat in Dioscoride unum κατὰ πάθος pluribus uerbis necessario explicantes: ut rei certus intellectus esset: non enim omnibus tremoribus ut nos credimus remedium id Dios. decernit: sed his tantum qui κατὰ πάθος. idest uitio malaq; affectione corporis aliqua fiant: eamq; ob causam aliter q̃ Barbarus uerterit dicta a nobis res est Videtur enim ille ex quo ait comedi cõtra tremores qui in morborum accessionibus contingunt de his tremoribus intellexisse: qui in febris accessione cum frigore nos torquent: credidisseq; πάθος febrem posse in græcis significare: licetq; morborum uoce rem dissimulare uoluerit: accessionis tamen uox illa febribus propria in eũ intellectum facile rem & legentes trahit. At πάθος in græcis latius q̃ febris patet: diffinitq; id in diffinitionibus suis Galenus his uerbis: alicuius aliquarum ue naturæ operationum impedimentum pathos est. Nec magis febrem q̃ quoduis aliud malum quo pars aliqua aut totus a suo naturæ usu homo impediatur ea uoce græci passim indicant: nec facile inuenerit aliquis per se priuatimq; febrem hac uoce significari. Habent enim in accessione febris cum algore tremores propriã in græcis appellationem ῥῖγος & ῥιγοῦντας de quibus actum a nobis in Iride est Eamq; ob causam ut certius rem doceret Dios. τρόμους κατὰ πάθος γινομένους ait: ut nos uertimus scilicet factis ex mala corporis affectione aliqua tremoribus: quales multis de causis in homine fiunt. Habet.n. omnis tremor uniuersalem ex infirmitate neruorum causam: quod senectus aperte ostendit: Priuatim uero plures & diuersas alias: frigidius naturæ temperamentum: frigidæ aquæ nimium & importunum potum: frigidi & glutinosi humoris abundantiam: & siquæ aliæ huiuscemodi sunt: omnibus his tremoribus aut illis saltem quibus natura potestateq; sua conueniat tostum terrestris leporis cerebrum iudicio nostro mederi Dios. ait. Persuasitq; id facile Paulus Aegineta: qui lib. iii. capite quo de tremoribus in uniuersum agit: cum multa de febrium tremoribus docuisset statim subiecit ἁπλῶς δὲ τρέμοντας προποτιζόμενον ὠφελεῖ καστόριον, λαγωοῦ ἐγκέφαλος ἐσθιόμενος &c. qđ est. Simpliciter autem trementibus prosunt in potu castoreum & leporis in cibo cerebrum: manifesta inter febrium & aliarum affectionum tremores diuisione: & certissimo leporini cerebri usu in his tantum tremoribus qui aduerbio illo simpliciter a febrium tremoribus separantur: qui ideo simplices non sunt q; febrem consequuntur nec primam mali notam habent: febris enim non tremor quod in febre nocet appellatur. Tam facilis præterea ad uitium in una littera lapsus est; ut non penitus ab re fortasan fuerit uitium hoc loco suspicari: & quod passim legitur κατὰ πάθος, κατὰ πάχος legendum sit; contraxeritq; adhuc rem magis Dios. hisq; tremoribus remedio esse leporis cerebrum dixerit: qui crassis glutinosisq; humoribus fiant: id enim πάχος significat; quod legentes monuisse placuit. Vtitur eiusdem leporini cerebri remedio in infantium dentitionibus libro primo Paulus Aegineta: docetq; inflammatis tunc infantium gingiuis: nihil esse illi dãdum quod multo & difficili conatu commanducandum sit: tum digitis palpandas gingiuas: gallinaceorumq; adipe aut leporis cerebro molliendas esse.

Tremores ex mala corporis affectiõne.

πάθος.

τρόμοι κατὰ πάθος.

DIOS. DE PASTINACA PISCE. Cap. xix.

Rygona. Romani marinam pastinacam dicunt. Lenit dentium dolores
t marinæ pastinacæ aculeus q in eius cauda retrouersus squamis eminet: eos tamen frangit & excutit.

INTERPRES.

Adium quem nos aculeum in maris pastinaca diximus Plinius appellat: nulla rei sed
t sola nominis diuersitate. Hanc græci trygona Turturi æquiuoca appellatione uocant. Nec nobis ex antiquo scriptore aliquo causa satis patet: qd' sæpe desyderauimus: quē admodum desyderate nunc etiam cogimur quisnā in sedando dentium dolore usus aculei eius sit: neq; enim hic docet inspergendus ne: an imponendus dentibus sit: an percussisse cō uulsisse ue eo dentes oporteat. Poterunt diligentiores nouisse id & nescientes docere.

DIOS. DE SEPIA. Cap. xx.

Epian. Romani pariter græcis sepiam dicunt. Aegre concoquitur si co
s medatur decoctæ sepiæ atramentum. Aluum tamen mollit. Cōformata eiusdem in collyrium testa leuigandis asperis palpebris accomodata est. Crematæ itidem in suis testis Sepiæ usq; dum quod crustaceum in eis est abscesserit: tum in puluerem tritæ uitiligines: furfures: dentes: asperam & discolorem ceu a sole cutem exterunt. Miscentur lotæ prius oculorum medicamentis: faciunt & ad iumentorum albugines oculis flatu oris iniectæ. Absumunt oculorum ungues tritæ & cum fossili sale eis impositæ.

INTERPRES·

Ifficilis parumq; certus eius partis hoc capite intellectus est: in qua passim & in cunctis
d græcis modo legit' καὶ γὰρ ἐν τῷ ἰδίῳ ὀστράκῳ ἄχρις οὗ τὸ πλακῶδες αὐτῶν ἀποστῇ &c. Et a nobis uersum est: crematæ itidem in suis testis Sepiæ usq; dum quod crustaceum in eis est: abscesserit &c. Nec aliud sensum cōfundit & miscet q̄ neutrum illud participium καέν: quod non potest nisi ad ὄστρακον referri: At dicere ὄστρακον ἐν τῷ ἰδίῳ ὀστράκῳ καέν. idest si uerbum de uerbo uertas testa in sua testa cremata: frigidum indignumq; hoc scriptore & merito suspectum est. Augetq; suspitionem q in aliquot græcis adhuc non ἐν τῷ ὀστράκῳ: sed σὺν τῷ ὀστράκῳ: idest non in sed cum sua testa legitur: Fuisseq; hanc ueterem lectionem antiqua Dios. interpretatio qualiscunq; ea est etiam indicat. In uocibus uitium & male sequax earum ductus est. Nam qd' ad rem pertinet facile est quod hic docet intellexisse. Duo enim in sepia primum sunt quod duriore testa intra eam clauditur: & quæ foris claudit id testa. Rursus in exteriore testa duplex rei substātia: quod intus pumicosum & tenerius q̄ pumex: & quod foris siliceum: durius: crustaceū: & in quo cū asperitate aliqua leuor est. Ex his in duobus tātū medicas uires aliquas esse Dios. docuit: in eo quod testa clauditur uentrem mollire: & in eo quod claudit asperitatem palpebrarum leuigare: uitiliginesq; & alias his similes corporis labes exterere: non tamen simpliciter sed cinerē eius: quam ob causam addidit: Crematam in propria testa Sepiæ testam &c. obscure quidem sed necessario rei intellectu: ex eo quod sequitur donec quod crustaceum in eis est: abscesserit: crustaceum enim hic dicit extimum illud operimentum: quale nos pauloante descripsimus. Estq; sensus cremandam Sepiæ testam: donec extima illa pars quam hic crustaceam dicit ui ignis coacta a reliquo pumicoso corpore separata ceciderit: integræ enim cocturæ inditium id erit: postquam hic iubet friatam in puluerem corpori inspergi: nosq; rei necessitatem & Paulum Aeginetam secuti: ut legitur uertimus: qui de eadem hac re libro primo agens κεκαυμένον σηπίας ὄστρακον dixit: idest crematam sepiæ testam Idem etiam nobis auctor fuit ut in extremo capite sali fossile adiiceremus: quod in aliquibus græcorum adhuc legitur: & ab eo in exterendis oculorū unguibus manifeste præcipitur.

DIOS. DE MVLLO PISCE. Cap. xxi.

Riglen. Romani mullum dicunt. Creditur cōtinuus Mulli piscis cibus
t claritati oculorum nocere. Idem crudus: dissectusq; & impositus marini Draconis: Scorpionisq; & aranearum morsibus medetur.

INTERPRES.

n Ouerunt gulæ proceres: Mullum piscem græcorum uocabulo nũc etiã tryglen ab omnibus dictum: lautioribusq; cœnis eum seruari quæ de eo iactať ubiq; uox indicat: nõ comedi a piscatore Tryglen. Fuit huic ciboomnib⁹ sæculis gratia: nec uile pretium: in quo singulis sestertiis singulæ rependerentur libræ si Iuuenali credimus dicenti mullum sex millibus emit. Aequantem sane paribus sestertia libris. Hunc uenenatorum multorum morsibus non recentem ut Barbarus uertit: sed crudũ imponi Dios. iubet ὠμὸν enim in eo est quæ uox græcis crudum tantum significat: nescioq; ego cur recentem potiusquam crudum uertere ille uoluerit: communemq; græcarum uocum æstimationem mutare: non leui sane in medicina periculo si crudũ & recẽs pmiscua significatione misceantur. Multa.n. in tota natura sunt quæ cruda uetustatẽ habẽt: & quæ cocta recentia dici possunt. Libet hoc loco gratias Plinio habere qui ea q̃ angustius a Dios. dicta fuerãt latius explicauit. Hic.n. marini Draconis & simpliciter scorpii aranearumq; morsibus imponi mullũ iubet: nullo inter terrestrẽ & marinum scorpionẽ & araneas: & phalangia discrimine. Pli. uero lib. xxxii. capite. iiii. de hoc ipso pisce agens his uerbis rem docuit Item cõtra Scorpiones terrestres marinosq; & Phalangia illitus &c. Qua Phalangio℞ uoce in eo remedio usus aliud & uenenatius araneorum genus q̃ Dios. intellexisse uideť: hic enim non Phalangiũ sed ἀράχνην ait: eã intelligens q̃ in trabibus parietibusq; suas telas suspẽdit: qď totũ peritio℞ censuræ relinquimus cõtenti q̃ debemus & possumus fide scriptoris huius uoces uertisse.

b

DIOS. DE Hippopotami .i. Fluuiatilis equi testiculo. Cap. xxii.

Rchin Hippopotamu. Romani hippopotami uel fluuiatilis equi testiculũ dicunt. Siccatus tritusq; fluuiatilis equi testiculus contra serpẽtiũ morsus utiliter bibitur.

o

INTERPRES.

p Eregrinũ Italiæ fluuiatilis hic equus semp aial fuit: Romanæ tñ Vrbis & Cæsarum fortuna suæ genti sæpe id palã ostendit. Viditq;. R. Po. in Aegypti Nilo ad Saiticã præfecturam genitũ ambiguũ: & cui æq̃ in arida ac in flumine uita sit aĩal: binis & quales in bubus sunt unguibus: dorso: iuba: & hinnitu equi: a qbus & flumine cõposito noie fluuiatilis equus dict⁹ est. Rostro pterea resimo: cauda torta: dentibus apro℞ aduncis: sed minus noxiis. Depasci eũ segetes testis Nicãder est. Qui in Theriacis suis de eo sic cecinit: Ἱπποῦ τὸν Νεῖλος ὑπὲρ σάιν αἰθαλόεσσαν βόσκει ἀρούρῃσιν δὲ κακὴν ἐπιβάλλεται ἅρπην. Ὃς ἤτοι ἐκ ποταμοῖο λιπὼν ζάλον εἰλυόεντα, χιλοὶ ὅτε χλοάουσι νέον δ᾽ ... πορπωσίην. Τόσσον ἐπιστείβων λεπτυνεῖ βωλὸν ὅσον ἀντίον ... Ἐκνέμεται γεννήσιν ... Quo℞ uersiculo℞ ea sentẽtia est. Aut equi quẽ Nilus supra nigricantem Saim pascit: aruisq; eũ noxiã immittit falcẽ. Hic ex flumine egressus relictis cœnosis fluctib⁹ cũ frumẽta flauẽt: & uirentẽ amiserũt frondẽ: qũ a flumine ingrediẽs p arua pgrediť tñ dentibus depasciť retrogrado incessu iter faciẽs. Quod Pli. fœlicissime descripsit his uerbis. Depasciť segetes destinatiõe ut ferunt antea determinatas indiẽ: & ex agro ferentibus uestigiis ne q̃ reuertẽti insidiæ cõpareнť. Plures nec paruifaciendas in medicina uires ei Plinius q̃ hic tribuit quas licebit uolentibus multis locis in eo scriptore inuenisse: presertimq; lib. xxyiii. capite. ylii Quorũ hic unum tantum probauit quod ille. s ait. Testiculi drachma ex aqua contra serpentes bibitur.

DIOS. DE Castorum idest fibrorum testiculis. Cap. xxiii.

c Astoros orchis. Romani Castoris siue fibri testiculos dicunt. Ambiguum: terraq; pariter & aquis agens animal fiber est: sed in aquis plurimum: Inter quas piscibus & canceris uescitur. Vim cõtra serpentes habet fibri testiculus quem castoreum uocant. Sternutamenta idem olfactu cit: habetq; in uniuersum multiplices usus. Cum pulegio siquidem ponde re drachmarum duarum potum menses: secundasq; trahit: & fœtus ex utero pellit. Bibitur & contra inflationes cum aceto: tormina: singultus: letalia uenena presertimq; ixiam. Veternosos idem & quacunq; alia inexpugnabilis somni ui sopitos ex aceto & rosaceo inspersus excitat. Idemq; olfactu & suffitu præstat. Tremulis præterea: conuulsis: neruorumq; omnibus uitiis potum pariter & inunctum prodest: calefaciendi uires in uniuersum habens. Eligito semper in castoreo fibri testiculos

ex uno & eodem principio coniunctos. Impossibile enim est uesiicas duas in eadem tunica coniunctas inuenire. Eligito præterea ceroso intus liquore ponderosos: uiroso odore: acres: friabiles: erodente gustu: transuersisq; naturalibus membranis undiq; interseptos. Adulterant eos aliqui ammomacum: gummi ue eiusdē animalis sanguine aut castoreo ipso maceratum in uesiicas illas instillantes & siccantes. Falso fertur hoc animal in fuga a seipso amputatos sibi testiculos relinquere. Impossibile enim est quales in suibus sunt parum exertos apprehendere. Verū dissecta cute auferre eos oportet: simulq; liquorem illum melli similem continentem tunicam: siccatumq; castoreum bibendum dare.

INTERPRES.

Non semper mēdacium damnauit antiquitas: sed ut generi humano quotidie fœlicius consuleret ad cōem utilitatem pleraq; ab inuentoribus rerum æquo animo fingi passa est ut quæ aliter imperitis placitura non erant additis religione: miraculo: labore: periculoue aut nouitate aliqua libentius admitterentur. Ne sanctissimus inter sapiētiæ pfessores Plato ad augēdam suæ reip. maiestatem rōnem hanc penitus dedignatus est. Intelligebat enim negligi facile quod quotidianū cōmuneq; est: certissimeq; homini pfuturum credi: quod aut ex cœlo petitum: aut religione consecratum: aut raritate nouitate ue aliqua se cōmendans meliore spe ab imperitis exciperetur. Fecerunt in medicina diu id etiam auctores eius noua inauditæ alicuius rei historia instaurandæ sanitatis remedia sua subinde illustrantes: Hinc tota est magorum in medendo portentosa ratio: & quæ toto opere multis locis a Plinio fabulosa magis superstitio q̄ naturalis medicina docetur. Ex eadem officina inoleuit etiā quod oēs adhuc credūt: & grauis poeta de Castore cecinit. Qui se eunuchū ipse facit cupiens euadere damno Testiculi quoniā medicatum intelligit inguen. Quod a Sestio & Dios. hoc nostro diligentissimis medicinæ auctoribus merito negatur: ne dum relictum aut deciduum fibri Castoreum inuenire credimus inertes remedio illo careamus. Quo contra multa hominis mala: usa quōdam antiquitas est & nostra ætas adhuc utitur: pſertimq; contra uenena aliqua: Quæ uerisimile est a Dios. illic numerata fuisse: sed ea librariorum incuria excæpto uno perierunt: idq; ixias est. Quod Barbarus uiscum ex Plinio interpretatur ubiq;: non satis certam nūc rem notissima uisci appellatione indicans: uocumq; similitudine ixiam & ixion simul miscens: cum tamen alterum in ramis arborum inueniatur: aucupio inseruiat: & in medicina non penitus inutile sit: alterum ad Chamæleonis aculeatæ herbæ radices nascatur: omni careat usu: & inter uenena ab hoc ipso: & a Paulo Aegineta numeret: quēadmodum in Chamæleone herba & in uenenis lōgius ab hoc scriptore & a nobis dicetur. Nec animus modo nobis est: Plinium: & Plinium secutos inscitiæ aut incuriæ arguere. Fecit enim ante nos id Leonicenus omni doctrinarum genere clarus homo. Sed quod ad nos pertinet legentes monemus: quoniā nihil uisco & ixiæ idem sit: non declinatio: non genus: non natales: non usus: nō rei substantia: maluisse nos græca uoce in altero q̄ latina uti: & ixiam uenenum dicere: uiscum uero quod in ramis arborum natum multos habet in re nostra usus: ne uisci audita uoce crederent legentes homini ut auibus mortem uiscum esse: abstinentesq; eo quas habet utilitates amitterēt. Certius de tota hac re in utroq; Chamæleone & uenenis patebit legentibus: & a nobis dicetur.

Viscum. Ixias.

DIOS. DE MVSTELA Quæ in domibus nostris oberrat. Cap. xxiiii.

Galen catecidion. Romani mustelam in domibus nostris oberrantē dicunt. Bibitur in uino efficaci contra serpentes omnes remedio: pondere drachmarum duarum flāmis primū depilata: tum exemptis interaneis sale inueterata & in umbra siccata mustela. Succurrit eadem uenenis quæ toxica dicuntur similiter sumpta. Quin etiam eiusdem uentriculus coriandro farctus: inueteratusq; uenenatorum morsibus: comitialibusq; utiliter bibitur. Tota etiam in fictili cremata mustela podagris cinere ex aceto illito opitulatur. Strumis postremo mustelæ sanguis utiliter inungitur: qui & comitialibus prodest.

INTERPRES.

Risisse quodā in ægypto uetisisse ē alienos: & ei' gētis sapiam ignorātes hoīes. religiōe illic cōsecratā & Isidis sistro hūano capite a sapiētiorib' cōstrutā mustelā: Neq; imerito si catulos suos quotidie

transferentem: serpentes persequentem: & relictum a se fimū pulueré statim ut eā ratione occulta to odore mures fallat obruentem tantū cōtemplemur: & in utilitate eius murum uenationem solam amemus. Minora hæc & ijs de indigna: quod numē rotam cōplecti in se naturam ægyptii credentes: ideo illi animal hoc cōiunxerūt q lunæ cuius sideris beneficio naturæ pars multa stat notas & imaginē quandam presertimq; in oculis referret: in quibus ad quotidiana luminū in eo incrementa decrementaq; augeri pupulas in mustelis & minui plerique testati sunt: nec minui tātum & augeri sed noctu & in tenebris sideris illius modo fulgere: & quod maximū est fertilē & uegetabilem lunæ naturā fœcunditate sua exæquare: quæ oia tam lōge a risu absunt ut nihil æque ob has causas uenerari q mustelā homines oportet. Et si cætera desint ob id saltē amare q uenenatorum morsibus: haustisq; uenenis præsenti remedio & ope succurrit. Quā unā rōnem secutus hic scriptor serpētibus mederi & toxicis ait: sic tā ut ambusto prius flāmis oī eius pilo sale inueteratā & in umbra siccatā domi eā habere oporteat. Ideoq; nos aliter q Barbarus: qui inassatā uertit: flāmis primū depilatā diximus: persuasiq; id quo hic participio usus est πιριφλεχθεῖσα: aperte depilationis genus hoc indicante: & qd uerisile nō est inassatā prius sale inueterari aialiū carnē: multoq; magis in Theriacis suis Nicander: q inter cætera uenenatorū remedia de Mustela hæc cecinit. εἰσὶ σύγε σκύλακας γαλέης ἢ μητέρα λαβὼν. Ἀγρεύσειας ἀρόπαιον ἀποσκύλαυσα δὲ λάχνην. Καρφαλέου κατύπερθε πυρὸς σταλάουσα σκέλασσας αὐτῆς. Τῆς δ' ἐξ ἔγκατα πάντα βαλὼν καὶ ἀφόδια γαστρὸς. φυξεμεῖν ἄλος θείοιο καὶ ἠελίου δίχα τέρσου. Μὴ τι ἐπισκήλαν ὀαρὸν σκίναρ ᾤδης αἶσας: Qua descriptiōe nihil ad rem nostrā aptius: Siquidem hic sensus est. Si uero mustelæ catulos aut celerem eorū matrem recentē habueris: pilo supra siccantis ignis splendētem impetum spoliatā abiectis interaneis & alui excrementis sale condito: & sine sole siccato: ne recens adhuc animal impetu caloris sui corrumpat. Supra siccantis ignis splendentē impetū qui nihil nisi flāma est pilo spoliandā esse mustelā in hunc usum Nicander iubet: longius multisq; describens qd hic uno participio πιριφλεχθεῖσα breuissime docuit: idem fieri iubens quod in auibus mox mox coquē dis quotidie coqui agunt. Flāmis.n. quas nō potuerūt manibus uellere minutissimas amburūt plumas: idq; hoc loco πιριφλεχθεῖσα est: nō quod Barbarus uertit inassata: neq; enim auferri pellē sed pilos tantū amburi præcipit: integramq; cū sua pelle in hos usus seruari mustelam Dios. Vnaq; illa Nicandri uox λάχνη qua pilum & uillositatem oēm græci significant: cōfirmandæ huic rei satis est.

DIOS. DE Ranis. Cap. xxv.

A trachus. Romana ranas dicūt. Aduersantur in cibo serpētibus oibus
b ranæ in oleo addito sale elixæ. Sumit eadē utilitate & decoctaꝝ ius illud.
Prosunt & cōtra ueteres neruorū in ceruice quos tenontas græci dicunt
abscessus. Sanguinis eruptiones sistit inspersus crematarum ranarum cinis. Ad capilloꝝ defluuia quas alopecias dicunt idem ex pice liquida utiliter inungitur. Prohibet enasci euulsos palpebrarum pilos uiridiū ranarū instillatus sanguis. Coquūtur Ranæ in aqua & aceto: colluunturq; decocto illo utiliter in dolore dentes.

INTERPRES.

Non est ranis oibus unū genus: nec idē color aut similis uita & mores. Nascuntur aliæ per
a se cōspersis tantū æstiuo imbre littoꝝ & itineꝝ puluerulētis harenis: quarū breuis uita & nullus usus est. Hnt aliæ legitimo natura ordine in aquis suos natales: nec mare tn̄: sed profluentes oēs & palustres aquas incolunt: sunt & quæ in sicco agūt: quales Rubetæ & quæ in harundinetis inueniuntur calamitæ ob id appellatæ inutiles & ob uenenū suū letales. Sunt & in fluuiatilibus & palustribus quæ uiridi & quæ liuido colore sunt: q itidē tutius & quæ nō sine periculo comedi pñt. Ex toto hoc genere serpentibus aduersari intelligendæ sunt in profluentibus aut stantibus aquis agētes: & in cibis utiles. Et quas hic uirides nouū in palpebris pilorū incrementū phibere dixit in aquatilium illarū genere eo colore cognoscēdæ erunt. Est in hoc capite qd nobis cum Barbaro idē non sit. Ille succum ranaꝝ e sale atq; oleo decoctaꝝ contra serpentiū omniū uenena p antidoto sumi docet: nos aduersari in cibo serpentibus oibus ranas in oleo addito sale elixas: sumi eadem utilitate sic elixarum ius illud diximus: Habetq; is ut nos credimus rei suæ auctorē
• Plinium lib xxxii. capite. iiii. de ranarum remediis sic docētem. Ranarum marinarum ex uino &
• aceto decoctaꝝ succus contra uenena bibit. Quod ab huius scriptoris sensu: si diligentius oia excutiantur lōgissime abest. Marinis.n. ranis priuatim id tribuit Pli. hic aūt ranis simpliciter: ille ex uino & aceto: hic in oleo & sale decoctis. hic ζωμὸν & ζωμάλμην: i. esculētū ius qd ex coctis obsoniis quotidianū habet usum. Pli. uero succū: ex expressa materia humorē. Ille uenena: hic serpētes dixit. Nihil tñ in his longius a uero & ab interpretis fide abest q ζωμὸν succū uertisse. Hic.n ex materia exprimit: ille coctura fit. Nos Dioscoridis primū uerba & eoꝝ cōem in significatiōe æstimationē: mox in eadē hac re decreta ueteꝝ secuti decoctaꝝ ranaꝝ carnib⁹: earūq; esculēto iure in

telligi omnia uoluimus. Nihil enim ζωμὸς βατράχων aliud illic indicat q̄ elixas carnes ranarum: & ζωμοῦ λαμβανομένου ὁμοίως non aliter dicitur q̄ pariter serpentibus aduersari sumptum esculētum id ius. Sic Paulus Aegineta in sexto præcæpit: eius uerba hæc sunt βάτραχοι ἐπὶ μὲν ἰοβόλων ἑψημένοι ἐσθίονται. quod est. Ranæ in uenenatorum quidem morsibus elixæ comeduntur &c. Quin etiam idem ille Plinius cui tantum ubiq; Barbarus detulit eodē loco de ranis sic tradidit. Fluuiatiles si carnes edantur: ius ue decoctaq; sorbeatur ꝓsunt &c. Quibus nihil manifestius & ad hanc rem aptius ab eo dici poterat. Superest nūc ut dicamus qui nam græcis in neruoꝝ censu τένοντες sint quos nos in ceruice neruoꝝ quos tenontes dicunt uertimus Pro quibus sciēdum est a summo capite includētibusq; cerebrum membranis neruos oriri omnes: ex eoq; principio per totum corpus animæ operationes transferre: esse autem eorum duo genera; alterum quod ossa inuicem copulet & teneat: alterum quod corpori sensum inferat & motum: uoluntariosq; & ex electione nostra motus per totum traiciat corpus: ex quibus musculi oriuntur neruosa corpora admixta carne ad motum partium corporis facti: ex omnibus iis a cerebro: mediaq; inter humeros parte descendētes proprie: priuatimq; neruos antiquitas uocauit ab ossibus uero copulas: rursusq; per ceruicem utrinq; descendentes: tenontas. Siquidē Galenus in anatome sua ait τοῦ τραχήλου δὲ τὰ ὄπισθεν τένοντες ὀνομάζονται. Quod est colli autem posteriores partes tenontes nominantur: habent ii in ea parte naturæ usum: ut in flexu capitis alter semper intētus ueluti centrū caput substineat: alter uero motum illi det & in his quod est in posteriore colli parte factis abscessibus mederi ranarum elixas carnes Dios. ait.

DIOS. DE Siluro pisce. Cap. xxyi.

Iluron. Romani Silurum dicunt. Nutrit & bonam facit aluum recentis Siluri cibus. Salsi contra non sentitur cibus: Fauces tamen expurgat: & ad uocem adiuuat. Corpori infixos surculos salsi Siluri caro imposita extrahit. Contra incipientia intestinorum tormina utiliter siluri salsamentoso liquore fouentur. In extimam enim cutem flores illi auertit. Clystere idem infusus coxēdicis dolores finit.

INTERPRES.

Ynnos præcipuæ magnitudinis in mari pisces æquant in fluminibus aliquot nascentes Siluri: priuatimq; in ægypti Nilo. Vnde maxima eis ad ganeam laus in poetis & gloria Feroces idem uti in piscium genere: & qui non aliter q̄ hostes in aqua latrocinētur: obuia quæcunq; appetentes: & quod in ferocioribus rarū est multo prolis amore. edita a fœminis oua mares in hoc genere ne pereant custodiunt, tantopere sibi seruandisq; rerum generibus natura consulit. Crediderunt iuniores aliqui siluros esse quos nostra ætas sturiones uocat sed falso. Thynnis .n. similiores siluri sunt: & eorum magnitudinem æquantes.

DIOS. DE Smaride pisciculo. Cap. xxyii.

Marida. Romani pariter græcis smaridem dicunt. Compescit carnium in ulceribus excrescentias cinis e cremato salsæ smaridis capite. Sistit idem quæ pascendo serpunt: & clauos excrescentiasq; quas thymos dicunt absumit. Vtilis & scorpionum ictibus: rabidorumq; canum morsibus quemadmodū & reliqua salsamenta salsæ smaridis caro est.

INTERPRES.

Ongeneres Menis: de qbus mox dicetur smarides sunt: tam similibus inter se notis: tamq; mixtis natalibus: ut mutatis iam pridē appellationibus non facile nunc sit alterū genus ab altero secernere: Id ego non ausim qđ alias dixi procul a mari natus homo. Poterā & ipse hoc loco quæ Plinius: Athenæus: pluresq; alii de utroq; hoc genere longius tradiderunt in unum collecta coaceruare: sed nihilo magis res patuisset. Ob eam causam peritioribus hoc relinquētes: ipsi de clauis in medicina agemus quos græci a similitudine ἥλους dixerunt in fabrili ꝓsu cunctis notissimos. Diffinieruntq; clauū esse circinatū in orbē callū colore candido clauoꝝ capitibus similem: toto corpore sed pedū solo digitisq; præcipue nascentē: quē dolor sequitur & incessus impedimentū. Claui simplex in græcoꝝ medicina appellatio hoc mali genꝰ ubiq; significat. Si uero aliquid illi adiiciatur: oculi: uerbi cā: tūc in ea parte concretum oportebit intelligere clauum. Estq; oculi clauus ultima ꝓcidentis oculi labes: quæ si incipiens & exigua fuerit a muscarum capitum similitudine myocephalon quasi muscæ caput uocatur. Si uero amplius creuerit a forma & magnitudine uuæ staphyloma quasi uuatio dicta est. Si amplius adhuc ꝓcidit: & eousq; ut pendeat: ab eadem similitudinis causa: malum: in genere pomorum uocata est. Et si ꝓcidentiæ callosa durities accesserit: tūc clauū oculi ueteres græcoꝝ medici appellauerunt. Diffiniuitq; in Isagoge sua

Claui, ἧλος.

Oculi, clauus,

claruum hunc Galenus: crassæ candidæq; ueluti c[illegible]atricis carnosam excrescẽtiam esse: quæ dura in oculi nigra parte excrescit. Sæpe etiam qua parte quod nigrum in oculo est candido coniungit insurgẽs. Agemus hoc loco etiam de thymis quos Celsus in uerrucarum genere numerauit: Græci excrescentias simpliciter dixerunt: facta a thymi herbæ floribus & corymbis appellatione: quibus colore & forma similes sunt. Vocaueruntq; thymos hos græcorum medici carnosas excrescẽtias: quæ in maribus aliquando in genitalis glande: aliquando in cole ipso fiunt: in fœminis uero eodem loco non adeo condylomatis in ea parte factis dissimiles. Rubet aliquando hoc malũ aliquando albescit. Sine dolore plerunq; Suntq; in hoc mali genere mitiores alii faciliorisq; curationis: Asperiores alii & difficillimæ curationis. Fiunt & in aliis corporis partibus aliquando sed raro: habent enim propriã sibi sedem quas natura celari uoluit partes. ideoq; in diffinitionibus suis Galenus his uerbis thymum diffiniuit. Asperæ carnis excrescentia thymus est: quæ in genitalibus & sede pariter fit. Thymus.

DIOS. DE Menis. Cap. xxyiii.

Enidas. Romani Menas dicunt. Callosas sedis rimas emendat e capite menarum tritus cinis & illitus. Colluuntur & earũ garo utiliter putrescentia in ore ulcera.

INTERPRES.

Non cinere Menarum in medicina tantum Plinius utitur sed carnibus etiam: quibus impositis docet: uerendorum pustulas sanari.

DIOS. DE Gobio pisce. Cap. xxix.

Obion. Romani Gobium dicunt. Si recentem Gobium suillo uentri insutum in aquæ sextariis duodecim donec duo tãtum supersint decoxeris: tum percolatum & in sereno habitum bibẽdũ dederis aluum leniter deicies. Contra canum serpentumq; morsus utiliter idem illinitur.

INTERPRES.

N mortario tusum antea iubet ad eiiciendum aluũ Paulus Aegineta decoqui in aqua Gobium: Piscis e uilissimis est: ob quam causam in Satyra Iuuenalis ait. Nec mullum cupias cum sit tibi Gobio tantum in loculis. Laudauit contra Martialis in xeniis dicens. In Veneris sint lauta licet cõuiuia terris Principium cœnæ Gobius esse solet. Plinius paulominus q̃ in eo genere Gobium numerauit: in quo terreni pisces censentur: quoniam palustris & quasi incola terræ sit contra aliorum piscium naturam. Declinauerunt ueteres latini in secunda & tertia declinatione eundem significantes: ut ex pauloante citatis exemplis aperte patet.

DIOS. DE Omotaricho quæ salsi Thynni caro est. Cap. xxx.

Motarichon. Romani salsamentum simpliciter dicunt. Salsi thynni caro est quem Omotarichum uocant. Viperę quam præsterem dicunt morsibus in cibo omotarichus subuenit. In quo usu oportet q̃ plurimum sumere: & super bibendum dare uinum: & a multo eius potu ad uomitiõem cogere. Ad uomitiones idem quæ ciborum acremento quæruntur accomodatus est. Vtiliter postremo rabidorum canum morsibus illinitur.

INTERPRES.

Vem composito ex crudis Thynnorum carnibus & salsura nomine Omotarichon hic nominat: cæteri omnes simplici plerunq; Tarichon dicunt. Salsamentum quod piscium carnibus & sale constat: non simplex autumnum: sed quot fere sunt in Thynnis ætates: corporis partes: habitus: loca & piscationis tempora: tot etiam nominibus ab antiquioribus græcis discretum: nec thynnorum tantum sed aliorum etiam piscium quorundam carnibus confectum. Eius rei longiorem historiam Athenæus lib. i. dipnosophistæ sui ꝓsecutus est: quæ omnia græcarum litterarum peritis in eo legenda relinquimus: Eius autem linguæ ignaris in Barbaro: qui licet breuius q̃ oportebat ex scriptore illo pleraq; collegerit: plura tamẽ q̃ in latinis inueniri possint excripta ab eo in Corollario suo fuerunt. Nos quod & in hoc capite & alibi legentibus presertimq; medicis utilius sit: dicemus quasnam hic & alii græcorum ueteres medici δριμυφαγίας & δριμυφαγεῖν uerbum appellẽt: quod a nobis aliter q̃ ab aliis uersum fuit. Ad uomitionẽ idem quæ ciborũ δριμυφαγία. δριμυφαγεῖν.

Acre. Acrimonia.

acremento quærũtur accõmodatus est. Sciendũ itaq; δριμὺ græcis significare idẽ qđ latinis acre: nec aliud δριμύτητα illis esse q̃ nobis acrimoniam siue acredinẽ. Vtitur.n. in eadem significatione hac uoce Palladius lib.ii. quo loco de iuglande nuce agit: quã cepis mixtã acredinem earum auferre testatur, siue ut Plinius usus est lib.xx capite.vii. acrementum aceti appellans: quod in eius acore gustum tentet altiusq; nec sine graui aliquo sensu sentiatur: Cæteri aũt omnes acrimoniam uocauerunt: efficaciorem uim quam cuncta in uiribus & natura sua habent: patetq; tam late id nomen ut ad omnes referatur sensus: animumq; hominis & ingenium. Sic Maro acrem Turnum dixit: sic in cæteris passim inuenire licet: acre frigus: acrem calorem: acrem odorem saporemq; non acidum: propria enim in esculẽtis & poculentis acoris uox est: cum corrupto sapore uitiata ingrato: acuto magisq; penetrali sensu excipiuntur. Sed quod pauloante diximus in quo penetralis efficax & sensum tentans uis sua sit. Ex hac uoce & suo comedendi uerbo δριμυφαγίαι græci fecerunt acriores cibos omnes i. efficaciores significantes: & qui acremento suo crassiores & tenacius hærentes in stomacho humores incidere ipsumq; excitare: sollicitare: & turbare possũt: turbatumq; ad uomitiones facilem reddere. Quæ antiquioribus medicis sanis & ægrotis frequentiores q̃ nostra ætate præcipiebantur. Suntq; poetarum & aliorum scriptorum ad hác rem infinita pene testimonia, quæ breuitatis causa modo relinquimus. Quod enim ad rem nostrã pertinet satis primo & quarto libro Paulus Aegineta ostendit quo capite primũ docet quõ aliquis facilem sibi uomitionem faciat: in quem usum iubet sumenda esse τὰ δριμύτερα. i. acriora: inter quæ obiter ab eo numerantur: radix quam ea gens raphanum dicit eruca: sallamẽtum uetus: origanus uiridis: cepæ & porrum: omnia ut sensu quotidie deprehenditur acria: & acremẽto suo uomitionibus accomodata. Vocariq; oẽs hos cibos ad uomitiõem sumptos δριμυφαγίαι testis lib.iiii. idem Paulus Aegineta est. Qui cũ longius primo eius libri capite de elephantiæ curatione multa instituisset: praetertimq; de lactis potu iubet si remediis illis nõ cesserit malum abstinendum a lactis potu esse: statimq; subiecit δριμυφαγίσαντες δὲ ἐξεμείτωσαν ἀπὸ τῶν ῥαφανίδων &c. Quod est: præcedẽte acrium cibo euomant raphanis &c quibus in eo quod quærimus nihil certius ostendi posse nobis uidet. Nec aliud in hoc capite Dios. δριμυφαγίαι sunt: nec aliud intelligi uoluit dicens εἴς τε τὰς δριμυφαγίας μάλιστα ἁρμόζει: q̃ ad uomitiones ciboꝝ acremento quæsitas præcipue accomodatũ sallamẽtum hoc esse. significaruntq; græci in ea uoce quod sequitur ex eo quod præcedit: prius n. comedisse ea oportet: tum ab eoꝝ cibo stomachum ad uomitiones sollicitare. Multaq; est in hac significatiõe Dioscoridi aliisq; græcis hæc uox: quo magis alios interpretes demiror qui acrimoniã esculenti quærentibus longe cõmendatissimum omotarichon hunc uerterint. Quod enim eius cibo quæritur non acrimonia: sed ex acrimonia uomitus est.

DIOS. DE Garo. Cap. xxxi.

g Aron. Romani pariter græcis Garũ ẽt dicunt. Sistit oẽ ex salsis piscibus itemq; animaliũ carnibus Gaꝝ quęcũq; pascendo serpunt si eo foueant. Medetur idẽ rabidoꝝ canũ morsibus. Iniicitur præterea & infunditur in intestinoꝝ torminibus: & dolore coxendicis. In illis quidẽ ut quæ exulcerata sunt sistat & emendet. In his uero ut quæ exulcerata nõ sunt ad exulceratiõnẽ proritet.

INTERPRES.

q Votquot de Garo quondã aliquid tradiderunt omnes liquamen ex piscibus factũ appellantes ut plerunq; in re nota fit certam eius cõfectionem non docuerunt: satis fore posteris opinati si in quotidiani usus cibo per maria & piscium genera bonitatem eius & pretia indicassent: sed mutatæ cum temporibus ciboꝝ & ganeæ rationes optabile modo nobis fecerunt qđ tunc sine culpa neglectum ab illis fuit. Nouimus quidem nunc omnes thymnũ: Scombrũ: aliosq; ex quibus conficiebatur pisces. Confectionem uero non facile aliquis ostendat: quibus additis saporibus & qua muria condiretur: & quæ tam diligens purgatio & lotura eius esset: ut sordidum alioquin & feculẽtum poculum grato sapore bibi posset. Multa erant ex pisciũ partibus Gari discrimina: quæ Plinius Athenæus poetæq; plures numerauerũt: aliis sanguinẽ: aliis intestina: aliis reliquum corpus piscium in Garo commendantibus: quæ omnia ex antiquis scriptoribus illis a Barbaro longiore historia repetita in Corollario suo sunt nouisse ea uolẽtibus parata & exposita. Nos ea relinquimus ne miseros occidant decies repetita legentes. Satis in Garo nobis fore credentes si quæ corrupta in hoc capite sunt in antiquam & ueram lectionem instaurata fuerint. Quod fiet cum breuiter dixerimus esse Dioscoridi Garum non ut aliis quod feculẽtum carnosumq; in eo subsedit. Sed quod liquidum & aquæ modo fluẽs supernatat: neq; in piscibus tantũ: sed in animalium carnibus garum etiã dici: quod ex earum salsura exudatũ: siue ut Columella ait exanimatum fluxerit. Et qm̃ liquidum sit ideo in medicinæ usu non illitum dicẽdum ut cæteri interpretes uerterunt impressi tñ codicis lectionem secuti in quo καταπλαττόμενον quod illitũ significat

legitur:

legitur: sed ut nos diximus meliorum fidem secuti si eo foueantur: καταντλούμενον enim est qđ uerbum certam in græcis habet significationem cum liquore aliquo quidpiam fouemus: quod totum rei necessitas exigit: fouemur enim liquidis & inspergimur: non illinimur. Post quam usus in strumis & canum morsibus rationem aliam docere aggressus non ἐνιόντα aduerbio: quod interim & aliquando significat Dios. ait intestinorum tormina & coxẽdices sanari: Sed uerbo ἐνιέναι usus inici & infundi Garum oportere dixit: leuis in una tantum littera lapsus: Sed qui usum Gari in his malis & omnem huius scriptoris hac parte intellectum cõfundat. Quod animaduertere alii interpretes debuerant: nec tam incerto sensu. Interim dysentericis uertere &c. Esseq; hanc ueram & necessariam loci huius lectionem: res ipsa & necessitas indicat. Nec minus Paulus Aegineta quo loco de curatione coxendicis agit ἐνίεσθαι uerbo sæpe usus & inter cætera hoc ipso remedio his uerbis uti iubẽs. καὶ τῶν ταριχηρῶν ἰχθύων ἡ ἅλμη καὶ ἡ τῶν ἐλαιῶν ἢ κολυμβάδων καλῶς ἂν ἐνιείη: qđ est Quin etiã salsorum piscium & oliuarum liquida salsugo bene inicietur: aut si malis dicere infundetur Habet enim latius in significãdo spacium ἐνίεσθαι q̃ διακλύζεσθαι: quo hic semper utitur in his quæ clystere ad purgationem infunduntur: illo autem in his quæ simpliciter & iniciuntur. Nec contentus remedium docuisse Dios. causam & rationem eius etiã reddidit: quæ non est qualem Barbarus uertit: ut in dysentericis ulcera inurat: maleficium enim & noxa non remedium id erit: sed ut intestinorum ulcera sistat & finiat. Vnius litteræ uitium hoc loco etiã turpiter labi hominem coegit: & quæ contraria rei necessitati erant enũciare. Idem impressus codex in causa fuit: in quo legebatur ἐπικαύσῃ quod urendi significationem habet: at nõ sic: sed ἐπιπαύσῃ quod finiat est: legendum diligentiori homini fuerat Neq; enim Celsus auctore Themisone antiq̃ssimo medicinæ auctore: nec Paulus Aegineta: Garo hoc siue ut illi appellant halme & muria idest salsarum rerum liquore ad inurendas sed sedandas intestinorũ exulcerationes in eo malo utuntur. Quemadmodum contra ad exulcerandum in coxendicis doloribus: quibus præsenti ope succurrit idem Paulus hac ratione testatus est.

DIOS. DE Recentium pisciũ esculento iure. Cap. xxxii.

z Omon. Romani ius simpliciter dicunt. Deiicit aluum recẽtium piscium esculentum ius per se pariter: & cum uino potum: Priuatimq; in hunc usum conficitur ex Phycidibus: scorpionibus: iulidibus: percis: & saxatilibus aliis teneris: nec uirus olentibus. Coquuntur autem in aqua simpliciter additis tantum Anetho sale & oleo.

INTERPRES.

f Axatiles qui a Dios. numerantur hoc capite cuncti pisces sunt. Non ideo tamen quod Barbarus fecit mutandus capitis titulus erat. Neq; enim de carne eorum agitur hoc loco: sed de esculento iure quod coctis piscibus his fit: quo deiici posse aluum hic scriptor ait Sũt autem Aristoteli Plinio: multisq; aliis saxatiles pisces: quos saxosum littus nutrit: in ægrotãtium cibis a Paulo Aegineta sæpe laudati Eorum iure hic deiici aluum iubet. Sic tamen ut simpliciter idest nullo addito cõdimento aut sapore alio in aqua præter ab eo numerata oleum & anethum coxisse eos oporteat. Nos salem ex ueterum codicum lectione: & Paulo Aegineta adiecimus. Quod & antiqua Dios interpretatio habet. Cuius licuit mihi uidere antiquissimum & Lõgobardis litteris scriptum codicem incorruptæ antiquitatis multa adhuc uestigia seruantem: in quo & sal oleo anethoq; additur. Saxatiles pisces.

DIOS. DE Lectorem Cimicibus. Cap. xxxiii.

Oris. Romani Cimices dicunt. Contra quartanas febres fabarum cauis c inclusi e lecto cimices numero septem ante accessionem utiliter deuorantur. Iidem sine fabis per se contra aspidum morsus eadem utilitate deuorantur. Olfactu strangulationibus uuluæ concidentes excitant. In uino præterea aceto ue poti haustas & gulæ inhærentes hirundines pellunt. Soluunt & urinæ angustias concisi & eius canali inditi.

INTERPRES.

i Nter tam multo: nocturnos hostes qui placidam & longiorem nobis inuident quietẽ curas: sollicitudines: amores: metus: gaudia: dolores: & quæ sordib⁹: nata humano sanguine uescuntur insecta nulli cimicibus grauiores: qui morsu excitatos teterrimo etiã odore torquent. Fœdissimũ sane animal dictu quoq; fastidiendum Cimex: ob quẽ nõ

male descensurus ad inseros Bacchus in lepidissimo græcorũ Comico iter illud ostendi sibi precabatur & eas dari cauponas: in quibus paucissimi cimices essent. Nihilominus concordia illa rerum & repugnantia: quæ totam duce natura explet medicinam: quod homini prodesset aliquid in eis esse uoluit: non oibus: nam in lectis inueniuntur cimices: inueniuntur & in oleribus aliquot presertimq; in malua: quos Plinius agrestes nominat: Sed hi tãtum qui circa nos nati cõtra quartanas a Dios. numero septem cauis fabarum inclusi: deuorari iubentur. Quod remedii genus falsum nec referendum Plinius dixit: damnauitq; agrestibus tantum cimicibus id tribuens: & præter fabas ouo cera ue includi ostendens. Quod miretur aliquis in eo qui noua superstitiosaq; hæc in medicina remedia magnopere amaret. Nos in plebe & agro uidimus aliquando id fieri: dariq; in cunctis febribus sorbendos tritos in puluerem cimices. Contra aspides prodesse eosdem testis itidem Plinius. Sed quod nouisse in Dios oporteat non καταπλασθέντας: idest illitos ut fere græci omnes habent: sed ut in melioribus adhuc legitur καταποθέντας quod est deuoratos.

DIOS. DE Multipedis uermibus quos græci onos dicunt. Cap. xxxiii.

o Nos. Romani a numero pedum millepedas: centipedas: & multipedas dicunt. Quæ in aquosis & humidis agunt multipedæ: multis pedibus ingredientia animalia sunt. Natura his est cum manibus hominum tractantur in globum circumagi. Medentur multipedæ suffusis felle & urinæ angustiis in uino potæ. Ex melle iisdem utiliter anginæ inunguntur. Quinetiam concisis & in Malicorio addito rosaceo calefactis mox in aures instillatis earũ doloribꝰ medent.

INTERPRES.

n Otæ omnibus Multipedæ hæ nullibi non in humidis & aquosis nascentes: græci a liuido colore ὄνους q. Asinos eas uocauerũt. Antiquiores Romani a numero pedum: nostra ætas & gens a totius corporis specie porculos uocauit. Eas nos in aquosis & humidis agere potius q̃ sub situlis diximus Paulum Aeginetam & rem ipsam secuti. Frequentiores enim in humidis q̃ sub aquariis uasculis inueniuntur: & ille non ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις: quod est sub hydriis: sed ὑπὸ τὰς ὑδρείας quod est ubi hauritur & tractatur aqua inueniri & agere multipedas has dixit. Meminit earum libro quinto de animalium historia Aristoteles; quo loco de pediculis animaliũ agit: quos in piscibus similes multipedis his esse dixit: præter q̃ in cauda quã illi latiorem habẽt. Vocauitq; ὄνους πολύποδας: idest multipedes asellos: quoniam ὄνου: idest aselli nomen hoc commune uagumq; per multa animalia in græcis fit: nam & in quadrupedum genere: piscium: & locustarum aselli nomine aliquid indicatur: quam ob causam multipedes ille adiecit: idq; animaduertentes latini ueteres a pedum numero multipedas eas uocauerunt.

DIOS. DE Blatta quæ circa molas & in pistrinis inuenitur. Cap. xxxiiii.

s Ilphen. Romani Blattam simpliciter dicunt. Blattæ quæ circa molas & in pistrinis inuenitur concisa decocta ue cum oleo interanea aurium dolores instillata finiunt.

INTERPRES.

l Onge breuior q̃ Plinius in Blattarum remediis Dioscorides est. Ille lõgiore historia blattarum genera omnia: & singulorũ priuatim remedium aliquot prosecutus est: hic in uno genere unum tantum remedium docuit. Causam peritiores cõiicient. Nobis ad suspitionem inclinat animus: facitq; in aliorum abũdantia tanta capitis huius paupertas & breuitas ut suspicemur non esse integrum hoc caput: neq; ex antiquioribus & melioribus græcis quæ id ostendant coniecturæ desunt. Sed male sola suspitione de re aliqua censetur: ob id consulto eas relinquimus. Est autem in Plinio locus lib. xxix capite quinto.

DIOS. DE Marino pulmone. Cap. xxxv.

Pneumona Thalassion. Romani marinum pulmonem dicunt. Podagris pernionibusq; utiliter illinitur concisus recens marinus pulmo.

INTERPRES.

Quales in mari pulmones sunt: nouerũt qui ad mare habitant: fruticũ natura magis q̃ piscium: &

in eorum censu & ordine quæ a ueteribus græcis ζωόφυτα: medio inter plantas & aialia habitu dicta sunt. Nomē illis similitudo fecit. Pluriū dierum in pelago hyemē pulmones marini portendūt: & in sanandis hominū aliquot morbis egregias habent uires. Hic inter cætera pernionibus mederi ait: malo qđ per hyemē in pedū manuūq; digitis fiat: nec minus & in posteriore calcaneo: quā partem græci πτέρνην dicunt: latini una relicta littera pernam: & ab ea perniones uocauerunt: Tumet in illis primū & liuet caro: exulceratuiq; facile locus nisi remedio aliquo occurratur.

DIOS. DE Animaliū aliquot pulmonibus. Cap. xxxyi.

a Recentur excitandæ in pedibus calceorum attritu inflammationes: impositis suillo: agnino: ursino ue pulmonibus. Quin etiā uulpis siccatus pulmo suspiriosis utiliter bibitur. Auribus præterea instillatus eiusdē adeps earum dolores finit.

INTERPRES.

c Pirandi officina pulmo est attrahens ac reddens aiam: iccirco spongiosus ac fistulis inanibus cauus: qbus aperiens se excipiat. Contrahens uero aerē reddat: eamq; ob cām operatione follibus in fabrica: figura aūt bubulæ ungulæ fisis est. Pretiosum uitæ instrm: & qđ nō rōne hac tm̄ eam a morte distinguat: sed ex bestiis: quadrupedibusq; aliquot homini medicinam faciat. Quā nos certius docere cupientes, qđ in impresso codice legebatur ὑδάτων: qđ aquarū significat ὑποδημάτων. i. calceoꝝ necessario mutauimꝰ. Obseruauimus ēt in uulpino pulmone monere Paulū Aeginetā nō simpliciter ξηρανθέντα qđ est siccatū: sed ταριχευθέντα. i. sale inueteratū suspiriosis prodesse. Quod adiicere his placuit: ut siccandi eius exti certiorem rōnem legentes haberent. Credimus præterea ex cōi adpū historia & remediis quæ nō multo post tradentur male in hoc caput transitū esse qđ ad uulpinū adipē pertinet: pprius.n. illic locus adipi est: & importune docetur hoc loco qđ alibi docendum oīno est. Nihil tn̄ mutare ausi sumus nullā legentibus ex copia iacturam fore opinati: & qđ in bono semper fit decies repetita prodesse. Factū id ut credimus ab aliquo est dum uult omnē ex uulpe medicinam uno eodemq; loco habere.

DIOS. DE Aliquot animalium iocinoribus. Cap. xxxyii.

b Epar, Romani iecur dicunt. Prodest comitialibus in cibo tostum asini iecur: sumpsisse autem id ieiunos oportet. Quæ ex toto caprino iecore destillat sanies: lusciosis quos græci dicunt nyctalopas utiliter inungit. Vtile preterea dum id torretur fumo eius uaporari apertos lusciosorum oculos. pdest & tostum in cibo ad eadem caprinum iecur. Deprehēdiq; comitiales eodem cibo ferunt: præcipueq; ex hirco. Serpentium: quadrupedumq; morsibus succurrit recens aprinum iecur & siccum: si tritum cum uino bibatur. Creditur & rabidi canis iecur tutos a metu aquæ seruare quos idem ille canis rabiens momorderit tostum & in cibo sumptum. Quin etiam ad periculi illius præcautionem canino dente eius qui momorderit canis utuntur: folliculo ex aluta claudentes & ex brachio suspendentes. Secundas postremo pellit sale inueteratum mergi iecur duorum cochleariorum pondere cum dulci aqua potum.

INTERPRES.

c Ontinuata historia in uetustioribus & melioribus græcis de aliquot animaliū iecore agitur: neq; ab re. Male.n.a toto partes: & a genere spēs alterius rei intercessione separantur. eorum nos fidem & rei rōnem secuti de oī in scriptore hoc iecore deinceps egimus: nihil Dioscoridi nocituram ab impresso codice mutationem hanc nostram opinati; prefert.n. ut diximus melioꝝ uetustioꝝq; fide & rei necessitate cōfirmatā: neq; ex his quæ reliqua in aīalibus mox dicenda erunt quidpiā auferentes. Multū lōgeq; plusq̄ cordi iecori detulerūt antiqui aruspices: caput extoꝝ in eo cōstituēres: & eius notas oēs ad futuram fortunā diligentius obseruantes. Plato etiā excæpta iracūdia affectionū aliaꝝ oīum nostraꝝ sede in eo cōstituta: multas & graues quæ in exto illo fiunt labes ut nos credimus cōtemplatus est: p quarū multiplici curatione ut aliquā naturæ grām idē referret medicinæ se miscuit: & ex diuersis animalibus diuersa curauit & adhuc curat mala. Priuatimq; ex caprino pecore oculoꝝ uitiū quod græci νυκτάλωπα latini lusciosos: & nuscitiosos; nisi in sexto corrupta nuscitiosi uox sit appellauerūt. Nō sunt de humani oculi uitio hoc eadē antiqs medicis decreta aliis aliter de eo cēsentibus. Quin ēt Galenus ipse in diffinitiōe eius a seipso dissidet: Nyctalopas primū in diffinitiōibus dicēs malū & affectionē oculoꝝ esse cuius manifesta cā nō sit. Accidereq; eo malo affectis ne per diē uidere possint: nocte autem possint

νυκτάλωπες. Lusciosi. Nuscitiosi.

nec ultra hæc aliud addidit. In Isagoge sua deindè nyctalopas eos dici testatur: qui per diem minus occidente sole amplius: per noctem postremo certissime uideant: aut contra per diem parũ: uespere autem & noctu nihil. Quasi utroq; modo nyctalopes dicantur: bifariamq; id malum fiat & sint qui in luce diei parum semper uideant: in nocte autem & tenebris uideant. Aut contra non uideant. Celsus lib. yi. ad eos id malum contraxit qui interdiu satis: noctu nihil cernunt. Paulus Aegineta cui æque q̃ aliis credendum est: Nyctalopas dici ait quotiẽs acciderit ut interdiu uideat homo: occidente deinde sole minus noctu postremo nihil. Plinius & ex ueteribus pleriq; alii modo nocturnas cæcitudines: modo aciem uespertinam appellant: utroq; modo oculorum imbecillitatem hanc significantes. Iureconsulti etiam quorum in hoc testimonio fides paruifaciẽda omnino non est: nyctalopa dicũt hominem qui neq; matutino tpe uidet neq; uespertino: utrũq; genus & ipsi cõplexi: eum. s. hominẽ qui interdiu uideat: noctu aũt non uideat: & eum qui interdiu parũ aut nihil uideat: uespere autem & noctu satis uideat: Id enim nobis intellexisse uidentur: dicẽtes neq; matutino neq; uespertino tempore uidentes: nisi enim sic locus ille intelligatur cæcum nõ nyctalopam descripsisse uidebuntur. Est autem locus de ædilitio edicto Nobis ex his quæ obseruauimus inclinat animus una appellatione in græcis nyctalopis: in latinis uero lusciosi utroq; modo malum id significari: & si nominis ratio eos tantum indicare uidetur qui per diem parum aut nihil: noctu autem & in tenebris satis & certe uident. Et præter hæc in iecorũ medicina illud animaduertendum: non legi in omnibus græcis prodesse apri iecur serpẽtium morsibus καὶ πτηνῶν: quod est uolucrum: sed est in quibus una tantum mutata littera κτηνῶν: quod quadrupedum significat: certiore q̃ in uolucribus sensu: quibus non est natura mordere: ideoq; nos ꝓ uolucribus quadrupedes uertimus. Quãq; in arcendo ex rabidi canis morsu metu aquæ Dios. προφυλακτικὴν uocat maluimus præcautiorem q̃ aliter dicere: nominis rationem & in hoc ipso scriptore eius usum secuti: qui quo loco de uenenis agit προφυλακτικὴν: idest præcautiõem appellat: qua uti homines decet ne decæpti aut incauti ueneno aliquo pereant. Qualis ea est cum iubet in ueneni suspitiõe præsumi aliquid rutam uerbi causa: naporum semẽ: iuglandes nuces & caricas: pluraq; alia. Sic enim fore ne possit nocere homini uenenum. Ex quo præcautionis genere: & hoc est quod iubet Dios. cõtra metum aquæ adalligatum brachio in aluta caninũ eius qui in rabie momorderit canis dentem gestari. Sic enim fieri ne incidat in aquæ metum quæ ex rabidi canis morsu letalis post aliqđ tempus affectio oritur. Præcautionẽ enim metus aquæ non rabidi canis impetus ut nos credimus hic scriptor intelligit: suum tamen relinquatur legentibus iudicium.

DIOS. DE Maris cerui genitali. Cap. xxxyiii.

Aedæon. Romani genitale dicũt. Succurrit uiperarum morsibus tritum cum uino potum maris cerui genitale.

INTERPRES.

c Ertius libro sexto remediũ hoc Paulus Aegineta docuit: siccari enim prius: tum teri sicq; cum uino bibi genitale id cerui iussit: additq; misceri remediis quæ ad uiperarum morsus componũtur.

DIOS. DE ASINI CAPRARVMq; ungulis. Cap. xxxix.

o Nychas. Romani ungues dicunt. Feruntur comitialibus prodesse in cinerem cremati: & aliquot diebus poti cochlearium duorum pondere Asinini ungues. Idem crematorum cinis oleo maceratus strumas & perniones illitus sanat. Caprinarum uero ungularum cinis defluuio capilli quod alopeciam dicunt ex aceto inunctus medetur.

INTERPRES.

d Esiderabunt non sine causa: frustra tñ legentes quo humore dilutus Asininæ ungulæ cinis comitialibus bibendus sit: nihil enim aliud in scriptore hoc legitur & nos ex aliis scriptoribus nihil habemus quod in ea re moneamus. Iudicio id medicorum seruabitur qui malo illi noxios humores omnes uitabunt: quale in primis uinum est.

DIOS. DE Equorum lychenibus. Cap. xl.

l Ichenas. Romani pariter græcis lichenes dicunt. Tradũtur comitialibus remedio esse triti & in aceto poti equorũ lichenes. Calli hi sunt in equorum genibus & supra ungulas in flexu earum partium durati.

INTERPRES.

Vtis uitium & asperedo græcis lichen est: latini impetiginem id malum dixerunt: eius na- Lichenes. λειχῆνες.
c tura est: quoniã ex salsa pituita: flauaq; bile fit: ut quales ex fictilibus crustuosæ squamæ deciduñt: cum salsugo in eis aliquãdiu fuerit sic ex hominis cutæ squamulæ etiã decidãt. Hæ cum diutius in cute hæserunt callosam contrahunt duritiem: & ab harum similitudine in genibus & unguibus equorum excrescentes callos lichenas græci dixerunt: quibus ad medicinã usa est antiquitas. Meminit earum Pli. lib. xxviii capite. x. meminit & Paulus Aegineta: qui præter q̃ comitialibus omnium uenenatorum morsibus mederi etiam ait. Facile est in equis id uitium obseruare Plinius adnatum in his equi partibus os esse dixit. Hic non magis os q̃ quo uoluerit aliquis nomine appellare. Non esse autem os indicat quod hic ait ἐντετυλωμένους: quod est in callũ duratos: fieriq; κατ' ἐπιγνάμψιν non κατ' ἐπιγραφήν. Nihil enim hoc significat: illud aũt ἀπὸ τοῦ γνάμπτειν quod est flectere in flexu genu & unguis fieri & durari ait.

DIOS. DE VETERVM Calciamentorum corio. Cap. xli.

Attymata. Romani corium ex uetere calciamẽto dicunt. Cremantur ue-
c teres calciamentorum soleæ. Tritusq; cinis: ambustis: intertriginibus: & ex calceis pedum attritibus utilissime illinitur.

INTERPRES.

Iccat cremati corii cinis: ideoq; exulcerationibus medetur in quem usum nõ satis integro
c sensu illini hic iubet. Desyderatur. n. ex quo liquore aut unguine illinendus sit. Barbarus ex lini oleo fieri id ait: cũ tñ in scriptore hoc quod hactenus legerim nihil hmõi inueniatur. Nos illud monemus nõ esse herbarii & eius qui medicam materiã tm̃ doceat usum eius docere. Priuatim. n. a medicis instituendus & tractandus hic est: ideoq; nõ esse certã eius rei disciplinam sed oportere medicum his uti & in usu ea addere quæ utiliora & aptiora fore ille coniecerit.

DIOS. DE Gallinaceis. Cap. xlii.

Lectoridas. Romani Gallinaceos dicunt. Succurrunt serpentium morsi-
a bus dissectę & ita ut tepebunt impositę gallinaceorum carnes: crebro tñ & subinde mutandæ sunt. Datur & in potione cum uino contra uenenatorum morsus gallinaceorum cerebrum. Compescit idem ex cerebri membranis erumpentẽ sanguinem. Quæq; in interiore parte uentriculi maris gallinacei corneis ramentis similis mẽbrana hæret: & quæ in coctura eius detracta abiicitur siccata primum: mox trita cibum in stomacho non continentibus cum uino utiliter bibitur.

✠ Gallorum uero in senectute ad purgandam aluum datur. In quem usum oportet exemptis interaneis omnibus pro his salem indere: cõsutumq; gallum in aquæ sextariis uiginti usq; dum ad heminas tres decrescat coquere. Post quod tempus datur bibẽdum totum sub dio antea refrigeratum. Quidam cocturæ eius adiiciunt marinam brassicam: aut mercurialem herbam: aut cnicum: aut polypodium quæ filicula est. Trahit hoc ius crassa: cruda: glutinosa & nigra. Vtile idem diutinis febribus: suspiriis: articulorum doloribus: & stomachi inflãmationibus. Eorundem in senectute gallorum uentriculus sale inueteratus: & in umbra siccatus: pondere trium unciarum sumptus pręsenti remedio est contra nimias purgationes: quæ a deiicientibus aluum medicamentis fiũt. Quamprimum enim purgationes eas sistit: in quem usum terendus est & cum aqua bibendus.

INTERPRES.

Ibet hoc loco exclamare: non quod inuẽto Osiride Aegyptus quondam exclamabat: inue-
l nimus lætamur: sed qđ Plinius & ex antiquioribus pleriq; alii lamentati sunt: nullibi minus q̃ pro uita diligentẽ hoiem: nec alicubi negligẽtiores q̃ pro suæ gẽtis salute principes esse: qui dum aut quæstuosiores exercent artes: aut in maiore fortuna uoluptatibus & ocio languent inutiliter sibi cætera perire patiuntur. Nec pro bonis artibus earumq; professoribus id saltem agunt quod Plato in legibus suis cauit: ne cui nouum in populo carmen edere liceret: quod non a sapientioribus in ciuitate probatum antea fuisset. Intelligebat enim sapientissimus uir quantum uitæ

& morſibus officeret: quod non antea ſapientibus probatum receptum a uulgo aliqñ fuiſſet: & q̃ difficilem emendationẽ haberet: qđ lõgiore uſu placere iã incœpiſſet. Parũq; fœliciter huiuſce modi aliquid in populo tentari: qui famæ ſeruiens ineptus ut Flaccus ait: nomina magis q̃ res ad miraẽ: & in conuellenda alioꝝ qui ſibi ſemel placuerunt dignitate & æſtimatione ſolam inuidiã cogitat. Quod nobis in toto hoc opere euenturũ iampridem ſentimus. Nõ ideo tñ ceſſabimus: nec a cõſilio laboreq; hoc noſtro remorabitur nos quicunq; eius in populo fuerit ſenſus: nec pigebit ꝓ ueritate quæ ab aliis parum caute edita in Dioſcoride fuerunt ſuis locis ſignare: in quo genere illud eſt quod a nobis hoc capite relictum fuit: haud ſane quia ignoraremus quid quantunq; Dioſcoridi illhic periiſſet: ſed ut certius intelligerẽt legentes: q̃ ſecura huius ſcriptoris interpretatione cæteri uſi ſunt: qui aut non deprehenderint quãtum ſibi in gallinaceis ſuis deeſſet: aut ſi deprehenderint q̃ inepte eam iacturam diſſimulauerint continuato ſermonis ductu tradentes quæ decurtata non poterant integrum corpus oſtendere. Locus ẽ non ꝓcul a medio capite poſt hiſtoriam & medicinam membranæ illius quæ ex interiore parte gallinaceorum uentriculis exemptilis hæret cornu ramentis ſimilis. A qua ſtatim tranſlato ad eſculentum gallinaceorum ius ſermõe: ut paſſim excæpto uno in cunctis græcis legitur: Dioſ: ait ὁ δὲ τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυόνων δίδοται &c. non aliter q̃ ſiquis cogitata inter iuniores & ſeniores omniũ hominum diuiſione relicta totius numeri & generis altera parte inferret: ſeniorum autem &c quo ſermõis ductu aliqs imprudẽter uſus deſideriũ alterius partis merito audientibus relinquit. Id ipſum & nos in ea pte paſſi ſumus: legẽteſq; ὁ δὲ τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυόνων δίδοται &c. neceſſario deſiderauimus quidnam daretur. Articulus. n. ꝓpoſitiuus ille ὁ maſculini generis ſubſtantiam aliquam exigebat. At ex his quæ ſequebãtur rõcinari eam & coniicere facile erat. Fatemur id quidem: non tñ legentis rõcinatio & cõiectura integrum ſermonẽ faciebat. Coniũctio deinde illa δὲ quam græcorũ grãmatici docẽt in ſermõe ſẽper poſtponi: & aliã ꝓpoſitionẽ μὲν ſemp ſequi audi acq; δὲ oportere alterã illam μὲν præceſſiſſe: integritati loci huius deeſſe aliquid oſtendebat. Quin ẽt cũ de Gallis in ſenectute eodem hoc loco ageret: de iunioribus egiſſe antea Dioſcoridẽ uoriſimile erat. Eaſq; ob cauſas uitiũ illic ſẽtientes non paruo labore inuenimus: quæ illic librarioꝝ incuria pierunt: fuerũtq; nobis in ea re auxilio. Antiquus primũ Dioſ. & is ꝑcipue q Longobardis lr̃is ſcriptus apud nos eſt: in quo ueræ & integræ lectionis ueſtigia multa ſunt. In eo ſiquidẽ a deſcripta interiore uẽtriculi mẽbrana illa hæc ſtatim legunẽ: Barbare quidẽ: ut erat eoꝝ tempoꝝ ſortuna: ſed quod ad rẽnſam ptineat utiliter. Iuſcellum minoris æſtuationes ſtomachi miteſcit ſimplr compoſitus. Iuſcellum maioris uẽtrem mollit & c. Acceſſit huic deinde Serapion eadẽ his licet nõ iiſdẽ uerbis dicens. Ius uero pullorum gallinaꝝ ſolũ accæptum cõfert ꝓprie ad rectificãdã cõplexionẽ corpoꝝ ægrotantiũ: ſed maxime habentiũ inflãmationem in ſtomacho. Sed ius Galli decrepiti adminiſtraẽ ad laxandũ uentrem & c. Nõ defuit poſtremo qui nobis in anguſto ſemper adfuit antiqſſimus & ꝓbatiſſimæ fidei quo uti licuit codex: in quo in eundem ſenſum hæc leguntur. καὶ ὁ ζωμὸς τοῦ μὲν νεοσσοῦ μάλιστα δίδοται εὐκράτος χάριν φαυλοτήτων, καὶ ἐπὶ τὸν στόμαχον πυρουμένων λιτῶς σκευασθείς. Quorum hic ſenſus eſt. Daturq; eſculentum ius pulluli quidẽ: ſic enim iuniorem nunc in Gallinaceis dicim⁹: ad emendanda in hoĩe tẽperamẽti ſui uitia & in ardoribus ſtomachi ſimpliciter confectũ. Quæ oĩa ueluti teſtiũ dicta eodẽ feruntẽ. Indicantq; ſi reſtituatur eo loco id membrũ oĩa huic ſcriptori integra fore: res: ſermo: ſenſus & medicina. Nos ob eam quam diximus cãm locum nõ inſtaurauimus: ſed poterunt uolentes ex cõmentatiõibus his noſtris id ſibi ꝑſtare. Obſeruauimus ꝑterea ut in græcis deeſt quod pauloante diximus, ſic in antiquioribus latinis non legi: quod in extremo capite in græcis legiẽ. Eorũdem in ſenectute gallinaceoꝝ uẽtriculus. ſ. & uſq; ad finem capitis. Nihil. n. huiuſcemodi Serapion habet: nihil antiqua interꝑtatio: nihil poſtremo probatiſſimus mihi codex. Factum ideo eſt ut ſuſpicemur accreuiſſe eam Dioſcoridi partem. Non tñ eam expũgimus: ſed medicos monemus ad eam rem iudiciũ cenſuramq; ſuã afferre: nã ꝑter hæc alienus etiã Dioſ. ſermõis in ea re ductus nobis uideẽ. Nõ omittemus & illud uideri nobis ſextarioꝝ & heminaꝝ numeros: q hoc capite docenẽ ꝓ rei neceſſitate maiores: uitiumq; in eoꝝ notis forte eſſe.

DIOS. DE OVO. Cap. xliii.

On. Romani ouum dicunt. Nutriendo magis eſt molle q̃ ſorbile ouum: mollit rurſus quod durũ & igne duratũ fuerit. Vtile oculoꝝ doloribus: additis roſaceo & croco toſtum oui luteum eſt. Vtile itidem cũ ſertula cãpana ſedis inflãmationibus & cõdylomatis. Eſtur idẽ cũ uua quã rhum diximus: aut galla frixum ad ſiſtendam aluum. Põt idem ꝑ ſe ẽt ſumptum. Quod uero cãdidum in ouo eſt crudũ refrigerat: glutinat: & oculoꝝ inflãmationes admotũ lenit. In ambuſtis excitari puſtulas prohibet: ſi quãprimũ eo inunganẽ. Nõ aduriẽ ſole facies eo inuncta. Compeſcit in oculos deſtillationes glutini modo fronti addito

ture impositum. Quin etiam oculorum inflãmationes lenit lana exceptum: tũ ad mixtis rosaceo: uinoq; & melle impositum. Crudũ cõtra hæmorroidis morsus sorbetur. Sorbetur itidem exiguo calore tepens contra uessicæ erosiões: tenuĩq; exulcerationes: faucium scabritiẽ & asperitatem: sanguinis excreatiões: a capite in subiectas partes & in pectus destillationes.

INTERPRES.

Oua Pythagoræ. κύαμοι Pythagoræ.

Qvod iubebat quondam Samius sapiens: qui sapientiæ religionem sapienter coniunxerat: κυάμων ἀπέχεσθαι: in notissimo & uilissimo fabæ legumine a posterioribus exceptũ. credituq; abstinendũ hoĩ ab eo legumine esse: sapientiorẽ ex ouorũ natura in disciplina eius rõnẽ habebat: quã ille cõtemplatus sanctamq; & inuiolabilẽ sibi p̃sertimq; in aĩalibus esse cupiẽs: ut ab oĩum aĩaliũ carnibus abstinentiã p̃cæperat: qm̃ in illis aliqñ uiueret quod in hoie optimũ fuerat: a rõnalibus poenæ noĩe ad bruta translatũ: necui liceret ouis in cibo uti pariter & eadẽ rõne iussit: nõ minus in principio animalis eiusq; semine: q̃ in absoluto iam aĩali naturæ noceri arbitratus: parq; hoĩ fore scelus in aue aut auis ouo peccasse. Eratq; sibi & discipulis suis quotidianũ meminisse iactareq; ubiq; ἴσον τε κυάμους ἐσθίειν κεφαλάς τε τοκήων quod est: nõ differre come disse oua & parẽtũ capita: parq; in utroq; piaculũ & scelus hoĩ esse. Fuit hoc hoĩs placitum: decretaq; semel animarũ nrãrũ μετεμψυχώσει quã nũc aĩarũ trãsmigrationem aliorũ exẽplo dicamus: nõ oĩno absurde & hoc præcipiebat. Nam quod ad naturã ptinet ultra principiũ generationis & semẽ aliquid ouum in se habet: mediumq; inter animal qddã & non aĩal est: non aliter q̃ & inter uitiũ & uirtutẽ scientiamq; & ignorantiam p̃fectus: qui q̃tum ab altero extremo discessit tm̃ ad alterũ accessit. Et qm̃ lateret in aĩalium ouis incœptũ iam aĩal: ideo ex cõi illo abstinẽtiæ a carnibus præcæpto: hoc ẽt præcipiebat. Vocabantq; Pythagorici κυάμον notissimi leguminis appellatione non legumẽ sed ouũ: q̃ quasi κυεῖν: i. fœtura animalis esset & cõcæptũ eius intra se clauderet. Scio fore ut uideant̃ multis nr̃a hæc noua & cõtra aliorũ græcorũ latinorũq; scriptorũ oĩum de hac ipsa re sẽtẽtias: sed nihil finxisse nos aliqs credat: & in noua re gaudeat ex antiquissimis scriptoribus nouã eius præcæpti causam & interpretationẽ audisse: ex qua factum quondã ẽt est ut purgandis placulis: lustratiõibusq; ouorũ quotidianus esset usus: lustraliaq; passim a poetis uocarent̃: & in Bacchi orgiis aliorũq; deorũ sacrificiis: ubi pro hoĩe soluendum aliquid deo esset adhiberentur. Omittimus quæ in Orphicis & Bacchi orgiis in hac ipsa re obseruata ab antiquis traduntur. Id solum ex eis repetemus ideo religioni oua inseruisse: & in tanto honore cunctis gentibus fuisse: q̃ capiente oĩ mũdo tot animaliũ naturas & genera: nullum fere est in quo nõ ex ouo species aliqua nascatur. Volucres passim ouum gignunt. Aquatilia in mari pene infinita. In terrestribus lacertæ. In ambiguis & quibus in terre æq; q̃ in aqua uictus est Crocodili. In bipedibus aues. In carẽtibus pedibus angues. In multipedibus attelabi: & ne longiores simus in pluribus generibus aliis plura alia. Ob q̃ totã referre naturam credita fuerunt: & in religione ad placanda exorandaq; numina gratiorẽ hr̃e potestatem. Quæ licet modo studiis iis inutilia sint: nec ea nouisse aliqd operæpreciũ hoĩ sit honestiorẽ tñ cãm hñt & laborem: q̃ siquis ad ganeam quæsierit & præcæperit. Longa quibus facies ouis erit illa memẽto: Vt succi melioris: & ut magis alba rotũdis Ponere: nãq; marẽ cohibent callosa uitellũ. tã difficili in eis saporũ & sexus discrimine: ut nihil gulæ p̃ceribus æque incertũ sit & Columella lib. ix. capite. v. dixerit. Cũ uolet quis q̃plurimos mares excludi longissima quæq; & acutissima oua subiiciet, & rursus cũ fœminas q̃ rotundissima. Contra Aristoteles lib. vi. de animaliũ historia his uerbis de eadem re agit: ἔστι δὲ τὰ μὲν μακρὰ καὶ ὀξέα τῶν ὠῶν θηλέα, τὰ δὲ στρογγύλα, καὶ περιφέρειαν ἔχοντα κατὰ τὸ ὀξὺ ἄρρενα. Quem locum Gaza uertit. Quæ oblõga sũt oua & fastigio cacuminata fœminam edunt. Quæ aũt rotũdiora sunt: & parte sui acutiore obtusa orbiculũ hñt: marem gignunt. Est sane in natura grauis auctor Aristoteles. Columella tñ uillaticã pastionem ex quotidiana obseruatione & experientia docebat. Nec nostrum est inter tam graues scriptores tantas componere lites. Ob eã cãm ad Dios. reuersi monebimus legẽtes: mollis: sorbilis: duriq; oui discrimina in nutriendo solam facere cocturam: quantumq; ouo cocturæ accesserit: tm̃ in nutriendo uiriũ illi accrescere.

Sorbile Molle Durum Ouum.

Et hoc est quod hic ait magis q̃ sorbile nutrire tenerum ouum: quod nos ex Celso molle uertimus. Rursusq; magis q̃ tenerum siue molle quod igne duratũ fuerit. Et ut tota res certius pateat sorbile hic ouum uocat: qd in coctura cõcæpto tm̃ calore uix dẽsari incœperit: & liqdũ adhuc calcat potiusq̃ coctum sit. Tenerũ deinde siue molle qd ulteriore coctura densatum qdẽ: nõ tñ duratũ penitus fuerit. Durũ postremo siue igne duratũ qd extrema coctura ad eam duritiẽ peruenerit ut cõmãducari & teri dẽtibus opus sit. In quo ordine primũ illud & sorbile ab usu & sumendi ratione sic appellatum exiguas aut mediocres in nutriendo uires habet. Secũdum mox quod tenerũ siue molle duri comparatiõe a nobis dictum est ampliore coctura densatum maiores in nutriendo uires acqrit. Durum postremo quod nos igne duratũ ẽt diximus maximæ in nutriendo potestatis est: & hic in ouorum usu gradus & quasi cẽsus nutriẽdi ab hoc scriptore traditur: cui addiderunt multa & certiora posteriores medicis notissima & a no

INTERPRES.

Vis postremi inter aquilas generis ossifragus est. Nõis manifesta omnibus cã. Lõgissime in
a aquilaꝝ censu Aristoteles & Plinius de eo egerunt: & quod facile uolentibus inuenisse sit:
nihil non ab aliis dictum a Barbaro in corollario suo repetitũ est. Non parua laboris & ꝑcii mercede q̃renda auis hæc erit: si quod de ea fert' uessicæ calculos p urinam pellit. Sed q̃ ue ꝑ id sit nõ est testatus Dios. ἐγχεῖσθαι qd' est tradi & ferri id dicẽs. Sapiẽter qdẽ & caute in alioꝝ fidẽ & famã reiiciens q̃ testari ipse nõ posset. Cuius morẽ & exẽplũ nos ẽt secuti nihil ultra citraue mẽsurã & significationẽ uocum eius tradidimus: legẽresq; in eo ἐγχεῖται quod est narratur & fert' ferri & nos uertimus: ne si præcipi: ut Barbarus fecit: dixissemus ueteꝝ præcepto confirmari & probari crederet': quod hic non sua sed aliorum fidẽ credi tantum uoluerit.

DIOS. DE Alauda siue Galerita aue. Cap. xlvii.

Orydalon. Romani Alaudam siue Galeritam auem dicunt. Auicula alau
e da est in summo uertice pauonum modo apicem habens. Hæc tosta & in cibo sũpta crassioris intestini: qd' colõ græci dicũt doloribus medetur.

INTERPRES.

Ariant in Alaudæ remediis latini scriptores & græci. Paulus Aegineta simpliciter elixã. (di
u co aũt simpliciter in aqua tm̃) sumi diu iubet: hic assam præcipit: Plinius non assam tm̃ sumi: sed cinerem eius etiam in aqua bibi. Adiicitq; quod suæ ætatis testimonio & experiẽtia confirmat: idem homini præstare cor eius fœmini adalligatum: & recens tepẽsq; adhuc deuoratum: pluraq; alia: quæ lib. xxx. capite. iii. uolentes nouisse in eo poterunt.

DIOS. DE Hirundine. Cap. xlviii.

Helidona. Romani hirundinem dicunt. Dissectis ex prima fœtura hirũdi
c nis ante pleniluniũ hirundinũ pullis in uẽtriculis eoꝝ lapillos iuenies duos: ex quibus uersicolore & uario altero: uniformi uero cõcoloreq; altero priusq̃ terrã attingãt in bucculæ aut cerui aluta inclusis & brachio collo ue ad alligatis comitialibus ꝓderis: sæpiusq; oĩno ad sanitatẽ restitues: hirundines ipsæ ẽt ficedulaꝝ mõ in cibo ꝓ medicamẽto sumptæ: oculoꝝ adiuuant claritatẽ. Quin etiã matrũ: pullorũq; in fictili crematoꝝ cinis ex melle ad oculoꝝ claritatẽ inungit'. Inungitur & in anginis eadẽ utilitate & cõtra uuæ tonsillarumq; inflãmationes. Inueteratæ sale eædẽ earũq; pulli drachmæ põdere anginis cũ aqua potæ opitulãtur.

INTERPRES.

Helidonios ab hirundinibus quas græci Chelidonas dicunt: Plinius Lapillos eos appellat
c qui in eaꝝ uentriculis inueniri feruntur: fabulososq; existimat & magicis artibus in medicinã illatos. Quod magis credendũ in eo facit Paulus Aegineta: q sexto sui opis libro de simplicibus his agẽs: cremataꝝ hirundinũ cinere tm̃ in medicina utit': anginisq; & ad oculoꝝ claritatẽ ex melle inungi ꝑcipit. Recæpit tm̃ antiqtas oĩs: q̃ de eis in scriptore hoc legunt': eamq; ob cãm qualia in græcis latinisq; oĩbus adhuc legunt' talia a nobis ẽt reddita fuerunt: cætera oĩbus eadẽ sunt.

DIOS. DE Ebore. Cap. xlix.

Elephanta. Romani ebur dicũt. Digitoꝝ reduuias sanant illita eboris ramenta. Est enim illi adstringendi natura & uis.

INTERPRES.

Væ nos eboris ramẽta diximus. Plinius scobẽ appellauit eadẽ significatione: & si ramento-
q rũ amplior q̃ scobis ambitus sit. Ramẽta .n. ueteres latini dixerũt oĩa q̃ radẽdo: secando: incidendoue ex materia aliqua quasi inutiles reliqæ supersunt. Scobem uero priuatim quæ lima aut serra detrita cadunt. Estq; ramẽtoꝝ uox cũctis his cõis & quasi generis appellatio: illa aũt unius aut alterius rei tm̃ nota & significatio Dios. ῥίνισμα dixit scobina detritũ ex ebore puluerẽ indicans. Quã rõnẽ secutus Pli. li. xxviii. ait, scobe paronychia tollunt'. Nos cõmuniorẽ & ampliorẽ rõnẽ secuti ramẽta diximus quocũq; ferramẽto detritũ ex ebore puluerem significãtes: fecimusq; id auctoribus aliis græcoꝝ medicis. Paulus Aegineta nõ ex dentibus tantũ elephantis: quod solum ebur est: sed ex unguium aliorumq; ossium ramentis remedium hoc conficit.

o

DIOS. De suis talo. Cap. l.

Stragalon. Romani talum dicunt. Crematus donec ex nigro cādidꝰ colore fiat suillus talus tū tritus potusq; crassioris intestini quod colon dicunt inflationibus: uetustisq; torminibus medetur.

INTERPRES.

Coli malū & dolor

On omni malo coli mederi cinerem suilli tali hic scriptor ait: sed ex tribus eius generibus illi tantum quod cessante nec transeunte crasso & qualis peditu efflari solet spiritu in eo intestino fit: habet .n. plures id malum causas: fitq; aliquando cum iter eius membranulas crassus pituitosusq; humor subsederit: nōnunq̄ cessante nec transeūte illhac spiritu: quale paulo ante descripsimus. Sæpe ex eiusdem intestini inflāmatione: aut ob acres erodentesq; humores dolorem acrimonia erosioneq; sua excitantes. Ex his secundum illud genus ἐμπνευματώσιος .i. inflationis uoce indicasse uidetur.

DIOS. De Cerui cornu. Cap. li.

Laphu ceras. Romani ceruinū cornu dicunt. Crematū in cinerē mox lotū cerui cornu cōtra sanguinis expuitiones pōdere cocleariū duorū cum spinæ quam tragacantham appellant lachryma utiliter bibitur. Intestinorū torminibus itidem: cœliacis: suffusis felle: & uessicæ doloribus. Bibitur pari utilitate ēt cōtra fœminarum fluctiones: in liquore aliquo ex his qui malo illi cōgruāt. Cremat̄ ceruinū cornu: cremandiq; modus & ratio hæc est. Secatur in frusta cornu: sectumq; in fictile crudū primo: mox luto circūlito opculo in fornacē conijcitur. Vriturq; usq; dū albescat. Lauat̄ dein cadmiæ modo: utilisq; hic cinis est oculorū destillationibus et ulceribus. Dentifricium idem leuigandis dentibus utile: in quem usum cōfricandi eo sunt. Serpentes crudū suffitu fugat. Coquitur in aceto ēt cerui cornu: colluntq; decocto illo utiliter molarium dentitione facti dolores.

INTERPRES.

γόμφιοι γομφίασις

On placet quod i extremo capite dictum a nobis & ab aliis est collui ceruini cornu decocto utiliter molariū dentitione factos dolores. Cur .n. molariū magis q̄ primorū & caninorū: cū oium .n. eadem ex inflāmatione doloris cā & rō est. Nec siccantibus qualis hic cinis est: sed natiuo unguine mollientibus remediis ad adiuuandas in pueris dentitiones uti antiquiores p̄ceperuut: qualia sunt gallinaceorū adeps & leporis cerebrū: at in dētibus γομφίους molares tm̄ græci appellant: fatemur id qdem: & ab his γομφίασις facta uox nihil nisi molariū dentitionem significare pōt: cōcedimus id ēt: sed hac cōditione dum certius aliqd & ad hanc rē aptius inueniatur. Inclinat .n. aīus nobis significari ea uoce aliud in cunctis dentibus malum: nec leuibus argumentis oborta nobis hæc suspitio est: non ob eas quas pauloante diximus causas: sed qm̄ Galenus usum ceruini cornu esse ait ad restringendam gingiuam & confirmandos dentes. Quod & Paulus Aegineta ēt cum de omni cornu lib. vi. agit his uerbis testatus est. τὸ δὲ τῆς ἐλάφου κέρας μετ' οἴνου λειούμενον ἐπιπεριπλασσόμενον ὀδόντας ἵστησι σειομένους. Quod est: cerui aūt cornu tritū uinoq; maceratum mox circumlitum mobiles sistit dentes: & pauloāte: οὖλα πλαδαρά. idest humentes & diffluentes gingiuas compescere idem cornu dixerat. Plinius ēt lib. xxviii. capite. x. dentes mobiles confirmare ceruini cornu cinerem testatur: doloresq; eorū mitigare siue infricentur siue colluantur. Additq; statim arbitrari quosdam ad omnes eosdem usus efficaciorem crudi cornu farinā eē: & dentifricia utroq; modo fieri. Quæ omnia eodem pertinent ut dentibus nō dentitionibus mederi ceruinum cornu uideat. Antiqua etiam græcorum lexica γομφιασμὸν nihilo fere in nominis cōpositione τῆς γομφιάσεως differentem αἱμωδιασμὸν ὀδόντων interpretantur .i. dentium hæmodian: quotidianam affectionem in qua acerbitate aut aciditate cibi alicuius presertimq; nondum maturi pomi stupent dentes: nec alios cibos sine dolore commanducare & conficere possunt: quod malum gens nostra alligatos dentes appellat. Obseruata a nobis de ceruino cornu in ueteribus hæc fuerunt quæ inuidere aliis noluimus: si forte dubitationis huius nostræ occasione adiutus maiore ingenio & doctrina aliquis certam mali huius rationem inuenire & aliis tradere potuerit. Nos in re nondum satis deprehensa ab aliorum interpretatione & sensu discedere noluimus: presertim in noua uoce: & quæ nescio an iterum in toto hoc opere inuenienda sit. Nolumus illud etiam relinquere potuisse hunc γομφιάσεις appellare non simpliciter molarium dentitiones

ἀμωδίας ἀμωδιασμός. Stupe dentes

sed eorum

ſed eorũ tm̃ quos latini priuatim genuinos græci uero ꝓprio noĩe κραντῆρας uocãt: in extrema gingiua poſt uigeſimũ fere oĩbus ãnũ aliqb⁹ uero poſtea uſq; ad octogeſimũ naſcentes: de qb⁹ Ariſtoteles ſecũdo libro de aĩaliũ hiſtoria & iis uerbis egit: φύονται δ' οἱ τελευταῖοι τοῖς ἀνθρώποις γόμφιοι οὓς καλοῦσι κραντῆρας, περὶ τὰ εἴκοσιν ἔτη καὶ ἀνδράσι, καὶ γυναιξί. ἤδη δέ τισι καὶ γυναιξὶ καὶ ὀγδοήκοντα ἐτῶν οὔσαις ἐφύησαν γόμφιοι ἐν τοῖς ἐσχάτοις, πόνον παρέχοντες ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἀνδράσιν ὡσαύτως. τοῦτο δὲ συμβαίνει ὅσοις ἂν μὴ ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἀνατείλωσιν οἱ κραντῆρες. Quorum ſenſus eſt: naſcũtur autẽ hoĩ molares poſtremi quos genuinos uocant. Circa uigeſimũ fere annũ uiris & mulieribus: quin ẽt mulierib⁹ octogeſimo ãno nati aliqñ ſunt in extrema gingiua dolorẽ in ortu afferẽtes: & ꝑter mulieres uiris ſiſr: accidit hoc iis qbus in iuuẽtute genuini nõ exierint: uocãt̃ ut uĩ auctore Ariſtotele κραντῆρες genuini ii dentes: ſed in molariũ genere ſunt: potuitq; Dioſ. forte γομφιάσεις genuinorũ huiuſcemodi eruptiões uocare: q̃ qm̃ maiore dolore hoiem torquẽt ualidiorib⁹ & quale ceruini cornu cinis eſt remediis curari debẽt. Cũcta tñ ex cõiectura nr̃a & arbitraria legẽtibus eẽ uolum⁹.

DIOS. De Erucis quæ in oleribus naſcuntur. Cap. lii.

Campas. Romani erucas dicũt. Quæ in oleribus naſcunt̃ erucæ a uenenatoꝝ iniuriis quę ictu aut morſu uenenũ relinquũt tutos ex oleo inũctæ ſeruãt hoĩes fuare.

INTERPRES.

h Ortoꝝ ſatorumq; oĩum peſtis calamitaſq; erucæ ſunt: dirũ aĩal lento & humido tpe auctoribus Theophraſto & aliis naſcẽs: multiplex hoc malũ: & quod in uitibus & arborib⁹ natũ frondẽ oẽm & florẽ erodat: turpiq; facie depaſtã arborẽ relinquat. Nihil in carmine ſuo & ultimo duodecimi libri capite Columella pro horti ãnona diligentius curauit. Si cætera defecerint naturæ & artis auxilia ad ſupſtitionẽ tranſlata re: i q̃ nõ ueritus eſt auctore Democrito docere q̃ ſaluo pudore dici & audiri nõ poſſunt: ſed ut ille teſtat̃: tã pſenti cõtra hoc malũ remedio: & ope ut nõ aliter q̃ cũ decuſſa pluit arbore nimbus: Vel teretis mali uel tectæ cortice glandis uoluit̃ ad terrã diſtorto corpore cãpe. Qualia aũt ea ſunt poterũt uolentes ab eo audire. Nobis.n. in ſcriptore hoc aliud cõſiliũ eſt: nec in erucis eius aliud qd moneamus habemus: q̃ iõ in oleribus naſcẽtes erucas eũ appellaſſe: ut a piceaꝝ aliarũq; arboꝝ erucis q̃ ueneni maleficium habẽt ſepararet. Noſtra ætas & gens totum hoc genus quacunq; forma ſit & ubicunq; naſcatur una appellatione brucos noĩat: Cum tamen locuſtarum genus quoddam priuatim brucum græci appellent. Eruca Brucus

DIOS. De Cantharidibus bupreſtibus & piceaꝝ erucis. Cap. liii.

c Antharidas. Romani pariter græcis cantharides dicunt. Seruatu optimæ cãtharides ſunt quæ in frumẽtacea ſegete lectæ fuerint. Eas in fictile nõ picatũ cõiectas fictiliſq; ore puro raroq; linteolo colligato ſupra feruẽtis acerrimi aceti uaporẽ circũagito: habetoq; illic inuerſum fictile uſq; dũ enecent̃: tũ funiculo traiectas ſuſpenſas reponito. Efficaciſſimę oĩum quæ uariæ & luteis obliqs cingulis in pẽnis ſunt: lõgo corpe craſſæ & blattaꝝ mõ obeſæ: inutiliſſimę contra q̃ uno colore tm̃ cõſpicuæ erũt. Seruant̃ eodẽ mõ & bupreſtides: quæ cantharidũ genus ſunt. Seruant̃ & piceaꝝ erucæ. Oẽs hæ ſupra feruentẽ cinerẽ ſuſpenſo cribro ĩpoſitæ breuiq; tpe halitu caloris uaporatæ reponũt̃. Cões oĩbus uires ſunt: exedere exulcerare & in ſũmũ corpus calorẽ trahere: Quã ob cãm medicamẽtis miſcent̃ cãcreſcẽtia: lepras: & aſperiores ipetigines ſanantibus. Menſes ẽt trahũt peſſulis qui molliendo ſint additæ. Tradiderũt aliqui ſubeũtibus cutẽ aquis auxiliari cãtharides antidotis ad ciendã urinã factis additas. Retulerũt pleriq; ẽt potaꝝ cantharidũ maleficio aduerſari remedioq; eſſe eiuſdem animalis alas & pedes.

INTERPRES.

Vlta ſunt q̃ ſcarabeis cõgeneres cãtharidas faciũt. Sed nihil æque cognationẽ coꝝ õndit q̃ m uaginis clauſæ utriuſq; aĩalis pẽnæ: ob quã ſiſitudinẽ diminuta a ſcarabeo quẽ cãtharõ græci noĩant appellatõe cãtharida illi ſiſe: ſed minore corporis mole aĩal hoc dixerũt: pueris ẽt notiſſimũ: ſed qd pñti & iſanabili uenẽo hoiem pimat quẽadmodũ iter uenena hic ipſe ĩ extremo ope docebit. Hñt ueneni par maleficiũ bupreſtides & piceaꝝ erucæ. Hæ cæteris erucis ſiles & cõgeneres diſcrimen ab arbore in q̃ naſcunt̃ noĩe ipſo oſtẽdũt pytiocãpæ a græcis dictæ. Illæ boũ acerba peſtis in eadẽ gente a maleficio ſuo nomẽ inuenerunt Deſcripſit bupreſtim Plinius li. xxx. capite. iii. his uerbis. Rarũ in Italia animal bupreſtis eſt; longipedi ſcarabeo ſimillimũ. Fallit inter Scarabei cãtharides

herbas bouē maxime:unde & nomen inuenit deuoratumq; tacto felle ita inflāmat ut rumpat. Nouerunt nunc ēt rura hoc malum:uidimusq; nos peremptū aliq̄do eo ueneno bouem. Non satis tamen ostendunt rustici eius animalis formam: diuersisq; appellationibus diuersis locis & diuersa forma describitur & appellatur. Copiosius inter uenena de his omnibus iterum agetur. Nunc satis sit nominum causam & rationem reddidisse.

DIOS. DE SALAMANDRA. Cap. liiii.

Alamandran, Romani pariter græcis salamandram dicunt. In lacertarum censu & genere salamandra est: ignauum animal: colore uario: falso creditum non cremari igne. Exedendi: calefaciendi: exulcerandiq; uires habet: quam ob causam medicamentis quæ exedendo sunt miscetur. Miscetur & his quæ ad lepras conficiuntur non minus q̄ cantharides: quibus etiam similiter reponit̄. Depilat salamandræ cinis ex oleo inunctus. Seruatur & in eundem usum in melle euiscerata abiectis interaneis capite & pedibus.

INTERPRES.

Vnt nobis & aliis de salamandra eadē fere omnia. Quod inter nos nō cōuenit unum tm̄ & illhic est ubi legitur ψιλοῖ δὲ τρίχας τακεῖσα μετ᾽ ἐλαίου quam lectionem illi secuti liquefactam in oleo salamandram depilare dixerunt: nec male: id n. participiū illud plerunq; significat. Nos aūt nō liquefactam: sed crematæ cinerem facere id diximus: in antiq̄ssimis iisdēq; probatissimæ fidei græcoꝝ codicibus non τακεῖσα sed καεῖσα quod est cremata legentes. Confirmauitq; nobis eam lectionem Paulus Aegineta qui crematæ salamādræ cinere tm̄ ad hos usus utitur. Verba eius hæc sunt. σαλαμάνδρας δὲ καυθείσης τὴν τέφραν ἔνιοι μίσγουσιν &c quod est crematæ autem salamandræ cinerem aliqui miscent.

DIOS. DE ARANEIS Cap. lv.

Rachnen. Romani araneum dicunt. Araneus quem aliqui holcon & lycon. i. lupum appellant plagellæ confricatus: linteolo ue illitus mox fronti
a aut tpibus impositus tertianaꝝ febrium circuitus finit. Sanguinē sistit tela eius īposita & ulcerū in summa cute inflāmatiōes arcet. Est & alteꝝ aranei gen⁹ qd̄ candidas tenues & densas telas opat̄. Fert̄ is in aluta clausus brachioq; adalligatus quartanis mederi febribus; & cū rosaceo elixus auriū dolorib⁹ utiliter instillari.

INTERPRES.

Onga est Plinio: Nicandro: Aristoteliq; animalis huius historia: fecitq; id multiplex eius
1 genus: diuersiq; in tam exiguo corpore ad uitam & mortē hominū euentus; & quæ artificiose modo exercent: modo insidiose ubiq; animalia hæc agunt. Prima & maxima omniū innoxias & innoxios diuisio est: hos græci ἀράχνας nos araneos: illos ambo phalangia dixim⁹. Rursus Phalangioꝝ plura sunt genera priuatim ab antiquioribus latinis & græcis suis noībus appellata. Araneoꝝ itidem sed pauciora: quæ Dios. hoc capite numerat. Qui primum Arachnes nomine usus indicauit nō de omni araneo: sed de innoxio tm̄ agere q in parietibus & trabib⁹ telas suas ad aliorū insectoꝝ uenationem suspendit. Notissimus omnibus hic est in uetustis & rimosis parietibus habitans. Hunc holcon & lycon. i. lupū uocari hic ait: facta ut nos credimus a uenatiōe & insidiis eius appellatione: & qm̄ muscas rapiat trahat & enecet: iō lupū & holcō a trahendo dictū fuisse: Lupos Aristoteles totū hoc genus ēt appellauit. Quod nō multo post deinde hic ait: alteꝝ aranei genus eē qd̄ candidas tenues & cōfertas opet̄ telas: nō erit difficile obseruantibus dephendisse. Ex hoc araneoꝝ genere facto emplastro: frōtiq; īposito tertianæ febris circuitus finiri hic ait: Facili & admirabili si euētus sequat̄ remedio. Nō uident̄ posteriores id ꝓbasse. Siqdē Paulus Aegine-
Splenia ta lib. vi. de araneis his agēs oēm huius remedii ueritatē & fidē in hunc scriptorem reiecit dicens Araneū in emplastrū emollitū frontiq; & tpibus impositū tertianarū febriū circuitus finire testatum esse Dioscoridē. Quodq; hic σπληνίῳ συμμαλαχθεῖσα ait ille ἐμπλάστρῳ dixit nullo aut exiguo inter emplastrū & spleniū discrimine. Hnt emplastra manifestā significationē. Splenia uero ex eodē aut nō penitus diuerso gn̄e alienis forma: quem græci splena dicūt in lōgitudinē magis q̄ latitudinē extēsa frōti plerunq; imponūt̄: quasi fasciolæ ad arcēdos dolores: aut in alium quempiam usum: Et hinc latinis poetis spleniata frons est: & quod Martialis ait: splenia tolle leges &c. Nos plagellam diximus rei rationem & ueterum interpretationem secuti.

DIOS. DE LACERTA. Cap. lvi.

Auran. Romani lacertam dicunt. Surculos & quæcunq; alia corpori infixa
f hærent extrahit impositũ lacertæ cõcisum caput. Pellit idem uerrucas & in eodẽ genere formicas & clauos. Inditum præterea dentium cauis lacertæ iecur indolentiam eorum facit. Tota etiam dissecta & imposita lacerta ex ictu scorpionis factum dolorem leuat.

INTERPRES.

Troq; gñe lacertũ & lacertã idem hoc aial antiquiores latini dixerunt: tam certum tanq;
u ubiq; nascens ut nihil dicendum aliud de eo sit. Nec fuisset nobis in cõmentatione eius aliquis labor nisi qđ fere in cũctis legit̃ pellere siue malueris dicere tollere impositũ lacertæ caput ἰόνθους.i.uaros: non sic sed ἥλους.i.clauos legi oporteret: quod nos antiquissimoꝝ codicũ fide istaurauimus: persuasitq; id audere Paulus Aegineta qui clauos hoc remedio curat: & præter hæc res ipsa etiam congeneres morbi uerrucæ & formicæ quibus rectius claui q̃ uari coniungebantur. Quinetiam uerbum ἄρει quo hic usus est & tollere significat clauis aptius q̃ uaris competit q extenuantur leuiganturq; potiusq̃ tolluntur.

DIOS. De calcidica lacerta quam sepa græci dicunt. Cap. lvii.

Sepa. Romani calcidicam lacertam dicunt. Seps quam lacertam calcidicam pleriq; uocant: propriis morsibus pota in uino medetur.

INTERPRES.

B exedendo seps lacerta hæc dicta est σήπει enim.i.exest quæ ueneno suo contigerit. La
a certæ similem oẽs describunt: p̃sertimq; in Theriacis suis Nicãder dicens σῆπα γυμνώτα δάμνησι δομὴν σαύροισιν ἀλύξεις quod est uitabis & sepa corpore humilibus lacertis similem dico: aũt humiles quas ille πεδανοῖς.i.p terram serpentes dixit. Fuit hoc illi ab euentu nomen quẽadmodũ a corporis maculosis lineis quas i tergo habet colore æris: quod græci chalcon dicũt; chalcis siue calcidica dicta eadem est. Nos.n.eandem credimus: fuisseq; antiquam ueram eius appellationem chalcidica quasi æneã ob eam quã diximus cãm: & ex eo deinde noie cuius rõnem nõ nouissent oẽs ad adiectiuũ gentis & loci nomẽ translatã eius appellationẽ fuisse dictamq; Chalcidicam quasi in chalcide euboiæ plurima inueniret̃. Quod falsum est; cũ in lybia & cypro nasci p̃cipue dicatur & inter petras illic uiuere. Factũ ob id ẽt est ut in antiqs scriptoribus modo chalcis modo chalcidica lacerta inueniatur: eorũq; auctoritate diuersum non idem creditũ hoc animal fuerit. Nobis in hãc partẽ inclinat animus: habemusq; opinionis huius auctorem antiquissimum Nicandri interpretem. Nec eo secius liberum legentibus arbitrium relinquimus. Chalcis

DIOS. De terrestri Crocodilo quẽ græci scingũ dicũt. Cap. lviii.

Cingon. Romani pariter græcis scingũ terrestrem ue crocodilũ appellant:
f Aegyptius alter: indicus alter scingus est. Est & tertius qui ad rubrum mare nascit̃. Est & quartus qui in lybiæ Mauritania inuenitur. Terrestris Crocodilus scingus est ꝓpriũ suũq; genus habet. Hic addito nasturcio sale sueteratur: Feruntq; laterũ ꝓpinquas renibus eius carnes põdere drachmæ cũ uino potas ueneris cupiditates accendere: quæ deinde poto cũ melle lentis decocto aut lactucæ semine cum aqua extinguntur. In antidota præter hæc etiam scingus additur.

INTERPRES.

Fferri solitos in Italiã salsos sua ætate scingos testis Plinius est: q longiorẽ de eis historiam
a lib. xxviii. cap. viii. ꝓsecutus plura ẽt q̃ Dios. retulit & oia nunc pariter ignota; quo fit ne ualeamus ostendere quo pacto addito nasturcio sale scingus ad medicinam inueteraret̃ mõ uitiũ absit: fueritq; hæc antiqua huius capitis lectio & hic uerus Dios sensus: in quo nec leuiter nec sine cã hæremus. Incõcinne.n dicitur sale aliqd ἐν καρδάμῳ.i. in nasturcio cõdiri: cũ in alueolis fictilibusq; salgama & salsamẽta oia nõ in herbis cõponant̃. Possunt qdẽ adiectis herbis his aut illis cõdiri ut Columella p̃cipit: sed in herbis nunq̃ sale cõdiri aliqd recte dicet̃: ideoq; nos non in: sed cũ nasturcio inueterari & cõdiri sale diximus: nõ qa id oino ꝓbemus sed qm̃ nihil aptius erat; quo absurdus & inutilis sensus istauraret̃: Suspicamurque nos decurtatũ esse locũ: truncique corporis utrinque aliquas superesse reliquias: Nasturciũque fragmentũ esse partis in qua hic diceret aut nasturcio æq̃les scingo ad excitandam Venerẽ uires esse: quod Paulus Aegineta in scingo ait: καρδάμῳ δύναμιν ὁμοίαν ἔχει: quod est Nasturcio similem uim habet: aut quod Plinius docet ac

DIOS. De Muribus. Cap. lxi.

Yas. Romani mures dicunt. Pro comperto & inconfesso apud oẽs ẽ scorpionũ ictibus utiliter iponi disſectos in domibus nostris latentes mures. Tostos præterea eosdẽ pueris in cibo datos oẽm in ore eoꝝ saliuã siccare.

INTERPRES.

Plura sunt murum ueteribus genera. Alpini: Pōtici: Glyres. Et in his generibus diuerso colore & forma: sunt & in domibus nostris latentes: quos adiecta hac nota ad medicinã Dioscorides ab aliis secreuit.

DIOS. De omni lacte. Cap. lxii.

Ala. Romani lac dicunt. habet communiter oẽ lac saporis & succi bonitatem. Idem egregie nutrit: aluum tñ mollit: Intestinorumq; & stomachi inflationes facit. Aquatius æstiuo uernũ lac est: & ex uiridi pabulo magis aluum mollit. Probat candidum æqualiter crassum: & quod ungui instillatum non defluit. Aluum minus tentat caprinum: propterea q̃ capræ multo adstringente pãbulo utuntur: quercu: lentisco: olea: & terebintho: quam ob causam stomacho etiã utile est. Ouillum dulce crassum & pingue: ideoq; nõ tantopere utile. Bubulum: Asininum: Equinũq; magis aluũ soluunt & turbant. Aluum stomachumq; euertit omne lac ubi pabulũ fuerit: scãmonia: ueratrum: mercurialis herba: aut clematis: ut in Iustinis mõtibus fieri traditum a nobis est. Capræ. n. illic ueratri albi folia in prima eoꝝ eruptione pascentes & ipsæ uomunt: & lac reddunt quod stomachum euertat & uomitiões faciat. Adstringit aluum decoctũ omne lac: præcipueq; quod marinis ignitis calculis liquidioris humoris abundantiam amiserit. Interaneorum exulcerationibus cõiter lac medet: pcipuæq; gutturis: pulmonũ: intestinoꝝ: renũ: uessicæq;. Datur ẽt recens cũ crudo melle admixta aqua: & addito exiguo sale contra sũmæ cutis prurigines: papularũ eruptiões: & malos corporis humores: quod uitiũ græci cacochymiam dicunt. Minore inflandi ui est quod semel decoctum fuerit lac. Exulceratis ẽt alui fluoribus medet lac ignitis calculis usq; ad dimidias decoctum. Habet oẽ lac coniunctum sibi serum: quod a lacte separatũ efficacius ĩ purgando est. Datur his quos sine acrimonia purgare uoluerimus: Quales erũt atrabile laborantes: comitiales: lepræ: elephantiasis: & toto corpore papularũ eruptiones. Secernitur aũt oẽ lac & fit quod græci schiston: i. scissile noiant in nouo fictili feruens. Cuius rei cã nuper cæso a sua arbore ficulneo ramo miscet: cumq; bis ter ue inferbuerit: quot erũt lactis heminæ totidẽ aceti mulsi cyathi superinfundunt: Sic. n. discedit a lacte serum. Oportet tñ ne dũ coquit feruore redundet lac spõgia ex frigida aqua continue fictilis labra pfricare: argenteũq; sextariũ frigida aqua plenũ in lac demittere. Datur bibẽdum hoc serum heminis perinterualla tpis usq; ad quinas: Verũ a potu eius spatiari bibentes per interualla illa tpis oportet. Facit p̃ter supradicta recens lac ad letalium uenenoꝝ erosiones incensionesq; quales in Cantharidibus fiunt: picearum erucis: salamandra: bupreſtide: apollinari herba quã græci hyoscyamũ dicunt: dorichnio: aconito & ephemero. Et cõtra postremũ hoc bubulũ pcipue confert priuatim ephemero accomodatum. Colluunt lacte utiliter accomodata gargarisſatione oris & tonsillarũ exulcerationes: priuatimq; gingiuas & dentes colluendo confirmat Asininum. Alui exulceratos fluores crebrasq; & inanes egerendi uoluntates quas græci Tinesmos dicunt ouillum bubulum ue: aut caprinum sistit marinis ignitis calculis decoctum clystere præterea infunditur per se: aut cum ptisana: aut halicæ succo mirifice leniens intestinoꝝ ero

siones. Infunditur & fœminarum exulceratis locis. Dulcissimum est hominis lac: idem maxime nutrit. Prodest stomachi erosionibus: & tabi quam græci phthisim dicunt ex ipso ubere suctum. Bibitur cõtra potum marinum leporem utiliter. Instillatur addito ture cruentis ex ictu oculis: & contra podagras cum cera & opio utiliter inungitur. Inutile lienosis omne lac est: iocinorosis itidem: uertiginosis: comitialibus: neruorum uitiis febribus & capitis doloribus: præterq̃ si purgatiõis causa separatum a sero illud ut præmõstrauimus aliquis det. Ferunt quidam primiparæ canis lacte si inungatur glabrescere inunctum eo caput. Potum præterea letalibus aduersari uenenis: & emortuos in utero fœtus pellere.

INTERPRES.

Vlta Barbarus ex Plinio Dioscoridis lacti nõ necessaria adiecit nõ necessario ornatu scriptoris huius phrasim & rem augere & excolere cupiens: nõ satis bonæ fidei interpres & inutiliter diligens Neq̃.n. in scriptore hoc leguntur quæ ille ait: Medici speciem unam addidere lactis generibus quod schiston appellauere. Plinii uerba hæc sunt lib. xxyiii. capite. ix Quæ Romanus scriptor dictauit genti suæ non ex græcis uertit. Simile huic est quod ex eodẽ loco Dioscoridi itidem miscuit. Itaq̃ nequid infundatur: & pleraq̃ alia quæ cum græcis conferentes hominis consiliũ & interpretandi rationem sine labore intelligent. Non n. prosequi omnia animus & cõsiliũ nobis est. Sed quod sæpe alias diximus monere: quæ cum illo non sunt nobis eadem: non ut homini aduersemur laboriq̃ eius noceamus: sed ut rem nostrã qua possumus & debemus ratione tueamur. Nisi.n. id fecerimus multa ubiq̃ erũt quæ inter nos diuersa aut contraria legentes remorabuntur. Quale in hoc capite illud erit: quod in ouillo lacte non procul a principio dixerunt interpretes alii. Ouillum uero lac scabrum dulce &c: Ex cõi omnium græcorum lectione in quibus τραχὺ est inauditam hectenus & omni lacti negatam a natura scabritiei & asperitatis notam ouillo tribuentes. Cõe hoc ut diximus in cunctis græcis: & antiquissimũ uitium: Nam quem licuit uidere uetustissimus & longobardis litteris scriptus latinus Diosco. Asperum idem hoc lac appellat: magno argumento ætate illa etiam sic locum legi. Nobis tñ contra rationem: necessitatem: sensũs experientiam & aliorũ scriptorũ auctoritatẽ exigua aut nulla librariorũ fides semper fuit: qui doctrinarum ignari: negligentesq̃ non sentientes aliqñ grauiter peccant: additisq̃ relictisue aut mutatis litteris aliquibus bonorũ scriptorũ sensus miscent & pdunt. Quod factum hoc loco paulominus q̃ pro cõperto habemus: & ex antiqua lectione παχὺ quod crassum significat τραχὺ qđ asperum est nunc legi: contraria sensui & quotidianæ experientiæ significatione. Quis.n. asperũ siue scabrum malis dicere lac aliquod aut tactu: aut gustu: aut sensu alio unq̃ deprehendit? Quis ue hanc in ueteribus ouillo lacti assignatam notam inuenit? Nos certe nullibi. At contra multos inueniemus qui crassitudinem illi tribuerint. Paulus Aegineta lib. i. capite quo agit de lacte: cum priuatim oium uires doceret inter cætera dixit. Quod dilutius lac est minus nutrire: sed magis aluũ deiicere. Contra uero crassius magis nutrire: minusq̃ aluũ deiicere. Rursus caprinũ medio inter hæc temperamento esse. Quemadmodũ contra ouillum crassius παχύτερον nõ τραχύτερον ouillum lac dicit: crassius. s. non asperius. Plinius præterea omne lac mollissimũ ait esse cõtraria asperitati qualitatis nota. Quin etiã in hoc ipso scriptore Serapion ouillum lac spissum dicit παχὺ. i. crassũ magis q̃ τραχὺ. i. asperum uertens. His nos causis pluribusq̃ aliis impulsi nõ asperum uel ut illi uerterunt asperũ & scabrum: sed crassum uertimus. Fuitq̃ nobis sensus consilii huios præcipuus auctor: nunq̃.n. tractatum potum ue ouillum lac asperitatis aliquẽ sensum digitis aut linguæ & palato obtulit. Indicantq̃ id etiã cæteræ in eo qualitates dulcedo & pinguedo. Qui n. possunt asperitas aut scabrities cũ pinguedinis unguine & saporis dulcedine esse? Non relinquemus & ne forte aliquis ex Aristotele nobis id obiiciat laudari ab eo id maxime lac: quod nõ modo plurimam habet in se ad caseum materiam. Verũ etiam quod squallidiorem: nec multo post ab eodem decerni ad cõficiendum caseum ob eã causam accõmodatissimũ esse ouillum lac potuisseq̃ Dioscoridem in ouillo lacte asperitatem appellasse quod Aristoteles squalorem. Locus in Aristotele est ad extremũ tertium de animalium historia uolumen: sed nõ est huic & illi idem in eadẽ re docendi ppositum. Quemadmodum nec eædem uoces: ille ad abundantiam casei notas lactis enumerat: hic simplr & ad medicinã: ille αὐχμηρότερον quod squalidius est hic τραχύ. i. asperum siue scabrum dicit: non parua significationis diuersitate. Siquidẽ asperitas tactu deprehenditur: & læuori cõtraria est. Squalor aũt ariditatẽ tñ indicat: dicunturq̃ squalere: quæ amisso natiuo humore: aut eo carentia mollitudinẽ nõ hñt: aut eo exucto ad ariditatem transierunt: põtq̃ aliquid squalere nõ tñ asperũ esse: Sic senum corpora squalere dicuntur. Sic per anni æstũ agri cũ minorũ & annuarũ plantarũ folia & caules in cremia transierunt. Hacq̃ rõne Aristoteles in lacte αὐχμηρό

τρυγὸς τὸν τυρόν.i.materiã ad caseũ squalidiorẽ dixit:eã intelligẽs q̃ aliis cōparata exiguo humore & unguine uuesceret:hancq; ille ad casei confectionem utiliorẽ dixit qm̃ citius & fœlicius coagularetur. Non erit ut credimus inutile anteq̃ a lactis qualitatibus & notis discedamus quæ de humani lactis ad alendos infantes in nutricibus probatione ueteres aliqui tradiderunt. Multa enim reliquo lacti cōmunia erunt:& quotidiana in parentibus pro filiis sollicitudo hoc exigit. Hic candorem æqualem crassitudinẽ & ne defluat ungui instillatũ sed densetur in lacte tñ desiderauit. In humano Paulus Aegineta præter hæc odorem & saporẽ q̃siuit uirus ne oleat & dulce sit. Adiecit ẽt ut æqualis illa crassitudo certius deprehendatur oportere ungui instillatũ ad solem & lucẽ conuertere:cōtemplariq; an æqualem lucẽ transmittat:nec cōcerni debere ungui instillatũ:nec se ro nec cito defluere:optimoq; temperamẽto lac huiuscemodi esse. Nec cōtentus tã multiplici ꝑbatione:iussit in uitreũ poculũ coniici lac:tum triti coaguli quod satis sit miscere:Nec multo post cũ concreuerit contemplari:maior ne in serũ an in caseum lactis illius discesserit pars: Si n. maior in serum inutile lac illud ostendet:sin cōtra cōcoctu difficile. Optimum uero quod æquali inter utrũq; habitu erit. Aristoteles tñ eodem libro & loco de hac ipsa re agens magis ꝓbauit & lactentibus utilius lac fore credidit quod liuesceret q̃ quod candido colore albesceret:Salubriusq; ex nutrice quæ fusco q̃ quæ candido corpore esset Rursusq; ouium maxime nutrire quod plurimũ. Infantibus uero salubrius esse quod minus casei habebit. Quod deinde ad pecoris pabulum pertinet quo lactis natura & uis ad medicinã reliquosq; usus melior escit aut contra deterior fit. Sciẽdũ illud est non dicere hunc scriptorẽ simpl'r olea uesci capras sed θαλλία: quæ uox non totã nec simpliciter oleã arborem significat:sed extremos & adhuc crescentes eius coliculos:esseq; hãc eius uocis significationẽ testis quinto libro de causis plantarum Theophrastus est. Eius uerba hæc sunt. ὅτι πάντα ἔχουσι τινὰς ἀρχὰς ἐν αὐτοῖς βλαστητικὰς ἢ κλῶνας. ἢ φλόϊους ἢ ἀκρεμόνας ἢ ὅτι χρὴ καλεῖν τὰ ἔχατα ἔχοντα τῆς γενέσεων οὐδὲν περὶ πᾶσι κοινὸν ἀλλ' ἔνια προσηγορίας τινὰς ἔχει. καθάπερ θαλλία κράδη κλῆμα. &c. quoꝝ sensus est habere oẽs plantas principia quædã germinationis extremas.s.ramoꝝ partes:nec esse aliquod omnibus cōmune nomen sed proprias hr̃e quædã appellationes:ut item sarmentũ:ficum cradã (sic.n. fici nouũ surculum græci uocãt) oleam uero thalliam.i.sũmum coliculum:quẽ efficaciore in adstringendo potestate hic semp existimauit: ideoq; ad antispodia hac parte & summo hoc coliculo uti iuber. licetq; hæc ita se habeant nos tñ ne superstitiosius uertere hæc uideremur:& inutiliter sũma sequi arboꝝ fastigia alioꝝ exemplo oleã simpliciter diximus:sed ea est uocis eius propria & antiqua æstimatio. Confirmauit idem Theophrastus libro nono de plãtarũ historia quod hic ait:Quæ pascuntur Scãmonia: Veratro: mercuriali herba:aliisq; medicis plantis capras uomitoriũ & quod aluum turbet lac facere nõ in Iustinis tñ montibus:sed qbuscunq; aliis locis nascunť medicæ herbæ:qualis Arcadia est & lacedæmon. In qbus ut ille ait εἰώθασιν ἀντὶ τοῦ φαρμακοποτεῖν γαλακτοποτεῖν περὶ τὸ ἔαρ ὅταν ὀπωδέστατοι μάλιστα τῶν τοιούτων φύλλων ἀκμάζουσιν· τότε γὰρ φαρμακωδέστατον τὸ γάλα. πίνουσι δὲ τὸ βόειον. δοκεῖ γὰρ πολυφαγώτατον καὶ παμφαγώτατον εἶναι πάντων ὁ βοῦς. φύεται δὲ παρ' αὐτοῖς ὁ ἐλλέβορος ἀμφότερος &c. Quod est. Cōsueuere aũt ꝑ medicis potionibus puer lac tantũ bibere: quo tẽpore integra ui ad purgandum foliorum liquores sunt Tunc enim maxime medicas habet uires pecoris lac. Bibuntq; bubulum:quoniam omnibus herbis & multum pascitur id animal. Nascuntur autẽ apud eos uterq; elleborus candidus scilicet & niger &c. Varro etiam libro secundo capite undecimo ait ad purgandum uiridi pascuo opus esse ex herba quæ ipsa sũpta p se purgare corpora nostra solet: Quæ scriptori huic nostro eadem penitus sunt. Quemadmodum & quæ de coctura lactis Paulus Aegineta libro primo longius docuit:siue igne:siue ignitis marinis calculis ea fiat. In quarum altera satis erit ignitos calculos illos lacte extinguere. In altera maiore diligentia opus est. Cauendumq; in primis ne aut exuratur lac aut caseus fiat:faciet id lentus ignis: & continuus lactis motus:quod ferula tenui & molli miscebitur. Obseruandum & illud erit siquid lactis redũdauerit ut spongia ex fictilis labris subinde auferatur. Sæpe enim ex eo si in fictile refluxerit aliquid reliquum corrumpitur. Coquendumq; hoc modo est usq; dum crassius & dulcius q̃ antea crudum fuerat euaserit. Est utriusq; cocturæ eadem finis: absumere scilicet quod in lacte tenue & serosum est. Erat lactis huius quondam usus contra alui fluctiones omnes presertimq; biliosas quemadmodum contra ad alui deiectiones sero eius utebantur. Quod græci schiston nos scissile appellauimus Confectionem eius satis hic docet sed non erit ab re quod idem Paulus Aegineta de eo his uerbis tradidit ostendere. Vehementiore autem coctura maiore & sine fumo ad moto igne discedere cogitur in lacte serum a caseo: tum diligenter per colum aut laciniã traiecto sero miscetur illi mellis aut aceti mulsi & salis quod satis sit:daturq; ad alui deiectionem. Idem sed non eodem modo ut uidetur Dioscoridi instituens. Hic enim præcipit cum bis ter ue inferbuerit lac superinfundi aceti mulsi cyathos & cætera. Ille autem cum uehementiore coctura discesserit serum a lacte: tunc sero mel aut acetum mulsum & salem superinfundi. Quod præterea Dioscorides ait miscendum esse dum feruet hoc lac fici ramo nuper ex sua arbore cæso duplicem habet causam auctore Columella Libro octauo: ut scilicet quod in lacte casei est citius densetur: & ut ille ait glaciet & iocundissime sapiat. Habet enim ficulneum lac coaguli

Probatio humani lactis

aliquam uim:& experientia docuit accrescere ex ea arbore lacti & caseo bonitatem. Non relinquemus quod angustius forte dictum uidebitur bibi heminis per interualla temporis hoc serũ usq; ad quinas significare heminas mensuram quæ una potione sumenda sit: Interualla temporis spatium quod inter primam secundamq; & deinceps potionem intercessurum est: Quinas uero numerum potionũ ultra quẽ dandæ aliæ potiones ægrotis non sint: Paulus Aegineta certius rem tradidit in integra ætate satis dari sextarios duos. Iunioribus non minus sextario dandum esse præcipiens. Credimusq; nos temporis interualla illa & spatia eam hr̃e rõnem ut ante potã secũdam potionem prima deiecta sit: Indicatq; id quod iubentur bibentes facere spaciari scilicet ut corporis motu deiectionem adiuuent.

DIOS. De omni caseo. Cap. lxiii.

Tyron. Romani caseum dicunt. Nutrit in cibo caseus sine sale recens: stomacho utilis est: facillimeq; digeritur: corpus auget: aluum leniter mollit. Ipse a seipso ex lactis quo confectus est natura differt. Elixus & ab elixatione statim sepositus caseus mox inassatus aluum compescit. Prodest oculorum inflammationibus: sugillatisq; illitus caseus. Minus in cibo nutrit recens & nup sale aspersus minuendo corpori aptus: stomacho inutilis aluum & intestina tentans. Aluũ sistit uetus. Estq; casei serum nutriendis canibus præcipue accõmodatũ. Quã aũt hippacem dicunt equinus caseus est: uiroso odore: egregie tamẽ nutrit: bubulo ꝓportione respondet. Sunt qui equinum coagulum Hippacem hanc esse dixerunt.

INTERPRES.

Robauit in sanitatis usu Paulus Aegineta tñ recentem caseum: fungosum: mollem: dulcem: & mediocriter salsum. Dico aũt fungosum rarũ leuem: nec spissa concretione densum. Oẽm tñ idem dixit fiticulosum maliq; succi: cõcrescere eo in uessica calculos & concoctu difficilem esse. In medicina itidem uires illi aliquas tribuit: presertimq; in glutinandis uulneribus: quibus prodesse ait rumicis uitisue foliis illitum sicq; uulneribus impositum: amplio rem tñ illi utilioremq; in medicina & sanitatis usu potestatẽ alii concesserunt: dixitq; hic inter cætera εὐανάδοτον esse in cibo recẽtẽ caseum. Vertitq; id Barbarus minime residem in corpore nec reddi facilẽ. Nos aũt facile digeri diximus: faciliore intellectu si quod alias diximus d'geri in natura latinis sit: quod græcis ἀναδίδοσθαι & ἀνάδοσις: quã Galenus in diffinitionibus suis dixit: concocti cibi distractionẽ esse quæ a natiuo calore in totũ corpus eiusq; partes: cũ propria mutatione & cõfectione fiat. Differtq; anadosis hæc quã nos digestionẽ uocamus a cõcoctione ꝙ in hac natiuo calore in stomacho coquit cibus: in illa ab eodẽ calore coctus in diuersas corporis partes trahit in quibus deinde sanguis: & quod aliud opus est fiat. Habet græca uox ἀνά distributiuam præpositionẽ quẽadmodũ & latinũ uerbũ digerere in diuersas partes huc illucq; fieri aliqd indicat. Nostra ætas naturæ diuersos motus miscet: digestionẽq; pro coctura qm̃ eã sequit quotidie passimq; appellat. Sed ut Galenus aliiq; graues medicinæ auctores docuerunt diuersam hñt concoctio & digestio in natura finẽ: & a digestione hac quã ut diximus græci ἀνάδοσιν dicunt δυσανάδοτα καὶ εὐανάδοτα eadẽ gens appellauit quæ facilẽ aut difficilem digestionẽ habent. Significet autẽ & reddat an non digestionem hanc: quod Barbarus dixit: minime reses in corpore & facilis reddi & c. iudicent legentes. Nos auctore Galeno tuemur quod dictum in ea re a nobis est: quemadmodum ille Varronis auctoritate forsan tuebitur quod a se dictũ fuit. Qui libro secundo capite xi. uocibus illis usus est. Neq; n. id dãnamus sed dictorum nostrorum causas & rõnes docemus. De Hippace postremo quã Sestius ex antiquissimis doctrinarum ꝓfessoribus eqnũ caseum dixit: & bubulo eosdem effectus habere nihil est quod aliud dicamus ꝙ diuerse a diuersis de ea re doceri. Ille eqnũ caseũ quẽadmodũ & hic scriptor: alii equi coagulũ. Hippocrates maximus medicinæ auctor & totius naturæ peritissimus scytharum inuentum hippacem scripsit: esseq; quod in equino lacte in alueolis subacto in fundo subsederit quo gens illa quotidie uesceretur.

DIOS. De Butyro eiusq; fuligine. Cap. lxiiii.

Vtyron. Romani pariter græcis butyrũ dicunt. Probatissimum fit ex pinguissimo lacte butytũ: Tale autem ouillum est. Fit & ex caprino in uasis iactatu lactis: sicq; discedente a reliquo lacte quod pingue in eo est. Oleosum natura butyrum est: & lactis naturã sequit ideoq; aluũ soluit copiose potum: & contra uenena si desit oleum in usu est. Infantium dẽtitiones adiuuat admixto melle butyrũ: in quẽ usum confricandæ eo gingiuæ sunt. Prodest & ante dentitionem

gingiuarum pruritibus. Prodest & oris ulceribus in eadem ætate quas aphthas di-cunt: Idem foris illitũ pingue nitensq; corpus seruat: & quas græci psydrachia uo-cant in sũma cute pustulis similes surgentes paruas excrescentias arcet. Facit ad mu-liebrium locorũ inflãmationes duritiesq; quod nec uirosum nec uetus erit. Infundi-tur clystere contra intestinorũ tormina butyrum: & crassioris intestini quod colõ dicunt exulcerationem. Miscet butyrũ utiliter his quæ suppurationes adiuuant: pcipueq; imponitur neruorũ: membranarũ cerebri: & uessicæ colli uulneribus. Re-plet idem: purgat & carne uestit. Prodest & aspidis morsibus impositum. Nouum in obsonia pro oleo additur & pro adipe i dulciaria. Colligitur autem ex butyro fu-ligo hoc modo. Infundito in nouam lucernæ testam butyrum accenditoq;: tum fi-ctili quod superiore parte decrescentis in fastigium canalis formam inferiore uero furnorum quos greci Clibanos dicunt modo foramina habeat: ardentem testam opculato & ardere sinito. Cũq; primum fuerit consumptum butyrum aliud super infundito: tamdiuq; id facito donec quantam uolueris fuliginem collegeris. Postre mo hærentem fictili deradito & utitor. In oculorum medicina usus eius est: siccãdi adstringendiq; uires habet. Sistit præterea oculorum destillationes: & ulcera ad ci-catricem celerrime perducit.

INTERPRES.

E X lacte butyrum fit: spuma eius dum coquit cõcretior q̃ serum: & qm̃ plurimũ e bubulo fit a boue nomẽ inuenit: alioquin ex omni lacte fieri posse & hic & Plinius testati sunt: qd antiquiores aliqui negauerunt nomen magis q̃ rei naturam cõtemplati. Oleosum natura butyrum esse Dios. ait & præter hoc non μαλακτικῆς δυνάμεως quod fere in omnibus græcis legi-tur quod molliendo aptũ significat: sed uti uetustioribus & ut res ipsa exigit γαλακτικῆς. i. lactuo-sæ naturæ. Barbarus ex priore illa lectione: molliens id est: uertit: Nos ex posteriore oleosum na-tura butyrũ eẽ & lactis naturã sequi diximus: nõ tam ueterũ coditũ fide & auctoritate persuasi q̃ passiui eius uerbi ἔχεσθαι significatione admoniti: quæ apte id indicabat: Neq; n. aliud est ἐχόμενον q̃ cõiunctũ aliqd alicui esse & illud seq. Qui græcas lras nouerunt facilius id intelligent. Adiuuare infantiũ dentitiones butyrũ hic ait: & præter dẽtitiones πρὸς τὸ οὔλων ὀδαξισμοὺς rarũ in scriptore hoc malũ: pptere a q in infantibus & semel tm̃ fiat. Barbarus nois rõnẽ secutus gingiuarũ cõmorsiones uertit Nos rem ipsam & cãm: pdesse id diximus ante dẽtitionẽ gingiuarũ pruritib; habuimusq; in eo auctores antiquissimos græcos: & eorũ lexica omnia; Qui ὀδαξισμὸν ubiq; κνησμὸν. i. pruritũ interpretãt: Paulumq; Aeginetam in primis: qui primo libro περὶ ὀδοντοφυΐας: idest dentiũ productione docens post multa quæ in ea re pceperat subiecit. πρὸς δὲ ὀδαξισμοὺς τῶν οὔλων σάρξ ταρίχου παλαιοῦ ὀνίνησιν: Quod est: Gingiuarũ aũt pruritus ueteris salsamenti caro lenit &c. Pruritus eos intelligens q cõcepti intra gingiuas iã dentibus & erumpere festinãtibus sentiũt: quo tpe solent infantes relatis ad eos digitis idẽtidem eos mordere & ipsi gingiuas suas cõfricare: & hos gingiuarũ pruritus ut nobis uidet Dios. ὀδαξισμοὺς appellat: non qa gingiuas mordeant: sed quia prurientibus gingiuis mordere aliqd conent infantes: Ideoq; idem Paulus pcæpit porrigendã tũc illis permittendũq; in manibus hr̃e derasam nec adeo siccam iridis radicẽ: ut ea ad os relata den-titiones suas eo quasi remedio adiuuent. Ab hoc gingiuarũ pruritu: & in reliquo infantiũ corpore excitatus pruritus ὀδαξισμὸς ab eodem paulo dictus est: Sed hoc loco de gingiuarũ tm̃ agit. Diffe-runt in græcis ὀδοντίασις: siue ut Aegineta ait ὀδοντοφυΐα & ὀδαξισμὸς q illa dentitio est prorum-pentibus iam dentibus: ille festinantiũ ad eruptionẽ dentiũ impetus & pruritus tm̃. Coacti sumus post hoc deficiente latino noĩe quod hic una uoce dixerat ψυδρακίων pluribus & tota eius ma-li diffinitione explicare: nõ aliã obcãm q̃ ut certius legentibus id fieret. Neq; nũc ẽ quod aliud de psidraciis his dicamus q̃ in genere pustularũ esse: & quales descriptæ in Dios a nobis fuerunt: con-tra quas ne erũpant & erũpentes cutem exasperent butyro inungendũ foris corpus esse a Dios. p-cipitur. Celsus li. qnto capite quo de pustularũ generibus docet psidracion ait Paulo duriorem pu-stulam esse subalbidam acutã: ex qua quod exprimit humidũ fit. Erũpit toto corpore psidraciõ-uerũ & oculi malum ẽt est: nec aliud oculi psidracion Galenus eẽ dixit q̃ simile in hoc genere aliis toto corpore nascentibus in oculi candido pustulã in sũmo rubentẽ. Paulus Aegineta in hois capi-te nascentia psidracia qualia nos diximus describit. Sequit nõ multo post quod nobis cõe & idem cũ aliis nõ ẽ illhic. s. quo loco Dios. ait imponi utiliter butyrũ neruorũ: membranarũ cerebri & ues-sicæ colli uulneribus: separantibus a uessica cæteris collum: dicentibusq; colli & uessicæ uulneri-bus mederi &c. cũ nos uessicæ partẽ quã græci τράχηλον nos collũ dicimus cõiunxerimus: & quæ

Psidracia

duo in aliis sunt unum fecerimus nõ temere tñ. Habuimus enim in eo primũ auctorem probatissimæ fidei græcũ codicem in quo non ut in cæteris κύςιν καὶ τράχηλον. i. uessicam & collum: sed κύςεως τράχηλον quod est uessicæ collũ legitur: Mox Paulum Æginetã qui quo libro & capite agit de sectione eius partis ad eximendũ calculum iubet uulneri facto inter cætera butyrum infundi: Accessit his ẽt non cõtemnenda ut nobis uidet̃ rõ a simili & dissimili accæpta. Numerat.n. hic neruos: cerebri mẽbranas & uessicam cõgeneres: & ex eadem neruosa in aĩalibus natura cõcretas ptes. Verisimileq; ẽ si quod erat adiiciẽdũ aliud ex eodẽ censu & ordine naturæ id fore. At non huiusce modi aĩalis collũ. Qui.n. quæ multa in collo caro est aliaꝝ illaꝝ partiũ neruosæ cõcretioni conuenit? Et si colli uulnerib⁹ utile butyrũ erit: erit & in reliquo corpore. Non omittemus ẽt q̃a molliat butyrũ neruoꝝ affectiõibus cũctis merito mederi & in usu esse. Fuerunt nobis diuersitatis ab aliis hæ cãæ: q̃ si satis legentibus nõ fuerint poterũt alioꝝ interp̃tationes seq: & nostris eas anteponere.

DIOS. DE Lanis & earum sordida pinguedine: quam græci oesypum dicunt. Cap: lxii.

Ria. Romani lanas dicunt ¶ Probatissimæ succidæ lanæ sunt molles & ex collo femoribusq; pecoris detonsæ ¶ Vulneribus a principio statim ex aceto: oleo: uinoue utiliter imponuntur. cõtusis itidẽ: desquamatis: liuoribus: fractisq; ossibus. Adspergines.n. facile combibunt: & sordiũ suarum pinguedine q̃ oesypus est egregie molliunt ¶ Faciunt ad capitis: stomachi: aliaꝝq; oĩum partium dolores ex aceto & rosaceo ipositæ. Cremant̃ p̃terea lanæ: cremataꝝq; cinis ignis mõ crustas inducit: carniũ excrescentias cohibet: & ad cicatricẽ ulcera perducit. In quem usum purgant̃ prius lanæ: Carptæq; in crudo fictili quemadmodum & alia cremant̃. Cremant̃ eodẽ modo & quæ in marinis purpuris ueluti stuppæ sũt. Quidam non purgatas prius lanas sed una cum sordibus suis carptas melle conspersas pariter cremant. Sunt p̃terea qui dispositis per interualla in fictili patentioris oris ferreis uirgulis: tũ crebris thedæ hastulis suppositis & supra thedæ hastulas stratis carptis oleoq; madentibus lanis non tanta tñ copia ut oleũ defluat: rursusq; alternis hastulis & lanis interstratis accensis postremo thedis leniter urunt cineremq; auferũt: & cũ cinere siqd pingue: pixue aliqua ex thedis illis cineri inhæsit ablatũq; seruãt. Lauat̃ lanaꝝ cinis ad oculoꝝ medicinã in fictili cratere superinfusa illi aqua: manibusq; in eo ualide confricat̃. Postq̃ uero subsederit cinis diffusa priore aqua: noua illi iteꝝ supinfundit̃ aqua: rursusq; manibus confricatur. Fitq; id quousq; linguæ admotus cinis leniter adstringat: nec mordeat ¶ Qui uero oesypus quasi ouium sordes dicit̃ succidarũ lanarũ collecta pinguitudo est: Quem hac rõne conficies. Sumito molles & succidas lanas: lanariæq; herbæ radicibus non curatas calida aqua lauato cũctas simul exprimens sordes: expressas deinde sordes in craterem patentioris oris coniicito: superinfusaq; ex alto simul multoq; impetu maiore haustro in uas aqua uiolenter ut spumescat subigito: aut lignea rude ualidissime misceto usq; dum multa & sordida concrescat spuma. Marinam dein aquam illi inspergito. Cũq; consederit spuma collectam supernatantem pinguitudinem in aliud fictile coniicito: Iterum deinde noua crateri superinfusa aqua iteꝝ misceto & marina aq̃ spumã iterũ cõspergito & colligito. Idq; tãdiu facito donec nulla amplius omni ab sumpta pinguitudine cõcrescat spuma. Post hæc collectũ oesypum manibus subigito & emollito: purgatisq; si quas habebit sordes oẽm finito priorem defluere aquã: nouamq; infundens iterũ manibus subigito donec admotus linguæ oesypus linguam leniter adstringat: nec mordeat: Nitescatq; simul & albescat. Curatum postremo sic oesypum in fictili repositũ seruato: Quæ oĩa sub calidissimo sole agenda eẽ memineris. Sũt ẽt qui per colũ traiecta oesypi pinguitudine frigida aqua manibus confricantes eodem quo cerã mulieres mõ lauant: euaditq; oesypus is candidiore

colore. Inueniuntur & qui ex lotis lanis expressas sordes in aqua lento igne in lebete coquunt: colligentesq; supnatantem pinguitudinem aqua ut præmõstratũ est lauant: & in fictile quod calidam habebit aquã transferentes: linteaq; lacinia operculantes in sole ponũt donec satis crassescat & candido colore fiat. Quin etiã pleriq; post biduũ eiecta priore aqua aliã supinfundunt. Probat̃ oesypus qui ex lanis radicibus lanariæ herbæ non curatis collectus fuerit. Qui nihil asperitatis in tactu habebit: & succidæ lanæ odore erit. Quiq; in testa confricatus cum aqua albescet duri cõcretiq; nihil in se hñs. Qualis est qui cera adipe ue adulteratus fuerit. Calefaciendi uires oesypus habet: ulcera explet & mollit: p̃cipueq; sedis & mulierium locoꝝ cum campana sertula & butyro. Foetus idem & menses in lana appositus extrahit. Facit ad aurium & genitalium uitia cũ anserino adipe. Facit & ad erosos oculoꝝ angulos: genaꝝ scabies: callos: & palpebrarum defluuia. Cremat̃ oesypus in noua testa donec cinefactus oẽm amiserit pinguedinẽ. Colligitur ex oesypo fuligo ẽt eodẽ quo p̃monstratũ est in aliis modo oculoꝝ medicinæ accomodata.

INTERPRES.

Quales fuerint ueteribus & unde nomẽ inuenerint succidæ lanæ satis docuit Varro rerum rusticarũ secundi uoluminis ultimo capite: cuius uerba hæc sunt. Tõsuræ tẽpus inter æquinoctium uernũ & solstitium: cum sudare icœpint oues a quo sudore recens lana tõsa succida est appellata. Hic præter tonsuræ tempus: quod succidarũ appellatione signatũ ab eo est: ex qua ẽt pecoris parte tondẽdæ essent ad medicinã docuit: ex collo. s. & femoribus: unde molliores & copiosiore sudore sordidiores tondentur: quoꝝ alteꝝ mollit: alteꝝ ad spergines fœlicius combibit. Dicimus aũt aspergines quæ græci ἐμβρέγματα & ἐμβροχάς in sua medicina passim dicunt quæcunq; humida & liquida corpori inspergunt̃: quæ qm̃ cito dilabunt̃: linteolis: stuppis: aliisq; huiuscemodi inspersa imponunt̃: & in hunc usum aptissimas eẽ pecoris lanas Diosc. ait. Nec aliud in satyra Aquinas poeta indicauit dicens. Vinum quod succida nollet lana pati: eo. n. aliisq; humoribus ad medicinã quotidie inspergunturq. Docet præter hæc Diosc. ad cinerem cremandas esse lanas: & p̃ter pecoris lanas quæ in marinis purpuris stupparũ imagine sunt uellera: quæ alii tomenta: alii licia: alii fimbrias dixerũt: Nos rem & nois significationẽ secuti a stuppis rem indicauimus: κροκύδας. n. hic dixit: q̃ uoce græci adhuc: qd cõtuso & depexo lino crassissimũ supest significant: neq; hic pluribus aliis locis aliud ea uoce q̃ stuppam significat. Idemq; Paulus Aegineta sæpe ostẽdit iubens κροκύδα imponi aliqd tã manifesta rei necessitate & usu ut nihil aliud illi ea uox significare possit. Quid aũt in marinis purpuris hæ stuppæ sint nouerunt qui ad mare habitant. Quotidie. n. ex hoc genere purpuræ capiuntur: quæ supiore sui parte uillosæ sunt: tam tenui & sequaci uellere ut in filum lini modo trahi & cõfici possit. Testant̃ id nũc ẽt multi: & ex antiquoribus Paulus Aegineta qui tertio sui opis uolumine & eo capite quo agit de Columellæ oris inflãmatione auctore Galeno docet: plerisq; oris & colli affectionibus prodesse suspensum ex collo aut adalligatum homini funiculum ex marina purpura qui uiperæ collo circũdatus eam strangulauerit. Verba eius hæc sunt. καὶ οὔλοις ποιεῖ λινοῦν ἀπὸ πορφύρας θαλαττίας περιτεθὲν ἐχίδνης τραχήλῳ καὶ πνίξαν αὐτὴν εἶτα περιαπτόμενον θαυμασίως ὀνίνησι παρίσθμια τε καὶ ὅσα περὶ τράχηλον ὡς μαρτυρεῖ Γαληνός. Ex qbus tota res manifeste indicat̃ neq; id cuiq̃ absurdũ uidebit̃: qñ & alia i mari hirta uillosaq; passim uidentur. Et hæ sunt quas hic monet in eundẽ medicinæ usum lanarũ modo cremari purpuraꝝ stuppas. Sequit̃ lanaꝝ cinerem & eius cõfectionẽ i oesypo participiũ ἐστρουθισμένα: qd oẽm loci & rei intellectũ illhic turbat. Id a struthio spinosa herba factũ est quã ex latinis aliq radiculã simpliciter: aliqui lanariã radicẽ aut herbam dixerunt: Nec aliud ἐστρουθισμένον in lanis esse põt: q̃ eius herbæ radicibus curatũ. Eius quod sciã in lanificio nõ est nr̃a ætate usus: Antiqui tamẽ ea ad adiiciendũ lanis candorẽ & mollitiẽ utebant̃. Testaturq; id Plinius primũ lib. xix. de ea sic agens. At quæ uocat̃ radicula lauandis demũ lanis succum hẽt: mirũ q̃tũ conferens candore mollitiæq;. Mox lib. xxiiii. capite. xi. Tingentibus & radicula ramos p̃parat quã struthion uocari a græcis diximus. Theophrastus p̃terea non lanas sed lintea struthio hac candorẽ cõtrahere dixit hic ipse ẽt non multo post in struthii huius historia dicet: notã struthium esse herbã: qua qui lanas lauant ad purgationem eaꝝ utunt̃: ideoq; herbã & radicem lanariã a plerisq; appellari. Ex quibus (tam manifeste inter se de ea oẽs conueniunt) ratiocinari necesse est a struthio herba στρουθίζεσθαι uerbũ & a uerbo participiũ ἐστρουθισμένα factũ eẽ nec aliud q̃ struthio herba ad candorẽ mollitiẽ & purgationẽ curatas lanas participio illo significari. Nec supesset uitii hoc loco suspitio aliqua: ni si sibi ipsi discors aduersaretur Diosc; a principio enim iubet lanaria herba curatas lanas calida lauari aqua: mox non procul a fine pacta iam conficiendi & curandi oesypi disciplina subiicit ἐπὶ

Purpuræ uillosæ

βελτίων ὁ ἀστρούθιστος &c. quod est antecedit aūt bonitate qui ex non curatis lanaria herba lanis collectus fuerit: cōtra ea quæ a principio idem dixerat: ἐκ πλυνομένων στρουθίῳ μάλα quod est lauato lanaria herba curatas. Dico aūt lanariam herbā ex hoc scriptore quā Plinius & alii radiculam nominauerunt. Aduersať sibi ipsi ut uideť Dios. Sed quod pluris faciendū est sibi ipsi ēt res ipsa. Qui enim colligi poterit ex lanis oesypus quæ sudoris illuuies & sordes lanis hærentes sunt: si lanaria herba purgatæ prius & dealbatæ fuerint: & si id sit præceperit Dioscori. quod inutile & impossibile fuerit. Ob has itaq; causas quod in cunctis græcis affirmatur nos interposita negatione negauimus: diximusq; lauandas ad oesypum lanas lanariæ herbæ radicibus nō curatas. Potuit enim græcorum negatiua particula μὴ facile librariorum incuria periisse: fecitq; nos in eo consilio confidentiores Plinius: q libro. xxix. capite tertio ad medicinā lanas ait nō oportere radiculis esse curatas: licetq; in oculoꝝ epiphoris id moneat: in cæteris tn̄ eadem ratio est: siquidē ad oēm medicinā ab hoc ipso & ab aliis omnibus succidæ & ut erūt tonsæ cū sui sudoris sordibus ꝓbanť. Vtilius hoc uisum nobis est: q̄ quod alii fecerunt nec rei: nec sibi: nec aliis concordem relinquere Diosc. & nihilominus poterunt legentes de tota hac re arbitrio suo æstimare: Quēadmodū si magis ligulam Barbari q̄ haustū nr̄m ꝓbauerint qđ ab eo dictū est sibi hr̄e: eadē. n. res ambobus est: nomen tātū discrepat: ille ligulam a forma: nos ab usu ꝗ eo. s. hauriamus haustrū uocauimus notissimū & necessarium coquis instr̄m quo haurire ex aheno: & ad cœnā cōuiuis partiri esculentum ius illi consueuerunt. Græci ab hauriendi suo uerbo qđ ἀρύειν est ἀρυτῆρα nos haustrū ab eodē uerbo auctore Lucretio diximus. Qui li. v. haustra appellauit quæ ad hauriendā ex fluminibus aquam machinæ fiunt rotæ: tympana: & siqua aliis uocabulis in eo usu descripta a ueteribus fuerunt. Versiculus eius est: ut Fluuios uersare rotas atq; haustra uidemus.

DIOS. DE aliquot animalium coagulis. Cap. lxvi.

Pityan. Romani coagulū dicūt. Venenatoꝝ morsib⁹: cœliacis: & itestinoꝝ torminibus utile est potū in uino triū oboloꝝ pondere leporis coagulum. Vtile & fœminaꝝ fluctionibus: concreto sanguini: difficilibusq; pectoris excreationibus. Conceptus idem adiuuat uuluæ cū butyro post menstruas purgationes appositū. Idem potū fœtus in utero enecat: & a puerperio statim sterilitatē facit. Cœliacis intestinoꝝq; torminibus equinū quod hippacē aliqui dicunt accōmodatū est. Pares illi uires habent: hedi: agni: inuli: dorcadis: capreæ: quā a latitudine cornuū platycerota dicunt: dorci: cerui: uituli & bubali coagula: oīa contra aconitū potu in uino sumpta: & in aceto contra cōcretū sanguinē. Inuli priuatim triduū appositū sterilitatem facit. Phocæ pares castorio uires habet. Creditur idem comitialibus & strangulatu uuluæ concidentibus præcipue conferre. Probaturq; an phocæ sit hoc mō. Sumito cuius uolueris alterius animalis coagulum: sed pcipue agninū: adspersaq; illi aqua paululū dimittito: tum in phocæ coagulum coaguli illius dilutum inspergito. Ex eo fit ut aquescat statim uerum phocæ coagulū. Sin cōtra sibi ipsi simile pmanebit. sumiť aūt ex phoca coagulū nondū ualentibus cum matre enatare catulis eius. Soluit cōiter oē coagulū coagulata: & soluta coagulat.

INTERPRES.

Felicius q̄ nunc ageremus quotidie homines: tranquillioribusq; ad utrāq; partem animorum nostroꝝ motibus uteremur: siquod coagulis animalium natura dedit ut soluta densent & coagulata disiiciant: nobis ēt diuino munere liceret: aut tanta esset humanæ sapiētiæ uis ut cōtractū infortunio aliquo aīum dilatare: & secūdis rebus gestiētē cōtrahere ualerem⁹: & quæ maxima unius aut alterius quondā laus fuit: nec superbū hominem prospera belloꝝ: nec fractū aduersum uiderent. Liberalior in hoc genere ad corporis sanitatē natura: q̄ ad animi tranquillitatē Deus homini fuisse uideť. Verūtn̄ illa qđ nō poterat aliunde nobis esse: uolens libensq; nec rogata cōcessit: Deus ēt quotidianis pcibus & uotis in aduersis secundisq; rebus exoratus: id ētidem monet hr̄e nos intra nos coagulū nr̄m. Et si sapienter humana oīa & quotidianam eorū mutationem cōtemplemur: qđ lepidissimus græcoꝝ comicus ridicule in eqtibus suis dixit. posse q̄cūq; erit fortuna nūc angustiore cōtractione: nunc maiore laxamento ingruentia oīa excipere: futurūq; in animis nr̄is sapientiæ auxilio quod in natura a coagulis Dios. fieri testať. Nota oībus res coagulū est. Et nihilominus qui in græcis lr̄is se tm̄ profecisse iactant ut singulis diebus aliquid cōponere se posse dicant: & depromere: quiq; sacrarū litterarū antiquos interp̄tes nouis editionibus castigare ausi sunt in Plutarchi cōmētariolo cuius titulus est quomō qs ab inimicis utilitatē iueniat

pro coagulo lac uerterunt non intelligẽtes quãtum ab altero alterum differat:& quod in ea re scriptori illi propositum & cõsilium fuerit. Licetq; auctore Aristotele libro tertio de historia animalium coagulum lactis substãtia sit non tñ illi idem est:& ut re ipsa differunt lac & coagulum sic ẽt diuersis a græcis & latinis appellationibus indicant̃. Multa de animaliũ coagulis in utraq; gente uetustissimi scriptores docuerunt. Sed in græcis oium copiosissimam historiam eodem libro & loco Aristoteles:& inter latinos Plinius. Hic ad faciendam hoi medicinam oium fere uires percurrens ait μετὰ τὴν ἄφεδρον ἀτόκιον εἶναι. Quẽ locũ Barbarus uertit sumptũ a puerperio abortiuum est. Nos sterilitatẽ facere diximus:non paruo inter sterilitatẽ & abortum discrimine. Siquidem ut in Cedro diximus in abortu puerperium sed nõ legitimo tẽpore. In sterilitate nulla futuri aliqñ partus spes est adempto statim a coitu concæptu:significareq; ἀτόκιον qua uoce hic usus est nõ abortũ sed partus priuationẽ quæ nihil aliud q̃ sterilitas est manifeste in græcis deprehenditur. Nec Plinius lib. xxix. cap. iiii. de phalangiis agens aliud indicat dicens. Tertiũ genus eodem phalãgii noĩe araneus lanuginosus grãdissimo capite quo dissecto inueniri dicunt̃ intus uermiculi:adalligatiq; mulieribus ceruina pelle ante solis ortũ præstãt ne cõcipiãt ut Cecilius in cõmẽtariis reliquit. Vis ea annua est quã solam ex oĩ atocio dixisse fas sit:qm̃ aliquaꝝ secũditas plena liberis tali uenia indiget. Ne cõcipiãt atocia hoĩ præstare Plinius dicit Demiror q; hoc maxime loco Barbarum: qui in Plinianis castigationibus atociũ exposuerit esse quodcũq; cõceptus adimit & partus spem intercipit:hoc loco aũt abortiuũ idem dixerit. Et in hoc ipso capite uariata interpretatione prohibere partus atocion uerterit:nec animaduerterit nõ posse aliter q̃ de sterilitate in Dioscoride itelligi cũ dicat a puerperio potũ coagulum atocion esse;quo tpe sine nouo cõcæptu abortus fieri non potest. Laudauit & Nicander in Theriacis suis cõtra uenenata leporis coagulũ:quo loco interpres eius auctore Nicoonte antiquissimo medicinæ auctore primũ in coagulis honorẽ inulo tribuit:secundũ lepori:tertium uero agno:cõtra q̃ hic fecerit qui leporino primũ in censu coaguloꝝ ordinem dedit. Quid deinde nobis in probatione coaguli phocæ dilutum sit facilem ex re ipsa & ex his quæ dicta a nobis de diluto alias sunt intellectum habebit.

DIOS. De omni adipe. Cap. lxyii.

Tear. Romani adipem dicunt. Muliebriũ locoꝝ uitiis accomodatus adeps est:recens:anserinus:gallinaceus ue & sine sale inueteratus. Nocet contra salsus:& qui uetustate acrimoniã contraxit. Ex his recentem quẽ uolueris exemptis mẽbranulis in nouum fictile duplicis curando adipi captus cõiicito. Posito deinde in ardentissimo sole fictili diligenter operto liquatum subinde adipẽ in aliud picatũ uas usq; dum totus fluxerit per colum traiicito. Liquatumq; hoc mõ adipẽ frigido loco reponito & utitor. Quidam pro sole in feruenti aqua: lentis ue & mollib⁹ prunis plenũ adipe fictile illud collocãt. Est p̃terea curandi adipis alius huiuscemodi modus. Exemptis mẽbranulis conciditur adeps: liquaturq; in fictile coniectus exiguo trito adspso sale. Tũ p ueterẽ linteã laciniã traiectus reponit̃ acopis utilissimus. Curant̃ p̃terea suillus & agninus hoc mõ. Sumito recentem ex his alalibus:& q̃ pinguissimũ adipem qualis a renibus est. Hunc mẽbranulis purgatũ in multã cœlestem & frigidissimam aquã coniicito:manibusq; diligenter contérito fricans & ueluti destringens. Noua deinde aqua sæpius ablutũ adipem in fictile cu ius sit duplex curãdo adipi captus coniicito:supinfusaq; aqua ut adipi supnatet: & cum integat lenibus prunis admoueto rudeq; misceto. Cũq; liquatus fuerit adeps p colũ in aquã traiectũ: pmissumq; glaciari: rursus excolata diligenter omni aqua in fictile aliud aqua prius ablutum coniicito. Superinfusaq; noua aqua facito iterũ sensim liquetur. Amotũ deinde ab igne: breuiq; tpe demissum adipẽ dum fex subsidat in lapideã pilam spongia ex aqua prius abstersam & madentem trãsierto. Vbi cũ glaciauerit ablatis omnibus quæ in fundo erunt sordibus tertio sine aqua liquefacito:liquatũq; & in lapideã pilam iteꝝ diffusum purgatumq; in fictile coniicito: & operculatum frigidissimo loco reponito. Hircinus ouillus ceruinusq; oẽs hoc modo curandi sunt. Acceptũ ut diximus quẽcunq; ex his uolueris adipẽ lotũq; & mẽbranulis purgatũ:ut in suillo p̃monstratum est in lapideã pilam ut mollescat conii

cito. Confricatoq; aquā ſubinde adfundens: donec nullū in confricando ſanguinis ueſtigiū excernatur: nec ſupnatet pinguitudo aliqua: niteſcatq; torus. In fictile poſtea cōiectū hunc adipē adfuſa aqua ſic ut ſupſtet lenibus prunis admoueto miſcetoq;. Cū uero totus liquatus iam fuerit in aquā diffuſum refrigeratumq; adipē abluto unde cū diffuderas fictili iterū in eo adipē liquefacito: & cætera antedictis ſimiliter facito. Tum tertio ſine aqua liquatū adipem in madentem aqua lapideam pilā excolato: refrigeratumq; ut in ſuillo præmonſtratum eſt reponito. Bubulus etiam a renibus membranulis purgandus: & ſalſa ex mari aqua abluendus eſt. In mortariū deinde coniiciendus: tundenduſq; diligenter adſperſa continue ſalſa ex mari aqua. Cū uero tuſus lenteſcet in fictile coniiciendus erit. Supinfundenda tunc ēt ſalſa ex mari aqua ſic ne minus ſemipede ſuperſtet conquenduſq; ſubinde adeps donec prorſū oēm odorem amiſerit. Mox ſingulis adipis illius atticis minis tyrrhenæ ceræ miſcendæ ſunt drachmæ quatuor: ſimulq; per colū traiicienda oīa. Auferendę item oēs quæ in fundo hærebūt ſordes. Sicq; in nouo fictili reponendus bubulus adeps eſt. Oportet præterea quotidie in ſole opertū undiq; adipem hunc hr̄e donec albeſcat: & odoris uirus amittat. Curandus itē Taurinus hoc mō eſt. Sumito in hoc genere ēt recentē & a renibus adipē fluuialiq; aqua abluito. Mox exemptis membranulis in nouū fictile adſperſo exiguo ſale cōiicito & liquefacito. In limpidam deinde aquā p colum traiectum cū glaciari īcœpit: manibus iterum ualidiſſime exterēs lauato defluenti aquæ nouā cōtinue ſupinfundens uſq; dum bene elotus ſit. Rurſuſq; in fictile coniectū in odorati uini pari menſura coquito: & cū bis inferbuerit amoto ab igne fictili ſinito per noctē adipem ſic eſſe. Matutino deinde ſiquid mali odoris ſuperit ſumito eundē adipem & in aliud nouum fictile coniecto ſuperinfundito iterū odoratum uinum: eadēq; oīa ut p̄monſtratum eſt facito: donec oē odoris uirus amiſerit. Liquatur ſine ſale ēt adeps ad affectiones aliquas quibus ſal nocet. Verū non magnope albeſcit: q ſic curatus fuerit adeps. Curant̄ p̄terea eodē mō pātherinus & leoninus. Aromatis odorandi adipes uitulinus: taurinus: ceruinus itidem: ceruiq; medulla hoc mō. Adipi qui odorandus erit mēbranulas eximito: & ut p̄monſtrauimus abluito. Mox in odorato uino & qđ marina aqua curatum nō fuerit facito inferueſcat. Tū ab igne amotū dimiſſumq; per noctem ſic eē matutino ex eodem genere nouo eadē menſura infuſo uino liquefacito. Diligenterq; per colum traiecto adipe in nouem eius heminis rotundi odorati arabici iunci drachmas indito ſex. Et ſi odoratiorem facere uolueris eiuſdem iunci florum quadraginta drachmas. Adiicito præterea Palmæ: Caſiæ: odoratiq; calami pares ſingulorum ſingulas drachmas. Aſpalathi itidem & balſami ligni: ſingulorūq; ſingulas drachmas. Quinetiā miſceto his cinamomū: cardamomū: & nardū: ſingulorūq; unciā. Sintq; oīa integre tuſa. Odoratū deinde uinū adipi & aromatis infundito. Operculatumq; uas carbonibus admoueto: facitoq; ter ſimul oīa inferueant. Mox ab igne amotum uas ſinito integram noctē ſic eſſe. Matutino deinde uinū effundito: nouūq; ex eodē genere infundito: facitoq; ter ſimul iterū inferueant: ſinitoq; eodem mō. Matutino deinde adipem ex uaſe auferto & uinū effundito. Ablutoq; uaſe & purgatis quæ in fundo erunt: ſordibus adipem iterum liquefacito: per columq; traiectum reponito & utitor. Odoratur etiam curatus antea adeps eodem mō. Verū ſpiſſandi antea p̄dicti adipes ſunt: ut odoramentorū uim facilius admittāt. Agēdūq; id hoc mō. Sumito quemcūq; ex illis uolueris adipem: facitoq; ſimul cū uino ferueat additis myrti ramulis: ſerpillo: anguloſo odorato iūco: itemq; aſpalatho & integre tuſis oībus.

Quidam

Quidam ſatis habent uno aliquo horum uti. Cumq; hæc igni admota ter inferbue
rint amotũ ab igne ſenſimq; p linteolum traiectum adipẽ ut p̃mõſtratum eſt odora
mentis odorato. Eſt etiam ſpiſſandi antea adipis alius hic modus. Tundito quẽ uo
lueris ex illis adipem recentem: ſanguine oĩ purgatum: & quæ ſępius dicta ſunt alia
omnia hñtem. In nouũ fictile eũ coniicito. Supinfuſoq; albo uetere & odorato ui-
no quouſq; digitis octo adipi ſuperſtet lẽto igne inferuefacito donec natiuũ odorẽ
amiſerit: uinũq; magis q̃ adipem oleat. Amoto deinde ab igne fictili cum refrixerit
adeps: ſumito adipis illius pondo duo: & in fictile aliud coniicito. Supinfuſiſq; eiuſ
dem uini heminis quatuor: libriſq; totidẽ tuſi ſeminis arboris loti ex qua tibię fiunt
leni igne coquito continue miſcens. Cũq; oẽm adipis halitũ amiſerit per colum tra
iectũ dimittito donec glaciet. Tũ ſumptis tuſi aſpalathi libra: amaracini uero floris
libris quatuor uetere uino ſimul hæc macerato: ſiniroq; integrã noctẽ combibere.
Matutino deinde in nouum fictile quod tres capiat cõgios & hęc & adipẽ cõiicito.
Supinfunditoq; uini congii ſemiſſem: facitoq; ſimul oĩa ferueant donec ſpiſſamen-
toꝝ uires & odorem adeps contraxerit. Amotum poſtremo ab igne adipem per co-
lum traiectũ liquefacito iterum & reponito. Et ſi odoratiorem adhuc facere uolue-
ris pinguiſſimæ myrrhæ drachmas octo: uetuſtiſſimo uino maceratas illi miſceto.
Odorabit̃ gallinaceus & anſerinus adeps hoc modo ẽt. Sumito quẽcũq; ex his uo-
lueris curatũ adipem pondere heminarum quatuor. Coniicito in picatũ fictile. Mi
ſcetoq; illi eryſiſceptri: balſami ligni: itẽq; palmæ corticis quẽ elatẽ dicunt: & odo-
rati calami integre tuſoꝝ oĩum: ſingulorũq; drachmas duodecim. Supinfuſoq; ue-
teris leſbii uini cyato uno prunis admoueto: facitoq; ter ſimul inferueſcãt. Amoto
deinde ab igne uaſculo: noctemq; & diem dimiſſo dum refrigerent̃ oĩa quæ in eo
ſunt poſtera die liquefacito: & p lineã laciniam purũ in purũ uas exprimito. Cumq;
glaciauerit cõchula exẽptũ in nouũ fictile coniicito: ſtricteq; opculatum frigidiſſi-
mo loco reponito. Per hyemẽ faciẽda & curanda oĩa hæc ſunt. Aeſtate enim non
glaciant adipes. Quidã ut craſſeſcant & glacient exiguam tyrrhenam cæram admi-
ſcent. Odorandus eodẽ modo ſuillus adeps eſt: itemq; urſinus: & ſimiles alii. Odo
rat̃ adeps amaraco itidem hoc mõ. Sumito bene curati adipis librã fere unã: tauri-
nuſq; is præcipue eligat̃. Mox amaraci quæ ad integram ætatẽ creuerit diligẽter tu-
ſæ pondo & ſemiſſem illi miſceto: offaſq; cõformato copioſius uinum inſpergens.
Coniectaſq; in uas aliquod offas ſinito opertas per noctẽ ſic eſſe. Matutino deinde
in fictile aliud tranſlatas ſuperinfuſa aqua leniter coquito. Cũq; ꝓpriũ odorẽ adeps
amiſerit per colum traiectum ſinito integram noctẽ ſic eſſe diligentiſſime opercula
tum. Matutino deinde educta omni ex fictili maſſa: abſterſiſq; quæ in fundo hære-
bũt ſordibus tuſæ amaraci: ut p̃monſtratũ eſt iterũ pondo & ſemiſſem illi miſceto.
Cõformatiſq; iteꝝ offis cætera ut p̃monſtratũ eſt facito. Poſt oĩa demũ liquatũ ite
rũ & p colũ traiectũ adipẽ ablatis quæ in fundo hærebũt ſordibus frigidiſſimo lo-
co reponiro. Quod ſi nulla p̃cedente curatione incorruptũ anſerinũ: gallinaceum:
uitulinũ ue adipẽ ſeruare aliquis uelit: agẽdũ illi hoc mõ eſt. Sumito quemcũq; uo
lueris recentẽ adipem: lauato diligenter: cribroq; impoſitum in umbra ſiccato. Cũ
uero omni deſtillato humore arueriit in purũ linteolũ coniectũ manibus ualidiſſi-
me exprimito. Mox funiculo traiectũ in umbra ſuſpendito: & poſt aliquot dies no-
ua inuolutũ cartha frigidiſſimo loco reponito. Permanẽt incorrupti itidẽ adipes q
in melle ſeruant̃. ¶ Habent adipes oẽs calefaciẽdi uim: molliũtq; & ratefaciunt. Ad-
ſtringendi tñ uires aliquas Taurinus habet. Rñdetq; huic ꝓportiõe bubulus: uitu-

linus:leoninusq;.Quinetiam ferunt leoninũ insidiantibus aduersari. Fugat serpentes inunctus ceruinus:elephantinusq;.Caprinus maiore adstringẽdi ui est. Ideoq; in intestinorum torminibus datur cum polenta & uua quam Rhum uocãt:caseoq; decoctus. Quinetiam clystere cum ptisanæ cremore infundit. Vtile pręterea tabidis in sorbitione esculentum adipum ius. Vtile & his qui cantharidas hauserunt. Prodest podagris hircinus egregia resoluendi potestate cum caprino fimo & croco coactus impositusq;.Ouillus,pportione etiam huic respondet. Suillus muliebrium locorum & sedis medicinæ cõgruit. Ambustis idem accomodatus est. Calefacit & mollit salsus & q̃maxime inueteratus suillus adeps. Vino idem lotus & cum cinere calce ue coactus lateralibus doloribus quos pleuritidas dicunt præcipue accomodatus est. Prodest præterea cõtra tumores:inflãmationesq;:& fistulas. Fert asininus reliquo corpori conformes cicatrices reddere. Anseris gallinaceorũq; fœminarum mẽsibus accomodatus. Vtilis & cõtra labrorum rimas. Facit ad nitorẽ uultus auriũq; dolores. Nutrit capillũ ursinus:capillorumq; defluuia quas alopecias dicũt explet. Idem pernionibus utilis. Vulpinus auriũ doloribus. Fluuiatiliũ piscium adipe ad oculorum claritatem inungunt:in quẽ usum liquat in sole:melq; illi additur. Viperę contra hebetes oculos eorumq; suffusiones efficax est:admixtus illi cedrino liquore:attico melle:uetereq; oleo & oium pari portione. Idem euulsos alarum pilos recens per se radicum uestigiis instillatus renasci eos iterum non patit.

INTERPRES.

Num idemq; est totius animaliũ oium pinguis huic scriptori nomẽ. Neq; ad medicinam adipis:sebi:axungiæ:unguinis:& siquæ aliæ sunt in aialibus pinguiũ appellationes discrimina illa Dios.recæpit:quæ Aristoteles & alii ex aialium genere:eorum partibus:corporum tẽperamẽto:& pinguiũ ipsorum habitu in historia simpliciter tradiderunt. Satis illi fuit ad faciẽdam hoi medicinã una στέατος appellatiõe quẽ nos adipẽ diximus singulorum uires docuisse:nõ q̃a ignoraret:quæ tertio de aialium historia uolumine Aristoteles & pleriq; alii tractauerant differre inter se adipem & sebum. Quorum alterũ græci στέαρ alterum πιμελὴν nominant:fragileq; sebum esse & postq̃ refrixit glaciari. Adipem cõtra liquidiorẽ minus concerni & durari. Adipem inter carnem & cutem inueniri:sebum in fine carnis semper esse. Quæ utrinq; dentata sunt animalia adipem:q̃ altera tantum parte sebum habere. Quæ itẽ toto naturæ suæ temperamento magis terrestria sunt sebo:quæ contra humidiora adipe abundare. Ideoq; adipem celerrime liquari:nec facile cõcerni. Sebum contra ægre liquefieri:& cum liquatum fuerit celerrime densari:duriusq; adipe sensu etiã deprehendi. Sed ne uariatis in simili re appellationibus diuersas rerum substantias indicare crederetur. Nam quod ad animalium genera:& eorum partes pertinebat a renibus plerunq;:& ex hoc illo ue animali sumendum esse præcæpit. Quo magis interp̃tes alios demiramur:qui contra auctoris sui exemplum non in adipe tantum:sed in pleriq; aliis uariatis subinde eiusdem rei appellationibus parum certam in hoc scriptore legentibus historiam & medicinam adipis reliquerũt:nũc pingue nunc adipem:nunc sebum quod unum στέαρ in Dios.est appellantes. Et quos ille ὑμένας semper & ubiq; uocat multiplici uoce nunc mẽbranas:nunc uenas:nunc inas:nũc omentum:nunc inuolucrũ nunc quod sibi magis placuerit indicantes. Quod scribendi & uertendi genus antiq̃s doctrinarũ auctoribus insolitũ diuersam & aliquibus locis toto hoc capite contrariã aliorum editionibus nostrã ostendet. Qui nulla huiuscemodi uarietate usi quod semel in significãda re aliqua elegimus usq; ad extremam totius operis coronidem seruare destinauimus. Poterunt nostrã cũ aliorum editiõibus conferentes:quæ non sunt nobis cũ illis eadẽ facillime cognoscere. Neq; enim in capite hoc q̃d hactenus consueuimus agere cogitauimus:tam multa numero sunt. Legentium iudicium & fides pro ratione in illis erit. Non pigebit tamen ut quæ aliquibus locis dicta a nobis sunt legentibus certiora fiant breuissime quæpiam monere. Et sicubi uitium aut uitii suspitio aliqua se obtulit id ẽt ostendere. Quale credimus illic esse:quo loco Dios. de curando suillo adipe agens agninum ut in cunctis legitur græcis illi coniungit. Verba eius sunt. ὕειον δὲ καὶ ἀρνειον &c. quod autem nos suspicamur est:non ἀρνειον quod est agninum:sed una tm̃ mutata littera ἀρκειον. idest ursinum ueram & antiquam forte lectionem fuisse. Vtimurq; ad hoc rationibus & cõiecturis his:q̃ agninus adeps ouillo congener est:& cum oue tractandus fuerat:presertim cõiungente non multo post scriptore hoc:& eodẽ curatiõis genere curari hyrcinũ:ouillũ:ceruinũ:& plerosq; alios simul iubente. Accedit his q̃ in medicina nullibi agnini adipis meminit Dios. Et q̃d pluris faciẽdũ merito ẽ q̃ in me-

dicina

dicina & uirium indicatione ursini meminit. Curandi aũt eius nullam antea ratiõem tradidit: qđ
uerisimile & necessarium erat in quotidiano eius usu. Nec eius tm̃ hic meminit: sed Paulus Aegi-
neta: omnesq; fere alii: qui non parum ursino adipi in medicina tribuerunt. Nos hæc suspicamur:
ꝙ facilis in exscribendo est ab una & simili in aliam: & similem littera ad labem & uitium lapsus.
Ideoq; diu anxii an ursinum pro agnino illic restitueremus: ut in cunctis legebatur reliquimus: cõ
tra omnium græcorum lectionem & fidem mutare aut nouare quippiam nolentes. Et nihilomi-
nus monere id legẽtes uoluimus. Quæ deinde a nobis sæpius dictæ sunt mẽbranulæ auctore Cel
so neruosæ sunt pelliculæ: quæ intra se clausum adipem continent exemptiles: & quoniam durio-
ris substantiæ sunt a reliquo adipis corpore anteq̃ igne liquescat separandæ. His adnumerandæ ẽt — Mẽbranulæ
erunt: quæ per adipis corpus transuersæ ut eũ substineant fibræ feruntur. Neruosæ & ipsæ: liqua- — in adipe
riq; totum adipem prohibentes. Nota res & quã nõ oportebat tot aliis ut diximus indicare nomini-
bus. Rudẽ post hæc nos latina appellatione diximus: quam cæteri græca spatham appellauerunt. — Spatha
Græcis. n. spatha latinis uero rudes est longius: & in latitudinem se aperiens instrumẽtum: quo mi — Rudes
scentur & despumanť ad ignem feruentia. Habent illi suæ spathæ auctorem Columellam: nos ru
dis nostræ. M. Catonẽ. Qua uoce Suetonius & Flaccus in ligneis gladiis quibus gladiaturam impe
riti sine periculo auspicarentur usi sunt. Non dissimilis. n. forma & eadẽ materia in ambobus erat.
Quemadmodum in mortario & lapidea pila usus tm̃ diuersus est. In illo enim tunduntur: in illa
refrigerantur: aut lauanť quæ opus sunt. Græci eadem appellatione utrunq; dixerunt. Nos ex usu
mortarium & lapideam pilam auctore Plinio appellantes discreuimus. Fuit nobis etiam consiliũ
cum diceremus salsam ex mari aquam a reliquis salsis aquis discernere: quam hic iubebat. Neq;
enim θαλάττη simpliciter qua uoce in salsa simpliciter aqua: & hic & alii aliquando utunť uti Dio- — θαλάττη
sco. iubet: sed θαλάττη πελαγία: quod est ex mari salsa aqua. Diximus id quoniam in reliquo hoc
opere θαλάττη non semper mare: sed salsam tm̃ significat aquam: siue natura siue ars fecerit. Quod
uero nos uinum marina aqua non curatum diximus: Barbarus aũt mare non expertum eã habet
rationem & causam quam hic inter uina docebit priuatim de hoc apud antiquos uini gñe agẽs. Vn
de repetendum erit: quod ad huius loci intellectum necessarium est. Sequitur hoc quod non di-
uersum sed contrarium Barbaro & nobis sit. Ille in odorando adipe: dixit tundi oportere odora-
menta: nõ tñ ad scobis modum: quasi cõfracta potius q̃ tusa esse ea oporteret. Nos contra integre tu
sa uertimus. Dios. ὁλοσχερέστερον κικομμένα ait. Quid aũt ὁλοσχερὲς sit facile intelligunt græcarũ lit-
terarum periti. Nos cõem æstimationem eius uocis: & quod utilius in re ipsa erat secuti sumus. Fa
cilius enim adipi cõmisceri: & uires suas transferre possunt: quæ tenuissime & in puluerem q̃ quæ
crassius tusa sunt. Quod huic scriptori propositum est: & rei necessitas exigit. In sampsucino de-
inde adipe offas informes massas diximus & exiguas in frusta sectiones. Et in uiribus oium adipũ
quarum plures in editione Barbari desunt: quod passim & in cunctis græcis legitur nullo in adipe
intellectu ἀραιωτικὴν ἀραιωτικὴν: qđ est rarefacere instaurauimus & uertimus. Quod postea Pau-
lus Aegineta διαφορεῖν i. disiicere & discutere dixit. Fatemur & sine pudore quidem post hæc ne-
scire nos quibus insidiis: & hic & Plinius resistere Leoninum adipem dixerunt. Plinius nihil ultra
q̃ uideri insidiis resistere: hic φησὶ δὲ ἀντιφάρμακον πρὸς ἐπιβουλεύοντας εἶναι. Quod est ut nos uer-
timus ferri insidiantibus aduersari leoninum adipem: nec ultra quicq̃ docuerunt. Nihil inuẽtum
etiã hactenus de huiuscemodi adipis potestate & usu a nobis est. Ea propter peritioribus integram
relinquimus rem: monentes tantum ex his quæ hic & Plinius dixerunt: fabulosum & ex uulgo re-
petitum id uideri. Negauit postremo Galenus facto periculo quod ab hoc scriptore ultimum de
uiperino adipe traditur non renasci alarũ pilos: qui euulsi homini fuerint: si uestigiis eorum re-
cens per se imponatur. Nolumus præter hæc legentibus inuidere: quæ de omni adipe inuenta &
obseruata a nobis in aliis scriptoribus fuerunt. Esse adipem cõmune omnibus animalibus qđdam
habereq; eum tantum quæ pinguia sunt: quæ uero strigosa & macie obducta aut exiguum aut nul
lum. Scciorem calidioremq; mariũ q̃ fœminarum in eodem seminio animalium esse. Castrato-
rum parem semper fœminarum in eodem genere: differre itidem ex animalium temperamento.
Vetusto nouum & recentem humidiorem & minus calidum esse. Tempore enim adeps seipso ca-
lidior & tenuior continue fit. Mox priuatim pinguissimum & plurimum habere adipem sues: ob
multam temperamenti sui naturalem humiditatem. Ideoq; omnium aliorum humidissimũ esse
& ad olei naturam accedere. Anserinum maiorẽ aliis tenuitatem habere: suilloq; calidiorem esse.
Et inter utrunq; hunc mediam habere naturam gallinaceorum tam marium q̃ fœminarũ. Esseq;
in uniuersum totius adipis naturam calefacere & humorem in corporibus nostris augere. Posseq;
suillum egregie humorem augere: sed non tantopere calefacere. Taurini calidiores q̃ suilli uires
esse. Ideoq; ad siccitatem accedere. Bubulum minus taurino calefacere. Castratorumq; omnium si
militer. Vitulinum minore caliditate & siccitate q̃ taurinus sit esse. Hædinum caprino. Caprinum
hircini uires & naturam sequi. Taurinum quãto calidior suillo & siccior est: tãto i his a leonino su
perari. Sunt præter hæc aliorũ proprie uires etiam quas hic Galenus & Paulus Aegineta longius ꝓ
secuti sunt. Nos pauciora hæc ex multis & cõmuniora tractare tantum uoluimus. Cætera aliis ob-
seruanda: & ex antiquis scriptoribus repetenda relinquentes.

DIOS. DE Medullis animalium. Cap. lxyiii.

Yelon. Romani medullam dicunt. Medullarum probatissima est ceruina m mox uitulina: post hanc taurina: tum caprina & ouilla. Crassescit medulla omnis ultima æstate appetente iam autumno: reliquis temporibus sanguineo colore & ueluti fluida caro in ossibus inuenitur. Cognitu difficilis medulla est nisi aliquis a se ipso exossatam reposuerit. Molliunt medullæ omnes: rarefaciunt: calefaciunt & ulcera explent. Ceruina hoc amplius habet ut serpentes inuncta fuget. Curat medulla recens adipis modo subacta: & adfusa detractis ossibus: dein p linteũ expressa: similiterq; lota donec pura defluat aqua. Tum in diplomate (id uasis genus est) liquata exceptis pinna supernatantibus sordibus & in lapideam pilã percolata cum glaciauerit in nouo picato fictili reponitur deraso prius diligentissime sedimento omni. Et si nulla præcedente curatiõe: seruare eam uolueris: omnia facito quæ in gallinaceorũ & anserum seruandis sine curatione adipibus demõstrata a nobis fuerunt.

INTERPRES.

Dicerũt posteriores medullarum disciplinæ ex animalium partibus discrimina aliqua.
a Tradiderũtq; pinguiores & ad molliendũ maiore ui & potestate medullas esse: quæ ex animaliũ anteriorũ posteriorũq; crurũ ossibus erutæ fuissent. Squalidiores uero & duriores quæ ex spina & dorso: præcipuamq; hr̃e uim cõtra corporis duritíes: quæ græci sciromata uocant: de qbus alibi certius & ex pfesso dicet. Nunc quod nouisse legẽtes inutile penitus nõ erit monebimus quod Barbarus dupondiariũ uas appellauit maluisse nos in re non satis certa græcorũ uoce uti. Credidit. n. ille ut uñ: διπλωμα a græcis: ideo dictũ id uas fuisse: q duplicem caperet mensuram aliquam: & ex noĩs rõne rem auguratus est. Cum tñ nullam habeat medullarũ curatio mẽsuræ in uasculo necessitatẽ. Et Paulus Aegineta libro primo quo capite de ouis & eorũ diuersis cocturis agit nihil aliud διπλωμα esse ostendit q̃ fictile aut æneum uas: in quo ad ignem densarẽtur oua: quæ ille πνιγα quod est præfocata appellat: facilis intellectu res: ignota tamẽ nostra ætate uasis forma & nominis ratio

DIOS. DE Omni felle. Cap. lxix.

Holen. Romani fel dicunt. Seruandi fellis omnis ratio & modus hic est.
c Sumito recens fel: funiculoq; colligato eius ore demittito in feruentem aquã. Sinitoq; illic tãdiu eẽ dũ triũ stadiorũ spatiũ quis decurrat. Extractũ deinde ex aqua in umbra: & sine humore locis siccatũ seruato. Quod uero fel oculorũ medicinæ seruandũm erit: funiculo pariter præligatũ in uitreũ poculum melle plenũ demittito: funiculiq; capite ex poculi ore religato operculatũ reponito. Habet fel omne acrimoniã & calefacit: differtq; hoc ab illo maiore tm̃ minore ue efficacia. Credit aũt efficacissimũ esse scorpionis marini & piscis quẽ callionymum uocant: marinæq; testudinis & hyenæ: perdicis item & aquilæ gallinæq; albæ & syluestris capræ: Quod incipientibus oculorũ suffusiõibus: caliginibus: albuginibus & scabris palpebris priuatim confert. Efficacius ouillo hyrcino suillo ursinoq; Taurinum fel est. Proritat oẽ fel deiiciendæ alui cupiditatẽ: presertimq; in pueris siqs cõcerptas stuppas eo madentes sedi imposuerit. Taurino priuatim contra anginas cũ melle inunguntur. Sedis uitia idem usq; ad cicatricem perducit. Sanat præterea purulentas aures & in his rupta cũ caprino humano ue lacte instillatũ. Cum porri uero succo sibilis earũ medet. Miscet cum melle etiã uulnerariis emplastris theriacisq; medicamentis quæ ungendo sunt. Contra phagedænas genitaliumq; & scroti dolores cum melle utiliter inungitur. Cum nitro cretaue cimolia lepras furfuresq; efficacissime exterit. Ouillo cõtra eadẽ ursinoq; uis est uerũ minore efficacia. Vrsinum comitialibus delingendũ utiliter datur. Testudinis anginis & puerorũ ulceribus q̃ pascẽdo serpũt medet. Comitialibus i nares utiliter indit. Syluestris capræ priuatim

lusciosos

lusciosos inunctum sanat. Idem potest & hircinum. Tubercula quæ thymia dicunt tollit: & quæ in elephantiasi tument & excrescunt inunctum coercet. Suillum contra aurium ulcera: cæteraq; omnia præsenti utilitate in usu est.

INTERPRES.

PAulominus q̃ cunctis animalibus & in alterutro elemento agentibus fel natura dedit. Omnibus certe quibus iecur & sanguinem: qm̃ nihil aliud q̃ purgamentum pessimi sanguinis; & ideo in materia eius plerunq; fel est. Et quibus id datum a natura est non una in parte inuenitur: sed sunt quæ circa iecur ubi propriam in pluribus habet sedem: quæ in cauda: quæ in intestinis: quæ in uentriculo: quæ aliis locis collectum fel seruent. Sunt itidem quæ tam exiguum & obscurum habent: ut nec deprehendi: nec colligi facile possit. Ex quo factum eē credimus ut multo⁊ aĩalium desierit fel in usu esse: non quia inutile: sed qm̃ difficile inuentu tam in marino q̃ in uolucrum genere esset. Quis enim nunc callionymum piscem nouit? aut si nouerit: quis tam diligẽs pro salute hominis sit: ut in mari & fluctibus piscium fel ad medicinam uenetur? aut in ceruo⁊ intestinis latentem fellis amaritudinẽ colligat? Quis etiã tantisper occupari in seruando felle æquo animo patietur ut ad oculo⁊ medicinam in melle id seruet? & ad reliquum medicinæ usum feruenti aqua incoctum reponat? Quæ omnia diligenter ab antiquioribus curata fœliciorem generi humano: professoribus uero honestiorem medicinam fecerunt. Eorumq; præcæpta & obseruationes secutus Dios. hic noster quomodo curandum seruandumq; sit omne fel a principio statim docuit: non per animalium species & genera: sed ex usu in medicina: duplici tantum tradita rõne: ut quo oculi & eo⁊ mala inungenda essent in melle seruaretur: quod aliis morbis & uitiis inseruiret feruente aqua incoqueretur & duraret. Sic enim integrum & sine corruptione seruari. Docuit idẽ Plinius li. xxyiii. capite. ix. Sed quod hic coctura eius spatium trium stadiorum cursus assignauit ille semihoram dixit. Nec tñ decreuit cuius in anno tempestatis & diei partis semihora illa esset. Toto enim anno inæquales præterq̃ in æquinoctio horæ quondam erãt: nec nocturnæ diurnis eadem mensura respondebant: sed duodenæ numero semper in duodecim inæqualia spatia diẽ & noctem diuidebant. Erantq; solstitiales diurnæ nocturnis solstitialibus longe maiores. Brumales uero contra. Incertum ob id semihoræ eius spatiũ: nisi aliquis æquinoctiales intelligat pares sibi inuicem & eadem mẽsura horas: quibus æquales nostræ horæ nunc etiam sunt uiginti quatuor diuisionibus & spatiis diem noctemq; explentes. **horæ antiq** Exigebat hic locus aliquam priuatim eo⁊ animaliũ historiam unde hic fel ad medicinam quæri iubet. Sed in his quæ nota sunt inutilis ea erat. In his uero quæ aut longinquis desertis ue locis nascentia: & mutatis nominibus incerta digito ostendi facile nequeunt laboriosa & suspecta. Scorpionem enim maris a similitudine: & testudinem a quotidiano spectaculo oẽs cognoscimus. At callionymum qui uiderit nescio: & si plures eius meminerit Aristoteles: Plinius: hic ipse & pleriq; aliĩ: Ex nomine coniicienda in eo pulchritudo est. Ideoq; Gaza in Aristotelis animalibus pulchrum eum nominauit. Credimusq; nos frequentem in mari inueniri tam multos habet auctores. Hyena portentosum ne magis an fabulosũ animal sit nescio si Aristoteli & Plinio credat. Ex his certe quæ illi tribuuntur alieni orbis animal credendum est inuentu captuq; difficile tam doloso ingenio & maleficis uiribus a Plinio: & ab aliis describitur. Piscem hoc nomine Plinius etiam ultimo. xxxiii. uoluminis capite numerauit. Sed nos de terrestri hyena remedia hæc docuisse non de marina Dioscoridem credimus: tam concors & idem in tota hac re Plinius illi est. xxyiii. uoluminis capite octauo. Aquilam deinde: gallinam: syluestrem caprã: ouẽ: hircum: suem: & taurum nouerunt omnes: ideoq; in eo⁊ historia inanis labor omnis & inutilis fuisset. De perdice non satis compertum nobis est quo nomine nostra ætate indicet̃ hæc auis: tã multiplex diuersis locis ea⁊ auium genus & seminiũ est. Omissis itaq; his de omni felle quæ inuẽta & collecta ex aliis scriptoribus nobis luerunt: breuiter docebimus. Eritq; illud primum osum in animalibus humo⁊ calidissimũ fel esse: coloreq; inter se differre. Siquidem quod ruffum pallido calidius: & ruffo quod eruginis uiridi colore est. Differunt p̃terea quõ & animalia id habentia differunt. Quatenus suillum omnibus aliis infirmius est: eamq; ob cãm sine erosione aurium ulceribus medetur. Ouillum maiore acrimonia q̃ suillum est: & ouillo caprinum efficacius. Caprino æqualia ursorum & boum sunt. Taurinũ omniũ aliorum potentius: ab hyena tamen superatur: & a callionymo pisce & marino scorpione hyena. Omniũ uolucrum fel maiorem acrimoniam & in siccãdo potentiorem q̃ quadrupedum efficaciam habet. Inter aues aũt Gallorum & perdicum præstãtius aliis est. Accipitrum & aquilarum uiridi & aliquando nigro colore maiorem his aliquam acrimoniam & exedendi uim habet: & hæc de omni animaliũ felle hactenus dicta satis sint. Quibus pro medicina adiiciemus: quæ alii in elephantiasi extuberationes & uerrucas dixerunt; nos uero q̃ tument & excrescunt. Ea sunt quæ ueteres græci in eius mali notis ὄχθους tumores magis q̃ uerrucas aut extuberationes dixerunt. Siquidem ὄχθοι græcis sunt: quæ supra fluminum alucos surgũt ripæ: & petrarum asperiores eminentiæ: quales ante exulcerationem in eo malo fiunt. ὄχθοι

DIOS. DE Sanguinibus. Cap. lxx.

Aema. Romani ſanguinẽ dicunt. Antidotis utiliter miſcetur anſeris: hæ-
b di & anatis ſanguis. Palũbis: turturis: colũbæ: perdiciſq; ſanguine recẽtia oculoꝝ uulnera: ſanguiniſq; eo cõcurſus & luſcioſi inungunt. Colũbę priuatim ſanguinis ex cerebri mẽbranis eruptiões cõpeſcit. Hirci: capræ: leporiſq; & cerui inteſtinoꝝ tormina & alui fluores ſiſtit. In quem uſum frixus in ſartagine ſtatim ſumitur. Potus cũ uino idẽ cõtra uenena quæ toxica dicunt uires habet. Emendat leporinus ſanguis lentigines: aſperamq; & diſcolorẽ ceu a ſole curẽ: ſi calẽte eo inungant. Contra rabidi canis morſus & epotũ toxicũ caninus utiliter bibitur. Ferũt ꝑdeſſe comitialibus potũ terreſtris teſtudinis ſanguinẽ. Marinæ uero cũ uino additis coagulo leporis & cymino cõtra uenenatoꝝ morſus & rubetã ranã. Diſcutit taurinus: mollitq; durities cũ polẽta illitus. Miſcet medicamentis q̃ exedendo ſint matricũ equaꝝ: & quæ admiſſuræ inſeruiunt ſanguis. Credunt depilari oculoꝝ palpebræ chamæleonis ſanguine inunctæ: Nec minus uiridiũ ranaꝝ etiã. Creditur itidem fœminaꝝ mẽſtruus ſanguis: ſi ꝑgnantes eo illinant: aut ſup cũ ingrediantur ſterilitatẽ facere. Podagrę idem dolores & ſacros ignes inunctus leuat.

INTERPRES.

Vod ad medicinam pertineat de ſanguine ſatis nouiſſe illud ſit nullum frigere ſanguinẽ.
q Omnibus. n. ingenitus & neceſſarius calor eſt. Differũt ſolũ q; alter altero minus magis ue calet. Fuitq; hic quõdã in ſanguinibus uirium & naturæ cenſus ut ſuillus hũidior minuſq; calidus cæteris ſit: temperamẽto ſuo hoium ſanguini maxime ſimilis. Columbarum uero palumbis & turturis æquali inter ſe temperamento oculoꝝ medicinæ calidus inſeruiat: inſtillatuſq; craſſiori cerebri tunicula in his quorum calua perforata eſſet inflãmatiões arceat. Noctuæ cum uino aut aqua contra ſpiritus anguſtias utiliter bibat. Veſpertilionum: ranarum: chamæleonis: ricinorumq; qui in canibus hærentes inueniuntur mãmarum incrementa in uirginibus compeſcat: & q̃ eo inunguntur alia depilet. Negauit in facto periculo Galenus uera hæc eſſe. Inuenimus etiam caprinum ob ſiccitatem ſuam contra cutem ſubeuntes aquas cum melle utiliter bibi: & rhenum calculos frangere. Agninum comitialibus prodeſſe. Hædinum nuper coagulatum cum aceto bibi cõtra cruentas pectoris excreationes. Vrſorum: ſylueſtrium capraꝝ: hircoꝝ: & tauroꝝ abſceſſus maturare. Et terreſtris crocodilli oculoꝝ claritatem facere. Quæ oĩa a Galeno: Plinio: Pauloq; Aegineta: & ab aliis longius dicta ſunt. Poteruntq; uolentes plura his etiam in antiquis medicinæ auctoribus inuenire cõſulto a nobis relicta ſatis fore credẽtibus: ſi cõmuniora aliqua dicta fuerint. Nũc quod ad Dioſcoridem pertinet. Et ea quæ tam multis locis in eo nobis & aliis diuerſa ſunt legẽtes meminiſſe uolumus. In ambiguis & quoꝝ multiplex poterat ſignificatio & intellectus eſſe multũ nos ubi naturæ uis & rõ deerat antiquoꝝ auctoritati detuliſſe. Vtinamq; id tam fœliciter euenerit q̃ diligenter & bona fide factum ubiq; eſt: preſertimq; in ſanguinibus his. In quibus cũ dixerit hic ſcriptor τὸ δὲ τῶν ὀχευτῶν ἵππων σηπτικοῖς μίγνυται non paruam legentibus dubitatiõem reliquit ꝓbarit ne ad ſeptica. i. medicamenta quæ exedendi uim habent in equino genere matricum: an admiſſarioꝝ ſanguinem: & ex dubitatione diuerſam in uertendis eius uocibus rõnem effecit. Quã cõmune in græcis equi genus primũ: mox eadem & indiſcreta in utroq; genere præpoſitiui articuli i plurali genitiuo deſinentia auxerunt: neq; enim diſcerni ex articulo poteſt marem ne an fœmmã in equino genere hic dicat: & an genitiuus ὀχευτῶν a noĩatiuo primæ declinationis ὀχευτὴς: qď eſt initor: & ut apertius dicamus fututor ſit: an a uerbali paſſiuo noĩe fœminini generis in ſecũda declinatione ὀχευτὴ: quod eſt futibilis. Siquidem utriuſq; eadem deſinẽtia in genitiuo plurali eſt: & ἵππως. i. equus cõmunis generis nomẽ in græcis: utrunq; intelligi poſſe concedit. Barbarus ut erat in Plinii lectione diligentiſſimus cum in eo lib. xxviii. capite. x. legiſſet: ſanguis equi præcipue admiſſarii ad mares pertinere hoc credidit: uertitq; ex admiſſario equo &c. Nos eundem Pliniũ ſecuti eodem libro: ſed capite. ix. ad fœminas & matrices equas totam tranſtulimus rem. Verba hæc Plinii ſunt. Quin & ſanguis eoꝝ (de equis enim agit) ſepticam uim habet. Item equarum prӕterq̃ uirginum erodit: emarginat: ulcerat. Maluimuſq; nos & magis hoc probauimus in Plinio q̃ illud: propterea q; admiſſarii equi ſanguis in eo contra panos & apoſtemata remediũ hẽt. In ſepticis ſimpliciter equi ſanguis laudatur. Matricum uero præcipue ad eadem ſeptica. Neq; aliud exceptio illa præterq̃ uirginum ſignificat q̃ erodere emarginare & ulcerare: quæ tota uis uel bi σήπειν ẽ eq-rum oium præterq̃ uirginum ſanguinem. Si oium ꝑterq̃ uirginum: ergo eaꝝ quæ admiſſuræ in-

ſeruiunt

seruiunt. Virginũ.n.tm̃ ad septica inutilis sanguis est: reliquaꝫ oĩum uero utilis: quæ nullæ aliæ q̃ matrices sunt. Nec uidentur nobis Diosc. & Plinius de equaꝫ sanguine aliud: sed aliter dixisse. Plinius non uirgines hic admissuræ inseruiẽtes dixit: Quas nos ex Palladio & plerisq; aliis matrices recæpta quondam in ea significatione uoce appellauimus. Quemadmodum & sanguines numero multitudinis etiam diximus antiquissimis latinæ rei auctoribus raram aut forte nullam uocem: posterioribus tñ in usu & sacrarum litterarum auctoritate adeo confirmatam: ut sine periculo malæ elocutionis presertim cogente necessitate utentibus concedenda sit.

DIOS. DE Animalium fimo. Cap. lxxi.

a Popaton. Romani fimũ dicũt. Lenit uulnerũ inflãmationes recens bouis in pascuis & armento agentis fimum. In quem usum foliis inuoluit: & in feruenti cinere calefit: calefactumq; imponitur. Lenit idem coxendicis dolores: si eodem modo foueant. Ex aceto hoc ipsum illitum duritiẽs: strumas: & panos discũcit. Priuatim masculi bouis procidentes uuluas suffitu restituit. Fugat preter hæc ẽt culices incensum. Caprarum presertimq; in montibus agentium globuli seu baccæ suffusos felle cum uino poti emendant. Cient iidem menses in odoramẽto aliquo poti: fœtusq; ex utero pellunt. Cõpescunt muliebres fluctiões sicci triticq; & in lana addito thure appositi. Sistunt & alias sanguinis eruptiones ex aceto. Cõtra capillorum defluuia quas alopecias dicunt ex aceto: aceto ue mulso inungũtur. Cum adipe illiti podagris medent. Contra serpentium morsus & ulcera quæ a serpendo herpetas dicunt: sacros ignes: & secundũ aures abscessus quas parotidas uocant: in aceto uinoue decocti imponuntur. Vtuntur his etiam coxendicis dolores hoc modo. In concaua pollicis parte qua manus brachiali cõiungit inter duos neruos lanam oleo madẽtẽ imponito. Tum capraꝫ globulos incẽdens sigillatim: subindeq; imponito donec sensus per brachium ad coxendicẽ perductus dolorẽ sedet. Vocaturq; ustio hæc arabica. Ouillũ ex aceto illitum pustulis quas epinyctidas dicũt: clauis: uerrucis & ulceribus: quæ thymos uocant medetur. Ambustis uero cũ cæra rosaceo oleo subacta coactum. Sanguinis excreatiões sistit: & lateris diutinos dolores lenit caprinum tritum: & in aqua uinoue potum. Rupta itidem & cõuulsa lenit in aceto potum. Sanat luxata ẽt cæra rosaceo oleo subacta coactum. Asinorũ: equorũq; fimum crudũ per se: crematũq; itidem cinis admixto aceto sanguinis eruptiones sistit. Quod uero ex equis asinisq; in armento herbas pascentibus lectum fuerit siccatũ: uinoq; dilutum & potũ scorpionũ ictibus succurrit. Columbarum ꝗ maiore calefaciendi & urendi ui est malagmatis: quæ hordeacea farina & hydrelæo cõficiunt: utiliter miscet. Ex aceto strumas discutit: carbũculos cũ melle: lini semine & oleo subactũ erumpit. Ambustis præterea medetur. Eadem põt & gallinarũ fimũ: sed minore efficacia. Priuatim tamen contra lætales fungos: & crassioris intestini quod colon dicunt dolores cũ aceto uinoue utiliter bibitur. Creditur ciconiarum fimum comitialibus i aqua potum prodesse. Fert & uulturis suffitu fœtus pellere. Murium quas muserdas dicunt tritum: & ex aceto inunctum capilli defluuia: quas alopecias dicunt: emendat. Cum thure idẽ mulsoq; potum calculos pellit. Et infantibus excrementa alui appositũ pritat. Sistit aluũ caninum per canis æstum lectum: & in aqua uinoue postquã aruerit potũ. Humanũ recens illitum uulnerũ inflimationes arcet: simulq; ea glutinat. Idẽ siccum cõtra anginas ex melle utiliter tra ditur inũgi. Terrestris crocodilli ad bonitatem coloris & uultus nitorem fœminis inseruit. Probatissimum quod candidissimũ friabile sine pondere & instar amyli ẽ: quod celerrime liquoribus soluitur: & cum teritur subacidum: & fermenti odore est. Adulterant id aliqui sturnos oryza pascentes: fimumq; eorum simile huic uen-

Sanguinem plurali numero dixit

Apud strap. et Neron cap. inscribitur

ust

Coxendicis dolo

caprarum baccae

ustio arabica in dolor coxendicis

colon dolor

Gallinarum fimum

crocodili fimum

facit fucanda

dentes. Sunt etiam qui amylum cimoliam ue cretam aqua macerantes : & modica anchuſa colorantes per rariorem cribrum in tabulas percolant : ſiccatumq; uermiculorum ſpecie pro terreſtris crocodili fimo uendunt.

INTERPRES.

Vnt de omni animalium fimo ab aliis græcis non pauciora his tradita: & quæ omnibus cõmunia ſint:& quæ priuatim aliquibus cõpetant. Qualia ſunt calefacere: ſiccare: ſimulq; diſcutere omne fimũ. Diuerſas eius uires tñ & naturam ex temperamento rationeq; uictus aĩalium eſſe. Ideoq; caninum ex oſſium cibo excretum inteſtinoꝵ torminibus ſiccatũ mederi : bibiq; in eum uſum cum lacte quod ſchiſton græci uocant. Sanare idem uetuſta ulcera facientibus ad ea remediis additum. Anginarumq; & tonſillarum inflãmationibus cum melle inungi. Prodeſſe eidem malo ẽt infantiũ: qui ſimpliciter nutriti fuerint. Lupoꝵ quod candidũ in fruticibus aliquibus plerunq; inuenitur contra coli dolores efficax eſſe: nec tñ prodeſſe potum : ſed corpori & adalligatum: in quo uſu ut eſt fere in ſtudio ſanitatis ſuperſtitioſa & facilis fidei humana gens traditum eſt in ceruina pelle claudi & alligari oportere: aut funiculo q ex ouis a lupo enectæ lana fuerit factus. Bubulum præter ea quæ de eo hic dixit extrahendi uim hſe: ideoq; ueſpaꝵ & apiũ ictibus mederi. Quinetiã eodem in ſole oblita corpora quæ ſubierint aquæ magnopere iuuari Colũbarum agreſtium: quas palũbes latini dicunt longe aliis acrius eſſe: ideoq; addito Naſturcii ſemine cutem cum rubore exulcerare. Gallinarũ uomitione ſtrangulantes fungos educere maloq; illi ſic mederi. Ciconiaꝵ non niſi recta ceruice ſpirantibus ꝓdeſſe. Sturnoꝵ qui oryza paſti fuerint abſtergendi extergendiq; uim habere: ideoq; cutis aſperitates oẽs exterere. Quæ cauſa eſt ut ꝓ crocodili fimo non tñ illi aſpectu ſimile: ſed ſimili ptãte ueneat. Terreſtriũ crocodiloꝵ lentigines extere re. Fluuiatiliũ uero oculoꝵ albugines extenuare; quæ ex multis aliis breuiſſime dicta ſatis ſint. Poterãt enim neq; inutiliter omnino referri huc; quæ de fimoꝵ generibus: diuerſoq; ſtercoris uſu ueteres rei ruſticæ auctores: & qui de plantis docuerunt in ſtercorandis agris arboribuſq; tradiderũt in quibus cũ unum fuerit omnibus conſilium languentes calefacere agros: & præteriti anni fœtura exhauſtas plantas nouis ad nouos fructus uiribus inſtaurare de calore: uiribuſq; aliis omniũ fimorũ certius docere coacti ſunt. Et in eoꝵ cenſu primas uires & acrimoniã humano tribuere: ſuillo ſecundas: caprino tertias: ouillo quartas: bubulo quintas. Aſinino aũt ſextas aſſignare partes : nõ ſpernendo: neq; inutili penitus argumento in cenſenda eoꝵ ẽt ad medicinã utilitate. Sed qm̃ alieni ſtudii & operis ea pars erat tota: a nobis relicta eſt. Qui Dioſ. uertentes nihil prius magiſq; q̃ ut totus legentibus pateat; curaturi ſumus: eamq; ob cãm ex multis pauciora quædam ſignantes meminimus quod longius & pluribus dictum a nobis eſt bouẽ in armento & paſcuis agentem una nomados uoce a Dioſ. dictũ fuiſſe. qui eam intellexit bouem: quæ uaga in paſcuis ſemp nunq̃ domi habeatur. Eam Paulus Aegineta ἀγελαίαν quaſi in grege agentẽ dixit. Plinius nunc in agro paſtã nunc armentinam appellauit: ex qua tñ hic iuſſit fimũ ad leniendas uulneꝵ inflãmationes: & coxendices accipi. Coegit nos ẽt neceſſitas caprinũ fimum a forma auctore Palladio caprinas baccas nominare: qm̃ in ea quadrupede græci ꝓpriam illi appellationem ſeruauerint σπυράθους. ſ. quis Nicander in Theriacis ſuis πυράθους niſi uitium in alterutro ſit idem fimum appellauit. Sunt in græcis q non caprinum tñ ſed ouillum etiam ea uoce ſignificent. Quẽadmodum non expleri alopecias caprino tñ ſed ouillo itidem. Inſtituit utrũq; Paulus Aegineta lib. ii. capite de inſtauranda alopecia. Non conuenit deinde Barbaro & nobis quod hic ait: podagris illitum mederi caprinum fimum: ille cum poſca quaſi ὀξύκρατον legerit nos cum adipe: qm̃ in cunctis græcis quos hactenus legerimus σὺν ὀξυγγίῳ eſt: quæ uox adipem ſiue axungiam græcis indicat non poſcam: utrobi aũt ueritas peritiores cenſebunt. Sequitur non multo poſt quod nõ ſatis certum parumq; ueriſimile: & noſtra ætate : quod audierimus in nullo uſu ſit. Et ſi Plinius in latinis id teſtetur: in græcis uero ꝑter Dioſ in aliqbus adhuc ẽt legatˀ: Plutarcho ꝑſertim: qui quo cõmentario quæſiuit cur ſero ſcelerati a numine puniantˀ in uſu eã fuiſſe uſtionẽ iis uerbis teſtatur. καὶ γελοῖος ὁ φάσκων ἄδικον εἶναι τῶν ἰσχίον πονούντων καίειν τὸν ἀντίχειρα. Quod eſt. Ridiculus ꝓterea eſt dicẽs iniuſtũ eſſe medicũ q in coxendicis dolore pollicẽ uratˀ. Eſt aũt id quod ad coxendicẽ & iſchiadicoꝵ uſtionẽ ptinet: quã Plinius lib. xxviii. capite. x. his uerbis docet. Quin & Iſchiadicos uri ſub pollicibus pedũ eo fimo feruente utiliſſime tradũt. Iubet Plinius ſub pollicibus pedũ fieri quod hic in cõcaua pollicis manus parte inter duos neruos qua brachiali cõiungitur faciẽdũ ꝑcipit. Eſtq; in uſtione hac magis ueriſimile quod Plinius q̃ quod Dioſc. cõſtituit. Siqdem facilius a pede per totũ crus caloris ſenſus ad coxendicem q̃ a manu ꝑ brachiũ peruenire põt. A coxendice præterea per femora: genua : tibiaſq; ad infimos talos ptinens coxendicis dolor eſt; quod in ſuperiore hominis parte non fit. Qui deinde aptiorẽ coxẽdicũ uſtiõem docuerũt Hippocrates: Paulus Aegineta aliiq; græcoꝵ medici aliter uri in eo malo hominẽ uoluerunt. Eo fit ut credamus magicæ oſtentationis remediũ quõdam fuiſſe: preſertim tradente Plinio eodem libro & capite contra lumboꝵ dolores afferre magos ſua fomenta: aliiſq; in eo dolore remediis addere caprinum fimum. Iubereq; ſubdito linteolo uncto

Nomades boues

Caprinæ baccæ

caua manu

caua manu quantum pati possit seruens sustineri:ita ut si leua pars doleat:hæc medicina i dextra
manu fiat:aut econtrario. Quod ischiadicoꝝ ustioni:uel q̃ maxime simile est. De qua nõ est quod
aliud hactenus inuenerimus:aut tradere ualeamus:nec cur Arabica hæc ustio quodã diceret: nisi
forte a gente id nomẽ inuenerit:& qm̃ Arabes sic coxendices urerent : io Arabica a ueteribus dicta
fuerit. Nõ dissimilis ustionibus his ea est:qua in gente nostra circa quadragesimũ a partu diẽ ifan
tes,cãdẽte ferramẽto ab aliis in imo occipitio:ab aliis in interscalpio:ab aliis sub posteriore hume
ro passim urunt. Vulgoq; credit sine ea ustione nõ posse fœliciter primæ illius ætatis pericula in
fantes euadere. Nota postremo omnibus eodẽ uolumine:sed capite octauo Plinii crocodilæa ẽ:&
si non fimũ crocodili simpliciter crocodilæam dicere uideat:sed in fimo plena eius animalis inte
stina:quoꝝ multiplex quondã in medicina:& formæ affectatione mulieribus usus fuit. Nec quicq̃
ut cõiicere licet in fœminaꝝ delitiis & uultus lenocinio crocodilæa iũc notius erat. Indicat id Flac
cus in Epodo & carmine cuius principiũ est. Quid tibi uis mulier nigris dignissima barrhis:cõtra
impudicã anum dicens. Nec tibi iã manet humida creta:colorq;:stercore fucatus crocodili:croco
dilæam hanc siue terrestris crocodili fimũ quo fucarent fœminæ significans. Non uidet aũt Na
so in libello de arte amandi rẽ penitus cognouisse:cũ p̃cæpit ut quæ nigriore uultu esset ad piscis
pharii opẽ cõfugeret. Versiculus eius est:Nigrior ad pharii cõfuge piscis opẽ. Crocodillũ sane in
tellexit:qm̃ phariũ & Niliacũ piscẽ dixit:ueꝝ in eo decæptus uidet: q crocodiloꝝ duplex genus
fert Aegyptus:fluuiatilẽ: & aquaticũ alteꝝ q piscis & in pisciũ genere cẽsendus sit:terrestrẽ alteꝝ:
& cui tñ in arida uita sit multo infra magnitudinẽ illius. Idq; in aialium historia tã certe patet: ut
ueteꝝ auctoritate cõfirmandũ modo nõ sit:& ex hoc terrestri nõ fluuiatili & pisce crocodilo cui in
terra uictus esset:& ut Plinius ait odoratissimis floribus uesceret fimũ mulieribus quærebat. Te
stis eius rei hic ipse q terrestris crocodili fimũ fœminis ad coloris bonitatẽ & uultus nitorem quæ
ri ait. Testis Paulus Aegineta lib. vi. alteꝝ ab altero diuidens:& terrestris fimũ lentigines exterere
dicẽs:aquaticũ aũt & piscis oculoꝝ albugines. Testis tãdẽ Galenus decimo de simplicibus medi
camentis uolumine de crocodili fimo hoc his uerbis agens. τὴν δὲ τῶν χερσαίων κροκοδείλων τούτων
τῶν μικρῶν τε, καὶ χαμαιριπῶν κόπρον ἔντιμον αἱ τρυφῶσαι πεποιήκασι γυναῖκες, ὡς οὐκ ἀρκεῖ τοῖς ἄλ
λοις φαρμάκοις τοσούτοις οὖσι λαμπρόν τι καὶ τεταμένον ἐργάζεσθαι τὸ περὶ τὸ πρόσωπον δέρμα. προσεῖ
ναι δ᾽ αὐταῖς καὶ τῶν κροκοδείλων κόπρον. Quoꝝ hic sensus est. Crocodiloꝝ aũt fimum paruoꝝ:
& qui per terrã serpunt preciosum delicatiores fecerunt mulieres. Quibus nõ satis est tot aliis me
dicamentis nitentem:& sine rugis uultus sui cutem efficere:sed crocodiloꝝ fimum sibi etiam ipo
suerunt. Ex his ratiocinari facile ẽ parum proprie terrestrem crocodilum piscem appellasse Oui
dium similitudineq; nominis decæptum amoribus alioquin deditum hominem:& in fœminarũ
lenociniis ideo non decipiendum pharium piscem pro terrestri crocodilo indicasse.

DIOS. DE Animalium urinis. Cap. lxxii.

Ron. Romani lotiũ & urinã dicũt. Cõtra uiperæ morsus:lætalia uenena
& incipiẽtes cutẽ subire aquas remedio est urina hoĩs & sua cuiusq; pota.
Fouent eadẽ utiliter marinoꝝ scorpiõum:echinoꝝ:draconumq; morsus:
Canina itidem rabidi canis morsus pari utilitate fouentur. Lepras :pruriginesq; ad
dito nitro exterit urina. Inueterata maiore efficacia capitis manantia ulcera : furfu
res:scabies:papularũq; eruptiones abstergit. Compescit quæ pascendo serpunt ge
nitaliũ uitia. Infundit purulentis auribus:infusaq; adstringit : uermesq; earũ pellit
in malicorio decocta. Prodest impubis pueri urina non nisi recta ceruice spirãtibus
in sorbitione data. Eadem cũ melle in æneo uase decocta oculorum cicatrices:albu
gines:& nubeculas exterit. Conficit cyprio ære & urina accomodatum auro glutẽ.
Sanant inuncti urinæ sedimento sacri ignes. Hęc ipsa cum ligustrino oleo inferue
facta muliebrium locoꝝ dolores apposita mitigat. Strangulatu uuluæ procidentes
leuat. Palpebras abstergit & oculoꝝ cicatrices emaculat. A uribus in dolore utilia
ter instillatur taurina cum myrrha coacta. Habet & aprina easdẽ uires. Priuatim ta
men pota uessicæ calculos frangit & pellit. Prodest caprina cum spica nardi quoti
die pota resoluentibus se in aquæ naturã solidis toto corpore partibus. Quod ma
lum græci hydropen anasarcha dicunt. Sic ut simul aquæ cyathi duo bibantur uri
nam per aluum duces. Medetur eadem aurium doloribus instillata rhenũ cũ urinę
impedimento aliquo doloribus quos nephritin dicunt mederi asini urinam tradi

Crocodilæa

Duplex gen° crocodilorũ

tum est. Lyncis urina quam lyncurion dicunt creditur iecta statim lapidescere: sed falso. Eamq; ob cām inanem & inutilem habet historiam. Est enim lyncurion qđ a quibusdam electrum dicitur cognomēto pterygophoron: quod est plumas trahēs: id in aqua potum stomacho & fluenti aluo accomodatum est.

INTERPRES.

h Abet urina in animalibus: quæ per renes: & quos urinæ meatus dicunt ex sanguine in uessicam non aliter q̄ per colum fluit: quod cōmune omnibus sit calorem .s. & acrimoniam. Priuatim olum aliorum animalium exceptis eunuchis humana infirmior est. In nutriendo non paruas habet urina uires: ideoq; in fame pota urina seruati aliqui sunt. Sanat præter ea quæ a Diosco. dicta sunt pedum attritus: sed nondom inflāmatos ex calceis factos. Caprarum & Chamelorum urina aluom deiicit: ideoq; contra cutem subeuntes aquas utiliter bibitur. Ex homine oium efficacissima impubis pueri est. Aoguria oalitudinis ex ea a medicis præcipue accipiunt. Suntq; tam multi eius colores: tam diuersi habitus & odores ut nihil æque in medicina difficilius & otilius nouisse sit: nisi forte aliquis Romani Cæsaris exemplo ad rigādas stercorandasq; simul arbores ex ea uectigal in gente sua excogitaoerit. Ea pruritus foueri utilissimom Dios. ait: κνησμοὺς græci id malū uocant: in senibus non adeo curabile. In reliqois ætatibus haud difficilis curationis si deprehensa mali causa fuerit: quæ plerunq; est corruptus: & (ut aptius loquamor) putris pituitosus aut biliosus humor. Contra quem urinæ acrimonia & calore inter cætera pugnādom est. Exigebat post oīa hic locus ut de lyncurio siue gēma: siue succinum id sit aliquid diceremus Sed tanta est uete᷑i historia eius uarietas ut nihil censere de eo audeamus. Sunt enim qui negent lyncurion esse. Sunt q esse quidem dicant: sed unde aut quid sit: affirmare nō audent. Plinius diuersis locis multa: sed q̄ omnia de gemma intelligantur. Quæ possunt uolentes facillime ab eo audire.

Prurigies senum

DIOS. DE MELLE. Cap. lxxiii.

m Eli. Romani mel dicūt. Primā habet mel atticū bonitatis æstimationem: et in hoc qđ ab hymeto eius regiōis monte hymetion appellāt. Probatur deinde ex cycladibus insulis: & ex Sicilia quod hibleū ab insulæ eius ciuitate hibla dicūt. Probatius in oī genere qđ dulcius: odoratius: acre: colore rutilo: non liquidū: sed ponderosum firmūq; est: & quod tractū digitos sequaci lentore sequit. Est melli uis & natura extergere: aperire: & humores in sūmū proritare. Ideoq; sordidis ulceribus & sinibus utiliter infundit. Decoctū idē & impositū solutas a cōtinuitate sua carnes & hiantes glutinat. Sananṭ impetigines decocto cum liquido alumine melle inunctæ. Sananṭ eodem & pedum claui. Contra incertos aurium sonores doloresq; cum trito fossili sale tepidum instillatur. Pediculos & lendes inunctu necat. Apellas sed non ex circūcisione in integrum restituit melle emollitis præputiis: p̄sertimq; a balneo triginta diebus. Purgat quæ claritati oculorum officiunt. Medetur & faucium uitiis mel: tonsillis: & anginis: in quē usum gargarissatur: & eo colluunt os. Idē urinā cit. Tussi & serpentiū morsibus ꝓdest. Prodest & his qui ex papauere opium biberint. Cōtra quod malū cū rosaceo calidum sumiṭ. Quinetiā contra fungorum maleficia & rabidi canis morsus bibendum: ant' ī eclegmate delingēdū datur. Crudum tn̄ omne mel inflat. Aluum & tussim ꝓritat: ob quā cām despumato uti oportet. Primā habet mel uernū bonitatis æstimationem: secūdam æstiuum, hyemale quia crassius ideo deterius: ceragini faciendæ aptius. Quod in Sardinia ab apibus mel fit ex absinthii pabulo amarum asperam discoloremq; ceu a sole cutem uultusq; maculas oēs inunctu emendat. Fit & in Heraclea ponti ab apibus mel tpe aliquo quod ꝓpria quorundā florum ꝑtāte comedētes in furorem cum sudoris copioso defluxu agit. Qui ad sanitatem deinde restituuntur rutæ: thynnorumq; salsę carnis cibi & mulsi potu: quotiens ea sumpserint totiens uomitione reiiciētes. Habet hoc mel acrimoniam: sternutamenta olfactu ciens. Emendat cutis aspritudines a sole factas: in quem usum addito costo inungitur: cum sale autem liuores delet.

Vocatur & quoddam saccarum. Quod mellis genus est in India fœlici'q; Arabia cõcreti. Inuenitur id in harundinibus concretione sua sali simile: & quod dẽtibus subiectum salis modo friat. Bonã facit aluum hoc mel. Dilutum aqua idem potumq; stomacho accomodatum est. Exulceratæ uessicæ & renibus prodest. Quin etiã cõtra ea quæ claritati oculoꝝ officiunt utiliter inungitur.

INTERPRES.

Edicinam: Ganeam: secundas mensas: & oẽm pistoris in dulciariis operam instruxit quõdam mel quod poeta aerium appellauit. Nondũ .n. in nostrũ orbem ex India fœlici'q; Arabia quo nũc oẽs ubiq; abundant gentes saccarum trãsierat. Vixq; in græciã & Italiam peruenerat fama quod paulominus q̃ tota Europa nostra ætate serit & cõficit. Eaq; ob cãm facto ab apibus melli: qm̃ in eo crederet nondum cognito alio melle suauitatis extremam clausisse lineam natura primũ honorẽ antiquitas detulit: neq; imerito siue in conficiendo operis admirabilem rõnẽ: siue in usu tam multas uoluptates & necessitates eius aliquis contemplet: quæ a tam multis hactenus tractatæ: dicatisq; priuatim huic studio cõmentariis ad annonam & quæstum trãslatæ repeti a nobis presertim aliud agentibus non debent. Satis itaq; legentes illud monuisse fuerit in tãta suauitate esse et quod amarescat: quod noceat: quod ueneni maleficium habeat: & si cætera desint qd Pindarus ait κόρον ἔχειν καὶ μέλι facietateq; sua uescentibus fastidium facere: maximo & certissimo argumento nullum in fortunæ naturæq; bonis tam fœlicem homini fructum esse cui nõ cõiũcta aliqua noxa etiam fuerit. Nec tam præsentẽ certamq; uoluptatẽ quæ assiduitate sua fastidium non afferat. Primũ attico hymetio melli honorẽ Dios. detulit. Quod & alii oẽs fecerũt: facto periculo præ cæteris hoc unũ ꝓbãtes: in quo tenuitate soli & aeris bonitate nõ aliter q̃ in ingeniis multa fœlicitate athenæ usæ sunt. Secũdũ ab hoc ordinẽ ex cycladibus: quæ in Aegeo mari insulæ sũt & ex Sicilia e regione: nec ꝓcul ab Italia in tyrrheno mari iacẽte ĩsula melli tribuit. Quo magis nouisse oẽs debuerant: qd passim in Dios. legit. καὶ τὸ ἀπὸ τῆς σικελίας σίμβλιον καλούμενον. i. & ex Sicilia qđ simbliũ uocant nõ simbliũ quod nullũ (ut mox docebimus) intellectũ habet: sed Hybleum ab eius insulæ ciuitate Hybla in antiqs poetis: scriptoribusq; aliis notissima legi oportere. Ad quã optimũ fieri ab apibus mel infiniti pene testant: oiumq; maxime Martialis: qui in Xeniis suis cũ atticũ mel in primis laudasset sub titulo siculi faui hæc cecinit. Cum dederis siculos mediæ de collibus hyblæ Cecropios dicas tu licet esse fauos. Quasi ex hoc scriptore didicisset antistare quidem bonitate atticũ mel: sed in secũdo ordine siculum hybleũ esse. Quibus ut poetæ solent: ille deinde adiecit: tam leui & exiguo discrimine distare inter se hæc mella ut alterum pro altero impune apponi possit. Quodq; Martialis testatus eo loco est testati & alii pene infiniti sunt. Quos iõ citare desinimus: qm̃ rationem non fidem & auctoritatem aliorum ad hanc rẽ uolumus præsidio nobis esse. Intelligendum itaq; primum est in probandis ad medicinam rebus non unam alteramue: sed plures & diuersas rõnes esse. Estq; oibus facile in hoc ipso scriptore: Plinio: Celso: aliisq; fere oibus obseruasse bonitatis notas ex odore: sapore: colore: pondere: leuitate: tempore: partibus: regionibusq; & aliis huiuscemodi multis deprehendi. Nec ullum fere in Dios. caput est: in quo ex tam multis probandi rem rõ aliqua non inueniat. Et in melle hoc præcipue in quo priusq̃ de amaro uenenatoq; melle & saccaro ageret post absolutam oẽm cõis mellis medicinã ꝓbationem eius ab anni tempestatibus prosecutus est: uerno primũ: æstiuo secũdũ honorẽ tribuẽs. Hyemalem uero in extremo ordine damnans. Et a principio statim eiusdẽ bonitate per natiões tractata: qđ Plinius etiam lib. xi. capite. xiii. fecit: primam attico hymetio: secũdam uero ex cycladibus insulis simulq; siculo hybleo laudem assignauit. Plinii uerba sunt. Ibi optimũ semp ubi optimoꝝ doliolis florũ condit. Atticæ regionis hoc & Siciliæ: hymeto & hybla &c. Qua descriptione nihil ad rem nostrã certius & instaurandæ corruptæ in hoc scriptore uoci aptius. Duo .n. duobus respondẽt. Attica Siciliæ: & hymetus Hyblæ. Vtq; in attico laudat hymetium: sic in Siculo ꝑfert hybleũ. Nec uerisimile est: cũ per nationes mellis censum Dios faceret ab aliis rebus notas miscuisse. Dicimus id neqs forte opinet ab aluearibus quæ græci σίμβλους dicunt simbliũ mel noiari potuisse. Nã præter q̃ q̃ nullã priuatim cãm ea uox ostendit: oẽ enim mel in aluearibus collectum inuenit sequax sermonis ordo ẽt posse id intelligi nõ patit. Ait enim hic & ex Sicilia quod simblium nominatur nõ aliter q̃ in Attico pauloãte dixerat Atticũ & in hoc quod hymetiũ dicit. Præterea si ab aluearibus bonitatis nota accipienda erat: oportebat ex qua aluearĩũ parte id accipiẽdũ esset ostẽdere. Nimis enim cõe est: si ex aluearibus tm̃ mel dicatur: qm̃ nullum nisi in aluearibus inuenit. Accedit oibus his q̃ uetustissimus latinus Dios. quem in manibus quotidie habemus lõgobardis litteris scriptus egregiæ uetustatis monumentum Hybleum non simbliũ apte ostendit legi oportere. Dicta aũt lõgius hæc a nobis fuerunt non tam ut rẽ nostrã tueremur q̃ ut meminerint oẽs: nõ sic fidẽ codicum qui legunt q̃ rõnẽ expendi aliqñ oportere: nec in unius aut alterius librarii incuria & imperitia in grauioris rei intellectu piclitari. Quod paulo post factũ ẽt est: ubi hic ait sonoribus & doloribus auriũ mederi mel. Deest .n. i his q̃ passim legunt καὶ ἥλους ἰγ[illegible]: quod est mederi ẽt clauis qui

Fastidium mellis

in pedibus nascunt. Præterea quod in cunctis legit eodem loco σὺν ἁλσὶν ὀρυκτοῖς quod cū fossili sale significat in aliquibus nec ultimæ fidei est φρυκτοῖς.i.cū cremato sale: diuersitatē eā una tantū faciente lra: nihil tñ contra cōem tot alioꝝ lectionē mutatum est: & si nō careat rōne cremato sale uti in eo malo oportere. Diximus ab hoc loco statim restitui in integrum & emendari melle apellas: sed non ex circūcisione. Vna uoce quos hic λειποδέρμους appellauit significātes. De quibus in diffinitionibus suis Galenus ait: apellas esse quibus genitalis glandem operiens cutis desit: quo uitio nec reducta deducta ꝗ cute operiri nudari ꝗ glans ea possit. Quod per se aliqñ fit: aliquādo ut in iudeoꝝ gente humana iniuria. Quibus mos fuit & adhuc est infantes suos non multo post natalem diē religionis ritu circūcidere. Eamꝗ ob cām hic addidit pterꝗ ex circūcisione: qm ablato semel præputio nō pōt naturæ aut artis ope restitui: quod semel totū perit. Cæteros qbus contractione cutis in ea parte malū id fit sanari posse hic melle ait. Et ut in græcis siue per se: siue hoium iniuria id malū fiat λειποδέρμοι dicunt: q pelle in ea parte careant. Sic nos ēt ab eiusdē pellis priuatione satyrici poetæ exemplo apellas id malū patientes appellauimus. Et qm circuncisionis facta mentio est nō pigebit obiter: & si nota res fit ex Galeno in diffinitiōibus suis docere περιτομὴν εἶναι ἀφαίρεσιν τοῦ σκέποντος τὴν βάλανον δέρματος.i.esse circūcisionē operientis gladem pelliculæ quā latini pputiū dicūt ablationē. Quod in cōi oīum lectione deinde erat Fauciū uitiis tonsillisꝗ & anginis mederi mel διαχριόμενον καὶ ἀναγαργαριζόμενον.quod est si iungaꝰ & gargarissetur mutatum a nobis est: & ad aliud curationis genus translatū: propterea ꝗ in probatioris fidei græcis codicibus non διαχριόμενον sed διακλυζόμενον legebaꝰ: quoꝝ ultimum hoc a uerbo colluere participiū est. Et in hoc usu aptiorē cōtra ea mala curationē habet. Prius aūt illud a uerbo ungere factū foris faciendā curationē indicat. Est aūt colluere os retentū ore humorē aliquē identidē circumagere: ut ea rōne medicinā contactu faciat. Scimus quidē contra anginas foris & in collo inagi multa: sed accedente rōni ueteꝝ codicū fide illud magis probauimus. Non satis post hoc fuit qd Barbarus ait aduersus papaueris potū utiliter sumi mel cū rosaceo. Non.n.nocet in cibo papauera quod noxam in eo habet liquor eius est: quem opon ueteres græci latini opium dixerunt. Indicat id res ipsa: sed multo certius hic ipse scriptor: qui lib.vi.inter uenena de epoto μήκωνος ὀποῦ.i. papaueris liquore agēs inter remedia iubet bibi cū sale acetum mulsum: aut cū calido rosaceo mel. In cuius artificio & opere est quam nos in eius per tempestates anni probatione ceraginem: Barbarus uero erithacem dixit. Ille a rore uerno & arboꝝ succo ex quo fit. Nos a cæræ substantia quæ in ea est græcos imitati nomen illi fecimus. In aluearibus seruatur cærago hæc apiū dum operantur cibus qui sæpe inuenit in fauoꝝ inanitatibus sepositus: amari saporis: sed plenus humoris cibus. Hancꝗ siue erithacem: siue cæraginem mali sapellari hyemale mel facere hic ait.i.non totā mel lis hēre rōnem: & ideo medicinæ inutile: sed qm ex arboꝝ non floꝝ succo facta sit media inter mel & cæram natura esse. Docuerunt id qui de mellis confectione & apium artificiosa sollertia lōgius scripserunt. Habet ut paulo ante diximus: & mel tātæ suauitatis succus amaritudinem suam quæ ex apium pabulo quasi cōtagio quodam pterquā medicinæ inutile id faciat. In Sardinia labes ea ex absinthii pabulo cōtrahit. Cuius tam manifesta amaritudo est: ut nesciamus qd sibi uolēs Barbarus asperū gustu hoc mel dixerit esse: cum πικρὸν quod amarum est Dios.appellauerit: & sensus solam amaritudinem ostendat: nisi forte credidit: quia cōtactu gustus fit utriusꝗ sensus tactus .s.saporisꝗ eadē & codē mō obiecta esse: posseꝗ asperū amaꝝ dici: qm cōtactu utraꝗ qualitas sentiatur. Habet maleficii & ueneni noxā mel ēt: id in heraclea ponti nascit: de quo inter uenena certius & ex professo aget. Sed cuncta hæc mala rependit egregia suauitate saccaꝝ antiquis paꝝ laudatum: qm non bene cognitum & in nullo fere usu tunc erat. Posteriora sæcula plebi pciosissimū naturæ munus cōe ēt fecerunt. De eo: tam nota nunc res est: satius tacuisse fuerat: nisi iampridē de sale indico dubitari inter nostræ ætatis medicos passim & quotidie audiret: qui non facile persuadent nostissimam modo ubiꝗ rem tā noua & ut illi opinant absurda appellatione indicari. Sed tā manifestum id & pro cōperto in græcis est: ut non magis gustu: ꝗ eoꝝ descriptione deprehendat: qm antiquiores salem indicum uocauerunt non aliū ab eo esse quod Barbari sacchar seu saccaron dicebant. Omittimus quæ hic ait concretione sua sali simile saccaron esse: candorē friabilemꝗ in eo siccitatē illam: & cū diluit humore aliquo liquefactionem: quæ in sale sensui patent una hac similitudine ostendens. Archigenes antiqssimus iter medicinæ professores indicū salem saccharon & harundineū mel uocauit. Paulus Aeginēta itidem lib.ii.capite de linguæ asperitate inter cætera remedia sachari huius uti iubet. Verba eius hæc sūt καὶ ἅλς ὁ ἰνδικὸς χροίᾳ μὲν καὶ συστάσει ὅμοιος τῷ κοινῷ ἁλὶ γλυκεῖ δὲ μελιτώδης. Quoꝝ hic sensus est. Et sal indicus colore quidem cōcretione ꝗ uulgari & cōi sali similis: gustu aūt & sapore melleus. Nec in ueteribus græcis aliter ꝗ indicus sal saccarum appellaꝰ. Tamꝗ id græcaꝝ litteraꝝ peritis in eoꝝ lectione patere potest: ut nihil æque gratum nobis fuerit ꝗ multoꝝ ad hanc rem testimonio posse uti.

δειποδέρμοι Appellæ

Colluere

Cerago

Amaꝝmel

Mel uenenatum

Sal Idicus Sacharon

DIOS. De cæra. Cap. lxiiii.

Ceron. Romani cæram dicunt. Probatissima cæra quæ mediocriter russa: & leniter pinguis est: odorata: cum mellis halitu aliquo: & pura. Nationibus probatur pon

tica & cretica. Quæ natura exalbida pinguisq; fuerit cæra secundæ bonitatis ꝓbationem habet. Dealbatur porro cæra hoc modo. Eligitur in eo genere quæ candidior & purior fuerit: derasaq; in ramenta in nouũ conicit̃ fictile: mox superinfusa maris aqua quæ satis sit modico insperso nitro coqutur. Cumq; bis aut ter inferbuerit amoto ab igne fictili & dum refrigeret̃ dimisso cæræ pastillum ex fictili eximito: derasisq; siquæ inerunt sordes noua ex mari adfusa aqua iteꝝ coquito. Cumq; iterũ ut ꝓmonstratum est cæra inferbuerit fictile ab igne amoueto: sumptoq; noui alicuius fictilis fundo frigida aqua madẽtem sensim in cærã demittito paulum demergens: & quatenus sũmam cæram contingat ut tenuissima sequatur cæra: & celerius per se gelet̃. Sublato mox fundo illo primũ auferto orbiculũ: & iteꝝ aqua madentẽ fundum in cæram demittito: eademq; oĩa facito donec omnem detraxeris cæram. Funiculo deinde traiectos orbiculos illos: ne alter alterũ tangat: per interualla suspendito: interdiu quidẽ in sole aqua eos irrorans: nocte aũt in luna donec cæra albescat. Quod si uelit aliquis candidiorem adhuc cæram facere omnia pariter agat: sed sæpius decoquat. Quidam pro salsa ex mari aqua in acerrima muria eodẽ quo præmonstratum est modo bis ter ue coquunt. Mox tenui rotundaq; laguncula ansam habente cæram ex fictili auferunt. Orbiculosq; in densa herba disponentes donec albescat insolant. Vere agenda hæc esse præcipiunt: quo tpe sol nõ dum asperrime calet: faciteq; roribus ne liquescat cæra. Hẽt oĩs cæra calefaciẽdi uim: mollit mediocriterq; explet: & cõtra intestinoꝝ tormina in sorbitiones addit̃: sumpti etiã milii magnitudine decẽ cæræ grumi in caseũ coagulari nutricũ lac ꝓhibent.

INTERPRES.

Quod habet in medicina utilissimũ cæra excipiendis: retinendisq; aliis medicamẽtis materia est: qua oium generũ cærata quotidie fiunt. Maturandi abstergẽdiq; uires aliquas nihilominus habere illam aliqui ex ueteribus tradiderũt: hic calefacere tñ: mollire: explereq; eam dixit: & oĩa mediocriter: qm̃ parum efficax uis eius ad oĩa sit: ꝓterq̃ (modo id cærã possit) ad ꝓhibendam in nutricibus lactis in caseũ densationem. Quod uitiũ ex Dios. uerbis descriptum a nobis est. Barbarus id colostrari dixit. Quæ uox an illi conueniat: & an in græcis sit τυροῦσθαι: qđ latinis colostrari: ex his quæ obseruata a nobis in græcis & latinis fuerunt: conabimur legẽtibus ostẽdere: non alio sane cõsilio q̃ ut raræ nec satis notæ uocis tota significatio innotescat. Multa sunt lactis: & a puerperio statim: deincepsq; in nutricibus uitia Crassius. n. aliqñ fit lac. Acre nõnunq̃ & tenue: abundat sæpe inutiliter: aut econtrario deficit. Et quod nũc quærimus intra mãmas densat̃ in caseum. Id græci manifesta indicatione a caseo: quẽ τυρὸν uocant τυροῦσθαι dicũt. Sic Paulus Aegineta primo & tertio uolumie τυρούμενον γάλα appellat. Et a partu statim sæpenumero fieri id malum in puerperis ostendit. Verba eius tertio uolumine hæc sunt: μετὰ τοὺς τοκετοὺς τυρούμενον πολλάκις τὸ γάλα κατὰ τινὰς μασθοὺς: quod est. Post partũ sæpenumero densatum in caseũ lac inflãmationes facit &c. Idẽ et primo libro quo capite agit: qua rõne emendanda sint in nutricibus uitia lactis τυρούμενον γάλα .i. in caseũ densatum lac dicit: nec magis a partu statim q̃ postea fieri id malum docet: uerũ simplr̃ densari in caseum nutricũ lac. Cũq; altero loco de nutricibus: altero de puerperis manifeste egerit: quaꝝ diuersa ratio est: siquidẽ puerperæ aliquot diebus a partu: nutrices q̃diu infantes suos lactant appellant̃: uidetur utriusq; tpis & habitus malum esse: quod græci τυρούμενον γάλα .i. quod in caseũ densat̃ lac appellãt. Præterea nõ semp sed sæpe in puerperis: & in nutricibus aliquando fieri idem ostendit: quod in colostro cõtra fit. Quod uitiũ non in homine tñ: sed in omni fere quadrupede naturæ & pecuariæ rei auctores: & a partu statim semperq; fieri tradiderunt. Columella lib. viii. capite tertio colostrum his uerbis descripsit. Sed priusq̃ hoc fiat exiguũ emulgendum lac est: quod pastores colostrã uocãt. Ea nisi aliquatenus emittit̃ nocet agno. &c. Palladius eiusdẽ disciplinæ auctor libro. xiii. in Nouembri mense sic rem docuit. Hoc mense agnoꝝ prima generatio est. Sed agnus statim natus uberibus maternis admouendus est: manu prius tñ exiguũ lactis in quo spissior est natura emulgendũ: quod pastores colostrã uocant: quod hæc nisi auferat̃ agnis nocebit. Indicare idem & Varro rusticæ suæ rei ultimo secũdi uoluminis capite de lactis bonitate & usu agens uidet̃: Ait enim optimũ esse lac quod non lõge abest a mulso neq; a partu continuo est sumptum. Et ne longiores simus Plinius post oẽs latinæ rei grauis auctor undecimo uolumine capite quadragesimo primo de colostris sic egit. Ex primo semp. a partu colo-

ſtra fiunt ni admiſceat̃ aqua:in pumicis modum coeunte duritia.Multoq; poſt uolumine. xxyiii. capite nono itẽ; de eiſdem coloſtris agens ait.Hi ſunt n.infantes qui coloſtrati appellant̃ denſato lacte in caſei ſpeciem.Eſt autem coloſtra prima a partu ſpongioſa denſitas lactis.Idem eodem capite coloſtrũ non pro ſpongioſa a partu denſitate lactis:ſiue pumicis duritia ſed ꝓ lacte quod hic & alii πυριεφθον dicunt in cenſu uenenoꝝ:de quo inter ea dicet̃ tacæpiſſe uidet̃:uerba eius ſunt. priuatim medet̃ bubulũ lac his qui coloſtrũ biberint.Martialis poſt remo pegrinus quidem Romæ:ſed obſonioꝝ:ganeæ cœnarumq; peritiſſimus poeta in xeniis ſuis in ciborum uſu fuiſſe coloſtram hanc oſtendit.Siquidem de ea ſic cecinit.Surripuit paſtor quæ nondum ſtãtibus hædis. De primo matrum lacte coloſtra damus.Quaſi quod nuper genitis agnis & hædis nociturũ lac erat a paſtoribus in humanos cibos exprimeretur.Ex his quæ tam multa ſunt & paulo minus q̃ in cunctis eadem ratiocinari licet oium quadrupedũ & hoium a puerperio ſtatim & ſemper lactis uitiũ coloſtrationẽ eſſe:quo ut Palladius ait: ſpiſſior lactis natura fiat:ut Plinius aũt pumicis mõ in ſpõgioſam denſitatẽ dureſcat.Nec caſei excæpto Plinio quiſq̃ in deſcribenda coloſtra hac aliquis eorum meminit.Nec Plinius in caſeũ ſed in caſei ſpẽm denſari coloſtram dixit.Quo fit ut non credamus ſignificare Plinio coloſtram ſimpliciter quod græcis τυρούμενον γάλα tam uagus in eius uocis ſignificatione eſt.Fit a partu oĩbus puerpis ſtatim:& ſemp coloſtra : at quod græci τυρούμενον γάλα dicunt:fit in puerperis:fit in nutricibus:fit ſtatim a partu:fit poſtea:fit nunq̃:fit aliq̃n:fit i aliquibus:non fit in oĩbus.Sola ſpiſſati lactis denſatio nõ caſeus coloſtra eſſe nobis uidet̃. Hæc nocet lactentibus.Illud aũt lac in mãmis habẽtibus Hæc mulget̃.Illud aũt aliis remediis curat̃.Quod ſi denſati ſe in caſeũ intra fœminaꝝ mãmas lacti eadẽ coloſtra eſſet:ſatis fuerat præcæpiſſe ſtatim a partu emulgendas aut exſugendas eſſe puerperaꝝ mãmas nutricũ uero cũ opus eſſet. Coloſtræ pterea in cibis quondam auctore Martiale uſus fuit:denſati uero itra fœminaꝝ mãmas lactis nullus põt uſus eẽ.His nos rõnibus & ueteꝝ auctoritatibus perſuaſi nihil aliud coloſtrã ſiue coloſtrũ dicas(utroq; n.genere ueteres id nomen declinant)antiq̃s fuiſſe credimus q̃ primi a partu lactis ſpiſſiorem & uitioſam ſua craſſitudine naturã:quæ qm̃ lactentibus inutilis & noxia eſſet: ideo dãnata fuerit:& emulgeri antea iuberet̃.Eamq; ob cãm certiores in huiuſcemodi græcoꝝ decretis uoces amantes denſari in caſeũ hominis lac potius q̃ coloſtrari diximus:qm̃ in illo notiſſima legentibus ſtatim omnia eſſent.In hoc ſi ẽt coloſtrũ lactis id uitiũ ſignificet:in deſcripta a pluribus multifariam re præſens dubitatio & paucioribus raræ uocis & medicis inſolitæ intellectus.

DIOS. DE Propoli. Cap. lxxy.

P Ropolin.Romani pariter græcis propolim dicũt.Eligenda propolis quæ flauo colore:odorata:ſtyraci ſimilis:in aridiſſimo mollis:nec ſecus q̃ maſtiche in longum cum trahitur ductilis eſt.Eſt propoli uis & natura in calefaciendo & extrahendo maxima.Surculos corpori infixos extrahit.Suffitu antiquis tuſſibus opitulatur:& impoſita impetigines emendat.Inuenitur propolis circa alueorum aditus & ora ceræ natura & aſpectu ſuo ſimilis.

INTERPRES.

Q Væ in aluearibus apium uideri etiam num poſſunt fundamenta operis ut diuerſos habẽt in apibus uſus:nec eandem ex qua cõfecta ſunt materiã:ſic diuerſis appellatiõibus a græcis pariter & latinis diſcreta ſunt.Inter ea poſt metyn & piſſoceron tertia ꝓpolis eſt inter coria & ceras media craſſioris materiæ:ueluti gũmi additis aliq̃n etiam floribus:nondum tamen cera ſed fauoꝝ ſtabilimentum:qua oẽs frigoris:aut iniuriæ aditus apes obſtruunt : magni ad medicamenta uſus.Quoꝝ genera hic breuiter complexus nihil quod de propoli ab aliis dictum fuit nõ duobus uerbis & malorum toti dem generibus proſecutus eſt.Eam Plinius ab apibus præcipue fieri dixit ex gutta quam populi arbores in foliis ferunt.

DIOS. DE Tritico. Cap. lxxyi.

P Yrus.Romani triticum dicunt.Probatiſſimum in ſecunda ualitudine ſanis corporibus in uſu triticum eſt recens:quodq; integro incremento creuerit:& luteo colore ẽ.Laudatur poſt hoc trimeſtre:Sitaniũ ab aliquibus appellatũ.Gignit rotundos alui lumbricos crudũ in cibo triticũ.Cõmanducatum protinuſq; illitũ triticum rabidi canis morſibus opitulat̃.Qui fit ex tritici ſimilagine panis nutriendo magis eo ẽ a quo nihil cribro excuſſum fuerit:quem græci ſyncomiſton dicunt, Qui ex trimeſtris tritici farina fiet leuior erit: & facillime digeret.

tur. Eiusdem trimestris tritici farina cum apollinaris herbæ succo contra intestino rum inflationes: & in neruos destillationes utiliter illinit̃: & ex aceto mulso lentigi nes delet. Elixi in acerrimo aceto tritici furfures: calentesq; illiti lepras pellunt. Inci pientes inflãmationes omnes itidem illiti leniunt. In rutæ decocto elixi etiã tumen tes a partu mãmas sedant. Viperaꝝ morsibus & torminibus subueniunt. Cõsc ctũ ex tritic ea farina fermentũ calefaciendi extrahendiq; ui quã habet plãtaꝝ uitia cal los. s. in pedibus extenuat. Tuberculaq; alia & furunculos cũ sale maturat & aperit. Trimestris uero tritici farina ex aceto uinoue contra iniurias eoꝝ quæ ictu morsu ue uenenum relinquunt utiliter illinit̃. Quinetiam hęc ipsa glutinis modo elixa lin ctu sanguinem exspuentibus prodest. Facit eadem ad tussim fauciumq; asperitates cum menta & butyro elixa. Discutit inflãmatiões omnes in mulsa aqua: aut ĩ aqua cui oleum admixtũ est: quã hydrelæũ dicunt decoctus tritici pollẽ. Panis ipse etiã in aqua mulsa coctus: nec minus ẽt crudus maxima molliendi refrigerãdiq; ui quã habet omnes inflamationes illitus lenit: presertimq; admixtis succis herbis ue aliq bus ad id facientibus. Fluẽtem sistit aluum uetustus siccusq; per se & admixtis alius panis. Sanat uetustas impetigines recens panis ex muria impositus. Quod fit gluti nandis libroꝝ carthis aptum ex similagine & polline gluten sanguinem excreanti bus prodest coclearis mensura liquidum tepensq; in sorbitione datum.

INTERPRES.

S Iquis uocatũ ad cœnam hospitem aut amicũ totius diei opere aut itinere fatigatum: nec qcq̃ tunc nisi epulas & uina cogitantẽ domi sic excipiat: ut nõ prius discũbere uelit q̃ manu apprehensum tota domo circũegerit: oẽmq; cœnæ apparatum importuna iactatione illi ostenderit: narraueritq; unde panẽ pistor: coquus obsonia: ancillæ dulciaria: uillicus poma: & serui ad cœnã cætera parauerint. Et cum discubuerint: non prius ex cratere aliquid etiam haurire patiat̃ q̃ poculoꝝ oẽm audierit historiã: quibus splendeant gẽmis: quid sculprũ & quo artifice in eis sit. Nihil pfecto aliud egerit: q̃ ut comicus de adulatore ait: hoiem subinde insusurrare sibi cogat in crastinũ historias. Et cõtra importunũ conuiuatorem cõcæptis uotis: siquãdo ab his se Apollo seruauerit ad eas tm̃ cœnas uenturũ esse: ex quibus (ut Lucretius cecinit) det̃ in corpus aliquid pter simulachra fruẽdum. Id ne nobis eueniat cogitauimus: quæ longiore historia nascẽtis toto orbe tritici noĩa magis q̃ genera ab aliis numerant̃ relinquere nihil medicinæ & scriptoris huius cõsilio conferentia: qui medicã materiam tm̃ describens describendã aliis rem rusticam reliquit. Ne quod sapientes phibent de genere in genus inutiliter transiret. Quodq; in tritico factũ fuerit in panificio etiã & panibus facere. Quoꝝ tam multiplex in gentibus ratio fuit semp & adhuc est: tãq; uariari quotidie possunt: ut si oium noĩa complecti aliquis conetur, pmptius expediet quæ in Satyra sua turpiter a poeta numerant̃. Quot. n. formis figurant̃: quot modis coquunt̃: & quot additis liquoribus: seminibus: & saporibus quæ omnia innumera sũt panes uariant̃: tot etiã eoꝝ diuersa nomina audire cogimur. Cũ tm̃ facile de oibus dici possit: quod ueteres de antiquoꝝ deoꝝ numero dixerunt: distingui deos nominibus unã tm̃ potentiam esse. Sic etiã Panificii multiplicẽ ubiq; rõnẽ: unam tm̃ frugem ex qua fiant & easdẽ uires esse: præterq̃ ubi humana opera & arte subtractũ additũ: mutatũq; de natura frugis eius aliquid fuerit. Cuius duplex tm̃ hic genus medicinæ necessariũ cognouit. Alteꝝ quod septimo: aut q̃ tardissime octauo a semente mense absoluta maturitate legitimũ in cibo usum habet: quod hic τελείως ἰδ ρικότα. i. integra maturitate: & absoluto incremẽto perfectũ appellauit: ut a nondũ penitus maturo tritico separaret: cuius etat & in cibo & in medicina usus aliqs. Alteꝝ quod Martio mense satum tertio plerũq; absoluere: mense. Cuius usus agricolis ẽt gratissimus est. Nam ubi ppter aquas aliamue cãm matura satio est omissa præsidium ab hoc petit̃. Nec ultra duo hæc aliud tritici genus in medicina Dios quæsiuit: qm̃ satis ea essent: nisi si quẽ multiplex uarietas frugũ aut inanis delectaret gloria: quã saluti humanæ cõsulẽtes negligere decet: & ex propinquo paratis remediis illi adesse. Habẽt tritici duo hæc genera diuersas in medicina uires & usus. Quo aũt maxime inter se differũt robur & infirmitas ẽ. Maturæ. n. & legitimæ sationis prius triticum illud robustius: secundum & trimestre illud infirmius: naturamq; eorum sequunt̃ q̃ ex illis fiunt: farina: pollen: simila: furfures: & panes. Esse aũt trimestre hoc infirmius septimestri illo indicat: q in aridiore terreni genere fœlicius puenit: minore indiget nutrimento: & breuiore tempore ad maturitatẽ perducitur. Quæ omnia in septimestri contra eueniũt. Differũt qua diximus rõne inter se duo hæc tritici genera. Differũt & qui ex eis panes etiã fiunt diuersis ob

diuersas eiusdem tritici substãtias & partes: ex quibus facti sunt nominibus appellati. Sciendumq; illud quod in scriptore hoc nouisse satis sit ex cõtusa fracta ue: aut molis trita fruge qnq; fere substantias discretis nominibus a græcis appellari. Pollinem qui tenuissimus puluis magis q̃ farina sit qualis circa molas plerunq; & loca: in quibus panis pinsitur parietibus hærens inuenitur: ex quo in firmissimus oium alioꝝ panis fit. Similaginem quam similam Plinius & alii promiscue appellãt. Quãq; Martialis in xeniis suis hoc carmĩe laudauit. Nec dotes poteris Similæ numerare nec usus: Pistori totiens cum sit & apta coquo. Laudata hæc in panificio & reliquo pani in uitæ delitiis ab oĩbus anteposita. Omittimus quæ Plinius de ea li. xviii. longissime docuit. Quæ Celsus & alii de eadem etiam tradiderunt. Nobis .n. satis est quõ ea ab antiquis fieret: quã licet rõne ostendere Suspẽsa mola frangitur potius q̃ terit̃ triticũ. Cribro deinde tenuissimus ille pollen & crassiores excernuntur furfures. Quæ uero relinquitur media substantia candida non in farinam trita sed crassior & quasi grumosa: cui nihil ex tritico futile admixtũ sit ea a græcis σεμίδαλις a nostris similago uel similia dicta est: ex qua ut diximus candidissimus & regius panis fieret. Eam aliquot locis græcia adhuc cõficit. Suntq; illi hic ex antiquiore illa panificii disciplina: qui hoc panis genus fœliciter conficiant. Sed qm̃ rationibus patrisfamilias non conducit: ideo uti eo omnes desiimus. Farinam q̃ contra q̃ similago inutile & furfuris aliquid admixtum semper habet. Ea omnibus notissima: & in quotidiano usu est. Post farinam furfures sunt: quoꝝ duplex discrimen & genus. Alterũ qđ crassioribus ramentis: & alteꝝ quod tenuiore & quasi pulueris tritura constat. Ex his panes quondam fiebant: quemadmodũ & nunc etiam ubiq; fiunt. Ex farina cribro excussa triticeus: cui in nutriendo primas partes ueteres assignarunt. Hunc Paulus Aegineta in primo σιλιγνίτην .i. siligineum uocat: q̃ ex siligine: quæ omniũ tritici generum firmissima est: conficeret̃. Post hunc ex similagine: quem σεμιδαλίτην idem appellat. Et tertiũ qui ab oĩbus συγκόμιστος. a Galeno aũt & Celso αὐτόπυρος uocat̃. Est aũt is ex quo nihil cribro excussum sit: & ex oĩbus tritici partibus nulla detractione constet. Indicantq; id appellationes illæ: siquidem αὐτόπυρος: in quo triticum ipsum totũq; est significat. συγκόμιστος aũt in quem simul oĩa ex tritico collata sint. Vltra hos alioꝝ panũ nõ meminit Dios. Idẽ tñ Paulus hic addidit: quem sordidũ ipse uocat: & amylum idest ex amyla farina factum. Quoꝝ priorẽ illum ait minus nutrire & celerrime per aluum deiici. Secũdũ minimi nutrimenti esse: non alıter q̃ qui lotus in cibo panis datur. Verba eius hæc sũt. προφιμώτατος δὲ τῶν ἄρτων ὁ σιλιγνίτης· ἐφεξῆς δὲ ὁ σεμιδαλίτης καὶ τρίτος ὁ συγκόμιστος· ὁ δὲ ῥυπαρὸς ἄρτος ἧττον μὲν τρέφει μᾶλλον δὲ κατὰ γαστέρα ὑπέρχεται· ὁ δὲ ἄμυλος ὀλιγότροφος ἐστὶ ὥσπερ καὶ ὁ πιτυρίδιος ἄρτος. Quæ omnia Celsus iisdem pene uerbis reddidit. Firmius est triticum q̃ milium: idipsum q̃ hordeũ: & ex tritico firmissima Siligo: Deinde simila: deinde cui nihil ademptũ ẽ quod autopyron græci uocãt. Infirmior ẽ ex polline. Infirmissimus cibarius panis: Quem nos credimus eũ esse: quem Paulus Aegineta ῥυπαρὸν .i. sordidum: & græci πιτυρίαν .i. furfuraceum appellant. Omniũ notissima historia in Dios. est, præterq̃ Siliginei: aut qui illi idẽ est triticei. Cuius hic quatenus in cunctis legitur: non meminit. Suspicamurq; nos deesse eã in hoc scriptore partem: aut quod hic ait: laudatissimum esse triticũ recens: integro incremento absolutũ: & colore luteum ad nutriendi potestatẽ referẽdũ esse. Nec miret̃ aliquis tam multas uitioꝝ in scriptore hoc suspitiones hac nostras. Nullibi enim non occurrit aliquid: in quo nõ labes aliqua se ostendat: nec nos nisi maiores signamus. Qualis non multo post in cunctis præterq̃ in oium probatissimo mihi codice deprehensa est: q̃ librarioꝝ incuria irrepsit. Qui cũ scripsissent τὸ δὲ πίτυρον σὺν ὀξεῖ δριμεῖ ἑψηθὲν relictis in medio multis. Ab eodem participio exscribentes quod sequebat̃. μετὰ πηγάνου ἀφεψημένος ἑψηθὲν non cõtẽnendam capitis huius partem desyderare nos diu coegerunt. Quanta aũt ea sit: poterunt uolentes nostrã cũ alioꝝ editionibus cõferentes facile nouisse. Quas deinde nos a partu tumẽtes mãmas diximus σπαργώντας græci appellãt: multoq; impetu lactis turgẽtes & luxuriãtes intelligere oportet.

Pollen

Similago
Simila

Farina
Furfures

Siligineus
panis

σεμιδαλίτης
συγκόμιστος
αὐτόπυρος

Sordidus
panis
ἄμυλος

πιτυρίας panis

DIOS. DE Hordeo. Cap. lxxvii.

Rithen. Romani hordeum dicunt. Probatissimum hordeum quod cãdidum mundissimumq;. Minus nutriendo est hordeum q̃ triticum. Quę tamen ex farina eius ptisana facta est ob expressum in coctura succũ magis nutriendo q̃ ex eodem hordeo polenta est. Facit hordeacea ptisana ad acrimonias omnes: faucium asperitates: & exulcerationes quibus & triticea accomodata ẽ: maiore in nutriendo: & ad ciendam urinam potestate. Prouitat & lac hordeacea ptisana cum fœniculi semine cocta & in sorbitione data. Vrinam eadem euocat: abstergit. Inflat tamen & stomacho nocet. Tumores præter hæc etiam maturat. Discutit hordeacea farina cum fico & mulsa aqua elixa tumores collectionesq; omnes. Cũ pice resina & columbino fimo durities mollit. Cum campana sertula & papa-

C

uerum

uerum uasculis in lateris dolore indolentiam facit. Illinitur & contra intestinorum inflationes cum lini fœnograeciq; semine & ruta. Eadem cum liquida pice ceraq; & impubis pueri urina addito oleo strumas maturat. Cũ mirti baccis uinoq; aut siluestribus piris: aut rubo: aut malicorio alui fluores compescit. Cum cotoneis malis & aceto podagræ inflãmationes lenit. Cum acerrimo aceto decocta eodem quo ex cruda hordeacea eadem farina & hydrelæo cõfecta malagmata modo: calensq; imposita lepris medetur. Expressus cum aqua hordeaceæ farinæ succus mox cũ pice & oleo coctus suppuratiões adiuuat. Ex aceto autem pariter expressus decoctusq; cũ pice destillationibus in articulos prodest. Quæ ex hordeacea farina polenta facta est aluum sistit & inflammationes lenit:

INTERPRES.

Vale hic in medicinæ usu hordeum laudauit: tale & in iumentorum cibo Homerus cãdidum hordeum ubiq; appellans: non qa proprius ubiq; & cõis omnibus hordei generibus candor sit: sed qm̃ quod eo colore est omnium alio℞ maxime nutrit. Notum omnibus inter fruges hordeum. Nota ẽt quæ de semente: culmo: spica: grano: omniq; eius fortuna & euentu a Theophrasto: Plinio: cunctisq; rei rusticæ scriptoribus longiore historia docent. At non eodem modo nota quæ nam & quales in antiquissimis græcis latinisq; scriptoribus sint polẽta: ptisana: & quã græco℞ medici ἀμυγλύσιν passim nominant nullo in latinis certo: & ad eam rem priuatim cõtracto nomine. Quo℞ oĩum cõis eademq; substantia est. Sed non eadẽ confectio nec usus. Oẽs hordeo & hordeacea farina constant. Differunt aũt q quã græco℞ medici ἄλφιτον: latini uero polentam dicunt: multiplicem quondam habebat confectionem. Græci perfusum aqua nocte una hordeum siccabant. Postera dein die frixum molis frangebant. Erant in eadẽ gente etiã qui uehemẽtius tostum rursus exigua aqua aspergerent: & priusq molerent ite℞ siccarent. Alii uirentibus adhuc spicis decussum hordeum recens purgabant: madidumq; in pila tundebant: & purgatum molebant. Mox in corbibus elutum: siccatumq; rursus in sole tundebant. Cuicunq; aũt hordeo huiuscemodi modo aliquo præparato. Vicenis eius mensuris ternas lini seminis & coriandri selibras: salisq; acetabuli pondus: tostaq; oia hæc antea in mola miscebant. Qui diutius polentam hanc seruare cogitauerant cũ polline ac furfuribus suis nouis condebant fictilibus. Italia ut testat̃ Plinius sine perfusione tostũ hordeũ in subtilẽ formã molebat: iisdem additis & præter ea milio etiam: Et hæc antiquis græco℞ medicis ἄλφιτον. Latinis uero polenta fuit: hordeaceæ farinæ substantia eo quẽ diximus modo cõdita: & in quotidianos medicinæ usus seruata. Estq; illud in græcis aĩaduertendum non idẽ omnibus scriptoribus ἄλφιτον significare: medicis polentã hanc solum: q ad certam rem nomen contraxerunt: poetis aliisq; fere omnibus farinã simpliciter. Sic Aristophanes in comœdia: sic & alii quos breuitati cõsulentes relinquimus. Ptisana ex eodem hordeo (q̃q̃ & ex tritico aliisq; frugibus ẽt) nec penitus dissimili modo ut conicere licet conficiebatur. Plinius ut in quotidiana & notissima re Ptisanæ conficiendæ uulgatã rationẽ esse tm̃ dixit Et Paulus Aegineta primo uolumine quo capite de frumentaceis agit: usum potius q̃ confectionẽ eius ostendit. Verũ tamẽ quod ex ui nominis ratiocinari licet: quodq; obseruatum a nobis i uete℞ scripto℞ lectiõe est ad ptisanam tundebatur non molebatur hordeũ Id enim πτίσσειν est: primoq; tusum in sole siccabatur: mox ite℞ tusum ite℞ in sole siccabatur. & ut diutius perennaret cũ suo polline condebat̃. Neq; hactenus inuentum a nobis est quo humore aut hordeũ: aut farina eius tusa madens in sole bis siccaret̃ Nec si additis aliis: ut in polenta fiebat seruaret̃. Paulus tm̃ Aegineta quo diximus loco ueluti in notissima re de usu eius hæc tm̃ ait. Coquitur aũt ptisana: unaq; eius pars in aquæ quindecim partibus addito exiguo oleo: & cũ intumuerit aceto ẽt Cũ uero ad exactam cocturã peruenerit superiniiciendus etiam friatus sal. Et in aliquibus porri aliquid & anethi. Coquitur & Ptisanæ sitr hauena & halica. Sunt in græcis ẽt qui nõ in quindecim: sed decẽ aquæ partibus ptisanã coquunt: nec nisi salem adiiciũt. Cõsueuisse aũt ex oĩbus frugibus ptisanã confici testis Flaccus ẽ dicens. Sume hoc ptisanariũ oryzæ &c. Vtcũq; aũt se res habet cõtusi hordei farina seu substãtia ptisana est ad medicinã antea p̃parata: qua cum opus esset cocta utebant̃. Quæ postremo ἀμύλυσις medico℞ ꝓpria uox est hordeacea farina ẽt ẽ qua cruda aut ex ĩmaturo semĩe quẽadmodũ & nomen indicat ad Cataplasmata in his q̃ mollienda essent utebant̃. Esseq; in cataplasmatũ gñe ἀμύγλυσιν testis Galenus in Isagoge sua: quo loco de oĩbus fere remediorum generibus agit. Eius uerba hæc sunt. τῶν δὲ καταπλασμάτων τὰ μὲν διὰ μόνου μέλιτος καὶ ἐλαίου κατασκευάζεται καὶ καλεῖται μαλακτικά· τὰ δὲ δι' ὑδρελαίου ἅπερ ὀνομάζουσιν ἀμύγλυσιν. nõ alia significatiõe q̃ siqs dicat. In cataplasmatum genere alia solo melle & oleo cõficiunt̃: quæ mollientia uocantur. Alia Hydrelæo. i. aqua & oleo conficiunt̃: quæ ἀμύγλυσιν appellãt. Ex his manifeste patet aqua & oleo macerari ad cataplasmata aliqñ farinã. Exigiq; hordeaceã in eũ usum frequẽs testis Plinius est: qui oĩbus locis

Polenta

Ptisana

ἀμύλυσις

quibus hic ὠμὴ λύσιν dicit semper farinam hordeaceã uertit. Idq; primũ in abrotano deprehẽdi tur: in quo quod Diosc. ait διαφορεῖ καὶ φύματα μετὰ ὠμῆς λύσεως λεῖον ἑψηθεῖν Plinius ait: cõcoquit panos cum farina hordeacea: panos quæ ille φύματα appellans. Depreñditur & in Telephio in qua quod Diosc. ait. θεραπεύει δὲ καταπλασσόμενα τὰ φύλλα. ἐπὶ ὥρας ἓξ λεύκας, δεῖ δὲ μετὰ ταῦτα ὠμῇ λύσει χρῆσθαι Plinius ait. Illinitur & uitiliginĩ ternis fere mẽsibus senis horis noctis aut diei po stea farina hordeacea illinit. Et ne longiores simus quoties uertendũ id Plinio ex græcis fuit nũ q̃ non farinã hordeaceam dixit. Paulus certe Aegineta ut in re nota fit nullibi quod hactenus lege rim eã: cõfectionem ue eius descripsit: passim tñ ad medicinam ea usus est. In anginis docens præ ter alia quibus id malum curatur succida lana aut oleo madente tegendum & inuoluendum esse ægroti collũ: & illinẽdũ γῆς δι' ὠμῆς λύσεως .i. cataplasmatis his quæ hac farina cõfecta fuerit. Idẽ de phrenetide ait μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην εἰ φλεγμαίνοιτο τὰ σπλάγχνα τοῖς διὰ λινοσπέρμου καὶ τῆς ὠμῆς λύσεως ἐν ὑδρελαίῳ καταπλάσμασιν αὐτὰ παρηγορήσομεν. Quorũ uerborũ hic sensus est. Si uero in phrenetide post septimã diẽ exta inflãmabunt cataplasmatis ea leniemus: q̃ lini semine & farina hac hordeacea cum hydrelæo confecta fuerint. De eadem Paulus idem ẽt egit quo capite docuit quibus remediis curandi sunt: quibus in faucibus piscium spinæ aut aliud huiuscemodi infixum hæreat quo loco ex Leonidis antiquissimi medici auctoritate iubet cataplasmatis q̃ maturẽt foris uti. Sũtq; eius hæc uerba ὁ δὲ Λεωνίδης κελεύει καταπλάσμασιν ἔξωθεν χρῆσθαι συμπεπτικοῖς ὁποῖα τὰ δι' ὠμῆς λύσεως ἵνα πύωσις γενομένη ἡ ἄκανθα αὐτομάτως ἐκπέσῃ: quod est maturantibus cataplas matis his uti foris oportere ut facta suppuratiõe sponte sua spina hærens dilabatur. Poterã & plu ra alia his addere: sed satis erit ut ostendamus farinã hordeaceam esse ὠμὴν λύσιν. Quod Apsyr tus græcus ueterinariæ medicinæ auctor ait: quo capite rupti in equo pulmonis curationẽ docet. Verba eius sunt. ἁρμόζει δὲ τούτῳ καὶ ὠμὴ λύσις κριθίνων λίτρῳ ἀλφίτων καταρραινομένων τῷ πίτυρι καὶ δοθῆναι φαγεῖν quorũ uerborũ hic sensus est Accomodata huic ẽt est ὠμὴ λύσις ex hordeacea tenui farina nitro cõspersa & in cibo apposita Vtit eadem hac ὠμῇ λύσει frequenter idem Apsyr tus: nec aliter q̃ ut ubiq; ostendat hordeaceã esse farinam: quæ cur a cruditate nomen inuenerit p cõperto nobis nõ est. Incertũ n. an quia cruda uterent ueteres cõtra q̃ in polẽta ptisana: & pulte q bus decoctis utebant dicta sic fuerit: an quia ex imaturis & crudis hordei seminibus fieret. Nobis in priorẽ illam partem inclinat animus: qm̃ nois rõ id exigit. Coctis. n. cruda nõ imatura opponũ tur. Et qm̃ Plinius sæpenumero dicit farina ex hordeo & cruda & decocta manifesto argumento fuisse ẽt crudæ hordeaceæ farinæ usum: quæ nulla alia q̃ ὠμὴ λύσις hæc eẽ põt: tã cunctis & ubiq; tunc nota: ut quæ ea cõficerent cataplasmata sola eius indicatione demonstrarent. Cũq; a medico pcipi audiret τὰ δι' ὠμῆς λύσεως siue ὠμὴν λύσιν ea tm̃ intelligerent q̃ ex cruda hordeacea farina cõ fecta siue cataplasmata: siue malagmata: siue sorbitiones: siue cibi ex uiribus & natura hordei re frigerandi: siccandi: abstergendi: maturandiq; necessarium in mala hominis ualitudine remediũ. usum aliquem haberent. Et hæc pro hordeo & hordeaceis satis dicta modo sint. Quibus adiice re illud uolumus quod Diosc. ait hordeaceæ farinæ succũ ex aqua expressum: & cũ pice & oleo de coctum πύοποιοῦ εἶναι nõ eodẽ modo a Barbaro & a nobis uersum fuisse. Ille ad extrahẽdas sup purationes: nos suppurationes adiuuare diximus actionem in uerbo ποιεῖν eẽ opinati: ille autem contra. Res ipsa & uox nobis fauent. Vnde aũt ille extrahendas suppurationes dixerit: nõ satis cer tum nobis est.

DIOS. DE Zytho. Cap. lxxviii.

Ythum. Romani pariter græcis zythum dicũt. Ex hordeo fit zythus. Vri nam potus pellit. Renes tñ lædit & neruos: cerebri membranis præcipue noxius. Inflationes idem excitat malosq; in corpore humores. Quin etiã elephantiasim facit. & zytho madens ebur in omne opus tractabile reddit. Quod curmi ẽt uocant: ex eodemq; hordeo fit: & pro uini potu sæpe eo utunt: capitis do lores: & malos corporis humores facit: neruisq; nocet. Conficiuntur & ex triticea fruge huiuscemodi pocula a gentibus: ut in occidentali hiberia & britannia.

INTERPRES.

a Ntiquum est ex frugibus fieri pocula: quorum ad ebrietatem non minor q̃ uini etiam uis est. Nec nostra ætas eadem sibi parare his locis desueuit quibus negata uina: ex quo non sa tis homini aqua est quod eorum uicem expleret: quærere sibi homines coegerũt. Inter ea zythus quondam fuit qui ex hordeacea fruge madida fieret. Meminerunt zythi Plinius in naturali: Diodorus Siculus in gentiũ historia. Meminit & in carmine suo Columella Aegypti l pentum & usum zythi ostendens cum cecinit. Iam siser assirioq; uenit quæ semine radix. Sectaq; p betur madido faciata lupino: Vt pelusiaci proritet pocula zithi. Veteres græcorũ medici acrimo niam habere zythum dixerunt: qm̃ ex corruptione factus esset. Frigidum præterea: qm̃ acorem

haberet: ideoq; mali succi esse. Quos aũt in medicinã usus habet zythus & hic & alii manifeste dixerunt. Quod aũt de Elephant: (siue animal siue ebur ea uoce itellexerit Dios:) in ultima zythi historia ab eo dictũ non eodem sensu ab antiquioribus exceptũ est. Plinius lib. viii. capite. vii. de animali intellexisse hoc uidet. Ait. n. Elephanti capti celerrime hordei succo mitificant. Plutarchus cõtra breuissimo cõmentariolo cuius titulus est. An ad infelicitatẽ satis uitium sit: aperte de ebore id intellexit. Verba eius sunt. ὡς γὰρ ἐν κρόκῳ τὸ ὀστέον τρίβει τέφρᾳ καὶ ὄξει διάβροχον γινόμενον καὶ τὸν ἐλέφαντα τῷ ζύθει μαλακὸν γενόμενον, καὶ χαλῶντα κάμπτουσι καὶ διασχηματίζουσιν ἄλλως δ' οὐ δύνανται &c. Quoꝝ est sensus Quẽadmodũ. n. cinere & aceto madens os licio siue aciamalis dicere secat: & ebur zytho mollitũ flectit & cõformat: alr aũt nõ põt: sic &c. Nec aliũd de diuersitatis huius inter tam graues auctores cã est q̃ ex æquiuoca in græcis τοῦ ἐλέφαντος appellatione qua & animal & animalis dentes qui ebur sunt ubiq; ea gens indicat: Plinius animal: Plutarchus ebur in ea uoce intellexit. Nos illud addimus: qm̃ non animal tm̃ & ebur græcis elephas significat sed grauissimũ oĩum alioꝝ ẽt malum: quod ab eius aĩalis similitudine eadem uocis æquiuocatione ἐλέφαντα iidem græci appellant: nõ explodendũ neq; reiiciendũ penitus siquis non de animali ebore ue: sed de malo elephanta in hoc scriptore: & hoc capite intelligi posse: dubitauerit. Nullis enim mutatis de malo intelligi locus põt: & nisi quod illic est adiectiuũ ἄτεγκτος feliciter factũ: tractatũ: & fabricatũ significans obstaret: facile in eã sñiam nos ẽt cõcederemus. Signasse hoc satis sit: & nihilominus ex Plutarcho ad eboris tractationem totam rẽ transtulisse. Quod. n. a Plinio dicitur ob eius adiectiui significationẽ scriptori huic paꝝ cõuenit. Qui cũ curmi barbara uoce nõ dissimile zytho poculi genus: & paulopost plura alia his similia fieri dixisset: cuncta illa intelligi uoluit: quæ deficiente uino diuersis locis: ex frugibus: pomis: palmarum fructibus: herbis: & herbarum radicibus fiunt. Quæ innumera sunt ex his quorum gentibus copia sit excogitata.

DIOS. DE Zea quæ priuatim semẽ a latinis dr̃. Cap. lxxix.

Zean. Romani pariter græcis zeam & semẽ dicũt. Duo zeæ genera: alterũ simplex & unius tm̃ grani: alterum quod dicoccõ. i. gemini & duplicis grani appellant duobus utriculis cõiunctũ semẽ hñs. Nutrit magis q̃ hordeũ zea hæc. Suauis in cibo est. Panis tñ ex ea cõfectus minus q̃ ex tritico nutrit.

INTERPRES

Nihil difficiliorẽ medicæ materiæ cognitionẽ semp fecit: & adhuc facit q̃ q̃ nõ eadẽ ubiq; oĩa sunt: neq; ubi eadẽ sunt iisdẽ noĩbus appellãtur: & quo cõmunius aliquid humano generi natura fecit eo facilius neglectũ ignorat. Idq; in frugibus animaduertisse licet: ĩ qbus nulla alicui certa huius aut illius ex antiquis scriptoribus indicatio nunc esse potest. Cũ tñ nihil in illis frequentius inueniat. Fecerunt id mutatæ per tpa eaꝝ appellatiões: sed multo magis qd paulo ante diximus: neglecta cõia & quotidiana naturæ bona: & ut in zea de qua nũc agimus: accidit. Eam Plinius: Theophrastusq; tritico similẽ & hordeo dixerũt ab Homero nullo non fere carmine laudatã. Posteriores notam nunc frugẽ quam speltam rura nr̃a appellant: esse eã existimarũt. Nec huius scriptoris descriptio & historia ab ea seminis forma penitus distat. Plinius in Italia: p̃sertimq; in campania feliciter prouenire lib. xviii. capite. viii. testatus est: priuatimq; semen appellari præclarã ut ille ait rem: quam in medicina ueteres græcoꝝ medici tritico similes hr̃e uires dixerunt: medioq; inter calorẽ & frigus temperamẽto eẽ. Ex hac fieri alicam nõ secus q̃ ex hordeo idem Plinius testatus est. De qua nõ multo post dicemus Esse aũt tritico similẽ zeam Theophrastus p̃cipue. viii de plãtaꝝ historia uolumine his uerbis oñdit τῶν δὲ ὁμοιοσπόρων καὶ ὁμοιοκρίθων οἷον ζειᾶς &c Nec multo post ἰσχυρότερον καὶ μάλιστα καρπιζόμενον ἡ ζειά, καὶ γὰρ πολύρριζον καὶ βαθύρριζον καὶ πολυκάλαμον ὁ δὲ καρπὸς κουφότατος καὶ προσφιλὴς πᾶσι τοῖς ζώοις &c. Quæ uerbũ de uerbo sic uertat aliquis. Tritico aũt & hordeo similiũ ut zea &c. Validior aũt auidiorq; & maxĩe terram emungens zea est. Multis. n. profundisq; radicibus nitit: & numeroso fruticat culmo: cunctis animalibus grata. Quæ omnia frugi quã nunc speltam uocari diximus satis cõueniunt. Et qd hic ait ἁπλῆν καὶ δίκοκκον εἶναι, καὶ ἐν δυσὶν ἐλύτροις ἔχουσαν συνεζευγμένον τὸ σπέρμα eiusdẽ omnia sunt a nobis reddita. Simplex & unius grani mox gemini & duplicis duobus utriculis cõiũctũ semen habens. Diximus aũt utriculos auctore Plinio seminũ in frugibus inuolucra & operimẽta: quæ trita & cribro excussa glumæ siue acus dicuntur. Vtriculi

DIOS. DE Crimno. i. pulte. Cap. lxxx.

Crimnon. Romani pariter græcis crimnũ dicũt. Crassius q̃ farina confectione trituraq; sua criminũ ẽ. Fit ex tritico crimnũ: fit & ex zea: quã Romãi priuatĩ semẽ dñt: & ex eo deide puls. Quæ mirifice nutrit: sed difficile in stomacho cõficit. Quæ ex zea fcã ẽ puls maiore ui ĩ repriméda aluo ẽ: p̃sertimq; si ex añ tosta zea fcã fuerit.

INTERPRES.

Crimnon

Puls pulticula

Rtis nō naturæ opus crimnon quondā fuit: idē Romanæ pulti: qua quondam græcia pariter & Italia pro pane usa est: manifesteq; id Plinius libro. xviii. capite. viii. testatur: pulte non pane longo tpe uixisse Romanos dicens. Trāslata deinde ad medicinā res est: relictaq; uetere appellatione posteriores græcoꝝ medici non crimnon sed πολφὸν aut πολτάριον. i. pultem aut pulticulam appellauerūt. Sic Paulus Aegineta: sic ante eū Galenus aliqñ dixerūt. Fieri autem solitam præcipue ex hordeo nomē testaẜ. ἀπὸ τῆς κριθῆς. n. idest ab hordeo κρίμνον dicta est. Utilior deinde deprehensa fuit quæ ex zea & tritico fieret. Qualis deinde ea esset: satis hic ostēdit dicens. Crassiorē q̄ farina sit cōfectiōe trituraq; crimnon esse. Post hunc Paulus Aegineta li. vi. de ea dē agens crimnō. i. pultē appellari ait qđ ex tritico & zea crassius esset. Cæteri græcoꝝ medici eā his uerbis diffinierūt. κρίμνον καὶ πολτὸς τὸ παχυμερὲς οὕτως ὀνομάζεται ἀλεύρου, τε πυρίνου καὶ τοῦ ζεῶν ἀλεύρου. Quod est crimnon siue puls diciẜ quod in tritici & zeæ farina crassum & crassioꝝ partium est. Poteritq; quāta & qualis hæc crassitudo farinæ in crimno sit cupiens nouisse: si quas Hippocrates & posteriores græcoꝝ medici κριμνώδεις urinas appellant aliqñ uiderit: in quibus corpulentioris farinæ similes nubeculæ apparent: quasq; Plinius lib xxviii. furfures & nubeculas appellauit. Poterit & ex Aristophane græcoꝝ lepidissimo comico idē augurari: qui cū ī fabula quæ Nephelæ inscribiẜ antiquā disciplinā Atheniēsiū describeret: cōsueuisse tūc pueros ait ad cytharistā quotidie ire χεὶν κριμνώδη κατανίφοι ēt si crassioribus ramentis nix caderet in terrā & qualia ī crimno: i. crassiore hac ad pultē farina sūt: a quotidiana notissimaq; re sumpta similitudine: qm̄ scilicet pro pane puls huiuscemodi in quotidiano usu esset. Hanc in nutriendo potentiorem q̄ polenta sit græci oēs dixerunt: sed tardius concoqui: confectamq; ex farina hac sorbitionē latini pariter & græci pultem appellauerunt. Quod postremo ptinet ad ea quæ nobis cū cæteris eadem nō sunt monuisse illud legentes oportet cōtra q̄ alii uerterint dictū a nobis fuisse: difficileq; in stomacho cōficiẜ: illi enim εὐκατέργαστον: quod facilem in stomacho cibi domituram significat. Nos cōtra una tm̄ mutata littera ἀκατέργαστον legimus. Fueruntq; nobis in ea mutatione auctores Galenus qui ἀλφίτου δυσκατεργαστότερον. i. difficilioris cocturæ q̄ polenta sit eam dixit. Paulus Aegineta qui Galeno similiter difficilis cocturæ eam fecit: & post eos in græcis probatiores codices in qbus ἀκατέργαστος manifeste legitur.

DIOS. DE Olyra. Cap. lxxxi.

Olyram: Romani pariter græcis olyram dicūt. Ex eodem genere zeæ olyra ē: paulominus tamen q̄ illa nutrit. Pinsiẜ & hæc in panē: pulsq; ex ea pariter fit.

INTERPRES

Siligo

Ongener & ut Theophrastus ait ὁμοιόπυρος qđ est tritico similis olyra est. Semen eius antiquiores græci figura inter triticeū & hordeaceū tradiderūt. Longa est olyræ in Plinio historia: nec in Theophrasto breuis. Collectaq; ex his scriptoribus simul oīa eā indicare frugem uideñẜ: quā nostra tempora secalē uocant: nō tn̄ id pro cōperto habemus. Quod certum sit īter tritici genera: aut tritico similia ab omnibus numeraẜ: græciæ magis & Aegypto q̄ Italiæ peculiaris: & ob id in gentibus illis fœliciore pūentu: magisq; nota Siliginis nomen huic aliqui ēt communicauerunt. Sed si Columellæ grauissimo rei rusticæ scriptori credēdū est Siligo secūdæ conditionis triticū est. Verba eius sunt. Tritici genera plura cognouimus. ueꝝ ex his maxime ferēdū est: quod robus diciẜ: qm̄ pondere & nitore præstat. Secūda cōditio est habēda siliginis: cuius species in pane p̄cipua pondere deficiẜ. Habent nihilominus qui olyrā siliginē dixerunt latinos alios auctores: quibus tueri rem suam possunt. Sed nos qui ex professo hæc docuerunt libentius sequimur. Vagæ rerum in gentibus appellationes: nec ubiq; eædem res diuersitati & incertitudini huic causam dederunt.

DIOS. DE Athara quæ pulticula est. Cap. lxxxii.

Tharan, Romani pariter græcis atharam dicūt. Ex zea in tenuissimū pollinem trita athara fit. Ea est sorbitio liqdiori pulticulæ similis: infantibus accomodata: eadem cataplasmatis etiam utilis.

INTERPRES.

On uidetur athara hæc a pulte nisi liquidiore habitu differre. Nec Paulus Aegineta aliter eam sexto uolumine descripsit: pulticulam sorbilem ex tritico zea ue emolitis confectam esse atharam dicens. Obseruauimus tamen ex olyra: amylo: & milio factam pultē atharā pariter dici. Plinius Aegyptiorum uocem atharam esse dixit. xxii. uoluminis ultimo capite: a græcis tamen recæpta non ad pultem tātū sed ad tubercula quæ in homine aliquando extolluntur ea uox est: qbus qm̄ subest ueluti tenuis & dilutior pulticula ab athara hae atheromata inter abscessus ab antiquis græcoꝝ medicis dicta fuerūt: de quibus certius cū primū dabiẜ occasio. dicemus.

DIOS. DE Trago. Cap. lxxxiii.

Tragon. Romani pariter græcis Tragum dicunt. Farri similis figura tragus est: lõge minus tñ q̃ zea nutrit ob multam quã habet glumosam ariditatem: ideoq; non facile in stomacho conficitur. Ad molliendam aluũ natura illi tñ & uis est.

INTERPRES

On habet in græcis unam significationẽ tñ Tragus: sed animal: herbam: frugẽ: & qui sub alis sentitur uirosum odorẽ significat. Ideo in frugis significatione Tragon σιτώδη .i. tragum frumentaceũ ueteres aliqui frumenti genus hoc appellauerunt peregrinũ Italiæ: cuius breuissime Plinius meminerit: nec ultra q̃ ut diceret: ex oĩ eodẽ genere grani prætulit orcũtium & tragum &c. locus est libro. xviii. capite. vii. Quin etiam capite eiusdẽ li. x. iter peregrina Italiæ tritici genera tragus huic numeratur his uerbis. Adiiciunt his genera bromos: siligo exceptis: & tragos externa omnia ab oriente inuecta. Est & illud ex eodem Plinio intelligendũ nõ frugem tñ ipsam & tritici genus tragum dici: sed quæ ex semine eius ptisanæ similis ad medicinam cõficeret farina. Verba eius eodẽ capite sunt. Ptisanæ cõficiendæ uulgata ratio est: simili mõ ex tritici semine tragum fit in cãpania tñ & Aegypto. Hic tragum figura similem chondro ait non satis certo intellectu similem ne frugi dicat: quã græcorũ aliqui chõdron. i. far nominãt: an alicæ quæ passim chondros ẽt uocat. Vtrunq; n. chondros in græcis significat: si qua hic usus est uoce χῦμα & eius tota significatio expendat ad frugem potius q̃ ad alicam referẽda similitudo uidebitur. Frugis. n. figura aptius q̃ alicæ dicitur. Si ea quæ mox hic de chondro ait ad alicam magis q̃ ad frugem: Chondron siquidem alicam non frugem uocat. Nobis inclinat animus ad frugẽ magis q̃ ad alicam referri oportere. Legentibus tamen & hoc liberum relinquatur.

Tragus quot græcis significat.

DIOS. DE Hauena. Cap. lxxxiiii.

Romon. Romani hauenam dicunt. Culmum hẽt hauena geniculis interfectum tritico foliis similibus: & in sũmo pẽdẽtes paruulas ueluti locustas duplici crure diuaricatas in quibus semen est. Quo ad cataplasmata nõ secus q̃ hordeo utiliter utũtur. Puls etiam ex eo fit cohibẽdæ aluo accomodata. Datur præterea farinæ eius cremor utiliter in sorbitione tussientibus.

INTERPRES.

Vis non credat Hauenam cũctis notissimam frugẽ hoc capite a Dios. describi: tã apposite in eo pictura naturæ respondet. Quis etiam in hoc scriptore adeo incautus fuerit: ut quæ inter bromon & Aegilopem alterã in frugũ: alterã in herbarũ genere discrimina sunt non facile sola eius lectiõe statim intellexerit? Toto n. genere & partiũ notarũq; historia differũt. Hæc inter congeneres fruges a Dios. numerat & describit magno argumẽto bromon hauenã frugem esse: illa inter herbas. Hæc culmum habere dicit: illa βοτάνιον .i. herbula appellat. Hæc in summo dependẽtes paruulas ueluti locustas duplici crure diuaricatas hẽt in qbus semẽ est: illa in cacumine καρπούς, idest quod semen cõtinet duos tres ue colore rubentes hẽt: ex qbus aristæ capilli figura pdeunt. Hæc in medicina ad cataplasmata & tussim utilis: illa ad oculorũ ægylopas & discutiendas durities uim habet. Et ne longiores simus quis nõ credat aliã ab Aegilope bromon. i. hauenam esse? Si Paulum ægynetam. vi. uolumine legerit seorsum de utraq; agentem: & utriq; q sua sunt assignantem Hanc similes hordeo uires habere: quibus leniter & sine erosione siccet: habere itidem aliquid quod adstringat: eamq; ob cãm alui fluores compescere: illã discutiendi tñ habere uim qua durities inflammationesq; & oculorũ Aegylopas sanet. Erit quarto uolumine in Aegylope iterum de his dicendum: quæ nunc causa est ne in re nota ultraq̃ deceat immoremur. Quodq; nunc dictum est eo pertinet: ne quis ex eo quod Barbarus in Dios. ait Bromon hauenæ genus esse: & in Corollario de grano tantum hauenæ dici hoc loco: de herba autem in quarto eãdem bromon & Aegylopem huic scriptori eẽ opinetur: & hic de semine: in quarto de planta sub diuersis nominibus actum a Diosco. fuisse.

DIOS. DE ORIZA. Cap. lxxxv.

Rizan. Romani pariter græcis orizam dicunt. In genere frumentaceo oriza est. Nascit palustribus & uliginosis locis: medias in nutriẽdo uires habet. Compescit præter hæc etiam aluum.

INTERPRES.

Ota omnibus etiam oriza parati & quotidiani in sanitate usus presertim quibus locis abũdat. Descripsisse eam inutile & inanis iactãtiæ fuerit. Quod ueteres græcorum medici ei tribuerunt est: ægre cõcoqui orizam: exigui nutrimẽti esse: & qd hic ait: aluũ supprimere.

DIOS. DE ALICA. Cap̃. lxxxvi.

Hondron. Romani alicam dicũt. Fit alica ex zea: quam dicoccon .i. gemini seu duplicis grani uocant. Efficacior in nutriendo alica q̃ oriza est. Aluum etiam magis adstringit: & stomacho magis accõmodata est. In aceto cocta & ex eo inuncta alica lepras tollit. Scabros pellit ungues: & incipiẽtes oculorum inter nares & maiorem angulum abscessus: quos dicunt Aegilopas sanat. Clystere etiam utiliter infunditur contra intestinorum cumdolore tormina.

INTERPRES.

Omana res inquit Plinius Alica est. Nobis eã cognouisse. Hippocrates & uidet multo ante eum medicinã ꝓfessus. Plures fuerunt latinis & græcis alicæ cõfectiões: quas fere oẽs idẽ scriptor lib. xviii. capite. xi. prosecutus est. Quã tñ ille cõfectioné cui gypsum adiiceretur » Africæ assignat græci ut suam uendicant: & hoc modo conficiunt. Tũditur zea: tusaq; in calidam » coniicitur aquã: statimq; exprimitur: Mox tusum in tenuissimũ pollinẽ albũ illi gypsum exigua » quantitate additur: adspersoq; itidem sale sub ardentissimo canis æstu ne acescat insolat: & cum » insolata fuerit cribratur & seruatur. Hæc nos ex græcis collegimus: qbus non dissimilia Plinius ante dicto uolumine narrat: quæ reliquimus omnibus parata & in eo scriptore exposita. Palladius multo post tempore cum iam incœpissent antiquiora illa negligi: & nominum mutata ratio es» set faciliorem paratioremq; conficiendæ alicæ rationem in Iunio mense his uerbis descripsit. Hor» deum seminaturum cui supest adhuc aliquid de uirore per manipulos ligabis & torrebis in fur» no ut facile mola possit infringi: & modio uni salis aliquantum dum molitur miscere curabis & seruabis. Ex quibus coniicere licet farinam frugis alicam fuisse in sanitatis & medicinæ usum diuersis locis diuerse preparatam. Quod autem ad græcorum chondron pertinet nouisse illud oportet uno hoc nomine certam significari frugem far. i. & quã descripsimus alicam: Indicatq; id præ» ter alios Paulus Aegineta vi. uolumine dicens tritico similem chondron esse: frugem frugi cõpa» rans: tritico tamẽ glutinosiorem & uiscoso magis lentore esse. Idem præterea libro primo: quo ca» pite de frumentaceis agit his uerbis rem descripsit. τῶν σιτωδῶν ὀνομαζομένων ὁ μὲν χόνδρος τρόφι» μός τε καὶ γλισχροῦ χυμοῦ γεννητικός, ἀλλ᾽ ὁ μὲν πλτὸς μοχθηρὸς ἐπείπερ ἑτοίμως παχυνόμενος ἄπε» φθος μένει κρείττων δὲ ὁ χυλὸς αὐτοῦ ὅλου καλῶς ἑψηθέντος παραπλησίως πτισάνῃ. ἡ δὲ ἄλιξ τὰ μὲν » ἄλλα χόνδρῳ προσέοικε. μᾶλλον δὲ γαστρὸς ἐστὶν ἐφεκτικός. Omnia ut uidet de una eadẽq; fruge dicta: sed non eodem modo præparata. Quorum hic sensus sit Eorum uero quæ frumentacea nominantur nutrit egregie chondrus: & glutinosos generat humores. Verum puls ex eo cõfecta nocet: quoniam q̃primum crassescens incocta permanet. Probatur magis succus ex integro chõdro bene decocto expressus Prisanæ similis. Alica uero in cæteris chõdro .i. frugi: ex qua omnia hæc fiũt similis est: sed aluum magis adstringit. Chondron ut uidetur Paulus Aegineta frugem: hic autẽ ex fruge factam alicam chondron appellat: non aliter q̃ & latini alicæ appellatione utranq; rem significant. Sic Plinius pro fruge eodem libro ait. Tunicæ frumento plures: hordeum maxime nudum & alica. Sic Columella secũdo uolumine capite. vi. Adorei autem (quod idem farri est) plerunq; uidimus in usu genera quatuor. Far quod appellatur clusinum &c. Mox semẽ trinestre qd dicitur alicastrum: idq; pondere & bonitate est præcipuum. Quod non aliunde ut nos credimus q̃ ab alica quæ ex eo fieret nomen inuenit. Et hæc pro græcorum chondro & latinorum alica satis dicta sint.

DIOS. DE MILIO. Cap̃. lxxxvii

Enchron. Romani milium dicunt. Minus omnibus aliis frumẽtaceis nutrit panis ex milio factus. Confecta ex eodem puls aluum sistit: sed urinã cit. Succurrit idẽ præsenti remedio torminibus: aliisq; doloribus feruens inditum saccis & impositum.

INTERPRES.

Ilio posteriores naturam & uires assignarunt: Refrigerandi in tertio: siccandi uero in secũdo ordine. Habere præterea uires extenuandi aliquas milium crediderunt. Nihilq; ad cõcipiendum & retinendum calorem aptius eo esse.

DIOS. DE Panico. Cap. lxxxviii.

Elymon sunt qui melinen ēt appellent. Romani panicum dicunt. Numeratur īter frumentacea panicum ēt Milio simile est: eademq; panificii ex eo ratione iisdem q̄ bus & milium accomodatum est: minus tñ q̄ milium nutrit & adstringit.

INTERPRES

Fœminino genere melinen & masculino melinon Theophrastus panicum notissimā omnibus frugem uocat. Romani a paniculis in quibus semen est panicum appellauerunt.

DIOS. DE Sesamo. Cap. lxxxix.

Esamon. Romani pariter græcis sesamū dicūt. Nocet stomacho sesamū. Animæ idem grauitatem facit quotiens cōmāducatum inter dentes hæret. Discutit illitū sesamum quę in neruis crassiora concreuerunt. Prodest cōtusis & inflāmatis auribus: nec minus ambustis ēt stellionū & cerastarum morsibus medetur. Cum rosaceo factos ab æstu solis dolores capitis lenit. Potest eadē in uino decocta herba: presertimq; cōtra oculoꝝ inflāmationes & grauissimos eorum dolores. Fit ex sesami semine oleum quo Aegyptii utuntur.

INTERPRES.

d Esiit iāpridē seri i Italia sesamū neq; inter fruges nr̃as numerat: pauloq; minus q̄ pegrinū & alienū mō nobis est: quondā tam cōe: tamq; oibus agris satum ut æqua eēt huius & aliarū frugū cura. Indicātq; id quæ tā multa de semente eius a Columella Plinioq; & ab aliis docentur. Nouerant tunc oēs sesamū: nūc cū fruge multis locis nomē ēt ignorat. Et nisi ex græcia repetat & ægypto quibus regionibus adhuc seritur & abundat nulla fere erit quæ ab hoc & aliis græcoꝝ medicis sesamini olei ad medicinam utilitas ostendit. Frugis omnem figurā Plinius lib. viii. capite vii. aptissime & fœlici pictura descripsit. Ideo nos nihil de ea repetemus: dictis ab eo tñ adiicientes candido colore semen eius esse: dulce simul & odoratū: quod minores aues quales fringillæ passeres & cardueles sunt auidius appetunt. Græcia oīs eo ad dulciaria utit in panificio tritū reliquo pani cōpinsentes: mox in summa panis cute integrū addito liquore aliquo inspergē tes ut retineat & in coctura pani concorporet. Aegyptus oleum ex eo exprimit: quo in cibo & omni alio domestico usu utat tāta copia ut amplissima latifundia nulla alia fruge uireant. Nr̃a ætas ut paulo ante diximus uix nomē eius audit: & si aliquādo utat. Quod miremur in re tā suaui & q̄ tam multas habet in sanitate & in morbis utilitates. Neglexit ut credimus Italia sesamū ob olei ex oliuetis copiā quā semp habuit: & ex quo incœperunt hoies in delitiis uitæ mel & saccharū hr̃e: eoq; ad dulciaria uti. Grauis in hoc capite quā nō animaduerterūt alii menda est: quo.n. loco ex cōi græcoꝝ lectione illi uerterunt coli doloribus mederi sesamū: qm̄ καὶ χώλου ἀλγήματι καὶ κεράςου &c. legeret: nō coli doloribus sed stellionū morsibus & cerastæ uertendū erat. Probatissimi.n. quos uidimus codices ἀσκαλαβώτου καὶ κεράςου δήγματι habent. Esseq; hanc ueram: & antiquam loci huius fuisse lectionē testis Plinius est ultimo. xxii. uoluminis capite. Qui inter cæteras sesami uires ait stellionū morsibus resistit ἀσκαλαβώτοις & ipse hoc loco legens &c. Eiusq; scriptoris auctoritate nos & melioꝝ codicū fide nixi a cōi lectione rē & sensum tuto mutauimus.

DIOS. DE Lolio. Cap. xc.

Eran sunt ēt qui thyaron appellent. Romani loliū dicūt. Lolii qd in tritiacea segete nascit farina: quæ pascendo serpunt: exedentiaq; ulcera & Gāgrenas cū sale & raphanis emplastri mō imposita cōpescit. Feras impetigines eadē leprasq; cū uiuo sulphure admixto aceto sanat. Cū columbino fimo liniq; semine in uino decocta strumas disiicit: & quæ ægre maturant: erumpit. Imponit emplastri mō eadem contra coxendicis dolores in mulsa aqua decocta. Cum bitumine aūt myrrha ue aut croco aut ture incensa suffitu cōceptus adiuuat.

INTERPRES.

i Nter uitia frugū & noxas loliū est: omnibus notissimū macro solo plerūq; pueniēs. Et cū degenerauerūt uitio aliquo frugū semina inter eas nascens: neq;.n. solū in triticea: sed in oī fere alia segete & p se ēt puēit: frugū acerba pestis: ióq; a poeta ifœlix appellatū. Quas hēt i medicina uires lolii farina hic satis docuit. Veꝝ qd ī extrēo capite i græcis legit συνάλφιτω

st:quod significat cũ polenta aũt in bitumen quod Asphaltũ græci uocant mutatũ a nobis est:qua si σὺν ἀσφάλτῳ.i.cũ bitumine legendũ sit.Neq; ut credimus male.Siquidẽ hic ait suffitu adiuuare conceptus lolii farinam addito uno aliquo ex prædictis: quæ oportet primũ similia inter se esse: & in aliquo cõuenire:mox tale esse ut incensum fumet:suoq; fumo suffiat.Quoꝝ neutrũ polenta habet:neq;.n.cum myrrha:croco:ture ue cõuenit:nec incẽdi adeo põt ut fumo eius suffiri aliqd possit.Persuasitq; id ꝙ suffiẽdis aperiendisq; fœminarũ locis ꝑcipue bitumẽ laudaf: & ꝙ Paulus Aegineta Iridi æquales uires habere lolii farinã dixit quæ molliendis & aperiendis fœminaꝝ locis accomodata est.Cõiunctisq; uiribus idẽ potentia duo fœlicius qđ hic docet ꝑstare poterũt.

DIOS. DE Amylo. Cap. xci.

Mylon.Romani pariter amylum dicũt.Quod sine mola conficiaƭ amy
a lum sic dictũ est.Probatissimũ quod ex trimestri tritico conficiƭ: natione creticũ aut Aegyptiũ.Cõficiƭ ex trimestri purgato tritico amylũ hoc mõ. Madescit triticũ quinquies in die mutata aqua.& si fieri põ ẽ nocte ẽt.Cum aũt tenerescere inceperit sensim oportet deplere aquã:ne simul quod quæritur ex tritico utile defluat. Cum deinde emollitum penitus teneritudinem contraxerit depleta aqua pedibus calcandum.Mox supinfusa iteꝝ aqua calcandum iteꝝ est.Postremo qui supnatabunt furfures cribro aliquo excipiendi:& qđ superérit furfuribus purgatum per colũ traiectũ q̃ primũ in tegulis nouis sub ardentissimo sole densandũ. Humidũ.n.q̃primũ acescit.Facit amylũ ad oculoꝝ destillationes:eoꝝ concaua ulcera & pustulas.Sistit potũ sanguinis excreatiões:lenit fauciũ uitia: & præter hæc lacti & obsoniis mĩsceƭ.Conficitur & ex zea amylum uno altero ue die ea madẽte fruge & lota:manibusq; ut in confectione panis fit subacta:moxq; ut præmonstratum est sub ardentissimo sole siccata.Sic tamen confectum amylum in medicinæ usu inutile:in reliqua uita utilissimum.

INTERPRES

Vid amylum fit:& quã ratione quondam cõficereƭ hic satis docuit.Quotidiana ẽt in usu
q uitæ res nullam a nobis longiorẽ desyderat historiam.Ob eam cãm quod non ẽ nobis idẽ in extremo capite cũ Barbaro breuissime dicemus.Ille axungiæ instar manibus expresso amylo &c Nos ut in confectione panis fit subacta diximus:magna in unius litteræ defectu sensus diuersitate.Ille.n. στέατος τρόπον legit.i.adipis modo:nos σταιτός.i.farinæ ad pinsendũ panẽ maceratæ:nec dum ad fermenti acorem translatæ.Quã lectionẽ ideo nos magis amauimus ꝙ liquatur igne adeps nõ manibus exprimiƭ.Et amylo aptius inseruire uisum est:quod ex simili panificii rõne ad cõparationẽ acceptũ fuisset. Quodq; hic ait lacti & obsoniis misceri amylũ ad cibos in sanitate non ad morbos in medicina pertinet.Et quæ nos oculoꝝ caua ulcera diximus ea sunt q̃ Galenus:cæteriq; græcoꝝ medici κοιλώματα siue κοιλότητας oculoꝝ uocant:quæcũq; cõcaua & rotunda ulcera uuis in eodem oculo latiora circa orbem qui iris dicitur fiunt.

DIOS. DE Fœnogræco. Cap. xcii.

Elin sũt qui carpon:qui buceron:qui ægoceron:q̃ ceratidẽ:q̃ loton uo
t cant.Aegyptii itasim.Romani fœnogrecũ dicũt.Molliẽdi discuciẽdiq; uires hẽt fœnogræci farina.Facit ad collectiões quæ intus forisq; colliguƭ cũ decocta mulsa aqua subacta.Minuit lienẽ emplastri modo imposita eadẽ cũ nitro & aceto subacta.Mulicbriũ locoꝝ purgationibus quæcunq; inflãmatione præclusione ue cessant fœnogræci decoctũ insidẽtibus medetur.Capillum: furfures & manãtia capitis ulcera exterit ex decocto in aqua fœnogræco expressus succus.Pro pessulo apponiƭ cũ anserino adipe fœminaꝝ naturalia molliens & aperiens.Viride ex aceto fœnogrecũ infirmis & exulceratis fœminaꝝ locis accomodatum est.Facit itidem fœnogræci decoctũ ad crebras & inanes egerendæ alui cupiditates quas tinesmos dicunt:maleq; olentia in intestinoꝝ torminibus excrementa. Eiusdem fœnogræci oleum cum myrtheo palpebras & in oculis cicatrices exterit.

INTERPRES.

f Oenogreci a principio statim numerantur a Diosc. aliæ appellationes aliquot. Earũ plures a siliquarũ figura quas corniculis similes habet factæ sunt. Neq; hæ quidem nouitiæ posteriorũ uel tẽporũ: sed uetustissimæ sunt: & a Theophrasti tẽporibus: siquidem auctor ille libro quarto de plãtarũ historia a bubuli cornu figura bucceron appellauit. Eademq; rõne alii nõ a bubulo sed caprino cornu similitudine accepta ægoceron fœnogrecũ dixerũt: Alii a cornu simpliciter certiada κέρας.n. græcis cornu ẽ. Et hæ qdem fœnogreci appellationes satis per se patent a falcata.n. cornu specie qua in fœnogreco siliquæ sunt factæ quondã oẽs eæ fuerunt. Quæ uero prima in ordine est: siue καρπὸς siue κάρφος dicenda sit: nã utroq; mõ in antiqs legit̃ non tã certã habet rõnem. Credimus aũt nos medicorũ pigmentariorũq; hanc fuisse uocem dũ medicinam & morborũ remedia instituentes: modo semen mõ stipulã fœnogreci (utriusq;.n. usus est) accipi iuberent: alterutrũq; appellantes nouo noĩ cãm dederũt Carpon siquidẽ græci semen: carphos uero stipulam & quæ in frugibus aruerit herbam appellant. Loton præterea ex similitudine ad eam quæ proprie lotos dicit̃: quã hic ipse libro quarto ait minus trifoliũ dici: esseq; semen eius fœnogreci seminibus simile. Ex qua similitudine uagis mutuisq; nominibus iter se lotos & fœnogrecũ usa sunt. Sciendũ illud ẽt quod Plinius & ante eũ Varro testati sunt. Siliciã & siliculã magisq̃ fœnogrecũ a Romanis hanc frugem appellatã fuisse. Columella tñ eandem siliquã simpliciter dici ait. Quod deinde in extremo capite est: & ĩ quo de uiridi fœnogreco agitur suspicamur nos a posterioribus huic scriptori additũ: neq;.n. in uetustioribus & probatioris fidei græcis id legit̃: neq; Ioannis Serapionis ætate: ut ex eo patet in Diosco. hoc legebat̃. Is ẽt quẽ habemus uetustissimũ & longobardis lr̃is scriptũ latinũ Dios. nihil huiuscemodi hẽt. Accedit suspitiõi huic nr̃æ post hæc q; tota fere ea pars a medicina unguenti ex fœnogreco facti accepta est. In cuius usu hic ipse docuit Tinesmis mederi: multaq; alia quæ illis similia sunt Nihilominus expungere eã partẽ noluimus Emendauimus tñ eam ex meliorũ codicũ lectione: in qbus non οὐλὰς ἐν αἰδοίοις .i. genitaliũ cicatrices quod nullũ habet sensum: sed oculorũ. Nullæ enim in antiqua medicina sunt in morborũ aut uitiorũ censu genitaliũ cicatrices. Et si ex labe aliqua in ea parte coaluerint nullã ut honestent operam diligentiã ue medici exigunt. At non sic in oculis quos ad lucis usum & honestiorem formam nunq̃ satis habent excoluisse homines. Quod ẽt illic Dios. τρίχας ait non de capitis capillo sed de oculorũ palpebris intelligendum est. Censet enim oculorum palpebras & cicatrices fœnogreco exteri duo eiusdem partis mala.

DIOS. DE LINO. Cap. xciii.

l Inon sunt qui linocalamum: qui ammon: qui linũ agreste dicunt. Aphri zeraphis. Romani linũ appellãt. Notũ omnibus linum est. Eandẽ fœnogreco uim semen eius habet: oẽs intus forisq; inflãmationes discutiens & molliens cum melle & oleo in exigua aqua decoctum: aut despumato melle exceptum. Crudũ uaros & aspritudines uultus a sole factas emendat. Discutit idẽ quæ secundũ aures abscesserunt: parotidas id malum græci nominant: duritiesq; cũ nitro & ex ficulneo cinere facta lixiuiã emplastri modo impositũ. Purgat in uino decoctũ quæ serpunt: & ulcera quos fauos dicunt. Cũ pari nasturcio & melle scabros pellit ungues. Cũ melle in eclegmate sumptum pectus excreatiõe purgat. Tussim lenit: & uenerem stimulat cũ mellẽ & pipere coctum: copioseq; pro dulciario sumptum. Infunditur præter hæc clystere decoctũ eius contra intestinorũ muliebriũq; locorũ erosiones: excrementorumq; eductiones. Insidentibus etiam fœminis muliebriũ locorũ inflãmationes nõ minusq̃ fœnogreci decocto utiliter fouentur.

INTERPRES.

l Ini appellationes in græcis auxit uocis anceps & æquiuoca significatio. Significat enim illis linon plantam & quæ ex ea in filũ ducta ad uitæ usum fiũt pene infinita: in eorũ poetis scriptoribusq; aliis ubiq; nota Eamq; ob cãm in medicina & reliquo usu uitæ ut secerneret̃ a reliqua lini significatione planta linocalamum.i. cum culmis suis linũ aliqui dixerunt: quasi lini culmos & stipulam: sic linũ agreste nõ quia duplex eius genus fit: diuidaturq; in agreste & satiuũ: sed ut in agro adhuc uirens nec in filũ ductũ intelligeret̃: ἄγριον enim hoc loco non ferũ & incultum: sed ex agro aut in agro rem significat. Nã quod in filũ id ductũ est linũ urbanum & domesticũ dici debet. Ammon uero: sic enim ex antiquis & melioribus legẽdũ est elaborati in filum lini uox est quasi ἐπίδεσμος uinculũ scilicet & laqueus: & quo nectat̃ aliquid. ἅμμα .n. græcis uin-

culum nodumq; significat: quibus nectendis uinciẽdisq; rebus ex lino funiculis utimur. Diximus nos despumatum mel: quod alii coctum uerterunt eadem rei significatiõe: qñ despumari sine coctura aliquid non potest: & hæc in coctura mellis maxima causa est ut quod feculentius in eo concreuit ui ignis explodatur. Dicendũ mõ est quasnam græci parotidas dicunt: & nos secundum aures aut post aures: aut sub auribus abscessus eadẽ semp significatiõe uertimus. Ex re factum iis nomẽ est: quia .n. παρὰ τοῖς ὦτ[illegible] .i. ppe aures fiũt: iõ sic dictæ a græcis fuerũt. Abscessus ii sunt: & in eo genere a ueteribus græcoꝝ medicis cẽsent. Eas Galenus in diffinitiõibus suis sic descripsit: iuxta aures abscessus parotides sunt eas aliq̃ dioscoros q̆ geminæ & ex utraq; pte pariter nascunt: uocauerunt: febres plerunq; sequunt & eas finiunt. Celsus Romanus scriptor libro sexto capite sexto decimo de iisdẽ sic egit. Sub ipsis uero auribus oriri parotides solent. Modo in secũda ualitudine ibi inflãmatione orta: modo post lõgas febres illhuc morbi impetu cõuerso. Id abscessus genus ẽ. Græcoꝝ posteriores medici malũ & affectionẽ esse dixerũt: quæ in adenis sub auribus fiat cõuersa illhuc aliqñ a capite materia aliquando ex reliquo corpe crisim ĩ febribus ad salutẽ faciẽtem.

DIOS. DE Cicere. Cap. xciiii.

Rebinthon. Romani cicer dicũt. Bonam facit aluũ satiuũ cicer. Vrinam idem cit: sed inflationes facit. Cutis colorem cõmendat: fœtus & menses trahit: & lactis abũdãtiã facit. Imponit emplastri mõ cũ eruo coctũ cicer contra testiũ inflãmationes & quas in uerrucaꝝ genere formicas noĩant. Cũ hordeo aũt & melle cõtra scabies: manantia capitis ulcera: impetigines: cancrescentia: & quę malefica seu dolosa ulcera appellant. Est & alterũ cicer arietinum appellatum. Datur ad ciendas urinas utriusq; cum rosmarino decoctũ cõtra fellis suffusiones & cutem subeuntes aquas. Renes tñ & exulceratam uessicam lædunt. Contra formicas: uerrucasq; iubent aliqui singula eaꝝ capita singulis ciceribus noua luna tangere: obligataq; in linteolo semina illa in tergus post se iacere: ita cadere eas arbitrantes. Nascit & siluestre cicer foliis satiuo simile acri odore: semine differens iisdem omnibus utile quibus & satiuum.

INTERPRES.

Multa faciunt ut credamus tam græcis q̃ latinis fuisse Ciceris multiplex genus: nec unã aut alteram tñ speciem ciceris appellatione in antiquis significari. Illudq; maxime q̆ omnes de legumine hoc agere incipientes a plurali numero rem ordiunt. Theophrastus libro .ix. οἱ δὲ ἐρέβινθοι καὶ ταῖς μεγέθεσι καὶ τοῖς χυλοῖς καὶ χρώμασι καὶ ταῖς μορφαῖς διαφέρουσι. Quæ Plinius lib. xviii. sic uertit. Differentiæ cicerũ plures magnitudine: figura. colore: & sapore. Paulus Aegineta in primo quo capite de leguminibus agit plurali numero usus & ipse ait. οἱ δὲ ἐρέβινθοι φυσώδεις καὶ σπέρματος γεννητικοί &c. Quod est: cicera (si sic dixisse licet) inflant & semen augent &c. Eodemq; numero Galenus vi. de simplicibus libro usus idem et ostendit. Inter latinos Columella secundo rei rusticæ uolumine satione leguminis huius docens ait. Cicer aut cicercula quæ piso est similis &c. Nec multo post. Cicer quod arietinũ uocat; itẽq; alterius generis qd punicũ &c. manifeste indicauit cicerculã ciceris appellatiõe cẽseri: ex quo ait cicer aut cicercula quasi distinctione illã generis ampliorẽ captũ ad certã cõtraheret speciẽ: cui simile in. vi. Paulus Aegineta itidem fecit: qui cum ἐρέβινθον .i. cicer quod pposuerat ampliorem: ideoq; minus certam hr̃e significationem sentiret addidit statim ἡμερον [illegible]: idest notum hoc & quotidianũ. Et ne longiores simus. Idem eodem loco Plinius ciceris species has numerat: Arietinũ arietino capiti simile: unde & nomen illi factum est: colũbinũ quoq; hyemem aues illæ pascerent. Hoc & Venereũ Plinius uocari ait: esseq; candidũ rotũdũ & læuorẽ habere arietino minus. Idẽ hoc cicer Columella punicũ a gente appellare uidet. Esse & cicerculam minuti ciceris speciẽ. Hæc oia ut uidet ἐρεβίνθου & græcis in latinis ciceris appellatione censent. Addiditq; his Paulus Aegineta eodẽ libro sexto quos ab erui similitudine ὀροβιαίους græci appellauerunt. Plinius tñ non uidet hoc genus aperte fecisse: sed bonitatis notam similitudinem eam esset: nec Theophrasti uox ab eo sensu aliena est. Verba Plinii sunt. Dulcissimũ aũt id quod eruo simillimũ: firmiusq; qđ nigrũ & russum q̃ albũ. Ex his deprehendi facile põt una ciceris appellatiõe plures has species in antiquis censeri: sed quales hæ sint cognoscere in regiõe nostra difficillimũ: qm̃ quod Columella punicũ nominat gentili noie illo peregrinũ & alienũ Italiæ fuisse ostendit. Quod itidẽ columbinum siue nenereũ idem Plinius uocat candidum & cũ læuore rotundũ nullibi quod hactenus uiderim in Italia inuenit. Cicercula a Columella cicer manifeste appellat: prima in leguminis huius censu ab eo numerata. Qua rõne credimus a Dios. cicerculam primo descriptã hoc capite fuisse: qm̃ nullibi eius leguminis in

Cicerꝫ genera multa

toto hoc opere meminit quẽadmodum nec Pisi:& ab ea statim quo ordine Columella ẽt usus est Arietinum descripsisse:id a Paulo Aegineta in cãdidum & nigrum diuidiť arietum capitibus simile: qm̃ in eo producta oscilla arietini rictus formam & imaginem efficiunt:quod cicercula nõ habet:nec forte quæ alia in hoc genere numerata sunt. Esse ẽt in hoc genere quod siluestre sit oẽs testantur. Nec nos quale id sit aut ubi nascatur:hactenus nouimus. Poterãt adiici his pleraq; alia: sed nos breuitati consulimus:& in re nõ satis certa obscuriores longitudine fieri nolumus. Quod ad nostrate cicer pertinet satis sit cicerculam arietinumq; cicer:& id candidum & ruffum nouisse scireq; ruffum cicer in uessicæ & urinæ uitiis efficacius candido esse. His.n.iubet Paulus Aegineta uti quo loco agit de renum uessicæq; uitiis & calculis:aitq; καὶ τερεβίνθων οἱ μέλανες κριοί:arietinum nigrum cicer uocat:notissimum hoc omnibus.f. Et quæ item ab eruis orobiæa nominantur amaritudinem habere aliquam:& maiore caliditate q̃ cætera esse. Et quod hic ait cõmendare cicer cutis colorem & hilaritatem eius facere ab eodem Paulo Aegineta sic probari ut uirens comedatur. Et hæc pro omni cicere hactenus dicta sint.

DIOS. DE Faba nostrate. Cap. xcv.

c Yamon. Romani fabam dicunt. Inflat & uẽtris flatus facit faba: ægre cõquitur. Insomniosa est: tussi tñ & carnis increnẽto utilis. Decocta eadẽ in posca & cũ cortice suo in cibo sumpta: intestinoꝝ tormina: & cæliacas fluctiones sistit. Vtilis contra uomitiones ẽt in cibo sumpta. Minus inflat diffusa in coquẽdo priore aqua. Viridis stomacho magis nocet: magisq; inflat. Farina eius per se & cum polẽta uulnerum inflãmatiões mitigat illita. Cicatrices ad reliquæ cutis colorem perducit. Inflãmatis & quibus in grumos coagulať lac mãmis prodest idq; in eis extinguit. Strumas: qui secundũ aures fiunt abscessus (parotidas græci uocant) & sugillata cum melle & fœnograeci farina discutit. Cũ rosa ture & oui albo procidentes oculos teorũq; uuas & tumores compescit. Vino eadem macerata oculoꝝ suffusionibus & ictibus medetur. Quin etiam sistendis eorum fluctionibus sine cortice cõmanducata faba fronti imponitur. Sanat eadem in uino cocta testium inflãmationes:& pueroꝝ imo uentri imposita impuberes diu seruat. Eadem præterea uitiligines exterit. Euulsos corpore pilos illiti fabaꝝ cortices infirmos tenuesq; renasci cogunť. Discutiunt iidẽ strumas cum polenta scissiliq; alumine ex uetere oleo illiti. Tinguně fabarum decocto lanæ etiam. Factas ab hirudinibus sanguinis eruptiones sine cortice faba bifida diuisione qua se compactili nexu tenet apposita compescit.

INTERPRES

n Ihil est quod nostrati fabæ adiiciatur tam notum omnibus legumẽ id est:eoq; magis quo cum de gallinaꝝ ouis nõ multo ante ageremus de Pithagoreoꝝ faba lõgius ẽt actũ est. Excutienda nunc tñ quæ nobis cũ aliis nõ cõueniunt. Quoꝝ id primũ est non uideri nobis Dios. contra intestinoꝝ tormina & cæliacas fluctiones iubere sũmi in cibo decoctas in posca cũ suis fabalibus fabas: modo fabalia sint quæ Plinius: Varro: pluresq; alii sic appellauerunt fabaꝝ frutices & siliquæ. Sed cũ sua cute & corio fabaꝝ grana & semina: σὺν τῷ λέπει hic ait. Est autẽ λέπος græcis coriũ cortex & cutis. Indicatq; ea uoce Dios. quod Plinius solidæ appellatione in eadẽ hac ipsa re significauit. Siquidem in fabaꝝ medicina ait. Namq; solida fricta feruensq; in acri aceto: quod hic poscam dixit coniecta torminibus medeť. Solidamq; eam appellauit ut a fresa discerneret. Cui idem est quod hic ait σὺν τῷ λέπει.i. integra & cum sua cute. Quo magis Barbarum demiror: qui eandem uocem λέπος hic fabalia: pauloq; post cortices uerterit: cũ tñ eadẽ ubiq; eiusdem uocis significatio in græcis sit. In latinis aũt longo interuallo fabalia a corticibus differãt. Idẽ etiam floctiones alui simpliciter dixit: quas nos cæliacas fluctiones priuatim eas significantes: quæ in cæliacis fiunt: de quibus iampridem dictum a nobis est. Fabalia λέπος

DIOS. DE Faba ægyptia. Cap. xcvi.

e Gyptia uero faba quam ponticã aliqui ẽt dicunt plurima nasciť in Aegypto Asia Ciliciaq; palustribus locis. Grãde foliũ galeri modo habet. Caulem cubitalẽ: crassitudie digitali: florem roseo colore dupla ad papaueris florem magnitudine: qui cũ defloruit uespaꝝ fauis similes utriculos ꝑfert: in qui/

bus fabæ ſunt paululum bullarũ modo ſupra operculum emergentes. Vocatur id ciboriũ:ab aliquibus aũt cibotiũ quaſi ſcriniolũ: ꝓpterea ꝙ ſeritur faba hæc indito in madente gleba ſemine eius ſicq; in aquã proiecto. Radix illi eſt harundinis radice craſſior:quæ cruda pariter & cocta eſtur colocaſiũ appellata. Comeditur uiridis faba hæc etiã. Nigreſcit ſiccata:maiorq; cõi faba eſt. Habet Aegyptia faba ad ſtringendi uim:ſtomacho accomodata eſt:ideoq; cõtra inteſtinoꝝ tormina: cœliacaſq; fluctiões pro polenta farina eius utiliter illinitur. Dantur & in pulte cortices eius in mulſo decocti:efficaciuſq; id agunt poto eorum decocto põdere triũ cyathorum. Facit ad aurium dolores quod in medio eius uiridi colore & amaro ſapore eſt tritum & cum roſaceo coctum mox auribus inſtillatum.

INTERPRES.

Quod ex Aegyptia faba uſum in Aegypto noſtra ætate habet radix ſola ẽ:quam coctã ſed in taleolas prius ſectam incolæ quotidie comedunt:odore cotonei mali plebi nobilitatiq; cõem cibũ. Nec minus tota Aegypto colocaſia nũc ſeruato antiquo nomine q̃ nobis rapa nota ſunt. Falſum eſt quod antiquiores omnes de ea tradiderunt non niſi in aquis naſci:quoniã in arida:ſed nõ procul a mari:& humido harenoſoq; ſolo ẽt ſata & p ſe ꝓuenit. Licetq; nũc totos colocaſiis cõſitos agros ut ferũr ſupra Tripolim urbẽ ad mare nõ iniocũdo ſpectaculo uidere. Latiſſimis ſiquidem & numeroſiſſimis foliis uirent:quibus ſolis æſtum in calidiſſima regiõe ẽt arcẽt. Eamq; ob cãm hic ait foliũ fabæ Aegyptiæ grãde eẽ galeri magnitudine:quod Barbarus neglexit ut quæ a Plin. xxi. uolumine capite xv. dicunt Dioſcoridi miſceret:folia eius latiſſima ẽt ſi arboreis cõparent. Cũ tamẽ ex Theophraſto uolumine quarto de plãtaꝝ hiſtoria: ſi nõ placebat Dioſco. idẽ nobis dicere potuiſſet. Folia. n. Aegyptiæ fabæ ſic deſcripta ab eo ſũt παραφύεται δὲ φύλλα μεγάλα παρ᾽ ἕκαστον τῶν κυάμων ὄγκῳ· τὰ μεγέθη πίλῳ θετταλικῷ ἔοικεν. folia adnaſci illi tradit Theophraſtus magnitudĩe theſſalico pileo ſimilia. Nec Plinius ab eo ſenſu diſceſſit eodẽ loco ſcribẽs ad ſimilitudinem eoꝝ quæ perſonaciæ in noſtris amnibus uocamus Quam lato aũt folio perſonacia ſit:in ea non multopoſt dicet. Sed quid ueteꝝ auctoritate & teſtimoniis utimur? ſenſus de ea teſtatur:narrãt enim qui uiderunt nullum eſſe in noſtro orbe arboris aut herbæ foliũ:etiam ſi uitis platanive aut cucurbitæ ſit quod nõ ab eo ſuperet. Idq; ſciens Columella rei ruſticæ lib. ix. capite. xv de anatibus paluſtribuſq; aliis auibus agens ait oportere in piſcinis mediã partem terrenam relinqui ut Colocaſiis cõſerat quæ inopacẽt auiũ receptacula. Et eiuſdẽ diſciplinæ auctor Palladius in Februario menſe præcipit eo tpe Colocaſiæ cõferẽdos eẽ bulbos quos amare ait humidũ locũ pinguẽ:maxime irriguũ:& circa fontes riuoſq; lætius ꝓuenire:nec differre quo terreni genere ferant ſi ꝑpetuo foueant humore:eſſeq; Colocaſiis paulominuſq̃ perpetuas frondes ſi tanq̃ citreta tegumentis defendant a frigore. Serebant colocaſia quõdã in aquis ut uf ueꝝ in continente ẽt & arida:ut indicat Palladius & in Aegypto regionis eius incolæ quotidie uident. Idq; ẽ quod Strabo Geographiæ ſuæ lib. xvii ait. Delectant aũt in Thalamegis nauibus dẽſiſſima fabeta ſubeuntes & eoꝝ foliis inumbrati:quæ adeo magna ſunt ut poculoꝝ & catinoꝝ uſum ꝑbeant. Habent. n. cõcauitatẽ quandã ad id idoneã. Vnde Alexãdrinæ officinæ his plenæ ſunt: & ut uaſis utunt. Agri quoq; magnũ ex his prouentũ habẽt. Ex quo folioꝝ in Aegypto ad pocula uſu Flaccus ait ciboria exple:& ſi hic non in foliis ciboria appellet:ſed in ſummo caule emergentẽ & bullantẽ multiplicẽ fabam. A qua forma noſtræ ætatis pictores & architecti in operibus ſuis ornamẽta quædã faſtigiatæ longitudinis ciboria adhuc appellãt:ab Aegyptiæ huius fabæ caulibus ſumpto exẽplo & noĩe. In qbus:ut Theophraſtus ait. Quale in papaueribus ſũmũ caput eſt: cõtinuis fauoꝝ modo foraminibus perforatũ & in ſingulis his ſingula emergẽtia ſemina. Lõgior eſt in eo ſcriptore plantæ huius hiſtoria:quã poterunt uolentes ab eo certius audire. Caules. n. flores ſemina & radicẽ tam appoſite effigiat:ut nihil deſyderandũ legentibus relinquat. In ꝑtio & honore maximo radix Aegyptiæ fabæ quõdã fuit:quæ ſola Colocaſiũ ꝓprie dicebat:& ſi tota ab aliqbus planta hoc nomine uocata ẽt ſit Comedebat cruda pariter & cocta:nũc cocta tñ Aegyptii in cibo utunt obſoniis eã cõcoquentes:quã ideo in fruſta ſecant: qm̃ caulis ſui modo per lõgitudinẽ rectos pectines habet:qui niſi ſecent longiori filo cõuiuas defatigabũt. Quod Martialis in Xeniis ſuis indicauit ſcribens. Niliacũ ridebis olus:lanaſq; ſequaces: Improba cũ morſu fila manuq; trahes. Craſſitudo illi eſt quæ craſſiſſimæ calamoꝝ radici:foris nigra intus candido colore: eadem qua oluſatrum ſpecie. Naſci hanc Theophraſtus ſponte ſua dixit:& ſi ſereret eo quo dictũ ẽ mõ. Nunc neglecta eius ſatione ſponte ſua naſcentẽ in campis Aegyptii effodiunt:nulluſq; eſt illis frequentior & gratior cibus ob ſuauitatem odoris quem cotoneis ſimilem preſertimq; cocta reddit. Poterãt a nobis de toto hoc olere plura dici:ſed tã multa Theophraſtus:Plinius:Athenæus:pluresq; alii de ea tradiderunt:tãq; diligẽter a Barbaro collecta & exſcripta in corollario ſuo omnia

Colocaſia

illa sunt ut in uulgata re non fuerit nobis ultra laborandum. Et in his quæ hactenus dicta sunt nullum fuit consilium aliud nobis q̃ ostendere legentibus esse adhuc colocasia: nasci in Aegypto: eundē hr̃e in cibis usum. Et si fuerit diligētior aliquis posse ex Aegypto repetitā plātam iterum in nostro orbe coalescere. Quæ licet non tantæ bonitatis futura sit: honestius tamē & utilius uesci colocasiis q̃ carduis fuerit: quæ naturæ mõstra uariis quotidie rationibus ad ganeā transformant. Siquidem de colocasiis his quod ad uitam pertineat præter a Dios. dicta inuenimus τρόφιμα esse: idest egregie nutrire: melioraq́ quæ minus lanosa fuerint. Quod postremo hic ait in medio eius uiridi colore: & amaro sapore esse: de faba. i. semine ipso intelligēdum est: quod Theophrastus & Athenæus indicant. Ambo enim amaritudinem quandam illi assignant: & p̃ter amaritudinem uiridia ægre concoqui dixerunt: exigui nutrimēti esse & inflare: siccata tamen inflandi minorem habere uim. Et hæc ex multis de ægyptia faba & Colocasiis dicta hactenus sint.

DIOS. DE LENTE. Cap. xcvii.

Phacon. Romani lentem siue lenticulam dicunt. Hebetat oculorum aciē lentis quæ edendo est cõtinuus cibus. Aegre eadē concoquit. Stomacho nocet. Stomachum & intestina inflat. Aluū cum suo cortice in cibo sumpta compescit. Probatissima quæ facillime coquit: & quę madens nihil ex se nigrum remittit. Adstringendi uis & natura lenti est: ideoq́ aluum sistit cortice suo prænudata diligenterq́ elixa: & prima in coquendo diffusa aqua. Aluum enim soluit primū eius decoctum. Grauia etiam & tumultuosa insomnia lens facit: neruis: pulmonibus & capiti inimica. Fœlicior illi contra alui fluores sua uis est admixtis illi cum in aceto coquit intybo quod serin græci nominant: portulaca ue: aut beta nigra: aut myrti baccis: aut malicorio: aut siccis sorbis: aut mespilis: aut cotoneis malis: aut pyris: aut thebaicis palmulis: aut intybo erratico quod cichorion dicunt: aut plātagine: aut siccis rosis: quæ omnia post cocturam abiicienda erunt: aut cum excoriarii fruticis uua quam rhum dicunt: & quæ obsoniis inspergit. Verum oportet diligētissime rhum cum aceto illo decoquere alioquin aluū turbat. Contra stomachi subuersionem triginta lentis grana suis corticibus denudata utiliter deuorantur. Podagræ dolores lenit decocta lens: & cum polenta emplastri modo imposita. Sinus cum melle eadem glutinat. Crustas erumpit & ulcera repurgat. Quinetiā in aceto decocta duritiës & strumas discutit. Cum campana sertula: cotoneo ue malo oculorum sedisq́ inflāmationes admixto rosaceo sanat. Idem præstat in maioribus sedis inflāmationibus: magnisq́ finibus cum malicorio siccis ue rosis decocta admixto melle. Contra depascentes gangrenas similiter ea utunt: aut admixta maris aqua. Contra pustulas autē: ulcera quæ a serpendo græci herpetas dicunt: sacros ignes: pernionesq́ ut præmonstratum est. Quin etiam cõtra coagulās se in grumos lac & lactis abūdātiā nõ ferentes mãmas in maris aqua cocta lens & illita remedio est.

INTERPRES.

Eglexerunt alii a principio statim capitis huius quod a Dios. lenti necessario additū fuerat: ut eam de qua nunc agebat a palustri & siqua alia lens est separaret. Id autem ē ὁ ἐσθιόμενος quo participio lentē in hoc capite ad eā tm̃ cõtraxit quæ edēdo est. Sic enim nos q̃ decet interpretem fide & rei necessitate uertimus. Siquidē nihil ὁ ἐσθιόμενος aliud significat q̃ quod comedit & in cibi usū hominibus est quē aliæ nõ habent. Occurrit mox in quo non interpretes mõ sed uetustissimi græcorum codices discrepēt: dubitandūq́ sit uerior ne & antiqua lectio fuerit quod fere in cūctis legit κοιλίας δὲ σταλτικὸς σὺν τῷ λέπει ἐσθιόμενος: quod est cohibere aluum cū corticibus suis sumptā in cibo lentem; an quod in aliquibus legit μαλακτικὸς. i. emollire. Barbarus posteriorem hanc secutus est: nos priorem illam magis probauimus. Usi ad eā sniam sumus Plinii primū auctoritate: q xxii. uoluminis capite ultimo ait aluū sistere i cibo lentē: mox Pauli Aeginetæ lib. vi. dicentis totā lentis corpus siccare & aluum sistere: totum enim corpus ille ut credimus uocat qd hic σὺν τῷ λέπει i. cum cortice suo dixit. Ille suorum codicum fide nixus sic tradidit: nos nostrorum & p̃ter id ueterum medicorum auctoritate aliter ab eo uertimus. Utrobi ait certior ueritas sit peritiores censebunt. Potuit & illud Barbarum mouisse: qd nõ multo post ab hoc ipso decernitur

sistere aluum detracto prius cortice &c. Iterumq; aluum soluit eius primū decoctū: quod tamen nō obstat: tota enim auctoribus hoc ipso & aliis adstringēdi uim hēt: ut diximus: quodq; hoc loco a Dios. dicit̄ ad decoctū eius magis q̄ ad corpus ptinet. Nō cōuenit postremo nobis cū Barbaro in ultima capitis coronide: qđ ille ait: pannosis mām̄is fœminaꝝ utiliter lentem illini: nos aūt lac intra se in grumos coagulātes: & lactis abūdantiā nō ferētes mām̄as uertimus. Certum & ab antiquis sæpe descriptū mammaꝝ malū ostendentes: quod in pānosis eius mām̄is nō facile intelligit̄. Nescimus quidem nos quod uitium hoc sit: nisi forte pānosas dixerit mām̄as rugosas: pānuceasq; quales ridicule poeta appellauit araneoꝝ cassibus pares. Libenterq; ego si uiueret hominem interrogarem quale id sit. Veꝝ id uideo non dubitauit in re presertim incerta alioquin diligens homo: sed codicum fidem simpliciter secutus quale id erat: uertit: sciensq; σπάργανα a græcis dici: quibus inuoluunt̄ infantes: & σπαργανᾶν pannis inuoluere esse. Legensq; in Dios. σπαργώσεις ab eo uerbo factum uerbale nomē pannosas uertit: nō sollicitus nec quærens quod nam id malū in fœminarū mammis eēt. Ruellius ēt idem passus: nec eousq; audax ut syllabam litteram ue unam in hoc scriptore mutare auderet: alias huic loco tenebras inulit usq; eo duras mām̄as dicens ut quandā cartilaginis speciem referant: quod nec in noua aut antiqua medicina auditū hactenus a nobis ē. Sed erat facile in antiquam sanitatem male habitum a librariis locū restituere cogitantibus duo mammaꝝ in fœminis uitia Dios. cōiungere: alteꝝ cum in grumos lac densat̄ quod χονδριῶντας: alterū quo maiore impetu lactis a natura in eam partem facto tument: inflammanturq; nec possunt copiam eius muliebres mammæ ferre: quod σπαργῶντας appellant: tam nota eius uerbi significatione: ut nihil in græcoꝝ lexicis æque notū sit quo significēt plenū: & quod euacuari indigeat. Debuerat id satis eos monere: q̄ de fœminaꝝ mām̄is agebat̄: quas hic infinitis pene locis σπαργῶντας nominat: a quibus in hunc locum reuocanda legitima uox erat. Idem utriusq; in græcis uocis principiū uitio cām dedit: sed sarciendum diligentia erat: quod incuria perierat. Id factum a nobis est inuitis quidem nec sine labore: ueꝝ necessario ne diuersa ab aliis editio hæc nr̄a defensiōe sua careret. Et hæc pro lente hactenus: a cuius cōmentatione discedentes monebimus tm̄ Sinus in ea nos appellasse: quos græci κόλπους dicunt: ulceribus adnascens & cōiunctū malū quodq; eoꝝ medici heri dicūt: cū q̄ adiacet ulceribus cutis lōgiore tpe & spatio subiecto corpori nō coalescit & glutinatur. In quo genere q̄ in supiore pte ulceris eius hūt purgāte se cōtinua destillatiōe saniē facilius coalescunt: cōtra uero q̄ in inferiore corrodente cōtiguas cōtinue partes quæ in illis seruat̄ sanie. Nō est unum eoꝝ genus. Veꝝ sunt q̄ simpliciter sinus uocant̄: sunt ēt q̄ ῥακώδεις κόλποι priuatim ab iisdem græcis noiant̄. Quales aūt ii sint facile nouisse erit sciētibus ῥάκη a græcis dici longo usu attritaꝝ uestiū fragmenta: quæq; amissa crassitudinis suæ maiore parte tenuia sunt: a qua similitudine ῥακώδεις κόλπους dixerunt: q̄bus tenuis & attritis uestiū fragmētis iis cutis sinis supiacet: fieriq; hos sinus pleriūq; dixerūt: tarde secto abscessu: aut chirurgi impitia: aut eius q̄ curatur timore.

Muliebrium mammarum duo uitia χονδριῶντες μαστοὶ σπαργῶντες

DIOS. DE Phaselo. Cap. xcviii.

Phasiolum: Romani phaselum dicunt. Inflat: uentrisq; inflationes gignit phaselus. Aegre idem cōcoquitur. Si coctus uiridis in cibo sumat̄ aluum mollit. Vomitionibus præterea accomodatus est.

INTERPRES.

Dolichum nescio an Theophrastus aliq̄n idem legumen hoc appellet: piso .n. magis q̄ phaselo cōgruunt q̄ de dolicho ab eo dicūtur. Verba eius lib. viii. de plātaꝝ historia hæc sūt. ὁ δὲ δόλιχος ἐὰν παρακαταπήξῃ τις ξύλα μακρὰ ἀναβαίνει καὶ γίγνεται κάρπιμος, εἰ δὲ μὴ, φαῦλος καὶ ἐρυσιβώδης. Quod ē Dolichus uero si prope longius lignū defixerit aliquis ascendit fœcūdusq; fit: sin minus deterior & rubigine uitiat̄. Paulus tamē Aegineta primo uolumine quo capite de leguminibus agit de phaselo his uerbis usus est. οἱ δὲ φασίολοι καὶ δόλιχοι καλούμενοι: quod est. Phaseli uero qui & dolichi noiant̄. Magna utriusq; auctoritas. Neq; ego ausim p re quæ ad utrāq; partē trahi pōt inter eos censere. Dolichon enim lōgū græcis dicit̄ quod phaseloꝝ siliquis magis competit: & pisum per se stare nequit: ideoq; adiunctis sibi liginis: ut Theophrastus ait: nitit̄.

DIOS. DE Eruo. Cap. xcix.

Orobon. Romani eruum dicunt. Notū omnibus eruū. Exiguus frutex: tenuis: angustis foliis: & exiguis seminibus quę in siliquis fert: ex quibus fit quam erui farinā dicunt medicinæ accomodatam. Onerosum capiti uescētibus eruū est: aluum turbat: & sanguinē cū urina ducit. Coctum tamē datūq; boues saginat. Conficitur ex eruo farina hoc modo. Eligito crassissima simul & candi-

dissima erui semina aquam eis superinfundito: misceto q̃. Sinito dein aquã aliquã diu cõbibere. Postremo frixis usq; dum rumpatur cortex; siccatisq; & mola tritis seminibus angustiore cribro traiectam farinam reponito. Bonam facit aluũ sic confecta erui farina: urinam cit & cutis colorem cõmendat. Si copiosius tñ in cibo potuue erui farina sumpta fuerit: p aluũ uesicamq; cũ torminibus sanguiem ducit. Purgat cum melle ulcera. Lentigines: asperam & discolorẽ ceu a sole cutẽ: labes quas græci spilos dicunt: & toto corpore maculas exterit. Sistit quæ pascendo serpunt: Gangrenas cohibet: & mãmarum duritiès mollit. Carbunculos eadem: fauos: & quæ theriode ulcera græci nominant: erumpit. Vino macerata erui farina canum: hominum: uiperarumq; morsibus illita medetur. Aceto aũt urinæ angustias lenit: tormina: & inanes egerendi uoluntates: quas tinesmos uocant. Vtilis & his qui cibum non sentiunt nucis quãtitate frixa & cum melle sumpta. Fouent decocto eius etiam perniones utiliter: & toto corpore prurigines.

INTERPRES

Vid qualeq; in rustica re: & inter legumina eruũ sit: quosq; usus in homine & rustico pecore habeat: rura oia nouerunt. Nullibi enim fere nõ serit: egregie in boum sagina utilitatis. Quæ de satione oiq; utilitate eius nouisse aliqs cupiat: Plinius: Columella: reiq; rusticæ scriptores alii longissime docebũt. Nos qđ ad usum eius in medicina ptineat legẽtes monebimus. In Eruinæ farinæ confectione obseruatũ a nobis fuisse: nõ in aqua tm̃ madere erui semina consueuisse: sed simul cũ aqua in aceto ẽt. Hic tñ aqua contentus nihil addidit aliud. Nosq; omniũ græcorum fidem secuti quale legit: tale ẽt reddidimus. Conferẽtes deinde quæ ab aliis uersa de eruo fuerant: nõ legi in barbaro deprehẽdimus: quæ alioqn necessaria sunt: quo loco hic iubet farina erui utendũ contra canum morsus &c. Relicti.n. illic sunt hominũ & uiperarũ: deesseq; illi & instauranda esse hic ipse ostendit ex decretis contra uiperæ morsus remediis inter quæ & illud est ὀρόβινόν τε ἄλευρον μετ᾽ οἴνου πεφυρμένον: quod est & erui farina cũ uino macerata. Eadem Paulus Aegineta usus ẽt est. Quodq; ad hoium morsus ptinet negligendũ nõ erat. Siquidẽ Aegineta idẽ Paulus ait: cũ de uenenatis agit nõ absurde quæri ẽt de morsu hominis. Siquidem asperior sit uulneribus aliis mulris: psertimq; ieiuni. Easq; ob cãs nos omnia illic seruauimus. Dicemus hoc loco ẽt ut tota res certius pateat: qui nam sint quos cibũ nõ sentire diximus ex antiquorum scriptorum descriptione: & ex re ipsa mali genus id significantes: quod græci quia non nutriantur qui in eo sunt ἀτροφίαν & ἀτρόφους passim dicunt: quotiens nõ alitur homo: & naturaliter semper aliquibus decedentibus: nullis uero in eorum locũ subeũtibus summa macies oritur: quam duobus modis fieri ueteres dixerunt: aut cũ aliquis fastidiens minus: aut auiditate nimia plusq̃ debet: assumit. Ita uel quod deest infirmat: uel quod superat corrumpitur. Hocq; mali genus græci ἀτροφίαν & ĩ eo constitutos ἀτρόφους dixerunt. Latini ueteres non sentire cibum id uocauerunt manifesta nois & rei significatione. Primũ tabis genus esse id malum Celsus libro tertio testatus est. Eadẽ hac ἀτροφίας uoce in oculorum malis græcoꝝ medici usi sunt: Atrophian a phtisi. i. tabe oculi differre dicentes q̃ minuit phtisis: & angustiorem facit oculi pupulam. Atrophia aũt totum oculi bulbũ minorem & humiliorem reddit: & quoniam minuitur quemadmodum ea quæ cibum nõ sentiunt: ideo translata a toto corpore ad oculum Atrophiæ uox est Dixitq; in Isagoge sua Galenus eẽ oculi atrophian quotiens ex longa ualitudine: aut incerta aliqua cã oculus quasi a sede sua motus mox subsidens excitato in radicibus eius dolore minor fit & minus aut nihil uidet.

ἀτροφία ἄτροφοι

Sẽtire cibũ

Phtisis oculi

Atrophia oculi.

DIOS. DE Lupinis. Cap. c.

Hermon hemeron. Romani satiuum lupinum dicunt. Aegyptii brechon appellant. Nouerunt lupinum omnes. Ventris lumbricos enecat & pellit lupinorũm farina cum melle lincta: aut cum aceto pota. Idem præstant & lupini aqua madentes: sed amari adhuc. Bibitur eadem utilitate & euentu eorum decoctum pipere & ruta additis. Quam ob causam lienosis etiam prodest. Fouentur eodem decocto etiam utiliter gangrenæ: ulcera quæ theriomata græci uocant: incipientes scabies: uitiligines: papularum eruptiones: manantia capitis ulcera: & cutis uitia quæ spilos dicunt. Foetus & menses trahit idem lupinorum decoctum

additis myrrha & melle fœminis subditum. Purgat lupinorum farina cutem: liuoresq; omnes. Cum polenta & aqua inflammationes lenit. Ex aceto coxendicis dolores & panos mitigat. Strumas discutiunt in aceto elixi & illiti lupini. Quin etiã carbunculos erumpunt. In cœlesti aqua decocti usq; dum in succum lentescant faciem exterunt. Et cum Camæleonis nigri radicibus decocti quadrupedum scabies sanant: in quem usum tepido decocto illo abluuntur. Vrinam cit decocta in aqua: potaq; lupinorum radix. Edulcati tritiq; & cum aceto poti lupini stomachi fastidia leniunt: & cibi auiditatem excitant. Nascitur & agrestis lupinus quem syluestrem lupinum dicunt satiuo similis: in cunctis tamen eo minor: sed ad omnia ad quę satiuus utilis.

INTERPRES

h Abet in animalibus naturalem uim lien: & in eum usum a natura illis datũ id extũ a principio fuit: ut quẽadmodum mixtos & latẽtes in terra simul succos saporesq; omnes priuatim ad se ui sua trahentes plantæ proprium discretũq; faciunt: quod multiplex & cõcretũ antea erat: melioresq; cũrq; tunc pomoꝝ sapores: & floꝝ herbarumq; odores cum consitis eodem loco diuersæ naturæ plantis singulæ quod suũ est ad se trahentes puriores aliis succos suos relinquũt mutuo beneficio sibi inuicem utiles: & bonitatem suá cõtrariæ: aut inutilis qualitatis priuatiõe augentes. Sic in animalibus quod atræ bilis a iecore excretũ ueluti limus sanguinis est lienis naturali ui attractũ in exto illo ueluti in ꝓpria sede ad uitam & sanitatẽ seruat: fœlicissimo nobis naturæ in hoc euentu & opere quádiu ualens lien ui sua in trahendo utit: aut obstruso meatu per quẽ trahendus humor ille est naturæ id opus nõ impedit. Quod optandũ curandumq; in primis homini est, ne alterutro uitio laborans lien per totũ corpus spargente se impuro sanguine faciat: quam græci nigrá ictericiam dicunt: in qua si fuerit grauitas in liene & dolor obstrusio meatus: si uero nihil huiuscemodi infirmitas significabitur. Quin ẽt si nigræ bilis sine febre difficultate ue alia uomitus accesserit eandẽ lienis infirmitatem significabit. Sin contra non trahendi ad se: sed excernendi infirmitas in liene fuerit: appetitus deiectio & fastidium aderit. Desierit enim ad uentriculi hostium ferri quo excitatur appetitus atræ bilis excrementum a liene excretum. Eoq; in liene obstruso & obsepto inflámatio primũ quæ feruore: dolore: distentioneq; eius indicabitur: fiet. Nec multo post in duritiem transibit cessante dolore: feruoreq;: & cum duritie permanẽte tumore: Fietq; quem græci σπλῆνα ἐσκιῤῥωμένον dicunt: graue homini malum: & quod plerunq; simul affecto iecore sequant cutem subeuntes aquæ. Ex tam multis quæ in liene mala sunt σπληνικοὺς græci tantum dixerunt: quibus lien obstruso obseptoq; in eo atræ bilis excremento induruerit: eosq; nos lienosos græcoꝝ exẽplo diximus hoc capite. Indicatq; id Galenus in diffinitionibus suis dicens splenicos. i. lienosos esse quibus post inflámationẽ lien in antiquum nõ restituit habitum: sed tumor permanet & durities. Hisq; Paulus Aegineta bibendum esse præcipit amari lupini cum ruta decoctũ quod & Dios. pariter iubet. Est præter hæc illud ẽt animaduertendũ quo loco de lienosis agitur: qua rõne post lumbricoꝝ uentris remedia: quæ lupinorum amaritudine aduersari illis credenda sunt: a scriptore hoc statim iferatur. Quam ob cãm lienosis ẽt prodest: & an laxando purgandoq; lieni satis ea uis sit. Quæ si satis fuerit: nullum oportebit suspicari uitium. Sin cõtra desiderãdum illhic aliquid erit: ex quo certius inferat. Prodesse lienosis lupinos laxare uerbi: cã purgareue aut huiuscemodi aliud: nobis integer locus esse: & defendi posse ex græcoꝝ medicoꝝ decretis uidet: qui amaris lupinis ἐκλυτικὴν καὶ διαφορητικὴν δύναμιν. i. purgandi & disiiciẽdi uires tribuerũt: ioq; lumbricos enecare: & ut illi dicunt τὰ σπλάγχνα διακαθαίρειν. i. exta purgare inter quæ & lien est: Foueri præterea lupinoꝝ decocto hic ait inter cætera ulcera quæ theriomata græci uocãt. Qualia aũt ea sint: longius docuit Celsus li. v. & a carcinomate statim ex quo rõcinari licet in asperiorum ulceꝝ genere esse: quod nomẽ ẽt indicat. ἀπὸ τῶν θηρίων. i. a ferocioribus bestiis: & a uerbo θηριοῦσθαι quod est ferocire factum. Celsi uerba hæc sunt. Est ẽt ulcus quod therioma græci uocant: id & per se nascitur & interdum ulceri ex alia causa facto superuenit: color est uel liuidus uel niger: odor fœdus: multus & muci similis humor: ipsum ulcus neq; tactum neq; medicamentum sentit prurigine tñ mouetur. At circa dolor est & inflãmatio interdum etiam febris oritur. Nonnunq̃ ex ulcere sanguis erumpit. Ac id quoq; malum serpit: quæ omnia sæpe intenduntur: fitq; ex his ulcus qd ἕρπητα ἐσθιόμενον græci uocant: quia celeriter serpendo penetrandoq; usq; ad ossa corpus uorat. Id ulcus inæquale est concauo simile: inestq; multus humor glutinosus: odor intollerabilis maiorq; quam pro modo ulceris inflámatio. Vtrunq; sicut omnis cancer fit maxime in senibus uel iis quorum corpora mali habitus sint: & hæc Celso tota theriomatis descriptio ẽ: credimusq; nos q̃ theriode. i. ferina ulcera in eruo ab hoc & a nobis dicta sunt sui generis quidẽ ulcera esse: sed quoniam asperius sæuiant a feritate sua nomen inuenisse.

Lienosi

Theriomata
θηριώματα

DIOS. DE Satiuis rapis. Cap. ci.

Ongylen satiuam: sunt qui gõgylida qui golgosium. Romani satiua rapa
g appellãt. Duo raporum genera sunt. Satiuum alterum agreste alterũ. Nu
tric satiui elixa radix: inflat: uenerem stimulat: sed inutili & humore fluida
carne uescentes auget. Fouentur decocto eius podagræ utiliter & perniones. Con
cisa etiam eius caro iisdem prodest emplastri modo imposita. Siquis præterea in ex
cauata eius radice ceram rosaceo exceptam in feruenti cinere liquefecerit exulcera
tis pernionibus medebitur. Sumitur in cibo etiam elixus raporum in prima germi
natione asparagus ciendæ urinæ accomodatus. Semen in antidota additur: & his
quæ contra uenenata ad leuandos somno dolores conficiuntur. Succurrit & leta
libus uenenis potum. Idem etiam uenerem stimulat. Minor nutriendi uis rapis est
in muria seruatis & in cibo sumptis: appetentiam tamen cibi excitant. Nascitur in
aruis agreste raptum. Frutex altitudine cubitali: ramosus: cuius summę partes & fo
lia leuorem habent longitudine digitali: & aliquando maiora. Semen in caliculatis
filiquis fert: dehiscentibusq; seminum inuolucris his aliæ intus capitum specie sili
quæ inueniuntur. In quibus exigua colore nigro semina sunt: sed quæ fracta intus
albicent. Additur semen id his quæ ad exterendam faciem: reliquumq; corpus lu
pinorum tritici ue aut lolii aut erui farinis conficiuntur.

INTERPRES.

Ommunem latinis græcam gongylem non rapum: sed uocem fecit in carminė suo Colu
c mella cum peractis uulcanalibus cecinit: Nube noua seri cœli impendētibus undis Gon
gylin illustri mittit quam nursia campo. Nec peregrinitatem uocis ueritus latinus homo
est: tam grata omnibus erant omnia quæ ab ea gente in doctrinis tunc audirentur. Cumq; in secun
da græcorum declinatione: & in quinta nomen id in græcis inueniatur ex quinta elegit secundum
scilicet hoc quod Diosco. ait. sunt qui Gongylida nulla significationis diuersitate: nisi quis forte di
minutiua forma gongylida a gongyle factum id nomen dixerit. Quacunq; autem forma dixerit
aliquis eadem significatione semper indicabit quod rotundum sit: qua figura ubiq; plerunq; na
scũtur rapa. Græcis enim γόγγυλον ςρόγγυλον: idest rotundum significat: quod deinde hic ait mi
nus nutrire in cibo rapa: quæ in muria seruantur ex antiqua salgamorum consuetudine rationem
habet: quorum cum esset quotidianus usus docere Diosc. uoluit mutata aliquantisper natura mi
norem ex conditura uim in nutriendo rapa habere. Quomodo autem condirentur & condita ser
uarentur. Columella. xiii uolumine capite quinquagesimotertio satis docuit. Poterunt uolentes
ex eo scriptore omnia facile nouisse. Quos obiter monemus quærēdum medicæ materiæ studio
sis eē: quas nam hic dicat in syluestris rapi siliquis capitum speciem & figuram. Quale enim id sit
non satis constat.

DIOS. DE Napis. Cap. cii.

Vniada. Romani Napum dicunt. Inflat etiam napi elixa radix: minus ta
b men q̃ rapum nutrit. Letalibus uenenis aduersatur semen eius: præpo
tumq; inefficacia ea reddit. Antidotis ideo miscetur. Conditurq; & serua
tur raporum modo naporum itidem radix.

INTERPRES.

Apis congeneres Napi sunt: quibus locis nascũtur omnibus cogniti: & a cunctis rei rusti
r cæ scriptoribus longissime descripti. Eorum plura a Theophrasto Plinio aliisq; genera
numerantur Columella in his etiam græca uoce in eodem carmine usus ait. Quæque
Amiterninis defertur bunias aruis. Eodemq; loco de cōditura eorum a rapis statim cer
tam rationem monstrauit.

DIOS. DE Raphano quæ Romanis radicula est. Cap. ciii.

Aphanon sunt qui polyides eryngium uocent: Aphri torphat. Romani
r nostratem radicem dicunt. Raphano etiam colligẽdi flatus uis & natura ẽ.
Calefacit eadem in cibo grata ori: sed stomacho parũ accomodata est. Ru
ctus & urinã cit raphanus. Bonam itidem facit aluum: sed oportet a cibo eã sume
re: sic magis digestioni conferentem. Præsumpta enim cibũ in stomacho supra se su
spendit. Præsumpta itidem uomitiõibus accomodata est: sensus exacuit. Estur eli
xa utiliter cõtra ueterem tussim: & quæ crassa in pectore concrescũt. Cortex rapha
ni ex aceto mulso sumptus maiore efficacia ad uomitiones est. Cutem subeuntibus
aquis: lieno sisq; utiliter raphanus emplastri modo imponit. Delet sugillata ex mel
le: sistit quæ pascendo serpũt: uiperarum morsibus succurrit. Capilli defluuia quas
alopecias dicunt: explet. Lentigines cum lolii farina exterit. Fungorum strangula
tionibus in cibo potuq; subuenit: & præter omnia hæc menses etiam trahit. Vomi
torium etiam semen raphani est: urinam cit & cum aceto potum lienẽ minuit. Gan
grenas idem emplastri modo impositum efficacissime circumscarificat. Calidum in
aceto mulso coctum contra anginas utiliter gargarissatur: & contra cerastæ mor
sus cum uino utiliter bibitur. Agrestis uero raphanus quam Romani armoraciam
uocant: folia satiuæ similia habet: multoq; magis lapsanæ. Radicem habet gracilẽ:
mollem: sapore acri. Coquuntur olerum modo folia & radix in cibos: estq; illi cale
faciendi: & urinam ciendi uis: uerumtamen ipsa æstuosa est.

INTERPRES.

Ecit quondam in carmine suo Flaccus amicis Pisonibus liberam risus potestatem si ad spe
f ctandam tabulam uocarentur: in qua humano capiti ceruicem pictor equinam sic impo
suisset: ut tota turpiter in atrum desineret piscem: nec quicquam ex eodem seminio & ge
nere in ea cõspiceret: sed collatis undiq; dissimilaribus partibus ridiculũ magis monstrum q̃ na
turæ iocunda imago aliqua esset. Neq; imerito rideri a sapientibus concessit: quod sine boni iactu
ra: piculoq; aliquo spectandũ ꝓponeret mendacium. Idem etiam non longe in eodẽ carmine eos
dem monebat. Crederent huic tabulæ fore librum persimilem: cuius nec pes nec caput uni red
derent formæ: mox ut erat sapiens subiecit pictoribus atq; poetis quidlibet audendi semper fuit
æqua potestas: pictoribus poetisq; concessum fuisse dicens: miscere simul quæ alioquin natura se
creuit. At non doctrinarum auctoribus: & his quos reiectis in aliud tempus figmentis & uoluptati
bus utilitati tantum & ueritati consulere oportet. Quod a græcorum medicis & librariis in rapha
no seruatum non est. Inutiliter enim (quodq; non ridere sed lamentari deceat) satiuo & notissimo
oleri montanam herbam miscuerunt non intelligentes quantopere a raphano siue agrestem: siue
satiuam intelligant: differat: quæ apios a pyri forma quam radix habet quondam dicta herba ẽ.
Quæ ex quarto huius scriptoris uolumine ad raphanum translata turpiter & inconcinna insitio
ne illi coaluit: coniunctaq; est ab his: qui audientes agrestem raphanum apion illam etiam appel
lari eandem: aut congenerem saltem huic esse crediderunt: ideoq; cum hac scribendam'. Eorũq;
fidem & auctoritatem secuti: qui ante nos in eodem hoc opere laborarunt simul cum raphano: &
inter olera primum mox seorsum priuatimq; & inter herbas de eadem bis inutiliter & importune
egerunt. Nos uero ni fallimur: quod uero simillius est secuti semel tantum & in quarto uolumine
inter congeneres illi plantas non cum raphano & inter olera de apio illa egimus. Quodq; mala in
sitione coaluerat in hoc capite ab eo: quod hic ait. Et contra cerastæ morsus cum uino utiliter bibi
tur usq; ad agrestis uero Raphanus &c totum ut alienum: & quod raphano disconueniret expun
ximus. Fueruntq; nobis consilii huius hæ causæ tota primum & inconcinna capitis huius series:
maleq; in eo cohærentes partes: nec quo ordine hic semper consueuit disposita: quæ diuersi gene
ris tractanda ab eo erant. Cogitauimus deinde nec nullam inuenimus rationem cur si apios illa
raphano congener erat: ideoq; cum eo tractanda iterum inter alias herbas raphano dissimiles de
scribenda esset: presertim nullis mutatis. Omnia siquidem ubiq; eadem sunt: nec res tantum sen
sus ue: sed uerba ipsa etiam: nihilq; hic legitur quod non illic etiam legatur: poterunt collatis si
mul duobus capitibus: quod ipsi deprehendimus uolentes manifeste intelligere. Eãq; ob causam
qm̃ uerisimile erat satis Dios. fuisse semel de re aliqua egisse: nec iterum de eadem inutiliter age
re: uos totam hanc partem ex hoc loco in quartum uolumẽ reiecimus: ubi inter cõgeneres herbas
propria

propria sedes illi erit. Accedebat his q quotquot ex ueteribus de raphano & apio scripserunt: qm̄ dissimiles & diuersi generis plantæ essent diuersis locis de his egerunt. Plinius cum raphanorum omnium historiam li. xix. cap. quinto. xx. autem & capite quarto medicinam tradidisset. xxvi. uolumie capite octauo de apio hac raphano simili egit. Verba eius sũt. Apios ischias siue raphanos agrios &c. Theophrastus itidem post longiorem raphanorum descriptionem libro septimo tractatam de apio hac in octauo inter dissimiles raphano plantas iterum atq; iterum egit. Paulus Aegineta i sexto de simplicibus seorsum apii huius & raphani meminit his uerbis ῥάφανος θερμαίνει μὲν κατὰ τὴν τρίτην ἀπόστασιν, ξηραίνει κατὰ τὴν δευτέραν· ἡ δὲ ἀγρία δραστικωτέρα κατ᾽ ἄμφω: certissimo argumento non esse apion agrestem raphanũ: ex quo hic seorsum ab apio: & una cũ satiua raphano agrestis meminit. Poterant tot testiũ dicta satis ad hanc rem esse: quibus ob antiqtatẽ & rei peritiam fides merito habenda erat. Sed sunt ex uetustate repetita nõ negligẽda inditia alia quæ nos diligenter obseruauimus. Vidimus enim & adhuc in manibus habemus antiquissimæ fidei græcos codices: in quibus nulla est hæc pars quæ ad apion herbam pertinet: non dicimus autẽ apion hortensem herbam: & in usu sanitatis notissimum olus: sed herbam cui in purgando maxima uis sit: quam græci apion sua uoce ideo dixerunt: q turbinatam radicem habet eadem quantitate & forma qua pirum est: quod græci apion uocant. Habemus præterea egregiæ antiquitatis latinũ Diosc. longobardis litteris scriptum: in quo nihil de apio herba additũ: mixtumq; raphano est. Citamus aũt hunc relictis impressis: & qui circũferunt codicibus: qm̄ a Plinio: aliisq; dicta magis q̄ a Dios. in illis legunt. Sed quid tam multis agimus: & sola testium fide & auctoritate nitimur? Res ipsa præ cæteris omnibus satis est. Quid enim excæpta radice & ea quadamtenus raphano simile habet apios a Dios. libro quarto descripta? Raphanon satiuam & agrestem nouerũt omnes: ideo nos nulla eius descriptiõe utimur. Apios uero herba non folia ut raphanus: sed ramulos duos tres ue a Dios. ex terra proferre dicit graciles: rubentes: iuncorum specie supra terrã parum se extollentes. Hos Plinius etiam iuncos nominauit: Folia rutæ similia oblongiora tantum & angustiora: radicem piri figura rotundiorem tamen: liquore plenam: cortice foris nigro: intus cãdido. Et hæc apii quam imprudenter raphano græcorum librarii miscuerunt historia species & forma est. Quid autem horum raphano conuenit? nobis sane nihil uidet. Nec aliter existimaturos legentes etiam credimus: Vt misceretur autem raphano apios radicis similitudo aliqua fecit. Cumq; ab imperitis ἀγριοράφανος: idest agrestis radix uocari cœpta esset paulatim ab imperitiore aliquo ad raphanum translata est: qui credens congenerem illi esse Dioscoridi in hac parte eã adiecit: adiectaq; in raphani corpus paulatim coaluit. Sed separanda a raphano est: quod nos fecimus: & suo loco tractanda presertim non conueniente etiam utriusq; medicina: ut quod a principio hic scriptor præcæpit: non coniungantur quæ discõueniunt: nec a suo genere separentur quæ similia sunt. Adiiciemus & illud non satis ad constituendum rei genus similitudinem esse: nec qa aliqui deficiente alio nomine ob eandem similitudinem cõmuni & æquiuoca appellatione quidpiam uocauerint eandem existimare rem: quod in apio hac factum esse manifeste deprehendit. de qua iterum certius & ex professo in quarto uolumine agetur. Nunc quod ad utriusq; raphani appellationes pertinet monere: illud satis erit: Quod hic a principio ait uocari a quibusdam raphanũ polyides eryngiũ incertam nominis eius causam habere: nisi forte πολυειδές: illud quod multiforme & multigenum significat uarias raphani species aliquibus significauit: quas a Theophrasto accæptas Plinius numerauit certis gentium: frondium: aliarumq; notarum diuersitatibus distinctas. Quodq; in agresti dictum est armoraciam a latinis dici sic esse Palladius in Octobri indicauit dicens. Item betam siccioribus locis nec non armoraciam seremus uel transferemus ad culta ut melior fiat: nam hæc agrestis est raphanus. In græcis Theophrastus armoraciam hãc a cornu forma & longitudine κέρας dici ait: quod nomen ob eandem causam pastinacis ẽt cõe fuit.

DIOS. DE Sisere. Cap. ciiii.

Sisaron. Romani siser dicũt. Notum omnibus siser. Suauis in cibo ori elixa siseris radix est: stomacho utilis: urinam cit: & cibi appetentiam excitat.

INTERPRES.

Inter olera quorum radix tantum in usu est siser antiquis fuit: nec quæsitam in eo nisi radicis crassitudinem Plinius & Columella indicauerũt: siquidem alter. xii. rei rusticæ suæ libro de satione eius agens iubet pastinato stercoratoq; loco & q̄ rarissime ponenda eẽ pastinacam siser & inulam ut maiora capiant incrementa: Alter naturalis historiæ libro. xix. e Germania maxime laudauit: quoniam egregiæ generositatis & amplissimæ magnitudinis in frigidissima regione nasceretur. Seri hoc non semine sed bulbis ueteres dixerunt; qui ut in lilio inula & aro fit a reliqua radice auulsi ad nouam sobolem in hortis disponuntur. Fecerunt in hoc genere

ueteres etiam satiuum & erraticum quemadmodum & in pastinaca cui congener esse creditur: si cuncta a ueteribus de eo tradita diligentius obseruentur. Poterant dici & alia: sed quae ab aliis tradita sunt sine desiderio a nobis relinquuntur.

DIOS. DE Rumice. Cap. cy.

Lapathon. Romani rumicẽ dicũt. Plura sunt rumicis genera: inter ea oxylapathon quasi acuta rumex dicitur: palustribus locis nascens: duris & in cacumine acutis foliis. Est praeter hanc hortensis rumex priori oĩno dissimilis. Est & tertia agrestis: breuis: plãtagini similis: mollis: & in terra iacens. Quarta postremo est: quã quidam ab aciditate saporis oxalida appellant: sunt qui eãdem etiã anaxyrida aut agrestem rumicẽ uocent. Cuius folia tertio generi. i. agresti breuiq; & plantagini simili similia sunt. Eius caulis non adeo grandis est: semẽ acuminatum: colore rubro: sapore acri: quod in caule & adnatis nascitur. Mollit aluum cũctaȝ rumicũ decoctũ olus. Crudũ idẽ melicetidas cum rosaceo & croco aliquandiu emplastri mõ ĩpositũ discutit. Agrestis semen: itẽq; eius quã ab acutis in summo foliis oxylapathũ & eius quam ab acido sapore oxalidem uocãt: utiliter in aqua uinoue bibitur contra intestinoȝ tormina: coeliacas alui fluctiones & stomachi ex repletione fastidia: & scorpionum ictus: & si praepoto semine eius aliquis se munierit nihil a scorpione percussus patiet. Sanant rumicũ omnium radices in aceto coctae crudaeq; mox emplastri modo impositae lepras: impetigines: scabrosq; ungues: uerũ oportet locũ nitro acetoq; in sole confricatũ antea praeparasse. Fouent & rumicũ decocto prurigines utiliter aut in balneo eodem destringunt. Decoctis in uino ẽt rumicibus in dolore dentes & aures utiliter colluuntur. Strumas eaedem & secũdũ aures abscessus: quos parotidas dicunt in uino elixae & illitę discutiunt. In aceto autem lienem minuunt. Vtuntur quidam radicibus rumicum ẽt cõtra strumas uinculo aliquo ex collo eas suspendentes. Concisae & foeminis subditae radices eaedẽ muliebres fluctiones sistũt. Quin ẽt in uino decoctae fellis suffusionẽ emendãt: calculos in uesicis frangunt: menses ducũt: & scorpionũ ictibus succurrunt. Est & quae Hippolapathus. i. grandis rumex a graecis uocat. Grande olus grandis haec rumex est. Nascit in palustribus: habetq; easdẽ antedictis rumicũ generibus uires.

INTERPRES.

Quae a principio capitis huius frequens uox auditur ὀξὺ ὀξὺ: & quae ab his cõposita sunt ὀξυλάπαθον & ὀξαλίς: quibus anceps ad acetum: & quae acuminata sunt significatio ẽ: causam antiqs interpretibus & latinis medicis dedit ut oẽ rumicis genus uno acetosae noie indicarent: q. ẽ ὀξὺ graeci acetum dicunt. Cum tñ quartũ rumicis tãtũ genus acido sapore sit: ideoq; ὀξαλίς dicta fuerit: qua uoce uinum quod acorem contraxit & acescentem foecem graeci etiam appellant. Caetera uero omnia ab acuta foliorum magis minusue cuspide ὀξυλάπαθον & ὑποξιλάπαθον dicta fuerint. Quod forte miretur aliquis si nesciat late in graecis patere significationem τοῦ ὀξέως. i. eius quod illi acutum dicunt: nec tñ indicari ea uoce quae in cuspidem aut mucronem desinunt: sed quae celeri motu ẽt transeunt: & subito efficaciq; sensu sentiuntur: qm quemadmodum illa cuspide mucroneq; suo q̃primum penetrant: eodẽ modo & haec festinata & efficaci actione potestatem suã exercẽt. Sic Homerus gladiũ acutum saepenumero dixit. Pindarus uero acutam niuẽ non eodem quo gladiũ modo acutã: sed gelu sensuq; suo in humanum corpus penetralem. Qua uoce Lucretius & Maro foelicissime in frigore usi fuerunt. Eadem ratione Hippocrates etiam καιρὸν ὀξὺν. i. idest occasionem non acutam: sed citissime transeuntem & praecipitem dixit. Ob hanc ipsam causam acetum etiam ὀξὺ a graecis dictum est: q acore suo altius efficacissimeq; in hominis sensum penetret: nec fine doloris aliquo sensu sentiatur. Fuit itaq; in rumicum nominibus antiqs graecis haec ratio: ut una eademq; uoce in aliis acidus significaret sapor: in aliis acuminata foliorũ cuspis. Ideoq; nos in quibus acidus sapor sit ea descriptiõe usi sumus quae id indicaret. In qbus aũt acuminata essent folia aliqd itidẽ adiecimus: quo ea significaret species. Quodq; hic in quarto genere ait nõ oxalida ab acido sapore tñ sed anaxyrida etiam dici a foliorum figura acceptum est.

Quoniam

Quoniam calceorum soleis: quos græci ea uoce aliquando significant similia sunt: queadmodum & sensu deprehendit. Scimus quidem anaxyridas græcis latinisq; scriptoribus fœminalia & brachas plerũq; significare: uulgatamq; in hac significatione eam esse uocẽ. Ve᷑ nõ id tm̃ ea significatur: sed certum calceo᷑ genus etiam: Quod ex ueteribus græcis testati aliqui sunt: a quo᷑ i foliis forma hoc rumicis genus anaxyris dictum quondam fuit. Erat & de hippolapatho dicẽdum hoc loco: quæ grandis & paulominus q̃ arborescens rumex in palustribus nascit: & qua rõne magnitudinis & excelsæ staturæ nota in nomine illo sit. Ve᷑ quod ad oleris genus pertinet satis fit quod dictum a Dios. hoc capite est. Quod aũt ad nominis rationem compositionemq; eius: & quid plãtis coniuncta ἵππου uox significet: in hippomaratro aut hipposelino certius dicet. Notum cũctis & ubiq; rumicis olus est: nihil ideo nos ultra monemus. Omnibus præterea exposita sunt quæ Plinius Theophrastus: totq; alii de eo tradiderunt. Quibus relictis ex re rustica: plantarumq; disciplina monemus adnata & adnascentia nobis in hoc opere esse: quæ græcis Theophrastoq; in primis παραφυάδες sunt q; adnascantur & superaccedant sic appellatæ. Sciẽdũq; illud queadmodum in maiores minoresq; arbor diuiditur ramos. Sic etiam in oleribus herbisq; aliis surgentes caules ueluti ramulos aliquando ex se mittunt contra primũ naturæ consilium: quæ foliis tantum ornare eos cogitauerit: ut passim in multis uidere licet: suntq; in planta᷑ genere quibus datum & quibus negatum id a natura fuerit. In q̃bus aũt noua hæc quasi proles oritur παραφυάδας græci: Plinius adnata semper: aut adnascẽtia uocat: estq; id olerum & herbarum proprium quemadmodum in arboribus priuatim rami appellantur. Non est nobis cum Barbaro in hoc capite idẽ quod ille ait Acutiora parte sui postrema & duriora habet folia: nos autẽ in cacumine acutis foliis. Nec scimus quam postremam partem ille dicat. Dios. κατὰ ἄκρα dixit quod in extremitatibus significat. At nõ potest in foliis acutũ esse extremum: nisi quod summum cacumen eo᷑ est. Quod etiam ille simpliciter ait stomachi fastidia: nos ex repletione adiecimus: id enim significari priuatim ea uoce credimus: ut alibi docuimus: sunt enim plura fastidii ciborum ex causis genera: & hic priuatim ἄσιν dixit Plinius incertius adhuc rem indicauit uitia stomachi inextricabilia uocans.

DIOS. DE Lapsana. Cap. cvi.

Apsanan sunt qui napium uocant: Aegyptii erithmæ. Romani lapsanam
l dicunt. Agreste olus lapsana est: nutrit magis q̃ rumex & stomacho magis accomodata est. Eius folia caulesq; elixi in cibo sumuntur.

INTERPRES.

Hæc est lapsana illa qua Plinius. xix. ait ad Dyrrhachium uixisse Cæsariãos milites: eamq;
h in triumpho Imperatori suo iocularibus carminibus exprobrasse: Vulgare olus & in brassicarum genere. Eam præcæpit Columella prope aluearia serendam esse: quoniam copiosam ex ea cæram apes colligant. Vulgaremq; dixit: quoniam ubiq; fere nascitur foliis non dissimilibus brassicæ: & ut nos uidimus utrinq; trinis.

DIOS. DE Blito. Cap. cvii.

Liton ægyptii Aeclotoripam: alii Eriplem. Romani pariter græcis Blitum
b appellant. Estur hoc etiam oleris modo: bonam tantum facit aluũ: sed nullas habet alias medicas uires.

INTERPRES.

Aledicebatur quondam hominũ ignauiæ ex hoc olere: & in accusanda ridenda ue alicu-
m ius socordia & inutilitate despectiorem Blito uulgus appellabat: tam nullum in morbis aut sanitate usum habet. Edendo herbam esse blitum Paulus Aegineta in sexto ait: humere q; in secũdo ordine & frigere. Palladius i Martio mẽse his uerbis de natura satiõe q; ei⁹ tradidit. Hoc mẽse blitus serit solo qualicũq; sed culto. Olus hoc neq; rũcandũ neq; sarculãdũ ẽ: cũ semel natũ fuerit ipsum se p multa secula seminis sui deiectiõe reparabit: ut ẽt si uelis uix possit aboleri. Paulus itidem Aegyneta præter paulo ante dicta in primo inter olera blitũ numerauit: cõiunxitq; atriplici: nec quicq̃ de utraq; aliud dixit q̃ humidũ ẽẽ: uẽtrẽ deiicere: & parce nutrire.

DIOS. DE Malua. Cap. cviii.

Alachen sunt qui muris caudam appellent. Pythagoras cinthema: Zoro-
m aster diadesma: Aegyptii chocorten: Magi capræ lienem. Romani maluam dicunt. Duplex maluæ genus est: hortensis altera: siluestris & incultis

locis nascens altera. Estq; hortensis magis q̃ syluestris edendo: stomacho tamẽ inutilis: bonam facit aluum: multoq; magis eius caules. Ipsa intestinis & uessicæ utilis est. Restituunt in integrũ oculorum fistulas quas Aegylopas dicunt cruda maluæ folia cõmanducata: & cum exiguo sale addito melle emplastri modo imposita: Verum in inducenda cicatrice sine sale utendum ea est. Prodest eadem eodẽ modo imposita contra apium uesparumq; ictus: & si cruda cõcisaq; ex oleo antea se unxerit aliquis nullas eo℞ insectorũ iniurias sentiet. Emendat furfures & manãtia capitis ulcera ex urina hominis emplastri modo imposita. Ambustis sacrisq; ignibus medentur elixa concisaq; maluæ folia & ex oleo imposita. Est maluæ decocto uis insidentium fœmina℞ locos fouendo mollire. Idem contra intestino℞: uuluæ: sedisq; erosiones utiliter infunditur. Decoctæ cum radicibus suis maluę ius letalibus uenenis oĩbus accomodatum est: sed oportet bibentes continuis uomitiõibus qđ biberint reddere. Phalangio℞ morsibus itidẽ prodest: & lac fœminis pritat. Semẽ pterea eius admixto syluestris lothi semine in uino potũ uessicæ dolores lenit.

INTERPRES.

Circumaguntur tota die ad Solẽ si Theophrasto credimus maluæ folia: neq; in sanitate tm̃ & ualitudine oleris eius usum natura esse homini uoluit: sed ad mensuram tpis horariũ hoc nubilo cœlo ẽt nobis cõcessit: quod subinde contemplantes ex folio℞ eius statu cõuersione ue meridianas & utrinq; alias colligeremus horas: Quod minus mireť aliqs: si nõ dissimili rõne contempletur in flo℞ coloribus factas subinde mutationes aliquas. Claudiq; & aperiri alios: nec tm̃ folia: sed eosdem ẽt circũagi flores & beneficũ solis sidus qua possunt hac rõne sequi & uenerari: qui inextincta caloris lucisq; suæ ui in iferiore hoc mundo benigne omnia fouẽt quotidiano ad nos accessu: recessuq; clausa aliqua aperit & aperta claudit: & quæ periisse credebanť ad uitam restituit. Frigore.n.& calore cuncta hæc uariantur: clauditurq; ueluti glacie adstricto humore quod friget: aperitur cõtra diffunditurq; quod calet. Vnusq; utriusq; euentus diuersa tm̃ ratiõe auctor & cã sol est. Qui quæ claudi & aperiri nequeunt: conuertit: & circũagendo sequi se cogit. Idq; in maluæ foliis fieri quod pauloante diximus testatus Theophrastus est: & ut decebat: sapientem & naturæ peritum cur ad solem circumagerenť cãm etiam reddidit: quam ex multo humore eius oleris esse dixit: qui dum ui & calore Solis subinde exsugitur: qua parte Sol agit in eam procliue folium inclinat: non aliter q̃ quæ in uulnus cadunt. Verba eius hæc sunt. ἐνίων δὲ καὶ τὰ φύλλα συμπαράγει τῷ ἡλίῳ καθάπερ τῆς μαλάχης. αἴτιον δὲ τοῦ ὑγροῦ ἡ ἀφαίρεσις, ᾗ παρὰ ἂν ἐξάγει θερμαίνων ὁ ἥλιος ἐν τούτῳ ἡ ἔγκλισις. Quæ omnia de notissimo olere longius dicta a nobis fuerunt: ut quod de eo ab antiquioribus medicis constitutum est humore multo abũdare maluam: hoc ẽt argumẽto & auctore confirmareť. Circũagi ad Solẽ folia maluæ testať pter Theophrastũ in carmine suo Columella ẽt dicens. Et Moloche prono sequiť quæ uertice Solem. Molochen Romanus scriptor græcæ antiquitatis studiosus quã posteriores in ea gente malachen dixerunt: uocauit. Sciebat.n. antiquissimos græcos sic maluam appellasse: habebatq; eius uocis eosdẽ Athenæo testes: testatus eni in secundo dipnosophistæ sui cõmentario is est Malachen maluã solos Athenienses uocasse. Cæteros uero Molochen: quiq; in cœna eius loquebať Vlpianus uidisse se testabatur in antiquis antiphanis exemplaribus molochen scribi legisseq; se. τρώγοντες μολόχης ῥίζας .i. maluæ radices comedentes: & in Epicharmo πραότερος ἔγωγε μολόχης. quod est mitior ego malua: ex qbus rõcinari illud necesse est siue malachen: siue molochen in græcis aliqs dicat maluam semper significari: nec nos ob aliã cãm de tota hac re lõgius egimus q̃ ne in Columellæ carmine dubitaret aliqs molochen aliã a malua esse, Duplex maluæ genus fecit hic scriptor: non genere sed humana diligentia & opere diuersum. Satiua.n.& hortensis a syluestri & incultis locis nascente solis natalibus differt Neq; arborescit hæc malua ut quæ a Romanis Ibiscus: a græcis Althea nominatur: de qua i tertio certius & ex professo agetur. Ea est syluestris maluæ genus a syluestri hac cui in hoc capite satiua & hortensis opponitur diuersum. Hortensem enim hic uocat: quæ in hortis ad cibos quondam sereretur ut ea rõne melioresceret: & cultura iocundiorem saporem referret. Indicantque Flaccus in latinis: in græcis Hesiodus quotidianum pro olere maluæ usum fuisse. Syluestrem uero non quæ in syluis aut asperis locis nascatur: sed incultis tantum: χερσαῖαν enim hic ait: qua uoce græci τὴν ἀνέργαστον γῆν. idest incultam: nec elaboratam terram significant: qualis in semitis: pratis: aliisq; huiuscemodi ruris & agri partibus est: quæ quoniam cultura uacant syluestribus similes sunt. Nos utrunq; diximus: ne quod Barbarus ait: terrestrem diceremus: quod ad huius scriptoris intellectum nihil pertinet. Credidit enim ille græcis χέρσον terram simpliciter

significare:sed ut diximus incultam proprie ea uox indicat. Non habẽt:quod sciamus: tot maluæ appellationes a Diosc.statim a principio numeratæ certam nois originem aliquam & causam: ideo a nobis indictæ relinquunt. Sola Pythagoræ appellatio illa a flore significationem habere potuit: qui nõ in hac:sed in Althea rosæ figura & specie magis est. Cæteræ aut Barbaræ sunt: aut magorũ superstitionem habent:& ob id in medicæ materiæ disciplina nihili faciendæ.

DIOS. DE Atriplici. Cap. cviii.

Traphaxin sunt qui chrysolachanon quasi aureũ olus appellẽt. Aegyptii
a ochi. Romani Atriplicem dicũt. Notum omnibus olus atriplex est. Duo eius genera sunt agreste & hortense. Estur olerum modo elixũ: aluũ mollit:discutit panos illitum crudũ & elixum:sanatq; suffusos felle potum cum mulsa aqua atriplicis semen.

INTERPRES.

Ocatus ex hoc olere quondam in fabula quæ equites inscribitur græcoꝝ oium comicorũ
i lepidissimus Aristophanes est falsi atriplicis olere ab oratoribus Atheniẽses impleri in cõtione dicens. Compositoq; ex olere & mendacio nomine quæsitam in populo uulgari ratione gratiam & credulæ plebis irritam bonorum spem simul deridens:nõ aliá ob cám q̃ quia uulgare hoc olus est:nullamq; habet maiorem utilitatem:qualia hominũ mendacia sunt ubiq; oibus in promptu:parataq;:& inutiliter plerunq; euadentia:quod olus hoc ẽt habet in tertio refrigerandi ordine per aluum celerrime descendens. Quæ tota spei fortuna est:siquidẽ in ancipiti posita quátum uis leui pulsu & strepitu tota perit & euolat. Sationem Atraphaxis docuit Columella lib.xii. his uerbis. Cherephilũ itẽq; olus atriplicis qđ græci uocát ἀτράφαξιν circa calẽdas octobres obrui oportet:nõ frigidissimo loco. Ná si regio sæuas hẽt hyemes post Idus Februarias semine differenda sunt:suaq; sede partienda:Papauer & anhetũ eandem habent conditionẽ sationis: quá Cherephilum & atraphaxis. Cur aũt Chrysolachanon etiam.i.aureum olus quondam diceretur: facilẽ habet coniecturam:quoniam lutheo flore sit:ideoq; ab auro nomen inuenerit.

DIOS. DE Omni brassica. Cap. cxi.

Ramben hemeron. Romani Brassicã satiuam dicũt. Bonam facit aluum
c subcrudæ satiuæ brassicæ cibus. Sistit contra percocta: multoq; magis bis aut in lixiuio cinere cocta. Maior est per æstatem brassicæ acrimonia: stomachoq; nocet. Non estur ob amaritudinem quæ in Aegypto nascit̃ brassica. Tremulis & qbus oculi hebetiores sunt: in cibo subuenit. Crapulæ ebrietatisq; noxas discutit a cibo sumpta. Stomacho utiliora brassicæ cymata:uerũ maiorẽ acrimoniã habent:& ad ciendã urinam efficaciore ui sunt. Seruata eadẽ saleq; condita cymata stomacho inutilia sunt & aluũ turbant. Mollit aluũ crudæ brassicæ succus cũ nitro potus & iride. Idem cum uino potus uiperæ morsibus subuenit. Cũ fœnogræci farina & aceto podagris:articuloꝝ doloribus:sordidisq; ulceribus & uetustis utiliter emplastri mõ imponitur. Purgat per se ẽt caput naribus infusus:& cum lolii farina appositus menses trahit. Folia per se aut cũ polentã concisa ad inflãmatiões oẽs tumoresq; faciũt:sacris ignibus epinyctidibusq; & lepris medent̃. Cum sale eadem carbũculos erumpũt:fluentemq; capillum retinent. Elixa itidem addito melle gangrenarũ pascentibus malis opitulant̃. Quin etiã cruda ex aceto lienosis utiliter mãdunt. & cõmanducata sic ut sensim per fauces delabat̃ succus: amissam restituunt uocẽ. Aluũ & menses cit potum brassicæ decoctũ. Faciunt sterilitatem brassicæ flores a puerperio in pessulis appositi: semen brassicæ eiusq; presertim quæ in Aegypto nascit̃ potum uentris lumbricos pellit. Miscetur idem Theriacis antidotis. Faciem & lẽtigines exterit. Virides brassicaꝝ caules una cum radicibus suis crematis moxq; suillo uetere adipe excæpti lateris diutinos dolores impositi: sanant. Est & agrestis brassica quã Romani rusticam uocant. Nascit̃ ea maritimis plerunq; & ꝑruptis locis satiuæ similis; cãdidior tñ;hirsutiorq; & amara. Estur non ingrato sa-

pore coliculus eius in lixiuio cinere elixus. Glutinãt uulnera emplastri modo imposita brassicæ huius folia: tumoresq; & inflãmationes omnes discutiunt. Quæ uero marina appellat̃ brassica diuersa penitus a satiua est. Folia habet longissima: tenuissima rotundæ aristolochiæ similia: Quæ singula a ramulis leniter rubentibus ex uno pediculo hæderaceorum modo prodeunt. Habet brassica hæc candidum incisa liquorem: non tamen copiosum: gustu quadamtenus salso cum amaritudine aliqua concretiõe pinguem. Tota herba ob acrimoniam suam stomacho inutilis est. Eius elixæ cibus aliorum omnium maxime aluum soluit. Coquunt ob acrimõiam cum ea pingues aliqui carnes.

INTERPRES.

Victor omnibus ut credimus post se Theophrastus fuit ut brassicæ quæ edendo est præci
a puã diuisionẽ triplicẽ facerent: nec aliter si conferant̃ ueterũ latinorũ cum eo in hac parte commentaria rem diligenter intuentibus uidebit̃. Nihil.n. octauo de plantis libro de olere hoc ab eo dictum non iisdem uerbis Romana breuitate a Marco Catone rusticarũ rerũ capite cẽtesimo & quinquagesimoseptimo redditũ est. & post Catonẽ a Pli. naturalis historiæ. xix. capite. yii. Quæ ideo non repetunt̃ a nobis: qm̃ quæ tria a Diosc. numerant̃ hoc loco brassicæ genera satiuæ agrestis & marinæ aliã diuisiõis rõnẽ hñt. Siquidẽ illæ ex ruris hortorũq; disciplina & ad usum sanitatis in pascenda familia ab auctoribus illis traditæ fuerunt. Hæ diuersis locis nascentes ad medicinam docent̃. Oportet itaq; in priore illa brassica & quã satiuam hic dixit tria illa Theophrasti Catonis & Plinii genera collegisse: omnium.n. pares uires sunt: tũ agrestem & marinã illis adiicere sponte sua: aliisq; locis: & ad medicinam tm̃ nascentes: & quæ nõ aliũde q̃ ex similitudine aliqua in familiam & nomẽ brassicarũ uenerunt: quales plantæ aliæ multæ deficientibus ppriis appellationibus quibus indicarent̃ gẽtium adoptione nomen & dignitatẽ inuenerunt. Vidimus nos marinã brassicã nihil præter florẽ simile satiuæ habentẽ: eadem figura qua a Dios. describitur: tenuissimis & in longitudinẽ porrectis foliis: qualia in salice sunt: pediculis pendentibus: & in longis ramulis per interualla binis deinceps dispositis. Hãc in antiquissimis græcorũ codicibus a Romanis legimus marinũ codiculũ uocari. Agrestem Plinius erraticam ẽt nominat cõi syluestribus cũctis
Erraticum appellatiõe. Quæ.n. græci ἄγρια dicunt erratica plerunq; latini appellauerunt. Non relinquẽdum illud etiam: quod ad græcorũ in hoc olere appellatiões ptinet: quã posteriores in ea gente Cramben
Raphanus idẽ quod brassica dixerunt antiquiores raphanũ dixisse. Testat̃ id Theophrastus libro de plantis octauo: q nõ alio q̃ raphani noie p crãbe utit̃. Verba eius sunt. τῆς δὲ ῥαφάνου τρίχη διαφορουμένης &c. Nec multo post ἰδίως δὲ ἡ ῥάφανος ἔχει. Itemq; lib. ii. de causis plantarũ. καθάπερ ἡ ἄμπελος τῇ τῆς δάφνης καὶ τῇ τῆς ῥαφάνου. Quæ omnia non de raphano quæ radicula nũc est: sed de crambe quã brassicã nostri nominant: ab eo dicta fuerunt. Idem & longe certius Aristoteles lib. y. de animalium historia: quo loco de erucis ĩ brassicis nascẽtib' his agit uerbis. αἱ δὲ γίγνονται ἐκ τῶν φύλλων τῶν χλωρῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥαφάνου ἣν καλοῦσι τινὲς κράμβην: Quod est. Nascunt̃ & aliæ ex uiridibus foliis: presertimq; in raphano quam crambẽ aliqui. i. brassicam nominãt. Actum de tota hac re longius a nobis est ut intelligerent legentes quãto periculo huiuscemodi docent̃ nisi res prius q̃ uoces cognouerit aliqs: & scirent qui medicinã profitentur posse aliqñ fieri ut raphanũ p brassica in antiquissimis græcorũ scriptoribus inueniant: Qualis Hippocrates est: oportereq; in ea uoce non radiculã quæ nunc græcis & latinis raphanus dicit̃: sed brassicæ olus intelligi. Factũ in dialectis gentium semper ẽ ut mutatis p tpa significationũ æstimationibus permanentibus rebus uoces mutẽtur: significetq; nũc græcis cor uox quæ stomachũ quondam significabat: & quæ hostium uentriculi supioris nunc totum uentriculum: eademq; rõne in latinis multa ab antiqua significatione ad indicandas nouas res translata sunt. Quæ interpretes & doctrinarũ professores diligẽtissime obseruasse oportet. Quod alibi etiam longius a nobis dicetur. Nunc quod in brassica nouisse oportet: qd brassicæ cymæ seu
Cymata Cymæ cymata sunt breuiter dicemus. Ea nos auctore Columella & scriptore hoc neutro genere potiusq̃ fœminino uocauimus: & si Plinius & alii fœminino frequentius q̃ neutro usi in eadem re fuerunt. Factum a græcis nomen a fœtura est: κύειν: n prægnantem fœtamq; esse hoiem: & uterum gerere dixerunt: factoq; ab eo uerbo uerbali nomine κύημα fœtũ dixerunt: licetq; fœtus pprie in animalibus dicatur: nihilominus fœlici translatione in his quæ florent: presertimq; in brassica cymata etiam quasi κυήματα dixerunt tenerrimos coliculos: quos appetente uere in prima florum germinatione & in summa stirpe hoc olus profert discretis quidem clausis adhuc florum calicibus: quales quot annis uidere licet: In quibus floris primum mox seminis fœtus clauditur. Ea manifeste Columella in carmine suo descripsit. Tunc quoq; conseritur toto quæ plurima terræ: Orbe uirẽs pariter plebi regiq; superbo: Frigoribus caules & ueris cymata mittit. Diciq; a græcis κύημα ĩ quo flos ad semen clauditur libro septimo Theophrastus in plantis suis ostendit: siquidem ait. ὅτι τὸ

κύημα καὶ ἐν ᾧ τὸ ἄνθος ἢ καὶ ὁ καρπὸς:quod est Cyema:& in quo flos aut semen. Sunt in hoc capite etiam quæ nobis cum aliis non conueniunt:presertimq; illic ubi Dios. de semine Aegyptiæ brassicæ agens antidotis misceri ait non cœliacis ut passim legitur:sed theriacis:neq; enim remedia quibus cœliaci curant̃ in censu antidotorum sunt. Solis uenenis & uenenatis antidota respõdẽt. Diximus non multo ante quæ nam ea sint:& unde facto nomine priuatim uenenis & uenenatis inseruiant: q̃ omnia theriaca græci appellauerunt. Eamq; ob causam pro cœliacis theriaca a nobis dicta sunt: p̃sertim iubente hoc ipso scriptore contra uiperarum morsus brassica uti. Discrepat & illud in quo Barbarus ait brassicæ flores a concæptu uirginali subditos in lana abortiuos eẽ. Nihil enim de uirginibus hic agitur:neq; atocion qua uoce hic usus est abortiuum significat:sed quod spe partus priuet:id autem nihil aliud est q̃ quod sterilitatem facit. Signatum alias hoc ipsum a nobis fuit: cãq; ob cãm breuius nunc de eo agimus. Omnes ex græcorum decretis brassicæ aluum soluunt:sed efficacior ad omnia syluestris q̃ satiua:ideoq; non sine noxa in corpus admittitur. Marina etiam salsuginis alicuius & amaritudinis particeps aluum uiolentissime expurgat.

DIOS. DE BETA. Cap. cx.

Eutlon. Romani Betam dicunt. Duplex Betæ genus est: nigra altera quæ cum lente cocta aluum efficacissime compescit: multoq; magis radix. Candida altera est quæ bonam facit aluum. Ambæ ob nitrosam quam habent uim mali succi sunt. Ideoq; caput purgat naribus earum succus cum melle instillatus. Prodest idẽ & doloribus auriũ. Quin ẽt radicũ: foliorũq; decocto furfures & lendes capitis abstergunt. Fouent eodem perniones etiam. Crudis foliis uitiligines: capilli defluuia quas alopecias dicunt: & quæ pascendo serpunt: ulcera utiliter emplastri mõ illinunt. In uitiliginibus cũ nitro locum antea confricasse oportet. In alopeciis autem unguibus scarificasse. Sanat elixa beta papularum eruptiones: ambusta & sacros ignes.

INTERPRES.

Votquot hactenus de beta notissimo omnibus olere aut in historia aut medicina aliquid tradiderunt omnes duo genera eius fecerunt colore alterum ab altero distinguẽtes. Theophrastus lib. vii. διαφέρουσι δὲ καὶ τῶν τεύτλων τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος: καὶ ὀλιγοσπερμότερον ὃ καλοῦσί τινες σικελικόν. Quod est meliore autem succi copia in betis cãdida q̃ nigra est: pauciore etiam semine quam sicelicam aliqui uocant. Plinius. xix. uolumine a Theophrasto accæpta eadẽ his reddidit uerbis. Eius quoq; a colore duo genera græci fecere nigram & candidam quam præferunt: parcissimi seminis: appellantq; siculam. Paulus Aegineta etiam in sexto candidã nigræ antepòsuit. Athenæus præterea in tertio Dipnosophistæ candidã nigræ prætulit: q; simul aluum mollit: & stomacho accomodata est: qd non facit nigra: quæ adstringendi uim habet: & ne longiores simus nullus non de beta agens discrimen eius oleris hoc tradidit: & nihilominus præter Theophrastum nullas discriminis eius alias notas aliquis ostendit: quibus cognita in frequentiore usu esset: & is non quod ad colorẽ ptineret: sed quod ad uires bonitatemq; succi & exiguam seminis copiam. Solus Columella quod hactenus legerim in carmine suo facilẽ coloris huius in beta cognitionem indicauit dicens. Sic & humo pingui ferratæ cuspidis ictu Deprimit̃ folio uiridis pede cãdida beta: pedem candidum radicem appellans: quæ facilis cognitu nota omnibus cũ seret̃ & uelletur erit. Quæ enim nigra radice erit agrestis beta habebit̃: ideoq; in uetustioribus & melioribus aliquot græcis a principio huius capitis legit̃ non ut Barbarus uertit τεῦτλον μέγα quod grande significat: sed una tm̃ mutata littera μέλαν καὶ ἄγριον: quod nigrũ indicat & syluestre. Hæc. n. candidæ cõparata agrestis a græcis habebit̃: nõ quã Plinius. xx. libro capite. viii. limonion aut neuroides a quibusdam uocari ait. De qua hic ipse scriptor lib. iiii. folia betæ similia habere tantum dicet.

DIOS. DE Portulaca. Cap. cxi.

Ndrachnen. Romani portulacã dicũt. Adstringit portulaca. Capitis doloribus ideo: oculorum: aliarumq; partium inflammationibus: stomachi ardoribus item: sacris ignibus: uesicęq; doloribus cum polenta subuenit: In cibo eadem dentium ex acriore acerbo ue aliquo cibo torpores corrigit: stomachi itidem: intestinorũq; ardores: & in eas partes destillationes lenit. Renũ uesicæq; erosionibus utilis uitia earum partium emẽdat. Veneris impetus inhibet. Fa-

cit ad eadem in potu ſuccus eius. Facit ad febres etiam. Prodeſt cõtra rotundos uen-
tris lumbricos: cruenta ſputa: inteſtinorum tormina: hęmorroidas: ſanguinis eru-
ptiones ad ſummum cocta portulaca. Prodeſt & contra chalcidicæ lacertæ morſus.
Oculorum medicamentis utiliter miſcetur. Clyſtere eadem cõtra deſtillationes in inte-
ſtina muliebrium locorum: eroſiones infundit. Inſpergitur capiti in dolore ex æſtu fa
cto cum roſaceo aut oleo. Inſpergitur & contra puſtularum in capite eruptiões cũ
uino ut exterantur: & cum polenta contra uulnerum ſyderatiões utiliter emplaſtri
modo imponitur.

INTERPRES.

I Ngrate ſimul & iniuſte fecerit aliquis: ſi quæ natura coniunxit & congenera eſſe uoluit hi-
ſtoria aut appellationibus adeo ſeparauerit: ut diuerſa credantur. Scorſumq; tractata quã
alioquin haberent gratiam & lucem amiſerint. Vtinam quod aut ſecreta ui hominem na-
tura docet: aut quod humanis legibus inſtitutũ eſt ut ad nos noſtra cõtinue reuocemus. Sic noſtra
ætate deus aut medicæ materiæ peritiſſimus exſurgeret homo aliquis: qui mixtas ſimul hoc tẽpo
re in hoc ſcriptore diuerſi generis plantas & æquiuocis appellationibus incertas non negligendi iu
dicii arbiter ſecerneret: ſtatimq; diceret hinc uos: uos hinc mutatis diſcedite partibus. Diſcedẽtibuſq;
ad ſuum genus omnibus exciperet coniũgeretq; ſibi ſedum quæ ſua ſunt: & quas habet portulaca
uires ſeorſum oſtenderet. Si.n. id fieret: nullus nobis relinqueretur in hoc ſcriptore labor. Nec ra-
tionem modo reddere cogeremur: cur relicta agreſtis portulacæ hoc loco hiſtoria & medicina in
quartum uolumen cũ ſedo tractandã utranq; diſtulerimus. Sed quoniam ſperare id paulo minus q̃ im-
poſſibile eſt: Deſiimus.n. quod innocentibus quondã quotidie concedebatur deũ audire: & præte
ritorum tẽporum iniuriis: herbariorumq; & medicorum negligẽtia diſciplina hæc tantopere iactata eſt: ut
quæ ſimilitudine aliqua inter ſe conueniunt: in græcorum codicibus adeo mixta ſimul cõfuſaq; ſint:
ut nec ſuis nominibus appellata: nec ſuis locis diſpoſita inueniantur. Quod ſedo & portulacæ acci-
dit. Dico aũt ſedum quod accæpta a græcis uocis eius ſignificatione uulgus ſemperuiuũ appellat.
Sedum In quibus carnoſa folia: foliorumq; leuor & in longitudinem aliquam eorum protenſio: & quod præ
cipuũ in ambobus eſt diutius humorẽ uiredinemq; ſuã ſeruare fecerunt; ut inuicem mutatis ap-
pellationibus ſedi aliquod genus portulaca & portulacæ inuicem ſedum diceretur. Factũ etiã ex
eo eſt: ut portulacã notiſſimũ olus ãncederet nũc ſub agreſtis portulacæ titulo ultimũ ſedi genus.
Quod nos animaduertentes agreſtis portulacæ cõmentationem in quartum uolumẽ diſtulimus.
Quo loco quæ hic de ea dicuntur: iterũ repetita iiſdem fere uerbis inueniuntur. Fueruntq; nobis
huius rei auctores Plinius primũ .xx. uolumine capite .xx. qui oẽm portulacæ medicinam percur
rens nihil agreſtis huius meminit: neq; ab re quoniam naturæ peritiſſimus cõgenerem ſedo magis q̃ por-
tulacæ eſſe cognouerat. Ideoq; inter ſedi genera lib. xxv. longius & iiſdem Dioſcoridi uerbis de ea
agit. Qui deinde nobis ſunt uetuſtiſſimi & oium probatiſſimæ fidei latinus & græcus Dioſcoridis
codices nullam hoc loco agreſtem portulacam oſtendunt: certiſſimo ut credendum eſt argumen
to non in ſecundo uolumine: ſed in quarto propriam eſſe agreſtis portulacæ ſedem. Fuiſſeq; hanc
antiquã & uerã Dioſ. cõmentationem ex eo ueriſimile eſt. Paulus Aegineta etiã in .vi. de portulaca
ſimpliciter agens agreſtis huius non meminit: quaſi in ſedi genere hãc & ipſe relinqueret. His nos
coniecturis & teſtibus uſi expunctam ex hoc loco agreſtem portulacam in quartum reiecimus uo-
lumen: ne bis de ea quod alii fecerunt: & diuerſis locis ageretur. Nec ſi etiam portulaca hæc ſit: & cũ
ea ob id tractanda ægreferendum hoc erit: quando ut quotidie iactatur: non perit nec aufertur quod
dãdum in aliud tempus differtur. Mederi portulacam Plinius eodem loco ait: oris ulceribus: gin
Hæmodia giuarum tumoribus & dentium doloribus. Hic αἱμωδίαν ποιεῖν tantum dixit malum: quod nul-
la grauiore intrinſeca cauſa fit Sed ut non multo ante diximus ex acidis: acerbiſq; ciborũ ſuccis: q-
bus aliquando dentes adeo torpent: ut ſine dolore cõmanducare aliquid & atterere nequeant. Ex
eo uitio αἱμωδιᾷ uerbum græci fecerunt: quo non ſolum in torpentibus a cremento ciborum dẽ-
tibus utuntur: ſed cum uidentibus audientibuſue ingratum ſenſibus his aliquid: qualis ferræ ſtri
dor eſt: nõ diſſimili torpore dentes in ore afficiuntur. Quodq; hic febribus utilẽ portulacã nihil
aliud adiiciens ait: certius docuit Plinius ardentibus febribus imponi cũ polenta dicens.

DIOS. De Aſparago. Cap. cxi.

A Sparagon petræum aut myacantham. Sunt q orminion appellẽt. Roma
a ni pariter gręcis aſparagũ dicũt. Vulgo notus aſparagus eſt. Molliũt aluũ
& urinã cient breui coctura elixi & in cibo ſumpti aſparagorum coliculi.
Succurrit potum aſparagi radicum decoctum urinæ anguſtiis: ſuffuſis felle coxen-

dicis: & cum urinæ malo aliquo rhenũ doloribus. Opitulatur idẽ sed in uino decoctum phalãgiorũ morsibus. In dolore dentiũ ab ea parte qua dolent utiliter idẽ continet decoctũ. Facit ad eadẽ omnia semen etiam potum. Ferunt emori canes epoto asparagi decocto. Tradiderũt quidam ẽt tusis defossisq; sub terra arietum cornibus nasci asparagum: non tñ credibile id nobis uidetur. Est aũt asparagus exiguus sed ramosus frutex: foliis numerosis longis fœniculo similibus. Radix ei est longa: rotunda: grandis: tuberculũ habens. Finit cõcisus asparagi coliculus: & in uino albo potus ægrotantiũ deliria quas phrenitidas appellant. Medetur idem tostus elixus ue & in cibo sumptus urinæ angustiis: stillicidioq; & intestinorũ torminibus. Medetur & luxatis elixa in aceto uino ue asparagi radix. Elixa eadẽ cum ficis ciceribusq; mox in cibo sumpta suffusos felle emendat. Coxendicis dolores urinæq; angustias & stillicidia sedat. Alligata eadem potumq; decoctum eius in fœminis sterilitatem: in maribus prolifici seminis priuationem facit.

INTERPRES.

Ix credat aliquis q̃ multa i notissimo olere toto hoc capite mutata corrupta & addita fuerint: quæ nouisse legentes inutile penitus nõ fuerit. Estq; illud ante oĩa sciẽdum de agresti asparago omnia hæc a Dios. dici. Ideoq; a principio statim petræus. i. in petrosis nascens dictus est: ut ea additione ab altili quẽ in hortis consitũ solæ nouerũt diuitũ mensæ discerneretur. Nec tñ petræus illic legitur: sed in aliquot græcis ἄγριος. i. agrestis ẽt inuenit. Indicãtq; id manifeste, quæ sequuntur appellationes myacantha & orminion: quæ omnes in agresti asparago a Plinio numerant. Habetq; myacantha causam & originem nominis ex rusci appellationibus: ut in eo indicabimus. Orminion aũt a nobis dictũ est quod myon in impssis codicibus legebat nulla significatione. Instauratusq; locus Plinii: & alioꝝ auctoritate merito a nobis est. Legitur deinde in antiqssimo & oĩum pbatissimo mihi codice non simpliciter elixũ mollire aluũ asparagi coliculũ: sed ἐπ' ὀλίγον ἡψηθὲν: quod breui coctura elixũ uersum a nobis est. Fecimus id ueterum codicũ fide & ope adiuti. Sed repetentes animo etiam credentesq; qd Augustus in quotidiano sermone consueuerat dicere: celerius q̃ asparagi coquantur huc pertinere: nec celerioris & breuioris copturæ cãm in natura oleris: sed in usu hoĩum esse: qui subcrudo ad molliendam aluũ simul & cibum quotidie uterent: qualia multa alia sunt. Suspicati postremo sumus: nõ adeo tñ ut quicq̃ mutauerimus abundare in hoc capite quæcunq; post tusa & humi obruta arietũ cornua: ex quibus nasci asparagum pleriq; rettulerunt: nouo quasi eiusdẽ rei principio de toto asparago Diosc. iterum decernit: Aitq; fruticẽ esse ramosum: multis & longis foliis &c. Non. n. Dios. mos est in plantis quæ notæ uulgo sunt de partibus & notis eaꝝ agere: multoq; magis quæ semel in medicina decreta fuerint inutiliter repetere. Accedit his q nec in uetustissimo quẽ habemus latino Dios. nec in Ioanne Serapiõe uestigium eius partis aliquod seruatur. Qui totã asparagi rem illic claudunt: ubi de tusis defossisq; sub terra ad asparagi generationẽ arietũ cornibus agitur. Satis sit legentibus suspitione hac nostra in legendis: expendendisq; bonis auctoribus necessariã mõstrasse diligentiã. De asparagis hoc amplius in posterioribus græcoꝝ medicis obseruandũ est: non significare tñ asparagũ spinosi fruticis summum cacumẽ quod edendo est: quodq; priuatim cum tota planta asparagus ubiq; nominatur: sed quæcũq; in oleribus prima ex terra prodeunt & uident. Significatiõeq; hac Paulꝰ Aegineta in primo de Asparagis caput inscripsit non his de quibus in hoc capite agit: uerum ut ille numerat bliti: lactucæ: atriplicis: maluæ: betæq;: quoꝝ plantã humidã: asparagũ uero siccum eẽ ait. Contra aũt rapoꝝ: sinapis: radiculæ: nasturcii: pyretri: brassicæ omniumq; alioꝝ quæ calida sũt siccam quidem plantam Asparagũ uero humidũ habere: Asparagi appellatione nihil aliud indicans q̃ quod pauloante diximus primũ nec dum in folia explicitũ eaꝝ plantarum germẽ. Quod ideo dictũ a nobis est: ut si forte in græcoꝝ medicis ea uox in aliis inueniatur oleribus qd ea intellexisse oporteat nouerint. Est illud etiã intelligendũ siue asparagũ siue aspharagũ dixerit aliquis eandẽ esse diuersæ uocis significationẽ: consueuisseq; Atheniẽses aspharagũ potius q̃ asparagũ dicere. Quã dialecton secutus Plutarchus in nuptialibus præcæptis ait cõsueuisse Bœotios spõsam ad maritum ducere ἀσφαραγωνιᾷ i. asparagi spinoso frutice coronatam. Vt quẽadmodũ ex aspeRiore spina nõ ingratus cibus homini asparagus est. Sic nõ fugienti neq; auersanti cõiugi primas cõiugii difficultates: & siquid in uxore minus tunc placet: dulce & amabile futurũ tãdem uxoris cõtubernium. Scimus quidem & nos aspharagi uoce in græcis guttur ẽt significari: sed tã rara ẽ & ex tam multo tpe exoleuit ea uox ut negligi a medicis impune possit. Non omittemus & illud syluestrem asparagũ a Paulo Aegineta lib. i. pluribusq; aliis toto opere locis ἐλειον appellari origine & natalibus ab hortensi & altili discretum. Vocariq; ἐλειον qm̃ ἐν τοῖς ἕλεσι nascatur. Sunt autẽ græ-

Asparagus

Aspharagus

cis ἕλη stirpibus conserta loca quales sepes sunt: fluuiorũ ripæ: & palustres uliginosiq; loci in quibus sponte sua asparagi plerunq; nascuntur: manifesteq; id ostendit dicẽs οἱ δὲ ἀπὸ τῶν θαμνωδῶν φυτῶν ἀσπάραγοι ὅτι ἕλειοι καὶ ὁ κηπαῖος. Quod est: & a spinosis stirpibus hortẽsis & qui in frutetis seu uliginosis locis nascunt Asparagi. Quod genus Cato indicauit iubens in harũdinetis seri quæ palustribus & humore gaudent. Cætera quæ ad asparagos pertinent a tam multis dicta hactenus & longiore historia tradita sunt ut ad plantaginẽ relictis his transisse laboris & opæ huius nostræ non negligendum compendium fuerit.

DIOS. De Plantagine. Cap. cxiii.

Rnoglosson sunt qui arnion: qui ꝓbation: qui cynoglosson: qui heptapleuron: q polyneuron appellant. Magi eurenechmonos. Aegyptii Asonth. Hispani Thesarican. Aphri artiricon. Romani plantaginem dicunt. Duplex plãtago maior & minor est. Habet minor plantago angustiora: minora: molliora: tenuiora: & maioris leuoris folia: coliculos angulosos in terram inclinatos: flores pallescentes: & in sũmis caulibus semen. Maior contra crassior speciosiorq; est: latiore folio & oleris figura. Angulosus ẽt plantaginis huius caulis est: modice rubens: altitudine cubitali: ex medio usq; ad sũmum cacumen paruo semine uestitus. Radices illi sunt teneræ: pilosæ: colore candido crassitudine digitali. Nascit plantago humentibus locis prope lacus: sepes: & uliginosa loca. Efficaciorem melioremq; usum maior habet. Siccandi adstringendiq; uim folia plantaginis habẽt: ideoq; utiliter maleficis dolosisq; ulceribus cunctis: & his quæ ad elephantiam accedunt itemq; destillantibus: & sordidis illinuntur. Sistunt sanguinis eadem eruptiones: cohibent quæ pascendo serpunt. Carbunculos: epinyctidas: & in genere ulcerum quos a serpendo herpetas appellant. Vetusta itidẽ inæqualiaq; ulcera ad cicatricem perducit plãtago. Sanat & quæ Chironia noiant. Sinus eadẽ glutinat: & canum morsibus subuenit. Prodest inflãmationibus: abscessibus secundum aures quos parotidas uocãt: panis: strumis: ẽt oculorum fistulis quas Aegylopas dicunt cũ sale emplastri mõ imposita. Facit in aceto cũ sale elixũ ad intestinorũ tormina & cœliacas fluctiones in cibo sumptũ plantaginis olus. Datur & pro beta cum lenticula decoctũ olus idem contra resoluentes se in aquæ naturam solidas corporis partes quod malũ græci hydropen anasarca uocant. Sic ut prius sicca sine potu comedant: & mediũ cibis olus id interueniat. Datur & comitialibus: suspiriosisq; utiliter. Foliorũ succo cõtinua collutione purgant oris ulcera. Cum cimolia creta cerussa ue sacris ignibus medetur. Prodest & fistulis infusus. Contra aurium dolores & oculoꝝ lippitudines eadem utilitate idem instillat succus: & in collyria additur. Bibitur & contra putrescentes sanguine gingiuas: sanguinisq; reiectiones. Clystere contra intestinorum tormina infunditur. Bibitur & contra tabem quam phtisim dicunt. In lana strangulatu uuluæ procidentibus apponitur. Apponitur & cõtra muliebrium locoꝝ fluctiones. Potum præter hæc in uino plantaginis semen alui fluores & cruentas excreationes sistit. Decocta eiusdem radice colluũtur utiliter in dolore dentes. Cõmanducatur in eodem malo eadem utilitate eadem radix. Dantur contra uessicæ renumq; exulcerationes in passo radix & folia. Creduntur postremo plantaginis integræ radices tres in uini cyathis tribus & pari aqua potæ tertianas: quatuor uero quartanas febres soluere. Vtunt & plantaginis radice aliqui cõtra strumas e collo eam suspendentes: sicq; strumas arcentes & discutientes.

INTERPRES.

Væ a Dioscoride numerantur tam multæ plantaginis appellationes: una tñ uoce a Plinio colliguntur. Siquidem. xxv. uolumine capite. viii. linguæ pecorum similia plantaginis folia

esse dicēs Romana breuitate complexus omnia est: quæ in legētiū gratiā explicanda modo a nobis sunt. Arnoglossus itaq; a græcis plātago dicta est: q̄ agninæ linguæ folia eius spēm hn̄t: ἄρνα. n. agnum: γλῶσσαν uero linguā ea gens appellat. Eādē habet rōnem & causam ἄρνιοι quasi adiectiua forma agninā herbam dicas προβάτιον itidem ab oue quasi ouillam. πρόβατον. n. græcis ouis est. κυνόγλωσσος. i. canina lingua: nō quia quæ uere cynoglossa dicitur plantago sit: sed nō dissimili foliorum figura. Videturq; appellatione hac minor potius q̄ maior plantago significari quæ caninæ linguæ similior q̄ maior est. Dico aūt caninā linguā herbam sic appellatam: de qua in quarto agēdum erit. Eptapleuros eadē & Polyneuros ex eadem causa iisdēq; notis dicta est. πλευράς. n. græci costas dicunt. Et qm̄ septem crassioribus fibris quasi costis in dorso per lōgitudinem folia eius distincta sint: ideo nomen id inuenit. Nec minus a multitudine earūdem fibrarū quas neruos ēt uocant polyneuron. Factumq; postremum hoc nomē ex eo est: qm̄ nō semper septem: sed aliqñ qnq; tm̄ his fibris distincta est. Eamq; ob cām qm̄ nō semper respōderet numerus: aliqui incertam relinquentes rem polyneuron quasi multineruē dixerūt. Tam. n. quinq; q̄ septem multa sunt. Variant aūt plantaginis fibræ, p latitudine folii: quod. n. latissimū fuerit septem: quod angustius qnq; plerunq; habet. Cæterū ne suspitiones nostras hoc loco ēt relinquamus legentes monemus: non uideri nobis integrū locū in quo hic ait. Datur & pro beta cū lenticula decoctū olus idē contra resoluentes se in aquæ naturā solidas corporis partes: quod malū græci hydropen anasarca dicūt. Sicut prius sicca sine potu comederint: & mediū cibis solus id interueniat &c. Habet. n. remedii & curationis huius modus paꝝ certam rōnem. Et siquis qualis ea sit nos interroget nihil quod pro cōperto habeamus: respōdere audebimus Scimus quidē qm̄ in eo intercutis aquæ genere tota corporis caro cum tumore aquescit siccantibus undiq; remediis cōtra id malū pugnandū esse. Imponenda foris uentri quæ ualidius siccent remedia. Siccantibus undiq; emplastris utendū: quibus in alto cōclusus humor siccetur. Bibenda quæ idē præstent. Comedenda ēt ut græcoꝝ medici iubent ξηραντικώτερα i. quæ siccandi maiorem uim habent salsamenta Syluestres & siccæ carnis aues Ex oleribus itidē Sinape: Asparagū: aliaq; his similia: qđ ξηροφαγεῖν hic uocat. Usiq; hoc uerbo sæpius græcoꝝ medici sunt: & inter eos Paulus Aegineta: plerumq; quo capite egit de resolutis q̄ sine offensione melioris & principalis in hoīe partis fiūt. Cōtra quod malū pcæpit sicciore uitæ genere & diæta utēdū esse subiiciens ξηροφαγείτωσαν γοῦν ἀνεχόμενοι τῆς δίψης ἐφ᾽ ὅσον ἐγχωρεῖ: quod est sicca: igitur uel si malis dicere siccantia comedant sitim quatenus possunt tolerantes. Pro cōperto ex his est siccantibus remediis contra intercutis aquæ id genus quemadmodū: & cōtra alia utendum eē: & uerbū ξηροφαγεῖν nihil aliud q̄ siccantia comedere significare: non tñ facile nobis ratiocinari ē: quem usum in curationis huius genere plantago habet. Non quatenus siccandi uires ea habet. Id. n. cōuenit: sed cur post siccantes cibos mediam oportet his cibis interuenire. Non rei sed uerborū suspecta nobis series & ordo est Dubitamusq; quod μέσον illhic legit̄ mediāq; significat reliquias & fragmentum uocis alicuius esse: quæ ad uomitū pertineret: quasi præciperet hic scriptor comedenda esse siccantia: & cū his plantaginē: nā & ea siccat: tum ad uomitū sollicitandū stomachum uomitioneq; aquosum educere humorē. Suspitio hæc & ex suspitiōe cōiectura non decretum est: quæ qm̄ sæpenumero hominē fallit: nō fuit apud nos tāti ut quicq̄ ex his quæ passim legunt̄ mutaremus. Nec ideo tñ inutile legentibus monstrasse id fuerit. Quos ēt monemus ξηροφαγεῖν uerbum non ad panē magis q̄ ad cuncta alia referendum hoc loco esse: nec quæ ipsa tm̄ sicca sint: sed quæ siccandi uires ēt hn̄t. Quod ex antedictis manifeste patet. Expunximus postremo (quod non fecisse alios demiramur) quod in extremo capite in impressis aliquotq; aliis græcis legitur. οἱ δὲ σὺν ... &c. Scriptori huic temere superstitioseq; additum. Indicant id meliores & antiquiores græci in quibus nulla est ea pars. Indicant & latini qui nihil huiuscemodi hn̄t: & quæ merito p his oībus rō est. Quid. n græcus homo & ante salutarē exortū religionis nostræ hæc scribens de Iudæoꝝ parasceue: aut Christianoꝝ secūda & quarta feriis meminisset Christianæ superstitionis tota ea rō est. Adiiciemus hoc ēt quod in maiore plantagine foliū hic scriptor λαχανῶδες. i. oleraceū dicit non simpliciter ad omnia olera referēdū esse. Falsum. n. id esset: sed ad ea tm̄ quæ latiore folio sunt: qualis brassica & beta est. Cuius paulominus q̄ totā formā & effigiē plantago refert. Quodq; ἀγριώτερον græci dicūt: Crassius a Plinio & speciosius aliqñ dictum discrimen est quo maioris plantaginis folia a minoris differunt. In minore siquidē angustiora: ficciora: & nigra sunt. In maiore aūt uirentia: ampliora: & quod Comicus ait succi plena. Est. n. in plantis ἀγρίς quod in pecore εὔτροφον pingue: & ut poetarum uocibus utamur lætum.

DIOS. DE SIO. Cap. xciiii.

Sion. sunt qui aquaticam anagallidem: qui aromaticum. i. odoratū iuncū: qui daren: & qui lauer appellēt. Nascitur & inuenitur in aquis breuis: pinguis: & pusillus frutex: latis foliis olusatro similibus: minoribus tm̄ & odoratis. Quibus crudis pariter & coctis in cibo sumptis frangūtur & excernūtur ues-

sicæ calculi:urinaducitur:fœtus & menses trahuntur. Quin etiam contra intesti-norum tormina utiliter comeduntur. De sio herbarii Craterie uerba ea sunt. Fruticosa sium herba est:paucis foliis:circinatis:nigris:maioribus q̃ mentæ:ad erucæ figuram propius accedentibus.

INTERPRES.

f Vit antiquis regibus cum populorũ pastores uolentibus iuste imperarent nõ cura & studium tm̃ quod poeta cecinit regere impio gentes, Parcere subiectis & debellare supbos: sed quod Plato ad fœlicitaté gentiũ optauit studio sapientiæ gloriã suã augere:& quibus ipe rarent ad tranquillitaté & opes prodesse:tantũq; in eo studio & ope aliqui pfecerunt:ut nec naturam discere nec rem rusticã pecuariamq; & medicinam tractare docereq; alios puduerit. Omittimus quantũ medicinæ peculiariter curiosus Mithridates Põti rex hoium generi profuerit: cum singulas naturæ partes exquirẽs p subiectos sibi homines exemplaria:effectusq; herbarũ omnium in arcanis suis reliquit:quibus Pompeii magni gloria:Romanæq; gentis imperiũ magis q̃ tanti regni uictoria ornaret:& ad sanitaté instrueret. Satis ad eã quam núc tractamus rem Aegyptius rex cognomento Euergetes sit:qui dũ in Homeri lectione quottidie uersat:& plantarum naturam intelligit emendato eius poetæ carmine cõtra q̃ grãmatici censerent palustrem plantã sion & cũ palustri apio nasci indicauit Cecinit quondã Homerus ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ σίου ἠδὲ σελίνου, quod ignorantes aliqui eo tpe non σίου sed ἴου quod est uiolæ legi oportere cõtẽdebant:cõtra qd̃ rei peritus rex sia non uiolas cũ apiis in irriguis pratis nasci in eo poeta uoluit:nõ leui argumento nec indigno teste palustre sion esse uerũq; quod hic ait in aquis nasci & inueniri. Non est ut uidet dubitandũ quo loco nascatur sium. quale aũt sit Anagallis indicabit:ob cuius similitudiné aquatica anagallis a quibusdã dictũ est:indicabit ob eandem cãm & odoratus iuncus. De quorũ altero actum in primo uolumine est:de altera nõ multo post in hoc ipso agetur. Idem hoc sion a Romanis lauer dici hic ipse scriptor testatur. Meminit aũt laueris Plinius ut credimus li.xxvi.nõ tm̃ idẽ laueri in eo sion est:qm̃ de sio.xxii.uolumine eiusdẽ numeri capite lõgius egerat: dixeratq; latius apio esse:in aquis nasci:pluraq; alia quæ poterunt in eo uolentes certius expendere. Nos illud tãtũ monemus lauer dici sion ob nataliũ similitudiné:qm̃ ambobus uita in aquis sit. Quid auté lauer Plinio dicat non difficile erit rem diligenter in eo contemplantibus intellexisse. Describit enim in aquis nascenté uulgarem herbam:qua rura fere omnia cũ aceto in cibis utantur. Sunt qui credant hãc esse quã uulgus cresiones appellat. Quod nos ut nõ negamus:sic ẽt nõ cõfirmamus. Quod autem testamur est non esse sion quod lauer. Id.n.auctore Dios.odoratum est:lauer nullo odore cõmendatur. Qualecunq; aũt sion sit nõ adeo dissimile apio describit, Nec est q̃ miretur aliqs nostra ætate tantã rerũ incertitudiné:cũ nec quondã florente græcorũ fortuna sium ut pauloante mõstrauimus a professoribus cognosceret. ostendũt nostræ ætatis hebrarii dissimilem huic penitus quã illi sion uocant feniculi foliis altiore crassioreq; caule:grãdi in summo umbella nisi cõfertior sit feniculo non dissimili:colore in cunctis albicante.

DIOS. DE Vtroq; Sisymbrio. Cap. cxv.

r Isymbrion sunt q serpillum:qui coronam ueneris:qui herbã ueneream appellent. Romani austeralidem dicũt. Nascit locis incultis hortẽsi mentæ simile:latiore tm̃ & odoratiore folio. Coronaria herba est:uires calefaciẽdi habet. Facit sisymbrii semen ad uesicæ stillicidia:& calculos in uino potũ. Singultus idẽ sedat & tormina. Folia tẽporibus & fronti contra dolores capitis emplastri modo imponuntur. imponunt & cõtra apiũ:uesparũq; ictus. Vomitiones postremo potũ sisymbriũ sistit. Est & alterũ sisymbriũ:quod quidã a nasturcio cardaminem:quidã sion appellãt aquaticã herbã eodem quo sion loco & mõ nascẽtem. Cardaminẽ uero quasi nasturciã uocant q̃ nasturcio similis sapore sit. Circinatum habet a primo ortu foliũ:cum creuit deinde in incisuras quales in erucæ foliis sunt diuidit. Natura illi est calefacere & urinã ciere. Estur uel crudum etiã sisymbrium. Extenit utrunq; genus lentigines:asperamq; & adustam sole cutem emendat: totis noctibus emplastri mõ impositũ:cũ uero illuxit humore aliquo ablutum.

INTERPRES.

n On cessat natura quottidianis & in omni sui parte in peius mutationibus q̃ grauis & facilis negligentiæ iactura sit hoies monere:& quod poeta cecinit degenerare omnia & in uitium

ruere ni uis humana quot annis institerit:honoremq; & bonitatẽ suã rex semina & genera seruarẽ
coegerit:ut contraria rõne disceremus nihil tã asperum:rude:difficilẽq; & incultũ esse quod non
labore & opere humano meliorescat:& assidua cultura ad honestiorem suauioremq; usum mite
scat:in quo non minus facilem sequacẽq; homini q̃ ad uitium natura sepræbuit. Multa sunt ad
utranq; partem naturæ mutationis exempla:sed longe plura in peius degenerantis. Facile.n.& lu-
bricũ ad uitiũ iter est:degeneratq; triticũ in loliũ:populus alba in nigrã. Ocymũ in serpillũ: dul-
cia in amara & satiua in syluestria. Habentq; oĩa quæ id patiuntur mutatiõis suæ diuersas causas;
sisymbriũ tñ ut odore in mẽtã figura in nepetã degeneret pcipuam a culturæ negligentia : nisi eni.
assidua cultura coherceatur:& translatione nouos ueluti natales quot annis accipiat in eas quas di
ximus plantas q̃ primũ diuersa sui parte degenerat. Testant id rei rusticæ:& plantarũ historiam
tradentes scriptores oẽs:Theophrastusq; presertim qui nullibi de naturæ mutationibus his egit:
ut non Sisymbrii in mentã degenerantis exẽplo usus sit:cãmq; mutationis eius in quinto de plãtax
causis longius psecutus est:docens fieri ut cũ Sisymbriũ non excoluerit olitor:nec ppriã illi & ne-
cessariã culturã reddiderit altius radices agat:actisq; in altũ omne illhuc nutrimẽtum conuertat,
eoq; destitutas superiores partes infirmiores fieri:& odoris acrimoniam amittere:eaq; amissa reli-
qui corporis odorem infirmũ languidũq; & mentæ similẽ fieri. Eamq; ob cãm ne id patiat trans-
ferri sæpius sisymbriũ in disciplina ruris & hortox præcipitur. Serpilli figurã & speciẽ aliquã si-
symbriũ habet:ideo a quibusdã ut hic ait Serpillũ ẽt uocatũ est. Quẽadmodũ in similibus fieri
solet. Plinius Serpillũ ait syluestre sisymbriũ a quibusdam dici. Facit id negligentia & rerũ igno-
rantia;cogitq; cõmutatis ob similitudinẽ inuicẽ nominibus diuersa rex genera graui periculo mi
scere. Veneris coronã:& herbã uenereã ob odoris suauitatẽ uerisimile est dictũ quondã fuisse si-
symbriũ. Amox enim dea amoribus aptas tñ sibi exigit herbas:qbus coronata in cõmessatiõibus
suis iuuentus suauiore odoris oblectamento uoluptates suas cõmendet & augeat. Et hæc de primi
aridisq; & ĩ occultis locis nascentis sisymbrii appellatiõibus dicta satis sint. Quæ deinde in altero
& Sii modo in aquosis nascente a Diosc. numeratæ fuerunt:ab eodem etiam declarantur. Ideo eni
cardamine facto a Nasturcio nomine dictum quõdã sisymbriũ hoc fuit:quod simile nasturcio in
gustu & sapore sit. Tantaq; est sisymbrii huius quod cardaminẽ dicũt ad Sium similitudo:ut Pau
lus Aegineta in sexto retulerit dicere quosdã cardaminẽ hanc siũ eẽ. Nasci hoc iisdem locis qbus
& siũ a Dios. tñ dicitur. In aquosis.s.idq; genus Plinius ẽt descripsisse his uerbis uidet. Lætissimũ
nascitur in puteox parietibus & circa piscinas & stagna Cũ tñ hic aliter tradiderit non circa:sed in
aquis eodem quo sium modo nasci. Non possunt abundantibus rebus: deficientibusq; nominibus
priuatim seorsumq; oĩa citari. Generatim necesse est uocari:describiq; multa:unãq; hãc ob causã
medica ubiq; materia tam parum certa est:tamq; in antiqs ẽt scriptoribus multiplex & uaria. Nos
quod possumus præstamus immensi operis huius aliquã post nos aliis partẽ relinquẽtes. Laudat
ab oĩbus contra singultus præcipue sisymbrii semen. Laudatur & cõtra tormina & uesicæ calcu-
los ob discutiendi calefaciendiq; & siccandi quas habet uires. Non relinquemus etiam quod in
altero & aquatico sisymbrio fieri Dios. ait. A primo ortu circinatũ habere soliũ cum creuerit: de-
inde in incisuras quales in erucæ foliis sunt:diuidi. In multis aliis etiã fieri:ĩ quibus folia speciem
figuramq; primã mutent. Facit id medica herba in qua folia statim prodeũtia trifolii sunt: cũ de-
inde creuerunt:contrahuntur:& angustiora fiunt. Facit & Ricinus quæ foliũ primo circinatũ pro
ferens:angulosũ postremo ostendit. Ex hoc genere sisymbriũ ẽt ẽ. Fitq; hoc in plãtis quẽadmodũ
in aĩalibus qbusdã:q̃ primũ informia paulati accedẽte ætate ĩ pprios certosq; artus effigiant.

DIOS. DE BATI. Cap. xcyi.

Rithmon sunt qui crithamon uocẽt. Romani batim appellant. Frutici si
c milis & in duos statim foliosos diuisa ramulos herbula batis ẽ cubitali al-
titudine. Nascit petrosis & maritimis locis:foliis undiq; plena pinguibus
albescentibusq; portulacæ foliox figura:latioribus tantũ:longioribusq; & in gustu
salsis. Flores fert candidos. Fructũ libanotidi similẽ:mollẽ:odoratum: rotundũq;.
Is siccatus rumpitur. Habetq; intus tritici figura semen. Radices sunt illi crassitu-
dine digitali tres quatuor ue:suaues gustu & odoratæ. Seminis:radicis & foliox de
cocto angustiis urinæ:& felle suffusis medent. Eodẽ mẽses ẽt trahuntur. Estur co
cta crudaq; aliox olerũ modo batis. Seruat & in eũdem usum sale condita.

INTERPRES.

Vam græci Crithmon a figura seminis;ut credimus:dixerunt. Plinius & alii ubiq; batim:
q Columella nunc batim:nunc olus chordũ q; sero & appropinquante uindemia condiat Chordum
appellat:ad mare primum & in littox petris:qm̃ priora satiuis sunt syluestria & per se na-

ſcentia inuentum:mox in hortis ubiq; ad quotidianos uſus conſitam herbã:quã ditiorũ & plebis menſæ pariter nouerunt. Eam hic paulominus q̃ cubitali altitudine in caulem creſcere ait:cæteri palmum erigi a terra tãtũ dixerunt. Quod in Italia:preſertimq; in hortenſi uerius uidet. Non iõ tñ arguendus Dioſ. Nulla.n.in his certa naturæ lex & menſura eſt. Reſertq; magnope in huiuſcemodi reꝝ hiſtoria:qbus locis aliquid cõmentet aliquis. Credimuſq; nos quod hic ait cubitali fere altitudine eſſe batim ſic accipiendum eſſe:ut maxima omnibus locis hæc eius mẽſura ſit:nec altiorem cubito batim alicubi inueniri. Eſtq; legitimus hic & ob naturæ uarietaté neceſſarius metiendi oĩa modus:ut p̃finito altero extremo nec ultra nec citra id aliqd fieri intelligat. Verbi cã nõ naſcunt eodem tpe cunctis infantibus dentes:ſed aliis a ſeptimo menſe:aliis ab octauo:deinceps q; Nec mutant iidem oĩbus ſeptimo anno. Veꝝ ſunt quibus ab octauo:qbus a decimo:& qbus ultra id tẽpus ẽt:totq; dentitionis tẽpora in pueris ſunt:quot & ipſi uiuunt:& coꝝ naturæ temperamẽta ſunt:& nihilo minus una eſt naturæ lex:unũq; dentitiõis decretoriũ tẽpus.qd eius piti obſeruãtes nec citra ſeptimum menſem naſci eos inuenientes a natali die ſeptimo menſe primos naſci pueris dentes decreuerunt:eademq; rõne a ſeptimo mutari. Simile his eſt quod de partu & de pubertate a iurecõſultis & naturalis diſciplinæ profeſſoribus cõſtitutũ eſt. Quartodecimo in maribus duodecimo in fœminis anno pubertatẽ:a ſeptimo uero ad tertiũdecimũ menſem partũ a natura & legibus decerni. Neq; ab re niſi enim ſic fiat quot uiuent hoĩes tot oportebit leges & reꝝ mẽſuras decerni:quod in tanta reꝝ uarietate inutile ſimul & impoſſibile erit. Idem & in cæteris naturæ rõnibus & menſuris obſeruandũ:cõſtituendũq; animo quod extremũ in re aliqua fuerit:id pro mẽſura & lege a Dioſ accæptũ fuiſſe:nec ſi in noſtro orbe natũ aliquid minus hiſtoria & decreto ei⁹ fuerit uanũ in ſcribendo exiſtimare. Nullibi.n.natura in q̃titate qualitateq; ſibi ipſi rñdet:& hic omnibus ubiq; gẽtibus nõ Aegypto tm̃ aut Italiæ ſcribebat:eamq; ob cãm quod ſibi non his aut illis extremũ natura feciſſet pro lege menſuraq; eius accipiẽdũ fuit. Egimus de his forte longius q̃ oportebat:ſed non inutiliter ut credimus:ob multa quæ toto hoc ope dicta hactenus & poſt hac dicenda erunt. Quod meminiſſe legentes cupimus:& aĩo ubiq; repetere:innumeras eſſe uarietatis naturæ in huiuſcemodi cauſas quæ ſeruatis rerum formis:nũc laxant:nũc contrahunt modo his modo illis qualitatibus materiam uariant. Hanc ipſam batim ſiue chordũ olus auctore Columella malis dicere ἀμφιλαφῆ Dioſ. eſſe ait. Vertitq; Barbarus eã uocẽ p ambitũ opacãs. Nos aũt ut ſupra legitur. Secutus in ea ille eſt cõmuniorẽ nõ antiquiorẽ ueriorẽq; græcæ illius uocis ſignificationẽ: neq; enim ἀμφιλαφὴς opacũ per ſe & tenebricoſum ſignificat:ſed ut græci dicũt πολυδαψιλὲς καὶ πανταχόθεν πλῆρες:quod eſt multũ copioſum:& undiq; plenũ:& ob id in plantis & folioꝝ copia κατάσκιον quod eſt umbroſum & opacãs. Significat & διπλοῦν quod duplex eſt quaſi ἀμφιλαβὲς quod utrinq; & duplici anſa capi & teneri poſſit. Habet & alias ſignificationes ueꝝ ex his fontibus deriuatas oẽs. Varietatẽq; hanc facit multiplex p̃poſitionis illius ἀμφὶ ſignificatio:quæ coniuncta aliis in compoſitione uocibus quot hẽt ipſa ſignificandi uires:tot & in cõiuncta ſibi trãſfert. Dicta ex priore illa ſignificatione Platanus eſt in Epigrãmate ἀμφιλαφὴς.i.folioꝝ copia & magnitudine inumbrãs Dictũ eſt amphitheatrũ quod undiq; & in orbẽ totũ clauſum ſit:dicta & multa alia ex ſecũda & altera ἀμφίβια in animalibus:quæ in utroq; elemento agunt. Dicta in decimo & duodecimo lumine luna ἀμφίκυρτος.i.utrinq; gibboſa:dictæ ueſtes ἀμφίμαλλα:dicta pocula ἀμφικύπελλα:illa utrinq; uilloſa:hæc utrinq; anſata:dicta ἀμφίτρητα a tergo & a fronte perforata: & ne longiores ſimus dicta infinita pene alia:quæ ſiue a præpoſitiõe illa ἀμφὶ ſiue a nomine ἄμφω formata fuerint alterutram ſignificationẽ ſemper indicãt:quæ nõ aliunde certius q̃ ex re ipſa cognoſci poſſit. Quodq; in bati hac quærendũ mõ ſit.ἀμφιλαφὲς ne dixerit folioſam undiq; & iõ umbroſam: an q; reddiderunt aliqui duplici caule e terra ſurgẽtẽ:an q; magis decet ex folioꝝ craſſitudine & ordine quæ pinguia & bina utrinq; in ramulis diſpoſita ἀμφιλαφῆ merito dicta fuerint. Nobis in hanc partẽ inclinat animus:qm̃ nõ põt dici umbroſa batis:quæ breuis herba eſt:rariſq; & quaſi p interualla foliis frondet:nec duplici caule e terra ſurgere:quæ fruticoſa & ramoſa eſt. Eamq; ob cãm nos:ut legit:uertimus:qm̃ obſeruauimus late patere quod græci ἀμφιλαφὲς dicunt:& in homine ad ingenii abundantiã ẽt & uim referri:ut eſt illud ἀγέρουντι ἅμα καὶ ἀμφιλαφῆ τὴν διάνοιαν: quod eſt fertilẽ mẽtẽ & uberem. Scio fore ut uideant multis noſtra hæc humiliora:& ut græci dicunt πάρεργα. Veꝝ qualiacũq; ea ſint:neq; ab re:neq; inutilia in cognoſcẽda medica materia legẽtibus fore credimus. Aliud poſtremo eſt & in extremo capitis calce:in quo nõ eſt nobis idẽ cũ Barbaro ſenſus. Ille ait ſeruari batim in muria:nos ſale cõdiri:licetq; cõiter & i ſalſura nõ differãt ſubſtantia & euentu ſal & muria (Dilutus.n.aqua ſal muria eſt.) In hoc tñ olere nõ cõtemnẽdũ diſcrimen eſt. Ille cõem ἁλμεύεσθαι uerbi ſignificationẽ & quotidianã ſalſuræ olerũ rõnem ſecutus eſt. nos priuatim in hoc olere quã lib. xiii. capite xiii. Columella docuit magis amauimus. Verba eius in hac re ea ſunt. Sunt ẽt q̃dã herbæ quas appropinquante uindemia cõdire poſſis ut portulaca & oluschordũ quod quidã batim uocãt. Hæ herbæ diligenter purgant & ſub umbra expanduntur. Deinde quarto die ſal in fundis fideliarum ſubſternitur:& ſeparatim unaquæq; eaꝝ componitur: acetoq; infuſo iteꝝ ſal ſupponit. Nã his herbis muria nõ cõuenit. Non conuenire muriam portulacæ & bati Columella ait. Tantiq; uiri auctoritatem nos ſecuti ſale potius q̃ muria condiri & ſeruari batim

uari batim diximus. At dicet aliqs forte ab halme quæ muria est ἁλμάδια græcis uerbum factū eē. Scimus id qdē & nos: sed in similibus duabus rebus & euentus eiusdē ea maluimus uti q̄ ueterū pceptis magis conueniret: ut siqs forte quod passim & ubiq; nunc ēt fit seruare batim uoluerit certiorem cōdituræ eius rōnē ex ueterū disciplina habeat. Quid aūt cordum latinis sit: & cur Batim Cordū olus Columella dixerit in pmptu rō est: & Plinius aperte indicat: Qui fœnum cordum a rusticis ait appellari autumnale & serotinū. Sic forte ēt Varro agnos cordos appellauit. Et qm̄ Maio mense & appetente Iunio ante seminis maturitatē olerū herbarumq; aliarū salsura fit. Batis aūt nō nisi sero & Octobri mense. Ideo cordū quasi serotinū & autūnale olus dictū est. Et hæc p Bati dicta hactenus sint. Quæ de marina & inter petras ad mare nascente dicta a Dios. fuerunt. Satiuæ enim nullam rōnem habuit. Credo quia marinæ similis satiua sit tanto marina minus efficax quanto siluestria omnia & sponte nascentia satiuis plerunq; efficaciora sunt.

Cordū olus
Agnicordi

DIOS. DE Coronopode. i. herba cornicis pede. Cap. cxvii.

Oronopoda sunt qui ammonon: qui astrion: qui stilaginem uocent. Aphri c atirsipten. Romani casiatricem siue sanguinariam appellant. Oblonga herbula est per terram sternitur: Et folia icisuris diuisa habet. Estur & hæc olerum modo cocta. Radicem habet gracilem in cibo adstringentem: ideoq; cœliacis utilem. Nascitur locis incultis aggeribus & semitis.

INTERPRES.

Cripsit de Coronopode hac iampridē multa Leonicenus uir nr̄a ætate dignus, cui multū s deferant bonarū litterarū cupidi in cōmentariolo eo quod de Plinii erratis aliquot edidit. Conatusq; inter cætera est quā hic romanā appellationem Coronopodis Casiatricem esse dicit ōndere ab Apuleio Galli crus dictā fuisse: Et ex Galli crure ab impitis græcorū librariis cicatricem in hoc scriptore factā esse. Quod si cōfirmare ego ausim uaticinari magis q̄ censere me, credam. Nulla. n. eius uocis uestigia in hac supsunt. Nec coiectura aliqua in ea se offert, qua qd' ignoratur & latet in lucē trahi possit. Illud potius admittendū qm̄ græci a cornicis pede eā uocauerūt uerisimile esse latinos a Galli crure cōgruentibus aliis notis ob similitudinē nomē illi fecisse quēadmodū ab aliqbus ēt non cornicis sed coruinus pes hæc ipsa noiat. Idē pterea eandē a Plinio ait lib xxiiii. gramen aculeatū appellari. De quo dubitandū nulli esset si hic aut aculeatā dixisset coronopodem: aut qd aculeos indicaret aliqd illi adiecisset. Quam ob cām nō sine rōne subsistet in Plinio aliqs audiēs inter aculeatas lib xxi. & secūdo coronopoda ab eo numerari. Nec nos Pliniū arguim⁹: sed uarietatē historiæ demiramur. Dubitamusq; posse eā notā Dioscoridi deesse. Theophrastus lib. viii. de ea tradidit humi caulescere qd hic ait per terram sterni: numeratq; inter aculeatas & spōte nascētes. Vulgaris & ubiq; fere nascēs herba hæc est: Vidimusq; nos trifida partitione in summo cacumine diuisam eadē forma & lōgitudine qua in auibus illis digiti & ungues sunt. A qua nota nomē illi merito factū est. Nullos sensimus in ea aculeos: nec in summis desinētiis illis cuspidē aliquā nisi forte in uirēte adhuc nullæ poterant deprehendi spinæ. Ecqs ēt nouit quā Columella lib. xiii. in cōditura aliarū herbarū miluinū pedē appellat Coronopus hæc sit. Ex quo hic ait coqui ut reliqua olera. Quod. n. uirens coqui pōt sale cōditū poterit ēt habere usum. Nihil. n. referta q̄ aue mō rn̄deat similitudo nomē illi aliqs fecerit. Nasci hanc in terrenis Barbarus dixit: cū incultis locis dicēdū esset eādem ob cām ob quā alias in malua & alibi diximus. Nec solum ipse sed cæteri oēs domi aut in domibus nasci Coronopodē dixerunt nō aiaduertentes si locis icultis nascit: nō posse domi siue hortū: siue impluuiū: siue aliū itelligas locū nasci. Et pter id parū apte dici nasci aliqd huiuscemodi in domib⁹. Cur aūt oēs eodē mō locū uerterint cōis græcorū oium lectio fecit i qbus ἐν δώμασι legit. Nos monēte re & ueterū codicū fide admoniti in qbus non ἐν δώμασιν qd' ē in domibus: sed una tm̄ mutata lr̄a ἐν χώμασιν. i. in aggerib⁹ uertimus: qui in icultæ terræ censu sunt: quemadmodū & semitæ & itinera quæ statim aggeribus coniungūtur.

DIOS. DE Soncho. Cap. cxviii.

Onchon trachyn. i. Sonchū asperā sunt q cicoriū appellēt. Aphri gathuo f nē. Romani cicirbitā asperā uocāt. Duplex sonchi genus est. Agresti⁹ & aculeatius alterū: Tenerius alterū & qd edēdo est: Angulosus soncho caulis ē: cōcauus & aliqn̄ rubescēs. Folia hēt p īteruallа circūcurrētibus in ambitu īcisuris. Vis & natura eis refrigerare adstringereq; mediocriter. Ea ppter emplastri mō ipositæ stomachi ardorib⁹: & inflāmatiōib⁹ psunt. Succ⁹ ptereа in sorbitiōe dat⁹ stomachi erosiōes lenit: & lactis abūdātiā facit. Quin ēt sedis muliebriūq; locorū inflammatiōib⁹ in lana apposit⁹ succurrit. Cōtra scorpionū ictus radix sonchi & folia opē

ferūt. Est ꝑter hæc tertiū sonchi genus tenerū arborescens latiore folio: in quo ramosum caulē folia intersecant. Pōt tertia hæc sonchus quæcunq; & illæ possunt.

INTERPRES.

e Stur toto fere anno sonchos: sed nihil autumno quo tpe post primas pluuias nouo ortu tenerior frondet in acetariis nr̄is frequentius est. Eam ut hic ē testatur rura nr̄a & omnis ethruria cicerbitā uocat Non iō tn̄ credimus fuisse hoc eius antiquū nomen. Potuit enim ex nō multo tpe Dios. accreuisse eo quo a principio diximus modo. Est ubi crispinus: & ubi lactucella sonch⁹ uocet. Quotq; toto orbe gētes sūt tot fere huiuscemodi herbaꝝ appellatiōes audiūt. Nihilq; in medicæ materiæ disciplina piculosius est q̄ neglectis rebus nominū tm̄ sollicitum eē: Nota oibus sonchus ē. Certas.n. habet notas: & si in scriptoris huius historia omissum uideatur qd̄ ꝓcipuū in ea est. cuiusq; meminit Plinius & unde lactucella a qbusdam dicta fuit. Id aūt est lactis liquor quo fractus caulis eius manat. Potuit a Dios. ꝓpterea q̄ nota uulgo sonchus sit ea nota relinqui. Potuit periisse ut perierat ēt in caulis descriptiōe ὑπόκενος quod est inanis & uacuus: quæ uox in cōi græcoꝝ lectione nulla est: & ex aliis in qbus erat restituta a nobis fuit: presertim monente id Pli. q ait caule cubitali anguloso intus cauo: & qui fractus copioso lacte manet: quæ oīa manifeste sonchus hēt. Inter aculeatas herbas sed nō simpliciter a Theophrasto lib. vi. sonchus numeraẗ. Aculeatur enim postq̄ induruit & arescere cœperit. Fecerunt cæteri oēs sonchi duo genera: appellaruntq; alii candidam & nigrā: alii asperiorē & mitiorem: alii edendo: alii non edendo esse dixerunt: eadē rei diuisiōe & significatōe. Vbiq;.n. duo illa nascunẗ gn̄a. Solus Dios. tertiū genus sonchi arborescētis fecit quo caret Italia. Nec nos hactenus qualis ea sit & ubi nascaẗ a quoq̄ audiuimus.

DIOS. DE Intybis. Cap. cxviii.

f Erin Aegyptii agon. Romani intybū dicūt. Duplex intybi genus est: agreste & erraticū alterū: ab amaritudine picris & cichoriū appellatū: latiorib⁹ foliis alteꝝ satiuū & in cibis gratius. Satiui rursus duplex itidem genus. Lactucæ similius alterū & latifoliū: angustifoliū alterū & quadātenus amarū. Adstringunt ambo: refrigerant: & stomacho accomodata sunt. Aluū elixa sistunt. Eadem ex aceto sumpta: ꝓsertimq; erratica stomacho utiliora. Ardores.n. & infirmitates eius in cibo leniunt. Cardiacis eadem ꝑ se & cū polenta utiliter emplastri modo imponuntur. Podagris & oculoꝝ inflāmationibus subueniunt. Contra scorpionum ictus intyboꝝ radix & folia utiliter emplastri mō imponunẗ. Medenẗ sacris ignib⁹ cū polenta. Cū cerussa uero & aceto itɏboꝝ succo inūgunẗ q̄ refrigerari oportet.

INTERPRES.

Erratica p Rima oleris huius & amplissima diuisio est: i satiuū & erraticū. Dico aūt erraticū quod sponte sua natū omni humano cultu caruit: qualia ī plantis & disciplina ruris multa fecit natura: fœniculū: serpillū: pluraq; alia a ueteribus latinis sic appellata q̄ sub nulla olitoris aut agricolæ lege libera uaganẗ & errant. Ideoq; incastigata satiuis minus speciosa sunt. Quod manifeste in intybo deprehendiẗ: cuius a principio unū idemq; genus hac una rōne i duas statim distrahiẗ spēs. quaꝝ diuersæ penitus notæ sunt. Amarescit enim erraticū & angustiore folio est. Satiuum ori & in cibo gratius latioribusq; foliis. Quod aūt unū idemq; in ambobus seruaẗ flos est: & qui flores ferunt ramuli: quos natura nobis indulsit: ut esset unde satiuum intybū facere uolentes erraticū cognosceremus. Post primā deinde & amplissimā diuisionē illam alia rursus accedēte maiore diligentioreq; cultura & hominis labore diuisio facta est: Discretūq; satiuum intybū in lactucæ dulcedine foliorūq; quātitate & figura simile: & quod minus eo sit & amarulenti saporis. Et hic census intyboꝝ nr̄a ætate ēt est. Vocatq; florentinus ager erraticū & amarum primū intybum illud quod græci ab amaritudine picrida noiant: gentes aūt aliquæ priuatim cichoriū a multis q̄ habet in radice capillamēta radiculā. Idemq; huic noie genus est quod translatum terraq; sæpius obrutū candorē teneritudinemq; acqrit & maiorē amaritudinis partē amittit. Duoq; hæc gn̄a fūe a Dios. primū numerata. Satiuū deinde illud uno intybi noie nūc censeẗ: & si corrupta ab intybo uoce ethruria endiuiā passim appellat. In hoc & maius & minus est dulcedinisq; & amaritudinis discrimen aliquod: qd ut uideẗ ex una diligētia & culturæ rōne euenit. Prius illud notissimo uersu in Georgicis suis indicauit maro cū dixit. Et amaris intyba fibris. Intelligens enim intybum generis nomen ut græcis Seris est latinis esse amaritudinem ut ad certam contraheret speciem addidit Secundum illud Galenus dicens κιχώριον τὸ ῥωμαϊστὶ λεγόμενον ἰντυβολάχανον: quod est. Cichorium quod Romani olus intybi appellant. Indicauit & Flaccus cum cecinit me Cichorea leuesque maluæ & cætera. Est enim Cichorion peregrina græcis etiam uox quæ omnia hæc intyborum genera simul indicet. Et si ab aliquibus ad primum illud & amarum intybum contracta fuerit. Nihil ut uidetur in antiquis scriptoribus circa congeneris plantæ huius appellationes

tiones certũ est. Theophrastus libro viii. de plantarũ historia cichorion appellat siluestre illud genus quod eodem auctore ab amaritudine nomẽ inuenit. Agit.n. de herbarũ caulibus: atq; ὁ δὲ τοῦ κιχωρίου μέγας καὶ ἀποφύσεις ἔχων πολλάς. ἔτι δὲ γλίσχρος καὶ δυσδιάκριτος, διὸ καὶ δεσμῷ χρῶνται. Quod est cichorei aũt caulis magnus est: multas hẽt ueluti brachia agnatiões: lentus itidem est & in frangendo contumax. Quam ob cãm pro uinculis eo utunt᷑. Qua descriptione uidet᷑ amarũ & agreste illud significare. Idẽ paulo post picridẽ hoc ipm appellat. Saepe ẽt in describenda in aliquibus latiore folio᷑ figura κιχωριώδη ea appellat. i. cichorio similia satiuũ indicans: hoc enim latiore & lactucino folio est. Paulus Aegineta Romana appellatione usus in primo ἴντυβα totũ hoc genus uocauit. In sexto deinde satiuum agresteq; & amarũ uno eodẽq; noie serim: in secũdo postremo serim satiuum: intybũ agreste. Plinius libro primũ xix. capite vii. a lactuca digressus satiuum esse intybum his uerbis declarat. Neq; ex eodem gñe possunt dici neq; ex alio intybi: pauloq; post. Est & erraticũ intybum qđ in Aegypto cichoriũ uocant. Mox ite᷑ lib. xx. capite. viii. de erratico & satiuo haec ait. Intybi quoq; nõ extra remedia sunt. Erraticũ apud nos quidam ambubeiã appellauere: i Aegypto cichoriũ uocãt qđ siluestre sit: satiuũ autẽ serim. Columella lib. ii. capite. xviii cũ docet quomodo prata colant᷑. Primũ ne stirpes aut spinas &c. atq; alias ante hyemem alias per autũnum extirpemus ut rubos: uirgulta: iũcos: alias uellamus ut intyba ac solstitiales spinas. Qua descriptione intyba indicauit quae siluestria sunt. Satiua.n. in pratis nõ inueniunt᷑. Idem postea lib. ix. capite. xiii. cũ de educandis anseribus agit serim satiuã appellat his uerbis. Palustris quoq; sed herbidus destinet᷑ ager: atq; alia pabula conserantur ut uicia: trifolium: foenumgraecum: sed praecipue genus intybi quod graeci appellant serim. Postremo Palladius in octobri mense satiuum intybum uocat: uerba eius sunt. Mense octobri serenda sunt intyba quae hyemi seruiant &c. Ex his quae tam multa & longissime repetita a nobis sunt colligere facile est nullã in his nec graecis nec latinis certã perpetuamq; appellationẽ esse: sed in graecis cichoriũ nũc agreste: nũc satiuũ intybum idicare: picridẽ semp agreste: quẽadmodũ serim plerũq; satiuũ. In latinis intybũ mõ satiuũ mõ agreste: Ambubeiã aũt agreste semp. Nec fore antiquos auctores legentibus aliquid utilius q̃ pcedente rei coniectura cõtra q̃ in caeteris fit nõ ex uocibus res sed ex rebus uoces intellexisse. Solus Celsus libro ii. capite. xxix. de utroq; gñe agens ad certas uoces in medicina rẽ cõtraxisse ui᷑: satiuũq; intybum: siluestre ambubeiam appellasse. Verba eius sunt. Lẽticula cui uel beta uel intubus uel ambubeia &c. alterutrũ sumi iubens aut satiuũ quod intybũ aut agreste qđ ambubeiã uocat. Censerẽq; ego qm̃ graui periculo in medicina haec uariant᷑ satiuũ in graecis serim in latinis intybum. Agreste in graecis picrida aut cichoriũ: in latinis ambubeiã semp appellari: ut certa nominũ rõ certam legentibus rem indicaret nisi in medicae materiae nomenclatura audacior uideri aliquibus timerem.

DIOS. DE Condrilla. Cap. cxix.

Ondrillan sunt qui & hanc cichorion aut serim. i. ambubeiã aut intybũ ap-
c pellent. Romani pariter graecis condrillã dicunt. Folia caulẽ & flores ambubeiae. i. agresti intybo similia hẽt. Ideoq; agrestis intybi spẽm aliqui eẽ eam dixerunt. Tota tñ tenuior est. Inuenitur q; in imis ramulis eius fabae magnitudine gũmi mastichae simile. Quod tritũ & cũ myrrha in linteolo oliuae quantitate foeminis subditũ mẽses earũ ducit. Olus uero ipm una cũ radice tusum mox in pastillos cũ melle cõformatum: additoq; nitro dilutis aqua pastillis his uitiligines exterunt. Reglutinat ẽt gũmi illud palpebrarũ pilos. Facit ad eadem & recens eius radix demersa in eã acu & palpebris cũ humore illo admota. Bibit᷑ cõtra uipas condrilla in uino. Aluũ sistit succus eius cũ uino coctus & potus. Põt & per se idem. Est & alterũ Cõdrillae genus: foliũ hẽt ueluti circũrosum: oblõgũ: p terrã stratũ: caulẽ liquore lactis madentẽ: radicẽ tenuẽ in mucronẽ desinentẽ: inanẽ: rotundã: flauescentem: eodẽ liquore plenã. Adiuuãt cõcoctionẽ caulis & folia. Succus reglutinandis palpebrarũ pilis utilis ẽ. Nascit᷑ cõdrilla haec lutuosis pinguibusq; & cultis locis.

INTERPRES.

Ntybis cõgenerẽ esse condrillã argumento est ueterũ oĩum de ea historia: q ab intybis sta-
i tim de Condrilla agentes eã illis cõiunxerunt deincepsq; descripserũt quã natura cõiunxerat: & simul docendã eẽ ob similitudinẽ monuerat. Plura caeteri oẽs q̃ hic de ea docuerũt: caule pedali & amarissimo totã sapore esse: radicem habere numerosam: gũmi illud pximũ terrae in ea inueniri & candidum cõspici florẽ: multaq; alia: quae qm̃ in Corollario suo a Barbaro collecta fuerunt a nobis relinquunt᷑. Adiiciemus hoc solum tantam esse illi cũ ambubeia quã diximus agreste intybum similitudinẽ ut saepe legentes in campis fallat. Nascitur ut hic ẽt ait pingui

& lutoso solo: quem habitū una uoce γεώδεσιν χωρίοις fœlicissime Dios. indicauit γεώδη enim χωρία in re rustica ueteres dixerunt eas agrorū partes quæ nullos hn̄t terræ mixtos lapides sed solam terræ profunditatē: ob quam cām nō dilabentibus per lapidum interuenia aquis lutuosus ager & pinguis fit. Idq; una ꝑ γεώδεις uoce Dios. monstrauit. Sit aūt hoc an secus quod Barbarus uertit nasci in terrosis aliorū iudicium sit: Nos rem primū mox uocis ratiōem secuti & pinguibus lutuosisq; locis nasci eam diximus.

DIOS. DE Cucurbita. Cap. cxx.

c Olocynthan. Romani cucurbitam dicunt. Tumores & abscessus lenit cruda: concisaq;: mox emplastri modo imposita cucurbita quæ edēdo est. Ramenta eiusdē cōtra capitis in infantibus ardores quos syriasim uocant utiliter emplastri mō sincipiti īponunt. Imponunt rамēta eadē oculorū inflāmatiōibus & podagris eadē utilitate. Medet ex cucurbitæ ramentis expssus succus doloribus auriū. In quē usum per se & addito rosaceo auribus instillatur. Inungitur eo etiā utiliter in ardore febris sūma corporis superficies. Elixæ totius cucurbitæ mox expressæ succus additis exiguo melle & nitro aluum leniter soluit. Siquis etiam in excauata cruda cucurbita uinum infuderit & per noctem sub dio habuerit temperatumq; ieiunus biberit aluum leniter molliet.

INTERPRES.

Syriasis Ardores capitis

q Voridianus sed uulgaris usq; dum lignescat cibus cucurbita est qbus nascit locis omnibus pariter nota. Nihil iō longius de ea repetēdū. Quod in medicina nouisse inutile nō sit ex græcorū placitis qd infantiū syriasis sit breuiter dicemus Cuius mali appellatione Romani caruerūt. Et si Plinius ardores capitis id lib. xx. capite tertio appellauerit. De syriasi aūt hac græcorū medici: pꝛsertimq; Paulus Aegineta his uerbis docuerūt. Inflāmatio partiū circa cerebrū: mēbranasq; eius i isantibus syriasis ē. Cōcauū fit i ea sinciput. Cōcaui itidē cū pallore oculi. Accedit ēt totius corporis siccitas. Succurrit huic malo impositus sincipiti cū rosaceo uitellus oui: sic tn̄ ut continua mutatione renouet Oportet eodē loco ēt imponere herbæ quā heliotropiū græci latini solarem dicūt folia: cucurbitæ ramenta: cucumeris quē peponē uocant adiacentem carni cutē: aut hortensis solani cū rosaceo succū. Græci dulcē & quæ edendo est cucurbitā fœminino gn̄e in secunda declinatione κολοκύνθας dixerunt: medicā uero & amarā de qua suo loco lōgius agetur in quīta: & ab hac diminuta appellatiōe κολοκυνθίδα. Est & illud animaduertendū in dulci cucurbita ex duplici gn̄e duplex ēt nomen esse: rotundæ & in globum tumenti φ cucumeri similis sit σικύας; teretis & in longitudinem extensæ κολοκύνθας: latini utrāq; eodem cucurbitæ noīe appellauerunt. Docuitq; Columella in carmine suo qua rōne ex eodem seminio utrunq; hoc genus fieri possit. Versiculi eius sunt. Prægnansq; cucurbita serpit Vna neq; est illis facies: nam si tibi cordi. Lōgior est gracili capitis quæ uertice pēdet. E tenui collo semen lege: mox si globosi: Corporis atq; utero nimium quæ uasta tumescit: Ventre leges medio sobolem dabit illa capacē &c. Quodq; in carmine de hac ipsa re omiserat in psa nō multo post addidit ex positura & satione seminis idem discrimen fieri. Verba eius hæc sunt. Aquosis aūt locis primo quoq; tpe nō tn̄ ante calendas Martii semen ponendū est ut deferri possit equinoctio confecto. Idq; de media parte cucurbitæ semen inuerso cacumine ponito ut fiat incrementi uastioris: nā sunt ad usum uasorū satis idoneæ. At si esculentas merci pparabis recto cacumine de collo cucurbitæ sumptū serendū erit quo plixior & tenuior fructus eius nascatur. Sed eo iā unde digressa est reuertat cōmentatio hæc nr̄a. Satis. n. de conserenda cucurbita ueteres rei rusticæ scriptores docuerunt. Nobis illud tm̄ sciendū globosam a cucumerū figura cucurbitam σικύαν a græcis dictā fuisse: & si Athenæus in secūdo sui dipnosophistæ huiuscemodi nominū rōnem misceat: testeturq; hellespontios. Longas cucurbitas σικύας uocare κολοκύνθας aūe globosas & rotūdas. Nobis tn̄ cōem seq æstimationē magis placuit: nec satiuā pterea cucurbitam tātum sic græcos appellasse sed medicā & uētrosam illā quæ in quotidiano medicinæ usu ē: & cucurbita siue cucurbitula passim dicit: ppterea φ q̄ nūc ex uitro medicæ fiunt cucurbitæ ex globosa cum penitus aruisset cucurbita hac a principio in usu fuerūt. Sūt enim in hoc genere exiguo globo nec pomi magnitudinem excedentes.

Vtroq; cucurbita

DIOS. DE Satiuo Cucumere. Cap. cxxi.

Sicyn hemerō: Romani satiuū cucumerem dicūt. Bonā facit aluū satiuus cucumis. Stomacho accomodatus est. Refrigerat non corrumpitur in stomacho licet ægre concoquatur. Vessicæ utilis. Olfactu defectus animæ restituit. Habet semen ciendæ urinæ mediocrem uim. Contra uessicæ exulcerationes cum lacte: passo ue idem

utiliter

utiliter bibitur. Medent̃ canũ morsibus ex uino emplastri modo imposita eius folia. Ex melle uero ulcera quæ epinyctidas uocant. Caro autẽ eius quem peponem uocant ciendæ urinæ utilis in cibo sumpta. Eadem emplastri modo imposita oculorum inflãmationes lenit. Superior peponis cortex qui quasi sinciput & umbilicus eius est in capitis inflãmatione quam siriasim dicunt infantium sincipiti utiliter imponit̃. Imponit̃ & fronti ut in oculos destillationes compescat. Mixtus farinæ et in sole siccatus una cum semine peponis succus exterendæ cuti & leuigando uultui utilis est. Facit uomitiones siccata peponis radix drachmæ põdere in dulci aqua pota. Siquis etiã a cœna leui uomitione purgare se uoluerit satis oboli duo erunt. Sanat hæc ipsa etiam radix ulcera quos fauos dicunt ex melle emplastri modo imposita.

INTERPRES.

Isputatum me puero longius: nec aliter q̃ pro foris & aris pugnatum aliquando in cœna patris inter amicos aliquot: quos ille ad uoluptatem magis compotores q̃ ad honorem cõuiuas ea die uocauerat de peponibus est: non quales quondam fuissent: nec quæ in antiq̃s græcorum latinorumq; scriptoribus eorum historia inueniri nunc possit: sed q̃ erat illic (ut fere sunt) quot uultus tot etiam ingeniorum discrimina qui naturam & qui ganeam amaret laudaret & ad eam omnia referret: quod in pomorum totiusq; operæ pericarpiis (dico aũt pericarpiã oẽm quæ foris pomorum huiuscemodi caro interiora claudit & cõtinet semina) naturæ consilium fuisset. Disputationi cãm fecerant post cœnã relata in mensam purgata peponum semina. Quæ absumi contemplatus naturæ ꝓfessor ille iratus & uelut is qui parentes coram se distrahi & perire uideret ingrate iniuste & impie facere eos exclamauit: quibus nõ satis esset quã seminibus natura tutelam & quasi lectisternium ad maturitatẽ cõseruationemq; dederat peponũ carnem absumpsisse: nisi semina ipsa ẽt penitus perderent Nec aliud si fecerint id oẽs fore quod illi tunc agerent q̃ castratis animalib⁹ cunctis quod cõtra mortem datum omnibus generis subsidium est totã nouæ ꝓlis spem deo naturæ & nobis auferre. Vtq; erat cõtinuus huiuscemodi rei contemplator ex Hippocrate Theophrastoq; certius & ex professo docere cœpit: quantũ ad conseruandas rerum & plantarũ formas in seminibus naturæ studium fuisset: quo artificio: q̃ multis munimentis & tectoriis dum absoluũtur & ad nouæ generationis tempestiuum tempus seruant̃ ab omnibus iniuriis tutata semina illa sapiens artifex fuerit: quodq; seminibus his siue corium: siue cutis: siue callum: spina: pappus: testa: lignum: caro ue sit adiectum a natura fuerit non alium habere usum. Et si utantur his homines nõ ideo naturæ id cõsilium fuisse: sed postq̃ a natura facta ea fuerunt in usum nr̃m translata utiliter & ingeniose a nobis fuisse: Naturæq; illud primũ & unum consiliũ esse: nobis posterius & multiplex hoc nostrum. Adiiciebatq; non esse datos nobis ut scribamus aut pro plectro in cythara utamur digitos: nec ungues ut sectis abrasisque cultello honestiorem ostendamus manum: sed illos ut facilius quod ad uitam opus sit capiamus & certius teneamus: hos ut discurrentes toto corpore neruos extrema clausura firmẽt. Et quoniam duriores sint & aciem habeant pro telis contra nocẽtum nobis iniurias utamur Longeq; prius facta hæc fuisse q̃ hic eorum usus incœperit. Ridebat e regione sedens quẽ pauloante ad ganeã referre omnia solitum diximus. Nec persuaderi poterat non præcipuam & solam esse naturæ finem si sapienter ut sapientes docent ea agat quod optimũ in quacunq; re sit: tutiusq; hac ratione seruari ad nouã sobolem peponũ semina q̃ si in agro relicta imbribus corrupta putruerint. Adiiciebatq; his quæ de integra ætate qualis tunc peponũ esset ab antiquis naturæ professoribus dicuntur. Et ne longiores simus nullam fore in peponibus maiestate naturæ dignam finem, si ideo tm̃ eos totq; alia genuerit ut nata renascantur: nec homini quod religio docet aliquando inseruiant. Narrabatq; deinceps q̃ suauis peponũ sapor eẽt: q̃ humidi succi caro: & quantopere uina quod poma plerunq; non solent cõmendaret: quæ nec paruã nec unã naturæ finem sed plures & egregias sibi esse testabat̃. In eo qui lõgior sermo fuit parũ certa peponũ: ut memini nomenclatura fuit. Nullus enim censere audebat quales in antiquis scriptoribus pepones fuissent: & quæ eorum genera in Plinio deprehenderent̃. Dubitatum ẽt est quibus appellationibus a congenere cucumerũ seminio discernerent̃. Quemadmodum a medicis nunc etiam dubitari audimus: qui medicas peponũ uires scientes noĩa & ex nominibus eorum diuersitates non penitus nouerunt. Pro q̃bus non pigebit qua æquũ erit breuitate quæ cõperta nobis de his postea sunt una cũ cucumerib⁹ ostendere. Sciẽdũq; illud primũ est cõem multis gñibus σικύων in græcis appellationẽ oẽm hãc in latinis incertitudinẽ fecisse: qui cucumerẽ in græcis & latinis audiẽtes ex eo qđ nunc est unũ tm̃ genus qđ priuatim ex multo tpe cucumis nominat̃ significari crediderunt: cum græci σικύων .i. cucumerũ noĩe genera multa numerent quæ aut cartilagine aut cute foris obducta in oleraceis extra terrã crescũt. Estq; illis q̃ priuatim nũc cucumis dicit̃ primũ & supremum genus cui

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

deinde subiiciunť statim pepones:& melopepones figura tm̄ & ꝗtitate inter se differētes. Siquidē cū magnitudine excessere aut in longitudinē ꝓcesserunt quales multis locis nascunť:pepones quodam uocati fuerunt. Cū uero rotundi formā & effigiē mali referunt:tunc facto ex pepone & malo nomine melopepones dicti sunt:neq; inter pepones & melopepones aliud ꝗ ex figura discrimē quōdam fuit. Totū hoc genus in martio & Aprili Palladius melones ꝗsi μήλωνας a malorū figura appellat quo noīe maior Italiæ pars nunc etiā utitur. Subscribit diuisioni huic Paulus Aegineta ēt cum libro primo agit περὶ τῶν ὡραίων.i.de his quæ inter æstatē & autumnum maturescūt:in quo gn̄e cucurbitæ omneq; cucumeꝝ gen⁹ hoc ē & quæcūq; alia tunc κατὰ τὴν ὥραν.i.æstate ꝓueniūt. Quēadmodū & mel tūc factum ὡραῖον ēt dicit:eadē significatione qua græci ὀπώραν itidem uocāt. Decretum eius de Peponibus & diuisio hæc est. Pepon in uniuersum mali succi frigidus: humidus: & uomitorius est. Idē non cōcoctus multiplex illud & uniuersale excretiōis genus quod Cholerā dicunt efficit. Semen eius tm̄ ciendæ urinæ & frangendis renū calculis accōmodatissimum. Melopepon minore efficacia omnia hæc pōt. Nō pigebit hoc loco monere medicos ex quo hic ait minore efficacia in cunctis melopeponem pepone esse:suspicari nos aliud inter duo hæc genera ꝗ ex figura & magnitudine discrimen esse. Nō.n.uerisimile est solā magnitudinē & formā tantam uiriū diuersitatem efficere posse. Et cum nihil de colore interioris peponum carnis alicubi inuentū adhuc fuerit nō ab re forsan pēitus erit in melopeponib⁹ præter figurā & ꝗtitatē colorē etiam significari: & si id sit rubentē intus melopeponē esse. Arbitrariū tm̄ hoc legentibus relinquimus. De Cucumere idē postremo Paulus ait minore frigiditate & humiditate ꝗ peponē esse:sed maiore ad ciēdam urinam ꝑtāte: Aegerrime cōcoqui:& si cōcoquatur mali itidē succi esse. Idq; est quod Dios. ait οὐ φθειρόμενος quod nos uertim⁹. Nō corrūpitur i stomacho licet ægre cōcoquatur. Siquidem & Plinius ait. Viuūt hausti in stomacho in posteꝝ diē:nec perfici queunt. Primū itaq; omniū hoꝝ & supremum genus cucumis est:cōe etiā oībus nomen:& ob id nisi adiiciatur differentia aliqua ambiguæ significationis. Quod sentientes posteriores græci σικυὸν.i.cucumerē simpliciter dixerunt quē nos priuatim modo cucumerē uocamus:adiecta aūt peponis uoce hunc quē nostra ætas & gens priuatim peponē noīat σικυὸν πέπονα.i.cucumerē peponē appellātes Adiectaq; a natura & euentu rei cucumeri differētia illa ab eis est. Vidētes.n.ꝗto magis maturescit cucumis ille prior tanto solidiore cartilagine & quasi lignosa crusta durari. Posteriorē uero illū continue magis mitescere & tenerescere illū in antiquæ uocis æstimatione reliq̄runt:hunc aūt cucumerem peponē dixerunt:quod est mitem:flaccidum:& maturitate sua tenerū. Est.n.græcis uerbū πεπαίνεσθαι quod inter cætera maturescere significat:& πέπονος uox ab eo facta non tm̄ in his usum habet ꝗ maturitate sua mitia sunt:sed in aliis multis quæ amissa soliditate sua flaccescunt & tenerescunt. Sic in Comœdia iactator seruus dicebat. Me cōtra militem in acie cōstituite: nisi ego illū uerberibus fecero πέπονα.i cōtusum & ex cōtusione flaccidū:& quod nostra gens adhuc parū deflexa uoce mitius dicit & Comicus noster itidē quin uideā sandalio illi cōmitigari caput:nec aliter ꝗ Maro mitia poma ēt appellauit. Quinetiā Aristophanes in Fabula cui titulus eqtes ē ridicule Cleoni obiicit ꝙ nimio mulctandi ciues studio:& quæsito ex iudiciis questu matutino in forum ꝓgressus circurret ueluti uillicus agrum nō in pomis sed in ciuibus quærens quisnam ut damnari posset πέπων εἴη καὶ μὴ πέπων: quod est mitis maturus & legēdo aptus. Nec tantū in cucumerū genere uox illa græcis in usu fuit. sed ut illi dicunt ἐν πέπονι ὀπώρᾳ: quæ in maturitate sua tenerescit & succosior fit. Et hæc antiqua est peponū nomenclatura & nominis ratio. Quod ideo adiiciebatur ut ea teneritudinis audita nota intelligerent cucumerem peponem eū esse quem nūc simpliciter peponem nominamus. Eritq; facile nouisse id in hoc scriptore:qui proposito cucumere cū omnem medicinā eius percurrisset transiturus ad aliud illud genus ait ἡ δὲ τοῦ πέπονος σάρξ quod est. Eius aūt qui uocatur pepo caro &c. Manifesta significatione primū generis mox speciei quæ adiectiuo illo priuatim indicareť. Quæ deinde peponum diuisio esset diximus. Erant.n præter pepones melopepones:de ꝗbus paulo ante dictū est a rotunditate sua sic appellati. Erant præter hos in cucumerū censu & nomine anguinus cucumis:quem ueteres latini erraticum dixerunt medicinæ tm̄ utilis:de quo certius & ex ꝓfesso agetur in quarto uolumine. Citrinus itidem a flauo citri colore sic appellatus:quem in extrema maturitate ostendit. Hunc Hetruria nūc etiam citreolum diminutiua forma appellat. Globosæ tandem rotundæq; cucurbitæ illæ de ꝗbus superiore capite egimus σικύαι a græcis dictæ in cucumerum genere ob similitudinem censebantur. Habet Hetruria etiā aliud genus:appellatq; contra ꝗ in maiore parte Italiæ melones: Teretes ii sunt:recti incuruiq; aliquando: longitudine nonnunꝗ cubitali:raro maiore crassitudine ꝗ ulna hominis fit. Coactum cucumeris credimus hūc esse partū:& ex monstro paulatim factū genus. Siquidem docēt rei rusticæ scriptores:in omnes formas cogi cucumerē:Priuatimq; Hippocrates retulit. Si in fistulam demittatur cucumeris flos mira lōgitudine quasi anguina specie ꝓuenire. Athenæus etiā in tertio suidipnosophistæ δρακοντίας in hoc genere uocat:quos tamē aliter nō indicat:neq; ab re suspicetur forte aliquis a dracūculi forma ab eo dictos quos hoc loco dicimus esse. Et hæc pro toto cucumerum peponum aliorumq; huiuscemodi censu dicta a nobis sunt Quorum omnium poterant a nobis ex antiquis scriptoribus: Theophrastoq; presertim alia ēt testimonia afferri:sed breuitati quatenus licebat cōsulendū fuit.

DIOS. DE Vtraq; lactuca. Cap. cxxii.

Hridaca hemerō Aegyptii embrosi. Romani satiuam lactucam nominăt. Stomacho accomodata satiua lactuca est. Refrigerat: somnum conciliat: aluum mollit: & lactis abundantiam facit. Elixa maiore ad nutriendum efficacia est. Illotæ & ut ex terra eruta est lactucæ cibus in stomacho cibū non continētibus utilis est. Insomniosis potū semen eius opitulat: libidinisq; imaginationes in somno compescit ✠ Ipse tñ in cibo frequentiores claritati oculoꝝ officiunt. Condiunt muria seruantq; alioꝝ salgamoꝝ mō. Cū caules suos ꝑduxerūt simile aliquid succo & lacti agrestis lactucæ & ipsæ habēt. Quæ uero agria thridax a græcis dicta est: & quā titani sanguinē magi: Zoroaster aūt Pherumbrum appellant: & Romani siluestrem Satiuæ lactucæ similis est ampliore tñ caule: candidioribus foliis: gracilioribus: asperiorib⁹: & in gustu amaris. Papaueri similes aliquatenus uires habet. Ideoq; lactis liquorē qui in ea est papauerū opio quidam cōmiscent. Purgat potus lactis liquor hic oboloꝝ duoꝝ pōdere cū aceto mulso per aluū corporis aquas. Exterit oculoꝝ nubeculas & albugines. Inūguntur eodem utiliter cū humano lacte ambusta. In uniuersum soporifera agrestis lactuca est: & somno dolorē leuat. Quin ēt menses trahit. Bibit & cōtra scorpionū ictus: phalangiorūq; morsus utiliter. libidinum imaginationes in somno: uenereq; auertit agrestis quem admodū & satiuæ semen. Potest & succus oīa eadem sed minore efficacia. Seruat agrestis lactucę lactis liquor ille in fictili alioꝝ succoꝝ modo antea insolatus.

INTERPRES.

Valis satiuæ & agrestis lactucæ in antiq̄ssimis græcoꝝ latinoꝝq; codicibus historia & medicina inuenta nobis est: talis uno capite ēt tractata nihilominus certū habebit intellectū q̄ quod fecerunt alii diuisa habitura erat. Cuncta.n.eadem sunt: & ut cōiicere ex sermōis ductu facile est uno eodemq; nō diuerso capite de utroq; hoc olere Dios egit. De agresti n. docere incipiens cōtinuato sermone ait Quæ uero agria Thridax &c. non multi faciendum tñ hoc est: illud magis cogitandū q̄ integra in hoc scriptore satiuæ lactucæ historia & medicina sit. Nobis in tā noto tamq; utili olere suspecta capitis huius tāta breuitas est. Inclinatq; aius desiderari posse in eo multa ex his quæ Plinius. Galenus: Paulus Aegineta pluresq; alii docuerunt: ꝑsertimq; Serapion: q in collectis a scriptore hoc abscessibus & sacris ignibus mederi hoc olus ait: quæ hominis mala in hoc scriptore modo nulla sunt. Accedūt suspitioni huic nr̄æ ēt argumenta alia: Primū q in seminis medicina nihil hoc loco legit prodesse scorpionū ictibus & cenchri morsibus. Quoꝝ alterum Plinius: alteꝝ hic ipse in extremo ope: capite de Cenchri morsu indicauerūt. Verisimileq; ē ut in cæteris ab eo factū fuit ad eius periculi remediū ex hoc olere semen etiā accipiendum fuisse. Mox quod plurali numero nō procul a fine legitur cōtinuū lactucarū cibum claritati oculoꝝ officere: deesse aliquid ostendit qm̄ singulari numero semp antea de satiua lactuca egerat: quod incōcinnum simul & hoc scriptore indignum est: credimusq; nos nihil dicendum huiuscemodi ab eo fuisse: nisi prius alioꝝ scriptoꝝ exemplo de tam multis satiuæ lactucæ generibus egisset. Quo fit ut suspicemur deesse huic capiti aliquid ꝑsertimq; lactucarū censum & nomenclaturam aliquā: quam negligentes in excribendo antiqui librarii mutilum nobis hoc caput reliquerunt. Eamque ob cām nos locum uitii nota signauimus. Poterit tñ qui plura lactucæ genera nomina & bonitates noscere uoluerit ex Columella: Plinio: aliisq; multis ea audire: & conditura earū antiquam rōnē intelligere. In agresti lactuca deinde meminisse illud oportet priuatim dici & proprie agrestem lactucā quæ satiuæ opponit sponte sua in aruis nascentem: folio minore: & cum arescere incœperit aculeato: cunctaq; illa alia habentem quæ hic numerauit: oīa prius etiam a Theophrasto octauo uolumine longius dicta. Præter hanc ēt ob similitudinem non lactucis congeneres: sed similes tantum herbas aliquot alias lactucas dici: qualis Captina pluresq; aliæ sunt suis locis dicendæ. De satiua Paulus Aegineta libro primo capite de oleribus ait: refrigerare lactucam: humiditatem augere: eamq; ob cām somnum cōciliare: & quatenus olus est satis nutrire: & præter oīa hæc boni succi sanguinem facere. De agresti Theophrastus eodem octauo uolumine cōtra cutem subeūtes aquas utilem his uerbis testatus est ὀπίζουσι δὲ αὐτὴν περὶ πυραμητὸν καὶ φασὶ καθαίρειν ὕδρωπα: Quod est. Sectis autem caulibus per messem liquorem excipiunt: feruntq; hydropem purgare. Dictum a nobis hoc est quoniam hic non hydropem simpliciter: sed maiore ambitu ὑδατρώδη: quod est

aquosa purgare liquorem hunc monuit: nec subeuntes tm̃ cutem aquas quæ hydropis appellatione a græcis indicantur: sed oẽs alias quæ in parte aliqua corporis collectæ sanitati noceant. Prodesse utrãq; lactucã ὀνειρώττουσιν hic ait: nos isomniosis uertimus ad certa insomnia græcorũ exemplo rem cõtrahẽtes: qbus licet ὀνειρώττειν somniare simpliciter significet nihilominus ad ea insomnia uox à medicis cõtracta est: quæ cõiunctas sibi ueneris & libidinũ imagines habent. Sic Paulus Aegineta uolumine primo capite de seminis abundantia: & Libro tertio capite de incontinentia seminis uoce hac usus est. Vocauitq; ubiq; ὀνειρωγμοὺς Veneris isomnia & libidinis in sõno imaginationes: qbus corpori nõ leuiter aliqñ nocetur. Descripsit oẽm hunc naturæ motũ Lucretius elegantissime in quarto operis sui non ut uitiũ & labẽ homini noxiã: sed qualẽ solet natura & amor motũ & impetum ad generationẽ in nobis deficiente agro quem cõseramus inuitis & inutiliter excitare. Nec tm̃ ueneris insomnia hæc sed ipsam ueneré ẽt compescit lactuca. Idq; est quod hic ait ὀνειρωγμοὺς καὶ συνουσίαν ἀποστρέφει: quod est insomnia libidinosa illa & uenerem ipsam auertit.

ὀνειρώττω: Insomnia ὀνειρωγμοί

DIOS. DE Gingidio. Cap. cxxiii.

g Ingidion sunt qui Lepidion appellant. Aegyptii dorisastru: Syri adorin: Aphri Tiricta. Romani Visacutum uocant. Nascitur plurimũ in Cilicia & Syria Gingidiũ. Herba est agresti pastinacæ similis: tenuior ea tñ ẽsiorq;. Radicem habet exiguam albescentem & amaram. Estur oleris modo coctum crudumq;: & sale seruatum. Stomacho utile gingidium & urinam cit. Decoquit̃ idem: bibiturq; cum uino prælenti uessicæ utilitate decoctum illud.

INTERPRES.

p Eregrinũ Græciæ & Italiæ si Plinio & Dioscoridi credimus Gingidiũ quõdã fuit. Ille in Syria: hic in Cilicia & Syria nasci & seri dixerũt. Quo minus miretur aliquis ignorari nostra ætate quodnã olus gingidiũ sit. Cognouit tñ id utraq; gens: descripsitq; Plinius. xx. uolumine capite qnto oẽm eius figuram & usum. Paulus Aegineta libro. i. capite de oleribus post ocymũ: sinapin: nasturciũ: urticã: multaq; alia quæ acrimoniã hñt de eo his uerbis docuit. τὸ δὲ γιγγίδιον ὅμοιόν ἐστι τῷ σκάνδυκι στύφοντος καὶ πικρᾶς οὐκ ὀλίγης μετέχον ποιότητος. ἐστὶ δὲ εὐστόμαχον ὡς καὶ τοῖς ἀποσίτοις αὐτὸ τυγχάνειν ἐπιτήδειον μετ᾽ ὄξους ἐσθιόμενον. ὀλίγην δὲ τροφὴν παρέχει τῷ σώματι. Quod est: Gingidiũ aũt Scandyci simile est. Adstringentẽ amaramq; non paruã habet qualitatem. Stomacho accõmodatũ est. Esturq; in fame & a ieiunis utiliter ex aceto. Non tñ magnopere nutrit. Dicta iõ hacten⁹ a nobis hæc fuerũt si forte aliqs sagaci ex Pauli historia cõiectura qle id sit inuenire nũc possit: & si difficile uideatur. Plinius. n. & hic agresti pastinacæ: Paulus Scandici similem dixerunt. Quæ duo nihil simile aut cõe habẽt. Quod pro cõperto sit in quotidiano uitæ usu & inter acria & quæ græci agrestia olera dicebant gingidium ab antiquioribus censebatur. Hic Lepidium ait a quibusdam ob similitudinem dici. Quale uero Lepidium sit non multo post dicet̃. Cæteræ appellationes illæ omnes incertæ nobis q̃ barbaræ & ex nullo auctore alio auditæ sunt.

DIOS. DE Scandice. Cap. cxxiiii.

f Candica sunt qui aciculam. Romani herbam scanariam uocant. Agreste olus etiam scandix est. Amaritudinem & acrimoniam aliquam habet. Edendo herba est: Esturq; cruda & cocta. Bonam facit scandix aluum: stomacho utilis: urinam cit. Bibiturq; utiliter renibus: uessicæ: & iecori decoctum eius.

INTERPRES.

h Aec est scandyx illa quæ totiens Athenis in theatro plausum & risum excitauit: cũ in Comœdia Lepidissimi poetæ Dicæopolis ex agro in urbem profectus rudis homo ab Euripide eam humiliter poetæ supplicãs peteret σκάνδικά μοι δὸς μητρόθεν δεδεγμένος. Nouerant. n. oẽs uulgare & uile olus: meminerantq; poetæ illius matrẽ quotidie in urbem uenientem uendito eo olere filiũ in sũma paupertate theatro & spectaculis educasse. Nec antiquæ hoĩs paupertati illudẽtes: sed ad uirtutẽ in angusta re studiũ & occasionẽ admirãtes totis subselliis audito uersiculo illo exultabant. Nota tunc omnibus Scandyx erat: uulgare & sponte sua nascens locis plerunq; incultis olus: plebis cibus & quotidianũ pulmentũ & acetariũ quo ad sanitatem magis q̃ quæsitis toto mari & orbe obsoniis proficerent. Vires. n. illi sunt siccandi in extremo ordine: calefaciendi uero in secundo aut incipiente tertio. Sed quod utilissimũ in ea est urinã ciere & renes egregie laxare testati ueteres græci sunt; utiturq; ad eas difficultates sæpissime Paulus Aegineta: iubetque in primo si non iuste quotidie purgetur aliquis scãdyce: apio: asparago similibusq; aliis sollicitãdam esse urinã. Plinius ẽt. xxii. capite eiusdem numeri multis scandycem prosequit̃ laudibus: peculiaremq; illi

remq; illi laudem tribuit: q; uenere fatigato corpori succurrit: marcescentesq; senio iam coitus excitat. Quo magis mir; in tanta mo; ruina & labe in nullo honore esse herbã: neq; ab herbariis nřis penitus cognosci. Græci nunc ẽt scandicẽ appellant: nihilq; in eo; gente notius: sed nõ cõgruentem antiquo; notis ostẽdũt. Quã enim illi scandicẽ modo appellant latiore & quasi betæ folio est. Antiquiores aũt ut in re nota sit nullas eius certas notas tradiderũt. Verũtñ ut ex multis cõiicere licet tenui & quasi capillato folio est. Plinius libro. xxi. capite. xy. inter sponte nascẽtes numerauit: coniunxitq; illi ut uerisimile est congeneres plures alias: quæ oẽs tenui folio & capillaceo sũt: presertimq; caucalim & Tragopogona: quæ a capillamentis quæ pro foliis habet coma: dicta a græcis est. Ob quam cãm non ab re penitus fuerit similem in foliorum figura illis credere.

DIOS DE Caucalide. Cap. cxxy.

c Aucalida sunt qui Daucum agrestem: qui myitida appellent. Democritus Brion quasi muscum; Aegyptii seselim: Romani pedem gallinaceum siue pulli pedem dixerũt. Dodrãtalis coliculus caucalis est aliqñ ẽt maior: & leniter hirsutus. Folia apio similia hẽt in sũmo fœniculi modo pluribus incisuris diuisa: hirsuta & ipsa. Habet in cacumine pterea umbellã candidã & odoratã. In usu olerum mõ est. Esturq; cruda pariter & cocta ciendæ urinæ accomodata.

INTERPRES.

g Enus herba; lib. yiii. de planta; historia facit Theophrastus quod ἀρουραῖον uocat. i. in aruis sponte sua nascens: statimq; in eo caucalidem hanc numerat: nullis aliis adiectis notis. Nec pa; siquis rem iuste æstimet fuerit tam certe a tam graui auctore caucalidis natale solũ & ubi quærenda sit audisse. Id. n. additum his quæ hic scriptor: Galenus & alii tradiderunt facillimam eius inuentionẽ nobis efficiet. Nota. n. oĩbus apii folia: qbus similia caucalis sua hẽt. Altitudinẽ deinde: hirsutam lanuginem: in summo incisa folia: & candidi floris umbellam oculus deprehendet: inuenietq; Dauco tam similem herbam: ut aut siluestris Daucus sit: aut rudimentũ naturæ Daucum facere condiscentis. Qualis aũt Daucus uterq; sit in eo certius cognoscetur. Nullibi nõ caucalis nascit: presertimq; in noualibus anteq̃ noua aratione renouent. Galenus Dauco caucalidẽ sapore & uiribus similem ait. Hic tñ ex similitudine figuræ ab aliqbus agrestem Daucum potius appellari ait. Habet. n. & hæc & Daucus folia incisuris diuisa. Habent ambo ẽt candidi floris umbellam. Dico aũt umbellã græco; exẽplo qui σκιάδιον ab umbra appellant in aliqbus plãtis floris ueluti pedamentum in plures diuisum longiores pediculos: qui singuli florem sustinent: & ĩ orbem circumactum. Qua floris figura fœniculum: anisum: sambucus: pluraq; alia sũt. Quod qm̃ umbellæ qua solẽ a uultu mulieres arcent forma est ob latitudinẽ circinationẽq; suã: iõ græci primũ eã floris formã σκιάδιον mox græcos imitati latini umbellam dixerũt. Quæ uox huic scriptori multa est. Caucalidis huius Nicander etiã in Theriacis suis meminit. Retulitq; Chrisippus antiquissimus scriptor in secundo de oleribus habere caucalidem in gustu salsuginem aliquã qđ nec sensus nec ex ueteribus alii indicant Longe plura q̃ hic in medicina Plinius caucalidi tribuit: quæ poterunt uolentes in eo legere. xxii. uolumine eiusdem numeri capite.

σκιάδιον Vmbella

DIOS. DE Eruca. Cap. cxxyi.

e Vzomon Aegyptii ethrericen: Aphri asurich: Romani erucã dicunt. Stimulat Venerẽ multus crudæ erucæ cibus. Põt idẽ & semẽ: qđ ciẽdæ urinę accomodatum est. Adiuuat cõcoctionẽ eruca: & bonã facit aluũ. Vtuntur & semine in cõdiendis obsoniis: seruãtq; id ut diutius perennet aceto lacteue maceratum in pastillos cõformantes. Nascit & agrestis eruca: præcipueq; in occidentali hiberia cuius semine pro sinapi incolæ utunt. Estq; huius erucæ semen satiuæ illius semine acrius & ad ciendam urinam multo efficaciore potestate.

INTERPRES.

c Oniunxit ad sanitatem: sociauitq; in reliquo uitæ usu multa necessitas & ars q̃ nõ poterant in eodẽ subiecto cõtraria simul esse. Nec aliter in acetariis & reliquo cibo; usu geminari inuicẽ lactucã & erucã ueteres medici iusserũt q̃ grauibus acutas misceri ad suauitatẽ cãtus musici artificiose uoces quotidie iubent Sicq; qđ noxiũ aut ingratũ nobis futu; erat æquo contrario; tẽperamẽto salubrẽ & suauẽ incœpit hr̃e usum. Vtit nr̃a ætas & gẽs: exercetq; qđ Galenus iãpridẽ pcæpit nõ eẽ hoĩ comedendã sine eruca lactucã portulacã ue: nec cõtra sine lactuca portulaca ue erucã ut q̃tũ altera refrigerat & ueneri nocet tm̃ calore inflationeq; sua altera in utraq; re homini psit: qđ sapienter & ex re inter nos fit. Raro enim sine eruca lactuca in acetario estur: suauisq;

ſimul cibus hoc modo fit:& certam ſalutis ſpem homini affert Quod præcipuum habet eruca & quod maxime poteſt uno uerſu Martialis indicauit dicens:Et uenerem reuocans eruca morãtem. Quod totum inflandi ui facit.Notum id olus ubiq; eſt.Quodq; hic de agreſtis erucæ ſemine teſtatur in Hiſpania uſum adhuc multis locis habet.

DIOS DE Ocimo. Cap. cxxyii.

O Cimon, Romani pariter græcis ocimum dicunt.Nota omnibus & uulgaris herba ocimum ẽ.Claritati oculoꝝ officit copioſior ocimi cibus.Aluũ idem mollit:inflationes facit:urinam cit:lac ꝓuocat:& ægre in ſtomacho mutatur.Cum farinę polenta roſaceoq; & aceto emplaſtri modo impoſitum pulmonum inflammationibus:marinisq; draconis & ſcorpii ictibus:perſe aũt ex uino chio oculorum doloribus medeẽ.Oculoꝝ caligines abſtergit ocimi ſuccus:eorumq; deſtillationes exiccat.Potum ocimi ſemen : quibus atra bilis nocet: anguſtiis urinæ & inflationibus accomodatũ eſt.Olfactu per nares attractum copioſa excitat ſternutamenta.Poteſt idem & ocimi herba:uerum oportet pruriente ſternutamento oculos comprimere.Abſtinent ocimo quidam propterea ꝙ commanducatum & in ſole poſitum uermiculos creat.Lybes hoc addiderunt aſſerentes:ſi a ſcorpione uulnerentur incolumes euadere qui ocimum comederunt.

INTERPRES.

EſtOcimo quẽadmodũ & pleriſq; aliis in ruris & hortoꝝ diſciplina eadẽ quæ uirtutis humanæ fortuna & ratio Maleficio enim & iniuriis melioreſcit. Vtq; illa iſfortunio aliquo obruta:aut a principibus neglecta male ue habita nihil ex ſuo cẽſu amittit:ſed quod in ferro metalliſq; aliis fit longo attritu ſubinde magis nitet:& ſpecioſior plerunq; emergit.Sic ẽt non diſſimili rõne aſparagus lætior incenſus ꝓuenit.Gaudet calcari & atteri pede crocus:pereundoq; lætior ꝓuenit.Criſpũ nunq̃ in hortis fiet Apiũ niſi cũ eſt natum incrementũ eius ſupuoluto cylindro coerceat olitor.Rutam dũ conſeritur maledictis ꝓſequunẽ qui adſunt:nec aliter maiore bonitate naſci id olus antiquitas credidit.Ex hoc genere ocimũ eſt:gaudetq; & ipſum cũ obrutum terra ſemen eſt pauicula uel cylindro diligenter inculcari.Nam ſi terram ſuſpenſam reliquerit olitor facillime totum corrumpitur & perit.Quodq; uix credat aliquis feruenti aqua conſperſum celerius etiam ꝓuenit.Et mirabiẽ aliqs Pindaꝝ in carmine ſuo dicentem.Nec calens aqua tãtopere affecta ſouet corpora &c.Eſt ocimo ẽt alius ex iniuria ad bonitatẽ ꝓfectus:qui mutatione fiat:ſi Theophraſto credimus in quinto de plantaꝝ cauſis ſic de ocimo ſcribenti. τὸ δὲ ὤκιμον τὸ ἐν ἡλίῳ κείμενον ἀφερπυλλοῦται διὰ τὸ καταξηραίνεσθαι μᾶλλον. καὶ γὰρ τὸ φύλλον ἔλαττον γίνεται καὶ ἡ ὀσμὴ δριμυτέρα τῶν ξηρῶν ἐλάττων γὰρ ἡ τροφή:quod ẽ ocimum etiam ſoli expoſitum in ſerpillũ tranſit:quod ſuper accedente maiore ſiccitate fit.Decreſcit enim ſolium:& eoꝝ quæ ſicciora ſunt maiorẽ acrimoniam habet odor:qm̃ & nutrimentũ minus eſt.Non uile ut uideẽ nec negligendas in natura obſeruationes habet ocimum.Hetruria baſilicam herbam quaſi regiam appellat:uulgare olus & quotidiani uſus.Et quod hic ait δυσμετάβλητον .i.ægræ mutationis in ſtomacho eſſe ad difficilẽ cocturam pertinet. Viuit enim in eo diutius:& ſi in ſecundo ordine caleat ob excrementiciã humiditatẽ quã multã habet.Ideoq; ſapientiores græcoꝝ medici nullã intra corpus homini hr̃e ocimum utilitatem foris uero illitũ diſcutere & maturare dixerũt.Hic tñ quæ proſint:& quæ noceãt plura alia hr̃e teſtatus eſt.Quodq; ultimum de ꝓcautione cõtra ſcorpionũ ictus ocimo a Dioſ. tribuiẽ aliter a Plinio tradiẽ.Hic enim ait dicere lybes qua die comederit aliquis ocimum:ſi a ſcorpione uulneretẽ ἄπονον διαμένειν:quod ẽ ſine labore:malo:dolore ue ex eo uulnere permanere. Quaſi antidotũ cõtra ſcorpione; ocimum habeat;quod pauloante teſtatus hic ipſe eſt. Plinius contra. xx. libro capite xii.retulit.Si eo die feriaẽ quiſpiam a ſcorpiõe quo ederit ocimũ ſanari nõ poſſe:tã contrario ſenſu ut oporteat in alterutro aut uitiũ aut rei ignorãtiã ſuſpicari.Quẽadmodũ & in eo quod hic a principio ſtatim decreuit γάλακτος προκλητικόν idest lac euocare & lactis abundantiã facere ocimũ.Cui cõtrariam uim eodem loco Plinius tribuit dicẽs.Illiniẽ mãmis:extinguit quoq; lactis ꝓuentum.Non tacebimus illud ẽt cuius nulla eſt nobis niſi ex ueriſimili:& eo quod alioqui in manifeſtam & neceſſariam cãm non habet rõ.Suſpicari nos quod hic nõ ꝓcul a fine ait:Olfactu ꝑ nares attractũ copioſa excitat ſternutamenta. Poteſt idẽ & ocimi herba:ueꝝ pruriente ſternutamento oculos comprimere oportet:non ſic quondã legi potuiſſe:ſed antiquã & uerã fuiſſe loci huius lectionẽ quæ præciperet:oportere:dum naribus & olfactu ad ſternutamenta ocimini ſeminis aut herbæ puluis attrahiẽ cõniuere:clauſiſq; oculis id agere:ne dũ medicina ꝑ nares tractaẽ noxa : & maleficio oculis noceaẽ.In ꝓpinquo.n.poſiti oculi facile ex eo puluere labẽ aliquã contrahere pa-

tentes poterant. Ideoq; hunc iubere clausis oculis agendum id homini esse. Idq; magis uerisimile: & ex rei necessitate uidebatur. Verùtamen in græcis omnibus una eademq; lectio & sensus est. Nec fidi interpretis erat aliter latinis rem reddere: quemadmodum nec pbi hominis etiam fuisset nõ signasse legentibus suspitionem hanc nostram.

DIOS. DE Orobanche.i.Erui angina. Cap. cxxviii.

o Robanchen sunt qui Cynomorion: qui Leonem appellent. Cyprii thyrsi nen. Romani pariter græcis orobanchen uocant. Coliculus semipedalis: & aliqñ maior orobanche est: rubens: pinguis: hirsutus: tener: & sine foliis: albescente & in luteum colorem inclinato flore. Radix illi est digitali crassitudine: quæ arescente caule tota seipsam laxat & disiicit. Creditur inter legumina nata orobanche ea strangulare: unde & nomen inuenit. Estur oleris modo cruda per se & in patinis asparagi modo decocta. Creditur eadem leguminibus in coquẽdo mixta eorum maturare cocturam.

INTERPRES.

e X maleficio nomen orobãchæ fecit antiquitas. Et qm̃ fruges: legumina: eruumq; presertim circũligando se enecet erui angina dicta est. Id .n. orobanche græcis significat. Qui quoniã ea in uitæ humanæ usum aliquando ueniret: leguminumq; cocturam sæpenumero adiuuaret in damnãda eius fama hanc saltem illi gr̃am habuerunt: ut in cõi frugum leguminumq; omniũ iactura solum eruũ strangulare crederet. Quod ut Theophrastus ait cirris quibusdã circũligando se facit. Numerat ille primum lib. viii. de historia: mox quinto de causis plantarum multas huiuscemodi nocentes aliis plantas: quæ ut adnascentes: aut scandentes: aut circumligantes se aliis pestem afferunt: cõemq; oĩbus plãtis alias: alias priuatim aliquibus noxam afferentes. Qualis angina erui hæc ẽ: quæ cæteris quidem omnibus nocet: priuatim tñ & maxime eruo notissimæ frugi. Nocendi aũt cã infirmitas erui est. Nocent & aliæ aliis: quas idem Theophrastus eodem loco nũerauit: & nos suis locis dicemus. Hanc ipsam erui anginam Plinius etiam lib. xxii. capite ultimo ait a similitudine canini genitalis cynomorion ab aliqbus noĩari: non mala neq; inconcinna similitudĩe si plantam contemplet̃ aliquis: quæ a radice surgens nudo: glabro: singulariq; caule in sũmo folia aliquot conferta & inter ea emergentes habet flores simul: & quasi in glomerem collecta omnia: qua forma caninum genitale in summo est crassius & quasi galeritum. Vidimus nos erui anginam nec quicq̃ inter segetes & legumina per æstatem frequentius inuenitur.

DIOS. DE HIRCI BARBA Q.VAM Græci Tragopogona dicunt. Cap. cxxix.

t Ragopogona sunt qui comam hanc etiam appellent. Romani utraq; uoce eam nominãt. Breuis coliculus tragopogon siue coma est. Folia habet croci: Radicem longam & dulcem. In coliculo sũmo calix magnus est: & in summo semen nigrũ a quo & nomen inuenit. Herba edendo est.

INTERPRES.

u Na eademq; cã est cur hirci barbam: & comã Romani græciq; tragopogona quondã appellauerint. Cuius si fuerit aliqs oculatus testis nihil a ueteribus dicet aptiore imagine descriptum fuisse Non tñ præterq̃ in integra ætate has notas in ea deprehendet. Quo ipe enim floret: pauloq; ante descriptum calicẽ & ex calice pdeũtem comosam lanuginem & capillamenta ex se fundit: a qbus coma & hirci barba dicta est. Eam lib. viii. de historia plantar̃ Theophrastus aptiore pictura & his uerbis effigiauit. Quidã uel alia innumerabilia noiant. Inter quæ & illa est: quã hirci barbã uocant. Cuius radix longa & dulcis: folia croco similia longiora tñ: caulis breuis: in sũmo cuius ingens calix est & barba: de sũmo uertice cana pendẽs: prolixa. Nascit̃ spõte sua i aruis. Sed crescit ẽt altilis in hortis: aut pastinato altiusq; subacto solo. Suspensa enim terra crassiores & altius radices agit. Nõ fuit hæc quondam in honore hortor̃. Nos ẽt meminimus in maiore ptio q̃ nunc sit aliqñ fuisse: tam nec in gustu & ganea nobis ipsis constamus. Hetruria gensq; oĩs nr̃a q̃ i asperis & petrosis nascit̃ saxifragã alieno illi assignato noie ubiq; uocat: nihilq; hyeme noti⁹: & ad acetaria paratius pͤsertim radice quæ una in hac planta ob dulcedinem suam non ingratum habet usum. Quod animaduertat aliquis in ea est dicere Plinium in asperis nasci sine usu Sed cõgruentibus aliis notis non multifaciẽda est sapor̃ per tẽpora gratiæ uarietas & inconstantia.

DIOS DE Ornithogalo herba. Cap. cxxxi

o Rnithogalon. Romani pariter græcis ornithogalon dicũt. Coliculus ẽ tener: tenuis: cãdidus semipedalis fere ornithogalõ: tribus quatuor ue agnatis & ipsis etiam teneris. Ex quibus flores prodeunt foris quidem herbaceo: intus uero & aperti lacteo colore: & in medio eorũ capitulum pilulæ quam in arboribus aliquot cachryn uocant modo ancisum. Coquitur cum pane quomodo & nigellæ semen. Radix illi bulbosa est: esturq; cruda pariter & cocta.

INTERPRES.

Ptabilem homini Ornithogalon sola appellatio facit. Quod enim in amplissima fortuna o (& si nullũ id sit) impitinõ defore sibi sperant gallinæ lac pollicet anceps iocosaq; uox: & qua facile ignaro homini possit imponere aliqs: & pro gallinæ lacte herbam in theatro iocosus poeta ostendens totis subselliis risum excitare: nec minus si stipulatus alteri quispiam gallinæ lac fuerit mala fide herbam illi reddere. Non leuem pfecto in huiuscemodi ob uocis æstimationẽ & etymon materiam risus: si in aruis nascens nunc cognoscatur ornithogalon dabit. Non parũ aspectu etiam delectabit ea caulis figura & floris specie a Dios. describitur. Inutilis præterq̃ in usu sanitatis herba est: eamq; ob cãm parum laudata: & in antiqua plantaꝝ historia quasi numerus esset uelut in decursu tractata. Plinius lib. xxi. capite xvii. breuissime & his uerbis tm̃ de ea egit. Item ornithogalæ caule tenero: candido: semipedali: radice bulbosa: molli: tribus aut quatuor agnatis. Tãtũ non iisdem uerbis eadem huic scriptori de ea docens Paulus Aegineta quod negligendum non est nullibi eius meminit. Quod ideo factum ab eo forte fuit: qm̃ nullas habet medicas uires: & in opere pistorio seminis eius ad dulciaria magis q̃ ad panem usus eẽt. In noĩe lactis & auis significatio ẽ: habetq; manifestam cãm a candore floris lactis in eo uox. Cur autẽ auis siue gallina siue quæcunq; alia auis ea sit in eodem noĩe audiat nihil p comperto nobis est. Quod aũt hic ait in medio floris capitulum hre Ornithogalon ὡς κάχρυ ὑποτετμημένον & a nobis uersum ẽ in medio capitulum pilulæ quam in arboribus aliquot cachryn uocant modo ancisum huiuscemodi est: eamq; habet rei significationem quam Theophrastus lib. iii. de plantaꝝ historia iteꝝ atq; iteꝝ ostẽdit. Qui ut erat totius arborum naturæ diligentissimus cõtemplator præter pprium fructum ferre arbores quasdam pleraq; alia: & alias plura: alias uero pauciora dixit. Verbi causa: ut in notissima arbore exemplo utamur: fert pter glandem quærcus uiscum: utranq; gallam: coccum: muscum: agaricum: fungos & pleraq; alia. Ferunt & plures aliæ arbores quam idem græci κάχρυν sua uoce appellant. Plinius a forma pilulam uocat. Nihilq; in Theophrasto tertio illo & aliis uoluminibus frequẽtius & notius ea uoce est: appellatq; καχρυοφόρα δένδρα oẽs arbores illas quæ cachryn ferunt: nũerauitq; in hoc genere idem scriptor & Plinius abietem: laricem: piceã: tiliam: platanũ: iuglandem nucem: multaq; alia. Suntq; Theophrasti hæc de cachry hac uerba libro tertio de plantarum historia.

τούτων ἕκαστον ἐκ μικρῶν σύγκειται μορίων φολιδωτῶν τῇ τάξει καθάπερ οἱ στρόβιλοι τῆς πεύκης. ὥστε μὴ ἀνόμοιον εἶναι τὴν ὄψιν στροβίλῳ νέῳ καὶ χλωρῷ πλὴν προμηκέστερον, καὶ σχεδὸν ἰσοπαχὲς ὅλον. τοῦτο δὲ αὔξεται κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ ἅμα τῷ ἦρι χάσκει, τὰ δὲ φολιδώδη καὶ ξανθὰ γίνεται καὶ τὸ μῆκος λαμβάνει τριδάκτυλον. ὅταν ὕστερον τὸ φύλλον βλαστάνῃ ταῦτα ἀποπίπτει. quoꝝ sensus hic sit. Haꝝ unaquæq; ex paruis particulis squamaꝝ modo deinceps constat eadem qua pineæ nuces forma: eousq; ut non dissimilis nouæ & uiridi pineæ nuci figura sit: oblongior tñ forma & æqualiter per totum crassa. Augeť hoc hyeme: uere aperitur: flauescuntq; tunc squamæ illæ: & in trium digitoꝝ longitudinem extenduntur: & cum uere folium prodierit decidũt &c. Et hæc cachyros forma & figura est: quam poterit aliquis: si alias non possit cotemplari arbores in Pino & Iuglande nuce quotãnis per hyemem uidere: Nihil enim tam multis plãtis cõmuni re certius est. Et huic cachryi simile Ornithogali capitulum Dios. ait: non ut in cæteris floribus foliis exæquatum: sed oblongũ & iisdem squamarum ordinibus dispositum: quibus in arboribus illis cachrys est. Plinius pilulã uocat: q̃ uere aũt ex Theophrasto intellexisse facile erit. Caret latino nomine cachrys hæc: quemadmodum & Libanotidis semen quod una interposita lr̃a tm̃ κάγχρυν. i. canchryn græci uocãt. Vocant & canchryn & canchrydia iidem græci molita primum mox frixa hordea: magna nominum similitudine: & ob id præsenti semper dubitatione quid in ea uoce intelligendum sit: legẽtes ideo monemus: qm̃ facilis ad uitium in una littera lapsus: & in antiquis græcorum codicibus pmiscua est earum uocum lectio rem ipsam prius q̃ uocem intueri: & quid rei de qua agitur magis conueniat: pserti mq; in medicina: in qua ex ratione & genere morbi facile erit coniicere sit ne hordeo opus an Libanotidis semine an arborum cachry hac: de qua ad explendam rei historiam non piguit lõgius agere. Et si in libanotide idest rosmarino iterum agẽdum nobis de eadem hac erit: Sed quod nunc præstitum fuerit laborem eius loci decurtabit.

DIOS. DE Tuberibus. Cap. cxxxi.

Hydna Romani tubera appellant. Radix rotũda tuber est: sine foliis: sine caule: colore subflauo. Fodit̃ uere. Edendo est; esturq; cruda pariter & cocta.

INTERPRES.

Nihil quod medicinã augeat: aut instruat tuberibus Diosc. tribuit. Terrestri tñ substantia concerni & cõstare ueteres aliqui dixerunt: & extenuandi aliquam habere potestatem. Credidit antiquitas cognationem illis aliquam cũ cœlo esse: nec nisi tonãte Ioue nasci. Quod in Satira Aquinas Poeta monuit dicens. Et facient optata tonitrua cœnas Maiores &c. Licetq; non fieri sed ostendi & quasi signari tonitru Tubera aliqui dicerent pulsu aeris ex eo quemadmodum solet etiam fit dehiscente terra qua parte ea latentis falliq; q aliter credant: non secus q̃ si opinentur imbrem cochleas facere non illecta humore ex sepibus & maceriis producere. Fuerunt tñ qui secretiores naturæ cãs altius repetentes contra ostenderent: dicerentq; ingruẽtibus in terrã e supiore cœli parte tonitru: fulgetris: fulminibus: uentis: & imbribus: quæ oia plerunq; simul fiunt diuersos rerum succos: & contraria temperamenta fieri in his quæ ad generationem mouentur. Non secus q̃ rorem dulciorem pecori facere herbam. Cœlestem autem arcum subiectã omnem sibi terræ materiam diuino halitu implere dicunt. Cui comparari suauitas nulla possit: eademq; rõne ꝓ cõperto habendum terram cum impetu subeuntibus fulgetris: fulminibus: aquis; uẽtis: caloribus frigoribusq; q̃ in terrã sunt moueri: motaq; eslari aliqñ & inania relinqui: quemadmodum & in hũano corpore caliditates frigiditatesq; sanguinis strumosas pres aliquas: & ut græci dicunt ἀδένας aliquas faciunt. Et ex hoc strumas & adenũ in corpibus nostris gñe tubera i terrã esse testati ex antiquis sapientioribus aliqui sunt: nec falli eos qui dicant tonitru tuber nasci: sed naturæ nõ contemnendam causam & rationem in eorum generatione afferre.

DIOS. DE Hortensi Smilace. Cap. cxxxii.

Milaca cepæam. Romani hortensem Smilacem appellãt. Hortẽsis smilax est: cuius semẽ lobia. i. diminuta a siliquis uoce siliculas græci appellãt: ab aliqbus hæc ipsa ẽt asparagus uocat̃: Hederę folia habet: molliora tñ: gra ciles caules: & in caulibus capreolos ꝓpinqs fruticibus se implicantes tanto undiq; incremento ut scenas ẽt & tentoria inumbrent. Siliquas fert fœnogręco similes: longiores tñ crassioresq; in qbus semina renibus animaliũ similia: nec colore uno: uerũ ex altera parte leniter ruffa. Coqtur olerũ modo ad cibũ siliqua cum semine asparagi mõ elixa. Estq; illi natura & uis urinã ciere. Sed grauia facit insomnia.

INTERPRES.

Ate in græcorũ latinorũq; herbariis: & utriusq; gentis scriptoribus cunctis qui plantarũ historiam longius a se descriptã posteris reliquerunt patet milacis seu smilacis nomẽ: uagũq; per multa fruticũ & plantarũ genera ab aliquibus milax: ab aliquibus uero smilax nullo discrimine legendum ꝓponit̃. Diximusq; nos obiter in croco: quæ tunc satis essent: & ex antiqssimis aliquot scriptoribus eam usi sumus milacem describere: quæ flore magis q̃ umbra ratione ue alia quapiam cõmendaretur. Nunc ex ꝓfesso de hortensi smilace agitur: quæ in leguminum genere & censu constitui numerariq; potius q̃ inter frutices uideatur In quarto mox eiusdem scriptoris huius uolumine de aculeata asperaq; & sine aculeis smilace agẽdũ erit: quæ in hederarũ cẽsu & cognatione merito numerant̃: oẽs ut conicere facillimũ est genere diuersæ: figura uero folior: umbra: clauiculis: & adiacẽtibus alligandi se natura congeneres adeoq; similes: ut uelut inter Gẽtiles fit eodem nomine oẽs quondã dictæ fuerint. Quodq; primũ ꝓpriumq; in hedera fuerat ab ea in tot diuersas specie plantas translatum deriuatumque paulatim est. Fecit id abundantibus rebus & deficientibus noibus similitudo; presertimq; implicandi se adiacentibus eadem in cunctis natura: qua grato spectaculo alienos trũcos parietes & scenas uestire possunt Quod & uolubilis multiplex genus ẽt habet & facit: genere qdem diuersum: nõ tñ nominibus discretum. De smilace utraq; hedera quarto uolumine suo loco certius aget̃. De hortensi hac dicendum modo describi a Diosc. quod leguminis formã rõnemq; magis: q̃ fruticis habeat. Siliquas enim ferre hanc smilacem ait: quibus hedera omnis caret: hse itidem in siliquis quemadmodum & in reliquo leguminum genere semina. Qua nota differre ab omnibus hederis necesse est: quæ non siliquas sed corymbos ferunt. Nec aliud esse quo in nomen hederæ uenerit q̃ folior similitudinẽ & implicãdi se adiacẽtibus naturã. Qualis aũt hæc sit & qbus regionibus inueniat̃ non ausim ego dicere. Nihil n neq; ex aliorum historia compertum mihi de ea est. Credidit Barbarus nominis similitudine persuasus: qm phaseli

σκηναί Attegiæ

alterum genus lobon græci uocent:& hic lobia Smilacem hanc à qbusdam uocari ait legumen illud hoc loco indicari:qm̃ & id capreolos seu clauiculas aliquas qbus nitatur & implicet se habet: & in utroq; phaselo renibus similia semina sunt:& in rubẽte hoc amplius idẽ color. Nobis tñ parũ uerisimile uidet ad eam altitudinẽ & frondiũ copiam posse legumẽ aliquod augeri: ut scenas: & tabernacula uestiens inumbret. Id.n. σκηνοποιεῖσθαι græcis & huic scriptori significat. Sunt aũt græcis σκηναί.i. scenæ quæcunq; in castris aliis ue locis ex frondibus culmis pellibus tabulisq; tẽporaria domicilia fiunt:quales ad umbrã in hortis aliqñ etiam erigũtur. Antiqores latini Attegias uno nomine cuncta hæc dixerunt. Sic Iuuenalis. Dirue mauroꝝ attegias &c. Quin etiam antiqui hebræorum litteraꝝ interpretes eius gentis tabernacula attegias interpretati sunt. Barbarus opus topiariũ hoc dixit non satis ut nobis uidetur ad exprimendum uocis illius & uerbi captum.

DIOS. DE Medica herba. Cap. cxxxiii.

m Edicam. Romani pariter græcis medicam dicunt. Pratensi trifolio similis medica recens nata est. Crescenti deinde cõtrahitur:& angustius fit foliũ. Proferrq; similes trifolio caules:in qbus semẽ lẽticulæ simile: inflexumq; corniculorum modo. Quod siccatum suauitatis gratia condimentario sali miscet. Id uiride emplastri modo impositum prodest his quæ refrigeranda sunt. Tota autẽ herba pro gramine utuntur:qui quadrupedes & iumenta pascunt.

INTERPRES.

p Eregrinã græciæ Italiæq;:& ex alieno orbe petitam fuisse Medicã herbã:nisi id Plini⁹ manifeste testaret satis unum indicaret nomẽ:quod non ei tm̃ sed assyriæ malo cõe eosdem utriq; & ex eadẽ gente natales ostendit. Fuit hæc quondã in maximo ruris & pecuariæ rei honore:nec quicq̃ diligentius maioreq; laboris cõpendio & utilitate ad uniuersi rustici pecoris pabulum serebat:quo magis miret aliquis periisse eam tantopere & a nobis euanuisse ut nulla nunc eius in Italia ex antiquo noie & usu uestigia deprehendant. auditaq; medica herba nihil aurib⁹ nostris certius obuersetur q̃ si inaccessos Scythiæ lucos:aut Indiæ odorata prata audiamus. Quæsiuimus nos iampridem tota Italia:antiquum.n. renouandæ uetustatis studiũ in nobis est: diligentiq; multaꝝ diuersis locis gentiũ & incolaꝝ percontatione sicubi incognita medica lateret in lucem pferre:& ruris disciplinæ restituere conati sumus:nec aliunde q̃ ex Hispania quod ad hanc rem faceret nunciatũ nobis aliquid est. Et qm̃ segnius irritant animos:ut Flaccus ait: demissa per aurem q̃que sunt oculis subiecta fidelibus ex eadem regione integros herbæ quã illi medicã censent cũ suo semine caules afferri nobis curauimus. Nec parũ si huic illa respondet in deprehendendo capitis huius multiplici uitio profuisse Dioscoridi uidebimur:qui medicæ a se tractatæ semẽ penitus aliud ab illius semine ut nunc in eo legitur describit. Vidimus nos ut dictũ paulo ante est medicæ cuius in Hispania quotidianus in iumentoꝝ pabulo usus est cubitales:geniculatosq; caules trifolio undiq; similes. Audiuimusq; ab iis qui in Hispania rem obseruarunt:quod de ea ab antiquis fert quicquid in caule assurgit in foliis contrahi:nullo cibo prius magisq; lætari & pinguescere iumenta pecusq; omne:parcius dari:qm̃ inflet & multum creet sanguinẽ quẽ ducere postea necesse sit:& ne longiores simus nihil non ab antiquis traditum de ea nunc etiã inueniri. Quod nõ cõuenit scriptori huic semen est:quod hic lentis magnitudine indicat:& intortum:in illa uero exiguũ: panici minus papaueris uero semine nõ adeo maiusculũ rotũditate oblongũ:colore flauescente uidetur. Quoꝝ nihil in Dioscoridis medicæ semine est. Siliquam nõ licuit uidere:sed ut conicere ex seminis quantitate facile est gracilẽ & uiciæ siliqua graciliorẽ credere oportet. Eo fit ut credamus oia in capite hoc post descriptos caules usq; dum hic iubet misceri. suauitatis gratia &c. Parum integra ubiq; esse. Persuadetq; id præcipue quod hic ait semen intortum ὡς κεράτιον.i. corniculi modo: q̃ forma siliquæ in multis non semina sunt. Inclinatq; animus pertinere id ad siliquæ figuram non seminis formã. Quin etiã quæ pauloante leguntur illic uoces ἐφ᾽ ὧ τὸ σπέρμα προσπέφυκε φακοῦ τὸ μέγεθος nõ eodem modo in cunctis legunt: arguitq; uarietas uitiũ. Et ne ultra q̃ decet in his immoremur quod dicimus est nõ respondere penitus hispanam & nostræ ætatis medicam antiquoꝝ historiæ:& ex uarietate antiquoꝝ codicũ uitium suspicari ab re non esse.

DIOS. DE Aphace. Cap. cxxxiiii.

a Phacen. Romani pariter græcis aphacẽ dicũt. Exiguus frutex aphace est. Nascitur in aruis lente excelsior:tenui folio. Quæ nascũtur in ea lente maiores siliquæ terna quaterna ue semina inter se cõtinent:nigro colore:lentibus minora. Adstringẽdi uim semina illa habent:ideoq; alui fluctiones & stomachi tosta:confracta:& lentis modo elixa sistunt.

INTERPRES.

E aphace Plinius lib.xxyii.capite.y nihil non ab hoc scriptore dictum iisdem totidemq; reddidit uerbis. Aphace tenuia admodũ folia habet: pusillo altior lenticula est. Siliquas maiores fert: in quibus terna aut quaterna semina sunt: nigriora & minora lenticula. Nascitur in aruis. Natura ei ad ipissandum efficacior q̃ lenti. Reliquo usu eosdem effectus habet. Stomachi aluiq; fluctiones sistit semẽ decoctum. Et hæc Plinius. Barbarus post eũ in corollario suo quæcũq; in Theophrasto lib. octauo de plantaꝝ historia de Aphace legunt totidem uerbis pariter reddidit. Sic nihil fere quod adiiciamus relictũ nobis est: nisi quæ diuersis locis ab eodẽ Theophrasto dicta sunt: breuiter collegerimus: haud sane qa collectis his digito legentibus Aphacẽ ostendere cogitemus: sed q coaceruatis in unũ tot notis facilior poterit alicui rei nobis incognitæ coniectura esse: & quod se nobis nõ obtulit alii se offerre. Diximus nõ multo ante cũ de agresti lactuca ageremus quale herbaꝝ genus esset quod Theophrastus ἀρουραῖον nominauit. Ex eodẽ genere eodem auctore Aphace est: itaq; hic ẽt ipse testat in aruis nasci dicens. Nullam itaq; in ruris hortorum uecura culturã aphace habet: quæ cũ eadaq; in aruis est quorpe inculta cessant. Retulit idem nõ admitti in cibos aphacẽ ob amaritudinem suã: similia agresti Cichorio folia hr̃e: Primã appetente uere florere: citissimeq; senescere: florem in lanuginosos pappos resolui: pluraq; alia in ea fieri: quæ oĩa a Barbaro collecta relinquenda a nobis sunt: ex quibus non facile rõcinetur aliquis uiciam nouissimã oĩbus frugem esse: & si congener aut similis illi sit siluestrem oĩno existimãdã esse.

DIOS. DE Porro capitato. Cap. cxxxy.

Prason cephaloton. Romani porrum capitatũ dicũt. Inflat porrum: mali succi est: grauia & tumultuosa facit insomnia: urinam cit: bonam facit aluũ extenuat: oculoꝝ claritati officit: menses trahit: exulceratæ uessicæ & renibus nocet. Idem cum ptisana coctũ & in cibo sumptũ pectoris excreatiões adiuuat. Coquitur in aceto & marina aqua porri coma: decoctoq; illo insidẽtium fœminarũ pcluuĩ duratiq; loci utiliter fouent. Dulcescit & minore inflandi ui porrum fit una & altera elixum aqua tum frigida demersum. Habet porri semen acrimoniam. Habet & adstringendi aliquam uim. Eamq; ob cãm sistit sanguinis presertimq; ex naribus succus eius cũ aceto profluuia tuẽ aut polline turis addito. Venerem stimulat porrum. facit idem ad oĩa pectoris uitia cum melle i eclegmate. facit & ad tabẽ quã græci phthisin dicunt. Purgat fauces & animæ canalem in cibo sumptum. Cõtinuus tñ eius cibus oculoꝝ claritati officit: & stomacho nocet. Succurrit & uenenatorum morsibus potus cum melle porri succus: succurrunt & folia ipsa emplastri mõ iposita. Aurium doloribus: tinnitibusq; confert porri succus cum aceto: ture: lacteq; aut rosaceo instillatus. Delent uaros porri folia cum obsonioꝝ rhu emplastri modo imposita: sanant & epinyctidas. Carbunculos erumpit cum sale eodem modo impositum porrum. Quin etiam porræ seminis drachmæ duæ cum paribus myrthi baccis uetustas sanguinis ex pectore reiectiones sanant.

INTERPRES.

Lliberalis cibus porrum est: non tñ a natura tantopere damnatũ: ut non medicinam multiplici remedio etiam instruat: p̃sertimq; quod ueteres qm̃ in capur creuisset capitatum dixerunt. Cui maiores q̃ sectiuo ad oĩa effectus antiquitas tribuit Quapropter & hic de porro acturus id genus elegit quod ad medicinã primũ hr̃et bonitatis honorẽ: eaq; est cã cur capitati tantum meminerit Diot. nequis forte adiectũ porro capitati discrimen miret. Vtrunq; enim porri genus sectiuum. s. & capitatũ eadem omnia põt: sed capitati efficacior uis. Et qm̃ ubiq; inuenit utrũq;. ideo alterius tm̃ & efficacioris usum Dioico probauit. Nihil in disciplina ruris sectiuo & capitato porro frequentius in antiquis est. Laudauit Martialis in Xeniis suis utrunq;: in altero fila: in altero niueum stipitem describens: Neq; ab re qñ discrepẽt inter se: satio: cultura: & forma. Quod ut certius pateat non pigebit: q̃ in antiquis rei rusticæ scriptoribus obseruata a nobis de duplici hoc porri genere fuerunt breuissime cõmentationibus his nostris adiicere: presertim nulla eius diuersitatis nostra ætate disciplina & obseruatione. Omnes qui de satione & cultura porri docuerunt mense Februario seri: mox locis apricis si ingranduit transferri præcæperunt. Tum si sectiuum facere aliqs uoluerit densius satũ relinq oportere: & ita cũ increuerit post duos menses q̃ satũ est secari. Porri duplex genus Sectiuum

Dico aūt secari unde sectiuum dictum est: frondem illi supra terram eminentem auferri. Fuerūt tñ qui hoc genus ēt eodem quo capitatū modo transferrent: modicisq; spatiis i. inter quaternos digitos depangerent: & cū cōualuisset: eodē modo desecarent. Et hoc culturæ genere sectiuū porrū quondā fiebat gracile tenuiusq;: q̄ densius satū & trāslatū modicis spatiis depactū fuerat. Credimusq; nos esse genus hoc quod antiqores aliquot græci Gethyllides quasi getio simile uocauerūt cui gracilitate candoreq; suo hoc porrum æquale uidet. Quid aūt getium sit facillimū in Plinio cognoscere erit. In eo aūt quod magni capitis & capitatū efficere aliquis cupiebat alius sationis & culturæ ordo erat. Præcæperuntq; ueteres rarius q̄ sectiuum seri: & anteq̄ translatum iterū depangatur sub terram amputandas illi radiculas: & tondendas fibrarum summas partes: tum testulas uel conchas quasi sedes singulis subiiciendas: ne in altum sed in latus eorū incremētum sit. Assidue deinde sarriri & stercorari: & cū radices egerit modice comprehendi & alleuari sarculo: ut suspēsum a terra quod spatii uacuum subter inuenerit capitis amplitudine cogat implere. Et hæc sectiui capitatiq; porri satio: cultura: & differentia quondam fuit. Ex quo duplici genere hic capitatum elegit medicinæ aptius & ad remedia omnia efficacius: inter quæ præclusis: duratisq; fœminarū locis mederi decoctum porri hic ait duratos intelligens locos: quos græcorū medici σκληρυνομένους uel σκληρώματα. i. durities uocant: frequens in fœminis malū: quodq; in diffinitionibus suis Galenus ait: duriusculū tumorem in aliqua eorū locorū parte esse a permanentibus & diutinis inflāmationibus factum. In genere eorū quæ græcorū medici σκίρρους in eadē parte uocant numeratū. Diffiniūtq; scirrhū quæ uox græcis duritiē significat: affectionē in aliqua muliebriū locorū parte factā esse quæ tactui non cedat: inæqualiter tumeat: & sine dolore plerunq; fit. In hoc genere durities & durati ii fœminarū loci sunt. Differunt aūt a scirrhis nō loco: oēs eni in fœminarū locis fiunt. Sed q durities eæ quas græci σκληρώματα non scirrhos uocāt æquali tumore concrescunt; minus tactui repugnant: & cū mediocri dolore sentiunt: quæ cōtra in scirrhis oia sunt & ut certius dicamus genus scirrhus est σκλήρωμα aūt spēs. Præclusi iidem loci non dissimilem hn̄t cām; claudunt enim ex inflāmatione illhic facta: nec aliud p̄clusio hæc est q̄ ut græci docent Hostii muliebriū locorū μύσις idest clausura fœlici translatione ab oculis facto noie. μύειν enim conniuere græcis est: & cū obdormiscimus cōcidentes oculos claudere: & qm̄ coeunt conniuentq; inuicē margines hostii eī iō μύσιν græci latini p̄clusionē id malū uocauerūt. Habet id malū plures alias ēt cās medicis notas: ïōq; nō repetendas a nobis. Quomodo aūt p̄clusio hæc a p̄clusione in eadē parte facta quā græci phimon uocant differat: si qn̄ dabitur occasio certius dicetur. Nunc satis sit hanc docuisse.

Præclusi & durati fœminarum loci

σκλήρωμα

μύσις

σκίρρος

Scirrhus

DIOS. DE Agresti porro qđ in uinetis nascit. Cap. cxxxvi.

a Mpeloprason. Romani pariter græcis Ampeloprasum dicunt. Stomacho magis q̄ porrum nocet ampeloprasum. Efficaciores tamen ad calefaciendum & ciendam urinam uires habet. Menses trahit hoc etiam: uenenatorumq; morsibus in cibo succurrit.

INTERPRES.

n On fuit Plinio nec post eum tot aliis cura latinū nomē ampeloprasо dare: græcorūq; appellatione usi oēs cogitandū legentibus reliquerunt inter uites nasci hoc porrum. Id enim græcorū uox illa indicat. Nos præter id siluestre porrum ēt ampeloprason diximus: nec sine auctore. Siquidem Paulus Aegineta li. vi. sic illud nominauit. ἀμπελόπρασον δὲ τὸ πράσον τὸ ἄγριον. Rursusq; libro primo capite de his quæ esculentas habent radices τὰ δὲ ἀμπελόπρασα τῶν πράσων ὡς ἄγρια ξηρότερα: quod est. Sunt aūt porris sicciora ampeloprasa ueluti siluestria. Credimus præterea nec negligendis coniecturis periisse in hoc capite aliqua. Siquidem qui oīom mihi est uetustissimus & probatissimus Dios. codex plura alia habet ad historiam diuersasq; appellationes ampeloprasi pertinentia. Quæ licet ex Galeno accæpta uideant: consilium tñ institutūq; Dios. in descriptionibus his habent. Numeratq; esse illi caput Allio simile: folium titimallo: florem purpureum: caulem lychnidi herbæ æqualem: & semen Nasturcio simile. Plinius & p̄ter ea quæ nunc in Dios leguntur ructu grauem ait esse: eruptionem sanguinis per genitale compescere: & ob eandem cām a partu mulieribus dari: dari & contra canū morsus; nonullaq; alia. Quæ ignorasse presertim tam multa aut oblitum fuisse diligentem in scribendo hominem parum uerisimile est. Quin etiam Paulus Aegineta exulcerare & incidere addidit.

DIOS. DE Cepis. Cap. cxxxvii.

c Rommyon sunt qui Polydos appellent. Magi Celebotin. Romani Cepā dicunt. In censu ceparum & genere maiore acrimonia sunt longæ q̄ rotundæ: ruffæ q̄ candidæ: siccæ q̄ uirides: crudæ q̄ coctæ: aut in sale seruatæ. In-

flandi

flandi erodendiq; uires cunctę habent. Cibi appetentiã excitant: siticulosæ sunt: extenuant stomachi uelut ex repletione fastidia: & bonam faciũt aluũ. Repurgant laxant qua excernendũ aliquid sit: pręcipueq; hęmorroidas appositis ꝓ balanis earum tunicis ex oleo. Inungit ad claritatem oculoꝝ cum melle ceparũ succus. Prodest albuginibus: oculoꝝ nubeculis: & incipientibus eoꝝ suffusionibus. Prodest & anginis quæ utiliter eo inungũt. Mouet idem & trahit menses. Purgat pręterea caput naribus instillat⁹. Contra rabidoꝝ canum morsus additis ruta sale & melle illinitur. Sanãtur eo inunctæ in sole addito aceto uitiligines. Finit idem oculorum scabies cũ pari cinerula quã spodion dicunt inũctas. Varos cum sale compescit. Inunguntur utiliter eodẽ cũ gallinaceoꝝ adipe a calceis facti attritus pedũ. Quin ẽt alui fluoribus subuenit. Facit ad grauitatem auriũ: incertos earũ sonos: purulentas ex eis destillationes: & exhauriendas quæ in eis coierunt aquæ. Fricanẽ eo utiliter capilloꝝ defluuia quas alopecias dicũt. Citiusq; halcyonio capillũ prouocat. Capitis dolores facit copiosus ceparum cibus. Efficaciores ad ciendam urinam cocta cepæ fiunt. Faciunt in ualitudine maiore copia in cibo sumptæ somni in expugnabilem necessitatẽ quam letargum dicunt. Maturant panos & celerrime erumpunt coctæ: mox cum passa uua aut fico emplastri modo impositæ.

INTERPRES.

FVit quondam Aegyptiis porrum & cepe nefas trucidare & frangere morsu. Damnatæq; ab ea gente: alioquin in sanitatis usu & medicina utiles cepæ fuerunt: ꝙ contra q̃ in reliqs naturæ partibus fit quæ utrãq; lunæ fortunam plerunq; sequuntur: & dũ toto orbe ea fulget subinde augentur. pereunte autem illi luce & ipsæ paulatim minuuntur una hæc in eius sideris morte & tenebris speciosiore habitu lætiorq; fiat & germinet. Accessit ad eã superstitionẽ ẽt ꝙ inutiles feriatis in lætitiaq; agentibus pariter & ieiunio castitatẽ custodientibus essent: his ꝙ sitim & cibi appetentiã excitarent: illis ꝙ lachrymoso odore quem habent optatam per ferias lætitiam turbarent: & quas in diuina re Dei munere lachrymas tristitiãq; animi mortales fugerent inuiti lachrymoso olere admittere cogerent. Erant & aliæ superstitionis Aegyptiæ in hac ipsa re causæ nõ minus ridiculæ quas Plutarchus cõmentariolo illo quod de Iside & Osiride scripsit longius & diligentius indicauit a nobis aliud modo agentibus relinquendæ. Quæ ceparũ ex nationibus discrimina antiquis fuerint Theophrastus lib. viii. de plantarum historia: & ab eo accepta oĩa. xx. uolumine Plinius longius docuerunt. Hic neglectooĩ hoc censu: qđ & Plinius eodem loco fecit ex forma: colore: tpe & humano apparatu non pauciora illis discrimina in cepis cõtemplari & obseruare nos iussit: & in uiriũ censu inter cætera simpliciter dixit esse κρόμμυα ὀρέξεως ἐκκλητικά: qđ est appetitũ ꝓuocare. Barbarus ad libidinẽ cõem illam appetitus uocem contraxit aitq; cupiditatem afferre libidinis. Potest qdem id fieri: inflant. n. cepæ: eoq; uenerem stimulare possunt: sed hic ὄρεξιν. i. appetitum siue ut certius loquamur cibi appetentiã simpliciter dixit. Estq; ea uox græcis tã certa in ea significatione ut non ueritus sit in Satyra poeta latinus dicere rabidam facturus orexim. Dixit idem fastidium stomacho cepas facere nec male. Sed oportebat fastidii eius genus & comitem causam adiecta nota aliqua indicare. Est enim in ea quam græci ἄσαι & a qua ἀσώδη στόμαχον dicunt nõ simpliciter fastidiũ: sed quod cibi copia repleto stomacho homini accidit. Habent siquidem cibi fastidia plures diuersasq; causas: inter quas & hæc est a græcis sic appellata propterea ꝙ ἄσαι uerbum illis κορέσαι καὶ πληρῶσαι inter cætera significat. i. satiare & implere. Sic Paulus Aegineta libro primo capite de seminis abundantia: cum numeraret quæ id malum sequunẽ ait: κεφαλήν τε βαρύνονται καὶ ἀσώδεις γίγνονται: quod est: grauantur caput: & stomacho ἀσώδεις. i. uelut ex repletione cibũ fastidientes fiunt. Idem de inflãmatione cerebri ait tantopere inflãmatũ tumere aliquãdo cerebrum ut capitis suturæ laxentur: quo tempore grauis: qq; toto capite sentiatur dolor adest & multa ἄση idest fastidii genus hoc. Nec multopost cõiungẽs simul ἀσώδεις τε καὶ ἀνορέκτους ultimum hoc pro simplici ciborum fastidio illud pro contracto ad hanc tãtum causam aperte indicauit. Dixitq; Dios. non ἄσην facere cepas sed ἀσώδη esse: quod est acremento suo acorem stomacho afferentia idem aut non dissimile facere fastidium quod ex repletione fiat. Et hæc ut credimus tota ẽ τῆς ἄσης καὶ τῶν ἀσωδῶν significatio. Quod ad medicinã ẽt ptineat hoc loco dicemus quid græcis & latinis aliquot significet quod in hoc capite diximus laxare cepas hæmorroidas appositis pro balanis earum tunicis ex oleo &c. Græca uox Balanus est: habetq; amplissimi ambitus significationem: præcipuam uero & unde trãslatæ aliæ sunt: qua in siluestribus & in toto

[Margin: ὄρεξις — ἄσα — ἄσαι uerbũ — ἀσώδη — Balanus]

genere querno glans indicetur tereti & oblonga figura cuius cã in usum & honorem medicinæ etiã uenit. Dixeruntq; balanos in medicina græci nõ ex arboribus glandes: sed glandiũ figura cõformata medicamenta quibus aliqñ uti cogimur in his quoq; aluus non purgatur: ideoq; oportet excerni ea quæ gens illa σκύβαλα .i. aridius & quasi in nucleos diuisum stercus trãslata ab his quæ inutilia in pomis abiiciuntur uoce appellat: aut cum nõ reiectum sit qđ clystere infusum fuerit. Multiplici aũt materia constabant quondam balani huiuscemodi. Fiebant .n. ex cremato sale: melle: nitroq;. Fiebant ex terebinthinæ resina & nitro. Fiebant & ex aliis quæ longius repetẽda non sunt. Omnium una eadẽq; finis est ut qua diximus figura cõformata sedi inserantur: & quo altius licet impellãtur ut molliendi: extrahendi: erodẽdi: pruriendiq; ui cessantia sollicitent excremẽta. Solo ẽt sale aliq utebañ: pſertimq; in infantibus: sunt & quibus subacta simul ficus & nitrum satis fuerit.

σκύβαλα
Scybala

DIOS. DE Alliis. Cap. cxxxviii.

Corodon sunt qui Gehoscum: quí elaphoscorodon uocẽt. Romani allium dicũt. Duplex allii genus: satiuum siue hortense quod in Aegypto concreto capite porri modo nascit: dulce: colore ad purpuram inclinato: exiguũq;. Reliquis locis grande allium multiceps & cãdidum est. Vocantq; in eo diuisiones spicas seu nucleos. Est & aliud siluestre allium: quod Ophioscorodon quasi anguinũ noĩant. Habet oẽ alliũ Acrimoniam: calefacit in cibo: erodit: excernit: peditus pellit: aluũq; turbat: stomachũ siccat: siticulosum est: inflationes gignit: sũmam corporis cutem uariat: & claritati oculorũ officit. Põt cuncta eadem siluestre qđ ophioscorodon .i. anguinũ nominant. Pellit lumbricos latos sumptũ in cibo allium: urinam cit: & ut quoduis aliud contra uiperæ & hemorroi serpentis morsus poto continue uino utile est: aut cũ uino tritũ simulq; epotũ. Imponit emplastri mõ ẽt contra hæc ipsa pari utilitate. Imponit & cõtra rabidi canis morsus: cõtra quos in cibo sumptũ pariter pdest. Vtile & cõtra aquarũ mutatiões alliũ est. Fauces ad uocẽ clariores reddit. Veterẽ tussim lenit crudũ pariter & coctũ. Bibit magna utilitate cũ origani decocto cõtra pediculos & lendes. Medet sugillatis & capillorũ defluuiis quas alopecias dicũt alliorũ cinis cũ melle subactus & inũctus. Sanat & in alopeciis papularũ eruptiões cũ nardino unguẽto additis sale & oleo: cũ melle uero impetigines: uitiligines: lẽtigines: manãtia capitis ulcera: furfures & lepras. Coquit cũ theda & ture alliũ: leuatq; dentiũ dolores si ore cõtineatur decoctũ illud. Cõtra muris aranei morsus cũ ficulneis foliis ciminoq; emplastri mõ imponitur. Comæ alliorũ decocto insidẽtibus fœminis mẽses & secũdæ trahuntur. Quin ẽt suffitu eadẽ alliũ pstat. Quodq; ex alliis & nigris oliuis intritum fit a græcis myttoton appellatum in cibo urinam cit & aperit & subeuntibus cutem aquis utile est.

INTERPRES.

Vit quondã & adhuc est alliũ sicubi longius ab urbibus innocentius uiuitur honestum simul & gratũ rusticæ plebi obsoniũ. Nisi .n. id sit nõ contudisset messoribus suis allia serpillũq; Maroniana illa Testilis quos uerisimile iustumq; erat lautiore epulo p messem sole & ope defatigatos a muliere excipi: nec q in comœdia íexpectatã fortunæ seruꝰ mutationẽ Theatro significabat ridicule dixisset tã beate tũc agere oẽs: ut q antea calculis ab egesto statim simo sedem exterere cõsueuissent tũc relatis ad eã partẽ integris alliis idẽ facerent: quasi nihil ex antiqua pauptate numerare sibi liceret quo neglecto melioris fortunæ mẽsurã augere posset. Eãq; ob cãm in ruris honore & hortorũ disciplina non contẽnendũ locũ inuenit alliũ: Docuerũt ueteres lõgius quot alliorũ genera: & quo cultu in hortis colenda essent non negligenda ab his quos aut nunquam satis cognita naturæ maiestas delectat: aut ad iustas piasq; & certas opes a fœnore & mercatura innocens augendæ rei studium conuertit. Poterunt nouisse ea omnia cupientes Plinium: Columellã: Palladium: mille alios de tota hac re longius agẽtes cum uoluerint audire. Nobis in eo qđ agimus tractanda alia: ideoq; primum legentes monemus: quod in Aegypto hic nasci alliũ concreto capite ait a Theophrasto nõ magis in ea regione q̃ alibi prouenire dicitur. Simpliciter enim ait differre aliqua καὶ τῷ μὴ ἔχειν τὰς γέλγεις quod est discrimen in aliquibus eẽ q̃ spicas non hñt. γέλγεις enim diuersis locis ille appellat quas hic ἄγλιθας: alii ἀγλίδια nominant spicarum in allio plures diuisiones

γέλγεις
ἄλγιθες
ἀγλίδια

Spicæ Nuclei Alliorum

diuisiones illas: quæ singulæ nouam instaurant consitæ sobolem. Volumus & nouisse illud legentes nescire nos quid γήβοσκον quam hic allii appellatiõem alicubi dixit esse: significet: nec qua similitudine aut euentu Elaphobosci uox ad Allium transierit cum herba Elaphoboscus sit Libanotidi æqualis: caule fœniculi: folio duorum digitorum latitudine: radice unius crassitudine: longitudine uero trium digitorum. Quæ omnia nihil cõe aut aliqua saltem parte simile Allio habent. Ob eã cãm relicta a nobis ea uox penitus est. Cogitauimus etiam an quod hic ait esse aliud agreste allium qđ Ophioscorodon dicit non Ophioscorodon composito ex angue & allio nomine: sed aphroscorodon a spuma aut a gente legendum sit. Siquidem Columella libro. xiii. capite. iii. alterum allii genus quod Vlpicum uocat a gente uocari manifeste ostendit. Verba eius sunt. Vlpicũ quod qdam allium punicum uocant: græci aũt ἀφροσκόροδον appellant lõge maioris est incrementi q̃ alliũ. Plinius contra lib. xix. capite. v. a spuma magis q̃ a gente dictum indicare uidetur: sic enim de Vlpico egit. Vlpicum quoque in hoc genere græci appellauere allium cyprium: alii antiscorodon præcipue Africæ celebratum inter pulmentaria ruris grandius allio: trito in oleo & aceto mirum quantum increscat spuma. Facitque ut credam a spuma ἀφροσκόροδον hoc dici potuisse Theophrastus: a quo Plinius cuncta illa accæpit. Suntque libro octauo de plantarum historia dicta ab eo hæc. μάλιστα δὲ τὸ κύπριον καλούμενον τοιοῦτον· ὅπερ οὐχ ἑψοῦσιν ἀλλὰ πρὸς τοὺς μυττωτοὺς χρῶνται, καὶ ἐν τῷ τρίβεσθαι θαυμαστὸν ποιεῖ τὸν ὄγκον ἐκπιδυματούμενον. Quorum hic sensus est Maximeque quod cyprium alliũ uocant tale est. Quod non decoquunt sed ad pulmentaria utuntur Facitque dum teritur admirabilem tumorem: Quem Plinius spumã uocat. Crederem itaque non ab angue: sed a gẽte uel spuma cõposito nomine Aphroscorodon non ophioscorodon allii alterum in Dios. genus hoc esse; nisi hic & Galenus a principio diuisione satiui & agrestis allii facta contra ostenderent. Oportereque post satiuum de agresti etiã dici. Quod autem in eam sententiam me trahebat illud p̃cipue erat qđ hic ait habere omne allium acrimoniam & oĩum easdem uires eẽ: cum tñ agrestia omnia a satiuis plerunque differant: & maiore efficacia auctore ipso etiam Galeno sint. Accedebat & illud q̃ ophioscorodi & agrestis allii genus in aliis scriptoribus non facile inuenitur. In cõi tñ græcorum oĩum lectione nihil mutauimus: & nihilominus quod suspicabamur etiam indicauimus. Sequit̃ non multo post locus in græcis codicibus corruptissimus. Quæ enim duo erant ὀμμάτων. s. & σωμάτων. i. oculi & corpora ex simili desinentia in unũ coaluerunt: sed facilis ex Plinio in integrũ restitutio fuit. q. xx. uolumine capite. vi. dixit facere allium somnos atque in totũ rubicũdiora corpora: qđ hic nõ magis rubicũdo q̃ altero colore ait ἀλλοιωτικοὺς ἐπιφανείας: qđ ẽ cutẽ & sup̃ficiẽ ut aptiore uerbo utamur alterare. Idem & eodẽ loco dixit hebetare oculos: quod hic ὀμμάτων ἀμβλυντικοὺς idest oculorũ hebetudinem facere. Erat itaque in græcis ut uidet̃ antiqua lectio ἀλλοιωτικοὺς ἐπιφανείας σωμάτων· ὀμμάτων ἀμβλυωτικοὺς desinentesque similiter duæ illæ uoces σωμάτων & ὀμμάτων lubricum librariis ad uitium iter fecerunt Non multo post ab hoc loco etiã legit̃ quod uitiosum pariter sit: aut si desit uitiũ tã anceps & ambiguũ: ut nisi diligẽtius excutiat̃ uitii suspitionẽ merito legẽtib⁹ afferat. Estque id quod Dios. ait ἐχιοδήκτοις καὶ αἱμοῤῥοοῦσιν ἁρμόζει ὡς οὐδὲν ἕτερον: & a nobis uersum est. Et ut quod uis aliud contra uiperæ & hæmorrhoi serpentis morsus poto continue uino utile est. A Barbaro aũt qui Pliniũ hoc loco quẽadmodũ multis aliis non Dioscoridem reddidit. Bestiarum oĩum ictibus medet̃ potu uel cibo uel illitu. Priuatim cõtra hæmorroidas p̃dest. Ruellius eadem uocis ambiguitate usus: Priuatim hæmorroidum dixit: Neque nos in Plinio & aliis rem castigamus: potuerunt. n. serpentis genus sic appellare: sed ad uitãdam ambiguitatẽ monemus nõ esse intelligendas hoc loco hæmorroidas: quæ multo sanguine in hoĩs sede destillant: a qua labe nomẽ inuenerunt sed serpentis genus Lucano & plerisque aliis notum: cuius morsu & maleficio toto corpore sanguis fluit: a quo euentu factũ illi id nomẽ est. Intelligendũque hoc loco de serpente nõ de sedis malo illo esse oĩa indicant. Hic primũ scriptor: qui nõ hæmorroidas sed αἱμοῤῥοοῦσιν ait: qđ est sanguine diffluentibus. Verisimileque est uipis statim cõiũxisse Dios. serpẽtes alias qbus p̃desset. Quã scribendi rõnẽ secutus Plinius & ait mederi alliũ bestiarum oĩum ictibus & priuatim cõtra hæmorroidas prodesse: uenenatũ aĩal & exitiale nõ sedis humanæ malũ illud significans. Testat̃ idẽ & Paulus Aegineta: q lib. v. capite de Dipsadis & hæmorroi morsu iubet uulneri imponi alliũ: & q̃ acrimoniam maiorẽ alia hñt. Testis eiusdẽ remedii hic ipse & ultimo uolumine nõ semel sed iterum atque iterũ iubens alliis: cepis: porris: acerrimisque aliis cibis cõtra uenena pugnari. Et ne lõgiores simus nihil non ueritati cõsonat quã oportuit certiorẽ legẽtibus offerre: p̃sertim docẽtibus id græcis q serpẽtẽ hãc non hæmorroida genere fœminino ne cũ sedis malo misceret̃: sed masculino genere αἱμοῤῥόοι dixerunt. Nec obstat q̃ Lucan⁹ hæmorroida appellauerit: Licuit. n. poetæ mutare noĩs genus: sed cæteros oportuit aliquorum exẽplo certius rẽ indicare: Quã nos rõnẽ secuti genere masculino hæmorroi diximus: & p̃ter id serpẽtis & adiecim⁹. Cur aũt a fluxu sanguinis dicta hæc serpẽs sit lõgiore historia declarauerũt ex ueterib⁹ aliq tradẽtes copiosũ a morsu ei⁹ toto corp̃e excerni sanguinẽ: & si i cicatricẽ coactũ fuerit totũ uuln⁹ coalescere: disrũpi p̃ se tñ corp⁹ multis locis statimque fluere sanguinẽ. Cruẽta eẽ alui excremẽta: cruẽtas urinas: cruẽta sputa: cruẽtas ex alto pectoris excreationes: postremoque multo sanguinis uomitu sine remedio ex hæmorroi morsu hoĩem mori. Nolum⁹ relinquere & illud uideri nobis iuste in scriptore hoc desiderari eodẽ hoc loco posse qđ rei necessitas exigit:

hæmorrois Serpens

sapori nullo q. olore ...

& Plinius indicat uomitione sumptū cum uino allium cōtinue reiiciendū esse. Id. n. exigit quod est illic aduerbiū συνεχῶς. i. cōtinue. Cur. n. & quousq; uinū cōtinue bibendū erit: nisi uomitione reddatur & redditū ueneni partem aliquā cōtinue deferat. Pertinet id ad totam & integram remedii rōnem: ideoq; Plinius statim subiecit cū uino redditū uomitu. Hic ipse ēt in ueneno℞ uenenatorū q; remediis plerūq; συνεχῶς ἐξεμοῦνθαι ait: quod est ut cōtinue uomitu reiiciatur. Paulus Aegineta ēt priuatim in hoc ipso hæmorrooo nō aliter remedia docet & instruit. Non pōt nec debet differri a nobis quid μυττωτὸν sit legentibus indicare: frequentē in comœdiis græco℞ uocē: & sine q̄ non uidet Aristophanes risum spectantibus & audientibus in Theatro excitare potuisse. Nos intritum magis q̄ pulmentariū diximus græco℞ descriptiones secuti: qui μυττωτὸν ὑπότριμμα a terendo dixerunt: qd caseo: allio: & ouo plerunq; constaret. Hic nigras oliuas addidit. Præterea qd hic ait utile alliū in cibo esse contra aqua℞ mutationes cām & rōnem eam habet quam Vitruuius lib. primo suæ architecturæ longius prosecutus est: & quæ tota ex loco℞ regionūq; mutatione orit in qua nouitate cibo℞ poculorūq; multi periclitant; præsertimq; aquarū quibus affatim & in cunctis fere oēs tota uita utimur. Contra cuius nouitatem & ex nouitate noxam hic allio℞ cibo quasi cōmuni remedio & antidoto utitur. Licet enim ubiq; idem elementum sit: non tamē eandem oib⁹ locis bonitatem habet. Et cū maxime laudet aqua ἄποιος quod est sine qualitate nullo sapore: nullo odore: nulloq; colore infecta: in nulla tñ naturæ parte malo℞ frequentiora quasi miracula deprehendunt. Omittimus quæ fabulosa ab antiquis scriptoribus de aquis dicta fuerunt. Satis ut intelligamus nihil æque noxiū homini eē unus Vitruuius est suæ architecturæ lib. viii. Qui a Nicæo Isigono acceptas diuersis locis nascentiū aqua℞ diuersitates & noxas ciuibus suis obiter indicauit. Quæ qm̄ in promptu parataq; uolentibus sunt a nobis sine desiderio legentiū relinquunt. Multiplex n. in aquis nocendi uis est: licetq; passim uidere uitio earū gutturosos: pallidos: crudos: calculosos: labeq; aliqua interiore affectos homines. Contra quæ mala diuturniore aquarū usu plerūq; in nobis orientia hic ait prodesse allium: mutatiōesq; ille ξενισμοὺς ὑδάτων uocat quasi aquarum peregrinitatem. Et hæc pro alliis dicta hactenus fuerint.

Scorodoprason. In cap. de ... scordon ... omni ...

DIOS. DE Scorodopraso. i. simul allio & porro. Cap: cxxxix.

Corodoprason. Romani pariter græcis scorodoprasum noïant. Nascit scorodoprasum quasi grāde porrum: porri & allii qualitatum particeps. Ideoq; mixtas & cōmunes habet uires omnia potens quæ porrum & allium: uerū minore efficacia. Estur olerum modo decoctum & edulcatum.

INTERPRES.

Vale hoc simul allium & porrū ueteribus fuerit incertum nobis est. Plinius quod hactenus legerim nullibi ei⁹ meminit: nec rei rusticæ scriptores alii: solus Paulus Aegineta breuissimeq; in sexto inter allia id numerauit. Verba eius sunt. Porri & allii mixtas hēt qualitates & uires Scorodroprasum: Monstrum aliquod naturæ credimus id fuisse: coactis humano opere coalescere simul non dissimilibus penitus oleribus duobus: qualia in re rustica aliquādo excogitata in maiore ocio ab aliquibus fuerunt.

DIOS. DE Hortensi sinape. Cap. cxl.

... sinape ...

Inapi hortense sunt qui napy appellant. Romani sinape dicūt. Eligito sinape qd nō siccissimū sit: nec rubeat: qd amplo incremēto absolutū sit: qd contusum intus uirescat: & ueluti succosum colore glauco sit. Recens. n. & integræ bonitatis huiuscemodi sinape erit. Est sinapi uis & natura calefacere: extenuare: & extrahere. Cōmā sucatū pituitas capitis p os ducit & purgat. Succus eius dulci aquæ mixtus cōtra tonsillas: & ueteres duratasq; in callū fauciū asperitates utiliter gargarissat. Cit sternutamenta tritū sinape narib⁹ admotum: eaq; rōne comitialibus succurrit: strāgulatu uuluæ ₚcidentes excitat. Et cōtra inexpugnabiles sōnos quos græci lethargos dicūt deraso prius capite capiti illinit. Fico mixtū subactūq; sinape mox ipositū usq; dū cutis cū cruento rubore exulceret coxēdicum dolores lenit. Prodest & lienibus in uniuersumq; diutinis dolorib⁹ cūctis: in qb⁹ exalto in sūmā cutē ut fit p alterius partis uexatiōnem trahere aliquid uoluerimus. Sanat idem capilli defluuia quas alopecias dicunt illitū. Purgat & faciem. Delet sugillata cum melle: adipe ue aut cera. Ex aceto contra lepras: & impetigines feras inungitur. Bi-

bitur idem cõtra circulares febres farinæ modo ſorbitioni inſperſum. Quin ẽt ĩ emplaſtra utiliter additur quæ ad extrahendum cõficiunt̃: & cõtra ſcabiẽ: cutiſq; aſperitates oẽs. Auriũ grauitatibus: ĩcertiſq; eaꝝ ſonis tritum & cũ fico auribus inditũ medet̃. Prodeſt ſinapis ſuccus hebetibus oculis: & cõtra palpebraꝝ aſperitates ex melle inungitur. Exprimitur ex uiridi adhuc ſuccus & expreſſus in ſole ſiccatur.

INTERPRES.

Vit Samio ſapienti quondã ſinapis in maximo hortenſiũ oĩum quibus tñ cum toto diſcipuloꝝ grege magiſter ueſcebat̃ honore & ꝓtio. Neq; ex tam multis quas habet in ſanitate & ualitudine uires & uſus ſinapis aliqd magis priuſq; admirabat̃ & amabat Pythagoras ꝙ in altũ ſublimeq; ferri uim eius: & quaſi in coelũ niteret̃ cũ per nares ĩ cerebrũ penetraſſet purgatiora & ad uſum mentis uegetiora illic oĩa ab ea fieri Laudata ab his magnope ẽt qui medicinam hoĩ in tam multis quotidie morbis facientes nihil ad calefaciendũ ſiccandũq; aptius & ꝑlentius datũ ſibi a natura inuenerunt. Recæpta eadẽ in uitæ & ſanitatis uſu iampridẽ eſt: nec hieme ad intinctus quicꝙ frequentius ubiq; cibis intermiſcet̃ gratiſſimo obſonioꝝ condimento niſi acrimonia feruoreq; ſuo nõ ſternutamenta tñ ſed lachrymas ẽt cieret. Quod ſolũ in carmine ſuo Columella illi obiecit dicens. Seq; laceſſenti fletũ factura ſinapis: quaſi oĩum animãtiũ ſenſu modoq; & ipſa nocentibus ſibi renoceret. Feruidũ & acerrimũ ſinapis ſemen eſt. Fœliciterq; magis ꝙ ridicule lepidiſſimus Græcoꝝ comicus in equitibus ſuis Cleonis cõmotum animũ cõtracta fronte & rubente uultu; accenſiſq; ueluti igne quodã oculis manifeſtã hoĩs irã deſcribens ſinapi conſpexiſſe eũ ait: indignabundũ: iratũ: & ꝙ indigne haberet̃ excandeſcentẽ hoĩem una hac uoce oſtendens. Quo loco non σίναπι ut cæteri ſinapim dixit ſed ut Athenienſes priuatim eam appellabant νάπυ. Verſiculus eius eſt κἄβλεψε νάπυ καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασεν. Ex qua gente hic napy a quibuſdam .i. ab atheniẽſibus ſinapim appellari ait. Quod & Plinius. xix. uolumine. capite. vii. ẽt teſtatus eſt Monemuſq; in hoc illud ẽt legentes nihil cũ napis ĩ rapoꝝ gñe napy hoc cõmunicare. Hæc græca uox: illa latina eſt. Illa per. i. hæc per. y. ultimã ſyllabam finit. Laudauit Dioſ. inter cætera ſinape quod ἁδρὸν. i. ut Barbarus uertit adultũ: ut nos aũt amplo incremento abſolutũ ſit. Fecimuſq; id græcæ illius uocis æſtimationem ſecuti quam oĩa græcoꝝ lexica & in antiquis eoꝝ ſcriptoribus rei neceſſitas indicant: in quibus paſſim inuenitur eſſe ἁδρὸν magnũ: multum: craſſumq; & uerbũ ἁδρεῖν augeri. Acceſſit huic conſilio ẽt ex re ruſtica & ſinapis cultura alia ratio ob quã credimus craſſum & amplo incremento abſolutũ ſinape laudaſſe Dioſcoridem: præcæpiſſeq; ex ſatiua ſinapi ſemen ꝗrendum quod Craſſius: robuſtius & amplius eſſet. In Octobri etiã Palladius de cultura ſinapis præcæpit ſerendã eo menſe: obſeruandaq; alia quæ tractanda nobis nõ ſunt Poſt quæ ſubiecit ſtatim. De quo ſemen legere diſponis ſuo loco eſſe patieris. Quod ad eſcam parabis robuſtius facies transferendo Robuſtius ut credimus hic uocat qđ Dioſ. ἁδρὸν. Columella itidem & ſi non tã manifeſte quod ad hoc tñ faciat lib. xiii. pariter docet. Iubet. n. & ipſe ſinapim eodem modo coli. Poſſunt aũt nõ ſolum autumno ſed & uere conſeri. Plantæ quoq; ſinapis prima hyeme trãſlatæ plus cymæ uere afferunt: quod eſt plus fœturæ & ſeminis. Quem deinde colorem Barbarus ceſium in ſinapi dixit nos glaucũ Maronis exemplo & auctoritate diximus: qui glauca canentia frõde ſalicta pro uiridi appellauit. Nec græcã uocem tãtopere aſpernatus eſt ut ceſiũ cum glauco cõfunderet. Laudauit in ſinape eundẽ colorem eodẽ loco Palladius dicens. In ſinapi uetus ſemen inutile eſt uel ſationi uel uſui. Quod dentibus franget̃ ſi intus uiride uidebit̃ nouum eſt: ſi album fuerit uetuſtatem fatetur. Haberq; ut uidetur in ſinapi uiridis non ceſius color recentis & noui ſeminis argumẽtum: quod res ipſa & quotidiana ẽt experientia probat. Diximus deinde inter remedia Pituitas capitis per os ducere & purgare ſinapim: pluribus quod uno uerbo fœliciſſime a græcis dicit̃ indicare coacti. Id aũt ἀποφλεγματίζειν eſt: quo hic & reliqui græcoꝝ medici paſſim utunt̃ ſignificãtes ſemp quod retento in ore cõmanducato ue aliquo remediũ ad purgandos qui in capite concreuerint noxios humores ab homine fit. Quoꝝ ex noxii humoris eius natura quæ multiplex ẽ multiplex rõ ẽt oſtenditur Priuatimq; ueteres docuerũt ſinapi hoc cõtra craſſam pituitã utendũ: nec tñ cõmanducandũ ſemen ſed cũ aceto mulſo trito eodẽ ſemine colluendũ idẽtidẽ hoĩ os eẽ. Vertit nõ multo poſt Barbarus locũ lõge aliter ut nos credimus ꝙ hic ſcriptor & res ipſa ſibi exigerent ubi de ui ſinapis ad ſternutamẽta agit̃. Ait ille tritũ naribus illitũ ſinape ſternutamẽta capitis purgare Suffitũ morbo comitiali & uuluaꝝ cõuerſioni remedio eẽ: excitare & lethargicos capiti raſo illitũ &c. Nos aũt ciere ſternutamẽta tritũ ſinape naribus admotũ: eaq; rõne comitialibus ſuccurre: ſtrangulatu uuluæ ꝓcidentes excitare: & cõtra inexpugnabiles ſomnos quos græci lethargos dicunt deraſo prius capite illini lõge alio ut uidet̃ ſermonis ductu & ſenſu: ſed ni fallimur huic ſcriptori & rerum naturæ magis concordi & apto. Siquidem nihil aliud hic ait ꝙ τριφθὲν χρισθὲν μυκτῆρσι λεῖον πταρμοὺς κινεῖν: qđ eſt naribus tritũ ad motũ ſternutamẽta ciere. Ex ꝗbus licet capitis purgatio plerũq; ſequat̃: nullum tñ illic purgandi uerbi aptũ ueſtigiũ uĩ. Præterea quod ſtatim

Color glauc°

sequitur ἐπιληπτικοῖς τε βοηθεῖ καὶ ὑστερικῶς πνιγομένας διεγείρει id tñ significat Comitialibus succur
rere & strangulatu uuluæ ꝓcidentes & obmutescentes fœminas excitare. Neq; uox aliqua illic est
quæ suffitu magis q̃ alia rõne id fieri ostendat. Nescimus ét q̃ recte uuluarũ strãgulationes conuer
siones dici possint Quod.n.eius mali principium & cã est ἀναδρομὴ τῆς ὑστέρας a græcoꝝ medicis
ἀναδρομὴ τῆς ὑστέρας dicitur. Quæ uox in superiorem partem motum & ascensum significat; uerbumq; excitare & si le
thargicis & huic malo commune sit in serie tñ sermonis & ductu ad strangulationes uuluæ illas in
mulieribus pertinet. Diuersitatis huius cã illa est ꝙ Barbarus ducem sibi & magistrũ Plinium fe
cit; nec nisi eo præeunte aliquid uertit. Nos autẽ scriptorẽ hunc & res ipsas plerunq; secuti sumus:
graui periculo nec bona fide fieri credentes siquis huiuscemodi rõne aliena interpretetur dicta Pli
nii in hac ipsa re uerba sunt Cũ cimino & fico tusum ternis partibus comitiali morbo & uuluarũ
cõuersionem suffitũ excitat odore aceto mixto. Itẽ lethargicos &c Quæ remedioꝝ ratio nihil cũ
scriptore hoc ut uidet̃ cõe habet. Nec nos credimus intelligi in Dios. oportere aut posse suffitu ma
lis his mederi sinapim: cũ hic simpliciter dicat admotũ naribus oĩbus illis mederi sinape. Reme
dii uis in eo est nõ ut incẽsum fumo; sed admotũ olfactu penetrali ui in sensus & cerebrũ ascẽdẽs
sinape a somni imagine illa comitiales & strangulatu uuluæ obmutescentes excitet; sunt ꝑter hæc
& alia nõ satis certa quæ uolentes excutienda legẽtibus relinquimus. Si n. cuncta ꝓsequi uelimus
longior q̃ a principio cogitauimus fiet nobis hic labor. Monemus illud tñ quod ibidẽ legit̃ cum
fico uero impositũ super coxas locũ ꝓforet exulceret &c. uideri nobis negligẽter a librariis impres
sum. Neq;.n. uerisimile est doctissimũ alioquin uirũ tam incerte de Sinapismo dicturum fuisse.
Dico aũt a sinapi sinapismũ exulceratione imposito aliqua corporis parte sinapi factã. Cuius reme
Sinapismus dii frequens apparatus & usus est Hicq; ait fico mixtũ subactũq; sinape mox impositũ usq; dũ cu
tis cũ cruento rubore exulceret̃ coxendicũ dolores lenire. Neq; in græcis uocib⁹ quicq̃ est quod
perforare significet: ἄχρι φοινίξεως Dios. ait: quod est: quousq; cutis φοινιχθῇ .i. puniceo colore fa
cta rubescat. Siquis aũt apposite uelit nouisse quæ ꝓpria eius uerbi uis sit Sophoclem in Aiace au
diat: qui insanũ Aiacem sic cõtra arietem: quem tñ ille aduersariũ suũ in furore existimabat sæui
entem & Palladi dicentem finxit, nolle se eum mori: πρὶν ἂν δεθεὶς πρὸς κίον᾽ ἑρκείου στέγης μάστιγι
πρῶτον νῶτα φοινιχθεὶς θάνῃ: quod ẽ: priusq̃ uinctus ad colũnam tentorii sui scutica humeros flu
ente sanguine cruento colore rubentes habeat. Indicauitq; eo uerbo cruentos & grauiores rubores
illos qui uerberibus in summa cute excitant̃ quibus similes a sinapi caliditate siccitate urigineque
sua fiũt. Quo remedio in plerisq; malis medicina utitur & in coxendicis dolore ꝑsertim: Pro quo
Paulus Aegineta hoc ipso remedio usus est per se & cum fico imponi sinape in hunc usum præci
piens. Hicq; erat ueterũ sinapismus: nõ ad ruborẽ cutis tñ institutus sed ad eã exulceratione q̃ con
tra q̃ in quibusdam aliis fit cruentum habeat ruborẽ. Adiiciebatur aũt illi ficus ne per se impositũ
urigine illa sua altius noceret. Nihil ét in eodem loco est quod ad ferramentũ aut ad rubricã per
tineat. Neq; erraticas impetigines recte aliqs dixerit quas hic ἀγρίους uocat. Alia enim rõ τοῦ ἀγρίου
in plantis q̃ in morbis aut uitiis est. In illis recte quod siluestre agreste ue est aliquis erraticum dixe
rit: in his ferum: asperũ: aut quod huiuscemodi uim habeat aliud aptius & ex re magis dicetur.
Non pigebit ex quo dicẽdi iteꝝ de græcoꝝ lichenibus latinoꝝ uero impetiginibus oblata nobis oc
casio est quæ ꝓ eis desiderari posse uident̃: præter ea quæ secũdo uolumine in equoꝝ lichenibus
tradita sunt cõmentatiõibus iis nr̃is in sinape addere: ꝑsertim duo eaꝝ gñia facientibus græcis miti⁹
alteꝝ & ut græci dicũt ἄγριον alteꝝ. quod enim tunc dictũ fuit euentũ magis q̃ cãm idicauit. Post
leprã & scabiẽ de impetiginibus iis a græcis oĩbus agitur fieriq; in nobis dicunt μιχθέντων ἰχώρων
.i. mixtis aquosis sanguinis ptibus quæ tenues & acres sint. crassioribus aliis in eodẽ sanguine aquo
sis partibus. Citoq; in scabiẽ & leprã transire nisi siccantibus remediis obuiã eatur. Purgato etiam
si opus sit toto prius corpore. Quales aũt in sũma cute uideant̃ impetigines eæ quo loco diximus
patet. In hoc gñe mitiores sunt; sunt & quas ἀγρίους græcoꝝ medici uocãt. Asperiores .s. & feras q̃s
ἄγριοι λειχῆνες illi esse dixerunt q̃ mediocriter siccãtibus remediis nõ cedũt acrioribus aũt irritant̃, quæ ferociæ
ꝓpria in animalibus nota est diuisioneq; hac in isagoge sua Galenus ét usus est; licet in diffinitioni
bus lichenas simpl̃r diffinierit asperitatẽ cutis cũ multo pruritu eẽ. Sed q̃rat forte aliqs: cur decer
nẽte Galeno in isagoge sua fieri lichenes ex salsa pituita & flaua bile. Nos mixtis aquosis sanguinis
Crassis & tenuibus partibus simul fieri eas dixerimus: obscurius forte q̃ decuit rem idicãtes. Ve
rũ sciat is nullã aut exiguã rei solã aũt nois cõtrouersiã esse: quas eni nos aquosas sanguinis partes
diximus græcoꝝ ἰχῶρες sunt humani corporis humores inter quos pituita & flaua bilis ét est. Fu
itq; quondã in humano corpore amplioris ambitus ea uox qua græci corruptos & incorruptos cor
poris nr̃i humores oẽs indicarẽt. In medicina aũt sanguinẽ & sanguini mixtos humores oẽs priua
tim significauit; neq; Homerus ex uulnere ueneris fluere ἄμβροτον αἷμα ἰχῶρα dicens aliud q̃ san
guinẽ itelligi uoluit: nihil.n. ex recẽti uulnere fluere aliud poterat. Diocles cõtra antiq̃ssimus græ
coꝝ medicus antigono regi multa ad sanitatẽ ꝑcipiẽs iter cætera. Dicebat uerna tẽpestate ꝑsertim
q; Maio mense augeri in hoĩbus pituitã: & dulces ἰχῶρας: æstate contra flauã bilem & amaros ἰχῶ
ἰχῶρες ρας eosdẽ cõmixtos sanguini & carni hũores hos itelligens: Quos Pli. saniẽ appellauit ꝑsertimq; li
bro. xxviii. capite. x. cũ ait. Quidã inassati iocinoris saniẽ inungunt: sic enim cõtra oculoꝝ ibecilli
tatem

tatẽ remediũ docuit. Quod in secundo hoc uolumine hic dixerat. τοῦ δὲ ὕπατος τῆς αἰγὸς ὀπτωμένου ὁ ἀπορρέων ἰχὼρ ἐγχριόμενος. Celsus nihil mutata rei æstimatione sanguinem ἰχῶρα hunc græcorum dixit lib. vi. capite de imbecillitate oculorũ uerba eius sunt: sed sic laborantes inungi oportet sanguine iocinoris maxime hircini: sin minus caprini ubi id coquitur excepto: nos tunc Pliniũ secuti saniem uertimus: hoc aũt loco certius rem docentes nec celsi sanguinẽ nec Plinii saniẽ uocauimus sed ut certior res fieret aquosos sanguinis humores ἰχῶρας hos uocauimus: q̃ quales sint po terũt uolentes intelligere secta uena educto sanguini post aliquod tp̃s superstare eos uidentes: cõmixtisq; diuersæ naturæ humoribus iis fieri impetigines antiquissimi græcorũ medici dixerunt: quos recte ne an cõtra saniẽ aliq̃s dixerit aliorũ indiciũ sit. Nos. n. credimus potuisse quõdã sanies id significare uerũ nostra ætate ab ea significatiõe lõgissime abest: ideoq; qui saniem pro illis reddiderunt dubitandũ nostra ætate reliquerũt: q̃d sanies antiq̃s latinis significauerit & quæ seruato in nobis adhuc sanguini mixta sanies intelligi possit. Sanies.

DIOS. DE Nasturcio. Cap. cxli.

c Ardamon sunt qui Cynocardamon: qui Iberida: qui Cardamaticem appellent. Aegyptii moth. Romani Nasturciũ dicunt. Probatissimũ creditur nasci in Babilone Nasturciũ. Habet calefaciẽdi uim quodcũq; & ubicunq; nascatur nasturcii semen. Acre idẽ est: stomacho nocet: aluum turbat: uentris lumbricos pellit: lienes minuit: fœtus in utero enecat: mẽses ciet: & uenerẽ stimulat. Sinapis & erucæ semini æquale nasturcii semẽ est. Lepras & impetigines exterit: ex melle illitũ lienem minuit: & ulcera quos fauos noiant purgat: adiuuat pectoris excreationes coctum: & in sorbitione datum. Potum serpentibus aduersatur. Suffitu eosdem fugat: fluentem capillum cõpescit: & carbunculos erumpit ad suppurationem perducens. Sanat coxendicis dolores cum polenta & aceto illitum. Tumores inflãmationesq; discutit. Strumas præterea absumit ex muria illitum. Cuncta eadem sed minore efficacia olus ipsum & herba potest.

INTERPRES.

q Vantũ Nasturcio sola uocis interp̃tatiõe laudis & gratiæ Plinius ademerat a nariũ tormẽto dictũ ostẽdens tm̃ sibi desiderii & honoris ex antiquissimis poetis accreuit. Quorũ alii canentes serẽda in hortis hoi esse cecis nasturcia dira colubris: optabile cõtra eas pestes nobis id olus fecerunt. Alii & si ridicule & in Theatro. Grauiter tñ nasturcii exẽplo monuerũt cauendum nobis ne ut illud siccitate sua p̃pinq̃s plantis ad uitam suffecturos humores oẽs ad se trahit: arescentesq; emori cogit. Sic terra & inferiora hæc blãditiis suis nos retinentia q̃ homini data sunt diuinã mentẽ: sublime os: & cœlũ uidere: p̃na & uentri obediẽtia faciat. Fit. n. i multis q̃d Lepidissimus græcorũ comic⁹ cecinit: ἀλλ᾽ ἡ γῆ βίᾳ ἕλκει πρὸς αὐτὴν τὴν ἰκμάδα τῆς φροντίδος πάσχει δὲ ταὐτὸ τοῦτο καὶ τὰ κάρδαμα: q̃d est. Sed ui trahit ad se terra cogitationis nr̃æ humorem: quod & nasturcia patiunt: quibus ut diximus natura est p̃pinquis plantis necessariũ ad uitam humorem auidius ad se tractũ præripere: & eo destitutis siccitatẽ primo mox mortẽ afferre. Fecerunt & Persæ reliq̃s gentibus optabile idẽ hoc olus frugi tunc hoies quotidie eo cum sale uescẽtes. Amissam postremo illi oẽm eo uitio gratiã restituit q̃ animi torporẽ excitaret. Quã uim in eo græci sentientes Cardamon ideo forte dixerunt q̃ cordi quod extum græci cardian dicunt & animi sedem habet: utile & accõmodatum natura fecerat. Eius plures quondam ut uĩ appellationes fuerũt: sed oẽs ex eodẽ principio & ab eadẽ Cardami appellatiõe excæpta hiberide: quæ agreste nasturciũ est ut in primo uolumine diximus in Dioscoridis cõmentationes has irrepserunt. Cynocardamon. n. & cardamantice solo noie statim cardamon indicãt. Hiberis uero ut hic paulo ante dixit & ut nos aucto re Paulo Aegineta tũc cõfirmauimus agreste nasturciũ est. Has ipsas uoces oẽs Apuleius ẽt in Cardamo numerauit: inuicẽ sibi iõ r̃ndentes qm̃ inter satiuũ & agreste nasturciũ maxima silitudo partiũ & uiriũ oium sit. Ob eãq; cãm uagis appellationibus inter se utuntur. Notum nũc olus ubique nasturciũ est. Cõtra uenenata p̃cipue usus eo Nicãder: usus & hic ipse cõtra Cenchridis uenenum quemadmodũ tunc copiosius docebimus: usus & Paulus Aegineta græcorumq; medici oẽs totiẽs & in tam multis ut non contemnendam medicinæ partem solum nasturcium expleat.

DIOS. DE Thlaspi. Cap. cxlii.

t Hlaspi sunt qui Thlaspidion: qui persicum: qui erraticum sinape: qui myrtem: qui myopteron: qui desmophonta: qui bitrum appellent. Aegyptii sitempsu. Romani scandulaceum uel capsellam uel pedem Gallinaceum

uocant. Breuis & exigua herba Thlaspi est: foliis angustis digitali longitudine: in terram uersis in summo icisuris diuisis: & modice pinguibus: caule tenui: duorum dodrantum altitudine: paucis in eo adnatis. Et circa caulem fructu in summo modice lato: in quo exiguum semẽ est nasturcio simile disci figura & ueluti infractum. Vnde nomen inuenit. Flos illi albus est. Nascitur Thlaspis in semitis: fossis: sepibus: & circa domos. Semen illi acerrimũ est. Calefacit: bilem acetabuli mensura potum p superna & inferna purgat. Clystere ẽt cõtra coxendicis dolores infunditur. Quin etiã potum sanguinem trahit: & interiores abscessus erũpit. Cit menses idẽ & fœtus in utero enecat. Retulit pterea herbarius crateias esse & alterũ Thlaspi: quod quidã sinape persicum appellant: latioribus foliis: & maiore radice. Miscetur & hoc his quæ contra coxendicis dolores clystere infunduntur.

INTERPRES.

Lacertis quæ iisdem incultis locis quibus thlaspi nascit frequentes inueniunt Saurion p
a ter alias ab hoc scriptore numeratas appellationes thlaspi hoc ẽt posteriores græci nominauerunt: quasi nõ satis a seminis figura quod infractũ & ueluti cõtusum uidetur indicaret id fuerit: nisi anotissimo insecto quod frequens in hac herba inuenit adhuc indicaret. Nomen illi ut testant oẽs a forma seminis factũ est θλᾶσθαι.n græcis contundi est & infringi: infringendoq; quod globosum tumidũ ue erat malleo: lapide: pede ue cum dilatatione exæquare. Quæ seminis in thlaspia Dios. describitur fortuna: ideoq; Plinius lib. xxvii. capite. xiii. lenticulæ effigie dixit esse: nisi q infringitur. Id ipsum hic non lenticulæ sed disco cõparauit cuius corporis eadem figura est. Addidit Plinius ẽt peltarũ specie quod eodem ptinet. Siquidem hederæ folio antiquæ peltæ forma similis fuit. Nos a scriptore hoc nõ discedentes quod δισκοειδὲς ipse dixerat disci figura

Discus uertimus. Quæ aũt disci forma quondã fuerit athletæ & mathematici apposite nouerunt: Hi docentes solis corpus discum esse: illi in quotidianis ludis & spectaculis in eum usum ex lapide metallo ue aliquo confectum ueluti panẽ tractantes & quẽ iacentes uiriũ gloriam quærerent Thlaspi hoc ẽt ex ueteribus aliqui neutro: aliqui fœminino genere: aliqui simpliciter: aliqui diminutiua forma thlaspidion dixerunt. Gelenus gñe fœminino θλάσπι nominauit: & quod hic ait potũ sanguinẽ trahere ille contra coxendicis dolorẽ clystere infusum αἱματώδη κενοῦν: quod est cruenta euacuare dixit. Adiecit præterea Dios. persicũ & erraticum sinape a quibusdam Thlaspi hoc dici ex similitudine ut credimus uirium. Plinius non hoc sed alterũ illud genus quod auctore herbario Crateia hic ipse in extremo capite testatus est persicũ sinape uocari. nec aliunde ut uidet in primum illud genus q ex secundo hoc appellatio illa irrepsit. Cæteræ thlaspis appellatiões illæ cãm & originẽ suam nobis nõ ostendunt: eamq; ob cãm sine honore commentationis huius nr̃æ a nobis relinquunt. Sciendum & illud quem hic καρπὸν.i. fructum uocat: in quo semen nasturcio simile est &c. Siliquam folliculumq; significare in quo cũ defloruit semen id inuenitur. Et quod nos diximus nasci circa domos: Barbarus uero uertit in monumentis ab hoc scriptore ἐπὶ ἑρκίων dici. Qui aũt ἕρκη græcis sint nouisse facillimũ est Ea.n. uoce quæ alioqum in ampliore significandi ambitu est inter cætera indicant περίφραγμα: περίβολον καὶ περιχαράκωμα, quod est septum: uallum: & loci alicuius munimentũ. Quam ob cãm quod in Barbaro legitur monumentis munimentis legendum esse credimus: facili in una littera librarii lapsu. Nos rem & loca in quibus Thlaspi nascitur secuti circa domos loca illa oia complexi nasci diximus Plinius potum thlaspis semẽ bilẽ & pituitã utrinq; extrahere ait. Galenus: Paulus Aegineta & hic χολὴν κάτω χολήν.i. bilem tantum.

DIOS. DE Arabide. Cap. cxliii.

Rabida. Romani pariter græcis arabida dicunt. Cubitali altitudine arabis
a herba est. Virgas habet tenues: folia a lateribus earum utrinq; lepidii figura: molliora tãtum & cãdidiora. In cacumine umbellam sambuci figura. In qua candidi sunt flores. Coquitur cum prisana arabis presertimq; in cappadocia. Quin etiam semen siccatum uice piperis eduliis additur.

INTERPRES.

Vlla est oĩbus antiquis scriptoribus qui de medica materia aliqd tradiderũt sub hac uo
p ce arabis herba. Sic fit ut solum nomen modo nobis & legẽtibus ea sit. Peregrinam græciæ & Italiæ fuisse: & præter id in nullo medicinæ honore nõ leui argumento est q cæteri de ea penitus silentes ignotam sibi testant: q q; in ea quænũc historia eĩ habet nihil medicinæ utile inuenitur.

inuenitur. Nobis & illud aio obuersatur non esse legitimum scriptoris huius hoc caput: ex quo nõ semel sed iterum in extremo hoc uolumine de eadem iisdem penitus uerbis agitur: non aliter q̃ q nullo sponsalium & nuptiarum ritu genit[i] naturaliumq; suo[rum] fide & honore non contenti: quod a principio defuisse sibi sentiunt beneficio principis impudenter sibi adesse uolunt. Neq; enim aliud est bis de eadem re pariter agi q̃ quoniam non satis ad ueritatem sit semel aliquid dictum fuisse re petito sermone quod alioquin non est: constituere omnino uoluisse.

DIOS. DE Irione. Cap. cxliiii.

E Rysimon sunt qui chamæplion dicunt. Magi herculis farinam. Aegyptii Erethimu. Romani Irionem dicũt. Nascitur circa urbes: domorum areas: ruderaq; & hortos. Folia habet siluestri erucæ similia: Coliculos uitilium corigiarumq; modo lentos: & luteos flores. In summo siliquæ corniculorum figu ra sunt: graciles: fœnograeci siliquarum specie: in quibus tantilla sunt semina nastur cio similia: feruido sapore: in pectus destillationibus utilia: purulentis excreationi bus: tussientibus: suffusis felle: coxendicis doloribus cum melle lincta. Bibunt ea dem irionis semina contra lætalia uenena. Et ex aqua melle ue utiliter contra laten tia carcinomata: secundum aures abscessus quas parotidas dicunt: duritie: testiũq; & mãmarum inflãmationes emplastri modo imponuntur. Extenuant in uniuer sumq; calefaciunt Irionis semina. Mitiora fiunt cum clystere infundenda fuerint aqua prius madentia: mox per se cremata: aut in linteolo colligata: tum crusta ex pi storio opere inuoluta & tosta.

INTERPRES.

SI esset frugibus: leguminibus & oleribus idem qui homini sensus: liceretq; illis ut in repu blica sæpe aliqui fecerunt mutata fortuna transfugæ modo harum modo illa[rum] partiũ ee: dicerem ego græcis erysimon: latinis uero Irionem. Bacchi illius modo qui ab Aristopha ne in ranis suis nunc deus nunc homo: iterũq; dominus mox seruus uariante fortuna describit in aliis scriptoribus inter fruges: in aliis inter olera numerari uoluisse: tam incerta i antiquis scripto ribus historia eius est: tamq; aperte a Theophrasto & Plinio frugũ: ab hoc ipso & Paulo Aegine ta ole[rum] generi adscribit. Nec persuadebit unq̃ non esse frugem Erysimõ seu Irionem aliqs Theo phrastũ de eo sic docentẽ audiens quo loco lib. ix. de planta[rum] historia de frugum culmis in uniuer sum sic agit τῶν δὲ θερινῶν κέγχρου μὲν καὶ ἐλύμου καλαμώδης, σησάμου δὲ καὶ ἐρυσίμου ναρθηκώδης quod est. Aestiuarũ aũt milii. s. & panici harundinaceus caulis siue culmus est. Sesami uero & erysi mi ferulaceus. Rursusq; eodẽ lib. σήσαμον δὲ οὐδεὶς ἐσθίει χλωρόν, οὐδὲ μὴν ἐρύσιμον &c. Ex quibus rõ cinari licet in censu frugum numeratum erysimon frugem esse: & ex culmo inter olera censeri nõ posse. Plinius itidem Theophrastum secutus frugibus Irionem ubiq; adnumerat lib. xviii. primũ capite. vii. Aestiua quæ æstate ante uergilia[rum] exortum serunt ut miliũ: panicũ: sesama: irio. Mox i[ps]e[rum] eodem capite. Sesamo & Irioni sanguinea folia Nec multo post eodem libro sed capite. x. Sesa ma ab Indis uenit: ex ea & oleũ faciunt. Color eius candidus: huic simile est in Asia græciaq; Erysi mum: idemq; erat nisi pinguius esset: quod apud nos Irionem uocant medicaminibus adnumerã dum potiusq; frugibus; Idem ẽt lib. xxii. capite ultimo ait Irionem inter fruges sesamæ similem ee diximus: & a græcis erysimon uocari. Contra hæc olus aperte Dios non frugem describit a nastur cio statim & thlaspi: folio erucæ: coliculo non culmo: cornutis in summo siliquis non spicis aut pa niculis: & si fœnogræco similibus: quodq; frugi nunq̃ cõueniat inter rudera & circa hortos nasci. Et præter Dios. Paulus Aegineta libro primo capite de ueneris utilitate & usu: quo loco docens q bus cibis ad uenerem uti oporteat inter cætera monet comedenda ἐκ τῶν λαχάνων τὸ ὄρμινον τὸ ἐρύσιμον καὶ τὸ εὔζωμον &c. manifeste inter olera erysimum numerãs ut uidetur. Esseq; latinis Irio nem: quod græcis & huic scriptori Erysimon est Satis tam multis locis testatur Plinius: præcipue q; libro. xxii. capite quo paulo ante diximus: quo loco integrum & iisdem uerbis totum hoc caput latinis reddidit: quod cognouisse omnibus paratum & in promptu ẽ. In tot itaq; tamq; diuersis an tiquorum scriptorum auctoritatibus temere & ĩpudenter fecerit: qui in hoc aut illo genere Irio nem numerabit: præsertim docentibus Theophrasto & Plinio seri in agris & inter fruges irionem: Dioscoride autem & Paulo Aegineta per se nasci locis incultis: & si seratur in hortis inter olera q[uo]d olus sit serendum esse. Nobis ut credamus frugem a multis existimatum erysmon fuisse in cã sili quæ sunt: quas fœnogræco similes erysimon habere hic ait: Quodq; inter fruges pabulo destina tas numerat. A multis uero olus folia agresti erucæ & semẽ nasturcio simile. Antiquores oẽs non se

Latētia carcinomata

Carcinoma

cus q̄ de quotidiana & uulgari re de eo agunt. Alicubi nunc genus ex parte cognitum est: ignoratæ & appellationes illæ aliæ ideoq; a nobis relictæ. Mederi aūt Irionis semina Diosc. ait latentibus carcinomatis: nō in occulto cōstitutis ut uox ipsa indicare uidef: sed nondum exulceratis. Sic.n. si græcoꝝ medicis credendum est Hippocrates nōdum exulceratū hoc malum uocauit. Est aūt Carcinoma (quod sic uocare nunc magis q̄ cancrū decet) inæqualis: glomerosus: liuescens: aspectu teter & cū dolore tumor: qui in omnibus humani corporis partibus fieri possit. Siquidē in oculis: fœminaꝝ locis: sed præcipue & sæpius in mām̄is fit: qm̄ raritate sua fungosæ & inanes crassissimā nigræ bilis ex qua id malū constat materiā excipere possunt. Ex eo.n. humore cū refer... oritur carcinoma. Eamq; ob cām nigro colore liuescit. Factum huic malo nomen a cancro aquatico animali est: qm̄ circa id implent & intendunt uenæ cancroꝝ pedibus a glomere illo corporis descendentibus similes. Et si aliqui aliter dixerint: qm̄ difficillime euellat ab his partibus: in quibus ortum est: quēadmodū & cancer animal tenacius retinet: quæ semel apprehēderit. Sed prior rō illa magis ex re est. Graue hoc malū quod nec discuti nec auelli possit: nec purgatiōe corporis minui: sed tam malefici ingenii ut mitiora remedia negligens asperioribus irritetur. Estq; cū exulceratū & cū nondum exulceratū sit: & hoc tm̄ κρυπτὸν latens Hippocrates & alii græcoꝝ medici appellauerūt: cui Irionis semen mederi hic ait ex aqua & melle illitū: & si ex melle: antiquissimus græcoꝝ medicus Archigenes tritū illini iuberet: qm̄ post exulcerationem cōtra oia huiuscemodi remedia recrudescit: neq; ante exulceratiōē spes alia est q̄ ut differat exulceratiō & incrementom. Docet postremo hic scriptor qm̄ feruidæ naturæ semen Irionis est: clystereq; infusum urigine sua noceet: qua rōne diminuenda eius uis illa sit: ut mitius factum sine periculo prosit. Duplexq; modus ab eo ostēdit: alter ut cū antea in aqua maduerit cremet: alter ut in linteolo colligatū mox crusta ex opere pistorio inuolutum in carbonibus aut clibano cremet. Quem locū cæteri interpretes parū ex necessitate rei pro crusta illa pistorio opere: & ex farina aqua macerata diu subigendo facta adipe dixerūt: similitudine noium στέατος καὶ σταιτὸς decepti: quoꝝ alter adipem significat: alteꝝ farinam aqua cōspersam tum diutius ad panificiū subactam anteq̄ fermentescat in longum & in quācūq; formā uoluerit aliquis ductilem & sequacem. De qua coquēdi multa ad medicinā rōne & necessitate nihil mō ultra hoc a nobis dicet: qm̄ in Scylla iteꝝ & certius de tota hac re agēdum erit. Dictaq; tūc a nobis oia ad hanc Irionis seminis cocturā referenda erunt. Nunc satis breuiter signasse rē sit: nec adipem sed crustā & inuolutū ex opere pistorio intelligi hoc loco Erysimū oportere legētes monuisse.

DIOS. DE Pipere. Cap. cxlv.

PEperi. Romani piper dicūt. Breuis in India fertur nasci piperis arbor. Fructum fert a principio siliquaꝝ modo oblongū: quod longū piper est. Clauditq; intra se quod exiguis miliū seminibus simile sit integrū & absolutum mox futurū piper. Id per maturitatē legitimo tpe dehiscens racemos ex se mittit granis quæ nouimus onustos ... aliis uero acerbis: quæ candidum piper sunt: oculoꝝ medicinæ antidotis: & his quæ cōtra uenenata conficiūntur præcipue accomodatis. Efficacissimam haber erodendi uim longū piper: habetq; & saporis amaritudinē aliquā: qm̄ importune & anteq̄ maturuerit lectum est: ideoq; antidotis & his quæ contra uenenata cōficiunt cæteris aptius. Nigrū maiore acrimōia est q̄ candidū: gratius in cibis: & q̄ tempestiue maturuerit odoratius: condiendisq; obsoniis utilius. Cādidū q̄ acerbum est ob imaturitatem suam antedictis duobus ignauius. Eligito piper quod ponderosissimum sit: plenum: nigrū: nec adeo rugosum: recens pterea nec furfurosum. Inuenit in nigro pipere quod tabidum: inane: leueq; fit: uocaturq; id gentis eius uocabulo brasma quasi abortus. Est uniuerso piperi cōis natura & uis calefacere: urinā ciere: cōcoctiones adiuuare: extrahere: discutere: & quæ claritati oculoꝝ officiunt extergere. Contra circulariū febriū cum tremore algores bibitur piper & inungitur utiliter. Succurrit idem uenenatoꝝ morsibus: Fœtus ex utero trahit. Creditur & sterilitatem facere post coitum muliebri uuluæ subditum & appositum. Tussientibus: cūctisq; aliis pectoris uitiis linctu potuq; succurrit. Contra anginas utiliter ex melle inungitur. Tormina cum lauri teneris foliis potum piper finit. Capitis pituitas per os purgat cū Taminia uua cōmanducatum. Somno idem dolores leuat. Somnum & appetentiam cibi conciliat. Cōcoctiōem

adiuuat. Vunturq; ob id eo ad intinctus. Discutit strumas pice exceptũ piper. Vitiligines cũ nitro exterit. Crematur piper in noua testa carbonibus imposita: & eodẽ quo in cremanda lente modo fit cõtinue miscet. Non est quod aliq crediderunt queadmodũ mox ostẽdemus zingiber piperis radix. Costo.n.non zingiberi similis ea est sapore feruido: oris pituitosos humores & saliuam prouocans. Eadẽ ex aceto illita nec minus ẽt pota lienem minuit. Purgat & hæc capitis pituitas per os cum taminia uua quam pedicularem herbam aliqui uocant cõmanducata.

INTERPRES.

Redebant quondam poetæ cum in Theatris canerent fore aliqñ sæcula quibus Oceanus uincula rex laxet: & ingens pateat tellus: typhisq; nouos iam detegat orbes: nec sit terris ultima thyle ea dicere: quæ ad implendos suspendendosq; nouæ rei expectatiõe & metu plebis animos ingeniose ab eis excogitata magis q̃ optanda & speranda sapientibus essent: cum tñ docẽtibus musis deoq; pleni ea uaticinarentur: quæ nostra ætas a Lusitanis regibus facta iampridem sensit: & quotidie fieri adhuc uidet. Quoꝝ nunq̃ satis laudauerit quispiá ꝑ humana re laborẽ: studiũ: consiliũ: & regiam operam. Longa siquidem & difficili in Indiá nauigatione incognitũ Europam: Asiam: Lybiamq; incolentibus ad hanc diem orbem nobis aperuerũt. Et quas habet diues illa & beata regio naturæ opes cões oibus fecerunt. Licuitq; eoꝝ auxilio diligenter naturá nouisse ingentibus: quæ antiqs scriptoribus incognita: aut aliter q̃ nunc inueniantur tractata fuerunt integre cognoscere. Inter quæ & piper est: cuius natales & cẽm naturá aliter q̃ Theophrastus Plinius & hic ipse quondá tradiderunt reuersi ad nos plures inuenisse se narrant. Fruticem.n.non arborẽ piper ferre affirmant albæ uiti: quæ in sepibus plerunq; inuenitur similem: ꝓpinquas scandentẽ arbores: quæ racemosum fructũ ferat: magnitudie ea qua uidet sed uiridem: nec aliter q̃ ĩ ligustro coaceruatum anteq̃ maturitate nigrescat: lectũq; æstate ante integram maturitatem sub sole in palmeis tegetibus expandi: caloreq; solis & æstu corrugari & nigrũ fieri. Nec longũ aut album pip aliquod uidisse illic se dicunt: esse quidem arbores alias quæ sapore piperis aliquid ferant: & inter eas cui conferre in nostro orbe aliquá posse se negant: quæ oblongum ueluti uillum inter folia ferat ponticæ nucis floribus similem: quod illic longum piper incolæ appellent. Folium piperis ipsi uidimus ab eis allatum colore pallido magis q̃ herbaceo longitudine quãtum diuaricati pollex & index humani digiti aperiuntur: latitudine qua parte maxime patet quatuor digitoꝝ: plantaginis figura præterq̃ in summo cui habet numero pares & figura similes a tergo fibras septẽ ꝑ longitudinem extensas: mediam claudentibus utrinq; trinis: non tñ ut in plãtagine utriq; binæ a media nascunt: sed inæqualibus interuallis utrinq; ꝓdeunt in summo fastigiatũ & acuminatius q̃ plantaginis extremum soliũ est. Desinitq; in mucronem eodem quo in malo medica modo uidetur: non omni: sed in qua soliũ acuminatũ est: idq; in piperis frutice breui pediculo pendet: & qua parte a pediculo incipit soliũ paulo minus q̃ rotundum est. Quæ oĩa dicta longius a nobis sunt nõ ut antiquoꝝ historias damnemus. Sed ut meminerint toto hoc opere legentes q̃ difficilis omnibus medicæ materiæ fuerit & futura semper cõmentatio sit: presertimq; ubi paꝝ integra ueterũ cõmentaria totam rem miscent. Quale hoc caput est in quo deprehensum uitium uitii nota illa nostra signatũ fuit: ut ea nota scirent legentes deesse illic aliqd quod ad nigrum piper pertineat. Vbi enim hic ait dehiscentem piperis siliquá racemos ex se mittere granis: quæ oẽs nouimus onustos necesse est desiderari aliquid: q̃tum aũt id sit nõ facile coniiciat aliqs. Quid uero rẽ ipsam intuentibus in ꝓmptu erit. Ex quo.n.statim subiicit. Acerbis aliis quæ cádidum piper sũt: necesse est tradidisse eũ antea de nigris & maturis piperis granis. Estq; uitii & mendæ huius non coniectura tm̃: sed necessitas. Nunq̃.n.græci particulá δὲ subiiciũt: quin antea μὲν. & cum ea aliqd aliud ꝑmiserint: Sequuntur enim particulæ illæ se inuicem: habentq; secernendi distribuendi & distinguendi rõnem. Eáq; ob cám uerisimile est dixisse Dioscoridem dehiscentibus siliqs illis alia pendere matura grana q̃ nigrum piper sunt: alia uero acerba quæ candidũ. Confirmat id quod paulopost subiicitur cũ de uniuersi piperis uiribus agitur. Sumpto enim principio a longo ad nigrũ deinceps & albũ Dios. descẽdit: cũ tñ nigri nunq̃ antea meminerit. Eam ob cám monemus restituendas aut cogitandas saltẽ a legentibus illic uoces aliquas: quæ ut de candido: sic ẽt de nigro pipere aliqd cõstituant. Obseruauimus præterea in antiquioribus & melioribus græcis non multo ꝓcul a fine deesse σαφίδα ἀγρίαν ne passam uuam simpliciter: sed Taminiam uuam quá staphidagriam nominãt locus & remediũ habeat: Persuasitq; addendum illud esse nõ antiquoꝝ codicũ fides tm̃: sed hic ipse ẽt lib. iiii. quo capite de taminia uua agit: quá per os capitis pituitas purgare cõmanducatá pariter dixit. Accessit & illud q̃ in extremo capitis calce hic ait radicem piperis non cum passa uua sed cũ staphidagria .i.cũ taminia uua cõmanducatam easdem habere uires eodem utrobiq; aut nõ dissimili saltem remedio. Mutatum & illud ex antiquoꝝ codicũ lectiõe est quod alii salubre in cibo piper esse dixerunt ex cõi lectiõe ὑγιεινὸν uertentes. Nos aũt somnum facere: ὕπνου.n.non ὑγιεινὸν in illis legit.

Probauimusq; hoc magis q̄ illud: q̄ res ipsa & sequax sermonis cursus exigere id potius uidebat. Monemus & illud quod a principio dicendum fuerat piper: zingiber: & aquaticum piper: tria deinceps descripta hoc loco capita: saporis & uirium similitudine inter olera inueniri: alioquin non erat his nunc locus. Siquidem inter peregrinas plantas & quas posteriores species dixerunt numerandæ fuerant: sed feruens earum natura & igneus sapor nasturcio: thlaspi & irioni feruidæ naturæ plantis quasi congeneres coniunxit.

DIOS. DE Zingibere. Cap. cxlvi.

z

Ingiber. Romani pariter græcis zingiber dicunt. Zingiberis diuersa a pipere & sui generis planta est. Plurimum in Troglodytica & Arabia nascitur. Fronde eius ad multa & in quibus nos ruta utuntur pulmentis potióibusq; eam miscentes. Habet zingiber paruas radices quadrati odorati iunci forma: albescentes: odoratas: sapore piperis. Eligito aũt zingiberis radices quæ teredinem nõ senserint. A plerisq; q̄ facillime putrescunt sale inueterantur: fictilibusq; in Italiam deuehuntur in cibo cum salsamentis utiles. Calefaciendi uis & natura zingiberi ē. Concoctiõem adiuuat: aluum leniter mollit: stomachoq; accomodatum est. Facit ad ea quæ claritati oculorum officiunt: & antidotis miscetur. Inuniuersumq; piperis uires paulominus q̄ totas æquat:

INTERPRES.

q

Vi de pipere ex India ad nos reuersi quæ supiore capite dicta a nobis sunt retulerũt: iidẽ zingiber gramini simile in India nasci dixerũt: geniculatũ nouasq; subinde radices agens longius sub terra augeri: inueniriq; ubiq; non aliter q̄ & nostrũ gramen: bisq; aut ter folia per annum proierre quæ harundinacea sint: sed non tantæ longitudinis latitudinisq;: nihil q̄ frequentius tota illa regione & copiosius nasci: ingensq; saporis discrimen ex tempore quo lectum fuerit sentiri. Quodq; Galenus & post eum Paulus Aegineta dixerunt ideo teredinibus tentari: sentireq; cariem & perforari q̄ crassioris cuiusdam & ineuictæ humiditatis particeps sit: fieri id illi dicunt cum importune per uer ante maturitatem lectũ fuerit: esseq; opportunum legendi tempus cum folia illa aruerint. Idq; in effodiendo zingibere ab indis obseruari.

DIOS. DE Hydropipere. i. aquatico pipere. Cap. cxlvii.

h

Ydropiperi. Romani hydropiper siue aquaticum piper dicunt. Nascitur aquaticũ piper prope stantes aquas aut leniter fluentes. Geniculatum caulem ex se mittit: solidum: circa quem alarum cõcauitates & folia mentæ similia sunt: maiora tñ: teneriora: cãdidioraq;: sapore ceu piperis acri: non tñ odorato. Semen in ramulis fert secundum folia nascens: acinosum: acre & ipsum. Discutiunt folia cum semine illita tumores duritiesq; omnes: sugillata delent. Siccata eadem tusaq; pro pipere sali & obsoniis miscentur. Radicem habet exiguam sed inutilem.

INTERPRES.

n

Vlla Plinio latinisq; aliis scriptoribus sub hydropiperis titulo & uoce planta hæc est. Nec qualem hic describit prope aquas nascẽtem inuenire adhuc licuit. Vidimus tñ in antiquissimo latino Dios. & qui longobardis litteris scriptus sexcẽtorum annoȝ uetustatem refert hydropiperis appositã imaginem diligenti ut erant ea tpa pictura effigiatam. In qua descriptioni huius scriptoris omnia cõueniunt: caulis: geniculi: alaȝ cõcauitates: folia: foliorũq; color. Vnũ in fructu discrimen tñ est. Quod. n. hic ait in ramulis secundũ folia nasci: & acinosum esse in ea pictura in summis ramulis est uasculi potius q̄ folliculi aut siliquæ figura: indicatq; in eo claudi semen quod hic cũ: fructu miscet fructum uasculum: & in eo semen simul appellans. Quod deficientibus cõiecturis aliis non penitus ab re audisse fuerit. Quẽadmodum nec inutile ẽt ex aliquarũ plantarũ natura cognoscere quæ aliquando nobis in hoc opere alarum cõcauitates in plantis sunt. Græci translata ab humano corpore appellatione μαχάλας dicũt caua quæ aliqñ bina: aliquãdo singularia & ex interuallo semp in plantis uident humanis alis similia: in quibus ueluti lacuna est. Sunt aũt homini alæ qua parte brachium humero cõiungit ex interiore parte: in quibus nõ aliter q̄ i pectore pubes aliqua nascitur uirosi plerũq; odoris. Earũ similitudine cõcauos geniculos quales in harundinibus & plerisq; aliis sunt μαχάλας græci Romani alas dixerunt: ab adnatis eo dis-

Alaȝ cõcauitas

μαχάλας

ferentes q ex alis noua semper germinatio pdit: adnata uero nullam hñt certam partẽ unde emergant. Diximus hoc capite ẽt quod in Barbari editione nõ legitur a librariis forsan imprudẽter relictum sugillata delere hydropiperis semina: ea significantes: quæ græci ὑπώπια dicũt facto ab eis noĩe q frequenter & citissime sub oculis fiunt: cũ ex cõtusione ultimam cutem sic subierit sanguis ut appareat: latini a suctu sugillata quo solent in amoribus suis uti aliqñ homines amoris & uoluptatis suæ uestigia in alieno corpore eodem modo relinquentes: quo tpe ut Lucretius cecinit quod petiere pmunt arcte: faciuntq; dolorem corporis: & dentes illidunt sæpe labellis: osculaq; affigunt. Vtraq; ãt gens non tm̃ q sub oculis ex contusione aut suctu fiunt suis uocibus appellauerunt: sed q in reliquo corpore etiam & ex quacunq; iniuria nigrescunt: eousq; ut qui candido colore antea unguis erat ex contusione uulnere ue nigricans eadem hac uoce indicetur. Neq; aliud sugillata latinis sunt q liuores: & quæ ex flagellis uibices in humano corpore remanent.

ὑπώπια Sugillata

Sugillata

DIOS. DE Ptarmice. i. sternutamentaria herba. Cap. cxlviii.

P Tarmicen. Romani sternutamentariam dicunt. Breuis frutex sternutamẽtaria herba est: paruis: multis: teretibus: & abrotano similibus ramulis: circa quos folia multa sunt: oblonga: oleaginis similia. In summo habet chamæmali. i. anthemidis figura capitulũ rotundũ: acre: quodq; olfactu sternutamenta prouitet: unde & nomen inuenit. Possunt folia cũ floribus emplastri modo imposita delere sugillata. Flores sternutamenta efficacissime mouent. Nascitur montanis & petrosis locis.

INTERPRES.

E X re nomen habet Ptarmice: Ptarmon enim græci sternutamentum uocant in quo egregiã necesse est habere uim: ex quo tam præsenti salutis augurio & honore dignata eam græcia est. In nullo quod hactenus sciam herbarum censu sub hoc nomine latinis Ptarmice est: & si Barbarus in corollario suo testet a qbusdam hanc ipsam diptarmicem dici. Meminerũt eius tamen inter græcos Galenus & Paulus Aegineta eadem omnia quæ Diosco. posse eam testati: adiiciẽtes tantum uiridem sugillata liuoresq; alios dissicere.

DIOS. DE Radicula siue lanaria herba. Cap. cxlix.

S Truthion sunt qui Cedren: qui a purgando Catharsin: qui Struthocamelon: qui Chamærryton. i. humi sparsam appellẽt. Magi Challyrriton: Aegypti Aeno: Aphri Sirin: Romani radiculam siue herbã lanariã uocant: nota omnibus lanaria herba est: qua fullones in purgãdis lanis utunt. Habet radix ẽius acrimoniam: urinam cit: iocinorosis subuenit: succurrit & tussientibus: nec nisi recta ceruice spirãtibus cochlearis põdere cũ melle sumpta. Aluum præterea deiicit cũ panace & capparis radice sumpta lanaria herba. Calculos uesicæ frangit & cũ urina pellit. Duratos lienes eadem minuit. Apposita menses ducit & in utero fœtus manifeste enecat. Lepras emendat cum polenta ex aceto emplastri modo imposita. Cum farina hordeacea in uino elixa panos discutit. Miscetur præterea collyriisque ad claritatem oculorum conficiuntur. Miscetur & malagmatis. Sternutamenta hęc etiam cit. Concisaq; naribus cum melle instillata per os purgat.

INTERPRES.

C Vm lanas ad æsypum qui illotus & in sordes concretus ouiũ sudor ẽ ἀστρουθίστους & ut nos credimus μὴ ἐστρουθισμένας hoc ipso uolumine idem hic scriptor laudaret & exigeret: satis monuit: quem in antiquo lanificio usum hẽt struthion lanaria herba ob id quodã a Romanis dicta. Purgabat enim & quod nunc aptius alumine in plerisq; fit ad imbibendos alienos colores: quibus alioquin impedimento erat æsypus ille præparabat: Eum. n. nos credimus eius fuisse usum. Plinius. xix. uolumine capite tertio ad candorem & mollitiem lanarũ struthii succo usos fuisse antiquos ait. Idem mox tñ. xxiiii. capite. xi. quod nos pauloante diximus his uerbis testatur. Tingẽtibus & radicula ramos præparat quam struthion uocari diximus a græcis &c. Diuiditq; in eodem usu quod in græcis alioquin unum est: & ramulis struthii tribuit quod radicibus illi tribuerunt: q succo saporeq; asperæ ad ĩbibẽdos colores unguine sordidas pparant lanas. Possunt qdẽ quod Plinius ait purgatas æsypo lanas candidiores reddere: sed illud obiter est. Quod aũt ab in

sectoribus primũ: & ut græci dicunt ἀπορρύπτειν a struthio quærebatur purgatio sordiũ & æsypi un guinis erat. Nescimusq; nos quosnam Plinius ramulos in struthio appellauerit Radicibus.n. in tin gendo ut diximus utebantur: ostenditq; latinum nomen radicum tm̃ fuisse usum. Neq; enim aliã ob causam radicula q̃ ex potiore usu dicta a Romanis est. Quin etiã nihil fere excæpta radice stru thion est quã per longitudinẽ & in latera sub terra nõ in altum extendit pferentibus se ex interual lo graminis modo: & quasi ex geniculis quinq; in unũ collectis plerunq; foliis ex quibus coliculi cũ floribus pdeunt. Vulgaris & ubiq; locis incultis nascens herba folio ut diximus in cespitem confer to: & per interualla ex eadẽ radice erũpente Lauri figura uerum maiore. Latini ab usu Lanariam radicem & herbã & ab eius præcipua & utiliore parte radiculã dixerũt. Vnde aũt græci struthion noiauerint nõ satis nũc patet: nisi forte a folio℞ positura: quæ auium alas quadãtenus imitant no men illi fecerunt. στρουθὸν.n. & στρούθιον ea gens passerem: & minores alias appellat aues. Quod si in cibos radix hæc transiret crederemus ob caliditatẽ quã in quarto ordine habet Venerem stimula re: & ob id struthion dictam. Græci enim στρουθὸν passerẽ dicũt: & ab eius auis salacitate στρουθοὺς q̃ si passeres ad Venerẽ p::liuiores hoĩes: & ex ea rõne id facientem herbã struthion etiam dicere po tuissent. Sed nihil ho℞ p cõperto est. Hanc Dios. ait in nares coniectam sternutamenta excitare: in quem usum Celsus ẽt libro quinto capite. xxii. eam recæpit. Recæperunt & ueteres græco℞ medici in iecoris medicina cuius qm̃ sunt plures cunctæq; graues affectiones non fuerit ab re quosnã Dios. aliiq; græco℞ medici priuatim ἡπατικοὺς: latini uero iocinorosos dixerunt hoc loco certius doce re: ne audita in scriptore hoc ea uoce pendeant animo legentes quodnam iecoris malũ in ea intelle xisse oporteat inflãmationẽ ne an duritiem: an abscessum: an exulcerationẽ: an obstructionẽ: an in firmitatem quã græci ἀτονίαν dicunt. Oĩbus enim iis affectionibus uitiatur iecur: nec uerisimile ẽ ex oĩbus iis hepaticos a græcis: a latinis iocinorosos dici hoĩes. Galenus in diffinitionibus suis he paticos esse dixit: quos diutinus iecoris dolor comitat cũ tumore soliditateq; & corpis malo colore addiditq; æstuosam accẽdi in iis febrẽ cũ ariditate linguæ. Cæteri tñ græco℞ medici priuatim he paticos uocari dixerunt: quibus ἄτονον debile infirmũq; iecur est: quodq; amissa aut languente ui sua irritas functiones suas habet. Duratos lienes ut hoc ẽt lanariæ herbæ demus: idem Galenus ait lienis tumorem esse: cum maior duriorq; lien & in tumorem surgens sentitur.

ἡπατικοί

Iocinorosi

Durati lienes

DIOS. DE Cyclamino quam rapum siue umbilicum terræ: & aliqui orbicularem nominauerunt. Cap. cl.

C

Yclaminon sunt qui ab hederę flore Cissanthemõ: q ab eiusdẽ folio Cisso phyllon: qui a testudinis figura quã radix habet Chelonion: qui q pisces ea necant Ichthyoteron: qui clinen: q arcara appellãt. Osthanes Aspho: Magi Miaspho: Aegyptii Thesce. Romani rapum siue umbilicum terræ appellãt. Hederæ folia habet terræ rapum: purpurea: uaria: supra infraq; albicantibus macu lis. Caulẽ longitudine quatuor digito℞ profert: glabrum: carentẽq; foliis. In quo flores rosarum figura sunt colore ad purpuram inclinato. Radix illi ẽ nigra rapo si milis in latitudinẽ se pandẽs. Quæ in dulci aqua pota pituitam & aquas per inferna trahit. Menses eadẽ pota cit & apposita. Ferturq; si prægnans mulier cyclamini ra dicem transilierit abortum fieri. Adligata prægnantibus partus adiuuat. Bibitur & in uino cõtra uenenata oĩa: præcipueq; marinũ leporẽ. Aduersatur eadẽ serpentiũ iniuriis emplastri modo imposita. Vino addita ebrietatẽ facit. Bibitur contra suffu siones fellis utiliter pondere drachmarũ triũ in passo aut diluta aqua mulsa: opor te q bibentes calenti cubiculo reclinare: pluribusq; stragulis ad sudorem inuolue re qui colore fellis exsudabitur. Instillatur cyclamini radicis succus cum melle nari bus ad capitis purgationẽ. Sedi ẽt ad ducenda excrementa in lana apponitur. Vm bilico: pectini: & coxendici succus idẽ ille illitus aluũ mollit ue℞ abortus facit. Inũ guntur eodem utiliter ex melle hebetes & suffusi oculi. Abortiuis medicamẽtis mi scetur. Compescit pcidentẽ sedem cum aceto inunctus cyclamini succus: qui ex ra dice exprimitur tusa: & cũ expressus fuerit ad crassitudinem mellis decoquit. Exte rit & cutem radix. Eruptiones papulatũ reprimit. Vulneribusq; per se ex aceto aut ex melle medetur. Lienes eadẽ minuit emplastri modo imposita. Emẽdat prætera

adusta sole:capilliq; defluuia quas alopecias dicunt. Fouetur decocto eius etiã utiliter luxata.podagræ.perniones & quæ fiunt in capite ulcera. Ipsa etiã radix in uetere oleo inferuefacta ad cicatricẽ perducit quæ oleo illo inuncta fuerint. Excauatur in eundem usum eadem radix:cauumq; illud oleo impletur : tum in feruenti cinere collocatur adiecta aliqñ tyrrhena cæra ut lentescat glutinosumq; fiat pernionibus utilissimum unguẽ. Seruatur & radix in taleolas secta scyllæ modo. Ferũtq; ad amoris ueneficia tusam conformatamq; in pastillos eandem hanc radicem sumi. Nascitur Cyclaminus quæ latinis rapum aut terræ umbilicus est umbrosis locis presertimq; sub arboribus.

INTERPRES.

St præter nũeratas a Dios.Cyclamini appellationes ubi nostra ætate porcoȝ:ubi terræ pa
e nis cyclaminus appelletur. Nullusq; non audito alterutro noie ubiq; fere inter sepes & uepres nascentem plantã intelligit quã subulci pecori suo gratã cognouerũt:& ab eo nomen illi fecerũt porcinũ panem appellãtes. Cæteri antiquũ cyclamini nomen ignorantes a panis figura sub terra latẽtem eius radicem terræ panem uocauerunt. Nihil in agro agentibus nũc etiã notius: nigro colore radix in orbem circũacta:non tñ in globũ surgens sed ueluti pressa pondere in latitudinẽ se explicãs eadem forma qua nũc in quotidiano usu panes uidentur. Qui primi nomẽ illi fecerunt circumactã in orbem eius circinationem cõtemplati ἀπὸ τοῦ κύκλου quasi ab orbe cyclaminon.i.orbicularẽ dixerunt. Fuitq; hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. Secuta ætas non radicem sed folia eius cõtẽplata q hederacea essent cissanthemon & cissophyllon eandem nominauerunt κισσὸν.n.græci hederam dicunt:& si in prima hac cyclamino lõge maiora q̃ hederæ folia sint:solamq; hederæ figuram in folio referat. Nõ defuerũt quondam ẽt qui a testudinis forma Cheloniam eandẽ dicerent:quemadmodũ non desunt itidem qui ideo testudinis nomen retulisse dicãt qm̃ ea id animal uescatur : quẽadmodũ contra pisces oderũt qui nõ secus q̃ ueneno aliquo in aquam coniecta cyclamino enecãtur:ideoq; pisciũ uenatio dicta fuerit Plinius tertiã cyclaminum id facere dixit cuius hic nõ meminit. Romani scriptoris huius historiã secuti rapũ terræ uel umbilicũ uel tuber dixerũt:qm̃ hic dixerat radicem esse nigrã rapo similẽ. Vmbilicum autẽ qm̃ ut in aliq̃bus circinata forma umbilicus est sic & cyclaminus sub terra uideatur. Dico aũt umbilicum nõ qualis in hoĩe cæterisq; animalibus media pars est. Sed quales in Epigrãmate suo Martialis dixit Iam peruenimus usq; ad umbilicos extremã uoluminis clausurã quæ aut nodus aut fibula opus claudebat. Vidimus nos aliqñ cyclamini radicẽ globo & lantitudine amplissimi panis: ex qua folia erumpebant;& inter folia flos breui pediculo potius q̃ coliculo surgens in quo colorerat qualẽ hic describit. Plinius colossinum uocat. Nec ambigendũ de eo colore erit qui cyclaminum florentem uiderit. Eũdem li.xxy.idem purpureũ dicit. Nec uidetur tantus scriptor in his sibi constare. Habet ut uidetur cyclaminus numerosas & egregias in medendo uires quas paulo minus q̃ oẽs nouit & indicauit ante Dioscoridem Theophrastus lib.ix.de plantaȝ historia ostendẽs & ipse adalligatã cyclaminũ partus adiuuare:prodesse ad amores:subdi mulieribus:purgare caput: ulceribus ex melle mederi:& ne longiores simus nihil non idem in utroq; est. Addidit Theophrastus tantum cremari radicem cyclamini tum uino restingui:cinereq; eodẽ quo fex modo in pastillos conformatum seruari.

DIOS. DE Altera Cyclamino. Cap̃ cli.

St & alterum terræ rapum siue umbilicus. Cissanthemon aut Cissophyllõ
c a foliis floribus ue hederæ aliqui appellant. Folia & hæc hederæ habet minora tantum:Caules crassos geniculatos ꝓpinqs arboribus palmitũ inuitibus mõ se inuoluẽtes. Flores fert cãdidos:odoratosq;: fructũ acinoȝ uuæ figura corymbis hederæ similẽ:mollem:sapore acrẽ & glutinosum. Inutilis radix illi est. Nascitur asperis locis. Potũ semen eius drachmæ põdere in uini albi cyathis duobus quadraginta diebus per aluum urinamq; lienes minuit. Bibitur idẽ contra non nisi recta ceruice spirandi difficultates. Potumq; effœtas a puerperio purgat.

INTERPRES.

a Alteram cyclaminum hãc a superiorẽ illa diuersam faciunt minus in latitudinem exæquata & globosior radix:longiores coliculi quibus in alias arbores uitium modo ascendit:folia

longe q̃ illius minora quantitate:incisuris:totoq; habitu hederacea: Ob quam causam Plinius ait hanc tantum cissanthemon dictā fuisse: Flores candidi odoratiq;: qui in illa purpurei sunt & sine odore: Acinosus fructus & qualis in hedera corymbaceus: & quod ad medicinā pertineat radix inutilis quæ sola in altera illa expetitur & usum habet Hæc asperis locis nascens: illa inter uepres & in sepibus. Hanc ipsi non uidimus nec possumus oculati testes eius legentibus esse.

DIOS DE Maiore dracunculo. Cap. clii.

Racontian maiorē. Sunt qui Aron: qui Isaron: qui Iaron: qui hieracium: qui Viaron: qui Arinagrion: qui cyperida: qui Sauriariā: qui Sigingiariā uocent. Romani colubrā siue serpentariā dicunt. Nascit dracunculus maior umbrosis locis circa sepes. Caulē habet rectū: bicubitalē baculi crassitudine: uersicolorēq; innato liquore ut angui similis uideat. Abundant & euincunt in eo purpureæ maculæ. Folia fert rumicis sibi inuicē implicita: semen in summo caule racemosum: cinereo a principio colore: cū maturuit deinde capillamentorū croci colore: puniceumq;. Radix maiori dracūculo est grandis: rotūda: candida: tenui libro uestita. Carpit herba maturescēte iā semine: succusq; ex ea exprimit: siccaturq; in umbra effodit per messem radix: lotaq; in taleolas secatur quæ funiculo traiectæ in umbra siccant. Calefaciendi uis & natura maioris dracunculi radici cū diluta uini potione est. Prodestq; tosta & elixa cū melle in eclegmate nō nisi recta ceruice spirantibus: ruptis: cōuulsis: tussi: & a capite in subiectas partes destillatiōib⁹. Pota eadē in uino uenerē stimulat. Concisa & ex melle illita phagedenica & malefica ulcera presertimq; addita uite alba purgat. Conformant ex ea ēt addito melle collyria ad fistulas & fœtus ex utero educendos. Ex melle inūctæ ea ēt uitiligines delentur. Polypos nariū & carcinomata absumit. Vtilis & succus ei⁹ oculorū medicinæ cōtra nubeculas: albugines: caliginesq;. Abortiuus radicis herbæq; recētis odor est. Quin ēt pota seminis in posca triginta grana idem prestant. Quidam & succo utriusq; cōtra dolores auriū usi sunt cū oleo instillantes. Folia ēt ueluti adstringentia recētib⁹ uulnerib⁹ & pniōib⁹ i uino decocta īposuerunt. Ferūt p̄terea nō uulnerari a uipis eos q man⁹ dracūculi foliis cōfricauerit: aut radicē ei⁹ effossā māib⁹ gestēt.

INTERPRES.

Rit legentibus & nobis nō leue laboris cōpendiū: si anteq̃ de maiore dracunculo agat tota minoris medicina & historia pariter reddita fuerit. Sunt n. utriq; paulominus q̃ cūcta cōmunia: tamq; in minore incerta mixtaq; cū maiore multa ut cōtinuato sermone de utroq; utilius dixisse fuerit. Aequo animo ob eam causam tantisper dum hoc agimus differri sibi nostrā dracunculi commentationem legentes patientur.

DIOS. DE Minore dracunculo. Cap. cliii.

Abet Dracunculus alter hederæ folia: grandia: & in foliis albescentes maculas. Caulem rectū: bicubitalem: uario colore: anguiū modo maculosum intercurrentibus purpureis lituris: baculi crassitudine. Semen in summo racemosum: herbaceo: primū cū maturuit aūt capillamentorū croci rutilo colore: gustumq; erodens. Radix illi est rotunda: bulbosa: raphano similis: tenui libro uestita. Nascit in umbrosis circa sepes & septa. Est semini succoq; par uis quæ auriū dolores finiat: in quē usum auribus cum oleo instillat. Idem naribus in lana appositus polypū absumit. Inungūtur eo ēt utiliter carcinomata. Pota in posca seminis triginta grana abortus faciunt. Ferūt p̄terea odorem cum defloruerint flores nuper cōcepti fœtus abortiuum esse. Radix calefaciendi ui quā habet non nisi recta ceruice spirantibus succurrit. Succurrit & ruptis: cōuulsis: tussi: & a capite in subiectas partes

partes destillationibus. Adiuuat præterea pectoris excreationes elixa tostaq; : mox cum melle & per se in cibo sumpta. Siccata eadem tritaq; eclegma in eundem usum cum melle fit. Est illi ēt ad ciendam urinam uis & potestas: uenerem stimulat cū ui- no pota: ulcera phagedænica cum brionia alba addito melle concisa purgat & ad ci catricem pducit. Fiunt & collyria ex ea ad fistulas & fœtus ex utero educendos. Fe- runt præterea siquis radice dracūculi huius manus confricauerit tutos a uipæ mor- su fieri. Ex aceto inunctas uitiligines emendat. Folia in neruoꝝ uulneribus ꝑ lina- mentis inserta prosunt. Prosunt & pernionibus in uino decocta & imposita. Quin etiam foliis eius inuolutus caseus a putrefactione tutus seruatur. Succus radicis cō- tra nubeculas: albugines: & caligines oculoꝝ utilis est. Estur radix dracunculi ēt in sanitate cruda decoctaq;. In Gymnesiis insulis quas Baleares uocant multo melle miscentes decoctam radicem pro placenta conuiuiis apponunt. Radicem seruari oportet per messem effossam: lotam: sectamq; in taleolas : tum funiculo traiectam & in umbra siccatam.

INTERPRES.

m

Iscuerunt adeo ueteres cum Aro dracunculum: totq; nunc iisdem: nūc diuersis notis descri pta dracunculi genera ab illis fuerunt: ut nihil in re alioquin sat is nota difficilius aut ipi fe cerint: aut per se legentibus ostendatur. Quodq; anxios diu nos habuit: & adhuc habet: nec aliter in partes trahit uarias perq; omnia uersat q̃ qui in amoribus Medeæ ab Apollonio primum descriptus est solis ex aqua fulgor summi feriens laquearia tecti nunq̃ stabilis : sed continoa uersa tione in omnes discurrens partes Dioscorides est : & quæ in cunctis græcis duo maioris minorisq; dracunculi capita in eo leguntur: nollibi quod egregiam diuersitatem faciat uariata eorum histo- ria aut medicina: & si alterum rumicis: alterum hederæ folia habere hic dixerit. Multiplex enim huic scriptori similitudo est coloris: figuræ: quantitatis: uirium aliorumq; hoiuscemodi. Fitq; ob eam cām sæpenumero ut quod totum diuersum est in partibus simile dictum totam similitudinē referre male credatur. Et quod undiq; simile est in partibus differre dictum totum dissimile fal- so habeator. Quod in utroq; scriptoris huius dracūculo fieri facile potuit. In quoꝝ altero folia ru mici in qoantitate & figura: in altero hederæ in colore comparari potuerunt. Nihil. n. nobis excus- so diligenter utroq; capite inoentū est adeo dissimile diuersum ue ut alteram oportuerit ꝑsertim tam longam rei & medicinæ iisdem uerbis historiā cōficere. Auxitq; suspitionem nostram : ꝙ nec Galenus: nec post Galenum Paulus Aegineta diligentissimus in græcis medicinæ auctor: & q scri- ptoris huius dicta ubiq; bona fide retulit alteꝝ hūc & minorem dracūculū nouerūt: nec post græ cos latini scriptores Apuleius: Ioānes Serapion: & quod molti apud nos est uetustissimi latini codi ces in quibus unius tm̃ dracunculi caput alterius uestigiū nullū ostēditur. Ex eo factum est ut cre- diderim: & adhuc credam unum tm̃ a Diosc. dracunculum hoc loco describi. Neq; enim uerisimi le si alter ille in natura dracunculus esset: & ab hoc scriptore descriptus fuisset relinquendum ab illis penitus fuisse. Et nihilominus in cunctis & antiquissimis græcorum codicibus utrunq; hoc ca- put adhuc legitur. At non est eadem utriusq; historia & medicina. Concedimus id quidem: mone- mus tñ uocum magis q̃ reꝝ diuersitatem esse: nec ad constituendum rei genus satis id esse. At mi- nori dracunculo aliquid tribuit quod in maiori non legitur: quale est incorruptum seruari foliis eius inuolutū caseum. Neq; id etiam diuersitatis necessitatem facit. Potuit enim in noua alteri' ei' capitis descriptione illud addi. Siquidem non dracunculo Plinius: sed Aro eam uim tribuit : pos- suntq; eandem habere rationem quæcunq; alia minori addita magis q̃ alia inueniūtur. Quod nos obseruauimus: nec leui diligentia collatum cū antiquis scriptoribus in hoc ipso est ꝑcipue utriusq; uires & natora sunt: deprehensæq; eædem facile ꝑsuaserunt duobus capitibus unū dracunculū de scribi: nec duplex genus: sed duplicem eius historiā esse. Vterq; enim describitur radice rotunda: tenui cortice: caule recto: bicubitali crassitudine baculi: maculoso: angui simili : intercurrentibus purpureis lituris: semine in summo acinoso: colore primum uiridi in pallido: quam ob causam ī altero cinereo in altero herbaceo legit: mox cum maturuit rutilo croci colore. Vterq; circa sepes demum & in umbrosis nascitur. Quod contra in utriusq; historia discrepet folia tm̃ sunt: quæ in altero rumicis in altero hederæ dicunt magna diuersitate: nisi qua rōne diximus id euenerit. Pote runt uolētes quod in historia factū a nobis est in medicina ēt facere: collatisq; simul tā multis utri- usq; remediis ex his ēt nō duos sed unū tm̃ Dioscoridi fuisse dracūculum qoōdam existimare. In quam partem inclinat animus nobis: & si utrunq; caput a nobis uersum fuerit. In tanta enim ueteꝝ scriptorum & codicum uarietate quæsita diligentius re ipsa unum tantum dracunculum in orbe hoc nostro nasci deprehendimus: duobusq; locis inuentam eius plantam toto animo cōtēplari li-

cuit maiori in hoc scriptore penitus & ubiq; similem. Quodq; relinquendum non fuerat ante conceptum seminis sagaci naturæ artificio dignum in summo cacumine inter folia inuolucrum & ueluti cucullum ex se proferentem: cuius maxima longitudo cubitalis erat. Surgebat a principio paulatim cucullus ille: augebaturq; in dies foris herbaceo colore. Dehiscens deinde se ipsum pandebat: colore intus purpureo languensq; in terrã uergebat relicto purpureo cucullo alio caprini cornu figura: longitudine: & mucrone: qui nunq̃ dehisceret sed augente se semine quod ab eo in inferiore parte claudebatur particulatim ad incrementũ seminis arescens peribat nec poterat immaturũ nisi disrupto hoc cucullo semen uideri: tam diligens in cõcipiendis & seruandis rerũ seminibus natura est. Cætera huius scriptoris picturæ egregie rñdebant: presertimq; folia quæ totã acutæ rumicis figuram referebant: & qđ hic ait sibi inuicem implicabantur sex septẽ ue uno pediculo pẽdentia: Nec aliter q̃ in hoĩs manu a brachiali quina diuisione digiti diuiduntur cũ tñ una manus sit. Sic in dracunculo idem folium in tot quot diximus diuisiones quasi partes diuidebatur sic inter se disposi tas ut altera alterã scandere & supstare uideretur. Pendebantq; folia illa oĩa ex uno eoq; crassissimo ut in foliis & longissimo pediculo. Minimi .n. humani digiti crassitudo: longitudo aũt paulominus q̃ pedalis erat. Comosaq; hæc tot folioꝝ i sũmo nudi glabriq; caulis positura imaginẽ frondis eius ostendebat qualem pueri Cal. Maiis in gente nr̃a ad indicandam noui anni lætitiam circũferre soliti sunt. Huius dracũculi oculati testes nos sumus. Minoris uero mõ alius a maiore sit nec nos aliis sumus nec nobis alii testes fuerunt. Relinquimusq; minoris huius quærendam & inueniendam diligentioribus plantam. In quo nõ pigebit iteꝝ monere oẽs nõ adeo ueteꝝ historiis deferre ut res ipsas uidisse & obseruasse utilius fore sibi nõ existiment. Quis enim alium diuersumq; ab Aro dracunculum existimabit octauo de plantis uolumine de radicibus quæ edendo sint Theophrastum his uerbis agentem audiens: ἡ δὲ τοῦ δρακοντίου· καλοῦσι γάρ τι δρακόντιον ἄρον· διὰ τὸ τὸν καυλὸν ἔχειν τινὰ ποικιλίαν ἄβρωτος καὶ φαρμακώδης: quod est. Dracũculi aũt radix: uocãt .n. & aron dracũculũ quendam qm̃ uario caule sit medicaminibus apta in cibos non uenit. Videturq; his uerbis Theophrastus omnium ut sic loquamur dracunculoꝝ genus facere Aron. Quis etiã ex Plinio certam dracunculoꝝ historiam collegerit: quam ipse nõ satis notam sibi esse palam testatur & arõ dicit magnæ litis cũ dracuntio esse. Nos ut pauloante diximus unum tm̃ dracunculum nouimus: & qualem exceptis foliis Dios. in utroq; capite describit. Nouimus & Aron quemadodũ mox dicemus facilem cognitu omnibus tam frequens umbrosis locis ea planta & olus nascitur. Plures a Dios. dracunculi numerantur appellationes ab Aro ob similitudinem & cognationem deflexæ. Aliquot a draconũ serpentũq; genere factæ etiam sunt. Nam quã hic Romanoꝝ esse ait luremen in aliquibus græcis sic legitur ut colubram fuisse ueram lectionem coniicere facile sit. Cyperis uero a similitudine radicis odorati quadrati iunci quæ cyperis appellatur dictus dracunculus fuit cui bulbosa radice similis est. Plures in medicina etiã nec dracunculi nomine indignas natura uires illi tribuit: quibus intee cætera phagedænicis ulceribus medeatur. Ea solo noĩs sui maleficio exigunt ut a nobis certius doceantur: Quis enim absumi & comedi iis aliquid intelligens nõ libenter audiat quale hoc malum sit duplex quidem & inter grauiores affectiones: & inter cutis ulcera ab antiquis græcoꝝ medicis numeratum: describente in diffinitiõibus suis Galeno primũ phagedænam hoĩs malum in quo copiosum appetens cibũ nimiumq; sumens continere eum nequit sed eo euomito rursus appetit: & qm̃ copiosius inutiliter comedat. Phagedæna id malum græci uocauerunt. φαγεῖν enim illis comedere est nõ dissimile illi quod βούλιμον eadem gens .i. grandem famem uocat: & si aliter ab eodem Galeno grandis hæc fames describatur: dispositio .s. in qua minimas etiam ciboꝝ reliquias repetunt qui in ea sunt resoluunturq;: concidunt & malo colore pallescunt: frigentq; eis membroꝝ extremæ partes: stomacho torquentur: & tenues illis uenarum pulsus sunt. Quod autẽ ad alterũ phagedænarũ genus pertinet inter ulcera ab eodem Galeno eodem cõmentario descriptum nouisse illud oportet ex similitudine factum illi ex prioris illius euentu nomẽ fuisse: esseq; in genere ulcerum phagedænã ulcus propinquas & adiacentes sanas partes cõtinue absumens & comedens. Quod genus hic aliquando phagedænas simpliciter aliquãdo phagedænica ulcera appellat: in quo oportebit legentes ex ui & potestate remedioꝝ mali diuersum genus cognoscere. Monet eodem hoc capite Dios. pro linamentis inseri uulneribus dracunculi folia: diximusq; nos linamenta quæ ille μοτὰ. Sũt autem græcis μοτὰ auctore Galeno in Isagoge sua quæ multiplici forma uulneribus imponuntur aut inseruntur linamenta. Quoꝝ quinq; genera seu formas idem Galenus eodem loco numerauit στρεπτόν. ξυστόν. τιλτὸν. ἐλλυχνιωτὸν. περιπτισκωτόν: primum a torquendo tortile: secundũ a radendo rasile: tertium a discerptione filatim facta filatim discerptum: Quartum a funiculorum in lucernis similitudine funiculare: quintum a genitalis humani forma priapiscũ aliquis dicet: & hæc pro dracunculo hactenus dicta satis sint.

φαγέδαινα

phagedæna phagedænica ulcera

βούλιμος Grandis fames

μοτὰ Linamẽta

DIOS. DE Aro. Cap. cliiii.

Ron: Aron qđ syri Lupha appellant: a plerisq; alimõ: ab aliquibus thymõ dicitur. Sunt ẽt qui dracunculum appellent. Cyprii colocasion uocant. Folia dracunculi

lia dracunculi habet minora tantum: nec adeo maculosa: caulem dodrantalem purpurascentem pistilli figura in quo rutilo colore croci semen est. Candida illi radix ad dracunculi radicem accedens: quæ q; minore acrimonia est elixa comeditur. Condiuntur itidem & sale folia ad cibũ. Per se ẽt siccata elixa comeduntur. Habent radix: semen: & folia easdem dracũculo uires. Priuatim radix cum fimo bubulo emplastri modo imposita podagris prodest. Seruatur eodem quo radix dracunculi mõ. Estq; omnino ob minorem acrimoniam in cibis & edendo utilis.

INTERPRES.

c Onfundit Plinius cum Dracũculo Aron libro.xix.capite.iiii. Numeratq; aron inter Aegypti hortensia his uerbis. Est inter genera bulboꝝ quod in Aegypto Aron uocant scyllæ ꝓximũ amplitudine: foliis lapathi quæ rumex est: caule recto duum cubitoꝝ baculi crassitudine: radice mollioris naturæ quæ edatur & cruda &c. Folia.n lapathi: caulis rectus: duum cubitoꝝ altitudo: & baculi crassitudo ex maioris dracunculi historia cuncta sunt: nec Aro cõgruunt: cuius caulis semipedalis pistilli figura est. Quã formam in nostri orbis aro quotidie licet uidere: Confundendiq; simul diuersa genera nulla maior ut credimus cã fuit q̃ siĩtudo primũm: mox antiquoꝝ historia in qua totum hoc genus aron aliqñ: nõnunq̃ priuatim illud dracunculus hoc arõ dictũ ẽ. Discreuit tñ alteꝝ ab altero natura: & illud ꝓcerius hoc breuius fecit. In illo figura ẽ qualem supiore capite tradidimus: in hoc ubiq; cognosci põt. Reliquit in hoc ẽt Dios. inuolucrum illud & cucullũ quo inuolutũ semen claudit̃ pallido magis q̃ herbaceo colore: nõ ut in dracũculo purpureũ. Numerabat̃ quondã serebat̃q; inter olera aron qđ uix credibile sit tantam habet radix quæ in ciboꝝ usu erat acrimoniam. Cogitandumq; alterũ est aut aliunde inuectum mitius fuisse: aut culturæ genere aliquo & humano artificio meliorescere nunc etiam posse.

DIOS. DE Arisaro. Cap. clv.

Arisaron. Romani arisaron pariter dicunt. Exigua herbula arisaron est. Radicẽ oliuæ figura habet maiore acrimonia q̃ aron: ideoq; sistit emplastri modo imposita q̃ pascendo serpunt. Fiunt ex ea ẽt collyria contra fistulas efficacissima. Radix prꝺterea quadrupedum omnium naturalibus illita in pernitiem ea agit.

INTERPRES.

c Ongeneres ut uĩ plantæ tres hæ sunt dracũculus: aron & arisaron. Bulbosas n. radices oẽs hñt: & in reliqs nõ adeo dissimiles in medicina cõueniũt. Plinius li. xxiiii. capite. xvi Erin sed ut credimus corrupta ex arisaro uoce appellat: Additq; in historia eius nasci in Aegypto. Et qđ hic ait emplastri mõ impositã radicẽ oium quadrupedũ genitalibus in pnitiẽ ea agere: ab eo aliter & his uerbis dr. Sed unũ miraculum ingens cõtacto genitali cuiuscunq; fœminini gñis aĩal i pnitiẽ agi. Hic aũt nõ magis fœminini q̃ masculini sexus id malũ fore oñdit. Signauim⁹ hoc ut suspicari & q̃rere legẽtes possint huic ne capiti aliqd desit: an aliter Plinius rẽ intellexerit. Dubitauit in Plinianis castigationibus Barbarus diminutiua ne forma nõ arisaros sed aris quasi paruũ aron uocãda plãta hæc sit: qm̃ Arin Hippocrates herbam sibi iñ ignotam appellauerit: & ꝙ arisaron oia minora q̃ aron hñt. Sed uocandam Arisaron esse Paulus Aegineta libro sexto testatur dicens multo breuius aro arisaron esse: uocatq; arisaron manifeste non arin.

DIOS. DE Asphodelo quæ latinis hastula regia est. Cap. clvi.

a Sphodelõ. sunt q Anthericon appellẽt. Romani hastulã regiã & Albucũ dñt. Plãta ẽ oib⁹ fere nota Asphodelus. Folia hẽt grãdi porro similia. Leuor toto caule est q in sũmo florẽ anthericũ dictũ sustinet. Radices illi sunt plures: oblõgę: teretes: glãdib⁹ similes: sapore acri: ui & natura calefaciẽdi. Bibũt̃ radices hæ ciẽdis mẽsib⁹ & urinis utiliter. Lateris dolorib⁹. tussib⁹: cõuulsisq; & ruptis drachmæ põdere medent̃ i uino potę. Vomitiões adiuuãt tesserę q̃titate in cibo sũptæ. Dant̃ & cõtra serpẽtiũ morsus utiliter põdere triũ drachmaꝝ. Quin etiã foliis oportet: radiceq; & florib⁹ ex uino morsus illinire. Illinũt̃ iisdẽ sordida ulcera: q̃ pascẽdo serpũt: mãmaꝝ quoq; & testiũ iflãmatiões: tubercula & i carnosis partibus ex

crassa materia tumidi abscessus uini fece cũ his simul elixa: cõtra recẽtes át iflãmationes cũ polẽta. Radicis succ⁹ addito uetere dulci uino: myrrhaq̃ & croco simul decoctis oĩb⁹ efficacissimũ ungẽdis oculis medicamẽtũ fit. Per se idẽ succus & additis ture: melle: uino: & myrrha purulentis auribus utiliter tepidus instillatur. Infunditur ẽt per se a cõtraria aure in dolore dentiũ. Explet capillorũ defluuia quas alopecias dicunt crematæ radicis cinis emplastri mõ ipositus. Prodest inunctum exulceratis pnionibus & ambustis in excauata asphodeli radice decoctũ oleũ: surditati idẽ utile i aurẽ instillatũ. Exterit uitiligines albas inũctu asphodeli radix linteolo prius sub sole diu cõfricata cute. Scolopẽdræ scorpionũq̃ iniuriis egregie aduersantur in uino poti flores & semen: Aluũ tñ turbant. Floret p messem asphodelus. Vere per æquinoctiũ legitur cãdidus asphodelus anteq̃ semen creuerit. Feruntq̃ potã asphodeli radicẽ ueneris fastidia facere. Testatur id ẽt herbarius crateias & præter hæc finire podagræ dolores drachmæ pondere cum uino potam asphodeli radicem.

INTERPRES.

Ix crẽdat nr̃a ætate aliquis in cibos & sanitatis usum uenisse quodã asphodelũ tam alien⁹ homini nunc cibus est: tamq̃ inter medicamẽta magis q̃ olera merito cẽsẽt nisi Hesiodũ audierit canentẽ nescire hoies iniuste rẽ suã augẽtes ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ graue poetam sapientẽq̃: & cuius carmina in priuata uita p oraculo a professoribus sapiẽtiæ recepta semp fuerint. Et post Hesiodũ Pliniũ mandi asphodelũ semine tosto & bulbo dicentẽ: & ad tẽperandã eius acrimoniã ficis misceri iubentẽ: Tanta rudi nouoq̃ adhuc seculo aut indiscreta cibo℞ frugalitas erat quo tpe ut Lucreti⁹ cecinit. Quod sol atq̃ ibres dederant: qd terra crearat Sponte sua satis id placabat pectora donũ: aut ea firmitate uiriũ tũc nascebant̃ & uiuebãt hoies ut nec facile ex æstu nec frigore caperẽt̃: nec nouitate cibi nec labi corporis ulla Fuit.n. genus hoium illud in aruis multo durius ut decuit tellus qd dura creasset: & maioribus & solidis magis ossibus intus Fundatũ & ualidis aptum p uiscera neruis. Quæ licet a poeta de nouitate mundi poetice dicta fuerint non penitus tñ rõne carent si antiqua in cunctis scriptoribus medicina & in sanitate uita obseruet̃: meminerimusq̃ oẽs non nocere aliquã alteri qd alteri pſentẽ & graue attulit labem. Nec tã ex rei maleficio q̃ ex infirmitate corpo℞ nostro℞ fieri aliqd noxiũ: oẽq̃ quæ fiunt in corporibus nr̃is labes ex magnitudine ingruentiũ causa℞ & corpo℞ nostro℞ dispositionibus & tẽperamento curabiles aut incurabiles fieri. Ideoq̃ nõ reiiciendũ statim qd a nr̃æ ætatis usu & morib⁹ alienũ audiat̃. Potuit n. aliqñ id fieri: queãdmodũ & nunc ẽt posset si ad antiquũ habitũ illum oĩa restituerent̃. Testatus lib. viii de planta℞ historia Theophrastus ẽt mandi asphodelũ quo loco bulbo℞ radices oẽs: earũq̃ discrimina pcurrens inter eas q̃ edendo sunt asphodelũ numerauit. Verba ei⁹ sunt. ἐδώδιμοι μέγ περ οὖν μόνοι βολβοὶ καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἀσφοδέλου ῥίζα. Quod est. Mandunt̃ aũt nõ solũ bulbi & bulbis similia: ue℞ & asphodeli radices ẽt: Quæ ab eodẽ Theophrasto βαλανώδεις. i. glandis figura eẽ dicunt̃ qm oblongæ sunt Plinius modicis napis ob eãdem cãm comparauit. Numerosæ eæ sunt coaceruatis ut idem Plinius ait octoginta simul aliqñ bulbis nos triginta & amplius uidimus humani pollicis crassitudine. Asphodelo foliũ idẽ Theophrast⁹ dedit lõgũ: angustũ: & ὑπόγλισχρον. i. lentore aliquo utile & uimineũ. Plinius agresti porro comparauit: hic μεγάλῳ πράσῳ qd est grandi porro in qua magnitudine nisi capitatũ intellexerit aliquis nescimus nos quale id discrimen sit Sigdẽ in porri censu nulla huiuscemodi diuersitas inuenta a nobis ad huc est: eãq̃ ob cãm suspitionẽ tñ legentibus iniicimus ad eruẽdã rei ueritatẽ. Bis flore re asphodelũ p annũ Nicãder in Theriacis suis ait. Versiculus eius est ἄγρει δ᾽ ἀσφοδέλου θαλλὸν ἄλλο περί οἱ διδυμάονα uocat ille δίς κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἀνθοῦντα: qd est bis p annũ florentẽ. Caulẽ oĩum q̃ bulbosas hñt radices maximũ hr̃e asphodelũ testatus eodẽ loco Theophrastus est appellatque anthericõ. Quæ uox ab hoc scriptore iter asphodeli appellatiões numerata ẽ: & si nõ totus asphodelus sed caulis ei⁹ tm̃ anthericos quodã auctore Pythagora Theophrastoq̃: Dioscoride uero flos tm̃ diceret. Idem copiosum ferre semẽ asphodelũ dixit lignosum: figura triquetrũ: colore nigrũ Romani ut Plinius testat̃ asphodelon hastulam regiã: caulẽ uero eius albucũ dixerunt. Sed tã uulgatũ asphodeli nomen in medicina est ut Romanæ appellatiõis nõ multa habenda sit rõ. Habet in medicina asphodelus multiplicẽ & quotidianũ usum: hicq̃ iter cætera mederi δοθιῆνας ait. Quod malũ græcis notũ ut certius latinis fiat nõ pigebit quæ eius uocis in græco℞ medicis æstimatio fuerit breuiter dicere: presertim non distinguẽte Plinio & sine discrimine χοιράδας & δοθιῆνας strumas appellante cum tamen lõgo interuallo inter se differant: appellauerintq̃ græci χοιράδας duratos adenes: circa collum: alas: & inguina præcipue cõcretos & surgentes. Qui plerũq̃ eodem mo do quo reliqui corporis durities discutiuntur & curantur. A suibus quos græci χοίρους dicũt ideo appellatæ

appellatæ quod frequentes circa ceruicem & collũ eius animalis inueniuntur: δοθιῆνες autẽ tumores & cum tumoribus abscessus sunt qui ex crassis humoribus in carnosis plerunque partibus fiunt mites cum in sola cute coierunt: malefici aũt nec facile curabiles cum exalto in superficiem & summam cutẽ emergunt. Plinius ut obseruatũ in multis est utrũque hoc malum strumam uocat: quia forte in utroque tumorẽ uideret. Verũ ut in græcis manifeste dephẽditur ἐν ταῖς χοιράσι .i. in his quas eadem choeradas nominauit pcipua mali nota durities ẽ: ἐν δοθιῆσιν autẽ tumor & cum tumore abscessus. De strumis Celsus lib. v. græcis eadem sentit: aitque ueluti glandulas oriri: nascique maxime in ceruice: sed ẽt in alis & inguinibus & lateribus. Posteriores græci latina uoce usi glandulas etiã uocauerunt: presertimque Apsyrtus in ueterinaria medicina curationem earũ in equis docens. Alterũ illum tumorem nulla propria appellatione latini noiauerunt. Nam quos Celsus furunculos & panos uocat alias ex diffinitione sua rõnes habere uident. Differt itaque δοθιὴν a struma loco primum. Altera enim circa collũ: alas: & inguina: alter toto corpore in carnosis partibus fit. In altera durities magisque tumor: in altero cũ tumore abscessus est. Discreuerunt diligenti subtilitate hæc græci qd nõ licuit latinis qui aliorũ decreta sequi coacti sunt. Nec mirũ si quod non licuit antiquioribus illis nobis ẽt difficile est. Illud tamen cauimus hactenus quod & in reliquo opere ẽt fiet: ne misceantur simul quæ diuersa græci diuersis appellatiõibus nominari uoluerunt: ut choerades strumæ a nobis semper & ubique dicant: dothienes aũt facto ex diffinitione noie in carnosis partibus ex crassa materia tumidi abscessus. Nolumus quod obliti a principio sumus relinquere non legi in uetustissimis & optimis græcorũ codicibus quod in extremo capitis calce in impressis & plerisque aliis inuenitur floret per messem asphodelus &c. Neque abre fuerit suspicari accreuisse huic capiti eam partem nos tamen eam seruauimus asphodeli historiæ conuenientem.

δοθιῆνες

Strumæ

Glandulæ

DIOS. DE Bulbo qui uomitorius dicitur. Cap. clvii.

Bolbon ẽt. Romani bulbũ uomitoriũ dñt. Bulbus quẽ uomitoriũ uocãt uitilium & corii modo lẽtiora multoque lõgiora eo q edẽdo ẽ folia hẽt. Radicem bulbo similẽ: nigro cortice uestitã: q̃ i cibo sũpta p se nec minus ẽt poto eius decocto uesicæ uitiis medetur & uomitiones cit.

INTERPRES.

Exigebat bulborũ historiæ series de his prius actum fuisse qui edendo sunt: tũ de uomito-
e rio hoc cuius in medicina tñ usus est: quod cæteri oẽs post hunc scriptorem fecerunt: Galenus: Plinius: Paulus Aegineta: Secutique hos per tpa plures alii de uomitorio hoc in extrema semp historia agentes. Quorũ idem in eorũ historia ordo non leuem nobis suspitionem iniecit non esse uomitorii bulbi ante eum qui edendo sit legitimum locũ: siqdem quod in Pluto Aristophanes ait οἱ μὲν γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖσιν ἡγούμεθα οὗτος δ' ἀκολουθεῖ: & cõtra q̃ in cũctis aliis fiat in qbus ordo ex dignitate & honore constitui plerũque solet bulborũ historiam incipit qui claudere debuerat. Quodque suspicari solũ iampridẽ cõtigerat pro cõperto habere iussit q mihi omniũ uetustissimus & probatissimus est græcus Dios. in quo bulbi qui edendo est pcedit: uomitorii uero sequitur medicina & historia. Nihil tñ cõtra cõem aliorũ lectionẽ mutatũ a nobis est. Signasseque legentibus rẽ satis fuerit. Hunc crediderunt aliqui Narcisso eũdem eẽ bulbosæ radicis similitudine decæpti. Cognomen illi a uomitu factũ est: qm̃ ad ciendas uel adiuuandas uomitiones antiqtas eo uteretur. Nobis haud satis cognitus quemadmodũ & q edendo est a nobis iamiam dicendus.

DIOS. DE Bulbo qui edendo est. Cap. clviii.

Bolbon edodimon. Romani bulbũ qui edendo est uocant. Notus oibus
b Bulbus qui edendo est: stomacho in cibo utilis. Bonã facit aluũ qui colore ruffo ex africa affert. Amarus & q ad scyllæ figurã ppi⁹ accedit stomacho adhuc magis accomodatus ẽ: & cõcoctiões adiuuat. Habent bulbi oẽs acrimoniã: calefaciũt & uenerẽ stimulant. Linguã tõsillasque exasperãt. Nutriunt iidẽ magnopere: corpus augẽt: sed inflatiões faciũt. Luxatis cõtusisque emplastri mõ impositi & extrahẽdis surculis psunt. Prosunt & articulorũ doloribus: gãgrenis: podagrisque p se: & cũ melle. Prosunt & cutẽ subeũtis aquæ tumorib⁹: & canũ morsib⁹ cũ melle pariter & trito pipe emplastri mõ impositi. Sudores iidẽ cõpescũt: & stomachi dolores sedãt. Furfures pterea & capitis manãtia ulcera cũ cremato nitro exterũt. Varos & sugillata p se: aut addito uitello oui purgãt. Lẽtigines ex melle & aceto. Fractis auribus & cõtusis unguibus medent cũ polẽta. Tosti iidẽ in feruẽte cinere & cũ cinere

capitum menarũ ulcera quos ficos uocãt impositi sanãt. Quin ẽt cremati admixto halcyonio asperã & discolorẽ ceu a sole cutẽ: & nigras cicatrices sub sole inunctas emẽdant. Cõferũt ruptis in aceto elixi & in cibo sumpti. Cauere tñ in cibo copiam eorꝫ oportet. Neruis.n. nocẽt. Elixus bulbꝰ q edẽdo ẽ mox cũ polẽta suilloq; adipe appositus tumores panosq; celerrime ad suppurationem perducit & erumpit.

INTERPRES.

Peregrinos græciæ diu & italiæ fuisse bulbos: aut peregrinis quasi ad oẽs usus melioribus usas fuisse has gentes: & plura eorum fuisse genera græcorꝫ antiqui: & ꝓbatioris fidei scriptores oẽs testãtur: Theophrastus primũ .viii. de plantis uolumine cuius ea de Bulbis historia est Bulborꝫ aũt plura esse genera manifestum. Magnitudine siquidem: colore: figura: & sapore differunt. Alicubi enim adeo dulces nascuntur ut per se sine condimento alio edantur: quales in Taurica chersoneso sunt. Post Theophrastũ deinde Athenæus secũdo sui dipnosophistæ libro inter cætera quæ de bulborũ huiuscemodi natura multa dixerat regios uocari aliquos ait: quos cunctis aliis prætulit. Post regios a colore rufos laudauit: subiiciens statim candidos libycosq; in genere scyllarũ magis q̃ bulborꝫ esse: Aegyptios omnium deterrimos quemadmodũ cõtra auctore Nicandro cunctisq; aliis megarenses omniũ optimos. Quod genus cõseri præcipue Cato iussit & Columella in carmine suo his uerbis instituit. Iam Megaris ueniant genitalia semina bulbi: Et quæ scylla uenit getulis obruta glebis: primũ illud ruffum & optimũ mox candidum libycumq; & scyllæ magis q̃ bulbo simile genus describens. Addidit eodem libro Theophrastus qd & Athenæus pariter retulit maximã & huic generi ꝓpriam bulborꝫ differentiam esse quam ad maris littora aliquibus locis nascentes bulbi ostendunt. Inueniunt enim littorales in quibus intra primas tunicas lanæ sint inter id quod mandit & extimã tunicã mediæ: tam uera & psenti natura lanæ ut ue stes ex ea texant: uocariq; ob id lanosum bulbũ: non queadmodũ in India nascentẽ capillatum nominant. Hoc genus q ad mare & littora nascit: & cũ eo reliquos bulbos omnes qm̃ congeneres iter se sunt: iuniores aliqui marinã cepullã dixerunt. Cum tñ lanosum illud genus ad mare nascens priuatim cognomine illo discerni debuerit. Serebat in hortis diligenter antiquitas hoc olus: eratq; illis in quotidiano usu irritamentũ Veneris potiusq̃ uitæ necessarius cibus. Nihil enim ab antiquis aliud in eo laudatur: neq; ex alia naturæ ui Columella quod pauloante diximus genitalia semina bulbi appellauit. Et Martialis in Xeniis suis: Cũ sit anus cõiux & sint tibi mortua mẽbra: Nil aliud bulbis q̃ satur esse potes. Idem tot aliis locis salaces eos uocans: nec aliã uim: nec aliũ usum cognouisse in Bulbis uidet. Indicant idẽ in antiquis græcorꝫ comœdiis sales & dicteria in Theatris iactata: quale illud est βολβῶν χύτραν κατωφαγών: quod est: Bulborꝫ pleno fictili satur, contra salaciores dictũ: & cõtra Veneris impotentes οὐδὲν ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ λαβῇς ἔχης .i. nihil proderit bulbus nisi farinam habueris. Sesami.n. farina: caseo: melle: & aceto ad cibum condiebãtur bulbi. Per se enim amari nec in cibis grati sunt. Numerauitq; Tarentinus Heraclides bulbũ hunc inter ea quæ seminis abundantiã faciunt: hic inflare dixit quæ ad uenerem nõ minor q̃ illa occasio ẽ. Priuatim ut a principio diximus totũ hoc genus bulbos antiquitas uocauit: alioquin commune omnibus his bulborꝫ nomen est quorꝫ radices sub terra sic crescunt ut ad nouã quotannis sobolem decerpi aliqua pars possit ut in lilio croco & plerisq; aliis fit. Non sic tñ certa est nois huius ratio ut ad alia gña aliqñ ẽt non trahat: a quibus licet nõ auellat noua illa soboles sub terra tñ augent. Sed illa est totius bulbacei gñis propria nota. Laudauit in primo ad uenerem bulbos Paulus Aegineta non simpliciter sed ex toto hoc genere ἐρυθροὺς καὶ μικροὺς .i. rubentes & paruos: iussitq; in eũ usum sale & oleo cõditos ante alios cibos mandi. Idẽ eodem libro capite quo agit de radicibus quæ edendo sint de Bulbis oĩa hæc decreuit. Adstringendi uim bulbi hñt: cibi appetentiam excitant: stomachũ firmant: faciles eorꝫ quæ glutinosa in pectore cõcreuerint excreationes adiuuant: emundant.n. Breui coctura elixi. iidẽ magis nutriunt: sed amissa in coctura amaritudine sua pectoris excreationes non amplius adiuuant. Seminis abundantiã faciunt: & uenerẽ stimulat frequentior eorꝫ cibus. Inflãt ꝑterea: torminũq; aliqñ cãm habent. Vtilis eorꝫ usus cũ garo & oleo est. Sic enim suauius sapiũt: nutriunt: facillime cõcoquunt: nec inflant. Quæ paulominus q̃ omnia ab hoc ipso breuissime dicta fuerũt. Mederi inter cætera bulbos Dios. ait ulceribus quos ficos antiqui græcorꝫ medici nominauerũt. Id genꝰ ulceris a Paulo Aegineta in tertio his uerbis describit. σῦκα .i. fici noĩantur Vlcerum forma eruptiones rotũdæ cũ soliditate aliqua rubentes: quas dolor comitat. Nascunt plerũq; in capite: nascunt tñ & in reliquo corpore. Vtile cõtra eas alumen &c. Probant & menarꝫ capitum cinis elixiq; bulbi: & cinis ex aceto. Quod illi cõe cũ scriptore hoc remedium est. Monuit inter cætera Dios. hoc capite facere inflationes in cibo bulbos. Id uitii genus primo uolumine descriptum in inula quadãtenus a nobis est: neq; aliud mõ dictis eo loco addere oportet. q̃ ex Galeno iflationum diffinitionem docere q̃ ab eo his tradit uerbis. Inflatio est cum copiosior in stomacho collectus spiritus stomachum simul & aluum distendit: impediturq; nutrimenti dispensatio.

Bulbosæ radices

Ficus ulcus σῦκα

DIOS. DE Scylla. Cap. clix.

Cyllan: Romani pariter græcis Scyllam dicunt. Acri feruidoq; temperamento scylla est. Plurimos hēt cremata usus: ideoque crusta ex panificio & opere pistorio aut luto inuoluitur: inuolutaq; in furnum conīicitur aut carbonibus obruit donec circūlita crusta illa abunde tosta fit. Quod si amota crusta illa nondum cocta penitus scylla tenerior facta flaccescet: noua ex panificio & pistorio opere crusta aut luto circūlita iterū cremabitur. Quæ enim sic cremata non fuerit graui periculo presertimq; interaneis dabitur. Torretur hæc ipsa ēt in operculato fictili in furnum coniecta. Sumitur ex ea abiectis extimis cunctis partibus quod maxime intimū est. Coquitur eadem cōcisa ēt effusa priore aqua: nouaq; superinfusa usq; dum neq; amaritudo neq; acrimonia in aqua sentiatur. Siccatur in umbra ēt in taleolas secta scylla: tum funiculo traiecta sic ne taleolæ inuicem se tangant per interualla suspenditur. Vtimurq; sic secta & seruata scylla ad oleū uinū acetūq; quę a scylla scyllitica nominantur. Cōtra rimas pedū crudæ scyllæ intimæ partes oleo inferuefactæ aut cū resina subactæ imponuntur. Illinuntur uiperaiū morsus decocta in aceto scylla. Crematę eiusdem pars una tosti salis partibus octo subigitur: daturq; ieiunis cochlearis unius duorū ue pondere ad molliendam aluum. Addit scylla potionibus medicamentisq; quæ rarefaciendo sint. Daturq; his in quibus urinā ciere uoluerimus. Facit ad cutem subeūtes aquas: ciborū in stomacho incontinentiam: & stomacho innatātes cibos. Prodest suffusis felle: torminibus: diutinis tussibus: suspiriosis: ægre reiicientibus quos græci anaphoricos dicunt trium obolorū pondere cum melle in eclegmate. Coquitur eadem cum melle ēt: sumiturque in cibo ad eadem cōcoctionem præcipue adiuuans. Glutinosa per aluū ducit. Elixa itidem iisdem pariter sumpta prodest. Cauenda tñ nec dāda his quibus exulceratū interaneum aliquod erit. Inunguntur cremata utiliter perniones & uerrucę. Quin ēt tritum semen eius & cū melle caricis ue coctū mox in cibo sumptum aluum mollit. Amuletum præter hæc cōtra ueneficia est tota pro foribus domus suspensa scylla.

INTERPRES.

Cogitabam pauloante Dioscoridis scyllam latinis reddens uariata eius coctura grauē mihi inuidiā facere: nec leuem impudentiæ culpā subiturū qui non contra interpretes alios tm̄ sed antiquiores scriptores aliquos: Pliniūq; presertim: nō adipe sed crusta ex panificio pistorioq; opere inuoluēdā esse scyllam dum cremaret dicerem. Ancepsq; diu quid agerem rōni ne & usui: an tāti ut cæteros omittā scriptoris auctoritati manus darem. Ad rōnē necessitatēq; facile me transtuli opinatus si auctoritati omnia cōcesserint hoies peritura in doctrinis quotidie multa: quæ noua & ingeniosa rerū indagatione inuenienda aut in melius restituenda a posteris erunt. Nec uitio daturū mihi aliquē si rōnem & usum secutus aptiorem eiusdem rei cām & euentū ostēdero: relicta presertim legentibus eligendi quæ magis ꝓbauerint potestate. Quod ut speramus in coctura scyllæ fiet. In qua cōsiliū huic scriptori ut ex re uidet est qm̄ maximā incidendi uim hēt & ualidissime in tertio ordine calet scylla coctura aptiorē minusq; noxiam ad medicinæ usum efficere: & ut integra in coquendo seruata maiorē uiriū suarū acrimoniā igne amittat. Sic enim quātum cruda nocitura erat: tm̄ proderit cocta. Coquenda itaq; scylla est. Sed ne pereat igne neque oēs uires suas amittat iubet manifeste Dios. claudi luto & inuolui: Et si non sit lutū creta ue aut argilla eiusdē luto naturæ nō dissimili tectorio alio pro illis claudi & inuolui: Necesseq; ē eiusdem naturæ esse quod alterutrū ad certū aliquē usum petit aut præcipit. Verbi cā si noluero nudis pedibꝰ igredi prudēs soleas dari mihi petā aut crepidas: aut calceos. Nec minus in siti ad extinguēdū eius ardorem aquā uinū ue aut mulsum: quæ oīa similitudine sua eundem habebunt usum. At si petiero ad calciādos pedes soleā aut petasum: aut si ad sitim extinguēdā aquam aut panē: importune id egero neq; imerito ridiculus uidebor. Ex hoc gn̄e est quod Dios. ait inuoluendā ad coquendū luto scyllam: aut si luto uti nolis tectorio alio simili: & cuius idē in igne euentus sit: qui in luto erit qualem nouimus omnes Arescit enim ad ignem duraturq; in lapidē creta lutumq; omne quemadmodum quotidie in tegularū coctura fieri uidemus. Idem & in tectorio illo alio quærendū & ex-

pectandum est. At in adipe quod Plinius & alii dixerunt ignibus admoto aut carbonibus obrutos
ut hic ait nec quæri nec expectari potest. Liquatur enim ad ignem adeps: suoq; unguine flãmas pa-
scens cõtra q̃ oportet & usus exigit ardere & perire scyllã coget. Nõ cõgruit itaq; in alterutrius usu
luto adeps: tantumq; abest ut pro illo hoc sumi debeat ut nihil rei necessitati & usui magis aduer-
set. Nõ itaq; credendũ aut luto aut adipe ad cocturã claudi scyllã iussisse Dioscoridem: sed tecto
rio alio cuius esset luto cõis & idem in igne euentus: quodq; usui & necessitati nõ aduersaretur. Id
aũt erat quod græci σταῖς dicunt quotidiana & nota res oĩbus: sed quã nullus latinoɣ: quod hacte-
nus inuenerim certo noĩe priuatim appellauerit: ideoq; longiore rei descriptiõe in ea uti coacti su-
mus. Est.n. græcis σταῖς ante q̃ fermentescat in panificio macerata aqua farina manibusq; idẽtidem
subacta quo tpe tenaci lentore glutinosa in longũ ductilis uestiendis quæcũq; uoluerit aliquis ac-
cõmodata est. Fuisseq; ueram & antiquã huius scriptoris lectionẽ credimus nos σταιτὶ δὲ ἢ πηλῷ πε
ριπλάσσεται quod est: crusta aũt ex panificio & opere pistorio aut luto circũlinitur seu inuoluitur:
Similitudo uocis quæ in græcis crustæ huius & adipis est & antiquoɣ codicũ in ea uarietas facilẽ
ad adipem a crusta illa lapsum legentibus fecit. Sunt.n. adhuc in q̃bus σταιτὶ & in quibus στέατι le-
gatur diuerso penitus ut indicauimus sensu. Idemq; uitiũ in Erysimo ẽt non multo ante deprehẽ-
sum a nobis fuit in quo coquẽdo eãdem cãm & eandem rõnem hic ipse scriptor docuerat. Plinius
ut diximus xx uolumine capite.ix. in coctura hac scyllæ adipẽ manifeste recæpit. Verba eius fũt.
Coquitur pluribus modis in olla quæ coniiciatur in clibanum aut furnũ uel adipe aut luto illata.
Quẽ secutus Barbarus in hoc scriptore itidẽ ait luto hæc adipeue circũlita mittit in clibanũ &c.
Ruellius ex farina aliquid accipiens pollinẽ uertit. Duo illi cõtra rei usum & necessitatẽ adipẽ di-
xerunt: hic rem nõ expleuit. Siquidem in polline solus farinæ tenuissimus intelligitur puluis: qui
in igne: & si aliter q̃ adeps: periturus tñ oĩno erat. At in hoc usu exigebat quod in igne duraret: du-
ratumq; a tota ignis iniuria scyllam tueretur: quod nec adeps nec pollen præstare possunt. Hancq;
rõnem & cãm nos secuti accedẽte multoɣ codicũ fide pistorii operis & panificii crustã illam dixi
mus: q̃ recte aũt fœliciterq; legentes uiderint. Quibus nõ inuidebimus illud ẽt si ad cocturã scyl-
læ quærẽdus adeps sit: quod forte suspicari aliquis poterit ut unguine suo acrimoniam & feruorẽ
eius retundat oportuisse uerba & sensum aliter concipi: & cũ adipe non aut adipe legi. Sed omnes
tam græci q̃ latini Pliniusq; ipse lutum & adipẽ alternant: deficienteq; altero altero uti iubent: nec
aliter intelligi in eis respõt q̃ siue lutum siue adipẽ accæperit pariter coquendã esse scyllam intel-
ligas. Quod tñ absurdũ est & rei necessitati ut diximus aduersatur. Longius dicta hæc a nobis fue
runt: uerũ ut credimus nõ inutiliter penitus: qñ ut ille ait in scriptore hoc multis locis semper hic
error: in quo si necessitatem & usum cõtemplabit aliquis: uitiosas aliqñ eius uoces sine periculo &
honeste mutabit. Cur.n contra necessitatẽ & quotidianã experientiam ueterũ auctoritas aut codi-
cum fides quæ in unius aut alterius litteræ negligentia lubrica est uim habeat? In ancipiti & incer-
to ualeat utraq;. Sed in q̃bus necesse est aliter quidpiam esse: idq; rõnem habet nullus tam grauis
auctor mihi persuaserit aliqñ ut neglecta rõne necessitateq; sola auctoritate & exẽplarioɣ fide ab
surdum aliqd admittam. An nõ quotidianus hic coquẽdi obsonia nũc ẽt modus est? qui nõ aliun-
de q̃ ex his medicinæ præcæptis quemadmodum & multa alia in ganeam irrepsit uniuersæ Italiæ
plebiq; pariter ac nobilitati iampridem cõis. Ex quo poterant facile si sapientiore gustu fuissent.
Plinius & alii cocturæ huius cõsilium & usum in Diosco. augurari. qui nisi primo igne satis cocta
fuerit scylla iterum noua crusta aut luto circumlitam cremari iubet: legitimaq; cocturæ indiciũ
τακεραὶ γεγονέναι esse ait. Id Barbarus uertit: si nõdum probe cõtabuit. Nos: si nondum tenerior fa-
cta flaccescet. Ille primã uerbi τήκεσθαι quod minui significat æstimationẽ secutus est: nos rem &
usum: ideoq; contabescere diminuendi uerbo ille: nos flaccescere usi sumus: quod coctura tenere
scere est. Sic.n. alibi ea uoce hic utitur: appellauitq; κρέα τακερὰ non diminuta sed ui ignis edomi-
ta: & ad eã teneritudinẽ perducta ut tracta digitos sequãtur & cedant. Idq; nos eam significare uo-
cem hoc loco credimus. Sequit nõ multo post quod nobis cũ cæteris oĩo diuersum fit εἰς ποτί-
ματα τε καὶ ἀραιωματικὰς δυνάμεις: quam partem ad odoramẽta alii: nos ad ea quæ rarefaciẽdo
sint medicamẽta contraximus nescientes quænam aromatica medicamẽta priuatim in medicinæ
usu dicantur memoresq; hãc ipsam uocem aliquot locis in hoc scriptore corrupte legi: in quibus
ἀραιωτικὰς quod ad rarefacere uerbũ pertinet legẽdum manifeste est. Cõpetitq; id scyllæ quæ in
incidẽdo maximã uim habet. & qua forte hic ait mederi ἀναφορικοῖς. Rara hæc in antiqs græcorũ
medicis uox inuenitur: neq; hic nisi semel aut iteɣ ea usus est. Paulus Aegineta obiter tussientibus
& raucis eã coniunxit lib. iii. quo capite contra destillationes a capite: faucium asperitatẽ tussim &
cruẽta sputa remedia instituit. Videturq; illi id malũ ex ea destillatione fieri. Siquidẽ proponit re
media φωνὴν ἀποκεκομμένοις βραγχιῶσιν ἀναφορικοῖς: qd' est. His q uocẽ amiserint: raucis: & ana-
phoricis. Verbo ẽt τῷ ἀναφέρεσθαι idẽ sæpius usus est: sed in cõi significatiõe quã habet sursum fer
ri exhalari & reiici: primũ ubi de sanguinis expuitiõe agit quo loco his uerbis utit. εἰ δὲ καὶ δι' ἐμέ-
των ἀναφέροιτο &c. quod est. Si uero sanguis cũ uomitu referat i. reiiciatur manifestũ erit ex stoma
cho aut ex uentre ferri. Mox eodem libro de purulentis excreationibus καὶ τὸ ἀναφερόμενον δυσώ-
δες ὑπάρχει σφόδρα: qd' est & qd' sursum fert. i. reiicit ingrati & mali odoris penitus est. Si aũt ex

ui &

ni & significatione uerbi nois eius æstimatio accipienda sit nihil aliud ἀναφορικοὶ significabunt q̃ a partibus infra fauces reiicientes. Vex desiderabit reiectionis substantia & genus: sanguis ne an pus an pituita: & an hæc tenuior aut crassior: quoq; in noie illo nullum latet uestigiũ quemadmodum nec reiectionis eius difficultas; aut ratio quæpiam alia: & nihilominus uerisimile nõ est simplicem reiectionẽ significare eam uocem. Serapion ad saniei reiectionẽ ex pectore rẽ contraxit: pleriq; alii ad cruenta sputa. Nos nullo adhuc rei certiore inuento uestigio ad ægram difficilemq; reiectiõem simpliciter contraximus. Credimusq; ex his quæ in Paulo Aegineta odorari licuit pertinere eã uocem ad ægras difficilesq; crassioris pituitæ ex pectore reiectiones. Quod tamdiu legentes seruent: dum quod certius sit aut alii aut nos inuenerimus.

DIOS. DE Pancratio uel minore Scylla. Cap. clx.

P Ancration sunt qui & hanc Scyllam appellent. Romani pariter græcis pãcration & scyllam pusillam dicunt. Radicem habet grandi Bulbo similem colore ruffo purpurascente ue: feruido simul & amaro sapore. Folia illi sũt Lilio similia: longiora tamẽ. Easdem Scyllæ uires habet. Curatur præterea daturq; eodem modo in iisdem affectionibus: Mitius tamen q̃ Scylla Pancration est: Ioq; expressus ex radice & erui farinæ mixtus conformatusq; in pastillos succus: cum dulci aqua lienosis, & contra cutem subeuntes aquas.

INTERPRES.

c Andem penitus non similem Scyllæ Pancration hanc nostra ætate herbarii oñdũt: confunduntq; simul alioquin diuersa genera: tanta nataliũ similitudo & mixtura est. Nos utranq; simul uisam pterq̃ colore: & id qdẽ nõ satis manifeste diuersam secernere nequiuimus.

DIOS. DE Cappari. Cap. clxi.

c Apparin sunt qui Cynosbaton. i. Sentẽ canis: q Caprian: q corui malũ: q ophioscorodon: qui phyllostaphilon: qui petræã herbã: qui olophyton: qui Loniten: qui oligochloron: qui aconitõ: qui hippomanes: qui trichomanes: qui Lupi cor: qui alloscorodon: qui Lilium: qui Thlaspin appellent. Magi Potera siue pentheron. Aphri Erebiethum. Romani Persicũ sinapi dicunt. Spinosus frutex Capparis est in girũ per terrã stratus. Hamatas habet rubi modo spinas: folia rotunda Cotonei mali foliis similia: fructũ oliuæ figura: qui dehiscens cãdidũ pfert florem: eoq; deflorescente superest ueluti oblonga glans: quæ dehiscens grana punicæ modo intra se ostẽdit exigua rubentiaq;. Habet Capparis radices multas lignosas & grandes. Nascitur asperis plerunq; locis & tenui solo: nascitur & in insulis domorumq; areis. Seruatur sale caulis eius & fructus in cibum. Aluum turbat capparis: siticulosus & stomacho noxius est. Elixus tñ in cibo stomacho accomodatior q̃ crudus est. Minuit lienem semen eius quadraginta diebus pondere drachmarum duarum cum uino potum. Excrementa alui & urinam cruenta trahit. Succurrit tñ potum Capparis idem semen coxendicis doloribus: resolutisq; nec minus ruptis conuulsisq;. Menses idem trahit: & capitis pituitas per os purgat. Coquit semen eius: colluunturq; decocto illo utiliter in dolore dẽtes. Siccatus radicis cortex contra prædicta omnia itidem prodest: repurgatq; uetusta omnia sordida & in callum durata ulcera. Cum hordeacea farina hydrelæo subacta lienosis emplastri modo imponitur. Mordetur radix eadem: succurritq; dentiũ dolori. Vitiligines albas trita ex aceto exterit. Discutiũt cõcisa folia & radices duritíes & strumas. Verminosas aures instillatus radicis succ⁹ enectis uermibus sanat. Inflat uehemẽtissime marmarica libyca Capparis. Facit uomitiones appula. Quę a rubro mari & Libya affertur omnium maximam acrimoniã habet: pustulas in ore excitat: gingiuasq; usq; ad ossa erodit: eamq; ob causam in cibis omnium inutilissima est.

INTERPRES.

u Vlgaris quotidianiq; usus cũ suo fructu herba capparis est:& quo cõmunior cunctis ubiq; gentibus & ubiq; nascens eo plures appellationes inuenit singulis eam suo nomine indicantibus. Quo fit ut exceptis paucis nullum habeant reliquæ intellectum. Cynosbatus tñ.i caninus rubus ob hamatos quos habet rubo illi similes aculeos dicta capparis ẽ:quẽadmodum phyllostaphilon:q̃ inter folia fructum quasi uuam fert:& si hic paulopost oliuæ comparauerit:sic petræa a natalibus suis quos inter lapides & rudera inuenit. Cur autem Sinapi Persicum a Romanis hic capparim uocari dixerit incertum nobis est:quemadmodum contra notũ omnibus capparim a cunctis rei rusticæ scriptoribus appellari. Vsum eius ante alios cibos in sanitate cõmendauit Paulus Aegineta:iussitq; sumi ex aceto mulso aut ex aceto & oleo. Monuit præterea excitare capparim cibi appetentiam:iecur:lienemq; laxare:& pituitam per aluum deiicere:idq; est quod hic ait aluum turbare.

DIOS. DE Lepidio. Cap. clxii.

l Epidion quod quidam Gingidion uocant. Romani pariter græcis Lepidium appellant. Nota cũctis herbula lepidium est:sale inter salgama cum lacte seruatur. Habent folia acrimoniam & exulcerant:ideoq; in dolore coxendicis ad exulcerationem tritum cum inulæ radice quarta horæ unius parte impositum dimittitur. Imponitur & lienosis similiter. Pellit idem lepras. Crediturq; lepidii radix collo adalligata dentium dolores compescere.

INTERPRES.

l Epidium cui eandem esse Iberida Paulus Aegineta in tertio testatus est capite de dolore coxendicis in quarto calefacientium ordine Nasturcio:præterq̃ q̃ minus eo siccat simile est. A squamis nomen in græcis inuenit. Cuti siqdem impositũ tam ualide exulcerat:ut a cute squamæ pellantur. Idq; est quod Columella in carmine suo cecinit:Deiectura quidem fronti data signa fucorũ:Vimq; suam iccirco profitetur nomine graio. Quod Pli pariter dixit lepidiũ in facie cutem emendare. Eratq; feminis quondam hic lepidii usus:temperabaturq; unguine aliquo ut retunderet ardens uis eius. Vtebat eodem antiquitas ẽt quod tota Aegyptus & Syria nunc seruat ad adiiciendum lacti acorẽ:conficiendumq; id quod oxygala.i.acidum lac græci nominãt. Docuit id Columella libro.xiii.capite octauo his uerbis. Sunt qui satiui uel etiam siluestris lepidii herbã cum collegerunt in umbra siccent:deinde folia eius abiecto caule die & nocte muria macerata expressaq; lacti miscẽt sine condimentis & salis quantum satis arbitrantur:tunc cætera quæ supra p̃cæpimus faciunt. Nõnulli recentia folia lepidii cum dulci lacte in olla miscent:& post diem tertiũ quẽadmodum præcæpimus serum emittunt. Quin etiam in carmine suo idem scriptor ait. Ponitur & lactis gustus quæ condiat herba. Cui similiter Plinius itidem dixit. Vsus eius non nisi cũ lacte:quod reddit sapidius:Quæ omnia hic pariter rettulit dicens: ταριχεύεσθαι εἰς ἁλμαίας μετὰ γάλακτος:quod est sale condiri aliorũ salgamorũ modo:sed cũ lacte:qm̃ sine lactis dulcedine & unguine ob calorẽ suum omni usu careret. Barbari ad meridiem ut diximus:lepidio adhuc cogunt acescere lac:nec nisi acido in cibis utuntur gratiore ut uidetur illis usu sapore hoc q̃ dulci. Vulgaris & quotidiani usus ob hanc causam herba hæc erat ampliore & latiore folio non longe a uitiginei figura:si tam late pateret:& nisi multo minores haberet incisuras.

DIOS. DE Ranunculo herba. Cap. clxiii.

b Atrachion sunt qui Chelidoniã.i.harundinariam herbã:qui Aquaticũ & qui Agreste apiũ uocent. Romani Batrachion & ranũculũ dicunt. Plura sunt ranũculi herbæ genera. Vna tñ oĩum uis & natura acris & in exulcerãdo efficacissima. Habet primũ genus Coriandri folia:latiora tm̃:albescẽtia & pinguia:florem lutheũ:sed aliquo tpe purpureũ:caulem non adeo crassum:altitudine cubitali:Radicem paruã:candidã:amaram:hellebori modo adnascentes alias habẽtem. Nascitur prope profluẽtes aquas in humidis. Lanuginosius alterum genus est altiore caule & pluribus foliorũ incisuris:quod plurimũ in Sardinia nascitur efficacissimæ acrimoniæ:uocantq; id incolæ agreste apiũ. Est & tertiũ genus minimum:grauiter odoratũ:aureo flore. Est quartum itidem huic simile præterq̃ flore quem lacteo colore albicantem habet. Habent oĩum folia:flores & caules teneri exulce

randi urendiq́ ignis modo cum dolore uim: ideoq́ illiti scabros ungues pellūt: scabies exterunt: stigmata delent: formicas: uerrucasq́: & capilli defluuia quas alopecias dicunt quamprimum sanant. Fouentur tepido eorum decocto perniones. Sternutamenta cit sicca radix: tritaq́ & naribus admota. Dentium dolores admota eadem sedat: eos tamen frangit.

INTERPRES.

M Iserabili maledicto inter gentes quondam infamis ranunculus herba hæc fuit nō omnis: sed quæ secūdum genus facit: quam hic plures q́ alii in Sardinia plurimā nasci dixerunt: ideoq́ Sardoniā a poetis & aliis dictam. Ea siqdem in cibo potu ue sumpta mētis alienationem & cū labroꝝ contractione eas conuulsiones facit ut risus spēm uidētibus præbeat. Ab eoq́ affectu tristi & amaro nimis dicterio sardonius risus inter hoīes quondā iactabatur. Cuius Cicero in epistola meminit dicens. Sed heus tu τὸν γέλωτα σαρδώνιον rideamus: & poeta cecinit: Immo ego Sardoniis uidear tibi amarior herbis: saporemq́ quem radix habet: infelixq́ & lamentabile mortis genus una amaritudinis nota describens. Hanc Apuleius in cōmētariolo quod sub nomine eius scriptoris quarūdam plantaꝝ passim legiẗ sceleratā herbam noīauit ut credimus: qm̄ nimis malo euentu constet risus ab ea factus. Græci βατράχιον latini ranūculum uocauerunt: qm̄ ranis herbaq́ in eodem elemento natales & dicta sint: aut ꝙ inter eius frutices frequentes inueniantur Ranæ. Nostræ ætatis herbarii risus apium adhuc appellant genus & noxam eius simul indicantes. In apioꝝ genere.n. ob similitudinem ab oībus numerata est. Ideoq́ hic etiam ait agreste & aquaticum apiū a qbusdā uocari: ꝑpterea ꝙ locis incultis & humidis: & ut Plinius ait humidis limitibꝰ nascitur: facilis inuentu: & si diligentiores simus ubiq́ oculis nostris occurrens: q̄uis a cōgeneribus aliis suis ob similitudinem difficillime discernaẗ. De qbus satis legētibus sint quæ a Plinio lib. xxv. capite ultimo: & ab hoc ipso dicta fuerunt. Late quondā patebat sardonii risus dicterium & calamitas: nec tm̄ in huius herbæ maleficio: & ab ea in his quæ malo euentu riderenẗ. Veꝝ in cōtractionibus cōuulsionibusq́ labroꝝ & oris quæ ex aliis causis fierent ēt dicebaẗ. Siquidē Paulus Aegineta uolumine tertio: quo capite de rigore docet inter eius mali notas ꝑter suspiriosam respirationem: hūiles & raros uenaꝝ pulsus: ruborem uultus & plerasq́ alias: sardoniū risum fieri aliqn̄ ait. Contractionem conuulsioneq́ labroꝝ & oris a ranunculo hac factis simile intelligens. Instaurauimus restituimusq́ huic capiti nos ex antiquoꝝ codicū fide: quod librarioꝝ incuria illi perierat: Chelidoniam. s. ranunculū hanc: & aquaticū apiū dici: siquidem quod ꝑpe aquas nasciẗ aquaticum dici recte potest: & chelidoniū quod illi simile est. Hic enim nō multo post in harūdinaria dicet: Ranunculo similia hr̄e folia chelidoniā: estq́ similiū natura ut similitudinem suam inuicem cōmunicēt. Quodq́ in secundo ranunculi genere Barbarus uertit: alterum lanuginis copiosioris: minori caule &c. nos altiore caule diximus oīum fere & melioꝝ codicum fidem secuti: in quorum aliquibus μακροκαυλότερον in aliquibus μεγαλοκαυλότερον eadē fere significatiōe magnitudinis & longitudinis: & ꝑter eoꝝ fidem Plinium etiam q altis caulibus secūdum hoc genus describit. Diximus ꝑterea in uiribus & potestate ranunculoꝝ habere oēs exulcerādi & ignis modo urendi uim: quod una ἐσχάρας uoce græci fœliciter dicūt ustionē simul & nigri coloris crustam ab igne relictā significantes. Multa est ea huic scriptori uox: ideoq́ a nobis signata: ut sciant legentes quod ignis mō urēdi uerbo additū a nobis est præter ustionem crustam illam nigri coloris ēt significare. Barbarꝰ græcoꝝ ἐσχάρας ignis pustulas dixit: nobis qm̄ integra adustio in eschara est non excitatæ tm̄ pustulæ ex ipsa magis rem indicare placuit. Dicēdū nobis hoc capite ēt quæ græcis in uitioꝝ cutis genere stigmata sint: & quomodo a congeneribus similibusq́ aliis uitiis qbusdam differant. Numeranẗ a græcoꝝ medicis inter alia cutis uitia: leuce: utraq́ uitilago alba. s. & nigra: tum stigmata hæc: quæ ab illis in hoc malorum genere & censu ultima recensenẗ sola suaꝝ maculaꝝ positura & aspectu ut nos credimus ab illis diuersa. Estq́ illud primo sciendum στίζειν uerbū græcis esse quo illi pungere significent: unde & στιγμὴν in sermone punctum uocant: minimam notā qua membra sermōis i scribendo librarii diuidunt: eadēq́ rōne quæcunq́ cōtinuū aliquid intercedentia angustis interuallis diuidunt discernunt & uariant. Hacq́ rōne in marmoꝝ genere presertimq́ in Numidico λευκόστικτον aliquod & ἐρυθρόστικτον: idest cādidis & rubris punctis distinctum & uariatū diciẗ nō ob aliā cām q̄ ob uarietatē illam colorū qui punctoꝝ quantitate & forma rem uariant. Ex eo factū est ut stigmata non tam puncta ipsa q̄ punctis uariatam supficiem græci uocauerint. Et ex hoc genere inter cutis uitia stigmata in antiqua medicina dicta sūt nō pūcta sed maculis punctoꝝ q̄titate & forma decolorata hominis cutis. Differuntq́ quod manifeste ex antiquis scriptoribus & ex noīe ipso colligiẗ stigmata a leuce & utraq́ uitiligine: ꝙ in his siue candidæ siue nigræ maculæ sint maior q̄titas & nulla certa forma est. In stigmatū aūt pūcta tantum & punctis uariata superficies. Quod magis nouisse oporteret ex eodem ne illis in alio humore & causa fiant non satis certum nobis ē. Paulus Aegineta post uitiligines statim de his egit: pauloque minus q̄ continuata cōmentatione subie-

Sardonius risus

Eschara ἐσχάρα

Stigmata στίγματα

cet: stigmata aũt curabis &c. Cũq; nulla eo℞ diffinitione descriptioneq; usus eo loco fuerit: uide si in eodē uitiliginũ ordine & censu ea reliqs se. Inclinatq; in hanc partē aius ob eã pcipue cãm q cõibus fere remediis & hæc & illæ curant: legimusq; in antiquis græco℞ medicis Critonem antiqssimum medicinæ pfessorem: cuius in Epigrãmate suo de Chione & Phlogide meminit Martialis dicēs.

Criton medicus

Vlcus habet quod habere suã uult quisq; puella: Quod sanare Criton nõ quod hygia põt. Stigmata hæc curare hoc modo solitũ. Iubebat cõfricatæ nitro prius cuti Terebinthinã illini resinam linteamētisq; colligatam sex diebus relinqui: septima deinde solui & acu pungi stigmata & sanguinē qui flueret spongia detergi: interiectoq; breui tēporis spatio tosto sale cõfricari locum: tum imponi medicamentum quod haberet tus: calcem: mel: lixiuiamq;. Nec nisi post qntam diem solui: eoq; tpe soluto medicamento inueniri in eo τὸ μέλαν.i.nigrum. Quæ oĩa longius dicta a nobis sunt: ut ex colore uitii curationisq; modo certius mali genus deprehendi a legentibus possit.

DIOS. DE Anemone. Cap. clxiiii.

a Nemonē sunt qui agreste: qui nigrũ papauer: qui a colore phœnicida. qui a uento anemion: qui meconion. i. papauerculũ: qui tragocerota: qui Gosparimen: qui Barbilen uocēt. Osthanes berilion: Pythagoras atractylida Magi agrestem Cnicum: Aphri cussic. Romani orcitunicã dicunt. Duplex anemone est: Siluestris altera: cultis locis nascens altera. Rursus quæ cultis locis puenit multiplex est. Puniceos habet aliqua flores: albidos aliqua & lactescentes: purpureos aliqua. Folia coriandri oēs hñt tenuissimis incisuris diuisa: ad terram inclinata: coliculos lanuginosos: tenues: in quo℞ summo papauerũ flores: & in medio nigri: aut cœrulei coloris capitula. Radix illis est oliuæ magnitudine aliqñ ēt maior qbusdam ueluti geniculis intersecta. Siluestris locis cũltis nascente in cunctis maior: latioribus durioribusq; foliis. Capitulũ habet oblongius: florē puniceum: radices tenues & numerosiores. Est & in hoc genere quæ nigris foliis sit: & maiore acrimõia. Habet utraq; acrimoniam: ideoq; radicis earũ succus naribus instillatus ad capitis purgationes facit. Pituitam trahit cõmanducata ea℞ radix. Decocta in passo eadem oculo℞ inflãmationibus illita medetur. Quin ēt hebetes oculos: eorũq; cicatrices exterit: & sordida repurgat ulcera. Cũ Ptisana cocti ea℞ caules & folia lactis abundantiam in cibo faciunt. Fœminis appositi menses trahunt: lepras illiti pellunt. Nescientes aũt aliqui a siluestri anemone Argemonen & papauer quod rhæada dicũt: de quo mox inter papauera dicetur separare ob florum in ambobus eundem puniceum colorē argemonē falso Eupatoriũ appellant. Alioquin facile discernunt. Argemones. n. rhæadisq; papaueris minus pfunde splendet puniceus color seri⁹ utraq; etiam floret. Argemone præterea lutheo croci colore liquorē & in gustu acerrimũ ex se mittit: Papauer Rhæas cãdidius & acre est: Habet utraq; in medio capitulum agresti papaueri simile ue℞ argemone in superiore parte crassum: papauer rhęas angustius: Anemone cõtra neq; liquorē ex se mittũt: nec uasculũ papaueris modo habent: sed ueluti asparagi cacumen. In aruis pterea plerũq; illæ nascuntur.

INTERPRES.

u Agunt cõeq; plantis aliquot: & si cõgeneres oino non sint: earũq; floribus fuisse quondã anemones nomen testes & inditio sunt Theophrastus: Plinius: hic ipse & Bucolicorũ insignis poeta Theocritus modo eius legitimũ poema sit: quod passim legitur Adonidis epitaphium carmen: Nominisq; inconstantiam & cõionem hanc papaueracei pcipue in cuncti his floris figura fecisse nobis uidetur. Neq; enim satis cõstat tam multi ne diuersis tpibus pdeuntes flores anemonæ oēs dicti quondam fuerint: q non nisi spirante uento dehiscerent: & in folia se explicarent: quod manifeste patitur: quæ priuatim primoq; anemone dicta ab antiquioribus græcis est: quam uim naturamq; eius ex re factum illi nomē indicat: & Plinius lib. xxi. capite. xxiii. his uerbis testat. flos nunq̃ se aperit nisi uento spirante unde & nomē accæpit. Potuit quidem in pferendis floribus eadem oium infirmitas esse: uerũtamen quod obseruasse uolentibus difficile nõ erit cur anemone oēs dicerentur cõis oibus tota floris figura maxime fecit paucioratria. f. & ad summam quinq; in

floribus folia:grandia eadem infirma:& quauis iniuria decidua: quodq; non minus obseruãdum fuerit in cunctarum mediis floribus inter folia surgens apex:cacumen:capitulum ue aut papaueraceum uasculum:quæ notæ papaueracei floris oẽs sunt. De coloribus non agimus:q̃m nullibi magis lusisse uideẽ natura:& in anemonis his tam uarii & inconstantes sunt:ut nihil quod certũ & exactum sit doceri possit. Tamq; late quondam patuit anemonaꝝ nomen:ut quod posteriores rubꝝ papauer dicunt in triticea & hordeacea segete:Maio mense puniceo colore florens:de quo nũc agitur anemonẽ ueteres ẽt dixerint: & si contra credi posse multa inditio sint. Veꝝ quod a principio dictum a nobis est uagum cõeq; multis & plantis & floribus anemones fuisse quondã nomen nunc ostendamus. In quo nouisse illud primum oportet bifariam ab antiquioribus diuisum totum hoc genus fuisse in coronarias.s.& medicas anemonas. Indicatq; id Theophrastus libro de plantarũ historia sexto nõ ꝓcul a fine quo loco longius de coronariis floribus & herbis agens ait. Ex floribus aũt prima prodit uiola ubi mitior aer fuerit ab hyeme statim:ubi aũt asperior postea:alicubi etiã uere ipso:mox statim subiecit:eæ.n.quibus ad coronas utuntur longo interuallo cæteros flores ꝓueniunt:post hæc floret Narcissus & agrestis bulbus. Texunt enim & hunc in coronas aliqui. Post hos floret œnanthe:nigra uiola:& ex siluestribus helicrhysus & anemona quæ lemõia.i.pratẽsis uocaẽ:genusq; anemones coronariũ unum hoc facit in pratis nascens siluestris generis. Id ipsum Plinius.xxi.uolumine.xi.capite ostendit dicens Deinde alteꝝ genus anemones quæ lemonia uocatur. Nec multo post eiusdem libri capite xvi inter aculeatas sed mitiores siluestrem hanc aut aliã anemonem numerat:eam describens ut credimus quæ ĩ Adonidis epitaphio a poeta ex lachrymis Veneris Adoniden lamẽtantis produisse ficta est. Versiculi in eo sunt. δάκρυον ἁ παφίη τόσσον ἰγχέει ὅσσον ἄδωνις αἷμα χέει· τὰ δὲ πάντα ποτὶ χθονὶ γίνεται ἄνθη, αἷμα ῥόδον τίκτει· τὰ δὲ δάκρυα τὰν ἀνεμώναν Siluestrem & aculeatam describẽs. Siquidem in silua & inter uepres gesta hæc poetæ & alii finxerunt ut in rosis dictũ a nobis ẽt longius est. Idem ꝑterea.xxvii.uolumine capite.xii. de Othona agens anemonem a qbusdam uocari ait:q̃m flore croci floret: cuius ẽt grãdia rara & decidua folia sunt. Quæ oĩa non longe ab hoc loco ex hoc ipso scriptore in othona accæpta sunt. Siquidẽ hic etiã ait. ἄνθος δὲ φέρει κρόκινον πλατύφυλλον ὅθεν ἔδοξαν ἀνεμώνης αὐτὸ τινὲς εἶδος εἶναι, quod est. Croci folium habet latum:ex quo crediderunt aliqui anemones genus & hanc esse:manifesta significatione ex folioꝝ latitudine in floribus anemonem præcipue signari. Certissima postremo diuisione anemonaꝝ oĩum Plinius usus est eodem libro:sed capite uigesimotertio dicens Anemonas coronarias t̃m diximus:nunc reddemus & medicas:coronarias intelligens limoniam illam & aculeatam de quibus antea egerant:medicas uero eas de quibus hoc capite Dios. agitur a quo accæpta omnia latinis reddidit Plinius:poteruntq; uolẽtes quod dicimus collatis duoꝝ scriptoꝝ historiis facile deprehendere. Dicendũ nunc breuiter:quibus inditiis nõ esse anemonem:quod nũc rubrũ papauer uocant rõcinari aliquis possit. Quoꝝ illud primũ est non facile in siluis inueniri si rubrũ papauer anemone sit alteꝝ eius genus quod a cunctis siluestre appellatur. Nascitur enim rubrum papauer cultis & non cultis locis semp. In siluis uidisse me nunq̃ aut q̃rarissime memini:& nihilominus si siluestre dicendũ erat:oportuit multũ & frequens in siluis inueniri. Præterea satiuæ tria genera ex coloris diuersitate a cunctis fiunt:puniceũ:purpureũ:& lacteũ:cũ non nisi puniceum & lacteum in rubri papaueris genere inueniantẽ. Purpureum enim qui uiderit nescio. Accedit his ꝙ rubrum papauer maturis tritici & hordei segetibus floret. Theophrastus aũt limõiam illam anemonem appetente uere ab hyeme statim florere dixit:Plinius alteram illam aculeatam esse; quæ nota in rubro papauere nõ inuenitur. Hic ẽt cum in extremo capitis calce docet quomodo anemone ab argemone & erratico papauere discernatur inter cætera ait anemonas non κωδίαν.i.papaueris modo uasculũ:sed asparagi cacumen hr̃e:quod in rubro papauere sensus falsum ostendit in quo κωδίας.i.papaueracei uasculi exacta forma est. Quod & Plinius testaẽ libro xxi.capite.xxiii. Præter hæc oĩa animaduertisse illud ẽt ad hãc rẽ inutile nõ fuerit:in historia erratici papaueris quam libro quarto hic docet ῥοιάδα quasi fluidam noĩari dicere Dioscoridẽ quia citissime folia amittat ꝓuenire in aruis uere inter hordea per eius frugis messem:folia origani aut erucæ habere:longiora t̃n & aspera caulem iunceũ:cubitalem:flore puniceo & aliqñ candido:siluestri anemonæ simili capitulo oblongo &c. Quæ oẽs rubri papaueris notæ sunt; presertimq; puniceus uel candidus ille floris color:qui nulli alii papaueri competũt:siquidem omne papauer tam satiuum q̃ erraticum florem fert colore in albo purpureo. Non t̃n quod ad erraticum papauer ꝑtinet hoc loco decernimus:sed quæ dubitandi cãm nobis attulerint simul colligimus:qbus poterant & alia adiici ut ostẽderemus latius q̃ ad rubrũ papauer patere anemonaꝝ nomen. Inclinatq; animus nobis plura uno hoc nomĩe floꝝ & herbaꝝ genera significari:quoꝝ ꝓcipueq; in foliis eadẽ aut similis figura & fortuna sit. Quales aũt illæ & quibus appellandæ nominibus sint pro comperto nobis penitus nõ ẽ. Possemus quidẽ q̃ obseruata hactenus fuerint dicere; sed non satis certa re breuitati cõsulimus. Illud sine periculo affirmare ausim:si rubrum papauer anemone aliqua sit erraticũ illud:de quo quarto uolumine agitur in colore floris:falso describi ut tunc copiosius dicetur. Anemonem itaq; hanc ob similitudinem agreste nigrumq; papauer uocari monuit Diosco. Licetq; adiectiua illa tantum in cunctis fere legerenẽ:nos t̃n ex meliorum codicum lectione papauer adiecimus. Quam deinde

uocē hic posuit καὶ ἀνεμώνη φοινικῆ non sic legendam esse: sed simpliciter φοινικίδα antiqua græcorū lexica indicāt: in q̄bus legere licet φοινικίδα ἤγουν ἀνεμώνην. Solo .n. colore floris aliqñ indicata ē & nostra gēs & ætas nūc ēt sic noiat ἀνέμιος hæc ipsa eadē rōne dicta ē qua anemōe dr̄: a uēto .s. q̄m eo spirāte tm̄ apiat. Hēt & μηκώνιον .i. papauerculū eādē quā supiores illæ rōnem ab eadem .s. papaueris similitudine & forma quā p̄ferūt. Orci tunicā hic ēt Anemonē a Romāis uocari ait. Sed nulla appellationis eius inuenta hactenus cā a nobis est. Cōiicere tm̄ possumus Diti patri quem ueteres poetæ Orcū dicebāt in tēplis theatris ue aut pōpa ex eius floris colore tunicā p̄priā fuisse. Nō tacebimus illud ēt dicere Seruiū grāmaticū in poetæ nostri Bucolicis carmē illud enarrātē Puniceis humilis quātū Saliūca rosetis Orci tunicā uulgo dici: quā Maro Saliuncam eo loco appellat.

DIOS DE Argemone. Cap. clxy.

a Rgemonē sunt qui Oenonen: qui Anthemida: qui Omonæā .i. cōcordiā: qui Campestrem florē: qui Cōcordialē: qui Pergalion uocēt. Romani Liburnicam herbam appellāt. Agresti papaueri similis Argemone est. Folia Anemones habet incisuris diuisa: florē in caule puniceum: Capitulū erratici papaueris: quod rhœada uocant: oblongius tamen: & in superiore sui parte latius. Radicem rotundam: quæ diluti aqua croci colore liquorē ex se remittit ui sua acrem. Purgant oculo𝔯 albugines & nubeculas argemones folia: leniunt eadem inflāmatiões emplastri modo imposita. De Argemone hac herbarius Crateias hæc ēt tradidit tusam cū axungia strumas discutere. Siccatamq̨ tusam & cribratam cum nitro: uiuoq̨ sulphure nigris uitiliginibus prodesse: in quem usum sicca in balneo sine humore confricari oportet. Facit eadem ad scabiem etiam.

INTERPRES.

f Vit & adhuc est magnæ litis cū Eupatorio Argemone duo simul diuersa genera miscentibus cunctis. Nec satis adhuc constat nominis ne an rei cōtrouesia hæc sit. Si quā nostræ ætatis in Hetruria medici Argemonē circūferunt: contempletur aliquis nihil cū uera eupatorio descriptaq̨ hoc loco argemone cōe uidebitur hr̄e. Si quam iuniores scriptores tradiderunt: & nos in antiquissimis eo𝔯 cōmentariis pictam uidimus Eupatoriū mutato noīe Argemonē appellasse merito credent. Eupatorii .n. a Dios. traditas in quarto uolumine notas oēs in historia & pictura illi assignant: Nec est q̄ demiret aliquis nos pictura𝔯 fide ad hanc rem utentes. Calami enim & penicilli eadē pene rō & usus est nec alter altero minus incertius ue nostri animi sensus aliis ostendit. Verisimileq̨ est relictas ab illis medicæ materiæ picturas ex his quæ tunc in cōi æstimatione erant relictas fuisse. Quod totum non sine cā a nobis dicit. Vidimus .n. & nunc in manibus habemus sexcento𝔯 anno𝔯 latinum Dioscoridem regium: ut tunc tēpora erant: opus: in quo diligētissima pictura oēs Eupatorii notæ Argemonæ huic adiectæ fuerunt: quæ ex historia huius scriptoris tribuendæ argemonæ non erant: quam agresti papaueri similē dicit folio Anemones incisuris diuiso: flore in caule puniceo: & in flore erratici papaueris capitulo: quo𝔯 nihil in Eupatorio uidet. Miscuit hæc & ignorari fecit similitudo: quodq̨ hic superiore capite in anemone ait nescientes siluestrem anemonem ab argemone hoc ob similitudinē discernere impiti herbarii siluestrem anemonem & argemonem hanc unam eādēq̨ crediderunt & eē tradiderunt. Et ne ociosum in incognita re uacaret argemones nomen ad Eupatoriū transtulerūt argemonemq̨ sui generis alioquin herbam Eupatorium falso appellauerunt. De Eupatorio copiosius suo loco aget. In argemone hac autē satis illud nouisse sit sui generis esse herbā siluestri anemonæ adeo similem ut discerni nequeat: appellatamq̨ a ueteribus argemonem q̄ oculo𝔯 & lucis uitio: quod græci argema uocant: illita medeatur. Plinius plures maioresq̨ q̄ hic & alias illi uires assignat. Videturq̨ i ampliore & hōestiore medicinæ & remedio𝔯 censu eā cōstituisse: quo fit ut suspicemur potuisse eum scriptorem argemōes noie ēt p̄ Eupatorio uti. Nō tm̄ hoc cōstituimus: In Eupatorio .n. certius tota hæc agetur res.

DIOS. DE Altera Argemone. Cap. clxyi.

a Rgemonem alteram sunt qui Artemonem: qui Arselam: qui q̄ carnes glutinet Sarcocollam uocent. Romani Argemoniam dicunt. Agrestis papaueris & hæc folia habet. Natura illi & uis est si uiridis cōcisa inricet præcisiones sanare. Oculo𝔯 inflāmationes eadem sedat. Contra intestinorum tormina bibitur cum aqua utiliter: uulnera glutinat: inflammationibus utilis est: sedatq̨ eas.

impoſita conuulſis & abſciſſis medetur. Bibitur & cõtra uenenatorum morſus præſenti utilitate cum uino.

INTERPRES.

s Ria Argemones genera Plinius ſua ætate cognoſci & numerari a Romanis tradidit: probari tñ unum tm̃: & id cuius radix tus olet. Antiquiores græci Galenus. ſ. & Paulus Aegineta unam tm̃ Argemonem nouerunt. Hic primam & alteram deſcripſit: & medicinæ utilẽ tradidit. Dicimus aũt in hoc duo eius genera legi ut in impreſſis & qui circunferuntur græcis codicibus inueniuntur. Nam in uetuſtiſſimis nullum eſt alterius Argemones hoc caput. Nec quẽ nos habemus uetuſtiſſimum latinum Dioſcoridem alteram hanc Argemonem oñdit. Obſeruauimuſq; nos in multis pares uetuſtate græcum & latinum Dioſcoridem quem tam ſæpe citamus fide pares etiam eſſe: nihilq; aut in altero inueniri: aut deeſſe quod non in altero pariter inueniatur & deſit. Quam legitimum itaq; ſcriptoris huius caput hoc ſit uiderint peritiores. Nobis inclinat animus ut credamus adulterinum ſuppoſititiumq; eſſe. Vtimurq; ad hanc ſuſpitionem non tm̃ quas paulo ante diximus rõnibus q̃ q; pleraq; ſunt in eo alienæ huic ſcriptori elocutionis inditia. Dubitamus præterea deeſſe huic Capiti aliquid quo loco. ſ. ſanare præciſiones Argemone hæc legitur. Deſideratur enim cuius partis præciſiões: Nobis inclinat animus neruo℞ intelligi oportere: qm̃ hic & alii græco℞ medici ἀλκοωας quæ uox huic ſcriptori eo loco eſt in neruis priuatim plerunq; appellãt. Plinius præſectiones eas dixit undecimo uolumine capite. xxxyiii. Eius uerba ſunt Mirumq; uulneratis neruis ſummus dolor: præſectis nullus.

DIOS DE Anagallide. Cap. clxyii.

a Nagallida ſunt qui ex altero eius colore puniceam: qui Aeritim: qui Augitim: qui Sauritim: qui Hirundinariam: qui Corcho℞: qui Alicaccabum: qui Zeliaurum appellent. Thuſci Maſyripos: Galli Sapana: Daci Cercẽraphum: Magi Nycterida: & Sanguinẽ oculi: Aegyptii Merie: Aphri Aſiriſon. Romani pariter Græcis Anagallida dicũt. Duplex diuerſo floris colore anagallidis genus eſt. Habet. n. altera ceruleos quæ fœmina eſt: altera quæ maſcula puniceos flores. Breues ſunt Anagallides frutices in terra iacentes: foliis in quadrangulo caule paruis: & modice rotundis: helxines figura: Semen hñt circinatũ. Leniẽdi uis utriq; eſt. Inflãmationes arcent. Surculos extrahunt. Cohibẽt quæ paſcẽdo ſerpunt. Gargariſſatus earum ſuccus capitis pituitas per os purgat. Purgat & naribus inſtillatus. Idem dentium dolores finit a cõtraria nare inſtillatus. Purgat cum melle attico oculorum albugines. Prodeſt hebetibus itidem oculis. Bibitur utiliter etiam cõtra uiperarum morſus cum uino. Succurrit & renum cum urinæ malo aliquo doloribus: iocinoroſis & cutem ſubeuntibus aquis. Ferunt Anagallidem cui cœruleus flos eſt p cidentem ſedem compeſcere: cui uero puniceus proritare.

INTERPRES.

n Ouerunt non tñ in hortis & aquoſis naſcentem Anagallidẽ ut Plinius ait: ſed poſt meſſem in aruis ẽt florentem in Ethruria pueri innuptæq; puellæ matres atq; uiri ut Maro cecinit: maxime uero oium quæ aſperiorem & decolorem a natura cutem accæperunt mulieres ad læuorem nitoremq; uultus ſucco eius inter nos utentes. Nec quicq̃ huic ſcriptori certius reſpondet: duplex in flore color: quadrãguli caules: iidemq; per terrã ſparſi: & parua nec toto ambitu rotũda folia. Calcatur ubiq; in aruis: nihilq; deſpectius nũc Anagallide eſt: cum tñ in antiqua medicina multus fuerit eius uſus, numerauitq; eam Paulus Aegineta inter ea quibus caput purgat: iuſſeritq; ſuccum eius naribus in eum uſum infundi. Ob quam cauſam nõ demirabitur aliquis in humili & neglecta nunc ab omnibus herba tam multas appellationes. Plerunq;. n. fit ut ubi maior fortunæ & uirtutis gloria ſplẽdet: illic ẽt numeroſus noium ambitus audiat. Plinius ex tam multis quæ nunc in ſcriptore hoc numerant unum tm̃ rettulit Anagallida dicens aliquos Corchoron uocare: quæ uox antiqſſimis græcis ad maledictum tranſlata eſt contra eos: qui in humili & indigna fortuna maiores ea honores ſibi quærerent. Frequenſq; in græcis dicterium eſt κόρχορος ἐν λαχάνοις: quod eſt Corchorus inter olera: qm̃ hæc neceſſarium gratum & utilem uſum habent: ille uero miſcet ſe quidem in horto oleribus: ſed ob humilitatem ſuam ſine gratia aut maioris utilitatis ſpe. Theophraſtus tñ lib. yiii. de planta℞ hiſtoria in puerbiũ & maledictũ trãſiſſe ob amaritudinem

κόρχορος
Corchorus

testatus est. Verba eius sunt. καὶ ἕτερα δὲ πλείω τούτων ἐν οἷς καὶ παροιμιαζόμενός ἐστι διὰ πικρότητα κόρχορος. τὸ φύλλον ἔχων ὠκιμώδες &c. Quod est & præter hæc plura alia: iter quæ & corchorus est ob amaritudinem in prouerbium translatus folio ocimi figura. Quod si hac ratione intelligendū id erit prouerbium contra eos dicetur: qui paratam homini uoluptatem & suauiorem rei alicuius usum tristi & amaro aliquo turbabunt. Fuerunt deinde qui colorem floris Anagallidi adiicientes puniceam: & qui aeritim idest aeriam a ceruleo colore nominarent genera eius potius distinguentes q̄ nouis appellationibus indicantes. Quemadmodum & Augitim a fulgore coloris & luce aeris quam græci αὐγὴν uocant alii pariter indicauerunt. A lacertis deinde notissimo insecto quas græci σαύρας dicunt sauritis appellata Anagallis fuisse credi potest: q̄m succo eius uiperarum morsibus antiquitas medere: quæ lacertis quadamtenus similes sunt: uel quod frequens hoc insectum i aruis inter Anagallides inueniatur. Acceditq; sententiæ huic testis Nicander in Theriacis suis σαύρην herbam appellans contra uenenata utilem. Quam ob cām mutata tantum nominis forma hic Sauritim ab aliquibus appellari dixit Non tamen ex Nicandro colligi & pro comperto haberi potest σαύρην ne ille anagallidem an aliam in olerum genere herbam sic uocet. Nosq; ad hanc rem coniectura magis q̄ ratione: aut aliorum auctoritate usi sumus. Fecit præterea similitudo ut hirundinaria & alicaccubus alterius generis herbæ sola appellatione in anagallidum censum & nomenclaturam uenerint. Et hæc pro tam multis anagallidum nominibus dicta satis sint. Cætera enim incognita nobis aliis docenda relinquuntur. Restituimus huic capiti etiam quod in eo perierat mederi. s. Anagallides præterq̄ iocinorosis cutem subeuntibus aquis. Id enim in excribendo relictum a librariis fuerat: Nec nisi in antiquissimis græcis & latinis seruabatur.

DIOS. DE Hedera. Cap. clxviii.

Hisson sunt qui Cittaron: qui Cissaron: qui ab aureis corymbis chrysocarpon: qui q; poetæ ea coronantur poeticam frōdem: qui a corymborū figura corymbiam: qui Cission: qui a Baccho Dionysion. i. bacchicam: & Erithranum: qui a gente Persidem: qui Cemon: qui Asplenon appellent. Galli Suibiten. Romani Hederam dicunt. Plures habet hedera si singulæ numerentur species differentias: genere uero præcipuas tantum tres. Candida enim quædam: & nigra quædam est. Tertia priuatim helix quasi clauicula appellatur. Cādidum fert fructū candida: nigrum crocatum ue nigra: quam uulgus bacchicam uocat. Sterilis herix est tenuibus uiticulis: breuibus: angulosisq; & concinnioribus foliis. Natura olum in medicina acris est. Adstringunt: neruis nocent. Flores cuiuscunq; generis trium digitorum carptu: intestinorū tormina bis per diem cum uino poti emēdant. Quinetiam cera excæpti utiliter ambustis illinuntur. Medentur lieni tenera folia in uino decocta: aut cruda cum pane coacta. Infundit naribus foliorū corymborumq; succus additis irino unguento: melle & nitro: facitq; ad antiquos capitis dolores. Inspigitur & in eundem usum cum aceto & rosaceo. Infundit præterea purulentis auribus & in earū dolore cum oleo. Faciunt nigræ hederæ poti succus & corymbi corporis langorem: turbantq; mentem largius sumpti. Leniunt dentiū dolores acini quoq; ex corymbo hederæ decerpti cum rosaceo in Malicorio calefacti & in contrariā aurem instillati. Denigrant illiti capillum hederæ corymbi. Omnium generum ulceribus & quæ cacoethe etiam. i. dolosa uocant: ambustisq; in uino decocta folia medētur. Emendant itidem illita discolorem & ceu sole adustam cutem ut præmonstratū est decocta. Cient menses triti & appositi hederæ corymbi. Idem drachmæ pondere a purgatione fœminis poti sterilitatem faciunt. Quin etiam foliorū pediculi madentes melle fœminarum naturalibus subditi menses & fœtus ex utero trahūt. Tædia narium graueolentiam & quæ in naribus exeduntur purgat & sanat hederę succus. Depilat hederæ lachryma pediculosq; inuncta necat. Phalangiorum morsibus succurrit potus cum aceto hederæ succus.

INTERPRES.

Numerantur a Plinio uiginti hederarum genera foliis: corymbis: uiticulis: altitudine: humilitateq; & usu diuersa: omnia a Theophrasto diuersis locis accæpta. Copiosiorq; ille generū

numerus

numer⁹ quē in ore oīum fuisse quodā uerisimile ē occasionē ut nos credim⁹ scriptorē hūc exscribētibus attulit ut a principio stati hederarū historiæ tā multis tā diuersis appellatiōib⁹ nō una noīa ferẽ plāta: sed uni⁹ plura numerarent gnā. Licetq; satis legētib⁹ futur erat: un tota repetēda illis res eēt breuiter signasse: nihilomin⁹ qm̄ plures huiuscemodi uoces corruptæ in hoc scriptore legebāt nō penitus inutile fore credidimus in itegrū eas restituere: & q̄tenus licet eas exponere. In quo scriptoris huius ordinē seruabim⁹: q cū κίσσον cōi appellatiōe pposuisset q̄ primū subiecit κίσσαρον & κίτταρον ab aliq̄b⁹ ēt dici nullo in diuersis lr̄is illis discrimie Siqdē antiq̄ssimi athenieēses duas lr̄as σ. s. & τ. pmiscuo usu alternabāt: & ut in plerisq; aliis factū dephēdimus ἐκ τοῦ κισσοῦ κίσσαρον posteriores fecerūt: nulla significatiōis sed sola uocis mutatione. Addidit mox Dios. eādē a quibusdam χρυσόκαρπον dici: q̄ uox a Plinio ex aureo acinorū colore nigræ hederæ tribuit. Quā deinde hic poeticā uocat in eodē nigræ hederæ gn̄e cōstituēda est Honoris prærogatiua hæc illi fuit q ea coronarent poetæ Sequit mox corrupta uox κορυμβήθρα. κορυμβίας. n. auctore Theophrasto legenda est κίσσιον prꝫterea hederā diminutiua forma q̄si hederulā uocari hic ēt ait: uerꝫ cōi oībus appellatiōe illa certū genus signat qd Plinius rigere ait & sine adminiculo stare. Bacchicā uocari ēt dixit nulla certi gn̄is ut nos credimus appellatiōe sed honoris tm̄ cā q Bacchus ex india in græciā eam attulerit: & si Plinius maximis oīum aliaꝝ corymbis hāc eē testet. Excipit hāc incerta uox nobis nisi pro ἐρυθρὸν: ἐρυθρὸν legendū sit: qd genus Erythranū Plinius a colore appellat. Quin etiā Persida a regione eandē uocat. Asplenon uero nō qa uere aspleno similis sit: sed q lieni medeatur. Quæ oēs a principio diximus falso appellatiōes dicunt: qm̄ in diuersis generibus notæ magis q̄ appellatiōes sunt. Eas ut a principio diximus ex Plinii lib. xvi. Theophrasti uero de plātaꝝ historia tertio repeti a uolentibus & cognosci certius pn̄t. In eo tm̄ qd ambo illi & hic helicē appellant non cōueniunt sibi graues auctores. Hic ait sterilē helicē esse: Viticulas tenues hr̄e: folia parua: angulosa & rubra: q in Theophrasto & Plinio aliter tradūt. Sūtq; Theophrasti de helice hæc uerba καὶ περὶ φύλλοις πλεῖστον διαφέρει. τῷ τε μικρότητι καὶ τῷ γωνοειδεῖ καὶ εὐρυθμότερα εἶναι. Quæ Plinius latinis sic reddidit. Plurimas differētias hēt helix qm̄ folio maxime distat: parua sunt & angulosa: concinnioraq;. Ex eo suspicari cōtigit qd in hoc scriptore ἐρυθρά. i. rubra est εὐρυθμότερα: i. concinniora legi forsitan posse. Attestaturq; suspitioni huic nr̄æ in nulla hedera rubēs color: auxitq; eā q in antiquioribus latinis Serapione. s. & uetustissimo oīum Dioscoridis codice quē habemus pro rubore crassitudo legitur: indicantq; eē hoc genus foliis paruis angulosis & crassis: Videntq; crassa dixisse quæ Plinius cōcinniora & Theophrastus εὐρυθμότερα dicunt: qn̄ græci εὔρυθμον inter cætera dicunt: τὸ καλῶς διακείμενον q̄si ea lætitia lætū qua Maro lætas in Georgicis suis fruges appellauit. Quas oēs ob cās: presertimq; qa nusq̄ rubens color in hedera aliq̄ uisus nobis ē a rubro colore q passim in cūctis græcis legit ad cōcinnitatē eam trāstulimus uocē. Est prꝫterea nō multo post locus pariter nobis suspectus ubi hic ait nigræ hederæ succū corymbosq; potos langorē facere ἀτονίαν in græcis legit: q uox infirmitatē & ad oīa impotentiā corporis significat. Dubitauimusq; qm̄ Plinius ait hederæ nigræ corymbos steriles ēt uiros facere nō ἀτονίαν sed qd ad ἀτόκιον ptineret aliqd legendū illic esse: quæ uox ut sæpe alias diximus ad sterilitatē pertinet facili lubricoq; lapsu in una lr̄a ab altero in alteꝝ sensum: non tm̄ ob eā suspitionē aliquid mutauimus cōtenti legentibus eam signasse. Sumpsimus ex Plinio ēt quod nō procul a fine dictū est tædia nariū grauecolentiāq; purgare naribus instillatū hederæ succū. δυσωδίας. n. & συμπεδόνας intelligit Dios. ὀζαίνας notissimum medicis in naribus malū & quod ab ingrato odore nomen inuenerit carnis corruptione illic facta: q qm̄ fere incurabilis est tædii appellatione eam indicauimus. Siqdem ueteres honesta appellatione hac dixerunt fistulas uomicas diuturnaq; ulcera. Qualia in cruribus præcipue durant nullis medicamentis cedentia: perpetuisq; doloribus & sordibus hominem uexantia. Tædia

DIOS. DE maiore chelidonio. i. maiore hirūdinaria herba. Cap. clxix.

Helidonion maius sunt qui pæoniā: qui crateā: qui aubium: qui glaucium: qui pandioniā radicē: qui philomedion: q othonion appellent. Galli othonā. Aegyptii mothoth: Daci crustanē: Romani Fabium & Cheliddoniū dicūt. Cubitalē pfert caulē: & aliqn̄ maiorē hirūdinaria maior: gracilē: adnatis multis foliosis. Folia hēt ranunculo herbæ similia: teneriora tm̄: & cum cœruleo colore aliquo: iuxtaq; singula folia florē uiolæ similē. Succus illi diluti aqua croci colore ē: acer: odoratus: cū amaritudine aliqua & odoris grauitate. Radix in superiore parte illi una est: in inferiore plures croci radicib⁹ similes. Fructus cornuti papaueris modo gracilis: lōgus: pineæ nucis figura in quo exigua semina sūt: papaueris seminib⁹ maiora. Prodest oculoꝝ claritati maioris hirundinariæ herbæ succ⁹ in æneo uase in carbonibus addito melle decoctus. Exprimit aūt succus ex foliis radicibus & caule incipiente æstate: siccatusq; in umbra conformat in pastillos. Medet suffusis felle

radix cũ aniso & uino albo potaṫ. Sanat itidẽ ulcera quæ a serpẽdo herpetas uocant ex uino emplastri modo imposita. Quin etiam cõmanducata dentiũ dolores finit. Crediṫ hirũdinaria herba hæc nomen sibi inuenisse q̄ hirundinũ aduentu ex terra pdit: discedẽtibus uero iisdẽ marcescit. Tradiderũt pterea aliqui siqs ex hirundinis pullis in nido lucẽ amiserit matrẽ hãc herbã oculis admouẽtẽ cæcitati eius mederi.

INTERPRES.

f Ecit hirundo quã græci chelidona uocant notissimæ auis notissimæ oĩbus ẽt nunc herbæ nomẽ. Vtq; id p cõperto est: sic cõtra nõ satis certũ qd sibi & aui tam cõe fit: qd ue inuicẽ agẽtes patiẽtes ue cõicato noĩe inter hoĩes censeanṫ. Duas hic tñ retulit cãs quarũ altera a tpe quo pdit ex terra redeũti ad nos appetente uere aui huic cõi: altera a ptãte & ui eius qua oculis & eoꝝ claritati mederi hirũdines credanṫ: quã Celsus lib. vi. capite. vi. his uerbis damnauit. Nihil aũt cõmodius est (de ĩbecillitate aũt oculoꝝ agit) q̄ sanguine uel colũbæ uel palũbi uel hirũdinis ungere. Neq; id sine cã fit cũ hoꝝ acies extrinsecus læsa interposito tpe in antiquũ statũ redeat celerrimæq; hirũdinis. Vñ ẽt locus fabulæ factus est per parẽtes id herba restitui qd per se sanescit. Aristoteles ẽt. iiii. de gñatione aĩaliũ libro eiusdẽ snĩæ antiqor & grauior testis est. Cũ. n. de quibusdam ageret auibus q̄ impfectos & cæcos excludũt pullos suos post multa q̄ ad hãc rem dixerat subiecit. Quãobrem siqs nup genitaꝝ hirundinum oculos ppungat rursum incolumes reddenṫ. In quo aĩaduertendũ est nõ aduersari hoc imutabili naturæ decreto quo ea uoluit a priuatiõe ad habitum nullibi regressum esse. Hoc. n. aliter se hẽt. Nec eadẽ rõ est in his q̄ fiunt & q̄ facta iam sunt. In factis a priuatiõe ad habitũ nullus est reditus. In his aũt q̄ fiunt ẽt si læsum corruptumq; fuerit aliqd fieri & oriri denuo põt: talesq; nup ex ouo exclusi hirundinũ aliarumq; multaꝝ auiũ pulli sũt: psertimq; eaꝝ q̄ multos pariũt cæcos nec dũ absolutis oculis pullos suos excludẽtes: quales cornix: pica: passer & hirundo est. Eãq; ob cãm nos qd in scriptore hoc erat νεοττῶν q̄ uox auiũ pullos nõdũ nido expulsos græcis significat nup exclusos in nido diximus ueteꝝ auctoritatẽ & naturæ legem hãc secuti. Nõ iõ penitus falsum sit læsos ab exclusione statim & cũ adhuc fiũt auiũ oculos instaurari posse. Et qd ad hirundinariã herbã ptinet meminisse oportebit q̄ claritati oculoꝝ prosit eius succus iõ credidisse impitos qd p se sanescit in hirundinũ pullis: ope eius herbæ fieri. Quod totũ nouisse Plinius uiṫ li. viii. capite. xxvii. uexatos nam cæcos hirundinũ oculos ope hirũdinariæ herbæ ad integritatẽ restitui dicẽs. Relinquiṫ itaq; ut ab aduentu eius auis nomẽ hirũdinaria herba inuenerit: & ex quo auis & herba simul pñtẽ iam anni nouitatẽ indicant meminerimus liberalẽ hũano generi naturã alterutra rõne ueris aduentũ mortalibus ostẽdisse ut sicubi forte nõ nascere tur herba auis id tps significaret: & si quo timẽs sibi aut antiquæ iniuriæ & cædis memor ea auis nõ aduolasset illic pferẽs se herba noui anni lætitiã & nouoꝝ operũ auspicia agricolis idicaret. Credimusq; nos quondã ex agro uenientes plata hac herba non minus q̄ urbanos uisa aue identidẽ dixisse qd in eqtibus suis græcoꝝ lepidissimus comicus ait. σκέψασθε παῖδες οὐχ ὁρᾶθ' ὥρα νέα χελιδών repetitaq; sæpius auis eius appellatiõe cõe nomẽ factũ herbæ ẽt fuisse. De quo satis dicta hæc sint. Nã qd ad alias appellatiões ptinet a silitudine pæonia hæc ipsa dicta est: quẽadmodum & Pandioniam radicẽ facile rõcinabiṫ aliqs a Pandione Atheniensiũ rege dictã: quẽ pchnes q̄ in hirundinẽ cõuersa est patrẽ fuisse fabulati poetæ sunt. Reliquæ nõ satis certũ nobis habent intellectũ: eãq; ob cãm relinquunṫ: nisi forte qd hic ait philomedion ẽt dici a prochnes sorore errore noĩs factũ fuerit. Quod si accipiendũ sit philomelion legenda tunc uox illa erit. Non relinqmus illud tñ othonniã abothõna herba dici ea rõne quã nõ multopost in Othõna dicemus. Nota hirũdinaria hæc & altera de q̄ mox dicemus. Eã Theophrastus lib. viii. de plantaꝝ historia nõ pdire ex terra sed florere in aduẽtu hirundinis dixit. Eãq; ob cãm nihil nos de historia eius ultra agemus. In his uero q̄ ad medicinã ptinẽt ex quo hic ait acrẽ hirũdinariæ succũ esse: ne uiçinitate noĩs decipiaṫ aliqs qd

Acidus sapor acidi & acris saporis discrimen sit breuiter ex euentu dicemus. Incidit: diuidit: extenuat: laxat: & sine calore purgat acidũ: acre in extenuando & purgando pares acido uires hẽt: differt tñ q̄ acidum

Acer sapor refrigerat: acre calefacit: & pter hæc q̄ acidum retundit: acre extrahit: discutit: erumpit: & crustas ignis mõ facit. Diximus hoc capite suffusis felle mederi hirũdinariæ herbæ radicẽ quotidianũ & notissimũ mali genus indicantes qd interptes alii a cœlestis arcus colore mõ arquatos mõ a pallorẽ

Suffusio fellis auri auriginẽ: mõ regiũ morbũ q̄ elegantiore gñe dietæ curari crederẽṫ: mõ eadẽ nobis uoce fellis suffusiões toto hoc opere noĩauerunt: uarietate illa uocũ q̄ oẽs latinæ & honestæ sunt latinam rem augentes & illustrãtes. Nobis placuit electã semel in eius mali indicatiõe ppetuã seruare: & ex tã multis eã eligere q̄ magis ex re & mali natura eẽt. Siqdẽ Galenus in diffinitioĩbus suis icteron ait. Sic n. græcia cõcolori aue q̄ latinis galbula ẽ appellauerũt χολῆς ἀπόχυσις εἰς τὸ δέρμα eẽ. i. fellis i extimã cutẽ suffusionẽ. Qua uiridi in luteo colore quo auis illa maiore pte corpis & cœlestis arcus est sũma corpis supficies decoloreṫ, albescãtq; alui excremẽta: & hæc pprie græcis icteros latinis uero fellis suffusio ẽ. Antiqores tñ græcoꝝ medici qm̃ diffundiṫ eodẽ mõ ẽt aliqñ bilis atra fuato & ĩ ea icteri noĩe. Colore eã distixerũt: nigrũ icterõ uocãtes. Quẽadmodũ in lupino supiore uolumĩe diximus.

DIOS. DE Minore hirundinaria. Cap. clxx.

Helidonion minus sunt qui agreste triticū uocauerint. Exigua herba est si-
c ne caule foliis ex radice pediculis pēdentibus hederę figura. Rotūdioribus
tn̄ minoribus: teneris & modice pinguibus. Radices habet ex eodē prodeū-
tes: paruas: multas tritici mō coaceruatas. Earū tres quatuor ue tm̄ in longitudinē
ꝓgrediūtur. Nascit̄ ꝓpe aquas & lacus. Acres hēt uires agresti papaueri qd̄ Ane-
monē uocant similes cutē exulcerantes. Scabiē & scabros ungues pellit. Ex radici-
bꝰ expssus succus ad purgationē capitis addito melle naribꝰ utiliter īstillat̄. Quī ēt
radicis eiꝰ decoctū mox cū melle gargarissatū caput cūctaq; pectoris uitia purgat.

INTERPRES.

Mendauimus ex antiquissimorū græcorū latinorūq; codicum fide in minore hirundinaria
e qd̄ male in impssis uulgatioribusq; πύρινον legebat̄. Diximusq; agreste triticū, i. πυρὸν uo-
carī minorē hāc hirūdinariā. Nec tm̄ antiquitatis fide & testimonio id fecimus q̄ ex histo-
ria scriptoris huiꝰ q hēc eā ait īter cætera radices tritici mō coaceruatas. Satisq; ꝑ ea dicta hæc sint.

DIOS. DE Othonna. Cap. clxxi.

Thonnā. Romani pariter græcis othonnā dn̄t. Sunt qui maioris hirundi-
o nariæ succū othonnā eē dicūnt: q glaucii herbæ: q florū cornuti papaueris:
nōnulli ēt cœruleæ anagallidis a pollaris q; herbę & papaueris mixtos simul
succos othonnā eē affirmāt. Sunt ēt qui Troglodyticæ cuiusdā herbę q̄ othōna uo-
cet̄ succū eē credāt: Nasciq; herbā in Arabia ēt quæ ad Aegyptū est erucæ foliis cri-
bri mō foraminibus multis & cōtinuis pforatis iisdēq; squalidis & paucioribus. Flo-
rem fert croci figura latioribus foliis. Quā ob cām crediderunt aliqui siluestris ane-
mones genus eā esse. Exprimit̄ ex ea succus ad oculorū medicinā cū purgari aliquid
oportet erodēs & q̄ claritati eorum officiūt oia exterens. Ferūt ꝑterea destillare ex
othōna humorē aliquē. Quē lotū: calculisq; oibus purgatū ī pastillos cōformant ad
eadē utilē. Ferūt ꝑterea aliqui lapidē othōnā eē in Aegypti Thebaide nascentē co-
lore candidū: magnitudine paruū: gustū erodētē calefacientēq; simul & adstringētē.

INTERPRES.

Vis audeat ætate hac nr̄a cui ꝑteritorū sæculorū negligentia & temporū iniuriis notissima
q quæq; adeo perierūt: ut q̄ in hortis ēt quotidie p se aut humano ope nascunt̄ ex antiquis
appellatiōibus signari & ostēdi digito nequeāt: qualis & q̄ quondā othonna fuerit dicere?
Scriptori huic & post eū cūctis aliis nō satis cognita: & ex aliorū fama historiaq; tm̄ tradita: quodq;
magis miremur oēs in diuersis penitus generibꝰ numerata: aliis succū: & hunc multarū simul & per
se herbarū: aliis herbā cuius longior sit historia: aliis lapidē in Thebaide Aegypti nascentē eā indi-
cantibus. Quo fit ut ꝑter ea quæ a posterioribus tradita de ea fuerūt nihil nos dicere & in tanta tot
scriptorū unius rei uarietate censere ualeamus. Plinius libro. xxvii. capite. xii. herbam tm̄ credidit.
Verba eius sunt. Othonne in syria nascit̄ similis erucæ perforatis crebro foliis: flore croci: quare q-
dā anemonē uocauerūt. Succus eius oculorū medicamētis cōuenit. Mordet. n. leniter & calefacit ad-
stringitq; siccando. Purgat cicatrices & nubeculas & qcqd obstat. Quidā tradunt lauari atq; ita sic-
catā digeri in pastillos. Quæ oia paulo minus q̄ iisdē uerbis ex hoc scriptore accepta sunt. Videt̄q;
Plinius relictis de othonna opinionibus aliis oibus in herbarū gn̄e eā ꝑ cōperto cōstituisse. Paulus
Aegineta de simplicibus sexto uolumine agēs non herbā hoc noīe sed herbæ succum in Arabia ad
Aegyptū nascētis appellauit. Idē eodē loco retulit & eodē quo hic scriptor mō dicere aliquos lapi-
dem ægyptiū eē othōnā. Hic ipse ꝑterea in cōfectionibus medicamentorū quorūdā othonnā interp-
tatus est maioris hirūdinariæ succū. Nos illud iāpridē cogitauimus & in eā partē inclinat animus
ut credamus sui gn̄is herbā oīno esse othōnā: quæ uero alia de ea tradunt̄ a uiriū & ꝑtātis similitu-
dine ab aliqbus credita dictaq; fuisse: & ex eorū rōne quæ græci ἀντιβαλλόμενα. i. ut nostræ ætatis
medici uocāt qd̄ pro quo ad othōnā trāslata fuisse. Quod aūt dicimꝰ huiuscemodi ē. Pōt othōna
oculis mederi: atq; hic χυλίζεσθαι εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ ὅπου δεῖ ἀποκαθαίρειν: qd̄ ē exprimi ad ocu-
lorū medicinā ex ea succū ubi purgādū exterēdū ue aliqd sit. Quod totū pariter pōt hirūdinariæ
succꝰ de qua hic ait ἁρμόζει πρὸς ὀξυδορκίαν: qd̄ ē cōferre oculorū claritati. Causaq; hæc ut nos cre-

dimus fuit ut othōna hirūdinariæ ſuccus eē crederet:nō qa idē illi eēt:ſed q̄ idē poſſet:nec aliū de quā ex eadē hac pāte glauciū eē othonnā pariter tradidiſſe aliquos.Siqdē & glaucii (ut hic in eo dicet) χρῆσις ἐστὶ πρὸς τὰ ὀφθαλμικά:qd eſt:Vſum Glaucii ad oculoꝝ medicinā eſſe:quib⁹ cornutū papauer ēt:anagallis:apollinariſq; herba pariter utiles(ut ex earū hiſtoria medicinaq; legentibus patebit.Nos.n.breuitatis cā ſuis locis dicenda iteꝝ nunc relinquimus) ſucco ſuo in othonnæ appellationē uenerunt.Ex his facilis cōiectura eſt eius quod paulo ante diximus quia pro othōna quam nō facile oībus locis inueniſſe erat in Arabia & Troglodítis naſcētē a medicis alia illa imperari ſolerent iō credidiſſe multos ſui generis herbā aliaꝝ multaꝝ ſuccū fuiſſe:qui legitime deficiente ea in oculoꝝ uitiis ob æquales uires in uſu eſſet.Nec alia rōne ægyptius lapis othonna etiā creditus eſt:qm̄ ex eo.ſ.collyria ad eadem oculoꝝ uitia cōficerentur.Eum lapidē Barbarus æris colore quaſi χαλκόχροον ſecutus quorundam codicum fidem dixit:nos uetuſtiorum meliorumq; lectionem λευκόχροον ideſt candido colore.

DIOS. DE Muris auriculis herba. Cap.clxxii.

Yoſota.Sunt qui myoton:qui anthyllion:qui alſinem: qui myorthocon: qui myotoſplenon uocent:Aphri labatholabat.Romani muris auriculam dicunt.A muribus iō nomen inuenit q̄ eorum auribus ſimilia habet folia. Alſine item dicta eſt q̄ lucos quæ græci ἄλση uocant umbroſaq; & nemoroſa amet loca.Helxinæ herbæ ſimilis eſt humilior tm̄ & breuioribus foliis. Refrigerandi uires muris auricula habet.Oculoꝝ inflāmationibus accomodata:in quē uſum cum polenta emplaſtri modo imponitur.Inſtillat̄ præterea auribus in dolore ſuccus ei⁹ utiliter:inuniuerſumq; eadem helxinæ poteſt.

INTERPRES.

Atis cur myoſota & alſine herba hæc quondā dicta fuerit hic ſcriptor oſtendit:& qui græcas nouerunt lr̄as auditis tm̄ uocibus illis idē intelligēt.Plinius ēt libro.xxvii.capite quarto eā deſcribens ait:cum prorepit muſculoꝝ aures foliis imitatur.Cuius animalis uox aliis appellationibus cōiuncta eandē cām hēt.Siqdem myoton muris aurē pariter ſignificat:& myotoſplenō ex muris aure & aſpleno herba cōpoſita uox eſt:q̄ ab altera muris auricula ad priorē hanc tranſlata fuit.Siquidem hic in ea q̄ paulo poſt ſequit̄ Scolopendrio quæ eadē aſpleno eſt ſimilem eſſe dicet.Eſt illud in appellationibus his ēt animaduertendum de eadem herba doceri hoc loco ſub titulo myoſota:iterūq; in quarto ſub titulo alſines:eſſeq; eandē utrobiq; hiſtoriā eius & medicinā:iōq; cū ſemel hic de ea actū fuerit nō eſſe de ea iteꝝ agendū.Cū eo puenerimus iteꝝ legentes idem monebimus.Illud ēt ſignificaſſe uolumus quæ plerūq; inuenitur & quam nos aliqn̄ uidim⁹ muris auriculam altera & quæ ſtatim ſequitur eſt.

DIOS. DE Altera muris auricula herba. Cap.clxxiii.

Yoſota altera.Sunt qui diminutiua forma muris auriculā uocent. Plures ab una radice caules mittit aliquaten⁹ ab imo rubētes & cōcauos. Folia habet oblōga & anguſta:dorſo elato & eminēte:nigreſcētia:p interualla deinceps geminata:& in acutū deſinētia.Profert & ex alarū cauis tenues coliculos:in q̄bus floſculi cerulei anagallidis colore ſunt.Radix illi eſt craſſitudine digitali multis capillamentis fibrata:In uniuerſum ſcolopendrio ſimilis:minor tm̄ & maioris leuoris q̄ illa eſt.Medetur muris auriculæ huius radix oculorum ægylopis. Sunt qui helxinem ſui generis herbam myoſotida.i.muris auriculam etiam uocent.

INTERPRES.

Nū tm̄ nos uidim⁹ muris auriculæ gen⁹ alteꝝ.ſ.hoc & ſecūdo loco a Dioſ.traditū:mīdētq; ſenſui oēs eius notæ.Prioris nullū inuenimus oculatū teſtē Antiqſſimi ēt latini Dioſcoridis codices poſteriorē hāc ſolā oñdunt.Quin ēt Plinii ætate ſiqs uerba eius ſagacius odoret̄ non ſatis certa res erat.Ait n poſt deſcriptam Alſinen;Sed aliam docebimus quæ iuſtius myoſotis uocet̄.Paulus Aegineta poſtremo unū tm̄ genus eius in ſexto pariter agnoſcit.In oībus tm̄ græcis duo capita hæc legunt̄ quo uertimus mō ubiq; ſcripta:eāq; ob cām qualia erant latinis reddita.

DIOS. DE Satiua Iſatide. Cap. clxxiiii.

Satim ſatiuam ſunt qui augion:qui icnen uocent. Magi aruſion. Romani lutheam dicunt.Herba eſt qua tingendis lanis infectores utuntur. Plantaginis folia habet pinguiora tantum & nigriora:caulē duobus cubitis altiorem.

rem. Tumores panosq; omnes discutiunt illita Isatidis folia: crueta glutinãt uulnera: sanguinis eruptiones sistunt: ulcera quæ phagedænica & a serpendo herpetas dicunt: sacros ignes: & exedentia sanant.

INTERPRES.

n Ihil nunc Isatide notius. Maximumq; sibi uectigal ex ea fecerũt qui Tiphernates agros ad Tyberim oẽmq; regionis eius tractum neglecta omni alia annona hac tñ herba cõserũt. tantus nũc tinctis colore eius lanis honor est. Guadum nr̃a ætas appellat. Apuleius in commentariolo illo quod de aliquot herbis reliqt alutam ab Italis uocari ait. Quæ uox q̃ integra in eo scriptore sit nõ satis cognitũ nobis est: qm̃ nihil herbæ huic cũ corio. Quæcũq; aũt ea futura sit eã credimus esse quã hic pariter uitiosa uoce rutam a Romanis uocari ait cõe nihil aut simile illi habentem. Non tñ abre est ex ruta & aluta uitiosis uocibus neq; Isatidi conuenientibus tertiã aliquam suspicari lutheam. s. quã Romani aliquot scriptores inter colores retulerunt: Vitruuiusq; praesertim ad extremũ septimum uolumen dicens qui nõ possint ꝓpter caritatem chrysocolla uti herba quam lutheam appellant cœruleũ inficere. Barbari quondam tingendis corporibus suis tam uiri q̃ fœminæ ea utẽtes glastũ uocabãt. Eratq; in tingẽdo ꝑcipuus eius usus. Antiqores græci latiniq; inter siluestres lactucas eã numerauerũt. Plinius lõgissime de ea egit. xx. uolumine capite septimo.

DIOS. DE Siluestri Isatide. Cap. clxxv.

i Satim agrian sunt qui Icnẽ paruã. Romani lutheã minorem dicunt. Satiuę similis siluestris isatis est: folia tñ maiora hẽt ad lactucæ folia accedẽtia: caules tenuiores: diuisionibus multis: rubescẽtes in sũmo ueluti folliculos linguaꝝ figura multos pendulosq; habentes: In quibus semen est. Florem fert lutheũ & gracilem. Põt eadem antedictæ: lienosis pota utilis & emplastri modo imposita.

INTERPRES.

a Bundabant in siluestri Isatide multa quæ ab eo quo nos desiimus loco in aliis legunť: eãq; ob cãm curtum minusq; oi ea parte nos fecimus hoc caput nec sine rõne ut credimus: qñ i antiqssimis græcis quos licuit uidere nulla ea est. Neq; is quẽ nos habemus lõgissimæ antiquitatis latinus Dios. id habet. Quodq; pluris facere nos decet ꝙ absurdum uř post utriusq; isatidis decreta hunc ipm scriptorem quæ a se facta fuerant dãnare: legentesq; his uerbis monere. Cæteꝝ scire oportet falsas esse descriptiones has &c. Cũ liceret quæ male icœpta a se fuissent antequã ederentur in melius & qd ueꝝ esset mutare. Accreuit ea pars scriptori huic ab aliquo q aut certius de isatide oia nouisset aut nouisse se crederet. Multa huic scriptori hac rõne adscripta a medicis: a librariis deinde illi cõmixta & inserta mala insitione in unũ corpus coaluerũt. Quæ nisi diligentius & cautius excutianť & purgenť multis locis usum eius & gratiã dehonestabunt. Est illud etiã hoc loco repetendũ qd nõ multo antea in Arabide dictũ a nobis est abundare. s. hoc loco qd Isatidem stati sequiť Arabidis caput De ea. n. qcunq; ea sit qd oportebat dictũ hoc ipso uolumine fuit.

DIOS. DE Telephio. Cap. clxxvi.

t Elephion. Sunt q agreste sedum & q̃ agrestẽ portulacam uocent. Aegyptii Anoth: Aphri Atirtopuris: Romani illecebrã siue Telephion dñt. Foliis & caule similis portulacæ est. Binas hẽt alas in singulis folioꝝ geniculis excauatas. Ramuli sex septẽue a radice ꝓdeũt cœruleis foliis pleni crassis: glutinosis: carnosisq;. Flores illi luthei sunt aut cãdidi. Nasciť uere locis cultis inter uites. Sanãt folia sex horis emplastri mõ iposita uitiligin͂e quæ leuce priuatim diciť. Verum oportet post hæc farina hordeacea hydrelæo macerata locũ illinire. Quin etiã uitiligines emẽdant ex aceto in sole imposita. Sed ubi inaruerũt exterendus locus est.

INTERPRES.

t Elephiõ. xxvii. uolumine capite ultimo breuius certiusq; scriptore hoc Plinius descripsit. Nihil tñ nõ acceptũ ab eo est. Quo fit ut suspicemur uitiũ aliqd in historia Dios. eẽ. Sũt .n pleraq; parum certa: nec sequaci uerboꝝ serie tractata. Nos tñ nihil mutauimus: monemusq; tñ ꝑter sex horas quo temporis spatio hic iubet leucem Telephii foliis illini addere Piniũ ternis mensibus id faciendum esse: quod in scriptore hoc desiderari posse uidetur. Manifestam tñ causam id non habet: longiusq; id tempus merito alicui pro rei necessitate uideatur.

PEDACII DIOSCORIDAE ANAZARBEI DE MEDICA MATERIA. LIB. III.

Radidimus charissime Aree duobus hacten⁹ libris omnem de aromatis: unguentis: oleo omni: arboribus: earũq; fructibus: & lachrymis: animalibus itidem: frumentaceis: oleribus acrimoniãq; habentibus herbis rationem. In hoc qui tertius propositi operis erit de radicibus: succis: herbis: seminibusq; tam domesticis: & quæ in quotidiano uitæ usu sunt q̃ his quæ solas medicas habent uires agemus.

INTERPRES.

Redunt facile aliqui quemadmodũ quotidie a multis qui nolunt aut nesciunt uoluntatis suæ certam rõnem reddere iactari audiunt Velle suum cuiq; est nec uoto uiuit uno: cum res exigit mutatis paucis posse quẽpiam pariter dicere Scire suum cuiq; est nec sensu uiuitur uno. Non enim adeo dissimilis utriusq; ratio illis uidet ut imperata hac uenia non liceat quod senserint in medium afferre: & si contra aliorũ sententias & decreta id fuerit cõmuni defensione illa usi quõ id scierint cogitandum aliis relinquere. Fecerunt id ante nos scriptoris huius interpretes alii multis locis: nec minus hoc capite ẽt. in quibus nulla eorum quæ dixerũt reddita ratione contraria post se sentientibus non leuem reliquerunt laborem: presertimq; nobis qui negligentiæ tarditatisq; nostræ non leues poenas damus coacti tam multis locis diuersitatis nostræ ab eis causam reddere: quæ sane multa & in multis est & si non semper signata fuerit. ¶ Quod aũt in tertii uoluminis huius proemio non est illis & nobis idem ultimum i eo legitur συμφύλων τε καὶ φαρμακωδῶν quorũ alter quæ cognata his existere medicataq; uideantur. Alter: quæ & uernacula consuetudine usurpantur: quæq; pluribus scatent remediis uertit. Nos uero tam domesticis & quæ in quotidiano uitæ usu sunt q̃ his quæ solas hñt medicas uires. Nolumus nos quid quomodoue in his illi scierint ostendere Eorũ enim aut aliorum pro eis opus & labor hic erit. Nos rem nostram tñ tuebimur quæ sic se habet. Proponit hic scriptor numeratq; quæ tertio hoc sui operis uolumine docenda a se erunt: radices: succos: herbas: & semina: & in cunctis generibus his quæ domestica & in quotidianæ uitæ usu sunt: & quæ ad faciendam rõne aliqua homini medicinam tñ pertinent. Primũq; illud genus σύμφυλα secũdum φαρμακώδη appellat. Respõdentq; duob⁹ his generibus quæ deinceps toto hoc uolumine suis locis tractata numerantur. ¶ Siquidem in priore illo censu & ordine origanus: mẽta: nepeta: satureia: pulegiũ: ligusticum: pastinaca: anisum: apium: olusatrũ: foeniculũ: daucus: pluraq; alia: quorũ quotidianus in uita usus est deinceps describuntur. ¶ In posteriore agaricũ: gentiana: centaurium: aloe: stæchas: sertula campana: panax: cyminum, silphium: euphorbiũ: & ne longiores simus quæcunq; alia nullũ habẽt in uita & sanitate usum: neq; a nobis ex horto: sed ab herbario medicoq; & ex remediorũ uitæ thesauris urgente malo aliquo repetunt. Nec quicq̃ duplici hoc plantarũ censu & ordine in tertio hoc libro certius deprehendere est: Indicatq; hoc primũ res ipsa & disciplinæ ratio: sed nõ minus idem ẽt ostendunt uoces illæ & uocum certa significationis æstimatio. Quibus & hic & alii usi sunt. Siquidem in proemio operis hic ait plerosq; reprehendens τὴν πᾶσι σύμφυλον καὶ γνώριμον ὕλην tñ docuisse: quod est. Omnib⁹ domesticam & notam materiam: dico aũt domesticam qua domi quotidie aut sæpius utimur: quales in usu hominis fruges aliquæ sunt & ex horto olera oia: ex siluestribus aliqua itidem quæ nos omnia domestica auctore Celso appellauimus. Et in sexto cum uenenorum omnium censum ageret numeraretq; animalia: plantas: radices: metallica ultimo loco subiecit. τῶν δὲ συμφύλων οἶνος ὕδωρ &c. quod est. Ex his aũt quæ quotidianũ usum habent: & domi seruantur uinũ passum: & aqua à balneo celeriterq; cursu simul uno impetu: & sine respiratione pota ueneni maleficiũ hñt. Nihil hac descriptione certius in qua ex enumeratis in eã rebus sine periculo constituat σύμφυλα esse qualia nos diximus. Quo magis Barbarum demiror qui hoc loco aliud significare σύμφυλον crediderit q̃ illic quẽ locũ apte & foelicissime uertit domesticos liquores uinũ aliaq; illa appellãs. Ex his facile est intelligere nihil significare aliud q̃ ea quæ diximus σύμφυλα: esseq; quotidiani usus in sanitate quæ appellatione illa indicant. Quẽadmodum & quæ φαρμακώδη: quæ solum in medicina usum hñt. Notissima.n omnibus uox φάρμακον est & ab ea factum φαρμακεύεσθαι uerbum nihil significans aliud q̃ uiolento remedio aliquo & quo nõ nutriat sed purget tñ corpus medicinam tractare. Testes significationis huius Celsus primo libro pluribus locis græcorũ medici oẽs & pter eos Theophrastus: qui libro nono de Plantarũ historia regiones φαρμακώδεις Arcadiam & laconiã dixit & lac φαρμακῶδες quod ex his herbis concæptũ esset quæ purgandi uires tñ haberẽt. Et hoc est quod hic scriptor ait in alterutro genere σύμφυλον καὶ φαρμακῶδες. Significẽtne id aũt quæ alii interpretes cognata & uernacula dixerunt legentes nouerint. Nos qđ didicimus & scimus diximus censendi locum de tota hac re aliis relinquentes.

DIOS. DE Agarico. Cap. ii.

Garicon. Romani pariter græcis agaricum dicunt. Radix fertur laserpicio
a æqualis Agaricum esse: non tamē densa laserpitii modo superficie. Tota si quidem rara est. Genere differt agaricū: estq; in eo alterum mas alterum fœmina. Bonitate antecedit fœmina rectas intus pectinum modo uenas & diuisiones habens. Masculū in se ipsum conuolutū rotundumq;: & undiq; concretū est. Eundem habet utrūq; gustum a principio dulcescentem: mox cū diffundi per os cœperit amarum. Nascitur siluestribus & incultis sarmatiæ locis. Ferūtque aliqui plantæ radicem agaricū esse. Quidam in truncis arborū ex corruptiōe fungorū modo fieri. Nascitur & in Galatia Asiæ Ciliciaq; in arboribus: uerū friabile & infirmū. Habet Agaricū adstringendi uim calefacitq;: facit ad tormina: cruditates: rupta: conuulsaq; obolorq; duorq; pondere. Daturq; in febre cum mulsa aqua: ubi febris absit cum mulso. Datur idem utiliter drachmæ pondere iocinorosis: suspiriosis: suffusis felle: intestinorq; torminibus: renū cum urinæ malo aliquo doloribus quos nephritim uocant: urinæ angustiis: strangulatu uuluæ procidentibus: & sine manifesta cā decoloratis & pallidis. Datur & tabidis cum passo: lienosis cum aceto mulso: & cibum non continentibus in stomacho ut est cōmāducatum & potum nullo alio addito liquore. Datur pariter & acida ructantibus. Sistit Agaricum sanguinis excreationes trium obolorū pondere cum aqua sumptum. Facit & ad coxendicis articulorumq; dolores & comitialem morbū pari pondere cū aceto mulso sumptum. Trahit idem menses: & cōtra muliebrium locorq; inflāmationes fœminis utiliter datur. Febrium cū tremore algores ante accessiones datum soluit. Aluū unius alterius ue drachmæ pōdere cū mulsa aqua potū purgat. Aduersatur præterea uenenis drachmæ pondere in diluta uini potione datū. Serpentium ictibus & morsibus pondere trium obolorum cum uino potum egregie succurrit. Omnibus in uniuersum interioribus uitiis accomodatum est pro uiribus & ætate sumentium datum: aliis cum aqua: aliis cum uino: aliis cum aceto mulso: aliis cum mulsa aqua.

INTERPRES.

Vnt in Agarico multa quæ in antiquioribus & melioribus græcis aliter q̄ in impressis le-
f guntur: & inter ea quæ nihili & quæ multifacienda sunt. Quæ negligi sine periculo possunt pro συμφυὴς συμπεφυκὴς est: Eadem. n. utriusq; significatio & pro δένδρων ῥιζῶν: quo loco hic. f. ait nasci agaricū in trūcis ut cōis habet lectio arborq;: ut meliores codices radicū. Diuersitatem autē hanc fecerunt non satis noti quondam agarici natales asserentibus aliis radicem esse: aliis arboribus fungorū modo adnasci. Illa pluris facienda & diligentius pro hominis salute aiaduertēda. Sit ne post cruditates dicēdū mederi agaricū πτώμασι quæ uox lapsum & ex alto casum significat ut passim legit: an potius σπάσμασι. i. cōuulsis ut meliores græci habent. Sic ēt ubi post suspiriosos ἰκτερικοῖς quod est felle suffusis: ut in pluribus: an λειεντεριῶσι. i. intestinorū læuori ut in melioribus legitur. Nos in priore illo maluimus conuulsa dicere: in posteriore nihil mutauimus medicis de tota hac re censendum ex agarici uiribus relinquentes. Interim non fuerit inutile legētes monuisse quas nos in Agarico pectinū modo uenas & diuisiones dicimus: κτηδόνας uocare græcos exponereq; διαφύσεις esse: quod totā rem nō explet. Pectinis. n. ratio in nomine illo est quē græci κτένα dicunt: a cuius denticulata per longitudinem raritate & insectione græci in materia κτηδόνας dixerunt cursum & directionem eius in longitudinē ea forma ut quales in pectine sunt dentes: & inter duos dentes peruia spatia sic in materia recta feruntur in longitudinem uelut uenæ & inter eas ceu spatia distinguuntur quæ in multis arboribus naturalis compactio est. Plinius in fagis pectines sic directā materiā uocauit iterūq;. Inserta pectinū modo piceæ & abieti. Eūq; nos imitati exigente sic ēt re ipsa discurrentes pectinū mō uenas in Agarico diximus. Cruditates uero in morbis cōtrariam cocturæ cibi in stomacho fortunā. Quod uitiū quotidianū fere & populare est tam intemperanter ubiq; agimus. Quod erat deinde κακοχροίαις (quæ uox decoloratam corporis speciem significat) ex his quæ ueteres græcorū medici tradiderunt pluribus uerbis reddidimus: sine manifesta cā decoloratis & pallidis. ἀχροίαν id uitium Paulus Aegineta etiam appellauit: pluraq;

κτηδόνες in plantis

Pectines in plantis

Cruditates

ἀχροίαι

INTERPRES.

Vlgaris quotidianiq; usus cũ suo fructu herba capparis est:& quo cõmunior cunctis ubiq; gentibus & ubiq; nascens eo plures appellationes inuenit singulis eam suo nomine indicantibus. Quo fit ut exceptis paucis nullum habeant reliquæ intellectum. Cynosbatus tñ.i. caninus rubus ob hamatos quos habet rubo illi similes aculeos dicta capparis ẽ:quẽadmodum phyllostaphilon:q inter folia fructum quasi uuam fert:& si hic paulopost oliuæ comparauerit:sic petræa a natalibus suis quos inter lapides & rudera inuenit. Cur autem Sinapi Persicum a Romanis hic capparim uocari dixerit incertum nobis est:quemadmodum contra notũ omnibus capparim a cunctis rei rusticæ scriptoribus appellari. Vsum eius ante alios cibos in sanitate cõmendauit Paulus Aegineta:iussitq; sumi ex aceto mulso aut ex aceto & oleo. Monuit præterea excitare capparim cibi appetentiam:iecur:lienemq; laxare:& pituitam per aluum deiicere : idq; est quod hic ait aluum turbare.

DIOS. DE Lepidio. Cap. clxii.

Epidion quod quidam Gingidion uocant. Romani pariter græcis Lepidium appellant. Nota cũctis herbula lepidium est:sale inter salgama cum lacte seruatur. Habent folia acrimoniam & exulcerant: ideoq; in dolore coxendicis ad exulcerationem tritum cum inulæ radice quarta horæ unius parte impositum dimittitur. Imponitur & lienosis similiter. Pellit idem lepras. Crediturq; lepidii radix collo adalligata dentium dolores compescere.

INTERPRES.

Epidium cui eandem esse Iberida Paulus Aegineta in tertio testatus est capite de dolore coxendicis in quarto calefacientium ordine Nasturcio:præterq̃ q minus eo siccat simile est. A squamis nomen in græcis inuenit. Cuti siqdem impositũ tam ualide exulcerat:ut a cute squamæ pellantur. Idq; est quod Columella in carmine suo cecinit:Deiectura quidem fronti data signa fucoꝝ:Vimq; suam iccirco profitetur nomine graio. Quod Pli pariter dixit lepidiũ in facie cutem emendare. Eratq; feminis quondam hic lepidii usus:temperabaturq; unguine aliquo ut retunderet ardens uis eius. Vtebat eodem antiquitas ẽt quod tota Aegyptus & Syria nunc seruat ad adiiciendum lacti acorẽ:conficiendumq; id quod oxygala.i.acidum lac græci nominãt. Docuit id Columella libro.xiii.capite octauo his uerbis. Sunt qui satiui uel etiam siluestris lepidii herbã cum collegerunt in umbra siccent:deinde folia eius abiecto caule die & nocte muria macerata expressaq; lacti miscẽt sine condimentis & salis quantum satis arbitrantur:tunc cætera quæ supra pcæpimus faciunt. Nõnulli recentia folia lepidii cum dulci lacte in olla miscent:& post diem tertiũ quẽadmodum præcæpimus serum emittunt. Quin etiam in carmine suo idem scriptor ait. Ponitur & lactis gustus quæ condiat herba. Cui similiter Plinius itidem dixit. Vsus eius non nisi cũ lacte:quod reddit sapidius:Quæ omnia hic pariter rettulit dicens: ταριχεύεσθαι ἐκ ἅλμαίας μετὰ γάλακτος:quod est sale condiri alioꝝ salgamoꝝ modo:sed cũ lacte:qm̃ sine lactis dulcedine & unguine ob calorẽ suum omni usu careret. Barbari ad meridiem ut diximus: lepidio adhuc cogunt acescere lac:nec nisi acido in cibis utuntur gratiore ut uidetur illis usu sapore hoc q̃ dulci. Vulgaris & quotidiani usus ob hanc causam herba hæc erat ampliore & latiore folio non longe a uitiginei figura:si tam late pateret:& nisi multo minores haberet incisuras.

DIOS. DE Ranunculo herba. Cap. clxiii.

Atrachion sunt qui Chelidoniã.i.harundinariam herbã:qui Aquaticũ & qui Agreste apiũ uocent. Romani Batrachion & ranũculũ dicunt. Plura sunt ranũculi herbæ genera Vna tñ oium uis & natura acris & in exulcerãdo efficacissima. Habet primũ genus Coriandri folia:latiora tñ:albescẽtia & pinguia:florem lutheũ:sed aliquo tpe purpureũ:caulem non adeo crassum: altitudine cubitali: Radicem paruã:candidã:amaram:hellebori modo adnascentes alias habẽtem. Nascitur prope proflueтes aquas in humidis. Lanuginosius alterum genus est altiore caule & pluribus folioꝝ incisuris:quod plurimũ in Sardinia nascitur efficacissimæ acrimoniæ:uocantq; id incolæ agreste apiũ. Est & tertiũ genus minimum: grauiter odoratũ:aureo flore. Est quartum itidem huic simile præterq̃ flore quem lacteo colore albicantem habet. Habent oium folia : flores & caules teneri exulce-

randi urendiq; ignis modo cum dolore uim: ideoq; illiti scabros ungues pellũt: scabies exterunt: stigmata delent: formicas: uerrucasq;: & capilli defluuia quas alopecias dicunt quamprimum sanant. Fouentur tepido eorum decocto perniones. Sternutamenta cit sicca radix: tritaq; & naribus admota. Dentium dolores admota eadem sedat: eos tamen frangit.

INTERPRES.

m Iserabili maledicto inter gentes quondam infamis ranunculus herba hæc fuit nõ omnis: sed quæ secũdum genus facit: quam hic pluresq; alii in Sardinia plurimã nasci dixerunt: ideoq; Sardoniã a poetis & aliis dictam. Ea siqdem in cibo potu ue sumpta mẽtis alienationem & cũ labroꝝ contractione eas conuulsiones facit ut risus spẽm uidẽtibus præbeat. Ab eoq; affectu tristi & amaro nimis dicterio sardonius risus inter hoies quondã iactabatur. Cuius Cicero in epistola meminit dicens. Sed heus tu τὸν γέλωτα σαρδώνιον rideamus: & poeta cecinit: Immo ego Sardoniis uidear tibi amarior herbis: saporemq; quem radix habet: infelixq; & lamentabile mortis genus una amaritudinis nota describens. Hanc Apuleius in cõmẽtariolo quod sub nomine eius scriptoris quarũdam plantaꝝ passim legit̃ sceleratã herbam noiauit ut credimus: qm̃ nimis malo euentu constet risus ab ea factus. Græci βατράχιον latini ranũculum uocauerunt: qm̃ ranis herbaq; in eodem elemento natales & dieta sint: aut q inter eius frutices frequentes inueniantur Ranæ. Nostræ ætatis herbarii risus apium adhuc appellant genus & noxam eius simul indicantes. In apioꝝ genere. n. ob similitudinem ab oĩbus numerata est. Ideoq; hic etiam ait agreste & aquaticum apiũ a qbusdã uocari: ppterea q locis incultis & humidis: & ut Plinius ait humidis limitib⁹ nascitur: facilis inuentu: & si diligentiores simus ubiq; oculis nostris occurrens: q̃uis a cõgeneribus aliis suis ob similitudinem difficillime discernat̃. De qbus satis legẽtibus sint quæ a Plinio lib. xxv. capite ultimo: & ab hoc ipso dicta fuerunt. Late quondã patebat sardonii risus dicterium & calamitas: nec tm̃ in huius herbæ maleficio: & ab ea in his quæ malo euentu riderent̃. Veꝝ in cõtractionibus cõuulsionibusq; labroꝝ & oris quæ ex aliis causis fierent ẽt dicebat̃. Siquidẽ Paulus Aegineta uolumine tertio: quo capite de rigore docet inter eius mali notas p̃ter suspiriosam respirationem: hũiles & raros uenaꝝ pulsus: ruborem uultus & plerasq; alias: sardoniũ risum fieri aliqñ ait. Contractionem conuulsionẽq; labroꝝ & oris a ranunculo hac factis simlẽ intelligens. Instaurauimus restituimusq; huic capiti nos ex antiquoꝝ codicũ fide: quod librarioꝝ incuria illi perierat: Chelidoniam. s. ranunculũ hanc: & aquaticũ apiũ dici: siquidem quod ppe aquas nascit̃ aquaticum dici recte potest: & chelidoniũ quod illi simile est. Hic enim nõ multo post in harũdinaria dicet: Ranunculo similia hr̃e folia chelidoniã: estq; similiũ natura ut similitudinem suam inuicem cõmunicẽt. Quodq; in secundo ranunculi genere Barbarus uertit: alterum lanuginis copiosioris: minori caule &c. nos altiore caule diximus oĩum fere &clioꝝ codicum fidem secuti: in quorum aliquibus μακροκαυλότερον in aliquibus μεγαλοκαυλότερον eadẽ fere significatiõe magnitudinis & longitudinis: & p̃ter eoꝝ fidem Plinium etiam q altis caulibus secũdum hoc genus describit. Diximus p̃terea in uiribus & potestate ranunculoꝝ habere oẽs exulcerãdi & ignis modo urendi uim: quod una ἐσχάρας uoce græci fœliciter dicũt ustionẽ simul & nigri coloris crustam ab igne relictã significantes. Multa est ea huic scriptori uox: ideoq; a nobis signata: ut sciant legentes quod ignis mõ urẽdi uerbo additũ a nobis est præter ustionem crustam illam nigri coloris ẽt significare Barbar⁹ græcoꝝ ἐσχάραι ignis pustulas dixit: nobis qm̃ integra adustio in eschara est non excitatæ tm̃ pustulæ ex ipsa magis rem indicare placuit. Dicẽdũ nobis hoc capite ẽt quæ græcis in uitioꝝ cutis genere stigmata sint: & quomodo a congeneribus similibusq; aliis uitiis qbusdam differant. Numerant̃ a græcoꝝ medicis inter alia cutis uitia: leuce: utraq; uitilago alba. s. & nigra: tum stigmata hæc: quæ ab illis in hoc malorum genere & censu ultima recensent̃ sola suaꝝ maculaꝝ positura & aspectu ut nos credimus ab illis diuersa. Estq; illud primo sciendum στίζειν uerbũ græcis esse quo illi pungere significent: unde & στιγμὴν in sermone punctum uocant: minimam notã qua membra sermõis i scribendo librarii diuidunt: eadẽq; rõne quæcunq; cõtinuũ aliquid intercedentia angustis interuallis diuidunt discernunt & uariant. Hacq; rõne in marmoꝝ genere presertimq; in Numidico λευκόστικτον aliquod & ἐρυθρόστικτον: idest cãdidis & rubeis punctis distinctum & uariatũ dicit̃ nõ ob aliã cãm q̃ ob uarietatẽ illam colorũ qui punctoꝝ quantitate & forma rem uariant. Ex eo factũ est ut stigmata non tam puncta ipsa q̃ punctis uariatam supficiem græci uocauerint. Et ex hoc genere inter cutis uitia stigmata in antiqua medicina dicta sũt nõ pũcta sed maculis punctoꝝ q̃titate & forma decolorata hominis cutis. Differuntq; quod manifeste ex antiquis scriptoribus & ex noĩe ipso colligit̃ stigmata a leuce & utraq; uitiligine: q in his siue candidæ siue nigræ maculæ sint maior q̃titas & nulla certa forma est. In stigmatis aũt pũcta tantum & punctis uariata superficies. Quod magis nouisse oporteret ex eodem ne illis in alio humore & causa fiant non satis certum nobis ẽ. Paulus Aegineta post uitiligines statim de his egit: pauloque minus q̃ continuata cõmentatione subie-

Sardonius risus

Eschara ἐσχάρα

Stigmata στίγματα

cit:stigmata aūt curabis &c. Cūq; nulla eox diffinitione descriptioneq; usus eo loco fuerit: uidet in eodē uitiliginū ordine & censu ea reliqsse. Inclinatq; in hanc partē aius ob eā pcipue cām q cōibus fere remediis & hæc & illæ curant: legimusq; in antiquis græcox medicis Critonem antiqssimum medicinæ pfessorem: cuius in Epigrāmate suo de Chione & Phlogide meminit Martialis dicēs. Vlcus habet quod habere suā uult quisq; puella: Quod sanare Critoñ nō quod hygia pōt. Stigmata hæc curare hoc modo solitū. Iubebat cōfricatæ nitro prius cuti Terebinthinā illini resinam lineamētisq; colligatam sex diebus relinqui: septima deinde solui & acu pungi stigmata & sanguinē qui flueret spongia detergi: interiectoq; breui tēporis spatio tosto sale cōfricari locum: tum imponi medicamentum quod haberet tus: calcem: mel: lixiuiamq;. Nec nisi post qntam diem solui: eoq; tpe soluto medicamento inueniri in eo τὸ μέλαν. i. nigrum. Quæ oīa longius dicta a nobis sunt: ut ex colore uitii curationisq; modo certius mali genus deprehendi a legentibus possit.

Criton medicus

DIOS. DE Anemone. Cap. clxiiii.

Nemonē sunt qui agreste: qui nigrū papauer: qui a colore phœnicida. qui a uento anemion: qui meconion. i. papauerculū: qui tragocerota: qui Gosparimen: qui Barbilen uocēt. Osthanes berilion: Pythagoras atractylida Magi agrestem Cnicum: Aphri cuffit. Romani orcitunicā dicunt. Duplex anemone est: Siluestris altera: cultis locis nascens altera. Rursus quæ cultis locis puenit multiplex est. Puniceos habet aliqua flores: albidos aliqua & lactescentes: purpureos aliqua. Folia coriandri oēs hñt tenuissimis incisuris diuisa: ad terram inclinata: coliculos lanuginosos: tenues: in quox summo papauerū flores: & in medio nigri: aut cœrulei coloris capitula. Radix illis est oliuæ magnitudine aliqñ ēt maior qbusdam ueluti geniculis intersecta. Siluestris locis cultis nascente in cunctis maior: latioribus durioribusq; foliis. Capitulū habet oblongius: florē puniceum: radices tenues & numerosiores. Est & in hoc genere quæ nigris foliis fit: & maiore acrimōia. Habet utraq; acrimoniam: ideoq; radicis earū succus naribus instillatus ad capitis purgationes facit. Pituitam trahit cōmanducata eax radix. Decocta in passo eadem oculox inflāmationibus illita medetur. Quin ēt hebetes oculos: eorūq; cicatrices exterit: & sordida repurgat ulcera. Cū Ptisana cocti eax caules & folia lactis abundantiam in cibo faciunt. Fœminis appositi menses trahunt: lepras illiti pellunt. Nescientes aūt aliqui a siluestri anemone Argemonen & papauer quod rhœada dicūt: de quo mox inter papauera dicetur separare ob florum in ambobus eundem puniceum colorē argemonē falso Eupatoriū appellant. Alioquin facile discernunt. Argemones. n. rhœadisq; papaueris minus pfunde splendet puniceus color seri' utraq; etiam floret. Argemone præterea lutheo croci colore liquorē & in gustu acerrimū ex se mittit: Papauer Rhœas cādidius & acre est: Habet utraq; in medio capitulum agresti papaueri simile uex argemone in superiore parte crassum: papauer rhœas angustius: Anemone cōtra neq; liquorē ex se mittūt: nec uasculū papaueris modo habent: sed ueluti asparagi cacumen. In aruis pterea plerūq; illæ nascuntur.

INTERPRES.

Agum cōeq; plantis aliquot: & si cōgeneres oino non sint: earūq; floribus fuisse quondā anemones nomen testes & inditio sunt Theophrastus: Plinius: hic ipse & Bucolicorū insignis poeta Theocritus modo eius legitimū poema sit: quod passim legitur Adonidis epitaphium carmen: Nominisq; inconstantiam & cōionem hanc papaueracei pcipue in cuncti his floris figura fecisse nobis uidetur. Neq; enim satis cōstat tam multi ne diuersis tpibus pdeuntes flores anemonæ oēs dicti quondam fuerint: q non nisi spirante uento dehiscerent: & in folia se explicarent: quod manifeste patitur: quæ priuatim primoq; anemone dicta ab antiquioribus græcis est: quam uim naturamq; eius ex re factum illi nomē indicat: & Plinius lib. xxi. capite. xxiii. his uerbis testat. flos nunq̄ se aperit nisi uento spirante unde & nomē accepit. Potuit quidem in pferendis floribus eadem oium infirmitas esse: uerūtamen quod obseruasse uolentibus difficile nō erit cur anemone oēs dicerentur cōis oibus tota floris figura maxime fecit pauciora: tria. s. & ad summam quinq; in

floribus folia:grandia eadem infirma:& quauis iniuria decidua: quodq; non minus obseruãdum
fuerit in cunctarum mediis floribus inter folia surgens apex:cacumen:capitulum ue aut papaue
raceum uasculum:quæ notæ papaueracei floris oẽs sunt. De coloribus non agimus:qm̃ nullibi ma
gis lusisse uidet natura:& in anemonis his tam uarii & inconstantes sunt:ut nihil quod certũ & ex
actum sit doceri possit. Tamq; late quondam patuit anemonarũ nomen:ut quod posteriores rubrũ
papauer dicunt in triticea & hordeacea segete:Maio mense puniceo colore florens:de quo nũc agi
tur anemonẽ ueteres ẽt dixerint: & si contra credi posse multa inditio sint. Verũ quod a principio
dictum a nobis est uagum cõeq; multis & plantis & floribus anemones fuisse quondã nomen nunc
ostendamus. In quo nouisse illud primum oportet bifariam ab antiquioribus diuisum totum hoc
genus fuisse in coronarias.s.& medicas anemonas. Indicatq; id Theophrastus libro de plantarũ
historia sexto nõ pcul a fine quo loco longius de coronariis floribus & herbis agens ait. Ex floribus
aũt prima prodit uiola ubi mitior aer fuerit ab hyeme statim:ubi aũt asperior postea: alicubi etiã
uere ipso:mox statim subiecit:ex.n.quibus ad coronas utuntur longo interuallo cæteros flores p
ueniunt:post hæc floret Narcissus & agrestis bulbus. Texunt enim & hunc in coronas aliqui. Post
hos floret œnanthe:nigra uiola:& ex siluestribus helicrhysus & anemona quæ lemõia.i.pratẽsis uo
cat:genusq; anemones coronariũ unum hoc facit in pratis nascens siluestris generis. Id ipsum Pli
nius.xxi.uolumine.xi.capite ostendit dicens Deinde alterũ genus anemones quæ lemonia uocatur.
Nec multo post eiusdem libri capite xvi inter aculeatas sed mitiores siluestrem hanc aut aliã ane
monem numerat:eam describens ut credimus quæ i Adonidis epitaphio a poeta ex lachrymis Ve
neris Adoniden lamẽtantis prodũsse ficta est. Versiculi in eo sunt. δάκρυον ἁ παφίη τόσσον ἐγχέει
ὅσσον ἄδωνις αἷμα χέει· τὰ δὲ πάντα ποτὶ χθονὶ γίνεται ἄνθη, αἷμα ῥόδον τίκτει· τὰ δὲ δάκρυα τὰν ἀνε
μώναν Siluestrem & aculeatam describẽs. Siquidem in silua & inter uepres gesta hæc poetæ & alii
finxerunt ut in rosis dictũ a nobis ẽt longius est. Idem pterea.xxvii.uolumine capite.xii. de Otho
na agens anemonem a qbusdam uocari ait:qm̃ flore croci floret: cuius ẽt grãdia rara & decidua fo
lia sunt. Quæ oĩa non longe ab hoc loco ex hoc ipso scriptore in othona accepta sunt. Siquidẽ hic
etiã ait. ἄνθος δὲ φέρει κρόκινον πλατύφυλλον ὅθεν ἔδοξαν ἀνεμώνης αὐτὸ τινὲς εἶδος εἶναι, quod est.
Croci folium habet latum:ex quo crediderunt aliqui anemones genus & hanc esse:manifesta signi
ficatione ex foliorũ latitudine in floribus anemonem præcipue signari. Certissima postremo diui
sione anemonarũ oium Plinius usus est eodem libro:sed capite uigesimotertio dicens Anemonas
coronarias tm̃ diximus:nunc reddemus & medicas:coronarias intelligens limoniam illam & acu
leatam de quibus antea egerant:medicas uero eas de quibus hoc capite Dios. agitur a quo accepta
omnia latinis reddidit Plinius:poteruntq; uolẽtes quod dicimus collatis duorũ scriptorũ historiis
facile deprehendere. Dicendũ nunc breuiter:quibus inditiis nõ esse anemonem:quod nũc rubrũ
papauer uocant rõcinari aliquis possit. Quorũ illud primũ est non facile in siluis inueniri si rubrũ
papauer anemone sit alterũ eius genus quod a cunctis siluestre appellatur. Nascitur enim rubrum
papauer cultis & non cultis locis semp. In siluis uidisse me nunq̃ aut q̃rarissime memini:& nihilo
minus si siluestre dicendũ erat:oportuit multũ & frequens in siluis inueniri. Præterea satiuæ tria
genera ex coloris diuersitate a cunctis fiunt:puniceũ:purpureũ:& lacteũ:cũ non nisi puniceum &
lacteum in rubri papaueris genere inueniant. Purpureum enim qui uiderit nescio. Accedit his q
rubrum papauer maturis tritici & hordei segetibus floret. Theophrastus aũt limõiam illam ane
monem appetente uere ab hyeme statim florere dixit:Plinius alteram illam aculeatam esse: quæ
nota in rubro papauere nõ inuenitur. Hic ẽt cum in extremo capitis calce docet quomodo anemo
ne ab argemone & erratico papauere discernatur inter cætera ait anemonas non κωδίαν i.papaueris
modo uasculũ:sed asparagi cacumen hẽe:quod in rubro papauere sensus falsum ostendit in quo
κωδίας.i.papaueracei uasculi exacta forma est. Quod & Plinius testat libro xxi.capite.xxiii. Præ
ter hæc oĩa animaduertisse illud ẽt ad hãc rẽ inutile nõ fuerit:in historia erratici papaueris quam
libro quarto hic docet ῥοιάδα quasi fluidam noiari dicere Dioscoridẽ quia citissime folia amittat
puenire in aruis uere inter hordea per eius frugis messem:folia origani aut erucæ habere:longio
ra tñ & aspera caulem iunceũ:cubitalem:flore puniceo & aliqñ candido:siluestri anemonæ simili
capitulo oblongo &c. Quæ oẽs rubri papaueris notæ sunt: presertimq; puniceus uel candidus ille
floris color:qui nulli alii papaueri competũt:siquidem omne papauer tam satiuum q̃ erraticum
florem fert colore in albo purpureo. Non tñ quod ad erraticum papauer ptinet hoc loco decerni
mus:sed quæ dubitandi cãm nobis attulerint simul colligimus:qbus poterant & alia adiici ut ostẽ
deremus latius q̃ ad rubrũ papauer patere anemonarũ nomen. Inclinatq; animus nobis plura uno
hoc nomie florũ & herbarũ genera significari:quorũ pcipueq; in foliis eadẽ aut similis figura & fortu
na sit. Quales aũt illæ & quibus appellandæ nominibus sint pro comperto nobis penitus nõ ẽ. Pos
semus quidẽ q̃ obseruata hactenus fuerint dicere: sed non satis certa re breuitati cõsulimus. Illud
sine periculo affirmare ausim:si rubrum papauer anemone aliqua sit erraticũ illud:de quo quar
to uolumine agitur in colore floris:falso describi ut tunc copiosius dicetur. Anemonem itaq; hanc
ob similitudinem agreste nigrumq; papauer uocari monuit Diosco. Licetq; adiectiua illa tantum
in cunctis fere legerent:nos tñ ex meliorum codicum lectione papauer adiecimus. Quam deinde

uocē hic posuit καὶ ἀνεμώνη φοινικῆ non sic legendam esse: sed simpliciter φοινικίδα antiqua græcorū lexica indicāt: in qbus legere licet φοινικίδα ἤγουν ἀνεμώνην. Solo.n.colore floris aliqñ indicata ē & nostra gēs & ætas nūc ēt sic noiat ἀνέμιος hæc ipsa eadē rōne dicta ē qua anemōe dr: a uēto.s. qm̄ eo spirāte tm̄ apiat. Hēt & μηκώνειον.i.papauerculū eādē quā supiores illæ rōnem ab eadem.s. papaueris similitudine & forma quā pferūt. Orci tunicā hic ēt Anemonē a Romāis uocari ait. Sed nulla appellationis eius inuenta hactenus cā a nobis est. Cōiicere tm̄ possumus Diti patri quem ueteres poetæ Orcū dicebāt in tēplis theatris ue aut pōpa ex eius floris colore tunicā ppriā fuisse. Nō tacebimus illud ēt dicere Seruiū grāmaticū in poetæ nostri Bucolicis carmē illud enarrātē Puniceis humilis quātū Saliūca rosetis Orci tunicā uulgo dici: quā Maro Saliuncam eo loco appellat.

DIOS DE Argemone. Cap. clxy.

Rgemonē sunt qui Oenonen: qui Anthemida: qui Omonæā.i.cōcordiā:
a qui Campestrem florē: qui Cōcordialē: qui Pergalion uocēt. Romani Liburnicam herbam appellāt. Agresti papaueri similis Argemone est. Folia Anemones habet incisuris diuisa: florē in caule puniceum: Capitulū erratici papaueris: quod rhæada uocant: oblongius tamen: & in superiore sui parte latius. Radicem rotundam: quæ diluti aqua croci colore liquorē ex se remittit ui sua acrem. Purgant oculoꝝ albugines & nubeculas argemones folia: leniunt eadem inflāmatiōes emplastri modo imposita. De Argemone hac herbarius Crateias hæc ēt tradidit tusam cū axungia strumas discuterē. Siccatamq; tusam & cribratam cum nitro: uiuoq; sulphure nigris uitiliginibus prodesse: in quem usum sicca in balneo sine humore confricari oportet. Facit eadem ad scabiem etiam.

INTERPRES.

Vit & adhuc est magnæ litis cū Eupatorio Argemone duo simul diuersa genera miscenti-
f buscunctis. Nec satis adhuc constat nominis ne an rei cōtrouesia hæc sit. Si quā nostræ ætatis in Hetruria medici Argemonē circūferunt: contempleť aliquis nihil cū uera eupatorio descriptaꝫ hoc loco argemone cōe uidebitur hr̄e. Si quam iuniores scriptores tradiderunt: & nos in antiquissimis eoꝝ cōmentariis pictam uidimus Eupatoriū mutato noie Argemonē appellasse merito credenť. Eupatorii.n.a Dios.traditas in quarto uolumine notas oēs in historia & pictura illi assignant: Nec est q̄ demireť aliquis nos picturaꝝ fide ad hanc rem utentes. Calami enim & penicilli eadē pene rō & usus est nec alter altero minus incertius ue nostri animi sensus aliis ostendit. Verisimileq; est relictas ab illis medicæ materiæ picturas ex his quæ tunc in cōi æstimatione erant relictas fuisse. Quod totum non sine cā a nobis diciť. Vidimus.n.& nunc in manibus habemus sexcentoꝝ annoꝝ latinum Dioscoridem regium: ut tunc tēpora erant: opus: in quo diligētissima pictura oēs Eupatorii notæ Argemonæ huic adiectæ fuerunt: quæ ex historia huius scriptoris tribuendæ argemonæ non erant: quam agresti papaueri similē dicit folio Anemones incisuris diuiso: flore in caule puniceo: & in flore erratici papaueris capitulo: quoꝝ nihil in Eupatorio uideť. Miscuit hæc & ignorari fecit similitudo: quodq; hic superiore capite in anemone ait nescientes siluestrem anemonem ab argemone hoc ob similitudinē discernere impiti herbarii siluestrem anemonem & argemonem hanc unam eādēq; crediderunt & eē tradiderunt. Et ne ociosum in incognita re uacaret argemones nomen ad Eupatoriū transtulerūt argemonemq; sui generis alioquin herbam Eupatorium falso appellauerunt. De Eupatorio copiosius suo loco ageť. In argemone hac autē satis illud nouisse sit sui generis esse herbā siluestri anemonæ adeo similem ut discerni nequeat: appellatamq; a ueteribus argemonem q̄ oculoꝝ & lucis uitio: quod græci argema uocant: illita medeatur. Plinius plures maioresq; q̄ hic & alias illi uires assignat. Videturq; i ampliore & hōestiore medicinæ & remedioꝝ censu eā cōstituisse: quo fit ut suspicemur potuisse eum scriptorem argemōes noie ēt p Eupatorio uti. Nō tm̄ hoc cōstituimus: In Eupatorio.n.certius tota hæc agetur res.

DIOS. DE Altera Argemone. Cap. clxyi.

Rgemonem alteram sunt qui Artemonem: qui Arselam: qui q; carnes glu
a tinet Sarcocollam uocent. Romani Argemoniam dicunt. Agrestis papaueris & hæc folia habet. Natura illi & uis est si uiridis cōcisa inriceť præcisiones sanare. Oculoꝝ inflāmationes eadem sedat. Contra intestinorum tormina bibitur cum aqua utiliter: uulnera glutinat: inflammationibus utilis est: sedatq; eas.

imposita conuulsis & abscissis medetur. Bibitur & cōtra uenenatorum morsus præsenti utilitate cum uino.

INTERPRES.

Ria Argemones genera Plinius sua ætate cognosci & numerari a Romanis tradidit: probari tm̄ unum tn̄: & id cuius radix tus oleti. Antiquiores græci Galenus. s. & Paulus Aegineta unam tm̄ Argemonem nouerunt. Hic primam & alteram descripsit: & medicinæ utilē tradidit. Dicimus aūt in hoc duo eius genera legi ut in impressis & qui circunferuntur græcis codicibus inueniuntur. Nam in uetustissimis nullum est alterius Argemones hoc caput. Nec quē nos habemus uetustissimum latinum Dioscoridem alteram hanc Argemonem ondit. Obseruauimusq; nos in multis pares uetustate græcum & latinum Dioscoridem quem tam sæpe citamus fide pares etiam esse: nihilq; aut in altero inueniri: aut deesse quod non in altero pariter inueniatur & desit. Quam legitimum itaq; scriptoris huius caput hoc sit uiderint peritiores. Nobis inclinat animus ut credamus adulterinum suppositiciumq; esse. Vtimurq; ad hanc suspitionem non tm̄ quas paulo ante diximus rōnibus q̄ φ pleraq; sunt in eo alienæ huic scriptori elocutionis inditia. Dubitamus præterea deesse huic Capiti aliquid quo loco, s. sanare præcisiones Argemone hæc legitur. Desideratur enim cuius partis præcisiōes: Nobis inclinat animus neruoq; intelligi oportere: qm̄ hic & alii græcoq; medici διακοπὰς quæ uox huic scriptori eo loco est in neruis priuatim plerunq; appellāt. Plinius præfectiones eas dixit undecimo uolumine capite. xxxvii. Eius uerba sunt Mirumq; uulneratis neruis summus dolor: præfectis nullus.

DIOS DE Anagallide. Cap. clxvii.

Nagallida sunt qui ex altero eius colore puniceam: qui Aeritim: qui Augitim: qui Sauritim: qui Hirundinariam: qui Corchoꝝ: qui Alicaccabum: qui Zeliaurum appellent. Thusci Masyripos: Galli Sapana: Daci Cercoraphum: Magi Nycterida: & Sanguinē oculi: Aegyptii Merie: Aphri Asirison. Romani pariter Græcis Anagallida dicūt. Duplex diuerso floris colore anagallidis genus est. Habet. n. altera ceruleos quæ fœmina est: altera quæ mascula puniceos flores. Breues sunt Anagallides frutices in terra iacentes: foliis in quadrangulo caule paruis: & modice rotundis: helxines figura. Semen hn̄t circinatū. Leniēdi uis utriq; est. Inflāmationes arcent. Surculos extrahunt. Cohibēt quæ pascēdo serpunt. Gargarissatus earum succus capitis pituitas per os purgat. Purgat & naribus instillatus. Idem dentium dolores finit a cōtraria nare instillatus. Purgat cum melle attico oculorum albugines. Prodest hebetibus itidem oculis. Bibitur utiliter etiam cōtra uiperarum morsus cum uino. Succurrit & renum cum urinæ malo aliquo doloribus: iocinorosis & cutem subeuntibus aquis. Ferunt Anagallidem cui cœruleus flos est p̄cidentem sedem compescere: cui uero puniceus proritare.

INTERPRES.

Ouerunt non tm̄ in hortis & aquosis nascentem Anagallidē ut Plinius ait: sed post messem in aruis ēt florentem in Ethruria pueri innuptæq; puellæ matres atq; uiri ut Maro cecinit: maxime uero oium quæ asperiorem & decolorem a natura cutem acceperunt mulieres ad læuorem nitoremq; uultus succo eius inter nos utentes. Nec quicq̄ huic scriptori certius respondet: duplex in flore color: quadrāguli caules: iidemq; per terrā sparsi: & parua nec toto ambitu rotūda folia. Calcatur ubiq; in aruis: nihilq; despectiusnūc Anagallide est: cum tn̄ in antiqua medicina multus fuerit eius usus numerauitq; eam Paulus Aegineta inter ea quibus caput purgaī iussetq; succum eius naribus in eum usum infundi. Ob quam causam nō demirabitur aliquis in humili & neglecta nunc ab omnibus herba tam multas appellationes. Plerunq; n. fit ut ubi maior fortunæ & uirtutis gloria splēdet: illic ēt numerosus oium ambitus audiat. Plinius ex tam multis quæ nunc in scriptore hoc numerant unum tm̄ rettulit Anagallida dicens aliquos Corchoron uocare: quæ uox antiquissimis græcis ad maledictum translata est contra eos: qui in humili & in digna fortuna maiores ea honores sibi quærerent. Frequensq; in græcis dicterium est κόρχορος ἐν λαχάνοις: quod est Corchorus inter olera: qm̄ hæc necessarium gratum & utilem usum habent: ille uero mi scet se quidem in horto oleribus: sed ob humilitatem suam sine gratia aut maioris utilitatis spe. Theophrastus tn̄ lib. viii. de plantaꝝ historia in puerbiū & maledictū trāsisse ob amaritudinem

κόρχορος
Corchorus

testatus est. Verba eius sunt. καὶ ἕτερα δὲ πλείω τούτων ἐν οἷς καὶ παροιμιαζόμενός ἐστι διὰ πικρότητα κόρχορος. τὸ φύλλον ἔχων ὠκιμώδες &c. Quod est & præter hæc plura alia: iter quæ & corchorus est ob amaritudinem in prouerbium translatus folio ocimi figura. Quod si hac tone intelligendū id erit prouerbium contra eos dicetur: qui paratam homini uoluptatem & suauiorem rei alicui usum tristi & amaro aliquo turbabunt. Fuerunt deinde qui colorem floris Anagallidi adiicientes puniceam: & qui aeritim idest aeriam a ceruleo colore nominarent genera eius potius distinguentes q̃ nouis appellationibus indicantes. Quemadmodum & Augitim a fulgore coloris & luce aeris quam græci αὐγὴν uocant alii pariter indicauerunt. A lacertis deinde notissimo insecto quas græci σαύρας dicunt sauritis appellata Anagallis fuisse credi potest: qm̄ succo eius uiperarum morsibus antiquitas mederet: quæ lacertis quadamtenus similes sunt: uel quod frequens hoc insectum ī aruis inter Anagallides inueniatur. Acceditq; sententiæ huic testis Nicander in Theriacis suis σαύρην herbam appellans contra uenenata utilem. Quam ob eām mutata tantum nominis forma hic Sauritim ab aliquibus appellari dixit. Non tamen ex Nicandro colligi & pro comperto haberi potest σαύρην ne ille anagallidem an aliam in olerum genere herbam sic uocet. Nosq; ad hanc rem coniectura magis q̃ ratione: aut aliorum auctoritate usi sumus. Fecit præterea similitudo ut hirundinaria & alicaccubus alterius generis herbæ sola appellatione in anagallidum censum & nomenclaturam uenerint. Et hæc pro iam multis anagallidum nominibus dicta satis sint. Cætera enim incognita nobis aliis docenda relinquuntur. Restituimus huic capiti etiam quod in eo perierat mederi. s. Anagallides præterq̃ iocinorosis cutem subeuntibus aquis. Id enim in excribendo relictum a librariis fuerat: Nec nisi in antiquissimis græcis & latinis seruabatur.

DIOS. DE Hedera. Cap. clxviii.

Isson sunt qui Cittaron: qui Cissaron: qui ab aureis corymbis chrysocarpon: quiq; poetæ ea coronantur poeticam frōdem: qui a corymbo℞ figura corymbiam: qui Cission: qui a Baccho Dionysion. i. bacchicam: q Erithranum: qui a gente Persidem: qui Cemon: qui Asplenon appellent. Galli Suibiten. Romani Hederam dicunt. Plures habet hedera si singulæ numerentur species differentias: genere uero præcipuas tantum tres. Candida enim quædam: & nigra quædam est. Tertia priuatim helix quasi clauicula appellatur. Cādidum fert fructū candida: nigrum crocatum ue nigra: quam uulgus bacchicam uocat. Sterilis herix est tenuibus uiticulis: breuibus: angulosisq; & concinnioribus foliis. Natura olum in medicina acris est. Adstringunt: neruis nocent. Flores cuiuscunq; generis trium digitorum carptu: intestino℞ tormina bis per diem cum uino poti emēdant. Quin etiam cera excæpti utiliter ambustis illinuntur. Medentur lieni tenera folia in uino decocta: aut cruda cum pane coacta. Infundit̃ naribus folio℞ corymborumq; succus additis irino unguento: melle & nitro: facitq; ad antiquos capitis dolores. Inspgitur & in eundem usum cum aceto & rosaceo. Infundit̃ præterea purulentis auribus & in ea℞ dolore cum oleo. Faciunt nigræ hederæ poti succus & corymbi corporis langorem: turbantq; mentem largius sumpti. Leniunt dentiū dolores acini qnq; ex corymbo hederæ decerpti cum rosaceo in Malicorio calefacti & in contrariā aurem instillati. Denigrant illiti capillum hederæ corymbi. Omnium generum ulceribus & quæ cacoethe etiam. i. dolosa uocant: ambustisq; in uino decocta folia medētur. Emendant itidem illita discolorem & ceu sole adustam cutem ut præmonstratū est decocta. Cient menses triti & appositi hederæ corymbi. Idem drachmæ pondere a purgatione fœminis poti sterilitatem faciunt. Quin etiam foliorū pediculi madentes melle fœminarum naturalibus subditi menses & fœtus ex utero trahūt. Tædia narium graueolentiam & quæ in naribus exeduntur purgat & sanat hederę succus. Depilat hederæ lachryma pediculosq; inuncta necat. Phalangiorum morsibus succurrit potus cum aceto hederæ succus.

INTERPRES.

n Vmerantur a Plinio uiginti hederarum genera foliis: corymbis: uiticulis: altitudine: humilitateq; & usu diuersa: omnia a Theophrasto diuersis locis accæpta. Copiosiorq; ille gene℞ numerus

numer⁹ quẽ in ore oĩum fuiſſe quodã uerifimile ẽ occaſionẽ ut nos credim⁹ ſcriptorẽ hũc exſcribẽtibus attulit ut a principio ſtati hederarũ hiſtoriæ tã multis tãq; diuerſis appellatiõib⁹ nõ una noĩa ſcẽ plãta: ſed uni⁹ plura numerarent gñã. Licetq; ſatis legẽtib⁹ futu℞ erat: uñ rota repetẽda illis res eẽt breuiter ſignaſſe: nihilomin⁹ qm̃ plures huiuſcemodi uoces corruptæ in hoc ſcriptore legebãt nõ penitus inutile fore credidimus in itegrũ eas reſtituere: & q̃tenus licet eas exponere. In quo ſcriptoris huius ordinẽ ſeruabim⁹: q cũ κίσσον cõi appellatiõe ꝑpoſuiſſet q̃primũ ſubiecit κίσσαρον & κίτταρον ab aliq́b⁹ ẽt dici nullo in diuerſis lr̃is illis diſcrimie Siqdẽ antiq̃ſſimi athenieẽſes duas lr̃as σ. ſ. & τ. ꝑmiſcuo uſu alternabãt: & ut in pleriſq; aliis factũ dep̃hẽdimus ἐκ τ̃ κισσοῦ κίσσαρον poſteriores fecerũt: nulla ſignificatiõis ſed ſola uocis mutatione. Addidit mox Dioſ. eãdẽ a quibuſdam χρυσόκαρπον dici: q̃ uox a Plinio ex aureo acino℞ colore nigræ hederæ tribuit. Quã deinde hic poeticã uocat in eodẽ nigræ hederæ gñe cõſtituẽda eſt Honoris ꝑrogatiua hæc illi fuit q̄ ea coronarent poetæ Sequit mox corrupta uox κορυμβίθρα. κορυμβίας. n. auctore Theophraſto legenda eſt κισσίον ꝑterea hederã diminutiua forma q̃ſi hederulã uocari hic ẽt ait: ue℞ cõi oĩbus appellatiõe illa certũ genus ſignat qd Plinius rigere ait & ſine adminiculo ſtare. Bacchicã uocari ẽt dixit nulla certi gñis ut nos credimus appellatiõe ſed honoris tm̃ cã q̄ Bacchus ex india in græciã eam attulerit: & ſi Plinius maximis oĩum alia℞ corymbis hãc eẽ teſtet. Excipit hãc incerta uox nobis niſi pro ἰθυθίγιον: ἐρυθρὸν legendũ ſit: qd̃ genus Erythranũ Plinius a colore appellat. Quin etiã Perſida a regione eandẽ uocat. Aſplenon uero nõ qa uere aſpleno ſimilis ſit: ſed q̄ lieni medeatur. Quæ oẽs a principio diximus falſo appellatiões dicunt: qm̃ in diuerſis generibus notæ magis q̃ appellatiões ſunt. Eas ut a principio diximus ex Plinii lib. xvi. Theophraſti uero de plãta℞ hiſtoria tertio repeti a uolentibus & cognoſci certius pñt. In eo tm̃ qd̃ ambo illi & hic helicẽ appellant non cõueniunt ſibi graues auctores. Hic ait ſterilẽ helicẽ eſſe: Viticulas tenues hr̃e: folia parua: anguloſa & rubra: q̃ in Theophraſto & Plinio aliter tradũt. Sũtq; Theophraſti de helice hæc uerba καὶ μορφῆς φύλλοις πλεῖστον διαφέρει. τῷ τε μικρὸν ταπεινὸν καὶ τῷ γωνοειδὲς εἶναι καὶ εὐρυθμότερα εἶναι. Quæ Plinius latinis ſic reddidit. Plurimas differẽtias hẽt helix qm̃ folio maxime diſtat: parua ſunt & anguloſa: concinnioraq;. Ex eo ſuſpicari cõtigit qd̃ in hoc ſcriptore ἐρυθρά. i. rubra eſt εὐρυθμότερα: i. concinniora legi forſitan poſſe. Atteſtaturq; ſuſpitioni huic nr̃æ in nulla hedera rubẽs color: auxitq; eã q̄ in antiquioribus latinis Serapione. ſ. & uetuſtiſſimo oĩum Dioſcoridis codice quẽ habemus pro rubore craſſitudo legitur: indicantq; eẽ hoc genus foliis paruis anguloſis & craſſis: Videntq; craſſa dixiſſe quæ Plinius cõcinniora & Theophraſtus εὐρυθμότερα dicunt: qñ græci εὔρυθμον inter cætera dicunt: τὸ καλῶς διακείμενον q̃ſi ea lætitia lætũ qua Maro lætas in Georgicis ſuis fruges appellauit. Quas oẽs ob cãs: preſertimq; qa nuſq̃ rubens color in hedera aliq̃ uiſus nobis ẽ a rubro colore q paſſim in cũctis græcis legit ad cõcinnitatẽ eam trãſtulimus uocẽ. Eſt ꝑterea nõ multo poſt locus pariter nobis ſuſpectus ubi hic ait nigræ hederæ ſuccũ corymboſq; potos langorẽ facere ἀτονίαν in græcis legit: q̃ uox infirmitatẽ & ad oĩa impotentiã corporis ſignificat. Dubitauimuſq; qm̃ Plinius ait hederæ nigræ corymbos ſteriles ẽt uiros facere nõ ἀτονίαν ſed qd̃ ad ἀτόκιον ꝑtineret aliqd legendũ illic eſſe: quæ uox ut ſæpe alias diximus ad ſterilitatẽ pertinet facili lubricoq; lapſu in una lr̃a ab altero in alte℞ ſenſum: non tm̃ ob eã ſuſpitionẽ aliquid mutauimus cõtenti legentibus eam ſignaſſe. Sumpſimus ex Plinio ẽt quod nõ procul a fine dictũ eſt tædia nariũ graueolentiãq; purgare naribus inſtillatũ hederæ ſuccũ. δυσωδίας. n. & σηπεδόνας intelligit Dioſ. ὀζαίνας notiſſimum medicis in naribus malũ & quod ab ingrato odore nomen inuenerit carnis corruptione illic facta: q̃qm̃ fere incurabilis eſt tædii appellatione eam indicauimus. Siqdem ueteres honeſta appellatione hac dixerunt fiſtulas uomicas diuturnaq; ulcera. Qualia in cruribus præcipue durant nullis medicamentis cedentia: perpetuiſq; doloribus & ſordibus hominem uexantia. Tædia

DIOS. DE maiore chelidonio. i. maiore hirũdinaria herba. Cap. clxix.

C Helidonion maius ſunt qui pæoniã: qui crateã: qui aubium: qui glaucium: qui pandioniã radicẽ: qui philomedion: q othonion appellent. Galli othonã. Aegyptii mothoth: Daci cruſtanẽ: Romani Fabium & Cheliđoniũ dicũt. Cubitalẽ ꝑfert caulẽ: & aliq̃ maiorẽ hirũdinaria maior: gracilẽ: adnatis multis folioſis. Folia hẽt ranunculo herbæ ſimilia: teneriora tm̃: & cum cæruleo colore aliquo: iuxtaq; ſingula folia florẽ uiolæ ſimilẽ. Succus illi diluti aqua croci colore ẽ: acer: odoratus: cũ amaritudine aliqua & odoris grauitate. Radix in ſuperiore parte illi una eſt: in inferiore plures croci radicib⁹ ſimiles. Fructus cornuti papaueris modo gracilis: lõgus: pineæ nucis figura in quo exigua ſemina ſũt: papaueris ſeminib⁹ maiora. Prodeſt oculo℞ claritati maioris hirundinariæ herbæ ſucc⁹ in æneo uaſe in carbonibus addito melle decoctus. Exprimit aũt ſuccus ex foliis radicibus & caule incipiente æſtate: ſiccatuſq; in umbra conformat in paſtillos. Medet ſuffuſis felle

radix cũ aniso & uino albo pota. Sanat itidẽ ulcera quæ a serpẽdo herpetas uocant ex uino emplastri modo imposita. Quin etiam cõmanducata dentiũ dolores finit. Credit hirũdinaria herba hæc nomen sibi inuenisse q hirundinũ aduentu ex terra pdit: discedẽtibus uero iisdẽ marcescit. Tradiderũt pterea aliqui siqs ex hirundinis pullis in nido lucẽ amiserit matrẽ hãc herbã oculis admouẽtẽ cæcitati eius mederi.

INTERPRES.

Ecit hirundo quá græci chelidona uocant notissimæ auis notissimæ oibus ẽt nunc herbæ nomẽ. Vtq; id p cõperto est: sic cõtra nõ satis certũ qd sibi & aui tam cõe sit: qd ue inuicẽ agẽtes patiẽtes ue cõicato noie inter hoies censeant. Duas hic tñ retulit cãs quarũ altera a tpe quo pdit ex terra redeũti ad nos appetente uere aui huic cõi: altera a ptãte & ui eius qua oculis & eo claritati mederi hirũdines credant: quã Celsus lib. vi. capite. vi. his uerbis damnauit. Nihil aũt cõmodius est (de ĩbecillitate aũt oculo agit) q̃ sanguine uel colũbæ uel palũbi uel hirũdinis ungere. Neq; id sine cã fit cũ ho acies extrinsecus læsa interposito tpe in antiquũ statũ redeat celerrimæq; hirũdinis. Vñ ẽt locus fabulæ factus est per parẽtes id herba restitui qd per se sanescit. Aristoteles ẽt. iiii. de gñatione aĩaliũ libro eiusdẽ snĩæ antiqor & grauior testis est. Cũ. n. de quibusdam ageret auibus q̃ impfectos & cæcos excludũt pullos suos post multa q̃ ad hãc rem dixerat subiecit. Quãobrem siqs nup genita hirundinum oculos ppungat rursum incolumes reddent. In quo aĩaduertendũ est nõ aduersari hoc ĩmutabili naturæ decreto quo ea uoluit a priuatiõe ad habitum nullibi regressum esse. Hoc. n. aliter se hẽt. Nec eadẽ rõ est in his q̃ fiunt & q̃ facta iam sunt. In factis a priuatiõe ad habitũ nullus est reditus. In his aũt q̃ fiunt ẽt si læsum corruptumq; fuerit aliqd fieri & oriri denuo põt: talesq; nup ex ouo exclusi hirundinũ aliarumq; multa auiũ pulli sũt: psertimq; ea q̃ multos pariũt cæcos nec dũ absolutis oculis pullos suos excludẽtes: quales cornix: pica: passer & hirundo est. eãq; ob cãm nos qd in scriptore hoc erat νεοττῶν q̃ uox auiũ pullos nõdũ nido expulsos græcis significat nup exclusos in nido diximus uete auctoritatẽ & naturæ legem hãc secuti. Nõ tñ penitus falsum sit læsos ab exclusione statim & cũ adhuc fiũt auiũ oculos instaurari posse. Et qd ad hirundinariã herbã ptinet meminisse oportebit qa claritati oculo prosit eius succus iõ credidisse impitos qd p se sanescit in hirundinũ pullis: ope eius herbæ fieri. Quod totũ nouisse Plinius ur li. viii. capite. xxvii. uexatos nam cæcos hirundinũ oculos ope hirũdinariæ herbæ ad integritatẽ restitui dicẽs. Relinquit itaq; ut ab aduentu eius auis nomẽ hirũdinaria herba inuenerit: & ex quo auis & herba simul pñtẽ iam anni nouitatẽ indicant meminerimus liberalẽ hũano generi naturã alterutra rõne ueris aduentũ mortalibus ostẽdisse ut sicubi forte nõ nascere tur herba auis id tps significaret: & si quo timẽs sibi aut antiquæ iniuriæ & cædis memor ea auis nõ aduolasset illic pferẽs se herba noui anni lætitiã & nouo operũ auspicia agricolis ĩdicaret. Credimusq; nos quondã ex agro ueniẽtes plata hac herba non minus q̃ urbanos uisa aue identidẽ dixisse qd in eqtibus suis græco lepidissimus comicus ait. σκέψασθε παῖδες οὐχ ὁρᾶτ' ὥρα νέα χελιδὼν repetitaq; sæpius auis eius appellatiõe cõe nomẽ factũ herbæ ẽt fuisse. De quo satis dicta hæc sint. Nã qd ad alias appellatiões ptinet a silitudine pæonia hæc ipsa dicta est: quẽadmodum & Pandioniam radicẽ facile rõcinabit aliqs a Pandione Atheniensiũ rege dictã: quẽ pchnes q̃ in hirundinẽ cõuersa est patrẽ fuisse fabulati poetæ sunt. Reliquæ nõ satis certũ nobis habent intellectũ: eãq; ob cãm relinquunt: nisi forte qd hic ait philomedion ẽt dici a prochnes sorore errore nois factũ fuerit. Quod si accipiendũ sit philomelion legenda tunc uox illa erit. Non relinqmus illud tñ othonniã abothõna herba dici ea rõne quã nõ multopost in Othõna dicemus. Nota hirũdinaria hæc & altera de q̃ mox dicemus. Eã Theophrastus lib. viii. de planta historia nõ pdire ex terra sed florere in aduẽtu hirundinis dixit. Eãq; ob cãm nihil nos de historia eius ultra agemus. In his uero q̃ ad medicinã ptinẽt ex quo hic ait acrẽ hirũdinariæ succũ esse: ne uicinitate nois decipiat aliqs qd acidi & acris saporis discrimen sit breuiter ex euentu dicemus. Incidit: diuidit: extenuat: laxat: & sine calore purgat acidũ: acre in extenuando & purgando pares acido uires hẽt: differt tñ q acidum refrigerat: acre calefacit: & pter hæc q acidum retundit: acre extrahit: discutit: erumpit: & crustas ignis mõ facit. Diximus hoc capite suffusis felle mederi hirũdinariæ herbæ radicẽ quotidianũ & notissimũ mali genus indicantes qd interptes alii a cœlestis arcus colore mõ arquatos mõ a pallore auri auriginẽ: mõ regiũ morbũ q elegantiore gñe dietæ curari crederet: mõ eadẽ nobis uoce fellis suffusiões toto hoc opere noiauerunt: uarietate illa uocũ q̃ oẽs latinæ & honestæ sunt latinam rem augentes & illustrãtes. Nobis placuit electã semel in ei⁹ mali indicatiõe ppetuã seruare: & ex tã multis eã eligere q̃ magis ex re & mali natura eẽt. Siqdẽ Galen⁹ in diffinitiõib⁹ suis icteron ait. Sic n. græcia cõcolori aue q̃ latinis galbula ẽ appellauerũt χολεῖς αἰχυντικὴς τὸ δέρμα εἶ. i. fellis ĩ extimã cutẽ suffusionẽ. Qua uiridi in luteo colore quo auis illa maiore pte corpis & cœlestis arc⁹ est sũma corpis supficies decoloret, albescãtq; alui excremẽta: & hæc pprie græcis icteros latinis uero fellis suffusio ẽ. Antiqores tñ græco medici qm̃ diffundit eodẽ mõ ẽt aliqñ bilis atra suato & ĩ ea icterĩ noie. Colore eã distixerũt: nigrũ icterõ uocãtes. Quẽadmodũ in lupino supiore uolumĩe dixius.

Acidus sapor

Acer sapor

Suffusio fellis

DIOS. DE Minore hirundinaria. Cap. clxx.

c Helidonion minus sunt qui agreste triticū uocauerint. Exigua herba est sine caule foliis ex radice pediculis pēdentibus hederę figura. Rotūdioribus tñ minoribus: teneris & modice pinguibus. Radices habet ex eodē prodeūtes: paruas: multas tritici mō coaceruatas. Earū tres quatuor ue tm̄ in longitudinē ꝓgrediūtur. Nascit̄ ꝓpe aquas & lacus. Acres hēt uires agresti papaueri qđ Anemonē uocant similes cutē exulcerantes. Scabiē & scabros ungues pellit. Ex radicib⁹ expssus succus ad purgationē capitis addito melle narib⁹ utiliter īstillat̄. Qui ēt radicis ei⁹ decoctū mox cū melle gargarissatū caput cūctaq; pectoris uitia purgat.

INTERPRES.

e Mendauimus ex antiquissimoꝝ græcoꝝ latinoꝝq; codicum fide in minore hirundinaria qđ male in impssis uulgationibusq; πύρινον legebat̄. Diximusq; agreste triticū: i. πύρινον uocari minorē hāc hirūdinariā. Nec tm̄ antiquitatis fide & testimonio id fecimus q̄ ex historia scriptoris hui⁹ q hēc eā ait iter cætera radices tritici mō coaceruatas. Satisq; p ea dicta hæc sint.

DIOS. DE Othonna. Cap. clxxi.

o Thonnā. Romani pariter græcis othonnā dn̄t. Sunt qui maioris hirundinariæ succū othonnā eē dicunt: q glaucii herbæ: q florū cornuti papaueris: nōnulli ēt cœruleæ anagallidis apollaīrisq; herbę & papaueris mixtos simul succos othonnā eē affirmāt. Sunt ēt qui Troglodyticæ cuiusdā herbę q̄ othōna uocet̄ succū eē credāt: Nasciq; herbā in Arabia ēt quæ ad Aegyptū est erucæ foliis cribri mō foraminibus multis & cōtinuis pforatis iisdēq; squalidis & paucioribus. Florem fert croci figura latioribus foliis. Quā ob cām crediderunt aliqui siluestris anemones genus eā esse. Exprimit̄ ex ea succus ad oculoꝝ medicinā cū purgari aliquid oportet erodēs & q̄ claritati eorum officiūt oia exterens. Ferūt p̄terea destillare ex othōna humorē aliquē. Quē lotū: calculisq; oibus purgatū ī pastillos cōformant ad eadē utilē. Ferūt p̄terea aliqui lapidē othōnā eē in Aegypti Thebaide nascentē colore candidū: magnitudine paruū: gustū erodētē calefacientēq; simul & adstringētē.

INTERPRES.

q Vis audeat ætate hac nr̄a cui p̄teritoꝝ sæculoꝝ negligentia & tempoꝝ iniuriis notissima quæq; adeo perierūt: ut q̄ in hortis ēt quotidie p se aut humano ope nascunt̄ ex antiquis appellatiōibus signari & ostēdi digito nequeāt: qualis & q̄ quondā othonna fuerit dicere? Scriptori huic & post eū cūctis aliis nō satis cognita; & ex alioꝝ fama historiaq; tm̄ tradita: quodq; magis miremur oēs in diuersis penitus generib⁹ numerata: aliis succū: & hunc multaꝝ simul & per se herbaꝝ: aliis herbā cuius longior sit historia: aliis lapidē in Thebaide Aegypti nascentē eā indicantibus. Quo fit ut p̄ter ea quæ a posterioribus tradita de ea fuerūt nihil nos dicere & in tanta tot scriptoꝝ unius rei uarietate censere ualeamus. Plinius libro. xxvii. capite. xii. herbam tm̄ credidit. Verba eius sunt. Othonne in syria nascit̄ similis erucæ perforatis crebro foliis: flore croci: quare q dā anemonē uocauerūt. Succus eius oculoꝝ medicamētis cōuenit. Mordet. n. leniter & calefacit adstringitq; siccando. Purgat cicatrices & nubeculas & qcqd obstat. Quidā tradunt lauari atq; ita siccatā digeri in pastillos. Quæ oia paulo minus q̄ iisdē uerbis ex hoc scriptore accæpta sunt. Videt̄q; Plinius relictis de othonna opinionibus aliis oibus in herbaꝝ gn̄e eā ꝓ cōperto constituisse. Paulus Aegineta de simplicibus sexto uolumine agēs non herbā hoc noie sed herbæ succum in Arabia ad Aegyptū nascētis appellauit. Idē eodē loco retulit & eodē quo hic scriptor mō dicere aliquos lapidem ægyptiū eē othōnā. Hic ipse p̄terea in cōfectionibus medicamentoꝝ quorūdā othonnā interpretatus est maioris hirūdinariæ succū. Nos illud iāpridē cogitauimus & in eā partē inclinat animus ut credamus sui gn̄is herbā oino esse othōnā: quæ uero alia de ea tradunt̄ a uiriū & ptātis similitudine ab aliqbus credita dictaq; fuisse: & ex eoꝝ rōne quæ græci ἀντιβαλλόμενα. i. ut nostræ ætatis medici uocāt qd pro quo ad othōnā trāslata fuisse. Quod aūt dicim⁹ huiuscemodi ē. Pōt othōna oculis mederi: atq; hic χυλίζεσθαι εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ ὅπου δεῖ ἀποκαθαίρειν: qđ ē exprimi ad oculoꝝ medicinā ex ea succū ubi purgādū exterēdū ue aliqd sit. Quod totū pariter pōt hirūdinariæ succ⁹ de qua hic ait ἁρμόζειν πρὸς ὀξυδορκίαν: qđ ē cōferre oculoꝝ claritati. Causaq; hæc ut nos cre

dimos fuit ut othõna hirũdinariæ succus eẽ crederet: nõ qa idẽ illi eẽt: sed q̃ idẽ posset: nec aliũ de quã ex eadẽ hac ptãte glauciũ eẽ othonnã pariter tradidisse aliquos. Siqdẽ & glaucii (ut hic in eo dicet) χρῆσις ἐστὶ πρὸς τὰ ὀφθαλμικά: qd est: Vsum Glaucii ad oculorũ medicinã esse: quib⁹ cornutũ papauer ẽt: anagallis: apollinarisq; herba pariter utiles (ut ex earũ historia medicinaq; legentibus patebit. Nos.n. breuitatis cã suis locis dicenda iterũ nunc relinquimus) succo suo in othonnæ appellationẽ uenerunt. Ex his facilis cõiectura est eius quod paulo ante diximus quia pro othõna quam nõ facile oĩbus locis inuenisse erat in Arabia & Troglodítis nascẽtẽ a medicis alia illa imperari solerent iõ credidisse multos sui generis herbã aliarũ multarũ succũ fuisse: qui legitime deficiente ea in oculorũ uitiis ob æquales uires in usu esset. Nec alia rõne ægyptius lapis othonna etiã creditus est: qm̃ ex eo.s. collyria ad eadem oculorũ uitia cõficerentur. Eum lapidẽ Barbarus æris colore quasi χαλκόχροον secutus quorundam codicum fidem dixit: nos uetustiorum meliorumq; lectionem λευκόχροον idest candido colore.

DIOS. DE Muris auriculis herba. Cap. clxxii.

MYosota. Sunt qui myoton: qui anthyllion: qui alsinem: qui myorthocon: qui myotosplenon uocent: Aphri labatholabat. Romani muris auriculam dicunt. A muribus iõ nomen inuenit q̃ eorum auribus similia habet folia. Alsine item dicta est q̃ lucos quæ græci ἄλση uocant umbrosaq; & nemorosa amet loca. Helxinæ herbæ similis est humilior tñ & breuioribus foliis. Refrigerandi uires muris auricula habet. Oculorũ inflãmationibus accomodata: in quẽ usum cum polenta emplastri modo imponitur. Instillat̃ præterea auribus in dolore succus ei⁹ utiliter: in uniuersumq; eadem helxinæ potest.

INTERPRES.

CUr myosota & alsine herba hæc quondã dicta fuerit hic scriptor ostendit: & qui græcas nouerunt lrãs auditis tñ uocibus illis idẽ intelligẽt. Plinius ẽt libro. xxvii. capite quarto eã describens ait: cum prorepit musculorũ aures foliis imitatur. Cuius animalis uox aliis appellationibus cõiuncta eandẽ cãm hẽt. Siqdem myoton muris aurẽ pariter significat: & myotosplenõ ex muris aure & aspleno herba cõposita uox est: q̃ ab altera muris auricula ad priorẽ hanc translata fuit. Siquidem hic in ea q̃ paulo post sequit̃ Scolopendrio quæ eadẽ aspleno est similem esse dicet. Est illud in appellationibus his ẽt animaduertendum de eadem herba doceri hoc loco sub titulo myosota: iterũq; in quarto sub titulo alsines: esseq; eandẽ utrobiq; historiã eius & medicinã: iõq; cũ semel hic de ea actũ fuerit nõ esse de ea iterũ agendũ. Cũ eo puenerimus iterũ legentes idem monebimus. Illud ẽt significasse uolumus quæ plerũq; inuenitur & quam nos aliqñ uidim⁹ muris auriculam altera & quæ statim sequitur est.

DIOS. DE Altera muris auricula herba. Cap. clxxiii.

MYosota altera. Sunt qui diminutiua forma muris auriculã uocent. Plures ab una radice caules mittit aliquatenus ab imo rubẽtes & cõcauos. Folia habet oblõga & angusta: dorso elato & eminẽte: nigrescẽtia: p interualla deinceps geminata: & in acutũ desinẽtia. Profert & ex alarũ cauis tenues coliculos: in q̃bus flosculi ceruleæ anagallidis colore sunt. Radix illi est crassitudine digitali multis capillamentis fibrata: In uniuersum scolopendrio similis: minor tñ & maioris leuoris q̃ illa est. Medetur muris auriculæ huius radix oculorum ægylopis. Sunt qui helxinem sui generis herbam myosotida. i. muris auriculam etiam uocent.

INTERPRES.

NOn tñ nos uidim⁹ muris auriculæ gen⁹ alterũ. s. hoc & secũdo loco a Dios. traditũ: mĩdẽtq; sensui oẽs eius notæ. Prioris nullũ inuenimus oculatũ testẽ Antiqssimi ẽt latini Dioscoridis codices posteriorẽ hãc solã oñdunt. Quin ẽt Plinii ætate siqs uerba eius sagacius odoret̃ non satis certa res erat. Ait n post descriptam Alsinen; Sed aliam docebimus quæ iustius myosotis uocet̃. Paulus Aegineta postremo unũ tñ genus eius in sexto pariter agnoscit. In oĩbus tñ græcis duo capita hæc legunt̃ quo uertimus mõ ubiq; scripta: eãq; ob cãm qualia erant latinis reddita.

DIOS. DE Satiua Isatide. Cap. clxxiiii.

SAtim satiuam sunt qui augion: qui ichen uocent. Magi arusion. Romani lutheam dicunt. Herba est qua tingendis lanis infectores utuntur. Plantaginis folia habet pinguiora tantum & nigriora: caulẽ duobus cubitis altiorem.

[illegible handwritten marginal notes]

rem. Tumores panosq; omnes discutiunt illita Isatidis folia: crueta glutinãt uulnera: sanguinis eruptiones sistunt: ulcera quæ phagedænica & a serpendo herpetas dicunt: sacros ignes: & exedentia sanant.

INTERPRES.

Nihil nunc Isatide notius. Maximumq; sibi uectigal ex ea fecerũt qui Tiphernates agros ad Tyberim oẽmq; regionis eius tractum neglecta omni alia annona hac tñ herba cõserũt. tantus nũc tinctis colore eius lanis honor est. Guadum nr̃a ætas appellat. Apuleius in commentariolo illo quod de aliquot herbis reliqt alutam ab Italis uocari ait. Quæ uox q̃ integra in eo scriptore sit nõ satis cognitũ nobis est: qm̃ nihil herbæ huic cũ corio. Quæcũq; aũt ea futura sit eã credimus esse quã hic pariter uitiosa uoce rutam a Romanis uocari ait cõe nihil aut simile illi habentem. Non tñ abre est ex ruta & aluta uitiosis uocibus neq; Isatidi conuenientibus tertiã aliquam suspicari lutheam. s. quã Romani aliquot scriptores inter colores retulerunt: Vitruuiusq; presertim ad extremũ septimum uolumen dicens qui nõ possint ppter caritatem chrysocolla uti herba quam lutheam appellant cœruleũ inficere. Barbari quondam tingendis corporibus suis tam uiri q̃ fœminæ ea utẽtes glastũ uocabãt. Eratq; in tingẽdo pcipuus eius usus. Antiqores græci latiniq; inter siluestres lactucas eã numerauerũt. Plinius lõgissime de ea egit. xx. uolumine capite septimo.

DIOS. DE Siluestri Isatide. Cap. clxxv.

Satim agrian sunt qui Icnẽ paruã. Romani lutheã minorem dicunt. Satiue similis siluestris isatis est: folia tm̃ maiora hẽt ad lactucæ folia accedẽtia: caules tenuiores: diuisionibus multis: rubescẽtes in sũmo ueluti folliculos linguæ figura multos pendulosq; habentes: In quibus semen est. Florem fert lutheũ & gracilem. Põt eadem antedictæ: lienosis pota utilis & emplastri modo imposita.

INTERPRES.

Bundabant in siluestri Isatide multa quæ abeo quo nos desiimus loco in aliis legunt: eaq; ob cãm curtum minusq; oĩ ea parte nos fecimus hoc caput nec sine rõne ut credimus: qm̃ in antiqssimis græcis quos licuit uidere nulla ea est. Neq; is quẽ nos habemus lõgissimæ antiquitatis latinus Dios. id habet. Quodq; pluris facere nos decet q; absurdum uĩ post utriusq; isatidis decreta hunc ipm scriptorem quæ a se facta fuerant dãnare: legenteq; his uerbis monere. Cæteq; scire oportet falsas esse descriptiones has &c. Cũ liceret quæ male icœpta a se fuissent antequã ederentur in melius & qd ueq; esset mutare. Accreuit ea pars scriptori huic ab aliquo q aut certius de isatide oĩa nouisset aut nouisse se crederet. Multa huic scriptori hac rõne adscripta a medicis: a librariis deinde illi cõmixta & inserta mala insitione in unũ corpus coaluerũt. Quæ nisi diligentius & cautius excutiant & purgent multis locis usum eius & gratiã dehonestabunt. Est illud etiã hoc loco repetendũ qd nõ multo antea in Arabide dictũ a nobis est abundare. s. hoc loco qd Isatidem stati sequit Arabidis caput De ea. n. qcunq; ea sit qd oportebat dictũ hoc ipso uolumine fuit.

DIOS. DE Telephio. Cap. clxxvi.

Telephion. Sunt q agreste sedum & q̃ agrestẽ portulacam uocent. Aegyptii Anoth: Aphri Aurtopuris: Romani illecebrã siue Telephion dñt. Foliis & caule similis portulacæ est. Binas hẽt alas in singulis folioꝝ geniculis excauatas. Ramuli sex septẽue a radice pdeũt cœruleis foliis pleni crassis: glutinosis: carnosisq;. Flores illi lutei sunt aut cãdidi. Nascit̃ uere locis cultis inter uites. Sanãt folia sex horis emplastri mõ iposita uitiligĩnẽ quæ leuce priuatim dicit̃. Verum oportet post hæc farina hordeacea hydrelæo macerata locũ illinire. Quin etiã uitiligines emẽdant ex aceto in sole imposita. Sed ubi inaruerũt exterendus locus est.

INTERPRES.

Telephiõ. xxvii. uolumine capite ultimo breuius certiusq; scriptore hoc Plinius descripsit. Nihil tñ nõ accæptũ abeo est. Quo fit ut suspicemur uitiũ aliqd in historia Dios. eẽ. Sũt in pleraq; parum certa: nec sequaci uerboꝝ serie tractata. Nos tñ nihil mutauimus: monemusq; tm̃ pter sex horas quo temporis spatio hic iubet leucem Telephii foliis illini addere Pliniũ ternis mensibus id faciendum esse: quod in scriptore hoc desiderari posse uidetur. Manifestam tñ causam id non habet: longiusq; id tempus merito alicui pro rei necessitate uideatur.

DIOS. DE Agarico. Cap. ii.

a Garicon. Romani pariter græcis agaricum dicunt. Radix fertur laserpicio æqualis Agaricum esse: non tamē densa laserpicii modo superficie. Tota si quidem rara est. Genere differt agaricū: estq; in eo alterum mas alterum fœmina. Bonitate antecedit fœmina rectas intus pectinum modo uenas & diuisiones habens. Masculū in se ipsum conuolutū rotundumq;: & undiq; concretū est. Eundem habet utrūq; gustum a principio dulcescentem: mox cū diffundi per os cœperit amarum. Nascitur siluestribus & incultis sarmatiæ locis. Ferūtque aliqui plantæ radicem agaricū esse. Quidam in truncis arborū ex corruptiōe fungorū modo fieri. Nascitur & in Galatia Asiæ Ciliciaq; in arboribus: uerū friabile & infirmū. Habet Agaricū adstringendi uim calefacitq;: facit ad tormina: cruditates: rupta: conuulsaq; obolorū duorū pondere. Daturq; in febre cum mulsa aqua: ubi febris absit cum mulso. Datur idem utiliter drachmæ pondere iocinorosis: suspiriosis: suffusis felle: intestinorū torminibus: renū cum urinæ malo aliquo doloribus quos nephriticos uocant: urinæ angustiis: strangulatu uuluæ procidentibus: & sine manifesta cā decoloratis & pallidis. Datur & tabidis cum passo: lienosis cum aceto mulso: & cibum non continentibus in stomacho ut est cōmāducatum & potum nullo alio addito liquore. Datur pariter & acida ructantibus. Sistit Agaricum sanguinis excreationes trium obolorū pondere cum aqua sumptum. Facit & ad coxendicis articulorumq; dolores & comitialem morbū pari pondere cū aceto mulso sumptum. Trahit idem menses: & cōtra muliebrium locorū inflāmationes fœminis utiliter datur. Febrium cū tremore algores ante accessiones datum soluit. Aluū unius alteriusue drachmæ pōdere cū mulsa aqua potū purgat. Aduersatur præterea uenenis drachmæ pondere in diluta uini potione datū. Serpentium ictibus & morsibus pondere trium obolorum cum uino potum egregie succurrit. Omnibus in uniuersum interioribus uitiis accomodatum est pro uiribus & ætate sumentium datum: aliis cum aqua: aliis cum uino: aliis cum aceto mulso: aliis cum mulsa aqua.

INTERPRES.

f Vnt in Agarico multa quæ in antiquioribus & melioribus græcis aliter q̄ in impressis leguntur: & inter ea quæ nihili & quæ multifacienda sunt. Quæ negligi sine periculo possunt pro συμφυὲς συμπεφυὲς est: Eadem. n. utriusq; significatio & pro δένδρων ῥίζων: quo loco hic. s. ait nasci agaricū in trūcis ut cōis habet lectio arborū: ut meliores codices radicū. Diuersitatem autē hanc fecerunt non satis noti quondam agarici natales asserentibus aliis radicem esse: aliis arboribus fungorū modo adnasci. Illa pluris facienda & diligentius pro hominis salute aiaduertēda. Sit ne post cruditates dicēdū mederi agaricū πτώμασι quæ uox lapsum & ex alto casum significat ut passim legit: an potius σπάσμασιν. i. cōuulsis ut meliores græci habent. Sic ēt ubi post suspiriosos ἰκτερικοῖς quod est felle suffusis: ut in pluribus: an λειεντερικοῖς. i. intestinorū læuori ut in melioribus legitur. Nos in priore illo maluimus conuulsa dicere: in posteriore nihil mutauimus medicis de tota hac re censendum ex agarici uiribus relinquentes. Interim non fuerit inutile legētes monuisse quas nos in Agarico pectinū modo uenas & diuisiones dicimus: κτηδόνας uocare græcos exponereq; διαφύσεις esse: quod totā rem nō explet. Pectinis n. ratio in nomine illo est quē græci κτένα dicunt: a cuius denticulata per longitudinem raritate & insectione græci in materia κτηδόνας dixerunt cursum & directionem eius in longitudinē ea forma ut quales in pectine sunt dentes: & inter duos dentes peruia spatia sic in materia recta feruntur in longitudinem uelut uenæ & inter eas ceu spatia distinguntur quæ in multis arboribus naturalis compactio est. Plinius in fagis pectines sic directā materiā uocauit iterūq;. Inserta pectinū modo piceæ & abieti. Eūq; nos imitati exigente sic ēt re ipsa discurrentes pectinū mō uenas in Agarico diximus. Cruditates uero in morbis cōtrariam cocturæ cibi in stomacho fortunā. Quod uitiū quotidianū fere & populare est tam intemperanter ubiq; agimus. Quod erat deinde κακοχροίαις (quæ uox decoloratam corporis speciem significat) ex his quæ ueteres græcorū medici tradiderunt pluribus uerbis reddidimus: sine manifesta cā decoloratis & pallidis. ἀχροίαι id uitium Paulus Aegineta etiam appellauit: pluraq;

κτηδόνες in plantis

Pectines in plantis

Cruditates

ἀχροίαι

numerauit libro primo eius mali remedia. Sciendum & illud quos nos diximus cum tremore algores: ob eam quæ in Iride tractata est causam. Plinius plerũq; algẽtes uocat: omneq; febris frigus promiscue ea indicat uoce.

DIOS. De Rha. Cap. iii.

Ha. Sũt qui rheon: qui rhian appellent. Romani Rha ponticum uocant. Nascitur locis supra Bosporũ unde etiã affert̃. Radix nigra maiori Cẽtaurio similis: minor tñ & magis rubens: sine odore: fungosa: nec ponderosa. Probatissimũ quod teredinẽ non sensit quod in gustu glutinosum cum leni adstrictione lentescit: cõmanducatumq; pallescit & lutheum croci colorẽ aliquem refert. Facit potum ad stomachi inflationes: infirmitates: dolores oẽs. cõuulsa: rupta: lienosos: iocinorosos: renum cũ urinę malo aliquo dolores: tormina: pectoris uesicęq; uitia: præcordiorum item distentiones: & muliebriũ locoꝝ uitia: coxendicis dolores itidem: cruenta sputa: suspiria: singultus: intestinoꝝ tormina: cœliacos: circularium febrium ambitus: & uenenatorũ morsus. Datur agarico similiter in singulis prædictis morbis: eodem pondere: in iisdem liquoribus: cum mulso ubi febris absit: in febre cum mulsa aqua: tabidis in passo: lienosis cũ aceto mulso: non continẽtibus cibum in stomacho quale est commanducatum & potum: nullo super poto liquore. Emendat Rha ponticum liuores impetiginesq; ex aceto inunctum. Disiicit idem diutinas inflãmationes omnes ex aqua illitum. Est autem illi maxima & præcipua uis adstringendi cum calore aliquo.

INTERPRES.

Vi supra Pontum & Cymerium Bospoꝝ ad Panticapeum regionis eius metropolim uicinus Tanai in Mæotidem paludem ĩfluit maioris ĩllius fluuii luce & nomine nõ satis in Geographia clarus quondam Rha dictus fluuius ponticæ radici huic nomen dedit: & in ripis suis nascẽtem ueluti adoptione quadam in sui nominis honorem admisit. Nec alia nominis eius q̃ a natali solo causa & rõ ẽ: Ab Ammiano Marcellino historiæ suæ .xxii. uolumine his uerbis tradita. Tanais qui inter caucaseas oriens rupes per sinuosos labitur circũflexus. Asiamq; ab Europa disterminans in stagnis Meoticis delitescit. Huic Rha uicinus est amnis. In cuius superciliis uegetabilis quædam eiusdẽ nominis gignit̃ radix ad multiplices medelarum usus proficiẽs. Quod nouisse non parum iis fuerit qui sollicitis animis diu fuerunt & adhuc sunt: Ponticæ ne huic radici eadem: an alia sit quam nostra ætas in quotidiano medicinæ usu Barbarã appellat. Facti .n. dimidium ut poeta cecinit qui mõ cœpit habet. Auditis siquidẽ ponticæ huius radicis natalibus nõ difficile erit diligẽti per mercatores qui ad nos Barbarã illam afferunt a uenditoribus facta percõtatione nouisse an quæ nũc Barbara dicitur ponticæ eadem sit: & an his q̃bus locis nasci eã Marcellinus ait an alibi nascatur. Nobis ꝓ cõperto hactenus nihil est: & si diligentiores in quærenda tota hac re fuerimus. Si .n. quæ nunc ad nos Barbara effert̃ aliud q̃ Rha fluminis supra Pontum & Cymerium Bospoꝝ ripas natale solum habebit Radices duas eodẽ nomine sed diuerso patriæ & gentis cognomine tunc esse constituendũ erit. Sin cõtra ex quibus Ammianus Marcellinus locis tradidit ad nos afferri unũ tm̃ radicis huius faciendũ erit genus: & in eo ex diuersis notis nõ eadẽ bonitas. In quã partem inclinat animus nobis. Quo aũt maxime inter se differunt odor est qui in Barbara uehemẽtissimus: in Põtica nullus si huic scriptori credendũ est sentitur. Nos certe scimus sine odore uisam aliq̃n radicem quæ barbara uideretur & crederetur non tamen esset: ideoq; a medicis in usu damnatam. Quocunq; autem modo id fiat non uidetur hic scriptor siue alia penitus: siue bonitate a Pontica diuersa sit Barbarã cognouisse. Nunq̃ .n. ἄοσμον .i. sine odore eam dixisset. Cæteræ in hoc & in aliis scriptoribus Ponticæ radicis appellationes ex eodem principio primaque illa Rha fluminis appellatione fluxerunt: ideoq; a nobis & aliis relinquendæ. Relinquenda & quã Plinius dixit Rhecomam sine ratione aliqua nũc in eo scriptore: & incognitam penitus. In medicina illud monemus quas nos stomachi infirmitates diximus certum mali in ea parte genus significare: quod græci ἀτονίαν & ἀῤῥωστίαν aliquando dicunt utraq; appellatione langorem debilitatem & uirium eius partis infirmitatem indicantes: quod malum febribus aliquando superaccedit: aliquando per se morbum facit quem græci ἀκράτειαν τῶν προσφερομένων .i. incontinentiam eorum quæ eo demittant̃ appellãt: non aliter q̃ & manus languens & infirma q̃ cœperit tenere non potest.

Stomachi infirmitas

DIOS. DE Gentiana. Cap. iiii.

Entianam. Sũt qui Cẽtauream radicem: qui Alloen gallicam: qui a torpore Narcen: qui chironiam: qui cicẽdam: qui ciminalem herbã uocent. Dardani Aloitim. Romani pariter græcis Gentianam dicunt. a Gentide Illyriorum rege inuenta primũ Gentiana esse creditur: a quo etiam factũ illi nomen est. Folia quæ a radice statim in ea se proferunt iuglandi nuci aut plantagini similia habet colore rubescente. A medio uero caule presertimq; in summo cacumine breuibus incisuris diuisa sunt. Caulis illi est grãdis: cõcauus: lęuore nitens: digitali crassitudine: duum cubitorũ altitudine: geniculis intersectus: maioribus interuallis folia proferens. Semen habet in florũ doliolis latũ: leue: glumosum: figura ad spondilii semen accedens: radicem longã longæ Aristolochiæ radici similem: crassam: amaramq;. Nascitur in altissimis mõtium uerticibus: iisdemq; umbrosis & aquosis. Habet radix calefaciendi adstringendiq; uim. Succurrit uenenatorũ morsibus pondere drachmarum duarum pota cum pipere: ruta & uino. Succus drachmæ pondere contra lateris dolores: ex alto casus: rupta: conuulsaq; bibitur. Bibitur iocinorosis etiam: & cibum in stomacho non continentibus cum aqua utiliter. Pellit ex utero fœtus radix collyrii modo fœminis subdita. Vulneribus eodem lycii modo imponitur. Cuniculosis medetur Gentiana ulceribus: presertimq; succus. Inungũtur eo itidem oculorum inflãmationes. Misceturq; pro meconio: quod opium ẽ succus acribus collyriis. Abstergit uitiligines radix: succusq; ex ea colligitur hoc modo. Tunditur radix: diebusq; quinq; madescit in aqua. Coquitur deinde in eadẽ aqua usq; dum superstent radices. Cumq; gelauerit aqua per linteum traiicitur: coquitq; usq; ad crassitudinem mellis: picatoq; uase repositus seruatur.

INTERPRES.

Eriisset tota Gẽtidis antiquissimi Illyrioꝝ regis iampridem cũ nomine fama: nec esset regiæ eius fortunæ monumentum aliquod: Nisi renascens quotãnis gentiana grata inter homines memoria honorem illi idẽtidem augeret: amareq; hominẽ & laudare posteros cogeret qui ut generi humano ꝓdesset in frigidissimis regionis suæ uentosisq; mõtibus neglecto regiæ potestatis honore herbas quærere & inuentas nobis indicare ueritus nõ fuerit: tam innocenter sibi utiliter uero aliis tũc reges imperia tractabant: gaudente ut par est matre omnium terra: augentibusq; uires suas herbis quæ regum manibus foderent: gaudente ẽt medicina quæ reges hẽret auctores: eorũq; dignitate suum & ipsa honorem & gloriam augeret. Quanto illyriorũ regi honestius hoc in laudibus suis audire: q̃ Cæsari cẽtum & nonaginta duo millia hoium occisa præliis q maximus fortunæ & gloriæ eius cumulus est in honore sibi fecisse? Et quos bello alii perdiderunt inuentæ a se gentianæ remediis ad sanitatem instruxisse. Nota omnibus nunc ẽt gentiana est. Eam Centaurio similem centauriã radicem aliqui nominauerunt: & ex eo narcem: qm̃ narce cẽtaurium etiam dicatur. Fuerunt qui Aloem Gallicam nulla foliorũ sed radicis similitudine aliqua: quam utr ũq; genus recta sub terram agit. Chironia a centauro chirone dicta itidem est qm̃ & Centaurium ab eodem chironia pariter nominetur. Credimus præterea qm̃ aloe diceretur gentiana a Dardanis aloitim pariter nominatã fuisse. Suspicamur tandem in extremo capite uitiũ esse illic scilicet ubi de radicis coctura agitur: quã coqui hic iubet usq; dum radix illa supstet & emergat. Qui sensus rei nõ satis respondet. Neq; enim ponderosæ radices quanta uoluerit aliquis coctura coctæ per se emergent. Potuit quidẽ sic intellexisse tãdiu coquendam gentianæ radicẽ donec decrescente paulatim aqua desinat radix sub ea esse: eaq; rõne superstet. Veꝝ hic nunq̃ cocturæ alicuius spatium sic docuit. Præterea antiquissimi latini oẽs pro eo habent donec uirtutẽ ex se dimiserint manifesto argumento aliam fuisse quondam eius loci lectiõem. Potest tamẽ ut diximus defendi res: ideoq; nos cõmunem alioꝝ omnium lectiõem secuti sumus: & nihilominus quod obseruatum ẽt a nobis fuerat aliis significauimus. Non sunt ẽt de gentianæ natalibus Barbaro & nobis eadẽ oia. Ille in altissimis montiũ crepidinibus nasci eã: nos in altissimis montiũ uerticibus diximus Dios. ἐν ὑψηλοτάτοις ἀκρωρείαις ait: q̃ uoces nihil aliud q̃ altissimos uertices significant. Siqdem montes oẽs a græcis trifariã diuidunt: εἰς τέρμα: quod ima partes & radices significat: εἰς ἀκρώρειαι .i. montiũ cacumina: & εἰς ὑπώρειαι: qua uoce descẽdentia iã mõtiũ latera indicant. Aitq; hic ἀκρωρείαις & addidit ὑψηλοτάτοις .i. uerticibus altissimis. Cur aũt ille crepidines uerterit q̃ fundamenta maioris

alicuius molis sunt nõ satis uideo. Signasse hoc nos oportuit qm̃ contrario sensu audiuntur crepidines & uertices. Sic ẽt quæ nos cuniculosa ulcera diximus ille simpliciter ꝓfunda nõ leui discrimine inter ꝓfundũ & cuniculosum. Profundum enim quod simpliciter & plerũq; recta in altum descendit dicitur. Idq; βαθὸ græci uocant: cuniculosum aũt quod pluribus transuersisq; itineribus quasi canalibus per latitudinẽ putrescit. ὑπονόμους enim a quibus hic ὑπόνομα, ἕλκη dixit græci subterraneos canales opertas fossas & cloacas uocãt. Sæpiusq; in eo℞ historiis uox ea inuenitur cũ aut factis aut inuentis ab hoste cuniculis clandestinos nocturnosq; in oppida ingressus describunt. Latini totũ hoc genus cuniculos uocauerunt: quæ uox nr̃a ætate multis locis seruat̃ in lepusculis his quorũ natura est ad latebras & ꝑfugiũ sub terra clandestina huiuscemodi itinera sibi effodere. Cuniculos n. q; in cuniculis agant oẽs appellant. A quarũ latebrarũ canalium ue aut itine℞ similitudine hic cuniculosa ulcera uocauit. Quæ si ꝓfunda simpliciter dici p̃it alio℞ iudiciũ sit. Nos uocem nr̃am græcæ uocis rõne & imitatione tuemur. Adiiciemus pro stomacho huic capiti etiã: quos toto hoc opere cibũ in stomacho nõ continentes dicimus eos intelligere quos græci & scriptoris huius interp̃tes alii stomachicos plerũq; appellant: cõmuni qdem ut aliquibus forte uidebitur omnibus aut saltẽ pluribus eius partis malis affectionibus appellatione. Sed ut ueteres græcorum medici cõstituerunt ad id genus priuatim cõtracta: inter quos non cõtẽnendus testis & auctor nobis fuit Paulus Aegineta: qui de stomachi tam multis affectionibus agens ait. πρὸς δὲ τοὺς μὴ κατέχοντας τὴν τροφὴν οὓς ἰδίως οἱ παλαιοὶ στομαχικοὺς ὀνομάζουσιν ὀνίνησιν &c. Quod est contra autem non cõtinentes cibũ quos priuatim stomachicos antiqui noiant prodest &c. Quo testimonio nihil certius est. Quod si ueteres ut ille testatur non continentes cibum stomachicos uocabant. In eorum numero hic scriptor habendus omnino est. Qui quo tempore Paulus medicinam suam docebat antiquius merito dici & haberi debebat.

Cuniculosa ulcera ὑπόνομοι

Lepusculi Cuniculi

Stomachicos.

DIOS. De Omni Aristolochia quam latini malum terræ siue erraticum malum appellant. Cap. y.

Aristolochiam. Romani pariter græcis plerũq; Aristolochiam uocant: quæ
a ideo sic appellata est q; puerperis egregie opitulatur. Sũt aũt duo eius genera: Rotũdum quod fœminam uocant: habetq; hederæ folia cum acrimonia odorata: modice rotũda: tenera: pluribus ab una radice erumpentibus germinibus. Viticulæ illi longæ sunt: flores candidi: pileolis similes in quibus qd rubet, graui odore sentitur. Quæ uero longa est mascula appellatur. Eadem dactilitis dicitur. Sunt etiã qui a figura mali melocarpon eam uocent. Quidam Teuxinon Romani herbam aristolochiã dicunt. Longiora habet hæc q̃ rotũda folia: Ramulos tenues longitudine fere dodrantali. Florem fert purpureũ grauissime odoratum: qui cum dehiscere cœperit pyro similis fit. Rotundæ Aristolochiæ radix in globum rapi modo rotundatur: Longę uero crassitudine digitali est: longitudine dodrantali: & aliquãdo maior. Buxeus utriq; intus color est: gustu amaræ sunt & uiroso odore. Est & tertia quædam Aristolochia longa: quæ clematitis quasi sarmentaria uocat̃. Ramulos habet tenues: foliis modice rotundis minori sedo similibus plenos. Habet hæc rutæ flores: radices longissimas: tenues: crasso & odorato cortice uestitas unguentariis ad unguento℞ spissamenta expetitas. Contra medicamentorum noxas alias oẽs utilis rotunda est. Contra serpentes uero & mortem faciẽtia alia quæ longę cognomen hẽt drachmæ pondere utiliter cum uino bibitur & emplastri modo imponitur. Pellit eadem quæ in muliebribus locis a puerperio supersunt secundas & mẽses pota additis myrrha & pipere. Potest eadem subditus ex eadẽ fœminis pessulus. Facit rotũda itidẽ ad eadẽ oĩa ad quæ prædicta: ampliusq; suspiriosis prodest. Prodest & singultiẽtib⁹: ante accessionẽ febriũ cũ tremore algorib⁹: lienosis: ruptis: conuulsis: & lateris doloribus: in quos usus cũ aqua bibit̃. Surculos prætereа & cuspides extrahit: ossiumq; squamas emplastri modo imposita educit: exedentia circũscarificat ulcera: sordida purgat: cõcaua addito melle & iride explet. Gingiuas & dentes exterit. Credit̃ & tertia quæ clematitis quasi sarmentaria dicitur eadẽ pręstare minore tamen efficacia prędictis duabus illis est.

INTERPRES.

Docent in musicis (quod & plerisq; aliis artibus cõe est) tam qui in eius artis rõcinatione q̃ qui in opere occupantur non esse eãdem pro ea rationis & sensus fœlicitatem. Illa enim quod certum & undiq; exactum est amat: & cũ inuenerit pbat. Hic satis habet si quod ppinquũ illi est inuenerit: gaudetq; eo & utitur. Deprehendit id in pictura & fabrica quotidianus usus in q̃bus mathematicoꝝ lineis & angulis paꝝ aliq̃n respondent: quæ ab architectis & pictoribus ad gratiam sensus tm̃ disposita & confecta fuerunt. Habent & bonaꝝ artium studia eãdem fortunã. Estq; ubi artis doctrinæ ue alicuius necessitas quod certum & undiq; exactom sit exigat. Est ubi ad gratiam satis sit quod ppinquũ illi est inuenisse eoq; oti: qualia sunt quæ ad delectationem a poetis in Theatro docentur: & quæ in populo ad plebis adulationẽ ab oratoribus dicuntur: quos sententiis his & reꝝ indicationibus uti oportuit: ut Romanus Poeta cecinit: quæ belle tangere possunt aures. Quod non licet his agere qui grauiora tractantes certum & exactum illud quod paulo ante diximus quærere: & cũ inuenerint tm̃ eo uti debent. Nec est ubi magis q̃ in medicina id fecisse oporteat. Interest enim salutis humanæ: quæ nisi certa & exacta illa rõne curet: tota facile pꝑit. Nec quicq̃ pfessoribus eius artis turpius: grauius ue fuerit q̃ certum & exactum illud: cũ aliqd in ea docent neglexisse. Culpandos in hoc genere aliq̃n Plinius est: qui siue festinans: siue in tanta reꝝ mole supra hois captum occupatus multis locis quæ græcoꝝ medicinæ & uocibus paꝝ responderent latinis reddidit. Hoc aũt & in Aristolochia præcipue cui grauidas dedisse nomẽ ait: qm̃ esset ἀρίστη λοχδούσαις contrario duarum uocum inter se euentu & sensu. Neq; enim grauidæ λοχδουσαι: nec cõtra λοχδουσαι grauidæ dici possunt: diuersa enim in renouando per generationem homine tpa & naturæ euentus in uocibus illis audiunt. Romani enim grauidas appellauerunt: quæ a cõcepto fœtu usq; ad puerperium uterum gerunt. Græci uero λοχδούσας quæ desinentes grauidæ esse: aut iã parerent: aut pauloante peperissent Latinæ uocis certa oĩbus æstimatio est: nec aliqs grauidã hominem audiens nõ gerentẽ adhuc uteꝝ intelliget: in græca itidem non minus q̃ in Romana p̃sentis aut paulo ante cõfecti puerperii significatio est. Omittimus nos quæ oĩa græcoꝝ lexica de tota hac uoce docuerunt: quoꝝ ea summa est ut λοχεύεσθαι uerbo & λοχεία nomine significari testent naturæ euentus hominumq;: & presertim obstetricis ministeria officiaq; illa oĩa quæ iure humanitatis puerperis debentur & præstãtur: eousq; ut Sellas in quibus ad faciliorem partum in puerperio mulieres constituuntur ab hoc ipso uerbo λοχαίους græci dixerint: dico aũt euentus naturæ dolores partus partum ipsum & post partum secundas purgationesq; alias omnes quæ tunc fiunt: hominum uero ministeria & officia auxilii opisq; omne genus: quod tunc obstetrices: aliiq; oẽs parant. Quin etiam q̃diu puerpera a partu in stratis quiescit λοχεύεσθαι toto illo tpe dicitur: & obstetrix ex eo ministerio a græcis ex eodẽ hoc uerbo appellata est. Quæ omnia ĩ grauidis & uteꝝ adhuc gerentibus nullam necessitatem & usum habent. Sed qd aliunde uocatis testibus ad hanc rẽ utimur? Hic ipse scriptor pro cunctis aliis est non multo post in uiribus Aristolochiæ dicens pellere eam q̃cunq; in muliebribus locis λοχία idest a puerperio relicta secundas &c. Ex qua p̃te nomen a græcis inuenit. In quo aĩaduertendum illud ẽt est. Si uis Aristolochiæ sit pellere ex muliebribus locis quæ pauloante dicta sunt non grauidis ἀρίστη idest optima a græcis & utilis dicta fuisset: nisi abortiuum medicamẽtũ quod credendum non est docere & laudare uoluissent. Fuerunt nobis hæ causæ ut contra q̃ Barbarus ex Plinio quem aliq̃n nimis amauit grauidas dixit: nos puerperas diximus græcoꝝ scriptoꝝ decreta & rei necessitatem secuti. Quodq; nos in hoc scriptore cupimus: seruasse cæteros ẽt monemus: quod certum & exactũ sit in artibus & doctrinis amare. Nisi enim sic fiat: graui periculo docebitur & tractabitur: quod rõni & exacto illi ppinquũ tm̃ fuerit. Et hæc pro Aristolochiæ appellatione satis dicta sint. Plinius malũ terræ: Erraticũ uero malũ alii a Romanis uocari dixerunt: omnesq; a radicis globosa forma: quæ pomi crassiorisq; etiam & ut hic ait rapi figuram habet. Adiecit hic dactylitim quasi digitalem etiam dici. Credimusq; nos longioris Aristolochiæ fuisse hanc ppriam appellationem. Siquidem & hic & Plinius longæ radicem contra q̃ rotũdæ sit digitali crassitudine descripserunt: & si Plinius baculi crassitudine eã dicat lõgitudine uero quatuor digitoꝝ. Quæ deinde inter alias appellatiões Teuxinos numeratur corrupta nobis uidet: & a partu τεξινος instauranda esse: nihil tñ in cõi omnium græcoꝝ lectiõe mutauimus: quẽadmodũ contra totius capitis extremã partem: cuius principium in græcis est καλεῖται δὲ αὐτὴ ἀρίστη σαρα &c. Totam nullibi in antiquioribus græcis inuentam expunximus inutilẽ & hoc scriptore indignam. Vidimus enim græcos codices in qbus sub titulo herbarii Crateiæ tota ea pars huic scriptori accreuerit. Laudauit Aristolochiam uiresq; eius plures numerauit duobus locis nono de plãtaꝝ historia uolumine Theophrastus: primumq; odore suauẽ ait: tum gustu amarã: & colore nigrã: quæ oĩa de radice dicta ab eo sũt: nasci optimã in mõtibus: folia Alsinæ similia habere: sed rotundiora: utilem ad multa: presertimq; contuso capiti: utilem aliis ulceribus: & cõtra serpentes: facere ad somnum & alia quædam. Mox in usu remedioꝝ eius ait iubet ex aqua admoueri & illini aliq̃n in mel & oleum derasam: contra serpentes bibendam in uino quod acescat ex eodẽq; morsibus imponendam: ad somnum derasam in nigro austero uino bibendam esse. Quæ qm̃ non pr-

nitus eadem huic scriptori sunt:& ab antiquo eodẽq; graui auctore tradunt cõmentationibus his nostris nõ inutiliter addi uisa sunt. Erit ꝓ salute hoīs hoc capite:multisq; aliis diligentius medicis cogitandũ quosnã hic ubiq; eodem semper singultus & singultientiũ noīe hoc illo ue remedio cu rari iubet. Vna.n.eademq; illi semper singultus index uox λυγμός est:nec potest ex ea facti ex mul tis causis singultus discrimen aliquod intelligi. Sunt enim ut nouerunt medici in singultuum gene re:qui repletione:qui ex inanitione:& qui e roso ab acrioribus humoribus stomacho fiunt:& in iis aliisq; causis qui maiore:& qui minore periculo hominem torquent:eorum nulla in scriptore hoc priuatim causa deprehendi potest:eamq; ob causam medicinam profitentibus ex natura & ui re medii cognoscendum id relinquimus.

Singultus λυγμός

DIOS. DE Dulci radice quã græci Glycyrhizam dicunt. Cap. yi.

g Lycyrhizam. Sunt qui Ponticã radicem:qui Glyceraton : q Symphytõ: qui Leõticam:qui Glycyphythõ:qui Scythicam:q Adipson:q Sylithrã: qui Lybicstason:qui Homænomion:qui Pentaomion appellent. Romani dulcem radicem uocant. Nascitur plurima in Cappadocia & ponto. Breuisq; frutex est:bicubitalibus ramulis:in quibus folia sunt densa:lentisco similia:pinguia:ta ctuq; glutinosa. Florem fert hyacintho similem:fructum pilularum platani magnitudine asperiorẽ tñ:Siliquas lentis figura breues russasq; habentem. Radices illi sunt longæ:buxeo colore gentianæ modo:sapore leniter acerbo sed dulci: ex qbus lycii modo succus exprimitur asperis faucibus utilis:quem linguæ subditum oportet sensim in fauces saliua diluere. Prodest idem æstuanti stomacho : pectoris uitiis & iecoris : uesicæ itidem scabritiis: renumq; cum urinæ malo aliquo doloribus:in quos usus cum passo bibitur. Arcet idem sitim linguæ subditus:& in ore sensim liquescens. Quin etiam uulneribus utiliter inungitur : & cõmanducatus stomacho prodest. Decoctũ præterea radicis adhuc recentis ad eadem facit. Siccata tandem radix & in puluerem trita oculorum pterygiis utiliter inspergitur.

INTERPRES.

f Olo nomine in fingendis cõponendisq; uocibus suis Romanis fœliciores græci amabilem omnibus Glycyrhizam fecerunt. Nec aliter q̃ in Comœdia glycerium & in Venusinis carminibus glyceram grato dulcedinis sensu in amorũ leporibus poetæ illi illustrarunt:sic põticam:siue ut Theophrastus appellauit Scythicam radicem hanc grata naturæ eiusdem dulcedinis nota sola appellatione gens illa cõmendauit. Nec tñ ut amarent eam oẽs effecit:sed i Scythia & Ponto sub septẽtrionibus nascentẽ ꝓpriam sibi noui & a se facti noīs alicuius adoptione fecisse conarentur:laborarentq; libenter ꝓ ea oẽs quæ in sanitate & ualitudine tam suaues posset homini rependere gratias. Quod nos modo agimus præsenti quotidie ab ea fructu & spe in tussi & exasperatis faucibus:quo malo frigiditate:tenuitateq; nostri aeris sæpenumero tentamur. Eam Theophrast° nono de plantarũ historia uolumine nondum facto illi a græcis : aut saltem non recepto ab omnibus Glycyrhizæ nomine Scythicam radicem uocauit. Estq; hoc quod Dios. ait Scythicam ab aliqbus dici:& si passim in græcis non Scythicam sed scythion corrupte legatur. Verba eius sunt γλυκεῖα δὲ καὶ ἡ σκυθικὴ ἥν τινες δὲ εὐγλυκεῖαν αὐτὴν καλοῦσιν γίνεται δὲ περὶ τὴν μαιώτιν: Quod est. Dulcis & Scythica radix quam aliqui Euthyglyciam uocant. Nascitur circa Meotim paludem. Idem eodẽ loco cãm reddidit cur Adipsos ẽt diceret:non tam qa sitim simpliciter arceat q̃ quia Scythæ ea & Hippace:de qua diximus superiore uolumine decẽ & aliqñ duodecim diebus sine alio cibo durarent. Verba eius sunt. δύναται δὲ καὶ τὴν δίψαν παύειν ἐάν τις ἐν τῷ στόματι ἔχῃ διὸ ταύτῃ τε καὶ τῇ ἱππάκῃ διάγειν φασὶ τοὺς σκύθας ἡμέρας καὶ δέκα καὶ δώδεκα. Quorũ sit sensus qui pauloante dictus a nobis est. Eadem rõ fuit cur Pontica itidẽ diceret:cur aũt Symphyton uiriũ similitudo fecit. Est.n. ut in quarto uolumine certius patebit Symphythi radix dulci & saliuam ꝓuocante sapore. Pectoris & illud uitia emendat:fauciũ asperitati confert: postremoq; sitim cõmanducatum arcet:quæ omnia dulcis radicis propria sunt. Credimusq; nos ἐκ τῶν ἀντιβαλλομένων .i. ex æqualibus & eorũ comparatione ad dulcem radicem alterius plantæ translatũ nomẽ fuisse. Dico aũt æqualia quæ nostræ ætatis medici quid pro quo appellant. Numerant & aliæ ab hoc scriptore appellationes Glyceraton:& Glycyphython a dulcedine factæ oẽs:sola noium conformatione diuersæ:quarum altera dulcem plãtam:altera quod dulcedine sua amabile sit:significat. Celsus quod hic ipse testatur libro.y.capite.xx. dulcem radicem simpliciter uocauit:quẽ nos imitati dulcem radicem:& si græca uoce Plinius usus fuerit Glycyrhizam diximus. In cæteris appellationibus nõ est quod

legentes moneamus. Barbaræ enim sunt: aut adeo corruptæ ut a barbaris non differant. In historia foliorumq; eius descriptione nõ relinquendũ quod non est mihi idẽ cum Barbaro, Ille echinatis foliis: nos lentisci similibus dulcẽ radicem diximus esse: nõ leui duarum uocũ inter nos discrimine: & quod unius in scriptore hoc litteræ diuersitas facere potuit. Siquidẽ post descriptos plãtæ huius caules & ramulos statim Dios. subiicit περὶ οὓς τὰ φύλλα πυκνὰ ἐοικότα σχίνῳ. Sic .n. in cõibus græcis quos hactenus uidere licuit: legitur. Estq; eorũ uerborũ sensus: quem nos paulo ante reddidim᷒. In quibus folia densa sunt lentisco similia: nec aliter Serapionis ætate ẽt legebaẽ. Siqdem in eo est. Habet folia similia foliis mastichi. Lentiscum aũt a destillante ex eo mastiche ille sic appellauit. Quin etiam qui mihi uetustissimus est Longobardis literis scriptus latinus Dios similia Scino: q̃ lentiscus est Glycyrhizæ folia facit. Quibus quasi testibus nos usi lentisco similia diximus: multoq; magis q̃ hic ἐοικότα dicens figura magis q̃ nota alia quapiam similia uoluisse ostendere uidetur quod in Echino siue marinum siue terrestrem: siue ex castanea arbore accipias uere dici nõ potest. Quis enim foliũ aliquod aliqñ uidit Echinorũ modo globosum? Põt quidẽ inueniri: & quotidie alicubi uideẽ aculeatũ folium: & ut græce loquamur ἐχινῶδες .i. Echinorũ modo spinosum: sed figura echini alicuius nunq̃ uidisse aut audisse me foliũ memini. Rõnibusq; his usus & græcorũ omnium codicum fidem secutus lentisco similia Glycyrhizæ folia dixi. Qui uero Echinata dixerunt naturam primum mox Pliniũ auctorem habere uidentur: qui li. xxi. capite. xv. inter aculeatos frutices & herbas Glycyrhizam his uerbis numerat. Quædam spinosa foliata: ut Carduus: Eringiõ: Glycyrhiza & Vrtica. His enim omnibus foliis inest aculeata mordacitas. Iterumq; xxii. uolumie capite. viii. Et ipsa sine dubio inter aculeatas est: foliis echinatis: pinguibus: tactuq; gumosis. Quæ oia ex hoc scriptore iisdem uerbis reddita sunt: præterq̃ q̃ ubi nunc ἐοικότα σχίνῳ legitur: qd̃ est lentisco similia una tm̃ mutata littera ἐχίνῳ tunc uidetur Plinius legisse. Non possumus nos ætate hac nostra: quos legit ille uidere codices: nec cẽtere uolumus uicinitate ne uocis deceptus: cũ aculeatã herbã describere tota figura folia eius echino an spinis tm̃ echinorũ comparauerit. Priore enim loco illo exactæ Glycyrhizam nouisse uidetur inter spinosa foliata eã numerans: uocatq; ille spinosa foliata quæ Theophrastus ἀκανθόφυλλα pluribus locis appellat: quæ infesta spinis folia habẽt. Coniunxitq; Carduo Eringio & urticæ: quorũ oium foliis mordaces aliquæ spinæ sunt. Nec uerisimile est quod semel appositæ & ex re ipsa dictum ab eo fuerat posteriore illo loco aliter doceri. Inclinatq; animus nobis: quæ folia Plinius Echinata uocat: nõ ex figura sed ex spinarũ similitudine tãtum sic appellata fuisse: nec cũ Echinata dixit reddidisse eũ quod ab hoc scriptore dr̃ σχίνῳ ἐοικότα: sed relicta folii figura spinas tm̃ eius signasse: quæ qm̃ quales in Echino sunt in folio eius essent ideo echinata appellauit: quẽadmodum hic relictis spinis de figura tm̃ egit. Tota in eo uertiẽ res sit ne legendũ σχίνῳ quæ lentiscus est an ἐχίνῳ quod aculeis toto corpore infestũ terrestre & maritimum animal est & in castanea arbore primum fructus eius operimẽtũ. Nos ea quæ diximus secuti lentiscum magis pbauimus. Barbarus Pliniũ solum amãs multis aliis locis priuatimq; hoc Dioscoridem penitus neglexit. Cogitauimus ẽt an quod nõ pcul a fine legitur: καὶ στομαχικὸν διαμασώμενον & nos uertimus cõmanducatum stomacho prodesse nõ sic: sed una tm̃ mutata littera στοματικόν .i. quod ori inseruiat legendũ sit. Siqdem i antiquissimis scriptoris huius latinis codicibus stomaticis manifeste adhuc seruaẽ: & antiqua Plinii lectio. xxii. uolumine capite ix. quo loco agiẽ de hac ipsa Glycyrhiza idem ostendit his uerbis. Ideo & cõmanducata stomatica est. Nec sine cã penitus dubitare in eo contigit: siquidem dulci radice utunẽ passim ad tussim raucedinem & oris alia huiuscemodi uitia: a quo græci στοματικὰ φάρμακα omnia dixerunt quæ ori inseruiant. στόμα enĩ illis os est. Qualia autem ea essent Galenus in Isagoge sua capite de remediorum diuisione ait. τὰ μὲν δὴ στοματικά ἐστι τὰ δὲ πρὸς οὖλα αἱμασσόμενα σηπόμενα βεβρωμένα καὶ ὀδόντας καὶ ὅσα πρὸς ἄφθας καὶ ἐσχάρας ὅσα τε προσαφύλους κεχαλασμένους &c. Quod est. Sunt aũt stomatica .i. oris medicamenta hæc quæ gingiuis prosunt cruentis: putrescentibus: corrosis: dentibusq; : & quæcũq; cõtra aphthas: crustas & languentẽ oris Columellã accomodata sunt. Quibus aut eorũ alicui si succurrat dulcis radicis huius succus non penitus ab re fuerit pro stomachicis .i. quæ stomacho: stomaticis: q̃ ore inseruiunt mutasse. Traxitq; nos in eam suspitionem quod hic ait cõmãducatã. Siquidem ori aptius q̃ aliis partibus inseruit quod cõmanducaẽ: non tm̃ negamus & stomacho posse pdesse: ideoq; nihil mutauimus: relinquimusq; medicis de tota hac re certius censendi arbitrium.

Stomatica

DIOS. DE Centaurio maiore. Cap. vii.

Entaurium maius sunt qui Narcen: qui Limnesion: qui Maroiam: qui pelethroniam herbam: qui Chironiam appellent. Magi Sanguinẽ herculis. Romani Vneserã & Phieri uocant. Iuglandis nucis folia centaurium hẽt oblõga colore ut in Brassica uiridi: serræ modo per ambitũ incisuris secta. Caulẽ rumici similem profert duorũ triũ ue aliqñ cubitorum altitudine: multis a radice adnatis: in quibus papauerum modo capita sunt in rotundo oblonga. Floret Centau-

rium colore ad cœruleum inclinato: cnicoq; simile semen ueluti lanis in flore inuol uitur. Radix illi est uasta: ponderosa: dura: lõgitudine ad bina cubita: succo plena: sapore acri cum astrictione dulcedineq; aliqua rubescens: & cuius pariter rubescat succus. Pingue amat solum: aprica loca fruticibus & arboribus conserta: & tumulos. Abũdat in Lycia: Pelopõneso: Helide: Arcadia: & Messene. Nascitur plurimũ etiam circa Pholoem: Lyceum: & Smyrnã. Ruptis utilis cẽtaurii radix ẽ: conuulsis itidẽ: laterũ doloribus: spũs angustiis: antiquæ tussi: cruẽta expuẽtibus si febris absit cũ uino: in febre uero cũ aqua. Daturq; drachmaꝝ duaꝝ pondere in farinam trita. Vtilis itidem torminibus & muliebriũ locoꝝ doloribus. Menses p̃terea fœtusq; trahit in collyrii figuram derasa: fœminarumq; locis subdita. Potest eadẽ & succus. Vtilis itidem uulneribus: in quem usum recens & humida tunditur. Siccata uero prius aqua madescit tum pariter tunditur. Constipat. n. & glutinat: tantaq; ẽ in constipando & glutinando uis eius ut carnes simul elixa etiam coherescere cogat. In lycia succum ex ea exprimunt & pro lycio utuntur.

INTERPRES.

Professus quondam in Thessalia medicinam Chiron Centaurus a discipulis quos multos suæ artis hæredes reliquerat: & ab aliis quibus medicinam in suis morbis fecerat p̃fessiõis suæ tamq; humano generi necessariæ artis æternã hanc gratiam: perpetuumq; nominis sui monumentum grata piaq; recordatione inuenit: ut quot locis & q̃diu nasceretur centaurium: quotq; surgentibus in hoie intrinsecis naturæ uitiis: & alioꝝ extrinsecis iniuriis quotidie medereẽ: totiens & a tam multis defuncti hois (si mõ is hõ fuit) ornareẽ memoria. Quæ una uirtutis & sapiẽtiæ maxima merces est: solaq; memoris & officiosi p̃ beneficio animi gratia. Quid enim prius magisq; uiuens pro labore suo optet aliqs: aut quid libentius pro beneficio reddat: q̃ quod Chiron in Cẽtaurio herba inuenit: siue curatus ea fuerit: aut quod uero similius est: & se & alios medicus homo curauerit. Quæ centauriũ a biformi quã fabulati poetæ sunt natura eius dicta fuerit. Chironia a nomine. Pelethronia a Thessaliæ monte: in quo lapithæ quondã equitandi perita gens frena & giros ut poeta cecinit alios docuerunt: inter quos & Chiron censebatur. Eandem hic Maroniam uocari ait: nõ amplius ex Thessalia: sed ex Thracia: in qua Maronius mons & Maronia ciuitas Homero notissima erat: quo loco copiosum forte aut p̃batum nascitur centaurium. Limnesion itidem a natalibus suis centaurium aliqui uocauerunt q; secũdum paludes quas græci limnas dicũt & aquarũ scatebras nascitur: quod & Plinius testatur libadion eadem aquaꝝ significatiõe uocari dicens. Quæ deinde Romanæ uoces cẽtaurio i Dioscoride accreuerunt Vnesera & Phieri nullam nobis significationẽ habent. Et quod fel terræ in maiore hoc Centaurio legitur ex minore adiectũ cõtrario sensu ẽ. Siquidem ab hoc ipso maioris radix dulci sapore describitur: minoris amaro. Præterq; id sensus & experientia etiã ostẽdit. Alterius enim dulcior: alterius amarior in gustu sapor sentitur. Quo fit ut fel quod amaro sapore est minori nõ maiori conueniat. Aperte id Plinius et libro. xxv. capite. vi. testatur de minore agẽs his uerbis. Hoc cẽtaurion nostri fel terræ uocãt pp amaritudinẽ summã. Ex eo facile fuit ex maiore in minus appellationẽ eam transferre. Et hæc p̃ Centaurii appellatiõibus dicta hactenus sint. In quo ueluti inutilia nec huic scriptori legitima reliquimus: quæ in extremo capite in impressis: aliisq; quibusdam græcis codicibus leguntur ab eo loco. s. qui in græcis est ἐκ λαι[illegible] πανάκεια &c. In nouissimis aũt latinis cognominata est & panacia &c. Fecimusq; id uetustissimorum græcoꝝ & latinoꝝ fidem secuti: in quibus tota ea pars nulla est. Et si in Plinianis castigationibus hac sola auctoritate nixus: quod in Plinio legebatur: medetur & ouium morbis decoctæ succ⁹ nõ ouium sed oium scribi oportere Barbarus decreuerit: p̃pterea q; panaciam dici & Cẽtaurium in Dioscoridis hac parte legisset: quæ uox oium morboꝝ remedia pollicetur. Verũ id nos non p̃bamus: & nihilominus unicuiq; suum seruatur iudiciũ. Persuasitq; id præcipue quod ultimũ in ea parte ad superstitionẽ solã p̃tinet legendum esse centauriũ appetente ortu solis: casto tpe quo oia pleniora & perfectiora sunt: quæ ætate huius scriptoris insueta & naturam docente hoie indigna erant. Scimus qdem Theophrastum lib. ix. de plantarum historia multas huiuscemodi obseruationes percurrere: & in fodienda cẽtaurii radice nescio quid de Triorche accipitre dicere: quẽ tũc cauere oporteat. Sed nihil quod ad solem & tpis obseruationẽ pertineat in eo legitur: & nihilominus cuncta ab eo ex uulgi opinione referuntur. Et quatenus tutum sapienti erat contra plebis superstitiones conari ab eo damnantur. Cautius. n. eo loco Theophrastus ne uideretur religioni obstrepere ait. τὸ δ᾽ ἐπευχόμενον τέμνειν οὐδὲν ἄτοπον: Quod est p̃cedẽte aũt p̃catiõe aliqua radices fodere nihil absurdum &c. Verum nos latinoꝝ omnium & melioꝝ græcoꝝ in quibus nihil huiuscemodi

legitur fidem secuti omnem eam partem expunximus:& nihilominus poterunt uolentes ab aliis eam si placuerit repetere. Diximus deinde nasci centaurium & amare stirpibus & arboribus cõferta loca δρυμοὺς sic appellantes non sepes sed arboribus fruticibusq; densos montes. Licet.n.a quercu quæ δρῦς græce dicitur δρυμὸς fieri uideatur: nihilominus in comuni significationis æstimatione siluosus stirpe omni locus ea uoce indicatur.

DIOS. DE Minore centaurio. Cap. viii.

Entaurium minus. Sunt qui Limnesiũ: qui Elleboritem: qui Amarãthũ
c uocẽt. Magi sanguinẽ herculis. Daci Tulbala. Romani Febrifugiam: aut herbã multiradicem appellant. Limnesion centauriũ minus a quibusdam ideo dicit̃ q͂ secus fontes nascit̃ & aquosa amat loca. Herba ẽ hyperico origano ue similis. Caulem habet altitudine supra dodrãtẽ: angulosum: flores in puniceo lychnidis colore purpurascentes. Semen tritico simile. Radicem paruam nullius usus: gustu amaram. Hæc tusa uirẽs adhuc & emplastri modo imposita uulnera glutinat: uetusta purgat ulcera & ad cicatricem perducit. Potum decoctũ eius per inferna biliosa trahit & crassa. Clystere idem cõtra coxendicis dolores utiliter infunditur sanguinem educens: eoq; educto dolorem leuãs. Vtilis oculoꝝ medicinæ succus eius: Purgatq; cum melle quæ claritati eoꝝ officiunt. Subditus idẽ fœminis menses trahit & fœtus. Priuatim neruoꝝ uitiis prodest. Exprimit̃ ex herba ẽt succus: legiturq; in eum usum semine suo prægnans: tum lecta quinq; diebus in aqua madescit: mox coquitur usq; dum decrescente aqua superstet: cum refrixit deinde aqua per linteolũ exprimit̃: abiiciturq; herba: mox expressus succus ad crassitudinem mellis iterũ decoquitur. Quidam uiridem suo semine p̃gnantẽ rundentes succum postea exprimunt: coniectumq; in fictile non picatum sub sole densant lignea rude cõtinue miscentes: quodq; fictili densatum deinceps hæsit identidem deradentes: & adhuc liquido miscentes: noctuq; diligenter fictile operientes. Prohibent enim nocturni rores liquidos densari succos. Quicunq; ex siccis radicibus & herbis exprimunt̃ succi coctura dẽsant̃ ut gẽtiana. Quicũq; aũt ex uiridibus corticibus radicibus ue aut herbis in sole ut præmonstratũ est. Sic Thapsia: sic mandragoras: sic acerbæ uuæ succus quem Omphacium dicunt: hisq; similia alia expressa densantur. Sed Lyciũ Absinthium & hypocysthis similiaq; his coctura ut præmonstratum est.

INTERPRES.

Vt Elleboritem ab aliquibus uocari centauriũ minus in hoc scriptore legat̃ difficilem ha
c bet coniecturam. Nihil enim inter eas tam simile est ut misceri & cõicari diuersaq; plantarum nomina potuerint. Incertum itidem quæ Amaranthi nõis in eo causa sit: & ob quas uires Romani febrifugiam dixerint: & multiradicem herbã. Cum amaranthus spica potius q͂ flos sit purpurei coloris: quia nunq͂ marcescit sic appellatus: nisi forte ex colore floris in ĩ captata similitudine sic uocari ab aliquibus cœperit. Vnaq; tñ radice nitatur cẽtaurium: & nullis febribus mederi hic dixerit. Quales itaq; in scriptore hoc a nobis inuentæ sunt: tales ẽt post nos aliis relinquuntur. Nec est quod hoc capite dicatur a nobis aliud q͂ non esse Barbaro & nobis pleraq; eadem: in q̃bus nec sibi ipsi ẽt idem est. Siquidem cũ primum uertisset qđ in scriptore hoc erat ἐγκύμων cũ p̃gnãs est semine: idq; apte & uere fecisset: paulopost eandem uocem ἐγκύμονα non eodem sensu turgentem uertit. Differunt n. prægnans & turgens. Non dissimili rõne etiam ὄμφακα uuam acidam dixit quam nos acerbam: p̃senti & cũctis nota inter acerbũ & acidũ saporẽ differentia.

DIOS. DE Chamæleone albo. Cap. ix.

Hamæleonem albũ. Sunt qui heryxisceptrum: qui Ixiam uocẽt. Aegyptii
c Epher siue Ephthosechim. Romani Carduũ minorẽ appellant. Ixiam deriuata a uisco appellatione Chamæleonẽ ideo aliqui dixerunt: q͂ uiscum q̃busdam locis ad radices eius adnatũ inuenitur: quo pro mastice mulieres utuntur.

Folia habet Syllibo herbę:carduo ue quem Scolymum dicunt similia:nigri tñ chã mæleonis foliis asperiora acutioraq;.Caulẽ non hẽt: uerũ ex medio spinam marinõ Echino cinaræ ue similẽ mittit.Flores habet purpurascẽtes capillorũ figura q ĩ pap/ pos euanescãt.Semẽ cnico simile.Radicẽ in pingui & cãpestri solo crassam:in mõ tibus graciliorẽ:candidã intus:cũ grauitate odoratam & dulcẽ.Quæ acetabuli põ dere pota latos uentris lumbricos pellit:in quem usum bibitur cum uino austero & origani decocto.Datur & contra cutem subeuntes aquas utiliter drachmæ ponde/ re cum uino:earum enim tumores minuit.Bibitur & contra urinæ angustias deco/ ctum eius.Contra uenenata pro Theriace pota cum uino eadem est. Quin ẽt ca/ nes:sues:muresq; in polenta simul oibus hydrelæo maceratis enecat.

INTERPRES.

Chamæleõ serpens

Chamæleõ herba

i N Lacertarum genere Aegyptus Africa & India chamæleones passim:& quotidie uidet:in herbarũ Italia regionesq; aliæ oibus fere locis:tam undiq; spinis & aculeis fertiles agros:an/ nonamq; suam natura omnibus miscet & turbat.Descripsit aial Plinius longissime octa/ ui uoluminis capite.xxiii.facileq; est legentibus nouisse unde facto a Leone ferociore grandiq; be/ stia noie paulominus q̃ integram Lacertã & minori Crocodilo simile aial:humilem: & ueluti per terrã serpentẽ Leonẽ græci uocauerint.Descripsit idem herbã eiusdẽ operis uolumine.xxii.capite xviii.possuntq; legentes in eo itidẽ cognoscere unde ab aialium genere in herbarũ censum humi re pens Leo ille transierit.Quod non totius aut partium diuersorũ in natura generũ figura & spẽs fe/ cit:sed idem mutationis euentus.Vt enim animal mutabili coloris natura est:mutatq; cum subin/ de & oculis & cauda & toto corpore:redditq; semper quẽcũq; proxime attingit præter rubrum & candidum(& si discrepent in hoc antiqui scriptores:excipiantq; aliqui candidum tm̃) eodem mõ & herba cum terra colores mutat:hic nigra:illic uiridis:alibi cyanea:alibi crocea:atq; aliis colori/ bus.Nec alia nois huius in herba q̃ a coloris mutatione quã similem cõmunemq; cum eo animali habet ratio in græca appellatione est.Alioquin in censu carduorũ uterq; chamæleõ est candidus.s. & niger.Dico aũt carduos nunc spinosum omne illud genus:quod siue altius a terra erigat̃ siue hu milius serpat:siue his aut illis:hac ue parte aut illa aculeatum sit spinosum florem aliquẽ ꝓfert in quo lanis & pappis semina inuoluuntur.Neq; erit difficile diligẽter pinguia inculta loca ꝑtimq; rudera mensibus Maio & Iunio obseruantibus utrunq; hoc genus & eorũ discrimina obseruasse: ꝓ cipueq; ex floribus:qui ex latiore ueluti pyxide in altero purpurei ꝓdeunt: in altero quo mox cõ lore describent.Fuerunt qui hunc pineam carduum huic scriptori additum legerent.Sed nos qd sæpe alias diximus adiectas appellationes has non multi facimus.Vulgares.n. & a uolentibus ple/ runq; additas sine rõne existimamus.Qualis Erysisceptri ẽt est uaga cõisq; aliis plerisq; plantis ob eam quam cypero & Aspalatho cãm diximus.Cur aũt Ixias a uisco quod græci ἰξὸν uocãt:diceret̃ hic ipse satis declarauit.Quod Theophrastus & Plinius pluribus locis pariter indicant tam nota antiqoribus illis appellatione ut hac non minus q̃ Chamæleonis signaretur.Theophrastusq; raro non hac appellatione usus est.Romani carduum minorem dixerunt:qm̃ comparatus aliis q̃ altius caulescũt & folia erigunt nulla fere altitudine censeri debuerit.Exigebat hic locus:ut in albo aut nigro Chamæleone dicerem:an q inter uenena ab hoc ipso Ixias in.vi.numeratur:& quod Plinius aliquando uiscum uocat letale homini Chamæleon hic sit an alius.Sed inter uenena de eo certius suo loco agetur.Interim de Chamæleone nigro sermo nobis erit.

DIOS. DE Chamæleone nigro. Cap. x.

c Hamæleonẽ nigrum.Sunt qui Pancarpon:qui Vlophonõ: qui Ixiam: q Cynomazum:qui Ocymastrum:qui Cnidium granũ: q̃ Cynozolon ap/ pellẽt.Aegyptii Sobel.Romani Carduũ nigrũ siue uernilagiũ dicũt.Car duo foliis & hic similis est:minora tñ tenuioraq; & rubentia ea habet.Caulem digi tali crassitudine ex se mittit:longitudine dodrantali:rubẽtem & ipsum.In cuius sũ mo umbella est:spinosiq; flores colore uario candido.s.hyacitinoq;.Radix crassa: nigra:solida:& aliqñ corrosa:& quæ dissecta fuluo colore uideat̃.Erodit:mordetq; commanducata.Nascitur siccis:campestribus: cliuosisq; & maritimis locis.Potest concisa nigri Chamæleonis radix additis exiguo atramento sutorio: cedrinoque oleo & axungia scabies exterere.Idem potest admixtis sulphure & alumine contra

impetigines

impetigines in aceto cocta & inuncta. Colluuntur decocto eius utiliter in dolore dentes. Cum pari item pipere ceraq; dentibus in quibus dolor est illita succurrit. Quin ét fouentur ea dentes cũ concisa fuerit in aceto decocta: & calens imposita. Librario stilo eadem denti in quo dolor est admota eum frangit. Cum sulphure uitiligines decoloremq; & asperam ceu a sole cutem emendat. Miscetur medicamentis quæ exedẽdo sunt. Phagedęnas & quæ ad feritatem transierint ulcera emplastri modo imposita ad mitiorem habitum transferens sanat. Chamæleon dicta est q colorem cum terra uariantibus foliis mutet: quæ aut herbaceo colore: aut albescẽtes aut cœruleo: aut rubente uidentur.

INTERPRES.

c Ommunis utriq; chamæleoni Ixiæ uox & appellatio est: falso tñ & sine causa: qm̃ albo tm̃ adnascitur uiscum unde ea facta est: illiusq; propria cæteras nigro relinquit: quaꝝ Plinius duas numerauit: Vlophonon q ricinos canum necat, iuuencas quoq; anginæ mõ perimit. οὖλιον.n.& φόνος græcis exitium significat Cynozolon item ꝑpter grauitatẽ odoris: qm̃ ὄζειν olere iisdem græcis est. Nos illud addidimus ideo Cynomazon dici q in pulte necandis canib⁹ detur quam græci μάζαν dicunt. In cæteris non est quod legentes moneamus præterquam non uideri integrum quod redditum est. Librario stilo eadem denti in quo dolor est &c. Neq; enim rationem nobis aliquam cur sic fieri debeat id ostendit. Cogitq; id suspicari antiqssimus latinus Dioscorides in quo nihil est quod ad librarium stilum pertineat: Sed in carbonibus combustam radicẽ chamæleonis dentibusq; admotam eos frangere indicat. Cõmunem tamen omnium græcorum & aliorum interpretum lectionem secuti & nos sumus. Diximus deinde aliter q̃ Barbarus uertit phagedænas & quæ ad feritatem transierunt ulcera. Ille enim Theriomata: Dios. τεθηριωμένα ait participio usus a uerbo θηριόωμαι quod est in feras mutari & asperitatem nocendiq; uim quam illæ habent acquirere: transtulit Diosco. ab eo uerbo fœliciter ad ea ulcera quæ multa asperitate nocẽt: & a mitiore habitu ad asperiorem transierũt. Significent autem id Theriomata quæ Celso nihilominus ulcera sunt: Qua uoce ille usus est peritiores iudicent. Nos uerbi rationem & ulcerum genus secuti sumus. Quemadmodum & quod ille ait confutando fieri nos ad mitiorem habitum transferendo diximus ἀνασκευάζουσα hic scriptor ait: Est autem græcis ἀνασκευάζειν μετατιθέναι trãsmutare scilicet: Secutus ille est uocis eius in rhetoricis significationem: qbus ἀνασκευὴ confutatio est. Verum in cæteris in medicinaq; præcipue ea est uocis illius significatio. Theriomata τεθηριωμένα

DIOS. DE Crocodilio. Cap. xi.

Rocodilion. Romani pariter græcis Crocodilium dicunt. Nigro chamæleoni simile crocodilium. Nascitur stirpibus & arboribus confercti s locis: radice longa cum latitudine aliqua: odoris asperi nasturcio similis: coquit in aqua. Crocodilii radix potaq; copiosum per nares sanguinem mittit. Datur lienosis præterea: præsenti & manifesto remedio. Vrinam cit semen eius: quod circinatum clypeoli figura duplexq; est.

c

INTERPRES.

d Iffert ab utroq; Chamæleone Crocodilion q eorum alter albus scilicet sine caule in medio inter folia spinam marino Echino similem profert: Niger nõ unam uerũ duas tresue aliquando coliculis potius q̃ caulibus impositas ostendit Crocodilion autem singularẽ mittit caulem & in caule spinosum Echinum. Est & alia differentia q illi pinguib⁹ campestribus & maritimis locis nascuntur: hic inter stirpes: & confertis arboribus locis. Differunt & radice quæ in illis est qualis ab hoc describitur: in Crocodilio lõga cum latitudine aliqua aliisq; notis illis quæ descriptæ paulo ante sunt. Nasci Crocodilion Barbarus a Plinio acceptum in sabuletis dixit: quæ uox τόποις δρυμώδεσι quibus hic nasci eam ait nullatenus ut credimus respondet: modo sabuleta illi significent quod in ruris disciplina cunctis aliis significant. In medicina hoc amplius græcorum ueteres medici tradiderunt prodesse Crocodilii radicem pectoris excreationibus.

DIOS. DE Labro ueneris herba. Cap. xii.

d Ipsacon. Sunt qui hanc & crocodilion: qui chamæleonem: qui Onocardion: qui ueneris carduũ: qui Cher: qui meleta appellent. Aegyptii sesenecrt Daci sciarem. Romani Veneris lauacrum aut Veneris labrum uocant. In genere aculeatarum hæc & plãta est. Caulem habet excelsum: spinosum: Caulemq; circũamplexa folia lactucæ similia in singulis geniculis bina oblonga spinosa & ipsa: quæq; per medium dorsum ueluti bullas foris & intus spinosas habent: concauo qua se in geniculis coniungunt sinu: quo rores & pluuiæ aquæ continent̃ uñ & nomen inuenit. Habet & in sũmis singularũ germinationum caulibus singula spinis echinata & oblõga capitula: quæ cũ aruerunt candido colore fiunt. Habent & capitula illa per longitudinẽ diuisa uermiculos in media medulla quosdam. Rimis fistulisq; sedis medetur imposita labri Veneris radix in uino decocta: tũ tusa & usq; dũ fit ceræ crassitudo subacta. Oportetq; in Aenea pyxide seruari medicamẽtũ hoc. Ferunt præterea uerrucis & quas formicas uocant mederi. Feruntur itidem uermiculi in capitulo eius inuẽti in aluta clausi tum collo brachioue hominis adalligati quartanas finire febres.

INTERPRES.

q Væ in labro Veneris numerant̃ appellatiões Crocodilion & Chamæleon ex sola similitudine illi accreuerunt: dum extrema illa naturæ in plantis discrimina parũ intelligentes & obseruantes imperiti quod plures habet similes partes idem plerũq; opinantur: quasi qđ in comitiis & popularibus suffragiis fit numerandæ nõ expendendæ sint oẽs naturæ notæ: numeratisq; his ad cõstituẽdũ plantæ genus maior pars certiorẽ uincat. Quæ deinde Crocodilion & Chamæleonem sequit̃ onocardion ignota nobis est nisi ex græca & latina uoce cõposita a græco homine fuerit: q cũ forte audisset a posterioribus latinis chamæleonẽ nigrũ Asininũ carduũ uocari ex latina dialecto carduũ seruauerit ex sua aũt ὄνον i. asininum addiderit. Quod quale in mentem uenit tale etiam nũc dicitur & a legentibus accipi uolumus. Tota deinde Romana & antiqua uox est labrum ueneris nõ ab oris humani parte sic dicta: Sed ab his labris quæ Maro dixit plena musto in uindemia spumare. Indicatq; id q̃ græci Romanã uocem imitati ἀφροδίτης λουτρὸν eã dixerũt: quod erat in latinis labrũ græce λουτρὸν ex usu balneoꝝ transferentes. Sunt. n. græcis λουτρά quæ lauandis corporibus parant̃: quẽadmodũ in balneis labra & Romanis. Nota res est latet tñ cã: nec nos hactenus inuenimus cur labrũ ueneris spina hæc ab illis quõdã dicta fuerit. Videmus quidem quot annis cauos in ea sinus illos in qbus & ardentissimo solis æstu ex roribus aut pluuiis aquis ad multos dies seruant̃ humores. Sed quõ his uenus lauaret̃ aut se aliqñ lauisset ignoramus. Græci a siti δίψακον eã dixerũt uel ut hic ait qm̃ humorẽ illũ cõtra eã paratũ semp habet uel quæ nobis ex natura magis cã uidet̃ q̃ secus fontes: aquaꝝ scatebras: aquosos limites & fossas nascit̃: nec aliis locis raro inuenitur. Egregia est plantæ spẽs quæ supra hoĩs altitudinem aliqñ crescit: quodq; in ea cõtemplari aliquis gaudeat bullãtes toto eius corpore spinæ sunt: & ueluti peluem cõstituentia bina illa folia intra quæ humor semp inuenitur. Cũ creuit in sũmo singuloꝝ cauliũ singulos Echinos in oblõgo rotũdos profert: flore qui purpureã lanuginem refert. Omnẽ eius speciem diu nos obseruauimus: in echinis aũt nascẽtes uermiculos inuenire nõ licuit: & nihilominus græci latiniq; qđ merito credẽdum sit oẽs testant̃. In medicina usum radix tm̃ hẽt. Nosq; qbus ea medet̃ rimis: fistulis: formicis & uerrucis iampridẽ diximus qualia mala illa omnia in homine sunt.

DIOS. DE Spina alba. Cap. xiii.

a Cantham albã. Sunt qui siluestrem cinarã: qui donacitim quasi harundinaceam: qui erisisceptrũ: qui carduũ ramptariũ uocant. Romani albam siue regiã spinã dñt: Nascit̃ mõtibus & siluosis locis: foliis nigro chamæleoni similibus: angustioribus tm̃ cãdidioribusq; asperis & spinosis. Caulem altitudine supra duos cubitos hẽt humani pollicis crassitudine: crassiorẽq; aliqñ albescentẽ: intusq; cõcauũ: In cuius sũmo aculeatũ capitulũ ẽ marino Echino simile: oblõgius tñ & minus. Flores purpureos: i qbus semen Cnici figura ẽ: sed rotũdius. Pota spinæ huius radix sanguinẽ expuẽtibus pdest. Prodest & cibũ i stõacho nõ cõtinentibus: cœliacisq;. Vrinã cit & cõtra

cit & contra tumores emplastri mõ imponit̃. Colluũtur eiusdem decocto ĩ dolore dẽtes. Succurrit cõuulsis infantibus potũ spinæ huius semen: succurrit & serpentiũ morsibus. Ferunt ẽt facto ex ea amuleto & ex collo suspenso fugari uenenata oĩa.

INTERPRES.

Lia hæc spina alba est ab ea quæ prĩo uolumine ab hoc ipso scriptore & a nobis lõgius de-
a scripta fuit. Illa inter spinosas arbores genus suũ habet; hæc inter aculeatos frutices & cum reliquis carduis quoq̃ multiplex genus est numerat̃. Illa λευκάκανθα cõposito & cõiuncto nomine; hæc discretis uocibus ἄκανθα λευκὴ appellat̃. Illa undiq̃ suis spinis & quales in arboribus uident̃ infesta riget: hæc p̃ter spinas in foliis aculeatum ẽt Echinũ in sũmo caule hẽt. Illa in sepib⁹: hæc mõtanis & siluosis nascit̃ locis. Illa tandẽ solidã hẽt materiã: hæc cõcauũ & inanẽ caulem. Sũt præter hæc in utriusq̃ historia & medicina discrimina alia ẽt: Quæ poterunt uolentes ex hoc scriptore & ex re ipsa facillime cognoscere. Nullibi.n. nõ nota oĩbus hæc spina est: cuius flore ad lactis coagulum multis locis in Ethruria pastores & uillicæ in casei cõfectione utunt̃. Eam hic ait siluestrẽ cinarã uocari, p̃pterea q̃ Satiuæ cinaræ cõparata minora aliqua asperiora uero oĩa habet. Est.n. cinara altilis cardui oẽ id genus: qd̃ siue in globũ squamatis corticibus intus nitentibus tumet: siue calathi figura lõgioribus & in exteriorẽ partem descẽdentibus iisdem squamatis corticibus aperitur: quæ ueluti naturæ monstra in ganeã gulæ p̃ceres uerterunt. Meminit utriusq̃ huius cinaræ Columella in carmine suo dicens. Hispida ponatur cinara: pauloq̃ post. Hæc mõ purpureo surgit glomerata corymbo: Murciolo mõ crine uiret: deflexaq̃ collo. Nunc adoperta manet nunc pinea uertice pungit: Nunc similis calatho spinisq̃ minantibus horret. Donacitim.i. harundinaceam eandem hanc spinã aliqui uocauerunt q̃ inani & cõcauo caule harundini similis est. Erysisceptrũ uero ut sæpe alias diximus ob aculeos & uitiliũ mõ lentorẽ quẽ hẽt. Cæteræ appellationes aut per se notæ aut penitus incognitæ a nobis relinquunt̃. Quod deinde postremũ in toto capite de amuleto cõtra uenenata legit̃ ex priore illa candida spina quæ inter arbores censet̃ ad hãc translatum credimus. Est illud ẽt hoc capite cogitandũ qd̃ a principio eius legit̃ nasci spinã albã ἐν ὄρεσι καὶ ὑλώδεσι τόποις: Quod est mõtibus & siluosis locis nõ sic forte legendũ esse. Sed una tñ mutata littera ἑλώδεσιν.i. aquosis, Quod nõ ab re cõiecerit aliqs q̃ frequens spinis iis prope aquas ortus est: quod paulo post hic ẽt in poterio spina ostendit. Id nos tñ signauimus nihil ex cõi lectione mutantes.

DIOS. DE Arabica siue Aegyptia spina. Cap. xiiii.

Canthan Arabicam. Sũt qui Aegyptiã spinã: qui diminutiua forma Acan-
a thida quasi spinulã appellent. Romani spinã Arabicã uocant. Albæ spinæ similis eẽ hæc creditur: adstringitq̃ similiter. Ideoq̃ cõtra muliebres fluctiones: sanguinis excreationes: & in alias corporis partes destillationes alias utilis radix eius est. Nascitur asperis locis.

INTERPRES.

Nter cõgeneres herbaꝝ spinas nõ inter aculeatas arbores Arabica siue Aegyptia spina hæc
i numerãda est. Eam ueteres græci utriusq̃ gentis noĩe indicauerunt. Ideoq̃ nos inuentã in antiquissimis græcis aliã illam uocẽ Aegyptiam s. addidimus. Maximas ẽt in adstringendo siccandoq̃ uires illi tribuerunt. Peregrina quodã Italiæ ea fuit nũc quod sciamus nulla est. Tribus malis mederi eã Dios. ait: fœminaꝝ fluctionibus: sanguinis excreationibus: & in alias corporis partes destillationibus. Barbarus quartum addidit. Siquidem ait stringitq̃ guttantia: mensiũ abundantias: sanguinis excreatus & alias fluxiones: Nescimusq̃ nos quænam ille guttantia appellet: nisi forte quos Dios. ἄλλους ῥευματισμοὺς dixit ipse sic uertit. Sed hoc in eo censu postremum non primũ est. Videturq̃ fluxiones alias id interp̃tatus esse. Illud certe huic scriptori non respõdet q̃d mensiũ abundãtias idẽ uertit. ῥοῦν γυναικεῖον.n. hic scriptor ait. Quod mali genus multiplex est descriptum multo ante a nobis: quod licet in eadem parte & eodem fere modo quo menses fiat lõge tamen a mensibus distat. Nos fœminarum fluctiones ubiq̃ uocauimus quoniam aptior & uerior illis q̃ mensium uox hæc sit ob eam quam diximus cum de his ageremus causam.

DIOS. DE Carduo. Cap. xv.

Colymon. Sunt qui pherulam: qui pyxacantham uocant. Aegyptii Cnus:
f Romani strobilum dicunt. Chamæleoni nigro: albæq̃ spinę folia Carduus similia habet: nigriora tantũ crassioraq̃. Foliosum & oblongum caulem

erigit: in cuius summo spinosum capitulũ est. Radicem habet nigram crassamque: Quæ graueolentes alarum hircos & reliqui corporis uirosum odorẽ emplastri modo imposita emendat: idem etiam decocta in uino potaq; potest. Pota itidem copiosam graueq; olentem urinam pellit. Coquitur præterea esturq; asparagi mõ nõ multo ante nata & adhuc tenera Cardui herba.

INTERPRES.

u Agum per aculeatas oẽs plantas pyxacanthæ nomen est: quã primo uolumine lycium uocari ẽt diximus: suisq; spinis tm̃ non ubiq; spinosis omnibus adest. Impudenter quidẽ sed multo impudentius a suo gñe in aliud ab his trãslata qui naturã ignorãtes temere oĩa miscent. Strobilum a Romanis carduũ uocari Dios. ait græca quidẽ uoce: sed tunc forte quotidiana & in usu populi: quæ a pineæ nucis figura cui simile in sũmo Carduus capitulum habet facta est. Græci.n. στρόβιλον arborẽ pinum & nucẽ eius pariter uocãt. Quæ qm̃ coni figura in pinastris & oblonga est quã formam cardui capitulum habet cõicata appellatiõe strobilos carduus hic a Romanis aliqñ dici potuit. Siquidem Plinius. xvi. uolumine capite. xi. de pinastris agens ait. Easdẽ arbores alio noie per oram Italiæ quas strobilos uocant ut pleriq; arbitrant. Ex quo patet scribente etiã Plinio historiam suã fuisse eam uocẽ in pinastris Italiæ popularem: similẽ Chamæleoni carduũ Nicander: Theophrastus, oẽsq; alii fecerunt. Sed Theophrastus hoc amplius non solum hẽ Carduum radices quæ crudæ pariter & coctæ in hoĩs cibos ueniant: quod priuatim solus hic in spinoso gñe hẽt: ueꝝ q̃ easdem cũ floret optimas hẽt: quodq; uix credibile uideat: cũ duratæ p ætatem fuerint & quasi in lignũ trãsierint cãdidum liquorẽ ex se mittere. Estq; hic scolymus siue carduus is quo per solstitiũ florente Hesiodus ait in arboribus maxime canere cicadas: acerrimeq; ad uenerem stimulati fœminas: uiros aũt ignauissimos tunc ad eam fieri. Descripsit & remedia eius tradidit pluribus locis Plinius: a quo poterunt uolentes multa audire ad omnes carduos pertinẽtia: priuatimq; ad scolymum hunc qui priuatim Carduus ab omnibus dicitur & est.

DIOS. DE Poterio. Cap. xvi.

P Oterion. Sunt qui phrynion: qui neurada: qui acidoton appellent. Romani pariter græcis poterion dicunt. Grãdis frutex poterion est. Ramulos habet longos: molles: uitilium modo lentos & graciles: hircinæ spinæ similes: folia parua rotundaq;. Vestitur idem totus multa: tenui: lanosaq; lanugine. Totus præterea spinosus est. Flores longos: & pallidi coloris habet: semen in gustu odoratũ & acre: ueꝝ inutile. Nascitur in aquosis tumulis. Radices illi sunt duoꝝ trium ue cubitoꝝ longitudine firmæ neruosæq;: quæ in ipsa terra sectæ lachrymam dant gummi similem. Eædemq; tusæ præcisos neruos & uulnera illitę glutinant. Quin etiam potum herbę decoctum neruorum uitiis accomodatum est.

INTERPRES.

q Væ Poterio in Dioscoride adiectæ sunt Neurados & phrynii appellatões. In aliis græcoꝝ & latinoꝝ scriptoribus Galeno. s Paulo: Plinioq; præcipuæ & post se illam trahentes sunt. Siquidem priores duo illi neurada tm̃ uocant: Plinius phrynion: oẽs tm̃ poteriõ ab aliis appellari addunt. A neruoꝝ medicina & ope alteꝝ: a rubetis ranis quibus ea medet alterum nomen illi factum est. Suntq; Pauli Aeginetæ in sexto hæc uerba. Neuras quam aliqui poterion dicũt. Plinius. xxv. uolumine capite. ix. Auxiliatur eis phryniõ in uino pota: Aliqui neurada appellant alii poterion. Describitq; eam Plinius floribus paruis: radicibus multis: neruosis: bene olẽtibus. In qua descriptiõe sibi ipsi nõ conuenit. Siquidẽ hoc loco floribus paruis eam describit: mox. xxvii. uolumine: capite. xii. flore longo his uerbis eam iteꝝ effigiat. Poterion aut ut alii uocant paroenion uel neuras large fruticat spinis retorrida: lanugine spissa: Foliis paruis: rotundis: Ramulis longis: mollibus: lentis: tenuibus: Flore longo: herbacei coloris: Seminis nulli usus: sed gustu acuto & odorato. Inuenitur in aquosis collibus. Radices habet duas aut tres binum cubitoꝝ in altitudine: neruosas: candidas: firmas: Circũfodit autũno & præciso frutice dat succum gũmi similem. Radix mira uulneribus sanandis tradit: præcipueq; neruis uel præcisis illita. Decoctũ quoq; eius cum melle potũ dissolutiões neruoꝝ & infirmitates & incisuras iuuat. Quæ tota scriptoris eius descriptio nostræ huic ex Dios accæptæ aptius rñdet. Quod aũt nõ est Plinio duobus locis idẽ ex diuerso græcoꝝ codicũ lectione fit quæ tũc ẽt erat. Sunt.n. in qb9 ἄνθη μικρὰ. i. parui flores legitur: & in quibus ἄνθη μακρὰ. Idest longi flores: tam diuersum unius litteræ mutatio sensum facit. Quod etiam in colore florum communis lectio habet λευκά. idest candidi ex antiquissimis & melioribus græcis accedente

cis accedente Plinii teſtimonio qui χλωρὰ uidetur tunc legiſſe ut nunc ēt legitur pallidos quos ille herbacei coloris diximus: amauimuſq; cū colorem magis ꝓpterea ꝙ nō tam certe χλωρὸν uiride & herbacei coloris ſignificat. Vt non ēt inter uiridem & luteū palleſcētem colorem indicet: accedenteq; hoc magis ad candorē q̄ uiridi nō aliud ſed aliter a Plinio in eo colore indicauimus. Cur aūt acidoion hæc eadem diceref ignotum nobis eſt: niſi quemadmodum uulneraria herba eſt & præciſis neruis medef ſic ēt cuſpides quas græci ἀκίδας dicūt extrahat & illis ēt medeaf. Et hæc qdem ꝓ poterii appellatiōibus ſatis ſint. Placuit aūt ex Plinio tā multa addere ut certior legētib' hiſtoria ſimul & medicina eius fieret: intelligerētq; oēs q̄ Plinio medicinā cōmentandi rō & diſciplina fuerit. Non temere aūt demirabif aliqs ex quo a rubetis ranis q̄s græci φρύνους dicūt φρύνιον poterium hoc dicebaf nihil Dioſ. quod ad eas ptineret moſtraſſe: Pliniumq; eiuſdem herbæ duplicem hiſtoriam agentem altero loco phrynion altero poterion prima appellatione nominaſſe.

DIOS. DE Acanthio. Cap. xvii.

Acanthion. Romani Acanthiū dicunt. Spinæ albæ ſimilia habet folia acāthium in ſummis extremitatibus aculeata ✠ qua collecta ſimulq; compoſita bombicinis ſimiles ueſtes fiunt. Radix foliaq; eius rigentibus in ſcapulas pota remedio ſunt.

INTERPRES.

P Eriiſſe capiti huic aliquid ſermonis parum ſequax ductus oſtendit. Quid aūt deſiderare & amiſſum inſtaurare nos oporteat Plinius. xxiiii. uolumine capite. xii. manifeſte indicat: q de aculeatis plantis qbuſdā agēs acanthiū hoc his uerbis deſcripſit Huic ſimilis eſt ſpina illa quā græci acanthion uocāt: minoribus multo foliis aculeatis p extremitates & araneoſa lanugine obductis qua collecta ēt ueſtes q̄dā bōbicinis ſiſes in oriente fiunt. Ipſa folia uel radices ad remedia opiſthotoni bibūf. Et hactenus Pli. Quæ ſiquis ab eo dicta cū ſcriptore hoc cōtulerit oia eadem utriq; eſſe inueniet. Præterea q̄ Plinius ait lanugine obductis in nullis græcis hactenus inuēta uerꝫ ad explendam acanthii & ſcriptoris huius hiſtoriam tam neceſſaria eē ut ſine eis non poſſit integer ſenſus Dioſcoridi eſſe: contraq; ſuo loco inſtauratis nihil aptius audiatur. Erit ergo hic ſermonis ductus. Spinæ albæ ſimilia habet folia acanthium in ſummis extremitatibus aculeata areneoſa lanugine obducta: qua collecta ſimulq; compoſita bombicinis ſimiles ueſtes fiunt.

DIOS. DE Acantho. Cap. xviii.

A Canthan. Sunt qui a ſerpendo Herpacanthā: qui a nigro colore foliorum melanphyllon: qui acāthā topiariā: qui mamolariam: qui crepida appellēt. Romani pæderotē dicunt. Naſcif in hortis petroſiſq; & humentibus locis. Folia hēt multo q̄ lactucæ latiora longioraq;: Erucæ mō inciſuris diuiſa. Nigreſcentia: & cū molli lęuore pinguia. Idē & i caule lęuor: quē altitudine duoꝝ cubitoꝝ erigit: craſſitudine digitali: per interualla ſub ipm uſq; uerticem foliolis quibuſdam oblongis ueluti nucamentis aculeatis ueſtitum: ex quibus candidus ꝓdit flos. Semen illi eſt oblongū & luteū: capitulū thyrſi figura. Radices lentore molles mucoſæ: lōgæ: rubenteſq;. Quæ luxatis & ambuſtis emplaſtri modo impoſitæ medenf. Potæ eædem urinam pellunt: aluum ſiſtunt: tabidis: ruptis conuulſiſq; præterea utiles.

INTERPRES.

H Aec eſt acantha ſiue acanthus ille (utroq; n. gñe a græcoꝝ medicis ſcriptoribuſq; & poetis aliis oībus dicif) quæ antiqs i tāto laudū & honoris ambitu fuit: Quæ Maroni paſtoralis poculi anſas amplectebaf: q in hortis crepidines marginū aſſurgētiūq; puluinoꝝ thoros longioribus & latioribus foliis ueſtiebat: & in architectura corynthiæ colūnæ capitulū grato ſolio rū amplexu nūc ēt ornat. Quæ inter aculeata nō cenſeref niſi in oblōgis foliolis nucamēti modo caulē eius p interualla ueſtiētibus & ex qbus flos ꝓdit breues aculeos natura illi ſeruaſſet. Quod cæteri interpꝛtes cōi & uulgari græcoꝝ codicū lectiōe decæpti ad hyacinthinū colorē retulerūt cū ad ſpinas referendū eſſet ὑακινθώδεσι legētes qđ eſt hyacinthinis cū ἀκανθώδεσιν. i. ſpinoſis & aculeatis legendū eſſet nulla acanthi cū hyacintho folioꝝ coloris in flore: nucamēti: aut ſpinæ cōione ſimilitudine ue. Deſcripſit acāthū Plinius xxii. uolumine & eiuſdē numeri capite melāphyllonq; & pæderota uocari & ipſe ait: ſed nullā eaꝝ uocū cām docuit: pſertimq; cur pæderota eā aliq dicerēt: q tota græca uox ē nec aliđ q̄ pueroꝝ amorē aut qd a pueris amef ſignificat. Quo magis demiref aliqs qđ i Dioſ. legif a Romāis pæderota acāthū dici: cū uocis ei' quēadmodū & aliaꝝ illarū

græci tm̃ auctores fuerint. Manifestã hẽt deide significationẽ meláphyllõ Nota.n. & ĩdicatio coloris in acáthi folio uox illa ẽ. Significat.n.qđ nigro folio ẽ haud sane qa nigrũ possit uere & simpřr foliũ aliqđ dici sed q̃ cõparatũ aliis q̃ dilutius uirẽt nigrescere aliqđ uideat̃ Herpacãthã mox.i. serpens spina acanthus dicta est q̃ natura illi sit hærere:niti:longiusq; foliis suis serpere:qd Plinius indicauit dicens uestire eam crepidines & puluinos. Ab eodẽ topiaria herba acanthus eodem loco dicitur. Estq; illi topiarium opus & plantaꝝ topiarium genus:quod historiali opere in oẽs formas uirens & uiuens trahitur:cum animalia nauesq; & alia huiuscemodi perpetua uirentia frõde conformant̃ in quo genere aptissima buxus est. Ex eoq; usu & auctore quod erat inter has appellationes corruptũ ἀκανθαςώπιαν acantham.i.spinam topiariam uertimus. Numerat̃ præterea inter acanthi appellationes in græcis crepula:corrupta uox & ut nos uertimus emendanda:quæ ob similitudinem ad acanthum translata est. Siquidem foliatum caulem & qualem acanthus crepis habet. Nasci acanthũ ἐν παραδείσοις hic scriptor ait nos hortis diximus & si paradisos græci proprie urbanos & elegantiores hortos uocent. Barbarus nasci eũ uiridis ait parũ apte nisi forte pro uiridariis ea uoce usus ille est. Hoc totũ fœliciter expressit Plinius urbanã herbam appellans. Idem lenẽ dicens quod græci λεῖον dicũt significauit:Nos id leuorem diximus quod nulla asperitate scabritie aculeis ue tactum offendit indicãtes:quo habitu acanthi folia sunt cõtra q̃ aculeati generis plantæ aliæ oẽs. Habet hæc quidẽ aculeos:sine his.n.acanthi nomen amitteret:falsoq; acanthus:diceretur:sed ea parte tantũ qua diximus nõ multo ante:In qua dicendum certius nobis est quid græcis κύτταροι & nobis nucamenta sint alioꝝ imitatione & exemplo qui nouissime Theophrastum interpretati sunt sic appellata:& si potius principia & quasi uascula quædam nucum dicenda fuerint. Multas habet in græcis ea uox significationes. Siquidem primo fauoꝝ foramina κύτταροι dicũtur: uesparumq; simili figura nidi:& quod prius oĩbus his est. τὰ τῆς πεύκης καὶ πίτυος προανθοῦντα στροβίλια. Quod est:pinoꝝ picearumq; ceu præcurrentes & flores præformantes nuces. Idq; omnium alioꝝ certissime indicauit Theophrastus tertio de plantarũ historia uolumine his uerbis:quo loco de arboꝝ floribus agit. ἀμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τῶν ἀνθεῖν ἐνίων, ὥσπερ εἴπομεν, οἱ μὲν γὰρ καὶ δρῦν ἀνθεῖν οἴονται, καὶ τὴν ἡρακλεωτικὴν καρύαν καὶ Διὸς βάλανον, ἔτι δὲ πεύκην καὶ πίτυν. οἱ δὲ οὐδὲν τούτων, ἀλλὰ τὸν ἴουλον τὸν ἐν ταῖς καρύαις καὶ τὸ βρύον τὸ δρυΐνον, καὶ τὸν κύτταρον τὸν πιτυΐνον ὅμοια καὶ ἀνάλογον εἶναι τοῖς προανθοῦσιν ἐρινεοῖς quoꝝ sensus hic ẽ. Dubitat̃ & de q̃rũdã arboꝝ florib⁹ ut diximus:siquidem alii quercũ florere existimant:ponticamq; nucẽ:& castaneam:piceam itidẽ & pinum Alii contra nullam eoꝝ florere. Sed in nucibus uillum:in quercu muscum:& in piceis & pinis κύτταρον id.nucamentum hoc:quod in his arboribus non flos sed pro flore est conspici. Nec Theophrastus in his aliud docet q̃ esse arbores quæ non uere dici possint florere:uerũtamẽ aliqđ & ipsæ habent unde fructus fiat:quod in picearũ pinorumq; genere κύτταρος a græcis dicit̃ a latinis priuatim certũ nomen nõ inuenit. Quale aũt id sit quotãnis licebit obseruãtibus uidere: hisq; cõparat Dios.foliola quæ acanthi caulem uestiunt:& quæ aculeata non hyacinthi figura aut colore dicit in eo esse. Vulgaris ẽt nũc acanthus herba est sed in nullo honore:ideoq; nõ omnibus nota. Et si in corinthiarũ colũnarum capitulis folioꝝ eius manifesta effigies ex ueterum in architectura monumẽtis & disciplina quotidie oculis nr̃is se offerat. Quæ enim nunc ẽt capituloꝝ calatos in colũnis folia p ambitũ uestiunt acanthi folia sunt maioris amplitudinis quatuor incisuris: & quinq; ueluti digitis discreta ex uetustissima architectorum disciplina ad ætatem nostram seruata. Esseq; acanthi ea folia satis docuit Vitruuius quarto sui operis libro. Quod poterũt uolentes in eo sine labore cognoscere:Nos id relinquimus qm̃ longiore historia tota ea res ab eo describit̃: nec nostri consilii & instituti est:huiuscemodi oĩa prosequi. Quod aũt Maro in Georgicis ait nec flexi tacuissem uimen acanthi de caule eius q multo lentore uiminis rõnem & naturã habet intelligendum in eo poeta est. Radices eius hic scriptor ait inter cætera mucosas esse: intelligitq; mucoso humore abundantes. Est aũt mucus latinis quod græcis μύξα, μύξα aũt græcis idem quod κόρυζα: de qbus dictum longius a nobis primo uolumine in Cinamomo est:Nunc aũt ex iulio polluce primo onomastici sui libro adiiciendum illis κόρυζαν Atheniensibus idem esse quod Hippocrati & aliis μύξα, esseq; factam ex frigore a capite in nares destillationem.

κύτταροι Nucaméta

Mucus μύξα κόρυζα

DIOS. DE Siluestri acantho. Cap.xix.

Acantham agrian. Romani siluestrem acanthum dicunt. Nascitur & siluestris acanthus carduo similis:Spinosa:breuiorq; ea quæ in hortis satiua nascitur. Potest hui⁹ itidem radix quæcunq; & antedicta potest.

INTERPRES.

Numerauit duo acanthi genera Plinius etiam.xxii.uolumine eiusdẽ numeri capite his uerbis. Duo genera eius sunt:aculeatum & crispum quod breuius:Siluestrem hanc intelligens: quam Dios. ait carduo similem:spinosam:satiuaq; illa breuiorem;

DIOS. DE Ononide. Cap. xx.

Nonin. Sunt q Anonida appellẽt. Romani pariter græcis Ononin dicũt. Dodrãtales hęc ramulos Ononis & aliqñ maiores:fruticosos:intercedẽti bus geniculis:& alaꝝ cauis numerosis. Capitula illi sunt circinata: foliola parua:tenuia ceu lẽtis:ad rutæ pratẽsis ue lothi herbę folia ꝓpius accedẽtia cũ aspe ritate aliqua:cinereo colore: nec iniocũdo odore. Sale anteq̃ spinas ꝓferat inter sal gama seruatʳ:estq; in cibis suauissima. Hñt ramuli eiꝰ acuminatas spinas solidas sur culoꝝ modo. Radix illi cãdida est:q̃ calefaciẽdo & extenuãdo fit. Pellit urinã: fran gitq; calculos:& carbũculos erũpit potus cũ uino radicis cortex. Decocta radice iti dem in posca colluuntʳ utiliter in dolore dentes. Creditʳ ꝑterea sanare hæmorroidas potum idem decoctum.

INTERPRES.

Nter aculeatas plantas oĩbus facile cognoscenda quotannis renascitur Ononis: unice uiuax & in annos ipsa seipsam ꝓpagans:nisi cũ terra imbribus maduerit totã runcauerit & extir pauerit diligens agricola: Frondet ea uiuitq; ĩ aruis:sed lætior in ꝓscisso iteratoq; agro sur git labore hoium ut cæteræ fruges & ipsa ꝓficiens:nihilq; aliq̃bus locis hac peste frequẽtius: q̃ nõ solũ pedibus ingredientiũ aculeis suis nocet:sed aratorẽ ẽt remoratʳ aratro inimica & illi se impli cans. Descripserũt Ononin antiqores oẽs:q de medica materia aut de plãtis aliqñ egerũt. Sed unus oĩum fœlicissime Theophrastus.vi de plantaꝝ historia uolumine:cuius uerba hæc sunt. Ononis aũt in ramis aculeata est:annuã fert frondẽ rutæ folio similẽ:quã toto caule ꝓfert:facitq; tota uelu ti coronæ formã per interualla disposita. Nascitʳ pingui & glutinoso solo:presertimq; in segetibus: quã ob cãm aratoribus inimica:nec facile perit cũ semel alto & pingui solo hæserit. Descendit.n.q̃ primũ & quotannis regerminat per latera se spargens: iterũq; in interiora terræ nitẽs descẽdit seq̃n te anno copiosius nascitura. Eruẽda tota extirpandaq; penitus est: Quod cũ terra imbribus madue rit egisse oportet:facile.n tũc tota perit Siqd enim ex ea relictũ fuerit ex eo iteꝝ renouatur: æstate germinare incipit:autũno aũt ĩcremẽti sui finẽ habet. Quæ oĩa a Plinio diuersis locis a Theophra sto accepta reddita fuerũt. Ea nos parata in eo scriptore oĩbus sine desiderio relinq̃mus. Monemꝰ tñ legentes una tñ mutata lr̃a binominẽ antiqs scriptoribus eẽ hãc plãtam. Sunt n.q Ononim & q Anonim eã uocent nõ latini solũ sed græci ẽt meliores aliq Galenus: Theophrastus: Paulus Aegi neta & Plinius:qui licet duas nõ unã aliqñ descripsisse plãtã uideri possint:unã tñ eãdẽq; utraq; ap pellatiõe indicasse eos ꝓ cõperto oĩbꝰ erit. Fuerũt ĩ græcis aliq q ononim ab asinis quos ea gẽs ὄνους uocat dici hanc plãtã affirmauerint: q ĩ ea se uolutãtes aculeis eiꝰ dorsum libẽter scabãt & exterãt. Illud postremo aĩaduertẽdũ est qđ hic scriptor ait hñe ononim folia ceu lẽtis ad rutæ pratẽsis ue lothi herbæ folia ꝓpius accedẽtia alteꝝ ad figurã alteꝝ ad q̃titatẽ referẽdũ esse: nec aliter nisi ui tiũ illic sit legi & intelligi rẽ posse. Theophrastus.n. rutæ tñ cõparauit:& quos nos diximus carbũ culos erũpere radicẽ ononis ab hoc scriptore ἐχάρας dici ulcus.s.simulq; relictas ab igne crustas.

DIOS. DE Leucacantha.i.spina alba. Cap. xxi.

Eucacanthã sunt q̃ Polygonaton:q Phyllon:q Ischiada appellẽt: Thusci Spinã albã. Romani Gniã carduum dicũt. Quadrato odorato iũco simi lis radix leucacãthæ est:amara:solidaq;. Hæc cõmãducata dẽtiũ dolores le uat. Medetʳ potũ cũ uino decoctũ eius pondere triũ cyathoꝝ uetustis laterum co xendicisq; doloribus:ruptis & cõuulsis. Põt oĩa eadem & radicis succus.

INTERPRES.

No eodẽq; breuissimo capite Plinius.xxii.uolumine oẽm Leucacãthæ huius historiam & medicinam cõplexus est: dicẽdũ ideo nihil nobis aliud superest q̃ ex similitudine aliarũ plantaꝝ Polygonaton Phyllon & Ischiada dictã ab aliq̃bus fuisse: queadmodũ ex eaꝝ plã taꝝ historia cognouisse licebit: in quaꝝ singulis aliqd est qđ Leucacãthæ huic æquale aut cõe sit: si ne caule: sine flore: sine Echino spina hæc est: foliis lõgis aculeatis lactucæ similibus.

DIOS. DE Tragacantha. Cap. xxii.

Ragacantham. Romani pariter gręcis Tragacantham dicunt. Radix lata lignosaq; Tragacantha est: supra terrã emergens: ex qua ramuli ꝓdeũt hu

miles firmiq; & in longum spatium se spargentes. In iis numerosa tenuiaq; foliola sunt: inter quæ aculei se pferunt foliolis illis operti: colore candido: solidi & ad uulnus infesti. Vocatur tragacantha ēt sectæ radici inhærens lachryma. In qua bonitate antecedit quæ pellucida lęuorem habet: simulq; tenuis: pura & subdulcis est. Gũmi æquales uires Tragacantha habet: opplet enim. Vsus eius in oculorum medicina: uetere tussi: asperis faucibus: retusa uoce: destillationibusq; in eclegmate cũ melle. Subiicitur linguæ: paulatimq; liquescere cogitur. Bibitur & drachmæ pōdere in passo liquefacta contra renum dolores: uessicæq; erosiones additis ceruini cornu cinere eloto & exiguo scissili alumine.

INTERPRES.

i N quotidiano medicinæ usu Tragacātha est: utq; oēs lachrymam passim nouerũt. Sic peregrinam Italiæ stirpem si Theophrasto credimus pauci nouisse nunc possunt in Creta: Arcadia: Peloponnesi Achaia & Asiæ Media nascētem: Quo magis græcos demiref aliqs qui natam apud se plantam & plāræ lachrymam corrumpi in hoc scriptore permiserint: perireq; legitimam & necessariam eius in sole densationem, quo enim loco hic ait: Vocatur Tragacantha et sectæ radici inhærēs lachryma &c. desunt necessariæ uoces aliquot qbus doceatur sectam radicē spinæ huius lachrymā mittere quæ in sole denseturſ. Nos Dios. eas nō addidimus qm̃ in nullis græcis inuentæ a nobis hactenus sunt: & nihilominus qm̃ in lachrymæ huius cōfectione obseruasse id oportet. Quod seruat adhuc & habet q nobisē uetustissimus longobardis litteris scriptus latinus Dios. monere hactenus legentes uoluimus: qui tragacantham composito nomine a græcis nominatam sciant qm̃ spinosa & tragio quæ Cretæ peculiaris stirps est congener & similis sit. Vsus ei⁹ ad tusses & exasperatas fauces præcipuus quondam fuit: quemadmodum & nostra ætate nunc etiam est. Quam uero nos retusam uocem diximus Dios. φωνῆς ἀποκοπὰς: quod est amissam uocē aut extremam raucedinem significans.

Retusa uox φωνῆς ἀποκοπή

DIOS. DE Eryngio. Cap. xxiii.

e Ryngion. Sunt qui eryngum: qui eryngem: qui erineren: qui caryon: qui gorgonion: qui hermion: qui origanum cloniũ: qui myracanthũ: qui moly: qui cartere: qui montanam chloen: qui chida appellent. Aegyptii crobisum: Magi symertũ. Daci sicupnoex: Hispani cētũcapita: Aphri cherda: Romani capitulũ cardui dicũt. In gn̄e aculeataꝝ plantarũ eryngiũ est. Recipiunf nascentia alioꝝ olerũ modo in cibos sale cōdita eryngii folia. Ea sunt lata: per ambitum aspera: gustu odorata: In pluribus quas hñt per caules eruptionib⁹ crescentia spinis aculeantf. Spinis horrent ēt in sũmis caulibus capitula acutissimisq; p ambitum stellæ mō radiatis: Estq; earũ color modo uiridis nũc pallidus nũc candidus, idē aliquādo cœruleus inuenitur. Radix illi lōga: lata: foris colore nigro intus candido: pollicis crassitudine & odorata est. Nascitur campestribus asperis locis. Habet calefaciendi uim. Pota menses & urinam trahit. Tormina & inflationes disiicit. Bibitur cũ uino utiliter iocinorosis: & cōtra uenenatoꝝ morsus & epota uenena. Bibitur plerunq; drachmæ pondere cum siluestris pastinacæ semine. Fertur præterea hæc eadem alligata potaq; panos discutere. Quin etiam radix eius in dulci aqua comitialibus & in scapulas rigentibus eadem utilitate bibitur.

INTERPRES.

n Ondum tota patet tot seculis tractata & excussa a sapientibus natura. Vtinamq; non plura & meliora deprehēsis hactenus adhuc ignorarenf: tam multa in maiestate eius latēt tāq; incertas euentuũ suoꝝ causas & rōnes ubiq; ea esse uoluit. Nec rōne in nobis id caret qbus nulla est maior q̃ sciendi cupido. Nec contra minor cura aut ignauius occulta inueniēdi studium: presertimq; ea quæ quotidianis ueluti miraculis anxios nos habent: qualia sunt quæ ex p̃gnātium appetitionibus conformanf in fœtu desiderioꝝ illorum signa & notæ: & quod in pecuariæ rei disciplina traditur ne lōgiore itinere aut laborę boues pedes subterant priusq̃ quoq̃ agantur liquida

pice ima

pice ima ungi oportere eorum cornua: aut ne in numerandis his quæ pene infinita sunt longiores simus. Quã habeat ex natura causam ut si Eryngii caulẽ ex grege ouis capella ue aliqua morsu desectum ore substulerit totus statim subsistat grex: relictoq; pascendi studio nouo ueluti spectaculo attonitus non prius admirari rem desinat: q̃ accedens pastor caulem illum abstulerit: abiectoq; longius inutile gregis sui ocium ea rõne castigauerit. Auctores eius rei Aristoteles primũ qui in nouo grege: & si gregis dux id fecerit euenire dixit. Post eũ Plutarchus pluresq; alii. Quo magis miretur aliquis in huiuscemodi re Plinii silentium: q similia his pleraq; alia de cádida Erynge tradiderit. Hic n. ut herbarium decebat necessarias medicinæ Eryngii uires tm̃ tradere debuit. Cur nu merantur plures ab hoc scriptore modo eius sint appellationes: sed tam incertæ: & ex aliis plantis tam obscure repetitæ; ut nulla hactenus earum coniectura uti potuerimus. Id tantum monemus q̃ a prima statim sequitur solo genere in declinatione a priore differre: neutro enim & fœminino declinatur: Neutro hic & græci alii usi sunt: Plinius fœminino. xxii. uolumie capite vii. his uerbis de ea agens. Et clara in primis aculeatarũ Erynge est siue Eryngion & cuidem etiam quam hic Hispanis centumcapita tribuit Romanam suæ ætatis appellationem fuisse testatur: sed candidam tantũ ea uoce uocari solitam. Græci etiam eadem rõne ἑκατογκέφαλον a numero capitum dicũt. Quæ deinde myracantha inter alias numeratur a ui & radicis odore facta est Nihil enim aliud q̃ odoratã spinam ea significat uox. Cæteræ quales illic leguntur tales aliis relinquuntur. Notum nunc etiam Eryngium est: pluribusq; locis in Italia antiquum seruat nomen & usum: melleq; seruatur radix eius: nec habet ingratum in cibis saporem.

DIOS. DE ALOE. Cap̃. xxiiii.

Loe. Sunt qui Amphibion: q Eryngion: qui Orminion: q ab Hircini cor
a nu forma Tragocerota uocent. Romani pariter grecis Aloem dicũt. Scyllæ folia habet Aloe: crassa: pinguia: in rotundo modice lata: repãdaq;. Habent utrinq; folia ex obliquo spinulas curtas: & raris interuallis dispositas. Caulem profert: Albuco similem: florem candidum: semen Asphodelo æquale. Tota grauissime olet: & in gustu amarissima aloe est. Singulari nititur radice ceu palo in terram defixo. Nascitur plurima in India: unde & liquor ad nos affertur. Nascitur & in Arabia: Asiaq;: & maritimis quibusdam locis & insulis ut Andro. Sed ad exprimendum ex ea liquorem inutilis: glutinandis uero uulneribus accomodata. In quẽ usum concisa trita ue emplastri modo imponit̃. Duplex genus liquoris eius est: alterum arenosum & ueluti purissimæ aloes sedimentum: alterum iocinoris modo coactum. Eligito pinguem aloem: sinceram & sine calculis aut arenis: splendentẽ: ruffo colore: friabilem: iocinoris modo concretam: facile liquescentem: & quæ egregia amaritudine sit. Reprobanda e diuerso quæ nigro colore est: nec facile liquescit. Adulteratur gũmi aloe: ueq; deprehenditur amaritudine in gustu & odoris firmitate: q̃q; friata digitis non resoluitur usq; ad minimum ramẽtum. Miscent illi etiam ĩ adulterio aliqui Acaciã. Est aloe uis & natura adstringere: somnũ conciliare: siccare: corpora densare: aluum soluere: & stomachum purgare. Pondere cochlearium duorum cum frigida aqua: aut lactis sero pota sanguinis excreatiões compescit: felle suffusos emendat trium obolorũ pondere in aqua aut drachmæ unius in sorbitione pota. Cum resina eadem aqua ue aut cocto melle excepta aluum pota soluit: trium uero drachmarum pondere egregie purgat. Mixta præterea aloe aliis que purgãdo sint stomacho minus noxia ea reddit: siccata & in farinam tusa uulnera glutinat: & ulcera ad cicatricem perducit compescitq;. Priuatim exulceratis genitalibus aloe medetur. Glutinat præterea disrupta in infantibus ✠ Medet con dilomatis itidem & sedis rimis cũ passo mixta. Quinetiam sanguinis eruptiones ex hæmorroidibus factas compescit. Digitorũ reduuias ad cicatricẽ perducit. Liuores & sugillata ex melle delet. Oculorũ scabies: & ĩ oculis angulorũ prurigines lenit. Dolores capitis ex aceto & rosaceo finit fronti temporibusq; inuncta. Fluentem capillum ex uino compescit: & contra tonsillas: gingiuas & omnia oris uitia cum melle

aut uino prodest. Crematur aloe ad oculorum medicinam in pura & candente testa: rudiculaq; subinde uersatur usq; dum tota æqualiter candeat: mox lauatur: abiiciturq; q inutile est siquid arenosum subsedit: quod uero pinguissimum est: læuoremq; habet: seruatur.

INTERPRES.

Difficilis ubiq; & in cūctis ut uidet amara aloe est. Siquidē non minus in Satyra q̄ in scriptore hoc cōmētationibusq; his nostris plus aloes q̄ mellis habuit: tam multis locis male habita a græco librariis per spinas eius ingrediētes laborare nos coegit. Euasimus tñ: sed q̄ foelix iter hoc nostrum fuerit peritiores censebunt: & quæ non sunt in ea nobis cū cæteris eadem qua solent humanitate humanitatis pfessores excipient. A spinis quas cōes aloe cum Eryngio hēt Eryngium & ipsa ab aliquibus dicta est: sed mala similitudine: qn̄ in cæteris nihil dissimilius q̄ eryngium & aloe uidet. Fuerunt etiam qui Amphibion hanc dicerent: quod nisi eadem illa rōne dicat: qua in genere animantium amphibia a græcis aliqua dicantur incertam nobis causam habet. Sunt aūt græcis amphibia quæ cōem & ambiguam in utroq; elemento terra. s. & aqs uitam degunt: qua-
Amphibia lem hic Castora secūdo uolumine descripsit: & quales multæ aues ubiq; sunt. potueruntq; aliq sic aloem uocasse: q procul a mari & maritimis locis ut hic ait pariter nascitur: & si ut amphibios diceretur non satis discrimen id fore uideri possit. Neq; enim diuersa elemento sunt maritima: & q̄ procul a mari distant. Orminion ab aliquibus dicta aloe pariter fuit: q utraq; altiore caule est: & quēadmodum Aloe in foliis aculeatas eminentias magis q̄ spinas habet: sic & Orminium ut in historia eius certius patebit. Tragocerota postremo eandem aloem certiore similitudine aliqui appellarunt: ab hircorum cornibus facta appellatione: quibus folia eius quantitate: longitudine: figuraq; appositæ respondent. Est & inter appellationes has illud animaduertendum ex antiquissimorum græco fide non dixisse nos in folio aloes historia habere eam utrinq; folia ex obliquo spinosa: sed utrinq; spinulas. In melioribus enim legitur ἀκάνθια. i. spinulas non ἀκανθώδη: quod cōe nobis cum Barbaro est: & si naturæ reiq; id non magnopere intersit. Obseruauimus illud ēt pluribus locis toto hoc capite in qbus καθαρὰν legebat in melioribus & antiqoribus græcis λιπαρὰν legi: sōq; nos pinguem non purani uertimus cōcinniorem sensum & melio codicū fidem secuti. Quemadmodum nō multo post etiam facere coacti sumus quo loco hic ait καὶ στομάχου ἐστὶ καθαρτικὴ κοχλιαρίων δύο πλῆθος μεθ᾽ ὕδατος ψυχροῦ ἢ γαλακτώδους πινομένη. Quo sit sensus is q dictus paulo ante est: hēc. s. aloē uim: ut si duo cochleario pōdere bibat cū frigida aut lactea aqua stomachum purget: & ut certiore adhuc sensu res pateret non lactis aquam: sed lactis serum: quod idem lactis aquæ in medicina est diximus: contra q̄ alii interpretes uerterint: quo alter lacte simpliciter dixit: alter cum frigida aqua uel quasi lac gelida. i. tepidiuscula. Videturq; hic quod est γαλακτῶδες ad teporem transtulisse: quod nescio an in scriptore hoc aut meliore alio aliqñ inueniat. Siquidem nulla est significationis eius necessitas: quando infinita sunt quæ tepent. Nec uerisimile ē quod χλιαρόν: idest tepidum simpliciter dici a Dios. poterat tam obscure dicendum fuisse: & addito tepori lacte cuius multus est in medicina usus in purgatione hac stomachi legētes ad lac pro aqua distraxisse. Alter ultra q̄ oportuit lac uertit. Neq; enim lacti idem τὸ γαλακτῶδες. i. lacteū ē. Differtq; lactis aqua longo interuallo a lacte: & si in græcis aliqui inueniant in quibus γάλακτος legitur. Ve nos cōiorem lectionem secuti quod erat γαλακτώδους aquæ adiectiuum fecimus: alternauimusq; duas aquas: frigidam aut lacteam. i. lactis serum uertentes: fecimusq; id auctoribus græco medicis: Pauloq; Aegineta in primis: qui lib. primo capite quo agit de his quæ urinam pellūt & aluum deiiciūt aloe & ὀῤῥῷ. i. sero lactis utitur. Habetq; in scriptore hoc id certiorem rōnem q̄ si lac simpliciter aut teporem in ea uoce aliquis æstimauerit. Videtur Barbarus teporē illum ex antiquo latino Dioscoride & Serapione accæpisse: sed nos quas diximus rōnes secuti illud magis amauimus: & nihilominus legentium iudicio arbitrarium id totum relinquimus. Sequitur deinde locus in quo nihil q̄ sine certa ratione aliquid dicere maluimus. Cæteri interpretes aut nescisse aliquid uideri timentes: aut quam non indicauerunt rōne nixi quod nos spatiū & inane reliquimus: impleuerunt. Vertitq; alter quod in Dios. legitur καὶ ἐπαγώγια παίδων ἐῤῥηγότα παρακολλᾷ. Disrupta infantibus iungit: alter & ruptis infantiū præputiis. Ille imperfecto sensu: reliquit enim cogitandum legētibus: quæ nam in pueris disrupta ea sint: hic quod cunctis ætatibus cōe esse pōt ad solos infantes nulla priuatim adiecta cā contraxit præputiisq; ratum: & quod hactenus legisse me
Rupta ἐῤῥήγματα non memini ruptorum malū assignauit. Modo latinis rupta sint quæ græcis ἐῤῥηγότα & ἐῤῥήγματα sponte sua. s & per se a continuitate sua discedentia: qualia huic scriptori & aliis passim multa hac uoce hominis mala numerantur. Quod & si fieri etiam possit (nolumus enim in tam multis naturæ malis: eorumq; quotidiana uarietate hoc penitus negare) nulla tamen ostenditur causa cur in pueris magis q̄ in cæteris ætatibus curari remedio hoc id malum debeat. Integritati itaq; sensus ut uidetur obstant hinc rupta: quæ præputiis simpliciter nō cōpetunt: illinc infantes: quibus solis utilem aloem fecisse naturam parum uerisimile est. Nam quod ad præputia pertinet modo integra

hoc loco ea uox sit certa res est. Quæ enim ἐπαγώγια a Dios. hoc capite uocant: eadem illa sunt p ἐπαγώγια
putia: quibus in Thapsia utilem in apellis: sed non ex circuncisione eam dixit: sic a græcis dicta:
qm̃ ἐπάγονται ducuntur. s. & reducuntur. Quod si me interroget aliquis quid a Dios. decretũ hoc
loco fuisse credam: nihil p comperto mihi eẽ respondebo Non tñ negabo in eam partem inclina
re mihi aĩum: crederemq; de puerorum pputiis agi hoc loco: non tñ ruptis sed sectis siue malis cæsis
dicere: pertineremq; ad circuncisionem quæ iudeoꝝ religione in pueris fieret: moneremq; hũc scripto
rem: qm̃ glutinandi uis aloe est: priuarimq; genitalium ulcera ad cicatricem perducit secta infan
tium circuncisionis ritu præputia glutinare aloem. Sed non posse in hoc sensu ἐκχθέντα legi: quoni
am hæc uox per se ruptum significat. Circũcisio aũt sectiõe & hominis iniuria fit: posseq; duabus
mutatis litteris τμηθέντα in hunc sensum transferri. Quod tamen nos facere noluimus: nec a cõi le
ctione quicq̃ detorquere. Eamq; ob cãm relicto inani spatio explendũ locũ: aut hac aut alia ratiõe
peritioribus reliquimus. Non inuidebimus etiam legentibus quod agentes hoc diu cogitauimus: ὑπόπυον
nec sine cã indicantibus id aliquot græcis codicibus potuisse hoc loco nõ de ruptis pueroꝝ pputiis
sed de oculoꝝ uitio quod græci ὑπόπυον uocant a Dios. agi: nec pueroꝝ sed oculoꝝ legi illic opor
tere: Neq; ἐπαγώγια uer ὑπόπυα: Est aũt Galeno & aliis græcoꝝ medicis ὑπόπυον cum totã ocu πύωσις
li Irim orbẽ. s. in eo sic appellatũ: aut eius dimidiũ pus occupauerit. idem hoc malum Galenus in Vnguis
diffinitionibus suis πύωσιν: idest suppurationẽ & unguem uocari ait; suntq; in diffinitiõe eius Gale oculi
ni hæc uerba Pyosis: idest suppuratio aut unguis puris collectio est: quæ cũ inflãmatiõe circa nigrã
oculi partem ad Iridem ungui humano similis coit. De eodẽ hoc malo lõgius lib. iii. Paulus Aegi
neta egit: aitq; & ipse ungui similem in oculo suppurationẽ hanc nõnunq̃ altius aliqñ in superficie
fieri: & qm̃ inter cætera remedia aloe cõtra eam utit non ab re penitus fore credidimus suspitionẽ
hanc nostram quæcunq; ea est legentibus significasse. Glutinat. n. aloe potestateq; hac ruptis hypo
pyis his & unguibus oculoꝝ mederi põt. Scio fore ut uideat aliqbus durius hoc esse: pluribusq; q̃
deceret mutatis a præputiis: aut disruptis simpliciter ad oculos rem trahendã. Sed æquo aio id fe
rent si meminerint nihil in incerta re a nobis constitutum fuisse: licereq; illis quos maluerint inter
pretes sequi. Diximus hoc capite etiam mederi aloem capitis doloribus cõi doloris uoce usi in his
quos græci κεφαλαλγοῦντας dicũt: & in eo malo quod nostræ ætatis medici Cephalargiam una tã κεφαλαλγία
tum mutata littera. Græci aũt κεφαλαλγίαν nominant: quod malum qm̃ multiplex est diuersasq;
habet causas diuersis ideo appellationibus in ea gente distinguitur. Nec nos mõ de doloribus capi
tis: q febribus accidunt: aut alterius mali comites sunt: agimus: Eos n. plerunq; aliis nominib' græ Dolores ca
ci indicant κεφαλῆς πόνους siue ὀδύνας dicentes. Sed sermo nobis tm̃ nunc est de his quas pprie græ pitis
ci κεφαλαλγίας uocant: quæ aliqñ in nobis ex solo malo temperamento corporis fiunt: aliqñ ex ni
mia humoꝝ copia: aliqñ ex utraq; causa: Nõnunq̃ uero ex primitiua & foris accedente cã alia: uer
bi cã solis æstu: frigore: ebrietate: aut ictu: iniuria ue aliqua capiti illata: Ex quibus quæ proprie a
græcis κεφαλαλγίαι nominant tm̃ fiunt. Fiunt præter hos & alii in eadẽ parte dolores: aliis: quoniã κεφαλαία
alias habent causas appellationibus a cæteris discreti: qualis κεφαλαία & ἡμικρανία est quos omnes
medici pariter nouerunt græcis uocibus eos adhuc indicantes cephalæam s. & hemicraniam: quæ
in genere doloꝝ capitis quidem sunt: sed pmanentes: quiq; strepitu: clamoribus: claritate lucis: po
tu uini & implentibus caput odoribus augentur & acuuntur. Fitq; sæpenumero ut uideat aliis to
tum tentari dolore illo caput: aliis uero altera tm̃ pars: nominaueruntq; græcorum antiquiores me
dici priorem illum dolorẽ κεφαλαίαν a toto capite: posteriorem uero ab altera parte ἡμικρανίαν si
ue ἑτεροκρανίαν Neq; n. aliud utraq; illa uox significat q̃ cranii & caluæ alterutrum dimidiũ. Diffi ἑτεροκρανία
niuitq; Galenus in Isagoge sua cephalæam his uerbis in genere diuturnoꝝ maloꝝ cephalæa est in ἡμικρανία
tensus capitis dolor: qui aliqñ periodice augetur: & ex pituita plerunq; fit. Hic idem dolor si in al
terã capitis partem tm̃ se isinuarit mutato noie heterocrania siue hemicrania dicitur. Quam idem
Galenus libro diffinitiõum suarum his uerbis descripsit heterocrania est cũ in sinistra dextra ue
capitis parte dolor fit: isq; aliqñ augetur & acuitur: aliqñ remissus lãguet & minuit. Descripsit & Heterocania
Quintus Serenus in tertio cõmentarii sui de medicina epigrãmate hemicraniam his uerbis. Por hemicrania
tio si capitis morbo tentetur acuto &c. Quæ omnia longius dicta a nobis sunt ut meminerint legen
tes: cum simpliciter capitis dolores inuenerint cephalalgiam illam nos significare Cum uero capi
tis dolorem quem cehpalæam dicunt permanentem illum intelligi oportere: eademq; rõne in alte
ra capitis parte hemicraniam a Galeno & aliis ut indicauimus descriptam.

DIOS. DE Absinthio. Cap. xxv.

a Bsinthion. Sunt qui a grauitate amaritudinis Barypicron uocent. Aegy
ptii Somi. Romani Absinthium rusticum dicunt. Notum omnibus absin
thium est. Antecedit bonitate omne aliud quod in Ponto & Cappadocia
monte Tauro nascitur. Est absinthio calefaciendi adstringendiq; uis: cõcoctiones
adiuuat: purgat quæ in stomacho & aluo biliosa hærent. Quin etiam urinam cit:

& præsumptum crapulas arcet. Facit idem ad inflationes stomachiq; & alui dolores cum Seseli aut Gallica nardo potum. In cibi auersione appetentiam excitat. Sanat suffusos felle dilutum decoctumue absinthii trium cyathorũ põdere quotidie haustum. Menses idem potum & ex melle appositum trahit. Bibitur cum aceto utiliter contra fungorũ strangulationes. Bibitur & cum uino contra ixiam: cicutam: muris aranei morsus: & draconem marinum. Anginis cũ melle addito nitro utiliter inungitur: & cõtra epinyctidas cum aqua: contra sugillata cum melle: & contra hebetes oculos aquososq; sanguinis humores quos græci ichotas uocant distillantes aures eodẽ modo. Aurium dentiũq; dolores absinthii decoctũ uaporis sui suffitu lenit. Idem in passo decoctũ contra oculorũ dolores emplastri modo imponit. Imponit eodem modo & cõtra præcordiorũ iecoris & stomachi dolores: diutinasq; earũ partium ualitudines: cerato quod ligustrino oleo cõfectum fuerit coactum: quãq; pro stomacho utilius quod rosaceo subactum fuerit ceratum. Confert præterea absinthium cutem subeuntibus aquis lienosisq; additis simulq; mixtis fico: nitro & loliacea farina. Conficitur præterea ex absinthio uinũ quod absinthite uocant. Circa ꝑpontidem præcipue & Thraciam quo ad prædicta ubi febris non sit utũtur. Quinetiam æstate bibendum ex eo dant sanitatem eo fieri arbitrantes. Creditur absinthium scriniis & armariis inditum tutas & incolumes a tineis seruare uestes. Creditur & ex oleo inunctum culices lõge a corporibus arcere. Quinetiam diluto absynthii dilutum librarium atramentum incolumes a muribus librorũ cartas tuetur. Creditur parq; est eadem oĩa hæc succũ facere. In potionibus tñ eum non probamus: stomacho.n. nocet & capitis dolores facit. Adulteratur hic mixta decocta Amurca.

INTERPRES.

Quam facimus quotidie in fortunæ naturæq; tristi aliquo sensu absinthio Amaritudinis inuidiam Amariorem eo (ut cætera reliquamus) mortem ẽt cẽsentes: Vno carmine nõ semper bene sanus emendauit Romanus poeta cũ cecinit. Nam ueluti pueris absinthia terra medentes: cũ dare conantur &c. Nisi forte qui illud cecinit florentinus poeta tota absinthii comparatione ad mortem usus quã homini salutẽ amaritudine sua olus id faceret eandem & meliorem solutis a corpore animis nostris facere mortem intellexit: nec aliter uitæ laboribus eam q̃ morbis absinthiũ mederi credidit. Imprudenter.n. & impie agunt qui aut quod in aduersis iocundum latet: & utile inuenire nescientes: aut ob ingratum eorũ a principio sensum quod saluti & uoluptati futurum aliqñ est abiicientes dei naturæq; beneficia oderunt & damnant. Quod in rebus suis & i absinthio hoc fecerunt semper imprudentes: qui nihil in eo priusquã amaritudinem contemplati a grauitate & amaritudine barypicron id nominauerunt: cum alioquin plures illi ob eam quã reddit corporibus nostris sanitatem laudes deberent: & si non tanti salus nr̃a nobis esset ut leui amaritudine cõmutanda fuerit: non inuidendũ saltem illi erat quod a Theophrasto libro. ix. de plãtarum historia & ab aliis iãpridem in Pontici absinthii laudibus decantatum est: pinguescere in ponto eo olere pecora: ideoq; sine felle reperiri, & ex tam fœlici potestate honestiorem illi aliquam inuenisse appellatiõem. Quæ nobis fuisse cã uidetur ut quod ab hoc scriptore a principio statim dicitur habere absinthium uim ἀποκαθαρτικὴν τῶν ἐν στομάχῳ καὶ κοιλίᾳ χολωδῶν: quod uersum a nobis est: purgare absinthium quæ stomacho & aluo biliosa inhæserunt: Barbarus uertetit fel quod stomacho & aluo cohæserit purgat: non leui inter nos discrimine & rei incertitudine nisi nos interpretationis nostræ causam reddiderimus: quod inuiti quidem & nolentes uerũ necessario & coacti facimus. Vtq; auctore Platone in legibus suis nullam eorũ quæ coacti male etiam agimus debemus pœnã: sic nobis facilem fore a legentibus ueniã hac parte laboris huius nostri existimamus χολωδῶν Dios. ait non χολῆς: quarũ uocum prior illa biliosa: posterior nõ bilem tm̃

χολὴ sed fel ẽt significat Est enim græcis χολὴ. i. chole ad bilem quæ in multis partibus in corpore no-

χολώδη stro inuenitur & ad fel quod ꝓpriam habet sedem in folliculo iecoris æquiuoca & cõmunis uox.

Bilis Neq; in græcis nisi ex necessitate eorũ quæ pro ea scribuntur aut dicuntur discerni ambigua eius si-

Fel gnificatio potest. Idq; tam certũ in græcis est ut auctoritatibus ueterũ probari non oporteat. Eãq; ob cãm hic plerunq; rei ambiguitatẽ fugiens non χολὴν sed χολώδη biliosos humores appellat. Latini contra: priorem illã toto corpore sparsam bilem: posteriorem uero hãc in iecoris folliculo cõstitutã fel dixerũt. Fœlicioresq; in hac re græcis duabus uocibus loco posituraq; saltem diuersas

duas res indicauerũt. Estq; id pariter in latinis Plinioq; presertim notissimum. Quo fit ut nesciamus unde pro bile & biliosis fel ille uerterit: aut quo mõ stomacho & aluo fel inhæsisse uoluerit. Quod si aliqñ graui hominis periculo aut simplici saltem aurigine a sede sua suffundit ipsum p se spargitur: nec recte dici potest inhæsisse. Habemus nos interptationis huius nostræ auctores ex græcoꝝ medicis Paulũ Aginetã: qui lib. vi. de Absinthio agens cũ longius uires eius descripsisset addidit: διὸ καὶ τοὺς ἐν τῇ κοιλίᾳ χολώδεις χυμοὺς διά τε γαςρὸς καὶ δι' οὔρων ἐκκινεῖ. Quod ẽ: Quãobrẽ biliosos in aluo humores per sedẽ & urinã purgat. Latinoꝝ uero Plinium qui libro. xxvii. capite. vii. ait Namq; adstringit stomachũ bilemq; detrahit. Bilem detrahere absinthiũ nõ fel dixit. Quod & si substantia flauæ bili idem sit: Vt simplex tñ nec aliis humoribus cõmixtum est & ĩ folliculo iecoris abundat diuersa ubiq; appellatione in latinis censet. Hisq; nos auctoribus a principio usi iisdem nunc ẽt rem nostrã tuemur: nec credimus quæ græci χολώδη dicũt fel a latinis uere dici posse. Credidit ille forte quod hoc loco dicebat eam hẽre rõnem quam nos ex Theophrasto paulo ante diximus: & quia Pontici absinthii pastu sine felle pecora reperirent: sic ẽt stomachum & aluum eodem illo olere purgatam sine felle inueniri. Quod in medicina deinde hic ait cõtra sugillata cum melle pdesse absinthium a græcoꝝ medicis aliter fiebat: spongiis enim in decocto absinthii madentibus sugillata hæc liuoresq; oẽs fouebant. Non omittemus priusq̃ ab absinthio discedamus monere legẽtes maluisse nos aliter & longius q̃ cæteri interpretes fecerint uertere quod in scriptore hoc est ἰχορροῦντα ὦτα. Illi aures dixerunt ex qbus sanies destillat. Nos ut legitur aquosos aurium humores &c. Fecimusq; id nescientes idem ne hoc malum sit: an aliud a purulentis auribus: Vt enim hoc passim in antiqua medicina auditur: nullibiq; in græcis inter aurium remedia & mala ὦτα πυορροοῦντα & in latinis purulentæ aures non audiunt. Sic illud rarum: & in censu malorum quibus laborant aures a nobis quatenus nũc meminimus nõdum inuentũ. Ex eo inclinat aius nobis idem hoc malum purulentis auribus esse: & nihilominus quẽadmodum nec pus: nec saniẽ illic uertere uoluimus ob eas quas in sinapi cãs diximus: sic a scriptoris huius uocibus discedere lõgius ausi etiam non sumus. Obseruabunt ideo medici mali eius omnem rõnem & euentum: eritq; eis id facillimum: scientes quid ichoris uoce antiquiores græcoꝝ medici in homine signauerint. Quod totum longius in sinapi dictum iampridem a nobis est.

DIOS. DE Seriphio siue marino absinthio. Cap. xxvi.

Bbsinthium marinum: sũt qui Seriphium: qui Santonicũ uocẽt. Romani Santonicũ dicũt. Seriphiũ qdam uocãtes marinũ intelligũt. Nascit & in Aegypti Taphosiri quo p oleaginis ramis Isiaci sacerdotes utunt. Fruticosa herba est: minori Abrotano similis: semine onusta: leni amaritudĩe: stomacho inimica: grauissime odorata: cum caliditate aliqua adstringẽs. Ea p se uel cũ oryza decocta mox cũ melle sumpta ascaridas & rotundos lumbricos necat: aluum simul leniter deiiciens. Eadem potest obsoniis addita: aut cum lenticula decocta. Est & tertium absinthii genus quod plurimũ in Gallia ultra Alpes nascit: quodq; incolæ gentis suæ uocabulo Santonicũ a Santonum gente appellant absinthio simile: nõ adeo tñ copioso semine leni amaritudine: & eadẽ oĩa Seriphio potens.

INTERPRES.

Ria diuersis locis a Plinio ẽt Absinthii genera numerant: Ponticum: Santonicum: & qd Seriphion siue Marinũ a cunctis uocatur religione in Aegypto consecratum. Cõe & ubiq; prouenienś. Ponticum est: a regione in qua optimũ nascitur bonitatis magis q̃ naturæ merito inuenta appellatione. Hoc in Dios. legit rusticũ a Romanis uocari: sed nullã habet ea appellatio rõnem. De Santonico hic certissime egit quondamq; in honore & nota absinthii gentis nomen id fuit ut cum cecinit ille Santonica medicata dedit mihi pocula uirga. Qua parte aũt Santones in Gallia ultra Alpes quondam fuerint & adhuc sint oĩbus patet. De Seriphio quod & Marinum dictum quondã est duobus locis Plinius egit lib. xxvii. capite. viii. his uerbis. Est & absinthiũ marinum: qd qdã Seriphiũ uocãt pbatissimũ in Taphosiri Aegypti. Huius ramũ Isiaci præferre solẽne habẽt. Angustius priore minusq; amaꝝ: stomachoq; inimicũ. Iterumq; lib xxxiii capite. v. quo loco de eo sic ait. Nascitur & in mari absinthiũ quod aliqui Seriphium uocant circa Taphosirim Aegypti maxime: exilius terrestri. Quæ ideo repetita a nobis hoc loco sunt: ut quæ a principio capitis huius incerta aliundeq; repetita & mixta simul difficilem habent intellectum legentibus certiora fierẽt: intelligerẽtq; oẽs ex Pontico absinthio ad Seriphium siue marinum hoc translata esse: quæ in aliis leguntur. Largissime in Cappadocia & monte Tauro prouenit: Quæ Põtici sunt & superiore capite uulgari absinthio in censu bonitatis ab hoc ipso dicta Cũ pbatissimũ in Põto & Cappadocia nasci ait. Miscere eni diuersa hoc est: intellectũq; reꝝ adeo confundere ut nullus possit huius scriptoris

nsus esse. Qui.n.pōt Seriphia herba & ad mare nascens in Cappadocia & Tauro monte inueniri? ideoq; nos omnem eam partem ueluti inutilem: oēmq; illic sensum turbantem expunximus. Est illud ēt animaduertendū quæ illic legunť: sunt qui Santonicum appellant &c. tam incerto intellectu huic scriptori & ex eo accreuisse q̄ discrepant ueteres & iuniores in notis & descriptione Seriphii & Santonici absinthii. Seriphiū.n.hi absinthio q̄ Abrotano: illi Santonicum Abrotano q̄ absinthio similius describunt. Eaq; uarietate a posterioribus factum est ut adiectis illi his uocibus non parum gratiæ decorisq; ei perierit. Sed quod sæpe alias dictum a nobis est: hoc loco etiā monemus nō multifaciendas plerunq; appellationes has esse. Credimus ēt quod ad extremum caput legiť λιπαίνεται δὲ μάλιστα ἐγκαταπαδοχίᾳ τὰ πρόβατα νεμόμενα: quod est. Pinguescūt aūt in Cappadocia magnopere oues illud pascentes: huic capiti abundare: & si seruandum alicubi sit in priore & Pontico absinthio instaurandum esse. Illi.n. competit & eo Plinius ait pecora pinguescere. Qui uero Isiaci sunt Martialis docuit cum ait. Linigeri fugiunt calui sistrataq; turba &c. non sacerdotes tm̄ sed Isidis sacris initiati omnes. Est deinde Taphosiris in Aegypto Osiridis taphos.i. sepulchrum ciuitas quondam Stephano de urbibus & Plutarcho celebrata.

DIOS. DE Abrotono. Cap. xxvii.

Brotonon. Sunt qui abutonon: qui Absinthiū: qui Heraclium: q Cholo
a pæon: qui Thelyphthorion: qui absinthiomenon: qui procampylon: qui Cynanchiten: qui Thelithamnon: qui Dulcem ancona appellent. Magi neura phœnicos. Romani Absinthiū ponticum dicūt: Duum generum frutex est: alter fœmina quod arborescit: albicantibus foliis incisuris minimis Seriphii absinthii modo circa ramulos diuisis: floribus plenū: comantibus in fūmo fulgore auri ueluti corymbis quibusdam. Nascitur æstate odoratū cum grauitate aliqua & igustu amarum. Crediturq; siculum tale esse. Mas alter uocatur sarmentosum absinthii modo fruticosum. Plurimū nasciť. Abrotanum in Cappadocia & Asiæ Galatia & Hierapoli. Succurrit in difficultate spiritus nō nisi recta ceruice spirantibus utriusq; semē decoctū: crudūq; tritū & cū aqua potum. Succurrit & ruptis: cōuulsis: coxendicis doloribus: angustiis urinæ & suppressis mensibus. Quin etiam lætalibus uenenis aduersatur cū uino potum. Ex oleo idem in febrium accessionibus cum tremore algentibus inungitur. Fugat idem serpentes lectis in stratum & ad suffitus incensum. Cum uino potum contra eorundem morsus utile est: phalangiis priuatim & scorpionibus aduersatur. Contra oculor inflāmationes cum decocto Cydonio malo aut pane emplastri modo imponitur. Discutit præterea panos Abrotonō decoctum & cum farina hordeacea quæ Hydrelæo subacta fuerit coactum. Miscetur præter hæc & additur in confectione Irini unguenti.

INTERPRES.

Vam in duobus Abrotoni generibus differentiam ex sexu hic scriptor indicauit: ex locorū
q in quibus ea nascuntur diuersitate Nicāder tradidit. Siquidem in Theriacis suis de eo ait. καὶ μὴν ἀβροτόνοιο τό τ' ἄγριον οὔρεσι θάλλει, quod est. Et abrotoni qđ siluestre in mōtibus frondet: manifesto argumēto esse quod mōtano opponiť campestre.s.& satiuū. Plinius & hunc & illū auctoré secutus utroq; discrimine distinxit abrotanū duor gener tradi dicens Campestre ac montanum: intelligiq; hoc mare illud fœminam. Theophrastus Alsiosum penitusq; infirmum ait esse abrotanū: ideoq; æstate & apricis locis seri notam omnibus plantam: & quam ab amaritudine quam similem absinthio habet absinthion: & absinthiomenon: quasi absinthii sapore infectum aliqui nominauerunt. Fuerunt & qui Heraclium ab Heraclea Ponti ciuitate: ad quam totoq; ei⁹ agro plurimū nasceret & pbatissimū uocauerint: quemadmodū absinthiū Ponticū quæ a regione bonitatis potius laudes q̄ appellationes sunt. Procampylon uero & Ancona q in terram se flectat & cacumine suo se propaget. προκάμπυλα enim in plantis græci dicunt: quæ cum se erexerint in terrā rursus se incuruant: Et ἀγκῶνας cubitos: quor similitudine se flectit Abrotanum. Thelythānus postremo fœminino genere discreta altera eius species nō ppria appellatio ē ex Dios. uerbis facta: cū paulopost ait: τὸ μὲν θῆλυ θάμνος &c. locus deinde sequitur in quo frequens toto hoc ope in græcorum codicibus diuersitas est. Alternanť eni in eo passim uoces hæ duæ λεπτόκαρπον καὶ λεπτόκαρφον: quarū altera quod tenue semē habet altera quod tenues ramulos & fruticosa est significat. Et in abrotono hoc uarie in græcis legiť. Cæteri interpretes cōem secuti lectionem tenui semine red-

λεπτόκαρπον
λεπτόκαρφον

diderunt. Nos qm̃ absinthii modo λεπτόκαρφον esse Diosc. ait: quæ fruticosa herba est fruticosum uertere maluimus: Fides in uetustate & bonitate græcoꝝ codicum penes nos ẽ: quam poterũt uolentes sequi: sin minus alterius lectionis auctores interpretes & codices alios habere. Cur autẽ æstate nasci Abrotonum hic dixerit non multo añ ex Theophrasto reddita a nobis cã est ꝙ alsiosa herba est: frigoribusq; facillime perit. Non relinquemus & illud quã alii interp̃tes Syriæ Hierapolim dixerunt: nos Asiæ ex melioꝝ codicum fide diximus: Licet enim Syriæ & Hierapolis fuerit: nam multæ diuersis regionibus hoc noĩe ciuitates quondã numerabant: nescio tñ quõ ad Asiaticã p̃pẽsiores fuimus quæ inter phrygiã & Lydiã celebrata quõdã a multis est. Obseruauimus p̃terea græcũ Dioscoridẽ q mihi oĩum uetustissimus & p̃batissimus est: Paulũ Aginetã: Galenũ: Serapionẽ & plerosq; alios in Abrotoni decretis legẽtes plerasq; alias uires a cũctis & ab aliquibus eoꝝ Abrotono decerni: Quales sunt Ventris aĩalia oĩa necare: capilli defluuia quas alopecias uocant explere ex tenui aliquo oleo inunctũ: crematumq; maiores in siccãdo uires acq̃rere: quæ in scriptore hoc desiderari forte possunt tẽpoꝝ iniuriis & librarioꝝ incuria amissa.

DIOS. DE Hyssopo. Cap. xxviii.

Yssopon sunt qui Lauer: qui Cassialã uocent. Aegyptii Pesalem. Romani pariter græcis Hyssopum dicunt. Duum generum Hyssopus est: montana altera: hortensis altera: Probatissima quæ in Cilicia nascitur. Extenuandi calefaciendiq; uires hyssopus habet. Decocta hæc cum fico: aqua: melle: rutaq; mox pota pulmonariis: suspitiosis: antiquæq; tussi a capite in subiectas partes destillationibus: & in difficultate spiritus non nisi recta ceruice spirantibus opitulatur: uentris lumbricos omnes necat. Idem præstat & cum melle lincta. Purgat per Inferna decoctum eius crassa cum aceto mulso potum. Estur & cum uiridi fico aluũ deiiciens: multoq; efficacius additis Nasturcio: aut Iride: aut Irione. Cõmendat eadem cutis colorem. Contra lienem & cutem subeuntes aquas cum fico nitroq; emplastri modo imponitur. Cum uino aũt contra inflãmationes. Sugillata ex feruenti aqua eodem modo imposita emendat. In anginis cum ficorum decocto gargarissatur utiliter. Colluuntur præsenti remedio decocto Hyssopi in aceto in dolore dẽtes. Soluit eadem incensa uaporis suffitu aurium inflationes.

INTERPRES.

Atis in uulgari notaq; oĩbus herba: & quæ passim in montanam & hortensem diuideretur Diosc. fuit bonitatis eius censum per nationes fecisse: neglectisq; aliis Cilissam tm̃ cõmẽdasse: postq̃ Hippocrates in græcis: Plinius uero in Latinis Pãphiliã & Smyrneam numerauerunt Cilissam nõ ut hic simpliciter laudantes: sed e Tauro monte q per mediam Asiam multa lõgitudine extendiť sic dictus ut ueteres retulerunt: uel ꝙ extrema eius pars quæ ad mare est Taurino capiti & humeris similis uideť: uel ꝙ antiquissimi græci maiora oĩa & difficiliora a Tauris trãslata similitudine tauros uocauerunt. In eo p̃batissima oĩum Hyssopus nascebať: & si hic tm̃ in Cilicia nasci tradiderit. Nõ negligendi usus in medicina Hyssopus est: quã inter cætera hic ait aluũ multo efficacius purgare additis Iride aut Irione: aut ut cæteri interpretes uerterunt Cardamomo ut aũt nos ueteꝝ codicum fide admoniti Nasturcio. Multa enim qm̃ facilis lubricusq; est lapsus a Cardamomo ad Cardamũ quod Nasturcium est duarum huiuscemodi uocũ inter se ĩ scriptoris huius nouis & antiquis codicibus cõmutatio & alternatio est. Nobis præter melioꝝ codicũ fidem aptius ad deiiciendã aluũ Nasturciũ q̃ Cardamomũ etiã uisum est. Siqdẽ in Cardamomi decretis nihil qđ ad hũc usũ p̃tineat: in Nasturcio aũt legiť & inter cæteras eius uires numerať aluũ turbare: quod a deiectione eius non longe abest. Diximus inter mala quibus remedio Hyssopus ẽ mederi eam pulmonariis inflãmationem intelligentes in pulmone factam: quam græci περιπνευμονίαν dicunt: cui simile malum libro sui operis de re rustica. viii. Columella ĩ ouibus & suibus describit: appellatq; eo laborantes pulmonarios: fieriq; in utraq; illa quadrupede per æstatem ardentissimo solis æstu: si defuerint copiosæ aquæ: quibus sitim expleant: lauenturq; & uolutentur. Eumq; auctorem nos secuti pulmonarios diximus: quos græci περιπνευμονικούς uocant. Quod morbi genus. Quoniam primo uolumine in amygdalis longius descriptum a nobis est nõ repetetur hoc loco. Veꝝ q̃ breuissime licebit de inflationibus auriũ agemus: quæ in ultimo capite ab hoc scriptore incensæ Hyssopi suffitu curantur: quæ nihil aliud sunt q̃ ut græcoꝝ medici docent πνεῦμα φυσῶδες. i. spiritus aut flatus qualis peditus est. (Id. n. φῦσα & φυσώδες græcis est) qui ĩ auribus erit quotiens sine grauitate sola auditus distentio fiet: nec exitum inueniens nocebit. Monebimus illud etiã

Pulmonarii
Inflatiões aurium

anteq̃ ab Hyſſopo diſcedamus:quod ab hoc ſcriptore dicitur. Eſtur & cũ uiridi fico aluum deiiciens uiridem nõ a colore:Quo a cõgeneribus ſuis in diſciplina ruris & arboꝝ ſui generis ficus hæc diſcernitur:ideo uiridis dicta ꝙ matura colore hoc uideatur: Sed ut caricæ uiridis nec ſiccata ficus opponitur. Illa enim nullum a cæteris in medicina diſcrimen habet:hæc autẽ recens uiridiſq; a caricis multas habere poteſt diuerſas rationes.

DIOS. DE Stechade. Cap. xxix.

Tehcada. Sunt qui Syncliopa:qui Alcibiadem:qui Pancration:q ſtyphoniam appellent. Aegyptii ſuphlo:Magi Pythonis oculum:Romani ſciolobinam:uel græcis pariter ſtechada dicũt. Naſcitur in inſulis Galliæ e regione Maſſiliæ quæ ſtechades nominantur unde & nomen inuenit. Fruticoſa herba eſt:Comam ſimilem thymo habet:longiore tñ folio eſt:& aſpero ſapore cũ amaritudine aliqua. Facit decoctum eius quemadmodum & hyſſopi ad pectoris mala. miſcetur antidotis utiliter. Laxat præterea:extenuat:abſtergit: & exta omnia: omnemq; corporis habitum confirmat.

INTERPRES.

Aſſiliam incolentibus cunctis notiſſima Stæchas:eiuſq; gentis mulieribus poſt puerperiũ in quotidiano uſu eſt Siquidem mœſæ ſtechadis ſuffitu a partu ſtatim adhuc confirmant præteriti puerperii laxamenta:omnemq; corporis infirmitatem. Quæ eius uires in græcis aliquot non leguntur. Verũtamen reſtituendæ huic capiti fuerunt: propterea ꝙ in antiquioribus & melioribus adhuc leguntur ἐκφράττει λεπτύνει ῥύπτει, καὶ ῥωννύει. Quin etiam Paulus Aegineta in.vi has illi uires pcipue tribuit στιχὰς ἐμφράττει· ῥύπτει· ῥώννυσι, τά τε σπλάγχνα καὶ ὅλην τοῦ ζώου τὴν ἕξιν. Quod eſt. Occludit ſtechas abſtergit confirmat interanea & totum animalis habitũ:quorum aliqua in impreſſo non leguntur:ideoq; cum pleriſq; aliis a Barbaro relictæ:qm̃ quo Dioſ. codice ille utebatur nihil huiuſcemodi habebat:ſed ex meliorum codicum fide & Paulo Aegineta reſtituenda erant:Quod nos fecimus.

DIOS. DE Omni origano. Cap. xxx.

Riganon Heracleoticã. Sunt qui Heracliã:qui conilam. Romani cunilã dicunt & origanum. Folia hyſſopi hẽt: non tñ umbellam Hyſſopi modo rotæ figura & in orbẽ circũactam ſed multifidam & ueluti diuiſam. Semẽ illi in ſummis uirgis nõ denſum durũq; eſt. Calefacit origanus: ideoq; uenenatorũ morſibus aduerſaẽ potum cũ uino decoctũ eius. Cũ paſſo aũt his qui cicutam: aut opiũ: & cũ aceto mulſo his qui gypſum aut Ephemeꝝ hauſerint. Eſtur eadẽ cum fico ad conuulſa:ruptaq; & cutẽ ſubeũtes aquas. Bibitur eadẽ ſiccata & in farinam trita acetabuli menſura cum mulſa aqua nigram bilem per inferna trahẽs. Mẽſes hæc ipſa trahit. Et tuſſim in Eclegmate cũ melle finit. Prurigines itidem: ſcabies & ſuffuſos felle emẽdat his qui eo lauanẽ origani decoctũ. Quin ẽt uirentis adhuc origani ſuccus tonſillas: columellãq; ſanat: & oris ulcera quas aphthas uocant: & cũ Irino unguẽto infuſus naribus per eas purgat. Cũ lacte idẽ auribus inſtillatus earum dolores lenit. Conficiẽ ex origano cepiſq; & obſonioꝝ uua quam rhum dicũt uomitoriũ medicamentũ:omnibus his in æneo cyprio uaſe ardentiſſimo canis æſtu quadraginta diebus inſolatis. Creduntur & ſtratis ſubiectæ origani ſcopæ longius ſerpentes fugare. Quæ uero onitis origanus dicitur candidiore folio:Hyſſopoq; magis ſimilis eſt:habetq; ſemen conſerctorum corymborum modo. Eadem Heracleoticæ poteſt non eadem tamen efficacia. Eſt & ſilueſtris origanus quam aliqui Heracleam Panacem: aliqui Conilam dicunt:in quorum numero & Colophonius Nicander eſt:Origani folia habet:ramulos ſemipedales:graciles:In quibus umbellæ anethi modo ſunt flores candidi Radix tenuis inutiliſq;. Priuatim contra uenenatorum morſus folia floreſq; eius cum uino bibuntur.

Duo ſtatim

INTERPRES.

d Vo statim a principio sexti de plantarum historia uoluminis Origani genera Theophrastus fecit: Nigræ quam sterilem: & candidæ quã fœcundam & seminis feracẽ nominauit: quod manifestum multoq; certiusq; in satureia uideatur. Hic deinde & post eũ Columella: Plinius: deincepsq; alii tam multa diuersis nominibus & historiis tantaq; uarietate & incertitudine origani genera tradiderunt: Vt non facile nũc sit eligere quod dicat aut quos potius auctores sequatur aliqs. Nec qcq̃ si inuenisse id liceat optandũ magis q̃ animal quadrupedẽ ue aliquã dari quæ certius saluti suæ consulere a natura docta dum sibi in periculo necessariam origanũ quærit & inuenta utitur: tam multas eius species & earũ discrimina nobis ostẽderet. Quod facere a diligẽtioribus deprehensa testudo est: quæ cũ uenenatis carnibus pasta fuerit Origanũ quærit & inuentam uenenis aduersantẽ deuorat. Difficillimũ.n.est cõcordem tot ueterum scriptoꝝ origani historiam facere. Nec nos profiteri id polliceriq; audemus. Liceret sane quæ ab eis tradita sunt omnia aut saltẽ plura repetere hoc loco: sed nos nunq̃ ꝓ bonaꝝ artiũ studiis id genus laboris amauimus: simulq; iniquũ usum semp est ab antiquoꝝ scriptoꝝ lectione & laude deuios in admiratiõem sui tam mala rõne posteros agere: translatisq; in sua commentaria eoꝝ monumentis laboris sui fructu omni post hac eos priuasse. Agemus ob eam causam rem nr̃am: & quo genere laboris huic scriptori hactenus prodesse conati sumus eodem in origano etiam prodesse conabimur. Cuius cum notum sit primũ illud genus quod a cunctis Heracleoticũ a gente in qua optimũ prouenit appellaẽ: multis enim locis in quotidiano ciboꝝ & sanitatis usu est. Duo alia illa genera peritioribus inueniẽda & demonstranda relinquemus. Prima itaq; origanus illa ab Heraclia põti ciuitate bonitatis notam & laudem nominis eam inuenit: dictaq; Heracleotica est: ut gentis cognomine illo a siluestri & ab Onitide distingueretur & prima probaretur: Quæ itidem causa fuit ut Heraclios eadẽ diceretur quod Plinius.xx. uolumine capite.xvii. indicat: & si hic uideatur tertium illud & agreste genus potius heraclium uocari. Deerat in aliquibus græcis heraclii illa uox: nosq; eam ex melioꝝ codicum fide huic scriptori restituimus: Fecimusq; id, auctore Nicandro in theriacis suis: qui non tantum πανάκτειον κονίλην eam uocari tradidit; Verum ἡράκλειον ὀρίγανον. Versiculi eius sunt. πανάκτειόν τε κονίλην: ἤ τε καὶ ἡράκλειον ὀρίγανον ἀμφιπένουσι Adiecitq; antiquissimus eius interpres ex auctoritate Dioclis Cunilam ab aliqbus heracliũ uocari & origanũ: ab aliqbus autem siluestrem origanum: & panacem siue panactiam q̃ omnibus morbis medeaẽ: Nihilq; Onitidis eius quæ secundũ genus huic scriptori facit: aut Nicander aut interpres eius meminerunt. Vocauitq; Dios. panacem agrestem illam tñ quæ sibi tertiũ genus facit: cum tñ Nicãder priorem illam ea laude ornauerit. Quæ omnia quod paulo ante dictum a nobis est indicant, non posse in tã diuersa de origano tradentibus antiquis scriptoribus certũ aliquid cõstitui. Nihili ẽt in Plinio multis locis minus certũ origanos & cunilas plures q̃ hic Theophrastusq; & aliter tradente græcisq; aliquãdo noĩbus aliqñ latinis nulla certa ratione utente p̃sertimq; in Cunila. Quæ græcæ uoci κονίλη. pene eadem multis locis legentes merito suspendit. Ob eam cãm nos nihil censere ausi nihil maluimus q̃ quod nesciremus dicere. Eam hic scriptor ait μέλανα κατὰ κοιλίαν ἄγειν: quæ si uerbũ de uerbo uertas nihil significabunt aliud: q̃ per aluum nigra ducere origanum. Plinius de origani uiribus & medicina Libro.xx.capite.xvii. agens extenuare eam ait crassiores pituitas & nigras: eumq; imitatus Barbarus extenuare per aluum & ipse pituitas nigras dixit. Nos alios omnes secuti nigra illa ad atram bilem tantum contraximus nullibi pituitam nigro colore tradi simpliciter inuenientes: in quo posterioribus medicis subscribentes qui omnes melancholicos humore purgare origanum dixerunt certi rem docere arbitrati sumus.

DIOS. DE Tragorigano.i.Hircina origano. Cap. xxxi.

Ragoriganon. Romani pariter græcis Tragoriganum dicũt. Breuis & exie guus frutex tragoriganus est: Origano agrestiue Serpillo foliis & ramulis similis: ex locorum bonitate speciosior & latioribus foliis inuenitur. Efficaci ad glutinandũ potestate. Alia fruticosa & tenuibus foliis inuenitur quam Marrubium pleriq; appellant. Probatissima nascitur in Cilicia: Co: Chio: Smyrna & creta. Omnes calefaciendi uim habent: urinam cient: bonam faciunt aluum poto earum decocto deiiciunt enim biliosa. Vtiles & lienosis cum aceto potæ. Cum uino autem his qui ixiam uenenum hauserint. Trahunt præterea menses: & contra tussim pulmonumq; inflammationem quam peripneumoniam dicunt: cum melle in eclegmate dantur: estq; non ingrata potio. Ea propter cibum ex repletione fastidientibus: stomacho male affectis: & acida ructantibus datur. Datur & his qui reple

tione:nausea:& præcordiorum ardore afficiunt. Discutit præterea tumores oēs cū polenta emplastri modo imposita Tragoriganus.

INTERPRES.

Possumus auctore Paulo Aegineta de tam multis origanis dicere quod de tam multis antiquorum diis sapientiores quondam dicebant:nominibus tantum distingui deos:unam tamen omnium potentiam esse. Simul.n.de omnibus lib.vi.is egit complexusq; cunctas. Incidere:extenuare:siccareq; & calefacere in tertio ordine Origanos omnes dixit: quod parum ab eo abest siquis dicat nominibus distingui origanos:omnium tamen similes & easdem uires esse. Quo sensu intelligenda sunt quæ ab hoc ipso scriptore hoc capite dicūt. θερμαντικαὶ δὲ πᾶσαι κοινῶς εἰσὶ καὶ κοινῇ δίκαιοι &c. Quod est ut nos reddidimus. Oēs calefaciendi uim hñt &c. Plinius in Tragorigano priuatim uires quaspiam alias tribuit quas poterunt uolentes in eo uidere quo diximus uolumine & capite.

DIOS. DE Pulegio. Cap. xxxii.

Lechona. Sūt q̃ Blechona:qui Ansenicāthon:q Galisopsin uocent. Aphri Apoleium:Galli Aluolum:Romani Pulegium dicūt. Nota omnibus herba Pulegium est. Extenuat:calefacit:& concoctiones adiuuat Pulegiū: Potum menses:secundas:& fœtus trahit. Cum melle & Aloe pulmonū uitia excreabilia facit. Cōuulsis succurrit:nauseas & erosiones stomachi potum cum posca lenit: nigram per inferna trahit bilem. Cum uino potum uenenatorum morsibus subuenit. Admotum naribus idem ex aceto animæ defectus excitat. Siccatum p̄terea crematumq; & in puluerem tritū gingiuas confirmat. Inflammationes omnes cum polenta emplastri modo impositum lenit: Per se podagris confert usq; ad ruborem incensa cute: Varos cum cera emendat:lienosis cum sale eodem modo impositū prodest. Lauantur decocto eius utiliter prurigines:& eadem utilitate insidentibus fœminis prodest. Inflammationes:durities & muliebrium locorum conuersiones corrigens. Blechona quidam mutatis literis quasi Glechona Pulegium uocant: quoniā gustatum a pecore cum floret pulegium balatum in eis quāprimum excitat.

INTERPRES.

Vlto risu Theatris aliquādo Pulegium intulit græcorum omnium Comicorū poetarum lepidissimus Aristophanes:Cum oporæ meretrici cōgressus seruus dominum his uerbis alloqueretur ἄρ' οὖν βλαβῆναι δοκῶ τι; χρόνου τί σοι δοκῶ ὦ δέσποτα, τῆς ὀπώρας κατελάσας; οὐκ, ἤν γε κυκεῶνος ἐπιπίῃς βληχωνίαν, quorum sensus quidem hic sit. Nūquid tibi o here uideor oporæ congressus noxam corpori cōtraxisse? Nequaq̃: Si pulegii pultem super biberis. Iocus autē in æquiuoca oporæ uoce uersatur qua & meretrix tunc uocabatur:& communi significationis æstimatione poma per æstatem & Autumnum prouenientia omnia intelligebantur. Quorum nimio usu quoniam afficiatur sæpenumero stomachus audito oporæ nomine rudis senex respondit non nocituram illi oporam si Pulegii pultem biberit. Cum tamen ille non poma & ruris oporam sed urbis meretricem intellexisset:manifesto argumento quotidianum fuisse quondā Pulegii usum: quemadmodum hic decernit in affectionibus & erosionibus stomachi. Quas Plinius uigesimo uolumine capite.xiiii.de hoc ipso Pulegio agens intercisiones uocat:non satis certa nobis indicatione priuatim ne labem aliquam eius partis sic appellet an late patentes in hoc scriptore & aliis δηγμοὺς idest morsus & erosiones. Intulit contra contioni castigationis graui amaritudine græcus sapiēs idē Pulegium;quo tempore dissidentibus & lasciuientibus ciuibus suis in pulpitum progressus nihil locutus aliud:uerum sola prolata pulte cum eam Pulegii ramulo identidem miscuisset e contione abiit:humili quidem & facile contemnendo p̄ceptonisi intellexerit aliquis nullas comitari frugalitatem ciuium inflāmationes:quod cum polenta Pulegium stomacho præstat:nec lasciue petulanterq; aliquid acturos homines qui paucis contenti ex horto & agro non ex macello & foro uitā sibi quæsierint:& quas pulegium cum posca stomachi Erosiōes sanat:frugi id uitæ genus nihil male cogitantes ciues concordiam & cōem dignitatem amare coegerit. Erat ut ex his colligere licet quotidianus in sanitatis usu Pulegii cibus. Seruabātq; id sale aliorum Salgamorum modo ut auctor ultimo sui opis uolumine Columella ē. Neq; imerito tā multos hēt in medicina usus qbus & i sanitate utile ēt est. Diximus hoc capite defectibus aīæ mederi Pulegiū naribus admotum: ex græcorum λειποθυμίαι reddita re:cuius uocis captus & integra significatio ea est. Plinius obmutescentibus olfactu admoueri

Intercisiões

Defectus animæ λειποθυμία

admoueri

admoueri ait: uideturq; angustius rem contraxisse: & eos tantum defectus animæ intellexisse q in fœminis strangulatu uuluæ concidentibus fiunt: in quibus obmutescendi uerbo plerunq; ille utitur. At latius patet in græcis λειποθυμίας nomen: capitq; omnes & ex quacunq; causa factos animæ defectus: quam rationem nos secuti ex tota græcæ uocis significatione rem indicauimus. Non differemus & si forte notior multis ea sit quid Posca antiquis fuerit breuiter monere: qñ frequens Celso: Plinio aliisq; latinis scriptoribus ea uox est: Græci ὀξύκρατον uocant ex ipsa nominis compositione subito cognoscendum. Significat enim ὀξύκρατον quod aqua & aceto mixtum & temperatũ fuerit. Nunq̃ enim nisi priuatim aliud addatur κεράσθαι uerbo græci nisi in aqua utunt. Sic uinũ ἄκρατον & εὔκρατον: sic κρᾶμα: sic multa alia. Cõficiebat quondam ὀξύκρατον hoc: uendebaturque ad sanitatis & medicinæ usum. Quod in Vitellio Tranquillus ostendit: cũ Puteolis uendentẽ Poscã adolescentulũ ab eo Cæsare in cõpedes cõiectũ describeret. Nũc in nullo apparatu & artificio res est; nec nos hactenus inuenimus qbus aquæ & aceti mensuris posca temperaretur. Posca ὀξύκρατον

DIOS. DE Dictamno. Cap. xxxiii.

d

Ictamnon. Sunt qui agreste Pulegiũ: qui Embactron: qui Beloacon: q Artemidesium: qui Creticam herbam: qui Ephemeron: qui Eldiam: qui Belocem: qui Dorcidion: qui Elbunion uocent. Romani Vstilaginem rusticã dicunt. Cretensis herba sapore acri Dictamnus est. Habet & leuorem: Similis Pulegio est maioribus tantum foliis: tomentosis Lanosaq; pube obductis. Nõ florem nõ semen fert. Facit ad oĩa ad quæ satiuũ Pulegium multo tñ efficacius. Non. n. pota tñ sed apposita suffituq; mortuos partus ex utero pellit. Ferũtq; in Creta uulneratis telo capris eius herbæ cibo tela cuspidesq; oẽs ex corpore decidere. Hẽt purgãdi uim succus eius inunctus: tritus ue cum polẽta. Illita etiam herba pedum solo & reliquo corpori infixos surculos extrahit. Facit & ad lienis dolorem. Eum. n. minuit. æstate & autumno dictamnus carpitur. Calefacit in gustu radix eius: quinetiam puerperia adiuuat. Succurrit & uenenatorũ morsibus dictamni succus cum uino potus. Estq; tanta herbæ uis ut olfactu ea fuget: & admota enecet omnia quæ ictu aut morsu uenenum relinquũt. Instillatus præterea dictamni succus factis ferro uulneribus aut ictu morsu ue uenenum relinquentium: & præter instillationem potu etiã haustus celerrime ad sanitatem ea perducit.

DIOS. DE Pseudo dictamno. i. falsa dictamno. Cap. xxxiiii.

Quam uero falsam dictamnum uocant pluribus nascitur locis: antecedenti similis: maiore tñ acrimonia. Dictamno easdem uires habet non adeo tamen efficaces.

DIOS. DE Cretensi altera Dictamno. Cap. xxxv.

a

Ffertur & ex Creta aliud Dictamni genus foliis Sisymbrio similibus sed ramulis maioribus: in quibus flos est agresti origano similis niger mollisque. Olẽt folia inter Sisymbrium & Elelisphacum medium odorẽ. Estq; hic suauissimus. Facit ad omnia ad quæ antedicta: minus tñ sensum odor tentat. Miscetur hæc emplastris: remediisq; contra uenenata quæ Theriaca uocantur.

INTERPRES.

t

Ria deinceps (quod nunquam antea factum a nobis est) nulla intercedente cõmentatione nostra dictamni capita in scriptore hoc reddita pauloante a nobis fuerunt. Non tamẽ sine causa aut temere id fecimus. Sed mutatæ in scribendo rationis grauem scriptorem Theophrastum auctorem habemus: Qui libro nono de plantarum historia lõgius de Dictamno agens duo primum genera eius numerauit: unamq; dictamni & Pseudodictamni naturã esse ait: quodq; in eis discrepet natale solum tantum esse: & quoniam feraciore & pinguiore solo altera nascat: iõ uiribus deteriorem esse: quemadmodum pleraq; alia huiuscemodi. Amat enim dictãnus aspera loca. Mox esse tertiam nomine tantum dictamnum quæ nec figuram nec uires easdem habeat: sed Sisymbrii folia & ramulos. Quæ quoniam longius & certius ab eo docentur non fore abre credi-

mus iisdem uerbis ex eo auctore cũcta illa repetere. Quæ hujuscemodi sunt. Propria autem Cretæ isulæ dictamnus herba est: uiribus admirabilis & ad plura utilis: presertimq; mulierum puerperia. Folium Pulegio simile habet: habet & in succo aliquid itidem simile: sed ramulos tenuiores. Foliis non ramulis aut semine utuntur incolæ. Vtilis quidem ad multa alia: præcipue uero ut diximus ad difficiles partus. Alterutrum enim præstare fertur aut faciliores partus aut in puerperio indolentiam: Daturq; in hunc usum bibẽda in aqua. Rara dictamnus est: exiguo enim loco in Creta nascitur. Pascũt eam etiam Capræ in cibo eis amabilem & iocũdam. Verũq; est quod fertur de sagittis quibus si uulneratæ fuerint dictamni pastu ex corporibus perse deciduas dimittunt. Talis itaq; dictamnus est: & has habet uires. Quæ autem pseudo dictamnus .i. falsa dictamnus dicitur simili folio sed minoribus ramulis est: uiribus etiam multo inefficacior: iisdem enim auxilio est sed longe mitius & infirmius eo. Est dictãni uis q̃primũ manifesta: ori .n. impositum magnope calefacit. Seruant eam incolæ ne efflato halitu inutilis fiat inter ferulas & harũdines fasciculos cõponentes. Ignauior enim efflato odore fit. Ferunt præterea aliq unam eandẽq; dictamni & pseudo dictamni naturã esse: sed q̃m pinguioribus locis hæc nascat: ideo deteriorẽ esse: qualia multa alia sunt. Amat .n. dictamnus aspera loca. Est & præter has alia dictamnus nec figuram nec uires easdẽ hñs: siquidẽ folio sisymbrii: maioribus ramulis: præterq; hæc nec uires nec usus eosdem habet. Et hactenus Theophrastus. Nihilq; ad rem nostrã triplicẽq; Dioscoridis dictãnum aptius. Sunt .n. in utroq; eadem oĩa. Pulegii folia hẽre dictamnũ ille ait: hic ob eam cãm siluestre pulegiũ a qbusdã uocari testatur. Ille uulneratis capris mederi dictamnũ a pastu eius statim decidentibus telis: hic ex ea potestate Beloacos quod est teloꝝ remedium: & Belotocon ob eandem cãm & eo amplius qd partus adiuuet. Ille in creta nasci: hic creticam herbam dicit. Ille non omnibus locis in creta sed rarum in ea insula esse & paucis locis nasci: hic pseudodictamnũ multis locis prouenire: quasi Creticam tm̃ in creta & illic paucis locis nasci eã testaret: q̃m hæc pluribus nascat. Ille tria eius gñà hic totidem facit: tertiũq; illud sisymbrio simile soloq; noĩe dictamnũ utriq; idem est. Ille puerperis opem ferre: & id qdem bifariã; aut celeritate aut indolẽtia: hic tm̃ celeritate. Et ne longiores simus siquid illis non idem est id amplius aut minus nõ diuersum aut cõtrariũ est: & ab utroq; ex studio ꝓfessioneq; sua adiectũ aut detractum. Hic .n. quos habet in reliqua medicina usus quod erat sibi primum consilium docet: ille q̃m historiam tm̃ scribebat de odore: quibus locis priuatim nascat: & quo modo ab herbariis seruetur longius prosequitur. Quæ desiderari posse in hoc scriptore uidentur. Quæq; nobis prima fuit cã cur omnem Theophrasti de dictãnis historiam cõmentationibus his nr̃is adiiceremus: quibus qd ad eius appellationes ptinet addendũ adhuc est Artemidion .s. dici dictãnum a uenatrice dea Diana quã græci Artemida uocant: q̃m uulneratæ ab ea in uenatione capræ & ceruæ eius herbæ pastu sanarent. Quod erat numini in primis gratũ sine maleficio & naturæ iactura studiũ & uoluptatẽ suã amanti. Eademq; de cã Dorcidion quasi cerualem: dorcada .n. græci inulum & in ceruoꝝ gñe minores uocant: quod animal Plinius ait dictamnum hanc ostẽdisse: uulneratis eo pastu statim decidentibus telis. Fœminino gñe hic dictamnum ueluti herbam: Theophrastus pluresq; alii neutro tradiderunt. Quæ generis mutatio multa in plãtis est: nõ tam qa sexu aliquæ a ueteribus discretæ fuerunt q̃ quia alterutro gñe eas antiquissimis appellare placuit. Interpositaq; n litera dictamnᵘ nõ dictamus dicẽda est. Indicant id græcorum codices oẽs Theophrasti: hujus: aliorũq; omnium qui forte dictamni meminerunt. Indicat & poeta noster in xii. Aeneidos suæ canens Tum Venus indigno nati concussa dolore Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida Puberibus caulem foliis & flore comantem Purpureo: non illa feris incognita capris Gramina cum tergo uolucres hæsere sagittæ. Nisi enim producta sit eius uocis penultima syllaba stare uersus non possit. Quod bene & ex antiqua dictamni appellatione fœliciter dictum eandem in hoie totius naturæ alioquin peritissimo diligentiã desiderare sæpenumero nos coegit: & i dictãni pictura quã ille æternã in suo carmine faciebat tria eius non miscuisse genera. Quod enim in eo est Dictamnũ genitrix cretæa carpit ab ida Puberibus foliis ex uera ueri dictamni historia est: siqdem in creta priuatim nascitur: & ut hic ait γναφαλώδη τὰ φύλλα ἔχει καὶ ἐριώδη τινα ἐπίφυσιν. Quæ .n. hic ait tomentosa folia & lanosam adnationẽ: ille ab hoĩs lanosa pubertate fœlicissime indicauit. Quod uero statim ait caulem & flore comantẽ purpureo non ex ueri dictamni sed ex eiᵘ historia est quod Theophrastus tradidit solo noĩe dictamnũ esse sisymbrii folio maioribᵘ ramulis nec eiusdem usus aut potestatis. Quodq; hic præter ea ait agrestis origani flore esse medio inter sisymbriũ & Elelisphacon odore. Dictãnũ .n. cretensem herbã oẽs sine caule sine flore & ob id sine semine excæpto Theophrasto descripserunt: qui quo diximus loco semen dictãno tribuere uidetur: & si semen prius ẽt florem q̃n hic naturæ ordo est ut in cũctis semen ex flore aliquo fiat Verba eius sunt. χρῶνται δὲ τοῖς φύλλοις οὐ τοῖς κλωσὶν οὐδὲ τῷ καρπῷ, quod est. Vtuntur aũt foliis nõ ramulis nec semine. Negat Theophrastus seminis usum qui negandus non fuerat si natura illud negasset. Cæteri oẽs caulem & florem & semen in Dictãno negauerunt. Potuitq; Maro hunc sequi: & si contra aliorum historiam dixisse uideatur. Non tamen iõ ignorantiæ omnino damnandus poeta tantus erit qui aliorum exemplo in fabulosa re uoluptati magis q̃ utilitati legentiũ consuleret. Nec nos aliam ob causam locum indicauimus q̃ ut legentes moneremus aliam ex professo aliquid

scribentibus

ſcribentibus q̃ poetis in tradendo rationem eſſe. His enim ſuæ artis priuilegio a gentibus ſibi cõceſſo licuit ſemperq; licebit non quæ optima & ex re: ſed quæ ſpecioſiſſima ſint dicere. Eſt & illud in Dictamno animaduertendum quod hic ait facere dictamnum quæcũq; & ſatiuum pulegiũ nõ ad omnia oĩum maloꝝ remedia referendũ eſſe. Sed ad menſes ſecũdas & partus: quæ oĩa hic pulegium ducere dixerat. Indicatq; id quod ſequiẽ ſtatim. Non enim potum tm̃ ſed ſubditum & ſuffitũ enectos in utero fœtus pellit. Quod itidem ab hoc dicitur. Habet & ſuccus purgãdi uim a Theophraſto ſic tantum traditur. Habet dictamni ſuccus aliquid pulegii ſucco æquale: nihil aliud itelligens q̃ qđ hic in pulegio dixit. ἄγει δὲ καὶ κατὰ κοιλίαν μέλαιναν: quod uerſum a nobis eſt per aluũ nigram trahere bilem. Et hæc ſatis pro dictamnis omnibus dicta hactenus a nobis ſint.

DIOS. DE Elelıſphaco quã Romani Saluiã dicunt. Cap. xxxvi.

Leliſphacon. Sunt qui Bechion. i. tuſſilaginem: qui phacon: qui croſmin:
e qui ſphagnon: qui coſalon appellent. Aegyptii Beroen: Romani Saluiam dicunt. Frutex eſt oblongus: ramoſus: quadrangulis uirgis & albicantibus. Folia illi ſunt cotonei mali figura: oblongiora tantum: anguſtiora: pauloq; craſſiora: exoletæ attritæq; ueſtis modo aſpera: albeſcentia: uehementer cũ grauitate odorata. Semen in ſũmis caulibus agreſtis orminii modo hẽt. Naſcitur aſperis locis. Bibitur ad ciendam urinam folioꝝ ramorumq; eius decoctum. Menſes & fœtus idem trahit. Paſtinacæ marinæ ictibus ſuccurrit: capillum denigrat. Vulnerib⁹ utilis herba eſt compeſcendo ſanguini apta. Purgat ulcera quæ ab aſperitate Theriode ideſt ferina græci uocant. Finit genitalium prurigines foliorum ramorumq; Saluiæ cum uino decoctum ſi eo abluantur.

INTERPRES.

Agnæ litis nr̃a ætate eleſiſphacos quam quondã Plinius Saluiã dici teſtatur cum ſimili &
m quaſi cõgenere fruticoſa herba eſt: cui a claritate oculoꝝ quibus proſit nomẽ in gente nr̃a factũ fuit. Cẽſentibus aliis quam hic Saluiã uocari a Romanis inqt alterã illã mutato inuicem noĩe eſſe. Aliis cõtra nitentibus: in quoꝝ numero nõ pudet nos ẽt numerari: Neq; enim tutpe nobis fore aliqñ credimus auctoribus Dioſ. Plinio: Apuleio: Serapione: totq; aliis credidiſſe id & cõſtituiſſe. Siquidẽ nõ uerisimi e ſolũ ſed paulominus q̃ neceſſariũ eſt teſtantibus idẽ tam multis antiquã plantæ eius eã appellationẽ per manus traditam cõtinua eiuſdẽ rei ſignificatiõe ad nos peruenisse. Quid. n. ut cæteros omittamus aliqñ Plinius apertius docuit dicens: Noſtri qui nũc ſunt herbarii Elelıſphacon græce latine Saluiã uocant &c. Aut qs Apuleio nõ credat Saluiã totidẽ quot Dioſ. noĩbus indicanti: & in medicina iubẽti ad pruritus uerendoꝝ decocto eius inferiores partes fouere: quod ultimũ hic ſcriptor ẽt iubet dicens finire genitaliũ prurigines folioꝝ ramorũq; Saluiæ cũ uino decoctũ ſi eo abluant. Accedunt his deinde caulis foliorũq; tam præſentes notæ ut ſuſpicari nemo aliud facile poſſit. Frutices non adeo pcera altitudo: Fruticoſus ramoſuſq; habitus: Quadrãgulæ uirgæ: in his & i foliis albicãs color: Folioꝝ tam multis additis exceptionibus ſimilitudo: & quod præcipue cõtemplẽ & ad hanc rẽ amet aliqs: Attritæ ueſtis mõ aſpera: quæꝝ alteri illi aliquæ cõgruũt: huic uero oẽs. Egit Theophraſtus libro. vi. de plantaꝝ hiſtoria de Elelıſphaco hac: ſimulq; de cõgenere illi alia. quã Sphacelon noĩauit. σφάκελος δὲ καὶ ἐλελίσφακος διαφέρουσιν ὡς ἂν τὸ μὲν ἥμερον τὸ δὲ ἄγριον. λειότερον μὲν τοῦ σφακέλου τὸ φύλλον καὶ ἔλαττον καὶ ἧττον αὐχμηρότερον τὸ δὲ τοῦ ἐλελισφάκου βαρύτερον: quoꝝ uerborum hic ſit ſenſus. Differunt aũt Sphacelos & Elelıſphacos q alterа ſatiua altera ſilueſtris eſt: habetq; ſphaceli foliũ maiorem leuorẽ. i. minorẽ aſperitatẽ: breuius illo eſt & minus ſqualet: Elelıſphacos grauiore odore ſentitur. Quod niſi ſphaceli breuius Elelıſphaco folium Theophraſtus diceret: crederem ego alteram illã de qua a principio diximus ſphacelon eſſe. Cuncta enim alia ſatis illi rñdent: foliũ tantum maius Elelıſphaco eſt. Sed fallente hac nota dicendũ illud cõgeneres plantas Theophraſto ſphacelon & Elelıſphacõ eſſe nec niſi natali ſolo differre q altera conſitis locis quales horti ſunt altera ſilueſtribus & incultis naſcitur. Non ſunt nobis tot Saluiæ appellationũ rõnes aliquæ niſi forte Tuſſilaginẽ aliquis dicat Saluiã appellatam fuiſſe a folioꝝ candore qui in Tuſſilagine ab altera coꝝ parte uideẽ. Plinius etiã phacon uocari Elelıſphacon dixit: nullam tamen cauſam eius uocis reddidit.

DIOS. DE Menta ſatiua. Cap. xxxvii.

h Edyoſmon. Sunt qui Mintham: qui calaminthen: qui nepetam: qui Perxo: qui macetho: qui pherithromuntho uocent. Aegyptii Tis: Romani Men-

tam nominant. Nota omnibus herba est. Calefaciendi: adstringendi: siccandiq; uires habet. Sanguinem ideo sistit potus cum aceto succus eius. Rotundos lumbricos necat. Venerē stimulat. Singultus prȩterea: Vomitus. Et bilis ꝓfluuiū quod cholerā dicunt sedant mentȩ duo tresue ramuli cū acidȩ punicȩ succo poti. Discutit ꝑterea abscessus cum polenta emplastri modo imposita. Leniter fronti imposita dolores capitis. Mammas quȩ a partu tendunt & lactis abundantia tumentes mitigat. Contra canū morsus illinit. Opitulat auribus cū mulsa aqua instillat° mentȩ succus dolores earū mitigans. Mulieribus ante coitum genitalibus apposita conceptus adimit. Leuigat confricata linguȩ asperitates. Coire densariq; in caseū lac non sinit demersis in eo foliis. In uniuersum stomacho accomodata menta est & incondimentorum usum multifariam recipitur.

INTERPRES.

Olo noie in grȩcis menta cōmendatur: nec quisq̄ est qui eo audito suauitatē odoris in notissima omnibus herba nō amet. Id .n. hedyosmus grȩcis est: qd ambitiose nescio an molliter ab eis factū fuit. Qui antiqua minthes appellatiōe quȩ hominis in eam conuersȩ honorem hr̄et parū cōtenti nouo & quod uitȩ tm̄ delitias indicaret uliginosis locis fœliciter prouenientem herbā noīe ornauerunt. Quo secuta ȩtas uoluptatis suȩ magis q̄ alieni nois ambitiosa libētius & frequentius q̄ antiquiore illo usa est. Theophrastus .n. non alio q̄ minthes noie pluribus locis mentā indicauit: & ante eū tota Grȩcia: presertimq; Arcadia in qua non ꝓcul a Pylo nobilis minthes cognomine mons fuit. Quā Plutonis pellicē poetaꝝ fabulȩ & a Proserpina ut solent pellices semp odisse uxores in hortensem mentā transformatā fuisse narrant: ȩterno in ȩterna plāta hois monumēto. Quā uocem Romani magis amātes ꝙ in ea male habitȩ ob amorem puellȩ memoria seruaretur: una tm̄ & altera mutatis lr̄is grȩcoꝝ minthen mentā suam fecerunt quotidiani in sanitate usus: & ꝑsentis in medicina cōtra tot mala remedii. Quā cum Calaminthe quȩ Nepeta est miscere non decet. Sui .n. gn̄is calaminthe herba est a Mentastro statim a nobis dicenda: quȩ ab imperitis aliis mētȩ appellationib° iportune adiecta ē. Nō erat nobis lōgius & ultra hȩc de notissimo. olere agēdū: Nisi nos Barbarus retineret: q qd Dios. ait γυναιξὶ δὲ πρὸ τοῦ πλησιάζειν προστιθέμενον ἀσυλληψίαν ἐργάζεται. obscure nimis reddidisset fœminis ante consuetudinem uirginali admota generationibus resistit. At quanto certius ex Dios. sensu dixisse id licebat fœminis anteq̄ uiro congrediant &c. Id enim πλησιάζειν in re uxoria & uenere est. Nihil ꝑterea hoc loco de uirginib° magis q̄ mulieribus agitur. Cōe .n. γυναικός nomen in toto eo sexu est. Excusandus non dum absoluto toto opere forte ille est: sed uenia omni carent qui cum curandam eius operis editionem suscȩpissent tam informe & doctissimo uiro indignum prodire permiserunt.

DIOS. DE Mentastro. Cap. xxxyiii.

Iluestris uero menta quam, Romani mentastrum dicunt pilosioribus nascitur foliis: undecunq; Sisymbrio maior: odore magis uiroso: In sanitate deterioris usus q̄ satiua.

INTERPRES.

Ilueſtris menta mētastrū est in hortensi & rustica re cunctis notissimū: satis a Dioscoride descriptum: & quale passim ab oibus & quotidie uidet. Inter cȩtera maius & procerius sisymbrio ab hoc scriptore dictū fuit: ꝙ multa inter sisymbriū & mentā similitudo est: mutaturq; & degenerat in mētā neglectū sisymbriū quēadmodū secūdo & quinto uolumine de causis plantaꝝ testatus Theophrastus est. Quȩ fuit huic scriptori cā ut ꝓcerius eo mentastrū eē diceret: ne multȩ similitudinis inter se plantȩ uidentes fallerent: haberentq; herbarii certam ex proceritate notam qua mentastrum a sisymbrio discernerent.

DIOS. DE Nepeta. Cap. xxxix.

Alaminthen. Romani nepetam dicunt. In hoc plantȩ gn̄e montana quȩdam est: habetq; ocimi folia colore subalbido: maiores minoresq; ramulos angulosos & purpureū florē. q̄dā pulegio similis: maior tm̄: unde & agreste pulegiū aliq eā dixerunt ꝑpea ꝙ odore illi similis est. Hanc Romani nepetā dicūt.

Est postremo

Est postremo & quædam agresti mentę similis oblongioribus tantū foliis:caulibus ramulisq̧ antedictis omnibus maior:sed minus efficax & ignauior. Omnium folia feruido sapore:& acri gustu sunt:habentq̧ inutilem radicem. Nascitur nepeta cam pestribus:asperis:& aquosis locis. Succurrit pota aut emplastri modo imposita ser pentium morsibus. Vrinam pellit potum eius decoctum. Opitulatur ruptis:cōuul sis:in spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus:torminibus:bilis ꝓflu uio quam choleram dicunt:& in febriū accessione cū tremore algoribus. Contra le talia uenena præpota cum uino utilis est:restituit suffusos felle. Ventris lumbricos & Ascaridas cum sale & melle pota necat. Necat itidē elixa crudaque trita. Prodest in cibo elephantiis lactis suppoto sero. Fœtus in utero necant & menses ducunt fo lia concisa & apposita. Suffitu eadem substrataque serpētes fugant. Nigris cicatrici bus in uino decocta & emplastri mō imposita colorem reddūt. Sugillata emendāt: & in coxendicis dolore ad euocādos ex alto in sūmū humores imponunt cutis sup ficiē inurētia. Verminosas aures sanat enectis uermibus instillatus nepetæ succus.

INTERPRES.

Ongenerem aliqui:similem tm̄ aliqui mentæ calaminthem quā nos nepetam diximus in

c græcis fecerunt. Subscribitq̧ illorum sententiæ:Nomen quod coniunctam sibi habet mē tam. Habent contra posteriores illi figuram qua mentæ similem faciūt:Naturam uero & uires:Qui sui generis herbā esse dicunt. Triplicem hanc Dios.ait:diuersisq̧ notis inuicem separat sed nō facile cognoscēdis:tāta triū generū similitudo est. Plinius unum tm̄ constituit genus lib.xx. capite.xiiii nepetāq̧ id uocat. Nicander in therlacis suis duo tm̄ & aliter calaminthes gnā cognouis se uidet:aquaticū palustreq̧ alterū:montanū uero alteꝝ:haud sane quia montanam calaminthē ille dicat.sed cum aquaticam & riguis gaudentē dixit ꝓprium signasse genus uidet:cui diuersum montanum & in siccis nascens sit. Versiculi eius sunt. τῆμος δὲ ποταμοῖο πολυῤῥαγίος καταδίνας. ὑδρηλὴν καλάμινθον ὀπάζεο χαιτήεσσαν. πολλὴ γὰρ λιβάσι καὶ ἀΐξεσιν ἀμφί τε χείλη. ἕρπει ταὶ ἀγαλλομένη ποταμοῖσιν:quoꝝ sensus est. Sumito tūc circa resonātis fluminis uortices comosam frondentem calaminthem. Copiosa.n.prope aquaꝝ scatebras & circa labra earū nascitur fluminibus gaudens. Ex quibus pro cōperto habendū est Nicandro duo hæc tm̄ genera esse locis in q bus nascunt distincta. Hic tn̄ ex folioꝝ:ramuloꝝ:florum & odoris diuersis notis sua genera separat. Nō facile ut diximus inueniēda & cognoscēda:tanta est natalium mixtura & naturæ cognatio.

Apuleius qcūq̧ ille fuit in cōmentario qd de aliquot herbis reliquit nepetā hanc ait montanā mentam a græcis dici:a magis sanguinem Hāmonis:ab italis Nepetam mōtanam. Quæ uoces scrupulū & suspitionē mihi iniecerunt an in capitis huius principio desiderari aliquam ex huiuscemodi appellationibus oporteat. Indicant certe quod paulo ante diximus fuisse quondam qui nepetarū siccum montanumq̧ & aquaticū palustreq̧ genus:discrimenq̧ hoc earū ex locis in quibus nascerētur tradiderint. Sed quocunq̧ loco nascatur Nepeta sine discrimine multos in medicina habet usus Diximusq̧ nos inter cætera uerminosis auribus eam mederi. Antiqua & honesta eius mali indicatiōe usi:quod græci ὦτα σκωληκιῶντα dicunt quasi uermiculantes aures Fit enim in ea parte tā tetrum mali genus:nec aliter q̄ ex corrupto cadauere prodeuntes illinc uermes aliquando uidere licet. Plinius antiquioresq̧ alii uerminosas aures dixerunt:fuisseq̧ antiquis in hac significatione honestam eam uocem Lucretius indicauit libro quinto:Primum rudeq̧ illud seculum describens in quo nōdum inuentis uulnerū remediis infœliciter tabescebant:Donec eos uita priuarant uermina sæua Expertes opis ignaros qd uulnera uellent. Obseruauimusq̧ nos hac uoce plerūq̧ eos significari uermes quos græci sua uoce εὐλάς dicunt in uulneribus:ulceribus:& corrupto iam animantium cadauere nascentes:colore candidos:nullis discretis membris:nec adeo grandes:Quibus in auribus nascentibus mederi nepetā hic ait:nō totam plantam sed expressum ex foliis succum & auribus instillatum. Contra nigras aūt cicatrices quas hic nepetā emendare dixit in uino decocta utebantur antiqui græcorum medici:& contra uentris animalia eiusdem nepetæ decocto quod bibendum dabant presertim urgente maiore febre.

Vermiculosæ aures

εὐλαί.

DIOS. DE Thymo. Cap. xl.

Hymon. Sunt qui addito colore album thymum:qui cæphaloton.i.capita

t tum:qui epithymida:qui Thyrsion uocēt. Aegyptii stephanem: Daci mo

zulam. Romani pariter græcis Thymum appellant. Notus cunctis thymus est: exiguus: surculosusq; frutex: minutis angustisq; & multis foliis circumuolutus. In summo capitula floris purpurascẽtis habet. Nascitur petrosis & sterilibus locis p̃cipue: potestq; cũ sale & aceto potus per inferna pituitã ducere. Suspiriosis & in difficultate spiritus nõ nisi recta ceruice spirantibus opitulat thymi cum melle decoctum. Pellit idem alui lumbricos: menses: secũdas: & fœtus. Habet & ciendæ urinæ uim. Mixtus præterea melli thymus in eclegmate excreabilia facit pectoris uitia. Nouos idem corporis tumores ex aceto emplastri modo impositus discutit. Concretos sanguinis grumos disiicit. Vlcera sui nominis & uerrucas tollit. Contra coxendicis dolores cum polenta ex uino utiliter imponit. Hebetibus oculis in cibo sumptus opitulatur. Vtilis etiam pro condimento in sanitatis usu.

INTERPRES.

PRima thymo laus in antiqua plantaꝝ historia græcis a Theophrasto est: q a principio statim sexti de plantarum historia uoluminis longiore descriptione totam eius naturam fortunãq; cõplexus est. Post Theophrastũ latinis a Plinio & ante Pliniũ plerisq; aliis: qui Romanoꝝ Italiæq; hortos & mellationẽ instruxerunt. Omnium uero maximam & æternam æterno carmine Maro illi fecit cũ in Georgicis suis cecinit. Redolentq; thymo fragrantia mella Romana breuitate & poetica dignitate oẽm plantæ huius honorem & usum in ruris & apiũ disciplina complexus. Quæ licet præcipui saporis & egregii odoris homini mel dederit in quo extremam suauitatis lineam natura clausit: nec secus q̃ in humana fortuna totũ i regibus auctore Pindaro fastigiũ definit: sic mellis extrema in saporibus dulcedo sentiat: non tñ tãta illi gloria hacten' fuit aut posthac erit suauitate mellis suauiorẽ hoi fecisse cœnã q̃ multiplici remedio sanitatẽ eius & uitã instruxisse: cuius nullũ obrepit homini quacunq; ætate fastidiũ. κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι ut lyricoꝝ maxim' Thebanus poeta cecinit. Quæ ad thymi historiã factiq; ex eo mellis bonitatẽ pertinent Theophrastus quo diximus loco: Plinius ab illo accæpta oĩa .xxi. uolomine capite .x. Columella quo loco de apiũ pabulo & cibariis agit: In mellificio tandẽ ne longiores simus iampridẽ pleriq; alii prosecuti sunt: possuntq; uolentes ex tã multis auctoribus ea repetere. Nobis satis est locos & auctores legentibus signare. In quibus monemus quæcunq; a Theophrasto dicta fuerint a Plinio totidem uerbis reddita ciuibus suis fuisse: nec desideranda Pliniũ legentibus quæ Theophrastus tradiderit: qui Thymũ in duo gñra diuidens cãdidũ & nigrũ: monuit nos quod in Diosc. legit ab aliq̃bus candidũ thymũ dici nõ appellationẽ sed alteꝝ genus eius esse a Theophrasto ad hunc scriptorem importune translatũ qui nulla huiuscemodi diuisione usus est. Coloris aũt discrimen id Theophrastus in foliis tradidit: in altero gñe albicantibus: in altero nigrescentibus: Florem.n. hic πορφυρίζοντα .i. purpurascentẽ tradit inter purpurã & cãdorẽ mediũ: qualis & passim uidet. Sunt Thymi appellationes aliæ Epithymis & Thymion solo declinationis gñe diuersæ: antiquæ & ipsæ. Sique dẽ Theophrastus gñe neutro Thymon dixit: sic fœminino gñe Epithymida alii herbã .s. intelligentes. Potuerunt Aegyptii accæpta a græcis uoce qm̃ forte eo coronarent Stephanem .i. coronam appellasse. Quemadmodũ & græci Thyrsion qm̃ Bacchicas hastas quas in orgiis eius dei Thyrsos uocabant pro hederis ramulis thymi forte inuoluerent. Suspitiones tñ seu malis dicere coniecturæ hæ sunt. Quod postremo est κεφαλωτὸν quod capitatum significat certã ex figura floris capitulorũq; eoꝝ in q̃bus hic florẽ thymi purpurascere dixit rõnem hẽre põt. Diximus inter remedia ulcera sui nominis sanare thymum ea intelligentes: quæ græcoꝝ medici in hois genitalibus & sede plerunq; nascentia sic appellauerũt: qm̃ plantæ huius floribus similia uideant: quæ illi i hæmorroidibus & cõdilomatis coniungunt: dicuntq; esse ὑπεροχὴν .i. eminentiam a reliqua cute aliq̃n rubentem: nõnunq̃ candidam: & sine dolore plerunq;. Quemadmodum in Smaride pisciculo secũdo uolumine dictum iampridem a nobis est: quibus adiiciemus. Pollucem iter uerrucas eam numerare: describereq; fabæ Aegyptiæ magnitudine scabram & sanguine subrubentem. Celsus libro .v. his uerbis eam etiam descripsit. At thymos nominatur: quod super corpus quasi uerrucula eminet ad cutem tenuis supra latior sub dura & in summo per aspera: idq; summum colorem floris thymi repræsentat: unde ei nomen est. Ibiq; facile funditur & cruentatur. Nonnunq̃ aliquantum sanguinis fundit: fereq; circa magnitudinem fabæ Aegyptiæ est raro maior: interdum perexigua modo una modo autem plures nascuntur uel in talis uel palmis uel inferioribus pedum partibus. Pessima tamẽ in obscœnis est: maximeq; ibi sanguinem fundit. Diffiniuit Galenus Thymum in diffinitionibus suis quemadmodum tũc diximus. Paulus Aegyneta thymum: formicam: & uerrucam quam acrocordona dicunt remediis ualide exulcerantibus conuelli ait: erodentibus autem inducta loco mortis similitudine arescere.

DIOS. DE Thymbra: quam Romani thymbram: cunilam: & ſatureiam dicunt. Cap. xli.

Hymbran. Romani Thymbram: Cunilam & ſatureiam uocant. Nota oĩ
t bus pariter ſatureia eſt. Naſcit̃ tenui & aſpero ſolo thymo ſimilis: uerũ ta-
men minor & mollior. Spicam fert flore plenam: colore uiridi. Poteſt ſatu-
reia thymo eadem ſimiliter ſumpta. Gratum in ſanitate etiam habet uſum. Naſcit̃
& ſatiua ſatureia agreſti in cunctis minus efficax. In cibo tamen utilior: propterea
ꝙ non adeo efficaci acrimonia & aſperitate eſt.

INTERPRES.

Abemus antiquiſſimũ & ꝓbatiſſimæ fidei ſcriptoris huius codicẽ: in quo plures thymbræ
h a principio appellationes aliæ leguntur: Clinopodion: probation: ageratum: origanus agre-
ſtis: & poſt barbaras: nulliuſq; intellectus pleraſq; alias a Romanis cunilã ruſticam appella-
ri thymbram. Id ueteꝝ latinoꝝ decretis additũ facile cõfirmauit: qđ cõſtitutũ iampridem a nobis
fuerat in cunilarũ genere thymbrã eſſe. Siqdem Columella x. ſui operis uolumine de apium pa-
ſtionibus agens inquit. Eademq; regio ſit fruticis exigui fœcũda & maxime thymi: aut origani: aut
thymbræ uel noſtratis cunilæ quam ſatureiã ruſtici uocant. Plinius itidẽ. xix. uolumine capite. yii.
inter cunilas thymbrã his uerbis numerauit. Thymbram uero quæ ſit cunila: hoc apud nos habet
uocabulũ & aliud ſatureia dicta in cõdimentario genere. Eſtq; quod Columella ait ſic intelligen-
dũ ut ultima illa diſiunctio uel noſtratis cunilæ &c. non herbas fruticeſq; duos: ſed unius duas ap-
pellationes alternet: indicetq; auctor ille nõ thymbrã & ꝑter eã noſtratẽ cunilã: ſed hac aut illa ap-
pellatiõe unã tm̃ ſignificari: & quã antiquus Dioſ hic noſter a Romanis cunilã ruſticam uocari di-
cit Columella noſtratẽ peregrinitatis rõne in alio genere dixerit: trãſmarina. n. cunila ẽt quondam
numerabaſ. Sicq; bifatiã a duobus ſcriptoribus idem dictum. A Columella noſtrãs ut eo pronoĩe
a tranſmarina diſtingueret: a Dioſ. ruſtica ut a ſatiua ſepararet inutili & minoris eficaciæ. Fuiſſe
aũt ſatiuã ſatureiam & condimentariã idem in carmine ſuo teſtaſ Columella cũ cecinit ſerendũ
in hortis naſturciũ. Et ſatureia thymi referens: thymbræq; ſaporẽ: quæ qm̃ multo minore acrimo-
nia q̃ ruſtica illa eẽt: ideoq; medicinæ inutilis murato noĩe a græcoꝝ thymbra & latinoꝝ cunila ſa-
tureia dicta eſt. Eadem qdem ſed diuerſis locis naſcens: & ex eo diuerſæ bonitatis non iiſdem ubiq;
appellationibus indicata. Quod Plinius aperte oſtẽdit dicens. Thymbram uero quæ ſit cunila hoc
apud nos habet uocabulũ: & aliud ſatureia dicta in cõdimẽtario genere. Nihil certius ex his eſt: q̃
unã & eandẽ thymbrã cunilã dici: hſeq; in Romana gente id uocabulũ: mox aliud ſatureiã. ſ. in cõ-
dimẽtario genere: quod nihil aliud eſt q̃ ſatiuã ſatureiã dici. Cunila itaq; Thymbra ſit Collumel-
læ noſtras ut a peregrina & trãſmarina diſcernaſ. Dioſ. uero ruſtica ut a ſatiua ſepareſ: Plinio cuni-
la incultis & aſperis locis: Satureia in hortis naſcens & ſatiua. Hoc nos de thymbra cunila & ſatureia
ſentimus: quod auctoritatibus ueteꝝ q; inditiis aliis multis confirmari poterat Sed breuitati conſu-
lentes cætera oĩa relinqmus ꝑſertim uno ſatureiæ noĩe totũ hoc genus ubicũq; naſcaſ indicãtibus
ætate nr̃a herbariis oĩbus: qbus nullũ cunilæ alicuius nomẽ eſt. Vtináq; agreſtẽ origanũ: thymbrã:
& thymũ non ſimul miſcerent. Nouerunt nũc rura oĩa aſperis & incultis locis mõtibuſq; plerunq;
naſcentẽ Satureiã iiſdẽ oĩbus notis ab imperitis ẽt cognoſcendã. Oẽm hanc cognoſcendarũ ex anti-
quis appellationibus plantaꝝ difficultatem non tam ſimilitudo: eædemq; multaꝝ uires & notæ q̃
in ſecernendis diuerſa appellatione ſimilibus herbarioꝝ negligentia fecerunt: eoq; res perducta eſt
ut tres toto genere diuerſas plantas una appellatione monſtrari aliquando audierimus.

DIOS. DE Vtroq; Serpyllo. Cap. xlii.

Erpyllon. Sũt q agreſtẽ zygida: q poliũ appellẽt. Aegyptii Meruopnos:
h Romani Serpyllum ſiue Cicer erraticũ dicũt. Duplex ſerpillũ eſt: horten-
ſe alteꝝ odore Amaraci: & Coronaria herba. A ſerpendo nomen inuenit:
& ꝙ quæcunq; pars eius quacũq; terram cõtigerit radicatur. Folia ramuloſq; origa-
no ſimiles habet: candidiores tantum. Ex ſepibus prodiens auctius & ſpecioſius
fit. Eſt & ſerpyllum quoddam ſilueſtre: uocaturq; zygis. Non ſerpit hoc per ter-
ram: ſed rectum ramulos erigit graciles & cremiorum modo lignoſos: foliis rutæ ſi-
milibus plenos: anguſtioribus tamen: oblongioribus & durioribus. Flores ha-
bet hoc in guſtu aſperos: ſuaui odore eſt & inutili radice. Naſcitur in petris effi-
cacius & maiore calefaciendi ui q̃ hortenſe: medicinæq; longe aptius. Siquidem

menses potum trahit & urinam: facit ad tormina: rupta: conuulsa: iecoris inflāmationes: serpentesq; potum: & illitum. Capitis dolorē sedat: addito rosaceo decoctū: mox cum aceto inspersum: confertq; præcipue ueterno & phrenetidi. Sedat & sanguinis uomitus pondere drachmarum duarum potus cum aceto succus eius.

INTERPRES.

t Am suaui quem ex se mittit odoris halitu delectat oēs Serpyllū: tāq; uno hoc bono ubiq; se se cōmēdat & amabile facit: ut in delitiis uitæ hoīes id sibi semp fecerint: & adhuc faciant coronis in cōuiuioꝝ lætitia: & si lignosum sit adiicientes Rusticis pulmentariis licet multo calore ferueat in ore miscētes: quod rustica illa Testilis fecit fessis messorib⁹ æstu Allia Serpyllūq; herbas cum fregit olentes. Et ex uno huius plantæ nomine infantibus suis nutrices & amorib⁹ iuuenes blandientes. Quo uno argumento facile intelligat aliquis ad æternitatē ornandāq; nominis & fortunæ suæ memoriam nihil humanitate: comitate: gratia: & delectatiōe aptius homini & fœlicius fore. Serpyllum nouerūt: quæ urbes & agros incolūt gentes oēs Pauci tñ siluestre a satiuo discernere didicerunt: tam paratū ubiq; satiuū est humana opera a siluestri & horridiore illius aspectu ad mitiorem & speciosiorem habitum translatū. Quo uno habitu & ramuloꝝ infirmitate a siluestri differt. Fit. n. in satiuo serpillo: quod in urbanis & elegātioris uitæ hominibus: ut per se rigentibus ramis stare nequeat: sed hortoꝝ delitiis & nimia humoris copia uireat quidem speciosius: infirmius tñ per terrā serpat Qua fortuna in urbibus oīa fere sunt: quæ comparata agro sanitati: uirium: patientiæ: aliorumq; uitæ laboꝝ & muneꝝ minus habere ubicūq; deprehendunt. Neq; Herpillum a græcis & ex eo Serpillū a latinis dictū est: q; per terrā simpliciter serpit: quæ satiui nostra ætate fortuna est: sed q; ut Theophrastus ait lib. vi. de plantaꝝ historia ꝓpriū quoddā est ramulorum serpylli incrementum Priuatim. n. possunt in quantam uoluerit aliquis longitudinem trahi adiecto illis pedamento aliquo: aut si ꝓpe sepes plantet: aut ex altiore loco aliquo deorsum dimittatur. Sic enim in longū ꝓtrahūtur: & ab hac planta in ramulis eius natura q; in longū serpit serpyllum latini & græci olus hoc noīauerunt. Siluestris cōtra illius quod zygida hic ait uocari nulla est nois eius inuenta nobis rō: nisi forte a trutina quā græci zygon uocāt: rectitudineq; eius ad rectitudinē ramuloꝝ in siluestri serpyllo trāslata ea uox sit. Aut qa ramulis his natiuo lentore ad uinciendū & uitiliū usum aptis in re rustica forte uteret antiquitas zygis hoc serpillū dictum fuerit: & q; eo iugarentur uites quod ζυγεῖν græci aliqñ dicūt in eadē significatione in qua ligare: & uincire passim latini utunt. Siluestris serpylli huius qđ tacuit hic scriptor duo genera numerauit Theophrastus alteꝝ thymbræā qđ thymbræ parem acrimoniā habet: alteꝝ quod odoratius & mollius sit Hic aūt nullam forte in medicina coꝝ diuersitatē sentiens unius generis siluestre Serpillum dixit: & ex præcipuo discrimine a satiuo discerni monuit. Multa alia Theophrastus etiam de Serpillo dixit qualia sunt longissime & speciosissime frondere satiuum: si in puteum descendere dimittatur podio eius impositum: nec aliud quodpiam genus eius est: plantariq; Serpillum autūno plerunq; plātari & uere: amare domos & hortos: gaudereq; aquis & stercoratiōe: presertimq; ex iumētoꝝ fimo: & meliorescere sæpius translatū. Descripsit iisdē oībus notis Serpillū Nicander in Theriacis suis dicens ἢ ἑρπύλλοιο νομαίου ὅς τι φιλόζωος ποτεὶ ἐπιβόσκεται αἰεὶ ῥιζοβόλος λασίοισιν αἰεὶ φύλλοισι κατήρης. νομαῖον appellans: q; continue in anteriorem partem ꝓgredit: eorum modo quæ aut in armentis & gregibus: aut in corporibus nostris pascendo progrediuntur & serpunt: quib⁹ pariter ea uox competit φιλόζωον q; uitam amet: ideoq; ipsum seipsum noua continue sobole & ꝓpagatione radicet. Eodemq; pertinet ῥιζοβόλος φύλλοισιν. i. radices agentibus foliis quod hic ait: qua parte terram contigerit seipsum radicans. Coronaria herba Serpyllum est: nosq; coronarii generis plantaꝝ oēm rōnem longius in Asaro prosecuti sumus. Cur aūt cicer erraticum a latinis dictū Serpillum fuerit similitudo folioꝝ est. Videturq; siluestri magis q̄ satiuo ea appellatio competere. Siquidem stat & ramulos suos ciceris modo siluestre erigit quod in satiuo non fit. Quod deinde hic ἀπὸ δὲ αἱμασιῶν καλινδούμενος ... γίνεται: quā docuit Theophrastus rōnem iudicio nostro habet: quamq; nos pauloante diximus: in quācūq; uoluerit aliquis lōgitudinē trahi: si pedamento alicui nitatur: aut si iuxta sepem plantetur: aut ex alto demittat. Theophrasti uerba sunt. ἢ πρὸς αἱμασιὰς φυτευθεὶς ἢ κάτω καλινδούμενος ... δὲ εἰς φρέαρ &c. quæ uoces qm̄ sunt huic scriptori eædem credimus nos eūdem oportere etiam esse sensum: & si idem futurus sit sensus in Dios. Mutandam esse ꝓpositionē neq; ἀπὸ αἱμασιῶν. i. a sepibus: sed ἐπὶ αἱμασιῶν. i. in sepibus legendū locū ee. Quodq; statim seqtur participium quo & Theophrastus usus est εἰς φρέαρ καλινδούμενος in hoc scriptore pariter legi oportere Inconcinnū siqdem indicat per se ut in eo legitur sensum. In cōi tñ omniū lectione nihil mutauimus conteñti suspitionē nostram auctore Theophrasto legentibus significasse. Est illud ꝑterea in serpillo animaduertendū ex his quæ nūc in eo leguntur omnes in medicina uires siluestri tribuere Dioscoridem. Siquidem hic sermonis ductus est. Nascit in petris efficacius: maioreq; calefaciendi ui q̄ satiuū & in medicinæ usu aptius: menses. n. trahit potum. Vrinam

cit & cætera eodem modo uſq; ad extremum caput. Cum tñ græcoꝝ medici Serpillo ſimpliciter
utantur: nec iubeant niſi Serpillo aliquid curari nuſq̃ ſilueſtre dicẽtes: aut diſcrimine aliquo alio
a ſatiuo ſeparantes. Quo fit ut conſtituere oporteat cum hic ait aptius medicinæ & efficacius ſilue
ſtre eſſe: non eo tantum iuſſiſſe medicos uti: ſed comparatum ſatiuo efficacius hoc eſſe: nec negaſ
ſe in iiſdem ſatiui uſum: ſed illud prætuliſſe.

DIOS. DE Sampſucho. Cap. xliii.

Ampſychon. Sunt qui Trifoliũ: qui Amaracum: qui Agethides: q̃ Cne
cium: qui Acapnon: qui Iſidis genitură appellẽt. Pythagoras Thrambẽ:
Aegyptii Sopho: Armenii Myuron: Magi Sacerdotis aſinum: Romani
Maioranam uocant. Probatiſſimũ Cyzicenum & Cypriũ Sãpſuchũ ẽ. Secũdæ bo
nitatis ꝓrogatiuã hẽt Aegyptiũ. Amaracus a Cyzicenis & Siculis Sampſuchũ uo
caẽ. Fruticoſa herba ſampſuchum eſt. Serpit ꝑ terrã hirtis & circinatis foliis tenui
foliæ nepetæ ſimilibus: odoratiſſima: calefaciẽdi uim habẽs: & coronamentis apta.
Bibiẽ decoctũ eius cõtra incipientes cutẽ ſubire aquas: urinæ anguſtias & tormia.
Delẽt ſiccata folia ex melle emplaſtri mõ impoſita ſugillata: quin ẽt appoſita mẽſes
trahunt: & cõtra ſcorpionũ ictus ex aceto & ſale imponunẽ. Imponuntur & luxatis
cũ cera coacta & contra tumores. Illinunẽ ꝑterea cũ polẽta contra oculorum inflã
mationes: eorumq; tumores eodem modo: miſcenẽ præterea acopis: malagmatiſq;
ad excalfaciendum.

INTERPRES.

Iximus primo uolumine cũ de Sampſuchino & Amaracino unguentis agereẽ de Sãpſucho
& Amaraco ex Plinii hiſtoria: quæ ſatis ad eam rem tunc fore credidimus. Diſtulimuſq;
in hũc locũ: quæ alia tunc ex aliquot græcis ſcriptoribus omittenda alioqu in non erant ni
ſi ea nunc repetẽda fuiſſent. In quibus præfari illud inutile nõ fuerit. Magni in plantaꝝ hiſtoria re
ferre: quos ſcriptores: & q̃bus temporibus ſcribẽtes aliq̃s ſequatur: & quæ diuerſis locis iiſdẽ: aut
aliis noĩbus appellentur: obſeruaſſe. Niſi enim id fiat geminari aliq̃ñ & augeri in numeꝝ continget
quæ unum ſunt: & quod idem natura aut paulo diuerſum ubiq; fecit aliud uideri: eaq; rõne cõfun
di intellectum & miſceri reꝝ hiſtoriam. Quod in ſampſucho hac fit: in qua ſi Galenum: hunc ip
ſum ſcriptorem in unguentis: & Paulum Aeginetam aliquis ſequaẽ aliud ab amaraco uidebiẽ. Si
quidem oẽs ſeorſum de utraq; egerunt: aliaſq; in medicina uires alterutri aſſignarunt. Amaracum
caleſacere in tertio: in ſecundo uero ordine ſiccare dicentes: Sampſuchũ extenuandi diſcutiendiq;
uires habere: & in tertio ordine caleſacere & ſiccare: & in unguẽtis a Dioſ. diuerſa multa in utroq;
numerari quæ tractata ſuis locis iampridem a nobis fuerunt. Si Theophraſtũ: Plinium: poetaſq; la
tinos Lucretium: Maronemq;: & Columellam eandem Sampſucho Amaracũ oẽs intelligent. Ni
hilq; certius Plinii decretis in hac re eſt: primum lib. xxi. capite. xi. quo loco auctore Diocle ait: qđ
Aegyptus & Syria Sampſuchũ uocat: Siculos Amaracũ appellare. Mox eodẽ uolumine iteꝝ: ſed ca
pite. xxii. Sampſuchũ ſiue Amaracũ in Cypro laudatiſſimũ & odoratiſſimũ. Nec multopoſt. Fit
ex eo oleum quod ſampſuchinũ aut amaracinum uocaẽ. Maro: quod pueri omnes nouerũt ſuper
alta cythera per Venerem auiam Aſcaniũ trãſtulit: ubi mollis amaracus illum &c. Lucretius itidẽ
aut Amaracini blandum ſtactæq; liquorem. Columella ẽt in carmine ſuo Romanoꝝ hortos exco
lens ait: Grataq; iam ueniant hilari ſampſucha canopo: peregrina uoce Romanam Amaracum ap
pellans: & ne longiores ſimus hic ipſe ẽt hoc capite in Sicilia Amaracũ uocari Sampſuchũ dicit:
nec eſſe inter ſampſuchum & amaracũ niſi appellationis diſcrimen. Graues contra græcoꝝ medi
ci illi quos pauloante noĩauimus auctores ad hanc rem ſunt: nec noſtrũ eſt ut in Bucolicis legiẽ tã
tas componere lites. Non tacebimus tñ uideri nobis aliam hiſtoriæ q̃ medicinæ rõnem in multis
eſſe: fieriq; poſſe: ut quod idem & congener ſit: non tam quia diuerſis locis aliter atq; aliter nomine
tur: q̃ q; diuerſis locis natũ diuerſas uires habet: diuerſum ĩ medicina & hiſtoria cẽſeaẽ: duplexq;
ſampſuchũ ſ. & amaracum fecerint græcoꝝ medici: quod unum idẽq; genere eſt: q̃m non idem ui
ribus & natura diuerſis locis ꝓueniens eſſet: diuerſiſq; gentium appellationibus ad conſtituendas
diuerſas eoꝝ uires uſi fuerint: non duas in natura plantas: ſed in una diuerſas nominibus illis uires
intelligentes: duplexq; ſampſuchinum & amaracinum unguẽtum hac rõne a Dioſ. in primo tradi
tũ fuiſſe: nunc aũt in plantæ ſeorſum ab unguentis hiſtoria & medicina ſolum ſampſuchm tradi
diſſe: & de amaraco id ſolum teſtatum fuiſſe a Cyzicenis & Siculis amaracum ſampſuchum dici:
quod & in amaracino unguento etiam dixerat in Cyzico ꝓbatiſſimũ fieri: q̃m in ea gente: qđ alibi
ſampſuchũ uocabatur amaracus noĩareẽ. Quod & Plinius fecit lib. xiii. capite. i. ſeorſum de ama

racino: & Sampsuchino & ipse agẽs Esse idem Dios. Sampsuchum & Amaracum illud in hoc ca pite presertim indicat quod hic ait. Probatissimũ in Cyzico & Cypro. De Sampsucho agebat & ni hilominus in Cyzico in qua amaracinũ pbatissimũ unguẽtũ fiebat: nasci testatur. Manifesto argu mento eandẽ Sampsucho amaracũ & Amaraco sampsuchũ esse: quodq; Plinius tot locis ait nihil aliud indicat q̃ in Aegypto & Syria Sampsuchũ: in Asia: deinde tota Graecia: Sicilia: & ut in uicino fit in Italia amaracũ uocari. Nec siquis uetez graecoz latinorũq; historiã & medicinã diligẽter eru scabit aliter iudicio nostro de his colligere rõcinariq; poterit presertim nullã ex psesso amaracum docẽte Dioscoride: quod relinquẽdũ in quotidiani usus planta tamq; ob odoris suauitatẽ amabi li diligentissimo homini non fuerat. Cui a principio adiectae in Sampsucho tã multae appellatio nes nullã hñt nobis rõnem aut cãm: nec nos ab eo cõmentariis suis additas credimus: sed per tẽpora illi accreuisse: quodq; hic pposuerit Sampsuchũ tm̃ fuisset ũ in bonitate sensu Cyzicenum & Cy prium caeteris oibus antepõsuisse: mox ab eo Aegyptiũ laudasse: & a Cyzicenis & Siculis Amaracũ uocari. Haec enim in uetustissimo quem habemus latino Dioscoride tm̃ leguntur. Quo fit ut mi remur in hoc ẽt Barbarũ: qui a Cyzicenis & Siculis non amaracũ sed amaranthũ uocari Sampsu chũ dixerit: presertim docente id tam multis locis Plinio. Dicendũ de Sugillatis iterũ hoc capite certius & alia rõne a nobis est: ut qũo in graecis aequales sono significatione aũt diuersae uoces duae ὑπώπιον & ὑπώπιον differant: intelligantur: & unde in duaz tm̃ litteraz diuersitate tam longo inter uallo inter se differant. Altez ex his malũ prius illud. f. ὑπόπυον in oculo & in cornea eius mẽbra na fit: & q; in ea parte coit & subest πύον. i. pus ideo ὑπόπυον a graecis dictũ. Altez deinde ὑπώπιον non in oculo sed circa oculos fit: & qm̃ sub ipso oculo: quẽ graeci ὦπα uocant liuescit: iõ hoc nomẽ in ea gente inuenit. Prius illud in Isagoge sua Galenus fieri dixit quotiens pus totam oculi Irim aut eius a literã partẽ occupauerit. Et post Galenũ Paulus Aegineta libro. iii. cuius uerba haec sũt. Coit aliqñ pus & hypopios fit cornea oculi tunicula: nunc altius: aliqñ in sũma superficie: ungui homa no simili pure illo: quae cã est ut unguis oculi hoc ẽt malũ nomine̊. Idem ẽt in Chirurgicis ex Ga leno aliam educendi puris huius rõnẽ longius docuit. Testantur q; ambo coeunte in parte illa ocu li pure id malum fieri & ὑπόπυον appellari. Secũdum illud quod per magnũ ω graecoz scribitur nec nisi sub oculo significat liuores illos tm̃ indicat: qui in cauis oculoz ex contusione fiunt: & quos Pollux in secũdo Onomastici sui esse dixit τὰ ὑπὸ τοὺς ὦπας τῶν πληγῶν ἴχνη: quod est: quae sub oculis uidenẽ percussionũ uestigia: cũ liuet pars illa cutẽ subeunte sed nõ erumpente sanguine: Ea latini sugillata una appellatione dixerũt quacunq; corporis parte fiant: & his non aliis illis mederi Serpillũ Dios. ait. In quibus oportet diligentiores graeca legentes esse. Saepe enim uocis similitudo fallit. Monemusq; nos nostra haec legentes: qm̃ saepenumero in graecis altez p altero scribit̃ ex ui ribus remedii quod docebitur: & ex usu eius circa ne oculos ex contusione alia ue eoz iniuria reli ctis liuoribus: an intra oculos & contra pus quod in eis coierit: uti eo oporteat.

DIOS. DE Meliloto q̃ a Romanis Sertula cãpana dicit̃. Cap. xliiii.

m Eliloton. Sunt qui zoodetem: qui Orthanon uocẽt. Romani Meliloton & Sertulam Campanam appellant. Probatissima Attica & quae i Cizico & Chalcedone nascitur: croci colore & odorata. Nascitur in Campania circa Nolam eius regionis urbem colore luteo & odore infirmo. Habet Campana sertu la adstringendi uires: mollit inflãmationes oẽs praecipueq; oculoz: muliebriũ loco rum: sedis & testium in passo decocta & emplastri modo imposita: & additis aliquã do oui uitello: foenograeci farina: aut lini semine: aut tritici polline: aut papauerũ ua sculis: aut intybo. Sanat & meliceridas per se recentes ex aqua: & manantia capitis ulcera cum creta chia uinoq; aut galla inuncta. Lenit & stomachi dolores in uino elixa cruda ue cũ aliquo ex praedictis. Finit dolores auriũ crudae campanae sertulę ex pressus succus & cũ passo auribus instillatus. Quinetiam capitis dolores leuat cum aceto aut rosaceo inspersus.

INTERPRES.

c Ampanam Sertulam Plinius & Celsus Romani sermonis candidi auctores Melilotum ap pellant. Cato nulla diminutione usus Sertam Campanicam dixit: ab usu & natali solo tota appellatione hac illi facta. Nosq; his auctoribus graeco nomini latinam uocem in titulo ca pitis addidimus. Nec ratiocinantes facile quo referenda uox illa κροκίζων esset: quae croci aliquid habentem significat ad colorem contraximus: qui tñ nullibi q̃ in flore uideri põt. Virescũt eni fo lia: sectmusq; id auctore Plinio: qui de ea lib. xxi. capite ix. agens ait. Odor eius croco uicinus est & flos. Neq; n. ad odorẽ referri & contrahi uox illa in hoc scriptore poterat. Sequebatur enim statim

ὀδωδὴν:quod odoratū significat:nisi forte κροκίζων καὶ ὀδωδὴν eodem pertinēt:dixeritq; hic bis qđ ad odorem pertinebat quod tñ parum uerisimile est. Quod erat ἐν Καρχηδόνι quæ uox Carthaginem significat ad calcedonē detorsimus:qm̄ in græcis aliquot & latinis omnibus sic legitur:nisi forte neutrū eo℞ legendum eo loco sit:sed in Chalcide. Siquidem Plinius ibidem ait. Est enim in Campania Italiæ laudatissima:græcis in Sunio:mox chalcidica & Cretica. Et hæc pro sertula campana notissima:nunc etiam omnibus planta satis hactenus dicta sint.

DIOS. DE Maro. Cap. xlv.

Aron. Sunt q Origanida aut Sisymbrion appellent. Romani pariter græ-
m cis Maron dicunt. Nota omnibus herba est:fruticosa:origani flore. Mul-
to tamen candidiora folia eius & odoratiores flores. Sisymbrio pares hēt uires. Leniter.n.adstringit:nec adeo calefacit. Sistit ob eam cām quæ pascendo serpunt:& unguentis quæ calefaciendo sint miscetur. Plurimū in Magnesia & Lydiæ Trallibus nascitur Maron.

INTERPRES.

Emel tantū Mari (modo illud huic idem sit) Plinius meminit.xxi.uolumine capite.xxv tā
f taq; breuitate ut quale id sibi fuerit non facile intelligat. Nihil enim ultra tradidit q̄ nasci
in Aegypto Maron peius q̄ lydium maioribus foliis ac uariis: illa breuia:minuta:ac odorata. Nihil etiam de Maro in censu medicæ materiæ Paulus Aegineta docuit. Et qui nobis sunt græcus & latinus uetustissimi Dios. codices nullum hoc loco neq; alibi Maron ostendunt. Ex eo nihil i peregrina planta & ad Meandrum in Lydia nascente præter pauciora illa ex Plinio accæpta dici a nobis potuerunt. Non tacebimus tñ uideri nobis in eius historia non satis inter se cōuenire scriptorem hunc nostrum & Plinium. Hic herbā omnibus notam:Surculosam:flore origani:ideoq; origanida quasi minorem origanum dictam:candidioribus origano foliis & multo odoratiore flore describit inter nostrates præterea & si ad Magnesiā & Trallis nasci dicat:nostriq; orbis odoratas alias numerat herbas Melilotum:Acinon:& Bacharem. Ex quo credendum similem & natura congenerem illis esse. Plinius contra suum Maron inter peregrinos odoratos frutices numerat ligustrū & Aspalathum:& ab historia aspalathi statim in Aegypto nasci Maron dicit:non absurda penitus suspitione si quis dubitet non esse Plinii & Dios. idem Maron. Nobis ob eas quas diximus causas i clinat animus diuersa esse. Acceditq; opinioni nostræ q̄ Plinius in Aegypto nasci Maron tradit: liceтq; peius Lydio in quo poterit Magnesium hoc & Trallianum forte intelligi:quoniam ad Meandrum in Lydia utraq; ciuitas illa fuit. Hic tñ Aegypti non meminit:quod relinquendum in censu bonitatis non erat:sed simpliciter ad Magnesiam & Trallis nasci dixit. Plinius præterea folia lydii Mari:hic flores odoratos esse dixit. Sed quod ratiocinari in tota hac re & animaduertere aliquem oporteat historia utriusq; scriptoris est:quorum alter inter herbas Maron numerat & origano cōparat:alter fruticibus coniungit:nec aliter q̄ de frutice omnia tradit.

DIOS. DE Acino herba. Cap. xlvi.

Cinon. Sunt qui siluestre basilicum. Romani Ocimastrum dicunt. Coro-
a naria & tenuibus ramulis fruticosa herba est:ocimo similis:hirsutioribus
foliis & admodum odorata. Seritur a quibusdam in hortis. Pota mēses & aluum sistit. Panos præterea sanat & sacros ignes.

INTERPRES.

Vod hactenus legerim nulla Theophrasto in plantis suis acinos est. Plinius pluribus locis
q acini meminit:sed ut modo acinon:modo mutatis aliquibus litteris acinoen librarii magis
scripserint q̄ ipse:nihilq; certius his quæ ab hoc scriptore accæpta lib.xxi. capite.xxvii. his uerbis tradidit. Acinon & corona℞ causa & cibo℞ Aegyptii serunt. Eademq; erat quæ ocimum nisi hirsutior ramis & foliis esset & admodum odorata. Quod solum nō est illi cum hoc scriptore idem menses & urinæ sunt:quos hic sistere Plinius ciere acinum testatur. Dios. tñ subscribit Paul⁹ Aegineta in.vi. mediocres adstringendi uires habere acinon dicens ideoq; potā menses & aluum sistere. Nunq̄ florere Acinon idem Plinius eodē uolumine sed capite xv. ait qua floris priuatione & nota nō male forsitan suspicet aliqs quā Theophrastus.viii. de planta℞ historia uolumine Epimetron uocat;hisq; uerbis tradit. ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον, quod est Quædā etiam omnino non florent ut Epimetron:Acino huic eandem esse:& quā Plinius eodem loco Epipetron dicit:ut in alterutro unius litteræ tantū uitium sit. plinii uerba sunt. Et æquinoctio nascens Aphace:acinos quā Epipetron uocant:quæ nunq̄ floret. Seri in hortis acinon a quibusdam hic ait

Aegyptios intelligens: qui ad coronas & cibos ea passim uterentur. Ocimo notissimo cunctis oleri similis acinos est: ob eamq; similitudinem a posterioribus addita huic scriptori uox illa est: a quibusdam siluestre Basilicum dici Acinon: qm̄ quod græcis & latinis ocimū fuit nobis ex multo tempore basilicum in quotidiano sermonis usu est: non multi tn̄ facienda uox ea est.

DIOS. DE Bachare. Cap. xlvii.

b Acharem. Romani pariter græcis Bacharem dicunt. Fruticosa & coronaria herba bacharis est. Aspera folia eius sunt: magnitudine inter uiolam & Verbascum. Angulosus illi caulis est: cubitali altitudine: aliquatenus asp adnata multa habēs: Flores habet in purpura albicantes & odoratos. Radices nigro ueratro similes: Cinnamomi odori pximas. Aspera nec humida amat loca. Medet̄ decocta in aqua Bacharis radix cōuulsis: ruptis: ex alto pcipitatis: angustiis spiritus: diutinæ tussi: & urinæ angustiis. Ducit eadē mēses: & utiliter cū uino bibitur contra uenenatorꝫ morsus. Subdita fœminis ex uiridibus radicibus eius una fœtus ex utero trahit. Puerperisq; decoctū eius insidentibus accomodatū est. Vtiliter ēt sicca & in pulueren trita corpori inspergitur odore iocundo. Folia q̄ adstringendi uim habent. Contra dolores capitis emplastri modo imponuntur. Oculorꝫ itidem inflāmationes. Incipientes Aegylopas: mammas a partu tumentes & sacros ignes. Præter hæc omnia somnum Bacharis odore conciliat.

INTERPRES.

d Iximus primo uolumine cum de Asaro ageremus multa quæ ad Bacharem pertinerent. Illudq; præcipue tunc legentes monuimus nō illic sed hoc loco priuatim de ea nobis agendū fore: quod reddere mō nos decet: & si nō adeo multū sit quod in notissima oībus plāta repeti ex antiqs possit aut debeat. Satis eam descripsit Plini. li. xxi. capite. vi. Satis & rura oīa uolentibus eam ostendunt. Nosq; utriusq; Plinii. s. & ruris auxilio quod erat in scriptore hoc amare Bacharem aspera loca & ἔγικμα i. uliginosa & humentia in contrariū habitū detorsimus: diximusq; rati antiquam fuisse lectionē ἄγικμα nec humida: ꝓpterea q̄ Plinius ait gracili nec humido solo puenit: & in qbus ea nascitur locis aquis & humore omni plerūq; carent. Quod nō multo post deinde a Dios. traditur. προσπολεῖσαι δὲ μία τῶν ἁπαλῶν ῥιζῶν ἕλκει ἔμβρυα: quodq; ab aliis redditum est ex teneris radicibus &c a nobis uiridibus certiore ut credimus sensu dictum ē. Et si nescio quid indignum scriptore hoc præseferre id uideatur. Somnificū Bacharis odorem hic ait esse: qd a Plinio pariter dictum est: odor somnum gignit. Eius potestatis cā a nobis ex Plutarcho in Asaro reddita est. Diximus ēt in superioribus quænam in odoramentorꝫ genere Diapasmata græcis eēnt. Cuncta illa. s. quæ ut in Agallocho testati sumus ex siccis odoribus constabant: quorꝫ usus erat ut trita corpori uel ad uoluptatem uel ad sanitatem inspergerentur. Quo uerbo cum in sicca & trita materia utemur semp diapasmata hæc & medēdi rōnē hanc intelligemus.

DIOS. DE Ruta. Cap. xlviii.

p Eganon. Sunt qui Rhyten: Aegyptii Epnubu: Syri Armala aut Besasa: Aphri Curma: Romani rutam dicūt. Duū generꝫ ruta ē: siluestris & montana altera. Satiua & hortensis altera. Maiore acrimonia siluestris & mōtana q̄ satiua & hortensis est. Ideoq; in cibis damnata. Quæ fico arbori adnata ruta in ea uiuet aptior & melior edendo est. Feruentis naturæ utraq;: calefaciunt ambæ: exulcerant: urinam mensesq; cient. Aluum sistunt siue in cibo siue in potu dentur. Letalibus uenenis aduersatur & pro antidoto est satiua ruta poto acetabuli pōdere cū uino eius semine. Quin etiam per se præsumpta eius folia: nec minus additis iuglādibus nucibus & Caricis inefficacia uenena reddunt. Prosunt & contra serpentes similiter sumpta. Genituram in cibo potuq; extinguit Ruta. finit eadem tormina cum siccato Anetho elixa potaq;. Facit ad pectoris & lateris dolores: angustias spiritus: tussim: pulmonarios: coxendicis articulorumq; dolores: & circularium febrium cum tremore algores: ut præmonstrauimus pota. Facit ad maioris intestini

quod colon græci dicunt:mulicbrium locorum:longanonisq; inflationes in oleo decocta:mox clystere infuso decocto illo. Trita eadem & cum melle coacta tũ a naturalibus ad sedem toto eo spatio fœminis imposita strangulatu uuluæ concidentes excitat. Ventris lumbricos omnes pellit decocta in oleo Ruta mox epoto decocto illo. Contra articulorum dolores melle coacta emplastri modo imponit. Imponit & cum fico cõtra resoluentes se in aquæ naturam toto corpore solidas partes qđ malũ græci hydropem anasarca uocant. Vtilis ad eadem præterea in uino ad dimidias decocta:in quẽ usum decocto illo ualidius abluunt:aut id bibunt. Confert oculorũ claritati Ruta in cibo sale seruata pariter & cruda. Grauesq; oculorum dolores emplastri modo imposita cũ polenta mitigat. Capitis doloribus cum rosaceo & aceto subuenit. Sanguinis ex naribus eruptiones trita illisq; indita compescit. Testium inflãmationibus additis Lauri foliis emplastri modo imposita medetur. Papularum eruptionibus cum ceta myrtheo oleo subacta. Sanat uitiligines albas cum uino: pipere:nitroq; confricata. Eadem cum iisdem emplastri modo imposita ulcera quæ thymos uocant:& formicas tollit. Impetigines sanat ex melle addito alumine iposita. Facit ad auriũ dolores succus in Malicorio calefactus: tum auribus instillatus. Inunguntur eo additis fœniculi succo & melle hebetes oculi. Sanat idem sacros ignes:ulcera quos herpetas uocant:& capitis manantia ulcera additis aceto cerussa & rosaceo inunctus. Emendat ruta grauem ceparum alliorumq; halitum & acrimonias cõmanducata. Letalis contra est montanæ & siluestris rutæ copiosus in cibo haustus. Eadem si cum florere incœperit ad Salgama legatur cum rubore manus exulcerat:corpusq; cum prurigine & inflãmatione uehementiore inflat. Eã ob causam oportet præunctis oleo facie & manibus eam carpere. Ferunt præterea inspersum Gallinaceis siluestris rutæ succum feles ab eis arcere. Quę in macedonia ad Olcymum fluuium nascitur siluestris ruta mortem in cibo facere statim fertur. Verũtamen montanus locus est & uiperis abundat. Bibitur semen eius ad interaneorum uitia & antidotis utiliter miscetur. ✠ Datur & contra urinæ incontinentiam bibẽdum frixum agrestis rutæ semen:finieturq; post septimum diẽ malum. Vocatur agrestis rutæ radix montanũ moly. Similis satiuæ agrestis ruta ẽ. bibiturq; utiliter comitialibus & in dolore coxendicis. Menses eadem cit: & fœtus in utero necat. Asperior q̃ satiua & efficacior siluestris ruta est. Vitanda ideo in cibis:nocet enim.

INTERPRES.

g

Radum nobis ad Rutam ficus faciet:& quod uix credat aliquis noua insitionis adoptione maioris arboris trunco adnasci & adnata meliorescere docebitur fruticosa & in hortis plerunq; nascens herba:Rarum & quod sciam nr̃a ætate nullũ spectaculũ & in ruris disciplina pcæptũ:ideoq; repetẽdũ presertim docẽtibus testantibusq; id melioribus tam græcis q̃ latinis scriptoribus. Laudauit antiquitas & egregio quodã honore inter æstatis & autumni poma ficũ extulit nullibi liberaliorem naturam q̃ in hoc pomo ostendens:quæ tam multa eius genera hoĩ dederit tam uario colore:tam multiplici sapore & omni dulci tam longo tp̃e urbanam & rusticã familiã pascentem:qui recens comedat:siccus in hyemem perennet:& id qdem multifariam: calcatus in massam:integer:diuisusq; in sole siccatus:clibanis tostus:ficulneis foliis inuolutus:orcis & fideliis seruatus:& quæ multa in uillici cura & opere a rusticæ rei scriptoribus agenda in hoc pomo numerantur. Eo in caritate annonæ gentes pro fruge usæ aliquando sunt. In obsidione famem tolerabiliorem fecit ficus. Hoc unum pomum Athenis Sycophantas ostendit:nec licuit sine pœna quõdam tam gratũ necessariumq; nobis ad alienos transferre. Inuenit & alias arbor hæc etiam laudes quas nos in extremo primo uolumine ex melioribus & antiquioribus græcis de ea agentes retulimus. Sed non minor illi debuerat esse ex eo quod hic ait aptiorem melioremq; edendo fieri rutam quæ fico arbori adnata in cortice eius uiuat. Quod post Theophrastum latini scriptores aliqui tradiderunt:non tñ ex scriptoris illius snia totam aperuisse rem hic noster uidebatur:qđ nos agemus

Theophrasti uerba ipsa: & qua sia in eo sunt omnia repetentes. Ea sic se habēt quinto de plātarum causis uolumine. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τι ἕτερον ἑτέρῳ καθάπερ πήγανον ἐν συκῇ. δοκεῖ γὰρ κάλλιστον γίνεσθαι. φυτεύεται δὲ παρὰ τὸν φλοιόν, παραπηγνύμενον· καὶ τῇ γῇ καταχώννυται. συμβαίνει δὲ τὸν ὀπὸν ἅμα τῇ τροφῇ διὰ θερμότητα βοηθεῖν ἄν τινα ἔχειν δίκαιον, ὥσπερ καὶ τὴν τέφραν παττομένην, εἴτ' οὖν πρὸς τὸ μὴ σκωληκοῦσθαι τὰς ῥίζας εἴτε πρὸς τὸ τρέφεσθαι· ἅλμην ἔχει γάρ τινα ὁμοίαν θερμότητα. Quod totū sic uertat aliqs. Similiter & siqd in altero seritur quēadmodū ruta in fico. Optima.n. & pbatissima sic puenire creditur. Plantatur ea cortici inserta: mox terra obruitur. Fitq; ut accedēs rutæ nutrimento ficulneū lac calore suo illi opem ferat. Quemadmodum & cinis inspersus: siue id fiat: ne radicibus uermes noceant: siue ut cineris salsugo nutrimentum adiuuet. Habet enim similem aliquam calliditatem. Ex his auctoreq; hoc constituisse oportet non παρὰ ταῖς συκαῖς .i. pp̄e ficos ut hic ait: sed ut ille ἐν τῇ συκῇ quod est fico insertam meliorem nasci & molliorem puenire Rutam. Discrepant in hoc magni nois auctores Theophrastus & Dios. habentq; ambo quos sibi eadē dicentes ueluti ad ambiguā rem testes uocent. Dios. Plinių lib. xix. capite. yii. de Rutæ natura hac his uerbis dicentem. Amicitia est ei cum fico & intantum ut nusq̄ lætior pueniat q̄ sub hac arbore. Palladiū itidē in Martio mense seri Rutam eo tpe iubētē: statimq; adiicientē sub fici arboris umbra libentius eam acqescere. Theophrastus Plutarchum lib. y. sui Symposii capite. ix. qui cum longius de fico arbore egisset de Ruta arboris eius beneficio meliorescēte sic ait. ὅ λέγουσι τοῦ πηγάνου τὸ φυόμενον ὑπ' αὐτῇ καὶ παραφυόμενον ἥδιον γίνεσθαι καὶ τῷ χυμῷ μαλακώτερον &c. Quoꝝ is sensus sit. Quod uero de Ruta dicūt: quæ sub ea nascit̄ & illi adnascit̄ suauior & succo melior est: duplici participio utens ut nos credimus ut utranq; sn̄iam cōfirmaret. Omnes ut uidere licet qd̄ aut idem aut non adeo diuersum sit: aperte dixerunt. Nullus tn̄ excepto Plutarcho eodē loco causam reddidit & si quæsisse magis q̄ reddidisse uideri possit. Dubitat enim an dulcedinem ex fico aliquam cōtraxerit ruta: an ex tinctum in ea fuerit quod usq; ad facietatē graue haber: an potius cōtraria rōne ficus nutrimentum ad se trahens acrimoniam eius simul absumpserit. Quæ sane uaꝝ cetera sunt: nec nos ad eam naturæ maiestatem hoc agentes accessimus: ut quod alii dicere dissimulauerunt aut neglexerunt docere audeamus. Illud tn̄ testabimur esse oleris huius cū ea arbore p humana salute egregiā ueluti conspirationē. Qua cōtra uenena cōiūctæ sociatæq; simul arbor & hortensis herba efficacissimā uim habent. Fuitq; p incolumitate nostra naturæ maternū hoc studium ut ex eodē loco cōtra uenena nobis paratū semp antidotū eēt. Caricisq; duabus intrita uiginti Rutæ folia additis iuglandibus nucibus & sale neqd timendū homini a ueneficis esset: effecerūt. Potuit & illud naturæ studiū fuisse ut cōtcato inuicē cōtrario habitu q̄tum suauioris succi ex fico rutæ adiiceret̄ tn̄ rutæ acrimonia minueret̄ quod in fico usq; ad facietatem suauioris succi abūdat. Multa quondā fuerunt quæ in ruris & hortoꝝ disciplina aliis inserta aut cōdita seri iuberentur: q̄ a Theophrasto & Plinio diuersis locis numerata sunt Erant enim quæ iuncis quæ scyllis quæ aliis in rebus ueluti insitione quadam inserta & clausa fœlicius nascerent̄. Inter ea ut diximus & Ruta a Theophrasto numerat̄. Græci πήγανον dicunt: si ueꝝ sit quod a Plutarcho lib. iii. sui Symposii refertur a uerbo πηγνύσθαι quod cōcernere & quasi in glaciē solidare est facto noīe. Suntq; eius hæc uerba. φασὶ δὲ καὶ τὸ πήγανον ἀπὸ τῆς δυνάμεως ὠνομάσθαι. πήγνυσι γὰρ ξηρότητι διὰ θερμότητα τὸ σπέρμα, καὶ ὅλως πολέμιόν ἐστι ταῖς κυούσαις: quæ sic uertat aliquis. Ferunt præterea peganon. i. rutam a potestate & uiribus suis sic appellatā fuisse. Concernit enim & siccitate indurat ob caliditatem suā hoīs semē. In uniuersumq; gerēribus uteꝝ aduersat̄. Ob quas uires tam multas numero & in uitæ remediis tā necessarias integra & incolumis in hoc scriptore ad nos puenire debuerat. Sed nihil a negligentia & imperitia tutū: quæ nihil aut male agendo bonis artibus semper nocuerunt. Cogimurq; modo omnes quæ a principio capiti huic addita mixta & inuersa pleraq; fuerūt difficili cōiectura & multoꝝ græcoꝝ codicum collatione instaurare: Repetitasq; semel bis ue aur rer easdem rutæ appellationes: & geneꝝ eius diuisiones nō paruo labore suis locis reddere & instaurare: Quæ oīa antiquissimi & pbatissimi mihi græci codicis ope in eū quo legunt̄ in nostra editiōe ordinē restituta sunt. Meminimusq; id agentes cū diceret Dios. Rhytē ab aliqbus uocari rutā Nicandrū poetā & Peloponēsi incolas indicari. Siquidē Iolaus antiqssimus græcoꝝ scriptor: & cuius nomen nunc tn̄ auditur: ut testati alii sunt in Peloponēsiacis suis retulit. Quā tota græcia Peganō uocabat Peloponēsum rhytem appellare. Nicander certe in theriacis suis de trifolio qd̄ menyanthes græci uocant agens χαίτην μὲν λωτῷ ῥυτῇ μὲν εἴκελον ὀδμήν hēc dicebat. i. Comā quidē loto: odorē uero rutæ similē. Ex iis manifestū est rutam ab aliquibus græcis ῥυτήν dictam fuisse. Nec dubitandum alicui a Peloponēsioꝝ rhyte latinos rutā suam fecisse. Frequēs enim græcæ. y. litteræ in latinā .u. mutatio est. Quotiens seruatis cæteris transferendū a græcis ad latinos aliquid est. Monuit idē nos græcus codex & suspicari coegit quod ultimū in hoc capite & ab eo loco: quē nos relicto inani spatio signauimus legitur huic scriptori inutiliter accreuisse: nec legitimam Dios. prolem eē. Nulla enim in eo pars illa est Nec Serapion & quē nos antiquissimū latinū Dioscoridem habemus aliquid huiuscemodi ostendunt. Oēs enim totum illic caput claudunt. Ex eo credimus nos nihili faciendū id eē: & q̄ adulterinū est ex hoc scriptore eiiciēdū. Nobis tn̄ ne cōtra cōem lectiōem & aliorum oīum editiones audacius nouare oīa uideremur: satis fuit uitiosum signare locū: & in eo legentes

gentes monere:quemadmodum & in his quæ mox dicemus contra præter ue scriptoris huius decreta & sensus ab aliis in hoc capite tradita agentes. Quorum id primum erit deceptos similitudine & uicinitate nominis antiquiores quosdam non sub fico sed prope cucumeres satam rutam fœlicius nasci dixisse:quod contra antiquorum omnium historiam est ut ex Theophrasto Plinio Plutarcho:Palladioq; nos paulo ante ostendimus. Fecit id duorum nominũ συκῆς & σίκυος multa uicinitas & similitudo:quorum alterum arborem ficum alterum cucumeres inter hortẽsia notissimos significat. Quod deinde a Dioscoride dicitur ἅπερ ἄντα καθίστησι τὰ θανάσιμα. Quod est in efficacia facit letalia omnia:letalia intelligens quæ ueneni rationem habent. Barbarus cõtra medicamenta omnia uertit nullo discrimine eorum medicamentorum adiecto. Idẽ quod erat non multo post ὕδρωπας ὑποσαρκίους. Celsum secutus tumores hydropicorum inæquales reddidit cum tñ eius hydropis genus ut nos credimus aliter ab eo indicari & certius debuerit. Non sunt hæc eadẽ nobis & quoniã possunt legentes remorari ideo a nobis docentur:qui ex antiquis græcorum medicis ea accipiẽtes qualia illi tradiderunt talia a nobis quo certius & breuius possunt traduntur. Quod in hydrope hoc factum est:quod malum Galenus in diffinitionibus suis esse dixit cum totum pariter tumet corpus & aquoso humore diluitur. Rursusq; in Isagoge sua cum de omni hydrope ageret de hoc his uerbis tradidit ὁ δὲ ὑποσαρκίδιος κατὰ πᾶν ἐστὶ σῶμα ἀνάλυσις τῶν στερεῶν σωμάτων εἰς ὕδατος φύσιν. Quod sic uertat aliquis. Hyposarcidius autem hydrops solidarum partium in aquæ naturam toto corpore resolutio est. Nec Paulus Aegineta aliter rem docuit:cuius ad hanc rem uerba sunt. πάσης τῆς σαρκὸς τοῦ σώματος οἷον ἐξυδαρουμένης τηκομένης· ὥστε λευκὸν καὶ φλεγματῶδες τὸ σῶμα φαίνεσθαι νεκρῷ παραπλήσιον. Quæ aliquis latine doceat:fieri in hunc hydropem tota corporis aquescente carne:usq; eo ut corpus candido & pituitæ colore uideatur cadaueri simile. Ex his nulla tumorum inæqualitas in hoc hydrope colligitur. Et si celsus tertio suæ medicinæ libro capite.xxi.in hoc hydrope corpus inæquale esse tumoribus aliter:aliterq; per totum id orientibus:quod quale in eo sit uidebunt medici. Idem leucophlegmatiam a colore scilicet uocari etiam ait idem quod Paulus indicans. Eamq; ob causam nos seruata græca uoce quo licuit breuius tota eius mali descriptione usi sumus. Diximus sæpe hactenus & adhuc dicem⁹ longanonis uitio alicui mederi hoc aut illud:intestinum id intelligentes quod græci a rectitudine ἀπευθυσμένον latini rectũ dicũt:quodq; Pollux in secundo Onomastici sui dixit:crassiori intestino quod græci κῶλον dicunt subesse excipereq; illud & in sedem & anum desinere.

θανάσιμα

Hydrops anasarcha

Longanon ἀπευθυσμένον

DIOS. DE Siluestri Ruta. Cap.xlix.

Peganon agrion. Sũt qui Hypericum:qui Androsæmum:qui Corion:qui chamæpityn.i.humilem siue terrestrem pinum appellẽt. Aphri curma: Romani inguinalem uocant. Hæc q; resinæ pineæ odorem semen eius habet Chamępitys.i.terrestris & humilis pinus dicta est. Folia habet rutæ ęqualia:Surculosus frutex & exiguus est colore rubescẽte:luteo flore:qui digitis tritus sanguineũ humorem ex se remittit:eamq; ob causam Androsæmos dicta est. Ramulos habet hirsutos: Folliculos in rotundo oblongos in quibus hordei figura semen est:colore nigro:odore resinæ. Nascitur cultis & asperis locis. Apposita menses & urinã ciet & cum uino pota quartanas finit. Medẽtur ambustis folia cum semine illita. Sanat agrestis ruta itidem coxendicis dolores quadraginta diebus pota.

uocant & aliqui agrestem rutam quod in Cappadocia & Asiæ Galatia Moly appellatur. Estq; frutex plures ab una radice uirgas proferens multo longioribus & tenerioribus foliis q̃ reliqua, omnis Ruta graui odore:Florem candidum:& in summo capitula paulo maiora q̃ satiuæ rutæ:tribus maiori ex parte partibus constituta:in quibus triquetrum semen est:subruffum:præcipue in gustu amaritudinis:cui⁹ tantum usus est. Maturescit autumno semen:contra hebetes oculos utile:in quẽ usum cum melle tritum additis uino:gallinaceorum felle:croco & fœniculi succo inungitur. Vocant quidam agrestem hanc rutam Armala:Syri Besasa. Cappadoces uero Moly quoniam illi similis aliquatenus sit:radice nigra & candido flore. Nascitur in tumulis & fœcundis agris.

INTERPRES.

o Bliti superiore capite sumus legentes monere non esse satiuæ rutæ sed siluestris appellationes Armala & Besasa: & ex siluestri ad satiuam importune ab imperitis translatas fuisse: barbaræ enim sunt & in cunctis græcorum latinorumq; codicibus & medicinæ scriptoribus & his quidem uetustissimis in siluestri tm̄ hactenus seruatæ. In quibus non habet siluestris ruta hæc ēt idem quod in impresso Dios. & aliis qui circūferuntur principium: nec tam multa in illis leguntur. Sed quæcunq; ab eo loco quem nos relicto spatio signauimus usq; ad illud: Vocāt quidam agrestem Rutam &c. nulla in uetustissimis græcis & latinis leguntur: Nec siquis ea expunxerit iudicio nostro huic scriptori aut rei magnope nocebit. Inanem enim quæ media toto hoc spatio legenda se offerunt ueluti saburram habent: nec scriptore hoc digna aliqua sunt. Quale illud est τῷ ἐνουροῦντι δὲ ὃς κἂν παίζεται. Nunquam enim hic euentū remedii a se instituti iactare his uerbis consueuit. Quædā præterea repetita inutiliter sunt: in quo genere est. οὐδ' εἰ δὲ τὴν ἀγρίαν ἐσθίειν δὲ ὅτι ἐπιβλαβής ἐστιν, Siquidem non multo ante dixerat εἶναι ἄγριον πήγανον δ' ἧττον πρὸς βρῶσιν. Tam multæ illæ etiam numeratæ a principio appellationes Hypericon: Androsemon: Chorion: Chamæpytis & earum uocum enarrationes abundare nobis uidenť: ex quo non procul a totius capitis fine hic Armala tm̄ & Besasa a Syris uocari dixit: quod non erat illi agendum: sed adiiciendæ adnumerandæq; illis & hæ etiam fuerant. Obseruauimus præterea siquis eiectis omnibus his quæ ultima ante relictum inane illud a nobis spatium leguntur quæ huiuscemodi sunt Potum uero semen eius interaneorum uitiis prodest: & antidotis utiliter miscetur: illis coniunxerit. Vocant & agrestem rutam aliqui quod in Cappadocia & Asiæ galatia moly appellatur: integram utriusq; rutæ & dignam hoc scriptore & in qua primis ultima respōdeant historiā & descriptiōem fecerit. Hic enī ueluti is qui cogitarat de omni ruta simul agere a principio statim satiuā & hortensem: tum siluestrem & montanam proposuit. Cumq; de utriusq; in sanitatis usu aliquid egisset longius omnem satiuæ & post eam siluestris medicinam prosecutus est. Eaq; absoluta priuatim de macedonica ad Olcymum fluuium nascente etiam egit letalem homini dicens q in monte uiperis pleno nascať: a quibus contracta ueneni ui noxium habeat usum: sentiensq; nondum totam siluestris rutæ historiam se absoluisse: qm̄ aliquibus locis alia haberetur & aliter uocaretur adiecit. Vocant & agrestē rutam aliqui quod in Cappadocia & Asiæ Galatia moly appellatur &c. Hæc nos in tanta ueterum codicum uarietate & multa multis locis uitii alicuius suspitione cogitauimus. Eratq; animus unū de omni ruta caput in hoc scriptore facere, quale & nos ob eas quas diximus causas a principio fuisse etiam opinamur. Sed maioris inuidiæ q̄ subire hominem tam multa in receptis iampridem nouantem deceat metus ab eo consilio nos reuocauit: & qualia in impresso Dioscoride aliisq; multis hæc erant aliorum exemplo reddere omnia persuasit: mox qua hactenus fecimus debemus aūt semper fide quodcunq; nobis pro hoc scriptore in mentem uenerit aliis ostendere: nec legentib⁹ inuidere qualiacunq; ea fuerint si non uera quæ saltem opinamur antiquæ lectionis uestigia.

DIOS. DE Moly. Cap. I.

m Oly. Snnt qui siluestrem leucoion. i. uiolam uocēt. Romani pariter græcis Moly appellant. Graminis folia moly habet: latiora tantum: per terrā sparsa: Flores uiolæ similes colore lacteo: minores tamen & ad purpureæ uiolæ magnitudinem accedentes: Caulem candidum longitudine quatuor cubitorū. In cuius sūmo allii simile quiddā est. Radix illi parua bulbosaq; aperiendis muliebrib⁹ locis utilissima: in quem usum terit additoq; Irino unguēto in pessulo subiicitur.

INTERPRES.

q Vod in græcis & latinis poetis passim audit & celebrat moly Homericū illud est quo cōtra Circes ueneficia Vlyxē Mercurius armauit: & in quo describēdo poeta ille plures decima Odysseæ Rapsodia cecinit uersus. ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον ἀργειφόντης ἐκ γαίης ἐρύσας: καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν, ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε. γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος. μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί: χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν, ἀνδράσι γε θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. Quodq; naso in trāsformatiōibus suis dixit Pacifer huic florē dederat cyllenius albū: Moly uocant sup nigra radice retētum. Et qd in Priapeis carminibus audit. Hinc legit radix de qua flos lacteus exit. Quā cur moly uocant mētula moly fuit: oia nullā hn̄t nisi ex Homerico illi figmento cām & rōnem. Quā tn̄ graues græcorum & latinorum scriptores honorē hunc principi oium poetarum ut nos credimus habēti tanti fecerint: ut Theophrastus libro nono de plantarū historia Moly describēs Homero præterquā in radice subscripserit testatus in Phæneo & Cyllene Arcadiæ nasci quale Homerus cecinit: radice rotunda: ceposaq;: folio Scyllæ: Vsumq; eius contra ueneficia & excantationes esse: non tamen difficulter ut Homerus dixerat ex terra effodi. Et post Theophrastū Plinius lib. uigesimoqnto capite quarto

capite quarto omnia a Theophraſto dicta Romanos docens: hæc amplius tradiderit nigro colore radicem eius eſſe: Nec candido flore ſed luteo ab aliquibus græcis deſcribi: Naſciq; in Italia & ab herbarum peritis medicis ſua ætate allatum ſibi ex campania inter difficultates ſaxeas natum radicis triginta pedum: quæ nec tota effoſſa eſſet ſed abrupta. Ex his tam multis tantæq; auctoritatis ad hanc rem teſtibus ratiocinari colligereq; neceſſe eſt proprium habere genus iter herbas Moly: Nomineq; hoc non ſilueſtrem Rutam ſed ſui generis herbam cõmuniter indicari. In Galatia tamẽ & Aſia priuatim ſilueſtrem rutam eo appellari. Quod manifeſte in ſexto Paulus Aegineta indicat de eo his uerbis agens: Moly quod agreſtem rutam aliqui &c. Et præter Paulum in græcis & latinis oẽs fere alii in agreſti ruta hoc nomine utentes non aliam ob cauſam q̃ ꝙ in Cappadociæ & Aſiæ Galatia ſilueſtri, ruta ut hic paulo ante teſtatus eſt eo indicabatur. Neq; ætate hac noſtra Moly aliud q̃ ſilueſtrem rutam ſignificat: eam ſcilicet quam Plinius in Galatia naſcentem in antidotis præcipue laudauit Galatiam appellans. Dioſ. tamen aliud a Ruta Moly eſſe intelligens cũ de agreſti Ruta teſtatus eſſet Moly a quibuſdam uocari: De eo quod priuatim Moly ab Homero & Theophraſto dicitur egit ex propriis notis eum legentibus oſtendens. Vidimus nos undiq; ſcriptoris huius hiſtoriæ præterquam in flore reſpondentem plantam: Quem luteo non candido & ut hic ait lacteo colore oſtendebat: ex quo non penitus uanum opinati ſumus quod a Plinio dicitur tradidiſſe quoſdam luteo flore Moly eſſe: Verumtamen contra Homerum & Theophraſtum temere quiſpiam aliquid dixerit: neque ego id auſim: cum ſimilitudo naturæ in huiuſcemodi late pateat: & ea multiplici uarietate ſolita ſit ſuos diuerſis locis flores eſtingere. Non relinquẽdum illud etiam qd parum ueriſimile eſt proferre Moly hoc caulem altitudine cubitorum quatuor: Suſpicamurque nos in cubitorum numero uitium eſſe: neq; enim herbæ fruticis ue quale Moly nunc oſtẽditur: ſed arboris legitima altitudo ea eſt.

DIOS. DE Panace Herculeo. Cap. li.

Panaces heraclion. Romani Herculeum panaces dicũt. Eſt panaces ex quo opopanax. i. panacis liquor colligitur. Naſcitur plurimum in Bœotia & Arcadiæ Pſophide: quibus locis ad uectigal & ex eo liquore quæſtum in hortis ſeritur. Folia habet aſpera per terrã ſparſa herbacei coloris ad ficulneorũ figurã & quantitatem accedentia quinq; per ambitum diuiſuris ſciſſa. Caulem ferulæ modo altiſſimũ in quo lanugo alba & folia pdictis illis minora circa eum ſunt. Vmbellam in ſũmo fert anethi modo. Florem luteũ. Odoratum ſemen & feruidi ſaporis: Radices habet ex uno principio numeroſas: colore candido: odore graui: Cortice craſſo & in guſtu cũ amaritudine aliqua. Naſcitur & in Cyrene Libyæ & Macedonia. Colligiturq; liquor ſecta radice nuper germinantibus caulibus. Candidum ea mittit liquorẽ: q deinde ſiccatus in ſũma ſuperficie luteo croci colore uidetur. Excipiunt eum ſubſtratis in excauata terra foliis: ſiccatumq; tollunt. Colligunt & ſecto p meſſem caule quod deſtillat pariter cipientes. Antecedunt in radicibus bonitate quæ rugis carentes diſtenta cute ſunt: colore candido: arentes: quæ cariem & teredines non ſenſerint. In guſtu feruidæ & aromatũ modo odoratæ. Semen ex medio caule utile: quod enim ex adnatis lectũ fuerit infirmius eſt. In liquore antecedit bonitate qui in guſtu amariſſimus: intus candido ſubruffoue: foris luteo, croci colore: qui leuorem habet: pinguiſq; & friabilis eſt: quiq; celerrime diluitur & grauem ex ſe mittit odorem. Damnatur contra niger & mollis. Adulteratur Hammoniaco aut cera ſed deprehenditur in aqua digitis confricatus. Reſoluitur enim ſincerus: & lacteo colore fit. Habet panaces calefaciendi uim: mollit extenuatq;. Ideo contra circularium febrium in acceſſione cum tremore algores accomodatum eſt. Conuulſa itidem: rupta: lateris dolores: tuſſim: tormina: urinæ ſtillicidium: Veſſicæ ſcabies cum mulſa aqua uino ue potum. Menſes idem trahit: fœtus enecat: muliebrium locorum inflationes duritieſq; cum melle liquefactum diſcutit. Inunguntur eo dolores coxendicis. Miſcetur acopis: & his quæ ad medicinam capitis doloreſq; eius cõficiuntur. Carbunculos erumpit. Podagris cum paſſa uua utiliter emplaſtri modo

imponitur. Dentium dolores cauis eorum inditum mitigat. Inunguntur eo oculi ad claritatem. Pici mixtum contra rabidi canis morsus utilissimam facit emplastrũ. Quin etiam acuminata panacis radix fœminarum locis apposita fœtus ex utero trabit. Vetustis ulceribus eadem utilis deficientes in ossibus carnes explet: in quem usum aut concisam emplastri modo imponunt aut cum melle inungunt. Trahit mẽses panacis semen cum absinthio sumptum: cum Aristolochia uero contra omnia quæ ictu aut morsu uenenum relinquunt accomodatum est. Quin etiam strangulatu uuluæ procidentibus cum uino utiliter bibitur.

INTERPRES.

Ibenter in Herculeo panace hoc & aliis quæ statim sequuntur Asclepio scilicet: & Chironio ut in bonorũ uirorũ arbitriis quotidie fit tertium aliquem dari mihi uelim qui diuersa contrariaq; de omni panace sentientibus duobus maximis auctoribus scriptore hoc & Theophrasto: alteri accedens nõ leuem dirimeret litem & certiore aliqua nota ex tam multis unũ saltem panaces nobis ostenderet. Turpiter enim nec sine graui iactura ignoratur quod solo audito nomine malorũ omnium medicinam & remedia homini pollicetur. Liceret ad hanc rem Plinio uti: sed alienæ potius historiæ interpres q̃ suæ assertor ille est: miscesq; duorũ sæpenumero simul scriptorũ dicta difficiliora omnia & minus certa legentibus facit: nunc peregrinam Italiæ plantam & unguentis utilem in Syria nascentem: nũc in hortis nostris consitam & in uitæ quotidiano usu receptam: nunc ex tam multis eius generibus unum tñ docens: modo multa & plura q̃ hic & Theophrastus numerans. Quo fit ut in tanti nominis apud ueteres planta nostra uero ætate non satis nota difficiliora omnia futura sint. Nec nos aptius ad hanc rem quam agimus quicq̃ fore existimauimus q̃ collatis inuicem Theophrasti & Dioscoridæ dictis: quæ eadem & diuersa in omni panace illis sint breuiter ostendere. Nec nos ab hoc scriptore dicta repetemus: Ex historia eius enim legentibus parata sont. Quæ autem alter ille de omni panace retulit nono de plantarum historia uolumine sic se habẽt. πανάκη γὰρ καλοῦσι πρῶτον μὲν τὸ ἐν συρίᾳ, περὶ οὗ μικρῷ πρότερον εἴρηται. ἄλλα δὲ τρία τὸ μὲν χειρώνειον καλούμενον. τὸ δὲ ἡράκλειον: τὸ δὲ ἀσκλήπιον. ἔχει δὲ τὸ μὲν χειρώνειον &c. Quæ quoniam longius ab eo dicunt̃ ne bis idem repetatur latine a nobis reddẽtur: ea huiuscemodi sunt. Panaces autem uocant primum quidem quod in Syria nascitur de quo non multo ante dictum est. Sunt & tria alia: quod chironiũ uocant: quod herculeum: & quod asclepiũ. Habetq; chironiũ rumici simile folium: sed maius & hirsutius: Florem colore aureo: Radicem lõgam: pingui solo proueniens. Vtunt̃ eo contra uiperas: phalangia: chalcidicas lacertas & serpentes alias bibendum in uino dantes & ex oleo inungentes. Priuatim uero contra uiperæ morsus acescenti uino miscentes & bibendũ dantes. Quin etiam mederi ulceribus in uino & oleo: panisq; cum melle dicũt. Asclepium radicem habet longitudine dodrantali candidam: crassam: crasso cortice & salso. Caulem undiq; geniculatum thapsiæ similem: crassiorẽ tñ. Laudantq; contra serpentes: tritumq; in uino bibi iubent: & ad lienẽ in mulsa aqua: & ad capitis dolores ex oleo inungi: & siqua corporis alia parte sine certa causa dolor sit. Bibi præterea cõtra alui dolores in uino tritum. Posse præter hæc & lõgas ualitudines finire: & in ulceribus quæ humida sunt siccum inspergit̃: uino tñ prius abluto loco: quæ uero sicca uino humidũ & coactum imponitur. Heraclium postremo grande latumq; folium habet & in omnes partes ternis dodrantibus longum: Radicem crassitudine digitali bifidam trifidam ue: gustu subamaram: odore puri thuris: Vtilem comitialibus cum coagulo phocæ quadrantibus potam. Vtilem & doloribus alui in uino dulci. Prodesse ulceribus: humidis qdem siccam: siccis uero cum melle. Has itaq; differentias & has uires panaces habent. Sunt & alia Panacis genera & discrimina tenui folium & latifolium: Vires tamẽ eædẽ. Et hæc Theophrastus: qui multis aliis locis huius aut illius panacis obiter meminit. Quæ siquis cum Dioscoridæ historia & medicina contulerit in pluribus eadem in aliquot diuersa inueniet: poteruntq; diligentiores collatis inuicem utriusque scriptoris in utraq; parte decretis quæ conueniant illis & disconueniant certius ratiocinari. Inter quæ in Heraclio panace illud primum erit quod Dioscorides radices eius πλείονας ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς: idest ab uno principio numerosas: Theophrastus bifidas trifidas ue tantum dixit: multaq; his similia alia: quæ diligentioribus cognoscenda relinquimus. Fuerunt ex latinis aliqui q totum hoc genus uno ligusticæ radicis nomine indicarent: quoniam quod priuatim ligusticum Romani dixerunt de quo mox agetur congener panaci est. Græci inuentoribus honorem habentes ab illis nomina singulis generibus fecerunt Chironium uocantes quoniam primus in Pelio monte Chiron Centaurus id inuenisse dicitur. Testis Nicander in Theriacis suis est. πρώτην μὲν χείρωνος ἐπαλθέα ῥίζαν ἑλέσθαι κενταύρου κρονίδαο φερώνυμον, ἥν ποτε χείρων: πηλίῳ ἐν νιφόεντι κιχὼν ἐφράσσατο δειρῇ. Quorum sit sensus. Primam quidem Chironis medicam radicem sumito Saturnii Centauri nomen habentem, quam Chiron quondam in niuoso uertice

Pelii mõtis

Pelii montis inuentam ostendit. Asclepion ab Aesculapio quod idem Nicáder eodem libro Phlegeium uocauit. ἄγρει καὶ πάνακες φλεγύειον ὅ ῥά τε πρῶτος παιήων μέλανος ποταμοῦ παρὰ χεῖλος ἀμέρσεν, ἀμφιτρυωνιάδαο θέρων ἰφικλέος ἕλκος δ᾽ ὅτε σὺν ἡρακλῆϊ κακὴν ἐπυρακτέεν ὕδρην. quod ē. Accipe & panaces phlegeium quod primus circa labra melanis fluuii carpsit Paeon Amphitryonide curans Iphicli filium: qñ exitialem cum Hercule hydram incēdebat. Paeona Aesculapium intelligit: & Iphicli filium Iolaum qui una cū Hercule in debellanda Hydra occupatus & ab ea uulneratus Asclepio hoc Panace sanatus est. Herculeum auctore Plinio ab Hercule inuentum pariter tradunt. De quibus hic acturus ab Herculeo incoepit: quod notius & cōmunius est. Nasciq; id non in phocide Archadiae ait ut plerūq; in cunctis graecis legitur & ut alii interp̄tes uerterunt: sed in Psophide. Nulla n. phocis in Archadia est Boetiae pars in cunctis geographis nota. At psophis Archadiae ciuitas antiquissima fuit a Psophide lycaonis filio conditore appellata: quo noīe in Acarnania & Achaia ciuitates duae ēt fuerunt. Sed hic arcadicā dixit: quod & Plinius indicauit in pheneo Archadiae nasci panaces hoc testatus. Sunt praeterea toto hoc capite multa alia quae cum aliis eadem nobis nō sunt: Quale est illud in cēsu bonitatis radicū qd hic ait inter caetera τετανὰς laudari quā uocem rigentes & rigidas alii interpretati sunt: Cum tñ de inflexibili earum duritie quam rigor p̄prie in latinis significat nihil iudicio nostro Dios. tunc agat: sed eas iubet panacis quaeri radices quae non sint rugosae: rugoso enim opponitur τετανόν: faciemq; hoīs τετανὸν graeci dicunt: quae tenta & plena humore cutis supficie nitet laeuorem habet & nullis arat rugis. Multa in significatiōe hac ea uox in graecis audit. Hic ipse ēt alibi ea sic usus est. Multa etiā aliquibus locis interpretatiōi suae addidit Barbarus: quae nullibi in graecis leguntur: qualia sunt. Foliis substratis & area circumpauita & paluillis inclusa. Nihil enim Dios. aliud ait q̄ excipi succum εἰς φύλλα προϋποτιθέντες εἰς κεκοιλωμένον ἔδαφος: quod est: foliis antea substratis in excauata terra: sunt & pleraq; alia quae poterunt uolentes cum graecis cōferre: Et inter maloꝝ remedia certius nouisse: sit ne ad capitis dolores simpliciter: an priuatim ad cephalaeam de qua longius in aloe diximus referendum: quod ab hoc scriptore dicitur. Misceri herculei panacis liquorē acopis καὶ κεφαλικαῖς δυνάμεσιν. Nos n. obseruauimus aliqñ simpliciter a capite adiectiuū id fieri aliqñ a capitis permanente dolore quem priuatim cephalaeam graeci uocant: nec scimus utrum potius recipiendum sit: Inclinat tamē animus in alterā partem credimusq; significari ea uoce permanentes cephalaeae dolores illos: eamq; ob cām dolores capitis generis appellatione in eo remedio uertimus: quod quale sit medicinam quotidie tractātes certius uidebunt. τετανὸν Rogusum

DIOS. DE Panace Asclepio. Cap. lii.

P Anaces Asclepion. Romani pariter graecis Panaces asclepiū dicunt. Caulē ex terra p̄fert gracilem cubitalemq; Asclepium panaces. Circa quē folia foeniculo similia sunt: maiora tm̄ hirsutioraq; & odorata: habet & in sūmo umbellam in qua flores aurei sunt cū acrimonia odorati. Radix breuis illi ē & cādida. Contra ulcera: panos: & phagedaenas cōcisi flores & semē ex melle imponunt. Contra serpentes cū uino bibunt & ex melle inungunt. Vocant agrestē Origanū qdā etiam Panaces: alii uero Cunilam: de qua inter origanos dictum a nobis est.

INTERPRES.

Q Vae hic asclepiū panaces folia foeniculo similia habere dixit Theophrastus li. ix. de plantarū historia Thapsiae nulla diuersitate cōparauit. Siqdē thapsia foeniculi folio ē: ut hic in eius historia nō multo post dicet. Idē radicem Panacis huius crassam & candidam esse dixit. Verba eius sunt. τὸ δὲ ἀσκληπιεῖον τὴν ῥίζαν μῆκος μὲν ἔστιν ὡς σπιθαμήν: λευκὴν δὲ καὶ παχεῖαν σφόδρα. Eiusq; nos accedente testimonio p̄bauimus qd in uetustissimo & oīum p̄batissimo mihi codice legebat ῥίζα δὲ μικρὰ λευκὴ qd est: breuis & cādida. Multus & paulominus q̄ ubiq; ī imp̄sso codice hic error est ut λεπτὸν & λευκὸν quoꝝ alteꝝ tenue alteꝝ candidū significat inulcē commutētur. Quāq; alii tenuē uerterunt nos Theophrasti & melioris codicis fide adiuti candidam diximus. Nō posse aūt tenuē legi idē Theophrastus indicat dicens σφόδρα παχεῖαν. i. ualde crassam eē. Superest ut de lōgitudine eius ēt aliqd dicamus Theophrastus σπιθαμιαῖαν. i. dodrantalem dicit: hic μικράν. i. paruā & si in melioribus graecis μακράν. i. lōgā legat: Cogitandū q; in radicis longitudine est breuis ne an lōga dicēda sit q̄ dodrātalis fuerit. Est aūt spithame graecis & latinis auctore Pli. li. yii. capite iii. dodrās: Lōgitudo & qd capit spatiū humana manus a sūmo pollice usq; ad sūmū minimū digitū extēsa: quae mēsura qm̄ in tres quartas humani pedis partes incurrit dodrans dicta est. Sic. n. ueteres Romani nouē in libra uncias appellauerūt. Variāt Plinius & Pliniū secuti in hac mēsura nūc pedalē nūc Semipedalē: & aliqñ palmarē uocātes: q̄ & si uideat descripto a nobis dodrāti & spithame cōgruere nihilominus utcūq ea nō ē. Ne cōcurrat cū antiquo palmo q̄ quatuor digitorū in hominis manu ut sunt cōiunctoꝝ sine pollice mensura est: quae sexies repetita cubitum Ro σπιθάμη Dodrans Antiquus palmus Cubitus romanus

manũ cõstituit:qui ex uiginti & quatuor huiuſcemodi digitis conficiebatur. Nobis in radice herbæ qualis panaces eſt dodrantalis menſura longior potius ꝗ̃ breuior uidetur:& nihilominus mutare aliquid auſi non ſumus:quoniam non eſt facile certum aliquid in iis conſtituere.

DIOS. DE Panace Chironio. Cap. liii.

Panaces Chironion. Romani pariter grçcis Panaces Chironium dicũt. Naſcitur in Peliomonte Chironium panaces præcipue. Folio amaraci eſt. Aureos habet flores: Radicem gracilem: nec profundam & in guſtu acrẽ. Bibitur contra ſerpentium uenena radix: & frondes in eũdem uſum eadem utilitate emplaſtri modo imponuntur.

INTERPRES.

Diſcrepant toto gñe in hiſtoria folioꝝ Chironii panacis Theophraſtus & hic ſcriptor. Ille enim lapatho quæ latinis rumex eſt ea comparauit. ἔχει δὲ τὸ μὲν χειρώνειον φύλλον μὲν ὅμοιον λαπάθῳ: μεῖζον δὲ καὶ δασύτερον: quibus uerbis niſi uitioſa ſint certius aliquid audiri non põt: hic φύλλα δ' ἔχει ἀμαρακώδ' μοια: quæ id indicant qd nos pauloante diximus folio Amaraci eſt: quod in tam grauibus antiqſq; ſcriptoribus merito aliqs demiret: multoq; magis ꝙ uterq; habet antiquos alios ſcriptores idem in cõmentariis ſuis teſtatos. Hic ſcriptor Nicandrum in Theriacis ſuis qui de Chironio panace hoc agens ait. πρώτην μὲν χείρωνος ἐπαλθέα ῥίζαν ἑλέσθαι κενταύρου κρονίδαο φερώνυμον ἥν ποτε χείρων πηλίῳ ἐν νιφόεντι κιχὼν ἐφράσσατο δειρῇ. τῆς μὲν ἀμαρακόεσσα χυτὴ περιδέδρομε χαίτη. αὐτὰ &c. Quoꝝ is eſt ſenſus qui nõ multo ante in Herculeo panace dictus a nobis fuit: idq; amplius. Quod amaraco ſimilis fuſa circũuoluitur coma: ἀμαρακόεσσαν enim ille amaraco ſimilẽ dixit. Ille Plinium qui lib. xxv. capite. iiii. de Chironio panace ait foliũ eius lapatho ſimile: maius tñ & hirſutius. Quæ licet iiſdẽ uerbis ex Theophraſto reddita ab eo fuerint: nec maior ob id fides huic hiſtoriæ accedat: antiq̃ ſaltẽ Theophraſti eam fuiſſe lectionẽ teſtanẽ. Graues utrinq; ſcriptores ſtant: nec leui auctoritate utrinq; pugnaẽ: & in re non ſatis noſtra ætate certa difficillimũ eſt cenſere aliqd: inueniſſeq; qũo rumicis & amaraci foliis quoꝝ grandius alteꝝ: alteꝝ breuius eſt comparari eodem tpe folium aliqd poſſit: Niſi forte dixerit aliqs in altero figurã in altero quãtitatẽ in cõparatione æſtimari. Veꝝ in tanto diſcrimine parũ uериſimile id ẽ Solent enim cognomines plantæ quales hæ ſunt maiore ſui parte inuicem ſibi ſimiles eſſe. Idque in Origanis: Veſſicariis: utroq; Elleboro aliiſq; huiuſcemodi manifeſte dep̃hendiẽ. Neq; ego is ſum qui facile pſuadear: Si Herculeũ Panaces qd hic ait folia hr̃e πρὸς τὰ τῆς συκῆς quod eſt ad ficulnei folii figuram multoq; magis magnitudinẽ: & Theophraſtus φύλλον ἔχει μέγα καὶ πλατὺ καὶ τρισπίθαμον πανταχῆ quod eſt habere herculeum panaces foliũ grande: latum: & in oẽs partes trinis dodrantibus Chironiũ hoc ob ſimilitudinem Panaces itidem appellatũ folio Amaraci eſſe. Inclinat ob eam cauſam aius in Theophraſtũ qui rumicis folio chironii huius Panacis folia comparauerit quæ grandia panacum omniũ foliis magis congruent. Quodq; a Nicandro & ſcriptore hoc de Amaraco dicitur odoris coloris aut figuræ tm̃ rationem habere. Legentibus tamẽ & herbarum peritioribus liberum & arbitrarium hoc quemadmodum & multa alia relinquitur.

DIOS. DE Liguſtico. Cap. liiii.

Liguſticon. Sunt qui Panaciam ſiue Panaces uocent. Romani pariter grçcis liguſticum dicunt. Plurimum in liguria naſcitur liguſticum: unde & nomen inuenit in monte qui Appenninus dicitur alpibus contermino. Neq; ab re Panaces incolæ id uocant: quando & radix & caulis & uires Herculeo panaci ſimiles ſunt. Naſcitur in altiſſimis: aſperis: umbroſiſq; montib⁹ & prope profluentes aquas plerũq;. Coliculum ex ſe mittit gracilem anetho ſimilem: geniculatum: circa quem folia ſunt campanæ ſertulæ ſimilia: teneriora tantũ & odorata: graciliora continue: Quo ſummo cauli propiora: pluribuſque inciſuris diuiſa. Habet in ſummo caule umbellam: in qua ſemen nigrum: ſolidum: oblongum: ad figuram fœniculi ſeminis accedens: ſapore acri & aromatum modo odoratum. Radix illi candida eſt: herculeo panaci ſimilis & odorata. Eſt ſemini radicique calefaciendi uis. Concoctiones adiuuant: Interaneorum doloribus accomodata ſunt: Tumoribus itidem inflationibuſque & ſtomachi præſertim uenenatorumque iniuriis. Pota eadem menſes & urinam pellunt. Appoſita etiam idem præſtant. Oxy-

poris

poris utiliter miſcetur radix & ſemen: & his quæ adiuuandis concoctionibus conficiuntur. Stomacho utiliſſimum liguſticum eſt: ideoq; pro pipere ad obſonia & pulmentaria utuntur eo ligures. Adulteratur ſemine quodam ſimili ſed amaritudine in guſtu deprehenditur. Quidam præterea fœniculi ſeſeliſq; admixtis ſeminibus liguſticum adulterant.

INTERPRES.

PRo pipere liguſtici ſemine utebatur ubiq; antiqua & ruſtica plebs: ſerebatq; in hortis ſuis: licet nō adeo efficax ut in montanis liguriæ per ſe naſcens: nō tam quia piperis eam nondū copiam miſerat India quā noſtra ætas peragrato omni indico mari habet: q̄ quia peregrinis mercibus libenter abſtinentes: Nō minus ſibi q̄ aliis in obſonioꝝ cōdituris liberalem ſuiſſe naturam indicare uoluerunt. Ideoq; q̄bus regio hæc noſtra abundat libenter utebant̄. Sentiebant etiā quas habet nimias Piper in calefaciendo & ſiccando uires: parcenteſq; illi ex montibus hortiſq; ſuis ad cœnam ſaporē: uireſq; eius alias quærebant. Præſtabant id multa quondā in herbaꝝ & ſeminum genere: ſed liguſticum preſertim quo Columella ultimo ultimi libri capite ad oxypora uti docuit. Frequens peculiariſq; Apennini montis ad alpes planta hæc eſt: a gente inuento noie: quod & a græcis oībus recæptū fuerit idq; ex Galeno ſcriptore hoc cūctiſq; aliis patet in liguria naſci teſtantibus: & ſi ut pauloante diximus in hortis ſeri poſtea cœperit: ne ex India longinquiſq; locis repetendum eſſet quod ſapore piperis obſonia & pulmentaria coꝝ tēpoꝝ cōmendaret. Credimuſq; nos eſſe hoc quod Columella lib. xii. Panacis noie autumno & uere ſeri iubet leni & ſubacta terra: raris interuallis quo maius incrementū capiat. Idem quo diximus paulo ante loco oxyporis miſceri liguſticum iubet & qualia antiquis oxypora eſſent & quo modo conficerentur longiſſime etiam docuit, ſic dicta q̄ aceto condita ad intinctus ſeruarentur.

DIOS. DE Paſtinaca erratica. Cap. ly.

STaphylinon agrion. Sunt qui Ceras: qui comen uocent. Aegyptii Babibyron: Aphri ſicham. Romani erraticā paſtinacam dicunt. Folia Gingidii habet latiora tm̄ & ſubamara: Caulem rectum: aſperumq; & in eius cacumine anethi umbellam: in qua flores ſunt exiguum quid purpuræ in medio habentes: qđ tamen in croci colorē uariet. Radix illi eſt craſſitudine digitali: dodrantali longitudine: odorata & quæ cocta edendo eſt. Ducit menſes potū appoſitum ue ſemen eius: Vrinæ anguſtiis: Subeuntibus curem aquis: & laterali dolori quem pleuritim dicunt ſubuenit. Contra uenenatoꝝ morſus ictus ue utile eſt. Ferunt ꝑterea nō ledi a uenenatis qui id præſumpſerint. Conceptus idem adiuuat: Quin etiam radix ipſa urinam cit & uenerem ſtimulat. Fœtus ex utero trahit appoſita. Repurgant ulcerū phagedęnas conciſa & ex melle impoſita folia. Magis edēdo ē hortēſis ſtaphylinus quā ſatiuā paſtinacā Romani dn̄t. Ad eadē oīa ſed minore efficacia utilem.

INTERPRES.

SI liceret in plantis & in medicæ materiæ diſciplina qđ in republi. & gentibus quotidie fit: quas mutato noie legentes fallere uoluiſſe deprehenderemus ſine honore in cōmentationibus his nr̄is relinquere: nūq̄. n. ſine ſuſpitione fraudis hoi fuit mō hūc mō illum appellari uoluiſſe: exiguus aut nullus in utraq; paſtinaca labor mō nobis eſſet: prætertamq; peritioribus a Dauco ſecernendam traderemus: qui non multo poſt priuatim ab hoc ſcriptore deſcriptus ꝓprium genus & in eo ꝓpriam hiſtoriam qm̄ a paſtinaca alius ſit nec ſola cōſitione differat iueniſſe uī. Sed cogunt diuerſæ gentiū in plantis appellationes & ob diuerſas uires neq; eaſdem penitus notas earū diſcrimina quod alioquin unū idemq; eſt noibus augeri: multiplexq; credi quod in eodē genere unum alterū ue diuerſum cuncta uero alia eadem habet. Quæ nos in antiqua plantarum earumq; nominum ratione ignorantes dubitare cogimur idem ne hoc illi ſit: & quid diuerſo nomini cām in antiquis fecerit. Idq; in Staphylino quā Romani paſtinacam dicunt maxime fit. Cuius duplex genus ſatiuum. ſ. & agreſte rurſuſq; agreſtis multiplex potius diuiſio q̄ genus ſuſpitioēm quorūdā merito auxit: Sit ne agreſti paſtinacæ idē Daucus an alterius gn̄is herba: ꝑſertim duobus capitibus diuerſiſq; locis de utroq; tradente ſcriptore hoc. Veꝝ ex his quæ in græcis & latinis obſeruata diu a nobis fuerunt ſciendum illud eſt Staphylinum a græcis ſimpliciter paſtinacā dici olus & oleris notiſſimam & quotidiani uſus radicem: nullaq; adiecta nota alia ſatiuam ſemp intelligi. Sic Columella in carmine ſuo cecinit. Lætetur mollemq; ſinum ſtaphylinus inumbret. Serenda n. in

hortis tunc numerabat. Idem libro decimo capite .iiii. Tunc agrestis pastinaca & eiusdem nominis ædomita quam græci staphylinum uocant: edomitam satiuam intelligens. Sic rei rusticæ & hortẽsium scriptores alii. Plinius quoniam utriusq; quotidianus esset usus satiuæ agrestis ue addito discrimine alterutrã plerũq; indicat. Habet satiua hæc ut fere in plãtarũ gñe oĩa diuersam sibi siluestrem nascentem ubiq; multi usus & ipsam: & in medicina presertim. Nã satiua illa præcipuũ habet in sanitate inter olera usum. Siluestris uenit & ipsa quidẽ in quotidianos cibos: Sed ob multas quas habet medicas uires a medicis celebratur & expetitur magis. Hanc græci nunq̃ nisi addito siluestris discrimine appellant σταφυλῖνον ἄγριον uocantes. i. pastinacã siluestrem. Intelliguntq; eã quæ locis incultis nascens Satiuæ pariter frondeat & floreat: sed minore radice & magis fibrata sit Siluestrem hanc iidem græci ut certiore uocis discrimine a satiua illa separaretur Daucũ dixerunt. Testis pluribus locis Galenus: qui de utroq; Staphylino agens ait ὁ μὲν ἥμερος ἀσθενέστερος ὁ δὲ ἄγριος δυνατώτερος ὃν καὶ δαῦκον καλοῦσι. Quod est. Satiua quidem pastinaca ignauior: agrestis uero quã Daucum uocant &c. Agrestem Staphylinũ Daucũ tanti nominis auctor uocari tradidit. Testis Paulus Aegineta lib .vi. de simplicibus agens. δαῦκος ὁ καὶ σταφυλῖνος quod est Daucus qui & Staphylinus Sed manifestius primo uolumine capite de his quæ edendo radices habẽt: in quo cum plures alias numerasset radices σταφυλίνου καὶ δαύκου ait: quod est: Staphylini aũt & Dauci satiuam & siluestrẽ pastinacam intelligens. Plinius præterea multis locis & ipse congenerũ duarũ radicum discrimina aperte indicauit. Nec dubitandum cuipiam est: quin Staphylinus græcis & pastinaca latinis simpliciter dicta in hortis consitam nõ significet: Lõgiorẽ crassiorem nec fibris capillamentis ue tot quot siluestris in terra hærẽtem: Daucus uero illis nobis agrestis pastinaca siluestrẽ illam significet in aruis pratis & incultis locis per se nascẽtẽ: Cuius radix per hyemẽ satis grata in cibis etiã fit. Estur. n. cruda in acetariis: sed cocta suauius respõdet & sapit. Rura nostra satiuã illam pastinacam: Siluestrem non multo diuersa uoce mutatisq; tñ aliquot litteris appellant ut ex hoc etiã cõgeneres herbas esse coniicere liceat. Superest modo ut dicamus si satiua tñ & agrestis pastinaca sit: illaq; simpliciter pastinacha: hæc Daucus quondã aut siluestris pastinaca dicta fuerit: cur duobus capitibus diuersis locis primũq; sub titulo agrestis pastinacæ: mox sub Dauci uoce de eadẽ planta hic scriptor egerit. Quod ex Theophrasto Plinioq; nouisse difficile non fuerit. Neq;. n. hic quia diuersi omnino generis sunt siluestris Staphylinus & Daucus duobus locis & duplici historia de eis egit: sed q̃ uariante in diuersis gentibus earũ herbarũ natales & uires natura restari in medicina seorsum id oportebat. Plura. n. Daucorũ genera numerauit antiquitas non genere sed natali solo diuersa. Indicatq; id Plinius lib. xix. capite .iiii. qui cũ agrestem satiuamq; pastinacam numerasset: moxq; tertiã quã ille hibiscum noĩat statim subiecit. Est & quartũ genus in eadẽ similitudine pastinacæ quam nostri gallicam uocant: Græci uero Daucon. Ex quibus coniicere facile est quondã in græcis nõ oẽm siluestrẽ pastinacam Daucon ut postea factũ est: sed propriũ priuatimq; aliquod id eius gen' uocatũ fuisse: quale Theophrastus lib. ix. de plantarũ historia his uerbis indicauit: δαῦκον δὲ περὶ τὴν σπαρτικὴν τῆς ἀχαΐας διαφέρει θερμαντικὸν φύσει: ῥίζαν δὲ ἔχει μέλαιναν: quod est Egregia bonitate autem Daucus in Achaiæ Spartensi agro: Calefacit natura: & nigrã habet radicem: qui color in satiua & agresti pastinaca nescio an in Italia uisus aliqñ fuerit. Ex eo non fuerit in hoc scriptore absurdũ bis de eadẽ planta diuersisq; noĩbus actũ fuisse: Primũ ut quas habet in medicina uires agrestis oĩs pastinaca ubiq; nascens indicaret: mox Dauci appellatione Cretica ut ille in Dauco ait & certis locis nascens doceretur: cuius ꝓpriæ uires propriam sibi ẽt historiam exigerent. Potuit & illud in cã eẽ q̃ quo tpe hic medicinã suam cõmentabatur Dauci appellatio nõ omnibus siluestribus pastinacis respondebat: sed Creticæ tantũ. Quos. n. nos testes citauimus Galenũ & Paulum Aeginetã cum ostẽderemus paulo ante eundẽ illis esse Daucũ & siluestrem Staphylinum huic scriptori posteriores fuerunt: & quod certæ rei ante eos æstimationem habuerat mutata ut cæteris humanis rebus fit uocum fortuna aliud significare potuit. Quotidie. n. fieri uidemus: qđ Flaccus ait: perire multas renasci multas subinde uoces si uelit usus. Quem penes arbitrium ius est & norma loquendi. Nobis ut tam multa colligamus pro cõperto est Agrestem Staphylinũ & Daucũ græcis eãdem radicem ex multo tpe esse: & a latinis erraticam pastinacam uocari: & in hoc scriptore nõ damnandam eiusdẽ plantæ duplicem historiam. Factũ. n. id est uel ob diuersas uires & notas quas creteñsis & in Achaia nascens Daucus haberet ob quas hic a cõi Staphylino hac uoce separauit: uel in quam partem nos propensiores trahimur qm̃ Dauci uox antiquiore illa ætate priuatim inter siluestres Staphylinos aliquam indicans a posterioribus ob similitudinem ad totũ eorũ genus translata fuerit: pertinetque eo quod Plinius ait. Est & quartũ genus in eadem similitudine pastinacæ nascẽs quã nostri Gallicam uocant: græci uero Daucon. Ex his. n. ratiocinari licet Daucum similẽ pastinacæ erraticæ eẽ nõ eundem: & a Romanis nomine gentis distingui quẽadmodum in græcis a Staphylino agresti alio nomine distinguebatur. Hunc siue siluestrem Staphylinũ siue Daucon appellet aliquis hic κέρας. i. cornu uocari ait quod & græcorũ Lexica testanť: in quibus legiť σταφυλῖνος ἄγριος ὃν ἔνιοι κέρας καλοῦσι. Credimusq; nos quod paulo ante dictũ est a cornu forma & longitudine sic dictũ a græcis fuisse: potuit tñ & alia rõne sic uocari a fibrata & capillata radice quam habet. κέρας. n. ut testať Plutarchus in libello cui titulus est utrorũ in terrestribus. ſ. an aquatilibus maior prudentia sit: an

tiquis

tiquis græcis τρίχα.i.capillum significabat. Cuius significationis inditiũ est κείρασθαι uerbum qđ tondere est & κουρὰ nomen.i.tonsura: & qui apud Archilochum κειροπλάστης legebatur ὁ περὶ κόμην καλλωπιστής: idest qui in ornanda coma occupatur. Quæ sententia melior & probanda magis uidetur ob id quod statim sequitur. Sunt qui & comam Staphylinum agrestem ob eandem scilicet causam uocent.

DIOS. DE Omni Seseli: & primum de massiliensi. Cap. lyi.

SEseli Massiliense. Sunt qui Spagnon: qui Platycyminon.i.latum Cyminum uocent. Romani pariter græcis Seseli dicũt. Fœniculi folia habet caulem tamen crassiorem: & umbellam Anetho similem in qua semen est angulosum: longum: & in cibo acre. Radice lõga est & odorata. Calefaciũt radix & semen: bibunturq; utiliter contra uesicæ stillicidia: & in spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus. Prosunt strangulatu uuluæ concidentibus. Prosunt & comitialibus. Menses & fœtus ex utero ducunt. Faciunt ad steraneorum uitia omnia: & diutinis tussibus medentur. Adiuuat concoctiones potum cũ uino Massiliensis Seselis semen. Soluit tormina. Febribus quas græci Epialos dicunt utile est. Viatores contra frigora cum pipere & uino utiliter id bibũt. Datur ut partus adiuuet capris quadrupedibusq; aliis bibendum. Quod uero Aethiopicum dicunt & Aegyptii Cyonophricẽ appellant hederæ folia habet: minora tantum: oblongaq; ad periclymeni longitudinem accedentia. Grandis frutex est. Viticulas fere bicubitales habet: in quibus dodrantales ramuli sunt: & anethi figurá capitula. Semen densum tritici modo: nigrum: amarum: massiliensiq; acrius & odoratius. Quod postremo in Peloponneso nascitur cicutæ folia habet latiora tantũ crassioraq;: Caulem Massiliensi maiorem ferulæ figura: in cuius summo lata umbella ẽ: & in ea semen latius: odoratum & carnosius. Vires habet easdem. Nascitur asperis uliginosisq; locis & tumulis. Nascitur & in insulis.

INTERPRES.

a Seminis figura latum Cyminũ in græcis Massiliense Seseli aliqui ut uideť: appellauerunt. Ea uox in antiqs coȝ codicibus adhuc seruatur: nec nos eam neglexiuus dicẽte Plinio optimum Massiliense: lato enim grano & fuluo est. Mederi id febribus hic scriptor ait: quas græci Epialos dicunt: que proprium inter quotidianas genus & causam habent: & si posteriores aliqui epialos febriũ cũ tremore algores significare tantum crediderint. Nos ut tota res certius pateat ex græcoȝ medicis: Pauloq; Aegineta in primis rationem nominis mox genus & causam dicemus. Eius de nominis causa uerba hæc sunt. λέλεκται δὲ ἠπίαλος ἢ ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς ἁλός λέγω δὲ τῆς θαλάσσης ἠπίας μὲν φαινομένης: χαλεπῆς δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ὑπαρχούσης ἢ παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν. ὅπερ ἐστὶ θερμαίνειν. Quæ sic uertat aliquis. Dicta aũt Epialos febris est: aut per translationem a mari: quod a principio tranquillum difficillimum fit: aut quoniam blande & leniter calefacit. De origine uero & causa longius & in hæc uerba ab eodem libro secundo agitur. τὸ ὑαλῶδες φλέγμα ψυχρότατον ὂν παρ' ὅλα πάντως φλέγματος. εἴπερ ἄσηπτος ἔτι μένει ἐν ὅλῳ πλεονάσαν τῷ σώματι, τὸ ἀνεκθέρμαντον ἐργάζεται ῥῖγος ἄνευ πυρετοῦ, ἐπὶ γὰρ τῶν ἐν χυμοῖς ἀναπτομένων πυρετῶν ἡ σῆψις ὡς μάλιστα τὴν πυρετικὴν ἀνάπτει θερμασίαν. εἰ δὲ σαπείη δι' ὅλου μὲν ἑαυτοῦ σηπομένου, ὅπερ ἐστὶ σπάνιον διὰ τὴν ἄμετρον σῆψιν ἀμφημερινοῦ καὶ αἴτιον γίνεται. ἡμισαπὲς δὲ γινόμενον οὐδὲ ὅλας αὐτοῦ τῆς οὐσίας ὁμαλῶς, ἀλλά τινων μὲν μορίων σηπομένων τινῶν δὲ μενόντων ἀσήπτων τὸν ἠπίαλον ἐργάζεται πυρετόν. καθ' ὃν ἅμα ῥιγοῦσί τε καὶ πυρέττουσι τὰ μὲν ἄσηπτα μόρια τοῦ χυμοῦ δι' ὅλων ἐντεταμένα τῶν φλεβῶν καὶ κατὰ πᾶν τοῦ σώματος τὸ ῥῖγος ποιεῖ, τὰ δὲ σεσηπότα τὸν πυρετὸν ἀνάπτει. Quorũ sensus hic sic. Si uitrea pituita omnium aliarum pituitarum frigidissima nondum putrefacta toto abundauerit corpore inexpugnabiles & qui calore nullo euinci possint sine febre cum tremore algores facit. In febribus enim quæ in humoribus accenduntur: putrefactio maxime caliditatem febrium accendit. Quod si tota pituita hæc putruerit (quod tamen raro fit) ob imẽsam putrefactionẽ quotidianę febris cã est. Cũ uero nõ tota æqualiter sed dimidiũ eius: aut aliquæ partes putruerint: aliquot uero nõ putruerint Epialũ febrẽ hãc facit: in qua simul cũ algore tremor & febris caliditas est. Quæ enim partes humoris eius non putruerunt oibus uenis aut reliquo corpori com-

ἠπίαλος πυρετός
Epialus febris

mixtæ & sparsæ cum tremore algores faciunt: Quæ uero putruerunt febrē accēdūt. Et hoc febris genus Epialon medici tm̄ uocauerunt. Posteriores & qbus non fuit præcipuū medicinæ studium febrium frigora intellexisse hac uoce plerunq; uidentur. Est illud in extremo Massiliensis seselis capite cogitandum an legendum in hoc scriptore sit καὶ πρὸς τοὺς ἐν ὁδοῖς κρυμούς: quod est itinere frigora &c. & a nobis uersum est: Viatores contra frigora &c. an potius πρὸς τοὺς ἐν περιόδοις κρυμούς. i. circularium febrium frigora. περίοδος. n. græcis ut Galenus libro diffinitionum suarum docuit certum est incrementi & decessionis in morbo tempus: priuatimq; ea uoce græcorum medicina in tertianis: quartanis: aliisq; huiuscemodi usa est. κρυμούς aūt frigora: & κρυμώδεις πυρετούς. i. febres (si sic licet dicere) frigidas Galenus eodem libro descripsit: quæ mixtam cum tremore algoribus caliditatem habent: ut dixerit Dios. Epialis mederi seseli Massiliense & in genere febriū κρυμώδεσιν. i. his quæ algoribus illis mixtam habent caliditatem: in quam partem inclinat nobis animus. Nihil tamen in cōi oium lectione mutauimus: frigoribusq; in itinere pdesse diximus. Barbarus id ad niuem tm̄ contraxit dicens: per niuem ituris bibere id cum uino & pipere pcipiunt: quasi pruina: glacies: uenti: gelicidiaq; alia non pariter; ac nix in itinere homini noceāt. Nec eadem omnium in nocendo uis & ratio sit. Quin etiam in græcis κρυμός nō magis niuem q̄ glaciem aliaq; huiuscemodi & ex his factum frigus significat.

περίοδος ἐν πυρετοῖς κρυμώδεις πυρετοί κρυμοί

DIOS. DE Tordylo. i. Cretico Seseli. Cap. lvii.

Ordylon. Sunt qui Tordyliū: qui Creticum seseli uocent. Romani pariter græcis Tordylen dicunt. Nascitur in Amano Ciliciæ monte breuis & fruticosa herba: paruo in orbem circūacto: duplici: & clypeolis similis semine modice acri: & aromatum mō odorato. Bibitur contra urinæ angustias. Ducē dis mensibus prodest. Sanat cum urinæ malo aliquo renum dolores potus in passo decem diebus trium obolorum pondere ex caule: semineq; adhuc uiridi expssus succus. Efficax etiam & radix: adiuuatq; pectoris uitiorum excreationes in eclegmate cum melle.

INTERPRES.

On habet certum in antiqua medicina Tordylon hoc nomen: nec certam penitus historiā: aliter aliis id appellantibus & de eo tradentibus. Plinius non satis cognouisse rem uidetur diuersas ante se scriptorum sententias tantum referens. Paulus Aegyneta in. vi. Gordilō nō Tordylon uocat facili tm̄ & lubrico in una tantum littera ad uitium lapsu: quo loco easdē huic scriptori uires illi adscribit: Alii fœminino genere Tordylem uocauerunt: alii seselis semen hoc noie censeri uoluerunt: alii sui generis herbam græciæ & Italiæ peregrinam: ideoq; parum notam. Nec nos quod pro ea dicamus aliud habemus q̄ seselis genus esse credere nos: ex quo hic statim ab omni seseli eam descripsit; propriumq; & priuatim ab illis aliud a gente in qua nasceretur nomen sibi inuenisse. Fecit rei incertitudo hæc ēt ut in fine capitis ab aliquo qui deprehendisse Tordylon se crederet: accreuerint aliqua quæ in impresso & plerisq; aliis leguntur ab aliis interpretibus continuata sermonis serie reddita Nos ea reliquimus indigno huic scriptori uerborum ductu tractata & in uetustissimis græcis latinisq; nusquam inuenta.

DIOS. DE Sisone qui & Sinnus dicitur. Cap. lviii.

Isona. Sunt qui Sinnon uocent. Romani pariter græcis Sinnona dicunt. Exiguum semen in Syria nascens Sison est: apio simile: oblongum: nigro colore: & feruidæ in gustu naturæ. Bibitur ad lienem: urinæ angustias: & suppressos menses. Vtuntur eo incolæ ad condimenta cum elixa cucurbita ex aceto sumentes. Habet in cacuminibus exigua ueluti grana.

INTERPRES.

Ognouit Hippocrates Sinnon Sic. n. eum appellat: cognouit & Paulus Aegineta qui calidū & subamarum esse testatus est: ideoq; concoctiones adiuuare: menses pellere: & interanea quæ græci σπλάγχνα dicunt laxare. Latini scriptores quod hactenus legerim aut meminerim: nihil de eo egerunt. Hic etiā exiguum semen in Syria nasci dicens importune relicta herba historiam eius incœpit. Fuisse rē & usum eius satis Hippocrates: Paulus: græciq; omnes & latini huius scriptoris codices testanť. Quod nos remorať & suspendit capitis & historiæ tm̄ a semine principium est. Oportebat enim a planta descriptionem incipere: nisi forte in re tunc nota satis hic fore credidit ex eo quod in usu erat totam indicasse plantam. Fuerunt ex posterioribus aliq qui quo-

niam Apio simile hic esse dicat siluestre Petroselinon esse dixerint: quod parum uerisimile est: cũ hic in Syria tm̃ nasci testetur.

DIOS. DE Aniso. Cap. lix.

Nisum. Romani pariter græcis Anisum dicunt. Nascitur notũ oĩbus Ani
a sum. Probať quod recens: incremento suo integrũ & speciosum: egregio efficaciq; odore: nec furfurosum est. Primã ex gẽtibus bonitatis æstimatio nẽ habet creticũ: mox Aegyptiũ. Calefaciẽdi siccãdiq; in uniuersum uires hebet oẽ Anisum. Oris halitũ cõmẽdat. Sõno dolorẽ leuat. Vrinã cit: & hærẽtia disiicit. Bibitur utiliter in subeũtibus cutẽ aquis: arcetq; sitim. Cõtra oĩa quæ ictu morsu ue uenenũ relinquunt accomodatũ est. Inflationibus cõfert. Aluũ & fœminaꝝ albas fluctiones sistit. Lac prirat: & uenerẽ stimulat. Suffitu capitis dolores naribus haustũ sedat. Quin ẽt aurũ rupta concisum & cũ rosaceo instillatum sanat.

INTERPRES.

Oaluerat importuna sed facile cognoscenda insitione cũ Aniso totus: de quo superiore ca
c pite priuatim a Dios. & a nobis dictũ fuerat Sison: nihilq; nõ in utroq; pariter legebať. Nos qm̃ misceri simul in medicæ materiæ disciplina diuersa nõ põt: & si iprudenter ab aliquo mixta fuerint ab his q eã tractant secerni debent. Nõ paꝝ in instaurando hoc capite laborauimus: tam uarie in antiquis græcis legebať. Aliis hoc illud ue in fronte: aliis in extremo calce cõstituentibus: Secutiq; in hoc officii genere meliores & ꝓbatiores codices fumus: nihil quod nõ in pluribꝰ saltem legereť adiicientes auferentes ue aut mutantes: præterq̃ id totũ quod ex superiore Sisonis capite ad Anisum transierat. Quãtumq; id fit: poterũt ex alioꝝ editionibus uolẽtes cognoscere. Notũ oĩbus Anisum est: cuius in usu semẽ solum fit: eamq; ob cãm a nobis relinquendum.

DIOS. DE Caro. Cap. lx.

Aron. Romani Caron uel careum dicũt. Exiguũ notũq; oĩbus semen est.
c Calefacit: urinam cit: stomacho accomodatũ & in cibo gratum est. Cõcoctiones adiuuat. Vtiliter antidotis & oxyporis miscet. Aniso ꝓportiõe respondet. Radix elixa pastinacæ mo do edendo est.

INTERPRES.

Edicinam pluribus subinde remediis instruens hic scriptor Cari semen ꝑcipue cõmenda
m uit. Atheneus cõtra ganeã ciboſq; Dipnosophistas illos suos nono sui operis cõmentario docens radicẽ celebrauit Maiorẽ pastinacã appellans uulgari hac & quotidiana meliorẽ. Idẽ Paulus Aegineta libro primo capite de radicibus quæ edẽdo sunt tres has ueluti congeneres his uerbis coniunxit. ςαφυλίνου δὲ καὶ δαύκου καὶ κάρου αἱ μὲν ῥίζαι ὀλιγοτροφώτεραι τῶν γογγυλίδων εἰσί· θερμαὶ δὲ καὶ ἀρωματίζουσαι σαφῶς καὶ οὐρητικαί &c. Quod ẽ. Pastinacæ uero: agrestis pastinacæ itidem: & Cari radices minus q̃ rapa nutriũt: calent tñ odorataq; sunt: & manifeste urinã ciẽt. Ex quibus rõcinari & colligere licet: aut pastinacis cõgener aut illis nõ dissimile Carõ hoc eẽ. Nihil de eo nos ultra monemus: non paruifaciẽdũ tñ est duobus illis græcæ rei antiqs auctoribus genus & radicis cũ figura usum inuenisse. Erit. n. posthac forte aliqs qui exigua hac ueluti luce sibi porrecta Cari certiorẽ docere alios in scriptore hoc poterit historiã. Inter radices. n. q̃ edendo sunt: & pastinacæ cõgener aut simile saltẽ ẽ: pegrinũ forte Italiæ aliis locis copiosum & frequẽs. Ex his. n. q̃ de eo docet Paulus Aegineta uulgarẽ & quotidiani usus radicẽ fuisse ꝓ comperto habendum est.

DIOS. DE Anetho. Cap. lxi.

Nethon. Sunt qui Polgidon: q Anicetũ uocẽt. Aegyptii Arachu: Aphri
a Scyrria: Daci Polpũ: Magi Cynocephali geniturã: siue Cynocophali capillũ aut Mercurii geniturã. Romani Anethũ pariter græcis dicũt. Prouocat lac siccati Anethi comæ & seminis decoctũ. Tormina & inflationes finit. Aluũ neq; ex alto surgentes uomitiones sistit. Vrinã cit: singultus lenit. Oculoꝝ claritati officit: & geniturã extinguit continue potum. Fouentur decocto eius insidẽtes utiliter fœminæ. Tollit condylomata illitus cremati seminis Anethi cinis.

INTERPRES.

Væ Aniso Sisonem pauloante miscuerat aut librarioꝝ incuria:aut medicoꝝ aliquoꝝ impe
g ritia eadem Anetho totum Caron superiore capite tractatum in aliquibus melioribus græcis inseruit:iisdemq; uerbis cões utriq; easdem uires fecit. Notum oĩbus anethum dicens: ur inã ciere: stomacho accomodatum eẽ:ori gratum:cõcoctiones adiuuare:antidotis oxyporis additum:Aniso ꝓportione respondere:elixamq; radicem eius ueluti pastinacæ edendo eẽ. Quæ oĩa Cari sunt:& anetho congruere nequeũt.Neq;.n.Anethi radix pastinacæ modo in cibos uenit.Et ex uiribus illis aliis:sunt etiam quæ Anetho parum conueniant.Ea omnia nos ex Anetho expũximus aliena:& male in hoc caput recæpta.Fecimusq; id cõfidentius contra alterius interpretis iudicium qui in editione sua codices illos secutus ea seruauit. Antiqſſimoꝝ græcoꝝ & latinorum ope adiuti in qbus nihil huiuscemodi legitur:mox monente rei necessitate ; quæ diuersa duo simul misceri non patiebatur. Vtq; importune & turpiter aliena illa in hoc caput irrepserant. Sic etiam legitima & ꝓpria illa aliqua periisse suspicamur.Neq; enim uerisimile est quæ alii omnes præter numerata in hoc capite Anetho in uiribus tribuerunt ab hoc scriptore relicta:aut ei incognita fuisse.Siqdem Plinius ait ciendi fructus præcipuam illi uim esse:cuius rei hic nusq̃ meminit nisi forte cum decreuit finire Anethum inflationes cõi ea inflationis uoce complexus hoc fuerit.Idem Epiphoris radices illini ex aqua & uino:quod in hoc scriptore non legitur.Cruditates itidẽ sanare:nisi forte quos hic ait ἐπιπολαίους ἐμέτους.i.in superficie & ex summo stomacho surgẽtes uomitiones eo ꝑtinent. Et ne ex Plinio plura colligamus cinerẽ eius uuam in faucibus lævare:quoꝝ nihil in hoc scriptore palam legit.Paulus Aegineta itidem ὑπνωτικὸν pluribus locis.i.somnificum Anethum eẽ dixit: Presertimq; in.yi quo loco maturare ẽt dixit crudos tumores:& humentibus ulceribus utiliter illini:Virideq; qm̃ humidius sit minus calidum & minus maturare.Et si obseruationẽ hãc docuisse hic uideatur cum iussit siccati anethi comæ & seminis decocto utendum esse.Idem ꝑterea Paulus.ii.uolumine capite de uigilia ad cõciliandũ somnum anethino oleo ex uirib᷒ herbæ uti iussit. Poterant his multa alia addi:sed satis fore hæc credimus ut intelligant legentes non carere ratione suspitionem nostram:desiderariq; iuste in hoc scriptore quæ alii tam apte docuerint.Anicetũ uocari hic Anethum ait cõi oĩbus aliis:quæ cibi appetentiam faciunt appellatione.Sic.n.græci ea dixerunt.Hoc ipsum anethum nisi corrupta in eo uox sit Paulus Aegineta in yi. Anemion uocari ait. ἄνηθον τὸ καὶ ἀνέμιον .i.anethum quod & anemion &c.Inter cæteras uires anetho oẽs tribuerũt ut genituram extinguat:uocatq; hic γονήν:Plinius genituram uertit non in anetho hoc tm̃ sed in plurib᷒ aliis quæ eadem potestate sunt.Pro quo libet addere hoc loco:quod Galenus libro diffinitionum suaꝝ docuit quõ γόνος qui idem τῇ γονῇ est genitura hæc.s.ἀπὸ τοῦ σπέρματος.i a semine differat. Quod & si non satis certũ nobis in eo scriptore sit(nescimus.n in eo quem Galeni diffinitionumq eius codicem habemus q̃ integer is locus & incorruptus legatur)qualecũq; tm̃ est a nobis dicet. Verba eius ad hãc rem ea sunt.διαφέρει σπέρμα γόνου ὅτι σπέρμα μέν ἐστι τὸ ἐν τοῖς σπερματικοῖς πόροις ὄν.Et hactenus ille ut græci dicunt ἀφοριστικῶς enunciauit.Significatq; eo differre semen a genitura q semen est in seminariis meatibus adhuc existens.Decretoq; hoc genituram reliquit in eo qd' aut nondum in meatus hos transierit:aut quod iam excretum fuerit.Sed probandum prius illud magis est.Adiecit mox idem Galenus antedictis dicere & appellare semẽ aliquos quod iam excremẽtum est:& ex Asclepiadis sententia semen in his etiam dici qui per ætatẽ nondũ generare possunt. Genituram uero semen nondũ cõcoctũ.Quæ omnia ut pauloante diximus nõ satis certa i eo scriptore sunt.Qualia tm̃ nos legimus ea legentibus tradimus ut ex his saltẽ sciant legentes fuisse quõdam inter semen & genituram discrimen:ratiocinariq; ingeniosiores possint ex ui potestateq; remediorum & rei necessitate quo tempore:quo ue loco seruatum alterutro nomine dicendum in homine sit:quod ad hominis generationem excernendum aliquando fuerit.

anicetum

γόνος γονή σπέρμα

Σπέρμα à genitura:

DIOS. DE Cymino satiuo. Cap. lxii.

Yminon Romani pariter græcis Cyminũ dicũt.Ori gratũ suaueq; cyminum est:& in eo Aethiopicũ magis: quod Hippocrates regiũ appellauit.
c Secũdæ bonitatis laudẽ habet Aegyptium;tum reliquum omne. Nascit̃ i Galatia Asiæ;Cilicia & Terentia;pluribusq; aliis locis. Calefaciendi siccãdiq; uires habet.Contra tormina;inflationesq; decoctũ cũ oleo clystere utiliter infundit̃.Cũ hordeacea farina hydrelæo macerata pari utilitate foris ẽt emplastri mõ imponitur. Datur in spiritus difficultate nõ nisi recta ceruice spirantibus cũ posca : & cõtra uenenatoꝝ morsus cũ uino.Testium inflãmationibus cum passa uua & fabę lomento aut cera impositũ opitulat̃.Sistit fœminaꝝ fluctiones & ex naribus ꝓfluuia sanguinis tritũ & ex aceto inditum.Potũ idẽ inunctum ue corpori pallorẽ inducit.

INTERPRES.

m Eliorescere fœliciusq; puenire Cyminum lib. viii. de plantaꝶ historia testatus Theophrastus est: Si in serendo maledicant imprecenturq; illi mala qui id serunt: nec minus gaudere maledictis his & imprecationibus q̃ laudibus & blanditiis in spem honoris erigant hoies: Verba eius sunt nequis forte id demiret. ἴδιον δὲ καὶ ὃ λέγουσι κατὰ τούτου· φασὶ γὰρ δεῖν καταρωμένους καὶ βλασφημοῦντας σπείρειν, εἰ μέλλει καλὸν ἔσεσθαι καὶ πολύ. Rusticæ uanitatis id est: qualia rudi seculo inuenta multa in agris adhuc seruant. Notum oibus Cyminum est: nec nos in historia eius medicina ue habemus: quod legentes moneamus. Illud tm̃ significamus mutasse nos loliaceã farinam quã alii & ex cõi lectione reddiderunt in fabæ lomentum: quo loco hic ait testium inflammationibus cum passa uua &c Ex meliorꝶ græcorꝶ codicum fide in quibus non legitur σὺν σταφίδι καὶ αἰρίνῳ ἀλεύρῳ: quod est cũ passa uua & loliacea farina: sed σὺν ἐρεγμίνῳ ἀλεύρῳ. i. fabacea & fabaꝶ lomento. Id enim ἔρεγμον græcis est: eoq; libentius id fecimus quo & Serapion fabæ farinam uertit. Et qui mihi est antiquissimus latinus Diosc cum fabæ polline habet Ex quibus ueluti ad eandem rem concordibus testibus sine periculo fieri id posse uisum est. Oportet enim ueram & antiquam fuisse lectionem quæ tam multis pariter indicet. Suspicamur eodem hoc loco præterea quod est cum passa uua: fabæ lomento: aut cera: quod. s. hic ait ἢ κηρωτῇ: quod aut cera significat nõ disiunctiue sed copulatiue legi cum aliis illis oportere. Neq; ἢ quod est uel: sed καὶ quod est & legendũ esse. Multis enim locis in toto hoc opere hic error est: & ratio rei necessitasq; exigere uidet ut ex Cymino: uua passa: fabæ lomento & cera emplastrus fiat: quæ testium inflamatiõibus imposita medeatur. Verũtamen qm̃ in cunctis eodem modo id legitur nihil mutatum a nobis est.

DIOS. DE Siluestri Cymino. Cap. lxiii.

c Yminion agrion. Romani Siluestre cyminum dicũt. Plurimũ & efficacissimum nascitur siluestre cyminũ in Lycia; Galatia Asiæ: & Hispaniæ Carthagine. Exiguus frutex est Caule dodrantali: gracili: & in eo quaternis q̃nis uẽ foliolis gingidii modo serratis. Habet præterea in summo caule quina sena ue capitula: rotunda: mollia: in quibus glumosum semen est. Maiore in gustu acrimonia q̃ satiuum siluestre Cyminũ est. Nascitur in collibus. Bibiturq; contra tormina & inflationes semen cum aqua. Finit idem cũ aceto potum singultus. Bibitur præterea cum uino contra omnia quæ ictu aut morsu uenenũ relinquunt: & humentem stomachum. Cõmanducatum idem moxq; cũ melle & passa uua illitum sugillata delet. Testium inflãmatiõibus cum iisdem emplastri modo impositum medet. Est & alterum siluestris cymini genus satiuo simile: quod ex singulis floribꝰ corniculatas siliquas sublimes profert: in quibus nigellæ simile semen est. Potum hoc contra serpentium morsus efficacissimum est. Quin etiam uessicæ stillicidio: calculis: & sanguinis concretos grumos cum urina reddentibus succurrit. Superbibendum tamẽ his est elixum Apii semen.

INTERPRES.

l Egenda quo nos diximus modo loca in quibus siluestre cyminum nasci Diosc. ait: Nõ ut alter e nouissimis huius scriptoris interp̃tibus uertit in Galatiæ Asia. Neq; n. Asia in Galatia est: nec magis dici id potest q̃ si in parte totum aliquis constituat: & numeret. Se ipsam satis indicat: & in antiqua Geographia: terrarumq; & orbis censu nihil certius. Siquidem ut Stephanus Byzantius in cõmentario de urbibus & populis ait Galatas ad meridiem Paphlagonibus finitimos sic dictos quondam fuisse: q Celtæ ad Septentrionẽ habitantes: quos proprie Galatas dicunt diu iactati regionẽ eam occupauerunt: Seruatoq; gentis suæ noĩe Galatæ in Asia dicti sunt: quemadmodũ Celtæ illi qui a nostris Galli dicuntur in antiqs historiis semp Galatæ ad Alpes ad septentriõem: ad Rhodanum: nam hoc in Gallia flumen præcipue græci nouerant appellati fuerũt. Fuitq; antiquis scriptoribus semper hic mos ut Galatas nominantes nequis in æquiuoca gentis appellatione hæreret: quã illi incolerent regionem addere Asiæ Galatas aut ad Alpes Galatas dicentibus. Quod sæpe hactenus in his & aliis gentibus fecit: & hoc loco etiam hic scriptor non in Asia Galatiæ sed in Galatia Asiæ nasci siluestre hoc Cyminum dicens: ne ex Gallia celtisq; sed ex Asia peteretur. Quale autem in eo nos glumosum semen ἀχυρῶδες scilicet dixerimus satis nouisse poterunt: qui ex rei rusticæ scriptoribus nouerunt: quas frugum in spicis glumas illi appellant. Illis enĩ simile est sine pondere & soliditate. Medetur cyminum ut ex hoc scriptore patet pluribus: nec iis qdem leuibus in homine malis: sed quod nũc certius ostẽdere decreuimus testium inflãmationi-

Audi plura de Galatis.

bus. Quæ in qua parte fiant: satis & per se patet: quo aūt a factis i Scroto cōiuncta testibus parte differant ex antiquo⁊ græcæ gentis medico⁊ decretis nouisse inutile non fuerit presertim dicente in anatome sua Galeno. Δίδυμοι δὲ καὶ ὄρχεις ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν ὀνομάζονται. Quod est testes autē foris & intus appellantur: Cum tñ pauloante dixisset. Scrotū quod ille oscheon uocat foris ambiētem & claudentem testes pelliculā nominari. Prius tñ ex eodē Galeno Cōem inflāmationis quam græci Phlegmonem dicūt diffinitionē ostēdemus. Quæ huiuscemodi est Inflāmatio tumor cum rubore & soliditate est: dolores calentesq; dolo⁊ pulsus: quales in uenis sentiuntur afferens: ex eo phlegmone dicta: q̄ uideatur inflāmari locus. Et hæc qdem Galenus. Alii breuius nec ultra quieq̄ dixerunt q̄ tumorem cū dolore esse tactui non cedentem rubentemq; sine febre. Nec aliud ut uidetur græco⁊ medicis phlegmone est q̄ calens omnis cū dolore & inflāmatione tumor. Latini Pliniusq; presertim totū hoc genus ut sunt multæ eius notæ & euentus nunc inflāmationes: nūc ardores: aliqñ collectiones: nōnunq̄ tumores. Sæpe ēt quæ coierunt: uocant. Nō ob aliam cām q̄ ut Celsus lib. iii. docuit: qm̄ inflāmationis notæ quatuor plerunq; sunt. Rubor: tumor: calor: & dolor. Cōmuniterq; accæpta inflāmatio oīs huiuscemodi est Differt deinde locis & partibus in quas se isinuarit: habetq; tunc priuatim & ad eam partem cōtractam diffinitionem suā: qualis testiū hoc loco ē. Quæ qm̄ fallere pōt & p facta in scroto credi ob eā quā pauloante diximus ex Galeno cām foris & intus testes noiari dicente breuiter utriusq; notas numerabimus. Quæ auctoribus aliis græco⁊ medicis hæ sunt. Factā in scroto inflāmationem cognosci dolore illi dixerūt: q si leui cōtactu manus grādis excitabitur: sentieturq; partis eius feruor & durities i scroto factā inflāmationem indicabit: Sin contra nullus ex leui tactu sentietur dolor: sed in pactis ualidi⁹ tñ digitis dolor aderit: ruborq; & durities nulla in supficie: sed altius impressis digitis durities tñ sentietur in testibus inflāmationem factam scire oportet: & hæc uete⁊ discrimina & notæ utriusq; inflāmationis obseruatæ ab antiquioribus medicis fuerunt. Quæ longius ex eo⁊ decretis repetitæ a nobis fuerunt: ut illis etiam auctoribus nouissent: quales huic scriptori testium inflāmationes essent.

Inflāmatio φλεγμονή.

Notæ inflāmationis

Inflāmatio scroti inflāmatio testium

DIOS. DE Ammi. Cap. lxiiii.

Ammi. Romani pariter græcis Ammi dicunt. Iidem Alexandrinum Ammi aliqñ uocant. Quidā Aethiopicum: quidam regium Cyminum noiant. Sunt ꝑterea qui alterius naturæ Aethiopicum Cyminum & alterius esse Ammi testentur. Exiguū semen Ammi est omnibus notum multo exilius q̄ Cyminum: origani sapore. Probatur quod purū nec sufurosum est. Calefacit hoc ēt: serui dæ naturæ est & siccat. Bibitur cum uino contra tormina: angustias urinæ: uenena to⁊ morsus. Menses idem trahit. Miscetur & his quæ a desquamādo græci ecdoria cantharidibus facta appellant ut urinæ difficultatibus: quæ ex illo⁊ usu superaccedunt aduersetur. Sugillata emplastri modo impositū cū melle emendat. Mutat hoc etiam potum inunctum ue cutis colorem & pallorem facit. Suffitu præter hæc muliebres locos purgat cum passa uua aut resina incensum.

INTERPRES.

Peregrinum semper græciæ & Italiæ fuit: siue sui generis herba & semēn: siue Cymino cōgener Ammi sit: meliusq; & efficacius in Aegypto nascaẗ. Eamq; ob cām usa eo antiqua medicina est aliunde inuecto. Fuit in Aegypto quondā domesticus Ammeos huius & quotidianus usus: panibus enim cōpinsebāt & alimētis miscebāt. Calefacere siccareq; in tertio ordine ueteres græci id dixerunt: maioreq; in extenuando ui q̄ Cyminum esse. Quæ aūt a principio statim leguntur uocare quosdā hoc Aethiopicū & regium Cyminum ex alto⁊ opiniōe nō huius scriptoris decreto intelligenda sunt Neq;.n. ipse id ꝓbat: sed a qbusdam sic uocari tñ testaẗ Siqdē Aethiopici & regii uoces bonitatis a gente in Cymino notæ sunt nō gene⁊ diuersitates. Credimus nō ꝓcul a capitis huius fine satis aperte dixisse quod ad ἐκδόρια græco⁊ pertinet: qua uoce illi medicamenta ea oīa indicauerunt: quæ cutis cōtinuitatem soluunt: urendiq; ui & potestate cutis eius aliquā partem auferūt. Indicatq; id ea uox quæ a uerbo ἐκδέρεσθαι facta: qd est in arboribus decorticare deglubere ue: In animalibus aūt: ut sic loquamur: excoriare significat qd' exulceratā cutē auferre est. Ea multifariā adhuc fiunt: possuntq; id inter cætera cātharides: quibus si ad hāc necessitatem aliquis utatur: qm̄ est illis cū reliquo maleficio uis urinæ difficultates: angustiasq; facere: ut hic in sexto docebit poterit ut emendetur malefica cantharidum uis ad urinæ angustias miscere medicamentis illis Ammi hoc: quod contraria ui quantum cantharides adstrinxerint tantum caliditate sua laxet. Id Barbarus angoste nimis uertit dicens emendaturis ita cruciatum eum q uessicam urinasq; stringit. Nos sententiam uerbaq; Dios. & rem ipsam secuti qua legitur forma reddidimus.

ἐκδόρια ecdoria

DIOS. DE Coriandro. Cap. lxv.

Orion: sunt qui Coriannon uocent: Aegyptii Ochion: Aphri Goed. Romani Coriandrū dicunt. Notum uulgo coriandrum est. Refrigerādi uires c habet: ideoq; cum pane polenta ue illitum sacris ignibus: & ulceribus quę serpūt: medet. Sanat cū melle itidem passaq; uua Epinyctidas. Testium inflammationes & carbunculos. Cum lomento fabæ strumas discutit & panos: lumbricos pellit seminis Coriandri paulum cum passo sumptum. Semen auget: maiore tñ copia sumptum mentem non leui periculo tentat. Ea ꝓpter copiosiorem continuūq; eius usum cauere oportet. Succo eius cum cerussa aut argenti spuma additis aceto & rosaceo feruentes in summa cute inflāmationes utiliter inunguntur,

INTERPRES.

Rediderunt Coriandro aliq in græcis nomē fecisse Cimices quos folia eius & caules olent. c Et qm̄ insectum id græci Corin uocēt: ideo olentē eos plantam Corion noiauerint. Sūt cōtra qui ꝙ Corian nō græci frequentius q̄ Corion Coriandrū uocent non a Cimicibus: sed quasi Coriambion i hebetantem oculoꝝ pupulas dictum fuisse uelint. κόρην enim oculi pupulam & ἀμβλύνειν hebetare iidem græci dicunt. Quod q̄ uerū sit peritiores intelligent. Ab hoc.n. nihil quod ad oculos pertineat priuatim in Coriandro decernitur. Omnium eius appellationū prior illa in hoc & aliis medicinæ scriptoribus frequentior est. Alteram illam in cōiore sermōis usu fuisse indicat in equitibus suis Aristophanes. Quocunq; aūt noie uocetur nota oibus planta est: semenq; præcipue: ideoq; nō ultra a nobis tractanda. Numerat ab hoc ipso scriptore. vi. uolumine inter uenena: odoreq; præsertim deprehendi: qui similis uiuenti Coriandro toto corpore sentiat. Meminit & Nicander in Alexipharmacis suis: quo loco interpres eius siluestri Coriandro ueneni maleficiū inesse ait: quod ab eo describitur latioribus longioribusq; foliis: multis adnatis & numerosa radice copiosoq; flore. Quod nescio an uerū sit testante Plinio. xx. uolumine eiusdem numeri capite non inueniri inter siluestria Coriandrum. De eo iteꝝ in vi. agendum nobis erit. Interim non pigebit de strumis iteꝝ agere: & iis quæ in Asphodelo dicta iampridem de eis sunt ex Galeno diffinitionē eorum addere quæ breuis & huiuscemodi est Chæras: Sic enim quam latini strumam dicunt græci appellant. Sicca & quæ difficillime discutitur Caro est. Fiunt strumæ ex in pluribus ut tunc dictū est partibus: sed plerunq; in collo: eiusq; anteriore aliqn̄: posteriore aliqn̄ parte: nonnunq̄ ex altero: Sæpe ex utroq; eius latere: nec una tm̄ sed altera: plures ue singulæq; priuatim propriis tunicullis non aliter q̄ in abscessuū genere stearomata & atheromata suis inuolucris seorsum continētur. Eas nunc a Scrophis: quæ græcis sues sunt gentes aliquot Scrophas & scrophulas uocant Pollux in secūdo Onomastici sui in mesenterio fieri etiam dixit. Quod addere placuit ut eaꝝ spēs & rō certior legentibus esset. Illic enim conspicue & certius uidentur. Strumas has etiam in iumentis Absyrtus in ueterinaria medicina glandulas uocari ait. Romana tñ ea uox est: cōmertio & maiestate eius gentis a græcis scriptoribus recæpta. Quæ tñ ipsa ab antiquiore Romana uoce fluxit Glandia eni latini græcoꝝ adenes uocauerunt. Quid aūt glandia sint præter Plautum certissime oīum Plinius docuit primum. xvi. uolumine capite. xxxix. Quo loco de materia arboꝝ quarundam agēs. Quibusdam ait rectas a natura uenas & pectines datos esse: ideoq; facillime findi Aliis tortam & nodis concisam materiā Quibusdā inesse ēt tubera sicut sunt in carne glandia: iisq; nec uenam nec pulpā esse quodam callo carnis in se conuoluto. Pauloq; post xvii. uolumine capite. vl. cum de generibus terræ agens inquit. Est aūt quidam terræ adeps ac uelut glandia in corporibus ibi densante se pinguitudinis nucleo. Idem postremo certius adhuc. viii. uolumine capite qnquagesimo in suū historia & natura dicens: Neq; ex alio animali numerosior materia ganeæ. Quinquaginta ꝓpe sapores: cum cæteris singuli. Hinc Censoriarum legum paginæ: interdictaq; cœnis abdomina glandia: testiculi &c. Ex iis ut uidet ratiocinari facile est Plinio in corporibus animantium: præsertimq; suū & accæpta ab iis similitudine in aliis glandia esse concretam & in seipsam conuolutam dulcioremq; q̄ in reliquo corpore carnem: significariq; ea uoce a Plauto & aliis græcoꝝ adenas: qui qm̄ suauius in cibis & obsoniis sapiunt: ideo censoriis legibus quondā excæpti fuerant Diximus de iis etiam in paliuro primo uolumine: sed hic copiosius: & ea quæ tūc festinātibus nobis dici nō potuerūt.

Chœrades χοιράδες

Glandia

Adenes

DIOS. DE Maiore Hieracio. i. lactuca erratica. Cap. lxvi.

Ieracion maius sunt qui Sonchitem. Romani Lactucā erraticam: Aphri h Theleas uocant. Aspero: rubente: spinoso & concauo caule est maius Hieracium. Folia habet per interualla: raris diuisuris per ambitum scissa: Betæ

Gal. aliqu coriandri calm ... Diosc.
... coriandri nomen
coriambion. i. ... pupulas ... hebetans

ſimilia. In oblongis capitulis flores luteos pfert. Refrigerandi uires Hieraciū hēt: & leniter adſtringit. Ideoq; æſtuanti ſtomacho & inflammationibus utiliter empla ſtri modo imponitur. Succus in ſorbitione ſtomachi eroſiones lenit. Succurrit po ſtremo ſcorpionū ictibus herba ipſa cum radice emplaſtri modo impoſita.

DIOS. DE Minore Hieracio. i. Erratica lactuca. Cap. lxyii.

b Ieracion minus. Sunt qui & hanc Sonchitem dicunt: quidam Agreſte In tybū: quidā ſitheſſade. Romani minorē lactucā erraticā uocant. Folia ha bet & hæc per interualla diuiſuris per ambitū inciſa. Coliculos ex ſe mittit uirides & teneros: in quibus flores lutei ſunt circulum deſcribentes. Vires habet antedictæ eaſdem.

INTERPRES.

a Ccipitres quos græci Hieracas dicunt Hieracio quondam nomen fecerunt: ſcalpētes eam ſi Plinio credimus; ſuccoq; oculos tingentes: ut eo℞ obſcuritatē cū ſibi obrepſiſſe eam ſen ſerunt: diſcutiant. Apuleius quod fabuloſum uideaṫ his addidit Aquilam in altum alis ſe tollentem: ut re℞ naturam certius contempleṫ lactucæ ſiluaticæ (Hieraciū hanc intelligens) folia euellere: ſuccoq; ſibi oculos tingētē optatā eo℞ claritatē acqrere. Sed quodcūq; id ſit ab his auibus græci Hieraciū dixerunt. Sæpe enim a brutis naturæ neceſſitate impulſis ignotum aliqd nobis fit. In quo eo℞ ſenſus ignari hoīes quod uero ſimilius: non quod ue℞ ſit cōminiſcunṫ: quemadmodū longius in utroq; Echino dictum ſecundo uolumine a nobis eſt. In lactuca℞ ſponte naſcentiū cenſu ab omnibus ꝑpter ſimilitudinem Hieracion hoc numeraṫ. Plinius. xx. libro capite. yii. ultimā hāc in eo genere deſcribit foliis rotundis & breuibus. Apuleius in agreſti lactuca hieraciſcon uocari di cens meminit eius. Hic lactucam erraticam dici a quibuſdam tradit: quæ uox & appellatio: qm̄ in ſcriptore hoc perierat ex melioribus græcis a nobis inſtaurata eſt. Non meminit eius in medicæ ma teriæ cenſu Paulus Aegineta: credimus ꝗ nullas hanc forte intelligeret diuerſas ab agreſti lactuca uires hr̄e. Multa ſiquidē in lactuca℞ cēſum & nomen uenerunt: Tithymallus: quæ ab aliquibus ca prina: ab aliqbus marina lactuca dicta eſt: Vtraq; iſatis quā glaſtū ſiue luteā uocari diximus: Hie racia poſtremo hæc. Omniū eadē rō & cā fuit: ꝗ latiore. ſ. & ampliore folio quali lactuca ē omnes ſunt: & oēs lactis liquorē aliquē ſectæ reddūt. Et nihilominus qm̄ priuatim aliquid ſingulæ hn̄t: qđ lactucæ & aliis nō cōgruat a liis appellatiōibus dictæ: & in aliis generibus cōſtitutæ fuerūt. Son chitem maius hieraciū uocari a qbuſdam hic ait manifeſta rōne: qm̄ & hæc & illa cōcauo & lacteū ſuccū remittente caule eſt. Folio℞. n. quantitate longo interuallo diſtat Sonchus ab agreſti lactuca & ex eo ab hieracio hoc: eamq; ob cām inuenientes in melioribus græcis quo loco hic ait hr̄e folia Hieraciū per interualla inciſuris diuiſa Soncho ἰμφερῆ. i. æqualia nō ſoncho quæ noſtris cicirbita eſt: ſed τεύτλῳ. i. betæ naturam & rem ſecuti betæ folio nō ſonchi hieracii folia comparauim⁹. La ctucæ. n Beta uerius ꝙ Sonchus in folio℞ quātitate cōparaṫ. Quēadmodū & minus Hieraciū illud quod ſequitur agreſti intybo in folio℞ quantitate exæquatū pariter eſt. Omnia enim eo ptinent ut lactucæ ſimile hieracion ſit. Eius unum tm̄ caput maioris. ſ. in melioribus græcis legiṫ. Nec Pli nius niſi unius meminit. Quo fit ut ſuſpicemur alte℞ hoc & minus Hieraciū priori illi accreuiſſe ab aliquo qui inuētū forte breuius & ut cœli terreniq; uis pōt huiuſcemodi uariare alte℞ credide rit a ſuperiore illo eſſe. Indicatq; id quod neq; in hiſtoria: neq; in medicina poſterius hoc a ſupiore illo diuerſum aliqd habet. In cenſu & genere ſilueſtriū & ſpōte naſcētiū lactuca℞ ſiue unum ſiue duo ſint hieracia hæc numerāda ſunt. Oſtendūtq; id Paulus Aegineta: qui nihil de his in medica materia egit. Indicāt & latini oēs in qbus Hieracii nulla hiſtoria eſt: & quē nos habemus antiquiſſi mum Dioſ. latinum codicem nihil q̄ đ ad Hieracia hæc ptineat: oſtendit: cui in huiuſcemodi anti quitatis ueſtigiis & ueræ lectionis coniectura ob uetuſtatem ſuam nos multum deferimus.

DIOS. DE Apio ſatiuo. Cap. lxyiii.

ſ Elinon ſatiuum. Sunt qui Meliſſophyllon uocēt. Magi Sanguinē ori. Ro mani Apiū dn̄t. Omnibus quibus & Coriandrū accomodatum hortenſe apium eſt. Contra oculo℞ inflāmationes cū pane aut polenta imponitur. Stomachi ardores mitigat. Māmarū cōcteto in grumos lacte duritias diſſicit. Vri nam cit crudū elixū ue in cibo ſumptū. Aduerſaṫ uenenis potum foliorū radicūq; eius decoctū uomitiōes ciens. Aluū idem compeſcit. Semen efficacius urinam cit. Succurrit & uenenato℞ morſibus & his qui argenti ſpumam hauſerint. Soluit in

flationes

flationes: misceturq; præsenti utilitate his quæ somno dolorem leuant & his quæ contra uenenata & tussim conficiuntur.

INTERPRES.

Vtcunq; a Plinio de Apiis libro.xix.capite.vii.eorumq; foliis:caulibus coloribusq; dicũtur: multo ante a Theophrasto de plãtarum historia.viii.uolumine dicta fuerãt:Differre scilicet Apiorũ inter se genera. Foliis & caulibus:Esseq; hoc denso crispoq; & hirsuto folio:illud raro & lato:hoc maiore caule:illud minore:Et in hoc genere rursus aliud candido: aliud purpureo:aliud uersicolore:Totumq; hoc genus siluestri simillimũ esse. Rursusq; eodẽ libro Quod grãde:palustre:montanumq; appellatur inter se & a satiuo differre:qm̃ palustre ꝓpe aquarum riuos & in palustribus nascat:raro folio nec hirsuto:simile tñ apio esse odore: succo & figura. Quod grande:folio palustri simili:hirsutũ & altiore caule:Radiceq; raphani crassitudine: colore nigro:semĩe itidẽ nigro:maior q̃ Erui:duoq; hæc cõtra urinæ angustias calculosq; credi uim hr̃e in albo dulci uino pota. Nasci hoc ubiq; cõcrescereq; in eo lachrymã myrrhæ odore: quam ueram esse myrrham aliqui crediderunt. Montanũ maiores adhuc & certiores habere differentias. Cicutæ.n.folio est:radice tenui:caule anethi:uerũ minore. Vsum huius esse ad muliebria.i.menses in uino austero. Et hæc Theophrastus quo diximus loco. Quæ oĩa a Plinio qua cætera breuitate cõsueuit antedicto uolumine numerata & descripta fuerunt. Columella libro.xii.in hortorũ prosa foliorũ discrimina hæc quæ a Theophrasto natiua numerant cultura & artificio humano facere his uerbis docuit. Apium quoq; possis plantis serere:nec minus semine. Aqua præcipue lætat & ideo secundũ fontes cõmodissime ponit. Quod siquis id uelit latifolii facere quãtum possint tres digiti seminis cõprehendere raro linteolo illiget:& ita in areolas dispositum religet: Vel si crispæ frondis id fieri malueris semen eius inditum pilæ & saligneo palo pinsitũ expoliatumq; similiter in linteolis ligatũ obruas. Põt ẽt citra hanc operam fieri crispum qualitercunq; satum si cum est natũ incrementũ eius superuoluto cylindro coerceas. Quæ oĩa de satiuo intelligẽda in eo scriptore sunt:iõ longius a nobis repetita:ut sciant meminerintq; legentes. Si natiua foliorũ Apii Theophrasto discrimine illa sint licere sperandumq; homini labore diligentiaq; sua nõ imitari:qd multæ aliæ pñt artes:sed in rutis disciplina naturam ẽt æquare. Quæ egregiam uulgo gratiã Apio dedit:tam multos habet in sanitate & morbis usus:quoꝝ nulli nobis in hoc ope præterq̃ ad medicinam ꝑtinentes docebunt. Primũq; illud quid nam sit qd hic ait μετὰ ἄρτου ἢ παιπάλης ἀλφίτου, quoꝝ prius illud per se patet:oẽs enim panem nouerunt: Alterũ ad polentam pertinet:quæ qualis quondã fuerit jam pridẽ dictũ a nobis est. Nunc autem quid παιπάλη & qd ἀλφίτου addita significet dicendũ. Sunt itaq; græcis ἄλφιτα farinæ:neq; in cõi eius uocis æstimatiõe aliud intelligit:priuatim tñ medicina hordeaceam tm̃ significauit aqua humore ue alio maceratam. Quæ ꝓprie polenta est:auditaq; in morboꝝ remediis ἀλφίτου uoce hordeacea farina recens humore aliquo macerata intelligitur:Nulloq; adiecto per se hæc uox in scriptore hoc sola hac significatiõe sæpius inuenitur. Inuenit.& μετὰ παιπάλης ἀλφίτου: Nec Plinius aliiq; antiquiores scriptores eas uoces ex græcis uertentes aliud q̃ polentã dixerunt:cum tñ παιπάλη propriã habeat significatiõem quæ indicet quod in farina tenuissimũ est. A qua uoce fœlici translatione Demosthenes in oratione sua Aeschinem παιπάλημα uocauit hominẽ acrimonia & subtilitate ingenii quotidie multa meditãtem mala qbus sibi utilis aliis noceret.neq; aliud est μετὰ παιπάλης ἀλφίτου q̃ si dicas cum tenuissimo farinæ polline. Ex quo credimus significari ab hoc scriptore non oẽm polentam: sed quæ ex tenuissima hordacea farina & quasi ex polline eius facta fuisset. Nihil tñ nos mutauimus Plinium aliosq; in ea re secuti q cum pane uel polenta simpliciter mederi oculoꝝ inflãmationibus Apium impositũ dixerunt. Quos deinde hic μαστοὺς χονδρώδεις dixit:oẽsq; uerterunt ex Plinio mãmarum duritiem:nos eandem duritiẽ seruantes ex causa addidimus concreto lacte. Hanc enim duritiem & ex hac causa factam ea uox significat.i. χόνδρους enim græci quod ex continuo aliquo seorsum concreuerit proprie dicunt.

DIOS De Palustri Apio. Cap. lxix.

Leoselinon. Sunt qui Pedinon:& qui Hydroselinon uocent. Romani rusticum apium & palustre dicunt. Nascitur palustre apium aquosis locis satiuo procerius eadem omnia potens quæ satiuum.

INTERPRES.

Atis ex Theophrasto supiore capite dictũ est quale hoc apiũ sit & quæ a satiuo & ab aliis discrimina habet;caules.s.& profluẽtes aquas prope quas nascitur:Rarius folium: sed nõ hirsutum:satiuo apio odore:succo:& figura simile. De eo Palladius in Aprili sic ait. Eleoselinon molli folio & caule tenero quod nascitur in lacunis.

&

DIOS. DE Montano Apio. Cap. lxx.

Reoſelinon. Sunt q̃ hoc agreſte petroſelinon uocent: Aegyptii Anonim. o Romani montanũ apium dicunt: Dodrãtalis ex gracili radice prodiẽs ſingularis caulis eſt: circa quem ramuli & in ſummo ſimilia papaueri capitula: multo tñ tenuiora: in quibus claudit̃ ſemen longũ: acre: tenue: odoratũ: cymino ſimile. Naſcitur ſaxoſis & montanis locis. Cient urinam pota in uino radix & ſemen. Menſes apium hoc trahit: miſceturq; remediis quæ calefaciendo ſunt: & ad ciẽdam urinam conferunt. Cauendum illud in hoc apio eſt ne fallamur quod in petris naſcitur montanum apium exiſtimantes.

INTERPRES.

Iximus in ſatiuo apio quæ Theophraſtus in montano diſcrimina ab omnibus aliis numeraſſet: Ea ſuperuacaneũ & inutile repetere nũc fuerit. Illud abre monuiſſe nõ eſt folio cicutæ hoc apiũ ab illo deſcribi: Ab hoc ãt nihil de foliis agi: ſed ab tenui radice ſingularẽ prodire caulẽ circa quẽ ramuli ſunt & capitula ut in cũctis fere græcis legitur μηκωνίῳ παρόμοια quod ſi uerbũ de uerbo uertas meconio quod opiũ eſt æqualia: nullo ad hanc rem ſenſu: Quando cõparant̃ plantarũ eo loco inter ſe capitula: nõ liquorũ ſimiles uires. Quã ob cãm cum Barbarus in Theophraſto legiſſet: τὸ μὲν περ φύλλον ὅμοιον κωνίῳ: quod eſt folio Cicutæ ſimili capitulis Cicutæ uertit catus corruptũ locum & pro κωνίῳ quæ Cicuta eſt male μηκωνίῳ q̃ ẽ exceptus ex papauere liquor legi: neq; inutili abſurda ue cõiectura ſi de foliis nõ de capitulis a Dioſ. illic ageret̃: Quæ duo lõgiſſime iter ſe differũt. Sig dẽ capitulũ in ſũmo plãtæ ſp eſt multiplici forma uaſculum quo ſemen cõcipit̃ & ſeruat̃. Folia uero poſiturã & ſpẽm eam hñt quã paſſim oẽs nouerunt. Videturq; nobis nõ poſſe: qd Theophraſtus de foliis docet ad capitula Dioſ referri: niſi ramulorũ: foliorũ in ramulis: capitulorũq; ſimul tota ad cicutã referat̃ cõparatio: quæ tñ nulla ad ſemen capitula ſed feniculi mũ umbellã hr̃e deſcribit̃. In anguſto itaq; cõſtituta re nihil nos mutauimus pterq̃ qd ſeruari nõ poterat. Vertimuſq; nõ meconiũ qd papaueris liquor eſt: ſed papaueris: cuius pprie uaſculũ ad ſemẽ & capitulũ ẽ. Perſuaſitq; id qd ſtatim ſequit̃ in mõtano apio hoc capitula illa papaueraceis multo tenuiora eſſe: & in illis contineri ſemen: qd foliis a natura negatum eſt.

DIOS. DE Petroſelino. i. ſaxatili apio. Cap. lxxi.

Etroſelinon. Romani in petris naſcens ſiue ſaxatile apium dicunt. Naſcit̃ p hoc in Macedonia prærupris locis. Semen habet Ammi ſimile odoratius tamen: acre: & aromati ſimile. Trahit Menſes & urinam cit. Stomachi & craſſioris inteſtini quod Colon dicunt inflationibus torminibuſq; medetur. Medetur & lateris ueſſicæ renumq; doloribus in potione ſumptum. Miſcetur antidotis etiam quæ ad ciendam urinam conficiuntur.

INTERPRES.

Ndicat uox ipſa in petris & ſaxis natũ apiũ Petroſelinon a græcis quondam dictũ fuiſſe: i Hic tñ in macedonia natale ſolum illi aſſignat. Palladius in latinis nihil aliud de eo q̃ locis aſperis maxime puenire ait: Nec nos credimus alia q̃ nataliũ rõne a ſatiuo differre. Mederi inter cætera ſaxatile apiũ craſſioris inteſtini qd colon dicũt inflationibus hic ſcriptor ait non totã neq; ex quacũq; cã factã colicã affectionẽ intelligens. Sed quæ priuatim ex craſſo & quali pedſtu efflatur non tranſeunte illhac ſpiritu ſæpe fit.

DIOS. DE Grandi Apio quod græci Hippoſelinon Romani oluſatrum dicunt. Cap. lxxii.

Ippoſelinon. Sunt qui Grielon: qui agreſte Apiũ: qui Smyrnium uocent. h Romani Oluſatrũ dñt. Aliud ab eo quod Smyrnium dicit̃ ut mox oſtendetur hortenſi apio maius candidiuſq; eſt oluſatrũ. Concauũ hẽt caulem: excelſum: tenerũ: & ueluti lineis interſectũ. Folia latiora cũ puniceo colore aliquo in q̃bus libanotidi ſilis coma eſt: flore plena corymborũ modo ante q̃ floreat concreta. Semen illi nigrum eſt: longum: ſolidum: acre: aromatum mõ odoratum. Radix illi

iitidem

itidẽ odorata: intus candida: foris nigra: ori & in cibis grata: nec adeo crassa. Nascitur umbrosis locis & ꝓpe palustria. Estur olerum modo ceu apium. Estui & radix eius elixa & cruda: Quin ẽt folia coliculiq; elixi in cibo eduntur: & per se & cũ piscibus cõdiunẽ. Cruda itidẽ duo hæc inter salgama sale seruanẽ. Ducit menses semen eius in mulso potũ. Bibiẽ idem inũgiturq; cõtra febriũ in accessionibus cum tremore algores. Vessicæ stillicidio opitulaẽ. Potestq; radix eadem omnia.

INTERPRES.

c Rediderunt ut uideẽ nfa ætate aliqui equappium hipposelinon uocantes fieri in plantis a natura posse quod fabulose a poetis aliqñ ad delectationẽ fictũ est. Vtq; illi in Thessalia Hippocentauros equis insitos hoies duplici natura ut Lucretius ait & corpore bino: Ex alienigenis mẽbris cõpactos finxerunt nõ dissimili rõne & nos in hortis ẽt nascentes aliquot plantas equis insertas audientes saltẽ admiraremur: Crederemusq; hippomarathrũ: hippolapathum: hipposelinonq; hoc ab equis aliqd hr̃e unde portentoso & ut in hippocentauris admirabili noie in uti aq; gente indicarenẽ. essentq; græcis quasi equites plantæ illæ: nobis uero equestre foeniculum & equestris rumex & equapium hoc Quod si humiliores fuerint hæ plantæ nec supra congeneres sibi altius a terra se erexerint. Nõ male forsitan si iocari aliqñ liceat ex tractata aptius uenere eã sui nois notam licet ex turpi re inuenisse aliqs dixerit. Siqdem Martialis nõ semp pius uates nec ubiq; phoebo digna locutus in Epigrãmate suo iussit paruas & breui corpore amicas ad uenerem uehi equo: subiecitq; statim q̄ erat longissima nunq̄ Thebais Hectoreo nupta resedit equo: sed qñ congeneribus suis oẽs grandiores sunt nulláq; more hoium uenerẽ exercent: Nec possunt diuersi gñis duo simul in natura coalescere: cogitandũ cõstituendumq; qa grãdes sint & cõparatæ cõgeneribus suis lõgo interuallo eas supent ideo sic quondã appellatas fuisse. Cõiũcta n. illis hippo græca uox quæ in cõi significatiõis æstimatiõe equũ indicat nõ id animal sed ab eo magnitudineq; eius proceriorẽ in illis altitudinẽ significat. Nec qa hipposelinon: hippomarathrũ: hippolapathum & siqua alia huiuscemodi sint cõe simile cõiunctũ ue aut necessariũ eqs aliqd habeant sic dicta ab antiquissimis græcis fuerunt. Veꝝ qa altitudine congeneres sibi plantas suparẽt id nomẽ inuenerũt. Significare aũt ꝓceriorẽ habitũ & maiorẽ altitudinẽ hippo græcoꝝ uocem p̄ter rem ipsam Aeschylus in tragoediis suis auctor est: q ad augẽdã rerũ & carminis sui maiestatẽ Hippaetos hippalectryonas aliaq; huiuscemodi multa finxit grandes aqlas: grandesq; gallos tm̃ uocibus illis indicans. Testis Aristophanes in fabula quæ inscribiẽ ranæ ῥήματ᾽ ἱπποκρημνα dicens. i. uerba rupium modo grandia: & ῥήματ᾽ ἱπποβάμονα: quod est uoces equestres & ideo grandes: ob id. s. q̄ qui uehuntur equis altius se a terra extollunt. Testis itidem Sophocles in furioso Aiace: is n. tragoediæ titulus est, in qua chorus loquiẽ: μεγάλοι θόρυβοι κατέχουσι ἡμᾶς ἐπὶ δυσκλεία σε, τὸν ἱππομανῆ &c. qua uoce grandem hois furorẽ significauit & supra modũ furentẽ hoiem: Id enim ea uox potest Quamuis uideẽ nobis hr̃e ẽt Maronis i georgicis & Theocriti in pharmaceutria hippomanes: nec aliter q̄ adiectiui nois modo quod grandẽ furorẽ faciat indicare. Ex qua significatione nos grande apiũ Hipposelinon hoc diximus: monente id ẽt re ipsa. Siqdẽ cõparatũ aliis hoc apiũ arborescit. Quẽadmodũ & in foeniculi gñe qđ hippomarathrũ diciẽ. Cõparatũ enim erraticum id satiuo paulo minus q̄ ad arboris altitudinẽ ascendit: Habentq; id cũcta huiuscemodi alia quæ in suo gñe siluestria & erratica maiora satiuis & ꝓceriora plerũq; sunt Et hæc rõ nominis in græcis est: nõ ab equo deriuata ut Gaza in plantis Theophrasti credidit q equapiũ id dixit: sed a longitudine & proceritate quæ tã multis ante anumeratis eadẽ cõpositiõe nomen in græcis fecit Et hæc nos de compositis huiuscemodi græcoꝝ uocib⁹ sentimus & si Plinius. xx. uolumine capite. xii de hippophye & hippophæsto dixerit debẽt accõmodatæ eẽ equoꝝ naturæ neq; ex aliis causis nomen accæpisse &c. Vt enim nõ satis cãm eoꝝ nominũ cognouisse ex quo debẽt eẽ alt. Id enim nihil cõstituere est Latini a radicis colore nomẽ hipposelino fecerunt olus atrũ uocantes: quẽadmodũ oẽs smyrneum a similitudine ut mox dicemus. Qui agreste apiũ id ẽt nominauerũt nõ alia rõne q̄ quæ dicta paulo ante a nobis est id fecerunt: qm̃. I. quæ agrestia & erratica sunt in aliqbus generibus altius satiuis extolluntur. Deerat Dioscoridi in radicis descriptione aduerbium ἔνδον: quod intus significat sensu & re ipsa id indicantibus: foris enim nigro intus candido colore grandis apii radix est: Vnde & Romani olus atrum eam uocauerunt.

Hippo.

hippomanes

DIOS. DE Smyrnio. Cap. lxxiii.

f Myrnion. Romani pariter græcis Smyrnium uocant. Smyrnion quod Cilices petroselinon idest in petris nascens apium dicunt plurimum nascitur in Amano monte. Caulem apii habet adnatis in eo multis: Folia apio latiora; ad terram infracta: pinguia: firma: cum acrimonia aliqua medicatoque odo-

& ii

re odorata:colore ad luteum inclinato. Habet & umbellam anetho similem. Rotundum & brassicæ simile semen.nigrum:sapore aspero ceu mirrhæ : ideoq; pari & promiscuo alterutrius usu. Habet itidem radix in gustu acrimoniã : odorata est: mollis succosaq;:fauces in cibo lædit: Cortice foris nigro: intus pallet albescit ue. Nascitur petrolis tumulis:& humentibus incultis locis. Calefaciunt radix: folia & semen.Condiuntur inter salgama folia etiam:sistuntq; aluũ. Succurrit serpentium morsibus pota smyrnii radix. Lenit eadem tussim. Angustiisq; urinę & in difficultate spiritus non nisi recta ceruice spirantibus medetur. Tumores non ueteres quidem sed recẽtes. Inflãmationes duritiesq; oẽs emplastri modo imposita discutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Elixa eadem naturalibusq; subdita abortus facit. Renibus:lieni & uesicæ prodest. Smyrnii semen. Menses secundasq; trahit: & cõtra coxẽdicis dolores utiliter bibit. Stomachi inflatiões mitificat. Ructus & sudores cit. Priuatimq; cõtra cutẽ subeũtes aquas & circulares febres utiliter bibit.

INTERPRES.

Entiebat iam tum cũ hæc scriberet Dios.a grauissimis plantaꝝ & hortensiũ scriptoribus cõfundi cũ olusatro Smyrniũ:Misceriq; simul cõicata inuicem appellatione similes q dẽ & cõgeneres:nõ tñ easdem plãtas:ideoq; in olusatro cuius superiore capite tractata historia & medicina est aperte oẽs monuerat aliud esse olusatrũ ab eo quod proprie ueręq; smyrnium diceret.Et in smyrnio eas numerauit nataliũ:uirium:seminis:folioꝝ aliarũq; partiũ notas ut his qui olusatrũ nouerunt nihil facilius posthac sit q̃ alterũ ab altero secernere:presertimq; ex myrrhæ gustu:ideoq; pari & promiscuo alterutrius usu.Quod in nostri orbis olusatro sentiri deprehendiq; nequit.Miscuisse aũt ueteres inuicẽ similes & congeneres plantas in latinis Columella testis est lib.xii.capite.iii.scribens Atrũ olus quod quidã græcoꝝ uocãt hipposelinon nõnulli smyrnion. Testis Theophrastus.ix.de plantarum historia uolumine Hipposelinũ nominans quod hic Smyrnion:& quæ Smyrnii in hoc scriptore sunt hipposelino tribuens.Locus est ubi de excipiẽdis plantarũ liquoribus ille agit inter quas hipposelinon numerat. Suntq; eius hæc uerba. ἐνίων δὲ ἐν ταῖς ῥίζαις ὥσπερ τοῦ ἱπποσελίνου quod ẽ:Aliquoꝝ ẽt in radicibus quemadmodum hipposelini. Paulo post. τὸ μὲν οὖν τοῦ ἱπποσελίνου παρόμοιον τῇ σμύρνῃ. καί τινες ἀκούσαντες ὡς ἐν ἄλλοις ἡ σμύρνη γίγνεται βλαστάνειν ἐν σμύρνης ἱπποσέλινον. Quoꝝ sensus ẽ Hipposelini aũt lachryma myrrhæ similis est Audientesq; aliqui hinc esse myrrham nasci apud eos hipposelinon existimant.Ex quibus facile rõcinari est a Theophrasto hipposelinon dici quod ab aliis smyrniõ uocat:peregrinamq; græciæ fuisse plantã:& lachrymam odore & sapore myrrhæ hr̃e:quod hic semini tribuit. A myrrha enim quã græci smyrnem uocant smyrnio nomẽ græcia fecit. Testis Nicãder ẽt in Theriacis suis:qui smyrnion uocat. εἰ δ' ἄγε καὶ σμυρνεῖον ἀειβρυὲς &c.adiectiua forma σμυρνεῖον hipposelinon uocans hoc.s ut ab illo separaret:addiditq; interpres eius magno apio.i.hipposelino simile esse smyrniũ:uocariq; smyrniũ qm̃ myrrhã odore refert:Vocari & coptiũ auctore Anacreonte in cõmentario de radicũ sectione.Similitudo hæc miscet: & ĩ ueterũ historia confundi cogit alioquin diuersa sunt:ut hic & alii græcoꝝ medici docent:poteruntq; qui certius nouisse id cupient collatis inuicem duobus capitibus duarũ plantarum multa inuenisse discrimina:Nec natali solo tantum differre quod ad faciendam naturæ diuersitatem magnas habet uires:sed ex uniuersæ plantæ notis & partibus congeneres quidem diuersas tamen penitus cognoscere.

DIOS. DE Elaphobosco quasi Ceruoꝝ pabulo herba. Cap.lxxiiii.

Laphoboscon.Sunt qui Elaphicon:qui Nebriũ: qui Ophigeniũ: q ophioctonõ: qui Herpizen:qui Lymen uocent. Aegyptii Chemin ; Aphri asdruachu. Romãi Ceruiocellũ dñt. Libãotidi fœniculoue similis Elaphoboschi caulis ẽ: & geniculat⁹. Latitudine duũ digitoꝝ folia hẽt: lõgitudine multo maiora Terebinthi figura:iflexa cũ asperitate aliqua. Hẽt adnata aliqua caulis ẽt & in his umbellas anetho similes. Flores ad luteũ colorẽ inclinatos. Semẽ anetho simile. Radicẽ lõgitudine triũ digitoꝝ:unius crassitudine:candidã: dulcẽ:& q̃ edẽdo sit. Prima germinatiõe erũpẽs elaphoboschi caulis inter Salgama sale seruat. Ferũt herbæ hui⁹ pabulo Ceruos serpentium morsibus resistere. ideoq; semen cõtra eorum morsus in uino utiliter bibendum dari.

Quæ

INTERPRES.

q Vae elaphoboschi.i.ceruiocelli(modo id Romăi sic appellauerint)a principio tă multæ numerantur appellationes ună eandemq́; cām & originem hñt:& eă quam hic ipse nŏ ꝓ cul a fine capitis & Plinius.xxii uolumine eiusdē numeri capite indicauerunt. Queniam .s.fama sit hoc pabulo ceruos resistere serpentibus.Eo siquidem pertinet quæ prima illic auditur Elaphicon.i.ceruina herba.Mox nebrium ex eodem euentu:νεβροὺς enim ceruorum hinulos græci uocant.Ophigenium itidem & Ophioctonon:quarũ altera ab enectis serpentibus manifestă habet significationem:altera q̃ serpentes aliquo huiuscemodi malo uexet.Corrupta enim est:nec licuit eam instaurare:quēadmodũ & eam quæ sequit Herpixē:suspicari tamen in ea licet ἐκ τῶν ἑρπετῶν quæ græcis reptilia & serpētes sunt in ea aliquid fuisse.In Romana etiam Ceruiocelli uoce certum aliquod non est.Credimusq́; græcarum illarum modo corruptam esse Siqdem in græca Elaphoboscho nihil est quod oculũ aut ocellum indicet.Quodq́; in ea auditur ceruoꝝ tantũ pabulum ostendit:Quod nomen animal illi fecit:pastu eius cōtra serpentes se muniens. Non adeo ante dictis Olusatro Smyrnioq́; & mox dicendis fœniculo & grădi fœniculo dissimilis ea est. Vmbellas enim & in umbellis semina earũ omnium modo habet:& præter umbellas radices q̃ edendo sint:& inter salgama caulis condituram:Folia discrepant magnopere quæ in elaphoboschi lauri figura describuntur:longiora tñ & acutiora.Est illud in comparatione caulis eius ut nos uertimus ad libanotidem animaduertendum.Nŏ pertinere eam similitudinem ad Coronariă rosmarinũ:sed ad libanotidis certum genus quod hic non multo post describet in quo caulis & in summo umbellæ figura erigitur quæ alieni orbis ut tunc dicetur proprius frutex est.

DIOS. DE Fœniculo. Cap. lxxv.

m Arathron.Romani fœniculũ dicunt.Facit copiam lactis fœniculi herbæ cibus.Potest idem & semen potum & cum ptisana decoctum.Comæ fœniculi decoctum q̃ urinam ciere potest.Renũ cum urinæ malo aliquo doloribꝰ & uesicæ uitiis utiliter bibitur.Confert & serpentium morsibus cum uino potum. Menses idē ducit.Nauseas in febribus & ardores stomachi lenit cum frigida aqua potum.Sanant rabidoꝝ canum morsus concisæ radices & ex melle emplastri modo impositę.Ex foliis caulibusq́; expressus tum in sole siccatus succus oculorum medicinæ & remediis utilis quæcunq́; ad eoꝝ claritatem conficiuntur.Exprimitur & ex uiridi semine succus cum foliis ramulisq́; ad eadem omnia.Radix præterea eodem modo in prima folioꝝ germinatione exprimitur.In occidentali Hiberia gummi simile ex se liquorem mittit fœniculum:mediũ cum floret demetentibus incolis caulem:igniq́; admouentibus ut ui caloris ueluti exudatum gummi illud ex se mittat. Estq́; in oculorum medicina multo q̃ succus liquor hic efficacior.

INTERPRES.

f Oeniculum si Nicandro in Theriacis suis quæ mox subiiciemus scribenti credimus nobilitauere serpentes gustatu eius senectam exuēdo oculorũq́; aciē succo eius reficiēdo. Versiculi poetæ eius sunt.τῆμος ὅτ' αὐαλέων φολίδων ἀπεδύσατο γῆρας μῶλυς ἐπιστείχων ὅτε φωλεὸν εἴαρι φάλγων. ὄμμασιν ἀμβλώσσει. μαράθου δ' ἐνὶ χυτὸς ὄρπηξ βοσκηθεὶς ὠκύντε καὶ αὐγήεντα τιθέσιν. Quoꝝ sensus ille ē.Quo tēpore relicta arescentium squamaꝝ senectute torpidus & foeg nis ingrediens:uernaq́; tempestate cauum suũ fugiens hebetibus oculis cecutit:Verũ depastus foeniculi comosus ramus celerem & clare lucis eum efficit.Nobilitauere & hoīes:toto anno quodă uiridi:sicco:seruateq́; sale:totaq́; mensa non ut nostra ætate fit in secũda & ad augendam sitim tm̃:nec semine solũ sed coma & caulibus utentes.Neq́; immerito tam multæ in sanitatis & medicinæ usu dotes illi sunt:quas hic scriptor prosecutus labori huic parcere alios uoluit.Nos tñ illud legentibus significabimus comam in plătis humilioribus ab hoc scriptore dici totă alicuius simul decerptă frondē:non per singula folia discerptă Sæpe.n & in pluribus fit aut quia breuissima folia eius sunt:aut q̃ a eandem hnt foliis utilitatē partes aliæ ut separare a reliqs partibus illis folia facile nō sit:aut si separent̄ imprudēter qd utile pariter est abiiciat̄ .Quod in fœniculo hoc fieret in quo capillata folia nō possunt sigillatim a suo caule pediculoq́; auferri.Eamq́; ob cām oportet tota manu apprehensam comă eius oēm simulq́; crassiores imas eius partes caulem amplexas distringere:totumq́; hoc herbam & comam eodem intellectu hic dixit & nos uertimus. Cætera in quotidiani usus olere satis nota sunt & iō nō ultra tractanda.Nolumus tñ quod pene nos effugerat non significare legentibus quæ Dios & hic & alibi κυνόδηκτα simpliciter uocat:& nos rabidoꝝ canũ morsibꝰ Rabidoꝝ Canũ morsus

& iii

nũc uertimus nõ simplex eius aĩalis uulnus significare: Sed cũ rabit & in rabie illatam hoĩ suo den re noxã: siquidẽ nõ rabidi canis morsus ab aliis alioꝝ aĩaliũ morsib⁹ & uulneribus non differt. Neq; hunc oportebat priuatim de eo in radicib⁹ fœniculi aliqd docere. Cõi.n. alioꝝ uulnerũ curatione nõ rabidi canis morsus curãdus est: eãq; ob cãm nos rabidoꝝ hoc loco adiecimus: monemusq; sicubi simpl̃r canũ morsus audienᷣ de rabidis ob eã quã diximus cãm intelligi oportere. Non erit postremo legentibus difficile q̃s hic scriptor in febribus nauseas dixerit nouisse. Si meminerit aliquis quos ad uomitũ conatus & impetus stomachi & post eos uomitiones mare primũ ingressus graui dolore senserit. A nauibus enim & nauigatione ναυτιᾶν uerbũ & ναυτίαν nomẽ græci fecerunt qb⁹ uomitiones & ad uomitiones conatus illos indicarent. Secutiq; eos latini eodem mõ & ex eadem cã suam & ipsi nauseam fecerunt. Eadem significatione & rei æstimatione: nec cõtẽti in nauigio & mari eã constituisse uocẽ: ad reliquas uomitiones rem transtulerunt. Vocaruntq; græci ναυτίαν latini uero nauseã. In reliqua uita uomitiones & ad uomitiones conatus. Quæ q̃m in aduersa ualitudine fiunt quotidieq; in ægrotis uidenᷣ iisq; presertim quibus male affectus stomachus sit cogunᷣ medici subinde uomitiones & ad eas irritos ẽt conatus obseruare: quos nec græci nec latini appellationibus secreuerunt utrũq; euentum eadẽ nauseæ appellatione indicantes: & si obseruatum in antiquis scriptoribus græcis pariter & latinis diu fuerit nauseas conatus potius & impetus illos q̃ uomitiones dici: Sic Celsus primo libro si sine uomitu nausea fuit &c. Sic græcoꝝ medici ναυτιώδεις διαθέσεις pro irrito ad uomitum eodem conatu sæpe dixerunt. Quod legentes monuisse placuit ut certiorem nauseæ rõnem ex mari primũ factam scirent: & q̃m frequentiores diuturniores & ualidiores ad uomitum in mari conatus q̃ uomitiones in pluribus fiant p̃cipuam eius uocis eam esse significationem: q̃ possit sine uomitu ẽt esse: quemadmodum cõtra uomitus nunq̃ sine p̃cedente impetu & conatu illo fiet. Nec conuerti cum uomitione nauseam sed p̃cedere nauseam sequi uomitionem & illam sine posteriore aliquando esse posteriorem uero nunquam sine priore.

Nausea

DIOS. DE Siluestri siue erratico fœniculo. Cap. lxxyi.

b Ippomarathron. Sunt qui fœminino genere maratrida: qui agreste Marathrum: qui Myum appellent. Magi Thimaricolinũ: Galli sistrameor: Romani erraticũ fœniculum dicũt. Grande est erraticũ fœniculum. Semẽ fert cachry simile. Radix illi est odorata: quæ contra urinæ stillicidia utiliter bibitur. Menses apposita eadem trahit. Sistunt aluum pota semen & radix: serpentium morsibus subueniunt. Vessicæ calculos frangunt: & suffusos felle purgant. Bibitur nutricibus in defectu lactis foliorum erratici fœniculi decoctũ. Puerperas a partu purgat. Vocatur & alterum erraticum fœniculum. Foliis angustis: exilibus: & oblongis: semine rotundo coriandri seminis eadem pene figura: acri: odoratoq;: & quod calefaciendo sit. Respõdent proportione similes antedicto uires eius. Infirmiores tamen & minus efficaces sunt.

INTERPRES.

Redebamus dixisse nos in Hipposelino quod Romanis Olusatrũ est quæ ad ostendendã c huiuscemodi uocum in græcis rationem satis essent. Sed appellat in Hippomarathro nos Nicander: qui in Theriacis suis: nõ composita uoce hac utiᷣ sed ab equis adiectiua forma ἱππεῖον illi adiecit. Versiculus eius est ἠ καὶ ἱππείου μαράθου πολυαυξέα ῥίζαν, quod est si uerbum de uerbo aliqs uertat: aut equestris & ẽt marathri multi incremẽti radicẽ. Qua uoce cõtra ea quæ paulo ante dicta a nobis sunt suspicetur forte aliqs non simpliciter grãdia dici quæ hippo uocem cõiunctam sibi in cõpositione habẽt: sed qđ ad equos ptineat latere in his plantis aliqd Vcꝝ nihil suspicari oportet huiuscemodi. Potuit enim poeta cõpositiõis in noĩe illo rõnem laxius exprimere & quod aliis satis fuerat simplici hippo uoce augere: ab eodem aĩali adiectiuũ ipse facere. Neq; nos simpliciter negauimus significare equũ in his plantis eã uocem: sed nõ rñdere in latinis equũ significationi græcarũ uocũ ĩoq; eoꝝ rõnẽ in fingendis uocibus seq nõ oportuisse. Illi enim p̃cerio rẽ altitudinem & qualis in his est q eqs uehunᷣ in plantis his ostendere tm̃ uoluerunt: ex eaq; rõne Nicander ἱππεῖον μάραθον dixit: nõ equestre fœniculum sed grande: tantũq; satiuo procerius q̃tũ equites altitudine pedites supant. Significareq; eã uocem solam proceritatẽ hic ipse indicat: q erratici fœniculi historiã incipiens ait. Grande est erraticũ fœniculum. In cuius appellationibus quæ fœminino genere Marathris dicta est solam hẽt ex sexu a supiore illo discriminis cãm: qualia in hoc ope multa alia audiunᷣ: quemadmodum agreste marathrum eandẽ hippomarathro significationem Ferre erraticum fœniculum hoc semen cachryi simile Dios. ait cachry id itelligẽs quod ab eo in libanotide mox describetur & quod in umbella eius fruticis concipitur & maturacᷣ a cui erraticum fœniculum hoc similem suam habet.

ἱππεῖον μάραθον

DIOS DE Dauco: Cap. lxxvii.

d Aucon. Sunt qui Daucion uocent. Romani pariter græcis Daucũ dicunt: Creticus in hoc genere quidam ẽ: fœniculi foliis: minoribus tñ exilioribusq;: Caule semipedali: coriandri umbella: floribus candidis: & post hos semine acri: candido: hirsuto: & in cõmanducando odorato: Radice digitali crassitudine et dodrantali longitudine. Nascitur hic petrosis & apricis locis. Alter agresti apio similis est: asper: aromatũ mõ odoratus: sapore feruido. Antecedit alios bonitate creticus. Est & tertium Dauci genus coriandri folio: flore candido: capitibus & fructu anethi. Erraticæ pastinacæ umbellã habet prælõgo semine cymini figura & acri plenã. Calefacit potum Daucorũ oĩum semẽ. Menses: fœtus & urinã trahit. Finit idem tormina: tusses diutinas lenit. Succurrit & phalangiorũ morsibus cũ uino potũ: discutitq; emplastri mõ impositũ tumores. Ex aliis seminis tñ usus est: Ex Cretico radicis ẽt: quæ præsenti & egregio remedio cõtra uenenata cum uino bibitur.

INTERPRES.

n On semper quod Flaccus ait decies repetita placebunt. Sunt enim quæ iterũ tãtum dicta fastidium afferunt: & siquam habuerunt gratiam amittãt. Siquidem sumus hoc ingenio oẽs ut nihil unq̃ tam gratũ aut nouum sit: ut nõ statim placere desinat & exoleuisse credat. Ob eam cãm nihil nos in Dauco de Dauco agemus nõ multo ante in agresti pastinaca tã longe tractata omni eius historia & rõne. Ex qua poterunt uolentes quæ in Dauco exigi a nobis poterant nouisse omnia. Neq; enim cõgener sed idem illi ẽ & nomine tñ diuersus: Si Galeno melioribusq; græcis credendum est. Masculino genere & neutro Daucum dici in antiquis obseruauimus. Nos hunc scriptorem secuti masculino eum semp indicauimus. Quodq; inter appellationes eius male dircæon legebat. Ex Nicandro in Theriacis Daucion emendauimus. Sic. n. ille appellauit. δαύκειον ῥίζας τε βρυωνίδος: quod est: Dauciũ & bryoniæ uitis radices. Fuerunt ẽt in antiquis qui Daucũ scriberent: duoq; eius tñ genera facerent: Creticũ & Asiaticum: hic tñ tria: Plutarchus uero plura Daucorũ fecit genera. Illud ẽt a principio statim qđ hic ait hẽ Creticũ Daucum fœniculo similia folia μικρότερα δὲ καὶ λεπτότερα: Quorũ nisi uitiũ sit sensus ẽ minora tñ & tenuiora Plini' & Pliniũ secut' Barbar' cãdidiora dixerũt q̃si λευκότερα nõ λεπτότερα legẽdũ sit Nos & si multis locis mutatas inuicem duas illas uoces in hoc scriptore deprehẽderimus: in re tñ incerta nullius græci codicis fide & ope adiuti mutare ausi eã nõ sumus: & q̃lẽ inuenim' eã reddidimus uocẽ. Præterea qđ Barbarus in meridianis locis nasci Daucũ dixit nos apricis Dios. ἀπηλίοις ait quæ uox soli expositũ & bene solem excipientem locũ significat: quæ tota apricæ appellationis ratio & summa est. Habent enim meridiana ex mũdi parte & aspectu indicationẽ: aprica ex calore solis cuius tepore fœlicius calentibus locis Daucus hic prouenit. Et hæc pro Dauco dicta hactenus a nobis fuerint.

DIOS DE Delphinio. Cap. lxxviii.

d Elphiniõ. Sunt qui Diachysin: qui diachyton: qui paralysin: qui chamarõ: qui hyacinthum: qui Delphiniada: qui Nerion: qui Neriadium: qui Sosandrũ: qui Croniũ uocent. Romani buccinũ minorem dicũt. Ramos ab una radice longitudine duorũ dodrantum & aliqñ maiores Delphinion profert: Circa quos foliola sunt tenuia: candida: prælonga: incisuris diuisa: delphinorum figura. Vnde & nomen inuenit. Florem fert uiolæ similem purpureo colore. Semen in siliquis hẽt milio æquale. Potũ cũ uino scorpionũ ictibus ut quoduis aliud succurrit: Ferunt pterea admota herba contactos scorpiones lãguescere: torpidosq; & ad nocendũ inefficaces fieri: amotaq; statim in antiquã redire naturam. Nascitur Delphinium hoc asperis sed apricis locis. Est & alterũ Delphinium qđ hyacinthũ aliqui: Romani uero Buccinũ pariter uocant. Antedicto simile id est: foliis tñ ramulisq; multo gracilioribus: habetq; pares antedicto uires non adeo tñ efficaces.

INTERPRES.

q Vam nr̃a ætas Senã officinis oĩbus & uulgo notã uocat antiqtas ut opinati aliq sunt Delphinion appellauit. Posterioris & quo nunc medicina utitur nominis incerta ratio nobis & cã:

antiqoris notissimi nautis in mari pisces auctores sunt: repando dorso repandas Delphinii huius siliquas nō folia a se uocari & indicari gaudentes: ut nō tm̄ maris honor delphinus esset: sed haberet nutrix & parens omniū terra quod ex eo pisce in suis opibus etiā numeraret. Vtq; in mari beneficus homini semper delphinus fuit: multisq; salutem humanitatis nostræ sensu quodam attulit. Sic ēt in plantis aliqua esset quæ delphinorꝝ figura repādoq; siliquarū suarum inflexu salutem homini faceret. Eiusq; beneficii merito Sosandros etiā diceretur. Id enim ea uox significat. Dictumq; delphinium hoc Sosandros ē ꝙ τὴν αὐθερίαν σώζει .i. uirium & roboris firmitatem seruat. Fuerunt qui mutata tm̄ declinationis forma delphiniada .s. herbam uocarent: & qui a floris figura hyacinthū: ὑακινθώδης .n. a græcis .i. hyacinthinus flos eius describitur. Legitur postremo inter appellationes has a Romanis delphinium hoc buccinum minus dici quod nullibi hactenus compertum nobis est: Facilis tamē nominis cōiectura. Vt .n. græci a Delphinis & ex mari nomen illi fecerūt: sic posteriores ēt latini potuerūt ex eodē elemento sed ab aliis piscibus eam indicasse. Sunt enim buccina in purpuraꝝ genere sed nō repando dorso ut delphini. Quod mireť aliqs in delphinio hoc illud est: Nihil agere de eo Plinium: nec Delphinii aut Sosandri quod hactenus legerim in tota eius historia sub his nominibus unq̄ meminisse. Nihil ēt Paulum Aeginetam: qui cum medicam oēm materiā lib. vi. per capita numeraret quotidiani in medicina usus herbam remediumq; relinquere non debuerat. Dubitamus ob eam cām latere in antiqua ēt medicina delphiniū hoc sub appellatione aliqua alia. Auxitq; suspitionē nostram: ꝙ is quem uetustissimū habemus longobardis literis scriptum latinum Dios. nullū hoc loco Sosandrum aut Delphinium ostēdit. Monemus hæc legentes: & eruscandæ ueritatis has ueluti ansas illis porrigimus: ut & ipsi ingenio: labore: diligentiaq; sua humanæ saluti aliquid conferant. Cæteræ Delphinii appellationes non satis certam nobis habent significationem: nisi forte nerion & neriadium a Nereidibus nymphis ex eodem mari factæ sunt. Demirabitur aliquis etiā neq; immerito i multiplici senæ ptāte nihil a Dios. in Delphinio dictum quod ad faciendā homini medicinam præterq̄ in scorpionis ictu pertineat. Nos ex figura siliquarū senæ quæ totam delphinoꝝ formam referunt: & posterioꝝ quorundā auctoritate usi Senam Delphinium & Sosandrū antiquis dictam fuisse testati sumus: Ingenue tñ fatemur pro cōperto aliud nihil de ea nos hr̄e. Animaduertendū & illud in delphinii historia dicere Dioscoridem folia eius Delphinoꝝ figura esse: cū tñ aliter sensus indicet & quod delphinis simile in Delphinio est Siliqua tm̄ sit. Eamq; ob cām nō male forsan suspiceť aliqs periisse aliqd eo loco qđ ad has siliquas ptineret: facili librarioꝝ lapsu cū plura sigillatim & per se silr desinentia scripturi sūt.

Ddelphiniō

DIOS. DE Pyrethro. Cap. lxxix.

PYrethron. Sūt q Doryciniū: q Pyritrū: qui Pyrotū: q Pyrithen appellent. Romani Saliuarem herbā dicūt. Caulem foliaq; agrestis Dauci & fœniculi modo ex se profert. Vmbellam anetho similem & rotundam habet. Radicem pollicis crassitudine: longam: sapore maxime feruido. Abundat cōmanducata hac herba in ore saliua. Ea pp dentium doloribus subuenit cum aceto elixa: in quē usum decocto illo colluuntur dentes. Cōmanducata etiā Pituitam trahit. Vnguntur ea ex oleo ad ciendos sudores. Facit ad longos in accessiōibus febrium cum tremore algores. Facit & ad ea quæ frigoribus perfrixerunt corpora & torpent: qbus egregie accomodata est.

INTERPRES.

NOn dedit ut forte opinabiť aliqs in græcis Pyrethro nomē ignis: sed qui in ea similis igni feruidus sapor est. Qui tantus adeoq; uehemens in ea sentitur ut plures in gentibus ab eadē ui appellationes inuenerit. Quæ .n. in hoc scriptore numerant ἀπὸ τοῦ πυρός incipientes uoces eandem oēs habent causam: & quæ Romanoꝝ appellatio fertur Saliuaris herba a feruidi saporis eius euentu causam & originē duxit. Cōmāducatum .n. copiosam oris saliuam proritat: quaptāte plerūq; sunt feruida omnia. Ideoq; ueteres græcoꝝ medici ad purgandas capitis pituitas eo utebantur. Præcæpitq; id inter cæteros Paulus Aegineta lib. i. capite quo de purgātibus caput apophlegmatismis agit: qui græcis sunt medicamenta omnia qbus per os capitis pituita purgať. Hāc ipsam nō pyrethron sed pyretida Nicander in Theriacis suis uocauit. Versiculus eius est δήποτε δ' ἢ βλωθροῖς πυρετίδος ἔγχλοα φύλλα. Cur aūt Dorycnion uocari ēt feratur incertum nobis est. Inter uenena .n. Dorycnion numeratur ut sexto uolumine priuatim dicetur. Illud in pyrethro animaduertendum uariare in umbellæ eius historia græcos & latinos scriptores. Quod enim in impresso Dios legitur τριχοειδής quæ uox comosum & capillatum significat aliqui τροχοειδής idest rotundum & rotæ modo circumactum legentes uerterunt. Nos cōmuniorem & meliorem ut credimus secuti lectionem ut legitur uertimus.

Apophlegmatismus

DIOS. DE Libanotide: quã Rosmarinum dicunt. Cap.lxxx.

Ibanotida. Romani Libanotida etiam dicunt. Duũ generũ Libanotis ẽ: Fœcũda fructumq; ferẽs alia: Quæ secunda diuisione duo item genera facit eam quæ zea aut Campsanema uocatur: cuius fructus canchrys uocaẽ similiaq; fœniculo folia habet: crassiora tñ & latiora rotæ modo in orbẽ circũagentia se & per terram strata: odorataq;: caulem altitudine cubitali: & aliqñ maiorẽ: alarum concauitatibus multis: & in summo umbellã in qua copiosum semen est: cãdidum: uerticillo simile: circinatum: angulosum: acre: resinosum: & quod cõmanducatum gustum incendit. Cui Radix est candida: gracilis: odore turis. Alteram deinde in cunctis huic similem: Quæ semen fert latum: nigrum: odoratum: uerticillo simile: sed gustum non incendens. Radicem foris nigram: contusam uero albã. Quę aũt ex prima diuisione sterilis & sine fructu libanotis dicitur antedictis tota similis nec caulem: nec florem: nec semen ex se profert. Nascitur aũt petrosis & asperis locis. Oĩum cõiter cõcisa herba & emplastri modo imposita hæmorrhoidas sistit. Sedis inflãmationes lenit. Condilomataq; & strumas: nec facile maturescẽtes abscessus maturat. Purgant ulcera ex melle siccatæ oĩum radices. Torminibus medentur & contra serpentium morsus cum uino utiliter bibuntur. Menses & urinã trahunt. Discutiunt illitæ ueteres tumores. Facit ad oculoꝝ claritatem radicis herbæq; earũ succus addito melle inunctus. Potest eadem & semen. Comitialibus & uetustis pectoris uitiis succurrit. Datur cum pipere & uino contra fellis suffusiones. Sudores idem cit ex oleo inunctum. Confert præterea ruptis: cõuulsis: podagrisq;: in quem usum tritum cum Loliacea farina & aceto emplastri modo imponitur. Vitiligines exterit acerrimo aceto mixtum. Verumtamen oportet in potionibus semine Libanotidis eius uti quæ canchryn non fert. Acerrimũ.n. id est: faucesq; exasperat. Tradidit Theophrastus cũ Erice nasci Libãotida amarę agresti lactucæ folia similia habentem: radice breui: potamq; uti ĩnq; purgare: cãdidiora tñ: asperioraq; lactucæ foliis Libanotida folia sua hẽre. Quod uero Canchry in ea dr̃ calefaciendi: siccandiq; maximas habet uires. Ea pp miscet̃ his quæ exterendo sunt: & cõtra destillatiões in oculos capiti sic emplastri modo imponit̃ ut post triduum abstergatur.

INTERPRES.

Lures quondam non Dios. tm̃: sed cæteris græcoꝝ herbariis & medicis omnibus libanotides fuerunt: ut eodem turis cognomine oẽs: sic nõ codẽ eius odore insignes. Vna .n. & quæ Canchry fert Primo & per se q radix eius tus olet ab eo indicari merita est. Cæteræ aut cõgeneres aut aliqua parte illi similes: in censum & nomen eius uenerunt. Satisq; certa earum diuisio ne hic usus posteriores græcorum medicos & herbarios alios subscribentes sibi habuit. Siquidem omnes excæpta coronaria quæ statim ab eis describetur. Tria eius genera fecerunt fœcundam fructumq; ferentem: & hanc duplicem: tum sterilem numerantes: peregrinas ut nos credimus Italiæ plantas: & quarum omnis misceatur historia: si Theophrastus audiatur: presertimq; in foliorũ figura. Quæ palustri Apio in primo genere: ĩ sterili uero amaræ lactucæ similia ille facit. Cũ hic fœniculo cõparet: & crassiora tm̃ latioraq; eẽ dicat: q̃ una folioꝝ forma uulgarẽ nostra ẽ & coronariã Rosmarinũ cognomẽ ille fecit. Alioqn nulla erat ex similitudine cã Cur quondã libanotis & nunc tota græcia Dendrolibanon coronaria rosmarinus diceret: nihil enim simile cõe ue illi aliud hẽt. Quodq; facile ex historia eaꝝ intelligat aliquis tota & undiq; diuersa. Siqdẽ coronaria rosmarin⁹ frutex magis q̃ herba ramos habet: illæ caulem & quæ fructum inter eas ferunt umbellam etiam. Hæc a terra erigitur: illæ per terram folia spargũt: & ne lõgiores simus plures habẽt illæ notas quibus a coronaria separant̃: Quin ẽt in foliis prius illud genus suas habet itidẽ differẽtias. Quo autẽ maxime differunt Canchry est: quod in fœcũdo utroq; illo genere in sũmo caule simile arborum canchry surgit: in quo concipit̃ & maturat̃ semen. Quid aũt canchrys sit: & qũo in arboribus nascatur dictum iampridẽ a nobis est. Quæ una nota a coronaria libanotide reliquum omne hoc genus præcipue separat. Nec Nicander aliter eam signat in Theriacis suis ἤ γύγι καχρυόεσσαν ἐλὼν

περιβαλλεῖν ῥίζαν:quod ē. Sumito & calidam radicem καχρυφόρον.i.cachry hoc ferentem libanotidis fœcundum illud genus significans. Rursusq; ἅμα μίγα καχρυφόρῳ λιβανώτιδι:quod est. Simul cum libanotide cachry ferente. Vna aūt hac nota libanotis præcipue discernebatur q̄ in medicina cachyros huius.i.seminis tm̄ usus esset. Eamq; ob causam seorsum a reliqua planta Paulus Aegineta de eo egit fructum seu semen libanotidis uocans:uiresq; illi exterendi:discutiendi & calefaciendi tribuens. Vsus illo ēt est ex oleo contra febriū pfrictiones & cū tremore algores. Duplexq; illud libanotidis genus fœcūdum ex cachry hoc dictū est. Tertium.n. quia eo caret:ideo ἄκαρπος sterile & sine fructu a græcis noiatur:prioribus præterq̄ in hoc simile. Quatuor libanotidū genera his uerbis in yi. Paulus Aegineta itidem numerauit. Libanotides tres:sterilis una:ferentes fructū duæ dico aūt ego fructū quē græci καρπὸν cōi ad fructū & semen significatione:extergendi: discutiendi:incidendi:molliendiq; uires habēt. Succus earū hebetibus ex humorū crassitudine oculis ex melle medet. Corōariæ uero libanotidis decoctū suffusis felle utiliter bibit. Theophrastus aliter potius q̄ aliud nono de plantarū historia uolumine de iisdem agit. Libanotidū duo genera sunt:fœcūda altera:sterilis altera. Rursusq; altera semine & folio utilis:altera radice tm̄. Vocat aūt fœcūdæ fructus cachrys. Habet ipsa foliū palustri Apio simile:multo tn̄ maius:caulem uero altitudine cubitali:& aliqn̄ maiorem. Radicē grandem:crassam:candidā: odore turis. Semen fert candidum: asperum:oblongū. Nascit maxime squalentibus locis & petrosis. Vtilis radix ad ulcera & fœminarum menses:In quē usum bibitur in austero nigro uino. Vtile semen itidem uessicæ stillicidio:auribus:oculorū albuginibus & inflāmationibus. Lac matricibus auget. Quæ cōtra sterilis dicit amaræ lactucæ folio similis est. Asperius tm̄ & cādidius libanotidis est. Radicem habet hæc breuem. Nasciturq; plurima qbus dictū est locis. Potest purgare radix utrinq;:sic tn̄ ut supior pars per supna:inferior uero per inferna. Quin ēt uestibus interposita corrumpi eas phibet. Colligiturq; per messem. Et hæc Theophrastus quo diximus loco longius ideo repetita ut possint legentes pluribus in unū collatis ueterū ad eandē rem dictis facilius & aptius de omni libanotide cēsere. Ob quā causam non pigebit:quæ de cachry libanotidis fructu dicta a Paulo Aegineta fuerint his etiam addere. Ea huiuscemodi sunt. Fructus libanotidis cachry est. Habet is repurgandi:discutiendi: & calefaciendi uim. Ideoq; comitialibus subuenit:& suffusis felle cū pipere & uino potū. Illinit idē ruptis:conuulsis:& podagris utiliter. Et ut ait Dios. uitiligines ex aceto exterit. Testati oēs hactenus græci & latini sunt:quia tus oleat libanotidis:quod græci libanon dicunt sic dictā ab eis fuisse. Apuleius tm̄ in cōmētariolo suo de herbis tradidit ideo sic dictā:q; ante cognitum nostro orbi tus suffitu & uapore eius herbæ pro ture gentes utebant:quod tn̄ parū uerisimile est:nisi prius libanotidis fuisse nomen dicamus:& qa tus illi successerit libanon id hoies appellauerint. Plinius multis locis de omnibus his egit sed tam incerto intellectu ut non facile sit peregrinas libanotides has a coronaria & a cunila in eo separare:eamq; ob cām nihil nos ab eo in cōmētationes has nostras deriuauimus:ne copia rerū legentes remoraremur:a ture tn̄ & ipse dictas a græcis fuisse testatur. Dicemus hoc capite quænam græci ῥυπτικὰ uocēt:& quid ῥύπτειν uerbum illis significet. Incipiemusq; a uerbo quod purgare significat nō eo quo aluus purgat modo:sed quo manus sordidæ hūore aliquo abluuntur:in illa enim deiiciunt excrementa & sordes:in his abstergit potius quod deturpat magis q̄ nocet non deiicitur:eamq; ob cām ne misceretur sensus. Nos exterendi aut abstergendi uerbo semper usi sumus. Repurgari aliqn̄ etiam auctore Plinio hæc diximus. Indicareq; id modo uoluimus:qm̄ & Plinius lib xxiiii.capite.xi. de fruticis & radicis succo libanotidis agens ait morbum regium sanare & ea quæ repurganda sunt:ea intelligens quæ turpia:sordida:aut informia iterū atq; iterum succo illo abstergenda & repurganda sunt.

DIOS. DE Alia libanotide quæ Romanis rosmarinū est. Cap. lxxxi.

l Ibanotida. Romani Rosmarinum dicunt. Rosmarinū quo coronarii utūtur:tenues uirgæ sunt:circa quas folia item tenuia sunt:densa: oblōga: & gracilia:inferiore sui parte candida:superiore uirentia:cū grauitate odorata. Calefaciendi uires habet : medetur suffusis felle siquis in aqua decoxerit : decoctūq; id ante exercitationem bibēdū hoi dederit:& post exercitationes lauerit & uino potauerit. Miscet idē acopis:& oleo qd̄ gleucinū.i.musteum uocant.

INTERPRES.

c Oronaria quondā uulgaris hæc nostras libanotis fuit:nec certiorem habuit hic scriptor notam qua legentibus eam indicaret. Quotidianus enim hic usus eius erat: nectebanturq; in coronis ramuli eius nō aliter q̄ serpillū:& quæ alia Theophrast⁹ φρυγανικὰ uocat toto corpore odorata. Nunc alius eius usus est. Descripsit eam satis Dios. Nihilq; in tota foliorū figura desiderari pōt. Vnaq; hæc foliorū similitudo quæ omnibus inter se par æqualisq; est & qualem paulo

ante in coronaria hic descripsit in libanotidum nomen & censum eam asciuit. Quæ licet in priore illo genere fœniculacea sint ut hic ait: eamq; ob cām τριχοειδῆ .i. comosa & capillata: nihilominus qm̄ i comoso illo habitu latiora & crassiora fœniculo sunt ad formā folioꝝ libanotidis huius .i coronariæ nostratisq; rosmarini accedunt. Fitq; hæc illis eatenus tātum similis. Quatenus enim tus libanotides aliæ olent nihil huic simile habent. Diximus hoc capite ante exercitationes & post eas &c. Cuncta illa significantes quæ græci una appellatione γυμνάσια dicūt: nō gestatiōes inābulationesq; tm̄ ut Barbarus reddidit: Sed ualidiores & uehemētiores labores oēs: quibus ex se ipso calor in hoīe augeť: quales quōdā cāpestres exercitatiōes a Romanis dictæ sunt diuersoꝝ generum: quibusq; modo robustius redderet corpus modo celerius: & ad oēm motum expeditius. In priore illo quondam numerabanť sublato grauiore aliquo pondere stare: progredi: & quadamtenus spatiari: manibus per funem in altum subire: aliaq; huiuscemodi multa quæ ad robur: neruos: & musculos proficerent: huius generis in rustico opere fossura ēt est. In altero cursus: & quem græci σκιαμαχίαν & quos ἀκροχειρισμοὺς dicebant. Illam simulatam & umbratilē pugnā cum ad palum exercerentur: illos luctam quæ nō toto collato corpore: sed consertis summis manibus fieret: pilā: folliculū: & quæcunq; alia uelox & agile corpus reddunt. Et ex hac exercitationū censu & ordine Dios. γυμνάσια non gestationes & inambulationes dixit: & post hos labores epoto prius Corōariæ Rosmarini decocto lauari in balneis: & uino potari suffusos felle hic præcæpit.

γυμνάσια Exercitationes

DIOS. De Spondylio .i. uerticillo uel uerticillari herba. Cap. lxxxii.

[S]Pondylion. Sunt qui Araneum: qui Phalāgiū: qui Asterion: qui Spōdylida: qui Chordanon: qui Oenanthen uocent. Aegyptii Apsapher. Magi Osyrida. Romani herbam rutinalem dicūt. Folia habet Platano quadamtenus similia: ad panacis folioꝝ figuram accedentia. Caules cubitales: & aliquando maiores fœniculo similes. Semen in summo seselis semini simile: duplex: latius tñ candidius: glutinosiusq; & grauiter odoratum. Flores pallescentes: cādidos ue. Radicem candidam: radici quam raphanum dicunt æqualem. Nascitur palustribus & aquosis locis. Potum semen eius per inferna pituitam pellit. Medetur pota herba iocinorosis: suffusis felle. In spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus: comitialibus: & strangulatu uuluæ procidentibus. Suffitu semen sopitos excitat. Ex oleo capiti inungitur: prodestq; phreneticis: ueternosis: & capitis doloribus. Compescit præterea quæ serpunt cum ruta emplastri modo impositum. Datur radix suffusis felle: iocinorosisq;. Fistularum callos ramenta eius circumligata erodunt. Recentis etiam floris succus contra exulceratas purulentasq; aures prodest. Seruatur hic insolatus aliorum succorum modo.

INTERPRES.

[I]N animalium dorso Spōdylos græci primū priuatimq; in hoīe uigintiquatuor uertebras: qbus tota coꝝ spina cōstat appellauerunt. Quarum septem in ceruice numeranť. Scapulares duodecim sunt. Dico aūt Scapulares quæ ab ea parte: qua Scapulæ incipiunt eo descendunt p interscapiliū numero. Lambares uero quinq;: oēs ut diximus uigintiquatuor. Post quas sacrum excipit os: quod ex spondylis simul cōcretis cōstare uideť: quo noīe non tm̄ os hoc ex concretis simul quasi spondylis constans appellatur: sed quod utrinq; illi cōnatum est latum & grande: ut primo libro in Cypero longius dictum a nobis est. Spondyloꝝ huiuscemodi quos latini uertebras dicunt nota omnibus forma est: tereti structura per media foramina a cerebro descendēte medulla. Ab eorum figura & similitudine iidem græci in muliebri lanificio & opere spondylos uocauerunt pōdera: qbus mulieres in ducēdo ex colo in filum lino aut uellere aliquo fusos suos tādiu librant donec multo filo graues alterius ponderis ope ut ad rectos angulos descendant nō indigent. In quem usum qm̄ oportet eos præter pondus in diuersa ducendi fili tōne: aut in globum tumere aut in orbiculū dilatari ideo nō eadem semp eoꝝ forma ē. Illud tñ necessarium semper ut medio peruio foramine insertum fusum excipiant: & exceptum dum se circumagit pondere suo libret. Ab his rursus ad pluta translatum nomen id est: quæ breuitatis causa relinquimus: & a quotidiano notæ rei spectaculo multaꝝ rerum descripta signataq; forma & euentus est. Quod euenisse & factum ab antiquis in Spondylio hoc credimus. Cuius semē hic primū seselis semini simile dixit quod in Peloponnesiaco Seseli latius cæteris & carnosius describiť: mox διπλοῦν quod est nō simpliciter duplex: sed latum & grande. Id enim in græcis ea uox aliqn̄ significat: quemadmodū in latinis Maro ēt dixit in Georgicis suis duplici aptantur dentalia dorso. Nec multo post: duplex per

Spōdyli muliebres

Duplex

lumbos agitur spina. Vbiq; enim ea uox latum & grande significat: Quod ad spondylos manifeste pertinet: multoq; certius quod hic ait spondylion hoc a quibusdam Arachnem. Phalangiũ & Asterion uocari. Sunt.n. in Phalangiorũ genere decem ab antiquis priuatim suis nominibus numerata. Inter quæ etiam est quod acino uuæ simile ῥὼξ uocatur. Describitq; id Nicander in Theriacis suis in media aluo ex inferiore parte os habere. Versiculus eius est. γαστέρι δ' ἐν μέσσῃ ὀλοοῖς ἔγχλωκεν ὀδοῦσιν: quod est ut Plinius de eodem agens lib. xxix. capite. iii. ait Ore minimo subaluo. Quæ acini rotunditas in eo & in media aluo minimũ os quasi perniũ foramen muliebris uertic illi formam effingit. Eamq; ob cãm hic ait Arachnem: Phalangium: & Asterium uocari. Totius enim generis prima illa duo nomina sunt: Asterium uero ex eodem genere ab eodem Nicandro priuatim descriptum. ἀστέριον δ' ἐπὶ φ...ἄλλο ...&c. Dictumq; ab eo hoc est habere in tergo pingue quoddam splendens: discurrentesq; in eo lineas quasdam fulgentes: ita quoq; nõ osum similitudine: sed a priore illo quod acino uuæ simile diximus hic semen primũ: mox ex semine plantam; araneum: phalangium & asteriũ spondylion herbam uocari ait. Nec obstat q̃ aliis & non ῥωξὶ illi cõparaverit. Ab imperitis enim & qui tm̃ in genere araneorũ id esse sciebant ad dictæ appellationes hæ fuerunt. Ex quibus non suspicari tantum sed ratiocinari licet non aliunde plantam hanc spõdylion q̃ a spõdylorũ spina & phalangii illius forma dictam fuisse. Siquidem rotunditate duo hæc similia inter se sunt: & ambo peruiam concauitatem habent: qua muliebriũ fusorũ uerticillis similia etiam sint. Eodem pertinet: & quæ fœminino genere spondylias sequitur. Cæteræ appellationes incertã nobis habent significationem: nec græcæ magis q̃ latinæ: ob quam causam nihil ultra de eis dicet. Sed qm̃ hic seminis suffitu excitari sopitos tradidit: nequis simplicem somnum ea uoce significari credat meminisse oportet: quod dictum multo ante a nobis est: soporem & sopitos toto hoc opere intelligi eos qui malã quietem & noxium somnũ edormiant: quẽ uariis ut uaria & multiplex eius mali cã est appellationib' græci indicant: & inter alias καταφέρεσθαι uerbo & καταφορὰ noĩe: Quæ in cõmuni significationis æstimatione in soporem trahi & deferri indicat. Verũ nos obseruauimus nõ facit cataphora hæc, pprium mali saporis genus: quales Lethargus: Caros: Coma: & plerig; alii sunt: sed cõe quoddam omnium consequens est. Sic Galenus in Isagoge sua de Lethargo agens indicasse uidet dicens ὁ δὲ λήθαργος ἐναντίον ... καταφορὰ ... βαθεῖα. Idem etiã in Lethargi diffinitione ait λήθαργος ἐστὶ καταφορὰ ... : quod nihil aliud est q̃ si dicas. Lethargus inexpugnabilis in soporem delatio est. Eundẽ secutus in secũdo de Phrenetide agẽs Paul' Aegineta est καταφ... uerbo in sopore usus: mox in lethargo. ... τοῖς ληθαργικοῖς ... ... καταφορᾶς: quod est accidere Lethargicis torpidã & ignauã febrem quæ non adeo cruciet cum cataphora i. in somnũ delatione. Poterant his addi alia etiam: sed hæc satis esse uolumus ut meminerint legentes & sciant καταφορὰν græcis in soporem deferri: & soporem in malo semper nobis in hoc opere esse.

Asterion
Phalangiũ
ῥὼξ
Sopor
Sopiti
Cataphora
καταφορά

DIOS. DE Ferula. Cap. lxxxiii.

h Artheca. Romani Ferulam dicunt. Bibitur uiridis Ferulę medulla utiliter cœliacis & sanguinem expuentibus. Datur & contra morsus uiperatũ bibenda cum uino. Indita eadem naribus linimẽti modo sanguinis eruptiones ab ea parte sistit. Bibitur eiusdem contra tormina semen utiliter. Ad ciendos sudores ex oleo inungitur. Faciunt capitis dolores ferulæ caules in cibo sumpti. Seruantur sale inter alia salgama idem ferularum caules.

INTERPRES.

c Condiebatur quondã seruabaturq; sale ad cibos Ferulæ coliculus toto anno: si huic scriptori primũ mox Columellæ credimus xiii. operis sui uolumĩe capite. vii iubenti cũ plerisq; aliis oleribus & hunc condiri. Nec fuit hic usus parum in ea laudandus: & si copiosior eius cibus capitis dolores faciat. Primas enim mensas in acetariis: Secundas uero cum obsoniis cocta multa frugalitate instruebat. Eadem senectuti & a longa ualitudine se recolligentibus auxilio fuit & adhuc est: qm̃ nulli frutici leuitas maior & cum leuitate ligni firmior durities & rigor. Quã ẽt ob cãm libero pr̃i: Sileno aliisq; numinis eius comitibus dedicata & cõcessa ẽ: ut infirmos in ebrietate pedes leui hoc pedamento regerẽt. Eadẽ imperii notam pædagogis & insigne dedit: ferulæq; minaces sceptra pædagogorũ ut Martialis ait regiũ honorẽ & maiestatẽ illi addiderunt: ut quales uoluit antiquitas reges esse in legibus & minis asperos: in pœnis uero mitiores & parũ nocentes: Tales ferularum suarum leuitate pædagogi in pueros suos essent: metuendosq; se potius q̃ nocentes ostenderent: ne dum cultus ingenii quæritur corpori iniuria afferatur. Sed nulla maior illi merito laus est q̃ q̃ frutice hoc Prometheus quẽ ignẽ inuiderat Deus mortalibus hũc ... ... Quo uita omnis hæc

nostra caleret & ornaretur. Accessit his laudabilis etiã q̃ medicis uiribus aliquot quas habet melio rem beatioremq; nobis uitam facit sanguinem ex naribus importune erumpentem sistens: sudores ubi opus sit ciens: & torminum uexationibus succurrens: aliaq; potens quæ hic docuit. Quæ mala qm̃ nota in hoc opere iampridem legentibus sunt nullam a nobis operam exigunt. Illud tñ mone mus damnatũ: ideoq; relictũ a nobis fuisse quod in extremo hoc capite in impresso & plerisq; aliis græcorũ codicibus legitur. ὁ γοῦν νάρθηξ καυλὸν ἀναφέρει &c. Quodq; ab aliis uersum est: Caulem ferula sæpe tributum fundit &c. Quod nihil in antiquissimis græcis huiuscemodi legitur: falsumq; est quod in eo traditur ex hac ferula sagapenum excipi. Neq; enim hic paulo post hoc docet uerum ex ferulacea herba in media Sagapenum fieri tradit: ut eo loco certius patebit. Abundareq; omne id membrum in Diosc. præter hæc persuasit: qui apud nos est uetustissimus latinus Dios. in quo ante eam partem totum clauditur caput.

DIOS. De Peucedano. Cap. lxxxiiii.

P Eucedanon. Sunt qui agrestem Sisonem: qui Agriophyllon uocent. Magi bonũ dæmonem. Romani Pinastellum: siue Satariã herbam dicunt. Tenuem ex se mittit Peucedanus caulem: gracilem: fœniculo similem: & circa radices densa copiosaq; coma foliosum: Florem luteo colore: Radicem nigrã: graui odore: crassam: liquore plenã. Nascitur opacis mõtibus. Colligitur ex Peucedano liquor sectis cultello tenerrimis in ea radicibus: quiq; ex his fluit liquor in umbra q̃primum reponitur. Sole. n. statim efflatur & languet. Facit cum colligit̃ capitis dolores uertiginesq;: nisi præunctis antea naribus & insperso capiti rosaceo id agatur. Inutilis exsucto igne humore radix ẽ. Colligitur pręterea ex caulibus Peucedani radiceq; Mãdragoræ modo liquor & succus. Sed minus efficax liquore succus est: citiusq; efflatis uirib⁹ ignauus & inutilis fit. Inuenitur aliqñ etiam caulibus radicibusq; Peucedani cõcreta & inhęrens turis modo lachryma. Primã in Peucedani liquore bonitatis æstimationem habet qui in Sardinia & Samothrace collectus fuerit: graui odore: colore ruffo: gustu feruens & linguam exurens. Inungit̃ utiliter ex aceto & rosaceo ueternosis: phreneticis: uertiginosis: comitialibus: diutinis capitis doloribus: resolutis: coxendicis doloribus: conuulsis. In uniuersumq; omnibus neruorũ affectionibus ex aceto & oleo utiliter inungit̃. Strangulatu uuluæ procidentes soporesq; olfactu excitat. Suffitu serpentes fugat. Auribus in earum dolore addito rosaceo utiliter instillatur. Cauis dentium in dolore inditur. Facit ad tussim in ouo sumptus. Spiritus angustiis: torminibus & inflationibus succurrit. Aluum leniter mollit. Lienem minuit. Difficiles partus egregie adiuuat. Quin etiam cõtra uesicæ renumq; dolores & distentiones utiliter bibitur. Mulieres aperit locos. Vtilis ad eadem oĩa radix: uerũ minore efficacia: in quem usum bibitur eius decoctum. Purgat sicca & in farinam trita radix eadem sordida ulcera: ossiumq; squamas pellit. Vetera ulcera ad cicatricem perducit. Ceratis p̃terea malagmatisq; miscetur quæ calefaciendo sint. Probatur recens: non cariosa: solida: odore copioso. Resoluitur ad potiões Peucedani liquor amaris amigdalis: aut ruta: aut pane calido: aut anetho.

INTERPRES.

f Ecit pinus quæ græcis Peuce dicit̃ Peucedano nomẽ: Nõ congener congeneri aut similis simili planta: Sed speciosa & procera arbor parẽ folio tñ sibi humiliorẽ fruticẽ ut inter homines quotidie fit sola eius partis similitudine in genus & nomẽ suũ sibi adoptauit: Quod posteriores intelligentes latini Pinastellũ eam uocauerunt. Cuius uocis auctor Apuleius est. Sic. n. emendanda est quæ corrupte in impresso codice Pinasgelũ legit̃. Idem quod in Dios. simpliciter agrion nominatur ab eo Sison agrion dr̃: quasi ex similitudine Peucedanus hæc sison ẽt diceretur: de quo nõ multo añ actũ ẽ: sed siluestre. Nobis uĩ ab re nõ fore siqs suspicet̃ deesse uoci illi agriõ: q̃ siluestre significat marathrũ: ut qm̃ similes illi caules & capillata folia hẽt siluestre marathrũ diceret̃. Quẽadmodũ qđ seq̃t agriophyllon agreste fœniculũ potuisse quõdã legi Suspitiões tñ hæ

sunt:nec nos aliquid mutare ausi sumus:pterq̃ ex Apuleio agrion.i.agrestem Sisonem uocari Peucedanum inter alia dicentes:Quæ non tm̃ a Peuce arbore dici in græcis potuit q̃ ab amaritudine:quæ in eadem gente eadem illa uoce indicatur.In Arcadia nasci Peucedanũ Theophrastus ait.ix. de plantarum historia uolumine.Verba eius sunt γίνεται δ' ἐν ἀρκαδίᾳ. Quem auctorem secutus Plinius lib.xxv capite.ix.laudatissimã in Arcadia nasci tradidit:tam aperte:tamq; uetusto auctore ut nõ dubitãdum fuerit:in Arcadia ne an in Sardinia legendus locus sit.Theophrastum n.secutus Plinius est.Nec obstat q; hic dixerit expressum in Sardinia & Samothrace liquorem pbatissimum esse.Hic.n.succum in his gentibus expressum laudauit:Illi plantam in Arcadia nasci laudatissimam dixerunt.Eius in antiqua medicina multus fuit usus.Traditq; hic inter cætera mederi

σπασμός Conuulsa Peucedani liquorem cõuulsis:Græci σπασμοὺς καὶ σπάσματα uocant.Romani græcæ uocis imitatione conuulsa appellauerunt.Quod malum suaꝝ diffinitionum cõmentario Galenus his uerbis descripsit In neruis & musculis affectio hæc fit:trahunturq; in ea sine electione.i.inuitis aliquando

σκοτώματα Vertigines totum corpus:aliquando corporis aliquæ partes.Diximus etiam uertiginibus mederi eũdẽ hunc Peucedani liquorem Laborantes his eodem cõmẽtario idem Galenus diffiniuit.Vocariq; uertiginosos ait.quibus non tenebræ:sed tenebricosæ lucis obscuritates:σκοτώσεις ille appellat oculis obuersantur:uideturq; illis circũagi caput:comitanturq; eas incerti & discurrentes lucis splendores:

μαρμαρυγαὶ μαρμαρυγάς ille uocat.Fit affectio hæc plerunq; cũ cerebrum occupauerũt frigidi & glutinosi humores.Quam ob cãm quantũ uis leui decã concidunt : ut cum uiderint circumagi aliqoa Rotas uerbi cã turbines ue:aut si ipsi etiã circumagant.Numerantq; eius mali plures alias Medici causas:quæ tractandæ a nobis non sunt.Dicemus breuiter hoc loco etiam:quosnã hic totiens toto hoc ope

Tumores re tumores simpliciter nominat:non alterius mali comites aut necessarium consequens:quales uerbi causa in hydropicoꝝ cruribus:aut aliis partibus fiunt:Nec quales alicubi eriguntur cum coit inflãmatur ue aliqd:Sed qui pprium genus habent:contrariumq; illis aliisq; oĩbus qui bilis cõfluxu in aliquam partem fiunt.Pro quibus ex græcoꝝ Medicoꝝ decretis sciendum est quẽadmodũ coeuntibus in aliquam partem biliosis humoribus sacer ignis quem Erysipelaten græci uocant fit. Sic pituitosi illius humoris fluxu & collectione tumor nullo intra se collecto pure inani & sine dolore:hosq; in scriptore hoc nulla adiecta nota alia tumores intellexisse oportet.

DIOS. DE Nigella siue Git qđ Melãthion græcis est. Cap. lxxxv.

M Elanthion.Sunt qui & hoc siluestre & nigrũ papauer appellent. Romani papauer nigrum & nigellam dicunt.Breuis frutex Nigella est exilib⁹ ramulis:pedali & aliqñ maiore altitudine.Parua habet folia:Senecionis herbæ figura:multo tñ tenuiora.Habet & in summo cacumine exiguũ uasculũ papaueris figura oblongum:interiore sui parte discurrentibus ueluti cancellis disseptum.Inter quos nigrũ semen acre:odoratumq; clauditur.Cõpinsitur id pani gratissimo cibo.Fronti contra dolores capitis emplastri modo imponitur:& contra incipientes fellis suffusiones tritum naribus cum Irino unguento instillatur.Delet idem lentigines:leprasq;.Tumores itidẽ ueteres:& durities ex aceto emplastri modo impositum.Clauos pterea ante scarificatos pellit ex urina uetere impositum.Decoquit in aceto additis thedæ hastulis Nigellæ semen.Colluunturq; eo in dolore dẽtes utiliter.Cõtra latos lũbricos uentris ex aqua umbilico illinitur:pellitq; eos.Quinetiã tritum & in linteolo colligatum in nares distillationibus olfactu prodest.Pluribus diebus itidem potũ menses:urinam & lac puocat.Finit & spiritus angustias in uino potum.Bibitur utiliter in aqua contra Phalangioꝝ morsus drachmæ pondere.Suffitu serpentes fugat:ferunt pterea largius potum letale homini esse.

INTERPRES.

V Ident Maio & Iunio mensibus in pratis:sepibus:limitibusq; omnibus nascẽtem rura omnia Nigellam:nihilq; eo frutice frequentius simul & uilius.Quondam grato sapore panẽ Nigellæ semen commendabat.Inspergebatur enim ante cocturam illi tritum quemadmodũ & papaueris:non aliter q̃ & nos modo dulciariis potius q̃ pani Anisum miscemus.Quod in Nigella merito miretur aliquis sagacis naturæ artificium est in conformandis eius uasculis: quibus concipitur maturatur & seruatur semen:colore nigrum:Panici seminis magnitudine. Sunt ea uascula longe papaueraceis minora:Nec in mensura sua ut illa longa:Nullam præterea habent: qualẽ papauera in summo stellam:sed latiorem umbilicum:neq; intus eodem modo discurrentes mẽbranas seminum locos dissepiẽtes.In papauere.n.sulcoꝝ modo intercedente quasi aggere quodam ca

nales sunt: in Nigella per medium transeuntes quasi parietes: quibus loculamenta illa seminũ diuiduntur. Est illud discrimen ẽt quod singula in singulis papauerũ caulibus uascula sunt: in Nigella numerosiora: Vt quod numero seminũ ĩ singulis uasculis deest uasculorum numero expleať. Solaq; hæc uasculi forma fecit ut siluestre & nigrũ papauer a quibusdam Nigella diceretť. Græci a colore seminis Melanthion & eorum exemplo latini nigellã nominauerunt ¶ Eius semen inter cæteta mederi Diosc. ait πρὸς ἀρχομένοις ὑποχεῖσθαι ἐγχεόμενον εἰς τὰς ῥῖνας μετὰ ἰρίνου ἐλαίου. Quod a nobis uersum est. Contra incipientes fellis suffusiones: Cõmunem oculorum uitio suffundi uerbi significationem ad fellis suffusionem contrahentes auctore Paulo Aegineta: qui de hoc malo agens cum multas eius causas: rationes: & remedia numerasset: subiecit cũ in oculos & faciem fel subierit naribus instillandum cum hoĩs lacte elaterium: mox in balneum descendendum: agendaq; alia pleraq;: tum a balneo naribus infundendum aliquid. Suntq; eius uerba. ποιεῖ δὲ κυκλαμίνου χυλοῦ καὶ πρασίου καὶ μελανθίου καὶ ὄξος δὲ δριμύτατον &c. Quod est: Facitq; ad hoc Cyclamini: porri: & melanthii idest nigellæ huius succus: & acerrimum acetum naribus attrahat. Alioqn ὑποχεῖσθαι uerbum & ὑποχύματα oculorum uitia etiam sunt in marino scorpione descripta a nobis. Quibus addere hæc oportuit quoniam anceps earũ uocũ in græcis significatio turbare multis locis intellectũ potest. Nos hoc magis q̃ illud amauimus ob eas quas paulo ante diximus cãs & nihilominus poterũt legentes aliorum editiones si magis placuerint sequi ¶ Dictũ hoc capite ẽt cõtra aliorum omnium editiones est Clauos præscarificatos pellere melanthii semen nõ cum uetere uino ut illi reddiderunt: sed cum uetere urina persuadentibus id uetustissimis primũ græco & latino qui mihi sunt Diosc. codicibus in quibus cum uetere urina manifeste legitur: mox Plinio qui. xx. uolumine capite. xvii. ait. Aiũt & clauis in pedibus mederi tritum in urina: Et post hoc Serapione: quorum fide rõcinari & constituere tutum sit cum urina fuisse antiquã lectionem. Neq; ab re uidetur urinam legi debere: qñ uis eius non aliena ab ea potestate est. Veterem aũt urinã hic intellexit aliquo tpe seruatam. Id. n. quondam ad stercorãdas arbores aliquas in ruris disciplina fiebat. Fuitq; facilis lapsus ab οὔρῳ quæ uox urinam ad οἴνῳ quæ uinum significat.

DIOS. DE Laserpicio. Cap. lxxxvi.

Silphion. Romani Laser & Laserpicium dicunt. Nascitur Laserpiciũ ad Syriã: Armeniam: Mediam: & Libyam locis. Maspeton caulem eius uocant ferulæ similem. Folia habet apii: Semen uero latum: & quasi foliaceum ¶ Radix illi calefaciendo est ¶ Aegre in cibo concoquiť: Vesicæ nocet: Strumis tñ panisq; medetur cũ cera coacta ¶ Ex oleo cõtra sugillata emplastri mõ imponitur. ¶ Coxendicis doloribus ceratis Irino oleo aut ligustrino confectis addita medetur ¶ Tollit sedis excrescentias in Malicorio cũ aceto elixa & imposita ¶ Pota eadem uenenis aduersatur ¶ Vtuntur ea etiã ad tinct⁹: miscentq; sali grato sapore cibos cõmendantem ¶ Colligitur ex Silphio liquor scarificatis radice & caulibus ¶ Habetq; primã bonitatis æstimationẽ qui non adeo ruffo colore est: qui lucem transmittit: qui myrrham olet: firmoq; odore sentitur. Damnatur cõtra qui porraceo colore uiret: inmitiq; gustu & aspero est: & qui cũ diluitur facile albescit. Cyrenaicus si tantillum etiã ex eo aliquis in os sumpserit toto corpore sudoris modo humiditatem cit: adeo leni odore & ignauo ut exiguũ tp̃s odor in ore eius qui sumpserit sentiatur. Minore ui efficaciaq; & uirosiore odore sunt Medicus & Syriacus. Adulteratur liquor hic omnis anteq̃ siccetur admixtis aut sagapeno aut lomento fabæ. Verum deprehenditur gustu: odore: aspectuq; & cũ humore aliquo diluiť. Sũt qui caulem priuarim Silphiũ uocent: Radicem Magydarim: folia uero maspeta. Efficacissimus aliarum omnium partium liquor est: Secũdo loco uim folia habent: Postremus oium caulis ¶ Inflat Laserpicii liquor: habet acrimoniam ¶ Contra capillorum defluuia quæ alopecias dicunt ex uino additis pipere & aceto utiliter inungiť ¶ Facit ad oculorum claritatem: incipientesq; eorum suffusiones eas disiiciens ex melle inunctus ¶ Contra dentium dolores cauis eorum inditur ¶ Circũponitur & iisdem cum ture in linteolo inunctus ¶ Colluuntur eodem preterea iidem in dolore dentes cũ hyssopo caricisq; in posca decoctis ¶ Contra rabidi canis morsus uulneribus utiliter imponitur. Bibiť idẽ

inungiturq; contra eoꝝ omniũ iniurias quæ morſu ictu ue uenenum relinquunt & uenenatas teloꝝ cuſpides. Cõtra Scorpionũ ictus oleo dilutus inungitur. Infunditur & his quæ in Gangrenam tranſeunt ne ulterius ſerpant antea ſcarificatis. Carbunculis cũ ruta nitroq; & melle nec minus per ſe etiam inungitur. Clauos calloſq; antea ſcarificatos tollit cęra aut caricaꝝ interiore farcto pręmollitus. Nouas impetigines ex aceto ſanat. Carnoſa itidem narium uitia : polypoſq; cum atramento ſutorio aut raſili erugine inũctus : ſed oportet quæ illic excreuerunt forcipe auferre. Diutinis fauciũ aſperitatibus ſubuenit : Vocemq; exaſperatã dilutus aqua & epotus q̃primũ reſtituit. Inũgitur ad oris languentẽ columellã cum melle : reprimitq; eam. In anginis utiliter cũ mulſa aqua gargariſſat̃. Auget utentibus eo coloris bonitatem. Tuſſi opitulat̃ in ſorbili ouo datus: & in laterali dolore in ſorbitiõe. Suffuſis felle itidem & cõtra cutem ſubeuntes aquas utiliter cum caricis datur. Soluit idẽ in febrium acceſſiõibus cũ tremore algores cũ pipere ture & uino potus. Datur deuorandus rigentibus & in ſcapulas rigentibus oboli pondere in paſtillũ conformatus. Gargariſſat̃ cum aceto cõtra hirudines gulæ inhærentes. Bibitur & contra cõcretum in grumos lac. Comitialibuſq; i aceto mulſo datus ſuccurrit. Bibit̃ idem ad menſes cũ pipere & myrrha. Cœliacis in uuę acino ſumptus opitulatur. Subitas conuulſiones: ruptaq; cũ lixiuia potus ſanat. Reſoluitur ad potiões amaris amygdalis: aut ruta: aut pane calido. Præſtat eadẽ & folioꝝ liquor: ſed multo minore efficacia. Comeditur cũ aceto mulſo Laſerpiciũ faucium uitiis accõmodatum: preſertimq; amiſſæ uoci. Veſcuntur foliis cum lactucis pro eruca comedentes. Fertur & altera Magydaris eſſe in Lybia prouenienſ radix Laſerpicio ſimilis: ueꝝ non adeo craſſa : acris : & fungoſa: ex qua non colligitur liquor. Ipſa tamen ad eadem omnia utilis ad quæ Laſerpicium.

INTERPRES.

I Theophraſtum: Strabonẽ: Plinium: Columellam: Solinum: græcorũq; medicos & herbarios oẽs de Laſerpicio tradentes diligentius aliquis audiat: Omnemq; eius in antiq̃s ſcriptoribus his medicinam & hiſtoriã contempletur: Non erit ut credimus Laſerpicii ferula hæc Balſami arbuſcula illi uilior: nec liquore liquor etiã inutilior. Siqdem peregrina Græciæ & Italiæ ideoq; in maiore dignitate utraq; ſemper fuit. Vtraq; certos priuatimq; ſibi a natura traditos natales locos: quod oĩbus eas fecit optabiliores accœpit. Illa cõuallem ad Syriam: hæc ad Cyrenem latiores campos: & ſi poſtea extinctum omne illic Laſerpiciũ fuerit. Vtraq; ad excipiendos liquores ceditur. Vtraq; materia: Semine: & liquore commendatur. Nec numero pauciores nec uiribus & poteſtate ignauiores inuitæ uoluptatibus : & in corporum uitiis aut morbis neceſſitates utraq; habet & uſus. Et ne longiores ſimus utraq; ob raritatem : & quas habent ad utranq; ualitudinem egregias utilitates gentibus ad ſpectaculum & in deorum templis ad religionem & anathemata propoſitæ diu fuerunt. Oſtenderunt poſt deuictam Iudæam Veſpaſiani imperatores ciuibus ſuis Balſami arbuſculam: doluerunt; oẽs contra eam ſeuitum in obſidione ſua a Iudæis fuiſſe. Et Cyrenei Delphis Apollini quot annis Silphii caulẽ ex agri ſui opibus offerebant: Ferulãq; hanc ſuam tantopere amauerunt ut Cyrenes cõditori Batto perpetuũ cũ ea honorem habuerint. In gemma qua publice in ſignandis epiſtolis ciuitas utebatur Battum gentis ſuæ auctorẽ oſtendentes: cui mulier quo decebat corporis ornatu & habitu Laſerpicii caulem porrigebat fortunæ ſimul naturæq; pro ſuis opibus gratias agens : Gloriam fœlicitatemq; ſuam grata utriuſq; beneficii memoria ſic oſtentantes. Id certe maximum precii & honoris in ferula hac argumentũ fuerit q̃ egregium: rarum: amabile: precioſumq; aliquid ſignificantes græci nõ aliter q̃ ut in prouerbio ſit Batti Silphium iactabant: Neq; immerito tanta fuit quondã utroq; tpe morboꝝ & ſanitatis ex ea generi humano uoluptas ſimul & neceſſitas: tamq; quotidianus & amabilis cunctis uſus. Ob quam cauſam lõgiſſime omniũ Theophraſtus de ea in ſexto de plantarum hiſtoria egit. Licetq; Plinius & præter Plinium plures alii plantam parteſq; eius oẽs longiore hiſtoria illuſtrauerint : Nihilominus q̃m cuncta alii ab eo accæperũt: Singuliq; aliqd quod dixiſſe oportebat reliquerũt operæpreciũ erit ex eo ſcriptore iiſdem uerbis oĩa ſemel reddidiſſe. Quæ huiuſcemodi ſunt. Habet Silphium numeroſas radices & craſſas: caulem qualis in ferula eſt & craſſitudine illi æqualẽ : Foliũ

quod Maſpeton

quod Maspeton uocant Apio simile: semen latum: foliaceumq; Caulẽ non ultra annum prorogat quemadmodum & ferula. Vereq; primum folia & Maspetum hoc profert: quo oues mirifice purgantur & pinguescunt egregia odoris suauitate carnes commẽdans. Post hæc caulem profert cibis quocunq; modo aptum. Tostus siquidẽ & elixus estur. Feruntq; quadraginta diebus corpora purgare. Destillat duplicem liquorem Silphium a caule alterum: ab radice alterum. Vocantque hũc a caulibus Cauliam: illum a radicibus Rhiziam. Habet radix nigrum corticem: auferuntq; in usu eum Sunt & radicum: sectionisq; mensuræ quædam: quibus quantum oportet cædũt: Reliquum ad sectiones seruantes. Neq; enim in secando errare neq; ultra q̃ constitutum sit secare oportet. Corrumpitur enim putrescitq; si aliter fiat. Curant autẽ in pyræeum Athenas ferentes Silphium hoc modo. Cum in uasa coniecerint farinam illi miscent: multoq; tempore commouẽt: eaq; tractatione colorem contrahit: rationeq; hac curatum incorruptum permanet. Quæ igitur in secando curandoq; Silphio seruanda sunt sic se habent. Libyæ latos occupat campos: Siquidem spatio ultra stadiorum quatuor millia nascitur: copiosumq; prouenire ab hesperidum hortis ad syrtim. Proprium illi est cultos odisse locos: & si cõatur in deserta fugere uelut id quod ferum sit: & cultura nõ indigeat. Narrant Cyrenæi septem ante conditas Cyrenas annis apparuisse Ex quo autem ædificata urbs est trecenti intercesserunt anni: magistratum gerẽte Athenis Simonide. Et hæc quidem sic ferunt aliqui. Alii radicem Silphii ferunt cubitalem paulo ue ampliorem nasci: tuniereq; in medio ueluti caput quod sursum sublime fertur: pauloq; minus q̃ supra terram emergit: ex qua erũpit quod lac uocatur: Tum caulis: & post hunc quod Magydaris & folium dicitur quod semen est. Cumq; ualidus spirauerit hauster post caniculares dies uento id spargi: ex eoque nasci Silphium: Eodemq; anno radicem fieri & caulem. Verum nõ est hoc Silphii proprium: Habent enim & alia: nisi hoc forte dicunt a sparso semine statim nasci. Quod uero priuatim & ab aliis diuersum Silphium habet illud narrant: Oportere annum fodi. Si enim relinquatur semen totum cauleinq; proferre: deteriusq; ea ratione fieri & hoc & radicem eius. Narrant præterea fieri meliores circumfossas radices: quoniam renouetur terra. Sed hoc contrarium illi est quod dicitur odisse culturam Silphium. Narrant & comedi radices recentes in acetum concisas: & folium colore auri esse. Contrarium his etiam purgari oues folium comedentes. Ferunt enim hyeme & uere in montem exire oues uesciq; eo & alio quod Abrotono simile sit: & quod utrunq; calefaciendo est non purgare: uerum siccare & concoctionem adiuuare: ideoq; fieri si morbosa maleq; affecta ouis aliqua accedat conualescere statim aut mori: Verũtamen sæpius cõualescere Hæc autem utro modo se habẽt cõsiderandũ est. Quæ uero Magydaris dicitur aliud a Silphio est: rarius: & minore acrimonia: succoq; carens: discernitur a peritis solo aspectu Nascitur in Syria & Cyrene. Narrãt & in Parnaso nasci copiosam: & hanc Silphium esse. Si uero culta fugit loca uelut Silphium considerandum erit. Similiterq; an simile æquale ue aliquid in folio & caule habet. In uniuersumq; si lachrymam destillat. Et hæc Theophrastus longius forte q̃ legẽtium aliquis æquo animo ferre potuerit abeq & a nobis dicta: Sed non inutilia ut quæ a Dios. dicunt certius intelligi possint. Siqdem & ille de foliaceo semine: de Maspeto: Magydari: aliisq; omnibus pariter egit: & ut tunc ferebat fama totam Laserpicii historiam tradidir. Quod Cyrenaico agro probatissimum nascebatur: Tantumque illi ex eo laudis & honoris accreuerat ut Catullus una hac nota Cyrenẽ illustrauerit Laserpiciferas in epigrammate suo Cyrenas uocans. Nouerant enim tunc omoes quod ubiq; nunc ignorat. Eratq; in quotidiano ciborum usu Laserpicium: quos grato sapore & odore commẽdabat. Miscebatur id ut indicat Columella oxyporis: & ut plures alii testãtur Laserpiciatum acetum in multo usu erat. Longior erit commentatio hæc nostra: si quot usus Laser habuerit. (Sic enim Plinius etiam uocat) numerare uoluerimus. Illud dixisse satis sit quod Martialis de simila ait. Nec Laseris dotes poteris oumerare nec usus Cũ medico totiens cum sit & coquo totiens aptum. Vtebatur eo passim antiquitas ob egregiam calefaciendi uim quam habet Nunc autem tantum abest ut nostrorũ temporum Laserpicio uti ganea aut medicina possit: ut rem ipsam utraq; ignoret: nec coniectura saltẽ ostendere possit. Nouerunt quidem nostræ ætatis medici opon cyrenaicum: sed nomen tantum: & in eo nomine quod longissime ab antiquo opo cyrenaico differat. Idem enim opos cyrenaicus & Laserpicium hoc quondam fuit: nũc autem in fœtida asa ea uoce utuntur: quæ tetri & ingrati odoris sensu tantum a Laserpicio differt quantum uerisimile est quondam discrepasse eorum usus. In medicina sane infinitus pene fuit eius usus: indicantque græcorum medici omnes qui adhuc supersunt Indicat Plinius. xxii. uolumine capite. xxiii. lõgissimeque omnium hic scriptor. Ex cuius remediis nos tantum signabimus quæ nobis non sunt cum Barbaro eadem duoq; presertim: quorum id primum est quod ille ait mederi Laserpicium neruorum contractionibus: contractiones neruorum uertens quod Dios. tetanicos dixit longe ab illis diuersos. Qui quales sint in Sampsucino unguento dictum longius a nobis est. Alterum uero quo loco uertit dari Laserpicium his qui lactis coagulũ biberint. Quod γάλα τ̃ ἐκ ϑρομβωϑέντος hic scriptor uocat: in uenenorum censu ab eo libro sexto numeratum. Neq; enim ea uoce lactis coagulum græci uocant: sed in grumos concre-

a

ἱεροβοῦνθαι tum in stomacho lac. Idq; ἱεροβοῦνθαι uerbum significat: ut certius eo loco patebit. Tantumq; abest ut coagulum id dici possit: ut coagulo huic malo succurrendum sit. Diosc. γάλα ἐμπυτιασθὲν tunc uocat: idest cui fuerit admixtum coagulum: cum quo potum in grumos cocrescit: facitq; strangulationes uenenis similes: daturq; coagulum: quoniam natura illi est soluta densare & densata resoluere. Nos rei euentum magis q̃ causam secuti concretum in grumos lac simpliciter diximus.

Lac cōcretū in grumos Nolumus anteq̃ a laserpicio discedamus non breuiter dixisse pluribus eandem rem quondam appellationibus fuisse dictam: Sylphium: Laserpicium: Laser: Lac cyrenaicum: Opon cyrenaicum: Maspeton & Magydarim. Licetq; priuatim folia: aut radix: aut caulis hac illa ue uoce signarentur. Nihilominus quoniam una erat ferula quæ omnia ferebat: miscebantur hæc ab imperitis: mox cū inoleuisset alicubi sic laserpicium uocari cœperunt scriptores & illis uti uocibus. Est & illud in laserpicii historia animaduertendum inueniri adhuc græcos codices: in quibus seorsum a reliquo laserpicio: priuatimq; sub titulo περὶ ὀπῦ φύλλων: idest de liquore foliorū tradatur quod ultimum in hoc capite ad folia: foliorumq; succum laserpicii pertinet: quasi a reliqui corporis liquore diuersum: nec cum eo miscendum id fuerit. Mederi inter cætera carbunculis Sylphion a Diosc. traditur.

carbūculus Vlcera ea sunt non hac magis q̃ illa corporis parte erumpentia: toto enim corpore pariter nascuntur. Sentiunt oculi etiam priuatim hoc malum: suntq; auctore Galeno in diffinitionibus & Isagoge sua ulcera in quibus adustorum igne modo crustæ fiunt: destillant: & serpendo pascunt supraccduntq; illis aliquando febris & inguina. Fieri eos græcorum medici dixerunt. Cum refuerit sanguis copiosiore atra bile abundans: & in aliquam partem ingruerit. Consueuisseq; a pustula plerunq; incipere: quæ ambustis igne similis sit. Aliquando etiam sine ea fieri prurireq; tantū a principio locum: mox unam aliquando etiam plures sequi pustulas minimas milii magnitudine; disruptisq; iis crustosum fieri ulcus non dissimile iis quæ cauterio adusta fuerint. Cinereo nōnunq̃ colore: aliquando autem nigro. Fit etiam quæ circa ulcus caro est colore nigro cum ualidissima inflāmatione: nitetq; bitumini aut pici similiter. Et hæc plerunq; carbonculorum ratio & ortus est.

Callus Fiunt etiam in pestilentia: quod totum nouerunt medici. Contra clauos & callos opem sibi ex Sylphio homines fecisse testatus eodem hoc capite Diosco. itidem est. Quorum alter solida candida

Clauus & sine humore caro est. Non uenis non neruis ad eam pertinentibus. Clauus autem rotunda forma concrescens callus candidus clauorum capiti similis omnibus corporis partibus surgens: præcipue tamen in digitis pedum & imo solo: quo loco dolorem & ingressus impedimentum facit.

Hoc Caput apud Strapionē ... Ar strapione inscribi...

DIOS. DE Sagapeno. Cap. lxxxvii.

Sagapenum. Romani pariter græcis Sagapenum dicunt. Nascentis in Media Ferulaceæ herbæ liquor sagapenū est. Antecedit in eo bonitate quod lucem transmittit: quod foris ruffum: intus candidum: medio inter laserpicium & galbanum odore & acri gustu est. Facit ad pectoris & lateris dolores; rupta conuulsa; diutinam tussim. Purgat quæ in pulmonibus crassa hærent. Datur comitialibus: in scapulas rigentibus: lienosis: resolutisq; : & circularium febrium perfrictionibus in potione. Vnguentis præter hæc utiliter miscetur. Menses idem trahit: & cum dulci aqua potum fœtus enecat. Contra anguium morsus præsenti remedio cum uino bibitur. Datur ex aceto olfactandum strangulatu uuluæ procidentibus. Oculorum cicatrices exterit. Iisdem hebetibus medetur. Suffusionibus & his quæ claritati eorum officiunt subueniens. Resoluitur laserpicii modo: ruta; aqua: amaris amygdalis: aut melle aut calido pane Sagapenum.

INTERPRES.

Estati sunt ueteres græci Ferulam Sagapenum ferentem nullos habere in medicina usus. Quodq; in ea expetitur liquorem solum eē: nec ultra id historiæ eius aliquid addiderūt. Hic etiam græciæ peregrinam fecit in Media nasci dicens: & ex quo ferulaceam herbam dixit genus formam partesq; eius ignorasse uidetur. Plinius in Italia nasci Sagapenum testatur dicēs xx. uolumine capite. xviii. Sagapenū quod apud nos gignitur in totum transmarino alienatur: neq; ipse & ferentis id fruticis aut herbæ naturam tradidit. Ob eam cām nec nos longius de eo agemus. Et si Plinius ut pauloante diximus Sagapenum Italiæ plantam dixerit: & præter ea quæ pauloantę

Sagapenū Italiæ ... esse dixit

ex eo

ex eo citauimus libro.xix.capite septimo in hortis sed medicinæ tantum seri dicat. In qua separarunt alii interpretes perfrictiones a circularibus febribus: Cum tamen ab hoc scriptore dicatur dari Sagapenum contra perfrictiones quas circularium febrium accessiones faciunt.

DIOS. DE Euphorbio. Cap.lxxxviii.

Vphorbion. Romani pariter græcis Euphorbiũ dicunt. Ferulacea est in libya arbor euphorbiũ: in Maurusioꝝ Tmolo nascens acerrimo liquore plena: Quem ob nimiũ eius feruorem incolæ timentes colligunt excipulas ex ouillis lotis uentriculis factas in arbore suspendentes: tũ eminus supra excipulas illas hastilibus eam uulnerantes: Qua percussa statim ueluti ex rupto uase aliquo copiosus prosilit in excipulas liquor. In terram aliquando etiam (tantus est impet⁹) idem eiaculatur. Duo eius genera sunt. Transmittit alterum sarcocollæ modo lucē: cōcrescitq; in frusta magnitudine Erui. Alterum quod in uentriculorum excipulis in massam cōcreuit: uitreo colore est. Adulteratur Euphorbium admixtis sarcocolla: Ea est persicæ arboris lachryma turi similis: aut glutino. Probatur quod lucem transmittit acreq; est. Sapore gustuq; non facile Euphorbium probatur: propterea ꝙ linguæ semel admotum permanente ad aliqđ tempus feruore eius linguam adeo incendit ut Euphorbium quodcunq; aliud illi admotum uideatur. Inuentum Euphorbium in libya regnante Iuba est. Habetq; liquor eius calefaciendi uim contra oculorumq; suffusiones inungitur: disiicitq; eas. Potus hic feruore suo integrā diem urit: eamq; ob cām melli in usu miscetur. Miscetur & collyriis acrimoniæ suæ habita ratione. Coxendicis doloribus medetur in odorata potione potus. Pellit idē ossium squamas eadem die impositus. Verũtamen oportet eos qui Euphorbio utunt carnem circa ossa omnem inditis linamentis & cera munire. Fertur a quibusdam p̄terea nullam sentiri noxam a serpentium morsu siqs incisa usq; ad caluam capitis cute dilutum Euphorbii liquorem infuderit: tũ uulnus & cutem futura cōiunxerit.

INTERPRES.

d Ebuerunt quondam Augusti Cæsaris salutem Romani: Totoq; orbe gentes oẽs Antonio Musæ medico: Cũ destillationibus iocinore uitiato ad desperationem redactus cōtrariā & ancipitem rationem medendi necessario subiit: Quia calida somēta non proderant frigidis curari auctore quē diximus medico coactus. Debet & iubas mauritaniæ rex: posteriorq; omnis medicina Euphorbio fratri eius salutem suam: & præter eam inuentam diligentia hominis in Atlante monte Euphorbium arborem: Cuius liquore toto orbe gentes omnes ad medicinam uterentur: celebraretur q; posthac æterno regii nominis & inuētoris monumento Euphorbium quod modo a nobis tractatur. Fœlix duorum profecto fratrum copula: qui humanā rem uiuentes tantopere illustrauerint: fecerintq; ambo quod æternum laudent & meminerint posteri: Ille restituta principi cui uolentes toto orbe omnes parerent salute. Qua nihil fœlicius ad pacem & gloriā tunc erat. Hic pluribus morbis nouo & ad eam diem incognito remedio quod iuenit certiore nobis oblata salutis spe. Et mirabitur aliquis quod Homerus cecinit pro multis inter homines medicũ hominem censeri oportere. Laudantur a Poetis castores ꝙ uiuentes uirtute sua græciæ gloriam in bellis & certaminibus auxerint: ꝗq; in tempestate maris adesse quondam nautis solerent: positaq; illis templa: erectæ aræ: instituta sacra diuiniq; honores famam eorum & gloriam auxerunt. Sed medicorum fratrum Euphorbii & Antonii Musæ non comparanda laudibus omnia illa sunt: Quas alter in romana alter in medicæ materiæ historia inuenit. Illa enim iampridem perierunt: hæc uero quādiu Romanæ dignitatis fortunæq; nomen seruabitur & curari in morbis homines oportebit quotidianis laudum incrementis augebuntur. Quemadmodũ modo a nobis fit qui Euphorbium in scriptore hoc tractantes medicoꝝ fratrum Euphorbiiq; presertim antiquam renouare famam coacti sumus. Et in inuenta ab eo Euphorbio arbore legentes monere quod a principio capitis in hoc scriptore statim legitur. δένδρον ἐστὶ ναρθηκοειδὲς : λιβυκὸν, significatq; ferulaceam libycam arborem: in antiquioribus aliquot græcis non λιβυκὸν : lybicam sed λευκὸν idest candidam legi: quod absurdum penitus non uidetur. Siquidem antiquissimus quem habemus latinus Diosco.

non libycam sed albam habet. Et præter Diosco. ipse non multopost in Mauritaniæ Tmolo nasci ait quæ Libyæ pars est: quod superfluũ uidebatur. Seruauimus tñ & nos communem lectionem ne tam multa ubiq; nouare uideremur. Dubitamus etiam male legi Tmolum montem: Siquidẽ nullus in libya hoc nomine mons a Geographis describitur. Et Plinius duobus locis in Atlante monte inuentum Euphorbium dixit: primum quinto uolumine capite primo tum Lib. xxv. capite. vii. Quod signasse legentibus satis sit. Suspicamur etiam in Euphorbii uiribus & potestate calefaciendi urendiq; uim deesse. Ab antiquioribus enim tribuuntur illi hæ uires etiam: & in antiquis codicibus altera illa calefaciendi. s. adhuc legit. Et Paulus Aegineta contra coxendicis dolores ad exulcerãdum Euphorbio utitur. Quæ deinde hic scriptor græce μοτὰ uocat & nos linamẽta uertimus illic scilicet ubi docetur quomodo ossium squamulæ & assulæ ducẽdæ sunt. A græcis diffiniuntur: τὰ πληροῦντα τὴν κοίλην τῶν τραυμάτων ἐλκῶν: quod est. Implentia uulnerũ cõcauitates linteorum fragmenta: & quasi filatim discerpta linamenta.

DIOS, DE Galbano. Cap. lxxxix.

Chalbanen. Romani Galbanum dicunt. Nascentis in Syria ferulæ quam
a Metopium aliqui uocant liquor Galbanum est. Probatissimum quod turi maxime simile est: Grumosum: purũ: pingue: minimeq; lignosum: & quod ferulæ seminisq; aliquid admixtum habet: odore graui: nõ adeo liquidum: nec contra adeo aridũ. Adulterat admixta resina: lomento fabæ & Ammoniaca gutta. Calefaciendi uires habet galbanum. Natura illi feruens est. Extrahit: discutit. Menses fœtusq; subditum & suffitu trahit. Inungitur ex aceto & nitro ad delendas lentigines. Deglutitur idem cõtra ueterem tussim: angustias spiritus: suspiria: rupta: conuulsaq;. Toxico aduersatur cum uino & myrrha potum. Pellit eodem modo sumptum foetus in utero mortuos. Imponitur cõtra dolores lateris & in carnosis partibus ex crassa materia tumidos abscessus quos græci dothienas uocant. Comitiales & strangulatu uuluæ procidentes: uertiginesq; olfactu emendat. Suffitu uenenata fugat: tutosq; a morsu eorum perunctos seruat. Cum uerticillo herba ex oleo impositum tactu tantum serpentes necat. Dentium dolores finit illitum aut cauis eorum inditum. Creditur & contra urinæ angustias prodesse. Resoluitur & hoc ad potiones amaris amygdalis aut ruta: aut aqua: aut aqua mulsa: aut calido pane. Resoluitur & papauerum succo quod Meconium dicunt: aut cremato ære aut liquido felle. Purgatur autem hoc modo. In feruentem aquam coniicito Galbanum. Id cum calore aquæ liquefactum fuerit supra se quod est in eo inutile oẽ aget. Fluitabuntq; in summo sordes omnes quæ facillime hac ratione separabuntur. Est & alius purgandi modus. In raro puroq; linteolo colligatum Galbanum in ænea pyxide picato ue fictili suspendito: Sic tamen ne fictilis fundum glomer & inuolucrum illud tangat: operculatumque in feruẽtem aquam demittito. Sic enim quod utile in eo est in uas quasi per colum liquabitur. Quod uero lignosum in eo fuerit in linteolo hærebit.

INTERPRES.

Biq; ut suaui carmine cecinit Lucretius surgit amari aliqd qd i ipsis floribus angat: Neq;
a habet natura aliqd tam amabile aut fortuna tam lætum & hilare ut non contiguum: coniunctum: hærens ue aut mixtum illi sit quod ingratũ corpori aut animo triste malo doloris sensu hominem torqueat. Magno argumento nullam nec naturæ etiam puram esse uoluptatẽ: Quæ aut contrariis rerum euentibus ipsa gaudens aut homini suas inuidens opes tristi ueneno aliquo omnia infecit: Quoq; aliquid suauius futurum erat eo fœdius aliquid & tristius illi coniunxit. Omittimus ex disciplina ruris quæ poterant multa ad hanc rem afferri exempla. Satis enim fore legentibus credimus quod in Galbano ea ostendit. Quod in Syria nascens odoramentorũ omnium fœcũda genitrice ut auctor Theophrastus est ingrato odore tetrum regionis eius hãc fœlicitatẽ turbauit. Nisi forte q̃ in agẽdo sagax natura est Galbanũ Balsamo: Casiæ: Cinamomo: odoratisq; calamo & iũco iõ miscuit iisdẽq; locis nasci uoluit: Ut q̃tũ ingrati odoris ex terra Galbanũ in se traxisset tãtum purioris odoris illis relinqueret: dãnareturq; una Galbani ferula ut fœlicius cætera agerent.

tera agerent. Quod illi & hortos conserentibus consilium aliquando est Male & grauiter odoratis plantis eodem loco consitis aliarum odores augere. Nihil tamen sic etiam a natura damnatum inutile homini penitus genitum est. Habet.n. ut cætera relinquamus suas uires & laudes Galbanum. Solum auctore Theophrasto grauiter odoratum in Syria nascens. Potestq; præter alia quæ illi in morbis ab hoc scriptore & ab aliis tribuunt: Ingrato agitare graues nidore chelidros: ut Maro cecinit & Nicander. χαίμην καὶ βαρύοδμος ἐπὶ φλογὶ μοιρηθεῖσα χαλβάνη: κατωνηλὸν ἄγει καὶ φύξιμον ὀδμήν. Potuit quondã etiam ne bellorũ & fortunæ gloria & honoribus careret oppida expugnare: illitisq; liquore suo facibus Hispaniæ oppidũ frustra diu oppugnatũ succendere: eaq; uictoria romanis ciuibus gentile nomen ex se dare: qđ nõ multo post a domitii Neronis turpi & funesto principatu inter Cæsares coleretur: Essentq; a Galbano quo usi in incendio oppidi in Hispania fuerant Galbæ Romana gens per Cæsarẽ suũ toto orbe clari. Ex eo non paruum Galbano honoris accessit incrementũ. Nosq; hactenus a fortunæ gloria laudatum: ad naturam transferimus. Primũq; illud legentes monemus non turi tñ sed hãmoniaco liquori simile Galbanũ cæteros dicere: Pliniumq; presertim. Quo fit ut deesse huic scriptori id suspicemur. Quod præterea in impresso Diosco. legebatur Toxicis mederi σὺν ὄξει: quod est: cũ aceto: ex ueterũ meliorumq; codicum fide cũ uino uertimus. Persuasitq; id Plinius lib. xxiiii. capite. y. Aduersari uenenis maximeq; toxicis cum myrrha & uino dicens Fecit eiusdẽ scriptoris auctoritas etiã accedente ueterũ codicum eadem fide: ut quod erat δοκεῖ δὲ καὶ δυσουροῦσι ποιεῖν: significareq; uidebatur facere ad urinæ angustias ad contrarium sensum deflecteret: indicaretq; urinæ nocere & eius angustias facere Plinius.n. eodẽ loco ait. Nocere urinæ existimatur: & meliores græci codices his uerbis rem docent. δοκεῖ δὲ δυσουρίαν ποιεῖν quod est credi urinæ angustias facere Galbanum. Ostendebant præterea iidem antiquiores græci nõ legi ῥυπαρὸν quod est sordidũ sed una tñ mutata littera λιπαρὸν: quod est pingue: Quo loco hic de Galbani purgatione agit: docetq; in feruẽtẽ aquã conici & cum liquefactũ fuerit forte ut in sũmo fluitent &c. Nos cõem lectiõem secuti nihil mutauimus: Et nihilominus signasse id legentibus inutile & ab re penitus nõ fuerit. Quãdo descendunt sordes: fluitat aũt in sũmo quod rarius magis aerium & leuius est. Cumq; hic nihil de grauitate aut leuitate sordium illarum dixerit: Verisimile est graues grauitate sua descẽsuras: quod uero leuius sit in summum subiturũ esse: ut in oleo aliisq; liquoribus fit. Nobis in alterã partẽ inclinat animus: credimusq; non sordes i summo fluitare dicere Dios. Sed quod in Galbano pingue est. Persuasitq; id q sequit statim alter purgandi modus. Sed nos ut dictũ paulo ante est integram legẽtibus rem: & in ambiguo suũ unicuiq; arbitrium relinqmus. Signauimus uitii nota & in hoc capite locũ illic. s. ubi de resoluendo uariis liquoribus Galbano agit. Inter quæ & illud est. ἀναλύεται δὲ μηκωνίῳ ἢ χαλκῷ κεκαυμένῳ quarũ uocum sensus ille est: q a nobis redditus fuit. Resoluit & papauerũ liquore aut cremato ære. Cõisq; in cunctis græcis lectio ea est. Ob quam cãm nos nihil mutauimus. Dubitauimus tñ qm̃ papauẽr apte rñderet crematũ æs tot aliis quæ illic numerant: alter quondã potuisse locũ eũ legi: neq; aut disiũctiuam particulã legi eo loco oportere sed ꝑpositionẽ in: ut esset sensus resolui Galbanũ papaueris liquore in æneo uase cocto: in quo & si uideat aliqbus non significare χαλκὸν quod æs est æneũ uas: Meminerint tñ in hoc scriptore & opere multis locis metallũ pro facto ex eo metallo uase accipi. Non decernuntur hæc: Sed ut tota in scriptore hoc certior res fit a nobis signantur.

DIOS. DE Gutta Hammoniaca. Cap. xc.

Ammoniacon. Sunt qui Agasyllum: qui Criotheum: qui Eliustrum appellent. Romani Guttam Hammoniacam dicunt. Ferulæ in lybia ad Cyrenem nascentis hic etiam liquor est. Vocaturq; totus cum radice frutex Agasyllis. Probatur in eo quod bonitate coloris nitet: nec lignosum calculosumq; est. Quod turis modo in grumos concreuit: purum; densum; sine sordibus: odore castorei & amaro gustu est. Vocatur quæ talis hammoniaca gutta est a fragmentis in quæ diuiditur thrausma: quod est fragmentum & frustum. Quæ uero admixtã habet terrã aut harenas a comphensis intra se calculis & terra Phyrama qđ cõmixtio est. Nascitur in lybia ad Hammonis Iouis templum ferulaceæ arboris ut diximus liquor. Molliendi uires habet in medicina Gutta Hammoniaca. Extrahit eadem: calefacit: duritiesq; & panos discutit. Bibitur ad deiiciendam aluum. Fœtus ex utero trahit. Minuit lienem drachmæ pondere cum aceto pota. Articulorum coxendicisq; dolores lenit. Subuenit præterea suspiriosis. In eadem spiritus difficultate nõ nisi recta ceruice spirantibus: comitialibus: & quibus in pectore humores hæserunt:

In quem usum in eclegmate cum melle datur: aut cum Ptisanæ cremore sorbetur. Cruentam ducit eadem urinam. Oculorum albugines exterit: & genarum scabrities minuit. Quin etiam trita & ex aceto imposita lienis & iecoris durities finit. Soluit quæ in articulis concreuerunt lapidosa quæ græci poros dicunt ex melle pice ue illita. Facit pręterea ad lassitudines & coxēdicis dolores: in quem usum pro acopo inungit̃ additis aceto: nitro: & ligustrino unguento.

INTERPRES.

b Abet salem: habet liquorem medicina ammoniacum: utrunq; ab harenis: sed diuersa ratione dictū: illum qđ sub harenis concrescat & inueniatur. Hūc q; in harenosa Libya ad ammonis Iouis tēplū ex ferula in harenas destillet: & ut in ture fit cōcretis grumis inter eas inueniat̃. Græci ab harenis quas ἄμμους dicūt utrūq; indicauerūt: sed illū salē hunc liquorē āmoniacū quasi harenosum uocantes: graui periculo miscendi simul diuersa: nisi eoꝝ exēplo discrimē aliqđ ex rei substātia addat̃. Quod nos timentes ut illū salē suo loco uocabimus: sic hunc auctore Dios. guttā uocauimus: quasi & hic quēadmodū tus stagonias aliqñ dictus fuerit: quæ uox in græcis stillicidiū & guttā significat. Plinius ammoniaci lachrymā eiusdē rei significatōe appellat. Græci ammoniacon simpliciter: ut tūc erat eius uocis æstimatio uocant. Fugientesq; nos æquocæ appellationis periculū: guttā āmoniacā diximus lachrymā liquorēq; significantes ferulæ: quæ priuatim in Libya ad āmonis Iouis tēplū tunc nasci ferebat̃. Quæ siue ab harenis: siue ab ammonis Iouis tēplo uocari dicat̃: eandē rōnē habet: qm̄ & Deus q inter eas harenas colebat̃ mortalibusq; rñdebat: ab iisdē harenis nomē a græcis inuenerat. Ideoq; Criotheos a forma eius q arietino capite pingebat̃. eadē hæc ferula: liquorq; eius pariter dictus est. Satisq; hic natale solū illi assignauit dicens primū nasci in Libya ad Cyrenē: mox in Libya ad ammonē: Iouē illū intelligens: q in tēplo inter Libyæ harenas coleret̃. Cæteræ eius appellationes barbaræ sunt: ideoq; nūc oībus incognitæ. Posteriores græci inter odoramēta & quæ ad odorē uaporarent̃ numerātes ἀμμωνιακὸν θυμίαμα uocabāt. Sic Paulus Aegineta in vi. sic posteriores alii uocauerunt. Hic tñ in genere liquoꝝ simpliciter & ut græce loquamur ὀπῶν numerauit: & plantā ex qua destillaret: ferulā esse dixit. Quod in antiqs uariet in ammoniaco hoc odor est: quē castorei Dios. sentiri ait: Galenus κορίου. i. coriandri: nisi ex uicinitate uocis in alterutro uitiū sit. Paulus Aegyneta thymiamatis nota odoratū simpliciter indicauit. Vtebat̃ hoc remedii genere multū antiqtas cōtra durities: panos: furunculos: & inguina. Patetq; id ex eo quod nō ꝑcul a fine hic ait λειωθὲν δὲ σὺν ὄξει καταπλαστὲν παύει τὰς περὶ σπλῆνα καὶ ἧπαρ σκληρίας: quod est ut nos uertimus finire tritū & ex aceto impositū Hāmoniacū lienis & iecoris durities: manifesto remedii apparatu & usu: nisi antiqores & meliores græci codices nō ἐπιτεθὲν quod ē impositum: sed ποτισθὲν quod ē potādum datum hñt. Nos contra cōem alioꝝ lectionē nihil mutauimus: relinquimusq; medicis de diuerso remedii eius usu censendum.

DIOS. DE Sarcocolla. Cap. xci.

f Arcocollam. Romani pariter græcis Sarcocollā dicunt. Nascentis in Perside arboris lachryma Sarcocolla est: turis pollini similis: colore subruffo cum amaritudine aliqua. Est illi uis & natura glutinare uulnera. Oculorū destillationes sistit: misceturq; emplastris: & admixto gummi adulteratur.

INTERPRES.

i Nter gūmi genera numeratur a Plinio Sarcocolla: eodēq; nomine arbor: & ex ea destillans gummi appellatur: quod ex ui potestateq; sua nomen inuenit. Carnes enim quas græci σάρκα dicunt in uulneribus glutinat: quod eiusdem gentis uerbum κολλᾷν significat. Pictoribus idem Plinius utilissimum etiam dixit.

DIOS. DE Glaucio. Cap. xcii.

g Laucion. Romani pariter græcis glauciū dicunt. Nascētis ad Hierapolim Syriæ succus herbæ glaucion est. Hēt ea cornuti papaueris folia: pinguiora tm̄: humiliaq;: odore tetro: & in gustu amara. Succo eadem abundat q croceo colore est. Eius folia incolæ in fictile cōiecta i furnis nō adeo calētibus usq; dum calore inarescant calefaciunt: mox tundentes succum exprimunt: utunturque in oculorum medicina a principio. Habet enim refrigerandi uires.

Sunt

INTERPRES.

Vnt Plinio & Dioscoridi in glaucii medicina & historia eadem fere omnia Hic ad Hierapolim syriæ:ille in syria & parthia nasci tradit:Ambo humilem herbam.Sed ille simpliciter foliis papaueris:Hic cornuti papaueris priuatim describit.Hic pinguioribus q̃ papaueris:Plinius sordidioribus dixit:magno discrimine inter sordidũ & pingue.Diuersitatis ea potuit esse cã ut quod nunc legitur λιπαρώτερα. certa pinguedinis significatione: tunc ῥυπαρώτερα.i. sordidiora legeret̃ facillimo & lubrico ut in Galbano paulo ante diximus in unius litteræ figura & sensu ad contrariã & alterutrã significationẽ lapsu.Locus in Plinio est. xxyii.uolumine capite.x. Nobis aptius uisum est Dioscoridẽ quã Pliniũ sequi.Nouisse illud deinde utile erit plures quondam fuisse Hierapolis in Creta:Syria:Caria:& inter Phrygiam & Lidiã:omniũq; toto orbe celeberrimam fuisse ultimam hanc multis & medicamentosis calidis aquis abũdantẽ:Sed hunc syriacam intelligere:ad eamq; nasci Glaucium herbã:& eiusdẽ nominis colligi succum.Variat a Dios.Plinius ẽt:qd hic succũ crocei coloris esse dicit:ille granũ.Est illud præterea animaduertendum in extremo capite a Barbaro uersum esse. Algentis naturæ in fũmo:A nobis autem in oculorũ medicina a principio.Dios uerba sunt ἐςὶ δὲ ἡ χρῆσις αὐτοῦ πρὸς τὰ ὀφθαλμικὰ ἐν ἀρχῇ ψυκτικοῦ ὄντος: quorũ sensus ille quẽ nos diximus aptior nobis uisus est:significatq; utilẽ oculis Glaucii succum eẽ non cũ iam inualuit uitium in eis:sed a principio Persuasitq; id Paulus Aegineta qui in sexto refrigerare Glauciũ manifeste:eaq; ui ἰᾶσθαι τὰ ἐρυσιπέλατα μὴ λίαν ἰσχυρά:qd est:sanare sacros ignes nõ adeo ualidos:qualia a principio uitia malaq; oĩa fere sunt cũ nõdũ p longas cõualuere moras. Hierapolis

DIOS. DE Glutino. Cap. xciii.

Ollan.Romani glutinum dicũt.Hanc pleriq; q̃ in ferruminanda materia eius sit usus xylocollã quasi ligni glutinum uocant:aut q̃ ex boum coriis excoquit̃ taurocollam quasi taurinũ glutinũ.Probatissimũ Rhodium est: Ex boum coriis conficitur.Estq; hoc colore candido & lucem trãsmittit:Nigrũ deterius.Potest solutũ aceto glutinũ hoc impetigines & sũmæ cutis lepras exterere.Non sinit idem in ambustis excitari pustulas.Si calida aqua in qua resolutum fuerit inunganturHabet idem in uulneribus usum melle & aceto solutum.

INTERPRES.

Elebratur & in magno honoris ambitu in antiqua historia poetarũq; oĩum carminib⁹ Dædalus est.Ingeniũq; eius in pictura & fabrica id maximũ iditiũ oĩbus erit q̃ quæ in artibus elegantiora & speciosiora uidenẽ dædalmata a græcis adhuc uocant̃:Et latini terram naturãq; ab hoĩe laudare nõ ueriti dædalam utrãq; passim appellant.Debet illi pictura:debet statuaria:debet fabrica multũ.Nec fabulosos labyrinthos & uolatus eius mõ tractamus sed q̃ ille utilioia uitæ multa in artibus inuenit incœpit absoluit & in melius restituit.Pro qbus nulla maior hoĩs laus est.Nec p quo magis debeat illi humana res q̃ q̃ serrã:asciã:perpendiculum:terebrum, & de quo nũc agimus glutinũ inuenit:Quo tenaci nexu hærerent simul quæ alia rõne cõiũgi aptius non poterant.Inuenit ille qd diximus glutinũ.Sed quod ex cõmentariis eius mõ extet conficiendi glutini rõnẽ nõ nouimus:nec cur ex boum coriis aptius meliusq; q̃ ex alioꝝ aĩaliũ fiat.Sed qd ab eo cognosci nõ potest ab Aristotele audiet̃.Qui libro tertio de aĩalium historia his uerbis rem docuit. ἔνεστι δὲ ἐν τοῖς δέρμασι πᾶσι γλισχρότης μυξώδης ἐν μὲν τοῖς ἐλάττοσιν ἐν δὲ τοῖς πλείοσιν οἷον ἐν τοῖς τῶν βοῶν ἐξ ἧς ποιοῦσι τὴν κόλλαν:ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐξ ἰχθύων ποιοῦσι κόλλαν: Quorũ sensus sit. Est autem in coriis oĩbus mucosus lentor: in aliqbus minor:in aliqbus cõtra maior & copiosior: ut in bubus: ex quo collam.i.glutinũ hoc faciunt.Faciũt & ex piscibus ubiq; collã & c.Plinius tñ libro.xxyiii.capite.x.pstantissimũ glutinũ fieri ex auribus tauroꝝ & genitalib⁹ ait:laudauitq; ipse in primis Rhodiacum:qd præcipuo candore esset.Sed nihil æque adulterari qbus uis pellibus inueteratis calciamentisq; ẽt decoctis idem testatus est:Quod a Dios.non tradit̃.Cætera ambobus oĩa eadem sunt. Glutinum

DIOS. DE Ichthyocolla.i.pisciũ glutino. Cap. xciiii.

Væ uero a piscibus Ichthyocolla.i.piscosum glutinũ dicit̃ Cetaceoꝝ pisciũ aluus est.Probat̃ natione Ponticum:colore cãdido:modice pingue:nec scabrum:quodq; celerrime liquescit.Vtile hoc emplastris quæ in usum capitis:& his quæ contra lepras:& his quæ ad nitorem leuoremq; uultus conficiuntur.

INTERPRES.

Notum cũctis piscium glutinũ est.Indiget enim eo uita quotidie & utit̃:nec pñt sine opꝫ eius fœliciter in artib⁹ tractari multa.Ob eã cãm nihil ultra de eo aget̃.Monemus tñ qd passim legit̃ κοιλία

περιθαλπεία ῥίζην:quod ē.Sumito & calidam radicem καχρυφόρου.i.cachry hoc ferentem libanotidis fœcundum illud genus significans.Rurſuſq; ἄμμιγα καχρυφόρῳ λιβανώτιδι:quod eſt.Simul cum libanotide cachry ferente.Vna aūt hac nota libanotis præcipue diſcernebatur q̄ in medicina cachyros huius.i.ſeminis tm̄ uſus eſſet.Eamq; ob cauſam ſeorſum a reliqua planta Paulus Aegineta de eo egit fructum ſeu ſemen libanotidis uocans:uireſq; illi exterendi:diſcutiendi & calefaciendi tribuens·Vſus illo ēt eſt ex oleo contra febriū pfrictiones & cū tremore algores.Duplexq; illud libanotidis genus fœcūdum ex cachry hoc dictū eſt.Tertium.n.quia eo caret:ideo ἄκαρπον ſterile & ſine fructu a græcis noīatur:prioribus præterq̄ in hoc ſimile.Quatuor libanotidū genera his uerbis in yi.Paulus Aegineta itidem numerauit Libanotides tres:ſterilis una:ferentes fructū duæ dico aūt ego fructū quē græci καρπὸν cōi ad fructū & ſemen ſignificatione:extergendi: diſcutiendi:incidendi:molliendiq; uires habēt.Succus eaꝝ hebetibus ex humoꝝ craſſitudine oculis ex melle medet.Corōariæ uero libanotidis decoctū ſuffuſis felle utiliter bibit.Theophraſtus aliter potius q̄ aliud nono de plantaꝝ hiſtoria uolumine de iiſdem agit.Libanotidū duo genera ſunt:fœcūda altera:ſterilis altera.Ruiſuſq; altera ſemine & folio util s:altera radice tm̄.Vocat aūt fœcūdæ fructus cachrys.Habet ipſa foliū paluſtri Apio ſimile:multo tm̄ maius:caulem uero altitudine cubitali:& aliqn̄ maiorem.Radicē grandem:craſſam:candidā: odore turis.Semen fert candidum: aſperum:oblongū.Naſcit maxime ſqualentibus locis & petroſis Vtilis radix ad ulcera & fœminarum menſes:In quē uſum bibitur in auſtero nigro uino.Vtile ſemen itidem ueſſicæ ſtillicidio:auribus:oculoꝝ albuginibus & inflāmationibus.Lac matricibus auget.Quæ cōtra ſterilis dicit amaræ lactucæ folio ſimilis eſt.Aſperius tm̄ & cādidius libanotidis eſt Radicem habet hæc breuem. Naſciturq; plurima qbus dictū eſt locis.Poteſt purgare radix utrinq;:ſic tm̄ ut ſupior pars per ſupna:inferior uero per inferna.Quin ēt ueſtibus interpoſita corrumpi eas phibet. Colligiturq; per meſſem.Et hæc Theophraſtus quo diximus loco longius ideo repetita ut poſſint legentes pluribus in unū collatis ueteꝝ ad candē rem dictis facilius & aptius de omni libanotide cēſere.Ob quā cauſam non pigebit:quæ de cachry libanotidis fructu dicta a Paulo Aegineta fuerint his etiam addere.Ea huiuſcemodi ſunt.Fructus libanotidis cachry eſt. Habet is repurgandi:diſcutiendi: & calefaciendi uim.Ideoq; comitialibus ſubuenit:& ſuffuſis felle cū pipere & uino potū. Illinit idē ruptis:conuulſis:& podagris utiliter.Et ut ait Dioſ.uitiligines ex aceto exterit.Teſtati oēs hacten⁹ græci & latini ſunt:quia tus oleat libanotidis:quod græci libanon dicunt ſic dictā ab eis fuiſſe.Apuleius tm̄ in cōmētariolo ſuo de herbis tradidit ideo ſic dictā:q̄ ante cognitum noſtro orbi tus ſuffitu & uapore eius herbæ pro ture gentes utebant:quod tm̄ parū ueriſimile eſt:niſi prius libanotidis fuiſſe nomen dicamus:& qa tus illi ſucceſſerit libanon id hoīes appellauerint.Plinius multis locis de omnibus his egit ſed tam incerto intellectu ut non facile ſit peregrinas libanotides has a coronaria & a cunila in eo ſeparare:eamq; ob cām nihil nos ab eo in cōmētationes has noſtras deriuauimus:ne copia reꝝ legentes remoraremur:a ture tm̄ & ipſe dictas a græcis fuiſſe teſtatur.Dicemus hoc capite quæ nam græci ῥυπτικὰ uocēt:& quid ῥύπτειν uerbum illis ſignificet.Incipiemuſq; a uerbo quod purgare ſignificat nō eo quo aluus purgat modo:ſed quo manus ſordidæ hūore aliquo abluuntur:in illa enim deiiciunt excrementa & ſordes:in his abſtergit potius quod deturpat magis q̄ nocet non deiicitur:eamq; ob cām ne miſceretur ſenſus.Nos exterendi aut abſtergendi uerbo ſemper uſi ſumus.Repurgari aliqn̄ etiam auctore Plinio hæc diximus.Indicareq; id modo uoluimus:qm̄ & Plinius lib xxiiii.capite.xi.de fruticis & radicis ſucco libanotidis agens ait morbum regium ſanare & ea quæ repurganda ſunt:ea intelligens quæ turpia:ſordida:aut informia iterū atq; iterum ſucco illo abſtergenda & repurganda ſunt.

DIOS. DE Alia libanotide quæ Romanis roſmarinū eſt. Cap.lxxxi.

Libanotida.Romani Roſmarinum dicunt.Roſmarinū quo coronarii utūtur:tenues uirgæ ſunt:circa quas folia item tenuia ſunt:denſa: oblōga: & gracilia:inferiore ſui parte candida:ſuperiore uirentia:cū grauitate odorata.Calefaciendi uires habet : medetur ſuffuſis felle ſiquis in aqua decoxerit : decoctūq; id ante exercitationem bibēdū hoī dederit:& poſt exercitationes lauerit & uino potauerit.Miſcet idē acopis:& oleo qd̄ gleucinū.i.muſteum uocant.

INTERPRES.

Coronaria quondā uulgaris hæc noſtras libanotis fuit:nec certiorem habuit hic ſcriptor notam qua legentibus eam indicaret.Quotidianus enim hic uſus eius erat: nectebanturq; in coronis ramuli eius nō aliter q̄ ſerpillū:& quæ alia Theophraſt⁹ φρυγανικὰ uocat toto corpore odorata Nunc alius eius uſus eſt.Deſcripſit eam ſatis Dioſ Nihilq; in tota folioꝝ figura deſiderari pōt.Vnaq; hæc folioꝝ ſimilitudo quæ omnibus inter ſe par æqualiſq; eſt & qualem paulo

ante in coronaria hic descripsit in libanotidum nomen & censum eam asciuit. Quæ licet in priore illo genere fœniculacea sint ut hic ait: eamq; ob cām τριχοειδῆ .i. comosa & capillata: nihilominus qm̄ i comoso illo habitu latiora & crassiora fœniculo sunt ad formā folio℞ libanotidis huius .i coronariæ nostratisq; rosmarini accedunt. Fitq; hæc illis eatenus tātum similis. Quatenus enim tus libanotides aliæ olent nihil huic simile habent. Diximus hoc capite ante exercitationes & post eas &c. Cuncta illa significantes quæ græci una appellatione γυμνάσια dicūt: nō gestatiōes inābulationesq; tm̄ ut Barbarus reddidit: Sed ualidiores & uehemētiores labores oēs: quibus ex se ipso calor in hoie augeť: quales quōdā cāpestres exercitatiōes a Romanis dictæ sunt diuerso℞ generum: quibusq; modo robustius redderet corpus modo celerius: & ad oēm motum expeditius. In priore illo quondam numerabanť sublato grauiore aliquo pondere stare: progredi: & quadamtenus spatiari: manibus per funem in altum subire: aliaq; huiuscemodi multa quæ ad robur: neruos: & musculos proficerent: huius generis in rustico opere fossura ēt est. In altero cursus: & quem græci σκιαμαχίαν & quos ἀκροχειρισμοὺς dicebant. Illam simulatam & umbratilē pugnā cum ad palum exercerentur: illos luctam quæ nō toto collato corpore: sed consertis summis manibus fieret: pilā: folliculū: & quæcunq; alia uelox & agile corpus reddunt. Et ex ha℞ exercitationū censu & ordine Dios. γυμνάσια non gestationes & inambulationes dixit: & post hos labores epoto prius Corōariæ Rosmarini decocto lauari in balneis: & uino potari suffusos felle hic præcæpit.

γυμνάσια Exercitationes.

DIOS. De Spondylio .i. uerticillo uel uerticillari herba. Cap. lxxxii.

SPondylion. Sunt qui Araneum: qui Phalāgiū: qui Asterion: qui Spōdylida: qui Chordanon: qui Oenanthen uocent. Aegyptii Apsapher. Magi Osyrida. Romani herbam rutinalem dicūt. Folia habet Platano quadamtenus similia: ad panacis folio℞ figuram accedentia. Caules cubitales: & aliquando maiores fœniculo similes. Semen in summo seselis semini simile: duplex: latius tñ candidius: glutinosiusq; & grauiter odoratum. Flores pallescentes: cādidos ue. Radicem candidam: radici quam raphanum dicunt æqualem. Nascitur palustribus & aquosis locis. Potum semen eius per inferna pituitam pellit. Medetur pota herba iocinorosis: suffusis felle. In spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus: comitialibus: & strangulatu uuluæ procidentibus. Suffitu semen sopitos excitat. Ex oleo capiti inungitur: prodestq; phreneticis: ueternosis: & capitis doloribus. Compescit præterea quæ serpunt cum ruta emplastri modo impositum. Datur radix suffusis felle: iocinorosisq;. Fistularum callos ramenta eius circumligata erodunt. Recentis etiam floris succus contra exulceratas purulentasq; aures prodest. Seruatur hic insolatus aliorum succorum modo.

INTERPRES.

IN animalium dorso Spōdylos græci primū priuatimq; in hoie uigintiquatuor uertebras: qbus tota eo℞ spina cōstat appellauerunt. Quarum septem in ceruice numeranť. Scapulares duodecim sunt. Dico aūt Scapulares quæ ab ea parte: qua Scapulæ incipiunt eo descendunt p interscapiliū numero. Lambares uero quinq;: oēs ut diximus uigintiquatuor. Post quas sacrum excipit os: quod ex spondylis simul cōcretis cōstare uideť: quo noie non tm̄ os hoc ex concretis simul quasi spondylis constans appellatur: sed quod utrinq; illi cōnatum est latum & grande: ut primo libro in Cypero longius dictum a nobis est. Spondylo℞ huiuscemodi quos latini uertebras dicunt nota omnibus forma est: tereti structura per media foramina a cerebro descendēte medulla. Ab eorum figura & similitudine iidem græci in muliebri lanificio & opere spondylos uocauerunt pōdera: qbus mulieres in ducēdo ex colo in filum lino aut uellere aliquo fusos suos tādiu librant donec multo filo graues alterius ponderis ope ut ad rectos angulos descendant nō indigent. In quem usum qm̄ oportet eos præter pondus in diuersa ducendi fili rōne: aut in globum tumere aut in orbiculū dilatari ideo nō eadem semp eo℞ forma ē. Illud tñ necessarium semper ut medio peruio foramine insertum fusum excipiant: & excæptum dum se circumagit pondere suo libret. Ab his rursus ad plura translatum nomen id est: quæ breuitatis causa relinquimus: & a quotidiano notæ rei spectaculo multa℞ rerum descripta signataq; forma & euentus est. Quod euenisse & factum ab antiquis in Spondylio hoc credimus. Cuius semē hic primū seselis semini simile dixit quod in Peloponnesiaco Seseli latius cæteris & carnosius describiť: mox διπλοῦν quod est nō simpliciter duplex: sed latum & grande. Id enim in græcis ea uox aliqñ significat: quemadmodū in latinis Maro ēt dixit in Georgicis suis dupliči aptantur dentalia dorso. Nec multo post: duplex per

Spōdyli mulliebres

Duplex

lumbos agitur ſpina. Vbiq; enim ea uox latum & grande ſignificat: Quod ad ſpondylos manifeſte pertinet: multoq; certius quod hic ait ſpondylion hoc a quibuſdam Arachnem. Phalangiũ & Aſterion uocari. Sunt.n. in Phalangiorũ genere decem ab antiquis priuatim ſuis nominibus numerata. Inter quæ etiam eſt quod acino uuæ ſimile ῥὼξ uocatur. Deſcripſitq; id Nicander in Theriacis ſuis in media aluo ex inferiore parte os habere Verſiculus eius eſt. γαστέρι δ' ἐν μεσάτῃ ὀλίγοις ἐστάλακεν ὀδοῦσιν: quod eſt ut Plinius de eodem agens lib. xxix. capite. iiii. ait Ore minimo ſubaluo. Quæ acini rotunditas in eo & in media aluo minimũ os quaſi peruiũ foramen muliebris uertit illi formam effingit. Eamq; ob cãm hic ait Arachnem: Phalangium: & Aſterium uocari. Totius enim generis prima illa duo nomina ſunt: Aſterium uero ex eodem genere ab eodem Nicandro priuatim deſcriptum. ἀστέριον δ' ἐπὶ φῦν ἄλλο πιφάσκεο &c. Dictumq; ab eo hoc eſt habere in tergo pingue quoddam ſplendens: diſcurrenteſq; in eo lineas quaſdam fulgentes: a quorũ nõ oĩum ſimilitudine: ſed a priore illo quod acino uuæ ſimile diximus hic ſemen primũ: mox ex ſemine plantam: araneum: phalangium & aſteriũ ſpondylion herbam uocarũt. Nec obſtat ꝙ aliis & non ῥωγὶ illi cõparauerit. Ab imperitis enim & qui tm̃ in genere araneorũ id eſſe ſcirent additæ appellationes hæ fuerunt. Ex quibus non ſuſpicari tantum ſed ratiocinari licet non aliunde plantam hanc ſpõdylion q̃ a ſpõdylorũ in ſpina & phalangii illius forma dictam fuiſſe. Siquidem rotunditate duo hæc ſimilia inter ſe ſunt: & ambo peruiam concauitatem habent: qua muliebrium fuſorũ uerticillis ſimilia etiam ſint. Eodem pertinet: & quæ fœminino genere ſpondylias ſequitur. Cæteræ appellationes incertã nobis habent ſignificationem: nec græcæ magis q̃ latinæ: ob quam cauſam nihil ultra de eis dicet.

Sopor ¶Sed qm̃ hic ſeminis ſuffitu excitari ſopitos tradidit: nequis ſimplicem ſomnum ea uoce ſignificari
Sopiti credat meminiſſe oportet: quod dictum multo ante a nobis eſt: ſoporem & ſopitos toto hoc opere intelligi eos qui malã quietem & noxium ſomnũ edormiant: quẽ uariis ut uaria & multiplex eius
Cataphora κατaφορά mali cã eſt appellationib⁹ græci indicant: & inter alias καταφέρεσθαι uerbo & καταφορᾶ noĩe: Quæ in cõmuni ſignificationis æſtimatione in ſoporem trahi & deferri indicat. Vtq; nos obſeruauimus nõ facit cataphora hæc ꝓprium mali ſaporis genus: quales Lethargus: Caros: Coma: & pleriq; alii ſunt: ſed cõe quoddam omnium conſequens eſt. Sic Galenus in Iſagoge ſua de Lethargo agens indicaſſe uidet dicens ὁ δὲ λήθαργος ἐναντίον πάθος ἐστὶ τῇ φρενίτιδι, καταφορὰ περὶ βαρεῖα. Idem etiã in Lethargi diffinitione ait λήθαργος ἐστὶ καταφορὰ δυσδιέγερτος: quod nihil aliud eſt q̃ ſi dicas. Lethargus inexpugnabilis in ſoporem delatio eſt. Eundẽ ſecutus in ſecũdo de Phrenetide agẽs Paul⁹ Aegineta eſt καταφέρεσθαι uerbo in ſopore uſus: mox in lethargo. παρέπεται δὲ τοῖς ληθαργικοῖς πυρετὸς βληχρὸς οὐ πάνυ δακνώδης μετὰ καταφορᾶς: quod eſt accidere Lethargicis torpidã & ignauã febrem quæ non adeo cruciet cum cataphora .i. in ſomnũ delatione. Poterant his addi alia etiam: ſed hæc ſatis eſſe uolumus ut meminerint legentes & ſciant καταφορὰν græcis in ſoporem deferri: & ſoporem in malo ſemper nobis in hoc opere eſſe.

DIOS. DE Ferula. Cap̃. lxxxiii.

Artheca. Romani Ferulam dicunt. ¶Bibitur uiridis Ferulę medulla utiliter
h cœliacis & ſanguinem expuentibus. ¶Datur & contra morſus uiperarũ bibenda cum uino. ¶Indita eadem naribus liniamẽti modo ſanguinis eruptiones ab ea parte ſiſtit. ¶Bibitur eiuſdem contra tormina ſemen utiliter. ¶Adciendos ſudores ex oleo inungitur. ¶Faciunt capitis dolores ferulæ caules in cibo ſumpti. Seruantur ſale inter alia ſalgama idem ferularum caules.

INTERPRES.

Condiebatur quondã ſeruabaturq; ſale ad cibos Ferulæ coliculus toto anno: ¶ſt huic ſcripto
c ri primũ mox Columellæ credimus xiii. operis ſui uolumĩe capite. yii iubenti cũ pleriſq; aliis oleribus & hanc condiſ. Nec fuit hic uſus parum in ea laudandus: & ſi copioſior eius cibus capitis dolores faciat. Primas enim menſas in acetariis: Secundas uero cum obſoniis cocta multa frugalitate inſtruebat. ¶Eadem ſenectuti & a longa ualitudine ſe recolligentibus auxilio fuit & adhuc eſt: qm̃ nulli frutici leuitas maior & cum leuitate ligni firmior durities & rigor. ¶Quã ẽt ob cãm libero pri: Silenotaliiſq; nominis eius comitibus dedicata & cõceſſa ẽ: ut infirmos in ebrietate pedes leui hoc pedamento regerẽt. ¶Eadẽ imperii notam pædagogis & inſigne dedit: ferulæq; minaces ſceptra pædagogorũ ut Martialis ait regiũ honorẽ & maieſtatẽ illi addiderunt: ut quales uoluit antiquitas reges eſſe in legibus & minis aſperos: in pœnis uero mitiores & parũ nocentes: Tales ferularum ſuarum leuitate pædagogi in pueros ſuos eſſent: metuendoſq; ſe potius q̃ nocentes oſtenderent ne dum cultus ingenii quæritur corpori iniuria afferatur. ¶Sed nulla maior illi merito laus eſt q̃ ꝙ frutice hoc Prometheus quẽ ignẽ inuiderat Deus mortalibus hũc ἐν δὲ πυρὸς γενέτειραν ἔκλεψ' ἀγλαὸν πῦρ ἐν κοίλῳ νάρθηκι... Quo uita omnis hæc

nostra caleret & ornaretur. Accessit his laudabilis etiã q medicis uiribus aliquot quas habet meliorem beatioremq; nobis uitam facit sanguinem ex naribus importune erumpentem sistens: sudores ubi opus sit ciens: & torminum uexationibus succurrens: aliaq; potens quæ hic docuit. Quæ mala q̃m nota in hoc opere iampridem legentibus sunt nullam a nobis operam exigunt. Illud tñ monemus damnatũ: ideoq; relictũ a nobis fuisse quod in extremo hoc capite in impresso & plerisq; aliis græcorum codicibus legitur. ὁ γοῦν νάρθηξ καυλὸν ἀναφέρει &c. Quodq; ab aliis uersum est: Caulem ferula sæpe tributum fundit &c. Quod nihil in antiquissimis græcis huiuscemodi legitur: falsumq; est quod in eo traditur ex hac ferula sagapenum excipi. Neq; enim hic paulopost hoc docet uerum ex ferulacea herba in media Sagapenum fieri tradit: ut eo loco certius patebit. Abundareq; omne id membrum in Diosc. præter hæc persuasit: qui apud nos est uetustissimus latinus Dios. in quo ante eam partem totum clauditur caput.

DIOS. De Peucedano. Cap. lxxxiiii.

Peucedanon. Sunt qui agrestem Sisonem: qui Agriophyllon uocent. Magi bonũ dæmonem. Romani Pinastellum: siue Satariã herbam dicunt. Tenuem ex se mittit Peucedanus caulem: gracilem: fœniculo similem: & circa radices densa copiosaq; coma foliosum: Florem luteo colore: Radicem nigrã: graui odore: crassam: liquore plenã. Nascitur opacis mõtibus. Colligitur ex Peucedano liquor sectis cultello tenerrimis in ea radicibus: quiq; ex his fluit liquor in umbra q̃primum reponitur. Sole. n. statim efflatur & languet. Facit cum colligit̃ capitis dolores uertiginesq;: nisi præunctis antea naribus & insperso capiti rosaceo id agatur. Inutilis exsucto igne humore radix ẽ. Colligitur præterea ex caulibus Peucedani radiceq; Mãdragoræ modo liquor & succus. Sed minus efficax liquore succus est: citiusq; efflatis uirib⁹ ignauus & inutilis fit. Inuenitur aliqñ etiam caulibus radicibusq; Peucedani cõcreta & inhærens turis modo lachryma. Primã in Peucedani liquore bonitatis æstimationem habet qui in Sardinia & Samothrace collectus fuerit: graui odore: colore ruffo: gustu feruens & linguam exurens. Inungit̃ utiliter ex aceto & rosaceo ueternosis: phreneticis: uertiginosis: comitialibus: diutinis capitis doloribus: resolutis: coxendicis doloribus: conuulsis. In uniuersumq; omnibus neruorum affectionibus ex aceto & oleo utiliter inungit̃. Strangulatu uuluæ procidentes soporesq; olfactu excitat. Suffitu serpentes fugat. Auribus in earum dolore addito rosaceo utiliter instillatur. Cauis dentium in dolore inditur. Facit ad tussim in ouo sumptus. Spiritus angustiis: torminibus & inflationibus succurrit. Aluum leniter mollit. Lienem minuit. Difficiles partus egregie adiuuat. Quin etiam cõtra uesicæ renumq; dolores & distentiones utiliter bibitur. Mulieres aperit locos. Vtilis ad eadem oĩa radix: uerũ minore efficacia: in quem usum bibitur eius decoctum. Purgat sicca & in farinam trita radix eadem sordida ulcera: ossiumq; squamas pellit. Vetera ulcera ad cicatricem perducit. Ceratis præterea malagmatisq; miscetur quæ calefaciendo sint. Probatur recens: non cariosa: solida: odore copioso. Resoluitur ad potiões Peucedani liquor amaris amigdalis: aut ruta: aut pane calido: aut anetho.

INTERPRES.

Est pinus quæ græcis Peuce dicit̃ Peucedano nomẽ: Nõ congener congeneri aut similis simili planta: Sed speciosa & procera arbor parẽ folio tñ sibi humiliorẽ fruticẽ ut inter homines quotidie fit sola eius partis similitudine in genus & nomẽ suũ sibi adoptauit: Quod posteriores intelligentes latini Pinastellũ eam uocauerunt. Cuius uocis auctor Apuleius est. Sic. n. emendanda est quæ corrupte in impresso codice Pinasgelũ legit̃. Idem quod in Dios. simpliciter agrion nominatur ab eo Sison agrion dr̃: quasi ex similitudine Peucedanus hæc sison ẽt diceretur: de quo nõ multo añ actũ ẽ: sed siluestre. Nobis uĩ ab re nõ fore siqs suspicet̃ deesse uoci illi agriõ: q siluestre significat marathrũ: ut q̃m similes illi caules & capillata folia hẽt siluestre marathrũ diceret̃. Quẽadmodũ qđ seq̃t agriophyllon agreste fœniculũ potuisse quõdã legi. Suspitiões tñ hæ

funt:nec nos aliquid mutare aufi fumus:pterq̃ ex Apuleio agrion.i.agreftem Sifonem uocari Peucedanum inter alia dicentes:Quæ non tm̃ a Peuce arbore dici in græcis potuit q̃ ab amaritudine: quæ in eadem gente eadem illa uoce indicatur.In Arcadia nafci Peucedanũ Theophraftus ait.ix. de plantarum hiftoria uolumine.Verba eius funt γίνεται δὲ ἐν ἀρκαδίᾳ. Quem auctorem fecutus Plinius lib.xxv capite.ix.laudatiffimũ in Arcadia nafci tradidit:tam aperte:tamq; uetufto auctore ut nõ dubitãdum fuerit:in Arcadia ne an in Sardinia legendus locus fit. Theophraftum n.fecutus Plinius eft.Nec obftat q; hic dixerit expreffum in Sardinia & Samothrace liquorem pbatiffimum effe.Hic.n.fuccum in his gentibus expreffum laudauit:Illi plantam in Arcadia nafci laudatiffimam dixerunt.Eius in antiqua medicina multus fuit ufus.Tradiditq; hic inter cætera mederi Peucedani liquorem cõuulfis:Græci σπασμοὺς καὶ σπάσματα uocant.Romani græcæ uocis imitatione conuulfa appellauerunt.Quod malum fuaꝝ diffinitionum cõmentario Galenus his uerbis defcripfit In neruis & mufculis affectio hæc fit:trahunturq; in ea fine electione.i.inuitis aliquando totum corpus:aliquando corporis aliquæ partes.Diximus etiam uertiginibus mederi eũdẽ hunc Peucedani liquorem Laborantes his eodem cõmẽtario idem Galenus diffiniuit.Vocariq; uertiginofos ait.quibus non tenebræ:fed tenebricofæ lucis obfcuritates:σκοτώσεις ille appellat oculis obuerfantur:uideturq; illis circũagi caput:comitanturq; eas incerti & difcurrentes lucis fplendores: μαρμαρυγὰς ille uocat Fit affectio hæc plerunq; cũ cerebrum occupauerũt frigidi & glutinofi humores.Quam ob cãm quantũ uis leui decã concidunt: ut cum uiderint circumagi aliqua Rotas uerbi cã turbines ue:aut fi ipfi etiã circumagant.Numerantq; eius mali plures alias Medici caufas: quæ tractandæ a nobis non funt.Dicemus breuiter hoc loco etiam:quofnã hic totiens toto hoc opere tumores fimpliciter nominat:non alterius mali comites aut neceffarium confequens:quales uerbi caufa in hydropicoꝝ cruribus:aut aliis partibus fiunt:Nec quales alicubi eriguntur cum coit inflãmatur ue aliqd:Sed qui pprium genus habent:contrariumq; illis aliifq; oĩbus qui bilis cõfluxu in aliquam partem fiunt.Pro quibus ex græcoꝝ Medicoꝝ decretis fciendum eft quẽadmodũ coeuntibus in aliquam partem biliofis humoribus facer ignis quem Eryfipelaten græci uocant fit. Sic pituitofi illius humoris fluxu & collectione tumor nullo intra fe collecto pure inani & fine dolore:hofq; in fcriptore hoc nulla adiecta nota alia tumores intellexiffe oportet.

σπασμός
Conuulfa

σκοτώματα
Vertigines

μαρμαρυγαὶ

Tumores

DIOS. DE Nigella fiue Git qđ Melãthion græcis eft, Cap. lxxxv.

Elanthion.Sunt qui & hoc filueftre & nigrũ papauer appellent. Romani papauer nigrum & nigellam dicunt.Breuis frutex Nigella eft exilib⁹ ramulis:pedali & aliqñ maiore altitudine.Parua habet folia:Senecionis herbæ figura:multo tñ tenuiora.Habet & in fummo cacumine exiguũ uafculũ papaueris figura oblongum:interiore fui parte difcurrentibus ueluti cancellis diffeptum. Inter quos nigrũ femen acre:odoratumq; clauditur.Cõpinfitur id pani gratiffimo cibo.Fronti contra dolores capitis emplaftri modo imponitur:& contra incipientes fellis fuffufiones tritum naribus cum Irino unguento inftillatur.Delet idem lentigines:leprafq;.Tumores itidẽ ueteres:& duritias ex aceto emplaftri modo impofitum.Clauos pterea ante fcarificatos pellit ex urina uetere impofitum.Decoquit in aceto additis thedæ haftulis Nigellæ femen.Colluunturq; eo in dolore dẽtes utiliter.Cõtra latos lũbricos uentris ex aqua umbilico illinitur:pellitq; eos.Quinetiã tritum & in linteolo colligatum in nares diftillationibus olfactu prodeft.Pluribus diebus itidem potũ menfes:urinam & lac puocat.Finit & fpiritus anguftias in uino potum.Bibitur utiliter in aqua contra Phalangioꝝ morfus drachmæ pondere.Suffitu ferpentes fugat:ferunt pterea largius potum letale homini effe.

INTERPRES.

Ident Maio & Iunio menfibus in pratis:fepibus:limitibufq; omnibus nafcẽtem rura omnia Nigellam:nihilq; eo frutice frequentius fimul & uilius.Quondam grato fapore panẽ Nigellæ femen commendabat.Infpergebatur enim ante cocturam illi tritum quemadmodũ & papaueris:non aliter q̃ & nos modo dulciariis potius q̃ pani Anifum mifcemus.Quod in Nigella merito miretur aliquis fagacis naturæ artificium eft in conformandis eius uafculis: quibus concipitur maturatur & feruatur femen:colore nigrum:Panici feminis magnitudine Sunt ea uafcula longe papaueraceis minora:Nec in menfura fua ut illa longa:Nullam præterea habent: qualẽ papauera in fummo ftellam:fed latiorem umbilicum:neq; intus eodem modo difcurrentes mẽbranas feminum locos diffepiẽtes.In papauere.n.fulcoꝝ modo intercedente quafi aggere quodam ca

nales sunt: in Nigella per medium transeuntes quasi parietes: quibus loculamenta illa seminũ diuiduntur. Est illud discrimen ẽt quod singula in singulis papauerũ caulibus uascula sunt: in Nigella numerosiora: Vt quod numero seminũ ĩ singulis uasculis deest uasculorũ numero expleaẽ Solaq; hæc uasculi forma fecit ut siluestre & nigrũ papauer a quibusdam Nigella diceretẽ. Græci a colore seminis Melanthion & eorũ exemplo latini nigellã nominauerunt ¶ Eius semen inter cætera mederi Diosc. ait πρὸς τοὺς ἀρχομένοις ὑποχεῖσθαι ἐγχεόμενον εἰς τὰς ῥῖνας μετὰ ἰρίνου ἐλαίου. Quod a nobis uersum est. Contra incipientes fellis suffusiones: Cõmunem oculorum uitio suffundi uerbi significationem ad fellis suffusionem contrahentes auctore Paulo Aegineta: qui de hoc malo agens cum multas eius causas: rationes: & remedia numerasset: subiecit cũ in oculos & faciem fel subierit naribus instillandum cum hoĩs lacte elaterium: mox in balneum descendendum: agendaq; alia pleraq;: tum a balneo naribus infundendum aliquid. Suntq; eius uerba. ποιεῖ δὲ κυκλαμίνου χυλοῦ καὶ πρασίου καὶ μελανθίου καὶ ὄξος δὲ δριμύτατον &c. Quod est: Facitq; ad hoc Cyclamini: porri: & melanthii idest nigellæ huius succus: & acerrimum acetum naribus attrahat. Alioqn ὑποχεῖσθαι uerbum & ὑποχύματα oculorum uitia etiam sunt in marino scorpione descripta a nobis. Quibus addere hæc oportuit quoniam anceps earũ uocũ in græcis significatio turbare multis locis intellectũ potest. Nos hoc magis q̃ illud amauimus ob eas quas paulo ante diximus cãs & nihilominus poterũt legentes aliorũ editiones si magis placuerint sequi ¶ Dictũ hoc capite ẽt cõtra aliorũ omnium editiones est Clauos præscarificatos pellere melanthii semen nõ cum uetere uino ut illi reddiderunt: sed cum uetere urina persuadentibus id uetustissimis primũ græco & latino qui mihi sunt Diosc. codicibus in quibus cum uetere urina manifeste legitur: mox Plinio qui. xx. uolumine capite. xvii. ait. Aiũt & clauis in pedibus mederi tritum in urina: Et post hoc Serapione: quorũ fide rõcinari & constituere tutum sit cum urina fuisse antiquã lectionem. Neq; ab re uidetur urinam legi debere: qñ uis eius non aliena ab ea potestate est. Veterem aũt urinã hic intellexit aliquo tpe seruatam. Id. n. quondam ad stercorãdas arbores aliquas in ruris disciplina fiebat. Fuitq; facilis lapsus ab οὔρῳ quæ uox urinam ad οἴνῳ quæ uinum significat.

DIOS. DE Laserpicio. Cap. lxxxvi.

Silphion. Romani Laser & Laserpicium dicunt. Nascitur Laserpiciũ ad Syriã: Armeniam: Mediam: & Libyam locis. Maspeton caulem eius uocant ferulæ similem. Folia habet apii: Semen uero latum: & quasi foliaceum ¶ Radix illi calefaciendo est ¶ Aegre in cibo concoquiẽ: Vessicæ nocet: Strumis tñ panisq; medetur cũ cera coacta ¶ Ex oleo cõtra sugillata emplastri mõ imponitur. ¶ Coxendicis doloribus ceratis Irino oleo aut ligustrino confectis addita medetur ¶ Tollit sedis excrescentias in Malicorio cũ aceto elixa & imposita ¶ Pota eadem uenenis aduersatur ¶ Vtuntur ea etiã ad ĩtinctꝰ: miscentq; sali grato sapore cibos cõmendantem ¶ Colligitur ex Silphio liquor scarificatis radice & caulibus ¶ Habetq; primã bonitatis æstimationẽ qui non adeo ruffo colore est: qui lucem transmittit: qui myrrham olet: firmoq; odore sentitur. Damnatur cõtra qui porraceo colore uiret: immitiq; gustu & aspero est: & qui cũ diluitur facile albescit. Cyrenaicus si tantillum etiã ex eo aliquis in os sumpserit toto corpore sudoris modo humiditatem cit: adeo leni odore & ignauo ut exiguũ tps odor in ore eius qui sumpserit sentiatur. Minore ui efficaciaq; & uirosiore odore sunt Medicus & Syriacus. Adulteratur liquor hic omnis antẽq̃ siccetur admixtis aut sagapeno aut lomento fabæ. Verũ deprehenditur gustu: odore: aspectuq; & cũ humore aliquo diluiẽ. Sũt qui caulem priuatim Silphiũ uocent: Radicem Magydarim: folia uero maspeta. Efficacissimus aliarum omnium partium liquor est: Secũdo loco uim folia habent: Postremus oĩum caulis ¶ Inflat Laserpicii liquor: habet acrimoniam ¶ Contra capillorũ defluuia quæ alopecias dicunt ex uino additis pipere & aceto utiliter inungiẽ ¶ Facit ad oculorũ claritatem: incipientesq; eorũ suffusiones eas disiiciens ex melle inunctus ¶ Contra dentium dolores cauis eorũ inditur ¶ Circũponitur & iisdem cum ture in linteolo inunctus ¶ Colluuntur eodem præterea iidem in dolore dentes cũ hyssopo caricisq; in posca decoctis ¶ Contra rabidi canis morsus uulneribus utiliter imponitur. Bibiẽ idẽ

inungiturq; contra eor; omniũ iniurias quæ morsu ictu ue uenenum relinquunt & uenenatas telor; cuspides. Cõtra Scorpionũ ictus oleo dilutus inungitur. Infunditur & his quæ in Gangrenam transeunt ne ulterius serpant antea scarificatis. Carbunculis cũ ruta nitroq; & melle nec minus per se etiam inungitur. Clauos callosq; antea scarificatos tollit cera aut caricar; interiore farcto premollitus. Nouas impetigines ex aceto sanat. Carnosa itidem narium uitia: polyposq; cum atramento sutorio aut rasili erugine inũctus: sed oportet quæ illic excreuerunt forcipe auferre. Diutinis fauciũ asperitatibus subuenit: Vocemq; exasperatã dilutus aqua & epotus q̃primũ restituit. Inũgitur ad oris languentẽ columellã cum melle: reprimitq; eam. In anginis utiliter cũ mulsa aqua gargarissat. Auget utentibus eo coloris bonitatem. Tussi opitulat in sorbili ouo datus: & in laterali dolore in sorbitiõe. Suffusis felle itidem & cõtra cutem subeuntes aquas utiliter cum caricis datur. Soluit idẽ in febrium accessiõibus cũ tremore algores cũ pipere ture & uino potus. Datur deuorandus rigentibus & in scapulas rigentibus oboli pondere in pastillũ conformatus. Gargarissat cum aceto cõtra hirudines gulæ inhærentes. Bibitur & contra cõcretum in grumos lac. Comitialibusq; i aceto mulso datus succurrit. Bibit idem ad menses cũ pipere & myrrha. Cœliacis in uuę acino sumptus opitulatur. Subitas conuulsiones: ruptaq; cũ lixiuia potus sanat. Resoluitur ad potiões amaris amygdalis: aut ruta: aut pane calido. Præstat eadẽ & folior; liquor: sed multo minore efficacia. Comeditur cũ aceto mulso Laserpiciũ faucium uitiis accõmodatum: presertimq; amissæ uoci. Vescuntur foliis cum lactucis pro eruca comedentes. Fertur & altera Magydaris esse in Lybia prouenieus radix Laserpicio similis: uer; non adeo crassa: acris: & fungosa: ex qua non colligitur liquor. Ipsa tamen ad eadem omnia utilis ad quæ Laserpicium.

INTER PRES.

I Théophrastum: Stratonẽ: Plinium: Columellam: Solinum: græcorũq; medicos & herbarios oẽs de Laserpicio tradentes diligentius aliquis audiat: Omnemq; eius in antiq̃s scriptoribus his medicinam & historiã contempletur: Non erit ut credimus Laserpicii ferula hæc Balsami arbuscula illi uilior: nec liquore liquor etiã inutilior. Siqdem peregrina Græciæ & Italiæ ideoq; in maiore dignitate utraq; semper fuit. Vtraq; certos priuatimq; sibi a natura traditos natales locos: quod oĩbus eas fecit optabiliores accæpit. Illa cõuallem ad Syriam: hæc ad Cyrenem latiores campos: & si postea extinctum omne illic Laserpiciũ fuerit. Vtraq; ad excipiendos liquores ceditur. Vtraq; materia: Semine: & liquore commendatur. Nec numero pauciores nec uiribus & potestate ignauiores inuitæ uoluptatibus: & in corporum uitiis aut morbis necessitates utraq; habet & usus. Et ne longiores simus utraq; ob raritatem: & quas habent ad utranq; ualitudinem egregias utilitates gentibus ad spectaculum & in deorum templis ad religionem & anathemata propositæ diu fuerunt. Ostenderunt post deuictam Iudæam Vespasiani imperatores ciuibus suis Balsami arbusculam: doluerunq; oẽs contra eam sæuitum in obsidione sua a Iudæis fuisse. Et Cyrenei Delphis Apollini quot annis Silphii caulẽ ex agri sui opibus offerebant: Ferulãq; hanc suam tantopere amauerunt ut Cyrenes cõditori Batto perpetuũ cũ ea honorem habuerint. In gemma qua publice in signandis epistolis ciuitas utebatur Battum gentis suæ auctorẽ ostenderes: cui mulier quo decebat corporis ornatu & habitu Laserpicii caulem porrigebat fortunæ simul naturæq; pro suis opibus gratias agens: Gloriam fœlicitatemq; suam grata utriusq; beneficii memoria sic ostentantes. Id certe maximum precii & honoris in ferula hac argumentũ fuerit q̃ egregium: rarum: amabile: preciosumq; aliquid significantes græci nõ aliter q̃ ut in prouerbio fit Batti Silphium iactabant: Neq; immerito tanta fuit quondã utroq; tpe morbor; & sanitatis ex ea generi humano uoluptas simul & necessitas: tamq; quotidianus & amabilis cunctis usus. Ob quam causam lõgissime omniũ Theophrastus de ea in sexto de plantarum historia egit. Licetq; Plinius & præter Plinium plures alii plantam partesq; eius oẽs longiore historia illustrauerint: Nihilominus q̃m cuncta alii ab eo accæperũt: Singuliq; aliqd quod dixisse oportebat reliquerũt operæprecium erit ex eo scriptore iisdem uerbis oĩa semel reddidisse. Quæ huiuscemodi sunt. Habet Silphium numerosas radices & crassas: caulem qualis in ferula est & crassitudine illi æqualẽ: Foliũ

quod Masperon

quod Maspeton uocant Apio simile: semen latum: foliaceumq; Caulē non ultra annum prorogat quemadmodum & ferula. Vereq; primum folia & Maspetum hoc profert: quo oues mirifice purgantur & pinguescunt egregia odoris suauitate carnes commēdans. Post hæc caulem profert cibis quocunq; modo aptum. Tostus siquidē & elixus estur. Feruntq; quadraginta diebus corpora purgare. Destillat duplicem liquorem Silphium a caule alterum: ab radice alterum. Vocantque hūc a caulibus Cauliam: illum a radicibus Rhiziam. Habet radix nigrum corticem: auferuntq; in usu eum. Sunt & radicum: sectionisq; mensuræ quædam: quibus quantum oportet cædũt: Reliquum ad sectiones seruantes. Neq; enim in secando errare neq; ultra q̄ constitutum sit secare oportet. Corrumpitur enim putrescitq; si aliter fiat. Curant autē in pyræeum Athenas ferentes Silphium hoc modo. Cum in uasa coniecerint farinam illi miscent: multoq; tempore commouēt: eaq; tractatione colorem contrahit: rationeq; hac curatum incorruptum permanet. Quæ igitur in secando curandoq; Silphio seruanda sunt sic se habent. Libyæ latos occupat campos: Siquidem spatio ultra stadiorum quatuor millia nascitur: copiosumq; prouenire ab hesperidum hortis ad syrtim. Proprium illi est cultos odisse locos: & si cōatur in deserta fugere uelut id quod ferum sit: & cultura nō indigeat. Narrant Cyrenæi septem ante conditas Cyrenas annis apparuisse Ex quo autem ædificata urbs est trecenti intercesserunt anni: magistratum gerēte Athenis Simonide. Et hæc quidem sic ferunt aliqui. Alii radicem Silphii ferunt cubitalem paulo ue ampliorem nasci: tumereq; in medio ueluti caput quod sursum sublime fertur: pauloq; minus q̄ supra terram emergit: ex qua erũpit quod lac uocatur: Tum caulis: & post hunc quod Magydaris & folium dicitur quod semen est. Cumq; ualidus spirauerit hauster post caniculares dies uento id spargi: ex eoque nasci Silphium: Eodemq; anno radicem fieri & caulem. Verum nō est hoc Silphii proprium: Habent enim & alia: nisi hoc forte dicunt a sparso semine statim nasci. Quod uero priuatim & ab aliis diuersum Silphium habet illud narrant: Oportere annum fodi. Si enim relinquatur semen totum caulemq; proferre: detersusq; ea ratione fieri & hoc & radicem eius. Narrant præterea fieri meliores circumfossas radices: quoniam renouetur terra. Sed hoc contrarium illi est quod dicitur odisse culturam Silphium. Narrant & comedi radices recentes in acetum concisas: & folium colore auri esse. Contrarium his etiam purgari oues folium comedentes. Ferunt enim hyeme & uere in montem exire oues uesciq; eo & alio quod Abrotono simile sit: & quod utrunq; calefaciendo est non purgare: uerum siccare & concoctionem adiuuare: ideoq; fieri si morbōsa maleq; affecta ouis aliqua accedat conualescere statim aut mori: Verũtamen sæpius cōualescere Hæc autem utro modo se habēt cōsiderandũ est. Quæ uero Magydaris dicitur aliud a Silphio est: rarius: & minore acrimonia: succoq; carens: discernitur a peritis solo aspectu Nascitur in Syria & Cyrene. Narrāt & in Parnaso nasci copiosam: & hanc Silphium esse. Si uero culta fugit loca uelut Silphium considerandum erit. Similiterq; an simile æquale ue aliquid in folio & caule habet. In uniuersumq; si lachrymam destillat. Et hæc Theophrastus longius forte q̄ legētium aliquis æquo animo ferre potuerit ab eo & a nobis dicta: Sed non inutilia ut quæ a Dios. dicunt certius intelligi possint. Siqdem & ille de foliaceo semine: de Maspeto: Magydari: aliisq; omnibus pariter egit: & ut tunc ferebat fama totam Laserpicii historiam tradidit. Quod Cyrenaico agro probatissimum nascebatur: Tantumque illi ex eo laudis & honoris accreuerat ut Catullus una hac nota Cyrenē illustrauerit Laserpiciferas in epigrammate suo Cyrenas uocans. Nouerant enim tunc omnes quod ubiq; nunc ignorat. Eratq; in quotidiano ciborum usu Laserpicium: quos grato sapore & odore commēdabat. Miscebatur id ut indicat Columella oxyporis: & ut plures alii testātur Laserpiciatum acetum in multo usu erat. Longior erit commentatio hæc nostra: si quot usus Laser habuerit. (Sic enim Plinius etiam uocat) numerare uoluerimus. Illud dixisse satis sit quod Martialis de simila ait. Nec Laseris dotes poteris numerare nec usus Cũ medico totiens cum sit & coquo totiens aptum. Vtebatur eo passim antiquitas ob egregiam calefaciendi uim quam habet Nunc autem tantum abest ut nostrorũ temporum Laserpicio uti ganea aut medicina possit: ut rem ipsam utraq; ignoret: nec coniectura saltē ostendere possit. Nouerunt quidem nostræ ætatis medici opon cyrenaicum: sed nomen tantum: & in eo nomine quod longissime ab antiquo opo cyrenaico differat. Idem enim opos cyrenaicus & Laserpicium hoc quondam fuit: nũc autem in fœtida asa ea uoce utuntur: quæ tetri & ingrati odoris sensu tantum a Laserpicio differt quantum uerisimile est quondam discrepasse eorum usus. In medicina sane infinitus pene fuit eius usus: indicantque græcorum medici omnes qui adhuc supersunt Indicat Plinius. xxii. uolumine capite. xxiiii. lōgissimeque omnium hic scriptor. Ex cuius remediis nos tantum signabimus quæ nobis non sunt cum Barbaro eadem duoq; presertim: quorum id primum est quod ille ait mederi Laserpicium neruorum contractionibus: contractiones neruorum uertens quod Dios. tetanicos dixit longe ab illis diuersos. Qui quales sint in Sampsucino unguento dictum longius a nobis est. Alterum uero quo loco uertit dari Laserpicium his qui lactis coagulũ biberint. Quod γάλα τετυρωμένον hic scriptor uocat: in uenenorum censu ab eo libro sexto numeratum. Neq; enim ea uoce lactis coagulum græci uocant: sed in grumos concre-

ἰσομβοῦσθαι tum in ſtomacho lac. Idq; ἰσομβοῦσθαι uerbum ſignificat: ut certius eo loco patebit. Tantumq; abeſt ut coagulum id dici poſſit: ut coagulo huic malo ſuccurrendum ſit. Dioſc. γάλα ἐμπυτιασθὲν tunc uocat: ideſt cui fuerit admixtum coagulum: cum quo potum in grumos cõcreſcit: facitq; ſtrangulationes uenenis ſimiles: daturq; coagulum: quoniam natura illi eſt ſoluta denſare & denſata reſoluere Nos rei euentum magis q̃ cauſam ſecuti concretum in grumos lac ſimpliciter diximus.

Lac cõcretũ in grumos

Nolumus anteq̃ a laſerpicio diſcedamus non breuiter dixiſſe pluribus eandem rem quondam appellationibus fuiſſe dictam: Sylphium: Laſerpicium: Laſer: Lac cyrenaicum: Opon cyrenaicum: Maſpeton & Magydarim Licetq; priuatim folia: aut radix: aut caulis hac illa ue uoce ſignarentur. Nihilominus quoniam una erat ferula quæ omnia ferebat: miſcebantur hæc ab imperitis: mox cũ inoleuiſſet alicubi ſic laſerpicium uocari cœperunt ſcriptores & illis uti uocibus. Eſt & illud in laſerpicii hiſtoria animaduertendum inueniri adhuc græcos codices: in quibus ſeorſum a reliquo laſerpicio: priuatimq; ſub titulo περὶ ὀποῦ φύλλων: ideſt de liquore foliorũ tradatur quod ultimum in hoc capite ad folia: foliorumq; ſuccum laſerpicii pertinet: quaſi a reliqui corporis liquore diuerſum: nec cum eo miſcendum id fuerit. Mederi inter cætera carbunculis Sylphion a Dioſ. traditur. Vlcera ea ſunt non hac magis q̃ illa corporis parte erumpentia: toto enim corpore pariter naſcuntur. Sentiunt oculi etiam priuatim hoc malum: ſuntq; auctore Galeno in diffinitionibus & Iſagoge ſua ulcera in quibus aduſtorum igne modo cruſtæ fiunt: deſtillant: & ſerpendo paſcunt ſuperacceduntq; illis aliquando febris & inguina Fieri eos græcorum medici dixerunt. Cum referbuerit ſanguis copioſiore atra bile abundans: & in aliquam partem ingruerit. Conſueuiſſeq; a puſtula plerunq; incipere: quæ ambuſtis igne ſimilis ſit Aliquando etiam ſine ea fieri pruriréq; tantũ a principio locum: mox unam aliquando etiam plures ſequi puſtulas minimas milii magnitudie; diſruptiſq; iis cruſtoſum fieri ulcus non diſſimile iis quæ cauterio aduſta fuerint. Cinereo nõnunq̃ colore: aliquando autem nigro. Fit etiam quæ circa ulcus caro eſt colore nigro cum ualidiſſima inflãmatione: nitetq; bitumini aut pici ſimiliter. Et hæc plerunq; carbunculorum ratio & ortus ẽ: Fiunt etiam in peſtilentia: quod totum nouerunt medici. Contra clauos & callos opem ſibi ex Sylphio homines feciſſe teſtatus eodem hoc capite Dioſco. itidem eſt. Quorum alter ſolida candida & ſine humore caro eſt Non uenis non neruis ad eam pertinentibus. Clauus autem rotunda forma concreſcens callus candidus clauorum capiti ſimilis omnibus corporis partibus ſurgens: præcipue tamen in digitis pedum & imo ſolo: quo loco dolorem & ingreſſus impedimentum facit.

carbũculus

Callus

Clauus

DIOS. DE Sagapeno. Cap. lxxxvii.

Agapenum. Romani pariter græcis Sagapenum dicunt. Naſcentis in Media Ferulaceæ herbæ liquor ſagapenũ eſt. Antecedit in eo bonitate quod lucem tranſmittit: quod foris ruffum: intus candidum: medio inter laſerpicium & galbanum odore & acri guſtu eſt. Facit ad pectoris & lateris dolores; rupta conuulſa: diutinam tuſſim. Purgat quæ in pulmonibus craſſa hærent. Datur comitialibus: in ſcapulas rigentibus: lienoſis: reſolutiſq;: & circularium febrium perfrictionibus in potione. Vnguentis præter hæc utiliter miſcetur. Menſes idem trahit: & cum dulci aqua potum fœtus enecat. Contra anguium morſus præſenti remedio cum uino bibitur. Datur ex aceto olfactandum ſtrangulatu uuluæ procidentibus. Oculorum cicatrices exterit. Iiſdem hebetibus medetur. Suffuſionibus & his quæ claritati eorum officiunt ſubueniens. Reſoluitur laſerpicii modo: ruta; aqua: amaris amygdalis: aut melle aut calido pane Sagapenum.

INTERPRES.

Eſtati ſunt ueteres græci Ferulam Sagapenum ferentem nullos habere in medicina uſus. Quodq; in ea expetitur liquorem ſolum eẽ: nec ultra id hiſtoriæ eius aliquid addiderũt. Hic etiam græciæ peregrinam fecit in Media naſci dicens: & ex quo ferulaceam herbam dixit genus formam parteſq; eius ignoraſſe uidetur. Plinius in Italia naſci Sagapenum teſtatur dicẽs xx. uolumine capite. xviii. Sagapenũ quod apud nos gignitur in totum tranſmarino alienatur: neq; ipſe ẽt ferentis id fruticis aut herbæ naturam tradidit Ob eam cãm nec nos longius de eo agemus, Et ſi Plinius ut pauloante diximus Sagapenum Italiæ plantam dixerit: & præter ea quæ pauloante

exeo

ex eo citauimus libro.xix.capite septimo in hortis sed medicinæ tantum seri dicat. In qua separarunt alii interpretes perfrictiones a circularibus febribus: Cum tamen ab hoc scriptore dicatur dari Sagapenum contra perfrictiones quas circularium febrium accessiones faciunt.

DIOS. DE Euphorbio. Cap̄.lxxxviii.

Vphorbion. Romani pariter græcis Euphorbiū dicunt. Ferulacea est in li
e bya arbor euphorbiū: in Maurusiorum Tmolo nascens acerrimo liquore plena: Quem ob nimiū eius feruorem incolæ timentes colligunt excipulas ex ouillis lotis uentriculis factas in arbore suspendentes: tū eminus supra excipulas illas hastilibus eam uulnerantes: Qua percussa statim ueluti ex rupto uase aliquo copiosus prosilit in excipulas liquor. In terram aliquando etiam (tantus est impet⁹) idem eiaculatur. Duo eius genera sunt. Transmittit alterum sarcocollæ modo lucē: cōcrescitq; in frusta magnitudine Erui. Alterum quod in uentriculorum excipulis in massam cōcreuit: uitreo colore est. Adulteratur Euphorbium admixtis sarcocolla: Ea est persicæ arboris lachryma turi similis: aut glutino. Probatur quod lucem transmittit acreq; est. Sapore gustuq; non facile Euphorbium probatur: propterea q linguæ semel admotum permanente ad aliqđ tempus feruore eius linguam adeo incendit ut Euphorbium quodcunq; aliud illi admotum uideatur. Inuentum Euphorbium in libya regnante Iuba est. Habetq; liquor eius calefaciendi uim contra oculorum suffusiones inungitur: discicitq; eas. Potus hic feruore suo integrā diem urit: eamq; ob cām melli in usu miscetur. Miscetur & collyriis acrimoniæ suæ habita ratione. Coxendicis doloribus medetur in odorata potione potus. Pellit idē ossium squamas eadem die impositus. Verūtamen oportet eos qui Euphorbio utunt carnem circa ossa omnem inditis linamentis & cera munire. Fertur a quibusdam p̄terea nullam sentiri noxam a serpentium morsu siqs incisa usq; ad caluam capitis cute dilutum Euphorbii liquorem infuderit: tū uulnus & cutem futura cōiunxerit.

INTERPRES.

Ebuerunt quondam Augusti Cæsaris salutem Romani: Totoq; orbe gentes oēs Antonio
d Musæ medico: Cū destillationibus iocinore uitiato ad desperationem redactus cōtrariā & ancipitem rationem medendi necessario subiit: Quia calida somēta non proderant frigidis curari auctore quē diximus medico coactus. Debet & iubas mauritaniæ rex: posteriorq; omnis medicina Euphorbio fratri eius salutem suam: & præter eam inuentam diligentia hominis in Atlante monte Euphorbium arborem: Cuius liquore toto orbe gentes omnes ad medicinam uterentur: celebraretur q; post hac æterno regū nominis & inuētoris monumento Euphorbium quod modo a nobis tractatur. Fœlix duorum profecto fratrum copula: qui humanā rem uiuentes tantopere illustrauerint: fecerintq; ambo quod æternum laudent & meminerint posteri: Ille restituta principi cui uolentes toto orbe omnes parerent salute. Qua nihil fœlicius ad pacem & gloriā tunc erat. Hic pluribus morbis nouo & ad eam diem incognito remedio quod iuenit certiore nobis oblata salutis spe. Et mirabitur aliquis quod Homerus cecinit pro multis inter homines medicū hominem censeri oportere. Laudantur a Poetis castores q uiuentes uirtute sua græciæ gloriam in bellis & certaminibus auxerint: q q; in tempestate maris adesse quondam nautis solerent: positaq; illis templa: erectæ aræ: instituta sacra diuiniq; honores famam eorum & gloriam auxerunt. Sed medicorum fratrum Euphorbii & Antonii Musæ non comparanda laudibus omnia illa sunt: Quas alter in romana alter in medicæ materiæ historia inuenit. Illa enim iampridem perierunt: hæc uero quādiu Romanæ dignitatis fortunæq; nomen seruabitur & curari in morbis homines oportebit quotidianis laudum incrementis augebuntur. Quemadmodū modo a nobis fit qui Euphorbium in scriptore hoc tractantes medicorum fratrum Euphorbiiq; presertim antiquam renouare famam coacti sumus. Et in inuenta ab eo Euphorbio arbore legentes monere quod a principio capitis in hoc scriptore statim legitur. δένδρον ἐστὶ ναρθηκοειδὲς: λιβυκὸν, significatq; ferulaceam libycam arborem: in antiquioribus aliquot græcis non λιβυκὸν: lybicam sed λευκὸν idest candidam legi: quod absurdum penitus non uidetur. Siquidem antiquissimus quem habemus latinus Diosco.

non libycam sed albam habet. Et præter Diosco. ipse non multopost in Mauritaniæ Tmolo nasci ait quæ Libyæ pars est: quod superfluũ uidebatur. Seruauimus tñ & nos communem lectionem ne tam multa ubiq; nouare uideremur. Dubitamus etiam male legi Tmolum montem: Siquidẽ nullus in libya hoc nomine mons a Geographis describitur. Et Plinius duobus locis in Atlante monte inuentum Euphorbium dixit: primum quinto uolumine capite primo tum Lib. xxv. capite. vii Quod signasse legentibus satis sit. Suspicamur etiam in Euphorbii uiribus & potestate calefaciendi urendiq; uim deesse. Ab antiquioribus enim tribuuntur illi hæ uires etiam: & in antiquis codicibus altera illa calefaciendi. s. adhuc legi. Et Paulus Aegineta contra coxendicis dolores ad exulcerãdum Euphorbio utitur. Quæ deinde hic scriptor græce μοτὰ uocat & nos linamẽta uertimus illic scilicet ubi docetur quomodo ossium squamulæ & assulæ ducẽdæ sunt. A græcis diffiniuntur. τὰ πληροῦντα τὴν κοίλην τῶν τραυμάτων ἐλκη: quod est. Implentia uulnerũ cõcauitates linteorum fragmenta: & quasi filatim discerpta linamenta.

DIOS. DE Galbano. Cap. lxxxix.

Chalbanen. Romani Galbanum dicunt. Nascentis in Syria ferulæ quam
a Metopium aliqui uocant liquor Galbanum est. Probatissimum quod turi maxime simile est: Grumosum: purũ: pingue: minimeq; lignosum: & quod ferulæ seminisq; aliquid admixtum habet: odore graui: nõ adeo liquidum: nec contra adeo aridũ. Adulteratur admixta resina: lomento fabæ & Ammoniaca gutta. Calefaciendi uires habet galbanum. Natura illi feruens est. Extrahit: discutit. Menses fœtusq; subditum & suffitu trahit. Inungitur ex aceto & nitro ad delendas lentigines. Deglutitur idem cõtra ueterem tussim: angustias spiritus: suspiria: rupta: conuulsaq;. Toxico aduersatur cum uino & myrrha potum. Pellit eodem modo sumptum fœtus in utero mortuos. Imponitur cõtra dolores lateris & in carnosis partibus ex crassa materia tumidos abscessus quos græci dothienas uocant. Comitiales & strangulatu uuluæ procidentes: uertiginesq; olfactu emendat. Suffitu uenenata fugat: tutosq; a morsu eorum perunctos seruat. Cum uerticillo herba ex oleo impositum tactu tantum serpentes necat. Dentium dolores finit illitum aut cauis eorum inditum. Creditur & contra urinæ angustias prodesse. Resoluitur & hoc ad potiones amaris amygdalis aut ruta: aut aqua: aut aqua mulsa: aut calido pane. Resoluitur & papauerum succo quod Meconium dicunt: aut cremato ære aut liquido felle. Purgatur autem hoc modo. In feruentem aquam conĳcito Galbanum. Id cum calore aquæ liquefactum fuerit supra se quod est in eo inutile oẽ aget. Fluitabuntq; in summo sordes omnes quæ facillime hac ratione separabuntur. Est & alius purgandi modus. In raro puroq; linteolo colligatum Galbanum in ænea pyxide picato ue fictili suspendito: Sic tamen ne fictilis fundum glomer & inuolucrum illud tangat: operculatumque in feruẽtem aquam demittito. Sic enim quod utile in eo est in uas quasi per colum liquabitur. Quod uero lignosum in eo fuerit in linteolo hærebit.

INTERPRES.

Biq; ut suaui carmine cecinit Lucretius surgit amari aliqd qd i ipsis floribus angat: Neq;
u habet natura aliqd tam amabile aut fortuna tam lætum & hilare ut non contiguum: coniunctum: hærens ue aut mixtum illi sit quod ingratũ corpori aut animo triste malo doloris sensu hominem torqueat. Magno argumento nullam nec naturæ etiam puram esse uoluptatẽ: Quæ aut contrariis rerum euentibus ipsa gaudens aut homini suas inuidens opes tristi ueneno aliquo omnia infecit: Quoq; aliquid suauius futurum erat eo fœdius aliquid & tristius illi coniunxit. Omittimus ex disciplina ruris quæ poterant multa ad hanc rem afferri exempla. Satis enim fore legentibus credimus quod in Galbano ea ostendit. Quod in Syria nascens odoramentorũ omnium fœcũda genitrice ut auctor Theophrastus est ingrato odore tetrum regionis eius hãc fœlicitatẽ turbauit. Nisi forte q in agẽdo sagax natura est Galbanũ Balsamo: Casiæ: Cinamomo: odoratisq; calamo & iũco iõ miscuit iisdẽq; locis nasci uoluit: Vt qtũ ingrati odoris ex terra Galbanũ in se traxisset tãtum purioris odoris illis relinqueret: dãnareturq; una Galbani ferula ut fœlicius cætera agerent.

tera agerent. Quod illi & hortos conferentibus consilium aliquando est Male & grauiter odoratis plantis eodem loco consitis aliarum odores augere. Nihil tamen sic etiam a natura damnatum inutile homini penitus genitum est. Habet.n.ut cætera relinquamus suas uires & laudes Galbanum. Solum auctore Theophrasto grauiter odoratum in Syria nascens. Potestq; præter alia quæ illi in morbis ab hoc scriptore & ab aliis tribuunt: ingrato agitare graues nidore chelidros: ut Maro cecinit & Nicander. χαίμην καὶ βαρύοδμος ἐπὶ φλογὶ μοιρηθεῖσα χαλβάνη: καταπνηλὸν ἄγει καὶ φύξιμον ὀδμήν. Potuit quondā etiam ne bellorum & fortunæ gloria & honoribus careret oppida expugnare: illitisq; liquore suo facibus Hispaniæ oppidū frustra diu oppugnatū succendere: eaq; uictoria romanis ciuibus gentile nomen ex se dare: qd nō multo post a domitii Neronis turpi & funesto principatu inter Cæsares coleretur: Essentq; a Galbano quo usi in incendio oppidi in Hispania fuerant Galbæ Romana gens per Cæsarē suū toto orbe clari. Ex eo non paruum Galbano honoris accessit incrementū. Nosq; hactenus a fortunæ gloria laudatum: ad naturam transferimus. Primūq; illud legentes monemus non turi tm̄ sed hāmoniaco liquori simile Galbanū cæteros dicere: Pliniumq; presertim. Quo fit ut deesse huic scriptori id suspicemur. Quod præterea in impresso Diosco. legebatur Toxicis mederi σὺν ὄξει: quod est: cū aceto: ex ueterū meliorumq; codicum fide cū uino uertimus. Persuasitq; id Plinius lib. xxiiii. capite. v. Aduersari uenenis maximeq; toxicis cum myrrha & uino dicens Fecit eiusdē scriptoris auctoritas etiā accedente ueterum codicum eadem fide: ut quod erat δοκεῖ δὲ καὶ δυσουρεῖν ποιεῖν: significareq; uidebatur facere ad urinæ angustias ad contrarium sensum deflecteret: indicaretq; urinæ nocere & eius angustias facere Plinius.n. eodē loco ait. Nocere urinæ existimatur: & meliores græci codices his uerbis rem docent. δοκεῖ δὲ δυσουρίαν ποιεῖν quod est credi urinæ angustias facere Galbanum. Ostendebant præterea iidem antiquiores græci nō legi ῥυπαρὸν quod est sordidū sed una tm̄ mutata littera λιπαρὸν quod est pingue: Quo loco hic de Galbani purgatione agit: docetq; in feruētē aquā conlici & cum liquefactū fuerit sore ut in sūmo fluitent &c. Nos cōem lectiōem secuti nihil mutauimus: Et nihilominus signasse id legentibus inutile & ab re penitus nō fuerit. Quādo descendunt sordes: fluitat aūt in sūmo quod rarius magis aerium & leuius est. Cumq; hic nihil de grauitate aut leuitate sordium illarum dixerit: Verisimile est graues grauitate sua descēsuras: quod uero leuius sit in summum subiturū esse: ut in oleo aliisq; liquoribus fit. Nobis in alterā partē inclinat animus: credimusq; non sordes ī summo fluitare dicere Dios. Sed quod in Galbano pingue est. Persuasitq; id q sequit statim alter purgandi modus. Sed nos ut dictū paulo ante est integram legētibus rem: & in ambiguo suū unicuiq; arbitrium relinqmus. Signauimus uitii nota ēt in hoc capite locū illic. s. ubi de resoluendo uariis liquoribus Galbano agit. Inter quæ & illud est. ἄλλως δὲ μηκωνίῳ ἢ χαλκῷ κεκαυμένῳ quarum uocum sensus ille est: q a nobis redditus fuit. Resoluit & papaueris liquore aut cremato ære. Cūq; in cunctis græcis lectio ea est. Ob quam cām nos nihil mutauimus. Dubitauimus tm̄ qm̄ pāp apte rñderet crematū æs tot aliis quæ illic numerant: aliter quondā potuisse locū eū legi: neq; aut disiūctiuam particulā legi eo loco oportere sed ꝓpositionē in: ut esset sensus resolui Galbanū papaueris liquore in æneo uase cocto: in quo & si uideat aliqbus non significare χαλκὸν quod æs est æneū uas: Meminerint tm̄ in hoc scriptore & opere multis locis metallū pro facto ex eo metallo uase accipi. Non decernuntur hæc. Sed ut tota in scriptore hoc certior res sit a nobis signantur.

DIOS. DE Gutta Hammoniaca. Cap. xc.

Ammoniacon. Sunt qui Agasyllum: qui Criotheum: qui Eliustrum appel
h lent. Romani Guttam Hammoniacam dicunt. Ferulæ in lybia ad Cyrenem nascentis hic etiam liquor est. Vocaturq; totus cum radice frutex Agasyllis. Probatur in eo quod bonitate coloris nitet: nec lignosum calculosumq; est. Quod turis modo in grumos concreuit: purum: densum: sine sordibus: odore castorei & amaro gustu est. Vocatur quæ talis hammoniaca gutta est a fragmentis in quæ diuiditur thrausma: quod est fragmentum & frustum. Quæ uero admixtā habet terrā aut harenas a cōphensis intra se calculis & terra Phyrama qd cōmixtio est. Nascitur in lybia ad Hammonis Iouis templum ferulaceæ arboris ut diximus liquor. Molliendi uires habet in medicina Gutta Hammoniaca. Extrahit eadem: calefacit: duritiesq; & panos discutit. Bibitur ad deiiciendam aluum: Fœtus ex utero trahit. Minuit lienem drachmæ pondere cum aceto pota. Articulorum coxendicisq; dolores lenit. Subuenit præterea suspiriosis. In eadem spiritus difficultate nō nisi recta ceruice spirantibus: comitialibus: & quibus in pectore humores hæserunt:

INTERPRES.

Vnt Plinio & Dioscoridi in glaucii medicina & historia eadem fere omnia Hic ad Hiera
s polim syriæ: ille in syria & parthia nasci tradit: Ambo humilem herbam. Sed ille simpliciter foliis papaueris: Hic cornuti papaueris priuatim describit. Hic pinguioribus q̃ papaueris: Plinius sordidioribus dixit: magno discrimine inter sordidū & pinguē. Diuersitatis ea potuit esse cā ut quod nunc legitur λιπαρώτερα certa pinguedinis significatione: tunc ῥυπαρώτερα .i. sordidiora legeret facillimo & lubrico ut in Galbano paulo ante diximus in unius litteræ figura & sensu ad contrariā & alterutrā significationē lapsu. Locus in Plinio est. xxvii. uolumine capite. x. Nobis aptius uisum est Dioscoridē quā Pliniū sequi. Nouisse illud deinde utile erit plures quondam fuisse Hierapolis in Creta: Syria: Caria: & inter Phrygiam & Lidiā: omniūq; toto orbe celeberrimam fuisse ultimam hanc multis & medicamentosis calidis aquis abūdantē: Sed hunc syriacam intelligere: ad eamq; nasci Glaucium herbā: & eiusdē nominis colligi succum. Variat a Dios. Plinius ēt: qd hic succū crocei coloris esse dicit: ille granū. Est illud præterea animaduertendum in extremo capite a Barbaro uersum esse. Algentis naturæ in fūmo: A nobis autem in oculo⁊ medicina a principio. Dios uerba sunt ἐστὶ δὲ ἡ χρῆσις αὐτοῦ πρὸς τὰ ὀφθαλμικὰ ἐν ἀρχῇ ψυκτικοῦ ὄντος: quo⁊ sensus ille quē nos diximus aptior nobis uisus est: significatq; utilē oculis Glaucii succum eē non cū iam inualuit uitium in eis: sed a principio Persuasitq; id Paulus Aegineta qui in sexto refrigerare Glauciū manifeste: eaq; ui ἐρυσιπέλατα θεραπεύειν τὰ μὴ ἰσχυρά: qd est: sanare sacros ignes nō adeo ualidos: qualia a principio uitia malaq; oīa fere sunt cū nōdū p longas cōualuere moras. | Hierapolis

DIOS. DE Glutino. Cap. xciii.

c Ollan. Romani glutinum dicūt. Hanc pleriq; q; in ferruminanda materia eius fit usus xylocollā quasi ligni glutinum uocant: aut q; ex boum coriis excoquit taurocollam quasi taurinū glutinū. Probatissimū Rhodium est: Ex boum coriis conficitur. Estq; hoc colore candido & lucem trāsmittit: Nigrū deterius. Potest solutū aceto glutinū hoc impetigines & sūmæ cutis lepras extergere. Non sinit idem in ambustis excitari pustulas. Si calida aqua in qua resolutum fuerit inunganturr. Habet idem in uulneribus usum melle & aceto solutum.

INTERPRES.

Elebratur & in magno honoris ambitu in antiqua historia poetarūq; oium carminib' Dæ
c dalus est. Ingeniiq; eius in pictura & fabrica id maximū iditiū oībus erit q; quæ in artibus elegantiora & speciosiora uident dædalmata a græcis adhuc uocant: Et latini terram naturāq; ab hoīe laudare nō ueriti dædalam utrāq; passim appellant. Debet illi pictura: debet statuaria: debet fabrica multū. Nec fabulosos labyrinthos & uolatus eius mō tractamus sed q ille utiliora uitæ multa in artibus inuenit incœpit absoluit & in melius restituit. Pro qbus nulla maior hoīs laus est. Nec p quo magis debeat illi humana res q̃ q; serrā: asciā: perpendiculum: terebrum, & de quo nūc agimus glutinū inuenit: Quo tenaci nexu hærerent simul quæ alia rōne cōiūgi aptius non poterant. Inuenit ille qd diximus glutinū. Sed quod ex cōmentariis eius mō extet conficiendi glutini rōnē nō nouimus: nec cur ex boum coriis aptius meliusq; q̃ ex alio⁊ aīaliū fiat. Sed qd ab eo cognosci nō potest ab Aristotele audiet. Qui libro tertio de aīalium historia his uerbis rem docuit. ἐνεστι δ' ἐν τοῖς δέρμασι πᾶσι γλισχρότης μυξώδης ἐν μὲν τοῖς ἐλάττων ἐν δὲ τοῖς πλείων οἷον ἐν τοῖς τῶν βοῶν ἐξ ὧν ποιοῦσι τὴν κόλλαν· ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐξ ἰχθύων ποιοῦσι κόλλαν: Quo⁊ sensus sit. Est autem in coriis oībus mucosus lentor: in aliqbus minor: in aliqbus cōtra maior & copiosior: ut in bubus: ex quo collam. i. glutinū hoc faciunt. Faciūt & ex piscibus ubiq; collā & c. Plinius tñ libro. xxviii. capite. x. pstantissimū glutinū fieri ex auribus tauro⁊ & genitalib' ait: laudauitq; ipse in primis Rhodiacum: qd præcipuo candore esset. Sed nihil æque adulterari qbus uis pellibus inueteratis calciamentisq; ēt decoctis idem testatus est: Quod a Dios. non tradit. Cætera ambobus oīa eadem sunt. | Glutinum

DIOS. DE Ichthyocolla. i. pisciū glutino. Cap. xciiii.

q Væ uero a piscibus Ichthyocolla. i. piscosum glutinū dicit Cetaceo⁊ pisciū aluus est. Probat natione Ponticum: colore cādido: modice pingue: nec scabrum: quodq; celerrime liquescit. Vtile hoc emplastris quæ in usum capitis: & his quæ contra lepras: & his quæ ad nitorem leuoremq; uultus conficiuntur.

INTERPRES.

Notum cūctis piscium glutinū est. Indiget enim eo uita quotidie & utit: nec pñt sine ope eius fœliciter in artib' tractari multa. Ob eā cām nihil ultra de eo aget. Monemus tñ qd passim legit κοιλία

ἐςὶν ἰχθύος κητώου: quod est. Aluus seu uenter cetacei piscis: in aliqbus græcis nec postremæ fidei legi κόλλα ἐςὶν: idest colla cetacei piscis. In priore illa lectione sensus est materiã glutini huius aluum piscis esse: quod q̃ uer; sit peritiores eius rei censebunt. In secũda facile oibus intellexisse erit nihil aliud. Ichthyocollam esse q̃ cetacei piscis glutinũ. Multa sunt quæ ad utrãq; partem dici possent: sed nos ea legentiũ censuræ relinquimus. Queadmodum & quod seqtur statim ἁρμόττει δὲ εἰς τὰς κεφαλικὰς ἐμπλάστρους: quod est. Vtile glutinũ hoc Cephalicis emplastris: intellexisse ne oporteat simpliciter capitis: an contra cephalæam permanentem capitis dolorem confectis emplastris. Potest enim adiectiuum illud a capite simpliciter: quod cephalen græci dicunt: & a cephalæa certo capitis dolore duci. Nobis qm̃ in capitis emplastris nihil certum est in alteram illam partem inclinat animus: & si aliter locus redditus fuerit: censebunt de hoc medici. Quæ autem nos ad nitorem læuoremq; uultus diximus: Dios uero una uoce τιτάνωθρα dixit ea sunt quæcunq; ad leuigãdam & erugãdam hois cutem presertimq; in uultu conficiuntur. Eadem forma facto nomine qua in eadem gente & Psilothra facta sunt. Non relinquemus illud ẽt quod ὑπότραχυ manifesta asperitatis significatione in cunctis fere codicibus legitur: in melioribus ὑπόπαχυ a crassitudine bonitatis illi assignata nota ut credimus melius legi: facileq; id nos admisimus non tam ueter; codicum fidem secuti q̃ q̃ non uidebat simul probari posse quod asperitatem aliquam haberet nec scabræ esset: ut mox subiicitur οὐ ψαφαρὸς: fecimusq; id libentius misceri duas has uoces: alteramq; pro altera in hoc scriptore inueniri sæpius uidentes.

DIOS. DE Visco. Cap. xcy.

Xon. Romani Viscum dicũt. Probatur i quo læuor est: quod porraceo co-
i lore intus uiret: foris flauescit: & in quo nihil asperũ furfurosum ue occurrit. Fit æstate ex fructu quodam in quercubus acinor; figura nascente buxi folio. Tunditur aũt fructus is: tum lauatur: post hæc in aqua decoquitur. Quidã etiam acinos illos cõmanducantes uiscum conficiunt. Nascitur præterea uiscum in malis: pirisq;: & aliis arboribus. Inuenitur & quorundam fruticum radicibus adnatum. Discutiẽdi uis & natura illi est. Mollit: extrahit. Panos: post aures quas parotidas uocant: abscessusq; alios resinæ: pariq; ceræ mixtum maturat. Epinictidas sanat in splenio impositus. Cum ture uetusta ulcera: maleficosq; abscessus mollit. Cum calce idem: gagate ue: aut asio lapide decoctum: mox impositum lienes minuit. Leuigat præterea ungues cum trito auri pigmento Sandaracha ue illitum. Idem calci feciq; mixtum uires acquirit & auget.

INTERPRES.

Vale solet siluis brumali frigore uiscũ Frõde uirere noua quod non sua seminat arbos: Ta-
q le & suum Dioscoridi describitur: nulla appellationum eius addita diuersitate: Quales in secũdo de causis plantarum numerauit Theophrastus: Hyphear: Stelida: & Ixon siue Ixiã eandem rem aliter aliis in græcia uocantibus. Et si non deessent: tunc ẽt q in diuersis arboribus nascens uiscum diuersa appellatione ostenderent: nasciq; Hyphear & Stelida in abiete & picea dicerent: uiscum uero in quercu: terebintho: aliisq; multis. Fuerunt ẽt q in diuersa parte eiusdem arboris nascens diuerso noie indicarent: hincq; hyphear illinc uiscum & stelida natum appellarẽt: quæ nos nouisse ea uolentibus legenda in Theophrasto relinquimus: & præter Theophrastum in Plinio. xyi. uolumine capite. xly. quo loco reddita iisdem uerbis ex eo scriptore a Plinio omnia fuerũt. Nos interim significabimus: non legi in melioribus & antiqoribus græcis καλὸς ἐςὶν ὁ νέος: quod est probatur quod recens uiscum: sed λεῖος: significatq; id quod diximus in quo læuor est. In quẽ sensum non tam nos traxit eorum codicum fides & auctoritas: quæ tñ multi apud nos est: q̃ Plinius libro. xxiiii. capite quarto dicens. Optimum quod sine cortice ẽ: quodq; læuissimum: extra fuluum intus porraceum: sine cortice: Læuissimum intelligens quod hic λεῖος ait: & nos cui læuor est diximus. Quæ omnia eadem huic scriptori sunt: & ab eo iisdem uerbis reddita. Ex iisdem melioribus & antiqoribus græcis etiam quod erat γίνεται δὲ ἐκ φυτοῦ καρποῦ περιφεροῦς γεγονωθέντος: significatq; Fit aũt uiscum ex fructu quodam rotundo nascente &c. Non περιφερὸυς sed περὶ θέρος. i. per æstatem uertimus. Persuasitq; id Plinius idem codicum illorum fidei accedens antiquus testis lib. xyi. capite xly. de rõne conficiendi uisci agens. Quo loco uerba eius sunt. Viscum fit ex acinis qui colliguntur messium tempore imaturi. Quod nihil aliud est q̃ æstate. Scio fore ut uidear aliqbus diligentior in his q̃ res ipsa exigat: posseq; rotundum legi fructum hoc loco: neq; oportuisse ubi nihil repugnet a cõi lectione deuios noua rõne legentes agere. Sed nos a consilio nostro ob id nõ discedemus nec cessabimus quacunq; ratione licebit scriptori huic & eius amatoribus prodesse.

DIOS. DE Aparine. Cap. cxvi.

Parinen. Sunt qui Omphalocarpon: qui uiscum appellent. Romani pari
a ter græcis aparinem dicunt. Ramulos habet aparine multos: paruos: qua-
drangulos: hirsutosq;. Folia ex interuallo per ambitum rubiæ modo ramu
lis circũposita: Flores candidos: semen durũ: candidum: rotundum: concauum: in
medio umbilici figura. Vestibus tenaci nexu herba adhærescit. Vtũtur pastores ea
uice coli pilos ex lacte auferentes. Bibitur contra phalangiorũ & uiperarum mor-
sus utiliter cum uino expressus ex Aparines semine caulibus & foliis succus. Auri-
bus in dolore idem eadem utilitate instillatur. Herba ipsa etiam cum concisa axun-
gia coacta strumas discutit.

INTERPRES.

Ognitu & inuentu facilem inter legumina & in frumẽtaria segete Aparinem sua descriptio
c ne Theophrastus & Diosc. fecerunt: ipsa ẽt tenaci nexu prætereuntium uestibus hærens: &
quale hic descripsit semen ostendens in medio umbilicatũ: ad cognoscendam se suiq; cõtẽ
platione nolentes ẽt conuertit. Persequunt eã quotãnis Maio & Iunio mẽsibus manu messoriaq; fal
ce agricolæ pestem satis suis eã sentientes: nihilq; apricis & pinguibus agris frequentius nascit. Co-
piosior tñ inter legumina q̃ inter frumẽta inuenitur. Nouerũt calamitatẽ suã rustici: Nomen tñ &
maleficii eius cãm ignorant: & ut in similibus fit quoq; ignoretur nomen lappam uocant. Qua uoce
non in Aparine tñ sed in cunctis quoq; matura semina uestibus prætereuntiũ inhærent ignari utũ
tur. Quæ sane multa sunt: & inter alia Eupatorium ẽt de quo suo loco dicemus. Ex quo factũ ẽ ut
non ætate nr̃a tñ: sed antiquis etiã temporibus paꝝ certa in huiuscemodi fuerit nominum rõ: Ar-
cionq; lappam tñ aliqui dixerint: alii aparinem hanc. alii plures alias: quaꝝ semen aut qa asperũ:
hamatũ ue aut cuspidatũ est uestibus hæret: quasi ad faciẽdum genus & nomen una hæc nota satis
esset. Vidimus nos & quotannis licebit uolentibus uidere aparinẽ tota figura qualem hic describit
in sũmo tñ singuloꝝ caulium quaterno quinoue semine ꝑlato: quod cuspidatũ magis q̃ hamatũ
est: figura orbis circũacti: & in medio descendentis quasi lacunæ: inuentamq; ꝑtinus extirpabit cau
libus per terrã serpentẽ: ne satis noceat lentibusq; p̃cipue. Est enim huic legumini si Theophrasto
& aliis credendũ est Aparine: quod tritico: lolium: hordeo: auena: & eruis orobanche: quibus pro-
pria nocẽdi aliis illis uis & natura est: simulq; nascentia cũcta hæc quemadmodũ & pleraq; alia: q̃
ab eodem Theophrasto lib. v. de plantaꝝ causis numerantur incrementũ & uitam eaꝝ impediunt.
Siue aũt id fiat strangulatione: siue p̃repto alimento: siue impedito solis & aeris accessu alterius q̃
stionis & contemplationis est. Nullibi quod nunc meminerim descripsit Theophrastus aparinem.
Cunctis enim nota & agris suibus cõspicua herba illi erat: quẽadmodũ & nũc etiã est lappæ nomine
ex eo quod diximus ubiq; in agro & ab oibus indicata. Eam Diosc. & Plinius Omphalocarpon pri-
mũ mox Philanthropon quõdã uocari dixerũt: factis ex figura seminis & folioꝝ tenaci adhæsu ap
pellationibus. Neq; enim omphalocarpon aliud significat q̃ umbilicatũ semen: & ex umbilico ho-
minis concauam descendentemq; lacunam in medio seminis eius. Qua pictura nihil aptius excogi
tari poterat. Qualem enim in Mespilis nos umbilicum pomoꝝ descripsimus: talem & Aparine in
semine habet. Altera uero illa uox Philanthropos. s. humanitatis amoris & comitatis nomen ẽ: qua
si blanda: comis: & hospitalis herba hæc sit: nec aliter p̃tereuntium uestes apprehendens eos sequa-
tur q̃ solent hospitaliores aliqui discedentes a se amicos apprehensa ueste reuocare: aut si id neque
ant aliquãdiu sequi. Superest ut dicamus etiam quale sit quod hic ait uice coli aparines foliis ĩ pur
gando a pilis lacte pastores uti. Quod non sic intelligendũ est ut credat aliquis per folia illa quasi
per cribrum aut laciniam: quæ duo rõnem coli habẽt trãsfundi & traiici lac. Sed animaduertẽdũ
dicere hunc simpliciter ꝑ colo uti his foliis pastores: Cogitandumq; legentibus reliquisse circum-
actis per lac foliis illis purgari a pilis. Sua enim asperitate quæ tanta est ut & ipsa uestibus aliqñ hæ
reant: presertim in ultima siccitate pilos omnes ob id sibi facile hærentes secũ auferant: non aliter
q̃ contacta uisco id sequuntur: ob quam causam & uiscum aliqui eam dixerunt.

DIOS. DE Alysso herba. Cap. xcvii.

Lyson. Sũt qui Aspidion. i. clipeolũ: qui haplophyllon: qui Accisetũ: qui
a Adeseton uocent. Romani pariter græcis Alyssum dicũt. Exiguus frutex
Alyson est. Singulari caule a terra surgit asperitate aliqua oblitus & hir-
sutus. Folia habet circinata: secundũ quæ fructus exigui sunt duplicis clypeoli figu
ra: in quibus semen est in latitudinem se æqualiter explicans. Nascitur montanis &

asperis locis. Finit singultus: in quibus febris absit potum decoctum eius. Praestat idem manugestatum aut naribus admotum Alysson. Lentigines: asperamq; & discolorem ceu a sole cutem exterit concisum & ex melle inunctum. Creditur & canū rabiem sanare contusum & in cibo datum. Quin etiam domi suspensum sanitatem creditur facere: fascinationesq; omnes ab hoibus pecoreq; omni auertere: & in punicea lacinia collo adalligatum pecoris morbos omnes arcere.

INTERPRES.

F Ecit sibi ex re nomen Alysson: & ex pluribus quas habet in medendo uires eam unde uocaref elegit: q̄ grauiori hois malo succurreret. Et qm̄ rabidi canis morsus sentire non patitur ideo Alysson passim dicta est. Celebrauit eam symposii sui tertio uolumine Plutarchus. numerauitq; inter eas quae solo contactu halitu ue aut aspectu ꝓdesse homini possunt: nō tn̄ cōtra rabidi canis maleficium sed cōtra singultū. Verba eius sunt. τὴν δὲ ἄλυσσον καλουμένην βοτάνην καὶ λαβόντες εἰς τὴν χεῖρα μόνον, οἱ δὲ καὶ προσβλέψαντες ἀπαλλάττεσθαι λυγμοῦ λέγουσι· καὶ ποιμνίοις ἀγαθὴν καὶ αἰπολίοις παραφυτευομένην ταῖς μάνδραις. Quae uerbum de uerbo sic uertat aliquis. Quin etiam herbam quā Alysson uocant: alii in manus accipientes: alii cōspicientes solum a singultu liberanf. Fertur eadem ouillo & caprino pecori salutaris esse prope caulas & septa eoꝝ consita. Quod ab hoc ipso primū & ultimū inter uires & remedia eius numeratur. Quēadmodum quod ad rabidi canis morsus pertinet a Paulo Aegineta in quinto traditur: quo loco Cataplasma contra rabiem canis quoddā instituit: iubetq; decocto eius uti his uerbis. μετὰ ἀφεψήματος ἐλελισφάκου ἢ τῆς σιδηρίτιδος τῆς ἡρακλείας ἣν καὶ ἄλυσσον καλοῦσί τινες. Quoꝝ sensus est. Cum decocto Saluiae aut heracliae sideritidis quam aliqui alysson uocant. Ex quo dubitari contigit: Sitne haec sui generis herba an sideritidi re ipsa eadem: noīe uero tn̄ diuersa. Hic ꝓpriū genus hr̄e Alysson separata ab illa eius historia & medicina ostendit. Plinius hoc ipsum libro xxiiii. capite xi. cōfirmat Rubiae similem his uerbis describens Distat Erithrodanus ab eo quae alysson uocaf: foliis tm̄ & ramis minoribus. Verumtn̄ huic nō cōuenit qui folio rotundo contra q̄ in Rubia est Alysson describit: & ꝑter folia singularem caulem alysso tribuit. Fruticosa aūt rubia est: Alysso semen est in latitudinem se explicans: Rubia rotundū habet. Et ne longiores simus nihil quod certam similitudinem faciat nobis in Rubia inuenifi. Credimus ob eam cām posterioribus his scriptoribus non satis certas fuisse Alyssi huius historiam & notas: ex quo alii sideritim eam crediderunt: & alii Rubiae praeterq̄ in foliis & ramis similē fecerunt. Nos Dios. descriptione & Plutarchi testimonio contenti sui generis herbam antiqs fuisse dicemus: qua cōtra rabidi canis morsus praecipue uterenf: & si hic rabido cani tm̄ non rabido homini succurrere dicat: eadem tn̄ utriusq; rō est: eamq; ob cām alysson graeci eā uocauerint: in qua uoce rabiei negatio est. Relinquemusq; montanis & asperis locis peritioribus inueniendam: ut homini & pecori cōtra fascinationes omnes amuletum saltem sit. Nobis fascinatiōes placuit dicere: qm̄ ἀβάσκαντα tm̄ Dios. ait: graecisq; βασκαίνεσθαι quod latinis fascinari ē. Sic Theocritus: sic multi alii usi sunt. Animaduertendū illud ēt uariare antiquos scriptoris huius codices in eo quod nos uertimus Finit singultus in quibus febris absit potū decoctū eius. Sunt enim in quibus legitur non herbae sed seminis decocto finiri singultus: ταύτης τὸ σπέρμα ἀφεψηθὲν καὶ ποθὲν, nos id medicis cognoscendū relinquimus. Praeterea quod hic ait Clypeoli figura esse non semen sed ἐπικάρπιον est. Dico autem epicarpion cōmuni appellatione quodcunq; semē aliquod continet: & hinc Aspidion: idest Clypeolum hic uocari alysson etiam ait. Quemadmodum Apophyllon a foliorum in caule positura; in quo deinceps adnata pendent.

Fascinatiões

DIOS. DE Asclepiade herba. Cap. xcviii.

a Sclepiada. Sunt qui Cission quasi hederulam: qui Cissophyllon. i. hederę folium appellent. Romani pariter graecis asclepiadem dicūt. Ramulos habet Asclepias longos in quibus hederae folia sunt: Radices numerosas exiles & odoratas. Florem graueolentem: Semen securidacae herbae seminis figura. Nascitur in montibus. Subueniunt torminibus & uenenatorum morsibus radices cū uino potae. Folia uero maleficis mămarum & muliebrium locorum uitiis utiliter emplastri modo imponuntur.

INTERPRES.

h Abent Cissios & Cissophyllos aliae Asclepiadis appellationes manifestam ex foliorum forma quemadmodum & nos diximus cām. Omnes enim qualis & ea est hederae folio describunt. Cur autem Asclepias primum dicta sit coniecisse etiā difficile non fuerit. Vt enim ab

inuentoribus suis plures aliæ nomen inuenerunt: sic & ab Asclepio faciendæ homini medicinæ antiquo auctore Asclepias nominata hæc est: non parũ hoc uno argumento laudanda & in honore habenda. Cui præter ea quæ a Dios. dicta hoc capite sunt plures in historia notas & in medicina uires græcorũ herbarii alii tribuerunt: Nepetæ similem caule & toto frutice esse dicentes: & hederæ quidem folia hĩre uerũ longiora & lanuginosa Habere itidem ut hic ait florẽ grauecolentẽ sed rosæ figura. Nasciq; nõ simpliciter in montibus: uerũ in aquosis montibus. In medicina aũt tradiderũt posse radicem eius tm̃ derasam ut nihil asperitatis habeat in fistulas demissam callos earũ absumere & implere: nec folia tm̃: uerũ etiam flores maleficis mãmarũ & muliebriũ locorũ uitiis pdesse. Quin etiam eandem radicem siccatã: moxq; in puluerem tusam & cũ axungia coactam malagmatis modo impositam inflãmationes discutere & neruos mollire. Flores ꝑterea foliaq; siccata mox trita in summa cute uulneribus utiliter inspergi. Sordida purgare ulcera & ad cicatricem perducere: genitaliumq; uitiis egregie mederi Quæ oĩa ex antiqs græcis collecta a nobis historiæ & medicinæ huius scriptoris libenter addita sunt: nequid relinqueref quod legentibus prodesse aliqua rõne posset. Quam deinde nos securidacam diximus: cuius semini simile Asclepiadis semen hic ait: ea ẽ quã Theophrastus pluresq; alii Pelecinum a securis forma dixerunt.

DIOS. DE Colo rustica siue fuso agresti. Cap. xcix.

Tractylida. Sunt qui Ascyron: qui agreste cnicũ: qui Aspidion: q̃ Andro
a sæmon: qui Theliatrisum uocẽt. Magi Aphedron. Aegyptii cheno. Romani præsepium: Fusum agrestem: & colũ rusticam appellant. Spina ẽ cnico similis: multo tñ in sũmis uirgis minoribus foliis: nudo & sine foliis reliquo caule: quo mulieres ad fusos utuntur. Habet agrestis fusus aculeata capitula; florẽ pallidum: aliquibus uero locis purpureum. Radix illi tenuis & inutilis est. Cõcisa eius folia: coma: semenq; contra scorpionum ictus cum uino: pipereq; utiliter bibuntur. Sunt præterea qui dicant a scorpionibus uulneratos: & ex uulnere dolorem sentiẽtes quamdiu agrestem hunc fusum manu teneant non sentire dolorem: Deposito autem statim dolere.

INTERPRES.

Ederunt primæ quondã fœminis ad lanificium fusos & colum siluæ: quasq; in hũc usum
d aptiores natura ꝓduxerat stirpes: eas ut erant informes sibi eligentes mulieres castius fœliciusq; q̃ buxeis & eburneis postea factũ est lanas telasq; suas illis obierunt. Diuq; sine opere humanoq; artificio aliquo nascentibus quotannis ad lanificium instrumentis his usa ubiq; uita est. Natæ mox & tractatæ in urbibus artes omnia urbanis elegantiora fecerunt: neglectisq; rusticis fusis & colo: buxus: ebur: & argentũ in matronali lanificio amari cœptũ est: & ad uitæ delitias: fortunæq; opes translatũ: qđ solam sedulitatem sibi exigebat. Non tñ exclusa penitus & in muliebri opere damnata natura est. Sed antiquũ retinet in agro honorẽ atractylis: & quem quondam in omnibus habuerat usum in rustica muliebri plebe adhuc habet: quæ ut rudi adhuc seculo: nec exculta artibus uita ab omnibus fiebat: fusorũ genere hoc natura tñ eos porrigente aliquibus locis utitur. Vtinam qui eburneã milesiã colũ scripto priuatim carmine Theagenidi amici Niciæ uxori laudatã donauit Theocritus pastorali & bucolico carmine aliquo idẽ agrestẽ hanc descripsisset Et quã ipse humano opere factam tantopere celebrauit in siluis inuentam Amaryllidi a pastore donatã finxisset. Gratius enim Musis & legentibus utilius id carmen nunc ẽ illo esset: quo pastorẽ spina eius uulneratũ describẽs cecinit. ὡς δὲ βαθεῖα ταὶ ἀτρακτυλίδες ἐντί. Nihil enim ex eo aliud audimus q̃ spinam atractylidem. i. agrestem hunc fusum siue rusticam colum esse. Cogimurq; ex Theophrasto pluribus locis de plantarũ historia certius eam nouisse: qui primum inter genera agrestis Cnici eam numerat: dico autem Cnicum quem nunc medicina carthamum & rura nostra crocum saracenũ uocant. Suntq; post multa de Atractylide libro. vi. uerba eius hæc. ἀτρακτυλὶς δέ τις καλεῖται λευκοτέρα τούτων. ἰδίαν δὲ ἔχει τὸ φύλλον ὅτι ἀφαιρούμενον καὶ τῇ σαρκὶ προσφερόμενον αἱματώδη ποιεῖ τὸν χυλόν. διὸ καὶ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἄκανθον ταύτην ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινὴν καὶ φονώδη ὀψὲ δὲ καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν πρὸς τὸ μετόπωρον. Quod est. Vocatur & quædam atractylis: candidior his: cuius folium priuatim id habet ut auulsum carniq; confricatum sanguineũ reddat succum. Eamq; ob cãm phonon. i. cædem aliqui spinam hanc uocant Habet ꝑterea grauem & sanguinis in cæde odorẽ Sero nec nisi per autumnum fructũ absoluit. Idem libro. ix de plantarũ historia a principio statim de liquore succoq; plantarũ & eius diuersitate agens sanguineum succum atractylidi tribuit. Quæ cã fuit ut a quibusdã androsæmos uocaref: qm̃ & illa sanguineo succo est ut certius in ea docebitur. Quemadmodum & cnicos agrestis: quod a Theophrasto dictum libro sexto paulo ante testati sumus. Cur autem præsepium (modo integra ea uox sit) Romani eam uocarent

incertum nobis est. Cur aũt colum rusticam & agrestem fusum: ex herbæ figura factum est: Quæ glabro nudoq; penitus caule surgens & cum aruit in flexili duritie rigẽte aliqñ cubitali altitudine plerũq; aũt minor: nec nisi in sũmo foliosa & aculeata in maiore illa altitudie colum in minore fusos rusticis fœminis ad lanificium dedit. Vidimus nos licetq; omnibus per æstatem uidere locis incultis & nemoribus nascentem spinis suis in summo sic dispositis: ut impositos lanarum peniculos sine uinculo nexu ue alio quopiam sustinere facillime possint. Numerauit eam Paulus Aegineta libro primo inter olera: carduisq; his uerbis coniunxit τὰ δὲ ἀκανθώδη πάντα οἷον σκόλυμος καὶ ἀτρακτυλὶς καὶ τὰ τοιαῦτα. Quod est est. Aculeata uero oĩa quales carduus & atractilis est. Credimusq; nos Atractylidis nomine hoc satiuum Cnicũ intellexisse: in cuius genere Theophrastus eã numerauit: & natura præsenti similitudine cõstituisse uidetur. Obquam ut pauloante diximus agrestẽ Cnicum hanc aliqui uocauerunt: & inter eos Theophrastus quo diximus loco.

DIOS. DE Polycnemo. Cap. c.

P Olycnemon. Sunt qui Clinopodion: qui Polygonatum: qui Iouis Colũ: qui Echeonymon appellent. Romani putealogon thriam dicunt. Surculosus polycnemum frutex est: foliis origani: Geniculis toto caule multis: pulegii semine: non tamẽ umbellam habet: sed in summis caulibus exiguos corymbos acri simul & suaui odore odoratos. Facit uiride siccum ue ex aqua impositum ad uulnera glutinans ea: ita tamen ut quotidie soluatur. Bibitur preterea cum uino ad rupta & uessicæ stillicidia.

INTERPRES.

a Creuerat polycnemo inutiliter in extremo capite quod alii interpretes non eodem modo reddiderunt: Sed ab altero ad lymphationes pertinere creditum est: ab altero ad affectus qui uiolentiæ ab eo uocanť: nollo aut morbi aut uitii certo genere. Nosq; id sentientes qm̃ in antiquissimis græcis nulla esset ea pars: nec q uetustissimus mihi est latinus Diosc. id hẽt: & q ad nouam religionis nostræ superstitionẽ pertineret intrepide totam eam partem negleximus: inutilemq; & hoc scriptore indignam penitus reliquimus. Ea autem est quo loco in græcis legitur: ἐν δακτυλίῳ περίαπτα &c In interpretibus aũt. Vsu siue experientia compertum est &c. Nõ habet Polycnemum certam in latinis historiam Plinius cunilæ bubulæ quæ inter Origanos numeratur similem herbam tm̃ dixit: cætera ex hoc scriptore iisdem uerbis ab eo reddita sunt: Semine pulegii: surculosam: multis geniculis: corymbis: acri & dulci odore odoratam: quæ ferro factis uulneribus commanducata imponať: quinto die soluatur. Quæ tota est in scriptore hoc Polycnemi historia & medicina Nicander in Theriacis suis contra uenenata eam laudauit ἄλλοτ' ὀμόρξεις ψῆγμα πολυγνώμονος καὶ ὀριγάνου &c. Quo loco transmutatione lĩaæ ut solent poetæ usus est: polycnemũ dicens: quã alii polycnemũ uocant. Meminit eiusdem Apollonius in cõmẽtario de herbis: nec dissimilem origano fecit. Hanc inter alias appellationes polygonaton dici a quibusdam audimus. Non quia uere poligonato similis sit: sed qm̃ geniculato per totum caule est. Quam credimus etiam fuisse causam ut polycnemum græci eam uocauerint: quasi frequẽtibus suris κνήμας enim suras illi uocant: quæ in surculis herbæ huius interualla erunt: quibus folia inter se distant.

DIOS. DE Clinopodio herba. Cap. ci.

C Linopodion. Sunt qui Cleonicũ: qui ocymoides. i. ocymastrum: qui Zopyren uocent. Romani pariter græcis Clinopodiũ uocant. Surculosus & hic frutex est. Nascitur in petrosis: altitudine quãtũ bis patet a summo pollice ad extremũ minimum digitum explicita humana manus: folio serpylli: floribus pedum lecti speciem referentibus: per interualla Marrubii modo dispositis. Bibitur herba: decoctũq; eius cõtra uenenatorum morsus: conuulsa: ruptaq; & urinæ stillicidia. Trahit eadem menses fœtusq;. Et uerrucas pota diebus aliquot excutit.

INTERPRES.

e Ex tricliniis suis quondam in agrũ exeuntes græcorum herbarii: pedumq; lectorum suorum imaginem animo seruantes facile inter alias quærentiũ oculos fallentem Clynopodion herbam inueniebant. Quodq; illis quotidianũ fabrica spectaculum fecerat diligentius & speciosius elaboratum natura locis incultis ostendebat. Nunc mutata artium & fabricæ rõne siquis nouisse id cupiat herbam inuenisse prius oportebit: tum ex floribus eius in antiquorũ lectis pedum quibus

fulciremur formam didicisse. Verumtñ ut illud rõne carebat: natura. n. artibus exempla in cunctis ex se ꝓposuit: neq; ab artibus ad naturam motus est. Sic nostra ætate difficillimum in tã multa floꝝ naturæ uarietate tam multisq; eoꝝ formis hoc uno argumẽto herbam deprehẽdere. Et si Plinius. xxiiii. uolumine capitẽ. xy. nõ parum ad hanc rem cõtulerit orbiculato floꝝ ambitu eam describens Cuius formæ adiectione satis descripsisse rẽ uñ. Oẽs. n. nouimus quid orbiculato: qd florum: & quid ambitu significet: plures. s. simul surgere flores: circulũ per ambitũ facerẽ: & ex eo orbiculum describi: in quo relictis inter eos flores mediis spatiis: inane aliquid & uacuum relinquatur: quam pedum in antiquis lectis fuisse formam facile conijcere est. Siqdẽ his exẽplis pictores statuarii: architectiq; sua opera adhuc exornant. Nihilq; non una hac rõne inuentũ ab illis & tractatum semp est. Sunt Clinopodio aliæ ẽt appellationes: Cleonicon: quã credimus paꝝ integram eẽ. Siqdem Plinius non cleonicon sed clinopicton uocat: ab iisdem lectis facta appellatione: Ideoque Clinicõ forte legendã esse. Ocymoides deinde ab Ocymastro cui similis est dici ab aliquibus potuit. Abundabat & in extremo clinopodii capite qd' in Dios. legit. κοιλίαν δὲ ἵστησιν ἑψηθὲν τρίτον &c. In Gallica aũt interꝑtatione aluũ sistit decoctũ ad tertias: in Veneta uero multis experimentis confessum &c. In quo nõ leuiter dissident: in illa sisti aluũ &c. in hac de furoris medicina agitur. Differentiæq; manifesta est cã. Alter. n. interpres impssum Dios. codicem secutus est. Alter quod superiore capite tanq̃ inutile damnatũ a nobis fuit: cũ in Dios. codice q in priuata Pontificis bibliotheca est in Polycnemo legi inuenisset ubiq; id reddidit: primum sub lymphationis mox sub furoris noie. Poteruntq; uolentes facile id cognoscere. Neq; enim re differunt q̃ in polycnemo his uerbis a Barbaro reddita sunt. Visu compertũ est ramulis huius cõtritis in uino albo datis magnũ ꝑsidium afferre lymphationibus: ab his quæ in clinopodio sic uersa sunt. Multis expimẽtis cõfessum super hoc frutice est: Ramulos eius ad tertias decoctos ex uino albo mederi correptis furore. Nouã uocẽ βιασμοῖς & antiquis nullã uaga interpretatiõe exprimere conatus ille est. Damnauitq; quod nos ẽt fecimus quod ad sistendam aluũ in clinopodio legitur: ad quã censura nos traxit uetustissimorũ in græcis & latinis Dios. codicũ fides. Quodq; de eo agens in. yi. Paulus Aegineta calefaciendi siccãdiq; uires clinopodio tantum assignauit: de sistenda autem aluo uerbum nullum.

DIOS. DE Leontopetalo herba. Cap. cii.

Eontopetalon. Sunt qui Leontopodion: qui Leucetion: qui Leontion: qui Dorida: qui Dorictenda: qui Agrestem lychnidem: qui Pardaliũ: qui Therybethrum: qui Rapeium: qui Cornutũ papauer: qui Anemonẽ uocant. Romani Papauerculũ aut semen leoninũ dicũt. Caulem habet altitudine quã tum a sũmo pollice ad extremum minimũ digitũ patet explicita humana manus: & aliqñ maiorem: cauis alarum multis: in quarum sũmo siliquæ ciceꝛum sunt: & in his duo tria ue semina. Flores ꝓfert puniceos Anemonę similes: Folia brassicæ papaueris modo incisuris diuisa. Radices nigras rapis similes: in quibus condylorũ modo tubercula quædam excrescunt. Nascitur in aruis & inter segetes. Bibitur radix eius contra serpentium morsus dolorem quamprimum auferens. Miscetur & his q̃ contra coxendicis dolores clysteribus infunduntur.

INTERPRES.

Escripsit Leontopetalõ lib. xxyii. capite. xi. Plinius iisdẽ uerbis Rapeion aliis uocari dicẽs: folio brassicæ: caule semipedali: alis multis: semine in cacumine in siliquis ciceris modo: Radice rapo simili: grandi & nigra. Nasci eam in aruis: & oium geneꝝ serpentibus in uino potam radicẽ aduersari: nec quicq̃ celerius ꝓficere. Quæ oĩa ab hoc ipso scriptore multo antea dicta fuerant. Nomen a ferocissimo & generosissimo oium aĩali in antiquis græcis inuenit. Quid autẽ illi cũ leone cõueniat nõ satis certũ nobis est. Si nõis origo expendaẽ nihil leontopetalon erit q̃ leonis folium. Sed quam leonis partem uerbi cã pedem: aurem: linguã: aliam ue huiuscemodi folium referat non satis pro comperto nobis est: presertim uariantibus aliis appellationibus Leontio. s. leõtopodio: & leonino semine: Quæ oẽs a Leone cãm nominis: sed non eodem mõ hñt. Siquidẽ leontion leunculus est Leontopodion leonis pedem significat: & leoninum semen cãm nominis in semine non in folio esse ostendit. Cur autem agrestis lychnis diceretur floris figura in causa est: q̃ Anemonem & siluestre papauer dici etiam Leontopetalon fecit. Omnes enim hi flores magnitudine colore: totaq; figura similes aut non dissimiles saltem inter se sunt.

DIOS. DE Teucrio herba. Cap. ciii.

Eucrion. Sunt qui Chamædryn.i.Trixaginem:& qui Teucrida appellēt.
c Romani pariter græcis Teucriū dicunt. Virgata herba est Teucrion: Trixagini similis: tenui folio ciceris figura. Nascit̃ plurima in Cilicia eiusq; ptibus quas Gentiadē & Cissadē uocant. Lienes egregie minuit uiridis cū posca pota. Decoqtur sicca ēt. Bibiturq; in eundē usum decoctū eius. Lienosis etiam ex aceto additis ficis illinitur. Contra uenenatorum uero morsus ex aceto tantum.

INTERPRES.

Fuerunt quondā ad Troiā Telamonii fratres Aiax & Teucer. Vt nō eadem belli gloria: sic a totius uitæ inæquali fortuna Ambo tñ naturæ & medicinæ aliquid contulerunt. Sed alter lamentis plenum florē si in transformationibus suis canenti Nasoni credimus. Rubefactaq; sanguine tellus Purpureum uiridi genuit de cæspite florem. Qui prius Oebalio fuerat de sanguine natus. Littera cōis mediis pueroq; uiroq; Inscripta est foliis hæc noīs illa querelæ. Alter Teucriō herbam hanc inuentori suo cognomine: qua lienibus omnis medereť ætas. In quo nō cōparauerit nec contulerit aliqs Aeacios illos flores Teucrii tam præsentis remedii uirgis potius q̃ iuncis. Ex q̃ figura nos uirgatā herbam diximus auctorem hunc secuti qui ῥαβδοειδῆ eam describit non ut Plinius tenues spargentem iuncos. Inuenit ut ex historia nomineq; indicatur eam Teucer. Nec minus illi medicina ob Teucriū q̃ Achilli Chironis discipulo ob Achilleam debet. Inuētamq; ab eo sic cōstat. Cum exta in sacrificio super eam proiecta fuissent: ferunt ad hæsisse lieni: eumq; exinanisse. Et quod casus ostenderat: Obseruatumq; a Teucro fuerat ad æternum humani beneficii decus & famam illi accreuit. Miscent confunduntq; aliqui Teucrium hanc cum Aspleno & Hemionitide: non ob aliam ut credimus cām q̃ quia eadem potestate sunt: Omnes enim lieni medentur: sed nullas habent cōes alias notas: ut ex eaȝ historia cognoscere oibus facile est. Diuersa sunt noia: discrepant partes: seorsumq; ueteres græci de singulis tradiderunt. Plinius quod pauloante diximus uirgas Teucrii iuncos uocauit lentorē & tenacē flexurā uirgaȝ in Teucrio contemplatus: & ex pluribus iuncoȝ notis eam elegit: quæ multis aliis in Plantaȝ historia cōgruere: nec priuatim ppriecq; iunceū genus faceret. Quod enim iuncū indicat nomēq; & genus illi facit. Nudus glaberq; surculus est. Cætera.n.cōia illi cum plerisq; aliis sunt. Sed hoc primū illi mox per eū alius natura dedit: dico aūt folioȝ totis caulibus & uirgis eius priuationē: quæ in Teucrio sunt in uirgis eius pendentia natiuo lentore uniliū mō flexilibus. Ob quam naturam & formā nō defuerunt: qui Teucrium hanc agresti fedo & portulacæ similem dicerent: & eoȝ nominibus ēt indicarēt. Volumus & illud legentibus significare. Quod ab hoc remediū lienosis instituitur cum ficis ex aceto illini. Teucriō &c. Credere nos non simpliciter ficos sed caricas intelligendas esse.

DIOS. DE Trixagine. Cap. ciiii.

Hamædryn. Sunt qui Chamæropa: qui Linodryn dicunt. Romani Trixaginem uocant. Sunt etiā q̃ & hāc ppterea q; Teucrio similis sit Teucriū pariter appellent. Nascit̃ asperis & petrosis locis. Estq; breuis frutex: altitudine quantū a sūmo pollice ad extremū minimū digitū patet explicita hois manus: foliis paruis: figura diuisurisq; quernis similibus gustu amaris: purpurascente flore: & ipso ēt exiguo. Carpenda est suo semine prægnans herba. Decoquitur uiridis in aqua: bibiturq; utiliter conuulsis decoctum eius. Tussientibus itidem: duratis lienibus: urinæ angustiis: & cutem incipientibus subire aquis. Menses eadem trahit & fœtus. Lienem minuit cum aceto pota. Contra uenenata cum uino bibitur. Potest idem emplastri modo imposita etiam. Quin etiam concisa; trita ue contra pdicta in pillulas conformari potest. Purgat uetera ulcera ex melle. Contra oculoȝ caligines trita inspergitur & ex oleo inungitur. Est aūt illi calefaciendi uis.

INTERPRES.

Oactæ breuitatis quercus quædam Trixago est: & inde illi in græcis nomen: Neq;.n. Chamædrys aliud q̃ humilē & terrestrē quercū significat. Ab eadē breuitate aliud Chamæropis nomen illi ab aliquibus factū est. Sic enim ex ueterū græcorum & latinoȝ fide legēdū esse existimamus. Et si hic Chamædropa uocari tradat Plinii enim codices omnes ante Barbari castigationem Chamæropē non Chamædropē uocari Trixaginem dicebant. Eam uocē scriptoris

huius lectione ille emendauit. Is etiam quem nos habemus Longobardis litteris scriptum latinum ueterem Dioscoridem Chamæropa non Chamædropa trixaginem dici testatur. Nec nos ratiõem aut causam habemus cur hoc magis q̄ illud dici oporteat. Et si excogitanda aliqua sit: nulla uero similior erit: q̄ quõ humi serpat sic dicta quondam fuerit. Et si id recipiatur tunc Chamærops dicẽda potius erit. Nos in ambiguo plures ueluti testes secuti Chamæropem potius diximus. Cur autẽ Teucrion hæc etiam diceretur causam hic ipse ostendit: ideoq; a nobis relinquenda est: qui multo labore quæsitam Romanæ appellationis originem nondum inuenimus. Nihil enim Plinius aliud inquit q̄ Trixaginem latine dici Chamædrin herbam. Descripsit iñ eam: & quæ hic folia parua dixit ille mentæ magnitudine: & quæ hic figura & incisuris quernis similibus: ille colore & diuisura quercus. Adiecit præterea serratam ab aliis hanc herbam dici: & ab ea. i. ab incisuris illis quas p ambitum habet eodem quo nunc modo in serra uidentur dentes inuentam fuisse serram. Theophrastus cum libro. ix de plantarum historia eius meminisset de notis partibusq; eius breuiter egit. Sed quas habet in medicina uires multas numerauit alias ab hoc scriptore: ideoq; repetẽdas hoc loco a nobis: quæ huiuscemodi sunt. Trixaginis aũt folia ruptis uulneribusq; prosunt: i quem usum ex oleo trita imponuntur. Prosunt & depascentibus ulceribus. Purgat semen bilem: confert idẽ oculis: oportetq; tritum folium ex oleo illis admouere. Habet trixago quernis similia folia: totiũq; eius incrementum dodrantale est. Quod a nobis in Dios. expansæ manus mensura significatum est. Adiecit præterea Theophrastus odoratam suauemq; Trixaginem hanc esse: facilem inuentu: & ubiq; ex his notis cognoscendam herbam. In cuius mensura a Barbaro non leuiter nos & alii discrepamus. Ille enim quatuor digitorum altitudine eam describit. Nos ut solemus semper ubi spithame sit q̄tum tota hoĩs explicita manus patet. Id enim obseruauimus eã significare uocẽ. Quatuor uero digiti quos ille in spithame numerat palmi mẽsura sunt: quæ longe minor q̄ dodrans est: qua uoce priuatim Plinius græcam spithamen in. vii manifeste cõuertit. Sic ẽt quem ille florẽ exilem dixit nos simpliciter paruũ uertimus. μικρὸν. n. hic ait. Quod p̃terea Dios. ait ἄγειν ἔμβρυα ad abortus pertinens: ille ad partus facilitatem pertinere opinatus: partus ciere dixit. Spithame Dodrans

DIOS. DE Leucade herba. Cap. cv.

Eucada. Romani pariter græcis Leucada dicunt. Montana in hoc genere latiore q̄ satiuo folio est. Semine præterea acriore: amariore: & in gustu minus grato: maiore tamen efficacia q̄ satiua est. Imponuntur emplastri modo ambæ: bibunturq; utiliter cum uino cõtra morsus animalium quæ ictu aut morsu uenenum relinquunt: marinorumq; præcipue.

INTERPRES.

Vspecta nobis in hoc capite omnia sunt: nec sine causa. Siqdem Plinius nihil certũ de leucade hac tradidit: nec dubitasse tñ: sed sub hac appellatione ignorasse eam uĩ. Hic ipse ẽt pag. certe historiã ex his quæ modo legunĩ eius tradit. Fuisseq; quondã certiorem eius descriptionẽ inditio est latinus Dios. & eius præcipue qui apud nos uetustissimus codex est. In quo a necessaria diuisione caput hoc & his uerbis incipit. Leucæ duo sunt genera: una est montana & altera hortiua. Mox sequitur quod nunc in Dios. legitur Montana latiore q̄ satiua folio est. Videturq; hic ordo necessitatem habere ut facta prius diuisione: Alterius generis historia & uires tractentur. Sunt præterea in medio capite: quæ manifeste in impresso Dios & aliis græcis desint: quæ poterũt uolentes facile inuenire. Nobis paulominus q̄ pro comperto est nullibi incolume esse hoc caput: & q. restitui in integrum non potest quasi desperatum ulcus relinquitur.

DIOS. DE Coronaria Lychnide. Cap. cvi.

Ychnida Stephanomaticen. i. coronariam. Sunt qui Athanaton idest immortalem: qui Acylonium: qui Ballaryon: qui gruis pedem: qui Corymbum: qui Taurium: qui sceptrum: qui Maloion appellent. Magi apocathemenes sanguinem: Aegyptii semeon. Romani genicularem siue Bellariam dicunt. Violæ similis flos est: sed purpureo colore. Texitur in coronis. Bibuntur cum uino semen & flores; & per se utrunq; contra scorpionum ictus.

INTERPRES.

Vo argumento nautis in mari sæpe uisum piscem lucernã ueteres Romani appellauerunt ignita per os exerta lingua tranquillis noctibus relucentem: Eodẽ in humidis nascentẽ mai

gnitudine uiolæ:sed figura rosæ florem lychnida ut fertur ueteres græci dixerunt. Noctibus enim hic ēt fulgere creditur:& ut nomen ex re illi factū indicat ignis fulgore quodam uidentiū oculos in se conuertere. Non aliter q̄ & leliū oculi flāmaꝝ modo in tenebris fulgent:& putres in humidis caudices eodē tpe ignium spēm quandam uidentibus afferunt. Quoꝝ & si diuersa materia sit. Cōmunis tñ oībus causa humoris copia est:nisi forte in felibus quod ab Aegyptiis obseruatum fuerat non in humore sed in lunæ luminibus lucis eius causa sit:ad quoꝝ quotidiana incrementa augeantur:dilatenturq; in eius animalis oculo pupulæ:& cū toto orbe mortalibus fulget id sidus:tūc etiā copioso lucis fulgore intra domesticos parietes animalis eius nobis oculus splendeat. Quemadmodum secūdo uolumine in mustela lōgius testati sumus. Verūtamen alterius quæstiōis est & huius & eoꝝ quæ pauloante dicta a nobis sunt causas & rōnes inuenisse. Nunc quod herbariū & scriptoris huius interpretem deceat floris oēm naturam dixisse satis sit Nasci locis humentibus hic flos:a Theophrasto ad extremū sextū de plantaꝝ historia uolumen primus inter æstiuos flores numeratus. Habet n. hæc naturæ pars sua discrimina. Nec difficile est i ea eiusq; scriptoribus uernos:æstiuos:autūnales:& hyemales obseruasse flores:& i æstiuis lychnidem hanc:quam Plinius flāmeam aliqñ ex eo quod diximus argumēto:aliqñ a gente græcā rosam noiauit:colore purpureo:quinqs foliis tm̄:& si in satiua obseruauerint qdam lenis florē aliqñ foliis stagrestē qnis semp magnitudo illi est uiolæ:quā hic nō multo post matronalē uocat:eam.s.quæ prima uer nunciat:omnesq; alios præuenit flores:& quod ꝓprium eius est multa uno pediculo pender:figura rosæ est:foliis rosarū mō dispositis & pendentibus Nullum habet odorem:quod demtref aliqs:ex quo coronarius flos est:& coronarii nois honore ab agresti distinguit:deficienteq; eo uerisimile est solam floris spēm i coronis amatam fuisse. Ob quam cām in magno noium & appellationū ambitu in gentibus fuit: aliis Athanatū.i.imortalem appellantibus:q lōgissime a prima æstate ad extremū autūnum floret:aliis Bellaryon:quæ uox licet icertā mō habeat in græcis significationē:antiquā tñ fuisse in lexico suo Hesichius īdicat:Ballarin trifoliā herbā esse dicēs:nec ultra qcq̄ de ea testatus est. Plinius libro.xxi.capite.xxyi.radicem Lychnidis non coronariæ & satiuæ sed agrestis Asianos bolitē appellasse tradidit. Potueruntq; hæc simul misceri:& in duabus uocibus quæ principii similitudinē aliquam haberent in diuersam penitus librarioꝝ incuria finem euasisse. Verum ut sæpe alias testati sumus non multi facienda hæc sunt:eamq; ob cām cætera a nobis relinquuntur.

DIOS. DE Agresti Lychnide. Cap. cyii.

Ychnida agriam.i.agrestem. Sunt qui Tragonaton:qui Atociū:q Hieracopodiū:qui lampada appellent. Magi Apocathemenes taurū. Romani agreste intybum uel serin uocant. Satiuæ in cunctis agrestis hæc similis ē. Per inferna bilem trahit potum semē eius. Prodest cōtra scorpionū ictus: Feruntq; admota his herba hac torpidos & inefficaces ad nocendum fieri.

INTERPRES.

Ommunes satiuæ coronariæq; lychnidis agresti & rusticæ appellationes similitudo fecit. Et quā hic agrestē Hieracopodion.i.accipitrinū pedē uocari ait:illic satiuā gruinū noiari dixerat:nulla aut exigua diuersitate:Credimusq; nos folioꝝ herbæ nō floris notā hāc esse. Quēadmodū certa floris est quā hic lāpada dixit manifesta significatione a luce fulgoreq; illo de quo in satiua dictū lōgius ē. Folioꝝ itidē nō floris notā hñt agreste intybū & seris. Cæteræ a pitioribus docēdæ relinquunt Agrestis lychnidis tm̄ i medicina usus est. Nec refert q hic satiuæ semē scorpiōbus aduersari dixerit Id.n primū & efficacissime agrestis pōt. Nec Plinius aliter decreuisse credit:& ante eū Nicander in Theriacis suis. ὅσα τε λυχνὶς ἔγεθεν &c. Quo loco interpres eius de agresti hāc intelligi tantum iubet. Vtramq; hanc [illegible] mederi.

DIOS. DE Lilio. Cap. cyiii.

Rinon. Sunt qui regium florē:qui Crinanthemon:qui Callirion: qui Lirion:qui Susinon dicunt. Magi sanguinē Martis: Osthanes auram crocodili: Aegyptii Symphæphu:pleriq; etiam Tialon:Syri Sasa:Aphri Ablibabū. Romani Lilium:siue Iunōis rosam appellāt. Coronarius hic flos est: ex quō unguentū fit quod lirinū susinum ue dicunt:molliendis neruis aptum: priuatimq; contra muliebrium locorum duritiēs utile. Serpentiū morsibus subueniunt emplastri modo imposita herbæ folia. Medent ambustis eadem decocta. Quin etiam sale in aceto condita uulneribus prosunt. Expssus præterea ex foliis succus: decoctusq;

in æneo

in Aeneo uase additis aceto & melle liquidum cōtra uetusta ulcera nouaq; uulnera medicamentum fit.¶Cremata radix ēt & cum rosaceo coacta ambustis medetur.¶Mulieres locos mollit:mēses trahit & ulcera ad cicatricem perducit.¶Coacta eadem cū melle luxatis & præcisis neruis medetur.¶Vitiligines:lepras:furfuresq; exterit.¶Manantia capitis ulcera abstergit.¶Faciem emendat & erugat.¶Testiculoꝝ inflāmatiões concisa ex aceto additis Apollinaris herbæ foliis & triticea farina compescit.¶Cōtra serpentium morsus semen utiliter bibitur.¶Imponuntur præterea sacris ignibus ex aceto concisa semen & folia.¶Ferūt quidam & purpureo colore fieri liliorum flores.¶Efficacissima autem ad unguenti confectionem. In syria & Pamphiliæ Pisidia nascuntur lilia.

INTERPRES.

X ueneris sanguine natā īter spinas rosam fabulati ueteres græcorum poetæ sunt. Idq; nos
e longius in rosis prosecuti sumus. Idē qm̄ in lilio candidus color esset ex Iunonis lacte natū alium hunc florem finxerunt:ne uoluptatū leporūq; omniū numini in ruris & hortorum honore cederet Iouis & soror & coniux. Natumq; finxerunt cū dormiente Dea admoto uberibus ei⁹ hercule uago pueri & incerto suctu diuinū lac in terram decidisset. Eamq; ob cām Iunonis rosa liliū aliqbus dictum fuit:non floris sed ptātis æqua duarū dearū inter se cōparatione. Fecit deinde floris ob hāc cām nobilitas ut regius ab aliis flos diceretur:qm̄ nulli floꝝ excelsitas maior trium aliqn̄ cubitoꝝ Candor eximius:& ab angustiis in latitudinē se aperiens calathus. Quæ oia Plinius.xxi uolumine capite.v.ambitiosa descriptione post se legenda uolentibus reliqt.¶Adiecit hic ēt lirion & callirion dici eadē rei significatione:fuisseq; græcis liriū qd Romanis lilium testes poetæ oēs fere sunt:a qua uoce una tm̄ mutata lr̄a ut fit in his qui balbutientes pro.r.l. enunciāt Romani lilium fecerunt.¶Nec aliud Callirion iisdem græcis est q̄ speciosum Lilium.¶Idem & Crinanthemon significat lilii.s.florem. Quæ solæ ex tā multis appellationes certā aliquā hn̄t rōnem. ¶Exigebat floris maiestas ut longius de eo ageremus:sed tā certa in Plinio Theophrastoq; & in his qui eos scriptores cōmentationibus suis miscuerunt historia est:ut nihil dicēdū nobis relictū fuerit.¶Non tacebimus tn̄ quod hic ait lirium a quibusdā lilium dici a Theophrasto uolumine.vi. de plantarū historia nō magis lilio q̄ narcisso tribui. Verba eius sunt ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον οἱ μὲν ἄρ τοῦτο οἱ δ' ἐκεῖνο καλοῦσιν:quod est. Narcissus uero aut lirium Hi enim sic:illi eo noie uocant. Veꝝ certius suo loco Narcissi tractabitur historia.¶Meminisse illud ēt legentes uolumus dubitare nos quo loco a Dios.dicit. ὁ δὲ χυλὸς αὐτῶν μιγεὶς ὄξει ἢ μέλιτι. Quod ab aliis & a nobis uersum est. Eoꝝ uero succus aceto aut melli mixtus &c. Nō alternati duo illa oportere:sed unam integrāq; fuisse quondā lectionem μιγεὶς ὀξυμέλιτι.i.aceto mulso mixtus &c. Distant enim inter se diuersasq; hn̄t uires acetū & mel:nihil tn̄ nos mutauimus locū tm̄ signantes.¶In quo gn̄e diligentiæ nō pigebit nos præter opam in.Dios.hanc nr̄am Plinio ēt adesse qui xxi uoluminis capite.xix. de Lilio sic agens. Succus qui flore expressus est ab aliis mel uocatur ab aliis sirium:legi aliter potuisse nobis uidetur:id.s.quod hic ait Quod alii liriū alii susinū uocant. Licetq; a Dios.de unguento ea dicantur:in unguento tn̄ succus floris est:uocisq; potius q̄ rei discrimen uidetur.¶Testatus præterea i extremo capite Dios.est dicere aliquos fieri purpurea lilia artis non naturæ opus intelligēs:Nec fieri eo loco simpliciter pro nasci sed pro eo euentu qui arte & humano opere fiat intelligendum est. Docuitq; Plinius eiusdē libri capite.v.cōficiendi eius in hoc flore coloris rōnē. Quod miretur aliqs nec naturā cōtēplari definat tantope hoi morigerā ut tinctū ab eo aliquid ēt infectū nascatur.

DIOS. DE Ballote.i.Marrubio nigro. Cap.cix.

Alloten aut marrubium nigrū. Sunt qui & hanc alterum.i.secundū marru
b bium uocent:qui Notianoscemin:qui Nosprasium:qui Notherā:qui Nochelida:qui nosthalida:qui nophryn:qui gnoteran. Aegyptii Asphos:Magi Ixionis sanguinē. Romani Apium siue Medatam:siue ulcerariam herbam:siue cantherinū marrubium appellant. Caules ex se mittit Marrubiū nigrum quadrangulos:nigros:hirsutos:ab una radice numerosos. Folia habet Marrubii:maiora tātum:hirsuta:per interualla in caulibus disposita:pene rotunda:apiastro similia & graue olentia. Ex quo apiastrum pleriq; id dixerunt. Quin ēt simul cum foliis candidi flores in orbem dispositi caules amplectuntur.¶Medentur rabidi canis morsibus imposita emplastri modo cum sale folia eius.¶Reprimunt eadem in feruenti

Frutex est ab una radice ramosus: hirsutus: albescens: quadrangulis caulibus foliis humão pollici similibus: paulominus q̃ rotũdis: hirsutis: rugosis: sapore amaro. Semen p interualla in caulibus illi est. Flores asperi uerticillorũ figura. Nascitur circa areas domoꝝ & inter rudera. Danť cũ melle tabidis: tussientibus: suspiriosisq; sicca ta Marrubii folia & semen tum in aqua decocta: aut ex uiridibus expressus succus. Crassas pectoris excreationes eadẽ adiuuant siccatæ Iridis admixta farina. Dantur & mulieribus quæ nõ purganť ad ducendos menses secũdasq;. Danť & in difficili partu. Serpentiũ morsibus: & his qui letale aliquid hauserint: Vesicæ tñ & renib⁹ nocent. Folia itidem tm̃ ex melle illita sordida purgant ulcera. Cohibent digitorum pterygia & quæ serpendo pascunt. Lateris dolores leniunt. Facit ad eadem ẽt ex foliis expressus & in sole densatus succus. Confert idem oculoꝝ claritati additis uino & melle inunctus. Emendat & suffusos felle naribus infusus. Auribus etiam p̃senti utilitate per se & cum rosaceo infunditur.

INTERPRES.

Ecit Theophrastus libro sexto de plantarũ historia Marrubii duo genera. Alteꝝ qđ magis herbaceũ: magisq; incisuris diuisum foliũ hr̃et: quo q pharmaca & morboꝝ remedia tractant in aliquibus uterenť: Alteꝝ qđ rotundiore & squallidiore folio esset: quale in altero Saluiæ gñe quod Sphacelum noiant uť: & in eo tenuioribus incisuris. Videturq; diuisio hæc ĩ hoc tm̃ Marrubii gñe facta ab eo fuisse. Quã uero Plinius auctore Castore in nigrũ & candidũ tradidit Ballotem paulo ante descriptã & hoc manifeste cõplectiť: Nisi forte qđ hic colore tm̃ discreuit Theophrastus incisuris folioꝝ indicauit: & præter incisuras herbaceo colore & squalore: ut ex his niger color & candidus intelligereť. Siqdem nigredo in plantaꝝ foliis plenior & obscurior uiredo intelligenda est: & in squalore cinereus & albicans color in plantis plerũq; uť: in quam partẽ inclinat aius nobis. Nec aliud sed aliter a Theophrasto & Plinio dictum fuisse de utroq; marrubio existimamus. Fuit hoc olus in multo noium honore apud ueteres quemadmodũ multus in medicina ẽt usus: p̃sertimq; in laxandis liene & iecore: curandisq; tot aliis morbis & uitiis: quæ hoc capite a Dios. numeranť. Parum certæ tñ eoꝝ noium rõnes modo sunt: Et si Plinius aliquot ex eis numerauerit philopeda. s. & phyllophares: quã uocem tñ Philochares multi ĩ eo scriptore legũt. Apuleius oẽs a Diosc. numeratas & ipse numerauit: Sed quã hic Asteropem ille asterion dixit: Nosq; eã magis probantes Asterion nominari Marrubiũ diximus. Nihil cum Eupatorio cõe aut idem Marrubium habet: eamq; ob cãm nihil afferri ad eã rem põt: nec cur Camelopodion aut Tripedilõ dicatur: quæq; in his fortuna eadẽ & in cunctis aliis est. Vtebať quondam in medicandis seminibus qm̃ amaro sapore esset marrubii succo græcia pariter & Italia. Obseruationisq; huius testis adhuc carmine suo Columella est dicens. Profuit & plantis latices ĩfundere amaros Marrubii multoque sedi conspergere succo. Quod ante eũ & Maro in Georgicis suis p̃cæperat cum cecinit. Semina uidi eqdem multos medicare serẽtes: Et nitro prius & nigra pfundere amurca. Et ante oẽs hos Theophrastus qnto de causis plantaꝝ uolumine: quo loco de præparandis ad sementẽ artificio aliquo seminibus agit & hæc melle aut lacte antea macerari ut dulciora p̃ueniant: illa nitro ut facilioris cocturæ sint iubet. Pertinetq; quod Maro ait. Et nitro prius &c. ad cocturã: qđ uero nigra persundere amurca ad auertendas enecãdasq; labes illas & seminũ pestes q̃ sub terra nascunť aut p eã ad semina descendũt. Ex hoc gñe Marrubiũ ẽt fuit: suaq; amaritudine sata ab his noxis defendebat.

DIOS. DE Stachy herba. Cap. cxii.

Tachyn. Romani pariter græcis stachyn dicunt. Marrubio æqualis frutex stachys est: oblongior tm̃: numero floribus ueꝝ raris foliis: hirsutis: durisq; odoratis & candidis. Plures ab una radice ramulos mittit Marrubio candidiores. Nasciť montanis & asperis locis. Calefaciẽdi uires & acrimoniã hẽt. Ideoq; potum foliorum eius decoctum menses & secundas pellit.

INTERPRES.

I nominis in stachy hac rõ expendatur spicatus credeť frutex: quales pleriq; alii & herbæ quotidie uideť. In frugib⁹. n. prio stachyn græci adhuc spicã uocãt. Sed nullũ spicæ uestigiũ in eo dep̃hendiť. Hic nihil qđ eo ptineat dixit. Nec Plinius lib. xxiiii. capite. xv. de eo agens spicæ aliquid simile in eo ostendit. Græcoꝝ medici nihil addiderunt: p̃ter q̃ amaro sapore

esse stachyn: Tertium in calefaciendo ordinẽ hr̃e: nec solum mẽses & secundas pellere sed abortiuam ẽt esse. Quod uoro omnibus cõe sit Marrubio similẽ oẽs fecerunt. Qua una similitudinis ratione nullã in eo spicam coniicere licet. Habet quidẽ græcorũ stachys præter primã illam spicæ significationẽ plerasq; alias. Nã & in medicina nexus uinculiq; modus & rõ quædam stachys dictus est. Et in nauium fabrica aliisq; aliquot artibus nomen hoc inuenitur: sed ubiq; a spicis translatum. Fecit rem minus certam Plinius etiã qui contra hunc scriptorem colore in luteum inclinato folia describit quæ hic candida tradit.

DIOS. DE Phyllitide quasi foliosa herba. Cap. cxiii.

PHyllitin. Sũt qui phyllida: qui Acaulon: qui Agrestem rumicẽ uocent. Romani pariter græcis phyllitida appellant. Rumicis folia habet oblongiora tantum: speciosioraq;: quinq; numero aut sex: recta: interiore sui parte natiuo læuore nitentia: foris pendentes ueluti tenues uermiculos habentia. Nascitur hortorum umbrosis locis: sapore acerbo. Non caulem non florem non semen fert. Bibuntur folia eius in uino contra serpentium morsus. Quadrupedibus per os infusa etiam in eodem periculo medentur. Bibuntur & cõtra intestinorum tormina: fluoresq; alui quos diarrhian uocant.

INTERPRES.

FOliosus cespes potiusq̃ planta Phyllitis est ubiq; ad parietũ radices nascẽs. Ob quãm cãm ex antiquis græcis & posterioribus latinis aliqui nõ phyllitida tm̃ a foliis: Sed pyrgitim a turribus ẽt q̃ ad radices eaꝝ nascit̃ eam dixerunt. Viret diu herba cõtra gelicidia hyemis cõtumax: nullo unq̃ prolato caule: ex quo acaulos ẽt dicta fuit. Id.n.ea uox græcis significat. Fœliciq; similitudinis cõparatione usi sunt: q̃ rumici eã ut est similẽ uidentes siluestrem rumicẽ appellauerunt. Rigent recta in altũ surgentia eius folia. Ex quo hic interiorẽ eius partem appellauit eam .s. qua se inuicem folia spectant multo læuore nitentia: extrinseca aũt qua parietes & terram. Negant hic ultra caulem: flores & semen ferre Phyllitim: nec nos aliter obseruauimus. Dubitandum tñ & quærendum de semine est: Cum copiosa & quibus locis antea nõ fuerat nascatur. Paulus Aegineta nihil de ea aliud tradit q̃ acerbo sapore esse ideoq; potam fluores alui compescere.

DIOS. DE Phalangio herba. Cap. cxiiii.

PHalangion. Sunt qui Phalangitẽ: qui leucanthan uocent. Romani pariter græcis Phalangitem dicunt. Ramuli phalangitæ sunt duo tres ue & aliquãdo plures in diuersa tendentes. Flores habet candidos lilio similes: incisuris pluribus sectos. Semen nigrum: crassum: dimidiatæ lentis figura: multo tamen gracilius. Radicem exiguam: breuẽ: cũ ex terra foditur uiridem: erutam deinde contrahentẽ se ipsam. Nascitur in tumulis. Succurrunt scorpionũ ictibus & Phalangiorũ morsibus pota cũ uino folia semen & flores eius. Finiunt eadem & tormina.

INTERPRES.

EGregia hominis laus & amabilis fortuna est: æterno beneficii maioris alicuius inter gẽtes nomine & monumento cognosci: Quales quondam euergetæ: Soteres: Piiq; reges aliq audiuntur. Quoꝝ post tot secula iocundo sensu quotidiana historiaꝝ lectione in aĩs legentiũ memoria renouat̃: nec aliter q̃ benefactoribus patribus & pro cõi præsenti re laborantib' principibus oẽs afficiunt̃. Dignũ natura ẽt nomen & honesta inter alias plantæ alicuius appellatio est: q̃ aut factã aliq̃n aut faciendã salutẽ hoĩ continue pollicet̃. Qualis Phalangites hæc est q̃ græcorum latinorũq; oĩum testimonio q̃ phalangioꝝ morsibus medet̃ nomen inuenisse fert̃. Omittim' quæ Paulus Aegineta libro .yi. de ea dixerit. φαλαγγίτης ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ τοῖς φαλαγγιοδήκτοις βοηθεῖν. Plinius.n. satis unus est idẽ testatus lib. xxyii. Huius folio uel flore uel semine cõtra scorpionum phalangiorũq; & serpentiũ ictus auxiliant̃ &c. Tantaq; illi & tã p̃sens contra phalangioꝝ morsus uis ẽ ut uno hoc salutis humanæ auxilio clara inter alias plantas semp fuerit. Nec tm̃ illi ad gloriã noĩs p̃fuit lilio similis & candidissimus flos ob quẽ leucanthemos & leucãtha dicta ẽt est. Candorẽ.n. floris utraq; ea uox indicat: q̃tũ a ueneno infecti illius p eã seruata homini salus. Hẽt phalangites notas ubiq; & adhuc oẽs illas q̃ a Dios. & ab aliis in historia eius illi tribuuntur. Nec difficile est locis incultis eã inuenire. Nosq; ex obseruatione ei' nõ sine rõne p̃suademur q̃d nunc in Dios. legit̃ flores multas hr̃e icisuras nõ de florib' ueꝝ de foliis recti' itelligi posse. Plures.n. q̃les I quer-

cu folium

cu foliũ eius icisuras hẽt:idq; mediocris betæ q̃titate ẽ:nihil tñ i cõi græcoꝝ oium lectiõe mutatũ a nobis ẽ:Eodẽq; mõ qđ παχυ.i.crassum in cũctis legiẽ πλατυ latũ legi debere. Plinius.n. lato semine eam describit:& hic dimidiæ lentis q̃titate dicit esse:pauloq; post lente gracilius quod crassitudini nõ respõdet.Monemus illud ẽt legentes non dimidiatæ lentis quantitate semen phalangitæ huius forte legendũ esse:sed ut in uetustioribus græcis aliquot legiẽ lẽtis:& aliq̃n maius:habet eñi cõis lectio ὥσπερ φακοῦ ἡμισυ quod significat dimidiatæ lentis &c.uetustior aũt illa ὥσπερ φακοῦ ἢ μεῖζον.Quod est ceu lentis uel maius.Quod ab re forte non fuerit dicente Plinio simpliciter semine lato esse ea enim lentis seminis figura est:quod signasse tantum legentibus satis sit.

DIOS. DE Trifolio. Cap. cxv.

Riphyllon. Sunt qui Oxytriphyllon:qui Menianthes:qui Asphaltion:q
t Cnicion appellent. Romani trifolium acutum:odoratumq;. Frutex est trifolium cubito maior. Virgas hẽt tenues:nigras:solidas:multis undiq; iunceis adnatis in quibus folia loti arboris sunt in singulis pediculis tria. Rutam mox nata olent:cum deinde creuerunt bituminis odore sentiuntur. Florem ex se trifoliũ mittit purpureum:semen modice latũ & hirsutum:ex altero cacumine longiorẽ ueluti apicen suspendens. Radix illi gracilis est:longa:tenaxq;. Bibuntur semen & folia utiliter contra lateris dolores. Vrinæ angustias:comitiales: muliebrium locorũ strangulatus:& cutẽ incipientes subire aquas. Menses eadem trahũt. Oportetq; seminis tres:folioꝝ quatuor dare drachmas. Succurrunt & uenenatoꝝ morsibus folia trita & in aceto mulso pota. Retulerunt quidã si totius fruticis:radicis scilicet & foliorũ decocto foueantur factos ex serpentium morsibus finiri dolores. Sed post curationem hanc siquis ulcus habens eodem illo decocto foueatur eadem pati quæ patiebantur:qui in uenenatoꝝ morsu curati eo antea fuerant. Dant quidã etiam in tertianis bibenda cũ uino folia eius tria:aut totidem semina:in quartanis uero quatuor ueluti eaꝝ febriũ circuitus finientia. Miscetẽ antidotis p̃terea trifolii radix.

INTERPRES.

Væ in scriptore hoc a principio capitis huius statim numerantur trifolii tres appellatiões
q Oxytriphyllon:Menianthes & Asphaltion nõ satis certam in antiqs scriptoribus ratiõem hñt:nec constituisse ex illis facile est sintne diuersoꝝ Trifolii generum diuersæ notæ:an eiusdem plantæ diuersarum gentiũ diuersæ tñ appellationes. Nicander in Theriacis suis unũ esse trifolium quod pluribus nominibus censeatur his indicat uerbis καὶ μὴν καὶ τριόφυλλον ὀπάζεο &c. τὴν δ' τοι μηνιανθὲς οἱ δὲ τριπέτηλον ἐνίσπει, χαίτην μὲν λωτῷ ἐναλίγκιον ... Quod est. Sumito & Trifoliũ qđ Menianthes aliqs:aliqs uero Tripetalon uocat. Pro q̃bus interpres eius a Dionysio herbario trifoliũ menianthes uocari ait:hñeq; loto sise foliũ:odorem uero rutæ cũ nõdũ creuit:postq̃ uero exoleuit defluẽtib' iã foliis odore bituminis sentiri. Quæ oĩa huic scriptori eadem sunt:Qui mõ integra in eo pars illa sit non aliter de trifolio sentire uẽ q̃ unũ idẽq; omne esse:diuersisq; his noĩbus ob diuersas censeri causas. Nec aliud Paulus Aegineta ẽt lib.yi. de trifolio tradidit τρίφυλλον dicens οἱ δὲ ἀσφάλτιον, οἱ δὲ ὀξυτρίφυλλον, οἱ δὲ μηνιανθές, quod est:Trifolium quod alii Asphaltion alii oxytriphyllon:alii menianthes uocant. Plinius cõtra.xxi.uolumine capite.ix.diuersa genera his uocibus indicari tradidit. Folio coronat & trifolium. Tria eius genera:Menianthes uocant græci:alii Asphaltion maiore folio quo utuntur coronarii. Alterũ acuto oxytriphyllon. Tertiũ ex oĩbus minutissimum:manifesteq; menianthes & Asphaltion illi idẽ est:oxytriphyllon autẽ diuersum. Columella grauis & ipse auctor libro.yii.capite.xy.de Trifolio hæc ait. Vel simonianũ Trifolium quod iuenitur fragosis locis efficacissimum tradiẽ:odoris grauis neq; absimilis bitumini & iccirco græci asphaltion appellant. Nostri aũt p̃pter figurã uocant acutũ trifoliũ:nã longis & hirsutis foliis uiret:caulemq; robustiorẽ facit q̃ pratense. Quæ Plinio cõtraria sunt. Ille enim Menianthes & Asphaltion idem facit:hic Asphaltion & oxytriphyllon. Theophrastus semp fere Menianthes trifoliũ omne uocat. Ex his nõ facile censere in trifolio est quæ nã eius gñ̃a & generum appellationes quondã fuerint. Nobis ex his quæ diu obseruauimus in eam partem inclinat animus ut duo sint trifolii genera:Cõmune & pratense hoc omnibus notum:& acutioris folii alterum qđ græci oxytriphyllon dixerunt. Et hoc Menianthes & Asphaltion uocari:factamq; illi primam appellationem q̃ flore suo se indicet:Id enim ea uox significat:Secundam uero cum iã ab integra ætate dilabi cœperit & bituminis odorẽ cõtraxerit inuenisse. Suum tamen unicuiq; iudicium & arbitrium erit. Est illud etiam in Trifolio hoc animaduertendum non dicere Diosco. habere trifolium uir

gas tenues nigras & iunceas:sed adnata iuncea:quod enim χοινώδεις illic est συμφυᾶσι coniungendum.Res ipsa & melioris fidei codices eam lectionem indicant.Nec illud relinquendum quæ trifolii folia lothi arboris foliis in hoc scriptore cõparanẽ uideri nobis pratensi potius comparari debuisse:Vt enim illud huic comparaẽ. Sic etiã & hoc illi comparari oportebat.Accedit his etiam ꝙ quẽ pauloante ex Nicãdri interprete citauimus herbarium Dionysium loto simpliciter simile trifolium dixit.Nihil tñ mutauimus suspitione hac nostra legentibus fecisse satis existimantes.

DIOS. DE Polio. Cap. cxvi.

POlion.Sunt qui Teuthrion:qhi Pheuxastidion:qui Achamenida:q Ebeniten:qui Melosmon:qui belion:qui leonthocaron uocent. Romani Polium dicunt.Montanũ in Polio alterum genus est quod Teuthrion uocãt: eoq; tm̃ utuntur.Exiguus & gracilis frutex est:colore candido: altitudine quãtum a sũmo pollice ad extremũ minimũ digitum explicita patet humana manus: semine plenus:Habet in sũmo corymbi figura capitulũ paruũ cano hois capillo simile grauiter cum suauitate aliqua odoratũ.Fruticosius alterũ sed nõ tã ualido odore & uiribus minus efficax genus est.Bibitur cõtra uenenatoꝝ morsus utiliter utriusq; decoctum.Medeẽ suffusis felle & cutem subeũtibus aquis.Lienosisq; cum aceto succurrit.Capitis tamen dolores facit & stomacho nocet. Aluum mensesq; idem trahit. Quin etiam uenenata instratum pariter & incẽsum fugat.Postremo emplastri mõ impositum uulnera glutinat.

INTERPRES.

NOn potest Polium cũ tripolio diuersi gñis plantas tam multis locis miscens defendi Plinius:nec eius scriptoris auctoritate excusari qui cõmentationibus suis dissimulato hois errore eadem illa ut erant adiecerunt.Cõtra Pliniũ.n.scriptor hic Theophrastusq; & quod pluris merito faciendũ est res ipsa stant Polium siqdẽ uidere passim licet nullas tripolii notas habens.Obseruauit multo añ hæc tpa in Plinio qđ dicimus & cõmẽtario quodã suo declarauit Leonicenus uir nr̃a ætate huiuscemodi doctrinaꝝ peritissimus.Eãq; ob cãm non erimus nos in his ultra longiores.Satisq; græcaꝝ lraꝝ imperitis nouisse fuerit canitiem Polio nomen fecisse:q in summo plantæ cacumine pendens canos hominis capillos præsenti quadã imagine ostendit.Cõsueuisseq; græcos scriptores cũ maioris amaritudinis indicatione aliqua uti uellent a Polio hoc rationẽ & exemplum sumere: sempq; βαρύοσμον quod est graue olens appellare.Theophrastus primo de plantaꝝ historia uolumine qđ ad seruandã rem domesticã pertineat polio tribuit ut uestibus iter positum ab insectis quæ eas erodẽdo dehonestant incolumes seruet.Verba eius sunt. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς σῆτας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις ἀγαθόν.Meminit eius & Nicander in Theriacis suis. ἢ πόλιον βαρύοδμον ὃ δ' ἤτ' ἔχιστον ὄδωδεν.Laudauitq; præcipue cõtra uenenata.Animaduertẽdum illud etiam plures a Serapione Polio adscribi uires q̃ nũc in græcis scriptoris huius codicibus leguntur. Quæ an quondã eius fuerint an illi ex aliis addita accreuerint cõsiderandũ erit. Græcoꝝ medici certius in his aliqua docuerũt.Quale est uiride glutinare uulnera:& siccũ maleficis ulceribus mederi.

DIOS. DE Scordio quã Romani Palustrẽ Trixaginẽ dicũt. Ca.cxvii.

SCordion.Sunt qui Scorbion:qui Pleuritida:qui Dysosmon:qui Nepetã siluestrem:qui Chamædryn.i.trixaginem:qui Mithridanion appellẽt. Magi sanguinem Podotis:Aegyptii apho.Romani palustrem trixaginem uocant.Nascitur montanis humentibus locis:folio trixaginis uerum maiore: nec per ambitum tantopere incisuris diuiso:odore aliquo allii:amaro simul & adstringente sapore.Caules habet quadrangulos in quibus rubescẽs flos est. Calefacit palustris trixago.Bibitur sicca eadem in uino decocta contra serpentiũ morsus:stomachi erosiones:intestinoꝝ tormina:urinæq; angustias cum dulci aqua pondere drachmarũ duaꝝ.Purgat quæ crassa purulenta in pectore hæserunt.Facit ad ueterem tussim rupta:cõuulsaq; additis nasturcio:melle & resina in eclegmate arescens.Cũ cera autẽ coacta uetustas ꝑcordiorũ inflãmationes lenit.Inungiẽ eadem podagris utiliter ex acri aceto:aut ex aqua imposita.Menses apposita trahit: uulnera glutinat; uetusta purgat

purgat ulcera: & cum melle ad cicatricem perducit. Carnium excrescẽtias siccata reprimit. Bibitur præterea ad prædicta omnia eiusdem succus. Efficacissima omnium pontica & cretica Trixago palustris est.

INTERPRES.

h Abet certas & cũ scriptore hoc cunctis aliis easdẽ quibus inueniri & inuenta cognosci possit palustris trixago notas: Odorem q illiberalis nec allio absimilis illi ẽ: & post odorẽ serratam folioꝝ formã: quibus primo & per se dictã totã trixaginẽ refert. Habet & quæ numeratæ a Dios. non sunt. In sũmis caulibus roseos flores: & in qbus uarient antiq scriptores proprios & natales eius locos: Cẽsente hoc in mõtanis: Plinio aũt in campestribus nasci herbam. Cuius ob diuersas multasq; has notas plura fuerunt quõdã noia. Scordion quæ uox ab alliis facta illi est: cuius odore sentit. Scorodon. n. græci alliũ uocãt. Quo ẽt Scordotis pertinet a Plinio dicta: & ab hoc Dysosmon mali & ingrati odoris sensum indicans. Quemadmodũ agrestis Nepeta: a Plinio autẽ mentastrũ dicta: gñis nota magis q̃ appellatio alia est. Siquidẽ Plinius. xxv. uolumine capite. vi. ait. Est & alterius generis latioribus foliis mentastro similis. Ex quo factũ est ut quæ diuersi gñis nota quondã fuit inter appellatiões ab imperitis numerata fuerit. Vt aũt trixago appellaret̃ similitudo fecit & Mithridanis ponti rex medicinæ tantopere fauens: ut inuentionẽ eius Crateias herbarius illi adscripserit. Habet post oẽs palustris trixago Romana uox certã ex supioribus cãm. Trixagini. n. similis eodem noie dicta est. Palustris uero qm̃ ut Plinius & hic dixerunt humentibus locis nascit̃. Conueniuntq; in hoc omnes: discrepant aũt in reliquis. Hic. n. ὀρεινοῖς. i. montanis: Plinius cãpis humidis pinguibusq; nasci dixerunt: non leui discrimine inter campestre & montanum terreni genus. Nobis in Plinii sniam magis inclinat animus. Vidimus enim in incilis margine campestri agro natã rubente rosaceo flore: certissimo alliorum odoris sensu. Multi in medicina usus palustris trixago hæc quondã fuit: Nosq; inter cætera diximus purgare quæ in pectore hæserunt crassa purulenta: non purulentas excreationes illas intelligentes quas græci empyemata nominant: sed pituitam crassosq; humores qui frigore gelicidioq; aliquo in pectore puris modo albescentes concreuerint. Id. n. significare nobis uidetur πάχος πυῶδες.

DIOS. DE Tussilagine. Cap. cxviii.

Echion. Sunt qui Bechicon: qui Petrinen: qui Peganõ idest rutam: qui Pi-
b thion: qui Pagonaton: qui Chamæleucen: qui Procheton: qui Acrophyllon: qui Chamægiron uocent. Aegyptii suartha: Bessi Asa: Romani tussilaginem siue farfarũ dicunt. Folia habet tussilago hederæ maiora tm̃: sex septemue ab radice statim prodeuntia: superne a terra candicantia: inferiore aũt sui parte uirẽtia & angulosa. Caulem altitudine quantũ a summo pollice ad extremum minimũ digitum explicita patet humana manus. Flores uere tm̃ pallidos profert: quos una cũ caule q̃primum amittit. Ideoq; crediderunt quidam sine caule & sine flore tussilaginem esse. Radix illi gracilis & inutilis est. Nascitur prope aquarũ scatebras & aquosis locis. Medentur ignibus sacris & inflãmationibus cũctis concisa tussilaginis folia & ex melle emplastri modo imposita. Sanant eadẽ sicca mox incẽsa siccas tusses: & in difficultate spiritus non nisi recta ceruice spirantes. In quem usum aperto ore exceptoq; & hausto fumo insumari oportet. Erumpũtur hoc ipso abscessus q in pectore concreuerint. Suffitu idem pręstat & radix. Decoquitur eadem in dulci aqua: bibiturq; utiliter decoctum id ad eiiciendos emortuos in utero fœtus.

INTERPRES.

h Aec est tussilago illa quam hic in totius operis proemio dixerat falso credidisse quosdam nec caulem nec florem nec semen ferre: Et quam ignorantiæ eoꝝ causam tũc reliquerat legendam uolentibus hoc loco tradidit: ferre quidem illa aliarum plantarum modo testatus: sed tã breuis uitæ cũcta esse ut obseruari facile nõ potuerint: quodq; obseruatũ nõ fuerat negatũ naturæ imprudenter fuisse. Quæ si ad hypanim fluuiũ qui ab Europæ parte in pontũ influit in animaliũ censu bestiolas genuit quæ unũ diem uiuunt: In plantis multo facilius eandem potuit ostendere fortunã: herbasq; aliquas eẽ q ꝑlato caule statim decaulescerẽt: & pãdente se flore deflorescerẽt: q̃lis tussilago hæc ẽ: a græcis Bechion iõ dicta q tussi & tussiẽtib' medet̃: non oib' sed his q tm̃ tussiant: nihil aũt pituitosi excremẽti simul extussiãt. Quod genus hic siccã tussim dixit: Pli-

nius ueterē noīauit:ex quo factū ē ut Plinii uerba excribēs ī Dios. Barbarus qđ ξηρὰν βῆχα.i.siccam siue aridam tussim hic dixit Veterem ille dixerit. Sit aūt sicca & uetus tussis eadem an inter se discrepent medici censebunt. Nobis a scriptoris huius uerbis eorūq; cōi æstimatiōe discedere uisum non est. In adiectis primæ aliis mox appellationibus corruptæ legi credimus βήχιον quæ statim sequitur & pro ea legendum βηχικὸν ab eadem tussi alio facto nomine. Monuitq; in eo nos Paulus Aegineta lib.vi. his uerbis eam describens. βήχιον ὅπερ ἐστὶν ἡ χαμαιλεύκη· οἱ δὲ βηχικόν. Significāt autem. Bechion q̄ Chamæleuce est: Sunt qui Bechicon uocent & qđ Eadē Chamæleuce & Chamægiros a folioꝝ figura dicta ē: Qua nigram & albam populū refert: tāta similitudine ut quod Paulus Aegineta testatur hanc illam eē Plinius etiam lib.xxvi capite.vi. dixerit. Qui duobus locis primum quo diximus modo capite & libro: tum.xxiiii. uolumine capite.xv. Chamæleucem & tussilaginem miscet: Vtrobiq; eiusdem herbæ eadē remedia docens: Cū tamen in scriptore hoc diuersis locis diuersaq; historia utraq; tractetur. Sint aūt sibi inuicem eædem tussilago & Chamæleuce an diuersæ pro comperto non est Tussilaginis.n. folia hic hederæ non albæ populo similia dicit. Chamæleuce aūt humilis & coactæ ad terrā breuitatis alba populus ex sola folioꝝ similitudīe dicta est. Aegineta cōtra eandem dicit non negligendæ auctoritatis scriptor. Quæ causa etiam fuit ut Farfarus hæc ipsa diceretur: quo noīe Plautus uocari solitam populū ostendit cum in penulo ait. Prosternebam eos ut folia farfari: quæ leui pulsu uenti alicuius Autumno uniuersa aliqn̄ cadunt. Et hæc de Tussilaginis tam multis appellationibus satis dicta sint. In quibus meminisse illud semper oportebit fallere similitudinē: eaq; decaptos sæpenumero herbarios naturæ hanc partē adeo miscuisse ut nihil his eius exemplaribus minus certū nobis modo sit. Eamq; ob causam nihil hoī medicam materiam nouisse cupienti tutius fore q̄ ubi id fieri possit naturam eiusq; exēplaria diligentius cōtēplari. Hēt.n. certas ea in cūctis notas qb⁹ singula inter se genera dispescant qualis in tussilagine hac est: Cōtra alioꝝ folioꝝ naturā candicans superne & qua parte coelum spectant in foliis color: qua parte uero terrā uiridis & herbaceus. Quod nulla populus habet: & in aliis quæ bicolori folio sunt: olea.s. salice: & plerisq; aliis superna semper uirent: terrā uero spectātia albescūt. Videbimur forte aliquibus ut sæpe alias fecimus altitudinē caulis in tussilagine lōgius descripsisse: & cum græcorum spithamæ latinorum dodrans respōdeat dodrantali altitudine simpliciter dici potuisse. Sed nos certitudini consulentes sermonis angustias: nec satis certam dodrantis mēsuram libenter fugimus. Neq; enim omnes dodrantem in quantitatis mensura nouerunt: quo in diuidendo asse Iureconsulti utuntur. Et qui in Columella dodrantales sulcos & in scriptoribus aliis dodrātalem quantitatem aliquam audierunt dubitare soliti sunt quanta ea sit. Neq; enim dodrans ut pes cubitusq; per se certam hēt mensuræ rōnē: sed alterius quantitatis dodrans est uerbi cā pedis cubiti aliarumq; huiuscemodi quantitatū. Capit aūt dodrans totius alicuius tres quartas partes: qualis nouem numerus in Duodenario est. Licetq; ad plures quantitates dodrans referri hac rōne possit: certam tm̄ ex legibus institutisq; antiquoꝝ mensuram habebat quæ trium palmoꝝ.i. digitoꝝ duodecim numerū caperet: q̄ pedis cuius sexdecim digitoꝝ.i. quatuor palmoꝝ mēsura erat tres quartæ partes sunt. Oportetq; in Spithame græcoꝝ Romani pedis dodrantē intelligere. Ná si cubiti dodrantem intellexeris non respondebit latina ea uox græcoꝝ Spithamæ. Esse aūt Spithamen diuaricatæ in extremos digitos manus spatiū Pollux his uerbis manifeste ostendit. εἰ δὲ τοὺς δακτύλους ἀποτείνας ἀπὸ τοῦ μεγάλου πρὸς τὸν μικρότερον μετρεῖς σπιθαμὴ τὸ μέτρον &c. Quod est. Si autē ptensis digitis a maiore ad minimū metiris Spithame mensura hæc est. Idē cubitum mensuram descripsit quantū a flexura cubiti usq; ad summū medium digitum patet. Credimusq; nos extrinsecam cubiti flexuram intelligendam. Sic.n. Romanoꝝ cubito certius rn̄det. Quæ addere hoc loco placuit ut siue dodrantē: siue longius descriptam rei quo diximus nunc modo mensurā dixerim⁹ certū sit qđ a nobis dicet. Diximus sæpe alias hactenus in hoc opere sacros ignes: intelleximusq; & intelligemus post hac semp quæ græci ἐρυσιπέλατα dicunt a Galeno in diffinitionibus descripta. Ignitas rubedines cum inflammatione quæ febres & horrores aliquando afferant.

Dodrans Spithame

Cubitus

Sacri ignes ἐρυσιπέλατα

DIOS. DE Artemisia. Cap. cxix.

a Rtemisiam. Sunt qui genera eius discernentes Monoclonon alteram.i. singularis ramuli: alteram Polyclonon.i. fruticosam appellent. Sunt etiam qui Toxotim: qui Thyada: qui Ephesiam: qui Anactorion: qui Sozusam: qui Læan: qui Leucophryga: qui Traganthen uocent. Magi hominis sanguinem: Galli Ponem: Daci Zuostem dicunt. Sunt præterea qui Chrysanthemon: qui Serpyllum maius: qui Rapium: qui Herbam regiā. Romani pariter græcis Artemisiā seu Valentinam appellant. In maritimis plerūq; nascitur Artemisia: fruticosa herba absynthio similis. Maiora tm̄ & pinguiora folia habet. Estq; in Artemisiæ genere speciosior altera & pinguior: latioribus foliis & crassioribus ramulis. Altera tenuior:

exiguo flore:tenui:candido: & graueolenti. Floret hæc æstate. Quidā in mediter-
raneis nascentē herbulā exilem:singulari ramulo:breuissimā:flore abundantem te
nui:& colore rutilo:Monoclonō a singulari ramulo Artemisiam dicūt. Vincit hæc
odoris suauitate antedictam. Calefaciunt ambæ & extenuant. Insidentes fouentur
decocto earum utiliter fœminæ ducendis mensibus:secundis & fœtibus utili. Pro-
dest idem præclusis inflāmatisq; fœminaꝶ locis:frangendis calculis:& suppressę uri
nę. Quin ēt herba ipsa imo uentri copiosior emplastri modo imposita mēses trahit.
Coactus cum myrrha etiam succus eius & impositus ex fœminaꝶ locis trahit quæ-
cunq; & insidētibus trahunt. Datur & coma eius bibenda ad educenda eadē drach
marum trium pondere. b

INTERPRES.

Errarunt ꝑ Artemisia quondam tota græcia & Asia gentes aliquot:nec aliter minore ue stu
c dio:q̄ ꝑ Athenis fœlici quondā ingenioꝶq; & doctrinaꝶ genitrice ciuitate pelagi arbiter
Neptunus & mille operum dea Pallas fecerant in uulgaris herbæ noie gloriam affectaue-
runt:Contendentibus caribus halicarnassoq; presertim reginæ suæ adoptione notā gentibus Arte-
misiam esse. Quæ non cōtēta mausoli coniugis sui fortuna & regno quod ante se reges aliqui fece
rant:glorioso adoptiōis genere in nomen & gloriā suā olus hoc traxerit. Vt eēt in medicæ materiæ
historia ēt post diruta in uacuo aere pendētia mausolea:& quæ uictrix rhodi trophæa mulier ere
xerat diuturnius & naturæ æqueuū nois sui in æterno olere monumentum. Cōtra uero nitentibus
aliis tota græcia gentibus. Quæ aut mulieris gloriæ inuidentes:aut qđ uero similius est pia religio
ne salutis suæ numini gratias habētes:Non a regina Halicarnassi Artemisia:sed a Diana quæ græ-
cis artemis dicebat᷑ factum herbæ nomē testabant᷑. Salutaris parturientibus dea illa eē credebatur
ideoq; quotidianis p̄cibus & multo religionis ritu p̄gnantes & puerperæ numen eius colebant. Vt si
ne interioꝶ locoꝶ noxa liceret illis quē in utero gererent fœtū excludere:& qm̄ idē eius deæ bene
ficio p̄staret hoc olus æqua numinis ptāte parem illi nois honorē ēt fecerūt: Quod.n.artemis dea
uotis & p̄cibus uocata tunc poterat. Idē adhuc Artemisia herba pōt:menses:secūdas: fœtusq; tra-
hens:& pter hæc eiusdē partis p̄clusionibus inflāmationibusq; utilis. Ob quas uires in multo nomi
nū ambitu & honore fuit. Parthenis.i.uirginalis pr̄so dicta q̄ uirgo Dea.s. nomē illi dederit. Mox
βασιλικὸν λάχανον.i.regiū olus. Tū ex eadē cā Anactoriū. Anactas.n.reges græci uocāt. Ephesia a
regione dicta eadē est. Quēadmodū a præsenti remedio & ope Sozusa.i.salutaris Romani regiam
herbā græcoꝶ exemplo:& si recipiēdū id sit a similitudine serpyllū maius dixerūt. Et hæc antiq̄o
ribus Artemisiæ nomēclatura fuit. Ex posterioribus alii in cānabis genere Artemisiam numeraue-
runt. Cōgenerē illi facientes & eodē illi noie eā indicātes. Alii matricariā notū oībus olus eē artemi
siam testati sunt. Quod nō aliunde ut credimus q̄ ex duplici eius genere factū est. Quæ.n.ab hoc
scriptore Monoclonos a Plinio aūt simplicis caulis noiat᷑:nō dissimili penitus figura: p̄sertimq; ob
singularem quem ꝓfert caulē a cannabe describit᷑. Quæ cōtra absinthii mō fruticosa ab hoc & ab
aliis tradit᷑ facile:ob quas habet uires ad nr̄i orbis & nostræ ætatis matricariā transferri potuit:qđ
& si græcoꝶ de Artemisia historiæ oīno non r̄ndeat:nec certo aliquo auctore cōfirmari possit nō re
iiciendum tn̄ penitus est. Egregia.n. in muliebribus:dico aūt nūc muliebria quæ græci γυναικεῖα
uocant longius in acoro a nobis tractata artemisiæ uis est: Credendumq; nō aliūde q̄ a matricibus
posteriori matricariæ nomen fecisse posteriores. Matrices.n. nūc passim medicina uuluas & mulie
bres intelligit locos ἀγγεῖον ut Galenus ait κυητήριον.i.uas gerendo fœtui institutum. Quōdā nō Matrices
hoc:sed in armentis gregibus pecoreq; oi & uillatica pastione boues equæ sues oues gallinæ anseres
auesq; aliæ quæ ad fœturā tm̄ pascerent᷑ matrices fuerunt:Matricūq; noie animalia hæc tm̄ & ex
hoc usu solū censebant᷑. Appellata deinde a toto aiali ea pars est q̄ p̄cipuum in eo h̄ret usum. & ex
qua tm̄ matres fierent quadrupedes & aues hæ. Translata deinde ad hoiem paulatim ea uox est:
adeoq; inualuit ut nihil fœminaꝶ matricibus mō notius sit. Eius partis mala multa sunt:ea a Dios.
tractata nullam exigunt operam nr̄am. Eamq; ob cām cum dixerimus qđ nobis sit imus uenter cui
imposită artemisiam ciere fœminis menses Dios. ait ad alia quæ nos expectant festinabimus. Eā in Pubes
homine partem cæteri interpretes pubē uerterunt:nō leui discrimine inter pubem quā græci ἥβην ἦτρον
& quod eadem illa gens ἦτρον uocat: cui quod hactenus inuenerim certū non dederunt latini no-
men. A Iulio Polluce onomastici sui secundo uolumine pluribus ea in homine pars descripta poti
us q̄ noiata est. Eius uerba hæc sunt. τὸ μὲν τοι ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν πᾶν ἄχρι τῶν ὑπὲρ αἰδοῖα τριχῶν
ἦτρον· καὶ ὑπογάστριον καλεῖται. Quorum hæc summa est. Quod aūt ab umbilico descendētibus
usq; ad pilosas genitalium partes totum spacium iacet itron & hypogastrion quasi subuentrale uo
catur. Vocet᷑ autem hic locus a latinis pubes an aliter aliorum iudicio relinquimus. Eam nos alte- Imus uēter
ram græcoꝶ uocē imitati imum uentrem appellauimus non hic tm̄ sed aliis locis etiam.

DIOS. DE Tenuifolia Artemisia. Cap. cxx.

Rtemisiam leptophyllon. Romani Tenuifoliã Artemisiam uocant. Na
a scitur hæc prope aquarum canales: sepes: & qui conferunt locis. Sampsu
chi odorem reddunt confricata eius folia & flores. Siquis stomacho labo
rans olus hoc contuderit & cum amigdalino oleo bene miscuerit: mox facto malag
mate stomacho imposuerit a dolore illo sanabitur. Sanabitur etiam siquis in neruo
rum dolore succo eius addito rosaceo locum inunxerit.

INTERPRES.

Esideratur sed sine iactura aliqua in uetustissimis græcorum latinorumq; codicibus hoc caput.
d Accreuisseq; huic scriptori inutiliter multa indicant: Phrasis primum sermonisq; forma: quæ in græcis a scriptoris huius indole longe absunt: Mox nulla eorum quæ in eo iubẽtur necessitate. Satis n. ad constituendum utrunq; Artemisiæ genus fuerant: quæ superiore capite hic scriptor longius dixerat: presertimq; cum moneret esse alteram Artemisiam speciosiorem latioribusq; foliis: Alteram tenuioribus: mox in medicina utranq; calefacere extenuare &c. Quibus tam aperte a se decretis non oportebat addere: quæ certi & ut quotidie solent medici remedii institutiõem potius q̃ historiæ & uniuersarum uirium rõnem h̃fent. Nec siquis Plinium de iisdem docentẽ cõtempletur aliter censebit. Nobis tanti est antiquissimorum codicum fides presertimq; eius quẽ uetustissimum habemus: ut accedentibus coniecturis aliis quas diximus: Non uereamur libere totũ hoc caput damnare: & ex aliorum ordine in ordinem reducere.

DIOS. DE Ambrosia. Cap. cxxi.

Mbrosian. Sunt qui Botryn .i. uuam: qui Artemisian botryn: qui Apium
a rusticum uocẽt. Aegyptii Merseo. Romani Caprum siluaticum appellãt.
Breuis frutex est trium dodrãtum altitudine: ramosus: foliis qua caulis erũ
pit surgentibus exiguis: rutæ similibus. Coliculos habet exiguis seminibus plenos:
uuæ modo confertis: nunq̃ florẽtibus: uinoso odore: suauibusq;. Tenuis illi radix
est duorum dodrantum longitudine. In Cappadocia coronis inseritur. Estq; illi uis
adstringendi reprimendi: retundendiq; impetus omnes: & quæ coeunt. In quem
usum emplastri modo imponitur.

INTERPRES.

On inter herbas aliquas fluctuans: & uagũ nomẽ tñ quõdã Ambrosiæ fuit: Sed quodcũq;
n odoris aut cibi suauitate placeret in poetis scriptoribusq; aliis eodẽ hoc nomine ab antiquis dicebat & quasi imortalitatẽ utentibus faceret: sic appellata illis fuit Frequẽs & notũ ubiq; nomen: ignota tñ res: & inter herbas non facilis inuentu aliis aliter eã ostendentibus: & cum Artemisia miscentibus fere cunctis. Audent tñ nostræ ætatis herbarii eam ostendere trium dodrantũ altitudine & altiorem aliqñ: herbã ut hic ait ramosam: semine per totũ caulẽ racemoso: sed longe maioribus q̃ rutæ foliis: & quod hic ait nunq̃ florentibus racemis: lanuginosis: papposisq;: nullo nec uini nec alterius rei odore. Quo fit ut in peregrina Italiæ ut nos credimus herba nihil pro comperto cõstituere audeamus Plinius. xxyii. uolumine capite. iiii. integrum scriptoris huius caput cõmentationibus suis inseruit: cum tñ non multo antea libro. xxy. capite. yii. de Artemisia agens dixisset Sũt qui in mediterraneis eodem Artemisiæ noie uocant simplici caule: minimis foliis: odore nõ iniocũdo: quam quidam Botryn alii Ambrosiam uocant. Ex quo manifeste deprehenditur: qđ pauloante diximus uagum per multa Ambrosiæ nomẽ esse: plantas: cibos & pocula: eousq; ut Athenienses hoc noie omnigenas fruges oleũ: uinũ: laticesq; alios quos diis in ara offerrent ambrosiã noiarent. Nobis inclinat animus ut peregrinam nostro orbi peculiaremq; Cappadociæ herbã existimemus: nam quæ a nostris herbariis hoc noie ostendit uulgaris & ubiq; nascens inuentu facillima est: p̃sertimq; ex capitulorum racemis quos habet pappis plenos nunq̃ a nobis florere uisos.

DIOS. DE Botry herba. Cap. cxxii.

Otryn. Romani pariter græcis Botryn dicunt. Lutei coloris herba ẽ fruti
b cosa: per latera seipsam spargens: multis alarum cauis. Semen totis ramu
lis adnascitur. Folia habet cichorio æqualia: totaq; ualde odorata ẽ: eamq;

ob causam uestibus intermiscetur. Nascitur præcipue circa pfluentes aquas & torrentes. Vires habet leniendi in spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantes. Ambrosiam & hanc Cappadocæ nominant: pleriq; autem Artemisiam.

INTERPRES.

t Otidem iisdemq; uerbis genti suæ quondã Plinius cognoscẽdã Botryn tradidit: Quot quibusq; antea græcis Dios. eã descripserat. Verba eius sunt. Botrys fruticosa herba est luteis ramulis. Semẽ circa totã nascit. Folia Cicorio similia. Inuenit in torrentiũ ripis. Medetur Orthopnoicis. Hoc Cappadoces Ambrosiam uocant: alii Artemisiã. Quæ collata Dios. eandem in utroq; medicinam & historiam faciunt. Posteriores ẽt græcorum medici qualis Paulus Aegineta ẽ nihil ab hoc scriptore traditis addiderũt. Eius uerba sunt lib. yi. βότρυς οἱ δὲ ἀμβροσίαν οἱ δὲ ἀρτεμισίαν φυτόν ἐστιν εὐώδες ἱκανῶς, σὺν οἴνῳ γοῦν πινόμενον ὀρθοπνοικοὺς ὠφελεῖ. Quod est. Botrys quam aliqui ambrosiam: aliq artemisiam dicũt: planta ẽ ualde odorata. Hæc cum uino pota orthopnoicis medet. Sunt de Botry hac totidem & eadẽ a cũctis dicta: nec nos habemus qđ eorum decretis & historiæ addamus. Id tñ monere possumus significare græcis βότρυν uuam non acinum: Sed in racemum cõfertas coaceruatasq; plures uuas: Nec Botryn herbam hanc dictam fuisse q uuarum acinis aliqd simile habeat: sed q plura eius semina totis caulibus sic conferta pendeant ut racemi in uua imaginẽ faciant. Vtunt.n. hac translatione græci in multis: & aduerbiũ illis βοτρυδὸν est: quo Homerus utitur in apibus cum conferto examine alicubi pendent. Nec aliud significat q̃ stipari aliquid simul & mutuo contactu inuicem hærere: a quo Botrys planta hæc dicta etiam est.

DIOS. DE Vtroq; Geranio. i. Gruina herba. Cap. cxxiii.

g Eranion. Sunt qui Pelonitin: qui Trican: qui Geranogeronten uocent. Aphri Iesce. Romani Echinastrum appellant. Habet Geranion Anemonæ similia folia incisuris diuisa: sed longiora. Radicem modice rotundam & in cibo dulcem. Hæc drachmæ pondere in uino pota muliebriũ locorum inflationes soluit. Est & alterum Geranion quod quidam oxyphyllon: aliqui Mertiyga nonnulli myrrhyda: pleriq; Cardamomon aut Origanon uocant. Magi Hierobricas: Aphri Iec. Romani pulmoniam: cicutariam & gruinam herbam appellant. Sũt etiam qui alterum Geranion uocare satis habẽt. Coliculos habet tenues: lanuginosos: altitudine duorum dodrantum. Folia maluæ similia & in coliculorum cacuminibus annuẽtes apices quosdam similitudine gruini capitis cum rostro: aut caninorum dentium. Nullum habet hæc in medicina usum.

INTERPRES.

l Audata quondam in componendis rerum noibus a cunctis græcia diu fuit: Nullosq; i hoc genere laudis fœliciores ea gente fuisse testatus Quintilianus est. Nec nos græcorum cõmẽtaria quotidie tractantes aliqd in eis magis admiramur q̃ aptas in compositis eorum uocibus significationes & præter eas in signandis rebus excogitatas ingeniose ab iisdem nouas nominũ rõnes. Qualis Geranion hæc est in qua Gruini capitis imaginem in summo eius plantæ capitulo contemplati nulla similitudine aptius rem indicare potuerunt. Vidimus nos alteram Geranion paucis statim a radice pdeuntibus maluæ foliis ut hic describit. Tum nudo surgente caule dimidii cubiti altitudine: crassoq; in caulis illius cacumine folioso inuolucro tumentem: ex quo per longitudinẽ ex altero latere dimidiati digiti longitudine acutus pcedebat apex. Erantq; in folliculo illo cũ uiridi colores alii plures. Presertimq; cinereus: tam præsenti totius colli capitisq; & rostri gruini imagine ut aptiore pictura ostendi aperitissimo pictore aialis eius tota ea pars nõ potuisset. Alteram q̃ cicutæ foliis est ipsi non uidimus. Obseruauimus tñ in antiquis scriptoribus Plinioq; psertim utriusq; huius herbæ misceri historiam. Nec satis cognosci in eo posse gruino ne collo & capite utraq; sit: an altera tñ. Id certe ex Dios. collegisse facile est Cicutæ foliis alterã earum esse: ideoq; Cicutariã dici: & Myrrhida quoniam & Myrrhis cicutæ folio sit: quemadmodum hic quarto uolumine docebit. Cur aũt priorem Romani Echinastrum dixerint non satis pro comperto nobis est. Quẽadmodum in altera per se patent Cicutaria & Gruina ex foliorum & gruini capituli forma factæ appellationes. Longissime de utraq; Plinius uolumine. xxyi. capite. xii agit. Poteruntq; in eo uolentes uidere: quam nos pauloante diximus in utriusq; Geranii historia uarietatem.

DIOS. DE Tomento siue Centunculo herba. Cap. cxxiiii.

Naphalion. Sunt qui Iren: qui Ampetocos: qui Anaxiton: qui Anaphali
g da appellent. Aegyptii Semeon: Galli Gelasinen. Romani Cētunculum siue centuncularem herbam uocant. Sunt etiā qui a candido foliorum colore albinum dicūt. Tenuibus & mollibus centunculi huius foliis ꝓ tomēto aliqui utuntur. Bibunt tñ hæc ipsa in austero uino utiliter cōtra intestinoꝝ tormina.

INTERPRES.

a Neq̃ corruptis amplioris fortunæ ueneno moribus cœpissent homies molliter & lasciue agere nō auiū plumis aut ouiū lanis strato cubili dormiebant. Sed quod Lucretius ait. Et frutices inter cōdebant squallida mēbra circū se foliis & frondibus inuoluentes. Erantq; illis p culcitraꝝ tomēto: quas æstas aut autūnus herbas & frondes passim strauerāt: Preseitimq; Gnaphalion hoc a græcis ab eo usu sic appellatū: Quo uerisimile est rusticam plebem diu usam fuisse: quēadmodū & adhuc in alpibus ubi frōdiū copia est fieri passim uidemus. Græci.n. γνάφαλον inter cætera tomentū uocāt. Est aūt latinis tomentū omne id quo Culcitræ ad molliorē & calidiorem quietem infarciunt: siue id lana sit siue pluma: siue qđ uoluerit aliqs excipiendis molliter & fouendis calore corporibus nr̃is aptū. Sic Suetonius. Sic in re latina plures alii indicauerūt. Græci etiam ut hic ipse in Dictamno dixit γναφαλώδη quasi Tomentitia huiuscemodi oīa appellant. Quā ob cām nos Tomētū herbā diximus: & ꝓpter tomētū auctore hoc ipso centunculū. Et si diuersum quadātenus usum centones & tomēta hñt. Vulgaris herba hæc est. Candicās semp ꝓsertimq; i maturitate. Folia eius nō adeo magna sunt. Flores minimi & ipsi albescētes. Cū creuit sternit p terrā. Nascit pingui solo ꝓsertimq; in marginibus itineꝝ: in hortis & inter uites. Nullus nostra ætate usus eius est. Nec quicq̃ in herbarum censu uilius modo & neglectius uitet: & cum aruis minus cognoscitur.

DIOS. DE Typha. Cap. cxxy.

Yphen. Romani pariter græcis Typham dicunt. Folium ex se profert
t typha Cyperidi simile. Caulē cum læuore album: enodem: in cuius summo flos est densus: qui deinde in Pappos resoluitur: quem quidam paniculam uocāt. Hic flos uetere suillo elotoq; adipe exceptus ambustis medetur. Nascitur in paludibus & stagnantibus aquis.

INTERPRES.

Alustrem esse plantā typham satis unus testari posse uidebat Plutarchus capite. ii. de natu
p ralibus causis inter plerasq; alias palustres his uerbis eam numerās ἀλλὰ ἔλαβε τὸν λάϊτον ὅτι καὶ τὰ λιμναῖα φυτὰ τύφη καὶ φλέως καὶ τεύον αἰσωξῆ καὶ ἀβλαστῆ μένει. Quærebat. n. cur cœlestibus aqs magis q̃ ꝓfluentibus ꝓficerent ad generationē & incrementū semina. Disputásq; cōtra laitum quendam q diceret cadentibus pluuiis aperiri terrā: pulsuq; illo aptam citius ad radices per se aquā trāsmittere. Contraria rōne a palustribus his plantis rōcinabat: ad quaꝝ radices nō transit aperta terra imber. Numerabatq; eas quas pauloante diximus. Esse aūt palustrē & præter id caulem habere enodem Theophrastus indicat: q primo uolumine de plantaꝝ historia de fruticoso & sarmentoso genere docens: & quales in caulibus ramulisq; suis differentias hoc genus habet totam his uerbis rem docuit περὶ δὲ τὰ φρυγανικὰ καὶ θαμνώδη καὶ ὅλως τὰ κλήματα καὶ ἄλλας τις ἂν λάβοι διαφοράς. ὁ μὲν γὰρ κάλαμος γονατώδης ὁ δὲ βάτος καὶ ὁ παλίουρος ἀκανθώδης. ἡ δὲ τύφη καὶ ἔνια τῶν ἑλείων ἢ λιμναίων ὁμοίως ἀδιάφραντα, καὶ ὁ μαλῆ καθάπερ σχοῖνος. Quoꝝ sensus hic sit. In surculosis aūt & fruticosis: in uniuersumq; Viticulis alias constituere differentias aliqs poterit. Harundo enim geniculata; rubus & paliurus aculeati. Typha aūt & aquaticoꝝ palustriumq; aliqua nullo intercedente nodo qui partes dissepiat per totum æqualia sunt qualis iuncus est. Folia postremo angulo so odorato iunco similia hic fecit qualia ea ēt sunt. Intelligitq; in iuncoꝝ genere cyperum: de quo primo uolumine longius actū est: Quem genere fœminino Cyperida hoc loco uocauit; qm̃ eo noie radix eius appellat: ut in cōmentationibus nostris tūc lōgius dictū fuit. Non aliam ob cām nisi qa radicis eius tm̄ usus est. Et quēadmodū latini iunci radicē plantā uocant: sic græci cyperida ex radice genere fœminino iuncū ipsum aliqñ noiauerunt. Quē deinde flor ē hic ait paniculam
ἀνθήλην uocari: & in pappos resolui manifestū habet intellectū. Græci.n. ἀνθήλην. Latini uero paniculam in
Panicula frugibus aliquot primū panico milioq;.s. tum in plantis aliquibus dixerunt lanosum florem qua-
Pappi lis in summa harundine per autumnum floret; & qualem in aruis plures herbæ & in palustribus plures iunci habent. Ex quoꝝ gñe hic typham ait esse. Sunt aūt græcis & latinis pappi lanosæ uillositates caudarum in animalibus forma: quæ decidentibus floribus in plantis aliquot remanent: ut in utraq; Soncho: in Carduis multisq; aliis fit: quos solēt aliqñ pueri ludentes spiritu oris p aerem

pellere leuitate sua uolucres:& quantũuis minimo uenti flabro diffluentes. His ẽt ad uẽtoꝝ tẽpestatumq; præsagia in agro agentes quasi certissimis nunciis utuntur. Et ex hoc genere Typha est oĩbus aquosis locis frequens: differt tñ a Cypero ꝙ in cypero folia porracea sunt in Typha in mucronem desinentia.

DIOS. DE Circæa, Cap. cxxvi.

Ircæan. Sunt q Dircæan. Romani pariter græcis circæã uocant. Folia hẽt
c satiuæ uesicariæ quã Strychnõ uocãt similia. Hẽt adnata ẽt multa. Florẽ nigrũ pusillũ:copiosũq;. Semẽ ut milii in quibusdã ueluti corniculis. Radices dodrãtales tres quatuor ue:cãdidas:odoratas:q̃ calefaciendo sunt. Nascitur petrosis ꝑcipue locis & apricis. Huius radix pondere libraꝝ quatuor contusa integramq; diem & noctem in septẽ dulcis uini heminis madens:mox tribus diebus pota fœminaꝝ locos purgat. Prouocat uero lac semẽ in sorbitiõe sumptum.

INTERPRES.

Vnt in græcis qui neutro genere Circæon hanc uocent notam ut ex cõmẽtariis eorum rõciℓ nari licet tunc oĩbus herbam. Nũc quod uiderim aut audierim nulli nisi in ueteꝝ Pliniiq; præsertim cõmẽtariis auditam:qui uolumine.xxvii.capite.viii.non iisdẽ oĩbus cũ scriptore hoc in historia notis:neq; in medicina obseruationibus eã descripsit. Et inter cætera quod hic dixerat ὁ δὲ καρπὸς γάλα κατασπᾷ:quod est. Semen ꝓtrat lac:Cõtrario sensu lac minuit: reddidit. Sumusq; nos in uerbo κατασπᾷν hoc loco queãdmodũ multis aliis certo rei & uocis intellectu usi. Ex alto enim in superiorem exteriorẽ ue partẽ uellere aliquid & attrahere κατασπᾷν est:id aũt in lacte abũdantiã eius facere est. Quinetiã græci passim hoc uerbo utunť in his quibus ieiunis corã uescentibus aliis saliua in os subit:plenoq; ore eã deglutiũt:qui motus lactis etiam naturalis ẽ a reliquo corpore in mãmas. Nec aliud ut nos credimus græcis est γάλα κατασπᾷν q̃ ex aliis partibꝰ in mãmas id ꝓtrahere:idq; abũdare non minui est. Accedit his ꝙ totiens hoc uerbo hic scriptor manifeste usus in copia lactis legem significationi & intellectu eius necessariam constituisse credẽdus est. Poterunt uolentes collatis simul duobus scriptoribus quæ nõ sint ambobus eadem alia certius adhuc cognoscere. Nos interim mõebimus credidisse quosdam a Circe uenefica hoĩe factum Circææ nomen. Nihil tñ ex plantæ historia colligitur quod ad ueneficia pertineat. Nec nos quod testari ualeamus aliud habemus:nisi forte qm̃ hic ait petrosis apricis locis eam nasci non a Circe sed a Circæis notissimo in Thyrrheni maris Italica maritima ꝓmontorio:quod apricum petrosumq; ẽ appellatam aliquis opinetur. Suspitio tñ & coniectura id sit. Est illud ẽt animaduertendũ nõ dicere Dios. Calidi gustus Circeæ radices esse ut Barbarus uertit:uerum θερμαντικάς quod calefaciendi uim habere est. Indicat id cõis in ea uoce significationis æstimatio: Confirmatq; Paulus Aegineta lib. vi. his uerbis Circæam describẽs κιρκαίας ἡ μὲν ῥίζα θερμαντική καὶ εὐώδης ἐστί: Significãtq; circææ radix quidem calefaciendo est & odorata. Semen uero &c.

DIOS. DE Oenanthe herba, Cap. cxxvii.

Eenanthen. Sunt qui Cerascomen:qui Leucanthon: Romani Oenãthẽ
o uocant. Pastinacę folio œnanthe est. Flore candido:caule crasso dodrantaliq;:Semine ut Atriplicis. Radice grandi:in qua numerosa sint rotũda capita. Nascitur in petris. Bibunturq; utiliter semen:caulis & folia in mulso ad eiiciendas secũdas. Radix ꝑterea cũ uino cõtra uesicæ stillicidia pari utilitate bibiť.

INTERPRES.

a Lia hæc Oenathen est ab ea de qua quinto uolumine agetur. Illa in uitium genere labruscæ flos est:hæc in herbaꝝ censu a Theophrasto inter coronarias plantas & flores q secundi p uer florent:numeratur. Illa primo & per se Oenanthe est uinũ & florẽ ipso noie indicans. Hæc ut fit deficientibus ꝑpriis indicationẽ & nomẽ floris & odoris sui similitudine ab illa facile impetrauit. Nec ideo Oenanthe dicta est:quia labruscæ flos sit:Sed ꝙ cãdidus illi flos racemi ut in Labrusca specie sit:& præter racemosum florem illum odor qualis in pubescẽte uite floreq; eius sentitur. Amat hæc tepidiora loca Quondamq; ad coronas in hortis ẽt serebať: in quibus non tm̃ odore sed longiore floꝝ suoꝝ uita placebať. Hanc Dios. ait Cerascomẽ uocari:qua uoce Staphylinum.i.pastinacam a quibusdam noiari dixerat,cui qm̃ hæc folio similis est:ideo & nomine illius etiam indicabať. Quid autẽ Cerascome significet in Staphylino & pastinaca quærendum est. Eandem Leucanthum uocari hic ait manifesta a florum candore significatione. Neq; enim alia eius uocis uis est. Quæ deinde hic dixit habere Oenanthem hanc in radicibus numerosa & rotũda capita

tubera sunt:& ueluti tumores quibus ea inæqualiter tumet. Plinius ad radicum copiam id retulit radice magna numerosa dicens:cum tñ grandi radice hic cenãtem dicat:& in radice illa multis rotundis capitibus:quæ ad radicum copiosiorem numerum referri posse non uidentur.

DIOS. DE Conyza quæ multis pulicaria est. Cap. cxxviii.

Onyzan. Sunt qui Cynozematitin:qui Danaida:qui Tanachion:q Phycos:qui Ischyn:qui Dinosmon:qui Anubiã:qui Eedemiam: qui militarẽ herbã:qui Dellarion:qui Febrifugiã:qui Phragmosan:qui Musterũ : qui Pissan:Magi Brephoctonon:Aegyptii Ceti. Romani intybũ uocant. In conyzæ genere parua uocatur altera quæ odoratior est. Altera maior frutice:foliisq; minorẽ superãs:latiore ambitu & graui odore. Vtraq; foliis oleæ similibus est:quæ pinguia & hirsuta habet. Bicubitalẽ habet maior caulẽ:Minor uero pedali altitudine erigitur. Florem habet infirmũ:luteũ:subamarũ:qui in pappos euanescit. Radices inutiles. Potest tñ frutex cum foliis substratus:incensusq; pariter suffitu serpentes fugare. Culices idem eodem suffitu pellit. Pulices præterea enecat. Imponunt præterea emplastri modo folia utiliter contra serpentiũ morsus:panos & uulnera. Bibuntur folia & flores ad educendos menses:fœtus eiectiones. Vessicæ stillicidia: Tormina & fellis suffusiones. Pota cũ aceto eadem comitialibus prosunt. Sanat coꝶ decoctũ insidentiũ fœminarũ locos. Abortiuus ẽt appositus conyzæ succus est. Facit & herba ad febrium in accessione cũ tremore algores:in quem usum ex oleo inungitur. Quæ uero gracilis Conyza uocat capitis doloribus emplastri modo imposita medetur. Hanc quidam alteram Conyzam uocant:aliqui paruã illam esse dicunt. Sũt enim qui Panion & qui Libanotida appellent. Magi hanc panion nominant. Est & tertiũ Conyzæ genus:quæ crassiorem molliorẽq; caulem habet: foliis tñ q̃ gracilis illa maioribus:minoribus autem q̃ maior. Pinguis hæc non est:multo tamẽ grauiore odore iniocundior & inefficacior humentibus locis nascens.

INTERPRES.

Onfundit miscetq; Plinius pluribus locis cum origano Conyzam. Nec facile est eodẽ noie duas diuersasq; plantas ab eo sæpius appellatas in historiæ medicinæ ue gratiam & usum secernere. Lõgior fuerim si omnia quæ tam multis locis de conyza:cunilagine:& cunila ab eo dicta sunt coaceruare hoc loco cogitem. Supuacaneũ id ẽt fuerit : qm̃ signanda non multo post & repetenda a nobis oia aut plura saltẽ ex illis erũt. Aliud itaq; prius agemus:& ut nouerint oẽs nõ esse conyzam Origano eandem:neq; e diuerso utriusq; ꝑprias numerabimus notas : ut propositis his quæ a Plinio miscentur certius pateant. Incipiemus aũt ab Origano quã hicait foliũ Hyssopo simile hr̃e:umbellã nõ comosam ueꝶ diuisam & in sũmis uirgis semẽ. Et qđ ad alia origani genera pertineat Onetida candidioribus foliis sed magis hyssopo similibus eẽ. Semine uero corymborũ modo:& quã agrestẽ origanũ dicũt folia priori origano similia hr̃e. Virgas dodrantales:in quibus anethi mõ umbellæ sint:& cãdidi flores. Et hæ oium origanoꝶ in hoc scriptore notæ sunt. Conyzæ uero quas paulo ante diximus foliũ oleaginũ nõ hyssopi hirsutũ pingueq;: Caules hic bicubitales flores lutei:fragiles;subamari:& qui in pappos euolẽt. Quoꝶ nihil habet origanus aliqua. Plinius aũt libro. xix. capite. vii. auctore herbario Crateia Ligusticũ primo seu panaces cunilã bubulam uocari tradit:cæteros hanc conyzam græce appellare:& ab eodem cunilaginem dici. Idem non multo post uolumine. xx. capite. xv. Cunilæ præter satiuam plura sunt in medicina gña: Quæ bubula appellatur semen pulegii habet:utile ad uulnera cõmãducatum impositũq; ut qnto post die soluat. Contra serpentes quoq; in uino bibit ac tritum plagis imponit: Vulnera ab his facta cõfricant Item testudines cum serpentibus pugnaturæ hac se muniunt. Hic ipse Plinius sequẽti capite ẽt ait. Est alia cunila appellata a nostris:a græcis origanũ heracleoticũ. Totoq; hoc capite nihil nisi multiplex cunila ab eo tractatur:manifesteq; conyza hæc cunilæ noie cẽsetur cum ait. Pulices ẽt contritæ cum aqua sparsæ necant Quod priuatim conyza habet. Poterant & alia repeti: sed ad eã quam cogitauimus rẽ satis hæc sunt. Nec nobis aliud modo ꝑpositum ẽ q̃ monere ex his quæ paulo ante dicta sunt toto genere differre inter se origanũ oẽm:& conyzam omnem. Pliniumq; cunilæ noie in utraq; passim uti. Omittimus quod primum ille ait ligusticũ seu panaces cunilam a qbusdã dici. Falsum enim non multo post esse id ipse testatur. Quod aũt lib. xx. capite. xv. ab eo dicitur

cunilæ præter satiuã plura sunt genera &c. ad origanũ manifeste pertinet: pſertimq; qđ de testitudinibus cum serpẽtibus pugnaturis eo loco tradit: Si Plutarcho credimus in naturalibus causis dicenti. ἡ δὲ χελώνη φαγοῦσα τὴν σάρκα τῆς ἔχεως ὀρίγανον ἐπεσθίει: quod & si idẽ penitus non sit eandem tñ rõnem habet. Quæ deinde statim ab hoc loco descripta ab eodem sunt. Est & alia cunila a nostris appellata: a græcis Origanũ heracleoticum ad Origanum similiter pertinent. Cũq; plura Cunilæ genera fecisset uni ex his omnia conyzæ huius tribuit. Tamq; uagus in hoc cunilæ noie incertusq; est: ut nihil nos ex decretis eius certũ afferre audeamus. Quod aũt coniicimus huiuscemodi est Origanũ græci uocant notam oĩbus herbam. Et ut fit in gẽtibus qbus semper & ubiq; nõ fuerunt eadem re℞ noĩa eandem conilam uocauerunt. Testisq; hic ipse in origanis: sed multo certius in Theriacis suis Nicander dicens: κόρχορον ἠμυόεντα πανακτείοντε κονίλην, ἥν τε καὶ ἡράκλειον ὀρίγανον ἀμφιέπουσι. Quo℞ sensus est. Et corcho℞ clauso folio & oĩa sanantem conilã quam Herculeam origanũ appellant. Nihil antiquo℞ duo℞ scripto℞ ut uř certiore fide confirmari poterat. Procompertoq; est conilam antiqs græcis origanũ fuisse. Potuitq; Plinius eo℞ auctoritate origanũ conilam uocare. Nescimus tñ an cunilam: quæ si latinis est: quæ græcis conyza misceri totiens ab eo non debuerat. Suspicamurq; nos quod est minimum inter duas has uoces discrimen (una siquidẽ littera uariant) cãm Plinio dedisse ut diuersas plantas eiusdem cunilæ noĩe totiens misceret. Cũ tamẽ origani græca uox conila per. o. latina uero conyzæ: modo hæc illi r̃ndeat p. u. scribenda sit. In græca illa uoce certa oĩa sunt in latina facile est rõcinari cunilam siue malis cunilaginem appellare conyzam hanc: aut illi similẽ fuisse. Est enim non Plinio tñ: ue℞ Columellæ: aliisq; scriptoribus frequens hæc uox. Pliniusq; priuatim græco℞ conyzam cunilam manifeste appellauit libro. x. capite lxx. cum ait. Non põt petris auelli polypus Idem cunila admota ab odore ꝓtinus resilit: Acceptũ id ab Aristotele est libro quinto de historia aĩalium his uerbis idem docente. καὶ οἱ πολύποδες οὕτω μὲν προσέχονται ὥστε μὴ ἀποσπᾶσθαι, ἀλλ' ὑπομένειν ἀποτεμνόμενοι, ἐὰν δέ τις κόνυζαν προσενέγκῃ ὥσπερ ὀσφραινόμενοι ἀφιᾶσιν. Quod ab hoc scriptore relictum alterius auctoritate & testimonio addere placuit. Et ut meminissent legentes non posse conyzam, teterrimi & grauissimi odoris herbam cum origanis misceri: neq; si diuersa℞ gentium uoces fortuito concursu eũdẽ sonum reddant: ideo eandẽ in illis re℞ esse significationẽ. Fiunt enim in græcis & latinis multa huiuscemodi. Suum tñ in sua gente intellectũ oẽs habent. Dicimus id qm̃ si latinis cunila est quæ græcis conyza: non debuerat uicinitate nominis ad origanũ quæ conila græcis est transferri & cum illa misceri. Nec dicimus pro cõperto habere latinam cunilam græcã conyzam eẽ. Ve℞ illud testamur ex quo tam multis ea uox in usu est in eã partẽ ꝓpensiores esse: & per. u. in principio scribẽdã quẽadmodum cũ origanum ostendere uolemus per. o. illam cunilam hanc conilam dicentes. Pulicariam simpliciter in Aristotele quo diximus loco conyzam uertit Theodorus gaza: facto ex euentu illi hoc nomine: quia. s. pulices enecet: alioquin in hoĩe nulla est pulicum rõ. Nobis conyzã hãc magis placuit uocare: Vt quarto uolumine descriptã & psyllion appellatã herbã certius ex græco noĩe pulicariam appellemus. ψύλλα. n. græcis pulex est: & ψύλλιον herba a pulicibus uocatur: q͂ insectis his similis semina habet parua: nigra: & tota pulicum figura. Erit ob eã cãm duplex in hoc opere nobis Pulicaria: altera præcedẽte conyzæ noĩe signata: altera simpliciter a pulicibus noĩata. Quẽadmodum tũc & ite℞ a nobis dicetur. Habet conyza hæc pulicaris quo in græcis modo legunť numerosas appellationes: fereq; omnes incertas; ideoq; non tractandas a nobis: præterq̃ dinosmon: q̃ uox a grauitate odoris illi facta est: & pissam quæ pix græcis est a glutinoso lentore dictã: qđ Plinius significauit dicens. Trita mellis odorem habet digitis tactu eius cohærentibus. Tria eius genera Dios. numerat: maiorem: minoremq; & tertiã inter utranq; mediam: crassiore: molliorēq; caule foliis maioribus minore: minoribus uero maiore. Theophrastus aliis noĩbus duo genera tm̃ conyzæ facit. vi. de plantarum historia uolumine his uerbis. κόνυζης τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ διαφορὰς δὲ ἔχει καθάπερ τὰ ἄλλα τὰ οὕτω διαιρούμενα. τὸ μὲν γὰρ θῆλυ λεπτοφυλλότερον καὶ συνεστικὸς μᾶλλον, καὶ τὸ ὅλον ἔλαττον. τὸ δὲ ἄρρεν μεῖζόν τε καὶ παχυκαυλότερον καὶ πολυκλωνότερον, καὶ τὸ φύλλον μεῖζον καὶ λιπαρώτερον ἔχον, ἔτι δὲ τὸ ἄνθος λαμπρότερον, καρποφόρα δὲ ἀμφω. τὸ δ' ὅλον ὀψιβλαστεῖ: καὶ ὀψιανθεῖ περὶ ἀρκτοῦρον καὶ μετ' ἀρκτοῦρον λαμβάνει. βαρεία δὲ ἡ ὀσμὴ τοῦ ἄρρενος ἡ δὲ τῆς θηλείας δριμυτέρα διὸ καὶ πρὸς τὰ θηρία χρήσιμη. Quæ a Plinio paulominus q̃ iisdem uerbis reddita sunt libro. xxi. capite. x. Ea sic uerbũ de uerbo uertat aliquis Conyzæ duo genera: mas altera: fœmina altera. Differentias inter se hñt quemadmodũ & alia quæ sic diuidunť. Fœmina tenuiore folio & cõstrictiore est. In uniuersumq; minor. Mas maior est: crassiore caule: ramosior: & folium maius pinguiusq; hẽt: & præter hoc florẽ magis splendentẽ. Semen fert utraq;. In uniuersumq; sero germinat & floret. Nec nisi circa aut post arctu℞. Grauis masculæ odor; fœminæ acrior. Quã ob cãm contra uenenata utilis. Et hæc a Theophrasto dicta sic se hñt. Quæ cõmentationibus his nostris placuit addere ut duo℞ scripto℞ cõcors eadẽq; historia conyzæ cognosceretť: & si nõ iisdẽ uerbis neq; eodem mõ ab utroq; oĩa dicta fuerint. In Dios. aũt qđ ad floris colorẽ ptinet: q duplex i cõi græco℞ lectione legiť μήλινον ἢ ὑπόκιῤῥον luteus & subrussus: mutatũ a nobis ẽ: secũdũq; illã uocem ὑπόπυῤῥον qđ est subama℞ fecimus: luteum & subrussum diuersos colores male cõiũgi & misceri sentiẽtes: mox monentibus uetustissimis græcis & latinis codicibus in qbus ama℞ adhuc manifeste legitur.

DIOS. DE Hemerocalli quæ ſilueſtre Lilium eſt. Cap. cxxix.

b Emerocallin. Sunt qui Hemerocatalecton : qui Silueſtre lilium: qui Crinanthemon: qui Porphyranthes: qui Bulbum uomitoriũ: q Anticantharon uocent: Aegyptii Iocri: Aphri Abiblanon: Romani Bulbũ ſiue Liliũ agreſte: ſiue Lilium marinũ. Lilio folia & caulem ſimilia habet porri modo uiridia. Flores illi ſunt tres quatuor ue in ſingulis ſcapis lilio diuiſiõe ſimiles cũ hiſcere cœperunt: colore q̃plurimũ pallido. Radicem habet grandi bulbo æqualem. Hæc trita potaq; & cum melle in lana peſſulus apposita aquas & ſanguinem ducit. Quin ẽt folia cõciſa mox emplaſtri modo impoſita mãmarum a partu & oculoꝝ inflamationes leniunt. Imponunt eodem modo radix & folia ambuſtis utiliter.

INTERPRES.

c Erebaẽ quondã in hortis ad coronas Hemerocallis æmulus cũ tota plãta Lilio flos & quaſi rudimẽtũ naturæ lilia facere condiſcentis: Nunc totis agris & inter ſegetes preſertim pallore ſuo ſe indicat: longe Lilio minor figura pene illi idẽ. Differt tñ q in Lilio floris folia cũ tota ſe in calathũ aperuerunt reſima a ſuperiore parte ſe inuertũt: in hoc dum defloreſcat recta diu rigent. Vnaq; hac nota maxime legentes fallere nõ põt. Color enim non tam diuerſus: licet in lilio cãdoris ſuperbia: in Hemerocallide palloris triſtitia ſit: ur nõ ſimilis & paulominus q̃ idem facile uideaẽ. Eamq; ob cãm a lilio lilioq; ſimilibus aliis floribus pleraſq; appellationes inuenit: Agreſte liliũ: Crinanthemon: quæ lilio uox ẽt adiecta eſt. Porphyranthes & Bulbus uomitorius: quæ narciſſi noĩa ſequẽti uolumine erũt: Liliũ marinũ: & Anticantharon: quæ uox aduerſari Scarabeis hũc florẽ ſignificat: quemadmodũ & Roſæ: quibus obrutum id animal perire naturales aliq dixerunt. Breuiſſime Plinius lib. xxi. capite eiuſdẽ numeri de Hemerocalli hæc egit: quodq; hic dixerat folia caulemq; porri mõ uiridia hẽre: ille pallidũ e uiridi dixit mediũ porri inter uiredinẽ palloreq; colorẽ ea rõne indicans. Nobis ex uerbis ſcriptoris huius rem demonſtrare placuit.

DIOS. DE Violis quas græci leucoia appellant. Cap. cxxx.

l Eucoion. Sunt qui Regiam: qui Albam: qui Auguſteam: qui Matronalẽ: qui Paſſarinam: qui Polyphoram uiolam uocent. Romani uiolam albam uel ſimpliciter uiolam uocant. Nota omnibus uiola eſt. Differẽtia generis in flore: Qui in aliquibus candidus: in aliquibus luteus: in aliqbus cœruleus: in aliquibus purpureus uidetur. Probatiſſima in medicinæ uſu quæ luteum habet florẽ. Eius ſiccati flores decoquunẽ: Facitq; decoctũ id ad muliebres locos: ducunturq; inſidentibus in eo fœminis menſes: & eoꝝ locoꝝ inflãmationes curantur. Sanant iidem ſedis rimas cera excepti & impoſiti. Et cum melle oris ulcera quas aphthas dicunt. Ducit p̃terea menſes: ſecũdas: & fœtus ſemen pondere duarum drachmarum cum uino potum aut ex melle appoſitum. Quin etiam lienem minuunt & podagris proſunt radices ex aceto emplaſtri modo impoſitæ

INTERPRES.

d Extulit candori multũ in hoc flore antiquitas: nec leuem ſplẽdoris ſui grãm illi habuit una ab eo facta appellatione tres alios colores indicans: qui in toto hoc uiolarum generea ſcriptore hoc numerantur: & uno excæpto a cunctis paſſim quotannis uidenẽ. Leucoioꝝ enim nomine in græcis oẽs indicanẽ uiolæ hæ: quæ primæ flores ſuos ꝓferunt ubi mitior & tepidior aer fuerit ab hyeme ſtatim. Vbi aſperior & frigidior poſtea: ubiq; aũt per uer primæ noui anni aduentũ nunciantes pluresq; non uno ramulo tñ ſed uno pediculo florẽtes: quæ cã fuit ut a quibuſdam polypheræ inter alias appellationes dicerenẽ. Id. n. ea uox ſignificat. Florent hæ paſſim triplici colore: candido: luteo: & purpureo. Qui quartus deinde ab hoc numeratur cœruleus in uiolaꝝ genere hoc qđ ſciam in Italia nullibi uidetur. Ex eo oborta nobis ſuſpitio eſt poſſe in græcis abundare eam uocem: & ſi in cunctis pariter legatur: is etiam quem nos habemus egregiæ antiquitatis & fidei latinum Dioſ Longobardis litteris ſcriptum tres tantum colores illos notos omnibus numerat: q̃rtus hic cœruleus nullus in eo eſt Nec nos tñ illi deferimus ut unum uelimus pro cunctis aliis nobis eſſe. Sed accedente rei naturæq; & ſuſpitioni huic noſtræ hoc ueluti teſte qualiſcũq; ille ẽ: non fore credidimus inutile hoc ẽt legẽtes monere: Preſertim nullibi ut pauloante diximus oſtẽdente

in hoc

in hoc flore cum colorem natura. Alioquin oportebit quæ primo uolumine in Iasme dicta a nobis fuerunt meminisse: & quæ longius illic de uiolis docentur in hunc locum referre: opinariq; in cœruleo colore hoc aut aliis locis nasci hunc florem. Late.n.patet naturæ uis & admirabilis ei⁹ maiestas: qua pōt multa ubiq; uariare & quæ nobis & nostro orbi negauit aliis dedisse. Aut uiolarum appellatione alia ēt censeri florum genera: Quales Iesiminos omnes tunc esse diximus: modo magnitudine & forma pares & similes illis sint: & intellexisse in Dios. necesse erit florem quempiam alium cœrulei coloris qualis uerbi causa Cyanus est sic a græcis a colore dictus: uulgaris flos omnibus notus inter segetes Maio & Iunio mense nascēs: Quem rura nostra florem alysum uocant triplici & ipsum colore candido: purpureo: plerūq; aūt cœruleo. Nobis tn̄ in priorem illam sententiam inclinat animus. Credimusq; quartū illū colorem huic scriptori temere accreuisse. Vtimurq; ea ratione præcipue q; non uerisimile est miscuisse diuersa simul genera Dioscoridem: & cum de Leucoiis certo scilicet genere priuatim ageret de cunctis uiolis quæ græci ἴα non λευκόϊα uocant agere cogitasse. Obseruauimus.n. τῶν ἴων .i. uiolarum latius patere appellationem pluresq; complecti flores: Nigram seu malis ferrugineam uiolam: iesiminos oēs: calathianam: & quā græci phloga: Plinius flāmeam uocat: pluresq; alios qui figura: quantitate: folioꝝ positura: aliaq; huiuscemodi rōne aliqua proprie dictis uiolis similes æquales ue, sint. λευκοίων aūt triplex tm̄ hoc genus: qđ solo colore differt: quodq; nos pauloante ex Theophrasto descripsimus. Solæ enim hæ uiolæ Leucoia dicuntur. Accedit & illud q; si cyanus in hoc genere intelligendus erit ex qua uoce nos credimus irrepsisse eum colorem in has uiolas: Videbitur temere miscuisse Dios. quæ non eodem tempore florent. Ille enim ab hyeme statim aliquibus locis: Vbiq; autem & semper uere florent Cyan⁹ autem prima æstate tantum. Illæ sponte sua in parietibus & murorum pinnis aliquando: illi inter segetes passim nascuntur. Possunt quidem ambo in hortis conseri sed nos simplices naturæ natales & notas non coacta artis opera tractamus hoc loco.

DIOS. DE Cratæogono herba. Cap. cxxxi.

Ratæogonon. Sunt qui Cratæonon: Romani pariter græcis Cratæogonō
C dicunt. Folia habet Cratæogonos melampyro similia. Plures ab una radice geniculis pleni in ea nascuntur culmi. Semen milio simile est. Nascit umbrosis locis & inter fruteta plerunq;. Multam habet tota planta acrimoniam. Sunt qui tradant poto eius semine marem concipere mulieres: si a purgatione antequā uiro congrediatur ter singulis diebus trium oboloꝝ pondere in duobus aquæ cyatis quadraginta diebus ieiuna mulier id biberit: idemq; totidem diebus uir etiam fecerit tum mulieri congrediatur.

INTERPRES.

Ota stat gentium uulgiq; fama & fide Cratæogoni in scriptore hoc & Plinio medicina:
t neq; in historia quod sciam ex antiquo illo tempore a quoquā additum illi aliquid ē. Nos etiam quod præter dicta a duobus his cratæogono adiiciamus non habemus. Monuisse tamen obiter legentes inutile non erit: ideo cratæogonon a græcis dictam fuisse: q; ui potestateq; sua κρατεῖ τοῦ γόνου: euincit scilicet superatq; & genituræ dominatur. Potestq; humani seminis naturam ad mares conceptus cogere. Sciendum illud etiam Melampyrum cui Diosco. Cratæogoni folia comparauit nihil significare aliud q̄ nigrum triticum: haud sane quia inter fruges numeretur: Sed q; in triticea segete nascitur colore nigro Numeratur hic a Theophrasto libro de plantarum historia octauo inter frugum noxas & pestes: Quales lolium & auena sunt. Siciliæq; insulæ proprium his uerbis fecisse uidetur. ὁ δὲ σικελὸς ἴδιον ἔχει τὸ μελάμπυρον καλούμενον ὅ ἐστιν ἀβλαβὲς καὶ οὐχ ὥσπερ αἶρα βαρὺ καὶ κεφαλαλγές. Quorum hic sensus est. Habet & siculum triticum priuatim quod melampyrum uocant. Quod innocuum est: nec quēadmodum lolium graue & capitis dolores faciens. Facilis inuentu inter segetes a nigro seminis colore melampyrus hic est Nascitur enim ubiq; & si Theophrastus priuatim Siciliæ id adscribat. Nisi forte dubitandum in eo sit proprium ne dicat Siciliæ melampyrum esse: an proprium Siculo esse non nocere in cibo homini ut lolium.

DIOS. DE Folio sic priuatim dicta herba. Cap. cxxxii.

A

p Hyllon. Sunt qui Elæophyllon: & qui bryon uocẽt. Romani pariter græcis phyllon dicũt. Nascitur in petris. Vocaturq; altera a fœminini sexus cõcæptu quem facit Thelygonos: ceu muscum habẽs pallidiore q̃ olea folio. Caulem hẽt gracilem breuemq;: florem candidũ: papaueris semen uerũtamen maius. Arrenogonos e diuerso a masculini sexus cõcæptu quem facit altera dicta est: In cæteris præcedenti similis semine tm̃ differt. Quod racemosum habet postq̃ defloruit flos incipienti oliuæ simile. Ferunt potum alterius semen maris: alterius uero fœminæ conceptum facere. Tradidit hæc quõdam herbarius crateias: placuitq; mihi usq; ad historiam nec ultra de his docere.

INTERPRES.

c Ommunia sunt plantis oĩbus folia: nõ secus q̃ animalib⁹ ea qbus in gñe suo seminsoq; suo uestiunt͛ aut ornant͛. Et siquæ his carent: Quod ꝓportiõe foliis respõdeat aliqd a natura acceperunt. Eamq; ob cãm nõ poterat nec debebat a gẽtibus cõis folioꝝ uox ad certæ rei alicuius indicationẽ priuatim trahi Quemadmodũ & quæ publici iuris sunt ad priuatos transferri usus legibus prohibentur. Nihilominus fecit aliqñ in aliqbus aut gentiũ consensus aut honoris excessus aliqs ut quæ cõia omnibus aut saltẽ pluribus erant priuati iuris facta cõia esse desierint: Nõ aliter q̃ Neapoli in brassica nũc fit: quæ in olerũ gñe ꝓpria sibi appellatiõe alibi indicata cõi folii uoce passim illic indicat͛. Intelliguntq; oẽs illic foliũ audientes quotidianũ & notum oĩbus olus. Non dissimili rõne in folio hac nostra idem factũ est: quæ potens marium & fœminaꝝ cõcæptus semine suo adiuuare: Quod præcipuũ mortalib⁹ fere cũctis studiũ & uotum est: honoris prærogatiuã hanc merito inuenit ut foliũ simpliciter diceretur. Audientesq; oẽs folium optatæ ꝓlis spẽ beneficio eius aĩo statim conciperẽt. Descripsit foliũ hanc. ix. de plantarũ historia uolumine Theophrastus his uerbis. ἔνια δὲ εἶναι εἰς τὸ ἀῤῥενογονεῖν ἢ θηλυγονεῖν. διὸ καὶ καλοῦσι φύλλον τὸ μὲν ἀῤῥενογόνον τὸ δὲ θηλυγόνον ὅμοια δὲ ἄμφω καὶ μορφὴν ἔχοντα ὠκίμου ὁ δὲ καρπὸς τοῦ μὲν θηλυγόνου καθάπερ ἐλαίας βρύον ὠχρότερος δὲ τοῦ ἀῤῥενογόνου οἷον περ ἐλαία ὅταν ἄρτι φύηται ἐκ τοῦ βρύου. δίχρους δὲ ὥσπερ ὄρχεις ἀνθρώπων Quoꝝ sensus sit. Quædam ꝑterea esse maribus aut alterius sexus concipiendis fœtibus apta: eamq; ob cãm folium aliã maresaliã fœmineos cõcæptus facientẽ dixerunt: sibi inuicẽ similes & ocimi figurã habentes ambas: Est tñ alterius quæ fœminaꝝ conceptus facit semen muscoso flori oleæ sile pallidiusq; q̃ alterius: figura nup ex muscoso flore incipientis oliuæ cohærens sibi geminumq; testiculoꝝ hominis mõ. Et hæc qdem Theophrastus eadẽ huic scriptori si diligentius oĩa expẽdant͛. Videturq; βρύον in olea nõ muscũ simpliciter ex cõi eius uocis æstimatione: sed muscosum eius florẽ appellare in hanc significationẽ contracta priuatim ea uoce. In qua sciendũ est græcis βρύον muscũ plerunq; in oĩbus indicare: in plantis uero & muscũ illum cõmunem aliis multis & in torrente lapidibus & ne lõgiores simus oĩbus quæ muscantur: inter quæ & arbores aliquæ sunt: & præter id in plantis earũq; floribus uillosam cõgeriem quæ musci illius mõ conferta densaq; floreat: quales in ligustro flores sunt. Idq; hoc loco manifeste indicat Theophrastus: qui in descriptione folii eius nihil ea uoce aliud intellexisse potuit. Ex eo factum est ut Bryon planta hæc non Bryonia ut male a principio capitis legitur uocaretur ab oleagini floris muscosa illa cõgerie sumpta cõparatiõe & auctore Theophrasto: Qui eã quo diximus loco hac uoce appellat. Ex his ẽt oborta nobis uitii in scriptore hoc suspitio est: a principio statim ubi ait τὸ μὲν θηλύγονον λεγόμενον ὥσπερεὶ βρύον, male sequax eni uerboꝝ ductus est. Credimusq; auctore & monẽte id Theophrasto integrã fuisse lectionẽ: quæ Thelygonos uocatur florem hr̃e ueluti Bryon. i. muscosum & similẽ oleaginis: Licetq; Theophrasti auctoritate & auspiciis uideremur posse quæ deerant addere & in melius restituere in cõi tñ græcoꝝ omnium lectione nihil huiuscemodi ausi sumus: Satisq; fore legentibus credidimus si uitium signaretur. Quod factum a nobis est. Cætera Theophrastum & hunc scriptorem conferentibus facilia & eadem uidebuntur.

Folium

βρύον Muscus

DIOS. DE Testiculo herba quã græci orchin dicunt. Cap. cxxxiii:

o Rchin. Sunt qui Cynosorchin. i. canis testiculum uocẽt. Romani pariter græcis orchin dñt. Folia hẽt testiculus herba circa caulem: & in ima eius parte per terram strata: molli oleæ similia: angustiora tm̃ longioraq;. Caulem dodrãtali altitudine: in quo purpureus flos pandit͛. Radicẽ bulbosam: oblõgã: duplicẽ: mutuo cõtactu cohærẽtẽ oliuæ figura: Supiorẽ alterã: inferiorem alteram: & hanc qdẽ uegetã distentãq;: illã uero languidã & rugosam. Estur radix hæc bulboꝝ modo

mō elixa aut tosta: ferturq; maior illa uiris in cibo mares conceptus facere: minor uero fœminis alterius sexus. Ferunt præter hæc etiā mulieres in Thessalia ad excitandam ueneris libidinem cum caprino lacte bibēdam dare alteram: uegetam. s. distentamq; illam orchis huius radicem. Languidam uero & rugosam illā ad inhibendam: Aduersariq; alteram alteri: in uicēq; potas inuicem se resoluere. Nascitur planta hæc petrosis & sabulosis locis.

INTERPRES.

a Liter potius q̄ aliud de utraq; orchis. i. testiculi huius radice docuit Theophrastus. ix. de plantarū historia uolumine: Quo loco cū de nouis & uix credēdis plantarū quarundam uiribus ageret: numerassetq; fabulosa etiā aliqua. De sterilitate fœcūditateq; ad cōceptus & partus agere incipiens subiecit καθάπερ ἐπὶ τῆς ὄρχεως καλουμένης· δυοῖν γὰρ ὄντοιν τοῦ μὲν μεγάλου τοῦ δὲ μικροῦ, τὸν μὲν μέγαν ἐνεργότερον ποιεῖν πρὸς τὰς ὁμιλίας ἐν γάλακτι διδόμενον αἰγὸς ὀρειβάτου, τὸν δὲ ἐλάττω συνέχειν καὶ κωλύειν. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον σκιλλῶδες λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον, τὸν δὲ καυλὸν ὅμοιον ἀγρίᾳ ἀπίῳ. Quorum summa & sensus est. Quēadmodū in ea quæ orchis. i. testiculus uocatur. Qui cū duo sint maior alter: minor uero alter: Maior ad uenerem efficaciorem hominē facit in lacte capræ in montibus pastæ sumptus. Minor aūt nocet illi & īpedit. Habet planta Scyllaceum folium: minus tñ: & minore leuore nitens. Caulem postremo agresti raphano quā græci apion dicunt simillimum. Et hæc Theophrastus de testiculo herba: quā hic petrosis & sabulosis locis nasci tradidit contra q̄ græcorum & latinorum aliqui testati fuerunt ad mare nasci affirmantes: Nos quatenus obseruare licuit sabulosis locis nasci pro comperto testari possumus. Vulgarē plantā & cum inter uites nascitur illis nocentem. Sabulososq; dicimus locos nō maris aut fluuiorum harenas: sed inter terreni genera quod rusticæ rei scriptores sabulonē uocant. Fit in testiculo hoc quod in bulbosis plerisq; aliis plantis euenit: Vt præteriti anni radix decrescat subsidatq; cōtinue & quod hic ait flaccescat & rugosa fiat Præsentis aūt uegetior & maior continue augeatur. Nō aliter q̄ iuuentute & senectute quadā id fit legitimo naturæ ordine in his quorum radices noua bulborum sobole quotannis renouant: quæ donec penitus sub terra emarcuerint sibi inuicem cohærent. Facitq; hæc ueluti copula earum ut testiculus dicatur planta hæc pariter & radix: & præter id a canum testibus apta similitudine cynosorchis. i. caninus testiculus. Id enim græcis ea uox significat. Eius folia hic molli oleæ similia facit contra q̄ Theophrastus qui Scyllaceū foliū testiculo huic tribuit. Nescimus ea ppter q̄ integer in Dioscoride locus ille sit: Nō tam quia aliud a Theophrasto docetur q̄ quia natura & res ipsa quale ille dixit scyllaceū foliū in eo ostendit: Nec nos uidemus quæ nā mollis olea huic sit & qd eo adiectiuo in olea significari possit. Iōq; uitiosum locū existimātes eū signauimus. Sabulo

DIOS. DE Altero Testiculo. Cap. cxxxiiii.

o Rchin alterum. Sunt qui Sarapiadem Orchim hūc alterum uocent: quem admodum Andreas medicus ob multos radicis eius usus. Folia habet porro similia: oblonga: latiora tantum pinguiaq;: ex alarum cauis emicantia & inflexa: Coliculos dodrantales & purpurascētes flores. Radix illi est minimis testiculis similis. Potestq; emplastri modo imposita tumores disiicere: ulcera purgare: Vlcera quos herpetas nominat cohibere. Quin etiā fistulas eodem modo imposita in aliū naturæ habitū trāsfert: & q̄ inflāmata sūt lenit. Sistit sicca eadē quæ pascēdo serpunt. Et in ore exedētibus & maleficis ulceribus medetur. Aluum cum uino pota compescit. Feruntur de hac etiam quæcunq; de superiore testiculo dicta sunt.

INTERPRES.

p Riori testiculo cōgener posterior hic est: radicum numero diuersus & alter ab illo dictus. Duabus enim & quales descriptæ sunt ille nititur: Hic a Dios. minimis testiculis nullo eorum decreto numero similes radices habere traditur: Ab aliis tamē Triorchis nominatur: manifesto ex ea appellatione argumento non duabus sed tribus testiculatis radicibus niti in terra. Sic. n. posteriores medici appellauerūt: presertimq; Paulus Aegineta ultimo suæ medicinæ libro: capite de sordidis ulcerib᷑ σαραπιάδος τῆς καὶ τριόρχεως. i. Sarapiadis herbæ quæ & Triorchis dicitur: Mox lib. vi. de simplicibus ὄρχις ἢ σαραπιάς οἱ δὲ τριόρχιν. Quod est. Orchis aut Sarapias quam quidam Triorchin uocant. Sic etiam Aetius sic posteriores alii. Ex quibus uidere licet nō uiribus in medicina tātum sed historia etiā a priore illo hunc differre. Cur autem Sarapiada hic uocari dixerit quoniam multos habet radix eius usus non satis certum nobis est.

DIOS. DE Satyrio herba. Cap. cxxxv.

ſ Atyrion. Sunt qui a folioꝝ numero Triphyllon.i.trifoliū uocent: qm̄ tribus plerūq; foliis fractis uiret: rumici lilio ue ſimilibus: minorib⁹ tm̄ & rubētibus. Caulem habet glabrum cubitali altitudine: Florem lilii figura candidumq;: Radicem bulboſam pomo ſimilem: foris ruffo intus cādido oui colore: guſtu ſuauem & in cibo ori gratā. Bibitur hæc in nigro auſtero uino in ſcapulas rigentibus utiliter. Hac ipſa fœliciter etiam utetur qui ad uenerem mulieri congredi uoluerit. Siquidem ferunt ad uenerem ſollicitare & ad eam impetus augere.

INTERPRES.

ſ Atyrio nomen fecerunt ut poeta cecinit Panes & in uenerem Satyroꝝ prona iuuentus: uel q̄ primi ſilueſtres ii dii colludentes nymphis per ſiluas & antra ad firmiorem uenerem eā inuenerint: Vel q̄ ad eā uoluptatē natura ſua ipſi potētiores quæ ad eādē uenerem homines duraret herbam a ſe uocari permiſerunt: neq; herbam tm̄ ſed in græcis uerba aliquot & uoces alias ēt σατυριάζειν & σατυριασμὸν & σατύριον quibus ad uenerē arrigere & intendi ſignificaret: & uitium quod Satyriaſin græci dixerunt a Galeno in diffinitionibus ſuis his uerbis deſcriptum. Malum ſatyriaſis eſt quod fit arrigente & intendente ſe hominis genitali: ſimul ei ēt propinquæ intendunt partes. In aliquibuſq; ſeminis eiectio ēt cum uoluptate ſequit. Alienant mente aliqn̄ q id patiuntur: Sequiturq; neruoꝝ diſtentio. Poſteriores græcoꝝ medici παλμόν.i.palpitationem genitalis Satyriaſim hanc eſſe dixerunt: dico aūt palpitationē qualis in corde fit ſi metus aut aliter ꝑturbati hominis crebrior ſentit pulſus. Sequiq; & accedere Satyriaſim hanc inflāmatis aliquo mō ſeminariis uaſculis: & præter palpitationē illam arrectionē & intentionē genitalis fieri: & niſi deſinat palpitatio illa in langorē & reſolutionē uaſculorū illoꝝ ſeminis euadere id malū conſueuit: aut cōuulſionē: Moriunturq; in cōuulſione hac cito hoies cū tumore alui & frigido ſudore. Satyrion hanc Dioſ ait Trifoliū a folioꝝ numero dici: quia plerūq; hic numerus eoꝝ uidet. Noſq; ueterū & melioꝝ codicum fidem ſecuti ſic uertimus nō ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὴν γῆν ut fere in cūctis legitur: ſed ὡς ἐπὶ πολὺ legentes: multo cōcinniore ſenſu q̄ ſi dicat aliquis quia ſuper terram folia tria ferat: Cætera legentibus per ſe in Satyrio hac patebunt.

Satyriaſis

παλμός

DIOS. DE Altera ſatyrio quā Erythron.i.rubentē uocāt. Cap. cxxxvi.

ſ Atyrion alterū quod Erythron dicit: ſunt qui Satyrion Erythrococcum: qui aquaticū Meliū: qui Entaticum.i.arrectoriū: qui Priapiſcum: qui Satyriſcum: qui Satyri teſticulum. Romani Molorticulum ueneris dicunt. Lini ſemini æquale ſemen Satyrion hoc hēt maius tm̄ firmiuſq; & cum læuore ſplendēs. Fertur & hoc nō minus q̄ terreſtris Crocodillus quē Scingum nominant ad coitū & uenerem ſtimulare. Eſt in Satyrii radice exterior cortex tenuis & ruffus: Quę uero cortice clauduntur candida ſunt: grata in cibo: & dulcia ueſcentibus. Naſcitur apricis montanis locis. Fertur de eo etiam ad uenerem ſtimulare ſiquis manu tantū radicem eius geſtauerit: ſed cum uino pota maxime id poteſt.

INTERPRES.

o Mnes Satyrii huius appellationes aut ex colore radicis aut ex uiribus impetuq; eius ad uenerē factæ ſunt Neq;.n. Erythron & Erythrococcū aliud ſignificant: q̄ rubens ſimpliciter & ueluti Cocco infectū. Quæ deinde uox Entaticos ſequit non aliunde q̄ ἀπὸ τοῦ ἐντείνεσθαι eſt. Græcis.n. intendi & arrigere ea uox ſignificat: quemadmodum Priapiſcus Satyriſcus & Satyrii teſticulus. Oēs.n. a ſalacitate ueneris ad hanc herbā tranſlatæ ſunt. Priapū quotidie in hortis ſuis uidebat antiqtas ad uenerē ſemp paratū & qualē in Priapeis carminibus audire adhuc licet. Quales uero Satyri quondā eſſent ſatis ſupiore capite dictū a nobis fuit. Cur aūt Romani Satyrion græcoꝝ Molorticulū Veneris dixerint mō integra ea uox ſit: qd nobis non uſ: docere nō audemus. Satis nouiſſe ſit ab eodē ad uenerē impetu ab illis dictā fuiſſe. Plinius de utroq; ſatyrio hoc lōgius egit. xxvi uolumine capite.xi ſed tā incerta hiſtoria ut p alios ſcriptores ꝓfeciſſe eū credere oporteat: & ab aliis herbariis q̄ Romanos ſuos doceret accæpiſſe. Ea uolētib⁹ nouiſſe parata quo diximus loco & expoſita ſunt. Nouerūt qdē nr̄a ætate herbarii & in agro agentes diligentiores alii utrāq; ſatyriū inuētu.n. faciles plantæ ſunt: eaꝝ tm̄ ordinē oēs miſcent. Primū qd ſecūdū huic ſcriptori eſt: & ſecundū e diuerſo appellantes: Certiſſimis tm̄ ex hoc ſcriptore notis utrūq; oſtendunt. Noſq; primū & alterū diuerſis tpibus obſeruauim⁹. Raroq; ultra duo folia a radice ſtatim ꝓdeūtia in

tia in primo & quod lilii figura florem habet inuenimus: nec penitus glabro caule id est: Sed tam exiguis raris foliolis ultra duo illa ut nõ falso glaber dici possit. In secũdo ẽt non radices tantũ rubere: Sed a medio usq; ad summum totum caulem obseruauimus: & in hoc tria semper folia paulum supra terram caulem ut in harundinibus fit amplectẽtia. In utroq; geminas radices sed in primo inæquales Maior enim semper altera est. In secundo æquales & sibi inuicem pares: Cætera scriptoris huius picturæ aptissime respondent.

DIOS. DE Satiuo Ormino. Cap. cxxxvii.

Rminõ satiuum daci Ormia. Romani geminalem dicunt. Herba est foliis Marrubio similibus. Caulem habet quadrangulũ dimidii cubiti altitudine: circa quem exerunt se ueluti siliquæ in terram decliues: in quibus diuersum semen est. In siluestri.n. rotũdum inuenit̃ & medio inter nigrũ & cãdidum colore. In satiuo aũt oblongũ & nigrum: cuius tm̃ usus est. Creditur hoc ẽt in uino potum ad uenerẽ stimulare. Purgat aũt cum melle oculoꝝ albugines: eorumq; ulcera quæ græci argema uocant. Ex aq̃ idẽ emplastri mõ ipositũ tumores discutit & surculos extrahit. Quin ẽt herba ipsa eodem mõ imposita eadem pręstat. Siluestre efficaciores hẽt uires: eãq; ob cãm unguẽtis miscet̃: musteoq; p̃sertim qđ Gleucinũ uocant.

INTERPRES.

Rugum gñi adnumerauit aliquot locis de plãtaꝝ historia Orminon hoc Theophrastus. Idem Theophrastũ secutus decimooctauo uolumine Plinius tradidit capitibus.x.&.vii. Quin ẽt post hæc.xxii uolumine capite ultimo duoꝝ generũ & ipse Orminũ fecit: Alterum nigro ut hic semine: alterum candido cõtra q̃ Dios. qui φαιὸν dixit: qua uoce græci indicant q̃ nigrescunt magis q̃ quæ nigra sunt. Alii inter medicamẽta & frutices potius q̃ inter fruges numerare orminũ maluerunt. In quã partẽ & nos ꝓpensiores sumus. Neq; enim antiqs in usu ciboꝝ fuit & ætate hac nr̃a uix ab agricolis cognoscit̃. Descripserunt satis id ante dicti scriptores: Ciminoq; simile presertim semine fecerunt. Ob quam cãm nihil ultra de eo nos agemus. In medicina significantes quæ argema in oculis ulcera græci uocant a Galeno in diffinitionibus iterũq; in Isagoge sua paucis mutatis describi: Exulcerationẽ in oculo factã: quæ in nigra oculi parte candida fit: in cãdida rubescat. Et hoc in diffinitionibus dictũ ab eo est. In Isagoge aũt esse argemon exulcerationem quæ in Iridis orbe aliqñ fit aliqñ in nigra nonnũq̃ in candida oculi parte: rotundã & albescentem. Estq; illud in oculoꝝ ulceribus sciendũ gñe unum omnia esse: specie aũt differre: pluresq; earum differentias esse. Quotiens.n cornea pars exulcerat̃ qm̃ cõcauum purũ & angustum id ulcus ẽ bothrion quasi fossula nominat̃: Diffiniuitq; id Galenus utroq; loco. Concauũ purũ & angustũ ulcꝰ esse rotundis pforationibus simile: ulcere profundius. Si uero latius q̃ bothrion id patet minusq; descendit κοίλωμα.i cõcauitas dicit̃. Quod uitiũ ex eodẽ Galeno descriptum a nobis in turis cortice est. Epicauma deinde appellat̃ quotiens exulceratio facta: sordida, impura & igne adustorũ mõ fuerit: qua se purgante sæpius sequunt̃ & effluunt oculoꝝ humores oẽs. Id malũ Galenus in Isagoge sua descripsit Epicauma appellans: quotiens quæ claudit bulbũ oculi exterior cutis igne exulcerata fuerit aut paulatim ꝓfundior facta ex magno impetu fuerit: Argemon aũt hoc quotiẽs circa orbem iridis ꝓpinquasq; ei partes sic exulceratio fit ut extimæ iridis partes rubere interiores uero albescere uideantur. Sunt quidem & aliæ oculorum exulcerationes: Sed quoniam p̃cedentes alias habent causas cum causis illis docendæ & curandæ sunt.

φαιὸν

Argemata

Bothrion in oculo βόθριον

κοίλωμα

ἐπίκαυμα Epicauma

DIOS. DE Hedysaro. Cap. cxxxviii.

Edysaron. Romani securidacam uocant. A b unguẽtariis Pelecinus frutex hic appellatur. Folia habet ciceri similia: siliquas corniculorum figura inflexas: in quibus ruffum semen est ancipiti securi simile: unde & nomen inuenit: gustu amarum. Stomacho utiliter bibitur. Miscet̃ antidotis. Ex melle idem añ coitũ fœminis subditum sterilitatẽ facit. Nascit̃ in hordeacea & triticea segete.

INTERPRES.

Asci securidacã in hordeacea & triticea segete hic ait. Secutusq; eũ Plinius in segetibus inueniri libro.xxvii capite.xii.tm̃ testatus est. Theophrastus tm̃ octauo de plantarum historia uolumine lentibus noxiã & pestilentem dicens nõ aliter q̃ tritico loliũ & auenam uerisimile fecit illic potius inueniendam ubi magis grassetur. Hæc.n. maloꝝ noxarũq; oium natura plerũq; est: ut ubi maleficiũ suum exercere possint illic libentius agant: & frequentiora inueniantur.

Pelecinus ab antiquioribus dicta in græcis diu planta hæc fuit: nec nos præterq̃ in nouissimis scriptoris huius codicibus alio noĩe descriptam in Dios. hactenus inuenimus. Is ẽt quem nos egregiæ antiquitatis habemus latinũ Dios. Pelecinũ non Hedysarum legentibus proponit. Quo fit ut suspicemur posteriorem hanc esse plantæ huius appellationẽ: & a suauitate odoris usuq; unguentariorum factá huic scriptori a posterioribus græcoꝝ medicis accreuisse. Dico autẽ posteriores qui Theophrastum & scriptoris huius tpa secuti sunt. Paulus Aegineta utroq; noĩe eam in. yi his uerbis indicauit: hedysaron quæ & pelecinus Eius semen ante coitum ex melle appositũ hic ait ἀτόκιον esse. i. sterilitatem facere. Barbarus aũt aliter penitus uertit dicens cũ melle appositũ ante consuetudinem prohibere partus. Nos unã eandemq; uocis significationẽ semp secuti sumus: ille q̃d aliis locis abortiuum dixerat: hoc loco contrario penitus sensu partus prohibere dixit.

DIOS. DE Onosmate. Cap. cxxxix.

Nosma. Sunt qui Osmada: qui Phlonitin: qui Onomin. Romani onosma uocant. Anchusæ folia habet oblonga: mollia: longitudine quatuor digitorum: unius latitudine anchusæ modo per terram strata: sine caule: sine flore: sine semine herba est. Radice nititur breui: oblonga: gracili: infirma: cum rubore aliquo. Nascit̃ asperis locis. Trahũt ex utero fœtus, pota in uino eius folia. Quin ẽt ferunt abortiuã pregnantibus esse si sup eam tm̃ grauidæ ingrediantur.

INTERPRES.

Reuis & præter a Dios. dicta nulla est Onosmatis huius in aliis scriptoribus historia. Plinius. xxyii. uolumine capite. xii. eadem huic scriptori omnia reddidit. Quam solũ foliorũ lõgitudinẽ hic q̃tuor digitoꝝ ille triũ fecit. Paulus Aegineta ẽt nihil addidit aliud q̃ acrẽ amaráq; eẽ: eáq; ob cám folia eius ĩ uino pota enecare simul & pellere ex utero humãos fœtus.

DIOS. DE Nymphæa. Cap. cxl.

Ymphæan. Romani pariter græcis nymphæã dicunt. Nascitur in Paludibus & stagnantibus aquis nymphæa: Folia habet Aegyptiæ fabæ similia: minora tm̃ oblongioraq; quadamtenus sup aquam emergentia. Aliqua tñ ex eis ẽt sub aquis sunt plura ab una radice prodeuntia. Florem candidũ lilio similem: in medio quod croceũ sit habentem: Hic postq̃ defloruit rotundus & rotunditate pomo: aut papaueris capiti similis colore nigro fit. In quo nigrum clauditur semen: latum: solidũ: gustu glutinosum: Habet caulis læuorẽ: niger est: nõ adeo crassus: Aegyptiæ fabæ cauli similis. Radix nigra: aspera: & clauæ alicuius modo nodosa. Effoditur hæc autũno: siccataq; cœliacis utiliter in uino bibitur. Bibitur & in intestinoꝝ torminibus: lienẽ minuit. Stomachi & uesicæ doloribus emplastri modo imponitur. Vitiligines ex aqua exterit. Capilli defluuia quas alopecias dicunt cum pice imposita explet. Bibit̃ hæc ipsa ẽt cõtra nocturnas ueneris per somnum imaginatiões: eas. n. cõpescit: Paucisq; dieb⁹ uirilitatẽ hoĩs frãgit: si continuato eius potu utat̃. Idẽ p̃stat & semen. Creditur Nymphæa quõdã sic dicta fuisse ꝙ aquosa amet loca. Inuenitur copiosa ad Elidem in flumine Anygro & Aliarto boetiæ.

INTERPRES.

On comparauit Theophrastus nono de plantaꝝ historia uolumine Nymphæam describens folia eius Aegyptiæ fabæ foliis: Verũ simpliciter grãde foliũ sub aqua hr̃e dixit. Addidit præterea sistẽdo sanguini utilia esse folia eius: iõq; trita uulnerib⁹ imponi. Quodq; hic nõ testat̃ uesci radice eius gẽtes in Orchomeno boetiæ: marathone: & creta: quibus locis copiosam nasci nymphæã tradidit. Numerat̃q; ab eo inter radices dulces: qualis Scythica est: pluresque aliæ. Satis hic noĩs cãm declarasse uĩ: & si ex ueterib⁹ fabulati aliq fuerint a nympha priuatim nomẽ herbæ factũ fuisse quæ claua ab hercule interfecta sit: uel ipsa Zelotypia eius intabuerit in palustrẽ hanc plantá mutata. Vulgaris & nota oĩbus herba qua nihil in palustribus speciosius nascatur & uiuat. Facileq; est ex folio eius quale Aegyptiæ fabæ foliũ sit rõcinari. Hoc enim illi cõparat Dios. Nec p̃terq̃ figura simile illi facit. Grandius. n. illud est: & quale secundo uolumine in Aegyptia faba ex ueteꝝ monumentis & historiis descriptũ a nobis ẽ. Quo loco de ciboriis ẽt dcá fuerũt

quæ satis

quæ satis & tunc & modo sint: presertim de hac ipsa tradēte Plinio libro. xxv. capite. vii. quæ huic scriptori fere eadem omnia sunt: Quale est quod hic ait paucis diebus potam nymphææ radicem uirilitatem hominis debilitare: ille duodecim diebus fieri hoc testatur: & similia his pleraq; alia. Diximus aūt uirilitatem una uoce significantes quod pluribus ab aliis indicatur: Vim potestatēq; illam oēm qua in ueneris appetitu: calet pruritq; interior sensus: tumet genitale: arrigit. Et excluditur semen: quæ omnia in uiris uno uirilitatis noie complexa antiqtas est: Hic ἀφροδισίων tantum dixit. i. genitalis langorem & infirmitatem: quæ deficiente toto illo naturæ impetu fit.

DIOS. DE Alia Nymphæa. Cap. cxli.

N Ymphæan aliam. Sunt qui hanc nymphona. Romani nymphæam uocāt. Nascitur & alia nymphæa antedictæ similis: Radicem tñ candidam habet & asperam: Florem luteum: splendētem: rosæ similem. Bibitur utiliter & radix & semen eius in nigro uino contra muliebres fluctiones. Nascitur in Thessalia ad Peneum fluuium.

INTERPRES.

Q Vam habet nominis causam Nymphæa eandem & nymphon. Folia hæc superiori similia habet. Quod discrepat radicis color & floris & præter colorē floris figura est: quæ in illa lilii in hac rosæ describitur. Non facile inuicem discernuntur nisi quis a primo ex aq̄ earum emersu dum deflorescant utranq; obseruauerit.

DIOS. DE Androsace. Cap. cxlii.

A Ndrosaces. Sunt qui Picrida: qui Leucem: qui Thalassiam. Romani pariter græcis Androsaces uocant. Nascitur in maritimis Syriæ. Herba est candida: tenues habet Cirros: amara & sine foliis. Folliculum in summis Cirris sustinet quo semen continetur. Potest in uino pota drachmarum duarum pondere in subeuntibus cutē aquis copiosam ducere urinam. Præstat idem potū herbæ decoctum & semen. Quin etiam podagricis utiliter emplastri modo ipsa imponitur.

INTERPRES.

C Apor picrida: color leucem: ortus Thalassiam Androsaces uocari fecit. Prima enim uox illa amaritudinem: altera candorē: tertia mare & maritimū significat: quæ tota fere eius historia est. Amarescit enim albescit & maritimis locis in Syria nascitur: Vnde repetenda alia essent. Sed nimis a nostro orbe distat regio illa: ob eam cām Dioscoridis & Plinii in Androsaces historia contenti Asplenon nostro orbi cognitam neq; inuentu difficilem tractabimus.

DIOS. DE Aspleno. Cap. cxliii.

A Splenon. Sunt qui Scolopendrion: qui Splenion: qui Hemionion: q̄ Pterygа: qui Lonchitin: qui Aturion: qui Phrygiam: qui Phrygitin: qui Philtrodotē uocent. Magi felis sanguinē. Romani Asplenon dicunt. Scolopendræ uenenato insecto folia similia hēt: plura ab una radice simul prodeuntia. Nascitur in petris parietibusq; opacis lapidibus fluminū confectis: sine caule: sine flore: sine semine: polypodii herbæ modo incisuris diuisa: ex inferiore parte aspera & flauescens: superiore aūt uiridis. Possunt folia eius lienem minuere: in quem usum in aceto decoquuntur. Bibiturq; decoctum id quadraginta diebus. Lieni præterea cōcisa eadem folia ex uino emplastri modo imponenda sunt. Quin ēt uessicæ stillicidio: singultui: & fellis suffusionibus subueniunt. Calculos uessicæ frangunt. Creditur sterilitatem facere Asplenon per se & si cum muli liene corpori ad alligetur. Iubentq; in hunc usum nocte effodi silente luna.

INTERPRES.

H Emionion Athenis Theophrastus q̄ muli libenter ea uescuntur uocari asplenon tradidit: Cretes asplenō q̄ primi in ea insula Gortynæi obseruauerint ad Pothericū fluuiū pascētia

hāc herbā pecora sua lienes īminuer̄: Vulgus ubiq; spleniō ꝙ lōgitudine latitudineq; sua fasciolæ & ut sic loquur: emplastelli formā hēt. Posteriores usq; ad ætatē hāc nostrā Scolopendriā a scolopēdraꝝ similitudine & figura quā hēt foliosum magis cespitē q̄ plātā uocauerūt: Indicata aliis ēt appellationibus est: sed non adeo certa rei indicatione. Scimus qdem pterygia græcis alas & pinnas auium significare: Sed nihil in Scolopēdria pinnatū ut in filice & Ebulo est: Nec cuspidis lanceæue formā habet aliquā ut Lonchitis dici debuerit: nec priuatim Phrygiæ adscribi cū ubiq; nascatur. Nouerunt modo oēs officinæ Scolopendriā a terrestribus Scolopēdris quarū figurā folia eius referunt appellatam. Lōga ut illæ sunt: ab imo ad summū æqualia: & ex inferiore parte transuersis flauescentibus lineis intersecta: quas uenenatæ bestiolæ illæ serpentes & in arcum dum serpunt se circūagentes etiā ostendunt. Nasci hanc Dios. ait in petris & opacis parietibus τοῖς ἀπὸ κοχλάκων quod uersum a nobis est ex fluminum lapidibus confectis: certiore rei indicatiōe q̄ si lapideis simpliciter aut siliceis dixissemus. Id enim structuræ genus significauit Dios. quod male coagmentatum & sibi inuicem cohærens rimas ducit: & a principio uacua habet spatia in quibus accedēte imbre putrescens calx alere herbas huiuscemodi pōt: Quod nō facile in solida structura & ex lateribus aut quadrato lapide erectis parietibus fit: Sed in his qui rotūdo & inæquali lapide cōfecti fuerint: quales κόχλακες a græcis dicunt attriti longa aquarū uolutatione & harenis in fluminibus lapides: duri quidem sed ob rotūditatē læuorē inæqualitatemq; suam male in parietum structura cohærentes & hærentē sibi calcē retinentes. Esse aūt κόχλακας uulgares in torrētibus lapides multa in græcis indicant. Presertimq; quæ ab hoc ipso in lacte & a Paulo Aegineta primo suæ medicinæ libro de coquēdo in certos usus lacte ostenduntur. Addidit Theophrastus his. ix de plantarum historia amare Scolopendriā hanc mōtana loca & petrosa: Radice tenui esse: & ad faciendā hominis sterilitatem dari additis mulina ungula & corio: Cætera ambobus eadē oīa sunt. Diximus præterea & si ad superstitionē magis q̄ ad medicas herbæ uires ptineat in extremo capite: Noctu effodiendam esse silente luna: interlunium & cum sole sideris eius cōgressum intelligentes. Id. n. tempus antiquiores Romani Lunæ silentia appellauerunt. Licetq; passim in disciplina ruris addire præcipientes ueteres scriptores. Silēte Luna faciendū hoc aut non faciendū illud opus. Idq; ips tātum Græci ἀσέληνον νύκτα. i. sine luna noctē uocauerunt. Tunc n. ex æquo soli currens nullā noctis partem illustrat. Et quæ Maro in Troianæ urbis incendio tacitæ amica Silentia lunæ appellābit: Non alia q̄ tenebræ noctis erant. Nec obstat ꝙ in eadem narratione dixerit Oblatos Aeneæ per lunam hostes &c. Potuit enim tunc aliqua parte noctis fulgere luna: aliqua deinde postq̄ occidisset nō fulgere: & ut poetæ solent simplices noctis tenebras silentia appellare.

κοχλάκες

Silens luna

DIOS. DE Hemionitide herba. Cap. cxliiii.

Hemionitin. Sunt qui Splenion: Romani Hemionitida pariter græcis appellant. Folium pfert Dracūculo simile lunæ nondū tumentis in globū figura. Radices illi sunt multæ: gracilesq;. Non caulem: non florem: nō semē fert. Nascitur petrosis locis: adstringente gustu. Bibit in aceto ad minuēdos lienes.

INTERPRES.

Non temere penitus suspicati sunt ex antiquis & posterioribus medicis aliqui eandē asplenon Hemionitin hanc esse. Nec duplicem: sed unā utriusq; historiā & medicinā in scriptore hoc legi Vtraq; n. a mulis facto noie indicatur. Vtraq; nec caulē: nec florem; nec semen fert. Vtraq; in petris nascitur. Vtraq; lienes minuit: & quod in foliis alterius differre uideat idē facile esse pōt. Longitudine. n. & figura nō adeo differt a Scolopēdria dracunculus: Vt nō potuerit alterutro aliqd cōparari: Diuq; nos in suspitiōe hac ancipites auctoribus antiqssimis & optimis græcoꝝ medicis presertimq; Paulo Aegineta seorsum de utraq; agentibus: Seorsum tandem de utraq; egimus: illam asplenon: hanc priuatim hemionitin uocari tradentes: cōgenerem illi quidem foliorum tn̄ aliqua diuersitate dissimilem: Nec uiribus æqualem: Siquidē extenuat asplenos nō tamen calet Hemionitis adstringendi uires cū amaritudine habet: ut testati de utraq; meliores græcorū medici fuerūt Magna inter eas folioꝝ similitudo quæ non satis fuisset simpliciter lunata dixisse a scriptore hoc μηνοειδῆ appellata. Habet. n. id sidus plura luminū incrementa: eademq; luna non eadem luce semper fulget: Sed est cū toto orbe fulgens totam illustrat noctem. Est cū utrinq; gibbosa quam ueteres græci ἀμφίκυρτον ut illam πανσέληνον uocāt maiorem noctis partem copiosa impleat luce. Est cū dimidiato globo splendens διχόμηνις a græcis dicitur. Est tandem cum a sole digrediens usq; ad quartam diem nō multa luce adhuc fulget: eoq; tpe græci plerūq; μήνην uocant. Et in hoc lunæ interuallo Hemionitidis folia sideri illi cōparauit hic scriptor. Alioquin si lunatum simpliciter eius foliū dixerit aliquis incertam ex incerta eius sideris quantitate & specie figuram significabit: Veritiq; nos ne qd in lunæ amoribus fabulati aliqui sunt nobis accideret pluribus græcam uocem μηνοειδῆς uertimus: diximusq; lunæ nō dum tumentis in globum ex Hemionitidis

ἀμφίκυρτος
πανσέληνος
διχόμηνις

nitidis folio lunæ lumina describentes. Quod aũt timere nos fictum ab antiquis de Lunæ amoribus diximus huiuscemodi est Amabat Lathmium Endymionẽ Luna Sidus quotidianis luminũ incrementis & decrementis nunc obeso: nunc gracili corpore mortalibus fulgens. Dumq; communia quærẽs mulier gaudia sollicitat spatium decurrere amoris cogitauit ut erat ingenio muliebri. Et ut Res est solliciti plena timoris amor: Si nudo & maculoso corpore ad eum accessisset fore ut sine amictu fucoq; aliquo accedens impudens simul & turpis uideret: Periretq; sibi omnis quæ ex pudore & forma in muliere amori quæritur gratia. Ideo uocata ad se Arachne ut erat tunc toto orbe plena tunicam & talarẽ pallam texere & uersicolori pictura exornare sibi iussit. Paruit deæ homo: absolutoq; post aliquot dies opere ad eam reuersa peccasse se multum intellexit: quæ gracili tunc & iunceæ uirgini mãmosæ matronæ accomodatos amictus elaborasset. Indignata etiam Dea est: grauiterq; increpitam iussit retexto omni opere quod laxius fecerat angustius iterum elaborare Abiit mulier; nec multo post reuersa cum multo uẽtre tumere iterum quam gracilem reliquerat uidisset: intelligeretq; non artis: sed uitio deæ id fieri nõ reditura posthac abiit Nec fraudi homini fuit quod in amicienda & ornãda ad usum amoris instabili dea nihil sua arte potuisset. Quẽadmodum interpreti Lunatam dicenti herbam merito obiiceretur: Legentibus nihil certum in incerto sidere reliquisse: nec quo tempore Lunatam intelligere eius formam oporteret.

DIOS. DE Anthyllide herba. Cap. clxy.

Nthyllida. Sunt qui Anthyllon: qui Anthemida: qui Eranthemon: qui
a Leucanthemon: qui Soranthes: qui Campestrem florem. Romani Anthyllidem uel ut legitur Solastrum uocant. Duo genera eius alterum lenti folia ramulosq; similia habet. Dodrantali altitudine ipsa est: recta: mollibus foliis. Radix illi gracilis breuisq;: nascitur sabulosis apricis locis: gustu salso. Altera ramis foliisq; Chamæpityi quæ humilis pinus & terrestris dicitur similis est: hirsutior tamen: breuior & asperior. Florem habet hæc purpureum grauissimi odoris: Cichorii radicem. Quæ pota drachmarum quatuor pondere urinæ angustiis: reniũq; cum urinæ malo aliquo doloribus subuenit. Muliebrium locorum inflãmationes concisæ molliũt radices eius ex rosaceo & lacte appositæ: & præter hæc uulneribus medentur. Quæ uero Chamæpityi similis est ultra alia quibus auxilio est Comitialibus cum aceto mulso utiliter bibitur.

INTERPRES.

Ale habita a librariis & temporum iniuriis in Diosco. Anthyllis hæc ut uidetur diu fuit.
m Multa ideo toto capite parum integra qua licuit rõne a nobis instaurata sunt. Fuitq; illud primum quod in scriptore hoc legitur nasci eam ἐν ὑφαλμυροῖς τόποις: quod est ut cæteri interpretes uerterunt salsis aut salsuginosis. At non fuisse hanc antiquam lectionem meliores & uetustiores græcorum codices: in quibus ὑφάμμοις legitur idest harenosis testantur: & his accedens Plinius. xxi. uolumine capite. xxix. scribens. Sabulosis apricis nascens. Excusandum hoc in illis qui ostẽdentibus id græcorum cunctis codicibus: qui circunferuntur uitium suspicari in re quæ tamẽ multis locis fit: non potuerũt. At non huiuscemodi quod sequitur μαλάσσουσι δὲ φλέγματα ὑστέρας quod ab illis ad pituitas pertinere creditum est: aduersante & reclamante statim re ipsa. Muliebrium siquidem locorum nullæ priuatim in malorum & uitiorum censu pituitæ dicuntur: & si sint: dicantur ue molliri dici non possunt. Per se enim mollescunt & fluunt pituitæ. Quæ uero molliẽda sunt dura esse oportet. Id etiam meliores græcorum & latinorum codices indicauerunt: in quorum alteris φλεγμονὰς τῆς ὑστέρας idest uuluæ inflammationes: in alteris hystericos tumores legere adhuc facile est. Et præter eos Plinius dicens eodem loco Altera bibitur in duritie uuluarum. Eiusdem rei multiplici indicatione: siue inflammationes: siue tumores: siue durities dicas. Fiunt enim cuncta hæc simul plerunq;. Quodq; inflammatur & coit; tumet: & quamdiu non discutitur aut maturat: durescit. Quin etiam quod hoc confirmet contra tumores pedum: qui in prægnantibus fiunt utitur Anthyllide hac Paulus Aegineta primo suæ medicinæ uolumine: capite quo agit de hiis quæ in foetura prægnantibus accidunt. A floribus factum illi nomen merito crediderit aliquis presertim inter alia dicente hoc Campestrem uocari florem: Nihil tamen in priore genere ab hoc aliis ue traditum de eis est. Quæq; numerantur in eo notarum discrimina ex foliis tantum & totius plantæ figura sunt. Secundo purpureus & grauissimi odoris tribuitur flos. Quo sermõis cõceptu & historiæ ductu nõ male credat aliqs debuisse in priore illo genere de flore eius & floris colore agi. Aut ut in uulgari & nota re sit relictũ a Dios. est quod tunc omnibus notissimũ erat

Oportereq; nunc legentes candidum florem eius intelligere: ex quo cõicatæ huic aliquot Chamæmali appellationes fuerunt: Anthemis: Eranthemos: & Leucanthemos: cuius candidus flos ẽ. Nec nos aliter censemus q̃ Chamæmalo similem in floris colore & forma esse & sicut paulo ante diximus nihil in priore illo genere alicubi quod ad flores pertineat legatur.

DIOS. DE ANTHEMIDE QUAM NOSTRI Chamomillam uulgo uocant. Cap. cxlvi.

a Nthemida. Sunt qui Leucanthemon: qui ꝓpterea q; uere floret Eranthemon: qui q; malis odore similis est Chamæmalon: qui Malanthemon: quĩ Chrysocomen: qui Callian dicant. Aphri astertiphe appellant. Romanĩ Chamæmalũ uocant. Genera eius tria flore tñ inter se diuersa. Ramuli oĩbus dodrantales: fruticosi: multis alarũ cauis: Foliolis paruis: tenuibus: numerosisq;: Capitulis in oĩbẽ circũactis: in quibus flores sunt colore intus ad aurũ inclinato: foris per ambitum circũposita folia habentes in triplici genere candida: lutea ue: aut purpurea: rutæ folioꝝ magnitudine. Nascitur Chamæmalum macris asperisq; locis & secus uias & itinera. Colligitur per uer. Habetq; calefaciendi & extenuandi uim flores radices & herba. Bibentibus decoctoq; earũ insidentibus menses: fœtus urina & calculi educuntur. Bibenda Ileosis & inflationibus dantur. Fellis suffusiões emendant: & Iocinorosis medentur. Quin ẽt cũctorum genex decocto utiliter uesicæ uitia fouentur. Calculosis tñ utilius & efficacius quod florem purpureum habet undiq; cæteris maius. Idq; proprie quidã eranthemon uocant. Quod uero Leucanthemon dicunt ciendis urinis aptius: similiterq; Chrysanthemum. Sanant enim plastri modo etiam impositæ oẽs oculoꝝ fistulas quas Aegylopas uocant. Cõmanducatæ oris ulceribus quas aphthas nominant medentur. Vtuntur aliqui etiam ad clysteres oleo tritas adiicientes pellendis circularibus febribus. Seruari autem folia oportet & flores: priuatim seorsumq; tundentes tum in pastillos conformantes. Siccari contra radices: exigenteq; usu dare aliquando duas herbæ partes: floris autem aut radicis unam: aliquando contra floris duas: herbæ unam tantum: alternis in dies hoc modo duplicantes: & in temperato mulso propinantes.

INTERPRES.

a Bundantibus rebus: deficientibusq; earum nominibus coacti sunt: qui priuatim singula ꝓpriis appellationibus notare & indicare uoluerunt transl atis: compositis: auctis: diminutis ue uti nominibus: quod alioquin difficillimum erat facillimũ ingeniosa aliqua excogitatione ostendẽtes. Nullaq; gens toto orbe cõescibus res non suis uocibus hac rõne indicat: fœlici⁹ tñ hæc q̃ illa: oium aũt fœlicissime græci. Qui ut alia in doctrinis aliis ornata ab eis omittamus plantarum historiam & medicam materiã cõpositis translatisq; uocibus his ubi ꝓprie deerant amabilem & cognitu facilem oĩbus fecerunt. Patetq; id toto hoc opere passim: sed præcipue in Anthemide hac in qua nulla est ex tam multis appellationibus: quæ nõ certam & rei cõiunctam significationem habeat. Omittimus quas hic ipse declarauit Eranthemon q; uere floreat: & Chamæmalum q; pomi odorem habet dici. Cæteræ ẽt ex floris colore odore ue consensu aliquaꝝ gentium factæ sunt: Quæ ut interiorẽ exteriorem ue floris colorem magis amauerant: sic Leucanthemon a colore albo: aut Chrysanthemon chrysocomen ue a flauo auri colore eam indicauerunt. Vtroq; enim modo in scriptore hoc legitur. Queadmodum ab odore mali quem habet Malãthemon. Mali n. florem ea uox significat. Libet his addere a Theophrasto libro de plantaꝝ historia octauo sæpius genere neutro Anthemon dictam fuisse. Et qui passim in græcis modo leguntur dodrãtales ramuli in uetustissimis utriusq; gentis codicibus duoꝝ dodrantum altitudine herbã describunt: Nec multo post ubi passim legitur κλωνάρια μικρὰ λεπτὰ φυλλάρια legi oportere nõ ramulos sed foliola. Prius enim de ramis actum fuerat: tunc aũt de foliis herbæ agendum erat. Indicant id uetustissimi græcoꝝ codices & antiqua Dios. interpretatio: quoꝝ ope nos quæ miscuerant alii interꝓtes redire in sua loca coegimus: diximusq; foliolis paruis: tenuibus: numerosisq; &c. Cætera in Chamæmalo satis nota per se sunt: ideoq; a nobis longius non tractanda.

DIOS. DE Parthenio quã Romani Solis oculũ dicũt. Cap. cxlvii.

P Arthenion. Sunt qui Amaracũ: qui Anthemida: qui Leucanthemon: qui Camæmalũ: qui Chrysocalida: qui Malobathron: qui Cãpestrem florem appellent. Thusci Cautam: Aphri Tamacath: Romani Solis oculum aut Millefolium uocant. Coriandro folia similia habet tenuiaq;. Flores per ambitũ candidos in medio luteos. Odore uiroso herba est: & gustu amaro. Potest sicca in aceto mulso: uino ue addito sale pota Epithymi modo bilem & pituitã per inferna trahere. Prodest eadẽ suspiriosis & his quos atra bilis uexat. Daẽ bibenda utiliter herba sine foliis calculosis suspiriosisq;. Fouentur decocto eius insidentes fœminæ contra muliebrium locorum durities & inflãmationes. Et præter hæc sacris ignibus inflammationibusq; emplastri modo cum floribus imponitur.

INTERPRES.

a Lia hæc Parthenion est ab ea quam Celsus li.iii Perdicion uocari etiam tradidit: reprimereq; simul & refrigerare. Illa Elxine muralis & Perdicion dicta: hæc pluribus ab Anthemide inuentis appellationibus similis cõgenerq; illi credẽda est. Illa a Nicãdro in Theriacis uenenatis mederi pdita. Hæc sanandis suspiriis: atræ bili: calculosisq;: inflãmatis: duratisq; muliebribus locis apta. Hæc chamæmalo similis flore per ambitum candido in medio luteo. Illa mercurialis herbæ foliis descripta: & ne longiores simus notis omnibus inter se diuersæ: solo eodẽ nomine legẽtes fallunt. Fallit aũt nõ noie sed re Parthenion tam similis Chamæmalo: ut p ea sæpius ab imperitis carpatur. Habet n. illi similẽ paulominus q̃ in cunctis florem. Differt magnitudine q̃ in Parthenio amplior undiq; est: differt & figura: q; coloribus in utriusq; flore paribus Chamæmali flos in medio tumet & in altũ erigiẽ: folia uero ad terram inflexa descendunt. In Parthenio folia medio exæquata per ambitum stant. Nobis ex his quæ diu obseruauimus inclinat anim⁹ Chamæmalo congenerem esse: & ut in plerisq; aliis fit nota aliqua priuatim ab aliis dispesci: q̃ in Parthenio hac uirosus odor est. Quẽadmodũ in bouis oculo: quæ mox dicenda erit sola magnitudo qua a Parthenio hac illa distinguiẽ. Sunt Parthenii huius aliæ appellationes a principio numeratæ: quaꝝ quæ Chamæmalo cões sunt a nobis relinquenẽ: aliæ qualis Amaracus est paꝝ certe dici: & enarrari a nobis possunt: & si antiqssimi scriptores Amaracũ hanc uocari dixerint: Galen⁹: Paulus: aliiq; plures: quoꝝ fides & auctoritas nõ paꝝ difficilem nobis alterius Amaraci: quæ primo uolumine dicta est historiã & cõmentationem hanc nostram facit: falsoq; a Marõe dictum fuisse ubi mollis Amaracus illum &c. Cum hæc ὀσμῇ ὑποβρώμῳ. i. uiroso & graui odore sit. Incertum etiã cur Romani Solis seculum dixerint: nisi forte non Solis seculũ sed Solis oculus dicenda ea sit. Hoc enim magis pbamus q̃ si Solis equũ dicaẽ. Neq; enim quod hactenus legerim Solem sequi Parthenion hæc a quoq̃ dicta est. At si Solis oculus dicaẽ aptior rei appellatio erit. Foliis enim per ambitum radiatus eius flos: in medio aũt luteus orbis Solis disci figuram ostendit. Millefoliũ autẽ dici folioꝝ tenuitas fecit: quæ ut in bouis oculo sunt capillata & fœniculo similia uidenẽ & infinita pene ex uno ramulo pendent. Nobis ut paulo ante diximus inclinat animus Chamæmalo congenerẽ media floris magnitudine inter illam & mox sequentem bouis oculum esse.

DIOS. DE Bouis oculo quã græci Buphthalmon uocãt. Cap. cxlviii.

b B Vphthalmon. Sunt qui Cachlan: qui Balsaminen: q̃ Menesitheon uocẽt. Magi Mercurii genituram siue incorruptibilem genituram. Aphri Narat. Romani Cappacoraniam nominãt. Coliculos profert teneros: gracilesq;. Folia fœniculo similia. Flores luteos Chamæmali floribus maiores: oculoꝝ figura: unde & nomen inuenit. Nascitur in planitie circa oppida & urbes. Eius flores cum cera subacti tumores duritiesq; discutiunt. Ferunt præterea a balneo statim potam ad aliquod tempus herbam suffusis felle coloris bonitatem reddere.

INTERPRES.

q Væ Solis oculum Parthenion uocari causa fecerat: per ambitum floris radiata folia: & in medio discus colore luteo. Eadẽ similem illi Buphthalmon nominari fecit. Figura floris enim in utraq; paulo minus q̃ eadem: Sola magnitudo discrimen facit. Eamq; ob cãm nomẽ hæc sibi a maiore maioris q̃drupedis oculo iuenit: bouisq; oculus dici uoluit: & si a magnitudi

ne oculi simpliciter potius dictam forte aliquis non male credat: Presertim dicēte hoc ipso simpliciter eē ὀφθαλμοειδῆ: quod tm̄ figura & specie oculi significat. Plinius tñ. xxv. uolumine capite. viii. his uerbis eam descripsit Est & Buphthalmos similis boū oculis. Quem nos secuti bouis oculū interpretati sumus: alioquin ut pauloante diximus magnitudine floris: quo cōgeneres alios oēs superat uocari potuit. Siquidem. βου. particula in græcis auget. Habetq; ea gens pene infinita: quæ cōiūcta sibi ea particula augentur: & in suo genere maiore amplitudine fiunt: qua rōne potuit & Buphthalmos hæc non a bouis oculo simpliciter: sed a magnitudine ambitus quo maiorem oculum refert nominari. Nota omnibus bouis oculus herba est: nec alia uilior frequentiorq; locis pinguibus & plerunq; incultis nascitur: in nullo nostra ætate mensarum aut medicinæ usu & honore. Quondam decocti eius coliculi aliorum olerum modo mandebantur Quodq; nos diximus nasci in planitie eo pertinet ut montes odisse eam: neq; in illis inueniri legentes sciant.

DIOS. DE Glycyside quam & Pæoniam uocant. Cap. cxlix.

PAeonian. Sunt qui Glycysiden: qui Penterobon: qui Orobalion: q Orobaca: qui Hæmagogon: qui Pęsęden: qui Monogenion: qui Menion: qui Pæonion: qui Panthicerota: qui Idæos dactylos: qui Aglaophotida: qui Theodonion: qui Selenion idest Lunarem. Magi Lunæ genitura aut Pthisin. Romani Castam herbam nominant. Nascitur Pæonia caulis duorum fere dodrantum altitudine multa adnata habēs. Duorum generum est: mas: fœminaq;. Habet mas Regiæ. i. Iuglandi nuci similia folia: Fœmina uero Smyrnii modo secta & incisuris diuisa. Fert utraq; in summo Caule foliculos quosdam amygdalis similes: quibus dehiscentibus inueniunt rubentia grana multa paruaq; punicorum acinis similia: Et inter hæc media colore in purpura nigro: alia quinq; aut sex. Maris radix est digitali fere crassitudine longitudine dodrantali candido colore: & adstringente gustu. In fœmina adnata & soboles ueluti glandes septem aut octo radix eadem habet Asphodeli modo. Datur siccata Pæoniæ radix puerperis quę a partu non purgant. Menses ducit amygdalæ quantitate pota. Bibitur in uino etiam cōtra dolores alui. Felle suffusis pdest. Prodest renū cū urinæ malo aliquo & uessicæ doloribus. Sistit aluū in uino decocta potaq;. Quin ēt seminis rubentia grana decem aut duodecim in nigro austero uino pota rubentes muliebres fluctiones sistunt. Comedunt eadē utiliter cibum in stomacho non continentibus & eius erosionibus. Incipientes pterea calculos pueris in cibo potuq; disiiciunt. Quæ aūt ex illis nigro colore sunt nocturnis præfocationibus quas Ephialtas uocant: & præter has strangulatu uuluæ obmutescentibus eiusdemq; partis doloribus numero quindecim pota subueniūt. Nascitur Pæonia altissimis montibus & promontoriis.

INTERPRES.

a Ntiqua pariter & honesta siue Pæoniā siue Glycysidem eam uoces plātæ huius appellatio est. Habet enim altera auctorē antiquæ medicinæ peritissimū Pæonē: cuius in uera & fabulosa historia egregiū nomē & æterna laus adhuc est. Altera a dulcedine quā solo noīe indicat nō paruam illi dignitatē & grām acqrit. Accedit his q nihil non sanari Pæonia superstitiose credidit antiqtas Nec corporis tm̄ morbis sed animi affectionibus pariter mederi: Imperare tēpestatibus: Arcere grandines: Disiicere satorum rubiginē: & ne in huiuscemodi longiores simus Lemuribus ēt aduersari. Quod non aliunde in plebis animos irrepsit q̄ ex his q̄ Theophrastus & Theophrastum secutus Plinius pluresq; alii de legenda Pæonia ridicula magis q̄ supstitiosa tradiderūt & ex his quæ a Dios. de Ephialtis naturæ uitio: non deorum ira ut mox dicemus præcæpta in extremo capite sunt: Adiicientibus continue imperitis ex superstitione sua deorumq; metu: quæ nullā haberent naturæ rōnem: religionemq; medicinæ turpissime miscentibus. Ex his factum ē ut tam multis nominibus una censeretur pæonia: quorum aliqua nullā nisi ex humana supstitiōe cām & originem habent: Qualia sunt Menion Selenionq; Lunarem herbā significantia. Qualia itidem Idæi dactyli qui in Creta nutrisse Iouem dicti fuerūt in uetere superstitione quotidianis precibus exorati: Quibus ptātē Pæonia cōparabat. Nisi forte quod magis uerisimile est prima hui⁹ nois origo a radicibus eius facta fuerit: quas hic ait in fœmina glandiū quātitate & Asphodeli figura esse & a

digitali longitudine quã hñt dactyli primũ uocata ex eo herba fuerit: mox accedẽte supstitiõe ad idæos dactylos transtulerint hoies: & quæ simpliciter dactyli herba noiabat religiose idæi dactyli uocari incœperit: mox Theodonion quod diuinã opem & auxiliũ pollicet. Tum Aglaophotis quod lucis splendorẽ ostendit: Póstremoq; casta herba modo antiqua Romanoꝝ ea appellatio sit. Ex eodẽ genere reliqua sunt præter ea quæ ad numeꝝ folliculoꝝ & seminũ figurã iu ea pertinent qualia sunt Pentorobon quasi quinqueruũ: Orobalion & Orobax: omnia ab Eruo notissima fruge facta: Cui Pæoniæ semen quantitate in cunctis: colore aũt in quinq; aut sex tñ par est. Sola Hæmagogos uox a ducendo sanguine facta fuit: pertinetq; ad uires eius: qbus puerperis a partu se non purgantibus pdest. Cæteras eius appellationes ut minus notas hoc tpe relinquimus: Vnũ Pæoniæ genus tñ tradidit Theophrastus libro. ix. de plantaꝝ historia quo loco nisi a Plinio iisdem uerbis redditum esset quod ab eo traditur non diceremus. Id huiuscemodi est. ἀλλά τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπίθετα καὶ πόῤῥωθεν. οἷον τὴν παιωνίαν οἱ δὲ γλυκυσίδην καλοῦσι νύκτωρ κελεύουσιν ὀρύττειν· ἐὰν γὰρ μέρας καὶ ὀφθῇ τις ὑπὸ δρυοκολάπτου τὸν μὲν καρπὸν ἀπολέγων κινδυνεύει τοῖς ὀφθαλμοῖς: Quoꝝ sensus sit ut Plinius ẽt reddidit. Veꝝ adiiciunt hæc & ex longinquo. Quẽadmodũ Pæoniã: quam Glycysidem uocant noctu effodi iubent: qm̃ si p diẽ fodiat uideatq; Picus auis: q semen legit oculis periclitat. Vidimus nos renascentẽq; aliquot annis utranq; Pæoniam obseruauimus: & ex iis q̃s habebant ambæ præcipuas & certiores notas folia. s. caules folliculos & i folliculis semĩa nihil scriptoris huius historiæ aptius rñdere uisum est. Quod solum discreparet: neq; huic scriptori & q̃s uidimus Pæoniis conueniret. Radices & quadamtenus in summo semina claudentes folliculi erãt. In qbus radices primum in utraq; plures numero uidimus. In mascula non ultra duas: in fœmina quatuor tñ. Et nihilominus unam: in mascula hic radicẽ cõstituere uĩ i fœmina aũt septẽ octo ue. Non cõuenit in mascula ẽt longitudo: hic enim dodrantalẽ facit: nos uero longe breuiorẽ uidim⁹. Potuit diuersitatis huius cã esse q hic ultimũ incremẽtũ: & extremũ indicauit numerũ: Nos autẽ crescẽtẽ adhuc uidisse utranq;: Fœminæ enim asphodeli mõ possunt ãnuis incremẽtis augeri ĩ numeꝝ radices: isq; totus & ultimus septẽ aut octo esse. Potest & in altũ agi radix usq; ad dodrantẽ: & hæc longissima eius mensura esse. Quod aũt oino discrepet radicũ numerus simpliciter est: Hic enim masculæ singulari numero radicẽ tribuit. Quã uero nos uidimus paucissimis duabus s. i terra nitebat: nec pauciores duabus hæc aut illa inuenta est, hẽe. Quod post radices discrepat folliculi ẽt seminũ sunt: quos in mascula tres quatuor ue: In fœmina singulares tñ uidimus: In illa crassiores & maioribus intus seminibus: In hac breuiores gracilioresq; & minoribus intus seminib⁹. In mascula ut hic ait rubentibus aliis: nigris uero aliis: in fœmina nigris oibus: & nihilominus paria colore & magnitudine in utraq; ab hoc oĩa constituunt: Sed nullo cõstituto numero quosdam hic folliculos dicens: & grana punicoꝝ acinis similia cõtra naturã nihil decreuisse uideri potest. Desideraii tñ in huiuscemodi historia aliqd ẽt potest: floris. s. figura & color quĩ puniceæ rosæ: in fœmina uisus a nobis est. Cætera naturæ & huic scriptori eadẽ penitus erant: & quæ hic in mascula iuglandi nuci folia comparauit eadem figura uidimus duo tria ue aut quatuor uno pediculo pendẽtia: in fœmina uero septem incisuris diuisa: qualia in maiore dracunculo aut elleboro nigro sunt. Multo tñ minora q̃ masculæ: aptissimeq; hic smyrnio quod Olusatro simillimũ ẽ ea comparauit. Illud naturã cognouisse cupientibus in seminibus pæoniæ quærendũ erit: quã hẽat cãm diuersus eoꝝ color. Et cur rubentibus cæteris sine lege ordine ue aliquo quinq; aut sex tñ nigro colore in eodem folliculo uideant: & an maturitatis eoꝝ nota color ille sit: an potius inutilia & sterilia niger indicet color. Laudata multũ antiquis ob uarias & multas utilitates pæonia est: & inter cætera cõtra phantasmata quæ græci Ephialtas uocãt: de quibus & si Macrobius libro primo de somnio Scipionis longius egerit: nos tñ ex antiquoꝝ græcoꝝ historiis decretisq; breuiter de uno tantum hoc genere agemus: qui Ephialtem hunc uel ab huius nois homine dictum putant: uel ab eo q credat aliqs inuadi se tunc ab aliquo. Id enim ἐφάλλεσθαι inuadere & insilire alteri est. Themiion tñ a suffocando Pnigalionem noiauit. Fit hoc malũ in continua crapula & stomachi cruditate. Acciditq; in eo constitutis difficilis motus: torpidus in somno sensus: suffocationis in mente obuersatio: & uelut ingruentis alicuius mali occupatio. Sequiturq; clamoris & uocis frustratio aut icertus & indiscretus sermo. Quidam eos qui in se irruerunt audire ẽt se credunt: & ab eis uenerem exigere: mox illos fugere: & his similia alia: quæ suauissime in quarto cecinit Lucretius dicens. Tollunt clamorẽ quasi si iugulent ibidem. Multi depugnãt gemitusq; doloribus edunt: Et quasi Pantheræ morsu sæui ue Leonis mandant; magnis clamoribus omnia complent. Multi mortẽ obeunt: multi de mõtibus altis: Vt quasi præcipitent ad terrã corpore toto exterrerentur & ex somno quasi mentibus capti: Vix ad se redeũt permoti corporis æstu. Et hæc Ephialtæ in antiquis græcis & latinis scriptoribus historia est: Quem uariis appellationibus antiquiores latini descripserũt alii Phaunos ut Plinius: alii incubos & Phaunoꝝ incuborũq; ludibria & oppressiones uocantes. Superstitiose enim ad hæc moueri in quiete aĩos nostros ab his diis credidit antiqtas: cũ tñ auctoribus nõ tñ medicis uerũ Macrobio ẽt quo diximus loco crapula & cruditate hois id malũ fiat. Cui pcæperunt ueteres a principio obuiam eundũ esse. Siquidẽ permanente eo crebroq; per quietẽ nos turbante grauius aliquod nunciat malum: qualia sunt attonitio: insania & comitialis morbus: cũ primũ in caput mali

Ephialtes
ἐφάλλεσθαι
Pnigalion
πνιγαλίων

huius uis ferri cœperit. Quæcunq; enim comitiales per diem & in uigilia eadem inquiete & nocte Ephialtici patiũtur. Non negligenda itaq; nocturnaꝝ huiuſcemodi per quietem præfocationũ remedia: Et inter cætera pæoniæ huius nigra ſemina illa quibus uſa antiquitas eſt. Siqdem Paulus Aegineta his uerbis ea maxime ꝓbauit. βοηθεῖ δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ τῆς παιωνίας καρπός. κόκκους δὲ πέντε καὶ δέκα τοὺς μέλανας τρίψας μεθ' ὕδατος πίνειν δίδου συνεχῶς. Quod eſt. Succurrit autẽ & his pæoniæ ſemen. Dandaq; ſunt bibenda cõtinue in aqua ſeminis eius trita grana quindecim nigra. Non relinquemus & ſi nihil in ea re hic ſcriptor decreuerit: auctoribus antiquis græcoꝝ medicis: Galenoq; preſertim Comitialibus ꝓdeſſe Pæoniã colloq; ſuſpenſam q̃diu ferat nõ corripi eo malo hoĩem. Verba eius teſtante Paulo Aegineta ſunt. οἶδα δέ ποτε παιδίον οὐδ' ὅλως ἐπιληφθὲν ἐξ οὗ τῆς ῥίζης τῆς γλυκυσίδης ἐφόρει: Ideſt. Ego aũt ſcio puerum nunq̃ comitiali morbo correptũ q̃diu Pæoniam alligatã ex collo ferret. Cogitaueram de Pæonia agere incipiẽs ſatis medicinæ factũ a nobis in ea fore: ſi de nocturnis illis præfocationibus tm̃ diceremus. Verũtñ qm̃ in huiuſcemodi maloꝝ cẽſu & ordine Lycaona ẽt & licanthropiã græcoꝝ medici numerant: Nec nobis de eo dicẽdi melior poſthac dabit̃ occaſio cogitauimus cognatũ ephialtæ malũ illi cõiungere: breuiterq; legentes monere: A lupis quos græci λύκους uocãt lycaona & licanthropiã. i. hoĩs in id aĩal conuerſionem dici: nõ ut in poetis fabuloſam: Sed ex atræ bilis furore in eius animalis mores humanæ mentis alienationẽ: Qua correpti hoĩes ꝑ noctem domo egreſſi lupos in cũctis imitant̃: & donec matutino illuceſcat circa ſepulchra defunctoꝝ plerunq; uagantur. Fieri id malum ex atra bile nouiſſe oportet: curandũq; eadem rõne qua & melancholici curant̃. Numerauerunt ueteres græcoꝝ medici has mali eius notas pallorẽ: oculoꝝ ſiccitatẽ: uidendi imbecillitatẽ: ſicciſſimã linguã: nullã ſaliuã in ore: ſitim: & ſine remedio exulceratas tibias: qđ crebra ꝑ noctẽ eius partis offenſione fit. Potuerunt græci ẽt malo huic nomen feciſſe: lycaonaq; uocaſſe ab Arcadiæ rege Lycaone: quem Naſo primo transformationũ ſuaꝝ libro a Ioue in lupũ ob ſcelera ſua mutatũ finxit: Aut quod uero ſimilius eſt ex humanæ mentis alienatione hac factã fuiſſe fabulam: priuſq; naturæ uitium fuiſſe mox quod ſolent hoĩes alienis malis illudentes ad Theatrales plauſus & poetaꝝ figmenta tranſlatam fuiſſe rẽ. Quæ oĩa longius dicta a nobis ſunt ut intelligerent humaniores litteras profitentes: quæ in poetis ridicula multis locis leguntur naturales aliqñ cauſas habere: & in Naſonis lycaone illo oĩa fere ex hoc atræ bilis uitio deſcripta fuiſſe: preſertimq; cũ ait. Territus ipſe fugit: nactuſq; ſilentia ruris Exululat: fruſtraq; loqui conat̃ &c. Quæ hic paucis cõplexus eſt lupos in cunctis imitãtes dicens: ſolitudinẽ: tenebras: ſilentia noctis: ululatuſq; eoꝝ intelligenda aliis relinquens.

Lycaon, Lycãthropia
λυκάων
λυκανθρωπία

DIOS. DE Lithoſpermo herba. Cap. cl.

1 Lithoſpermon. Sunt qui Aegonychon: qui Exonychon: qui Leontion: q Leonticã herbam: qui Gorgoneã: qui Tantalitim: qui Dioſpyron uocẽt. Daci Gonoletam: Romani Columbam appellãt. Sunt præterea qui ob ſeminis duritiem Herculeam herbam nominent. Ob quam cauſam Lithoſpermon ẽt .i. lapidoſum ſemen uocata eſt. Folia habet oleæ: longiora tm̃ latioraq; ad ſummam radicem eius iacentia. Ramulos uero rectos: graciles: craſſitudine acuti iunci: quẽ Oxyſchœnum dicunt: ſolidos lignoſoſq;. In quorum ſummo diuaricati utrinq; prodeunt ueluti coliculi longa folia ſuſtinentes: ſecuſq; lapidoſum ſemen eſt: rotundũ: paruum: eruo æquale. Naſcitur editis & aſperis locis. Poteſt ſemen in uino albo potum ueſſicæ calculos frangere & urinam ciere.

INTERPRES.

1 Lapidoſam & qualẽ nos ſæpe uidimus Lithoſpermi ſeminis duritiem prima & adiectæ ſ litam multæ appellatiõesaliæ indicãt. Nihil. n. lithoſpermos aliud q̃ lapidei ſeminis herba eſt. Quæq; hanc ſequunt̃ ſtatim Aegonychos & exonychos: aut a caprinis ungulis q̃ lapidoſa ſoliditate ſunt: aut ab Onyche Alabaſtrite lapide factæ fuerunt: Nobis in poſteriorẽ hanc ſententiã inclinat aĩus: qm̃ Plinius & hic ſine diphthongo exonychon uocari dicũt: multoq; magis ꝙ Alabaſtritem lapidem candida duritie magis q̃ caprinas ungulas refert. Sunt tñ qui Aethonychon ab Aquilaꝝ unguibus dictã tradant. Sequũtur has leontium & leontica: quæ a Leonũ fortitudine fieri potuerunt: preſertimq; a capite eoꝝ quod huic aĩali omnium alioꝝ fortiſſimum eſt. Gorgoneos & Tantalitis ꝙ Gorgonis aſpectu in lapidem conuerſa credat̃: & tantalitis ꝙ tantalidis Niobes modo lapideam deoꝝ tra naturam cõtraxerit. Theophraſtus Dioſpyron inter ſegetes naſcentẽ herbã aut hanc: aut huic ſimilẽ indicat. Fecit eadem ſoliditatis rõ ut herculea ẽt diceret̃: facilis inuentu herba: tamq; certis notis ut nullibi legentes poſſit fallere Nos ſæpe uidimus ſed multo minore ſemine q̃ Plinius tradiderit: qui lib. xxvii. capite decimo magnitudine ciceris ſemina eius de

scribit. Quæ autem nos uidimus magnitudine grandioris milii erant. Cætera eadem illi & naturæ sunt. Nec quicq̃ fœlicius in descriptione eius a Plinio dictum est q̃ cum dixit: lætuseft decor ue luti artificum arte inter folia indicantibus margaritis. Illis enim duritia læuore rotunditateq; opti me comparata fuerunt. Color tamen liuescens in his seminibus est: Qui in margaritis cādidus paf sim uidetur. Sed hæc terreni cœliq; bonitas uariare facile potest.

DIOS. DE Phalaride herba. Cap. cli.

Halarin. Romani pariter græcis Phalarim uocant. Coliculos mittit Phalaris a radicibus quæ tenues & inutiles in ea sunt numerosos: longitudine duorum palmorum: geniculatos: Zeæ culmis similes: graciliores tñ q̃ Zeæ: sapore dulces. Semen habet milii magnitudine: candidũ & oblongũ. Potest tusę herbæ expressus succus mox in uino aqua ue potus uesicæ dolores lenire. Quin etiam semen pondere cochlearis cum aqua potum ad eadem facit.

INTERPRES.

Stenderunt nobis herbarii aliqñ uno tm̃ culmo magis q̃ caule aut calamo ex terra surgentem Phalarim. Vrioremq; Plinii q̃ scriptoris huius historiam fecerunt: qui Thyrsum habere tenuem longum ceu calamum eam ait. Hic tamen numero multitudinis καυλία πολλά quod est coliculos multos illi tribuit: Cætera omnibus eadem erant. Erant & in ea quam uidimus folia alternis hinc & hinc per interualla toto caule disposita: & in summo cœruleus spicatus flos: sed raris in spica illa floribus. Quod autem nos diximus duorum palmorum longitudine ea esse a Diosc. διπάλαιστα dicitur. Bipalmes eos Barbarus dixit nullo discrimine iter Palæstem: & Spithamen græcorum. Vtrunq; enim palmum ille uocat. Nos autem quoniam non eadem est mensura: ultimam illam Spithamem dodrantem aut quantum a summo pollice ad extremum minimũ digitum patet extēsa humana manus semper diximus. Priorem uero illam nunc palmũ dicimus auctore in græcis Iulio Polluce: in Latinis uero Vitruuio: quorum alter in secũdo Onomastici sui Palæstẽ his uerbis describit. τῶν δὲ μέτρων ἐστὶ μὲν καὶ δάκτυλος. δοχμὴ δὲ συγκλεισθέντες οἱ τέσσαρες δάκτυλοι καὶ δακτυλοδόχμη, τὸ δ᾽ αὐτὸ παλαιστὴ θηλυκῶς καὶ παλαιστὴς ἀρσενικῶς. Quorũ sensus est. in mensuris etiam digitus est. Dochme autem coniuncti simul cohærentesq; quatuor digiti dicuntur. Dactylodochme itidem appellatur. Idem & Palæstis genere fœminino & masculino Palæstes est. Ex quibus ratiocinari facile est nihil Palæstem græcis aliud esse q̃ simul cōiunctos & cohærentes quatuor digitos. Quam mensuram Vitruuius tertio suæ architecturæ libro palmũ manifeste uocat. Eamq; uocem in græcorum palæste nos accæpimus: quemadmodum ĩ Spithame ex Plinio libro septimo dodrantem.

διπάλαιστον
Palæstes
Palmus

DIOS. DE Rubia. Cap. clii.

Rythrodanon. Sunt qui Ereuthedanum radicē: qui Teuthrion: qui dracanon: qui Cinnabarin uocant: Aegyptii sophobi. Thusci Lappam minorem. Romani Rubiam satiuam dicunt. Radix tingendo apta rubia ē. Siluestris altera: satiua altera: qualis in Galliæ Thabane & Rauenna Italiæ nascitur. Seritur & ĩ Caria inter oleas: nec aliter in aruis puenit. Seritur autem utilissime ad annonã & uectigal: quod grande ex ea puenit. Coliculos habet quadrangulos: longos: asperos: Aparinæ similes: undiq; tñ maiores: ualidioresq;: In quibus folia sunt per interualla in singulis geniculis stellatum modo in orbem radiata. Fructum rotũdum: a principio uiridem: mox rubentem: postremo cum maturuit nigrum. Radix rubiæ est gracilis: longa: rubens: urinam ciens. Eamq; ob causam suffusis felle cum mulsa aqua utiliter bibitur: coxēdicis doloribus itidē & resolutis. Copiosam & crassam ducit urinam: aliqñ etiam sanguinē. Lauari tñ quotidie bibētes in balneo oportet: & excremētorũ suorũ discrimina contemplari. Succurrit & uiperatum morsibus radicis rubiæ succus: simulq; foliorum potus: Minuit lienes semen in aceto mulso potum. Quin etiam apposita radix fœtus: secundas: & menses trahit. Sanat eadem etiam uitiligines albas ex aceto emplastri modo imposita.

INTERPRES.

Ectigal rusticæ plebi non cõtemnẽdũ tota Ethruria: Florentinoq; præsertim agro ex non multo tpe rubia est: Noueruntq; eam pueri oẽs per hyemem quo tpe a rustico omni alio opere cessant radices eius paruo ligone in sepibus eruscantes: inuentasq; & effossas tingẽdis lanis utiles uẽdentes. Radices eã lanariæ officinæ simpliciter in gẽte nostra uocant. Reliquum uero uulgus q asperitate sua tractata manibus picis modo hæreat manus piceantẽ nominat. Nihilq; mõ notius est: in sepibus & ut passim uidere licet umbrosis locis ubiq; nascẽtẽ. A rubore radicis quo la næ & coria tingunt factũ illi nomẽ est. Quẽadmodũ & a latinis ob eandẽ cãm rubiã dici ratiocina ri facile est. Hic Erythrodanũ eadẽ in græcis noibus forma qua Myrtidanũ & Peucedanũ dicta sunt: appellauit. Theophrastus Ereuthodanũ nullo significationis discrimine: Siquidẽ Erythron græci rubrũ: Ereuthos aũt ruborẽ uocant. Eadẽ coloris cã Cinnabari rubiã uocari fecit. Cur autẽ Lappã minorẽ thusci eandẽ dixerint conijcere facillimũ ẽ. Hæret. n. lappa & retinet quæ apphẽde rit. Idipsum Rubiæ caules & folia agunt. Tractata enim asperitate sua hærent: & apphensa retinẽt. Et qm minor & in cũctis aliis dissimilis rubia est: ideo minor lappa uocata fuit. Quodq; hic ait ha bere Rubiam Aparines coliculos &c. Nullam habet aliã cãm. Solaq; asperitas & hærendi uis quæ in Aparine ẽ: similẽ Rubiæ fecit. Mutauimus deinde ueteq; & melioq; codicũ fide adiuti qd' in Ro mana uoce dicebat a Romanis Rubiam passiuam dici: Satiuamq; fecimus meliore & aptiore intel lectu. Quæ deinde in Rubia numerant a Dios. notæ Quadranguli caules: Folia per interualla stel læ mõ in orbem radiata: Triplex in fructu color: oẽs naturæ respondent. Nec quicq ex hac histo ria facilius inuentu: aut certius cognitu in sepibus & umbrosis locis alicui fuerit.

DIOS. DE Lonchitide herba quã nos Lãceolã dicere possumus. Cap. cliii.

Lonchitin. Sunt qui Cestron: qui Medusam: qui lanceolã uocent. Romani Veneream dicunt. Folia habet Lonchitis porro quod Platycarpon. i. latioris seminis aut fructus uocant similia: latiora tñ: numerosa & rubentia: ad radicem plurima & in terrã refracta: Habet & pauciora circa caulem. In quo flores sunt: pileoloq; forma comicis personis hiãtibus similes: ipsi qdem nigri: candidũ quiddam tñ ab hiatu oris ueluti lingula ad inferius labrũ exeritur. Semẽ cuspidi lãceæ simile habet: triquetrum in pericarpiis clausum: unde & nomen inuenit. Radicem siluestri pastinacæ quam Daucum dicunt similem habet. Nascitur locis asperis & siccis. Eius radix ad ciendam urinam utiliter in uino bibitur.

INTERPRES.

Dicerem ego neq; ab re forsan monstrante hoc ẽt natura nõ a triquetri seminis cuspidata forma: sed ab exerta in summo flore lingula Lõchitin græcis: Latinis uero Lanceolam dictã fuisse plantam de qua nunc agimus: nisi scriptoris huius: Pauli Aeginetæ & Plinii obstaret auctoritas. Quæ ut Homerus ait σὺν τε θεῷ χειρῶν p oraculo cunctis futura est. Alioqn quã eius flos candidã ex medio ambitus sui hiatu latam & in acutũ desinẽtem lingulam pfert ferreæ in lãcea cuspidis nõ minus similẽ habet imaginem q semen quod tribus angulis tota longitudine paula tim decrescens in cuspidem desinit. Veq; quod pauloante diximus ueteq; auctoritati cedendũ: & unde illi factum ei nomen uoluerunt id pro comperto habere alios etiam oportet. Egregius & speciosus Lonchitidis huius flos est: & qualẽ hic describit inuerso pileolo similis: colore in purpura nigro: Qui theatralis laruæ & histrionicæ personæ rotunditate sua formã referat: ex cuius medio quasi ex aperto & hiante ore candido colore se profert ueluti lingua. Ob quã cãm aliqui Medusã & florem & ex eo plantam dixerunt: Gorgonis desecto capiti similem. Qua specie in antiqs monumentis monstri eius caput adhuc uidetur q maxime potest aperto ore linguam exerens. Cur autem Romani Veneream dixerint non satis certum nobis est: nisi forte foliis Acoro quæ Venerea dicitur quadamtenus similis hæc sit. Quẽadmodũ quod ná lati seminis aut fructus porrum hic dicat: Cui Lonchitidis folia a principio statim comparat. Nullũ enim huiuscemodi porri genus in plantaq; historia aut medica materia auditur nisi forte capitatũ ea uoce intellexisse oporteat. Credimus postremo qd in cũctis græcis pariter legit τὸ σπέρμα τὸ ὅμοιον λόγχῃ τρίγωνον ἐν προκαρπίοις nõ sic legendũ esse: sed περικαρπίοις, quæ uox in plantaq; disciplina certam facilemq; habet rationem. Sunt enim græcis περικάρπια cuncta illa quæ semen aliquod ambientia a cœli & animalium iniuriis id seruant & tuentur. Quod licet in leguminibus priuatim siliqua: in frugibus spica: in castaneis Echinus sit: in aliis uero aliis appellationibus indicetur; cõi tñ nomie cuncta hæc pericarpia dicuntur. Potuitq; is qm nec siliqua nec huiuscemodi aliquid priuatim dici posset seminis

περικάρπιον Pericarpiũ

eius theca cõmuni pericarpii nomine ea significasse: dicereq; semen lanceæ simile triquetrũ in pericarpiis. i. in theca inuolucroq; illo clausum quod ei ad tutelam seminis natura dedit.

DIOS. DE Altera lonchitide. Cap. cliiii.

Lonchitin alteram. Sunt qui lonchitidem asperã. Romani lanceolã & hanc siue Calabrinam uocant. Scolopẽdriæ folia similia habet: asperiora tamen: maioraq; & pluribus incisuris diuisa. Vulnerarias uires habet: Inflãmationes arcet: lienemq; cum aceto pota minuit.

INTERPRES.

c Coniunxerunt in græcis aliqui in latinis uero uetustissimi scriptoris huius codices superiori alterã lonchitidem hãc: Vnoq; capite de utraq; egerunt. Quod licet animaduertendũ & obseruandũ fuerit: Nõ tñ desiderandum nec tanti faciendũ quanti fuerat certiorẽ eius historiã ab hoc aut ab aliis audisse: Presertimq; unde lonchitis hæc dicta fuerit. Nobis de ea pro cõperto nihil est: eãq; ob cãm quæ nã uulnerariæ uires nobis in hoc capite sint breuiter dicemus. Ea siquidẽ uoce nos nihil q̃ uulnera glutinare & uulneribus mederi aliud significauimus. Eiusdẽ rei auctor in sexto Paulus Aegineta est. Qui de utraq; lõchitide, hac agẽs ambas his uerbis descripsit. λογχίτιδος τῆς μὲν τὸ σπέρμα τρίγωνον ἐχούσης καθάπερ λόγχη ἡ ῥίζα παραπλησία τῇ τοῦ δαύκου οὐρητική ἐστι· τῆς δὲ τῷ σκολοπενδρίῳ προσεοικείας τὰ φύλλα χλωρὰ μὲν τραυμάτων ἐστὶ κολλητικά, ξηρὰ δὲ μετ᾽ ὄξους πινόμενα σπλῆνας ἰᾶται σκιρρουμένους. Quod est. Lonchitidis quæ semen triquetrum lanceæ simile habet radix Dauco æqualis urinã cit. Eius uero quæ Scolopendrio similis est uiridia folia glutinant uulnera: Sicca uero duratis lienibus medentur. Vulnerariæ uires

DIOS. DE Althæa. Cap. clv.

a Althæan. Sunt qui Ibiscum uocent. Romani pariter græcis althæã dicunt. Siluestris maluæ genus ẽ. Circinata folia orbicularis herbæ quam Cyclaminum dicunt modo & lanuginosa hẽt. Florem fert rosæ figura: caulem bicubitalẽ: radicẽ glutinoso lentore mollẽ: intus candidã. Nomen illi a multiplici remediorũ potestate & usu factũ est. Siquidem in mulsa aqua aut uino decocta: aut per se tusa utiliter uulneribus iponit. Imponit & strumis: & secundum aures abscessibus quos parotidas dicunt. Facit ad abscessus alios: mãmarum inflãmationes: sedis dolores: cõtusiones: oẽs oculorũ tumoribus similes excrescentias & distentiones neruorũ. Discutit. n. maturat: erũpit: & ad cicatricẽ perducit. Eadem & præmonstrauimus elixa: tũ suillo anserino ue adipe aut Terebinthina resina subacta contra præclusos inflãmatosq; fœminarũ locos utiliter apponit. Præstat idem ut decoctũ eius quæ a puerperio naturæ ordine purganda sunt ducens. Bibitur & cũ uino radicis decoctũ. Prodestq; cõtra urinæ angustias: calculos: cruditates: dolores coxendicis: tremores: intestinorũ tormina & rupta. Colluunt radicis eiusdem in aceto decocto utiliter in dolore dentes. Exterit uitiligines & emẽdat altheæ semẽ uiride siccumq; tritum & ex aceto in sole inunctũ. Idem ex oleo inungitur ad præcauẽdas omnium quæ ictu aut morsu uenenũ relinquũt iniurias. Facit ad intestinorũ tormina: Sanguinis excreationes: fluores alui quos diarrhiã uocant: in quem usum bibitur decoctũ eius. Bibitur præterea in posca aut uino cõtra apiũ: uesparum: aliorũq; uenenatorũ ict⁹. Quin ẽt folia ei⁹ ex exiguo oleo utiliter morsib⁹ & ambustis emplastri mõ iponũt. Coagulat postremo aquã trita radix aq̃ mixta: & p noctem sub dio habita.

INTERPRES.

d Debuerat nr̃a ætate in maiore nois & usus honore Althæa esse: Nec Maro quondam pecoris sui greges uiridi cõpellere hibisco ex quo tam honestã Græcia illi appellationem fecerat: ut sola hæc inter oẽs alias naturæ plantas a toto medicinæ usu indicaret. Siquidẽ nihil althæa græcis aliud est q̃ si a medendo medicã simpliciter dicas: Quibus ἄλθος in medicina pharmacũ remediũq;: & ἀλθαίνειν uerbũ mederi est. Nec aliter i Theriacis suis Nicander ἀλθήεντα aliqd sæpe appellat. Hanc Palladius in Octobri mẽse Hibiscũ dici his uerbis testat. Althææ hoc

est Hibisci folia &c. Vtiturq; ea ut uerbis eius utamur: ut ex molli forte uinum fiat. Theophrastus siluestrem eẽ maluá lib. ix. de plantarũ historia confirmat his uerbis. καὶ ἣν οἱ μὲν ἀλθαίαν ἐκεῖνοι δὲ μαλάχην ἀγρίαν καλοῦσι. Quod est. Et eam quá hi Althæam illi uero siluestrem maluá appellant. Galenus Anadẽdromalachen uocauit quasi arboreá siue arborescẽtem maluá. Plinius diuersis locis. xix. xx. & xxi. uoluminibus plura maluarũ gña describens non satis certá eaq; historiá tradit. Nos græcos & hunc pœrtim scriptoré secuti præcipua duo maluarũ gña fecimus: Alterũ secũdo: alterũ tertio hoc uolumine tractarũ: Nõ ignorátes hæc ipsa a qbusdá iterũ diuidi & in utroq; gñe satiuá & sponte sua nascenté numerari. In priore illa hortẽsem qua in cibis polere uterent & locis incultis nascentẽ: ut tunc in maluæ cõmentationibus nr̃is longius diximus. In posteriore hac siluestrẽ esse quæ duabus illis undiq; pcerior sit: altiusq; a terra erigat: & in hortis consita arborescit: multoq; maiores flores nec minore ambitu rosarũ profert. Verũtñ quæ artificio & opere humano meliorescunt diuersi gñis ob id censenda non sunt. Describit Althæan hanc Theophrastus eodem libro. Quodq; in nullo maluæ flore quod hactenus ipse uiderim aut ab aliis audierim luteum illi florem dedit. Nec nos scimus quõ naturæ & aliis scriptoribus in malua color ille respõdere possit. Ostendit quot annis in omni malua natura inter ruboré & purpurá splendentẽ florẽ. Hic ẽt Rhodoides qđ est rosæ simile dicit eẽ: neq; ad formá magis q̃ ad coloré referri id oportet. Quo fit ut peritioribus dirimendá inter Theophrastũ scriptoresq; alios tam graue litẽ relinquamus. Satisq; nũc erit quæ in extremo capite de Althææ radicibus tradunt ab eo cõfirmata his uerbis fuisse ostẽdere. πηγνύναι δὲ ὕδωρ ταύτης τῆς ἀλθαίας ῥίζαν ἐάν τις τρίψας ἐμβάλῃ καὶ θῇ ὑπαίθριον. quod est. Coagulare aũt aquá althææ radicẽ siquis tritá aquæ miscuerit & sereno cœlo subdio posuerit. Erant in hoc capite aliqua quæ melio℞ græco℞ fide restitui in integrũ & instaurari oportuit. Ea poterunt legentes collatis alio℞ interpretũ editionibus facile intelligere. Cũ qbus non sunt mihi eadem oĩa ẽt: præsertimq; ubi hic ait: Decocta. n. in mulsa aqua aut uino althæa &c. Illi enim ad succũ & potũ sueci ptinere remedii eius rõnem opinati sunt. Cum tñ hic bifariá uulneribus & tam multis aliis malis mederi dicat: aut decoctá in mulsa aqua uino ue: Aut per se tusam: semper aũt impositam. Neq;. n. remedio hoc intus curanda ea mala sunt: Sed cum discutiendi: maturãdi: leniendi & inflãmationes arcendi ulres habeat: foris in aliquẽ eo℞ usum uulneribus: Strumis: abscessibus: mammarũ inflãmationibus: aliisq; huiuscemodi imponi a Dios. iubet. Deerat præterea uox ἀλγήματα quo loco legit̃ δακτυλίου βλάσματα. Integra. n. lectio est δακτυλίου ἀλγήματα, βλάσματα per se legenda oĩa. Verterunt cæteri scriptoris huius interptes ἐμφυσήματα: malum cui althæá hic mederi testat̃ simplr inflatiões: Idẽ ut uĩ opinati ἐμπνευματώσεις & ἐμφύσημα in græco℞ medicina esse. Cũ tamẽ ἐμπνευματώσεις iudicio nr̃o toto ut sic loquamur gñe ab emphysemate altero illo malo differat. Sitq; ἐμπνευματώσεις flatus in interiore aliqua parte collectio: ἐμφύσημα aũt non collectio flatus sed incrementũ tumori simile quod nõ aliter fiat q̃ cũ oris spiritu implet̃ aliqđ: Idq; nomẽ ẽt indicat: Nõ fit nisi in oculo emphysema hoc. Diffinieruntq; ueteres græcorũ medici ἐμφύσημα ὄγκον οἰδηματώδη τοῦ βλεφάρου. Quod est excrescentiá cilio℞ tumori similẽ. Galenus tñ in isagoge sua aliter docuit fieri emphysema cum repente tumesactus oculus maiorẽ cõtraxerit pallorem & inflãmationẽ: fieriq; in senibus plerũq; & æstate: & hæc græco℞ medicis emphysemata sunt nõ inflationes simpliciter sed oculo℞ tumores qua rõne illi docent facti: ideoque nos oculo℞ tumoribus similes excrescentias diximus.

ἐμφύσημα Emphysema

ἐμπνευματώσεις

DIOS. DE Alcea. Cap. cly.

Alcean. Romani pariter græcis Alceá dicunt. Siluestris maluæ & hæc genus est. Folia habet Verbenacæ mõ incisuris diuisa. Caules tres quatuorue cor a ticem Cannabi similem habentes. Florem exiguum rosæ similem. Radices candidas: latas quinq; sexue: lõgitudine cubitali: quæ in uino aut aqua potæ ruptis & intestinorum torminibus medentur.

INTERPRES.

Reuls in antiquis græco℞ medicis Alceæ huius historia & medicina est. Nec Plinius alib ter a Dios. lib. xxyii. capite quarto de eaagit. Nos ẽt quod illi adiiciamus non habemus. Illud tantum tacuisse uolumus in antiquissimis latinis codicibus cõiunctam superiori hác esse: unoq; capite de utraq; agi. Quod fecisse congener earum natura uidetur.

DIOS. De Siluestri Cannabe. Cap. clyi.

c Annabim. Sunt qui Hydrastinanq; Siluestrẽ Cannabẽ uocent. Romani terminalim & cãnabẽ appellant. Similes althææ uirgas pfert: minores tñ: nigriores crassioresq;: altitudie cubitali. Folia hẽt satiuæ silia aspiora tñ & nigriora.

Flores

Flores rubescentes Lychnidi similes. Semē uero & radices altheæ. Lēnit inflāma- tiōes. Tumores discutit: lapidosas duritiees quas græci poros dn̄t disficit elixa Cannabis radix: tū emplastri mō īposita. Quin ēt texēdis funibus cortex eius utilis est.

INTERPRES.

q Vod postremū in ultimo capite a scriptore hoc in cannabe laudatur primū n̄ra ætas sibi fecit. Nec texēdis tm̄ funibus corticem eius utilē ē sed linteoꝝ copiæ necessariū sibi gentes aliquæ iāpridē ōnderunt. Nouerūt Cānabē gētes oēs & paulo minus q̄ rura oīa. Ob eam cām nō est nobis cū sensu certādū. Et cuiꝰ pn̄t oēs sibi oculati eē testes describendū a nobis non est.

DIOS. DE Cannabe Satiua. Cap. clvii.

c Annabē satiuā. Sunt qui Cannabion: quia texendis ex ea funibus Schœnostrophon: qui Asterion uocent. Romani Cannabim dicunt. Multæ utilitatis uitæ hominū texendis ualidissimis ex ea funibus plāta est. Folia malo similia habet & ingrati odoris. Caules longos: inanesq;. Semen rotundum qd̄ maiore copia sumptū genitura extinguit. Ex uiridi ea expressus succus cōtra auriū dolores utiliter instillatur.

INTERPRES.

Satis supiorē capite de Cānabe dcm̄ a nobis ē. Id & satiuæ huic sufficiet. Nos iterim cætera psequmur.

DIOS. DE Anagyri frutice. Cap. clviii.

a Nagyrin. Sunt qui Anagyron: qui Acopon: qui Agnacopon uocent. Romani pariter græcis Anagyrim dicunt. Frutex est foliis uirgisq; uitici æqualis: arborescens: grauissimi odoris. Brassicæ florem hēt. Semen in siliquis lōgis renum figura: uariū: non plane rotundum nec solidum. Duratur autem maturescente uua. Reprimūt tumores tria eius folia emplastri mō imposita. Danē bibēda eadem in passo suspiriosis & ad eiiciendas secūdas mēsesq; & fœtus. Contra dolores capitis aūt in uino. Alligat anagyris præterea pendetq; ex collo in difficultate partus. Verū tamē a puerperio statim auferenda & abiicienda est. Discutit maturatq; radicis cortex. Et semen in cibo sumptum ualidissimas uomitiones facit.

INTERPRES.

f Loret Maio & Iunio mēsibus grato inter alios frutices p siluas spectaculo Anagyris; multoq; flore quē flauum ex longinquo ostendit prætereuntium oculos facile in se cōuertit: & si abesset ingratus odor quo merito spretus damnatusq; est antiquorū coronas primus nobilitasset. Fruticosa stirps magis q̄ arbor est. Nos tn̄ uidimus tonsura: putationeq; coactā ad legitimam arboris altitudinē crescere. Null uñq; florente ea lætius spectaculum aut siluæ aut agri si forte consita in eis fuerit ostēdunt. Respondent naturæ omnia quæ in historia a Dios. illi tribuuntur. Cur aūt Acopon aliqui eā uocauerint nō satis certā ex nominis interpretatione & ui rōnem habet. Acopa enim cōmuni nōie a græcis cūcta illa remedia dicta sunt quæ cōtra lassitudines in antiqua medicina conficiebant; sic dicta qm̄ cōtra κόπους. i. labores in usu essent. Eorum aliquam cōfectionem docuit Celsus libro quinto. At inter uires Anagyris & usus nulla huiuscemodi est: nisi forte quia cōtra dolores capitis bibi præcipiatur & in difficultate partus alligetur id nomen ab antiquis herbariis inuenit. Quæ deinde Acopon sequitur Anacopos appellatio ex uitice & acopo facta est: qm̄ uiticis uirgas Anagyris habet. Diximus hoc capite bibi folia Anagyris ad pellendas in puerperio secūdas: Quod hic scriptor ἐκβάλλει χόρια dixit: non secūdaꝝ nomine usus: sed in eiusdem rei significatione quod alia appellatiōe indicet. ὕστερα enim græci secūdas dicūt. Omnia quæ editum in lucē infantē statim sequunt: χόρια uocāt quod ante puerperium tunica & inuolucrum fœtus sit. Quod auctore Galeno in diffinitionibus suis dictū ideo sic fuerit q̄ χώρημα locum s. & spatium fœtui det: uel q̄ nutrimentū fœtui subministret: priusq; fœtu hoc esse cōstareq; duabus uenis totidemq; arteriis & quinto quod Vrachum uocant. Quod naturæ artificiosum opus idem scriptor in Anatome sua his uerbis descripsit. Exeuntq; in interiorem eius partem (est autem illi de muliebribus locis sermo) uenæ q̄plurimæ per quas purgatur sanguis: Qui deinde facto conceptu cohibetur & in conformationem nutrimentumq; fœtus transfertur. A uenis enim Chorion hoc coti-

Acopa

ὕστερα

χόριον

οὐραχός

stituentibus factæ uenæ duæ: & ab arteriis in eodem chorio arteriæ duæ & a neruis neruus unus si/mulq; cocuntia omnia Vrachum hunc cōficiunt: Qui ad foetus umbilicum tota foetura pertinet: & ex eo hæret pendetq; foetus: Appellaueruntq; Vrachum q caudæ similis sit: Nostræ ætatis obstetrices quod ex eo in infantis umbilico relictum est translata a uitibus uoce traducem quasi sarmentū uocant. Chorion uero ut ex Galeno paulo ante diximus a captu foetus dictum est mēbrana in/uolucrūq; illud quo foetus ante partū obuoluit. De quo Pollux in secūdo Onomastici sui paucis & his uerbis egit. δύω δὲ περὶ τῷ ἐμβρύῳ χιτῶνες εἰσί. ὧν τὸ μὲν ἔνδοθεν λεπτότερόν τε καὶ μαλακώτερον ὅ γ᾽ ἀμνίον Ἐμπεδοκλῆς καλεῖ. τὸ δὲ ἔξωθεν ἐπ᾽ αὐτῷ τὸ πρὸς τῇ ὑστέρᾳ χόριον ὀνομάζεται, οὗ καὶ ὀμ/φαλὸς ἐμπέφυκε. Quorum hic sensus est. Duo aūt circa foetū inuolucra sunt. Eorum quod in interiore parte ad foetum est: tenuius & mollius amniū quasi a mollitie agninū dicas Empedocles id uoca/uit. Quod aūt in exteriore parte ad muliebres locos est Chorion dicitur: cui umbilicus foetus ad/nectitur. Et hæc chorii ppria in ueteribus descriptio fuit: quod scriptor hic pro secūdis omnibus hoc loco posuit. Idem περίαπτον δυστοκούσαις ait Anagyrim hanc esse: periaptū appellans qđ aliqua parte corporis alligatū pſertimq; ex collo pēdet ad auertēdū malefitii noxæ ue alicuius periculū: Quæ multa ex naturæ uiribus accepta & obseruata habuit antiquitas: non tamen tam superstitio se ut nos facimus obseruata: qui contra omnes naturæ fortunæq; iniurias religione consecratū hu/iuscemodi amuletum aliquod habere ubiq; uolumus.

Chorion χόριον περίαπτον Amuletū

DIOS. DE Cepæa herba. Cap. clviii.

c Epæan. Romani pariter græcis cepæam dicūt. Portulacæ similis cepæa est, Nigriora tamē habet folia: radicemq; gracilem. Bibuntur in uino folia eius utiliter contra uesicæ scabies: & urinæ stillicidia: Prodestq; his præcipue addito asparagi quem Myacanthum uocant radicum decocto.

INTERPRES.

h Ortense olus cepæam esse uox ipsa & portulacæ similitudo indicauit: & si Plinius li. xxvi. capite. vii. in harenosis litoribus nasci tradat. Nullibi in græcis præterq̄ in scriptore hoc de ea legisse memini: Non pōt incognita aliter a nobis describi: ea ppter qualem in græcis inuenimus eā legentibus tradimus illud tm̄ monentes scribere Pliniū quæ ab hoc non dicuntur: Nigriore radice q̄ portulaca esse eaq; inutili: & pter id gustu amarā: simpliciterq; cū asparagi radice uesicis plurimū prodesse: & pter Pliniū Paulum Aeginetam stillicidiis uesicæ utilem dicere: ueq; non osbus: Sed his tm̄ quæ fiunt ut ille ait ἐπ᾽ ἐμφράξειν. i. opplente urinæ iter obice aliquo.

DIOS DE Alismate herba. Cap. clix.

a Lisma. Sunt qui Alceam: qui Damasoniū: qui Acyron: qui Lyron appel/lent. Romani Damasoniū dicunt: Folia habet plantagini similia angustio/ra tm̄ & in terrā reflexa. Caulis illi est gracilis: simplex: altitudine cubitum excedente: thyrso similis: capitula in sūmo habens: Flores habet tenues: candidos: & quadamtenus pallidos. Radices nigro ueratro similes: graciles: odoratas: acres: modice pingues. Aquosa amat loca. Vtilis in potu cū uino radix unius aut alterius drachmæ pondere his qui marinū leporem hauserint. Vtilis & contra rubetæ ranæ morsus: Potum opiū: Tormina & intestinorū tormina. In quem usum per se & cū pari siluestris pastinacæ semine bibitur. Conuulsis itidem: muliebriumq; locorū & præfocationibus accomodata est. Sistit præterea aluum herba: Menses trahit & tumores lenit emplastri modo imposita.

INTERPRES.

d Amasoniū Plinius. xxvi uolumine capite qnto alisma appellat: & si corrupta illic ea uox sit. Idem xxv. capite. ix. eandem alisma uocat: additq; Damasonion & lyron uocari: eandē appellationem cæteris modo præponens modo subiiciens: Nec aliis notis q̄ Diosc. eam de/scripsit. Quod tm̄ hic θυρσοειδὴς: quæ uox thyrsi figurā tm̄ significat: ille capite thyrsi ait duo bre/uius forte complexus q̄ exigeret sibi rei non satis nūc certæ intellectus: & thyrsi formā in caule ei᷒ & in sūmo caule capitulū. Thyrsum aūt hic intelligit uirgam potius q̄ hastā frondibus uestitā: q̄ in orgiis & cætu Bacchi a comitibus eius gestaret. Nos ēt quod a Diosc. torminibus & intestinorum torminibus cū pari Dauco prodesse Alisma dictum est cum pari semine eius diximus ex eodem hoc scriptore qui in Dauco semine tantum eius utitur contra tormina.

DIOS. DE Onobrychi herba. Cap. clx.

Nobrychin. Sunt qui Onobrochilos: qui Eschamenen: qui Hypericon: qui Corion: qui Chamæpytin. i. humilem & coactæ breuitatis piceam: qui Brychelatã: qui Lopan: qui Iocinalen appellẽt. Daci Aniassexe. Romani Opa iam uocant. Lenti folia similia habet longiora tñ. Caulem dodrantalem. Florẽ puniceum. Radicem paruam. Nascit̃ humentibus locis & incultis. Potest concisa herba emplastri modo imposita panos disiicere. Eadem contra urinę stillicidia utiliter bibitur: & cum oleo ciendis sudoribus inungitur.

INTERPRES.

Nihil in Onobrychidis historia Dioschoridi Plinius addidit iisdem notis & uerbis. xxiiii. uolumine capite. xvi. eam describens. Nihil ẽt in medicina Paulus Aegineta: amboq; ex hoc scriptore tñ eam tradiderunt. Neq; ex tã multis eius appellationibus unam saltẽ cõmentariis suis adiecerũt. Ex eo cõiicere licet nouas esse oẽs & ex similitudine adiectas illi per tẽpora fuisse. Nec nos quod pro cõperto cõstituere de ea ualeamus quicq̃ habemus. Herbarii qui aliquñ nobiscũ egerunt uicinitate nois decæpti cũ onochile quæ ab asinorũ labris dicta est miscẽt: quẽadmodũ in Anchusis quarto uolumine non multo post patebit. Si uocis rationem nouisse aliqs amet nihil q̃ asini raditum Onobrychis significabit. Verum ut pauloante diximus nihil neq; ex hac neq; ex aliis causis de re & nomine pro comperto nobis est.

DIOS DE Hyperico. Cap. clxi.

Ypericon. Sunt qui Androsęmon. qui Corion: qui q; semẽ eius odore pineæ resinæ sit Chamæpytin uocent. Romani pariter græcis hypericum dicũt. Folia rutæ habet. Frutex est surculosus: dodrãtalis: rubescẽs: flore albo uiolæ matronali simili. Habet & siliquam nõ adeo hirsutã: in rotũdo oblongã: magnitudine hordei: in qua semen nigrum clauditur: odore resinæ. Nascitur cultis locis & aspris. Natura hypico & uis ẽ urinã ciere. Menses trahit appositũ. Finit tertianas quartanasq; in uino potũ. Coxẽdicis dolores sanat quadraginta diebus potum semen eius. Folia ẽt cum semine emplastri modo illita ambustis medentur.

INTERPRES.

Communes hyperico tribusq; aliis deinceps numeratis & descriptis plãtis Ascyro: Androsæmo: & Cori notæ & partes aliquæ: congeneres & ĩ aliquibus scriptoribus cognomines sibi inuicem plantas eas oẽs fecerunt: priuatimq; huic aut illi debitas appellatiões adeo miscuerunt ut nõ secus q̃ Romæ quondã in adoptiõibus qbusdã factũ est ut seruato antiq & proprii generis noie adoptiõe q̃situ alterum illud adiiceret: sic seruata hyperici appellatione: Hypericon Ascyron & Hypericon Androsæmon aliquando cõgeneres illi hæ plantæ a qbusdã uocatæ fuerit. Nec aliter posteriores latini de his tradiderũt. Græci tamẽ oẽs priuatimq; hic scriptor seorsum de singulis docuere certiore disciplina usi q̃ si uno capite simulq; de cũctis tradidissent. Quod enim genera rerũ & species dispescit exiguum semp est: qd uero coniungit multum. Decetq; in his pfessores oẽs naturæ exemplo uti: & q̃ ea licet exiguis notis uariauit eos ẽt alia & diuersa itelligere: nec miscere simul quæ discreta ea uoluit esse. Quæ aũt cõia quatuor his plantis: quæ itidẽ ppria singulis sint facile rõcinari & colligere erit oium earũ historiarũ in hoc scriptore diligentius obseruantibus. Nos breuitati cõsulentes ea relinqmus: monemusq; solum duo hyperici genera tantũ facere Pliniũ lib. xxvi. capite. viii. primum hoc qd Corion uocari ait & quartũ in hoc ordine quod mox a nobis tradetur corin dici ab eo traditum: contra ea quæ a scriptore hoc docentur dicente palam Ascyron Hyperici genus esse: & Androsæmon ab Hyperico & Ascyro differre tantum &c.

DIOS DE Ascyro. Cap. clxii.

Scyron. Sunt qui Ascyroides: qui Androsæmon uocent: Romani pariter græcis Ascyron appellãt. Et hoc hyperici genus est: magnitudine differt: ramulis maiorib9: fruticosius: puniceo colore rubẽs: foliis paruis: luteo flore. Semẽ fert Hypico simile: odore resinæ: & qd digitis cõfricatũ sanguineũ reddit liquorẽ manus cruẽtãtẽ: ob quã cãm Androsæmõ q̃si hũani sanguinis herbã ascyron aliq uocauerũt. Facit & hui9 semẽ ad coxẽdicis dolores, quẽ usum bibit̃ indul-

cis aquæ cyathis duob⁹. Biliosa.n.multa excremēta ducit:oporteteꝗ cōtinue biben dū dare usq dū cōualescāt. Facit preterea ad ambusta qbus emplastri mō imponit.

INTERPRES.

f Eparat Plinius Ascyron ab Ascyroide duo eiusdem plantæ gn̄a faciēs.xxyii. uolumine capite quinto. Describitqꝫ priuatim & ex ꝓpriis utrāqꝫ notis. Hic tn̄ unum quod bifariam uocetur Ascyron.s.& Ascyroides eē tradit:Nec alibi quod hactenus inuenerim Ascyroides aliquod Dioscoridi ē.Plinii tn̄ historia diuersitatis huius causam indicat.Ait enim ille : Ascyron & Ascyroides similia sunt inter se sed Ascyros maiores habet ramos : qui Ascyroides uocatur ferulaceos &c Similia inter se Plinius duo hæc ait esse:& sola magnitudine differre: quæ qm̄ pōt bonitate coeli terræqꝫ fieri a Dios.neglecta est Vnūqꝫ genus fecit qđ forte ante se herbarii alii duo fecerāt:quos secut⁹ Plinius diuersam ab hoc uī Ascyri historiā tradidisse.Quæ tn̄ una i utroqꝫ ē.

DIOS DE Androsæmo.i.humani sanguinis herba. Cap. clxiii.

a Ndrosęmon.Sunt qui Dionysiadem:& qui hanc ēt Ascyron uocent. Romani pariter græcis androsæmon. Differt ab Hyperico & Ascyro. Frutex gracilibus ramulis:surculosus:puniceo colore rubentibus uirgis.Folia habet triplo quadruplo ue maiora q̄ rutæ:quæ cōfricata sanguinis colore liquorē remittunt.Alarū caua habet numerosa:in summo alarum auium mō pinnata.Circa quas flosculi parui sunt:luteo colore.Semen in caliculis claudit nigro papaueri simile:ueluti punctis distinctū.Resinosum odorē reddit confricata androsæmi coma.Huius ēt semē tritū:potūqꝫ pondere drachmaꝝ duarū.Biliosa & alui excrementa ducit.Sanat aūt coxendicis præcipue dolores: Verū oportet post purgationem aquæ paulum sorbere.Ambustis preterea medetur herba emplastri modo imposita:& præter hæc sanguinem compescit.

INTERPRES.

f Atis sibi ipsi pro nois sui origine & cā testis Dios.est: confricata digitis folia Androsæmi sanguinis colore liquorem remittere dicens:cōtra q̄ forte ex historia eius aliquis suspicetur:in qua hic πεφοινιγμένας τὰ ῥαβδία dixit:quod est puniceo colore rubētibus uirgis: Verisimileqꝫ sit ubi rubeat color illic succū sanguinis subesse Hic tn̄ post descriptas eo colore uirgas cū de foliis egisset quæ triplo quadruplo ue maiora q̄ rutæ fecit:statim subiecit ἃ τριβόμενα αἱματώδη χυλὸν ἀφίησι:quod est:Sanguineū succū remittunt.Nec pōt ex Grāmaticoꝝ legibus id nisi ad folia referri.Quæ Plinius quod ab hoc nō dicit alba esse tradit.Habere ēt numerosa alaꝝ caua Androsæmon Dios.ait in sūmo τεταρσωμένα:quod participiū a nobis redditum est : alarum auium mō pennata.In quo sciendū primas in descriptione hac nr̄a alas significare nobis quas græci μασχάλας dicunt caua geniculosqꝫ in plantis unde folia aut ramuloꝝ noua egredit soboles:sumpta ab hominum alis translatione quæ in iunctura brachii cū humero ab interiore parte caua sunt & quasi pube aliqua fruticant:De qbus latini poetæ cecinerunt. Ledit te quædam mala fabula q tibi fertur Valle sub alarum trux habitare caper:&:Cubat hircus in alis:& pleraqꝫ alia:A quarum lacuna & pubis fruticatione græci in plantis alas dixerunt:quæ nos paulo ante caua & geniculos diximus.Secundas uero ad auiū alas non simpliciter:sed ad uolatū apertas:& tota latitudine sua expansas quas græci ταρσούς uocant:& ab his facto uerbo tū participio τεταρσωμένας:quod est : alarum in auiū uolatu mō expansas.Vtit hic ipse scriptor eodē hoc participio in Ebulo quæ quarto uolumine descripta est.Ex cuius figura qm̄ notior Ebulū q̄ Androsemos est poterunt omnes rem facillime cognoscere.Plinius in abiete eandem hanc folioꝝ formam describens pennata uocauit. Nosqꝫ cum imitati in Androsæmo alas non auium sed ut in plantis pennatas diximus.

Alæ hois
Alæ plātaꝝ

DIOS. DE Cori. Cap. clxiiii.

c Orin.Sunt qui & hanc hypericon uocent. Romani pariter græcis Corim dicunt.Folia habet Ericæ similia:minora tn̄ pinguioraqꝫ & rubentia. Dodrātalis frutex est:sapore grato acer odoratusqꝫ. Bibit semen eius: mensesqꝫ & urinā trahit.Succurrit Phalāgioꝝ morsib⁹.Coxendicis doloribus: & in scapulas rigentibus:in quos usus in uino bibit.Cōtra febriū aūt in accessione cum tremore algoribus addito pipere.Idē ex oleo in scapulas rigentibus utiliter inungitur.

Vndiqꝫ

INTERPRES.

u Ndiq; totoq; corpore rubētē corin hāc nobis aliquot herbarii ostēderūt. Dico aūt undiq; & toto corpe foliis: ramulis: & floꝝ doliolis. Hic tū rubere tm̄ folia ait. Natura Corim rubentē totā fere ostēdit: ueꝝ inæqliter: aliquaq; parte magis: aliqua uero minus. Ob quam cām credimus & hunc & Pliniū ex ruboris abundātia rubere tm̄ eius folia dixisse. Legebantur in græcis qui circū ferunť & in extremo capite remedia aliqua: quæ in uetustissimis & optimis eiꝰ gētis codicibus: & in latinis eiusdē notæ Serapioneq; nulla sunt. Ea nos ueluti adiecta relinquimus. Poterunt nihilominus ex aliis interpretibus nouisse ea uolentes.

DIOS. DE Chamæpity quæ Aiuga humilisq; & coactæ ad terram Breuitatis Picea a latinis dici pōt. Cap. clxv.

c Hamæpityn. Sūt q Pityorysonꝫq Orizelon: qui Brioniā Siluestrē uocēt. Pontus eā Olocyrō: Athenæ Ioniā: Euboia Sideritin: Daci Dochela: Magi sanguinē Palladis: Romani cupressinā & Aiugā siue Abigā dicunt. Serpit p terrā herba incuruę similis. Folia habet minori sedo similia: multo tn̄ tenniora hirsutaq; & circa ramulos frequentia odore piceæ: Flores paruos: colore luteo: Radicē Cichorii. Sanāt suffusos felle folia eius septē diebus in uino pota. Quadraginta uero dolores coxendicis in dulci aqua. Danť pterea iocinorosis: angustiis urinæ: renū cū urinę malo aliquo doloribus: priuatim his malis utilia & torminibꝰ. Quin ēt pro Antidoto hac utunť cōtra aconitū in Heraclia incolæ decoctū eius ppinantes. Vtilis pterea cōtra pdicta macerata decocto eius polēta: mox emplastri mō imposita. Eadē cū caricis in pilulas subacta mox deuorata aluū mollit. Cū melle uero squama ęris: & resina coacta purgat. Eadem ex melle apposita muliebres locos purgat. Discutit & mām̄arū durities. Glutinat uulnera & q serpūt cōpescit ex melle emplastri mō imposita. Est & altera Chamæpitys: ramis cubitalibus ancorarū mō inflexis: fruticosa. Similē pdictę comā hēt: Florē tn̄ candidū: Semen nigrū: odore Piceæ. Est & tertia q̄ mascula appellatur: herbula foliolis tenuibus: candidis & hirsutis. Caulem hæc habet asperū: candidum: Flosculos luteos: Semina secus alarū caua. Piceam & hæc olet. Vires habent priori similes non adeo tn̄ efficaces.

INTERPRES.

p Liniū imitati ante nos interptes alii quocūq; loco nos piceā in hoc capite diximus ubiq; pinum dixerūt. Ille.n. xxiiii uolumine capite. yi. Chamæpityn describēs flore pinus & odore esse dixit. Idē nō multo post pityusam pariter describēs. Frutex ē similis piceæ ait: eandē in duobus noībus græcoꝝ pityn diuersa interptatiōe ostēdens. Per cuius uestigia ingressus Barbarus eadē uarietate quā pityn primo uolumiue piceā dixerat: hoc loco pinū dixit. Nobis quod semel primo uolumine dictū pbatūq; fuit seruare hoc loco ēt placuit: poterūtq; cupiētes ex nostra piceæ cōmentatione cās rōnesq; nominū huiuscemodi cognoscere. Quia Piceā olēt folia eius Chamæpitys dicta herba hæc est. Quæ ēt cā fuit ut tus terræ uocareť: qm̄ totius pinoꝝ gn̄is resinatus olet: hæc aūt piceā: Triplex Chamæpityos huius genus est diuersis inter se partibus aliis: sed eodē piceæ odore: ob quā cām creuerūt p tpa tam multæ eius appellationes: aliis plantis aliis eas comparantibus herbariis: & ex his illis ue notis eas describentibus. Hinc primū Brionia: sed siluestris dicta est: maior hæc.s. & q cæteris cōicato odore nomē ēt cōicauit. Hinc Romani cupressinā herbam uocarūt: tertiū genus, eius intelligentes. Addidit huic appellationi Apleius in cōmentariolo suo de herbis colorem Cupressinā nigrā uocari scribens. Idēq; hoc genus idē Apuleius spiculā a similitudine uť noiasse Plinius Aiugā uocari dicēs nullā nois cām reddidit. Apuleius pter id Abigā uocari ēt indicauit q uisua ut hic ait aluū purget & in fœminis muliebres locos trahens q̄ illic moranť. Cur uero Pontus: Athenæ & Euboia aliis noībus eā indicarent nō satis certū nobis mō est. In descriptione floꝝ primi generis q passim in græcis leguntť candidi uel lutei qm̄ duoꝝ generū nō unius flores imprudēter coniuncti illic fuerant alteꝝ nos colorē exclusimus Luteo siqdē flore primū & tertiū genus est: candido aūt secundū: at illic de primo tm̄ agebať: nec poterat in una eadēq; planta quod natura ubiq; cōstans non facit tam diuersus uariari color. Habuimusq; in eo adiutores uetustissimos latinos & græcos. Vti aūt Chamæpity hac contra aconitū testis in Alexipharmacis suis Nicander est scribens πολλάκι δ' ἢ μὲν αἰς χειρὸς βάρος αὐτὸ ὁρίου· ποίη χαμαιπίτυος. Caricas etiam quas alii ficos uerterunt iisdem auctoribus exigenteq; rei necessitate nos diximus.

PEDACII DIOSCORIDAE ANAZARBEI DE MEDICA MATERIA. LIB. IIII.

Ribus hactenus libris Charissime Aree omnē tradidimus de Aromatis: oleo omni: unguentis: arboribus: animalibus: frumentaceis: oleribus: radicibus: succis: herbisq; & seminibus rationē. In hoc q quartus erit de reliquis herbis radicibusq; agemus.

DIOS. DE Vetonica. Cap. I.

Estron. Romani Vetonicam uocant. Cestron quod qm̄ frigidissimis inuenitur locis Psychotrophon nominatur: quodq; Romani Vetonicam dicūt herba est quadrāgulum: tenuem: altitudine cubitali & aliquādo maiorem caulem habens: Folia lōga: mollia: quernis similia per ambitum incisuris diuisa & odorata: Inter quæ maiora sunt quæ ad radicē uiuunt. In sūmo caulium semen est Satureiæ modo spicatum. Carpuntur folia eius siccanturq; quorū frequentior usus est. Radices illi sūt graciles quales Veratri: quæ pituitosas uomitiōes cient in dulci aqua potæ. Dantur drachmæ pondere bibenda folia in dulci aqua aut simplici aq̄ Conuulsis: ruptis: contra muliebrium locorum affectiones: & strangulatu uuluæ procidentibus. Trium uero drachmarū pondere cū uini sextariis duobus cōtra uenenatorū morsus. Quin ēt emplastri mō imposita herba uenenatorū morsibus pariter ꝓdest. Prodest & cōtra uenena: In quē usum drachmę pondere bibit' in uino. Eadē præsumpta letalibus aduersatur uenenis. Vrinam præter hæc cit: Aluū deiicit: Comitiales & furiosos sanat cū aqua pota. Bibitur hæc ipsa utiliter drachmę pondere Iocinorosis: Lienosis uero cum aceto mulso. Adiuuat concoctiones siquis fabæ magnitudīe addito despumato melle post cœnam eam deuorauerit. Datur eodem modo & acida ructantibus. Datur & cibum in stomacho non cōtinentibus ut commanducetur: expressusq; in cōmanducando succus deuoretur: moxq; temperatum aqua sorbeatur uinum. Datur & sanguinem expuentibus trium obolorū pōdere in dilutæ uini potionis Cyatho uno. Coxendicis doloribus prodest cum aqua pota. Renum ēt cum urinę malo aliquo uesiceq; doloribus: cutem uero subeūtibus aqs drachmarum duarum pondere cum dulci aqua ubi febris sit: Vbi uero ea absit cum mulso. Emendat suffusos felle. Menses ducit drachmę pondere cum uino pota. Aluum purgat pondere drachmarū duarum cum dulcis aquę cyathis quatuor. Facit ad tabem quam græci Phthisin dicunt: purulentasq; excreationes cum melle. Seruanda trita Vetonicę siccata folia in fictili sunt.

INTERPRES.

Emere nisi nota passim cunctis Vetonica eēt quotidie eā laudaret rustica & urbana plebs omnis: nunq̄ nō in extollēda boni alicuius multiplici potestate & usu Vetonica utilius dicere solita. Idq; a tam multis & tam sæpe fit ut cœperit iampridem nō secus q̄ in ꝓuerbio aliorū bonorū formula & exemplar quoddā gentiū fæ herba hæc esse: cuius bonitate cuncta alia indicentur. Quodq; inter nos fit fieri inter alios ēt credentes (ubiq; enim easdem meret' laudes) non erimus in descriptione eius longiores. Nec cur ueteres græci Psychotrophon eam uocauerunt prosequemur. Satis enim hic uocis eius cām reddidit. Quod forte desiderauerit aliquis non relinquemus: A uarietate & copia remediorū Cestron a græcis dictam fuisse: qui multa alia una hac appellatione indicauerunt: Telum primo quod persico bello inuentū fuerit: Opus interpunctum acu uepictū: Veneris & fœminarū ornatum: & si priuatim cestos hic dicatur: Libri præterea a uarietate subiecti ab aliquot græcis hoc titulo inscripti sūt. Sic ēt Plinius aliquādo Ebur cestrum idest
Cestros
picturatū dixit. Latini ab inuentoribus cognominatam Vetonicā semper uocauerunt. Sunt autem Vetones auctoribus Geographis cunctis in Hispania primi Vetonicæ huius inuentores: si Plinio

credimus.xxy.uolumine capite.viii.dicenti.Vetones in Hispania eam quæ Vetonica dicitur &c. Non erit difficile plantas aliquas obseruantibus nouisse quodnam in Vetonica nos spicatū semen quosq; spicatos flores dixerimus Intelligimus enim primo flores tum ex floribus semina sic in sūmo caule disposita ut spicæ in frugibus formam ostēdant: Qualis plantaginis & multaꝝ aliarum flos est. Multoq; minus quosnam acida ructantes indicemus Nulli.n non aliqñ id malum accidit. Videndum postremo quo loco hic ait folia Vetonicæ ὀζώδη.i.odorata esse. ὀζώδη ne an ἰνώδη legendum sit:qđ Venosa & fibris distincta significat:ut meliores græci oēs habent. An uti aliquot ex melioribus utrunq;.i. ὀζώδη καὶ ἰνώδη :quod est uenosa & odorata. Spicatum semen Spicatus flos Acida ructantes

DIOS. DE Britannica herba. Cap. II.

Ritannicam.Romani pariter græcis Britannicam dicunt.Herba est siluestri rumici similia habens folia:nigriora tñ:hirsutioraq; sapore adstringēte.Caulem non adeo grandem ex se mittit.Radicem tenuem : breuemq;. Exprimitur ex foliis succus:densaturq; in sole aut ad ignem. Vires adstringendi habet priuatim ad ea quæ in ore & tonsillis pascēdo serpunt accomodatas. Facit & ad alia omnia quæ adstringi opus sit.

b

INTER PRES.

d Vobus in diuersa humani corporis parte nō leuibus morbis in Germanici Cæsaris exercitu trans Rhenū ꝓmotis castris utilem primo inuentam fuisse Britannicā Plinius xxy.uolumine capite tertio ꝓdidit Malaq; duo illa stomacaccem & Scelotyrbem uocauit:in ore alterum:in neruis simpliciter alteꝝ fieri dicens:Neq; ex intrinseco uitio corporis uexatos his malis imperatoris eius milites:sed hausta potaq; ex fonte aqua qui in eo tractu scateret: Cuius malefica ui intra biennium dentes deciderent:& in genibus cōpages soluerent. Quod sane non miret aliquis cū Victruuius sui operis octauo uolumine Susis referat fuisse fonticulū : ex quo qui bibissent dentes amitterent.Inscriptūq; sua ætate ad fontē eū fuisse epigrāma:Cuius sñia esset egregiam ad lauandū esse aquā sed eā si bibat excutere e radicibus dētes:Quod Epigrāma qm̄ iampridē Victruuio restitutū est a nobis non repetet hoc loco. Et si q eum scriptorem imprimi curauerunt: per quos ita re ꝑfecerint ambitiosius q̄ decebat dissimulauerint Neq;.n. in Victruuio legi ea carmina poterant:quæ in multis eius auctoris codicibus aut nulla erant:aut trunca tamq; corrupta ut Oedipode uateq; aliquo non hoīs diligentia indigerent. Ea nos primi ex Isigono antiqssimo scriptore & ex cōmentario eius de aquis in lucem ꝓtulimus:liberalitatisq; nostræ hanc modo patimur pœnā: ut ab aliis didicisse uideamur:quoꝝ nos illis auctores fuimus.Eritq; expostulatiōis huius nostræ certissimū argumētum qui superest nobis ex eodē illo Isigono non mediocris græcoꝝ Epigrāmatum numerus ꝓ plerisq; aliis aquis:quæ diuersa potestate diuersis locis a Plinio & Victruuio numerantur.Verū satis dicta hæc extra rem nostram sint. Ad Britānicā redeūdū:quā ex Plinio dicebamus mederi neruis & oris malis quæ Germanici milites trans Rhenū uitio aquæ contraxerant. A Strabone lib.xyi.non in Germania neq; ex uitio aquæ tñ:sed in Arabia & ex regionis eius fructibus in Galli exercitu pariter grassata esse eadem duo hæc mala in historia relatum est. Vocatq; ipse στομακάκην καὶ σκελοτύρβην Declarauitq; illam oris hanc crurum resolutionem quandā fuisse. Nos tñ in græcoꝝ medicina stomacaccem hactenus nunq̄ legimus. Videmus tñ uitiū & maleficiū oris eam significare uocem:& qm̄ ut græce loquamur κακίζει τὸ στόμα qđ est ori nocet sic uocatā fuisse. Plinius ad dentes eorūq; casum rem cōtraxit.Strabo non magis id q̄ aliud significauit παράλυσιν περὶ τὸ στόμα.i.resolutionē oris uel partium quæ circa os sunt dicens: Diosc.ad ea quæ in ore & tōsillis pascendo serpūt. Scelotyrbem aūt alteꝝ illud malum quo Plinius ait compages in genibus solui Galenus in diffinitionibus suis his uerbis descripsit.Resolutionis genus Scelotyrbe est:qua recta totus ingredi homo nequit:sed aliqñ sinistrum latus in dextrum:aliqñ dextrum in sinistrum circūfert:aliquando crus post se trahit:non aliter q̄ ualde accliues locos ascendentes. στομακάκην σκελοτύρβην

¶Sequitur Britannicam in cunctis fere græcoꝝ codicibus alterum Vetonicæ caput superstitiose & imprudenter huic scriptori adiectū Id in antiqssimis quos habemus Dioscoridis græcos latinosq; codices nullibi legitur Nec uerisimile est post tractatam semel totam Vetonicā intercedente alio capite de eadem iterum agendum huic scriptori fuisse.Accedit his quod in plerisq; aliis etiam diximus:Nihil in hoc scriptore maiestate eius indignius:nec cui minus credere oporteat q̄ ubi superstitiosum aliquod:& ad relligionem nostram pertinens ab eo docetur. Poterunt legentes quod dicimus ex his quæ alii interpretes reddiderunt censere. Nobis non placuit relligionem naturæ miscere:& quæ tam longo interuallo distant in scriptore hoc eadem facere Vana hominum mortalitas hæc primum infert:Mox imprudentia & salutis studium excipit:exceptaq; per manus diu feruntur:Nisi prudentior aliquis quod sapientes præcipiunt de genere in genus non transeundum esse alios monuerit.

DIOS. DE Lyſimachia herba. Cap. III.

Yſimachion. Sunt qui Lytron uocẽt. Romani pariter græcis Lyſimachiam appellant. Caules profert Lyſimachia cubitales: & aliqñ maiores: graciles fruticoſoſq;: In quibus tenuia in geniculis fruticant folia ſalici ſimilia ſapore guſtum adſtringentia. Florem habet rubentem: uel ad aurum inclinato colore. Naſcitur paluſtribus locis & prope aquas. Confert folioꝝ ſuccus cui adſtringẽdi uis eſt contra ſanguinis excreationes & inteſtinorum tormina; In quem uſum bibitur: & inungitur. Siſtit etiam muliebres fluctiones appoſitus. Cõtra ſanguinis ex naribus eruptiões utiliter herba naribus inſeritur. Vulneribus eadem utilis ſanguinem compeſcit. Incẽſa ad uaporem ſuffitumq; acerrimum ex ſe mittit fumum: quo fugentur ſerpentes & muſcæ pereant.

INTERPRES.

Sſet aliaꝝ oĩum maxima uiri & uxoris in coniugio fœlicitas: fruſtraq; cecinisſet in Satyra Aquinas poeta: Semper habet lites alternaq; iurgia lectus in quo nupta iacet: Si quod antiquitas ſibi perſuaſerat: Diſcordantibus iumentis iugo impoſitam Lyſimachiam aſperitatẽ eorum coercere uel natura ſaltẽ in hominibus oſtenderet. Quod n. in eo carmine ſtatim ſequitur minimũ dormit̃ in illo mutata fortuna: ſolo caule eius ſtratis impoſito in tranqllam ꝓfundamq; edormiendã nobis quietẽ euaderet. Neſcimus nos q̃ ueꝝ id ſit. Columella certe in boum domitura ferocientiũ tauroꝝ adhuc tergora mero reſpergi iubet: quo familiariores bubulco fiãt. Sed hoc rõnem aliquam ex uini ui habet: Qua mulcetur oĩum animantiũ ferocia. Qua uero poteſtate Lyſimachia id poſſit parum certum nobis eſt. Tradiderunt in græcis hoc aliqui in latinis Plinius libꝫ xxv. capite. vii. Quod nos quale id comperimus docemus. Alioquin regiæ dignitatis herba hæc ẽ a Lyſimacho rege inuenta: & ob hoc ſaltem amanda: Quamuis gentibus optabilem natura eam fecerit: tam multis morbis & uitiis remedio eſt: preſertimq; ſanguinis ex naribus eruptionibus. In q̃bus oportebit medicũ diligentius animaduertere ſanguinis ne eruptionibus in febre an p ſe factis ab ea parte Lyſimachia hæc medeatur. Tota enim & efficaciſſimas adſtringendi uires habet: iõq; his ſanguinis ex naribus ꝓfluuiis quæ in febribus decretoria ſalutis erunt inutilis & periculoſa.

DIOS. DE Maſcula ſanguinali herba. Cap. IIII.

Olygonon Arrhena. i. maſculam. Sunt qui Polygonaton: qui Cynochalen: qui Heraclian. i. herculeam: qui Aſphaltion. i. bitumioſum trifoliũ: q Chiliophillon. i. millefolium: qui Clema. i. uiticulam: qui a copia ſeminis Polycarpon: qui Carcinethron: qui Teuthaliden: qui Myrtopetalon. i. Myrteum folium: qui Gnopodion: qui Pedalion: qui Stemphin: qui Muris unguem: q Proſerpinacam uocent. Magi Herois ſanguinẽ: Aegyptii Thephin: Aphri cuculum: Romani ſanguinalem dicunt. Herba eſt maſcula ſanguinalis: numeroſos: graciles: & teneros ramulos habens geniculis interſectos: graminis modo per terram ſerpẽtes. Folia rutæ illi ſunt longiora tamẽ & molliora: & ſingulis foliis adnatum ſemen. Quam ob cãm maſcula appellat̃. Flores cãdidi aut punicei. Adſtringit refrigeratq; potus ſanguinalis herbæ ſuccus. Sanguinem expuentibus & alui fluoribus ꝓdeſt. Cholericis itidem & ueſſicæ ſtillicidio. Vrinam enim efficaciſſime trahit. Succurrit & uenenatorum morſibus cum uino potus. Bibitur & contra circulares febres una ante acceſſionem hora. Siſtit idem muliebres fluctiones appoſitus. Inſtillatur purulentis auribus: & in dolore earum utiliter. Genitalium ulceribus egregie medetur cum uino decoctus addito melle. Contra ſtomachi ardores: ſanguinis excreationes quæ ſerpunt: ſacros ignes: inflãmationes tumoreſq; & uulnera emplaſtri modo folia utiliter imponuntur.

INTERPRES.

Anguinariã Plinius: Sanguinalẽ Columella græcam Polygonon uocant. Ille xxvii. uolumine capite. xii. Hic libro vii. capite. x. Nec fuit Romanis ſcriptoribus alia nois ratio q̃ ex ui &

usu eius qui sentientes sanguinem expuentibus: cruentisq; intestinorum torminibus eã mederi ex meliore hac ptãte nomen illi fecerunt. Græci cõtra a seminis copia uel geniculorum: quos habet frequẽtia cognosci eã uoluerunt. Vtrunq; n. Polygoni uox significare põt. Siqdem genti illi gonos: genitura: & semen: Gony uero genu: & diminutiua forma geniculus ẽ. Quo pertinet quæ statim adiecta illi appellatio Polygonaton fuit ab eadẽ geniculorum frequentia & densitate facta. Nobis tñ in alterã partem magis inclinat animus. Credimusq; a copia seminis quondã sic appellatã fuisse. Numerauit & Plinius in Polygono aliquot ex his quæ nunc in Dios. leguntur appellationes Polygonaton: Carcinothron: Clema: & Myrtopetalon: quæ eas hñt causas quæ a nobis a principio breuiter indicatæ sunt. Vocari Halmada Plinius ẽt ait quod in scriptore hoc nõ legit. Dubitamusq; an Asphaltion in Plinio legi eam uocem oporteat: quæ aut a bituminis odore: aut a bituminosi trifolii: quod non multo ante descriptũ est similitudine fieri potuit. Potuit eadem Heraclea uocari a lẽtoris sui firmitate: qua Herois illius in laboribus & periculis patientiam æquaret. Vnde & Clema Sarmentum s. & uiticula appellata etiam fuit. Ex qua ui aliquibus locis Corigiola itidem dicitur: uulgaris nota omnibus: & ubiq; fere nascens herba: cuius præter a scriptore hoc numeratas in aliquibus scriptoribus aliæ appellationes etiam inueniuntur. Nosq; ex Apuleio quod legebatur Stopinaca Proserpinacam emendauimus. Indicante etiam id Plinio: qui eodem loco Proserpinacæ meminit. Sũt tamen qui non Proserpinacam sed Scorpinacam legi iubent q scorpionibus egregie aduerset. Cõfidentius præterea quod in scriptore hoc legebat a Romanis Seminalem Polygonon Sanguinalem dicere maluimus: indicantibus id pluribus & primæ fidei latinis scriptoribus quos pauloante citauimus: & præter eos Celso etiam secundi uoluminis ultimo capite: cuius hæc uerba sunt. Herba sanguinalis quam græci Polygonon uocant. Neq; ab re: qm̃ ut pauloante testati sumus contra sanguinis eruptiones & pfluuia oia antiqua medicina multum ea uteret. Habet & alias uires ab hoc & ab aliis græcorum medicis herbariisq; descriptas: quæ ex illis repetendæ sunt.

DIOS. DE Fœmina Sanguinali herba. Cap. y.

P Olygonon fœminam. Romani Sanguinalẽ fœminã dicũt. Singulari caule exiguus frutex Sanguinalis fœmina est: tener: harundini similis cõtinuatis geniculis & in seipsos tubarum mõ farctis. Circa quos Piceæ similia folia in orbem exeunt. Radix illi inutilis est. Nascitur aquosis locis. Adstringendi refrigerandiq; uires habet iisdẽ oibus quibus antedicta utiles; sed minore efficacia.

INTERPRES.

q Votquot hactenus uidere Dioscoridis græcos codices licuit in extrema capitis huius parte eodem intellectu & iisdem uerbis ostendunt Fœminam Sanguinalẽ herbã in cunctis mascula minus efficacẽ & ignauiorem esse. Plinius ẽt eodem libro & capite historiã & medicinam eius tractans inefficacius q̃ superiora (plura.n. Polygoni genera ille fecerat) hoc genus eẽ ait. Solus Paulus Aegineta in yi. Polygoni uires numerans contra & his uerbis decreuit. τὸ δὲ θῆλυ τοῦ ἄρρενος ἰσχυρότερον: quod est. Fœmina aũt mascula ualidior & efficacior est. Quo fit ut oporteat: queadmodum & Plinius indicat credere diuersas ex sexu Polygoni notas oibus locis & gẽtibus nõ fuisse easdem: Sed uariatis appellationibus quæ græcis uerbi causa mascula Sanguinalis erat latinis fœmina esset. Sicq; e diuerso Plinii cuius ætate uaga hæc noia etiam erant uerba hac in primo genere sunt. Qui plura genera Polygoni faciunt hanc marem intelligi uolunt: Idq; Dioscoridi conuenit. Mox paulopost. Nec non inueniuntur qui hanc fœminã esse dicãt: quod Paulo Aeginetæ cõuenit. Qui fœminam potentiorem mascula dicens sexus notam hanc ex aliorum indicatiõe tradidisse uideri debet. Eamq; ob cãm nihil in huiuscemodi nisi facto prius periculo certum cõstitui modo potest: tam multis locis & gentibus res aliquando: nomina aũt semper uariant.

DIOS DE Polygonato herba. Cap. yi.

P Olygonaton. Romani pariter Græcis Polygonaton dicunt. Nascitur in montibus cubito longior frutex. Folia Lauro similia habet. latiora tamen & maiore leuore. In gustu simile qddã Cotoneo malo aut punicæ reddũt. Sensui enim adstricto sapore occurrunt. Nascũtur in singulis foliorum germinationibus cãdido colore flores plures: maioreq; numero q̃ folia quæ a radice in hac plãta usq; ad summũ nascunt. Radicẽ habet Polygonatos cãdidam: mollem: longã: geniculis plenã: hirsutam: graueolentem crassitudine digitali: quæ faciat ad uulnera emplastri mõ imposita. Emendat eadẽ uultus maculas quas græci spilos dicunt.

INTERPRES.

I Nter Polygoni genera quæ a Plinio plura ex aliquo℞ historia numerant̃ Polygõatos hæc refertur Nobis tñ toto genere differre hæc ab illa uidet̃. Iacet n (quod præcipuũ inter eas discrimen sit) & graminis modo per terram spargitur polygonus. Polygonatos aũt cubitali & fere semper ꝑceriore caule erigitur. Vidimus nos quinto & sexto deinceps foliorũ ordine ad eam altitudinem surgentem: quæ a radice statim exiguis interuallis per caulem usq; ad summum uirebant laurinis ut hic ait similia. Flores ipsi non uidimus. Iampridem enim Augusto mense defloruerat herba quæ nobis prolata est. Nulloq; magis inditio q̃ radice Polygonatum se ostẽdebat: quæ longitudine pedali: colore albescente: frequẽtioribusq; q̃ in gramine geniculis turgebat. Vtq; coniicere licuit nihil polygono congenerem multis hãc fecit q̃ geniculo℞ par similisq; in utraq; frequentia Verumtamen ut pauloante dictum a nobis est exceptis his diuersa in polygonato & alia a Polygono cætera nobis uisa sunt.

DIOS. DE Clematide. Cap. yii.

C Lematida. Sunt qui Philetærion: qui a folio℞ Lauri figura: quã folia eius habent Daphnoides: qui a Myrthi folio℞ magnitudine Myrsinoides: q a Polygoni sarmẽtis Polygonoides appellẽt. Romani pariter græcis Clematida uocant. Nascitur in Aegypto clematis hæc. Viticulas habet breues crassitudine iunci. Folium breue: Lauro figura coloreq; simile: multo tamen breuius. Finiunt intestinorum tormina fluoresq; alui quos diarrhiam uocant: caules foliaq; eius in uino pota. Sedant eadem muliebrium locorum dolores ex lacte rosaceoq; aut ꝑ rosaceo Ligustrino unguento pessulus apposita. Commanducata dentium dolorem mitigant. Contra uenenatorum morsus utiliter imponuntur. Feruntur præterea aspidũ morsibus in aceto pari utilitate bibi. Prouenit Clematis hæc pinguibus quidem sed incultis locis.

INTERPRES.

Viticulæ

V Erisimile est: ex his quæ in græcis latinisq; legi & obseruari adhuc possunt plures diuersis gentibus quondam clematides fuisse: specie quidẽ & aliqñ genere diuersas: uno tñ & eodẽ noĩe indicatas: qm̃ eadem in cunctis uiticula℞ forma sit. Dico aũt Plinii Palladiiq; uerbo utens uiticulas non uitium palmites & sarmenta: sed ex eo℞ similitudine in aliis plantis ueluti flagella. Qualia in cucurbitis cucumeribusq; cunctis passim uident̃ per terram iacentia: aut si ꝓpe arbores & frutices sint: eos scandentia: suisq; clauiculis quasi manibus uitium modo hærentia. Quæ uox licet insueta sit: non spernẽda tñ: dum quod uolumus docemus. Quod huiuscemodi ẽ. Theophrastus libro. y de planta℞ causis a principio statim cum de planta℞ plantatione ageret: docebat principiũ aliqd hr̃e oẽs unde regenerent̃: idq; uariis appellationibus in uariis plantis uocari. Sũtq; eius hæc uerba οὐδὲν γὰρ πᾶσι κοινὸν ἀλλ' ἴδια προσηγορίας τινὰς ἔχει καθάπερ θαλλία, κράδη, κλῆμα. Quæ sic uertat aliqs. Nullũ aũt cunctis cõe nomẽ est. Sed habẽt quædam priuatim aliquas appellationes ut Thallia: Crade: & Clema. Qua℞ prior illa in olea dicit̃ surculus q depactus in terra nouam oleam ꝓducere potest. Secũda in fico ad eundẽ usum ficulneũ sũmum ramum significat. Tertia in uitæ palmitem sarmentũq; illud: quo depacto ut ꝑcipiũt rei rusticæ scriptores noua uitis sub terra apprehendit. Nec est græcis Clema aliud q̃ latinis palmes: Sarmentum: & malleolus diuersis tẽporibus & ex diuerso usu diuersis uocibus indicatum: Cui qm̃ natura primũ est nisi pedamentum aliquod aut ꝓpinquam stirpem apprehendat in terram decidere: & si apprehenderit clauiculis illis suis tenacius hærere nomẽ cæteris eiusdẽ naturæ plantis dedit. Vtq; ipm Clema sic illæ clematides dictæ a græcis sunt. Latini in uitibus ut res & tẽpus exigit diuersis uocibus id indicauerunt palmitẽ: sarmentũ: flagellũ: malleolũ: traducem aliisq; uocibus indicantes. In cæteris uero plantis quæ Clematis rõnem haberent uiticula℞ noĩe usi sunt. Plinius. xxyii. uolumine capite yii. in historia eius quam ampelon agriã græci uocãt quæ Diosc. Clemata dixit uiticulas his uerbis reddidit. Ampelos agria uocatur herba foliis duris Cineracei coloris uiticulis longis. Palladius in Martio in cucumere ea uoce usus est cum ait. Aliqui florem cucumeris cum uiticulæ suæ capite. Viticulam in cucumere flagellũ & si sic dicere licet sarmentũ quod græci Clema dicũt appellat: & a quo Clematides in planta℞ censu græcis dictæ oẽs illæ sunt: quæ suis uiticulis per terram serpunt: & cũ possunt clauiculis propinquas stirpes scandũt. Quæ multo plures duabus his sũt quæ a Diosc. hoc loco docent̃: nam Plinius tres duobus locis numerat Potueruntq; & aliæ quondam numerari. Sed nos quas in hoc scriptore cogimur: latinis tñ reddimus. Primumq; i priore hac quã Plinius Aegyptiã cognominari ait monebimus: non tñ auctore eo: sed melio℞ græco℞ fide nasci

Clema

in Aegypto eam dixisse. Corruptus.n.& nullo intellectu legebat locus ille. Verumtamen eorum quos diximus ope instauratus facile est. Et ut certiora in historia eius oia essent nō ueriti sumus in adiectis illi appellationibus aliis: quarum & Plinius meminit obiter & quasi in decursu causas & rationes earum addere Sic enim cognitu facilior inuenire eam uolentibus erit.

DIOS DE Altera clematide. Cap. viii.

Lematida alteram. Sunt qui Epigetida uocent. Aegyptii Philacuon. Romani Ambuxū appellant. Viticulam ex se mittit rubentem: uitilium modo lentam. Folium habet quod acerrimū in gustu fit: & exulceret. Circumuoluit se: scanditq; arbores hederæ quam Smilacē uocant modo. Tritū semē eius in aqua mulsaue aqua potū per inferna bilē & pituitā trahit. Pellunt lepras folia emplastri modo imposita. Ipsa sale cum lepidio conditur & seruatur ad cibos.

INTERPRES.

Vidisse quondā plures Clematidas quod superiore capite longius dictū a nobis est Plinius manifeste. xxiiii. uolumine capite xv indicat. Sed exceptis duabus his non ueras fuisse clematidas alias. Sed sola uiticularum rōne hoc nomē uenisse testes in græcis hic scriptor primū qui nullam aliam in Medica materia stirpem hoc noie describit: mox Paulus Aegineta lib. vi. his uerbis utranq; describens. Clematis quā alii Daphnoides: alii Misinoides uocant uiticulam hēt lōgam crassitudine iūci quem Oloschœnū dicunt: folium uero lauri &c Altera aūt quæ arboribus Smilacis hederæ modo aduoluitur &c. Fuerunt q posteriorē hanc conuoluulū crederent. Cuius flores lilia candore & amplitudine æmulantes certare cū nobilissimo flore uoluisse uidenē: quos etiā Plinius aliqn̄ dixit rudimentū naturæ esse lilia facere cōdiscētis ubiq; & omnibus notissimos; Verum ex huius historia in qua rubētes uiticulæ illi assignanē cōuoluulo cōuenire nō uideē. Tacuisse pterea de floribus qui tam egregia specie in conuoluulo florent aliā ab illo Clematida esse arguit Nobis inclinat animus Smilaci congenerē clematidē hanc esse Non tñ p cōperto hoc decernimus. Quod autē hic ait uocari Epigetida humilē terrestrēq; significat facto a terra: quā græci gen uocant nomine quasi terraneā dicas: qm̄.s. nisi alias scandat stirpes per terram spargitur.

DIOS. DE Polemonia. Cap. ix.

Olemonion genere neutro. Sunt qui Philetærion uocent. Cappadoces a multiplici potestate Chiliodynamin dicunt. Romani pariter græcis Polemoniā appellant. Ramulos habet graciles: pennatosq;. Folia paulo maiora q̄ rutæ: oblongiora tñ ad Polygoni & Nepetæ longitudinē. In summo ramulorum ueluti Corymbi sunt: in quibus nigrū semen est. Radix cubitalis alba lanariæ herbæ radici similis. Nascitē montanis & asperis locis. Bibitē radix eius in uino contra uenenata: intestinorum tormina: urinæ angustias: & coxendicis dolores in aqua. Lienosis uero cum aceto drachmæ unius pondere. Alligatur & radix eius contra scorpiōum ictus. Quin etiā ferunt non uulnerari ab eis eam habentes: & si uulnerauerint non nocere. Finit eadem cōmanducata dentium dolores.

INTERPRES.

Certauerunt quondam inter se p humano genere beneficiis reges Nec quod potentiori utilius foret gloriosum sibi existimauerunt. Sed quod Deus monet: mortalem mortales iuuare unā hanc sibi ad æternitatis gloriam uiā aperientes quæsierūt: non in gentiū suarum fortunis augendis & ornandis tñ occupati: sed in excolēda ad sanitatē hoīum uita quotidie laborantes: honestissimoq; certamine inuenti remedii alicuius gloriā sibi inuicē auferētes: & si opus esset bella ēt ob id gerentes. Dum uult humani beneficii auctor solus primus ue hic aut ille esse. Hinc Gētiana: Lysimachia: Eupatoriū: pluresq; aliæ plantæ sunt auctoribus suis cognomines & inter alias Polemonia hæc seruato sibi a certamine & bello nomine: quod antiquissimi reges iter se certarūt: dum inuentionis eius gloriā sibi ambo uendicarent. O tēporum & gentiū illarum fœlicitatē: quibus p salute oīum cunctis postea seculis bella fierent: nō ut imperii sui alienæ uero seruitutis causa tam multa uirum sub signis millia ducta Vna diēs daret exitio: perirentq; simul gentes & cum gentibus bonæ artes. Quarum cōtinua ex multo tpe iactura antiqui illius studii & ingenii uix idolon & spectrū aliquod nr̄a ætate nobis reliquit: presertimq; in deprehendenda & ostendēda digito antiquorum

medica materia. In qua quantũ licet nos laboramus. Nescimus tñ quo pfectu: Officiosa certe uolũtas non deest: urgetq; in Polemonia hac ut moneamus legentes: quã hic & Plinius dixerũt in Cappadocia a multitudine uiriũ χιλιοδύναμιν: quod est mille uires hñtẽ uocari in antiqssimis græcorũ & latinoꝝ scriptoris huius codicũ q mihi sunt nõ chiliodynamin: sed Chelidoniã manifeste legi. Nõ cõuellẽda tñ ob id duoꝝ scriptoꝝ tam certa auctoritas & fides. Ob eam cãm & nos ex cõi lectione uocẽ uertimus. Illud cõtra in dubio est: dissidẽtq; Dios. & Plinius in radicis historia: Hic ait πηχαίαν esse quod est cubitalẽ: Plinius. xxv. uolumie capite vi. Polemoniã describẽs ait Cappadoces Chiliodynamin uocãt: radice crassa: quasi nõ πηχαίαν sed παχεῖαν legerit. Nos neq; in græcis: neq; i latinis aliter q̃ cubitalẽ legimus Plinius tñ uel sic forte psuasus uel uocis uicinitate deceptꝰ p cubitali crassam reddidit: nisi forte qđ hic ait Lanariæ herbæ radici similẽ ad crassitudinẽ ille retulit. Diximus id qm̃ nõ parui referri in deprehẽdẽda Polemonia cubitalẽ aut crassam radicem obseruasse.

DIOS. DE Petræo Symphyto herba. Cap. x.

SYmphyton cognomẽto Petræum. Romani pariter græcis Symphytum uocant. Nascitur in petris Symphitum. Ramulos habet origano similes gracilesq;. Capitula ut thymi. Tota est lignosa & odorata plãta sapore dulci & saliuã puocante. Radicẽ habet longã: subrussam: digitali crassitudine. Purgat pulmonum uitia planta hæc in mulsa aqua decocta: tum poto decocto illo. Datᷣ cũ aqua ẽt sanguinẽ excreantibus: & cũ urinæ malo aliquo renum doloribus. Bibitur contra intestinorum tormina & rubras fœminaꝝ fluctiones in uino elixa. In aceto mulso aũt cõtra cõuulsa ruptaq;. Eadem cõmanducata sitim arcet: Faucium asperitatibus accomodata est. Glutinat recentia uulnera: & intestinoꝝ ramices coercet emplastri mõ iposita. Quin ẽt carnes cũ coquunt addita folia constipant.

INTERPRES.

QVæ est constipãdi cõsolidandiq; egregia utriq; Symphyto uis nomẽ illis in græcis id fecit. In posterioribus aũt latinis incõcinne qdem sed apta significatione cõsolidam uocari eãdẽ persuasit. Et qm̃ duo saltem genera eius sunt. Alteꝝ de quo nũc agimus: qm̃ in petris nascitᷣ Petræũ antiqtas nominauit. Alteꝝ uero simpliciter Symphyton. Iactant tñ præter hæc nostræ ætatis herbarii plura alia consolidæ genera se inuenisse: quæ medicis & illis censenda relinqmus. Dioscoridem n. latinum facimus nõ oium alioꝝ dicta & decreta coaceruamus: presertim duo & hæc tm̃ genera Symphyti tractãte ẽt Paulo Aegineta: qui hr̃e hoc Symphyton ait aliquid quod incidat ideoq; purget quæ in pectore & pulmonibus purulenta concreuerũt. Hr̃e ẽt aliquid quod adstringat; qua ui sanguinis excreationibus medeatᷣ: Habere humiditatem qua sitim arceat: Discutere pterea: constipareq; corpora; & ne longiores simus ex contrariis aliquibus uiribus constare: Quibus coerceat descendentes intestinoꝝ ramices & rubentes fœminarum fluctiones: quæ Galeno in diffinitionibus suis sunt: cum quod fluit quale nuper iugulatæ uictimæ sanguis est fuerit: Intercurrũt grumi sanguinis: dolor adest: febrisq; cum crepitu dentium: & in genitalibus ipsis imoq; uentre dolor. Quales aũt fœminaꝝ fluctiones hæ sunt dictũ primo uolumine a nobis in turis cortice est. Dictum & in Amaracino unguento de toto ramicũ genere priuatimq; de hydrocele. Nunc aũt ex eodem Galeno priuatim de Enterocele dicetur: quam ille ait esse intestini in alterum naturæ locũ paulatim aut simul & uno impetu descensum. Primitiuasq; descensus eius causas esse aut hominis nimium conatũ aut ictum. Quæ uero præsens: psens faciat malũ laxationẽ aut disruptionẽ.

Rubræ fœminaꝝ fluctiones Enterocele

DIOS. DE Altero Symphyto. Cap. xi.

SYmphyton alterũ: Sunt qui pecton appellent. Romani Solidaginem uocant. Caulem duũ cubitorũ altitudine: & aliqñ maiorem ex se mittit leuẽ: crassum: angulosum: Sonchi modo concauum. Circa quem folia sunt nõ magnis interuallis distantia: hirsuta: angusta: oblonga: ad linguæ bubulæ quã buglossum uocant folioꝝ figuram accedentia. Habet & caulis secus angulos illos exilium & cauli adiacentium foliorũ a singulis alarum cauis eminentes productiones quasdã. In qbus flores lutei sunt: rutæ similes: & semen quale Verbascus habet. Habnt præterea totus caulis & folia supercurrentem asperam lanuginem: quæ manibus tractata pruritum excitat. Radices illi sunt foris & in superficie nigræ: intus

candidæ:& glutinoso lentore molles:quarum usus tm̃ est. Bibunt̃ tritæ utiliter sanguinẽ exspuentibus. Prosunt pariter & ruptis. Glutinãt emplastri mõ impositæ recentia uulnera. Constipant & carnes cũ coquunt̃ illis additæ. Cõtra inflãmationes sedisq; pcipue utiliter emplastri mõ cũ Senecionis herbæ foliis imponuntur.

INTERPRES.

n Ouitia & posterioꝝ tẽpoꝝ uox Solidago est:qua hic a Romanis Symphytum indicari traditex re facta eadem forma qua in latinis multa alia in plantis passim audiunt̃ Trixago: plantago:cunilago:& in metallicis Plũbago:& in aliis reꝝ generibus plures aliæ. Quemadmodũ in græcis Pectos qua eandẽ hanc Symphyton a qbusdã uocari pariter Dios. testat̃. Facto a uerbo πηγνυσθαι noĩe quod densari concerni:& in glaciem gelari est:Oẽs a Symphyti ptãte rationem habent:cui natura est solidare & in duritiem densare:quod toto capite hoc ubiq; patet: & ex qua ui hic ξυγματίας mederi ait Nõ uulneratis(Id n paulopost ab eo dicit̃)Sed simpliciter his qbus dissectũ aut ruptũ quocũq; modo intus aliquid fuerit:quos hic ξυγματίας uocauit eodẽ mõ quo τραυματίας dicunt̃. Nos genere neutro rupta diximus:qm̃ nõ poterãt rupti sic ut uulnerati intelligi hoĩes. Dicem⁹ & de ruptis simulq; de cõuulsis cũ primũ sẽ nobis iteꝝ occasio offeret.

DIOS. DE Olosteo herba. Cap. xii.

o Losteon. Romani pariter græcis olosteũ dicũt. Breuis herba ẽ Olosteũ tribus quatuor ue digitis supra terrã se extollẽs. Folia uiticulasq; hẽt cornicis pedi herbæ aut gramini similia. Quibus adstringẽdi uis est: Radicẽ capilli modo tenuissimã:aspectu cãdidã lõgitudine quatuor digitoꝝ. Nascit̃ in tumulis. Potest & hæc carnes cõcocta illis cõstipare. Bibitur ad rupta utiliter in uino.

INTERPRES.

e X aduerso græcis Olosteon herba hæc dicta est. Toto corpore.n & undiq; osseam uox illa significat. Cũ tñ tenerior & fragilior ea sit:longeq; ab ossium duritie discesserit. Quærendum in ea quonãmodo triũ aut quatuor digitoꝝ altitudine eam hic dicat a terra extolli: & an digitos per longitudinem cõtinuatos:an ut in antiquoꝝ palmo erant per crassitudinẽ cõiunctos & sibi suppositos indicet. Nobis in posteriorem hãc partẽ inclinat aius. Nã quatuor digitoꝝ p longitudinẽ mẽsura aliis poterat & debuerat uocibus indicari. Suspicamur ẽt nos quo loco hic ait λευκὴν τῷ εἴδει:quod redditum a nobis est aspectu candidam:quodq; a Barbaro dissimulatũ est: qm̃ nõ cõuenire huic scriptori phrasis ea uideret̃ aliter legi quondã potuisse: λευκὴ.s. p se i candidã:mox quod est τῷ εἴδει. οἰνώδη i.uinoso odore in græcis nihil reptũ huiuscemodi est. Is tñ quẽ nos habemus uetustissimũ latinũ Dios. odore uinosam habet Licetq; uni tm̃ & barbaro testi cõtra oẽs alios credẽdũ non sit. Nihilominus mala & insolita huic scriptori uerboꝝ phrasis scrupulum hunc mihi iniecit:neq; ab re penitus monuisse hoc fuerit: ut si forte uinosus hic in radice Olostei odor natiuus sit ex eo ẽt deprehendi herba possit Dubitare pterea Plinius psuasit scribẽs usũ eius ad rupta & cõuulsa esse perire Dios potuisse cõuulsa:ξυγματα.n.tm̃ quæ rupta sunt ille numerat. Nec male in hac re hærebit aliqs qñ semp fere simul cõiungunt̃ in medicina & remediis rupta & conuulsa:nihilq; in hoc scriptore frequẽtius ξυγματικοῖς σπάσμασι.i.ruptis & conuulsis est.

DIOS DE Stæbe. Cap. xiii.

s Tæben. Sunt qui Stæbion. Romani Stæben dicunt. Nota ubiq; herba ẽ. Adstringunt folia eius & semen. Ob quã cãm & in intestinoꝝ torminibus decoctũ eius clystere infunditur:& in purulentis auribus instillatur. Prosunt emplastri modo imposita folia suffusis sanguine ex ictũ oculis:& sanguinis eruptiones compescunt.

INTERPRES.

p Hleon duobus locis uocari a qbusdam Stæben hanc Plinius testatus est:primũ.xxi.uolumine capite.xy.his uerbis. Quædam in folio habent & in caule ut phleos quam aliqui Stæbem appellauere. Mox iteꝝ xxii uolumine capite.xi. Stæbe quam aliqui Phleon uocãt. Videturq; nobis Theophrastũ ubiq; appellare. Is n inter aculeatas Phleon.yi.de Plantaꝝ historia numerat:& inter eas quæ folia secũdum spinas pferunt:quales in palustribus Tribulus: & in arida Ononis est. Et Stæben lib.i.de plantarũ historia inter fruticosa & quæ carnosum folium hñt, Ari

ſtophanes ẽt in Comœdia cui titulus Ranæ eſt inter paluſtres numerat dicẽs. μᾶλλον μὲν οὖν φθεγξόμεθ' εἴ ποτ' εὐηλίοις ἐν ἁμέραισιν ἡλάμεθα διὰ κυπείρου καὶ φλέω χαίροντες &c. Quod eſt. Quin igitur magis inclamabimus q̃ siqñ in apricis diebus ſaltauimus per cyperum & Phleon exultãtes. Ranæ.n.paluſtria animalia carmen id in eo poeta canebant. Quinetiam Plutarchus in naturalibus cauſis Sic n cõmentarium eius quoddam inſcribitur ſecũdo capite cũ quæreret: cur cœleſti aqua magis q̃ quauis alia nutriantur ſub terra ſemina. Inter paluſtres plantas phleon hanc numerauit. ¶Ex his igitur quæ collecta undiq; a nobis ſunt conicere rõcinariq; oportet eãdẽ Stæbem & phleõ paluſtrem: aculeatam: & carnoſo ſolio eſſe herbã. Quia in texendis thoris uterent̃ antiqui: ex quo uſu στοιβὴν eam dixerunt Collectionẽ.ſ.eius in unum & herbæ hoc genus: cui proprium & ex natura nomen Phleos primũ fuerit: ex uſu aũt poſtea Stæbe: quia πρὸς τὰς στιβάδας.i ad thoros ea uterentur: tam facili lentore ut ueſtes auctore Herodoto ex ea ẽt fierent: Pauſania uero capiendis auibus retia Meminerũt Phleo huius & alii: Oium tñ ex his quæ nos obſeruauimus hæc ſumma eſt: ut eadem Phleos & Stæbe ſit: ultimũq; hoc nomen ex uſu factum illi fuerit: prius uero illud a fœcunditate φλοιοῦν.n.græci fructus & ſeminis copiam dicũt: quo Phleos hæc abundat Eius ſolia hic ſcriptor ait emplaſtri modo impoſita ſanguinis eruptiones compeſcere Vertimuſq; nos & ea uoce reddidimus quam græci αἱμοῤῥαγίαν uocant De qua auctore Galeno in diffinitionibus ſuis ſciendum eſt Copioſi ſanguinis effuſionem eẽ Hæmorragiam ubi grandis exitus fit circũ fluentis: Vbi uero per anguſtum luctatur ut in ſecta uena fit iaculi inſtar ꝓſilientis. Differtq; Hæmorragia.i.eruptio ſanguinis ab Hæmorroide ꝙ hæmorragia copioſi & cum impetu ſanguinis effuſio ẽ: Hæmorrois uero paulatim & per interualla ſtillicidii modo ſanguinis exitus.

αἱμοῤῥαγίαι Sanguinis eruptio Hæmorroides

DIOS. DE Clymeno. Cap̃. xiiii.

C Lymenon. Sunt qui Calycãthemon: qui Periclymenon: qui Eliophyes: qui Epatitim: qui Smilacem: qui Anatolicon: qui Dyticon: qui Aerginẽ: qui Clymenion: qui & Agonon ideſt ſterile appellant: Aegyptii oxyous: Romani Inuolucrum ſiue Inuolucrum maius dicunt. Quadrangulum ex ſe mittit caulem fabaceo ſimilem. Folia plantaginis figura. Folliculos habet in ſummo caule duos ſibi inuicem annuẽtes Indi & polyporũ cirrhis ſimiles. Præſtãtiſſimũ Clymenon quod in montibus natum fuerit. Exprimitur ex toto una cum radice ſuccus: q contra ſanguinis excreationes: cœliacos & rubentes fœminarum fluctiões utiliter bibitur refrigerans & adſtringens. Sanguinis ex naribus eruptiones compeſcit. ¶Quin etiam folia conciſa folliculi ue recentibus uulneribus impoſita uſq; ad inductam cicatricem medentur.

INTERPRES.

R Egiæ dignitatis herba Clymenos eſt: & ab inuentore rege ſic appellata: Non aliter q̃ & pleræq; aliæ a Dioſ. hactenuſ & a Plinio diuerſis locis ex antiquoꝝ hiſtoria deſcriptæ fuerũt: Eam pluribus indicauerũt ueteres appellationibus: inter quas ex plantæ ipſius natura: notis: & antiquoꝝ in ea obſeruationibus factæ aliquæ ſunt: Qualis Calycãthemos eſt. Significat.n q̃ in Calyce floreat Dixerũt aũt in floribus antiqui Calyces inuolucra illa qualia in roſis ſunt: q̃bus dehiſcentibus in ſua folia ſe flores pandũt. In Clymeno aũt hac calyces folliculos eos intelligebãt: de quibus hic paulopoſt egit Periclymenos uero confuſo mixtoq; ob ſimilitudinem cum ea quæ ſequitur nomine Heliophyes deinde cur uocaretur: indicat Theophraſtus.ix.de plantaꝝ hiſtoria uolumine: qui cum de radicum ſectione in herbis ageret: numeraretq; in huiuſcemodi ueterũ ſuperſtitiones aliquas ait ἐνίας δὲ πρὶν ἥλιον ἐπιβάλλειν οἷον καὶ τὸ καλούμενον κλύμενον: quod ẽ Quaſdam etiam ſecari priuſq̃ ſole illuſtrẽtur: qualis eſt quæ Clymenos uocatur. Significat enim Heliophyes: quod a naſcente ſole &c Eodem pertinet & Anatolicũ. Solis n. exortum græci anatolas uocant. Eodem & dyticon: quod occaſum eiuſdẽ ſideris indicat Vaga.n. in antiqua ſuperſtitiõe hæc noia fuerũt: aliis noctu: aliis per diẽ ſodiendã Clymeni radicem dicẽtibus Smilacem a figura hederacei ſolii quidam eandem dixerunt. Sed ea Periclymeno competit appellatio Hæc enim plantaginis ſolio eſt: illa aũt hederæ. Quẽadmodũ & Romanoꝝ Inuolucrum Siqdem Periclymenos non clymenos a Dioſ propinquis ſtirpibus aduolui dicitur. Quod poſtremo inter has appellationes legitur Clymenon quod & Agonon.i.ſterile uocant totũ id ex Periclymeno eſt: ut tunc certius ex hoc ipſo ſcriptore & Theophraſto patebit: Qui ſolam Clymenon in ſuis plantis cognouiſſe uidetur. Piniuſq; eum ſecutus ob hanc cãm contra Dioſ. decreta duarum plantarum hiſtoriã & medicinam grauiter miſcet lib.xxv capite vii. in aliud uolumẽ dilata Periclymeni hiſtoria & medicina. Quo n. loco nos diximus Theophraſtũ manifeſte ſecutus eſt Clymeno de ſterilitate tribuentem quæ

Calyces florum

tem quæ hic Periclymeno.xxvii.deinde uolumine capite.xii.Dioscoridem.Quemadmodũ utriusq; scriptoris conferentibus locos cognoscere facile erit.Habere hic Clymenon ait in summo caule folliculos Iridi similes:nec facile intelliget aliquis:cui Iridis parti & quando folliculos eos comparet:Nisi in utraq; planta rem obseruauerit.& in Iride tempus quo flores inuoluti peniculorum figura surgunt nondum in folia sua se pandentes.Tunc enim Clymeni folliculis his maxime similes sunt:tumente in medio longitudine & in acutum desinente.

DIOS. DE Periclymeno. Cap. xv.

PEriclymenon.Sunt qui Aegmen:qui Clymenon:qui Carpathon: q Splenion:qui Epatitin:qui Alsinen maiorem:qui Clematitin: qui Myrsinon: qui Calycanthemon uocent.Magi ueneris pileolum: Aegyptii Tucon: Aphri lanath:Romani Inuolucrũ maius.Breuis & simplex frutex est.Folia per interualla habet eũ uestientia:albido colore:hederæ figura. Habet & secus folia germinationes quasdam in quibus semen hederæ simile est:Flores candidos fabarum floribus æquales:modice rotundos.Foliis ueluti superpositos.Semen durum & quod difficile uellatur.Radicem crassam:rotundamq;.Nascitur in aruis ac sepibus:propinquis fruticibus se aduoluens.Cum maturuit lectum semen eius tum in umbra siccatũ ad minuendos lienes drachmæ pondere quadraginta diebus in uino bibitur.Finit & eiusdem exti dolores.Prodest in spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus.Prodest & singultientibus.Cruentam a sexta die urinam trahit.Facit ad celeritatem partus.Habent easdem uires & folia.Feruntur hæc triginta sex diebus pota sterilitatem in uiris facere: & in circularibus febribus ex oleo inuncta earum horroribus opem ferre.

INTERPRES.

Ommunes Clymeno & Periclymeno ut uidere omnibus facile est adiectæ illis appellationes aliquæ sunt.Earum meminisse iterum superuacuum est.In aliis quæ in Periclymeno tantum leguntur laborasse non facile fuerit:presertim nobis qui ingenue fatemur nihil p comperto de ratione earum habere.Id tantum monere possumus Clematitim Periclymenum dictam ab aliquibus fuisse:quoniam aliarum modo quæ uiticulas habẽt propinquis stirpibus se aduoluat:quemadmodum longius in utraq; Clematide dictum pauloante est.In medicina non fuerit ab re contulisse legentes:quæ a Plinio aliter potius q̃ alia de Periclymeno traduntur lib. xxvii. capite.xiii.Nos enim breuitati consulentes ea relinquimus:ut interim rationem reddamus cur uertentes illud ἀγόνους ἱστερεῖσθαι ποιεῖν in uiris addiderimus ad solos mares cõtracta sterilitate.Quod a Theophrasto acceptum est:qui libro nono de Plantarum historia agens clymenon: periclymenon scilicet hanc intelligens facere id his uerbis ait.ἀδυνατεῖν δέ φασι γιννᾶν κἂν ἐάν τις τοῦ κλυμένου τὸν καρπὸν συνεχῶς τριάκοντα ἡμέρας ἐν οἴνῳ λευκῷ συλλέξας ὅσον χοίνικα ἀνὰ ἴσον ἐφ' ἑκάστην ἡμέραν πίῃ Quæ de uiris manifeste & in hanc sententiam dicta sunt. Ferunt etiam generare non posse:siquis Clymeni semen continue triginta diebus in uino albo συλλέξας ὅσον χοίνικα: genere masculino colligens ait miscens Choenicis mensuram tantundem singulis diebus biberit. Subiecitq; statim.Si enim integram hanc potionem absoluerit penitus sterilescere.Persuasit id etiã Paulus Aegineta libro sexto suæ medicinæ Periclymeni semen dicens σπέρμα ξηραίνειν τὸν γόνον &c. quod est:potum Clymenum semen quod uiri creditur tantum esse siccare.Facere ad partus celeritatem Periclymeni semen hic etiam ait ὠκυτόκιον esse id dicens:non tamen qua ui & quo usu id possit declarauit. Veteres græcorum medici incidendi calefaciendiq; uires folia eius & semen habere dixerunt Oportebitq; ex his & difficultatis moræq; in partu causis remedio hoc uti.Fiunt autem auctore Galeno in diffinitionibus suis trifariam difficiles partus a prægnante.a foetu:& ab extrinsecis:A prægnante bifariam animo scilicet aut corpore male affecta: Verbi causa:dolore: Zelotypia:affectione ue alia: Angustiis ue aut obesitate muliebrium locorum:aut si tunc primum mulier parit:tabe ue quam atrophiam græci dicunt:quæ fit cum non nutritur corpus: & loci muliebres emacuerint. A foetu:si enectus in utero:aut geminus:aut monstrosus fuerit.Ab extrinsecis:intensa hyeme:aut ardentissimo calore.

DIOS. DE Tribulo. Cap. xvi.

Ribolon. Sunt qui Bucephalon: q; Taurocerota. Romani tribulum aquaticum uocant. Duplex eius genus est. Terestris alter portulacæ foliis tenuioribus tantum: uiticulis per terram stratis. In quibus spinæ sunt duræ: sapore acerbo. Nascitur hic secus flumina & in domorum areis. Est & aquaticus alter in fluminibus proueniens comam tantum supra aquam extollens: spinam uero aquis occulens. Folia huic sunt latiora pediculo longo. Caulis in summo crassior q̃ in profundo. Sunt illi & capillamenta quædam spicarum forma: Fructus eadem qua alteri soliditate. Adstringunt ambo refrigerantq;. Inflãmationibus cunctis emplastri modo imponuntur. Ex melle oris uitia quas aphthas dicunt: tonsillas: & oris exedentia ulcera & gingiuas sanant. Exprimitur ex utroq; ad oculorum medicinam succus. Bibitur calculosis utiliter ex uiridibus expressus amborum succus. Terestris uero potus drachmæ pondere & emplastri modo impositus uiperarum morsibus priuatim succurrit. Letalibus uenenis idem cum uino utiliter bibitur. Enecat pulices inspersum eorum decoctum. Saginant thraces etiam Strymonis fluuii accolæ uiridi tribulorum herba equos suos. Fructum uero dulcem & nutriẽdo aptum sibi pinsunt pro pane eo utentes.

INTERPRES.

Vod maxime in Tribulo contemplat aliquot locis Theophrastus cuspides & aculei sunt: quos priuatim & a cæteris alio naturæ ordine in fructu plãta hæc profert; dico autem fructum quod ille pericarpion uocat semen claudentem thecam. In hoc.n.non ut fere aculeata omnia in caule ramis: foliis ue: aut secus folia cuspides rigent: Sed in eo quod ad cibum homini aliquot locis: ubiq; autem ad tutelam seminis in tribulo natura protulit. Qui tam notos locis oĩbus natales habet: ut naturæ fortunæq; uexationes quibus iactatur humanum genus ab eo nomen inuenerint: nisi forte non a tribulorum aculeis quocunq; modo ceciderint ad ictum semper infestis. Sed a tribularum in areis tritura Christianæ tribulationes dictæ fuerint. Meminit utriusq; uocis Maro in Georgicis suis: Alterius inter noxas agrorum & pestes. Alterius in instrumento rustico Notissimi in eo poeta uersiculi sunt. Lappæq; Tribuliq;. Et paulopost. Tribulæq; trahæq;. Quæ uox a. N. Marcello libro de generibus nominum neutro & fœminino genere declinari dicitur: fœmininoq; in Marone legendam quẽadmodum in Varrone libro primo de re rustica neutro. Nominis causa & origo in altera a terendo est. Alteram græci a triplici cuspide sic appellauerunt. Eadẽq; rõne bucephalon quæ uox bubuliũ caput significat: quasi formã eius referat duobus cornibus & rictu eandem triquetrã & tricuspidem figurã ostendentis. Signauimus solita nobis uitii nota locũ in hoc capite ẽt: qm̃ male uiderent nobis in tribuli natalibus cõiũgi & æquari flumia & domorum areæ. Nec uerisimile ẽt quod aquis gaudeat: ideoq; secus flumina nascat. Siccis locis & inter rudera nasci. Male legi aliquid illhic credimus: sed nescientes quid qualeq; sit legentes tantum in eo monuimus.

DIOS. DE Saxifraga. Cap. xvii.

Axifragam. Sunt qui Empetron. Romani Saxifragam uocant. Surculosus frutex est: asperis locis & in petris nascens: Epithymo similis. Bibitur in uino decocta utiliter stillicidio uessicæ & singultientibus. Calculos uessicæ frangit & urinam cit.

INTERPRES.

Eregrina græcis & aliena uox Saxifraga est. Indicantq; id quæ ad compositionem eius coaluerunt simul nomen & uerbum Romanæ uoces: & quæ nõ aliter q̃ in ossifraga aliquotq; aliis Romanorum huiuscemodi uocibus herbam significent: quæ saxa frãgat. Nec quærimus modo dicta ne sic fuerit: quia in petris nascens suo ortu eas disrũpat: an qa hois calculos in uessica frangat. Potuit enim modo recipienda hoc nomine in medica materia sit ab utraq; uel alterutra causa sic indicari. Illud potius cogitãdum. Verisimile ne sit græcos: quorum prior ætas: & medicæ materiæ antiquior disciplina fuit in eius appellationibus aliorum: & posteriorum uocibus usos fuisse.

fuisse. Nos certe a grãmaticis sæpe audiuimus:& re ipsa ẽt deprehendimus multarum uocum latinis auctores græcos fuisse:nullius autem latinos græcis Vt.n. Aristophanes in Pluto ait οἱ μὲν γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα· κἀν μὴ τ' ὀναντίον: sic etiã in his uerisimile ẽ nihil a latinis græcos accæpisse doctrinarum omnium auctores:& qui multo antea medicam materiam nouerant & docuerant q̃ Romanæ gentis fortuna & imperii eius maiestas liberam tunc gentem ut postea fecit relictis propriis alienis uocibus uti coegisset. Accedit his q̧ multo fœliciores in cõponendis ad certiorem rei alicuius significationem uocibus græci q̃ latini. Vt saxifragã romani dixerant sic cõposita huiuscemodi aliqua uo:e uti & ipsi potuissent. Nec negligendũ illud ẽt in suspitione capitis huius est solam in toto hoc opere primam & a pricipio propositam audiri Romanam uocem: tanq̧ inopes in appellanda hac herba fuisse græcos:ut nisi Romana uoce eam indicassent: nulla sibi futura esset. Ex his dubitauimus diu:neq̧ adhuc animo cõstituimus quid de saxifraga hac dicendũ nobis sit. Si negemus Dios. esse hoc caput cõtra græcos latinosq̧ codices oẽs & posteriorꝫ decreta id erit. Vbiq̧.n. audit̃ hoc caput:non tñ eodem modo. Sunt enim in quibus non saxifragon uerũ saxiphagon legit̃ Essetq̧ facilis uitii & instaurationis coniectura: si ex plãtæ huius quæcũq̧ ea sit medicina & in uiribus erodendis absumendisq̧ carnibus:quod saxiphagon significat aliquid nomini responderet. Sed nihil huiuscemodi in ea auditur. Variant pterea toto capite græcorꝫ meliores codices:presertimq̧ qui mihi omniũ uetustissimus & pbatissimus est:in quo quod in cæteris deest & a Barbaro diligenter in Corollario suo signatum fuit dicente spatiolum inane uacare &c. manifeste legitur ἐπιθύμῳ ἐμφερής:qđ est:epithymo similis & æqualis. Hanc enim illi cõparat. Quodq̧ non procul a fine ab aliis interpretibus ex cõmuni lectione uersum est. In uino cocta prodest habẽtibus febres &c. Et coctus in uino mox potus febricitantibus &c. simplicius in eo est: & ut nos diximus. Bibitur utiliter in uino decocta stillicidio uessicæ:& in singultientibus. Idq̧ uero similius est & in ductu sermõis magis sequax. δύναμιν δὲ ἔχει ἑψηθεῖσα ἐν οἴνῳ καὶ πινομένη βοηθεῖν στραγγουρίας καὶ λυγμῷ. Si contra nullo legentibus iniecto scrupulo qualẽ inuenimus Saxiphragam hanc admiserimus graui legentium periculo non satis certam rem dissimulasse uidebimur:presertim dicente scriptore hoc a quibusdam empetron uocari præpostero historiæ ordine. Siquidem mos illi semper est ppriam & suæ gẽtis uocem cæteris & alienis anteferre:mox alias & aliorꝫ adiicere. Quales aũt Empetros & Epithymos sint non multo post in hoc ipso uolumine ostẽdetur. In quibus licebit palã uidere nihil in medicina & remediis cõe huic esse:multoq̧ minus in historia. Quo fit ut inclinet aius nobis non esse scriptoris huius legitimũ hoc caput:aut si nõ saxifragã latina appellatiõe a græco hoie dicendã fuisse:sed quo in plerisq̧ adhuc indicat̃ Sarxifages a minuendis & erodẽdis carnibus:& si appellationis huius nulla sit nobis causa aut ratio:Nec est quod credat aliqs eẽ hanc quam rura nostra saxifragã uocant. Illa enim tragopogon & Come quondam dicebatur:quemadmodum in ea certius secundo uolumine ab hoc & a nobis dictum est. Barbarus in Corollario suo de Saxifraga longissime egit:multaq̧ non inutilia legentibus coaceruauit. Sed quod ad Saxifragam hanc ptineat omnia in coniectura posita. Quid aũt nos de ea sentiamus ex his quæ dicta hactenus sunt nouisse omnibus facile est:nec quicq̃ ultra nobis de ea constare ingenue fatemur.

DIOS. DE Limonio. Cap. xviii.

Limonion. Sunt qui Potamogetona:qui Neurodes:qui Lonchitin: q̧ Pronaxion:qui Lycosemphillon:qui Ellebori semata:q Scyllion uocent. Magi lupi cor:Marsi Mendrutam:Syri Meridam:Galli Iuniperum. Daci dacinam:Romani ueratrũ nigrum:siue Tintinabulum terræ appellant. Betæ folia habet limonium:tenuiora tñ gracilioraç numero decem & aliquando plura. Caulem gracilẽ:rectũ:altitudine lilii:gustu adstringẽte:rubroq̧ semine plenũ. Põt tritũ semen mox in uino potũ acetabuli põdere cœliacis & intestinorꝫ torminibus opitulari:& rubras fœminarꝫ fluctiões cõpescere. Nascit̃ in pratis & palustribus locis.

INTERPRES.

IlHuestrem betam Plinius q̧ eius folio sit uolumine. xx. capite. viii. Limoniam uocat:Numeratq̧ eam in betarum censu non male:si palustrem potius q̃ siluestrem a natalibus eius appellasset. Creditur idem a multis eandem hanc:qm̃ in riguis & aquosis pratis nascit̃ & ab eis nomen in græcis inuenit xviii. uolumine capite. vi. pratensem herbam nominasse. Theophrastus in sexto de plantarum historia ad finem limoniam genere fœminino inter anemones genera descripsit siluestrem: & inter ea quæ tertium ordinem inter uernos flores antiqua ætate habuerunt. Nobis pro comperto non est diuersum ne an idem utriusq̧ genus sit. Hic enim floris limonii huius non meminit Neurodes Plinius uocari etiam limonium ait: sed nulla ab alterutro dicta nominis eius causa est. Cur autem Potamogetona aliqui eam dicerent in promptu causa est.

Paluſtris.n.planta fluminibus uicina quod Potamogeton ſignificat merito dici potuit: Priuatim tamen eo nomine alia quondam indicata eſt hoc ipſo uolumine declaranda. Abelleboro nomen illi etiam factum in græcis eſt:& a latinis ueratrum nigrum:qm̃ ſolio ſimile illi eſt limonium:qđ in Elleboro deſcribitur plãtaginis aut ſilueſtris betæ. Quibus & hoc ſimillimũ eſt:& eouſq; æqua le ut paluſtris beta limonium dictum fuerit. Differunt in hiſtoria limonii non leuiter ſcriptor hic Pliniuſq;. Hic decem & pluribus aliquando foliis in caule uirere dicit:ille undecim ſæpe caulium herbam eſſe teſtatur. Quod petitiores uideant.

DIOS. DE Leporino pede herba. Cap. xix.

Lagopun. Sunt qui leporis cyminũ. Romani leporinũ pedem uocant. Aluum repri mit in uino pota leporis pes herba. Verum ubi febris ſit in aqua danda eſt. Alliga tur eadem contra inguinum inflammationes. Naſcitur in hortorum areis.

INTERPRES.

Diſcrepant grauiſſime in leporini pedis herbæ natalibus hic ſcriptor & Plinius. Alter enim in ſegetibus:quæ in re latina manifeſtam ex Vartone ſignificationẽ habet. Alter ἐν ταῖς πρασιαῖς naſci tradiderunt, Quæ græcis ſunt quadratæ hortorũ ad conſitionẽ olerũ diſpoſitæ areæ. Nos græcorũ lectionẽ ſecuti qualem inuenimus uocem uertimus. Barbarus ex Plinio in ſege tibus naſci tradidit magno inter ſegetes & hortorũ areas diſcrimine. Qualis autem hæc naſcat̃ nõ erit difficile leporino pedi ſimilem paniculam in ea obſeruaſſe.

DIOS. DE Medio herba. Cap. xx.

Medion. Sunt qui Medicã: qui Trifoliũ:qui Clemation.i.uiticulã:q Oſmõ: qui Trigonon:qui Cybellion:qui Polyphyllon uocent. Aegyptii Epa phu. Romani Trifolium odoratum appellant. Naſcitur Medion umbroſis petroſiſq; locis. Folia ſeridis habet:Caulem tricubitalẽ:Flores purpuraſcentes: grã des & in orbem circinatos:Semen minutũ Cnico ſimile. Radix illi eſt dodrãtalis: craſſitudine baculi:ſapore acerbo. Siſtit ea rubentes fœminarũ fluctiones. In quem uſum ſiccata tum trita: aut elixa ex melle aliquot diebus in Eclegmate ore contine tur. Semen etiam cum uino potum menſes trahit.

INTERPRES.

Quod ſit Medio natale ſolũ uox ipſa:& quæ illam ſequit̃ Medica manifeſte oñdũt. Vtraq; .n.in Media naſci herbam & ex media repetendã indicant. Cæteræ appellationes ex notis eius factæ ſunt. Nec Trifolium ſimpliciter aut odoratũ trifoliũ dicta eſt:quia illi cõgener ſed q̃a tm̃ ſimilis eſt. Sic etiam uiticula a longitudine lentoreq; caulium & Oſmos ab odore noiata fuit. Diſcrepant in ſimilitudine folio͵ eius ueteres græci. Alii.n. Iridi: Alii Seridi quæ Cichorii ge nus eſt ſecundo libro a nobis tractati ſimilia dicunt. Pliniuſq; Iridis ſatiuæ dicens ſcripſiſſe ſeridis credi põt:qñ ſatiuæ diſcrimen ſeridi ppriũ ſit. Iridis aũt neſcio an hactenus al iqñ hic dixerit. Sci mus quidem ſilueſtrem Iridẽ dici in plãtarũ cenſu. Sed ea ppriũ habet Xyridis nomẽ de qua mox dicetur. Nobis inclinat animus ut Seridiſ potius q̃ Iridis folio Medium eſſe opinemur.

DIOS. De Epimedio. Cap. xxi.

Epimedion. Sunt qui Erineon.i. Caprificum:q a Ficulnei folii ſimilitudine thriada:qui a radicum multitudine Polyrrhizum: Romani uindictam uo cant. Caulis eſt non adeo grandis: Folia hederæ ſimilia habet:decem fere aut duodecim. Non ſemen non flore fert. Radices illi ſunt graciles:nigræ: graueo lentes:ſapore inſipido. Naſcit̃ aquoſis locis. Eius conciſa folia cõtra incremẽta mã marum ex oleo emplaſtri mõ imponunt̃. Faciunt ſterilitatẽ trita folia:tum in uino a purgatione ſtatim drachmæ pondere diebus quinq; pota.

INTERPRES.

Auget q̃ medio in plãta hac addita græco͵ ꝓpoſitio ἐπὶ ẽ. Significat.n. Epimediõ qđ medio acceſſe rit. Id aũt ẽ folio͵ magnitudo:quæ in medio ſatiuæ Seridis fũt:i hoc fici: Ideoq; caprificũ a qbuſ dam hic

dam hic uocari eam tradit:& eadem ſignificatione thriada θρῖον.n.græci ficulneum folium uocāt. Sunt tñ in quibus non θριάς per i ſed θρυάς per.υ.legitur.Quod ſi recipiatur tunc dictam intellexiſſe oportebit a paluſtri planta quā Thryon iidē græci dicunt. Eſt ēt in hoc capite quod nobis cum Barbaro idē non ſit:ſed iam totiens ſignatum ut monere iterum in eo legentes ſuperuacaneum ſit.

DIOS. DE Gladiolo. Cap̄ xxi.

Iphion.Sunt qui Anactorion:qui Phaſganon.i.enſem:qui Macharronion.i.cultellū:qui Arion:qui genitalē. Romani gladiolū dicunt. A folioꝝ figura gladiolus dicta herba eſt.Iridi.n.ſimile folium habet:uerūtñ breuius anguſtiuſq; & cultelli mō in mucronē deſinēs:uenoſumq;. Caulem ex ſe mittit cubitalem: in quo purpurei flores ſunt deinceps diſpoſiti & a ſe inuicem diſtātes: Semen habet rotundū. Radices duas:& alteram alteri inſidentē exiguoꝝ bulboꝝ figura. Earū inferior gracilis eſt:ſuperior uero craſſior. Naſcitur maxime in aruis. Pot eſt ſuperior radix emplaſtri mō ex uino:addito ture impoſita ſurculos & ſpicula trahere. Eadem cū loliacea farina & dulci aqua panos diſcutit:eāq; ob cauſam ī hunc uſum cōficiendis emplaſtris additᷣ. Ducūt ambæ mēſes appoſitæ. Quin etiā ſupiorē radicē ferūt uenerē in uino potā excitare:inferiorē uero ſterilitatē facere: ſuperiorē itidem pueris cōtra inteſtinorū ramices utiliter in aquæ potione dari.

INTERPRES.

Aec eſt Gladiolus illa cultellato folio herba : cui a principio ſtatim Iridis folia hic comparauit Princeps in hoc folioꝝ gñe & quæ prima huiuſcemodi ſimilitudinis notam cæteris dederit:ideoq; tot gladioꝝ appellationibus diuerſis locis indicata. Florere hanc uere cū œnanthe:nigra uiola:helychryſo:limonia:anemōe & hyacintho Theophraſtus ait. Vocatq; & ipſe Xiphion. Plinius multis locis gladiolū: Quo tñ loco ex profeſſo de ea agit. xxv. uolumine capite.ix.xiphion & Phaſganō græcis noībus eā appellat : Nec de folio eius aliud tradit q̄ cū primū ex terra ꝓdit gladii oſtendere ſpeciem. Hic ultra addidit Iridi ſimile eſſe: breuius tñ & anguſtius καὶ ἄποξυ ὡς μαχαίριον:in quo uidendū eſt an in mucronē deſinens dicendum ſit an decurtati mucronis : quales cultelli aliqñ in incidendi tm̄ uſum fabricantᷣ. Vtrunq;.n. ἄποξυ ſignificare ex diuerſa ꝓpoſitionis eius ui pōt:& quod ἀπεξύσθη.i.in acutum deraſum eſt:& cui ex acumine ſuo ablatū aliqd fuerit:ut ἀποξύειν Thucidides ait & in græcis multa alia inueniuntᷣ. Pro duabus deinde radicibus eius reuocanda legentibus in hunc locū erunt:quæ in teſticulis duabus plantis ſuperiore uolumine dicta a nobis fuerunt. Nec aliter in gladiolo hac duas inueniri radices q̄ in bulboſis pleriſq; aliis in qbus præteriti anni bulbus & radix inferior ſemp eſt : genitaq; ex ſe alia cedit ipſa donec tertio aut quarto anno tota pereat. Auellanis Plinius eas cōparauit : hic naturæ notas magis ſecutus bulbulos paruos uocauit. Diſcrepant in natalibus eius Dioſ.& Plinius magnope. Hic in aruis:ille in humidis. Alter in gñe ἀρουραίων:quæ qualia ſunt ſuperiore libro dictū a nobis eſt:poſuit Alter in aquoſis & paluſtribꝰ. Pōt tñ uterq; qđ uerū ſit dixiſſe:nā poſſunt arua humida eſſe. Dioſ. præterea in aruis maxime naſci dicens:nō negauit penitus poſſe etiam in aquoſis naſci. Videndū poſtremo in cōtrariis aduenerē radicū xiphii uiribus qđ in ſcriptore hoc in inferiore legitᷣ τὴν κατωτέρω δὲ ἀγόνους ποιεῖν nō ἀγόνους q̄uox ſeminis & genituræ priuationem indicare hoc loco credituꝛ legi oportere ſed una tm̄ mutata lr̃a ἀτόνους.i. ad uenerem ignauos & infirmos hoc.n. magis illi aduerſatᷣ:aptiꝰq; ad uenerē ſtimulātibꝰ in cōtraria ui rn̄det qđ ignauiā & īfirmitatē eius facit.

DIOS. DE Sparganio herba. Cap. xxii.

Parganion.Sunt qui xiphidion.i.gladiolum: qui Bolon : Romani pariter græcis Spargaiū appellāt. Gladiolo ſimilia & hæc folia habet: anguſtiora tñ q̄ ſupior:& in terrā magis inclinata. In ſummo caule ueluti pilulæ ſūt: in qbus clauditur ſemē. Bibitᷣ radix eius & ſemē in uino cōtra uenenatoꝝ morſus.

INTERPRES.

In decurſu & ueluti ad alia feſtinans Plinius de Sparganio hac.xxv.uolumine capite. ix. egit : nihil ultra de ea teſtatus q̄ aduerſus ſerpētes bibi radicē eius quā Sparganion uocant ex uino albo Nec nos quod illi adiiciamus aliud habemus q̄ eſſe in græcis qui ἀπὸ τῶν σπαργανίων dictam putent : q̄ .ſ. foliis eius latis & uitiliū modo lētis pro faſciis his uterentᷣ : quibus nutrices infantes ſuos uinciunt quas græci σπάργανα dicunt:& σπαργανοῦν uerbū in infantiū uinculis & faſciis his notiſſimum

DIOS. DE Xyride quam Siluestrem Irim dicunt Cap. xxiii.

Yrin. Sunt qui Siluestrem Irim: qui Cacton uocent. Daci Aprus. Romani Gladiolum appellant. Folia Iridi similia habet: latiora tñ & in summo acuminata: Caulẽ ex mediis foliis exeuntẽ: cubitalem: satisq; crassum in quo triquetra sunt ueluti siliquæ: & in triquetris illis purpureus flos: & in floris medio puniceus color: Semen in folliculis fabarum modo: rotundũ: rubens: acreq;. Radix illi est crebris geniculis dissecta: longa colore ruffo ¶ Capitis uulneribus: fractisq; in eo ossibus utilis. Surculos telaq; omnia addita æris floris tertia parte: Cẽtaurii uero radicis quinta & melle sine dolore extrahit ¶ Ex aceto emplastri mõ imposita eadem tumores inflãmationesq; sanat. Bibitur ꝑterea cõtra cõuulsa: rupta: dolores coxendicis: uessicæ stillicidia & alui fluores quos diarrhian uocant in mulso trita. Maxima ad ciendam urinam potestate semen obolorum trium pondere in uino bibitur. Bibitur & ad minuendos lienes eadem utilitate.

INTERPRES.

Anam fuisse quondã: & fabulosam syluestris Iridis historiam merito crediderit aliqs q̃ xxi. uolumine capite. xx. a Plinio de ea dicunt audiens. Qui. n. rebellare in homine uitia possunt defossa eodẽ loco unde eruta fuerit herbæ parte: Si parũ mercedis ꝓ ea tulisse herbarius arbitret. Nõ tanta remediis cũ uitiis nostris discordia aut cõsensus est: ut ex longinquo ꝓdesse nocereq; nobis tantopere possint. Nec tam idẽ plantis & nobis sensus est ut iracũdia nostra irascant & illæ: & ex uoluntate nostra hoiem oderint. Vanæ supstitiõis ẽ huiuscemodi docere relictisq; quæ e re sunt ea ꝓsequi quæ legentiũ aios noua inauditæ rei historia suspẽsura sint. A quo instituto alieni posteriores de siluestri hac Iride docuerũt quod nos nunq̃ nõ in agrũ æstate discedẽtes in sepibus uidimus: Cultellato ut hic ait folio inter uepres & saxa nascentẽ herbã: Multo folio ꝫcespite Acuminato mucrone: Multo breuioribus q̃ Iridis & ut hic ait latioribus: duobus tribus ue & aliqñ quatuor caulibus: in qbus tument oblonga ueluti capitula: quæ suo tempore puniceo magis q̃ purpureo colore florent: & cum defloruerũt folliculos relinquũtia lõgitudine digitali triquetros: in qbus tria quatuor ue semina ex oscillis suis pendent priuatim nec aliter q̃ in faba locis distincta: colore rubro cũ maturuerũt: quæ nõ sunt ipsa uere semina: sed latentiũ intra se seminũ pericarpia & inuolucra: qualia licebit uolentibus quotãnis obseruare: Saxosas sepes & quasi macerias agroꝝ amat: luctaturq; inter saxa exiẽs. Hos eius natales & has plãtæ notas nos obseruauimus: Poterũtq; alii ex his facillime cætera deprehẽdere. Fuerat aius nobis hoc capite de ruptis: cõuulsisq; agere: nõ differendis ulterius nisi prius in eo occurrissent quæ græci uno noie κατάγματα uocãt: fracta capitis ossa a nobis dicta: haud sane qa ea tñ uox illa significet: Cõis alioq oibus quæ i toto corpore frangunt ossibus. Tam. n. hæc q̃ illa ἄγνυσθαι. i frangi & recte dicunt: Sed quod nulla adiecta corporis certa parte: uerbi cã ulnis: humeris: tibiis: aliisq; huiuscemodi ut obseruare in græcoꝝ medicis facile est priuatim ad caput referenda κατάγματα sunt. In hac. n parte primum & per se ab antiquis græcis dicta sũt: Mox ab ea ad reliqua totius corporis ossa trãslata uox ẽ. Sunt aũt fractæ hominis caluæ ex forma & euentu ictus plures in antiqs græcorũ medicis presertimq; Galeno & Paulo Aegineta appellationes: Quas latinis nominibus iudicare in omnibus difficile: in aliquibus uero impossibile. Eamq; ob cãm græcis latine tñ scriptis nominibus ut eas facilius in nobis Chirurgi recognoscãt idicabimus. Rhogmem: Engisoma: Ecpiesma: Apochema: Camarosin: & quam aliquos his addidisse Galenus in Isagoge sua dixit Trichiasim: Eccopem itidem: & in infantibus tantũ Thlasim. In quarum diffinitionibus descriptionibusq; aliter potius q̃ aliud a Galeno & Paulo Aegineta dicit. Est itaq; Rhogme quasi latine dicas per longum rima caluæ profundior aut in superficie fissio in qua nulq̃ fissum os mouerit: sic dicta quoniã græci ῥωγάδας rimas terræ appellauerũt. Eccope quasi effractio dicas: Caluæ diuisio est in qua offensum os disruptum fuerit. Quod si in hoc genere a reliquo osse pars offensa discesserit Aposcepamismos tunc dicitur. Est autem ἐκκόπτειν unde Eccope facta est ictu infringere σκεπαρνίζειν autem unde Aposceparnismus est ancipiti securi percutere: σκέπαρνον enim eam securim græci uocant. Et quoniam grauiore eius ictu percussa ossa dissiliunt ideo huiuscemodi caluæ fractura sic nominata est. Engisoma deinde caluæ ictus in quo offensum os ad interiorem cerebri membranam descẽderit: sic dicta quoniam nullo relicto inter os caluæ & cerebri membranam spatio duo illa corpora sibi inuicem propinquent. Ecpiesma in multas partes caluæ effractio est: in qua profundius ossa descenderint: & cerebri membranam contactu suo premant. Camarosis quasi testudinatio: Calue ictus est in quo ossis pars aliqua in testudinis & cameræ formam suspensa relinquitur: altrinsecus a reliqua

κατάγματα

Rhogme. ῥωγμή.
Engisoma ἐγγίσωμα
Ecpiesma ἐκπίεσμα
apochema ἀπόχημα
Camarosis καμάρωσις
Trichiasis τριχίασις
Eccope ἐκκοπή
Thlasis θλάσις
Sceparnismus σκεπαρνισμός.

calua separata. Trichiasis postremo quasi capillationem dicas angustissima Rhogme est sensum plerunq; fallens: eamq; ob cām latens: quæ quia nō facile se ostēdit mortis cām sæpenumero affert. A capillis græci eam nominauerunt: qm̄ angusta exilis & sensum effugiens: quales capilli sunt ī calua capitis discurrat. Est præter has θλάσις ēt. i. contusio: ea caluæ fissio non est: ideoq; inter capitis ictus & caluæ fracturas merito aliquis eā nō numerauit. Est n. caluæ in interiorem partem impulsio aut inflexio cōcauitatem integra caluæ cōtinuitate tm̄ faciens: ut. licet in plūbeis æneisq; uasculis si foris percutiant̃ illidantur ue uidere. Numerat̃ inter has ēt ἀπήχημα quasi ut in echo fit responsio quædā. Ea est ut fere oēs græci descripserunt a cōtraria ictus parte facta caluæ fractura seu fissio. Eam lib. viii. capite. iiii. manifeste fieri Celsus his uerbis docuit. Solet ēt euenire ut altera parte fuerit ictus: & os altera fiderit. Græcoꝝ tm̄ medici: presertimq; Paulus Aegineta li. vi. in Chirurgicis suis ait falli in ea re omnes: qm̄ non fiat in hominis calua: quemadmodum in uitreis uasculis fieri illi docent. Vitrea n. uascula uacua sunt: ideoq; id patiuntur: & calua hominis undiq; plena & alioquin solida est. Fitq; in hoc ictu quod in capite ex aliis causis fieri uidet̃: in quo integra cutis cōtinuitate factus abscessus cū sectus fuerit offensam illic hominis caluam fuisse persuadet. Sic etiā & in hoc malo factus a cōtraria parte abscessus illic fidisse os credi persuadet. Videbūt Chirurgi censebuntq; utri in ea re magis credendū sit. Nobis nō est aliud q̄ ex antiquis græcoꝝ latebris in lucem hæc reuocare consiliū. Quæq; a nobis dicta in huiuscemodi re sunt ex Galeno & q Galenum disciplina & tpe secutus est Paulo Aegineta omnia in cōmentationes has nostras deriuata sunt.

DIOS. DE Anchusa Cap. xxiiii.

Nchusam. Sunt qui Catarchusam: qui Lybicā herbam: qui Archibellion:
a qui Alcibiadion: qui Onocheles: qui Porphyrida: qui Midusan: qui Salicem: qui Nonean uocent. Aphri Buinesath. Romani pariter græcis Anchusam dicūt. Anchusa quam aliqui ēt Calyca aut Onoclean dicunt Lactucæ: cui acuminata folia sunt similia habet folia: hirsuta: aspera: grandia: undiq; ab radice per terrā sparsa: spinosaq;. Radix illi est crassitudine digiti sanguinis p æstatem colore cognoscenda: eoq; tractata manus inficiens. Nascitur pinguibus locis. Habet radix eius adstringendi uim. Facit ad ambusta: uetustaq; ulcera in oleo addita cera decocta. Sanat eadem sacros ignes emplastri modo cum polenta imposita. Ex aceto aūt uitiligines leprasq; exterit. Fœtus apposita extrahit. Datur & decoctum eius utiliter suffusis felle. Renum cum urinæ malo aliquo doloribus: lienosisq;: & ubi febris sit cum mulsa aqua. Sistunt folia aluum cum uino pota. Vtuntur & unguētarii anchusæ radicibus ad unguentorum suorum spissationem.

INTERPRES.

Aram nec facilem inuentu herbam nr̄æ ætatis herbarii Anchusam referunt: quod merito
r demiret̃ aliquis cū lenocinio formæ quondā inseruierit: uterenturq; radice eius antiquæ mulieres cōtra pallorem: bonitatē rosei coloris radice eius uultibus suis inducētes. Quod tam quotidianū illis fuit ut ab Anchusa uerbū græcis ἀγχουσίζεσθαι in affectatione formæ fucari & colorari adhuc significet. Non solent fœminæ quæ ad decorem & formā præsidio sibi esse possunt tantope negligere: & si noua & meliora didicerint: uetera tamē nunq̄ dimittere: ne si noua forte paꝝ successerint ad antiqua continuo redire possint. Nullibi tamē nūc Anchusæ radicibus: qd' sciam ad fucū mulieres utunt̃. Quātūq; in ea negligentia laudandæ q̄ mala ueneris blandimenta hæc abiecerint tm̄ in cognoscēda ad medicinā herba dānanda herbarioꝝ incuria: quibus de ea nihil pro cōperto cōstat: eamq; ob cām nos quo plures licebit ex antiquis scriptoribus notas eius hoc loco numerabimus: ut facilius eaꝝ ope cognosci & ostēdi aliquādo possit. Numerauit cōiūxitq; eā Theophrastus libro. viii. de plantaꝝ historia coronopodi quā cornicis pedē uocauimus. Chamæmalo: & plerisq; aliis quæ ἐπιγειόφυλλα ille uocat. i. folia per terram spargentia: quod hic ait προσεστπλασμένα τῇ γῇ quod est p terrā sparsa. Nicander quod & ab hoc dicit̃ Lactucæ similia ostendit. Versiculus eius est. δὴ παρό τ' ἀγχούσης θριδακηίδα λάζεο χαίτην quod ē lactucæ similia. Plinius inter aculeatas numerat a cæteris in folioꝝ positura discrepans. Locus est. xxi. uolumine capite xvi. Aculeataꝝ caules aliquaꝝ per terram serpunt ut eius quam Coronopon dicunt: & ex diuerso stans Anchusa. Stantem Anchusam dicit: quam Theophrastus ἐπιγειόφυλλον uocauit. Nec refert q̄ Plinius caules dixerit. In caulibus enim folia. Omnes postremo sanguinei coloris habere radicē testant̃ non toto quidem anno sed æstate tm̄: quo tpe colorē illū natura in ea decernit. Ex qua tpis nota quod passim in cūctis græcis legebat̃. ἐν τῷ θέρει γεννωμένην. i. æstate nascentē ex antiquissimi

codicis nostri fide γνωσκοιδῶν instaurauimus & uertimus. Quod enim hic ait eo ptinet ut p æsta tem tñ eo colore sit: tuncq; cognosci & deprehendi tuto possit. Fuisse aút colorem ex anchusæ hu ius radice in pcio & honore quõdã: nihilq; nõ eo colorare ueteres cõsueuisse græci: latiniq; passim oẽs testanť. Plíniusq; quo diximus loco. Inficiendo ligno cerisq; radice apta Nec multo post. xxii. uolumine capite. xx. Manus inficit sanguineo colore: lanasq; præparat præciosis coloribus. Hic ip se in rosaceo monuit unguẽtarios ad bonitatem coloris Anchusam illi addere: & ne lõgiores simus nihil non Anchusæ radicis sanguineo succo colorabat. Eamq; ob cãm iniectus mihi scrupulus est quod in extremo capite legiť ad unguentoꝝ spissationem non ad hoc sed ad colorẽ potuisse quon dam pertinere. Rara hæc in aliis plantis coloris nota: eamq; ob cãm diligentius in hac eruscanda.

Nobis hactenus uidere eam non licuit: & præter ab antiqs dicta nihil oculati testes addere illi pos sumus. Eadem in tribus aliis eius generibus fortuna ẽt utentes) Audiuimus tñ in pascuis, quæ ad po puloniã amplissima sint nasci herbã quã gregibus suis noxiã pastores uitẽt omnibus iis notis ab eis descriptã: psertimq; sanguineo radicũ succo: sed nihil p cõperto nobis aliud de ea est. Breuissime itaq; dicemus quos nã totiens hactenus sacros ignes nominauerimus eos. s. quos græci ἐρυσιπέλατα dicunt: quæ a Galeno in diffinitionibus suis describuntur Igniti rubores cũ inflãmatione aliquan do ẽt febre & febris horroribus. Late patet hoc malũ: nullaq; pars corporis interior ẽt est: in qua in flãmationis genus hoc nõ fiat. Patiunť id fœminæ in locis suis: patiunť hoies in sede: in iecore: cere broq; & aliis locis. Sed quod cõiter diciť & plerũq; fit in hoie Erysipelas in extimo corpore ẽ in ge nere inflãmationis a ueteribus positũ: qui oẽs calidos cũ dolore & inflãmatione tumores simplici ter inflãmationes uocare cõsueuerunt: mox ex materia qua cõstent aliis appellationibus distingue re. Confluente. n. in locũ aliquẽ non corrupto & mediocris crassitudinis sanguine priuatim & per se dictã inflãmationem uocari: quẽadmodũ flaua bile alicui parti inhærente: quem herpeta græ ci idest serpens ulcus uocauerunt: sanguine aũt bileq; flaua simul confluente Erysipelata hæc fie ri. Galenus tñ auctore Paulo Aegineta tumorem ex feruente tenui sanguine factum priuatim & p prie Erysipelas uocans eum: qui ex bile simul & sanguine fieret Ex abundante altero humore noia re solitus erat: Si sanguine inflãmationem Erypelaceam: si flaua bile Erysipelas inflãmatum. Totũ hoc genus antiquiores latini sacros ignes uocauerunt: presertimq; Plinius infinitis pene locis. Cel sus & si de sacro igne eiusq; generibus aliter docere uideatur: non longe tamen a prima cõmuniq; il la Erysipelatum rõne discessit. Quæ quoniam ut diximus multiplex est: diuersasq; habet causas a medicis ex remedii uiribus tractanda erit.

Erysipelata

Sacri ignis

DIOS. DE Altera Anchusa. Cap. xxv.

a Nchusam alterã quam aliqui Alcibiadium aut Onocheles uocauerũt. Dif fert hæc a priore sola folioꝝ breuitate. Asperitas. n. eadem est. Habet hæc exiles ramulos in quibus purpureus inclinato ad puniceum colore flos est: Radices oblongas: graciles: rubentes: per messem sanguineo succo fluentes. Na scitur sabulosis locis. Succurrunt uenenatoꝝ presertimq; uiperarũ morsibus folia radicesq; eius. In quem usum comeduntur: bibũtur & alligãtur: Tãtaq; est uis ut si quis cõmanducatam in uenenati animalis os expuerit mori id ferant. Est & tertia Anchusa similis huic: minus tñ & puniceum semen habet. Huius etiam siquis cõ manducatum semen in serpentis os expuerit eum enecabit. Eius radix acetabuli pondere additis Hyssopo & Nasturcio pota latos lumbricos pellit.

INTERPRES.

q Vatuor fuere antiquis Anchusæ tres dictæ hactenus: & quæ statim sequitur cognomento lycopofis: & si postremam hanc priuatim aliqui & per se docuerint. Oẽs cõe aliquid & in quo conueniant hñt ideoq; cognomines. Id aũt maxime rubens radicis succus est: alioquin in medicina uires diuersæ & inæquales illis sunt. Siquidẽ quæ Onoclea diciť prima in eaꝝ censu adstringentem & sub amarã habet radicem: ideoq; lienosis & cũ urinæ malo aliquo doloribus me deri dicta est. Eadem cũ polenta emplastri modo imposita: sacris ignibus accomodata credebať. Eiusdem folia q minus q̃ radix refrigerant & siccãt cõtra fluores alui quos diarrhiam uocãt quõ dam bibebanť. Quæ uero lycopsis dicta est: de qua mox ageť maiore adstringẽdi ui q̃ illa sacris ignibus magis accomodata erat. Quæ onocheles siue alcibiadios dicitur maiore reliquis omnibus in medendo ui uiperarum morsibus in cibo potuq; & alligata in usu erat. Quarta omnium aliarũ breuior sine nomine maiore q̃ Alcibiadios illa amaritudine pellendis uentris animalibus i usu fu it. Et hæc in antiquis græcorum medicis Anchusarum omnium decreta fuerunt omnia ut uidetur ab hoc scriptore accæpta.

Lycopesin

DIOS. De Lycopside. Cap. xxvi.

l Ycopsin. Romani pariter græcis Lycopsin dicunt. Sunt qui & hanc Anchusam uocauerint. Folia habet lactucæ: longiora tñ crassioraq; & latiora ad sũmum radicis caput in terram decidua. Caulis exit lõgus: rectus: asper: adnatis multis cubitalibus & asperis: In qbus flores sunt purpurascentes. ¶ Radix illi est rubens: adstringendi ui. Nascitur campestribus locis. ¶ Medetur uulneribus emplastri modo imposita ex oleo radix eius. ¶ Sacris uero ignibus cum polenta. ¶ Eadem trita ex oleo corporibus inuncta sudores cit.

INTERPRES.

p Riuatim seorsumq; a reliqs Anchusis Plinius de lycopside hac.xxvii.uolumine capite.x. agit Nihil tñ illi tribuit quod ab hoc scriptore acceptum non fuerit. Idem & Nicander in Theriacis suis fecit post Anchusam lycopsidem cum plerisq; aliis numerans. Antiquiores aũt græci Anchusæ congenerem fecerunt: Secũdamq; in eo censu numerabant. Hic ultimã docuit. Licetq; Anchusam esse non dicat sed ab aliquibus uocari: Historiæ tamẽ ordo & quæ illi tribuuntur notæ Anchusis aliis congenerem merito faciunt.

DIOS. De Echio herba. Cap. xxvii.

e Chion. Sunt qui Aridan: qui Alcibiadion: Romani Alcibiacum uocant. Folia habet Echion oblonga: aspera: albicantia ad Anchusæ ruborem aliquem accedentia: minora tñ illis & pinguia. Habet & aculeos breues: exiles: foliis adiacentes & hirsutos. Coliculos plures graciles q;: & ab utraq; eorum parte tenuia foliola pennata: colore nigro: hisq; minoribus & decrescẽtibus cõtinue ad sũmum caulis cacumen: Flores iuxta folia purpureos: in quibus semen est uiperino capiti simile. ¶ Radix illi est digito gracilior: nigricante colore: Quæ non solũ serpentium morsibus cum uino pota succurrit: Verum præpota morsus eorum arcet. ¶ Idem præstant semen & folia. ¶ Sedat eadem lumborum dolores: & cũ uino sorbitione ue alia sumpta lac proritat.

INTERPRES.

e Rit nobis nunc & ut credo legentibus posthac semper in Echio certior dux Nicãder q̃ tot seculis fuerit Plinius: Qui libro xxv.capite.ix lõgius tractata Echii historia paulopost xxvii.capite.v. Alcibion qualis herba esset apud auctores nõ repperisse se dixit. Cũ nõ hic tñ sed omniũ apertissime Nicander eãdẽ duobus noĩbus dictã fuisse quõdam ostendant: Altero a uiperis quas græci Echis uocant quia aut earũ morsibus medetur aut quia semina uiperinis capitibus similia habet: Altero ab inuentore primoque remedii huius ex ea auctore: quem Nicander aliiq; Alcibion uocarunt. Nicandri de Echio inuentoreq; eius uersiculi hi sunt. ἐσθλὴν δ' ἀλκιβίου ἔχιος περιφράζεο ῥίζαν, τῆς καὶ ἀκανθοβόλος μὲν ἀεὶ περιτέτροφε χαίτη, λείρια δ' ὡς ἴα τοῖα περιστέφει. ἡ δὲ βαθεῖα, καὶ ῥαδινὴ ὑπένερθεν ἀέξεται οὔδεϊ ῥίζα. τὴν μὲν ἐνὶ σχοίνοις βουβῶνος ὑπὲρ λαγόνος χαράξας, αὐτὸς πτώσσοντα χύτης περὶ τέλσον ἀλωῆς. εἶδαρ ἀπὸ πνεύστε χαμάτου βὶν αὐτὰρ ὅ γ' αἰνῆς, ῥίζαν ἐρυσσάμενος ἐχεῖ θρύψεν ὀδόντων, ἐκλάζων, τὸ δὲ πίσκος ἔω τάχα κάββαλεν ἕλκει & cætera. Quorum sensus idem fit qui a Dionysio chloro in Theriacis suis quondam relatus fuerit: fuisse quendam nomine Alcibium qui secus aream dormiens a uipera dente sub genu ictus fuerit: excitatumq; a somno ex herba hac succum commanducando expressisse expressumq; bibisse: mox quod reliquum erat expressæ herbæ corpus uulneri imposuisse cõtra dolorem. Quod posteriores græci latiniq; a Nicandro Dionysioq; accipientes Echion a uiperis quibus medetur & a remedii auctore possessiua forma Alcibiacum & diminutiua Alcibiadion pariter dixerunt. ¶ Ageremus de his longius nisi multo ante hæc tpa Nicolaus Leonicenus inter cætera Plinii errata hoc ẽt numerasset: qui in nominibus magis q̃ rebus occupatus: Quæ in diuersis scriptoribus diuersis nominibus alioqn eadẽ legebantur diuersa credens multa in medicæ materiæ disciplina miscuit. Nihil autẽ Nicandri in hac re historia certius audiri põt. Nõ uertimus nos uersiculos illos satis fore opinati quæ ex interprete eius a Dionysio accæpta breuiter retulimus. Duo Echii siue Alcibii huius genera antiquiores fecerunt: presertimq; Nicander utrunq; his uerbis describens ἔνθα δύω ἐχίεια πιφάσκεο, τῆς δὲ τὸ μέν που ἀγχούσῃ προσέοικεν ἀκανθῆεν πετάλειον παῦρον ἐπεὶ τυτθόν τε καὶ ἐν χθονὶ πυθμένα τείνει. ἡ δ' ἑτέρη πετάλοισι καὶ ἐν καλύκεσσι θάλεια ὑψηλή. ὀλίγῳ δὲ πέριξ πορφύρεται ἄνθει. βλάστη δ' ὡς

ἔχιος σφεδανὸν δ' ἴφυ περὶ χλάενον. Quorum sensus sit. Esse duo Echia habereq; alterum spinosa Anchusæ modo; folia uerũ parua & per terrã sparsa. Alterum maioribus foliis & purpureo flore esse: Aspero lanuginosoq; caule: Capitulis uiperarum figura quod Plinius ait. Itẽ altera quæ lanugine distinguit spinosa: cui & capitula sunt uiperæ similia. Nicandri interpres ex Numenii antiquissimi scriptoris Theriacis duo Echii gñа itidem facit: Vocariq; alterũ quod breuius est Ocimoides qm̃ ocimo similia habet folia: alterũ uero spinoso folio priuatim echion: Quod primum a Dios. descriptũ est: mox aũt describet alterum nõ sub echii sed ocimoidis noĩe. Diximus in extremo hoc capite lumborum dolores sedare Echion non satis proprie lumbos uocantes quam hic ὀσφὺν dixit in posteriore homine mediam renum partem quã Galenus in descriptione humani dorsi ait esse quo loco cinguntur homines: uocariq; non ὀσφὺν tantũ sed ἰξὺν etiam. Pars ea deficiente latina appellatione lumborum nomine indicata est.

ὀσφὺς
Lumbi
ἰξὺς

DIOS. De Ocimastro herba. Cap. xxviii.

o Cimoides. Sunt qui & hanc echion appellent. Sũt qui Scorpiuron: q Sparganion. qui Althæam: qui Amaranthida: qui Probatæam: qui Elaphiõ: q Antimimon: qui Porphyrida: qui Augion: qui Nemesion: qui Phileterion: qui Hyenopsolon: qui Thyrsitin: qui Thermitin: qui Misopathos. Romani Ocimastrum dicunt. Folia habet Ocimastrũ ocimo similia: Dodrãtales ramulos: eosdemq; hirsutos: Apollinaris herbæ siliquas semine nigro plenas: Nigellę uasculis similes: Medetur in uino potum semen eius uiperarum & aliorum serpentium morsibus. Datur idem contra coxendicis dolores cum myrrha: uino: & pipere. Radix illi est gracilis & inutilis.

INTERPRES.

q Vo siluestris ad satiuum discrimine mentastrũ aplastrũq; latini ueteres dixerunt: eadem naturæ & natalium analogia Ocimastrũ ab iisdem dictũ fuisse uerisimile est. Plinius tñ siluestre Ocimũ cõtentus dixisse paucis medicinã & historiam eius absoluit. Hic in maiore honore ueteribus fuisse Ocimastrũ ex tam multis eius appellationibus indicat: quarum plures ex alicuius partis ad alias herbas similitudine illi a gentibus per tpa accreuerunt. Nec difficilius hoc tempore quicq̃ est q̃ earum multiplices huiuscemodi rõnes inuenisse: presertim non bene semper similia inter se cõparantibus imperitis herbariis aut ex una altera ue simili parte neglectis maioribus & quæ magis ex re sint differentiis medicam materiã aliis atq; aliis appellantibus. Cur aũt echion ocimoides diceret satis superiore capite dictũ est. Cur aũt Scorpiuron: Sparganion: althæa: amarãthis & Phileterion: quæ omnes in scriptore hoc plantæ sunt: ex earum similitudine uidendum est. Probatæa deinde & Elaphios ut conìicere licet ouilla & ceruina herba dicta est: uel q; quadrupedes hæ libẽter ea uescantur: uel q; natura docuerit uel homines inuenerint uenenatorum maleficia hoc remedio ab illis arcere. Porphyris mox a colore floris: quemadmodum & augion ab eius splendore. Thyrsitis postremo ab hirsutis ramulis quos Thyrsorum figura profert.

DIOS. De Aquatico Ocimo. Cap. xxix.

e Rinon. Sunt qui Ocimoides: qui Hydreron. i. aquaticam herbam: Romani Ocimum aquaticũ dicunt. Nascitur secus profluentes aquas & fontes. Folia habet Ocimi: minora tñ. & in superiore parte incisuris diuisa. Ramuli exeunt dodrantales quinq; aut sex. Flores candidi sunt: nigrũ uero semen: sapore acerbo. Lacteo liquore abundant caulis & folia. Eius semen drachmarũ duarũ põdere quatuor cyathis mellis temperatum contra oculorũ destillationes inungitur: sistitq; eas. Aurium dolores finit addito sulphure & nitro instillatus succus.

INTERPRES.

ſ Ecutus græcorũ nomen Plinius aquatici ocimi huius historiã & medicinam inter ficos libro. xxiii. capite. viii. tractauit. Lõgeq; a congeneribus suis herbã inter arbores descripsit: cõtra scriptoris huius præcepta & leges: qui in totius opis procemio grauiter damnauit qui lfarũ ordinem sequentes cognata a cõgeneribus suis diuellerent: manifesto argumento in tractanda medica materia indicibus librorũ magis q̃ totis cõmentariis usum fuisse eum scriptorem. Posteriores rem magis q̃ nomẽ secuti inter ocima de eo tractauerunt: neglectaq; lactei & qualis in

fico est liquoris una nota: ex qua Plinius ficis id adnumerauit: ex aliis quæ multæ inter herbas describi herbam cogebant aquaticum ocimum aut ocimoides quod ocimo simile significat appellauerunt. In quo habent grauissimum testem hūc scriptorem: qui inter cōgeneres herbas & statim a uero ocimoide eam tractauit. Nec si græci a ficulnei lactis liquore eā appellauerant: ideo separāda a congeneribus suis erat. Illi.n. non quia ficus arbor ue sit Erineon. i. caprificum eam uocauerunt. Sed qm̄ caprificoꝝ modo lac sectus eius caulis & expressa folia stillant. Laudauit aquaticū ocimū hoc contra uenenata in Theriacis suis Nicander quod in scriptore hoc non legi demiretur aliquis presertim testante id Plinio Versiculus Nicandri est καὶ χλοάοντος ἐν ἀρπέζαισιν ἐρίνου. Quod ē. Et uirentis ad radices montiū Erini. Tradidit Diocles a quo Plinius multa accæpit Ocimo simile eē: nasci prope flumina & fontes: & præter id apricis locis & ad radices montiū. Est illud etiā animaduertendum credere nos quod in extremo capite est finire aurium dolores instillatum succum: de lacteo liquore illo intelligendum esse. Is enim eius herbæ succus est. Nos tamen χυλὸν inueniētes ex instituta a principio in his nominibus a nobis lege nihil detorsimus incorruptam in hoc scriptore uocum & eandem semper significationem seruantes.

DIOS. DE Gramine. Cap. xxx.

Grostin. Sunt qui Aegichon: qui Amaxitin: qui Asyphylion: qui Sangui-
a nalem herbā: qui uniolam uocent. Hispani Aparian: Daci cotiℓta: Aphri Ebal: Aegyptii Anuphi: Romani Gramen appellant. Cognoscitur ab omnibus gramen. Geniculatæ gramen uiticulæ sunt: per terrā serpentes: & ex ramulis suis: dulcibus & geniculatis radicibus se ipsas radicantes. Folia habent acuminata: dura: lata: paruæ arundinis modo: boues iumentaq; alia nutriētes. Glutinat uulnera graminis radix concisa & emplastri modo imposita. Facit ad tormina potum decoctum eius. Prodest idem urinæ angustiis & lapidosa uessicæ excremēta frangit.

INTERPRES.

Vlgatissimū inter herbas Gramē est. A capris Aegicon: A iumentis Amaxitin antiqtas no-
u minauit q capræ. s. & iugo carpentisq; seruiētia iumēta eo passim uescant. Sanguinalē uero q humano cruore pcreari ueteres falso crediderint. Angustiis urinæ opitulari hic ait: cōuenitq; in eo antiquis medicinæ auctoribus: q inter diuretica simplr id numerāt: ultra qđ hic lapidosa ēt uessicæ excrementa frāgere ait. Extrema tn̄ hæc pars in aliqbus græcis aliter legit ἕλκη καὶ λίθους θρύπτει Quod ē facere gramen ad urinæ angustias uessicæq; ulcera & calculos frangere. Quæ oia a Pli. xxiiii. uolumine capite decimonono totidē & iisdē uerbis reddita fuerunt.

DIOS. DE Gramine quod græci Calamagrostrin idest harundinaceum gramen uocant. Cap. xxxi.

Alamagrostin. Gramine in cunctis maius hoc gramen est. Iumenta in cibo
c enecat: presertimq; in Babylone secus uias & itinera nascens Quod uero in Parnaso nascitur gramen multo aliis ramosius folia fert hederæ similia: Florem candidum odoratūq;: Semen exiguū: non tn̄ inutile: Radices quinq; aut sex: crassitudine digiti: candidas: molles: dulcesq;. Quarum succus cum uino & melle quæ satis sint decoctus additis myrrhæ dimidia totius portione: piperis uero & turis tertia parte egregiū oculis medicamentū faciūt. Factumq; in ænea pyxide seruat. Facit eaq; decoctū ad ea ad q̄ herba. Egregie urinam cit parnasii graminis semen. Vomitiones & fluuidam aluum reprimit. Quod nascitur in Cilicia gramen: quodq; incolæ cinam uocāt frequens in cibo recensq; sumptum boues urit.

INTERPRES.

Ontraxit Plinius ad Camelos quæ hic iumenta dixit enecare gramen in babylonis regiōe
c iuxta uias nascens. Nec facile est nobis modo ratiocinari camelos ne ille dixerit: quia multo hoc & quasi solo ad uecturam iumento semp usa ea regio fuerit: an quia gramini illi & animali huic ex naturæ antipathia discordia sit. Huic idem aut simile uidet esse: quod a Parnasio gramine statim hic ait Natum in Cilicia gramen in cibo sumptū boues exurere: Facereq; id alter ex interpretibus ait impositum: alter uero in Sicilia: Cum tamen antiqua & uera lectio sit ἐν Κιλικίᾳ. & βρωθεῖσα. i. in Cilicia & in cibo sumptum. Plinius lōgissime de oi gramine quo diximus loco pauloante longius egit: neq; ab hoc scriptore adeo diuersus ut de his ultra agere nos oporteat.

DIOS. DE Omni Sideritide herba. Cap. xxxii.

Ideritin. Sunt qui Heraclean uocent. Magi geniturã aut sanguinẽ Titani s uel scorpionis caudã: Aegyptii Sendionor: Aphri Vdedenim: Pythagoras Parmiron: Andreas medicus xanthophanea: Osthanes Bouis oculũ: Romani Vertemnũ siue Solastrũ appellant. Marrubii folia habet: longiora tamẽ ad Saluiæ aut quercus figuram accedentia: uerum minora his & aspera. Caules erigit quadrangulos: dodrantales: & aliqñ maiores: gustu non iniocundo cũ adstrictione aliqua: inquibus per interualla uelut in marrubio in orbẽ circũacti uerticilli sunt: & in his nigrũ semẽ. Nascitur lapidosis locis. Possunt folia emplastri modo imposita glutinare uulnera & a uulneribus inflamationes arcere. Est & alia Sideritis bicubitalibus gracilibusq; ramulis. Folia habet longis pediculis hærentia filici similia: numerosa: in summo utrinq; incisuris diuisa. Habet & ex superioribus alarũ cauis erumpentes ramulos alios: longos: graciles: in summo cacumine globi figura asperum caput habentes. In quibus betæ simile semen est: rotundius tñ & durius. Huius ẽt foliorũq; eius uulneraria uis est. Fertur & tertia sideritis esse quam Crateias Heraclean pariter uocat in parietibus uinetisq; nascẽtem. Numerosa hæc ab una radice folia Coriandro similia circa dodrantales: teneros: & cum læuore ruboreq; albicantes caules habet: Flores puniceos: paruos: sapore amaro & glutinoso. Huius etiam uis est ut imposita noua & cruenta glutinet uulnera.

INTERPRES.

Lausimus uno eodẽq; capite ueterum codicum lectione & fide admoniti tres ab aliis seorsum tractatas Sideritides: Nec satis certa a ueterib⁹ ẽt historia descriptas. Quo minus c miretur aliquis nostra ætate incertas earũ notas: & inter similes herbas & eiusdẽ ptãtis uagos medicorũ usus: miscentibus earũ genera herbariis & inuicem cõmutantibus Factũ hoc iampridem est: quodq; Plinii ætate incertũ erat ignorari sæculo nostro nullus mirabitur. Nos qdem ingenue fatemur in tanta ueterũ & iuniorũ diuersitate nihil habere qđ ꝑ cõperto tradere ualeamus. Quæ Plinius multis locis nunc de toto Sideritidũ genere: nũc priuatim in hac aut illa tradiderit facile est oĩbus uidisse & cum uiderint censere. Nolumus nos labori eorũ parcere: neq; ingenii iudiciiq; sui gloriã illis auferre. Quod aũt nos in melioribus græcis obseruauimus tacendũ nõ est: Duo esse illis præcipua Sideritis genera Heracleã. i. priorem illam: & Achilleam quæ mox dicenda erit: Nec aliter Paulus Aegineta in vi. tradidit. Eam græci a ferro Sideritin dixerunt qm̃ glutinandis uulneribus apta præcipuũ in bello haberet usum: Quod sæpe ab eo metallo in græcis scriptorib⁹ indicatur ex eadem. s. cã ex qua quæ sequitur Achillea militaris etiã dicta fuit. Dubitamus nos in priore Sideritide quo loco hic ait hẽc Marrubii folia longiora tñ ad saluiæ aut quercus &c. Abundare earum notarum alterã: Fuisseq; ex alio Sideritidis genere ab imperitiore aliquo additã. Non ꝑ. possunt quern a Saluiæ foliis in cõparatione alterius coniũgi: tam dissimilia inter se sunt.

DIOS. De Achillea. Cap xxxiii.

Chillion. Sunt q Myriomorphon: qui Chiliophyllon: qui Stratioticen: a qui Sideritim herculeam & qui Achilleam Sideritim uocẽt. Aphri Aster chilloth. Romani Supciliũ ueneris: Siluestrem acorũ: militarem herbam: & millefoliũ appellant. Dodrantales uirgas maioresq; aliqñ fusorũ figura fert: & circa uirgas eas tenuia foliola ex obliquo crebras incisuras habentia: coriandro similes: subamaras: glutinoso lentore molles: multo non iniocũdo sed medicamẽto so odore. Circinatam in summo umbellã sustinet. Flores uario inter purpureum: candidum: & aureum colore. Nascitur pingui & fœcundo solo. Concisa huius etiã coma: cruentisq; imposita uulneribus ea glutinat & inflammationes arcet. Sanguinis omnes priuatimq; ex fœminarũ locis eruptiões sistit apposita. Quin ẽt decocto eius muliebres fluctiones utiliter fouentur. Bibitur idem & contra intestinorũ tormina.

INTERPRES.

Elebrauit æterno carmine Homerus Achillem:nihilq; tota Iliade Herois eius fortitudine
c gloriosius auditur:Nec quod maiore legẽtium animos:nunc etiam admiratiõe suspẽdat:
Vixq; unus aut alter inueniatur:qui non ex bello & cædibus primam & maximam illi deferat laudem:Magna humanæ mentis consiliorumq; nostroꝝ infœlicitate:qui ad opes & gloriam uulnera & mortes prius magisq; q̃ ad sanitatẽ & uitã remedia & medicinã extollamus:& in eodem heroe quæ crudeliter ꝑ alterius uoluptate & odio q̃ quæ ꝑ cõi hoium salute innocenter egerit in honore magis illi faciamus.Debuerat militaris heros & fortis Achilles laudari.Debuerat & medicus:nec a minore poeta ob hoc etiam celebrari.Sed sic homines sumus:nobis ipsis & naturæ ingrati Non tñ beneficioꝝ omnes eousq; imemores:ut inter tot bellicæ uirtutis monumenta quæ illi ab Homero tribuunt̃ a reliquo humano genere breuem pro medicina quam generi humano aliquã do ille fecit laudẽ & honoris in ea titulũ nõ inuenerit Quæ in Achillea herba hac seruaret̃ ab eo primũ eius inuentore sic dicta:qua uulneribus medebatur:ne tñ cuspidis suæ laus ea esset. Didicerat hæc in Thessalia Centauri Chironis discipulus:noueratq; herbam minoribus q̃ fœniculi foliis uestitam:ideoq; Chiliophyllõ.i.millefollium a multis uocatam:Eandẽq; Stratioticen.i.militarẽ q; in castris & bello.s.multus eius usus esset.Nouisset ẽt si ipa paterent̃ dictam a Romanis supcilium ueneris ꝑpterea q; ut in ea parte humani uultus crebris pilis uestita ueluti linea ẽ:sic i Achillea herba minuta folia capillamẽti modo caules eius uestiunt.Diximus hactenus quæ satis ad hãc rem fore credidimus.Cætera poterunt uolentes a Plinio lib.xxv.capite.v.audire.

DIOS, DE Rubo. xxxiiii.

Aton.Sunt qui Cynosbaton:qui Selinortiõ:qui Asyntrophon:qui Ametron uocant.Magi Ibeos aut Titani sanguinem:Daci Manthia: Aegyptii Hæmoos:Romani Sentem siue rubum:siue mora uaticana appellant.
b Ad stringit siccatq; Rubus quẽ uulgo oẽs nouerunt.Capillũ denigrat.Bibit̃ ad sistendam aluũ ramoꝝ eius decoctũ.Muliebres idẽ fluctiones cohibet.Præsteris morsibus ꝑdest.Gingiuas confirmant:& oris sanãt ulcera quas uocant aphthas cõmanducata eius folia.Cõpescunt eadẽ quos herpetas uocant.Capitis manãtia ulcera:& procidentes oculos sanant.Sanant & cõdilomata:hæmorroidasq; emplastri mõ imposita.Cibũ in stomacho non continentibus:cardiacisq; cõcisa mox imposita ꝓsunt.Quin etiã succus ex foliis caulibusq; expressus mox in sole densatus prædictis oibus efficacius medetur.Fructus præterea succus in integra maturitate expressus ad oris medicamenta accomodatus est.Sistit præterea aluum in media maturitate in cibo sumptus.Potus postremo flos eius in uino aluum sistit.

INTERPRES.

On genuit rubos ad maleficia tñ natura:Sed ut solita semper est noxiis utilia coniungere
n ex eis(ne remedia maloꝝ modo tractemus)mora i solitudine uel hominib⁹ cibos dedit:q
bus inter Cyclopas potuerit Achemenides dum a Troianis exciperet̃ inter lustra domosq; ferarum uitam trahere:& qbus maturescentibus primas decliui iam ad Autumnũ æstate uigilias rustici auspicentur.Cõmune græcis Batos ruboꝝ omniũ nomen est:quo in toto hoc genere uiẽtes additis notis aliquibus species eius distingũt Chamæbaton uerbi causa : Cynosbaton ue aut Idæũ batum uocantes:quæ tria sunt uniuersi generis huius discrimina. Latini modo Rubũ ut Plinius: modo sentem ut Columella appellant:Idæũ rubum uel sentem:Canisq; sentem & simpliciter sentem seu rubum:quẽ auctore Theophrasto lib.iii.de plantarũ historia Chamæbaton. i. humilem & terrestrẽ uocauimus. Verba eius quo dixim⁹ loco hæc sũt.ἔτι δὲ καὶ τοῦ βάτου πλείω γένη, μεγίστην δ' ἔχονται διαφορὰν ὅτι ὁ μὲν ὀρθοφυὴς καὶ ὕψος ἔχων.ὁ δὲ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εὐθὺς κάτω νεύων.καὶ ὅταν συνάψῃ τῇ γῇ ῥιζούμενος πάλιν ὃν δὴ καλοῦσί τινες χαμαίβατον.ὁ δὲ κυνόσβατος τὸν καρπὸν ὑπέρυθρον ἔχει,καὶ παραπλήσιον τῷ τῆς ῥοιᾶς·ἔστι δὲ δένδρου καὶ θάμνου μεταξὺ καὶ παρόμοιον ταῖς ῥοιαῖς· τὸ δὲ φύλλον ἀγνῶδες. Quorum sensus est.Ruboꝝ item plura genera:præcipuã uero habent differentiam:q; alter recta & in altitudinem erigit̃.Alter deorsum & in terrã uergit:& cũ primũ terrã attigit iteꝝ radicatur:uocantq; hunc aliqui humilem seu terrestrem rubũ.Qui uero Cynosbatos .i.canis sentis dicitur fructũ fert rubentem:punicæ cytino similẽ.Estq; inter fruticem & arborem medius:punicæ similis:folio uiticis.Et hæc Theophrastus de duobus rubi generibus:quoꝝ alter primo uolumine a Dios.descriptus est:alter modo docetur.Estq; hic Chamæbatos.i.humilis ille rubus:sentis uel rubus a latinis simplr appellatus.Cuius mora extrema æstate maturescentia aui-

ὀφθαλμῶν προπτώσις Procidentes oculi

bus grato & hoibus non inutili cibo in sepibus nigrescunt. Quæ inter Romanas rubi appellatiões in Diosc. nunc leguntur: Vaticanaq; dicuntur augustiore unius Romani collis q̃ ex reliqua Italia nominis nota. Diximus hoc capite in maloꝝ censu procidentes oculos quod Diosc. ὀφθαλμῶν προπτώσεις ait: eam oculi labẽ Galenus in diffinitionibus suis describit fieri quotiens ex uiolento ictu aut laqueo facta strangulatione cum continua febre aut capitis dolore oculus in anteriorem partem ꝓciderit. Idem præterea in Isagoge sua breuius eandem oculi iniuriam diffiniuit Proptosin (sic enĩ græci id malum uocant) esse dicens cum oculus a sua positura motus cum inflãmatione procidérit. De eadem Paulus Aegineta lib. iii. longius: & ut nobis uidetur certius his uerbis egit. Proptosis uueæ tuniculæ procidentia est: quæ erosa aut rupta cornea tunicula fit. Ea cum nondum creuit ꝙ muscæ capiti similis ẽ Myocephalon. i. muscæ caput nominaẜ. Cum uero amplius & eousq; creuit ut acino uuæ similis sit Staphyloma quasi uuatio diciẜ: Cum deinde magis adhuc & eousq; creuit ut palpebras transiliat malum. Dico aũt malum pomum uocatur: Et si occallauerit clauus tunc dicitur. Procidentis oculi genera omnia hæc sunt: quæ in Galeno suas habent diffinitiones huic rõni coniunctas omnes & ob id non ultra a nobis tractatas.

Myocephalon Staphyloma. Malum Clauus

DIOS. DE Rubo Idæo. Cap. xxxv.

Aton idæum. Romani rubum idæum uocãt. Quoniam multus in Ida mõte nascitur hic Rubus montis eius discrimine appellatus est. Multo tenerior antedicto hic est. Spinas habet breues: Inuenitur & sine spinis aliquãdo. Potest antedicto eadem omnia: & hæc amplius. Inungitur ex melle utiliter oculorum inflammationibus tritus flos eius. Sacros ignes idem extinguit: Daturq; cũ aqua in sorbitione cibum in stomacho non continentibus.

INTERPRES.

Idæus rubus hic dictus est: q̃m in Ida nec alibi copiosior nasciẜ tenerior: paruis aculeis: & aliquando ut hic ait nullis: tertium genus in superiore illa diuisione nostra faciens. A loco græci appellauerunt ob eam quam diximus causam.

DIOS. DE Helxine. Cap. xxxvi.

Elxinen. Sunt qui Alitin: qui Canocersæan: qui Amelxinen: qui Eusinen: qui Amorginen: qui Scuthacon: qui Psychuacon: qui Melampelon: qui Cittampelon: qui Cissanthemon: qui Anatetamenõ: qui Parthenion: qui Sideritim: qui Heraclian: qui Agrian: qui Clibodion: qui Polyonymon uocent. Aegyptii Apap. Romani Bulutulaparu appellant. Nascitur in septis parietibus & uinetis. Coliculos habet aliquo rubore coloratos. Folia Mercuriali herbę similia & hirsuta. Circa caules ueluti exigua semina aspera uestibus hærentia. Habent folia refrigerandi & astringendi uim. Ea propter sacris ignibus emplastri modo imposita medentur. Ambustis itidẽ: condilomatis: incipientibus furunculis: tumoribusq; & inflammationibus cunctis. Inunguntẜ etiam succo eius utiliter addita cerussa sacri ignes & quæ greci ulcera herpetas uocant. Idem hircino adipe subactus aut ligustrino unguento coacta cera podagris utilis est. Quin etiam contra diutinas tusses cyathi pondere utiliter sorbetur. Contra inflammatas tonsillas etiam gargarissatur forisq; inungitur: & aurium doloribus cum rosaceo instillatur.

INTERPRES.

Pluribus & inter eas aliquot plantis aliis cõmunibus Helxine appellationibus quondam indicata est. Testantur in græcis id Græcoꝝ medici qui Helxinen primo Perdicium: Parthenium: Sideritim & Heracleã uocari aiunt: mox & Cissampelũ. Duobusq; capitibus de eiusdem nominis herba agentes: neq; easdem utiq; uires tribuentes duas manifeste Helxines codẽ nomine: sed diuersa natura constituisse uidentẜ. Præter eos Nicander etiam in Theriacis suis Parthenii primum mox Helxines facta mentione utranq; contra uenenata laudauit. ἠδ' καὶ ἑλξίνην τήντε κλύβατιν καλέουσι. Quo loco interpres eius Clybatim: Sideritim: Parthenium & Perdiciũ & omnibus his unã eandemq; plantã uocari ait: ἰτεαεῖχῶν μὲν παρθενίοιο &c. Iterumq; idem interpres testatus est Partheniũ a quibusdam Helxinem & Perdicium nominari. In latinis Plinius libro xxii. capite. xvii. his uerbis græcos secutus est. Helxinẽ aliq Perdiciũ uocant: q̃m Perdices ea præcipue

uescantur: alii Sideritim: nonnulli Parthenium. Nō licet in tam concordi tot testium fide tam multis appellationibus dictam fuisse quondam Helxinem non fateri: Nō ideo tñ credendū unā duas esse plantas notis & uiribus diuersas. Oportet. n. in cognominibus unum esse quod primo: uere: & per se nomine illo indicetur: tum ex similitudine ad id nomen alia admitti. Quæ genus suum se quantia in parem nominis tñ societatem cōionemq; adoptione illa ueniant. Esse aūt duas Helxines dissimiles naturæ inter se notæ ostendunt: & post naturam antiquiores græci: presertimq; Paulus Aegineta priuatim seorsumq; his uerbis de utraq; in. vi. agēs ἑλξίνη δὲ οἱ δὲ περδίκιον, οἱ δὲ παρθένιον, οἱ δὲ σιδηρῖτιν, οἱ δὲ ἡράκλειαν. δύναμις δὲ αὐτῆς ῥυπτική τε καὶ ἀτρέμα μεθ᾽ ὑγρότητος ψυχρᾶς στύφουσα. Quod est. Helxine; sunt qui Perdicium: qui Parthenium: qui Sideritim: qui Heracleam uocent. Vis eius est abstersione purgare: & cū frigida humiditate aliqua sensim leniterq; adstringere. Estq; hæc Helxines capite hoc a Diosc. tractatæ ex Paulo historia & medicina. Postquā statim idem ait ἑλξίνη ἡ καὶ κισσάμπελος διαφορητικῆς ἐστὶ δυνάμεως. i. Helxine quæ Cissampelos dicitur discutiendi uim habet. Huius nulla est in Dios. historia. Hñt quidem impressi & pleriq; alii codices in fine capitis additam magis q̄ a principio descriptam breuissimam eius historiam & medicinā: & quæ huic scriptori accreuisse manifeste uideatur. Eam alii interpretes suis editionibus coniunxerunt. Nobis qui opus hoc eo consilio suscæpimus ut ex melioꝝ fide omnia in Dios. instaurentur contra uetustissimos eosdemq; optimos testes uertere ea nō placuit: Presertim discordi eius ab antiqs medicina: quā id discutiendo Paulus Aegineta: codices uero illi in soluēda aluo esse dixerūt. At duæ sunt Helxines fatemur id qdem: nō ideo tñ in Dios. legenda quæ illi parum cōueniant & aliis discrepent. Potuit. n. huic scriptori satis esse inter alterius appellatiões huius generis meminisse: aut qd in plerisq; aliis factū est periisse huic capiti altera hæc Helxine. Ex his duas esse Helxines ratiocinari facile est: Alteram Mercurialis herbæ foliis ut hic ait: ut autem Plinius mixtæ similitudinis inter plantaginem & marrubiū: Alteram hederæ in uinetis nascentem ideoq; Cissampelon uocatam. Illam primo & per se sic dictam: hanc illi cōgenerem aut similem saltē: similemq; ut nos opinamur in tenaci uestium nexu illo. Hæc. n. Helxines præcipua nota est & unde factū illi nomē fuit. Quærendū post hæc ēt unde tot aliæ illæ appellationes ad Helxinem irrepserint: nō utráq; sed ut nos credimus priorem illam quæ semina fert in capitibus lappaceis uestibus adhærentia. Possunt euentus eius in aliis plures esse causæ. Sed cur perdicium dicta fuerit nulla præter a Plinio & Theophrasto allatam: q. s. semine eius perdices notissimæ aues uescuntur: herbamq; fodiūt & in ea uolutant. Iussit hoc nomine uocata uti Absyrtus ueterinariæ medicinæ græcus auctor cōtra iumētoꝝ tussim. Verba eius sunt. βοτάνη ἣν ῥωμαῖοι περδίκιον καλοῦσι. Celsus ēt secūdo medicinæ suæ libro muralem herbā nominans hanc intellexisse creditur: qm̄ parietes & muros natalem sibi locū fecerit. Ob quā causam a multis aliquot locis parietaria nūc etiā dicitur. Hic etiā ἐν φραγμοῖς καὶ τοίχοις. i. maceriis & muris nasci ait. Sunt hactenus appellationes hæ priori huic Helxinæ propriæ ex diuersis causis illi assignatæ. Sideritis uero & Parthenion aliis plantis ppriæ huic uere additæ & ex similitudine aliqua receptæ. Credimusq; nos Helxinem ideo Sideritim dictā q utraq; Marrubii folio sit. At hic Mercurialis herbæ folio Helxinem describit: Alii tñ presertimq; Plinius mixtæ similitudinis inter plantaginē & marrubiū. Vtraq; folio aspero est. Sola. n. asperitate uestes tenaci nexu hæc retinet. Vtraq; etiam inter saxa nascitur. Cur aūt Parthenios quondā diceret non satis modo nobis cōstat. Quæ hoc nomine dicta proprie fuerit Anthemidi congener herba est: superiore uolumine inter Chamæmalū & bouis oculū tractata. Cæteris quæ plures in medicæ materiæ disciplina sunt: addita & ex similitudine recepta ea appellatio est Siqdem & Artemisia Parthenion dicta ēt. Esse aūt Parthenion Helxines appellationē non genus manifeste indicat Paulus Aegineta: q cū de Helxine egisset non multo post ppposita Parthenio id tm̄ ait εἴρηται ἐν τῇ ἑλξίνῃ. Quod est: Dictum in Helxine: quasi per se Parthenion nulla est: sed ex multis una helxines appellatio. Vulgo fere nota muralis parietariaq; hæc Helxine: Quēadmodū contra cognitu difficilis q̄ Cissampelos primo eamq; ob cām nominata est q hederæ folio in uinetis nascitur: ex qua eius natura factæ aliæ illæ appellationes etiā sunt Melampelon & Cissanthemon. Oēs. n. cōiunctum sibi hederæ nomē habent natalis loci & folioꝝ eius index. Obseruatū pluribus locis in scriptore hoc a nobis est plantarū genera nō nomina appellationibus his ab eo numerari. Factūq; id hoc loco credimus: qm̄ sunt quæ in nominibus his utriq; generi Helxines seorsum cōpetāt: discreuisseq; eas ex his quæ hactenus dicta sunt nō erit legētibus difficile. Adiiciemus illud etiam quam hic Polyonymon. i. multi nominis appellationem Helxines esse ait ad priorem illam pertinere. Ea. n. est quæ tam multis nominibus indicatur.

DIOS. De Elatine. Cap. xxxvii.

e Latinen. Romani pariter græcis Elatinem dicūt. Folia habet Elatine Helxinæ similia: minora tñ rotundioraq; & hirsuta. Ramulos graciles: dodrantales: quinq; sex ue ab una radice: sapore acerbo foliorū plenos quę adstringēte sapore sint. Nascitur in segetibus cultisq; locis. Possunt folia emplastri modo

cum polenta imposita oculorum inflammationes: destillationesque lenire. Sistit intestinorum tormina herba etiam tota elixa mox in sorbitione decocto eius dato.

INTERPRES.

Similis Helxinæ elatine est non simpliciter sed ei quã folio hederæ Cissampelon uocari diximus. Eãque ob causam ab helxine statim tractata. Eam ueteres græcorum medici mediocriter adstringere & refrigerare dixerunt.

DIOS. DE Eupatorio. Cap. xxxviii.

Vpatorion. Sũt qui Hepatorion: q Hepatitin uocẽt. Romani inuolucrum maius appellãt. Fruticosa herba ẽ Eupatorium. Singularis exit ex eo uirga: gracilis: lignosa: recta: nigra: pilosa: cubitalis & aliqñ maior. Folia habet p interualla: partibus diuisa quinque fere: aliqñ tñ pluribus: Quinquefolii cannabisue foliis similia. Nigricant & hęc ẽt serræ modo in extremitatibus incisa. Semẽ fert singulari illi uirgę deinceps adnascens in terram annuens adeo asperum & hirsutũ ut uestibus siccatum hæreat. Medentur eupatorii folia cõcisa: suilloque adipe coacta mox imposita difficile cicatricem contrahentibus ulceribus. Bibitur uero semẽ herbaque ipsa cum uino utiliter Iocinorosis: intestinorum torminibus: & serpentium morsibus. Argemonem eupatorium aliqui uocauerunt: uerũ decępti & falso. Alia enim diuersaque ut præmonstrauimus Argemone est.

INTERPRES.

Verunt quondam & adhuc sunt magnæ inter auctores & medicos litis Eupatoriũ & Argemone. Nec persuaderi adhuc pñt aliqui nõ eẽ Argemonẽ Eupatoriũ: ex tam multo rpe tamque antiquæ fidei in medicina auctoribus ea multorum animis opinio insedit. Licetque hic iampridẽ in Anemone & nunc in Eupatorio dixerit decipi plerosque falsoque credere Argemonem Eupatoriũ esse: Nõ desinũt tñ quotidie pro ea re uiolẽter aliqui certare. Verba eius in Anemone sunt qualia poterunt uolentes cũ libuerit uidere: ea nunc ẽt repetita ab eo sunt. Nosque illorũ memores necessario locum in extremo hoc capite emendauimus: & pro Artemisia Argemonem uertimus. Quod.n. hic ait quosdam Artemisiam hanc uocasse deceptos: Alia.n. est ut præmonstrauimus: in artemisia non legit: at in Anemone manifeste id inuenitur. Sunt Dios. in Anemone uerba hæc ἔνιοι δὲ μὴ δυνάμενοι διορίζειν ἀπὸ τῆς ἀγρίας ἀνεμώνης τὴν λεγομένην ἀργεμώνην καὶ τὴν ῥοιάδα μήκωνα. περὶ ἧς ἐν ταῖς μήκωσιν ἱστορήσομεν διὰ τὸ τῶν ἀνθῶν ὁμόχροον φοινικοῦν γὰρ ἔχον πλανῶνται τὴν ἀργεμώνην ἀντ' ἀνεμώνης ὀνομάζοντες &c. Quorum sensus est qui in Anemone redditus a nobis fuit: cui & hic respondet locus: Neque Artemisiam sed Argemonem falso inquit Dios. credere quosdam eupatorium esse. Neglexerunt hoc alii interpretes quod alioquin multifaciendum erat ut quale uerum eupatoriũ esset aliqñ cognosceret. Vidimus nos in maioris ciuitatis nostræ nosocomii hortis natã plantam: quæ omnibus a Dios. traditis notis uerã Eupatorium se ostenderet: presertimque semine in terrã decliui & postq̃ aruerat uestibus herente. Nihil in quotidiana multarum plantarum obseruatiõe certius antiquæ historiæ respondere aliqñ mihi uisum est: Surculosum genus: Singularis uirga: Lignosa post q̃ aruit durities: Plumosa undique asperitas. Color liuẽs magis q̃ niger: & folia p interualla sed cõtrariis pediculis pendentia. Quod non penitus huic scriptori respondere uidebatur comparatio tñ erat: qua Cannabis aut quinquefolii foliis ea comparabatur. Cætera naturæ & Dios. eadẽ oĩa erant. Regiæ dignitatis herba eupatoriũ ẽt ẽ ab Eupatore rege inuẽta: Et qm iecori præcipue medeatur qd græci hepar dicũt: iõ hepatorium & hepatitis ab aliquibus dicta.

DIOS. De Quinquefolio. Cap. xxxix.

Entaphyllon. Sunt qui Pentapetes: qui Pentatomon: qui Pentadactylõ: qui Pseudoselinon: qui Callipetalon: qui Xylolothon: qui xylopetalon: qui Asphalthon: qui Pentacænon: qui Thymiatitin uocant. Magi Ibis unguem uel alam: aut Mercurii digitum: Aegyptii Orphitebeocen: siue Enothron: Galli Pempedula: Daci propedula: Romani quinquefolium appellant. Ramulos habet festucarum modo graciles: dodrantalesque: in quibus semen. Folia mentæ similia. & in singulis pediculis quina: raroque plura: per ambitũ serræ modo incisuris diuisa

diuisa. Florem in pallido candidū: auri modo flauescentem. Nascitur aquosis locis & secus aquarū canales. Radix illi est rubescens: oblonga: nigro Elleboro crassior: quæ multos in medicina usus habet. Potest radicis quinquefolii decoctum quousque ad tertias decreuerit si ore contineatur dentium dolores finire. Colluuntur eodem utiliter contra oris exedētia ulcera: sistitq; ea. Faucium asperitates gargarissatū emendat: Fluenti aluo & intestinoꝝ torminibus subuenit. Subuenit & coxendicis articuloruq; doloribus: in quos usus bibitur. Eadem in aceto elixa radix tum concisa & emplastri modo imposita compescit quæ a serpendo ulcera græci herpetas uocant. Strumas discutit. Quinetiam tumores: abscessus: & in tumorū genere q̄ græci uocant aneurismata. i. dilatationes: sacros ignes: digitoꝝ pterygia: condilomata & scabiles sanat. Facit & radicis recentis succus ad iecoris pulmonumq; uitia & letalia uenena. Bibuntur folia ēt in dulci aqua aut diluto uino addito exiguo pipere contra circulares febres: Quartanas quidem ex quatuor quinquefolii ramulis: tertianas tribus: quotidianas aūt uno. Succurrunt præterea comitialibus eadem folia triginta diebus tricena quotidie pota. Sanat & foliorum succus celerrime suffusos felle pondere trium cyathorum aliquot diebus potus. Medentur uulneribus etiam folia. Medentur & fistulis cum sale & melle emplastri modo imposita. Succurrit quinque folium intestinorum ramici. Sanguinis eruptiones sistit: in quos usus bibit & emplastri modo imponitur. Carpitur postremo ad lustrationes & purificationes quinquefolium.

INTERPRES.

Ouerūt rura omnia quinquefoliū: Soloq; hoc nomine maxime cognitū ubiq; in honore aliquo est. Theophrastus. ix. de plantarū historia non Pentaphyllon tm̄ uocari sua ætate dixit uerū pentapetes ēt facto ab aliquibus illi noīe a pennis aurum ut credidit Gaza: Vt aūt nos opinamur quia in quinquefolia se pandit & extendit. Fecit eadem ēt folioꝝ forma ut Pentatomon. i. In quinq; partes diuisum diceretur. Sic pētadactylon q; ut in hominis manu quinq; digiti sunt: sic in ea planta totidem folioꝝ diuisiones. Pseudoselinon dictum etiā quod apium mētiatur: Sitq; illi in folioꝝ sectiōibus illis quadātenus simile. Quæ itidem illi a gentibus aliæ appellationes fuerunt aliquā huiuscemodi cām habuerunt: Quales Gallipetalon & Xylopetalon sunt a folioꝝ specie & duritie factæ: Quemadmodū uerisimile est in barbaris illis latere incognitā mō nobis ex figura aut uiribus eius rōnem aliquā. De radice folioq; eius libro. ix. de plantarum historia agens Theophrastus addidit nigrescere quinquefolii radicē effossam siccatāq;. Quod a Dios. ideo dictum non est: qm̄ satis fore sibi hic scriptor credidit si qualis ea esset cum foderet dixisset. Post id n tempus medicis certo loco signatam seruari relinquebat. Adiecit ēt Vitigineum quinq; folii folium esse: nō quantitate: pusillum. n. est: sed colore & forma: & quasi naturam uitis sequeretur augeri simul & tabescere cum ea: Caules per terram spargi: graciles: crebras habentes ut ille ait κνήμας nō crura sed a cruris humani forma inter duos geniculos interualla: quæ κνήμας ille qua diximus ratione uocat. Videndum illud etiā quo modo hic mente illæ uitis folio quinquefolium esse dicat. Nobis male inuicem comparari posse plantarū illarum folia inter se uidentur: Quemadmodū & floris color in pallido albus simul & auri flauo colore dici. Hoc tamen non adeo difficile ut illud. Videmus enim aliquando in pallore hominis utrūq; colorem illum. Decreuit inter cætera hic scriptor sanare quinquefolii radicē ἀνευρίσματα: quæ a nobis deficiēte latina uoce uerti aliter non potuerunt: diximusq; quæ aneurismata. i. dilatationes græci uocant: non satis ut uidetur ab aliis interpretibus expressum malum. Siquidem alter distentiones contrario: alter collectiones nimis cōmuni sensu & intellectu dixerunt. Ob eamq; causam non pigebit nos ex Galeno primum eius mali diffinitionem mox ex aliis græcis certiorem uocis & rei rationem docere. Esse itaque aneurisma in diffinitiōib⁹ suis Galenus ait. φλεβώδους ἀγγείου διαίρεσις ἢ πνευματικῆς ὕλης παρ' ἀφορμὴν ὑπὸ τῆς σαρκὸς κατὰ διαπήδησιν ἀναδιδομένης: quod est: Venosi uasculi. i. uenæ dilatationē: aut spiritus materiæ p carnē dissipationē: q̄ dissiliens spargat. Ex his rōcinari licet dilatationis huius cām & materiā sanguinē & spiritū eē: ex qbus ὄγκος nō tumor ut plerūq; tumor cū īflāmatiōe ītelligit. Sed simplr tumor erigat q tractabilis sit & digitis cedat. De quo auctore Paulo Aegineta Galenus alibi dicat: aperta arteria malū fieri quod aneurisma dr̄: fieri ēt & uulnerata eadem: quotiens cicatricē duxerit exterior cutis: sine cicatrice aūt & apta relicta fuerit arteria: cū nec ipsa coa

foerit: aut caro eam nō obstruxerit: cognoscic id malum arteriarū pulsu: cognosci & tactu. Siquidem cū digitis pressæ dilatationes huiuscemodi fuerint refugit omnis tumor redeunte in arterias omni quæ id malū faciebat materia: Quotpe audit̄ et refugientis materiæ eius ueluti strepitus quidā. Fuerunt et qui aliter de his docerent dicentes: Quæ apertis arteriis fieret dilatationes oblongiores uideri: ꝓfundioremq; concretionē habere: hasq; tm̄ admotis digitis resonare: Cū contra in his quæ uulneratis arteriis fiunt nullus audiat strepitus: esseq; has rotundiores & in superficie cutis sentiri. Et hæc pro dilatationibus quæ græci Anευrismata uocant satis dicta sint.

Dilatatio

DIOS. DE Phœnice herba quam Romani Hordeum murinum dicunt. Cap. xl.

Phœnica. Sunt qui Rhun: qui Anchinopa: qui Phœnicopteron: q̄ Rhun spicæ: qui Osthalen uocent. Aegyptii Aphnu. Romani loliū uel hordeum murinum appellant. Hordeo folia similia habet: breuiora tm̄ & angustiora. Spicā lolio similem. Sedigitales in orbem circa radicem ramos. Septemq; aut octo spicas. Nascit̄ in aruis & recēs cōfectis tegulis. Bibitur in uino austero utiliter cōtra fluores alui quos diarrhiā uocāt. Sanguinis ex fœminarū locis eruptiones & abundantiorem urinam. Ferunt aliqui et sistendo in uulneribus sanguini accomodatam siquis punicea lana inuolutam corpori alligatam gestauerit.

INTERPRES.

Herbæ nomē fecit color qui nō dissimilis in ea maturis palmulis uiᷓ. Eamq; ob cām Phœnicopteros a puniceí coloris aue dicta ēt ab aliquibus fuit. Nascit̄ hæc in tegulis frequentior q̄ in aruis. Dico aūt tegulas nunc a tegendo oēm qua domus tegitur & himbris stillicidia deriuantur materiā στέγη n. hic non κέραμον dixit: qua uoce græci indicauerunt quācunq; familiam a cœlesti aqua tuent̄: siue fictiles tegulæ siue ex materia tabulæ siue stramēta sint. Hordeum murinū Plinius uocari a latinis ait: q; hordeaceo folio sit & feminib⁹ ei⁹ inter tegulas mures uescāt̄ hic loliū murinū a spicæ figura: uterq; idē sed diuersa rōne. Quot ramuli uel poti⁹ culmi illi fīit tot & spicæ. Diximusq; nos sedigitales culmos illos lōgitudinē nō crassitudinē eoꝝ itelligētes.

DIOS. DE Idæa radice. Cap. xli.

Idæam radicem. Romani pariter græcis idæā radicem dicunt. Rusco similia habet folia. Secus ea ueluti uiticulæ paruæ sunt: ex quibus flos exit. Adstringit radix eius efficacissime: omnibus quæ adstringi oporteat accomodata: eamq; ob causam contra alui & fœminarum muliebres fluctiones utiliter bibitur. Quinetiam sanguinis eruptiones omnes compescit.

INTERPRES.

Adicē Dios. Plinius herbam idæā uocat: alter a tota natura: alter a potiore eius parte: & qua sola medicinæ inseruit eā appellans. Peregrina Italiæ planta est: peregrinitatemq; suam natalis loci cognomine indicat. Rusco de qua in extremo uolumine hoc aget̄ oēs eam cōparauerunt: cuspidatis iō foliis herbā intelligere oportet: sed non tam folidis rigentibusq; ramulis ut ruscus est: qn̄ helices secus folia hr̄e hanc Dios ait: Plinius uero eiusdē rei significatione pampinos. Quid aūt ἕλιξ græcis sit in uite primū mox ab ea in multis aliis facile erit cognoscere obseruantibus quæ in eius gentis poetis scriptoribusq; aliis passim legunt̄: ἀπὸ τοῦ ἑλίσσεσθαι circūagēdo .s. & inuoluendo se sic appellati Plinius pampinos uocauit: quos hic in uite helices qnto uolumine noiauit. Theocritus in hedera helicem uocauit capreolum magis q̄ pampinum. Vitruuius lib. vii. suæ architecturæ uolutas helices hos noiauit. Sunt aūt uiticularū in plantis extremæ partes: in quibus clauiculæ sunt & folia simulq; aduoluendi & implicandi se propinquis plantis natura.

Helix

DIOS. DE Rhodia radice. Cap. xlii.

Rhodiā radicem. Sunt qui rhodiada. Romani rhodiā pariter græcis appellāt. Nascitur in Macedonia Costo similis rhodia radix: Leuior tm̄ costo & inæqualis est. Cū teriť rosaꝝ halitu & odore sentitur. Vtilis in dolore capitis est: in quem usum cū nardo tenuis imponit̄: frontiq; & temporibus inspergitur.

Rosæ

INTERPRES.

Osæ quas græci Rhoda nominant nõ Rhodus insula radici huic nomen fecerunt. Qualis aũt & cuius plantæ radix ea sit legisse me hactenus nõ memini. Nec integrũ undiq; caput hoc uidetur. Desideratur enim in eo aliquid: præsertimq; quo loco hic ait. Imponitur cum nardo tenuis: & mox fronti temporibusq; inspergitur. Duplex remedii ratio docetur: ut imponatur capiti. s. & inspergantur ea frons temporaq;. Verum in utroq; desideratur aliquid: quo. s. addito liquore inspergenda sit fronti & temporibus ἐμβρεχομένη enim participium quo hic usus est id exigit. Humores. π. ἐμβρέχεσθαι. i. inspergi tantum dicuntur. Præterea quem habet sensum tenuis imponitur nisi tenuẽ intelligat aliquis tritam & in puluerem friatam? Sed hic λεπίδα nõ λεῖαν ait: quæ uox laminam potius & bracteam q̃ puluerem significat. Nos quales in græcis omnibus inuentæ uoces illæ sunt tales etiam uertimus. Non tacebimus tamẽ in latino Dios. remedium hoc ꝑcipi Nardino oleo tractari. Quod si recipiatur facilis tunc rei intellectus erit.

DIOS. DE Equiseto herba. Cap. xliii.

Ippurin. Sunt qui Trimachion: qui Anabasin: qui Charadranõ: q̃ Ephydron: qui Iteandendron: qui Gis: qui Schœniostrophon appellent. Aegyptii Pherphra: Magi Saturni nutrimentũ. Romani equinalẽ herbam aut salicem equinalẽ uocant. Nascit̃ aquosis locis & fossis. Coliculos hẽt inanes: modice rubentes: duros: leniter asperos geniculis inuicẽ insertis dissectos: & circa coliculos illos folia iuncoꝝ figura densa graciliaq;. Augetur in altitudinem ꝓpinquas stirpes adscendens: pendetq; ex illis circũamplexa multis nigrisq; comis ceu equina cauda. Radix illi lignosa est & dura. Adstringit herba. Ob quã cãm sanguinis ex naribus eruptiões sistit succus eius. Bibit̃ idẽ cũ uino utiliter cõtra intestinoꝝ tormina: & urinã cit. Glutinant cruẽta uulnera trita & inspersa folia eius. Succurrit radix & herba pariter tussientibus: nõ nisi recta ceruice spirantibus: & ruptis. Quin ẽt intestinoꝝ diuisiones: uessicam dissectam: & intestinoꝝ ramices glutinare ferũtur folia cum aqua pota.

INTERPRES.

I uideat nascentẽ aliquis Equisetũ herbam: exeuntẽq; ex terra aliquot diebus contempletur nunq̃ unde futura sit equina cauda in ea intelliget: Tam breui nudo: cõcretoq; oritur asparago & scapo. Nullibi dissimiliorem natura finẽ q̃ in hac plãta a suo principio fecit. Orit̃. n. humani pollicis lõgitudine crassitudineq; in acutũ fastigiata: mox ꝓcedẽte tpe pandit̃ cõcret̃ ille scapus pãdesq; se p interualla & inter ea certis spatiis iuncea folia & quasi capillamẽta q̃dã ꝓfert: quæ dũ augent̃ undiq; ad terrã ferunt̃ eadem gracilitate qua in eqna cauda pili sunt: quam nõ põt ostẽdere nisi cũ aut uiuens ꝓna pendet ex alto: aut secta ad terrã inuerso cacumine descendentibus iunceis & capillatis foliis illis totã equinæ caudæ imaginẽ reddit. Nota omnibus planta & qua nulla in fossis ꝓpe aquas umbrosis locis frequentior nascitur. Anabasin ab ascendendo aliq eã dixerunt qm̃ infirma aliis stirpibus libenter hæret. Charadranon itidẽ q; in fossarũ faucibus q̃s græci χαράδρας uocant ortus & uita illi sit. Nec minus Ephydron ob eãdem cãm: nihil enim aliud q̃ ἐπὶ τὸ ὕδωρ i in aqua Ephydron significat. Vocauerunt aliq ẽt Schœniostrophon q; iuncea eius folia illa non aliter q̃ cannabis aut linum in funes texunt̃. Græci salicẽ arborẽ: & Romani salicẽ eqnalẽ ob hanc ipsam cãm uocauerunt. Plinius lib. xviii. capite. xxvii inimicã fœnisecis & inutilem ꝓtatis dixit: mox lib. xxvi capite. xiiii. iterũ de ea agẽs nõ cõuenire iter græcos nec cũ græcis latinos ait. Vulgatis tñ descripta a Dios. hoc loco herba est: oĩbus locis cognitu & inuẽtu facillima.

DIOS. DE Altera equiseto. Cap. xliiii.

Ippurin alteram. Sunt qui Equitium: qui Charadranõ: q Gynon. Romani salicem equinam dicunt. Rectus caulis Hippuris altera est: æqualis: cubito maior: concauus: comas per interualla habens breuiores q̃ superior: candidiores: molliores q;. Hæc ẽt concisa ex aceto eadẽ potestate uulneribus medetur.

INTERPRES.

Differt a priore Eqseto posterior hæc sola comaꝝ breuitate: candore & mollitie: q̃ maiores ĩ hac q̃ i illa notæ sũt: iõq; facillimæ utraq; cognitõis. desiderat̃ solũ cui æqlẽ h caulẽ ei' dicat ꝑgnis ne sibi an dictæ an alteri' plãtæ alicui'. Incertũ id ẽ ἴσον. n. h tm̃ ait eãq; ob cãm uitii nota signat' loc' a nobis ẽ.

DIOS. DE Grano quod tingendo est. Cap. xly.

c Occon qui tingendo est. Romani pariter græcis coccum dicunt. Surculosus paruus frutex est: cui grana ceu lentes adiacent. Ea collecta reponunt & seruantur. Probatissimus Coccus in Galatia & Armenia nascitur: post hunc in Asia & Cilicia: postremæ notæ hispan⁹ est. Adstringendi uires coccus habet uulneribus simpliciter & neruorum uulneribus accomodatas: In quē usum trit⁹ ex aceto emplastri mō imponit: Nascit & in roborib⁹ in Cilicia exiguis cochleis similis quem incolæ mulieres ore euulsum colligunt coccum uocantes.

INTERPRES.

f Oelicior humano gñi & utilior si uitæ commodorum numerus æstimetur q̃ uitis aut olea quercus erit: Tam multa præter glãdem fert: Gallã & hãc multiplicē numerosamq;: Viscum: fungos: Cachryn: Iulũ: Pilulas: pluraq; alia quæ Theophrastus tertio de plantarũ historia sigillatim ꝓsecutus est. Sed nihil ꝑciosius & in maiore fortuna honestius q̃ coccũ: quo reges quõdam a priuatis: nũc nobilitas a plebe uix discernit: In ꝑcio & honore merito habendũ: nisi corrupta morũ disciplina: calcatisq; sumptuariis legibus ꝓmiscuũ plebi eũ colorem nr̃a tpa fecissent. Nasci i ilice Theophrastus codē loco dixit: καὶ ἡ πρῖνος τὸν φοινικοῦν κόκκον. Et ilex puniceũ coccũ. Quē Plinius secutus li. xxiiii. capite. iiii. Coccũ ilicis ait. Idē tñ multo antea li. xvi. capite. ix. dixerat Seruato ilicis genere priuatimq; ceu species frutices paruos aquifoliæ ilicis. Ex quo genere hic fruticem paruũ surculosum dixit: qualem & nr̃a ætas in legendo Cocco in Romanorum prouincia quotidie uidet. Barbarus quod græcos codices secutus fuerit quos nos ēt uidimus in qbus nõ legeretur μικρὸς eã reliquit partē. Nos ex aliis græcis Pliniiq; historia admoniti eam seruauimus uocem. Paruos. n. frutices ille ait quem hic θάμνος ἐστὶ μικρὸς φρυγανώδης dixit. Quod aũt Dios. ait hærere coccũ fruticib⁹ his ὡς φακοὶ. i. lenticularũ mõ: non ad formã grani sed hærendi modum referendũ est. Nota mõ & uulgaris res. Quæ ēt ex aliis natiõibus laudet. Quod postremo hic ait in Cilicia nascentē in roboribus coccũ minimis cochleis similē ab incolis mulierib⁹ ore auelli aut excipi parũ certã & uerisimilē nobis habet historiã: Neq; intelligimus in quē usum id fieri op⁹ fuerit. Corruptũ credimus esse locũ & pro illo τῷ στόματι quod ore significat: aliter quõdam legi potuisse, pertinereq; ad tempus quo legendus Coccus esset.

DIOS. DE Tragio frutice. Cap. xlyi.

t Ragion. Romani pariter græcis Tragium dicũt. Sola creta Tragiũ gignit. Folia: uirgas: & semen lentisco similia habet: breuiora tñ & minora oia. Liquorem fert gũmi similē. Surculos cunctaq; corpori infixa extrahunt folia: semen: & liquor ex uino emplastri modo imposita. Medent eadē urinæ stillicidio: calculos uesicæ frangunt: & menses trahunt. Sumuntur autē drachmæ pondere. Quin etiam ferunt sagittis uulneratas siluestres capras hoc sibi frutice mederi: pastusq; eo decidere cuspides.

INTERPRES.

p Eregrino Italiæ gentibusq; aliis frutici nomē in creta insula tñ caprinum pecus fecit: Ob eam quã hic in extremo capite cãm reddidit. Plinius Terebintho primũ libro. xiii capite. xxi. mox Iunipero. xxvii. uolumine ultimo capite similē fecit Ex qua hominis diuersa eiusdē rei historia facile est cõiicere mõ hos mõ illos delibasse eũ auctores: ideoq; multis locis nõ esse earundem rerũ eandē illi historiã. Idē liquorē eius lacteũ eē & in maritimis nasci dixit. Nos in peregrino & ob id incognito frutice nihil habemus aliud quod monere legentes ualeamus.

DIOS. DE Alio Tragio frutice. Cap. xlyii.

t Ragion aliud. Sunt q Tragocerota: qui Scorpiõ: qui Garganon: qui Bituensa appellent. Daci saliam: Aegyptii sober: Aphri: Achæosim. Romani Cornulacã dicunt. Scolopendrio similia habet folia: radicem gracilem: candidam: agresti raphano similem. Quæ cruda elixaq; intestinorum torminibus in cibo opitulatur. Hirci odorem per Autumnum folia eius spirant: eãq; ob cãm sic nominata est. Nascitur montanis & prærruptis locis.

Priori

INTERPRES.

P Riori posteriorē hunc Tragion cognominē tñ faciunt Galenus: Paulus Aegineta: græcorūq; alii herbarii oēs & medici: Neq; immerito. Siqdē folio figura differt: q in hoc Scolopendrii in illo lentisci sunt. Differt natalibus q; ille natiuum sibi solū hēt cretā insulā Hic ut Paulus Aegineta ait φύεται πολλαχόθι: quod est multis locis nascit. Differt postremo uiribus: q in illo ἑλκτικαὶ.i.extrahēdi sunt: in hoc astringentes: lōq; fluidis affectionibus cūctis accōmodatus. Accedit his q; hic amariore sapore est: q in illo nō sentitur. Cur aūt illi idē factū a gentib⁹ nomē fuerit hyrcinū folio uirus fuit. Hūc ipsum Dios. Tragocerota.i.hircinū cornu dictū testat. Facileq; est ex græca hac uoce Romanā illam cornulacā quæcunq; ea est factam fuisse. Scorpii deinde appellatio male ex Trago quæ mox dicenda est ad hanc translata fuit.

DIOS. DE Trago herba. Cap. xlviii.

T Ragon. Sunt qui Scorpion: qui Tragonon uocent. Romani pariter græcis Tragū dicunt. Maritimis locis maxime nascit̄ Tragus. Exiguus frutex p terrā spargit̄: oblōgus: nō tñ grandis: dodrātalis fere aut paulo maior. Folia non hēt: Ex ramis tñ pendent parui ueluti uuaꝝ acini: numerosi: rubentes magnitudine tritici: acuminatis cacuminibus: sapore & gustu maxime adstringente. Eius fructus numero decem acini cœliacis & muliebribus fœminarū fluctionibus opitulantur cum uino potis. Quidā tundentes eos in pastillos conformant: seruātq; & seruatis eodem modo utuntur.

INTERPRES.

P Eregrina & hæc Italiæ planta est si Plinio credimus: q natale solū Asiā illi assignauit duobus locis eā describens.xiii.uolumine primū capite xxi.mox.xxvii capite.xii. Quæ poterunt uolentes certius in eo uidere In iunco gñe aliqui eā numerant nec dissimilem Marino iunco in aliqbus faciunt. Plinius uepré uocat: sine foliis: ramis rubentibus: semipedem altam: fruticosam: racemis rubentibus: grano tritici: Acuto cacumine: in maritimis nascet̄: Quæ eadem fere huic scriptori historia est. Animaduertendū tñ illud quos Plinius racemos uocat hic ῥᾶγας dicit nō paruo discrimine qñ in racemis plures in unū collecti uuaꝝ acini sunt. In his aūt quas græci ῥᾶγας dicunt unius tñ uuæ & acini æstimatio est. Viderurq; hic acinos nō racemos intellexisse dicens κατὰ μέγεθος πυροῦ idest triticei grani magnitudine Quod non nisi ad singulos acinos referri potest. Sunt alia etiam quæ græcarum litterarum peritis censenda relinquimus.

DIOS. DE Iunco quē Oxyschœnum uocant. Cap. xlix.

O Xyschœnon. Sunt qui a læuore læuem schœnū: qui Oxypternon: q Solis supciliū uocent: Aphri cadua: Romani iuncū marinū siue iuncū manualē appellant. Duplex eius genus est: Vocat̄q; alter a læuore læuis iūcus: alter uero oxyschœnus.i.acuminatus iuncus in sūmo cacumine acut⁹. Duplex itidē huius genus. Est.n.alter sterilis: alter uero semē nigrū circinatū fert. Crassiores huius culmi carnosioresq; sunt. Est & tertiū genus multo duobus illis carnosius & asperius qd Oloschœnū uocāt. Habet hoc ēt in sūmo cacumine semen antedicto simile. Vtriusq; frixū semē mox in diluta uini potiōe haustū Aluū rubrasq; fœminarū fluctiones sistit: & urinā cit. Capitis tñ dolores facit. Q uæ aūt ad radicē tenera illi folia sunt Phalangiorum morsibus utiliter emplastri modo imponuntur. Qui uero Euripicus dicitur iuncus soporiferum habet semen: ideoq; in potione ne soporem faciat copiam eius uitare oportet.

INTERPRES.

N Ihil de toto ad mare nascentiū iuncoꝝ gñe Plinius.xxi.uolumine capite. xviii. latinos docuit qd nō ex Theophrasti plātarum historia trāslatū fuerit. Nihil post Pliniū cæteri ēt cuius nō fit illis auctor idē scriptor. Egissem ego in cōmētatiōibus his nřis lōgius de toto eoꝝ gñe nisi nouissime oīa ex illis scriptorib⁹ in Corollariū suū Barbarus deriuasset. Quæ parata oīb⁹ & exposita sine desiderio a nobis relinquunt̄ Nō relinquēdū tñ illud quæ tria a Theophrasto & ab hoc numerant̄ iūcoꝝ gñia aquosis locis nasci oīa intelligi oportere. Et qd Barbar⁹ idē ait semē oloschœni tostū & in aqua potū & c.non in aqua bibēdū dici a Dios. sed μετὰ κεράματος .i.in

dilutā uini potiōe quæ qualis sit in cerasis iāpridem primo uolumine dictum a nobis ē. Vidimus nos ex hoc iuncorum genere quē Theophrastus a nigro seminis colore Melēcranin uocat pluribus a radice statim foliis: Singulari scapo & ut ille ait carnosa crassitudine egregium.

DIOS. DE Lichene herba. Cap. l.

l Ichena petris adhærentē. Sunt qui Muscum. Romani pariter græcis lichena dicunt. Muscus roscidis petris adhærens lichen est. Hic emplastri modo impositus sanguinis eruptiōes sistit: inflāmationes cōpescit & ipetigines sanat. Inūgit idē utiliter ex melle suffusis selle: & i os linguāq; destillatiōes cohibet.

INTERPRES.

e Odem nomine malum & mali remediū græci appellauerunt. Lichen.n. impetigo simul & qui impetigines sanat herbosus in petris hærens muscus ab eis uocat: Magno argumento nullo magis præsidio contra eas usuros esse homines. Sciendum tñ propriū hīc genus hunc muscū ab eo quo muscant in torrētibus lapides diuersum Hic.n. in aridis nascit petris: Crassior aquatico illo & procerior: umbrosis plerūq; locis in saxosis rupibus hærens. Vis illi est ut ueteres græcoꝝ medici decreuerunt exterendo purgare: mediocriterq; siccare & refrigerare. Iidē quasi ꝑ cōperto illis nō eēt: de cōpescēdis sanguinis eruptiōibus in scriptoris hui⁹ fidē id reiecerunt.

DIOS. DE Paronychia herba. Cap. li.

p Aronychian. Sunt qui Adoceton: qui Neurada: qui Phrynion. Romani unguinalem herbam uocant. Nascitur in petris breuis frutex peplo herbæ similis: longitudine tm̄ breuior: sed foliis maioribus. Sanat tota herba concisa & emplastri modo imposita durities & digitorum reduuias.

INTERPRES.

f Ecerunt & huic nomen abscessus qui ad radices humani unguis fiunt paronychiæ a græcis dicti. His.n. præsenti remedio herba ē: eāq; ob cām honoris huius prærogatiua ab antiquioribus herbariis & medicis ornata: nec alio noie quōdam in uetere medicina cognita est Describūt effigiantq; eam nr̄æ ætatis herbarii petrosis locis nascentem ut hic ēt ait foliis lati foliæ lauri: duobus aut cū pluribus quatuor ramulis: inter quæ spicatus flos exit: crassitudine pollicis & longitudine: colore inter flauum & luteū. Hanc ex ueteribus aliqui nō abscessus illius noie Paronychian: sed adiectiua forma Paronychæam dixerunt. Quæ mox illi accreuerunt ab aliis appellationes adocetos: siue ut in aliqbus legitur acedotos: Neuras & Phrynion ex earū plantarum similitudine aliqua ad hanc uenerunt. Quæ quales sint suis locis dictum a nobis est. Quemadmodū & Paronychiā abscessum esse q ad radices unguiū coit. Dico aūt abscessum qd græci Apostema uocāt: a Galeno i suis diffinitiōib⁹ dictū Mutationē seu trāsitū corpis ex īflāmatiōe ad pus esse.

παρωνυχία Paronichia
ἀπόστημα Abscessus

DIOS. DE Chrysocome herba. Cap. lii.

c Hrysocamen. Sunt qui Chrysitin: qui Chrysanthemon: qui Amarāthon: qui Diospogona. i. Iouis barbam uocent. Aphri Dubath: siue Buchromat. Romani Iouis barbam appellant. Dodrantalis exiguus frutex est. Corymbaceam hyssopo similem comā habet. Radicē hirsutam: & ueratri nigri mō gracilem: gustu saporeq; non insuaui: qui qualis in cypero est sentiat in dulci leniter austerus. Nascitur Chrysocome umbrosis & petrosis locis. Habet calefaciendi & adstringendi uim radix Iocinorosis & Peripneumonicis accomodatam. Sumitur ea etiam in mulso elixa ad muliebrium locorum purgationem.

INTERPRES.

q Vod hactenus in Plinio latinisq; aliis legerim nulla īter flores herbasue Iouis barbæ noie plāta numerat. Inter arbores qdē. xvi. uolumine capite xix. a Plinio his uerbis arbor describit. Odit aquas & q̄ appellat Iouis barba: i ope topiario tōsilis & in rotūditatē spissa. Inter flores aūt in uiolarū gn̄e. xxi. uolumine. capite. x. &. xi. Iouis flos apte ab eodem uocat. Coronat folio tm̄ Iouis flos. Pauloq; post. Succedūt illis æstiui lychnis & Iouis flos & alteꝝ genus lilii &c. Quin ēt. xxvii. uolumine capite. iiii. idē Plinius aut eūdē aut aliū i uiolaꝝ tñ gn̄e florem Iouis flāmā uocat. Qualiter flos quē Iouis flāmā appellauimus in uiolis. Dicimus aūt aliū aut eūdē eo noie significari a Plinio florē: qm̄ Theophrasto diuersi flores sint Διὸς ἄνθος & φλόξ. i. Iouis flos & flāma. Plini⁹ aūt sæpenumero huiuscemodi miscet & i tāta naturæ uarietate non semp illi rn̄det. Quæ hactenus dicta a nobis sunt ut ostendatur qd in Dios. nunc legit Iouis barbā dici a Romanis

Chrysocomen

Chryſocomon in antiquis nõ inueniri. Plinius.n.inter arbores manifeſte Iouis barbam numerat: Seorſumq; a Iouis flore & flãma Chryſocomẽ deſcribit: Negat hẽ latinã appellationem. Quodq; magis animaduertendum ſit Iouis florem flãmamq; inter uiolas cenſeri & ſine odore eẽ: quod & Theophraſtus itidẽ teſtatus eſt. Cuius floris nota omnibus figura eſt longe a corymbis diuerſa: q̄bus hic & alii oẽs Chryſocomem florere dixerũt. In uiolis enim ſinguli flores ſingulis pediculis & aliqñ ramulis nitunẽ: in corymbis uero uno pediculo plures: Illi ſingulares & plerũq; grandiores: in his aceruus magis & ueluti grumus florum q̄ flos aliquis eſt: licetq; in utroq; genere diſcrimina hæc paſſim uidere. Ex his cõſtituendum eſt ꝓpriũ & aliud a uiolis genus hẽ Chryſocomẽ: quã Plinius Chryſitin uocari ẽt ex eo ait ꝙ comantibus ſulgore auri corymbis floret. Et hæ tantũ plantæ huius legitimæ appellationes ſunt: cæteræ falſo & ab imperitis illi accreuerunt. Qui enim põt Amaranthos aut Chryſanthemos dici flos qui auri fulgore comãtibus corymbis ſplẽdet? Cũ amarãthus ſpica uerius purpurea q̄ flos ſit: & Chryſanthemus alius undiq; a Chryſocome deſcribatur quemadmodũ nõ multo poſt a Dioſcoride tradet. Infœlix profecto ætas hæc nr̃a quæ nec antiqua in plantis ſeruauerit noĩa: nec nouis appellare & nouiſſe eas gaudeat: patiaturq; ſine honore aliquo nũc eſſe quæ in naturæ maieſtate antiquitas admirata eſt. Qualis Chryſocome hæc ſuit: nullibi nõ in pratis & incultis locis naſcens quã fœniſecæ cũ reliquo fœno demetunt: cubitalibꝰ magis q̄ dodrantalibus herbã ſurculis: iiſdemq; fere nudis: piloſis: & in ſũmo comam quã hic nominat gerentẽ: floſculis plenã: coaceruatis & in globũ cõſerctis: luteo colore. Quã cum uiderit aliquis mirabitur a p̄cioſiore omniũ metallo factũ ei nomen quæ nũc ſine gratia & ſine dignitate aliqua a pueris ẽt negligat. Plinius radicẽ nigram Chryſocomes ait eſſe: hic gracilẽ ueratri nigri modo. Reliquit uterq; aliq̄d q̄d ad ĩtegram eius hiſtoriam pertineret: Ille gracilitatem: hic colorem: ſed ueratro nigro ſimilẽ dicens colorem ẽt dixit. Sunt.n.ueratri nigri radices graciles ut hic in eo oſtendet & nigræ. Quod ſequiẽ deinde guſtu nõ inſuaui eſſe κυπείρῳ ἴσην οὖσαν nõ ſatis certũ habet intellectũ: preſertim uariantibus antiq̄ſſimis græcis latiniſq; huius ſcriptoris codicibus: nec cypero ſed cipariſſo manifeſte oſtendentibꝰ. Plinius nihil aliud q̄ radice nigra ſapore ex auſtero dulci dixit. Nec nos ſatis cenſere audemus utri ex duabus plantis illis in ſapore magis reſpondeat. Relinquimus ideo hoc peritioribus cognoſcendum cõmuniorem ſecuti lectionem.

DIOS. DE Chryſogono. Cap. liii.

Hryſogonon. Sunt qui Chryſoſpermon: qui Daſpin: qui Origanon: q Arcophthalmon: Romani Arilariam uocant. Folia hẽt quernis ſimilia. Frutex denſus eſt. Flos coronario uerbaſco æqualis. Radix rapo ſimilis intus rubẽs: foris nigra. Cõciſa hęc & ex aceto impoſita muris aranei morſibꝰ ſubuenit.

INTERPRES.

Vale Chryſogonon hoc ſit & unde facto illi noĩe ſic appelletur nullibi legiſſe me meminí. Cæteri ẽt græci preſertimq; Paulus Aegineta quo libro oẽm numerat medicam materiam Chryſogoni huiꝰ ad medicinã nullibi meminit. Plinio itidẽ nulla inter plãtas chryſogoni uox eſt: ſimilem tñ Chryſocomæ & aliis a colore auri appellatis nomen facit: & ex quo hic ipſe ait Chryſoſpermon a quibuſdam ẽt uocari Cõiicere licet non in flore ſed in ſemine auri colorem eſſe. Idem enim Chryſogonon & Chryſoſpermon eſt aurei.ſ.ſeminis herba. Satis ex hiſtoria eius patet qualis hic frutex ſit & qua notarum obſeruatione deprehendi poſſit.

DIOS. DE Heliochryſo. Cap. liiii.

Eliochryſon. Sunt qui Chryſanthemon: ſunt ẽt qui & hũc Amaranthum uocent. Romani quemadmodũ & gręci Helichryſum & Heliochryſum appellant. Simulachra deoꝝ eo coronantur. Virga eſt breuis: recta: uirens: ſolidaq;. Folia habet ex interuallo anguſta: Abrotono ſimilia. Comam in orbem circumactã aureum colorem oſtendentem. Vmbellã circinatã ueluti corymbos areſcentes. Radicem gracilem. Naſcitur aſperis locis & aquoſis cõuallibus. Anguſtiis urinæ: ſerpentium morſibus: coxendicis doloribus: & ruptis opitulatur Heliochryſi coma cum uino pota. Menſes eadem trahit: concretumq; in grumos in ueſſica & aluo ſanguinem cum mulſo pota abſumit. Deſtillationes a capite in ſubiectas partes compeſcit trium obolorum pondere ieiunis in diluta uini albi potiõe data. Miſcetur eadem ueſtibus: integraſq; ab eroſionum noxis tuetur.

INTERPRES.

Elichrysum Plinius in historia pluribus locis: in medicina lib. xxi. capite. xxv. Heliochry-
h sum eandem aurei floris plantam appellat. Habetq; utriusq; uocis certam primũ ex natura cãm: tum ex græcis scriptoribus poetas Theophrastũq; auctores: quorum illi Helichrysum hic uero semper heliochrysum in plantarũ historia nominat. Diuersitatis huius causa est q qui Helichrysum uocant aquosis & palustribus locis quæ græci ἕλη dicũt nascenté floré indicant: Qui uero Heliochrysum qm̃ ἥλιος Sol græcis est ad solis repercussum aurea luce fulgenté significant: Quæ illi natura est nõ aliter q̃ multis aliis quæ accedẽte Solis luce colores suos uariant & eos qui nõ sint habere uident. Quod hic significauit dicens χρυσοφανῆ. i. quæ aureo colore & luce se ostendant. Sunt tñ qui utroq; mõ enunciatũ hunc floré a palustribus locis dictũ fuisse uelint: neq; ἡλιόχρυσον: in qua uoce Sol est: Verum ἑλειόχρυσον: in qua palustres loci audiunt: scribendum esse: Quibus litteris in Theophrasto scripta ẽt nunc ea uox plerũq; inuenitur. Sed nos in melioribus obseruauimus a Sole id nomen factum. Acceditq; naturæ causa quæ illi est ut Plinius ait ad Solis repercussum aurea luce fulgere: Quodq; hic ait χρυσοφανῆ i. aureo colore uideri. Cuius euentus nõ nisi in Sole causa est. Chrysanthemon eundé hic uocari a qbusdam ait ab eodé auri colore sed ex alio flore de quo mox dicet accæpta appellatione: Quod sola nominis & coloris similitudo fecit. Addidit præterea Amaranthũ ab aliquibus Helichrysum etiã dici non qa spicatus flos sit qualis est qui ꝓprie Amaranthus dicitur de quo in Chrysocome dictũ paulo ante est: Sed ab eadé lõgioris sine detrimento uitæ natura. Quæ n. proprie Amaranthus a græcis noiata est spica ut præmonstrauimus uerius q̃ flos est colore purpureo: sine odore: Augusto mense proueniens: in Autumnũ durans: & qui quod mirũ sit postq̃ defecere cuncti flores madefactus aqua reuiuiscit. Ideoq; antiquis hibernas faciebat coronas. Sũma tñ eius natura in nomine est ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι. i. quia non marcescit a græcis appellati. Ex qua naturæ ui hic ẽt nõ ob similitudiné aliquã Helichrysum uocari ait: quia s. corymbi eius nunq̃ marcescunt: eamq; ob cãm deorum simulachra ad longioris tẽporis ornatum hoc flore antiquitas coronabat: quod cunctis gentibus adeo tunc cõe erat: ut hic inter notas eius dixerit esse Helichrysum quo deorum imagines in tẽplis coronant. Galenus Amaranthi nomine ob eã quam diximus cãm semper hũc uocauit: quẽadmodum & spicam illam purpuream: ideoq; diligentius ex uiribus & usu in medicina discernendus in eo uterq; hic flos erit. Florere Helichrysum Theophrastus uere ait una cũ uiola nigra. Estq; locus ad extremũ sextũ eius de plantarum historia uolumé. Idé lõgius li. ix. de eodé his uerbis egit. δοκεῖ δὲ καὶ εὔκλειά τις τῷ ἑλειοχρύσου ἄνθει στεφανοῦσθαι μύρῳ ῥαίνοντα ἐκ χρυσίου ἀπύρου. ἔχει δὲ ὁ ἑλειόχρυσος τὸ μὲν ἄνθος χρυσοειδές, φύλλον δὲ λευκόν: καὶ τὸν καυλὸν δὲ λεπτὸν καὶ σκληρόν: ῥίζαν δ' ἐπιπόλαιον καὶ λεπτήν. χρῶνται δὲ αὐτῷ πρὸς τὰ δάκετα ἐν οἴνῳ, καὶ πρὸς τὰ πυρίκαυστα κατακαύσαντες καὶ μίξαντες μέλιτι: Quæ paulo minus q̃ omnia a Plinio reddita iisdem fere uerbis libro xxi. capite. xi. fuerunt. Et quorum sit sensus. Gratiam & uitæ gloriam sibi etiam acquirit qui Helichrysi flore coronatus unguento ex auro qđ ignem non senserit se insperget. Habet aũt Helichrysus florem auri colore: candidum foliũm: cauliculum tenuem & durum: Radicem in superficie terræ eandemq; gracilem. Vtunt ea contra morsus uenenatorum in uino. Vtunt & ad ambusta cinerem eius melle excipientes. Non sunt quæ a Theophrasto dicuntur eadem penitus huic scriptori: ideoq; nos cõmentationibus nostris ea addidimus: ut ex duorum scriptorum diuersa historia & medicina deprehendendæ ueritatis cognoscendiq; floris maior legentibus occasio sit. Habet hoc caput ẽt in extrema coronide quod Barbaro & nobis idem non sit. illic. s. quo loco hic ait ἴσχει δὲ καὶ καταῤῥοῦν ὅσον τριώβολον &c. Quod ab eo redditum est. Profluuia mulierũ pondere &c. Videtq; ille in Dios. ῥοῦν tm̃ legisse: nosq; ẽt græcos uidimus codices: in quibus sine præpositione κατὰ simplex ea uox sit. Potuit ẽt & Plinium habere editionis suæ ducem lib. xxi. capite xxv. docentem folia Heliochrysi trium obolorum pondere mulierũ profluuia in uino albo sistere: quæ tota scriptoris huius si ῥοῦν legendũ illic fuerit summa est. Nos cõiorem & meliorum in græcis codicum fidem secuti nõ ῥοῦν quæ uox muliebres fœminarum fluctiones significat: sed addita præpositione καταῤῥοῦν legimus: uertimusq; ex uocis illius captu & significatione: sistere Helichrysum a capite in subiectas partes destillationes. Id. n. catarrhus significat ut in Cinnamomo iampridé præmonstratum est. Habemusq; editiõis nostræ auctores primũ antiquiores & probatioris fidei græcorum codices: mox Paulũ Aeginetam: quem & si Plinio in cæteris nõ cõparauerim in medicina tñ nõ minus illi crediderim lib. vi in Helichryso dicẽti. καὶ ποθὲν καταῤῥοῖς βοηθεῖ. Quod est. Potus ẽt Helichrysus Catarrhis. i. a capite in subiectas partes destillatiõibus prodest. Persuasit ẽt sic locum uertere & remedium docere q sola illic uox est ῥοῦν per se solum fluctioné indicans: quæ tñ multiplex esse põt. Consueuit præterea hic semper muliebres fluctiones ῥοῦν γυναικεῖον uocare contracto adiectione illa ad fœminas malo.

DIOS. DE Chrysanthemo. Cap. lv.

C Hrysanthemon. Sunt qui Chaclam: qui Chalcitin: qui Chalcanthon: qui Chalcanthemon: qui Buphthalmon appellent. Thusci Garuleum: Aphri

Curzeta

Curzeta: Romani Caltam dicunt. Tenera & fruticosa tota herba est. Habent caules eius læuorē. Folia incisuris diuisa. Luteos & egregii splēdoris flores: instar oculi in orbē circulares. Ob quā cām sic appellata ē. Nascit̃ circa urbes. Eiusq; caules olerū mō in cibos admittunt. Coacti cū cera flores Chrysanthemi & folia abscessus: quos ab adipe græci Steatomata uocāt discutere dr̄. Reddit bonitatē coloris ad tp̄s suffusis felle Chrysanthem⁹ a balneo digressis post lōgiorē i eo morā pota.

INTERPRES.

Mendari ut in carmine suo Martialis cecinit hoc totū poterat & debuerat una litura caput tam multa in eo obstrepunt: & legentes merito remoratura sunt. Dicetq; forte aliquis non tanti flores esse oēs: ex quibus nil dat̃ in corpus p̄ter simulachra fruendum: ut debuerit tot horis Chrysanthemus siue hic sui generis flos: siue buphthalmos sit: siue quem uoluerit aliū quispiam a meliore agenda re alia & nos & alios distrahere: Nec æquo animo audiet: quæ nulla nouæ rei delectatione blandiri aut ꝓdesse legentibus possint. Neq; ab re forsan. Quando si tota æstimet̃ res uideri alicui possit eadem Buphthalmo .i. bouis oculo: de qua tertio uolumine actum ē Chrysanthemos hæc esse: Soloq; noīe ab ea differre: & quæ in historia medicinaq; illius tradita sūt paucis exceptis eadem licet diuersis uerbis in Chrysanthemo hac legi. Nosq; aliqñ cogitauimus quasi nulla eēt Chrysanthemus: aut si sit eandē Buphthalmo esse: nullam capitis huius habere rōnem: & quod nullum in re esset nullū in labore hoc nostro ēt fore. Sed in contrariā traxere partē Chrysanthemi primum nomen: quod a Buphthalmo aliud Dios. & Plinio est: Mox quæ i Chrysanthemo alia a Buphthalmo sunt: habere .s. caules eius læuorē: folia incisuris diuisa: nō ut illa fœniculi figuras & capillata: postremo olerū modo in cibos admitti: quod Buphthalmo neq; a scriptor̃ hoc neq; ab aliis tribuit̃: & quod in medicina relinquendū non est Buphthalmi foliis cum cera sanari duritiestumoresq;: Chrysanthemo aūt priuatim Steatomata. Accessit his ēt q̄ qui nobis est ꝓbatissimæ & antiquissimæ fidei græcus Dios. multa toto hoc capite diuersa habet. Quam enim cæteri codices a Romanis Acantham uocari Chrysanthemon ostendūt: Ille Caltam habet: Et quæ isti πολυσχιδῆ φύλλα hic περισχιδῆ. Quodq; in floris pictura passim legitur καὶ ὀφθαλμὸν κυκλοτερῆ in eo non est. Sic ēt in medicina & remediis: qui soli flores felle suffusis mederi dicunt̃: in eo folia & flores legunt̃. Tantaq; est uarietas: tantaq; ex uarietate suspitio orit̃ ut esse Chrysanthemō a bouis oculo aliā credamus: & quæ ex bouis oculo illi accreuerint ab Impitis & ex similitudine diuersas plantas miscentibus accreuisse. Variāt enim in sermōis ductu: rerūq; serie scriptoris huius exēplaria: & quo antiquiora sunt eo certiorem coniecturam faciunt fuisse quondam per se & adhuc esse Chrysanthemon a bouis oculo diuersam. Accedit his Plinius etiā .xxvi. uolumine capite. viii. Chrysanthemū priuatim nominans: periisseq; huic capiti quæ ꝓpria Chrysanthemi erant: successisseq; illis ex bouis oculo: quæ eius ꝓpria erant facile crediderit aliqs: Plinius n̄. Chrysanthemo ad uessicæ uitia utitur: quoꝝ nulla in hoc capite inter alia Chrysanthemi remedia rō habita est. Qualia obseruari a nobis hæc potuerūt talia ēt docent̃. Cupimus tñ cuncta a nobis hoc capite dicta suspitiones coniecturasq; nō decreta haberi: Neq; enim alio cōsilio dicta lōgius a nobis fuerunt q̄ ut laborē hoc nostro quicūq; is est ad ueritatis eruscationē cæteri facilius ꝓficiant. Qui illud ēt meminerint credere nos cunctas Chrysanthemo adiectas appellationes a uoce illa chalca incipientes alterutram habere rōnem & cām. Aut enim ob luteum medii floris colorē a simili & concolori æris metallo: quod græci chalcon dicunt: factæ fuerunt: Aut quod nos magis ꝓbamus: qm̄ Buphthalmo pariter & eadem Chrysanthemos chalca a quibusdā credita & dicta fuerit ex eo noīe cæteræ illæ oēs Chrysanthemi appellationes corruptæ tñ fluxerunt. Vocari aūt Buphthalmon chalcan testis Alchman poeta est. Cuius audit̃ adhuc uersiculus. χρύσεον ὅρμον ἔχων ῥαδινὰν πετάλοισι χάλκαν. Relictus is in Buphthalmo a nobis cui primū ea cōpetit uox repetit̃ mō. Monemus p̄terea in Chrysanthemo hac legentes: Quā nos diximus chrysanthemi Romanā eē appellationē caltam cōtra q̄ in græcis fere oībus legitur: in qbus ἄκανθα est. Haud sane qa ꝓ comperto aliqd in calta nobis sit sic dictā fuisse: sed qm̄ Acanthā Romanā nō eē uocē sciebamus: quæ græcis spinam significat neq; i ea gente ēt Chrysanthemo cōpetere posse: q̄ nullas a quoq̄ descripta ē hre neq; habet spinas. Sed q̄ q̄ mihi sunt unus & alter uetustissimi & ꝓbatissimi oīum græci Codices nō acantham: sed alter acaltā: alter caltā manifeste ondebāt: Quæ cū certa Romana eēt uox facile in senos conuertit. Credimus .n. ex coloris saltē similitudine ad chrysanthemū græcā Romanā caltā ab aliquo in scriptore hoc cōtractā fuisse. Et hæc ꝓ nō satis certa re satis dicta sint. Dicemus in medicina nunc q̄ nā græcis medicis Steatomata sint: qb⁹ hīc mederi flores & folia cū cera dixit. In gn̄e abscessuum a cūctis eā numerant̃: nomēq; illis ab adipe quē græci στέαρ dn̄t factū fuit: Nec aliud Steatoma ē q̄ si latine dicas adipatio Galenus i diffinitiōib⁹ suis ait Steatoma eē adipis cōtra naturā collectū aliquo loco icremētū. Sciēdūq; illud ē i toto hoc abscessuū gn̄e quot sūt clausæ & latētes i eis hūorū substātiæ tot ēt græcis coꝝ noīa eē: haud sane qa in illis substātiæ illæ sint a qbus nomē inuenerūt: sed

στεατώματα Steatomata

fola earum fimilitudo Dico aũt Meliceridas: Steatomata hæc: Atheromataq;: & fiqua alia his fimilia in græcis audiunt: nunc. n. de Steatom atis tm̃ fermo eft & Atheromatis: de Meliceride. n. actũ iampridem fuit. Quæ ut græce loquam ur apoftemata funt tunieulis clausa & contẽta. Et qm̃ quæ clauditur & continetur in illis caro aut carnofum corpus mutata ex corruptione natura modo adipefcit modo pultefcit: ideo hoc aut illo noie cenfet. Dico aũt adipefcere & pultefcere in adipi aut pulti fimilem habitũ mutari: ideoq; illud Steatoma: hoc Atheroma a græcis dictum fuit. Eft eni Atheroma ab athara: qua uoce pultis tritieeæ: aut ex alia fruge genus græci uocabant quasi pultatio. Quod genus idem Galenus diffiniuit dicens Neruofam effe tunicã atheroma in qua pultaceus humor cõtinetur. Et ex hoc genere abfceffibus Steatomatis hic Chryfanthemi folia mederi ait eaq; difcutere. Quod miretur aliqs dicente Paulo Aegineta in his oĩbus Medici confilium fore difcutere qd tunica illa cõtinet: aut medicamẽtis exedere: aut fectiõe auferre: Quidã. n ex his tumoribus triplici hac rõne curant: hi. f. q tenuiorem humorem cõtinent: qualis Meliceris eft: Aliq duplici tm̃ ut atheroma: qd & fectione aufertur & medicamẽtis exeditur: Aliq una tm̃ quale fteatoma hoc eft: quod nec difcuti nec exedi poteft: fed ad chirurgiam tm̃ referendum eft.

Atheroma

DIOS. DE Agerato herba. Cap. lvi.

a Geraton. Romani pariter grecis Ageratum dicũt. Surculofus frutex & dodrãtalis Ageraton eft: Humilis per terrã fpargit: fimplex: origano fimilis: umbellã habens in qua flos auri fulgore fplẽdet bullaꝝ figura: helichryfo minor. Quoniã incolumis & fibi ipfi fimilis diu feruetur: nec fenefcat Ageraton dictus eft. Habet decoctum eius calefaciendi cum feruore uim. Bibitur herba hæc ẽt ad ciendas urinas. Poteft idem & fuffitu: muliebrefq; locos mollit.

INTERPRES.

b Prabilis agerati natura oĩbus merito fit: Si quod uox ipfa indicat: & hic fcriptor de ea tefta tur nunq̃ aut fero fenefcat Quid. n deus natura ue hoĩ fœlicius dederit q̃ integra femper aut diu faltem ætate fenectutis tam multa mala & incõmoda uitaffe: Sed fruftra id aliqs a natura petierit: quæ i perpetuo motu ftare nequeat: & cum non poffit in melius moueri neceffario in deterius ferat. Nefcimus nos quatenus i agerato hac floris uita duret. Herbam. n. ignoramus. Sed licet diuturna ea fit ut florum tñ oĩum natura eft q cito dilabuntur: non adeo longa eẽ poteft. Nifi forte i flore hoc cõtinetur aliqs oĩa peride ut cuiq; data funt pro rata parte uitæ longa aut breuia dici. Non aliter q̃ naturales docent ad Hipanim fluuium q ab Europæ parte in pontum influit nafci beftiolas quafdam quæ unam diem uiuant. Et ex his eam quæ octaua diei hora mortua fit puecta ætate deceffiffe: Quæ uero occidente fole decrepita: mulioq; magis fit ẽt folftitiali die: Nec alia rõne non fenefcere Ageratum: & ad multum tempus icolumem fibiq; fimilem feruari florem eius hic dixerit. In latinis fub hoc noĩe nulla quæ nota nobis fit plantæ huius hiftoria eft. Græci uires difcutiendi habere eam tradiderunt: & præter id leniter iflammationes arcere.

DIOS: DE Verbenaca recta. Cap. lvii.

p Eriftereona rectum. Sunt qui Periſterion: qui Trigonion: qui Bunion: q Sacram herbam: qui Philtrodotem uocent. Aegyptii Pempfempte. Magi Iunonis lachrymam fiue muftelæ fanguinẽ: aut Mercurii itidem fanguinẽ. Romani Criftã gallinaceam: Feriam: Trixalim: Exuperam: & herbã Sagminalem. Nafcit aquofis locis: crediturq; ex eo fic nominari: q colũbæ libenter inter eã uerfent. Dodrantali altitudine & aliqñ maior herba eft. Folia habet incifuris diuifa albefcentia: ex caule exeuntia. Singulari plerunq; caule & radice herba inuenitur. Creduntur folia Verbenacæ ex uetere fuillo adipe appofita muliebrium locorum facere indolẽtiam. Ipfa etiam ex aceto emplaftri modo impofita herba facros ignes cohibet: & exedentia compefcit. Vulnera eadem glutinat: & uetera ex melle ad cicatricem perducit.

INTERPRES.

n Vlla in toto herbaꝝ cẽfu Romanæ nobilitatis plus habet q̃ Verbenaca. Vna. n. hac domus purgabat: luftrabat familia: & Iouis mẽfa ad facrificiũ & epulas uerrebat. Vna auctorib⁹ Romani imperii cõditoribufq; imenfum quiddã dedit. Nõ aliũ de Sagmina in remediis publicis & in facris legationibus uerbenæ q̃ ex hac genti illi fuere: qua coronati ad hoftes fœciales

mitterentur:ideoq; sacra herba uulgo dicta & cognita. Romani Verbenacã q sola & per se uerbenas faceret: dixerũt. Gẽtium iura & publicæ utilitatis cãm secuti. Græci qbus nulli fœciales erãt: nec idem in legatis ritus naturã cõtẽplati peristereona nominauerũt a colũbis: ut hic ait facto nomine: q hæc auis libenter inter eam uerset. Vtraq; gens duo eius cognouit genera: diuersis tñ notis ea discreuerunt. Latini a sexu marem & fœminam: Græci a plantæ habitu rectã & supinam dicẽtes. Addiderunt per tẽpora & ex aliis causis alias aliæ gentes appellationes. Romani ẽt Cristã Gallinaceam dicere potuerunt: q folia illi serrata sint: qualis in ea aue cristatus apex ille est. Sic ẽt herbam Sagminalem: q inter Sagmina primũ hæc honorẽ haberet. Relinquimus qd sagmina sint docere: quid Verbena: ẽt: qm̃ in latina re iampridẽ oĩbus hæc nota sũt. Habuit & alias i posterioribus Latinis appellationes Verbenaca: quaꝶ numerauit aliquas Apuleius in Cõmentariolo illo de herbis: numerauerunt & alii: q̃ qm̃ a Barbaro repetitæ longius in corollario suo sunt a nobis relinquũtur. Multæ laudis & magni noĩum ambitus herba hæc semper fuit: multisq; locis religione consecrata: Quod raro factum historia & experientia ostendit in his quæ natura oĩbus cõia fecit: qualis uerbenaca hæc recta est nullis non fere locis nascens: & rusticæ plebi ubiq; nota.

DIOS. DE Verbenaca supina. Cap. lvi.

Eristereona supinum. Sunt qui & hanc sacram herbam nominẽt: q Erigẽnion: qui Chamæleucon: qui Sideritim: qui Curitim: qui Persephonion: qui Iouis colum: qui Dichromõ: qui Callesin: qui Ciparisson: qui Demetriada appellent. Aegyptii Pemphtemphtham: Pythagoras Erysisceptrũ: Romani Cincinnalem herbam dicunt. Cubitales Verbenaca hæc pfert uirgas: aliqñ etiã maiores & angulosas. Circa quas folia sunt per interualla quernis similia: Angustiora tñ minoraq;: sed per ambitũ secta: colore quadãtenus glauco. Radicẽ habet oblongã gracilemq;: Flores purpureos tenuesq;. Aduersantur serpentibus folia huius Verbenacæ: in quẽ usum bibenda danẽ: aut emplastri mõ imponunẽ. Bibunẽ contra fellis suffusiones eadẽ folia utiliter drachmæ pondere cũ turis obolis tribus: & uini ueteris hemina una ieiunis quadraginta diebus. Quin ẽt ueteres tumores & inflãmationes leniunt emplastri modo imposita: & sordida purgant ulcera. Ipsa ẽt tota herba cum uino tonsillaꝶ crustas erumpit: & oris depascentia ulcera gargarissata compescit. Fertur tricliniis inspersum uerbenacæ dilutum lætiores conuiuas facere. Datur contra tertianas bibendus cum adiacentibus foliis tertius a terra geniculus eius: contra quartanas uero quartus. Sacram herbam Verbenacam ideo uocãt: qm̃ fœlicem habeat usum in lustrationibus suspensa alligata ue.

INTERPRES.

Vperiorem Verbenacam græci q recto caule riget rectam: Hanc q deiectis in terram ramulis quasi iacet Supinam uocauerunt. Nec solu inter eas hoc discrimẽ obseruatũ ab illis est: sed ut ex utriusq; historia licet cognoscere plura alia sunt: qbus inter se discõueniant: p̃sertimq; numerus & longitudo ramuloꝶ. Quod idẽ ambabus est: & quod cognomines eas fecit foliorum figura & in foliis pares incisuræ sunt. Vidimus nos quã nunc rectã uerbenacã dicunt multo maiore altitudine q̃ dodrantali: Contraq; Supinam longe breuioribus q̃ cubitalibus uirgis: & i utraq; quod in scriptore hoc nõ legitur quadrangulis ramulis: Rectam itidem singulari caule sed nõ singulari radice: nisi hic unã eius radicẽ forte dixerit: quæ crassior aliis est: Cæteras uero fibras & capillamenta magis q̃ radices esse uoluerit. In utraq; aũt quod pauloante diximus eadem serrata & quernis similia folia sunt. Visæq; nobis plantæ hæ sunt magis ad Plinii q̃ ad scriptoris huius picturam accedere. Fuerunt quondam ut Plinius idem testatur: & ut licet ex tam multis noĩbus q̃ in scriptore hoc leguntur conicere magis in magno honore Verbenacæ: q omnia ad suspẽdendos uana superstitiõe plebis animos diuina rõne aliqua augentes multum illis detulerũt. Credimusq; nos quod in extremo capite legitur illatã tricliniis alterã Verbenacã hanc lætiores conuiuas facere & in lustranda familia purgandisq; domibus suspendi eam & alligari ex eoꝶ disciplina & cõmentis fuisse. Poterunt plura cognoscere in huiusmodi re uolentes Plinium. xxv. uolumine capite nono audire. Nos interim monebimus dubitare nos non bene in scriptore hoc legi decoctam in uino Verbenacam hanc ἐσχάρας τὰς ἐν παρισθμίοις περιῤῥηγνύειν: idest crustas in tonsillis frangere & erũpere. Ignoramus enim mali genus hoc. Scimus qdem inflãmari locum: sed fieri in interiore illa parte Escharas ut proprie Eschara a Medicis dicitur nullibi hactenus legisse me memini Censebunt

cẽrtius medici quale quod hic dixit intelligendum sit. Nos seruata uocum significatione tonsillarum crustas erumpere diximus.

DIOS. DE Astragalo herba. Cap. lyii.

a Stragalon. Sunt qui Chamæsycen: qui Onycha. i. unguem: qui Galatem: Romani Pinum Tribium: Ficum terræ: Glandulam & Nonariam uocãt. Paruus breuisq; frutex Astragalus est: Spargitur per terram ciceri foliis & ramulis similis. Flores habet purpureos paruos: radicem rotundam: ualde grandẽ: raphano similem: nigris adnatis multis: durisq; cornu soliditate sibi inuicẽ ĩplicitis: adstringẽte gustu. Nascit̃ uẽtosis & niualibus locis: copiosaq; in Arcadię Pheneo. Sistit radix in uino pota fluẽtẽ aluũ. Vrinas eadẽ pellit. Facit ad uetusta ulcera ybᵒ trita inspergit̃. Quin ẽt sanguinẽ sistit: sed ob duritiẽ suã difficillime tunditur.

INTERPRES.

e X Arcadia si forte adhuc nõie hoc illic cognoscit̃ Astragalus repetẽda. Italiæ enim aut nulla aut tam rara modo est ut a nullo cognoscat̃. Nomen illi ut uidetur radix fecit rotunda duraq;: & ob id animalium talo similis. Id enim Astragalus græcis est: à quo quibus pueri quondã luderẽt nõ cubi tesseræ ue dicti sunt: sed tali qbus Ganymedẽ & Cupidinem Apollonius finxit in cœlo colludentes: & Plinius Astragalizontas Polycleti opus appellauit: In quo si Apollonii carmẽ lib. iii. in Medeæ amoribus diligenter aliquis ludiq; genus obseruauerit uictoriæ p̃miũ potius q̃ fortunæ & ludi instrumentũ Astragalos esse intelliget. Locus in eo poeta uidendus his q in antiquitatis cognitione diligentiores haberi uolunt. Cur aũt Astragalũ hanc Chamæsycen græci: Latini uero ficũ terræ dixerint in Chamæsyce certius ĩtelliget̃. Radicis enim similitudo cognomines diuersas alioqn plantas fecit. Vocarũt p̃terea ab eadẽ rotũda crassitudine Romani glandulam manifesta rei indicatione. Nasci eam nos in Phæneo Arcadiæ non in Memphi diximus: qm̃ nulla est Memphis Arcadiæ. Et Plinius in Phæneo prouinciæ eius oppido nasci testatur: & præter Plinium uetustissimi & optimi græcoꝝ codices ἐν φανεῷ adhuc habent.

DIOS. DE Hyacintho. Cap. lyiii.

b Yacinthon. Sunt qui Heloniada: qui Porphyrãthes: Romani Vacciniũ dicunt. Bulbo folia similia Vacciniũ habet: Caulem cui supincurrit lęuor dodrantalẽ minimo hominis digito graciliorem: gibbosam comã sustinẽtẽ purpureo flore plenã: Radicẽ & ipsam bulbosam. Quæ infantibus ex uino albo emplastri modo imposita pubertatẽ coercet: nec patitur erumpere. Sistit eadem pota aluum. Vrinã cit & Phalangioꝝ morsibus subuenit. Semen maiore adhuc adstringendi ui cœliacis succurrit. Purgatq; cũ uino potum fellis suffusiones.

INTERPRES.

y ῦν ὑάκινθε λάλει τὰ σὰ γράμματα. Libet enim græci poetæ uersiculo florem nunc alloqui: precariq; hoĩem quondam ut suas modo nobis litteras resonet: Nõ fabulosas illas qbus in poetis inscripti nomina Regum nascuntur flores: Nec quibus littera cõis mediis pueroq; uiroq; Inscripta est foliis hæc nominis illa querelæ: sed quibus ex antiquoꝝ historia liceat mõ tanti nominis quondam florem cognoscere: presertim cœlestis numinis Hyacinthũ appellante eũ Columella sui operis x. uolumine capite. iiii. Quod nostra ætate parum facile est: mixtis: mutatis: & ad alia translatis antiquis reꝝ appellationibus: eousq; ut Palladius primo sui operis uolumine capite. xxxvii. Hyacinthum cum Iride his uerbis miscuerit. Hyacinthũ qui Iris uel Gladiolus foliorũ similitudine dr̃. Obiiciet forte mihi hoc loco aliquis non esse multũ Palladio tribuendũ. Nec posteriori scriptori & qui degenerante iam: decliuiq; latini sermonis candore scripserit contra antiquorum dicta fidem habendam. Multa enim in eo sunt præter multa ẽt cõtra Romanarũ uocũ proprietatem dignitatemq;. Fatemur id nos concedimusq;: Non tñ adeo negligẽdus scriptor: nec tam longo interuallo ab antiquitatis candore illo distans ut non uestigia saltem in eo & coniecturæ aliquæ supersint: quibus deprehendi antiqua ueritas possit. Accedentibus presertim melioꝝ & antiquioꝝ scriptoꝝ testimoniis aliqbus & rerum necessitatibus. Cogitandũ illud ẽt in nominũ mutationibus: quæ quotidie a gentibus fiunt: sic plerũq; priora nouis cedere ut aliquæ semper supersint in nouitate uetustatis reliquiæ: aut mutationis saltem causæ in illis intelligantur. Neq; ut inq̃t Hesiodus penitus uanam perire famã illam: quã ut ipse ait multæ famigerant gentes. Isq; ego sum qui

non facile psuadeat: quæ de Iride & hyacintho dicta a Palladio eo loco sũt temere penitus dicta existimari debeant: Sed ut in huiuscemodi sit mutata penitus nõis potius q̃ rei æstimatione: quod fuerat cõe Iridi & alteri flori Hyacinthi nomen aliqñ: Quo tpe ille scribebat ad solã Irim contractũ fuisse. Vtrorq; ad hanc rẽ huiuscemodi cõiecturis: Columellæ primũ auctoritate: q eo quo diximus libro & capite de Apiũ pastionibus agens: & qbus floribus p̃cipue gaudeant: & generosum mel cõficiãt: Inter cætera hyacinthũ numerauit: addiditq; cœlestis numinis: q̃ duæ uoces in graui scriptore nõ aliã ut credimus hñt rõnem q̃ ut hyacinthum: quẽ ille apibus circa aluearia cõseri iubebat ab alio uulgariq; hyacintho & inutili apibus ea honoris nota distingueret: Appellasseq; hyacinthum cœlestis numinis: quẽ Palladius dixerat Hyacinthus q Iris & gladiolus dicit: neq; immerito male ue Irim Hyacinthum cœlestis numinis dixisse credi põt: qñ Iris cœleste numẽ ẽ Iunonis nũcia & iter cœlestia phænomena ex admiratiõe hoium diuinitatis particeps. Nec aliud iudicio nostro intellexisse ea nota Columella uidet q̃ nõ esse simpliciter hyacinthum circa aluearia cõserẽdũ: sed hyacinthũ cœlestis numinis. i. is q cœlestis numinis noie ẽt indicat. Rõcinariq; (si sic itelligendus Columella sit) oportet cõe hyacinthi quõdã nomẽ & Iridi & hyacintho priuatim dicto fuisse. Nec tñ duob⁹ his floribus: sed figura Iridi similib⁹: licet colore diuerso plerisq; aliis. Quod ex eodem Columella in carmine suo manifeste cognoscit cum ait. Nec nõ uel niueos uel cœruleos Hyacinthos: quo colore flores hyacinthi noie indicari pprie nõ pñt. Siqdem purpureo flore hyacinthus non candido aut cœruleo est. Credimusq; nos in hyacinthis quõdã euenisse quod i uiolis: in qbus quẽadmodũ in Iasme primo uolumine testati sumus figura florisq; forma nõ color gen⁹ faceret. Sed hoc latius patet q̃ res nr̃a mõ exigit. Quærimus. n. an cognomines quondã iris & Hyacinthus fuerint: Poteratq; satis esse quod ex Palladio & Columella dictũ hactenus fuit. Quibus nisi uererer maiorem q̃ forte deceat genti nr̃æ antiquitatis memoriã & obseruationẽ tribuere dicerem superesse adhuc in gente nr̃a ancipitis & antiquæ illius appellationis non negligenda inditia. Siqdem parũ deflexa ab hyacintho antiqua uoce irim Florentia adhuc passim hyacinthiolũ nominat: nec alio noie in iride nunc plebs & officinæ oẽs nr̃æ utunt. Sed uetustioribus & certioribus inditiis docere id conamur: Nõ eo tñ consilio & aio ut miscere cũ hyacintho iridẽ cogitemus: & q̃ duo sunt in unũ cõtrahere: sed ut quæ scribimus gentiũ in duoꝶ floꝛum uocibus placita fuisse aliqñ ostendamus. Nisi enim sic fuisse quondam cogitauerimus: Qui poterit in hyacinthi floris descriptione quotidianæ rei ignarus haberi Naso? qui lilii forma hyacinthi florem aperte descripserit dicens. Ecce cruor qui fusus humi signauerat herbas Desinit esse cruor: tyrioq; nitentior ostro Flos oritur: formamq; capit quam lilia: si non: Purpureus color his argenteus ẽẽt in illis Formam habere lilii hyacinthum Naso ait. Falsumq; id in eo hyacintho erit: quia Dios. hoc loco describitur. Siquidem Calathi figura florem lilium habet: Hiacynthus uero hic Comã flore plenã: Quæ comparari inuicem notæ non possunt. Lilii formã nouerũt oẽs. In floribus uero comã ex humani capilli & comæ figura rõcinari facile est: longã deinceps eoꝶ seriẽ & multoꝶ simul congeriẽ. Ex qbus colligi illud oportet: aut male hyacinthũ lilio cõparasse poetã: aut si lilii figura hyacintho tribuenda est nulla aptior q̃ iridis erit. Foliis enim amplitudineq; sua similis illi præ omnibus aliis ẽ. Accedit his quod Vitruuius libro suæ Architecturæ septimo de coloribus agens in Vaccinio fieri iubet: cui simile nostra ætate pictores in iride faciunt. Verba eius sunt. Itaq; pictores cũ uolunt sil atticũ imitari uiolam aridã coniicientes in uas cũ aqua cõferuescere faciunt ad ignem: Deinde cum est temperatũ cõiiciũt in Ahenũ & inde manibus exprimentes recipiũt in mortariũ ex uiolis aquã coloratã: & eo cretam infundentes: & eã terentes efficiunt silis attici colorem. Eadem rõne Vacciniũ temperantes & lac miscentes purpuram faciũt elegãtẽ. Quod licet rõne hac pictores nr̃i nõ faciãt: exprimũt enim ex foliis succũ: idem tñ color efficit. Dicet hoc loco aliqs cõtra Nasonẽ nõ semper naturæ rñdere poetaꝶ testimonia. Quod nos ẽt fatemur: nec dicere Vitruuiũ ex iride purpurã illam elegantem: sed ex Vaccinio qui hiacynthus est iridi concolor fieri: Neq; scriptoris eius dicta ad rem nostram fidei aliqd afferre. Fatemur & hoc ẽt. Verũtamen in quotidiana & uulgari re nõ spernenda deficientibus aliis quorũcunq; scriptoꝶ testimonia: Et quod ad Vitruuiũ ptinet posse in eo Vaccinium quod nomen latinis hiacynthum refert ad iridem si hyacinthus ad eã referat pariter referri. Testatus p̃terea Plinius est lib. xxi hyacinthum eximie in Gallia prouenire: quod in iride ueꝶ est. Nullibi. n. speciosior ob regionis frigiditatem puenit. Scimus qdem nõ colligi ex his quod suspicamur Cognomines potuisse quondã duos flores esse: Ad eã rem tñ cõiecturæ aliquæ sunt: quæ licet ueritati ubiq; nõ respõdeant p̃uiæ tñ & ueluti duces ad inueniẽdã eã homini aliqñ sunt. Nec nos alio consilio eas collegimus q̃ ut p hyacintho moneremus q̃ uagũ in antiqs scriptoribus nomen eius fuerit: q facile diuersus ab iride deprehẽdit: radice quæ illi bulbosa est cum iridi torosa & geniculata sit: Scapo q gracilis hyacintho est iridi uero crassior: Foliis quæ in illa gladioli sunt in hoc bulbi: & post oĩa flore: q in iride singularis in singulis caulibus lilii amplitudine floret. In hyacintho paruus comolus & a medio caule ad summum confertus. Facilis inuentu flos & his notis passim in aruis & segetibus cognoscendus. Floret primo uere cum Viola nigra nulla elegantiore specie q̃ colore: q illi nigricantis purpuræ est. Ob quam cãm (neq; n. dixisse iterũ id inutile fuerit) nunq̃ ego crediderim in tanto fabulaꝶ ambitu fuisse tam negligendum florem: in quo

nulla litterarum uestigia: nec linearum notæ aliquæ cognosci possunt. Et hæc pro hyacintho satis hactenus dicta sint: ex quibus collegisse id satis sit potuisse quondam ob ea quæ hactenus diximus hyacinthi nomen pluribus floribus: & inter eos iridi cõmune esse: licet diuersi generis plãtæ diuersas etiam notas ostendant.

DIOS. DE Erratico papauere siue Papaueralide: quod græci. Rhœada papauer dicunt. Cap. lyiii.

Econa Rhœada. Sunt qui Oxygonon: Aegyptii Anti. Romani papaueralidem dicunt. Protinus deciduum florem papauer hoc amittit: eamq; ob cãm id nomen inuenit. Vere in aruis & in hordeacea segete nascitur: quo tpe etiam decerpitur. Folia habet Origano Erucæ ue aut Cichorio: aut Thymo similia incisuris diuisa: longiora illis tñ & aspera. Caulem lanuginosum: asperũ altitudine fere cubitali. Florem puniceum & aliqñ candidũ siluestris anemones flori similem. Caput illi est oblongũ: minus tñ q̃ anemones. Semen ruffum. Radix oblõga: albicans: humani minimi digiti crassitudine & amara. Papaueris huius quinq; sexue capita in uini cyathis tribus decocta usq; dum duæ tm̃ partes: aut altera supsint bibenda his dantur quos sopire uoluerimus. Semẽ uero acetabuli mensura cũ mulsa aqua ad molliendã leniter aluũ utiliter bibitur. Addit̃ idẽ in mellita: dulciariaq; in eũdẽ usum. Medent̃ inflãmationibus cũ uasculis suis folia emplastri mõ imposita. Quin etiam inspersum eorum decoctũ soporiferum est.

INTERPRES.

Omparantur in scriptore hoc inuicem papauer erraticum hoc & anemone de qua secundo uolumine a Diosco. & a nobis actum longius est: Et ut in similibus fit: quorum reciprocæ notæ sunt papaueri huic eadem dicta & credita anemone est: Anemoneq; contra papauer hoc. Illa agreste nigrumq; papauer & meconium uocari dicta est: hoc manifeste siluestri Anemonæ simile dicitur. Præsenti nec negligenda dubitatione: quales duo hi flores sint: qbus locis inueniendi: quibusq; nominibus priuatim indicandi: & quod tota hæc res modo exigit quodnam papauer hoc erraticum sit. Diximus in Anemones cõmentationibus nostris longius: quæ tunc pro illa dici potuerunt. Inter quæ præcipuum illud fuit non uideri nobis priuatim anemones uoce rubrum papauer (sic enim modo erraticum hoc appellamus) indicari posse: Quoniam quæ de anemone in antiquorum cõmentariis legerent̃ rubro papaueri non omnia competerent: ideoq; credere nos aliam ab illo anemonem esse. Vsiq; post multa alia ad eam rem fumus capitis huius & in eo erratici papaueris historia & descriptione. Quæ tota eius esse floris manifeste cognoscit̃: q ruffo colore & aliqñ candido paucissimis foliis: sed his amplioribus quocunq; pulsu & iniuria deciduis in triticea & hordeacea segete Maio presertim mense floret. Nihil enim naturæ exẽplari illi in hoc scriptore deest: qui multa breuitate complexus oĩa est: Deciduũ ꝑtinus florẽ: Vernos ortus Natalẽ locũ: Arua & segetes: & quæ alia illi ab eadẽ natura accæpta adscribunt̃. Quodq; animaduertat aliquis sponte sua nasci: cũ plerunq; papauer omne satiuum sit. Quod solum afferri contra possit: crediq; utilius aliquod papaueris hoc genus esse illud est quod hic ait. Quo tpe etiã colligitur: Cuius laboris & operæ nulla est in erratico hoc nostra ætate rõ & usus. Sed nõ est ex usu hominum rõ in natura accipienda. Mutant̃ enim quotidie quæ hoies agunt: placuitq; quondã qd' nunc in nullo honore est. Rursusq; multa in honore mõ sunt: q̃ futuris seculis aut nulla aut inutilia hẽbunt. Præterea si seruandũ semen eius ad medicinam & dulciaria fuerat: tũc legi oportebat cum maturuisset. Meminisse illud ẽt necesse erit: cũ ab anemone diuersum papauer hoc ostendere aliqs cogitabit in toto papauerũ genere florem in purpureo candidum eẽ: abũdareq; in eo cãdorẽ in hoc aũt russum aut albũ colorem totũ esse: In hoc oblongũ caput describi breuiusq; & minus q̃ i anemone. Quod si recipiendũ est manifeste indicat papauer hoc ĩ aruis & ĩ segetibus nascẽs illud esse. Nullum enim inter papauera omnia minore capitulo est. Quod intelligens Theophrast⁹ magnitudine humani unguis esse dixit. Meminerit ẽt in anemone plures numerari colores: in hoc autẽ duos tm̃ russum & cãdidũ: & ne lõgiores simus plura alia inueniet, discrimina: quæ collata inuicem duorum florum duplici historia facillime deprehendent̃. Nos interim ex Theophrasto lib. ix. de plantarum historia monebimus iisdem notis omnibus idẽ hoc papauer & his uerbis describi. ἑτέρα δὲ μήκων ῥοιὰς καλουμένη· παρομοία κιχωρίῳ ἀγρίῳ διὸ καὶ ἐσθίεται. ἐν ταῖς ἀρούραις δὲ φύεται: καὶ μάλιστα ἐν ταῖς κριθαῖς. ἄνθος δὲ ἔχει ἐρυθρὸν, καὶ κεφαλὴν ὅσον ὄνυχα τοῦ δακτύλου. συλλέγεται δὲ πρὸ τοῦ θερισμοῦ τῶν κριθῶν ἐγχλωροτέρα δὲ μᾶλλον. Quorum sit sensus. Alterũ uero papauer qd Rhœada

uocant ſilueſtri Cichorio ſimile eſt: eamq; ob cãm comeditur. Naſcit̃ in aruis: maximeq; inter hordea: Florem habet rubentem. Vaſculũ quantitate unguis digiti. Colligitur ante demeſſum hordeum uiridior adhuc. Nõ põt Theophraſti hiſtoria hac aptius qcq̃ ad hanc rẽ excogitari. Cur autẽ græci Rhæada papauer hoc nominauerit cãm hic attulit: Quia ꝑtinus folia illi decidant non plãtæ ſed floris: Nihil eni minus hoc flore tenax eſt: & ἀπὸ τοῦ ῥεῖν: qđ eſt fluere ῥοιάδα papauer hoc dictũ fuit. Latini ut hic inquit papaueralida diminutiua in græcis forma appellauerunt. Sed hæc poſterior uox eſt & in latino nomine a græcis formata. Plinius erraticũ papauer uocauit eadem ratione qua cætera in plantis erratica a latinis dicta fuerunt: Sponte ſua paſſim incultiſq; locis: & nullo humano opere naſcentia. In cõparatione folioꝝ deinde credimus abundare inſertas imprudenter ab aliquo plãtas aliquas. Theopraſtus enim ſilueſtri tñ Cichorio cõparauit. Quẽ præterea hic ut in græcis omnibus legitur ait καυλὸν σχοινώδη .i. iunceũ caulẽ χνοώδη .i lanuginoſum legi oportere credimus: Talis.n.ẽ. Ideoq; a cõi lectiõe mutata nobis uox ea fuit & pro σχοινώδη χνοώδη uertimus. Supereſt tñ nũc ut dicamus quæ nã hic ἴτρια uocat modo ſic ſcribenda ea uox ſit qbus papaueris huius ſemẽ ad ſoporem inſpergi in extremo capite dicitur. Diximus aũt ſi ſcribenda ſic ea uox fuerit: qm̃ ſi ἠτρίοις legat̃ oportebit ἀπὸ τοῦ ἤτρου: quæ inter umbilicum & pubẽ in hoĩe pars eſt: in quadrupedibus aũt ſumen a latinis dicit̃: Non placentæ dulciarii ue genus aliquod: ſed ſumen aut ex ea ꝑte oſellam tomaculumue aut obſoniũ intelligere: Quod papaueri ſimile eſt: nec certam ex antiquis ganeæ inſtitutis rõnem habet. Eam ob cãm nos nõ ἠτρίοις uerum ἰτρίοις legi oportere cenſemus. Quæ aũt fuerint antiquis ἴτρια oium certiſſime docuit Athenæus. xiiii. ſui dipnoſophiſtæ libro. Cuius uerba ſunt: ἴτριον πεμμάτιον λεπτὸν διὰ σησάμου καὶ μέλιτος γιγνόμενον .i. Itriũ tenuis placenta eſt additis ſeſamo & melle confecta. Hiſq; nõ ex ſemine obſoniis credimus nos iubere Dioſcoridem ad ſoporem inſpergi papaueris huius ſumen. Fuerunt qui crederẽt Itria hæc ea eſſe quæ Feſtus Suminalia a ſumine appellat. Sed ut nos ꝓmonſtrauimus in prima eius uocis littera rei diſcrimen eſt. Nos in cunctis græcis pro placenta & dulciario ἴτριον ſcribi ſemper inuenimus: & in hanc partem inclinat animus: qm̃ uero ſimilius eſt panificiis his ad ſoporem q̃ obſoniis inſpergi ſemina huiuſcemodi. Græci Seſamo pariter utebant̃. Et Plinius lib. xix. capite. vii non de papaueris huius ſemine: ſed eius quod candidum ſemen habet inquit Hoc & panis ruſtici cruſtæ inſpergitur adfuſo ouo inhærens.

DIOS. DE Satiuo Papauere. Cap. lix.

Econa ſatiuum. Sunt qui Chamæſicen: qui Papauer rhæada: qui Oxygonon: Aegyptii Nanti: Romani Satiuum papauer dicunt. Duplex papaueris genus eſt. Satiuum & hortenſe alterum. Cuius ſemẽ in ſanitatis uſu pani compinſitur: & cum melle pro Seſamo eo utuntur. Vocaturq; papauer hoc Thylacite. i. utricularium: oblongo uaſculo: ſemine albo. Alteꝝ ſilueſtre: ſeſſili uaſculo ſemine nigro: quod Pithire a dolii forma quaſi doliare nominatur. Aliq etiã Rhœada papauer hoc uocant: ꝓpterea q liquor ex eo defluit. Eſt & tertium papaueris genus duobus his ſilueſtrius: medicamentoſius & longius oblongo uaſculo. Cõis refrigerandi uis omnibus eſt. Ideoq; folioꝝ & uaſculoꝝ in aqua decocto ad ſomnũ fouentur. Bibitur ob eandem cãm contra uigilias idem decoctum. Quin etiam ad emplaſtra contra inflãmationes: ſacroſq; ignes conciſa papauerum uaſcula polẽtæ utiliter & ꝑte miſcentur. Sed oportet cum adhuc uirent eã tundentes in paſtillos cõformare: Siccatoſq; reponere & uti. Per ſe etiam in aqua ad dimidias decocta eadẽ uaſcula mox in melle rurſus decocta donec ois humor denſet̃: craſſeſcatq; eclegma ſunt: quod ſomno dolorem leuet contra tuſſim: deſtillationes in fauces & cœliacas affectiones. Efficaciuſq; idem fit admixtis ei hypociſtidis & Acaciæ ſucco. Dat̃ bibendum nigri papaueris tritum ſemen in uino contra deſtillationes in aluũ & muliebres fœminaꝝ fluctiones. Idem contra nimias uigilias & ubi ſopire opus fuerit emplaſtri modo frõti & temporibus ex aqua imponitur. Eiuſdem papaueris liquor maiore refrigerandi craſſeſcendi & ſiccandi ui exigua menſura: erui fere quantitate ſumptus ſomnificus eſt. Somno dolorem leuat: maturat: tuſſibus & cœliacis affectionibus ſubueniẽs. Idem maiore copia potus nocet. Inexpugnabilẽ ſomni neceſſitatem quam lethargum dicunt uſq; ad mortem faciens. Facit & ad capitis dolores

cum rosaceo inspersus. In aurium doloribus cũ amygdalino oleo: croco: myrrhaq; utiliter instillatur. In oculoꝝ autem inflãmationibus cũ tosto oui uitello & croco. Prodest idem uulneribus sacrisq; ignibus cum aceto. Podagris uero cum humano lacte & croco. Quinetiã sedi pro balano subditus somnũ facit. Probatissim⁹ liquor hic papaueris qui densus ponderosusq; est: Odore caput in soporem trahens: gustu amarus: & qui facillime in aqua liquescit. In quo læuor candorq; sit & omni asperitate careat: Non grumosus sit: neq; dum per colum traiicitur ceræ modo durescat: Qui in sole itidem positus diffunditur & lucernæ admotus non caliginosa ardet flãma: Quiq; postquam extinctus fuerit odoris uim suam seruat. Adulteratur mixtis Glaucio aut gũmi aut agrestis lactucæ succo. Verũtamen qui Glaucio adulteratus fuerit diluto croci colore cũ diluitur fit: Qui uero agresti lactuca odore infirmo & asperior est: Qui postremo gũmi ignauus & pellucidus. Quidam in adulterio hoc eo ignorantiæ peruenerunt ut adipem illi etiã misceant. Crematᶜ liquor hic etiã ad oculoꝝ medicinam in noua testa donec mollior & magis rutilo colore uideatur. Testatus quondam Erasistratus est in auriũ doloribus oculoꝝq; malis reprobasse eius usum & damnasse Diagorã qm̃ hebetudinem oculoꝝ faceret & caput in soporẽ traheret. Quinetiam Andreas medicus futurã nisi adulteraretur ait cecitatem his qui eo oculos inũxerint. Mnesidemus præterea solũ liquoris huius usum in olfactu & naribus ad faciendum somnum ꝓbauit: alioquin noxium esse. Quæ omnia falsa eẽ experientia redarguit: quæ remedii medicamentiq; huius uim ex euentu testatur. Non fuerit abre ẽt colligendi liquoris huius rõnem docere. Quidam igitᶜ papauerum uascula cũ foliis tundentes torculari exprimunt: mox in mortario terentes pastillos conformant. Vocaturq; quod hoc modo expressum est a papaueribus meconium Viribus liquore quẽ opon dicunt multo ignauius. In colligendo aũt liquore oportet cũ aruerint rores cultello stellulam in sũmo papauere sic scarificare ne altius ad interiora uulnus descendat. Oportet itidem & uascula ex obliquo rectaque in summa superficie secare: destillantemq; lachrymam digito in conchulam detergerᶜ: Rursusq; non multo post redire. Inuenitur enim continue concrescens. Idemq; sequenti die faciendum. Oportet præterea in uetere mortario collectum liquorem terere conformatumq; in pastillos reponere. Oportet postremo in sacrificandis secandisq; papaueribus retrogrado itinere ingredientes incidere ne uestibus plagæ plagisq; inherens liquor deteratur.

INTERPRES.

Non sentiebat quondam rustica plebs quantum sato totis agris papauere segetibus suis & futuræ annonæ officeret. Sed religionis fortunæq; cereris rustici numinis ignara ꝙ cereale a poetis suis uocari aliqñ papauer audierat: gestareq; manu deam papauer in templis quotidie uideret facile credidit propitium sibi rusticum fore numen: Si quo coli & ornari dea posset copiosum sibi in aruis cresceret. Eamq; ob cãm nulla fruge magis q̃ papauere consitos agros & hortos suos habuit antiquitas. Nec prius desiit in tam multos uitæ usus malam frugem serere: semineq; eius in cunctis fere secundæ mensæ dulciariis uti q̃ a rusticæ rei peritis frugis eius maleficiũ cognouerit: & poetam nostrum ex meliore ruris disciplina inclamantem omnibus audierit: Vrunt lethæo perfusa papauera somno Hisq; nõ ad cibũ sed ad leuandum somno pro amissa filia dolorẽ deam usam fuisse: & in luctus fortunæq; suæ memoriã mortalibus semper ea subinde ostẽdere. Poetã uero nõ hoc tm̃ sed totius naturæ peritissimũ hominẽ lethargici somni uim illis & ꝓtẽ assignasse. Neq; enim lathæos obliuiosos simpliciter aut ab inferis repetitos potestate papaueris factos somnos uocasse eum credimus: Sed quod in plerisq; aliis idem fecerat cõcinna breuitate quæ fiat a liquore papaueris malam quietem significasse. De qua qm̃ iã pridẽ polliciti sumus dicturos nos quæ satis interpreti sint non ultra rem differemus. Sciendumq; illud est complexos in lethargi

Lethargus

uoce fuisse græcos obliuionẽ & desidiã: esseq; lethargũ ex tota uocis æstimatione uel obliuiosam

desidiam

desidiam uel desidiosam obliuionē. Fieriq; id malū in capite: & ut Celsus ait Phrenetidi cōtrariū.
Siquidē in illo difficilis somnus: ꝓmpta ad oēm audaciā mēs est. In hoc uero marcor & inexpugna
bilis pene dormiēdi necessitas. Descripsit in diffinitioībus suis Lethargū Galenus: aitq; καταφορὰν
.i. delationē in somnū ꝓfundū & inexcitabilem esse. In qua constituti oium quæ dicunt & audiū
tur: pariter obliuiscant. Locum mali caput esse: circa membranas cerebri. n. fit: cām uero pituitam
frigidū humorem frigore humiditateq; sua in somnum cogentē. Quo continue conniuent: nec ni Lethargus
si ægre quocūq; modo interpellentur: excitātur. Obliuiscuntur oium quasi amentes. Oscitant cre
bro: & oscitantes aperto ore aliq̄ diu stant: quasi claudere id obliti. Et hæc Lethargi fere tota histo
ria est. Sequitur coniunctusq; lethargo & similis describitur deinde Caros. Sic. n. græci a capite in q̄
parte fit: cum noīauerunt: & ab eo καροῦσθαι uerbum & καρωτικὰ ea dicta sunt: quæ in ꝓfundā & Caros
malam quietem hanc hoīem trahunt. Hunc græcoꝝ medici ex eadem Lethargo materia .i. pituita
fieri dixerunt. Differreq; ab illo tm̄ ꝙ in Caro præcedit febris uehementior: In lethargo ignauior
sequitur. Differre etiā ꝙ Carus aliquot aliis affectionibus superuenit: febrium uerbi cā accessioī
bus: comitialibus: cerebri in angustum coarctationibus fracta calua aut læsis aliis circa id partib⁹.
Lethargus aūt ꝓpriam habet cām. Differunt præterea & notis aliis quas nouerunt medici. Neq; eni
docenda a nobis illa sunt: quibus in constitutione noīum satis est causas eorum & rōnes indicare.
Sunt itaq; græcis male quietis & inexpugnabilis dormiendi necessitatis duo hæc præcipua genera
ex eadem materia sed diuersis temporibus & rōnibus facta. Latini parum certas in his appellatiōes
instituerunt primum: mox etiam obseruauerunt. Plinius ueternosos aliqn̄ plerunq; autem sopitos Veternosi
& soporem totum hoc genus: tanta est rei cōmunio appellat. Indicauit id manifeste cum ait. Curan Sopiti
dum autem ne somnus sopor fiat. Qua distinctione monuit manifeste soporem in malo esse. Vsi & Sopores
soporis uoce alii sunt ꝓ longiore & ꝓfundiore somno. Poetæ non tantum malam quietem hanc ue
ternum dixerunt: sed quam græci νωθρότητα uocant: de qua in Oleo melle diximus. Sic Maro. Veternum
Nec torpere graui passus sua regna ueterno. Columella tm̄ octauo sui operis libro capite .x. de medi νωθρότης
cina suum agēs ait. Solet etiam uniuersum pecus ægrotare &c. Mox productumq; in pascua medio
campo ꝓcumbit & quodam ueterno pressum somnos æstiuo sub sole captat: Veternū uocauit uel
lethargum uel Carum. Scimus etiam Festo ueternosum esse qui graui premitur somno. Omniaq;
ueteꝝ testimonia alterutrum ueterni uoce indicant aut desidiam torporemq;: aut grauiorem som
num: qm̄. s. in græca uoce utraq; uis sit & somni obliuio quam descripsimus: & extrema desidia: tor
porq; eousque ut aperto ore aliquando diutissime cessent in eo malo constituti. Solus. M. Cato Hy
dropem hac uoce descripsisse uidetur cum ait: Cum plurimum ueternosus bibit tum maxime si
tit. Non negligenda quidem antiqui auctoris sentētia & descriptio illa est: non tm̄ sic recipienda ut
diuersi generis mala in una appellatione misceant. Potuit. n. antiquiore illa ætate cōmunior ea uox
esse: nec tm̄ somnis his competere: sed ex notarum & euentuum similitudine aliqua aliis etiā com
municari. Quale fuerit si qm̄ albet Hydrops & lethargus hic μετ' ἀχροίας auctore Galeno fit .i. cū
malo & pallido colore: nondum certis ex græcorum disciplina ut postea factum est morborū ap
pellationibus Romana gens aliter usa sit. Comicus certe noster in Eunucho sua cum senem descri
beret: qui amātis iuuenis amores in itinere remoraretur ueternosum ridicule magis q̄ ꝓprie uoca
uit: & cum uietum ueteremq; uocasset ex eodem uocis principio ueternosum etiam dixit. Nec nisi
ad risum: ut nos credimus tam multæ illic ab eadem syllaba incipientes senilis habitus notæ nume
rantur: non aliter q̄ si quis iocose pannos panesq; in re hominis numerans παρὰ προσδοκίαν. i. præ
ter expectationem panos postea intulerit. Illa homini utilia. Hos aūt in genere abscessuum noxios
numerans: Qualia in Theatris quotidie ex plebeis iocis multa audiebantur. Cōstituendū itaque
eiusdem loci causæq; & eiusdem euentus: sed non eiusdem temporis malas eē quietes & somni ne
cessitates lethargum & Caron: a latinisq; promiscue soporē utrunq; fere appellari. Priuatim tm̄ Ca
ron soporem: Lethargum uero ueternum dici: & in Lethargo ex græcæ uocis significatione nō som
num tantum indicari: sed nimiam & inutilem homini socordiam & ignauiam: oportereq; rōnē pri
us & magis necessitatemq; eorum quæ leguntur contemplari: mox ueterni & soporis latinarum uo
cum discrimina constituere. Alioquin in ancipiti uocis significatione cogemur in ueterno somnum
& ignauiam aliqn̄ miscere. Adiicienda his etiam καταφορὰ quæ pro mali somni genere aliqn̄ accipi
tur sed falso. Nullum. n. huiuscemodi genus somni cataphora facit: Sed in omnium huiuscemodi
malaꝝ quietum diffinitionibus genus est. Sic Galenus Lethargū dixit esse Cataphoran .i. in somnū καταφορά
delationem. Sic idem in Isagoge. λήθαργος καταφορά ἐστι βαθεῖα καὶ δυσανάκλητος &c. Quod est. Le Cataphora
thargus in somnum delatio ꝓfunda & inexcitabilis est. Sic & Paulus Aegineta cum numerat quæ le
thargum sequuntur ait παρέπεται δὲ τοῖς ληθαργικοῖς πυρετὸς βληχρὸς οὐ πάνυ διαχυτικὸς μετὰ κα
ταφορᾶς. Quod est. Accidit aūt lethargicis febris lenta & ignaua non adeo cōmouens cū Catapho
ra .i. cū somno. Estq; noīs ratio ꝙ qui sopiuntur κάτω φέρονται .i. deorsum feruntur. Neq; enim cū
somno corripimur stare possumus. Languent manus & crura: cōniuēt oculi oiaq; deorsum ferunt.
Eāq; ob cām græci oēm hūc ad altiorē qetē motū sic noīauerūt. Nec nos in græcoꝝ medicis aliud
Cataphorā significare inuenimus q̄ grauiorē somni impetum & accessum. Volumus anteq̄ a malis Malæ uigi
soporibus his discedamus de malis etiam uigiliis dicere: haud sane furiosis quales in Phrenetide liæ

κατοχὴ Catochi κῶμα Coma ἄγρυπνον κῶμα Coma uigilans

siũt. Sed de his q̃ nec sõni nec uigiliæ dici ꝑprie pñt: & ĩ uigilia sõni imaginẽ hñt q̃les sũt quos græ-
ci Catochos dñt: & uigilãs coma. In qb⁹ illud añ oĩa sciẽdũ κῶμα græcis in cõi æstimatiõe dormitio
nẽ significare: sicq; poetæ sic alii ẽt ea uoce usi sunt. Græcoꝝ tñ medici Comate hoc in mala quiete
usi sũt: addiderũtq; illi uigiliã ἄγρυπνον κῶμα .i. uigilãs coma uocãtes: q̃m aliqd hẽt qd ad somnũ
aliqd qd ad uigiliã ptineat. Nec facile est catochon a uigili comate secernere. Cões .n. notas & euen-
tus multos hñt. Græcoꝝ tñ medici tradiderũt quotiẽs in Phrenetide pituitosus hũor biliosߋ mix-
tus fuerit: queadmodũ hẽt mixtã cãm id malũ sic ẽt cõposito noĩe uigilans coma uocari. In uniuer
sum .n. supante bilioso humore uigil phrenitis fit: Pituitoso aũt cõtra grauioris somni mõ sopiũt.
Vnũq; hoc malũ antiqores Galeno medici Catochon uocauerũt. Posteriores nũc Catochon nunc
uigilans coma duabus appellatiõib⁹ idẽ in capite malũ idĩcãtes: & in quo cõia uidere licet Phreniti
dis & lethargi signa multa numero: sed euẽtu ex ea q̃ superauerit materia uariantia. Quæ repetere
hoc loco in uiris & fœminis lõgius fuerit. Tradiderũt iidẽ ẽt priuatim diuersumq; a uigili comate
Catochõ fieri cũ simplicẽ nõ mixtã cãm hẽbit frigidiorẽ .s. & sicciorẽ materiã q̃ oppleto posteriore
cerebri uẽtricolo hoc fecerit malũ. Eo repẽte correpti⁹ aliqs qd agẽs tũc erat in eo ꝑmanet: Stãs uer
bicã: sedens: clausis oculis aut respiciẽs. Quã ob cãm antiqores græci ἀπὸ τοῦ κατέχεσθαι qd ẽ occu-
pari detineriq; catochõ & in eo cõstitutos Catechomenos noĩauerũt. Posteriores fœminino gñe sed
pari eiusdẽ rei significatiõe catochon & catalepsin q̃si detẽtionẽ & dephensionẽ. Descripsit Galen⁹
in diffinitiõib⁹ suis Catochõ: atq; sensuũ priuationẽ in aĩa cũ totius corpis eoꝝ q̃ gelant mõ concre
tione eẽ. Addidit ꝑterea tria catochi gñã eẽ. Primũ qd Hypnodes .i. sõniculosum lethargo ꝑpiquũ
uocat. Secũdũ uigilãs qd ad naturã & imaginẽ rigoris quẽ Tetanũ græci dñt accedit. Tertiũ postre
mo qd nõ male ut ille ait Phreniticũ lethargũ aliqs noĩauerit. Siqdẽ mixtis simul Phrenitide & ca
tocho fit. Nec aliter fieri mixtis cõtrariis hoc malũ fieri idẽ Galenus tradidit q̃ typhonia malũ sic ĩ
græcis appellatũ fit: qd auctore eodẽ Galeno furiosus delirusq; lethargus aut lethargicos furor &
delirũ est. Sequũt mala hæc ĩ eodẽ capite scã: mẽoriæ labes: & quã iidẽ græcoꝝ medici morosim
uocãt. Nos in tãtis Romani sermõis angustiis fatuitatẽ eã dicam⁹. Fit aũt ut ab illis lõgius tradit me
moriæ labes iacturaq; illa p se. Cõiũgit illi aliqñ ẽt rõcinatiõis & mẽtis labes dico aũt rõcinatiõis
& mẽtis eã intelligẽs hoĩs ptẽ & uim quã a rõcinando græci logisticen uocãt meliorẽ & principẽ nr̃i
aĩ ptẽ. Queadmodũ & mẽtis labes ipsa p se pariter solaq; aliqñ fit: nõnũq̃ cõiunctã hẽt memoriæ
iacturã. Vocaturq; id malũ μνήμης τῆς ἀπώλεια .i. memoriæ iactura: hoc aũt mẽtis. Sed cũ utraq; ps
mens .s. & memoria male affecta fuerit tũc morosis .i. fatuitas illa est & dr̃. Hñt mala hæc oĩa capitis
cognitas medicis ex nouo eodẽq; malo tẽperamẽto illic hærente cãs. Quod si humidum tm̃ fuerit
mẽtis: mẽoriæq; labẽ pariter facit: torporesq; quos græci νωθρότητας uocãt & ĩ sõnũ lõgas ꝑfundasq;
delatiões. Si uero humori frigiditas ẽt accesserit Sopores & lethargos. Eodẽq; mõ si sola fuerit sic-
citas uigilias tm̃. Si uero siccitati accesserit calor deliria & phrenetides faciet. Et hæc q̃ licuit breui-
tate in difficili re a nõ medico hoĩe dcã fuerint: nõ ut doceamus qualia hæc mala & q̃bus remediis
curãda sint: sed ĩ qb⁹ affectiõib⁹ his aut illis uoĩb⁹ græcoꝝ medicina quõdã usa fuerit. Quib⁹ absolu
tis cõtra q̃ fcm̃ hacten⁹ a nobis est q in postremis cõmẽtatiõib⁹ de his agere cõsueuim⁹ ad papauera
reuertemur: quoꝝ tãta & tã pñs ad sopores uis ẽ ut Plutar. iii. sui Symposii cõmentario testat⁹ sit so-
lo halitus & odoris fluxu sopitos cõcidisse aliqñ q in cauti liquorẽ eoꝝ qd opion est colligerent. Et
nos nõ imerito oẽm malaꝝ qerũ rõnẽ illis hacten⁹ dilatã reddiderimus. Tria papaueꝝ gñã hic fac-
cit: Satiuũ qd utriculare hic & alii ab utris lõgitudine & forma uocauerũt, Agrestia alia: sed alteꝝ
a sessili uasculi forma doliare: alteꝝ sine noĩe: sed lõgi⁹: agrestius: medicamẽtosiusq; aliis dcm̃: nec
ulla ulteriore eoꝝ tradita historia. Quod demiret aliqs tria faciẽte Plinio. xix. uolumine cap. vii.
Satiui papaueris gñã: & inter agrestia nũerãte Theophrasto. ix. de plantaꝝ historia q̃ Plinius Sati-
uo gñi adscribit. Et qd in hac re negligendũ penitus nõ sit duo tm̃ cõstituente papaueꝝ gñã ĩ The-
riacis suis Nicãdro. Cui⁹ uersiculi sũt μηδ' ἔτι πολυβάτεια περιβρίθουσά τε μήκων φυλάξις ἢ ἐπιτεινάδος ἐπὶ χεύοιτο αὐτῶν. Quæ tot nũero tãq; diuersa a tãtæ auctoritatis scriptoribus tradita nõ sine
cã legẽtiũ aĩos suspẽdẽt nisi didicerim⁹ oium papaueꝝ primã eẽ diuisionẽ ĩ satiuũ & agrestia dico
aũt satiuũ numero singulari: agrestia uero plurali: q̃m hæc multa: illud uero ꝑprie unũ tm̃ ẽ: qd'
hic oẽsq; alii cãdido semine eẽ dixerũt & crustis panũ ĩ panifico subiici solitũ. Agrestia uero cætera
oĩa siue nigro semine sint siue aliis notis ĩter se & ab illo differãt. Vnũ .n. hoc p se satiuũ ut dixim⁹
primo & uere dr̃. Quæ dei de agrestia sunt duplicẽ hñt rõnẽ aut .n. sic agrestia sũt ut nunq̃ satiua
sint q̃lia ab hoc nũerãt: Erraticũ de quo supiorẽ capite dcm̃ ẽ: corniculareq; & heracliũ de qb⁹ mox
dicet: Aut agrestia qdẽ nã: humano aũt ope & usu satiua: q̃le nigrũ ẽ a seminis colore sic ĩdicatũ: qd
hic sessili uasculo & dolii figura eẽ dixit: & tertiũ lõgi⁹: agresti⁹ & medicamẽtosi⁹ ab hoc scriptore
tm̃ dcm̃. Quæ satiua ab aliqbus dcã quõdã fuerũt nõ natura sed q̃m ad colligẽdũ ex eis liquorẽ se
rerent nec minore gr̃a utilitate ue ĩ hortis q̃ prio & p se satiuũ illud crescebãt. Fcm̃q; ex hac cã ẽ ut
Pli. xix. uolumine capite. vii. tria satiui papaueris gñã eẽ dixerit: cãdidũ cui⁹ semen tostũ ĩ secũda mẽ-
sa cũ melle apud antiquos edebat: qdq; panis rustici crustæ inspgebat ad fuso ouo inhærẽs: alterũ
nigrũ cuius scapo ĩciso lacteus succ⁹ exprimit. Tertiũ gen⁹ cõtra q̃ hic tradiderit rhœada uocauit.
Theophr. aũt li. ix. de plãtaꝝ hist. excepto priore illo cũcta alia his uerbis agrestia fecerit μήκωνος
δ' εἰσὶ γένη ἀγρίων πλείους ἡ μὲν κερατῖτις καλουμένη ἡ δὲ μέλαινα. quod ẽ. Plura ãt agrestia papauera sũt

Catolichos Catethomenos κατοχὴ κατάληψις κάτοχος ὑπνώδης κάτοχος ἄγρυπνος φρενῖτις ληθαργική τυφωνία μώρωσις Logistice

quod corniculare uocatur & quod nigrum. Mox descriptis aliis erraticum & spumeum in eodem hoc genere numerat. Ex quibus colligere licet oia Theophrasto agrestia: excæpto satiuo illo papauera esse: & inter ea quæ Plinio satiua sunt quemadmodū præmonstrauimus. Secutus ille naturā est: Plinius uero mores hoīum & studia: Qui ad opium satiua in hortis facerent: quæ natura in aruis per se nascentia & agrestia fecerat. Et hæc nobis tota in antiquis scriptoribus papauerū historia est: Quoꝝ erraticū dictum iā est: Satiuū siue id candidū siue nigrum: siue aliud sit nūc dicit: Corniculare & spumeū siue heraclium mox dicet. Quæ nouisse totius naturæ Maro peritissimus uidetur: cum in Georgicis suis cecinit. Vrunt lethæo persusa papauera somno. Et cū in Didonis amoribus: modo uera sint quæ Seruius grāmaticus illic docet: ad amoris obliuionem & somnum quæri iussit. Pubētes herbas nigri cum lacte ueneni. In eodem papauere nigredinis notam & opii quod uenenum merito uocatur maleficium indicans Omniū satiuoꝝ quocunq; modo. s. eādem in refrigerando & sopiendo uim hic esse ait: ideoq; omnia ab eo in eū usum remedia ex papaueribus docentur: quoꝝ multiplex rō est: omnisq; a Plinio ex hoc scriptore. xx. uolumine capite. xviii. tractata. Ob quam cām in describendis cæteris legentium: & nostro parcemus labori. Monebimus tñ illud quem hic Andream uocat: & cuius auctoritate creditum fuisse ait: nisi adulteraret opium fore ut excecarent eo oculos ungētes: Plinius Androna uocat. Locus est quo diximus capite & libro. Quærendū illud ēt cur lectum liquorem papauerū hic dixerit terendū in mortario uetere & ex q̄ materia mortarium intelligi uoluerit ligneum ne an lapideum: neq; n. sine cā credendum est id iuberi Si in ligneo mortario poterit ea esse ut uetustate & multo usu oppleta materiæ raritas: neq; ipsa liquoris aliquid combiberet: neq; importunum odorem saporem ue aliquem remitteret quo uitiaretur opium. Si in lapideo uel eadem hæc: uel alia quæpiam ex usu tunc cognita.

DIOS. DE Corniculari papauere. Cap. lx.

M Econa ceratitim. Sunt qui Paraliū papauer: qui Marinū: Aphri Simacha. Romani fabiolū marinū uocant. Folia habet colore candido: hirsuta: Verbasco similia: per ambitum serræ modo incisuris diuisa eodē quo agrestis papaueris modo cui caulem similem habet. Florē pallidū: Fructū breuē: cornu modo inflexum: fœnogræci corniculis similem: Vnde & nomen inuenit. In quo semē exiguum est: nigrum: papaueris seminibus simile. Radicem in summa terra hærentem: nigram crassamq;. Nascitur maritimis asperis locis. Sanat radix eius usq; ad dimidias in aqua decocta mox pota coxendicis dolores & iocinorum affectiones. Prodest eadem crassas: araneosas & asperas remittentibus urinas. Quin etiam potū acetabuli mensura semen in mulsa aqua aluum leniter purgat. Folia præterea floresq; ex oleo emplastri modo imposita ulcerum quales in adustis sunt crustas erumpūt. Eadem iumentorum albugines & nubeculas inuncta emendant. Foliorum similitudine decæpti aliqui falso crediderunt ex hac Glaucium fieri. Siquis autem corniculare hoc papauer comederit: liquorem ue eius biberit non minus q̄ ex potu opii periclitabitur: iisdemq; seruabitur remediis. Colligitur æstate semen eius cum iam aruit. Bibiturq; radicis decoctum cum uino contra intestinorum tormina.

INTERPRES.

V Nus satis Theophrastus est ut cornicularis papaueris huius historiā & tot nominum eius in græcis rōnē intelligamus: q. ix. de plantaꝝ historia inter agrestia numeratū his uerbis describsit. ταύτης τὸ φύλλον ὡς φλόμου τῆς μελαίνης ἔλαττον δὲ μέλαν. τοῦ δὲ καυλοῦ τὸ ὕψος ὡς πηχυαῖον. ῥίζα δὲ βραχεῖα καὶ ἐπιπόλαιος ὁ δὲ καρπὸς καμπύλος. ὥσπερ τῶν κερατίων. συλλέγεται δὲ περὶ πυροτομίαν. δύναται δὲ καθαίρειν τὴν κοιλίαν. τὸ δὲ φύλλον ἄργεμα προβάτοις ἀφαιρεῖ. φύεται δὲ παρὰ τὴν θάλατταν ὅπου ἂν ᾖ πετρώδης χώρα Quoꝝ summa & sensus est. Huius folium nigro Verbasco simile. Minus tñ nigrū. Caulis altitudo cubitalis est Radix breuis & in sūma terra hærēs. Fructus inflexus: siliqs quas græci Ceratia uocāt similis. Carpit per messem Aluum purgat. Pecoris albugines folium exterit. Nascit ad mare petrosis locis. Ex his dubitauerit merito: quæsieritq; aliqs ceratite ne hoc papauer a cornuū figura simpliciter ut hic ait græci nominauerint: An ut in Theophrasto audit a ceratiis quas latini siliquas græcas dixerunt: de qbus primo uolumine actū a nobis est: q & ipsæ inflexæ sunt & cornuū figura p lōgitudinē incuruant. Multi faciēda scriptoris huius auctoritas aliorūq; oium q eū secuti corniculis fructū eius cōparauerunt. Non spernendus etiam

Theophrastus grauis auctor & in disciplina plantarum cunctis aliis merito anteferendus. Nobis in Theophrasti sententiam inclinat animus. Et si nullum in re discrimen sit: Nec si cornibus aut ceratiis cōparauerit papaueris huius fructum aliquis diuersam rem ostenderit. Ambo.n. cornua scilicet & ceratia in longitudinem producta inflectunt: nec siliquæ illæ aliunde q̃ a cornibus ceratia a græcis dictæ sunt. Ex eodem Theophrasto nouerit aliqs ēt agreste papauer hoc recte dici commu ni tm̄ agrestibus aliis appellatione. In eoꝝ enim censu est. Nec minus qm̄ ad mare nascitur paraliōs Id.n.ea uox significat. Quā naturæ nataliumq; eius notam secuti Latini fabiolum marinū uocauerunt: qm̄ ad mare nasceretur fabaceisq; siliquis in longitudine similia uascula sua ferret. ¶Habere hoc Dios. ait folia λευκὰ.i. candida. Barbarus quasi qui non λευκὰ.i. candida sed λεπτὰ.i. tenuia legeret folia habere tenuia id dixit. Nescimus nos an ex suoꝝ codicum lectione sic uerterit: an potius a Plinio in ea re monitus candorem ad tenuitatem transtulerit. Verba Plinii sunt.xx. uolumine capite.xviii. Folia minora tenuioraq; q̃ cæteris siluestribus. Nos cōmunem omniū quotquot uidimus græcoꝝ codicum fidem secuti candido colore folia eius esse diximus: Indicare id Theophrastum opinati cū ait solio esse hoc papauer uerbasci nigri sed minus illo nigro. Sentimus quidem leui argumento hoc niti. In ambigua tm̄ re monuisse oīa inutile non fuerit. Discrepat inter nos illud ēt in papaueris huius natalibus: q̧ ille nasci in afflatu maris gracili solo: Nos maritimis asperis locis nō leui discrimine presertim inter asperū & gracile. Quarū uocū in latina re tam manifesta æstimatio est ut nihil dixisse nos de ea oporteat: qui in uertendis scriptoris huius uocibus neglecta omni ornatus ambitione quales illæ erant eas reddidimus: Audientesq; dicere hunc φύεται ἐν παραθαλασσίοις τόποις καὶ τραχέσι: & Theophrastum φύεται δὲ παρὰ τὴν θάλατταν οὗ ἂν ᾖ πετρώδη χωρία nihil certius dici posse credimus q̃ nasci maritimis asperis locis. Quæ enim Theophrastus uocat πετρώδη χωρία hic τραχέα: aptius aūt iudicio nostro petrosis respōdent aspera q̃ gracilia. At Plinius in afflatu maris nasci dixit. Scimus id qdem: sed nos in labore hoc nostro candorē fidem & easdem græcis uocū ideas conceptusq; magis q̃ aliena amauimus. ¶Nasci ēt Plinius papauer hoc ait nitroso loco: quod in Dios. Theophrastoq; nō legitur. Nec nos scimus an ītegra in eo uox illa sit & petroso legi oporteat. Sumusq; in eam partem propensiores qm̄ quæ ab eo illic docentur oīa ex Theophrasto relata sunt. ¶Idem etiam in medicina ait dari ad lumborum & iocinorum uitia: quæ hic ἰσχιάδας & ἡπατικὰς διαθέσεις dixit: Coxendices scilicet & iecoris uitia: iocinorososq; intelligēs: Secutusq; Plinium Barbarus & ipse uertit. Radix ad dimidias cocta datur ad lumboꝝ uitia: uidēs q̧ ambo ἰσχιάδας lumbos uertisse. Nos græcoꝝ nominū antiquā æstimationem secuti coxendices non lumbos ἰσχιάδας uertimus. Nec uolumus mō in manifesta re Plinio aduersari. Potuit enim ille alios in eo remedio auctores sequi. Quod monemus illud solum est: differre lōgo interuallo in natura & animaliū partibus primum mox in græcoꝝ indicatione coxendices & lumbos. Illas enim ἰσχιάδας hos ψόας illi uocant. Nouimusq; oēs utriusq; partis diuersam in animalibus posituram. Tam ꝑ omnibus hæc patent ut signasse quod inter nos discrepat satis sit. ¶Sequitur in scriptore hoc deinde quasnam hic urinas asperas uocat nouisse. Nobis in urinarum discriminibus & notis nulla τραχύτητος.i. asperitatis uox inuenta est. Inuenimus tm̄ in sedimentis eius candidū: æquale: multū: & quod græci dicūt λεῖον: quod asperitate caret & læuorem habet: cui cōtrarium possumus asperum intelligere. Id nos medicis censendum relinqmus qui quotidiana eoꝝ discriminum experientia qualis asperitas hæc in urinis dici possit certius intelligent. Nos rem tm̄ signauimus qm̄ i ea uoce sola est asperitatis æstimatio. ¶Monebimus illud ēt anteq̃ a papauere hoc discedamus quæ in extremo capite legunt. Siquis aūt cornicularū hoc papauer &c. in antiquissimis iisdēq; optimis græcis nulla esse: Manifesto argumēto non fuisse ea quondā in censu scriptoris huius q̧ adhuc ueluti addita legunt. Absoluto.n. clausoq; illic toto capite sequit ἐν ἄλλοις: quod est: In aliis codicib⁹ &c. Fueratq; animus nobis quemadmodū sæpe alias fecimus relicta penitus ex hoc scriptore omnia illa eiicere: Verūtm̄ doceri in ea parte duo uidentes alterū quod a Theophrasto monet carpi papauer hoc per messem & eodē maleficio eē & iisdē remediis curari qbus est & curatur opium quod in.vi. inter uenena manifeste ab hoc docet mutato consilio pariter aliis ea uertimus & reddidim⁹. Quæ.n. in alioꝝ papaueꝝ genus hoc traxerūt cāæ folioꝝ similitudo & par opio maleficiū sunt.

DIOS. DE Spumeo papauere quod græci Aphrodes dicunt. Cap.lxi.

m Econa aphrodē. Sunt q Heracliū papauer. Romani pariter græcis Aphrodes & Heraclium dicūt. Caulem habet dodrātalem: Breuissima folia: Lanariæ herbæ similia: & circa ea fructū candidum. Tota ēt herba candida est & spumea: cui radix candida est in sūma terra herens. Legit semen eius æstate cū toto incremento integrum fuerit: siccatumq; cecidere. Purgat uomitionibus acetabuli pondere cum mulsa aqua sumptum. Priuatimq; comitialibus purgatio ea congruit.

Heraclium

ἰσχιάδες ψόαι

Vrinæ discrimina quædam

INTERPRES.

h Eraclium uocari papauer hoc tãtum Theophrastus eodem libro testatus est. Nec nos scimus ab Hercule ne sic uocatum fuerit an ex tam multis quæ toto orbe aliqñ fuerũt urbes Heraclia aliqua ad quã frequens aut speciosum papauer hoc nasceref nomen illi fecerit. Plures alii a candore & raritate spumæ quas habet notas spumeum nominauerunt. Theophrasti historia de eo hæc est. ἑτέρα δὲ μήκων ἡ ἡράκλεια καλεῖται· τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον στρουθίον ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι, ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπόλαιον, τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. καθαίρει ἄνω ταύτης ἡ ῥίζα· χρῶνται δέ τινες πρὸς τοὺς ἐπιλήπτους ἐν μελικράτῳ. Quod est. Aliud ẽt papauer heraclium uocatur folium habens struthio. i. lanariæ herbæ qua lintea dealbantur simile: radicem candidam in superficie terræ: Fructum itidem candidum. Purgat per superna radix eius: utunf ea aliqui ad comitiales in mulsa aqua Quæ non ideo dicta a nobis sunt ut quæ parum fœliciter Plinius ex Theophrasto in hoc papauere reddidit redargueremus. Iampridem. n. a Leoniceno & ab aliis deprehensum id est. Sed ut concordem antiquoꝝ duoꝝ scriptoꝝ in hac planta historiam & medicinam ostenderemus: Simulq; moneremus quæ mutata ex cõmuni lectione a nobis fuerunt auctore Theophrasto mutata fuisse: Nec illud ẽt relinqueremus accedere nos eoꝝ iudicio qui Plinium in descriptiõe papaueris huius redarguunt: nec posse a quoq̃ in tam manifesta re satis defendi.

DIOS. DE Hypecoo herba. Cap. lxii.

h Ypecoon. Sunt qui Hypopheon. Romani pariter græcis Hypecoon uocant. Nascitur in Triticea segete & aruis Hypecoon. Rutæ folia habet breuesq; ramulos. Papaueris lacti uiribus proportione respondet.

INTERPRES.

De Hypecoo sunt inter latinos Plinio omnia eadem. Nasci in segetibus. n. ait rutæ foliis: & eandẽ papaueris succo naturam illi esse.

DIOS. DE Apollinari herba. Cap. lxiii.

h Yoscyamon. Sunt qui Dioscyamon: qui Pythonion: qui Adamanta: qui Adamenoa: qui Hypnoticon quasi somnificam: qui Emmanes quasi furiosam: qui Atomon: q Dithyambrion appellent. Pythagoras Magi & Osthanes xcleona: Zoroaster Typhonion: Magi Rhapóticum: Aegyptii saphtho: Tusci Fabuloniam: Galli Belinuntiam: Daci Dielian: Romani Inaoẽtariam uel Apollinarem dñt. Frutex crassis coliculis est. Folia habet lata: oblõga: incisuris diuisa: colore nigro & hirsuta: per caules autem deinceps flores punicæ cytinorum figura calicpeolis in medio obstrusos semine ceu papaueris plenos. Triplex discrimen & genus Apollinaris herbæ est. Purpureo enim flore altera est foliis hederæ Smilacis: semine nigro: durisq; & aculeatis cytinis. Flore altera luteo foliis & siliquis teneriorib⁹: semine subflauo ceu Irionis. Insaniam soporemq; ambæ hę faciunt: infœlicis in usu euentus. Vtilis: & ad medicinam placidissima tertia: tenera: pinguis: lanuginosaq;: flore albo & semine. Nascitur hæc ad mare & iter ruinas & rudera. Quod si uti hac non licebit utendum lutei seminis illa. Nigra q̃ omnium pessima ex omni usu abdicanda erit. Colligitur ex tenero semine foliisq; & coliculis succus. In quẽ usum tunduntur omnia: expressusq; in sole siccatur succus. Vsus eius ad annum tantum: Facile enim putrescit. Colligitur priuatim etiam succus ex semine iam sicco adfusa cũ tunditur calida aqua & expressus. Est autem sic expressus succus priore illo innocẽtior & ad arcendos somno dolores aptior. Ipsa etiam tunduntur folia inspersaq; ex trimestri tritico farina in pastillos conformantur & conformata seruantur. Vtilis prima & ex sicco semine succi altera expressio collyriis ad arcendos somno dolores confectis. Vtilis & contra acres calidasq; in oculos destillationes: dolores aurium & muliebrium locorum uitia. Cum farina autem polenta ue contra podagras: oculorum inflammationes: aliasq; omnes. Facit ad eadem & semen. Bibitur idem utiliter etiam contra tussim. A capite in subiectas partes destillationes. Oculoꝝ itidem

destillationes: Graues eorum dolores: Muliebres fluctiones: aliasq; sanguinis eruptiones. Bibiturq; oboli pondere in mulsa aqua addito papaueris semine. Confert idem podagris: testium inflationibus & mammis a partu tumentibus tritum & ex uino emplastri modo impositum. Miscetur utiliter & aliis quæ ad arcendos somno dolores conficiuntur Cataplasmatis. Quin etiã & folia in pastillos conformata omnibus ad arcendos dolores confectionibus polentæ mixta utiliter adduntur: Per se etiam utiliter emplastri modo imponuntur. Recentia itidem folia emplastri modo imposita omnium alior℞ remedior℞ efficacissime dolores oẽs arcent. Sanant hæc ipsa etiam ter quater ue pota febres quas hepialos uocãt. Elixa eadem & in cibo sumpta triblii mensura mediocre delirium faciunt. Ferunt præterea siquis ulcus in crassiore itestino qd colon dicunt habenti clystere infuderit eandẽ fieri insaniã. Radice eius postremo in aceto elixa utiliter in dolore dentes colluũtur.

INTERPRES.

Aec est Hyoscyamos illa contra cuius maleficium hic ipse scriptor pluribus remediis. vi. uolumine pugnabit. In qua nõ male damnauerit aliquis naturam quæ humanæ mẽti noxiam & in furorem homines agentem herbam tam sagaci artificio cõtra cœli iniurias oẽs munierit & ornauerit. Nec minus etiam demirabitur gentes quæ tam multis tamq; honestis appellationibus optabilem ignaris & admirabilem fecerint plantam quæ alioquin ob eam quam diximus cãm ableganda ultra Sauromatas fuerat & glacialem Oceanum: Ut alsiosis locis illic nascens ante maturum semen tota aliquãdo periret. Nisi forte cõtra uota hæc nostra intulerit aliquis tam grauem noxam nõ minore bono eam rependere: Optãdamq; in orbe nostro plantam quæ tam efficaci remedio contra dolores quibus tota aliquando perit uita hominis pugnet. Nec quia menti noceat ideo doloris lenimenta quæ habet abiicienda. Parum sapienter enim quia malo cõiunctũ sit bonum ex altero utrunq; damnatur: cum liceat distractis in diuersa contrariis malo prudenter carere: bono autem fœliciter uti. Quod in Apollinari herba presertim faciendum. Quã græci Hyoscyamon. i. suum fabam ideo uocauerunt q᷑ ut in historia sua retulit Helianus pastu eius conuellantur sues præsenti mortis periculo nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint. Alii ut fit in desiderio salutis & suauiore uoluptatis sensu cum ope eius a dolore ad indolentiam quasi diuino quodam beneficio restituti fuissent nõ ultra Hyoscyamum a Suibus sed a Ioue Dioscyamũ. i. Iouis fabam dixerũt. Usi eadem nominis ratione illi etiã sunt qui a medicinæ auctore deo Apolline Apollinarem herbam & Pythonion eam dixerunt. Phœbeum. n. & illud a Pythone nomen est. Fuerunt contra qui a maleficio eius Emmanes. i. in insaniam & furorem agentẽ eã nominauerint: & a somno quem facit hypnoticon: Somnificum. n. ea uox significat. Thusci græcos imitati & quoniam in caulibus non aliter q̃ in fabalibus Siliquæ cytini eius deinceps dispositi hærent fabuloniã nõ aliter q̃ multa alia in re latina uocauerunt. Superstitiose postremo sed incertis nunc nominibus Magi etiã Hyoscyamum hanc nominauerunt. Sunt & inter latinos scriptores qui Symphoniacam herbam etiam uocauerint. Palladius Octobri mense capite. xii. & Apuleius in commentariolo illo de herbis. Credimusq; nos ideo Symphoniacam dictam q᷑ quemadmodum ad musicẽ quæ Symphonia constat & Symphonia etiam dicitur in Hydraulicis organis quæ a Vitruuio libro. x. suæ architecturæ descripta sunt Regulæ duæ scalari forma erectæ cymbala quædam deinceps disposita sustinebant: quibus deinde spiritus & aquæ impetu pulsis modulatio fiebat. Sic in caulibus herbæ huius cytini illi dispositi deinceps Symphoniaci instrumenti illius imaginem aliquam ostẽderent. Quod si liceret nunc hydraulica illa organa uidere quemadmodum Hyoscyamum licet qđ suspicari nos dicimus facilius intelligeretur. Vulgaris notaq; omnibus hyoscyamus est: Nescio tamen q̃ multi in ea naturæ diligentiam obseruauerint: quam hic duobus tantum indicat uerbis: Clipeolis obstrusos &c. In cytinorum descriptione ea sunt quos hic ait punicæ similes esse clipeolis in medio obstructos. Addidimusq; nos in medio ut qua parte inueniendi clipeoli illi sint certius indicaretur. Floret Hyoscyamus: floremq; profert punicæ cytino figura tantum non quantitate coloreq; similem. Dico autem cytinum florem simul & pomi in punica principium quem primo uolumine in ea arbore descripsimus. Et in quo cũ defloruit in inferiore globosioreq; eius pte semen natura concipit tenuissimaq; membrana inuolutum maturat: numerosum & minimum. Mox quoniam in cytino oscitant superiores partes in aliquot lacinias diuisæ: rectæq; rores & imbres aperto continue ore intra se recipere possunt cõsulens seminibus illis natura qua parte in medio cytini ueluti angustæ fauces se coarctant inuersum ueluti acetabulũ lignea soliditate tã artificiose ferrum inauit ut nullo hũori trãsitus ad semẽ illac sit. Et hos hic uocat clipeolos nõ dissimiles his qbus in gladiatura sinistræ manui isertis & qb⁹ sola uideat̃ uix posse man⁹ tegi gladiatores nr̃æ ætatis utunt̃.

 Suntq;

Suntq; clipeoli illi ab inferiore sui parte qua semina contingunt luteo: Superiore uero aeri & coelo obuersa colore nigricante. In coloribus florum deinde ex quorū diuersitate hic tria ueluti genera Apollinaris huius herbæ constituit: Quæ in secūdo censu hic uocat ἄνθη μηλοειδῆ: uertitq; Barbarus Floribus mali effigie: A nobis luteo colore reddita sunt. Secutiq; in eo sumus naturā in cuius ob seruatione pro cōperto habemus luteo colore flores alterius hyoscyami huius esse: quæ in parietū rimis plerūq; nascitur multo minoribus cytinis q̄ alia & lanuginosioribus foliis. Videtur idem etiā uniuersæ plantæ tribuisse quod hic ait ἡ δὲ χλόη κονιῶσα &c. Dicens herba quoq; ipsa uirens tūditur & in farina trimestri diuiditur in pastillos &c. Cum tamē hic non uirentem herbam dicat sed χλόην tantū. Est aūt in plantis χλόη quod in eis uiret. Intelliguntq; græci in ea uoce frondes tātum & folia. In eo nos ēt frequentem huic scriptori rationem secuti sumus. Qui χλόην aliquot locis nihil aliud q̄ frondes & folia intelligi uult. Discrepat inter nos illud ēt quod Diosc. ait ὄρχεις πεφυσωμένους: Vertitq; ille testium tumoribus: nos aūt testium inflationibus. Significari n. ea uoce credidimus testiū quotidianum malum: quod græci a spiritu circa eos in scroto collecto πνευματοκήλην quasi uentosum ramicem dicūt: quod q; in dilatationis genere quam ἀνεύρισμα uocant Leonides & græcorū medici alii cōstituerunt, & quem idem Leonides negauit a Chirurgo curandum eē. Posteriores tū sic a Chirurgo curandum esse præceperunt ut in eodem scroto cirsocele curatur. Secutiq; in eo uim uocis sumus. Scientesq; φυσᾶν & φυσᾶσαι uerbum in spiritu & flatu tūc intelligi mali cām in spiritu constituimus: presertim audientes in græcis πνευματοκήλην .i. uētosum ramicem describi. In tumoribus aūt ultra spūm multiplicem aliam substantiam intelligi posse.

πνευματοκήλη Ventosus ramex

DIOS. DE Pulicari herba. Cap. lxiiii.

Psyllion. Sūt qui Cataphysin: qui Cynocephalon: qui Cristalion: qui Cynomyan: qui Psyllerin: qui Siculā herbam uocēt. Siculi Conidiida: Aphri Vargugū: Romani Siluacium siue herbam Pulicarem appellant. Folia cornicis pedi herbæ similia habet: hirsuta sed longiora: Dodrantalesq; ramulos: Tota aūt herba fœni mō foliosa surculosaq; est. Incipit coma ei⁹ a medio caule. Capitula in summo habet duo tria ue: in angustum contracta. Semen pulicibus simile: nigrū durumq;. Nascitur locis incultis & aruis. Vis illi & natura ē mollire: adstringere refrigerareq;. Prodest ex rosaceo aceto ue aut aqua emplastri modo imposita articulorum doloribus. Abscessibus secundū aures quos parotidas dicunt: Panis: tumoribus: cōuulsis & capitis doloribus. Eadē ex aceto emplastri mō imposita intestinorū ramices in pueris & procidentes umbilicos sanat. Oportet autē acetabuli pondere tusam in aquæ heminis duabus madere: cūq; densata cōcreuerit aqua illinire. Egregie enim refrigerat. Eadem in feruentem aquam demissa feruorem eius retūdit. Facit itidem ad sacros ignes. Feruntq; si uiridis in domum feratur generari in ea pulices prohibere. Tunditur eadem tusaq; addito adipe sordida & malefica repurgat ulcera. Facit succus ēt cum melle ad uerminosas & destillantes aures.

INTERPRES.

Euocanda in hunc locum quæ superiore uolumine de Conyza constituta fuerunt. Cauēdumq; legentibus quoniam duæ pulicares herbæ in hoc opere nobis sunt ne difficilis utriusq; intellectu earum simul nomina misceantur. Illa. n. Conyza pulicaris: hæc simpliciter Pulicaris dici tunc iussa est. Cur autem diuersas eodem indicauerimus nomine non leuis fecit causa. Non poterant huic ex græci nominis ratione nota hæc deesse. Græci enim a Psyllis quæ pulices in ea gente sunt psyllion .i. pulicarem uocauerunt. Non poterat græca uox etiam aliter uerti. In illa cogebat omnium hactenus scriptorum consensus qui pulicarem eam in commentariis suis passim uocauerant a pulicibus pariter indicare. Accedebat deinde his q; utraq; causam aliquam cur sic uocari posset ostendebat: Illa q; hærentes sibi pulices enecat: Hæc q; semine ut Plinius ait puliceo est & si uerū sit quod hic ait uirīdem in domum illatam pulicum generatiōem prohibere. Descripsit hanc pulicarem Plinius li. xxv. capite. ix. Pluresq; & ille ex adiectis his appellationibus numerauit Crystalion: Sicelicon: Cynomyam & Cynoides. Quarum aliquæ non satis certam modo cām hñt: aliquæ a uiribus notisq; eius factæ sunt: qualis Crystalion est: qua indicarunt qui ea usi sunt crassescendi densandique uim quam ea habet. Crystallum enim glaciem græci uocāt: quæ in lapidis duritiem concreta densataq; frigore aqua est. Illi simile aliquid pulicaris huius herbæ liquor habet ut ex eius in scriptore hoc historia & ex Plinio patet. Retulit idem Plinius foliis canino capiti: mō

integer locus ille fit non dissimilibus esse: contra q̃ hic: qui Cornicis pedi herbæ cõparauit. Quo fit ut uitium in Plinio suspicemur. Nec tamen habemus unde Cynocephalium & cynomiam: in q̃bus uocibus ex cane aliquid est dictam fuisse significemus. Sicelicam deinde a Sicilia uocatam cõiicere facile est. Sarmentosam quam hic χορτώδης Plinius esse dixit. Nos feni modo foliosam surculosamq; potius diximus: longo interuallo distare latinorum sarmenta a græcorũ χόρτῳ sciẽtes qua uoce illi significant oẽs quæ ad fenum in pratis nascuntur herbas. In uiribus eius etiam non parum uariant antiqui scriptores. Hic mollire: adstringere & refrigerare eam dixit. Plinius illi ad refrigerandum & discutiendum ingentem uim assignauit. Paulus Aegineta in secundo ordine refrigerare & pter id medias hr̃e in siccando & humando uires testatus est: quæ qm̃ non sunt oĩbus eadẽ signare legentibus placuit. Queadmodum & quo loco corruptæ nec bene rñdentis lectionis notã adiecimus legentes monemus uideri nobis quod & Plinius indicat præcipi a scriptore hoc cõtra capitis dolores ex aceto aqua ue aut rosaceo fronti temporibusq; imponi semen. Mox in aliis affectionibus: Intestinorũ ramicibus uerbi cã: aut procidentibus umbilicis habendum in duabus aquæ heminis tritum idem semen: & cũ aquam ueluti in gelu & glaciem densauerit: quod ut eius fore ĩtelligendum est tunc concreto seminis eius diluto illo antedicta uitia inungere. Sed parum certus in scriptore hoc sensus hic est. Cui ẽt in antiquioribus & melioribus græcis deest quod ultimum in hoc capite & ab eo loco legitur. Eadem in feruentem aquam admissa &c. Et hæc pro historia pulicaris herbæ satis sint. In medicina nũc dicemus quosnam græci ἐξομφάλους latini procedentes umbilicos dixerint: malum quod multiplicem cãm habet. Siquidem procidit homini umbilicus aut disrupta eo loco interiore membrana: quam qm̃ interaneis omnibus extensa adiacet græci pitoneum uocant: procidenteq; illac aut omento aut intestino: & nõnunq̃ ocioso humore umbilicũ subeũte. Aliquãdo etiam caro eodem loco augetur. Sepenumero itidem sanguis disrupta uena aut arteria illic coit ut in dilatationibus præmonstrauimus: Nonnunquam etiam solus spiritus. Omnib[9] his præcedentibus causis procidit homini umbilicus: cuius curatio ad Chirurgiam præcipue pertinet. Hic tamen pulicaris huius semine reprimi posse ostendit.

DIOS. DE Solano. Cap. lxy.

Trychnon nigrũ hortensem. Sunt etiam qui satiuum pro hortensi uocẽt. Aegyptii Allelo: Galli scubulũ: Aphri astrismurũ. Romani strumũ aut Cacubalum appellant. Non adeo grandis frutex est Solanum quod edendo est. Alarũ caua multa habet: Folia nigra ocimo maiora: latioraq;: Fructum rotũdum: ante maturitatem herbaceo colore: cũ maturuit deinde ruffum nigrumq;. Innocens in cibo est: refrigerandiq; uires habet. Eamq; ob cãm folia emplastri mõ imposita sacris ignibus & ulceribus quæ a serpendo herpetas uocant cum polẽtæ polline accõmodata sunt. Concisa etiã & per se oculorũ in maiore angulo fistulas quas dicunt Aegylopas sanant. Prosunt eodem modo imposita & capitis dolorib[9]. Stomachi ardoribus subueniũt. Abscessus secũdum aures quos parotidas nominant discutiunt. In quem usum concisa cũ sale emplastri modo imponunt. Facit & succ[9] ad sacros ignes: & quæ a serpendo ulcera herpetas uocant cum cerussa: rosaceo: & argenti spuma. Facit & ad oculorũ fistulas quas ægylopas uocant cum pane impositus. Inspergunt eodem utiliter addito rosaceo infantes in capitis ardore quẽ Siriasim dicunt. Quinetiam pro aqua ouo ue collyriis contra acres oculorũ destillatiões factis ut eo inungant miscet. Auribus in dolore utiliter instillatur. Sistit muliebres fœminarum fluctiones in lana appositus. Contra oculorum in maiore angulo fistulas quas Aegylopas uocant itidem cum gallinarum rubente fimo subigit: & laciniæ iniectus utiliter imponitur.

INTERPRES.

Efficarias in Theophrasti plantis Gaza Strychnos duas appellauit: sopores alteram: furores facientem alteram: quæ huic scriptori in quatuor eius generibus postremæ sunt. Videturq; ex Plinio uolumine. xxi. capite. xxxi. cõmune id nomen oĩbus fecisse. Cum tñ Plinius secundum eius genus tm̃ cognomento Halicaccabum uefficariam uocet: causamq; afferat q̃ uesficæ & calculis prosit: in qua ui subscribentem sibi habet hunc scriptorem: qui οὐρητικόν aut Strychnon eũ esse. Verũtamen dubitari facile potest an alia nominis eius causa quondã fuerit: qualis in

eo mox

eo mox a nobis dicet. Vessicarias ut præmonstratum est strychnos oẽs ille dixit. Celsus contra ultimo secũdi libri capite cum numeraret quæ reprimunt simul & refrigerant post multa his uerbis Solanũ Strychum uocauit. Siser: apiũ: solanum: quam strychnũ græci uocant: hanc intelligens cui & a Diosc. præcipua in refrigerando uis assignatur. Nosq; latinæ rei antiquum auctorem secuti Solanum non uessicariam strychnum hortensem: siue satiuam diximus: quæ nigris foliis & in extrema maturitate nigro semine ab hoc & ab aliis describitur: pingui cultoq; solo pueniẽs: cuius nostra ætate nullus in cibis usus est: & si hic hortense: satiuũ: edendo esse: & in cibo innocens dicat. Quibus coniicere aliquis merito possit fuisse quondam in sanitate aliquem eius usum. Solani hu'.ix. de plantaꝝ historia Theophrastus duo tñ facit genera ὑπνωτικὸν καὶ μανικόν.i. quod soporem & qđ furorem gignit. Suntq; de utroq; multa ab eo dicta: quæ suis locis ex eius historia a nobis repetent. Cæteri oẽs auctore ut nos credimus Dioscoride quatuor strychnos deinceps numerauerunt: Satiuum: Hortensemq; hunc & Cibarium: quem omnes nigrum a colore fructus uocauerunt: mox Halicaccabũ cognomento: quem priuatim nos uessicariam a Plinio uocari credimus: rubente fructu uuæ acini figura: Tertiũ somnificũ: quem fruticosum describunt. Postremo insaniam facientẽ: diuersis in medicina et uiribus: quæ ab hoc scriptore statim patebunt. Obseruauimusq; nos ad refrigerandum plerunq; usum solani fuisse: & ex tam multis eius generibus hortẽse ad eum usum maxime pbasse antiquos. Cæteris.n. maleficii periculum magis q̃ remedium inest. Facilis cognitu herba: nunq̃ decæptura incautos si quas habent tot eius genera discretas foliis: fructu: coloreq; notas diligentius obseruauerint. Vtitur hortensis huius solani succo Paulus Aegineta in primo ad refrigerandos in infantibus capitis ardores: quos græci Syriasim uocauerunt.

DIOS. DE Solano Vessicaria quã Halicaccabũ dñt. Cap. lxvi.

Sit & alter Solanum quod priuatim Halicaccabũ: quidã uero uessiculam
e appellant: foliis antedicto simile: latioribus tñ. Eius coliculi cũ creuerũt p terrã sternuntur. Fructũ fert in folliculis rotundis uessicis similibus: rubentem: & cum læuore rotundum: uuarum acinis similem: quo coronarii utunt in coronis texentes. Vires ususq; hortensi Solano: præterq̃ in cibis easdem habet. Potestq; fructus eius ciendæ urinæ aptus fellis suffusiones potu emendare. Exprimit ex utriusq; solani huius herba succus: siccatusq; in umbra in eosdem reponitur usus.

INTERPRES.

Coronaria quod hic & Plinius testant Vessicaria hæc quondam herba fuit. Damnarunt tñ
c ambo eius in cibis usum: nec ad coronas amasse ueteres aliud in ea uidentur q̃ uessicas folliculosq; illos: qui per ambitum capitis ex coronis pendentes grato spectaculoruberẽt: turbinati grandesq;: & Isiaci sistri ex quo crepitacula pendebant imaginem reddentes. Nascitur Vessicaria hæc multa in uineis in Italia herba uerius q̃ frutex: proferto; uessicas illas Septembri mense colore primũ uiridi: mox paulatim rubescente turbinatas ut Plinius ait: semen ciceris magnitudine intra se claudentes: rubro colore: nec nisi extremo autumno maturescens: in nullo nostra ætate honore aut usu. Vessicariáq; nos credimus a uessicis his potius q̃ quia prosit uessicæ: & si Plinius id testet dictã fuisse. ἐκ τῶν φυσῶν.n. ex uessicis folliculisq; his factũ illi nomen est. Nec aliter herbã intuentibus uidebitur: tam similes animalium uessicis folliculi illi sunt.

DIOS. DE Solano somnifico. Cap. lxvii.

Trychnon Hypnoticon. Sunt qui Halicaccabũ: qui Derceon: qui Furio
f sum Solanum: qui Dorycnion: qui Calliada uocẽt. Daci cycolida: Aphri acabũ. Romani Apollinarem minorem siue herbã uaticanam: siue opsaginẽ appellãt. Frutex est. Ramulos habet numerosos: densos: surculosos: lentore suo difficile fragiles: pinguibus foliis plenos: Cotonei mali foliis similes. Florem rubẽtem: grandem. Semen in siliquis rubro colore croci. Radicem rubente cortice: grãdemq;. Nascitur in petris non procul a mari. Sonificus radicis eius cortex est drachmæ pondere in uino potus. Lenius tamen q̃ papaueris liquor sopit. Egregie urinã cit semen eius. Danturq; corymbi eius fere duodecim cõtra cutem subeũtes aquas. Verum maiore numero poti furorem quem dicunt Ecstasim faciunt. Remedio est copiosa mulsa aqua potui data. Miscentur & his quæ somno dolorem leuant: pa

ſtilliſq; cortex eius & ſuccus. Quinetiam contra dolores dentium in uino decoctũ Solanum hoc utiliter ore continetur. Et contra hebetes oculos radicis ſuccus cum melle eadem utilitate inungitur.

INTERPRES.

Onge & in multis diuerſa a Dioſco. Theophraſti eſt Solani huius medicina & hiſtoria.
1 Hic qualem ex eo uertimus tradidit ille his uerbis ſuam docuit. τῶν στρύχνων ὁ μὲν ὑπνώδης ὁ δὲ μανικὸς καὶ ὁ μὲν ὑπνώδης ἐρυθρὰν ἔχων τὴν ῥίζαν ὥσπερ αἷμα ξηραινομένην. ὀρυττομένην δὲ λευκὴν, καὶ καρπὸν ἐρυθρότερον κόκκου: φύλλον δὲ τιθυμάλλῳ ὅμοιον ἢ μηλέᾳ τῇ γλυκείᾳ καὶ αὐτὸ δασύ. τούτου τῆς ῥίζης τὸν φλοιὸν κόπτοντες λεῖα καὶ βρέχοντες ἐν οἴνῳ ἀκράτῳ διδόασι καὶ ποιεῖ καθεύδειν, φύεται δὲ ἐν χαράδραις καὶ τοῖς μνήμασιν &c. Quo℞ ſũma eſt. Solano℞ aũt ſomnificum alterũ: furioſum alterũ. Rubentem ſanguinis modo cum aruit radicem habet ſomnificum: quo tpe aũt effoditur candidã. Fructũ grano quod tingendo eſt rubriorem. Foliũ lactariæ herbæ aut malo dulci ſimile, piloſum & ipſum. Huius radicem tundunt: tuſamq; meraco uino miſcẽtes bibendã ad ſomnũ dant. Naſcitur inter ſepulcra & circa ſtantes humiliore aliquo loco aquas. Non ſunt ut uidet duobus antiquis ſcriptoribus in Solano hoc eadem omnia. Parũ certa ẽt Theophraſti hiſtoria eſt: dubitabitq; aliquis merito quã tam in genere malo℞ dulcem malum ille uocauerit. Scimus quidem Glycymela ab hoc ipſo primo uolumine deſcripta fuiſſe: uerum nõ dulci malo ſed cotoneæ cõparant a Dioſ folia eius: Non leui inter has arbores diſcrimine. Deſiderauerit in eo ẽt aliquis cũ plures lactariæ herbæ ſint cui nã ex tam multis ſolanũ comparauerit. Sed quocũq; modo ſe res habeat inuentu & cognitu facilis herba eſt. Obſeruauimuſq; nos inter petras & congeſtos alicubi lapides plerũq; erũpere & florere: Nec niſi ad extremũ autũnum fructus ſuos maturare: quo tpe tñ rubent magnitudine ciceris. Noxiam menti oẽs herbã tradunt: eiuſq; uires certi⁹ hic deſcribens monuit hauſtos ultra duodecim fructus eius quos corymbos uocat Ecſtaſim facere: mẽtis alienationem furoremq; intelligẽs: nõ oẽm ſimpliciter ue. Sed quam priuatim Græci Ecſtaſim uocant: quamq; Galenus in diffinitionibus ſuis ὀλιγοχρόνιον μανίαν. i. ad breue tẽpus iſaniam diffiniuit uatum & poetarũ enthuſiaſmo ſimilẽ. Qualis eſt cum audito tibiarũ tympano℞ ue aut cymbalo℞ ſonitu circa templa diſcurrentes aliq uaticinant. Quod genus hominũ phanaticos antiquitas uocauit: & in ſeruis uitiũ pro quo tanq̃ morboſi & inutiles redhibendi eſſent antiqui iureconſulti decreuerunt. Appellaueruntq; græci ecſtaſim ἀπὸ τοῦ ἐξίστασθαι q extra ſe ipſum egrediat & ſtet aliquis: nõ aliter q̃ lepidiſſimus græco℞ comicus in fabula quæ inſcribitur Acharnes Euripidem iocabat intus non intus eſſe: corpore quidẽ domi & intra domeſticos parietes mente aũt & animo foris. Significareq; hoc loco priuatim ad breue tempus inſaniæ genus hoc nõ perpetuam mẽtis alienationem teſtis Plinius quo paulo ante diximus libro & capite eſt: qui Strychnos hos græcorũ deſcribens ait: Halicaccabi radicem bibunt qui ſunt uaticinandi callentes q furere ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe uolunt: Docẽs & ipſe longius quod hic una ecſtaſis uoce ſignificauit. Nec demiretur aliquis eum auctorem Halicaccabum ſomnificum hoc ſolanum uocantem. Vagis enim & cõmunibus nominibus quatuor & congeneres hæ plantæ indicabantur.

DIOS. DE Solano furioſo. Cap. lxviii.

ſ Trychnon manicon. i. furioſum: Quẽ aliqui Periſſon uocãt. Sunt etiam qui Thryoron: qui Anydron: qui Penthadryon: qui Eneron: qui Orthogion. Romani ſolanũ furioſum appellant. Erucæ folio ſolanũ hoc eſt: maiore tñ: ad acanthi quã pedærotha uocant figurã accedente. Caules a radice exeunt proceriores decem duodecim ue numero: altitudine quantũ protenſa hoĩs utrinq; brachia ab altero ſũmo medio digito ad alterũ traiecta per pectus longitudine patent. In qbus oliua℞ figura ſuppoſita ſunt capitula piloſiora ueluti in platanis pilulæ: uerũ maiora latioraq;. Florẽ fert nigrũ: & poſt florẽ racemoſum fructũ: rotundũ: nigrũ decem duodecim ue acino℞ numero: hederarũ corymbis ſimilẽ: & uuarum modo mollem. Radicem habet candidam: craſſam: concauam: cubitalem. Naſcitur montanis & uento perflatis locis. Naſcitur & in litoralibus petris. Poteſt radix eius drachmæ pondere in uino pota non illepidas rerum ſpecies & imagines uanas animo & menti repræſentare. Duplicatum id pondus in triduum Ecſtaſim facit: perimunt autem quatuor drachmæ. Aduerſatur huic maleficio: remedioq; eſt maiore copia pota mulſa aqua mox uomitionibus reddita.

INTERPRES.

Escripsit & quartum Solanũ hoc eodem libro Theophrastus & a furore quem facit mani
d con uocauit. Verba eius hæc sunt. ὁ δὲ μανικὸς οἱ μὲν θρυόρον καλοῦσιν αὐτὸν οἱ δὲ περιττὸν. λευκὴν δὲ ἔχει τὴν ῥίζαν καὶ μακρὰν ὡς πήχεως καὶ κοίλην. δίδοται δ᾽ αὐτῆς ἐὰν μὲν οὕτως ὥστε παίζειν καὶ δοκεῖν αὑτῷ καλλίστον εἶναι δραχμῆς σταθμὸν. ἐὰν δὲ μᾶλλον μαίνεσθαι καὶ φαντασίας τινὰς φαίνεσθαι δύο δραχμάς. ἐὰν δὲ ὥστε μὴ παύσασθαι μαινόμενος τρεῖς. καὶ συμμίσγουσιν ἀμυγ... ὥς φασιν τὸ κενταύριον. ἐὰν δὲ ὥσπερ ἀποκτεῖναι τέτταρας. ἔχει τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον εὐζώμῳ πλὴν μεῖζον. τὸν δὲ καυλὸν ὥσπερ ὀργυιᾶς. κεφαλὴν δὲ ὥσπερ γηθύου μείζω δὲ καὶ παχυτέραν, ἔοικε δὲ καὶ πλατάνου καρπῷ: Quoꝝ sensus hic sit. Furiosum uero Solanũ alii Thryoron: alii Perittõn uocant. Candidam longamq; & concauam cubitali fere longitudine radicẽ habet. Datur bibenda drachmæ pondere siquis per iocum efficere uoluerit ut pulcherrimus sibi uideať qui biberit. Si uero furere adhuc magis hoiem uisaq; aliqua animo eius obuersari duaꝝ drachmaꝝ. Et si ne furor desinat triũ: & ut aiunt Centaurium admiscere. Postremo si hominem perimere quatuor. Folio erucæ est uerũtamẽ maiore. Caulẽ altitudine quantum protensa utrinq; brachia ab altero sũmo medio digito ad alteꝝ traiecta per pectus longitudine patent. Caput Gethyo simile: maius tñ crassiusq; & platani fructui simile. Et hæc de furioso solão Theophrastus. Quæ iisdem uerbis ideo reddita a nobis sunt ut collata Dioscoridi faciliorem eius historiam faciant: & quæ a Plinio traduntur faciliorem intellectũ habeant. Nouerintq; oẽs oĩum quæ ille retulit Theophrastũ hr̃e auctorem. Nec minus etiam ut quæ in appellationibus Solani huius a cõi lectione murata a nobis fuerunt scriptoris illius auctoritate mutata fuisse. Desiderauimus aũt Theophrasti locũ hũc uertẽtes floris Solani huius figurã colorẽq;. Quod.n. hic ait colore nigro eẽ paꝝ uerisimilẽ historiã nobis habet.

DIOS. DE Dorycnio. Cap̄. lxix

Orycnion Crateias Halicaccabũ uocat. Romani pariter græcis Dorycni
d on appellant. Frutex nup nascẽti oleæ similis est. Ramulos hẽt cubito breuiores. Nasciť in petris non ꝑcul a mari: Folia colore oleaginis similia: minora tñ angustioraq; & asperrima. Florem candidũ: & in summo densos folliculos ceu ciceris: in quibus exigua: rotunda: numerọ quinq; aut sex minimoꝝ eruoꝝ quãtitate: dura & cum lęuore uaria semina sunt. Radicẽ crassitudine digitali: lõgitudie uero cubitali. Creditur & hoc Somnificũ eẽ: Sumptoq; maiore copia repræsentari mortem. Ferunt quidam ẽt facere semen eius ad amoris ueneficia.

INTERPRES.

Vlla uideť Plinio per se Dorycnii planta esse. xxi. uolumine capite. xxxi. in solanoꝝ histo-
n ria priuatimq; furiosi illius scribenti. Hoc est uenenũ quod innocentissimi auctores Dorycnium appellauere: ab eoq; cuspides in præliis illo tingerenť. Cæteri oẽs sui generis plantã descripserunt: hic priuatim inter plantas sua illi cum suis notis assignata historia. Mox Paul' Aegineta in. yi. plantam esse monens papaueri mandragoræq; temperamento suo similẽ extremæ frigiditatis. Cuius exigua dosis soporem: multa mortẽ repræsentet. Ideoq; inter somnificas alias ab hoc scriptore numeratam: qui nihilominus. yi. uolumine inter uenena furiosum Solanũ ab aliquibus uocari Dorycnion hoc ẽt dicet. Sed non caret rõne uagum Dorycnii nomen inter cuncta illa fuisse opinari qbus tela in bello & uenationibus medicarenť: Quæ sane multa nostra ætate numerari ẽt possunt: & ex eo usu non magis certi generis plãtam q̃ cũctas illas: qbus ad medicanda tela ueteres uterenť eo noie indicari quondã consueuisse: siue solanũ: siue alia quæpiam esset. Licetq; id sibi ꝑsuadere ꝙ hic inter uenena & hoc loco ait Dorycnion uocasse aliquos furiosum Solanũ nõ aliũ de ut nos credimus q̃ qm̃ eius succo tela ferrumq; ut poeta cecinit ueneno armareť. Secutusq; Plinius herbarii Crateiæ aliorũq; in huiuscemodi re decreta: quod paulo antę diximus Dorycnion furiosi Solani succum tradidit esse ex usu non ex naturæ historia id docẽs. Credẽdũq; quod dicim' ex eo ẽt est: ꝙ Nicander in Alexipharmacis suis Dorycnion per se simpliciterq; uocans sui generis plãtam intellexisse uidetur. Nullibi enim Solani notarũq; eius in Dorycnii maleficio & remediis meminit. Licetq; ex silentio hoc eius necessario qđ dicimus nõ cõstituatur: Nihilominus ut erat poeta ille in huiuscemodi diligẽs non debuisse ab eo relinqui uerisimile est: quæ imperitos fallere tam præsenti periculo possent. Iterum inter uenena sexto libro de Dorycnio hoc agetur.

DIOS. DE Mandragora Cap̄. lxx.

m Andragoram. Sunt qui Circeam: qui xeranthen: qui Antimnion: qui Autimion: qui Bombochylon: qui Minon: qui Aloiten: qui Thridacian: qui

Cammaron uocent. Pythagoras Anthropomorphon: Zoroaſter Diamonon ſiue Archinen: Magi Hemionas ſiue Gonogeonas. Romani canina aut terreſtria mala appellant. Qui circeam uocarunt nomen illi a Circe fecerunt qm̃ creditur radix eius amatoriis ueneficiis utilis eſſe. Mandragoras alter mas: alter fœmina. Niger fœmina: qui Thridacias ideſt lactucinus uocatur: Minoribus tñ anguſtioribuſque q̃ lactuca foliis: iiſdemq; uiroſis & in odore grauibus: per terram ſparſis: Secũdũq; folia pomis ouorum uitellis æqualibus: pallidis: odoratis: In quibus ſemen quale piroꝝ eſt. Radices habet hic grãdes duas tres ue ſibi inuicem implicitas: foris & in ſuperficie nigras: intus candidas: craſſiq; corticis. Caulem non fert Mandragoras fœmina. Maris uero & candidi quẽ morion aliqui ẽt uocauerunt folia ſunt grãdia: lata: cũ læuore candida: betæ foliis ſimilia. Poma duplo q̃ fœminæ maiora: luteo colore croci cum grauitate aliqua odorata: quę comedentes paſtores quadamtenus & leni ſopore ſoporantur. Radix huic eſt antedicto ſimilis maior tamen candidiorq;. Caret hic ẽt Mandragoras caule. Colligitur ex radicis cortice uirentis adhuc ſuccus & ut colligatur tunditur: tuſuſq; prælo ſubiicitur: & exprimitur. Oportetq; inſolatum cũ iam denſatũ concreuerit in picato fictili reponere. Colligitur itidem ex pomis ſuccus. Ignauus tñ qui ex his exp̃ſſus fuerit. Quin ẽt delibrata radice cortex funiculo traiicitur: ſuſpenſuſq; ſeruatur ¶ Quidam Mandragoræ radices in uino ad tertias decoquunt: traiectaſq; per colum ſeruant utentes cyathi unius menſura contra uigilias & grauiſſimos dolores in his quos ſine doloris ſenſu ſecare aut urere uoluerint ¶ Potus oboloꝝ duoꝝ põdere cũ mulſa aq̃ Mãdragoræ liquor pituitã: nigramq; bilẽ ueratri modo uomitionibus purgat ¶ Maiore tñ copia potus mortem facit. Miſcetur idem oculoꝝ remediis & his quæ ſomno dolorem leuant & ad molliendũ peſſulis ¶ Per ſe ſemioboli pondere appoſitus menſes & fœtus trahit ¶ Somnum facit ſedi pro balano ſubditus ¶ Fertur præterea concocta ebori ſex horis radix eius mollire id: & in quã uoluerit aliquis formã fingi & conformari facilem reddere ¶ Imponuntur emplaſtri modo utiliter oculoꝝ & ulcerũ inflãmationibus recentia cũ polenta folia ¶ Diſcutiunt eadẽ durities oẽs: abſceſſus: ſtrumas: panoſq; quinq; aut ſex dieb⁹ leniter cõfricata ¶ Stigmata citra exulceratione͂ delent ¶ Seruant̃ condita Sale in eoſdem uſus eadẽ folia ¶ Radix trita ex aceto ſacros ignes ſanat: contra ſerpẽtium uero ictus cũ melle aut oleo ¶ Strumas panoſq; ex aqua diſiicit: & cũ polẽta articulorum dolores ſanat ¶ Conficit̃ præter hæc ex radicis cortice ſine coctura uinũ ¶ Oportetq; in uini dulcis cadũ corticis eius pondo tria coniicere: & ex eo cyathos tres dare his quos ut ante dictum eſt: ſine doloris ſenſu ſecare aut urere uolueris. Neque enim inſomnũ delati dolorem ſentiunt ¶ Sopiũt poma ẽt in cibo & naribus olfactu admota ¶ Poteſt idem & eoꝝ ſuccus. Veꝝ largiore utroq; mõ uſu ueſcentes olfactantes ue obmuteſcunt ¶ Purgat muliebres fœminarũ locos potum pomoꝝ ſemen: & cũ uiuo ſulphure admotũ rubras fœminarũ fluctiones ſiſtit. Colligitur ex radice liquor in profundiore͂ receſſum circũſecta & excauata: defluenteq; in cauum receſſum liquore illo ¶ Verũtñ liquore hoc efficacior ſuccus eſt: ſed nõ ferunt omnibus locis liquorem radices. Idq; experientia oſtendit ¶ Ferunt & alterũ eſſe Mandragorã quem morion dicunt: in umbroſis naſcentẽ & circa antra: Folia candido Mandragoræ ſimilia habentem: minora tñ: dodrantis fere longitudine: cãdida circa radicẽ exeuntia: Quæ candida itidẽ teneraq; eſt: paulo dodrante maior: craſſitudine humani pollicis ¶ Eam dicunt potã drachmæ pondere aut cũ polenta in obſonio placenta ue ſumptam fatuitatẽ quã moroſin dicunt facere ¶ Dormit. n. qui eã ederit ſic ut erat eã co-

medens omni sensu tribus quatuor ue horis ex quo eam hausit carens. Vtuntur & hoc medici secturi usturi ue aliquid. Ferunt præterea Antidotum esse radicem cum furioso solano potam.

INTERPRES.

QVi Mandragoram quotidie circunferunt Agyrtæ: factantq; tanto periculo effodi humana forma ignaræ plebi eam ostendentes: ex uno ut nos credimus Pythagoræ nomine eius Anthropomorphos mendacii sui occasionem arripuerunt. Neq;.n.uox illa aliud q̃ humanæ formæ plantam significat. Accessit & Pythagoræ Columella qui ex eadem ueluti nominum superstitiosa ostẽtatione in carmine suo cecinit. Quãuis semihominis uesano gramine fœta Mandragoræ pariat flores: mestamq; cicutam &c. Non desuerunt illis etiam in iactãda cũ fodiũr Mãdragoras religione Theophrastus in græcis: in latinis uero Plinius. Quos nõ puduit in tanta re𝓏 grauitate quas scribebant: nequid cõtra cõem sensum dixisse uiderentur: populares & sine ratiõe ritus huiuscemodi posteris tradere. Quæ aũt Theophrastus pro Mandragoræ fossura docuit huiuscemodi sunt. περιγράφειν δὲ καὶ τὸν μανδραγόραν εἰς τρεῖς ξίφει· τέμνειν δὲ πρὸς ἑσπέραν βλέποντα. τὸν δὲ ἕτερον κύκλῳ περιορχεῖσθαι καὶ λέγειν ὡς πλεῖστα περὶ ἀφροδισίων. Quo𝓏 sensus sit. Circunscribunt & Mandragoram gladio ter: secantq; ad occasum spectantes. Iubent & alium saltãtem tripudio circumagi. Multaq; de ueneris usu & re dicere. Plinius lib.xxv.capite.xi.pleraq; eadem Theophrasto: & his non dissimilia quædam. Cauent fossuri contrarium uentum & tribus circulis ante gladio circunscribunt: postea fodiunt ad occasum spectantes. His auctoribus & quasi per manus translata huiuscemodi superstitione uerisimile est uanis periculo𝓏 religionisq; & humanæ formæ mendaciis celebrari: nunc etiam Mandragoram. Cũ tñ id potius quærẽdum fuerit: cur a sapiente illo Samio honestiore hominis nomine indicata fuerit. Neq; enim uerisimile est: quia bina radice & hominis crura imitante nitatur: plerunq; in terra sic dictam ab eo fuisse: trinis n.aliqñ hæret: multæq; aliæ stirpes huiuscemodi bifida radicis diuisione uidentur. Abstrusiorem ex religione cuius ubiq; magnus ille auctor erat cãm habuisse id nomen oportet. Nos illud ignoramus relinquimusq; inueniẽdum peritioribus & docendum: Neq; hoc tñ: sed tam multas appellationes alias quibus Mandragoram antiquitas indicauit. Quæ.n.inter eas notiores sunt Circeon & Thridacias ab hoc ipso scriptore declaratæ & per se satis patent. Sunt toto hoc capite aliqua per se: & qm̃ nõ sunt nobis cũ aliis eadem legentibus aiaduertenda. Quale est quod hic ait poma Mãdragoræ ouo𝓏 uitellis similia cẽ a Plinio auellanæ nucis similitudinem describi. Non leui inter utranq; formã coloremq: diuersitate. Theophrastus.vi. de plantarum historia nisi uitium in lectione eius sit quod suspicamur contra utrunq; uidet de pomi huius colore & magnitudine tradidisse. Verba eius sunt. ἴδιος δὲ ὁ καρπὸς ὁ τοῦ μανδραγόρου· τὸ μέλαν τι καὶ ῥαγώδης καὶ οἰνώδης εἶναι τῷ χυμῷ. Quod est. Priuatim uero Mandragoræ fructus: q̃a niger acinosusq; & sapore uinosus est: colore nigrum: acino uuæ æquale: & uinoso sapore pomum Mãdragoræ Theophrastus describit. Hic aũt ouo𝓏 uitellis qui orbiculati sunt cõparat: & ὠχρά.i.pallida dicit: quam descriptionem natura magis confirmat. Discrepant non leuiter etiam iidem auctores: q̃ hic utrunq; Mandragoram caule carere ait. Theophrastus contra eodem loco cũ ferulam descripsisset subiecit. τῶν δὲ ἄλλων τὰ μὲν ὁμοιότερον τούτῳ τὸν καυλὸν ἔχει καθάπερ ὁ μανδραγόρας καὶ τὸ κώνειον. Quo𝓏 uerbo𝓏 sensus est. In reliquis aliæ quidem similiorẽ huic caulẽ ferunt: qualis Mandragoras est & Cicuta. Plinius ẽt quo diximus loco idem testatur dicens. Succus fit & e malis & e caule deciso cacumine. Palamq; ambo hi caulem Mãdragoræ tribuũt: quẽ Dios penitus aufert. Non ausim ego inter tam graues auctores tertius ueluti arbiter censere. Sensus id faciet: poteruntq; uolentes uel a peritis audire: uel ipsi totam Mandragoræ naturam obseruare. Nos interim monebimus quod ex interpretibus alter dixit Grauedinem capitis afferre pastoribus Mandragoræ poma sopire dictum a nobis esse: Quod nõ tam ex ui & potestate Mandragoræ qui soporiferus est: accæptum fuit q̃ ex uerbi necessaria significatione. ὑποκαροῦται.n.hic ait: quo uerbo ut nos in papauere diximus de lethargo agentes in sopore & mala quiete græci tantum utũtur. Capitis aũt grauedines & caput aggrauantia quæ græci καρηβαρίαι & καρηβαρικά uocant ut aliã habent in maleficio cãm: sic alios etiam euentus afferunt. Sequitur hoc quod non eodem modo in antiquis græcis legitur. κυλίζεται δὲ καὶ τὰ μῆλα ὁμοίως. Quod ẽ ut nos uertimus Colligitur itidẽ ex pomis succus. Sunt enim in quibus non poma sed folia legitur. In quo & si Plinio auctore prior illa lectio & quam nos secuti sumus probari debeat. Non tñ inutile fuerit cogitasse potuisse quondam legi folia eo presertim argumẽto: q̃ hic statim ait expressum ex foliis succũ ignauiorem esse. Verisimile quidem minus folia posse q̃ poma. Sed hoc signasse tantũ satis sit. Suspicamur etiam qm̃ cõtra alio𝓏 liquo𝓏 rõnem & naturam est Vitium esse quo loco hic ait efficaciorem succum liquore esse. Oportereq; contra legi: qm̃ in cæteris liquores succis potẽtiores plerunq; sunt. Quomodo autem inter se differant liquor & succus satis in totius operis procemio dictum a nobis est. Discrepat præterea nobiscum Barbaro: totoq; genere in morbis diuersum est. Quod ille ait. Mala ipsa & succus ex iis etiam olfacto adeo magis æsu uertiginem cient. Nos aũt soporem facere diximus magno inter uertigines & soporẽ discrimine. Nec nos augurari scimus unde ille quæ a Dios. καρωτικά uo-

cat ad uertigines traxerit: quæ nihil simile aut cõmune soporibus hñt: quos τὰ καρωτικὰ manifeste significant. Idq; tam notum medicis patet ut docere id certius superuacaneũ oĩno sit. Transfertur ob eam cãm nunc sermo hic noster ad id quod in scriptore hoc legiť ὀρύξαι δὲ περιχαράττομένης τῆς ῥίζης ut fere in cunctis legitur πολυειδῶς: ut aũt in uetustioribus & melioribus græcis θολοειδῶς. Id cæteri interpretes & multifariam & aperta punctis circũscarificataq; radice uerterunt. Quod Plinius breuius dixerat radice punctis aperta. Videť enim & ille πολυειδῶς eo loco legisse. Nos in pfundiorem recessum excauata radice diximus θολοειδῶς illud sic interpretati. Est enim θολοειδῶς tholi instar & modo. Quid aũt græcis tholus sit: nouerunt ex Maronis lectione latini etiã cũ cecinit poeta ille suspendiť ue tholo &c. Nominaueruntq; græci in templis deoꝝ publicisq; ædibus circumactam in orbem primũ testudinem: mox abusiue in acutum fastigiũ desinens domicilii culmen: ex qua similitudine inuerso fastigio hic iubet excauari radicem recessu ex superiore parte in orbem latiore. Ex inferiore autem in angustum desinente. Credimusq; sic legendum esse locũ ob id quod sequitur statim καὶ τοῦ συρρέοντος εἰς τὴν κοιλότητα συλλεγομένου. i. collectoq; qđ in cõcauitatẽ confluxerit. Quod in punctis aperta & scarificata radice fieri non poterit. Sũt hæc humilia & medicis ut forte aliquibus uidebiť negligenda. Verũtñ interpreti necessaria & maiore diligentia curanda. Est & in postremo illo Mandragoræ genere: quẽ Morion hic uocari ait uerbum ἀπομωροῦν. Id ab aliis & a nobis ad fatuitatem relatũ est: ꝑpterea q̄ nihil significare aliud põt. Barbarus infatuare simpliciter dixit. Alter longius non memoriam tñ sed usum quoq; rõnis intercipere: quæ tota μωρώσεως descriptio in ueteribus est. Nos fatuitatẽ quam morosin dicunt uertimus. Seorsum a iactura memoriæ morosin hanc facientes: ut in papauere de lethargo agentes longius diximus: a cõi græcoꝝ oĩum lectione discedere non ausi. Coniuncti enim loco sopor: lethargus & morosis tantopere sunt: tamq; similes habent cãs ut quod alteꝝ facit: possit & alterũ facere. Videturq; id in carmine suo significasse Columella cũ cecinit. Quãuis semihominis uesano gramie fœta Mãdragoræ pariat flores: mestãq; Cicutã &c. Dubitauimus tñ potuisse quondã aliter legi: neq; ἀπομωροῦν quod est: fatuum fieri: Sed ἀποκαροῦν quod est sopire: & soporem a græcis Caron dictũ facere. Hæc.n. præcipua oĩs Mandragoræ uis est: & hic soporis euentũ non fatuitatis statim reddidit. Siqdem ait. Dormit.n. homo sic ut erat eã comedens: tribus quatuor ue horis: ex quo eũ hausit: nihil sentiens. Et hæc ex multis quæ pro Mandragora dici poterant: satis dicta hactenus sint.

DIOS. DE Aconito. Cap. lxxi.

Coniton. Sunt qui Pardalianches: qui Cãmaron: qui Theriophonõ: qui Myoctonon: qui Thelyphonon. Romani Aconitũ pariter græcis uocãt. Folia habet tria quatuor ue Rapoterræ herbæ aut siluestri Cucumeri simi lia: minora tñ & quadamtenus aspera. Caulis illi est dodrantalis. Radix scorpionis caudæ similis: alabastroꝝ modo nitens. Ferunt radicem eius scorpiõi admotam torpore eum resoluere: & e diuerso admoto ueratro excitari. Miscetur oculorum remediis: & his quæ somno dolorem leuant. Enecat Aconitum pantheras: sues: lupos: bestiasq; omnes inspersum carnibus & illis in cibo appositum.

INTERPRES.

Contra Grãmaticoꝝ oĩum decreta poetarumq; fidem: quorum illi rationẽ nois secuti ἀπὸ τῶν ἀκονῶν. i. a cautibus in quibus nascitur Aconitũ dici passim testanť: hi presertimq; Naso in transformationibus suis cecinerunt. Quæ quia nascuntur dura uiuacia caute agrestes aconita uocant Theophrastus. ix. de plantaꝝ historia ubiq; nasci aconitum testatus est: neq; a cautibus: quas græci aconas uocant nomen illi factũ fuisse: sed ab Aconis Periandynoꝝ pago qui ad Heracliam ponti est aconitũ uocari. Amare qdem & nasci plerũq; in petrosis: nõ tñ a petris nomẽ inuenisse. Verba eius sũt quo diximus loco φύεται δὲ πανταχοῦ καὶ οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον ἀφ' ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν. αὗται δ' ἐστὶ κώμη τις περιανδύνων φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους. Quorũ sensus ille est: quem pauloante diximus. Duo hic scriptor Aconiti genera eodem nomine tradit. Theophrastus tñ eodem de plantarum historia uolumine alterũ hoc quod modo doceť simpliciter noie Thelyphoni tradidit. Suntq; eius de eo hæc uerba. τὸ δὲ θηλύφονον οἱ δὲ σκορπίον καλοῦσιν. διὰ τὸ τὴν ῥίζαν ὁμοίως ἔχειν τῷ σκορπίῳ καὶ ἐπιξυόμενον ἀποκτείνειν τὸν σκορπίον: ἐὰν δέ τις ἐλλεβόρου λευκοῦ κατὰ πάσῃ πάλιν ἀνίστασθαι φασίν. ἀπολλυσι δὲ καὶ βοῦς καὶ ὑποζύγια καὶ πρόβατα καὶ ἁπλῶς πᾶν τετράπουν ἐάν εἰς τὰ αἰδοῖα τεθῇ ἡ ῥίζα ἢ φύλλον αὐθήμερον. χρήσιμον δὲ πρὸς σκορπίου πληγὴν πινόμενον. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον κυκλαμίνῳ τὴν δὲ ῥίζαν ὥσπερ εἰ ἐχῖνον σκορπίου. φύεται δὲ ὥσπερ αἱ ἄγρωστις καὶ γόνατα ἔχει. φιλεῖ δὲ χωρία σκιώδη. εἰ δὲ ἀληθῆ τὰ περὶ τῶν σκορπίων &c. Estque sensus. Thelyphonon uero qđ Scorpium aliqui nominant: quia radicem illi similem habet derasum in puluerem: scorpiõibusq; inspersum eos enecat. Siquis autem e diuerso ueratrum albũ illis

insperserit resurgere iterum ferunt. Enecat. Eadem die Theliphonon boues: iumenta: oues: in uni uersumq; quadrupedes oés: si genitalibus eoꝝ indita radix eius aut folia fuerint. Vtilis contra scorpionū ictus potu herba est: quæ rapoterræ herbæ similia habet folia: radicē uero qualis dicta est. nascitur graminis mō geniculata herba: amatq; umbrosa. Si aūt uere de scorpionibus dicunt &c.

In his ut uidet Theophrasto & huic oia fere eadem sunt. Discrepát tm̄ q: hic aconitum: ille Thelyphonon primo uocat noie: neuter tñ manifestam nois eius aliquam indicat cām. Quo fit ut suspicari aliqs possit in utroq; corruptam esse hanc uocē: nec Thelyphonon quod est fœminas: sed Theriophonon quod est bestias enecans: quas multas in capitis fine hic numerat legēdum esse locum: Nisi quod Theophrastus ait plantæ huius radicem genitalibus omnium quadrupedum inditam eadem die eas enecare de fœminarum genitalibus intelligendum tantum sit: in quam partem inclinat animus nobis: dicente Plinio lib. xxvii. capite. ii. tactis quoq; genitalibus fœminini sexus animalium eodem die inferre mortem. Quod magis ad huc miretur aliquis sciens: neq; in altero aconita huiuscemodi aliquid testari Theophrastum. Plinius quo diximus loco tractata simul utriusque rei historia unum tm̄ uidetur Aconiti genus fecisse: eiusq; appellationes aliquod palam indicasse: Pardaliancheſq; ab enecandis Pantheris uocari ostendisse cum ait. Tangunt carnes Aconito: necantq; gustatu earum Pantheras nisi hoc fieret repleturas illo situs: ob id quidam Pardaliáches uocauere Thelyphonon etiam ut diximus: qm̄ fœminini sexus animalia enecet. Myoctonon alii ab enecandis muribus: qm̄ e longinquo mures odore enecet. Cámaron a radicis flexura quam Carydi .i. marinæ squillæ similem habet: quam in historia eius hic scorpionis caudæ similem fecit. & Alabastroꝝ modo splendere ait. in qua uoce non lapidem eo nomine nunc passim & oibus cognitū intellexit: sed ex eo lapide facta uascula: seruandis odoribus ob soliditatem frigiditatemq; suam pcipue accomodata. Intelligendumq; lapidis: quem nunc alabastrum uocant non fuisse id primū nomen: sed quoniam ex eo alabastra fierent: sic deinde uocari cœptum. Sunt autem græcis alabastra seruandis odoribus ex solidissima & frigidissima materia facta uascula sic dicta: qm̄ ob læuorem suum capi teneriq; manibus non facile possent: lubricaq; dilaberent a priuatiua particula. a. & eoꝝ capiendi uerbo composito nomine: quæ qm̄ ex pellucido candidoq; lapide illo qui onyx dicit: fierent: ideo nomen illi dederunt. Nec alabastrum sed alabastrites lapis ob hác cām dictus est. Sic Plinius aliqñ appellauit: sic semper meliores & antiquiores græci.

Alabastra
alabastrites
lapis

DIOS. DE Altero Aconito. Cap. lxxii.

Aconiton alterum. Sunt qui Cynoctonon: qui Lycoctonon: qui Cyamon leucon .i. fabā candidā uocent. Romani Columestrū appellāt. Huius tria genera sunt. Vnū quo uenatores: duo quibus medici utuntur. Omniūq; horum tertiū quod Ponticū uocant. Plurimū in Italia Iustinis montibus nascit̄ antedicto illo efficacius. Platani folia habet: pluribus tñ q̄ Platanus incisuris diuisas multoq; breuiora & nigriora. Caulē filicis glabro pediculo similem: altitudine cubitali & aliqñ maiore. Semē in siliquis quadamtenus oblongis. Radices cirris marinarum squillarum similes & nigras: quibus ad uenationem luporū utuntur crudis eas carnibus imponentes: quæ in cibo ab illis sumptæ eos enecant.

INTERPRES.

Vale Thelyphonon Aconitum descripserit Theophrastus satis superiore capite dictum a nobis fuit. Superest modo alteꝝ hoc. Quod quale in scriptore hoc sit parum nobis constat: Dicimus aūt quale integrum ne an corruptum & decurtatū. Demiramur. n. nihil quod ad hominis salutem aut maleficium pertineat in eo tradi: presertim docente multa Theophrasto de maleficio eius & remediis: & præter Theophrastum Paulo Aegineta easdem priori uires illi decernente: Priuatimq; lupos enecare: quemadmodum illud Pantheras: ideoq; Lycoctonon hoc ut illd̄ Pardalianches seorsum uocari: & pter hos Plinio libro. xxvii. capite. iii. unū tm̄ genus utriusq; nominibus indicante: multoq; aliter q̄ Theophrastus qui. ix. de plantaꝝ historia alterum hoc Aconitū his uerbis descripsit. τὸ δὲ ἀκόνιτον ὥς φασι γίνεται μὲν ἐν κρήτῃ καὶ ζακύνθῳ. πλεῖστον δὲ καὶ ἄριστον ἐν ἡρακλείᾳ τῇ ἐν τῷ πόντῳ. ἔχει δὲ φύλλον μὲν κιχωριώδες. ῥίζαν δὲ ὁμοίαν τῷ σχήματι καρίδι. τὴν δὲ δύναμιν τὴν θανατηφόρον ἐν ταύτῃ. τὸ δὲ φύλλον καὶ τὸν καρπὸν οὐδὲν φασὶ ποιεῖν: καρπὸς δ' ἐστὶ πόας καὶ οὐχ ὑλήματος. βραχεῖα δὲ ἡ πόα καὶ οὐδὲν ἔχουσα περιττόν. ἀλλὰ παρόμοια τῷ σίτῳ. τὸ δὲ σπέρμα οὐ σταχυρόν. οὐ γίνεται δὲ οὔτε πρόβατον οὔτε ἄλλο ζῷον οὐδέν. Quoꝝ sensus est. Nascitur ut ferunt Aconitū in Creta: zacynthoq;. Plurimū autē & optimum in Heraclia pōti. Folium habet Intibi qd̄ uocāt Cichorium figura. Radicem figura coloreq; marinæ squillæ similem: & in hac lætalem uim esse. Contraq; folioꝝ & seminis nullas ad mortē uires esse. Herbæ aūt semen est nō surculosæ materiæ. Breuis tñ herba ipsa: nec quicq̄ egregiū habens: tritico similis: non tñ semen illi in spica ma-

turescit. Non uescitur aconito ouis: nec aliud quidpiam animal. Adiecit his alia quædam scriptor idem quæ uolentes relinquimus: ne ultra q̃ opus sit legẽtes remoremur. Monemus tñ in cognoscẽdis illis non fore inutilem eorum laborem. Nobis.n. satis est p Aconiti historia breuiter hæc signasse: ut quod paulo ante diximus cunctis certius fieret non cõuenire penitus in Aconitorum historia græcos latinosq; antiquos scriptores. Qui tñ omnes excæpto Plinio duo eius genera fecerunt. Alterum quod Pardalianches a Theophrasto Thelyphonon priuatim dictũ est. Alteꝝ quod lycoctonon: illud ab enecandis Pantheris hoc a lupis: & hæc auctore Paulo Aegineta cognomina utriusq; & notæ quondam fuerunt. Siquidem ait. ἀκόνιτον τὸ μὲν παρδαλιαγχὲς σηπτικῆς καὶ δηλητηρίου δυνάμεώς ἐστιν, ὅθεν μὲν αὐτὸ οὐ ληπτέον ἔσωθεν· μέντοι ἐπὶ τῶν σηπτικῶν δὲ ὀμῶν σαρκῶν χρηστέον αὐτῷ. τὸ δὲ λυκοκτόνον τῆς αὐτῆς ὂν τῷ προτέρῳ δυνάμεως ἰδίως τοὺς λύκους ἀναιρεῖ ὥσπερ ἐκεῖνο τοὺς παρδάλεις. Quod est. Et aconitum quidem cognomento Pardalianches exedentẽ & letalẽ uim hẽt. Eãq; ob cãm intus cauendum est. Foris tñ in carnibus quas exedi oporteat uti licet. Quod uero a lupis lycoctonon dicit̃ easdem priori uires habens priuatim lupos ut illud Pantheras enecat. Et hæc p altero Aconito hoc ex Theophrasto & aliis inuenta & obseruata hactenus a nobis fuerunt. Ex quibus rõcinari facile erit: quod a Theophrasto Thelyphonon ab enecandis fœminini sexus animalibus dicit̃ a scriptore hoc Aconitũ dici: diuersa quidem uoce: sed nullo rei discrimine. Mox in secũdo hoc quæ Dios. folia similitudine Platani describit a Theophrasto κιχωριώδη uocari. i. cichorio similia: qua nota scriptor ille plerunq; in plãtarum foliis amplitudinem significat. Quodq; a Paulo Aegineta traditur foris usum aconiti in exedendis carnibus esse a Theophrasto pariter ĩdicari. Cuius paulopost p̃dicta uerba sunt. διὸ καὶ τοὺς ἰατροὺς οὐκ ἐπισταμένους συντιθέναι σηπτικῷ τε χρῆσθαι. Quod est. Quam ob cãm & medici pparare nescientes exesiuo remedio utunt̃ &c. Quod in Diosco. desiderari potest: nobisq; non sine causa suspitionem uitii in hoc capite iniecit.

DIOS. DE Cicuta. Cap. lxxiii.

Onion. Sunt qui Angynon: qui Ethusan: qui Apolegusam: qui Dolian: c qui Amaurosin: qui Paralysin: qui Aphrona: qui Creidion: qui Coiten: qui Catheomenion: qui Abroton: qui Apseudon: qui Ageomoron: q Timoron: qui Polyanodynon: qui Dardanida: qui Catapsyxin uocẽt. Osthanes Babaty: Aegyptii Apemphi. Romani Cicutam dicũt. Geniculatum pfert Cicuta fœniculi modo & grãdem caulem. Folia ferulæ similia habet: angustiora tñ & grauiter odorata. In cacuminibus ramos & umbellas habet: Florem subalbidũ: Semen Aniso æquale sed candidius. Radix fistulosa illi sed non profunda est. Inter letalia numeratur cicuta frigiditate enecans. Succurrit remedio q; contra eam meracum uinũ est. Colligitur ex suprema eius coma succus antequam arescat semen: cuius causa tũditur: desiccaturq; in sole expressus succus. Multos habet in medicina usus. Collyriis quæ somno dolorem leuant additus. Extinguit idem sacros ignes & quæ serpunt. Quin etiam concisa herba comaq; eius mox testibus emplastri modo imposita nocturnas libidinum imagines in somno auertit. Languent genitalia emplastri modo imposita cicuta. Lac extinguit & in uirginibus mãmarum incrementa compescit: & puerorum testes nutrimento augeri prohibet. Efficacissima Cretensis: Megarica: Atticaq; & quæ in Chio & Cilicia nascitur Cicuta.

INTERPRES.

a Vxerunt Cicutæ famam Athenienses succo eius ad mortem in publicis & capitalibus iudiciis utentes. Alioquin indigna erat herba quæ in omnium poetaꝝ carminibus & sapientiũ cõmentariis inueniretur. Vulgaris ubiq; fere nascens & homini præcipue noxia. Sed hæc est omnium fortuna rerum ut aliqñ ex usu gentium honorẽ & quã possunt gratiã inuenerint. Factum id tunc in Cicuta est: quæ neglecta modo & incognita multis iacet. Mutatæq; leges & pœnarũ in sceleribus rationes pecori herbam relinqui coegerunt: quæ quondam malo hois fato nascebat̃. Et ut testatus Theophrastus est iu quotidianos usus ex Susis frigidissimisq; aliis locis maiore diligentia repetebat̃. Non erimus ob eam cãm nos in eius historia longiores. Quod.n. satis fit ab herbariis oĩbus cognoscit̃: fœniculi caule: folio ferulæ: aliisq; a Dios. descriptis notis. Plures a principio legunt̃ in capite hoc Cicutæ appellatiões: Sed q̃ uetustæ illæ sint p cõperto nobis non est. Paucæ. n. ex tam multis facilem intellectũ habent: nec nos id profitemur: præterq̃ Amaurosin ab euentu maleficii eius dici potuisse. Significat. n. ea uox: quod extenuãdo minuendoq; perimit: Idq; in calore & sensu

omni

omni intelligendũ eſt. Frigiditate.n.ſua calorem ſenſim extinguit: extinctoq; eo minuitur ſenſus & extenuatur. Timoros deinde quod eſt punitor & ultor ꝙ pro pœna & flagitii publica ultione ſuccus eius eſſet. Catapſyxis uero quaſi refrigeratio ab euētu & ui eius: qua ut in Ranis ſuis Ariſtophanes ait ἀλλ' ἀποπήγνυσι τἀντικνήμια. Quod eſt ut Plinius ẽt dixit. Incipiunt algere qui Cicutam biberint ab extremitatibus corporis. Et hæc ꝑ Cicutæ appellatiõibus dicta ſatis a nobis ſint. Quod aũt in medicina uel ut rectius loquamur in uiribus eius dictum a nobis eſt. Et puerorũ teſtes augeri ꝓhibet. a Dioſ. his uerbis cõceptum fuit. καὶ διδύμους ἀτρόφους ποιεῖ ἐπὶ παιδίων· ἀτρόφους teſtes uocauit ille qui nõ nutriunť neq; incrementũ ſentiũt: eadem aut ſaltem nõ diſſimili naturæ iniuria quam græci in toto corpore & oculo ἀτροφίαν dixerunt. De qua dictũ longius iampridem a nobis eſt in liq̃da pice & Sycomoro. Pertinebat id quõdã ad tẽporũ illorũ iſtituta & mores qb⁹ cõſueuerãt multiplici naturæ iniuria ad turpitudinẽ differre ſaltẽ niſi penit⁹ tollerẽt ĩ marib⁹ uirilitatẽ.

DIOS. DE Smilace arbore: quæ latinis Taxus eſt. Cap. lxxiiii.

Milaca. Sunt qui Thymion. Romani Taxum appellant. Magnitudine foliiſq; abieti ſimilis & æqualis arbor ẽ in Italia & Hiſpaniæ Carbonia naſcẽs. Nigreſcunt Gallinacei fructu Italicæ ueſcentes. Qui etiam hauſerint homines: alui fluoribus: quos uocant diarrhias uexantur. Tantas itidem uires hẽt quæ ĩ Carbonia naſcitur ut ſedentibus dormientibus ue ſub ea noxam & ſæpe mortem afferat. Relatum a nobis de ea eſt uitandi tm̃ periculi cauſa.

INTERPRES.

Ecinit quondam Maro primus idẽ maximuſq; Bucolici carminis latinis auctor Iuniperi ſolet eſſe grauis cãtantibus umbra: Monuitq; paſtores ſub ſpinoſam dẽſioriſq; umbræ arborem uocandas homini non eſſe muſas. Mox pro apibus præcæpit. Et tua Cyrneas fugiãt examina taxos: nullibi æqua maleficii diſpenſatione: Siquidem taxos fugiſſe potiuſq̃ iuniperos homines oportebat: ſi ut hic & alii tradiderunt letalis homini earũ umbra eſt. Plinius. xvi. uolumine capite. xi. de ea ait. Et eſſe in Arcadia tam præſentis ueneni ut ſiqui dormiant ſub ea cibum ue capiant moriant. Et præter Pliniũ Plutarchus ſui Sympoſii tertio cõmentario quo capite quærit: Si in conuiuio florum coronis utendum ſit ἱστοροῦσι γὰρ ὅτι καὶ σκιὰ σμίλακος ἀποκτείνει τοὺς ἐγκαταδαρθέντας ὅταν ὀργᾷ μάλιστα πρὸς τὴν ἄνθησιν. Quod eſt Ferunt .n. & Smylacis umbram in ea dormientes perimere: Quo tpe ꝑſertim ad nouos flores turget. Contraxitq; umbræ eius noxam ad id tempus maxime Plutarchus: quod ab re nõ eſt ob eam quã ille tradidit cãm dicens ueluti telis ſagittiſq; aliquibus uulnerari cerebrũ halitu florũ per nares attracto: qui cũ in hac arbore ſemper letalis ſit in noua florũ productione ob acriorem maiorẽq; eius copiam magis nocet. Deſcripſit Plinius quo diximus loco arborem longius: Barbarus ẽt in Corollario ſuo ex græcis latiniſq; ſcriptoribus oẽm eius hiſtoriam collegit: & præter eos uulgaris notaq; cunctis nũc ẽt arbor eſt. Quæ una tãtum mutata lĩa pro Taxo Naxus nobis uocať. Duriſſimæ materiæ arbor & ob id in fabrica expetita ad ea quæ diuturniora futura ſunt. Baliſtæ arcuſq; nunc ẽt ex ea fiunt: Sed quondam in frequentiore eius teli uſu & ipſa in maiore uſu fuit. Fluores alui baccas eius ueſcentibus fieri hic ſcriptor ait: ex eademq; cã Maronem nos credimus monuiſſe fugiendam apibus eẽ arborẽ: ne cita aluo cui malo obnoxiæ ſunt perirent. Qua enim ui homini nocet eadem illis nocere credendum eſt. Noluimus & illud tacere qđ nobis & Barbaro idem non eſt in cunctis græcis legi carboniam in Hiſpania: idq; nos uertimus: Barbarus contra certos natales illi aſſignare uolens qm̃ nullibi in geographis carbonia in Hiſpania legitur Narbonenſem Hiſpaniæ prouinciam uertit: non animaduertens in prouincia Romana nõ in Hiſpania Narbonẽ eſſe. Tamq; id patet ut probari non oporteat. Nos qualecũq; id erat uertere maluimus. Et nihilominus uitium illic eſſe ſuſpicamur preſertim teſtante Plinio in Arcadia letalem eſſe arboris huius umbram.

DIOS. DE Apocyno. Cap. lxxv.

Pocynõ. Sunt qui Cynangon: qui Pardalianches: qui Cynomoron: q Cynocramben. i. braſſicam caninam: qui Phaleon: qui Cynoctonon: qui Oligoron: qui Hippomanes: qui Oniſcin: qui Aphroſcorodon: qui Cynaricẽ: qui Elaphoſcorodon appellent. Magi Paralyſin. Romani Braſſicam ruſticam ſiue caninam uocant. Frutex eſt uirgis longis: uitilium modo lentis: graueolentibus: nõ facile fragilibus. Folia hẽt hederæ ſimilia: molliora tm̃ & in ſũmo cacumine acutiora: graui odore: quadamtenus glutinoſa: luteo liquore plena. Fructus fabarũ ſiliqua

similis digitali fere longitudine: folliculorum figura: in quibus semina sunt: dura: exigua: nigraque. Enecāt canes folia eius cum adipe pani cōmixta: & illis apposita. Enecant & lupos: uulpes: pantherasque. Statim.n. eorum coxendices resoluit.

INTERPRES.

Nullis medicinæ huic scriptori Canina brassica est. Posteriores tū græci calidam sine siccandi ui eam descripserunt. Eamque ob cām emplastri mō impositā discutiendi uim hīe. Plinius præterea li.xxiiii.capite.xi. Suspiriosos pleureticos & oēs lateris dolores ex aqua semen eius sanare testatus est: quo loco iisdē notis & paulominus q̄ iisdē huic scriptori uerbis eā effigiauit: Canes & oēs quadrupedes necare in cibo datam Dios. pariter testatos. Quæ nominis frutici huic præcipua cā est. Pluresque ex appellationibus eius nō aliū de q̄ ex eo usu cām habent. Dico autē ex eo usu qm̄ sæpe fit a uenenatoribus & aliis quibus siluas aut alienas domos ingredientibus adlatrari incōmodum sit: ut cū odisse canes incœperint uenenato aliquo cibo eos intercipiant: quale apocynon hoc est: qd Paulus Aegineta in.vi. ait iō cynocramben.i.caninam brassicam & Cynomorō.i. canū mortē uocari q̄ eos celerrime enecet: eadēque ul malesiciū & letalis homini fit. Quod pariter indicat Apocyni uox: nihil aliud græcis significans q̄ qd canes enecat. Quæ oēs eiusdē rei indices uoces eadē hūt cām. In cæteris non tam facilis nobis intellectus est: ob eāque cām peritioribus relinquunt.

DIOS. DE Nerio siue Rhododaphne herba. Cap. lxxvi.

Erion. Sunt qui Rhododaphnē: qui Rhododendron: qui Spongon: qui Hæmostarida: lucani Ichmanē: Aegyptii Scinphē: Aphri ✠ Romani pariter græcis rhododendrū uocant. Notus frutex rhododaphne est: Amygdalæ foliis: longioribus tū asperioribusque: Flore rosarum figura. Fructū fert amygdalæ nuci æqualē: & ueluti cornu cū dehiscit lanis plenum: acanthi spinæ pappis similibus. Radix illi ē acuminata: longa: lignea: gustu salsa. Nascitur maritimis locis & secus amnes. Enecant folia floresque eius iumenta quadrupedesque oēs. Eadē hoīs contra uenenatorum morsus medicinā faciunt: pfertimque addita ruta. Quin ēt infirmiores quadrupedes quales oues & capræ sunt poto tm̄ eorum diluto pereunt.

INTERPRES.

Ecerunt græcis Rhododaphnē rosæ flos: & lauri foliū: quæ fruticis huius præcipuæ notæ sunt. Fecit idem rosæ flos & arbor eidem genti Rhododendrū. Sic enim fruticem hunc et uocarunt. Plinius sæpius q̄ illa pluribus locis uoce usus est. Nec refert q̄ hic. Amygdalæ foliis folia eius cōparauerit. Lauro.n. & Amygdalæ nō dissimilis magnope foliorum figura est: longa eiusdē fere latitudinis & in cuspidem acuminata. In cæteris eius appellationibus parum certa nobis rō est: ideoque indescriptæ relinquuntur. Illud tū monemus qd alii interpretes ex cōmuni lectione uerterunt ab Aphris Rhododaphnē uocari nō placuisse id nobis qm̄ græce nō loquuntur Aphri: uoxque illa ex ea gente manifeste est: Obseruauimusque deesse eo loco Aphrorum uocem: & qd sequebat Rhododaphne sequentis mēbri principium esse: in quo Dios. iterum incipiens diceret: Rhododaphne notus frutex est &c. Sic ēt qd legebat a Romanis dici Rhodandrū Rhododendrū diximus monēte Plinio lib.xxiiii.capite.xi. ne nomē qdem latinū inuenisse: Rhododendrumque illic & alibi appellāte. Videnť.n. Romani ob fruticis magis q̄ herbæ in eo naturā ex græcis hanc potius appellationē elegisse. Nasci maritimis locis & secus amnes rhododendrū Dios. ait. Quod res ipsa ēt nunc indicat. Et nos scimus aliquot locis rhodanem corrupta uoce appellari plantam quæ quoniam pastu animalia enecet pro toxico habeatur & toxicum pariter uocetur. Cætera huic scriptori & Plinio eadem sunt quo paulo ante diximus loco & libro.xvi. capite.xxi.

DIOS. DE Fungis. Cap. lxxvii.

Mycetas. Romani Fūgos dnt. Fungorum duplex differētia: aut.n. edēdo sunt aut letales. Fiuntque multifariam letales quotiēs aut clauis robiginosis: aut putridis pannis: aut serpētiū latibulis & cauis adnascūť: aut arborib⁹ priuati noxios ferētib⁹ fructus. Habēt q tales sūt cōcretū supra se lētorē quēdā: relictique cū e terra auulsi fuerint putrescētes corrūpunť. Qui cōtra tales nō fuerint ī cibos idonei suauesque sūt: & nihilomin⁹ maiore copia sūpti nocēt & ipsi. Difficiles ī stomacho cocturæ: strāgulātes: & malū qd græci Cholerā dnt afferentes. Succurrūt remedio que oībus contra eos sunt potum

potum nitrum:aut lixiuia cum oxalme (salsum acetum ea est). Satureiæ decoctũ m aut origani:Gallinaceorũ itidem fimum addito aceto:aut copiosum in Eclegmate mel. Iidem tñ nutriunt uer ægre resoluuntur:Integriq; & quales hausti fuerũt ple runq; cum reliqs excrementis redduntur.

INTERPRES.

E tota fungorum natura:quos tãtope ad cibos & ganeam mortalitas expetit breuissime & uno
d carmine decicuit Flaccus cũ in sermonibus suis cecinit. Pratensibus optima fungis natura est:aliis male creditur. O sapientem poetã:qui dũ ganeã:multosq; eius sapores didicisse uideri uult:humanæ uitæ tã utiliter consuluerit. Græcorum medici & exceptis boletis:& quos Paulus Aegineta suorum ut nos credimus tẽporum noie Amanitas uocat:oẽs una snia damnauerunt. Frigidos:pituitosos:& crassioris humoris in cibo cõstituẽtes. Pli. tñ. xxii. uolumine eiusdẽ numeri capite: pximoq; illi longiore historia bonitates eorum uitiaq; & totã naturã psecutus est. Quæ poterunt uolentes certius in eo cognoscere. Fuerunt medicorum & sapientiorum de fungorum natura & ui decreta: quæ pauloante dicta sunt. Poetæ tñ boletos pcipue laudarunt. Et inter antiquos medicos Paulus Aegineta primo uolumine de fungis boletisq; sic dicẽs. οἱ δὲ μύκητες ψυχροί τε εἰσὶ καὶ φλεγματώδεις καὶ κακόχυμοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ μὲν βωλῖται ἀβλαβέστεροι καὶ ἄπονοι καλῶς ἑψηθέντες. οἱ δὲ ἀμανῖται δευτέρας εἰσὶ τάξεως. τῶν δὲ ἄλλων μυκήτων ἀπέχεσθαι δεῖ. πολλοὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν θανάσιμοι. καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ βωλῖται οἱ ὠμότεροι ἐσθιόμενοι κινδύνου παραίτιοι πολλάκις γίνονται. Quorum sensus est. Fungi uero frigidi pituitosi & mali succi sunt:oium minus nocẽtes boleti sunt. Ad sũmũ elixi. Qui uero amanitæ dicunt sm post boletos ordinem hñt. A cæteris abstinendũ est. Plures. n. eorum mortiferi sunt. Quin & boleti ipsi si minus elixi comedant periculi mortisq; cãm hñt. Et hæc pro fungorum maleficio tutoq; usu satis sint. In quibus uidendũ sint ne Pauli Aeginetæ Amanitæ Flacci pratenses. Boletos. n. credimus nos ἀπὸ τοῦ βώλου. i. a bolo dictos fuisse. Significat aũt græcis Bolos non simpliciter tm glebam:sed priuatim rubricã illam qua pictores aurum operibus suis induunt:a quo colore fungos eos boletos nominasse ueteres Romanos & græcos uerisimile est: qui in tra terram concepti candida uolua primum sunt:& ante q̃ ex cãdido inuolucro suo prodeãt ouorum figura & colore. Cũ aũt dehiscere ceperunt rubro in superiore parte colore inferiore autẽ luteo & striati in pileoli ambitũ aperiunt. De Amanitis aũt Pauli non est quod dicamus præter q̃ credere nos posteriorẽ græcorum eam esse uocem:quales tot aliorum nostra ætate diuersis locis in fungis audiuntur. Flacci postremo pratenses uulgo noti:ideo salubriores q procul ab arboribus nati meliore ex terra succo q̃ ex arborum pituita cõcreti supiore sui parte candidi:inferiore primum nigricante purpura:mox nigro penitus colore rectis per longitudinem pectinibus & striis.

DIOS. DE Colchico. Cap. lxxviii.

Olchicon. Sũt qui Ephemeron:qui Bolbon agrion. Romani Bulbũ agre
c stem uocant. Albicãtẽ florem crocino similẽ autumni exitu pfert Colchicum. Post florem folia Bulbo similia:pinguiora tm. Caulẽ dodrantalem: Ruffo semine. Radicẽ hẽt cuius cortex ruffo in nigro colore est. Quæ cortice suo nudata candida:tenera:dulcis & liquore plena iuenit. Habet Bulbus eius i medio diuisionem ex qua flos erumpit. Nascit Colchicũ in Messania plurimũ & Colchis. In cibo sumpta radix fungorum mõ enecat. Ne fallat p Bulbo sumptũ descriptumq; a nobis id est. Ignari. n. suauitate eius magnopere trahunt. Remedio sunt his qui comederint:quæ contra fungos opem ferunt. Remedio itidem bubulum lac tam præsenti ope:ut ubi id sit:nullo alio remedio uti oporteat.

INTERPRES.

Isceri in antiquis scriptoribus inuicẽ Colchicon & Ephemeron aliq crediderunt. Nicãdrũ
m in Alexipharmacis suis dicentem audientes εἰ δὲ τὸ μηδείης κολχηίδος ἐχθόμενον πῦρ. κεῖνο ποτὸν δέξηται ἐφήμερον. Quod est. Si uero Colchidis Medeæ infestum ignem poculum illud hauserit Ephemeron. Mox Plinium inter uenena colchicũ & inter medicas herbas Ephemeron numerantẽ. Quin & hunc ipsum hoc loco priuatim de utroq; agentem:& inuicem utrunq; colchicon & Ephemeron uocãtem. Post hos Paulum Aeginetam Ephemeron in quinto inter uenena constituẽtem:mox iterum in. vi. Ephemerũ his uerbis describẽtem. Ἐφήμερον οὐ δηλητήριον ἀλλ' ὅπερ ἶρις ἀγρία καλεῖται. Quod est. Ephemeron nõ quod noxium & letale:sed quod agrestem Irim uocant. Et ne longiores simus in cunctis græcis modo uenenum:modo utilem dentibus & tumoribus herbam Ephemeron inuenientes:præsenti & periculosa semper dubitatione:Nisi cognouerit

aliquis dico quondã Ephemeri gña fuisse: alteꝝ quod Colchicon a natali solo diceretur: Flore albicante: crocinio simili: radice bulbi sed pinguiore: Caule dodrantali: notisq; aliis quæ a scriptore hoc in historia eius numerant. Quod Colchicon Plinius simpliciter nominauit libro. xxviii. capite. x. & Paulus Aegineta in quinto Ephemeron: cuius uerba sunt τοῖς δὲ ἐφήμερον λαβοῦσι ὃ ἔνιοι καλοῦσι κολχικὸν διὰ τὸ ἐν κολχίδι φύεσθαι: quoꝝ sensus est. His aũt qui ephemerũ hauserint qđ quidam qa in Colchide nascit Colchicon uocant. Quodq; hic idem scriptor in sexto inter uenena nõ Colchicon sed Ephemerũ uocabit quo loco cũ hic plantam descripsisset maleficii eius & ueneni notas remediaq; certius illic docet. Alterũ quod simpliciter Ephemerũ dicitur innocens & ut paulo ante nos diximus dentibus & tumoribus utile. Cuius meminit Plinius lib. xxv. capite. xi. his uerbis. Ephemeron folia hẽt lilii: sed minora: caulẽ parẽ &c. Quod hic ipse scriptor mox describet: & ut rem totã absoluamus: quod Paulus Aegineta in. vi. descripsit hĩcq; ait repercutiẽdi discutiẽdiq; uires: esseq; ephemera duo: & qualia nos diximus uenenũ alteꝝ: Innocens alteꝝ satis idem Paulus Aegineta indicat q de innocente hoc agere incipiens ait ἐφήμερον οὐ τὸ δηλητήριον. Quod est. Ephemeron nõ quod noxiũ & letale &c. Manifesto ex ea ꝓpositione diuisioneq; argumẽto duplex eius genus esse alteꝝ quod ueneni & alteꝝ quod remedii rõnem hẽt. Factũ iõ est dum in antiqs græcis uaga appellatione utrũq; Ephemeron dicit: ne fine cã crediderint aliqui misceri inuicem Colchici & ephemeri appellationes: uerũtñ quantũ similitudo aliqua nois cõmunionẽ in illis fecit tãtum natura uiribus ea discreuit: eaq; ob cãm in ueterũ scriptoꝝ lectione obseruanda diligentius ea uox erit ut noxiũ ab utili & uenenũ a medica materia secerni possit. In quo non parũ proderit de quo agatur & qũo obseruasse. Fuerunt qui maleficũ illud Ephemerũ dictum putauerint q haustlo eo una tantum die superstites sint qui id hauserunt: & a similitudine eius deinde alterum illud: Nos tamen profiteri non audemus utrius similitudo alteri nomen fecerit.

DIOS. DE Ephemero. Cap. lxxix.

e Phemeron. Sunt qui agrestem Irim. Romani Ephemerum pariter græcis uocant. Caulem foliaq; lilio similia hẽt: tenuiora tñ. Flores candidos amarosq;: Semen molle: Radicẽ unã crassitudine digitali: longã odoratã & adstringentem. Nascit quercetis & umbrosis locis. Radix dentiũ doloribus remedio est: in quem usum decocto eius colluuntur. Foliis in uino decoctis & emplastri mõ impositis tumores paniq; nondum intra se collecto pure discutiuntur.

INTERPRES.

f Atis in colchico superiore capite de Ephemero hoc dictũ a nobis fuit. Quærendum mõ peritioribus relinqmus sint ne quos medici & herbarii nũc Hermodactilos uocant ephemeron hoc an colichon illud pauloante descriptũ. Nihil. n. mõ supest q̃ monere legentes dicere Barbarũ hĩc ephemeron hoc florẽ ceruleũ quẽ nos candidũ ex cõi eadẽq; oium quotquot uidimus codicũ lectione. Pliniũ ut uř in floris eius colore potius q̃ Dioscoridem quẽ uertebat secutus ille est. Sunt. n. in historia Ephemeri huius Plinii hæc uerba. Ephemeron folia hẽt lilii sed minora: caulẽ parẽ: florẽ ceruleũ. At hic αὖθι λευκὰ ait quoces nisi ad cãdidũ colorẽ trahi non põt. Signasse hoc ẽt placuit ut qbus auctoribus quod diuersum sit uterq; nřm uerterit legentes sciant.

DIOS. DE Palustri lente. Cap. lxxx.

p Hacon quæ in lacustribus. Sunt qui siluestrem lentem: qui Epipteron: qui Bipteralin: qui Iceosmigdolon appellent. Romani palustrem lentem uocant. Inuenitur in stagnantibus aquis muscus lenti similis: natura & ui refrigerandi. Ob quam causamcunctis inflãmationibus: sacris ignibus: podagrisq; emplastri modo utiliter per se & cum polenta imponitur. Glutinat & in pueris intestinorum ramices.

INTERPRES.

q Vemadmodum in cognomine legumine secũdo libro illud describens Dios. φακὸς ὁ ἐσθιόμενος. i lens quæ comeditur dixerat ut ab hac & ab Elelisphaco eam separaret: eadẽ rõne de palustri hac docens φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων. quod est, Lens q̃ in lacustribus inuenit dixit. Cognomines. n. sed natura diuersæ separari discrimine aliquo debuerãt. Id acceptum est in illa ab usu: in hac a natalibus. Secutiq; posteriores omnes hunc scriptorem in discriminibus his sunt. Muscum non herbam hic dicit inueniri: in aquis non fluentibus. Vnaq; uoce illa satis naturam eius indicauit. Fluitat. n. in sũma aqua lentis figura a cuius similitudine nomen inuenit.

DIOS. DE Maiore sedo. Cap. lxxxi.

Izoon maius. Sunt qui Aithales.i.semper uirens: qui ab imortalitate Ambrosiam: qui ab aureo seminis colore Chrysospermon: q ab oculoꝝ in animalibus similitudine zoophthalmon: qui a rotūditate sua Bouis oculū: qui ab amore quē credit̄ cōciliare Stergethrō: qui ab æternitate Aeonion: qui Aichyrson: qui Olochryson: qui Chrysanthemon: qui Protogonon: qui Boion: qui Norion: qui Chrysitin: qui Leapetes: qui Sedumam uocēt. Magi Paronychiam: Aegyptii Pamphanes. Romani Ceracusiā & Iouis oculū appellant. Nomē maiori sedo ab æterna folioꝝ uiredine factū est. Caules ꝑfert cubitales: & aliqñ maiores: pollicis crassitudine: pingues: egregie uirentes. Incisuris quales in uallari lactaria herba sunt. Folia habet pinguia: pollicis humani magnitudine in summo linguarū figura. Quæ tñ in inferiore parte sunt: resupinantur: Quæ uero in capite cōcreta in uicē globū figura oculi conformāt. Nascit̄ mōtanis locis & fictilibus uasculis. Cōserunt quidam & in tectis. Refrigerandi uis & natura illi est: Adstringit. Facit ad sacros ignes: ulcera quæ a serpendo herpetas dicunt. Quę itidem pascendo serpūt: Oculoꝝ inflāmationes: Ambusta: podagrasq;. In quem usum per se & cum polenta emplastri modo folia eius imponuntur. Quinetiam succus addito rosaceo cōtra capitis dolores inspergitur. Datur idem contra phalangiorum morsus bibendus. Datur & contra fluores alui quos Diarrhiam uocant: Intestinorumq; tormina. Pellit rotundos uentris lumbricos cum uino potus. Fœminarum fluctiones sistit appositus. Inunguntur postremo utiliter eo lucis oculorum factæ a sanguine perturbationes.

INTERPRES.

Iret ubiq; sedum in tegulis: nec alibi nunc facile inuenitur: inuasitq; iampridem aliquibus locis plebis animos indigna cœlo opinio non percuti fulmine domum: in cuius tegulis uireat sedum: frigoreq; suo plantam cœlestibus illis ignibus aduersari. Quod minus miret̄ aliquis memor ob eam cām Laurea semper contra easdem iniurias munisse caput Romanos Cæsares. Sed ignaui nihilq; timendi ignes illi erunt: si tam exiguæ plantæ frigore mortalis fiet flāmarū illarum fulgor. Non tanta cœlestibus infirmitas est: nec contra Iouis tela: quibus poetæ uti deum ad pœnam finxerunt tam facile præsidium mortalibus est. Inuenit natalem locū sibi sedū in quo procul ab aliis plantis cœlo ꝓpinquior & soli cuius radios non timeret: copioso succo ipse abūdās eodemq; frigidissimo terræ humore ad uitam non indigeret. Non aliter q̄ qui in meliore fortuna sibi ipsis ut Lucretius cecinit ualere & uiuere possunt: nec alioꝝ ope ad uitam indigent: & ab aliorū iniuriis per se tuti iocundo animi sensu pereuntes ubiq; alios contemplantur. Non qa iactari quēquam sit dulce uidere: sed quibus ipse malis careas: quia cernere suaue est. Quæ sedi fortuna semper fuit: uirensq; ipsum in tegulis æterna uita pereuntes quotannis tota terra nunc æstu nūc frigore: nunc aliis cœli & naturæ iniuriis plantas alias spectat. Ob quam cām in tāto nominum ambitu ueteribus fuit: presertimq; græcis qui non contenti a uitæ æternitate Aizoon & Aconiō uocasse tot aliis similibus appellationibus id ornauerunt. Eaꝝ nos aliquas obiter Dios. uertentes interp̄tati sumus. Susceptusq; tūc labor ille expeditiores ad reliqua mō nos trahit. Non relinquemus tñ numerari a Plinio ēt plerasq; ex illis: Buphthalmon: zoophthalmon: stergethron: ambrosiam: & præter illas Hypogesson: qm̄ in Suggrūdiis fere nascit̄: & Amerimnon: Sed oēs græcas: Italicas aūt & Romanas: sedū magnū: Oculū: & Digitellū: quæ a Dios. nō numerant̄. Cū tñ in antiquis latinis scriptoribus passim legant̄. Iusseritq; Columella in carmine suo ante hortēsiū semēte: latices plantis infundere amaros Marrubi: multoq; sedi cōtingere succo. Quod multo ante eū rusticæ rei græci scriptores p̄cæperant. Docueratq; idē Columella lib. xiii. inter ruris salgama digitellū ēt condire. Credimus tñ ea uoce non simpliciter sedum significari: sed cōgenerē illi portulacā carnosis succiq; plenis & ipsam foliis quale sedū ē: & hæc ꝑ maioris sedi historia hactenus dicta a nobis sint. Quibus adiicere placuit qd̄ in extremo capite legentes forsan suspēderet nisi sciant: quæ nā lucis oculorū factæ a sanguine pturbatiōes nobis sint. Diosc inūgi succo sedi ait ὀφθαλμῶν τὰς ὀφθαλμιῶντας ἀπὸ αἵματος: sed est illud prio sciēdū nō ꝓbat̄ nos penitus illud a sanguie factas: qm̄ i aliqb᷒ græcis nec postremæ fidei nulla ea uox sit. Simpliciterq; ὀφθαλμιώντων legat̄. Quale tñ id in plurib᷒ legebat̄: tale ēt redditū est. Relinqmusq; cogitādū medicis quales lucis oculoꝝ pturbatiōes a sanguine

Ophthalmia

ταραξις ὀφθαλμοῦ

fieri possint:qua descriptione in Ophthalmia nos ex græcorum medicorũ decretis usi sumus:Inter quos Galenus in Isagoge sua ait oculi ophthalmiam esse quotiens rubet candida oculi pars:extolluntur Cilia simulq; fit ne possint sine dolore coniungi palpebræ & tractatus manibus oculus dolet. Alii altius repetentes perturbationem:ταραξιν græci uocant:humiditatem oculi esse dixerunt:simulq; cum rubore præter naturam calorem non ex intrinsecis causis factum sed foris adueniente cã aliqua:uerbi causa:sole:fumo:puluerẽ aut oleo.His.n omnibus ταράττεται .i.perturbatur oculus Quæ omnes causæ leues sunt:ideoq; cognita causa facillime soluitur perturbatio illa. In genere perturbationis huius Ophthalmia etiam est:perturbatio quidem uerũtamen non foris tm̃ ingruens: sed ex iteriore causa etiam absq; manifesta causa:permanetq; ad tertiam quartam ue aut quintam plerũq; diem.Curatur ea facillime præcautione omnium quæ foris accedentia turbare lucẽ possint:exiguo cibo itidem potu aquæ & deiecta aluo.

DIOS. DE Minore sedo. Cap. lxxxii.

Izoon minus.Sunt qui q; in petris nascitur Petrophyes:qui Brotion:qui Theobrotion:qui Crobisson:qui q; hyemes tolleret Chimerinen.i. Hyemalem:qui q; fulminibus aduersari credatur Ceraunia .i. fulminarẽ herbã uocent.Aegyptii Epiicelta.Romani uitalẽ herbã aut semperuiuã appellent.Nascitur in parietibus:petris:murorum coronis & umbrosis sepulchris. Coliculi exeũt ab una radice multi:graciles:circinatis:pinguibus & in summo acuminatis foliolis pleni.Exit & ex medio caulis dodrantis fere altitudine:umbellam habens:Floresq; tenues:colore pallido.Habent folia sedi minoris antedicto easdem uires.Creditur et tertiũ sedi genus esse quod pleriq; portulacam agrestem aut Telephiõ uocant.Romani uero illecebram.Foliola habet latiora & hirsuta:ad portulacæ figuram accedentia.Nascitur petrosis locis aliquando autem in hortis:Folia habet oliuæ:multo tñ minora:numerosiora & tenera:Coliculos rubẽtes ab una radice multos: in terram procliues qui commanducati succo abundant:glutinosiq; & salso sapore sunt. Calefaciendi uis & natura illi est.Acrimoniam habet:exulcerat & strumas cũ axungia emplastri modo imposita discutit.

INTERPRES.

Euocanda in hunc locũ sunt quæ secũdo uolumine relicta & in hunc locũ dilata a nobis de portulaca fuerunt Vbiq;.n.eadẽ erãt:nec debuerat duobus locis idẽ doceri. Aptior autem uisus hic locus nobis q̃ ille in quo de omni sedo ageretur.Poterunt legentes cõsilii diuersitatisq; huius nostræ ex aliorum editionibus rationem cognoscere siquæ ab illis reddita & uersa fuerunt cum nostris contulerint.In quibus antiquorum & meliorum codicũ fidem nos secuti nusquam diminuta re eadem illis quamuis non eodem loco diximus. Quæ autem in appellatiõibus sedi huius relicta a nobis fuerunt ex eorum codicum fide relicta sunt:nulla rei iactura:sed nominum diminuta tantum copia quæ per tempora uerisimile est huic scriptori accreuisse.

DIOS. DE ACETABVLO SIVE VENEris umbilico herba. Cap. lxxxiii.

Otyledona.Sũt qui Scytalion:qui Cymbalion:qui Veneris hortum:qui terræ umbilicum:qui Stechiden:qui Stergethron uocent. Romani umbilicum ueneris appellant. Folia habet acetabuli figura: in orbem circumacta:sensim:leni & ut sensum fallat in concauitatem descensu. Coliculum in medio itidem breuem: in quo semen est.Radicem oliuæ modo rotundam.Cuius foliorumque succo præclusa genitalia addito uino utiliter inunguntur: eademq; utilitate idem infunditur.Quin etiam contra inflammationes:sacros ignes:perniones: strumas: stomachiq; ardores emplastri modo utiliter herba imponitur. Frangunt calculos etiam & urinam cient folia cum radice in cibo sumpta.Dantur eadem contra cutem subeuntes aquas in mulso.Vtuntur postremo & ad conciliãdos amores.

Rara

INTERPRES.

Ara & nescio an in toto plantarum censu similis inuenienda alia orbicularis & concaua foliorum in umbilico ueneris figura nomen illi in græcis Cotyledonis: in latinis uero umbilici fecit. Licetq; Plinius græca uoce Cotyledona semp uocet: res ipsa tñ & Apuleius in cõmentariolo illo de herbis uersimilem: temporibusq; illis congruá eam appellationẽ indicant. Persuademurq; facile nos & his & aliis inditiis fuisse græcæ cotyledonis Romanam appellationem ueneris umbilicum: Quales in plerisq; aliis ea gens habuit capillum ueneris: supercilium ueneris & plerasq; alias. Libenter .n. ab ea dea quæ totius generationis symbolum in gentium religione quondá habuit: & quæ leporibus & blanditiis uitæ pfecta esset ad naturæ partes: quæ grata aut utili aliqua specie nascerent̃ noium auspicia ueteres Romani sumpserunt. Ex qua obseruatione uidẽtes in græcoꝝ cotyledone circũacta in orbẽ folia leni in concauitatem descensu humani umbilici formá describere Vmbilicum primo: mox ut rei maiestatem aliquam adderent Veneris umbilicum uocarunt. In orbem .n. circũagitur & in cõcauitatem descendit hominis umbilicus. Eadem sed nõ tam honesta rõ fuit in umbilico terræ. Adiecit hic ẽt κῆπον ἀφροδίτης .i. Veneris hortum dici cotyledona. Idq; Apuleius ille etiam testatus est. Significat aũt κῆπος græcis in cõi significationis æstimatiõe hortum: eamq; ob cám nos ueneris hortũ uertimus. Oborta tñ suspitio nobis ẽ posse κῆπον hoc loco non hortũ idicare: Sed tõsuræ & ornatus capitis capilliq; antiquá in Perside rõnẽ. Qua forte Venus a pictoribus fingeret̃: & qm̃ circũageret̃ in ea ante frontẽ in orbẽ capillus: ideo aliqui nõ ab umbilico quæ pars in hoie presertimq; fœmina saluo pudore ostendi non põt. Sed a capite honestiore & aperta cunctis parte appellare maluerint. Hoc enim nos magis ꝓbamus q̃ si ea uoce significari ẽt moneamus mulierũ τὸ ἐφήβαιον .i. pubem quod græcoꝝ grámatici docent. Fuisse aũt græcis κῆπον tonsuræ genus in eius gentis scriptoribus notissimũ est. Suspitio tñ coniecturaq; non decretum hoc sit. Eadẽ cã fuit cur cymbalion a cymbaloꝝ consimili forma ẽt diceret̃. Cõcaua .n. pariter & rotunda cymbala sunt. Contra aũt scytalion non satis certam habet rõnem: nec nobis rõcinari facile ẽ quõ scytale quæ longior erat ad rotunditatem per similitudinẽ transferri potuerit. Supest in appellationibus his ut dicamus nec tm̃ ꝓ herba hac: sed ꝓ multis aliis qd græcis sit: & quot significet cotyledon. Quid latinis ẽt & quot Acetabulum. Quæ uoces tam frequentes & tam multas utrisq; habent significationes: & tá diuersaꝝ reꝝ inditia: ut inutile legentibus futurum omnino non sit longius de his semel audisse. Primumq; illud sciendum factum in his fuisse: quod fere in tota uocũ rõne factum ubiq; est: ut abũdantib᷑ rebus: deficientibusq; ꝓpriis nominibus translatis similib᷑ cõpositisq; reꝝ appellationibus uti oportuerit. Quod in græca cotyledone & Romanoꝝ acetabulo facillime deprehendit̃. In quibus altrea cotyledõ .s. facta est a cotyla græcoꝝ in poculis & cõuiuio mẽsura uini & uasculo. Quá Plinius aliqñ heminam nõnunq̃ sextarium ex græcis uertit. Eius forma erat: qualis nunc ẽt in fictilibus poculis uidetur: quibus in paupertate & cœnobiis utuntur: & cotylam nostra gens adhuc uocat. Fuitq; hoc eius nomen primum semperque in poculis & liquidorũ mensura. Quotiens aũt seruata eiusdem uasculi forma in alium trásferebat̃ usum oxybaphũ uocabat̃ q; in cœna aceto plenum ad intinctus poneret̃. Et hæc græcæ cotylæ & oxybaphi prima rõ & usus fuit Romani in priore illo poculoꝝ usu & liquidoꝝ mensura sextario aut hemina usi sũt. Cum uero ad intinctus eo uterent̃: ab aceto acetabulum dixerunt. Cuius forma orbicularis esset: ꝓfunda: & sine marginis latitudine. Ab his deinde utraque gens suũ nomen ad alia quæ similẽ haberent concauitatẽ trástulit. Primumque græci scriptores concauas partes in polypoꝝ flagellis quibus nitit̃ & sorbet cotyledonas noíauerunt. Sic Aristoteles in aialium historia: sic Plinius in latinis ait. Sorbere eũ acetabulis: acetabula intelligẽs concauas in cirris eius piscis partes. Translata ẽt uox ad fœminaꝝ locos. Vocaruntque græcoꝝ medici cotyledonas in ea parte quibus ea nitit̃ & hæret. Tráslata itidẽ ad aialiũ ossa: & ossiũ artus quales in coxendicibus sunt: in qbus cõcauũ os a crure ꝓgrediens in superiorem partem: aliud os excipit iungitq; simul & copulat nõ aliter q̃ siquis inuerso fictili ab inferiore parte rotũdũ qdpiam inferat: ut in eo ueluti cẽtro circumagi possit. Sic Themistius quo loco agit de motu appellauit: licetque quotidie in brutoꝝ & hoium coxendicibus cõcauá eius ossis lacuná uidere: quá aliq solá coxendicem dici uoluerunt. Inter quos Plinius aliquando est. Transtulerunt postremo eandem hanc cotyledonis uocem græci. Romani uero suum acetabulum ad plura alia quæ rotunda concauitate cotylæ & acetabulo uasculis similia essent: in quorum numero & cotyledõ herba hæc folio ut hic descripsit in orbem circumacto: sensimque sic ut sensum fallat in cõcauá lacuná descendente. Eamq; ob cám nos Acetebulũ herbá diximus & acetabulo folia hñe similia. Barbarus per Plinii uestigia ingrediens coxendicis figura uertit. Eius enim de cotyledone hac libro xxv. capite .xi. uerba sunt. Cotyledon paruula herba cauliculo tenero &c. mox pingui folio cõcauo: ut coxendices. Præclusa genitalia laxare acetabuli huius folia & succum inqt Dios. nihil aliud q̃ φίμους ἐν αἰδοίοις dicens: quæ uox utrique sexui cõpetit: nec nos secernere audemus: Medicoꝝ hic erit labor. In maribus enim & fœminis pariter φίμοι & αἰδοῖα idest præclusiones & genitalia sunt. Celsus in maribus libro .vii. capite .xxv. labem hanc his uerbis descripsit. Contra si glans ita cõtecta est ut nudari non possit: quod uitium græci Phimosin appellant apienda est &c. Vocauit Phimosin Celsus in maribus cum colis glans ita cõtecta ẽ ut nudari non possit.

κῆπος

κοτυληδών
Cotyledon
Acetabulũ
ὀξύβαφον
cotyla

Cotyla

Præclusa genitalia
φίμος

φίμωσις περιφίμωσις φίμος

Contra græcoꝝ medici Phimoſis duplicem rõnem tradiderunt. Aliqñ enim ſic glandem præputium tegere docuerunt:ne nudari poſſit:aliqñ ſemel deductum reduci iterũ non poſſe. Sed hoc genus priuatim periphimoſin uocant. Deſcripſit periphimoſin Galenus in diffinitionibus ſuis fieri dicens cõtracto eiuſq; glandis neruo ne poſſit amplius deduci præputium. Monuit ꝑterea Paulus Aegineta fieri primũ illud genus: Aut ob cicatricem quæ in præputio concreuerit: Aut ob carnis incrementũ quæ illic coaluerit: Secundum uero in genitalium inflãmationibus: quotiens deducto præputio glans intumuerit:nec ultra reducto eo operiri ea poſſit. Et hæc Phimoſis in marib⁹ eſt: Cuius licet eodem noie contrarius euentus deſcribatur eadem tñ ratio eſt. Neq; enim græcorũ uoces illæ φίμος: φίμωσις & uerbũ φιμοῦν nudare aut operire ſignificant: ſed prima & per ſe earũ ſignificatio eſt claudere & in anguſtũ quod laxũ eſt contrahere. Vocatq; ea gens Phimon nexum ꝑcipue in peris & ſacculis a ſupiore parte: quotiens toto ſacculi oris ambitu in anguſtum collecto funiculo religat: Cui nexui ſimile hoc malum eam in græcis appellationem iuenit. Nec refert fiat ne operta præputio glande in ſumma præputii parte an deducto eo citra glandem. Vbi.n.contractus præputii ambitus φιμοῖ.i.angit: claudit: & ut in ſacculis fit in anguſtum contrahit. Contractoque eo fit ne poſſit operta glans nudari cum operta ea factũ id malũ eſt: nec operiri cum ſemel ea nudata fuerit. Fit in fœminarum genitalibus idem hoc malum: Clauditurq; eodem modo muliebriũ locoꝝ hoſtiũ: Cauſaſq; habet aut exulcerationẽ quæ præceſſerit: aut duratã inflãmationem. Fitq; aliqñ altius nonnunq̃ in ſũmo ore: ſæpe ẽt in medio ſpatio. Teſtati præterea græcoꝝ medici ſunt a principio per ſe & natura fieri hoc malũ. Sed id patientes ἀτρήτους potius q̃ Phimos uocant. Significatq; ea uox non perforatas & in utroq; graue fieri impedimentũ in coitu: in conceptu: in puerperio: & menſium aliquando purgatione: ſi quæ locum obſtruit Caro aut membrana totum occupauerit ſpatium: & hæc pro Phimis in utroq; ſexu dicta hactenus ſint.

DIOS. DE Altero Acetabulo ſeu Veneris umbilico. Cap. lxxxiiii.

c St & alteꝝ Acetabuli ſeu Veneris umbilici genus: qđ Cymbalion aliq uocant: latioribus antedicto foliis: iiſdemq; pinguibus: lingulatum forma: circa radicem denſis: maioris ſedi modo ueluti oculum deſcribentibus: Sapore aſtringente: coliculo gracili. & in eo floribus ſeminibuſq; Hyperico ſimilibus ſed maiore radice. Facit ad omnia ad quæ ſedum.

INTERPRES.

n On eſt quod in altera Acetabulo hac legentes moneamus. Satis enim per ſe patet hiſtoria eius a Plinio iiſdem uerbis tradita. In medicina autem & remediis eadem illi omnia quæ maiori Sedo hic tribuit: & ex eo repetenda ſunt.

DIOS. DE Vrtica. Cap. lxxxv.

a Calyphen. Sunt qui Cnidem: qui Adicẽ uocẽt. Aegyptii Selepſion: Daci Dyn: Romani Vrticam appellãt. Duplex urticæ genus eſt. Alterum enim agreſtioribus: hirſutioribus: latioribuſq; & nigrioribus foliis: Semine lini ſemini ſimili: uerumtamen minore. Alterum quod Cniphen uocant: Romani uero Vrticã mollem: exili ſemine: Sed non adeo ut antedictũ aſpeꝝ. Medent utriuſq; folia addito ſale emplaſtri mõ impoſita rabidoꝝ canum morſibus. In Gangrenã trãſeuntibus: maleficis & doloſis: cancreſcentibuſq; & ſordidis ulcerib⁹: luxatis: panis poſt aures abſceſſibus quos parotidas uocãt: furunculis & abſceſſibus. Lienoſis imponitur cum cera utiliter urtica. Sanguinis per nares eruptiones compeſcunt conciſa urticæ folia: mox cũ ſuo ſucco naribus indita. Menſes eadem cient conciſa & cũ myrrha appoſita. Procidentem uuluam reſilire cogunt admota recentia Vrticæ folia. Venerem ſtimulat ſemẽ in paſſo potum. Idem fœminarum locos aperit. Cũ melle in Eclegmate in ſpiritus difficultate non niſi recta ceruice ſpirantibus prodeſt. Prodeſt & laterali dolori quem pleuritim dicunt pulmonariiſque. Excreatione pectus purgat. Miſcetur emplaſtris quæ exedendo ſint. Aluum molliunt urticę folia marinis conchulis concocta. Inflationes ſoluunt & urinam cient. Cum ptiſana decocta eadem excreationes adiuuant. Ducit fœminis præterea menſes foliorum urticæ decoctũ

ex decoctum addita exigua myrrha potum. Et inflãmatam oris columellam reprimit gargarissatus urticæ succus.

INTERPRES.

Urtica nihil in cẽsu olerum inuisius nascitur igneo pruritu urens: & inde facto nomine. Vescebantur nihilominus ea antiqui. Suntq; eius in cibo usus testes antiqui in latinis poetæ: quibus iocundum erat ocimo se & urtica recreare. Vbiq; & oĩbus tam nota herba est ut nihil monere in ea opus sit: præter q̃ a græcis Cnidem ab eorũ uerbo κνίζω dictam fuisse. Significat id est dolore pungi: uexariq;. Vocauit Acalyphas etiam Aristoteles in mari urticas tactu eadem in urẽdo ui. Medetur ea multis in humano corpore morbis plurimisq; scatet remediis. Eãq; ob causam nõ minus ad medicinam q̃ ad cibos medicis & olitoribus curanda.

DIOS. DE Galiopsi. Cap. lxxxvi.

Galiopsin. Sunt qui Galeobdolon: qui Galephos: Aegypti Anthepi. Romani Vrticam Labeonem dicunt. Totus cum caule & foliis frutex Vrticæ similis est. Maiorem tñ habent folia læuorem & grauem odorem cum teruntur reddunt. Flores illi sunt tenues purpurascentesq;. Nascitur in sepibus: secus itinera: & in domorum areis ubiq;. Est uis & natura foliis: succo: cauli: & semini difiuciendi durities: carcinomata: abscessus post aures quos parotidas uocant: & furũculos. Oportetq; ex aceto bis per diem tepida emplastri modo imponere. Fouetur & decocto eius utiliter. Faciunt ad ea quæ pascendo serpunt: gangrenas: & excedentia cum sale emplastri modo imposita.

INTERPRES.

Notam Galiopsis huius medicinã & historiam iisdem huic scriptori uerbis psecutus. xxvii. uolumine capite. ix. Plinius est. Discrepant solũ q̃ Plinius Galactobdalon uocari ait: quã hic Galeobdolon dicit: & nihilominus lactis candoris ue in ea nihil ẽ: qd Pliniana illa uox significare uidet. Ignoramus & illud ẽt quod hic Vrticã labeonem a Romanis dici testatur.

DIOS. DE Gallio herba. Cap. lxxxvii.

Gallion. Sunt qui Gallerion: qui Galation: Romani Gallion pariter græcis appellãt. Quod p coagulo lacti herba hæc est: idq; coagulat Gallion noiata est. Rectos ramulos foliaq; Aparinę simillima habet. Florem in summo luteum: densum: exilem: numerosum: odore grato: qui ambustis emplastri modo impositus medetur: & sanguinis ex naribus profluuia sistit. Miscetur itẽ ceratis rosaceo subactis: insolaturq; donec albescat: quo ad acopa utunt. Radix uenerem stimulat. Nascitur palustribus locis.

INTERPRES.

Lacteo non luteo flore Galion hanc posteriores aliqui tradiderunt: testati nomen illi lactis candorem: qui in flore sit non in coagulando lacte uim eius ut hic ait fecisse: Describuntq; eam binis foliis per interualla toto caule usq; ad summum uestitam lauro similibus. Verũ tamen scriptori huic græcisq; aliis in historia eius magis eredendum: presertim his uerbis docente eam in sexto suo operis Paulo Aegineta. γάλιον ὠνόμασθαι μὲν ἀπὸ τοῦ γάλα πηγνύειν... ἐστὶν ἀπαρίνῃ. ἔχει τι κ[illegible] καὶ [illegible] ... αὐτοῦ πρὸς αἱμοῤῥαγίας ἁρμόττει καὶ πρὸς πυρίκαυτα. Quorum sensus est. A ui coagulandi lactis dictum Galion est Aparinæ simile. Sic candi uim mediocremq; acrimoniam habet. Flore eius ad ambusta & sanguinis ex naribus eruptiones utuntur. Et hoc solum est quod pro Gallio hac dici a nobis possit. Poterit ex notis suis cognosci & a pastoribus sicubi pro coagulo lactis ea utantur.

DIOS. DE Senecione herba. Cap. lxxxviii.

Erigeronta. Sunt qui Erechthiten. Romani herbulum aut Senecionẽ appellant. Coliculus cubitalis Senecio est: quadamtenus rubens: cõtiguis inuicẽ exiguisq; foliis erucæ modo in extremitatibus incisuris diuisis: sed lõ-

ge minoribus q̃ Eruca: Luteis floribus cito dehiſcentibus & in pappos defloreſcentibus. Vnde & Erigeron dictus eſt: q; uere. ſ. flores humani capilli modo in eo caneſcant. Radix illi eſt inutilis. Naſcitur plerũq; circa urbes & oppida in aggeribus murorũ & ſeptis. Refrigerãt cum foliis flores: eamq; ob cãm impoſita utraq; ſimul emplaſtri modo per ſe aut ex uino dulci teſtium & ſedis inflãmationes ſanant. Cũ thuris aũt polline non aliis tñ uulneribus cunctis ſed neruorũ ẽt medent. Poſſunt idẽ præterea per ſe Senecionis pappi ex aceto emplaſtri modo impoſiti. Recentes cõtra poti ſtrangulãt. Totus etiam caulis in aqua elixus mox in muſto potus bilioſos ſtomachi dolores ſanat.

INTERPRES.

Intẽpeſtiua canicies

Redet facile aliquis audito tantũ græci Erigerontis nomine intẽpeſtiuã canitiem quã Ga
c lenus diſtinitionum ſuarũ libro πολίωσιν nominauit ſignificari: dico autẽ πολίωσιν ſic ab eo diffinitam humani capilli ante legitimã ætatem in candidũ colorem mutationẽ. Neq; .n. Erigeron aliud græcis ſignificat q̃ quod uere ſeneſcit. Eſt aũt uer anni nouitas ut Naſo ait quẽadmodum & iuuentus uitæ: Næc uidet legitimo naturæ ordine fieri ut in uitæ nouitate & uere ſeneſcat aliquis & ſi fiat naturæ uitio fieri. At non fuit græcis in cõpoſitione eius nominis hæc ratio nec uere ſeneſcentem herbam indicare uoluerunt. Sed tẽpus ſimul quo floret & floris cito defloreſcẽtis euentũ una uoce ignaris oſtendere: Vt quo tẽpore quærenda & quibus notis inuenienda eẽt oẽs ſcirent. Nec ſenectutis ratio aliqua in ea eſt: ſed caneſcẽtes humani capilli modo poſt florem eius pappi ut a ſenectute denominaretur effecerũt: Eamq; ob cãm Romani ẽt Senecionẽ eã uocauerũt: facilem inuentu & cognitu herbã: qua urbani & in agro agentes paſſim in acetariis utunt. Naſci eã hic ait ad radices parietum & in eorũ rimis: iuncturiſq;: Verũtamen incultis locis & aruis copioſa ẽt inuenitur Theophraſtus. viii. de plantarũ hiſtoria. Inter κιχοριώδη eã numerauit. Sed uidendum in eo Cichoriodes ne ille plantas eodẽ mõ ſemp & ubiq; appellet Et an ſatiuo intybo aut erratico ſimiles ea nota ſignificet. Si Senecionis ĩ ſcriptore hoc hiſtoria expendat. In qua exigua & longe q̃ erucæ minora eius folia deſcribunt erratico intybo ſimilia intellexiſſe oportebit. Sin contra Cichoriodes Theophraſto erit quod longo & lato folio & ob id ſatiuo intybo ſimile, aliam comparatiõis & ſimilitudinis rõnẽ in eo inueniſſe opus erit. Aut in alterutro diuerſam ſuſpicari plãtam. Quale nõ multo poſt in hoc capite ẽt erat. Quo loco. ſ. paſſim & in cũctis fere legebat ἐν ὀλίγῳ οἴνῳ. i. in exiguo uino. Non. n. ſic legendum erat ſed in dulci uino. Quod uetuſtiores & meliores græci habebant.

DIOS. DE Thalictro herba. Cap. lxxxix.

Halictron. Romani pariter græcis Thalictrum dicunt. Coriandro ſimilia
c habet folia: pinguiora tamẽ. Coliculum rutæ craſſitudine in quo folia ſũt: quæ conciſa & emplaſtri modo impoſita diutina ulcera ad cicatricem pducunt. Naſcitur plerunq; in campeſtribus.

INTERPRES.

Vnt Plinio & huic de Thalictro exceptis paucis eadem omnia. Hic rutæ coliculũ ille pa
f paueris habere ait. Ille ulceribus cum melle hic ſimpliciter conciſa eius folia mederi dixit. Hic cõtra diutina ulcera ille ulcera ſimpliciter ſanari eo pcæpit Paulus Aegineta de eo tantum ait. Siccandi ſine eroſione uim habet Thalictrũ Diutina. n. ulcera ad cicatricem perducit.

DIOS. DE Muſco marino. Cap. xc.

Ryon Thalaſſion. Sunt qui Ballarin: qui Iranen: Romani Gnomeuſilon
b appellant. Naſcitur in lapidibus & piſcium teſtis prope mare capillata herba gracilis: ſine caule: egregia adſtringendi ui. Facit id inflammationes podagraſq; quas adſtringi oporteat.

INTERPRES.

On facile perſuadeor eſſe Bryon hoc loco a Dioſ. tractatum idem ã Plinio lib. xxxii. y. ca
n pite deſcripto. Hic. n. capillatum eſſe hoc ſuũ dicit ille lactucæ foliis quæ grandia & latiora ſunt ſuum deſcribit. Quæ itidem alia in hiſtoria huius tradunt omnia muſco magis q̃ herbæ congruunt. Capillata ſpecies: gracilitas: natales in ſaxis & piſcium teſtis. Ob quam cauſam nobis muſcum uertere potius q̃ herbam intelligere placuit. Cætera utriſq; eadem ſunt ideoq; a nobis ulterius non tractata.

DIOS. DE Marino Phyco.i.Marina alga. Cap. xci.

p

Hycon Thalassiō. Romani Marinū phycum & Algam maris dicūt. Plura sunt eius genera. Aliud siquidem latū: aliud oblongum puniceūq; est. Præterea candidum quod in Creta ad terrā nascitur: egregie floridum nec putrescens. Refrigerandi uim omnia habent podagris emplastri modo imposita & inflāmationibus accomodata sunt. Sed oportet cum suo humore eis uti & antequā arescant. Venenatis Nicander puniceum ait pdesse. Idq; crediderunt aliqui fucum esse quo mulieres utuntur. Cum tamen exigua radix illa sit æquiuoco Phyci nomine appellata.

INTERPRES.

q

Væ de Marino phyco hoc quarto de plantarum historia longius a Theophrasto docentur cuncta a Plinio. xiii. primū uolumine capite. xxv. mox pluribus aliis locis: & post Plinium a Barbaro in Corollario suo præterito in scriptoris eius nomine repetita fuerunt: Nec ultra a duobus antiquis scriptoribus illis tractata quicq̄ toto eo capite relatum ab illo ē. Nos ideo labori huic parcimus: ne totiens idem a tam multis repetatur. Vocauit hoc Plinius plerunq; phycon aliqñ tñ maris algam. Ideoq; nos utroq; noīe caput hoc inscripsimus: & si auctor ille dixerit li. xiii. quo diximus capite nō habere Phycos alia lingua nomen: qm̄ alga herba sit: ille aūt frutex. Nos tñ & Plinii qui algam maris aliqñ uocauit: & alioꝝ auctoritatem secuti non ueriti sumus algam ēt nominare. Quod deinde hic ait Nicandrum contra uenenata Puniceo uti sic in eo poeta se habet ὅττι καὶ φοινίασον δ' ἢ καταβάλλεο φῦκος.

DIOS. DE Potamogetone quam Romani Fontinalem herbam dicunt. Cap. xcii.

p

Otamogetona. Sunt qui Stachyten: Aegyptii Ethenchin. Romani pariter græcis Potamogetonā fontinalē herbā & betæ foliū appellāt. Betæ foliū simile hēt: hirsutū: paulum extra aquā supereminēs. Refrigerat & adstringit: pruritibus: & his quæ pascēdo serpūt: & uetustis ulceribus accomodatum. Nomen illi ex eo factum est: q̄ in lacustribus & aquosis locis nascitur.

INTERPRES.

c

Ongrua & in antiquissimis græcis a nobis inuenta Potamogetonis appellatio Betæ foliū & est. Nos etiam Fontinalem emendauimus: quod in omnibus fantalis legebatur. Naturā.n. herbæ oēs hæ uoces sequunť. Queadmodum & Stachytis quasi spicata ob caulem quem ex se mittit floribus & semine spicatum. Græci autē Potamogetona a fluminū uicinitate ppe quæ nascitur: appellauerunt. Vbiq; in aquosis nascitur Betæ folium hoc Oleris eius egregia similitudine; in cuius foliis maculæ quædam ueluti puncta intercurrunt colore inter puniceum & luteū.

DIOS. DE Aquatico Stratiote herba. Cap. xciii.

s

Tratioten in aquis nascentem sunt qui fluuiatilem Stratiotem: Aegyptii Tibus: Magi sanguinem felis. Romani in aquis nascentē stratiotem uocant. Cognominatus ab aquis stratiotes hic est q̄ aquis supernatat: & sine radice uiuit. Sedo simile folium habet: maius tamē: refrigerandi uī. Sistit potū sanguinis ex renibus eruptiones. Vulneꝝ inflāmationes arcet: sacrosq; ignes & tumores ex aceto emplastri modo impositum.

INTERPRES.

i

N Aegypto & Nili inūdatione nasci tñ stratiotem hanc testati oēs alii sunt. Hic quod non ab re miretur aliquis in homine: qui diu illic fuisset ī aquosis simpliciter puenire. Nullus etiam quod hactenus legerim cām nominis reddidit: aut rōne aliqua indicauit. Nec qūo a castris & militia ad herbā id nomē transierit docere nos audemus. Stratiotes enim græcis miles est. Obseruauimus tñ in antiquis græcoꝝ lexicis non eadem militi penitus uoce eam scribi: sed in qnta græcorum nominum declinatione & fœminino genere stratiotida. Quod licet multifaciendū non sit in re tñ quæ legentes suspendere posset non penitus inutilem hanc ēt fore diligētiam credi-

mus. Descripsit Stratiotem hanc Plinius libro.xxiiii.capite.viii. iisdem fere huic scriptori uerbis. Variat tm̄ q sanguinis ex renibus fluentis remedio eius ille masculū tus addit Verba eius sūt. Sanguinem quoq; qui defluit a renibus pota cū ture masculo mirifice sanat. Quod negligendū in scriptore hoc nō est: presertim congrua turis ad hanc rem ui: & quod uerisimile est Pliniū cætera oia eadem huic scriptori docētem ex eodē fonte etiam illud hausisse Nec rarum difficileq; est scriptoribus a librariis aliquid aliquando periisse & Dioscoridi posse id hac parte deesse.

DIOS. DE Millefolia Stratiote altera. Cap. xciiii.

Tratiotes cognomento Millefolia exiguus & breuis frutex est: dodrantalis: & aliqñ maior. Habet hæc folia auicularū pennis similia. Suntq; foliorum illorū eruptiōes admodū breues incisuris diuisæ: breuitate asperitateq; sua siluestri Cymino maxime similiū. Quin ēt densior & uegetior umbella huius ē. Habet. n. paruas in summo festucas: in quibus Anethi modo umbellæ sunt. Parui flores & candidi. Nascitur asperioribus agris presertimq; secus uias. Mire laudat̄ cōtra sanguinis eruptiones: uetusta nouaq; ulcera & fistulas.

INTERPRES.

Stendūt pro Millefolia Stratiote ætatis nostræ herbarii coliculū breuibus & exiguis foliis undiq; uestitū. Rñdentq; historiæ huius oia: exceptis umbellis illis: quas hic dicit anethi modo in summo eius esse. Quas enim nos uidimus flores magis longiusculis pediculis pēdentes q̄ umbellæ sunt: pediculosq; illos credimus nos esse quæ hic καρφία. i. festucas uocat: & quibus umbellam sustineri ait. Sed singuli potius flores q̄ in umbellam plures cōgesti sunt. Cætera ut diximus historiæ huius egregie respondēt. Nulla est quod meminerim modo Stratiotes millefolia hæc Plinio: neq; hoc nomine descriptam in eo nos inuenimus Græci lñ oēs utrunq; hoc gen⁹ cōstituerunt: i. sdemq; huic scriptori notis discreuerunt Stratiotem aquaticam & terrestrem: Millefoliam. s. hanc frigidamq; & humidam priorem illam: posteriorem uero hanc præter humorem & frigus habentem aliquid quod adstringat describentes.

DIOS. DE Verbasco. Cap. xcv.

Hlomon. Sunt qui Pheminalē. Romani Verbascum appellant. Summa Verbasci diuisio duplex est. Candidū. n. alterū: nigrum alterū est. Rursus in candido alterū fœmina: alterum masē. Habetq; fœmina brassicę similia folia: multo tñ latiora: hirsutioraq; & candida. Caulem cubitalem & aliqñ maiorem leniter hirsutum: Flores candidos: pallescentes ue. Semē nigrum: Radicem lōgā: acerbi saporis: crassitudine digitali. Nascitur in campestribus. Quod contra masculum & a foliorū candore Leucophyllon quasi albifolium uocatur: lōgiusculis & angustioribus foliis & graciliore caule est. Nigrum candidis in cunctis simile: Latioribus tamen & nigrioribus foliis est. Nascitur & quod siluestre Verbascum uocāt excelsis & arborescentibus uirgis Saluiæ similibus foliis. Habet siluestre hoc Verbascum in uirgis Marrubii modo ramulos: Florē uero luteū fulgore auri. Sūt ēt Verbascula duo hirsuta: terræ inhærentia: rotundis foliis. Est præter hæc & tertiū Verbasculum quod Lychinitim. i. lucernare: Quidā uero Thryallida appellant tribus quatuor ue & aliqñ pluribus foliis uirēs: hisq; crassis: pinguibus: hirsutis: ad lucernarum funiculos utile. Adstringit priorū duorū radix. Eamq; ob cām contra fluores alui quos Diarrhiam uocant tesseræ quantitate utiliter in sorbitione datur. Subuenit ꝑterea eorundem decoctū ruptis: conuulsis: contusis & diutinis tussibus. Colluuntur eodē utiliter in dolore dentes. Denigrat capillū quod luteos fert flores: & quocunq; loco positum fuerit blattas ad se contrahit. Quin etiā elixa in aqua folia contra tumores & oculorū inflāmationes utiliter emplastri modo imponunt̄. Imponuntur & sideratis ulceribus ex melle aut uino: ex aceto etiam ulceribus medentur. Succurrunt & scorpionū ictibus. Siluestris Verbasci folia etiam ambustis em/

plastri modo utiliter imponuntur. Ferunt præterea fœminæ Verbasci folia caricis interposita incorruptas eas seruare.

INTERPRES.

Vale Verbascum omne sit: & quibus notis tot eius genera cognosci possint: satis ex historia Dioscoridis patet. Plinius et lib. xxv. capite ix. non minus in cognoscendis his præsidii legentibus afferet. Paucis .n. mutatis eadem ambobus omnia sūt. Paulus Aeg. neta etiam post hos multiplex Verbascū esse testatus: & inter ea quam græci θρυαλλίδα .i. Thryallim uocāt utrunq; de creta uidetur confirmasse. Lōgius ob eam cām de Verbasco non agemus presertim uulgari & nota omnibus herba: & in cuius genere quæ fœmina dicitur flore candido aut pallescēte: Semine nigro: radice longa: & ut hic ait στρυφνή est: quam uocem Barbarus uertit acerba radice quod pomorum est. Neq; .n. herbarum radices acerbæ dicuntur: nec στρυφνὸν acerbum primo & per se significat: sed in saporibus est: qualis ex acerbis pomis sentitur. Indicatq; id Plinius lib. xxvii. capite. ix. Quod eni hic scriptor de Elatine στρυφνὴν ait Acerbā gustu ille uertit: esseq; στρυφνὸν saporis genus manifeste docet. Theophrastus in. vi. de causis plantarum: septem pprie & per se saporum discrimina numerans: dulce: pingue: amarum: austerum: acre: acidū: & acerbum: mox ait addere aliquos octauum: salsum .s. & præter hos credere quosdam uinosum saporis discrimē & genus esse: qm̄ in multis terræ fructibus inueniatur: & ex terris aliqbus effluat hic sapor. Veiū tñ ut in lacteo sapore accidit q ad dulcis genus refert: sic et uinosum ad aliqd pdictorum referendū eē. Siquidē dulcia uina: austera & acida inueniuntur. Plinius numerum eorum auxit: generaq; fecit xiii. dulcis: suauis: pinguis: amari: austeri: acris: acuti quē nos acidū diximus: acerbi: acidi: & salsi: & pter hæc tria genera alia. Vnū in quo plures sentiunt sapores ut in uinis: namq; in his & austerus: & acutus: & dulcis; & suauis. Oēs alieni ut ille ait. Alterum itidem in quo sit & alienus quidem; sed & suus qdam & peculiaris ut i lacte: qm̄ ut idē ait inest ei; quod tñ iure dici non pōt dulce & pingue & suaue obtinente lenitate: quæ ipsa succedit in saporis uicē. Et hæc Plinius p saporibus quo diximus loco. Ex quibus rōcinari facile ē quatenus & quo a Theophrasto discrepet Suauem .n. & acutum nō numerat Theophrastus: Sed oxyn tātū. Videturq; Plinius æquiuocam ad acutum & acidū saporē uocem illam nō ad alterum sed ad utrunq; explicuisse. Verū tñ credendū est in dulci suauem intellexisse Theophrastum. Non pbauit pterea Theophrastus salsum saporem dici: cuius manifesta est causa; qm̄ alterius qualitatis cōicatione nō ppria ui tale dicitur: & qm̄ in nullo fructu inuenitur. Octauum tñ fieri huc ab aliquibus dixit. Vinosum deinde per se saporem nō esse & lacteū ad dulcem referri: & quem Plinius lenem uocat in dulci numerandum fuisse ab eo uerisimile est. Adiecit idem præterea Plinius eodē loco nullū eē aquis saporem nec succum quidem: ita tñ ut eo ipso fiat aliquis ac suū genus faciat. Quæ uoces nos monent: ne ultra differamus quod ad græcorum chymos pertinet: quos plerūq; succos latini uocant: cū tñ maioris ambitus ea uox genti illi sit: nec succum tm̄ sed succo mixtū & coniunctum saporē significet. Indicatq; id Theophrastus: quo diximus nō multo antea loco: chymos ubiq; sapores appellans. Iudicat Plutarchus qui in naturalibus causis (sic .n. cōmentariolum eius inscribitur) chymos sapores & ipse semper uocat: presertimq; eo capite quo quærit: cur ex octo saporibus: Salsum .n. inter sapores ille numerat. Solus salsus in nullo plantæ alicuius fructu inueniatur. Nec minus etiam in cōmentario quo docuit quo modo quis adulatorem ab amico secernat comparatiōe a coquis acceptæ usus quos ille ait ad minuendam aliqn̄ nimiam saporum dulcedinem: quam cito fastidiunt oēs πικροὺς χυμοὺς τοῖς γλυκέσι. Quod est: amaros sapores dulcibus miscere &c. Indicant postremo plures alii ne longiores simus. Licetq; habeant iidem græci γεῦσιν qua uoce certius saporem significant; nō minus tñ certa in ea significatione chymus etiam est. At græcorum medici chymos passim nō sapores: sed humani corporis notissimos humores quatuor uocant. Nec quicq̄ in eorum cōmentariis frequentius est. Qua rōne multa passim dicunt Euchyma & cacochyma. Ea intelligentes quæ bonos contra ue malos in nobis alterutra qualitate humores hos faciant. Licetq; in eis sapores sint dulcis in sanguine: amarus in bile & in aliis alii pariter. Non tñ sapores uerū humores quibus sapores illi accedunt intelligi uolunt. Repetenda igitur altius res; diuersitatemq; significationis in eādē uoce temporibus & artiū pfessione factam meminisse oportet. Siquidem Hippocrates cuius ætate ea erat uocis huius æstimatio ubiq; in humani corporis humoribus chymi appellatione utit: Sanguine .s. pituita & duplici bile. Secuta post Hippocratem ætas: Platoq; in primis & Aristoteles chymi uoce in qualitate gustabili usi sunt. Nec minus tñ antiquiorem illam Hippocratis significationem etiam seruauerunt: uocaruntq; Chymos sapores pariter & humores eos nostros. Factumq; ob hāc cām est ut medicina mediciniq; pfessores chymos humores eos quibus animantium corpora stāt semper appellent: coqui uero aliiq; omnes ea uoce sapores intelligant. Accedit his alia etiam ex natura rei obseruata ratio: q nunq̄ aut rarissime non coniuncta simul sunt humor & sapor: estq; humorum omnium sapor paulo minus q̄ inseparabile consequens. Docentur a Theophrasto .vi. de causis plantarum uolumine in tota hac re plura alia psertim de causis omnium huiuscemodi saporum. Docentur & a Plutarcho quo diximus loco: sed nō possunt tam multa a nobis coaceruari. Licebit tñ uolentibus ex scriptoribus illis multiplices causas & mutationes illas cognoscere.

στρυφνὸν Acerbus sapor,

Sapores & eorum discrimina

DIOS. DE Aethiopide herba. Cap. xcvi.

Ethiopida. Romani pariter græcis Aethiopida appellant. Et hæc Verba/
a sco similia habet folia hirsuta ualde & densa: circa radicis caput in orbē ui/rentia. Quadrangulum caulem: crassum: asperumq;: A piastro quod Melissophyllon est: aut Arctio herbæ similem: alarum cauis multis. Semē Erui magnitudine in singulis uasculis geminum. Radices ab eodem cespitis capite numerosas: longas: crassas: sapore glutinoso. Euadunt hæ cum aruerunt nigræ: duræq; animalium cornibus similes. Nascitur plurima hæc Aethiopis ad Mesenem Arcadiæ & Idam Troadis montem. Coquitur radix eius: medeturq; potum decoctum illud coxendicis doloribus. Laterali dolori. Cruentis sputis & faucium asperitatibus. Sumitur & cum melle in eclegmate.

INTERPRES.

N Aethiopia ꝓbatissimā nasci Aethiopidem hanc testati alii sunt: neq; ab re forsan quan/
a doconsueuerint homines multa simili ratione indicare. Hic tamen nō magis in Aethiopia q̃ alibi nasci traditur. Ex eo non male aliquis suspicabitur a colore: qui in radicibus eius cum aruerunt uidetur: uocari sic potuisse. Sunt enim nigri Aethiopes: quales hic eius radices esse dixit. Hoc nostrū coniicimus. Illud aūt testantur ex ueteribus aliquot. Eamq; ob causam nos magis illd ꝓbamus: quoniam non est par pondus suspitionis & testimonii. Egit de ea Plinius. xxvii. uolumine capite tertio: iisdemq; omnibus notis indicata ab eo est. Videndum in eo tamen sit ne hæc illa eadem quā. xxvi. uolumine capite quarto inter magicas uanitates Aethiopida pariter uocat: monetq; polliceri & iactare magos coniecta Aethiopide herba amnes & stagna siccari. Addidimus nos locis in quibus ea nascitur Mesene. s. & Ida eorum locorum regiones: ut certius historia eius omnis pateret. Plures enim Idæ montes sunt: & Plinius ad Idam Troadis contraxit. Mesene autem antiquissima Arcadiæ ciuitas ē lubrico noīe ad Messanā Siciliæ: iōq; certiore indicatiōe signata a nobis.

DIOS. DE Arctio herba. Cap. xcvii.

Rction. Sunt qui Arcturum. Romani pariter græcis Arction uocant.
a Habet hæc etiam Verbasco similia folia: hirsutiora tamen: rotūdioraq;. Radicem teneram: dulcem: candidamq;. Caulem lōgum: mollemq;. Semen Cymino simile paruumq;. Decoquitur radix & semen eius in uino. Continetur q; utiliter in ore decoctum id contra dentium dolores. Imponitur eadē ambustis pernionibusq; emplastri modo pari utilitate. Bibitur & contra coxendicis dolores & urinæ angustias Arctii radix in uino.

INTERPRES.

Nimaduertit docuitq; iampridem Nicolaus Leonicenus miscere Plinium uicinitate no/
a minis ut creditur deceptum Arction quam mō uertimus cum Arcio quæ uertenda mox erit: personaciamq; appellare: cum tamen Arcii non Arctii propria sit personaciæ appellatio. Nouisseq; id ex scriptoris huius historia facillime omnes possunt. Diuersæ enim plantæ sunt diuersis notis & uiribus descriptæ. Ideoq; græcorum medici & herbarii omnes priuatim seorsumq; utranq; descripserunt: & alteram folio cucurbitæ: alteram Verbasco similem fecerunt.

DIOS. DE Personacia. Cap. xcviii.

Rcion. Sūt qui Prosopida: qui Prosopion: qui Aparinen. Romani Per/
a sonaciam uel Lappam uocant. Cucurbitæ folia habet Personacia: minora tamen: duriora: nigriora: & hirsuta. Caulem albicantem: & si aliquando caulem non proferat. Radicem grandem: intus candidā: foris nigrā. Quæ drachmæ pondere cum pineis nucleis pota sanguinem expuentibus & purulentis excreationibus opitulatur. Sedat factos membrorum fractis ossibus circa articulos dolores cōcisa: tum emplastri modo imposita. Quin etiam folia uetustis ulceribus eodem modo utiliter imponuntur.

INTERPRES.

u Tebantur Personacia hac quondã ad personas tota græcia & Italia gentes omnes: quotiens in Theatris aliis ue locis qui cognosci a populo nollẽt egisse quidpiã uolebãt; facili sed nõ toto anno ad eã rem ex incultis & pinguibus locis apparatu. Extrema siqdẽ hyeme quo tpe nunc expletis totius anni uoluptatibus ludis & epulis a ieiunio & cinere aliã uitam & alios mores Christiani auspicant amissis per gelicidia foliis: nullos põt hic eius usus esse. Maio: Junioq; mensibus frequẽtẽ fuisse palilibus & floralibus uerisimile est: tribus decerptis foliis: quoꝝ uno frontẽ duobus aliis utrinq; malas uestirent: relictis inter eoꝝ spatia liberis uidendi: spirandi: loquendiq; meatibus. Est.n. folioꝝ Personaciæ tanta amplitudo ut longe maius q̃ humana facies est tribus uestiri spatiũ possit. Neq; imerito hic cucurbitaꝝ foliis cõparauit. Figura.n. illis inñdent: & si pinguiore loco nascant magnitudine ẽt superant. Causaq; hæc est: cur græci ẽt ab eodẽ personaꝝ usu Prosopida & prosopion uocauerint. Neq;.n uoces illæ aliod q̃ personã indicant. Foerũt p̃terea ut i hoc scriptore legit: q in græcis Aparinen: in latinis uero Lappã uocauerint: qm̃ illi cõgener est. Nascit ubiq; Personacia: & qm̃ desierunt uti ea ad personas ob eã quam diximus cãm Christiani: nec alios hẽt in sanitate usus paꝝ hoc noie nũc cognoscit. Habuit quondã Personacia in ludis & feriis quem diximus usum: habuit & in medicina quos hic numerat: & inter cætera τὸ παύειν τὰ ἐκ τῶν λυγυσμῶν περὶ τὰ ἄρθρα ἀλγήματα. Quã partẽ uerterũt antiquiores Arthreticos dolores: nouissimi uero interpres ut in altero legit doloribus articuloꝝ q ex euersionibus atq; collisionibus cõtrahõtur. Vel ut alter uertit dolores in artubus adstrictius uinctis; uidetutq; is qd est ἐκ τῶν λυγυσμῶν ad nexus & uincula quæ uitilibus fiunt cõtraxisse. Alter plures eoꝝ doloꝝ causas numerasse; si forte eam quæ eẽt: dicere cõtigisset. Nos qm̃ eadẽ in cunctis græcis lectio esset factos mẽbroꝝ fractis ossibus circa articulos dolores sedare eã diximus. Nõ qa id penitus placeret: sed qm̃ nihil aptius dici posse uidebat. Inuenimus.n. λυγυσμὸν in antiqs græcoꝝ lexicis ἀγάκλασιν τῶν μελῶν dici. i. membroꝝ fracta ossa. Intelligẽdaq; membra sunt: quæ græci κῶλα dicũt crura. s. & brachia: aliogn λυγυσμὸν a nexu & uitiliũ nodis græci quod uinciat appellãt. Volumusq; hoc tẽporariũ esse donec certius aliqd inueniat. Sumus.n. in aliã sententiã ppensiores; credimusq; στρέμματα .i. luxata significari hoc loco; quoniam λυγίζειν στρέφειν sit: unde στρέμματα facta sunt: quæ latini loxata uocant. Sed in re non satis certa illud maluimus: quod græcoꝝ scriptorum fide aliqua defendi posset.

DIOS. DE Petasite herba. Cap. xcix.

p Etasiten. Romani pariter græcis Petasiten dicunt. Pediculus cubitalis & aliqñ maior Petasites est: pollicis crassitudine: in quo petasi figura folium est: grande fungi modo superpositum. Facit ad malefica dolosaq; & phagedęnica ulcera concisum & emplastri modo impositum.

INTERPRES.

g Ræca uox Petasus est Mercurii & Augusti Cæsaris usu in antiquis scriptoribus celebrata. Vterq;.n. Petasatus describit. Sed alter dum cœlo p̃cipitem se mittit aui similis. Alter dũ p diẽ in sole est: radiosq; eius munito capite Petaso hoc toto anno uitat. Est.n. Petasos Galerus: cuius forma inter græciæ ruinas in Mercurii imaginibus adhuc uidet: ex Homeri & Maronis uersibus descriptis antiqtatis studiosis nota. Ornauit eadẽ uox herbam: Vocarũtq; græci Petasiten quasi galeritam herbam; in qua foliũ pediculo superpositũ non aliter in medio q̃ in fungis passim uidetur hæret.

DIOS. DE Epipactide siue Elleborine. Cap. c.

e Pipactida. Sunt qui Elleborinen: qui Borien. Romani Epipactida & Elleborinen uocant. Breuis frutex Epipactis est. Foliola habet minima q̃ contra uenena & iocinorum mala bibuntur.

INTERPRES.

p Eregrina Italiæ auctore Plinio Epipactis est: qui inter Græciæ & Asiæ frutices eã. xiii. uolumine capite xx. numerauit. Nõ satis ut cognosci nostra ætate possit: nec cur Elleborinen uocauerit eã antiquitas descripta. Si nomen ipsum tm̃ expendat nõ ab re fuerit Elleboro similem aut cõgenerem credere. Si cõtra Theophrastũ aliquis audiat lib. ix. de plantaꝝ historia pro candido ueratro de ea sic tradentem μίσγεται δὲ πρὸς τὴν πόσιν. ὅπως αὖ ἐμέσῃ τὸ τῆς ἐλλεβορίνης σπέρμα. τοῦτο δ' ἐστὶ πωάριον Quoꝝ sensus est. Miscet aũt in Ellebori poculo ut uomitiones adiuuet Elleborines semen. Herbula aũt hæc ẽ. Siquis inq̃ hæc dicentem Theophrastum audiat suspicari poterit non tam quia Elleboro congener sit Elleborinen dici: sed quod Ellebori uim augeat coniunctaq; illi faciliores uomitiones faciat. Vtraq; enim ex Theophrasto colligi causa potest.

DIOS. DE Capno.i.fumaria herba. Cap. ci.

Apnon. Sunt qui Coridalion: qui Corion.i. Coriandrũ: qui Corion agri-
c on.i.coriandrũ agreste: qui Capnon in segete hordeacea nascentẽ: qui Capniten.i.fumariã: qui Marmaritem: qui Capnogorgion: qui Chelidonion minus: qui Peristerion: qui Cătharida: qui Chalcochrun: Aegyptii Cynx. Romani Apium siue Fumariã herbam appellant. Fruticosa herbula est Coriandro similis egregie teneritudinis. Folia habet candida: cineracei coloris: & numerosum undiq; purpureum florem. Habet succus eius acrimoniam. Facit oculorum claritatẽ: sed lachrymosus est: unde & nomen inuenit herba. Prohibet idem renasci euulsos palpebrarum pilos addito gummi inunctus. Pota herba etiam multam & biliosam urinam trahit.

INTERPRES.

Vmariæ herbæ notissima res fumus nomen quondam fecit: haud sane quia tricliniorũ pa-
f rietibus: eorumq; cameris inducta nigredine noceat: Aut quia ut Poeta cecinit suspensam exploret: duretq; ad fabricã materiam: Sed qm̃ oĩs illi contra hominis oculos lachrymosa sit qualis in fumo est: ob quam Flaccus lachrymosum in carmine suo fumum appellauit: & Aristophanis seruus in scenam redisse se dicebat fumo coactum: nec potuisse domi cum cæteris esse: ὅτι ἔδακνε τὰ βλέφαρ' αὐτοῦ: quod ẽ. Quoniam eroderet palpebras eius & oculos. Quod maximũ a fumo huic parti tædium est: Cui potens idem fumariæ herbæ succus a fomo indicata in græcis fuit. Nec tantum capnon æquali fumo appellatione eam uocauerunt: sed capnitim etiam.i. fumariam dixerunt. Quemadmodum a similitudine Coriandrum: quæ uox in scriptore hoc multifariã creuit. Aliis simpliciter coriandrum: aliis agreste coriandrium: aliis diminutiua forma coriandron uocantibus. Nasci hic in segete hordeacea ait. Plinius tamen adiecit & hortis: nec male: quoniã frequentior in hortis q̃ in segetibus inueniatur. Passim nota & ob id non longius tractãda. Monuit idẽ Plinius emendandum in capitis huius & fumariæ herbæ medicina locum in quo passim in cũctis græcis legitur διπλᾶς τρίχας: quæ uoces duplices palpebras significant uitium quidem quod in oculis fit: sed non recipiendum hoc loco: siquidem quod sequitur renasci prohibet euulsa primũ indicat oportere esse: quæ iterum nasci prohibentur. Credimusq; nos non διπλᾶς sed τιλθείσας.i. euulsas legi oportere.

DIOS. DE Satiua loto. Cap. cii.

Oton satiuam. Sunt qui Trifolium: qui Tripodiõ appellent. Romani pa-
l riter græcis Lotum satiuam uocant. Nascitur in hortis. Repurgat oculorũ nubeculas: argemata: albugines: & quæ claritati oculorum officiunt expressus ex ea succus addito melle.

INTERPRES.

Onuit grauis diligensq; in plantarum historia auctor Theophrastus oportere quemadmo-
m dum præmonstrasse se sæpius ait in cognominibus plantis τὰς ἰδιότητας λαμβάνειν καὶ τὰς διαφορὰς πρὸς τὰ ἄλλα. τὰ μὲν γὰρ εἰς πλείους ἰδέας ἐστὶ καὶ σχεδὸν οὐκ ὁμωνύμοις ὥσπερ ὁ λωτός. τούτου γὰρ ἔστι πολλὰ διαφέροντα καὶ φύλλοις καὶ καυλοῖς καὶ ἄνθεσι καὶ καρποῖς. Quod est. Proprietatem & quas habent inuicem differentias contemplari. Quædam enim multiformia sunt quamuis æquiuoco nomine indicentur: qualis lotus est. Eius enim plures species sunt folio: caule: flore: & semine discretæ. Idem nos etiam monemus. Nisi enim id fiat non poterunt in antiquis scriptoribus multoq; magis in natura quales tam multæ loti sint cognosci. Diximus primo uolumine de arbore quam ueteres Romani Celtim uocabant Loton a græcis dictam: ex cuius materia fistulæ quondam fiebant. Dicendum de herbis hoc loco: quarum prima satiua loto est: in hortis quondam uirens: & in delitiis habita: quoniam ampliore longiorisq; uitæ folio in hortis tota æstate uireret. Plinius foliato caule eam tradidit: & antiquiores poetæ inter herbas deorum uoluptati nascentes numerauerunt. Quæ omnia hic in una ratione tantõ indicauit in paradisis & hortis nasci dicens. Qui deprehendisse eam se iactant: humilem ostendunt herbam in pratis nascentem: numeroso folio: trifolio paolominus q̃ undiq; simili. Discrepat q; in trifolio lõgiora minora & acuminatiora folia sunt. In loto tria quidem numero: sed longe maiora: nec in acutum ut in illo definẽtia: uerum paulominus q̃ in orbem circumacta. Quæ si satiua lotus sit uulgaris & cognitu facilis herba est. Fecit trium foliorum eius numerus ut trifolium & tripodium diceretur.

Loton

DIOS. DE Siluestri loto. Cap. ciii.

l

Oton siluestrem. Sunt qui trifolium: qui Libycam. Romani Trifoliũ min⁹ uocant. Nascitur plurima hæc lotus in libya. Caulem fert bicubitalem & aliq̃n maiorem numerosis alarum cauis. Folia trifolio quod in pratis nascit̃ similia: Semen fœnograeco: multo tñ minus: sapore medicato. Calefacit Siluestris lotus: adstringit leniter & uultus maculas: asperamq; & discolorem ceu a sole cutẽ ex melle inuncta exteriꝰ. Bibitur per se ẽt cõcisa aut cũ maluæ semine in uino: passo uel contra uessicæ dolores utiliter.

INTERPRES.

ſ

Imilior cõmuni Trifolio lotos hæc q̃ antedicta est: facilis inuentu inter nos ẽt herba: & si hic plurimam nasci in libya testetur: ideoq; libycam a quibusdam dictã. Longo.n.& acuminato folio quali trifoliũ passim uidet̃ hæc est: ideoq; a Romanis ut in Dios. legit̃ trifolium minus appellata. In qua uoce uitium esse oportet. Quoniam non põt nostrati trifolio r̃ndere duoq; cubitorum altitudo & minus uocari. Nouimus enim omnes trifolium: ratiocinariq; facillimum est falso minus trifolio nostro dici aliquid quod bicubitale sit. Vetustiores Dios. latini codices non minus sed uirus habent; quæ uox certum non habet intellectum necnos augurari aliquid in ea re uolumus; ob eam cãm quale in aliis erat tale relictum a nobis ẽt est. Folia loto huic Diosc. ait simpliciter pratensi trifolio similia esse; non ut Barbarus uertit loti trifoliæ. Non animaduertit ille quis in uerborum cursus in Dios. esset. Neq; enim pratense trifolium loton ille uocat. Sed loti huius folia pratensi trifolio similia esse testatur. Diximus hoc capite etiam medicato sapore semen loti huius esse. Parum certo intellectu nisi monuerimus medicata a nobis dici quæ medicas hñt uires & a græcis φαρμακώδη uno nomine omnia uocantur & in medicis uiribus purgandi uim. Auctor significationis eius Theophrastus libro. ix. de plantaꝝ historia φαρμακώδη appellans lac: succos: liquores: seminaq; illa oĩa quæ uim medicam hñt priuatimq; ad purgationes per inferna. φαρμακώδη Medicata.

DIOS. DE Cytiso. Cap. ciiii.

c

Ytison. Sunt qui Telinon: qui grandem lotum: qui Trifolium. Romani trifolium maius appellant. Frutex est cytisus: albetq; totus ueluti spina quam Rhamnum uocant. Cubitales: maioresq; aliquando ramos ex se mittit: circa quos folia exeunt fœnograeco: loto uel aut Trifolio similia: Minora tñ: & in mediis extante dorso: quæ si digitis terantur erucam olent: Sapore nondum maturitate siccis ciceribus simili. Refrigerandi uim folia cytisi habent. Discutiunt incipiẽtes tumores concisa mox cum pane emplastri modo imposita. Bibitur & ad ciẽdam urinam eorum decoctum. Conserunt aliqui circa aluearia cytisum intelligentes grato eius sapore allici & retineri apes.

INTERPRES.

I

Onge maior & honestior in cæteris q̃ in hoc scriptore cytisi historia est. Numeraueruntq; Pli. & Colu. tã multas fruticis huius dotes: Vt aut abũdasse in eius laudibus illos aut parce laudasse hunc tam utilem homini & pecori fruticem credibile sit. Omittimus quæ ad saginã pecoris oẽs illi tribuerunt. Pertinet.n. ad rem pecuariam non medicinã quam hic agit lõgus ille cytisi laudũ census & ordo ab illis tractatus. Quod tacendum huic scriptori nõ fuerat; Lactis copia est quã in homine facere cytisum testati oẽs sunt. Columella ultimo septimi libri capite his uerbis ad acopiam lactis cytisum laudat. Mulieres qdem si lactis inopia p̃muntur cytisum in aqua macerari oportet: & cũ tota nocte permaduerit postero die expressi succi ternas heminas permisceri modico uino atq; ita potandũ dare. Sic & ipsæ ualebunt: & pueri abundantia lactis confirmabuntur. Pli. itidem lib. xiii. capite. xxiiii. de cytiso hæc ait. Quin & nutricibus in defectu lactis aridũ atq; in aqua decoctũ potui cum uino dari iubent: & firmiores celsioresq; infantes fore. Paulus Aegineta ẽt comam cytisi iubet præcordiis p̃gnantium cõtra uomitiones ex uetere uino imponi: Nec minus q̃ malua discutientis & tepidæ naturæ esse. Notissimus quondam frutex hic omnibus agris cõsit⁹: & quo macrioribus eo citius eum comp̃hendentibus. Nũc quod sciam nullibi in Italia est: aut si sit incognitus sine honore iacet. Prima eum mortalibus ostendit Cythnus ex Cycladibus una: & ex ea oẽm peragrauit Græciam & italiam: Vbiq; carus & in honore habitus Post quod tẽpus in antiquũ & natale sibi solum reuersus non paruum antiqua amantibus desiderium sui reliquit.

DIOS. DE Loto Aegyptia. Cap. cv.

Oton ĩ Aegypto naſcentẽ. Romani lotum Aegyptiam uocant Lotus quæ in Aegypti inundatis aqua campis naſcitur caulis eſt Aegyptiæ fabæ cauli ſimilis. Florẽ hẽt paruũ candidũ lilio ſimilem. Ferunt florem hunc ſole oriente explicari: occidente uero claudi: totoq; capite ſub aqua condi: & rurſus oriente ſole emergere. Simile caput eius papaueris maximo uaſculo eſt. In quo ſemen milii quantitate: quod Aegyptii ſiccatum in panificio panibus compinſunt. Radicẽ cotoneo malo ſimilem habet: quæ cruda pariter & cocta eſtur. Reſpõdetq; elixa pari ſaporis qualitate ouorum uitellis.

INTERPRES.

Eceſſarius uniuerſo animantium generi a labore ad ocium: & a uigilia ad ſomnum quottidie motus eſt: niſi forte glires & quæ longiora hñt mortis potius q̃ ſomni tpa excæperit aliquis. Neq; n. põt quod alterna tempoꝝ huiuſcemodi uiciſſitudine caret lõgiore uita fœliciter utiſ dq; ſentiens natura ut quod in animãtibus uigilia languebat ſomno inſtauraretur: rurſuſq; quod quiete inſtaurarũ fuerat uigilia ad uoluptates & labores uitæ exerceretˀ. Somnum quo ab extremis corpoꝝ partibus anima ad principiũ ſuum reuertẽs in eo quieſceret: Rurſuſq; uigiliã qua ab eodem principio in oẽs partes & mẽbra corporis eadem extenderetˀ opeq; ſua oĩbus adeſſet animantibus dedit. Tã neceſſariũ uitæ eoꝝ & ſanitati utrũq; intelligens ut in plãtaꝝ gñe aliquas eẽ ẽt uoluerit: quæ quod uix credat aliquis ſomni uigiliæq; certa & diſcreta tpa haberent: Ne ſi forte alioꝝ brutoꝝ exemplo lucis tenebrarũq;: & ex his uigiliæ & ſomni certa intelligeremus diſcrimina qd cunctis ſeculis ſæpe fecerunt multi per nocte alea ut cecinit Aqnas poeta in Satyra: aut ꝓtractis in lucẽ cœnis & ſpectaculis naturæ tpa cõmutãtes ex eis id ſaltem cognoſceremus: qeſcẽtibuſq; & ſopitis ſomno plãtis qeſceremus dormiremuſq; nos ẽt. Argumẽto eius rei ubiq; ſunt tã multi flores ad ueſperã cõniuentibus foliis & ueluti clauſis oculis dormientes ut a nocturno gelu tuti matutino reuerſum ſolẽ dehiſcẽtes lætius admittãt: ſed nulla in toto plantaꝝ cẽſu certiorẽ ſomni & uigiliæ ꝑ ſua tpa rõnem habet Aegyptia hac loto: quã admirata oĩs antiq̃tas eſt: neq; imerito Eodem ſiqdem aiantibus ſenſu claudi dehiſcere cõdi & ex aqs emergere a cũctis traditˀ: quaſi & ipſa quadrupes aliqua matutino ex caulis in paſcua ſurgat & egrediatˀ: Veſpere aũt noctis iniurias timẽs eodem reuerſa ſe cõdat. Lõgiſſime Plinius. xiii. vii. &. viii. ſupra decimũ capite de ea egit. Nihil tamẽ nõ a Theophraſto antea dictũ retulit. Cuiꝰ lõgior ẽt q̃ Plinii de Aegyptia hac loto hiſtoria ẽ: Multa tñ reliquit quæ nouiſſe ꝓ Dioſcoride neceſſariũ ſit. Eamq; ob cãm nos quæ a Theophraſto dñr iiſdem uerbis repetemus nõ græcis: lõgius. n. id eſſet ſed qualia in decurſu uertere licebit: Ea huiuſcemodi ſunt. Quæ uero lotus in Aegypto appellatˀ plurima in cãpis naſcitˀ cũ inundata fuerit regio. In ea cauliũ natura eadẽ quæ fabæ Aegyptiæ: ſimiliter & folioꝝ quæ ille petaſos quaſi galeros uocat: Verũtñ minora ea & tenuiora ſunt. Naſcitˀ lotus Aegyptia fabæ Aegyptiæ ſimiliter. Candidũ hẽt florẽ: Cuius folia ſunt anguſta longitudine lilioꝝ foliis ſimilia. Naſcitˀ numeroſus: denſus: & ſibi inuicẽ conſerctus flos ille: cũq; ſol occidit clauditˀ: ſimulq; uaſculũ ſub aqua condit: mox oriente ſole aperitˀ & ſupra aquã emergit: agitq; id donec uaſculũ perficiatˀ & flos defluxerit. Vaſculi magnitudo eſt quãta maximi papaueris & eiuſdẽ papaueris modo inciſuris intus diuiſum. Veꝝ in loto crebrius ſemen eſt milio ſimile. Ferunt in Euphrate hoc amplius uaſculũ & flores ueſpe uſq; in medias noctes mergi deſcẽdereq; altius. Neq;. n. demiſſa manu inueniri põt. Cũ uero illuceſcit rurſus ſurgit ſubrigiturq; & ad exortũ ſolis ſupra aquã apparet ac florẽ pateſacit: pateſactoq; etiã num exurgit ut plane abſit ab aqua. Coaceruãt in unũ uaſcula hæc Aegyptii putrefaciũtq; tũ putrefactis corticẽ in flumine lauantes ſemen auferunt: ſiccatũq; & toſtum in panẽ pinſunt: eoq; utuntur cibo. Corſion uocant loti radicẽ hanc, ea rotũda eſt magnitudine cotonei mali: cortice nigro foris ueſtita quali in caſtanea nuce eſt: intus candida q̃ toſta elixaq; uitellis ouoꝝ ſimilis ſapore eſt: guſtu ſuauis. Eſtur eadẽ & cruda. Et hæc Theophraſtus quarto de plantaꝝ hiſtoria ꝓ Aegyptia loto. Ex quibus intelligent facile oẽs male in Dioſ. legi: Similẽ hordeo eẽ: nec ſic ſed lilio uertendũ fuiſſe. Cui manifeſte Theophraſtus eũ cõparat. Et Plinius ait. Flos qui candidus eſt &c. Quo colore lilia ſũt. Accedit his qd parũ uериſimile eſt tã grãdis plantæ & q̃ κωδίαν. i. papauraceũ uaſculũ fert flores hordeaceis ſimiles eſſe: qui nulli fere ſunt. Barbarus in Corollario ſuo ſuſpicatus id eſt: & nihilominus in Dioſ. ſuſpitionẽ illam penitus neglexit. Facilis & lubricus in græcis lapſus fuit a crithe qd hordeum ad crinon quod lilium ſignificatˀ.

DIOS. DE Millefolio herba. Cap. cvi.

Myriophyllõ. Sũt q̃ Melophyllõ: q̃ Stratioticen: q̃ Achillion uocẽt. Galli Beleocãda: Romani Milleſoliũ aut ſupciliũ ueneris appellãt. Singularis coliculus ẽ: tener: ſingulari

circa quē cum læuore numerosa folia sunt:fœniculo similia:a quibus nomen inue-nit. Habet caulis ruborē aliquē. Per totū densus est & ueluti arte expolitus. Nasci-tur palustribus locis. Arcet uulnerū inflāmationes. Millefoliū ex aceto uiride sie-cūq; emplastri modo impositū. Bibit̃ & ex alto p̄cipitatis cum aqua & sale.

INTERPRES.

Illefoliū Plinius græcam myriophillon uocat: haud sane qa in græca uoce certa eius numeri uis & significatio sit: sed q; aptius nō poterat in latinis nomen fingi: Nec referebat in re incerta mille potius q̄ decē milia infinita ue folia illi tribuisse. Quod mutato tm̄ accē-tu in græcis μυρία significat; queadmodum nec male penitus dixerit aliqs mille pluribus ue aut infinitis pilis cōstare hoīs superciliū: ex cuius similitudine Veneris supercilium hæc ipsa ēt uocata a plerisq; fuit: qm̄. s. queadmodū minuti densiq; pili eā hoīs partem uestiunt: Sic millefolii huius coliculos minuta densaq; uestiunt folia: q̄ licet hic fœniculo cōparauerit nō tm̄ eadē lōgitudine sunt. Huius. n. breuia admodū: fœniculi uero lōgiora & quasi capillata. Quod cōparat̃ copia & exilitas eo℞ tm̄ est. Eadē rō Stratioten & Achillean uocari fecit. Breuib⁹. n. & numerosis illæ ēt foliis describunt̃ & sunt. De stratiote non multo ante dictū in hoc ipso scriptore a nobis fuit: & de Achillea lōge prius repetendaq; legentibus ex illis comparatio ad hanc est. Relinquimus constituendū in hoc capite peritioribus qd̄ ultimū in eo legit̃. Bibi ex alto p̄cipitatis utiliter millefolium: p̄cipitatis ne an aliter legi oporteat. Nos πτώματα in cunctis fere græcis inuenimus quæ uox nihil aliud q̄ ex alto casus & lapsus significat. Nobis inclinat aīus πνεύματα. i. inflatiōes posse legi. Vidimusq; in quo πνευματιζομένους: quod est inflationibus laborantes legeretur.

DIOS. DE Myrride herba. Cap. cyii.

Yrrida. Sunt qui Myrrham: qui Conilam uocent. Romani pariter græcis Myrrhida appellant. Cicutæ foliis & caule similis Myrrhis est. Radicē habet longā: teneram: rotundā: odoratam: quæ suaui gustu ēt estur. Phalāgiorum morsibus eadem succurrit in uino pota. Purgat deiceps a puerperio fœminas: Trahit & menses. Quin etiam in melle elixa tabidis sorbenda utiliter datur. Ferunt præterea aliq bis ter ue pota in uino quotidie in pestilentia radice eius incolumes a pestilenti morbo seruari qui biberint.

INTERPRES.

Erisimile est a myrrhæ odore myrrhida & myrrhā dictam fuisse quōdā quā mō tractamus herbā. Nullus tñ qd̄ hactenus inuenerim apte id testatus in græcis aut latinis ē: Odorata tñ radice ab hoc & a cūctis aliis describit̃. Potuitq; illi ab ea nota nomen hoc factū fuisse. Cicutæ similē oēs tradiderunt. Eāq; ob cām crediderunt aliq cicutariā nunc eam dici. Purgare eā ἔμμηνα καὶ λόχια Dios. ait: q̄ uoces tā notas in græcis & in cōmentationibus his nr̄is significatiōes hñt ut lōgius dixisse de eis nō oporteat. Quod tm̄ monemus illud est factū fuisse dum alter ex interp̄tibus Pliniū nimis q̄ in scriptore hoc opus erat amat & sequit̃ p græco℞ lochiis partus uerterit Plinii uerba sunt. Cit menstrua & partus cū uino: cū tñ lochia nihil ad partū ptineāt mō partus qd̄ in cōi significationis æstimatione hēt significet. Sintq; lochia secūda℞ & deiceps a puerperio fœmina℞ purgationes: queadmodū ni fallimur in Aristolochia diximus. Idē supiore capite de Millefolio caulē eius indiuiduū uocauit quē ille μονοφυῆ: nō q diuidi nequeat: sed qui singularis non numerosus a radice surgit. Hæc nos leuia quidem sed interpreti non contemnenda signamus.

DIOS. DE Myagro herba. Cap. cyiii.

Yagron. Sunt qui Melampyron. Romani Myagrū uocant: Fruticosa & bicubitalis herba est. Folia hēt rubiæ foliis similia colore pallido. Semē fœno greco simile: pingue & oleosum: quo utuntur tundentes crematum & uirgas eo circumlinentes: mox pro lucerna utentes. Crediturq; seminis pinguitudo illa cutis asperitates exequare omnes & leuigare.

INTERPRES.

Si melāpyro eadē myagros ē quod græci oēs testant̃ binominē herbā faciētes in triticea segete nasci auctore Theophrasto cōstituendū ē q yiii. de plāta℞ historia uolumine Siciliæ melāpyrū priuatum assignat: & cōtra q̄ in auena & lolio fit inocētē & tritico nihil officiētem describit: nec uox aliud

Indicat q̃ nigri coloris triticũ: quẽadmodũ forte Myagros qđ mures uenat & perimit: in illo niger in plerisq; seminibus color rem certã facit: in hoc rarus euentus prærerq̃ ex historia constitui non põt. Quæ nobis nulla est: nec nos nisi ex uocis significatione rei coniecturam hanc facimus. Corrupta in hoc capite & aliena illi penitus uox erat in seminis similitudinẽ & cõparatione: in qua ut fere ĩ cunctis legitur τραχήλῳ ἐοικός est: quod simile collo significat. At non collo sed fœnograeco legen dum & uertendum fuerat τήλ. n. non τραχήλῳ in antiquioribus iisdemq; melioribus legit. Habetq; certiorem rationem ut semen semini q̃ hominis aut animantium collo comparetur: cui nec forma nec quantitate aliquod in plantis semen simile aliquis forte uidit.

DIOS, DE Oenagran herba. Cap. cix.

o Enagran. Sunt qui Oenotheran: qui Oenotherin. Romani pariter græcis oenagram uocant. Grãdis hic frutex est & arborescit. Folia hẽt Amygdalæ similia: latiora tñ: liliorũ foliis similia: grandes & roseos flores: Radicẽ candidã & lõgã: q̃ siccata uini halitu & odore sentit. Nascit montanis locis. Habetq; uim dilutũ radicis ut potu eius ferocientium oĩum aĩalium feritas mitigetur. Lenit eadem emplastri modo imposita: dolosa & malefica ulcera.

INTERPRES.

d Isserepant nõ leuiter in radicis oenagræ historia Theophrastus & Dios. Candidam hic: ille rubentem tradit. In reliquis eadem ambobus omnia: & Theophrasto huiusmodi sunt. ἡ δὲ τοῦ ὀνοθήρα ῥίζα δοθεῖσα ἐν οἴνῳ πρᾳότερον ποιεῖ καὶ ἱλαρώτερον τὸ ἦθος. ἔχει δὲ ὁ ὀνοθήρας τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον ἀμυγδάλῃ. πλατύτερον δέ. τὸ ἄνθος ἐρυθρὸν ὥσπερ ῥόδον. αὐτὸς δὲ μέγας ὡς θάμνος. ῥίζα δὲ ἐρυθρὰ καὶ μεγάλη. ὄζει δὲ αὐανθεῖσα ὥσπερ οἴνου. φιλεῖ δὲ ὀρεινὰ χωρία. Quorũ sensus est. Radix uero oenotheræ mitiores & hilariores mores facit in uino pota: Habetq; folium amygdalæ simile: uerũtñ latius Florem rubentẽ ceu rosam. Ipse grandis ut inter frutices est. Radix illi grãdis & rubens quæ siccata uinum olet Amat montana loca. Ex his multa in impressis scriptoris hui⁹ codicibus emendare licuit: primũq; nõ γλυκύτερα. i. dulciora eius folia: sed πλατύτερα. i. latiora legi oportere: mox in radice nõ μικρὰν. i. paruã ue℞ μακρὰν. i. longam. Nomen illi ab euentu factum. Quodq; Theophrastus ait mitiores & hilariores mores facere eodẽ ptinet quo hic ait poto diluto eius leniri ferocientium oĩum aĩaliũ feritatem. Nomenq; id significat: siquidem οἰνάγρα & οἰνοθήρα siue οἰνοθήριον ex eadem ui capiendi tenendi & domandi uoces sunt. Significatq; οἰνάγρα quemadmodum & podagra aliaq; huiuscemodi quæ uino capiat uenet & domet ἀγρεύειν. n. in uenatione capere est: nec minus ẽt θηρᾶσθαι: a qbus uerbis græci trãsferentes multa huiuscemodi finxerunt. Et inter cætera οἰνάγρα hanc & οἰνοθήρα. Egit de ea Theophrastus cũ numeraret q̃ diuersis locis uina aut uinosa alterutrã hoĩs partẽ corpus. s. aut aĩum mouent. Videturq; Theophrastus non tm̃ ad mulcẽdam brutorũ feritatẽ uim illi esse ostendere: Ve℞ inter hoĩes ẽt uelut inducta nõ ebrietate sed quã græci οἴνωσιν uocant tristitiæ ex uino remissione usum eius quondã fuisse. Hic tñ ad ferocentia tm̃ animalia cõtraxit: neq; ab re qñ in iuuẽcorũ domitura Columella pcepit eorũ tergora tractare & respergere mero: quo familiariores bubulco fiant. Idẽq; a mellariis ẽt in apibus seruari. Rationem ex natura uini colligere facile est. Theophrastus ẽt quo diximus loco eam breuiter reddidit. Nõ male in ferocia & tristitia hominis: sine ebrietate & poculorum sumptu radice oenagræ huius uteremur: si quemadmodum inuentu sic cognitu etiam facilis esset.

DIOS, DE Cirsio. Cap. cx.

c Irsion. Sunt qui grandẽ Buglossum. Romani spinã mollem appellant. Caulis tener est: bicubitalis fere triquetrusq;. Habet ab inferiore parte foliola rosaceorũ figura: aculeatis per interualla angulis: sed mollibus aculeis. Folia Buglosso quã linguã bubulam uocant similia hẽt leniter hirsuta: longiora tñ: albicantiaq; & in extremitatibus aculeata. Quod uero in caule sũmum est circinatũ hirsutumq; capitula habet in sũmo purpurea: q̃ postremo in pappos euanescunt. Eius radicẽ tradidit andreas herbarius religatã qua parte sentiant uaricũ dolores finire.

INTERPRES.

u Arices quos græcorũ medici oẽs cirsos uocãt Cirsio de qua nũc agimus nomẽ fecerũt: illis enim medet. Alioqn Aristoteles multis locis: priuatimq; Plutarchus in Mario Ixyas eos uocauerunt. Suntq; uarices (in quorũ sectione quẽadmodũ Cicero in Thusculanis q̃stionibus testatus est. C Marius rusticanus homo & plane uir ligari se uetuit cum nullus ante eum solutus diceret sectus fuisse) uenarũ dilatationes quæ aliqñ in tpibus: nõnunquã sub umbilico: in imo:

uentre

uentre:sæpe circa testes:frequentissime aũt in cruribus fiunt. Cõstantq; plerũq; & fiunt ex atræ bilis materia. Et qm̃ uaricũ huiuscemodi doloribus impositũ Cirsion hoc medeť:id eo a beneficio nois honorẽ eũ inuenit. Credimusq; nos ex his quæ obseruata in antiqs scriptoribus a nobis fuerũt medicoꝝ uocem esse Cirsos quo totũ hoc genus toto corpore dilatãtiũ se uenarum cõplectuntur: Ixyas aũt alioꝝ scriptoꝝ qua in cruribus tm̃ factas easdem dilatationes indicãt. Latinis certe nescio ego an alibi q̃ in cruribus facti uarices inueniant. Quotidianũ & uulgare malũ:frequẽsq; in' his q diutius stare aut onere aliquo graues iter facere coacti fuerint. Hãc ut in Dios. legiť grãde Buglossum de quo mox dicendũ erit aliq uocauerunt: Nõ leui inter hãc & illã dubitatiõe utra uerũ Buglossum:& quæ nã Buglosso cõgener cirsion hæc sit. Sunt.n. multæ inter se similitudinis cirsion & buglossum:licet illa a boum linguis indicata fuerit:hæc a uaricibus de qbus pauloante dixim⁹:notumq; oibus modo buglossum est. Quæ si sit qualis in hortis & agris fodiť necessario relinquiť eẽ Cirsion quã nr̃a ætas Borraginẽ uocat. Veꝝ queãdmodũ Nicolaus Leonicenus in hac ipsa re commentatus iampridem est nõ importune dubitauerit aliqs cõmutatas inuicẽ duarũ herbaꝝ appellationes fuisse:esseq; antiquã buglossum nr̃am borraginẽ:cirsion uero hoc nouã & nostram buglossum. Quæ.n. huic & illi notæ uiresq; tribuunť mutatis hac rõne plantis magis cõuenient. Purpurea.n. floꝝ cacumina quæ in cirsio hic describit eius potius sunt quæ buglossum nũc dicit q̃ borraginis quæ ceruleos habet flores. Quodq; buglosso hic paulo post tribuet letitiã & hilaritatẽ facere in uini pocula demissam borragini passim tribuiť. Iactatq; quotidie gens nr̃a ad cordis hilaritatem multo eius cibo utendũ esse. Quin etiam quæ eodem loco describunť folia aspera & nigriora borragini magis q̃ buglosso competunt:quæ albicante folio penitus est. Sunt præter hæc alia ẽt quibus significari id poterat:sed in re iampridem ab aliis tractata satis hæc sint. Varices

DIOS. DE Astere Attico siue inguinali herba. Cap. cxi.

Stera Atticon. sunt qui Asteriscon: qui Asterion: qui Bubonion: qui Hyo
a phthalmon uocent. Daci Rathybida. Romani inguinalem herbam appellant. Lignosus caulis inguinaria herba est. Purpureũ & luteum hẽt in summo florẽ ueluti Chamæmali capitulum: undiq; per orbem incisuris diuisum: foliolis stellæ similibus. Quæ uero circa caulem folia sunt oblonga & hirsuta sunt. Prodest æstuanti stomacho emplastri mõ imposita. Prodest & oculoꝝ inflãmationib⁹ ĩguinibus: ꝓcidentiq; sedi. Ferunt p̃terea quod in flore eius purpurescit anginis cũ aq̃ potũ præsidio esse: ꝓdesse & comitialibus infantibus. Contra inguinũ inflãmationes recens utiliter emplastri mõ imponitur. Sicca eadẽ quæ tñ sinistra manu eius q̃ remedium sibi quærit decerpta fuerit inguini adalligata dolores inguinũ finit.

INTERPRES.

Olioꝝ in flore inguinalis herbæ numerus positura & forma qbus stellæ mõ radiať cogno
f minem stellis uulgarem alloquin & in sepibus nascentẽ herbam fecerunt. Vsus deinde medicoꝝq; cætus utilẽ inguinibus cognitã in græcis bubonion in latinis inguinalem appellauit. Nec ausim ego cõstituere un̄ illi maior laus & nois honestior æstimatio fuerit. Gloriosum siqdẽ est e cœlo sideribusq; ei⁹ honorẽ inter gẽtes inuenisse: Nõ minoris faciendũ tñ potuisse aduersus naturæ iniurias nullo ẽt hois sensu eũ tueri. Tanta siquidẽ tamq; p̃sens cõtra inguina eorũq; dolores uis inguinalis herbæ ẽ: Vt adalligata solũ in eo malo medicinã faciat. Idq; grauissimi græcoꝝ medici testati sunt: Galenus: Paulus Aegineta: Plinius ẽt & hic ipse cui nõ minus curæ fuit hæc inuenire q̃ docere. Sit ergo illi asteris nomẽ a folioꝝ in floribus figura & situ: sint & Asteriscos & asterion. In cũctis n. stellæ uis & significatio est quã græci astera uocant. Solaq; hæc nois huius cã habeatur. Nõ qa noctu & in tenebris stellaꝝ mõ fulgeat: ut posteriores græci ẽt crediderũt: quoꝝ aliq inutiliter in extrema capitis hui⁹ coronide addiderũt q̃ in aliis interp̃tibus leguntur ab eo principio. Nascitur aũt media inter petras &c. Oĩa.n. ex eo loco usq; ad reliquũ caput ex hac opinione illi accreuerũt. Nos ea reiecimus nullibi in antiqssimis & optimis græcis latinisq; inuẽta. Quodq; nec Plinius huiuscemodi aliqd nõ relicturus nec Paulus Aegineta nec Serapion nec antiqua huius scriptoris interp̃tatio oñdũt. Acceditq; his oib⁹ ut cũ sup̃stitiosum aliqd aut qđ ad religionẽ nr̃am p̃tineat in hoc scriptore legiť p̃suaderi nõ possum⁹ eius eẽ ut sæpe alias testati sum⁹. Aster itaq; .i. stella ob eã quã prius diximus cãm dicta herba ĩguinalis ẽ: Adiecerũt illi ab Atheniensiũ agro notã ueteres græci q; illic ob soli tenuitatẽ frequẽtior aut melior forte nasceret. Bubonios easdẽ ab iisdẽ græcis deide dicta ẽ qm̃ ĩguinib⁹ q̃ bubonas illi appellãt tã p̃nti remedio medeť ut adalligata tm̃ medicinã in eo malo hoĩ faciat. Hyopthalmos postremo q̃si suis oculus q; tot⁹ ei⁹ flos aĩalis illius oculum referre uideať. In quo aiaduertẽdũ ẽ qđ hic aut hẽt inguinalẽ herbã purpureũ & luteũ florẽ ad di

uersas floris partes referẽdũ eẽ. Sunt.n. in eo purpurei coloris folia. Quod uero mediũ inter ea folia capitulũ est Chamæmali mõ lutescit. Et hæc ꝑ nominũ & floꝝ historia satis sint. In reliqs poterũt legẽtes qualia cuncta sint ꝑ se æstimare. Et in inguinibus quæ græci una appellatione bubonas dicunt meminisse: Omnium generũ præter naturã tumores in quacũq; corporis parte factos sua uoce græcos bubonas quondã uocasse: paulatim deinde ad certa aliqua gña cõtractam fuisse uocẽ: priuatimq; bubones dictos q aut offensa ꝓpinqua pte: aut ulceribus aliis: aut doloribus sine periculo plerũq; adnasci cõsueuerunt: Aut qui per pestilentiam in febribus præsenti periculo igruere solent in fœmoribus: alis: colloq;. Latini cõtra inguina sua ad certã fœmoꝝ partem angustius q̃ decebat adhuc contraxerunt: qm̃.s. frequentiores illic fiant tumores & ueluti abscessus huiuscemodi: Quibus mederi inguinariã hanc Paulus Aegineta his uerbis testatus est. ὁ δὲ ἀττικὸς ἀστὴρ ὃ τινὲς καὶ βουβώνιον δι' αὐτὸ τοῦτο καλοῦσιν οὐ μόνον καταπλαττόμενον ἀλλὰ περιαπτόμενον ὠφελεῖν πεπίστευται. Quod est. Atticus aũt After herba quam bubonion.i. inguinalem ob hoc ipsum uocant non tm̃ emplastri modo imposita uerum adalligata etiam prodesse creditur.

βουβῶνες Bubones

Inguina

DIOS. DE Isopyro herba. Cap. cxii.

i Sopyron. Sunt qui Phasiolon. Romani Isopyron appellant. Vocant Phasiolon aliqui qm̃ in summo cacumine foliũ eius in phasioloꝝ clauiculas torq̃tur. Sunt & in summo eius tenuia capitula: exiguis seminibus plena: nigellæ sapore. Folium Aniso simile est. Bibitur utiliter semen eius cum mulsa aqua ad pectoris uitia tussimq;. Idem cruentis sputis iocinorosisq; accomodatum est:

INTERPRES.

q Vi Isopyron hãc deprehendisse nr̃a ætate uideri uolũt herbam a radice statim foliosam ostendunt & ex medio surgentem coliculũ: in quo anteq̃ in ultimũ cacumẽ desinat quod florem & sub eo plenũ seminis uasculum sustinet utrinq;: uolutæ duæ se spatgunt phaseloꝝ citris & clauiculis similes: quas hic ἕλικας ut in uitibus uocat: foliis quadamtenus rubentib⁹ cõtractioribus q̃ plantaginis sed eadem latitudine & in aliquibus maiore. Quo fit ne credamus Isopyron scriptoris huius eam esse: si Dioscoridi: Plinio: græcisq; aliis credendum est qui omnes Anisi folio eam describunt. In cæteris non dissimilis species diligẽtiam eorum probat. Nobis in neutrã partem inclinat animus & quale a græcis traditur Isopyron tale redditum a nobis etiam est.

DIOS. DE Viola nigra. Cap. cxiii.

i On melan. Sunt qui Dasypodion: qui Periapeion: qui Violam siluestrem: qui Cybelion uocent. Romani fetialim murariam uel purpuream Violam appellant. Folia habet minora tenuioraq; q̃ hedera: nigriora itidem nec dissimilia. Medii inter folia coliculi a radice exeũt in qbus flosculi sunt egregii odoris: colore purpureo. Nascitur umbrosis & asperis locis. Refrigerandi uim habet. Succurrunt folia emplastri mõ iposita ꝑ se & cũ polenta æstuanti stomacho oculorũq; inflãmationibus & sedis procidentiis. Ferunt præterea quod purpureũ in flore eius est cum aqua potum anginis & in infantia comitialibus opitulari.

INTERPRES.

q Væ ferrugineos hyacinthos: & nigra uaccinia uocari a latinoꝝ poetis fecit Nigricans purpura: uel ut aptius loquamur in nigro purpureus color: Eadem Theophrasto græcorũq; aliis scriptoribus cã fuit ut uiola quæ nũc tractanda a nobis est nigra diceref: tam frequẽti receptoq; passim in ea coloris discrimine huiuscemodi ut multis locis Theophrasti in plantarũ historia nihil certius intelligaf: ubiq; μέλαν ἴον dicenti Violam quæ nigricante purpura ad muroꝝ radices hortoꝝ marginibus & sepibus florens prima aut cũ primis aduentũ ueris mortalib⁹ nũciat nota uulgo & ubiq; inuẽtu facilis: q̃ toto anno uireat: & flores tenui qdẽ sed longiore coliculo altius a terra inter folia erigat, q̃ hic merito hederæ cõparauit: qm̃ ꝓxime ad eã figurã accedunt. Murariã uiolã a latinis uocari in Dios. legif. Nescimus tñ q̃ uetusta ea uox sit: sed q̃cũq; ea est naturæ eius rñdet: qm̃ ut diximus ad muroꝝ radices umbrosis locis frequẽs & speciosa nascif. Eadẽ cã fuit cur siluestris uiolã itidẽ diceref qm̃ locis nõ cultis nascif: nec uiolaria in hortis ut cæteræ illi cognoies hẽt. Potuit quõdã ẽt religiõe aliq̃ & numinis gr̃a cõmendari: ioq; Cybelios uiola ab antiqssima dea cybele dicta laudẽ poti⁹ q̃ nomẽ id iuenisse: sed nobis nulla ẽ ei⁹ nois certa rõ aut cõiectura. Quẽadmodũ & reliq̃ aliæ penit⁹ ignotæ: nisi Priapeios nõ dissimili rõne q̃ cybelios ab antiquo ruris & hortoꝝ numine dicta fuerit. Descripsit eã Theophrastus lib. yi. de plãtaꝝ historia: dixitq; προσριζόφυλλον καὶ ἀειφυλλον εἶναι καὶ ὥς τινές φασὶ δύναμιν ὅλου φέρειν, τὸ ἄνθος ἐπὶ πρόπω τινὶ κρατύνεται

ἐκφύλλιζειν. Quod est. Exire & uiuere folia eius in radicis capite tm̃ perpetuaq; uirere frõde. Id.n. uoces illæ duæ significãt. Facileq; est uidere foliosum uiolæ huius cespitem nullis caulibus aut ramulis a terra surgentem: quod cæteræ habent uiolæ: nec æstu anni arescere aut hyeme quod aliæ patiunt: sed post amissos flores uirentibus foliis medicinæ toto anno ẽt inseruire. Adiecit præterea testari quosdam posse hanc uiolam cõtinue toto anno florere: si aliqua rõne curetur: quam. tñ ille nõ rettulit: nec quibus locis id excogitauerint homines. Adiecit eodem libro idem scriptor differre hanc a reliquis uiolis in reliqua natura præcipue aũt ὅτι πλατύφυλλος καὶ ἐγγειόφυλλος καὶ σαρκόφυλλος ἐστὶν. q.d. latiore folio q̃ reliquæ uiolæ sit: intelligitq; reliquas uiolas Leucoia ab oĩbus appellatas: eodemq; folio sit ἐγγειω. i. terrester quod a terra non surgat: & præter id carnoso & pingui. Quæ omnia longius forte dicta aliquibus uidebunt: Sed nos rerũ certitudini consulentes obscuriores breuitate nolumus fieri. Quo consilio in uiolæ huius signando colore a principio statim usi sumus: & contra alior̃ interpretum æditiones nigram nõ purpuream uiolam ꝓposuimus: Ne si purpuream diceremus miscerent diuersi coloris cõgeneres flores Sunt.n. in Leucoior̃ genere purpureæ uiolæ quas Columella Sarranas ab eadẽ purpura & Sarrano ostro appellat in censu earũ & ordine quæ surculosæ sunt: in parietibusq; & hortis nascunt aliter q̃ hæc dispositis in flore foliis: & plures uno pediculo pendẽtes: Quæ proprie & uerius purpureæ uocant. In illis enim uera est purpura quemadmodũ in his in nigro purpureus magis color q̃ purpura. Et hæc pro notissimi floris historia satis sint Quibus adiiciemus mutasse nos titulũ capitis huius: & de nigra uiola inscripsisse qm̃ res id exigebat: & in meliorib⁹ græcis aut nulla coloris nota addita fuerat: simpliciterq; de uiola caput inscribebatur: aut ἴον μέλαν in aliq̃bus legebatur. In quo nunq̃ satis demirabitur lamentabiturq; aliquis librarior̃ omnibus sæculis incuriam & professorum tam supinam negligentiã: quæ non solum huic capiti a principio statim nocuerint: sed maiore iactura postremam eius partem in qua de remediis & medicina agebat ex superiore inguinariæ herbæ ut nos credimus capite acceptam iisdem uerbis in nigra uiola reddiderint. Nolumus nos decernere (medicor̃.n. id ẽ) an adeo pares in medicina uires nigræ uiolæ & inguinariæ herbæ sint: Vt iisdem in homine malis pariter inseruiant Fieri.n. id põt. Sed quod suspicari uitium nos cogit idem uerbor̃ ductus est: eadẽq; nullis mutatis rerũ omniũ series: quod nec necessarium erat: & parũ uerisimile in scriptore hoc est. Accedit his ẽt testis in latinis Serapion qui in postremo uiolæ huius capite reddit & ipse æstuanti stomacho: oculorũq; inflãmationibus & procidenti sedi folia eius prodesse: Statimq; subiicit flores eius anginis & puerorũ Epilepsiæ utiles esse. Quæ oĩa in inguinaria herba codẽ ordine legũtur: Idemq; uerbor̃ ductus & series in antiquissimo Longobardis litteris scripto quẽ habemus Latino Dios. etiam audit. Græci oẽs itidem quos hactenus uidere licuit utrobiq; eandem lectionem ostẽdunt. Discrepant tantũ a latinis q in illis legitur φασὶ δὲ τὸ πορφυρίζον τοῦ ἄνθους. Quod est. Ferũt præterea quod in flore purpurescit &c. Florem aũt latini oẽs simpliciter dicũt non quod in flore purpurescit. Videbaturq; auctoritate eorũ posse florem simpliciter dici: Verũtamẽ in græcis uoces illæ non florẽ simpliciter sed quod in flore purpureũ est significant: diuq; in ea re anxii: Qualia in scriptore hoc omnia erant tandẽ uertimus: ita tñ ut moneremus ex nimia rerũ & uocũ i hoc capite cũ illo similitudine latinor̃q; scriptor̃ in ea parte uarietate suspicari nos uitium qm̃ parum uerisimile est & si similes & pares ẽt uires habeant diuersæ plantæ totidem & iisdem penitus uerbis doceri debuisse. Poterũt uolentes quæ dicimus utrobiq; totidem & eadem collatis inguinariæ herbæ & nigræ uiolæ huius extremis partibus & medicina cognoscere. Cur aũt in flore nos a uocibus scriptoris huius nusq̃ discedentes: Quod in flore purpurescit q̃ florem simpliciter uertere maluerimus cã & rõ non leuis fuit auctore Theophrasto indicanda: qui totius naturæ pſertimq; plantarum disciplinæ peritissimus lib. i. de plantarũ historia in flor̃ censu & ordine monuit esse flores quos ille διανθῆ quasi duplicis floris uocat: & in re forte tunc parum certa his uerbis eam docet; λέγω δὲ διανθὲς ὅτι ἕτερον ἄνθος ἐν τῷ ἄνθει ἔχει κατὰ μέσον ὥσπερ τὸ ῥόδον καὶ τὸ κρίνον καὶ ἴον τὸ μέλαν. Quod est. Dico autẽ duplicis floris qm̃ mediũ alter̃ florẽ in flore habet: qualis rosa liliũq; & nigra uiola est Oĩbus his alter̃ flori florẽ inesse Theophrastus monet. Intelligendiq; sunt flores in in alio flore apices capillamentaq; illa q croceo colore in mediis liliis & rosis sunt. Dico autẽ rosas non oẽs sed puniceas & quæ latiore gyro se explicant: in q̃bus apices illi medii certius & altius surgunt. Eadẽ spẽs & in nigra uiola est, habetq; & ipsa in medio apices luteos: sed non tam manifestos ut Liliũ & rosa: q cõparati reliquo flori inutiles forte sunt. Potuitq; Dios. certiore disciplina docere nõ esse in medicinæ usum summẽdos totos nigræ uiolæ flores: sed quod tñ purpurescit. Ea aũt folia desecto ungue sunt, non aliter q̃ in rosaceo hic ipse ẽt monuit auferendos ex rosis ungues qm̃ inutilis medicinæ ea pars sit. His nos causis & auctoribus psuasi nihil a cõi omniũ græcor̃ lectione mutauimus: & si qd̃ testati antea sumus: non aliter q̃ in iudicior̃ q̃stionibus & testiũ dictis eadẽ in duobus capitibus omnia suspectam nigræ huius uiolæ medicinam fecerint & adhuc faciant.

DIOS. DE Cacalia. Cap. cxiiii.

c Acalian. Sunt qui Leonticen. Romani pariter græcis Cacaliã uocant. Folia fert candida grãdiaq;. Caulis ex medio exit rectus: cãdidusq;: Flore can

dido musco aut oleæ simili. Nascit in montibus. Radix in usu medicinæ est quã spi-
næ hircinæ modo in uino madentem in Eclegmate dant: aut per se commanducant
contra tussim & asperas fauces. Quæ uero cum defloruit subnascuntur grana cera
coacta: mox inuncta sine rugis & extenta cute humanam faciem seruant.

INTERPRES.

c Acaliam descripsit Plinius.xxv.uolumine capite.ix.leonticemq; uocari & ipse ait: Minu-
tis margaritis simile habere semen inter folia grandia pendens: natalesq; illi plerũq; mon-
tes esse: nec ultra in historia eius quicq̃ tradidit. Nos uero descriptum ab eo florem fuisse
optabamus: ut quod in antiquis græcis hoc capite uariat certius cõstitueret. In cunctis.n.uno exce-
pto qui nobis uetustissimus & ꝓbatissimus codex Dios.est legitur. ἄνθος ἔχων ὅμοιος δρυὶ ἢ ἐλαίᾳ.
Quod si uerbum de uerbo fiat significat florẽ habens quercui aut oleæ similem: eamq; lectionẽ se-
cuti cæteri interptes querno aut roboris flori similem fecerunt. Nos musco aut oleæ uertimus ue-
terũ & meliorũ codicum fidem secuti: in qbus ut nos credimus antiqua & uerior lectio est. λευκὸν
ἄνθος ἔχων ὅμοιος βρύῳ ἢ ἐλαίᾳ. Quod est ut nos diximus flore candido musco aut oleæ simili. Su-
musq; ad hanc interpretationẽ præter græcorũ fidem latinorũ ẽt antiquissimis monumentis usi: in-
ter quæ longobardis lr̃is scriptus Dios nobis est in quo manifeste Bryo similis legitur. Est autẽ græ-
cis Bryon qui in torrentibus aut arboribus cõcrescit muscus. Cui in cõparatione rñdẽt oleagini flo-
res qui passim a cunctis muscosi dicuntur. Quæ ratio ẽt nos monuit muscum magis q̃ quercũ aut
robur hoc loco uertere. Nihil.n.muscoso oleæ flori simile habent querni aut robustei flores. At cõ-
tra bene ad tertii floris similitudinem alternant muscus & oleagini flores. Est præter hæc in extre-
mo capite quod nobis & Barbaro non conueniat. Quod.n.hic ait τεταμένην καὶ ἀρρυτίδωτον τηροῦ-
σι τὸ πρόσωπον. Rigores neruorũ perunctis molliunt & rugas a facie defendunt uertit ille. Sed indi-
gnum eo hoie id est qui alioqu.n continuus & diligens Plinii auditor erat. Obseruare.n. & memi-
nisse debuerat.xxvi.uolumine capite.xvi.his uerbis eũ scriptorẽ Dios. decreta hæc uertentẽ. Caca-
liæ grana mixta ceræ liqdæ extendunt cutem in facie: erugantq;. Nihil quod ad rigores pertineat
in Cacaliæ remediis aut hic aut alii docuerunt. Neq; græca uox τετανὸς hoc loco substãtiua forma
rigorem sed adiectiua quod tendit & plenum succo sine rugis asperitate ue aliqua nitet significat.
Indicatq; qui acuitur in fine accentus. Aliter.n. græci τέτανον.i.rigorem scribunt: aliter τετανόν.i.ex-
tensum & sine rugis. Sic docent græcorũ grãmatici: licetq; humiliora hæc sint ignorata tñ aut nõ ob-
seruata rigores ꝓ nitore cutis audire alios cogunt: & in medicina remediorũ disciplinam miscent.

DIOS. DE Napo quod Bunion dicunt. Cap.cxv.

Vnion. Sunt qui Aron: qui Arction: qui Anemosphoron: Magi parada-
b cty: Aegyptii Erxoen: Aphri Zigar siue Thepso. Romani scopam regiam
uocant. Caulem ex se mittit Bunion quadrãgulum: & ex eo ramulos plures
foliolis tenuibus & floribus plenos: longitudine digitali. Folia ad radicem illi sunt
apio similia: multo tamen tenuiora ad Coriandri figuram accedentia. Flos Anethi
illi est: Semen odoratum Apollinaris herbæ feminibus minus. Calefacit Bunii se-
men. Vrinam cit. Secundas trahit: lieni: renibus & uessicæ accomodatum. Vtunt
eo recente pariter & sicco. Vtuntur & succo ex eo expresso: radicibusq; & caulib⁹ &
foliis cum mulsa aqua.

INTERPRES.

a Ltẽrũ & primum in diuisione naporũ genus Bunion hoc facit: Describiturq; a cunctis iisdẽ
huic scriptori notis & uiribus. Non tñ in sanitatis usu receptum a gentibus ut alterum &
secundũ illud est. Quod fœminino genere Buniada græci uocant: secũdo uolumine a ra-
pis statim quasi eiusdem illis generis ab hoc scriptore tractatũ. Vtriq; radix crassior: sed contra q̃
in rapis acuminatæ longitudinis: huic ẽt exilior q̃ Buniadis & minor. Egit de eo Plinius libro.xx.
capite.iiii.cũ de reliquo naporũ genere ageret. Nomen ambobus factũ aliqui tradiderunt ἀπὸ τῶν
βουνῶν. Vocant aũt græci inter alia Bunos tumentia & quæ in amplitudinem creuerunt: quæ napo-
rum radicis forma est. Cur aũt in Dios legat scopam regiã Bunion a Romanis dici ignotum nobis
est. Nihil.n.habet planta hæc quod scopis congruat: nõ surculosam naturam nõ usum nõ folia nõ
aliud quidpiã quod scoparũ rõnem indicet aliquam. Ignotæ aliæ appellationes ẽt. Sola arction ex
similitudine facta est: quam nos Pauli Aeginetæ auctoritate instaurauimus. Non legitur in Barbari
editione hoc caput. Nec nos scimus relictum ne a librariis imprudenter in excribendo fuerit: An
potius

potius quia de Napis secundo uolumine actum fuerat ratus abundare uolens ipse & prudēs id reliquerit. Siqdem in Corol lario ē nihil actū de Bunio ab eodem est. Verūtn̄ auctoribus græcis omnibus recipiendum & cū cæteris uertendū fuerat. Qui.n. de pseudo bunio agi mox poterat nisi de uero bunio actū prius fuisset? Veræ.n. alicuius oportet falsam & mētientem in plantis esse. Calido temperamento Bunion esse Paulus Aegineta decreuit: ideoq; urinam & menses ciere.

DIOS. DE Pseudobunio.i.falsa & mētiente bunio. Cap̄. cxyi.

p Seudobunion. Romani pariter græcis Pseudobunion uocant. Dodrātalis frutex in Creta nascitur. Napi quod bunion uocāt folia habet & ramulos: ea acria sunt: possuntq; cum aqua poti quatuor fere eius ramuli tormina: uessicæ stillicidia & lateris dolores finire. Quinetiam strumas discutit Pseudobunion cum sale ex aqua tepidum emplastri modo impositum.

INTERPRES.

q Vale Pseudobunion sit præter Dios. Plinium: cunctosq; alios qui oēs Napo similēm tradiderunt nomen ipsum etiā indicat. Neq;.n. mentiri uerā Bunion: nec fallere carpentes posset: nisi similis illi esset. Eaq; similitudine fallens falsum & mendax Bunion a græcis dictū est. monere aliud legentes in eo nō oportet. Peregrina.n. Italiæ herba: & ex Creta repetenda est. Noluimus tn̄ relinquere quod Dios. & Plinio in uiribus & medicina eius idem non est πλευρᾶς πόνους θεραπεύειν hic ait: quæ uoces in cōi significationis æstimatiōe lateris dolores tm̄ indicant. At ille ait cōtra præcordiorū dolores bibi ramos Bunii: nō leui discrimine inter πλευρὰν καὶ ὑποχόνδρια. i. latus & pcordia: quemadmodum ex Anatome & partium humani corporis historia cognoscere facile est. Vtrinq;.n. latera præcordia aūt quo loco nouerunt omnes sunt.

DIOS. DE Terrestri Hedera. Cap̄. cxyii.

c Hamæcisson. Sunt qui Chamæleucen: qui sterilem hederā: qui Terræ coronam: qui Selinitin uocent. Romani siluaticā Hederam appellant. Folia hederaceis similia habet terrestris hedera: longiora tn̄ tenuioraq;. Ramulos dodrantales foliis plenos per terrā sparsos quinq; aut sex. Flores uiolis quas leucoia dicunt similes: minores tn̄: egregie in gustu amaritudinis. Radix illi est gracilis & inutilis. Nascitur locis cultis. Contra coxendicis dolores trioboli pondere in aq̄ cyathis tribus quadraginta quinquaginta ue diebus folia eius utiliter bibunt. Qui etiam fellis suffusiones quinq; aut sex diebus pariter pota emendant.

INTERPRES.

ſ Imilem tm̄ nō cōgenerem hederæ Chamæcisson sua appellatione græci fecerūt: licetq; terrestrem & humi serpētem hederā ea uox significet: nō in hederam intelligere oportet: sed herbam cultis locis nascentem: hederaceis foliis neq; his tota figura. Fastigiant.n. in lōgitudinem quod in hedera nō fit. Spargit per terrā ramulos hæc suos nō plures quinq; aut sex: quēadmodū omnes tradiderunt. Nullos fert corymbos: ideoq; sterilis hedera a plerisq; dicta quondam fuit. Eadem terræ corona quōdam uocabat: qm̄ ramulos suos per eam spargens folioso ueluti serto terrā coronare uidet. Ea ob floris colorem Plinius aut uiolam albā existimari posse cū floret. Cæteri lutei coloris florem illi assignant; nec male forsitan: qn̄ leucoiorū uox quibus flores eius hic cōparat non albū magis q̄ reliquos eius floris colores indicat: eamq; ob causam nos seruata græcorū uoce uertimus uiolis quas leucoia dicunt similes eius flores esse.

DIOS. DE Chamæpeuce. Cap̄. cxyiii.

ç Hamępeucen latini pariter græcis Chamæpeucem dicūt. Facit ad lumborū dolores chamæpeuce: in quē usum cōcisa in aqua bibit. Sūt q herbā colore undiq; herbaceo describant foliolis ramisq; inflexis & roseo flore.

INTERPRES.

n Vlli inueniunt in græcis antiq scriptoris huius cōcordes in hoc capite codices duo saltem: tam male & infeliciter actū cū illis etiam in bonis artibus ex multo tpe est. Sed Chamæleucem alius tractandam in hoc capite proponit: alius pro ea Chamæpeucem habet; In aliis

nullũ est hoc caput: in q̃busdã cũ Buglosso quæ sequitur & in extrema eius parte chamæleuce miscetur. Et præter id alii breuissime rem: longius alii absoluunt: tam confuso intellectu & rei incõstantia ut qd reddendũ nobis esset diu dubitauerimus. Accessit tandem anxiis animo Plinius monuitq; lib. xxiiii. capite. xv. in ancipiti Chamæpeucẽ potius legendum esse: qm̃ qd hic ait ποιεῖ πρὸς ὀσφύος ἀλγήματα ἐν ὕδατι λεῖα πινόμενα ille dixerit lumbo℞ & spinæ doloribus propitia est: Eodem rei sensu & uerbo℞ ductu. Verisimileq; est ex his q̃ Plinius eadem Dioscoridi reddidit Chamepeucem legisse & hanc fuisse eius ætate capitis huius lectionem. Chamæleuces .n. aliæ uires & alia remedia sunt. Descripsitq; idem Plinius eodem loco Chamæpeucẽ Laricis foliis. Suspẽdit animo nos tñ Paulus Aegineta lib. vi. nullibi tractata Chamæpeuce Chamæleucem describens: eãq; in tertio ordine calefacere: in primo aũt siccare dicens: quo fit ne pro cõperto cõstituere aliqd audeamus. Multis .n. iisdemq; magnis indiciis & auctoribus pugnatur: nosq; in tanta uarietate id elegimus qd latini scriptoris saltem deficientibus græcis auctoritate se tueret. Id certe non tacebimus uideri nobis non esse integrũ Dioscoridis hoc caput. Quale ẽt est qd statim sequitur Buglossum.

DIOS. DE Buglosso. Cap. cxix.

BVglosson Magi felis genituram: Osthanes Zanuchi: Aegyptii Autueorinbesor: Aphri Ansanaphi: Romani Bouis linguam: bubulam linguã aut Libanion appellãt. Nascitur sabulosis & exæquatis in planiciem locis. Colligitur Iulio mense: feruntq; cõtra febrium in accessiõe cum tremore algores utilẽ: non tñ simpliciter: Sed ad tertianas eam quæ tres tm̃ caules protulerit totã cum radicibus ad tertias decoctam bibendam dant: ad quartanas uero quæ quatuor. Quidam ẽt decoctum eius contra abscessus ferunt in uino utiliter bibi. Verbasco similia folia habet: & in terram decidua: aspera: nigrioraq;: bubulæ linguæ similia: quæ in uinum deiecta uoluptates animi & lætitiam facere creduntur.

INTERPRES.

DIximus non multo ante in Cirsio qd alii de ea & Buglosso hac nostra ætate sensissent: diximus etiã qd nobis in ea re magis placeret & q̃bus coniecturis mutata inuicẽ duarũ herbarũ noia crederemus: Polliciti pterea sumus in Buglosso hac addituros esse aliqua: Quæ nullo modo alia sunt q̃ propẽsiores cõtinue in eã partem fieri ut credamus quã ueteres Buglosson dixerunt nostræ ætatis Borraginẽ esse: Vtimurq; ad eã rem hac ẽt coniectura q. M. Cato. xl. capite operis sui de re rustica insitionem arbo℞ docens cũ instituisset quatenus & quõ surculos inseruisse & circũ ligasse oporteat addidit. Insuper lingua bubula obtegito si pluat ne aqua in librum permanet: eã linguam insuper librum alligato ne cadat &c. Verisimileq; est in operiendo truncæ & insitæ stirpis rotunda sectione rotundiore potius q̃ longiore folio uti præcepisse. At Borraginis tale est. Eius uero quæ nũc Buglossus habet longa folia sunt: ideoq; operiendæ rotundæ stirpi minꝰ apta. Scimus qdem non posse nec debere rem certã docentes tam incertis & ambiguis uestigiis niti: potuisseq; antiquos insitores illa ẽt uti: qm̃ satis esset insitam stirpem quocũq; operimento a pluuia defendere: & quod primũ inserenti se obtulisset luto palea aliisq; huiuscemodi uti. Non tñ negligendum qualecũq; id fuerit ignotæ rei uestigiũ. Nec nos alio cõsilio id rettulimus q̃ ut haberent legẽtes hanc ẽt eruscandæ ueritatis ansam: Scirentq; antiquæ Buglossi quã Cato omnesq; alii a boũ linguis quas imitatur bubulam linguã dixerũt: hunc ẽt fuisse in rustica re usum: In urbana aũt præcipuũ quod in scriptore hoc postremũ est: Deiecta in uinũ Buglossi folia uoluptates animi & lætitiam augere: neq; ultra hunc usum Buglosso aliud multifaciendũ ab antiquis scriptoribus tribui. Plinius. xxv. uolumine capite. viii. Sic de ea egit. Iungitur huic Buglossos boum linguæ similis cui præcipuũ q in uinũ deiecta animi uoluptates auget & uocaṫ Euphrosinon: mox. xxvi. xii. capite. Buglosso inarescente. Siqs medullã e caule eximat: dicatq; ad quẽ liberandũ febre id faciat & alliget ei septẽ folia ante accessionem aiunt a febre liberari. Quod amuleti potius q̃ medicinæ rõnem habet. Paulus itidem Aegineta in. vi. de Buglosso hæc tm̃ monet. βούγλωσσον ὑγρόν τε καὶ θερμόν ἐστι τὴν κρᾶσιν· ὅθεν τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνην ποιεῖν λέγεται. Quod est. Humidum calidumq; temperamento Buglossum est. Eamq; ob cãm uino iniectũ lætitiam animi facere dicitur. Nec ultra hæc quicq̃ de Buglosso tradidit. Galenus ẽt nihil dictis ab aliis aliud addidit q̃ tussibus & faucium asperitatibus utilem esse. Nullusq; non ex antiquis lætitiæ & uoluptatis spem in Buglossi usu legentibus proponit quod in Borragine nũc passim ferṫ. Verisimileq; est quasi per manus traditã seu opinionẽ seu famã ad nos peruenisse & adhuc seruari. Non utimur ad hanc rẽ populari oino sensu & iudicio plebis: Nõ tamẽ negligimus penitus. Quodq; nos magis urget Cirsii historia est in qua flores ἀκροπορφυροῖ .i. in sũmo purpurei describunṫ: qui color pprius floris eius est quam Buglossum nũc passim uocant. Vrgent lõgiora folia quæ in Borragine decurtatæ rotũditatis sunt. At

dicet aliquis boum linguis similior nostræ ætatis Buglossus q̃ Borrago est. Non negamus id: Verũ tñ illud etiam monemus nescire modo nos quæ fuerit antiquis græcis comparationis huius rõ: & quid nam boum linguæ illi cõparauerint: uerbi cã asperitatẽ: latitudinẽ: colorẽ: lõgitudinẽ ue. Pro nostræ ætatis Buglosso longitudo pcipue & color est: Pro borragine contra tam multa hacten⁹ numerata inditia: quæ diligentius cæteri ẽt excutient. Nos n. pro deprehendenda ueritate cogitanda aliis hæc tñ pponimus: Nec laboramus pro re: cũctis n. nota est: sed p medicæ materiæ antiqs nominibus & historia: quæ a posterioribus græcis toto hoc capite male habita est. Credimusq; nos ex obseruatis hactenus non esse Dios. quæ a principio capitis longius legunť usq; ad Verbasco similia habet folia &c. Quæcũq; n. a Serapione antiqua scriptoris huius interpretatione; & aliquot græcis Buglosso huic tribuunť nulla alia sunt q̃ Verbasco similia habere folia: Folio in terram deciduo esse: eodemq; aspero & nigriore boum linguæ simili: idq; in uinum coniectum lætitiam augere credi. Cætera nulla in antiquioribus græcoꝝ codicibus & latinis scriptoribus sunt. Et Plinius quæ nũc in scriptore hoc leguntᷓ dandam esse. s. Buglossum hanc: quæ tres caules protulerit ad tertianas: q̃ uero quatuor ad quartanas non buglosso sed Cynoglosso tribuit. Verba eius sunt lib. xxv. cap. viii. Iungiť & Cynoglossos caninas imitãs linguas: aiuntq; quæ tres thyrsos seminis emittat eius radicẽ potam ex aqua ad tertianas pdesse: Quæ quatuor ad quartanas. Accedit his ẽt carpendi buglossũ hanc Iulio mense præceptũ: quem hic scriptor Romana uoce ἰούλιον uocat: quod in græcis antiqs scriptoribus nunq̃ aut raro inueniť. Dico aũt antiquos nõdũ penitus obliterata græcoꝝ re: qm̃ post Cæsares romanos latinis mensium appellationibus potius q̃ græcis suadente id fortuna eius gentis & maiestate usi oẽs sunt. Quodq; coniunctũ huic est non consueuisse Dios. tẽpoꝝ notas ex mẽsibus accipere: sed ex anni tẽpestatibus: uerbi cã Solstitiis: uere: autumno: hyemeq; & æstate. Scimus medicinæ hæc nihil aut paꝝ conferre. Sed nos herbariã tractamus: conamurq; in hoc scriptore minus corruptã saltẽ latinis eã reddere: qm̃ integram in tanta posterioꝝ incuria & imperitia impossibile est. Effugerat pene nos quod ad buglossum & Borraginẽ earũq; notas adhuc ptinet. Id huiuscemodi est. Cirsii Buglosso hic similia esse folia dixit: mediocriter hirsuta: lõgioraq; & albescentia: i extremitatibus aculeata. Buglossi aũt φύλλον χαμαιπετὲς, τραχύτερον μελάντερον. Quod est. Folium in terrã deciduũ: asperũq; & nigrius Conferať nũc cũ naturæ exemplaribus utriusq; historia: captasq; ex horto Buglossum & borraginẽ diligẽtius cõtemplemur. Mihi sane prior illa Cirsii historia nr̃æ ætatis Buglosso rñdere: Posterior aũt Borragini undiq; uť. Sunt. n. Buglossi folia lõgiora q̃ Borraginis: albicant illa. Hæc contra nigricant: illa surgunt & per se stant in altum nitentia: Borraginis in terra iacent. Estq; illi pprium qđ hic ait χαμαιπετὲς i. humi stratum folium.

DIOS. DE Canina lingua. Cap. cxx.

c Ynoglosson. Sunt qui Phyton: qui Caballation: qui splenion: qui Scolymon: Romani Canis linguam: aut caninam linguam appellant. Folia latifoliæ plantagini similia habet: angustiora tñ minoraq; & lanuginosa: Sine caule canina lingua est: per terrã sternitur. Nascitur sabulosis locis. Concisa & cũ uetere suillo adipe coacta eius folia rabidoꝝ canũ morsibus. Capilli defluuiis quę uocant alopecias & ambustis medenť. Aluũ mollit elixa eadẽ & cũ uino pota.

INTERPRES.

c Anis linguã herbã nouit Ethrusca oĩs rustica plebs. Vtitur. n. ad ulcera & minora uulnera: Ostenditq; eã sine caule & paulo minus q̃ cũctis iisdem huic scriptori notis. Nasciť plerũq; inter uites: uiretq; tota hyeme. Nos eã sæpe uidimus folioso cespite radice pollicis humani crassitudine: albicãte colore: & supercurrẽte asperitate quã credimus noĩs & cõparationis ad caninam linguã cãm fuisse. Est. n. cani qualis plerisq; aliis animalibus Scobinæ modo asperior lingua.

DIOS. DE Phyteumate herba. Cap. cxxi.

p Hyteuma. Romani pariter græcis Phiteuma dicunt. Lanariæ herbæ quã Struthion uocant folia similia habet: minora tamen: Semen copiosum perforatumq;. Radicem longam gracilem in superficie terræ uirentẽ: quã ueneficiis amorum utilem aliqui tradiderunt.

INTERPRES.

p Oteramus exẽplo Plinii nihil Phyteumati addere: præfatiq; solũ quod ille ait: qm̃ sit usus eius tñ ad amatoria superuacuũ existimare aliqđ pea monuisse. Verumtñ non adeo insensi amoribus sumus ut utilem eis herbam negligere penitus cogitemus; sed pertinebit quod

monemus ad radicem eius: quam cæteri interpretes μικρὰν legētes exiguā aut breuē dixerūt. Nos antiquiorum in græcis codicū fidē secuti lōgā uertimus: μακρὰν.n. in illis iuenimus Ignota nobis herba est: infamis amorum ueneficiis: eāq; ob cām a melioribus neglecta: qui quod Naso ait sciētes philtra nocere animis & furoris habere uim ignorari quod bonis moribus obesset: uoluerunt.

DIOS. DE Leontipodio herba. Cap. cxxii.

Eontopodion. Sunt qui Zoonychō: qui Aetonvchon: qui Camon: qui
l Damnamenen: qui Idiophyton: qui Phytobasiliō: qui Crossion: q Crossophthoon uocant. Magi sanguinem crocodili siue crocomeriō. Aegyptii Daphnænes. Romani Mineruium siue Neumatus: siue Palladium: siue flammulā appellant. Digitalis herbula est. Foliola habet angusta: longitudine trium quatuor ue digitorum: hirsuta: ab radice lanosa & albicantia. In summis caulibus capitula sunt quasi incisuris diuisa. Flores fert nigros. Semen habet: sed ob supercurrentem illi lanuginem ægre deprehendi potest. Radix illi parua est. Feruntq; hanc amorum ueneficiis utilem corpori adalligatam.

INTERPRES.

Sse Leōtopodio eandem Camon: de qua Plinius. xxvii. uolumine capite. viii. negauit se qc
e quam scripturū: qm̄ ad amatoria tm̄ usus eius esset: pro cōperto nobis ē. Vidimusq; nos antiquissimos & optimos græcorum codices: in qbus non Leontopodion: sed camos capitis huius titulus est. Habemus & uetustissimum longobardis litteris scriptum latinum Dios. in quo pariter non Leontopodion sed Camos est: iisdemq; omnibus hoc capite aliis. Sola in græcis & latinis tituli capitis: & plantæ appellationis diuersitas est: Magno argumento non differre leōtopodion a Camo nisi sola appellatione. Profuit plantæ huic binominem esse Periisset.n. tota nisi amisso altero noīe superfuisset alterum quo indicaretur. Infamis amorum ueneficiis ea quondam fuit. Credimusq; nos Camon dictam quasi frenū. Est enim κημὸς græcis inter cætera reticulatum: aut ex uiminibus textū freni genus. De quo quotidie in Psalmo auditur: In camo & fremo maxillas eorum cōstringe: quo quemadmodum uinciuntur iumentorum ora sic in amore amantium animi retinerent: eorum noīe magis q̄ Leontopodii nota ab his qui pro religione bonisq; moribus amorum ueneficia hæc odissent exagitata appellationem eam in posterioribus amisit. Seruata tn̄ illi a diligentioribus altera est: auctusq; noium eius numerus: sed cūcta nostra ætate parum certam habent rōnem. Nec cur Mineruiū & Palladium a Romanis dici Leontopodion in Dios. legatur dicere nos audemus. Possemus qdē in compositis uocibus illis & simplicibus aliquid excogitare: sed sine auctore omnia essent. Et quā possumus nos: eandē poterunt legentes in eorum causis ēt coniecturam facere. Et hæc p leontopodio eademq; illi camo dicta hactenus satis sint. Relinquimus aūt cogitandum aliis: An scriptoris hui⁹ Leontopodion hoc eadē sit qua Plinius. xxvi. uolumine. viii. xiii. & . xv. capitibus ad medicinam utitur. Amatoriis.n. hic utilem indicauit: & in eum usum solū cōmendat. Addimus & illud in historia eius præter dicta a Dios. ab aliis Camon siue Leontopodion malis appellare roseo flore describi: in quo folia albicent: quod uero inter folia medium est nigrescat. Quin etiā herbæ ipsius folia quæ in caulibus altius pendent: in extremitatibus incisuris diuisa esse: & aliqua sui parte cū cādore rubere Quæ oia periisse ex historia eius credimus dū ignorari ad amores accomodatā herbā aliqui uolunt: relictisq; huiuscemodi notis facile (qđ factū ēt est) posse id fieri crediderunt.

DIOS. DE Hippoglosso. Cap. cxxiii.

Ippoglosson. Sunt qui Antirrhinon: qui Anarrhinon: qui & hāc lychni
h den agrestem uocent. Romani pariter græcis Hippoglossum appellant. Exiguus frutex ē. Folia siluestri & tenui myrto similia habet. Aculeatam comam & in sūmo exiguas ueluti lingulas secus folia exeuntes. Creditur coma eius utiliter in dolore capitis adalligari. Malagmatis radix & succus miscetur.

INTERPRES.

Vsci quæ siluestris myrtus est folia hr̄e Hippoglosson omnes testantur. Et nō adeo grādia
r sunt: & præter id in cuspidem acuminata desinunt: eamq; ob causam siue magnitudinem siue equorum linguæ figuram in ea uoce intelligas: nulla in foliis rō eius erit. Nec si ēt ut in Plinio adhuc legit̄ græcam p̄positionem hypo coniunctā linguæ a græcis fuisse credideris scriptoris

huius historiæ mĩdebit. ἐπ᾽ ἄκρου .n. id est in summo linguas exire hic ait παρὰ τοῖς φύλλοις. i. secus & ẜm folia: quæ hic intelligit in caule suprema: qui desinẽs nõ folia pfert: sed consertæ lanuginis potius q̃ foliosæ comæ in latitudinem se aperiens inuolucrum: non aliter q̃ in spicatis aliqb⁹ semi nibus & floribus fit. Differt tñ a spica ꝙ rotundæ quatuor ue plerunq; angulis spicæ surgunt: in hac quod ultimum in caule exit: in latitudinẽ se explicat. Et qm̃ humanam linguam imitatur: ideo facto a græcis noĩe Hippoglosson quasi grandis lingua dicta est. Et hæc nobis origo nominis & cã est. Quæ licet historiæ Plinii diuersa forte aliquibus uideatur. Ille .n. ait. Et in iis ceu linguas folio paruo exeunte de foliis. Meminerint tñ omnes sequi nos græcos scriptores: præcipueq; hunc: & in uertendis uocibus eius quá debemus illi fidem præstare: qui ἐπ᾽ ἄκρου παρὰ τοῖς φύλλοις pdire liguas ex hippoglosso dicens quod est in summo & ẜm folia: non ex foliis sed ex summo caule qua parte desinunt folia exire ea dixit. Id .n. ἐπ᾽ ἄκρου aperte significat. Cæteræ appellationes ex similitudine aliqua ue𝔭 importune illi accreuerunt: ideoq; non tractandæ a nobis. Verterunt in hoc capite cæteri interpretes Plinium secuti: quod in scriptore hoc est δοκεῖ δὲ ἐχόμενον περίαμμα εἶναι χρήσιμον κεφαλαλγοῦσι. Capitis dolorem corona ex comis eius imposita cõminuit &c. Quodq; i eo περίαμμα est coronam intellexerunt. Hñt sane ille grauem auctorem Plinium. Nec rõ usus & remedii aliena est ut contra dolorem capitis imposita corona subueniatur. Verũtñ alia est περιάμματος in græcis & στεφάνου rõ. Hæc per orbem capiti circũposita tuetur id aut ornat: illud corpori adalligatum presertimq; ex collo suspensum amuleti & tutelæ tñ rõnem habet. Indicantq; id passim græci qui περιάμματα & περίαπτα unum idemq; genus appellant: quæcũq; s. ad arcendas malo𝔯 noxas aliqua corporis parte: presertimq; collo adalligantur & suspẽdunt. Indicatq; id uox ipsa. Neq; .n. περιάπτεσθαι aliud est q̃ nexu appendere. Sit ne igitur Hippoglossi huius contra capitis dolores in corona: an in periammate remedium alii censebunt. Nos hæc diximus ne forte aliqs nřam ab illis diuersã æditionẽ demiretur. Secuti .n. sumus auctorẽs nři uoces & ea𝔯 cõem æstimationem.

περίαμμα στέφανος

περίαμμα

DIOS. DE Antirrhino. Cap. cxxiiii.

a Ntirrhinon. Sunt qui Anarrhinon: quidam & hanc siluestrem Lychnidẽ uocant. Romani pariter græcis Antirrhinon dicunt. Anagallidi caule: foliisq; similis herba est. Flores habet purpureos uiolis quas Leucoia uocãt similes: minores tñ: eamq; ob cãm siluestris lychnis uocata ẽ. Semẽ fert uitulo𝔯 naribus aspectu simile. Aduersari ueneficiis malisq; medicamẽtis adalligatũ fert antirrhinon: uenustioresq; fieri & gratiã iuenire punctos eo ex lilino ligustrinoue oleo.

INTERPRES.

p Lures in græcis Anarrhinon q̃ Antirrhinon uocant: a uitulorũ naribus: quarum figura semen est facto nomine herbam: Quæ folio paulominus q̃ hederaceo tota figura est: Flore qualis uiola purpurei coloris: ut nostræ ætatis herbarii ostendunt: qui deprehendisse nobis eam uidentur. Multifaciendum & in honore habendum Anarrhinon hoc erit: Siquod hic Pliniusq; & ante eos Theophrastus testati sunt ad gratiam & uenustatem homini pficiat. De eo Theophrastus libro .ix. de plantarum historia his uerbis egit. εὔκλειαν γάρ φασιν ἀεὶ ποιεῖν τὸ ἀντίῤῥινον καλούμενον. ἔστι δὲ ὅμοιον ἐστὶν ἀπαρίνῃ, ῥίζαν δὲ οὐκ ἔχει, σπέρμα δὲ καρπὸς ὥσπερ μόσχου ῥῖνας. ἐχρισμένον δ᾽ ἀπὸ τούτου ἀλειφόμενον ἀδοξεῖν. Quo𝔯 sit sensus. Gloriã enim ferunt continue antirrhinon facere. Aparine simile id est. Radicem non habet. Semen uituli naribus simile: & qui eo unguntur ad gloriam proficere. Quæ omnia iisdem fere uerbis a Plinio reddita sunt .xxy. uolumine capite .ix. Discrepãt tamen Theophrastus & Dios. aliquatenus. Ille πρὸς εὔκλειαν καὶ ἀδοξεῖν facere antirrhinon dixit. i. ad gloriam & honorem: hic ἐπιχάριν fieri eo perunctos; quod ad gratiam tantum pertinet. Plinius uenustiores fieri dicens Dios. potius q̃ Theophrastum secutus hac parte est. Comparauit Plinius etiam Anarrhini flores hyacinthonon purpureis Leucoiis: magnitudinem eorum seruato colore indicans. Sunt enim uiolis illis minores: Ideoq; hyacintho similiores.

DIOS. DE Catanance. Cap. cxxy.

c Atanancem. Sũt qui Damnamenen: qui Dionysiada: qui Thyrsion: qui Carnon: qui Crotion: qui Arcopodion uocent. Magi Archaras: Daci Crepulam: Romani herbam filiculam: uel Iouis radium appellant. Duo catanances genera sunt. Habetq; alterum folia longa Cornicis pedis herbæ similia. Radicem gracilem iunceamq;. Capitula uero sex aut septem: in quibus Eruo simile semen est: quod cum siccatur ad speciem unguium exanimati milui cõtrahitur. Alte

rum exiguı mali magnitudinem habet. Radicem exiguam oliuæ magnitudine. Folia figura coloreq; oleaginis similia: mollia per terrã strata: incisuris diuisa. Semẽ in uirgis exiguũ multis foraminibus terebratũ figura Ciceris. Ferũt utroq; genere uti ad amoꝝ ueneficia Thessalas mulieres: amoribusq; accomodatũ utrũq; esse.

INTERPRES.

Amnauit Naso in amoribus suis Philtra & amoꝝ ueneficia oĩa: satisq; uno uersiculo qualia ea essent: indicauit cũ cecinit. Philtra nocent animis uimq; furoris habent. Damnauerũt & alii sapientiam inter gentes & bonos mores professi. Nullaq; ætas: non aliquem habuit q contra malas amoꝝ huiuscemodi causas pugnaret. Omnium aũt maxime a salutari exortu religionis nostræ Christiani principes & ecclesiæ auctores. Magicas uanitates quotidie & ubiq; exagitantes. In quibus perierunt quidem antiqua: sed aliunde noua irrepserunt: tam uana mortalitas est: & in amoribus affectibusq; aliis suis plus posse herbam q̃ formam: uirtutem: laborem: industriamq; & opam hominis credit. Certioreq; spem ab anu: agyrte ue aliquo in uotis suis cõcipit: q̃ a natura moribusq; & industria sua. Libet hoc loco narrare quod factũ aliqñ est. Amabat Philippus Macedonũ rex puellam e plebe: facileq; impar amantis & amicæ fortuna morigeram regi eã fecerat. Dolebat id Olympias Philippi uxor: quæ plures cõiugi suo Alexandros parere cuperet: qm̃ nõ caperet unus tantam Macedonicæ fortunæ gloriã. Licetq; non solliciti tm̃ timoris: ut idẽ Naso ait: sed multo magis in intercæpta debita sibi uoluptate grauissimi doloris plena res amor sit. Nihil tñ in alieno coniugis sui amore æque dolebat: q̃ q; audiret a uenefica puella amatoriis Philtris intercipi sibi uoluptates suas. Perireq; regis famam: perire fortunam: & agendarum rerum tẽpora. Eãq; ob cãm sibi & cõiugi consulens irata iussit clam domo extractã ad se puellã duci. Eo qdem aĩo ut carcere aliquo clausam: aut in longinquas regiones transmare relegatã male hrẽt. Paruerunt regiæ uxori qbus ad mandatum fuerat. Productamq; ante se puellam: cũ speciosam; uenustam: ĩgeniosam & undiq; amabilem cõtemplata hoiem homo esset: Mutato cõsilio tãta uis pulchritudinis & gratiæ est: hrẽ illam in corpore suo Philtra: qbus oĩbus merito placeret dixit: Nec iam amplius coniugi suo aut illi irascebatur: cui quod sibi ẽt placeret tantopere placuisset. Hæc uera amoris ueneficia eẽ dicens: a natura aut si id absit ex se uirtute aliqua grãm & amoris cãm sibi fecisse: quæ omnia dicta ideo a nobis sunt: ne quis malis artibus potius q̃ uirtute aliqua amorem suum quibus optat conciliare conet. Habemus.n. oẽs si id excolamus quod ĩ nobis amabile sit; neq; camon catanãcen ue aut utiles philtris creditas herbas alias ob eam cãm per montes aut siluas quæsisse oportebit. Idq; intelligẽtes sapientiores multas huiuscemodi plantas adeo neglexerunt: & ut ab aliis ẽt negligerentur auctores fuerunt: ut incognitæ plures eaꝝ nostra ætate sint. Factum aũt bene an male id fuerit cẽsendũ: aliis relinquimus. Quod ad rẽ nr̃am pertinet: illud testamur corruptis maleq; habitis ob eam causam hoc loco capitibus aliquot inextricabiles oriri difficultates. Qualis ea ẽ ubi hic ait in altero Catanances genere μήλου μέγεθος ἔχειν. i. pomi magnitudinem hrẽ. Caret.n. rõne herbam pomo cõparare. Eodẽq; loco φύλλα μικρὰν ὅσον ἐλαίας χήματικὰ χροιᾶ ἐοικότα ἐλαία. In quibus nullus erat uerborum certus sensus. Indicatq; id a singulari ad pluralem numerum nulla intercedente alia uoce transitus: nisi uaticinati omnes fuissemus de foliis agi eo loco. Verumtamen in cunctis græcis quos hactenus uiderim eadem lectio & eodem modo corrupta est.

DIOS. DE Tripolio herba. Cap. cxxvi.

Ripolion. Sũt qui Psychen: qui Merida: qui Potamogetona: qui Stachyiten. Romani Caliumarem appellant. Nascit᷑ maritimis locis: non tamẽ in arida: neq; in mari: sed quo fluctus peruenit & regreditur. Folia habet Glasto similia crassaq;: uerũ latiora. Caulem dodrantalem in summo se diuidẽtem. Fertur flos eius ter quotidie mutato colore uideri. Matutino enim albet: meridie purpurescit: uespere puniceo colore fit. Radix illi est cãdida: odorata: gustu feruida. Ea pondere duarum drachmarum pota per inferna aquas & urinam trahit. Carpit᷑ Tripolium ad amuleta contra ueneficiorum noxas & Alexipharmaca.

INTERPRES.

Ogimur post tot secula amissis ueteꝝ scriptoꝝ cõmentariis antiquaꝝ obseruationũ & eoꝝ quæ in his diligentius tradita ab eis fuisse uerisimile est: ueluti post desectam messem Spicilegium facere. Vtinamq; in reliquis græcoꝝ latinorũq; scriptoribus tuto id conari liceret nec miscuissent aliquando magni nominis auctores: quæ toto genere inter se differunt; decuratisq;

antiquis noibus inversis ue: aut aliorũ uicinitate cõmutatis nihil certum nobis reliquissent. Aiaduertit multo ante nos Nicolaus Leonicenus: cuius diligentia: iudiciũ & ingenium nunq̃ satis a quoq̃ laudabitur: uicinitate nominis decæptum Plinium Tripolium: quod nũc tractamus cum polio iampridem dicto miscuisse: & quæ alterius erãt alteri tribuisse. Quod nos modo relinquimus dictis ab eo id tantum adiiciẽtes non solum miscuisse ea Plinium: Verum in Theophrasti plãtis Gazæ eiusdem lapsus causam & auctorem fuisse. Qui in eo Tripolium legens plus Latino scriptori quod mireẽ aliquis q̃ græco græcus homo detulit. Quodq; in Theophrasto erat Tripoliũ polium uertit. Theophrasti. ix. de plantarũ historia uolumie: ad finẽ. Verba hæc sunt καὶ ὥς φασι τὸ τριπόλιον καθ᾽ ἡσίοδον καὶ μουσαῖον εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι &c. Ille aũt uertit. Adde polium quod Hesiodo & Musæo auctoribus ad oẽm rem seriam magniq; faciendã perutile p̃dicaẽ. Esseq; Tripolium nõ polium in Theophrasto legendũ multa indicant: presertimq; quod p̃cedit de Periaptis & Alexipharmacis. i. amuletis ab eo dictũ. Poterant utriq; quod dicimus multa ostendere: quod scriptor hic. s. & quod Theophrastus testati sunt: sed oium euidentissime nomẽ. Neq; .n. Tripolii uox aliud q̃ qđ ter uersatur mutaturq; significat. Quæ rara & miraculi instar in eo uis est. Fueratq; hoc magis in Theophrasto & aliis optandum: q̃ quod ille ait. ἀλλὰ τὰ ἀπιστότερα καὶ ἀπιθανώτερα: τά τε τῶν περιάπτων καὶ ὅλως τῶν ἀλεξιφαρμάκων λεγομένων τοῖς σώμασι καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ ὥς φασι τὸ τριπόλιον καθ᾽ ἡσίοδον καὶ μουσαῖον εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι. διὸ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ σκηνὴν πηξάμενοι &c. Quorũ sensus est. Illa aũt minus credibilia & fatui hoĩs erunt: quæ de amuletis: & quæ ueneficiis aduersanẽ tam corporibus q̃ domibus alligata & apposita. Quemadmodum auctoribus Hesiodo & musæo dicũt Tripolium ad oia quæ digna studio sunt utile esse. Eamq; ob cãm noctu erecto p̃pe tabernaculo effodiunt. Et hæc Theophrastus quo diximus loco. Coloris aũt mutationẽ cuius cãm docuisse decebat ad eas referri causas ut credimus oportet: quæ ab eodem de cõuersione foliorũ: claudentibusq; se & dehiscentibus floribus quibusdam referunẽ. Quorũ oium una in sole cã est: ab eoq; credendum fieri in Tripolio tertiam per diem coloris mutatioẽm. Quo. n. plus minus ue humoris impetu solis ex flore exuctum fuerit: eo obscuriore dilutiore ue colore fieri credendum est: mixtionibus. n. exceptis primis cæteri colores constant. Diximus nos in extrema capitis clausura secari Tripolium Ad amuleta & cõtra ueneficiorũ noxas: contra aliorũ interpretum æditiones: qui ex Plinio ad medicamenta quæ Alexipharmaca græci uocant: rem tm̃ cõtraxerunt. Nos non id tm̃ Alexipharmacorũ uoce significari hoc loco credidimus: qua uoce Nicander priuatim uenenorũ remedia appellat. Sed Amuleta ẽt oĩa & quæcũq; fenestris hostiis ue domorũ cubiculorũq; aut ante domũ suspensa uel apposita excantatiõnũ ueneficiorũq; oium maleficia arcere credunẽ. Quoniã & hæc Alexipharmaca quondã uocabantur: & Theophrastus ut paulo aute præmõstrauimus Tripolio hoc uti homines tradidit εἰς περίαπτα καὶ ἀλεξιφάρμακα τοῖς σώμασι καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις. Quod est ad Amuleta & Alexipharmaca in corporibus & domibus. Sunt aũt ut præmonstratũ a nobis est Amuleta ab amoliendo dicta quæcunq; superstitiose corpori adalliganẽ: aut e collo suspendunẽ ad arcendas naturæ aliqñ sæpissime aũt fortunæ iniurias herbarũ radices: religione consecratæ præces: aut siderũ obseruatiõe factæ imagines: & id genus mille alia. Alexipharmaca aũt quæcũq; ἀλέξουσι τοῖς φαρμάκοις. Est aũt græcis ἀλέξειν pellere fugare & longius arcere. Pharmaca aũt non tm̃ ea significant: quæ uenena aut maleficio ueneni noxia bibuntur: sed excantationes: diras: execrationes: & quæ data iniecta ue alicui amare: furere: tabescere ue hoiem cogunt Hincq; φαρμακεύειν græcis uerbum est: & φαρμακὸς qui id agit. Hacq; tm̃ significatione Theocritus rusticã mulierẽ excantationibus huiuscemodi reuocantẽ ad se quẽ amabat Pharmaceutriã uocauit: & ex ea carmẽ suũ inscripsit. Vtrũq; genus ob eam cãm cõplexi: auctore presertim Theophrasto diximus carpi Tripoliũ ad amuleta & cõtra ueneficiorũ noxas & Alexipharmaca. Et si inclinet animus nobis prius: illud tm̃ Amuletorũ genus significari. Quos. n. ille citat Hesiodũ & Musæũ auctores id potius q̃ uenenorũ remedia docuisse uerisimile est. Legebaẽ in hoc capite ẽt ubi de Tripolii lolus agitur male ξηρὰ quæ uox siccata uel arescentia significat: quod in eorũ historia nullã habet rõnẽ. Nos ex melioribus græcis & ex Plinio qui. xxyi. uolumẽe capite. yii. folio Isatis crassiore Tripolium describit παχέα. i. crassa uertimus.

Amuleta

ἀλεξιφάρμακα

DIOS. DE Adianto. Cap. cxxyii.

Dianton. Sũt qui Polytrichon: qui Callitrichon: qui Trichomanes: qui
a Ebenotrichon: qui Argion: qui Coriandrum aquaticum uocãt. Aegyptii Eper: Daci Phithophthethela. Romani Cincinnalẽ herbã: terræ capillũ: & supciliũ terræ appellãt. Foliola hẽt Coriandro similia: exigua: & in extremitatib[9] incisuris diuisa. Coliculos quibus ex ea exeũt nigros: extremæ gracilitatis: dodrantales: nitentesq;. Folia filici similia. Non caulem non florem non semen fert. Radix illi inutilis est. Suspiriosis Adianti herbe decoctum utiliter bibitur. Bibitur & in an

gustia spiritus: suffusis felle: lienosis: urinæ angustiis & calculos uesicæ frãgit. Sistit idem aluum. Succurrit & contra uenenatorũ morsus: destillationesq; in stomachum in quem usum addito uino bibitur. Quin etiam mẽses & quæ a puerpio purgantur trahit. Sistit sanguinis excreationes. Cruda uenenatorum morsibus emplastri modo imponit̃ herba. Capilli defluuia quas Alopecias uocant explet. Strumas discutit. Furfures & manantia capitis ulcera cum lixiuia exterit. Cum ladano autem myrtheo ue & lilino oleo uel hissopo etiã: Addito & uino capillum fluentem compescit. Facit etiam ad omnes capitis & reliqui corporis furfures decoctum eius cum lixiuia & uino: in quem usum eo absterguntur. Facit & ad Gallos Coturnicesq; pugnaciores. n. eos reddit: cibariis eorũ admixtũ. Ouibus utile Adiantum circa ouilia eaꝝ serit̃. Nascit̃ umbrosis palustribusq; locis: humentibus muris: & prope fontes.

INTERPRES.

Coronat interiores puteorũ parietes & fontium margines Adiantum: & quasi sitiens quas tñ odit & respuit: pronus q̃rit aquas: Non aliter q̃ qui opes sedulus cõtinue querit & inuẽtis miser abstinet. Miraculũ in eo Plinius id iactat: quasi nõ multa alia passim uideant̃: quæ naturali corporũ dissociatione misceri simul quacunq; ẽt illata ui nequeunt. Ex eo nõis illi causa ẽ quam duobus uersiculis in Theriacis suis Nicander tradidit, Ea est huiuscemodi. λάχεαις τ' ἀδίαντον ὃ οὐκ ὀμβρείο φαγέντος λεπταλέη πίπτουσα ποτὶ πετάλοις ἐφίζει. Quod est. Purumq; adiantum in quo nec descendente imbre minimũ e cœlo cadens stillicidium foliis insidet. Docuit idem Theophrastus. viii. de plantarum historia. τὸ περὶ τοῦ ἀδιάντου συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ ὑγραίνεται τὸ φύλλον βρεχόμενον, οὐδ' ἐπίδηλον ἐστὶ διὰ τὸ τὴν νοτίαν μὴ ἐπιμένειν ὅθεν καὶ ἡ προσηγορία. Quorũ sensus est. Et quod in Adianto accidit. Neq; enim madet foliũ eius aqua conspersum: neq; humoris aliquid in eo uestigium remanet. Vnde & nomen illi factum est. Plinius ẽt. xxii. uolumine capite. xxi. Aliud adianto miraculũ æstate uiret Bruma non marcescit: Aquas respuit perfusum: mersumq; sicco simile est: tanta dissociatio depræhendit̃: unde & nomen a græcis. Omniũ græcorũ latinorũq; eadem in nõis origine rõ & sententia est. Vox ipsa ẽt indicat. Neq; enim adiantum aliud est q̃ quod οὐδιαίνεται i. non madescit. Testatus idem Plinius est Polytrichon & Callitrichon Adiantum dici: Sed diuersa rõne: polytrichon q̃dem quia capilli defluuia explet. Callitrichon aũt quia eos tingit & speciosiores reddit: utrũq; enim effectum habet. Theophrastus nihil ultra q̃ χρήσιμα εἶναι ἀμφότερα πρὸς ἔκφυσιν κεφαλῆς τριχῶν ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. Quod est. Vtilia ambo gñа eius esse ad explendũ capillo caput ex oleo inuncta. Sequitur appellationes has Trichomanes quæ secũdo generi de quo mox agendũ erit priuatim cõpetit. Succedit illi ẽt quæ in cũctis græcis pariter legitur. Ebenotrichon: ex qua nos credimus in latinis factum nomen quod in cõmuni usu est Capillus ueneris: Id in antiquioribus inuentum hactenus a me non est. Dico aũt antiquiores Theophrastũ: hunc ipsum: Plinium: & his æquales alios. Ideoq; oborta suspitio est ex corrupta uoce illa Ebenothricon Veneris capillum factã fuisse. Be. n. syllabam græci ue pronunciant. Facilisq; potuit lapsus eẽ ab audito Euenotricho in ueneris trichas. i. capillum. Suspitionem tñ hanc non decretum uolumus esse. Alioquin ex Ebeno quæ nigro colore est factum id nomen fuit: & ad Adianti trichomanisq; nigros coliculos translatum: neq; n. aliud Ebenotrichon q̃ Ebeni capillum. i. nigrum & quali colore Ebenus est significat. Cæteræ adianti appellationes quæ in Dios. legunt̃ satis certam habent cãm & originem: ideoq; a nobis relinquuntur. Sed non relinquenda quæ Theophrastus eodem libro retulit. γίνεται δ' αὐτοῦ δύο· τὸ μὲν λευκὸν τὸ δὲ μέλαν. χρήσιμα δ' ἀμφότερα πρὸς ἔκφυσιν κεφαλῆς τριχῶν ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. φύεσθαι δὲ μάλιστα πρὸς τὰ ὕδρηλα. ὡς δὲ οἴονταί τινες καὶ πρὸς στραγγουρίαν τὸ τριχομανὲς ποιεῖν. ἔχειν δὲ τὸν καυλὸν ὅμοιον τῷ ἀδιάντῳ τῷ μέλανι. φύλλα δὲ μικρὰ σφόδρα καὶ πυκνὰ καὶ πεφυκότα κατ' ἀντικρὺ ἀλλήλων. ῥίζαν δὲ οὐχ ὑπάρχει. χωρία δὲ φιλεῖ σκιερά. Quorum sũma hæc est. Genera aũt eius duo alterũ quidem candidum alterũ nigrum. Vtrũq; tñ explendis in capite capillis utile: in quem usum ex oleo confricat̃. Nascuntur aquosis locis & ut opinant̃ multi facit ad uesicæ stillicidia quod Triclomanes uocat̃: Habetq; caulem nigro adianto similẽ: folia parua: densaq; contrariis inter se pediculis pendẽtia: Radix illi nulla est: amatq; umbrosa loca. Et hæc ꝓ adianto & Trichomane Theophrastus: quæ a Plinio iisdem fere uerbis reddita sunt quo diximus loco: longe diuersa ab his quæ Dios. tradit: qui Adiantum Coriandri folio describit: neque in eo candidum aliquod genus numerat: sed nigris coliculis & hoc & Trichomanes describit. Sed nec Theophrastus etiam in qua parte candidum id genus sit retulit. Verũtamen ut obseruasse licuit & ex his quæ Theophrastus indicat totius generis nomen Adiantum est: Idq; statim diuiditur in candidum & nigrum. Vocaueruntque candidum: quod comparatum alteri albicantibus foliis sit.

Quod

Quod enim ad coliculos pertinet totū genus nigros habet:in candido tñ augentibus se coliculis cōtinue minus nigrescūt:desinūtq; in sūmo colore uiridi. Sed certius discrimē in foliis est:q̄ in nigro minora pennata & filicis mō disposita sunt. In candido qualia in coriandro incertis interuallis prodeuntia:& in extremitatibus incisuris diuisa:Lōgius itidē candidū nigro est:hancq; rōnē secutus Plinius ait. Duo genera eius candidius & nigrū breuiusq;. Id quod breuius ē polytrichon aliq Trichomanes uocāt. Quæ tota est huius scriptoris historia:qui primo cādidū hoc Adianti appellatione mox nigrū Trichomanis indicat. Non est difficile utrūq; inuenisse. Sed qm̄ frequētius illud nascit̄:habetq; easdem huic uires:iō notius & in frequētiore usu:Idq; tm̄ Veneris capillū nūc uocāt: Facillime in Dios. oīa itelliget q oculatus testis fide sensus ad ea utet̄. Neq;.n. dubitare poterit qualia in Adianto coriandri folia dicant̄:& qūō τὰ ἄκρου ἐχισμένα:quæ alii interpretes serrata & cacuminibus diuisa dixerunt. Cū tñ impares folioꝝ incisuræ sint:& aliter sectæ q̄ in serra dētes: neq; in cacuminibus tm̄:sed undiq; per extremitates diuidant̄. Credimusq; nos qđ in Adianti foliis legit̄ filici similia abūdare:& ex altero genere ad historiā huius trāslatū esse:ideoq; uitii nota eo loco adiecta ē. Nihil.n. filicis folio adiātū hoc simile hēt:neq; si tota folia aut eaꝝ segmenta inuicem cōpares. Fuerat ob eā cām aīus duas tres ue illas uoces tanq̄ inutiles relinquere:sed in cūctis græcis latinisq; inuētas seruauimus:pſertim dicēte Plinio utriq; ramuli nigro colore nitēt foliis filicis. Verūtñ ut pauloante pmōstrauimus nō pñt simul coriādro & Filici eiusdē plantæ folia cōparari. Suspicatiq; sumus & adhuc suspicamur nō eē integrā primā huius capitis partē:perisseq; uoces aliq̄s q̄ certiorē totius Adianti historiā facerēt:& q nūc tā incerta legunt̄ relliqas illius esse:q trūcæ itellectū miscent:cogūtq; legētes incertis animis inter Adiantū & Trichomanes eē. Sed qualē nos diximus pauloante ut credimus utriusq; historia ē. Adianti appellatiōe in toto hoc gñe antiqua medicina usa semp est:& q generis ea uox est:& q oīs Adianti eædē uires ad oīa sunt. Paulusq; Aeginera cū de Adianto egisset de Trichomane nihil tradidit præfatus in Adianto dictum de eo fuisse.

DIOS. DE Trichomane. Cap. cxxviii.

Richomanes. Sunt qui Pterion:qui Eupteron. Romani capillarē herbā: siue pinnulā:siue filiculam uocant. Sunt ēt qui Adiāton & hoc appellāt. Nascitur iisdem locis filici simile:multo breuius. Ex utraq; parte folia deinceps habet:tenuia:lenti similia:contrariis inuicē pediculis in gracilibus nitentibus & nigrescentibus ramulis. Credit̄ hoc etiam antedicto eadem omnia posse.

INTERPRES.

Vspicari ex Trichomanis historia facile diligētioribus erit:quod pauloante dicebamus. Credere nos in Adianto uitiū eē:relictasq; a librariis uoces mēbrū ue aliqđ quo ille Theophrasti exēplo totū adiantū diuideret:Trichomanesq; hoc nō illud filici similia hēe folia diceret. Huius.n. non illius iudice sensu similitudo ea est. Ideoq; Pterion quasi filiculam a qbusdā dici Dios. ait. Pterin.n. græci filicē uocant:cui folia similia pariterq; in ramulis nascētia hoc genus habet. Eupterō alii itidē dixerūt:qm̄ pennatū foliū eius sit:nec aliter q̄ in alis auiū pennæ folia deinceps in eo sint. Eas oēs uoces imitati Romani capillarē quæ Trichomani rñderet:pinnulā q̄ Euptero:filiculā quæ pterio rñderet:dixerūt. Græci hoc genus a ui sua Trichomanes uocauerūt: q rara cute fluentē capillū explet:& subnasci facit. μανὸν enim ea gens rarum uocat.

DIOS. DE xanthio herba. Cap. cxxix.

Anthion. Sūt qui Phasganion:qui Antithesion:qui Caschanon: q Chæradolethron uocent. Sunt etiam qui & hanc Aparinen: Romani Lappā appellant. Nascitur pinguibus locis & siccatis æstate paludibus. Cubitalē habet caulem:pinguem:angulosum:& ex eo prodeuntia alarum caua multa: Atriplici folia æqualia:incisuris diuisa: Nasturcii odore. Fructum rotundum:grandi oliuæ æqualem:aculeatum:figura pilularum platani:tenaci contactu hærentem uestibus. Potest fructus hic anteq̄ penitus arescat lectus:tususq; & in fictili seruatus flauum capillū facere siquis cū eo uti destinauerit tryblü pōdus ex eo sumēs: tepidaq; aqua diluens nitro prius pparato, capite emplastri mō imposuerit. Quidā tūsum uino miscent seruantq;. Idē ēt cōtra tumores utiliter emplastri mō imponitur.

INTERPRES.

Plura Lappaꝝ genera:folio:semine & natali solo diuersa. Obseruatūq; a nobis est quæcūq; hamatis uncis aculeatisq; & uestiū tenacibus seminibus plantæ sunt in græcis & latinis eodem aliq̄n noīe in

dicari:in illis aparines in nostris lappæ. Quæ uelutigñis uox omnibus his est. Inter eas & Xanthion hæc est numeratis ab hoc scriptore notis satis cognoscenda: sic dicta a græcis ὅτι ξανθὰς τρίχας ποιεῖ.i.flauũ capillum facit. Habet & alias appellationes sed nobis parum certas:& ob id aliis relictas. Circa rusticas domos pingui ut hic ait sed frequentius humido solo nascit. Idq; est quod hic ait arescentibus paludibus. Paludes.n appellat loca ẽt in quibus per hyemẽ aqua fuerit æstate uero aruerint. Omnium aũt notarum quæ Xanthio huic a Dios. tribuũtur nulla certior fructu eius est. Dico aũt fructum lappam in qua semen est: quẽ figura grãdis oliuæ & aculeatũ hic describẽs facillimam eius deprehensionem fecit. Sed nihil frequentius præmonstratis nascitur locis.

DIOS De Aegylope herba. Cap. cxxx.

Egylopen. Sũt qui Sitospelton: qui Siphona: qui Bromõ. Romani Aue-
a nam dicũt Herbula est folia tritico similia habens: Molliora tñ. In summo aũt capite gerit duo triaue colore rubro semina: inter q̃ aristæ ueluti capilli exeũt. Sanat herba eius cũ farina emplastri mõ ĩposita oculorũ fistulas quas Aegylopas uocãt. Durities eadẽ discutit. Seruat succ⁹ ei⁹ ad eadẽ farinę mixt⁹ tũ siccat⁹.

INTERPRES.

Quiuoca in græcis ad Auenã cũctis notã & ubiq; nascentẽ frugẽ:& eam quã mõ tracta-
a mus herbam Aegylopis appellatio latinis aliquot ut uĩ presertimq; Plinio & posterioribus græcis miscendi cã fuit quæ alioqn separanda & in diuerso gñe cõstituenda fuerãt. Idq; nõ leui periculo usus:& turpi rerũ ĩcertitudine factũ est. Qui.n. poterit pro auena fruge mõ cognosci quæ hoc capite a Dios. describitur Aegylops: duobus tribus ue seminibus in sũmo rubentibus & inter ea exeuntibus aristarum modo capillis: quæ secũdo uolumine ab hoc ipso scriptore Bromos dicta descriptaq; est: pendentibus in sũmo paruulis ueluti locustis duplici crure diuaricatis: in qbus semen: quæ tota auenæ frugis pictura & p̃sens imago est. Qui ẽt poterit idem utriusq; usus esse: cum huius ad oculorũ fistulas quas Aegylopas dicunt præcipuus usus tradatur: illi⁹ ad pultes quæ tussientibus inseruiant. Qui ẽt poterit nõ imperitus medicæ materiæ hñi Paulus Aegineta antiquus & medicinæ grauis auctor seorsum de utraq; agens: Bromonq; similẽ hordeo uiribus tradens: Aegylopẽ uero discutiendi uim hñe. Pluraq; alia quæ lõgius repetenda mõ non sunt. Satis.n. est ut diuersæ sint & cõstituant plãtæ Aegylops & Bromos historia & auctoritate eius scriptoris intellexisse. Queadmodũ in hoc ipso uidere facillimũ est: q inter fruges auenam describẽs Bromon eam uocauit: Inter herbas autẽ Aegylopa hoc loco numerans diuersam ab auena herbam non frugem descripsit. Qualis aũt auena inter fruges sit facile est secũdo uolumine uolentibus cognoscere. Qualis aũt Aegylops hoc loco cognoscenda erit. In cuius descriptione nihil est quod ad auenam frugem ptineat. At Theophrasto Aegylops multis locis nulla alia q̃ auena ẽ:& quæ ab eo illi tradunt frugi nõ herbæ cõpetere uident. Nolumus nunc nos in ambigua re tanq̃ de comperta agere. Quæ enim de Aegylope ab eo octauo de historia & qnto de causis plãtarũ dicunt: huiusce modi sunt. ἀλλ' ἴδιον τοῦτο τοῦ βολβοῦ λέγεται, τὸ μὴ ἀπὸ πάντων βλαστάνειν ἅμα τῶν σπερμάτων. ἀλλὰ τοῦ μὲν αὐτοετής, τοῦ δὲ εἰς νέωτα καθάπερ τὴν αἰγίλωπα φασὶ καὶ τὸν λωτόν. Quorum sensus est. Sed ppriũ hoc bulbi est nõ nasci simul ex totis seminibus: sed alteram eius partem eodẽ alterã sequenti anno: qualẽ Aegylopem dicunt & lotũ. Quod Plinius.xxi. uolumine: capite. xvii. reddidit. Mirũ loton herbã & Aegylopa nõ nisi post annũ e semine suo nasci: quod aliqui rusticaq; presertim plebs auenæ frugis ppriũ credũt esse. Idẽ Theophrastus qnto de plantarũ causis cũ ageret de pestibus & iniuriis frugũ ait καὶ ὅσα δὴ συγγεννᾶται καθ' ἕκαστον σπέρμα, οἷον αἶρα καὶ αἰγίλωψ ἐν πυροῖς καὶ κριθαῖς. Quod est. Et quæcũq; singulis seminibus cõnascunt ueluti loliũ & Aegylops in triticea & hordeacea segete. Qui locus a Plinio ẽt lib. xviii. capite. xvii. his uerbis redditus est. Triticũ simili mõ æra & hordeũ festuca q uocat Aegylops. Quã fœliciter aũt ab eo uersum id fuerit poterunt uolẽtes collaris Theophrasti græcis uocibus cum latinis eius uidere. Nos illud monemus festucã nõ frugẽ Aegylopa a Plinio nũc auenã dici: quæ nihilominus pauloante auena ab eodem dicta fuerat. Uideturq; uagus in græcorũ Aegylopẽ nũc frugem nũc herbã describere. Suspicet merito aliqs ẽt Aegylopa frugẽ auenã esse Galenũ primo de alimẽtis dicentẽ audiens: In triticea & hordeacea fruge eũ ipedimẽto aliquo infœliciter egerit in loliũ alterũ: alterũ in Aegylopẽ sæpe mutari: qd passim in re rustica & agrorũ disciplina iactat. His multisq; aliis ueterũ scriptorũ decretis & auctoritatib⁹ facile recæptũ ẽ Aegylopa ĩter fruges auenã idicare. Nec nos in re q iãpridẽ tantope inoleuit cõtra niti decreuim⁹:& si nõ desint qbus pbare id liceret. Sed qd p Dios. auena & Aegylope dicim⁹ huiuscemodi ẽ. Auenã frugẽ Bromon illi eẽ: tradit ũq; de ea iãpridẽ secundo uolumine fuisse. Aegylopẽ uero herbã oĩbus facile cognoscẽdã eẽ si in naturæ cõtẽplatione diligẽtiores fuerim⁹:& quas hic illi tribuit seminis in sũmo coliculo nũeri & coloris notas obseruauerimus. Cubitali fere altitudine colicul⁹ ex foliis q ĩ sũma radice sũt exit ægylops: primũq; florẽ ĩ cãdido rubẽtẽ pfert mox cũ defloruit capillamẽta poti⁹ q̃ aristas molles pciduasq; mittit ĩter grana semi-

nis pdeuntes

nis pdeũtes duo triaue ut hic ait sed frequẽtius tria cũ maturescũt rubentia maioꝝ locustæ ꝑ corneis oculis silia semina illa sunt: nec minus nitẽt: Quæq; in punicis grana cõtactu hæreut eodẽ & in capso Aegilopis semina illa: Nascit macro terreni gñe: frequẽtissima in uineis. Inuenit tñ & in triticea hordeaceaq; segete: quæ causa ẽt fuit ut eodem noĩe & hæc & auena indicatæ fuerint. Plinius post ea quæ aliis locis dixerat & ex Theophrasto uerterat. xxv. uolumine capite. xi. ex hoc scriptore totam his uerbis descripsit. Et Aegilopas sanat eodem noĩe herba quæ in hordeo nascitur tritici folio semine cõtrito cũ farina permixta impositaq; uel succo. Exprimitur hic e caulibus foliisq; ꝑgnantibus dempta spica & in trimestri farina digerit in pastillos. Et hæc de Aegilope obseruata a nobis in græcis & latinis sunt. Relinquimus aũt cogitandum legentibus: An satis ad constituendam inter fruges Aegilopem auenãq; existimandam Theophrasti de ea historia sit. Quod.n. ad Plinium pertinet manifeste deprehendit frugem in Theophrasto Aegilopẽ existimasse in Dios autem herbã pauloante a nobis descriptã. Non esse aũt Dios. Aegilopa auenã historia eius apertissime indicat. Quæ.n. in summo eius duo triaue grana rubentia & inter grana illa exeuntes ueluti aristas hẽt neq; sunt in auena neq; esse pñt. At in Dios. legitur Bromon dici & a Romanis auenam Imperitoꝝ additamẽta illa sunt. Ab his huic scriptori adiecta qui alteram illam Aegilopis significationẽ cum hac miscuerint & ubiq; eandem esse crediderint: propterea ꝙ hic ait tritici folio esse Aegilopem & Theophrastus ea tradiderit quæ paulo ante lõgius dicta a nobis fuerunt.

DIOS. DE Bromo herba. Cap. cxxxi.

Romon herbã. Sũt qui Siphonion: qui Acrospelton. Romani Auenam

b dicunt. Herba est Aegilopi similis. Natura & uis siccandi illi est. Decoctã igitur una cũ radicibus in aqua donec ad tertias decreuerit per colũ traiicito & mellis tantundem misceto. Coquitoq; iterum usq; ad liquidi mellis crassitudinem. Facit ad narium Ozenas: in quem usum linteolo imposita naribus superponitur. Potest & per se idem. Quinetiam tritam Aloem aliqui miscent: eoq; mõ utuntur. Facit & cum siccis rosis in uino decocta ad oris graueolentiam.

INTERPRES.

I descripta hoc capite Bromos herba in frugum gñe auena est ut in Dios. legitur Bis nec

f suo loco actum ab eo de ea fuerit: quod in scriptore hoc absurdũ & historia medicinaq; eius indignũ. Si in herbarũ gñe equiuoca frugi est non dissimulabo ignorare me eã palã fateri. Barbarus in Corollario suo siluestris fere habitus hanc esse dixit multoq; ante inter fruges secundo uolumine dixerat: illic de grano & semine: hic aũt de herba tradi: discrimenq; obseruasse in prima eius noĩs syllaba ait: qm̃ nunc per o nunc per ω scriberet. Nos in ignota re fidem penes auctorem uolumus esse. Nõ tñ tacebimus nõ legi hoc caput in antiquioribus & melioribus græcis Nec q nobis est uetustissimus latinus Dios. hoc hẽt. Obseruauimusq; nos eiusdẽ fidei concordesq; in cũctis & hunc & illos esse magno argumento nulla quondã in Dios. fuisse quæ hoc capite leguntur. Non uerebimur & illud addere si diligentius capitis huius phrasis expẽdat ab ingenio & usu uocũ Dios. lõgissime abesse uidebit. Quinetiam Paulus Aegineta oẽm ex hoc scriptore medicam materiã percurrens unam tm̃ Bromon & eã frugem numerauit. Ob quæ inclinat animus nobis ut credamus adulterinũ esse hoc caput: & a posteriore aliquo huic scriptori additum. Scio fore ut audacior multis in censura hac uidear: & contra alioꝝ oĩum placita & codicũ fidẽ petulantius de his censere: sed nihil timere nos persuadet studii huius nostri fides & cõscia: q̃ sine alioꝝ criminatione & rerum iactura suspitionibus saltẽ (qm̃ forte alia rõne nõ põt) prodesse conatur.

DIOS. DE Glauce herba. Cap. cxxxii.

Lauca. Romani pariter græcis Glaucem dicunt. Cytiso aut lenticulæ folia

g habet similia: In quibus auersa pars candida: superna herbaceo colore est. Ramuli per terram serpunt quinq; aut sex dodrantales a radice prodeuntes. Flores illi sunt uiolis quas leucoia dicunt similes: Minores tamẽ colore purpureo. Nascitur prope mare. Ea cum farina hordeacea sale & oleo cocta: tum in sorbitione data extinctum lac nutricibus reuocat.

INTERPRES.

Eugalacton a copia lactis quã facit uocasse ueteres græcos Glaucẽ hãc testat⁹ Plinius ẽ iisdem aut parũ diuersis notis eã. xxvii. uolumine capite. ix. describẽs. Nec alia figura nr̃æ ætatis herbarii eã ostẽdũt. Relictũ ĩ historia ei⁹ id tm̃ ab hoc scriptore ẽ ꝙ folia ĩ ramulis deinceps disposita sũt bina: contrariis pediculis & exiguis interuallis pẽnata. Legebat in hoc capite corrupte χλωια δὲ ἀπὸ γῆς &c.

Quod est ut cæteri interp̃tes uertunt. Ramuli a terra. Id nos ueterũ græcorũ fide adiuti & rei necessitate admoniti ἐπὶ γῆς: quod est per terrã mutauimus. Fecimusq; id primũ auctore Plinio q ait: Rami in terrã serpunt: sed multo magis q incõcinnum erat bis idem dixisse: primũ a terra mox a radice ramos exire. Satis.n. alterũ est: nec differt dixisse a terra & a radice aliquid surgere.

DIOS. DE Polygalo herba. Cap. cxxxiii.

p Olygalon. Romani pariter græcis Polygalon dicunt. Dodrantalis frutex Polygalon est. Lentis folia habet: gustu leniter acerbo. Credit̃ & hoc potum lactis abundantiam facere.

INTERPRES.

q Vam habet solam ptãtẽ Polygalon herba ipsum statim indicat nomẽ in quo sola est multi lactis significatio. Breuissime & hãc Plinius eodẽ libro sed capite.xii. descripsit. Breuis herba ea est: singulari caule: in quo bina folia deinceps figura lentis: uerũ maiora paruis interuallis prodeunt. In summo ueluti spicatum foliosum cacumen est.

DIOS. DE Osyride herba. Cap. cxxxiiii.

o Syrin. Romani pariter græcis Osyrim dicunt. Singularis surculus: niger & gracili uirga Osyris est. Idem lentore suo difficillime frangit̃. Circa eũ foliola sunt. Lini foliis similia a principio nigra: sed paulatim mutato colore rubescentia. Decocto eius fellis suffusiones emendantur.

INTERPRES.

l Axandi iecur in medicina uires habere Osyrim ueteres græcorũ medici testati solũ sunt: In reliquo uitæ usu mulieribus cognitam herbã dixerũt quæ ad exterẽdam læuigandãq; cutem ea utebantur. Nominis cãm & originẽ nos ignoramus Nec scimus unde ex Aegypto in qua gente priuatim Osyris nõ cõtemnendũ tunc numen colebat̃ ad herbam transierit. Ostẽdũt hanc etiam herbarii modo uera Osyris ea sit: intelligiturq; facile quæ hic ait folia a principio nigra mutato deinde colore rubere maturitate & quasi siccitate cũ cõtrahere colorẽ: qm̃ superiora continue nigro colore uirent: Inferiora aũt quasi humore destituta rubente colore illo uidentur.

DIOS. DE Smilace aspera. Cap. cxxxv.

s Milaca tracheam. Sunt qui Hepatitim: qui Lycanthemon: qui Canis sentẽ: qui Anicetum: qui Heliophyton: qui Anatolicon: qui Dyticon: qui Elidem appellant: Aegyptii Lyathe: Thusci Rhadia: Romani Merginã uocant. Folia habet Periclymeno similia: habet & numrosas uiticulas: graciles: paliuri aut canini sentis modo spinosas. Aduoluitur arboribus supra infraq; se circumagens. Fructũ fert uuæ: racemiq; modo qualis est quem græci Epiphyllida uocant cũ maturuit rubentẽ: leniter in gustu adstringẽtẽ. Radicem habet durã: crassamq;. Nascitur palustribus & asperis locis. Folia eius & fructus contra letalia uenena prius postq; pota antidotum sunt. Traditum præterea est si tritum eorum aliquid nuper genito infanti bibendum detur: nullum illi postea nociturum uenenum.

INTERPRES.

t Ractata in Croco fabulosa Smilacis historia a nobis est. Fueruntq; tunc ex antiquis aliquot scriptoribus repetita quæ in Plinii & Nasonis lectione nouisse pro Smilace hac oẽs oporteret. Eo labore nũc & ut poeta ait fasce leuati: nec habentes quod illi aliud adiiciamus. (Oĩa enim ex Theophrasto & Plinio Barbarus in Corollario suo coaceruauit) breuiores in cõmẽtatiõe eius erimus: Presertim nascente ubiq; inter stirpes & in sepibus Smilace: cunctisq; ob eam causam noto sarmẽtoso frutice. Cuius flos candidus est & egregie odoratus. Quæ duæ eius notæ in Diosc. non legunt̃ in deprehendenda stirpe non minus tot aliis ab eo numeratis necessariæ: quæ aut forte in hoc scriptore periereũt aut in uulgari stirpe neglectæ ab eo fuerũt. Nihil p cognoscẽda Smilace certius Theophrasti historia est quã multis toto ope locis sed lõgissime ad finẽ tertii de plã. histo. uoluminis tractauit. A quo didicisse facile fuit: quã nã hic i fruct⁹ descriptõe ἐπιφυλλίδα uocat & nos uertim⁹ racemi mõ quẽ græci Epiphyllida dñt: qm̃ latina illi uox reddi nõ poterat. Eã alii interpretes

terpretes parum curasse uidentur: alioquin præcipua est Smilacis nota. Nec sine causa Theophrastus quo diximus loco ait καὶ κατ' ἄκρον ὁ μέγιστος βότρυς τὸν καλὸν &c. pluribus quidē sed certioribus uerbis rem describens Pro qua sciendum est Epiphyllidem a græcis dici ultimū in summo uitis palmite racemū: Qui plerunq; paruus rarisq; acinis sero maturescit qm̄ postremus cōcæptus est. Ideoq; inutilis & in uindemia plerūq; neglectus. Diffiniuntq; græci Epiphyllidem βοτρύδιον μικρὸν ἐπὶ τέλει βλαστάνον. Quod est. Racemulum patuū in sūmo germinantem. Testis eius significationis Aristophanes in ranis suis est de poetis aliquot dicens. ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ σωμύλματα. Quod est Epiphyllides hi sunt & dicaces. Quo loco interpres eius auctore Callistrasto aliisq; ait τὰ ἐν κορυφαῖς τῶν κλημάτων βοτρύδια. i. in cacuminibus palmitū racemulos sic uocari qm̄ nō sub foliis ut alii sed ἐπὶ τῶν φύλλων. i. supra folia nascāt. Et qm̄ smilax hæc racemosum fructū in summo palmite fert: ideo hic ab Epiphyllidibus his accæpta comparatione rem indicauit. In quo animaduertendum & illud est auctore eodem Theophrasto fructū ēt a lateribus uiticularum ferre smilacem: Sed p̄cipuū & oīum speciosissimum in sūmo palmite & nihilominus oēm Epiphyllidi similem esse. Poterant dici & alia multa: sed paulominus q̄ omnia a Barbaro collecta ante nos fuerunt & nos ambitiosius fore credimus si ab aliis dicta a nobis dicerentur. Epiphyllus

DIOS DE Leni & sine aculeis smilace. Cap. cxxxvi.

Milaca læan. i. Smilacem sine aculeis. Romani pariter græcis Smilacē non aculeatam dicunt. Hederæ similia hēt folia: molliora tñ tenuioraq;: & maiore læuore. Viticulas itidem antedictæ similes sed aculeis carentes. Aduoluitur & hæc ut antedicta arboribus. Fructū fert lupino similem: nigrū: paruumq;: Supra quē numerosi colore cādido per totā smilacem orbiculati flores exeūt. Scenæ tabernaculaq; smilace hac æstate fiunt. Autūno folia amittit. Eius semen cū dorycnio & utrūq; triū obolorum pōdere potū multa & tumultuosa īsōnia facere credit̄.

INTERPRES.

Vatuor in scriptore hoc: & in reliquis græcis smilacis genera numerantur. Verum duo hæc primo per se & uere smilaces dicunt̄. Quæ. n. secūdo uolumine a Dios. tradita & hortensis dicta ab eo & ab aliis est: Ex eadem ui uestiendi sepes murosq;: & ut hic ait scenas faciēdi in cēsum & nomē harum uenit. Licetq; hederaceo folio illa ēt describat̄: fructu tñ & semine penitus diuerso est. Hæc. n. lupinis illa fœnogræco cōparatur. Præterea in censu medicæ materiæ q̄ a Paulo Aegineta sexto sui operis uolumine tractat̄ quatuor eodem noīe smilaces numerant̄: Aspera hæc & sine aculeis altera quas Galeni exemplo Milaces non smilaces & ipse uocat: quemadmodum in croco nos ēt diximus. Tertiā hortēsem illā cuius fructus lobia. i. siliquas uocari & hic & ille ait. Quartā postremo Taxū arborem: quā aliqui per. y. discriminis cā scribi uoluerunt. De qua dictū a nobis hoc ipso uolumine fuit: totaq; smilacū oīum in antiquis græcis historia hæc est. Nec cōtra codicū oīum fidem: ueterūq; medicorum auctoritatē nouare aliquid nos audemus. Nō tamen credimus legentibus fore inutile monere eos: dubitasse nos & adhuc aīo pēdere: hortensem illam lenemq; & sine aculeis eandem hāc esse: & pro una duas in hoc scriptore legi. Vtimurq; ad hanc dubitationē his cōiecturis. Vtraq; hederaceo folio describit̄. Illa graciles caules & clauiculas qbus ꝓpinqs fruticibus se implicet: Hæc uiticulas eiusdē rei significatiōe hr̄e dicitur. Illa multo incremēto auget̄ eousq; ut scenas & tabernacula faciat: Idem & hæc facere tradit̄. Illa semen hēt δυσόνειρον idest insomniosum: hæc ἐνύπνια πολλὰ καὶ ταραχώδη. i. multa & tumultuosa īsomnia facere dicitur. His nos cōiecturis & obseruatiōibus moniti dubitauimus eandē eē & pro una duas numerari. Sed tanti apud nos merito est ueterū medicorum auctoritas ut eos sequi potius q̄ solus importune sapere uoluerim: presertim uocāte Plinio aliquot locis hortensem illā græcorum exēplo siliquā: Dicoaūt græcorum exemplo qm̄ illi discernētes eā ab aliis smilacē quidē ꝓponūt: sed statim addūt cuius fructus siliqua uocat̄. Verisimileq; est hortēsem illā in Smilacū nomen ut diximus sola similitudine trāsisse: & hæc pro smilace omni satis dicta hactenus sint: meminerintq; legētes quā nos mō tractamus frequentiorē esse & in usu coronarū quondā ob floris speciem & odorem fuisse.

DIOS DE Rusco quā siluestrē myrtū græci uocant. Cap. cxxxvii.

Yrsinen agrian. i. siluestrem Myrtum. Sunt qui Myrtacantham quasi aculeatam: qui Hieromyrton quasi sacram: qui Oxymyrsinem. i. acuminatam myrtū: qui Myacāthā. i. Murinā spinā: qui Agonon: qui Scingū: qui Minthen: q Catāgelō: q Anāgelō: q Acorō: q Ocnerō: q Cinen: q Lichenē: q Chamæpytin: q Chamæmyrtū q̄si humilē & terrestrē myrtū appellent. Boetii Gyreniada:

Magi Herculis genituram. Romani Ruſcum uocant. Myrto ſimile folium habet: minus tñ: lanceæ figura: in ſũmo acuminata cuſpide. Fructum fert in medio folio hęrentem: rotundũ: cum maturuit rubẽtẽ oſſea intus duritie. Ramulos uitiliũ modo lentos numeroſos: ab ipſa radice ſtatim: infragiles: cubitali longitudine: foliis plenos. Radicem gramini ſimilem: ſapore acerbo amareſcenteq;. Bibuntur in uino folia fructuſq; ad ciendas urinas: ducendos menſes & frangendos in ueſſica calculos: proſunt eadem fellis ſuffuſionibus: urinæ ſtillicidio & capitis doloribus. Naſcitur aſperis locis & præruptis rupibus. Poteſt idem & radicis decoctum cũ uino potum. Quin etiam noui eius caules pro aſparagis olerum modo eduntur: amaritudinem tamen habent: ſed urinam cient.

INTERPRES.

Vſcum nouiſſe omnibus facile erit tam certas in ſcriptore hoc eius notas ruri inter ſepes & rupes obſeruãtibus. Potuit cuſpidatus magis q̃ ſpinoſus frutex in uſu medicinæ aliquo & ſanitatis quondam ut hic ait fuiſſe. Nunc in nullo honore eſt. Aliquibus locis tñ ſcopæ ad purganda pauimenta ex eo fiunt. Pueri & rubentes baccas ex foliis eius decerpentes ceu coraliis per ludum ſe illis ornant. Ruſtica poſtremo plebs in carnario ſuſpendit: tuetur q; eo a murum iniuriis pernas & caſei ſui fiſcellas. neq;.n. acuminata in cuſpidem folioq; eius cacumina penetrare animalia illa audent. Quam ob cãm myacantham.i. murinam ſpinam dictam fuiſſe etiam credimus Ethruria certe modo non aliunde facto nomine appellat. Theophraſtus etiam præter hæc lib. iii. de plantarum hiſtoria κεντρομυῤῥίνην.i. cuſpidatam myrtum uocauit.

DIOS De Lauro Alexandrina. Cap. cxxxviii.

Daphnen Alexandream. Sũt qui Idæam Laurum: qui Danaen: qui Hypoglotton: qui Zaleã: qui Stephanen: qui Daphnõ: qui Samothraciã Lauꝝ: qui Mythrion: qui Hypogloſſidion uocent. Romani Laurũ Alexandrinã dicunt. Folia Ruſco ſimilia habet: minora tñ molliora & candidiora. Fructũ in mediis foliis fert: rubentẽ magnitudine ciceris. Ramulos per terrã ſpargit dodrãtales & aliqñ maiores. Radicem ruſco ſimilem: maiorem tamen: odoratam: mollioreq;. Naſcitur montanis locis. Succurrit in difficili puerperio pondere drachmarũ q̃nq; pota cum dulci uino radix eius. Succurrit & ſtillicidio ueſſicę & menſes trahit.

INTERPRES.

Vidimus aliquando ex Gallia in Italiam aduectum hominis in natura mõſtrũ: Quod per urbes ad ſpectaculum quæſtus cauſa a pleriſq; circũferebatur. Id puer nõdum plenæ pubertatis erat: cui ab anteriore parte inter imum pectus & umbilicum eiuſdem ſexus pau lominus q̃ integer alius pendebat homo: alterius illius & integri ex quo pendebat tertia fere pars. Caput illi tantum & ſuperiores humerorum partes deerant: Quæ ueluti inſitione quadam in tergo illo latentes tam apte quo diximus loco coaluerant ut ſine labore uitæq; tædio duo ſimul pau lo minus q̃ tota corpora in uno homine uiuerent. Brachia incœpta illi tantum uidebãtur: reliquũ undiq; integrum corpus erat: Quod ad alterius ſenſus neceſſitateſq; omnes etiã moueretur. Simile illi Alexandrinæ Lauri folium eſt. Habet enim integræ quantitatis folio ſupernatum a ſuperiore parte paulo ſupra longitudinis dimidium minus aliud folium: quod ueluti monſtrũ aliquod in eo ſupernaſcitur & uiuit: eiuſdem excæpta magnitudine p totum figuræ: Neq; ab re hic utrũq; hoc foliũ Ruſci foliis cõparauit: acuminata enim ſunt: ſolaq; ut hic ait magnitudine mollitieq; & candore differunt. Habet præterea Alexandrina Laurus hæc aliud quod Ruſco ſimile ſit. ἐπιφυλλόκαρπος.n. ut Theophraſtus ait.i. in foliis contra aliarum ſtirpium naturã fructũ fert. Quod hic breuius indicauit dicens. κάρπος δ᾽ ἐν μέσοις &c Noſq; uertimus fructum fert in mediis foliis. In quo animaduertendum eſt fructum ferre Alexandrinam hanc Laurum: in medio quidem folio quemadmodum & ruſcus: non tñ ſimpliciter ut ille ſed in geniculo alterius eius folii qd̃ nos maiori folio ſuper naſci diximus. Illic.n. hæret fructus: eamq; ob cãm potuit hic ſcriptor ἐν μέσοις dicẽs nõ media folia ſed inter folia mediũ naſci fructũ teſtari. Quẽadmodũ Theophra. li.i. de plãtarũ hiſtoria his uerbis indicauit καὶ ἔνια καρποφόρα μεταξὺ περιειληφότα τὸν καρπὸν ὥσπερ ἡ ἀλεξάνδρεια δάφνη. Quod eſt Sũt & folia quædã fructum ferẽtia & inter ſe fructũ amplexa qualis Alexandrina Laurus eſt. Inter ſe fructũ amplexa ait paucis qd̃ dicimus manifeſte indicans. Eſſe autẽ Alexandrinam

Alexandrinā Laurū ἐπιφυλλόκαρπον.i.in foliis ferre fructū pluribus locis testatur Teophrastus idem:psertimq̧.iii.de plantarū historia uolumine.Idæa Laurus ēt dicta hæc ab Ida monte est quo loco speciosior & copiosior forte nascitur.Stephanon itidem.i.coronā q̧ pro lauro ad coronas forte uterētur.Credimusq̧ nos Alexandrinā Laurum dictam q̧ Alexander uictor ea usus fuerit & si Plinius Daphnoidi id tribuat.Sciendū illud ēt inueniri aliqn in ea simplicia folia quæ super natum alterū illud minus foliū non hn̄t.Sed sterilia ea sunt:Manifesto argumēto supernasci alterū illud foliū fructus cā.Hypoglotton & hypoglossidion uocari a qbusdam eandem hic ait.Idē monuit & Plinius.Factūq̧ id nomē a lingua est:nec aliud significat q̄ quod sub lingua habet aut huiuscemodi quodpiam.In quo nō facile persuaserit mihi aliquis a similitudine humanæ linguæ dictam fuisse.Acuminato.n.mucrone folia eius sunt:a qua figura longe humana lingua abest.Quo fit ut credamus potuisse quondā sic dici qm̄ ad siccandā linguæ nimiā humiditatē in pueris forte uterent.Est.n.illi acrimonia & calefaciēdi uis.Id tn̄ in antiqs hactenus inuentū a nobis nō est. Verūtamen scimus insubres aliasq̧ gentes aliquas in balbutientibus pueris uti ea:iuberiq̧ sub lingua habere mares duplex eius folium & fœcundum:simplex uero & sterile illud fœminas. Veruntamen ut diximus in græcis nullum eius usus habemus auctorem.

DIOS. DE Daphnoide.i.Laureola herba. Cap. cxxxix.

DAphnoides.Sūt qui a speciosa foliorū pulchritudine Eupetalon: qui Chamædaphnē:q̧ Peplion uocent.Romani pariter græcis Daphnoides dicunt. Cubitalis frutex est. Ramulos habet multos: a medio in superiorem partem iunceo lentore flexiles: in quibus folia sunt. Cortex ramulorū eorū egregii lētoris est. Folia lauro similia habet: molliora tamen ualidioraq̧:nec facile fragilia erodente & feruido in ore & faucibus sapore.Flores candidos. Fructū cum maturuit nigrum.Radicem inutilem.Nascitur montanis locis.Ducit per inferna pituitam recens siccatum ue potum Daphnoidis folium.Vomitiones idem & menses cit.Quinetiam cōmanducatū pituitas oris purgat.Sternutamenta itidem cit.Purgant etiam seminis eius pota grana numero sexdecim.

INTERPRES.

NOn Laurum sed lauri formā & spēm;neq̧ eam toto corpore uerū in foliis & fructu tm̄ habentem herbā græci Dapnoides dixerunt.Plinius præter nomina quæ in Dios.legunt Stephanon.i.coronā Alexandri uocari ēt dixit.Nostræ ætatis peritiores herbarii hanc priuatim Laureolam uocant:Ostenduntq̧ Laurinis foliis surgentem a terra surculosum fruticem confertis coaceruatisq̧ sub foliis seminibus quæ laurinarū baccarum figura sunt: nigris ut hic ēt ait in maturitate Florem uidere nō licuit.Eamq̧ ob cām nihil pro cōperto de eo testamur: Sed rn̄dentibus naturæ cæteris notis uerisimile est respōsuros ēt & flores.In qbus damnauimus nos & explosimus quod a capitis pricipio statim legebat Alypo simile Daphnoides: & florem nympheæ habere:& quod seqtur:in medio floris esse cono simile qddam:in quo semen:qm̄ non rn̄derent Daphnoidis historiæ:& nullibi in antiqssimis græcis & Latinis ea legerent:Et paulopost de flore eius legitimo loco ageretur.Nasci multū Daphnoides hoc Teophrastus in Arcadia testatus est. Numeraturq̧ ab eo inter ea quæ præcipuam purgandi uim hn̄t. Quod hic ēt indicat monēs per aluum pituitas ducere:uomitiones ciere:mensesq̧:& cōmanducatū pituitas oris purgare. Quinetiā sternutamenta facere quæ omnia eiusdem potestatis sunt.

DIOS DE Chamædaphne.i.humili & terrestri Lauro: quam Latini uincam peruincam. Cap. cxl.

CHamædaphnen. Sūt qui & hanc Alexandrinam Laurum:qui Daphnitin: qui Hydragogon: Galli Vsibim: Romani Laureolam siue lauraginem uocant. Virgas ex se profert: singulares: nullisq̧ ramulis cubitales: rectas & cū læuore graciles.Laurinis hui⁹ ēt folia sīlia: maiore tn̄ læuore uiriditateq̧ sunt. Fructum fert rotundum:rubentem:foliis adnatum.Capitis doloribus & æstuanti stomacho concisa eius folia emplastri modo imposita succurrunt.Sedant tormina cum uino eadem pota.Quin etiam potus cum uino succus eius menses & urinas trahit.Idemq̧ in pessulo appositus præstat.

INTERPRES.

h Vmilis & terrestris Laurus Chamædaphne est sola folio॰ similitudine græco॰ adoptione in nomen Lauri & honorem adscita: tõpiaria herba si Plinio credimus: & a latinis herbariis sua ætate uinca peruinca appellata. Quæ si ea est quam Ethruria nunc uincam herbam uocat qua defunctæ uirgines in gente nostra ad sepulturã coronatæ efferunt: & qua familiæ apud nos aliquæ gentili iure suo primũ ingredientẽ urbem Archiepm coronatæ ad portam excipiunt stipãtq; & per urbẽ comitant. Cognitu facillima est: in hortis passim nascens: tenuissimis uiticulis potius per terram serpens q̃ uirgis ut Dios. ait a terra se extollens: foliisq; oleaginis magis q̃ laurinis similibus. Verũ a Dioscoridis Chamædaphnes historia longe ea differt ob eas quas paulo ante numerauimus & plerasq; alias notas quas uolentibus obseruasse facillimum erit. Meminit Theophrastus Chamædaphnes ad extremũ tertium de plãtarũ historia uolumen: sed tam breuiter ut nihil possit ab eo aliud intelligi q̃ ferre Chamædaphnem fructũ foliis adnatum: quod a nostræ ætatis uinca lõgissime abest. Ea ẽt in nullo cibo॰ usu mõ est: qđ ueteres græco॰ medici in chamædaphne fuisse quondã testant. Siquidem Paulus Aegineta in sexto de ea agens ait αὕτη καὶ ἐσθίεται. Quod est: hæc ẽt comeditur. Præterea libro primo quo capite docet de omniũ olerum asparagis cum longius de pluribus egisset subiecit. τρέφει παραπλησίως δὲ καὶ ὁ τῆς χαμαιδάφνης ἀσπάραγος. i. Nutrit similiter ẽt & Chamedaphnes asparagus. His nos iditis auctoribusq; persuademur non esse Chamædaphnem Ethruriæ uincam herbam: Et nihilominus quæ a Plinio uinca peruinca. xxi. uolumine capite. xi. describitur nr̃æ gentis uincæ satis respõdet. Siquidem uincam peruincam ait semp uirere in modũ lineæ foliis geniculatim circũdatã: topiariam herbã: & inopiam florum aliquãdo supplere. Quæ omnia nostræ huic competunt: in Chamædaphne autem inueniri nequeunt. Quærendum itaq; qualis Chamædaphne sit folio lauri: cubitalibus uirgis: fructu rotundo rubenteq; & foliis adnato: Cuius asparagus in ciborum usu esse possit.

DIOS DE Veratro Albo. Cap. cxli.

e Lleboron album. Sunt qui Ascidem: qui Ectomon: qui Pignatoxarim: qui Polydes: qui Anaphiston: qui Vrne appellent. Magi herculis geniturã: Aegyptii somphiam: Galli laginon siue anepsa. Romani ueratrum album uocant. Plantagini aut siluestri betę folia similia habet: breuiora tñ: nigrioraq;: colore aliqua parte rubro. Caulem palmi altitudine: cõcauum cum siccari incœperit cortices ceu tunicas dimittentẽ. Radices illi sunt numerosæ: graciles ab exiguo capite & oblongo cæparũ modo prodeuntes. Nascitur montanis & asperis locis. Carpendæ per messem radices eius sunt. Probatissimum in toto ueratri albi genere ẽ quod mediocriter riget: albetq;. Quod itidem carnosum: fragile: non adeo acuminatum: iunceũq; aut cum frangit puluerulentũ: sed quod interiorẽ medullã exilem habet: quod linguã feruido gustu incẽdit: nõ ualde tñ neq; uniuersim: quodq; saliuam proritat. Quod. n. huiuscemodi non fuerit strangulat. Primam bonitatis prosgatiuam Cyrenaicũ ueratrum habet. Quod enim in Galatia & Cappadocia nascitur candidius: pulueruIentũ & maiore strãgulandi ui est. Purgat uomitionibus ueratrũ album diuersa & multiplicia trahens. Miscet collyriis quæ claritati oculorũ officiẽtia repurgare possunt. Ducit idem mẽses: fœtus in utero appositum enecat: sternutamẽta cit: Quinetiã melli cum polenta maceratũ mures necat. Carnibus cõ coctum eas minuit. Dat ieiunis per se & cum Sesamo aut Thapsiæ succo: aut alica: aut mulsa aqua: aut pulte: aut lenticula: aut sorbitione aliqua alia. Pani ẽt compinsitur & torret. Mensura dispensatioq; eius ab his tradita est: quibus præcipuum fuit studiũ de ea docere. Nosq; siculo ab Ethna Philonidæ in ea re subscribimus. Longum enim fuerit medicam materiam ex ꝓposito tractãtes faciendæ medicinæ rõnem docere. Dant siquidem aliqui ueratrũ album in sorbitione pultis aut alicæ. Quidam cum modicũ antea dederint cibum ueratrum albũ statim superinferunt: Presertimq; his in quibus suspecta timenda ue erit strangulatio aut corporis imbecillitas impediet. Tuto. n. sic ea purgatio pagit: ꝓpterea q̃ importuna corpori non aduenit. Sedi ẽt ex ueratro albo appositæ balani cum aceto uomitiones faciunt.

Erimus

INTERPRES.

c Rimus in re nota & qua in latinorum poetis frequentior nulla alia sit merito breuiores. Nullus enim humaniores lr̃as aliquã auspicatus nõ audiuit quæ Flaccus & post eum Satyrarũ scriptores alii de Antycira: nascẽteq; in ea elleboro in suis carminibus cecinerũt. Qui deinde magis profecerunt meminisse poterunt quæ Plinius in latinis & in græcis Theophrastus de utroq; ueratro tradiderũt: Qui in describenda re totaq; nigri & cãdidi historia siue traditam per manus in carpẽda hac planta superstitiosam & magicæ uanitatis plenã obseruationẽ negligere non ausi: Seu uires eorum admirati presertimq; nigri maiestatẽ eius nec minus q̃ diuinas uires noua & admirabili rõne gratam mortalibus & amabilẽ utrãq; plantã facere conati sunt. Postremoq; si aut hactenus auditum nihil de ueratro alicui fuerit pigeatq; Pliniũ & Theophrastũ legisse parat⁹ cunctis Barbarus erit collectis & in corollariũ suũ reuocatis omnibus antiquorum de ueratro obseruationibus & dictis. Et si tam nota medicinæ res modo sit ut nulla noua cõmentatione indigeat. Rarum ubiq; nascit̃ ueratrũ: aliquot locis tñ abundat: nec difficile cognitu est: discrimen coloris in radice presertim. Folia candidi hic scriptor plantagini aut siluestri betæ cõparauit: mox excipiens breuiora nigrioraq; esse intulit: subiiciens statim ἐρυθρὰ τὴν χρόαν. Quo loco uitium necessario oportet suspicari: Neq; enim simul nigrũ & rubens aliquid esse põt. Plinius lib. xxv. capite. v. folia eius describens ait. Hæc quoq; nigriora & canaliũ dorso rubescentia: signauitq; certam quæ ruberet partem. Sed nos non satis certe colligimus quosnã in foliis canales uocet. Dorsum qdem nouimus in foliis a tergo partem quæ per longitudinẽ spinæ animaliũ mõ extendit̃: & a reliqua supficie eminet. Barbarus deficiente alio sensu ex Plinio eas arripuit uoces. Nos simplicius aliqua parte rubentia diximus obseruandã aliis eã relinquentes. Inclinat. n. aïus nobis quos in Plinio nunc canales legim⁹ caulium quõdã potuisse legi: Sed sine auctore nihil mutare ausi sumus. Suspicamur & uitiũ illic esse quo loco in pbatione ueratri hic ait ἄριστος δὲ ὁ μετρίως τεταμένος. Quæ uoces nihil significant aliud q̃ optimũ esse qd mediocriter extensum stat: & riget. Neq; n. bonitatis huiuscemodi notã quãpiam in plantis hactenus inuenimus. Sed qm̃ in cũctis pariter ea uox legebat̃ qualis erat eam reliquimus. Obseruauimus ẽt uariare antiquos græcos in ueratri pbatione: quæ p gẽtes & natiões ab hoc scriptore fit: & q Cyrenaicus in primo ordine passim & in plurib⁹ laudatur Anticyrenus in illis pponi. Quod fere abre nõ fuerit credidisse. Monere illud ẽt uolumus quod legit̃. Datur ieiunis ẽt p se & cũ sesamo nõ cũ sesamo sed cũ sesamoide forte meli⁹ legi. Sesamoide. n. nõ sesamo admixto ut mox patebit tẽperabat̃ ueratrũ: Sed in cõi oium lectiõe nihil mutari a nobis debuit.

DIOS. DE Veratro nigro. Cap. cxlii.

c Lleboron nigrũ. Sunt qui Melampodion: qui Ectonion: qui Polyrrhizon .i. multiradicem: qui Proetion: qui Melanorrhizon .i. nigri radicẽ: qui Cyrrhaniõ: qui Elaphinẽ: qui Celinen: qui Saraca appellent. Magi Zomariction: Aegyptii Isaiam: Daci Prodiorna. Romani ueratrũ nigrum dicunt. Dictum a græcis Melampodion ueratrũ nigrum est: qm̃ creditur Melampus pastor quidam furentes Prœti filias primus eo purgasse: & ad sanitatẽ mentis restituisse. Herbacei coloris folia habet platano similia: minora tñ ad uerticilli herbæ figurã accedentia pluribus preterea q̃ platanus incisuris: Nigrioraq; cũ scabritie aliqua. Caulis illi est scaber. Flores in candido purpurascentes figura racemosi: Semen cnico simile: quod in Anticyra sesamoides uocat̃: Vtunturq; eo ad purgatiões. Radices subsũt graciles: nigræ ueluti ex ceposo capite aliquo exeũtes quarũ usus est. Nascitur aspe ris tumulis & siccaneis locis. Probatissimum quod ex huiuscemodi locis foditur. Quale in Anticyra est. Nigrũ. n. probatissimũ in ea nascitur. Eligito qđ carnosum speciosumq; sit: exili medulla: gustu acri & feruido. Tale autẽ est quod in helicone parnasoq; & Aetolia nascit̃. Antecedit tñ bonitate heliconium. Purgat superiorem uentriculũ: pituitã trahens & bilẽ: daturq; per se & cũ Scamonio saleque drachmæ aut trium obolorũ pondere. Coquit̃ cum lente ẽt esculẽtoque iure aliquo ex his q̃ ad purgationem sumuntur. Prodest comitialibus: melãcholicis: insanientibus: articulorum doloribus: & resolutis. Trahit menses idem appositũ. Fœtus in utero enecat. Fistulas purgat inditũ & post tertiã diem exemptũ. Indit̃ eodẽ mõ & auribus in earum difficili auditu: nec nisi post biduũ triduũ ue eximit̃. Sanat scabies etiam: in

quem usum cum ture cæra ue: piceq; & cedrino liquore inungitur. Ex aceto per se emplastri modo impositũ uitiligines: impetigines: leprasq; emendat. Contra dolores dentiũ in aceto decoquitur: colluũturq; decocto illo utiliter. Miscetur emplastris quæ exedendo sint. Cõtra cutem subcũtes aquas cũ farina hordeacea uinoq; emplastri modo utiliter imponitur. Seritur ad radices uitium ueratrũ nigrum: fitq; ex eis uinum quod purgando est. Inspergunt eo etiã domos purgationibus aptum existimãtes. Eamq; ob cãm effossuri illud stantes Apollinem & Esculapium precãtur aquilam identidem obseruantes nõ sine periculo ut ferunt aduolantem. Mortẽ siquidem fodientibus affert auis illa: si nigri ueratri succisionem uiderit. Celerrime itidem succidi ueratrum oportet. Caput.n. halitu suo aggrauat. Quapropter qui eff odiũt præsumptis alliis se muniunt uinumq; bibunt. Sic.n. tutius effodiunt. Eximitur ex nigro Veratro quemadmodum & ex candido interior medulla.

INTERPRES.

Quæ in extremo capite fabulosa: & ad augendam rei admirationẽ potius q̃ medicinæ aut historiæ ueratri necessaria a Dios. referuntur: oĩa ex Theophrasti ix. de plantarũ historia uolumine paucis mutatis repetita sunt: Et si ab eo ἐπίθετα .i. adiecta & ob id falsa uideri omnia hæc dicant. Longiores in opere hoc nr̃o presertimq; in re nota erimus si ex eo scriptore cõmentationibus his nr̃is addere ea uoluerimus. Satis sit græcarum litterarũ peritis locũ in Theophrasto signasse: Ignaris uero Plinium li. xxv. capite quinto audite: Eadem illa oĩa iisdẽ fere uerbis narrantem. Quæ licet plura nec penitus eadem huic scriptori uideantur non ideo tñ ex uarietate uitium suspicari oportebit. Aliter enim hic herbariam q̃ illi fabulosam historiam docet. Diximus superiore capite candidi nigriq; coloris in ueratro discrimen in radicibus esse quas alterũ candidiores alterũ nigriores hẽt: ideoq; hoc priuatim Melanorrhizon .i. nigræ radicis uocari in Dios. legitur. Quemadmodũ a radicum numerosa copia utriq; cõmunis appellatio est polyrrhizon. Ectonion uocari itidem ueratrũ Dios. ait antiquissima appellatione qua usus Hippocrates sæpissime est: & post eũ eiusdem gentis medici aliquot. Adiecit uocari & ueratrum nigrũ Proetion & Melampodion: diuersis sed eodem tẽpore & ex eadẽ cã factis appellationibus: Quoniam.s. Melampus siue pastor: siue catharta: siue Vates is fuerit Argiuus in Arcadia Proeti insanientes filias remedio hoc ad sanitatẽ restituerit. Nouerunt id facile qui in poetarũ lectione aliqñ occupati fuerũt. Et præter poetas qui Victruuii de architectura libros legerunt. Qui sui operis lib. viii. cum ageret de quarundam aquarũ monstrosis uiribus: inter cætera ad clitorem Archadiæ ciuitatem fontẽ eẽ ait apud quem Melãpus sacrificiis purgauisset furorem Proeti filiarum: restituissetq; earũ uirginum mentes in pristinã sanitatem: testariq; id Epigrãma quod ad eũ fontem scriptũ erat. Quod nos primi ex Isigono antiquissimo de aquis scriptore e tenebris in lucem traximus: in cuius extrema clausura uersiculi quatuor sunt. φεῦγε δ' ἐμὴν πηγὴν μισάμπελον, ἔνθα μελάμπους: λουσάμενος λύσσης προιτίδας ἀργαλέης: πάντα καθαρμὸν ἔκοψεν ἀπόκρυφον εὖτ' ἂν ἀπ' ἄργους: οὔρεα τρηχείης ἤλθεν ἀρκαδίης: Quod est Fugito & meũ fontem qui uitibus aduersatur: in quo Melãpus lotas proeti filias difficili rabie liberauit qñ ab argis in asperos Arcadiæ montes uenit. Ex hoc euentu a medicinæ auctore Melampodion dictũ ueratrũ nigrum est: προίτιον aũt .i. proetion a proeti filiabus: Quæ eo remedio ab insania conualuerunt. In cui' curationis genere & si diuersa testari uideãt magni nominis auctores q; ille lotas in fonte: hic ueratro purgatas uirgines eas dicit: rei tñ nulla est diuersitas. Siquidem hic ueram naturalemq; purgationẽ ueratro nigro factam ostendit: ille quod simulata religione ad augendam curationis admirationẽ a Melampode factũ fuerat. Is.n. ut plerũq; hoc genus hominum consueuit factis sacrificiis soleniq; & ut Theophrastus ait κατ' εὐχήν .i. præcedentibus deorũ p̃cibus ueratri effossione: mox monstrosa fontis eius aqua lotas in antiquam mentis sanitatem restituisse proetidas uideri uoluit. Quod poetæ & in fabulosa historia plures quondã iactauerãt. Eosq; secutus Victruuius: religione sacrificiisq; & aquæ eius ui factũ a melampode dixit: quod ueratri nigri potestate factũ tũc fuerat & passim adhuc fit. Id in Anticyra Sesamoides uocari etiã Dios. ait haud sane ueratrũ cum his quæ statim sequunt Sesamoide miscens. Alia enim a ueratro ea sũt ut mox patebit. Sed qm̃ figura & specie sesami semẽ illi sit: Quod nono de plantarũ historia Theophrastus indicauit quo loco de ueratro agens inquit. καθάπερ οἱ ἐν ἀντικύρᾳ φασὶ τῷ καρπῷ καθαίρουσιν· ἔχει δὲ σησαμώδη τοῦτον. Quod est. Quemadmodũ qui anticyram incolunt: semine ut aiunt purgant. Habet autem id figura sesami: ex qua anticyreni sesamoides ueratrum uocabant. Diximus inter ueratri remedia & uires melãcholicis & insanientibus mederi ueratrum: non intelligentes simpliciter insaniam furorem ue: Neq; ut in cõi significationis æstimatione in melancoliæ uoce est dolorem animi tristitiamq;. Sed in altera uoce quã priuatim græcorum medici

Melãcolici Insanientes
μελαγχολικοὶ μαινόμενοι

μανίαν & posteriores eodem nomine maniam & maniacos uocauerunt. In censu maloꝝ a Galeno primum in diffinitionibus suis descriptam Mentis alienationem siue ut ille ait Ecstasim: mutationemq; sine febre ab hoīs moribus & in sanitate consuetudinibus. Mox in Isagoge certius: cuius uerba hæc sunt. Duo aūt præcipua sunt alienatæ mentis genera: Insania & Melācholia: pluresq; in his differentiæ sine noīe. Causa uero insaniæ flaua bilis est. Eamq; ob cām in ea constituti tumultuosi: præcipites: audaces: manu prompti: contumeliosiq; fiunt In altera uero quā iidem græcoꝝ medici priuatim in indicatione mali eius a nigra bile melāncholiā & melāncholicos dixerūt. Quod mali genus in diffinitionibus suis idem Galenus esse ait affectionem quæ mēti noceat: fiatq; sine febre cū ꝓfunda animi tristitia & a charissimis sibi auersione. Idē ēt in Isagoge ꝑter pauloante dicta melancholiæ cām ī nigra bile cōstituit frigido & turbido humore: ideoq; strepitus oēs horrere qui in eo malo sint tristes aīo fieri: suspicari oīa: odisse hoīes & solitudines q̄rere. Qualē ab Homero fictū Bellerophontē idē Galenus testatus est. Errabat ille q̄dē p campos suū crucians aīum frequētiam hoīum uitans. Et qm̄ ut ꝑmōstrarū est ex nigra bile malū id fit ἀπὸ τῆς μελαίνης χολῆς melācholia dicta est: & ex similitudine eius in quotidiano gentis nr̄æ sermone oīs tristitia animi melācholia improprie tn̄ uocatur. Posteriores græcoꝝ medici desipientiæ genus sine febre melancholiā uocauerunt: quæ occupante cerebrū melancholico humore ꝑcipue fit. Habet.n. alias ēt id malum causas. Et ex his totidem genera medicis nota: Quæ ꝓsequi neq; opis neq; cōsilii nostri est. Illud tm̄ monemus præter tristitiam: odiū metūq; hoīum: mortis desideriū: rursusq; eiusdē mortis metū & fugam: in aliis risum: in aliis luctū: quæ oīa quotidiana sunt: Sæpe fieri etiā ut credant se maiore ui aliqua defendi & ornari: qui in ea affectione sunt. Vaticinenturq; futura. Et hoc genus ἐνθεαστικοὺς priuatim græci dixerunt quasi deo plenos: non aliter q̄ uates diuinaculosq; oēs: ἐνθεάζοντας eadem gens ēt appellauit Atræ bilis euentus oēs. Tradiderunt ꝑterea posteriores iidem græcorū medici: Si exusta supra modū flaua bile in nigram mutatio facta fuerit: tunc quam Maniam uocāt fieri in qua non ut in melancholia timide ignaueq;: sed ferocius desipiant: eousq; ut qui incautius circa eos fuerint sæpenumero male habeantur. Vtrūq; hoc genus significauit Dios. μελαγχολικοὺς καὶ μαινομένους purgare ueratrū dicens nosq; alteros maniacos. s. insanientes alteros græcoꝝ seruata uoce melancholicos diximus: quoniam deficerent in re latina uoces priuatim id significantes: & Plinius sic usus fuerit. Celsus tn̄ phrenitim: duoq; hæc uno insaniæ noīe indicauit.

DIOS. DE Maiore Sesamoide herba. Cap. cxliiii.

Esamoides maius. Sunt qui Sesamitem: qui Sesamida: q Leucoscytalions: qui candidū elleboꝝ: qui Anticyricum: Anticyreni elleboꝝ. Romani pariter græcis sesamoides uocant. Quia in purgationibus candido ueratro miscetur Elleborum Anticyreni Sesamoides hoc uocauerunt. Senecioi herbæ aut rutæ similis herba est. Folia habet longa: florem candidum: radicem gracilem inefficacemq;. Semen sesamo simile: gustu amarum. Purgat id superiorem uētriculum: pituitam bilemq; pondere quantum tribus digitis tritum in puluerem capere aliqs possit; bibiturq; in mulsa aqua cum ueratri albi obolo & semisse.

INTERPRES.

Esamoidi queādmodū uox: & ꝑter uocem hic ipsæ scriptor Piniusq; testanť nomen sesami similitudo fecit: Neq;.n. sesamoides aliud q̄ quod sesami spēm & figuram habet significat. Pliniusq; sesamoides a similitudine nomen accæpisse ait: & hic σπέρμα ὅμοιον σησάμῳ .i. semen sesamo simile hr̄ť. Duoꝝ geneꝝ præter Diosco. auctore eodem Plinio & in græcis Paulo Aegineta planta hæc est. Siquidem Plinius cum primū descripsisset genus lib. xxii capite. xxv. subiecit statim. Est etiā num aliud sesamoides &c. Paulus uero Aegineta colore candido alterum indicans suas illi uires assignauit: mox alteꝝ maius appellans ueratrū passim uocari ait. Nec dubitādū tam certa ueteꝝ scriptoꝝ testimonia sunt duo sesamoide esse. Vtq; hoc cōstat sic contra parum certum est. Sint ne coꝝ in colore an in magnitudine discrimina. Antiquissimi græcoꝝ codices quos uidere licuit colore discernūt: uocantq; prius hoc μέλαν .i. nigrum: posterius λευκόν .i. candidū. Qui uero passim circunferuntur a magnitudine & breuitate notas & discrimina eorum ostendunt μέγα καὶ μικρόν idest magnum & paruum appellantes. Paulus Aegineta alterum λευκόν: idest candidum: alteꝝ μέγα idest grande & maius uocat Contrariorum tn̄ ratio exigebat: ut si cādido colore alteꝝ signareť: Nigro alteꝝ e diuerso indicareť queādmodum in quantitate factum in aliis codicibus est: in quibus grande primū mox breue sesamoides describiť. Pendemusq; nos in ea re animo tā facilis & lubricus lapsus in græcis est unius tm̄ lr̄æ mutatione ex nigro ad magnum: & e diuerso μέλαν enī nigrū μέγα grāde græcis significat. Recæptoq; in primo sesamoide semel huiuscemodi uitio facilis in secūdo error fuit Potuitq; hoc & in Diosco. & in Paulo Aegineta pariter fieri. Egre

enim persuademur proposito cãdido nõ reddẽdũ illi fuisse nigrũ. Et si recipienda a colore discrimina hæc fuerint rõcinari tũc oportebit. Qua parte colores illi in alterutro sesamoide inueniendi sint. Quod difficillimũ erit. Ob eam cãm inclinat animus nobis in alterã partẽ: probamusq; ex magnitudine magis q̃ ex colore in sesamoide sumi discrimina. Duplicem n. colorem illũ ueratri exẽplo tributum Sesamoidi fuisse ex eo opinamur: quod quemadmodũ duplex ueratrum est candidum. s. & nigrũ, pmiscueq; sesamoides ueratrũ: & ueratrũ sesamoides ob eam quam mox dicem⁹ cãm quondam diceref. Sic ẽt ab imperitis rei creditũ fuerit cãdidum & nigrũ oportere sesamoides dici Non quatenus diuersa a ueratro herba sesamoides est. Sed quod illi ob promiscuũ ex usu nomen eadẽ esse credebaf. Fuisseq; usum sesamoidis in purgationibus ueratro cõiunctum indicãt fere oẽs. Hic primũ dicens. οἱ δὲ ἐν ἀντικύρᾳ ἐλλέβορον καλοῦσι διὰ τὸ μίγνυσθαι αὐτὸ ταῖς καθάρσεσι τῷ λευκῷ ἐλλεβόρῳ. Quod est. Qui aũt anticyram incolunt Elleborũ sesamoidesq; in purgationibus candido Elleboro misceť: appellant. Idẽ testatus & Plinius est lib. xxy. capite. y. in Anticyra insula tutissime sumitur: qm̃ ut diximus sesamoides admiscẽt. Testatus & Strabo. ix. suæ geographiæ uolumine in descriptione Thessaliæ: priuatimq; Anticyræ quo loco sic de Elleboro agit. Postea Anticyra quo noĩe & alia est ad sinum latens Maleacũ & Oetã montem. Illhic mitem elleborũ nasci ferunt. Hic aũt optime præparať. Quo circa frequentes huc aduenæ confluunt purgationis & curationis ergo. Et enim in Laconica pharmacũ nasci quoddã sesamorũ semini perq̃ simile cui permixtum pparant oetæũ elleborũ. Paulus Aegineta tñ certiorem eius rei cãm in. yi. attulit. Cuius uerba hæc sunt σησαμοειδὲς τὸ μέγα ὅπερ καὶ ἀντικυρεὺς ἐλλέβορος ὀνομάζεται διὰ τὸ ὁμοίως ἐλλεβόρῳ καθαίρειν αὐτοῦ τὸ σπέρμα. Quod est. Sesamoides maius quod palam elleborus nominaf: quia sẽmẽ eius pariter Elleboro purgat Ex his rõcinari facile est diuersam a ueratro Sesamoides herbã esse. Et quia misceretur illi in purgationibus aut easdem habet uires elleborũ crediram a multis fuisse: ideoq; nigri & candidi: utriusq; ueratri modo discrimina ab imperitis inuenisse: Sui generis tamẽ herbam: & quia sesamo simili semine sit sesamoides appellatam.

DIOS. DE minore sesamoide. Cap. cxliiii.

Esamoides paruum. Sunt qui Coronion: qui Siluestre sesamũ. Romani sesamoides minus appellãt. Dodrantales coliculi sunt. Follia hi habẽt coronicis pedi herbæ similia: hirsutiora tñ minoraq;. In sũmo coliculorũ capitula florũ pene purpureorũ sunt: quorũ medium albicat. In quibus semen sesamo simile est: amarũ rufumq;. Radicẽ habet gracilẽ. Purgat bilem pituitamq; potum acetabuli semisse cum mulsa aqua minoris sesamoidis semen. Idẽ ex aqua emplastri modo impositum panos & tumores discutit. Nascitur asperis locis.

INTERPRES.

Vperest pro sesamoide dicendum quod superiore capite imprudenter relictum a nobis ẽ. Nasci sesamoides in Anticyra: Ideoq; ut hic & Plinius dixerũt anticyricon uocari. Quæ ẽt causa fuit ut in rei æstimatione miscerenť ab imperitis ueratrũ & sesamoides: qm̃ idem natale solum haberent. In quo uidendũ diligentius erit. Quoniam duæ anticyræ quondam fuerũt: altera Phocidis urbs: altera in Maleaco sinu insula: Vtrobi sesamoides hoc nascaf. Ex antiquis enĩ scriptoribus plures ad purgationes ueratro faciendas insulam magis laudauerũt in Maleaco sinu q̃ in Phocide urbem. Alii in phocidis Anticyra tutius sumi ueratrũ dixerunt: qm̃ sesamoides hoc illi admisceref: manifesto argumento in hac non illa Anticyra nasci sesamoides. Animaduertẽdũ & illud miscere Piniũ utriusq; sesamoidis historiã & medicinã: & quæ alterius sunt alteri tribuere. Quod nominis similitudo & æquiuoca eorũ appellatio uidetur fecisse. Locus est. xxii. uolumine capite. xxy. In cuius rei indicatione locus in eo scriptore corruptus adhuc est Granũ sesamæ dari dicens in uino dulci ad detractiones quantum trinis digitis capiatur. Sesamoides. n. non sesamæ legendum auctore D. osco. illic est: a quo cuncta illa Plinius accæpta latinis reddidit. Poterunt uolentes utriusq; scriptoris dicta inter se conferre.

DIOS. DE Siluestri cucumere & Elaterio. Cap. cxly.

Icyn agrion. Sunt qui Elaterion: qui Grynon: qui Balidem: qui Synchrisin: qui Bubalion: qui Scopion: qui Pherembron: qui Peucedanõ: q Notion uocẽt. Aphri cusimezara. Romani anguinum: erraticum: & siluestrẽ cucumerem uocant. Solo fructu a satiuo cucumere differt: quẽ longe minorem oblongis glandibus similẽ fert. Folia tñ uiticulæq; satiuo similia sunt. Radix candida

illi eſt & grandis.Naſcitur ſabuloſis locis & in domorũ areis inter rudera : totuſq;
frutex amarus eſt.Auribus in dolore utiliter foliorũ ſuccus inſtillatur. Veteres tu-
mores oẽs diſcutit radix eius cum polenta emplaſtri modo impoſita.Eadẽ cum Te
rebinthina reſina impoſita panos erũpit.Quin etiã ĩ aceto elixa mox emplaſtri mo-
do impoſita podagras diſcutit.In dolore coxendicis præterea clyſtere decoctũ illud
utiliter infunditur.Eodẽ ẽt in dolore dentes pari utilitate colluuntur.Sicca e diuer
ſo tritaq; uitiligines:lepras:impetigineſq; exterit.Nigras itidem cicatrices:uulcuſq;
maculas quas ſpilos græci uocãt:repurgat.Eiuſdẽ præterea radicis ſuccus ſexquio
boli pondere minima diſpenſatione datus:& corticis quarta acetabuli parte pitui-
tã purgant & bilem : preſertimq; in ſubeũtibus cutem aquis:purgãtq; nulla ſtoma-
chi iniuria.Verumtamẽ in cutem ſubeũtibus aquis ſumenda radicis ſelibra ẽ: duo-
buſq; uini preſertim libyci ſextarijs miſcenda:tum pondere cyathoꝝ triũ duo dan-
da donec tumor ſatis ſubſederit.Quod uero Elaterion uocaẽ ex fructu cucumerũ
huiuſcemodi hoc modo fit.Sumito cucumeres hos:eligitoq; tempeſtiuos.Id autẽ
erit cum ſolo tactu humorem ex ſe ꝓfundent:repoſitoſq; per noctem dimittito.Ma
tutino deinde cribrũ non adeo denſis & anguſtis foraminibus crateri ſuperponito:
ſupinoq; cultro.i. auerſa eius acie ſigillatim cucumeres illos utraq; manu nitens di
uidito:& per cribrum in ſubiectum craterẽ humorem eoꝝ exprimito . Superexpri
mito etiam quod carnoſum ex eis cribro hærebit ut illud ẽt deſcẽdat. Cum uero to
tos expreſſeris ſinito ſubſidere in cratere humorem:tum in paratum peluim exꝓſſa
oĩa coniicito:coaceruatiſq; in cribro oĩbus quæ inciſa antea fuerint dulci aqua con-
ſpergito:& cũ expreſſeris abiicito quod ſupererit : liquorem uero in pelui miſcens
& ſubigens linteolo operculatũ in ſole ponito.Cũq; ſubſederit omnem ſupernatan
tem aquam cũ eo quod in ſpumã concreuerit excolato.Facitoq; id ſæpius q̃diu ſup
natabit aqua:quã cũ excolaueris diligenter coniectũ in mortariũ ſedimentũ terito
& in paſtillos cõformato. Quidã ut celerrime humorẽ exiccent cribratum cinerẽ
in terra ſternunt:cauumq; in medio excauantes triplici extenſo linteolo Elaterion
cum ſuo liquore illi inſpergunt:ſiccatumq; in mortario ut præmonſtratũ eſt terũt:
Sunt ẽt qui pro dulci aqua mare adſpergunt. Quidã ꝑterea ultimæ loturæ mulſam
adſpergunt aquã.Creditur ꝓbatiſſimũ eſſe Elateriũ quod cãdido colore humeſcit:
Quod leuitatẽ ſimul & læuorẽ habet:Guſtu amariſſimũ eſt: Quodq; lucernis ad-
motũ facile accendiẽ : Alioqn quod uireſcit aſperũq; & turbidũ aſpectu eſt medio
inter Eruũ & cinerẽ colore:ponderoſumq; improbaẽ. Miſcent aliqui etiã cucume-
ris huius ſucco amylum ut cãdorẽ leuitatẽq; eius imitetur. Bimũ uſq; ad decenniũ
purgationibus accomodatũ Elateriũ eſt.Integra & maxima in uſu menſura integer
obolus:minima Semiobolus:infantibus ærei duo.Maiore.n.copia potum pericu-
loſum eſt.Purgat per inferna pariter & ſuperna bilem & pituitam trahens.Purgan-
turq; eo utiliter qui ſpiritus anguſtiis laborant.Quod ſi purgare per aluum uolue-
ris duplum ſalis miſceto : Stibiiq; quantum ſatis ſit:dilutaſq; aqua Erui magnitudi
ne pilulas dato:facitoq; tepidæ aquæ cyathum ſuperbibat.Ad uomitiones ẽt aqua
diluitur:pennaq; eo madente q̃ maxime intimo ſub lingua loco inunguẽ. Quod
ſi ad uomitũ difficilis qui curatur erit oleo aut Irino unguento diluetur. Arcendi
etiam a ſomno erunt qui curanẽ.Oportet ꝑterea his qui ſupra modũ purgabuntur
uinũ oleo mixtũ continue bibendũ dare.Superaccedẽte.n. uomitu deſinũt purga
ri.Non ceſſante autem uomitione danda frigida aqua:polenta : poſca: pomaq; : &
quæcunq; ſtomachum denſare poſſunt.Ducit Elaterium menſes & fœtus in utero

DIOS. DE Siluestri Staphide. Cap. cxlyi.

Taphida agrian. Sunt qui trifoliũ: qui Stesion: qui Astaphida: qui Pthirocto non.i.pediculos enecantem: qui Phthirion.i.pedicularem: q Apanthropon: qui Polyides: qui Pseudopathes: qui Arsenotẽ uocẽt. Aegyptii Ibesasdem: Romani herbam pedicularem appellant. Labruscæ folia habet: incisuris diuisa. Coliculos rectos: molles: nigrosq;. Florem fert Glasto similem. Semen in folliculis herbaceĩ coloris ceu ciceris: triquetrum: aspez: in nigro subruffum foris: intus cãdidũ: gustu acre. Eius grana decẽ aut quindecim si quis trita in mulsa aqua dederit crassa uomitionibus purgabit. Spatientur tñ qui biberunt. Quin ẽt adhibẽda continue mens: dandaq; mulsa aqua ob strangulationis periculum quod imminet: & ardoris uim quo exurunt fauces. Trita eadem contra pediculationes: pruritus & scabies ex oleo utiliter inungunt. Plurimã trahunt cõmanducata pituitã. In aceto elixa contra dentium dolores præsenti remedio colluuntur. In gingiuas destillationes reprimunt & oris ulcera quas aphthas uocant cum melle sanant. Miscẽtur præter hæc malagmatis quæ fouendo sint.

INTERPRES.

Quam græci agrian Staphida siluestrem passam uuam sua uoce intelligentes dixerunt. Romani Taminiam uuam: pedicularẽ herbã: pituitariãq; uocauerunt. Et si Plinius cõtra Celsum aliam a græcoz Staphidagria Taminiam latinoz uuam esse testatus bis fuerit. Est sane græcis Staphis: & ut Athenienses dicere cõsueuerãt Astaphis passa uua. Ex cuius simitudine hæc siluestri tñ habitu ab ea discreta est. Vocatũtq; latini Pituitariã: pedicularẽq; ex uirib⁹ quas habet. Feruore.n. suo cõmanducata multã pituitã trahit: & erũpentibus e corpore pediculis ex oleo iuncta aduersat. Quin ẽt ut Plinius ait in aceto decocta ẽt uestes eo tædio liberat. Facilis cognitu herba tã certis notis a Dios. describit: parũq; a græca uoce deflexa appellatiõe gens nostra adhuc eã indicat. Folia habet plerunq; septem aliquãdo tamẽ pluribus nõnũq̃ ẽt paucioribus icisuris diuisa. Vtebant ea ueteres græcoz medici inter alia in his q uenerẽ exercere nõ ualerẽt ex adipe cui uuæ huius admixtũ semen fuisset genitalia inungi iubentes. Vtebant & in purgando capite cõmanducandam dantes: eaq; rõne pituitas eius partis p os trahẽtes: efficacissimæ.n. acrimoniæ ẽ. Plini⁹ quẽadmodũ p̃monstrauimus falso Taminiam uuam. xxiii. uolumine capite. ii. his uerbis uocari ait. Astaphis agria siue staphis quã aliqui uuam taminiã uocãt falso. Suũ.n. genus habet &c. Idẽ. xxyi. capite. xiiii. taminiæ uuæ uires describẽs: quæ Staphidagriæ sunt palã illi tribuit. Verba eius sunt. Item Phthiriasi qua Sylla dictator cõsumptus est. Nascunt quoq; in sanguine ipso hois animalia exesura corpus. Resistit uuæ Taminiæ succo: aut Veratri cum oleo punctis corporibus. Taminia qdem i aceto decocta ẽt uestes eo tædio liberat: quæ omnia ex ui Staphidagriæ huius dicta sunt: qua pediculos enecantẽ & pedicularẽ dici in Dios. legit. Monere legentes hoc tñ uoluimus ut inuenisse & ipsi conent an de eadẽ uua Taminia a Plinio duobus locis diuerse traditum fuerit. Cur aũt Staphida potius.i. passam uuam q̃ Staphylen.i. simpliciter uuam ueteres græci dixerint folliculoz figura fecit: qui rugosam uuã magis q̃ integros uuaz acinos referunt. Ob quam cãm & Plinius ait folliculos magis q̃ acinos eam ferre. Videbimur forte aliqbus cõtra q̃ cæteri antiquiores: & iuniores fecerint: & ipsi in raphanino oleo prio uolumine incœperimus audacius & incõstãtius græcoz phthiriases pediculationes hoc capite noua uoce indicasse. Siquidẽ Plinius & post eũ fere oẽs alii græcã seruantes uocẽ phthiriases sordiũ & labis hoc oẽ genus dixerunt: & nos tunc scaturientibus a longa ualitudine pediculis mederi oleũ illud uertimus. Sed non est q̃ audaciã aut incõstantiã nostram demirent. In uocũ enim nouitate licuit semp si Flacco credimus: Smperq; licebit signatũ p̃sente nota pducere nomen. Vtq; illis quondam placuit græca uti uoce omnibus forte tũc notissima: nõ dissimili rõne concesserit nobis ẽt necessitas non augẽdæ latinæ rei studio: sed ut certius quod docemus modo intelligat præsente nota.i. certa significatione: nec absurda analogia nomen finxisse: quo manifestius quod dicimus legentibus pateat. Neq;.n. hoc loco Dios. ut in raphanino oleo dixerat a longa ualitudine pediculationibus mederi pedicularẽ herbam ait. Sed simpliciter φθειριάσεις. Quæ uox multiplex & uniuersum pediculoz genus: & in quacunq; corporis parte factos hoc capite colligit: sunt.n. plura ut in aĩalium historia legitur pediculoz genera: quæ longius psequi nolumus diuersa forma lõgiores: latiores: pluribus paucioribusq; crurib⁹: diuersis ẽt corpis ptibus nascẽtes: & in illis hærẽtes aut mobiles. Fiũt in capite: fiunt in pilosis aliis corpis partibus: & in iis diuersi: fiũt & in toto corpore. Omnium discrimina nouerunt medici: nouerunt & naturæ auctores alii priuatimq; Galenus in Isagoge sua pediculationem: Phthiriasem ille uocat:

Pediculatio
φθειρίασις

gitur etiã utiliter in diutinis Laterũ:pulmonũ:pedũ:articulorumq; affectionibus.
In apellis prætereã sed non ex circũcisione præputiis utilis est tumorem excitans:q deinde fotus pinguibusq; emollitus quod genitali deest sarcit & explet.

INTERPRES

Ognomines diuersis locis Thapsi urbes: insulæ: Chersonesiq; aliquot Thapsiæ huic quam mõ tractamus ab eaʒ aliq̃ primo quondã sic appellatæ diuersos natales & diuersas bonitates laudis fecisse uident. Nicander in Theriacis suis ex Sicilia Thapsiã in primis cõtra uenenata laudauit νῦν δ᾽ ἄγε τοι ἐπίμικτα νόσων ἀλεξητήρια λέξω ῥιζεα κεῖνα μὲν ῥίζαν τὶ λαβὼν ... &c. Quod est. Nunc age composita te maloꝝ remedia docebo Trinacriã sumito Thapsi radicẽ q̃ corpori medet &c. Plinius cõtra.xiii.uolumine capite.xxii. Thapsiã in Africa uehemẽtissimã esse ait. Hic scriptor quẽ plures alii secuti sunt in Thapso insula primũ inuentã fuisse ait:nec bonitatis maiorisq; in ea efficaciæ discrimina aliqua numerauit. Ex eo fit ut credamus primã Thapsiæ inuentionẽ Thapso q̃ una ex sporadibus insulis est deberi:& in ea herbario Crateiæ: q primus illic plãtã & eius uires obseruasse dictus est:potuisseq; alios ex aliis locis eã potius laudare q̃ natale solũ Africã Siciliam ue aut alia loca illi assignare. Hãc ueteres græci Hipopion uocarũt ancipiti nisi uitium in Theophrasto sit & rei & nois significatione. Pro qua intelligendũ est significare græcis hypopion:cui in ultima syllaba i.non.y.sit. Sanguinis ex ictu suctu ue:aut iniuria aliqua alia in q̃piã corporis partẽ cõcursum.integraq; cute in eo loco cessantẽ:& q extra uenas sit q̃si mortuũ Audita q; hypopii huius uoce nihil aliud græci intelligũt q̃ cessante sanguine nigrescẽtẽ cutẽ. Nec dubiũ ẽ his mederi Thapsiã:& ab eo remedio nomẽ id factũ illi eẽ. Siqdẽ hic ait ὑπώπια τε ἄρει καὶ πελιώματα Quod est. Hypopia & liuores delet. Et Plinius rẽ augẽs eodẽ libro & capite ait. Nero Cæsar claritatem ei dedit initio impii nocturnis grassationibus uerberatã faciẽ illinens sibi cũ ture ceraq; & sequẽti die cõtra famã cutẽ sincerã circũferẽs. Solus Theophrastus lib.ix.de plãtaꝝ historia aliter hypopia qb⁹ea medef intellexisse credif. Verba eius sũt. ἡ δὲ τῆς θαψίας ἐμετική. ἐὰν δέ τις καὶ τάχη καθαίρει καὶ ἄνω καὶ κάτω. δύναται δὲ καὶ τὰ πελιώματα ἐξαίρειν. ὑπώπια δὲ ποιεῖ: ἀλλὰ ἔκλευκα. Quoꝝ sensus est. Thapsiæ aũt uomitoria uis est. Quod siqs eã retinuerit per inferna pariter & superna purgat. Facit & hypopia uerũtñ cãdida. Ex his nisi uitiũ in eo scriptore sit maculas q̃ in cute albicant hypopia intellexisse oportet. Neq;.n. significare aliud põt quod dr. Facit & hypopia uerũtñ cãdida. Estq; hoc qđ pauloante diximus Ancipiti.i.ad utranq; partẽ significatiõe hypopion uocari thapsiã potuisse. Et si recipiẽdũ in Theophrasto id est ad aliã Thapsiæ naturã referẽda res erit ad pallorẽ.s.a quo Thapsinus color i Phociõe a Plutarcho dictus ẽ:& a Theocrito in Pharmaceutria καί μευ χρὼς μὲν ὁμοῖος ἐγίνετο πολλάκι θάψῳ Quod est. Et corpus meũ Thapso simile factũ est:nulla alia q̃ palloris significatiõe:q color thapsia fiebat. Cõsueuerãtq; ueteres ad excusandã ualitudinẽ corporisq; morbos nõ aliter nec alio euentu q̃ cymino Thapsia se inungere. Potuitq; Theophrastus hypopia cãdida pallores thapsia factos indicare. Quod legentibus significasse satis sit. Et si sciamus Theocriti interpretes & alios græcoꝝ scriptores Thapson Chrysoxylon.i.aurei coloris lignũ nõ herbã hãc interp̃tari solitos. Scãmoniã uocari ab aliqbus thapsiã in Dios.legif. Verũtñ nõ potuit ad Thapsiã Scãmoniũ nisi ex pari in purgãdo ui trahi. Romani ex totius plãtæ similitudine qm̃ ut Plinius ait Thapsia sine dubio ferula ẽ ferulaginẽ & siluestrẽ ferulã eã uocauerũt. Fœniculi folia hře eã Theophrast⁹ dixit: Verũtñ latiora:caulẽ ferulaceũ:radicẽ cãdidã:liquorẽ eius efficaciorẽ eẽ:p supna pariter & inferna purgare:seminis nullũ eẽ usum: Nasciq; thapsiã alibi qdẽ:sed i Attica nõ uesci ea indigenas pecudes:pegrinas aũt uesci ea qdem:sed aut pire aut diarrhia uexari. Barbarus in colligẽdo thapsiæ liquore quorũdã codicũ:quos & nos uidim⁹ fidẽ secut⁹ qđ in Dios. passim & uerius legif ἀναιρεῖ δὲ αὐτὸν συλλέγοντα ὀπὸν uertit succidũt eã & tollũt: αὐτὴν ut in illis. legif.i.radicẽ nõ ὀπὸν.i.liquorẽ interp̃tatus. Nobis cõis lectio uerior & aptior uisa est:qm̃ nulla est ad colligẽdũ liquorẽ succidendæ & auferẽdæ radicis necessitas. Prætereã nõ semel tm̃ sed sæpius uerisimile est colligi posse liquorẽ eũ:& si colligẽdus est ex uiuẽte adhuc in radice sua plãta colligẽdũ esse. Idẽ qđ erat κυρτίδας fiscũ uertit a quo & fiscella dicta ẽ; Nec male qdẽ:nisi fisci uox nostra ætate ad alterius rei æstimationẽ trãslata penitus iãpridẽ eẽt. Monem⁹ id ne qs discrepare nos putet. Nulla.n. rei sola uocis inter nos dña est. Quodq; organis ille ait exprimẽdũ radicis thapsiæ succũ scriptoris huius uoces secutus prælũ torcular ue in ea uoce intellexisse oportet.

DIOS. DE Sparto.i.Genista. Cap. cxlviii.

Sparton. Sũt q Lobõ.i.Siliquã.q Lygõ.i.uimẽ. Romani spartũ uel genistam dicũt. Frutex ẽ:breues:duras:& sine foliis uirgas hñs:easdẽq; natiuo lẽtore infragiles: qbus uites ligãt. Siliquas Phaseloꝝ mõ fert:in qbus semẽ ceu lẽtis est. Florẽ luteum qualẽ uiolæ hñt quas leucoia appellãt. Bibũt flores:semẽq; ei⁹ i mulsa aqua põdere oboloꝝ qnq;:purgãtq; p supna egregie ueratri mõ sine piculo. Solũ semẽ itidẽ p in

serna purgat. Quin etiam maceratis in aqua uirgis eius: mox tusis & expssis contra anginas coxendicisq; dolores succo illo cyathi pondere ieiunis poto auxiliantur.

¶ Quidam etiam muria aut mari eas macerantes clystere expressum succum cõtra coxendicis dolores infundunt cruenta simul & intestinorum ramenta trahentem.

INTERPRES.

Vlgarem Genistam passim & incultis locis nascentem: cuiusq; in re rustica ad nexus quotidianus usus est: non Hispaniæ spartũ descripsisse hoc capite Dios. uidet. Quas enim sparto huic breues sine foliis uirgas & natiuo lentore infragiles: quarũ in ligandis uineis usus sit phaselorũ figura siliquas: & in his lenticulæ semen: luteumq; leucoiorũ colore florem scriptor hic tribuit. Integram genistarũ quas diximus & iconiam imaginẽ ostendunt. Nec nos in re alioquin ex scriptoris huius descriptione satis certa suspicari miscere ue aliquid audemus. Et si sclamus a Plinio. xix. uolumine capite. ii. spartum aliter descriptum: & medicinã remediaq; omnia quæ hoc capite a Dios. docent sparto non genistæ cui debebant. xxiiii. uolumine capite. ix. ab eodem tributa fuisse. Res. n. nos seqmur: & quæ in antiquis scriptoribus uaga aut ambigua sunt ad certam quatenus licet significationẽ contrahere conamur. Credimusq; ex his quæ in græcis latinisq; diu obseruauimus monere tuto legentes posse: duo fuisse græcis sparti genera: quæ tñ alicuius notæ adiectiõe distinguerent. Quod. n. in Dios. nunc forma diminutiua legit nouũ discrimen est: ideoq; a nobis nõ seruatũ. Alterũ quod in Hispania nasceret. xix. uolumine capite secũdo a Plinio descriptũ: alterũ quod genistæ appellatione a cunctis latinis censetur. Indicantq; quod dicimus hic ipse primũ scriptor: qui intelligẽs alterũ esse sparton nullius (quod hactenus inuenerim) in medicina usus: ut certius cognosceret ait quo uites ligant: eandemq; rõnẽ secutus in vi. Paulus Aegineta eandem & ipse adiecit discriminis notam dicens σπαρτὸς ὧ τὰς ἀμπέλους δέουσι. Quod est. Spartus quo uites uinciunt: nulla addendæ eius notæ necessitate nisi alterũ esset: quod æquiuoca appellatione fallere audientes posset. Estq; ex cõi oium usu adiecta discriminis nota illa: neq;. n. Hispaniæ sparto uti omnes possunt: At sparto quo uites ligantur uti oẽs pñt. Vbiq;. n. nascunt genistæ & eundem inter ruris utilia ubiq; usum habent. Quod Plinius in Hispaniensis sparti historia nusq̃ testatus est. Quodq; illi pcipuum ab eo tribuit ad funes ptinet. Totamq; habet Hispaniæ spartus ne lõgiores simus diuersam penitus a Genista historiam. Esseq; sparton genistam præter hactenus dicta: indicat etiam Theophrastus primo de plantarũ historia linospartũ inter Polylopa numerãs. Sunt aũt Polylopa quæ plures sibi inuicem superpositas tunicas seu cortices hñt. Eũ Plinius genistã eodẽ libro capite primo appellauit. Asiæ genista facit lina ad retia pcipue quod linosparti uox indicat nihil aliud q̃ lineũ spartũ significans. Erant & alia qbus ostẽdi poterat duplicem græcis esse spartũ peregrinũ illum Italiæ & in Hispania tm̃ nascentẽ: & quẽ latini genistã uocauerũt. Cõsueuisseq; Romanos peregrinũ illũ spartũ semp appellare. Nostratẽ uero & oibus cõem alterũ illũ genistã. Et si Plinius tractata multis locis cõis & uulgaris Sparti historia quosq; usus in coronis & in re rustica hẽret: semp q sub genistæ noie: medicinã. xxiiii uolumine capite. ix. non sub genistæ latini nois sed græcorum sparti indicatione tractauit. Quæ cã multis fuit: ne alterũ ab altero discernere in eo & in scriptore hoc cognoscere genistã possent. Esseq; hoc loco intelligẽdã genistã nõ Hispaniæ spartum quæ ex natura & usu adiectæ illi appellatiões fuerũt facile ostẽdũt λοβόν. n. allq quasi siliquã a lõgioribus & inflexis siliqs: quas cũ defloruit fert merito dixerũt. Ab usu itidẽ lygon quasi uimen. Quid aũt lygos græcis sit in uitice longius dictũ a nobis ẽ: qm̃. s. adnexus uitilium aliorũ mõ usus eius i agro sit: qd hic apte declarauit dicẽs uites eo ligari: quæ tantope auxilio hoc indigent: ut Columella penultimo tertii libri capite præceperit circa uineã seri genistas oportere aliogn spõte sua locis incultis nascẽtes ut palmitibus idonea pbeãt uincula. Quæ postremo dicta a nobis in extremo capite ramẽta ab aliis uero strigmenta sunt eiusdẽ rei intellectu exigua adipis & carnium frustula sunt: quæ ui medicamẽti hu' derasa ab intestinis pellunt. Qualia i lignorũ rasura ferramẽtis ramẽta deradũt.

Polylopa
πολύλοπα

Ramenta

DIOS. DE Silybo herba. Cap. cxlix.

Ilybon. Romani pariter græcis Silybum dicũt. Latior spina est. Chamæleoni albo similia habet folia. Estur ea nup nata cũ sale & oleo elixa. Facit uomitiões potus drachmæ pondere cum mulsa aqua radicis liquor.

INTERPRES.

Egauit Plinius Silybi huius esse aliquẽ in medicina usum: maiore tñ q̃ hic apparatu ad cibos coq indicauit. Siqdẽ cũ oleo & sale elixã comedi Dios. ait: ille uero ne in Cilicia qdem aut Syria: aut phœnice ubi nascit coquere tãti esse ait: ita oposa eius culina tradit. Ex qbus rõcinari illud facile est peregrinam Italiæ herbã silybum esse & diligentiore cura & opera coqui solitam. Qui descripserunt eã posteriores latissimis foliis: & in foliis p extremitates latis spinis eã tradunt. Nos in peregrino frutice quod aliud moneamus non habemus.

De glande

DIOS. DE Glande unguentaria. Cap. cl.

Alanon myrepsicen. Romani unguentariã glandem uocant. Myricæ simi-
b lis arboris fructus unguẽtaria glans est: Auellanæ nuci quã ponticã uocãt æqualis. Cũ exprimunt quæ intra eam sunt eodem quo amaræ amygdalæ modo liquorem ex se remittunt quo in pretiosioribus unguentis pro oleo utunt. Nascitur in Aethiopia: Aegypto: Arabia & ad Petrã Iudææ oppidũ. Antecedit bonitate quæ recens: plena: candidaq; est: & q̃ suo cortice facillime spoliat. Trita hæc drachmę pondere in posca pota lienem minuit: In quẽ usum ẽt eidẽ parti cum loliacea farina emplastri modo imponit. Imponit & cũ mulsa aqua: & præter lienẽ podagris itidẽ. Eadem in aceto elixa scabies exterit lepramq;. Addito nitro aũt uitiligines cicatricesq; nigras: & cũ urina lẽtigines: uaros: asperã: discolorẽq; ceu ab æstiuo sole cutẽ: & in uultu eruptiones oẽs. Vomitiones præterea cit. Aluũ soluit cum dulci aqua pota. Stomacho grauiter nocet. Quin ẽt potũ qđ ex ea exp̃ssum oleũ est aluum deiicit. Cortex contra maiore adstringendi ui spissat. Miscet p̃terea quod extusa exp̃ssaq; superest his q̃ ad exterendas scabies & pruritus conficiuntur.

INTERPRES.

Appari magnitudine figuraq; unguentariã hãc glãdem comparauit Theophrastus. iiii. de
e plantarũ historia uolumine: Utiq; ea unguentarios & ipse testatus est: Eãq; ob cãm Plini' xii. li. capite. xxii. Myrobalanon uocauit eadẽ eiusdẽ rei significatõe cũ scriptore hoc: Qui myrepsicen balanon eã inscripsit q. s. unguentis tm̃ inseruiat. Diximus primo uolumine de palmulis agentes quod ad Balanos græcãq; balanoꝝ uocẽ ptineret: ideoq; relinquẽdũ hoc loco qđ dictũ semel est ne totiens idẽ repetat. Quod p re ipsa ẽt dicendum fuerat a Barbaro undiq; collectũ in corollario eius expositũ oĩbus est. Iisdẽ n. uerbis ut erat in cũctis diligẽs ex Theophrasto Plinioq; oĩa de unguentaria hac glande reddidit. Signauitq; diligenter in qbus antiq scriptores illi in ei' historia discrepẽt. Nobis monuisse tm̃ superest augure uateq; aliquo opus esse ut itelligamus quonam modo unguentaria hæc glans a priore libro q pprius illi inter unguenta aut aromata locus erat in quartũ & ad uulgares herbas trãsierit qđ cõiicere hactenus nobis non licuit. Monemus & illud etiã nõ esse nobis cũ Barbaro idẽ quod Dios. ait οὗ τὸ ἐντὸς ἐκθλιβόμενον. Quoꝝ uerboꝝ: si integra ea lectio sit: sensus est. Cuius qđ intus est exp̃ssum &c. Ille aũt quasi ἐκτὸς. i. extra legi oporteret ex cortice expresso uertit Nec scimus an alioꝝ codicum lectionẽ secut' id fecerit: an potius auctore Theophrasto crediderit extra non intus legendũ eẽ. Siquidem Theophrasti in ea re uerba sunt. τοῦ καρποῦ δὲ τοῖς κελύφεσι χρῶνται οἱ μυρεψοὶ κόπτοντες· ὀσμώδες γὰρ ἔχει, τὸν δὲ καρπὸν αὐτοῦ ἀχρεῖον. Quod est. Cortice aũt fructus utunt unguẽtarii tundẽtes eũ: odoratã. n. habet hanc ptẽ fructũ uero inutilem. Quẽ scriptorẽ secutus ẽt Plinius quo diximus loco. Cortices inqt unguẽtarii exprimũt: medici nucleos tundunt adfusa paulatim aqua. Graues hi sane auctores sunt: nec male coꝝ fidẽ aliqs sequet. Facilis e diuerso & lubricus in una tm̃ lra ad uitium lapsus est ab ἐντὸς εἰς τὸ ἐκτὸς. Inclinatq; aĩus nobis in hãc ptem: Verũtm̃ in una eadẽq; omniũ græcoꝝ lectione nihil mutare ausi sumus: presertim dicente Plinio unguentarios cortices: medicos uero nucleos tundere &c. Posseq; si desint cætera hoc medicoꝝ usu saltẽ desendi qđ in Dios. legit: presertimq; adscita ab amaris amygdalis cõparatione in qbus nuclei nõ cortices tusi exprimunt. Arbitrariũ id legentib' relinqmus. Contra fidem. n. græcoꝝ omniũ & uetustissimoꝝ latinoꝝ quos hactenus uidimus nouare aliqd ipiũ nobis uisum est. Contra lienis tormẽta utit glãdis huius remedio Celsus lib. v. capite. xviii. his uerbis. At si Lien torquet glandis quã Balanon græci uocãt cortex & nitrũ paribus portionibus contundunt: resperguntq; aceto q̃acerrimo. Vbi cerati crassitudinẽ hñt linteo antea in aqua frigida madefacto illinunt & sic imponunt: Supraq; farina hordeacea inĳcit: sed manere ibi nõ amplius sex horis debent ne lienẽ absumãt Satiusq; est id bis aut ter fieri. Volum' & Pauli Aeginetæ de unguẽtaria hac glande decreta q̃ Galeno eadẽ sunt breuiter addere. Ea huiusmodi sunt. Quæ intra unguentariã glandẽ ceu carnosa sunt abstergendi incidendiq; cũ adstrictione aliq̃ uim hñt. Eãq; ob cãm põdere drachmæ unius pota uomitiones cient & aluũ deiiciunt. Cum posca aũt laxandis extis accomodata sunt: Cutis præterea ex aceto iuncta exterunt uitia. Cortex alioquin egregia adstringendi ui est.

DIOS. DE Narcisso. Cap. cli.

Narcisson. Suntq Anydrõ: q Autogenes: q Bulbũ Emeticõ: q Liriõ: Romani Bulbũ uomitoriũ appellant. Quidã & hũc nõ min' q̃ liliũ lirion uocãt. Folia hẽt porracea multo tñ tenniora minoraq; & angustiora. Caulẽ concauũ sine foliis altitudine

ſupra dodrantẽ:in quo cãdidus flos eſt in medio croceus:in aliq̃bus autẽ purpuræ aſpectu. Radix illi intus cãdida:rotunda:bulboſaq;. Semen ceu in mẽbrana clauſum nigrum & oblõgũ. Naſcitur ꝓbatiſſimus mõtanis locis grato odore. Reliquũ genus porraceũ & herbæ halitũ ex ſe mittit. Cit uomitiones elixa tum in cibo ſumpta aut pota radix eius. Facit ad ambuſta eadem ex melle trita. Neruoꝝ præciſiones glutinat emplaſtri modo impoſita. Luxatis talis:diutinis articuloꝝ doloribꝰ ex melle itidem emplaſtri mõ prodeſt impoſita. Quin ẽt uitiligines: aſperãq; & diſcolorẽ ceu ab æſtiuo ſole cutẽ cũ urticæ ſemine & aceto repurgat. Cum Eruo aũt & melle ulcerum ſordes:quiq; ægre maturant̃ abſceſſus erumpit. Surculos præterea extrahit cũ loliacea farina & melle emplaſtri modo impoſita.

INTERPRES.

Ilio cõgenerẽ Narciſſum antiqores oẽs faciũt. A lilio ſtatim cõtinuata hiſtoria de eo agẽtes
1 Omniũq; certiſſime Theophraſtus lib. vi. de plãtaꝝ hiſtoria his uerbis inter cætera de eo agẽs. ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον οἱ μὲν τοῦτο οἱ δὲ ἐκεῖνο καλοῦσιν. Quod eſt. Narciſſus aũt aut Lirion. Sunt.n. q hoc & q illo noĩe appellent. Manifeſto argumẽto cõgenerẽ aut ſimilẽ ſaltẽ lilio Narciſſum eſſe. Ex quo Liriõ qua uoce lilia ueteres appellauerunt & ipſe quondam dici poterat:& ſi ex antiqs græcis teſtati aliquot fuerint Lirion priuatim Narciſſum indicare; Quemadmodum Crinõ ſolũ liliũ. Addiderũt qdam ẽt ab Homero flores oẽs una lirii appellatione indicari. Quod & Ariſtophanes in Comœdia ẽt ſeruaſſe credit̃. Sed quẽadmodũ nos in ſcriptore hoc & in aliis obſeruauimus uaga hæc noĩa ſimilitudo & pene eadẽ natura fecit. Vocariq; ſolitũ liliũ a græcis lirion manifeſte hic ſcriptor oſtẽdit cũ ait. Quidã ẽt quẽadmodũ liliũ liriũ Narciſſum uocãt. Videnturq; latini una tm̃ mutata lr̃a & ut balbutiẽtes ſolẽt pueri ꝓ r. l. ꝓnũciaſſe: Sicq; ex græcorũ Lirio ſuũ liliũ feciſſe: eodẽ mõ quo lepidiſſimus græcoꝝ comicus in Eqtibus ſuis bleſa lingua in cõcione loquentẽ Alcibiadẽ finxit ὁλᾷς θέωλος κεφαλὴν κόλακος ἔχει. Cũ tñ in eo qđ intelligi uolebat ubi.l. lr̃a audit̃ intelligenda.r. erat ὁρᾷς θέωρος κεφαλὴν κόρακος ἔχει. Sed ut rem noſtrã agamus ꝓ cõpto ſit cõgenerẽ lilio aut illi penitus ſimilem Narciſſum eſſe:& qm̃ dolores & torpidas capitis grauitates faciat a narce qua uoce græci torporẽ indicãt nõ a fabuloſo puero ut poetæ finxerũt narciſſum græcis dictũ fuiſſe. Teſtes in eo noĩe rõnis eius ſunt Plinius. xxi. uolumine capite. xix. & Sym
5 poſii ſui. iii. cõmentario capite. i. Plutarchus. Cuius obiter de Narciſſo uerba hæc ſunt. καὶ τὸν νάρκισσον ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νεῦρα καὶ βαρύτητας ἐμποιοῦντα ναρκώδεις. διὸ καὶ Σοφοκλῆς αὐτὸν ἀρχαῖον μεγάλων θεῶν τουτέστι τῶν χθονίων στεφάνωμα προσηγόρευκε. Quod eſt. Et Narciſſum appellauerunt quaſi neruos hebetantẽ & torpidas facientẽ grauitates. Quapp & Sophocles magnoꝝ deoꝝ.i. ſubterraneoꝝ coronamentũ eũ uocauit q.ſ. defuncti & morte torpidi torpido flore merito coronarẽtur. Anydron uocaſſe quoſdã Narciſſum ẽt in Dioſ. legit̃:idq; nos factũ illi nomẽ credimus q lon ge ab aqs in mõtanis floret. Quod ẽt illi adiectum eſt autogenes:quæ uox a ſeipſo genitum:uel per ſe naſcẽs ſignificat rõnem eam habet quã Theophraſtus his uerbis indicauit. οὗτος δ᾽ ἐκ σπέρματος ποιεῖ βλάστησιν αὐτόματον: de flore & ſemine dicta ea ſũt: ſignificãtq;. Hic aũt decidẽs ſpõte ſua germinat & naſcitur. Et ſi idẽ ſcriptor ſtatim teſtet̃:Colligi ſemẽ eius ſeriq; opere humano. Nec minus ẽt ut in cæteris bulbis plantari radicẽ. Vocari a qbuſdã ẽt uomitoriũ bulbũ in Dioſ. audimus: haud ſane qa idẽ uomitorio bulbo ſit q ſecũdo uolumine deſcripꝰ eſt:ſed qa bulboſæ radicis ſimulq; uomitorius ut ille eſt:quẽ in antiqua medicina habet ꝑcipuum uſum. Serebat̃ quondam in hortis ad coronamẽta Narciſſus:nunc montanis locis in qbus naſcitur quærendus eſt non difficilis inuẽtu ſi diligentius qratur. Totã.n. excæpta caulis altitudine & calathi ambitu q̃ duo minora q̃ in lilio ſunt lilioꝝ ſpẽm referre eũ teſtati oẽs ſunt. Et ꝑter id ſerotinus flos (poſt arcturũ.n. auguſto menſe & ad Autũni æqnoctiũ floret) inter lilia floreſq; alios q fere oẽs tũc defecerũt latere nõ põt. Hẽt & alias in ſcriptore hoc notas qbus deprehendi poſſit:Folia porracea:q̃ Plinius in radice eſſe illi ait:minora tñ & anguſtiora:Cõcauũ caulẽ & ſine foliis dodrantali altitudine: Poſtremoq; florẽ candidũ in medio croceũ:& quod alteri eius generi cõpetat neceſſe eſt in aliq̃bus purpureũ. In qua deſcriptione niſi in cunctis græcis quos hactenus uidere licuit uitiũ ſit rõcinari oportet duplicẽ eſſe Narciſſum. Quod Plinius ſane manifeſte indicat duobus locis primũ. xxi. uolumine capite. v. in liliorũ hiſtoria dicens. Narciſſum uocãt: huiꝰ alteꝝ genus cãdido flore:calice purpureo Mox eiuſdẽ libri capite. xix. Narciſſi duo gña i uſu medici recipiũt. Vnũ purpureo flore:& alteꝝ herbaceũ. Nõ leuiter ut in docẽdis his uarietate. Siqdẽ in priore illa deſcriptiõe alteꝝ Narciſſum flore candido & calice purpureo:in poſteriore alterũ purpureo flore alteꝝ uero herbaceũ eſſe dixit. Theophraſtꝰ qđ hactenus in eo obſeruauerim cum ſæpius Narciſſi meminerit nulla huiuſcemodi generũ diuiſione uſus eſt:Semperq; tanq̃ unus Narciſſus ſit de eo docet:nunc folia:nunc florẽdi tempus: nũc caulem deſcribens;a quo credimus Plinium alterũ genus herbaceum uocaſſe. Siquidẽ in eius hiſtoria inter

ria inter cætera auditur τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλλον μὲν ποώδη δέ. Quod est. Caulem qdē sine foliis uerū tñ herbaceum. Ex quo potuit Plinius, Non a flore herbaceum alterū id genus appellare. Non iō tamen non recipiendum duplicem Narcissum esse: Hoc n. a Dios. Plinioq; & ab aliis traditur. Sed q̃ co℞ discrimina in flore docentur non satis & in scriptore hoc & in Plinio certa sunt Cætera qdē ut ex Theophrasto patet eandē hñt historiæ ueritatē. Ille. n. vi. de plāta℞ historia Narcissum his uerbis descripsit. ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον· οἱ μὲν γὰρ τοῦτο οἱ δ' ἐκεῖνο καλοῦσι· τὸ μὲν ἐπὶ τῇ γῇ φύλλον ἀσφοδελῶδες ἔχει πλατύτερον δὲ πολὺ καθάπερ ἡ κρινωνία· τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλλον μὲν ποώδη δέ· καὶ ἐξ ἄκρου τὸ ἄνθος καὶ ἐν ὑμένι τινὶ καθάπερ ἐν ἀγγείῳ καρπὸν μέγαν δὲ μάλα καὶ μέλανα τῇ χροιᾷ, σχήματι δὲ προμήκη. οὗτος δ' ἐκπίπτων ποιεῖ βλάστησιν αὐτόματον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συλλέγοντες πηγνύουσι καὶ τὴν ῥίζαν φυτεύουσιν. ἔχει δὲ ῥίζαν σαρκώδη· στρογγύλην· μεγάλην· ὄψιον δὲ σφόδρα. μετὰ γὰρ ἀρκτοῦρον ἡ ἄνθησις καὶ περὶ ἰσημερίαν. Quorum sensus est. Narcissus uero aut Lirium: Sunt. n qui hoc & qui illo nomine appellent: folium Asphodeli figura terræ proximum habet: Latius tñ q̃ Asphodeli & quasi liliaceum. Caulem nudū quidē foliis: uerū tñ herbaceū: in summo cuius flos est. Semen uelu ti in uasculo membrana quadā clausum: grande: nigrū & figura oblongum. Id decidens sponte sua germinat. Verū tñ id colligentes ēt in terra depangunt. Serunt & radicē: quā rotūdam: carnosam & grandem habet. Serotinus flos est. Post arcturū. n. & circa æquinoctium floret. Idem eodem libro i folio℞ disciplina ait Narcissum angusto: numeroso: & pingui folio esse. Nec multo post de caulibus plantarū agens ait. θαυμαστὸν δέ ἐστι πάντων δ' ὅπερ ἐπί τε τῆς σκίλλης καὶ τοῦ ναρκίσσου συμβαίνει· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων καὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς φυτευομένων καὶ τῶν βλαστανόντων καθ' ὥραν τὸ φύλλον ἀνατέλλει πρῶτον εἶθ' ὕστερον ὁ καυλός. ἐπὶ δὲ τούτων ὁ καυλὸς πρότερος τοῦ ναρκίσσου δὲ ὁ τοῦ ἄνθους μόνον τῆς δὲ σκίλλης &c. Quod est. Mirabile aūt in cūctis qd in Scylla & Narcisso accidit. In aliis. n. & q̃ a principio cō seruntur & p se regerminant uere folia primū prodeunt dein caulis. In his aūt. i. Scylla & Narcisso caulis p̄cedit: & in Narcisso floris tm̄ caulis. Post q̃ cū longius descripsisset scyllæ caulis & floris ortū subiecit. Cū aūt caulis hic cōsenuerit tūc post aliquot dies folia pdeūt. Similiterq; & i Narcisso fit πλὴν οὔτε καυλὸν ἕτερον ἔχει παρὰ τὸν τοῦ ἄνθους ὥσπερ εἴπομεν. οὔτε καρπὸν φανερὸν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἄνθος ἅμα τῷ καυλῷ καταφθίνει καὶ ὅταν αὐανθῇ τότε τὰ φύλλα ἀνατέλλει. i. Verūtamen nullū alium caulem p̄terq̃ floris cā pl̄atum ut præmonstrauimus Narcissus habet. Manifestū itidem nō hēt semen Flos aūt ipse una cū caule arescit & cū aruerit tūc folia emergunt. Præterea florere prius scyllam postea uero Narcissum idē paulopost testat̄ scriptor. Nosq; tā multa ex eo collegim⁹ ut facilius & certius deprehendi possit tanti nōis in antiquo℞ coronamentis flos. Quæ enim Plini⁹ diuersis locis de eo tradidit ex Theophrasto q̄dem deflexa sunt: sed tanta breuitate ab eo tractata ut obscuriora legentibus aliqñ sint Et ut rñdere sibi inuicem Theophrastus & Dios. uideātur. Cūcta .n. de foliis: caulib⁹: & semine ambob⁹ eadē sunt. Floris color: & coloris discrimen in Theophrasto tm̄ desiderat̄ idq; obseruasse & discreuisse legētes oportet: p̄sertimq; qd hic croceū & purpureū i medio describit: quod Plinius florem appellat: nō satis certo intellectu totū ne florem sic uocet an quæ crocata in eo sunt & purpurea ut hic mā͂ifeste docet. Pōt. n. utraq; pars flos dici quemadmodū in uiola nigra de duplicis floris ex disciplina Theophrasti floribus diximus. Nos in apenninis mōtibus his nostris frequentē uidimus florem augusto & Septēbri mensibus florentē: figura lilii dodrantali altitudine: foliis q̄lia in narcisso hoc describunt̄: singulari caule: iisdēq; aliis oībus excepto colore qui nec cādidus nec purpureus ut Plinius docet sit sed inter candidū & luteū colorē nullius aut exigui odoris. Vidimus & in mitioribus collibus natū sed nō tam speciosum & magis albicantē: diuq; credidimus Narcissum eū esse: neq; ab opinione ea longius adhuc discedimus. Inclinat .n. aius potuisse antiq̄s uagum Narcissi nomē esse: & ut in plantarū disciplina sæpe alias testati sumus cōgeneribus similibusq; multis cōem eā appellationē fuisse. Tm̄q; abest ut cōstituamus luteo colore narcissum eē ut inueniendū hunc florē legentibus relinquamus q cādido colore sit croceis intus staminib⁹ & in aliq̄b⁹ purpureis: quod unū in colore eius a Dios. discrimen traditur. Nobis, n. hactenus uidere nō licuit candidos lilio℞ figura flores: capillamētis aut staminib⁹ intus purpureis. Relinqmus ēt peritioribus cogitandū p̄baucrit ne hic scriptor Narcissum simpliciter mōtanis locis nascentē: ut a satiuo & horēsi secerneret: an desiderari ultra aliqd possit q̄le. s. Plinius ait pbatissimū nasci in lyciæ mōtib⁹ in quā ptē ppensiores trahimur. Suplatiuū. n. illud κάλλιστος certiores sibi nescio q̄uo natales locos exigere uī: & ppositiuus ille articulus eodē sensu rē ēt idicare credi potest. Suspitio tñ hæc sit nō decretū. Qualis ēt ē in uerbo πρασίζει qd statim seq̄t̄ significet ne uirescere & herbaceo colore eē: an poti⁹ a porro uerbum factū fuerit: Significetq; porri odore sentiri. Quod tñ nullibi īuētū i antiq̄s a nobis ē. Quæ oīa diligēti⁹ obseruāda & cōstituēda aliis reliquūt̄.

DIOS. DE Hippophae herba. Cap. clii.

h

Ippophaes. Sunt qui Hippophyes: qui Hippophanes: q Hippion: q Pelecinon uocent. Romani lappaginē siue lappulā minorē appellant. Vestes eauellicādo poliūt. Nascit̄ maritimis & sabulosis locis. Surculosus frutex: dēsus: frondosus: Folia hēt lōga oleaginis silia: angustiora tñ molliora q; & īter ea du

ras albicantesq; & angulo℞ figura spinas a se ipsis distantes. Flores corymbo℞ hederæ mõ ceu racemos inuicẽ sibi adiacentes: minores tñ mollesq;: & in candido colore ex parte rubentibus acinis. Radix illi est crassa: mollis: liquore plena: gustu amara: & ex qua thapsiæ modo liquor colligit᷑: qui per se & cũ erui farina cõformatus & siccatus seruatur. Purgat purus & p se seruatus p inferna biliosa: aquosa: pituitosaq; integri oboli pondere: cum farina erui aũt seruatus pondere quatuor obolo℞ cum mulsa aqua. Quin ẽt frutex ipse cum radicibus tunditur siccatus: daturq; tritus heminæ & semissis pondere. Exprimitur præterea ex radice & herba succus non aliter q̃ ex thapsia: daturq; ad purgationes drachmæ pondere.

INTERPRES.

Desiderauimus lanariam radicem & herbã quam græci struthion uocãt in cõmentatiõib⁹ hisnr̃is secundo uolumine describentes: Vt certius ex antiqua appellatione cognosci nũc posset: haberemusq; paratam herbã qua lanæ candorẽ traherent: Nõ periisse nobis usum eius: Nec mutatã faciendi in lana candoris a posterioribus rõnẽ fuisse. Sentiebamus.n.q̃ difficilem medicæ materiæ disciplinã quotidie facerent mutatæ p̃ter alia multa in gẽtibus artes aliquæ & artium illa℞ instr̃a: Quibus si nr̃a ætas adhuc uteret᷑ quemadmodũ similibus aliis utit᷑ facilia cognitu & inuentu parata ubiq; multa essent: Presertimq; hippophaes hoc quod modo tractamus: quo Dios. ait τὰ ἱμάτια γνάφεσθαι: uertitq; ex interpretibus alter interpolant: Alter concinnant: nos aũt uellicãdo poliunt: rei simul & uerbi aptiorẽ (ni fallimur) rõnẽ secuti. Pro qua sciẽdũ primo ẽ spinosum fruticem esse hippophaes: neq; a Dios. tñ hoc habitu describi: ue℞ a Theophrasto Plinioq; ẽt: quo℞ alter spinis albis esse dixit: alter ἀκάνθας τοῖς φύλλοις descripsit. i. nullas habere in foliis: Sed ut hic ait inter folia spinas: quales ab eodem plures aliæ numerant᷑. Idq; in eius historia iã manifeste patet: ut nihil de spinis dubitandum sit. Mox ope spinarũ quas habet ad usum uestium translatum a ueteribus fuisse: nec aliud significare Diosco. cum ait ᾧ γνάφουσι τὰ ἱμάτια. i. ut nos uertimus quo uestes uellicando poliunt. Id.n. est γνάπτειν & ut Athenienses dicere consueuerant κνάπτειν. i. καταξαίνειν: quod uellicando expolire significat. Quæ aũt uestiũ expolitio hæc spinis facta esset facillimã hẽt coniecturã: eandẽ. s. aut illi similẽ quam carduis aut hamis ferreis ætas nr̃a i nouis & obsoletis uestibus quærit: iacentẽ aut longo usu attritũ pilum erigens: & si in textura flocci festucæ ue aut alterius coloris aliq̃d inhæserit ope spinarũ illa℞ extrahens. Eamq; ob cãm Galenus Hippophaes hoc Gnaphon ẽt uocat: Græcorũq; grãmatici eã exponentes uocem dicunt κνάφοι αἱ ἄκανθαι αἷς κνάμπτεται τὰ ἱμάτια. i. Gnaphæ spinæ sunt q̃bus expoliunt᷑ uestes: quasi non sola hæc spina eũ quondã h̃ret usum sed plures honoris eius prærogatiua gauderent. Sic ẽt κναμπτόμενα ξαινόμενα dixerunt. i. quæ uellicant᷑. Galenus tñ ut diximus priuatim Hippophaes hoc Gnaphon appellauit. Quæ cã ẽt fuit ut queadmodũ in Dios. nunc legit᷑ Romani lappaginẽ id dicerent. Nec aliud significasse nobis Plinius u᷑ cũ ait lib. xxvii. capite. x. Hippophæston nascit᷑ in spinis ex q̃bus fiunt æneæ fulloniæ. Aeneas enim ut credimus uocauit ad eundem usum æneũ instrumentum aliquod hamatũ sorficulatũ ue: quod primo ex ære factum nomẽ in spinis postea seruauerit: audito q; ænea℞ noĩe instr̃m: additis deinde fullonis materia & usus intelligeret᷑. Credimus fore ut uideant᷑ aliquib⁹ nr̃a hæc duriora presertim cũ fullonã & fullones recæperint iampridẽ in latina re oẽs pro his q̃ uestes purgant: & lotura aut infectione candorẽ illis aliũ ue aliquẽ colorem acq̃runt. Quod nos nõ negamus: neq; his quæ nos ꝑ hippophae hoc dicimus aduersant᷑ q̃ illi de fullonibus dicunt. Põt.n. utrũq; ab iisdẽ tractari: nec repugnat posse eũ qui uestes lauet: aut inficiat eadẽ qua diximus rõne expolire. Nos enim antiquæ uocis rationẽ & ueterem auctoritatem secuti quales κναφεῖς quondam fuerint: & quæ uerbi κνάφειν significatio sit demonstrauimus: quæ nulla alia ẽ q̃ ut græce loquamur τοῦ ἀποξύειν καὶ ἀποξαίνειν: idest deradendo expolire uellicareq;: & si id patiuntur grammatici expilare. Nasci fruticem hunc Plinius ait sabulosis maritimisq; locis scriptorẽ hũc secutus. Theophrastus sabuloso quidem sed tenui solo: qui p̃ter ea quæ paulo ante ab eo accæpta diximus q̃rendas cognoscẽdasq; facile notas has illi tribuit μονόρριζον δὲ ἡ ἱπποφαὲς ἐπίγειον καὶ χαμαίκαυλον. βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ τοῦ θέρους καὶ διαμένει τὸ φύλλον χλωρὸν ἄχρι πλειάδος. χαίρει δὲ ψάμμοις καὶ λεπτογείοις χωρίοις. λέγεται δὲ ὡς ἐν τοῖς ἐργασίμοις οὐ θέλει φύεσθαι καὶ ταῦτα περὶ τὰ ἄστη καὶ ἐν εὐηλίοις τόποις φυομένη. Quorum sensus est. Singulari radice nititur in terra hippophaes: terrestre est: & caules per terrã spargit: per æstatẽ germinat & floret: pmanetq; uiridi folio usque ad pleiadẽ autũni. Sabulosum & tenue solũ amat: dicit᷑q; locis cultis nasci nolle: cum tñ circa oppida & apricis locis nascat᷑. Hæ hippophais notæ a Theophrasto numerant᷑: quæ iõ a nobis repetitæ sunt ut pluribus ueluti testibus deprehendi latens frutex possit: & cuius nõ satis certa noĩs origo ẽ. Plinius cõpositũ ab equo nomen opinatus ait. Debẽt (de Hippophae & hippophæsto sermo illi ẽ) accomodatæ esse equo℞ naturæ: neq; ex aliis cãis nomẽ accæpisse. Quippe q̃dã aĩaliũ remediis nascuntur

ſcunť locupleti diuinitate ad gerēda remedia &c. Quod ſi recipiať poterūt eandē cætera q̄ pariter cōpoſita in græcis fuerint hēre rōnē. Nos qđ in Hipposelino monuimus idē hoc loco ēt monemus. Obſeruaſſe nos in plātaꝝ diſciplina magnitudinē ſignificare cōiunctā eis hippo uocē. Neq; nos Pli. auctoritas mouet Nihil .n. cōſtituit dicēs. Debent accomodatæ eſſe equoꝝ naturæ &c. Nos .n. antiquoꝝ ſcriptoꝝ teſtimoniis ad eā rem uſi ſumus. Nec aliud hoc loco ſignificare credim⁹ Hippophaes & hippophæſton q̄ in eo genere grādius. Poterunt tn̄ legentes quam maluerint rōnem ſequi.

DIOS. DE Hippophæſto herba. Cap. cliii.

Ippophæſton. Romani pariter græcis hippophæſtū dicunt. Sunt q & hanc Hippophaes uocāt. Naſciť iiſdē qb⁹ & hippophaes locis. Genus hæc ēt fulloniæ ſpinæ eſt. Serpit hæc per terram: foliola tm̄ parua capitulaq; ſpinoſa hn̄s. Nō caulē nō florē fert. Radicē craſſam mollemq;. Colligiť ex foliis radiceq; & capitulo eius expreſſus ſuccus: qui ſiccatus triū obolorū pōdere cum mulſa aqua datur quibus opus erit. Aquas .n. & pituitā purgat. Priuatim nō niſi recta ceruice ſpirantib⁹: comitialibus & neruoꝝ affectiōibus q̄ fit ope eius purgatio accomodata ē.

INTERPRES.

Iſcuerunt in græcis & in latinis aliquot quod p̄monſtratū mō eſt Hippophaes: & qđ nunc tractamus hippophæſton nōis ſimilitudine decæpti. Perſuaſiſſeq; id eis uideť idē amboꝝ natales & in artibus uſus. Vtraq; .n. fullonia ſpina: eadēq; in morbis utriuſq; plura remedia ſunt. Verūtn̄ ſeorſum a pitioribus actū de utraq; eſt. Neq; .n. oīa penitus eadē utriq; in hiſtoria & medicina ſunt. Quin ēt Paulus Aeg. li. vi. cū de Hippophae primū egiſſet non multo poſt de Hippophæſto agit. Nec ut Hippophaes cōpoſito a uoce hippo nōie ſcribit: ſed a p̄poſitione ὑπὸ hypophæſton. Quā rōnē ſecutus ēt lib. xxvii. cap. viii. Pli. eſt: quáuis antea lib xxii. capite. xii. & hác & hippophaes dixiſſet debere equoꝝ naturæ accomodatæ eſſe. Nos ut illius ſic ēt huius nōis rōnem ignoramus. Oportet tn̄ & hanc aculeatam intelligere: ex quo hic ait & hác fulloniæ ſpinæ genus eē. Rōcinariq; facile erit ut ſupiore capite p̄monſtrauimus: oēs qbus poſſent ueſtes qua rōne diximus expoliri: cōſueuiſſe ueteres κνάφους & κναφικὰς ἀκάνθας .i. fullonias ſpinas appellare: & ex earū cenſu hanc etiam eſſe: quæ non difficilis inuentu erit tam certis notis ab hoc ſcriptore deſcribitur.

DIOS. DE Ricino frutice. Cap. cliiii.

Ici ſiue Crotonē. Sūt qui agreſte ſeſamū: qui Seſeli Cypriū: q Crotona .i. ricinum: Aegyptii Syſtāna ſiue trixin: Magi ſanguinē pyretu: Romani Ricinum appellāt. Ricinus ob ſeminis ad aīal illud ſimilitudinem frutex hic dictus eſt: Arbor paruæ fici magnitudine. Folia habet platano ſimilia: maiora tamen nigrioraq;: & maiore læuore mollia. Caudicē uero ramoſq; harundinis modo concauos. Semen in racemis aſperis: quod cortice nudatū ricino aīali ſimile ē: ex quo colligitur qđ ricininū oleū uocant: In nullo ſanitatis & ciboꝝ uſu: alioqn tn̄ lucernaꝝ luminibus & emplaſtris utile eſt. Purganr ſeminis huius triginta grana trita potaq; pituitā: bilēq;: & aquas per inferna purgāt. Vomitiones ēt cient. Verūtn̄ laborioſa ingratiſſimaq; huiuſcemodi purgatio eſt. Stomachum .n. ualidiſſime ſubuertit. Varos aſperāq; & ceu ab æſtiuo ſole diſcolorē cutē ruſa eadē ſemina & emplaſtri mō impoſita emendāt. Quin ēt trita folia cū polenta oculoꝝ tumores & inflāmationes ſiniunt. Fœminarum præterea mām̄as a partu copia lactis inflāmatas & ſacros ignes extingunt per ſe & ex aceto emplaſtri modò impoſita.

INTERPRES.

Opioſus in Aegypto quōdā naſci ricin⁹ hic dicebať. Idq; ueriſimile eſt: qm̄ luminū neceſſitas ſine qb⁹ uitæ nullus eſt p tenebras uſus faciēdis lucernaꝝ funiculis & oleo aptū deficiente al.o oī optabilē genti illi fruticē fecerat: Et ſi Plinius li. xxiii. capite. v. teſteť Elychnia qdē ex eo fieri claritatis p̄cipuæ: ex oleo tn̄ pp nimiā pinguitudinē lumē obſcuꝝ. Nec aliud hic idē ſcriptor prio uolumine ſignificauit dicens Aegyptios multum indigere & copioſe uti ricinino oleo. Cogebanť .n. qđ comicus ait: ſi nō poſſent qđ uellēt: id uelle qđ poſſent. Plini⁹. xv. uolumine capite vii. altitudine oleæ in Aegypto & hiſpania p̄uenire ait caule ferulaceo: folio uitium: ſemine uuarū graciliū pallidaꝝ: quas hic βότρυς τραχεῖς dixit .i. racemos aſpos. Theophraſtus duob⁹ locis pri

mo de historia mox secundo de causis plantarũ nihil æque in eo admiratus est q̃ ut ille ait foliorũ ἀνομοιότητα καὶ μετασχηματισμόν.i.inæqualitatem siue dissimilitudinem & transformationẽ: Numerauitq; primum inter ea quorũ folia diuersis temporibus diuersa figura uidentur: uerbi causa a principio rotunda mox cum creuerint angulosa aut ẽ diuerso: Qualia ostendunt hedera: populus alba: & ricinus hic. Suntq; de eo scriptoris eius hæc uerba. τὰ δὲ φύλλα τῶν μὲν ἄλλων δένδρων ὅμοια πάντα αὐτὰ ἑαυτοῖς. τῆς δὲ λεύκης καὶ τοῦ κιττοῦ καὶ τοῦ καλουμένου κρότωνος ἀνόμοια καὶ ἑτεροσχήμονα. τὰ μὲν γὰρ νέα περιφερῆ τὰ δὲ παλαιότερα γωνοειδῆ. καὶ εἰς τοῦτο ἡ μετάστασις πάντων. Rursusque ὁ δὲ τῶν φύλλων μετασχηματισμὸς καὶ ἑτέρων κοινός. ἐπεὶ καὶ τὰ τοῦ κρότωνος περιφερῆ φυόμενα τὴν ἀρχὴν ὕστερον ἀπογωνιοῦται καθάπερ αἰνδιαρθρούμενα. Quorũ sensus est. Aliarũ uero omnium arborũ folia ipsa sibi ipsis similia sunt: populi uero albæ: hederæ: & eius quem uocant ricinũ dissimilia & alterius figuræ. Noua.n.& a principio circinata: adultiora deinde angulosa. Et omniũ mutatio talis est &c. Rursus. Foliorũ uero transformatio & aliis cõis est: qm̃ eius qui ricinus nominatur a principio nascentia folia circinata sunt: tpe deinde angulosa fiunt: quasi dearticulentur. Quam rõnem ex Theophrasto a cæteris relictam addere placuit ut hac nota ẽt dephendi ricinus possit. Et si uulgaris iampridem hic frutex sit: Seraturq; passim in hortis ad spectaculum. Neq;.n. ætate hac nostra alium quem sciamus in medicina aut reliqua uita usum habet. Vocatq; Ethruria phaselum Romanum. Diximus de eo ẽt in ricinino oleo; eamq; ob cãm non erimus in descriptione eius longiores. Idtm̃ testamur uera esse quæ hic ait Vomitiones ciere & per inferna laboriosa purgatione purgare. Scimus.n. pueros aliqñ deuoratis incaute seminibus eius aliquot integram cum sua nocte diẽ paulominus q̃ ad mortem eo cibo periclitatos. In quo monemus & illud non dicere Dios ut Barbarus uertit uomitiones mouere cici admodum iniocunda fastidiendaq; potione. Quod.n. laboriosum καὶ ἀηδὲς esse hic: ait purgatio non potio est: quod sequit̃.s.non eorũ cibus κάθαρσιν siquidem.i. purgationem h: c: non πόμα.i. potionem inquit. Nec illud ẽt reliquisse uolumus ferulaceũ caulẽ aliter q̃ hic tribuere illi Plinium qui στελέχη κοῖλα καλάμου τρόπον ἔχειν i. caudices calami mõ concauos hře dixit: quæ rõ longe distara ferulaceis. In ferulis.n. medulla ẽ sed fungosa & eximiæ leuitatis: ναρθηκώδη q; Theophrastus plerunq; appellat: quæ similem ferulæ medullam habent: quale fœniculum multaq; alia in plantarum censu sunt. In arundinibus aũt puia internodia nullo farctu plena. Poterunt uolentes naturam contemplari & ex fide eius alterius historiam ꝓbare.

DIOS. DE Omni Lactaria herba quam græci Tithymalum uocant. Cap. cly.

Ithymalum. Romani herbam lactariam siue marinam lactucam aut caprinã appellãt. Tithymali numero genera septem. Primus mas ẽ: Characiasq; quasi uallaris dicit̃. Idẽ ab aliqbus ob comã quã in summo caule iunci modo gerit Cometes: uel a foliorũ figura q̃ amygdalæ similia habet Amygdaloides: uel a longitudine eorũ qua Gobium piscem referunt Gobios ẽt noiatus est. Secundus fœmina aut a myrti foliorũ figura Myrtites quasi myrtaceus uocat̃. Idẽ a nucibus quibus similẽ fructũ ferr Caryites aut myrsinites ẽr dictus est. Tertius paralius .i. maritimus quẽ quidam diminutiua forma & genere fœminino Tithymalida itidem quasi lactariolã herbã uocauerũt. Quartus Helioscopos.i. Solisequus. Quintus a cupressi similitudine Cipárissias. Sextus a ramorum copia & q; fere arborescit dendrodes. Septimus a latitudine foliorũ platyphyllos.i. latifolius. Eius quæ uallaris lactaria herba appellat̃ caules cubito longiores sunt: rubentes: acri & lacteo liquore pleni. Folia circa uirgas habet oleaginis similia: longiora tñ & angustiora. Radicem crassam: lignosamq;: & in summis caulibus comã qualis in iuncorum uirgis pendet. Sub ipsisq; caua peluibus similia in quibus semen. Nascit̃ asperis & mõtanis locis. Natura & uis lacteo eius liquori est per inferna aluũ purgare pituitãq; & bilẽ trahere. In quẽ usum pondere duorũ obolorũ in posca bibit̃. Idẽ cũ mulsa aqua potus uomitiões cit. Colligit̃ lacteus ex lactaria herba liquor per uindemiã. Oportetq; in fascem collectas tum sectas eius uirgas in uas ut defluat lac pnas deflectere. Quidam Erui farinam miscentes Erui magnitudine pastillos cõformant. Aliqui ẽt siccatis eodem tẽpore Caricis tria quatuor ue stillicidia eius istillãt: Siccataq; simul omnia reponunt. Per se ẽt lacteus liquor hic in mortario confricatur: diuiditurq; in pastillos

pastillos & seruatur. In colligendo liquore hoc a uento oportet auersum stare hominem qui id agit: neq; referendæ ad oculos manus sunt: & anteq̃ ad agendum id accedat adipe oleoue cum uino corpus ungẽdum est: Presertimq; facies: collum: & scrotum. Exasperat idem fauces: quapropter quę ex eo conformata deglutienda sunt: cera aut decocto melle illeuisse oportet: sicq; illita dare. Caricæ duæ tres ue satis p̃ se ad purgandum sunt. Depilat liquor hic recens capillum ex oleo in sole inunctũ: subnascentemq; alium flauum & exilem facit: tandemq; omnem expellit. Cauis dentiũ inditur: doloremq; leuat. Verumtñ cera dentes antea illeuisse oportet: ne defluẽs fauces aut linguam lædat. Pellit idem quas græci in uerrucaq; genere formicas uocant: uerrucas: thymos: clauos: & condilomata: impetiginesq;. In quem usum mala hæc eo inunguntur. Vtilis & contra oculoq; pterygia: carbũculos: phagedenas: gãgrenas: fistulasq;. Legitur & autumno semẽ: siccaturq; in sole: mox leuiter tusum puræ conditur & seruatur. Seruanť & folia pariter siccata: præstantq; lacti eadem omnia semen & folia semissis acetabuli pondere pota. Sale condiunt ea aliqui etiã: Lepidio cum lacte & tuso caseo miscentes. Radix eius præterea in pastillos conformata drachmæ pondere cum dulci aqua pota per aluum purgat. Coquitur eadẽ in aceto: decoctoq; eius utiliter in dolore dentes colluunť. Q uæ aũt fœmina lactaria herba dicitur: quam quidam Myrsinitem aut Caryitem dixerunt Laureolæ quã Daphnoides dicunt gustu similis est: colore albicante. Folia habet Myrto similia: maiora tñ & solida in summo acuminata & spinosa. Viticulas a radice mittit dodrantales annuum fructum inuicem alternantes iuglandi nuci similem: leniter linguam erodẽtem. Nasciť & hæc asperis locis. Possunt lac eius: radix: fructusq; & folia antedicta omnia eadẽ. Maiore tñ ui ad ciendas uomitiones illa est q̃ hæc. Quæ deinde Paralios. i. maritima dicitur Lactaria herba: quam aliqui Tithymalida uel papauer uocarunt: maritimis nascitur locis. Ramulos habet dodrantales: rectos: rubentes: quinq; aut sex a radice statim. Circa quos folia deinceps sunt parua: angusta: oblõga lino similia. Habet in summo præterea circinatum capitulum: in quo semen est Eruo simile: colore uario. Flores candicant. Totusq; frutex & radix multo lactis liquore abundat. Similis ideq; antedictis usus eius est: seruaturq; pariter. Quæ itidem Helioscopos. i. solisequa Lactaria herba dicitur portulacæ similia habet folia: graciliora tñ circinatioraq;. Ramulos a radice statim mittit quatuor aut quinq;: dodrantales: graciles: rubentes: copioso lactis liquore plenos. Capitulũ huic est anetho simile in quo semẽ ceu foliis clauditur. Circũagitur & huius coma ad solis cursum: unde & nomẽ inuenit. Nascitur præcipue in ruinarum ruderibus & circa urbes & oppida. Colligitur ex hac etiam aliorum Tithymaloq; mõ lac: habetq; antedictis easdem uires non adeo tñ efficaces. Q uæ etiam Cyparissias nominatur dodrantalem: & aliqñ maiorem & rubentem caulem profert: ex quo germinant folia picearum foliis similia: tenuiora tñ gracilioraq;. In uniuersum autem nuper nascenti picę similis est: idq; nomen ex eo inuenit. Abundat hæc etiam lacte & easdem antedictis uires habet. Nascitur præterea in petris Lactariæ herbæ genus aliud quod dendrodes. i. arborescẽs uocant: superiore sui parte frondosum comosumq;: lacte plenum: rubẽtibus ramis: circa quos folia sunt tenui Myrto similia. Semen simile priori: quem Characiam. i. uallarem uocauerunt. Seruatur eodem modo & hic æquali antedictis potestate. Est postremo quæ latifolia Lactaria herba appellatur Verbasco similis. Eius lac: radix: & folia per aluum aquosa trahunt. Quin etiã pisces herba enecat: tusa & aquæ mixta. Nec minus præmonstratæ omnes idipsum possunt.

INTERPRES.

Atis uno uersiculo & in eo una tñ uoce in Theriacis suis monuit Nicãder: quod cõe Tithymalis omnibus esset: & unde potuerint posteriores latini nomen illis apte & fœliciter facere. Is aũt est. σαμψύκου κύτισόν τι καὶ ἀγλαγέας θυμαλίδας. i. Sampsucũ Cytisumq; & copioso lacte plenas Tithymalides. γλάγος. n. eius gentis poetæ lac aliqñ appellant. Eamq; ratione secuti ueteres Romani Lactariam herbam cõi appellatione ob cõe oĩbus lac uniuersum hoc gen' uocauerunt. Mox ut plerunq; in his fit: qui parum didicerunt quantopere undiq; cõia esse oporteat: qbus cõstituen dum genus aliquod est: uidentes aliqui non aliter q̃ ex lactuca secta Tithymalis lac fluere: lactucam uocare incœperunt: cum tñ nullius Tithymali folium ad eius similitudinem accedat. Licetq; lactuca a lacte quod secto eius caule defluit: nomen inuenerit: non ideo tñ hac una in re tñ illi similes plantæ aliæ eodẽ illi nomine indicãdæ fuerant. Nullus. n. audita lactuca nõ foliorum eius similitudinem quæret: quæ inueniri in Tithymalo aliqua non poterit. Nec refert: addiderit ne illi quispiã ex re aliqua discrimen: caprinamq; aut marinam uocauerit. Semper. n. audito lactucæ noïe similem foliis illi herbã aliqs cogitabit. Idq; sentiens Celsus lib. v. capite. vii cũ lactucam marinam appellasset: adiecit statim quæ Tithymalos a græcis nominatur. Intelligebat enim q̃ late pateret lactucæ nomen & quatenus fallere quærentes Tithymalũ id nomen posset. Multa n. ad mare nascunť: nec si lactuca ẽt uocari Tithymalus possit: totũ genus ea uox indicabit. Quæ. n. a græcis Paralios nominať: sola ad mare nascitur: & sola uere marina dici põt. Cæteræ. n. montibus: campestribus locis: inter rudera & circa oppida nascunť. Verisimileq; est fuisse id nomen tñ in usu his qui aut nullã aliã Tithymalum apud se nascentem haberent. Aut medicoꝝ qui ea tñ ad remedia uterenť. Eadem aut nõ dissimilis in caprinæ lactucæ nomine rõ est. Vescunť. n. capræ nõ Tithymalis his tñ uerum infinitis pene aliis. Nec facile erat ex eius animalis cibo tam multiplicem herbã deprehendere. Eamq; ob cãm nos auctore Plinio: multoq; magis suadente id rõne ne Tithymalis aliæ miscerentur plantæ ex tot aliis eius appellationibus lactariam herbam elegimus: quæ tam multis eius generibus inseruiret: & cõmunẽ oĩbus haberet ex cõi omnibus lacte indicationem. Et hæc ꝑ lactariæ herbæ appellatione satis dicta hactenus sint. Quibus adderem docerẽq; longius quæ priuatim per singulas species fecerit illi nomina antiquitas: nisi qua licuit breuitate obiter interpretes ea docuissem: Vallaremq; primum eius genus uocari dixissem: non aliter q̃ & harũdinis genus quoddam Characiam: Plinius ẽt uocauit q uallis septisq; muniendis idonea sit: qua similitudine lactariæ herbæ primum hoc genus Characiã hic ẽt uocari ait altitudine (ut hic inquit) supra cubitum: ut pleriq; aũt alii bicubitali & crassitudine digitali: quæ tota quãtitas erigendis uallis satis est. In cæteris ex historia eoꝝ per se rõ nominis patet. Nec nos aliud habemus quod ad eam rem certius afferre ualeamus. Eãq; ob cãm relictis huiuscemodi ex Theophrasto monebimus lactariæ herbæ tria tñ genera ab eo describi: eam. s. quæ prima ab hoc numeratur: Characiã siue marem: Myrsinitem mox aut fœminã: postremãq; Paralium quæ tertia Diosc. est. Cuius descriptiõis qñ multa erit pro scriptoris huius historia utilitas non pigebit lõgius iisdẽ uerbis ex eo omnia repetere. Quæ huiuscemodi sunt. τῶν δὲ τιθυμάλων ὁ μὲν παράλιος καλούμενος κόκκος φύλλον ἔχει περιφερές· καυλὸν δὲ καὶ τὸ ὅλον μέγεθος ὡς σπιθαμιαῖον· ἔχει δὲ καρπὸν λευκόν. ἀμᾶται δὲ ὅταν ἄρτι περκάζῃ φυλλὴ καὶ ξηρανθεὶς ὁ καρπὸς δίδοται πιεῖν τριφθεὶς ὡς τρίτον μέρος ὀξυβάφου. ὁ δ᾽ ἄῤῥην καλούμενος τὸ μὲν φύλλον ἐλαιῶδες ἔχει· τὸ δὲ ὅλον μέγεθος διπηχαῖον. τοῦτον ὀπίζουσιν ἅμα τρυγητῷ καὶ θεραπεύσαντες οὕτω χρῶνται. καθαίρει δὲ κάτω μᾶλλον. ὁ δὲ μυρτίτης καλούμενος τιθύμαλος, λευκὸς τὸ μὲν φύλλον ἔχει καθάπερ ὁ μύρρινος πλὴν ἀκανθῶδες ἐπ᾽ ἄκρου. κλήματα δὲ ἀφίησιν ἐπὶ γῆν ὡς σπιθαμιαῖα. ταῦτα δ᾽ οὐχ ἅμα φέρει τὸν καρπὸν ἀλλὰ παρ᾽ ἔτος τὰ μὲν νῦν τὰ δ᾽ εἰς νέωτα. πεφυκότα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης. φιλεῖ δὲ ὀρεινὰ χωρία. ὁ δὲ καρπὸς αὐτοῦ καλεῖται κάρυον. ἀμῶσι δ᾽ ὅταν ἁδρύνωνται αἱ κριθαί. ξηραίνοντες δὲ καὶ ἀποκαθαίροντες αὐτὸν τὸν καρπὸν πλύνοντες ἐν ὕδατι καὶ πάλιν ξηράναντες διδόασι πιεῖν συμμιγνύντες δύο μέρη τῆς μέλανος μήκωνος· τὸ δὲ συναμφότερον ὅσον ὀξύβαφον. καθαίρει δὲ φλέγμα κάτω. ἐὰν δὲ τὸ κάρυον αὐτὸ διδῶσι τρίψαντες ἐν οἴνῳ γλυκεῖ διδόασιν ἢ ἐν σησάμῳ πεφρυγμένῳ κατατραγεῖν. Quoꝝ sensus est. Tithymaloꝝ aũt maritimus qui Coccos uocať circinata habet folia. Caulẽ totãq; plantam altitudine fere dodrantali. Semen candidũ. Demetiť cũ primũ incœperit uua maturitate nigrescere. Daturq; siccatũ semen & tritũ tertia fere acetabuli parte. Qui deinde mas Tithymalus diciť oleaginũ habet foliũ: tota est planta bicubitalis lac ex eo in uindemia colligunt: & cũ id curauerint: utuntur. Purgat aũt magis per inferna. Qui ẽt Myrtites uocatur Tithymalus colore candido: foliũ habet Myrto simile: sed in sũmo aculeatũ. Spargit hic ꝑ terram uiticulas longitudine fere dodrãtales quæ annuũ fructũ alternãt. Aliæ. s. nũc. Aliæ uero sequẽti anno ab eadẽ radice exeuntes: Montana amat loca Tithymalus hic uocaturq; fructus eius caryon. i. nux. Demetitur cũ ad plenam crassitudinẽ hordea in spica maturuerint. Cũq; siccauerint purgauerintq; semẽ eius aqua lauant. Siccatũq; rursus dant bibendũ: additis nigri papaueris partibus duabus: ita ut sit totũ unius acetabuli pondus. Purgat aũt per inferna pituitam. Si uero nucem ipsam dederint tritam in uino dulci bibendã: aut in frixo sesamo comedẽdam dant. Hæc sunt quæ Theophrastus de tribus Tithymaloꝝ generibus quo diximus loco docuit longius ideo a nobis repetita: ut ex eius historia tantiq; auctoris testimonio pleraq; in Diosc. certius cognosci possint: colla-

tisq; simul duorum scriptorum decretis uideant legentes: siqua aliter ab aliis reddita a nobis fuerunt aucto re Theophrasto & antiquorum græcorum ope reddita fuisse. Quale est quod in secūdo genere fœminam myrtitem & caryitem diximus laureolæ: quā Daphnoides uocāt gustu similē esse: colore albicante. Qui color qm̄ in impresso aliisq; aliquot non legit: relictus ab aliis est: & quod ad Daphnoides pertinebat nō plene expressum. Legitur.n. in antiqssimis τῷ δαφνοειδεῖ τῇ γεύσει καὶ τῷ εἴδει λευκός. Quod est: ut nos uertimus: Laureolæ quam Daphnoides uocāt gustu similis colore albicāte. Fecimusq; id cōfidentius Theophrasto adiuuante: qui in Tithymali huius historia ait. ὁ δὲ μυρτίτης καλούμενος τιθύμαλος λευκός. Quod est. Qui aūt myrtites dicitur candidus Tithymalus. Declarat idē Theophrastus ēt qd in Dios. & in secūdo tithymali genere est τὸν δὲ καρπὸν φέρει παρ᾽ ἐνιαυτόν. Quod alter ex nouissimis iterpretibus uertit: Fructū fert alternis annis similem nuci. Alter Fructum fert post annū nuci similē. Nos aūt annuū fructū inuicem alternantes. Manifeste.n. id docet Theophrastus. Cuius in ea re uerba sunt κλημάτια δ᾽ ἀφίησιν ἐπὶ γῆν ὡς σπιθαμιαῖα. ταῦτα δ᾽ οὐχ ἅμα φέρει τὸν καρπὸν ἀλλὰ παρ᾽ ἔτος τὰ μὲν νῦν τὰ δὲ εἰς νέωτα. Quibus nihil certius audiri pōt. Viticulas aūt per terram spargit dodrantali fere longitudine. Hæ aūt non simul ferūt fructum: sed annua tēporum uicissitudine: aliæ qdem nunc: aliæ uero sequenti anno. Sentiens.n. Theophrastus nō satis intelligi illud παρ᾽ ἔτος ut certiorem faceret rem addidit: alias qdem nunc ferre alias sequenti anno. Idemq; est Dios. παρ᾽ ἐνιαυτόν: quod Theophrasto παρ᾽ ἔτος: Græcæ præpositionis uis id facit qua carentes latini nō possunt una uoce id exprimere Plinius ex Theophrasto locū interpretatus lib. xxvi. capite. viii. ait. Fructus non pariter maturescit: sed pars anno sequente. Cū tm̄ Theophrasti uerba ea sint quæ nos pposuimus: neq; ex cōi uocū illarum æstimatione ut nobis uidetur locus ille aliter intelligi poterit. Idē ēt Paralion. i. maritimū Tithymalū coccon uocari ait. Quod forte ex Dios. penir. Est aūt græcis Coccos non simpliciter oē granū: sed quod rotundū est: & si non semper in laudatis scriptoribus ea rō seruet. Pertinet ea appellatio ad capituli aut seminis in Tithymalo hoc figurā quā in altero Dios. περιφερῆ. i. circinatam: in altero ὡς ὄροβος. i. erui figura & magnitudine ostēdit. Sunt alia ēt quæ Theophrasto & huic scriptori nō penitus eadē sint: & q in medicina aliter doceantur. Ea cognitu legentibus facilia erūt. Tria ut uidetur Tithymali genera tm̄ Theophrastus cognouit. Eaq; sunt quæ prima a Dios. numerantur. Cætera nec illi neq; herbariis antiqs in hoc censu fuerunt. Siquidem Crateias & Micton antiqssimi herbarii quēadmodum Nicandri interps testatur: primū genus masculū dixerunt: appellariq; Cobiū: fruticē exiguum: rubentibus uirgis: Secūdū Myrrhinem: & tertiū Tithymalida qui Paralios est. Cætera.n. solo lacte quo abundant a posterioribus in censum Tithymalorum recæpta fuerunt. Paulus Aegineta scriptorē hūc secutus totidem illi genera numerauit. Discreuitq; qbus uiribus & qua natura cōiter priuatimq; singula sunt. Quæ omnia qm̄ non erit inutile audisse ex eo iisdem uerbis tradentur. Quæ huiusmodi sunt. Prædominantem aliis uiribus acrimoniā hn̄t lactariæ herbæ oēs. Inest eis etiā ualida amaritudo. Primas habet partes lac: tum semen: mox folia. Particeps & radix earum qualitatum. Eamq; ob cām i aceto elixa: excesorum dentiū dolores sedat. Lac uero cauis eorum inditur. Quod si os tetigerit q̄primū urēdo exulcerat: ideoq; cæra id antea inuoluūt. Secūdi.n. ordinis in calefaciendo est: quē causticū esse dicunt. Eadem rōne defluunt lacte Tithymalorum inuncti capilli: sed qm̄ uehementius est oleo miscetur. Et si sæpius radices capillorum aliquis inunxerit: exustæ penitus pereunt: glabrūq; relinquunt locū. Eadem potestate pterygia: formicas: uerrucas: & thymos tollunt. Quin ēt scabies: impetigies: carbunculātia: phagedenica: & cancrescentia sanant. Oium tithymalorum efficacissimus maximasq; habet uires: qui Characias. i. uallaris dicitur: quem etiam marem uocāt. Fœmina itidē qui & myrsinites uocatur. Quin ēt in petris nascens & arborescēs. Post hos qui Verbasco similis ē: Cyparissias & maritimus postremus oium Solisequus est. Proportiōe his oibus respondet eorum cinis & lixiuius cinis. Hæc sunt antiquorum medicorum de omni Tithymalo decreta: ex qbus multa poterunt & paulo minus q̄ omnia in scriptore hoc deprehēdi. Superest nūc ut moneamus ēt ex antiqs græcis: quo loco in Dios. legitur prodesse lac Tithymali formicis uerrucis & thymis legi ēt clauis: & quod in q̄rto genere quod Solisequū uertimus legitur καὶ ὁ καρπὸς δὲ ὥσπερ ἐγκεφαλίοις. Quod est: & semen ueluti in capitulis: in antiquioribus iisdemq; pbatioris fidei græcis legitur ὥσπερ ἐν φύλλοις. i. ueluti in foliis: alii cōem lectionem secuti in capitulis reddiderunt: nos meliorum codicū fidem magis amauimus: presertim confirmāte eam qui mihi uetustissimus est latinus Dios. Quem ob multa amamus: sed ex eo presertim q̄ melioribus græcis in oibus conuenit: & ubi aliquid uariet: semper illis rn̄det. Multa sunt quæ Plinio & Dios. in Tithymalorum historia eadem non sunt. Quales aūt priuatim singulos hic describit: nouisse facile est. Plinius primo generi tribuit quæ in Dios. nō leguntur: in ramis digitalē crassitudinem: in iisdemq; rugas & quinq; aut sex numerum: & in asperis maritimis natales: quos Dios. montanos tm̄ dicit magno locorum in qbus nasci dicat discrimine. Sūt & in medicina quæ inter eos uarient. Ea poterunt uolentes collatis simul utriusq; decretis certius intelligere. Est illud ēt aiaduertendū nō dicere Dios. ut Barbarus uertit in colligendo Tithymali lacte oportere faciem collum & inguina adipe aut oleo cū uino pūnxisset sed ὄσχιον: quorum longe aliam ab inguinibus indicationem habet: Si Galeno in diffinitionibus suis credendum est dicenti: Hernias fieri omnes in Oscheo; quam partem nos auctore Celso & aliis Scrotū uocauimus: neq; Hydrocelen

.i.aquosam herniam aliud esse q̄ humoris collectionē in aliqua Oschei parte: Sic hydrenterocelē & hygrocirsocelem & plerasq; alias. Multoq; certius in Anatome sua in qua cum dixisset logius de tota maris uirilitate subiecit καὶ ὄσχεον τὸ περὶ τοὺς διδύμους. i. & quod circa testiculos est Oscheon .i. scrotum. Quæ pars inguinum appellatione indicari a latinis non potest. Diximus hoc obiter: & ut aliud moneremus: Non uidere nos f. quam ob causam hic iubeat adipe aut oleo muniri hāc partem quæ in homine pudoris cā semper tecta nullum potest ex halitu contactu ue lactis Tithymali periculū sentire. Quod.n. in eo nocet caustica uis est. Eamq; ob cām pingui aliquo iubentur muniere corpus. Est n. oleo & pinguibus aliis natura aduersari causticis ut in oleo uolumine primo dictū ab hoc & a nobis est. At non possunt sua ui nisi per contactum nocere corpori caustica hæc. Ideoque nos rem parū pbamus: presertim nihil Plinio & antiqua scriptoris huius interpretatione huiusce modi indicantibus. Ideoq; uitii nota signatus locus a nobis est. Serapion tñ eam cum reliquis partibus numerauit: & nos qualem in cunctis græcis inuenimus: uertimus. Cogitandū peritioribus relinquentes quam habeat rōnem & necessitatē in colligēdo tithymali lacte alioquin munitam tectāq; in homine partem cōtra lactis eius maleficiū pingui aliquo muniisse. Siq; dē facies & collū q̄m i homine nuda semper & aperta sunt: lædi contactu & halitu eius facile pñt. Quæ uero amictu aliquo munita sunt: lædi posse non uident. Neq;.n. lactis huius eadē quæ gladii uis est. Discrepat & i tertii generis historia a Diosc. Plinius. Quæ.n hic maiora q̄ Myrti folia illi tribuit: Plini⁹ molliora uocat: non leui discrimine nisi in Plinio pro maioribus mollioribus corrupta sit lectio. Id nos expēdendum peritioribus relinquimus. Lōgior & ille q̄ hic in reliqua eius historia & medicina est. Sunt & in tertio genere quæ plura Plinius q̄ hic docuerit ex Theophrasto tñ accepta: presertimq; qđ ait: semen habere albū Paraliū Tithymalū: quod colligitur incipiente uua. Theophrasti uerba sunt. ἅμα τῷ δ' ὅταν ἄρτι περκάζῃ σταφυλή Vertitq; Plinius περκάζειν uerbum incipientem uuam: & fœlicissime qdem. Quoniā non nisi maturescens: aut matura pprie uua appellatur: ante.n. omphax a græcis dicitur: cui parem simplicem uocem: quam sciam Latini nō hñt: sed adiecta acerbitatis aut immaturitatis nota eam indicant: proprieq; & apte Plinius id ex Theophrasto uertit. Est.n. περκάζειν græcis μελαίνειν ποικίλλειν καὶ πεπαίνεσθαι. i. nigrescere: uariari & maturescere. Neq; aliter hic ipse scriptor .v. uolumine dicet in agresti uite οὐ περκάζειν τὴν σταφυλήν. i. non nigrescere uuam maturitate. Quod placuit cōmētationibus his nostris addere ut non satis certa res in eo scriptore intelligeretur. Scirentq; reg. græcaq; ignari quid Plinio incipiens uua sit. Nos id ex Theophrasto explicātes uertimus. Demetitur cum primum incœperit uua maturitate nigrescere. Habet & quartum genus in Plinio multo breuiorem q̄ in Diosc historiam. Adiecitq; ille quod in hoc non legitur. Stantibus surculis. Neq; enim Diosc. stantes magis q̄ iacentes describit: sed simpliciter κλῶνας ἀφίησιν ἀπὸ τῆς ῥίζης. δ. ἤ ς. Quo magis Barbaræ demiramur q̄ stantibus & ipse adiecerit: uolueritq; Pliniū ubiq; Diosc. miscere. In quinto deinde quod Cipárissiam a cupresso ueteres græci nominauerūt nō est qđ miretur aliquis a cupresso nomen factum illi esse: mox piceæ folia eius cōparari. Vtrūq;.n. ex re factum est. Neq;.n. simplr folia eius piceæ cōparantur: sed piceæ nuper nascenti: quæ cupresso tūc similiora q̄ piceæ sunt: breuiora & simul implicita. Hocq; Plinius non superius illud nasci circa oppida ait. Mox quæ sequunt ultima duo genera non eodem ordine ab eo numerant: sed sextum latifolium illud facit: quod hic septimum numerat: priuatimq; hoc amygdalitem non primū Characiam dictum: ut hic a similitudine foliorum uocari ait contra q̄ Diosc. qui Verbasco folia eius cōparauit: & nihilominus nullius latiora esse folia Plinius testatus est: quæ sibi inuicem aduersari uidentur. Miscuit præterea in septimo pleraq; alia uocariq; cōtra ueterum oīum decreta Cobiū hoc non primum dixit. Et præter alias appellationes contraria latifolio ratiōe leptophyllon quod est tenuifolium etiam nominari. Quæ omnia poterunt peritiores in eo certius expendere.

Incipiēs uua Omphax

DIOS. DE Pityusa frutice. Cap. clxi.

PItyusam. Sunt qui Clema .i. sarmentum uel uiticulam: qui Crambion: q Paralion: qui Canopicon. Romani pariter græcis Pityusam uocāt. Specie a Cyparissia Lactaria herba differre credit. Vnde inter lactarias herbas alias & hanc numerant. Caulem ex se mittit cubito maiorem: multis geniculis interfectum: acuminatisq; & tenuibus foliolis uestitum piceæ similibus. Flores habet paruos colore pene purpureo. Semen latum figura lentis. Radicē cādidam: crassam: lacteo liquore plenam. Inuenitur aliquibus locis grādis hic frutex. Purgant per inferna radix duarum drachmarum pondere cum mulsa aqua pota. Semen unius. Lac cochlearis. In quem usum farina exceptum & in pilulas conformatum deglutiendum datur. Foliorum postremo drachmæ tres.

INTERPRES.

Nter arbores libro.xxiiii.capite.vi.Pityusæ meminit Plinius: & a Picea statim breuissime
i quam ille credidit satis fore oẽm eius historiã & medicinã ꝓsecutus est:nulla alia q̃ nominis occasione fretus.Neq;.n.Pityi quã piceã uocauimus congener pityusa est. Frutex siqdẽ hæc:illa uero arbor:totoq; genere inter se diuersæ.Ille tñ ne cognata a cõgeneribus suis separare uideret cognomines potius q̃ cõgeneres plantas simul & cõtinuata historia descripsit.Hic contra naturam magis q̃ nomina secutus lactariis aliis herbis eam statim subiecit:qm̃ parem lactis ubertatẽ & similem in purgando uim habet:nec tãti folia eius Piceæ similia fecit:ut reliquam naturã negligeret.Quod.n.pityusa piceæ simile habet foliũ tm̃ est.Cætera lactariæ herbæ similiorẽ & cõgenerem faciunt.Ideoq; ait a quibusdam inter Tithymaloꝝ species & hanc numerari:solaq; specie a cyparissia lactaria herba differre.Aiaduertit hoc ante nos etiã Nicolaus Leonicenus:longiusq; de tota hac re in cõmentariolo suo egit.Eã uocari a qbusdam hic Clema ait.i.uiticulã & sarmentũ: qm̃ forte quos habet caules alsaꝝ modo quæ uiticulas habent per terrã spargit.Paralium uero qm̃ Tithymalo ob lactis copiam similis sit.Quod deinde cæteri interpretes in radice dixerũt uocari eã turpet adiectum Diosc.a posterioribus fuit.Id.n.in nullis ueteribus græcis aut latinis legitur:nec legi ẽt debet:quando barbara ea uox est:& a posterioribus medicis quæcunq; ea sit sic appellata.Ob quas cãs nos libenter & merito ex hoc scriptore eam eiecimus.

DIOS. DE Lathyri. Cap. clvii.

Athyrin.Sunt qui & hanc Tithymalũ:idest Lactariã herbã uocent: & in
l ter Tithymalos numerent.Caulẽ ꝓfert altitudine cubitali:inanem: digiti crassitudine:in summo cuius ex alaꝝ cauis exeunt germina.Folia habet ex caule exeuntia oblonga:amygdalinis similia:latiora tñ & maioris læuoris. In summis aũt ramulis longiora Aristolochiæ figura:aut oblõgæ hederæ.Fructũ fert in sũmis ramis tribus loculamentis diuisum:circinatũ:capparis figura: in quo tria sunt semina utriculis inuicem discreta:rotunda:eruis maiora:quæ ablato cortice: candido colore & sapore dulci sentiuntur.Radix illi est gracilis & inutilis. Totus frutex lacte lactariæ herbæ modo plenus est.Purgant aluum semina eius numero septem aut octo deuorata aut in cibo sumpta:potaue cum caricis aut palmulis frigida super pota aqua.Ducunt quocũq; modo sumpta pituitam:bilem:& aquas.Quin etiam lacteus liquor & lactis lactariæ herbæ modo conformatus idem præstat.Coquuntur præterea cum Gallinaceo oleribus ue in eundem usum folia eius.

INTERPRES.

Emonstratam pauloante Pityusam & quam modo tractamus Lathyrim ob eãdẽ lactis no
d tam & purgandi uim Paulus Aegineta in.vi.Tithymalis aliis adnumerauit. Sũtq; de Pityusa eius hæc uerba.Et hanc aliq Tithymali speciem dicũt:qm̃ simile lac habet:& ut ille purgat.De Lathyri aũt quæ sequunt.Priuatim hanc quidam Tithymalũ uocant : qm̃ pariter illi lac eius purgat.Et si in Lathyri præcipuam purgandi uim semen habet.In qua descriptiõe animaduertendum in primis illud est:quod dicitur priuatim quosdam Lathyrim Tithymalũ uocare eo ptinere quasi nõ lathyris sed certiore Tithymali noie ab illis indicetur.Credimusq; nos ex hac descriptione:posteriorũq; tẽpoꝝ usu Cataputiã minorẽ a nostræ ætatis medicis Lathyrim appellatã fuisse.Nihil de Lathyri hac quod hactenus in eo inuenerim Theophrastus.Masculino tñ genere Lathyron inter legumina lib.viii.de plantarum historia numerauit.Vertitq; Gaza Cicerculã:quæ nihil ad Lathyrim hãc pertinet.Plinius.xxvii.uolumine.xi capite Lathyrim diuersa penitus ab hoc scriptore historia tradidit:presertimq; in foliis quæ hic amigdalæ ille lactucæ similia fecit. Magno ut uidetur figuræ discrimine inter lactucæ & amygdalæ folia.Sunt præter hæc & alia quæ poterunt uolentes inuicem conferre.Nobis satis sit locum signasse:interimq; illud moner:enon repugnare scriptoris huius historiæ quod tradit:folia Lathyris in caule oblõga esse amygdalinis similia:quæ uero in summis caulibus μακρότερα.i.longiora:ideoq; contra fidẽ oium græcoꝝ: quod alter ex interpretibus fecit:non longiora sed minora uertere oportuisse:quasi μικρότερα una tãtum mutata littera legendus locus esset.Neq;.n.aliud hic docet q̃ in summo caule augeri & extendi folioꝝ longitudinẽ:patetq; id maxime ex eo quod statim subiicit Aristolochiæ aut oblõgæ hederæ similia fieri.Nolumus quod medicinæ inseruiat ulterius differre.Quæ hoc capite totq aliis hactenus hic scriptor ὕδατα trahi medicamento aliquo dixit:& nos aquas semper aut aquosa uertimus. Aquæ & aquosa
Subeuntes cutem aquas : & malum quod græci hydropem dicunt ea uoce plerunq; indicari: de-

prehendiq; & cognosci facillime id a medicis ex ui remedioꝝ poterit:ab aliis aūt ex his quæ Plinius quo diximus loco scriptori huic respondentia tradidit dicens. Hæc uicenaꝫ(de feminibus autē sermo illi est)in aqua pura:aut mulsa pota hydropicos sanant. Nihil aliud intelligens q̄ quod hic ait ἄγει κάτω ὕδωρ. Possunt quidem in ea uoce aquosæ aliæ substantiæ intelligi: sed ad hydropicos plerunq; ea uox pertinet.

DIOS. DE Peplo herba. Cap. clyiii.

PEplon. Sunt qui Sycen. qui Spumeū papauer. Romani pariter græcis Peplum dicunt. Exiguus frutex est cādido lacte plenus: paruo folio: rutę simili:uerūtñ latiore. Tota eius coma dodrantalis fere est:in orbē circūacta:in terra iacens. Habet sub foliis minutū semē:rotundū:minus q̄ papaueris albi. Multos habet usus herba:una tñ radix illi est eaq; inutilis:a qua totus exit frutex. Nascitur in hortis & uinetis. Colligitur messibus:siccaturq; in umbra cōtinua uersatiōe. Seruatur semen eius tusum & feruenti aqua aspersum. Trahit acetabuli pondere pituitam & bilem in dulci aqua cyathi mensura potum Pepli semen. Herba etiam obsoniis mixta aluum turbat. Sale & hæc etiam inter alia ruris salgama seruatur.

INTERPRES.

mEconion meconitimq;.i.papauer aut papaueraceā herbā uocasse Peplon hanc Hippocratē testis est Galenus. Idem & Dios. testatur spumeū papauer ab aliqbus dici affirmans: postq; hos oēs Plinius lib. xxyii. capite. xii. Quod non aliunde q̄ ex feminis similitudine factū est: quod oēs albi papaueris esse dixerunt. Paulus Aegineta præter id habere Peplon lac etiā ait: Tithymalorumq; modo purgare. Oēs itidē Sycen uocari dixerunt. Quæ uox græcis ficū significat: & qm̄ lacte arbor ea abundet: ideo lactari.e herbæ cōcasse suum potuit nomen. Plinius quo diximus loco iisdem notis descriptam facile cognoscendam diligentioribus reliquit.

DIOS. DE Peplide herba. Cap. clix

PEplida. Sunt qui agrestem portulacam. Hippocrates Pepliō. Romani pariter græcis Peplin uocant. Nascitur maritimis præcipue locis frutex frondosus: lactis liquore plenus. Folia habet hortēsi portulacæ similia: circinata: & ex inferiore parte rubentia. Quin etiam sub foliis rotundum eodem quo Peplus modo semen habet sapore feruido. Radix illi est una: gracilis & inutilis. Colligitur peplis: reponitur: datur: & inter salgama sale conditur eodem quo Peplus modo: easdemq; uires habet.

INTERPRES.

nEutro genere sed eadem diminutiua forma Galenus Peplion peplida hāc uocat: & ad ducendam pituitam & bilem semen eius cōmendat: auctoreq; Hippocrate disiiciendis iflationibus utilē prædicauit. Paulus Aegineta a decretis scriptoris huius non discedens feruidi saporis semen habere peplida hanc ait: peploq; pariter purgare. Quam ob cām eandem Peplo esse aliqui crediderunt. Solumq; in declinatione nois discrimen esse. Verūtñ certis discriminibus duæ inter se plantæ differunt: presertimq; foliorum quæ in altera rutæ in altera portulacæ sunt. Ex quo factum ē ut tertium genus siluestris portulacæ hæc credita fuerit. Et sane similis illi paulominus q̄ tota figura est: adeo ut facile pro portulaca fallere legentes possit.

DIOS. DE Chamæsyce.i.humili & terrestri fico. Cap. clx.

CHamæsycen. Sunt qui Sycen: q Spumeū papauer appellent. Romani pariter græcis Chamæsycem dicunt. Ramulos pfert Chamæsyce longitudine digitoꝝ quatuor: per terrā stratos: in orbem circumactos lacte plenos. Folia lentis figura peplo similia habet: parua: tenuia: in terra iacentia. Semē illi sub foliis rotundū Pepli modo est. Non florē non caulē habet: radice gracili & inutili. Finiūt muliebriū locoꝝ in fœminis dolores ramuli eius cōcisi & ex uino p pessulo appositi. Idē emplastri mō impositi tumores: uerrucas: & quas in uerrucaꝝ genere

formicas uocāt disiiciūt. Quin ēt elixi in cibo sumpti aluum soluunt. Pōt idē & lac ex eis collectum. Scorpionū ictibus utiliter etiam inungitur: hebetibus oculis: eorū caliginibus: incipientibus suffusionib⁹: cicatricibus: nubeculisq; apte & utiliter idē inungitur. Nascitur Chamæsyce petrosis & squalentibus locis.

INTERPRES.

q Væ a Lactariis herbis deinceps a scriptore hoc numeratæ tractatæq; sunt Pityusa: Lathyris: Peplos: & Peplis. Vno q̄uis cætera desint lactis liquore quem sectæ oēs destillant facile cōgeneres nulla intercedente herba frutice ue alio coniūctā merito descriptionē in eo habuerunt. Nec aliunde humilis iacensq; in terra terrestris ficus hæc quæ tota Chamæsices græcis significatio est: in ordinem & numerū illarū uenit. Soloq; lacte quod ficis similr habet honestiorem q̄ decebat ab arbore appellationem inuenit. Neq; n. ramos: folia: fructus ue ficulneos habet. Quod fico cōmune habet lac tm̄ est. Quam ob cām parū pprie pumilā ficum quod aliq fecerunt eā aliquis dixerit. Aliud. n. est pumilam platanum & cerasum dicere coactæ breuitatis. Arbores & aliud quas græci Cnamæsycem Chamæcisson & alia huiuscemodi. Illæ siquidem suum genus seruantes sola breuitate ab aliis differunt. Hæ similitudine aliqua tm̄ & alicuius solum partis in alio genere cōstitutæ deficiente omni alio noīe ab arbore planta ue alia: cui in ea parte similes sunt id īpetrarunt. Quod facillime in Chamæsyce hac deprehenditur: quæ ramulos suos per terrā spargit: & folia lentis habet parua ut hic ait: tenuiaq; & in terra iacentia: quæ longissime a fico arbore absunt: nec relinquitur unde sic uocari debuerit q̄ lactis liquor: quo multis oculorū uitiis & morbis medet. Inter quos hic incipientes suffusiones numerauit eas intelligens: q̄ ueteres græcorū medici ὑποχύματα & ὑποχύσεις dixerunt: diffinierūtq; esse pigri humoris concretionem in cornea tunicula ad oculi pupillam qua uisus impeditur: aut saltem uidendi perspicua claritas. Addideruntq; fieri frigiditate aut infirmitate spūs quo uisus peragitur. Ideoq; senibus aut post longā ualitudinem frequentius accidere. Fieri ēt ex uiolento uomitu: ex ictuq; & ob alias cās: differreq; ab albuginibus quas græci glaucomata dicūt: q̄ albugines cristallini humoris uitiū sunt. Quo mutatur in glaucū colorē humor ille. Suffusionē uero fieri subeuntibus cōcretis humoribus inter corneam & cristallinā: esseq; oēs albugines incurabiles. Suffusiones contra curabiles: sed non oēs: ideoq; curandas anteq̄ inualuerit malum. Idq; est quod hic ait incipientes suffusiones: qm̄ cū inualuerunt neq; hoc neq; aliis remediis curari iam pn̄t: sed ad Chirurgiā transeūdum: q̄uis & ea nō oēs ēt suffusiōes has curare possit. Quod certius ex Galeno aliisq; græcorū medicis poterunt qui hoc nouisse cupient audire. Lōgius. n. omnē hanc albuginum & suffusionum rōnem illi docuerunt. Nos. n. ad alia festinamus.

Suffusiones oculorum

Albugines

DIOS. DE Scammonia. Cap. clxi.

S Cāmoniā. Sunt qui Scāmoniæ radicē: qui Colophoniā radicē: q Dactylion: Magi Apopleumenon. Aegyptii Sanilū. Romani Colophoniū appellant. Numerosos ab una radice ramos mittit Scāmonia trium & aliqn̄ quatuor cubitorū longitudine: pingues quadātenus pilosos. Folia itidē pilosa Helxinæ aut Hederæ similia: molliora tn̄ & triangula. Flores candidos in orbē circumactos: calathorū modo cōcauos & graue olentes. Radix illi est longior: crassitudine cubitali: colore candido: grauissimi odoris liquore plena. Colligitur liquor desecto radicis capite tum in profundū tholi modo excauata radice ut liquor in cauum cōfluat: qui deinde conchulis excipietur. Quidam effossa eodem modo terra substratisq; iuglandis nucis foliis liquorem excipiunt: siccatumq; auferunt. Probatur qui pellucidus: non ponderosus: fungosus: taurino glutini colore similis. Qui tenues habebit discurrentes uenas: spongiosusq; erit: qualem ex Mysia Asiæ afferunt. Neq; est in pbatione id solum animaduertendum ut linguæ admotus albescat. Sequit̄ enim hoc etiam in adulterino admixto illi lactariæ herbæ lacte: Sed obseruandæ potius præmonstratæ notæ sunt: & ne multo feruore linguam incendat: quod admixta illi lactaria herba fit. Reprobantur qui in Syria & Iudæa nascuntur Scammoniæ liquores uirosi: densi: lactaria herba & Erui farina adulterati. Est Scammonio liquori uis & natura cum mulsa aqua simpliciue aqua sumpto drachmæ aut obolorum quatuor pondere per inferna bilem & pituitam purgare. Ad soluendam uero aluū satis sunt

cum sesamo semineue aliquo alio sumpti oboli duo. Danť & ad efficaciorem purgationem Scammonii liquoris tres. Veratri uero nigri oboli duo & Aloes drachma. Conficitur & sal qui purgãdo sit additis in cyathos salis sex Scammonii liquoris uiginti drachmis. Sumitur habita uirium sumentis ratione: maxima mensura cochlearibus tribus: media duobus: minima uno. Purgat radicis etiã drachma una duæ uel cum his quæ præmonstrata sunt. Quidam & decoctum eius bibunt. Eadem in aceto decocta concisaq; cum hordeacea farina coxendicis doloribus emplastri modo i ponitur. Fœtus enecat liquor in lana fœminaȝ locis appositus. Quinetiã panos discutit cũ melle aut oleo inunctus. Decoctus hic ẽt in aceto mox inunctus lepras pellit: & cõtra capitis diutinos dolores cũ rosaceo & aceto inspergitur.

INTERPRES.

Rimus ueteȝ & junioȝ exẽplo in Scãmoniæ & Scãmonii cõmẽtatione breuiores. Quotidiani.n. in medicina usus res est: Nullusq; nõ audito alterius noie intelligit quod ad purgationes præsentẽ & maximã uim habet: nouerunt q; oẽs quem uendũt officinæ concretũ ex radice herbæ liquorem: quæ multis qdem locis pueñit. Probatissima aũt transmarinis regionibus: p̃sertimq; Asia & toto Colophonio agro. Ex qua regione factum illi aliqñ fuisse nomen hic a gẽtib' testatur: quæ dum pbatissimum Scãmoniũ quærunt: & ex Colophone Asiæ id petũt paulatim fecerunt: ut quæ bonitatis nota erat: in nomen & appellationem transierit. Verũtñ facile id nomẽ periit: seruato ubiq; quod primum & aptius illi fuerat a principio factum: quod nos credimus rõne a fossura habere: quam hic ad excipiendum liquorem fieri docet. σκάπτειν n. græcis fodere est. Vocauitq; gens illa fœminino genere scãmoniam herbam: masculino aũt aut neutro exceptum ex secta radice eius ὀπὸν aut ὄπισμα. i. liquorem. Fecitq; usus qui plerunq; liquoris eius est ut miscerentur quondam: & adhuc misceantur in appellationibus simul liquor & planta. Probatiores tñ græci neutro genere semp Scammoniũ liquorẽ uocauerũt. Sic Plutarchus in cõmẽtario quo docet quibus notis secernendus ab amico adulator sit: cum moneret nõ esse in calamitate & infortunio castigandum hoiem: qm̃ non aliter reiecturus tunc præcæpta illa esset: q̃ si ægroto assidẽs medicus diceret. Ob præteriti tpis uoluptates: nimiam uenerem: longiores cœnas: & quotidianã ebrietatẽ oia illi ea mala adesse. Fieri.n. ut respondeat dolens iratusq; παρασκευάζεταί μοι καστόριον καὶ σκαμμώνιον σὺ δέ μου νουθετεῖς καὶ φιλοσοφεῖς. Quod est. Præparatur mihi Castoreum & Scãmonium: tu aũt mones & philosopharis. Protulitq; genere neutro Scãmonium: ὄπισμα. i. collectũ & seruatum in medicinæ usum radicis scãmoniæ liquorem intelligens. Descripsit longiore historia Plinius Scãmonium & scammoniã li. xxvi. capite. viii. Hortamurq; nos bonaȝ litteraȝ studiosos omnia eius scriptoris dicta: singulasq; uoces cũ Dios. conferre. Neq;.n. erit ad utranq; partem negligendum operæpretium. Siquidem intelligent in radicis descriptione: quam hic ait βαρύοσμον: quæ uox græcis graueolentem simpliciter significat ab eo nauseosam dici: & quam hic ὀποῦ μεστὴν. i. liquore abundantem: madidam: multaq; alia: quæ Barbarus Plinium imitatus ab aliquibus forte longius a scriptoris huius sensu discessisse uidebitur: madidã.n. & ille uertit. Nos qm̃ post tot sæcula sentimus mutatã in multis uocibus antiquã significationis æstimationem: aut si ea ad huc seruetur apertiorem tñ docẽdi rõnem ineundam in his esse. Vertimus graueolentem & multo liquore abundantem: iisdẽ uocum uestigiis huic scriptori per plantas eius ingredientes. Non pbamus ẽt quod in florum Scãmoniæ pictura Dios ait ἄνθη λευκὰ περιφερῆ κοῖλα ὡς καλάθοι uersum ab eo fuisse florem candidũ: maleolentem: rotundum: & cauum ceu qualus. Calathis.n. eos Dios. comparat: quoȝ figura longe a q̃lis diuersa. Estq; omnibus facile qualis Calathoȝ forma sit ex Plinio audire & immutabili naturæ exemplo cognoscere. Lilia.n. xxi. uolumine capite. v. scriptor ille describens ait. Candor eius eximius soliis foris striatis & ab angustiis in latitudinẽ se laxantibus effigie Calathi. Qua descriptiõe nihil p Calathi figura certius audiri potest. At non possunt hac forma quali esse li Maroni poetarũ oium in re latina merito principi credendum est in Georgicis suis ad deprehendendam salsuginẽ & amaritudinem terræ iubenti sumosis diripi tectis Cola & spisso uimine qualos in quibus terra aq̃ madens calcetur: pro quo usu oportet in orbem patere qualos non ab angustiis in latitudinem se laxare: quales Plinius calathos describit: qui siue recti siue inuersi constituantur: non poterũt apte eum habere usum. Videbunť hæc forte aliquibus leuiora: neq; nos id negamus. Verumtñ in cognoscenda medica materia necessaria. Non leui.n. discrimine calathi figura flos dicetur: qui quali erit & e diuerso. In altero siqdem lilii spẽs in altero rosæ aut alterius in orbem circumacti floris intelligetur. Non uertimus & nos eodem aliis interpretibus modo: quod in Diosco. legitur: καὶ θολοειδῶς τετμημένης εἰς κοιλότητα. Quod est. Tholi modo secta in concauitatem radice. Id alter eorum uertit. Radix in testudinis spẽm cultro excauatur. Alter uero in modum testudinis cauerna incisa: nõ male qdem testudinis uoce illi usi sunt. Græci.n. Tholon camerã. i. testudinẽ priuatim & pprie

Calathus
Qualus

uocant

uocant. Verũtamẽ eadẽ hac uoce indicauerunt & rotundũ ædificiũ: cuius finis in acuminatũ culmen & fastigium paulatim decrescit & desinit. Pro cõperto itaq; sit significare græcis tholon ædificii cameram testudinemq;: aut eam structurã quæ altius crescens rotunda forma in fastigiatũ culmen desinit: & utrãq; altius se extollentẽ nõ in cõcauitatem: quæ in colligendo liquore necessaria oĩno est. Negauit.n. natura aquis humoribusq; aliis oĩbus p se sursum ferri: tantumq; abest ut possit in testudinẽ aqua cõfluere ut nihil æque portentosum sit: si uideatur per se aqua altiora petens loca: & nihilominus hic θολοειδῶς .i. testudinis modo ait secandam esse radicem eius ut in eam cõfluat liquor qui humiliora semper loca naturæ suæ ui quærit. Non est igitur in illo θολοειδῶς simpliciter intelligenda testudo sed cõiungendæ simul uoces illæ duæ sunt θολοειδῶς εἰς κοιλότητα .i. cõcauæ: descendentis: & quasi testudinis inuersæ modo: Illud.n. εἰς κοιλότητα .i. in cõcauitatem conuexæ testudinis formã & rõnẽ mutat. Est.n. oĩbus testudinibus cõuexa forma sed in sectione radicis Scãmoniæ est ea qdem secanda testudinis modo: sed nõ ut cõuexa sit ea testudo uerũ cõcaua: i. descendens inuersaq; & ut apertius dicamus in lacunã excauãda: Neq; aliud huic scriptori hoc loco & alibi aduerbiũ θολοειδῶς in radicũ sectione ad excipiendũ liquorẽ significat q̃ cẽ excauandã radicem ea forma ut a superiore parte maiore giro & laxius cauũ illud sit: descendensq; paulatim in pũctũ ut sic loquamur desinat nõ aliter q̃ ea q̃ terebro pforãt. Idq; ut credimus Dios. est θολοειδῶς εἰς κοιλότητα: Eãq; ob cãm nos nulla testudinis adiecta uoce uertimus in pfundũ excauata radice ut humor in cauũ cõfluat. Suspicamur deinde & quasi p cõperto habemus uitiũ in põdere liquoris huius esse quo loco de cõficiẽdo Scãmoniæ sale in scriptore hoc legit. Iubet.n. salis cyathis sex misceri Scãmonii liquoris drachmas.xx. quod pondus lõge maius est q̃ exiguæ salis mensuræ cõpetere posse uideat. Auxitq; suspitionẽ hanc nostrã uetex græcoꝝ latinoꝝq; codicũ in numeris & põderibus his multiplex uarietas. In aliqbus.n. par salis & Scãmonii põdus legit: in aliqbus impares qdẽ portiones sed multo minores his quæ nũc in Dios. legunt. Satis sit monuisse hoc q̃ cõtra omniũ græcorũ fidẽ mutare aliqd nõ bonæ fidei interptis erat. Videndũ itidẽ an deesse possit aliqd eo loco ẽt quo legit datur & ad efficaciorẽ purgationẽ Scãmonii qdem &c. Veratri uero nigri &c. Adiectũ n. Scãmonio ueratrũ & utriusq; rei certa discretio priuatim nobis certũ aliqd mali genus exigere uidet. Quod nos peritiorib⁹ augurãdũ relinqmus. Nihil.n. in cũctis græcis quos hactenus uidere licuit aliud legit. Meminit Scãmoniæ Theophrastus.ix. de plãtaꝝ historia monuitq; primum ex sola radice eius liquorẽ excipi mox cõtra q̃ hic decreuit unius tm̃ liquoris usum in Scammonia esse: Hic aũt radice & radicis decocto in quibusdam utitur.

DIOS. DE Oleastello siue oleagine frutice quẽ græci Chamæleã uocãt. Cap. clxii.

Hamælean. Sũt qui Pyrosachnen: qui Achneston: qui Heracliã: qui Bdelyran: qui Cnidiũ granũ: Romani Citocaciũ: oleaginẽ aut Oleastellum appellant. Dodrãtales hẽt ramulos Oleastellus surculosus frutex. Foliis oleę similibus: tenuioribus tñ: amaris: gustũ erodentibus: & fauces scarificantibus. Purgant p inferna folia eius pituitã & bilẽ. In quẽ usum deglutienda dant uni foliorũ parti duabus absynthii additis: cõformanturq; in pilulas mulsa aqua. Non conficiuntur ea in stomacho: sed qualia sumpta fuerunt reddũtur. Repurgant cum melle concisa itidem folia sordida & quæ crustas quales igne fiunt contraxerunt ulcera.

INTERPRES.

Non ausim ego dicere quod fecisse uident aliq p cõperto mihi esse græcorũ Chamæleã capite hoc a Dios. tractatã Columellæ Cilibracã oleã esse quã.xiii. uolumine capite.xlix. Scriptor ille pp similitudinẽ Oleastellũ a qbusdã uocari ait. Quæ.n. numerant ab eo illic ad Sirapæ cõfectionem oliuarũ genera ex arboribus nõ fruticibus legi præcipiunt: posea: liciniæ & culminiæ oẽs in oliuarũ cẽsu inter primas laudatæ: Quibus uerisimile est cõnumerari debuisse eã q̃ egregiæ bonitatis pariter esset: presertim dicẽte eodẽ Columella. Verũtamẽ habet pcipua in hos usus olea Cilibraca: quã qdã ppter similitudinem Oleastellũ uocant. Ratiocinari n. ex his oportet meliorẽ pbatioremq; Cilibracã oleam præmonstratis illis esse: quod parũ uerisimile est in Bacca oliuaq; illa quæ sola similitudine: nõ qa cõgener oleis sit incẽsum earum uenerit. Nec obstat dicer Columellã pp similitudinẽ oleastellũ uocari. Põt.n. ad totius arboris formã id referri. At Plinius.xv. uolumine capite.vii. oleum ex Chamælea fieri testat expresso ex oleastris similimũ. Scimus id qdẽ: & nisi aliud doceat: ex oliuis oleũ ẽt exprimi: oportereq; si exprimẽdum ex Chamælea oleũ sit oliuas baccasue in ea intelligi: qd tamẽ hic in Chamæleæ historia nõ testatur: & si Plinius apte id dicat. Nõ cõstituimus ob eã cãm Cilibracã Columellæ oleã: Et si oleastellũ uocari a qbusdã ille dicat Dioschoridis Chamæleam omnino esse Siqdem oportet ad cõficiẽdã Sirapã. (Sic enim ab eo appellat oliuarũ cõditura antiquũ genus) meliores pbatioresq; oliuas eligi: q̃

si i Chamælea sint quemadmodum ex Plinio ratiocinari licet immaturas aspasq; & quales in oleastris sunt intelligere oportet. Non enim olea Chamælæa est: sed a foliorum similitudine surculosus & dodrantalis frutex sic appellatus. Eaq; ob cām si baccas aut oliuas fert Quales diximus eē eas uerisimile est. Patetq; id ex eodem Plinio quo diximus loco dicente post descriptum ex oleastro oleum. Simillimum huic est ex Chamælæa frutice: foliis oleastri bacciisq: frutice saxoso non altiore palmo. Quæ tota descriptio lōge a scriptoris huius historia diuersa est. His nos rationib' usi quod in Dios. legitur aliqui uero Citocaciū Chamæleam uocant nō mutauimus: & si ea uox nihil modo nobis significet. Sed qualis in cūctis græcis est seruata a nobis fuit Barbarus litterarū prima uestigia secutus Cilibracam ex Columella interpretatus est: Neq; aliam ob cām longius dicta hæc a nobis sunt q̄ ut diuersitatis huius & seruatæ a nobis cōmunis lectionis ratio omnibus pateret. Heracliam mox. i. herculeam uocari et Chamæleam in Dios. legitur. Credimusq; nos factum id nomen ex antiqua fabula fuisse quā ex Pindaro in Oleastro primo uolumine retulimus q. s. hercules ex Scythia coronatus Oleastro in græciā redierit: & qm similis Chamælææ oleaster sit & oleastro Chamælæa: ideo similitudine decæpti aliqui nō oleastrū sed Chamælæam herculeam uocauerint fruticem & coronam. Reliquimus etiam contra alioꝝ interpretum ratiōem quod inter has appellationes auditur οἱ δὲ χαμαιλαία μέλαινα. Quod est. Aliqui aūt Chamælæam nigram. Error enim id coꝝ est qui græcarū uocum similitudine decæpti Chamæleonē cum Chamælæa miscuerunt. Neq; enim nigredo Chamælææ cōpetit: Qui colore nigro a candido discernit Chamæleon est. Et qm nihil in Chamælæa id causæ haberet mutilites eas uoces expunximus. Errasse autem in duabus his plantis non græci tm̄ sed latini & hi quidē inter medicos probatissimi Auicēna & Serapion uident. Qui Mezereon quæ Chamælea hæc Barbaris est describentes multa quæ Chamæleoni debent illi tribuerunt: & e diuerso. Poteruntq; uolentes id certius in Chamæleone & mezereon posterioꝝ scriptoꝝ uidere. Sunt Chamælææ huius appellationes aliæ uerūtamē impropriæ & ex aliis plantis importune ad hāc relatæ. Quemadmodū in Thymelæa quæ mox sequit patebit. Ea.n. ꝑprie pyrosachne & Cnidiū granū uocatur si Plinio & antiquis græcis credendum est.

DIOS. DE Thymelæa, Cap. clxiii.

t Hymelæam. Sunt qui & hanc Chamælæan uocent: qui Pyrosachnen: qui Cnestron: qui Cneoron. Romani pariter græcis Thymelæam appellant. Ex hac cnidium granū quod semen eius est colligitur. Id syri Apolinon uocant: quidam et linon propterea φ frutex natura similis satiuo lino fit. Speciosas ex se uirgas mittit: graciles q; & bicubitales fere. Folia Chamælææ idest antedicto Oleastello similia habet uetūtā angustiora pinguioraq; & in cōmanducando gummosa glutinosaq;. Flores candidos: & in eis semen myrto simile: paruū: rotundum: a principio uiride mox rubens. Operimentū cuius foris durum nigrūq;: intus uero candidum est. Purgant per inferna pituitam: bilem & aquas pota uiginti eius seminum interanea. Fauces tn̄ urunt: eamq; ob cām in pane pulteue danda sunt: aut acino uuæ inclusa: aut decocto melle inuoluta. Vnguntur trito eo etiam additis nitro & aceto quibus ægre sudores euocantur. Folia quæ priuatim Cneoron uocant per messem carpenda sunt: Post quod siccantur in umbra & seruantur. Ea cum danda erunt tundenda prius & auferendæ omnes eoꝝ fibræ. Purgant corporis aquas pōdere acetabuli in diluta uini potione pota. Mitiorem tamen purgationem faciunt elixæ lenti aut concisis oleribus mixta. Seruantur etiam trita omphacio. i. acerbæ uuæ succo in pastillos conformata. Noxia stomacho herba est. Eadem fœminis ꝑ pessulo apposita fœtus in utero enecat. Nascitur montanis & asperis locis. Errāt q Cnidion granum oleastelli quam Chamælæam græci dicunt semen esse existimant foliorum similitudine decæpti.

INTERPRES.

a Ntiquæ & antiquoꝝ scriptoꝝ auctoritate recæptæ appellationes oēs thymelææ huic scriptori adiectæ sunt. Quādoq dē Plinius. xiii. uolumine capite. xxi. his uerbis de thymelæa egit. Fruticem uero thymelæā: alii chamæleā: alii Pyrosachnē: alii Cnestron: alii Cneoron. Qui uocū & noium numerus idē huic scriptori est. Theophrastus itidē prio de plātarū historia de foliorū diuersitate agēs cneorō Thymelæā uocauit. Eius uerba hæc sunt. τὸ δ' ἔ[illegible] ... δ' ὅτι

ἔνια δέ τι σαρκώδη ἐστί· ἔχουσι τὸ φύλλον οἷον κυπάριττος μυρίκη μηλέα· τῶν δὲ φρυγανικῶν κνέωρος στοίβη· τῶν δὲ ποιωδῶν ἀείζωον &c. Quod est. Carnosi folii quædam etiam: & id quidem q̄m̄ carnosum id habent qualis cupressus myrice & malus est. In surculoso itidē genere cneoros & stœbe: & in herba ceo sedum. Quæ ex scriptore illo repetita & cōmentatiōibus his nostris addita sunt ut qualis Thymelæa hæc sit certius adhuc cognoscatur Surculosi generis herba & carnosi folii: quæ in Diosco. coniicienda magis q̄ manifeste intelligenda sunt. Siqdem uirgas in ea dixit & lino cōparauit & folia pinguia gūmosaq; descripsit. Quod totum Plinius ex Theophrasto acceptum eodem loco retulit similem oleastro thymelæam faciens: foliis angustioribus gūmosis si mordeantur myrti magnitudine &c. In quo laudandus ēt Theophrastus qui folium thymelææ describēs Cneoron eam uocauit: quasi sciret & ipse quod Dios. testatur folia tm̄ ea uoce censeri. In. ix. deinde remedia & uires eius tractaturus Cnidium granum uocauit. Easdēq; huic scriptori uires illi assignauit ὁ δὲ κνίδιος κόκκος στρογγύλον ἐρυθρὸν τῇ χροιᾷ μεῖζον δὲ τοῦ πεπέρεως· ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τῇ θερμότητι· διὸ καὶ ὅταν διδῶσι κατὰ ποτὸν διδόασιν ἐπὶ πρὸς κοιλίας λύσιν ἐν ἄρτῳ ἢ στέατι περιπλάττοντες· καίει γὰρ ἄλλως τὴν φάρυγγα. Quod est. Cnidium uero granum: rotundum: coloreq; rubens semen fert pipere maius multoq; ad calefaciendum pipere ualidius. Quam ob cām cum dant. (Datur autem ad soluendam aluum) in pane aut adipe inuolutum dant: alioquin fauces urit. Et hæc nominū diuersitas in Theophrasti Thimelæa est. Quibus addiderunt alii alia: uocaruntq; aliqui pyrosachnem ab urendi ui quam habet. Pyr enim græci ignē uocāt: Nec aliud pyrosachne compositum ex igne & tenui stipula nomen indicat: q̄ quod egregie urit. Chamælæa eadem dicta fuit quoniam ut Plinius ait oleastro similis sit: Vt hic scriptor aūt q̄m̄ Chamælææ quæ superiore capite præmonstrata est folia similia habet: quod totū eodem redit. Quod enim simili simile est eandem similitudinis cām & principium habere oportet. Cnestron postremo eandem hanc thymelæā uocarunt ꝓbatissimi græcoꝝ scriptores Hippocrates Galenus & pleriq; alii: Nobis tm̄ ignota uocis eius origo & cā. Comparauit eā Dios. λίνῳ σπαρτῷ: neq; aliud uoces illæ in cōi significationis æstimatione significant q̄ satiuum linum. Quærendū tm̄ & eruscandū diligentius opinamur lino ne satiuo simpliciter: an surculoso frutici quē sparton oēs uocāt & hic eodem hoc libro descripsit similem Thymelæam dixerit. Nobis in hanc partem inclinat animus: & si alioꝝ interpretū modo & nos satiuū linum uerterimus: Genistæ enim similior q̄ lino ex historia descriptioneq; eius uideri potest. Vniuersæ plantæ nomen factum uidetur ab olea cui similis est & a thymo herba cuius hēt flores. Paulus Aegineta præter ea quæ nunc in Dios. leguntur radicem eius contra sanguinis profluuia cōmendauit: uiribus saporeq; acerbo: eiq; malo prodesse potam & foris impositam.

DIOS. DE Sambuco & Ebulo. Cap. clxiiii.

Cten. Sunt qui ursi arborem qui satiuam actem dicunt. Galli Scobiē: Daci
a Seba. Romani Sambucū appellant. Duplex genus eius est: arborescit alterum: Virgas harūdinum forma habet: rotundas quadātenus: inanes: albescentes & longas. Folia tria quatuorue aut quinq; aūt sex aut septem per interualla ex uirgis exeuntia: iuglandi nuci similia: graueolentia & maioribus incisuris diuisa. Habet & in sūmis uirgis circinatas umbellas: flores cādidos: fructum terebintho similem: in nigro purpurascentē: racemosum copiosi uinosiq; succi. Est & alterū eius genus Chamæacte id a græcis uocāt: quasi humilis & coactæ ad terram breuitatis sambucus: quē aliqui heliosactem: aliqui siluestrē: aliqui euboicam sambucū: Galli Ducone: Daci Olma: Romani Ebulum dicunt. Humilis & coactæ ad terram breuitatis sambucus Ebulū est minus antedicto: & herbæ q̄ arbori similius. Caulē habet ebulum quadrangulum multis īterfectum geniculis. Folia per interualla ex singulis geniculis exeuntia pennata amygdalæ similia per ambitum secta: longiora tamen & graueolētia. Vmbellam in summo fert Sambuco similem flotesq; itidem & fructum. Radix illi est lōga: digiti crassitudine. Eadem Sambuco & Ebulo uis est. Siccant: adstringunt: refrigerantq;: & aquas ex corpore pellunt. Stomacho tamen nocent. Purgant pituitam & bilem elixa olerum modo utriusq; folia. Quinetiam teneri adhuc caules in fictili elixi eadem præstant. Radix in uino decocta subeuntibꝰ cutem aquis auxiliatur. Prodest & contra uiperarum morsus: in quos usus decoctū eius id pariter bibitur. Decocta eadem in aqua fœminarum locos insidentibus mol

lit & aperit:& quæ in eis sunt mala emendat. Potest idem & fructus in uino potus. Inunguntur eo etiam ad nigrum colorem capilli. Leniunt oculorum inflãmatiões folia tenera & recentia cum polenta emplastri modo imposita. Prosunt ambustis iidem & canum morsibus eodem modo. Cauernosa glutinant ulcera. Podagris opitulantur cum taurino hircinoue adipe emplastri modo imposita.

INTERPRES.

PRimũ & in templis relligioneq; maximũ Sambuco & Ebulo honorẽ fecerunt sanguineæ utriusq; baccæ: quibus ante inuentũ minium & excogitatam coloris eius rõnẽ superstitiose deos colentes homines nõ ante ad aras & sacrificiũ accedebant q̃ rubente natiuo aliquo colore qualis in anchusa: moris: sambucoq; & Ebulo est facies eo colorassent quasi placere sibi sine coloris eius lenocinio numẽ nõ posset: aut fœminarũ modo nollet deus nisi purpurisso fucatus uideri. Fuisseq; hunc gentibus morem antiqtatis maximus auctor testis Verrius quondam fuit: cuius auctoritati credere necesse est dicentis Iouis simulachri faciem diebus festis minio illinire solitos & a censoribus in primis miniandum Iouem locari institutum fuisse. Verum non fuit hic Romanis usus: nisi aucta urbis maiestate & cum iam incœpisset minium in p̃tio & honore haberi. Rudi aũt adhuc seculo & in mundi nouitate natiuis herbarũ & pomorũ coloribus ad eandem relligionem usi sunt. Idq; in Buccolicis suis Maro rerũ oium & antiqtatis peritissimus indicauit canẽs ad lamentandos Galli amores uenisse Pana Arcadiæ deũ quẽ uiderat ipse sanguineis Ebuli baccis minioq; rubentẽ. Quod ex quotidiano deo imaginũ in tẽplis spectaculo fictum ab eo est. Cœperunt deinde post inuentũ miniũ negligere hoies quod paratũ ubiq; erat: translatũq; ad ruris disciplinam & necessitates Sambucus & ebulum est. priuatim uero Sambucus in castra ẽt peruenit scutis faciendis utilis ꝑpterea q uulnerata eius materia cõtrahit se ꝑtinus uulnusq; suũ claudit & ob id cõtumacius trãsmittit ferrũ. Habuit & alios in rustica re usus quos lõgius eius disciplinæ auctores tradiderũt. Inuenit & inter pastores gratiã canoras buccinas tubasq; ex ea cõficiẽtes: utilioresq; in eo usu existimãtes: quæ cæsæ illic fuissent ubi gallo cantus frutex ille nõ exaudiat. Fuit in honore & Ebulũ haud sane q a utilitatis aliqd colono afferat: sed q a sperãdæ utilitatis notam & inditium facit. Siqdẽ in ꝓbatione agri & dulcem terrã & frumẽtis habilẽ copiosum & spõte nascens indicat: Idq; dulcis saporis & frumentarii agri certissimũ inditiũ sibi fecerunt semp agricolæ si Columellæ & antiqoribus aliis credimus Nũc ẽt sũnt qui per uindemiã uina sua Ebuli maturis baccis colorent Quæ oia uitæ remediis: quæ multa utrunq; hoc genus habet cõparata nihili facienda sunt. Satis descripta a Dios. utriusq; spẽs ẽst. Vtrunq; ẽt passim nascens & cognitum nulla longiore historia indiget Et si Theophrastus. iii. de plantarũ historia longissime totam Sambuci naturã & spẽm ꝓsecutus fuerit: possimq; ex eo scriptore multa quæ huic nostro usui sint audiri. Ea nos libẽter cõmentationibus his nostris adiecissemus nisi in re nota parũ necessaria fore censeremus; & liceat omnibus quæ nos obseruauimus non multo labore pariter obseruare. Hortamur tamen naturæ studiosos scriptorẽ illũ audire presertimq; q id p̃nt græce loquentẽ. Multa.n. parũ apte latinis reddita in eo sunt: presertimq; quod ab oibus uersum est Caudicum crassitudo galeæ ex eo quod ille ait τῶν δὲ φιλέχων πάχος ὅσον περικεφαλαίας. Crediderũt illi περικεφαλαίαν græcis tm̃ militarem galeam significare: Ve in ornatu capitis muliebris capilli spiras ea uoce aliqui etiã intellexerunt: & earum crassitudini non galeis cõparat ut nos credimus Sambuci caudices Theophrastus. Nullam enim militares galeæ qualiscunq; earum forma fuerit cum caudicibus plantarum similitudinem habent. Sunt & pleraq; alia quæ cognoscenda peritioribus relinquimus. Nos in Dios. rem nostram agentes monemus in numero foliorum Sambuci quintum sextum & septimum addidisse. folium: non tam quia antiquissimi græcorum codices id haberẽt q̃ quia natura id palam facit. Plures enim uirgæ ultra quartum folium quinto sextoq; & septimo uestiuntur. Intelligitq; hic folia quæ per interualla disposita uno pediculo pendent: & mox in plures quasi pennas diuiduntur. Cuius rei diligentissimus pictor Theophrastus fuit: q hoc multaq; alia aliter potius q̃ alia ab hoc scriptore tradidit. Qualia deinde sint quæ hic πτερωτά & nos pennata folia diximus facile ẽ ex re ipsa deprehendere.

DIOS. DE Pycnocomo herba. Cap. clxv.

PYcnocomon. Romani pariter græcis Pycnocomum dicunt. Erucæ similia habet pycnocomum folia: aspera tamẽ: crassioraq; & acriora. Caulem quadrangulum: Florem ocimi: porri semen. Radicem nigram: rotundam: lutei coloris: exiguo malo æqualem: terram olentem. Nascitur petrosis locis. Grauia tumultuosaq; facit semẽ somnia potum drachmæ pondere. Idẽ cũ polenta emplastri modo

modo impositum tumores omnes discutit. Surculos præterea extrahit & cuspides. Quin etiã folia emplastri mõ imposita panos & furũculos discutiunt. Radix aluũ soluit: bilemq; exinanit. Datur in mulsa aqua drachmarũ duarum pondere.

INTERPRES.

F Vnt Plinio & scriptori huic nostro de Pycnocomo oia eadẽ: tantũq; non iisdẽ uerbis cuncta latin⁹ scriptor ex græco genti suæ reddidit. Locus est. xxyi. uoluminis. yiii. capite. A foliorum cõferta densitate nomen illi fecerunt græci. Neq;.n. aliud Pycnocomon indicat q̃ quod densa & cõferta coma est. Herbarũ aũt comæ folia sunt: q̃ hic a Plinio relictũ aspera cõstituit. ille.n. crassiora tñ & acriora q̃ erucæ sint dixit. Nõ indicauit ẽt Plinius quale semen Pycnocomi sit: nõ dico aũt quale uiribus sed figura & specie. Desiderauimusq; nos id magnope hoc agẽtes ut uariã in græcis lectionẽ teste & auctore eo tutius eligeremus. Sunt.n. in qbus Marrubii: in qbus porri seminibus cõparetur Pycnocomi semẽ: una id discrimen faciente littera. Cæteri interpretes cõem secuti lectionẽ Marrubio simile fecerunt. Nos ꝓbatiores & uetustiores græcos & quem habemus egregiæ antiqtatis Latinũ Dios. secuti porro cõparauimus: Volumus tamẽ incertæ nobis rei fidem penes naturã esse. Discrepant in radicis colore Plinius & Dios. Ille lutei coloris tñ: hic nigrã primũ mox ὠχρὰν.i. pallidã: quod idẽ luteo colori est descripsit: Suspicari multa in uarietate hac licet: aut deesse Plinio aut abũdare huic nigrũ colorẽ aut foris nigrã: intus uero lutei coloris intelligi oportere: Pliniũq; alterũ colorẽ tñ idicasse: quod suspicari ab re forte nõ fuerit. Nigrã tñ tradit: quẽ antiqssimum habemus Latinus Dios. Quotquot aũt græcos uidimus oẽs nigrũ & luteum colorẽ illi assignãt. Eamq; ob cãm inclinat animus nobis ut credamus diuersos colores illos ad diuersas referri oportere partes. Legentibus tñ hoc liberũ sit donec ut in semine paulo ante diximus natura & res cognita tã multas difficultates extricauerint. Animaduertendũ illud ẽt in uiribus & ꝑtãte radicis dicere Pliniũ exinanire eã aluũ: bilem: & pituitam. Hũc aũt & reliquos græcoꝝ medicos bilem tñ: & inter eos presertim Paulũ Aeginetã: qui Pycnocomi radicem semen & folia discutiendi & extrahendi uim habere ait: Et semen qa ualidius sit infixa corpori ẽt extrahere. ῥίζαν δὲ ξανθῆς χολῆς εἶναι καθαρτικήν. Quod est. Radicẽ uero flauã purgare bilẽ. Id Barbarus extenuare dixit non satis apto ad eam uim uerbo ut nouisse omnes facile possunt.

DIOS. DE Apio herba quia similem piro radicem habet a græcis sic appellata. Cap. clxyi.

A Pion. Sũt qui Ischiada: qui Montanã aut agrestẽ raphanũ: qui Chamæbalanon: qui Linozostin uocent: Aphri Thorphatsande. Romani radicẽ siluestrem appellant. Ramulos duos tres ue iuncoꝝ specie: graciles: rubentesq; ex se ꝓfert supra terrã parũ se extollentes. Folia habet rutæ similia: oblongiora tñ angustioraq; & uirentia: Exiguũ semen. Radicẽ Spõdylio herbæ similẽ ad Piri figuram accedentẽ: rotundiorẽ tñ liquore plenã: Intus candidã: foris nigro cortice. Purgat per superna uomitiõibus pituitã: & bilem supior radicis eius pars. Inferior uero per inferna. Tota uero sumpta utrinq; purgat. Cũ liquorẽ colligere uolueris tundito radices eius cõiectasq; in craterẽ aq̃ plenũ misceto: tũ pẽna collectũ qui supernatabit liquorẽ siccato. Purgabitq; hic potus sexquioboli pondere utraq; parte.

INTERPRES.

H Aec est Apios illa solo noĩe: sed ab imperitis facto. Notissimæ cũctis raphano cõgener existimata. De qua longius. ii. uolumine In raphano egimus: pollicitiq; sumus iteꝝ hoc loco de ea dicendũ nobis esse: haud sane qa supsuerint tũc aliqua: qbus nũc dictis secernẽda hæc ab illa esset: Sed q̃ inuenienda hoc loco ueluti ex aliena possessione ob eas quas tũc longius pcurrimus cãs eiiciẽda ex illo erat: tractãdaq; cũ cæteris q̃ efficaciorẽ in purgãdo uim hñt. Quales multæ descriptæ hoc libro hacten⁹ & describẽdæ adhuc plãtæ sũt: Siluestres oẽs mõtib⁹ & icultis locis nascẽtes: Nõ qualis satiua in hortis aut siluestris i cãpis raphanus nascit: q̃ nihil huic simile æquale ue aut idẽ habet: Nõ ramulos: nõ folia: nõ semẽ: nec radicẽ ẽt. Siqdẽ in raphanis longiores in apio hac rotũdiores & piri sises radices sunt. Quin ẽt ꝑter totã spẽm obstat color q in nulla raphano foris ut in apio hac niger cõspicitur. Sunt aliæ plures etiam diuersitatis notæ quas breuitati consulentes expendendas legẽtibus relinquimus. Apion a radicis forma græci herbam appellauerunt. Est aũt græcis apion in pomorum genere pirum: Et quoniam piri forma radix eius sit contractior tamen rotundiorq; ideo nomẽ hoc illi ea gens fecit. Antiquũ sane & quo scribẽte Theophrasto plantaꝝ historiã græcia passim utebat. Neq; hoc tñ: ueꝝ eo ẽt qd secũdo loco in hoc scriptore

illi adiicitur. Verba eius. ix. de plantarum historia uolumine hæc sunt. τὸ δὲ τῆς αὐτῆς ῥίζης τὰ μὲν ἄνω τὰ δὲ κάτω καθαίρειν θαυμαστότερον οἷον τῆς τε θαψίας καὶ τῆς ἰσχάδος, ἣν δὴ ἄπιον καλοῦσι. Quod est Purgare aūt in eadem radice alias partes per superna: alias per inferna: magis mirabile: quales thapsiæ sunt & Ischiadis quam Apion aliqui appellant. Testis ut uidetur utriusq; appellationis Theophrastus est. Utq; alterius appellationis Apii scilicet manifesta est ex forma radicis ratio: Sic ignota nobis alterius. Nec quam ob causam a coxendice coxendicis ue dolore nisi hoc loco ischias aliud significet nomē id inuenerit ratiocinari licet. Est quidem omnibus in promptu facillimūq; ratiocinari quia purget & purgando dolores coxēdicis leuet sic forte appellatam fuisse: sed nimis cōmune id est: neq; hic aut Theophrastus quicquā pro coxēdicis dolore palā illi tribuerūt. Quo fit ut nos & si in cōmuni græcoꝝ omnium lectione nihil mutare ausi simus credamus non ischiada quæ uox coxendicem & eius dolores: Sed Ischada quæ caricam significat non absurde penitus existimasse quosdam dici Apion hanc oportere. Similis enim & turbinata figura non aliter q̄ pirum carica est. In Theophrasto quidem ischas passim legitur non ischias. Quo fit ne demiremur q in eo caricam uerterunt: quemadmodum non cōstituimus scriptoris huius codicibus magis q̄ Theophrasti credendum esse: Plinius nec piro nec caricæ radicem eius comparauit sed cepæ. Ampliorem tamen q̄ cepa sit eam describens. Legitur paulopost in scriptore hoc Chamæbalō dici etiam apion hanc. Ea uox terrestrem significat glandem quasi latentem & obrutam terra glandis forma radicem: oportetq; nō glandis simpliciter intelligere: sed ut græci balanoꝝ cōi appellatione lōgiores fructus indicant. Cur deinde agrestis aut montana raphanus dicta eadē fuerit satis secūdo uolumine in raphano & hoc loco dictum a nobis est. Radicem eius ut fere in cunctis græcis legit̃ spōdylio herbæ hic cōparauit. Respondetq; id naturæ qm̄ & hæc & spondylion tertio uolumine tractata raphani radice describitur: oportetq; inuicem similia esse: quæ alteri pariter similia sunt. Vidimus tñ nos in quibus non radix spondylio similis legitur sed asphodelo & his quidem probatissimis & antiquæ fidei quod ab rē penitus non est Siquidem Asphodeli bulbosæ radices illæ nō penitus dissimilem huic speciem habent. Secuti tamen cōmunem lectionem & nos sumus ob eam p̄sertim causam q hic in spondylio radicem eius raphano comparauit: & hæc ob eandem causam siluestris & montana raphanus a multis credita & dicta est.

DIOS. DE Colocynthide quæ siluestris cucurbita est. Cap. lxvii.

Colocynthida. Sunt qui caprinam: qui Alexandrinā: qui amaram cucurbitam uocent. Zoroaster thymbrem: Osthanes autogenes: Daci tutrastra: Romani siluestrem cucurbitā appellant. Viticulas: foliaq; incisuris diuisa similia satiuo cucumeri per terrā spargit Colocynthis. Fructū fert in orbē circumactum mediocris pilæ quantitate: egregiæ amaritudinis: quem carpsisse oportet in pallidiorem colorē mutari incipientem. Habet interius colochynthidis farctū purgandi uim: quatuor oboloꝝ pōdere cum mulsa aqua: nitro: myrrhaq; & melle cocto in pilulas deuoratū. Siccati iidē fructus: tritiq; utilissime miscent̃ his quę clysteꝛe infundēda sunt cōtra coxendices: resoluta: & crassioris intestini quod colon uocant dolores: pituitam; bilē: strigmentaq; & aliquando cruenta trahentes. Fœtus in utero enecant fœminis appositi. Colluunt̃ utiliter ēt in dolore dentes si quis purgato oī interiore farctu aliquo ex his fructu mox luto circūlito acetū nitrūq; in eo inferuefecerit: & ad colluendos dentes decoctū id dederit. Siqs ēt mulsam aquam passumue in eadē decoxerit subdioq; p noctem refrigeratum bibendum alterutrū dederit crassiora & strigmēta purgatione trahet. Stomacho inimica Colocynthis est. Sedi etiam subiiciuntur ex ea balani ad euocanda alui excrementa. Quinetiam uirentis succus contra coxendicis dolores utiliter confricatur.

INTERPRES.

Cucurbitulam græcoꝝ exemplo nō male aliquis Colocynthida inter latinos dixisset. Cur enim si licuit diminuto a colocyntha quæ illis cucurbita est noīe siluestrē & amarā hanc colocynthida dicere: Non liceat & nobis à latinoꝝ cucurbita cucurbitulam facere: æqualemq; illis æstimatione & uocis cōpositiōe rei passim notæ appellationē ad medicinā afferre. Nos sane in eā partem trahebamur. Fuitq; diu nobis aius cucurbitulam huic capiti titulū facere: sed reuocauit nos ab eo cōsilio recæpta iāpridē a medicis oīb⁹: & officinis græca uox: multoq; magis ne æquoca appellatiōe miscerēt̃ sil plāta hæc & q̄s latini scriptores oēs ad aliū medicinæ usum trāstulerūt; cucurbitulas eas uocātes q̄ spirit⁹ & p̄focatæ flāmæ ui corporib⁹ nr̄is ipactæ in supiorē ptē & extimam.

extimā cutē sanguinē & q̄ alia opus fuerint trahūt. Eāq; ob cām seruata græca appellatione de co
locynthide quæ siluestris cucurbita est caput inscripsimus. Alioqn colocynthis parua cucurbita
est. Feceruntq; eam cucurbitis aliis cōgenerem uiticulæ folia & fructus: Ideoq; tam multas ab eadē
cucurbita appellationes alias inuenit. Credimusq; nos quod in Dios. legitur οἱ δὲ κολοκύνθα αἰγός:
quæ uoces nihil significant aliud q̄ capræ cucurbitam & a cūctis ex eo caprina cucurbita reddita
est: potuisse quondā legi οἱ δὲ κολοκύνθα ἀγρίας quod est siluestris cucurbita Nolumus nunc quæ-
rere uescant ne ea capræ an nō. Amaritudineq; eius in cibo sentiant: & an quod homini nocet pos-
sit aliis animalibus nō nocere. Quotidianū.n. id est: Fitq; passim quod Lucretius cecinit ut non sit
idem nobis & brutis multaꝝ reꝝ sensus. Quippe uidere licet pinguescere sæpe cicuta Barbigeras
pecudes homini quæ est acre uenenū. Veꝝ quod suspicari hoc nos coegit plātæ genus est: quæ ab
omnibus in siluestriū censu numerat: Oēsq; Colocynthida describentes siluestrem cucurbitā uo-
cant. Et omnium maxime Plinius lib. xx. capite. iii. Quod a scriptore hoc relinquēdum fuisse ue
risimile non est. Monere id uoluimus & si nō multifaciendū forte aliqbus uideat. Fecit amaritu-
do quæ colocynthidi maxima est & oībus tam manifesta: ut qui plantā & rē ignorāt solo colocyn
thidis audito noie amaritudinē intelligant ut amara cucurbita a qbusdam ēt diceret. Quemad-
modū qm̄ copiosa in Aegypto nascit: cuius rei testes ēt sacræ hebreoꝝ lrǽ sunt Alexādrina cucur
bita: Et hæc pro Colocynthidis appellationibus dicta hactenus sint. Eam hic ait. καρπὸν φέρειν τε
ριφερεῖ ὅμοιον σφαίρᾳ μέσῃ. Verterūtq; id nō eodem mō cæteri interpretes, sed alter fructū in spe-
ciem mediocris pilæ cōglomeratum: alter fructu orbiculato dimidiati globi figura: nō leui inter
mediocrē pilam & dimidiatū globum diuersitate: quā una in græcis uox μέσῃ faciat. Nullum.n.
globi & pilæ in descriptione hac discrimen est: & si Mathematicis globus orbiculare solidūq; cor-
pus sit: uulgo aūt pila eiusdē formæ lusoriū instrumentū Quod diuersam facit in eis formā μέ-
σον illud est a Barbaro dimidiatum dictū: Quasi ut est dimidiati significatio crediderit Ille Colo
cynthidis fructū orbicularē qdē esse uerū nō toto globo: sed ceu in duas æquales partes diuisum
altero latere exæquatū & sessilem iacere: Altero ut erat globi figura tumere. Quod natura & res
ipsa falsum ostēdit. Orbiculati.n. & integra globi figura colocynthidis fructus sunt: præterq̄ a pe-
diculo ex quo nitunt & pendent qua parte quadamtenus fastigiant. Eamq; ob cām probamus nos
magis quod ab altero dictū est in speciem mediocris pilæ. Tam.n. in mathematicis globum q̄ in
ludis pilam græcoꝝ σφαίρα significat. Et quod μέσῃ dictū a Dios. est eam hēt rōnem: ut qm̄ in anti
quo pilæ ludo parua esset. Quod Galenus & Paulus Aegineta testant de exercitiorum generibus
agentes: & ex parua intelligenda ēt magna sit: hic q̄titatē fructus colocynthidis huius describtur
a quotidiana re exemplū eius sumpserit: dixeritq; orbiculatum esse fructū eius: lusoriæq; pilæ si-
milem: Et qm̄ non esset eius pilæ certa quantitas: erat.n. parua ut diximus & ex eo discrimine ma-
gna ēt hic adiecit colocynthidis fructū media inter utrāq; pilam quātitate esse. Neq; ad figurā ei
referendū id tm̄ est uerū ad quantitatē ēt. Idq; nos magis ꝓbamus & eam rōnem secuti uertimus
mediocris pilæ figura esse colocynthidis fructum: qualē.s. natura & res ipsa oibus ostendit. Neq;
in ancipiti uocis eius μέσῃ significatione uerbis rem sed rei uerba ut Flaccus ait summisimus. Cer
ta.n. in his naturæ disciplina est: tutoq; tradunt: quæ a tam sapiente magistra accæpta fuerint. Seq-
tur non multo post duplex locus: in quo uertēdo parū certa rōne cæteri interpretes usi ut nos cre-
dimus fuerunt. Is aūt in altero est. Dentiū dolorem tollunt si una repurget & luto oblita cū aceto
& nitro inferuescat: Hocq; iure decocti dentes colluant si aqua mulsa aut passum incoquatur &c.
In altero repurgata & luto circūlita ut in aceto nitroq; sufferueat dolorem dentium colluit. Deco
ctum eiusdē in aqua mulsa uel passo refrigeratū sub diuo crassitudines & ramenta trahit. Quo-
rum qui sensus sit poterunt legentes augurari. Nos aliter & ut credimus certius & ex re magis to-
tam descripsimus rem Colluunt utiliter etiā in dolore dentes siquis purgato omni interiore far-
ctu colocynthidis fructu aliquo: mox luto circūlito acetum nitrūq; in eo inferuefecerit & ad col-
luendos dentes decoctū id dederit. Siqs ēt mulsam aquam passumue in eodē decoxerit subdioq;
per noctē refrigeratū bibendum alterutrū dederit: crassiora & strigmenta purgatione detrahet.
Fecimusq; id non tam ueterū græcoꝝ fide admoniti q̄ rei necessitatē sequentes: in qua cum ratioci
naremur quem usum hr̄e posset luto circūlinire colocynthidem circūlitamq; ut in communi le
ctione est in aceto & nitro inferuefacere non inueniebamus cur id fieri oporteret: Statimq; ut se ip-
sam semper aperit ueritas quod sequitur εἰ δέ τις ἐγκαθεψήσας μελίκρατον ἢ γλυκὺ &c. Quod est:
Siquis aūt mulsam aquam aut passum intus coquens &c. Cōtemplatus animaduerti iubere Dios.
purgari idest omni interiore farctu exinaniri colocynthidis fructum: Mox luto foris circūlini ple
nūq; aceto addito nitro prunis admoueri: & cū inferbuisset acetum illud tunc eo dentes in dolore
colllui. Respōdentq; huic usui apte circūlitum luto colocynthidis fructum igni admouere. Est.n.
illi natura ad ignem durari: duratumq; ueluti fictile aliquod humores non remittere: quod alio-
quin sine eo factum in coctura hac fuisset: in qua simplex ille fructus ignis ui aliqua parte disru-
ptus actis rimis humorem illum continere non potuisset. Et ne longiores simus est illud in coctura
hac cogitandum si in aceto colocynthidis fructus coquendus est: quem usum quā necessitatē habe
bit circūlitum luto coq oportere? Id qdem colligere rōcinariq; nos nō ualemus. Præterea quæ se-

quentis mẽbri series & structura erit: In quo nulla intercedente alia re hic ait ἐν δέ τις ἀποφλύσας μελίκρατον ἢ γλυκύ. Quod est ut uerbũ de uerbo uertamus. Siqs aũt incoquens mulsam aquam aut passum &c. Iubet Dios. coqui mulsam aquã aut passum &c. Non in mulsa aqua passoue coqui &c. Et si coquẽda ea sint in aliquo coquenda sunt: Dico aũt nũc coqui ad ignẽ feruere. At ex uerborũ structura nõ pñt: præterq̃ in eodẽ illo fructu luto circũlito coqui. Idq; manifeste significat quæ cõiuncta est participio ἀφεψήσας præpositio ἐν nihil indicans aliud q̃ siqs in eodem illo fructu ut præmõstratũ est purgato & luto circũlito mulsam aquã aut passum inferuefecerit &c. Fecerũt rõnes causæq; huiuscemodi ut aliter locũ hunc ab aliis uerteremus. Secuti illi sunt suoꝝ codicum fidem. Nos rei necessitatẽ & usum & præter id græci codicis quẽ habemus uetustissimũ & latinorum auctoritatem: qui oẽs sic legisse quondam & uertisse hæc uidentᷣ. Diximus hoc capite ẽt trahere in purgatione colocynthidem strigmenta: Ea intelligentes quæ græci sua uoce ξύσματα a deradendo appellãt. Ea in diuersa re diuersam hñt significationẽ: quẽadmodũ primo uolumine de oleo agentes diximus. In purgationibus autem & morbosis alui excrementis: quales Dysenteriæ tinesmiq; & alia id genus sunt priuatim significant quæ carnosa aut adipis frustula mali aut purgatiõis eius ui pelluntᷣ: & q̃si stringẽdo derasa detritaq; trahuntᷣ. Quod.n. ex rasura rei alicuius ramentum exteritur id græcis ξύσμα: Latinis uero presertimq; Celso strigmentũ est. Cũq; hic ait trahere colocynthidem: pituitã: bilemq; strigmenta & aliqñ cruenta nihil aliud significauit q̃ ui sua pellere excremẽta illa & p̃terea uiolẽtiore purgatione sanguinẽ carnisq; & adipis minuta ramenta.

Strigmenta ξύσματα

DIOS. DE Epithymo herba. Cap. clxviii.

Pithymon. Sũt qui cædes. Romani inuolucrũ appellant. Durioris & saturei æ similis thymi flos Epithymon est. Capitula habet tenuia: inania: caudas capilloꝝ modo habentia. Potum id cum melle pituitam bilemq; nigrã per inferna purgat: priuatim melancholicis & inflationibus accomodatum acetabuli mensura usq; ad drachmas quatuor cum melle saleq; & exiguo aceto. Nascitᷣ plurimum in Cappadocia & Pamphilia.

INTERPRES.

Vod in Italia nascens nostræ ætatis herbarii Epithymon ostendũt Id nobis uᷣ quod Plinius. xxyi. uolumine capite. yiii. de Epithymo agens aliter ab illo & his uerbis descripsit. Quidã aliter Epithymũ tradunt sine radice nasci: tenui similitudine pallioli rubens &c. Tenuissimis quasi capillamẽtis in glomerẽ cõuolutis & his rubentibus Epithymon hoc uᷣ: Floribus minimis, candidisq;: thymo similibus: nullis ut ille ait radicibus: eaq; forma ut Lanæ: stuppæ ue glomerẽ uidere te credas. Quam ob cãm non male crediderit aliqs potuisse hoc genus a posterioribus inuolucrũ dici. Quod.n. ab hoc describitur & copiosum in Cappadocia & Pãphilia nasci traditur: diuersum ut ex historia eius patet & aliud a nostrate hoc est. Simile tñ aut cõiũctum thymo aliqd habere nomẽ indicat: aut alterũ forte thymi genus esse a Theophrasto & Plinio descriptum nigro colore: quod tertio uolumine inter appellationes thymi numeratũ ab hoc scriptore est. Theophrastus qdem palam id docet quinto de plantarum historia dicens καὶ θύμον τὸ μὲν λευκὸν τὸ δὲ μέλαν Quod est. Et thymon cãdidũ alterũ: alterũ nigrũ. Et Plinius. xxi. capite. x. Totidem & thymi spẽs candidũ ac nigricans. Neq; hic aliud indicat dicens Epithymũ thymi esse florem durioris & thymbræ similis quasi alterũ sit thymi genus mollius nec thymbræ simile. Quocunq; aũt modo se habet: si nõ alterũ thymi genus sit cõiunctũ thymo aliqd esse oportet. Id enĩ ea uox significat quod in thymo est.ſ. Et Paulus Aegineta lib yi. de eo agens ait in tertio ordine siccare calefacereq; Epithymũ: & Thymo efficacius esse. Quo ductu & cõcæptu uocum quod dixim⁹ ratiocinari facile ẽ. Nihil aũt in eã partem magis nos trahit q̃ nominis rõ qua ut diximus quod in thymo sit nascaturue intelligi oportet. Vtitur eo idem Paulus ut hic ait in melãcholicoꝝ purgatione: nec minus etiam in ducenda simpliciter aluo. In quem usum bibi in uino iubet.

DIOS. DE Alypo herba. Cap. clxix.

Lypon. Romani pariter græcis Alypon dicunt. Surculosa herba & rubens Alypon est: gracilib⁹ surculis & minutis foliis: molli & leui flore plena. Radicem habet gracilem Betæ similem acri liquore plenam. Semẽ Epithymo simile. Nascitur maritimis locis presertimq; libyæ: ubi plurimum etiam prouenit: quanq̃ & alibi etiã proueniat. Purgat nigram bilem semen per inferna sumptũ eodem Epithymo pondere additis aceto & sale: leuiter tñ intestina exulcerat.

Sem

INTERPRES.

Emel tñ & id ẽt breuissime Alypi xxyii. uolumine capite. iiii. meminit Plinius. Nihil etiã Paulus Aegineta dictis decretisq; scriptoris huius addidit. Vtinamq; oẽs nõ multo breui⁹ & incertius q̃ hic de eo tradidissent. Verba. n. Plinii sunt. Alypon cauliculus est⁹: molli capite nõ dissimilis betæ: acre gustu ac lentum: mordensq; uehementer & accendens. Aluũ soluit in aqua mulsa addito sale modico. Minima portio duaꝝ drachmaꝝ: media quatuor: maxima sex: ea purgatione qbus datur e gallinaceo. Hoꝝ nihil aut unum alterum ue in Diof. legitur: Cætera aut ab aliis accæpta: aut aliter cognita Plinio fuerunt. Paulus Aegineta iisdem uerbis Dioscoridi subscripsit: Alypi dicens semen per inferna nigram purgare bilem pari Epithymo mensura sumptũ: Additis aceto & sale. Verũtñ leniter intestina exulcerare. Quæ tota est in scriptore hoc Alypi medicina. Qui deprehendisse nostra ætate Alypon se credunt surculosam ut hic ait herbã: sed nõ ultra duos tres ue surculos in ea ostendunt: in quibus p interualla bina sunt folia rubentia & i sũmo lutei floris umbella: quæ posset Alypon credi: nisi radix quæ in scriptore hoc gracilis & quãtitate betæ tradit̃ in ea longe crassior inueniret. Potuit illi a ui sua nomẽ fieri: & qm̃ nigram bilẽ purget qua purgata animi tristitia in melãcyolicis pellit̃: eaq; pulsa adest statim lætitia humani animi naturalis habitus sic dici. Est. n græcis Alypon quod tristitia doloreq; caret aut liberat.

DIOS. DE Empetro herba. Cap̃. clxx.

Mpetron. Sunt qui a similitudine lentis quam refert Phacoides: Romani pariter græcis Empetron uocãt. Nascitur maritimis montanis locis gustu salsa herba. Quo magis ad aridã a mari cõcessit eo amarior. Datur in esculento iure aut dulci aqua bilem pituitam & aquas purgans.

INTERPRES.

Asci in petris Empetron satis indicat nomen. Epipetron eadem significatiõe ex antiquioribus aliq ẽt uocauerunt: Nec solũ qa lentis figurã & spẽm refert Phacoides: sed Marrubio similẽ Prasoides ẽt. Plinius Saxifragam a latinis uocari ait: miscetq; cũ ea quæ priuatim & seorsum a Diosco. Saxifraga hoc ipso uolumine descripta est. Ex quo iterum suspicari cogimur: quod in Saxifraga dictum hoc ipso uolumine a nobis est. Non esse illud in hoc scriptore eo noie recipiendũ aut si sit: quod uerisimile tñ non est uariantibus historia & medicina: bis de eadem actum fuisse nõ multo ante sub titulo saxifragæ: q̃ latina: & iteꝝ nunc sub Empetri: quæ tota græca uox est. Paulus quidem Aegineta qui totũ i. yi. suæ medicinæ Dioscoridem multa breuitate excripsisse uidet̃ Empetri manifeste meminit. Saxifragæ aũt nusq̃: quod non relinquendũ ab eo fuerat: Si tunc in Dios saxifraga legeret̃: aut ipse pro diuersa eã recæpisset. Crederemus nos ẽt eandem saxifragam & empetron esse: nisi diuersa penitus utriusq; historia & medicina esset. Ob eam cãm peritioribus hoc relinquemus certius de saxifraga inuẽturis qđ recipiẽdũ cõstituẽdũq; sit.

DIOS. DE Siluestri Vite. Cap̃. clxxi.

Mpelon agrian. Romani siluestrem uitem dicũt. Lõgas ex se mittit uiticulas uinũ ferentis uitis modo: lignosas: asperas: rimosi corticis. Folia hortẽsi Solano similia habet latiora tñ longioraq;: Florem ceu muscosum capillum: fructum exiguis uuis similem cum maturescit rubentem. Rotunda & in orbẽ circũacta acinis eius figura est. Radix in aqua decocta & in uini marini aqua cõditi cyathis duobus pota corporis aquas purgat. Datut cõtra cutem subeuntes aquas. Repurgant acini uuaꝝ eius asperã & ceu ab æstiuo sole discolorẽ cutẽ: oẽsq; alias maculas. Cõdiunt̃ sale ẽt seruanturq; in cibos nup pdeũtes eius ramuli.

INTERPRES.

On est siluestris hæc uitis quã Romani Labruscã dixerũt. Illa enim sola consitionis priuatione a reliquo uitium genere differt: hæc uiticulaꝝ & racemosi fructus quẽ fert similitudine inter uites numeratur. Eamq; ob cãm duobus locis ab hoc scriptore hoc. s. & a quinti uoluminis principio statim de siluestri uite agit̃: hæc inter herbas: illa inter uites: hæc folio hortẽsi solani describitur: illa uitigineo folio intelligenda est. Et nihilominus quod raro in ea gente fit utriusq; idem nomen audit̃: & utraq; ampelos agria uocatur. Fuitq; hæc Plinio cã nominum magis aliqñ q̃ reꝝ rõnẽ sequẽti: ut bis diuersis locis de eadẽ siluestri hac uite importune ageret: Primum. xxiii uolumine capite. ii. inter uites: mox iterum. xxyii. capite. yii. inter herbas. Poterunt uolentes certius in eo quod dicimus cognoscere: legentesq; palam deprehendere paulo minus q̃ totã

duobus locis eiusdem plantæ historiã & medicinam esse. Quæ enim folia.xxiii.uolumine cãdicãtia ab eo dicunt.xxvii.deinde ciceracei coloris uocant: Nullo discrimine inter candicãs: & quod ciceracei coloris sit Quodq; priore illo loco in medicina decernitur. Radix decocta in aqua & in uini coi cyathis duobus humorẽ alui ciet: ideo hydropicis datur: In posteriore pariter docet. Radix eius decocta in aquæ cyathis ternis additis uini coi cyathis duobus aluũ soluit leniter: ideo hydropicis datur. Quæ ex multis monstrasse satis sit: ne dubitent qui in Pliniana lectione occupant: quales in eo siluestres duæ uites sint. Vna enim tñ est: & inutiliter iteꝝ ab eo repetita: Neq; apte inter uites tractata qm̃ herba sit & in herbaꝝ censu seruanda fuerit Nominis ut diximus rõ magis q̃ rei misceri in eo hæc fecit Theophrastus.ix. de plantarum historia breuiter & his uerbis de radice agrestis uitis egit. θερμαντικὸν δὲ καὶ δριμὺ καὶ τῆς ἀμπέλου τῆς ἀγρίας ἡ ῥίζα. διὸ καὶ εἰς ψίλωθρον χρήσιμον καὶ ἐφηλίδας ἀπάγειν. τῷ δὲ καρπῷ ψιλοῦσι τὰ δέρματα, τέμνεται δὲ πᾶσαν ὥραν ὀπώρας δὲ μάλιστα. Quod est. Calefacit acrisq; est & siluestris uitis radix. Eãq; ob cãm depilando est: & cutis aspredines exterit: fructu depilantur coria. Cedit quocũq; tpe sed autũno præcipue. Dictũ a nobis hoc ẽt est: qm̃ & a Theophrasto inter herbas Peucedanũ: Daucũ: Dracunculumq; non inter arbores siluestris hæc uitis numerat: multoq; magis ob diuersitatẽ remedii ex ea cõtra cutis asperitates: quod hic in fructu & acinis Theophrastus in radice constituit. Videndum tñ an siluestris hæc Theophrasti uitis ea sit de qua nunc agimus: An quæ statim ab hac tractanda erit: ex quo depilare fructum eius dicit: quod a Dios. albæ uiti quæ mox dicetur tribuitur Sit ergo inter herbas siluestris uitis: inter arbores aũt Labrusca: suisq; notis utraq; quærẽtibus se ostendat: illa ut passim oẽs nouerunt; hæc ut a Dios. & aliis traditur satiui Solani folio a principio: paulatim deinde in uitiginei figuram transeũte: Viticulis longis & quales in uite sunt lignosis: asperis: rimosi corticis: Acinis paruis: rotundis in maturitate rubescentibus: qbus obseruatis notis non erit difficile inter fruteta eam & in sepibus inuenire. Et si non adeo frequens nascat: Nos qualem hic descripsit aliqñ uidimus. Dicendũ hoc loco ẽt uerũ tñ breuiter: qm̃ iteꝝ de conditis marina aqua uinis sequenti uolumine agendum ex ꝑfesso erit: nõ præcipere in hoc capite diuersa Dios. & Plinium: licet alter i coi uini cyathis duobus: alter in cõditi marina aqua eadẽ mensura bibẽdum hydropicis siluestris huius uitis radicem dicat: Videaturq; Plinius a gente bonitatem uini in hoc usu signasse. Dios. autẽ a conditura. Idẽ enim hoc ambobus est: nec refert coum ne an marina aqua conditum uinum aliqs dicat In Italia enim coi uini appellatione nullũ aliud intelligebat q̃ marina aqua cõditum: qm̃.s. in Co primũ conditura eius rõ inuenta fuerit a Serui furto origine orta sic mẽsuram quã ille quotidie deplebat explentis Indicãtq; id antiqui Romanoꝝ scriptores oẽs: presertimq; Cato libri sui de re rustica capite.cxli. qui conditurani hanc familiam & gentẽ suã docens ait. Vinum ẽt Coum si facere uoles aquam ex alto marinam sumes mari trãqllo cũ uẽtus nõ erit &c. Toto eo capite marina aqua condiendi uini certam rõnem instituens. Erit in scriptore hoc lõgius iterum de his agẽdum. Satis ideo nunc sit monuisse idem marina aqua condito scriptoris huius Plinii coũ uinũ eẽ: & utrũq; scriptorẽ gentis suæ uocabulo usum fuisse: Græci enim totum hoc conditura genus τεθαλασσωμένον uocabãt: quod est: marina aqua factũ: infectũ: conditum, & cõcinnatum.

DIOS. DE Vite alba quã græci Ampeloleucẽ uocant. Cap.clxxii.

Ampeloleuce. Sunt qui Brioniam: qui Ophystaphylem: qui Chelidoniũ: qui Melothron: qui Psilothrõ: qui Archezostin aut Agrostin uocẽt. Romani uitem albam dicũt. Viticulas: folia: clauiculasq; satiuæ uiti similia habet: pilosiora tñ omnia. Propinquis fruticibus alba uitis se implicat clauiculis apphendens. Fructum fert racemosum: rubentem: quo coria depilant. Comeduntur in prima germinatione elixi eius asparagi aluum & urinam cientes. Habent folia fructus & radix acrimoniam. Ea propter Chironiis & in gangrenam phagedænamque transeuntibus & putrescentibus tibiarum ulceribus cum sale utiliter emplastri modo imponuntur. Repurgat cutem radix & erugat. Asperam itidem & ceu exustam a sole cutem: uaros: lentigines: & cicatrices nigras cum eruo: chiaq; creta & fœnograeco emendat. Eadem in oleo usq; dum coctura flaccescat decocta ad eadem accomodata est. Delet sugillata & digitorum pterygia compescit. Quin etiam ex uino emplastri modo imposita inflammationes discutit & abscessus erumpit. Trita eadem & emplastri modo imposita fracta extrahit ossa. Miscetur apte etiam emplastris quæ exedendo sunt. Datur & comitialibus bibenda: drachmę põdere quotidie ad annum. Datur & attonitis uertiginosisq; eadem utilitate. Bibitur & contra uipe-

tæ morsus pondere duaꝝ drachmaꝝ. Fœtus in utero enecat: quadãtenus tñ mentẽ aliqñ cõmouet. Fœminaꝝ locis apposita fœtus & secundas trahit. Pota urinam ducit. Fit ex ea ẽt addito melle eclegma spiritus præfocationibus: suspiriosis & tussicũtibus utile. Datur præterea in dolore lateris: ruptis: conuulsisq;. Lienem trium obolorum pondere triginta diebus cum aceto pota minuit. Cum caricis etiã ad eadẽ utiliter emplastri modo imponit. Decoqrur eadẽ; decoctoq; illo insidentium fœminarum loci purgãtur: & eiectione exinaniuntur. Exprimitur per uer ex radice eius succus: bibiturq; ad eadẽ cum mulsa aqua pituitã trahens. Semine ad scabiem & leprã utiliter inunguntˀ. Idem emplastri modo imponitur. Facit lactis abundantiã succus eius cum tritici decocto potus.

INTERPRES.

Qvod poterat a legentibus in scriptoris huius Bryonia desiderari: quos. s. natales habet & q̃bus locis inueniẽda sit Columella Romanus scriptor in carmine suo expleuit dicẽs. Quæq; tuas audax imitatˀ Nysie uites: Nec metuit sentes: nã uepribus improba surgẽs Achradas indomitasq; bryonias alligat ulmos: Bacchi uitibus similẽ & in sepibus spinas & aculeatos frutices alligantem describẽs: quæ tota fere est candidæ in hoc scriptore Bryoniæ historia. Monuit illud obiter etiam Romanus ille auctor cõsueuisse ueteres ob quotidianũ & multiplicẽ eius ad uitæ remedia usum: Siluestrẽ alioqn stirpem in hortis cõsererene cogerentˀ incultis locis & inter sepes q̃rere quod non in morbis tm̃ utile esset: sed in sanitatis usu simplex & sale seruatum etiã placeret. Quod hic primũ indicat dicens comedi e terra primũ ꝓdeũtes Bryoniæ asparagos: mox ẽt in primo Paulus Aegineta de omnibus asparagis agens. Et ĩter latinos Columella lib. xiii capite. vii. multarum herbaꝝ cum floribus & coliculis suis condituram docens. Quæ omnia a posterioribus neglecta dubium nobis modo utriusq; Bryoniæ nomen & historiã faciunt. Cũ tñ nihil ubiq; notiꝰ & medicina ẽt nostri tpis Barbaris uocibus in his utens cognita re Bryoniam non satis cognoscit. Laudauit magnope Bryõiæ asparagos quo diximꝰ loco Paulus Aegineta his uerbis. καὶ οἱ ἀπὸ τῆς βρυωνίας ἀσπάραγοι δὲ εὐστόμαχοι μὲν καὶ οὐρητικοὶ ὀλιγότροφοι δὲ ἑψόμενοι δὲ μᾶλλον τρέφουσι τῶν ἀπὸ τῶν λαχάνων. Egerat eo loco is scriptor de his q nũc priuatim asparagi dicũtur: mox ea subiecit. Et Bryoniæ asparagi stomacho qdem accomodati sunt & urinam cient: parum tñ nutriunt: Et si cum concoquuntur olerum asparagis in nutriendo efficaciores sint. Quod totum ad sanitatis usum ptinet: nam in medicina præter has aliæ ab eodem in sexto uires utriq; Bryoniæ assignantˀ: omnes tñ ex hoc scriptore acceptæ: in quibus minus efficacem cãdida nigram de qua mox dicetˀ tradit. Nec aliud in remedioꝝ usu discrimen inter eas tradidit. Quibus aũt notis & partibus inter se differãt: facile erit ex scriptoris huius historia cognoscere: presertimq; ex folioꝝ figura & fructus colore. Sunt. n. in alba satiuæ uiti similia folia: pilosiora tñ in nigra hederæ priuatimq; Smilaci: fructus in utraq; quidem acinosus: sed in candida πυῤῥὸς ruffus. s. in nigra ante maturitatẽ uiridis: cũ maturuit niger. Habet nigra ẽt radicis certas notas ab hoc scriptore traditas: quibus facillime discerni ab alia possit. Non erit ut dicimus difficile in sepibus & inter fruteta quærentibus utranq; Bryoniã deprehendere. Vbiq; enim nascuntˀ: & cũ deprehẽderit aliquis si uoluerit antiquoꝝ exẽplo earũ asparagis in sanitate uti poterit: sin minus medicinæ seruare. Numerauit Plinius. xxiii. uolumĩe capite. ii Bryoniæ albæ easdem huic scriptori appellationes Ophiostaphylem: Melothrum: Psilothrum: Archezostim: Cedrostim: & nadon. Veꝝ ultima hæc Dios. nulla est: nisi quæ in eo Chelidõion legitˀ: Nadon legi debuerit: aut e diuerso legi in Plinio oporteat. Oium huiuscemodi nulla satis certa origo est: præterq̃ Psilothri: quæ a depilandis coriis: quem usum habẽt acini eius facta est. Ex quo potuit etiã & Melothron fieri. Siqdem græci μήλωθρα dixerũt βάμματα & καλλωπίσματα. i. coloꝝ infectiones & concinnationes. Quod coriis forte ex Bryoniæ albæ fructu accederet. Sed in hoc scriptore per. ω: melothron: in illis per. ο scribitur. Potuit etiã Ophiostaphyle dici quasi anguina uua. Id. n. ea uox græcis indicat. In sepibus. n. uitigineo folio & acinoso fructu nascitˀ: in quibus & angues plerunq; latent: Quasi crediderint aliqui ut ex satiuis uitibus uuæ homini debentur: Sic anguibus natura illas eo loco seruauerit. Diximus secũdo uolumine de asparagis agentes quam late pateret asparagi nomen: & quæ uocis eius tota significatio esset: cogimur iterũ de eadem re agere: auctoritateq; ueteꝝ græcoꝝ monere: qm̃ Barbarus asparagoꝝ similitudine caules uitis albæ huius interpretatus sit non cõparare Dios asparagis bryoniam hanc: neq; posse caules in ea dici quæ κλήματα idest uiticulas habet. Sed ex antiqua asparagorum in græcis æstimatione asparagos simpliciter dicendos illi fuisse. Neq; enim antiquis græcis asparagus priuatim solã spinosam significabat plantam: quæ nunc asparagus dicitˀ. Sed oẽm eaꝝ plantarum primã germinationẽ quæ nullis discretis foliis: sed solido & tereti adhuc germine e terra ꝓdeunt. Quod qm̃ præcipuũ asparagi spina habet ideo nomen id priuatim in ea seruatũ est. Sũtq; in græcis eius significationis innu-

Psilothron
Melothron

remedium inuenerit:aut ꝙ Chironiis ulceribus ea ueteres mederentur. Quod autem in scriptore hoc legitur uuam Taminiam dici a Romanis falsum est. Alia enim a Bryonia tamnia uua est: quē admodum Latini antiquiores omnes docuerunt.

DIOS. DE Filice. Cap. clxxiiii.

PTerin. Sunt qui Pterion: qui Pterineon: qui Dasyclonon. qui Anasphoron: qui Blachnon: qui Polyrrhizon uocent. Magi mercurii surculū: Romani Filicem fœnariam siue laculam siue filicem: A egyptii postremo Asini sanguinem appellant. Folia sunt sine caule: sine flore: sine semine: ex uno pediculo cubitali magnitudine incisuris diuisa: & alarum auium modo explicita: in qbus odoris grauitas aliqua est. Radicem habet filix in summa terra nigram oblongam: ex qua plures ueluti adnatæ pgrediuntur aliæ quadamtenus in gustu adstringētes. Nascitur montanis & saxosis locis. Pellit uentris lumbricos latos filicis radix pōdere drahmaꝝ quatuor in mulsa aqua pota. Fœlicius tñ id præstat: Si cum Scammonii aut nigri Veratri quatuor obolis detur. Verūtamē oportet sumentes allia pſum pſisse. Lienosis ut in antiquū habitum restituantur prodest pota etiā radix. Et cum axungia emplastri modo imposita contra ictus noxasq; alias ab harūdinibus factas utilis est, Indicatq; id ꝙ ubi multa harundo

INTERPRES.

Nuisam Maro in Georgicis suis: contra in Bucolicis ἀπαλὰν.i.mollem & ex eo amabilem Theocritus Filicem clari reꝝ oium peritia poetæ duo dixerunt Neuter tñ simpliciter: sed alter aratris & frumentario agro: Alter pastoribus & pecori: eadē fortuna qua tota fere natura est. quæ benigna semper & utilis quod aliis importune abstulit: aut in quo nocuit aliis liberaliter dedit & psuit. Sterilitatis aut parū fœcundi ad fruges agri inditiū filix est: & præter id obliqs & longis radicibus terrā amplexa bubulcos & boues longioris laboris tædio arātes remorat. Cōtra in montibus incultisq; locis nascens grata pecori & pastoribus quæsita: his cubilia & tomenta per hyemē sicca præbens: illi utroq; tpe cibos. Inutilis homini & infelix nisi eiusdē naturæ benignitate malorū remediis & medicinæ ipsa ēt se miscuisset: nataq; in nobis uentris animalia enecaret & pelleret. Quod non tm̄ hic docet: sed multo certius Theophrastus ad extremū nonū de plantarū historia uolumen. Cuius de filicis ptāte & ui uerba hæc sūt ἡ δὲ τῆς πτέριδος ῥίζα μόνον τῷ χυλῷ γλυκύστρυφνος, ἕλμινθα δὲ πλατεῖαν ἐκβάλλει. σπέρμα δὲ οὐκ ἔχει οὐδὲ ὀπὸν τε μνέσθαι δὲ ὡραίαν μετοπωρου φασὶν. Quod est. Radix uero filicis sola sapore dulci simul & acerbo est. Latos lumbricos pellit. Nō semē non liquorē habet. Ferunt tēpestiuā autūno secari. Pluribus in scriptore hoc appellationibus filix indicaſ: pluresq; eaꝝ ab alis auium: quaꝝ spēm in ramulis disposita eius folia referunt factæ a gentibus fuerunt. Pennatus enim & pennatis foliis frutex filix est: quæ qm̄ numerosa & conserta in pilosis ramulis eius sunt: ideo ēt a qbusdā Dasyclonos dicta ē: δασὺ.n. hirsutū pilosū & asperum græcis significat. Quod deinde in eodē scriptore hoc passim & in cunctis græcis legiſ uocari a qbusdam filicem βλαχνον i. ut nos uertimus Blachnon parum certam nobis habet rōnē. Nec scimus an ex pulegio quod βλήχωνα ueteres aliq noiauerunt ad filicem male & importūe deflexa appellatio ea fuerit Siqdem nihil pulegio & filici simile cōe ue est Nec legisse meminimus: gustatam pecori primū filicem: quod Pulegio oēs tribuerunt balatum in toto grege excitare: iōq; sic uocatam fuisse. Et nihilominus ut paulo ante testati sumus quot quot uidimus græcorum codices Blachnon uocari filicem indicant. Solus Nicander in Theriacis suis nisi alia filicis in eo ea uox sit aut male in eo id legatur aliter appellationem hanc protulit. Versiculus eius est. ἐν δὲ πολυσχιδέος βλήθρου περιβάλλεο χαίτην: blethrum ille non blachnon filicem in multa folia diuisam uocauit. Quiq; interpretatus est eū græcus scriptor Blethrum ait filicem dici: quæ ēt blachnon nominetur. Ex quo si recipiendū sit hois testimonium colligere oportebit utroq; modo & Blachnon & Blethrum Filicem quondā dictā fuisse. Eamq; ob cām nos nihil mutantes Blachnon uocari eā a qbusdam uertimus. Folia hic sine caule filicem merito & ex re uocauit. Sunt enim sibi folia non minuta illa quæ numerosa & pene infinita totis ramulis disposita sunt: Sed quæ uno pediculo cubitali ut hic ait longitudine a terra statim: aut ex stipite eius exeunt in plura & minora alia illa foliola diuisa: Nullos habet caules filix. Siquid.n. in ea supra terrā extolliſ pediculi folioꝝ nō caulis rōnē habet: qm̄ negato illi semine merito caulē natura ēt negauit Propter semen enim plerūq; caulis ē. Sterilem & sine semine oēs filicē dixerunt. Falsumq; est quod iactāt aliqui una solstitiali nocte florere filicem: eademq; hora cū defloruit maturum in terrā semen cadere: ideoq; nisi aliqs tunc adfuerit: nec uideri florem; nec colligi semen posse. Quæ oia Agyrtarū cōmenta sunt humanæ igno-

rantiæ ad quæstum tã impudenter illudentiũ. Neq; hoc mendacii genere contẽti neq̃d fraudi eorum & sceleri deesset religionẽ ẽt cõmẽtis suis addiderũt: Natali nocte eius quo (ut sacræ xpianorũ lr̃æ testant̃) inter natos mulieꝝ maior alius nõ surrexit: cuncta illa fieri & obseruari præcipientes. Nec sentiũt quo dieꝝ numero natalis ea nox & solstitialis illa nunc inter se distent. Sterilis ut rẽ nostram agamus: priuataq; semine Filix est. Quodq; a natura sibi ea non inuenit: homini etiã inuidet. Siqdem quod in scriptore hoc nõ legit̃: Veteres græcoꝝ medici & herbarii posse filicem dixerunt uiuentes in utero animantiũ fœtus enecare & enectos pellere. Quod ab hac statim dicendæ Thelypteridi a Dios. tribuitur Cuius & filicis pares paulominus q̃ omnino uires sunt. Superest ꝓ Filice dicendum quod ab aliis interpretibus in extremo capite paꝝ certe redditũ est. Alter. n. locũ uertit. Probatur maxime quæ in harundinetis prouenit & locis pulegio scatentibus. Alter. Probatissima talis est ubi harundo multa: itemq; pulegiũ multum coronet se filix peribit. Nos aũt ut in editione nostra legitur: nihil qdẽ: sed quod indicare rem & suspitionẽ nostrã legẽtibus tm̃ possit. Nolumus quærere nunc an in harundinetis frequens nascat̃ filix. & an probatissima illic ꝓueniat & an iisdem locis & ea & pulegiũ inueniatur. His. n. omnibus expꝛientia & scriptoris huius aliorũq; oĩum auctoritas repugnat: qui montanis petrosis & incultis locis nasci filicem testantur: Nec cũ pulegio cõe aliqd illi ostendunt: Neq; ẽt si coronet se peribit filix. Quod Barbarus sine intellectu aliquo rei ꝓtulit. Nullũ. n hic uocũ ductus sensum legentibus affert Dicet forte aliquis nõ potuisse ex Dios. qui ea parte corruptissimus est aliter ea uerti: Scimus id qdem. Nõ ideo tñ fingenda alteri erant: quæ in eo non legunt̃ ut aliquis fieret sensus: alteri uero scribenda quæ omni carerẽt intellectu. Honestiorẽ & tutiorẽ nos ingressi uiam uitiũ in eo loco signauimus: ne absurda & icerta res legentes falleret. Et nunc quale id quondam fuisse credimus monemus. Docet in extremo capite Dios. cõtra plagas: ictus: sectionesq; oẽs ab harundine factas filicis radicẽ utiliter cũ axungia imponi: mox male sequẽtibus incertisq; uocibus quibusdã præter hoc aliud quidpiam monet ἡ δὲ δοκιμὴ τοιαύτη ἔνθα ἐστὶ πολὺς κάλαμος καὶ πολὺ βλάχνον στεφάνωσον. Nullo aut tã incerto sensu ut qd intelligendum sit non ausim ego dicere. Quid. n. significabit siue dicat aliquis probata filix talis ẽ: ubi est multa harundo & multũ pulegiũ siue multa filix: nam βλάχνος utrunq; potest significare: ut ꝑmonstratum est: Mox relicto penitus imperfecto sensu audire imperatiui modi uocem coronato: nulla adiecta re quapiã alia: quæ qualemcunq; saltem possit sensum facere: Hæ sunt loci illius angustiæ: inter quas euadere nõ licuit: Bonæ enim fidei in interpretatione hac sumus: & qd ignoramus fateri nõ pudet: multoq; magis ubi diligentiæ laboris & ingenii nullus potuit esse fruct⁹: & ubi uaticinari magis q̃ itelligere aliqd oportuisset. Quod facere hoc loco coacti sumus. Quid autem uaticinemur huiuscemodi est Mederi harundinum ictibus & sectionibus filicis radicem hic ait. Quod in latinis & græcis testati plures alii sunt: nec tm̃ mederi sed priuatim aduersari: & natiuas quasdã inimicitias inter se exercere filicẽ & harundinẽ: eousq; ut ubi altera sit nõ inueniatur altera inuicẽ se perimant: & cõtrariis uiribus uulneribus a se factis inuicẽ medeant̃. Plinius lib. xyiii. capite. yii. discordiã & antipathiam hanc his uerbis descripsit. Aiunt (de Filice aũt sermo ille est) circa solstitiũ auulsas nõ renasci: nec harundine sectas aut exaratas harundine uomeri imposita Similiter & harundinẽ exarari uomeri imposita filice præcipiunt. Idẽ. xxiiii. capite. xi. de harũdinis medicina agens ait. Siqdem harundinis radix cõtrita & imposita filicis stirpem corpore extrahit. Item harundinẽ filicis radix. Et ne uno teste tm̃ res agatur Celsus lib. y. idẽ etiã testatur. Pessima ex surculis harundo est: qa aspera est: eademq; offensa ẽt in filice est Sed usu cognitũ est utrãq; aduersus alteram medicamẽtũ esse si contrita supimponat̃. His auctoribus & aliis filicis & harũdinis natiuam discordiam & antipathiam cognoscere & ratiocinari adhuc licet Quondam ex hoc scriptore forsan ẽt licebat: qm̃ credimus nos cũ filicis remedia docuisset: aduersariq; harundinũ ictibus & sectionibus eã priuatim uellet ostendere decreto eius mali remedio subiecisse statim. Probatio aũt talis est. Vbi enim multa harundo &c. Et ubi multa filix &c. Vt ueritatem remedii hac ẽt ratione cõfirmaret: ꝙ aduersarẽtur sibi inuicẽ filix & harundo: patereq; id ꝙ ubi multa harũdo sit ibi nulla filix: & e diuerso. Quod enim in extremo capite priuatimq; hoc loco Blachnon legitur: non ad pulegium herbam: sed ad filicem hanc raferri oportere credimus: quam hic a pricipio statim dixerat a quibusdam sic uocari testante id Plinio etiam. xxyii capite ix. Quod totum longius forte dictum a nobis aliquibus uidebitur: uerũtamen inutile penitus non fuerit quod nullum in scriptore hoc habet intellectum quale quondam esse potuerit his coniecturis intellexisse.

DIOS. De Thelypteride quæ fœmina filix dici põt. Cap. clxxv.

Helypterin. Sunt qui Nymphæan pterin: Romani pariter græcis Thelypterim uocant. Folia filici similia Thelypteris habet: non tñ uno singulariq; pediculo hærentia ut illa: sed multis hisq; altioribus ramulorũ e terra statim eruptionibus. Radices illi sunt numerosæ: longæ: obliquæ: & in nigro colore ruffæ. Rubent earum tamen aliquæ ẽt. Non secus q̃ filicis. Radices huius cum

melle sumptæ latos uentris lumbricos pellunt: cum uino autem rotundos. In quē usum pondere trium drachmarum bibuntur. Sterilitatem fœminis: prægnantibus abortum datæ faciunt. Siccæ eędem & in farinam tritæ humētibus: & q̄ non facile sanantur ulceribus insperguntur: & iumentoꝝ ceruicibus medentur. Quin etiā nuper ꝓdeuntia eius folia olerum modo elixa comeduntꝰ: molliūtq; aluum.

INTERPRES.

c Opiosior & pluribus locis filix q̄ Thelypteris nascitur: ideoq; rusticæ & urbanæ plebi notior: & quatenus homini inutilis planta in maiore honore est: Alioqn eosdē natales easdēq; uires utraq; habet: specie ēt adeo similes ut imperitos inuicē sæpe fallant. Quod aūt maxime simile habent pinnata folia sunt eodem ordine & magnitudine in utraq; disposita. Quod contra discrepat inter eas Ramuli & ramuloꝝ color est: q fruticosi in hoc ab uno principio ex terra oriunt: & quo colore radices hic esse ait in nigro & rufio: & aliqn̄ rubente nident. Discrepat & illd' q filix ubiq; fere nascit & contumax agricolæ repugnat: post cōsitos ēt agros regerminans: Hæc locis incultis frigidis umbrosis & humentibus semper inuenit. Quam ob cām Nymphea pteris. i. Nymphea filix dicta est: q nymphas. s. idest solitudines nemora & aquas amet. Fœminam filicem græci eā noiauerunt non sexus diuersitate aliqua: sed ut ea rōne qualia in plantis & medica materia pleraq; alia sunt a priore illa discernerēt. Plinius & græcoꝝ herbarii alii & medici simul: cōtinuataq; historia de utraq; egerunt: hic tn̄ seorsum: eūq; nos secuti duobus capitibus duas descripsimus plātas: Alioqn nō male forsan cōiunxisset eas aliquis: tanta inter eas similitudo: & tam cōe gen' pareśq; uires sunt. Legebant in hoc capite cōtra q̄ oporteret duo Alterum Barbarus ex Plinio emēdauit: in radicum historia. s. in qua male in græcis legit πλατεῖαι quæ uox latitudinem significat: cū tamen nulla sit radicibus his latitudo. Vnius litteræ uitiū & lapsus id fecit πλαγίαι. n. idest obliquæ legi oportet. Plinius de his agens ait. Radices utriq; longæ in obliquum: nigræ &c. Alterum ambo interpretes ex eodem Plinio emendari posse non animaduerterūt. Est aūt ad ultimum capite quo loco hic ait κἂν ἐγκύως διαβῇ &c. Quaꝝ uocū sensus qdē est ut illi crediderunt Et si prægnans supgrediat &c. Verum non διαβῇ: quod supergredi significat: sed λάβῃ: quod ē sumat legi oportebat. Sic qui uetustissimus & ꝓbatissimæ fidei apud nos est græcus Dios. habet Sic ratio etiam ostendit: & Plinius confirmat dicens: Neutra danda fœminis: qm̄ grauidis abortum: cæteris sterilitatem facit. Plinio etiā antiquior Theophrastus libro. ix. de plantaꝝ historia de Thelypteride hac his uerbis docuit. ἡ δὲ θηλυπτερὶς χρησίμη πρὸς τὰς ἕλμινθας τάς τε πλατείας καὶ τὰς λεπτάς, πρὸς μὲν τὰς πλατείας ἀγαθὴ διδομένη μέλιτι· πρὸς δὲ τὰς λεπτὰς ἐν οἴνῳ γλυκεῖ· μετ᾽ ἀλφίτων διδομένη, γυναικὶ δὲ ἐάν τε δοθῇ, ἐὰν μὲν ἐγκύμονι ἐκβάλλειν φασὶν, ἐὰν δὲ μὴ, τὸ ὅλον ἄτεκνον γίνεσθαι. Quoꝝ sensus est. Vtilis aūt contra lumbricos uentris Thelypteris & latos & graciles. Cōtra latos qdem cū melle: cōtra graciles aūt in uino dulci cū polenta. Quin etiā si mulieri detur prægnanti quidem abortum: simpliciter aūt fœminis sterilitatē facere dicitur. Et hæc Theophrastus eadē cūctis aliis: Oēs ut uidetur cibo potu ue Thelypteridis sterilescere fœminas: grauidas uero abortum facere affirmant. Nullus aūt: si grauida filicem hanc supergrediat fieri abortum testatur. Eamq; ob cām tot testiū concordi fide & auctoritate aliter q̄ cæteri locū & ut legitur intrepide uertimus.

DIOS. DE Polypodio quæ Romanis filicula est. Cap. clxxvi.

p Olypodion. Sunt qui Scolopendrium: qui Pterin, i. filicem: qui Polyrrhizon. i. multiradicem uocēt. Romani filiculā uel filicularem herbam appellant. Nascitur in muscosis petris polypodium: & in uetustis arboribus: earumq; truncis: presertimq; quercuū: dodrantali altitudine: quadamtenus pilosum: incisuris diuisum: non tn̄ adeo minutis ut filix. Radix illi est pilosa: polyporū modo Cirros habēs minimi digiti crassitudine. Derasa hæc intus herbacei coloris est: Sapore in acerbo subdulci. Purgandi uires ea hēt. Daturq; ad purgationem cū gallinaceo piscibus ue aut beta aut malua elixa. Sicca eadem & in farinam trita coniicitur in mulsam aquam: bibiturq; ad purgandam pituitam & bilem. Facit & ad luxata trita & emplastri mō imposita: facit & ad digitorum rimas eodem modo.

INTERPRES.

f Olia Romanis Filiculam: Græcis pilosæ cauernosæq; acetabulorū modo radices polypodium fecerunt; exiguam herbam: ideoq; diminuto noie ab utraq; gente appellatam. Folia enim (quod hic Theophrastus: Plinius: Latiniq; & græci fere oēs testant) filici similia ha-

DIOS. DE Cnico quam posteriores Cartamũ dixerũt. Cap. clxxviii.

Nicon: Romani pariter græcis Cnicũ uocant. Folia habet Cnicos oblon
c ga: incisuris diuisa: aspe ra: aculeataq;. Caules cubitales: in quibus capitula sunt magnitudine ✠ Florem Croco similem. Semen candidum ruffumq;: oblongum: angulosum: quo in obsoniis utuntur. Tũditur id: daturq; expressus ex eo succus ad purgandam aluum in aqua dulci aut gallinacei esculento iure. Stomacho tñ nocet. Fiunt offulæ itidem ad molliendã aluum amygdalis: nitro: aniso: & despumato melli admixto liquore eius. Ante cœnam sumere oportet ĩ qua tuor diuisas partes iuglandis nucis quãtitate: duasq; aut tres sumpsisse. Eas hoc mo do conficere oportet. Smito cãdidi cnici seminis sextariũ. Ex Thaso insula amygda larum quæ crematæ prius purgatæq; sint cyathos tres: anisi sextarium unum: Spumæ nitri drachmam: & caricarum triginta carnem. Coagulat lac Cnici seminis succus: facit ad soluendam aluum efficacius.

INTERPRES.

Egyptiam ubiq; in historia sua & Italiæ ignotam Plinius Cnicon suam facit: conficiq; in ea
a gente ex eius semine oleum. Theophrastus: aliiq; oẽs nõ magis in Aegypto q̃ græcia & aliis locis nasci decreuisse uident: simpliciter de ea agentes: nullumq; huiuscemodi discrimen in ea indicantes. Eoꝝ nos priuatimq; scriptoris huius historiam secuti quã nouerũt rura oia aculeatam herbam intelligimus. Cuius flore ad coloranda obsonia pro Croco rustica plebs passim nunc etiam utitur. Crocũq; sarracenũ totus Etruscus ager uocat. Congruũt.n.oẽs illi quæ a scriptore hoc notæ illi tribuuntur. Folioꝝ modica lõgitudo: incisio: asperitas: aculei: cubitalis caulis: & in eo capitulũ. Flos itidẽ croco similis: postremũq; oium candidũ: oblõgum: & angulosum semen: eamq; ob cãm uulgarem: & quotidiani ꝓ croco usus herbã intelligimus: quã diligentius ẽt rura ob eã utilitatem serere cõsueuerunt. Nolumus ut factũ ab aliis est quo ab agresti fuso Cnicos differat docere & an cõgener illi diuersa ue sit. Ex Theophrasto.n. libro vi. de plantaꝝ historia nouisse huiuscemodi aliquid forte diligentior quispiam poterit. Qui duo genera Cnici cõstituens siluestre & satiuum ĩ altero potuit hãc in altero illã numerare. Locus in eo nobis nõ satis integer uidet. Eamq; ob cãm nihil ultra ex eo constituimus. Relinquimus ẽt cnicus ne an Cnecos: dicenda & scribenda in dex herbæ huius uox sit. Variant.n. antiqui græcoꝝ codices presertimq; in Theophrasto. Et nos cõmunem lectionẽ alioꝝ oium sequimur. Nullibi.n. in Galeno aliisq; græcoꝝ medicis non sic scribit. Quod magis in scriptore hoc ꝓsit: potius monebimus: nullã uideri nobis hẽe rõnem quod fere in cunctis græcis legit ἐφ᾽ ὧν κεφάλια κατὰ μέγεθος θαλλίας. Quod est. In quibs capitula sunt magnitudie thal
• liæ: ab interpretibus aliis ad oliuæ magnitudinẽ relata. Alter.n. Quibus ĩ sũmis capitula oliuæ ma
• gnitudine uertit. Alter nõ contentus oliuæ q̃titate grandis addidit: aitq; capitulo magnitudine grãdis oliuæ. Videbat.n. nõ r̃ndere capituli in Cnico magnitudinẽ qualiscũq; oliuæ ẽt quantitati Securi illi sunt Thalliæ in græcis nõ ꝓpriã significationẽ. sed quod ꝓpinquũ illi est. Nec nos credimus si interrogent dictuꝝ eoꝝ aliquem Thalliam græcis oliuã significare: quã in lacte & in aliis forte locis oleam interpretati sunt. Licet.n. oliua oleæ fructus sit: toto tñ genere ab ea differt: tãtũq; abest ut possit thallia oliua dici: ut nec oleam arborem simpliciter ea uox significet: patebitq; id repetentibus quæ in lacte a nobis secundo uolumine dicta sunt. Concedendũ tñ deficiente in latinis uoce: q̃ priuatim græcoꝝ thalliam significemus oleã dici. At oliuã thalliæ appellatione indicare interpreti non Dii nõ hoies nõ cõcessere columnæ. Est n. græcis thallia auctore Theophrasto summus nouæ germinationis in olea coliculus. Cui nequit Cnici capitulũ cõparari siue figurã siue q̃titatẽ intelligas. Hoc.n. orbiculatum pappis intus plenũ: ille quacũq; longitudine & latitudine natura eũ ꝓtulerit nunq̃ oliuæ similis aut orbiculatus. Voluerunt ut uidet illi aliqd eo loco reddere: nec aptiꝰ coniunctiusq; Thalliæ: quæ oleæ pars est qua oliuã inuenerunt. Nos contra non r̃ndere Thalliam cnici orbiculato capitulo aliquo mõ sentientes uitiũ illic potius q̃ qd nullum esse posset signare uoluimus: relictoq; spatio cogitãdũ inueniendũq; peritioribus reliqmus quid nã illic legi quondam potuerit. Antiqua scriptoris huius interpretatio rotundũ simpliciter appellat: Nec falso: siquidẽ tale est. Qui deinde antiquissimus mihi est græcus Diosc. non θαλλίας illic sed θαλασσίας hẽt: q̃ uox marinũ significat. Ex quo censemus male qdẽ in cũctis legi eũ locũ. In hoc tñ ueræ lectionis certiores forsan supesse reliqas. Suspicamurq; nos cnici huius capitulũ marino echino potuisse comparari: qm̃ rotunditas & aculei in utroq; sunt: nec multũ magnitudine inter se differunt. Coniectura tñ nõ decretũ hoc sit. Et quale id fuisse qnõdã suspicamur monuisse tm̃ nos legẽtes sciant. Est deinde qd hic scriptor ait florẽ cnici croco similẽ eẽ: sic intelligẽdũ nõ cõparari crocini floris calatho cnici florẽ: sed q̃ rutilant in utroq; interiora capillamẽta: quoꝝ ad obsonia æqualis est usus. Eã n. ptẽ hic tm̃

L

florẽ uocat eadẽ naturæ rõne & Theophrasti disciplina: quã nos de geminis simul floribus in nigra uiola diximus. Sequit̃ postremo qd ad colorẽ seminis ptinet: quẽ ut oẽs græci codices passim indicant duplicẽ & diuersum hic tradit: Candidũ.s.& ruffum: non satis certo ut uoces illæ indicãt itel lectu quomodo candidum simul & ruffum possit esse id semen. Neq.n. miscentur colores illi sed simpliciter copulant̃: neq; albescere ruffescereue id dicitur: neq; alter color alteri adiicitur: neque Cnici generibus aut regionibus aut seminis eius partibus discernunt̃: sed simpliciter candidum & ruffum semen eius traditur. Nobis id male respondet: eãq; ob cãm qm̃ sine cõtrouersia deprehenditur male habitum a græcoꝝ librariis hunc scriptorẽ fuisse: pluraq; ex in curia magisq̃ ignorãtia irrepsisse in eum uitia: dubitauimus in uoce illa πυῤῥὸν quæ ruffum significat uitium forte esse: neq; πυῤῥὸν sed una tm̃ mutata littera πικρὸν.i. amarum legi potuisse. Fuitq; suspitiõis huius auctor nobis Theophrastus qui libro.vi. de plantarum historia utramq; Cnicũ describens amaro semine eẽ bis tradidit. καρπὸν δὲ ἔχει πικρὸν.i. semen aũt amarum habet. Cogitauimus ẽt qm̃ tritico simile semen Cnici pterq̃ in candore & angulis sit potuisse illi forsan comparari: ideoq; non πυῤῥὸν sed πύρινον.i. triticeum legi oportere Ad eius enim longitudinem & figuram accedit. Coniecturis agim⁹: quæ qm̃ sæpenumero fallunt: non tanti apud nos fuerunt ut contra græcoꝝ omnium fidem aliqd mutauerimus: Presertimq; in medicina iubente hoc ipso scriptore. Sumi candidi cnici seminis &c. Qui modus constituendi confirmare ur̃ diuersum in Cnico seminis colorem esse. Eãq; ob causam alioꝝ exemplo & nos πυῤῥὸν ruffum uertimus: nihil pro comperto aliud in toto hoc capite habentes: quod incertum maleq; habitum undiq; se nobis obtulit.

DIOS. DE Mercuriali herba. Cap̃. clxxix.

Inozostin. Sunt qui Parthenion: qui Argyron: qui Arithryllida: qui Chrysitin: qui Mercurii herbam: qui Testiculatã uocent: Aegyptii Aphlopho: Aphri Asumephes. Romani Mercurialem herbam appellant. Duplex genus eius est. Sexu discernũtur. Habet Mercurialis herba Ocimo similia folia ad helxines folioꝝ figuram accedentia: minora tñ. Ramulos geminatis geniculis: & alaꝝ cauis multis. Semen fert fœmina racemosum & multũ: Mascula uero iuxta folia exiguum: rotundũ: binum: testiculoꝝ specie pendens. Totus frutex dodrantalis & aliquando maior est. Soluit aluum utraq; olerum modo in cibo sumpta. In aqua itidẽ elixa si ea bibatur aqua bilem & aquosa trahit. Creduntur præterea fœmine Mercurialis herbæ folia trita tum pota: aut post purgationes fœminaꝝ genitalibus apposita ut fœminæ concipiantur facere: Masculæ uero contra mares.

INTERPRES.

Ommendat se statim diuino noie Mercurialis herba: uulgaris alioquin uinetisq; & cãpis fere omnibus nascens: aliquibus locis tam copiosa & efficax ut sapore suo uina ẽt inficiat: & bibentibus ingrata reddat. Vna præcipuaq; illi i deiicienda aluo naturæ uis est: & a cunctis in medicinæ usu recæpta. Numerauit quo diximus in polypodio capite. M. Cato & hanc inter ea quæ familiam rusticã ad deiiciendam aluũ docebat: monens non multũ ex ea accipiendũ esse. ¶Quæ uis qm̃ cõis illi cũ pluribus aliis est: nõ uidet̃ diuino noĩe ornare eam debuisse. Credimusq; nos quod in extremo capite ex alioꝝ fide a Dios. & a Plinio. xxv. uolumine capite. v. traditum est diuini eius nois cãm illi fuisse. Id.n. magis Deũ hominibus ostendisse decuit: rarũ: incognitũ: multisq; oĩbus seculis optatũ: qui aut dum ægre ferunt plures sibi nasci filias: uxorũq; suarum in eo sexu fœcunditatem calamitosam sibi fore animaduertunt: aut dum nois sui memoriam: Generis subsidium: hæredes familiæ & Reip. ciues post se quotidianis uictimis & pcibus reliq̃sse optant: qua rõne alia pstare id sibi possent a Deo cognouerunt. Factũq; ex eo est ut græci ἑρμοῦ πόαν idest Mercurii herbã latini Mercurialem uocauerit: notam uulgo ut diximus: & quæ ob nimiam soluẽdi uim quam habet pro maledicto in gente nostra etiam nunc sit.

DIOS. DE Canina brassica. Cap̃. clxxx.

Ynian aut cynocramben.i. Caninam brassicã: Sunt qui Masculam Mercurialẽ herbam siluestrem: qui Asumes labon uocent: Aphri armas. Romani Caninã brassicã dicunt. Dodrantalẽ coliculum ex se mittit tenerum & albescentem. Folia Mercuriali herbæ aut hederæ similia habet per interualla disposita & albescentia. Semen iuxta folia in ea hæret exiguũ rotundũq;. Est cauli foliisq; uis & natura ut pota aluũ soluant: olerũ uero mõ cocta bilem & aquas corporis trahunt.

qualis

INTERPRES.

q Valis canina hæc brassica sit non satis nobis constat. Si nomen solum expēdat eadē Apocyno q non multo ante hoc ipso uolumine tractata est uidebit̄. Si uires & q̄ posse tradit̄ Mercurialis esse merito credetur: presertum iisdē penitus uerbis ī hoc scriptore tractata. Quæ .n. de ea serunt̄. Semē eā secus folia habere: exiguū: rotūdūq;: Potam præterea aluū soluere: & oleꝝ ū modo coctam: bilem & aquas corporis trahere: oīa paulo ante dictæ Mercurialis herbæ sunt. Quod aūt nos maxime suspendit: & in ancipiti turbauit uetustissimoꝝ græcoꝝ codicum & latinoꝝ ū ndes est: In quibus nō legit̄ hoc caput. Nec Plinius (quod hactenus deprehēderim) aut Theophrastus de ea alicubi agentes: Inclinat iō aīus nobis adulterinū scriptoris huius esse hoc caput & alterius Mercurialis herbæ traditam ab aliquo sub hoc titulo historiam esse. Censebūt de eā peritiores. Nos .n. nunq̄ quod ignoramus fateri pudebit.

DIOS. DE Maiore Solari herba. Cap. clxxxii.

b Eliotropiū maius. Sunt q Scorpiuron: q Heliotropon: q Dialiō: q Heliopū: q Scorpioctonō: qui Sesamū agreste: q Scorpii caudā dicūt. Romani Solare herbā uocāt: A floris figura dicta Scorpiuros herba est: Heliotropiū uero q̄ ad motū solis eiusq; inclinationem folia eius circūagunt̄. Ocimo similia habet folia: pilosiora tñ candidioraq; & maiora. Ramulos a radice tres quatuorue aut quinq; profert: & in his caua alarū multa: & in eoꝝ sūmo candidū florē purpurascentē scorpionū caudæ mō inflexū. Radix illi gracilis & inutilis est. Nascit̄ asperis locis. Decoquit̄ in aqua fasciculus eius: potūq; id decoctū per inferna bilē & pituitā trahit. Contra scorpionū ictus bibit̄ Heliotropiū utiliter & emplastri mō imponitur. Facit idē sterilitatē corporis aliqua parte adalligatū. Quinetiā ferunt ante accessiones febriū cū uino pota quatuor heliotropii semina quartanas: Tertianas uero tria finire febres. Verrucas & in uerrucarū genere formicas: thymos: & Epinyctides siccat heliotropii semen emplastri mō impositū. Imponunt̄ eodem mō utiliter folia: podagris: luxatis: & capitis ardoribus in infantia quos græci Syriasim dicunt. Menses eadem & fœtus concisa trahunt & apposita.

INTERPRES.

c Ircūagit̄ cū sole heliotropiū: Non ut fabulose quōdā in trāsformatiōib' suis Naso cecinit ut q priusq̄ in florē mutaret̄ sy decis illius lucē & formā uiuens hō amauerat: mutata etiā cōtinue cōtēplet̄: sed ut hoc ēt habeant rustici horariū: qd nubilo cœlo diurna illis horarū spatia ostendat: qualia pleraq; alia humano generi cōsulens natura dedit: & adhuc dare pōt: si in cognoscēda maiestate eius diligentiores fuerimus. Neq;.n. æternos beneficioꝝ suoꝝ thesauros quotidiana liberalitate ea exhaurit: nec mutato cōsilio qm̄ uoluptas illi est benefacere qd semel aīaliū generi & hoī dedit indignata aliqñ aufert. A nobis illi hæc inuidia est: cogimusq; nos male audire eā quæ nunq̄ satis laudabit̄ cū grauius qcq̄ obiicere illi non audemus defatigatā: exhaustā: effœtā & ingratā appellantes: non aliter q̄ q cōmessatiōibus ludisq; sui. parū faciles patres: Auaros: inutiles: delirosq; ingrati filii appellāt. Benefica presertimq; hoī natura ē: pp quē fecisse oīa uideri pōt: tam multa nobis in cunctis eius partibus inseruiūt. Ideoq; nō contenta in Heliotropii flore diei spatia & horas hoī indicasse: radice: foliis: semineq; medicinā ēt instruxit: quā priusq̄ hic doceret nominū qbus indicat̄ & partiū qbus cognoscit̄ historiā quatenus oportebat ꝓsecutus est. Sciendūq; illud Heliotropiū: heliotropon: & heliopon plantæ florisq; huius ueluti cōgeneres appellationes a sole oēs factas esse: significareq; priores duas qd ad solē se uertit: tertiā uero qd solē aspicit. Quam rōnē ꝓbasse potius uidet̄. M. Varro reꝝ rusticaꝝ primo uolumīe capite. xlvi. Heliotropium.n. describens sic uocari ait q̄ solis ortum mane spectat & eius iter ita sequit̄ ad occasum ut simp eū spectet. In malua ex Theophrasto omnium huiuscemodi cā reddita a nobis fuit. Scorpiuron mox & Scorpii cauda a floris uel ut nos certius dici credimus seminis inflexiōe q̄ Scorpionū caudæ ut hic ait spēm refert dictū Heliotropiū fuit. Scorpioctonon aūt a uiribus quas contra Scorpionum ictus efficacissimas habet: & quia scorpiones enecet ideo scorpioctonō dictū ēt est. In reliqs nō tam certa ratio est ut doceri a nobis possint. Solarem latini priuatimq; Celsus uocauerunt græcoꝝ imitatione qui a sole eam indicauerunt. Fuerunt præterea qui Verrucariam uocauerint qm̄ tam multis Verrucarum generibus quæ ab hoc numerantur medetur. Numerauit Heliotropiū Theophrastus inter ea quæ particulatim florent; ab inferiore parte sumpto principio mox inter ea quæ perpetuo

folio sunt. Ex quibus tam multis notis facile erit multi nominis quondã & usus herbã & florẽ dep-hendere. Vtebanẽ.n. Solari hac herba passim ueteres græcorũ medici in his naturæ uitiis & morbis qbus mederi scriptor hic eam testatur: q nec numero pauca nec periculo leuia negligenda ue sunt.

DIOS. DE Minore Solari herba. Cap̃. clxxxiii.

Eliotropiũ minus. Sunt q & hanc Scorpiurõ. Romani Solarẽ minorẽ dñt.
b Nascit̃ Lacustribus locis & iuxta paludes. Folia antedictæ Solari herbæ simi lia hẽt: rotundiora tñ. Rotundũ semen ẽt fert: uerrucarũ mõ pendens. Pñt herba simul & semẽ additis nitro: hyssopo: nasturcio & aqua pota latos & rotũdos uentris lũbricos pellere. Quin ẽt uerrucas tollũt cũ sale emplastri mõ imposita.

INTERPRES.

Vocesse Heliotropia maius. s. & minus quo diximus in maiore loco Varro testatur. Verba
d eius sunt. Nec minus admirandũ quod fit in floribus quos uocãt Heliotropia. Idẽ & Paulus Aegineta lib. yi. cõfirmat Scorsum priuatimq; de utroq; agens. Quibus autẽ notis inter se differant hic satis docuit: Nec minus quibus etiã uiribus discrepent. Quod tñ hic additis nitro: hyssopo: nasturcio & aqua ait &c. Paulus Aegineta pro Nasturcio nisi uitium i eo sit Cardamomũ numerat frequẽti in scriptore hoc & aliis a cardamo: quæ uox nasturcium græcis significat ad Cardamomum lapsu & mutatione.

DIOS. DE Scorpioide herba. Cap̃. clxxxiiii.

Corpioides. Romani Scorpion uocant. Breuibus foliis herbula Scorpioi-
f des est: semina scorpionũ caudis æqualia habens. Scorpionum ictibus subuenit emplastri modo imposita.

INTERPRES.

Corpionẽ Plinius uocare hanc aliquot locis uidet̃. Nõ satis tñ nobis cõstat an ubiq; hãc in-
f telligat. Theophrastus.n li. ix. de plantarũ historia Scorpion a radicis nõ seminis figura dictam aperte ostendit. Verba eius sunt. οἱ δὲ σκόρπιον καλοῦσιν διὰ τὸ τὴν ῥίζαν ἔχειν ὁμοίαν σκορπίῳ. Quod est. Alii aũt Scorpion uocant quia scorpioni similẽ habet radicem. Hic aũt seminis eam figuram dicit esse. Cogitandum itaq; quærendumq; qualis Scorpioides hæc sit.

PEDACII DIOSCORIDAE ANAZARBEI DE MEDICA MATERIA. LIBER QVINTVS.

Radidimus quatuor hacten⁹ libris charissime Aree de Aromatis: oleo
e omni: unguentis: arboribus: earumq; fructibus & lachrymis: animalibus itidem: melle: lacte: adipe omni & his quæ frumentacea dicuntur. Omnemq; de oleribus: radicibus: herbis: succis & seminib⁹ rõnem. In hoc qui ultimus totius operis est de omni uino & his quæ metallica dicunt̃ sumpto a uite principio agemus.

INTERPRES.

Esiderauit forte hactenus nostra hæc legens aliquis appellatũ totiens a Dios. Areũ hunc
d nouisse. Quod uerisimile est animo identidem repetens aut fortuna: aut sapientia clarũ hominẽ intelligi oportere: Qui amicitia scriptoris huius tamq; honesto munere dignus fuerit. Docti.n. doctos amant: & quo se fortuna ut Liuius testat̃ illuc etiam fauor hoĩum inclinat. Gaudentq; in hoc genere hominũ plures: huiuscemodi laboribus suis maioris alicuius & qualis regia est fortunæ gratiam & honorẽ accedere. Nec nos aliter diu opinati sumus. Nihil tamẽ de maiore hominis fortuna in Areo hoc ꝓ comperto nobis erat. Neq; ex antiqua græcorũ aut latinorum regum historia quicq̃ inueniebatur: quod ad Areum gentis alicuius regem principem ue pertineret. In alteram ideo partem trahebamur: quærentesq; ex sapientiæ professoribus ætate scriptoris huius clarũ aliquẽ cui tñ hoc opus merito dedicaret̃ in Plutarchi. M. Antonio philosophum Areum Alexandrinum hominẽ inuenimus; quem ob sapientiam suam profectus Alexãdriã Octauius futurus paulopost Augustus Cæsar nauali bello fusis fugatisque ad Actium Antonio & Cleo

patra

patria multi fecerit: ornauerit & in primo honore inter alios professores quos tunc Aegyptus audie bat habuerit. Plutarchi uerba sunt αὐτὸς δὲ καῖσαρ εἰσῆλασεν εἰς τὴν πόλιν ἀρείῳ τῷ φιλοσόφῳ προσδιαλεγόμενος καὶ τὴν δεξιὰν ἐνδεδωκώς. Quod ē. ingrediebaꝭ uero Cæsar ciuitatē Philosopho Areo colloquens &c. Post quæ lõgius ēt de eo agēs: testatus idē scriptor est: pgressum in gymnasiū Cæsa rem ex suggestu alexādrinos oēmq; populū a belli eius culpa absoluere se dixisse: Primū qdē ob cōditorē eius ciuitatis Macedonē Alexandrū cognomēto magnū: Mox ob ciuitatis pulchritudinē & maiestatē: Postremoq; ob Areū philosophū: quē digito ostendebat iuxta se stantem. Vnius sapi entiæ: salutis suæ gratiā hēre eos iubens. Addidit his ēt multa alia quæ p honore Arei huius Cæsar Alexandriæ fecerit. Hunc nos credimus Areū scriptoris huius esse. Côueniunt. n. tpa. Siquidem hic scriptor: ut græci aliquot testanꝭ Cleopatrā Aegyptiam reginā Antonii tpe sequebaꝭ. Et si hominē Cæsar ob sapientiam amauit & ornauit: debuit & hic scriptor laboris sui æterno hoc munere cla gentibus facere. Nobis in hanc partē inclinat animus Et si sciam' aliter sentire alios: & plures diuer sis tpibus eodē noīe claros medicinæ pfessione Diosc. fuisse: presertimq; quē Paulus Aegineta Ale xandrinū patria citat ab hoc diuersum medicinam simpliciter pfessum. Vertit in quinti libri hu ius procemio Barbarus Aromata odores sensibilem qualitatem pro rei substantia indicans. Non. n. odores uel odorata seu odoramenta tradidisse se hic ait. Anceps qdem in græcis ad odorē & ad ea ex quibus odor sentitur ea uox est. Verūtñ hic rem non odorem dixisse se manifeste testaꝭ. Sunt n. primo & per se græcis Aromata quæ odorata sunt: quæ qm in aris ad suffitus incendebanꝭ thymia mata ēt dicta sunt: nihil aliud q̄ ut Thucidides inquit ἁγνὰ θύματα. i. pura sacrificia: qm nulla cæde nulloq; uictimarum sanguine arā cruentabant. Sunt deinde odores q ex illis incensis fractis ue aut sim pliciter sentiunꝭ. Nec aliter Theophrastus intelligit dicēs οἱ μὲν οὖν εἰς τὰ ἀρώματα χρῶνται χυλῶν τάδ' ἐστὶν κ τ λ &c. Quod est. Quibus igiꝭ ad Aromata utūꝭ hæc fere sunt Casia: Cin namomū &c. Aromata intelligēs eo loco odores. Quam rōnem secutus forte Barbarus odores uer tit. Nos donatam iampridem latinitate græcam uocem magis amauimus: diximusq; aromata cer to rei ubiq; intellectu. Aromata

DIOS. DE Vinifera Vite. Cap. i.

a Mpelon œnophoron. Romani uiniferam uitē dicunt. Leniūt dolores capi tis cōcisa uiniferæ uitis folia capreoliq; emplastri mō īposita. Leniūt stoma chi itidē inflāmationes cū polenta & ardores folia ēt ob eam quā hñt refri gerandi & adstringendi uim. Quin ēt per se idē præstāt. Potus qui ex his expressus fuerit succus intestinorum torminibus: cruētis sputis: cibū in stomacho non cōtinen tibus & pgnātiū fastidiis uariisq; & absurdis rerum in cibo earum appetitibus succurrit. Facit ad eadē potū capreolorum qui in aqua maduerint dilutū. Quæ concrescit gūmi modo in uitiū truncis lachryma calculos pota cū uino pellit. Impetigines eadem le praeq; & scabies utiliter inunguntꝭ. Oportet tñ locū antea nitro confricasse Glabre scunt q̄ cōtinue addito oleo ea inunguntꝭ: præstatq; id pcipue qui ex incensis palmi tibus exudat aquosus humor. Tollunꝭ inūctæ ea ēt quas in uerrucarum genere formi cas uocant. Imponiꝭ emplastri modo utiliter ex aceto defectis a sede condylomatis & in uerrucarum genere thymis Sarmentorum uinaceorūq; cinis. Luxatis idem & ui perarum morsibus opitulatur: & ex aceto rosaceoq; cum ruta Lienis inflāmationi bus emplastri modo impositus medetur.

INTERPRES.

q Væ a rusticæ rei scriptoribus in conferenda uinea tam multæ numerantur uites Amineæ: Psythiæ: Verrunculæ: bumasthi & pleræq; aliæ: omnes quocunq; colore maturescūt uin demiam ue aut rusticam penum explent una uiniferæ appellatione a Diosco. colliguntur. Omnium. n. in medicina eadem uis pareſq; in earum partibus ad remedia uires huic scriptori fūt: & si posteriores aliqui in plerisq; uuis candido colore uuam maturantis folia palmites & capreolos magis pbauerint. Quod. n. uiniferæ discrimen additum illi ab eo est non aliam habet causam q̄ ut ea nota satiua omnis uitis ab aliis quæ superiore uolumine cognominesilli tractatæ sunt separare tur. Hæ. n. ad uindemiā & sanitatis usum ubiq; fere conseriꝭ & excoliꝭ: illæ sponte sua nascētes nul la hōis cultura medicinæ tm̄ inseruiunt. Hæc passim & oībus nota: illæ medicā materiā tm̄ tractāti bus: solaq; similitudine aliq gentiū adoptione in nomē uitiū recæptæ: De qbus dixisse tunc q̄ oporte bat satis sit: quēadmodū nūc in quotidiana & notissima re nullū opæpcium laborasse fuerit. Mira

bitur forte aliqs hoc capite nec sine causa quæret: quale mali genus intellexisse in prægnātib⁹ oporteat quo loco Diosc. ait κισσώσαις bibi utiliter ex uitium foliis expressum succum: cum audierit ex interpraetibus alterum malaciam stomachi: alterum a conceptu mulierum defectiões: nos uero p̃gnantium fastidia uariosq; & absurdos rerum in cibo appetitus unam eandemq; in græcis uocem uertisse. Verum non erit illi diuersitatis huius difficile cām cognouisse: si quæ dicta a nobis longius in omnibus malis primo uolumine iampridem sunt ad loci huius intellectum retulerit. Intelliget enim eiusdem temporis cuncta hæc mala in p̃gnantibus fieri: pluraq; ex his sæpe simul coniungi: non tñ iisdem uocibus omnia indicari: priuatimq; κίσσαι & κισσᾷν uerbum uehemētiores & impetus magis q̃ appetitus propositarũ reꝝ in gerentibus uteꝝ esse: quæ quotidianos cibos fastidiētes absurda & insueta homini comedisse tunc cupiunt. Carbones: terram: cementa & asperrimi acerbiq; saporis cibos. Quo magis Barbarum demiror qui a conceptu defectiones id malũ dixerit cũ non a conceptu sed post tertium fere mensem: nec id malum fiat λειποψυχούσαις. i. animo deficientibus: sed κισσώσαις. i. picarum more quæ paulo ante diximus appetentibus Diosc. dixerit. Alter grauidarum malaciam affectionem eam interp̃tatus cõmuniore q̃ oportebat uoce usus est. Siquidem malacia græca uox est: significatq; genti illi langorem & eneruatam mollitiem: quæ licet eo tempore in p̃gnantium stomacho dici possit: & a Plinio forte sic appellata aliqñ fuerit: non tñ indicat qđ proprium græcæ illius uocis est: qua ut diximus priuatim absurdi p̃gnantium illi appetitus indicantur. Et a pica aue ob eas quas in oĩbus malis cās diximus noiant. Quibus libet nunc addere. Credete nos picam quæ huic malo nomen fecerit eam eē. Quæ a Plinio, x. suæ historiæ uolumine capite. xxix. describitur. Lõga insignis cauda: & uaria idest non sibi concolor: sed quæ alias plumas & pennas candido alias nigro colore ostendat. Nulla enim in picarum genere longiore cauda est: quæ enim uersicolores sunt glandariæ ab eodem Plinio & ab aliis manifeste dicuntur. Scribentesq; græcorum medici in p̃gnantibus cissan uocari διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου. i. ob uarietatem auis facile p̃suaserunt. Eam esse quā Plinius ut diximus uariam appellat: Gens nr̃a priuatim gazam nunc uocat.

DIOS. DE Labrusca. Cap. ii.

Mpelon agrian. Romani labruscā dicunt. Duplex labrusca uitis est. Alterius non maturescit uua: sed usq; ad pubertatem perducit eam quæ cenanthe
a ,i. flos uitis appellat̃. Fructũ absoluit altera minimis acinis nigra & adstringendi ui. Huius folia: palmites: capreoliq; uiniferæ & satiuæ uiti similes hñt uires.

INTERPRES.

Lia est siluestris uitis hæc ab ea quæ superiore uolúmĩe ampelos agria. i. siluestris uitis di-
a cta ēt a Diosc. & tractata fuit. Hæc. n. satiuæ congener siluestri habitu tñ diuersa. Illa sola racemosi fructus similitudine sic appellata. Eamq; ob cām illa siluestris hæc labrusca uitis sit: nota ubiq; & cuius florēs nunc ēt condiendis & odorandis uinis quo tpe pubescit diligentius leguntur. Dicimus aũt pubescere uites florere poetæ nostri exemplo: qui fœlici translatione a pubertate hois usus: ait tunc largo pubescit uinea fœtu: florem uitis intelligens: qui flauo colore lanuginosus primæ in homine pubertatis speciem ostendit. Græci a flore οἰνάνθην uocant. Quid aũt cenanthe græcis sit primo uolumine in cenanthini unguenti confectione diximus & ab hoc loco nõ multo post etiam dicemus,

DIOS. DE Vuis: Cap. iii.

Taphylen. Romani uuam dicunt. Turbat aluum recens uua oĩs & stoma-
a chum inflat. Innocentior quæ aliquandiu pependit. Exaruit. n. in ea maior humoris sui pars. Stomacho accomodata. Appetentiā cibi reuocat: quibus infirmũ corpus est ēt utilis. Ollares & in uinaceis seruatæ in cibo quidē oris suaues grataeq; & stomacho utiles aluũ compescunt. Vessicam tñ & caput infestãt. Sanguinem expuentibus utiles. Similes iis & quæ in musto fuere. Sapa & passum inutiliores stomacho facit. Seruantur & cœlesti aqua passę prius factę: exiguo uino ut uinosæ fiant antea conspersæ: siticulosis: ardentibus & diutinis febribus utiles. Seruantur earũ uinacei imponunt̃q; emplastri mõ cõtra māmarũ durities: inflammationes & nimiā lactis abũdātiā. Intestinoꝝ torminibus: cœliacis: & fœminaꝝ fluctõib⁹ utiliter infundit̃ earũ decoctũ. Fouent̃ eodē insidētes fœminæ & inspergunt̃ pari utilitate. Vinaceoꝝ nuclei q̃ adstringendi uires hñt stomacho & ipsi utiles. Frixi idem

tritiq;

tritiq; & pro polenta emplastri modo impositi intestinorum torminibus: cœliacis: & stomachi resolutionibus medentur. In passis uuis adstringēdi maiore ui albæ q̃ nigræ sunt. Confert faucibus: tussientibus: & uessicæ in cibo earum caro. Intestinorum torminibus cum nucleis suis eadem per se prosunt in cibo sumptæ. Milii uero hordeiq; farinæ & ouo mixtæ tum cū melle frixæ: & in cibo sumptę per se cum pipere cōmanducatæ oris pituitas purgant. Testium inflāmationes cum lomento fabæ aut cymini farina sedant emplastri modo impositæ. In uerrucarum genere quas epinyctidas uocant: carbunculos: fauos: & articulorum exedentia ulcera: gangrenasq; sine nucleis sanant cum ruta impositæ. Podagris cum panacis liquore utiliter emplastri modo imponuntur. Pellunt eędem mobiles ungues breui tépore emplastri modo similiter impositæ.

INTERPRES.

Reduntur neq; immerito alteram humanæ uitæ partem & necessitatem uites: uindemia & uuæ explere. Deficienti.n. in nobis frigido & humido: quæ tota sitis est quotidianis poculis subueniunt. Nec aliunde non uitæ modo sed beatioris uitæ multis fœlicior occasio est: Tam multis saporibus uina & uuas natura uariauit. Quam ob cām pleriq; eas æstiuorum autūnaliumq; pomorum omnium: quæ una uoce græci oporam dicunt primum maximumq; caput & quasi sūmam esse eas tradiderunt. Verūtn̄ si omnis uuarum usus toto anno æstimetur: si q̃ multiplici ratione seruentur: & q̃ sæpe pro fruge & opsonio homini sint: si quamdiu rusticas & urbanas mēsas suaui & utili cibo instruant: Non parū in altera humanæ uitæ necessitate quæ fames est illis debebimus. Nunq̃ ob eam cām satis in eo pomo laudabitur natura: ingrateq; homines fecerint si quocūq; potuerit aliquis studio tam necessarium generi humano & fœlix naturæ munus non excoluerit ornauerit: & ubi opus sit uetustate negligentiaue hominum amissum instaurauerit. Quod nos in passis uuis & uino toto hoc capite agemus: quorum iampridem periit in Italia confectio & usus. Cū tn̄ fœliciore illo Romanæ gentis seculo passim cuncta hæc fierent. Et in disciplina ruris uilliciq; & uillicæ præceptis non aliud certius ob quotidianas necessitates & usus doceret. Quod ex scriptore hoc patere omnibus potest: tam multis locis iubente bibi in passo: & additis passis uuis confici aliquid: & his similia alia. Scimus quidem passas uuas nunc ēt in usu eē: uerum ex corynthe aliisq; locis peregrinas peti: & pro passo dulciore liquore aliquo qualis uerbi cā Sapa defrutumue & mel ē uti, medicos posse & uillicos. Sed si nostris licet uti opibus cur alienas q̃ramus? Et si passim exiguo labore conficere uillicus poterit & a uillico accepto medicus sine inflationis periculo quod mel habet uti: cur similia potius q̃ quæ priuatim & tuto medicinæ deberi aliqñ tradita sunt amabimus? Indignū profecto nobis & medicinæ id fuerit. Quod ne fiat quatenus licebit repetitā ex antiquitate utriusq; rei confectionem trademus. Estq; illud ante oia sciendum a patientia passis uuis & uino nomen quondā factū fuisse si Plinio credimus. xiiii. uolumine capite primo dicenti. Quin & a patientia nomen acinis datur passis. Qualis aūt ea sit quātaq;. xiii. uolumine capite. xvi. docuit Columella: iubens ad passas eligi maxie albas dulcissimi saporis: maximis acinis & raris: fieriq; id oportere Luna decrescente: sereno: & sicco cœlo: circa meridiē: lectasq; uuas has in tabulis paulisp porrigi ne inter se pressæ suo pondere collidantur: mox in Aheno aut fictili aliquo nouo amplo ex sarmentorum cinere factā lixiuiā usq; ad feruorē calefacere: & cū feruebit aliq̄d puri & optimi olei adiicere simulq; miscere: tum racemos uuarum pro magnitudine binos uel ternos simul colligatos in ahenum illud feruens demittere: tādiuq; illic habere dum decolorentur non tn̄ excoquantur: in qua re agenda moderatione temperamentoq; opus erit. Exemptas dein ex aheno uuas in crate disponi idem iubet rarius q̃ ut altera alteram cōtingat: Singulas deinde post tres horas insolatas conuerti: neq; ubi prius fuerant reponendas: Ne relicto illic humore corrumpantur: noctibus ēt tegi ne irrorent aut imbre madeant. Post aliquot postea dies cum modice aruerint in uasa noua condi p̄cipit &c. Et hæ scriptoris eius passæ uuæ sunt. Palladii alia rō est: quam in Octobri mense his uerbis mōstrauit: Non ut Italia sed ut Græcia conficere consueuerat. Vuam passam græcam sic facies. Melioris acini & dulcis & lucidi botriones in ipsa uite torquebis & patieris sponte sua inarescere: deinde sublatos in umbra suspendis & uuam districtam componis in uasculis: substernis pampinos sicco algore frigentes &c. Diuersa hæc a Romana passæ uuæ confectio est. Quēadmodum & eius condituræ fuerunt. Quæ quoniam longius a Columella eodem capite docentur non reddentur a nobis. Poterunt enim ab illo uolentes omnia certius audire. Interim autem nos docebimus primum qua ratione Columella tum qua Palladius passum & uterq; suum conficiant. A Columella. xiii. uolumine capite. xxxix. ex Magonis Africani præcepto: nam eius gentis primum passi confectio & maximus usus fuit: sic fieri passum præcipitur. Vuam præcoquam bene maturam legere oportet: acina arida aut uitiosa reiicere: furcas mox palos ue qui cannas sustineant inter quaternos pedes fige-

Vuæ passæ

re & perticis iugare: tum insuper cannas ponere & in sole pandere uuas: noctibus uero tegere ne irrorentur. Cum deinde exaruerint acina decerpere & in dolium conijcere. Eodem mustum q̃ optimũ sic ut acinis superstet adijcere. Vbi combiberint uuæ seq; impleuerint sexto die in fiscellã cõferre & prælo p̃mere: passumq; tollere. Et hæc conficiendi passi disciplina ueteribus fuit: & si aliæ ẽt rõnes ab eo eodem loco numerent. Palladius non dissimilem huic confectionem Octobri mense sua ætate fieri docuit. Ante uindemiã.n. passum fieri iubet uniuersæ africæ more pingue atq; iocundum. Legunt uuæ passæ q̃plurimæ & in fiscellis clausæ iunco factis aliquatenus rariore cõtextũ uirgis primo fortiter uerberant. Deinde ubi uuarũ corpus ui cõtusionis exoluerit cochleæ supposita sporta comprimunt. Hinc passum est q̃cquid effluxerit: & cõditũ uasculo mellis modo seruat. Breuior sane hæc rõ sed non dissimilis priori. Siqdem quæ a Palladio passæ uuæ legi iubẽtur præcoques illæ & sole aresactæ Columellæ sunt. Et quas ille musto implet ut succũ reddãt hic uirgis flagellat & lẽtescere cogit: quãq; hic cochleã ille prælum: & quam fiscellã Columella hic sportam uocãt. Fuit quondam passum quotidiani usus: eratq; in sanitate & ualitudine hoĩ pro melle: sine inflationis periculo ut diximus, quã mel præcipue facit. Exoleuerunt nostra ætate omnia huiusce modi: ideoq; qualia hæc quondã fiebant repetita a nobis longius fuerunt ut cognoscãnt intelligantq; oẽs q̃to opere in passis uuis & passo a ueterũ disciplina & moribus discesserimus: multoq; magis in tam multis uuarũ conditura quæ illis pene infinitæ fuerunt: ex Columella aliisq; rei rusticæ scriptoribus cognoscendæ: ut certius intelligant legentes quas hic in uinaceis: in ollis: in sapa: & musto: & in cœlesti aqua seruatas dicit. Cuncta.n. ab eo traduntur eodem operis sui uolumine: capite xliii. Nos.n. tam multis obseruationibus cõmentationes has nostras augere nolumus. Erit etiã ex lectione scriptoris illius aliud operæ pretiũ. Intelliget.n. qui id aget quas hic passas antea factas uuas in cœlesti aqua cõponi iubet: additq; ἐπ' ὀλίγον τὰς τοιαύτας ἵνα ὦσιν οἰνώδεις eã habere rõnẽ quam nos locum illum uertentes indicauimus: exiguo. s. uino ut uinosæ fiant cõspergi oportere. Ex passi.n. confectione tota ea rõ fluxit in quo iubet ille uuas in musto demergi ut uinũ cõbibant. Necessarium.n. est ut q sole natiuus humor in eis aruit nouo & congenere liquore aliquo iterũ uuescat. Idq; nos præcipi a Dios. credimus: & si alii aliter locũ interpretati sint: quos non dãnamus: sed interpretationis nostræ quã debemus cãm indicamus. Quẽadmodũ a principio capitis huius contra q̃ Plinius & alii dixerunt locũ ipsi ẽt uertimus πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας. Quas uoces Plinius. xxiii. uolumine capite ii. uertens ait. Innocentiores quæ decerptæ diu pependere qua uentilatione etiam utiles fiunt stomacho ægrisq;. Aegros appellans quos hic ἀσθενοῦντας. Pliniũ secuti interpretes alii ægris prodesse & ipsi dixerunt Nobis q̃bus infirmũ corpus est magis uertere placuit: non ob aliam sane cãm q̃ ut certiore intellectu res nũc pateret. Nolumus nũc quærere q̃d ægrũ latinis p̃prie sit Grãmaticis.n. cognoscendũ hoc relinq̃mus. Sed quod monemus illud est non significare græcis ἀσθένειαν & ἀσθενοῦντας totum & p̃prium alicuius ualitudinis & mali genus: sed uel per se uel ex ualitudine relictam corporis infirmitatem: qua legitimæ naturæ operationes impediantur: aut parũ fœliciter saltem expleantur. Est.n. ἀσθενής græcis latinis uero infirmũ. Quod robore suo caret. Aptiusq; nõ ex ui & rõne noĩs tm̃ q̃ ex re ipsa id uisum nobis est. Est illud in medio hoc capite ẽt animaduertendũ non uideri nobis sine uitio esse q̃d legitur frixi iidem tritiq; & pro polenta emplastri modo impositi intestinorũ torminibus &c. Neq;.n. p̃nt pro polenta quæ humescit & glutinosa est usum habere uinaceorũ nuclei arentes & frixi. Credimusq; cũ polenta non pro polenta legi locum oportere eamq; ob cãm suspitionis uitii nota signatus locus a nobis est.

ἀσθένεια
ἀσθενοῦντες
Infirmitas
Infirmi

DIOS. DE Labruscæ uitis flore quẽ græci Oenanthẽ dicunt. Cap. iiii.

Enanthem. Romani pariter græcis Oenanthem uocant. Labruscæ uitis cũ floret fructus Oenanthe est. Legenda cũ floret & in fictili nõ picato seruanda cũ legitur substrato linteolo excipienda & in eodẽ in umbra siccãda est. Nascitur probatissima in Syria: Cilicia: & phœnice. Adstringendi uis & natura illi est. Ea pp stomacho utiliter bibitur. Vrinam cit aluũ sistens & sanguinis expuitiões compescens. Vtilis eadẽ contra acescentem stomachum & ex repletione fastidia: in quem usum sicca emplastri modo imponit. Inspergitur dolori capitis ex aceto rosaceoq; uiridis pariter & sicca. Imponit eadem emplastri modo ad arcendas cruentorũ uulnerũ inflãmationes & incipientes oculorũ fistulas quas ægylopas uocãt. Imponitur eodem modo & oris ulceribus & his quæ in genitalibus pascendo serpunt: additis melle: croco: rosaceo & myrrha: cunctisq; his simul coactis. Pessulis præterea ad coercendum fœminarum sanguinem additur. Contra oculorũ destillationes & stomachi ardores cum uino: hordeaceaq; polenta emplastri modo imponitur. Crematur

matur Oenanthe ignitis carbonibus in testa testæ superposita: cremataq; oculorũ medicinæ utilis est. Reduuiisq; & digitorũ pterygiis. Cruentas postremo diffluentesq; gingiuas sanat.

INTERPRES.

I Abruscæ uitis tm̃ Oenanthe medicis flos est: neq; ad medicinã ex alia uite utunt. Cæteris satiuæ ẽt flos: & prima uitiũ oĩum pubertas Oenanthe dicitur. Numerauit inter aues etiam Plinius hoc nomine quæ statos latebræ dies habet exorientes sirio occultata ab occasu eius pgrediens: sic forte dicta q̃ cũ uitium prima pubertate hac pdeat: nec ultra quicq̃ de ea tradidit. Diligens alioquin in Oenãthes huius historia & medicina: quarũ alterã.xii uolumine capite.xxyiii. alteram.xxiii.capite.i.longius psecutus est. Ex eo multa quæ in Diosc. non leguntur Barbarus editioni suæ miscuit: quæ poterunt uolentes facile in eo deprehendere. Nobis totidẽ quatenus licuit & iisdem uerbis omnia reddere placuit. Eademq; fide monemus scribere in.yi.suæ medicinæ Paulum Aginetã plurimũ quidẽ ex Labrusca Oenanthes usum esse: qm̃ egregie adstringit: stomachũq; & aluũ maxime firmat. Verũ iis traditis his idem statim subiicit. ὁ δὲ Διοσκουρίδης ἑτέραν ὑπογράφει ταύτῃ ἐναντίαν τὴν δύναμιν ἔχουσαν· ὅθεν δ' αὖ τὴν φησὶ καὶ στραγγουρίαν καὶ ἴκτερον ἰᾶσθαι. Quod est. Diosc. aũt aliam describit Oenanthen cõtrarias huic uires hñtem: ideoq; secũdis: stillicidio uessicæ & fellis suffusionibus eam mederi ait. Quorũ nihil in capite hoc legitur: neq; in scriptore hoc alibi legisse me memini: & nihilominus non negligenda Aginetæ auctoritas & testimonium est: quem credere oportet uera: & quæ aliqñ legisset testari: nobis nihil est q̃ adiicere aliud his ualeamus. Rẽ tñ signauimus: ut si forte laxandi uires hñte Oenanthẽ aliquando aliquis inuenerit auctoritate scriptoris eius sciat aliam ab hac illam esse: Alteriusq; uitis quærendũ cum florebit fructum: qui contrarias huic uires habeat. Qualis autem ea sit non ausim ego dicere.

DIOS. DE Omphacio qui ex acerbis uuis expressus succus est. Cap.y.

o Mphacion. Romani pariter græcis Omphacium dicunt. Acerbæ necdum maturescẽtis Thasiæ aut Amineæ uuæ succus Omphaciũ est. Exprimit̃ p æstatem ante canis ortum: expressumq; in æreo rutilo uase linteolo opertũ donec totũ densetur: insolatur. Oportet dum insolatur qđ in eo subinde concrescit & densatur liquido misceri. Per noctem ne subdio irroret̃ sub tectum referẽdũ est. Densari.n.huiuscemodi phibent nocturni rores. Probatur Omphacium quod colore fuluo erit & friabile: egregie adstringens & linguam erodens. Quidã coquẽtes Omphacium densant. Tonsillis: uuæ: ulceribus oris quas aphthas uocant: diffluentibus humore gingiuis: & purulentis auribus cum melle passo ue pdest. Cum aceto aũt fistulis: uetustis ulceribus & his quę pascendo serpunt. Clystere contra intestinorũ tormina infunditur. Infunditur & contra muliebres fœminarũ fluctiones. Facit ad oculorũ claritatẽ. Scabris genis & angulorũ in oculis erosionibus utile est. Bibitur contra recentem & ruptis uenis factam sanguinis expuitionem. Verũtamẽ modico & copiosa aqua diluto uti eo oportet. Vehementissime enim urit.

INTERPRES.

n On animaduerterunt Diosc. Omphaciũ uertentes interpretes alii informẽ: nec reliquo corpori cõgruentẽ in extremis clunibus caudã illi reliquisse. Nec aliter q̃ Flaccus cecinit: quod ille fingebat monstrũ turpiter in atrum piscem desinere: ex Omphacio omphacite uinum fecisse. Quod.n.in extremo capite in eorũ editionibus legit̃. Vis succo adstrictoria &c. Vel ut alter ex eis eã incœpit partem: Idẽ adstringit: pdest stomacho qui cibi tenax nõ fit: & ab his quod totũ legitur usq; ad integrã capitis huius clausurã. Totũ ex historia & medicina uinorũ quæ statim seq̃t in Omphaciũ irrepsit: in qua hic idẽ ait. ὁ δὲ καλούμενος ὀμφακίτης &c. Mox συστατικὴν δὲ ἔχει τὴν δύναμιν καὶ εὐστόμαχον. καὶ χολερικοῖς ... καὶ τοῖς δυσεντερικοῖς καὶ ... εὐστόμαχον ἁρμόζουσα. δοκεῖ δὲ καὶ λοιμικαῖς διαθέσεσι βοηθεῖν &c. Ne longius q̃ decet tam multa repetantur Omnia ut uidetur duobus locis eadem: & importune ab aliquo ex uino ad omphacium translata: qui omphacite id uinũ uocari sentiens omphacio coniungi debere credidit. Verũtamẽ longo interuallo omphacium ab omphacite uino differt: ut mox in confectione eius legentibus patebit. Debuerãt hoc illi animaduertere: nec præterita tm̃ sed inuenienda post hac etiã in scriptore hoc cognouisse. Calcantis.n.homerici maxima illa fuit: & omniũ integra semper laus erit: præterita meminisse præsentia intelligere & futura conücere: cognitisq; his apte omnia constituere. Nos eam reliquimus par-

tem inutilem hoc loco non multo post apposite tractandã. Indicaruntq; id nobis antiquoris fidei codices: in quibus nihil huiuscemodi legit: sed multo magis res ipsa suis locis docens tractanda singula: nec diuersa simul miscenda rer genera esse: importuneq; bis aliqd nulla urgente necessitate tractari non debere. Discrepant nobis ẽt cũ aliis interpretibus pleraq; alia: & si forte non multi facienda alicui uideri poterunt: quale est qd alter eor p acerbis: nec dũ maturis uuis quas græci notissima cũctis uoce omphacas uocãt Acidas dixit: quod priuatim ad saporem pertinet: pòtq: in maturitate ẽt sentiri. Neq; n. acidũ ὄμφαξ græcis simpliciter significat. Sed, acerbũ: in quo poterit acidus: poterunt & alii sapores esse: utq; priuatim acidum dicimus: quod sapore suo acescit: sic acerbis oibus cõis omphacis uox est: neq; uuam magis q̃ oliuas Lauri baccas: & innumera alia nondum matura græci ea uoce indicant: nõ ex sapore omphacite oleũ: sed ab immaturitate oliuar appellãtes: Eamq; ob cãm cõem eius uocis æstimationem nos secuti acerbã uertimus. Nec dissimili rõne quod hic scriptor μήπω πεπκαζούσης ait: uertitq; idem nõdũ nigrescentis: nos nõdum maturescẽtis diximus cõicre in uuis eius uerbi significatione usi. Est. n. græcis περκάζειν μελαΐζεσθαι. i. nigrescere. Est itidem ποικίλλεσθαι. i. uariari: est postremo πεπαίνεσθαι. i. maturari: & maturitate mitius fieri. Fecimusq; id: ne qd hic non decernit ex albis uuis fieri posse omphacium negaremus. Quod contra-

περκάζειν

cta ad nigredinẽ uuar maturitate: necessario futur erat. Sunt qdẽ leuia hæc: uerũ tñ nõ negligẽda penitus in his quæ ad artes & uitam pertinent. In quibus nulla satis fides aut diligentia hominis unq̃ fuerit. Quales aũt amineæ uites: quas hic cæteris añponit in disciplina ruris sint: copiosissime docebunt Columella quarto operis sui cõmentario capite. ii. & xiiii. uolumine capite. ii. Plinius. Breuissimeq; oium & felicissime in Georgicis suis Maro cum cecinit. Sunt & amineæ uites firmissima uina. Quæ una firmitatis laus cã antiqs scriptoribus tam græcis q̃ latinis fuit ut ad medicinam ex hac uite materiã: uuã: omphaciũ & uinum præ cunctis aliis laudauerint semp & amauerint. Idẽq; de Thasiis constituendũ est: quarum idem Maro honeste itidem eodem loco meminit. Quod deinde a Dios. dicitur ἐν χαλκώματι ἐρυθρῷ. i. rubente æneo uase ad genus æris pertinet: quod eo colore in hoc usu probabatur. Id cyprium uas alter ex interpretibus uertit: relicto legentibus desiderio ex qua materia quærendum id uas sit Scimus quidem anteferri cunctis aliis in medicina cyprium æs: & in Plinio cyprium uas p æneo ex ea gente intelligi aliqñ oportere. Verũ tñ non erat nr̃a ætate tam obscure dicendum: quod a Dios. apertissime ostẽdebat: presertim nihil de cyprio magis q̃ de quo uoluerit aliquis alio ære hæc docente. Quin etiã quem Dios. χυλὸν succi simplici significatione indicat ex Plinio melliginẽ interpretati ambo sunt: eodẽ Plinianæ lectionis studio obscurius incertiusq; q̃ nr̃orum tempor medicina exigat rem ostendentes. Dicẽdũ hoc capite ẽt priusq̃ ab omphacio discedamus. Cũ decreuit hic scriptor ἐξ ὄμφακος μήπω περκαζούσης πρὸ κυνὸς ἐκθλίβεσθαι ὀμφάκιον. i. ut nos uertimus ex acerba uua nondum maturitate nigrescẽte per æstatem ante canis ortum exprimi omphaciũ. Quartum signari totius anni interuallũ: quod auctore Varrõe primo rerum rusticar suarum cõmentario a Solstitio ad Caniculæ signũ uiginti & septem diebus quõdam numerabat: quo tpe nulla sui parte nigrescens: tota adhuc uiret omnis uua: tũcq; exprimi omphacium hic iubet. Exigebat hic locus ut de interuallis iis tẽpor certius ageremus: interest. n. mediciæ & salutis humanæ qualia ea sint cognosci. Presertim docentibus multa græcor medicis ex eorum rõne: sed longior rei series & historia est. Satis mõ sit Varronẽ quo diximus loco & Dioclem in epistola ad Antigonũ regem citasse: a quibus poterunt uolentes plura in tota hac re audire. Nos tñ nõ tacebimus ab antiquissimis græcis ὥραι. i. horã interuallũ hoc uocatũ fuisse: recæptumq; a posterioribus in aliquibus adhuc seruari: presertimq; in medicina & rustica re: quar altera: æstiuum mel horeum appellauit. Idq; significauit Plinius lib. xi. capite. xiiii. dicens. Alter genus est mellis æstiui quod ideo uocat horeũ a tẽpestiuitate præcipua ipso Syrio explendescente post Solstitiũ diebus xxx. fere. De quo dictũ iampridem quatenus tunc: & quo modo res exigebat in myrrha est. Tũc. n. de speciosiore habitu sermo erat: quẽ græci ὥραι ẽt uocant: quod Plinius eo loco ẽt indicat a tẽpestiuitate præcipua horeũ dici ostendens. Nũc aũt alia uocis huius rõ tractat & docet. Altera cõi appellatiõe horæa noiauit oẽs toto illo tpis spatio maturescẽtes fructus. Quos posteriores medici horatios passim nunc ẽt noiant æstiuos: & ipsi ẽt intelligentes. Nõ aliunde nois & rei inuenta indicatione q̃ a tpis interuallo: eo quod nos ex Varrone descripsimus: & antiquiores græci horam uocarunt. Est sane cũctis anni tempestatibus cõe nomen hora: idq; in græcis omnibus patet: cõsueuitq; ea gens cũ horã noiat addere aliquid semper uerbi cã ὥρα θέρους & ὥρα χειμῶνος: quod ẽ æstatis & hyemis hora. i. tempestate. Crederemq; ego honoris ob multa eius tpis cõmoda prærogatiua hac ornatam eam fuisse anni partem ut priuatim. s. hora hæc diceretur. Nisi Homerus eadem hac rõe in uere usus fuisset: cum cecinit μυρίοι ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ. Quod est infiniti quot folia & flores fiunt per horã. i. per uer. Patetq; significari ea uoce uer ex re ipsa. Tum ex Silio poeta etiã qui eius uersiculum uertens ait Millia quot foliis: quod floribus incipit annus. Recæptũ tamẽ id est. Nec ausim ego nũc dicere qd antiqssimi scriptores ẽt nescire se palam testati sunt. Id iã nũc monebimus Ex quo in horæis fructibus ab antiqs græcor medicis numerant tñ cucurbitæ cucumeres oẽs & pepones oẽs non male dubitari posse. Horeor noie significari certũ genus & eos tãtũ: q maiore & speciosiore habitu toto eo tpe maturantur. Speciosum n. grande: elegans: & undiq; ama-

ὥρα
ὥραια
Hora

bile græci ὡραῖοι uocant. Nam quod ad omnes æstiuos & autumnales alios omnes fructus pertinet:
Vnum oporæ nomen satis erat. Quæ uox licet ꝑprie autumnum: & ex eo autumnales fructus signi
ficet: in censu tñ eius numerantur ab antiquis: æstiui etiam qualia mora: cerasa: pruna: & præcoqua
& armeniaca sunt: omnia æstate maturescentia. Quod totum manifeste primo libro indicat Paul⁹
Aegineta de horæis & omni opora agens: & hæc quidem hactenus. Dicendũ ẽt ꝙ ad uuas humani
oris malum pertinet: quibus mederi Omphacium Dios. ait. Nec poterit quale id sit facile intellige
re aliquis: nisi ex historia & Anatome partium corporis humani cognouerit descendentibus a pala
to ad interiora occurrere: quam græcoꝝ medici κίονα .i. columnam: uel κιονίδα diminutiua for-
ma .i. columellam uocant. Cuius partis ope & auxilio diuiditur cibus: qui uniuersus in stomachũ
ꝑperabat: ne maiore copia influẽs hominem præfocet. Eadem hæc pars quæ passim columna uel
columella dicitur: a græcis etiam aliquibus βρόγχος .i. guttur dicta est: ab aliquibus ꝙ cartilaginea
sit χόνδρος .i. cartilago: ab aliquibus etiam γαργαρεών: a qua uoce latinum uerbum gargarissare fa
ctum fuisse credimus: ꝙ .s. Gargareone hoc humor ore retentus subinde repellatur ne influat: sed
quod quærimus eam tm̃ colluat partem. Superiacet ea gutturi & stomacho. Hanc partem Onoma
stici sui secundo cõmentario Iulius Pollux ait. Si uitio aliquo inflãmetur & in pallorẽ trãseat: tunc
σταφυλὴν .i. uuam uocari: ut Aristoteles uocauit σταφυλοφόρον. Quæ licet recipienda sint: non tñ to-
tam huius mali rõnem explent: quæ a peritioribus græcorum medicis repetenda est. Sciendumq;
illud primũ in aliis scriptoribus plerunq; hæc misceri: Vocariq; partem & partis eius malum nũc
columnam: nunc columellam: nunc uuam. Verumtñ a græcis: presertimq; a Galeno gargareon ps
illa uocatur: & a Paulo Aegineta ueluti plectrum oris quoddam describitur: Vt quemadmodum
plectro in cythara sonores discernuntur: non dissimili rõne & uox & cibus potusq; in humano ore
ope eius discernatur. Fit ergo sæpius ut descendente in eam partem a capite destillatione: ꝑter na-
turam ea increscat: quo incremento si oblongior in gracilitatem extenditur: tunc κίων .i. columna:
& κιονὶς .i. columella in malorum censu uocata a peritioribus medicis est. Si uero crassior in rotũ-
ditatem creuerit: feraturq; deorsum tunc uuam iidem græcorum medici uocauerunt. Vtranq; ex
similitudine: nec nisi hoc intellectu in scriptore hoc uuam oris aut columellam tam multis locis
intellexisse oportet.

DIOS. DE Omni uino. Cap. VI.

OEnon. Romani uinum dicunt. Neruos & sensoria alia lædunt uetusta ui-
na. Gustu tñ iocũdiora sunt: eapropter uitãda his qui interiore aliqua sui
parte infirma sunt. In sanitate modicum & aqua dilutũ sine periculo sumi-
tur uinum. Inflat nouum: ægre concoquitur: grauia & tumultuosa facit insomnia:
urinamq; magis expellit. Quod mediam agit ætatem utroq; uitio caret. Eamq; ob
cãm in sanitate & ualitudine reliquis anteferendũ. Digerit facile albũ: tenue & sto-
macho accomodatum est. Crassum nigrũ est & ægre concoquitur. Facit idẽ ebrieta
tem & corpus auget. Vermiculum quod medio colore inter utrunq; est medias ad
alterutrũ eoꝝ uires habet. Probandũ tñ in sanitate & ualitudine magis album est.
Differunt præter colorẽ sapore ẽt inter se uina. Dulce siquidem crassioris substãtiæ
est: ægerrime resoluitur: stomachũ inflat: & musti modo aluum & intestina turbat:
minus tñ inebriat: uesicæ & renibus utile. Austerũ magis urinã pellit: sed capitis do
lores & ebrietatem facit. Acerbum ciboꝝ digestioni maxime accomodatum aluum
& in alias partes destillationes compescit. Molle minus neruos tentat: minusq; uri-
nam pellit. Nocet stomacho marina aqua curatum uinum. Siticulosum idẽ est: ner-
uos lædit: bonam facit aluum: & ab infirmitate corporis ✠ inutile. Quod
ex uua in cratibus siccata: aut in sarmentis adhuc pendente aresacta expressum fue-
rit passum: creticum: protropũ ue: aut pramnium appellatum: & quod decocto mu-
sto Sapam aut Sireum dicunt: nigrum quidem: quod Melapsythium uocatur cras-
sum: multiq; nutrimenti est. Quod contra album tenuius. Quod inter utrunq; me-
dium: medias inter utrunq; uires habet. Adstringit omne hoc uinum. Languentes
uenarũ pulsus excitat: facit contra uenena omnia quæcunq; exulceratione perimũt.
In quem usum bibitur cum oleo & uomitionibus redditur. Facit & contra opium:
toxicum: cicutam: concretumq; in stomacho lac. Prodest uesicæ: ꝓdest & renibus

quę eroduntur & exulcerantur. Inflant tamē omnia: & ſtomacho noxia ſunt. Priuā
timq; contra in aluum deſtillationes uim habet. Melapſythium: Album in mollien
do aluo magis aliis pōt. Nocet neruis gypſatum: capitis grauedines facit: ignea ui i-
flammat: & ueſſicæ inutile eſt. Contra uenena tamen cunctis aliis utilius. Quæ pi-
ce picearumq; reſina condita fuerint uina: calefaciendi uim habent: & cōcoctiōem
adiuuant: ſed ſanguinē expuentibus inutilia ſunt. Vina quæ a græcis Aparachyta
dicuntur: quibus admixta ſapa eſt: caput implent: ebrietatem faciunt: ægerrime diſ-
flanť: & ſtomacho noxia ſunt. Quod in Italia primam bonitatis æſtimationem ha-
bet: phalernumq; ab incolis uocatur: in uetuſtate ſua concoctiōem magnopere ad-
iuuat. Excitantur eo uenarum pulſus: aluum ſiſtit: ſtomacho accomodatū: ſed ueſ-
ſicæ inutile eſt: hebetibus oculis itidem: minimeq; aptum ut abundantius bibatur.
Albanum phalerno craſſius eſt: dulce itidem: ſtomachum inflat: aluum mollit: con
coctionem non adeo adiuuat: neruos minus infeſtat: uetuſtate auſterum hoc ēt fit.
Dulce cecubum eſt: Albano craſſius: corpus cum amabili coloris bonitate auget:
concoctionem tñ impedit. Auſterum præcipue ſurrētinum eſt: eapropter in ſtoma-
chum: inteſtinaq; deſtillationes ſiſtit. Idem tñ ꝙ tenue eſt minus caput infeſtat. Ve
tuſtate ad ſuauitatem proficit: fitq; ſtomacho accomodatum. Hadrianum Mamerti
numq; ex æquo craſſa ſunt: mediocriter adſtringunt: uetuſtatem celerius cōtrahūt:
& ob tenuitatem ſuam neruos minus infeſtant. Paratypianum quod ex Hadriano
agro itidem affertur odoratum molliuſq; eſt: eapropter fallit bibentes copioſe po-
tum. Diu ebrietatem ſeruat: ſomnoq; ſopit. Quod Hiſtricum uocant Paratypiano
ſimile eſt magis tamen urinam pellit. Chiū prædictis omnibus mollius: nutrit egre
gie: maiore copia bibitur: minus inebriat: deſtillationes compeſcit: oculorum medi
cinæ utile eſt. Leſbium facillime digeritur. Chio leuius eſt: & bonam facit aluum.
Eaſdem huic uires habet quod ad Epheſum gignitur a propinquo oppido Phyge-
lite dictum. Facit capitis dolores: & neruos lædit Aſiaticum ex Tmolo monte Me-
ſogite quaſi mediterraneum appellatum. Coum Clazomeniumq; ꝙ multam ex ma
ri aquam admixtam hñt: facile corrumpuntur: & inflationes faciunt: aluū itidē tur-
bant: & neruos lædunt. Vinū omne quod purum nec admixta re aliqua ſit natura
auſterū cōiter hæc præſtat: calefacit: facillime digeritur: ſtomacho utile eſt: cibi ap-
petentiā excitat: corpus alit: ſomnum conciliat: uires firmat: & amabili colore cutis
bonitatem cōmēdat. Idem copioſius potū his qui cicutā: coriādrū: pharicū: ixiam:
opium: argenti ſpumā: taxū: aconitū ue aut fungos hauſerint: ſuccurrit. Nec minus
contra ſerpentes omnes prodeſt: quæcunq; illato morſu ictu ue refrigeratione ene-
cant: aut ſtomachum ſubuertunt. Facit & ad inflationes diutinas: præcordiorū ero-
ſiones: diſtentioneſq;: ſtomachi reſolutionem: & in aluum inteſtinaq; deſtillatiōes.
Prodeſt ſudore languētibus: & quibus īmodico ſudore corpus digeritur. Poſſunt-
que hæc præcipue alba: uetuſta: & odorata uina. Vetuſta etiam & dulcia renibus
ueſſicæq; accomodata uulneribus inflāmationibuſq; ſuccidæ lanæ ex iiſdem utiliter
imponuntur. Fouentur his etiam aſperiora: quæ græci Theriode uocant: phagedę-
nica & quæ in deſtillationes fluūt ulcera. Habent utilem in ſanitate uſum: quæ ma-
rinæ aquæ nihil admixtum habent auſtera uina & alba. Suntq; in hoc genere præci
pue bonitatis Italica Phalernū: Surrentinum: Cecubum: Signinum: & ex Campa-
no agro multa alia: & ab Hadria Paratypianum: Siculumq; quod Mamertinū uo-
catur. Ex Græcia aūt Chium: Leſbium: Phygelite quod ad Epheſum gignitur. In-
flant nocentq; ſtomacho craſſa uina & nigra: corpus tamen augent. Tenuia contra

& austera stomacho accomodata sunt: sed corpus minus augent. Faciũt dolores capitis: magisq; urinam pellunt: quæ uetustissima tenuiaq; & alba uina sunt. Eadem abundantius hausta neruos infestant. Quæ media ætate sunt: utilissime bibuntur. Qualia septimo fere anno sunt. Quantitas bibentis ætate: anni tempestate: cõsuetudine: & uini qualitate decernenda est. Optime pcipit nõ esse luctandũ cũ siti. Optimum et uino mediocriter madere cibum. Noxia omnis ebrietas: presertimq; continuata. Cedũt.n. nerui quotidiana ueluti obsidione laborãtes. Ingeneratq; copiosus quotidie uini potus acutoꝝ morboꝝ pricipia. Vtilis nihilominus presertimq; a potu aquæ aliquo tpe uinositas. In summum.n. euocat: meatus laxat: laxatisq; his sensuum cæca excrementa purgat. Oportet tñ post uinositatẽ hanc aquam bibere. Ab ea.n. ueluti contraria curatione auxilii rõ aliqua quærenda est. Q uod Omphacite quasi acerbũ dicit uinũ priuatim in Lesbo cõficitur. Cõficitur aũt hoc modo. Arescit sub sole in cratibus disposita nõdum penitus matura uua tribus quatuor ue diebus donec rugosa fiat. Exprimitur deinde & in doliis expressum insolatur uinũ. Adstringendi uires id habet: stomacho accomodatũ est. Vtile prægnãtiũ in fœtura absurdis ciboꝝ appetitibus: utile Ileosis: ægre concoquentibus cibos & resoluto stomacho. Credit potũ id uinũ et cõtra pestilentiã utiliter bibi. Multoꝝ annorum ætate uina hæc indigent: alioquin potu ingrata sunt. Vinũ quod græci Deuterian. i. secundarium: Romani Loram: quidã uero Potimon. i. potu gratũ uocant hoc mõ cõficitur. Vinaceis unde expressi triginta uini cadi fuerint: aquæ cadi tres miscentur: mixtaq; simul omnia calcant: & ex calcatis quod expressum fuerit ad tertias decoquitur. Singulisq; decocti eius uini congiis salis sextarii duo miscent. Post hyemem deinde in dolia diffundit. Bibitur eodem anno: cito.n. bonitatẽ suã amittit. Dat ægrotis cum de uino dando ancipites appetentibus his dare compellimur. Fit præterea uinum quod Adynamon. i. imbotens uocãt: easdẽ antedicto uires habẽs. In confectione eius oportet parem musti & aquę mensurã miscere: tum lento igne leniter decoquere donec tota excoquatur aquæ mensura: idq; cũ refrixit in picatum doliũ diffunditur. Q uidam salsæ ex mari aquæ: cœlestisq; itidem: mellis etiam & musti pares portiones miscentes: & in alia uasa diffundẽtes quadraginta diebus insolant. Vtũturq; eo ad eadem oĩa eodem anno. Q uod ex Labruscæ uitis uuis nigrũ expressum fuerit uinum adstringendi ui quam habet fluenti aluo & stomacho utile est: utile & cunctis aliis quæcunq; adstringi reprimi ue opus sit.

INTERPRES.

D iscedentibus quondam ex Sicilia in Italiã Troianis: quæ uniuersæ classi & genti satis forẽt uina bonus subinde cadis onerarat Acestes: Carthaginensis regina ẽt exceptis a naufragio iisdẽ cũ rege suo centum instituerat famulas: totidemq; pares ætate ministros: qui dapibus onerarent mensas: & pocula cunctis deinceps ponerent. Ipsa ẽt cũ laticũ in mẽsam libasset honorẽ: Bitiæq; poculũ increpitans dedisset: tanta copia diffundi uinũ iussit: ut cũ pleno ille se pluisset auro post alii oẽs biberent pceres. Tantus præterea & eousq; uini laudator in suo carmine Homerus quibusdam uisus est: ut una hac suspitione uinosus facile creditus fuerit. Fuerunt & in aliis cœnarum apparatibus numerata a poetis: presertimq; a Flacco in carminibus suis tam multa & generosa uina: ut naturæ copiam & hoium p uita & uoluptatibus studium & artem merito aliquis in uino admiretur. Nullus tñ toto orbe nascentibus uinis: & quibus tunc gentes maxime uterent plures: certioresq; ad salutem & noxam scriptore hoc notas assignauit. Nec aliunde ad utrãq; fortunam ex uini usu maior homini q̃ ex eo occasio ẽ. In cæteris.n. unius aut alterius horæ uoluptas in cõuiuio q̃si ta uino est. Laudauitq; unusquisq; aut quod maxime apud se natum nouisset: aut quod ingenio naturæq; suæ aptissimũ sentiret. In hoc longiore historia cunctoꝝ habita rõne: singulorũq; in natura decretis uiribus nihil desiderandũ legentibus relinquitur: siue ad uoluptatẽ cœnas: siue ad honorem conuiuia & epulas: siue ad ebrietatem cõmessatiões: siue in quotidiano usu pocula: siue ad medicinam remedia parasse aliquis sibi uelit. Magna sane in multiplici hoc bono & liberalior naturæ

& nos fuisse id scriptoris huius decretum: eo.n. ferunt quæ illic uoces sunt. In nullis græcis tñ quos
hactenus legerim integer sensus ille inuenit: aliquidq; in cũctis desiderat. Licetq; sermonis & rei
necessitas eo legẽtes trahat; ingenue tñ & qua decet interpretẽ fide quale id in cũctis græcis nũc le-
git: ostẽdere non puduit. Numerant post hæc a Dios. uini quod priuatim dulce quõdá uocabat
plura genera Creticũ: Pramnium: & quod sua uoce græci Protropon. Latini sua Lixiuium appel-
lauerũt. Ea inter passi genera & in eorum censu alii. Alii inter dulcia simpliciter numerauerunt. Nos
passum totũ id genus uocauimus: ne cũ simpliciter dulci misceret: cõfunderetq; rei intellectum:
Passi.n. magis q̃ uini rõnẽ hñt: quẽadmodũ. xiiii uolumine Plinius capite. ix. lõgius tradidit: reiq;
ipsa & confectionis modus ostendit. Licet.n. γλυκυ græci dulce simpliciter uocent: cõtracta nihilo
minus in uino eadem hæc uox ad passum est. Vocátq; passiui γλυκυ genere neutro græci quod po-
steriores latinorum medici dulcorẽ. Columella lib. xiii. capite. xxyiii. dulce appellauit: titulũq; capi-
ti de uino dulci adiecit: cõfectionẽq; eius docuit his uerbis. Vinũ dulce sic facere oportet. Vuas le-
gito in sole: in sole per triduũ expandito: quarto die meridiano tpe calidas uuas pculcato Mustũ
lixiuium: hoc est anteq̃ prælo pressum sit: quod in lacũ musti fluxerit tollito &c. Plinius hanc ip-
sam pluresq; alias conficiendi dulcis uini huius rõnes monstrauit: quæ ab eo & Columella repetẽ-
dæ erunt. Nolumus.n. in re quæ iampridem in usu esse in Italia desierit ultra hæc lõgiores esse.

Quodq; hactenus dictũ a nobis est nõ aliam habet cám q̃ nequis editionis nostræ uarietatem de-
miraret: aliis dulce: Passum nobis uini genus hoc appellantibus. Priuatim.n. dulcia hæc uina quõ-
dam ob egregiá saporis eius qualitatẽ uocabant: alioquin passi potius q̃ musti cõfectionẽ hẽbant.
Ea cũ desierint nostra ætate fieri ut credimus tutius passi appellatione q̃ dulcis uini modo indica-
tur. Diximus pauloante auctore Columella quod græcis πρότροπον est latinis lixiuiũ eẽ mustũ: ap
ta nõis translatione ab ea quæ primo priuatimq; lixiuia dicit. Vt.n. in ea per colũ madente cinere
paulatim destillat aqua nõ dissimili rõne: quod per se anteq̃ prælo subiiciatur uua paulatim de- πρότροπον
stillauit a græcis protropon: a latinis lixiuium mustũ dictũ est: qm. s. reliquũ mustum præueniat. Protropum
Ea.n. græcæ uocis significatio est. Et si aliquibus nationis notam magis q̃ confectionis ea uox idicet. Lixiuium
Creticum in hoc dulcis uini genere laudauerunt oẽs: neq; imerito ob fœlicẽ cunctis seculis eius in- uinum
sulæ uindemiá: & ob cõem & antiquá eius laudem: qua iactat quicqd alicubi pueniat in Creta om
nium fœlicissime puenire. Laudauit priuatim Homerus etiam Pramnium: uel a Pramnia uite le-
ctum: uel quasi περιμένοντα. i. permanentem & perennantem: ut græcorum grámatici in eo poeta do-
cuerunt. Languidos arteriæ ictus recreare hæc uina Barbarus paulopost dixit: nos uenarũ pulsus
excitare. Habetq; ille uocis suæ auctores oẽs primum græcorum medicos: qui σφυγμοὺς. i. pulsus cor-
dis & arteriarum motũ esse dixerunt: qui insurgendo extollendoq; se quod diastolem græci contra- Pulsus
hendo & cõsidendo fiat: quod eadem gens systolem uocat. Eorum infinita pene genera sunt a medicis Arteriæ
obseruata ex propriis notis & consequentibus descripta. Habet & Piniũ eius uocis magistrum. xi.
uolumine capite. xxxyii. de arteriis hæc dicentẽ. Inter hos latent arteriæ. i. spũs semitæ. His innatant
uenæ. i. sanguinis riui: arteriarum pulsus in cacumine mẽbrorum euidens index fere morborum in modu-
los certos legesq; metricas per ætates stabilis aut citatus: aut tardus descriptas ab Herophilo &c. Venæ
Imitatusq; tot graues auctores non potuit nõ fœliciter arterias dixisse: quod contra euenisse illi in διαστολὴ
ictibus uidet: quos contraria motus rõne in latina re intelligi oportet. Nunq̃.n. ictus aliter q̃ foris il- συστολὴ
latos intelligimus. Habentq; semper hoium nõ naturæ iniuriam. In arteriarum aũt pulsu naturæ & in- Diastole
trinsecum motus principiũ est: nec uulnerari ictu ue: sed pulsari uenæ illæ dicuntur. Hẽmus cõtra Systole
nos in pulsibus auctores latinos oẽs: in uenis uero: non poetas tñ qui passim uenarum pulsus uocãt: ut
in Satyra Persius: postq̃ Tertia cõpositas uidit nox currere uenas. Et Naso. Prætentatq; suo salientẽ
pollice uenam. Sed Celsum Romani sermonis & medicinæ pfessorem: qui uenas ubiq; appellat: p
sertimq; primo libro & totius operis ueluti procemio dicens. Neq; quid uenas moueat: sed qd quæ
q; motus genera significent. Habemus & Vitruuium primo suæ architecturæ libro rhythmos uena
rum dicentem. Habemus & Plinium lib. xxiii. dicentem: nullo uino æque q̃ phalerno uenas excita
ri. Habemus postremo naturá: quæ ut græcorum medici monent διχίτωνας. i. duabus tunicis distin-
ctas fecit arterias. Hæ præter ante dictũ motum sanguinem & spũm in se continent a corde p totũ
corpus utrunq; transferentes: nomine magis q̃ re & hac rõne tñ a uenis discretæ: quẽadmodũ i dif
finitionibus suis testatus Galenus est. qui uenam sanguinis: & cõmixti sanguini spũs uasculũ neruo
sum humido & calido sensu esse inquit. Arteriá uero sanguinis & ipsam uasculũ cõmixtiq; sangui-
ni naturalis spũs. Differre tñ q; in arteria minor sanguinis copia & is purior est. Spũs aũt maior: &
is tenuior. Quod contra in uenis est. Accedit his ẽt q; arteria calidior sicciorq; & sentiendo aptior q̃
uena est. Quin etiá præter hæc: ut idem Galenus ait σφυγματώδως. i. pulsando mouet. Persuasit
præterea uenarum uoce in pulsibus uti potius q̃ arteriarum: q; in latinis aliis hanc uocem obseruauimus
pro canali animæ: quam idem græci asperam arteriá uocant in usu plerunq; fuisse. Credidimusq;
auctore Celso & aliis latinis tuto uená dicere potuisse: & si spũs tñ pulset: & spũs uasculũ aut cana
lis arteria græcis maxime fit. Volumus anteq̃ a pulsibus his discedamus monere: quod Plinius in
arteriarum descriptione ait in leges metricas ab Herophilo descriptos eorum pulsus fuisse &c. Ad rhyt
hmos pertinere: qui a musicis primum in cantibus & modulationibus suis docentur: tum similitu- Rhythmus

dine aliqua ad uenarum pulsus eorumq; interualla translati sunt. Hñt n. musici rhythmũ: hñt & medi-
ci: sed in diuersis artibus diuersa diffinitione descriptũ. Siquidem in Musicis & carminibus Ephe-
stion græcus scriptor a mensura quã eadem gens μέτρον uocat differre rhythmos ait q mensuræ .i.
metri materia syllaba est: & absq; syllaba nõ põt metrum esse: Rhythmus uero in syllaba quidem
est sed sine syllaba esse ẽt põt. Malleis .n. in incude põt rhythmus fieri: põt digitorum motu: Põt & in
cunctis aliis quæ in suo motu certis interuallis mouent᷑ sentiri. Differũt ẽt q metrũ stabiles habet
semper tẽporum suorum quantitates Rhythmus cõtra quo uoluerit aliquis modo cõtrahi & pduci po-
test. Quæ musici quotidie in carminibus aliisq; modulationibus docent. At qui in medicina rhyth
mus a Galeno diffinitur nihil aliud est q̃ motus certam in tpe legem hñs. Diffiniuit & Zeno Hero-
phillus rhythmũ dicens. Ordinẽ legemq; esse tẽporum in quibus arteriæ cõcidunt & insurgunt. Ex q̃
uoce in græcis aliqñ ἑτερόρυθμος .i. alterius rhythmi pulsus auditur: is .s. qui alterius ætatis sit uerbi
cã in sene iuuenis & e diuerso: pluresq; alii eadem hac uoce compositi quos græcorum medici noue-
runt. Et hos pulsuũ in uenis rhythmos metricas leges appellasse Plinius uidet᷑: Vt grãmatici for-
san censebunt: non satis apte ob eas quas pauloante diximus cãs qm̃ .s. differant rhythmus & metrũ
ut Ephestion docuit. In quo Vitruuiũ auctorẽ ẽt habebũt libro .i. suæ architecturæ uenarũ rhyth
mos non metra appellantẽ. Quẽadmodum aũt nos credimus bene: tam paruo aut nullo discrimi-
ne in musicis ea differunt: tamq; cõe metri nomen omnibus his est: quæ quãtitatis mensurã aliquã
& interualla motus hñt. Succedunt his uina quæ hic aparachyta uocari ait. Ea cæteri interpretes pa
rachyta uocant negationẽ auferentes: qm̃ sequat᷑ statim qbus admixta sapa est: & quæ adiiciat᷑ il-
lis non auferat᷑ aliqd sic potius appellari debuisse cõstituentes: aliogn in cũctis græcis quos hacte-
nus uidere licuit ἀπαράχυτοι nõ παράχυτοι legit᷑. Nos ẽt inuenimus a græcorum grãmaticis ἀπαρά-
χυτον οἶνον dici ᾧ οὐ προστίθεται θάλασσα .i. cui ex mari aqua admixta antea nõ fuerit. Et si recipien-
dum id sit uina intelligere oportebit quibus nõ fuerit ad fusa maris aqua & præter id admixtã ha-
bebunt sapam &c. δυσδιάπνευστα uina hæc esse Dios. ait. Eam uocẽ cæteri interpretes ut uidebũt le-
gentes reddiderunt. Nos difficillime efflari diximus quod est euaporari. Intelligitq; hic diu uires
suas in stomacho seruare hæc uina: Factaq; ebrietate sero eam solui: qm̃ difficile & sero ea euaporẽ
tur. In Phalerno deinde quod cæteri uerterunt cõcoctionem adiuuare uel quod idẽ est facile con-
coqui Barbarus ait uetustate admodũ sapit. Diuersitatis cã est q alii cõem lectionem secuti εὔπεπ-
τος .s. quod ad facilẽ in stomacho cocturam pertinet sic uerterunt. Ille alterius codicis quẽ nos etiã
uidimus lectionẽ secutus aliter reddidit. εὔποτος .n. in eo legitur. Quæ uox ad saporis suauitatẽ p-
tinere põt. In ambiguo cõem seq lectionẽ tutius ut credimus fuit. Et si nõ leuis suspitio oborta no-
bis aliqñ sit potuisse quõdam aliter legi: neq; εὔπεπτον .i. facilis: sed ἄπεπτον .i. difficilis cocturæ legẽ
dum esse: monuitq; in eo nos Plinius .xxiii. uolumine capite .ii. scribens. Falerna utiliora: concoctio
nem minus adiuuant. Facile in his librarii peccant. Eaq; ob cãm collatis ueterum in quacũq; re dictis
ueritas aliqñ emergit. Grauẽ salerno aliogn in tota Italia laudatissimo uino inuidiã Barbarus fecit
scribens nariũ polypos hoc uinum nutrire: quod in scriptore hoc neq; in aliis quod hactenus me-
minerim nullibi legitur. ἀνεπίφορον πρὸς πολυποσίαν esse hic ait. Quod est: non posse maiore copia
bibi hoc uinum. Id .n. πολυποσία est: non ad nariũ Polypos pertinet. Variant post hæc græcorum
antiqores & meliores codices: quo loco de Hadriano & Mamertino Siciliæ constituitur. In cunctis
.n. fere legit᷑ minus tentare neruos διὰ τὸ ἐν αὐτοῖς λεπτόν: quod ppter eorum tenuitatem significat: at
nõ sic in aliqbus legitur: sed διὰ τὸ ἐν αὐτοῖς λεῖον .i. pprer eorum mollitudinẽ. Dicimus aũt mollitu-
dinem in uino asperitatis & austeritatis priuationẽ. Facitq; ut credamus sic forte legi posse q non te
nuia hæc uina pauloante hic esse dixit: sed ex æquo ἁδρομερῆ .i. crassa: quod tenui aduersat᷑. Præ-
terea cãm indicat ea uox cur neruis minus noceant. At mollitudini magis q̃ tenuitati congruere id
uidet᷑. Id Paratypiano ex eadẽ regione tributum ẽt est. λειότερον εἶναι mollius .s. esse: eaq; ob cãm
bibentes fallere. Hoc ad tenuitatẽ Barbarus itidem retulit suorum codicũ fidẽ secutus. Nõ satis dein-
de certus sequitur locus cũ docet᷑ cõtra diutinas inflationes præcordiorũq; erosiones utiliter uina
bibi καὶ πλατυσμὸν καὶ λύγγα στομάχου: quæ uoces distentionẽ & singultum stomachi significãt. Sũt
enim & ex melioribus in qbus non λύγγα: quæ uox nihil significat. Singultũ siqdem græci λυγμὸν
non λύγγα uocant: sed λύσιν quod est langorẽ & resolutionẽ, quod uitiũ stomachi est. Singultus au-
tem & si ex cõuulsione erosione ue stomachi aliqñ fiunt: Cõsequens tñ mali eius quoddã non ma-
lum stomachi sunt. Eamq; ob cãm nos resolutionem uertere maluimus: & nihilominus tota eo lo-
co res nõ satis certa nobis est, quod monere uolumus. Sunt similia his plura alia quæ legentib⁹ co-
gnoscenda relinqmus: dum qd ad uinositatẽ & ebrietatem pertinet auctore Plutarcho docemus.
Neq; n. cõtemnendũ de utraq; scriptoris huius præceptum alicui est ebrietatem simpliciter dam-
nantis: uinositatem uero utilẽ aliqñ constituentis. Illud itaq; ante omnia sciendum a uino uinositatẽ
nos appellasse. Quam hic & græcorum scriptores alii ἀπὸ τοῦ οἴνου οἴνωσιν dixerunt. Nec male ut nos
credimus qñ & Flaccus citra ebrietatẽ uinosum Homerũ multo uino plenũ dixerit: nihil aliud ui
nositatem q̃ relaxationem animi uino factã intelligentes: qua calentes & a torpore excitati toto cor
pore spũs ad agenda omnia: ut Flaccus ait uegetiores efficiunt᷑. Eam ebrietatemq; breuissime Plu-
tarchus in commentariolo de loquacitate his uerbis descripsit. οἰνώσεως καὶ μέθης διαφορὰν ταύτην
ἀφῆκεν

Vinositas
Ebrietas
οἴνωσις
μέθη.

ἀδ̓ ἐκ κενοῖο ἰνώσεως μὲν ἄνεσιν μέθης δ̓ φλυαρίαν. Quod ē. Vinositatis discrimē hoc eē & Ebrietatis ait. Vinositatis qđē relaxationē seu exhilarationē. Ebrietatis aūt iportunā loq̄citatē. Qua rōne aūt dānanda alia recipienda uero alia sit facile ex Dios. & naturæ scriptoribus aliis intelligit. Nolumus enim nūc lōgius utriusq; euentus cās recensere. Id tm̄ monebimus: iō uinositati superbibendā aquā & eā q̄dem copiosam: remediūq; ab ea impetrandū esse: ut uomitu q̄plurima reiciamus: & erosiones stomachi ea rōne hebetemus. Has n. cās q̄rendæ uinositatis antiq̄ores græco℞ medici tradiderunt. Plinius tm̄ alias reddidit lib. xxiii. capite. xx. Sequit ab hoc loco statim qđ in omphacio dictū pauloante fuit esse Omphacite uinū hoc loco nō illo tractandū. Quale aūt id sit per se satis patet: nec nos aliud nunc monemus: q̄ debuisse alios interp̄tes quod male eo loco coaluerat ex huius obseruatione emendare Nec uinū sola nois similitudine cum omphacio miscere. De deuteriis. i. secūdariis & quasi oparis uinis: quod totum genus. M. Cato: & antiq̄ores Romani lorā uocauerūt, Monere aliud non oportet q̄ uina esse q̄ maceratis aqua uinaceis fiūt. Quo℞ tria fuere antiq̄s gn̄a. xiiii. uolumine capite. x. a Plinio tractata. Nec minus a Columella ēt xiii. uolumine capite. xl. unde repetenda nouisse ea uolentibus erunt. In quo operā penitus nō pdet q̄ in cognoscēda ea re laborauerit. Discet. n. aut male legi in scriptore hoc mutandumq; in melius qđ i huiuscemodi uinis p̄cipit post annū utendū eis esse. Ex quo Plinius eodem loco ait nulli ex iis plusq̄ anno usus est. Quod quotidiana ēt pbat expientia: aut si nihil mutandū in hoc scriptore fuerit qđ factum a nobis & aliis ē au ctore Columella quo diximus loco tueri rē poterit. Qui cū loræ certum genus docuisset subiecit cōmodius aūt seruat in amphoris. Hanc ipsam lorā. M. Columella ex aqua uetere faciebat: & nōnūquā plus biennio innoxiā seruabat. Quo cōfectionis gn̄e defendi posse uī quod a Dios. p̄cipit. Nobis tm̄ i cōtrariā partem inclinat aīus. Credimusq; non μετ' ἐνιαυτὸν: qđ est post: sed πρὸς ἐνιαυτὸν quod est ad annū rectius legi posse. Cōcordes in eo tm̄ græci oēs & ante nos interp̄tes alii cōem sequi lectionē persuaserunt. Intelliget ēt qui Pliniū audierit de uinis fictitiis eodē libro sed cap xvi. agentem quale adynamon quondā uinū græcis fuerit & quō conficeret. Id nos festinantes relinquimus monentes tm̄ iō a græcis adynamon dictū qm̄ admixta prius aq̄ mox igne excocta frangerent uires eius: fractisq; uirib⁹ parū potens quē hic docet in medicina hēt usum. Et hæc p oī uino hactenus.

DIOS. DE Vino Melitite. Cap. vii.

Melititen. Romani pariter græcis melitite appellant. Datur in diutinis febribus melitite uinū his qui infirmo stomacho sunt. Aluum. n. leniter mollit. Vrinam ciet. Stomachū purgat. Confert articulo℞ & renū cum urinæ malo aliquo doloribus: qđ nephritim uocāt. Cōfert his qui infirmo capite sunt. Vtile p̄terea priuatim aquā bibentibus mulieribus. Odoratū. n. est & nutrit. Differt a mulso φ mulsum ex austero & uetere uino exiguoq; melle conficitur. Melitite uero in quinq; austeri musti congios mellis congio & salis cyatho uno additis. In amplissimo uase conficiendum hoc uinum est ut spatium ad feruoris exundatiōem habeat: inspergendusq; p̄dictus sal paulatim donec feruet: cum uero a feruore cessauerit in alia dolia diffundendum est.

INTERPRES.

Desierat quo tpe naturalem historiam suā Plinius cōmentabat: Multoq; antea in usu esse melitite hoc uinū: qm̄ inflatiōes faceret dānatū: & nihilominus cōfectionē eius & ipse docet. xiiii. uolumine, capite. ix. eandem huic scriptori aut paulo diuersam: medicināq; itidē xxii. capite. xxiiii. Quo minus miret aliq̄s nūc in nullo honore esse: uixq; in medicina nomen eius audiri. Antiq̄ores tm̄ oēs ad explendā totius uini historiā de eo cum cæteris uini generibus tradiderunt: nō inutili penitus: sed qđ posset medicinā & ipsum augere & humanæ saluti aliq̄n adesse presertimq; ut hic ait γυναιξὶν ὑδροποτούσαις. Quod cæteri interp̄tes mulieribus uini abstemiis ex Plinio uerterunt: nos simplicius aquā bibentibus: haud sane q̄ nō id pbemus: sed φ nescimus an uini abstemias simpliciter mulieres hic dicat: an in fœtura uinū fastidientes: ideoq; aquā bibentes. Ex quo. n. hic uini huius usum ad mulieres priuatim cōtraxit certā ēt priuatimq; in fœminis cognoscēdam cām intelligi uoluisse uī. Si. n. simpliciter uini abstemiis dandū hoc uinū sit: non magis fœminis q̄ uiris dandū erit. In utroq;. n. sexu abstemios uini passim uidemus. Quodq; in fœminis idē in uiris ēt hoc uinum poterit. Credimus iō nos sic intelligi locū oportere: fastidientibusq; in fœtura uinū mulieribus melitite dandū. Eamq; ob cām qm̄ latius patet abstemii uox bibentes aquā mulieres nos diximus: eoq; ptinere uī quod statim sequit. Odoratum. n. est & nutrit. Quorū alterū pertinet ad discutienda fastidia: alterum ad uitæ nutrimentū quo tunc maxime ad incrementū & firmitatē fœtus p̄gnantes indigent. Quod ēt a Dios. constituit νεφριτικοῖς. i. cū urinæ malo aliquo renū doloribus pdesse: in meliorib⁹ græcis nō legit: Nos tm̄ cōem secuti lectionē eā seruauimus uocē

medicis diligẽtius excutiẽdũ reliquẽtes quo mõ huic malo ꝓdesse melitite hoc uinũ possit. Adiicimus illud ẽt qm̃ neruoꝝ infirmitati oẽs utile tradiderũt: & inter latinos Plinius ẽt nõ male suspicaturũ aliquem: qm̃ idẽ in græcis renũ & neruoꝝ uocis principiũ est uocarq; ea gens renes νεφρούς: neruos aũt νεῦρα potuisse eas librarioꝝ imperitia uoces cõmutari: & ꝓ neruis renes scribi: Medicinæ qdẽ id certius rñderet: in qua pcipit̃ uitãda oĩbus uina esse quibus uitio aliquo laborãt nerui: tutoq; his pro uino melitite hoc dari: Coniecturas tñ hæc nos non decreta esse uolumus.

DIOS. DE Mulso. Cap. viii.

Enomeli. Romani mulsum dicũt. Primã bonitatis hẽt æstimationẽ mulsũ qd̃ ex uetere & austero uino ꝓbatissimoq; melle confectũ fuerit: Minus.n. inflat qd̃ tale fuerit & celerius absolutũ in usum uenit. Est ueteri mulso nutriendi uis. Bonã facit aluũ qd̃ mediã ætatẽ hẽt: nec minus ẽt urinam cit. Nocet a cibo sumptũ mulsum: ꝓsumptũ idẽ implet: facitq; subinde cibi appetentiã. Cõficitur mulsum duobus uini cadis uno mellis pleruq; mixto. Quidã ut celerius ad usũ absoluant mel cum uino decoquũt: Sicq; in uasa alia diffundunt. Alii etiam impẽdio consulentes feruentis per uindemiam musti sextariis duobus mellis unum miscẽtes postq̃ deferbuit in dolia diffundunt: mulsumq; hoc dulce perseuerat.

INTERPRES.

Vit quondã in honore & dignitate mulsum uulgaris res & quotidianus hoĩ potus: q rusticas & urbanas cellas pariter augeret: nec aliter q̃ cætera uina cũ opus esset ad usum familiæ seruaret. Nũc mutatis moribus & faciẽdæ hoĩ medicinæ rõnibus solũ eius audit̃ nomen. Idq; ĩmerito: mõ uera sint q̃ Plinius tradidit: interrogatũ Pollionẽ Romulũ Cæsaris hospitẽ centesimũ annũ excedentẽ: qua nã rõne maxime uigorẽ iliũ aĩ corporisq; custodisset: rñdisse foris oleo intus mulso: egregia sane utriusq; laude: sed eo mulsi maiore q̃ olei: quo meliora uitalioraq; hoĩs intus q̃ foris principia & uires sunt. Quo magis demiremur exoleuisse penitus mulsi usum: q multus antiqs ideo fuit q ꝑsuaderent̃ oẽm aĩæ asperitatẽ dulcioribus succis mitigari. Spũs leniri transitum: & molliores fieri meatus: experimentaq; in se ipso cuiq; esse. Quãdo oĩs aĩ impetus cibo & potu mollit̃: eoq; ꝑsertim q non solũ corpoꝝ medicinã sed & morũ ẽt habeat. In quo gñe mulsum ꝓcipue laudauerũt ueteres: cũcta tñ hæc bona pñs inflationis periculum & noxa inutilia hoĩ fecit, desieruntq; uti eo hoies nocere sibi ea rõne sentientes: paulatimq; cũ usu confectionis rõ ẽt periit. Nos tñ si cui nouisse eã gratũ sit ex Palladio qualis scribente eo erat docebimus. Qui .xii. libro in Octobri mẽse de mulsi cõfectione sic docuit. Mustũ de maioribus & egregiis uitibus post .xx. dies q̃ leuatũ fuerit ex lacu q̃tũ uolueris sumis: & ei mellis nõ despumati optimi quintã partẽ prius tritã fortiter donec albescat admisces: & agitabis ex canna uehementer. Mouebis aũt sic per dies .xl. cõtinuos uel: qd̃ est melius: qnquaginta ita ut cũ moueris mũdo linteo tegas per qd̃ facile confectiõ æstuanda suspiret. Post dies ergo qnquaginta mũda manu purgas quodcunq; supnatabit & in uasculo gypso diligenter includis & ad uetustatẽ reseruas: melius tñ si in minora & picata uascula ꝓximo uere transfundas & gypsata diligenter opies & in terrena & frigida cella recoudes: uel harenis fluuialibus uel eodẽ solo uascula ex aliqua parte sũmergas. Hoc nulla uitiat̃ ætate si diligenter effeceris. Et hæc de cõfectione mulsi satis mõ dicta sint. Quibus in scriptore hoc addẽdum fuerat: quidnã & qua rõne hic dicat simpliciter implere mulsum: nisi id medicis constituendũ relinquere mus: qui ex uini mellisq; natura quid & quo modo mulsum impleat facile intelligent.

DIOS. DE Mulsa aqua. Cap. ix.

Elicraton. Romani mulsam aquã uocãt: Eandẽ mulso uim & naturã mulsa aqua hẽt. Decocta aũt utimur in his quoꝝ aluũ mollire aut uomitiões ciere uoluerimus: queãdmodũ in his q uenenũ hauserint facimus cũ oleo dãtes. Vtimur decocta ẽt in his q̃ pusillis uenarũ pulsibus multaq; infirmitate corpis sint. Vtimur & in tussientib⁹: Pulmonariis: & his quos multo sudore diffluẽtes Diaphorumenos uocãt. Quæ aũt maiore appatu cõfecta seruat̃ mulsa aq: quã priuatim qdã hydromel uocãt in media ætate uino qd̃ adynamõ dicũt & loræ in recreandis uiribus ꝓportione rñdet. Eãq; ob cãm in alicuius partis inflãmatione utilior q̃ lora ẽ. Dãnat̃ uetustior in inflãmationibus & corpore adstrictis. Probat̃ cõtra in stomachi affectionibus: appetitus deiectione & imodico sudore diffluẽtibus. Cõficit̃ aũt ad unã mellis mẽsuram duabus cœlestis aquæ ueteris mixtis & insolatis. Quidã ex

fonte

fonte aquã miscẽtes ad tertias decoquũt & reponunt. Sũt prӕterea q̃ hydromel uocent mulsam aquã q̃ lotis aq̃ fauis cõfecta & seruata fuerit. Copiosius tñ bibẽda hęc est, Decoquũt pleriq; hãc ẽt uerꝫ ęgrotantibus inutilis ẽ q̃ multũ ceraginis habet.

INTERPRES.

Requẽs & nullo nõ fere capite repetita μελικράτου & ὑδρομέλιτος huic scriptori uox est tã exiguo rei discrimine si substãtia & usus ӕstimet̃: ut totã nois nullã aũt rei dñã fuisse antiqs in ea merito qspiã crediderit. Vtraq;.n. melle & aq̃ cõstat: & iidem fere Plinio & aliis utriusq; usus sunt. Quod differre in eis uɾ̃ sola cõfectiõis rõ est. Quã pleriq; nõ tãti faciũt ut diuersi gñis ob id eas faciãt. Hic tñ & post eũ Plinius oẽsq; alii seorsum de utraq; agẽtes diuersas merito cõstituisse credũt̃. Eãq; ob cãm diuersis noib⁹ in scriptore hoc indicatas: diuersis & nos appellatiõibus eas indicauimus Dulcẽ alterã: mulsam aquã alterã appellãtes. Fuitq; nobis dulcis aq̃ auctor Columella q̃ posteriũ hydromellis genus qđ maceratis aq̃ fauis fieret a Dios. ꝑprio & uero hydromelli addirũ dulcẽ. xiii. uolumine capite. xi. aquã noiauit: inscripto ẽt de dulcis aq̃ cõfectione capitis titulo: ut diuersis uocib⁹ in ope hoc diuersa saltẽ cõfectio hydromellis ab aq̃ mulsa oñderet̃. Et si qđ maxime inter eas differt sola ӕtas est dicẽte Plinio. Mulsӕ aq̃ gñа duo subitӕ ac recentis alterũ: inueteratӕ alteꝝ. Nec Plinio tñ sed hoc ipso scriptore ẽt q̃ cũ melicratũ quã nos mulsam aquã interp̃tati sumus ꝑposuisset: Subitã & recẽtẽ illã Plinii intelligens subiecit statim τὸ δὲ παλαιὸν καὶ ἀποθέμενον. Quod est ut nos uertimus. Quӕ aũt maiore apparatu inueterata seruat̃ &c. In qua descriptione hydromel.i. dulcem aquã a nobis dictã intelligi tñ uoluit: p̃sertim cũ adiecit quã priuatim q̃dã hydromel uocant. Cõgeneres.n. & eiusdem substantiӕ dulcis & mulsa aquӕ sunt: & sola uetustatis rõne inter se differũt. Eãq; ob cãm ꝑmiscuũ in medicina usum habuerũt: p̃terq̃ in q̃bus nouitas aut uetustas ei⁹ priuatim exigeret̃. Quod nos ignorãtes seruatis ubiq; scriptoris huius uocibus iisdẽq; uestigiis eũ secuti: ubi hydromel erat dulcẽ: ubi melicratũ mulsam aquã semp reddidim⁹ ne si hoc magis q̃ illud exigeret̃ genus uocũ earũ uarietate & incõstantia grauiore piculo morboꝝ remedia miscerent̃. Quotidianus ut uɾ̃ cõisq; utriusq; huius aquӕ quondã fuit usus. Indicantq; id rei rusticӕ Romani scriptores: q̃ nisi ad usum familiӕ confici & seruari consueuisset nunq̃ in ruris disciplina de confectione eius tam certe docuissent. in quo monuisse illud uolumus a Columella lib. xiii. capite. xii. mulsam appellari aquã utrũq; hoc genus: a Palladio cõtra in Iulio mense Hydromel q̃m ut diximus facile miscebant̃: q̃ tantope inter se fiſia erant: p̃sertimq; ab his q̃ non ut i medicina oportet certũ illud & exactũ q̃rerent. Docuit hydromellis confectionẽ Plinius lib. xiiii. capite xvii. uinũq; appellauit ob eã q̃ mox patebit cãm. Verba eius sunt. Fit uinũ ex aqua ac melle tãtum. Quinquẽnio ad hoc seruari cœlestẽ iubent prudentiores aliq. Alii statim ad tertias p̃tes decoquũt & tertiã mellis ueteris adiiciũt: Deinde q̃draginta diebus canis ortu in sole hñt. Alii diffusa ita decimo die obturant. Vocat̃ hoc hydromel & uetustate saporẽ uini assequitur Saporẽ uini uetustate assequi hydromel Plini⁹ ait: eãq; ob cãm uinũ uocari: cũ tñ nihil uini admixtũ hẽat: hic non saporẽ uini sed uires asseq dixit: loraeq; pares hr̃e uires: utile instaurandis in ualitudine ӕgrotoꝝ uiribus qđ appetẽtibus his uinũ inocẽter potu daret̃. Diximus ex Plinio q̃le hydromel quõdã fuerit. Dicem⁹ nũc ex Columella q̃lis mulsa aq̃ fuerit: ut utriusq; certior rõ pateat. Verba ei⁹ sũt. Hӕc aũt nõ uno mõ cõponit̃. Nã q̃dã añ multos annos cœlestẽ aquã uasis includũt & sub dio in sole hñt. Deinde cũ sӕpius eã in alia uasa trãsfuderint & eliquauerint (nã quotiẽs ẽt p̃ longũ tp̃s diffundit̃ aliqđ crassamẽti in imo sisẽ feci repit̃) ueteris aq̃ sextariũ cũ libra mellis miscẽt. Nõnulli tñ cũ austeriorem uolũt efficere gustũ sextariũ aquӕ cũ dodrante põdo mellis diluũt: & ea portione repletã lagenã gypsatãq; patiũt̃ p̃ caniculӕ ortũ in sole q̃draginta dieb⁹ eẽ: tũ demũ in tabulatũ qđ fumũ accipiat reponũt. Nõnulli q̃bus nõ fuit curӕ cœlestẽ inueterare aquã Recentẽ sumũt: eãq; usq; in quartã partẽ decoquũt: deinde cũ refrixerit si dulciorẽ mulsam facere uolũt duob⁹ aq̃ sextariis sextariũ mellis ꝑmiscẽt: Si uero austeriorẽ sextario aq̃ dodrãtẽ mellis adiiciunt & his portiõib⁹ factã in lagenã diffundũt eãq; sicut supra dixi. xl. dieb⁹ insolatã in tabulatũ postea qđ suffumiget̃ reponũt. Et hӕc qđ ẽ Columella: cui nõ dissimilia Palladius instituit quo dixim⁹ loco. Docet p̃terea Columella alterius dulcis aq̃ confectionẽ q̃ maceratis aq̃ fauis & fauoꝝ ceris fieret: quã Dios. in postremo capite numerat. Eã poterũt uolẽtes in eo scriptore uidere. xi. tertiidecimi uoluminis capite q̃ in medicinӕ usu dãnata ab eo est: q̃m stomachi & p̃cordioꝝ inflatiões faceret. Cõfectionẽ tñ eius mõstrauit: q̃m cõdituris oliuaꝝ aliaꝝq; huiuscemodi reꝝ p̃ defruto utilis eẽt: & cibariũ saporẽ hr̃et. Prodesse mulsam aquã dariq; decoctã Dios. ait τοῖς μικροσφύκτοις καὶ ἀσθενέσιν: qđ ẽ ut nos uertim⁹ his q̃ pusillis uenaꝝ pulsibus & multa corporis infirmitate sint. Plinius tñ aliter docere rẽ uɾ̃. Vigesimo.n. secundo uolumine capite. xxiiii. ait. Inuenio etiam apud auctores hunc potũ bibendum alsiosis: item animi humilis & prӕparci quos illi dixere micropsychos. Videt̃q; micropsychos & humilis & p̃parci animi eos appellare quos hic μικροσφύκτους & ἀσθενεῖς uocat. Quӕ oẽs uoces ad corpus non ad animum referẽdӕ sunt. Monuisse id placuit q̃m diuersa penit⁹ mulsӕ aquӕ tribuisse auctores hi uidẽtur. Nobis in scriptoris huius sniam magis inclinat animus. Relinq̃musq; peritioribus cogitandum quale sit quod a Plinio dicitur. Sunt autem pusillis uenarum pulsibus huic scriptori homines qui

Dulcis aqua
Mulsa aqua
μελίκρατον
ὑδρόμελι

μικρόσφυκτοι
ἀσθενεῖς

bus ut Galenus in diffinitionibus suis docuit: exigui uenarum pulsus sentiuntur ad minimam longitudinem altitudinemq; & latitudinem extollente se & insurgente arteria.

DIOS. DE Aqua. Cap̄. x.

h Ydor. Romani aquā dicūt. Non facile in uniuersum de aq̄s decernit̄ ob locorum ꝓprietates: ꝓpria earum tēperamēta: aerē: nec pauciora alia. Plerūq; tn̄ ꝓbatissima est q̄ pura: dulcis: & cuiuscunq; alteri⁹ q̄litatis expers: q̄q; nec minimo ēt tpe p̄cordiis immoret̄: quæ sine dolore descendit: nō inflat nec corrūpitur.

INTERPRES.

a ἄποιος ut græcorum uoce utamur ꝓbat̄ aqua. Dico aūt ἄποιον quasi sequalē. i. qualitate oī carentē: q̄ nihil odoris coloris ue aut saporis hēt & friget. Si. n. ex terra emergēs calebit metalli alicuius aut subterranei ignis cōtagio p qd̄ trāsierit medicamentosa & infecta plerūq; erit: quales diuersis locis medicinæ tm̄ utiles inueniunt̄: a medicis p tpa deinceps cognoscēdæ & ex infectionis calorisq; sui natura ad sanitatis & morborum remedia transferendæ: ut q̄ sulphurosæ fuerint neruis medeantur: q̄ aluminosæ sanguinis reiectionibus & nō suo tpe & ordine purgantibus se fœminis: q̄ nitrosæ & salsæ capiti: q̄ ferratæ stomacho & lieni ꝓsint aliisq; uitiis & morbis aliis prāstibus aliæ. In quo nō tm̄ bonitates uiresq; earum ad sanitatē: sed uitia ēt ad morbos cognouisse oportebit. Quæ tota res q̄m lōgior ē: tractari hoc loco nec debet nec pōt. Illud tm̄ meminisse semp oportebit q̄m multus & quotidianus aq̄ hoi & pecori usus est nihil diligentius curandū hoi esse: neq; id tm̄ qd̄ Socrates p̄cipiebat: non agendū his locis nobis esse in q̄bus nec iustitia nec ꝓfluens aqua perennis erit: sed q̄ citissime & lōgius fugisse illinc ubi uitio aliquo infectæ aquæ uarios subinde faciant morbos: quales multis locis fuisse quōdā audiuimus & esse adhuc quotidiana experiētia cognoscimus. Pro qua re satis huic scriptori fuit monere qualē oporteat q̄sisse & ꝓbasse aquā. ἀμέτοχον ut inqt οἵας δὴ ποτοῦν ποιότητος. Quod ē ut nos uertimus cuiuscūq; q̄litatis expertē. In quo subscribentes sibi habet posteriores oēs græcorum medicos ἄριστον ὕδωρ λέγοντες τὸ ἀποιότατον καὶ κατὰ γεῦσιν καὶ κατ' ὀσμήν. i. ꝓbatissimā esse aquā q̄ oī penit⁹ in gustu & odore q̄litate carebit. Quin etiā adiecerūt aspectu & oculis purissimā esse oportere: hancq; bibētib⁹ utilissimā fore & suauissimā. Licetq; hic ꝓbari purā dulcēq; dicat: nō tn̄ intelligēda aquæ dulcedo est q̄lis in cæteris rebus dulcis sapor seorit̄ & est: sed qd̄ hic ait γλυκύ: q̄ uox in cōi significatiōis æstimatione dulce significat ꝓ suaui & in potu amabili recipiendū est. Sic n. Paulus Aegineta ἡδὺ in hac ipsa re uocauit. Siqdē ad aquæ suauitatē satis est ut sine odore saporeq; & aspectu pura solo frigore cōmendet̄: & hæc dulcedo eius est: quā hic cōi dulcedinis uoce indicauit: cætera huic & aliis cōia sunt. Sed longe plura ab aliis q̄ a Dios. de tota rōne aquarum dicunt̄. Quæ in Plinio: Vitruuio: rei rusticæ scriptoribus: mille aliis græcis latinisq; auctoribus cognoscenda uolentibus relinq̄mus. Longior. n. & numerosæ uarietatis ea disciplina est. Quodq; hic: q̄m multiplex erat: ꝓfessoribus cognoscendū deinceps reliquit tractari ob eandē cām a nobis non debet. Nō tn̄ illud tacebimus. Cū a principio hic monuit non facile alicui eē in uniuersum de aq̄s decernere ob eas quas numerauit cās ad utrāq; ptē qualitatis earum & usus id ptinere: Siqdē sunt in genere aquarum q̄ nocent: sunt cōtra q̄ ꝓsunt: & utrūq; multifariam: Sunt itidē q̄ puræ & sequales: sunt cōtra q̄ infectæ medicamentosæq; & utrūq; id ēt multifariam. Quæ oīa si uelit aliq̄s singillatim p gn̄a & cās ꝓseq graue cū natura certamen inierit. Oportebitq; sūpto ab hoie principio nūerare q̄ hūanos cōceptꝰ adiuuēt: q̄lē Thespiis Theophrastꝰ fuisse quōdā testatꝰ est. παιδογόνον γυναιξὶν uocās: qd̄ est fœcūditati fœminarum utilē: & qualē nūc ēt Tagi i hispania esse ferūt. Nec minus q̄ diuerso sterilitatē & abortus faciāt. Tū a cōcæpto hoie p eū totāq; reliquā naturā & singulas eius ptes ad plātas earūq; rigationes de aq̄s earūq; in singulis prāte sermonē transferre. Quod infiniti laboris nec scriptoris huius cōsilii erit: q ad sanitatis usum tm̄ aq̄ ꝓbationes docuit: neq; has oēs sed ex pluribꝰ certiores tn̄: puritatē: suauitatē: cæterarum q̄litatū oium priuationē: & q̄ alia deinceps ab eo oūerant̄ ex quotidiano sensu cognoscēda. Inter q̄ qd hic ait probari nec minimo ēt tpe p̄cordiis imoratē: q̄ sine dolore descēdat certiꝰ ab aliis græcorum medicis docet̄. ὅταν δὲ καὶ ὑποχωρῇ τῶν ὑποχονδρίων ταχέως, μηδὲν ζητεῖν ἕτερον ἄμεινον· τὰ γὰρ ἐπὶ τοῖς ὑποχονδρίοις χρονίζοντα καὶ τὴν γαστέρα πληροῦντα καὶ ἐμφυσῶντα καὶ καταβαρύνοντα τῶν ἀτυχῶν κάκιστα. Quod ē. Cum uero p p̄cordia celerrime descendet nullā meliorē aquā q̄rere oportebit. Quæ uero p̄cordiis diutius imorabunt̄ aq̄ Aluū uexabūt: iflatiōes faciēt & pōderoso onere graues erūt omniū deterrimas cōstituere oportebit. Quæ oīa sensus indicabit: p̄sertimq; in pcordiis mora earum & cessatio. Dicimus aūt p̄cordia q̄ græci ὑποχόνδρια facto ex p̄pōne & cartilagine noīe q̄si subcartilagia uocant. Ea uoce Plinius lib. xxx. capite. iii. significari ait oīa hoīs exta. Verba eius sunt. Præcordia uocamus uno noīe exta in hoīe: græci q̄m sub chondro. i. sub cartilagine sint hypochondria uocāt: latini sua præcordiorum uoce significasse potius uident̄ quod græci προκάρδιον dicunt. i. quod cordi prætenditur. Huic enim magis q̄ illi latina ea uox respondet. Omnes tamē hypochondria græcorum præcordia manifeste uocant: certissima partiū illarum significatione cum nouerimus quā in anteriore homine cartilaginem priuatim græci appellant: quæ ex anatomes disciplina patere omnibus potest.

ὑποχόνδριον

προκάρδιον
Præcordia.

Thalattion

DIOS. DE Maris aqua. Cap. xi.

Halattion Hydor. Romāi marinā aquā dicūt. Calida acris & stomacho noxia est marina aqua: aluū turbat bilēq; & pituitā trahit. Fouent̄ calida maris aq̄ q̄ extrahēda discutiēdaq; sunt: neruo⁊ uitiis ꝑnionibusq; nōdū exulceratis eadē accomodata est. Miscet̄ apte malagmatis q̄ macerata hydrelæo hordeacea farina cōficiūt. Vtilis eadē emplastris: malagmatisq; quæ discutiēdo sunt. Facit ad exinanitiōes: in quē usum tepida infundit̄. Infundit̄ & torminibus calida. Fouent̄ marina aq̄ scabies: prurigines: īpetigines: capitis lendes: & a partu copiā lactis non ferētes māmæ. Liuores eadē disiicit: in quē usum feruēte ea fouent̄. Contra uenena to⁊ morsus qcūq; tremores ꝑfrictionesq; faciūt: ꝑsertimq; scorpionū phalangiorū & aspidū eadē utilis: cōtra quos: si in calidā eā descēderit aliqs pariter ꝓdest. Corporū diutinos malos habit⁹ quos cachexiā uocāt neruosq; maxime marinæ aquæ calidæ balnea emēdāt. Calēte eadē utiliter fouēt̄ cutē subeūtes aquæ dolores capitis & auriū grauitates. Quæ sincera & nulla admixta potabili aq̄ diu seruabit̄ marina aq̄ uetustate uirus suū amittet. Quidā antea decoquūt: decoctāq; seruāt. Dat̄ ad purgationē ēt per se aut cū posca uinoue aut melle. Verūtñ post purgationē gallinaceorū pisciumue esculentū ius dandū est ad infringendā erosionis eius acrimoniam.

INTERPRES.

POterunt qb⁹ ꝓcul a mari agētib⁹ marinā aquā & remedia eius negauit natura maris aquā nō multo sumptu laboreq; ex uete⁊ disciplina sibi facere. Præcæperunt hi q̄tuor aq̄ sextariis salis sextariū misceri. Hisq; utriusq; rei portiōib⁹ salsissimi maris uim & naturā ipleri. Moderatissimū tñ putari supradictā aq̄ mēsurā octonis cyathis salis tēperari qm̄ ita & neruos calefaciat & corpus nō exaspet. In quo mirū est q̄tope saluti hois natura cauit mō uera sint q̄ illi retulerunt: Si plus q̄ sextari⁹ salis cū aq̄ sextariis quatuor mergat̄ uinci aquā: salēq; nō liquari. Intelligens .n. nociturū qd̄ nimis fuerit certā incuriæ & ignorantiæ hoīum legē huiuscemodi natura ꝓscripsit. Poterūt itaq; ꝓcul a mari agētes marina aqua morbos uitiaq; corpo⁊ suo⁊ hac rōne curare: quæ ut certi⁹ cognoscat̄ nō pigebit aliq̄ hoc loco signare: quæ aut mutata a nobis aut cū aliis eadē nobis nō sunt. Quo⁊ illud primū est dixisse nos purgare marinā aquā pituitā & p̄ter pituitā bilē: qm̄ utraq; in uetustioribus & meliorib⁹ græcis legebat̄: & Pli. lib. xxxi. capite. y. dixerit bibi nō sine iniuria stomachi ad purganda corpora bilēq; atrā: alioqn in cōi lectione pituitā tm̄ purgari indicat̄: & posteriores græco⁊ medici pituitæ utilē tm̄ dixerunt. Signamus nos rem & diuersitatis nr̄æ cām reddimus. Diximus p̄terea facere ad exinanitiōes marinā aquā qd̄ in scriptore hoc πρὸς τὰ κενώματα est nihil ex significatione & captu græcæ uocis mutātes: qñ κενοῦσθαι euacuari & exinaniri tm̄ est. Cæteri aūt clysteres addiderūt aut ad deiiciēdā aluū utilē fecerūt quo⁊ nihil apte i græcis ōndit̄. Cōiorem nos Celsi exēplo secuti sumus uocē q̄ sæpe exinaniēdi uerbo in maiore significationis ambitu utit̄. Pōt .n. aliis rōnibus q̄ clystere & deiecta aluo exinaniri qd̄ purgādū est. Pōt .n. maris aq̄ bibi potuq; exinanire, Pōt p urinā reddi: eaq; ꝑ eexinanire qd̄ ducēdū erit. Pōt & aliter idē p̄stare. Sumus nos hoc ingenio & fide ut nihil huic scriptori detrahere aut addere in uocibus eius audeamus. Sequtur nō multo post qd̄ hic scriptor ait. διαφορεῖ καὶ πελιώματα πυριώμενον. Id Barbarus uertit: Liuentia reducit eadē ad colorē suffer uefacta & saccis imposita. Alter: Liuores suffitu discutit. Nos: Liuores eadē disiicit in quē usū feruente ea fouent̄. Nec aliunde tā diuersa eiusdē rei editio est q̄ ex participii illius πυριώμενον intellectu: qd̄ Barbarus ad fomenta sicca retulit. Græcis .n. uerbū πυριᾶν id prio & ꝓprie significat. Est aūt remedii genus cū ad calefaciēdū miliū: panicū: sal: harena: aliqd̄ue huiuscemodi multo ignæ calefactū & feruens linteis saccis ue inditū pti q̄ calore curāda est iponit̄. Qui curādi modus in hoc cūctisq; aliis medicinæ auctoribus frequens & quotidianus est. Patetq; id in milio ex quo qd̄ ad saccos ptinet Barbarus accæpisse credi pōt. Verū iñ nō de fruge q̄ saccis apte claudi pōt: sed de aqua hoc loco agebat̄: q̄ si rariore linteo clausa fuerit diffluet. Si spissiore & cōferctiore quapiam materia alia: quemadmodū humorē non remittet sic ēt calorē nō transfundet: eamq; ob causam a siccis fomentis longe remedii huius ratio abesse nobis uidet̄. Alter cum suffitu ait liuores discuti uerbum πυριᾶν & participiū eius πυριώμενον parum ꝓprie ut nos credimus ad suffitus transtulit. In suffitu .n. fumum intelligere semper oportet: qui i aqua nullus ē. Neq; enim incensa fumat. At ex feruente ad ignem aqua calens halitus fumo similis surgit. Scimus id quidem non tñ fumus hic sed uapor dicendus est: & quæ ab eo calefiunt uaporari non suffiri dicūtur. Quod autē nos diximus feruente marina aqua foueri liuores eoq; remedio disiici certiorem ni fal

Suffitus
Vaporatio
Fumus
Vapor
καχεξία
Macies

limur rõnem habet. Foueri.n.calidis liquoribus proprie dicimur. Quod licet καταντλεῖσθαι alio uerbo in medicina plerũq; significet. In qbus tñ rõ: necessitas & usus cogit nunq̃ ab re fuerit consuetam uocis alicuius æstimationẽ parce in aliá illi similẽ detorsisse. Est illud & animaduertendum quo loco nos diximus si in calidá mariná aquam descenderit cũ descendendi uerbo lauandi etiam fouendiq; uerbũ intelligi oportere. Non põt latina aliqua uoce græcoꝝ cachexia facile indicari: eáq; ob causam nos grecæ uocis æstimationem secuti malos corporis habitus diximus: & ut certi⁹ pateret res græcá medicis notá uocem adiecimus, alioquin Plinius ubiq; & inter marinæ aquæ remedia hæc maciẽ uocat: cõsequens potius quoddá: multisq; aliis morbis & uitiis cõe q̃ certũ mali huius genus indicans. Comitat̃.n.macies multa corpoꝝ nostroꝝ mala alia. Priuatim aũt cachexiam ueteres græcoꝝ medici principia subeuntiũ cutem aquaꝝ appellare consueuerunt. Et hæc plerũq; uocis huius in græcis significatio est: & si forte ad alios corporis humani malos habit⁹ distrahi possit: In qbus ex multo tpe macie obductũ corpus paulatim distabescit. Variant nõ multo post græcoꝝ codices quo loco de hydropicis dolore capitis & auriũ grauitate remedia ex marina aqua instituunt̃. Miscetq; loci eius & remedii intellectũ quod in impressis & plerisq; aliis græcis legit̃ participiũ ὑπατμιζόμενον: in uetustioribus aũt & antiqoris fidei ὑπαντλιζόμενον. Quoꝝ prius illud

ἀτμός
ἀτμίζεσθαι
αἰτλοῦσθαι

uaporari calida marina aqua monet ea mala. Est.n.ἀτμός uapor quẽ pauloante descripsimus & ἀτμίζεσθαι uerbũ feruentis aquæ excæpto halitu uaporari. αἰτλοῦσθαι aũt & αἰτλίζεσθαι calido liquore aliquo cõspergi & foueri. Eamq; ob cám cæteri interpretes ad uaporẽ rem transtulerunt: uidenturq; in ea re magistrũ ẽe hr̃e Pliniũ: qui eodẽ loco ait. Auriũ dolores: capitis grauitates cũ aceto feruentium uapor corrigit &c. Leuis tñ curandi tam grauia mala hic modus est: & qđ a Plinio dicit̃ non diuersam penitus hr̃e ab ea quá dicimus rõnem potest. Nos tamen melioris fidei codices secuti calente marina aqua utiliter foueri ea mala diximus: & nihilominus poterunt suo arbitrio legentes utram magis probauerint rationem sequi.

DIOS. DE Thalassomelle. Ea est ex melle: maris aqua & cœlesti imbre confectio. Cap.xii.

t Halassomeli. Romani pariter græcis Thalassomel uocant. Creditur Thalassomel hoc egregie purgare. Conficitur mellis: cœlestis aquæ: marisq; æqs portionibus per colum traiectis: & in picato uase per canis æstum insolatis. Sunt qui decoctæ maris aquæ partibus duabus unam mellis miscentes in dolia diffundunt. Estq; hoc ad purgandum marina aqua lenius & mitius.

INTERPRES.

n Ihil certius in Plinio Thalassomellis huius cõfectione est. Eam.xxxi.uolumine cap.y.docuit scriptor ille. Sed qui alter ex scriptoris huius interpretibus eo duce usus est: uertitq; confici Thalassomel æquis portionibus maris: mellis: & imbris ex alto: qui totus uerborũ Plinii in hac ipsa re ductus est quod in Dios non legit̃ addidit: & quod a Plinio dicitur importune nec suo loco reddidit. Quod.n.Plinius ex alto dicit non ad imbrẽ in eo ptinet: sed alterius membri principiũ est. In quo cum dixisset melle mari & imbre confici Thalassomel: Sumpto iteꝝ sermõis principio ex alto & ad hunc usum aduehi: nõ imbrẽ sed maris aquá dixit: nec litoralem ideoq; lutulentá aut dulci aqua mixtá sed ex alto.i.longinqore mari petendá esse: quod i cœlesti aqua & imbre dici nõ põt qui ex altiore parte cœli repeti neqt sed dũ decidat expectandus & cum deciderit colligendus est. Nõ animaduertit pungendas in Plinio uoces eas esse anteq̃ ex alto & ad hũc usum aduehi iuberet. Facile p̃terea erat meminisse in poetis altũ passim mare nõ cœlum aut aerẽ dici: & Columellá li.xiii.capite.xxyi.mariná aquá ad muriæ cõfectionẽ de alto peti iubere. Verba ei⁹ sunt. Quod si ager maritimus ẽ silẽtib⁹ uẽtis de alto q̃ qetissimo mari sumenda est aqua. Pertinet hoc ad huiuscemodi cõfectionum disciplina. Sempq; non nisi ex alto pcul a litore ob eas q̃s dixim⁹ cás petẽda est maris aq̃. Quod forte i scriptore hoc desiderauerit qspiá. lõq; a nobis lõgi⁹ repetitũ id est.

DIOS. DE Aceto. Cap.xiii.

o Xos. Romani acetũ dicunt. Adstringit & refrigerat acetũ. Sanguis eruptiones oẽs potũ & insidẽtibus cõpescit. Idẽ cibariis cõcoctũ alui fluctiõib⁹ utile. Fluẽtẽ ex uulnerib⁹ sanguinẽ sistit & inflámatiões arcet: in quẽ usũ succidæ lanæ aut spógiæ inspergit̃ & imponit̃. Cõpescit pcidentes fœminarũ locos & in utroq; sexu sedes acetum. Compescit idẽ diffluentes & sanguine manátes gingiuas. Facit ad ea quæ pascẽdo serpunt. Sacros ignes: ulcera quos herpetas dicũt: lepras: impetigines: digitorum pterygia cum aliquo eorũ quæ his malis accomodata sunt mixtum. Quinetiá si continue eo foueantur phagedænica sistit ulcera & q̃ pascendo serpunt

do serpunt. Fouentur eodem calido addito sulphure podagræ utiliter. Melli miscetur acetum: delenturq; inuncta eo sugillata. Contra capitis ardores addito rosaceo in spongia aut succida lana imponitur. Vaporantur calente aceto cutem subeuntes aquæ: auriũ grauitates sibilaq; & sonores earũ. Necat instillatum aurium uermes: Panos reprimit si tepido eo foueanť: aut si in spõgia imponať. Lenit idẽ pruritus. Fouenť calido aceto uenenatorũ morsus quicũq; refrigerant: frigido contra qcunq; incendũt. Facit præter hæc ad uenena letalia omnia calidũ potũ mox uomitionib⁹ redditũ: pcipua opis & auxilii ui cõtra Opium: Cicutã: Sanguinis & lactis grumosas in stomacho cõcretiões: Fungos: ixiam & taxũ cũ sale. Pellit haustas hirũdines potũ acetũ: ueterẽ tussim lenit: recentẽ prouocat. Bibitur calidũ cõtra non nisi recta ceruice spirandi difficultates. Reprimit gargarissatum in fauces destillationes. Prodest anginis: deiectæ oris columellæ & dentium doloribus si calido colluantur.

INTERPRES.

q Vale homini uinũ natura dederit ex aceto quod uitiũ eius est facillime ratiocinabiť aliquis. Intelliget enim omnium bonorũ eius quæ tam multa numero usuq; necessaria & grata homini sunt: id maximũ merito esse: cuius labes & uitium tam multas medico salutis: patri uero familias uitæ occasiones affert. Cibos quidem & sapores non alius magis succus cõmendat aut excitat. Nullus ẽt tam efficaci remedio cõtra tot mala pugnat. Neq; ausim ego dicere utrobi liberalior humano generi oĩum parens natura fuerit. Id certe oẽs sine inuidia fatebimur: esse qdem multorũ quæ sponte sua uitiata bonitatẽ suã amiserint in sanitate & morbis aliquem usum: eẽ itidem quæ uitiari & corrũpi ob easdem causas a nobis coganť: Sed nihil frequentiore opa maioreq; diligentia ꝗ uinum in quotidianos uitæ usus ad cõtrariam aceti fortunam transferť. Cogiturq; deficiente aceto acescere uinum tm̃ naturæ munus: ut oẽm domesticã rẽ nihilo minore ꝗ uinũ gratia ad cibos & ciborũ condituras instruat: rara & quæ uni Diogeni inter sapientes contigerat laude. Vt enim ille paupertate sua inter gentes claruit: quotidianãq; ex infœlicitate laudem inuenit. Non dissimili rõne ex uitio gratiá sibi acetũ fecit: Nec qcꝗ in uitiorũ naturæ censu tá multos habuit semp & adhuc habet usus: ex quorũ numero hic tm̃ eos tradidit qbus aliqñ ad salutẽ medicina ĩdiget. In eis satis certa oia sunt: nec quicꝗ est quod legentes monere longius oporteat. Quod inter Barbarũ & nos unũ discrepat tm̃ significabimus: idq; ad uenena ptinet quæ ille uenenata noĩauit. Verba Dios. sunt ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα: quæ qualia sint ipse statim numerat: opiũ: cicutam: concretũ in grumos sanguinẽ & lac: fungos: ixiam: & taxum: quorũ nullum rite uenenatũ diciť. Venena. n. ipsa sunt: uenenata aũt quæ uiuentia animalia partẽ uenenis illis noxam ictu morsuue illatam relinquunt. Suntq; primũ in natura uenena: mox eiusdem maleficii cõmunicatione uenenata: ideoq; in diuerso gñe cõstituenda: nec simul miscenda: presertimq; in hoc usu in quo bibendum acetũ est: Tum uomitionibus reddẽdũ. Quod in uenenis quotidianum est. In uenenatis autem fieri nequit quæ foris nocuerunt non hausta nocent: ideoq; uomitionibus reddi non possunt. Venena Venenata

DIOS. DE Aceto mulso quod græci Oxymel dicunt. Cap. xiiii.

o Xymeli. Romani acetũ mulsum aut pariter græcis oxymel dicunt. Conficitur hoc mõ acetũ mulsum. Sumito aceti sextarios quinq;: Marini salis pondo unum: Mellis pondo decẽ. Aquæ heminas totidem. Mixtaq; simul oĩa coquito usq; dum decies inferbuerint: tum refrigerata oĩa in dolia diffundito. Crediť sumptũ acetũ mulsum crassa ex corpore educere. Coxẽdicis pterea articulorũq; doloribus & comitialibus pdesse. Cõtra uipę quã gręci Sepa ab exedẽdo uocãt morsus opitulať. Prodest & his q opiũ aut ixiã biberint & i anginis utiliter gargarissať.

INTERPRES.

d Ocuit duobus locis aceti mulsi cõfectionẽ Plinius: primũ. xiiii. uolumine capite. xvii. tum xxiii. capite. iii. alterã simpliciter: alterã ex Dieucæ antiqssimi medici auctoritate: nec eodẽ mõ utrãq;. Sigdẽ in alterius cõfectiõe cœlestẽ: in alterius marinã aquã sumi iubet. Ex eo nõ importune suspicari aliqs põt deesse huic scriptori in oxymellis cõfectione aquæ genus. Neq; .n. uerisimile ẽ qd nõ eodẽ mõ a gẽtib⁹ tũc fieret icertũ ab eo relictũ fuisse. Locus in Plinio primũ ẽ lib. xiiii. cap. xvii. Sũtq; de oxymelle ei⁹ hæc uerba. Quinetiã acetũ melle tẽperabať: adeo nihil intentatũ in uita fuit. Oxymel hoc uocauerũt: mellis decẽ libris aceti ueteris heminis qnq;: salis ma

rini librā: aquæ pluuiæ sextariis quinq; sufferuefactis decies: mox obturatis atq; inueteratis. Et hæc prima Plinio Oxymellis confectio fuit. Alteram deinde .xxiii. uolumine capite .iii. idem his uerbis tradidit. Oxymel antiq ut Dieuces tradit hoc mō tēperabant Mellis heminas decē: aceti ueteris heminas qnq;. Salis marini pondo: thymbræ quadrantē: aquæ marinæ sextarios qnq; pariter coqbāt decies deferuescente cortina: atq; diffundebāt inueterabātq;. Quæ omnia præter q̄ in genere aquæ eadē huic scriptori sunt. Desiderariq; ut diximus in eo id tm̄ pōt, Verū tn̄ ut nos i medicinæ scriptoribus aliis Galenoq; presertim .iiii. de his quæ faciunt sanitatē obseruauimus: quēadmodū nō erat una conficiendi Oxymellis rō. Sic ēt non unū idemq; placuit diuersis eius auctoribus aquæ genus: nā cœlesti alii marina alii usi sunt: pluresq; simpliciter potabili: neq; oēs antea melli & aceto mixtam inueterabant: sed in ipso usu aquā statim Oxymelli nō aliter q̄ in uino fit miscebāt. Testis eius rei quo diximus loco Galenus est qui despumato præcedente coctura melli aceti tm̄ misceri iubet quod gustanti nec acidū nec dulce nimis sentiatur: Cūq; duo hæc miscuerit itez coq ambo simul præcipit usq; dum diuersi liquores inuicem penitus se miscuerint: nec crudum bibentibus acetum sentiatur: ex quo ipe cum exiget usus misceri aquam præcipit eodem temperamento quo ad potū uina aquis temperantur nullo aquæ discreto genere. Quo fit ut potabilem simpliciter itelligi oporteat. Et hæc pro Oxymelle dicta hactenus satis sint.

DIOS. DE Oxhalme. Cap. xy.

Oxhalmen. Romani pariter græcis oxhalmen dicunt. Fouent oxhalme utiliter quæ pascendo serpunt: exedentia ulcera: rabidorūq; canum & omniū q̄ ictu aut morsu uenenū relinquunt iniuriæ. Sistit eadē sanguinis post eductos ex uesica calculos eruptiones: si calida post sectionē q̄primū infundat. Compescit & pcidentē sedē. Clystere itidem exulceratis intestinoz torminibus infunditur. Verū tn̄ oportet lac statim superinfundere. Pota eadem gargarissataq; hęrentes gutturi hirundines enecat. Quinetiā furfures & manantia capitis ulcera exterit.

INTERPRES.

Mixtis simul aceto & muria. Quēadmodū in Galla primo uolumine dictū iampridē a nobis est Oxhalme quondā fiebat. Indicatq; id nomen etiam: quam illi ad ea excogitauerūt i quibus sale & aceto opus esset Præferebantq; inueteratam qm̄ recentibus aceto & sale efficacior erat. Quos aūt priuatim in medicina usus quondam habuerit hic satis docuit: eamq; ob causam ad Thymoxhalmem cognatam ei rem sermonem nostrum nos transferemus.

DIOS. DE Thymoxalme. Cap. xyi.

Thymoxhalmen. Romani pariter græcis Thymoxhalmen dicunt. Vtebantur Thymoxhalme ueteres in his qui infirmo stomacho essent. dabantque trium quatuor ue cyathoz pondere totidem calidæ aquæ cyathis miscētes. Vtebantur & cōtra articuloz dolores inflationesq;. Trahit nigra & crassa Thymoxhalme. Conficitur ea hoc modo. Sumito triti thymi herbæ acetabulum Salis parem mensuram: polentæ: rutæ: pulegiiq; & singuloz exiguum aliquid. Tum coniectis in uas aliquod omnibus superinfundito aquæ sextarios sex, Aceti uero sextarii dimidium operculatumq; uas sub dio in sereno habeto.

INTERPRES.

Rara hæc in antiqs medicinæ scriptoribus audit̄ uox: nō multi ideo fuisse usus aliqs Thymoxhalmem credat. Ad explendā tn̄ historiā qm̄ nihil intentatum uita sibi reliquit cōfectionē eius hic docuit: quæ oxhalme eadem esset: nisi ex horto adiectæ illi herbæ pauloāte numeratæ fuissent: quæ ex uiribus suis in diuersis corpoz nostroz uitiis eā cōmendarēt: Fuisseq; usum eius in ducenda per aluū pituita testis hic ipse in thymo herba est. Siquidem habere Thymum ait δύναμιν πινόμενον μετὰ ἁλῶν καὶ ὄξους ἄγειν φλεγματώδη κατὰ κοιλίαν. Quod est. Potū cum sale & aceto pituitosa per aluum ducere. Quo genere remedii thymoxhalmē hanc indicasse palam uidet̄. Quæ thymo aceto & sale præcipue conficiebat̄. Testatus in pulegio etiā hic ipse est multis ex ea herba remediis efficaci uiriū societate acetū addi. Qua rōne thymoxhalme quæ inter cætera aceto ēt constat: nunc pulegiū additur. Quodq; in his monemus idē in cæteris ēt intelligendum est. Significamus ēt relinquere nos cogitandū peritioribus an quā polentam uertimus hoc capite aptius & ex re magis fuerit farinam uertisse. Quēadmodum cōtra nolumus a quoq̄ ulterius

desiderari

desiderari totiens hactenus in hoc opere dictos a nobis articulorum dolores. Graue malũ:& qđ grauissimo doloris sensu hoiem cruciet. ἀρθρῖτιν græci uocāt facto ab artub⁹ in qbus fit nomine. Estq; arthritin: in diffinitionibus suis Galenus inquit. Inflāmationē quæ circa articulos coierit permanentem: maleq; affectis neruis ualidissimos afferētem dolores. Eius cām posteriores græcorum medici esse tradiderunt: loci partiumq; in quibus fit infirmitatem simul & alienum naturæ humorem. Duoq; hæc illi coniunxerunt: qm̃ neutrũ per se satis sit. Si.n. loci & partiũ infirmitas satis esset: quatenus infirmitas continue infirmis articulis adest. Indesinentes oporteret ēt doloris paroxysmos esse: Nō satis ēt huic malo esse alienũ naturæ humorē: illud indicat: q̃ nō iis partibus tantum: sed uniuerso corpori pariter ingruens: in infimis iis partibus solũ dolores facit. Intelliguntq; alienũ naturæ humorē παρὰ φύσιν χυμὸν appellantes i. pter naturā chymũ: eũ qui ex nimia ciborum copia ex q̃ cruditates fiunt: huiuscemodi euaserit. Addiderũt pterea q̃diu in pedibus hæret hic humor podagram. Cũ uero mali & doloris cā in cæteros corporis artus trāsierit arthrytin tunc uocari: in q̃ uertebræ dorsi: Costæ: aliiq: omnes articuli usq; ad dentes & fauces aliqñ crucienť: & ii articulorũ dolores nobis in hoc opere sunt. Quibus qm̃ congener illis est podagræ diffinitionem ex Galeno adiiciemus quam eodē cōmētario tradidit esse πάθος: affectionē. s. in pedibus dolorē male affectis neruis afferentem in aliquibus cũ incensione: aliquibus cũ refrigeratione.

ἀρθρῖτις

Articulorũ dolores

Podagra

DIOS. DE Aceto scyllitico. Cap. xvii.

Conficitur Scyllite acetũ hoc mō. Scyllā quæ candido colore sit purgato: concidiroq; in taleolas: tum funiculo traiectā modicisq; interuallis suspen- sam sic: ne inuicē taleolæ illæ se tangant quadraginta diebus in umbra siccato. Sumito deinde cũ aruerint taleolarum illarum pondo unũ: & in generosi aceti sextarios. xii. demittito: diligenterq; operculato uase facito septem diebus in sole madeant. Eductā post id tps ex aceto scyllā manibus antea expressam abiicito: defecatũ uero acetũ diffundito & seruato. Sunt qui ad aceti huius cōfectionē scyllæ pondo unum aceti sextariis quinq; misceant. Alii purgatā tñ scyllam nec antea siccatam in acetũ pari utriusq; pondere demittunt: nec nisi semestrem extrahunt. Estq; hoc omnium aliorum maiore incidendi ui. Colluunť scyllite aceto utiliter putrescētes humore gingiuæ. Eas enim reprimit & firmat. Quin etiā mobiles eo cōfirmantur dentes. Cōpescit quæ in ore exeduntur: graueolentiamq; eius efficacius emendat. Solidescit potu eius guttur. Callũ faucibus obducit: ualidioremq; uocem & clariorē reddit. Datur idem utiliter cibum in stomacho nō cōtinētibus: cruditatibus: comitialib⁹: uertiginosis: melancolicis: cōcrescentibus in uesica calculis: muliebriũ locorum præfocationibus: tumentibus lienibus & coxendicis doloribus. Vtilissimũ a longa ualitudine se recolligentibus scyllite acetũ est. Vegetũ corpus reddit & coloris bonitatē illi acquirit. Confert præter hæc oculorum claritati. Potest auribus in earum grauitate instillari ✠ In uniuersum ad omnia uim & efficaciam habet. Cauendum tñ intra corpus exulcerationibus: capitis doloribus: & neruorum infirmitati. Dať bibendum quotidie ieiunis a principio modicum: quotidianis deinde paulatim incrementis usq; ad cyathũ. Quidā tñ duos plures ue cyathos ēt dederunt.

INTERPRES.

Vlgarem fuisse quondā Scyllitici aceti confectionē & ex ea quotidianũ in familia usum: q eam docuerunt tam multi ex ueteribus indicant Plinius: Columella: Palladius: & i græcis quicũq; ad sanitatem & ualitudinem humanā rem aliqñ instruxerunt. Nouerant. n. q̃ multas utroq; tpe acetũ id utilitates habet. Earumq; studio nullus non ppriæ familiæq; suæ saluti cōsulens pater familias scyllite acetũ per æstatē a se confectũ domi seruabat. Monstrauerunt priuatim suas confectiones singuli quas ne longiores simus repetere hoc loco consilium nobis non ē Locos tātũ in latinis signabimus: eritq; uolentibus hæc nouisse legendus Plinius lib. xx. capite. ix. Columella lib. xiii. capite. xxxiiii. Palladius in Iulio mense capite. viii Hi. n. oēs prædictis locis suas scyllite aceti cōfectiones docuerunt. Suntq; illis omnia eadem aut parum diuersa: præterq̃ in numero dierum qbus insolandum acetũ hoc est. Plinius. n. quadraginta & octo diebus id agendũ esse præcipit Palladius xl. quod hic septem tm̃ diebus fieri iubet. Ex eo suspicati sumus. xl. dierum numerum in quo hic monet siccandam in umbra esse scyllā pertinere ad insolationem potuisse: aut septem diebus illis quo

ſpatio iubetur inſolari acetum hoc deeſſe quadraginta numeri notam: nec ſeptem: ſed quadraginta ſeptem aut octo diebus oportere id agi. Verba Plinii ſunt. Gypſo deinde oblitus cadus ponitur ſub tegulis totius diei ſolem accipientibus: poſt eũ numerũ dierum tollitur uas. Intelligitq; numerum. xl. & viii. dierum: quem nõ multo ante proposuerat. Palladii aũt. Et. xl. diebus patieris eſſe ſub ſole. Obſeruauimuſq; nos quadragenarium hunc numerum in medicina confectionibuſq; his ueluti decretorium eſſe. Eamq; ob cãm inclinat animus ut credamus nõ ſeptem ſed quadraginta & ſeptem octoue amplius diebus inſolandũ acetum hoc eſſe anteq̃ in uaſa diffundatur & ſeruetur. In cõi tñ græcorum omnium lectione nihil mutare auſi ſumus. Quemadmodũ non procul a fine totius capitis ẽt quo loco hic ait. In uniuerſum ad omnia uim habere ſcyllite acetum. Cauendũ tñ in interioribus exulcerationibus: capitis doloribus & neruorum infirmitati: qualia illic erant: omnia ſeruauimus: q̃uis q̃ ultima duo ſunt cõiungi præcedentibus non poſſint: multoq; minus ut in cunctis græcis leguntur per ſe ſtare: modo uera ſint: quæ Plinius & alii tradiderunt. Hic. n. dolorẽ capitis & neruorum infirmitatem excipit: iubetq; caueri in exulceratis interaneis: dolore capitis & neruorum infirmitatibus. Plinius aũt de capitis dolore quidem nihil agit: ſed neruis infirmis per q̃ utile ait eſſe. Quod intelligens Barbarus mutata dicendi forma capitis doloribus: neruis infirmis quotidie ieiunis bibendum eſſe uertit. Nobis qua decet interpretem fide nihil in ſcriptore hoc mutare placuit. Vitium tñ aut uitii ſuſpitionem ſaltem ſignauimus: monemuſq; iterum male ſequacem hẽre: quæ eo loco ſunt uoces intellectum: ideoq; medicis diligentius omnia illic expendenda eſſe. Credimuſq; nos deeſſe eo loco aliquid quo iuberetur in capitis dolore & infirmis neruis bibendum ieiunis ſcyllite acetũ eſſe: uerũ ut diximus nihil addi interponi ue ab interprete debuit. Fuit ẽt ſatis nobis a pricipio purgatã tm̃ ſcyllã dicere: qm̃ nihil alid q̃ καθάρας in Dioſ. legeretur. Quæ aũt ab aliis multa addita ſunt: direptis duris & extrinſecus poſitis &c. Oĩa ex Plinio huic ſcriptori addita fuerunt. ¶ Licebit poſt hæc uolẽtibus

Putrefactæ gingiuæ οὖλα μυδῶντα

nouiſſe quaſnam & quo mõ putreſcentes humore gingiuas hoc capite dixerimus meminiſſe: & in hunc locum reuocare: quæ a nobis primo uolumine in Nardo περὶ τῆς μυδώσης dicta fuerunt. In eodem enim putrefactionis genere hic οὖλα μυδῶντα appellauit. Poterit & cruditates intelligere a

Cruditates δυσπεψίας

nobis dici: quas græci ἀπεψίας ſiue δυσπεψίας nullas aut ægras cibi in ſtomacho concoctiones: qđ qm̃ quotidianum malum eſt quæri & paratum domi habere ſcyllite acetum hoc fecerat. Is. n. in familia præcipuus uſus eius erat: Palladiuſq; digeſtioni & ſaluti accomodatum uocauit & digeſtionis auxilia concitare. Quo beneficio ẽt ſcyllite uinũ ſe cõmendat: de quo mox dicendum.

DIOS. DE Vino Scyllite. Cap. xviii.

It Scyllite uinũ hoc modo. Sectam ut præmonſtrauimus Scyllam in ſole ſiccato: tundito deinde. Mox tuſæ anguſtoq; cribro cribratæ põdo uinũ in raro linteolo colligato: demittitoq; in boni recẽtiſq; muſti ſextarios uiginti: ſinitoq; tertium in eo madere mẽſem: poſt quod tẽpus in uas aliud diffuſum uinũ diligenter operculatũ reponito. Licet & uiridi ſcylla uti raporum modo cõciſa duplicato pondere. Verum oportet quadraginta diebus inſolare hoc genus & inueterare. Quin etiam cõficiendi uini huius alia rõ eſt. Sumito purgatæ ſectæq; in taleolas ſcyllæ pondo tria: demittito in boni muſti Italicũ cadum: operculatum finito ſex mẽſibus: tum defecatũ & in aliud uas diffuſum reponito. ¶ Vtile contra cruditates id uinum eſt: cibi in ſtomacho corruptiones eiuſq; per uomitum reiectiones. ¶ Vtile his etiã quibus in aluo aut in ſtomacho craſſa hærent. ¶ Lienoſis item: malo habitu corporis quem cachexiam uocãt diſtabeſcẽtibus: cutem ſubeũtibus aquis: ſuffuſis felle: urinæ anguſtiis: torminibus: inflationibus: reſolutis: diutinis in febrium acceſſionibus cum tremore algoribus: uertiginoſis conuulſiſq;. ¶ Menſes trahit: neruos non lædit: uetuſtate bonitatem acquirit. ¶ Cauẽdus tamen uſus eius in febre & intra corpus ulceribus.

INTERPRES.

Vas etiam ſcyllite uini Columella & Palladius quibus paulo ante locis diximus cõfectiões docuerunt: huic ſcriptori in eo quod mox dicemus tantopere contrarias ut uitiũ in altero non ſuſpicari ſed cõſtituere oporteat. Dico aũt alterum: qm̃ concordes ſibi inuicẽ Columella & Palladius alterã cõtrarietatis huius ambo faciũt partẽ. Ea huiuſcemodi eſt. Iubet ad uini hu9 cõfectionẽ Dioſ. ſectam in ſole ſiccari ſcyllam ξήραινε ἐν ἡλίῳ, quod eſt: ſiccato eam in ſole. Illi aũt contra in umbra ſiccari præcipiunt. Columellæ in ea re uerba ſunt. Taleolaſq; ſectas ſuſpende in umbra ut adſiccentur. Palladii: ſcyllam de mõtanis aut maritimis locis ſubortu caniculæ procul a ſo

le ficcamus. Nec quicq̃ omnibus in eo quod docent certius est: tam aperto sensu a singulis concæptæ uoces suæ sunt: eo fit ut nullæ in contraria re partes nr̃æ sint q̃ rem simpliciter signasse. Grauis eñi scriptoris huius æstimatio dignitas & fides. Graues ẽt in re latina scriptores illi sũt: presertimq; Columella: quem egonunq̃ crediderim in uulgari re: & quæ quotidianũ haberet usum decipi debuisse: & nihilominus ut uidetur contraria huic illi docent. Relinquemus ob eam cãm de tota hac re peritioribus censendum: illud tñ monẽtes duo⁊ fidem contra unius auctoritatem certare: certioremq; hr̃e rõnem: ut in umbra potius q̃ in sole arescat scylla: qm̃ ui sua exuctam: omniq; humorẽ citius exhaustam inutilem: aut saltem minus efficacem sol faciet: quod contra in umbra fit: in qua paulatim arescent: nihil aut pa⁊ ex uiribus suis amittet. Et præter hæc in scyllite aceto cuius eandẽ merito in ea re aliquis credat esse rõnem ab hoc ipso scriptore præcipi in umbra siccari scyllam: ad mittendamq; potius eam rationem in qua hic aliis & huic alii cõueniant q̃ eam in q̃ hic nec sibi nec aliis. Quod deinde dictum a Dios. est secandã rapo⁊ modo scyllam esse ex Columella repetendũ nouisse id uolentibus est. Is enim. xii. uolumine capite lyi. de rapo⁊ cõditura hæc docuit. Rapo⁊ q̃rotundissima sumito: eaq; si sunt lutosa detergito: & summam cutem nouacula decerpito. Dein de sicut consueuerunt salgamarii decussatim ferramẽto lunato inciditoised caueto ne usq; ad imũ præcidas rapum. Salem inter incisuras rapo⁊ non nimium minutum aspergito &c. Hic incidendi rapa modus est: quo in incidenda scylla Dios. uti iubet: ut positam in tabula. s. integram scyllã cultello decussatim incidas: ita tñ ne usq; ad imum præcidas. Quid autem decussare sit & decussatim incidere mathematici primum: tum rei rusticæ auctores: & in architectura & fabrica periti facile ostendunt: qui oẽs decussis & in decussim ductas lineas appellant: quæ non ad rectos angulos: sed quadamtenus transuersæ cadentes: & in alias lineas incurrentes græcæ litteræ χ. Romanæ aũt. X faciunt: quæ qm̃ denarii numeri: quemadmodum nunc etiam est quondam nota fuit ab eo numero decussis: & decussare uerbum latinis fecit. Ex rusticorũ salgamorum disciplina: itaq; secãda duabus transuersis & in decussis incisuris scylla ut nos credimus erit.

Decussis

Lineæ in decussum

DIOS. DE Salsis. i. marina aqua cõcinnatis uinis. Cap. xix.

Multifariã cõficiunt̃ uina quæ marina aqua cõcinnantur. Q uidam. n. a uindemia statim uuis mare miscent: quidã in cratibus sole prius siccatas calcãt mare admiscentes. Alii passis prius factis uuis mare miscent: easq; sic calcãtes exprimunt. Dulce hoc euadit uinum. Quæ in hoc genere gustu austeriora uina erunt: nisi meliora alia fuerint: in febribus dabunt̃. Dabũtur & ad deiiciendam aluum: purulentis excreationibus: & his qui dura aluo erunt. Caput tentant quęcũq; ex amineis uuis fient: noxia stomacho sunt & inflationes faciunt. Non erit ut credimus inutile ad explẽdã historiã his qui medicinã nouisse cupiũt multiplicẽ diuersorũ uino⁊ cõfectionẽ docere: haud sane quia multus & necessarius sit eo⁊ usus: sed ne aliquid reliquisse uideamur. Sunt aũt eo⁊ aliqua minore cura & opera confecta quotidianum usum habentia: quale est quod coroneis malis: piris: siliquis: itemq; myrti baccis conficitur.

INTERPRES.

Poterant auctore Celso uina oĩa hæc simpliciter salsa a nobis appellari. Is. n. yi. primi uoluminis capite inter solutæ alui remedia: negat salsum bibendũ homini uinum. Habetq; id manifestũ ex decretis ab hoc scriptore rõnẽ: q̃ deiiciendæ aluo: & his qui dura aluo erunt: utilia ea esse docens facile post se alios monuit nõ esse augẽdã salsi uini potu alui solutionẽ: sed ancipitem uocis eius intellectũ fugientes noluimus dubitari a legẽtibus posse: qualia uina hæc quondam fuerint: & an satis esset illis salem miscuisse. Diximus id qm̃ poterant alii interpretes: si erat illis aius in titulo capitis huius a rei substantia discedere ex Celso honestiorẽ titulũ uinis his pferre. Aptius. n. salsa a sapore simpliciter q̃ marina aut græca uoce Tethalassomena dicta ab eis fuissent p senti legentiũ dubitatione: quænã adiectæ uocis eius cã & rõ esset. Tradiderunt pter scriptorẽ hũc salsi uini huius cõfectionẽ: & si non penitus eandem: nõ tñ oĩno dissimilẽ Plinius qdẽ. xiiii. uolumi ne capite yi. quo loco ait. Salsi uini huius originem a furto serui ortã marina aqua explentis quod subtractum in dies fuerat. Columella aũt. xiii. uolumine capite. xxii. & yi. Quos poterunt uolentes audire: & ex eo⁊ decretis etiam salsi uini cõfectiones discere. Nos interim ad reliquas uinorum cõfectiones interpretationem & cõmentationem hanc nostram transferemus.

DIOS. DE Vino cotoneis malis confecto. Cap. xx.

Cydonite uinũ. Romani pariter græcis cydonite etiã uocant. Q uidã q̃ ex

malis factum sit a malis malite etiam appellāt. Cōficitur cydonite uinū hoc modo. Mala seminibus purgato: raporꝫ modo ea concidito: tum in musti cadū mala pōdo xii. demissa triginta diebus dimittito. Ex eo tpe per colū traiectū uinum reponito. Alius præterea conficiendi modus hic est. Tundito mala: tusaqꝫ exprimito: mox expressi succi sextariis decem mellis unū misceto: sicqꝫ reponito. Habet hoc uinū spissandi uim: stomacho intestinorūqꝫ torminibus accomodatū est: iocinorosis itidem renum cum urinæ malo aliquo doloribus & urinæ angustiis. Quinetiam malomel quod & Cydonite mel dicitur hoc modo fit. Seminibus suis mala purgant: & in eā copiā mellis coniiciunt: ut eo demersa obruant. Mitescit hoc post annū mulso simile: iisdem accomodatum: quibus & antedicta cydonite uini confectio.

INTERPRES.

c Coniunximus ex melioꝝ in græcis codicū lectione cydonite uini & mellis confectionē. Continuata. n. historia in illis duo hæc capita legunt. Habetqꝫ id ex uiriū utriusqꝫ similitudine rōnem Cydonite uini confectionē monstrauit Palladius in Octobri mense capite. xx. Sed tam diuersam. & scriptoris huius discipl. næ adeo cōtrariam: ut utilius nihil de ea egisse fuerit. Malomellis aūt confectionē Columella. xiii. uolumine capite. xly. tam manifeste tradidit: ut cōmentatoibꝰ his nostris eam addidisse inutile non fuerit. Post traditam ab eo scriptore longius seruādoꝝ pomoꝝ: presertimqꝫ cydoneoꝝ in melle disciplinam huiuscemodi leguntur. Hæc rō non solū ipsa mala custodit: sed et mulsi saporis liquorē præbet: qui sine noxa possit inter annū dari febricitātibus: isqꝫ uocatur melomeli: quæ oīa huic scriptori eadē sūt: pterꝙ ꝙ Columella inter annū uti eo cōcedit: hic post annū mitius heri ōndit. Sed locus in hoc claudicat & iō uirii nota signatus est.

DIOS. DE Hydromalo. Ea est ex aqua & Malomelle confectio. Cap. xxi.

h Ydromalon. Romani pariter græcis Hydromalum dicunt. Conficit mixtis simul malomellis una: decoctæ uero aquæ portionibus duabus insolatisqꝫ simul per canis ortum. Eadem antedictis uis & potestas eius est.

INTERPRES.

n Vllum quod hactenus inuenerim hoc nomine in re latina hydromalum est. Factū illi ex aqua & malomelle quibus constat nomen est. Fuisse aūt græcis usum eius quæ tradit conficiendi disciplina: & eius gentis medici aperte ostendunt.

DIOS. DE Omphacomelle. Cap. xxii.

o Mphacomeli. Romani pariter græcis Omphacomel uocāt. Acerbæ uuæ succo quem omphaciū dicūt cōficit hoc mel. Cōficit aūt hoc mō. Sumito acerbas uuas nec dū maturescētes: triduūqꝫ eas insolato: tū exprimito: succiqꝫ tribus partibus unam optimi despumati mellis misceto: doliisqꝫ diffusa oīa insolato. Habet omphacomel hoc reprimendi refrigerādiqꝫ uim. Eapropter cibū in stomacho non continentibus: cœliacisqꝫ post annū utilem habet usum.

INTERPRES.

d Ocet in Augusto mense Omphacomellis et cōfectionē Palladius. Ea neqꝫ omnino diuersa nec penitus eadem huic scriptori est. Quæ potiora in ea sunt: ambobus eadem sunt: quam hic tradit ex antedictis nouisse facile est. Palladius suam his uerbis docet. In uuæ semiacerbæ succi sextarios sex mellis triti fortiter duos sextarios debebis infundere: & sub solis radiis diebꝰ xl. decoquere. Vocat Palladius semiacerbas uuas: quas hic ait μήπω πεπανθείσας. i. nōdum integra maturitate nigrescētes. Et quod hic simpliciter iussit insolandum esse eum succum: Palladius. xl. diebus fieri id præcæpit. Cætera paulo minus ꝙ eadem ambobus sunt.

DIOS. DE Vino ex Piris facto. Cap. xxiii.

Ex Piris uinū cydonite uino silr fit. Nō excessura tñ Pira sūt maturitatis suæ modū. Cōficit similiter his et ex siliqs Mespilis & Sorbis. Adstringūt oīa: Acerbo sapore sunt: stomacho tñ accomodata: & in interiores partes destillatiōes compescunt.

INTERPRES.

Onge aliter e piris uinũ cõfici in Februario mẽse Palladius præcipit. Et qm̃ quod ille insti-
l tuit aliud ab hoc penitus esse credimus: nihil ex eo ad hũc scriptorẽ afferimus. Quaq; bre-
uitate Plinius lib. xiiii capite. xvi. fieri uinũ ex Siliqua Siriaca: & e piris: malorũq; omnibus generibus docuit: eadẽ nos in scriptore hoc uina eadẽ primo uertimus & nũc cõmẽtamur.

DIOS. DE Vino ex Labruscæ floribus confecto quod Oenanthinũ græci uocãt. Cap. xxiiii.

Enanthinon. Romani pariter græcis Oenanthinum uocant. Conficit̃ ex
o Labruscæ floribus uinum hoc modo. Sumito pubescentis Labruscæ floris pondo duo: siccatumq; in musti cadum demittito: trigesima deinde die per colum traiectum reponito. Facit ad stomachi infirmitatem: a cibis appetitus auersionem: cœliacos & intestinorum tormina.

INTERPRES.

Ihil ab hoc scriptore in Oenanthini uini cõfectione Plinius mutauit e Labrusca, i. siluestri
n uite fieri dicens; floris eius duabus libris in musti cado maceratis; & post. xxx. dies mutatis.
Qualẽ aũt legere florẽ eũ oporteat ex Palladii disciplina dictũ in Oenanthino unguento a nobis est. Quam deinde nos a cibis appetitus auersionem diximus ἀνορεξία est. Eam facile intelliget aliquis cum scierit appetitum nutrimenti desiderium & inquisitionem auctore Galeno in diffinitionibus suis esse: contrariaq; ratione quam græci ἀνορεξίαν uocant fugam & a cibis auersionem eius. Quæ qm̃ multas habet cãs: multis remediis etiam curatur. Inter ea & uinum hoc est: Non omnibus appetitus a cibo auersionibus aptum: sed his tm̃ qbus ex ui potestateq; sua Labruscæ flos mederi poterit. Qui qualis sit non multo ante hoc ipso uolumine dictum a nobis est. A cibis appetitus

DIOS. DE Vino ex Punicis. Cap. xxv.

Hoite uinum. Romani ex punicis confectum dicunt. Ex punicis conficit̃
r hoc modo uinum. Sumito apyrena, i. sine nucleis matura punica: expressumq; ex Acinis succum simpliciter aut ad tertias decoctum reponito. Facit ad interiores destillationes & fluidas febres. Stomacho præterea accomodatum est: aluum adstringit & urinam ducit.

INTERPRES.

Voridianus in medicina ex punicis expressi uini usus est. Certa ẽt in scriptore hoc eius con-
g fectio. Nihil ob eá cãm de eo ultra agendũ q̃ ut ex Galeno doceamus: quas nã hic fluidas febres uocat. Eas ille in diffinitionibus suis ait esse. Quæ cũ multo alui fluxu: & aliqñ uomitu fiunt: accedunt perfrictiones subitaq; uiriũ deiectio: cum siti uigilia & pulsuũ in uenis humilitas. Eas uocauit Celsus primo libro fluentes: nec tantum febres: uerum morbos alios: in quibus nimium ex omni humore excernerent ægri: idq; etiam diuersis partibus. Diximus & in Meo uolumine primo: quo modo adstricta fluentibus his malis opponerentur. Fluentes febres

DIOS. DE Rosaceo uino. Cap. xxvi.

Hodite. Romani Rosaceum uocant. Conficitur Rosaceũ uinum hoc mo-
r do. Siccas tusasq; rosas libræ põdo in linteolo colligatas in musti sextarios octo demittito: & post tertium mẽsem per colum traiectum diffundito & reponito uinum. Concoctiones a cibo potum adiuuat hoc uinum. Bibitur utiliter contra stomachi dolores ubi febris absit: lubricam aluum & intestinorum tormina. Conficitur præterea ex rosarum succo admixto melle: quod Rhodomel, i. rosaceũ mel uocant: asperis faucibus accomodatum.

INTERPRES.

Osatum uini genus hoc Palladius in Maio mense appellat. Cõfectionemq; eius qualis sua
r ætate erat his uerbis docet. Quinq; libras rosæ pridie purgatæ in uini ueteris decem sextarios mergis. Post. xxx. dies despumati mellis libram adiicis & uteris. Nec multo post Rhodomel suum idẽ et docet quod huiuscemodi est. In succi rosæ sextariis singulis libras singulas mellis admisces: & xl. diebus sub sole suspendis. Docuit præterea in Octobri mense deficientibus rosis

qua rõne uinum quod idem rosaceo posset:coficeretur.Ea confectio huiuscemodi est. Folia citri uiridia in sporta palmea missa in musti nondum feruentis uasa depones & claudes:exemptisq; his post.xl.dies addito melle ad modum rosati cum placebit uteris.

DIOS. DE Vino ex Myrti baccis confecto. Cap. xxvii.

m Yrtite.Romani Myrtatum myrtidanum & myrteũ uinũ uocant. Conficitur myrtite uinũ hoc modo.Sumito nigræ myrti q̃ maturissimas baccas tundito eas deinde:succumq; torculari expressum in uasa diffundito.Quidam ad tertias decoquũt.Sunt etiam qui in cratibus dispositas myrti baccas sole antea siccant:siccatasq; tundunt:mox tusæ modio tres aquæ sextarios: ueterisq; & austeri uini tantundem miscent:sicq; exprimunt & reponunt.Adstringit uehementer hoc uinum:stomacho accomodatum est.Vtile contra in stomachum & aluum destillationes.Quin etiam intrinsecis exulcerationibus & fœminarum fluctionibus utiliter sumitur:& capitis capillum denigrat.

INTERPRES.

m Yrtite uini confectioné in latinis rei rusticæ scriptores oẽs quã nouerãt & exercebant sua tẽpora tradiderunt.M.Cato operis sui de re rustica capite.xxv.Palladius in Ianuario mense capite.xvii.Columella.xiii.uolumine capite.xxxviii.Postq; hos oẽs Plinius.xiiii.uolumine capite.xvi.Omnes excæpto Catõe & Columella simpliciter tusis myrti baccis &c. Fieri uinum hoc tradiderunt.Duo illi ad certum fruticis eius genus rem contraxerunt.Nigræ myrti baccis fieri præcipientes:& ex duobus generibus in hoc usu nigram tantum probantes.Catonis uerba sunt. Myrtã nigram arefacito in umbra &c.Columellæ uero.Nigri generis baccæ cũ sunt maturæ &c. Eo fit ut credamus quod a principio capitis huius legitur μύρτα μέλαινα παρακμάζοντα λαβόντα &c.Quod est.Sumito nigras myrti baccas cum iam maturitate sua dilabunt non ad nigrum in maturitate baccarum colorem simpliciter referendum esse.Sed ad alterum myrti genus quod priuatim nigrum ab antiquioribus uocatum est.Quod enim ad maturitatem pertinebat in uoce παρακμάζοντα indicabatur. Duobusq; illis auctoribus redditus a nobis locus est & ad nigræ myrti baccas cõtractus. Fecimusq; id confidentius:qm̃ in omni medicinæ usu prælata candidæ nigra myrtus semper est. Non erit inutilis labor antiquorum mores in his cognouisse cupiẽtibus:quæ a Columella lõgius quo diximus loco de myrtite huius uini confectione præcipiuntur legisse.Diligẽs.n.& pro hominis uita ubiq; operosus homo diligenter:id etiam gentem suam & posteros docuit.

DIOS. DE Vino myrteo. Cap. xxviii.

m Yrsinitem.Romani myrteum uinum dicunt.Conficitur myrteũ hoc modo uinum.Sumito nigræ myrti cum suis baccis ramulos & folia.Tundito omnia:& in musti congios tres tusæ quo præmonstratum est modo myrti pondo decem coniicito:cũctaq; simul decoquito usq; dum ad duas tertias aut dimidium decreuerint.Postremoq; per colum traiectum reponito uinum.Facit hoc ad manantia capitis ulcera:furfures:pustularum eruptiones:gingiuas:tonsillas:& purulentas aures.Sudores præter hæc etiam compescit.

INTERPRES.

a Ltera hæc ex myrto uini cõfectio ẽ.Differt a priore q̃ illa baccis tm̃:hæc ramulis: foliis:& baccis myrti constat.Indicatq; in græcis manifeste utranq; nomen.Quod.n.myrtite ab illis dicitur ex baccis:quæ gens illa myrta uocat factũ est.Quod uero myrsinite ex toto frutice quẽ myrsinen iidẽ græci appellãt:eáq; ob cãm alterũ nos myrtite græcorum & latinorum mõ:alterum myrteũ latina tm̃ cõformatione diximus Fuit ꝓpria græcorum altera cõfectio hæc:si Plinio credimus li.xiiii.cap.te.xvi.dicẽti.Græci uero & alio mõ teneris cũ suis foliis in albo musto decoctis &c.

DIOS. DE Lentiscino & Terebinthino uino. Cap. xxix.

c Onficitur Lentiscinum uinũ myrteo similiter:cóficitur & Terebinthinũ. Sumuntur.n.utriusq; arboris cũ suo fructu ramuli.Similes hñt ambo uires:adstringunt:stomacho accomodata sunt. Sistunt in eũ destillationes:

intestinorum:uesicæq; fluctiones:& sanguinis eruptiones omnes. Fluida fouent eis utiliter & ad cicatricem perducuntur ulcera omnia. Insidentibus preterea muliebrium locorum & sedis destillationes eadem compescunt.

INTERPRES.

P Idebitur forte aliquibus in fingendis tam multis uinorum generibus modũ excessisse græcorum medicorum ostentatio. Superuacaneũq; esse eorum usum cũ ipsis rebus: ex quibus finguntur aptius liceat & efficacius uti. Verũtñ tm̃ abest ut inutilis medicinæ antiqua hæc rõ fuerit: & adhuc sit ut nihil æque pro salute familiæ curauerit antiquitas: si Columellæ ut cæteros rei rusticæ scriptores omittamus: credimus: qui. xiii. uolumine sui operis plura ex his numerauit: & qua rõne fingerent longius ẽt docuit. Intelligebant. n. non minus q̃ nostra ætate sanitatis suæ cupidi: Sed eius tunc minus ꝓfusi hoies medico ueluti ad expiationẽ maioris sceleris catharta aliquo semel tota uita utendũ: tutiusq; medicinã homini facere: quæ paulatim leniterq; & sine dolore aut dilabentem retinerent: aut delapsam humaniore hac rõne restituerent sanitatem. Eãq; ob cãm in fingendis tam multis uinorum generibus: per uindemiã diligentiores fuerunt. Eorum exẽplo ẽt nõ pigebit nos qđ illi re præstabant interpretatione cõmentationibusq; his nostris in lucem iterum trahere. Et si usui ꝓdesse nequeamus: tam multiplici rerum historia quod possumus legentes saltem delectasse.

DIOS. DE Palmeo uino. Cap. xxx.

P Hœniciten. Romani Palmeũ dicunt. Palmeũ conficitur hoc modo uinũ. Chydæas. i. uulgares & ex copia uiles sumito maturas palmulas: in doliũ perforato fundo eas conicito: picata tñ harundine harũdinisq; lino obturato ore dolii foramen illud obstruito. Infundito deinde palmularum illarum modiis decem aquæ congios tres. Et si non adeo dulce uinum id euadere uolueris aquæ congios infundito quinq;. Dimittito deinde decem sic diebus eẽ. Vndecima educto ex harundine lino: quo os eius obstructum erat excipito crassum dulceq; uinũ & reponito. Erit id quidẽ suaue sed capitis dolores faciet. Destillationibus utile ꝓpterea q̃ adstringit palmeũ uinum est. Eãq; ob cãm nõ continẽtibus in stomacho cibum: cœliacis & cruenta expuentibus utiliter bibitur. Quidam iisdem palmulis eandẽ aquæ mensuram iterum infundentes exprimunt: tertiumq; itidem faciunt & quartum & quintum: non tñ ultra hunc numerum repetunt: qm̃ reliquum acescit.

INTERPRES.

T Ota (ut sic loquamur) diametro in Palmei uini cõfectione distat ab hoc scriptore Plinius. Ille. n. xiiii. uolumine capite. xvi. palmularũ modio iubet aquæ tres infundi cõgios. Hic decẽ modiis eam mensurã infundi pariter ꝓcipit. Magna inter hos scriptores mẽsuræ eius diuersitate: & cuius cãm nos ignoremus: nisi in alterutro mensuræ illius nota eam fecerit. In græcis oĩbus quos hactenus uidere licuit: nulla est nunc numeri alicuius nota sed integra uox δέκα. i. decẽ. Qui itidem nobis est uetustissimus & longobardis litteris scriptus latinus Dios. decem manifeste ostendit. Pliniani contra codices oẽs eodem modo: & his uerbis leguntur. Maturarum quas uocãt chydæas modio in aquæ congiis tribus macerato &c. Quod aũt nos diximus potuisse mẽsuræ eius notam diuersitatis huius cãm facere huiuscemodi est. Græci denarium numerum decimæ ut illi cõstituerunt in aliarum ordine litteræ suæ nota: quæ iota est indicant. Signantq; illam ut uidere passim licet eadem figura qua latini suũ. i. Latini e diuerso unitates suas in numerorum incremento eodẽ illo. i. signant. Concurruntq; in eandem formam græcorum denarii numeri & latinorum unitatis notæ. Potuit ex eo diuersitas hæc fieri: & quod decem in Dios. legendum erat unum a Plinio intelligi non ex græcæ sed ex latinæ notæ illius indicatione. Credimusq; nos ueriorem scriptoris huius q̃ Plinii historiam esse. Exigua. n. mensura modius est: nec futura satis ad transferendum in tres aquæ cõgios uini saporem: multoq; minus in quinq; ut hic etiam iubet.

DIOS. DE Vino ex caricis confecto quod Sycite quasi ficatũ latine dici potest. Cap. xxxi.

C Athorchyte. Sunt qui sycite. i. ex ficis factum. Romani utroq; nomine appellant. Palmeo similiter in Cypro fit. Differt tñ q̃ in cõfectiõe huius aliq ꝓ simplici aqua uinaceorum nuper expressorum pari mensura dilutũ adiiciunt.

Caricæ in hunc uſum ſumuntur: quæ chelidoniæ aut a palmularum colore phœniceæ uocantur. Sunt aũt colore nigro. Madent hæ quo præmonſtratum eſt modo & tẽpore. Poſt decem dein dies liquor excipitur & iterum tertioq; ſuperinfunditur ex eodem uinaceoꝝ diluto eadem menſura: paribuſq; interuallis temporum excipitur. Infundit̃ prætereα quartum & quintum dilutũ ſimiliter: ſed aceſcens excipitur: utũturq; eo aceti uice. Tenue id uinum eſt. Inflat & ſtomacho nocet: cibi appetentiam auertit: bonam tñ facit aluum: & urinam cit: menſes trahit: lac auget: minuit ſanguinis bonitatem: & zithi modo Elephantiaſim facit. Quidam amphoris eius ſex: Salis ſextarios decem miſcẽt. Quidam itidem pro ſale Muriæ amphoram: Incorruptũ fore & bonam facere aluum ſic exiſtimantes. Alii thymũ & fœniculũ in fundo amphoræ ſubſternentes caticas cõponunt: alterniſq; id faciunt donec totum fictile impleatur. Conficitur & ex Aegyptia fico ſimiliter: ſed acerrimum euadit acetũ: qm̃ non poteſt uis eius cum fluxit dulcedinem ſeruare.

INTERPRES.

f Icatum non male aliquis hoc uinum dixerit. Honeſta.n. & quotidiani uſus in animalium iecore aliqñ ea uox i re latia fuit: nec ab re. Cur.n. liceat græcis ſcycite uinũ hoc a ficis quas ea gens ſyca appellat dicere? Latinis aũt a ficis ficatũ dixiſſe turpe ſit? Infelicius bonas artes ꝓfitentur: qui ſic uetuſtatem amant: ut nihil ſuo tpe nouum oriri poſſe exiſtiment. Nobis ſemp placuit (quod Flaccus ait). Licuiſſe idies licereq; ſignatũ præſente nota ꝓducere nomen. Ideoq; titulo capitis eam nos uocem addidimus: quam placere legentibus optamus. Satis in ſcriptore hoc ficati uini per ſe confectio patet: nihil ideo de ea agimus. Quod deſiderari a legentibus poſſit tm̃ monemus: quas hic chelidonias ad uini huius cõfectioné exigit in ficoꝝ cenſu ab antiquis ſcriptoribus inter primas numerari. Laudauit eas Athenæus in tertio ſui dipnoſophiſtæ campeſtribus locis cõſeri præcipiens. Laudauit Columella in carmine ſuo. Purpureæq; Chelidoniæ. Laudauit ut cæteros omittamus.xv. uolumine; capite.xviii. Plinius: Nouiſſimá ſub hyeme maturari Chelidoniá dicens. Eá nos credimus a Chelidoniis in Illyrico gente dictá fuiſſe. Neq; ab re eſt nouiſſimá ſub hyeme maturari; quæ in frigidiſſima regiõe primũ ꝓuenerit. Oés colore eá deſcribunt nigricantis purpuræ. Neq.n. Columella aliud ſignificauit dicens. Purpureæq; chelidoniæ: & hic phœnicas.i. colore palmulaꝝ uocari & nigras eſſe teſtatus eodem cæteris colore deſcribit. Facile ex his notis erit Chelidoniá ficũ uolẽtibus cognoſcere colore nigricantis purpuræ & poſtremæ oium aliaꝝ maturitatis.

DIOS. DE Vino reſinato. Cap. xxxii.

r Hetinite. Romani reſinatũ dicũt. Cõficit̃ a gẽtibus paſſim Reſinatum uinum: ſed plurimum in Galatia: ꝓpterea ꝙ aceſcit nõ matureſcẽte ob gelu illic uua niſi reſina illi miſceat̃. Tundit̃ aũt cũ cortice arboris ſuæ reſina: uiniq; amphoræ reſinæ ſextarii ſemiſſẽ miſcẽt. Id uinũ aliq poſtq̃ deferbuit ꝑ colum traiiciunt reſinã ab eo ſic ſeparãtes. Alii cõtra ut eſt demittũt. Vetuſtate ſuauitatem hæc uina acqrunt. Oĩa tñ dolores capitis & uertigines faciunt: Et ſi cõcoctionem adiuuant & urinã cient. Nariũ deſtillatõibus & tuſſiẽtibus ꝓſunt reſinata uina. Cœliacis itidẽ: inteſtinoꝝ torminibus: cutem ſubeuntibus aquis: & fœminarum fluctionibus. Infunduntur eadem profundis ulceribus. Maiore ui in adſtringendo in genere hoc nigra q̃ alba ſunt.

INTERPRES.

h Aec ſunt reſinata uina illa quæ Martialis in Epigrãmate ſuo dicebat relictis phalernis importune bibere hoiem: qm̃ potu illa delectarent: hæc plerunq; amareſcerẽt: quo guſtu nũc etiam aliquot locis in græcia bibunt̃. Neq.n. conditura eius rõ penitus exoleuit. Quõdam tam cõis condiendi hac rõne uina in gentibus diſciplina erat: ut hic reſinati uini nota & titulo ſimpliciter contentus: nec quicq̃ ultra hoc teſtatus deſiderare legentes modo cogat: quo reſinæ genere uina hæc condirentur Barbarus ex Larice addidit: cũ tñ in ſcriptore hoc non magis larigna q̃ quis alia intelligi reſina poſſit. Reſinatũ n. tm̃ hic ait: & nihilominus multiplex reſina eſt. Dubitandum etiá quá intelligi Galatiá oporteat: eam ne quæ in Aſia: an quæ ultra Alpes ad Septẽtrionem eſt. Verum cũ hic dixerit nõ matureſcere illic ob gelu uuam &c. Aptius de ea quæ ad ſeptentriones ultra

alpes

alpes est intellexisse fuerit. Et si nusq̄ legisse me memini consueuisse gallos resina cōdire sua uina

DIOS. DE Vino pineis nucibus condito. Cap. xxxiii.

Conficitur & ex pineis nucibus uinum recentibus contusisq; tum in musto madentibus & expressis. Potest hoc uinum resinato eadem omnia. Quinetiam siquis in musto easdem decoxerit nuces egregie tabidis id potum opitulatur.

INTERPRES.

Vcleis pineis non nucibus condit hoc uinū Barbarus: nos contra nucibus non nucleis. Anceps ad totā nucem & nucleos eius in græcis uox diuersitati cām dedit. Secutus ille Plinium est libro. xiiii. capite. xvi. dicentem. Fit nucleis pineis: hi musto madidi exprimuntur &c. Nos in ambiguo quæ scriptoris huius decretis responderent potius elegimus. Primo. n. uolumine capite de pino nucibusq; & nucleis eius māifeste monuit totas nuces ab arbore decerptas contusas in mustoq; decoctas uetustæ tussi & tabidis prodesse Quod totū idē hoc loco auditur. Nisi forte in prima capitis huius parte de nucleis in secunda de nucibus agi dicatur: quod tñ parum uerisimile est cum hic dixerit recentes strobilos & contusos quod nucibus magisq̄ nucleis congruit. Præterea remedii tota uis in resina est quæ multa foris in nucibus: nulla in nucleis hæret.

DIOS. DE Cedro arboribusq; aliis aliquot & earum fructibus conditis uinis. Cap. xxxiiii.

Onficiuntur uina similiter ex cedro: iunipero: cupsso: lauro & abiete. Oportetq; singularum arboꝝ nuper cęsam materiam quo tempore fructus suos ꝑferunt in sole balneo ue aut igne sic ut exudent exponere miscereq; uini congio exudati humoris eius pondo: & cum miscueris duos dimittere mēses: tū in alia diffundere uasa & insolata reponere. In condito ratione aliqua huiuscemodi uino omni tota explere uasa necesse est. Acescunt. n. quæ non penitus expleta fuerint. Inutilia sanis medicata uina omnia hæc sunt. Calefaciunt omnia: urinam cient & adstringunt. Laurinum magis q̄ cætera calefaciendo est. Fit præterea uinum ex maioris cedri fructu: oportetq; musti congio tusarum cedri baccarū pōdo semissem miscere: & quadraginta diebus insolare: postremoq; per colū traiicere & in alia diffundere uasa. Fit ex iuniperi baccis etiam uinum confectione & uiribus cedrino simile. Fit & ex cedria quæ cedri liquor est uinum cedrite a græcis dictum: in quem usum cedriam dulci aqua lauant: tum singulas amphoras cedriæ cyatho uno colluunt: collutasq; musto implent. Calefaciendi extenuandiq; uires habet hoc uinum. Diutinæ tussi ubi febris absit accomodatum est. Vtile pectoris laterumq; doloribus: torminibus: alui intestinorumq; exulcerationibus: purulentis excreationibus: cutem subeuntibus aquis: muliebrium locorum præfocationibus: Facit ad uētris lumbricos: & in febrium accessionibus cum tremore algores. Succurrit uenenatorum morsibus: Serpentes necat: & instillatum aurium doloribus medetur.

INTERPRES.

Iffert ut uidetur re primum mox nomine etiam quod ex eadem Cedro sed non iisdem eius partibus fit uinum. Quod enim ex materia eius conficitur cedrinum: quod ex liquore cedrite ab antiquis græcis dictum est iisdem & nos nominibus duo discreuimus genera: licetq; in pluribus græcorum: tribus capitibus seorsum hæc docerentur: nos tamen naturæ in arboribus his similitudinem & partium coniunctionem mox meliorum græcoꝝ fidem secuti paulo minus q̄ congeneres plantas & earum partes uno eodemq; capite clausimus. Reddidimusq; singulis qua licuit certitudine quæ sua erant.

DIOS. DE Vino picato. Cap. xxxv.

Iſſite. Romani picatum uinum dicunt. Ex liquida pice & muſto picatũ cõficiẽ uinũ. Lauãda primũ marina aqua aut muria tã diu pix eſt uſq; dum albeſcat & pura defluat aqua aut muria. Poſt quod lauanda iterũ dulci aqua eadem pix eſt: Octoq; muſti cõgiis picis eius unciã unã duas ue miſcere oportet. Et dum deferueſcãt dimittenda oĩa. Cũ uero deferbuerint cõſederintq; in alia uaſa diffundendũ uinũ eſt. Calefacit picatũ uinũ: cõcoctiones adiuuat: exterit: repurgatq;. Vtile pectoris: alui: iecoris: lienis: & muliebriũ locorũ doloribus: diutinis itẽ deſtillationibus & in pfundo ulceribus ubi febris abſit. Facit ad tuſſim: ſeras & difficiles cõcoctiones: inflationes: ſuſpiria: luxataq; pcipue cum ſuccida lana.

INTERPRES.

Ebuerat reſinato cõiũgi ſtatim picatũ uinũ: qm̃ nihil aliud q̃ cõbuſtæ reſinæ fluxus pix ẽ. Hic tñ plura ex arboribus his cõfecta añ numerauit uina: q̃ aut reſinã ipſe ferrẽt: aut reſinæ pares hñent uires: nec niſi poſt eas picatũ docuit uinũ. De quo eadẽ huic oĩa Pli. tradidit li. xxiiii. capite. ii. ex quo poterunt uolentes multa intelligẽdo huic ſcriptori neceſſaria audire.

DIOS. DE Vino Abſinthite. Cap. xxxvi.

Bſinthite. Romani pariter græcis Abſinthite dicũt. Multiplex uariaq; eſt ſinthite uini cõfectio. Quidã. xl. & octo Italicarũ amphorarũ ſextariis pontici abſinthii pondo librã miſcentes ad tertias decoquũt: tum ſupinfundẽtes aceti ſextarios ſex: abſinthiiq; pondo ſemiſſem diligenter mixta oĩa in alia uaſa diffundũt: & cũ cõſederint p colũ traiiciunt. Quidã abſinthii põdo tuſum & in raro linteolo colligatũ in muſti cadũ coniiciunt: duobuſq; menſibus madere in eo dimittunt. Alii tres: alii quatuor abſinthii uncias ſyriacæq; nardi: cinnamomi: caſiæ rotũdi iunci floris: calami odorati & palmæ corticis: quem Elatem dicũt: ſingulorumq; uncias duas in mortario tuſas in muſti cadũ cõiiciũt: obturatũq; duobus tribus ue menſibus dimittũt: tũ p colũ traiectũ & in alia uaſa diffuſum uinũ reponunt & ſeruẽt. Sunt etiã q in muſti cadũ gallicæ nardi drachmas. xiiii. abſinthii uero. xl. in linteolo colligatas demittũt: & poſt. xl. dies in alia uaſa diffundũt. Quidã præterea in muſti ſextarios. xx. abſinthii põdo librã coniiciunt: ſiccæq; reſinæ pineæ uncias duas miſcent: per colũq; traiectũ uinũ poſt decimãdiem reponũt. Stomacho accomodatũ abſinthite uinum urinã cit. Aegre cõcoquẽtibus utile eſt. Iocinoroſis itidem: Renũ cũ urinæ malo aliquo doloribus: ſuffuſis felle: cibũ auerſantibus ſtomachis: ſtomacho male affectis: & his quibus ex longo tpe præcordia tenduntur. Vtile itidem inflationibus: rotundis alui lumbricis: & ſuppreſſis menſibus. Prodeſt contra ixiam uenenum etiam: copioſius potum tum uomitiõibus redditum.

INTERPRES.

Acris Romanæ gentis celebratũ quondã abſinthiũ eſt. Siqdẽ latinarũ feriis certãtib⁹ in capitolio quadrigis uictor abſinthiũ bibebat: ſanitatẽ ut par eſt pmio dari honorifice tũc exiſtimantibus Romanis: cuius ſeruãdæ reſtituẽdæq; nõ parua merito inter olera laus abſinthio debeẽ: tã multiplex uis eſt & in firmãdo ſtomacho tã efficax. Ob qđ ſapor eius in uina trãsferetur. Fitq; abſinthite uinũ toto hoc capite a Dioſ. longius deſcriptũ: ne deeſſet gentibus tractãdæ abſinthio medicinæ rõ hæc ẽt: quã docuit: & Columella. xiii. ſui operis uolumie capite. xxxv his uerbis. Vinũ abſinthite ſic cõdire oportet Põtici abſinthii pondo librã cũ muſti ſextariis. iiii. decoque uſq; ad quartã. Reliquũ qđ erit frigidũ adde in muſti aminei urnam &c. Simplex ut uẽ abſinthite uini huius Columellæ cõditura eſt. Dioſ. operoſior: neq; una aut altera ſed pluribus rõnibus inſtituta Quæ oẽs ſatis p ſe patent: tractariq; hoc tpe ẽt poſſent: niſi quæ abſinthii aliarũq; rerũ põdera & uini menſuræ nunc in Dioſc. legunẽ: ſuſpecta nobis eſſent: non tam quia uarie in antiquis græcis legunẽ q̃ quia alicubi maiora alicubi minora q̃ rei uſus exigit eſſe nobis uidenẽ. Nos nihil mutauimus cõem lectionẽ in cũctis ſecuti. Monemus tñ ſicui cõficiendi abſinthite uini ſtudium aliqñ fuerit quod ad pondera & menſuras in eo pertinet diligentius expendendũ illi prius eſſe.

Ciliſſa

DIOS. DE Vino Hyssopite. Cap. xxxvii.

Ilisslа hyssopo ꝓbatissimũ fit hyssopite uinum. Conditur absinthite similiter: oportetq; in musti amphorã tusor hyssopi folior pondo libram in rariore linteolo colligatã cõiicere: simulq; pondusculum ex Lapillo aliquo demittere ut in fundo sidat. Nec nisi post. xl. dies per colum traiectum in alia uasa uinum diffundito. Facit ad pectoris lateris: & pulmonis uitia: ueterem tussim & suspiria. Vrinam præterea cit. Torminibus accomodatum est. Vtile contra circularium febrium in accessionibus cũ tremore algores. Menses postremo etiam ducit.

INTERPRES.

On est Hyssopite uini nostri orbis gẽtibus desperãda penitus cõfectio: Et si hic Pliniusq; ex Cilicia tm̃ hyssopo ꝓbatissimũ heri dicũt. Columella. n. quo diximus in Absinthite loco nulla aliunde petita hyssopo hyssopite suum cõficit. Poteruntq; uolentes suæ regionis hyssopo uinum condire si non omnium aliar probatissima ea saltem quæ inutilis omnino non sit.

DIOS. DE Pluribus & ex diuersis plantis conditis uinis. Cap. xxxviii.

Onficitur ex trixagine uinũ hyssopite similiter. Calefacit id discutitq;: conuulsis & suffusis felle accomodatũ. Vtile præterea muliebrium locor inflationibus: ægre cõcoquentibus & cutem incipiẽtibus subire aquis. Vetustate bonitatẽ acqrit. Cõficit & ex stœchade herba eodẽ modo: oportetq; stœchadis herbæ põdo librã musti congiis sex indere. Dissoluit quæ crassa sunt hoc uinũ: inflationes itidẽ: lateris neruorumq; dolores: & ex gelu contractam corporis noxã. Dat & comitialibus utiliter cũ pyrethro herba & sagapeno. Fit & ex eadem stœchade acetum ad ꝑdicta oĩa: fitq; madente in aceto herba ut ꝑmonstratũ est: iisdẽ uiribus & eadẽ potẽs. Conficitur & ex Vetonica quã Psychotrophon dicũt. In quẽ usum sumenda cum ramulis suis & maturo semine prægnãs herba est: eiusq; libra in uini cõgios duos cõiicienda: nec nisi post septimũ mensem diffundẽdũ in alia uasa uinũ est. Cõfert intrinsecis uitiis multis queadmodum & herba ipsa. In uniuersum enim tenendum illud est. Fictitia uina omnia eorum uires & potestatẽ contrahere quæ mixta illis fuerint. Eapropter facillimũ erit uires eorũ cognoscentibus: uinorũ potestates etiam cõiicere. Eritq; eorum usus tantum ubi febris absit. Fit ex Vetonica acetum etiam iisdem uitiis & affectionibus utile. Conficitur & ex hircina origano uinum: conficiturq; hoc modo. Sumito hircinæ originani drachmas quatuor: colligatasq; in linteolo i musti sextarios quatuor demittito nec nisi post tres mẽses in alia diffundito uasa. Torminibus: inflationibus: conuulsis: ruptis: lateris doloribus: discutientibus inflationibus & ægre concoquentibus accomodatum est. Ex trixagine. Ex stœchade. Ex Vetonica. Ex hircina. Origano.

Conficitur ex Napis etiam uinum. Tundito naporum drachmas duas: & in musti sextarios quatuor demittito: cũctaq; alia similiter facito. Vtile cibum in stomacho non continentibus hoc uinum est: armorumq; & equitãdi multo labore defatigatis. Conficitur & ex Dictamno herba itidem uinum. In confectione eius drachmas herbæ quatuor in musti sextarios octo coniicere oportet. Facit ad stomachi ex repletione fastidia: a puerperio præterea secundas trahit & menses. Conficitur & ex Marrubio: idq; hoc modo Marrubii cum integra ætate creuerint folia tundito: tusorumq; quantũ modii duo capiunt in musti cadum coniicito: cæteraq; aliis similiter facito. Facit ad uitia pectoris eademq; omnia ad quæ Marrubium. Ex Napis. Ex Dictãno. Ex Marrubio.

Conficitur & ex thymo herba uinum: idq; hoc modo. Tundito herbam: cribra- Ex thymo

Ex thymo

tamq; uncias cẽtum in linteolo colligatam in musti amphoram demittito. Facit ad ægras concoctiones: Appetitus a cibo auersionem: difficiles ructus: neruoꝝ: præcordiorumq; dolores: hyemis & ex hyemali gelu horrores. Facit & cõtra omnia uenenum ictu morsuue relinquentia: ueneno q; illo refrigerantia & exulcerantia. Conficitur & ex Satureia herba uinũ thymite similitet ad eadem faciens. Conficitur & ex Heracleotica Origano thymite similiter eadem & ipsum potens. Conficiũtur ẽt ex Nepeta: Pulegio: & Abrotano thymiti similiter. Prosunt cibũ in stomacho non continentibus: appetitus a cibo auersionibus & felle suffusis. Vrinam enĩ cient. Cõficitur & ex Cunila herba similiter: habetq; hoc efficaciores oĩbus aliis contra uenenorum & uenenatorum maleficia uires.

Ex satureia
Ex origano
Ex nepeta
Ex pulegio
Ex abrotão
Ex Cunila

INTERPRES.

Apis inter cætera condiri uinum hic scriptor ait: prodesseq; armorum & equitandi labore defatigatis: Neq; haberet a reliquoꝝ disciplina diuersum aliqd conditura eius: Si esset naporum cõtra lassitudines priuatim uis aliqua. Aut si ratiocinari liceret cur magis laboribus illis duobus q̃ tot aliis cursus itineris pilæ remigii saltusq; prosit. Omnium. n: idem euẽtus est & ob eam cãm eadem constituenda remedia sunt. Testaᷣ tñ id Diosc. Fuisseq; id ab antiquissimis græcis obseruatum & institutum. xxiii. uolumine capite secundo Plinius ẽt cõfirmat: & si in græcorum ostentarionẽ totam huiuscemodi ille reiiciat rem Eius uerba sunt. Et alias modũ excesserat medicoꝝ in his ostentatio: ueluti e napis uinũ utile esse ab armoꝝ equitatus ue lassitudine pcipientium &c. Nos ex tam multis hoc signauimus ut scrupulũ legentibus iniiceremus quo cogerenᷣ & ipsi remedii eius ex uini & napoꝝ uiribus cãm iuenire. Docuit præterea hic scriptor Marrubio notissima omnibus herba cõdiri uinũ Certiorem tñ eius condituram. xiii. uolumine capite. xxxii. tradidit Columella. Ea huiuscemodi est. Vinũ Marrubii multi utile putant ad oĩa intestina uitia & maxime ad tussim. Cum uindemiã facies marrubii caules teneros maxime de locis incultis & macris legito: eosq; in sole siccato. deinde fasciculos facito & tomice palmea aut iuncea ligato: & in seriã mittito ita ut uinculũ extet. In musti dulcis sextarios ducẽtos marrubii põdo libras octo adiicito ut simul cũ musto deferuescat. Postea eximito Marrubiũ & purgatũ uinũ diligenter oblinito.

DIOS. DE Vino Aromatite. Cap. xxxix.

Conficitur Aromatite uinũ hoc mõ. Palmæ: aspalathi: calami odorati: gallicæ nardi: singulorũq; singulos modios terito & in passo macerato. Conformatisq; grandioribus offis in austeri musti sextarios duodecim eas demittito: finitoque quadraginta diebus obturato uase. Post quod tẽpus per colum traiectũ uinum reponito. Est & altera eiusdem uini cõfectio. Calami odorati drachmas octo: phu sex: costi duas: siriacę nardi qnq;: Casiæ octo: croci quatuor: amomi qnq; & asari quatuor. Simulq; omnia terito & in linteolo colligata in musti amphorã demittito. Cũq; deferbuerit uinum in alia diffundito uasa. Facit ad pectoris dolores: lateris pulmonisque: angustias urinæ: & in accessionibus febrium cum tremore algores: suppressosq; menses. Quinetiam per glaciem & gelicidia iter facientibus prodest. Prodest & his quibus intra corpus crassa concrescunt. Amabilem corporis colorem facit. Somnum idem conciliat: somnoque dolorem leuat: Vessicę pręterea & renibus utile.

INTERPRES.

a B aromatis quæ odoramenta sunt aromatite uino nomen græci fecerũt. Neq; ab re tã multis odoramentis conditur. Nota in conditura eius omnia suni & nisi i ponderũ & mensurarum notis uitium in græcis fuerit quod fere suspicamur certa in reliquis ratio erit.

DIOS. DE Pluribus diuersisq; odoramentis cõditis uinis. Cap. xl.

Conficiᷣ pterea uinũ ad tussim: a capite i subiectas partes destillatiões: cruditates: inflatiões: & humẽtẽ stomachũ. Cõficiturq; hoc mõ. Sumito myrrhę drachmas

drachmas duas: cādidi pipis unā. Iridis sex: anisi uero tres. Cūcta hæc tusa penitus: & in linteolo colligata in uini sextarios septē demittito: tum post triduū defecatum uinū in lagenā diffundito reponitoq;. Bibit id meracū: daturq; cyathi mensura p̄cedente inambulatione. Cōficitur & nectarite dictū uinū ex helenio herba quā alii a gente medicā: alii symphytū: alii uerbascū idæū: alii orestion: alii nectariō appellant. Sumito helenii radicis siccatæ drachmas quinq;: colligatasque in linteolo in musti congios sex demittito nec nisi post tres menses diffundito. Facit ad stomachū & pectus. Præter hæc ēt urinā trahit. Cōficit & ex syriaca: gallica itidē nardo & malobathro uinū hoc mō. Sumito singulor; libræ pondo semissem. In musti congios duos demittito & post duos menses defecato. Dat cyathi unius mensura ad tres aquæ tēperatū. Confert renū cū urinæ malo aliquo doloribus: suffusis felle: iocinorosis: urinæ angustiis: pallore decoloratis & cibū in stomacho non continentibus. Sunt ēt qui Acori herbæ unā duas ue uncias & nardi gallicæ tres in musti amphorā cōiicientes idē hoc uinū conficiunt. Cōficit & ex Asaro herba qđ Asarite uocāt. Eius confectio hæc est. Sumito Asari uncias tres: in musti sextarios xii. similiter demittito. Vrinā hoc uinū cit. Cutē subeūntibus aquis accomodatum est. Suffusis felle itidē: iocinorosisq; & coxēdicis doloribus. Conficit & ex agresti nardo hoc modo. Recentem agrestis nardi radicem terito: cribratamq; unciarū octo pondere in musti congium similiter coniicito: finitoq; duobus mēsibus sic eē. Iocinorosis utile id uinum erit: urinæ angustiis: Inflationibus & cibū in stomacho non continentibus.

Ex nectare .i. helenio herba

Ex syriaca nardo

Ex gallica nardo

Ex malobathro

Ex asaro herba

Ex agresti nardo.

INTERPRES.

Satis per se patentque fictitii uini tam multa genera superiore capite collecta a nobis sunt. Nihil ob eam causam ultra de eis agemus: sed festinantes ad reliqua quæ uertenda in scriptore hoc alia supersunt: interpretationis cōmentationisq; nostræ laborem transferemus.

DIOS. DE Pluribus diuersisq; herbis conditis uinis. Cap. xli.

C

Onficitur & ex Dauco uinum hoc modo. Sumito Dauci radicis penit' tusæ drachmas numero sex. In musti amphoram similiter eas coniicito & diffundito. Facit ad pectoris: præcordior; & muliebrium locor; dolores. Ducit idem menses: Ructus & urinam cit: tussientibus præterea accomodatum: cōuulsis itidem & ruptis. Conficitur & saluiatum uinum. Eius confectio hæc est. In musti amphoram saluiæ similiter demittito drachmas octo. Facit ad renum uesicæque & lateris dolores: sanguinis excreationes: tussim: rupta: conuulsa: contusaq; & suppressos menses. Conficitur & ex Panace herba hoc modo. Panacis unciam i musti congium similiter demittito & diffundito. Facit ad rupta conuulsa: contusaque. Prodest in spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus. Lienem minuit: torminibus utile est: coxendicis doloribus: & ægre concoquentibus. Menses præterea pellit & fœtus. Quinetiam contra uenenatorum morsus & cutem subeuntes aquas utiliter bibitur. Fiunt ex Acoro & dulci radice uina itidem eodem modo. Oportetq; singularum drachmas octo in musti congios septem dimittere. Nec nisi post tres menses diffundenda uina ea sunt. Pectori prosunt & lateri & præter hæc urinam cient. Conficitur & ex Apio uinum hoc modo. Apii seminis maturi recentis cribratiq; drachmas nouem in linteolo colligatas in musti amphoram similiter coniicito. Appetentiam cibi excitat: cibum in stomacho non continentibus utile: utile & urinæ angustiis: soluendisq; inflationibus accomodatum hoc uinum est.

Ex Dauco

Ex Saluia

Ex panace

Ex acoro

Ex dulci radice

Ex Apio

Ex fœniculo Ex Anetho. Ex petroselino. — Conficiuntur & ex fœniculo:anetho:saxatiliq; apio uina similiter ad eadem facientia.

Ex salis flore — Conficitur & ex salis flore uinum maiore in purgando ui q̄ quod marina aqua confectum fuerit:uerũ fauces:renes:uessicam & stomachum ledit: Eamq; ob cãm neq; in sanitate neque in ualitudine utilem habet usum.

Abortiuum uinum. — Fit & abortiuum uinum cuius ea confectio est. Prope uites serit̃ ueratrũ:agrestis ue cucumis aut scammonia:contrahũtq; uites eo℞ medicamento℞ uires. Fitq; ex eis abortiuũ uinum: quod ieiunis præcedente uomitu cyatho℞ octo pondere bibitur.

Ex ueratro. Ex Agresti. cucumere Ex Scãmonia Ex Thymelæa. — Fit & ex Thymelæa frutice uinum Coliculis eius cũ foliis seminibusque drachmarũ triginta pondere in musti congios tres coniectis: leuiq; deinde coctura donec duo relinquant̃ congii decoctis: Post quod tẽpus per colum traiectum reponitur uinũ. Purgat hoc uinum corporis aquas & lienem minuit.

Ex oleastello — Conficit̃ ex oleastello herba cũ florebit frutex is quo tẽpore tusa cribrataq; eius folia pondere drachmarum decem in musti cõgium coniiciunt̃:nec nisi post duos menses uinũ diffunditur. Facit ad cutem subeuntes aquas:iocinorosos:lassitudines & a puerperio male se purgantes.

Ex Chamepity. — Conficit̃ & ex humili terrestriq; pino quã Aiugam dicunt uinum similiter: facitq; ad eadem quã habet ciendæ urinæ ptãte.

Ex Mandragora. — Conficitur & ex Mandragora mandragorite uinum. Pro quo corticẽ radicis mandragorę in frusta concidito:traiectamq; funiculo eius selibrã in musti amphorã demittito:nec nisi post tertium mensem diffundito. Media potio sextarii dimidiũ est. Bibiturq; dupla q̄titate superpoto passo. Ferunt uini eius sextariũ alterius cõgio mixtũ mox potum cũ somno soporẽ facere: mortẽ uero cũ sextario uini cyathum eius unum. Cum mediocriter sumitur somno dolorem leuat. Crassescunt eo quæ destillant. Olfactu:potuque & clystere infusum eadẽ potest.

Ex ueratro. — Conditur & ueratro uinũ. Conditura rõ ea est. Sumito marina aqua concinnati musti congiũ:tusiq; ueratri nigri drachmas.xii.in puro linteolo colligatas in id coniicito:cũq; inferbuerit in marinæ aquę.xii.quindecim ue congios penitus cõtusum coniicito:& post aliquot dies p colũ traiicito & utere. Dat̃ cyathi unius pondere bibendũ ad soluendam aluũ cũ aqua a balneo statim ✠ a cœna cũ uomuerint. Conficiendi alia rõ est. Sumito ueratri nigri drachmas.xx.rotũdi odorati iunci uncias.xii.Syriacæ nardi spicæ uncias.xiii.Cũctaq; hæc tusa cribrataque & in linteolo colligata in Coi uini sextarios.xiiii.cõiecta.xl.diebus dimittito. Tũ p colũ traiecto uino sextariũ & semissem bibẽdũ dabis. Est & tertius conficiendi modus. In musti amphorã salsæ ex mari aquæ sextarios.xii. Veratri uero albi põdo sex cõiicito:finitoque simul madeant.xl.diebus. Post id tps p colũ traiicito uinum & utere. Est quartus itidem cõficiẽdi modus. Sumito ueratri drachmas.xii.spumæ nitri.iiii. musti sextarios.xii.diebusque.xv.facito simul madeant. Ex eo tpe per colum traiicito uinũ:nec nisi post sex mẽses utere. Abortiuũ hoc uinũ etiã est. Est & quintus cõficiendi modus. Sumito in cratibus sub sole siccatas uuas. Cõiicito in musti amphoram. Capit aũt amphora cõgios.x. Coniicito & Gypsum drachmas.xx. biduũq; dimittito. Ex eodem dein tpe ueratri nigri fasciculũ uncias.xxx.in uinũ demittito:additis rotundi odorati iunci drachmis.xxx.calami odorati totidẽ:Iuniperi baccarum modii semissem & quatuor ✠ myrrhæ itidem: crocique & singulorum singulas drachmas in linteolo inuolutas.xl.diebus in eodẽ uino suspendito. Post quod tps defecandũ colo id uinũ erit:dabiturq; tẽperatum ✠ duo℞ triumue sextario℞ mensura. Purgat a puerperio & abortu hoc uinum:fœtus ex utero etiam trahit:& strangulatu uuluæ concidentibus succurrit.

Ex scamonia — Conficitur & ex Scammonia scammonite uinum. Conficiendi modus is est. Sumito Scammoniæ radicis

dicis per messem effossæ drachmas quinq; tusasq; & in linteolo colligatas in congium musti coniicito: diebusq; .xl. Sinito in uino esse. Aluum purgat Scāmonite hoc uinum bilem & pituitam trahens.

INTERPRES.

Escripta suis locis ex quibus tam multa quondam fingebantur uina: traditaq; omnium uires & ad utranq; partem ualitudinis & sanitatis euentus oēs breuem nobis tam multiplicis conditurae eo commentationem modo hāc faciunt. Quid.n. Dauci: Saluiæ: fœniculi: apii totq; alio historiæ & medicinæ aliquis modo addat. Aut quam certiorem ea quæ in scriptore hoc legitur cōdiendi uina hæc rōnem quispiam modo afferat: quo tpe nullum est pro sanitate hominis huiuscemodi studium. Siquid in longiore hac conduræ historia dicendum alicui fuerit in ponderibus & mensuris quibus tota hæc disciplina tractatur occupari eum oportebit: haud sane ut ostendat quanta ea quondam fuerint: sed ut concordem sibi ipsi & aliis scriptorem hūc faciat: qui in eo notis tam male habitus a græco librariis est ut nullibi eædem in antiquis græcorū codicibus reperiātur: cogatq; earum uarietas ubiq; legentem hærere: Ideo nihil remediorum huiuscemodi cupido homini tutius aliquando fuerit q̄ seposita codicum fide quantum aliquid futurum sit ex rerum uiribus & potestate conicere. Male habitus ubiq; ut præmōstratum est: in his ab antiquis librariis hic scriptor fuit. Sed non minore iniuria corruptum distractumq; sibi ab iisdem elleborite uinum est: in quo grauiora & turpiora uulnera aliquot manifeste a nobis deprehensa nil aliud opis inuenire sibi potuerunt: q̄ ut uitii nota legentibus indicarentur. Dissimulata a cæteris interpretibus ea sunt: continuataq; rei historia coniuncta dictaq; deinceps quæ simul esse nō poterāt. Facile erit uolentibus de tota hac re cēsere: presertimq; his qui collatis cum latinis græcis quod dicimus ea ratione facilius intelligere poterunt.

DIOS. DE Omni metallico lapide: primūq; de Cadmia. Cap. xlii.

Admian: Romani pariter græcis Cadmiā dīt. Probatissima cypria cadmia est: & in eo genere quæ botryitis quasi acinosa appellatur: Densa: mediocriter ponderosa: leuitati propior. Aspectu acino figura: colore cinerulēq; quā græci spodion dicunt similis: quæ contusa cinerem intus habet: & rubiginosa ē. Secundæ bonitatis prærogatiuam habet quæ foris cœruleo colore est: intus candido: maculis alabastritæ lapidi similibus. Tales plerūq; sunt quæ ex antiquis fodiunt fodinis. Est & Cadmia alia placodes quasi glebosa aut crustacea appellata: quæ maculas lineis similes habet: eamq; ob cām zonitim.i. cingularem eam uocant. Vocatur & ostracitis alia quasi testacea cōcretione sua gracilis: & plerūque nigra: terrestri & testacea superficie. Damnatur quæ candido colore cadmia est. Vtiles oculorū medicinæ acinosa & quæ onychitis.i. alabastrites dicunt. Reliquæ emplastris & siccādo accomodatæ sunt ad cicatricem perducentes. Ex cypro utilis omnibus his cadmia est. Quæ enim ex Macedonia: Thracia: & Hispania afferuntur inutiles. Adstringēdi uim Cadmia hēt: concaua explet: sordida purgat: opplet: siccat: crustas ignis modo obducit: carnium excrescentias reprimit: & quæ græci Cacoethe dolosa & malefica ulcera appellant ad cicatricem perducit. Fit cadmia ære in fornacibus accēso adherente fornacum parietibus & cameris eius fauilla ✠ Grandes hæ ferreæ sunt ab ærariis acestides appellatæ: summis fornacum cameris insertæ ut retineantur sidantq; in eis quæ ab ære sursum feruntur. Ea continue magis magisq; insidētia in corpus paulatim augentur. Fitq; aliqñ unum Cadmiæ genus aliqñ duo: nonnunq̄ oīa. Conficit cadmia ēt cremato lapide qui pyrites dicitur ex superstante solis in cypro monte effosso. Inueniunt in eodē mōte ēt chalcitidis miseos: soreos: atramenti: cœrulei: chrysocollæ: atramēti sutorii & diphrygis ceu uenæ q̄dā. Sunt qui affirmēt ēt in lapidicinis iueniri cadmiā lapidū multa similitudine decæpti. Qualis ppe Cumas lapis iuenit nulla ptāte. Verūtñ dephendunt q̄ leuiores Cadmia lapides hi sūt: & cōmāducati nulla nouitate gustus sensum mouēt: q̄q; in cōmāducādo lapide laborāt & ægre id opus conficiunt dentes. In Cadmia uero q̄m ea cedit nihil

huiuſcemodi patiunť. Deprehēdunť etiā q; friata & aceto macerata Cadmia cum in ſole ſiccatur exudato humore coit: Lapis cōtra nihil tale oſtendit. Deprehendun-tur itidē q; lapis tritus & igni impoſitus diſſilit: fumumq; igni concolorem ex ſe mit-tit: Cadmia contra manet: luteamque fauillam & æri cōcolorem uerſicoloris cingu-li modo oſtendit. Lapis pterea igne candens tum refrigeratus mutato colore leuior erit: cadmia nulla in re mutabitur præterq̃ ſiquis aliquot diebus eā coquat. Fit cad-mia etiā in argenti fornacibus cādidior: Minus ponderoſa: minoreque efficacia. Co-quitur cadmia antedicta carbonibus obruta donec pelluceat: bullaſque recrementi ferri modo agat: tum uino amineo reſtinguitur. ✠ Quæ uero ad ſcabiē aceto. Q uidā ſic coctam Cadmiā diluentes iterū in crudo fictili cremāt donec aſpe-ctu pumicoſa fiat: Rurſuſque uino diluentes tertio eam coquūt uſque dum tota in cinerem reſoluatur nihil aſperitatis in ſe habens: & pro cinerula quæ ſpodium a græ-cis dicitur ea utuntur. Lauatur trita etiam in mortario effuſa continue aqua donec nullæ ſubſidant ſordes. Seruaturque in paſtillos conformata.

INTERPRES.

n On poterūt metalla etiam & ſi naturæ ſolidiſſimæ ſunt partes iniurias tēpoꝝ & librario-rum incuriam duas bonarū artium & antiquoꝝ ſcriptorū maximas calamitates & peſtes euadere. Habet enim hoc etiā caput quod ſuſpicemur aliter quōdā legi potuiſſe: quod in antiquis exemplaribus uariet, & quod duobus locis neceſſario deſideretur. Quod ſuſpicamur eo loco eſt quo legitur. Vocatur & oſtracitis alia cōcretiōe ſua ἰσχνὴ. Quā uocem neſcio quō gracilem nos etiā alios imitati diximus. Neq; enim Cadmiæ gracilitas cōgruit. Si enim minore craſſitudine deſcribenda erat Cadmia hæc tenuē nō gracilem dici oportebat. Per latitudinē enim Cadmia ex-tenditur: pōtq; tenuis aut cōtra craſſior cōcreſcere: & nihilominus ἰσχνὴν hic dicitur quæ uox per lon-gitudinem ſubtile & gracile ſignificat. Eapropter dubitauimus eū uertentes locū nō ἰσχνὴν quod eſt gracilem: ſed ἰσχυρὰν .i. ualidam & efficacē legi potuiſſe: ut nō ad habitum & figurā: ſed ad poteſta-tem & uires referenda ea uox fuerit: in quo nō tam perſuaſit ſuſpicari id facilis ob litterarū & ſoni uicinitatē ex altera in alterā uocem & ſignificationem lapſus q̃ Plinius de hac ipſa Cadmia agēs li-bro. xxxv. capite. x. fortiſſimā cæterarum eam eſſe dicens: quaſi ἰσχυρὰν non ἰσχνὴν ipſe tunc legiſſet. Cōis tñ græcoꝝ omniū ea lectio eſt: Et qui latini ſcriptoris huius codices circūferuntur his uerbis eam deſcribunť. Eſt & alia quæ oſtracitis dicif tenuis & nigra: eadem fere tenuitatis & gracilitatis ſi-gnificatione: Eāq; ob cām nihil nos ex cōi lectione mutauimus cōtenti ſuſpitionem hanc noſtrā le-gentibus tñ indicaſſe. Quod deinde in ſcriptoris huius exēplaribus uariat coniunctum his ſtatim ſequitur: Hīnq; uetuſtiores græci & quibus non magis deſerimus hæc uerba. γαιώδει δὲ καὶ ὀστρακώδει καὶ χρώματι ἐπιφανείᾳ cōiuncto. ſ. cū ſuperioribus ſenſu: Qui ſit ut nos uertimus uocari Cadmi-am aliquam teſtaceā: gracilem pleꝝq; nigrā: terreſtri teſtacea ue ſuperficie: quaſi rōnem & cauſam hic ſcriptor redderetur cur teſtacea Cadmia hæc appellaretur: qm̃ terreſtri aut marinis teſtis ſimili ſuperficie ſit. Qui uero impreſſi codices paſſim circūferuntur alium & qui forte a uero nō diſcre-pet his uerbis indicāt ſenſum. γαιώδης δὲ ἢ ὀστρακώδει καὶ χρώματι ἐπιφανείᾳ: qui. ſ. ſit terreſtrem eſſe Cadmiam quæ teſtacea ſuperficie ſit: ideoq; in medicina minus utilem. Nos antiquiores græcos & latinos ſecuti terreſtri teſtacea ue ſuperficie Cadmiam illam eſſe deſcripſimus. Nec eo ſecius au-diſſe hoc legentes inutile penitus non fuerit. Quēadmodū contra pro cōperto his eſſe illud opor-tet periiſſe huic ſcriptori aliqua quo loco hic ait adhærente parietibus & cameris eius fauilla &c. Quæ enim ſtatim ſequunť. Grandes hæ ferreæq; ſunt ab ærariis aceſtides appellatæ: in ſūmis for-nacum cameris cōpactæ &c. Integro & apto ſenſu coniungi nequeunt. Cæteri interpretes nihil deeſ-ſe hoc loco ſuſpicati ad fornaces rem detorſerunt: uerteruntq; grandes ferreaſq; fornaces eas eſſe & ab ærariis aceſtidas uocari: Non animaduertētes ſi ſic legatur contra eius artis leges & obſeruatio-nes fieri ex metallo in eum uſum fornaces: quæ eodem igne candentes & ipſe fluent aut liquefacto æri concorporabunť: nec ab ærariis in eo uſu tractari aliqua ratione poterunt. Quod præterea ſe-quitur ut retineantur conſidantq; in eis quæ ab ære ſurſum feruntur ad cameras & earū conuexi-tatē ſimpliciter referri non poſſe: neq; fornaces a græcis aceſtides uocari: ſed ex quo hic ait ab ærari-is aceſtidas uocari oportere aliud quidpiā ea uoce ſignificatum ſuſpicari. Quibus ueluti impedi-mentis nos admoniti ſuſpicati uitiū primū fumus: Mox ex antiqua ſcriptoris huius interp̃tatione id manifeſte dep̃hendimus. Seruanť enim adhuc in ea ueræ lectionis exigua ueſtigia aliqua. Quæ huiuſcemodi ſunt. Multi uero ponunt ferreas haſtas & longas &c. Ex quibus ratiocinari facile eſt conſueuiſſe qui Cadmiā quærerent ferreas uirgas ueluti axes tranſuerſas in ſumma fornacis came-ra in eum quem hic docet uſum ſuſpēdere. Eritq; ſequax hic ſermonis ductus ut cū dixerit Dioſ.

Fit Cadmia

Fit Cadmia ex ære in fornacibus accenso: adhærente fornacũ parietibus & cameris eius fauilla interseratur solere ærarios ut aptius hæreat & considat Cadmia in summa fornacis camera transuersos axes: aut regulas cõponere: esseq; has grandes ferreasq;: & ab ærariis acestidas uocari. Qua uoce græci ab Acesta Siciliæ ciuitate plostelli genus huiuscemodi axibus cõpactum uocabant. Non lõge postremo a fine necessario desideratur: quod tñ restitui facillime põt. Locus est ubi de cremanda Cadmia agitur: in quo cum in cũctis græcis legatur post eius cocturam tum uino amineo restinguitur. Sequaturq; statim: quæ uero ad scabiem aceto &c. Necessario deesse aliquid constituendũ est. Dicendi enim modus hic græcis pariter & latinis parum congruus. Nec habet sequacem sermonis ductum aduersatiua particula illa quæ sequitur. Quæ uero ad scabiem aceto &c. Nisi præcesserit aliud: a quo quod sequitur: separatur. Nec sane decebat hũc scriptorem aliam restinguendi crematam Cadmiam rõnem docere: priuatimq; ad scabies eius usum cõtrahere nisi diuersam in diuerso usu restinguendi rõnẽ antea docuisset. Habẽdæ Plinio hoc loco ingẽtes gratiæ. Ostendit. n. xxxiiii. uolumine capite. x. quibus additis & insertis in integrũ restitui locus hic posset. Verba eius sunt; & ut nos credimus a scriptore hoc accæpta. Restinguit̃ uino amineo: quæ ad emplastra præparatur: quæ uero ad psoras aceto. Vocauitq; ille psoras: quas nos scabies cutis s. asperitates omnes. Nihil itaque certius hoc loco erit: respondebuntq; sibi omnia: siquis post Cadmiæ cocturam legat. Restiguitur uino amineo quæ ad emplastra præparatur: quæ aũt ad scabies aceto. Fecit id Barbarus ex Plinio accæptum ut diximus. Verũtñ in græcis pars ea non legit̃: nec nos addere huic scriptori eã uoluimus satis fore rati locum signasse. Volumus legentes in eo etiam monere: quod a principio capitis huius nõ est nobis cum cæteris interpretibus idem maluisse nos rubiginosum dicere q̃ eruginosum: quod in scriptore hoc ἰώδης est. Scimus qdem ἰὸν in metallicis eruginem plerunq; esse ab ære dictam: quæ metallo illo & humoris alicuius: presertimq; aceti halitu; quemadmodum nõ multo post hic describet fiat: cuius in medicina multus est usus: uiridi semper colore. Nouimus etiam hũc scriptorem in ea significationis æstimatione hac uoce plerunq; uti. Verũtñ sciẽtes duos in Cadmia ab antiquis græcorũ medicis laudari colores cinereum & puniceum nec posse eruginem quia uiridis sit cinereo aut puniceo colore describi ex altera græcæ illius uocis significatione: nam & rubiginem ἰὸν græci aliquando dicunt rubiginosam diximus: in qua uoce puniceus color sit: a rubore enim rubigo dicta est & scabrities: quæ igne semper fit: quorum nullum in erugine dici poterat quæ uirei & humoris alicuius aspergine non igne conficitur.

DIOS. DE Pompholyge quæ Bulla & spodio: quæ Cinerula & Antispodiis: quæ cinerulæ uices explẽtia latinis dici põt. Cap. xliiii.

P Ompholyga. Romani pariter græcis Pompholygem dicũt. Bulla quæ in metallicis pópholyx a græcis dicit̃ a cinerula quam eadem gens Spodion uocat specie differt. Genere nullam habet diuersitatẽ. Nigrescit. n. cinerula & pòderosior plerunq; est festucis: terra: pilisq; plena: ex ærariis fornacibus ueluti derasa: & earũ pauimẽti purgamentũ. Bulla uero pinguis & candida est: tantæq; leuitatis ut p aerem uolitare potuerit. Sunt ẽt Bullæ huius duo genera: alterũ colore aeris & modice pingue. Alterũ candidissimum & extremæ leuitatis. Fit quæ candida ẽ bulla: cum in coctura æris liquescente eo qui in ærariis operantur crebriorem friatam Cadmiam inspergunt meliorem facere eam uolentes. Quæ. n. ab hac tenuissima sursum fertur fauilla in bullas tumet: Nec solum ex ære cocturaq; eius bulla fit: Verũ ex Cadmia etiam consulto ad confectionẽ eius follibus uentilata. Fit autẽ hoc modo. In domicilio quod duas habebit cõtignatiões fornax ædificatur. In summo eius cõuexo mediocri foramine peruia & ad cõtignationem ex superiore parte aperta. Paries domicilii etiã cui fornax adiacet angusto foramine usq; ad fornacem ad excipiendam folium fistulam perforatur. Habet præterea hostiolum ad ingressum exitumq; ab opifice constructum. Coniunctum domicilio illi etiam in quo fornax accendit̃ alterũ est domiciliũ. In quo folles sunt & uentilator operatur. In fornacẽ postremo carbones iniiciunt̃ & accendũtur. Assistensq; opifex ex locis supra fornacis caput tenuissime friatam Cadmiam inspergit. Idẽ facit & qui in inferiore parte est: simulq; carbones ingerit: donec oẽm quã animo destinauerũt Cadmiam cõsumpserint. Incensa itaq; Cadmia quod tenuissimũ in ea leueq; est in superiorem domicilii

partem fertur parietibus & cōuexo tecti hærens. Quodq; illic ex his quæ sursum fe runtur concrescit corpus bullis a principio in aqua surgētibus simile fit. Maiore de inde accedente incremento lanarū peniculos imitatur. Quod contra ponderosius in Cadmia fuit deorsum fertur & per fornacis terga & domicilii pauimentū diffun ditur. Idq; tenuiore illo deterius existimatur: ꝓpterea q̃ terrestre est & cū colligitur sordes secum trahit. Opinantur aliqui simili hoc modo tm̃ fieri antedictam cinerulam ✠ Verūtn̄ ꝓbatur maxime cypria: quæ aceto macerata æris halitū ex se mittit: colore picis aliquo & cœni sapore est: & quæ si ignitis carbōibus syncera imponit̃ cōtracto aeris colore feruet. Probāda ex præmonstratis inditiis diligētissime est. Adulteratur. n. tauri glutino agninis pulmonibus aut marinis: crematis ue caprificoꝝ grossis: aliisq; huiuscemodi quibusdam. Verumtn̄ facile deprehendūtur. Nihil enim cum ꝓbatur eoꝝ quæ præmonstrata sunt in Cadmia inuenit̃. Lauāda cōiter bulla hoc modo est. Aridam aqua ue prius maceratam bullam in puro mediocris raritatis linteolo colligatā & in peluim cœlesti aqua plenū demittito: aquaq; identidem ꝓluito linteoli uinculū hac & illac agens. Sic. n. quod est in ea limosum & utile transfluet: quod uero inutile & durum retinebit̃. Sinito deinde cōsidere & cum consederit aquam cū cinerula per colum traiicito: rursusq; alia supinfusa aqua misceto & diffundito: totiensq; id facito p colū traiiciens & diffundens usq; dum nihil harenosum subsidat. Postremo aquā per colum traiectā abiicito: siccatamq; cinerulam reponito. Quidam siccam manibus quousq; satis est in aqua confricāt: & ad crassitudinem mellis redactam per linteolum traiiciunt: quod uasculo eā excæpturo superpositum non adeo tn̄ extensum sit: copiosaq; in linteolum illud adfusa aqua ut facilius transfluat cinerulam miscēt: tum quod ex ea in uasculū defluxit: & in eo spumosum fluitat conchula statim auferētes in nouo picato fictili reponūt. Quod uero subsedit sensim cribro traiicientes in aliud uas diffundunt: relictis in fundo: si qua harenosa erant. Rursusq; subsidere permittentes: quæ lapidosa sunt in aliud purum uas p colū traiiciunt. Idq; tam diu agūt: donec pura & sine harenulis cinerula fit. Alii cinerulam totā ut se habet: paulatim in aquam coniiciūt existimantes q̃ harenosa & lapidosa in ea sunt ꝓprio pondere in uasculi fundū descensura: festucas uero pilosq; & huiuscemodi leuitate sua in summo fluitatura: separatā deinde ab his cinerulam in medio positam in lapideam pilam coniicientes Cadmiæ modo lauant. Lauatur uino chio ēt cui marina aqua admixta sit: qbus præmonstratum est modis. Estq; hæc maiore adstringendi ui q̃ ea quæ aqua lota fuerit. Habet bulla adstringēdi uim: refrigerādi: explendi: purgandi: opplendi: & aliquatenus siccandi. Est pręter hæc in genere leniter crustas obducentiū. Quod si cremare cinerulam oporteat diligenter eā teres & aqua cōsperges: cōformatisq; pastillis in noua testa eos: testam uero lentis carbonibus superpones pastillos continue subigens: donec ruffo colore fiant: & siccitate aruerint. Sciendum præter hæc & illud est ex auro: argento: itemq; plumbo fieri cinerulam: esseq; post cypriā plumbeā ꝓbatissimam. Verumtn̄ qm̄ deficiente nōnunq̃ cinerula: quæ uices eius explent antispodia nō paruam hn̄t utilitatem: quæ pares habeant cinerulæ uires monstrasse oportet: & q̃ nam ea sint & quo modo parentur. Sumito igit̃ myrti cum floribus & imaturis adhuc baccis folia. In crudum fictile ea omnia coniicito: circumlitoq; undiq; operculo: quod contiguis foraminibus terebratum sit in figlinam fornacem dato: cūq; coctū fictile fuerit in crudum aliud fictile cinerē transferto. Rursusq; cocto secūdo illo fictili eductum cinerem lauato & utere. Eadem ratione coliculos oleæ sumito & præparato: sintq; olea-

ſtri ſin minus ſatiuæ oleæ cũ floribus ſuis: aut conciſa & exoſſata cotonea mala: aut gallam: aut linteorũ lacinias: aut immatura mora candida in ſole antea ſiccata: aut lentiſcum: aut Terebinthũ: aut Labruſcæ uitis flores: aut rubi tenera folia: aut buxi comam: aut eam quæ pſeudocicyperus .i. falſus quadratus iuncus dicit̃: cũ ſuis floribus. Quidã ẽt fici germina in ſole antea ſiccãt & pariter præparant. Alii taurinum glutinum. Sunt & qui ſuccidam aſperamq; lanam pice aut melle madẽtem ſimiliter præparant. Vſus prædictoꝝ omnium pro cinerula recæptus eſt.

INTERPRES.

Præfatus a principio ſtatim hic ſcriptor ſpecie ſolã; genere nullam habere diuerſitatem in metallicis bullam & cinerulam promiſcuũ in medicina monuit utriuſq; cũ opus erit fore uſum: ſimulq; ueniam dari ſibi a legentibus petiit. Si mutatis inuicẽ nominibus his confectionem loturamq;: & uſum toto hoc capite utriuſq; docuiſſet. Quod .n. in eis differt color pondus & puritas tñ eſt. Subſtãtia eadẽ & uires in utraq; pares: tñq; abeſt ut rei diſcrimen aliquod antiquitas fecerit: ut bullã ſola lotura differre a cinerula aliqui teſtati fuerint. Hic tñ certius rem docẽs certas utriuſq; notas reddidit. Quæ deinceps ab eo traditæ repetendæ inutiliter a nobis mõ non ſunt. Indicantibus preſertim eaꝝ ẽt noĩbus non rei: ſed partium diuerſitatẽ. Põpholyx enim quæ a nobis Bullæ nomine reddita eſt Bullaꝝ in aqua ſimilitudine concreſcens: eademq; figura quaſi clauſo intra ſe ſpiritu ut in offenſa aqua ſit tumens: indeq; inuento nomine ui flãmæ egeſta & hærens ex materia æris: quod leuiſſimũ puriſſimumq; erat ſecũ detulit. Contra aũt ſpodion quam cinerulam uertimus grauiore pondere: ſordidiorq; nõ aliter q̃ cinis extincto igne mixtis carbonum reliquiis ſubſedit. Acceſſit ẽt utriq; color: qui in altera ob eam cãm nigricãs: in altera candidus partiũ itidem non ſubſtantiæ diuerſitatẽ oſtendit. Eoq; pertinet qđ in cinerula hic ait eſſe eam ueluti fornacũ purgamẽtum: & quaſi quod ſcopis uerritur. Non aliter q̃ in fimi & pro re ruſtica ſtercoris generibus græci συρματίτην κόπρον uocãt id .ſ. quod uniq; ſcopis in unũ collectũ fuerit: quale in purgandis tricliniis totaq; domo quotidie in certũ aliquem conuerrit̃ locũ. σύρμα enim qua uoce hic uſus eſt nihil indicat aliud: quemadmodũ & σποδὸς ſiue σπόδιον: non ſimpliciter cinerem: ſed ſordidum: & in quo extinctoꝝ carbonũ reliquiæ ſuperſint aliquæ. Id enim nos obſeruauimus iter τέφραν & σποδὸν græcoꝝ diſcrimen. Neq; hic aliq̃n θερμοσποδιὰν dicens aliud q̃ feruentem cinerẽ eũq; in quo ardentiũ adhuc carbonũ exiguæ reliquiæ ſint intelligi uult. Cognouerunt diſcrimẽ hoc latini etiam ſi Columellæ credimus libro .ii. capite .xv. de generibus ſtercoris agenti. In quorum cenſu ꝓdeſſe ẽt ſatis ait cinerem & fauillam: in altero rem notam ſignificãs: in altera cineri mixtos carbones: & eoꝝ quas diximus reliquias. Et hæc in eadẽ rei ſubſtantia noſum græcis & huic ſcriptori diuerſitas eſt. Nec refert fiat ne utraq; accenſo in fornacibus ære: an in carbonibus inſperſa Cadmia qui duplex conficiendæ bullæ & cinerulæ modus quondã fuit. Vtrunq; .n. genus utroq; modo quõdam fiebat. Operoſa ut uidetur bullæ & cinerulæ antiquis græcis confectio erat. Curauimuſq; nos in ſcriptore hoc hanc partem agentes: ut qua fieri dilucíditate poſſet tota habendæ utriuſque rõ legentibus pateret. Neſcimus tñ an id præſtitum ſit. Voluntas certe non defuit: neq; ut credimus multa erunt: quæ remorari diu legentes poſſint. Quod forte ſuſpendet illic tñ occurret quo loco iubet Dioſ. in domicilio quod duas contignationes habeat accendi fornacẽ: in ſummo eius conuexo perforatam: & quadamtenus ex ſuperiore parte apertã &c. Anguſtius .n. dici cũcta ea forte uidebũtur: non adeo tñ obſcura ſunt ut rem diligentius intuentibus patere oĩa nõ poſſint. Male ſequax deinde uerboꝝ ductus ſe nobis obtulit: quo loco inane ſpatium relictum uitiiq; nota illa noſtra ſignatus locus eſt. Importune enim transferri ſermo a cinerulæ confectione ad ꝓbationẽ eius uiſus eſt. Quod intellexiſſe legentibus difficile etiam non fuerit. Sunt & in hoc capite multa quæ cum cæteris interpretibus nobis eadem nõ ſunt. Alter .n. quod a Dioſc. docet̃ agninis pulmonibus adulterari cinerulã ouillis reddidit: quaſi ut in bonoꝝ poſſeſſione totoq; domeſticæ rei uſu iureconſulti docent; ſic in natura nullũ filioꝝ & parentũ diſcrimẽ ſit: cũ tñ in remediis uitæ nihil diu ſit idẽ: mutatoq; per ſingulas ætates tẽperamẽtõ alia ſubinde fiant animalia ẽt neque in ſenectute poſſint: quod in prima ætate poterant. Neſcimus nos quid q̃tumque i adulterio remedii huius ab ouillis pulmonibus agnini differant. Sed quod monemus illud eſt ἀρνείοις dicere Dioſco. quod agninis ſignificat: neque oportuiſſe a uocibus ſcriptoris huius tam longe interpretem diſceſſiſſe. Ambo deinde qđ a Dioſco. in cinerulæ lotura dicitur οὕτω γὰρ τὸ μὲν ἰλυῶδες καὶ γόνιμον αὐτῆς ἀποῤῥυήσεται aliter q̃ nos reddiderunt: preſertimque γόνιμον illud: quã uocẽ alter ad dulcedinẽ ex cõi ſignificatiõe quã habet contraxit: atque ita enim límoſa pars eius ac dulcis effluet. Alter. Ita enim collatitiæ ptes ei & ſapidæ tranſibũt. Nos uero: ſic enim qđ in ea eſt limoſum & utile trãsfluet. Nolumus nunc niſi de dulci & ſapida eoꝝ uoce agere: qua illi τὸ γόνιμον reddiderunt: quod .n. ad alteram illam limoſam .ſ. pertinet. Certa ſatis res eſt. Limoſum .n. intelligit Dioſ. qđ tenuiſſimi pulueris aqua conſperſi modo fiet. Quod aũt γόνιμον ab eo dicit̃: nullã dulcedinis aut alterius ſaporis cuiuſpiã rõnem

συρματίτης κόπρος

τέφρα σποδός

Ciris Fauilla

γόνιμον

habet:neq;.n.bulla aut cinerula sapore dulci est:neq; alterius saporis alicuius nota hoc loco quæritur. Scimus squidem græcis τὸ νόσιμον dulcedinem:nõ tñ simpliciter aut oẽm significare:sed quam aio magis q̃ palato & ligua sentimus:trãslatamq; uocem ab his fuisse:qui ex longa nauigatione militia ue aut exilio in patriam reuersi omnia grata sibi iocundaq; & dulcia in ea inueniunt. A reditu enim quem græci νόσον uocãt facta uox est. Ex eo deinde paulatim ad omnia dulcia & sensibus grata detorta uox fuit:eousq; ut νόσιμον ἦμαρ σωτήριον.i.salutis diem græci dixerint:eademq; hac uoce signauerint aliqñ quæcũq; alia utilitatis suæ merito grata homini sunt. Quale hoc est qd'a Diosco.hoc loco dicit̃. Non.n.dulcedinem saporis:iocũdum ue alium quempiam sensum in bulla cinerula ue hac Dios.quærit. Sed quod medicinæ tm̃ utile sit:eamq; ob cãm nos utile uertimus. Sic enim lotura bullæ quærit̃ quod utile in ea est:quẽadmodum reditu in patriam repetunt̃ q̃ suaui sensu & præsenti usu fructuq; delectatura nos sint. Monebimus præter hæc illud etiã iõ in antispodis.i.his quæ uice cinerulæ in usu sunt:dixisse hunc scriptorem fieri inter cætera immaturis moris candidis:qm̃ triplex huic pomo color est:candidus primo mox rubens:postremo niger:non satis ratus ob eam cãm fore si immatura simpliciter dixisset. Immatura.n.cum rubent adhuc sunt & hic nõ rubẽtia:sed in prima ĩmaturitate candida in hũc usum decerpi iubet. Quod & Plinius indicauit hoc ipsum agens lib.xxxiiii.capite.xiii.cum ait fieri antispodion moris immaturis.i.cãdidis: Est illud ẽt in pomis iis animaduertendũ intelligere hunc scriptorẽ ea quæ quondam: & nũc etiã Celsi mora appellant̃. Candida.n quæ ætate nostra ubiq; abundant antiquioribus incognita fuere. Non relinquemus ẽt repetenda in hunc locũ diligẽtioribus esse:quæ primo uolumine in oleastro ab hoc ipso dicta fuerũt:Vino restinguendũ esse:& id qdem bis huiuscemodi cinerẽ:quod desiderari hoc loco posse uidet̃. Sunt p̃terea in extrema antispodiorũ parte multa quæ nobis & aliis eadem non sunt. Barbaro qdem plura ex numeratis a Dios.desunt. Sed nos librariorũ incuriæ illud ascribimus. Quod aũt alter ait ad antispodia cremari ficus in sole antea siccatas:lõge a Dios. sensu abest:qui non ficus sed κράδας συκῆς dixit. Quid autem cradæ in fico sint:optime nouerunt: qui in Theophrasti lectione aliqñ uersati sunt. Ea.n.uoce summa ficorũ germina quæ plantari consueuerunt scriptor ille pluribus indicat locis:quæ repetere hoc loco animus nobis non est. Lõgius enĩ primo uolumine in fico de his egimus. Nec quærimus modo arborem ne ille an pomum eius ficus dicens intellexerit. Quodcũq; enim ea uoce cognosci uoluerit:non satis græcorũ cradis illis respõdet. Ex Plinio potuerat rem certius docere. Eodem.n. loco scriptor ille ait cinerem fici arboris uel caprifici &c. Adiecitq; arboris ut ambiguitatẽ rei uitaret:quod illi agendum pariter fuerat ne dubitarent legentes:oporteret ne in antispodii usum pomum an arboris materiam cremare.

νόσιμον

νόσος

κράδας

DIOS. DE Cremato Aere. Cap. xliiii.

P

Robat̃ crematũ æs quod rubet & in attritu Cinnabaris colore est. Nigrũ ultra q̃ oportebat crematũ fuisse se idicat. Cõficit̃ ex clauis solutarũ nauiũ in crudo fictili cõpositis adiecto sulphure & pari sale:alternisq; his inspersis. Operculatũ deinde fictile & figulari creta circũlitũ in fornacẽ cõiectũ usq; dũ integre cremet̃ dimittit̃. Quidã p̃ sulphure & sale alumen inspergũt. Sunt ẽt qui sine sulphure & sale cõpositũ in fictili æs pluribus cremãt diebus. Nonnulli p̃terea solo sulphure utuntur:uerũ fuligine hoc nigrescit. Alii clauos scissili alumine additis aceto & sulphure ungentes in crudo fictili cremant. Quidam ẽt aceto tm̃ inspersos in æneo lebete cremant. Cũq; semel cremati erũt iterũ & tertio idẽ agũt:tũcq; reponũt & seruant. Primæ bonitatis p̃rogatiuã habet qd'in Aegyptia mẽphide crematũ fuerit. Secũdã qd in Cypro. Est cremato aeri uis adstringere: siccare:extenuare: reprimere:extrahere:ulcera repurgare:ad cicatricẽ p̃ducere:oculorũ uitia extergere: carnium excrescentias minuere:& q̃ serpendo pascũt sistere. Vomitoriũ p̃ter hæc crematum æs in dulci aqua potũ:aut cũ melle linctũ aut inunctũ. Lauat̃ Cadmiæ modo crematum æs quater quotidie diffusa aqua donec illi nullus sup̃sit splẽdor. Quin ẽt recrementum eius pariter lotum easdem habet uires uerũ minus efficaces.

INTERPRES.

P

Liniũ secutus Barbarus colorem in cremato ære p̃bauit qui ad minii spẽm accederet: rubentis qdem eodemq; aut nõ dissimili Cinnabari colore fulgẽtis:Non tñ ut hic paulopost docebit re & substantia eiusdẽ:cũ alterũ ex Hispania:alterũ ex Lybia quõdã afferret̃: Vulgareq; miniũ & copiosum. Cinnabari aũt exiguũ & rarũ esset:& quo tm̃ in uariandis lineis pictores uterentur. Ex eo qm̃ in consimili genere poterant cinnabari & miniũ diuerso colore esse: alterũq;

profundiore alterum dilutiore robore uideri a uocibus scriptoris huius discedere longius ipsi noluimus. Et qm̃ in cremato ære colorem hic probauerat: eundem nos ẽt ꝓbauimus: nec aliter q̃ hic Cinnabaris colore in attritu crematum fieri descripsimus. In cuius confectione non est quod miretur aliquis ꝓbare hunc clauos solutaꝶ nauium Fuit enim æris quondam largior q̃ ferri copia eousq; ut arma etiam quibus ad bellum uterentur ex hoc metallo fierent: Si græcoꝶ poetis ꝓsertimq; Homero credimus. Erat in fabrica quotidianus itidem æris usus: in qua prælatum diu ferro idest non ob copiam tñ quæ maior ferri aliqñ fuit q̃ quia nulla rubigine perit æs: & in quotidiano attritu contumacius durat. Eaq; est causa cur hic æreos clauos in nauigiis dixerit. Cur aũt ex solutis nauibus potius q̃ nouos quæri præcæperit: aliam habet rationem: qm̃. s. aptius in eo usu æs illud sit: Quod attritu domitum & consuetudine laboris ueluti mansuefactum erit. Multa enim sunt quæ in nouitate sua minorem q̃ in uetustate ob nimias uires utilitatem habent Nec aliunde factũ fuisse nos credimus ut uetusti æris & in clauos iampridem cõformati: multoq; labore edomiti ad hãc rem usus eẽt. Potuit etiam ex nauigiis magis q̃ ex ædificiis quæri: qm̃ ex mari saleq; eius aliqd bonitatis ad hunc usum æri accreuisset: quod antiquiores illi experti posteris sua fide recipiendũ tradiderunt Satis cætera in hoc capite patent. In extrema tñ eius coronide duo sunt quæ suspẽdere legentium animos possint: primum quo loco uomitorium crematum æs hic esse ait cum dulci aqua potum: aut cum melle linctum aut inunctum. In quo usu quod bibitur aut lingitur: qm̃ in stomachum delabitur manifestas habet uomitionis causas Quod autem inungitur presertim nõ indicata parte quæ ungenda sit parum certam ratiõem ostendit. Eapropter suspicati sumus aut deesse huic usui partem quæ ungenda sit uerbi cã stomachum foris aut intus palatum: aut fauces linguãue. Aut si nihil desit pro eo quod est διαχριόμενος: quæ uox ungendi uim tãtũ habet διακλυζόμενος legi forte potuisse quod colluere est. Censebunt de suspitione hac nostra peritiores. Alteꝝ ab hoc statim sequitur: pertinetq; ad scoriam æris: quam nos Celso auctore recrementum diximus: i qua non satis certum est: ærisne simpliciter an cremati huius scoriam pariter lotam easdem habere uires: licet minus efficaces hic dicat. Barbarus a reliquo capite eam separauit partẽ: uidetúq; de æris scoria simpliciter agi a Dios. ea diuisione iudicasse. In quam partem inclinat nobis etiã animos Plinio presertim hoc ipsum etiam indicante In cunctis tñ græcis reliquo capiti coniuncta ea pars ẽ cõcæptæq; uoces illæ sic sunt: ut facile eredi a legentibus possit de cremati æris scoria ab hoc scriptoꝝ actum fuisse. Videndum ob eam cãm qualis cremati æris scoria esse & diei possit.

DIOS. DE Flore æris. Cap. xly.

Halcu anthos. Romani florẽ æris uocant. Flos æris quem ex antiqoribus aliqui ueteꝝ clauoꝶ ꝓsegmina. s. & micas dixerunt. Probatissim⁹ qui friabilis est & in attritu russescit. Quiq; exiguis granis quibus constat milio similis est: mediocriter splendet & adstringit: ramentisq; & scobe æris quibus adulteratur caret. Quod dentibus dephenditur prolatantibus se sub eis ramentis illis & scobe. Fit flos æris cum in metallicis fornacibus liquefacto ęre per cola a fornace ad cisternas pertinentium canalium fluere æs cœperit. Quo tempore qui illic rẽ tractant sordes purgantes purissimam superinfundunt aquam refrigerare uolentes. Ex repentina itaq; densatione: concretióeq; ante dictus flos æris emicat & quasi expuitur. Adstringit flos hic æris etiã: excrescentias reprimit: exterit quæ claritati oculorum officiunt egregie erodens. Crassa præter hæc trahit pondere trium obolorũ datus. Absumit carnosa narium uitia: papularum in sede eruptiones ex uino reprimit. Tritus idem: sed ex candido ære factus in diutinis aurium grauitatibus flatu ꝑ fistulam in eas utiliter demittitur: Columellamq; & tonsillas oris melle excæptus & admotus reprimit.

INTERPRES.

Idendum medicis erit: quasnam hic excrescentias simpliciter dixit reprimere æris florẽ. Multa enim & in diuersis partibus excrescunt: & hic ὑπεροχάς tantum dixit: nec licuit quæ cõmuni uoce dicta ab eo fuerant priuatim contrahere. Seruauimus eadem fide etiã in cæteris hunc morem: diximusq; carnosa narium uitia absumere æris florem: quoniam hic σαρκώματα tantum diceret. Eius partis malum ut nõ idem polypo: sic etiam non dissimile penitus. Descripsit in diffinitionibus suis Galenus carnosa hæc narium uitia his uerbis. Sarcoma: sic enim græci uocãt carnis in naribus præter naturam incrementum est. Eiusdem polypo naturæ & substantiæ cæteri græcorum medici id esse dixerunt; semperq; a polypo statim de eo docuerunt.

ære facito: in eodemq; uase: sic tñ ne acetũ tangant suspẽdito: & post totidẽ dies deradito. Cõficit̃ præterea hoc ẽt modo. Vinaceis nõ recẽtibus: sed iam acescentibus massam Lamellã ue æris unã aut plures obruito: pariterq; eruito & deradito. Licet & ex delimata æris scobe facere æruginẽ Lamellis ue illis quibus inclusa aurea coronarũ folia extẽdunt̃. Siquis aceto eas inspergẽs ter quater ue misceat donec undiq; æruginem contraxerint. Quin ẽt nasci æruginẽ in cypriis fodinis ferunt: non tñ eodem modo ubiq;: sed alibi in lapidibus qbusdam in quibus concrescit æs inueniri. Alibi uero ex specu quodã per ardentissimos canis æstus destillare: & alterã quidẽ exiguã & pbatissimã esse æruginem: Ex specu aũt illo destillantẽ alteram copiosam quidem & colore grato: uerũ q calculosa est deteriorẽ. Adulterat̃ multis admixtis aliis rebus ærugo: sed his præcipue. Pumicẽ alii illi miscent: alii marmor: alii sutoriũ atramẽtum. Deprehendetur aũt mixtus pumex aut marmor: si sinistræ manus pollicem humore aliquo consperseris: madenteq; eo æruginem tractes: tum altera æruginis aliquam partem teneas. Fiet. n. ut altera eius pars diffluat: quæ uero pumicis aut marmoris partes in ea erunt: pmaneant: tandemq; diuturniore attritu hũorisq; admixtione albescant. Verũtñ dentibus ẽt deprehendetur. Quæ. n. sincera erit facilis: nec aspera illis cedet. Igne contra deprehenditur atramẽtũ sutoriũ. Siquis. n. sic adulteratam æruginem in lamina aut testa extensam in feruente cinere aut carbonibus cremauerit: mutato colore rubescet: quod in ea ex atramento sutorio erit: ppea q incensum atramentũ sutoriũ naturalẽ hunc reddit colorem. Aeruginis itidẽ quã uermicularẽ dicũt duplex genus est. Fossilis. n. altera: fictitia altera est. Cõficiturq; fictitia hoc modo. In mortariũ ex cyprio ære: cui ex eodem ære coniunctus pistillus sit albũ & acre acetũ sextarii semissem infundito: pistilloq; tamdiu terito usq; dũ pinguiter lentescat. Rotundi mox aluminis drachmam: salisq; fossilis pellucidi aut marini q̃ candidissimi & solidissimi: deficiẽteq; sale nitri par pondus conîicito. In soleq; ardentissimo anni æstu per canis ortum cõfricato donec æruginis colore uireat: cõcretiõe uero pinguiter lẽtescat: conformatamq; in uermiculos rhodiacis similes reponito. Efficacissima eadem & grato colore fit: si aceti pars una urinæ ueteris duabus misceat̃: cæteraq; ut pmonstratum est fiant. Quidam quod ex rasili ærugine relictum fuit admixto gummi in pastillos diuidunt & uendunt. Quod qm̃ inutile est reprobat̃. Est præter hanc ẽt ærugo alia quæ ab inducentibus aurũ operibus suis in mortario pistilloq; ex cyprio ære & pueri urina fit: qua aurũ inducunt. Proportiõe cõiter cremato æri rñdent præmonstratæ ærugines omnes: efficaciores tñ in agẽdo sunt. Sciendum preterea antistare omnibus fossilem uermicularem æruginem: Proximam illi rasilem: Postremam oĩum fictitiã esse: & si maiore erodendi: adstringendiq; ptãte ea fit. Rasili pportiõe rñdet qua inaurantes utuntur. Põt ærugo omnis adstringere: calefacere: oculorum cicatrices exterere & extenuare: lachrymas ducere: quæ pascendo serpunt sistere: uulneꝝ inflãmationes arcere & ulcera cũ cera & oleo ad cicatricem perducere. Eædem cum melle coctæ clauos purgant sordidaq; ulcera. Quin etiã Ammoniaco ad collyria exceptæ fistulas & callos absumunt. Vtiles pterea oris uitiis quas epulidas dicunt & gingiuaꝝ excrescentiis. Palpebras ex melle inunctæ egregie extenuant. Veꝝ oportet cũ inunxeris spongia ex calida aqua fouere. Tollunt lepras itidem ærugines omnes terebinthina resina addito ære aut nitro exceptæ. Si quã cremare æruginem uolueris cremãda hoc mõ erit. In minutissimas partes cõcidito æruginẽ & in fictili patina positã ignitis carbonibus supponito: miscetoq; donec mutato colore fauillæ similis euadat. Refrigeratam deinde reponito

& uere. Quidam ut præmonstratum est in crudo fictili cremant: non semper tamen cremata in eundem mutatur colorem.

INTERPRES

m Onstrauit Vitruuius suæ Architecturæ lib. vii cũ de coloribus ageret: æruginis unam tñ cõfectionẽ: eã. s. quæ secũda huic scriptori est Suntq; eius post cõficiendæ cerussæ disciplinam hæc uerba. Eadẽ rõne lamellas æreas collocantes efficiũt æruginẽ: quæ æruca appellatur &c. Vocatq; insecti & uermis noĩe ærucã quã cæteri oẽs æruginẽ dixerũt. Nec nos scimus q̃ integra in eo scriptore ea uox sit Aliqui qm̃ insecti quod græci campẽ dicunt ea appellatio est Vermiculatẽ illã æruginem ex similitudine ab antiqs Romanis dictã eo noĩe fuisse existimãt. Nos tñ qm̃ quã Vitruuius ærucã appellari ait a uermiculari distat. Nec aliqd illi simile aut cõe habet: uerũ ut diximus ẽm huic scriptori genus facit cõfirmare id non audemus. Dubitamusq; in Vitruuio male ærucam forsitan legi: ueráq; lectionẽ æneã aut æream esse: qm̃ latini scriptores aliq æruginẽ noĩantes æneã aut æreã semp addiderunt: ut ex quo metallo æruginẽ dicerẽt certius indicarẽt. Neq; ab re qñ ut in græcis ἰὸς cõis ad æruginẽ & rubiginẽ uox est. Sic forte in latinis aliqñ fuerit: pmiscueq; ærugo in cũctis metallis diceret; & si priuatim in ære ea uox in usu postra esse tñ cœperit. Conijcimus hæc non decernimus. Eamq; ob cãm poterunt arbitrio suo de his legentes sentire Quo loco deinde hic scriptor ait fieri itidẽ æruginẽ ex delimata æris scobe laminis ue illis ὡς περιχόιθνα τὰ χρυσᾶ πέταλα ἐλαύνεται &c. Nosq; uertimus qbus inclusa aurea coronaꝶ folia extendunt. Adiecimus nos coronas: quæ nullæ tñ in Dios. sunt: ppterea q̃ de his necessario agebatur: nec poterant aurea folia illa aliter q̃ in coronis intelligi. Quod græci aliqd indicãt de coronis agentes: breuissimeq; Plinius dicens. Ocissime uero cõtrahit cõronariũ æs æruginẽ: illud intelligens quod in extendendis ex auro bratteolis in folioꝶ figurã in usu ea tẽpestate esset. Quod nũc alia rõne fit. Vitiũ nõ multo post signauimus: quo loco. s. de dephendẽdo rasilis æruginis adulterio agit. Male. n. sequax illic sermo est: nec satis (alioquin certa res) patet. Docet. n pumice aut marmore adulteratam æruginem humore & attritu deprehendi: quoꝶ altero defluit: altero albescit ærugo. Quod in sincera non fit. Numeratur deinde inter alias uermicularis æruginis uires a Dios. δάκρυον ἄγειν. Quod est lachrymas ciere: trahere: & ducere. Idq; tam manifeste ut in scriptore hoc intelligi aliter res nequeat. Nescimus tñ nos q̃ integer locus ille sit: non tã qa Plinius de ærugine rasili: cui uermicularis nõ adeo dissimilis est lib. xxxiiii. capite. xi ait Vis eius collyriis oculoꝶ aptissima & delachrymationibus mordendo pficiens: q̃ qa in oculoꝶ medicina cõpescunt nõ pritant delachrymationes. Erit id medicis diligentius animaduertendũ. Quos ẽt nouisse decet: quas Dios. ait. Epulidas sanare æruginẽ oris malũ esse: cui a gingiuis in qbus fit græci nomẽ fecerunt: descripseruntq; carnis excrescentias esse: quæ ab inflãmatione fiunt ad intimos molares dentes cũ febre & dolore nonnunq̃: A parulidibus differentes q̃ parulides inflãmationes sunt in aliqua gingiuaꝶ parte factæ: quæ nisi discussæ fuerint suppurant: & cũ suppurauerint secantur: insertisq; linamentis aperiunt Egit de Parulidibus his Celsus libro. vi. capite. xiii. longius maleq; in eo p parulidibus parotides legunt.

Epulides

DIOS. DE Ferri rubigine. Cap. xlyiii.

a Dstrigit ferri rubigo: subdita fœminis iõ eaꝶ fluctiões sistit. Pota cõcæpt⁹ impedit. Ex aceto inungunt ea utiliter sacri ignes & papulaꝶ eruptiones. Reduuiis: digitoꝶ pterygiis: scabris palpebris & condilomatis utilissima est. Cõfirmat eadẽ gingiuas. Podagris inũcta pdest: & capilli defluuia q̃s alopecias dñt explet. Quin ẽt cãdẽs igne ferri in aqua uino ue demergit utili cõtra itestinoꝶ tormina: lienosos: bilis pfluuia quã cholerã dicũt: & dissoluto stomacho potu.

INTERPRES.

m Aluimus in ferro ob colorẽ rubiginẽ q̃ æruginẽ dicere ob eas quas non multo ante tradidimus cãs. Alioqn idẽ uitiosus in cũctis metallis euẽtus ẽ: cõiq; uoce a græcis oĩum metalloꝶ læuori contraria scabrities uocata est ἰὸς. n. in cũctis metallis uocãt quod uetustate: humore: cessatione ue asperitatis & mali coloris illis accreuit. Hñt etiam ἐρυσίβην qua rubiginẽ indicent: sed ut nos obseruauimus in frugibus potius q̃ in metallis. Legẽtes illud ẽt in capite hoc monemus: uidisse nos in græcis: nec negligendæ fidei codicibus: in qbus nulla erat extrema eius pars illa: qua iubet demergi aqua: uino ue cãdẽs igne ferrũ &c. Nos tñ ut erat seruauimus: ex quotidiano rei usu & ex eo quod Celsus monuit lib. iiii. capite. ix. inter lienosoꝶ remedia: pro quibus ait. Et post cibũ aqua a ferrario fabro petitur: in qua candens ferrum subinde tinctum sit.

ἰὸς
ἐρυσίβη

DIOS. DE Recremẽto ferri. Cap. xlix.

Sconã ferri. Romani recremẽtũ dñt. Põt recremẽtũ ferri eadẽ oĩa q̃ eiusdem metalli rubigo: minore tñ efficacia. Aduersat̃ ꝑterea aconito: in quẽ usum cũ aceto bibit.

INTERPRES.

Etallo℞ ſpurcitiã ueteres græci ſcoriã uocauerunt. Romani auctore Celſo lib. y. capite. y. recremẽtũ eã dixerũt. Neq; in metallis mõ ue℞ in multis aliis recremẽti uoce uſi ſunt: ut prio uolumine in crocogmatre dictũ a nobis ẽt ẽ. Græci in metallis priuatim ſcoriã ſuã ſeruarũt.

DIOS. DE Lotura plũbi & eloto plũbo. Cap̃. I.

Olybdon peplymenon, Romani plumbũ elotũ dicũt. Lauaẽ plumbũ hoc mõ. Aquã in plũbeũ mortarium cõiicito: plũbeoq; piſtillo confricato uſq; dũ nigreſcat & in limũ craſſeſcat aq̃. Per linteolũ deinde eã traiicito aquam idẽtidẽ ſuperinfundens ut q̃d detritum eſt totũ trãſfundatur. Idq; iterum facito donec ſatis tibi eẽ uideaẽ. Sinito poſt hæc quod lotum fuerit conſidere: effuſaq; priore aqua & ſuperinfuſa alia Cadmiæ mõ lauato quouſq; nulla ſuperſit nigredo: cõformatumq; in paſtillos reponito. Quidam purum plumbũ lima deterẽtes in lapideo mortario lapideo piſtillo terũt. Aut manibus cum aqua confricant. Quod ſub manibus paulatim ✠ nigreſcens. Cũq; id conſidere pmiſerint diffuſa aqua q̃ primũ in paſtillos cõformant. Quod. n. diutius confricaẽ ceruſſæ ſimile fit. Sunt ẽt qui plũbi ramentis lima detritis exiguã admiſcent plũbaginẽ aſſerentes bonitate alia oĩa ſic lotum plũbũ antecedere. Vis illi ẽ refrigerare: aſtringere: opplere: mollire: cõcaua explere: oculo℞ deſtillationes & in ulceribus carnium excreſcentias cõpeſcere: Sanguinẽ præterea ſiſtit. Facit ad ſedis ulcera: condylomata & hæmorroidas cum roſaceo & quæ ad cicatricem ægre pducunẽ. Poteſtq; in uniuerſum q̃cũq; & cinerula ſine exulceratione tamen. Quin etiam contra marini ſcorpii draconiſq; ictus utiliter ſimplex confricatur plumbum.

INTERPRES.

Oturam plumbi Plinius ẽt inter latinos. xxxiiii. uolumine capite. xviii. adeo ſimilẽ huic ſcriptori docet: Vt alieni decreti potius iterpres q̃ ſui auctor uideri poſſit: Niſi aliqua addidiſſet: q̃bus nõ uariari rem ſed certius & aptius tractari aliquis credat: Quale ſtatim ẽ quod in eo legiẽ coeleſtem exigi aquã: quæ in plumbeũ mortariũ coniicienda erit ut plumbeo piſtillo circũacta mutuo mortarii & piſtilli attritu plumbi ſubſtantia nigreſcat & craſſeſcat. Quæ duo tñ ille dixit: Nõ ut cæteri iterpretes addiderũt. Donec ſucci modo craſſeſcat aut cœnoſa reddatur nõ animaduertentes quod a Dioſ. diciẽ unum tñ eſſe καὶ γένηται ἰλυώδης .i. in limum craſſeſcat: quæ uero ſequunẽ ἢ χυλώδης ἢ πηλώδης gloſſemata & interptatiões illius fuiſſe Dioſ. codicibus ab aliquo adiectas dum uult certius indicare q̃d ἰλυώδης ſit: quæ deinde ab imperitis librariis i Dioſ. coaluerit. Idem. n. oẽs ſignificãt: nec Plinius ut diximus aliud q̃ donec craſſeſcat inquit: Quale ẽt non multo poſt quo loco hic ait. Quidam purum plumbũ lima deterentes in lapideo mortario lapideo piſtillo terunt addidit ille Thebaico: lapideo. ſ. mortario: Sed ex ea gẽte lapidẽ ex qua ad uſum medicinæ mortaria ut idem Plinius teſtaẽ pcipue probabanẽ: Quod & ſi nõ multifaciendũ forte alicui uideaẽ: Non tñ inutile penitus nouiſſe fuerit. Quemadmodum maiorẽ diligentiam exigit q̃ ſtatim in Dioſ ſequiẽ male ſequax nec certo ſenſu locus: in quo ſpaciũ & in ſpacio uitii nota relicta a nobis eſt. Cæteri quod uериſimile erat & rei neceſſitatem ſecuti locum iudicio ſuo magis q̃ ex uocibus quæ illic modo legantur expleuerunt. Quod poterunt græca intelligẽtes uidere. Nobis non uiſum eſt alienis noſtra miſcere.

DIOS. DE Coctura plumbi & cremato plumbo. Cap̃. II.

Crematur ẽt hoc modo plumbum. Sumito plumbi q̃ tenuiſſimas lamellas. In nouo fictili eas cõponito. Inſperſoq; ſulphure alias ſupimponito plumbi lamellas. Rurſuſq; ſulphur inſpergito: iterũq; alias lamellas & ſulphur donec fictile impleueris. Succendito deinde accẽſoq; plũbo ferramento aliquo miſceto: donec totũ cineſactũ ſit: nihilq; non coctũ aut plũbeum ſuperſit. Auferto deinde occluſis naribus: Noxius. n. halitus eius eſt. Crematur idem alio hoc mõ etiam. Delimatam plumbi ſcobem in fictile cũ ſulphure coniicito & coquito. Sunt præterea q̃ in crudo fictili cõpoſitas lamellas ut pmonſtratũ eſt in fornacẽ coniiciunt aut

circumlito operculo exiguoq; ad spiramentum relicto foramine in carbonibus cremant, Sunt q cerussam aut hordea p sulphure inspergunt. Alii simplices plumbi lāminas ualidissimo igni suppositas cremāt. Versantq; ferro ualide donec cinefiant. Difficilis tñ coctura hæc est: Diutiusq; sic coctū plūbū argenti spumę colorē cōtrahit. Nobis prior illa coctura magis placet: Lauatur crematū plumbū cadmiæ mō & reponitur. Vires habet quales & lotum plumbum uerum efficaciores.

INTERPRES.

Rit operæ pretium certiorem adhuc plumbi cocturā nouisse cupientibus Pliniū.xxxiiii. uolumine capite.xyiii.audire. Multa.n.quæ desiderari posse nunc uidentur certius ab eo traduntᷣ Qualia sunt cū sulphuri quod plūbi lamellis inspergendum est minutum adiicit: iubetq; trito sulphure ad eā rem uti: & cū nō naribus tm̄ occlusis plumbi cinerē rolli: sed spirit⁹ foraminibus ut os ēt cōplecterecᷣ per quod respiratione poterat eadē cōtrahi noxa. Et cum in fornacem cōiectū fictile in quo plumbi delimata scobs erit tamdiu coq uult donec percoquatᷣ figlinū. Et cū ferro misceri pcipit pter ferrū ferulaceis rudibus idem fieri ēt indicans. Nec minus cum cerussam aut hordea pro sulphure inspergenda pari pondere cū plumbo sumi monet: Multaque alia eodem mō docet: qbus poterit coctura plūbi certius tractari. Barbarus in postrema illa in qua simplices lamellas hic scriptor ait ἐπιβάντες ὄξει, πυρὶ χρῶνται &c. Ad acetū pertiere coq; tractari rem oportere opinatus uertit. Quidā sinceras squamas aceto mersas in igne hñt &c. Cum tñ iudicio nr̄o nihil aceto in hac re opus sit quo in cerussam mutatᷣ plumbū: & cui simili nullo alio liquore in coctura plumbi aliqua hic usus est. Legit ille in hoc scriptore locum ut nos paulo ante scripsimus. Verumtñ ex melioribus & uetustioribus græcis legendum fuerat οἱ δὲ ἀκεραίους τὰς λεπίδας ἐπιβάντες. ὄξει πυρὶ χρῶνται. Quoꝝ uerboꝝ sensus ille sit quē nos reddidim⁹. Quod enim illic est ὄξει igni adiicitur non ad acetū ptinet. Male a librariis excriptus locus hominē decæpit: sed erat rei necessitate emēdādus. Nā ut cætera desint cū hic ait ἀκεραίους lamellas eas.i.simplices nulla addita admixtaue alia re satis monebat; neq; aceto neq; re alia quapiā ad eam cocturā opus esse: Nos ēt quod cæteri interptes rude ferrea miscendū esse hoc plumbū dixerunt simpliciter ferramento aliquo & ferro uertim⁹ auctorē hūc & Pliniū secuti: quoꝝ alter σιδήρῳ simpliciter alter ferro eodem mō dixit. Humilia sane hæc sunt in interprete tñ nō penitus negligenda. Siquidem rudis quæ græcis spathe est & rutabuli: alius usus & figura quondam fuit.

DIOS. DE Recremēto plūbi & plūbario lapide. Cap. lii.

Corian. Romani recrementū plūbi dicunt. Probatissimū plūbi recremētū quod cerussæ spēm maxime refert: Quod densum est: Quod difficile frangitur: quodq; nullas hēt plūbi reliquias: colore ad luteum accedēte & uitri mō pellucidū. Potest cremato plūbo eadē: Magis tñ adstringit. Lauatur in lapidea pila adiecta aqua: tum in aliud uas diffuso qd luteo colore supstabit. Agendūq; id quousq; totum absumptum sit recrementum. Dimittitur postremo dum considat: tuncq; effusa aqua in pastillos diuiditur & conformatur. Habet & lapis quē a plumbi specie molybdoides græci latini uero plumbarium uocant recremento plumbi uires proportione respondentes. Lauatur & hic eodem modo.

INTERPRES.

Onstrante id Celso Romani sermonis candido auctore græcoꝝ scoriā recremētum diximus Locus in eo est qnto suæ medicinæ libro capite.xyiii. cū ait plūbi recrementū scoriā molybdu græci uocāt. Quid āt in metallis scoria & recremētū sit satis nō multo añ i ferro dictū a nobis fuit. Plini⁹ eodē quoi coctura plūbi diximus loco de scoria sed angusti⁹ q̄ hic egit.

DIOS. DE Stibio quod græci stimmi & stibi uocant. Cap. liii.

Timmi. Romani pariter græcis stimmi & stibi dicunt. Probatissimū stibiū est quod maxime radiat: fulgetq;: & cū frangitᷣ crustaceū uidetur nihil terrę aut sordium habens: quodq; facillime frangitᷣ. Stibi hoc aliqui uocāt. Sunt ēt qui qd oculos dilatet platyopthalmon q larbasum: q q fœminæ eo utuntᷣ gynecion.i.muliebre & qui Chalcedonium appellent. Est illi uis opplere: adstringere: refrigerare: carnium excrescentias compescere. Vlcera ad cicatricem perducere: sordesq;: & exulcerationes oculoꝝ purgare. Compescit idem sanguinis ex cerebri mēbranis

branis profluuia. Estq; in uniuersum uis eius cremato plumbo æqualis. Priuatim & hoc amplius habet. Non ducunt crustam quæ addito recenti adipe ambusta eo inũgentur. Quæ uero crustam duxerunt additis cera & exigua cerussa ad cicatricẽ perducũtur. Crematur stibium crusta ex pistorio opere in panificio ducta circumlitũ: carbonibusq; obrutũ donec in carbones crusta illa transierit. Amotum deinde ab igne uetere uino aut mulieris quæ marem pepererit lacte restinguitur. Crematur & carbonibus impositum flatuq; accenditur donec ignescat. Si enim diutius urać in plumbum transit. Lauatur æris & cadmiæ modo. Quidam tamen quo plumbi recrementum modo lauatur stibium hoc idem lauant.

INTERPRES.

Tibium hoc est quod in medicinæ usum a ueteribus inuentum corruptis moribus paula
f tim ad formæ lenociniũ concessit: Cũ natiuo decore nõ cõtentæ mulieres ad fucũ & amoris illecebras abuti eo incœperunt Audiť pro muliebri fuco ea uox aliqñ in sacris hebræorum literis cũ præcipiť ne stibio depinxerit aliqs oculos suos. Quá uocem ignorantes aliq a stœbe quæ huic scriptori herba est Stibiũ dici & fieri crediderũt: cũ tñ in Plinio & Celso nihil æq notũ sit: tradideritq; Plinius. xxxiii. uolumine capite. vi. principalem illi usum circa oculos esse: ideoq; platyophthalmon uocari qm̃ eos dilatet eorumq; fluctiones & lippitudines inhibeat. Et qm̃ in cura decoris & formæ eo mulieres utebanť γυναικεῖον. i. muliebre ẽt dici: & si adiectiuo illi potuisse quondá cõiungi substantiuũ aliquod nomẽ suspicari aliqs possit: Verbicã fucum pigmentum ue: aut simile aliud qdpiá. Pñt desiderari alia ẽt quæ multa Plinius quo diximus loco longius tradit uolentibus in eo scriptore cognoscenda. Nos obiter pauciora quædam legentes monebimus: primũq; nõ legi in antiqoribus græcis in ꝓbatione stibii τὸ μηδὲν ἔχειν γεώδες: quod est: nihil terrestre aut sordidũ hñs: sed γλιώδες. i. nullũ lentorem glutinosumq; humorẽ: & nihilominus cõem lectionẽ secutos nos esse. Quoniá longe a glutini lentore absit stibii substantia. Mox qđ cæteri interpretes in cremádo stibio uerterunt adipe circũlitũ cremari eodẽ quo in Irione & scylla mõ dicentes. Nos qua in illis rõne tunc usi sumus eadẽ in stibio hoc usi ex panificio & pistorio opere crusta inuolutũ cremari diximus: Persuasitq; id non tá quæ tunc in huiuscemodi cocturis rõnes traditæ a nobis fuerunt: q̃ rei manifesta hoc loco necessitas Cremandum. n. hic monet ἄχρις ἂν ἀνθρακωθῇ τὸ στέαρ. Quæ uoces nihil significare aliud possunt q̃ usq; dũ in carbones adeps trásierit: qđ nullus hactenus in adipe uidit: & nisi re℥ muteť natura uidere nõ poterit. Neq; n. ex adipe qui totus igne perit carbones superesse pñt. Plinius bubuli primo fimi offis circũlitũ uri i clibanis iubet: rñdetq; id factæ in panificio & opere pistorio crustæ a nobis dictæ. Durať. n. & hoc ad ignem: paulopost tñ ut in scylla fecerat alios tradit stibiũ non fimo sed adipe circũlitũ coquere. Cuius contrarius fimo in igne euentus est. Oẽm hanc ut in scylla diximus diuersitatẽ duarũ in græcis uocũ σταιτὸς & στέαρος similitudo fecit. Qua℥ altera posterioribus græcis adipẽ semper nec aliud qdpiá significauit. Altera nihil nisi maceratam aqua in panificio farinã: nondũ tñ fermento acescentem Dico aũt posterioribus græcis στέαρ adipem semper nec aliud quidpiá significasse. Quoniá sunt qui testenť στέαρος uoce ζύμην. i. fermentũ ẽt aliqñ indicatũ fuisse. Quod nos quemadmodũ nõ reiicimus: sic ẽt ꝓ re nostra libenter mõ admittimus. Nihil. n confirmandis quæ dicimus aptius Quoniá si fermentum aut fermento aliquid coniunctum simile ue στέαρ etiá idicet. In coctura rerum ad medicinam adipis latina uoce utendum illis pro eo non fuerat. Nosq; descriptione illa nostra quocunq; modo scribatur significetq; in scriptore hoc ea uox apposite & ex re usi semper fuerimus.

DIOS. DE Plumbagine metallica. Cap. liiii.

Olybdenã. Romani plũbaginem dicũt. Probatissima est plumbago quę ar
m genti spumæ spẽm præ se fert: Flauo colore est: modice splẽdet & in attritu ruffescit. Quæq; in oleo cocta iocinoris colorẽ cõtrahit. Deterior contra q̃ æris aut plũbi colore erit. Gigniť ex argento & auro plũbago. Est fossilis q̃dã plumbago ẽt quæ ad coryci sebastiã fodiť. Probaturq; in hoc gñe quæ nec recremẽti specie hẽt nec calculosa est: sed quæ flauescit & splendet. Vires habet argenti spumæ & plumbi recremento æquales. Quinetiam coquitur eodem modo lauaturq;. Aptior hæc emplastris quas liparas uocant & his quæ sine erosione medẽtur utilius miscetur: augendis carnibus & inducendis cicatricibus accomodata. Medicamẽtis tamẽ quæ glutinando & abstergendo sint inutilis neq; accomodata.

INTERPRES.

Alenam bisterue trigesimotertio & quarto suæ historiæ uoluminibus græcorum metallicam molybdenã Plinius uocauit: Nõ tam ut a molybdena plumbagineq; sui generis herba: quam .xxy. eiusdem historiæ uolumine capite .xi. priuatim plumbaginem dixerat alia appellatione secerneret: q̃ quia scribente eo suam historiam hæc erat priuatim metallicæ plumbaginis appellatio ab Hispaniæ Galecia ut credimus facta in qua celeberrimæ quondam metallorum fere omnium fodinæ fuerunt. Quæ qm̃ nostra ætate nulla est: nec habet ea uox aliquam nũc significationis æstimationẽ impune & sine inuidia relicta a nobis fuit: presertim in re quæ ex substantia sua certius indicanda erat Plumbago ob eam causam molybdena hæc dicta: & ne cum herba misceret ex metallo nota illi adiecta est. Herbam quo diximus loco Plinius manifeste plumbaginem uocauit: causamq; addidit qm̃ si cõmanducata oculis subinde religetur plumbum quod ẽ in ea parte uitii genus tollat. Metallum toto hoc capite Dios. nihil simile commune ue cum herba habens quæ in plumbi nomen & honorem ex usu tantum recæpta est. Id aũt ex plumbi substantia iustius plumbaginis nomen inuenit. Gigni hanc ex auro & argento hic scriptor ait: quale aũt id sit Plinius ostendet adhærescere dicens argenti & auri fornacibus. Ostendet itidem plumbi uenam esse plumbaginem: multaq; alia quæ nos breuitati consulentes relinquimus in eo scriptore nouisse ea uolentibus exposita. Fit quod nouerũt metallici plumbago alterius metalli argentiq; presertim coctura: quodq; excretũ ex his plumbosum fuerit plumbago ueteribus fuit. Verũtamen fossilis eadem quondã inueniebatur ad coryci ut nos uertimus Sebastiam: in Asia tunc notissimam regionem: cui corycũ hic adiecit ut a reliquis quæ diuersis regionibus Sebastiæ urbes & oppida tũc audiebantur separaret. Fuit enim frequens id quondam nomen: Numerabaturq; in Armenia Sebaste ciuitas: numerabatur in Iudæa: numerabant & aliis locis aliæ: Omnes in Romanorum cæsarũ gratiam sic dictæ Quas enim Augustas Germania & Hispania nominauerũt eas græci sebastas & sebastias dixerunt. Est enim Sebaston græcis idem quod Romanis Augustum. Intelligitq; hic scriptor κατὰ σιβάστειαν καὶ κώρυκον ἀφιγκομένη dicens: Coryci Cherõnesum hoc nomine quondam in Asia sic appellatam.

DIOS. DE Argenti recremento. Cap. ly.

Corian argenti. Romani argenti recrementum dicunt. Helcysma uocatur argenti recrementum. Plumbagini easdem habet uires: Ea propter nigris emplastris & his quæ ad cicatricem perducũt miscetur ob eam quam habet adstringendi & extrahendi uim.

INTERPRES.

Coniunctum natalibus plumbagini argenti recrementũ est: ideoq; paulominus q̃ cõtinuata historia a Dios docetur. Fit enim ex argento utrũq;. In scoriæ metallicorũq; recrementorum omnium genere solum argenti recrementũ priuatim helcysma græcis dictum ẽ. Testatur id Plinius .xxxiii. uolumine capite .yi. his uerbis. Scoriam in argento græci uocãt heclysma. Testantur idem græci latiniq; omnes: nec aliunde q̃ ab extrahendi ui quam habet factum illi nomen est. Cæteri interpretes in capitis huius emplastris quas hic φαιάς uocauit aut græcam seruarunt uocem aut fuscas uerterunt. Cum tñ facilius certiusq; nigras simpliciter dixisse fuerat auctore Celso: qui quinto suæ medicinæ libro nigras simpliciter uocat. Quemadmodum quas superiore capite hic ipse liparas lenes ille appellauit: & si pingues dici ẽt potuerint: qm̃ præter metallum aliquod ceram suillum adipem & oui uitellos haberent. Illæ uero a colore nomen sibi fecissent q̃ multiplex in eis quondam fuit niger: smaragdinus: russus uiridisq;.

Emplastri lenes & uirides

DIOS. DE Spuma Argenti. Cap. lyi.

Lithagiron. Romani spumam argenti dicunt. Fit argenti spuma quædam ex harena: quæ a græcis molybditis quasi plumbaris uocatur in fornace usque dum tota in ignem penitus transierit cocta: Fit quædam ex argento etiam: Quædam itidem ex plumbo. Bonitate antecedit alias omnes attica: Secundus illi honor ex Hispania est. Post has quæ in dicæarchia Campania Sicilia puteolis & bais fiunt. Copiosa enim omnibus his locis conficitur plumbeis incensis laminis. Appellaturque quæ flauo colore est & splendet Chrysitis quasi aurea omnium optima. Quæ uero in Sicilia fita candore argiritis quasi argentea nominatur. Quæ

tur. Quæ postremo ex argento fit Calauritis appellata est. Vis argenti spumæ & natura est spissare: mollire: concaua explere: carnium excrescentias reprimere: ad cicatricem perducere: refrigerare & opplere. Coquenda argenti spuma hoc modo ē. In frusta iuglandis nucis magnitudine eam diuidito: in carbonibus ponito: follibusq; usq; dum ignita candeat uentilato. Auferto deinde inhærētes illi sordes omnes purgatamq; reponito. Quidam aceto uinoue restinctam iterum & tertio coquūt: sicq; coctam reponunt. Lauatur eadem cadmiæ similiter: dealbaturq; quo mox dicetur modo. Sumito argenti spumam quæ argyritis quasi argentea dicta est: & si ea desit aliam: diuiditoq; fabarum magnitudine attici modii mensuram: tum in nouū coniicito fictile aquamq; superinfundito candidi tritici modium adiiciens. Seorsum a tritico itidem in puro raroq; linteolo quantum manu capies hordeum colligato: & e fictilis aure suspendito. Coquito deinde donec disrupta cute frangātur hordea. Post hæc in nouum patentiorisq; oris craterem translatis omnibus triticum quidem eiicito a reliquis separatum. Spumam uero argenti adfusa aqua lauato manibus q̄ ualidissime confricans. Mox separatam ab aqua argēti spumam siccatamq; in Thebaico mortario calida superinfusa aqua donec soluta omnis sit terito: tum per colū traiecta aqua rursus integram diem terito. Vespere autem iniecta calida aqua dimittito. Matutino deinde effusa aqua nouam superinfundito terq; septem diebus effundito pariter & infundito. Post quod tempus fossilis salis drachmas quinq; spumę argenti pondo miscebis: calidaq; adfusa aqua ter per diem confricabis miscens & per colum traiiciens. Cunq; candorem traxerit calidam superinfundens aquam idē facito donec salsuginis nihil superesse illi sentiatur: tuncq; sub ardentissimo sole siccatā omni exucto humore reponito. Quod si id nolis. Spumæ argenti quæ argyritis dicitur pondo libram sumito: concidito diligenter: concisæq; triplum fossilem tritum salem misceto & in nouum fictile omnia coniicito: superinfusaq; aqua usq; dum superstet quotidie matutino & uespere misceto aquam continue superinfundens: sed nihil ex priore aqua effundens. Idq; triginta diebus facito nisi enim miscueris in testaceam soliditatem duratur. Post hæc effusa leniter salsa omni aqua illa in Thebaico mortario argenti spumam terito: Coniectamq; in fictile superinfusa aqua manibus diligenter misceto primam effundens & nouam continue supinfundens aquā: Donec omnem salsuginis saporem amiserit: Acceptum postremo quod in spuma argenti candorem duxerit in pastillos conformato: & in plūbea pixide seruato. Quidam argenti spumam in frusta fabarum magnitudine diuisam in crudo suillo uētre in aqua coquunt: quousq; uenter coctura flaccescat. Exemptam deinde & cum pari sale tritam ut pręmonstratum est lauant. Sunt etiam qui salis pōdo libram & spumę argenti tantundem sub sole in aqua terunt aquam continue effundentes donec cādorem duxerit. Alii aliter etiam id agunt. Sumitur spumæ argenti quantum aliquis uoluerit. Candidaq; lana inuoluta argenti spuma in nouum fictile coniicitur: tum additis aqua & purgatæ non tamen uetustæ fabæ manuali mensura coquitur. Cūq; disruptæ fabæ erunt & lana candorem duxerit: Exempta argēti spuma noua lana inuoluta iterum coquitur additis aquæ cyatho fabarumque pari mēsura & eadem antedictis omnia tertium fiunt. In uniuersumq; usque dum lana ultra non inficiatur. Postremo cum in mortarium argenti spumam trāstuleris octoginta atticis eius drachmis fossilis salis pondo libram misceto & terito. Dimittito deinde aliquantulum mox nitri q̄ candidissimi aqua diluti quadraginta & sex drachmas illi adiicito: rursusq; terito donec candorē spuma argenti duxerit. Sicque in fictile patentioris oris

amoto operculo contemplantur. Et si solutum plumbum fuerit antedictis similiter omnia faciunt. Quod si in pastillos cōformare cerussam aliquis uoluerit acri prius aceto maceranda: tum diuidenda & in sole siccanda est. Aestate agenda omnia hæc sunt. Sic enim candida & efficax cerussa fit. Conficitur tū & hyeme furnis: balneis ue aut fornacibus superpositis doliis. Qui enim sursum fertur calor pro sole ē. Probatur præcipue quæ Rhodi Corynthi ue aut Lacedæmone confecta fuerit. Secundæ notæ est: quæ ex Dicæarchia affert. Coquēda cerussa hoc modo est. In ignitis carbonibus testam nouam præcipueq; atticam ponito: tū tritam cerussam testæ illi inspergito: misceto q; continue donec in cinerem transierit. Amotam ab igne deinde refrigerato & utere. Est & alia cerussæ coctura huiuscemodi. In nouum fictile friatam cerussam conicito: carbonibusq; in fictili superpositam ferula misceto donec sandarachæ colorem duxerit: amotaq; ab igne utere. Quæ sic curata cerussa fuerit sandix a quibusdam appellatur. Lauatur cerussa cadmiæ modo: habetq; refrigerandi: opplendi: molliendi: explendi: extenuandiq; uires. Leniter præterea excrescētia reprimit & ad cicatricem perducit: ceratis emplastrisq; quas liparas. i. lenes dicūt & pastillis mixta: Letalis cerussa est & ueneni maleficium habet.

INTERPRES.

Ant gentibus cerussam plumbariæ officinæ. Conficiuntq; eam huic scriptori eodē mō Plinius & Vitruuius: alter historiæ naturalis xxxiiii. uolumine capite. xviii. alter suæ architecturæ. vii. cōmentario. Laudantq; ambo & cunctis aliis præferunt Rhodiam: non tamen bonitatis eius censum per gentes ultra faciunt. Hic diligentior & humanæ saluti certius & ex professo consulens post Rhodiam Corinthiam & Lacedæmoniam: & ab his quam Campaniæ Dicæarchia conficiebat: numerauit. Nec aliquid legentibus in cerussæ confectione desiderādum reliquit q̄ dierum numerum quo operculatum & circumlitum uas illud dimittendum sit. In prima siquidem confectione donec solutum fuerit plumbum. In secunda δι᾽ ἡμερῶν ἀφαιρούσῃ &c. Quam partem deficiente dierum numero post aliquot dies nos uertimus. Potuit quidem numerus ille huic scriptori librariorum incuriā periisse. Verumtamen Vitruuius ēt nullo tēporis certo decreto spatio (post certum enim tempus tantum ait) quæ a Dios. incerta relinquuntur confirmasse uī: esseq; tempus id cum solutum fuerit plumbum Plinius rem certius tractās his uerbis rem docet. Fit & alio modo addito in urceos aceti plūbo obturatos per decem dies. Credimusq; nos & paulominus q̄ pcomperto testamur diebus scriptoris huius adiiciendum esse denarium Plinii numerum. Inconcinnus enim & scriptore hoc indignus sermonis ductus ille est. Neq; enim δι᾽ ἡμερῶν aliud q̄ post dies significat. Quæq; a nobis & ab aliis indefiniti numeri uox aliquot addita est ad cōcinniorem sensum & maiorem rei certitudinem addita est. Quemadmodum a principio capitis etiam cum diximus (uentricosi id uasis genus est) græcorum gastram certius indicantes & uasis in medio tumentis formam ostendentes qua olearii urcei nostra ætate passim uidentur. Quod Plinius intelligens urceos in hoc ipso usu sæpe appellauit. Quam deinde hic μολυβδίνην πλίνθον imponendam uasis ori dixit Barbarus cōem eius uocis æstimationem secutus laterem plumbeum imponi iussit. Alter aptius laminam plūbeam. Nos tegulam certiore adhuc ut credimus similitudine & græcæ uocis seruata significatione. Siquidem πλίνθου appellatione laterem quidem plerunq; aliqn̄ tū oēm in ædificio necessariam figlinam. Lateres. s. imbrices tegulas: & siqua in hoc genere alia sunt antiquiores græci uocauerunt: & ex regularum similitudine hic plumbeam plinthū dixit uasi huic superponēdā esse: cuius patentius os lateris unius latitudine totum tegi non poterit. Quin etiā in colūnis architecti Plinthum noīauerunt: quod in earum basi spiris subiacet. Vtq; in superiore capitulo abacus: sic inferiore basi Plinthus est exæquata latitudine ueluti tabula. Sunt & alia his similia in reliquo capite quæ nobis & aliis eadem non sunt legentium diligentiæ & censuræ relicta.

DIOS. DE Chrysocolla. Cap. lviii.

Hrysocollam. Romani pariter græcis chrysocollam dicunt. Bonitate oēs alias antecedit: quæ ex Armenia affertur Chrysocolla colore usq; ad faciem tatē uirente. Secūdæ bonitatis est quæ ex Macedonia. Postremæ q̄ ex Cypro. Anteferēda in uniuerso hoc genere quæ puta est. Reprobāda e diuerso q̄ terra & calculis plena erit. Lauanda prior illa hoc modo est. Tusam in mortario Chry-

socollam affusa aqua patente & aperta manu ualide in mortario confricato: tũ usq; dum considat dimissam per colũ traiicito: nouaq; supinfusa aqua iterũ confricato: facitoq; id uicissim confricans & per colum traiiciens donec pura sinceraq; supersit chrysocolla. Postremo in sole siccatam reponito & utere. Quod si cremare Chrysocollam uolueris hoc mõ id facito. Terito ex ea quod satis erit: & tegeti impositam in carbonibus collocato: cæteraq; ut in præcedentibus præmonstratum est facito. ¶ Vlcera extergit Chrysocolla: carnium excrescentias reprimit: repurgat: adstringit: calefacit: leniterq; cum erosione aliqua exest. ¶ Vomitiones præter hæc facit Chrysocolla & in genere letalium est.

INTERPRES.

DVplex antiquis Chrysocolla fuit si Plinio in latinis: In græcis uero eius gẽtis medicis credendum est: Altera quæ in cũctis fere metallis: laudatior tñ in ærariis inueniretur. ¶ Altera quæ ut græcoꝝ scriptores docent rubro ære & impubis pueri urina: ut aũt Plinius monuit cypria erugine & eiusdem pueri urina addito nitro tẽperaret. Hanc aurũ operibus inducentes agglutinando auro necessariã sibi uendicauerunt ab hoc usu noĩatam existimantibus cũctis. Siquidẽ nihil Chrysocollæ uox aliud q̃ auri glutinũ indicat Metallicã cõtra illã medici sibi seruarunt. Naturalẽ: per uenas auri defluentẽ crassescente limo hibernis frigoribus usq; in duritiẽ pumicis: de qua tm̃ hoc capite agit: ideq; scõ noĩe: Quãuis ut antiqores oẽs testant laudatior in ærariis metallis flueret: pximaq; illi in argentariis: Postrema aũt in plũbariis q̃ auraria prope illa uilior etiã esset: & nihilominus nomẽ illi ex auro factũ est: ob ꝑtium bonitatesq; alias deferentibus auro hũc ẽt ut credimus honorẽ gentibus. ¶ Nihil metallicã Chrysocollã piriores aliud esse tradiderũt q̃ humorem p puteos metalloꝝ defluentẽ q frigore ut ꝑmonstratũ est in pumicis duritiem duret. Nec minus cura ẽt fiat sed multo infra naturalẽ illũ imissis p metalloꝝ uenas aquis leuiter tota hyeme usq; in iuniũ mensem: dein eo tpe siccatis ut plane intelligat putrem metalli uenam esse chrysocollam colore uiridi ob quam cãm hic primũ laudauit τῇ χροιᾷ κατάκορως πρασίζουσαν. Quod redditũ a nobis est, usq; ad satietatẽ uirentem. Satietatẽ intelligentibꝰ qđ abundet & ex copia facto fastidio minus placeat. Nec ultra id quicq̃ adiecimus totidẽ huic scriptori uerbis rem ostendentes. Cæteri interpretes quæ ab eo nõ dicunt pleraq; addiderũt. Alter ad porri colorem contracta re ratus πρασίζειν uerbũ qm̃ græcis πράσον porrũ sit eius oleris colorem tm̃ ĩdicare: cũ tñ oẽm uiredinem eo uerbo græci indicẽt hoc uno ut cætera omittamus inditio q; πρασιὰς in hortis uocat ea gens cõsitas oleribus ideoq; uirentes areas. Alter ex Plinio lõgius q̃ oportebat rẽ descripsit: qui. xxxiii. uolumine capite. v. chrysocollæ huius bonitatẽ indicans ait Sũma cõmendationis est ut colorem herbæ segetis letæ uirẽtis q̃ simillime reddat. Quæ tota τὸ κατακόρως πρασίζειν in scriptore hoc sũma est. Potuit ille sui auctor: nõ alieni operis interpres qua magis placuit rõne quod scribebat docere. Interpretẽ cõtra auctoris sui uestigiis inherere oportuit ne frustra cogeret aliqñ herbam & uirentes letas segetes quæ nullæ in scriptore hoc sunt aliqs quæreret. ¶ Hæc est chrysocolla illa qua Romanæ historiæ scriptores stratũ a Nerone circũ maximũ dixerunt qua die cõcolori panno aurigaturus esset. ¶ Bonitatis chrysocollæ censum p nationes aliter Plinius quo diximus loco tradidit. Reliquit. n. cypriã: & pro ea largissimã in Hispania inueniri ait. ¶ Vitruuius vii. suæ architecturæ libro pingendis parietibus forte utiliorem solã macedonicã laudauit. Verba eius sunt. Chrysocolla apportatur a Macedonia: Fodit aũt ex his locis qui sunt proximi ærariis metallis. Quotidianus & multus fuit quondã in pingendis trycliniis cubiculis & porticibus chrysocollæ usus: qm̃ siluarum & uirentis agri modo oculis color eius blandiret: quemadmodũ nunc ẽt sed alio colore uiridi. s. creta passim fieri uidemus. ¶ Quod superest unũ adhuc monebimus cõtra alioꝝ editiones a nobis redditũ: Quo loco. s. hic ait hr̃e chrysocollã δύναμιν σμηκτικὴν ut fere in cunctis legit οὐλῶν quæ uox cicatricũ significat. Ideoq; ab illis. Valet cicatrices extergere: & ad purgãdas cicatrices locus redditus est. A nobis aũt ad extergẽda ulcera contracta res fuit Habuimusq; in ea diuersitate auctores ueterũ primo & melioꝝ codicũ fidem: in qbus ἑλκῶν. i. ulcerũ non οὐλῶν i. cicatricũ legitur. Mox Paulum Aeginetã. vi. suæ medicinæ libro testatum ἕλκεσιν κακοήθεσιν ἁρμόττειν. s. dolosis & maleficis ulceribus accomodatã esse. Et si recipiẽdũ sit quod quadãtenus simile fuerit Plinium etiã qui eodem loco ait. Vsus chrysocollæ & in medicina est ad purganda uulnera nõ adeo dissimili ulcerum & uulnerũ natura euentuq;: ut nõ possit hoc ẽt ueluti teste quod dicimus cõfirmari. ¶ Adiiciemus præterea ne suspitiones nostras ẽt relinquamus: non penitus ab re forsitan fore cicatrices legi non tamẽ simpliciter sed oculorum Quoniã idem eodem loco Plinius dixerit. Miscetur & collyriis ad oculorum cicatrices. Quod si recipiendum sit periisse oculorum uocem eo loco constituendum erit. Verũtamen nullibi in græcis inuentis oculorum cicatricibus aliquibus & in probatioris fidei inuentis ulceribus accedente Pauli testimonio in ancipiti illud elegimus.

De Armenio.

DIOS. DE Armenio lapide. Cap. lix.

Robatur Armenius lapis in quo læuor & cœruleus color aliquis est: q æqliter cõicato sibi eo colore splendet. Non calculosus & friabilis est. Præstat eadem quæ Chrysocolla: uiribus tñ ea infirmior. In genere eoꝝ est quę in medicina alendis tantum palpebrarum pilis usum habent.

INTERPRES.

Ittebat quondã Armenia sui nominis lapidem hunc. Chrysocollæ modo is infectus erat: colore maxime uiridi: sed cum cœruleo cõmunicato. Idq; est quod hic ait καὶ τὸ χρῶμα κυάνεον ὁμαλὸν τε. Vertimusq; nos in quo cœruleus color aliquis est & æqualiter cõmunicato sibi eo colore splendet. Meminit Armenii Vitruuius etiam lib. vii. sed ut doceret tantum: quem in architectura & pingendis parietibus usum quondam habuerit.

DIOS. DE Cœruleo. Cap. lx.

Yanon. Romani Cœruleum dicunt. Nascitur in Cypro cœruleũ ĩ ærariis fodinis: Plurimũ uero ex littorali harena fit. quæ in cauernis spelũcaꝝ mõ in mari factis inueniť: quod ẽt bonitate excellit. Eligẽda harena illa est: q̃ crassissima sit. Coquiť chalcitidis: lauať aũt cadmiæ modo. Est cœruleo uis & natura reprimere: leniter exedere: exulcerare: & crustas ignis modo inducere.

INTERPRES.

Oloꝝ duplex quondã quẽadmodũ & nostra ætate rõ fuit. Nascunť .n. aliqui: & exigua aut nulla hoīs opera ad tẽperaturã indigent. Finguntť contra aliq: & sine hominis opera nulli sunt. Nascunť Ochra: Miniũ: Chrysocolla: & pleriq; alii. Fingebanť aũt quõdã atramẽtũ: ærugo: hyalos: pluresq; alii qbus similes nostræ ætatis pictura nũc ẽt multos alios fingit. Facileque erit uolentibus antiquoꝝ in his temparaturas cõfectiõesq; oẽs a Plinio & Vitruuio audire. Cœruleũ in utroq; genere quondã fuit. Nascebať enim & fingebať. Illud in metalloꝝ fodinis: presertimque æris in quo gñe Cypriũ hic cæteris añponit. Hoc littorali harena: nitro: æreq;: ui ignis excoctũ eosdem in pictura habebat usus. Fuitq; ut fere oĩum in natura rerum fortuna est multiplex cœrulei bonitas: ex nationibus confectionisq; temperatura ab antiquioribus obseruata. Quæ omnia a duobus illis scriptoribus certius docentur: ab altero naturalis historiæ. xxxiii. uolumine capite. xiii. ab altero. vii. suæ architecturæ cõmentario: quæ potuissent: debuissentq; a nobis repeti hoc loco: nisi iisdem uerbis cuncta illa in corollario suo Barbarus collegisset. Nec eo secius nostra hæc legentes hortamur historiæ pigmentorumq; disciplinæ huius magistros sibi antiquos scriptores illos potius fecisse. Intelligent enim certius quid nam in cœruleo hic dixerit. Nasci in Cypro in ærariis fodinis & ex littorali harena copiosissimum fieri cœruleũ: qđ in toto hoc capite p̃cipuũ est.

DIOS. DE Indico lapide. Cap. lxi.

Ndicon. Romani pariter græcis indicũ dicunt. Duo indici genera. Alteꝝ sponte sua in India nasciť in harundinibus regionis eius spumæ mõ erumpens. Alteꝝ qđ infectiuũ uocant. Veluti flos purpuræ hoc est æreis cortinis supernatans. Quẽ despumantes infectores siccant. Probatur qui cœrulei spẽm hẽt & cũ læuore succosus est. In genere leniter adstringentiũ inflãmationesq; & tumores erumpentium Indicus lapis est. Purgat p̃terea ulcera & reprimit.

INTERPRES.

Num tñ Indici genus ostẽdi nũc põt: neq; antiquũ forte illud qđ ab Indis in qbus nascitur nomẽ sibi fecit: alteꝝ ex quo desiit tingi purpura nullũ inter gẽtes est. Nouerũt nũc oẽs Indicũ quẽ nostra ætas habet: eamq; obcãm in uulgari re nihil ultra nobis laborãdum.

DIOS. DE Ochra. Cap. lxii.

Chran. Romani pariter græcis Ochram dicunt. Probať ochra quæ leuissima est: & undiq; lutea: nõ calculosa: & genere attica. Crematť Ochra lauaturq; Cadmiæ modo. Est illi uis adstringere: exedere: collectiões & panos discutere: excrescentias carnium reprimere: cum cera concaua explere: & quas græci poros dicunt concretas circa ossa lapidosas durities frangere.

INTERPRES.

Pallore nomẽ Ochræ antiqtas fecit. Terra ea eſt quæ quondam in Attica laudatiſſima fo/
a diebat' Vtq; illi pretiũ & honor in pictura maximus fuit: Sic noſtræ & uulgari multiplex & ſine honore aliquo uſus eſt. Quos habuit & habet in medicina uſus hic docuit: quos autem in pictura pictores iampridem quotidiana tractatione nouerunt.

DIOS. DE Cinnabari. Cap. lxiii.

Innabaris. Romani pariter græcis Cinnabarim dicũt. Falſo exiſtimant qui
c dam Minio eãdem Cinnabarim eſſe. Miniũ.n. in Hiſpania ex lapide quodam argentariæ harenæ mixto cõficit' ✠ Aliter aũt nõ diſcerni tur. In fornace ſiquidem excoctũ miniũ floridũ & fulgẽtiſſimũ colorẽ cõtrahit. Habetq; in ſodinis exitialẽ & qui ſtrangulet halitũ. Ideoq; faciem ueſſicis muniũt q in officinis id tractant: ne reſpirãdo letalem aerem trahant: & nihilo ſecius p eas uideant. Vtũtur eo pictores in elegãtioribus parietũ tectoriis. Cinnabaris cõtra ex Libya afferť: pretiũ illi ingens eſt: tamq; exiguũ afferť ut uix uariandis in pictura lineis pictoribus ſufficiat. Profundi coloris eſt. Eam q; ob cãm crediderũt multi draconis ſanguinem cinnabarim eſſe. Vis illi eadem quæ hæmatite.i. ſanguineo lapidi oculorũ medicinæ accomodata: uerũ efficaciore ui. Validius enim adſtringit & ſanguinem ſiſtit. Ambuſta & puſtulas cera excæpta cinnabaris ſanat.

INTERPRES.

Redidit Plinius contra q̃ hic teſtatur: Saniẽ draconis eliſi elephantorũ moriẽtiũ pondere p
c mixto utriuſq; animalis ſanguine Cinnabarim eẽ. Nec ſolus crediſſe id uideť: cũ hic plures idẽ ſibi ẽt pſuaſiſſe teſteť. Quod ex grauiore Cinnabaris pretio factũ fuiſſe uériſimile eſt dum nouitate & miraculo aliquo merciũ ſuarũ pretia augere mercatores conantur. Verũtñ arguendo tam impudenti eorũ mendacio ſatis unus hic ſcriptor ſit qui totius naturæ peritiſſimus. Qualis uera Cinnabaris ſit optime cognouiſſet: & ſaluti humanæ cõſulens nõ id tñ monuerit. Sed falſo etiã exiſtimari minio eandẽ cinnabarim eſſe. In quo decæptos quondã fuiſſe & decipi adhuc poſſe hoĩes non adeo difficile fuit & erit. Rubent enim ambo & in pictura eundẽ tunc habebãt uſũ. Diſcrepant tñ ut hic docet nationibus q altera ex Libya: alterũ ex Hiſpania quondã afferebatur: & illa in medicinæ uſum: hoc inter uenena aut ueneni ſaltem maleficium hñtia recæptũ fuerat. Vtriuſq; ſeruantur noſtra ætate nomina. Habetq; gens noſtra quo paſſim utitur: uerbũ miniare a minii colore factum. Quo pingi uariariq; libros & librorũ titulos eo colore dicat. Habẽt Cinnabaris nomen oẽs in noſtro orbe fere gẽtes: quo non rẽ ſed colorẽ illũ indicent. Qui enim nunc ruber colorum habet uſum: ex argento uiuo cõficitur: quẽadmodũ ex minio argentum uiuũ. Quod totũ nouerunt qui hæc tractant: ideoq; a nobis aliud a gentibus relinquenda huiuſcemodi ſunt. Satis n. legentibus erit ex ſcriptore hoc didiciſſe quale utrũq; fuerit: & qua rõne inter ſe differant: tamq; nũc uerã Cinnabarim uidiſſe homini difficile eſſe: q̃ quõdã miniũ facile erat. Cuius quotidianus uſus & tractatio Romæ quondam fuit ex Hiſpania per redẽptores eius metalli ut illic curaretur allati. Relictum in Cinnabaris & minii huius hiſtoria non pcul a principio ſpatiũ a nobis eſt. Vitiiq; nota ſignatus locus: qm̃ male ſequax uerborũ & rei ductus illic eẽt: exigeretq; ſibi aliqd qđ ad diſcernendam a Minio Cinnabarim antea dictum pertineret: a quo ſtatim hic inferret aliter nõ poſſe cognoſci. Siquis aũt totam minii cõfectionem: temperaturã: uitia: bonitates: & uſum: audire optauerit Plinium & Vitruuim auctores habebit: quorũ alter. xxxiii. ſuæ hiſtoriæ uolumine capite. xvii. alter ſuæ architecturæ cõmentario. vii. longius omnia illa proſecuti ſunt.

DIOS. DE Hydrargyro qđ Latini Argentũ uiuũ uocant. Cap. lxiiii.

Ydrargyron. Romani argentũ uiuũ dicũt. Fit ex minio quod falſo Cinna
h baris diciť argentũ uiuũ. Cõfectiõis aũt modus hic eſt. In fictilem patinã ferream hñtem concham Minium coniicitur. Calice dein luto circũlito fictilis coopcriť patina illa: accenſiſq; ſub ea carbonibus: quæ calici fuligo inhæſit de raſa refrigerataq; argentum uiuum eſt. Inueniť & in argẽtariis ſodinis cum foditur argẽtum cameris carũ pendens & in guttas cõcretum argentũ uiuũ. Ferũt quidam etiã per ſe in ſodinis inueniri argentũ uiuũ. Seruať uitreis aut plũbeis: aut ex ſtan/

no uel argento uaſculis. Aliam.n.oẽm materiam erodit & diſfluere cogit. Letale potum argentũ uiuũ eſt pondere ſuo interanea diſrumpens. Remedio eſt potum copioſum lac mox uomitionibus redditum: aut cũ abſinthio uinum: Lini ue decocto aut Orminii ſemine: aut cũ uino origanus aut hyſſopus. Quinetiam minutiſſima auri ramenta argento uiuo pota egregie ſuccurrunt.

INTERPRES.

ſ Tare loco neſcit micat tremitq;: & ſuo põdere hac & illac facile fertur argẽtũ uiuũ: Vnde hác rõnẽ in eo cõtẽplati ueteres Romani: inſenſili alioqn rei: uitæ ſenſum argento huic tribuerũt uiuũ uocantes Græci e diuerſo nõ motũ ſed fluidũ & aquoſum eius habitũ admirati hydrargyron quaſi aquoſum argentũ nominauerũt. Oẽs tñ cõi cõſenſu in argenti cenſu id cõſtituerunt: uel q candore ſuo ſimile argento ſit: uel quod magis uериſimile eſt: qm in argẽtariis metallis cũ argento inuenitur: uel q priuatim & per ſe ſimilẽ argento uenã & uomicã habet. Fuit enĩ hoc primũ argentum uiuũ in metallis natũ & a natura gẽtibus datũ. Quo deficiente ut fuit ſemp urgẽte neceſſitate aliqua ingenioſa humana gens: fingi cœptũ eſt & ex aliis metallis artificioſe cõfectũ in quotidianos uitæ uſus p illo cõceſſit. Quo magis mireť aliquis ſcriptorẽ hunc a fictitio hiſtoriã argenti uiui incœpiſſe: quã Plinius a naturali. xxxiii. uolumine capite .vi. auſpicat⁹ fuerit his uerbis. Eſt & Lapis in his uenis cuius uomica liquoris æterni argentũ uiuũ appellať &c. Et cum longius de eo egiſſet fictitiũ ex Minio eiuſdẽ uoluminis capite .viii. docuerit. Hic tñ artẽ naturæ anpoſuit: nec ſcimus an bonitatẽ efficacioreſq; in fictitio q̃ in natiuo uires hac rõne monſtrare uoluerit: hĩc q; in artibus & medicina fictitiũ aptiorẽ natiuo uſum. Duplex ex his quæ præmõſtrata ſũt Plinio argenti uiui genus eſt: huic uero triplex Fictitiũ ex Minio: qd in foſſura argenti inueniť: & qd per ſe metallũ eſt ppetua liquoris uomica a Plinio fluere dictũ. Eſt præter hæc quartũ ẽt gen⁹ eodẽ fere quo ex minio modo ex marmoris fragmentis & aſſulis: quæ marmorarii diſiiciunt factũ. Docetur id a Vitruuio quo pauloante diximus loco Quæ cõficiendi id ratio: quoniã multiplex ẽ & longa rex ſerie tractatur a nobis legenda in eo ſcriptore uolẽtibus relinquitur.

DIOS. DE Rubrica Synopide. Cap. lxv.

m Ilton Synopicã, Romani Synopidem rubricã dicũt. Probať Synopis rubrica quæ denſa: ponderoſa: iocinoris colore: nõ calculoſa: ſibiq; ipſi tota cõcolor eſt: & quæ cũ diluiť copioſe diffundiť. Foditur in Cappadocia ex ſpeluncis qbuſdã purgataq; Synopẽ fertur in qua uendiť: inde cognomine inuento. Habet ſiccandi uires rubrica Synopis: opplet: adſtringitq;: ea ppter uulnerariis emplaſtris miſceť: paſtilliſq; qui ſiccando & adſtringendo ſunt. Siſtit ꝑterea aluum in ouo hauſta aut clyſtere inſuſa. Datur eadem iocinoroſis etiam.

INTERPRES.

q Vod in Synopide Rubrica maxime optauerit nouiſſe aliquis eadẽ ipſa eſt. Vt optima & q̃ ueteribus cognita tam multis remediis medicinã inſtrux. tuti ætate hac noſtra liceret. Cætera enim quæ de ea a Dioſ. doceń in hoc ipſo & in Plinio ſatis per ſe patẽt. Eamq; ob cãm relictis oĩbus aliis illud tñ monebimus. Ob coloris ſimilitudinẽ: & hanc & fabrilẽ & Lemniam rubricã miniũ ſæpe appellaſſe ueteres aliquos: non tñ ſimpliciter: ſed adiecto ſemper gentis aut uſus cognomine aliquo: uetbi cã Synopicũ: Lemniũ & fabrile miniũ nominantes. Sic Celſus aliqñ: ſic plures alii uſi ſunt. Cætera quæ de omni rubrica dici poterant ab aliis ex antiquis ſcriptoribus collecta ſine legentium deſiderio a nobis relinquuntur.

DIOS. DE Fabrili rubrica. Cap. lxvi.

t Ectonican milton. Romani Fabrilẽ rubricã dicũt. In cũctis ignauior Synopide Fabrilis rubrica eſt. Optima in hoc genere ægyptia ẽ: & Carthaginenſis: friabilis nec calculoſa. Fit & in occidẽtali Hiberia exuſta ochra mutato colore in rubricam tranſlata.

INTERPRES.

i Icebit uolẽtibus ex Plinio fabris aptæ rubricæ huius hiſtoriã: bonitatẽ: natales: tẽperaturã oẽmq; uſum. xxxv. uoluminis capite .vi. certius intelligere: iõq; nos parato oĩbus eo ſcriptore: nihil cõmentationibus his noſtris in re alioqn nota adiiciemus. Factũ rubricæ huic cognomen a fabrica eſt in qua dirigendis lineis: colorandoq; ligno multus ſemper fuit eius uſus.

DIOS. DE Lemnia terra. Cap. lxvii.

l Emniam Gen. Romani Lemniā terrā uocāt. Quæ Lemnia appellatur terra in cauernoso quodā Lemni cuniculo nascit̄: afferturq; ex ea insula: in q̄ palustres loci sunt. Ex qbus effodit̄ & caprino sanguini miscet̄. Eā incolę in pastillos conformātes: figuraq; capræ signātes sphragidē ægos. i. capræ sigillum appellant. Contra letalia uenena egregii Antidoti uires habet cum uino pota. Præsumpta eadem uomitiōe uenena pellit. Quin etiam letaliū serpētiū ictibus & morsibus accomodata est. Quidam ad religionem & initiatiōes ea utuntur. Intestinoꝝ torminibus utilis eadem est.

INTERPRES.

n On est cæteris græcoꝝ scriptoribus: presertimq; Galeno eadem huic scriptori Lemniæ rubricæ seu terræ historia Hic eni ex cuniculoso specu palustribusq; eius insulæ locis afferri ait. Illi in ea insula montē esse dixerunt ambustoꝝ modo rubentem sterilē: in quē poetæ e cœlo pulsum cecidisse Vulcanū ferunt: ex quo terra hæc legit̄: non pcul ab Ephestiade eius insulæ oppido: Signariq; Dianæ nō capræ signo a sacerdote eius hanc terrā: nec sanguinē illi capraꝝ misceri: sed fruges alias piamēti cā monti illi desodere incolas: pluraq; alia quæ huic scriptori nō conueniunt. Quinetiā nihil ab eis dictū est quale a Dios. dicit̄ uti ad religionē & initiationes quosdam hac terra. In quo nō habemus qd legentes moneamus: præter q̄ pro græca τελετῶν uoce: Significarie a. s. quæ a latinis initia & initiatiōes in religione & diuina re dicunt̄: contraria eiusdem rei in duabus gēribus æstimatione: nisi ex antiquoꝝ sapientū decretis: p̄sertimq; stoicoꝝ tota explicet̄ res. In latina siqdem uoce principii. In græca finis significatio est. Vtrūq; tn̄ recta rōne factū est. Chrysippus. n. tria genera oīum quæ in philosophia discunt̄: numerauit Logicon qd' nos nūc Rōnale dicamus modū. s. & rōnem discēdi docens: Morale in quo de moribus agitur. Postremūq; naturale: huiusq; ultimā esse partē q̄ ad deū pertinet Et qm̄ τελευταῖον ultimū græci dicūt: iō Teletas diuinam disciplinā noiatam fuisse: qm̄ in ordine eoꝝ quæ tunc discerent̄ postrema & finis hæc eēt. Videnturq; hac rōne quæ ad deū & religionē pertinēt: sapientes græci Teletas appellasse Verūtn̄ nō minus apte oēm hanc doctrinā ueteres Romani initia etiā & initiationes uocauerūt. Idē. n. Chrysippus q postremū in disciplīæ ordine posuerat: quod ad religionē & deos pertineret: Actu & usu cæteris oibus anteponebat. Siqdem in. iii. de diis auctore Plutarcho monuit: Neq; in moribus neq; in natura cognosci agiq; fœliciter aliqd posse nisi a diis religioneq; sumptis auspiciis: Secutiq; hāc rōnē Romani: quas græci teletas a fine uocauerūt a principio initia religiose appellauerunt.

DIOS. DE Atramento sutorio. Cap. lxviii.

c Halcanthū. Romani atramentū sutoriū dicunt. Genere unum idemq; est omne atramentū sutoriū. Omne siqdem gelatus liquor est. Specie tres tn̄ differētias habet. Aliud. n. destillāte in cuniculos quosdā humore styriaꝝ modo cōcrescit. Vnde ab his qui cypria metalla tractāt stalactis. i. stillicidiare nominatum est. Peteesius tn̄ hoc ipsum pinariū uocat. Quidā ēt mutata tn̄ a superiore illo noīe declinatione stalacticū eadē significatione nomināt. Est aliud itidem quod simpliciter in speluncis fit: idq; in fossas deriuatū cōcrescit & gelatur. Hoc pecton. i. gelatum priuatim noīant. Est tertium postremo uocaturq; ephthō. i. decoctum. Cōficitur in Hispania inutile & uiribus infirmū: habetq; cōfectionē suā huiuscemodi. Aqua diluentes id coquunt: tum in cisternas trāslatū dimittūt. Gelaturq; certis diebus in multas diuisum partes cuboꝝ specie inuicem uuæ mō cohærentes. Probatur cærulei coloris: pōderosum pellucidūq; quale stillicidiare illud est. Quod ab Hispanis etiā lonchoton dicit̄. Secūdæ bonitatis est quod gelatū uocāt. Quod aūt decoctum fuit tingēdo & denigrādo aptius esse ur̄. Sed in medicinæ usu infirmius experiētia deprehēdit. Adstringit atramētū oē sutoriū: calefacit: exulcerat: lumbricos latos pellit potum drachmæ pondere aut cum melle linctum. Vomitiōes idem cit: & cōtra fungos cū aqua potum remedio est. Purgat caput dilutū aqua sutorium atramentū naribus cū lana infusum. Cremat̄ hoc ēt ut mox in Chalcitide ostendemus.

INTERPRES.

Eri cognata res eſt Chalcanthū In ærariis enim metallis ut metallici docent pleruncq; con-creſcit. Indicatq; id in græcis nomen. In quo q̄primū æs intel igiť. Romani q̄m eo tingēdis coriis gentes uterenť a nigro colore qué reddebat atramentū: & a ſutrinis in qbus coria tra-ctantur ſutoriū noīauerunt. Genera cōfectioneſq; eius ſatis hic docuit. Nec nos parꝝ laborauim⁹ in reſtituenda capiti huic antiqua integritate. Qualis aūt ea ſit: & qbus ablatis mutatis ue factum id a nobis fuerit: collatis cum noſtra alioꝝ editionibus facile uolentes intelligent. Poterunt a Plinio ēt atramenti huius ſutorii eaſdem cōfectiones genera & nomina intelligere hiſtoriæ ſuæ. xxxiiii. uo-lumine capite. xii Eadē enim oia huic & illi ſunt. Quod in medicina & remediis monere uolum⁹ illud eſt Quod hic atramentū ſutoriū contra fungos cū aqua bibi ait: non multopoſt cum ex pſeſſo de fungoꝝ maleficio ageť cū aceto bibendū in eo piculo p̄cipiť: ut tūc certius docebiť.

DIOS. DE Chalcitide lapide. ſ. ex quo coquitur æs. Cap. lxix.

Halcitida. Romani pariter græcis chalcitim dicūt. Probať Chalcitis quæ æris ſpēm præ ſe fert. Quæ friabilis nō calculoſa nec uetuſta erit: p quā lō gæ fulgēteſq; diſcurrent uenæ Natura illi & uis eſt repurgare: caleſacere: exulcerare: quæ in oculis & oculoꝝ angulis uitioſa ſunt abſtergere In genere prete rea leniter exedentiū chalcitis eſt Facit ad ſacros ignes: quæ paſcendo ſerpūt: & ex fœminaꝝ locis naribuſq; ſanguinis ꝓfluuia cum porri ſucco Facit itidē ſicca ad gin giuaꝝ uitia quas epulidas uocāt: quæ paſcendo illic ſerpunt & tonſillas. Cremata chalcitis tritaq; cū melle oculoꝝ medicamētis utilior Calloſas ſiquidem & aſperas palpebras minuit: fiſtulas etiam ſanat collyrii modo inſerta.

INTERPRES.

Halcitim uocant metallici lapidem ex quo æs coquitur. Habet is plures ut illi uocāt diſtin ctiones nō repetendas hoc loco: q̄m ex Plinio cūctas alii ſuis corollariis inſeruerint. Et ſi ue tuſtiores aliquis amet auctores totā unus Plinius rem lib. xxxiiii capite. xii. docebit.

DIOS. DE Pſorico. Cap. lxx.

Soricon. Romani pariter græcis Pſoricū dicunt. Conficitur ex Chalcitide quod Pſoricō diciť: duabus eius partibus Cadmiæ uni additis: mixtiſq; & cū aceto tēperatis oibus. Poſt quod in fictile cōiecta oia ardētiſſimo canis æſtu. xl. diebus fimo obruta dimiſiſſe oportet. Maiorē. n. acrimoniā Pſoricum hac rōne acquirit: eadem oia potens quæ chalcitis. Quidā Chalcitim: & Cadmiam pari menſura miſcentes uino temperāt: eademq; oia faciūt. Crematť in noua teſta ignitis carbonibus ſuppoſitū pſoricū. Cremādi huiuſcemodi multa finis & menſura eſt. In his q̄ multo humore abūdabūt cum bullas agere deſierint: & tota penitus aruerint. In reliquis cum in melius & ſpecioſius colorem mutauerit. Pſoricum cū ſanguineo colore & rubricæ modo profundius rubebit amouendum ab igne eſt: flatuq; pellē dæ inhærentes illi ſordes omnes: tuncq; reponendum. Crematur præterea in carbo nibus flatu accenſis donec palleſcat: uel in teſta ignitis carbonibus ſuperpoſita cre bra conuerſione donec igne candeat & colorem mutet.

INTERPRES.

Oniunxerunt. Chalcitidi Pſoricon hoc aliq: nec ſine cā penitus Ex ea enim ut p̄monſtratū eſt fingitur: fictitiū. n non natiuū. Nec ſimplex ſed compoſitū eſt. Nos tū̄ ueteꝝ græcoꝝ rō nem ſecuti: qui ſeorſum a Chalcitide de Pſorico egerunt diuiſa hiſtoria: & alio capite a Chalcitide ſtatim Pſoricum proſecuti ſumus Medicamentū id eſt ſic dictū: q̄m contra ſcabrities & aſperitates cutis: quas græci pſoras dicunt uim & uſum quōdam haberet. Quæ aūt ſit huic ſori-ptori eius cōfectio ſatis ex eo patet. Cæteri tū̄ græcoꝝ medici ad cōfectionem eius nō Cadmia: ſed ſpuma argenti uſi ſunt: neq; ex uiribus eius minus aptam forte uim cōtra cutis aſperitates Pſoricū habebit. Cætera huic & aliis omnia eadē ſunt: qui fimo obrui & . xl. diebus ſub ſole habēdum oēs præcæperunt: q̄m ea rōne maiores in ſiccando uires acquireret: ipſum magis extenuareť: & in erro-dendo mitius chalcitide fieret. Eſt illud in medio capite certius cognoſcēdū: in cocturæ ſpatiō &

q̃ diu coqui metallicũ aliq̃d oporteat: quæ nam hic πολυύγρα.i.humore abũdantia: quoꝝ cocturæ finis sit: cũ bullas agere desierint: & aruerint; dicat: & quæ reliqua intelligi ibidẽ oporteat: quoꝝ cocturæ finis sit in speciosiorẽ colorẽ mutatio. In unone Psorico cõstituẽdũ id sit: an in cunctis metallicis: decreueritq; hic & appellauerit humore abũdãtia psorica: q̃ copioso aceto aut uino tẽperata fuerint. Reliqua uero q̃ aridiora. An simpliciter de cunctis metallicis oiumq; coctura intelligere id oporteat. In quã partẽ inclinat aius nobis nõ tã ex cõcaptis illic uocibus: q̃ in hũc sensum facile legentes ducũt: q̃ qa nõ uſ quo referenda reliqua illa sint: cũ de uno tñ psorico agaſ. Eamq; rõnem nos secuti de cũctisq; ꝑcipi eo loco opinati ad oium metallicoꝝ coctură rem contraximus. Plinius xxxiiii. uolumine capite. xii de eodẽ psorico hoc: sed nõ eodẽ penitus huic modo egit. Prius enim fimo in sole obruit q̃ Cadmiam illi misceat Cætera huic & illi eadem fere omnia sunt.

DIOS. DE Misy. Cap. lxxi.

m Isy. Romani pariter græcis misy dicũt. Cypriũ eligendũ est misy: qđ auri spẽm præfert; Durũ est: & cum friatur aureas scintillas mittit & stellaꝝ modo splendet. Sunt illi eędem quæ chalciditi uires. Cremaſ illi etiam similiter: nõ tñ psoricũ ex eo conficitur. Secundum magis & minus in suo genere differt misy. Aegyptium siquidẽ in cæteris bonitate alia omnia antecedit maiore efficacia præditum. In oculoꝝ aũt medicina multo priore illo ignauius.

INTERPRES.

d Eprehenderũt metallici in Chalcitide lapide: ex quo diximus excoqui æs tria cõtineri: æs primũ: mox misy hoc de quo nũc agitur & tertiũ Sori de quo nõ multo post ageſ: nõ tanq̃ eiusdẽ substãtiæ partes: sed diuersi generis cõcreta simul discretaq; quasi metalla aliqua quæ coctura deinde rõnibusq; aliis separata in usum uitæ traherenſ. Quale aũt hoc misy sit satis hic Satis ẽt Plinius quo diximus loco docuerũt. Hic breuissime medicinã & remedia eius numerauit æquale uiribus Chalcitidi faciẽs Plinius tñ lõgiore certioreq; historia multa addidit quæ uidisse in eo operæpretiũ fuerit Doceũſ aũt ab eo quo diximus pauloante capite & libro. Cæteri ẽt græcoꝝ medici in genere exulcerantiũ medicamẽtoꝝ cũ ualidiore adstrictiõe misy hoc numerauerũt. Minus tñ q̃ Chalcitis erodere: qa tenuinius ea sit Addidit ꝑterea Galenus Chalcitim: & qđ nõ multo post diceſ Sori uetustate in misy hoc mutari a supficie incipiẽte statim mutatione.

DIOS. DE Metallico atramẽto quã græci Melãterian uocant. Cap. lxxii.

m Elanterian. Romani pariter græcis Melanterian dicunt. Cõcrescit salsuginis modo in fodinaꝝ unde erutũ æs fuit hostiis in genere melanteriæ aliqua. Quædam contra in superiore prædictorum locoꝝ superficie: ueꝝ terrestris ea est. Inuenitur ꝑterea in Cilicia & aliis quibusdam locis fossilis melanteria excellitq; bonitate quæ sulphureo colore est. Læuorem habet & in cõtactu aquæ celerrime nigrescit: uires in urendo misyi easdem habet.

INTERPRES.

f Ecit Melanteriæ nomen color: qui in metallica natiuus in fossili cõtactu aquæ illi accedẽs: semperq; & in omni niger est: non male a latinis atramentum metallicum dicta aliqñ est: Græcis tamen uocibus in hoc Romana medicina plerunq; usa est. Vocaruntq; latini nõ minus q̃ græci melanteriam metallicum hoc atramentum in ærariis fodinis concrescens: & ut uerisimile est æris naturæ Veteres græcorum medici in genere efficacissime adstringentium eam nominauerunt: facilem ex historia huius in ærariis metallis inuentu.

DIOS. DE Sori. Cap. lxxiii.

ſ Ori. Romani pariter græcis Sori dicũt. Falso crediderunt aliqui melanterian Sori esse. Proprium. n. genus Sori habet: non tñ dissimile illi penitus est. Grauius. n. Sori olfactu uirus mittit: eoq; nauseã cit. Inueniſ in Aegypto aliisq; locis quales Libya sunt Hispania & Cyprus. Anteferendũ oibus Aegyptium: quodq; in friãgẽdo nigrius apparet: & multus foraminibus peruiũ: pinguecq; est. Quod itẽ adstringit: potuq; aut olfactu uirosum sentitur: & stomachũ subuer

tit. Quod aũt fractum non minus q̃ misy splendet: alterius generis & inefficax esti mandũ est. Vires habet Sori antedictis easdem. Crematˀ ẽt similiter illis. Dẽtiũ doloribus medetˀ cauis eoꝝ inditum. Eosdẽ mobiles cõfirmat: & cũ uino clystere infusum coxẽdicis doloribus opitulatˀ. Cõtra uaros ex aqua utiliter inũgitˀ: eosq; delet. Miscetˀ his ẽt quæ denigrandis capillis cõficiunˀ. Cõirer in his aliisq; fere oĩbus potentiora sunt coctis quæ cocta non sunt: exceptis sale: fece: nitro: calce: similibusq; aliis quæcunq; cruda humore aliquo resolui possunt. Cocta. n. efficaciore ad agendum potestate redduntur.

INTERPRES.

Oc est Sori illud nõ multo añ dcm̃ a nobis in Chalcidite cõtineri. Quodq; eã inueterata fie
h ri ẽt Plinius ait satis ab hoc & ab eo descriptum: ideoq; nõ dicendũ a nobis iterum: neq; ex scriptoribus antiquis repetenda ad Soreos huius historiam modo quæ in illis presertimq; Plinio parata omnibus & exposita sunt. Docet n. ille longius genera: bonitates: usufq; eius oẽs.

DIOS. DE Diphryge quasi iteꝝ cocto. Cap. lxxiiii.

Iphryges. Romani pariter græcis Diphryges dicunt. Triplex Diphrygis
d genus. Fossile. n. aliud ĩ sola Cypro est. Luti mõ id ex specu quodã illic eructatˀ: eructatũq; primo in sole siccatˀ: mox circũiectis cremiis crematur: ex quo diphryges. i. bis crematũ noĩauerunt: sole primũ arescẽs: tũ cremiis incensum. Aliud in cõfectione æris ueluti fex & sedimentũ quoddã eius est. Post iniectam. n. frigidã aquã queadmodũ in flore æris p̃monstrauimus: sublato ex fornace ære ĩ fundo eius hærens hoc genus inuenitur: quod sapore æris est: & æris modo adstringit. Tertiũ hoc modo etiã cõficitur. Lapidẽ qui pyrites dicitˀ ærarii in fornace cõponẽtes multis diebus ueluti calcem coquũt: cũq; rubricæ colorem cõtraxerit ablatũ reponũt & seruãt. Ferũt qdam ex solo lapide ex quo æs coqtur p̃monstratum fieri diphryges: cũ in fornacibus quæ aureæ dicunˀ coctus: in fornaces foueas dictas trãslatus iteꝝ illic coquitur. Oẽm. n. circa foueas illas locũ occupans: post sublatos lapides inuenitur. Anteferendũ cunctis aliis est diphryges quod in gustu æris saporẽ & æruginis reddet. Linguamq; magnopere adstringet & siccabit quod in cremata ochra non fit. Quam coquẽtes quidã ꝓ diphryge uendunt. Habet diphryges adstringendi uim: ualidissime repurgat: exterit: siccat: excrescentias carnium reprimit: ad cicatricem malefica & serpentia ulcera perducit. Discutit p̃terea abscessus resina terebinthina aut cera exceptum.

INTERPRES.

Adem huic scriptori diphrygis Plinio undiq; historia est: nec quicq̃ ab eo fœlicius simul
e & breuius ex hoc scriptore reddiũ aliqñ fuit. Locus est xxxiiii. uolumine capite. xiii. Diphryges enim uocari ab eo q̃ bis torreatˀ inquit. Triplicẽ eius originẽ eẽ: fieri ex pyrite primum lapide in fornacibus cremato donec in rubricã excoquatur: fieri itidẽ in Cypro ex luto cuiusdam antri arefacto prius mox paulatim circũdatis sarmẽtis excocto. Fieri postremo in fornacibus subsidente æris fece. Differentiã esse q̃ æs in catino defluit Scoria extra fornaces. Flos supernatat. Diphryges remanet. Addidit p̃terea tradi a qbusdam ferruminari globos lapidis qui in fornacibus coquunˀ. Circa eos feruere æs: ipsos uero non percoqui nisi in alias fornaces trãslatos: & esse nodũ quẽdã materiæ: idq; quod excocto supersit diphryga uocari Ex qbus ratiocinari facile ẽ. Quatuor ærariis in coctura æris redire res: æs: scoriã: florẽ: & diphryga: quoꝝ queadmodũ nõ dissimiles sic nõ penitus æquales uires in medicina sunt Nosq; ex antiquo scriptore iisdem uerbis cõmẽtationibus nostris illa adiecimus: ut scirent primũ legentes recepta a latinis scriptoris huius decreta fuisse: mox hñent uolẽtes inueniẽdi & colligẽdi diphrygis a Plinio traditã certiorẽ rõnem.

DIOS. DE Auripigmento qđ græci Arsenicon dicũt. Cap. lxxv.

a Rsenicon. Romani Auripigmentũ dicũt. Nascitˀ Auripigmẽtũ in iisdem quibus & Sãdaracha fodinis. Probatˀ quod crustaceũ & aureo colore est:

crustasq; eas habet squamarum modo sibi inuicē superiacētes. Expers alterius omnis naturæ auripigmētum est. Nascitur huiuscemodi auripigmētum in Hellespōti mysia. Eius duo genera sunt: alterum quale præmōstrauimus: Alterum glandiū modo concretum: pallidum: sandarachæ colore glebosumq;: quod ex Ponto & Cappadocia affertur secundæ bonitatis. Crematur auripigmentū hoc modo. In nouā testam coniectum auripigmētum ignitis carbonibus superponitur: misceturq; cōtinue. Cū uero candens colorem mutauerit refrigeratum teritur & reponitur. Habet exedendi uim auripigmentum: adstringit: crustas ignis modo cum feruore & uiolenta erosione inducit. Quinetiam in genere reprimentium est: & præter hæc omnia depilat.

INTERPRES.

a

Vripigmenti in pingendo adhuc usus aliquis est: ex quo Romani quondam illi nomē fecerunt. Vtunturq; eo nunc passim in pingendis librorum frontibus bibliopolæ. Accessit nostra ætate etiam qui antiquioribus ut credimus nullus erat alius auripigmenti usus. Trito enim pediculosos accipitres suos aucupes inspergunt præsenti contra eam labem remedio. Duplex eius genus hic fecit: alterum quod fulgore auri splendeat: alterum quod βαλανοειδῆς uocauit. Significatq; ea uox ut oēs uertimus: quod glandis formam & spēm habet: nō tñ rñdere his quæ sequuntur id uidetur. Qui enim pōt aliqd glandis figura esse: quod glebosum paulopost dicitur. Ob eam cām suspicati sumus ad colorem posse eam pertinere uocē: & eū quidē puniceum qualis nō in glandibus simpliciter: sed qualis in maturis palmulis est: quas græci cōi aliarum glandiū noīe balanos aliqñ uocant: ut primo cōmētario in palmulis & balanis testati sumus. Vbiq;.n.& passim coloris hoc discrimen in auripigmento uidetur: præcipueq; in pingendo apparet: quo tpe dilutum humore aliquo ad eam rem necessario puniceum illum quem diximus colorem representat. Facitq; ad hoc quod coniunctum illi statim est σανδαραχίζον i. colore Sandarachæ: cuius color flāmeus & rubēs describitur. In hanc partem diu inclinauit animus nobis: & adhuc ꝓpensiores sumus. Nihil tamē contra aliorum interpretum editiones mutare in re non satis certa uoluimus.

DIOS. DE Sandaracha. Cap. lxxvi.

f

Andarachen. Romani pariter græcis Sandarachā dicunt. Anteferēda oībus aliis Sandaracha est: quæ ad satietatem flāmeo colore ruffescit: fragilis: puraq; & cinnabaris colore aliquo: sulphuris uirus olens. Vires coctu ramq; easdem auripigmento habet. Resina eadē excæpta capilli defluuia quas alopecias dicūt: explet. Cum pice scabros pellit ungues. Pediculosis ex oleo ꝓdest: panos cū adipe discutit. Nariū & oris ulceribus accomodata est. Et cū rosaceo cæteris pustularum eruptionibus & condylomatis. Datur & contra purulentas excreatiōes cum mulso & contra ueterem tussim cum resina incenditur ꝑ fistulam uapore eius in os attracto. Eadem cum melle lincta uocem purgat: & suspiriosis cum resina utilissime deuoratur.

INTERPRES.

d

Vplex quondā græcis & latinis scriptoribus cunctis Sandaracha fuit: metallica pluribus locis fossilis ut testati Plinius: Vitruuius pluresq; alii sunt: qui ad Hipanim Scythiæ fluuiū optimam omnium inueniri tradiderūt: fictitia deinde & adulterina q̄ ex cocta cerussa fieret. Illa aptius medici, hac pictores fœlicius usi sunt. Auripigmēto æqualē in cēsu remediorum uitæ græcorum medici eam fecerunt. Discutientibus & repurgantibus medicamentis eam miscentes. Cerussæ substantia Sandaracha est: indicatq; id Vitruuius. vii. suæ architecturæ cōmentario dicens. Cerussa uero cum in fornace coquitur mutato colore ad ignem incendii Sandaracha fit. Id autē incendio facto ex casu didicerūt homines & ea meliorem usum præstat q̄ quæ de metallis per se nata foditur Et hæc Vitruuius. Plinius addidit flammeum debere in ea esse colorem: & si hæc ipsa torreatur æqua parte admixta rubrica Sandicem fieri: qui ueteribus poetis presertimq; Marōi color notissimus est. Et si crediderunt aliqui herbam Maroni Sandicem esse cum cecinit Sponte sua sandix pascentes uestiet agros. Cum tamen id nullam eius intellectus necessitatem habeat. Quod enim ab eo dicitur est fore eam tunc fœlicitatem: ut sponte sua colores in ouium uelleribus nascātur & inter pascendum agni colorētur: Neq; id pastu sandicis futurum: sed quod nos credimus colorem sandicis contrahendum simpliciter ab eo dici.

DIOS. DE Alumine. Cap.lxxvii.

Typteriam. Romani Alumen dicunt. In Aegypto aluminis fere omne genus in iiſdem inuenitur fodinis. Si quidem quod ſciſſile alumen uocant glebosi quod bolitidem noiant ueluti flos eſt. Naſciť aliis locis ēt Macedonia: Inſulis: Melo: Lipara: Sardiniaq;: Hierapoli phrygiæ: Libya: Armenia: pluribuſq; aliis locis rubricæ modo: Sunt eius plura gña: ſed in medicina uſum habent ſciſſile: rotundū: & liquidū. Probatiſſimū oīum ſciſſile & in hoc gñe quod recens candidiſſimum nec lapidoſum. Quod ualidiſſime adſtringit. Itemq; nō glebæ modo aut aſſulatim cōcretū: ſed ſingillatim quaſi in capillamenta caneſcentia diuiſum. Quale eſt quod priuatim Trichite. i. capillare nominant. Naſcitur hoc in Aegypto. Inuenitur eodem loco & lapis illi maxime ſimilis: qui guſtu deprehendendus erit nō adeo adſtringēs. In rotundo alumine quod manu hominis eā formam accæperit reprobandū. Ex figura aūt cognoſciť. Anteferendū quod naturaliter rotundum bulloſumq; eſt: modice candidū ualidiſſime adſtringens: palloris & pinguedinis aliqd habens: & præter hæc non lapidoſum friabileq;. Natione præfertur aliis ex Melo inſula & Aegyptium: In liquido pellucens & lacteum p̄cipue probatur. Quodq; ſine aſperitate eſt omni ſui parte ſuccoſum: non lapidoſum cū quodam igniculo caloris. Habent alumina oīa calefaciendi adſtringendi repurgandiq; uires. Exterunt q̄ claritati oculoꝝ officiunt. Abſumunt palpebrarum carnoſa uitia aliaſq; carnium excreſcentias. Rotūdo ſciſſile efficacius eſt. Cremanť chalcitidis mō alumina oīa. Compeſcunt exedentia: Profluuia ſanguinis: humentes gingiuas cohibent: mobileſque dentes ex aceto aut melle confirmāt. Oris ulceribus quas aphthas dicūt cū melle p̄ſunt. Proſunt & papularū eruptionibus: itemq; auriū deſtillationibus cum ſeminalis herbæ quā polygonon dicunt ſucco. Lepris aūt cum braſſicæ ſucco aut cū melle cocta. Pruriginibus itidē: ſcabris unguibus: digitorum pterygiis & pernionibus ex aqua illita. Contra ulcera quæ phagedænica noīant cū aceti fece pariq; gallæ cinere inungunť. Contra uero ea quæ paſcendo ſerpunt cū duplo ſale. Furfures cum pice & eruo inuncta exterunt. Contra lendes pediculoſq; & ambuſta ex aqua inūguntur. Inunguntʳ iiſdē præterea ad arcendū odoris uirus alæ & inguina. Ex melo inſula alumen priuatim ſterilitatem impedito cōcæptu facit naturalium hoſtio ante coitū appoſitū. Quinetiā fœtus ex utero pellit. Oris ulceribus quas epulidas nomināt uuæ tonſilliſq; accomodata ſunt. Ex melle ēt ori: auribus & genitalibus inūgunť.

INTERPRES.

Væ ſit uniuerſo alumini præcipua dos & uis nomen indicat. Ab adſtringēdo. n. quā multā & egregiam poteſtatem habet græci ſtypteriam uocauerunt. Longe plura q̄ hic diſcrimina eius & gña Galenus & græcoꝝ medici alii numerauerunt: monſtrante ut par eſt quotidie nouū aliquid natura: & adiiciente antiquorum inuentis experientia quod ab illis nondum inuentum aut obſeruatum fuerit. Ea nos in ſcriptoribus illis cognoſcenda relinqmus. Scriptori huic tantum inſeruientes. Qui a principio ſtatim dicens eſſe alumen ſciſſile διογεὶ τῆς βολίτιδος ἄνθος. Quod ab aliis nobiſq; pariter ueluti glebosi flos uerſum eſt non leuem ſuſpitionem nobis iniecit potuiſſe quondam aliter legi: quoniam in toto aluminum cenſu nullum bolitidis nomine indicatur. Præterea glebam βῶλος græci dicunt & ω litera ſcribunt: In cunctis autem quos hactenus uidere licuit ſcriptoris huius græcos codices o paruo uox illa legitur Acceſſit his Plinius etiam libro. xxxv. capite. xiiii. de ſciſſili alumine hoc his uerbis agens. Concreti aluminis unum genus Schiſton ideſt ſciſſile græci appellant in capillamenta quædam caneſcentia dehiſcens: Vnde quidam Trichitim potius appellauere. Hocq; fit ex lapide: ex quo & id Chalcitim uocant. Vt ſit ſudor quidam eius lapidis in ſpumam coagulati. Hæc neſcio quomodo hiſtoriæ & uocibus ſcriptoris huius reſpondere omnia uidentur. Id quidem in confeſſo eſt de eodem ſciſſilis aluminis genere ambos

agere. Potuitq; hic florem quem ille sudorē noīat dicere. Et si id sit non sine rōne dubitaueritaliqs bolithidem scriptoris huius in chalcitidem Plinii mutandam esse: qui Chalcitim uocari alumen etiam hoc ait: q ex lapide fiat: fitq; ueluti sudor quidam eius lapidis in spumā coagulati. Hoc nos monemus eruscandæ ueræ lectionis & inueniendæ rei non contemnendam occasionem hanc legē tibus porrigentes. Dubitauimus etiam quo loco in liquido alumine a Dioscori. agitur: probaturq; inter cætera quod τυρώδες ut ille ait fuerit: caseum. s. odore referens non sic ēt quodam potuisse legi: sed una tm mutata lra πυρώδες. i. igneo sensu: monuitq; in ea re nos idem Plinius eodem loco de eodem liquido alumine eiusq; pbatione his uerbis agens. Liquidi pbatio ut sit limpidum lacteūq; sine offensis fricandi cum quodā igniculo caloris: iisdem uerbis eisdem huic scriptori bonitatis no tas enumerans. Quod enim hic ait διαφανῆ Plinius limpidū. Quod hic γαλακτώδη ille lacteum. Quod postremo hic ὁμαλόν τε καὶ ὅλον χυλώδη τι δὲ ἄλλο, ille breuius plura hæc cōplexus si ne offensis fricandi dixit. Vltimum tm̄ discrepat: quod in cunctis græcis legit τυρώδες: quæ uox ni hil significare aliud pōt q̄ caseo simile sapore: odore: colore: cōcretione ue: quod Plinius uertit cū quodam igniculo caloris manifeste πυρώδες non τυρώδες illic interpretatus. Parua nec multifaciē da hæc forte aliquibus diligentia uidebit: Verumtn̄ in censendis antiquorum cōmētariis necessaria. Nosq; hoc loco tanti ueritatem ueritatiq; n̄dentia omnia & Plinium fecimus ut cōtra aliorum oium editiones a caseo ad ignem conuertere rem non dubitauerimus. Illud ēt legentes monemus difficilem deprehendendi rotundi aluminis quod eā formā manu & opere hoīs acceperit rōnem doce re hunc scriptorem cum ait Reprobat in rotundo alumine: quod manu factum fuerit. Ex figura aūt cognoscitur quæ siue naturalis: siue manu fuerit eodem mō semp rotūda erit. Pōt enim in hoc ars non minus q̄ natura: nisi quod in uero & natiuo rotūdo alumine pbatur πομφολυγώδες. i. bullosum discrimen hoc facit: rotūditateq; bullarum modo in eo amet: alioqn ut diximus nō facilis discretio ueri & fictitii rotūdi aluminis ex figura erit. Quin etiam alter ex interpretibus cōem ipressi codicis lectionem secutus tumoribus utile alumen dixit: neq; ab re si legendus locus esset οἰδήμασί τε καὶ μασχαλῶν καὶ βουβώνων &c. Verū non sic legi oportet: sed p illo οἰδήμασι quæ uox tumores significat ἔστι δὲ μασχαλῶν καὶ βουβώνων δυσωδίας κατάχρισοι. Quod est ut nos uertimus: Inū guntur iisdem præterea ad arcendum odoris uirus alæ & inguina. Nihil enim de tumoribus agi tur eo loco. Sunt & in reliquo capite pleraq; alia male nobis & aliis communia: sed in re notissima: quale alumen est sine periculo & desiderio legentium relinquuntur.

DIOS. DE Sulphure, Cap. lxxviii.

Hion. Romani Sulphur dicunt. Probatissimum habēdum sulphur: quod quia ignē expertū nō est uiuū appellant: quodq; in eo genere splendet pel lucet nec calculosum est. In eo aūt quod ignē expertū fuerit primam boni tatis æstimationem habet: quod uiride & pinguissimum est. Plurimū nascitur in Insulis Melo & Lipara. Calefacit antedictū sulphur: discutit & celerrime maturat. Tussi præterea: purulentis excreatiōibus suspiriosisq; suffitu & in ouo sumptum opitula tur. Suffitu ēt fœtus trahit. Lepras itemq; impetigines & scabros ungues pellit tere binthina resina exceptum. Ex aceto idem contra lepras utiliter inungitur & uitiligi nes tollit. Medet scorpionum ictibus resina mixtum. Ex aceto eadem utilitate contra scorpii & marini draconis ictus utiliter inungitur. Sedat & toto corpore prurit cū nitro confricatum. Fellis suffusiones purgat cochlearis pondere fronti inspersū: aut in sorbili ouo sumptum. Facit præter hæc ad narium mucum: & i subiectas partes a capite destillatiōes. Sudores idē compescit corpori inspersum. Podagræ eo ex aqua utiliter inungūtur. Grauitati aurium medetur per fistulam subeunte in aures uapore eius. Prodest eodem suffitu ueternosis etiam. Sanguinis pfluuia cohibet. Sanat & contusas aures ex uino addita myrrha eo inunctas.

INTERPRES.

Ecerunt sulphuris quatuor alii genera: quæ ut græcos omittamus a Plinio. xxxv suæ historiæ commentario capite. xiiii. suis nominibus notisq; priuatim indicantur & numerantur: hic duo tantum: alterum ignem non expertum quod uiuum nominant: alterum uero quod igne confectum fuerit. Diuersitatisq; eius non alia fuit causa q̄ q cæteri pluribus locis & multiplex nascens sulphur quale in plerisq; artibus & uitæ necessitatibus aliquot quæ fuisse id oporteat docent: hic medicinam tantum tractans ex oibus generibus uiuo, & ignem nō experto illo pcipue

illo præcipue indigebat. Eo enim medici plerũq; utunť qm̃ natiua & sua uis efficacior illi q̃ cæteris est. Eamq; ob cãm in uniuerso sulphure una illa differentia merito usus est. Græci ἄπυρον uiuum illud uocant nõ alia uocis indicatione q̃ q; igne careat. Celsus libro quinto capite. xyiii altera nota idem indicauit sulphuris ignem non experti quod apyron uocať dicens. Maro contra Georgicoꝝ suoꝝ iii. cõmentario in pecoris medicina uiua sulphura appellauit. Contrarium uero illi alterũ genus iidem græci πεπυρωμένον uocant igne incoctũ intelligẽtes. Quotidianus & numerosus inter homines sulphuris usus est. indigent. n. eo pleræq; artes. Indiget & ad quotidiana igniaria expiatiõesq; domus: sed nullibi utilius q̃ in morbis: qbus numero multis & periculo grauibus medetur. Quæ omnis ratio ab hoc scriptore & quo pauloante diximus loco a Plinio copiosissime tractata repeti a nobis inutiliter non debet.

DIOS. DE Pumice. Cap. lxxix.

Isserin. Romani pumicem dicunt. Probatur pumex qui leuissimus: fistulo
c sus: scissilis: nec in attritu harenosus. Quiq; facillime teritur & cãdidissim⁹ est. Crematur pumex: cremãdiq; hic modus est. Sumito pumicis quantum uolueris: Ignitis obruito carbonibus. Cũq; candens iam factus fuerit amotum ab igne odorato restinguito uino: rursusq; eundem eodem mõ coquens pariter restinguito. Tertio itidẽ coctum ab igne amotũ finito per se refrigerari: refrigeratumq; reponito & utere. Adstringendi uim pumex habet: gingiuas exterit: purgat quæ claritati oculorum officiunt: calefacitq; simul. Vlcera explet: & ad cicatricem perducit: excrescentias reprimit. Idem tritus dentifricium est. Crustas ignium modo exulcerans inducit depilatq;. Retulit Theophrastus si in feruentis musti dolium pumicẽ demiserit aliquis cessare uini quamprimum omnem feruorem.

INTERPRES.

Redimus scriptoris huius pumici ab aliquo qui oẽm eius historiam eodem loco hře uo
c luerit accreuisse quod in extremo capite ex Theophrasti. ix. de plantarum historia acceptũ legitur. In uetustioribus enim græcis nulla est ea pars. Neq; in medicina necessitatem aliquã habet. Nec Dioscoridis ẽt historiæ decretisq; omni ea reiecta parte nocuerit aliquis. Retulit id Theophrastus quo diximus loco: acceptãq; ab eo rem eam oẽm Plinius ẽt docuit. xxxyi. uolumine capite. xyi. quo loco tractata itidem oium pumicũ historia & medicina scriptoris huius decretis omnibus subscribit: additisq; aliqbus cocturæ usuiq; pumicũ nõ parum profuisse uidebiť. Nos breuitati cõsulentes ea relinquimus: monemus tñ oẽs non fore inutilẽ eadẽ hæc in eo scriptore legentibus operã. Aut si Plinium audire noluerint: Barbarũ saltem uisere in quo omnia ex Plinio iisdem uerbis tradita leguntť. Notissimus nunc ẽt omnibus pumex a græcis Cisseris ob fistulosas concauitates quas hẽt nominatus. Cis. n. ab eis diciť qui in tritico & hordeo cum referbuerunt nascitur uermis. Cui natura est semina illa cuspide potius q̃ ore quam habet exiguis foraminibus terebrare: quibus foraminibus quoniã similis sit fistulosus ille pumicum habitus quasi ab his uermibus perforatus fuerit cisseris pumex dictus est. Cis

DIOS. DE Omni sale. Cap. lxxx.

Alas. Romani salem dicũt. In toto salis gñe efficacissimus fossilis est: Com
h muniterq; in hoc qui candidus: pellucidus: densus: cõcretione sua æqualis nec lapidosus est. Priuatim uero gñe hammoniacus. i. harenarius Scissilis: uenis per longitudinẽ rectis. In marino probãdus maxime densus: candidus & sine asperitate æqualis. Optimus hic in cypro & cypri salamine. Fit in Sicilia etiam sal: fit Megaris & libya. Inter prædictos autem palustris anteferendus cunctis est. Validissimusq; in hoc gñe phrygius quem Tateum uocant. Multiplicem cõiter prædicti sales uim oẽs habent. Adstringũnt: exterunt: repurgant: disiiciunt: reprimunt: extenuant: & crustas urendo inducũt solo magis & minus inter se differẽtes. Exedẽtia cõpescũt. Miscenť & his q̃ ad exterẽdas cutis asperitates & scabies conficiunť. Reprimunt q̃ in oculis excrescũt. Vngues oculorũ absumunt. Tollunt pterea carnium excrescẽtias oẽs alias. Clysteribus utiliter miscenť. Cõtra lassitudines ex oleo pari

utilitate inunguntur. Inungũtur eodem modo etiam salibus subeũtium cutẽ aqua
rum tumores. Calentes iidem saccis inditi impositiq; dolores leniunt. Prurigines se
dant ex oleo & aceto usq; ad sudorem ꝑpe ignem inũcti. Impetigines quoq; lepras
itidẽ & scabies: contra anginas ex melle aceto & oleo utiliter inungunt. Contra tõ
sillas columellãq; oris cum melle tosti: ulceraq; itidem quas aphthas uocãt. Humo
re diffluentes gingiuas & ulcerũ phagedænas cũ polenta emplastri mõ imponunt.
Scorpionũ ictibus cũ lini semine: uiperarũ uero morsibus cũ origano melle & hys
sopo emplastri modo impositi medentur. Contra cerastem cum pice aut cedrino li
quore: aut melle. Contra scolopendras cũ aceto & melle. Contra uespas crabrõesq;
& capitis ulcera quæ psydrachia: & quæ thymos appellant: nec nõ panos uitulino
adipe excæpti. Cũ uua passa suillo ue adipe aut melle tubercula quos dothienas uo
cant & testiũ tumores discutiunt. Cũ origano fermentoq; celerrime eadem tuber
cula maturant. Crocodilorũ morsibus remedio sunt triti & in linteolo colligati: tũ
in aceto demersi: in quem usum uinculis locũ adstrinxisse prius oportet &c. Vene
natorũ morsibus succurrunt. Sugillata ex melle delent. Contra opiũ fungosq; cum
aceto mulso bibunt. Luxatis cũ farina & melle imponunt. Bullate ambusta ex oleo
impositi ꝓhibent. Podagris utiliter ẽt imponunt: & in dolorẽ aurium ex aceto. Sa
cros ignes & ulcera quos herpetas dicunt ex aceto inuncti aut cũ hyssopo impositi
cõpescunt. Cremãdi sales hoc modo sunt. In testaceũ uas conicito sales: & ne dissi
liant diligenter operculato: tum carbonibus obruito donec igniti candeant. Qui
dam fossiles crusta pistorio opere panificii modo confecta circũlinentes carbõibus
iniectos dimittunt usq; dum crusta illa tota cremata sit. Licet & cõmunes sales hoc
modo cremare. A qua eos abluito dimissosq; donec siccent in fictile conicito: oper
culatosq; urito continue miscens donec amplius non dissiliant.

INTERPRES.

Erent æquo animo grãmatici multitudinis numero sales a nobis modo in sale dictos. Nec
ꝑ salute hoĩs dãnabunt græcorũ exemplo multiplicem rem numero tantisper: dum quod
naturæ interest absoluat auxisse. Qua .n. necessitate secũdo uolumine sangnies dicere coa
cti sumus eadẽ sales hoc loco ẽt diximus. Haud sane obliti animi sannia sales dici: oẽsq; uitæ lepo
res & summam hilaritatẽ laborumq; requiem nõ alio magis uocabulo intelligi. Sed non sans apte
aliter multiplicẽ rem dici posse sentiẽtes. De uniuerso sale multisq; eius generibus docẽte fere oĩa
scriptore hoc: neq; in uno sale: sed aliqñ in oĩbus: aliqñ in pluribus aut hoc aut illud constituẽte. In
quo tuebitur nostras natura partes: quæ si salem tã multis formis diuersis locis uariauit in gratiam
suã concedi nobis hoc exiget. Tuebunt & gentes quæ multifariam quotidiani usus rẽ fingentes qđ
numerosum sibi est: numero ẽt a scriptoribus augeri æquo aĩo ferent. Erit legẽtibus id ẽt aptius &
certius nullibi coactis hærere certũ ne aliquod genus: an oẽm: an uniuersum salẽ intellexisse aliqñ
oporteat. Erunt ergo nobis sales toto orbe natiui uel fictitii ꝓuenientes nõ animi lepores sed coacti
aut siccati salsi humores: quorũ diuersis locis & gentibus tam multi natales & confectiones sunt: ut
nullibi largior homini natura aut ingeniosior hoĩs ars fuisse uideat. Longior ꝙ studiũ & consiliũ
hoc nsum patiatur rei series & historia est. Ideoq; a nobis relinquẽda ꝑsertim quæ ad eã ꝑtineant
tradẽte Plinio oĩa lib. xxxi. capite. vii. & ix. in quo legẽda oĩa nouisse ea cupientibus relinquimus.
Nos interim pauciora qđã more nr̃o monebimus. Eritq; primũ quod hic ait harenariũ salẽ quem
græci hãmoniacũ dicunt. ἄσχιστόν τε καὶ τὰς διαφυεῖς ἀδελας ἔχοντα uersumq; a nobis est scissilis:
uenis per longitudinẽ rectis a Plinio quo diximus loco scissili alumini his uerbis cõparari. Nã cy
renaici tractus nobilitant hãmoniaco & ipso: qa sub harenis inueniat appellato: similis est colore
alumini quod Schiston uocant: longis glebis: neq; perlucidis ingrato sapore: sed medicinæ utilis. In
quo animaduertendũ illud est dicere Dios. esse hunc salem εὔσχιστον .i. scissilem scindiq; facillime:
Pliniũ uero scissili alumini colore similem: nõ leui inter eos diuersitate: quæ tota in uocibus illis
schiston & euschiston uersatur. Coaluerunt in scriptore hoc non multo post ab hoc loco inutiles q
dam uoces ab his additæ: qui ignorarent in Cappadocia Tattam nomine stagnũ esse: a quo Tatteus
sal quondam dictus fuerit: qui a Dios. Phrygius nominat: qm̃ in magnæ Phrygiæ parte Cappado
cia quondã fuerit: ut Strabo testatus est. Id ut diximus ignorãtes aliq nouãq; sibi uocẽ corruptam

existimantes

hãmoniacũ sal.

existimantes aut triteum aut gateū uocari adscripserūt. Verū tñ ex Plinio restituēdus locus erat: Eodē.n.loco inquit At ex stagnis Tarentinus & Phrygius qui Tateus uocaꝰ. Legebaꝰ postremo uarie in uetustioribus græcoꝝ codicibus qđ ad uespas & crabrones ptinet. Vidimus n. nos in quibus post uespas nō ἀνθρήνων q crabrones sunt legiꝰ sed mutato casu τερηδόνας quæ uox græcis uitium in osse indicat quale mox describemus Quod nō penitus neglexímus: pſertim corrupta cōmuni lectione: quæ sine uitio futura erat. πρὸς δὲ σφηκῶν πληγὰς καὶ ἀνθρήνων: at ea est σφηκῶν πληγὰς καὶ τερηδόνας .i. si crabrones ea uox significet. Vespaꝝ ictus & crabrones cū crabronū potius legendū fuisset. Alter ex nouissimis interpretibus ex Plinio rē ad crabrones cōtraxit Barbarus in altera lectione minus certe q̄ oportebat teredines dixit Nos Pliniū secuti ēt sumus qui uespis crabrones adiecit ix trigesimi libri capite. Suntq; eius hæc uerba. Aduersus crabrones uero uel uespas similiaq; ex aceto &c Non dānamus tñ quod a Barbaro dictū est. Desideranda tñ in eo certior suæ teredinis significatio. Credēt enim legentes notissima insecta ab eo indicari cōtra quæ hic nihil ꝑcipit. Sed si recipienda hoc loco teredo sit ossiū teredinē intelligere oportebit quā græci τερηδόνα ὀστοῦ uocant .i. ossis teredinē Ea in diffinitionibus suis a Galeno his uerbis describiꝰ. Teredo ossis perforatio a corruptione est. Nomē malo ex eo qđ illi accidit factū est; perforaꝰ n. Videndum medicis erit an ossiū huic malo sal prosit: & si ꝓsit nō ab re fuerit eā recæpisse uocē: nos in ambiguo eā quæ auctore Plinio cōfirmari poterat elegimus. Sequiꝰ non multopost quod ad Crocodiloꝝ morsus ptinet in quo lōge Plinius in eius remedii rōne ab hoc scriptore differt. Hic eo quo cūcti uerterunt sensu uoces illic cōcipit: nec aliud indicant quæ illic leguntꝰ καὶ κροκοδείλου δήγμασι βοηθοῦσιν ἐνδεθέντες εἰς ὀθόνιον λεῖοι καὶ βαπτόμενοι εἰς ὄξος συφομένων τῶν μερῶν πρὸς ἐνδεσμοῖς. Plinius e diuerso ait Crocodiloꝝ morsibus ex aceto in linteolis ita ut batuerēꝰ ante ictuū ulcera: nō satis certe curatiōis modū docens. Batuendi tñ uerbo usus indicasse uꝰ pulsandū percutiēdūq; antea locum morsum & ex morsu factū ulcus. Id enim batuere uerbū significat Ex eo oborta suspitio nobis est quod in Diosc legitur συφομένων si recipienda Plinii lectio sit τυπτομένων legi oportere Esseq; sensum Crocodiloꝝ morsibus succurrere salē. Oportere tñ in eū usum linteolis claudere: demersumq; in aceto uulneri iponere: sed ante q̄ imponaꝰ batuendū .i. pcutiēdū ex morsu factū ulcus illud. Quod enim est illic participiū συφομένων parū apte colligandis uinciēdisq; uulneribus rñdet. Propria eni in spissando nō in ligādo significatio uerbi eius est. Monuisse hoc satis sit Nam quod ad rem ptinet nihil mutatū a nobis est. Multiplex salis ut uꝰ potestas est Stomacho tñ ꝑter q̄ ad excitādā cibi appetentiā inutilē aliq tradiderūt. Sed ob eā uim tā cōem hēt i cibis usum: ut nō sibi tm̄ hoies quotidie parent: sed pecori suo ēt pastores & armētarii lambendū aliqñ ꝓponant Quod qua rōne ab eis fiat q̄situm sæpe est. Dubitatūq; an ad nutrimēti copiā & ut pinguescat pecꝰ: an sanitatis cā potius & ut minuaꝰ pinguedinis copia: q̄ pecori morbosa est excogitatū id in pecuaria re fuerit. In priore eni cā illa rōcinabiꝰ aliqs excitari auiditatē salis acrimōia apeririq; corporis meatus oēs: eaq; rōne ad nutrimēti distributionē & in totū corpus digestionē iter fieri. Ob quā cām nō defuerūt ex antiqoribus q iuberent graciles & q cibū nō sentiūt nō dulcibus quale passum est nec glutinosis qualis alica: sed salsamentis & his quæ salsuginē aliquā habeant nutriri. Quoꝝ tenuitas nutrimentū corpori peruiis meatibus adiiciat. In posteriore rōcinari contra licebit adipes & obesitatem oēm dissicere absumereq; salem eiusq; rei inditiū esse q facilius strigoso pecori ob maciē pellis auferꝰ. Qui .n. pellē retinebat & carni glutinabat adeps: Sale absumptus qđ diximus ꝓstat: Qui etiā salis usu extenuari sanguinē aliq crediderūt. Eāq; ob cām ut cōualescat pecus lambēdū salē a rei pecuariæ magistris apponi. Fuerūt ēt q crederēt ad fœcūditatē id ptinere: fieriq; salis cibo ad uenerem prōptius oē pecus: qm̄ obseruatū fuerit cāes salsamētis uescētes citius cōcipe: & in mari naues lōge plures q̄ in fluminibꝰ sorices gignere: nō ob aliā ut ferūt q̄ ex copioso coitu ad quē sale stimulāꝰ cām.

Teredo offis τερηδὼν ὀστοῦ

DIOS. DE Salis spuma aut lanugine. Cap. lxxxi.

Halos achnen. Romani salis spumam aut maris lanuginem dicunt. Spumosa maris lanugo salis spuma est. Inuenitur in saxis easdem sali uires habens.

INTERPRES.

f Atis se ipsam solo noīe cōcrescens in litoralibus petris & in mari scopulis fluctuum aspgine salis lanugo hæc potius q̄ spuma indicat. Plinius spumā .xxxi. uolumine capite. vii. appellat ex propria aehnes in græcis significatione. Hic tñ ἐξάνθημα eam esse dicens. Lanuginem magis cum iam in saxis concreuit describere uidetur facilem cognitu & inuentu rem.

DIOS. DE Muria. Cap. lxxxii.

h Almē. Romani muriā dicūt. Habet muria easdē sali in exterēdo ptātes & uires. Cōtra exulcerata itestinoꝝ tormina: uetustosq; coxēdicū dolores clystere utilr ifūdit. Fouenꝰ ea ēt pari utilitate q̄cunq; maris aq̄ foueri ꝑcipiunꝰ.

INTERPRES.

p

Ro cōperto nobis eſt deeſſe huic capiti uires poteſtateſq; illas oēs: quas ſali hic idē ſcriptor paulo ante aſſignauit Neq;.n.ueriſimile eſt ex tā multis unā tm̄ exterēdi.ſ.dictā ab eo fuiſſe. Perſuadetq; id nō tā antiqua ſcriptoris huius interpretatio in qua deinceps multæ aliæ numeranť: q̄ Plinius.xxxi.uoluminis capite.viii.plures & ipſe numerans: ſpiſſare: mordere: extenuare: ſiccare: & quæcunq; alia hic ſcriptor toto hoc capite docet: a quo iiſdē uerbis oia reddita ſunt. Credimus nos factū id ab aliquo: cui ſatis eſſet in ſale ea audiſſe: laboriq; in ſcribēdo iteꝝ q̄ ſemel ſcripta fuiſſent parcens eas neglexerit. Repetēdæ itaq; & i hoc caput reuocādæ ex ſale oēs illæ erūt Barbarus græcoꝝ halmen ſalſuginē uocauit latioris forte ambitus q̄ græcoꝝ halme certa res exigeret uoce uſus. Nos muriā auctoribus Columella: Plinio: Romaniſq; ſcriptoribus aliis appellauim⁹ qui in medicina & domeſtica re muriā ſemp uocauerūt. Ea duplex ueteribus fuit: altera qua in cōditura uini uterenť: cuius cōfectionē & uſum Columella docuit.xiii.uolumine capite.xxvi. Altera q̄ dura ab illis uocabať: cuius cōfectionē & uſum idē ſcriptor eodē uolumine ſed capite.vi.&.vii. tractauit: qua in cōditurıs oleꝝ radicū pomoꝝ ſalgamorūq; oium uſa antiqtas eſt Solūq; hoc genus halmen Dioſ.uocat: qm̄ altera illa admixto ſibi melle nullū niſi in uindemia habebat uſum. Eius cōfectio a Columella his uerbis docetur. Doliū q̄ patentiſſimi oris locato in ea parte uillæ q̄ plurimū ſolis accipit. Id doliū aqua cœleſti ipleto. Ea eſt.n.huic rei aptiſſima: uel ſi nō fuerit pluuialis fontana dulciſſimi ſaporis ſit. Tū indito ſportā iunceā uel ſparteā: quæ replēda eſt ſale cādido ut cādida muria fiat. Cū ſale p aliquot dies uidebis liqueſcere & ex eo itelligis nōdū eē muriā maturā Aliū ſubinde ſalē tādiu ingeres donec in ſporta permaneat integer ſal: nec minuať. Quod cū aīaduerteris ſcias hr̄e muriā maturitatē ſuā. Et ſi meliorē adhuc uolueris in uaſa bn̄ picata diffundes & opertā in ſole habebis. Oēm.n.mucorē uis ſolis auſert & odorē bonū p̄bet. Eſt illud etiā maturæ muriæ experimentū: ubi dulcē caſeū in eā dimiſeris: ſi peſſum ibit ſcias eſſe adhuc crudā ſi innatabit maturā. Et hæc dura antiquoꝝ muria fuit qua in condituris ſalgamoꝝ uillici & patres familias utebanť. Medicina aūt in pleriſq; morbis preſertimq; interaneoꝝ exulcerationibus & coxendicis doloribus eadē rōne qua ſecūdo uolumine in garo idē hic ſcriptor monuit: ut exulcerata ad cicatricem perduceret & quæ exulcerata non eſſent ad ducendum ulcus proritaret.

DIOS. DE Salis flore. Cap. lxxxiii.

h

Alos anthos. Romani Salis florē noīant. Deferť Nilo Aegypti flumine Salis flos. Innatat & paludib⁹ qbuſdā. Probať q ſit croceo colore: odore īgrato ceu gari nōnunq̄ ēt grauiore: Maiore in guſtu erodēdi ui cū pinguitudine aliqua: Improbať q rubricæ colore rubet grumoſuſq; eſt. Sincerus oleo tm̄ reſoluiť. Adulterat⁹ iniecta aqua defluēte colore diluiť. Facit ad malefica doloſaq; ulcera & ulceꝝ phagedenas ſalis flos: Facit ad ea quæ in genitalib⁹ paſcēdo ſerpūt. Purulentas aures & hebetes oculos. Cicatrices albugineſq; eoꝝ tollit. Addiť i emplaſtra. Miſceť & unguētis qualiter in roſaceo fit coloris cā. Sudorē cit. Aluū turbat cū uino & aqua ſumptū. Stomacho nocet. Miſceť acopis & his q̄ exterēdo ſunt ad extenuādos palpebraꝝ pilos. In uniuerſumq; ſalis mō feruidus & acer eſt.

INTERPRES.

p

Eregrina nec ſatis certa res Italiæ quōdā ſalis hic flos fuit. In Aegypto inueniri ab hoc & ab aliis dictus: paludibuſq; & fontibus qbuſdam innatare. Quo minus demireť aliqs nūc in medicina paꝝ cognoſci & nullū eius eſſe uſum Salis ueluti rubigo q̄dam ab aliis dictus ſalis flos eſt: qm̄ colore ruſſo ſit. Cōmēdabatur tunc q olei pinguitudinē quandā redderet. Quod ſane miretur aliquis ab olei pinguitudine diuerſo penitus ſale. Certiſſime de eo Plinius.xxxi.uolumine capite vii.egit: nihilq; nō ab hoc ſcriptore traditū iiſdē reddidit uerbis. Ob quā cām longius de eanō agim⁹ in ſcriptore eo cognoſcēda relinquētes ſiqua nouiſſe alia de eo aliqs optauerit.

DIOS. DE Nitro. Cap. lxxxiiii.

n

Itron. Romani pariter græcis Nitrū dicūt. Probatur quod leue & ſine pōdere eſt roſeo colore aut albo: & ſpongiarum modo fiſtuloſum: Quale eſt quod ex būnis affertur: uires ex alto in ſummum euocandi habet.

INTERPRES.

f

Uerunt quondam nitri pluribus locis non aliter q̄ alioꝝ metalloꝝ nitrariæ fodinæ: aliquibus etiam ſiccatis ſole nitroſis aqs & paludib⁹ fiebat. Et ne lōgiores ſimus nullū quale noſtra ætate eſt fictitiū nitrū tūc erat: Nec eū quē noſtra ætate uſum in miſſilibus igne tormētis

habet

habet in antiqua militia habuit: Vtebatur eo medicina tn̄. Nihilq; Abſyrto in ueterinaria medicinā freqntius ē. Quoniā ſalis mō auiditatē cibi morboſo pecori excitaret. Simulq; quam hēt pellēdi ui purgaret. Vtebaẽ & ganea in qua periti eius obſeruauerant: tenereſcere nitro multa pſertimq; herbaꝝ radices: cādorē obſonia contrahere & olera uiridiora fieri. Ex quo uſu Martialis etiā cecinit. Ne tibi pallentes moueant faſtidia caules: Nitrata uiridis braſſica fiat aqua. Quod totum legentes monuiſſe placuit: nequis ab hoc & ab aliis de nitro dicta: de Nitro noſtræ ætatis quē ſalē nitrū oēs paſſim noiant: dici exiſtimet. Laudauit antiqtas nitrū ob diuerſos uſus diuerſis locis naſcens. Hic ex bunis ſpōgioſum aliis antepoſuit: nō ſatis certa loci indicatiōe. Omittimus quæ Plinius xxxi. uolumine capite x. retulit optimū copioſūq; in Clitis Macedoniæ naſci. Nihil enim quod ille ait ad ſcriptoris huius bunos pertinet. Qui ſi hoc loco colles ſimpliciter ſignificant foſſile & ex montanis erutum cæteris uidetur Dioſ. antepoſuiſſe. Sin cōtra nō colles ea uoce: ſed certū aliquē ſignificauit locū in ambiguo tūc res eſt. Plures enim diuerſis regionibus urbes & oppida hoc noie i antiq̄ Geographia audiuntur: quia in collibus ædificatæ habitarētur ſic noiatæ. Bunos enim græci ceſpitib⁹ erectas aras & tumulos uocant. Siqdē in Illyrico: in Epiro: nec pcul ab Antycira eodē noie buni urbes & oppida fuerunt ut teſtati Stephanus bizantius: Plutarchus; pluresq; alii ſunt. Nobis inclinat animus in eam quæ non pcul ab Antycira a Plutarcho deſcribitur in cōmentariolo cui titulus eſt utrobi in terreſtribus an in aquatilibus brutis maior ſit prudentia.

DIOS. DE Spuma nitri. Cap. lxxxv.

Phron nitri. Romani ſpumā nitri dicunt. Probatiſſima nitri ſpuma: quæ
a leuiſſima & ſine pōdere ē. Quæ cruſtacea: friabilis: colore pene purpureo: ſpumoſa: guſtumq; erodens: qualis ex Philadelphia Lyciæ afferẽ. Secūdā bonitatis æſtimationē habet Aegyptia Naſcitur & in Magneſia Cariæ. Vires hñt & nitrū & nitri ſpuma ſali æquales: Cremāturq; illi ſimiliter. Amplius tn̄ id nitrū nitriq; ſpuma poſſunt ut tormina finiāt trita & in aqua dulci addito cymino pota: aut cum decocto aliquo eoꝝ quæ inflationes diſiicere poſſunt: quale eſt rutæ anethi ue aut aniſi. Inunguntur his ēt in ſuſpitiōe acceſſiōis circulares febres. Miſcenẽ emplaſtris: quæ diſcutiendo: extrahendo: exterendo: & extenuando ſint. Medētur purulētis auribus: earūq; inflationibus & tinnitibus cū calida aqua uino ue illis inſtillata. Purgant & ſordes cum aceto iiſdem inſtillata. Cū ſuillo aſininoue adipe rabidoꝝ canū morſus & abſceſſus quos dothienas uocāt terebithina reſina excæpta ſanāt: Cū caricis cōtra cutem ſubeuntes aquas emplaſtri mō imponuntur. Excæptis melle ad claritatem inūguntur eis oculi. Bibūtur & cōtra fungos utiliter in poſca: in aqua cōtra bupreſtim: cōtra taurinū ſanguinē cum ſilphio. Imponūtur emplaſtri mō ēt utiliter his qui cibū nō ſentiūt. Cū cera luxatis & in ſcapulis rigētibus in deceſſiōe: & cum iam decreſcit malum. Miſcentur pani etiam utiliter: danturq; ueſcenda ad linguam reſolutam. Coquūt quidam prædicta nitrum. ſ. & nitri ſpumam in noua teſta ignitis carbonibus donec candeant ſuperpoſita.

INTERPRES.

Et eadem nec diuerſa nitro penitus nitri ſpuma antiqs fuit: iiſdem locis cū nitro naſcens &
n æquali illi ptāte: aſpectu tn̄ alia quo tenuior nitro eo ēt melior. Diſcrimen in naſcēdo potius q̄ ſubſtātiæ eius erat. Prægnātibus. n. ſed nōdū parientib⁹ nitrariis: ut Plinius ait ſpuma colligebatur. Eratq; ob tenuitatē ſuā nitri ſpuma puius: & in ſūmum emergēs ſimulq; concreſcens humor. Sunt tn̄ in græcis q teſtentur fieri nitri ſpumā. Aceruoꝝ nitri ueluti fermento quodā: ex qbus referuentib⁹ hæc ueluti ſpuma emergeret. Quod in multis aliis fit feruore ſuo ſe purgātibus. Addiderunt alii in priore illa colligēdæ nitri ſpumæ rōne nō cōcerni eam in nitrariis niſi nocturni
l. acceſſerint rores. Quocūq; aūt mō ſe res habuerit quod tenuiſſimū ex nitro ſe proferebat id nitro ſpuma quōdam dicebaẽ: multi ut uideẽ in medicina uſus a nitro ſola bonitate diuerſa Ob quam cām: & ſi forte uno eodemq; capite continuata hiſtoria de utroq; traditū quondā a Dioſco. fuerit. Nos tn̄ alioꝝ oium rōnem ſecuti ſeorſum de utroq; egimus. Neq; eſt quod ultra moneamus q̄ fuiſſe quondā p ſale aliqbus locis nitri huius uſū: tāta illi ſilitudo coloris ſaporis & totius ſubſtātiæ ē. Poſſetq; adhuc iueniri & in eodē uſu gētibus aliqbus eē: id tn̄ p cōperto nobis nō eſt. Quēadmodū ſine cōtrouerſia a cūctis recipiẽ nullū fuiſſe uſum nec cōfectionē aliq̄ ei⁹ qd nunc decocta terra ad uſus belloꝝ fingitur & ſalem nitrū uocant. Magna cū illo ſimilitudine & naturæ id generātis imi

tatione excogitatum. Est illud et animaduertendũ quod ab altero ex nouissimis interpretibus dicitur. Finire nitri spumã tormina si in hydromelite aut sapa bibat. Nõ sapã sed decoctũ intelligẽdũ eo loco esse: coniungiq; decoctũ aliis illis quæ statim numerant rutæ &c. Esseq; sensum bibi oportere in mulsa aqua nitrũ: aut in decocto aliquo eo℞ quæ inflatiões soluũt. Qualia sunt anethũ: anisum: ruta: pluraq; alia. Quod aũt in extremo capite dictũ a nobis ẽ dari uescẽdũ ad linguã resolutã a Plinio aliis ostẽdit uerbis. Ea sunt. Paralysi in lingua cũ pane imponit. Hic pani tm̃ misceri ait ad linguã resolutã. Credimusq; nos sic tractãdũ remediũ esse. Cæteri Plinium secuti ex uerbis ei⁹ locũ uerterunt. Nos hũc in Dios. sensum ex aliis odorati: nõ uidemus si linguæ imponendũ nitrũ sit: quid ad eam rem pane opus sit. Citius enim & altius sine eo in linguam penetrabit.

DIOS. DE Fece. Cap. lxxxvi.

Ryga. Romani fecem dicunt. Ex uetere Italico uino eligenda præ oibus
c aliis uini fex est. Sin minus ex quo potuerit aliquis maxime simili. Exacerbato.n.acriore & intensiore ui est. Coquẽda halcyonii modo fex diligẽter antea siccata. Quidã in nouis fictilibus testis eam coniicientes copioso igne cremant: usq; dũ altius tota igne candeat. Alii ignitis carbonibus glebas eius operiẽtes idẽ agunt. Legitimæ cocturæ nota est cãdidus aut aerius color; & cũ refrigerata linguæ imposita eam quasi urit. Coquit eodem modo ẽt aceti fex. Est feci uis & natura ualidissime adurere: exterere: ad cicatricem perducere: adstringere: siccareq;. Vtendum recente est. Citissime.n. efflata ui languet. Eamq; ob cãm diligentissime opculanda nec nisi uase aliquo clausa seruanda est. Lauatur bullæ modo quæ põpholyx dicit. Cruda fex per se & cum myrtho tumores reprimit. In aluũ & stomachũ emplastri modo imposita destillationes compescit. Muliebres fœminarum fluctiones imo uẽtri & naturalibus eodẽ modo imposita sistit. Panos nõdum exulceratos discutit. Cõtra copiam lactis & eius impatientes mãmas ex aceto inungit. Cremata scabros ungues cum resina pellit: & ex lentiscino oleo integram noctem inuncta capillum rufat. Lauatur cremata fex: miscetur q; oculorum medicamentis non aliter q̃ cinerula quæ spodion dicitur. Oculorum albugines & cicatrices exterens.

INTERPRES.

Edimentũ uini cũ i dolio deferbuit fex est Nota oibus & nisi i medicina uires aliquas ha
c beat homini penitus inutilis. Crudæ pariter & coctæ usus quõdam fuit. Vocauit fecem posterior græco℞ medicina ẽt pheclã. Copiosaq; in græco℞ medicis ea uox ẽ: qua crematam priuati significat. Eius nõ meminit Dios. qm̃ sua ætate nullũ erat forte adhuc id nomen. Illud humaniores lr̃as pfitentes nouisse & obseruasse uolumus. Quod a nobis dictũ est Vtẽdũ recẽte ẽ. Citissime n. efflata ui languet: eamq; ob cãm diligẽtissime operculãda: nec nisi uase aliquo clausa seruanda est: a Plinio breuius & aptius dici. Celeriter exanimatur non incluso condita. In quo exanimandi uerbo usus animam ad omnem halitum: & ut græci dicunt [illegible] contraxit.

DIOS. DE Calce quam græci asbeston.i. non restinctam aqua uocant. Cap. lxxxvii.

Sbeston. Romani Calcem uiuam dicunt. Fit hoc modo calx. Sumito ma
a rino℞ buccino℞ testas: igne eas obruito: aut in candentes igne furnos cõiicito: finitoq; integrã noctẽ illic esse. Matutino deinde si candorẽ contraxerit tollito. Sin minus coquito ite℞ usq; dũ penitus albescãt. Frigida deinde aqua restinctas in nouũ fictile inditas: diligenterq; uetere lacinia opculatas integrã noctem dimittito. Matutino deinde si in calcis totã & integrã cõfectionem transierint tollito reponitoq;. Fit & ex coctis fluminũ uolutatione attritis lapidibus. Fit ex uulgari albo lapide ẽt: quæ alias oẽs bonitate antecedit. Habet cõiter ois calx feruidam uim: eroditurit: & ignium modo crustas inducit. Excæpta quibusdã aliis calx: qualia sũt oleũ: aut adeps maturãdi uim acquirit: mollit: disiicit: & ad cicatricẽ pducit. Efficaciorq; cunctis existimãda est recens: & quæ aquis nõdum aspersa fuerit.

INTERPRES.

Itanos inter uenena ab hoc ipso scriptore sequenti cōmentario nominatur: quæ hoc loco asbestos ab eodē dicta est: Specie tñ ut aliqui crediderunt diuersa: ut nos aũt in græcis obseruauimus solo architectorũ usu: qui Titanon intellexisse uident̃ eam: qua parietibus tectoria inducerent̃. Et qm̃ Gypso id aliqñ fieret Gypsũ sæpenumero ea uox græcis ét significat. Quin etiam τιτανῶσαι uerbum illis inter cætera gypso inducto tegere & oblinire est. Verumtñ sola calx utraq; appellatione illa indicat̃. Quæ potuit ex diuersa materia: ut hic ait facta in architectura diuersos habere usus. In medicina tñ contraq; in ueneni maleficio: utrũq; n. calx præstat nullũ huiuscemodi discrimen a natura accæpit. Ois n. calx sine generis discrimine nocet & prodest.

DIOS. DE Gypso. Cap. lxxxviii.

Gypson. Romani pariter græcis gypsum dicunt. Est gypso adstringendi uis. Glutinat. Sanguinis profluuia & sudores cōpescit. Potũ strãgulatiōe perimit gypsum.

INTERPRES.

Cognata calci res Gypsum est. Plura numerant̃ eius genera: priuatimq; a Plinio lib. xxxvi. capite xxiiii. Poterunt uolentes ab eo singillatim oia audire. Posteriores græcorũ medici de uiribus eius certius docuerunt siccare & opplere gypsum dicẽtes: & in cōpescendis sanguinis profluuiis cum farinæ polline & oui albo usum eius esse. Cremari ut cætera gypsum etiam: crematumq; opplendi uim amittere: sed in siccando efficacius fieri:

DIOS. DE Sarmentorum uitium cinere. Cap. lxxxix.

Ephran Clematinen. Romani Sarmentorum uitium cinerem appellant. Vrendi uim cinis hic habet. Cum axũgia oleo ue illitus cõtusis neruis eorumq; concretionibus & fractis articulis prodest. Ex uino aceto ue carniũ in scroto excrescentias impositus cinis hic reprimit. Idem ex aceto emplastri modo impositus serpentium & rabidorũ canum morsibus medet̃. Miscetur præterea emplastris quæ ignis modo crustas urendo inducũt. Fit ex eo lixiuia etiam: cuius usus est contra ✠ & fungos cum aceto sale & melle.

INTERPRES.

Quod superest ex cremata materia aliqua cinis est. Vt oium similis substãtia: sic diuersæ & inæquales uires. Naturam & discrimina crematæ materiæ cineres oẽs sequunt̃. In medicinam presertimq; ad lixiuiã ex eo faciendã laudatus in primis est: qui crematis uitium sarmentis colligit̃. Patetq; id ex his quæ sexto cōmentario totiens docent̃. Ex quo non importune suspicari nobis uisi sumus quod in extremo capite passim in græcis legit̃. καὶ γίνεται ἐξ αὐτῆς κονία πρὸς πτώματα καὶ μύκητας, quæ uoces indicant: qd ab aliis redditũ est lapsus præcipitatiōesq; &c. non πτώματα i. lapsus: sed πώματα i. pocula legi oportere intelligiq; Diosc. ea uoce uoluerit uenenata pocula oĩa quæ aliqs hauserit. Inclinat nobis in hãc partẽ aius: ideoq; locum uitii nota signauimus. Credimus deinde quas hic νεύρων συστροφὰς dixit: & nos neruorũ concretiones uertimus ganglia a Diosc. significari. Quid aũt ea sint in diffinitiōibus suis tradidit Galenus. Nerui ganglion uocans præter naturã densationem quæ in corpus cōcreuerit. Quæ aũt eodem hoc loco Diosc. λυγίσματα ἄρθρων dixit: & nos fractos articulos uertimus manifestã ex ui uocis significationẽ hñt. Græci enim λυγίσματα ἀγκλάσεις dicũt. Suntq; illis ἀνακλάσεις quæ fracta inflectũtur magis q̃ a sua continuitate separantur.

DIOS. DE Halcyonio. Cap. xc.

Alcyonion. Romani pariter Halcyonium dicũt. Quinq; cognoscuntur Halcyonii genera. Primum qd dẽsum: sapore acerbo: spongiosumq; aspectu est: uirosum itidem: pōderosum: piscoso odore: quod copiosum in litoribus inuenit̃. Secũdũ cōcreti in hominis oculo unguis aut spõgiæ figurã hẽt: sine pondere: fistulosum: odore pene algoso. Tertiũ uermiculorũ spẽm ostendit colore magis purpureo: quod quidã milesiũ dicunt. Quartum succidis lanis simile: fistulosum: nec ponderosum est. Quintum fungorum figuram habet: sine odore & asperũ. Intus pumicis similitudinem aliquam foris leuiorem habet & acre est: quod plurimum in Bembico Propontidis insula nascitur: & gẽtis eius uocabulo maris spuma

DIOS. DE Spongiis. Cap. xcii.

Pongus. Romani ſpõgias dicũt, Ex ſexu diſcreuerunt aliq ſpõgias: uocauerũtq; mares tenuibus fiſtulis ſpiſſioreſq;. In eodem hoc genere duriores tragos ẽt noĩantes: Fœminas cõtra: quæ antedictis contrario habitu ſunt. Cremant ſpõgiæ halcyonio ſimiliter. Vulnerariæ recentes & quæ nullo unguine pinguefcunt ſpõgiæ ſunt. Tumores reprimũt: & ex aqua poſcaue recentia glutinãt uulnera. Cũ decocto melle uetuſtos ẽt glutinãt ſinus. Inutiles cõtra ueteres ſunt. Oẽs tñ præcluſa ulcera calloſq; aperiũt. Lino colligatæ ſiccæq; linamẽti modò iditæ fluida: cuniculoſa & antiqua ſiccãt ulcera. Siccæ inanes recenteſq; ſpõgiæ ſanguinis ꝓfluuia ex aceto cõpeſcunt. Faciũt crematæ ad aridas lippitudines quas Xerophthalmias noĩant: & quæ exterſiſſe ſpiſſaſſe ue oporteat. Lauant ſpongiæ oculorũq; medicinæ utiliores lotæ fiunt. Cremant itidẽ. Faciũtq; ad ſanguinis ꝓfluuia cũ pice crematarum cinis. Cogunt candorẽ contrahere ẽt quæ earũ molliſſimæ ſunt: Fitq; id hac rõne. Aeſtu anni ardentiſſimo ſalis ſpumoſa lanugine quã haloſachnem uocãt in petris hærente adſperſæ madẽteſq; inſolantur. Conſtituunturq; inuerſæ. i. ut ſurſum ſpectet qđ cõcauũ in illis eſt: deorſum uero qua parte hærentes ſucciſæ fuerũt: Et ſi noctis ſerenitas calebit ad lunã etiam diſponuntur eadem ſalis ſpuma aut marina aqua cõſperſæ. Candidiſſimæ aũt omnium euadunt quæ ſic curatæ fuerint.

INTERPRES.

Ertiũ hñt in natura ſpõgiæ ordinẽ nec frutices nec animalia: Sed inter utrunq; hoc genus mediũ quiddã: In quo mixta ſimul aĩalis & plantæ natura eſt Zoophyta græci oĩa appellant: Pluribus locis in mari naſcentes: diuerſiſq; nominibus ab antiqs diſtinctæ: qm̃ nõ una ſit earum forma: bonitas & uſus Hic quod ad faciendã ex eis homini medicinã pertineat ſatis hoc capite tradidit. Quod aũt ad hiſtoriã certius Ariſtoteles lib. v. de animalium hiſtoria: a quo accæpta oĩa Plinius lib. ix. primũ capite. xxxv. tum. xxxi. capite. xi. iiſdem retulit uerbis. Quæ a Barbaro in Corollario ſuo ẽt collecta ſine deſiderio legentiũ a nobis relinquunt. Quomodo aũt uulnerariæ ſpõgiæ ſint manifeſte docuit eodẽ loco Plinius dicens Fracturæ & uulnera ſpõgiis utiliſſime fouent: Sanguis rapitur in ſecando ut curatio perſpici poſſit: & ipſæ uulnerum inflãmatiõibus imponunt. Multaq; alia quæ idẽ ſcriptor & alii in uulnerũ curationibus tradiderũt. Quod dictum a nobis eſt: ut ſcirent legentes aliter uulnerarias eſſe ſpongias q̃ plura alia ſint quæ toto hoc opere a Dioſ. τραυματικά. i. uulneraria dicuntur.

DIOS. DE Corallio & Antipathe. Cap. xciii.

Orallion. Romani pariter græcis Coralliũ dicunt. Coralliũ qđ qdã Lithodendron. i. lapideã arborẽ uocãt maris credit planta eſſe: durariq; cũ ex profundo maris ducta a circũfuſo nobis aere ueluti cãdens ferrũ aqua merſum temperat & ſolideſcit. Inuenit plurimũ Corallium ad ꝓmontoriũ Siciliæ Pachinũ ꝓpe Syracuſas. Probatiſſimũ eſt qđ rubet: Sandaracæq; aut ſandici colore ſimile ẽ: Fragile itẽ totaq; cõcretione ſua æquale. Quod terrã: muſcum: algamq; ſimul olet. Præter hęc ramoſum: cinnamomiq; mõ fruticoſum. Dãnatur contra qđ lapidoſum: cõcretione ſua ſcabrũ: cauernoſum & inane eſt. Adſtringit Coralliũ leniter & refrigerat. Coercet excreſcentias. Oculorũ cicatrices exterit: concaua explet: & ad cicatricem perducit. Cõtra ſanguinis excreationes efficaciſſimũ eſt. Confert urinæ anguſtiis. Lienem præterea minuit cũ aqua potum. Quod aũt Antipathes dicit Corallium pariter æſtimandũ eſt ſpecie tantũ diuerſum. Nigro. n. colore magis q̃ Corallium arboreſcit: ramoſiuſq; eſt. Eaſdem habet antedicto Corallio uires.

INTERPRES.

Reſcit arboris modo & in duritiem lapidis duratur in mari Coralliũ: Nota nũc res omnibus ſed in nullo fere honore ſi antiqua repetat eius gratia qua precioſiſſimis in natura gẽmis prælatum in gentibus aliquibus diu fuit. Siccandi & mediocriter repurgandi uim illi ueteres græcoꝝ medici tribuerunt: ideoq; cruentis ſputis ut illi etiam tradiderunt utile.

DIOS. DE Phrygio lapide. Cap. xciiii.

p

Hrygion lithon. Romani Lapidē phrygiū uocant. Phrygius lapis quo tingendis uestibus in phrygia utuntur unde & nomen inuenit in Cappadocia nascitur. Probatissimus q pallet: mediocriter pōderosus & inæquali coloris concretione est. Candidas siquidē Cadmiæ mō uenas habet. Coqtur lapis hic phrygius optimo primum uino respersus: tum ignitis carbonibus obrutus & in coctura usq; dū mutato colore ruffescat follibus uentilatur. Ex igne admotus deinde eodē restinguit̃ uino: rursusq; carbonibus obrutus iterum pariter coquitur & restinguitur. Tertio itidem coquendus est. Curandumq; ne dissiliens frietur & in fuliginem transeat. Habet crudus coctusq; phrygius lapis efficacem adstringēdi uim. Repurgat item: crustas ignis modo inducit: & ambustis cum cera medetur. Lauatur Cadmiæ modo phrygius lapis.

INTERPRES.

Gentis nomē habet phrygius lapis pumicosa ut Plinius ait gleba: Italiæ semper peregrinus nūc aūt nulli cognitus: & ex eo quod præcipuum habere fertur in nullo nostra ætate usu.

DIOS. DE Lapide Asio. Cap. xcv.

a

Sion lithon. Romani Asiū lapidem dicūt. Probatur Asius lapis colore pumicis: fistulosus: nō pōderosus: friabilis & uenis in ꝓfundo luteis. Flos eius est quæ ruffo colore in summa sup̄ficie cōcrescit salsugo: cōcretione quidem sua tenuis: colore aūt cū candido: tum pumici simili in luteū uergente. Linguæ admotus hic flos eā leniter mordet. Habet lapis lapidisq; flos adstringēdi uim: ambo leniter exedunt: panosq; Terebinthina resina aut liquida pice excæpti discutiūt: efficaciorem tñ florē existimant. Siccatus hic præter antedicta uetustis & quæ ad cicatricem ægre ꝑducūtur ulceribus egregie medetur. Carnium excrescētias reprimit. Purgat cū melle malefica & quæ fungoꝝ mō cōcreuerunt ulcera. Cōcaua itidem explet & cū melle purgat. Sistit ceræ mixtus quæ pascendo serpūt. Podagris mixto lomento fabæ emplastri mō impositus medetur. Lienosis cum aceto & calce. Tabidis itidē ꝓdest cū melle linctus. Cōficiunt̃ ex Asio lapide ēt in balneis pelues in qbus podagrici pedes utiliter hñt. Fit ex eodē ēt farinæ mō puluis minuendis carnib⁹ utilis: carnosa crassaq; extenuans corpora in balneis ꝓ nitro illitus. Quod siquis ante dictos florem & lapidem lauare uoluerit Cadmiæ modo lauandi erunt.

INTERPRES.

l

Onge breuius q̄ hic cæteri græcoꝝ medici lapidis Asii florisq; eius uires tradiderūt: extenuare qdē sed sine erosione dicentes. Eamq; ob cām humētes & flaccidas carnes absumere una πλαδαρῶν σαρκῶν uoce cōplexi q̄ tam multa singillatim a Dios. numerantur.

DIOS. DE Pyrite lapide. Cap. xcvi.

p

Yritem. Romani pariter græcis pyritem dicunt: Ex quo conflatur æs pyrites lapis est. Probatur æri maxime similis: & qui facile ꝑcussus scintillat. Cremādus pyrites lapis hoc mō. Madentē melle lentis carbonibus īponito: flatuq; cōtinue donec ruffescat accēdito. Quidā multis & ignitis carbonibus copioso melle cōspersum imponūt. Cūq; in ruffum transire colorē cœperit ab igne amouent. Flatuq; cinerē disiiciētes rursus madentē melle coquūt: donec totus æqualiter cōtracta siccitate fragilior fiat. Sæpe. n. sola sup̄ficies tñ coquit̃. Sic deinde coctum siccatū reponūt. Quod si eloto lapide hoc opus erit Cadmiæ mō lauabitur. Est cocto pariter & crudo uis calefaciendi exterendiq; & repurgandi quæ oculorū

claritati officiũt. Durities ꝑterea discutit & maturat. Resina idẽ exceptus excrescẽtia cũ caliditate & adstrictione aliqua reprimit. Vocãt sic crematũ aliqui diphryges quasi iterum coctum.

INTERPRES.

i Gniarium fuit quondã queadmodũ & nũc ẽt est Pyrites lapis Factumq; illi ab igne nomẽ haud sane qa caleat: aut ignis modo fulgeat. Sed q inuicẽ attritus aut ferramẽto aliquo ꝑcussus ignis mõ igneas scintillas ex se mittit. Dico aũt igniariũ quodcũq; ad instaurãdũ nouum ignẽ hoies excogitarũt. Semina liqñ hesternæ male cõdita flãmæ. Vt prima sub luce solet cinefacta perissent. Habẽt ꝑstantq; id uulgares lapides oẽs: sed oium maxime qui durissimi & metallici sunt: qualis pyrites hic est: cuius ab hac ptãte bonitas ꝑbat. Antepofuit n. hic cæteris eũ q cõlor æri est: & qui facillime: & quãtum uoluerit aliqs leui pulsu scintillas ignis aget. Quod ideo adiectũ illi a Dios. est: qm plura ad instaurãdũ nouũ ignẽ lapidis huius genera & bonitates sunt. Quæ ex eadẽ ignis ptãte & natura eodẽ noie oia tunc censebantur. Egit de his Plinius lib. xxxvi. capite. xix. ꝑ lures & ipse Pyrites numerans lapides: & inter eos genus unũ faciẽs plurimũ habentium ignẽ: quos uiuos tũc uocabant: põderosissimos: qbus exploratores in castris uterent: qm̃ clauo uel altero lapide ꝑcussi scintillas statim ederent: q sulphure exceptæ aut fungis aridis uel foliis dicto celerius ignẽ traherent. Quos Maro ẽt fœlicissime in primo suæ æneidos descripsit dicens. Ac primũ silicis scintillã excudit Achates: Succepitq; ignẽ foliis: atq; arida circũ Nutrimenta dedit: rapuitq; in fomite flãmã. Validissimũ in discutiendis tumoribus cõcretiõibusq; pyritem lapidẽ hũc ueteres græcoꝶ medici dixerũt. Contra durities quas Scirros ea gẽs uocat utentes cremato primũ mox acerrimo aceto restincto. Nec minus cõtra cõcretum in grumos puerperarum lac.

DIOS. DE Hæmatite lapide. Cap. xcvii.

h Aematiten. Romani pariter græcis hæmatitẽ dicũt. Probatissimus hęmatites lapis qui friabilis rubens aut niger est: in seipso durus & ęqualis. Qui nullas habet admixtas sordes: nec lineis aliqb' uariat. Est illi uis adstringere: calefacere leniter: extenuare: oculoꝶ cicatrices & asperitates cũ melle extereř: Cũ humano lacte lippitudines: rupta & cruoris suffusiones in oculis emẽdat. Contra urinæ angustias cũ uino bibit. Cõtra muliebres fluctiões itidẽ & cruenta sputa cũ succo punici mali. Fiunt ex eo ẽt cõtra oculoꝶ affectiões accomodata collyria & aconia. Cremat hæmatites lapis phrygio similiter: sed nullo uino ꝑfundit. Vt rediq; modus & finis est cũ bullare incœperit: & põdus amiserit. Adulterãt eũ quidã lapide q Schistos. i. scissilis dicit. In quẽ usum lapidis eius densam & rotundã glebã sumũt. Talis aũt pars est: quæ radices eius uocant: cõiicientesq; in uentrosum fictile feruẽti cinere obruũt: nõ multo post auferẽtes: attrituq; in cote ꝑbãtes si hæmatite colorẽ duxit: quẽ si duxerit: reponũt. Sin minus iteꝶ nouo cinere obruũt: intuẽtes cõtinue ꝑbantesq;. In feruẽti. n. cinere illo lõgius relictus colorẽ mutat: mox ẽt diffluit. Dephendit adulteratus primũ qdẽ diuisuris & lineis: quas pectinũ mõ p lõgitudinẽ diuisas habet. At nõ sic Hæmatites. Deprehenditur ꝑterea colore quem hic floridum habet. Hæmatites uero ꝑfundiorem & Cinnabari similem. Inuenitur hęmatites præterea in Sinopide rubrica. Quinetiam ex Magnete lapide conficitur ad extremum cocto. Qui uero per se nascitur in Aegypto fossilis eruitur.

INTERPRES.

c C Ruento sanguini colore cõspicit hæmatites: & inde illi nomen Plura eius genera numerat Plinius lib. xxxvi. capite. xx oia Italiæ peregrina ut eoꝶ noibus conücere licet. Idem bonitatis oium notas eodem loco docet: multaq; alia quæ uidisse in eo inutile non fuerit. Vtilis medicinæ & inter uitæ remedia quondam lapis hic fuit: medebaturq; inter cætera oculis. In quoꝶ usum fiebant ex eo collyria ut hic ait: & aconia: quæ a cotibus quas græci aconas dicunt dicta in hebeno primo uolumine certius descripta a nobis fuerunt. Aconia

DIOS. DE Schisto. i. scissili lapide. Cap. xcviii.

S Chiston. Romani pariter græcis Schistũ dicũt. Nascit Schistos lapis hic in Hispaniæ Iberia. Probatissimus luteo croci colore aliquo: friabilis: & in

ſeipſo facillime ſciſſilis: Cócretione linearũq; quas pectinũ modo habet mutua cõpactione hãmoniaco.i.harenario ſali ſimilis. Eaſdẽ hæmatitę uires habet: minus tñ efficax eſt. Cõcaua explet hũano lacte dilutus. Cõtra rupta: ꝓcidentiaq; in oculis: craſſas item palpebras & oculoꝝ uuas efficaciſſimus.

INTERPRES.

q

Valis habitu cõcretioneq; ſua lapis hic ſit nomẽ: ſed longe certius hic ſcriptor oſtendit. Illud a Sciſſili cruſtaꝝ eius diuiſione factũ eſt: hic Hãmoniaco ſali cõparans certiſſima nota totam ſpẽm eius indicauit. Plures in græcis hæmatitæ cõgenerem ſchiſtũ hunc lapidem fecerũt. Sotacus tñ ex antiqſſimis ſcriptoribus alterius generis tradidit Plinius duplicẽ colorẽ illi tribuit ab altera parte nigrũ: ab altera croceum. Vocariq; a carbonũ nigro colore anthracitem: hic tñ ſimpliciter κροκίζοντα.i.croci colore eſſe dixit. Noſq; ad certiorẽ coloris eius intellectũ luteũ addidimus. Vtilẽ oculoꝝ medicamentis tñ Plinius Schiſtũ lapidẽ hũc teſtatus eſt Ideoq; nos credimus quæ multa numerata a Dioſ. mala hoc capite ſunt: cõcaua: rupta: ꝓcidentia: craſſas: palpebras & uuas omnia ad oculos ptinere. Barbarus quod erat κοιλώματα ſimpliciter ad ulceꝝ cõcauitatem contraxit. Verũtñ ut nobis uidet ad oculoꝝ uitiũ qđ græci κοιλώμα in oculo priuatim dicũt referenda ea uox eſt. Quale aũt id malũ ſit primo uolumine in turis cortice dictũ a nobis eſt. Qualia deinde rupta intelligenda hoc loco ſint Galenus primũ in diffinitionibus mox in Iſagoge ſua certius docuit. ῥῆξιν. (Sic enim ille uocat quæ nos rupta diximus) exulceratiõẽ in cornea tunicula eſſe: quæ ex ictu aut egregia inflãmatione facta fuerit In Iſagoge tñ addidit afferre plerũq; exulcerationem hanc oĩum oculi tuniculaꝝ diſruptiõẽ: diffluereq; humores per quos uidemus. Quæ etiã ꝓcidentia a nobis dicta ſunt oculorum προπτώσεις intelligere oportet: quas idem ſcriptor iiſdem locis diffiniuit: procidentes oculos fieri dicens quotiens aut uiolento ictu: aut laqueis citra mortem facta ſtrangulatione cum continua febre & capitis dolore oculus in exteriorem partem procidit. In Iſagoge tñ breuius: nec aliud q̃ fieri procidentiam oculi: quotiens ſuo loco motus oculi bulbus cum inflãmatione in exteriorem partem prolabitur.

Rupta oculoꝝ ῥῆξις

Procidentes oculi προπτώσεις ὀφθαλμῶν

DIOS. DE Gagate lapide. Cap. xcix.

g

Agatem. Romani pariter græcis Gagatẽ dicũt. Probat Gagates q celerrime accẽſus flãmas agit: & in urẽdo bituminis odore ſentit. Niger plerũq; Gagates lapis: Squalet: cruſtaceus: & nullius fere põderis eſt. Molliendi diſcutiendiq; uires habet. Comitiales ſuffitu deprehendit. Strangulatu uuluæ ꝓcidentes reuocat. Fugant eiuſdem ſuffitu ſerpentes. Acopis & podagricoꝝ remediis miſcet. Naſcit in Lycia nõ lõge ab hoſtiis fluminis in mare exeũtis: quod ꝓpe Plagyopolim ciuitatem Gagam uocant: prope cuius hoſtia lapis hic inuenitur.

INTERPRES.

q

Vi Gagatem ſtatim ſeqtur thracius lapis a Dioſ & ab aliis dictus Gagatæ eadẽ omnia poſſe: miſcendi ſimul utriuſq; notas & euẽtus Plinio cãm dedit: tradendiq; libro.xxxvi.capite.xix. Accẽdi aqua oleoq; reſtingui: quod nõ Gagatæ ſed Thracio lapidi Nicãder in Theriacis ſuis: & hic in lapidum hiſtoria apte tribuerũt. Nicãdri de utroq; uerſiculi ſunt primũq; de Gagate. ἄλλοτε δ᾽ ἀζαλέην καίων ἐγγαγίδα πέτρην: ἥν οὐδὲ μαλεροῖο πυρὸς θερμαίνεται ὁρμή. Quorum ſenſus eſt Aliqñ aũt Gagatem ſiccũ lapidem urens quem ualidi ignis impetus nõ domat. Accendi quidem igne Gagatem Nicander ait: nõ tñ ut cætera eo abſumi ſed inurẽdo bituminis odorem tñ ſentiri. Paulo deinde poſt de Thracio agens inquit. ἢ σύγε θρηικίην ὅτι φλέξας πυρὶ λᾶαν ὅς ὕδατι βρεχθεῖσα σελάσσεται ἔσβεσε δ᾽ αὐτὴν τυτθὸν ὅτ᾽ ὀσμήσηται ἐπιρῥανθέντος ἐλαίου, τὴν ἀπὸ θρηικίου νομῆες ποταμοῖο φέρονται, ὃν πόντον καλέουσι. Quoꝝ ſenſus eſt. Aut Threiciũ in igne lapidem urens: q aqua reſperſus flãmas agit. Extinguit aũt exiguo inſperſo oleo. Lapidẽ hũc a Thracio flumine paſtores quẽ pontũ noiant: afferũt: quæ tota ẽ in ſcriptore hoc thracii nõ Gagatæ lapidis hiſtoria Plinius aũt quo diximus loco de Gagate inqt. Mirũq; accẽdit aqua reſtinguitur oleo. Quod ut ꝑmonſtrauimus in Nicãdro: & ut mox in ſcriptore hoc in Thracio lapide patebit nõ Gagatæ ſed thracio cõpetit. Diximus nos comitiales ſuffitu dephẽdere Gagatẽ quos hic ἐπιληπτικοὺς palã noiauit. Cæteri interp̃tes acceptã ex Plinio uocẽ Sonticũ morbũ dephẽdi eo dixerũt: cõlore mali illius indicatione q̃ nũc forte oporteat uſi. Alter ẽt cõem ſecutus lectiõẽ in Cilicia naſci Gagatem ait: cũ ex Geographis: Plinio melioribuſq; græcis in Lycia uertẽdum fuerit.

DIOS. DE Pluribus aliis lapidibus primũq; de Thracio. Cap. c.

c

Hraciũ. Romani pariter græcis Thraciũ dicũt. Naſcit thracius. I. Scythiæ fluuio qui pontus dicit. Põt Gagatæ eadẽ. Fert qđ in bitumine fit accẽdi

aqua:oleo aũt restingui. Inter Magnetes lapides ꝓbatissimus est qui ferrũ faci- le trahit: Colore ad cœruleũ inclinato. Dẽsus iridẽ nec magnopere põderosus. Vis illi est crassa ducere: si cũ mulsa aqua põdere triũ oboloꝝ deĩ. Quidam magnetem coquẽtes ꝓ hęmatite uendũt. Qui Arabicus lapis noĩaĩ maculoso ebori similis est. Tritus hic illitusqꝫ hæmorroidas reprimit. Cremati cinis dentifriciis accomoda tus est. Qui uero Galactites:i. lactarius lapis diciĩ: q lacteũ succum ex se mittit nomen inuenit: alioquin cinereo colore & dulci sapore est. Oculoꝝ destillatiõibus ulceribusqꝫ utiliter inungitur. Oportet aũt ob glutinosam uim quæ illi inest tritum cum aqua in plumbea pixide seruare. Melitites in cunctis lactario similis est. Eo sol um differt q dulciorem reddit succum. Facit ad eadem omnia ad quæ lactarius. *Magnes* *Arabicus* *Galactites* *Lactarius* *Melitites*

Morochrhus lapis quem aliqui a lacteo candore Galaxiã: aut Leucographida no minant in Aegypto nasciĩ. Vtuntur eo lineariꝝ officinæ ad candorẽ uestiũ: qm̃ mollis est & facillime diluiĩ. Opplendi illi uis esse crediĩ: ideoqꝫ sanguinẽ expuen- tibus utilis. Cũ aqua idẽ cæliacis & cõtra uessicæ dolores utiliter bibitur. Prodest & cõtra muliebres fluctiones potus pariter & appositus. Oculoꝝ quoqꝫ mollibus me dicamẽtis miscetur. Explendis cauis eoꝝ ulceribus accomodatus est. Destillationes sistit: & in teneris corporis partibus ulcera ad cicatricem perducit. Alabastrites quẽ Onychem ẽt noĩant in cinerẽ crematus tum resina pice ue excæpto cinere illo durities discutit. Cũ cera stomachi dolores lenit & gingiuas reprimit. Thyites: q q eo medicinalia mortaria fiunt nomen inuenit: nascitur in Aethyopia uiridi Iaspi dis colore: cũ diluitur lacteo colore conspicitur. Erodit lapis hic ualidissime: estqꝫ il li pcipua uis purgandi quæ claritati oculoꝝ officiunt. Iudaicus in Iudæa nasciĩ fi gura glandis: candidus: eleganter & cõcinne cõfectus lineis inter se æqualibus uelu ti torno factis. Cũ diluitur nullas habet saporis qualitates. Põt ciceris q̃ritate colly rii modo in cote attritus: tum cum calidę aquæ cyathis tribus dilutus potusqꝫ urinę angustias soluere & uessicæ calculos frangere. Nascitur in Cypro Amyanthus lapis scissili alumini similis. Telas ex eo ad spectaculũ faciunt: quæ in ignẽ coniectę accenduntĩ quidẽ: aguntqꝫ flãmas: sed nulla in igne amissa parte nitidiores eo incẽ- dio euadunt. Crediĩ Sapphyrus lapis scorpionũ ictibus potus aduersari. Bibitur & contra intrinsecas exulcerationes. Reprimit præterea q̃cunqꝫ in oculis excrescũt: uuas: pustulasqꝫ. Quin ẽt ruptas eoꝝ tuniculas glutinat. Inueniĩ ad Memphim in Aegypto Mẽphytes lapis calculoꝝ magnitudine: pinguis: colore uario. Fertur hic tritus inunctusqꝫ locis quæ secanda urenda ue sint sine periculo aliquo oẽm in eis sensum extinguere. Selenites: quem Romani Lunarem dicunt: pleriqꝫ uero aphroselenen. i. lunæ spumã: nomẽ inuenit q per noctem ad incremẽta luminũ lu- næ plenus inueniĩ. Nascitur in Arabia colore cãdido: pellucidus: minime põdero- sus. Dantur bibenda comitialibus ramenta eius. Quinetiã ꝓ amuleto adligant sibi eũ mulieres. Creditur & arboribus appensus fœcunditatẽ earum augere. Plures Iaspides sunt. In eoꝝ genere alius uiridi smaragdi colore est: alius glaciem reprę̃sen tat saliuæ similis: Aerius alius: fumosus alius fumo ueluti denigratus. Assyrius uo- catur alius albescẽtibus per trãsuersum lineis renidens. Alius postremo a Terebin- thinæ resinæ colore Terebinthizon dictus Calai gẽmæ similis. Omnes pro amule- tis adalligari feruntĩ. Priuatimqꝫ femoribus prægnantiũ adalligatos puerperii ce- leritatem facere. Resonat cõmotus Aetites ceu lapide alio intra se cõcæpto præ- gnans. Sinistro brachio adalligatus cõtra muliebriũ locorum lubricitatẽ fœtus in utero retinet. Parturientibus tñ a brachio sublatus femori adalligandus est. Vt si *Morochthus* *Alabastrites onyx* *Thyites* *Iudaicus* *Amyanthus* *Sapphyrus* *Memphites* *Selenites Lunaris* *Iaspis multiplex* *Actites*

ne dolore fœtus excludatur. Tritus hic ceraq; ligustrino unguēto musteo ue aut ali quo ex his quæ calefaciendo sint cōfecta exceptus: Comitialibus magnope ꝓdest.

Ophites multiplex

Plures ophitæ lapides sunt. Graui. n. odore & nigro colore quidam est. Quidā ci nereo colore & punctis uariatus. Alius intercurrentibus candidis lineis. Oēs adal/ ligati contra serpentiū morsus & capitis dolores utiles sunt. Lethargo & capitis do/ loribus priuatim opitulari ferť: qui candidas habet lineas. Inueniunť & in spōgiis lapides. Hi cū uino poti calculos uessicæ frangūt. Ex marmore aut pario lapide admixto tauri glutino lithocolla fit. Pōt ignito specillo palpebris admota incōmo/ dos earū reglutinare pilos. Testæ similitudinē ostracites habet: crustaceus faci/ leq; scissilis. Vtuntur eo in leuiganda cute ꝓ pumice mulieres. Bibitur idē cū uino ad sistendos menses drachmarū duarum pondere. Quinetiā siqs quatuor diebus a puerperio biberit: sterilitatē iposteꝝ facit. Idē ex melle cōtra māmaꝝ inflāmationes utiliter inungiť. Et præter hæc sistit quæ pascendo serpūt. Vtilis emplastris q̄ ex terendo & exedendo sunt Smyris lapis: quo gēmas annularii exterunt: facit ad hu/ mentes gingiuas & dentifriciis accomodatus est. Exiccat corporis aquas littora/ lis harena sole feruens obrutis usq; ad capita in ea hy dropicoꝝ corporibus. Calefic eadem ad sicca fomenta pro sale & milio. Inungitur contra capilloꝝ defluuia q̄s alopecias dicūt: expletq; eas quod consricato in naxia cote ferramēto detritū fuerit. Virginū māmas augeri idē ꝓhibet. Bibiť cū aceto ad minuendos lienes & comitia/ libus ꝓdest. Lapis quē q̄m terram intra se cōplexus est græci Geodē nominant adstringit: siccat: & quæ claritati oculoꝝ officiunt: purgat. Ex aqua idem inunctus māmarum genitaliumq; inflāmationes sedat.

Lapides in spongiis
Lithocolla
Ostracites
Smyris
Harena littoralis.
Cotisnaxiæ detritum
Geodes lapis.

INTERPRES.

r Epetemus & id quidem q̄ breuissime licebit: ex græcoꝝ decretis quas uniuerso lapidū ge neri uires priuatimq; singulis: & his p̄sertim quos deinceps ex toto eoꝝ genere hic scriptor numerauit naturam dedisse antiquiores deprehenderunt. Quæ huiuscemodi sunt. Siccāt nō aliter q̄ terra omnis lapides oēs. Priuatim tñ magnes quem & Heracleum lapidē uocāt hæmati tæ æquales hr̄e uires dictus est. Notus ubiq; hic lapis mirabili naturæ euentu ex interuallo ferrum ad se trahens: & quasi sensus manusq; illi sint oīum reꝝ domitricem materiā illā cedere & parere sibi cogit: nō aliter q̄ toto orbe monstra cessisse quondā uiribus herculis traduntť. Ob quā cām ab Hercule heracliū credidere aliq dictū fuisse. Verūtñ nō desūt: qui nō ab hercule: sed ab heraclia Magnesiæ dictū uelint. Et quēadmodū a Magnesia Magnes sic Heraclius ab heraclia dict⁹ fuerit. Sic Lucretius lib. yi. credidit dicēs. Quod superest agere incipiā quo fœdere fiat: Naturæ lapis hic ut ferrum ducere possit. Quem Magneta uocāt patrio de noie graii: Magnetū quia sit patriis in fi/ nibus ortum. Et si Plinius a auctore Nicandro a Magnete inuentore noiatū testeť Euripides nō hūc Magnetem in carmine suo uidetur uocasse: sed indicē quo argentarii utuntur. Versiculus eius est. τὰς βρωτῶν γνώμας σπῶσ' ὥστε μαγνῆτις λίθος. Quod est. Hoium mentes ueluti magnes lapis ꝓ/ bans Arabicus ebori similis siccandi repurgandiq; uires habet. Lactarius scissili eadem oīa sed mi nore efficacia pōt. Melitites a sapore mellis nominatus quadātenus calefacit. Morochthos quem a cādore lactis Galaxiam & Leucographida uocari Dios. ait: quo p̄dictis oībus mitior est: q̄ a nullas habet efficaciores uires: eo magis sine dolore curat. Eamq; ob cām in mollibus corpoꝝ partibus ad inducēdas cicatrices usa eo antiqtas est. Plinius tertiā lapidis huius appellationē inter herbas nūe/ rauit lib. xxyii. nominis uicinitate cū leuce deceptus. Poterūt uidere id uolētes. Nos. n. festinantes hæc tm̄ signamus: presertim cū ante nos alii id ēt deprehēderint Alabastritæ cinerem quidam ex ueteribus bibendum dederūt cibū in stomacho non continentibus Hunc primo Onychem ab hu mani unguis similitudine ueteres græci nominauerunt: quēadmodū secūdo uolumine in indico onyce diximus. Nunc eo loco dictis adiiciēdū est græcos p̄ter onychem Alabastritem etiam uocas/ se ab usu. s. q̄m ab alabastra unguentoꝝ usus eius esset. Fuerunt autem græcis alabastra lapideæ pi/ xides: in quibus ob frigiditatem suam diutissime & fœlicissime odores seruarentur sic dicta: quo niam ob læuorem suum e manibus laberentur. Et quoniam ex onyche hoc alabastra illa fierent: iō alabastrites lapis dictus est: priusq; onyx fuit: tum facta ex onyche alabastra alabastritē uocari la/ pidem fecerūt. æquiuoca in græcis ut uidetur ad unguem & lapidem onycis uox est: poteritq; a li/

Onyx
Alabastra

quando

quando ubi parū certa res sit legētes fallere: quemadmodū primo uolumine in Bdellio dubitari pōt lapidine an ungui id Dios. comparauerit. Simpliciter. n. ὀνυχίτην ὄνυχα esse ait. Nos nihil illi aliud adiectū inuenientes unguē uertimus: id enim tutius uisum est & si alabastritæ huic lapidi simile forte bdelliū ille fecerit: quod tunc relictū monuisse nunc satis sit. Quemadmodū a mortariorū usu thyitem eū qui statim sequit̄ dici intellexisse. De quo p̄ter tradita a Dios. nihil certū in antiquis græcis inuenimus. Disiicere renū calculos dictus ab illis Iudaicus ē. Ob easq; uires posteriores græcorū medici Tecolithon. i. calculos absumentem eū uocauerūt. Sapphirū cōtra scorpionū ictus bibi utiliter iidem græci dixerunt: Lunarē comitialibus utilem. Iaspidem qui uiridi colore sit alligatum & in anulo gestatū cibum in stomacho nō cōtinentibus prodesse. Qui aūt subuiridi q̄m efficacior sit oculorū cicatrices & pterygia extenuare. Ophitem adalligatum contra uiperarū morsus prodesse. Calculos in uessicis frangere in spongiis inuentos lapides. Ostracitem & Geodem. i. terrā itra se complexum eff caci ad siccandum ui esse: ideoq; in flāmatis tumoribus egregie p̄desse. Smyrim repurgandi uim h̄re: ideoq; dentifriciis accomodatum esse: Refrigerandi uim h̄re ēt crediderunt ueteres græci quod ex Naxia cote confricato ferramento detritum fuerit: eaq; ui crescentibus uirginum mámis & puerorū tèstibus utile. Quod uero ex olearia cote detritū pariter fuisset capilli defluuia quas alopecias dicunt explere. Plures alios ēt medicinæ utiles lapides numerauerunt post hunc scriptorem posteriores græci: Verū ab eo relictos nos etiam relinquimus: ne in re quæ iampridem desiit in honore esse legentes monuisse hactenus contenti.

DIOS. DE Omni terra. Cap. ci.

GEn. Romani terrā dn̄t. Refrigerandi glutinādiq; p̄cipuā & supremam uim habet terra oīs cuius in medicina aliquis usus est. Specie tm̄ ipsa a se ipsa differt hac aut illa in hos illos ue cōfectione aliqua usus recæpta. Eretriæ diuerso colore duo gn̄a sunt: candidissima altera: cinerea altera. Probatur & cādidæ p̄fertur quæ cinereo colore & mollissima est: Quæq; per æs ducta uiolaceo colore lineam in eo relinquit. Lauat̄ cerussæ mō Eretria terra. Est & loture eius alter hic modus. Cōcidito ex ea quantū uolueris: per dieq; in aqua cōfricato. Sinito deinde considere: & cū cōsederit oī leniter excolatā aqua terrā in sole siccato: siccatāq; per diem iterū in aqua cōfricato: uesperęq; dimissam cōsidere matutino oī excolata aq̄a confricatā in sole & quatenus licet in pastillos cōformatā seruato. Quod si cremata uti aliqn̄ oporteat hoc mō cremabis. Sumito q̄titate ciceris eretriæ terræ frusta. In fictile pforatum coniicito: diligēterq; opculatū fictile ignitis carbonibus supponito: flatuq; cōtinue uētilato. Cūq; cinis in fauillā transierit aut colore magis aerio fieri cœperit sublatū reponito. Est eretriæ terræ uis adstringere refrigerareq; leniter: concaua explere & cruenta glutinare. Probāda itidē in samia terra anteferēdaq; aliis q̄ candidissima: nō ponderosa: & q̄ linguæ admota glutinoso lentore sentitur. Quæ itē mollis boni succi friabilisq;. Qualis est quā q̄dam collyrium priuatim dixerūt & dicūt. Sunt. n. duo eius gn̄a p̄mōstrata: & quæ After uocat̄: glebosa & cotis mō densa. Pares h̄et eretriæ terræ samia uires. Cremat̄ lauaturq; illi similiter. Sistit p̄terea sanguinis excreationes Samia terra. Dat̄ cōtra muliebres fœminarū fluctiones cū siluestris punicæ florib⁹ quos balaustia uocāt. Testiū oculorūq; inflāmatiōes ex aceto & rosaceo inuncta sedat. Sudores cōpescit ēt & contra uenenatorū morsus letaliaq; uenena utiliter cū uino bibit̄. Inuenit̄ ēt in samia hac terra lapis quidā: quo ad læuorē & fulgorē auri officinæ utunt̄. Excellit bonitate q cādidus & solidus ē. Adstringēdi refrigerādiq; uis illi est. Bibit̄ utiliter cibū in stomacho nō cōtinētib⁹. Sensoriis tm̄ nocet. Facit ad oculorū destillationes & ulcera cum lacte. Creditur p̄terea ad partus celeritatem conferre & adalligatum gerentibus uterum amuletum esse. Præferenda etiam in Chia terra quæ candida aliquoue cineris colore & Samię terræ similis est. Glebosa hæc etiam & candida differt a samia conformationis suę figura. Samiæ easdem uires habet: erugat: leuigat: faciemq; & reliquum corpus amabili coloris bonitate commendat. Hac ipsa etiam in balneis ad exterendum pro nitro

Q

[Margin notes: ὄνυξ; Eretria; Samia; Lapis in Samia Terra; Chia]

Selinusia

Cimolia

utuntur. Præstat eadem & Selinusia terra. Probatissima quæ maxime splendet, candida friabilisq; ẽ: & q̃ celerrime asperso humore aliquo diluit. Cimoliæ cretę duo itidẽ gña sunt: cãdida altera: ad purpurã iclinato colore altera: natiuã quãdam pinguitudinẽ hñs: & cũ tãgit frigiditatẽ: Cunctis aliis anteferenda. Discutiũt ambę aceto dilutæ secũdũ aures abscessus quos parotidas uocãt: Panos: tuberculaq; alia. Ambustis q̃primũ utiliter inũgunt pustulas excitari in eis ꝓhibentes. Testiũ duritiẽs reprimũt & toto corpore inflãmationes. Sacris ignibus aduersantur. Habentq; in uniuersum sinceræ multiplicẽ usum.

Pnigitis

Quæ pnigitis terra appellat colore ad Eretriã inclinãte est. Crassiores hẽt glebas: & ipsa tactu manũ refrigerãs: linguãq; adeo glutinãs ut ex illa pẽdeat. Põt eadẽ Cimoliæ: uires tñ infirmiores illi q̃ cimoliæ sũt. Pro eretriade qdã eã uendũt.

Marinæ testæ

Marinaꝝ testaꝝ in fornacib⁹ crematarꝝ cinis crustas ignis mõ inducit. Eapp prurigini pustulisq; utiliter ex aceto inũgit. Prodest podagris. Ceraq; exceptus strumas discutit.

Terra ex fornacibus

Hẽt ẽt marinis testis easdẽ uires ex fornacibus cocta rubẽsq; terra.

Melia

Cinereæ eretriæ terrę similis colore melia terra ẽ: aspa: & q̃ digitis cõfricata similẽ cõfricato pumici stridorẽ reddit. Vires alumini siles ignauiorestñ hẽt. Idq; gustu indicat. Linguã. n. cõtactu leniter siccat. Repurgat corp⁹: & amabilẽ illi coloris bonitatem acq̃rit. Pilos extenuat. Vitiligines p̃terea & lepras exterit. Vtilis eadẽ pictoribus ad diuturniorẽ coloꝝ firmitatẽ: & uiridib⁹ emplastris accomodata est. Probat in hac omniq; alia nõ lapidosa: recẽs: mollis: friabilis: & q̃ humoris cõtactu facillime soluit.

Ampelitis

Est & ampelitis terra quã pleriq; pharmacitim uocãt in Syriæ Seleucia nascẽtẽ. Nigra i hoc gñe cæteris oib⁹ anteferẽda est exiguis piceaꝝ carbonib⁹ similis: assulatim scissilis: æqualiter splẽdens: & q̃primũ tritæ aliqd olei inspergit liquescens. Reprobãda e diuerso cinerulenta nec liquescens. Discutiẽdi refrigerãdiq; uires hẽt. Vsus ei⁹ ad honestãdas palpebras tingẽdũq; capillũ. Vtilis & ungẽdis uitib⁹ anteq̃ gẽmas ꝓferãt. Vermes siqdẽ in illis nascẽtes enecat.

INTERPRES.

1. P Riusq̃ ex alioꝝ græcoꝝ decretis de uniuersæ priuatimq; huius aut illius terræ uiribus & oi usu eodẽ quo in lapidibus factũ mõ est agamus: Pauciora qdã monebim⁹ q̃ male i scriptore hoc legi nobis uident. Eritq; id primũ quo loco in Eretria terra legit λούεται αὐτῆς δ᾽ γον αὐ᾽ ἑαυτὴν κατ᾽ ἰδίαν τε καὶ σὺν ὕδατι. Quoꝝ sensus est: q a Barbaro redditus fuit Lauat ut Cerussa tã seorsum q̃ cũ aqua. A Ruellio aũt ferit ex aqua obscuriore & incertiore adhuc intellectu: & in quo relicta sint q̃ aduersari eretriæ terræ loturæ uidebãt. Nos qm̃ in Plinio satis tota hæc res patet: multoq; magis ꝙ in secũda eius lotura eadem oĩa in scriptore hoc repetita sunt facile opinati sumus in pria eius lotura male legi illud κατ᾽ ἰδίαν: qd per se & seorsum significat: legendũq; καθ᾽ ἡμέραν. i. p diẽ: queadmodũ in secũda deinde lotura manifeste p̃cipit. Neq; n. p se seorsumq; lauari aliqd põt. Rẽ q̃ lauat & humorẽ quo lauet in lotura eẽ oportet. Nisi sensus sit terendã cõfricandãq; esse Eretriã terrã primo p se & seorsum: mox in aqua. Sed male in hũc sensum legẽtes ducũt q̃ illic uoces audiunt. Nos illud magis ꝓbauimus queadmodũ licebit aliis ẽt qd sibi magis placuerit in ancipiti re seq. Suspicati ẽt in eodẽ capite sumus qm̃ rõne nobis caret male legi in Eretriæ huius terræ coctura participiũ τετρημένον quod pforatũ significat nõ intelligentes cur pforatũ futurũ sit fictile qd ne spiret diligenter opculari p̃cipit. In cõi tñ græcoꝝ oĩum lectiõe nihil a nobis mutatum est. Non tacebimus illud ẽt qd a Diosc. dicit si ꝓducat in ære terra Eretria ἰώδη γραμμὴν relinquere nisi ad uiolaceũ colorẽ Plinius rẽ cõtraxisset ad æruginẽ q̃ uiridi colore est distrahi potuisse. Incertum enim ubi desit experientia & sensus ab ærugine ne quæ græcis ἰὸς est, an a uiola quã eadem gens ἴον uocat adiectiuum id nomen factum fuerit. Neq; ab re penitus qñ æri proprium sit uirere alteriusq; rei p̃sertimq; humoris cõtactu uiridẽ colorẽ reddere. Verũtñ ut diximus uiolaceum colorẽ fieri attritu eius in ære tradente Plinio q quotidianã & uulgaris usus in pictura rẽ facile potuerit cognoscere impudenter aliqs aliter sentiens fecerit. Habet Eretria hæc creta terræ suæ nomen ab Euboiæ ciuitate prope chalcidem sic appellata. Quemadmodũ & Samia quæ mox seqt: in qua hic alterũ genus collyriũ uocari ait. Plinius Syropicon ut in alterutro uitiũ esse possit. Probamus tñ magis qd ab hoc tradit qm̃ Plinius misceri quoq; eã oculoꝝ medicamẽtis testat. Quã nobis ẽt fuit ut quod in impresso Diosc. legit καὶ ὄγκων καὶ μαστῶν inflãmationes. i. cõtra testiũ

& mãmaꝝ

& mãmaꝝ inflãmationes cõtra alioꝝ oĩum æditiones pro mãmis oculos uerterimus. Sic.n.in melioribus græcis adhuc legiẽ. Plinii auctoritas ꝑsuasit: & collyrii uox oculis debita exigere nobis uisa ẽ. Habet & in samio lapide male sequacem sermonis ductũ locus in quo legiẽ ἀμβλυντικὴν τοῖς αἰσθητηρίοις non eodẽ mõ ab aliis & a nobis redditus. Siqdẽ a Barbaro dictus est lapis hic obtusos recreare sensus Plinium ut nos credimus secuto. Verũtñ ex his quæ in scriptore hoc legũẽ male possunt ĩ eũ sensum quæ illic uoces sunt trahi. Eãq; ob cãm nos Diosc. ut nũc in eo audiunẽ uertimus: & nihilominus apposita uitii nota suspectũ legentibus locũ fecimus Quod ẽt in samio hoc lapide statim sequiẽ ptinetq; ad partus & uteꝝ gerentes mulieres aliter a nobis q̃ ab aliis redditum fuit. Illi.n.utrũq; ad cõceptos crescentesq; in utero fœtus & eoꝝ partus cõtraxerunt. Nos ad celeritatẽ quidẽ partus cõferre diximus. Quod autẽ sequiẽ καὶ φυλακτήριος τῶν συνειληφυιῶν περιαπτόμενος ad grauidas & quæ intra se fœtum concæperint distraximus ꝓ amuleto grauidis adalligari dicentes. Quod.n illic fœmininũ præteriti temporis participiũ est συνειληφυιῶν eas quæ concæperint significat; & his nõ eaꝝ cõcæptibus φυλακτήριον.i.amuletũ concæptæ illic uoces indicant. Seqtur quidem ꝑgnantiũ salutem & incolumitatẽ salus & incolumitas fœtus. Potuitq; hic alterius salutẽ ex alteriꝰ incolumitate significare. Neq; id nos negamus: sed qđ monemus ad fidẽ & candorẽ interp̄tis ptinet Et hæc qdem hactenus: Quod uero ad oẽm terrã cõiter priuatimq; hanc aut illã a græcis traditũ ptinet sic se habet. Siccat oĩs terra: & nisi mixtã cõiunctãq; sibi aliã habuerit qualitatẽ nullam habet erodendi uim. Sin aũt feruida illi qualitas aliqua accesserit eam oẽm lotura amittit. Primũq; a ueteribus græcoꝝ medicis efficacissime adstringere eretria dicta est. Crematãq; & lotã sine erosione siccare & in toto eius gñe ꝓbari & anteponi cũctis aliis quæ cinereo colore est. Samiã qm̃ glutinoso lentore sit utilẽ oĩbus q̃ leniri oporteat. Oẽsq; sanguinis eruptiones quacũq; parte erũpant cõpescere. Chiam & Selinusiã maiore & efficaciore repurgãdi ui esse: ideoq; mulieribus ad nitorẽ & læuorẽ cutis usum eius fuisse. Quinetiã carnibus ulcera explere & ad cicatricẽ pduceẽ ꝑsertimq; ambusta. Cimoliã quã a Cimolo insula noĩauerunt mixtas refrigerãdi discutiendiq; hr̄e uires: & hoc simplicẽ nec lotã: lotam uero magis refrigerare & ambustis ex posca mederi. Pnigitim deinde pares cimoliæ uires hr̄e. Hanc nigro colore esse tradiderunt ueteres græci. Ampelitidẽ a uineis appellatã ferunt ꝙ cõtra innascentes uitibus uermes gẽmasq; eaꝝ erodẽtes usus quondã eius esset: siccandi discutiendiq; egregias hr̄e nõ sine erosiõe uires. Numerauerũt & alias aliquot relictas ab hoc scriptore posteriores græci. Aegyptiã cuius luto cõtra incipientes cutẽ subire aquas & duratos lienes uterẽtur. Creticã quã sine erosione similẽ ampelitĩ cõstituerũt. Alanã quã Armeniæ glebæ æqualẽ fecerunt. Oĩumq; postremã armeniã glebã quã adhuc armeniũ bolum uocãt. Cuius multiplex fuit & est in medicina usus. Numerabanẽ ab eis ẽt in terræ censu lẽnia sphragis: sinopis: rubrica & fabrilis. De qbus qm̃ nõ multo añ priuatim actũ ab hoc ipo scriptore & a nobis ẽ nihil ultra hoc loco ageẽ.

DIOS. DE Fuligine qua pictores utuntur. Cap. cii.

Asbolen. Romani fuliginẽ dñt. Ex uitrariis officinis sumẽda est fuligo qua pictores utuntur. Bonitate.n. hæc alias antecedit. Exedendi uires & adstringẽdi hẽt. Rupta eadẽ ad cicatricẽ pducit. In quẽ usum cerato qđ rosaceo coactũ fuerit miscetur.

INTERPRES.

f Acilis cognitu pictoriæ fuliginis huius in Vitruuio cõfectio est. Eã longius scriptor ille septimo suæ architecturæ libro tractauit. Poterunt uolentes ab eo non eius tñ sed librarii atramenti ẽt qđ statim sequiẽ certã audire rõnẽ: Ideoq; nos nihil ultra de his agimꝰ. Monemus tñ quod in hoc capite a Barbaro uersum est fracturas pducere ad sanitatem fuliginẽ hanc assumpta cera rhodia longissime a Diosc. sensu abesse. Neq;.n.quod hic ait σὺν ῥοδίνῃ κηρωτῇ ad gentem & insulam rhodum pertinet: sed ad ceratum quod rosaceo unguento coactum fuerit. Notiores & toto hoc operæ totiens repetita ut ostendi a nobis aliter non debuerit.

DIOS. DE Atramento librario. Cap. ciii.

m Elan. Romani atramẽtũ dñt. Collecta thedaꝝ fuligine librarium cõficitur atramentũ. Miscenẽq; in cõfectiõe eius gũmi põdo: fuliginis unciæ tres. Cõficiẽ ꝑterea ex resinæ fuligine & antedicta pictoꝝ fuligine. Oporterq; pictoriæ fuliginis põdo sumere: gũmi pondo & semissem & atramenti sutorii tantũdem. Emplastris quæ exedẽdo sunt apte misceẽ atramẽtũ librariũ. Facit idẽ ad ambusta: in quẽ usum crassiore ĩductiõe ex aqua inũgiẽ: dimittiẽq; usq; dũ coalescat cicatrix. Post qđ r̄ps spõte sua ꝑclusis ulceribus decidit. Et hęc qdẽ quousq; satis fore credidimꝰ. Charissime aree ꝑ lõgitudĩe opis materięq; & remedioꝝ copia dcã hactenꝰ sint.

PEDACII DIOSCORIDAE ANAZARBEI DE LETALIBVS VENENIS EORVMQVE PRAECAVTIONE ET CVRATIONE. LIB.VI.

Radidimus in his quæ hactenus scripta sunt charissime Aree omnem de aromatis:oleo omni:unguentis:arboribus:earũq; fructibus & lachrymis:Animalibus itidem:melle: lacte:adipe: & his q̃ frumentacea dicuntur:Oleribus prætèrea:radicibus: herbis: succis:uino omni & metallicis rõnem. In hoc qui ultimus erit propositi operis liber de uenenorũ quæ nocere: & medicamentoꝝ quæ contra ea ꝓdesse nobis possint potestate & uiribus agemus. Breuitatiq; consulẽtes propositam rem prosequemur. Quæ tota cũ bifariam diuidat̃ & in præcautionẽ ne lateant a principio nos uenena: Aut si forte clam data fuerint ne noceant. Et in remedia quæ afferenda sint his qui in ea inciderint de ꝑcautione primũ agemus: Difficili sane ut ueteres opinati sunt. Propterea q̧ qui uenenis homini clam insidiãtur tam dolose ea ꝑparant ut peritissimos ẽt decipiant:amaritudinem admixtis dulcib⁹ & odoris grauitatem admixtis odoramentis a letalibus uenenis auferentes: Aut oblata occasione materiæ alicui ex his quæ ad opem & salutem dari credunt̃ ea miscentes ꝑsertimq; in ualitudine:qualia sunt absynthium:hyrcina:origanus:hyssopũ:satureia:thymus:origanus:abrotanũ:iris aut castoriũ. Et siquid medicamentis q̃purgando sint cõgruã uidebit̃ hr̃e qualitatẽ:in poculis ꝑterea asperiore uino: esculẽto ue iure aliquo:passo:aqua mulsa:aut musto. Quinetiã succis:Lenticulæ: polẽtæue aut aliis quæ passim in cibo dant̃ uenena illa cõpinsentes. Quam ob cãm in ueneni suspitione condita elaborataq; cibaria omnia uitasse oportet. Omnesq; in gustu uehementiores cauisse qualitates. Quotcũq; .f. dulcibus salsis ue aut acidis saporibus constãt. Et in maiore siti fameq; nõ uniuersa raptimq; bibere aut comedere. Sed eorũ quæ bibunt̃ edunt̃ ue qualitates diligentius cõteplari. Præsumẽda ẽt potu frigida aqua. Expleto .n. appetitu difficillime corripiunt̃ a stomacho postea cæteræ qualitates. Et honeste q̃dẽ in ualitudine reiiciunt̃ q̃ salutis opisq; cã dari simulant̃ a ueneficis uenenoꝝ porrecta pocula. Ex quo non facile uenenis ęgroti intercipiuntur. Estq; ne decepti facile intereãt hæc rõ. Verũtñ supest & alia q̃dã efficacior. Oportetq; in suspitiõe ueneni semp ꝑcomedisse aliq̃d:eoq; cibo inefficacia reddidisse uenena. Qualia sunt caricæ cũ iuglãdib⁹ nucibus: & q̃ mala medica dñr. Napoꝝ itidẽ semẽ drachmæ põdere cũ uino:aut nepetæ folioꝝ par põdus. Rutæ folia ẽt: iuglandis nucis interanea:salis grumũ duasq; caricas ieiuni comedant:nulloq; ueneno sic lędent̃. Pręstãt idẽ & antidoti cũ uino suprę q̃les sunt terrestri crocodilo & sanguinibus cõfectæ: & q̃ magna mithridatios uocat̃. Aduersant̃ sæpenumero ẽt uenenis ꝑpria in q̃busdã corpoꝝ tẽperamenta: & supaccedentes ex ciboꝝ poculoꝝ ue q̃litatibus aut uini copia dispositiones. Hebetant .n. sumptoꝝ uenenoꝝ maleficia traiectionẽq; eoꝝ impediũt obstrusis antea a ꝑsumpto nutrimẽto meatibus. Veꝝ qm̃ sæpenumero in itinere casus aliq̃ silĩa sine insidiis picula afferũt. De his ẽt agere necessarium mihi uisum est. Ante oĩa subdio locis quatenus licebit coquenda & ꝑparanda cibo & potui necessaria erunt. Tũ in opto cõuexa tecti diligẽter cõteplanda. Sæpe .n. ex supiorib⁹ locis mortifera labũt̃ aĩalia. Qualia sũt phalãgia:reptiliaq; alia q̃dã & q̃ stellio appellat̃. Tũ ex q̃b⁹ hauriẽt̃ uinũ ualculis diligẽter & in luce adhibẽda mens ẽ. Trahũt̃ .n. odore uini reptilia. Sæpiusq; post uini potũ uenenũ ĩ eo euomuerunt

ut distruenda in ueneni ...

... uini odor ...

muerunt. Aut in uinum delapsa & ipa pierũt:& mortẽ utentib⁹eo attulerũt. Et hęc ubi nullæ fuerint insidiæ ad pcautiõem uenenoꝝ satis dicta sint. ¶Quod si spõte sua aut ex alioꝝ insidiis uenenũ aliqui hauserint: opem non distulisse oportet. Dum.n. singulis uenenis accidentes notas expectamus remedio nullus superest locus: incurabili post aliquod tempus curatione eis facta. Si igit᷑ qui uenenũ hauserunt cognitum quod qualeq; fuerit enunciauerint: aut qui interfuerũt patefecerint q̃primum ad congrua accedentes remedia facile in id quod secundum naturam fit & ad ꝓpriũ corporis habitum pducemus. ¶Nec nos his accedimus qui icurabilia omnino in his uenena esse existimant: Cur enim malæ aliæ affectiones quæ fiunt ex causis in corpore nascentibus curationem admittunt? Quæ uero ex ingruentibus foris uenenis incurabiles erunt? Omnes siquidem in corporibus morbi curabiles pariter & incurabiles sunt ex ingruentium causarũ grauitate: antecedentibusq; dispositionibus & propriis corporum qualitatib⁹. ¶Si uero amissa ueneni maleficio uoce obmutuerint aut mentis secuta alienatione: aut quãcunq; aliam ob cãm: quia uerbi causa liberari eo nolint incertum nobis id fecerint uenenum: tunc celerrime ad ea properandũ quæ cõmuniter in cuiuslibet ueneni haustu accomodata sunt. ¶Nullum autem communius remedium est: q̃ si priusquam inhęserit & inualescat per proximum locũ foras uenenum illud pellatur. Quapropter nulla intercedente dilatiõe calidum oportet dedisse bibendum oleũ per se uel cum aqua: & ad uomitum cogendi qui uenenum id hauserunt. Deficienteq; oleo: si nõ sit eius regio ferax dandum pro oleo cũ calida aqua butyrũ: aut cum maluæ: lini ue seminis: aut tragi frugis: fœnogræci aut urticæ seminis aut alicæ decocto. Neque enim uomitione solum facile hæc purgabũt stomachum laxantia & nauseas facientia: Sed aluum ẽt deiicient & uenenorum acrimonias hebetãtia erosionibus eoꝝ aduersabuntur. ¶Licetq; id manifeste ex eo deprehendere. Siquis.n. exulcerandi consilio calce: fece ue aut cãtharide aut qua uoluerit aliqs acriore alia re utatur: oleoq; locũ præunxerit nõ exulcerabitur ab eorũ aliquo corpus. Quinetiã siquis spissare refrigerare ue altius cupiens locum oleo ꝑunxerit frustra id tentauerit. ¶Vomitus præterea non ideo solum ꝙ pellit educitque quod nocet salutaris est: sed aliquando etiam haustum uenenum: odore: concretis grumis: colore: aliquoue huiuscemodi ostendit. Odore quidem & amaritudine opium: colore cerussam & gypsum: Cõcretis grumis lac aut recentem sanguinem: Grauitate halitus euomiteq; substãtiæ qualitate & odore marinum leporem & rubetam ranam: tamq; facili cognitione ut hac ratione magis q̃ quapiam alia opem in quibusdam afferre liceat ad accomodata singulis uenenis remedia properantibus. ¶Admisceť oleo ẽt maluæ decoctum aut glaucium: aut anserinus adeps: aut ex pinguissimis carnibus esculentum ius: aut ex lignoꝝ cinere facta lixiuia. ¶Cũq; diligenter uomitionibus uenenũ eduxeris ne qua eius pars in aluo relinquatur acerrimo clysteř quod intestinis hæserit educemus. ¶Facit ad hoc etiam haustum cum dulci aqua tritũ nitrum. ¶Potum copiose uetustum uinum. ¶Gallinaceoꝝ esculenta iura: pingues pisces. ¶Animalium in senecta pingues carnes: & quæ adipe aut butyro recenti cõstẽt. ¶Aluum enim hæc ut præmonstrauimus deiicientia & stomachum resoluentia lubricum facilioremq; ad uomitiones reddunt. ¶Quinetiam uenenorum acrimonias hęc ipsa hebetãt: meatibusq; se obiiciẽtia & eos opplẽtia celeritatem eoꝝ remorãt. ¶Dantur ꝑterea cõiter cũctis uenenis accomodata remedia. Inter q̃ sunt rubrica lemnia: agaricum: abrotanũ: Irio: eryngii radix: pastinacę erraticæ & nepetæ semen: nardus gallica: castoriũ: uiridis ferulæ medulla: nerii qđ rhododendron dicũt flores: mar-

rubũ succus:Silphium:liquor ue eius:Sagapenum:Panacis liquor : Peucedani liquor:& radix quam Magydarim dicunt:Longa prӕterea Aristolochia:agrestis rutӕ semen:& Vetonicӕ folia.Danturq; singula drachmӕ pondere cum uino.Cõfert & Polii herbӕ decoctũ:Seselis:& in eclegmate liquida pix.Verũtamẽ egregie opitulantur antidoti:quaꝝ confectiones in fine describentur.Cõmuniter uenenis hac rõne succurrendum est.Et sane licet ab ea quӕ uenenorum potus consequunt̃ accidentia cõmunibus uti remediis.Plurimorum enim uenenorum uires in similes fere circumagunt corpus dispositiones:eamq; ob causam cõmunia his etiam remedia prosunt.Diuersa quidem mortifera uenena sunt.Cõmunes tñ sed non multӕ quӕ ex eis fiunt dispositiões.Impossibile enim uni alicui ueneno omnia accidere. Si.n.id sit:superflua omnino fuerit in singulis uenenis remediorum doctrina.Stomachi siquidem dolores:alui intestinorum:iecoris:renum:uessicӕq;:singultus itidẽ:erosiones:tremores:obmutescere:refrigerari:cõuulsiones:nullos uenarum pulsus: spiritus difficultates:sopores:uertigines:prӕfocationes:sitim:sanguinis eruptiones:febrem:urinӕ angustias:tormina:crebras uomitiones aut nauseas:rubores : liuores:pallores:mentis alienationes:sterrereq;:& elanguescere:aliaq; multa & diuersa pati & agere:difficile est inuenire uni alicui ueneno singula seorsum & separata accidere & paucorum cõmuniumq; accidentium numerum uniuersales nobis dispositiones demonstrare.Quapropter ex unoquoq; prӕdictorum non facile est haustũ uenenum deprehendere.Oris enim linguӕq; erosiones: Stomachi prӕterea inflãmationes:aluiq; & renum:ac uessicӕ:nec non ualidissimas urinӕ angustias: & aliquando cruoris cum ea eruptiones.Quinetiam lancinari uriq; multas corporis partes:non cantharidibus tantum accidere uidemus:sed picearum erucis etiam buprestidiq; & Salamandrӕ.Obdormiscere itidem sopiri ue aut stertere.Quinetiam liuescere:inertem fieri:refrigerari:torpere:nihil sentire:& toto corpore eroderi: non solum his qui opium biberint accidunt. Verum his etiam qui cicutã & mandragorã. Prӕter hӕc non Apollinaris herba tantum mentis alienationem facit : sed & uenena quӕ toxica dicuntur:aconitumq; & uenenarum mel quod in Heraclea pontri nascitur.Strangulationes prӕterea non in fungis tantum uidere licet : sed in taurino sanguine & concreto in grumos lacte:aconito:gypso:& cerussa.In uniuersumque difficile est unam aliquam in ueneno aliquo notam inuenisse:quӕ sola haustum uenenum demonstrare nobis possit.Eoq; magis ꝙ aliis quӕ uenenis superueniunt affectionibus:cõmunia hӕc etiam superaccidunt.Verumtamen in his quӕ celerẽ faciunt mortem:oportet sane ꝙ nocet ex signis deprehendere:ut mox docebimus.In his uero quӕ diutinas ualitudines faciunt:nulla erit ob difficilem ex notis nocentis ueneni deprehensionem in curatione difficultas.Nocendi enim celeritate amissa in diutinas ualitudines translata uenena cõmunia aliquis morbis remedia & curatiões recipiunt:nulla poti ueneni proprietate posthac remanente. Illatoq; ab eis diutino morbo:quӕ relinquitur omnis dispositio in unum aliquod genus diutinorum morborum euadit:in quibus facile deinde est curationem inuenire. Quӕ cõmuniter uenenis opem ferunt hęc sunt.Adiiciemus deinceps quӕ priuatim singulis accomodata erunt sigillatim exponentes quӕcunq; noxias letales ue in uno quoq; ordine uires habent:& ut qui medicinam ꝓfitẽtur:cautius cum institutis aliq̃bus ad salutẽ & sanitatẽ agant:non pigebit ea ẽr docere:quӕ in uenenoꝝ quidem genere & ordine sunt:eoꝝ tñ aliquis usus est.Incuria.n.graues sӕpe affert noxas:& cõtinuus huiuscemodi medicamentorũ usus mortis aliq̃n causam habet. Animalia igitur le-

talia

talia hæc ſunt: Cantharides: Bupreſtis: Salamandra: Piceaꝝ eruca: Lepus marinus: rubeta rana: Muta paluſtris rana: & hauſtæ Irudines. Semina uero Apollinaris herba quæ hyoſcyamus eſt: coriandrum: cicuta: nigella: & pſylliũ quæ pulicaris altera eſt. Liquores: opiũ: Carbaſi liquor: Thapſiæ ſuccus: Elateriũ: & Mãdragoras. Radices: Chamæleon: Aconitũ: Thapſia: Veratrũ: Ixias: Agaricũ nigrũ: & Ephemeron quod quidã a Colchis ubi naſcit̃ Colchicũ dicũt. Arbores: frutices: & herbæ: Smilax quam quidã Tithymalũ: Romani uero Taxum nominant: Solanum furioſum: quod & Doryctiũ uocant: Sardonia herba quæ Ranũculi herbæ ſpecies eſt. Papauer cornutum: Pharicum: Toxicũ: agreſtis Ruta & fungi. Ex animalium partibus letalia etiam hæc ſunt. Recens taurinus ſanguis: lacti mixtum coagulũ & mel quod in Heraclea ponti naſcitur. Metallica: gypſum: ceruſſa: calx: auripigmẽtum: ſandaraca: ſpuma argenti: adarce: plumbum: & argentũ uiuũ. Poſtremo ex his quæ domeſtica & in quotidiano uitæ uſu homini ſunt. Pota a balneo curſu laborioſiſq; exercitiis ſtatim copioſe uniuerſa: & ſine reſpiratõe frigida: uinũ: paſſũ ue aut aqua.

INTERPRES.

SI fuiſſet quondam aut ſaltem nunc eſſet ea gẽtibus morum & uitæ innocẽtia qualẽ nouo & aureo ſæculo poetæ finxerunt: aut is a natura ꝑ ſalute ſua ſenſus homini datus eſſet: qualẽ meliore fortuna quadrupedes & bruta aliquot ab ea accæperunt: quo ſalubria ſibi & noxia ſtatim ſentiret. Nullus huic ſcriptori quondam de ueneno℞ maleficio omni: eorũq; remediis ſcribendi labor fuiſſet. Nec nos poſt tot ſecula: totq; alio℞ ſcriptoris huius interpretationes: quæ aut deſiderari a legentibus in eo poſſe opinamur. Aut nobis cum aliis eadem non ſunt lõgius modo repetere cogeremur. Sunt.n. in naturæ hac ueluti carnificina quadam: & in extrema uoluminis huius coronide nõ minus q̃ in reliquo corpore quæ uitioſa ſuſpicemur: & quæ aptius doceri potuiſſe exiſtimemus. Facitq; prima illa ſcriptoris huius diuiſio: qua de tota ultimi cõmẽtarii huius hypotheſi a principio, ſtatim uſus eſt in præcautionem & remedia: Vt crediderimus: nec ſine rõne penitus q̃n non aliter q̃ in orationibus procemia: cõmentariorum inſcriptiones & tituli totius operis ſeminarium quoddam ſunt: deeſſe titulo cõmentarii huius alteram partem: remedia ſ. Eamq; ob cãm exigente id rei neceſſitate poſt præcautionem: curationis uocem cõmentarii huius titulo & inſcriptioni adiecimus Ne temere inſcriptus a tanto auctore ultimus hic liber uideretur. Pluraq; deinde præſtita eſſent q̃ promiſſa a principio fuiſſent. Poſt quod non conuenit nobis cum aliis qđ non lõge a principio capitis huius illi uerterunt de medicamẽtis homini ſalutaribus aut peſtiferis agẽdum eſſe. A nobis aũt dictum eſt de uenenorum quæ nocere & medicamentis quæ contra ea prodeſſe nobis poſſint. Neq;.n. hoc loco Dioſ. genera medicamentorum ſimpliciter diuidit: ſed ueneno℞ maleficia & remedia docere pollicetur. Anceps in græcis uox illa φάρμακον: qua ea gens ad uenena & morbo℞ medicamenta utitur concipiendi eius ſenſus occaſionem illis attulit. Quantumq; huic ſcriptori apta ſignificatione ad utranq; partem eius fuit uſus: tantum non reſpondente illi in latinis ancipiti aliqua uoce alteram eius ſignificationem ab altera diſcreuiſſe oportebat. In quo fauentes nobis alios græcorum ſcriptores habuimus: qui eandem hanc rem tractantes iiſdem: & ab hoc ſcriptore accæptis uerbis de ea docuerunt: preſertimq; Paulum Aeginetam, lib. y. qui dicturũ ſe pollicet̃ τῶν δηλητηρίων τὰς σημειώσεις καὶ τὰ ἀλεξιτήρια. i. uenenorum notas & eorũ remedia. Fuit hic in pluribus nobis certiſſimus dux: & quaſi manu apprehenſum ad ueritatem perduxit: & in inſidiis ueneficoꝝ: quas hic non multo poſt docet: manifeſte indicauit non dici a Dioſco. quæ alii interpretes uerterũt inſertis etiam aliquot a Plinio accæptis uerbis quæ in eo nulla ſũt: ſed moneri in eo miſcere aliquando ueneficos ad cœlandam ſceleris & maleficii ſui deprehenſionem uenena his: quæ in mala ualitudine ad ſanitatem dari conſueuerunt: qualia ſunt Abſynthium &c. Hæc ſiquidem omnia: ſaporis amaritudinem: aut odoris acrimoniam: aut medicamenti halitũ colorem ue habentia facile ægrotos fallunt. Verba eius ſunt. ἔνιοι δὲ καὶ ὡς ἐπ' ὠφελείᾳ δοκοῦντες προσφέρειν ἐν νοσήμασι τὰ τοιαῦτα οἷον ἀψίνθιον ἀβρότονον &c Quorum ſenſus ẽ: aliq̃n etiam ceu ad ſanitatem & ſalutis cauſa in morbis propinare hæc uideri & credi uolunt: quale Abſynthium: Abrotanum &c. Et hic loci eius ſenſus eſt. Quem quomodo reddiderunt alii legentes cenſebunt. Illud certe non tacebimus quæ a Barbaro dicta ſunt: in quo maxime periclitari uident̃ ægrotantes obnoxiis omnibus per quæ uiuant nulla in ſcriptore hoc ſunt. Fuit idem Aegineta nobis etiam dux: ut quod paſſim poſtea legitur uitanda in ueneficii ſuſpitione κατηρτισμένα omnia cibaria: quæ uox præparata ſignificat: condita diceremus: quoniam κατηρτισμένα ille dixerit. Et nihilominus quoniam non ſatis rem uideretur una illa uox exprimere: alio participio etiam uſi ſumus condita

in hoc censu & ordine numerat͂. Ex eo fit ut abundare eã putemus aut pro alio remedio corrupte legi. Satis sit locum signasse: & in eodẽ hoc officii genere legẽtes monuisse relinqui a nobis in hoc capite pleraq; alia: q̃ ut credimus mutata in melius a nobis & ab aliis interpretibus aliter uersa sunt: quæ poterunt a uolentibus nõ multo labore cognosci. Quale est quod in Dios. passim legebat͂ βλυπτόμενον quod ad uidendi uerbum pertinet. Nos aũt βλαπτόμενον ex his quæ sequunt͂ legi oportere opinati quod nocet uertimus. Quale itidem quod in uenenoꝝ censu est cũ numerãt͂ frutices & herbæ. Adiecimus.n. arbores: qm̃ prima taxus in eo ordine numerat͂: oportebatq; primis respõdere ultima: & ꝓpositis totidẽ esse quæ deinceps docerent͂. Alii græcoꝝ medici preſertimq; Paulus Aegineta ea uoce in hoc censu usi sunt qua oẽs pariter plantas & fungos cõplecterent͂ φυτὰ .n. totũ hoc genus nominauit. Monuit idẽ quõo emendandus in extremo capite corruptus locus eẽt quem licet Barbarus apposite & ex re uerterit non totam tñ expleuit rem. Quod.n. illic frigidum legitur poculis illis omnibus cõe est. Alter interpres cum uitiosum inuenisset locum e uitibus uinum uertit: quasi aliarũ plantaꝝ liquor uinum priuatim & per se dici possit. Et quod erat ἀθρόους abũde tm̃ interpretatus est; cũ tñ ut ex Plinio sæpenumero eam uocem interpretante cuncta illa itellexisse in ea oporteat quæ a nobis reddita sunt copiose: uniuersa & sine interspiratione. Non debet lõgius differri quod superiore libro dicendũ fuerat ne legentium animos ultra suspendat. Id aũt est. Quonãmodo hic scriptor & in p̃cedentis libri & huius procemio dixerit ultimũ ꝓpositi operis utrunq; fore. Cũ tñ quintus ille hic aũt sextus ꝓpositi operis sit: & hic scriptor in totius operis procemio sex libris hortante Areo totam se collegisse rem dicat: ideoq; non quintus sed hic qui sextus est ultim⁹ dicendus sit. Non põt: modo uitiũ absit: aliter hoc defendi q̃ ut cõstituat͂ in quinto dixisse Dios. medicæ materiæ illũ. Hunc uero ꝓpositi operis ultimum esse. Verũtñ uitium nos in quinto suspicamur. credimusq; pro ultimo penultimum illic legi oportere.

DIOS. DE Cantharidibus. Cap.i.

Ccidunt his qui Cãtharidas hauserint asperrimæ omniũ & difficillimę no-
a tæ. Fere.n. ab ore usq; ad uessicam cuncta illis erodere sentiuntur. Piciq; aut cedrino liquori simile aliq̃d in gustu obuersatur. Inflãmantur his etiã a dextra parte præcordia. Vrinæ angustias pariuntur. Sæpiusq; per eam sanguis fertur. Quinetiã excernuntur per inferna eis qualia in intestinorũ torminibus excerni solent. Defectibus aiæ; ciboꝝ ueluti ex repletione fastidiis & uertiginibus laborant: mente tandem alienantur. Oportet itaq; prius q̃ huiuscemodi aliq̃d inualescat dato oleo aut quouis alio ex antedictis ad uomitum cogere. Cũq; uomitionib⁹ plurimũ ueneni eius eduxeris clystere halicæ cremorẽ aut oryzæ aut frumentacei tragi: aut ptisanæ: aut maluæ decoctũ: aut lini seminis: aut fœnogræci: aut radicũ altheæ quã Romani Hibiscũ dicunt infundere. Nitrũ ab his ẽt cũ dulci aqua ad deiicienda erodendaq; quæ stomacho & intestinis hęserint ꝓpinandũ est. Et si deiecta erasaq; nõ sint infusa clystere cũ nitro mulsa aqua purgare oportet. Dandum præter hæc ẽt uinum passum ue addiris simul cõcisis nucleis pineis & cucumerũ seminibus aut lac: aut mulsa aqua aut anserinus adeps in passo liquefactus. Inflãmatas deinde partes hordeacea farina in mulsa aqua decocta fouere oportet. Nocẽt tamẽ a principio admota fomenta hæc: propterea q̃ accedẽte calore retinetur quod datum fuerit uenenum uitalioribus partibus inhærens. Post aliquod tp̃s ꝓsunt dolores eaꝝ inflãmationum mulcentia & mitificantia. Vtile interim est præter hæc oleo aliquo quod calefaciendo sit unctũ corpus in solium descendentes lauare ut per cutem ẽt quæ corpori noxia inhæserunt excernantur. Estq; in uniuersum excretionis tentandũ oẽ genus ne permanens & diutinus fiat morbus. Dandæ præterea in cibo his gallinaceorum carnes: hædoꝝ: porcellorũq;: oẽsq; pingues lõgiore coctura flaccescẽtes: & cũ lini semine elixæ. Bonã.n. aluũ hæc faciunt. Simulq; uenenoꝝ acrimonias hebetãt. Vinũ itidem dulce & copiosum. Accomodatus his ẽt turis cortex est: & alterum Samiæ cretæ genus quam asterem nominant. Singulorũq; drachmæ quatuor: in passi drachma una. Vtile præterea pulegiũ cũ aqua tritum: & irinũ rosaceumq; unguentum cum decocto rutæ. Vtiles & uitium teneri palmites cum passo triti: sed omniũ

ad ferendam cõtra Cantharidas opem efficacissimæ Antidoti sunt cum mulsa aqua pondere drachmarum quatuor potæ.

INTERPRES.

i

Nfames quotidianis experimentis & in interiore usu a cũctis dãnatæ Cãtharides semp fuere. Quales aũt hæ sint: satis. ii. uolumine a scriptore hoc & a nobis dictũ est. Tractataq; tũc oĩ eaꝝ medicina & historia nihil nisi maleficiũ in quo diligẽtiorẽ esse hoĩem oporteat relictum modo est. Quale aũt id sit: satis in scriptore hoc patet. Patẽt & remedia quæ ab eo deinceps tradita sũt. Idq; tam certe & diligẽter factũ est ut nihil monuisse legẽtes nos oporteat. Et si plurima in nobis alioꝝ editionibus cõtraria aut diuersa saltẽ legant. Quæ diligentius & exactius ꝓseq post hac nobis aĩus non est. Festinamus. n. lõgiore q̃ a principio credidimus opere hoc defatigati. Cupimus tñ ꝓ nobis in eo legentes laborare: collatisq; alioꝝ in hac parte editionibus scriptori huic & in eo humanæ saluti opem ferre. Ipsi interim in Cãtharidibus his non tacebimus discrepare alterius interpretis editionẽ a nr̃a quo loco Dios negat inflãmationibus potu Cantharidaꝝ factis imponenda a principio ex hordeacea farina fomẽta: cãm afferens. διὰ τὸ ὑπὸ τῆς γυνοιδὴς θερμασίας κατέχεσθαι τὸ δοθὲν ἐπὶ τοὺς τόπους ὄντως κυρίους. Quod uersum ab eo est. Quia ex calefactis corporibus remedia cõtineant: quæ muniẽdis & defendendis illata uitalibus fuere. Nos aũt cõtrariũ cõcipientes sensum diximus. Propterea ꝙ accedente calore retinet quod datũ fuerit uenenũ uitalioribus partibus inhærens. Retulit ille τὸ δοθὲν. i. qđ datũ est ad remedia: in quo rei & sibi ipsi (ni fallimur) aduersari uidet. Negat hic ob calorẽ a principio fomẽtis utendũ esse: redditq; causam qm̃. f. retineatur &c. Manifesto argumẽto sumpta a cõtrario rõne uelle conariq; Dios. pelli. & excludi ꝓ hoĩs salute quæ intra eũ sunt. At in remediis optandũ quærendũq; id non est: quæ quo diutius intra hoĩem fuerint: eo certius medebunt. Idq; nos cogitãtes de ueneno intelligi oportere in eo participio credidimus: eãq; rõnem secuti locũ ut in editiõe nr̃a legit: uertimus. Dicet forte aliqs de remedio intelligendũ ob eã cãm esse: qm̃ nisi descendat egrediaturq; uomitione: aut alui deiectione sumptũ id remediũ uenenũ una non educet: simulq; cessans: nullã afferet in hoc periculo opẽ. Nõ spernendũ penitus id eẽt: nisi hic subiecisset retineri: qđ datũ fuerit uitalioribus partibus inhærẽs qđ nisi de ueneno apte intelligi nõ põt. Et si intellexisse hoc mõ ẽt id oporteat ad uenenũ & uñ mali principiũ est tota reuertitur res. Nõ cõuenit ẽt nobis cũ cæteris interptibus quo loco hic scriptor ait dandas cõtra canthat idũ maleficiũ animaliũ pingues carnes κρέα ἁπαλώτατα. Eã uocẽ cæteri ex cõi eius æstimatiõe uerterunt tenerrimas. Nos aũt longiore coctura flaccescentes. Fecimusq; id auctoribus græcoꝝ medicis: qui in hoc scriptore locũ hunc signãtes τακερὰς in hoc usu carnes exigũt. Significat aũt id qđ diximus longiore coctura & eousq; tenerescentes: Vt diminutæ primũ a sua quantitate omnem etiam amiserint duritiem. Suntq; coctura non ætate tenerrimæ hoc loco intelligendæ carnes. Iidem etiã dulcis aquæ balneis in hoc periculo uti iubent.

DIOS. DE Picearum erucis. Cap. ii.

f

Equuntur haustas piceaꝝ Erucas q̃ primũ oris & palati dolor: uehemens linguæ inflãmatio: & stomachi aluiq; & intestinorũ accerrimi dolores. Simul ẽt erodeti oĩa uidentur intestina: Feruor præter hæc toto corpore & ciboꝝ ueluti ex repletione fastidiũ adest. Remedio his sunt quæcunq; contra Cãtharidas opem ferunt. Priuatim tñ pro simplici oleo melino utendũ. Id ex cotoneis malis & oleo conficitur.

INTERPRES.

f

Atis secũdo uolumine de Erucis dictũ a nobis est. Nunc legẽtes monuisse aliud nõ oportet q̃ tunc de olerum nũc priuatim de piceaꝝ erucis agi. Simili qdẽ & natura congenere insecto: Viribus tñ & maleficio dissimili. Siquidem quæ in piceis nascunt pñtem mortis habẽt cãm: ab omnibus passim damnatæ: priuatimq; a scriptore hoc: qui saluti humanæ cõsulẽs notas ueneni eaꝝ & remedia breuiter qdẽ: sed certissime tradidit. Meminisse illud tñ legentes uolumus: q̃ cognomines his in mari nascunt: erucæq; adhuc passim aliquot gentibus uocant: Nullum habere ueneni maleficium: sed mare incolentibus gentibus in mẽsarum pretio & honore esse.

DIOS. DE Buprestide. Cap. iii.

q

Vi Buprestidem hauserũt graueolenti nitro simile aliquid in gustu sentire uidentur. Accedũt stomachi & alui grauissimi dolores earundemq; partiũ grandes tumores: quales in cutem subeuntibus aquis fiũt. Toto corpore

etiam his extima intēditur cutis: supprimiturq; urina. Opem ferunt q̄cūq; contra cantharidas opitulantur. Priuatim post uomitiōes & factas clysteribus purgationes ꝓsunt in cibo caricæ & cū uino potū earꝫ decoctū. Prosunt pariter sed inclinato decedenteq; iam periculo Thebaicæ in cibo palmulæ: aut tritę cum lacte mulsoue potę. Prodest & piroꝝ omne genus in cibo & lactis humani potus.

INTERPRES.

p

Estis acerba boum buprestis est: & inde illi a græcis nomen. Raꝝ in Italia animal antiq auctores aliqui hoc tradiderunt. Nunc frequentius q̄ agrestis fortuna & res patiatur interēpto quotidie boue ruris colono inueniri agricolæ lamentantur. Scarabeo longipedi simillimū tradunt. Fallit inter herbas bouēq; maxime: haustumq; ita inflāmat ut rūpat. Vniuerso qdē pecori nocet: sed in maiore bouis q̄ aliaꝝ quadrupedū iactura: ab eius noxa priuatim noīatum est. Cecinit in Alexipharmacis suis notissimos de eo uersiculos Nicander Nihilq; nō ab hoc & ab aliis dictum: & ipse etiam in notis & remediis monuit. Addidit tñ colorari labra eius: qui buprestidē hauserit. Versiculus eius est ἤδ᾽ ἤτοι λίτρῳ μὲν ἐπιχραύζουσα χαλινά. Ex quo iniecta nobis suspitio ē quod nitrū in scriptore hoc legitur. In Nicandro aūt λίτρῳ potuisse quondam forte aliter legi: nec malefici buprestidis notā in uiroso tñ odore nitri eē: sed in putris corrupriq: tabi colore simul & odore. In cōi tñ græcoꝝ oium lectione nihil mutauimus. Relinquimusq; in bubus saltem diligentioribus obseruandam rem. Quos ēt monere uolumus. xxii. uolumine eiusdem numeri capite buprestim Plinio herbā esse: quā tñ ille non describit: & si græcos magna inconstantia in ciboꝝ laudibus eā habuisse dicat: eosdemq; remedia tanq̄ contra uenenum ꝓdidisse: boumq; uenenum eē ipso nomine indicari: quos dissilire degustata fatentur. Quod quale in eo sit legētes uiderint. Nobis.n. constitisse sibi græci uidentur: nec nisi in uenenorum censu buprestim constituisse.

DIOS. DE Salamandra. Cap. iiii.

s

Equuntur haustam Salamandrā linguæ inflāmatio: & cū torpore resolutioneq; aliqua tremor & sermonis impedimentū. Liuescunt ēt in orbē corporis aliquæ partes: permanenteq; ueneno sæpius corruptæ defluunt. Cōtra quā cum fecerimus quæcūq; cōtra cantharidas fieri instituta sunt: priuatim peculiariq; remedio pineam resinam dabimus: aut Galbanum in eclegmate cum melle: aut terrestris piceæ herbæ decoctū tritis simul pineis nucleis. Aut urticæ folia cum liliis in oleo decocta. Prosunt marinæ etiam terrestris ue testudinis qualiacūq; ea fuerint elixa oua. Ranūculorūq; esculētū ius decocta simul cū eis Eringii radice.

INTERPRES.

d

Escribitur a ueteribus Salamandra Lacerti figura: Stellato corpore nunq̄ nisi magnis & cōtinuis imbribus ꝓueniens: tanta natiui & intra se congeniti gelu ui ut ignes nō aliter q̄ glacies extinguat. Retulerūt iidem sanie quæ lactea ore eius euomitur quacūq; hominis parte cōtacta defluere pilos: quodq; cōtactū fuerit natiuū colorē in uitiliginem mutare. Addiderunt alii inter quos & Plinius est. xxix. uolumine capite. iiii. Inter omnia uenenata maximum Salamandræ scelus & maleficium esse. Siquidem alioꝝ uenenis singuli nec plures pariter intereunt Salamandra īprouidos necare totos populos pōt. Nam si arbori irrepsit oīa poma ueneno inficit: & eos qui ederīt frigidissima ui enecat. Idē familiæ periculum est: si cōtacto ab ea ligno panis incoquatur: Vel si in puteum deciderit. Habet tñ talis & tanta mali uis remedia aliquot: quæ capite hoc a Dios. docentur. In quibus a principio statim non est cū aliis idem nobis quod ad notas haustam Salamādram sequētes pertinet. Illi.n. quod nunc in Dios legitur καὶ διανοίας ἐμποδισμός: significatq; usus mentis impedimentū: ut in eo legebatur: uerterunt. Nos aūt ad sermonis impedimentum auctoribus græcorum medicis eā trāstulimus rem. Sidem Paulus Aegineta de Salamandræ maleficio agens καὶ λαλιᾶς ἐμποδισμός ait. Significatq; illi non mentis sed linguæ ad sermonem impedimentū: quod aliis eius mali notis magis cōgruit: linguæ inflāmatiōi: resolutiōi: tremoriq: quæ oia sermōis potius q̄ mētis usui officere uidentur. Accessit his etiā in Alexipharmacis suis utriusq; sane euentus testis Nicander: sed in eo qđ nos dicimus certior. Versiculi eius sunt αὐτίκα μὲν ἐμπρήθει γλώσσης βάτος, ἄψδ᾽ ὑπομάλκης: δάμναται, ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἅψεα λύει. οἱ δὲ περισφαλέοντες ἅτε βρέφος ἑρπύζουσι τετράποδες: νωθεῖ δὲ περ᾽ ἀπὸ φρένες ἀμβλύνονται. Eorum sensus est. Statimq; incenditur lingua: & torpore contrahitur, Vrgensq; malus tremor mēbra soluit Illi uero aberrantes ueluti infantes quadrupedes repunt Mens.n. illis hebetatur. Vtraq; a Nicandro ueneni Salamandræ nota numeratur & linguæ & mentis impedimentum. Sed nos magis amauimus quod Aeginetam & Nicandrum testes &

DIOS. DE Dorycnio. Cap. yi.

b Austum Dorycnium:quod quidam furiosum Solanum uocauerūt sequū tur ceu lactis in gustu sapor:continui singultus:linguę humiditas:uniuersaq; & sine interspiratione sanguinis excreatio. Feruntur præterea his per aluum mucosa:qualia in intestinorum torminibus ferri solent. Opem cōiter ferunt anteq̄ horum aliquid fiat uomitiones:intestinorum clysteribus inundationes:& q̄cunq; potum ualent uenenum pellere. Priuatim succurrunt pota mulsa aqua:Asininū:caprinum ue lac:& cū aniso tepidum passum. Amaræ itidem amygdalæ:& gallinaceorum elixa pectora:oēsq; crudæ pariter & tostæ marinæ in cibo cōchulæ:& ex marinorum crustaceorum genere carabi:astaciq; & eorum potum esculentum ius.

INTERPRES.

p Otest nec male q̄dem:falso ue Dorycnium uocari quodcunq; tela cuspides:& ut poeta cecinit. Ferrumq; pōt armare ueneno. A ferratis.n.lancearum cuspidibus:quas græci dorata uocant:factū illi nomē est. Præstiterunt id & adhuc præstant multa. Antiquitas tm̄ si Plinio credimus furiosi Solani succo ad eam rem priuatim usa est:uocauitq; ob id Dorycniū. Verba Plinii sunt.xxi.uolumine capite.xxxi. Hoc est uenenum quod innocentissimi auctores simpliciter Dorycnion appellauerunt ab eo q̄ cuspides in præliis tyngerent:illo passim nascēte. Esseq; Dorycniū furioso Solano idem hic primum testatur dicens:Dorycniū quod quidam furiosum Solanum dicūt. Testatur Plinius quo diximus loco certius:testant græcorum medici & herbarii oēs. Vtq; ab hoc ipso scriptore.iiii.uolumine letale simpliciter dictū dorycnium est:sic certius & ex pfesso nūc notæ:& remedia eius docent. In quibus duo tm̄ ex Nicandro alterum:alterum ex Paulo Aegineta monebimus. Sequi haustū dorycnium hic ait ὥσπερ γάλακτος ποιότης ἐν τῇ γεύσει. Quæ uoces nihil significant aliud q̄ lactis in gustu qualitatē quæ nulla alia q̄ sapor est. Pertinet.n. ad gustū ea tm̄ qualitas. Nicander tm̄ in Alexipharmacis de hoc ipso Dorycnio agens inquit. ἀλλὰ σύ γ' ἐν δὲ φράζοιο δορύκνιον ὅ τι γάλακτι: ὦ ἔντι βρωτῆς τι περὶ χρώματι ἔικται. Quod est. Sed age Dorycniū etiam contemplare. Cuius circa os lacti similis est aspectus & cibus ὠπὴ.n.ille uocat:quod uidetur & oculis sentitur:id aūt color est:βρῶσιν uero quod estur & ex eo saporem:duasq; notas has numerat colorē & saporem & utrunq; lacti similem Hic tn̄ solum saporem indicasse uidet. Nisi aliquis in cōi illa q̄litatis uoce qua usus est:colorem etiam intelligi uoluit. Verumtamē eam qualitatem ad gustum hic tm̄ contraxit. Alterum quod ex Paulo Aegineta monemus:ad remedia pertinet. Quod.n. hic ait: cum aniso tepidum passum ab eo cum exiguo aniso dari præcipitur. Potuit ea uox scriptori huic periisse. Eamq; ob causam ignotam legentibus esse noluimus.

DIOS. DE Aconito. Cap. yii.

a Potu statim cū adstrictiōe aliqua linguā edulcat Aconitū:& ab edulcatione uertigines:presertimq; in assurgēdo:& oculorum humiditates facit. Facit itidē ad pectoris p̄cordiorūq; cū frequētiore peditū redditiōe grauitates. Venenū uomitiōibus educere:aut clystere per inferna deiicere oportet. Vtendum cōtra aconitū potoib⁹ ēt:origani:rutæ ue:aut Marrubii:aut Absynthii cū absynthite uino decocto:aut Sedi:aut Abrotoni:aut Oleastelli herbæ:aut terrestres piceæ quā Chamæpytim uocāt. Prodest & liquoris Balsami drachma cū melle lacte ue addito castorei:piperis:& rutæ pari pōdere cū uino. Cōfert p̄terea hædi leporisq; coagulū:aut inuli cū aceto. Ferri recremētū ēt qd' Scoriā uocāt:aut potum uinū:Iquo ferrū:aurū ue:aut argentū candens restinctū fuerit. Cōfert & cū uino lixiuia:elixiq; gallinacei:& pinguiū bubularum carnium cū uino sumptū esculentū ius. Fertur Chamæpytis quæ humilis & coactæ breuitatis terrestris picea herba est:priuatim cōtra aconitum remedio esse. Ea in Heraclea ponti quo loco etiam nascitur Aconitum:Holocleros:Athenis uero Ionia:& in Euboia sideritis uocatur.

INTERPRES.

a Testibus contra testes.ut in iudiciis quotidie fit pro Aconito agendum nobis est:& unus cōtra multorum fidem audiendus:haud sane quale Aconitum sit dicentibus:letale.n.oēs esse assumant. Sed unde facto nomine in poetis scriptoribusq; aliis tantopere infame sit: Gram

matici siquidem poetæ:& qui plantaꝝ historiam aliqñ scripserunt a cotibus & petris in quibus nasci fertur:dictũ esse uolunt.Naso in transformationibus suis li.yii.notissimos cecinit uersus. Quæ quia nascunť dura uiuacia caute Agrestes aconita uocant.Plinius.xxyii.uolumine capite.iii.eosdẽ natales illi tribuens ait.Nascitur in nudis cautibus quas aconas uocant:& iõ aconitum aliqui dixere nullo iusta ne puluere qdem nutriente.Secuti hos plures alii idẽ tradiderunt.Tamq; a grãmaticis id receptum est:ut nõ facile sit decreta eoꝝ cõuellere.Conabimur tñ ueritati cõsulẽtes. Vnusq cunctis his uelut in acie obiicieť Theophrastus:qui lib.ix.de plantaꝝ historia nasci quidẽ petrosis locis aconitum tradit:nõ tñ a petris nominari:sed a periandynoꝝ uico quem aconas uocabant:ad quem copiosum & efficacissimum nasceret.Verba eius sũt.φύεται δὲ πανταχοῦ κὰι οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον ἀφ᾽ ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν:αὕτη δὲ ἐστὶ κώμη τις τῶν περιανδύνων φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους.Quoꝝ sensus est.Nasciť aũt ubiq; aconitum nõ in Aconis tm̃:a qbus appellationẽ habet.Vicus aũt Periandynoꝝ aconæ sunt.Amat pcipue petrosa loca.æquiuoca loci & cotis appellatio diuersitati huic cãm dedit:multoq; magis in petris natales eius.Vtris aũt magis credendũ sit grãmatici censebunt.Est.n oium grauis nec damnada fides.Theophrasti tñ auctoritatẽ poetis:Plinio:grãmaticisq; nunq̃ ego ex æquo contulerim.Anceps in hoc capite etiam locus est:illic.s. ubi cõtra Aconitum remedia docentur.Dubitari.n potest:iubeat ne Dios.sumi cum uino lixiuiam & elixos gallinaceos:an potius contra aconitum prodesse lixiuiam:in qua una cum uino elixati gallinacei fuerint.Nos in ambiguo id elegimus:quod ab aliis græcorum medicis confirmatur.

DIOS. DE Venenato melle:qd̕ ad Heracleã Ponti nasciť. Cap̃.yiii.

Adem patiunť qui ad Heracleam Ponti genitum mel comederint aut biberint.Succurritur huic quibus & Aconito.Præsenti tñ & fœlicissimo remedio curanť qui id hauserunt cõtinuo mulsi potu admixtis rutæ foliis.

INTERPRES.

Oaluerant simul uitiosa & turpi insitiõe superiora duo hæc capita.Feceratq; librariorum negligentia simul & imperitia ut quæ erat aconiti postrema pars Heraclei mellis pria eẽt. Idq; uitium ex eo obrepserat:ꝙ in utroq; capite Heracleæ Põti meminerat hic scriptor. In Aconito cũ doceret qbus appellatiõibus aliis locis & in Heraclea Chamæpytis uocareť:i melle cũ ꝓponereť quod ad Heracleam Ponti mel nasciť.Veꝝ Pauli Aeginetæ auxilio ad honestiorem cicatricem facile tam fœdũ uulnus:quod fœdius ẽt ab altero interprete factum fuerat perductum est.Ille.n.in extremo aconito iisdem huic scriptori uerbis alias eius appellationes percurrit. Tũ in melle aliud his uerbis incipit caput.τὸ ἐν ἡρακλείᾳ τῇ ποντικῇ γεννώμενον μέλι.Quod est ut nos uertimus.Eadẽ patiunť qui ad heracleã ponti genitum mel comederint.Non tacendum hoc loco qd̕ totam miscet huiuscemodi rem:& in quo scriptor hic cõstare sibi ipsi nõ uideť.Secũdo.n.uolumine & in melle:cum de malo hoc melle ageret ignorasse herbam uidetur:ex qua uenenatum hoc mel ad heracleam ponti apes cõficerẽt.Verba eius sunt.Heracleæ in ponto qbusdam annis:ex quibusdam floribus ꝓpria ui mel nascitur.Qui locus qm̃ totus & iisdem uerbis a Plinio redditus est xxi.uolumine:capite.xiii.longius a nobis non repetetur.Sed cum non dixerit Dios.in melle e qbus floribus fieret.Nunc autem ex aconito fieri testetur:& utrunq; in Heraclea ponti & utriq; rutã mederi quærendum duo ne hæc uenenati mellis genera in Heraclea ponti sint:an unum non eodem modo ubiq; traditum.Sed in melle cum nõ docereť uenena:crassiore minerua:in aconito certius ut certiore remedio curari maleficium eius possit.In quam partem ꝓpensiores essemus:nisi a Diosco.& Plinio maleficii aliæ in illo q̃ in hoc numerarenť notæ.Quæ qm̃ possunt in utroq; scriptore uolentibus patere:a nobis non repetentur.Monemus illud etiam quod a Dios.in melle relictũ est. Cum ait quibusdam annis ex quibusdam floribus &c.A Plinio quo diximus loco his uerbis redditum fuisse.Non dixere auctores:ex quibus floribus ea fierent.Nos tñ trademus quæ cõperimus. Herba est alba:uexatio quidem inmentoꝝ est:sed præcipue caprarum appellata ægolethron.Nec male dubitari posse aconitum esse:quod alicubi sic nominaretur.Quæ.n.illi in hoc scriptore adiectæ diuersarum gentium appellationes sunt Omnes ab enecandis animalibus factæ non dissimiles huic sunt;quæ caprarum mortem & pernitiem indicant.

DIOS. DE Coriandro. Cap̃. ix.

On põt ob odorẽ latere coriandrum.Vocem haustum exasperat:& ebrietati similẽ cũ turpi loquacitate furorẽ facit. Toto corpore eius qui id hauserit coriandri etiam odor sentitur.Remedio est cũ Irino oleo quo in aliis præmõstratum est modo id eduxeris cum absynthio meracum uinum. Nec minus itidem per se potum utile est.Bibuntur contra coriandrum utiliter etiã ouorum pu-

tamina in seipsa confracta tritaq; & cum muria diluta. Quinetiam Muria ipsa per se bibitur: salsumq; gallinaceo℞: anseris ue esculentũ ius & cum lixiuia passum.

INTERPRES

Amosa in Carmine suo coriandra appellans Columella ancipiti uoce usus: Cogitandũ posteris reliq̃t: quotidianũ ne eo℞ usum laudauerit: an magis in ueneni maleficio quod habent monere legẽtes ea rõne uoluerit. Vtrũq; n. nouisse hominẽ uerisimile est: p̃cæpisseq; eo℞ inter hortensia cõsitionem: & nihilominus q̃m homini nocerent: una illa uoce nimium ut hic in coriandro ait usum eo℞ damnasse. Quod ab hoc ipso. iii. uolumine factum est cũ monuit maiore copia sumptũ coriandrũ graui periculo mentem cõmouere: ideoq; nimiũ & cõtinuũ uitãdũ eius usum: Factũ & ab aliis græco℞ medicis & herbariis omnibus: inter quos & Nicander poeta ẽ. Cuius antiquissimus interpres siluestri coriandro nõ satiuo ueneni maleficium assignat. Nos t̃n in plantarum & medicæ materiæ historia siluestre in hoc genere hactenus non inuenimus. Et quoniam oẽs Coriandrum simpliciter noiant unum t̃m genus eius credendum. Plura q̃ Dios. numerauerit remedia cõtra coriandri furorem a Nicandro traduntur. Nolumus nos ea docere In eo n. scriptore parata omnibus sunt. Quod aũt nobis cũ aliis nõ cõuenit ex eo & Paulo Aegineta cõfirmandũ est. Id. s. q̃d hic ait ὠὰ τε κενωθέντα εἰς τὸ αὐτὸ καὶ διαθέντα σὺν ἅλμῃ ῥοφούμενα. Qui loc⁹ quõ ab aliis & a nobis redditus fuerit facile erit uolentibus cognoscere. Quod aũt cum altero eo℞ nobis nõ cõuenit remedii huius rõ & usus est. Ille. n. q̃ Dios. ὠὰ κενωθέντα. i. oua oĩ intrinseco humore uacua appellat: nec ultra quicq̃ illis adiicit. Oua in patinam depleta & subacta cum salsugine uertit. Remediũq; instituere uidetur quasi deplere oua oporteat. Et quod ex eis depletum est subigendum esse & cũ salsugine sorbendum. Nobis cõtra uisum est nõ quod in ouo clauditur querendum esse; sed depletis omni suo humore ouis eo℞ putamina. Vtimurq; ad hanc sententiã rõnibus his: q̃ in constituendo ouo℞ usu huic & aliis semp satis fuit ouis uti præcæpisse. Quod. n. in illis usum plerũq; habet interior liquor est: & si hac magis q̃ illa parte uti oporteat tũc uitellũ aut albumẽ seorsum imperari. Idq; tam late in hoc scriptore & aliis patet ut certius ostẽdi nõ sit opus. Hoc aũt loco cum iubeat hic scriptor depletis. i. uacuis ouis cõtra Coriandrum uti putamina eo℞ t̃m imperari opinati sum⁹. In eamq; sententiã nos primũ traxit Paulus Aegineta qui ὠὰ κενωθέντα εἰς τὸ αὐτὸ λειωθέντα. In hac ipsa re itidem dixit. i. euacuata oua & in se ipsa. i. nullo alio in loco trita & infracta. Traxit & Nicander qui in Alexipharmacis suis inq̃t. πολλάκι δ' ὄρπηκος χωλὰ πάλιν ὠδῖνα κενώσας: ἀφρὸν ἐπεγχεύαιο &c. Quod ẽ. Sæpiusq; gallinarum mollem partũ euacuans spumã superinfundens. Manifeste iubet is gallina℞ oua deplẽda esse: depletisq; his nihil superest quod intelligi possit q̃ putamina. Accedit his cõis deinde sensus in quo auditis depletis ouis nihil q̃ putamen intelligi relinquitur.

DIOS. DE Psyllio. i. pulicaria herba. Cap. x.

Otum etiam quod Psyllium uocatur toto corpore algores facit: & cum resolutione corporis tristitiaq; animi torporem. Opem ferunt quæcunq; cõtra Coriandri potum remedio sunt.

INTERPRES.

Efrigerat psyllion quæ pulicaris herba ẽ. iiii. uolumine a Diosc. tractata: Suoq; frigore uitæ noxias perfrictiones & algores facit. Et præter algores corporis resolutiones & mẽtis tristitiam. Qualis ea sit & quomodo ueneni maleficium hominis uitæ afferat ex historia ei⁹ facile legentibus patebit.

DIOS. DE Cicuta. Cap. xi.

Aliginem uertiginesq; oculis tantas cicutæ potus affert: ut nec minimũ uidere liceat: Singultus itidẽ: mentis alienationem: & extrema℞ corporis partium perfrictiones. Postremo cõuulsione strangulantur qui cicutam biberint cessante a motu omni in arteriis spiritu. A principio igitur quemadmodum in aliis decretum est: Vomitionibus eã educemus: Mox exinanitiõe hac facta delapsam in intestina eius partem purgabimus: tũcq; ueluti ad efficacissimũ remediũ meracas uini potiones transibimus per interualla dantes: & in interuallis his asininum bubulum/ue lac uel absynthiũ cum pipere castorioq; aut rutam mentãq; cum uino: aut Amomi liquorem cardamomi ue aut Styracis singulorũq; drachmam cum uino: Aut cũ urticæ semine piper uinoque itidem: Aut lauri folia Laserpiciumque similiter cum oleo & passo. Quinetiam passum per se potum egregie auxiliatur.

INTERPRES.

Sunt scriptori huic & graecorum medicis in Cicutae remediis omnia eadem: pleraque tamen illi adiiciunt: quibus tota certius tractetur res. Quale uerbi causa est: quo loco hic piper simpliciter instituit illi cum eo addiderunt. Utendumque cum pipere iubent: ut longum & album ab hoc usu excluderent. Quale itidem cum lauri foliis teneritudinem adiiciunt: tenerisque eius arboris foliis uti praecipiunt: summos ut nos credimus coliculos eius intelligentes. Quale et cum decernente hoc amomi cardamomique aut styracis drachmam: illi unciam constituunt. Similiaque his pleraque alia quae uolentes diligentioribus in hoc studiorum genere relinquimus.

DIOS. DE Taxo arbore. Cap. xii.

Pota arbor quae smilax & a quibusdam thymion: A Romanis uero Taxus nominatur toto corpore perfrictiones: strangulationesque & celerem mortem facit. Remedio illi sunt quaecunque & cicutae.

INTERPRES.

Dicta a nobis. iiii. uolumine de Taxo arbore fuerunt: quae satis tunc fore credidimus. Nihil nunc monuisse aliud legentes oportet: quam ex eo loco repetendam eius historiam: cognoscendamque arborem: quam ueteres graeci non smilaca tantum sed thymion et uocauerint. Haec. n. altera eius appellatio quondam fuit: & si uarie in antiquis exemplaribus legatur: solaque umbra non succo tamen homini letalem. Non tamen semper: sed ut Plutarchus Symposii sui. iii. comentario monuit quo tempore praegnans flores pfert. Ex quo quod in historia scriptoris huius quo diximus loco legitur letalem umbram homini taxum esse: Non nisi cum floret intelligendum est. Nec caret ratione aliorum quorundam florum exemplo quorum halitu homini saepenumero nocetur.

DIOS. DE Carpasi herbae liquore. Cap. xiii.

Et Carpasi herbae potus liquor sopores & praecipites strangulationes facit. Succurritur huic iisdem quibus & cicutae.

INTERPRES.

Carpesiam quinto suae medicinae comentario uocat Paulus Aegineta: cuius liquorem omnes homini letalem faciunt. Meminit eius aliquando Plinius. Nobis de genere herbae non satis constat. Verumtamen frigore noxiam intelligere oportet: ex quo iisdem cicutae remediis illi succurritur.

DIOS. DE Secundo ranunculi herbae genere quam Sardoniam herbam nominant. Cap. xiiii.

Quae Sardonia herba dicitur. Ranunculi herbae species est. Ea in cibo potu ue sumpta mentis alienationem: & cum labrorum contractione eas conuulsiones facit ut risus speciem praebeat. A quo euentu et Sardonius risus miserabili dicterio inter homines iactatur. Post uomitiones priuatim contra hanc prosunt aquae mulsae: lactisque copiosus potus. Nec non totius corporis inspersio inunctioque medicamentis his quae calefaciendo sint. Descensus praeterea in calidam aquam cui admixtum oleum sit: Verum post descensum in eam ungendi fricandique ualidissime sunt qui eam hauserunt. In uniuersumque non aliter quam in conuulsione tota haec curatio tractanda est.

INTERPRES.

Quemrunt nostrae aetatis herbarii Sardoniam herbam risus apium appellantes. Apuleius in comentario illo de herbis sceleratam herbam noiat: manifesta a maleficio eius nominis ratione. Nos longius de ea ii. uolumine in ranunculo herba egimus: quodque tunc factum est: inutiliter agi iterum hoc loco non debet. Poterunt uolentes ex comentationibus illis nostris quaecunque opus erunt in hunc locum reuocare.

DIOS. DE Apollinari herba quam Hyoscyamum uocant. Cap. xv.

Pota in cibo ue sumpta Apollinaris herba ebrietati similem amentiam facit. Facillime tamen curantur qui eam hauserit. Si copiose pota mulsa aqua illis & lacte succurratur: asininoque praesertim. Sin minus caprino: bubulo ue aut caricarum decocto. Prosunt & pinei nuclei: cucumerumque semina cum passo sumpta. Salsum praeterea uinum cum recenti suillo adipe & passo. Quinetiam urticae semen aut cum aqua nitrum accomodatum

datum eſt. Prodeſt & cichoriũ: prodeſt ſinapi: naſturciũ: raphani: cepæ & allia. Singula cũ uino ſumpta. Quies imperanda his eſt ut potum uinũ ſomno concoquant.

INTERPRES.

Væ cognoſcendæ Apollinari herbæ neceſſaria erant: quarto uolumine in hiſtoria eius di-
q ćta iampridẽ ab hoc & a nobis fuerunt. Quo loco cũ dictũ a Dioſ. fuerit μανιώδη καὶ καρωτικὸν eſſe Hyoſcyamũ. Quarũ uocũ altera inſaniã altera ſoporẽ ſignificat dubitãdũ quærendũq; legentib⁹ reliqt an deſit hoc loco an abundet illic altera illa ſoporis uox: ex his ſane q̃ hoc capite tradunt̃ abũdare illic uĩ. Ex quo inqt imperandã eſſe quietẽ ut potũ ebrioꝝ mõ uinũ cõcoquãt. Quæ iperãda nõ erat ſi κάρον .i. ſoporẽ hyoſcyamus faceret. In maleficio eius p̃terea a græcoꝝ medicis nihil aliud q̃ ebrietati ſimilis amentia numerat̃. In anguſto uerſat̃ res ut aut ex hyoſcyami hiſtoria eã expũxiſſe uocẽ oporteat aut qđ illic καρωτικὸν eſt cõtra cõem uocis eius æſtimationẽ ad capitis affectionẽ aliã transferendũ ſit. Oĩa toto hoc capite oĩbus eadẽ ſunt p̃terq̃ in extremo calce in quo aliter uoces ſuas cõcipit Paulus Aegineta: monetq; imperandã eſſe quietẽ ut non aliter q̃ ebrii potũ ſomno cõcoquũt uinũ. Sic & qete ſua qa hyoſcyamũ hauſerint ueneni eius uim pariter cõcoquant. Nihil .n. in re alioqn haud multifaciẽda mutauim⁹ ſatis impatã qetẽ fore opinati.

DIOS. DE Mandragora. Cap. xvi.

Equunt̃ hauſtũ mãdragorã q̃primũ Sopor: Langor & inexpugnabilis ſom-
f ni neceſſitas nihil a morbo qui lethargus dicit̃ differẽs. Proſunt anteq̃ quicq̃ hoꝝ fiat uomitiones & a uomitiõibus ſtatim: Mulſa aqua nitrũq; & abſinthiũ cũ paſſo dulci ue uino ſumpta. Roſaceo p̃terea & aceto caput inſpergendũ excitandũq; & cõmouendũ corpus. Admouẽda itidẽ q̃ olfactu excitent. Eupatorium piper: ſynape: caſtoriũ: ruta oĩaq; ex aceto trita. Quin & liqda pix & acceſi tũ extinćti lucernaꝝ funiculi. Et ſi a ſopore nõ facile excitabunt̃ adhibẽda q̃ ſternutamẽtis altius excitent: cõibuſq; aliis remediis contra Mandragoram etiam utendum.

INTERPRES.

Opir q̃primũ malo ſomno hoiem Mãdragoras. Idq; nõ tm̃ hoc loco Dioſc. ſed in hiſtoria
f quarto uolumine lõgius ab eo traditũ eſt. Remedia nũc tã noxiæ qetis tradunt̃: Primũq; locũ uomitiones & mulſa aqua ſibi uendicauerunt. In qbus nõ cõuenit nobis cũ aliis interp̃tibus. Illi .n. uomitiones & aquã mulſam cõiunxerunt. Vomitus ex aqua mulſa p̃deſſe & uomitiones moueri & aquã mulſam dari dicentes. Nos ex græcoꝝ medicoꝝ diſciplina cõferre qdẽ uomitiones diximus ſed a uomitionibus ſtatim mulſam dari aquã. Habuimuſq; in eo auctorẽ Paulum Aginetã q ſcriptoris huius caput hoc excribens ait ἁρμόζει δὲ περὶ τούτων τὶ συμβῆναι ὅτι ἔμετος καὶ μετὰ τοῦτον μελίκρατον. Quod ẽ. Prodeſt priuſq̃ qcq̃ hoꝝ fiat uomitus & poſt hunc aq̃ mulſa. Cogitauimus & qm̃ ab eodem ſcriptore inter Mandragoræ remedia nõ numerat̃ Eupatoriũ: multoq; magis qm̃ nihil quod ad hoc faciat in decretis Eupatorii a Dioſ. traditur aut abundare eã uocẽ aut pro quapiã alia male eam illic legi. Quod ſignaſſe tm̃ uoluimus.

DIOS. DE Papaueris liquore qđ opiũ uocant. Cap. xvii.

Otũ papaueris liquorẽ qui opiũ eſt cũ p̃frictione pruriginẽq; adeo ualida ſo-
P por ſequit̃: ut ſæpenumero inualeſcẽte ueneno tãta fiat prurigo ut q id hauſerit ea uexatione excitet̃. Reddit̃ p̃terea toto corpore opii odor. Remedio ẽ poſt uomitiões oleo factas acerrimo p̃fũdi clyſtere. Cõfert & potũ cũ ſale acetum mulſum: aut cũ calido roſaceo mel. Copioſum p̃terea cum abſinthio cinnamomoue merũ aut p ſe calidũ acetũ. Nitrũ itidẽ cũ aqua aut cũ lixiuia paſſoue. Origani aut agreſtis rutæ ſemen cum pipere uino & panace. Nec nõ cũ caſtoreo & aceto mulſo piper aut cũ ſatureiæ origaniue decocto addito uino. Oportet & eos q opiũ hauſerint his quæ olfactoria dicuntur excitare & lotũ in calidã aquã deducere: fomentiſq; ob ſuperaccedẽtem pruriginem fouere. Proderit & poſt lotutam pingui eſculento iure cum uino aut paſſo uti. Proderit & medulla animalium cum oleo pota.

INTERPRES.

Numerant̃ a Nicãdro i opii potu p̃ter p̃frictiones: ſoporẽ: languorẽ: pruriginẽ & toto corpore opii odorẽ: Notæ aliæ plores pallida facies: labroꝝ igneus color: exigua & frigida reſpiratio: liueſcentes ungues: diſtortæ nares & cõcaui oculi. Addidit illud & odorem quem Dioſ. ait toto corpore reddi una cum ſudore ueluti ex labore euaporari.

DIOS. DE Cornuti papaueris liquore. Cap. xviii.

Et quod cornutum papauer dicitur in cibo potuue sumptum eosdem opio euentus afferens iisdem remediis curatur.

DIOS. DE Pharico. Cap. xix.

q Vod Pharicũ uocant Nardo similẽ gustũ oẽm hẽt. Potum id cum furore & conuulsione resolutiones facit. Oportet cũ eos qui id hauserũt exinanieris absinthite uinum cum Cinnamomo myrrha ue aut cilissa nardo: quam quidam ✠ nominant bibẽdũ dare: Aut spicæ nardi drachmas duas & myrrhæ obolos duos cum passo mixtos aut Iridem & Croci florem cum uino. Illinẽdũ præterea derasum caput hordeacea farina ex aceto addita concisa ruta.

INTERPRES.

q Vid qualeq; fuerit Pharicũ nõ satis inter antiquos scriptores cõstat: simplex aliis: aliis cõtra cõpositũ tradẽtibus: & qđ hactenus legisse me meminerim: nullo eoꝝ siue simplex siue compositum fuerit genus eius & substantiã indicãte. Incerta posterioribus græcis rõ nominis ẽt fuit: & si a gẽtib⁹ & locis aliquot greciæ dcm̃ oẽs testenť. Quidã.n.a Pharis in Arcadia: qdã a Pheris in Thessalia: qdã postremo a Pharide in Laconia cuius meminit Homerus pharicum dictũ uoluerũt. Nec desunt q ab inuentore sic uocatũ putent. Athenæus i tertio sui Diphnosophistæ quo loco de coroneis malis agit nisi uitiũ in eo sit nõ pharicũ sed phariacũ noiauit. Verba eius sũt. τὸ γοῦν φαριακὸν φάρμακον &c. Nec ipse ẽt alioqn in huiuscemodi multus & diligens quicq̃ de noie aut substantia ueneni huius docet. Refert tñ quod mireť aliqs in cæteris non legi neq; inter remedia a quoq̃ numerari infringere ueneni huius uires mala cotonea: & ex Philarcho in. vi. historiarũ suaꝝ narrat cotonea hæc mala odoris sui bonitate letaliũ uenenorũ uires hebetare: pharicũq; hoc uenenũ coroneis malis mixtum amissa nocendi ptãte euanescere: dephensumq; id fuisse: dato hoi pharico qđ inter cotonea mala fuisset nullo mortis aut ueneni maleficii secuto euẽtu. Cæteri itidẽ oẽs ppositõ pharico descriptisq; notis & traditis remediis nihil ultra de eo docuerunt. Quo fit ut credamus tã notũ tũc oib⁹ fuisse pharicũ q̃ nũc nobis incognitũ est: & ut in re nota sit tacuisse cæteraoẽs q de eo agerẽt: Ne descripta re male & scelerate agere & uenenis uti discerent hoies. Variant plurib⁹ locis toto hoc capite ueteres græcoꝝ codices: & in describẽda re eiusdẽ gentis auctores alii. Primũq; illud ẽ qđ passim legiť τὴν μὲν γεῦσιν πᾶσαν νάρδῳ ἀγρίᾳ ἔοικεν. Quã lectionẽ secut⁹ alter ex nouissimis interptib⁹ siluestri nardo saporẽ pharici cõparauit cũ tñ auctorib⁹ aliis græcoꝝ scriptorib⁹ simplici nardo cõparãdus esset. Sic.n. in alexipharmacis suis Nicander comparauit: τὴν ἤτοι γεύμασι μὲν ἰσάζουσαν μάλα νάρδῳ. Quod ẽ. Quã qdẽ gustu equalẽ nardo intellige. Sic Paulus Aegineta in quinto τὴν μὲν γεῦσιν ἅπασαν νάρδῳ ἔοικεν. Quod est. Toto sapore & gustu nardo simile eẽ. Sic ẽt meliores græcoꝝ aliq codices indicãt. Quos secutus Barbarus nardo simpłr cõparauit. Nõ cõuenit deinde huic scriptori & græcoꝝ medicis qđ ad alias pharici huius notas ptinet. Hic.n. poto pharico fieri ait παράλυσιν μετὰ παρακοπῆς καὶ σπασμοῦ. Quaꝝ uocũ sensus sit resolutionem cum alienatiõe mẽtis & cõuulsione. Illi e diuerso fieri resolutionẽ cũ alienatione mẽtis & pter eã cõuulsiones. παράλυσιν illi dicunt μετὰ παρακοπῆς καὶ σπασμούς. In quo & si nõ adeo diuersus sit sensus monere tñ in eo legentes placuit. Sequiť hoc qđ penitus aliis & nobis discrepet. Illi.n. cõem secuti lectionem absinthite uinũ dari iubent cũ cinnamomo myrrha aut nardo gallica. Nos aũt ueterũ in eadẽ hac re decreta Cilissam nardũ nõ gallicã diximus. Per quos aũt ad eã rem pfecimus Nicander in alexipharmacis & post Nicãdrũ Paulus Aegineta sunt ambo cilissam nardũ in hoc usu palã probantes alterius uersiculi sunt. ἀλλὰ σὺ πολλάκι μὲν σταδίην διαειδέα νάρδου ῥιζάδα βυλλαχθεῖσαν ὀπάζοις: τήν τε κίλισσαι ποιμένες ἀλδαίνουσι περὶ πλημμυρίδα χεῦμα. Quorum sensus est. Veꝝ tu bene florentem spicam nardi radicitus euulsam utricularẽ dato quã ciliciæ montes nutriunt. Estq; nardus hæc quã primo uolumine post gallicã nardũ inter cætera Dios. thylacitim. i. utricularem uocari ait montanã in cilicia & Syria nascentẽ. In qua dicta tunc a nobis fuerunt q̃ satis erant. Esseq; hanc illi eandẽ tanti uiri auctoritate p comperto nobis est. Alterius in pharici remediis hæc uerba sunt. κινναμώμοιο σμύρνης ἢ νάρδῳ κιλικίᾳ. Quod est cũ Cinnamomo aut myrrha aut nardo cilissa. Cui subiecit statĩ quã σαῖτιν uocãt: ignotã nũc uocẽ & q̃ i scriptore hoc Serine legať eadẽ icertitudine. Dicet forte aliqs in cũctis celticã manifeste legi. Fatemur id qdẽ uerũ tñ aliter tradentibus aliis & lubrico ad uitiũ lapsu in cõmutãdis inuicẽ eiusdẽ principii duab⁹ uocibus qđ plurib⁹ cõfirmabať testib⁹: hisq; pbatæ fidei eã magis lectionẽ amauimus. Diuersa ẽt nõ multo post ab hoc scriptore in remediis ueneni hui⁹ alioꝝ snia ẽ quo loco. s. pcipiť utẽdũ Iride: & ut hic ait ῥοδίνῳ ἄνθει. Quæ uoces nihil significare aliud pñt q̃ roseũ florẽ Paulus Aegineta nõ hoc: Sed κροκίνῳ ἄνθει. i. croci flore uti iubet. Sic ẽt alii græcoꝝ medici: quo factum est ut croci florẽ magis pbauerimus: presertim parũ apto uocum concæptu siqs roseũ florem p rosa dicat. Ipsa.n. flos est: aptiusq; crocinus flos q̃ ro

saceus

faceus dicit̃. Potuit a crocino ad rhodinũ facilis lapsus & mutatio esse. Hæc nos quibus licet coniecturis monemus liberã eligendi potestatem legẽtibus relinquẽtes. Nõ relinquemus & illud quam cæteri oẽs myrrhã in hoc usu ꝓbant Nicander quo diximus loco nõ myrrham sed smyrnium olusatro cõgenerem plãtã dixit ἄλλοτε δὲ σμυρναίου ὤ τρίβεις. Quod est: & aliqñ smyrniũ bene tritum. Nostñ nihil mutauimus myrrham censentibus & numerantibus in hoc usu cunctis aliis.

DIOS. DE Toxico. Cap̃. xx.

Reditur ideo Toxicũ appellari ꝙ barbari sagittas telaq; sua quę toxeumata
c noiant eo inficiunt. Facit potum toxicũ linguæ labrorũq; inflãmationes & eam insaniã quæ coerceri non possit: uariis mentem imaginibus turbantẽ. Quo fit ut difficillima curatione sanent̃: raroq; incolumes euadant qui toxicũ hauserunt. Oportet itaq; uinctos cõpescere: illataq; necessitate & ui cogere passum cum rosaceo bibere: tũ uomitionibus reddere. Raporũq; semen cũ uino iridẽ bibere pariterq; uomitionibus reddere. Priuatim cõtra toxica opẽ fert quinquefolii radix & hirci: capræue sanguis. In quẽ usum similiter bibunt̃. Prodest & quercus cortex aut fagi aut ilicis tritus & cũ lacte potus. Prosunt & cotonea mala in cibo uel concisa cũ pulegio & aqua pota. Prodest præterea amomũ: & balsami cum uino semen. Quod siqui eius mali periculum euaserint non nisi post longũ tempus conualescunt & ex stratis surgunt: & cum surrexerint attoniti reliquo tp̃e uitam agunt.

INTERPRES.

Num certumq; & quod priuatim toxicũ diceret̃ fuisse quondã uerisimile est: & si multi
u plex: diuersumq; tunc & postea gentibus fuerit unde illi factũ nomen fuit: & quo sagittæ tingerent̃. Nisi.n. id sit nulla poterit notaꝝ remedioꝝq; eius certa rõ: & disciplina esse. Habent.n. uenena oĩa suas priuatim notas q̃bus cognosci & q̃bus curari debeant certa remedia. Nullaq; erit in scriptoris huius toxico legentibꝰ utilitas si una toxici appellatione intelligẽda illa oĩa erũt quibus ad certiorẽ mortem sagittas toto orbe gentes presertimq; ad orientem Barbari quibus hoc teloꝝ genere tractare bella antiquus mos est inficere & uenenare cõsueuerunt. Multa aũt & toto genere aliqñ diuersa esse hæc oẽs nouimus: & nihilominus toxicũ hic ait ex eo ꝙ Barbari sagittas eo tingant noiatum fuisse. Quo sermonis cõcæptu certã & uulgo tunc cognitam indicare rem credendus est. Qualis tñ ea fuerit neq; hic neq; quod hactenus in græcis legerim alii docuerunt. Plin. xvi. uolumine capite. xi de taxo arbore agens his uerbis toxica descripsit. Hanc sestius smilacem a græcis uocari dixit & esse in arcadia tam p̃sentis ueneni ut siqui dormiant sub ea cibumue capiant moriant̃. Sunt q & taxica hinc appellata dicãt uenena quæ nunc toxica dicimus q̃bus sagittæ tingunt̃. Sunt ut uĩ Plinio toxica ex taxi arboris succo cõfecta uenena. Huic aũt ægre credat aliqs idem Plinii toxicis hoc esse. Siquidẽ nõ multo ante priuatim de smilace. i. taxo arbore egit: pestrictiõesq; & strangulatiões suo frigore facere dixerat. Ideoq; nõ credẽdum aliter & iteꝝ de ea ab eodẽ nunc agi: p̃sertim nõ congruentibus nec iisdẽ in utroq; ueneno notis. Relinquit̃ ob eã cãm ut credamus a sagittis toxicũ noiatum fuisse: certi quõdã gñis uenenũ: qd ex quotidiano frequentioreq; usu antiqtas sic appellauerit: scisseq; tunc oẽs uenenũ: & ueneni ꝓprium genus. Nunc aũt in multiplici ad tingendas sagittas cusp. desq; alias ueneno quo passim uti nisi obstarent leges liceret: nõ facilem hẽt intellectum: nec discerni ex eo usu & ab aliis potest quem multis cõmunem & eundem habet.

DIOS. DE Ixia. Cap. xxi.

Xias qui & Vlophonos dr̃ ocimo simile quiddã in gustu & odore refert. Fa
i cit grauẽ linguæ inflãmationẽ insaniãq;. Cũcta ẽt corporis excremẽta cõpescit: & cũ defectu aĩe uisceꝝ intestinoꝝq; tumultus & strepitꝰ excitat: nec qcq̃ tñ excernit̃. Remedio est post eductã uomitionibꝰ maiorẽ ueneni partẽ: aut post solutã aluũ potũ cũ copioso uino aut aceto mulso absinthii dilutũ. Prodest itidem agrestis rutæ semẽ aut silphii radix. Nec non hyrcinæ origani decoctũ cũ p̃dictorũ aliquo: aut lacte: aut resina terebinthina: aut nardo: aut castoreo: aut silphio singulaq; oboli põdere. Prosunt & cũ uino concisi iuglãdis nucis nuclei additis resina castoreoq; & ruta drachmæ podere singula. Prosunt itidẽ oleastelli herbæ aut thapsiæ cum mulsa aqua drachmæ duæ. Prodest & per se potum calidum acetum.

INTERPRES.

Iscum pluribus locis Plinius græcoꝝ Ixiam hunc uocauit: Duo diuersi generis in plãtarũ historia nulla discriminis adiecta nota eadẽ appellatiõe indicãs. Quod an uicinitate nois in græcis decæptus fecerit (ixõ.n. illi arboꝝ uiscum: ixiã uero quod nũc tractamus uocãt) an sciens uolensq; negata sibi in latina re appellatione qua uisco penitus similem rẽ indicaret nõ est ꝓpositum nobis nũc ostendere. Fecimus.n. id in Chamæleone: & ante nos certius longiusq; nõ multo ante hæc tẽpora Leonicenus diligentissimæ lectionis & egregiæ eruditiõis homo in Epistola ad Menochiũ Lucensem medicũ idẽ ẽt fecerat. In qua multa breuitate sũmaq; diligentia ueterum & posterioꝝ scriptoꝝ de tota hac re dicta collegit. Quoꝝ sũma est aliud ab Ixia hoc uiscũ eẽ: hoc in multaꝝ arboꝝ ramis nasci nec ueneni maleficiũ hr̃e: illum ad radices chamæleonis albi spinæ noxiũ adnasci: Pluribusq; aliis inter se notis & uiribus distingui: patereq; id in græcis qbus uiscũ ἰξὸς si non ἰξίας: quæ uox a uisco qdem facta fuerit non tñ uiscũ significet: sed quod pauloante diximꝰ Chamæleonẽ albũ: cui quẽadmodũ hic tertio uolumine tradidit aliqbꝰ locis uiscũ adnascit: quo pro mastiche ad nitorẽ cutis mulieres quondã utebant. Et hic nõ in arboribus natũ illud inter uenẽna numeratus quondã est: ideoq; ulophonos dictus: qm̃ ut in historia utriusq; chamæleonis hic docuit canes sues quadrupedesq; alias in cibo enecet. Non debuerat ut uĩ cum uisco misceri ixias q uiscarius potius adiectiua forma q̃ uiscũ a græcis noĩatus fuisse uideri põt: ideoq; nos ne simul æquoca uoce duo diuersa miscerent alteꝝ uiscũ alteꝝ uoce græca ixiam noĩauimꝰ/ Barbarus Pliniũ secutus masculino gñe græcoꝝ exempla uiscũ ixiã hunc uocauit: qd in dispescenda re nõ semp satis est. Illud uolumus legentes monere hoc loco, Cũ ꝓponeret a principio uoluminis huius Dios. q in tota natura ueneni maleficiũ hñt inter radices chamæleonẽ nõ ixiam numerasse. In reddẽdis deinde notis & remediis ixiã nõ chamæleonẽ noĩasse. Nec dubitãdũ alicui erat hoc aut illo loco uitiũ esse. Idẽ.n. ixias & chamæleõ est: nisi Paulus Aegineta qnto suæ medicinæ uolumine iisdẽ oĩbꝰ uerbis scriptorẽ hunc cõmentariis suis miscens ixiæ & Chamæleonis duo seorsum capita legentibꝰ cognoscẽda reliquisset. In quoꝝ altero albi in altero nigri chamæleonis maleficia traderet notis & remediis penitus diuersa. Rñdetq; id duoꝝ chamæleonũ historiæ. Vterq;.n. ulophonos æqua nocendi ꝑtãte nominat. Eamq; rõnem ut credimus secutus Paulus Aegineta seorsum de utroq; inter uenena ẽt docuit. Quod si easdem notas ambo hr̃ent iisdẽq; remediis curarent crederẽ ego hũc scriptorẽ breuitati cõsulẽtem uno eodẽq; capite de utroq; egisse. Sed cum diuersa in eis oĩa sint uitiũ suspicari oẽs cogimur: relictũq; in uenenoꝝ censu ixiam: in notis deinde & remediis Chamæleonẽ. Neq;.n. uerisimile est reliquisse huc qd alii cõmentaria eius excribentes tradiderunt. Irrepsisseq; id uitiũ uerisimile est ab aliquo q medicæ materiæ & plantaꝝ historiæ parũ peritus bis repetitum idẽ esse ratus: tanq̃ superuacaneã utrobiq; alterã reliqrit uocẽ. Persuademur nos hoc facile ex eoq; prescrtim q in censu uenenoꝝ ꝓpositus chamæleon: in remediis deinde redditus ixias est. Quod futuꝝ nõ erat nisi ꝓpositus a principio ixias cũ Chamæleone fuisset. Nec ꝓponendus Chamæleon si reddendũ aliqd in eo postea nõ erat. Ixiæ tota res in scriptore hoc patet: nec repetere quæ p̃monstrata sunt opus est. Quid aũt in Chamæleone desiderari possit: id nos ex Paulo Aegineta repetemus q ut cætera ab hoc scriptore accæpta cõmentariis suis inseruit: Sic chamæleonẽ ẽt excripsisse crẽdẽdus ẽ. Verba de chamæleone nigro eius hæc sunt. Haustũ chamæleonẽ nigrũ erosio dolorq; ingens sequit: & cũ stomachi euersione totius corporis tremor. Accedit mox & cõuulsio: biliosiq; et spumosi uomitus. Sunt ẽt qbus singultus cũ priuatione uocis distortiq; uultus fiũt. Cõfert triticeæ farinæ cremor pinguis calidusq;: tũ uomitus & lactis potus Prodest clysteribus ẽt infundi qd lenesit. Prosunt & somẽta emplastri mõ imposita. Veꝝ cõtra strangulationes liuoresq; facientẽ chamæleonẽ ꝓderit potũ absinthiũ: nitrũue cũ aceto mulso aut raphanis. Proderũt & p̃cordiis imposita fomẽta. Sunt hæc nigri chamæleonis ex Paulo Aegineta notæ & remedia. Quæ ob eas quas pauloãte diximus cãs neqd huic opi deesset addere placuit. Est illud in notis ixiæ animaduertendũ quos oẽs uertimus strepitꝰ uẽtris & tumultus κορκορυγὰς significare: Vtroq;.n. mõ βορβορυγμοὺς & κορκορυγὰς in græcis indicat circũ agens se p intestina spũs & cũ spiritu alui excremẽta ad exitũ festinãtia. Descripsit cũ strepitu tumultũ hũc aptissima similitudine Nicãder nõ aliter ĩ potu ueneni huius strepere hoĩs interiora dicẽs q̃ festinãte & circũagente se p nubes intra eas clausa terrestri exhalatione tonat: multoq; lepidius Aristophanes in Nebulis suis cũ rusticũ hoiem meteora docẽs: tonitrua sic fieri aitiut in hoĩe κορκορυγῆ. Versiculus eius est. καὶ κλόνος ἐξαίφνης αὐτὴν διεκορκορύγησεν.

DIOS. DE Cerussa. Cap. xxii.

On põt latere ob colorẽ cerussa. Quãprimũ.n. sumpta palatũ: linguã: gingiuas: & dẽtes qua se cõtingũt cãdido colore ĩficit. Singultꝰ p̃terea: tussim: linguę siccitatẽ & extremaꝝ corpis partiũ ꝑfrictiones cũ mẽtis alienatiõe inertiq; corporis motu facit. Mulsam dare his aquã utile: caricarumue: aut maluæ decoctũ: aut calidũ lac: aut trita sesama cũ uino: aut ex uitiũ sarmentis factã lixiuiam: aut

amaracinũ

amaracinū oleū:irinū ue:aut pſicoꝝ oſſa cū hordei decocto. Proſunt colūbaꝝ etiā oua cū ture aut hordei decocto. Prodeſt prunoꝝ gūmi ēt. Prodeſt pterea q̄ in folliculis ulmoꝝ ſeruatur humor cū tepida aqua. A ſingulorꝝ tñ potu euocandus uomitus eſt. Accomodatus ēt Thapſiæ ſuccus: aut Scāmonii liquor & cum mulſa aqua potus alteruter.

INTERPRES.

f Vnt toto hoc capite plura quæ aliis interp̄tibus & nobis eadē nō ſūt. Diuerſitatiſq; nr̄æ una eſt cā: q̄ impreſſum ſcriptoris huius illi codicē ſecuti alios eiuſdē rei auctores nō cōſuluerunt. Nec q̄ aptius & uerius dici poterāt: cogitauerūt: ideoq; qualia ſe oīa obtulerunt: talia etiā reddita ab eis ſunt. Nos cōtra auctore Nicādro & antiquis græcoꝝ medicis: qđ in ſcriptore hoc erat: & Perſicoꝝ oſſa cū liliorꝝ decocto cū hordei decocto uertimus: illi.n. non σὺν κρίνου ἀφεψήματι: quod eſt cū lilii: ſed σὺν κριθῶν: quod ē hordei decocto dixerūt. Eadē rōne quod legebaī ὄγχος κυμήλοις ſignificatq; cū prunis cū prunoꝝ gūmi uertimus. Quiq; foliis ulmi cōtineri humor dicebaī folliculis eius arboris cōtineri diximus. Illis.n. non foliis cōtineī. Pluraq; alia mutauimus quæ monētibus illis naturæ reꝝ & ueneni hui' remediis male rn̄debāt: q̄ poterūt uolētes p ſe certius uidere. Cogitabūt ēt in perſicoꝝ oſſib' q̄ ceraſſæ aduerſari hic ait. An trita oſſiū eoꝝ putamina: an interiores nucleos intellexiſſe oporteat Nicāder ſane in Alexipharmacis ſuis putamina itellexiſſe uī. Verſiculi ei' ſunt καί τε κατατριφθέντα μετ' ἀργέοντος ἐλαίου σκληρὰ ἀπὸ περσείης κάρυα βλάβος ἐξερύξει. Quod eſt. Quinēt tritæ cū ſplēdēte oleo duræ perſicæ arboris nuces malū egregie diſiciūt.

DIOS. DE Fungis. Cap. xxiii.

f Vngoꝝ alii gn̄e: alii copia nocēt. Oēs ſumpti ſtrāgulatiōes laqueis ſimiles faciūt. Succurrēdū his q̄primū cōiter eſt. Oleoq; ad uomitū cogēdi q eos hauſerūt. Egregie tñ curanī ex uitiū ſarmentis: aut ex ſilueſtris piri cinere factā lixiuiā cū poſca & ſale aut nitro bibētes. Pira ipſa ēt ſilueſtria folia ue ſimul cocta quā hn̄t fungi: ſtrāgulādi uim auferūt. Proſunt in cibo ſumpta itidē pira eadē ſilueſtria. Gallinaꝝ pterea oua cū poſca pota: addita Ariſtolochia drachma una. Prodeſt cū uino potū ēt abſynthiū & mel in cibo & cū aqua potum. Apiaſtrū itidem cū nitro. Panacis radix cū uino. Cremata uini fex cū aqua: & cū aceto atramentum ſutorium. Raphanus item aut ſinape aut naſturcium in cibo.

INTERPRES.

n Aſcuntur ab æſtiuo & autūnali imbre ſtatim euocāte ſole fungi oēs. Nec minus q̄ tonitrua tubera optabiles fungi pluuias eo tp̄e hoībus faciunt; haud ſane oībus: ſed his q ut Heſiodus cecinit infœlicitatem ſuā & malū amātes naturæ potius monſtris & uenenis q̄ melioribus & tutioribus cibis ueſci gaudent. Male exceptis pratenſibus auctore Flacco aliis crediī fungis. Male ēt auctoribus græcoꝝ & latinoꝝ medicis in cibos receptis ueſcimur. Oēs.n. ut hic a principio ſtatim monuit: uel genere uel copia nocent. Eamq; ob cām debueramus tam male tuto cibo abſtinere oēs. Veꝝ qm̄ nouitate potius q̄ ſuauitate eius illecti pn̄tiuitæ piculo æſtiuas & autūnales cœnas hoc cibo ēt inſtruimus. Debuerūt cæteri interpretes in docēdis ſactaꝝ a fungis ſtragulatiōum remediis diligentiores eſſe: meminiſſeq; ambo nō præcipere Dioſ. cōtra fungos bibendū ex aceto æris florem: ſed atramentū ſutoriū. Nec ſi ēt χαλκοῦ ἄνθος paſſim in ſcriptore hoc legaī pluris librarioꝝ incuriā q̄ ſcriptoris huius decreta facere: in quo cū rn̄deant primis ultima: & ſibi inuicem oīa facile erat ex atramento ſutorio quod chalcanthū græci uocāt locū emendare. Quæ.n. ipſe hic ſcriptor p fungoꝝ maleficio illic monet: huiuſcemodi ſunt. καὶ μύκητας λαβοῦσι βοηθεῖ. Quod ē & his q fungos hauſerint opem fert. Priuatim inter cæteras quas habet atramentū ſutoriū uires fungis opem ferre a Dioſ. dī. Quod flori æris neq; ab hoc neq; ab aliis tribuitur. Oportebat ēt alteꝝ eorū nō cōiūgere copulareq; ſimul ſalē & nitrū: ſed hoc aut illud p̄cipere. Hic.n. alterutro uti monet. Habetq; res certā ex natura rōnē: qn̄ ſimilis aut nō adeo diuerſæ naturæ ſunt nitrū & ſal. Sunt etiā pleraq; alia q̄ nō ſunt nobis cū illis eadē: ſed leuiora & ob eā cām relicta. Monemus illud ēt quod a legentib' forſan deſyderari poterit. Quæ hic iubet ſimpliciter gallinaꝝ oua cū poſca bibi nō uideri nobis integrū. Siqdem græcoꝝ medici ἀφεψηθέντα ἐν ὀξυκράτῳ ſumi iubent. Quod eſt in poſca elixa. Quinēt qđ hic ait μέλι ἐσθιόμενον. i. mel in cibo illi ἐκ λειχόμενον. i. in eclegmate dicūt. Et quam hic panacis radicem tm̄: illi radicem & ſemen. Addiderunt p̄terea qm̄ in fungis a uenenatis corroſi aliqui non tm̄ ſtrangulant: ſed ex diuerſa alterius ueneni ui inteſtina exulcerant. Dandum in eo periculo copioſum abſynthiū: caricarumq; & origani decoctū. Mulſa aqua cogēdos ad uomitū qui

in periculo sunt. Calida lauari aqua: imponēdáq; præcordiis emplastri mō farinam hordeaceam hydrelæo maceratam Relictum hoc ut credimus a Dios. est qm̄ ad aliud ueneni genus pertineret. Quod ex suis notis cognitū suis remediis ēt curandū esset. Hoc. n. capite de fungis eorūq; maleficio non uenenatorū uenenis agebat. Monuerunt iidē græcorū medici nos ēt ut in extremo capite cōtra q̄ alter ex interp̄tibus fecit non Cardamomū sed nasturciū uerteremus. Illi. n. manifeste κάρδαμα ἐσθιόμενα. i. in cibo nasturcia fungorum maleficio aduersari testati sunt.

DIOS. DE Gypso. Cap. xxiiii.

FAcit & Gypsum strangulationes lapidescens. Ea propter danda his qui gypsum hauserint quæcunq; cōtra fungos opem ferre p̄monstrata sunt. Adiiciendumq; his quod p̄ oleo fit maluæ decoctū. Pingue. n. & ob id lubricas & faciles uomitiones faciens nō sinit in uomitu interiores erodi partes: quod lapidescens gypsum facit. Confert præterea oleum cum mulsa aqua aut caricarum decoctum: & ex ficulneis ramis uitiumue sarmētis lixiuia cū copioso uino pota. Quin etiam origanus thymusue cum lixiuia aut aceto. Oportet itidē clysteribus passum & maluæ decoctum in eo periculo constitutis infundere.

INTERPRES.

POn est quod in Gypso legentes moneamus p̄ter q̄ auctorib⁹ iisdem græcorū medicis passum clysteribus infundi non cum origano aut thymo lixiuiaq; & aceto bibi a nobis in extremo capite dictum fuisse. Illi. n. remedium sic docent: uisumq; est rōnē hr̄e q̄ male uidenť sic cōiūgi posse & alternari diuersarū uiriū acetū & passum. Poterūt tñ legētes qd magis p̄bauerint sequi.

DIOS. DE Recenti taurino sanguine. Cap. xxv.

POtus recens iugulati tauri sanguis spiritus difficultates & strangulationes facit: tonsillarum deglutiendiq; meatus cum grauissima conuulsione obstruens. Inuenit' a potu eius rubens lingua: infecti eodē colore dentes: & inter eos concreti sanguinis grumi. Vitandus in hoc malo uomitus est: densante se magis in stomacho sanguinis cōcretione illa quotiens uomitionis conatu in supiorem trahit' partē. Danť quæcunq; coeuntē durescentēq; sanguinē soluere & aluū deiicere p̄nt. Dandi ēt suo lacte pleni cū posca ficorū caprificorūue grossi. Nitrū per se ēt p̄dest: omneq; coagulū cum aceto radiceq; silphii aut eiusdē liquore. Confert & brassicæ semen: & ex ficulneo cinere lixiuia. Prosunt & cū pipere conyzæ folia. Quin ēt rubo℞ succus cū aceto p̄sidio est. Deiicienda p̄ter hæc aluus est. Cōsueuerūt his qui euasuri sunt p̄ inferna reddi grauissime odorata alui excrementa. Stomachus postremo & aluus hordeacea farina ex mulsa aqua emplastri modo operienda sunt.

INTERPRES.

SVnt hoīs & bruto℞ sanguinis notæ: uires: & euentus uarii. Quēadmodū secundo uolumine lōgius dictū in sanguinibus a nobis est. Nūc unius tm̄ describēda malefica uis: & in tota sanguinū historia dānandus tauri nuper iugulati: q qm̄ celerrime coit atq; durescit: iōq; pestifer hoī: presertimq; potus: Veneni maleficio infamis miserabili gn̄e mortis græco℞ historias & poetas implet. Dep̄henderunt id in diuina re mortales cū iugulatis ad sacrificiū tauris q aderāt sup̄stitiosiores calentē adhuc biberēt: noua & idigna deo rōne hac sanctitatē icolumitatēq; suā augere se existimātes: nullus tñ clarius hoc gen⁹ mortis q̄ Themistocles fecit: q post pulsum e græcia Xerxē exul a patria accæpto ab Artaxerxe exercitu siue nolens siue desperans quæ illi cōtra græcos pollicit⁹ fuerat præstare: In Ioniæ magnesia decæpto cultrario ipse taurū in sacrificio tenens excæptum poculo sanguinē repente hausit ut esset eo tēpore anteposita uitæ mors: perpetuū uoluntatis honorisq; sui testimonium: quod semp ciues sui meminissent. Caneretq; pro se in Helena Sophocles ἐμοὶ δὲ λῷστον αἷμα ταύρειον πιεῖν, καὶ μὴ πλείω τῶνδ' ἔχειν δυσφημίας. Et Aristophanes in equitibus suis. βέλτιστον ἡμῖν αἷμα ταύρειον πιεῖν. ὁ Θεμιστοκλέους γὰρ θάνατος αἱρετώτερος. Frequentius quondā taurini sanguinis periculum hoc fuit: nr̄a ætate nulla id afferente religionis occasione nullum aut rarissimū est. Et nihilominus docuisse hæc inutile non fuerit In quibus obseruatū a nobis est nō eodem mō a græco℞ medicis & ab hoc scriptore tradi remedium id qd ad oē coagulum radicemq; Silphii aut eius liquorē pertinet. Illi. n. diuidunt: duoq; faciūt quod unum in scriptore hoc est: dicentes

centes dari utiliter oē coagulū per se: & silphii itidē radicē cū liquore suo. Nos tñ nihil mutauim⁹ eandem in cunctis græcis lectionem eius loci inueniētes. Diximus ēt ultra q̄ cæteri interpretes uerterunt aduersari taurino sanguini ficoꝝ caprificorū ue grossos: qm̄ græca uox utriusq; arboris imaturum adhuc pomū significet: & hic primo uolumine utriusq; lac æqualem hr̄e potestatem tradiderit. De his in cōmentationibus nr̄is dicta ēt primo uolumine multa sunt. Volumus illud etiam legentes hoc loco nouisse quod hic ait spūs difficultates facere taurinum sanguinem & deglutiēdi meatus obstruere ad φάρυγγα & λάρυγγα. Sic a græcis dictas in imo hoīs ore partes ptinere de quibus primo uolumine in ligustrino unguento & anginis dicta pleraq; sunt: Oportereq; utrāq; illam partem hoc loco intelligi: neq; n. alter spirandi difficultas & deglutiendi impedimentū fieri poterit: in quo uix credat aliqs quātope in duabus illis uocibus optimi ēt græcoꝝ scriptores uariēt quēadmodū tunc ēt diximus: qbus addere hoc loco placet q̄ a Iulio polluce secūdo sui onomastici cōmentario dicunt: quā græci φάρυγγα vocarūt principiū stomachi esse: uocatq; ille antiquoꝝ modo stomachū cibi in uentriculū iter. λάρυγγα aūt gutturis & canalis aiæ: quā partē βρόγχον uideri græci noīant. Et in iis fieri oēs anginas græcoꝝ medici dixerunt: in priore illa synāchā & parasynanchē. In posteriore aūt cynanchē & paracynanchē & si miscuerint aliq partes has & in partibus iis factas affectiones illas: nec semper discrimina hæc seruentur: quemadmodum in ligustrino unguēto dictum a nobis ēt est: in iisq; partibus taurini sanguinis potu fieri hic ait spiritus difficultates & deglutiendi impedimentum: quasi synanchem & cynanchem aliquam.

DIOS. DE Lacte cui admixtum coagulum sit. Cap. xxvi.

Vlram & uniuersam facit repente strangulationē ꝑpterea q̄ in grumos coit potum admixto coagulo lac. Succurrēdū illi statim nec minus efficaci auxilio q̄ antidoti alicuius coagulo cū aceto. Ad quod bibendum cogendi sæpius sunt in eo piculo constituti. Prosunt nepetæ arida folia ēt: eoꝝq; pariter succ⁹: aut silphii radix liquorue cū poscha: Thymus cū uino itidem & ✠ lixiuia. Salsum nihil his detur. Magis. n. sic lac coit: & in caseū trāsit. Nec uomitus ī his tentandus. Strangulat enim dū ad exitum luctatur angustis stomachi meatib⁹ hærens.

INTERPRES.

On habet ueneni maleficiū lac simpliciter coagulatū. Alioquin nullus eēt in cibo ei⁹ usus. Sed qd anteq̄ cōcreuerit admixto illi coagulo aliqs biberit. Coit. n. in stomacho: & coaguli ui quod illi admixtū est cōcrescit in grumos: Concretioneq; illa interiores obstruit meatus: obstrusisq; his strāgulatiōes facit. Plinius mali periculiq; huius genus diuersis locis diuersis uocibus indicat. Nos ex re & ex græci noīs ui lac ꝑposuimus quod admixtū habebit coagulum. Id. n. ἐμπυτυαθὲν participiū indicat. Cæteri interpretes coagulatū simpliciter lac uerterunt. Nobis placuit certiorē illam rei indicationē sequi. Placuit ēt inter remedia nihil potius q̄ quod ignoraremus asserere: quo loco. s. relictū inane spatiū non ꝑcul a fine capitis est. Quem alter interpretum dissimulauit: alter lutū simpliciter dixit Dios. uerba sunt καὶ τὴν πηλοποιητικὴν κονίαν. Pertinetq; id ad lixiuiæ genus aliquod: quale aūt non satis nobis constat: nisi forte hic ꝑcæperit utendū lixiuia quæ non per cinerē sed terrā traiecta fuerit. πηλὸν. n. lutū & aqua dilutā terrā græci uocant: sed nihil in ea re compertū aliqn̄ nobis est. Potuit forte ēt ea imperari lixiuia quæ non traiecta per cinerē aqua sed uino facta esset. πηλὸν enim antiqssimi græci uinū ēt uocauerunt. Et in hanc partem iclinat nobis animus. Nihil tñ constituimus integram rem peritioribus seruantes.

DIOS. DE Spuma argenti. Cap. xxvii.

Tomachū: aluū: & intestina graui pōdere cū grauissimis torminibus ꝑgrauat pota argenti spuma. Pondere ēt intestina aliqn̄ disrumpit & urinā cōpescit. Tumet his qui eam hauserūt corpus & plūbeo colore decolorat. Prodest post uomitiones agrestis orminii semen cum uino: myrrhæ itidem drachmas octo: absynthium: hyssopum: apii semen: aut piper aut ligustri flores cum uino pariter bibisse: palumbiumq; cum nardo uinoq; siccatum fimum.

INTERPRES.

Na tm̄ lsa cypros quæ latinis ligustrū est a cypero q quadratus odoratus iūcus iisdem dī differt. Ideo facile fuit in antiquis exēplaribus scriptoris huius alterā uocē pro altera scribi. Diuq; nos anxii cū uariarent in his antiqui ēt græcoꝝ medici Nicandrū testem secuti ligustrum uertimus. In eo. n carminis necessitas nō aliter q̄ ligustrū legi posse & debere ostēdit. Versiculus eius est. κύπρου τε βλαστεῖα νεαλέα. Quod est. Et ligustri nuper florentes germinationes.

DIOS. DE Argento uiuo. Cap.xxviii.

Nocet argenti spumæ pariter potum argentum uiuum: Iisdem ideo remediis utēdū. Videtur tñ priuatim prodesse potum cū uomitionibus redditum copiosum lac.

DIOS. DE Calce sandaracha & auripigmēto. Cap.xxix.

f Acuunt alui & intestinoꝝ cum grauissima erosiōe dolores pota calx: sandaracha & auripigmentū. Danda ideo sunt quæcunq; mixta illis temperare ea possint: simulq; uomitiones faciles & lubricam aluum faciant. Qualis hibisci & maluæ multæ lubricitatis succus est. Dandum præterea lini seminis aut frumētacei tragi aut oryzæ decoctum. Quinetiam copiosum lac cum mulsa aqua: & pinguia esculenta iura boniq; succi.

INTERPRES.

r Eliquerunt in uenenatis metallicis his cæteri īterpretes alterā remedii partē: quod in scriptore hoc male legebatur ἀνώδυνες dissimulātes. Vertitq; Barbarus suauē non absurda īterpretatione: si in tam præsenti periculo quærenda potius suauia q̄ apta & utilia eēnt. Alter relicta penitus ea dari oportere ait quæ suffrenare & soluere possint paulominusq̄ contrario inter se duoꝝ uerboꝝ sensu: rei uero & necessitati in altero penitus aduersante. Cum tñ facillimum eis fuisset ex cōi remedioꝝ in uenenis rōne & ex græcoꝝ medicis p̄settimq; Paulo Aegineta quod male in hoc scriptore passim legebat̃ ἀνώδυνες ad uomitiones trāsferre: εὐημέτους interpretari: quod nos fecimus. Cōe.n. hoc in oīum uenenoꝝ maleficio & primū remediū est: Vomitionibus uenenū educere: iubetq; eo loco Dios. dari q̄cunq; faciles uomitiones (significatq; id τὸ εὐημεῖς) & lubricam aluū faciant: Nō q̄d suaue sit aut ut ille alter ait suffrenet. Debuerāt in eodē hoc capite iidē interp̄tes meminisse duos ab hoc scriptore numerari tragos: alteꝝ secūdo uolumine inter frumentacea: alterū quarto inter herbas cōtrariis uiribus & euentibus. Siq̄dē frumentaceus īter cætera κοιλίας μαλακτικός .i. molliendæ aluo aptus describit̃. Alter uero & q̄ in censu herbaꝝ numerat̃ συστατικὴν δύναμιν .i. adstringendi & spissandi uires hr̃e tradit̃: & cum cōtrarias huiuscemodi uires in eis inuenissent. Vter cōtra uenena aptior futurus erat cogitare: in quoꝝ remediis nunq̄ adstringentibus semp autē laxantibus & deiicientibus uti oēs p̄cæperunt. Græcorūq; alios cōsulentes medicos qui tragū dari iubent nō herbā sed ex frumētaceo gn̄e trau: eūq; hoc loco uertere. Sic.n. Paulus Aegineta remedium instituit sic cæteri oēs. At passim in cūctis legit̃. Fatemur id q̄dē. Verūtñ codicū fidē in quibus rō & alioꝝ auctoritas repugnet sequi Plebis quæ cor eccum auctore Pindaro plerūq; habet: fidem & iudicium sapientibus & necessitati anteponere est. Quod nunq̄ sapiens aliquis fecerit.

DIOS. DE Lepore marino. Cap.xxx.

f Equit̃ marini leporis potū corruptis piscibus similis in gustu uirosus sapor. Procedente deinde tp̄e aluus dolore uexat̃. Supprimit̃ urina: & siq̄n ea erūpit purpureo colore est. Auersant̃ præterea & oderunt pisces alios oēs qui marinū leporē hauserunt. Sequit̃ ēt graui odore sudor: biliosusq; uomitus & aliq̄n cruentus supaccedit. Dandū cōtinue his asininū lac: passumue: radicisq; & foliorū maluæ decoctū: Aut trita cū uino cyclamini quā rapū terræ dicunt radix: Aut ueratri nigri: scamoniæue herbæ liquor. Nucleorūq; punicæ aut cōcisæ cedriæ cū mulsa aqua drachma. Succurrit huic malo ēt potus suo calore adhuc calens anserinus sanguis & cū pisces alios oēs auersent̃ & oderint q marinū leporē hauserunt solos fluuiales cācros libenter edunt & admixto uino tritos bibūt. Concoquūtq; eos p̄senti remedio: inditiū & spes salutis est cū pisces amare & in cibos admittere cœperint.

INTERPRES.

f Atis certa in scriptore hoc cūctisq; aliis hausti marini leporis remedia sunt: satis certæ etiā mali eius in cūctis notæ. Variant ab hoc scriptore tm̄ cæteri q plures & diuersæ aliquot a Nicandro in extremis Alexipharmacis suis notæ q̄ a Dios. numerantur: & a græcoꝝ medicis aliter remedia quædā instituunt̃: nō tñ eousq; diuersa ea sunt ut priuatim diligētiusq; multa legentes monuisse oportuerit. Addidimus nos uiroso pisciū odori quē sentiri hausto marino lepore hic ait corruptoꝝ: qm̄ id Nicander addit. γλαυμὸς δ' ἰχθυόεις γευστὸς ὠδ' ἅτε σαπρυνθέντων Quod est. Piscosusq; sapor ceu pisciū corruptoꝝ. Aliqua itidē ex græcoꝝ medicoꝝ disciplina certius ut nobis uidetur reddita sunt: quæ signasse hactenus uoluimus nequis discessisse nos temere ab aliorum interpretum ratione opinetur. Quæ aūt ea sint facile uidebunt legentes.

DIOS. DE Rubeta: mutaq; palustri rana. Cap. xxxi.

h Austæ Rubeta: uel muta palustris rana tumores corporis cũ eo pallore faciũt: ut buxo similes uideant̃ qui alterutrã hauserint. Superaccedũt p̃terea spũs angustiæ: animæ & oris fœtor: singultusq; aliqñ: & sua sponte nec uolentibus seminis fluxus. Facillime post uomitiões multa meraci uini potione sanantur: radicumq; harundinis duabus drachmis: aut quadrati odorati iunci eodem põdere. Cogendi p̃terea sunt in eo p̃iculo constituti multa celeritate spatiari currereq;: ob eum qui ex hoc malo nascitur torporem: lauariq; quotidie.

INTERPRES.

Deerat titulo capitis altera rana. Nos ex omnium disciplina: historiæq; huius necessitate eam restituimus ut huic scriptori omnia & hic & alibi responderent.

DIOS. DE Hirudinibus. Cap. xxxii.

h Austas simul cũ aqua hirudines: uentriculiq; hostio in descẽsu hærentes: locũq; illic trahẽtes: & ueluti suctus imaginem & sensum afferentes quod haustæ hirudinis inditiũ ẽ suppota pellit muria: Cyrenaicusq; liquor: aut Sylphii: betæ ue folia cũ aceto aut nix cũ posca pota. Gargarissandũ p̃terea cũ aqua nitrũ & cũ aceto atramentũ sutoriũ. Quod si gutturi hæserint: facito in calidã aquã descendãt. Datoq; frigidã in ore retinendã: eaq; rõne p̃silient hirudines.

INTERPRES.

p Lura & certiora p̃ haustis hirudinibus docent græcoꝝ medici. Primũq; inter notas numerant: quæ nullæ in hoc scriptore sunt: floridi ut illi aiunt. i. uiui sanguinis excreationes. In remediis ẽt lupinoꝝ farinã addunt. Ex eorũq; disciplina ut uidet̃ nouissimoꝝ alter interp̃tum scriptori huic remediũ illud addidit: quod alioqn in scriptoris huius codicibus inuentum a nobis hactenus non est. Cãm ẽt afferunt cur frigidæ aquæ sensu quæ ore contineatur p̃siliant faucibus hærentes hirudines. Ea est q̃ frigidæ aquæ appetentes ad eã festinant. Adiciũt & illud cimices dedisse aliquos quod hic ipse secundo uolumine in cimicibus præcæpit. Nec male suspicet̃ aliqs deesse huic scriptori hoc loco inter remedia: quod alibi in historia cognitum imperatumq; fuerat Galenus priuatim aliis usum se fuisse testatus est nec alio indiguisse remedio.

DIOS. DE Veratro q̃busdamq; aliis quæ sanitatis & salutis causa dantur. Cap. xxxiii.

p Rudenter tractari ẽt ea oportet q̃ salutis qdem cã dant̃: nõ minora tñ aliis p̃icula afferũt. Qualia sunt ueratrũ albũ: thapsia: elateriũ: & agaricum nigrũ: Strangulationes. n. hæc ẽt faciũt: aut ultra q̃ opus est purgant. In quibus strãgulationes qdẽ nõ aliter q̃ in fungis p̃monstratũ est curabuntur. Copiosiores uero purgatiões his q̃ excrementa cohibere p̃nt cõpescent̃. Nõ sunt negligenda etiã q̃ paꝝ quidem nocere uident̃: aliqñ tñ uitæ periculũ faciunt. Qualia sunt agrestis ruta: nigella: & recentes pappi: qui flores sunt spinæ quæ in carduorum genere Cactos uocatur. Contra q̃ ut in melius restituamur solus uomitus satis est.

INTERPRES.

g Valem descripsit in inferis suis Deiphobũ poeta noster Lacerum crudeliter ora: Ora manusq; ambas: mutilataq; t̃pa raptis Auribus & truncas inhonesto uulnere nares; talis & tã male habitus a græcoꝝ librariis toto hoc capite scriptor hic noster fuerat. Qui primum nullo intercedente discrimine hirudinibus coniunxerant quæ seorsum tractanda fuerant: saluti hoium aliquando inseruientia: & in quibus imprudens tm̃ & nimius uitandus usus est. Tum in fine capitis diuiserant (cõiungendũ alioqn superioribus) quod illic ad Cacton spinã pertinet: quam etiam male scriptam relinquentes aliis ante nos interpretibus miscẽdi tam multa importune cãm attulerũt. Fecerũtq; ut alter cõtinuata historia tam multa & diuersa simul docuerit. Alter contra qđ in fine cõiungendũ fuerat separauerit. Amboq; axon in plantaꝝ gñe numerauerint hactenus in scriptore hoc inauditam: nobis sane incognitam: sed ab illis ẽt nõ descriptã. In quoꝝ instauratiõe non adeo laborandũ illis fuerat. Si eadẽ hæc ex hoc ipso scriptore iisdẽ uerbis excripta a Paulo Aegineta legissent. Qui penultimũ & ipse partis huius caput in medicina incipiens: iisdẽ cũ scriptore hoc uerbis ait. προγονιτέον δὲ καὶ τῶν ἐπ' ὠφελεία διδομένων &c. Quæ in utroq; eodẽ modo uertenda sunt.

Prudenter tractari ea ēt oportet quæ salutis cā &c. Sequūť hæc in eo scriptore oia nostro huic eadm: q̄ uousq; eo perueniat ubi corruptus locus in Diosc. oia miscet. Is aūt legendus est καὶ τὸ μελανθιον καὶ οἱ παπποι τὰ ἄκανθας. αὕτη δέ ἐστιν ἐκ αὐτῆς τῆς καλουμένης κάκτου. ἐφ᾽ ὧν ἔμετος μόνος τοις ἀληθεῖς ἀπὸ εἰσφέρησι τοὺς λαμβανοντας. Quorum sensus est qui a nobis pauloante audiť. Nigella & recentes pappi: qui flores sunt spinæ quam cactū uocant. Isq; scriptoris huius sensus: historiæ ductus & sermonis series quondā fuit: quā sine græci eius medici ope in integrū restitui nō facile fuisset. Poterunt in græcis & latinis diligentiores collatis inuicē græcorum duorum scriptorum commentariis quod obseruauimus facillime cognoscere. Poterunt & illud meminisse nullā esse in plantarum censu spinam axonicā: κάκτον uero in antiq. græcorum scriptoribus frequentem in carduorum genere iueniri. Siquidem meminit eius Theophrastus: meminit Athenæus: meminit; ne alios repetamus in latinis Plinius li. xxi. capite. xvi. oēs aculeatam & in genere carduorum cōstituerunt: Priuatimq; in Sicilia nasci tradiderunt: Licet ex his quæ Athenæus. ii. uolumine sui Dipnosophistæ retulit carduum altilem ea uoce significari simpliciter aliquis credat. Longa eius in eo historia est. Poterunt uolentes certius quæ dicimus ab eo audire. Huius spinæ pappos non nouas glacies ut alier uertit nocere homini Diosc. ait. Sicq; auctore Paulo Aegineta instaurandus legendus & intelligendus locus erat.

DIOS. DE his q̄ domestica & in quotidiano uitæ usu sunt. Cap. xxxiiii.

t Rigida aqua ēt: uniuersa raptim: & sine interspiratiōe pota: copiosumq; me
f rum: aut passum pariter potū: presertimq; statim a balneo: cursuue: aut labo
c riosis exercitiis dolores & strangulationes faciūt. Ingruens tn̄ periculū soluit secta q̄primū uena eductus sanguis. Et hactenus de notis quæ uenenis accidunt congruenteq; eius curatione. Itemq; quō præcauisse ea oporteat dictū satis a nobis sit. Subiiciemus his deinde antidotos quæ contra hæc maxime necessariæ & præsenti remedio sint. Quibus passim gentes utunť: Mithridatiam. s. & eam quæ sanguinibus & quæ Scingo. i. terrestri Crocodilo conficiuntur. Quæ qm̄ in Antidotorū censu diligentissime descriptæ sunt a nobis hoc loco relinquuntur.

INTERPRES.

Onendi hoc loco legentes sunt quas hic scriptor Antidotos tam sæpe laudauit & quas su
m biecturum se cōmentariis his in fine pollicetur nullas ætate hac nostra in eius exemplaribus quæ uidere hactenus licuit inueniri: ideoq; non expectandas a nobis.

DIOS. DE Venenum ictu morsuue relinquentibus animalibus: simulq; de rabido cane. Cap. xxxv.

E Letalibus uenenis uenenumq; ictu aut morsu relinquentibus animalib⁹
d agere cōsiliū nobis ideo fuit: Vt curationis remediorūq; totus in medicina explereťur modus. Nullis. n. aliis partibus eam profitentibus minus necessaria hæc est. Periculis siquidē: doloribus: uexationibus: malisq; aliis plurib⁹ liberari hominē cōtingit per ea quæ in huiuscemodi rōne docenť: Quæ suprema & amplissima diuisione bifariā ut a principio p̄monstratū est tota diuidiť. Appellaturq; quæ de uenenū ictu aut morsu relinquentibus animalibus est a cōi serpentū appellatione Theriaca: Quæ uero de letalibus uenenis q̄ pharmacis repugnat & aduersatur alexipharmacos. Qua iampridē tractata q̄cunq; in singulis alterius partis accidere cōsueuerunt & opem ferre p̄nt modo ostendemus. Oportet aūt primū parata omnia hr̄e cū qui artem profitetur ob urgentē sæpenumero necessitatē & usum. Paucissima. n. ex letalibus uenenis uenenumq; ictu aut morsu relinquentibus animalibus cessant: & in longū periculū trahunt. Plurima uero q̄primū. Et qui cogitato scelere aliis insidiātur certum facere maleficiū & scelus suū uolūt. Nec minus itidem qui aut peccati sui consciētia aut miserabili infortunio pressi letalia in se admiserunt: mox deph̄ensi fuerunt: aut subeūte pœnitētia dolent: celerrimo indigent auxilio. Quinetiā tela cuspidesq; suas hostes ueneno tingentes: puteosq; & fontes uenenis inficientes certā & sine remedio mortem aduersariis moliunť. Ex q̄bus licet nō statim q̄dem: nō multo tn̄ post malum adest: Nisi q̄primū præueniētes remediis

opem afferamus. Inutilem alioquin postea futurā: cū corpora corrūpens illa uis iā occupauerit. Eapropter nō temere negligenter ue tractāda hæc sunt: ut qđ in aliis quæritur hac parte ēt ars humanā salutē faciat. Apud antiquiores igitur in ea medicinæ parte quæ curationē agit: & quā Therapeuticen uocāt curādi modus hic celebatur. Iuniores tñ eū separauerūt pcautionē appellātes. Mediūq; inter curationē & ea quæ ad seruandā sanitatē faciūt cōstituentes: leui cōremnendaq; admodū uerisimilitudine decæpti. In humanis siquidē corporibus tres fieri habitus dixerunt. Primū quo ualemus. Alteℝ quo ægrotamus. Tertiū inter utrūq; mediū: quo uideamur quidem ualere: lubricus tñ ad morbos & picula lapsus sit ob inhærentē corporibus aliquā corrūpendi uim: ut in his licet uidere quos rabidus momorderit canis: nondū tñ aquas timēt: & his qui cātharidas hauserint: nōdum tñ dolorib⁹ & angustiis urinæ uexant̃. Q uaq; rōne tres illos corporis habitus cōstituerūt: eadē in tres ēt partes pportione illis rñdentes diuisam esse artē uoluerūt: In eā. s. quæ tuendæ sanitati præest: & eā quæ pcautioni: quæ ne malū ingruat phibet. Postremo uero eā quæ re media & curationē tractat. Cōtra quos dicendū primū est ex eoℝ rōcinatiōe illa nō tres sed quatuor in corporibus numerari habitus. Q uemadmodū. n. aliqui sunt nōdū ægrotantes, pcliues tñ & in lubrico ut ægrotent ob imminētem eis morbi cām: sic quidā etiā sunt nō ultra ægrotantes: nōdū tñ sanitatem adē ptū: quod in his licet uidere: quos pauloāte reliquerit morbus: nōdū tñ penitus ab eo cōualuerint & uires resumpserint. Veℝ qua rōne quoq; mō diligentia in ea artis parte censetur q̄ curationem agit: eodem & pcautio hæc in eadem illa parte cōstituēda est. Remediis. n. iisq; maximis in pcautione utimur: pfundiore hiatu locum aperimus: urimus: circūcidimus: iponimus quæ erodunt: Potiōes ppinamus: pluraq; alia agimus. Suntq; adeo sine mente aliqui ut remedia negent esse ea: qbus in pcautione utimur. Nec dicere facile est qua ratiōe: quando & nomen ipsum pcautionis & agendi modus remedia esse: hæc oīno ośdunt. Et cur diuisioni illi suæ non subiciūt in pestilentia constitutos: nōdū quidem noxiā uim illā sentientes: pcliues tñ ad eā & in lubrico ob continentis dispositionem. Poterit aliquis ēt illud dicere oīa tuendæ sanitatis pcæpta nihil aliud q̄ pcautionis partem aliquā esse. Conamur siquidem his dura & inoffensa reddere corpora ne morbis facile tentent̃. Dicendū itaq; quod maxime cōstet nō decere medicinæ partes habita ad corporis habitus rōne numerari: sed p signa & artis eam partem quæ de signis agit in singulis seorsum ab aliis naturā obseruare: quēadmodum suis locis priuatim ostendemus. Cōtra hos igiẽ nihil ultra dicendum. Illud potius animaduertendū uocari Anætiologeta. i. cāꝛ uin cognitione & rōcinatiōe carentia: quæ a letalibus uenenis: uenenumq; ictu aut morsu relinquentibus animalibus fiunt: eoꝛūq; itidem remedia ✠ Ob hoc sane: & eius quæ obseruationibus: & eius quæ rōcinationibus utitur artis quæstio est ✠ Quam ratio iampridem cōfirmauit. Neq;. n. oīno id uerum: sed difficillimam semper habet coniecturam: qđ protrahitur: quodq; in necessario opere nullatenus proficit.

✠ Et si causarum rōcinatiōe priuatim & in ppriis oīo non careat. Cōsueuitq; hoc in letalibus uenenis: uenenūq; ictu aut morsu relinquentibus euenire. Veℝūtñ non est indeprehensibile nec cārum ratiocinatione caret: quod in opere inutile est: nec remedii occasiones prębet. Quin ex eo magis fidem securitateq; dephēdendi incerta habere aliqs se affirmabit. Sensu. n. ob exiguitatem suā priuatim quidem & in ppriis nō deprehendunt̃. Manifestā tñ ex mutua inter se collatione deprehensionē habent. Prosecutusq; satis omnem hūc modum in cōmentario suo ad Plistarchum

Diocles est: his uerbis hæc scribēs. Cognoscere aūt id quispiam possit in aliis non paucis: sed & uiperas scorpionesq̃ & alia huiuscemodi intuens. quæ uix uidenda ge nereq̃ suo tantilla in gentiū periculoꝝ doloꝝq̃ cās afferūt. Eoꝝ difficile est ob exiguitatem uidere aliqua: & pter id corpore imbecilla aliisq̃ bestiis lōge uiribus inferiora sunt. Quātula.n. ut ex uulnere æstimasse licet scorpii magnitudo alioꝝq̃ huiuscemodi corporibus labē & noxā afferentiū cōstituēda est? Eoꝝ alia grauissimos faciunt dolores: corrūpunt alia: Alia q̄primū pimunt. Aut q̄tulum ēt æstimādū qđ a Phalangii morsu corpori infundit: totūq̃ corpus male afficit. Nō facile pfecto q̃ penitus exigua sunt q̄titatē eoꝝ cognoscere aliqs poterit. Secundū dispositōes itaq̃ hæc fieri in confesso apud oēs est. Quod aūt & ✠ exacte deprehensum ex eo est: q̃ uis eoꝝ quædā corruptionē faciens sit: eamq̃ corporibus nr̄is mixtā accidentiū maloꝝ cām esse: recæptūq̃ hoc modo iampridē id fuit. Nec adeo cōtumax certandiq̃ cupidus qsq̄ fuerit ut aliunde accidere uexationes has & non ex materia quæ corrumpendo fit dicat ex una tm̄ parte ēt corpora nostra tentante. Et hoc sane erat quod oportebat arti utiliter cōsulentem hoiem in cūctis quæ fierēt: quod ea faceret significare: ne in uniuersum & in oibus nō dephensa nobis ob esset cāæ pprietas. Quādoquidē dephendi cōis & ostendi certissime pōt. Eāq̃ ob cām Erasistrat⁹ eoꝝ qui experientia tm̄ utunt quos empyricos uocant iocose cōtumaciā accusans. Cām his quæ causaꝝ cognitione & rōcinatione carerent adiecit: nequaq̄ illis concedens supremā & uniuersalē in morbis cām indeprehensibilē esse & in cōmētario de causis eam distinguens ✠ In aliqbus cōsueta curatione cōtenti erimus. Verbi cā in uenenatoꝝ morsibus mortiferisq̃ aliis ✠ cōtenti erimus obseruatione a causaꝝ cognitione penitus eā separantes. Per singula.n. gn̄a primū indeprehensibiles sunt. ✠ Quod aūt uis est quæ corrūpendo fit: & quę corpora eousq̃ uexare possit ut ēt perimat. Idq̃ genere & nō specie curationem indicat qua hebetanda euincēdaq̃ illa sint. Quodq̃ ait Erasistratus. Venit aliqs ad dulcem & potabilem aquā & ante ✠ ad uomitū: uulneris dilatationē: exuctionem: cucurbitulas: circūsectionem: ustionem: medicamentoꝝ idem potentium impositionē: postremo partis mutilationem: rōcinatus est esse remedia aliqua quæ foris & in cute admota possent descendenti altius corruptioni aduersari. Hæc igit quæ Erasistratus dixit bene & rei congrua dixit. Sed rōnales quos methodicos uocant demirari licet: q̄ non cōcedunt ex maleficio quod ab ea fit cām esse: Subeuntē uim illam quæ corrūpendo est: sed modum esse tm̄: adeo inepte uocibus & noibus immorant. Ab eis siquidē manifeste Pthoropæos.i. corruptionē faciens uis illa in corpus descendens noiat. At facere aliquid corruptionem causæ non alterius cuiuspiam rei opus est. Dicunt præterea uoces uerbi cā marsippos & anacalyptin: quaꝝ illa loculos hæc detegere significare pōt aliis uocibus pares & æquales esse. Quatenus pars aliqua sermonis sunt nō ſm ptātem sed ſm nudam enunciationem conceptas. Vtq̃ uoces illæ marsippos & anacalyptin nullas hn̄t principales & præualentes significationes: sic & pthoropæos uox quæ corruptionē faciens significat mot⁹ indicationem nō ptātem habet. Transeunt deinde ad causarū differentias. Docētq̃ in causis pcedentes esse alias: quæ facta affectione separant a corpore. Quales uerbi cā sunt labor: frigus: æstus: aliaq̃ his similia. Alias itidem q̃ affectiones faciāt & pmaneāt cōtinētes: qbus pn̄tib⁹ pn̄tes adsunt affectiones: crescētibusq̃ iisdē augēt & ipsæ: decrescētibus minuunt: & desinētibus desinunt: pn̄tq̃ per se finem faciētes fieri ab euētib⁹ separatæ. Suntq̃ illis pcipue hæ causaꝝ drīæ. Corruptionē uero fa-

in ptatem
minime potentiali
peculiari

cientem cām in nulla ea℞ cōstitui posse aiunt. Præcedentē.n.eē negāt: qm̄ pmanet quod affectionē facit: neq; a corpore separat᷑. Cōtinentem itidē dici non posse: qm̄ aliunde adest qđ nocet. Nec aliter q̄ in rabidi canis morsu fit. Quod si nec p̄cedens nec cōtinens est: nec p se finem faciens: nec cōcausa esse poterit. Et si in nullo causa℞ genere cōstitui corruptionē faciens cā poterit: cōcedendū erit: nec cām oīno eē. His itaq; hoc mō dictis constitutisq; concedendū illis sane est eē quidem inter noīa aliqua: quo℞ partes nullā significent rem: sed nuda tm̄ enūciatione pferant᷑. Nō tn̄ huiuscemodi esse oīa recipiendū est: ne℞ paucissima: nec corruptionē facere adsci-tis exemplis æqualiter enūciari. Maxime.n.p̄ualentē habet ea uox significatiōem. Quoniā ut corruptionis nomen mutatiōis in peius factæ significationē habet. Sic & uerbū facere seorsum accipiendū est nihil ex cōiūcta sibi corruptionis uoce ostē-dens. Fieret.n.incertū & sine significatione nomen: qđ alioquin oēs palā itelligūt: Nec dissimile his uocibus pædi: echin: dipsos. Quo℞ pōt significatio eē puero: ha-bere sitim. Quod si dant a corruptione: sanis fieri morbū cōcedūt: pfecto & facere. Siquidem aliquid est quod corruptionem facit. Quodcūq; aūt agit & opatur cām in singulis eo℞ quæ in corporibus fiunt: se esse ostendit. Idq; in letalibus uenenis q̄ corporibus infundūtut etiā patet. At subiici qualemcūq; cām in aliquo cārum gene re oportere dicunt. Ve℞ & hic ēt labūtur nō facta integra diuisiōe. Causę.n. a dog-maticis illæ etiam dicunt᷑: quę quadātenus præparant: quadātenus aūt continent. Quales inguinū febres & inguinum ulcera sunt. Quinetiā quæ finem & euētū p se facientibus causis adsunt: separētutq; ut casus a caule fractui a in cātū numero sūt. In uniuersumq; quotiens aliqua fuerit secūdū ppriā uim & naturā causa: nō cōtine-bitur tn̄ in diuisione aliqua cārum. Sitq; ut græci dicūt μοχθηρὰ .i. laboris & mali ori go: licet nō cā in similarium & eiusdem generis cārum natura tn̄ cōtinet᷑. Quod au tem cā sit id qđ corrumpendo est: palā ex ipso noīe deprehendit᷑: manifestiusq; ex ac cidentibus demōstratur. Quā.n. credūt esse cām post aīalis ictū & supuenientē ab eo labem: inditumq; corporibus uenenū? Cū neq; gelu: neq; æstum: neq; sectionē corporis: neq; cruditatem: neq; huiuscemodi qdpiā causare pn̄t. Qm̄ aūt causarum differentiis gaudent p̄cedentes alias: alias uero cōtinentes appellātes dicendū con tra eos est utroq; mō cām hanc esse: præcedentemq; appellādā ex eo ꝙ euenrum prę cedit: ꝙq; corporis substantiā p̄occupat. Cōtinentem uero ꝙ p̄ntibus affectiōibus adest & ipsa: remotaq; ea: amouentur & quæ illi accidunt. Sed nō sunt plura de his dicenda. Constituendūq; cām esse uim: quæ corrūpendo est intus efficaciter nocē-tē. Maximusq; hic ueluti scopulus in curatione pponendus homini est. Priusq; q̄ af fectiones illæ insurgant multifariā certādū usq; dū funditus a corpore eā pellamus: cū ex his partibus unde ingressa est eam educentes: tū anteq̄ altius descendat & ui-talia tentet in parte aliqua q̄ uitalis nō sit eā cohercentes. Nec nō postq̄ p̄ueniens i corpus descenderit datis potionibus diluentes & tempantes. Aliqñ igit᷑ p̄cipueq; in mortiferis uenenis uomitionibus uenena illa educunt᷑. In relinquentibus aūt ictu aut morsu uenenū aīalibus pfundiore sectione: cucurbitulis: exuctione: circūsectio ne: & nonnunquā mutilatione. Retinent᷑ uero cohercenturq; uenena infusis & im positis acerrimis medicamētis. Hæc.n. cohercere simul & diluere uenena possunt. Extinguunt᷑ itidem euincunturq; meraci uini & passi potu: aut e diuerso acerrimis ci bis. Cōiter postremo cōferunt alui purgatio: sudoris euocatio: pluraq; alia quemad modū sigillatim deinceps ostēdemus. Oportetq; nō solū materiā q̄ corrūpendo est fi nem & scopulum sibi pposuisse. Ve℞ magnitudinem eius ēt & tps. Ex his.n. pluri-

mas:maximasq; differentias remedia accipiũt. Magnitudine qdẽ:qm̃ in letalib⁹ uenenis:uenenũq; ictu aut morsu relinquẽtibus aĩalibus alia piculũ statim afferunt: alia pfundius aut leui⁹ exulcerãt:alia grauiore:mitiore ue dolore torquẽt: alia aliis noxis magis minus ue molesta cruciãt. Cõtra piculũ itaq; afferẽtia remediis q̃maxime aduersantib⁹ certãdũ est. Cõtra minora aũt mala leuiorib⁹. Absurdũ.n. fuerit in grauioribus (Si sic cõtingat leuioribus remediis utẽtes eos q curant in piculũ trahere). In leuiorib⁹ deinde præcipiti uiolentaq; curatiõe sine cã corpus torquere. In promptu ẽt tempoꝝ decreta sunt. Quædã.n. q̃primũ pcipites uexationes & picula afferunt. Quædã cõtra cũ lõgiore tũ breuiore tpe ptrahuntur. Festinantibus ideo festinato afferendũ auxilium:multisq; simul remediis utendũ:tardioribus uero tardius. Hæc igitur ueluti de arte sermonem habentibus breuiter decreta a nobis fuerint. Nunc ad ea progrediamur quæ in singulis demonstranda sunt.

INTERPRES.

Vnq̃ pudebit me Xenophanis exẽplo:ubi cãdoris ueritatis & fidei periculũ uersabit: timidum: ignaꝝ: & inutilem in hoc opere hr̃i. Rogatus hic aliqñ inter cœnã ut cæteris conuiuis alea colluderet:negauit didicisse se:nec uelle in cõi ẽt aliis uoluptate agere quod sapientiæ pfessori turpe futuꝝ semper erat. Ridentibusq; hoiem aliis:& timidũ inutilẽq; appellantibus: ingenue simul intrepideq; inutilem & timidum ad turpia fuisse se semper cõcessit:neq; ægre ferre ĩ eo apud oẽs male audire:tm̃ illi in humana re pbitatis & fidei studiũ erat. Nõ dissimili rõne æquo animo ẽt nos idẽ feremus:ignorantiãq; nr̃am toto hoc capite ingenue fatebimur. Nec pudebit unq̃ tot in eo locis minus q̃ cæteri interpretes didicisse multa:& nouisse. Qui maiore q̃ nos ingenio & rerum peritia:uel melioꝝ codicum fide adiuti quæ nos & q̃uo in nr̃is nõ legimus reddere latinis potuerunt. Signauimus aliquot toto hoc capite locis nõ uitii tm̃ sed ignorãtiæ nr̃æ nota: quæ passim legentes uiderunt. Fecimusq; id paꝝ sequacem sermonis seriem illic inuenientes:in qua nec rebus: nec grãmaticoꝝ legibus aliqua nobis in ea r̃nderent. Proposito siqdẽ masculini generis aliquo: fœminino illi qd̕ nõ cõueniret reddebatur:truncæ uoces aliquæ erant: mutatisq; lr̃is & syllabis adeo incertæ ut aptius uisum fuerit:quod pictor aliqñ in Agamẽnone ad aram cum ĩmolaret filia fecerat. Nulla expressa re cogitanda legentibus relinquere:qualia a scriptore hoc dicta illic fuissent. Cæteri quod pauloante diximus maiore reꝝ peritia:& melioꝝ forte codicum fide adiuti quæ nos nõ potuimus potuerunt. Facillimumq; erit uolentibus quæ illi cõtinuata historia tradiderunt audire. Ipse sic hõ sum ut quod ipse ignorem alios docere nolim. Hoc sane legentibus testamur collatis simul scriptoris huius aliquot codicibus:qd̕ simplicius & rei aptius uisum est in cæteris reddidisse:Nihilq; non ex cõi saltem plurium lectiõe mutatum aut instauratum fuisse. Quale a prĩcipio fuit:quod hic scriptor ait. εἰς συμπλήρωσιν τοῦ περιοδευτικοῦ τρόπου Quæ pars ab altero interpretum reddita est:ut medicinæ pars quæ periodice uocatur confirmationem ambitu suo toto capiat. Ab altero. Vt circuitus medicinalis ad umbilicum perueniat. A nobis aũt. Vt curationis remediorumq; totus expleret modus. Illi ut uidetur ad finem operis huius pertinere rem opinati sunt. Nec male: si quæ corrupta illic uox est περιοδευτικοῦ finẽ simpliciter significaret. Circuitũ.n. magis q̃ finẽ in ea græci oẽs intelligunt. Nos ad curationem & remedia pertinere palã deprehẽdimus. Monueruntq; in eo nos antiqores duo scriptoris huius codices:in quibus θεραπευτικοῦ τρόπου manifeste legit: mox res ipsa & idem hic scriptor nõ multo post dicens. In ea medicinæ parte constitutã hanc ab antiquis fuisse:quæ Therapeutice dicit. Suntq; eo loco eadem fere quæ in hoc uerba. τοῦ θεραπευτικοῦ μέρους ὑπελαμβάνετο οὗτος ὁ τρόπος. Cunctaq; hæc ueluti testimonia nos secuti ad curationem & remedia restituimus: quod illi ad finem distraxerant. Sunt toto hoc capite plura itidẽ alia quæ longe diuersa ab aliis in nobis audientur. Ea signari eodem hoc mõ oportuisset:sed nimis multa ea sunt. Festinantibusq; indulgeri hoc nobis optamus ut alia quæpiam more nostro indicemus. Quoꝝ illud primũ erit nescire nos qualis in scriptore hoc tota hæc postrema pars sit: in qua cõtra q̃ alii græcoꝝ medici & Nicander fecerint:presertimq; ii qui eũ excripserunt prius de letalibus uenenis:tum de his quæ ictu aut morsu uenenũ relinquunt Dios. egerit. Cum ab his cæteri incœperint:ultimãq; sibi alterã illam partem fecerint. Idq; ex naturæ ordine rõnem habere uidetur. Præcedũt.n. aĩalia quæ insensilia nihili sunt:sane id factum a nobis fuisset:nisi quæ multa in hoc capite audiuntur: scrupulũ iniecissent:coegissentq; suspicari:aut non suo loco legi:quæ nũc docẽtur:aut in extremi huius cõmentarii principio aliqd quod in hac parte legit: desiderari. Quod.n. hic modo ait. Quæ suprema & amplissima diuisione bifariã ut a principio pmonstratum est tota diuidit. Appellaturq; quæ de uenenũ ictu aut morsu &c. Quæ uero de letalibus uenenis &c. Nullibi pmonstrata in priore illa parte est:neq; Theriacoꝝ & Alexipharmacorũ diuisione aliqua illic.

usus Dios. est. Quod et hoc loco legit ut curationis remediorumq; totus in medicina expleret modus cōe utriq; parti esse debuit. Qualiaq; hæc sunt talia odorari et alia quæpiam toto hoc capite licebit. Ea nos diligentioribus cognoscēda relinqmus: nō cōtemnenda penitus suspitione hac nr̄a cōtenti rem illis indicasse. Volumus & illud prius q̄ ad cætera pgrediamur legentes monere cōtra q̄ nos fecimus librorum scriptoris huius numerum usq; ad septimum, octauum & nonum auxisse cæteros interpretes: septimū hoc loco inscribētes. Paulo dei de post de uenenatorum morsus: ictos uenotis octauum: tum de curatione & remediis nonum. Hicq; illos editionis suæ pter græcorum oium fidem grauissimum auctorem Galenū octo libris tradidisse hæc Dioscoridem testatum. Verba eius de Simplicium medicamentorum uiribus cōmentario hæc sunt. ὁ δὲ ἀναζαρβεὺς διοσκουρίδης ἐν .η. βιβλίοις τὴν χρήσιμον ἅπασαν ὕλην γέγραφεν Quod est Anazarbeus aūt Dios. octo libris oēm medicinæ utilem materiā tradidit. Grauis sane auctor Galenus: sed nō minor de seipso hic ipse habendus ē in totius operis procemio dicens: συναγηόχαμεν τὴν πραγματείαν ἐν ἓξ βιβλίοις: quod est ut nos tūc uertimus totam sex libris collegimus rem oīa hoc numero a se scripta cōplexus: cumq; nos magis q̄ alios secuti eodem sexto cōmentario clausimus: quæ alii septimo octauo & nono: iustiusq; uisum est a suo auctore: q̄ ab aliorum diuisione operis huius indicationē accipere. Audiuimus.n. eos appellari oportere oēs: quos ipsi se faciāt: ostendiq; & indicari uolunt. Quā deinde nos diximus diligētiam: quo loco. s. hic ait. Verum qua rōne quoq; mō diligentia in ea artis parte censetur: quæ curationem agit &c. Nō aliā ot credimus intelligere oportet q̄ quā prima sentētia Hippocrates ait. Oportere medicū nō solum seipsum opportuna faciētem præstare: sed ægrotum & assidētes: & exteriora. Totum.n. hoc una illa τῆς ἐπιμελείας cōplectitur uox. Quod simpliciter et & una uoce a Dios. non multo post dictum fuerat διὰ τὸ σημειωτικὸν ploribus explicitum a nobis est per signa & artis eā partē quæ de signis agit, Id.n. ea uox significat. Vocaruntq; græcorum medici σημειωτικὸν μέρος medicinæ eā partē q̄ de signis agit. Sunt aūt auctore Galeno in diffinitionibus suis signa quæ ille σημεῖα & σημείωσιν .i. signationem si sic patiantur dicere grāmatici uocat: cuncta illa quibus cognitis aliud quod ignorabatur cognoscitur. Transire mox hic scriptor ait eos: qui rōnalem medicinā pfitebant ad causarū differētias. Numeratq; ipse plures: quas ut in nobis & aliis certius nouerint legētes nō pigebit ex Galeno eiusq; de diffinitionibus cōmentario quales illæ sunt ostendere: & unde nos eas sic appellauerimus. Primom itaq; cām scire oportet ab eo diffiniri Quod in corpore aliqd facit ipsum tn̄ incorporeum est: tum quam nos pcedentem cām diximus id esse: quod facto euētu separat seorsūq; fit. Vt canis qui momordit: & Scorpio qui uulnerauit: & solis æstus qui febrem excitauit. Hác bifariā Galenus uocauit προκαταρκτικὸν & προηγούμενον. In quarum uocū altera προκατάρχεσθαι uerbum quod in ea est. Sic principium & incipere significat; ut quemadmodū in musicis & choro canentiū fit: i qbus choreæ dux primā carminis modulatus partem reliquū uniuerso choro silēs ipse canēdū relinquit. Sic in huiuscemodi motus principiū tm̄ intellexisse oportet. In altera pcedēdi manifesta significatio est. Neq;.n. προηγεῖσθαι aliud significat q̄ in itinere in acie in oi agenda re alia ducem & puiū esse. Posteriores medici primitiuas oēs has cās plerūq; dixerunt. Celsus euidentes aliqn̄ uocat. Nos ex tam multis certiorem (ni fallimur) elegimus uocē. Cōtinentes mox dictæ a nobis sunt. Quas idē eodē cōmentario Galenus συνεκτικὰ uocauit. Nois uis est q simul sint & cōtineant: diffiniuitq; continentem cām esse: quæ præsens pn̄tem facit morbū: discedens separataq; tollit: qualis i uessica calculus est. Fuerunt tn̄ ut idem Galenus testat ex antiqoribus medicis: qui totū hoc genus non in causarum sed malorum censu & ordine constituerent. Celsus eas morbos cōtinentes uocauit: nosq; eum secuti cōtinentes causas noiauimus. Per se deinde finem facientes cāæ nobis sunt: quæ Galeno αὐτοτελῆ. Sic ab eo descriptæ. Per se finem facientes cāæ sunt: quæ ipsæ tm̄ & per se finem & euentum faciunt. Opponunt hæ cōcausis quas græcos imitati sic appellauimus. συναίτια enim illi uocant. Diffiniuitq; eas Galenus: quæ cū aliis parem ptātem hn̄tibus euentū faciūt. Solæ uero priuatim & per se nihil huiuscemodi possunt. Et hæc in Dios. satis dicta de causis a nobis sint. Quæ.n. ad totū genus cārum earūq; plura alia discrimina pertinent: lōgiore & medicorum ppria disceptatione indigent: q̄ relinqoenda a nobis id non pfitentibus merito est. Cætera in reliquo hoc capite satis per se patent. Nec ultra operā nr̄am exigerent: nisi salutis humanæ studium quo cōtinue trahimur: quæ ab aliis græcis scriptoribus tradita quondā foerunt: & in hoc desiderari merito pn̄t cōmentatiōibus his nostris addere persuaderet. Ea ad pcautionem pertinent non dissimilem illi quā a principio sexti huius uoluminis in uenenis hic ipse etiam tradidit. Nobis sane parum uerisimile est relictā ab eo fuisse: ea tn̄ nullibi nunc legitur. Eapropter ex Paulo Aegineta iisdem uerbis hoc loco tradet. Quæ huiuscemodi est. De relinquentibus ictu aut morsu uenenū aialibus agentes: A cōibus in his obseruationibus incipiemus pcautionē primom tractātes. Siquis igit locis a serpētibus infestis dormire cogetur: Alliis aut earum quæ mox dicentur herbarum aliqua caua & latibula earum obstruere eum oportebit. Incensisq; ceruorum cornibus: caprarum ungulis: pilo ue: Gagate lapide: bitumine: bdellio: galbano: cupressi: cedri ue ramentis: nigella: peucedano: Viticis foliis: nepetaq;: sagapeno: castoreo: cachryos radice: conyza: aut ex grauissime odoratis quocunq; alio locū infumare. Accendendi pter hæc crebri ignes. Fugiūt.n. serpentes eorum lucem. Sternendus ex his herbis thorus etiam: asphodelo: nepeta: uitice: pulegio: polio: conyza & abrotano. Et si non liceat ex eis thorum facere stratis saltē imponendæ sunt. Curanda et diligenter quæ coquuntur Aquæ præterea & uinaria uasa: diligenterq;

σημειωτικὸν γένος

σημείωσις

Causarum genera

Præcedens

προηγούμενον

κατέχεσθαι

συνεκτικόν

Continens

Per se finem facientes

αὐτοτελὲς

συναίτιον

Concausa

operculáda oia. Nõ ſunt ſub arboribus accẽdendi ignes: pſertimq; ſub picea pinoq;. In his.n. arboribus Salamádræ & Erucæ mortiſera inſecta abũdant: q̃ repore ignis calefacta in obſonia uaſaq; alia decidũt: ſi opculata nõ fuerint. Vngẽda itidẽ corpora ſunt his q̃ certius cõtra hæc mala nos muniant. Liqdiore cerato. ſ. quod cera: roſaceo: exiguo galbano: ceruini cornu exigua ſcobe: aut Aethiopico cymino cõfectũ fuerit. Priuatim ueſpaꝝ ictus: & apiũ arcent trita maluæ folia & ex oleo illita.

DIOS. Notæ rabidi canis eiuſq; in homine morſus. Cap. xxxvi.

a Ntepoſuimus cũctis aliis de morſu rabidi canis ſermonẽ: qm̃ multũ contubernaleq; hoi aial canis eſt: rabitq; ſæpiſſime & perit. Nec facile cauet & ineuitabile piculũ ab eo fit: niſi multis utamur remediis. Rabit canis plerũq; in maximo æſtu: aliqñ ẽt in lõgũ tractis frigoribus. Rabiẽs cibũ & potũ auerſatur: multã & ſpumoſam ore & naribus pituitã mittit: ęgre & cõſueto triſtius intuet: & ſine latratu oibus pariter inſilit: Beſtiis hoibuſq; contubernales & alienos mordens. Statimq; nihil uexatiõis affert præter q̃ exiguũ ex uulnere dolorẽ. Affectionẽ deinde facit hydrophonon. i. aquæ metũ appellatã: q̃ cũ cõuulſione totoq; corpe ruboribus pſertimq; in uultu: Sudore ſuiq; & domeſticoꝝ ignorãtia accidit. Fugiũtq; aliqui lucem. Torquentur cõtinue aliq. Quidã ẽt nõ ſecus q̃ canes latrant & accurrentes mordẽt: morſuq; ſuo eãdẽ in alios affectionẽ trãſferunt. ✠ Præterq̃ ex hiſtoria unũ aut alteꝝ. Eudemus. n. ſupuixiſſe quẽdã teſtatus ẽ. Et Themiſonem medicũ ferunt aliqui morſu canis in hãc affectionẽ incidiſſe: ſeruatũq; eẽ. Alii amico aquam timẽti pmpte & humane inſeruientem in eãdẽ incidiſſe affectionem: nec niſi poſt multos labores ſeruatũ. Difficillima ſane tota hæc affectio eſt. Verũtñ anteq̃ ſentiat: & nos plures ſeruauimus & ab aliis ſeruatos ſcimus.

INTERPRES.

n Vmerant ab antiqs græcoꝝ medicis præter dictas ab hoc ſcriptore plures alii rabidi canis notæ. Sitire. ſ. tũc eos: non tñ bibaces eſſe. Quod Celſus lib. v. ẽt in timẽte iã aquã homine teſtat. Anhelos pterea ſuſpirioſoſq;: & lãguidis flaccidiſq; auribus uideri. Qum ẽt qđ hic ait ſine latratu oibus pariter iſilire. Copioſius illi explicãt: docentq; mutos tũc penitus & ueluti iſanos fieri: euſq; ut nec domeſticos ẽt noſcant. Quod licet a Dioſ. cõſtitutũ etiam fuerit cum inqt. Sine latratu oibus pariter inſilire: beſtiis: hoibuſq;: cõtubernales & alienos mordere. Neſcio tñ qũo certius illud eſt. Occaſiõem ſane obtulit: ut quod male inter notas timentis iam aquã hois in Dioſ. legebat καὶ ἀπορίας. Quã uocem alter interpretũ cũ langore: alter cũ faſtidio uertit ad ignorãtiã huiuſcemodi nos trãſferremus: & quaſi ἀπορίας legi oporteret: cũ ſui domeſticorũq; ignorãtia uerteremus. Inter cætera. n. quæ docẽt græcoꝝ grãmatici ſignificare aporian ἀγνωσία. i. cognitiõis priuatio eſt. Aiaduertimus ẽt quo loco inane ſpatiũ relictũ & uitii nota adiecta a nobis eſt in male ſequacis ſermonis ductu deeſſe aliqd. Ab exceptiõe. n. qđ ſeqtur ſtatim mẽbrum principiũ habet. Nõ inelegãti tñ ſed infirmo penitus ſenſu. Oportuit. n. prius cõſtitui aliqd unde qđ ſeqtur excipet. Quale aũt id quõdã fuerit manifeſte Paulus Aegineta indicauit: q uſdem huic ſcriptori uerbis eadem docens cũ eo pduxiſſet rẽ: moneretq; iã & ipſe accurrentes mordere rabientes hoies: morſuq; ſuo ſuã in alios affectionẽ trãſferre. Subiecit ſtatim pleraq; alia: & inter cætera τῶν δ᾽ ἐμπεσόντων εἰς τὸ πάθος οὐδένα ἴσμεν περισωθέντα πλὴν εἰ ἐξ ἱστορίας ἕνα ἢ δύο. Quoꝝ ſenſus eſt. Oium uero q in hãc affectionẽ deuenerint: nullũ nos ſeruatũ ſcimus pterq̃ ex hiſtoria unũ duos ue. Quæ ſi ſcriptori huic inſerantur: apte ſpatiũ id totũ explebũt. Nos ea ſignamus ut habeant uolentes unde locum inſtaurare poſſint. Docẽt pterea iidẽ græcoꝝ medici alioꝝ q dẽ accidentiũ manifeſtam eſſe cãm occupatis. ſ. ueneno illo partibus cunctis. Metũ uero aquæ fieri aliq eoꝝ dixerunt: ex nimia ſiccitate quaſi in contrariũ habitum mutata penitus humida eoꝝ ſubſtantia. Verũtñ Ruffus antiquæ medicinæ grauis auctor inſaniæ ex atra bile genus id eſſe teſtatus eſt: magna ueneni eius cũ humore illo ſimilitudine. Nec ſecus q̃ atra bile inſanientes ſcimus alios alia timere. Idq; ſentire ẽt uidentur: qui dicunt canis q momorderit imaginem in aqs opinari eos ſe uidere: eoq; metu territos aquã fugere & auerſari. Monẽt ẽt: qm̃ nõ ſtatim rabidi canis morſum ſeqtur metus aquæ: ſed circa quadrageſimam fere a morſu diẽ adeſt: & aliqñ ſerius opinantes: aliqñ hoies nõ rabire canẽ q momorderit feſtinata morſus cicatrice cãm affectioni huic dediſſe. Id ne fiat docuerunt qua indicatione uſus aliqs rabire aut nõ rabire canem intelligat. Iubentq; iuglandes cõcidi nuces: diligenterq; his uulnus obſtruere & circũligare. Mox ſequenti die ſolutas & ablatas gallinaceis in cibo apponi: & ſi his a principio non paſcantur fame ad ueſcendũ cogi: futuꝝ. n. ſuperſtites uiuant: ſi nõ rabierit canis: ſin cõtra poſtera die

peribunt

peribunt:tuncq; ad uulneris dilatatiōem festinādū. Iterūq; post paucos dies eadem indicatiōe utendū: & si non perierint: Gallinacei tūc a periculo tutū uulnus ad cicatricem perducendū. Creditur indicationis huius auctor quōdā fuisse Oribasius. Nolumus illud ēt relinquere uideri nobis: qđ hic ait nullū a metu aq̄ seruatū sciri & credidisse aliquos de his intelligēdū eē q nō a rabido cane sed rabiente & aquā tā timēte hoīe morsi fuerint. Hic tñ simpliciter tradidisse id uidetur.

DIOS. Loci in rabidi canis morsu curatio. Cap. xxxvii.

r Emediorū curationisq; duplex rō. Cōmunis altera est. Vtendūq; ea in cunctis q̄ ab aliquo uenenū ictu aut morsu relinquente aīali læsa fuerint. Propria in rabidi canis morsu altera est: aliis egregie ꝓdesse solita: aliis intercedēte a morsu lōgo tpe inutilis. Nos primū exposita hac cōem illā deinde tcodemus. Oportet igit̄ uitis albæ sarmētis fluuiales cremare cācros: tritūq; eorū seruare cinerē: Gētianæ ēt radicē tusam: cribratāq; pariter repositā hēre. Cumq; a rabido cane morsus aliqs fuerit meraci uini cyathis quatuor: Cācrorū triti cineris cochlearia duo: radicis uero Gētianæ unū simul uelut in polenta miscēda sunt: & a prima usq; ad quartā diē bibenda. Dādūq; a principio ea mēsura remediū hoc ē. Q uod si a morsu duæ tresue intercesserint dies curationē incipiētes triplū dedisse oportet eius qđ a principio dari ꝑcæpimus. Estq; hoc cōtra rabidi canis morsum remediorū oīum efficacissimū. Et qđ qbusdā solū satis ad salutē fuit. Vtendūq; eo cōfidenter. Et ut aliis ēt remediis cōtra incuitabile piculū muniamur: nihil est qđ ꝓhibeat aliis ēt uti. Q uinēt ꝓstat si sic cōtingat ultra etiā q̄ opus sit curationis remediorūq; uexatiōes tolerare q̄ negligentia periclitari. Nō sunt in morsu rabidi canis sic grādia ut exigua & scarificatiōibus similia timēda uulnera. Maioribus.n. uulneribus multus uniuersusq; ꝓfluens sanguis ueneni secū qđ in minoribus nō fit pte aliquā educere pōt. Auferendæ etiā a maioribus statim uulneribus solutæ a cōtinuitate sua carnes labraq; uulneris acie ferri circūscalpenda & si coeāt hamo: uolsillisue secāda sunt. In ambobus etiā cōtiguæ circūquaq; partes ꝓfundioribus scarificationibus cōfodiendæ sunt: ut exiens copiosior sanguinis fluxus ueneni in interiores ptes descēsum remoret̄. Efficacissimo etiā ad soluēdā ueneni huiusmodi remedio ē cū mista flāma admota & ipacta cucurbitula.

INTERPRES.

q Vos hic iubet uitis albæ sarmentis crematos simpliciter seruari fluuiales cancros nec quarōne seruādus p se eorū sit cinis monet: græcorū medici cremari qdē præcipue sed i æneo cyprio uase: ut purus: & p se colligi cancrorū cinis possit. Et qa forte ex eo ære medica uis aliqua cōtra canis rabiē esset: ex ea.n. insula in oēs medicinæ usus æs laudabat̄. Relinquimus hoc capite ēt cogitādū qđ in eo instituit̄ remediū cancrorū cineris cochlearia duo gentianæ uero unū meraci uini cyathis quatuor mixta a prima die usq; ad quartā bibenda esse: quotidie ne hac mensura bibenda ea fini: an exquo quatuor cyathi uini sunt singulis diebus usq; ad quartam bibendus cyathus unus tm̄ sit Nobis in priorem illam rōem inclinat animus. Credimusq; singulis diebus totam esse illam bibendam mensuram. Arbitrarium tñ legentibus id relinquimus.

DIOS. DE Adustione. Cap. xxxviii.

c Ontra aīalia quæ uenenū ictu aut morsu relinquunt oīum remediorū efficacissimū adustio est. Ignis.n. quacunq; alia ui potentior euincit pariter: & ad interiora descendere uenenū ꝓhibet. Simulq; igne domita pars illa nō uulgarē in reliqua curatione pmanente diutius exulceratione illa mali solutionē facit. Eāq; ob cām curanda in primis crusta illa ignis est ne decidat & cū ciciderit ne citius q̄ opus sit ulcus coeat. Sed si fieri pōt ultra pfinitū ēt tēpus exulcerationes illæ seruētur: tā quæ inflāmant̄ q̄ quæ sordescūt. Præstabunt id imposita salsamentū: tritū silvestre alliū: cepæq; similiter: & cyrenaicus ꝓcipue liquor: uel qui a regionibus medicus & parthicus dicit̄. Imponant̄ ꝓterea cōmanducata & integra triticea grana.

S

Efficacissimum
In morsu rabidi
Canis remedium

Hæc.n.cõtracto humore turgentia uulnera explicant.Cõmãducata uero illa a quibuſdã credunt̃ hr̃e aliquid q̃d uenenis a cõmanducantiũ ieiunio aduerſet̃.Non tñ hoc certũ:ſed cũ cætera deſint bis utendũ erit.Si uero quod ſæpius fit ante quadragesimã diem præuenientes coaluerint cicatrices:manibus diſcerpere eas oportebit circũcidentes ſecanteſq̃ & ſi ſic opus ſit iterũ ẽt adurentes.Cum uero conſtitutum p̃terierit tẽpus permittendũ tunc in cicatricẽ exulcerationes coire: Emplaſtroq̃ ſale confecta operiendus & poſt paucos dies ſinapi conſpergendus totus locus eſt.

INTERPRES.

q Væ de aduſtione toto hoc capite a Dioſ.p̃cipiunt̃ a Nicandro lõge prius inſtituta pariter fuerãt Verſiculi eius in theriacis ſunt.ἢ κραδίης γλαγόεντα χέας ὀπὸν: ἢ σίδηρον καυστηρὸς θαλφθέντα ὑπὸ στέρνοισι καμίνου.Iubet & Columella ſeptimo rei ruſticæ ſuæ uolumĩe cap.xi.cõtra rabidi canis morſum uetere ſalſamẽto uti:nihilq̃ nõ idẽ oibus i codẽ p̃iculo remediũ eſt.

DIOS. DE Ratione uictus in morſu rabidi canis. Cap̃.xxxix.

Alis cõtra rabidi canis morſum loci curatio eſt.Oportet aũt & uictus rõnẽ
t ueneno huic aduerſantẽ pariter cõſtituiſſe:quæ uim eius hebetet & extinguat:ſimulq̃ deſcenſum ad interiora p̃hibeat.Præueniẽtia.n.q̃ in hũc uſũ data fuerint illabenti quæ corrũpẽdo eſt ui repugnãt.Põrq̃ duo hæc: illud p̃ſtare: meraci.ſ.dulcioris uini:lactiſq̃ & paſſi potus.Oĩa.n.hæc ſumentes diligẽtia ſua ueneno aduerſant̃:& oẽm acrimoniã eius hebetãt.Præſtãt id pariter allia:porri:& cepæ in cibo ſũpta.Aegre.n.hæc in ſtomacho mutant̃ & dilabunt̃.Permanẽt ſiqdẽ multis dieb⁹ eoꝶ qualitates cũ nec uincant̃ nec mutent̃ a ui illa q̃ corrumpendo eſt. Quin e diuerſo euincere eã ipſa p̃nt.Vtendũ antidotis p̃terea:theriaca.ſ.& ea q̃ eupatoria dr̃:mithridatia itidẽ:oĩq̃ alia q̃cunq̃ ex plurib⁹ aromatis cõfecta fuerit. Virib⁹.n.ſubſtãtiaq̃ ſua pene ĩmutabilib⁹ cõcordia iterſe cõueniũt aromata oĩa:eamq̃ ob cãm corporib⁹ dominant̃.Eſtq̃ hic in uict⁹ rõe modus.Veꝶ nouiſſe illud etiam oportet icertã hr̃e tp̃is mẽſurã ihærẽtẽ met⁹ a q̃ affectionẽ.Plerũq̃.n.intra q̃dragesimã diẽ emergere ſolita ſi neglecta res fuerit itra ſextũ mẽſem & ãnũ aliq̃n emerſit. Videnť q̃ hæc paſſim.Ferũt nonnulli tñ poſt ſeptimũ a morſu annũ aliq̃n emerſiſſe. A p̃ncipio in canis rabidi morſu curatio hæc ẽ.Quod ſi q̃cũq̃ ex cã primis dieb⁹ nõ p̃ſumpta antedicta fuerint remedia relinquẽda ſectio & aduſtio eſt.Neq̃.n.q̃d illapſum fuerit reuocari iis põt.Nullaq̃ erit conatus huius utilitas:ſed inutiliter uexationibus corpora ſubiicient̃.Alia iõ curationis ineunda rõ ẽ:Purgatio.ſ.ea magnopere p̃deſſe ẽt poterit.Pellens.n.ſimul cũ motu corporis habitum trãſmutat. Sitq̃ ea quę ſacra doſis ex agreſti cucurbita dicit̃.Prodeſt & lac q̃d ſchiſtõ.i.ſciſſile noiat̃ Quod purgare ſimul & tẽperare uenenũ põt.Acres p̃terea cibi & meraci uini pot⁹ q̃bus hebetãdi uenena uis eſt:i quotidiano uſu ſint.Præter hæc ante cibũ & a cibo ſudoris euocatio:Dropaciſq̃ & ſinapis toto corpore particulatim cõſperſio. Oĩum tñ efficaciſſima dep̃henſa eſt q̃ ueratro purgatio fit: utẽdũq̃ eo remedio cõſidẽter: nec ſemel tm̃ bis ue:ſed ſæpius añ q̃dragesimã diẽ & poſt alia illa remedia ẽt. Tãtas .n.uires remediũ hoc hẽt ut ex his q̃ metu a q̃ corripi ſe iã ſentirẽt ſũpto ſtatim i prima eius affectiõis acceſſione ueratro incolumes aliq̃ euaſerint. Iã uero cõp̃rehẽſos nec ueratrũ ip̃m ſeruare põt.Expoſuim⁹ p̃ ea q̃ hactenus in unũ cõgeſta a nobis ſũt primũ in rabidi canis morſu ex diligentia curationẽ.Nũc ad reliqua q̃ uenenũ morſu ictu ne relinquunt trãſeuntes:notas eoꝶ primo ſeorſum exponemus:Mox cõiter oĩbus accomodatã curationẽ & ab ea deĩceps quæ priuatim ſingulis p̃deſſe poſſint percurremus:ſignabimuſq̃ pariter quæcunq̃ deſperata & ſine remedio erunt,

Fuit

INTERPRES.

Vit quondã anguſtioris ambitus q̃ poſtea aromatũ uox. Indicabanť.n.ea tñ quæcunq; ad odoratos ſuffitus in ara accenderenť:ea omnia.ſ.quæ thucidides ἁγνὰ θύματα .i. pura ſacrificia uocauit:uictimis quæ in iiſdẽ ſacrificiis arã ſanguinis ſordibus cõſpurcarent ea cõne opponens. Cõceſſit deinde ad oĩa odoramẽta:neq; in poſterioribus aromatum uox aliud fere ſignificat. Nec Theophraſtus:Strabo:græcorũq; alii ſcriptores aliter ea uſi ſunt. Et quæ hic aromata qbus cõfectæ antidoti cõtra rabidi canis morſus in uſu eſſent appellat nõ alia intellexiſſe oportet q̃ thus myrrhã:ſtyracem:& his ſimilia alia. Monet poſt hæc Dioſ.ſinapiſmis & dropaciſmis utendũ in hoc malo eſſe. Vertimuſq; nos prodeſſe Sinapis & dropacis toto corpore inſperſionẽ. Quæ duo licet diuerſa ſint eundẽ tñ uſum hñt:ad euocanda.ſ.in ſũmam cutis ſuperficiem quæ intus ceſſantia nocent. Habetq; ſinapis manifeſtã exulcerandi cum rubore uim:Dropax uero depilandi. Qua uoce ueteres græci cuncta illa uocauerunt quibus in balneo antiquitas ad depilanda corpora utebatur. Nota nunc ẽt res:& quam ſuo carmine ut alios omittamus celebrauit Martialis.

ἁγνὰ θύματα

ἀρώματα

Aroma

DIOS. DE Notis quæ morſus ictusue aialiũ uenenũ relinquentium ſequuntur:primũq; de Phalangiis. Cap. xl.

Vbet & ueluti pũctis diſtinguiť a phalangiorũ morſu locus:non tumet tñ: nec adeo calet. Verũ mediocriter quidẽ rubet ex aduerſo aũt perfrictionib⁹ horret. Sequunť toto corpore tremores:& circa poplites inguinaq; cõuulſionib⁹ ſimiles rigores. Sequunť & circa lũbos adſtrictiones:& ex his cõtinu⁹ pellẽdæ urinæ pruritus:& multa ex aduerſo in pellẽdo difficultas. Frigidus tota cute ſudor pariter fluit:& cum lucis hebetatione aliqua lachrymoſi fiunt oculi.

INTERPRES.

Ogimur hoc loco ẽt cõtra aliorũ interpretũ editiones tueri rem nſam:ne ſine rõne diuerſa ab illis reddidiſſe uideamur. Ea nec pauca numero nec re negligenda in tãt illo hoc capite ſunt Dixit eorũ alter a phalangii morſu quaſi ab impacto aculeo rubere locum:cum tamen in ſcriptore hoc nihil quod ad aculeos pertineat legatur. Verum ſimpliciter rubere locum καὶ ὁμοίοις κεντήμασι fieri:quod ſignificat ut nos uertimus & ueluti punctis diſtinguiť. Neq; enim aculeũ phalangiũ habet:nec græca uox κέντημα aliud q̃ punctionẽ ſignificat. Aptius id alter uertit dicens qui & cõpũcto ſilis ſit. Vertit idẽ qd in ſcriptore hoc legiť ἀλλὰ μετρίως μὲν ὑπέρυθρος ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων κατεψυγμένος. Quod eſt:ſed mediocriter ſubrubens. Vbi uero cõtrariorũ occurſu refrixit cõſequiť &c. At nõ hoc iudicio nſo Dioſ.monet ſed cõtrarios fieri euentus in eo docet:Rubeť qdẽ locũ quẽ colorẽ in humano corpe plerũq; ſequiť calor:ex aduerſo aũt ſrigere. Quod contra naturã fit:quæ ruborem colorẽq; ſimul in corporibus nſis fere ſemp cõiũxit:patetq; id ſenſui:ſiq; nos uertimus mediocriter qdẽ rubere locũ ex aduerſo aũt perſrictionibus horrere. Habuimuſq; editionis huius ducem Paulũ Aeginetã q nõ aliter q̃ nos diximus phalãgiorũ morſus notas deſcribit. Non cõuenit eodem hoc loco nobis ẽt alteriq fidẽ græcorũ aliquot codicũ ſecutus quos ipſi etiã uidimus in qbus nõ ὑπέρυθρος ſed ὑπέρυγρος legereť, A rubore ad humorẽ rem trãſtulit:atq;. Sed cõtra potius modice humeſcit & ſentiť frigidus. Verũtñ uera & antiqua eius loci lectio eſt quam nos diximus. Contrarios.n.euentus hic fieri in eo morſu oſtendit:Ruborem quẽ ſemper comitať calor & ex aduerſo frigus qd pallor plerũq; ſequiť. Idem ẽt qd in Dioſco. legebať καὶ ἐντάσεις περὶ τοὺς βουβῶνας καὶ ἰγνύας:Inguina ad genitalia lõge alio & diuerſo ſenſu diſtraxit. Videť ille ἐντάσεις:qua uoce græci plerũq; in arrigendo utunť indicare id credidiſſe. Vel græcũ medicũ Paulũ Aeginetã Dioſ.antepoſuiſſe:qui Phalangii morſus notas & ipſe numerãs ἔντασιν καυλοῦ fieri ẽt dixit. Verũ pñt cõuulſionis mõ ἐντείνεσθαι.i.rigere inguina. Et Paulus Aegineta genitalis qdẽ arrectionem numeras:Verũ nõ relinquit qd ab hoc ſcriptore diciť:aitq; & ipſe fieri σύντασιν περὶ βουβῶνας τε καὶ ἰγνύας σπασμώδη.i.cõtentionẽ & rigorem circa inguina & poplites cõuulſioni ſimilẽ. Nõ oportebat iõ quæ ab hoc dicebanť cũ dictis ab illo miſcere:ſed qualia in Dioſ.ſingula legebanť talia ẽt latinis reddere Eſt pterea qd mihi cũ ambob⁹ i eodẽ hoc capite diſcrepet illic.ſ.quo loco Dioſ.ait fieri urinæ cõtinuũ pruritũ cupiditatemq; & ex aduerſo δυσκολίαν πολλὴν περὶ τὴν ἔκκρισιν τοῦ περιττώματος. Id ad uentris excremẽta illi diſtraxerunt Nos auctore Paulo Aegineta ad eandẽ urinã cõtraximus. Verba eius ſunt οὔρων συνεχὴς πρὸς ἔκκρισιν ἐρεθισμὸς:τισὶ δὲ δυσουρία. Quod eſt. Cõtinuus urinæ ad exitũ pruritus:aliqbus cõtra urinæ difficultas. Quod & ſi penitus nobis non rñdeat:non tã lõge tñ ab eo ſenſu abeſt:ut ex quo hic numero ſingulari ait τοῦ περιττώματος.i. excrementi nõ debuerit ad eandẽ urinã excremẽti uox illa cõtrahi:Preſertim nihil de ſuppſſa alno in hoc malo teſtantibus eodẽ Paulo & aliis græcorũ medicis,qui pter notas in phalangiorũ morſu a ſcriptore hoc numeratas nõ pauciores alias numerauerunt:Grauiſſimis torqri dolorib⁹ in eo piculo conſtitutos:pallere:nec ſecus q̃ in ueneris appetitu arrigere:ſtomacho erroderi:incerta & inexplicite loq.

Aquosa & araneaꝝ textis ſi̇̄lia uomere:eſſe aliquos ēt q̄bus p aluū & urinā eadē ferant̄: demiſſoſq̄ in calidā aquā ſine dolore eē. Verū tñ̄ graui⁹ poſtea dolere. Et qd̄ hic ſcriptor ait frigere locū illi nō frigere tm̄ ſed prurire ēt dixerūt. Sūt græcis Phalāgia in araneoꝝ gñe a crurū lōgiorib⁹ internodiis q̄ græci pſertimq̄ Galenus in deſcriptiōe humanæ manus phalāgas dicūt ſic appellata. Eoꝝ plura numerant̄ gñā a Nicādro in theriacis & a Plinio ſuæ hiſtoriæ li.xxix.cap.iiii.longius deſcripta: a q bus poterunt uolentes quæ ad hiſtoriam & remedia eoꝝ pertinent & hæc & plura alia audire.

DIOS. DE Scolopendra. Cap.xli.

ſ Colopendræ quæ ophioctene ēt appellatur morſu cōmuniter liueſcit in orbem & exulceratur locus. Aliquādo tñ̄ ſeci ſimilis fit: rarius uero ruber. Exulceraturq̄ ſumpto a morſu principio laborioſa & incurabili exulceratione. Sentitur præter hæc toto corpore ueluti pruriginis ſenſus.

INTERPRES.

h Abet mare ſcolopendras: de q̄bus ſecū do uolumine ab hoc & a nobis lōgius actū eſt. Habet & terra: ueꝝ multiplices nec eiuſdem formæ maleficiiq̄ oēs. Eam ob cām hic inter uenenata tm̄ numerat quæ quōdā ab enecandis anguibus ophioctene priuatim dicebat̄. Nō tñ̄ oībus ſcolopendraꝝ genus: priuatim tñ̄ incognita nobis ophioctene. Quā unā in eo genere uenenì maleficiū h̄re hic oſtēderet uerū. Et ſi poſteriores græci marinæ ēt huiuſcemodi uim aliquam aſſignarint diſcreuerintq̄ utriuſq̄ morſus notas: a marina dicentes tumorē aliq̄n fieri pellucidū & aq̄ ſimilē: a terreſtri uero rubentē: quā hic tm̄ ppoſuiſſe credi debet: nec niſi de terreſtri mōuiſſe. Addiderūt ueteres græci aliqd: nec tñ̄ morſu ei⁹ liueſcere: ſed tumere & extolli ēt locū tradiderūt.

DIOS. DE Scorpione. Cap.xlii.

i Nflammari q̄primum a ſcorpionis morſu locus incipit: duratur: rubet: & cū dolore ſupra modū riget. Nunc feruor mox perfrictio alternis occupat. Adeſtq̄ ſtatim dolor: qui itidem alternis nunc decreſcit mox auget̄: Accedūt præterea ſudores horrores tremores & extremaꝝ corporis partium perfrictiōes. Inſurgunt his inguina: feruntúrq̄ per ſedem peditus: rigent pili: diſcolor cutis fit: doſorq̄ tota cute adeſt ceu acus confoſſionibus factus.

INTERPRES.

p Arum diligentes in græcoꝝ ſcriptoꝝ lectione alii interp̄tes non animaduerterunt male inter cæteras ſcorpionis morſus notas in ſcriptore hoc legi φύματα διὰ τῆς ἕδρας: nec qd̄ illi reddiderunt græcis uocibus r̄ndere. Siquidē alter tubercula in ſede naſcunt̄ uertit: alter in ſede tubercula pſiliunt. At hic διὰ τῆς ἕδρας.i.p ſedem nō in ſede dixerat: ſignificat.p. ppoſitio illa genitiuo caſui iūcta trāſitū: non ortū. Nō aliter q̄ p domū p exercitū p hoſtes tranſiſſe aliquē dicimus: qd in tuberculis dici non pōt: quæ ſimulac aliquo loco coierūt illic maturāt̄ & ſuppurāt. Oportebat ex eo intelligi aliqd quod moueret̄ & trāſiret: at p ſedē nō mouent̄ nec tranſeunt alia q̄ flatus uentris quos peditus nos diximus. Quæ loci eius uera & antiqua fuerat lectio: quā Paul⁹ Aegineta p̄ter rei ipſius neceſſitatē nobis ēt oſtendit: q de ſcorpionū maleficio hoc agens libro quinto inter cæteras quas numerabat notas inq̄t πολλάκις δὲ πνευμάτων μετὰ ψόφου διὰ τῆς ἕδρας ἔκκρισις. Quod eſt. Sæpiuſq̄ ſpūs cū ſtrepitu p ſedē exitus: Manifeſto argumento quæ hic φύματα legunt̄ πνεύματα.i.flatus uentris legi debuiſſe. Monuit idē ēt quod illi ad liuorē retulerunt ad rigorē pertinere. Neq̄ quod male in ſcriptore hoc legebat̄ πελιδνωμὸς nullo ſenſu ad eū colorē referendū eē: ſed περιψύξις legi oportere quod extremū rigorē ſignificat. De liuore.n non multo poſt egit cum inquit decolorari toto corpore cutē. Addiderunt alii quod deſiderari poſſe uidebat̄ poſt inguinū inſurrectionem genitalis arrectionem quam cæteri omnes aliis notis connumerauerunt.

DIOS. DE Paſtinaca Marina. Cap.xliii.

ſ Eequūt̄ paſtinacæ marinæ morſum graues q̄primū & indomitæ doloꝝ uexationes: cōtinuæ itidē cōuulſiones: labor: uigilia: lāgor & mētis alienatio: Poſt hæc p̄terea uocis priuatio & obſeruātes oculis tenebræ. Ipſe ēt pcuſſus locus: & ppinquæ p̄tes ī orbē nigreſcūt: & ad tactū ſine ſenſu ſunt: & ſi pcuſſum locū digitis emūgat aliqs niger craſſus & mali odoris aquoſus humor ex eo pfluit.

INTERPRES.

n On adeo ueneni maleficio infamis marina paſtinaca eſt: ut nō eadē naturæ & morbis aliq̄n utilis ſuas ab hoc ipſo ſcriptore laudes ſecūdo uolumine inuenerit. Eas oēmq̄ eius hi ſtoriam

storiam poterunt uolentes illinc & ab aliis de natura animalium scriptoribus facile audire. Græcorum medici nullas ex morsu eius notas descripserunt: qm̃ non posset piscis quod possunt uenenata alia latere: sed ex morsu eius statim mali causa omnis ꝑateret.

DIOS. DE Mure Araneo. Cap. xliii.

Ritᷣ a muris Aranei morsu circa morsus locũ in orbẽ inflãmatio: nigraq; i
o surgit pustula aquoso humore plena. Liuescũt ꝓpinquæ partes oẽs. Disru
ptaq; pustula depastio sequitᷣ his quæ serpũt similis. Accedũt post hæc grauissimi intestinoꝝ dolores: Vrinæ difficultates: & frigidi sudoris undiq; fluxus.

INTERPRES.

Ddiderũt ueteres græcoꝝ medici muris aranei morsibus: q̃ ab hoc scriptore nõ dicunᷣ has
a ẽt notas: Dolores q pulsuũ mõ p interualla pulsent: & in singulis dentiũ eius aĩalis ictibus
rubores: disruptã pterea pustulã illã candidũ oñdere ulcus: nec solum ꝓpinqua depasci loca: sed corruptas ẽt decidere ex his locis partes. Erant de Araneo mure dicenda multa quæ ueteres tradiderunt: nisi q̃ satis eẽ possint secũdo uolumine dicta a nobis iampridem fuissent.

DIOS. DE Vipera. Cap. ly.

Vmet siccatᷣq; a uipæ morsu magnope locus. Albido colore fit: Fluitq; ex
t uulnere aquosus humor a principio pinguis & oleosus: cruentus deinde.
Insurgũt p̃ter hæc ueluti in ambustis pustulæ. Occupat & depastio ꝓgrediens adiacentes partes: haud sane leuis: aut in cute tm̃. Veꝝ ꝓfunda & altior. Cruentantur his ẽt gingiuæ: & circa iecur coit inflãmatio. Supaccedunt tormina: biliosæ uomitiones: tremores: sopores: urinæ angustiæ: & frigidi sudores.

INTERPRES.

Ierí in uiperæ morsu p̃ter numerata a Dios. græcoꝝ medici hæc ẽt dixerũt: Dolores a prin
f cipio in morsu ipso: mox toto corpore ẽt. Videriq; in morsu exiguo spatio inter se distãtia
exigua duo foramina: fluereq; primũ ex his sanguinem & aquosum humorem: tum oleosum tm̃ humorẽ: postremo uiridi eruginis colore: qđ uiperæ uenenũ aliq esse crediderunt. Tumoribus p̃terea quos hic numerat liuores illi addiderũt: Rubores itidẽ: oculoꝝ uertigines: stomachi resolutiones: & aĩæ defectus. Cũcta hæc tñ illi περὶ ἔχεων ϗ ἐχιδνῶν tradiderunt nõ satis certa nobis indicatione duo ne illi serpentiũ genera an unũ tm̃ duobus noĩbus indicent. Nobis quatenus obseruauimus in scriptoribus aliis nõ uidenᷣ differre echis & echidna: duplexq; unius aĩalis potiꝰ nomen q̃ duorum duo esse uidentur. Paulus Aegineta duo manifeste genera cõstituit. Inquit enim ἀκινδυνώτερον δὲ δοκοῦσιν ἀπαλλάττειν οἱ δηχθέντες ὑπὸ ἐχίδνης ἢ ἔχεως. Quod est: Minore autẽ periculo euadere credunᷣ q ab echidna q̃ qui ab echi morsi fuerit. Cæteri tñ ut diximus duo hæc gña miscent: p̃sertimq; latini Viperã utrũq; appellãtes: tãta est similitudo tãq; in cũctis cõgener eaꝝ natura. Barbarus inter pestis huius notas κάρον ab hoc scriptore fieri dictum capitis grauitatẽ interpretatus est: cum tñ ad soporem ut sæpe alias testati sumus ea uox tãtum in græcis pertineat. Alter ne bis de uomitu ageret: tremores reliquit: nesciens ἔμετον corruptam illic uocẽ τρόμον legi oportere: qđ meliores græci oẽs indicant. Est illud post hæc animaduertendũ: qui in pastinaca marina & Mure araneo: & uipera hac dictus a nobis est aquosus humor: nõ aquæ substantiã aut manifestam eius spẽm hr̃e: sed fluidũ tm̃ qualis aqua est intelligi oportere. Ichora. n. hic scriptor semp uocat. Estq; Ichor hic idem de quo in Myrrha & Sinape dictum iampridem a nobis est: non sanguis: non bſlis: nõ pituita: nec priuatim indicatus humor q̃spiã alius: sed qcũq; toto corpori sanguini: carniq; & aliis partibus inest: qui per se fluere neqt: sed exp̃ssus: aut corrũpẽte se corpore paulatim destillat: licetq; id ex eo intelligere qđ hic ait in secũdo ex iecore captino cũ torreᷣ destillantẽ ichora luscioſis mederi: q nullus alius tunc esse põt q̃ ui ignis exp̃ssus aquæ similis & fluidus liquor. Licet & ex iis uidere q̃ Diocles ad Antigonum regẽ scribens monebat: qbus diximus locis a nobis relata. Licet postremo & ex iis quæ de impetiginibus ueteres græcoꝝ medici docent. Fieri. ſ. eas miscentibus se diuersis ichoris iis: qui nulli alii eẽ possunt q̃ quos nos diximus sanguini: carni & reliquo corpori mixtos & innatos humores Aliud quiddã a sanguine: cæterisq; priuatim suis noĩbus idicatis humoribus Quos ex uenenatoꝝ huiuscemodi morsibꝰ ui mali exp̃ssos hic flueᷣ ait. Nõ puris spẽ: sed liquidioris humoris mõ: neq; eiusdẽ semp coloris. Pus. n. qđ græci πύον dicunt crassius semper ẽ: & albescit. Ichor aũt diuersi coloris & fluidus. Ideoq; duobus noĩbus diuersas res illi indicauerunt. Quemadmodũ & latini: qui græcoꝝ πύον: pus uocauerũt. Ichora aũt saniẽ: & hæc antiqua i utraq; gente rerum & uocum æstimatio fuit. Patetq; id in latinis ex Plinio & Columella: quorũ alter purulentas aures & purulentas excreationes quæ græci ἐμπυήματα & πυοῤῥοοῦντα ὦτα dicũt semp ap

pellat: & ichoras hos Sanies infinitis pene locis. Alter ultimo rei rusticæ cōmentario de conditura oliuaꝝ agens. Quid sanies Romanis & ex ea qd græcis ichor fuerit certissime oñdit. Verba ei⁹ sūt. Patimur āt nōnūq̄ tota nocte & postero die pōdere p̄ssam baccā ueluti exaniari a sanie facto uerbo quo inutilē oliuis ĩnatū humorē indicaret. Idē eodē cōmētario ēt salsurā suillæ carnis patrē familias docens certius adhuc in aīaliū carnibus rem indicauit: uerba eius sunt. Deinde cū exossaueris cocto sale nec nimiū minuto sed suspensa mola infracto diligenter salito & maxime in eas ptes in qbus ossa relicta sūt largū salē infarcito: positisq; supra tabulatū tergorib⁹ aut frustis uasta pondera supponito ut exanieť & hæc antiquoꝝ sanies fuit: trāslata a posteriorib⁹ deinde ex corruptionis pricipio & similitudine aliqua: ad pus ea est. Nullusq; nr̄a ætate medicus audito saniei noīe pus illud alteꝝ nō ĩtelligit: iactātq; passim ex Hippocrate a sputo sanguĩs sputū saniei &c. cū tñ nō ichor q̄ sanies latinis ē. Sed πύον. i. pus hippocrati & aliis græcoꝝ medicis in eo malo sit. Cæteri iterpretes antiquos Romanos scriptores secuti saniē oībus iis locis uerterūt. Nos incertā nūc uocis eius significationē neq; eo mō excipiēdæ æstimationē uitātes: relicta sanie aquosos humores simpliciter diximus: instar aquæ. s. fluētes nō puris mō crassos & albidos: q nūc saniei noīe passim indicantur.

DIOS. DE Scytale & Amphisbæna. Cap. xlyi.

Adem & in morsu eius accidunt quæ scytale & eius quæ amphisbæna no-
e minatur. Opemq; ferunt eadem omnia. Eapropter priuatim de his nihil tradetur. Propriam. n. descriptionem sibi exigere uisæ nobis non sunt.

INTERPRES.

Iuersa duo hæc aīalia sunt. Indicāt id Lucanus poeta in. ix. oēsq; alii. Eapropter cū male in
d scriptore hoc locus hic legereť cōiungerenturq; simul scytale & amphisbæna q̄si duplex unius tm̄ nomen esset, Nos & rei ipsius & alioꝝ scriptoꝝ auxilio locū in itegrū restituim⁹.

DIOS. DE Dryino. Cap. xlyii.

Equuntur Dryini morsum graues doloꝝ uexationes: & in ipso morsus lo-
f co insurgentes pustulæ. Fluit præterea aquosus aliquādo humor. Vrgentq; erosiones & tormina.

INTERPRES.

Ibet ex Paulo Aegineta addere quæ cum maleficio suo hanc pestem certius apiant. Ei⁹ de
I Dryino uerba hæc sunt. In radicibus quercus a qua arbore nomen inuenit uitā dryin⁹ agit tam malefica parataq; ad nocēdū ui ut calcat⁹ tm̄ cute nudos hoīs pedes relinquat: totisq; cruribus tumorem faciat Ferūt p̄terea qd magis mireť oēs nudari cute manus pariter eoꝝ q curationē eius tractauerint: & siqs interfecerit male olere bestiolā: suoq; illo odore omnium aliorum odoꝝ sensum auferre. Inter notas morsus eius numerauit idē Paulus ēt cū rubore circa morsus locum tumorem fieri. Desiderauimus & nos dryini morsus notas uertētes qua parte corporis erosiones illæ fiant: uerbi causa stomachi aut alterius cuiuspiam in homine partis. Nobis in stomachū inclinat animus: sed in nullo græcoꝝ ea uox inuenta a nobis est.

DIOS. DE Hæmorrhoo. Cap. xlyiii.

Dsunt a morsu hæmorrhoi statim graues doloꝝ uexationes: & ex eoꝝ con-
a tinuitate breuia angustaq; penitus reddunť corpora. Multa ēt fit ex morsu sanguinis eruptio. Et si cicatrix inducta fuerit erumpit tñ. Fluitq; altera pte aliqua sanguis. Cruēta egeruntť excremēta: & ꝑ urina cōcretus in grumos sanguis destillat. Extussiunť p̄terea a pulmonib⁹ cruenta & sanguis sine remedio euomitur.

INTERPRES.

Oeminino gñe nono sui carminis uolumine Lucanus serpentem hanc hæmorroidem di-
f xit. Descriptisq; lōgissime cūctis ei⁹ euentibus miserabilē oībus Romani militis mortē fecit. Nos pleraq; in aliis de hæmorrhoo hoc tradidimus. Eāq; ob cām relicta nunc oī ei⁹ historia quæ ēt ex eo poeta repeti pōt monem⁹ uideri nobis in hoc capite male legi locū cui uitii notā adiecimus: & in quo discrepāt a nobis reliq interp̄tes: iōq; relinquere peritioribus instaurandū qd in eo uarie legiť ex doloꝝ cōtinuitate breuia angustaq; reddi corpora. Alii. n. id totū aliter reddiderunt nos cōiorē secuti lectionē eo quo legiť mō uertimus Et quē reliqt Barbarus sanguinē quoniā i Dios. nō legerat ex aliis græcoꝝ scriptorib⁹ reddidimus. Ille. n. e loco ictus multū excerni liquorē tm̄ ait: nulla cuius liquoris indicatione: cum tñ sanguinis ea sit: & sic in melioribus adhuc legatur.

DIOS. DE Dipsade. Cap. xlix.

u Rget a morsu Dipsadis statim intolerabilis ardor: sitisq; tanta ut nec expleri nec intermitti possit. Potiónesq; copiose infusas qdē hauriāt: eadē tñ semp sitis sit: nec aliter sentiat q̃ si a principio nihil hausissent. Neq; ex cōtinuo poculorum haustu aliqd siti decrescit: sed idem semper & æqualis totius sitis habitus est. Quam ob cām ab urendo præster & ab ardendo causus Dipsas ēt dicta est.

INTERPRES.

n Ihil in græcis exemplaribus toto hoc capite minus certum est: pluraq; in eo uitia q̃ īegræ partes sunt. Nolumus nos singula excutere. Vna n. illi adiecta uitii nota satis est ut moneamus quod ad sermōis ductū & seriem in eo pertinet parū a nobis probari: quod aūt ad rē ipsam nihil ambigui aut incerti hr̄e. Vna n. morsus serpentis huius nota est inexpleta & indomita sitis: ex qua nomen illi factum est. Neq; enim dipsas aliud q̃ sitientem significat. Et Lucanus in nono sui carminis militem Romanū nō alio maleficio q̃ siti pereuntem ex eius morsu descripsit: quæ tanta erat ut uel in Tanaim missus Rhodanūq; padūq; arderet: nilumq; bibēs p rura uagantem.

DIOS. DE Natrice quam græci Hydron dicunt. Cap. l.

Dilatatur Natricis morsu factū ulcus: liuescensq; subinde augetur. Niger ex eo aquosus humor: copiosus maleq; olens & qualis ex depascente ulcere excernitur.

INTERPRES.

a Baquis græci Hydron, Romani a natatu qui tutus in eo elemento terrestrium animaliū motus est natricē noīauerunt. Pulcherrimum hoc anguiū genus quod in aqua uiuit nullis serpentium ueneno inferius aut ignauius. Ex quo Romanus Cæsar turpis & malefici ingenii hominem natricē se Populo Romano nois & imperii sui hæredem alere lamentabatur.

DIOS. DE Cenchro. Cap. li.

u Iperæ morsui similis est cenchri morsus. Accedit exulceratio: & post tumores subeunti cutem aquæ similes decidunt carnes. Veternosi præterea fiunt & sopiuntur. Testatus Erasistratus est iecur: uesicam: crassiusq; intestinum qd colon uocāt his corrūpi: Dissectisq; eorum corporibus corruptas ïueniri eas ptes.

INTERPRES.

Pluribus hic maculis uariatam tingitur aluum ut Lucanus cecinit: quæ qm̄ milii seminibus similes sunt quam frugem græci cenchron uocant nomen serpenti hoc fecerunt. Plura quo diximus loco poeta ille de serpente hac egit quæ poterunt uolentes ab eo audire.

DIOS. DE Ceraste. Cap. lii.

t Vmet a Ceraste morsu cum duritie: pustulasq; agit locus. Fluit a morsu itidem aquosus humor aliquando niger pallescens nōnunq̃ & porraceo colore. Tument toto corpore præterea uaricum modo qui in eo periculo sunt: Arrigunt: mente alienantur: conuulsione tandem rigentium modo pereunt.

INTERPRES.

h Abet Cerastes hic cornu figura callosam in fronte carunculā ūn illi nomen factū est. Cornu n. ceras græci uocant. Diuersus hic ab his uermibus est quos Plinius in Cosso sp̄ gnē i arboribus nasci tradit. & cerastas pariter appellat. Sūt Diosc. & græcorum medicis pfertiq; Pauio Aeginetæ de Ceraste hoc oīa eadem: p̄terq̃ ubi hic κιῤῥοῦσθαι fieri &c. quod interp̄tes alii ad colorem simpliciter cōtraxerūt rutilescere & rufescere dicentes. Nos κιρσοῦσθαι in aliis legentes eorum sententiam potius secuti uaricum mō tumere totū corpus his diximus. Id. n. magis placuit cæteris nostris magis cōgruere uisum. Tument. n. uarices quā in hac peste p̄cipuam notam hic numerauit.

DIOS. DE Aspide. Cap. liii.

h Is quæ acu puncta fuerunt similis: & quātū fieri pōt exiguus & sine tumore aspidis morsus est. Sanguis nō multus uerum exiguus & niger destillat. Hebetatur q̃primū oculorum acies: totoq; corpore multiplex: Sed mitis nec sine uoluptate dolor adest. Quam ob cām bene Nicander ait peritq; sine dolore hō. Mutatur color: uirescitq;. Stomachi nō adeo grauis erosio adest: Frons continue cōtrahitur. Sine sensu palpebræ ueluti in accessione somni conniuent: & inter hæc mors adest: nec tertia diei parte quidem dilata.

INTERPRES.

Ria Galenus aſpidũ gña eſſe teſtaƭ:numeratq; primũ eius quã cherſæã uocãt:mox eam q chelidonia dicta eſt:tertiã poſtremo quã ptyada noiauerunt.In oium nominibus naturæ eaꝶ indicatio & nota aliqua eſt.Sed nulla certior:& quã ſolã cognouiſſe nũc ſatis ſit ptyade ſlla quæ oium pernitioſiſſima eſt.Siquidẽ erecto in anteriorẽ partẽ collo ex interuallo qđ ſatis ea fore coniecerit uenenũ in hoiem iaculaƭ:eoq; nihil aliqñ huiuſcemodi timentẽ & incautum cõſpuens perimit.Et qm̃ græcis πτύειν expuere ſit ideo ptyada eã noiauerũt.Ex hoc gñe ferũt ægypti reginam Cleopatrã cum deuicto Antonio Auguſtũ uictorem timeret ſiniſtræ mammæ admouiſſe:morſuq; eius ſeruitutem & uictoris triumphalem pompam euaſiſſe.

DIOS. DE Baſiliſco qui regulus dici põt. Cap̃.liiii.

N cõmentario cui titulus eſt de remediis & uenenis Eraſiſtrat⁹ de Baſiliſco hęc inqt.Cũ momorderit Baſiliſcus ſufflauo & quaſi aureo colore ictus fulget.Quę igiƭ plurimis uenenũ ictu aut morſu relinquẽtib⁹ aialib⁹ notæ accidũt hæc ſunt.Nũc ad curationẽ trãſeũtes cõia primũ q̃tenus licet remedia tradem⁹.

INTERPRES.

Aro ut græcoꝶ ſcriptores retulerunt uſ Baſiliſcus:totius iõ hiſtoriæ eius fidẽ penes auctores hic eẽ uoluit.Eo.n.ptinet qđ Dioſ.inqt in cõmẽtario de uenenis & remediis Eraſiſtratũ de Baſiliſco teſtatũ fuiſſe:Cũ momorderit ſufflauo & quaſi aureo colore plagam fieri &c.Vidiſſe tñ eũ eos oportuit q traiectã p caput eius diadematis figura candidã lineã contẽplati regulum ob eã cãm noiauerunt.Lucanus nihil de baſiliſco aliud inqt q̃ Sibilaq; effundens cũctas terrẽtia peſtes Ante uenena nocens late ſibi ſũmouet oẽ Vulgus & in media regnat Baſiliſcus harena. Quod Pli.xxix.uolumine capite.iii.cõfirmauit dicẽs.Baſiliſci quẽ ẽt ſerpentes ipſi fugiunt alios olfactu necantem:qui hoiem uel ſi aſpiciat tm̃ dicitur interimere &c.Veneni eius penetralem p oia uim non multo poſt idem poeta deſcripſit.Quod totum poterunt uolentes in eo uidere.

DIOS. Quæ cõis uenenũ ictu morſuue relinquẽtiũ aialiũ curatio ſit. Cap̃.ly.

Ontra oẽm uenenũ ictu morſuue relinquẽtis animalis iniuriã accomodata eſt quæ ore exuctio fit.Non tñ ieiunum eſſe oportet qui id agit:ueꝶ præcomediſſe aliqd:uinoq; ſubinde os colluere:nec niſi his remediis munitum & exiguo in ore retento oleo exugere.Calida ẽt ſpongia foueri locum utile eſt:altioribuſq; ſcarificationibus cõfodi ut ex profundiore loco materia ſubeat. Confoſſione hac tñ certius & copioſius opitulatur carnis circuncíſio & ſectio.Hñt remedia hæc eas priuatim utilitates:Primã ꝙ uenenum illinc pelliƭ:Secundã ꝙ una cum multo uniuerſoq; ꝓfluente ſanguine effluit quodcũq; ueneni ad interiora ꝑueniendo deſcenderat.Quod ſi ſectionẽ circuncíſionẽue locus non patiƭ admouendæ cũ multa flamma cucurbitulæ ſunt,De aduſtione cũ de rabidi canis morſu ageremus dictum nõ multo añ eſt.Si uero percuſſa pars abſcindi apte poterit ꝑcipueq; in ſerpentibus quales Aſpis;Ceraſtes ſimileſq; aliæ ſunt ſine cũctatione fœlici ore ſupradictis aliis remedio mutilãda pars illa eſt.Nõ negligenda itidẽ quæ Epithemata a græcis dicta imponi ſolent.Imponaƭ itaq; lixiuia acerrimoue garo aut Salſamento maceratus ficulneus aut ex uitium ſarmentis fact⁹ cinis. Imponanƭ emplaſtri modo ẽt porri:cepę:alliaq;:& hæc cõciſa tritaq; aliqñ:Aliqñ autẽ cremata morſibus infarcianƭ.Admouenƭ ẽt uulneratis locis aperti & q̃ maxime natiuo calore tepentes gallinaceorũ pulli.Quidam uti ſe his id eo dicunt ꝙ uenenis aduerſantur. Verũtamẽ in prõptu cã eſt.Calet.n.natura gallinaceoꝶ genus.Eãq; ob cãm deuorata a ſe certiſſima etiã uenena conficiunt:& ſolidiſſima atterunt ſemina & harenas lapideſq; ingluuie ſua mollitos diſſoluunt.Ad calorẽ igiƭ admoti aperti gallinacei illius in uulnerata parte ſpũs moueri incipiens uenenũ una ſecum trahit.Scimus ẽt in Aegypto quo tpe fruges Aegyptii metunt huiuſcemodi qdpiã quod dicimus fieri.Paratum piçe ple-

nũ fict ile

num fictile Aegyptii hñt & fictili cōiunctū linamētum. Tunc.n. serpentes maxime timēt: & ob anni æstum & qm̄ in agroꝝ cauis densitate stirpiū tectæ tunc maxime latent. Multa aūt fert Aegyptus asperrima ictu aut morsu uenenū relinquentia aīalia. Cū igitur pes pars ue alia hoīs morsu ictu ue læsa fuerit q̄primum q adsunt in pice plenū fictile linamentū illud coniiciūt: bisq; aut rer circa ulnas tibias ue paulo supra morsus locum inuoluūt: adsistentesq; duo ualidissime adstringūt: locūq; colligatione illa dissecātes picem supinfundūt: & cū satis fecisse se id credūt: uincula illa auferūt: Cepisq; & antedictis aliis locū obstruunt. Quin ēt sine his cum trito sale tm̄ illita calidissima pix præsentē & maximā fert opē sæpius deinceps renouata. Vtilis pariter Cedrinus liquor: capriinumq; fimū in uino decoctū. Vtiliter calido aceto ēt fouentur. Nec non Nepeta quæ in hominis urina addita marina aqua aut oxhalme decocta fuerit. Sunt p̄ter hæc acerrimæ calidissimæq; emplastri quæ extrahere euincere & discutere uenenū possint: quales sunt: quæ sale: nitroue: aut sinape: aut canchry confectæ paratū hñt usum. De quibus post hac dicendū erit. Non sine ratione aūt dānauit Erasistratus eos: qui in hūc usum incognita remedia tradiderunt: Elephantoꝝ fel: Testudinū Crocodiloꝝ ue sanguinē: ouaq; nec nō alia his similia. Videnť.n. docuisse aliquid quod ꝓdesse possit. Veꝝ sola hæc tradētes illusisse humano generi uidenť. Nō ꝑcipiēda igitur quæ nisi regia p̄tāte parari nequeunt: quæque ex lōgissima etiā obseruatione expientiā quæ faciendæ fidei satis sit ꝓbere nō p̄nt. Cōmuniter itaq; utilia & paratu facilia recipiēda sunt. Quæq; ad oīa oib⁹ in usu eē p̄nt. Intybū igiť qď Serim dicūt: Erice & Astragalus herba cū aceto pota cunctis uenenatoꝝ morsib⁹ medenť. Bitumē p̄terea: Platani uirides pilulæ in diluto uino coctę: Paliuri decoctū: Aristolochiæ & Eringii radices: Coctæ lauri baccæ & in cibo sumptæ. Copiosum itidē in cibo piper: Ruta: Anethū: terrę rapū: priuatim cū pane porri coma: Allia ue aut Cepæ: Acerrimū salsamentū: potū Origani cū uino decoctū. Quin ēt fœniculi: pulegii: nepetæ: porriq; una cū melle deuoratus succus. Et hęc q dē ex plātis. Ex aīalibus aūt q̄dā utiliter ēt accipiunť. Galloꝝ cerebella in cibo. Potū cū uino leporis coagulū. Castorii eodē mō potæ unciæ duæ. Feruntť ēt marinę testudinis in cibo sumpti testiculi opē ferre. Inter remedia hæc inueterata ēt mustela numerať. Probaturq; q̄ abiectis interaneis tota dissecta & sicca īueterata fuerit. Bibūturq; ex ea cū uino drachmæ duæ. Tot sane simplicia remedia sunt. Vtilis contra uenenatoꝝ morsus ēt ꝑ inferna purgatio: sudorisq; & copiosæ urinæ euocatio. Traduntť p̄terea cōpositæ potiōes qbus nouissime remedii & opis fides delata ē. Qualis est opii: myrrhæ: singulorūq; obolus & piperis unciæ duæ. Hæc melle excipiēda & Aegyptiæ fabæ magnitudine cū uino dāda sunt. Qualis itidē seminis agrestis rutæ: nigellæ: Aethiopici Cymini: Galbani & Aristolochiæ est. Concisa oīa hæc erucæq; albæ succo macerata in pastillos drachmæ pondere conformant: dantq; cū uino heminæ semissem. Hactenus de cōibus remediis dictum a nobis sit. De propriis uero & quæ singulis uenenū morsu ictu ue relinquentibus priuatim subueniunt deinceps agemus.

INTERPRES.

C Opiosiores certioresq; in cōibus his contra uenenata remediis posteriores græcorū medici fuerūt. Neq; immerito accrescentibus arti quotidie nouis eoꝝ experientiis. Quas deinceps obseruantes: qui saluti humanæ diligentius cōsulerent: monuerūt nō eē cucurbitulis simpliciter utendū. Sed anteq̄ uulneri admoueanť ꝓpinquas cōfodiendas esse partes ut pluribus quasi canalibus una cū sanguine & sp̄ū uenenū foras trahať. Addiderunt p̄terea in repleto hoīs corpore secta uena mittendum esse sanguinem: quod nullibi a scriptore hoc ꝑcipiť. Et in admouendis morsibus aut ictibus uenenatoꝝ dissectis gallinaceis cæteris oībus mares antepofuerūt. Deficienti-

busq; his:neqd ad faciendã homini medicinã deesset:dissecta eodẽ mõ & admota aialia alia in eũ usum recæperunt:aliã a Dios.cãm reddentes:q.s.uenenũ in se trahũt & dolores leuãt.Quinẽt uri locũ & ignis crustã uulneri induci iusserunt.Quod in scriptore hoc im̃ signaſ cũ de adustione dictũ a se fuisse ait.Pluraq; alia quæ lõg us poterunt uolentes ab eis audire. Nos interim monebim⁹ quã cæteri interp̃tes inter maloꝝ huiuscemodi remedia Cedrũ arborẽ numerauerũt:nos cedrinũ liquorẽ dixim⁹ cedriã nõ cedrũ legẽtes.Neq; ab re qm̃ liqdæ pici:q illi cõiuncta est statim similior Cedria q̃ Cedrus arbor est:multoq; magis q̈ in decretis arboris eius nihil huiuscemodi Diosc illi tribuit,E diuerso aũt cedriã monuit cũ sale morsibus cerastæ mederi.Sunt plura ẽt alia q toto hoc capite nõ sunt illis & nobis eadem.Præcipuũ tñ qd' alter ex eis ut uſ ignarus qd κονίαστακτή græcis sit.Quod unũ erat diuisit:uertitq; cũ lixiuio subacta stacte garo &c.Quasi de myrrha stacteq; ei⁹ hoc loco ageret.Veꝝ adiectiua hoc loco uox illa est:significatq; stillaticiã.Et qm̃ multiplex sit τῆς κονίας significatio:ut certior fieret res cinerem stillaticium dixit lixiuiam simpliciter intelligẽs:nõ aliter q̃ & nos lixiuiam & lix uium cinerem dicimus idem duabus uocibus significantes.Qualiaq; hæc sunt non dissimilia alia pleraq; ea diligenter obseruantibus deprehendentur.

PEDACII Dios. Anazarbei de curatiõe uulneris a uenenum ictu morsu ue relinquentis animalis facti. Cap. lvi.

Ihil inter notas & signa de uespis & apibus traditum a nobis ẽ.Oibus. n.
n in aperto sunt:nec egregiam habẽt aliquam notam quam obseruasse oporteat.In remediis tñ meminisse earum ab re non fuerit.

DIOS.DE Curatione Apiũ uesparũq; ictus. Cap. lvii.

Ontra Vespaꝝ & Apium ictus utiliter emplastri modo malua imponitur:
c & ex aceto hordeacea farina.Prodest præterea ficulneum lac ictibus instillatum.Quin etiam muria aut marina aqua utiliter fouentur.

INTERPRES.

Væ neglexit Dios.Apiũ & Vespaꝝ ictus notas & signa posteriores excæperunt. Ab apis ictu
q dicentes statim:sentiri dolorem:rubere locũ:tumere ꝓpinquas & increscere partes:spiculum ꝗ in uulnere relinqui.In uespis deinde eadem:sed intensiora oia:nec relinqui spiculum.Addiderũtq; in remediis lutum & bubulum fimum:qbus illeuisse ictus utile sit:& p̃ter hæc concisa & posita Mori arboris folia Relinqui aũt ab apibus in ictu spiculum Aristoteles.iii. de animalium historia:& Nicander in Theriacis suis testantur:sucq; illo telo castratas perire.

DIOS. DE Phalangioꝝ morsus curatione. Cap.lviii.

Halãgioꝝ morsib⁹ imposuisse hæc oportet:cũ trito sale ficulneũ cinerem:
p aut tritã agrestis Punicę radicẽ:Aristolochiã ue cũ hordeacea farina ex aceto.Marina aqua fouẽdus locus ẽt aut Apiastri decocto.Ponẽda emplastri mõ eiusdẽ herbæ folia itidẽ.Balneis cõtinue utẽdũ.Dãdæ itidẽ medicæ potiões hę: Abrotani semen:Anisum:Aristolochia:Agreste cicer:Aethiópicũ cyminũ:concisæ Cedri Baccæ:Platani cortex:trifolii semen.Singulorũq; seorsum cũ uini hemina drachmæ duæ.Datur & myricæ semen:terrestrisq; picea quam chamæpytin uocãt:& uiridiũ cupressi pillulaꝝ tempatũ uino decoctũ.Ferunt quidã ẽt fluuialiũ cãcroꝝ succum cum lacte addito Apii semine ab oi periculo q̃primum liberare.

INTERPRES.

Vnt in græcis nec reprobãdæ fidei codices in qb⁹ nõ Aniso sed Anetho cõtra Phãlãgiorum
f morsus pugnaſ.Nos tñ eiusdẽ scriptoris huius decreta in Aniso secuti:quod utile his quæ uenenũ ictu aut morsu relinquũt ab eo dictũ ẽ Anisum:ut in cõi lectiõe erat reddidimus.

DIOS. DE Scolopẽdræ morsus curatiõe. Cap.lix.

Portet cõtra Scolopendræ morsum tritũ ex aceto salẽ:cõcisamue agrestem
o rutã imposuisse.Fouẽdus Oxhalme locus ẽt & in potiõe dãda cũ uino Aristolochia:Serpillũ ue aut Nepeta:aut trifoliũ:aut agrestis ruta.

INTERPRES.

a Diecerunt remediis his ueteres græcoꝝ medici pleraq; alia:Cinerẽ aceto maceratũ aut scyllã uulneri iubentes iponi.Quodq; hic iubet oxhalme fouẽdũ eẽ locũ auctore Archigene antiqssimo medico calido oleo fieri aliq instituerũt.In potiõibus ẽt Asphodeli radice usi sunt.

DIOS. DE Scorponis morſus curatione. Cap. lx.

Corpionis ictibus efficaciſſime q̃ primũ ſuccurrit inſtillatũ ficulneũ lac. Ipſe ẽt qui pcuſſit Scorpio cõciſus: uulneriq; impoſitus ex repugnãtia quadã naturæ ut credit᷑ ictus ſui remedio eſt. Poſt hũc ſuccurrit quicũq; ali⁹ ſcorpio uulneri cũ ſale lini ſemine altheaq; herba quæ hibiſcus eſt ipoſitus. Succurrit & ſulphur uiuũ Terebinthina reſina excæptũ & emplaſtri mõ impoſitum. Prodeſt pariter & Galbanũ emplaſtelli modo extenſum & impoſitũ. Cõciſa itidem Nepeta & impoſita: uinoq; cõfecta hordeacea polenta & in rutæ decocto data. Cõfert præter hæc ẽt tritum trifolii ſemen uulneri inditum. Loci remedia hæc ſunt. Vtendũ ſimul potionibus his ẽt efficaciſſimis Ariſtolochiæ drahmaꝝ duaꝝ pondere: preſertimq; corticis radicis cum uino: Gentianæ tuſæ: pulegiiq; ad ſummum decocti. Bibendæ pauciores Lauri baccæ: Nepeta cũ poſca: quam etiam oportet diu antea in poſca decoxiſſe. Prodeſt & cyperis: quæ quadrati odorati iunci radix eſt cũ uino pota. Prodeſt ſimiliter & ruta: Ficulneũ itidem lac: Silphiumq; ſi adſit. Sin minus particho liquore utendum erit. Facit ad hæc potũ ẽt trifolii & ocimi ſemen. Omnibus his addatur balneoꝝ cõtinuus cũ multo ſudore uſus: tẽperatiq; aqua uini potus.

INTERPRES.

On poterat ſine græcoꝝ latinoꝝq; ſcriptoꝝ aliquot ope integra huic ſcriptori ſcorpionum morſus curatio nũc eſſe: tã longe ab antiquæ lectiõis ueritate deuiã paꝝ diligẽtes græcorũ librarii eã fecerãt: p Parthico laſere: Peucedanũ & p Cyperide cupreſſum mõ nobis oſtẽdentes. Id cæteri interpꝛtes aut in extremo opere feſtinãtes: aut ſcorpionũ iniurias paꝝ timentes qualia in impꝛſſo ſcriptoris huius codice oĩa legebant᷑: talia ẽt uerterunt. Cum tñ utriq; facillimũ fuiſſet: & ſi græcoꝝ medicos: preſertimq; Paulũ Aeginetã nunq̃ antea legiſſent: ex Plinio locũ emendare: qui .xxi. uolumine capite .xviii. de Cypero agens inquit Cypero uis in medicina &c. pauloq; poſt. Radix aduerſus ſerpentiũ ictus & ſcorpionũ preſertim remedio eſt. Aut ſi ex Plinio id ẽt agere noluiſſent in ſcriptore hoc ſaltẽ meminiſſe debuerãt cõtra ſcorpionũ ictus cyperi radicẽ pꝛcipue laudari. Sed oĩum alioꝝ certiſſimus inſtaurandi eius loci auctor Paulus Aegineta illis fuiſſet Cyperide cõtra ſcorpionũ ictus manifeſte utens. Debuerat & illud hoĩes monere nihil huiuſcemodi cupreſſo aut ab hoc aut ab aliis tribui. Eodẽq; modo p Peucedano cui nulla cõtra ſcorpiões uis ẽ Parthicum laſerpiciũ mutare. Quod hic ipſe ſcriptor cõtra uenenata oĩa in Silphio laudauit. Id alter ex eis melioris codicis: quẽ ipſi etiã uidimus ope adiutus animaduertit & fœlicius uertit. Sed certius totã & ipſe ſcorpionũ rẽ abſoluiſſet; ſi eũdẽ Paulũ Aeginetã lib. v. de his agentem diligentius audiſſet. Sunt n. in reliquo capite pleraq; alia quæ ab eo & ab altero paꝝ apte uerſa fuerũt: quæ nos breuitati cõſulentes relinquimus. Multoq; magis ut quæ addiderũt: mutaueruntue in his poſteriores græcoꝝ medici breuiter dicamus: q̃ huiuſcemodi ſunt. Althea quæ hibiſcus eſt ſimpliciter hic uti iubet. Rñdetq; hoc decretis ab eo in ea herba: in qua teſtatus eſt altheæ folia uenenatoꝝ morſibus & ambuſtis mederi. Illi aũt ſemini has tribuerũt uires. Et quas hic iubet ſumi pauciores Lauri baccas: illi decẽ tñ decernunt. Quinẽt argẽti laminã uulneri ipoſitã egregie pdeſſe teſtãtur. Bibendũ pꝛterea Sulphur uiuũ in uino additis piperis granis octo. Laſeris liquorẽ cũ tritis cancris: Nigellæ: Aethiopici cymini & uiticis ſemen cunctaq; æquali pondere cũ uino iubent.

DIOS. DE Paſtinacę marinæ marinorũq; ſcorpii & draconis ictus curatione. Cap. lxi.

Ontra marinæ Paſtinacæ ictum omnia: eodemq; modo proſunt quæcũq; paulopoſt in uiperæ morſu a nobis dicentur. Sunt in maritimis pꝛter hanc ueneni maleficio etiam infames marinorum ſcorpii & draconis ictus. Grauiſſimas hi ferunt doloꝝ uexatiões: nonnunq̃ etiã ſed raro recellulet. Bibit᷑ contra eoꝝ iniurias apte abſynthium: ſaluta ue: aut ſulphur cum aceto tritũ. Ipſi etiam diſſecti: uulneribuſq; impoſiti ſui cuiuſq; ictus remedio ſunt.

INTERPRES.

Enenis ex mari addidit hoc loco Dioſ. draconem & Scorpium: nullis tñ deſcriptis antea eorum maleficii notis & ſignis. Quod quare factum ab eo ſit: non facile eſt conicere: niſi forte quia alia piſcium q̃ terreſtriũ ratio ſit. Poſſuntq; terreſtria fallere incautos: Marina au-

tem nisi in aperto nocere homini nequeunt: ideo relicta a ſcriptore hoc illa fuerint. Siqdem poſteriores græcoꝝ medici & ipſi nihil huiuſcemodi addiderũt. In remediis tñ copioſiores pter ab hoc ſcriptore dicta præceperunt plumbo confricandum eſſe marini Draconis ictum: Trito ſerpillo: aut elixa lente: aut uiuo ſulphure obſtruendum locum: eundemq; hominis urina fouendũ: Et Abſynthium in diluta uini potione dandum. Dandum & ficulneorum ſurculorum in dulci uino dilutum. Contra Scorpii uero ictus Mullum piſcem diſſectum imponi iubent. Quod mireſ aliqs a ſcriptore hoc relictum fuiſſe: cum ſecundo uolumine de mullo piſce agens inter cætera uim hanc illi tribuerit: niſi ſatis fore credidit ſemel quocunq; loco de eo traditum fuiſſe. Adiciunt præterea uiuo ſulphure cõfricandum eſſe locũ; bibendaſq; tritas lauri baccas numero tres.

DIOS. DE Muris aranei morſus curatione. Cap. lxii.

m Vris aranei morſibus Galbanũ remedio eſt emplaſtelli mõ p ſe uel tritum ex aceto ĩpoſitũ. Succurrit & ex aceto mulſo faria hordeacea emplaſtri mõ impoſita. Ipſe ẽt q momordit Araneus mus diſſectus: ſuoq; uulneri impoſitus aduerſaſ. Aduerſaſ & dulcis punici mali coctũ & emplaſtri mõ impoſitũ Malicoriũ. Porri præterea cocti: alliaq; trita & impoſita. Quin ẽt calida aqua utiliter fouentur. Et hæc qdem loci remedia. Ex potionibus aũt opem ferunt Abrotani decoctũ cũ uino datũ: Serpillũ: Galbanũ: Rutaq; & uino diluta oĩa: Cupreſſi teneræ cũ aceto pilulæ: Cum aceto mulſo cyclaminus quã rapum terræ uocant. Cũ uino pyrethrum & Chamæleonis ſpinæ radix. Sunt ẽt qui affirment tritum Murem araneum cõtra ꝓpriũ uulnus bibi. Noſq; ab aliis traditũ id inuenientes ſignare tñ rem uoluimus. Tradiderunt pleriq; etiam non aliter exulcerari ✠ niſi extra domũ Araneus mus ſit: tuncq; remedio & opi locum eſſe.

INTERPRES.

m Vlta ſunt quæ alia & aliter ꝓ muris Aranei morſu ueteres græcoꝝ medici docent. Primũq; inter ea quæ emplaſtri mõ imponunſ nõ dulcis Punicæ Acinos: ut cõis fere lectio hẽt: ſed Malicoriũ imponi iubent aptiore remedii genere q̃ ſiquis acinos dixerit. Numerant mox agreſtem maluam: & ex aceto tritũ Sinapis ſemen. Cumq; & ipſi calida aqua uerũtñ marina: quam uocẽ deeſſe huic ſcriptori ſuſpicamur: locũ foueri pcæperint: adiiciunt ſtatim cremata hordea ex aceto ĩponenda eſſe. In potionibus deinde nõ numerata ab hoc ſcriptore adiiciunt: Siſymbriũ: Saluiam: Hædinũ: agninum ue coagulũ: Gẽtianæ radicem aut Verbenacã: cũctaq; cũ uino. Quinetiã cũ uino bibendũ tritũ Murem araneũ dicũt. Facere ad hoc ueneni genus myrrhã põdere ſemiſſis drachmæ: & Ariſtolochiæ corticis drachmas q̃tuor. Sunt & alia ab eis in huiuſcemodi malo obſeruata & tradita remedia: ſed efficaciſſima & pcipua hæc ſunt Poſt q̃ erat dicẽdũ nobis cur in extremo capite uitii nota editiõi huic nr̃æ addita ſit. Sed tã apta erit græca intelligẽtib⁹ ei⁹ cõſilii rõ ut nihil iacturæ ſit eã non tradidiſſe p̃ſertim in extremo opere ad ea quæ ſuperſunt feſtinantibus.

DIOS. DE Viperę morſus curatiõe. Cap. lxiii.

ſ Vccurrit Viperę morſibus caprinum fimũ ex uino ſedulo impoſitũ: Lauruſq; pariter: Abrotanus itidẽ & Galbanũ emplaſtelli mõ loco iniectum. Quin ẽt cõciſa uiridis Origan⁹ & Gallinacei pulli diſſecti q̃primũq; & calẽtes adhuc ĩpoſiti. Vino macerata farina Erui: Raphani tãdiu tuſus cortex ut q̃maxime cõciſus ſit: Cremata ſcylla: Cõciſa Chamæmalum herba & hordeacea polenta aceto mulſo cõfecta. Sic tñ ut prius calido eodẽ aceto mulſo foueaſ locus. Et hęc q̃ dẽ loco & uulneri ĩponunſ. Verũtñ uiperaꝝ morſib⁹ pdeſt ẽt potus cũ uino rubus Teſtati pterea aliqui ſunt tenuifoliã anchuſam pariter ꝓdeſſe. Bibiſ & leporis coagulũ oboloꝝ triũ põdere cũ uino: porri ſuccus heminę põdere in meraco uino. Folioꝝ Apiaſtri ſuccus: & agreſtis ruta. Suntq; oĩa hæc in uino bibẽda. Cõtinuus etiã uini potus utilis. Vtilia in cibo allia: cepæ: teneri porri: aceri imũq; & uetuſtiſſimũ ſalſamentũ. Et hæc qdem ſimplicia remedia. Laudatur aũt in uiperæ morſibus compoſitũ medicamentum quod habet Myrrhæ: Caſtorii: piperis: portulacæ floris &

ſeminis acetabuli ſemiſſem. Cūcta hæc cretico paſſo aut quouis alio laudatiore diluēda ſunt. Eraſiſtratus ꝑter hęc in cōmentario de remediis plura alia numerauit: q̄ uiperæ morſibus opem ferre poſſunt. Probatiſſima uero & ꝑcipua hæc gallinaceorum cerebella cum uino pota. Seminis ſatiuæ braſſicæ triti potum cum uino acetabulum. Probatur præterea in liquidam picem digitum demittere: tum in uinum deterſo digito uinum cum pice bibere. Et hæc ſane contra uiperarum morſus.

INTERPRES.

f Vnt toto hoc capite a ſcriptore hoc decreta: quæ contra uiperas īponi comedi & bibi oporteat. Quæ item ſimplicia: & quæ compoſita eius mali remedia ſunt. Adiecerūt his alii græcoꝝ medici plura alia: Elixas in cibo ranas: in poculis meraci uini potiones tam præſenti remedio: ut ſiquis remedio eo utatur nullo alio opus ſit. Marinæ teſtudinis cum agreſti cymino ſuccū: ſanguinemq; Leporis inuliue triobolari pondere coagulum: Siccati ceruini genitalis drachmā Panacis cum uino radicem: Agarici drachmam: Iuniperi baccas: Aſphodeli radicem: Conciſa Piſtacia: Viticis ſemen: inueteratæ Muſtelæ drachmas duas: Fluuiales: marinos ue Cancros per ſe & cū pediculari herba quā Staphidagriam uocant: ſaleq; & polio: Ariſtolochiæ cum myrrha radicē Gentianæ: baccarumq; lauri parem menſuram melle exceptam. Oribaſius præterea priuatim quam alii Ariſtolochiæ radicem: radicis ille corticē ſumi iubet. Addit & Caſtorium & Opiū. Iubetq; habita uiriū rōne in diluta uini potione dari: Lycus: Sandaracam: & Anethum adiiciebat. Archigenes Lauri folia in oleo decocta imponi iubebat: tamq; in toto hoc genere remediorum abundant græci: ut multū illis merito ſecuta tempora debeant: qui dum ſaluti humanæ cōſulunt nihil intentatum reliquerunt. Poterāt plura alia etiam numerari: ſed ex multis ſatis hæc fore opinati ſumus. Poterunt. n. uolentes a Paulo Aegineta & hæc & plura alia certius audire.

DIOS. DE Amphyſbęnæ & Scytales morſus curatione. Cap̄. lxiiii.

Diximus ſuperiore cōmentario ſigna & notas docentes de Amphyſbęna & Scytalē in curatiōe loci: his q̄ cōtra uipas opē ferre deſcripta eſſent ſanari eaꝝ morſus.

INTERPRES.

b Reue quidē non leuiter tn̄ corruptū in cunctis fere græcis quos hactenus uidimus hoc caput erat. Id alioꝝ ſcriptoꝝ & eius qui mihi oium uetuſtiſſimus & probatiſſimus græcus codex eſt ope: & ex hoc ipſo ſcriptore in eā quæ legit̄ in editione noſtra formā reſtitutū eſt.

DIOS. DE Dryini morſus curatione. Cap̄. lxv.

p Rodeſt contra Dryini morſus cū uino pota Ariſtolochia. Trifolium præterea: & Aſphodeli radix ſimiliter ſumpta. Proſunt cōciſæ poteq; cuiuſcūq; quercus glandes. Ilicis radices ēt tuſæ locoq; impoſitæ dolorem leniunt.

INTERPRES.

q Vas hic dolorem lenire tantum ilicis radices tuſas & loco impoſitas ait: Cæteri remedio eē dixerunt Hic ἀπηγορεῦσιν quod ad leniendum dolorem pertinet inquit illi ἀρήγουσιν qd ad opem remediumq; & ſalutem.

DIOS. DE Dipſadis & hæmorrhoi morſus curatione. Cap̄. lxvi.

d Ipſadis hæmorrhoiq; a multis ex antiquioribus uelut incurabiles deplorati morſus relinquebantur. Eamq; ob cauſam non habent: quæ priuatim ꝓdeſſe illis poſſint. Tentanda tamen communia remedia ſunt. Confodiendusq; ſtatim: & urendus locus: & ſi liceat mutilandus eſt. Adhibenda deinde & imponenda acerrima cataplaſmata: De quibus ſæpe hactenus egimus. Deprehendimus ipſi etiam conferre accremento ciborum quæſitas uomitiones quas drimyphagias uocant: preſertimq; ex ſalſamentis: prodeſſe & meraci uini potus: balneumque pariter: eſſeq; hæc breuibus temporum interuallis continuanda: & prius q̄ quæ comitantur hoc malum accidentia emergant. His enim ſemel emergentibus nulla eſt a medicorum diligentia & ope utilitas. Contra Hæmorrhoum in uſu omnia eadem

ſunt: & ultra hæc quæ in cõmunibus remediis habentur. Quales ſunt confoſſiões: aduſtiones acerrimi cibi: meraci uini potus: & quæ omnia pro dipſade inſtituta a nobis ſunt. Proſunt præter hæc ẽt elixa uitis folia cum melle conciſa.

INTERPRES.

Nueniſſe ſe ab antiquioribus tradita Paulus Aegineta: quæ ꝑter ſupradicta uulneri imponerẽtur hæc ẽt inqt. In Dipſadis morſu cõciſa portulacæ folia ex aceto: Polẽtã itidem: Rubiq; cõciſa cũ melle folia. Plãtaginem ꝑterea: Hyſſopũ: Alliũ: Elaphoboſcũ: Porrum: Rutamq; & Vrticam. In Hæmorrhoi aũt hæc ipa & præter hæc elixa uitis folia cum melle cõciſa. Nec minus Hæmorrhoi ipſius crematum caput in potione datum: aut cum Irino oleo Scordion herbã comedendaſq; in periculo hoc paſſas uuas. Non cõuenit deinde nobis in hoc capite cum aliis: quo loco hic ſcriptor ait. εἰ δὲ καὶ δριμυφαγίας χρηστιμεύειν καὶ μάλιστα τὰς ἀπὸ τῶν περιχωρίων. Illi. n. Drimyphagias frequentem in hoc ſcriptore uocem ad acres tm̃ cibos contraxerunt. Nos ut eſt cõis & ꝓpria eius uocis in medicina æſtimatio ad eas uomitiones retulimus quæ acremento ciborum quæruntur. De quibus actum longius ſecundo uolumine a nobis in Omotaricho eſt.

DIOS. Natricis morſus curatio. Cap. lxvii.

Mponitur natricis morſib⁹ utiliter macerata aqua trita origanus. Prodeſt & lixiuia oleo tempata: Ariſtolochiæ cortex: conciſa quercus radix: & admixto liquido melle farina hordeacea. Bibuntur Ariſtolochiæ itidẽ drachmæ duæ in potione poſcæ pondere cyathoꝝ ſex: aut Marrubii ſuccus: aut alterutrius cum uino decoctum. Datur & cum aceto recens in cibo fauus.

INTERPRES.

On ſatis certa in hoc capite omnia in græcis ſunt. Pluribus. n. locis a reliquoꝝ græcoꝝ diſciplina uariãt: quæ hic ſcriptor ꝑ Natricis morſu cõſtituit: nõ tñ adeo diuerſa nobis uiſa ſũt: ut mutare aliquid aut addere placuerit. Illud tm̃ monemus qđ Barbarus ait bibẽdũ porri ſuccũ &c. Nos Marrubii dixiſſe cõcordi in hanc uocem græcoꝝ alioꝝ medicoꝝ præceptio: qui praſii. i. marrubii non praſi. i. porri ſucco uti iubent. Potuit ille ſuoꝝ codicũ fidẽ ſequi Nos cõem lectionẽ & ueteꝝ auctoritatẽ magis amauimus. Addiderũt græcoꝝ medici remediis ab hoc ſcriptore numeratis Naſturcium: Aſphodeli ſemen: floremq; & cum uino fœniculi ſemen.

DIOS. DE Cenchri morſus curatione. Cap. lxviii.

Ontra Cenchri morſus utiliter cũ lini ſemine lactucæ ſemen emplaſtri modo ĩponitur. Succurrit Satureia etiam: Agreſtis ruta: & cum Aſphodeli drachmis duabus: uiniq; cyathis trib⁹: Serpyllum: Ariſtolochiæ radix itidem: Naſturciumq; pariter & Gentiana.

INTERPRES.

Orruptũ maleq; habitum a librariis aliquot locis caput hoc eſt. Licetq; Pauli Aeginetæ auxilio totũ reſtitui poſſet. Satis tñ nobis fuit ꝑ Cardamomo quod paſſim in eo legebaꝶ Cardamon. i. Naſturciũ uertere. Factumq; id eſt nõ tã qa ut diximus Cardamo græcus ille ſcriptor manifeſte utiꝶ q̃ qa hic ipſe ſcriptor in Naſturcio dixerat. ἑρπετῶν τε ἐστιν ἀντιφάρμακον πινόμενον. Quod eſt: potum ſerpẽtibus remediũ eſt. At Cardamomũ ẽt id ꝑſtat. Scimus id q dẽ: ſed utẽtibus ad hãc rem Naſturcio aliis in ambiguo id potius elegimus: qđ græci alicuius ſcriptoris auctoritate defendi poſſet. Vitiũ ſuſpicati ſumus illic ẽt eẽ quo loco nõ integræ lectionis notam adiecimus. Credimus. n. legi quõdã potuiſſe aliter eũ locũ. καὶ ἑρπυλλος σὺν ἀσφοδέλῳ λελειωθεὶς ποτιζόμενα δὲ παραχρῆμα κενταυρίου τῆς ῥίζης δραχμαὶ δύο σὺν οἴνου κυάθοις γ. Quorum ſenſus eſt. Et Serpyllum cum Aſphodelo tritum. Potiones aũt ſtatim Centaurii radicis drachmæ duæ cũ uini cyathis tribus. Nihil nos tamen mutauimus locum legentibus ſignaſſe contenti. Sumuſq; ad hoc Pauli Aeginetæ diſciplina & præceptis uſi: qui totum ſcriptoris huius caput, iiſdem uerbis cõmentariis ſuis adſcribens & miſcens quo diximus modo totam hanc rem docet.

DIOS. DE Ceraſtæ morſus curatione. Cap. lxix.

Eraſtæ morſibus citiſſime mutilatio ſuccurrit. Eapropter ſine cunctatione uulneratam partem ſi poſſibile eſt auferre a reliquo corpore oportet. Aut q̃primum in uulneratis partibus illiſq; adiacentibus omnẽ circũſecare carnẽ. Mox etiam quæ ſuperſunt adurenda. Venenũ. n. hoc quale Baſiliſci eſt.

DIOS. DE Aspidis morsus curatione. Cap. .lxx.

Ontra Aspidis morsus quærenda remedia oĩa illa sunt q̃ in Cerastæ morsibus dicta pauloante a nobis fuerũt. Similiter. n. taurino sanguini spũm & sanguinem in uenis uenena hæc duo gelant: quod & Basiliscus facit.

INTERPRES.

Eorsum duobusq; capitibus de Ceraste hic scriptor & Aspide egit: contra q̃ in græcis alii omnes fecerint: qui simul de utroq; docuerunt certius remedia hæc etiam tradentes. Dico autem certius non quia plura aut alia: sed quia expositis remedioꝝ illorum causis & tractationibus certiorem legentibus totam hanc rem fecisse uidentur. Nos eam relinquimus non tã breuitati consulentes q̃ quia nihil huic scriptori contrarium aut aliud in eis est.

DIOS. Basilisci morsus curatio. Cap. lxxi.

Vccurrit Basilisci morsibus ut testatus quondam Erasistratus est Castorei drachma cum uino pota. Similiterq; papaueris liquor quod opium est. Et hæc talisq; contra uenenata Theriacę curatio est.

INTERPRES.

Væ ab Erasistrato contra Basilisci morsum instituta quondam fuisse Dios. ait ueteres græcorum medici incerta sibi esse tradiderunt: propterea q, eorum periculum nunq̃ aut rarissime ab aliquo factum fuerit. Et hæc quidem hactenus. Nobis sane longe plura & maiore q̃ a principio cogitauimus operis incremento aucta. Dioscoridi uero & legentium desiderio (tam late tota hæc res patuit; & nos tam multa quod iampridem sentimus parum certe diximus) nunq̃ satis futura: nisi uoluntatem nostram magis q̃ officium manes eius amauerint: & qua solent humanitate bonarum artium: & humanitatis pfessores nostra hæc exceperint. Nec quatenus aliqd præstitimus: Sed quid conati fuerimus in honoris & officii censu nobis numerauerint. Reliquimus nos in extremo hoc opere quæ ab interpretibus aliis importune & contra suum etiam iudicium addita huic scriptori fuerunt. Pro comperto enim nobis est non esse eius quæ tam leuiter: superstitioseq; in eis docentur. Relinquimus & quæ aliquando polliciti sumus in ultimo opere addituros nos esse. Colorum pprias cum suis discriminibus uoces. Et antiquorum ponderum: mẽsurarumq; omnium antiquas rõnes: presertimq; quibus græcorum mensuris & ponderibus antiqua Romanorũ & nostroꝝ tẽpoꝝ pondera & mensuræ respondeant. Non tñ auferetur quod nunc non datur. Cogitamus. n. ueterum quorundam exemplo & ex Theophrasti disciplina de floribus cõmentariũ: in quo certior colorum omnium in natura sumptis ab ea exemplaribus ratio & historia tradet. Adiicieturq; illi quod ad pondera illa & mensuras pertinet: Nunc. n. ampliore uolumine librarios & legentes defatigare: uisum non est.

F I N I S.

REGISTRVM.

AA a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z & ꝯ ꝵ.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S.

Quaterniones oēs pter A is enim quinternio.

Florentiæ per hæredes Philippi Iuntæ Florentini. Anno ab incarnatione Domini. 1523. Idibus Februarii.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE